IDC

SACRORUM CONCILIORUM

NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA QUÆ

PHIL. LABBEUS ET GABR. COSSARTIUS S. J.

Et noviſſime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere,*

EA OMNIA INSUPER SUIS IN LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANSI,

ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.^MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS CURATA,
Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,
Ad MS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ. ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS VIGESIMUS PRIMUS.

Ab anno MCIX. uſque ad ann. MCLXVI. excluſive.

VENETIIS MDCCLXXVI.

APUD ANTONIUM ZATTA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter, Bibliopola, Via dicta Bernard Palissy 4, Parisiis MDCCCIII

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Roſa Lanzi* Inquiſitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel libro Intitolato : *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Lubbeo Soc. Jeſu curante Nicolao Coleti , & Joanne Dominico Manſi &c.* Non v'eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica , e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro , niente contro Principi , e buoni coſtumi , concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di *Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe , e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebaſtian Zuſtinian Riform.
(Alviſe Vallareſſo Riſorm
(Franceſco Moroſini 2.° Cav. Proc. Riform.

Regiſtrato in Libro a Carte 335. al Num. 2304.

Davidde Marcheſini Segr.

SYLLABUS
EORUM, QUÆ IN TOMO XXI.
CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice ☞ notata ſunt, noſtræ Editioni noviter acceſsere *P. Joannis Dominici Manſi* cura, qui ad Archiepiſcopatum Lucenſem evectus, glorioſe obiit; omiſſis iis, quæ forte tipothetarum vitio notari non potuerunt.

ANNO CHRISTI		
1109	*CONCILIUM LAUDUNENSE.* pag.	1
☞	Ad id Concilium Additio.	3
	CONCILIUM REMENSE.	5
	Obſervatio P. Antonii Pagi.	*ibid.*
☞	*Ferrarienſes Synodi duæ.*	7
1110	*CONCILIUM LATERANENSE.*	*ibid.*
☞	Ad idem Concilium Additio.	9
	CONCIL. CLAROMONTANUM.	*ibid.*
	— *FLORIACENSE.*	11
☞	Ad idem Concilium Additio.	*ibid.*
	Conventus Epiſcop. Saxoniæ Orientalis.	*ibid.*
	CONCILIUM CARRIONENSE.	13
	— *CAPUANUM*	15
☞	Ad idem Concilium Additio.	17
	CONCILIA CONSTANTINOPOLITANA DUO.	*ibid.*
☞	Ad eadem Additio. G. L.	23
1111 ☞	*CONCILIUM LATERANENSE.*	39
☞	Hildeberti Cenomanenſis Ep. Epiſtola.	44
	CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM II.	47
	Synodus Vertuenſis.	49
1112	*CONCILIUM LATERANENSE II.*	*ib.*
	Acta Concilii collecta a Binio.	51
	Adnotatio P. Pagi.	66
☞	Ad idem Concilium Additio.	67
☞	*CONCILIUM REMENSE.*	69
☞	— *HIEROSOLYMITANUM.*	71
☞	— *USAEACHENSE.*	*ibid.*
☞	*Synodi Engoliſmenſis & Vaſatenſis.*	73
	CONCILIUM AQUENSE.	*ibid.*
	— *VIENNENSE.*	*ibid.*
☞	Ad idem Additio.	77
☞	Ejuſdem ſubſcriptiones.	*ibid.*
	CONCILIUM ANSANUM.	*ibid.*
1113	— *BENEVENTANUM.*	83
☞	— *REMENSE.*	*ibid.*
☞	— *BENEVENTANUM.*	87
	Synodus Catalaunenſis.	*ibid.*
1114	— *Helenenſis.*	91
	Conventus Windesharienſis.	*ibid.*
	CONCILIUM CYPERANUM.	93
☞	— Ad idem Additio.	95
☞	*CONCILIUM TICINENSE.*	97
☞	*Synodus Strigonienſis.*	*ibid.*
	Capitula de Synodalibus Decretis.	99
	Carta Clarembaldi pro Monaſterio S. Bertini.	114
	CONCILIUM LEGIONENSE.	*ibid.*
	— *PALENTINUM.*	*ibid.*

ANNO CHRISTI		
	Synodus Compoſtellana.	119
	Ejuſdem Decreta.	*ibid.*
	CONCILIUM BELLOVACENSE.	121
☞	Friderici Colonienſis Archiep.	127
1115	*CONCILIUM SUESSIONENSE.*	*ibid.*
	— *CASTRI RADULPHI.*	129
	— *REMENSE.*	*ibid.*
☞	Ad idem Concilium.	131
	CONCILIUM OVETENSE.	*ibid.*
	CONCILIA DUO COLONIENSE, ET CATALAUNENSE.	135
☞	Ad Catalaunenſe Concil. Additio.	137
☞	Cononis Card. Synodica.	137
☞	Ad eundem Epiſtola.	138
☞	Ivonis ad quatuor Ep. Epiſt.	*ibid.*
	CONCILIUM SYRIACUM.	139
	— *TROJANUM.*	*ibid.*
	— *TRENORCIENSE.*	*ibid.*
1116	— *COLONIENSE.*	143
☞	Ad idem Additio.	*ibid.*
	CONCILIUM LATERANENSE IV. 145.	
	Subſcriptiones.	150
☞	Ad idem Concilium Additio.	151
	CONCILIUM ROMANUM.	*ibid.*
☞	Conventus Serberienſis.	153
☞	Leges Eccleſiaſticæ ſub Henrico II. Rege Angliæ.	*ibid.*
☞	Conventus Epiſcopor. in Italia.	*ibid.*
	Conventus apud Serberiam.	157
	CONCILIUM LINGONENSE.	*ibid.*
☞	Ad idem Concilium Additio.	*ibid.*
1117	*CONCILIUM MEDIOLANENSE.*	159
	— *DIVIONENSE.*	*ibid.*
	— *BENEVENTANUM.*	161
	— *TRENORCIENSE.*	*ibid.*
1118	VITA ET EPISTOLÆ GELASII PAPÆ II.	*ibid.*
	Incipiunt Epiſtolæ a pag. 166. uſque ad 172. incluſive.	
☞	Ad eaſdem Epiſtolas Appendix.	173
☞	Epiſtola contra Gregorium æmulum ſuum.	*ibid.*
☞	— Ad Canonicos Lucenſes.	*ibid.*
☞	— Ad Can. Reg. S. Frigidiani.	175
	CONCILIUM CAPUANUM.	175
	— *COLONIENSE.*	*ibid.*
☞	Ad idem Additio.	177
	CONCILIUM FRIDESLARIENSE.	*ib.*
☞	Ad idem Additio.	179
☞	*CONCILIUM WORMATIENSE.*	181
	— *TOLOSANUM.*	183

CON-

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Roſa Lanzi* Inquiſitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel libro Intitolato : *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Lubbeo Soc. Jeſu curante Nicolao Coleti , & Joanne Dominico Manſi &c.* Non v'eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica , e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro , niente contro Principi , e buoni coſtumi , concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di *Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe , e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebaſtian Zuſtinian Riform.
(Alviſe Vallareſſo Riform
(Franceſco Moroſini 2.° Cav. Proc. Riform.

Regiſtrato in Libro a Carte 335. al Num. 2304.

Davidde Marcheſini Segr.

SYLLABUS
EORUM, QUÆ IN TOMO XXI.
CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice ☞ notata sunt, noſtræ Editioni noviter acceſsere *P. Joannis Dominici Manſi* cura, qui ad Archiepiſcopatum Lucenſem evectus, glorioſe obiit; omiſſis iis, quæ forte tipothetarum vitio notari non potuerunt.

ANNO CHRISTI		
1109	*CONCILIUM LAUDUNENSE.* pag.	1
☞	Ad id Concilium Additio.	3
	CONCILIUM REMENSE.	5
	Obſervatio P. Antonii Pagi.	ibid.
☞	*Ferrarienſes Synodi duæ.*	7
1110	*CONCILIUM LATERANENSE.*	ibid.
☞	Ad idem Concilium Additio.	9
	CONCIL. CLAROMONTANUM.	ibid.
	— *FLORIACENSE.*	11
☞	Ad idem Concilium Additio.	ibid.
	Conventus Epiſcop. Saxoniæ Orientalis.	ibid.
	CONCILIUM CARRIONENSE.	13
	— *CAPUANUM*	15
☞	Ad idem Concilium Additio.	17
	CONCILIA CONSTANTINOPOLITANA DUO.	ibid.
☞	Ad eadem Additio. G. L.	23
1111 ☞	*CONCILIUM LATERANENSE.*	39
☞	Hildeberti Cenomanenſis Ep. Epiſtola.	44
	CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM II.	47
	Synodus Vernenſis.	49
1112	*CONCILIUM LATERANENSE II.*	ib.
	Acta Concilii collecta a Binio.	51
	Adnotatio P. Pagi.	66
☞	Ad idem Concilium Additio.	67
☞	*CONCILIUM REMENSE.*	69
☞	— *HIEROSOLYMITANUM.*	71
☞	— *USNEACHENSE.*	ibid.
☞	*Synodi Engoliſmenſis & Vaſatenſis.*	73
	CONCILIUM AQUENSE.	ibid.
	— *VIENNENSE.*	ibid.
☞	Ad idem Additio.	77
☞	Ejuſdem ſubſcriptiones.	ibid.
	CONCILIUM ANSANUM.	ibid.
1113	— *BENEVENTANUM.*	83
☞	— *REMENSE.*	ibid.
☞	— *BENEVENTANUM.*	87
	Synodus Catalaunenſis.	ibid.
1114	— *Helenenſis.*	91
	Conventus Windesharienſis.	ibid.
	CONCILIUM CYPERANUM.	93
☞	— Ad idem Additio.	95
☞	*CONCILIUM TICINENSE.*	97
☞	*Synodus Strigonienſis.*	ibid.
☞	Capitula de Synodalibus Decretis.	99
	Carta Claremboldi pro Monaſterio S. Bertini.	114
	CONCILIUM LEGIONENSE.	ibid.
	— *PALENTINUM.*	ibid.

ANNO CHRISTI		
	Synodus Compoſtellana.	119
	Ejuſdem Decreta.	ibid.
	CONCILIUM BELLOVACENSE.	121
☞	Friderici Colonienſis Archiep.	127
1115	*CONCILIUM SUESSIONENSE.*	ibid.
	— *CASTRI RADULPHI.*	129
	— *REMENSE.*	ibid.
☞	Ad idem Conſilium.	131
	CONCILIUM OVETENSE.	ibid.
	CONCILIA DUO COLONIENSE, ET CATALAUNENSE.	135
☞	Ad Catalaunenſe Concil. Additio.	137
☞	Cononis Card. Synodica.	137
☞	Ad eundem Epiſtola.	138
☞	Ivonis ad quatuor Ep. Epiſt.	ibid.
	CONCILIUM SYRIACUM.	139
	— *TROJANUM.*	ibid.
	— *TRENORCIENSE.*	ibid.
	— *COLONIENSE.*	143
1116	Ad idem Additio.	ibid.
☞	*CONCILIUM LATERANENSE IV.* 145.	
	Subſcriptiones.	150
☞	Ad idem Concilium Additio.	151
	CONCILIUM ROMANUM.	ibid.
☞	Conventus Serberienſis.	153
☞	Leges Eccleſiaſticæ ſub Henrico II. Rege Angliæ.	ibid.
☞	Conventus Epiſcopor. in Italia.	ibid.
	Conventus apud Serberiam.	157
	CONCILIUM LINGONENSE.	ibid.
☞	Ad idem Concilium Additio.	ibid.
1117	*CONCILIUM MEDIOLANESE.*	159
	— *DIVIONENSE.*	ibid.
	— *BENEVENTANUM.*	161
	— *TRENORCIENSE.*	ibid.
1118	VITA ET EPISTOLÆ GELASII PAPÆ II.	ibid.
	Incipiunt Epiſtolæ a pag. 166. uſque ad 172. inclusive.	
☞	Ad eaſdem Epiſtolas Appendix.	173
☞	Epiſtola contra Gregorium æmulum ſuum.	ibid.
☞	— Ad Canonicos Lucenſes.	ibid.
☞	— Ad Can. Reg. S. Frigidiani.	175
	CONCILIUM CAPUANUM.	175
	— *COLONIENSE.*	ibid.
☞	Ad idem Additio.	177
	CONCILIUM FRIDESLARIENSE.	ib.
☞	Ad idem Additio.	179
☞	*CONCILIUM WORMATIENSE.*	181
	— *TOLOSANUM.*	183

CON-

ANNO CHRISTI

CONCILIUM ENGOLISMENSE. 183
Ad idem Additio. ibid.
CONCILIUM ROTOMAGENSE. 185
1119 — VIENNENSE. 187
Observatio P. Pagi. ibid.
VITA ET EPISTOLÆ CALLISTI PAPÆ II. ibid.
Incipiunt Epistolæ a pag. 190. usque ad pag. 220. inclusive.
Appendix ad easdem Epistolas. 220
Petri Portuensis Ep. ad Cardin. ibid.
Crescentii Sabinensis ad Card. ibid.
Cardinalium Romæ existentium ad Card. ultra montes Epist. tres. ibid.
Cardinalium ad Ep. Galliæ. 221
Confirmatio Electionis Callisti. 222
Litteræ Hæreticorum ad Callist. 224
Conventus ad Rhenum. 225
CONCILIUM TOLOSANUM. ibid.
Canones. 226
Callixti Papæ Ep. Synodalis. 228
Ad idem Additio. 231
Synodus Callisti Papæ. 233
CONCILIUM REMENSE. ibid.
— ALIUD REMENSE. ibid.
Canones. 235
Statutum Callisti Papæ. 236
Acta ex Oderico Vitale. 237
— ex Hustone Scholastico. 244
De Thurstano Eboracensi Ep. a Calisto Papa consecrato. 250
Ad idem Additio. 253
Concilia Callisti Papæ II. 255
CONCILIUM BENEVENTANUM. 257
— ROTOMAGENSE. ibid.
1120 — BELLOVACENSE. 259
— NEAPOLITANUM. 261
Capitula ejusdem. 263
1121 Conventus Quintilineburgensis. 265
CONCILIUM SUESSIONENSE. ibid.
— ROMANUM. 269
1122 — ROMANUM. 271
Conventus Wormatiensis. 273
Ad eundem Additio. ibid.
Synodus Gloecestrensis. 277
1123 CONCILIUM LATERAN. I. ibid.
Canones. 281
Steph. Baluzii Notæ. 287
Ad idem Additio ex Labeo. 288
Ejusdem Acta a Binio collecta. 292
Ad idem Additio. 295
Concilii Later. Gen. Canones. 299
Ejusdem Acta Genuina. 301
CONCILIUM ROMANUM II. 303
— BITURICENSE. ibid.
— TOLOSANUM. ibid.
1124 CONCILIA QUATUOR GALLICANA. 305
Ad Carnotense Conc. Additio. ibid.
Sermo in Conc. Carnotensi. ibid.
CONCILIUM VIENNENSE. 317
VITA ET EPISTOLÆ HONORII PAPÆ II. 319
Incipiunt Epistolæ a pag. 321. usque ad pag. 326. inclusive.
Appendix ad eas Epistolas. 325
CONCILIUM BISUNTINUM. ibid.
— ROXBURGENSE. 327
1125 — LONDONIENSE. ibid.
Ejusdem Capitula. 330
Notæ Severini Binii. 333

ANNO CHRISTI

Ad idem Additio. ibid.
CONCILIUM LUGDUNENSE. 335
— MOGUNTINUM. 341
1126 CONCILIA BABCIONENSIA. ibid.
Conventus episcoporum ad Dedicationem Sagiensis Basilicæ. 343
CONCILIUM ROMANUM. ibid.
Conventus Argentinensis. 347
1127 TORCELLENSE CONCILIUM. ibid.
— ROMANUM. 349
— WIRCEBURGENSE. 351
— NAMNETENSE. ibid.
— LONDONIENSE. 353
Ejusdem Capitula. 355
CONCILIUM TROJANUM. 358
1128 — TRDCENSE. ibid.
Prologus. 359
Regula pauperum Commilitonum. 360
CONCILIA ATREBATENSE, ET REMENSE. 371
CONCILIUM PAPIENSE. 373
— RAVENNATENSE. 375
— ROTOMAGENSE. ibid.
— DOLENSE. 377
1129 — CATALAUNENSE. ibid.
Ad idem Additio. ibid.
CONCILIUM PARISIENSE. 379
— LONDONIENSE. 383
G. Cossartii & P. Pagi notæ. 385
P. Manfi animadversio. 386
CONCILIUM PALENTINUM. ibid.
— AURELIANENSE. 387
Conventus apud Lussen. 389
VITA ET EPISTOLÆ INNOCENTII PAPÆ II. ibid.
Incipiunt Epistolæ a pag. 392. usque ad 428. inclusive.
Epistolarum ejusdem Appendix. 428
Decreta ejusdem. 436
1130 CONCILIUM ANICIENSE. ibid.
— CLAROMONTANUM. 437
Acta ejusdem ex Baluzio. ibid.
Nota Stephani Baluzii. 440
CONCILIUM STAMPENSE. 441
Ad idem Additio. ibid.
CONCILIUM REMENSE. 443
— HERBIPOLENSE. ibid.
Ad idem Additio. ibid.
Melphitanum in Apulia. 445
CONCILIUM APUD S. ÆGID. ibid.
— JOTRENSE. ibid.
Adnotatio P. Pagi. 451
1131 CONCILIUM REMENSE. 453
Canones. 457
Nota Jacobi Sirmondi. 462
Adnotatio P. Pagi. ibid.
Ad idem Additio. 463
CONCILIUM INNOCENTII. PAPÆ II. ibid.
Sermo in eo S. Bernardi. 467
Præmonitio. ibid.
Præfatio Sermonis. ibid.
CONCILIUM LEODIENSE. 473
Observatio P. Pagi. 474
Ad idem Additio. 475
CONCILIUM MOGUNTINUM. 477
1132 — COLONIENSE. 479
— PLACENTINUM. ibid.
Apud Lupianum. ibid.
Conventus Episcoporum. ibid.
— Creissanus. 481

1133

ANNO CHRISTI

1133 CONCILIUM PROVINCIÆ. 488
Epistola encyclica Lotharii Imp. ibid.
1134 CONCILIUM PISANUM. 485
Observatio P. Pagi. 486
Ad idem Additio. 487
Innocentii Papæ II. epistola. ibid.
Canones. 489
CONCILIUM MONSPELLIENSE. 491
Hugonis Rothom. Archiep. A. S. L. Epist. ad Hugonem Ab. S. Tiberii. ibid.
Ejusdem ad Innocentium Pp. 493
Testimonia Episcoporum. 494
Constitutio Thurstani. 495
De Concilio Suessionensi contra Petr. Abaelardum animadversio. ibid.
Diploma Stephani Angliæ Regis. ibid.
CONCILIUM NORTHAMPTONENSE. 497
— NARBONENSE. ibid.
— LEGIONENSE. ibid.
1135 — MEDIOLANENSE. 499
— APUD ARCAM. ibid.
1136 — LONDONIENSE. 501
— BURGENSE. 503
— ANTIOCHENUM. ibid.
— HIEROSOLYMITANUM. 505
1137 — VALLISOLETANUM. 507
Synodus Herfordiensis. ibid.
1138 CONCILIUM LONDONIENSE. ibid.
Synodi Canones & gesta. 510
Ad idem Additio. 515
Canones. ibid.
Nota Davidis Wilkins. 517
Synodus Provincialis Colonensis. 519
CONCILIUM KARLEOLENSE. ibid.
Synodus Veticensis. 521
Guidonis A. S. L. Epist. ad Aemarum Ab. ibid.
Alia ejusdem Epistola. 523
1139 CONCILIUM LATERANENSE II. GENERALE. ibid.
Canones. 525
Acta Concilii ex Cod. Maurianensi. 533
Alia Gesta a Binio collecta. 536
Sanctificatio S. Saturnini. 538
Observatio P. Pagi. ibid.
Ad idem Concilium Additio. 539
CONCILIUM WINTONIENSE. 545
Synodus Florentina. 549
Subscriptiones. 551
1140 CONCILIUM TREVIRENSE. ibid.
Ad Concilium Trevirense Additio. ibid.
CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM G. L. ibid.
— SENONENSE. 559
Epistola Innocentii Papæ II. 565
Observatio P. Antonii Pagi. 566
Ad idem Concilium Additio. 567
Capitula errorum Abaelardi. 568
1141 Synodus Regiensis. 569
CONCILIUM VIENNENSE. 571
CONCILIA A GAUFRIDO CARNOTENSI Ep. celebrata. ibid.
CONCILIUM GENERALE LONDINI ibid.
— REMENSE. 573
— WINTONIENSE. ibid.
1142 — ANTIOCHENUM. 577
— WESTMONASTERIENSE. 579
— LATINIACENSE. 581

ANNO CHRISTI

1143 — HIEROSOLYMITANUM. 583
— CONSTANTINOPOLITANUM G. L. ibid.
VITA ET EPISTOLÆ, CÆLESTINI PAPÆ II. 591
Epistola ad Cluniacenses. 592
— ad eosdem. 594
Ad easdem Appendix. ibid.
CONCILIUM MOGUNTINUM. 595
Subscriptiones. ibid.
— Wintonienſe. 597
Synodus Constantinopolitana. G. L. ibid.
CONCILIUM LONDONIENSE. 603
Synodus ab Alexandro Lincolnensi Episc. celebrata. ibid.
Conventus Epp. apud Gerundam. ibid.
1144 VITA ET EPISTOLÆ LUCII PAPÆ II. 607.
Incipiunt Epistolæ a pag. 608. usque ad 616.
Ad easdem Appendix. 616
CONCILIUM ROMANUM. 619
Subscriptiones. 621
1145 VITA ET EPISTOLÆ EUGENII PAPÆ III. ibid.
Incipiunt Epistolæ a pag. 628. usque ad 683.
Ad easdem Epistolas Appendix. 684
Conventus Bituricensis. 691
1145 CONCILIUM TURRITANUM. ibid.
1146 — VIZELIACUM. ibid.
— FULGINATENSE. 695
— CARNOTENSE. 697
Conventus Laudunensis. ibid.
CONCILIUM TARRACONENSE. 699
— HALLENSE. 701
— CONSTANTINOP. G. L. ibid.
1147 Subscriptiones. 705
Conventus Stampensis. 707
CONCILIUM PARISIENSE. ibid.
Synodus in Germania. 711
1148 CONCILIUM PALLENTINUM. ibid.
— REMENSE. ibid.
Symbolum Fidei contra errores Gilliberti. 712
Canones. 713
Acta Concilii a Binio collecta. 720
Observatio P. Pagi. 735
CONCILIUM TREVIRENSE. 737
Ad Concilium Remense Additio. 739
Constitutio Theobaldi Archiep. Cantuariensis. 741
CONCILIUM LINCOPIENSE. 743
Ad Concilium Trevirense Addit. ibid.
Ad idem additio ex Hartzeim. 745
Conventus Marsicanus. ibid.
1149 CONCILIUM ERFORDIENSE. 749
1150 CONCILIA DUO SALISBURGENSIS PROVINCIÆ. ibid.
1151 CONCILIUM LONDINENSE. ibid.
— BALGENTIACENSE. 751
Cossartii animadversio. 753
Observatio P. Pagi. 754
Ad Concilium Londinense Addit. ib.
1152 CONCILIUM VENETUM. ibid.
Subscriptiones Epp. 760
CONCILIUM METENSE. 761
— COLONIENSE. 763
Epistola Wibaldi Abb. ad Arnoldum Colonnienſem. 765
Conventus Ulmensis. ibid.

Syno-

ANNO CHRISTI

Synodus apud Kenuam. 767
CONCILIUM LEODIENSE. *ibid.*
— *HIBERNICUM.* *ibid.*
1153 Conſtitutio Wilelmi Ep. Eloracenſis. 769
Synodus Atrebatenſis. *ibid.*
CONCILIUM GRADENSE. 771
VITA ET EPISTOLÆ ANASTASII PAPÆ IV. 773
Incipiunt Epiſtolæ a pag. 773. *uſque ad* 784.
Ad eaſdem Appendix. 784
1154 *CONCILIUM LONDINI.* 785
— *NUGAROLENSE.* *ibid.*
VITA ET EPISTOLÆ HADRIANI PAPÆ IV. *ibid.*
Incipiunt Epiſtolæ a pag. 788. *uſque ad* 830.
Epiſcoporum Germaniæ Reſcriptum ad Hadrianum Papam. 792
Reſcriptum Imp. Friderici ad Epiſcopos Germaniæ. *ibid.*
Epiſtola ad Baſilium Archiep. Theſſalonicenſem G. L. 796
Baſilii Reſcriptum ad Hadrianum G. L. 799
Epiſtola Hadriani ad Monachos Pontiden. 830
CONCILIUM AD MORETUM. *ibid.*
— *AD BURGULIUM.* 833
1155 — *CONSTANTINOPOL. G.L.* *ibid.*
— *VALLIS-OLETANUM.* 855
— *SUESSIONENSE.* 857
— *CONSTANTINOPOL.* *ibid.*
1156 *Synodus Conſtantinopol. G. L.* 839
1157 *CONCILIUM REMENSE.* 843
Synodus incerti loci. 845
Conventus Epp. apud Caſtrum Morel in Aragonia. 847
Synodus Ciceſtrienſis. 849
Conventus Arulenſis Epp. 857
CONCILIUM NORTHAMPTONENSE. 859
1158 Conſtitutiones Ottonis Friſingenſis. *ibid.*
Synodus Alterfordia. 861
— *Roſcomanienſis.* 863
Conventus Remenſis. *ibid.*
VITA ET EPISTOLÆ ALEXANDRI PAPÆ III. 865
Incipiunt epiſtolæ a pag. 868. *uſque ad pag.* 1074. *inclusive.*
Earundem Epiſtolarum Appendix Prima. 917
Appendix ſecunda. 959
Appendix Tertia. 1034
Appendix Quarta. 1060
Epiſtolarum Alexandri Papæ III. Appendix. 1073
Adnotatio Collectoris. *ibid.*
Collectio Decretorum Alexandri Papæ III. 1082
Collectoris Prænonitio. *ibid.*
Collectio prima. 1083
Decretorum Collectio ſecunda. 1094
Alia Decreta ex Lucenſi MS. 1102
Jo: Dem. Menſi præmonitio. *ibid.*
1159 *Synodus Moguntina.* 1111
1160 Conciliabulum Papienſe. *ibid.*
Acta ejuſdem. 1112

ANNO CHRISTI

Subſcriptiones eorum qui obedierunt. 1113.
Epiſtola Imperatoris de electione Victoris Antip. 1115
Epiſtola Præſidentium Concilio. 1117
Epiſtola Bambergenſis Epiſcopi de eadem re. 1120
— Canonicorum S. Petri Romæ pro parte Victoris. 1121
— Alexandri Papæ ad Arnulphum Ep. Lexovienſem. 1124
— ad Archiepiſcopos, & Epiſcopos Angliæ. 1126
Ad Conciliabulum Papienſe Additio. 1129.
Hiſtoria Conciliabuli ex Ottone Murena. 1130
Epiſtola Epiſcoporum Schiſmaticorum. 1133.
Subſcriptiones eorundem Epp. 1136
In eandem Synodicam Joan: Domin. Menſi cenſura. 1137
Friderici Imp. Epiſtola ad Epiſcopos tranſmontanos. 1140
Epiſt. Imperatoris ad Antipapam, & Cardinales Romanos. 1141
— Reſcripta Imperatoris ex Comitiis Papienſibus. 1142
FRISACENSE CONCILIUM. 1143
CONCILIUM NAZARENUM. 1145
— *OXONIENSE.* 1147
Conciliabulum Cremonenſe. 1149
CONCILIUM ANDEGAVENSE. *ibid.*
— *ANAGNINUM.* *ibid.*
Epiſtola Alexandri III. ad Henricum Belvacenſem. 1150
Epiſtola ejuſdem Fratribus Cluniacenſis Monaſterii. 1151
CONCILIUM RUTHENENSE. 1153
1161 — *APUD NOVUM MERCATUM.* *ib.*
— *REIVACENSE.* 1155
— *TOLOSANUM.* *ibid.*
Epiſtola Fuſtradi Clarevallenſis Ab. ad Omni bonum Veron. Ep. *ibid.*
Conciliabulum Laudenſe. *ibid.*
CONCILIUM LONDONIENSE. 1159
— *MONSPELIENSE* *ibid.*
1162 Ad idem Additio. *ibid.*
Conventus ad Saonam. 1161
Ad eundem Additio. 1163
Epiſtolæ tres ad res ipſius Conventus illuſtrandas. 1166
CONCILIUM CLEONADENSE. 1167
— *TURONENSE.* *ibid.*
1163 Tituli Canonum. 1175
Præfatio. 1176
Canones. 1177
Carta Concilii Turonenſis Magalaonenſis Ep. miſſa. 1183
Acta Concilii Turonenſis. 1185
Conciliabulum Clarendonenſe. 1187
1164 *Conciliabulum Northamptonenſe.* 1195
CONCILIUM REMENSE. 1201
Conventus Gallicanus. *ibid.*
Viennenſis in Gallia Conventus. *ibid.*
Conciliabulum Northamptonienſe. 1203
1165 *SENONENSE CONCILIUM.* 1211
1166 *Conciliabulum Herbipolenſe.* 1213
Ad Conciliabulum Herbipolenſe. 1219

CON-

ANNO CHRISTI 1109.

CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1109.

(1) LAUSDUNENSE,

De ſtatu Eccleſiæ, a Girardo Engoliſmenſi epiſcopo, ſedis Apoſtolicæ legato, celebrato anno Domini MCIX.

Rerum in hoc concilio tractatarum nihil ad nos pervenit præter decreta duo, quæ ſubjicio.

I.

Eccleſia Sancti Petri, Trenorcienſibus vindicatur adverſus epiſcopum & canonicos Nannetenſes.

Girardus gratia Dei Engolimenſis epiſcopus, ſanctæ ſedis apoſtolicæ legatus. Cum de ſtatu ſanctæ eccleſiæ, Lauſdunenſi concilio, quod in baſilica B. Dei Genitricis, ipſo autore ac gubernatore celebravimus, plurima pertractaſſem: delata eſt in conſpectu concilii querela Trenorcienſium monachorum, ſuper Nannetenſem epiſcopum & canonicos ejus, de eccleſia ſancti Vitalis. Craſtina die, in refectorio ejuſdem eccleſiæ, cum fratribus & coepiſcopis noſtris conveniens, Burdegalenſi ſcilicet archiepiſcopo, domino Pictavienſi, Andegavenſi etiam, Cenomannenſi & Redonenſi epiſcopis, abbate quoque Angeliacenſi, & abbate ſancti Eparchi cum pluribus aliis: duabus eorundem legitimis monachorum perſonis ſuper hac cauſa auditis utriſque partibus adjudicavimus ſacramentum. Hoc canonice ſuſcepto, ſequenti die, coram omni confeſſu, præſente pariter & jubente ipſo Nannetenſi epiſcopo inveſtituram prædictæ eccleſiæ, de manu archidiaconi ſui per privilegium quod manu tenebat, ſuſcepi: & ex judicio, & aſſenſu archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & totius conventus, inveſtituram ipſam per idem privilegium Cunaldenſi priori, & prædictis monachis ſolenniter contradidi, ſalvo tamen canonico jure Nannetenſis eccleſiæ, ſi quod eſſet. Ut autem res iſta firma & inconvulſa permaneat, ſigillo noſtræ autoritatis inſigniri fecimus, & propria manu ſubſcribere curavimus. Factum eſt autem iſtud in Lauſdunenſi caſtro, coram poſitis archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, & multis aliis religioſis & nobilibus viris. Signum Burdegalenſis epiſcopi, S. Pictavienſis epiſcopi, S. Santonenſis epiſcopi, S. Agennenſis epiſcopi, S. Petragoricenſis

(1) In Cod. MS. de geſtis Pontificum Engoliſmenſium de Girardo dicitur: *Girardus Engoliſmenſis Epiſcopus, cum domno Paſchali Papæ adhæſiſſet, qui ad partes Galliarum venerat, cognita honeſtate, & præclara ſapientia, vices ſuas prius in Britannia, & deinde in Turonenſi, Burdegalenſi, Bituricenſi, Auxitanenſi provinciis commiſit. Præter cætera, quæ in Legatione enimie fecit, octo Concilia celebravit.* Sed Lauſdunenſis tantum memoria ſupereſt, & Gherardus Anacleto Antipapæ poſtea adhærens, quam antea ſibi compararat gloriam, commaculavit. *Pagius ad An. Ch.* 1109. *n.* 12.

ANNO CHRISTI 1109.

censis episcopi, S. Andegavensis episcopi, S. Cenomannensis episcopi, S. Redonensis episcopi, S. Nannetensis episcopi, S. Dolensis archiepiscopi, S. Venetensis episcopi, Vendocinensis, S. abbatis Malliacensis, S. abbatis majoris monasterii, Signum abbatis sancti Florentii. Anno ab Incarnatione domini MCIX. epacta XXVIII. indictione II. præsidente domino Paschali papa Romæ, in Francia Ludovico regnante.

Ego Girardus Engolismensis episcopus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus subscripsi.

ANNO CHRISTI 1109.

II.

Capella sancti Stephani, monachis Majoris monasterii adjudicatur adversus canonicos Camiliacenses.

EGo Girardus Dei gratia Engolismensis episcopus, Romanæ ecclesiæ legatus, aliique fratres qui nobiscum erant Andegavis apud monasterium S. Albini, in cella novitiorum ejusdem monasterii, ad quandam causam ventilandam & discutiendam, quæ erat inter abbatem S. Martini Majoris monasterii, & canonicos de Camiliaco, de capella prædicti castri, convenimus. Utrique enim & monachi & canonici præsentes affuerunt, utrique causas suas ordine exegerunt. Auditis utrorumque rationibus, de judicio tractare cœpimus. Et quia non omnes unanimiter consensimus, dilatum est judicium ad concilium usque Lausduni ad præsens futurum. Peractoque ex more concilio, venerabiles fratres, & coepiscopos, qui interfuerunt concilio, in unum convocavimus: & cum eis diligenter de judicio prælibatæ causæ tractavimus. Quod ita pari consensu diffinitum atque sancitum est: ut capella S. Stephani, parochiali ecclesiæ quæ in honore B. Petri apostoli fundata est, inhæreat, uniatur: & sic monachi matrem & filiam possideant. Hujus autem diffinitionis nobiscum judices fuerunt, Ernaldus archiepiscopus Burdegalensis, Petrus Santonensis episcopus, Petrus Pictavensis, Marbodus Redonensis, Hildebertus Cenomanensis.

Celebrato autem solemniter judicio, venerabili fratri nostro, abbati videlicet Willelmo Majoris monasterii, & monasterio ejus, suam capellam reddidimus. Ut autem diffinitio ista firmior permaneret, sigillo nostro sigillari præcepimus, & manu nostra subscripsimus.

Acta est autem diffinitio ista in ecclesia beatæ Mariæ Lausduni: in qua synodus confederat. Anno ab Incarnatione domini MCIX. III. Indictione, Paschali II. Romanam ecclesiam regente, regnum Francorum Ludovico rege tenente, Andegavensium plebibus Fulcone juniore præsidente.

Ego Girardus Engolismensis episcopus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, huic diffinitioni subscripsi.

Ex Tom. VI. Spicil. p. 34.

G. C. TRENORCIENSE concilium, quod hic locum habebat in Synopsi, ad annum MCXV. pertinet, ut suo loco agnosces.

AD LAUSDUNENSE CONCILIUM

A Girardo Engolismensi anno 1109. habitum

ADDITIO.

Ex Mss. Suppl. Tom. II. p. 191.

PRæter duo illa decreta, alterum pro monachis Ternorciensibus, aliud vero pro monachis Majoris monasterii, quæ in Lausdunensi hoc concilio statuta exhibet Labbeus confirmata est etiam in hac ipsa synodo donatio quædam facta monachis S. Nicolai Andegavensis ecclesiæ S. Medardi de Dolon prope mœnia Namnetensis urbis, quam canonici quidam regulam S. Augustini professi tenebant. En donationis instrumentum, quod in eodem concilio latum & confirmatum accepimus ex Martene Anecdot. to. I. pag. 318. Antequam vero illud proferam, animadvertisse juvat, apud eumdem Martene ibidem aliud succedere ejus rei instrumentum, quo ecclesiæ illius canonici non ecclesiam tantummodo, sed & se pariter abbati ejusdem monasterii gubernandos dirigendosque tradunt; quo ex instrumento discimus Lausdunense concilium die XV. Kal. novembris anni 1109. convenisse.

PRÆCEPTUM BENEDICTI EPISCOPI

Namnetensis de ecclesia S. Medardi de Dolon, quam donat Majori-monasterio.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Benedictus Namnetensium episcopus constitui in ecclesia S. Medardi de Dolon, quæ est prope mœnia urbis Namneticæ, quosdam canonicos, ad serviendum ibi Deo secundum regulam S. Augustini. Sed heu! contra spem & voluntatem nostram in parvo tempore canonicalis ibidem cœpit religio miserabiliter destitui. Quod cum ego vidissem, in capitulum eorum aliquotiens veni; sæpe eos de correctione sui commonui: & cum nec sic proficerem, ad ultimum etiam comminatus sum eis, nisi se corrigerent, me eos ab ecclesia emissurum, & alios ferventiores ad Dei servitium immissurum. Illi autem nec sic corrigentes, & res loci per se posse detineri diffidentes, & hoc etiam affirmantes, tandem accesserunt ad abbatem S. Nicolai Andegavensis, dicentes se velle fieri monachos, & locum S. Medardi ei & ejus monachis subdituros. Quod cum ad me perlatum esset, & advocatis eis requisissem si sic fecissent, & respondissent rem ita se habere. Ego autem, inquam, illi ecclesiæ providebo. Misi itaque ad venerabilem abbatem Majoris monasterii, nomine Willelmum, & mandavi ei, quod illam ecclesiam decrevissem beato Martino, & ejus monasterio condonare. Unde ille accepto consilio, transmisit ad me duos ex monachis suis, domnum Willelmum priorem, & domnum Milonem. Præsentibus igitur, & concedentibus archidiaconis nostris Rivallonio, & Gaufrido, & Harcodio de sancto Petro, de quo illa ecclesia movebat secundum sæcularem potestatem, qui eam in manu nostra reliquerat, dedi beato Martino & monachis ejus, in manu domni Willelmi prioris, ecclesiam illam cum omnibus ad eam pertinentibus, salva justitiæ & auctoritatis nostræ canonica reverentia. Huic dono interfuerunt Rivallonius, & Gaufredus archidiaconi Namnetenses, & Petrus cantor. De monachis Willelmus prior, Milo, Guarinus de Fundeta, Gilduinus filius Gilonis. Parvo post tempore, domnus Girardus legatus apostolicæ sedis celebravit concilium Losduni, ubi & ego interfui; & ejus in præsentia confirmavi prætatum

ANNO CHRISTI 1109.

rum donum, ipſo mihi inde magnas gratias referente. Hanc autem confirmationem feci ipſi abbati Willelmo, ubi interfuerunt præſentes, & videntes de monachis ejus, Willemus prior, A Andreas, Gommes, Milo, Gilo, Frotmundus prior Taventi.

Actum anno Dominicæ Incarnat. MCIX. ind. III. & regnante in Francia rege Ludovico.

CONCILIUM REMENSE,

In cauſa Godefredi Ambianenſis epiſcopi, anno MCIX. ſub Paſchali papa II.

Anno MCIX. *Remis ſynodus celebrata eſt frequenti concurſu epiſcoporum ac procerum. In qua inter alia actitatum reperitur, quod Godefredus epiſcopus Ambianenſis redarguit falſitatis diploma apoſtolicum, quod ad ſuam ipſorum exemptionem a ſubjectione epiſcopi Ambianenſis ediderant pſeudomonachi, dum appellantes ad ſedem apoſtolicam, illuc eumdem traxerunt ſanctum epiſcopum. Præcurrentes enim monachi illi cauſidicos iniquos paratos pro pecunia quamlibet cauſam ſive juſtam ſive injuſtam defendere nacti, eorumque patrocinio apud Paſchalem pontificem facti voti compotes, atque victores iniqui, ad propria redierunt in ſanctum virum probra jactantes.*

G. C. *Hæc ad verbum Binius ex Baronio quibus aliquid lucis affero ex eodem autore Nicolao Monachi S. Walerici, immunes ſe jactabant ab epiſcopi Ambianenſis juriſdictione ac poteſtate: Godefridus ad epiſcopum Remenſem cauſam defert. Remos utrique contendant:* ubi tum, *inquit Nicolaus*, celeberrimus procerum Galliæ conventus habebatur. Procedit in medium abbas cum monachis ſuis, accuſat epiſcopum Godefridum: profert litteras commentitias, nulli præterquam Romano pontifici ipſos eſſe ſubjectos. Godefridus parum fidens litteris, petit eas ſibi dari inſpiciendas. Accurate igitur illas contemplans, & veſte ſua leviter abſtergens, fraudem deprehendit: exclamanſque, Huc, quæſo, inquit, oculos omnes advertite. En membranas, & atramentum, ſcripturamque plane recentia, nec Romano more obſignata. Accurrunt omnes, diligenter inſpiciunt: rem eſſe, ut ait Godefridus, comperiunt. Monachi pudefacti, ad Romanum pontificem provocant.

G. C. Poſt concilium, Romæ primum victores monachi fuerunt, malis artibus: deinde re plenius cognita, epiſcopus. Concilium Baronius vocat: Nicolaus, quem habet autorem, unum conventum procerum appellat. Uter vero peccat, an Nicolaus qui Manaſſem, Remenſem epiſcopum tum fuiſſe ait? an Baronius, qui hoc in annum MCIX. confert? Nam anno MCVII. Manaſſes obierat. Baronio annum MCIX. aſſignanti favet Hugo autor vitæ S. Hugonis Cluniacenſis, dum ait Romam eunti Godefrido divinitus revelatam eſſe S. Hugonis mortem. Atqui S. Hugo anno MCIX. obiit III. kal. Majas.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1109. n. 7. & ſeq.

Nicolaus Monachus Sueſſionenſis in Vita *S. Godefridi* Epiſcopi Ambianenſis, recitata a Surio ad diem VIII. menſis Novemb. in qua quæ de Sancto Præſule viderat vel audierat, ſe ſcripſiſſe teſtatur, lib. 2. c. 9. & duobus ſeqq. narrat, *Godefridum* male acceptum a Monachis S. Walerici, immunitatem ſuam jactantibus, ad *Manaſſen* Archiepiſcopum Remenſem cauſam rejiciendam ſtatuiſſe: Monachos vero commentitia fingentes Privilegia Remos veniſſe, *ubi tum celeberrimus Procerum Galliæ Conventus habebatur*. Ibi S. Godefridus Privilegia illa plane recentia eſſe probavit. *Monachi pudefacti ad Romanum Pontificem* provocant, Romamque illico proficiſcuntur. Refert poſtea Nicolaus *Godefridum* Romam ad Paſchalem II. veniſſe, hunc que præcepiſſe, ut Abbas S. Vvalerici & Monachi Ambianenſi Epiſcopo, perinde atque Patri & Paſtori parerent. Ita ille cap. XXI. ejuſdem libri.

Erat tunc Epiſcopus Remorum *Manaſſes*, uti ſcribit Nicolaus Sueſſionenſis lib. 1. cap. 26. quem ex Chartis Authenticis Marlotus in Metropoli Remenſi lib. 2. oſtendit eidem Sedi præfuiſſe uſque ad annum milleſimum centeſimum ſeptimum. Quare Synodus Remenſis ante illum Chriſtianum congregata, idque anno milleſimo centeſimo quinto, ut eruo ex membrana Dotationis, quæ extat apud Miræum in Codice Donationum, ſcripta anno milleſimo centeſimo octavo, Epiſcopatus Odonis, in hoc Concilio Remenſi Præſulis Cameracenſis conſecrati, anno tertio, *Dominus Manaſſes*, inquit Herimannus in Narratione Reſtaurationis Abbatiæ ſancti Martini Tornacenſis Tom. XII. Spicilegii pag. 444. *Remorum Archiepiſcopus ad Concilium generaliter mandans alios Abbates, inter alios nominatim evocavit Odonem Abbatem Sancti Martini Tornacenſis, cumque exinde admirantes quid de Concilio nobis referretur, attoniti & ſuſpenſi expectaremus, ecce repente audimus ad Cameracenſis ſedis Epiſcopatum eum fuiſſe electum, & ſine mora ab Archiepiſcopo, & comprovincialibus Epiſcopis conſecratum. Quis eo die luctus totum conventum noſtrum repleverit, quis ſingultus pectora noſtra concuſſerit, nullus facile explicare poterit. Vix tamen octo dies tranſierant, & rurſum nobis quædam redditur conſolatio, quoniam ipſe, rebellante ac reſiſtente Galeberto Epiſcopo* (qui dignitate depoſitus fuerat, quod Henrici Imp. partibus adhæreret), *pacifice ingredi non valens Cameracum Urbem rurſum nobis ab Archiepiſcopo remittitur, & per annum integrum nobiſcum demoratur.* Tum pag. 447. *Mortuo patre Henrici* (hujus nominis V.) *Henrico ſenore* (anno nempe MCVI, kalendis Auguſti) *non quidem armis, ſed triſtitia cordis filius ejus, jam optato regno potitus, mandavit Cameracenſibus, ut Gualcherum excommunicatum ab urbe pellerent, dominum Odonem reciperent, tunc que primum dominus Odo Urbem ſedis ſuæ pacifice ingrediens, præcepit nobis ut Abbatem eligeremus.*

Si itaque *Odo* Cameracenſis Sedis poſſeſſionem iniit poſt menſem Julii anni MCVI, annoque integro poſt ſuam in Concilio Remenſi ordinationem, perſpicuum eſt illud anno MCV. congregatum, & tertium Sedis exeuntem in annum MCVIII. conveniſſe. Marlotus citatus cap. 23. ait Hiſtoriam, quam refert Nicolaus Sueſſionenſis, ubi *Sanctus Godefridus* falſitatis arguit Diploma Apoſtolicum, quo ſe tueri & eximere conabantur Sanvalricenſes Monachi a ſubjectione ejuſdem Godefridi, egregie per partes excuſſiſſe Lucam Dacherium, & Robertum Quatremarium Benedictinos, quibus ipſe adhæret, eoque mirari tot ſummæ eruditionis viros in ea caecutiiſſe, *cum nullus per id temporis Conventus talis legatur in Chartophilacio Remenſi*. Verum frivola hæc ratio, eaque Hiſtoria certæ & indubitatæ fidei, & Concilium Remenſe, cujus in ea mentio, aliud non eſt, quam quod mox memoravimus.

Baronius illud hoc anno conſignavit, quod *Sanctus Godefridus* præſenti anno Romam profectus ſit, uti conſtat ex Epiſtola Hugonis Monachi Cluniacenſis ad Pontium Abbatem Cluniacenſem data, & in Biblioth. Clun. pag. 462. relata, in qua dicitur, *Godefridum*, dum Sanctus Hugo Cluniacenſis Abbas ad Deum migravit, fuiſſe *tum in Italia apud Papiam*, & ſocios mortem ejus revelaſſe, quam die XXIX. menſis Aprilis hujus anni contigiſſe inter omnes convenit. Verum hæc profectio Romana Sancti Godefridi & revelatio mortis Sancti Hugonis Abbatis nihil commune habent cum Concilio Remenſi, quia illud ante aliquot annos congregatum fuerat, anno nempe MCV, idque non Rodulpho Viride, ſed Manaſſes ejus deceſſore Eccleſiæ Remenſi præſidente. Quare fallitur Cardinalis doctiſſimus num. V. quando ait: Acta *Sancti Godefridi* inſinuare, *eum* Romam profectum eſſe, & Remenſem Synodum coactam eo anno, quo illa viſio accidit; illa enim produnt Synodum Remenſem habitam Manaſſe Epiſcopatum adminiſtrante, qui tamen biennio ante ſanctum Hugonem Abbatem mortuus eſt.

ANNO CHRISTI 1106.

Tom. X. Concil. hanc Synodus cum præcedenti anno copulatur, & Coſſartius ibidem ait, Baronium Concilium appellare *cætum*, quem Nicolaus Monachus conventum vocat. At horum temporum Scriptores Concilium ſæpius conventum appellant in quo de rebus Eccleſiaſticis agitur, vel cui Epiſcopi interſunt. Petit deinde Coſſartius, uter peccet, an Nicolaus, qui A Manaſſem tum Remenſem Epiſcopum fuiſſe tradit? an Baronius, qui illud in annum currentem confert? Sed certum & indubitatum impoſterum eſſe debet, Nicolaum accurate notaſſe Concilium illud ſedente *Manaſſe* celebratum, & mortem ſancti Hugonis Abbatis, ac ejus revelationem extra rem ad Concilium Remenſe trahi.

ANNO CHRISTI 1106.

FERRARIENSES SYNODI DUÆ

Anno 1106. & 1110. habitæ.

Ex Suppl. Mund. App. tom. III.

Ex collect. MSS. Peregrini Priſcianenſ. edidit Muratt. diſſert. Med. ævi t. VI. diſſert. 70.

TEmpore quo dom. Landulfus epiſc. per dom. papam Paſchalem a Roma rediit conſecratus, convocavit omnes clericos, proceres, valB vaſores, conſules, & majores populi civitatis Ferrariæ, & in concilio reſidens dicit. Volo, atque præcipio, ut omnes laici relinquant eccleſias, refutent oblationes, decimas, & primitias in manus meas. Cumque omnes laici indignarentur, & ſe non facturo penitus cauſarent, Dominus Guilielmus Manhiſelle filius dixit, quod epiſcopus quærit, ratio exigit. Non enim debent laici eccleſias habere, nec oblationes cum clericis dividere, nec decimas & primitias retinere vel a clericis exigere: Quid multa? velit nolit, laici venerunt, & in manus dom. Landulfi epiſc. & clericor. civitatis Ferrar. refutaverunt eccleſias, oblationes, decimas, & primitias, & amplius non exigere a clericis permiſerunt, atque C ita diffinita eſt lis & altercatio, quæ neque tempore Gratiani epiſc. neque tempore Guidonis Aritini epiſc. potuit diffiniri. Laudaverunt epiſcopus & clerici Dom. & beatum Georgium pro laicis communiter oraverunt. Poſtquam hoc bonum totum factum eſt, ait epiſcopus. Alia controverſia, quæ adhuc viget inter monachos, & hujus civitatis clericos ſic terminare, & deinceps volo certum finem ponere: ut ſi epiſcopus cum canonicis ad corpus alicujus mortui affuerit, majorem miſſam celebrabit. Vel ſi archipresb. majoris eccleſiæ & non epiſcopus ſimiliter majorem miſſam celebrabit, vel ſi archipresb. conventus, aut alicuius congregationis archipresb. affuerit cum omnibus eccleſiaſticis majorem miſſam celebrabit. Excepto in eccleſia S. Bartholomæi, & S. Silveſtri, & S. Romani, ideo quia ordinem, & regulam ſervant. Omnes pariter qui aderant laudaverunt. Tempore quod factum eſt anno dominicæ incarnationis MCVI. pontificatus autem dom. Paſchalis ſecundi papæ anno ſexto.

Ex Archivo Ferrar. miſſe D. Can Sabbla.

Anno dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo decimo, in palatio B. Gervaſii, actum breve recordationis quod ego Landulfus per Dei gratiam Ferrarien. epiſc. & omnes canonici noſtræque civitatis clerici, communi conſilio, ſtatuimus, ut in quacumque eccleſia, vel monaſterio noſtræ civitatis ad defuncti corpus fuiſſemus, ſi epiſcopus intereſſet, quod ipſe majorem miſſam celebrare debeat; ſi vero non adeſſet, canonicorum major. eccleſiæ foret miſſa & officium. Si autem neque epiſcopus, neque canonici afforent miſſæ majoris miniſterium ſibi ſument ad celebrandum clerici, excepto in cenobio B. Bartholomæi & S. Silveſtri atque Romani, quia de eis fuit conceſſum, quia talis conventus eſt per regulam & ordinem ſervat, Dopno Antonio S. Bartholomæi abbate nec non dom. Johanne de Pinarolo S. Romani priore, dom. Johanne de Borſello S. Michaelis priore, Adelmario priore S. Nicolai, dom. Michaele priore S. Johann. conſentientibus, & jubentibus Giſone archipresb. S. conventus, & congregationis S. Johannis, presb. Petro S. Crucis, presb. Petro de Vigarano cum omnibus confratrib. ſuis, Johanne archipresb. Copatis de congregatione S. Clementis, presb. Tebaldo, presb. Martino S. Vitalis, & Petro diacono cum omnibus confratribus ſuis, archipresb. Petro S. Georgii morante apud S. Mariam de Bueco, presb. Martino S. Martini, presb. Petro S. Petri & presb. Romano S. Stephani cum omnibus confratribus ſuis præſentibus, conſentientibus, & jubentibus.

ANNO CHRISTI 1110.

CONCILIUM LATERANENSE,

Sub Paſchali II. papa ſecundum Non. Mart. MCX.

Ex chronico S. Petri Vivi Senon. eo quod editum eſt, auctiore.

ANno dominicæ Incarnat. MCX. in Lateraneſi eccleſia præſidente domno Paſchali II. Indictione III. Non. Mart. conſtitutiones ſanctorum canonum ſequentes ſtatuimus, ut quicumque clericorum ab hac hora inveſtituram eccleſiæ vel eccleſiaſticæ dignitatis de manu laici acceperit, & qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubjaceat & communione privetur.

Apoſtolorum canonibus ſtatutum eſt, ut omnium negotiorum eccleſiaſticorum curam epiſcopus habeat, & ea, vult Deo contemplante, diſpenſet. Item in Antiocheno concilio ſtatutum eſt, ut quæ ſunt eccleſiæ, ſub omni ſollicitudine & conſcientia bona, & fide quæ in domino eſt, conſerventur: quæ & diſpenſanda ſunt, judicio & poteſtate pontificis cui commiſſus eſt populus, & animæ quæ intra eccleſiam congregantur. Item Stephanus martyr ſcribit: Laicis, quamvis religioſi ſint, nulli tamen de eccleſiaſticis facultatibus aliquid diſponendi legitur unquam attributa facultas; neque deinceps fieri permittimus.

can. 19.

can. 24.

epiſt. 2. cap. 10.

Si quis ergo principum vel aliorum laicorum, diſpoſitionem ſeu donationem rerum ſive poſſeſſionum eccleſiaſticarum ſibi vindicaverit, ut ſacrilegus judicetur. Clerici vero ſeu monachi, qui eas per illorum poteſtatem ſuſceperint, excommunicationi ſubjaceant.

Sunt

ANNO CHRISTI 1110.

Sunt præterea quidam, qui vel violentia, vel favore, non permittunt eccleſias regulariter ordinari: hos etiam decernimus ut ſacrilegos judicandos. Qui vero eccleſias, earum violentia vel poteſtativo favore ſuſceperint, excommunicationi ſubjiciantur.

Quicumque res naufragorum diripiunt, ut raptores & fratrum necatores ab eccleſiæ liminibus excludantur.

G. C. Chronicon Hildesheimenſe ad hunc ipſum annum meminit Lateranenſis ſynodi, quam vocat glorioſam. Chronicon Senonenſe editum, nudam ejus mentionem fecit ad annum MCIX. Illud autem amplius ex quo hæc ſynodus deprompta, annum deſignat MCX. ſuvet & Indictio III. huic anno reſpondens. Eſto autem utrique anno Lateranenſis ſua tribuatur ſynodus, cum Romæ ferme quotannis haberetur.

ANNO CHRISTI 1110.

AD CONCILIUM LATERANENSE

Anno 1110. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Mard Suppl. To. 11. pag. 143.

ANnaliſta Saxo Eccardi ad annum 1110. concilii hujus non meminit tantummodo, ſed & ejus canones omnes refert uno illo excepto, in quo coercentur illi, qui non permittunt *eccleſias regulariter ordinari*. Quo prætermiſſo canone exhibet ſcriptor ille præſens decretum de bonis naufragantium, quod & apud Labbeum noviſſimum exhibetur. Dein annaliſta addit & ſanctionem hanc aliam, quæ in Labbeo non legitur. *Illud etiam repetitum & confirmatum eſt, quod in Trecenſi concilio de inveſtituris confirmatum eſt, quod ita ſe habet: Conſtitutiones patrum ſequentes &c.*

CONCILIUM CLAROMONTANUM

In quo excommunicati Mauriacenſis eccleſiæ perſecutores, tempore Pentecoſtes, an. MCX.

QUa occaſione ſit hæc celebrata ſynodus, multis narratur in chronicon S. Petri Vivi Senonenſis: quæ ita pæne contrahe. Petrus Mauriacenſis decanus, aliique canobii ejuſdem monachi, adverſus abbatem S. Petri Vivi Senonenſis, cujus in poteſtate erant, contumaces, operam commodantibus laicis multis, preſbytero eruerant oculos, armati in abbatem ipſum irruperant, effuſo ſanguine monaſterium pollurrant. Mandavit Arvernorum epiſcopo Richardus Albanenſis, ſedis Apoſtolicæ legatus, ut rebelles ad obedientiam compelleret, alioquin excommunicaret. Non parvit epiſcopus, donec aliis ejuſdem Richardi litteris, item & archiepiſcoporum Bituricenſis ac Burdegalenſis, Girardique legati, regiſque ipſius cogeretur. Ac ne tunc quidem ex toto parvit. Ram aliquot ex nocentibus excommunicare nolebat. Quo audito Richardus legatus Claromontem addiit: eoque mandante, idem epiſcopus, inquit chronicon, licet nolens, in ſynodo quam tum celebrabat, omnes, ſicut in litteris continebatur, excommunicavit qui meriti fuerant: & dominus cardinalis has litteras ſuo ſigillo munitas fecit, & eccleſiæ Mauriacenſi miſit.

RICHARDUS *Albanenſis eccleſiæ qualiſcumque miniſter, apoſtolicæ ſedis licet indignus ſervus, & legatus, Mauriacenſium fratrum perſecutoribus ut reſipiſcant.*

„ Dominus papa Paſchalis in concilio Trecenſi omnes eos excommunicavit qui pacem „ violarent, & præcipue eos qui res eccleſiaſticas uſurparent, vel perſonas in aliquo injuſte „ læderent ut nec in vita, nec in morte eccleſiæ communionem haberent, niſi digna ſatisfactione prius reſipiſcerent. Unde nos ex „ præcepto domini papæ epiſcopum Claromontenſem Mauriacenſis eccleſiæ perſecutores excommunicare præcepimus, & excommunicavimus coram conventu ſynodali. Nos quoque eoſdem omnes excommunicamus, & eis communicantes, a Chriſtiana communione eos ſeparantes, & ubicumque fuerit aliquis eorum, divinum officium interdicentes, ut ſecundum præceptum domini papæ, nec in vita, nec in morte communionem habeant, niſi prius condigne pœniteant. Hi ſunt, Scurriliacenſes, Salernenſes, Monteclarenſes, & Mauriacenſes burgenſes, qui neque abbati neque decano obediunt. Si quis autem presbyter aut archipresbyter alicui horum perſecutorum fecerit officium, eo ipſo quod injuſte adminiſtrat, officio eum ſuſpendimus in perpetuum, & cum excommunicatis ipſum excommunicamus. Facientes enim & conſentientes pari pœna digni ſunt.

His litteris addidit verba, prohibuit viva voce apoſtolica autoritate, ut nunquam abbas S. Petri aut ſucceſſorum ejus de aliquo alio monaſterio decanum Mauriaco faciant, niſi de Senonenſibus monachis, aut de Mauriacenſibus. Hoc dixit coram epiſcopo multis audientibus, & mandavit domino Daimberto archiepiſcopo, ut ipſum confirmaret. Miſit quoque litteras quas ſubſcripſimus.

RICHARDUS *Albanenſis eccleſiæ qualiſcumque miniſter, apoſtolicæ ſedis licet indignus ſervus & legatus, venerabili fratri Daimberto Senonenſi archiepiſcopo, & Arnaldo abbati S. Petri ſalutem.*

„ Toloſam ad concilium properantes, Claro„ montem venimus, & epiſcopum ſynodum celebrantem invenimus, & fecimus eum omnes „ illos

ANNO CHRISTI 1110.

» illos excommunicare, qui excommunicato Prio- A
» ri non abhorrent communicare, & qui pres-
» byterum execavere, & qui res Mauriacenſis
» eccleſiæ invaſere, & qui in abbatem & deca-
» num aſſultum fecere: ſic ſcilicet, ut nec in
» vita, nec in morte, Chriſtianam communio-
» nem habeant, niſi prius condigne pœniteant.
» Valete.

ANNO CHRISTI 1110.

G. C. TOLOSÆ concilium hoc anno celebratum eſſe, ex ſuperiore Richardi epiſtola diximus.

CONCILIUM FLORIACENSE

In quo de Mauriacenſi cauſa iterum actum: item & alia.
Kal. Octob. ann. MCX.

Ii, quæ paulo ante de Claromontano concilio attulimus, proxime ſubjiciuntur in eodem Senonenſi chronico nonnulla quæ ad Floriacenſe ſpectant. In ipſo, *inquit*, anno *hoc eſt* MCX. celebravit ipſe domnus Richardus concilium Kal. Octob. apud monaſterium S. Benedicti Floriacum. In quo adfuerunt archiepiſcopus Senonenſis domnus Caimbertus, & Rodulphus Remenſis archiepiſcopus, & Radulphus archiepiſcopus Turonenſis, & Leodegarius archiepiſcopus Bituricenſis, cum epiſcopis & abbatibus ſuis. In quorum omnium præſentia & auditu, præſente epiſcopo Avernenſi in fine concilii excommunicavit omnes illos, ſive clerici, ſive laici eſſent, qui ulterius calumniam facerent abbatibus S. Petri Vivi & S. Saviniani de ordinatione & mutatione decani B vel prioris monaſterii Mauriaci. Fecit etiam pacem de abbate & epiſcopo Arvernenſi Petro, de moleſtiis quas ſupra ſcripſimus.

Ibidem actum eſſe de controverſia abbatum duorum, Bonævallenſis & Carnotenſis, docet nos epiſtola Ivonis Carnotenſis CCXVI. *ad eundem Richardum qui concilio præfuerat.* Præterea, *inquit Ivo*, ſatis injuſte conqueſtus eſt Bonævallenſis abbas, circa monaſterium ſuum judicium non eſſe ſervatum, quod in Floriacenſi concilio promulgatum fuit de cœmeterio, unde controverſia erat inter abbatem monaſterii Carnotenſis & monaſterii Bonævallenſis. Novit enim veritas, quia ſacramenta in prætaxato concilio adjudicata, cum omni diligentia facta ſunt. C

AD FLORIACENSE CONCILIUM

Anno 1110. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 441.

EX die & menſe, quo Floriacenſe concilium eſt habitum, diſcimus ſequentes literas, quas ex Baluzii Miſcellan. t. V. pag. 351. *accepimus, occaſione invitandi abbates diœceſis Atrebatenſis ad idem concilium datas fuiſſe. Qua de cauſa, ut ad acta ejuſdem concilii ſpectantes hic recito.* D

Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis epiſcopus dilecto in Chriſto fratri F. Abbati, ſpiritu ambulare, & deſideria carnis non perficere, ſed quæ illi præcepit Deus cogitare ſemper & facere.

Cum literas noſtras nuper tibi miſerimus, & per obedientiam tibi præceperimus, quatenus in quinta præterita feria ad nos venires, & necdum veniſti, nec quare non veneris mandaſti, non ſicut hactenus æque portamus. Mandamus ergo tibi, & ea qua tibi auctoritate præſumus conſtanter præcipimus, quatenus, remota omni occaſione in inſtanti quinta feria, ſive prima ſequenti ſexta feria ante horam ſextam te nobis præſentare non differas. Habemus enim tecum de religione tua, & de converſatione monaſterii tui collationem facere, quia cardinalis domnus Richardus epiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus concilium celebrare ante feſtivitatem ſancti Remigii diſpoſuit, & abbates Remenſis provinciæ adeſſe mandavit. Quoniam ergo melior eſt obedientia quam victima, & juxta beatum Gregorium uſus reſtæ converſationis eſt, ut obedientiam non imperet qui eam prælatis exhibere non novit, & vera obedientia moram non habet, interdicimus tibi & locum & ſedem abbatis, niſi quod mandamus, adimplere cum diligentia ſtudueris.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Saxoniæ Orientalis pro tuenda religione, & ad reprimendos infideles Slavos coactus.

Ex Martene ampliſſ. vet. monum. Collect. tom. 1.

CIrca annum 1110. *factus eſt celeberrimus Epiſcoporum Saxoniæ Orientalis Conventus pro tuenda religione, & ad reprimendas infideles Slavos, qui facta irruptione in partes Albianas, Chriſtianos inauditis cruciatibus opprimebant. Ex hoc emiſſa ſequens ſynodica ad epiſcopos Saxoniæ, Franciæ, & Lotharingiæ, ad Principes, univerſoſque fideles, ex MS. Codice Graffchatenſi a PP. Mar-* E *tene & Durando edita in tom. 1. ampliſſima Collectionis Vet. monum. pag.* 625.

ADELGORIUS Dei gratia Magadaburgenſis archiepiſcopus, ALBUINUS Merſeburgenſis, WALERANUS Nueburgenſis, HEREWIGUS Miſnenſis, HÆCIL Habelbergenſis, HARTBRATH Brandeburgenſis, OTTO comes; LUDO-

ANNO CHRISTI 1110.

DOWICUS & univerſi orientalis Saxoniæ majores & minores, REGINHARDO venerabili epiſcopo Halberſtetenſi, ERKAMBERTO Corbejenſi abbati, HEINRICO Paderbunnenſi, N. Mindenſi, FRIDERICO archiepiſcopo Colonienſi, N. Aquenſi, O. Leodienſi, G. Lutaringorum duci, RUOTBERTO glorioſiſſimo Flandringenſium comiti, LAMBERTO archidiacono, BURICHOLDO circumſpectiſſimo præpoſito, & TANCHRADO inſigni philoſopho, & omnibus Chriſti fidelibus, epiſcopis, abbatibus, monachis, eremitis, recluſis, præpoſitis, canonicis, clericis, principibus, militibus, miniſterialibus, clientibus, omnibuſque majoribus & minoribus, dilectionem, orationem, & in idipſum ſalutem.

Multimodis paganorum oppreſſionibus & calamitatibus diutiſſime oppreſſi, ad veſtram ſuſpiramus miſericordiam, quatenus eccleſiæ matris veſtræ nobiſcum ſublevetis ruinam. Inſurrexerunt in nos, & prævaluerunt crudeliſſimi gentiles, viri abſque miſericordia, & de inhumanitatis ſuæ gloriantes malitia, eccleſias Chriſti idololatria prophanaverunt, altaria demoliti ſunt, & quod humana mens refugit audire, ipſi non abhorrent in nos perpetrare. In noſtram regionem ſæpiſſime efferantur, nullique parcentes, rapiunt, cædunt, fundunt, & exquiſitis tormentis affligunt, quoſdam decollant, & capita dæmoniis ſuis immolant. De quibuſdam viſceribus extractis manus abſciſſas & pedes alligant, ubi eſt, inquiunt, Deus eorum? Quoſdam in patibulo ſublatos permittunt ad majores cruciatus omni morte miſerabiliorem vitam pertrahere, cum vivi aſpiciant ſe per abſciſſionem ſingulorum membrorum mortificari, & ad ultimum cæſo ventre miſerabiliter eviſcerari. Quamplures vivos excoriant, & cute capitis abſtracta, hoc modo larvati in Chriſtianorum fines erumpunt, & ſe Chriſtianos mentientes, prædas impune abigunt. Phanatici autem illorum quoticns comeſſationibus vacare libet, ferus in dictis, capita, inquiunt, vult noſter Pripegala. Hujuſmodi fieri oportet ſacrificia. Pripegala, ut ajunt, Priapus eſt & Beelphegor impudicus. Tunc decollatis ante prophanationis ſuæ aras Chriſtianis, & horrendis vocibus ululantes, agamus, inquiunt, dies lætitiæ, victus eſt Chriſtus, vicit Pripegala victoriosiſſimus. Hujuſmodi afflictiones ſine intermiſſione vel toleramus vel formidamus, quoniam eos ſemper progredi, & in omnibus ingemiſcimus bene proſperari. Itaque, fratres chariſſimi, totius Saxoniæ, Franciæ, Lutaringiæ, Flandriæ epiſcopi, clerici & monachi, de bonis ſumite exemplum, & Gallorum imitatores in hoc etiam eſtote: clamate hoc in eccleſiis: Sanctificate jejunium, vocate cœtum, congregate populum, annunciate hoc, & auditum facite in omnibus terminis prælationis veſtræ. Sanctificate bellum, ſuſcitate robuſtos. Surgite principes contra inimicos Chriſti, arripite clypeos, accingimini filii potentes, & venite omnes viri bellatores. Infirmus dicat, quia fortis ſum ego, quoniam Dominus fortitudo plebis ſuæ, & protector ſalvationum Chriſti ſui eſt. Erumpite & venite omnes amatores Chriſti & eccleſiæ, & ſicut Galli ad liberationem Jeruſalem ex præparate. Hieruſalem noſtra ab initio libera, gentilium crudelitate facta eſt ancilla. Hujus muri propter peccata noſtra corruerunt. Sed ruina hæc ſub manu veſtra, quatenus lapides pretioſi omnes muri ejus & turres Jeruſalem gemmis ædificentur. Plateæ ejus ſternantur auro mundo, & præ horrendo ſonitu gentilium in conſpectu Prægalæ cantetur in ea canticum lætitiæ, & pro immolatione de Chriſtiani ſanguinis effuſione, carnem & ſanguinem edant pauperes & ſatuentur; ut laudetis Dominum qui requiritis eum, vivantque in ſæculum ſæculi corda veſtra, ut non deficiat de ore veſtro alleluja, alleluja. Ad hoc bellum devotas offert manus cum populo ſuo rex Dacorum & alii principes per circuitum. Ipſe etiam rex noſter hujus belli auctor, cum omnibus quos poterit adducere promptiſſimus erit adjutor. Sabbato in hebdomada rogationum erit conventus noſter *Merſeburch*, & ubicumque in orientali Saxonia opportuna habemus loca. Sanctiſſimi patres, monachi, eremitæ, atque recluſi, optimam partem cum Maria elegiſtis: ſed quia nunc tempus ita exigit, de contemplationis quiete cum Martha ſurgendum eſt vobis, quoniam fratribus veſtris plurimum turbatis, cum Martha admodum neceſſaria eſt Maria. Vobis loquimur, immo in nobis Chriſtus loquitur vobis. Surge, propera amica, columba mea, & veni. Flores bonæ operationis apparuerunt in terra principum noſtrorum, tempus putationis advenit idololatriæ, vox turturis audita eſt, quoniam caſta mater eccleſia ingemiſcit de idololatriæ ſpurcitiis. Nemo accendit lucernam & ponit ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut qui ingrediuntur lumen videant. Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona. Surge itaque ſponſa Chriſti & veni. Sonet vox tua in auribus Chriſti fidelium, quatenus omnes ad Chriſti feſtinent bellum, Chriſti militibus veniant in adjutorium. Gentiles iſti peſſimi ſunt, ſed terra eorum optima, carne, melle, farina, ..., avibus, & ſi excolatur, omnium de terra ubertate proventuum, ita ut nulla ei poſſit comparari. Sic ajunt illi quibus nota eſt. Quapropter, o Saxones, Franci, Lotharingi, Flandrigenæ famoſiſſimi & domitores mundi, hic poteritis & animas veſtras ſalvifacere, & ſi ita placet, optimam terram ad inhabitandum acquirere. Qui Gallos ab extremo Occidente progreſſos in brachio virtutis ſuæ contra inimicos ſuos in remotiſſimo triumphavit Oriente, ipſe tribuat vobis voluntatem & potentiam, hos affines & inhumaniſſimos gentiles ſubjugare, & in omnibus bene proſperari.

ANNO CHRISTI 1110.

CONCILIUM CARRIONENSE

Præſide Bernardo Archiep. Toletano, & S. R. E. Legato, celebratum in fine anni MCX. vel ineunte anno MCXI.

Ex Card. Aguirre Tom. 3. Concil. Hiſp. p. 318.

IN hoc Concilio cauſa ventilata fuit adverſus Gundiſalvum Mindonienſem epiſcopum tum ob alia, tum quod duos archipresbyteratus cum dimidio contra jus S. Eccleſiæ Compoſtellanæ violenter retineret; & idcirco vocatus ad ſynodum venire recuſaverit, ut patet ex literis Bernardi ad eun-

eundem post celebratum Concilium directis in hunc modum.

ANNO CHRISTI 1119.

Bernardus Dei gratia Toletanæ ſedis Archiepiſcopus, & S. R. E. legatus chariſſimo ſuo domino G. Mindonienſi epiſcopo ſalutem. Quod ad Carrionenſe Concilium fraternitas tua ſe præſentare nequiverit, per nuncios tuos Ægrimoniæ tuæ neceſſitatem cognovimus. In quo quidem Concilio inter ceteras, quæ adverſus te ortæ, ſunt querimonias, eccleſia S. Jacobi in auribus noſtris gravem ſuper te querelam peregit, quod duos videlicet archipresbyteratus & dimidium, quos juris præfati Apoſtoli quondam fuiſſe conſtat, violenter uſurpas. Quocirca tibi libenter per obedientiam præcipimus, ut quicquid præfata eccleſia legitimis ſcriptis habuiſſe perhibetur, ſicut in privilegio Romano continetur, omni alia ambage poſtpoſita, reddere non recuſes; ne forte Romani privilegii tranſgreſſor anathematis gladio feriatis. Poſtremo his præfatæ eccleſiæ reſtitutis, venerabilem fratrem & coepiſcopum Didacum interpellabimus, quatenus vel ea vel alia fraternitati tuæ in deſcendendo noſtro interventu ad tempus tibi conferat. Vale. Datum Legione 2. Non. Februarii æra MCXI.

ANNO CHRISTI 1119.

Ubi æra pro anno epocha communis accipi debet: aliter enim, ſi pro æra Hiſpanica ſumas, non modo Bernardi electionem in Archiepiſcopum, ſed etiam Toletum expugnatum, duodecim profecto annis antevertes.

CONCILIUM CAPUANUM

In quo Paſchalis P. II. privilegium de Inveſtituris Henrico V. per vim conceſſum, revocat.

Ex Martene ampliſſ. vet. monument. Collect. t. 1.

CApuana ſynodus anno IV. a Paſchali II. habita nobis innoteſcit ex epiſtola Friderici Leodienſis epiſcopi ad eccleſiam Mechlinienſem in ampliſſima veterum Monumentorum Collectione a Martene allata tom. 1. pag. 655. qua Præpoſitum Mechlinienſem excuſare nititur, quod e carcere dimiſſus contra juramentum non redierit, probatque pluribus juramentum vi extortum minime obligare; id quod inter alia demonſtrat exemplo Paſchalis II. de quo hæc habet: *Quid etiam noſtris temporibus de Paſchali apoſtolico contigerit, nobiſcum, ut credimus, recognoſcitis, quomodo videlicet & a quo captus ſit, quid non ſolum ipſe, ſed & tota fere Romana eccleſia juraverit, quale privilegium ſub juramenti aſſignatione Henrico imperatori dederit, quomodo etiam poſtea in generali Concilio Capuæ habito illud ſolverit, nec jam privilegium, ſed privilegium id vocari decreverit; quæque ne moremur in ſingulis, quicquid neceſſitate nefandiſſimæ illius captionis juraverit, totum ibi judicio eccleſiæ caſſaverit.* Sciunt eruditi omnes quam male ab Henrico V. imperatore habitus fuerit Paſchalis papa II. ille nimirum Romam imperiali diademate coronandus cum acceſſiſſet, inveſtituras beneficiorum quas Gregorius VII. Urbanus II. ipſeque Paſchalis II. ſæpiſſime proſcripſerant, ante omnia a pontifice exigere voluit; in recuſantem ſacrilegas injecit manus, captumque, proh nefas! in eccleſia una cum cardinalibus ſexdecim conjecit in vincula, vinctoſque per duos & amplius menſes in carcere detinuit. Neque his contentus, perſeverantibus in propoſito mortem minitari non erubuit. His in anguſtiis conſtitutus Paſchalis, ut peſſimum in eccleſia ſchiſma vitaret, pacemque univerſis procuraret fidelibus, de conſilio vinctorum ſecum fratrum ſuorum, negatas hactenus impio imperatori inveſtituras conceſſit, eumque conſequenter imperiali diademate ſolemniter redimivit. Ita ſolutus captivitate Paſchalis, omnium in ſe concitavit opprobria, cardinalium præſertim qui caſum illum tanto in pontifice ægerrime ferebant. Zelum inprimis hac in re demonſtravit Bruno Signienſis epiſcopus & abbas Caſinenſis, qui gravibus Paſchalem convenit literis, quas refert Baronius. Hanc a ſe contumeliam ut amoveret Paſchalis receſſit in Campaniam. *Tunc præfatus abbas Bruno*, verba ſunt Petri diaconi in chronico Caſinenſi, *adjunctis ſibi Cuala Rhegino epiſcopo & Roberto Paſienſi, aliiſque cardinalibus, memorato pontifici omnino imminebat, ut privilegium quod imperatori fecerat, rumperet, eumque anathematis vinculo innodaret. Hi autem qui cum illo in vinculis fuerant, dicebant: Quod ante diximus dicimus, damnamuſque quod ante damnavimus. Alii non modo non damnabant, quæ contra catholicam eccleſiam fuerunt geſta, verum imprudenter ſatis tueri nitebantur:* immo diffidii hujus culpam derivantes in Brunonem, eum, tanquam animo eſſet in pontificem infenſo, traducebant. Verum hæc ſibi exprobranti papæ ita repoſuit abbas ſanctiſſimus: *Inimici mei dicunt tibi, quia non te diligo, & male de te obloquor, ſed mentiuntur. Ego enim te diligo ut patrem & dominum meum, neminemque alium, te vivente, volo habere pontificem... Fœdus autem illud adeo fœdum, tam violentum, tam cum proditione factum, tam omni pietati religionique contrarium ego non laudo. Quis enim illud laudet, in quo violatur fides, eccleſiæ libertas amittitur, ſacerdotium tollitur, unicum & ſingulare oſtium eccleſiæ clauditur, multa oſtia aperiuntur, per quæ qui intrat, fur eſt & latro?* His & ſimilibus pulſatus Paſchalis litteris Derracinæ ſcriptis ad cardinales Romæ exiſtentes promiſit primum, emendaturum ſe id quod fecerat, tum coacto Capuæ ſolemni concilio, quidquid imperatori vi coactus conceſſerat, totum id irritum & quaſi infectum eſſe ſancivit, privilegiumque non privilegium, ſed pravilegium declaravit. Scripſit deinde varias ad diverſos epiſcopos litteras, quibus ea ſe retexuiſſe ſignificat, quæ ſchiſmatis metu percuſſus imperatori Henrico promiſerat, hortaturque omnes ut adverſus inveſtituras epiſcoporum acriter inſurgant. Dedit hujuſmodi litteras ad Gerardum epiſcopum Engoliſmenſem apoſtolicæ ſedis in Gallia legatum, necnon & ad Guidonem archiepiſcopum Viennenſem, ut ex epiſtola ejuſdem Guidonis ad Paſchalem papam diſcimus. Similes & ad præſules aliquos provinciæ Senonenſis miſit, quarum in ſynodica ejuſdem provinciæ ad Joannem archiepiſcopum Lugdunenſem mentionem faciunt. Sed & Ivo Carnotenſis epiſcopus ad Henricum Angeriacenſem abbatem ſcribens, teſtatur ſcripſiſſe ſibi Paſchalem *ſe coactum feciſſe quod fecit, & adhuc ſe prohibere quod prohibuit, quamvis quædam nefanda quibuſdam nefandit pronuiſerit.* Demum anno ſequenti ſolemne in eccleſia Lateranenſi concilium habuit, in quo acta in concilio Capuano confirmavit.

AD

ANNO CHRISTI 1110.

AD CONCILIUM CAPUANUM

In quo Paſchalis papa conceſſum Henrico IV. Imperatori privilegium abrogaſſe fertur, Anno 1111. celebratum.

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Mans Suppl. To. II. pag. 830.

COncilium iſtud, quod ex unica Friderici Leodienſis epiſtola notum eſt, rejiciendum inter apocrypha in meis ad Pagium adnotationibus ad Ann. 1111. contendi, ita differens: In ampliſſima conciliorum collectione Veneto-Labbeana to. XII. col. 1153. anno huic aſſignatur concilium quoddam generale Capuæ habitum a Paſchali, in quo celebre illud privilegium de inveſtituris ab Henrico extortum, ab eodem Paſchali revocatur. Synodus iſta exculpta eſt ex literis Friderici Leodienſis epiſcopi ad eccleſiam Mechlinienſem datis, vulgatiſque in collectione Monum. Martenii to. I. col. 653. in quibus ſacramentum vi extortum, nulla religione obligare demonſtratur exemplo Paſchalis, qui *noſtris temporibus*, ait, coactus inveſtituras jurato concedere privilegium hac de re conceſſum in *generali concilio Capuæ habito ſolvit, nec jam privilegium, ſed prævilegium id vocari decrevit*. Verum licet id aſſerit Fridericus in epiſtola non longe poſt hæc tempora data, nullum tamen concilium Capuæ a Paſchali ea occaſione celebratum credo. Id autem eruo I. ex eo quod aſſerit Frideric. in eo conc. *privilegium Henric. datum prævilegium* habitum & reputatum fuiſſe, quæ verba deſumpta ſunt ex actis concilii Romani, ut conſtat ex eorum excerptis a Cardinali Aragonio datis, & ex altero eorumdem fragmento, quod concilio Guaſtallenſi ſubjectum in MS. codice reperit, vulgavitque Martenius in Anecdotis to. IV. pag. 127. II. colligo ex ſilentio ſcriptorum omnium non coævorum tantummodo, ſed & qui Campaniæ vicina loca incolentes res illarum regionum diligentiſſime adnotarunt. Silet enim de illo præter anonymum Caſinenſem, & Lupum Protoſpatam, qui poſtremus ad exordium uſque ſequentis ſæculi chronicon ſuum proſequutus fuit; ille vero chronologiam ſuam ad hæc uſque tempora deduxit, eamdemque ſuccedens alius chroniſta uſque ad ſæculum ſequentem continuavit; ſilet, inquam, Romualdus Salernitanus eorum temporum & locorum ſcriptor, ſilet Petrus diaconus in continuatione chronici Caſinenſis, ac denique nihil de illo memorat Anonymus auctor chronici Beneventani apud Murator. Antiq. Ital. to. I. col. 262. legendus, qui opus ſuum cum anno 1113. claudit. Tres hi ſcriptores per hæc tempora vixiſſe creduntur, & controverſiam Paſchalis cum Henrico diligentiſſime proſequuti ſunt; aſſerunt vero communi teſtimonio fœdus a Paſchali cum imperatore initum in Romana ſynodo anni ſequentis diſſolutum fuiſſe: nihilque de ſynodo Capuana, quæ Romanam præceſſerit, & de ſynodo præſertim generali, in qua revocatio iſta primum decreta fuerit, commemorant. Quis tantam oſcitantiam non uni vel alteri, ſed tribus ſcriptoribus diligentiſſimis circa res ſui temporis & locorum propinquitate cognitas obtruſerit? Inſuper ſi revocatio iſta inveſtiturarum decreto concilii generalis Capuani ſtabilita fuit, cur poſtea in Romana ſynodo, ex iiſdem, qui concilio Capuano aſſediſſe debuerant, patribus conſtante, nempe archiepiſcopis Capuano, Beneventano, Amalfitano, Regino, Ydruntino, quorum nomina extant in duplici fragmento ejuſdem Romanæ ſynodi ſupra a nobis laudato; cur, inquam, Patres illi ambigui hærebant, num pactum illud ſacramento a Paſchali firmatum diſſolvendum eſſet, nec antea fluctuantes animi quieverunt, quam Gerardus Engoliſmenſis conſilium illud ſuggeſſit, apud Pagium ad A. 1112. num. 2. legendum? His igitur mature diſcuſſis cenſemus nullum eſſe concilium Capuanum, de quo Fridericus, vel forte in ejus textum *Capua* pro *Roma* amanuenſium oſcitantia irrepſiſſe.

ANNO CHRISTI 1110.

CONCILIA CONSTANTINOPOLITANA DUO

In quibus Nilus Monachus, & Baſilius Medicus, Alexio Comneno Imperatore, & CP. eccleſiam Nicolao Patriarcha regente, damnati.

Ex P. Pagi ad An. Ch. 1118. n. 16. & ſeq.

IMperante *Alexio* Nilus *Monachus Eccleſiam invadens, de Chriſti Oeconomia, varia ex Armenorum hæreſibus orta diſſeminavit; diligentia tamen piorum hominum deprehenſus cum hæreſi ſua damnatus fuit, uti narrat Anna Comnena lib.* 10. Cum Eccleſiam, *inquit*, tamquam improbitatis fluvius, Nilus ille inundans, ſummopere omnium animos perturbaret, non longe poſt ab Itali (*de quo ſuo loco egimus*) hæreſibus condemnatis apparens, multis ſuis erroris turbinibus complures demerſit, &c. Hinc noſtri myſterii ſecundum hypoſtaſin unionem ignorans, neque quid unio ſit, omnino capere valens, neque penitus, quid hypoſtaſis ſit, ſciens, neque ſeparatim hypoſtaſin aut unionem intelligens, neque rurſum ſecundum hypoſtaſin unionem, neque quomodo aſſumtum deificatum ſit, a Patribus edoctus; longe a veritate avulſus, natura illud deificatum fuiſſe multum aberrans, exiſtimabat. Id non latuit Imperatorem, & ſtatim ac de eo certior factus eſt, opem promptiſſime excogitat; cumque virum accerſiſſet, multum de inſcitia atque audacia arguit, refellenſque eundem enixe ſecundum hypoſtaſin unionem Dei & hominis Verbi aptiſſime exponebat, & retributionis modum oſtendebat, & quomodo aſſumtum deificatum ſit ex ſuperiori gratia inſtruebat. Ille pravæ ſuæ ſententiæ mordicus inhærebat, & vexationem omnem, torturam, & compedes ſufferre; excarnificari quoque atque conſici promptius ſe exhibebat, quam

ANNO CHRISTI

ab eo abſtinere, ne doceret, naturam aſſumtam deificatum fuiſſe.

Hinc frequentes ordinationes ad Ticranem, Arſacemque, quos ante alios Nili dogmata ad impietatem irritabant. Quid inde? Impietate multorum depopulari animos conſpiciens Imperator, & Armenlorum Nilique decreta ſimul innecti, nec non ubique naturam deificatum aſſumtum clara voce evulgari, peſſundari vero ſanctorum Patrum de eo ſcriptiones, & ſecundum hypoſtaſim unionem ignorari; noxæ impetum quam longiſſime ejaculari cupiens, Eccleſiæ Primatibus in unum coactis, Synodum de eo celebrandam una cum aliis determinavit. Convenerunt tunc omnes Præſules & Patriarcha ipſe Nicolaus, Niluſque ſtabat in medio cum Armeniis, illiuſque dogmata explicabantur. Ille clara voce illa docebat, illiſque enixe pluribus adhærebat. Quid inde? Synodus, ut multorum ſervaret animas a noxia illius doctrina, ſempiterno eundem anathemate ferit, & unionem ſecundum hypoſtaſin, ad traditiones Patrum, manifeſtius evulgat. Poſt hunc, immo cum hoc Blachernita quoque proſcriptus eſt, impia & ab Eccleſia aliena ſentiens, licet in ſacris eſſet. Namque cum Enthuſiaſtis congreſſus, illorum pernicie contracta, multiſque illudens, & magnas in Urbe domos ſuffodiens, & impietatis dogmata tradens, cum ſæpe ſæpius accerſeretur, docereturque ab Imperatore, nec ejuratis pravis ejus opinionibus reſipiſceret, ad Eccleſiam ab Imperatore mittitur, ubi magis ac magis examinatus, ut ignaviſſimus repertus eſt, ipſeque & dogmata ipſius perpetuo anathemati ſubjiciuntur. *Allatius lib. 2. de Conſenſione Eccleſ. Occident. & Orient. cap. 10. illius anathema legi in Triodio, Dominica Orthodoxiæ, obſervat. Cum vero* Nicolaus *III. Patriarcha CP. anno MCXI. evivis exceſſerit, hæc ante illum Chriſti annum geſta eſſe oportet, ſicuti & ſequentia quæ de Bogomilis, habet Anna Comnena, ſed anno incerto.*

Alexii Imp. *etiam tempore* Bogomilorum *hæreſis graſſata eſt. Illius primarius auctor fuit* Baſilius Medicus, *monachi habitu incedens. Is Byzantium ingreſſus, & in manifeſto hæreſis crimine deprehenſus, condemnatus fuit. Nam Imperator ſimulavit, ſe fidem habere homini, & Magiſtrum appellavit, & ſervatorem errantium animarum: quibus effecit, ut ille evomeret, doctrina vulgata, virus ſuæ improbitatis, in qua poſtea cum pertinax perſeveraret, in Theatro exuſtus eſt, ut refert Zonaras in Alexio. Non pœnitebit tamen rem totam ex Anna Comnena, quæ rebus interfuit, illius verbis, licet prolixioribus, cum poſt Baronii mortem ejus Hiſtoria edita fuerit, audire. Anna lib. 15. ait*: Poſt hæc maxima inſurgit Hæreticorum nebula. Hæreſeos genus novum, nunquam antea in Eccleſia compertum: namque duo dogmata peſſima, impiiſſimaque in unum convenere, ſuperioribus temporibus cognita, Manichæorum ut quidam diceret, impietas, quam nos Paulicianorum hæreſim vocaremus, & Maſſalianorum abominatio. Tale eſt Bogomilorum dogma, ex Maſſalianis & Manichæis conflatum. Et, ut veroſimile eſt, fuerat etiam ante Patris mei tempora, verumtamen latebat. Namque Bogomilorum gens, ad diſſimulandam virtutem, aptiſſima eſt, & capillum quidem ſecularem nunquam reperias, Bogomilorum ſectam ſequentem; ſed malum hoc ſub pallio culculloque occultatur; triſtiſque eſt Bogomilus & ad nares uſque cooperitur, & incurvatus incedit, & ore ſubmurmurat, intus vero lupus eſt effrenis. Et hanc nationem, talis cum eſſet, placabilem, veluti ſerpentem in latibulis immorantem, incantamentorum illecebris, quæ verbis exprimi nequeunt, Pater meus in lumen evocavit, eduxitque. Recens enim immodica rerum Occidentalium, Orientaliumque cura depoſita, ſpiritualioribus ſe ſe exercebat, &c.

ANNO CHRISTI

Vi vero ubique Bogomilorum rumor invaſit. Baſilius enim quidam impietate Monachus, duodecim habens diſcipulos, quos & Apoſtolos nuncupabat, ſecumque una diſcipulas adducens mulierculas quaſdam pravis ac improbiſſimis moribus, per omnes partes malum profudit; multaſque animas, perinde ac ignis, peſtis abſumpſit. Ægre fert hoc Imperator. Quare de hæreſi inquirere cœpit, & ex Bogomilis nonnulli in Aulam aſportantur, omneſque Baſilium quendam, primumque Bogomilicæ Hæreſeos auctorem eſſe denunciabant. Ex his Diplatius quidam comprehenſus, cum interrogatus confiteri renueret, tormentis deditus, tum dictum Baſilium confitebatur, & quos ille creaverat Apoſtolos. Quare illius perquiſitionem multis Imperator commiſit. Et tandem comparet, Satanaelis Archiſatrapa Baſilius, habitu quidem Monachus, facie macilentus, mento glaber, ſtatura procerus, ad impietatem pertractandam callidiſſimus: ſtatimque Imperator, quod occultabatur, ſuaſionibus ac illecebris, foris educere avens, & cum omni obſequio hominem accerſit: namque & ſedem aſſurrexit homini, & Sedis illum menſæque participem fecit, & hamum prædæ, omnibus eſcis onuſtum, univerſum ceto huic voraciſſimo laxavit, deditque glutiendum; venenumque huic Monacho, & improbitate conſpicuo, omne propinavit, per omnia ſimulans ſe illius diſcipulum fieri velle: nec ipſe ſolum, ſed & Germanus illius frater Iſaacius Sebaſtocrator; & omnia, quæ ab illo dicebantur, veluti divina oracula æſtimare, & in omnibus illi ſubdi, ſi tantummodo ſibi animæ ſalutem peſſimus ille Baſilius procuraſſet.

Et ego quidem, ait, Pater honorandiſſime (hiſce namque dulcibus poculum Imperator inungebat, ut Dæmonibus ille obſitus atram bilem, quam intus habebat, evomeret) virtutem tuam admiror, poſtuloque addiſcere, quæ a tua reverentia inducuntur, cum noſtra tantummodo prava ſint, nihilque ad virtutem conducant. At ille primum quidem ſimulabat, & pellem leoninam, qui vere aſinus erat, quacunque ex parte trahebat, & ad dicta ſubſaltabat; nihilominus tamen laudibus inflabatur: namque cum ſibi convictorem effecerat. Aderat vero his omnibus, unamque ſimul ſcenam volvebat Imperatoris frater & Sebaſtocrator. Ille vero hæreſeos dogmata eructavit; at quanam ratione? Verum Gynæcium & Imperatores veluti murus, dividebat: ſic execrando hæcce omnia, ut illi animo inſederant, eructante palamque enunciante, ſcriba intra velum dicta ſcripto excipiebat. Et fatuus ille, ut ſibi videbatur, Magiſter erat; Imperator inſtrui ſe ſimulabat; ſcribebat doctrinam Notarius. Omnia autem fanda infandaque vir ille ominoſus exaggerabat, nullique execrando dogmati pepercit; quin imo & Theologiam omnem noſtram contempſit, & Oeconomiam imaginariam fuiſſe aſſeruit; Templaque ſacra, heu miſerum! templa Dæmonum appellavit, & quæ a nobis conficiuntur, Caro & Sanguis, primi & Antiſtitis & Sacrificii, nullo loco habuit. Quid inde ſubſecutum eſt? Scenam aufert Imperator, & aperit. Senatores omnes coguntur, militaris Ordo accurrit, & venerandi Eccleſiæ Patres adſunt.

Præ-

ANNO CHRISTI

Præſidebat itaque tunc temporis in Regiæ Urbis Throno beatiſſimus Patriarcha Dominus Nicolaus Grammaticus, & Deo exoſa dogmata percurrebantur, & probatio calumnia vacat: neque id negabat adverſarius, immo aperto capite ad defendendum ſe præparabat, & igne & verberibus, & ſexcentis mortis generibus ſe afflictari velle promittebat. Firmiter namque credunt falſi iſti Bogomili, omnem ſine dolore pœnam ſubire ſe poſſe; quaſi Angeli ipſos ab igne erepturi ſint. Multis itaque eorum omnium improbitatem exprobrantibus, iis, etiam, qui illius peſtis participes fuerant, Baſilius ipſe immutabilis erat, Bogomilus generoſiſſimus: & licet illi uſtionem minarentur, & aliorum tormentorum genera, mordicus ipſe Dæmoni inhærebat, Sataenelemque ſuum amplectebatur. Cuſtodiis vero ſæpius mancipatus, accerſituſque ab Imperatore, ſæpiuſque exoratus, ut impietatem ejuraret, eodem modo ſe gerebat ad adhortationes. Sed finem illius ne prætereamus. Antequam enim illum Imperator torvius intueretur, poſt impietatis confeſſionem, in ædiculam quandam Regio Palatio contiguam, tum primum propter eundem extructam ſeceſſimus. Sero erat & ſtellæ ſereno cœlo deſuper affulgebant, & Luna poſt conjunctionem emicabat; Monacho cellam ingreſſo, nocte media ſaxa ex ſeſe, ad inſtar grandinis, in cellam jaciebantur, manu nulla lapides projiciente, nulloque alio Dæmoniacum hunc Abbatem lapidibus petente. Videbatur vero eſſe Dæmonum, qui Satanaeli inſerviebant, ita furentium, indignatio, ægre ferentium, quod ille arcana Imperatori manifeſtaverat, & perſecutionem apertam contra errorem induxerat.

Et hæc quidem Paraſceviotes quidam nomine, Dæmoniaci illius ſenis cuſtodiæ deſtinatus, ne ille cum aliis ſermonem conſereret, & peſtis ſuæ participes faceret, horribilia hæc ſe vidiſſe, jure jurando affirmavit, audiſſeque projectorum lapidum, & in terra & in tegulis ſtrepitum, vidiſſe vero ſpiſſos crebroſque lapides, neminem vero uſpiam, qui illos projiceret, conſpexiſſe. Lapidum enim projectionem ſubſequebatur illico terræ motus, & pavimentum concutiebatur; & quæ circa tectum erant, ſtridebant. Paraſceviotes itaque antequam percepiſſet, Dæmonum opus illa eſſe, non deſpondebat animum, ut ipſe ajebat; ſed videns poſtea ſaxa deſuper, veluti imbrem deferri, & ſenem illum hæreſeos auctorem ingredi, abſcondique, Dæmonum opera id eſſe factum ratus, hærebat animo, nec, quid facturus eſſet, ſciebat. Et prodigii hujuſce narratio hic finem habeat. Erat interim animus univerſam Bogomilorum hæreſim percenſere; ſed me pudor impedit, ut alicubi dixit bella Sappho, *quod ſcriptor* ipſe mulier ſim, & purpuræ pretioſiſſimum, & primus Alexii ſurculus; & quod illa, quæ in multorum aures venere, ſilentio digna ſint. Et vellem equidem ſcribere, ut plena Bogomilorum hæreſeos notitia habeatur; verumtamen, ne linguam deturpem, prætereo. Mitto vero eos, qui univerſam Bogomilorum hæreſim cognoſcere avent, in librum qui dicitur Dogmatica Panoplia, juſſu Patris mei conſcriptum. Namque ille Monachum quendam Zygadenum dictum Deſpœnæ cognitum; & ex parte matris avia, omnibuſque, qui ſacro catalogo nomina dederunt, Grammatices inſtructiſſimum, & Rhetoricæ etiam ſtudiis exercitum, dogmatumque, ſi quiſquam alius, gnarum accerſivit, juſſitque illi, ut hæreſes omnes, ſingulas quaſque ſeparatim, exponeret, & in unaquaque Sanctorum Patrum refutationes conſcriberet, ipſorum etiam Bogomilorum hæreſim, uti impius ille Baſilius edocuerat. Librum hunc Dogmaticam Panopliam Imperator nuncupavit, & ad hæc uſque tempora libri illi ita appellantur.

Damnatio Baſilii *& ſociorum apud Annam Comnenam, qua omnia etiam minutiſſima proſequitur, legenda. Alexius Imp. in revocandis ad fidem* Bogomilis *plurimam operam poſuit, multique reſipuere; qui vero animum in errore obfirmarunt, Crucem in morte quoque adverſati ſunt.* Baſilius *vivicomburio damnatus, &* Bogomili *ad incendium a plebe poſtulati, ſed iis Imperator reſipiſcendi ſpatium in carcere indulſit. Natalis Alexander part. I. ſeculi XI. & XII. pag.* 317. *Bogomilorum hæreſeos capita ſigillatim exponit, apud quem legi poterunt. Lambecius lib.* 3. *Biblioth. Cæſ. pag.* 170. *refert inter MSS., Græca in ea Bibliotheca aſſervari Panopliæ Dogmaticæ Euthymii Zygabeni Appendicem, quæ continentur* Anathematiſmi quatuordecim contra Maſſalianorum & Bogomilorum hæreſin, & Triumphus de eorundem repreſſione per Imper. Alexium Comnenum, cujus juſſu Baſilius hæreſiarcha, profeſſione quidem Medicus, habitu autem Monachus, in Hippodromo Conſtantinopolitano vivus combuſtus eſt. *Notat Lambecius Opus illud prælo dignißimum eſſe, ut Hiſtoria originis illarum hæreſeon ſupplcatur & illuſtretur. Priores ipſe tres Anathematiſmos exhibet, in quorum priori* Petrus *ſive* Lycopetrus *hæreſeos Maſſalianorum primus Auctor dicitur, cujus tamen nec apud S. Epiphanium in Panario omnium hæreſium, nec apud Photium in Biblioth. nec apud Harmenopolum in libro de Sectis; nec apud alios, qui de hæreſ Maſſalianorum agunt, mentio occurrit, ideoque Appendix illa res notabiles docere poteſt.* Porro Euthymium *Schiſmaticum fuiſſe, probat Allatius laudatus ex Tractatu MS. Bibliothecæ Regiæ, cujus hic titulus eſt* Ευθυμίου μοναχοῦ, *&c. ideſt*, Euthymii Monachi Zygabeni adverſus Romæ veteris cives, ſive Italos, capita duodecim, demonſtrantia, non ex Filio procedere Spiritum ſanctum, *ſeu*, Euthymii Monachi Zygabeni contra Latinos duodecim capita de proceſſione Spiritus ſancti. *Denique Lambecius Tom. V. Biblioth. Cæſ. pag.* 134. *ait, in ea aſſervari MS. cujus inſcriptio eſt:* Euthymii Zigabeni, Monachi monaſterii Conſtantinopolitani cognominati τῆς Πορφύρας *Epiſtola adverſus Phundagiagitas ſive* Bogomilos & Maſſalianos, ut & contra Armenios cæteroſque hæreticos, Conſtantinopoli in ſuam patriam miſſa. *Ex quibus patet* Bogomilos *minus recte a Baronio num. XXVII. vocari Bongomilos.*

ANNO CHRISTI 1110.

AD CONSTANTINOPOLITANA CONCILIA

In qua Bongomilorum hæreſis damnata eſt, in annum 1110. in collectione Veneto-Labbeana relata

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. T. II pag. 143.

QUanquam neſcio quam potiſſimum ad ſynodum ſub Alexio Comneno Imperatore Orientali celebratam, Novella quædam, ſeu oratio ejuſdem imperatoris referenda ſit; omittendam tamen minime duxi, quod diſciplinæ eccleſiaſticæ capita ſingularia contineat, ſimulque conſtet ad ſynodum quandam, cui patriarcha præfuerit dirigi. Petita eſt ex Cotelerio Monument. Græc. tom. II. pag. 178. qui & adnotationes ſuas adjecit. Eas vero hic omiſi, quod magis verſentur in afferendis probationibus, ut recte a ſe emendatum textum demonſtret, quam ut obſcuris vocibus, & diſciplinæ capitibus quibuſdam lucem afferat. Eo tamen admonente in eiſdem notis poſt illa verba num. XX. ἐκπροσωπούντες τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ *pontificis perſonam repræſentantes*, addenda ſunt ex Balſamone hæc: ἐτέρα ἡ ἄνωθεν τῶν ἀδιανεμήτων ἀποτιμωμένη ἢ τιμὴ τῶν ἀγιωτάτων πατριάρχων παραχωρουσῶν τοῖς ὑπ' αὐτοὺς ἀρχουσι τῆς ὑπεροχικῆς αὐτῶν. *Sit autem & hic doctoribus honor tributus, ut ſtatim poſt officiales proximi patriarchæ ſanctiſſimo aſſiſtant, tanquam ejus perſonam repræſentantes.* Hic pariter, notante Cotelerio, *catholica eccleſia* nomine parochialis indicatur.

NOVELLA LEX

Imperatoris Domini Alexii Comneni, ſancientis de electionibus, qualeſque eſſe oporteat qui per orbem ſunt pontifices, itemque ſacerdotes in provinciis, metropolibus & epiſcopatibus.

SAnctiſſime Domine mi, divina ſacraque ſynodus; quamvis omnibus inſipientior ſim, attamen in eccleſiæ argumento nolite me tanquam inſipientem reputare. Nam tetigit cor meum eccleſiæ periculum, quod jam deſpicitur. Ecce enim periclitantur animæ orthodoxorum, maxime ſimpliciorum: quandoquidem recte ſentientium caput eſt ſacerdotale collegium: quo bene habente, totum corpus, omniaque membra ejus prout par eſt ducuntur; quo contra ægrotante, univerſum corpus ad omnimodum interitum vergit. Ecce igitur in periculum venit Chriſtianiſmus, quia eccleſiaſticus ordo quotidie declinat in pejus: Deus provocatur ad iram, gaudet omni malitia plenus, bonique oſor Dæmon, qui bonis ſemper invidet.

Hujus autem abſurditatis nulla alia cauſa eſt præter diuturnam ſegnitiem, ac negligentiam; quæ jampridem initio accepto, ad præſens tempus proceſſit. Illa effecit, ut ejuſmodi malum modo inſtar legis ſit. Et perpetratur, non tanquam malum, ſed tanquam bonum, atque ſalutare, licet exitioſum penitus exiſtat. Exitioſum non corporibus, neque reſpectu damni pecuniarii, verum damni animarum; nec non in chriſtianorum perditionem deſinens. Qualem ergo excuſationem in die judicii proferemus Creatori opificique Deo, cum imperatores, tum pontifices, ſi chriſtianos homines, quos regendos ſuſcepimus, Satanæ tradiderimus propter voluntates plane humanas, quæ temporarium; immo nec temporarium, ſed quambreviſſimo temporis ſpatio durans; habent ſolatium, tam eorum qui eligunt, & ordinant, quam eorum qui per illos promoventur, non ſolummodo ad pontificium, ſed etiam ad alium ſacerdotii gradum?

Omni ſane carebimus defenſione, niſi excitemur cuncti & malum corrigamus, atque neglectum inſtauremus bonum, bonum citra comparationem omnibus bonis præſtantius,

NEAPA NOMOΘΕΣΙΑ

τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὀρθοτυπούσης τὰ περὶ τῶν ψήφων, καὶ ὁποίους δεῖ εἶναι τοὺς πανταχοῦ ἀρχιερεῖς, φησὶ δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ ταῖς μητροπόλεσι καὶ ταῖς ἐπισκοπαῖς.

Ἅγιώτατέ μου δέσποτα, καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος· εἰ καὶ ἀφρονέστερός εἰμι πάντων, ἀλλά γε ἐπὶ τῇ ὑποθέσει τῆς ἐκκλησίας μὴ ὡς ἄφρονά με λογίσησθε· ἥψατο γὰρ τῆς καρδίας μου ὁ τῆς ἐκκλησίας ἤδη ὑφορώμενος κίνδυνος· ἰδοὺ γὰρ κινδυνεύουσιν αἱ ψυχαὶ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ μᾶλλον τῶν ἁπλουστέρων· ἐπεὶ κεφαλή ἐστι τῶν ὀρθοδόξων ὁ ἱερατικὸς σύλλογος· καὶ καλῶς μὲν ἔχοντος αὐτοῦ, ὅλον τὸ σῶμα καὶ πάντα τὰ μέλη αὐτοῦ πρὸς ἀξίαν ἄγονται· τούτου δὲ πάλιν νοσήσαντος, καὶ τὸ σῶμα πᾶν πρὸς παντελῆ ὄλεθρον φέρῃ. ἰδοὺ τοίνυν κινδυνεύει ὁ χριστιανισμός, τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατασάσεως ἐπὶ τὸ ἔλαττον καθεκάστην ὑποχωρούσης, καὶ θεὸς παροργίζεται, χαίρει δὲ ὁ παμπόνηρος καὶ μισόκαλος δαίμων, ὁ τῶν ἀγαθοῖς ἀεὶ βασκαίνων.

Αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης ἀπωλείας οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ χρονία ῥᾳθυμία καὶ ἀμέλεια, ἐκ μικροῦ μὲν ἀρξαμένη, προϊοῦσα δὲ μέχρι καὶ νῦν. αὕτη γὰρ παρεσκεύασε τὸ κακὸν τοῦτο ἤδη καὶ ὡς νόμον εἶναι λοιπὸν, καὶ πράττεται οὐχὼς κακόν, ἀλλ' ὡς ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, εἰ καὶ ὀλέθριον οὐχὶ σώμασιν ὅτε εἰς χρηματικὴν ζημίαν ἀφορῶν, ἀλλὰ ψυχικήν, καὶ εἰς ἀπώλειαν χριστιανῶν καταντῶν. ποίαν οὖν ἀπολογίαν ποιησόμεθα ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως τῷ δημιουργῷ καὶ πλάστῃ θεῷ, οἵτε βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς, ὑπὲρ χριστιανοὺς ἀνθρώπους παραλαβόντες, παραδιδόαμεν τούτους τῇ σατανᾷ, διὰ θελήματα πάντως ἀνθρώπινα, πρόσκαιρον ἔχοντα, καὶ οὐδὲ πρόσκαιρον, ἀλλ' ἐπὶ βραχύτατον παν χρόνον διαρκοῦσαν, τὴν θεραπείαν τῶν τοῦ ψήφους καὶ τῆς χειροτονίας ποιούντων, καὶ τῶν προχειριζομένων παρ' αὐτῶν, ἢ μένον εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἄλλον τῆς ἱερωσύνης κατάλογον;

Οὐκ ἔχομεν πάντως ἀπολογίαν τινά, εἰ μὴ διεγερθῶμεν πάντες, καὶ διορθώσει τὸ κακὸν ποιησόμεθα, ἀνακαινίζοντες τὸ καταφρονηθὲν καλόν, τὸ ἀ-

ου-

ANNO CHRISTI 1110.

συγχείτως μᾶζον πάντων τῶν καλῶν· τὸ οἰκεῖον ἡ- A
μᾶς δηλονότι τῷ Θεῷ, τὸ διὰ χρονίας ἤδη ἀμαυ-
ρύμβον ἀμελείας. Θεῷ γὰρ χάριτι πάντες Χρι-
στιανοί ἐσμεν, εἴτε βασιλεῖς, οἱ ἀρχιερεῖς, ὁ ἱερατι-
κὸς ἅπας σύλλογος, καὶ ὁ λαός· ἔτι συνεχόμβοι
καὶ συνδεόμβοι τῇ πίστει διὰ τῶν μακαρίων ἐκεί-
νων ἀρχιερέων καὶ διδασκάλων, καὶ τῶν λοιπῶν Θεο-
φόρων πατέρων, καὶ τῆς τε σῆς ἁγιότητος, καὶ τι-
νων ἐκ τῆς νῦν ἀρχιερατικῆς ὁμηγύρεως, τῷ λόγῳ
καὶ ἀρετῇ πᾶσι ἄλλοις ὑπερβαλλόντων.

Λοιπὸν οὖν δεῖ ἡμᾶς ὡς Χριστιανοὺς Θεῷ χάριτε
τιλὼ ἀναζήτησιν τοῦ καλοῦ ποιῆσαι. τὸ γὰρ ἐμποδί-
ζον οὐκ ἔστιν. ὡς, εἰ μὴ ὕπω γέγοπτε, καὶ τὸ πρᾶγ-
μα διόρθωσιν δέξηται, συμφέρει καὶ ἡμῖν πάντως τὸ B
διθῆναι περὶ τὸν τράχηλον ἑκάστου μύλον ὀνικὸν, καὶ
ῥιφῆναι εἰς τιλὼ θάλασσαν. ἁρμόσει δὲ ἂν ἐφ' ἡ-
μῖν καὶ τὸ, καλὸν λιὰ εἰ μὴ ἐγεγοπήθημβ. καὶ θρήνε
γενήσεται ἄξιον τούτου, καὶ θρήνου οὐ πηγαῖς δακρύων,
ἀλλὰ κρουνοῖς αἱμάτων συμπληρυμένου, περὶ τούτου καὶ
*μονονοῦ τὸν θρῆνον ποιήσασθαι· ὥσπερ οἱ ἐν σκά-
φεσιν ὄντες, καὶ ἐν μέσῳ πελάγους χειμαζόμβοι, καὶ
πηδάλια μὴ ἔχοντες, καὶ ἄλλως φυγεῖν τὸν ἐπιπο-
μένον κίνδυνον μὴ δυνάμενοι, πρὸς μόνον δὲ Θεὸν
ἀφορῶντες ἐλεεινῶς, καὶ παρὰ τιλὼ ἑαυτῶν ἐξαι-
τύμβοι σωτηρίαν.

Εἰ τοῦτο ὕπως ἐπιγνωσόμεθα, πάντως ὁ φιλάν-
θρωπος Θεὸς τιλὼ εὐηγίαν πρὸς τιλὼ διόρθωσιν τοῦ C
κακοῦ παρίξει τοῖς τε ἀρχιερεῦσι καὶ πᾶσι τοῖς ἕως
τοῦ νῦν ἴσως ἀγνοήσασι τὸ καλόν· ὡς ἂν τὸ πρὸ
χρόνου τινὸς ἐξ ἀμελείας ἀμαυρωθὲν ἀγαθὸν,
ἀνακαινισθῇ νῦν ἄνευ ὑπερθέσεώς τινος· ὅπως δι-
αρκεσθῇ ὁ Θεὸς, διορθυμίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς
καὶ Χριστιανικῆς κατασάσεως, κατὰ τὰς παραδόσεις
τῶν θείων καὶ κορυφαίων ἀποστόλων, καὶ τῶν μετ' αὐ-
τοὺς ἁγίων καὶ Θεοφόρων πατέρων, λιὴ χρονία ἡμῶν
ῥᾳθυμία διεφθειρε.

Καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν, εἰ καὶ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο
καὶ σωτήριον ἔργον, ὅπερ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ κυ-
ρίου τῇ τῶν πιστῶν ἐκκλησίᾳ παρέδωκαν, καὶ μετ' ἐκεί- D
νους οἱ λοιποὶ ἅγιοι πατέρες, ὁ χρόνος διέφθει-
ρεν· ἄνθρωποι γὰρ φθαρτοὶ ὄντες, καὶ τοῖς ὑλικοῖς
πράγμασι καθ' ἑκάστην ἐναχαλώμενοι, πρὸς τοῦτο
καὶ κρημνιζόμεθα. θελῶσι γὰρ τὰ αἰσθητὰ τοῦτο
καὶ ἡ περὶ αὐτὰ χύσις τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώ-
πων, καὶ σπανίως δέχεται ὁ τοῖς θείοις ἀεὶ ἐνα-
χαλώμβος πράγμασι, καὶ τοῦτο μόνα ζητῶν, καὶ
τὸν ἔσω ἄνθρωπον καθ' ἑκάστην ἀνακαλαφῶν καὶ ἀνα-
καθαίρων. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ κάλλιστον τοῦτο ἔργον καὶ θεῖ-
ον, ὃ τιλὼ δύσβατον ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων ἐκ
Θεοῦ παρέχει, πλείως καταφρονηθῇ, καὶ καθ' ἑκάστην
ἐλάττωσιν δέχεται, ὡς μικρὸ δεῖν καὶ εἰς παντελῆ
φθορὰν καταντῆσαι, καὶ ὡς οὐδὲν λογισθῆναι.

Οὐκ ἔστι γὰρ ἀναζήτησις τοῦ ὀρθοδόξου κηρύγμα-
τος, οὐκ ἔστιν ἔφεσις τῆς καταλήψεως τούτου, ἀλλ'
ὡς ἐν σκότει πάντες σχεδὸν διαπορδόμεθα. κινδυ-
νεύομεν πάντες ὁμοῦ οὔτε τοῦ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου,
τοῦ μοναχικοῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ, καὶ εἰς χάος ἰζοφωμέ-
νον καὶ ἀχανὲς καταπερπιπτόμεθα· ἡ δὲ τοῦ ἀληθι-
νοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν πρὸς τὸν αὐτοῦ πατέρα παρά-
κλησις περὶ τῶν ἀποστόλων, καὶ οὐ μόνον περὶ τῶν
ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν πιστευόντων εἰς
ἐκεῖνον διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν, ἀπρακτεῖ. πῶς γὰρ
πιστεύσει διὰ τοῦ λόγου τῶν ἀποστόλων εἰς ἐκεῖνον αἱ

utpote Deo nos concilians; quod per longum neglectum jam obliteratum eſt. Dei quippe gratia omnes chriſtiani ſumus, ſive imperatores, ſive pontifices, ſacerdotalis omnis congregatio & plebs; adhuc contenti colligatique in fide, per beatos illos pontifices ac doctores, reliquoſque Deiferos patres, nec non per ſanctitatem tuam, item nonnullos e pontificali cœtu, qui cæteros doctrina virtuteque antecellunt.

ANNO CHRISTI 1110.

De reliquo oportet nos, ut chriſtianos, per Dei gratiam diſquiſitionem boni inſtituere. Quid enim vetat? quod ſi non factum fuerit, B nec res ad rectitudinem fuerit reducta, omnino expedit etiam nobis, ut circa cujuſque collum ligetur mola aſinaria & projiciamur in mare. Conveniet etiam nobis illud: bonum erat ſi nati non fuiſſemus. Idque erit lamentatione dignum, lamentatione non fontibus lacrymarum ſed rivis ſanguinis compleri digna, quod eam ob rem vel ſolum non lamentemur: quemadmodum qui navigio vehuntur, & in medio mari tempeſtate agitantur, nec habent clavum, aliterque non valent effugere imminens periculum, ad ſolum vero Deum reſpiciunt miſerabiliter, a quo ſalutem ſuam poſtulant.

Si hoc ad eum modum agnoverimus, ho- C minum amans Deus plane viam corrigendi mali pontificibus oſtendet cunctiſque, qui forſan hactenus quod præclarum erat ignoraverunt: ut quod ante aliquod tempus præ indiligentia abolitum eſt bonum, renovetur nunc abſque ulla dilatione; quo Deo ſatisfiat, ad rectum revocata eccleſiaſtica, & chriſtiana diſciplina, ſecundum divinorum, ſummorumque apoſtolorum, quique illos conſecuti ſunt ſanctorum ac numine afflatorum patrum traditiones, quam diſciplinam longa noſtra corrupit ignavia.

Nec mirum videri debet, ſi bonum hoc, & ſalutare opus, quod ipſi diſcipuli Domini, poſtque illos reliqui ſancti patres tradiderunt D eccleſiæ fidelium, corruperit tempus. Cum enim homines corruptioni obnoxii ſimus, rebuſque materialibus per ſingulos dies occupemur, ad has præcipites ferimur. Siquidem ſenſibilia iſta, nec non ad ea affectus, turbant cogitationes hominum, raroque invenitur qui divinis rebus vacet perpetuo, illas ſolas quærat, interiorem hominem quotidie retractet, ac expurget. Ideo præſtantiſſimum iſtud divinumque opus, quod animabus hominum ex Deo præbet pietatem, plene contemptum fuit, & ſingulis diebus diminutionem accipit: adeo ut tantum non ad univerſalem pervenerit deſtructionem, atque pro nihilo reputetur.

E Scilicet periit orthodoxæ prædicationis diſquiſitio, non extat amplius deſiderium illius comprehendendæ; ſed velut in tenebris omnes fere incedimus. Cuncti ſimul in diſcrimen adducimur, qui in numero cenſemur pontificum, vel monachorum, vel laicorum, atque præcipitamur in chaos obſcurum & immenſum. Veri autem Chriſti Deique noſtri ad patrem ſuum exhortatio circa apoſtolos, nec ſolum circa apoſtolos, ſed etiam circa omnes, qui ex ſermone illorum crediderunt in eum, caſſa manet. Qua enim ratione per apoſtolorum ſermonem credant in illum animæ hominum,

quæ

ANNO CHRISTI 1150.

quæ erga pietatis myſterium relinquuntur abſque doctrina & initiatione? Quippe inſtar abſconditi evangelici illius talenti, ita fere nunc orthodoxum dogma abſconditur, abſconditum vero non requiritur; ſed hoc quod cæteris omnibus incomparabiliter majus eſt, ſecundum A cunctis propemodum eſſe exiſtimatur.

Etenim ſi quis vilius nonnihil ac poſtremum eorum quæ poſſidet perdiderit, multam indagationem facit & ſcrutationem, amicos convocat in auxilium, quo amiſſum recuperet; cumque invenerit, lætatur. Hanc vero maximam rem, pietatis videlicet myſterium, quod ipſe verus Chriſtus & Deus noſter ſuis tradidit apoſtolis dicens ad eos; *euntes docete omnes gentes*, & reliqua; poſtquam perdidimus, B quare non inveſtigamus cum ſummo ſtudio, cum corde ferventi? Namque vero Chriſto Deoque noſtro privabimur, ſi contempſerimus myſterium pietatis; ſi non omnes ſimul maxima cura illud conquiſierimus, fuſis lacrymis e corde dolenti, nec non deprecati Deum, ut ille iterum appareat mentis noſtræ oculis. Simul enim ac voluerimus efficietur hoc. Adeo benignus & miſericors eſt, adeo ſitit noſtram ſalutem, ut non procul a nobis ſit, ſed prope nos. Adeſt quippe & quærit nos, ſicut ipſemet dixit: *regnum cælorum intra vos eſt*; modo nos etiam velimus.

Cæterum quo pacto inſtituetur eccleſiaſtici ſtatus correctio? Ordinarii clerici magnæ eccleſiæ certo numero ſunt, qui & accipiunt rogas. Redundantes vero conſcripti quidem fuerunt, ſerviuntque eccleſiæ, nihil tamen accipiunt, verum ſolum aluntur ſpe progreſſionis. Ac licet univerſi teſtimonium retulerint quod digni eſſent quolibet ſacerdotio; revera tamen nonnulli tam ordinariorum, quam redundantium forte tales non ſunt: ſed ut forſan vita ornentur proba; quemadmodum tenentur chriſtiani omnes, ſervare mandata Dei, multo magis ſacri ordinis homines; ſermo tamen doctrinæ a multis abeſt. Ac neſcio an in ſacratorum quibuſdam hoc quoque non deprehendetur.

Qui ergo præditi ſunt laudabili vita, nec non docendi peritiam habent ordinarii pariter ac redundantes; quandoquidem & hi, & illi eccleſiaſticum miniſterium complent; etiam provehantur ad pontificatum, ad officia, ac dignitates, abſque impedimento, ut dicetur. Reliqui vero cum quamplurima cura connitantur ad vitam in melius dirigendam & ad acquirendam docendi facultatem. Tuncque in eccleſiaſtico ordine illorum quiſque progreſſum faciat, quando ipſum ſe in utroque dignum reddiderit. Quamvis enim per teſtificationem E dictus fuerit dignus quovis ſacerdotio, ideoque eccleſiæ fuerit conſecratus; verumtamen falſo quidem teſti culpa aſpergetur; hujuſmodi vero teſtimonium, carenti ſermone doctrinæ, vitaque irreprehenſa nullatenus proderit, ut ad majorem gradum promoveatur. Nam doctrina deſtitutum nequaquam juvabit teſtatio illius, qui de doctrinæ vi ignaro atteſtatus eſt, neque teſtimonium adepto ſufficiet ad ſuſcipiendum doctoris gradum.

τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ ἀδίδακτοι ἢ ἀμύητοι τῆ ἁγίᾳ εὐσεβείας μυστηρίῳ καταλιμπανόμεναι; ὡς γὰρ τὸ κρυβὲν ἐν τῷ εὐαγγελίου τάλαντον, ὅπερ χρεὼν τὸ ὀρθόδοξον δόγμα κρύπτεται νῦν, ἢ κρυπτόμενον οὐκ ἐκζητεῖται, ἀλλὰ τὸ μεῖζον τοῦτο τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀσυγκρίτως, σχεδὸν παρὰ πᾶσι χρεὼν λογίζεται.

Καὶ γὰρ ἐάν τις ἀτιμότερόν τι ἢ ἧττον ὧν ἔχει ἀπολέσῃ, πολλὴν τὴν ἀναζήτησιν ποιεῖται ἢ τὴν ἔρευναν, ἢ φίλους συγκαλεῖ πρὸς βοήθειαν, ἵνα τὸ ἀπολλύμενον εὕρῃ, ἢ εὑρὼν αὐτὸ χαίρει. τοῦτο δὲ τὸ μέγιστον χρῆμα, τὸ τῆς εὐσεβείας ἐπλουτοῦτι μυστήριον, ὃ αὐτὸς ὁ ἀληθινὸς Χριστὸς ἢ θεὸς ἡμῶν τοῖς ἰδίοις παρέδωκε μαθηταῖς, λέγων αὐτοῖς· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, ἢ τὰ ἑξῆς· ἀπολλύμεθα, τί οὐκ ἀναζητοῦμεν μετὰ σπουδῆς ὑπερβαλλούσης ἢ ζέουσης καρδίας; οὐδὲ γὰρ τοῦ ἀληθινοῦ Χριστοῦ ἢ θεοῦ ἡμῶν ὑστερήσομεθα, εἰ τοῦ τῆς εὐσεβείας μυστηρίου καταφρονήσομεν· ἢ οὐχὶ πάντες ὁμοῦ σπουδῇ μεγίστῃ τὴν ἀναζήτησιν αὐτοῦ ποιησόμεθα, δάκρυα χέοντες ἐξ ὀδυνηρᾶς καρδίας, ἢ τὸν θεὸν ἐξαιτούμενοι, ἵνα ἐκεῖνος πάλιν φανερωθῇ τοῖς νοητοῖς ἡμῶν ὀφθαλμοῖς; ἅμα γὰρ τῷ θελῆσαι ἡμᾶς γενήσεται τοῦτο. οὕτως ἐστὶ φιλάνθρωπος ἢ ἐλεήμων ἢ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν διψῶν, ὥστε οὐ μακρὰν ἡμῶν ἐστιν, ἀλλ' ἐγγύς. πάρεστι γάρ, ἐὰν ἀναζητῶμεν ἡμᾶς, καθὼς αὐτὸς εἶπεν· ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἢ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν, ἐὰν ἢ ἡμεῖς θελήσωμεν.

Πῶς δὲ γενήσεται ἡ διόρθωσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως; οἱ ἔμβαθμοι κληροὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰσὶν ἀριθμητοὶ, οἵτινες ἢ ῥόγας λαμβάνουσιν. οἱ δὲ περισσοὶ, ἀπογεγραμμένοι μὲν ὑπάρχουσι, ἢ διακόνουσι τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ λαμβάνουσι δέ τι, ἀλλ' ἐλπίδι ἢ μόνῃ τρέφονται προκοπῆς. ἢ εἰ ἢ πάντες ἄξιοι πάσης ἱερωσύνης ἐμαρτυρήθησαν, ἀλλ' ἔργῳ ἢ ἀληθείᾳ τινὲς τῶν τε ἐμβάθμων, ἢ τῶν περισσῶν ἴσως τοιοῦτοι οὐκ εἰσίν· ἀλλὰ τὸν μὲν εὐάρεστον βίον ἴσως ἵνα ἔχωσιν, ὡς ὀφειλόμενον πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς φυλάττειν τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, ἢ μᾶλλον τοῖς ἱερωμένοις, ἀλλά γε ὁ διδασκαλικὸς λόγος οὐκ ἔστι παρὰ τοῖς πολλοῖς. ἴσως τοῦτο ἢ ἐπί τισι τῶν ἱερωμένων ἐλεγθήσεται.

Οἱ μὲν οὖν ἔχοντες ἢ τὸν ἐπαινετὸν βίον ἢ τὸν διδασκαλικὸν λόγον, ἔμβαθμοί τε ὁμοίως ἢ περισσοὶ, ἐπεὶ ἢ ὅτι κἀκεῖνοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν πληροῦσι, ἢ προκοπὴν ἐπιδιδόασιν εἴς τε τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ τὰ ἀρχοντίκια, καθὼς εἰρήσεται, ἀκωλύτως· οἱ δὲ λοιποὶ, ἀγωνιζέσθωσαν μετ' ἐπιμελείας ὅτι πολλῆς, ἵνα ἢ τὸν βίον ἐπὶ τὸ κρεῖττον εὐθμίζωσι, ἢ τὸν διδασκαλικὸν λόγον κερδαίνωσι. τότε δὲ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει προκοπῆς τυγχανέτωσαν ἕκαστος τούτων, ὅτε ἄξιον κατ' ἀμφότερα ἑαυτὸν ἀπεργάσηται. εἰ γὰρ ἢ ἐμαρτυρήθη ἄξιος πάσης ἱερωσύνης, ἢ δι' ὃ τοῦτο τῇ ἐκκλησίᾳ προστερώθη, ἀλλὰ τῷ μὲν ψευδῶς μαρτυρήσαντι μέμψις προσεβάσεται. ἡ δὲ τοιαύτη μαρτυρία τῷ μὴ ἔχοντι τὸν διδασκαλικὸν λόγον σὺν τῷ ἀνεπιλήπτῳ, ὑ βοηθήσει ὅσον τῶν εἰς τὴν ἐπὶ τὰς μείζονας βαθμὰς προοδον. ὅτε γὰρ τὸν διδασκαλίας δέοντα ὠφελήσει πάντως ἡ μαρτυρία τοῦ προσμαρτυρήσαντος τὴν τοῦ διδακτικοῦ δύναμιν τῷ τοιούτῃ ἀμετόχῳ, ὅτε τῷ μαρτυρηθέντι ἀρκέσει ὡρὸς τὸ ἀναδείξασθαι βαθμοῦ διδασκαλικοῦ.

T

ANNO CHRISTI 1110.

Τί ὖν οἰκονομήσει ἐπὶ τούτοις ἡ ἱερὰ καὶ ἁγία A σύνοδος; τοὺς μὴ καλῶς μαρτυρηθέντας ἐξώσει ἢ ἔτυχεν ἑκάστου βαθμοῦ; ἀλλὰ τοῦτο λύπην ἐντίθησι ταῖς ψυχαῖς τῶν ἤδη ἀφιερωθέντων τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ. ἀποδέξεσθω οὖν ἡ ἱερὰ καὶ ἁγία σύνοδος, καὶ πρὸ πάντων ἡ ἁγιωσύνη σου τὴν ἁγιωτάτην μου δεσπότου καὶ κοινοῦ πατρὸς καὶ διδασκάλου τῆς οἰκουμένης, τὸ προθυμοῦν τῶν ἤδη καθιερωθέντων, καὶ εἰ θέλοι αὐτοὺς ὁλοκλήρους ὑπηρετεῖν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ ἐλλεῖπον τούτοις ἀναπληρωθῆναι παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος, σπουδὴν ὑπερβάλλουσαν ἐνδεικνυμένης. ἡ δὲ σπουδὴ ἔσται τοιαύτη καλῶς ἐχούσης τῆς ἁγιωσύνης σου ὡς τὰ καλὰ κρεῖττον πάντων βουλομένης.

Πρὸ μὲν πάντος ἄλλο ἀδιάφορον κοινὸν γραφέσθω τῶν ὅλων, τῶν τε ἤδη κατηρτισμένων, ἀξίων κατ' ἄμφω, λόγου τε καὶ βίου, καὶ τῶν ἴσως κατὰ τί τούτων λειπομένων. Τὸ δὲ τοιοῦτον ἀδιάφορον, μὴ ἁπλῶς πως ὡς ἔτυχε γίνηται, ἀλλὰ μετ' ἐρεύνης μεγίστης, ἐρεύνης προηγουμένου τῷ ἐν ἑκάστῳ διδασκαλικῷ λόγῳ καὶ τῷ χρηστῷ ἤθους. ὡς τὸν μὲν ἔχοντα καὶ ἦθος χρηστὸν, καὶ λόγον διδασκαλικὸν, σημειωθήτω ἡ ἁγιωσύνη σου, ὡς ἐξηρτημένον τῶν ἄλλων. τούτῳ γὰρ τῷ ξόανῳ καὶ ὁ μηπω καταρτισθεὶς καταρτισθήσεται, ζηλῶν τὸ ἦθος σημειωθέντος καὶ τῶν ἄλλων προκεχειρίσται.

Ἐπεὶ δὲ ἤδη ἀνωθεν εἰπομεν δεῖν ἀποδεκτὴν λογισθῆναι τὴν προθυμίαν τῶν μὴ τοιούτων, ὅτι προθύμως ἔχουσι προσκαρτερεῖν τῇ δουλείᾳ τῆς ἐκκλησίας, παραγγελθήτωσαν ὅσοι ὡς ἂν τὸ λοιπὸν ἐπιμελῶνται καὶ λόγου καὶ ἀρετῆς. καὶ ὅπως ἐν γνώσει γινόμενοι τῷ συνοίσοντος δῆλα τῆς σῆς χρηστῆς ὁμιλίας καὶ ἐπιφωνητικῆς παραγγελίας, τὸ προθυμον αὐτῶν ἅπαν χαυνωθήσεται εἰς τὸ μαθεῖν ἀκριβῶς καὶ τὰ θεῖα διδάγματα ἕκαστον, καὶ πρὸς τὸ χρησιμώτερον τὸν βίον ἑαυτῷ κατασκευάσασθαι, καὶ ἄξιον ἑαυτὸν ἀπαρτίσαι πάσης ἱερωσύνης, καὶ ὅπως ἀποδεῖξαι τῷ ὑπὲρ αὐτοῦ μαρτυρίαν ἔργοις αὐτοῖς βεβαίαν.

Καὶ μὴ ἅπαξ ἡ ἐπιφωνητικὴ αὕτη ὁμιλία τε καὶ παραγγελία γένηται, ἀλλὰ καὶ πολλάκις γινέσθω καὶ ἀπαιτείσθω ἕκαστος παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος, τί μετὰ τὰς ἐπιφωνητικὰς παραγγελίας ἐκαρπώσατο. καὶ ὁ καρπὸν πλείονα τῶν ἄλλων προσενεγκών, ἀποδεκτὸς παρὰ τῆς σῆς ἁγιότητος λογιζέσθω, καὶ ἐγκεκρίσθω, καὶ μείζονος παρὰ τοὺς ἄλλους τιμῆς ἀξιούσθω, ὅτι ἠπειθήσεν οὐ τῷ κωμικῷ παραγγέλματι. αὐτὸς γὰρ εἶπεν ὁ κύριος· αἰτεῖτε, (καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε,) καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. καὶ ὁ τοιοῦτος ἐπεὶ ἐζήτησεν εὗρεν, ἤτησε καὶ ἔλαβεν, ἔκρουσε καὶ ἠνοίγη αὐτῷ. τὸν οὖν ἐκ θεοῦ λαβόντα τοιαύτην τιμὴν ἀπὸ τῆς οἰκείας σπουδῆς, δεῖ καὶ τὴν ἀγιωσύνην σου τῆς προσηκούσης τιμῆς ἀξιῶν, καὶ τῇ βασιλείᾳ μου γνωρίσαι μᾶλλον αὐτὸν, ἵνα καὶ αὐτὴ πρὸς αὐτὸν τὴν προσήκουσαν κατὰ τὸ δυνατὸν τιμὴν ἐπιδείξηται. καὶ ὁ τοιοῦτος γνώριμος γένηται πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς ὠφέλειαν οὐχ ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πολλῶν. μεταδίδοται γὰρ τὸ ἀγαθὸν, ποῖον πρᾶξις καὶ λόγος, ὧν χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον.

Εἰ δέ τις, ὅπερ ἀπεῖη τῇ βασιλείᾳ μου, τοιοῦτον γένοιτο ῥᾳθυμος, ὥστε μὴ δὲ μετ' παραγγε-

ANNO CHRISTI 1110.

Quid ergo de his diſponet ſacroſancta ſynodus? Eoſne quibus non bene teſtimonium datum fuit expellet unumquemque e gradu quem obtinuit? ſed hoc dolorem allaturum eſt eorum animis, qui jam conſecrati ſunt ſanctiſſimæ Dei eccleſiæ. Admittat igitur ſacra & ſancta ſynodus, ac præ cunctis ſanctitas tua, mi domine ſanctiſſime, communis pater, doctorque orbis, promptum animum eorum, qui jam ſacrati ſunt, & voluntatem, quam habent, ex tota anima miniſtrandi ſanctæ eccleſiæ; atque quod ipſis deeſt ſuppleatur per tuam ſanctitatem, quæ ſtudium exſuperans oſtendat. Hujuſmodi autem ſit ſtudium & cura præclare diſpoſitæ ſanctitatis tuæ boni ſupra cæteros cupidæ.

Ante omne aliud communis fiat cunctorum deſcriptio tam eorum, qui jam perfecti ſunt, digni in utroque, doctrina nempe & vita; quam eorum, quibus fortaſſis ex alterutro aliquid deeſt. Hæc autem deſcriptio non ſimpliciter ac temere fiat, ſed cum ſcrutatione maxima, ſcrutatione prævia eruditi in unoquoque ſermonis, bonorumque morum. Et eum qui probos mores doctumque ſermonem exhibuerit, adnotet ſanctitas tua, veluti aliis præſtantiorem. Hoc quippe modo, & qui nondum perfectus eſt æmulatione jam denotati, cæteriſque prælati perficietur.

Quia vero ſupra diximus, acceptam haberi debere alacritatem eorum, qui ejuſmodi non ſunt, quoniam alacri animo cupiunt permanere in eccleſiæ ſervitio; admoneantur illi, ut deinceps doctrinæ, virtutiſque curam gerant. Sic enim notitia futuri emolumenti accepta per benignum tuum colloquium inclamatoriumque hortamen, totam alacritatem ſuam ſinguli impendent tum in accurate diſcendis divinis documentis, tum in vita ad meliorem ſtatum redigenda, utque unuſquiſque dignum ſe reddat quolibet ſacerdotio, eumque in modum ipſis operibus firmum oſtendat teſtimonium, quod in gratiam ipſius latum fuit.

Nec ſemel tantum acclamatoria homilia & exhortatio fiat; ſed ſæpius: item poſtuletur quiſque per tuam ſanctimoniam, quem poſt vocales adhortationes fructum perceperit. Qui vero fructum uberiorem cæteris offeret, ſuſcipiendus a tua ſanctitate cenſeatur, comprobetur, majori ſupra reliquos donetur honore; quia obtemperavit is Dominico monito. Ipſe namque dixit Dominus: *Petite & dabitur vobis; quærite & invenietis; pulſate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit; & qui quærit invenit; & pulſanti aperietur.* Ille quoniam quæſivit, invenit; petiit & accepit; pulſavit & apertum eſt ei. Eum ergo qui per diligentiam propriam hunc a Deo accepit honorem, oportet ut ſanctitas tua convenienti honore dignetur; magiſque majeſtati meæ cognitum faciat, quo ipſa etiam competentem erga illum, ut fieri poterit, reverentiam præbeat. Iſtiuſmodi homo toti eccleſiæ notus fiet ad utilitatem non ſolum ipſius, ſed aliorum quoque plurium. Diffunditur enim bonum; qualia ſunt opus & ſermo, ſine quibus nemo videbit Dominum.

Sin vero quis; quod non videtur imperio meo; ſegnis adeo fuerit, ut neque poſt admoni-

monitionem, neque poſt tempus, aliquid bonæ frugis exhibeat; maneat ipſe culpatus. Magiſque iterum exacto quodam tempore inclametur; quo ſi vel adhuc in negligentia ſua perſtiterit, a ſacerdotali laterculo penitus excidat. Id porro non dicit majeſtas mea de capularibus ſenibus, jamque ſenſuum infirmitate laborantibus. Ejuſmodi quippe tempus concedit veniam, quantum ad non excidendum proprio gradu ob imperfectum doctrinæ ſermonem. Attamen ipſi quoque proficient, ſi adipiſcendæ ſcientiæ capaces ſunt. Interim non expellentur a ſuis gradibus. At qui poſſunt neque adhibent diligentiam, ipſos ſe ejicient poſt tempus congruum, ſi incorrecti manſerint. Unde ex tunc ſe ipſos accuſent, non vero imperium meum, nec ſanctitatem tuam, nec ſacram ſanctamque ſynodum. Tempus certe conveniens protendatur eis; & prætextum ſi voluerint meliores fieri, non habeant.

ANNO CHRISTI 1110.

Atque hæc quidem de præſenti eccleſiæ plenitudine. Ad clerum vero introductio externorum ab hoc tempore ceſſet, donec clerus ad definitum numerum revolvatur. Porro alia ſunt officia, quæ eccleſiaſticum aliquod munus habent: in quibus ſi jubet ſanctitudo veſtra, collocentur qui a nonnullis offeruntur. Atque ſi volunt ſacro ordine donari, contendant peritiam conſequi omnium documentorum divinorum, ſicut ſacri canones ſanciunt, nec non obſervare vitam probam & irreprenſibilem. Cumque ex iis aliquis Deo juvante dignus exſtiterit quovis ſacerdotio, tunc teſtimonium accipiat, inducatur in eccleſiæ clerum, juxtaque ordinem dignus habeatur progreſſu.

Verum licet majeſtas mea ſuperius monuerit, ut externorum in clerum inductio ceſſet, quouſque ad definitum numerum ille revolvatur; tamen ſi quis agnitus, teſtimonioque reputatus pro viro doctrina & virtute probato, voluerit ordinari, aut aliquis boni ſtudioſus, amborumque dictorum, doctrinæ, ac præclaræ vitæ curam habens; tales non prohibet admitti, ſanctæque Dei eccleſiæ conſecrari.

Quid porro cenſet veſtra ſanctitas de vacantibus ordinariis clericis, deque redundantium promotione ad illorum loca? Eſt enim aliquis verbi gratia poſtremus quidem gradu, ſed dignus quolibet ſacerdotio, ratione ſermonis ac vitæ: deſiit eſſe in ſacerdotali catalogo ordinarius aliquis; quis pro eo collocabitur? Qui nondum dignus eſt quovis ſacerdotio, primum autem habet gradum, aut ultimus gradu, dignus vero ob doctrinam, & actionem, in ejus qui ceſſit ordinarii loco reponetur? Qui gradum ſibi faventem habet privatur roga, qua eum donat gradus, & mœſtitia afficietur. Quo pacto igitur cavebimus, ne illi triſtes ſint, ſimulque dignum non contemnemus? Ambo quippe neceſſaria ſunt, tum eum qui laboravit, non fraudari roga ſua; tum eum qui dignus eſt non deſpici: quia ſic bonum inhoneſtabitur, & pretioſiora viliora habebuntur, hincque nihili pendetur virtus.

Quocirca ad rogam progreſſus fiat ſecundum cujuſque gradum. Qui autem laudabiles ſunt in ſermone ac opere. ad doctrinæ miniſterium

Ἀλίαν, μὴ δὲ μετὰ χρόνον παρτύσασθαί τι καλὸν, μᾶλλον δὲ αὐτὸς αἰτιώμενος. καὶ μᾶλλον αὖθις μετὰ χρόνον τινὰ ἐπιφωνηθήτω, ὡς εἰ καὶ ἔτι τῇ αὐτῇ ῥᾳθυμίᾳ ἐμμείνοι, καὶ τῦ ἱερατικῦ καταλόγυ παντελῶς ἐκπεσεῖται. τῦτο δὲ ὁ περὶ τῆς ἡλικίας γεγηρακότων καὶ τὰς αἰσθήσεις ἤδη ἀσθενησάντων λόγος ἡ βασιλεία μυ. τὰς τοιύτους γὰρ ὁ χρόνος ἀξιοῖ συγγνώμης, ὅσον ἐπὶ τῷ μὴ ἐκπεσεῖν τῦ οἰκείυ βαθμῦ, ὄντα τὸ μὴ ἀπαρτισθῆναι κατὰ τὸν διδασκαλικὸν λόγον. ὅμως μέντοι καὶ αὐτοὶ Σελπίσις γήμισυται, οἱ δυνατὸς ἔχυσι γνῶναι. τίως γὰρ οὐκ ἐκδυναχθήσονται τῆς οἰκείας βαθμῶν· οἱ δὲ δυνάμενοι καὶ μὴ ἐπιμελόμενοι, ἑαυτὸς ἐκβαλέτωσαν μετὰ τὸν προσήκοντα χρόνον εἰ ἀδιόρθωτοι μένυσι. καὶ ἔκπαι ἑαυτὸς αἰτιάσθωσαν, καὶ μήτε τὴν βασιλέαν μυ, μήτε τὸν σὸν ἁγιότητα, μήτε τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν σύνοδον. καιρὸς γὰρ ὑφαπλοῦν αὐτοῖς ὁ προσήκων, καὶ πρόφασιν, εἰ βούλοιντο βελτιωθῆναι, ὑκ ἔχυσι.

ANNO CHRISTI 1110.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ τῦ ὅλυ πληρώματος τῆς ἐκκλησίας. ἡ δὲ ἐκ τῆς ἔξωθεν εἰς τὸν κλῆρον εἰσαγωγὴ, ἀπό γε τοῦ νῦν σχολασάτω, ἕως ἂν ὁ κλῆρος εἰς τὸν ὡρισμένον ἀριθμὸν περιέλθῃ. εἰσὶ δὲ ὀφφίκια ἕτερα ἐκκλησιαστικήν τινα ὑπηρεσίαν ἔχοντα. καὶ εἰ κελεύει ἡ (ὑμετέρα) ἁγιωσύνη, τύτοις τιθέσθωσαν εἰς αὐτὰ οἱ παρὰ τινων προσαγόμενοι. καὶ οἱ βύλονται ἱερωθῆναι, ἀγωνιζέσθωσαν πεῖραν τε λαμβάνειν τῆς θείων διδαγμάτων πάντων, ὡς οἱ θεῖοι κανόνες διαγορεύυσι, καὶ βίυ ἐπιμελεῖσθαι χρηςῦ καὶ ἀνεπιλήπτυ. καὶ ὅταν τις τύτων ἄξιος σὺν θεῷ γένηται πάσης ἱερωσύνης, τότε καὶ μαρτυρείσθω, καὶ εἰσαγέσθω εἰς τὸν κλῆρον τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς προκοπῆς ἀξιούσθω κατὰ τάξιν.

Πλὴν εἰ καὶ σχολάσαι τὴν ἔξωθεν εἰς τὸν κλῆρον εἰσαγωγὴν, ἄχρις ἂν εἰς τὸν ὡρισμένον περιελθῇ ἀριθμὸν ἡ βασιλέα μυ προστρέψατο ἀνωτέρω, ἀλλ' εἴτις ἐγνωσμένος καὶ μεμαρτυρημένος ἀνὴρ ἐπί τε τῇ κατὰ λόγον καὶ ἀρετὴν δοκιμότητι βύλεται καθιερωθῆναι, ἢ καὶ σπεύδοντος τινος περὶ τὸ καλὸν, καὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων λόγυ καὶ βίυ ἑκατέρυ ἐπιμελόμενον, τύς τοιύτυς ὐκ ἀπαγορεύει καὶ παραδέχεσθαι καὶ καθιερῦσθαι τῇ ἁγίᾳ τῦ θεῦ ἐκκλησίᾳ.

Τί ὖν βύλεται ἡ ὑμετέρα ἁγιότης καὶ περὶ τῆς τῶν λειπόντων ἐμβάθμων κληρικῶν, καὶ περὶ τῆς εἰς τὰς τῶν ἐκείνων προκοπῆς τῶν περιττῶν; ἔστι γάρ τις καθ' ὑπόθεσιν ἔσχατος μὲν τῷ βαθμῷ, ἄξιος δὲ πάσης ἱερωσύνης κατά τε λόγον καὶ βίον· ἐλείφθη ἐμβαθμός τις τῦ ἱερατικῦ καταλόγυ· τίς ἀντ' ἐκείνυ ταχθήσεται; ὁ μήπω ἄξιος πάσης ἱερωσύνης γήμασθαι, τὸν δὲ πρῶτον ἔχων βαθμόν, ἢ ὁ ἔσχατος τῷ βαθμῷ, ἄξιος δὲ τῷ λόγῳ καὶ τῇ πράξει, εἰς τὸν τῦ λείψαντος ἐμβάθμυ τόπον ταχθήσεται; ὁ δὲ ἀπὸ τῦ βαθμῦ βαθμόμενος, ὑστερεῖται τῆς ῥόγας ἧς ὁ βαθμὸς αὐτὸν ἄξιος, καὶ λυπηθήσεται· πῶς ὖν παραφυλάξομεν καὶ τύτων τὸ ἄλυπον, καὶ τὸ ἄξιν μὴ καταφρονήσομεν; ἀμφότερα γὰρ ἀναγκαῖα, καὶ τὸν κοπιάσαντα μὴ στερηθῆναι τῆς ῥόγας αὐτῦ, καὶ τὸν ἄξιον μὴ παροραθῆναι· ἀτιμάζεται γὰρ τὸ καλὸν, καὶ γίνεται τὰ ἀτιμώτερα τιμιώτερα, κἀντεῦθεν καταφρονεῖταί τι τὸ καλόν.

Ἡ μὲν ὖν εἰς τὰ ῥόγα προκοπὴ γήμεσθω κατὰ τὸν ἑκάστυ βαθμόν. οἱ δὲ ἀξιόλογοι κατὰ τὸν λόγον καὶ πρᾶξιν, εἰσαγέσθωσαν εἰς τὰ τῆς διδασκαλίας

διά-

διακονίαν, ἢ ὑπὸ τῷ διδασκάλων προβαίνωσιν εἰς τὸ ἀρχοντίκιον· ἀφορμὴν δὲ τοῖς διδασκάλοις ἡ τὸ προσῆκον στηρίσιον. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς μισθοῦ αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται. ἐργάτης δὲ μὴ ἴσχύων μισθοῦ τοῦ προσήκοντος, δοκεῖ ἀδικεῖσθαι, ἢ δοκῶν ἀδικεῖσθαι, πεδήσεται ἴσως τὸν λογισμὸν ὡς ἄνθρωπος, κἀνταῦθα ἢ περὶ τὰ γνῶσιν ῥᾳθυμότερος γίνεται. πῶς ἐμποδιζόμενος, πῶς μὴ ἐπιμελείας τοῦ διδασκαλίαν ποιήσεται; μὴ μὴν ἐπιμελείας δὲ τοῦ διδασκαλίαν ποιούμενος, πῶς μεταδώσει τῆς ἐκ ταύτης ὠφελείας τῷ λαῷ; καὶ λοιπὸν ἀτιμάσει ἡ διδασκαλία τὸ ὀρθὸ δόγματος ἢ τὸ χρηστὸ ἤθους ἀμεταδότως ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς. καὶ τὸ ἐκ τούτου κακὸν ὑμεῖς οἱ ἀρχιερεῖς χρεστόνους γινώσκετε.

Τυποῦ δὲ τοῖς διδασκάλοις καὶ ἡ βασιλέως μου ὡς ὑπὲρ πάντων τῶν ἀγῶνα ὑποδυομένοις στηρίσιον, ἤγουν ἑκάστῳ αὐτῶν ἀνὰ νομισμάτων (λίτρας τρεῖς, ἢ ἀνὰ σίτου μοδίους πεντήκοντα,) εἰς πλειοτέραν παρηγορίαν αὐτῶν, ὥστε καλῶς μεταδιδόναι τούτοις τῷ λαῷ τὸ ὀρθοδόξου δόγματος ἢ τῆς χρησῆς πολιτείας. ἢ ὅσοι μὲν τῶν τοιούτων διδασκάλων, ἔχοντες δηλονότι Σίων Σοφέρετον, ἢ τῷ τοῦ διδασκαλικοῦ λόγου δύναμιν, προθυμοῦνται γηρᾶσαι ἱερεῖς, γηράσωσιν· ἢ ἐχέτωσαν μὲν ὅπου τιμὴν ἐν τοῖς εἰσόδοις ἢ ἐν ταῖς καθέδραις· ἑμβαθμοὶ μὲν ὄντες, κατὰ τοὺς οἰκείους βαθμούς. πρεσβύτεροι δέ, ἀλλ' οὐχὶ μὴν τοὺς ἑμβαθμοὺς, τῶν ἄλλων δηλονότι πρεσβυτέρων προτιμώμενοι, ὡς ἐκπροσωπούντων τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ· ἀκούομεν γὰρ τὸν πληροῦντα τὸν τύπον τοῦτο μεγίστην ἀεὶ ἔχειν τιμήν, ἢ οὐδεὶς πρὸς τοῦτο δυνήσεται ἀντειπεῖν.

Ἐπιβλεπέτωσαν δὲ ἢ τὰς γειτονίας, μὴ μόνον διδάσκοντες τὸν λαὸν ἢ ὁσοτιοῦν ἅπασι τὸ καλὸν, ἀλλὰ ἢ τοὺς ἴσως ὑβριβλήμενοι βίᾳ δεχομένους ἀνατέλλοντες, ποτὲ μὲν ὑπὸ συμβουλῆς ὡς τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἔχοντες, ποτὲ δὲ δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν εἰς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην, ἐκείνου δὲ εἰς τὸν βασιλέως μου, ἢ ἢ τοὺς τοὺς ἐν τῇ μεγαλοπόλει διοικοῦντας ἀρχὰς, ὅτι καὶ χειρὸς δηλονότι ἢ ἐξουσίας δεῖται τὸ πρᾶγμα πολιτικῆς. δεῖ δὲ αὐτοὺς ἐπισκεπτομένους τὸν λαὸν, ἢ ἵνα πάντες γνώριμους ἔχωσι τοὺς πνευματικοὺς πατέρας αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀντὶ ποιμένων λύκοι εὑρεθῶσί τινες τοὺς λογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀναδεχόμενοι. οἱ δὲ αὐτοὶ διδάσκαλοι ὁ μόνῳ ὡς τὸ ἀξιόπιστον ἔχοντες, τοῖς λαϊκοῖς τὴν ὠφέλειαν παρέξουσιν, ἀλλὰ ἢ τοῖς μοναχοῖς. δεῖται γὰρ καὶ τοῦ κατ' αὐτοὺς ἔνια διορθώσεως.

Μηδεὶς δὲ τῶν ὄντως ἀξίων διδασκάλων ἀποθυμήσῃ εἶναι εἰς τὸ ἡγιάσθαι ἱερεῖς, ἢ ὅπως μεταδιδόναι τῷ λαῷ τὸ διδασκαλικὸ λόγου κατὰ προθυμίαν τῆς μεγίστης ἀρχιερέως, ἀλλὰ μᾶλλον προθυμείσθω εἰς τοῦτο ὡς κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκριβείας γινόμενον. εἰ γὰρ ἢ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐδόξει νῦν ἔχειν ὑπόπτωσίν τινα ἡ ἱερωσύνη, πλὴν ὅ γε ὅπως ἔχει ἢ ἀλήθεια· τῇ δὲ παραλόγῳ συνηθείᾳ πάντες ἀκολουθοῦντες ἴσμεν τὴν τιμὴν ἀτιμίαν. τίς γὰρ τῶν φρονίμων οὐκ ἐπιγινώσκει τὸν ὑψηλότερον βαθμὸν τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου; ὅτι ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς μείζων ἐστὶ τοῦ ἱερέως, οὕτω ἢ ὁ ἱερεὺς τοῦ διακόνου. κἂν πρωτοδιάκονος τις ἐπῇ, πρῶτος μὲν τῶν διακόνων ἐστὶν, ἔ-

inducantur, perque docendi munera provehantur ad dignitates & officia. Aſſignetur vero doctoribus conveniens annona. *Dignus eſt enim operarius mercede ſua*; ſicut ſcriptum eſt. Operarius ſane congruam mercedem non conſecutus, injuria affici videtur, injuria affici viſus, cogitatione forſan commoveatur tanquam homo, indeque circa ſcientiam ſegnior evadit. Atque impeditus, quomodo cum diligentia munere doctoris fungetur? Cum diligentia vero non docens, qua ratione utilitatem inde provenientem populo afferet? De cætero doctrina recti dogmatis preborumque morum non communicatur cum animabus hominum. Quodque hinc oritur malum, vos pontifices rectius intelligitis.

Decernit autem meum imperium doctoribus, tanquam ſupra cunctos laborem ſubeuntibus, annonam, ſeu eorum cuique ſolidorum (libras tres & frumenti modios quinquaginta) in abundantius ipſorum ſolatium, ut recte populo tradant tum orthodoxam doctrinam, tum bene vivendi rationem. Ex quotquot ex hujuſmodi doctoribus, decorati videlicet vita virtutibus inſtructa, cum ſermone doctorem decente, deſideraverint fieri ſacerdotes, fiant, habeantque illi honorem in introitibus, in ſedibus; ſi ordinarii ſint, juxta gradus ſuos, ſi redundantes, ſtatim poſt ordinarios; nimirum pro cæteris redundantibus honorati, tanquam magni pontificis repræſentantes perſonam. Audimus enim, quod qui illius locum ſupplet, maximum ſemper habeat honorem; nec poterit quiſpiam ad hoc contradicere.

Circumſpiciant quoque vicinas regiones; nec modo populum doceant, cunctiſque ſuggerant bonum, ſed etiam coerceant eos, ſi qui ſant, quorum vita accuſationi obnoxia invenietur; interdum per conſilium ut efficaci ſermone præditi; interdum referendo ad ſanctiſſimum patriarcham, qui imperio meo ſignificabit, aut ad eos qui magiſtratus in magna urbe gerunt, quando videlicet negotium manum poteſtatemque civilem requiret. Debent etiam viſitando populum omnino notos habere patres illorum ſpiritales; ut ne pro paſtoribus lupi reperiantur quidam ex iis qui confeſſiones hominum excipiunt. Ad hæc iidem doctores, ut fide digni habiti, non laicis dumtaxat utilitatem præbebunt, verum etiam monachis; apud hos enim pari modo quædam indigent correctione.

Cæterum nullus ita condignorum doctorum tardus ſit ad ſacerdotalem gradum ſuſcipiendum, quo ſic plebi ſermonem doctrinæ impertiat, ex monito magni pontificis; ſed potius alacriter ad id feratur, tanquam ad rem quæ ex ordine eccleſiaſticæ diſciplinæ fit. Nam licet humano reſpectu videatur nunc nonnullam ſubmiſſionem continere ſacerdotium, attamen non ita veritas habet; ſed irrationabilem penitus conſuetudinem ſecutus quis, honorem pro dehoneſtamento ducit. Quis enim recte ſentiens, non agnoſcat excelſiorem ſacrati cœtus gradum? Quod ſicut pontifex ſacerdote major eſt, ita ſacerdos Diacono. Tametſi protodiaconus aliquis exiſtat, primus quidem diaconorum eſt, at poſterior poſtremo

ANNO CHRISTI 1110.

ANNO CHRISTI 1110.

ſacerdotum . Sacerdos una cum pontifice ſedet : Diaconus adſtat & miniſtrat . Proinde qui dignus eſt diaconus , prompto animo ad presbyteratum accedet.

ANNO CHRISTI ɪɪɪɪ.

Tribuit autem majeſtas mea hiſce doctoribus , qui ſacerdotes ordinati fuerint , majorem annonam , nimirum ſingulis ſolidorum. Qui vero adhuc recuſaverint excelſam ſacerdotii ſuſcipere dignitatem , & diaconi extiterint , admittant doctrinæ miniſterium , mödo ſcilicet idonei ſint in ſermone ac virtute . Accipient porro iſti dictum ſupra ſolatium laboris ſui , in ſtationibus , atque in ingreſſibus proprios gradus ſuaque loca retinentes . Cæterum qui cooptandi ſunt in doctores , per delectum promoveri debent , ut ſincerum doctrinæ ſermonem vitamque irreprehenſam obtineant . Dum enim dignus præteritur , indignus provehitur , hoc conciliat cum condemnationem ei qui prætuiit indignum , dignum deſpexit , tum animæ intolerabile damnum iis, quibus indignus doctor præeſt . Doctorem quippe imperium meum , ut ſuperius dictum eſt , dignum nominat & decernit , nempe cæteris præſtantiorem, non vero qui talis non eſt.

Ut autem dignis abundemus, ſi inter laicos vel monachos inventus fuerit aliquis præceptoris doctrina , vitaque inculpata inſtructus, ut nihil ei deſit ad ſacerdotium , vocetur ac promoveatur , quando nimirum eccleſiaſticis erit commendatior . Et vero monachi nihil interfuerit , nec de ſede , nec de ſtatione, aut introitu. Cæterum forſan nonnemo dicet de iis, qui jam clero adſcripti , nondum perfecti ſunt in verbo & opere , quod contra divinos canones etiam nunc ab eccleſia recipiantur . Verum conſideret , quia quod a longo tempore fit , indeque inſtar conſuetudinis obtinuit , quamvis citra rationem ſit , ut nempe contrarium ſacris canonibus admittet correctionem per optimam diſpenſationem , quæ cunctos a triſtitia eximit . Neque videatur œconomia a jure diſcrepare . Non enim quod a ratione alienum eſt recipimus , aut fieri hortamur , quinimo quod male geritur , corrigi demandat mea majeſtas . Quia cupio , ſi non in aliis bonis , ſaltem in hoc maxime neceſſario , ut ad pietatem ſpectante , vobiſcum conſulere & operari ad boni complementum.

Inſuper his nomocanonis totus liber legatur coram ſacroſancta ſynodo : atque e neglectis nunc canonibus divinis , qui ad pietatem reſpiciunt , aut nonnihil ad ſtabilimentum recti dogmatis tradunt nobis , omni modo renovati, obſerventur; reliqui ſelecti offerantur Imperio meo , ut una cum ſanctitate veſtra de iis facto examine , quod par eſt diſponat. Cum aliis vero etiam ille ad monachos in vicis, ac triviis vagantes pertinens renovari debet, ac ſervari.

Hæc non temere & fruſtra ſcripſit imperium meum; neque ut dumtaxat in verbis , literiſque maneant , ſed ut perveniant ad opus perfectum . Perfectum autem opus erit , quando quod perperam fit , admittet emendationem. Videtur porro Imperatoriæ meæ pote-

χατ῾ον δὲ τῦ ἐχάτυ τῆ ἱερέων. ὁ μὲν γὰρ ἱερεὺς συνδραίζει τῷ ἀρχιερεῖ· ὁ δὲ παρίστηκε καὶ ὑπηρετεῖ. λοιπὸν προθύμως καὶ ἄξι῾ος διάκον῾ος εἰς τὸ πρεσβυτερεῖον εἰσελθέτω. ANNO CHRISTI ɪɪɪɪ.

Ἀπονέμει δὲ τοῖς τοιύτοις διδασκάλοις τοῖς γεγομένοις ἱερεῦσιν ἡ βασιλεία μυ ℭ μεῖζον τὸ στητρίσιον, ἤγυν ἑκάστῳ νομισμάτων. οἱ δὲ μὴ προθυμύμενοι ἔτι τὸ τῆς ἱερωσύνης ὑψηλὸν ἀξίωμα δέχεσθαι, καὶ ὂν διακόνοις ὄντες, ἀναδεχέσθωσαν τὴν τῆς διδασκαλίας διακονίαν, ἱκανοὶ δηλονότι κατά τε λόγον ὄντες καὶ ἀρετήν. λήψονται δὲ ὅπερ τῆ ἀνωτέρω εἰρημένῃ παραμυθίαν τῦ κόπυ αὐτῶν ἐν ταῖς στάσεσι καὶ ἐν ταῖς εἰσόδοις τὰς οἰκείας βαθμὰς καὶ τάξεις ἔχοντες. οἱ ὀφείλοντες δὲ προχειρίζεσθαι διδάσκαλοι, κατ' ἐπιλογὴν ὀφείλυσι προχειρίζεσθαι, ἵνα καὶ τὸν διδασκαλικὸν λόγον ἀκέραιον, καὶ τὸν βίον ἔχωσιν ἀνεπίληπτον. εἰ γὰρ ὁ ἄξι῾ος παροράτυι, καὶ ὁ ἀνάξι῾ος προβιβάζεται, κέρμα προξενεῖ τῶτο τῷ πρακείναντι μὲν τὸν ἀναξιον, παροῤῥῶντι δὲ τὸν ἄξιον, καὶ ζημίαν ψυχικὴν ἀφόρητον οἷς ὁ μὴ ἄξι῾ος διδάσκαλ῾ος ἐφίσταται. διδάσκαλον γὰρ ἡ βασιλεία μυ τὸν ἄξιον ὡς ἀνωθεν εὕρηται, ὀνομάζει τε ℭ τυποῖ τὸν κρείττονα δηλονότι τῶν ἄλλων, ἢ μὴ τὸν μὴ τοιῦτον.

Ἵνα δὲ εἴη ἐκπεδία τῆ ἀξίων, καὶ ἀπὸ τῆ λαϊκῶν, καὶ ἀπὸ τῆ μοναχῶν ἐὰν ἄρεθῇ τις ἔχων καὶ τὸν διδασκαλικὸν λόγον καὶ τὸν ἀνεπίληπτον βίον, ὥστε μὴ κωλύεσθαι εἰς ἱερωσύνην, καλείσθω καὶ προχειρίζέσθω, ὅτι ἀξιολογώτερ῾ον δηλονότι ἐστὶ τῆ τῆς ἐκκλησίας. τῷ γε μὴν μοναχῷ ὑδὲν ὅτι περὶ καθέδρας ὅτι περὶ στάσεως ἢ εἰσόδυ διοίσει. εἴποι δὲ ἂν τις ἴσως περὶ τῶν κεκληρωμένων ἤδη μήπω δὲ κατηρτισμένων κατά τε λόγον καὶ πρᾶξιν, ὡς παρὰ τοὺς θείυς κανόνας ἡ ἐκκλησία τούτυς ἔτι νῦν παραδέχεται. ἀλλὰ σκοπησάτω ὅτι τὸ ἐκ μακρῶν χρόνων γινόμυον, κἀνῆθος ὡς ἔθ῾ος κρατῆσαν, εἰ καὶ παράλογον ὡς ἀπρεπείας τοῖς θείοις κανόσι γενόμυον, εὐσδέξεται τῷ διόρθωσιν δι' οἰκονομίας ἀφείσης τὸ ἄλυπον πᾶσι περιποιυμένης. ἐκ ἄρα τὸ εἰκότ῾ος ἀπάδυσα δόξειεν ἂν ἡ οἰκονομία. ὃ γὰρ τὸ παράλογον δεχόμεθα, ὅπε μὴν τῦτο προεκτεόμεθα γίνεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μὴ καλῶς γινόμυον ἐπιζήτει διορθωθῆναι ἡ βασιλεία μυ. ἐθέλει γὰρ οὐ καὶ μὴ ἐν τοῖς ἄλλοις καλοῖς, ἀλλ' ἐν τύτῳ γῦν τῷ ἀναγκαιοτάτῳ, ὡς εἰς τὴν ἀσίβειαν ἀφορῶντι, σύμβυλ῾ος καὶ συνεργὸς ὑμῖν γίνεσθαι εἰς ἐκπλήρωσιν τῦ ἀγαθῦ.

Ἐπὶ τύτοις ἀναγνωσθήτω καὶ τὸ τῦ νομοκανόν῾ος βιβλίον ἅπαν ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς καὶ ἁγίας συνόδυ, καὶ ἀπὸ τῆ παραθεωρημένων νῦν θείων κανόνων οἱ μὲν πρὸς ἀσίβειαν ὁρῶντες, καὶ τι συγατικὸν τῦ ὀρθῦ δόγματ῾ος παραδιδόντες ἡμῖν, παντὶ ζόπῳ ἀνανεωθέντες, τηρείσθωσαν. οἱ δὲ λοιποὶ παρεκβληθέντες, δοθήτωσαν καὶ τῇ βασιλείᾳ μυ, ἵνα κοινῇ τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιότητι περὶ τύπων συνδιασκεψαμένη, τὸ δέον οἰκονομήσῃ. πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ τὸν περὶ τῆ μοναχῶν τῆ ἐν ταῖς κώμαις καὶ ταῖς τρίβοις πεινοσύντων ἀναλαμβανέσθαι δεῖ συντρεῖσθαι.

Ταῦτα μὲ εἰκῆ καὶ μάτην ἡ βασιλεία μυ ἔγραψεν· οὐδὲ ὧδε μένειν ἐν λόγοις καὶ γράμμασιν, ἀλλὰ πρὸς ἔργον τέλειον· ἔργον δὲ τέλειόν ἐστιν, ὅταν τὸ παραλόγως γινόμυον διόρθωσιν δέχηται· δοκεῖ δὲ τῇ βασιλείᾳ μυ, μᾶλλον δὲ, εἰ καὶ τολμηρὸς ὁ λόγος,

γος. κατύληψιν ἔχει αὐτὴ τελείαν, ὅτι θεὸς διανέσῃ ἐπὶ τούτῳ τῷ ἐπανθίσει, καὶ ἡγοῦσθαι τοῦ διάρθωσιν εὐδόκησε τῇ ἁγίᾳ, καὶ τοιοῦτον ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς καὶ νῦν ἐταπείνωσεν, ὥστε καὶ παρακαλεῖν ἡμᾶς ὑπὲρ τῆς ἰδίας ποίμνης, δι' ἣν καὶ ἐνηνθρώπησε, καὶ σαρκὶ ἔπαθε, καὶ τὸ ἴδιον αἷμα ἐξέχεε, καὶ θάνατον ὑπέσχε τὸν ἐπονείδιστον, καὶ μὴ δυσανασχετοῦντας πρὸς τὸ καλὸν, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ῥᾳθυμίᾳ ἐμμένοντας, καὶ τὰ φεκωδέστατα ἀπειλῶν.

ANNO CHRISTI 1110.

Οὐκ ἂν οὖν δὴ ἡ βασιλεία μου ἀνέξεται ὅλως ἔτι παρεκτανθῆναι τοῦ διόρθωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατασάσεως. ἀλλὰ τοῖς ἐμποδίζουσι τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ πιθανὸν κατορθωθῆναι, κανονικὴ δίκην ἐπενεχθήσεται. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ κατὰ πάθος λέγειν τοῦ βασιλείαν μου τοῦτο. οὐκ ἔχει γάρ, θεῷ χάρις, πρός τινα ἔχθραν, οὐδένα μισεῖ, οὐδένα κατακρίνει· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο μόνον παθαίνεται τὸ γινόμενον. καὶ οὐκ ἀνέχεται ὁρᾶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Χριστιανικοῦ κατάσασιν καταλυομένου.

Μακάριος δὲ εἶ, ἁγιώτατέ μου δέσποτα, καὶ ἔτι μακαριώτερος ἀναδειχθήσῃ, εἰ μὴ τῶν ἄλλων ὧν κατώρθωσας, καὶ ταῦτα ἃ ἀνωτέρω γέγραφα ἀποτελέσεις. καὶ ὑμᾶς θεοφιλέσατοι ἀρχιερεῖς, ὁμοίως μακαρίους ἔσε, ὦ κρατοῦσθε τῆς ἁγιωτάτης πατριάρχου καὶ ἀρχιποίμενος ὑμῶν ὡς εἰκὸς συνεργήσητε, τὸ ὑμέτερον ἀνεπισφαλῶς ἐν ταῖς ψήφοις πληροῦντες, καὶ πάντα τοῦτα καὶ ἐν ταῖς ὑμετέραις ἐπαρχίαις κατορθώσητε. ὁ γὰρ ἐν τῇ μεγαλοπόλει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τὴν τοῦ Ρωμαίων ἐπικράτειαν χώραις βούλεται ἡ βασιλεία μου ταῦτα κρατεῖν τε καὶ ἐνεργεῖν, καὶ νόμον κοινὸν καὶ θέσπισμα τοῦ παροῦσαν γραφὴν ἐκτίθεται. ὥστε μηδέν τι ἐπὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς καὶ ἱεροῖς παρεισάγουσα πράγμασιν, ἀλλὰ τὰ τοῖς θείοις ἀποστόλοις καὶ τοῖς ἱεροῖς πατράσιν ὁρισθέντα τε καὶ κανονισθέντα, ἀμελείᾳ δὲ παραθεωρηθέντα, καὶ ἤδη σχεδὸν πλείους ἀγνοηθέντα, ἀνανεώσατε καὶ κρατύνατε.

Καὶ ἴσως πᾶς τὸ λοιπὸν, ὡς ὅτις ἂν ἴδῃ ἑαυτοῦ τι τύπως ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐπαρχίᾳ ἐν ψήφῳ ἢ χειροτονίᾳ ἢ ἑτέρᾳ σφραγῖδι ἐκκλησιαστικῇ βαθμοῦ οἱουδήτινος διαφράξηται, ἀσυμπαθῶς τῇ ἐκ τῶν θείων κανόνων δίκην ὑποκείσεται. δεῖ δὲ καὶ ἀξιολόγους ἱερεῖς ἐγκαθιδρυθῆναι ταῖς τῶν χωρίων καθολικαῖς ἐκκλησίαις, ὡς ἂν αὐτοὶ πάλιν οἱ ἱερεῖς φωτίζωσι τὸν λαὸν, καὶ τὸ ὀρθόδοξον κήρυγμα πᾶσι μεταδιδόασιν. ἴσως δὲ οὐκ ἐπαρκήσετε τοιούτων ἀνθρώπων ἐξ ἀρχῆς. ἀλλ' ἐπιμεληθέντες καθ' ὑποβολὴν, τάχιον κατασήσετε ἀνθρώπους ἀξίους τοῦ μεταδιδόναι καὶ ἑτέροις τὸ ἀγαθὸν, καὶ δυσφωτίζειν τὸ ὀρθόδοξον κήρυγμα. σκοπητέον γὰρ δὴ ἦν αἰτίαν οἱ ἀπόστολοι τοῦ οἰκουμένου πεμπτέχειν· δὲ οὐδὲν ἕτερον φαίνεται, ἢ δυσὶ τὸ μεταδιδόναι τὸ ὀρθὸν κήρυγμα πανταχοῦ λαῷ.

Δεῖ τοίνυν καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ ἐκείνων τιμὴν δυσδεξαμένους, ἕκαστον ἐν τῇ ὑπ' αὐτὸν ἐπαρχίᾳ ὁμοίως ποιεῖν. ἐπεὶ οὐδὲ πρὸς ὕβριν τοῦτό ἐστι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ εἰς μείζονα τιμὴν, ὅταν καὶ εἰς καταλυμα πένητος εἰσέλθῃ, καὶ κατ' αὐτὸν ἐρευνήσῃ καὶ πρὸς θεοσέβειαν αὐτὸν ἀναγάγῃ. μιμητὴς γὰρ γίνεται ὁ τοιοῦτος ἀρχιερεὺς τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τούτοις μᾶλλον πληροῖ τὸ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος. ἀλλὰ καὶ τὸ κανονικὸν δυσὶ τοῦτο ἀφωρίσθη τοῖς ἀρχιερεῦσι

potestati, immo quamvis audax sit oratio, certus omnino sum quod Deus in hoc proposito excitatus est, ac peragi mali correctionem comprobavit; tantumque se propter nos nunc etiam demisit, ut exhortetur nos pro ovili suo, cujus gratia incarnatus est, carne passus, proprium sanguinem fudit, ignominiosam pertulit mortem; utque non exsurgentibus ad bonum, sed in nostra segnitie permanentibus minetur horrenda maxime.

ANNO CHRISTI 1110.

Itaque nec majestas mea prorsus patietur prorogari adhuc ecclesiasticæ status emendationem; sed in eos, qui post hac impedimento futuri sunt, quominus corrigatur, canonica censura proferetur. Nec suspicetur ullus, ex affectu loqui hæc meam majestatem. Dei gratia non fovet adversus quemquam inimicitiam, neminem odio prosequitur, neminem condemnat; sed solummodo adversus hoc indignatur facinus; nec sustinet eversam videre ecclesiasticam, christianamque disciplinam.

Et vero beatus es sanctissime domine mi, adhucque redderis beatior, si cum aliis quæ præclare gessisti, hæc etiam superius scripta perfeceris. Vosque Deo carissimi pontifices, pari modo beati eritis, si hac in parte una cum sanctissimo patriarcha, & principe pastorum vestro, uti decet, fueritis operati, vestrum officium firmiter in electionibus adimplentes, atque si hæc omnia in vestris provinciis instauraveritis. Non enim in magna urbe dumtaxat, verum etiam in cunctis Romanæ ditioni subjectis regionibus, vult imperium meum ista obtinere, ac habere vim, atque hanc scripturam exponit pro communi lege, & sanctione: non aliquid novi circa ecclesiasticas sacrasque res introducens, sed a divinis apostolis & sacris Patribus definita, atque canonice decreta, per negligentiam vero despecta, jamque fere omnino ignorata, renovans atque confirmans.

Et noverint cuncti deinceps, quod quicumque amplius misce contrarium aliquid per provinciam sibi subjacentem, in electione, aut ordinatione, aut alia consignatione cujuslibet ecclesiastici gradus, perpetraverit citra veniam censuræ per sacros canones latæ submittetur. Oportet præterea ut laude digni sacerdotes collocentur in vicorum catholicis ecclesiis, quo ipsi adhuc sacerdotes populum illuminent, cunctisque tradant orthodoxum præconium. Ac forte initio non suppetent vobis ejusmodi homines. Verum cura supra modum adhibita, cito constituetis homines dignos, qui aliis bonum communicent, elucidentque orthodoxam prædicationem. Considerandum enim quam ob causam apostoli orbem percurrerint. Propter nihil aliud certe, quam ut omnem populum particeps faceret rectæ doctrinæ.

Quare debent pontifices, qui eorum honorem exceperunt, in sua quisque regione idem facere. Siquidem non ad contumeliam vergit pontificis, quinimo ad maximum honorem, quando in pauperis tugurium intraverit, res ejus fuerit scrutatus, eum adduxerit ad pietatem. Nam evadit hujusmodi pontifex imitator discipulorum Christi, Christique ipsius, nec non in iis præcipue complet pontificiæ dignitatis munus. Sed canonicum propter ea assignatum est pontificibus,

ut peragrantes, ac docentes, ex illo nutriantur. Cognoſcat ergo omnis pontifex, quod laboris gratia hanc ſpiritualem ſuſceperit dignitatem, debeatque ſic eam implere, quemadmodum beati illi patres, ipſique divini apoſtoli, dum viverent, fecerunt

ANNO CHRISTI 1110.

Nam ſi bene attenderitis o pontifices, & cogitaveritis propter trangreſſionem unius mandati, quod tranſgreſſi ſunt formati primo homines, nos una cum iis traditos eſſe morti & corruptioni, ac niſi per factam in carne diſpenſationem, ſeu per Incarnationem ſervatoris noſtri Jeſu Chriſti conſecuti eſſemus redemptionem peccatorum noſtrorum & reſurrectionem, cunctos ſimul fuiſſe perituros, præterea ideo neceſſe fuiſſe ipſum Dominum, beneplacito Patris, & cooperatione Spiritus Sancti incarnari, geſtare carne, pati & mori, ut liberaret nos ab interitu, ad quem fueramus damnati.

Si hæc inquam agnoveritis; nec non in cujuſmodi malum compellatur pontifex, qui rectam prædicationem non transfundit in gregem ſibi ſubjectum, nunquam laborem cenſebit quiſquam veſtrum, ipſe per ſe totam ſub ſe poſitam regionem peragrare frequentius, & puram in Deum fidem, ſanctamque vitam docere: ſed labor ille potius ipſi cenſebitur requies, ut qui animæ ſuæ, ſuoque populo quietem conciliet. Nam officio ſatisfacit. Siquidem penitus rationem redditurus eſt in tremendo judicii die, pro rationali ovili ſuo.

Quid vero, qui ſorte pontifex noluerit hujuſce rei curam gerere, excogitabit, aut quam excuſationem habebit, ut rem protrahat, & differat? An iterum aliam fieri expectabit Filii Verbique Dei incarnationem? Hoc neque in cogitationem hominis aſcendet: ſed veniet omnino verus Chriſtus & Deus noſter, redditurus unicuique ſecundum opera ſua. Itaque non admittit moram, neque procraſtinationem præſens cauſa.

σιν, ἵνα διερχόμενοι ἕκαστοι τὴν διδάσκωσι, ἐξ αὐτῶ διαξίφηται. γνωριζέτω οὖν πᾶς ἀρχιερεύς, ὅτι πρὸς κόπον ἀκριδοῦται τὸ ποιῆσαι πνεῦματικόν, καὶ ὀφείλει τοῦτο ἐκπληρῶν, καθὼς καὶ οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι πατέρες, καὶ αὐτοὶ οἱ θεῖοι ἀπόστολοι διὰ βίου ἐποίουν.

ANNO CHRISTI 1110.

Εἰ γὰρ σκοπήσητε καλῶς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἐννοήσητε, ὅτι διὰ παράβασιν μιᾶς ἐντολῆς ἣν παρέβησαν οἱ πρωτόπλαστοι, παρεδόθημεν ἅμα ἐκείνοις τῷ θανάτῳ καὶ τῇ φθορᾷ, καὶ εἰ μὴ διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐτύχομεν, πάντες ὁμοῦ ἀπωλλύμεθα. καὶ ὅτι ὀφείλει τοῦτο ἐδίησεν αὐτὸν τὸν κύριον εὐδοκίᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος συναρπάσαι καὶ σάρκα φορέσαι καὶ σαρκὶ παθεῖν καὶ ἀποθανεῖν, ἵνα ἐξέλητε ἡμᾶς τῆς φθορᾶς ἣν κατεκρίθημεν.

Εἰ ταῦτα οὖν ἐπιγνῶτε, καὶ εἰς νοῦν καλὴν συνελαύνητε ὁ ἀρχιερεὺς μὴ διαδιδοὺς τὸ ὀρθόδοξον κήρυγμα ἢ ὑπ' αὐτὸν ποίμνη, οὐδέποτε κόπον ἐγκόψετε τις ὑμῶν ἢ, αὐτὸς δὲ ἑαυτῷ διέρχεσθαι πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν ἐνορίαν συνεχέστερον καὶ διδάσκειν τὴν πρὸς τὸν θεὸν καθαρὰν πίστιν καὶ τὸν σεμνὸν βίον, ἀλλ' ὁ κόπος ὑπὸ μᾶλλον ἀνάπαυσις αὐτῷ λογισθήσεται, ὡς καὶ ἀνάπαυσιν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ καὶ τῶ οἰκείω λαῶ πραξέων. τὸ γὰρ ὀφειλόμενον πληροῖ. ἐπειδὴ καὶ λόγος διδόναι μέλλει πάντως ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ὑπὲρ τοῦ ὑπ' αὐτὸν λογικοῦ ποιμνίου.

Τί δὲ ἴσως μὴ ζηλωθεὶς ἐπιμελήσεσθαι ἀρχιερεὺς τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως διανοήσεται, ἢ ποίαν πρόφασιν ἕξει εἰς τὸ ἀναβολὴν δοῦναι τοῦ πρᾶγμα καὶ ὑπερθέσει; ἐπέρχεται πάλιν ἐνανθρώπησιν τοῦ ἡμῶν κυρίου τοῦ θεοῦ προσδοκήσει ἡμεῖναι; τοῦτο οὐδεὶ ἐπὶ λογισμὸν ἀνθρώπου ἀναβήσεται· ἀλλ' ἔλθεται πάντως ὁ ἀληθινὸς Χριστὸς καὶ θεὸς ἡμῶν ἀποδώσων ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. λοιπὸν οὐ δεῖλαι ἀναβολῆς οὐδὲ ὑπερθέσεως ἡ παροῦσα ὑποθεσις.

ANNO CHRISTI 1110.

LATERANENSE CONCILIUM

In quo Henrico IV. regi de remiſſione regalium privilegium a Paſchali II. conceditur, Anno 1111. celebratum.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 161.

LAteranenſe concilium in cauſa privilegii Henrico V. Germaniæ regi, dein IV. Imperat. conceſſi unicum Labbeus cæterique cum ipſo omnes agnoſcunt. Ego duo diſtinguerem, aliud ſcilicet, in quo deliberatum eſt de permittendis regi ab eccleſia regalibus, ſeu, quæ de regno tenebat, feudis; dummodo rex ipſe inveſtituras redderet. quod anno 1111. celebratum facile omnes conceſſuros opinor. Aliud vero Laterani habitum eſt, in quo Paſchalis extortum a ſe privilegium de inveſtituris regi concedendis abrogavit, quod ſane concilium ex Labbeo repetendum eſt. Cur vero in concilio cuſum prius illud privilegium dixerim, faciunt verba illa ejuſdem privilegii inferius recitanda: Poſtquam enim ibi retuliſſet Gregorii VII. & Urbani II. contra inveſtituras decreta, addit pontifex: *Quorum veſtigia ſubſequentes, & nos eorum ſententiam epiſcopali concilio confirmamus.* Hujus igitur concilii brevem hanc hiſtoriam accipe. Conventum erat inter pontificis miniſtros & regem, ut pontifex & eccleſiaſtici regalia quæ de regno tenebant regi ipſi remitterent; rex viciſſim ſpoponderat, ſe inveſtituras omnes & eligendorum præſulum libertatem eccleſiæ dimiſſurum. His præmiſſis acceſſit Henricus Romam, ſucceſſum eſt ad Lateranenſem Baſilicam, in qua ceſſio jurium ſuorum utrinque facienda, quemadmodum convenerant, executioni mandaretur, eaque dein comperata, Henricus imperator renunciaretur. Eo redacta res erat, ut nihil ſupereſſet niſi ut ſcripta utrinque diplomata viciſſim traderentur, & mutuo ſacramento confirmarentur; cum ex improviſo orta diſſenſio eſt, ſive induſtria, ſive caſu excitata, quæ omnia abrupit, urbem movit ad arma, nec turbæ ceſſarunt, quin prius pontifex cum cardinalibus in Germanorum poteſtatem capti venirent. Tunc priores conventiones abruptæ, nova privilegia a pontifice vi exorta ſunt, ut nempe pontifex regalia quæ remiſerat

Hen-

Henrico, ſibi iterum reſumeret; viciſſim autem illi inveſtituras eccleſiarum regni ſui per annulum & virgam liberas permitteret. Hæc quanquam alias nota, & ex Labbeo comperta, præmittenda cenſui, ut quas ſtatim exhibeo publicas pactorum illorum tabulas, quæ in Labbeo deſunt, facilius lectores intelligant. Ex actis vero illis primo ſeſe offerunt pacta, quæ pontificis miniſtri Henrico regi nondum Romam ingreſſo juraruntSuccedit dein bulla pontificis, qua Henrico jam imperatori deſignato & mox coronando regalia remittit. Supremum tandem privilegium vi extortum a pontifice ſubjungitur. Quæ omnia ex Uldarici codice num. CCLXII. CCLXIII. CCLXIV. CCLXV. repetita ſunt.

ANNO CHRISTI ....

„ Dominus papa præcipiet epiſcopis præſentibus in die coronationis regis, ut dimittant „ regalia regi, & reginæ, quæ ad regnum pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, „ Heinrici, & aliorum prædeceſſorum ejus, & „ ſcripto firmabit ſub anathemate, auctoritate „ & juſtitia, ne quis eorum præſentium & abſentium, vel ſucceſſores eorum itromittant ſe „ ullo modo, vel invadant eadem regalia, & „ civitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, theloneum, mercatum, advocatias, „ omnia jura centurionum & villicorum, curtes, & villas, quæ regni erant cum omnibus „ pertinentiis ſuis, militiam, & caſtra; nec ipſe „ regem, & regnum ſuper his inquietabit ulterius, & privilegium ſub anathemate confirmabit, nec poſteri inquietare præſumant. Regem benigne & honorifice ſuſcipiet, & more „ prædeceſſorum ipſius catholicorum coronabit, „ & ad tenendum regnum cum his omnibus officii ſui auxilio adjuvabit. Si dominus papa „ hæc regi non adimpleverit, ego Petrus Leonis juro, quod cum tota potentia mea tenebo me ad dominum regem, obſides autem, „ niſi effugerint, reddemus altero die poſt coronationem regis. Si per papam remanſerit, „ ut non coronetur, ſimiliter reddemus. Die „ dominico cum rex ad proceſſionem venerit, „ obſides dabo Gracianum filium meum, & filium Wizonis filii mei, vel filium ſororis meæ, „ ſi eum habere potero. Hæc ſunt ſacramenta. „ Ego Petrus Leonis juro vobis, quia dominus „ papa proximo die dominico adimplebit regi „ quod in charta conventionis ſcriptum eſt. „ Hæc ſunt ſacramenta ex noſtra parte. Ego „ comes Hermannus, ego comes Gothfridus, „ ego Fridericus, ego Wolckmarus, ego Adelbertus juro vobis, quoniam dominus rex proxima IV. vel V. feria ita principes jurare faciet, & obſides dabit, ſicut in charta con„ ventionis ſcriptum eſt, & ſic obſervabunt prin„ cipes domino papæ, ſi dominus papa proxi„ mo die dominico ſic adimpleverit regi per „ omnia, ſicut in charta conventionis ſcriptum „ eſt. Cum ergo ſupradictæ poſtulationi inſiſterem, ſcilicet ut cum juſtitia, & auctoritate „ promiſſam mihi conventionem firmaret, uni„ verſis ei in faciem reſiſtentibus, & decreto „ ſuo plenam hæreſim inclamantibus, ſcilicet „ epiſcopis, abbatibus tam ſuis, quam noſtris, „ & omnibus eccleſiæ filiis hoc, ſi ſalva pace „ eccleſiæ dici poteſt, privilegium proferre voluit. Ubi, ut oſtenderemus nullam eccleſiarum Dei diſturbationem ex noſtro velle procedere, in cunctorum aſtantium oculis & auribus hoc decretum promulgavi.

Ego Heinricus Dei gratia Rom. Imp. Auguſtus affirmo Deo & ſancto Petro, omnibus epiſcopis, abbatibus, & omnibus eccleſiis omnia, quæ anteceſſores mei reges vel imperatores eis conceſſerunt vel tradiderunt, & quæ illi pro ſpe æternæ retributionis obtulerunt Deo, ego peccator pro timore terribilis judicii ullo modo ſubtrahere recuſo. Hoc decreto a me lecto, & ſubſcripto petii ab eo, ut ſicut in charta conventionis ejus ſcriptum eſt mihi adimpleret. Hæc eſt charta conventionis ejus ad me.

ANNO CHRISTI ....

PRIVILEGIUM PASCHALIS PAPÆ

Quod dedit Henrico IV

PAſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Heinrico regi, ejuſque ſucceſſoribus. Et divinæ legis inſtitutione ſancitum & ſacris canonibus interdictum eſt, ne ſacerdotes curis ſæcularibus occupentur, neve ad comitatum, niſi aut pro damnatis eruendis, aut pro aliis, qui injuriam patiuntur, accedant. Nunc & apoſtolus Paulus: *ſæcularia*, inquit, *judicia ſi habueris, contemptibiles, qui ſunt inter vos, illos conſtituite ad judicandum*. In regni autem veſtri partibus epiſcopi, vel abbates adeo divitiis ſæcularibus occupantur, ut comitatum aſſidue frequentare, & militiam exercere cogantur. Quæ nimirum aut raro, aut nunquam ſine rapinis, ſacrilegiis, incendiis aut homicidiis exhibentur. Miniſtri altaris miniſtri curiæ facti ſunt, quoniam civitates, ducatus, marchias, monetas, curtes & cætera a regibus acceperunt; nunc & mos eccleſiæ intolerabilis inolevit, ut electi epiſcopi nullo modo conſecrationem acciperent, niſi prius per manum regiam inveſtirentur. Qua ex cauſa & ſimoniacæ hæreſis pravitas, & ambitio nonnumquam prævaluit tanta, ut nulla electione præmiſſa, epiſcopales cathedræ invaderentur, aliquando & vivis epiſcopis inveſtiti ſunt. His & aliis plurimis malis, quæ per inveſtituram plerumque contigerant, prædeceſſores noſtri Gregorius VII. & Urbanus II. felicis memoriæ pontifices, excitati, collectis frequenter epiſcopalibus conſiliis, inveſtituras illas manus laicæ damnáverunt, & ſi qui clericorum per eam obtinuiſſent eccleſias, deponendos, datores quoque communione privandos eſſe cenſuerunt, juxta illud apoſtolicorum canonum capitulum, quod ita ſe habet: *Si quis epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus, per ipſos eccleſiam habeat vel obtineat, deponatur & ſegregetur, omniſque, qui illi communicatur*. Porro eccleſias cum oblationibus, & hæreditariis poſſeſſionibus, quæ ad regnum manifeſte non pertinebant, liberas manifeſte decernimus, ſicut in die coronationis tuæ omnipotenti Domino in conſpectu totius eccleſiæ promiſiſti. Oportet epiſcopos curis ſæcularibus expeditos, curam ſuorum agere populorum, nec eccleſiis ſuis abeſſe diutius. Ipſi, juxta Paulum apoſtolum, provigilant, tanquam rationem reddituri pro animabus eorum. Quorum veſtigia ſubſequentes, & nos eorum ſententiam epiſcopali concilio confirmamus. Tibi itaque, fili chariſſime Henrice rex, & nunc per officium noſtrum Dei gratia Romanorum imperator, & regno regalia illa dimittenda præcipimus, quæ ad regnum tempore Caroli, Ludovici, Heinrici, & cæterorum prædeceſſorum tuorum manifeſte pertinebant. Interdicimus enim, & ſub diſtrictione anathematis prohibemus, nequi epiſcoporum, ſeu abbatum, vel præſentium vel futurorum eadem regalia invadant, & civitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, theloneum, mercatum,

ANNO CHRISTI 1111.

tum, advocatias regni, jura centurionum, & curtes, quæ manifeſte regni erant, cum pertinentiis ſuis, militiam & caſtra regni, nec ſe deinceps niſi per gratiam regis de ipſis regalibus intromittant. Sed nec poſteris noſtris liceat, qui poſt nos in apoſtolica ſede ſucceſſerint, aut te, aut regnum ſuper hoc inquietare negotio.

„ Hæc eſt conventio inter dominum papam „ Paſchalem, & imperatorem Henricum de con„ ſervatione conſervandæ pacis & amicitiæ: „ Dominus papa Paſchalis concedit domino regi „ Henrico & regno ejus, & privilegio ſuo ſub „ anathemate confirmabit, & corroborabit, epiſc. „ vel abbate libere electo ſine ſimonia aſſenſu „ regis, quod dominus rex annulo, & virga il„ lum inveſtiat. Epiſc. autem vel abbas a rege B „ inveſtitus libere accipiat conſecrationem ab „ epiſc. ad quem pertinuerit. Si quis vero a „ clero & populo eligatur, niſi a rege inveſtia„ tur, a nemine conſecretur, & archiepiſc. & „ epiſc. libertatem habeant conſecrandi epiſco„ pos a rege inveſtitos. Super his dominus pa„ pa non inquietabit regem Henric. neque ejus „ regnum & imperium.

„ Iſtud eſt ſacramentum, per quod confir„ mata eſt inter papam Paſchalem & imperato„ rem ſuperius præſcripta conventio.

Dominus papa Paſchalis non inquietabit dominum regem Henricum, neque ejus regnum de inveſtitura epiſcopatuum, & abbatiarum, neque de injuria ſibi illata & ſuis in perſona, & bo- C nis, neque aliquod malum reddet ſibi vel alicui perſonæ pro hac cauſa, & penitus in perſonam Heinrici regis nunquam anathema ponat, nec remanebit in domino papa, quin coronet eum, ſicut in ordine continetur, & regnum & imperium officii ſui auxilio eum tenere adjuvabit pro poſſe ſuo, & hæc omnia adimplebit dominus papa ſine fraude & malo ingenio.

„ Iſta ſunt nomina epiſcoporum & cardina„ lium, qui ex præcepto domini apoſtolici Pa„ ſchalis ſacramento, quod ſuperius ſcriptum „ eſt, confirmaverunt amicitiam & privilegium „ domino imperatori Heinrico.

Petrus Portuenſis epiſcopus, Centius Sabinenſis epiſcopus, Rodebertus cardinalis S. Euſebii, D Bonifacius cardinalis ſancti Marci, Anaſtaſius cardinalis S. Clementis, Gregorius cardinalis ſanctorum apoſtolorum. Item Gregorius cardinalis ſancti Chriſogoni, Johannes cardinalis ſanctæ Potentianæ, Ryſus cardinalis ſanctæ Balbinæ. Dijuco cardinalis ſancti Martini, Dietpaldus cardinalis Johannis & Pauli, Johannes diaconus ſanctæ Mariæ in ſchola græca, Leo diaconus ſancti Vitalis, Alto diaconus ſanctorum Sergii & Bacchi.

„ Hac conventione completa, & prædictorum „ epiſcoporum, & cardinalium ſacramento con„ firmata & oſculo utrimque dato, dominus pa„ pa Paſchalis in ſequenti die, ſcilicet II. idus „ aprilis, miſſam dominicam *Quaſimodo geniti* E „ celebravit, in qua poſt communionem ſuam „ & miniſtrorum altaris domino Henrico impe„ ratori: Corpus, quod ſacroſancta tenet eccle„ ſia natum ex Maria Virgine, elevatum in „ cruce pro redemptione generis humani, da„ mus tibi, fili cariſſime, in remiſſionem pec„ catorum tuorum, & in conſervationem con„ firmandæ pacis, & veræ amicitiæ inter me & „ te, & regnum & ſacerdotium, ut Dominus „ noſter Jeſus Chriſtus, cujus hoc corpus & ſan„ guis eſt, ſit inter me, & te, & regnum, & „ ſacerdotium conſervator, & confirmator veræ „ concordiæ & pacis, & in hæc verba, papa „ exigente, in ipſa communione invicem ſe o- „ ſculati ſunt. His feliciter, & gaudio diu ex„ pectato expletis, Romam exultantes perveneruntque, & in argentea porta rex a domino apoſtolico, & a toto clero cum oratione, quæ „ in Ordine continetur, receptus & ad mediam „ Romam deductus, & ibi expleta oratione ſe„ cunda uſque ad confeſſionem apoſtolorum Pe„ tri & Pauli cum litaniis perductus & unctus „ eſt. Poſt hæc a domino papa ad altare eo„ rumdem apoſtolorum cum immenſo tripudio „ deduc tur, & ibidem corona ſibi ab apoſtolico „ impoſita in imperatorem conſecratur. Demum „ miſſa incipitur de reſurrectione Domini, & „ ſolemniter celebratur, in qua ante commu„ nionem ſub teſtimonio aſtantis eccleſiæ, tam „ clericorum, quam laicorum, dominus apoſto„ licus domino Henrico privilegium propria ma„ nu dedit, in quo ſibi & regno ſuo, quod „ ſcriptum eſt, conceſſit, & ibidem anathema„ te confirmavit.

ANNO CHRISTI 1111.

ITEM ALIUD PRIVILEGIUM PASCHALIS PAPÆ,

Quod dedit Henrico IV. imperatori, mutato proprio imperatore.

Paſchalis &c.
Regnum veſtrum &c.

Nec abs re puto ſi ad Paſchalis excuſationem, qui coactus, & pejorum metu juri inveſtiturarum ceſſit, epiſtolam Hildeberti Cenomanenſis hic recitaverim, quam de hoc argumento ad refutandas obtrectantium in pontificem criminationes ſcripſit ad anonymum, legiturque in codice epiſtolarum ejus lib. II. epiſt. XXII. nov. edit. a P. Beaugendre adornata.

HILDEBERTI CENOMANENSIS EPISCOPI EPISTOLA.

NUmquam felicius ad deſiderium meum ſortis adverſæ reſpondit aſperitas, quam cum mihi de papa, de rege, & Romanis lamenta quædam conſcripſiſti. Adeo namque me, care meus, pagina tua nodis cujuſdam neceſſitatis adſtrinxerat, ut ſi ad ejus primum vellem impetum reſpondere, apud te eſt quod non vellem regem Saxonum accuſare, aut contra te, quod non deberem illam domi foriſque gratiam lædere charitatis. Inter has ergo jactatus anguſtias, cum nec dominum tuum ducerem aſſentari, nec propter amicum honeſtum, refellere quod dicebas, longius mecum quid agerem pertractavi. Ex imminentis tandem occaſione triſtitiæ materiam nactus, ita domeſticis angariatus injuriis, ut de criminibus conqueri non vacaret, interim obtuli tibi pro reſponſione ſilentium. Sed ecce cum veritas aperitur, & erumpit in lucem canonum vigor, diſciplina juſtitiæ, ſchola virtutum: & iniquitatis eſt, ſi non reſpondeo, & livoris ſi non collaudo. Cum ergo ſatorum vel pauliſper injuriæ ſiluerunt; & inter anguſtias licuit reſpirare, & veritas ipſa ſuam quoque peragit actionem, & juſtitiæ ſimul morem gerimus, & Deo, & te quoque, quem forſitan exacerbavimus, complacemus. Quis fecerit ſtrages, quis ſancta polluerit, quis prophanaverit teſtamentum, & cum ſuperbia ſanctuarium ſit ingreſſus, aut ſi hæc quiſpiam fecerit, hoc obſecro loco

mihi

mihi liceat prætcrire. Quæ ſingula ſane tam copioſe & tam luculenter explanas, & tam ſolemnibus vocis tuæ lacrymis comploraſti, ut earum me quoque rivulis irrorares, & invitum tecum raperes in querelas. Licet profecto, licet ſimul papæ Paſchalis tecum præconia non tacere, & non accuſare quos amo. Quam felicem, ſicut ais, papam Paſchalem, qui gradus ac nominis ſui ſic obtinuit ſanctitatem, ut quod & nominis ratio deſignaret, & ex officii canone mandaretur, uſque ad ſanguinem & docere, & facere non timeret. Benedictus Jeſus Chriſtus, qui ſic nondum chriſtianæ caſtra militiæ inter hoſtium cuneos dereliquit, ut non eis fortem athletam, & ducem optimum provideret. Non ſcortabitur in Iſrael amor ejus, & de ſortis electæ ſpoliis pars inimica non gaudebit; Dum Joſue noſtri pervigilabit inſtantia, ſtabit ad ejus nobis fixus in æthere ſol indefeſſus imperium, & nocturnæ caliginis abiget fœditatem, donec de vitiis nobilem referat victrix turma tropheum. Sed quoniam mundus poſitus eſt in maligno, & amaritudinis multum eſt & livoris in plebe, puto non deerit qui audeat in hæc verba prorumpere: Ecce quomodo gloria & honore proſequeris, & ad ſydera laudibus effers, & virtutibus inſignibus amplias, quem nunc vidimus ante congreſſum in acie trepidantem, tubæ clangorem perſerre non poſſe, deditionem moliri, non ſanguinem; fœdus cum hoſtibus contra legem & jura ferire, & ad extremum ſigna relinquere, detrectare militiam, arma projicere, fugere & latere. Fortis athleta, qui neque in acie ſtare, congredi, vincere conſuevit. Et hunc vocas ad præmium & coronam? Hoc perſuadere poteras ignoranti mihi, quem viri fortiter facta non fugiunt. De Acab nunquam efficies Machabæum. Angariis talibus, aut longe majoribus Chriſtum Domini non ambigimus impetendum, & ipſe, qui mundo ſpectaculum factus eſt & angelis ejus, fortiter omnia ſuſtinebit. Nos vero, qui nos filios ejus profitemur (in contumeliam ſiquidem, ſicut ais, reſpicis filiorum, ſi qua patribus irrogetur injuria) in adjutorium ejus & nos ipſos pro illo periculis exponentes feſtinemus aſſurgere. Et tanquam Herculi clavam de manibus extorquentes, aſſertionibus ſuis inimicos juſtitiæ retundamus, ut propriis ſcilicet emolumentis eliſi gravius confundantur, & reverentius erubeſcant. Utinam autem ſic patienter ad audiendum aures nobis patulas præbeant, ſicut ardenter ad pungendum linguæ ſtimulos exacuerunt. Si papa Paſchalis pro jure, pro patria, pro teſtamento ſanctorum, pro republica Jeſu Chriſti, ſponte ſe manibus obtulit impiorum; ſi cervicem præbuit ad tecum, quid ſanctius, quid melius potuit, debuit? Quid utilius proximo? Quid honeſtius ſibi? Nonne ſic oderat animam ſuam in hoc mundo, ut ad vitam ſervaret æternam? Nunquid ex canone Legislatoris attenderat, majoris ad proximum locum gratiæ non haberi, quam ſi pro fratribus animam quis donaret? Quis unquam tribunum accuſavit ignaviæ, qui ſe primum conjecit in vincula, & pro milite poſtmodum obtulit feriendum? Quod ſi poſtmodum ceſſit injuriæ, & tanquam fugiens, ut a Sanctorum ſanguine, & civium ſtrage jam jamque vibrantis aciem dexteræ revocaret, vel ad horam, his quæ rogabantur, aſſeruit, & tanquam datis induciis, & fœdere collocato, donec urbis muros reſtitueret, machinas collocaret, convocaret exercitum, anticiparet anguſtias, acies ordinaret, ictus ſuſpendit in aere ferientis, quid prudentius, quid cautius ducis induſtria facere poſſet? Quis imprudentiæ condemnabit, qui ſic hoſtium cuneos exarmavit; ſic revocavit ad propria, ut ab his quos acceperat, vel minimus non periret? Nunquid non rex David ille ſanctiſſimus & robuſtiſſimus præliator, ne urbis ſanctæ mœnia civium ſanguine profanaret, perſequentis filii rabiem fugit, exprobrantium injurias æquanimiter ferens, domo Juda & fortibus Iſrael poſtmodum convocatis, ipſum ſimul & complices ejus acerbius fudit? Impetus ſane properat, at non ſtatim pervenit ad coronam. Impatientia mox prorumpit, at more torrentis repente ſiccatur. Tormenta baliſtæ quo amplius retrahis, fortius feriunt. Quod ſi, ut ajunt, quod ad horam licuit tolerare, cum voluit permutavit; ſi auditum ſecit in plebe, & teſtamentum filiis dereliquit, & quoniam illud, niſi in morte teſtatoris non confirmatur, renuncians domo, patriæ, rebus, officio, mortificandus in carne Pontianam inſulam commigravit? Quid obſecro, quid habet in hac parte vel improbus livor, ut obloquatur, ut rodat? Si vero inter exempla nobiſcum novus infrequens rumor obtinuit, populi vocibus, & cardinalium lacrymis revocatus in cathedram, apoſtolici culminis iterum moderatur habenas, vices exercet; ſi ſanctorum ſynodum cogit, eccleſiam convocat, cœtum facit, & a domo Dei omnium vult aſſenſu falce judicii ſcandala reſecare; quod bonum & æquum eſt ex juſtitia confirmare; quod differens ex miſericordia tolerare, vel mutare; quod confractum eſt, diſcretionis faſciis alligare; ſi te cleri, plebiſque judicio ſic commiſit, ut ex eorum ſententia pendeat, an nova capitula cudat, an vetera deſtruat, aut quæ conſtituit, roboret, aut temporum ratione ſic inconvulſa pertranſeat; in cathedra commoretur aut deportetur exilio, nunquam hoc quoque lingua pravorum, ſermonis aculeis non formidabit inceſſere, perſequi, condemnare? Noli, noli obſecro quiſquis es, irrumpere temulenter, patrum inſtituta diſcutere, carpere mores, accuſare doctrinam. Argue, ſed cum primum rei exitum comprobaveris; accuſa, ſed cum perpenderis aberraſſe. Sed & tunc in ſpiritu lenitatis, multa ex loco, multa ex tempore, multa ex perſonis differentius fiunt. Rector eccleſiæ nonnunquam aut diſſimulabit, aut faciet quod accuſat. Cum viderit malum ſchiſmatis imminere, canonum ſcita mutabit. Debet ceſſare cenſura, cum diſſolvitur unitas, charitas læditur, pax vacillat. Audiſti quod legitur: *Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius?* Delibutus unguentis cruentum militem ſermidinis non accuſes. Neſcit plerumque quid prohibere, aut diſſimulare, quid præcipere, quid indulgere debeat diſpenſator. Servus fidelis & prudens in tempore tritici menſuram conſervis præcipitur erogare. Ad menſuram triticum datur, cum eadem charitas, quod rudibus annuit, fortibus negat; cum pios exercet, & tolerat malos, cum quod nunc ex rigore præceperat, poſt paululum ex indulgentia relaxabit. Paulus apoſtolus evacuator legis, & gratiæ prædicator libere proclamabit; *ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit*. Idem poſtmodum quod vetat, fecit; comam nutriebat, ex voto caput totondit in Chencris. Neſcis, frater, neſcis quam diligenter, quam ſollicite patres faciunt, quod mireris, quod arguas, quod condemnes. Deſine, inquam, ſpiritualium perſequi ſanctiones, ſecreta rimari, decreta damnare. In canonibus legitur: oves paſtorem arguere non præſumant; quæ-

ANNO CHRISTI 1122.

ANNO CHRISTI 1122.

quæcumque neſcimus quo animo fiant, interpretemur in melius. Univerſalis epiſcopus omnium habet leges, & jura reſcindere. Ad ipſos venio qui audeant aſpirare judicium. Et tu homo, tu cinis, ſecundum Deum formica, leonem ſollicitare non metuis? Differ, differ in tempus opprobria. Sententia Cain damnantur, qui patribus injurias irrogarunt. Confitere commiſſum, pœnitentiam age, concute pectus, offenſas luctu & lacrymis lava, & recantatis opprobriis, juxta quod dicitur, palinodiam canta. Tu ipſe argue, tu ipſe ſententiam judicis anticipare feſtina. Sed ecce quid feci? Dum epiſtolam ordior, hiſtoriam texui. Libet igitur, libet hoc loco rei ſummam paucis & brevibus verbis annotare, ut quod legentis excurſus, ſeu feſtinans, ſeu faſtiditus pertranſiit, tanquam ſub verbis duobus arctatum facili valeat etiam mens occupata lectione completi. Captus eſt dux exercitus chriſtiani dum armatus hoſtibus occurriſſet. Quiſquis es æmulus veritatis, fortunam argue, non Tribunum; legem quam tulerat alligatus, abſolvit liber factus; quod ante reſciderat, reſarcivit. Fortis athleta poſt vulnera, poſt cruores ſurgit acerbior, & cautius poſtmodum ictus excipere, & fortius reddere conſueſcit. Præformatas leges, & jura & ſcripta, renuntians omnibus ad ſecreta migravit. Hæc juſtitia perfectorum. Reportatur in cathedram vocibus ſubditorum. Viri, quæſo, manſuetudinem advertamus; humilitatis & obedientiæ, quod docebat, primus in ſe proponebat exemplum. Egregius prædicator geſtabat in manibus gratiam, quam vocis officio filiis erogabat univerſalis eccleſiæ, vel commeandi, vel commorandi, ſeu reſcindendi quod fecerat, ſeu confirmandi publicam monet, certamque ſententiam, æqui bonique conſuluit. Satis igitur erit tibi, lingua doloſa, jugi ſilentio contorpere, quam viri ſancti conſcientiam, quam neſcis, accuſare. Tu autem cor (a) meum & gloria mea, deliciæ regum, principum gratia, decus in clero, amor in populis, exemplar honeſti, ſpeculum gratiæ, fidei forma, & noſtrorum Orphæus ſæculorum, perſona fidibus, & modulos dulces vocis adjunge. Age quod agis, prædica virum conſtantem, diſcretum, qui ſic fugit, ut vinceret; ſic vicit, ut victos abſolveret. Ita pro ſubditis ſe proturbavit in vincula, ut reges traheret vinculatos ad palmam. Poſce ſecretum, coge Pierides, reſultantibus organis per varios vocis anfractus ad titulos ejus dulcia laudum cantica moderare. Inter fiſtulas concrepantes, raucas tibias, liceat quæſo, & calamos quaſſatos obſtrepere. Delicioſa varietas in unam conveniat ſymphoniam. Tu eſto David, & me de numero facito ſuccentorum. Si te per ſingula ſequi non valeo, vel dum reſpiras in clauſulis, interim plauſibus potero perſonare.

ANNO CHRISTI 1111.

ANNO CHRISTI 1111.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM II.

Quo per Cononem legatum condemnatus eſt Imperator Henricus V. alias IV. anno MCXI. tempore Paſchalis papæ II.

DUm caput Romanæ Eccleſiæ Paſchalis pontifex, Henrici imperatoris ſacrilegæ petitioni nimium deferendo, langueſceret, nequaquam pariter cum eo infirmata ſunt omnia ſimul membra: ſed miro modo adverſus proditorem & ſacrilegum principem inſurrexere, ipſi potiſſimum legati, qui in diverſis provinciis vicem pontificiam obeuntes, munere legationis apoſtolicæ fungebantur. Inter quos ſicut Roma Joannis cardinalis epiſcopi Tuſculani, ut vidiſti, virtus enituit: ita in Oriente, Cononis ſive Cunonis cardinalis epiſcopi Prænestini legatione ſungentis ingens animi fortitudo pluribus exemplis eſt declarata. Qui ubi Hieroſolymis exiſtens hæc audivit, nulla interpoſita mora, collecto ibi hoc anno concilio Henricum ut impium, dirum, ſacrilegumque tyrannum anathemate condemnavit: moxque advolans in Occidentem, eodemque legationis munere Græciam borealeſque luſtrans circumquaque provincias, in ſingulis, collecta ſynodo, ubique eumdem Henricum anathemate perculit. Conſtant hæc ipſa ex actis ultimi ſub Paſchale celebrati concilii Lateranenſis, ubi iſta leguntur: Et dominus Prænestinus conſequenter ſubjunxit, qualiter pro ſedis illius legatione Hieroſolymis audierit regem Henricum poſt ſacramenta, obſides, & oſcula, in ipſa beati Petri eccleſia dominum papam tenuiſſe captum, indigne tractatum, potiora eccleſiæ membra, cardinales videlicet, exutos, tractos, & male tractatos: nobiles quoque Romanos occiſos & captivos, & populorum ſtragem factam, & audiens ingemuerit, & pro hujuſmodi facinoribus eccleſiæ Hieroſolymitanæ conſilio, zelo Dei animatus, excommunicationis ſententiam in regem dictavit; & eamdem in Græcia, Hungaria, Saxonia, Lotharingia, Francia, in quinque conciliis, conſilio prædictarum eccleſiarum renovando confirmavit, &c. *Quæ omnia voluit per eumdem Paſchalem pontificem in dicto Lateranenſi concilio confirmari, de quo infra ſuo loco dicturi ſumus. Summam itaque in tanto naufragio Romanæ eccleſiæ ex ſacerdotali conſtantia Conon ſibi gloriam comparavit laudemque peperit immortalem. Ita Deo mirabili modo operante, ut quod defecit in capite robur, in cohærentibus membris magis ac magis accreverit, ad alligandum perfidum regem in compedibus anathematis, & nobiles ejus in maledictionibus ſempiternis.*

Ulpergensis ann. Domini 1111.

CON-

(a) Hic forte Marbodum intelligit, & ad laudes Paſchalis urget, quippe quem, & cariſſimum & poeticæ, ut ipſe peritiſſimum (quod plurima ejus carmina teſtantur) habebat. BEAUGENDRE.

ANNO CHRISTI 1111.

SYNODUS VERULANENSIS

In cauſa Grimaldi Archidiaconi.

Ex Mabil. ſtin. Ital. t. 1 par. 2. p. 696.

ANno Dominicæ Incarnationis MCXI. domino Papa Paſchale II. præſidente domino Grimaldo, ſancti Paterniani Archicanonico, fidem & obedientiam ſuæ matri eccleſiæ, ſuoque Epiſcopo pro privilegio accepto ſpiritu ſuperbiæ commoto negante Epiſcopo vero bis terque domino Papæ proclamante: ipſe autem præcepit, quatenus eum, ut clericum ſuum, ad ſe revocaret: ſin autem obedire renueret, excommunicationis gladio eum percuteret: aſſerens ſe eum pro excommunicato habere, ſi ab Epiſcopo excommunicatus foret. His aliiſque cauſis præcepto domini Papæ congregata eſt Synodus apud Berulas ſub domino pontifice Læto, conſedentibus cum eo juſſu domini Papæ domino Gregorio Cardinale ſanctorum Apoſtolorum, & Ogdone Anagnino præſule, necnon domino Auguſtino Ferentinate epiſcopo. In qua denique Synodo prædictus Grimaldus Archicanonicus vocatus, coram prædictis Patribus & ſancto conventu confeſſus eſt ſe peccaſſe, & contra matrem ſuam eccleſiam de interdicta obedientia feciſſe. Unde præfati Patres decreverunt, ut omne epiſcopale jus ſuæ matri eccleſiæ, & debitam obedientiam ſuo Epiſcopo ulterius non negaret. Quod ſi negaret? Epiſcopus, ſicut dominus Papa præceperat libere ſuum officium faceret. Quapropter præſidentibus prædictis Patribus & toto conventu, fidem & obedientiam, ſicut ſui prædeceſſores fecerunt, eccleſiæ ſancti Andreæ, ſuoque Epiſcopo deinceps ſe debere ſpopondit. Placuit hoc prædictis Patribus & ſancto conventui: aſſenſum præbuit Epiſcopus & clerus ejus.

ANNO CHRISTI 1111.

CONCILIUM LATERANENSE

Sub Paſchali II. tertium, quo a centum plus minus epiſcopis privilegium illud, quod de concedendis ſibi beneficiorum inveſtituris Henricus V. a Paſchali papa per vim extorſerat, revocatur, quoque in ipſum imperatorem anathematis ſententia promulgatur, anno Domini MCXII. tempore Paſchalis papæ II.

Acta hujus concilii Nicolaus Arnulfi ſuum ſtatuit codicem in vita Paſchalis.

ANno Incarnationis dominicæ milleſimo centeſimo duodecimo, quinto Kalendas Aprilis, celebrata eſt ſynodus Lateranenſis a domno Paſchali papa in baſilica Conſtantiniana. Ubi epiſcopi complures ex Italicis provinciis interfuerunt, a tranſalpinis duo. In qua nimirum ſynodo de Guibertinis die quarta eſt facta quæſtio, quod referrentur quaſi ex permiſſione papæ interdicta officia celebrare. Tunc pontifex ait: Nec excommunicatos, ſicut ajunt quidam, generaliter abſolvi. Conſtat enim neminem, niſi pœnitentem & ſatisfacientem, abſolutionis gratiam conſequi. Guibertinis nec officia interdicta reſtitui, immo eccleſiæ ſententiam in eos editam juxta prædeceſſorum noſtrorum deliberationem laudamus & confirmamus.

De proditione Henriciana.

Die autem quinta idem pontifex narravit omnibus, qualiter ab Henrico Teutonicorum rege cum epiſcopis quibuſdam, & cardinalibus tam presbyteris quam diaconibus, & cum magna tam Romanorum, quam aliorum, qui tunc ſecum convenerant, multitudine captus fuerit. Quodque coactus fuerit contra deliberationem ſuam pro redemptione captivorum, pro pace populi, pro liberatione eccleſiæ, ut ſupradicto regi de inveſtituris, quas ſæpius prohibuerat, ſcriptum conceſſionis daret, & juramenta per epiſcopos ſeu cardinales fieri præceperit, quatenus nec de inveſtituris deinceps eum inquietaret, nec in perſonam regis anathema poneret. Quamvis autem conditio juramenti impoſita, ab ipſo & ſuis minus obſervata ſit, (neque enim ſervaverunt nobis quod ab ipſis juratum fuerat) ego tamen eum nunquam anathematizabo, & nunquam de inveſtituris inquietabo: * quod jam noſtræ commonitionis inſtantiam repulerunt, habebunt judicem Deum. Porro ſcriptum illud,

* ſed quoniam.

Paſchalis papæ profeſſio.

Die itaque ſexta, quæ & ultima concilii fuit, fidei ſuæ veritatem ſanctis patribus per omnia congruentem domnus papa Paſchalis in audientia totius concilii expoſuit, aſſerens ſe ſcripturas ſanctas veteris & novi teſtamenti, & concilia univerſalia veneranda ſuſcipere ac venerari, quæ catholica eccleſia ſuſcipit & veneratur, ita dicendo: „ Amplector omnem divinam ſcriptu„ ram, ſcilicet veteris & novi teſtamenti, le„ gem ſcriptam a Moyſe & a ſanctis prophetis: „ amplector quatuor evangelia, ſeptem canoni„ cas epiſtolas, & epiſtolas glorioſi doctoris bea„ ti Pauli apoſtoli, ſanctos canones apoſtolo„ rum, quatuor univerſalia concilia, ſicut qua„ tuor evangelia, Nicænum, Conſtantinopolita„ num Epheſinum, & Chalcedonenſe, * decre„ ta ſanctorum patrum Romanorum pontificum, „ & præcipue decreta domini mei papæ Grego„ rii, & beatæ memoriæ papæ Urbani. Quæ „ ipſi laudaverunt, laudo: quæ ipſi tenuerunt,

* Aliqui rem. tur habere, & Antiochenum?

ANNO CHRISTI 1111.

„ teneo; quæ confirmaverunt, confirmo; quæ damnaverunt, damno; quæ repulerunt, repello; quæ interdixerunt, interdico, quæ prohibuerunt, prohibeo in omnibus, & per omnia, & in his ſemper perſeverabo.

In calce etiam hujus profeſſionis, ex ore omnium qui ad conſulendum heſterna deliberatione convenerant, Engoliſmenſis epiſcopus Gerardus hanc in ſcriptis ſententiam recitavit.

„ Privilegium illud, quod non eſt privile„ gium (neque vero debet dici privilegium, „ ſed pravilegium) pro liberatione captivorum, „ & eccleſiæ a domino papa Paſchali per vio„ lentiam Henrici regis extortum, nos omnes „ in hoc ſancto concilio cum eodem domno pa„ pa congregati, canonica cenſura & eccleſiaſti„ ca autoritate, judicio ſancti Spiritus damna„ mus, & irritum eſſe judicamus, atque omni„ no caſſamus, & ne quid auctoritatis & effica„ citatis habeat penitus excommunicamus. Quod „ ideo damnatum eſt, quod in eo privilegio con„ tinebatur, quod electos canonice a clero & „ populo nemine conſecretur, niſi prius a rege „ inveſtiatur, quod eſt contra Spiritum ſanctum, „ & canonicam inſtitutionem.

Perlecta vero hac charta, acclamatum eſt ab univerſo concilio: Amen, Amen: Fiat, Fiat. Archiepiſcopi vero, & epiſcopi quoque, & presbyteri cardinales qui interfuerunt ipſi concilio, hi ſunt, videlicet,

C. Sabinenſis.	*Cencius*
G. Portuenſis.	*Petrus*
L. Oſtienſis.	*Leo*
C. Prænestinus.	*Cono*
I. Tuſculanus.	*Joannes*
Patriarcha Venetus.	*Joannes*
L. Capuanus.	*Senes*
L. Beneventanus.	*Landulphus*
A. Amalphitanus.	*Maurus*
H. Rheginenſis.	
Hydruntinenſis.	
Brunduſienſis.	*Guilielmus*
Coſentinus.	
* Geruntinenſis.	
Roſſanenſis.	
Segobienſis.	
G. * Legionenſis, legatus pro Bituricenſi.	*Galo*
G. Vienenſis archiepiſcopus.	*Guido*
R. Volaterranus.	*Rogerius*
G. Senenſis.	*Gaufridus*
R. Popubre.	*Rolandus Populenſis*
G. Tarracinenſis.	*Gregorius*
G. Syracuſanus pro omnibus Siculis.	*Guillelmus*
G. * Vorrianus.	
B. Signienſis, & alii centum fere epiſcopi.	*Bruno*

* Pro *Abbatiarcenſi*. H.

* Infra *Legionenſis*. H.

* Verulanus.

Presbyteri cardinales.

B. cardinalis tituli S. Marci.	*Bonifacius*
R. cardinalis tituli S. Clementis.	*Anaſtaſius*
R. cardinalis tituli ſanctæ Priſcæ.	*Romanus*
G. cardinalis tituli SS. apoſtolorum.	*Gregorius*
B. cardinalis tituli S. Petri Ad vincula.	*Benedictus*
R. cardinalis tituli ſancti Euſebii.	*Robertus*
R. cardinalis tituli S. Laurentii in Damaſo.	*Boſo*
I. cardinalis tituli S. Cæciliæ.	*Joannes*
B. cardinalis tituli ſancti Martini.	*Divizo*
F. cardinalis tituli ſancti Chryſogoni.	*Gregorius*
R. cardinalis tit. SS. Petri & Marcellini.	*Rainerius*
V. cardinalis tituli ſancti Sixti.	*Petrus*
A. cardinalis tituli S. Suſannæ.	*Albericus*

Cardinales diaconi octo.

Abbas Sublacenſis.
Joannes abbas Cajetanus.
Abbas ſancti Andreæ.
Leo.
Gregorius.
Aldo.
Theobaldus.
Roſimanus.

Qui in damnationem dicti privilegii conſenſerunt, cum abbatibus aliis, & multitudine innumerabili tam clericorum quam laicorum.

Et poſt hæc ita in codice.

Hæc charta lecta eſt a Gerardo Engoliſmenſi, Leone Oſtienſi, Galone Legionenſi epiſcopis, Roberto cardinali tituli ſancti Euſebii, & Gregorio cardinali tituli ſanctorum duodecim apoſtolorum, de communi aliorum conſenſu.

In alio codice poſt Amen, Amen, Fiat, Fiat, hæc legebantur.

Tunc ſurgentibus ex conſenſu fratribus, gratiæ Deo & pontifici actæ ſunt, quia patefacta liquidius veritate de medio ablata ſit ſcandali & diſſenſionis occaſio. Et conſenſerunt duodecim archiepiſcopi, centum & quatuordecim epiſcopi, & quindecim presbyteri cardinales, octo diaconi cardinales. Qui omnes in damnatione dicti privilegii conſenſerunt cum abbatibus, & innumerabili multitudine tam clericorum, quam laicorum.

ACTA CONCILII A BINIO EX VARIIS AUCTORIBUS COLLECTA.

Acta hujus concilii accuratiſſime deſcribuntur ab Urſpergenſi in chronico his verbis: Eo tempore dominus apoſtolicus multas a Romana eccleſia paſſus eſt injurias, objicientibus ei, quod contra inſtituta totius eccleſiaſticæ diſciplinæ regem Henricum tyrannicum reipublicæ vaſtatorem, & eccleſiarum deſtructorem, imperiali benedictione ſublimaſſet, inſuper privilegio ſacrilego condonaſſet. Inde coactus in concilio, decimoquinto Kalendas Aprilis habito Lateranis in eccleſia Conſtantiniana, ultima die concilii, facta coram omnibus profeſſione catholicæ fidei, ne quis de fide ipſius dubitaret, dixit: Amplector omnem divinam ſcripturam veteris & novi teſtamenti, legem a Moyſe ſcriptam & ſanctis prophetis: amplector quatuor evangelia, ſeptem canonicas epiſtolas * glorioſi doctoris beati Pauli apoſtoli, ſanctos canones apoſtolorum, quatuor univerſalia concilia, ſicut quatuor evangelia, Nicænum, Epheſinum, Conſtantinopolitanum, Chalcedonenſe, & Antiochenum concilium, & decreta ſanctorum patrum Romanorum pontificum, & præcipue decreta domini mei papæ Gregorii ſeptimi, & beatæ memoriæ papæ Urbani. Quæ ipſi laudaverunt laudo; quæ ipſi tenuerunt, teneo; quæ confirmaverunt, confirmo; quæ damnaverunt damno; quæ repulerunt, repello; quæ interdixerunt, interdico; quæ prohibuerunt, prohibeo in omnibus, & per omnia, & in his ſemper perſeverabo. Quibus expletis, ſurrexit Gerardus Engoliſmenſis epiſcopus, legatus in Aquitania, & communi conſenſu domini Paſchalis papæ, totiuſque concilii, coram omnibus

* Adde, ut ſupra, *epiſtolas*. H.

ANNO CHRISTI 1110.

omnibus legit hanc ſcripturam. Privilegium illud, quod non eſt privilegium, ſed vere debet dici pravilegium, pro liberatione captivorum eccleſiæ a domino Paſchali papa per violentiam regis Henrici extortum, nos omnes hoc in ſancto concilio congregati canonica cenſura & autoritate eccleſiaſtica, judicio ſancti Spiritus damnamus, & irritum eſſe judicamus, & omnino, ne quid autoritatis & efficacitatis habeat, penitus excommunicamus. Et hoc ideo damnatum eſt, quia in eo privilegio continetur, quod electus canonice a nemine conſecretur, niſi prius a rege inveſtiatur: quod eſt contra Spiritum ſanctum, & canonicam inſtitutionem. Perlecta charta, acclamabant omnes, Amen, Amen. Archiepiſcopus Joannes patriarcha Veneticus, Sennes Capuanus, & alii fere centum epiſcopi ſubſcripſerunt. Ex hac occaſione Viennenſis archiepiſcopus cum ſuis complicibus novum ſchiſma noſtras in partes ſeminare, & gladium anathematis in imperatorem molitur extendere. Sed quia cœptum ejus apoſtolica, indeque omni eccleſiaſtica autoritate videbatur carere, parum interim potuit vigere. Attamen ejuſdem diſſenſionis ſeminatæ cauſa circumquaque cœpit invidiæ ſerpere malum, adeo ut nonnulli quidquam contra rempublicam intentantes, hujus rei materiam in ſuæ commotionis arripere meditarentur clypeum. Inter quos & prædictus Adelbertus, deſignatus Moguntiæ pontifex, qui per omnia ſecundus a rege ſemper fuerat, ſine cujus conſilio nihil facere ſolebat, adverſus imperatorem, quod vix quiſquam crederet, conſpirare cum quibuſdam principibus infamatur, reque cognita cuſtodiæ traditur.

Eadem cum Wilielmus Malmesburienſis iiſdem prope verbis recitaſſet, ſubjungens qui concilio interfuiſſent, ait: Archiepiſcopi, qui cum ſuis ſuffraganeis interfuerunt, hi ſunt: Joannes patriarcha Veneticus, Sennes Capuanus, Landulphus Beneventanus, Amalphitanus, Regitanus, Hydruntinus, Brunduſinus, * Capſanus, Girontinus, & Græci, Roſanus archiepiſcopus ſanctæ Severinæ. Epiſcopi vero, Cencius Sabinenſis, Petrus Portuenſis, Leo Oſtienſis, Cono Prænestinus, Girardus Engoliſmenſis, Galo Leonenſis legatus pro Bituricenſi, & Viennenſis * archiepiſcopus, Rogerius Vulturnenſis, Gaufridus Senuenſis, Rollandus Populonenſis, Gregorius Tarracinenſis, Wilielmus Turianus, Wilielmus Syracuſanus legatus pro omnibus Siculis, & alii fere centum epiſcopi. Siwinus * & Joannes Tuſculanus epiſcopus, cum eſſent Romæ illa die, concilio non interfuerunt: qui poſtea lecta damnatione privilegii, conſenſerunt & laudaverunt.

Lege, Compſanus, Acherontinus, II

* al. & Vienn. archiepiſcopus.

* al. Bruno Signinus, & Joa. Tuſc. epiſcopi.

In Chronico Caſſinenſi, libro quarto capite quadrageſimoſeptimo, eadem ſummatim recenſentur his verbis: Menſe autem Martio adveniente, facta eſt ibi ſynodus: in qua cum omnibus epiſcopis de negotio ſedis apoſtolicæ imperiique Romani ageretur, Papa profeſſus eſt, ſe non tam ſua, quam eorum qui ſecum vincti erant liberatione, cum imperatore feciſſe quod fecerat. Se omnino catholicum firma veraque ratione comprobavit. Privilegium, quod egerat neceſſitate conſtrictus, contra jus omne fuiſſe confeſſus eſt. Quidquid vero ſui prædeceſſores ſtatuiſſent ſive damnaſſent, id ſe ſimiliter ſtatuere atque damnare. Hoc epiſcopi audito, privilegium illud omnino in perpetuum condemnaverunt.

Hic conſentiunt quæ habentur in quodam manuſcripto hujus temporis ſcriptore, qui ſic ait: An- nc incarnationis dominicæ 1112. celebratum eſt Romæ concilium, in quo irritum judicatum eſt prædictum privilegium, dataque eſt ſententia excommunicationis in perſonam regis, non a papa qui juraverat ſe nunquam hoc facturum, ſed ab eccleſia injuriam ſui patris vindicante. Fuerunt vero qui dicerent, non licuiſſe filios ulciſci quod pater remiſerat: aliis decernentibus juſte factum, in quibus Wido Viennenſis archiepiſcopus cognatus ipſius regis fuit, & Cono Prænestinus epiſcopus, qui maxime hujus ſententiæ auctores fuerunt. *Sed deſcribamus hic carmina Gotfridi Viterbienſis notarii imperatoris, quibus per pontificem geſta uſque ad finem concilii alia pleraque ſic narrat*:

ANNO CHRISTI 1112.

Papa dolens lamenta movet, totumque per orbem
Eccleſiam ſua charta vocat properanter ad Urbem.
Hæc ubi concedit, Cæſaris acta dedit.
Tunc ait: O patres, a Cæſare ſcripta notate,
Et quodcumque placet ſuper his decreta parate:
Me quoque pontificem non fore, juſſa date.
Peccatis mala veſtra meis veniſſe notavi,
Officiis me deſtitui dignum reputavi,
Me quoque depoſui, ne pareatis, ait.
Hæc ait, & mitram rejicit, mantumque relinquit.
Or'inet eccleſia ſine me quidquid placet, inquit,
Moreque pontificis judicet ipſa ſibi:
Scripta legunt cleri: rex pontificalia quærit:
Annulus & baculus ſub Cæſare fertur haberi.
Copia pontificum: Non ita, dixit, erit.
Extortum papæ ſcriptum contra rationem.
Uritur, & priſcum tibi conciliamus honorem.
Tolle pater mantum, curia tota monet.
Rurſus in Henricum quintum nova bella gerentur.
Priſtina mota patri ſibi jam tormenta moventur,
Ut pater ante fuit, ſic anathema luit.
Litera papalis, ſimul & papale ſigillum,
Miſſa per imperium gravis excommunicat illum,
Et cunctos proceres qui ſua juſſa tenent.

Occaſionem hujus indictæ ſynodi inter alios fideliſſime enarrat chronicon Caſſinenſe Petri diaconi libro quarto capite trigeſimo ſeptimo, ubi ſic ait: Interea imperator, immenſo coacto exercitu, intravit Italiam: prædeceſſorum ſuorum dignitates & jura, ſimul & imperii coronam, ab eodem pontifice, Romæ accipere cupiens. Erat autem hiems. Cumque in Tuſciam deveniſſet, miſſis Romam nuntiis, inter illos & Petrum Leonis, & cæteros pontificis nuntios, in porticu ſancti Petri convenit: ut imperator die coronationis ſuæ, omne male uſurpatum eccleſiaſticum jus, in manibus pontificis, adſtante clero & populo, per ſcriptum deponeret, cum idipſum papa de negotiis regalibus faceret, idque ſacramento firmaret. Dimitteret eccleſias liberas cum oblationibus & poſſeſſionibus ſuis, quæ ad regnum non pertinent. Abſolveret papa a juramentis populos, quæ contra epiſcopos facere compulſi ſunt. Patrimonia poſſeſſionesque beati Petri reſtitueret, ſicut a Carolo, Ludovico, Henrico, aliiſque imperatoribus conceſſa ſunt libera: ſervaretque ea beato Petro pro juribus. Nihil aut faceret aut diceret, ut papa pontificatum amittat, nihilque ipſe patiatur in vita vel in membris, vel capiatur mala captione, aut per ſuſpectam perſonam: nec fideles ejus, qui pro ipſo fidem ei dederint, id eſt Petrus Leonis cum filiis ſuis: quorum bona nullum patiantur detrimentum: & ſi quis eis malum fecerit, rex fideliter ipſos adjuvaret. Pro hujuſmodi obſervandis

ANNO CHRISTI 1112.

pontifici prædes dabit, Fridericum ſororis ſuæ filium, Engilbertum & Theobaldum marchiones, Hermannum & Gotfridum comites, Fridericum Palatinum comitem Saxonum, Berengarium de Bajoaria, Fridericum Saxonem, Albertum cancellarium, Cononem Berengarii fratrem, Siceboth Bajoarium, Henricum Carinthiæ ducem; Bertulphum Bertulphi ducis filium, qui jurabit papæ ſecuritatem de vita, de membris, de papatu, de captione. Quæ niſi imperator ſervaret, ad Romanam eccleſiam cum ſuis honoribus * teneretur. Obſides pro ſecuritate pontificis rex dare pollicitus eſt proxima quinta feria, eoſque ſecure ad inſulam mittere in poteſtatem papæ: Fridericum nepotem ſuum, Brunonem epiſcopum Spirenſem, Conradum nepotem comitis Herimanni, & filium ejus, & Henricum Friderici comitis fratrem. Obſides ſi recepiſſet, eos redderet in die coronationis ſuæ, ponte tranſmiſſo: & ſi forte coronatus non fuiſſet, aut non tranſiiſſet, ſimiliter redderet apud caſtellum S. Angeli. Legatos, quos ad eum papa dirigeret, dum irent & redirent, ſecuros a ſe ſuiſque redderet: & ſi eis ſcienter aliquid injuriæ illatum eſſet, emendaturum fideliter. Quæ omnia poſtquam impleverit rex, papa juberet epiſcopis adſtantibus in die coronationis ejus, ut regalia imperatoris dimitterent, quæ a temporibus Caroli, Ludovici, Henrici, aliorumque prædeceſſorum ad regnum pertinebant. Scripto firmaret ſub anathematis pœna, auctoritate ſua, ne quis eorum vel præſentium, vel abſentium, vel ſucceſſores eorum, regni ſe intrommitterent juribus: neque invaderent civitates, ducatus, comitatus, monetas, veſtigalia, mercata, advocationes imperii, centurionum jura: curteſque eſſent imperii cum pertinentiis ſuis, & militaria imperii caſtra. Nec ipſe imperatorem, nec Romanum imperium ſuper his ulterius inquietaret: & privilegio ſub anathemate iſta confirmaret, ne poſteri ſui ultra inquietare præſumerent: Imperatorem benigne & cum honore ſuſciperet, & more prædeceſſorum ipſius catholicorum imperatorum ſcienter & non ſubtracto coronaret: & ad tenendum imperium officii ſui juvaret auxilio. Hoc ſi papa non impleret, Petrus Leonis cum ſuis omnibus ſe ad imperatorem teneret. Obſides, niſi effugerent, altero poſt coronationem die reſtitueret. Si ex ipſius papæ parte remanſerit ut non coronaretur, ſimiliter redderet. Hæc ita conſtituta jurejurando firmavit imperator, Albertus cancellarius, Hermannus, Fridericus Saxo, Cono Berengarii frater, Siceboth de Bavaria, Henricus Carinthiæ dux, Bertulphus Bertulphi ducis filius. Hi omnes poſt imperatorem eo ordine jurarunt, ut, ſi imperator hæc implere nollet, ipſi cum omnibus ſuis cum Romana eccleſia tenerent.

His ita formatis, *capite trigeſimo octavo ſubjungens ait*, idem apoſtolicus ad eum litteras dirigit, mandans illi ut illuminatori omnium gratias referat, qui cordis ejus oculos aperire dignatus eſt, ut patris ejus nequitiam toto jam orbe vulgatam & interim agnoſceret, & gravius abhorreret. Apoſtolica namque ſedes eum ad æterni Patris viſcera confugientem paterna benignitate ſuſciperet, & inter matris eccleſiæ filios familiarius confoveret. Si enim, ſicuti ſuarum litterarum ſerie pollicebatur, plena mentis devotione ſibi ſuiſque legitimis ſucceſſoribus obedientiam exhibere curaſſet, quam reges imperatoreſque catholici ſuis prædeceſſoribus exhibuerunt, ipſe profecto eum ut catholicum imperatorem eſſet habiturus, honoremque ejus per Dei gratiam ſervandum augendumque curaturus. Nam ſi in cœpta obedientiæ probitate perſiſteret, magnam Romano imperio ſalutem obventuram. Quam ob cauſam non ſolum in partes illas venire, verum extremis quoque perſonam ſuam exponere paratus eſſet. Ceterum quoniam impræſentiarum ſe ad eum neque Urbis qualitas, neque conditio temporum *ire* pateretur, invicem ſibi per internuntios voluntates ſuas aperirent. Poſtulat deinde imperator, ut patris ſui corpus in eccleſia ſepeliri permitteret. Ad hoc ille reſpondit: Sanctarum ſcripturarum nis obſiſtit auctoritas, divinorumque miraculorum reverentia prohibet. Ipſos enim Dei martyres jam in cœleſtibus poſitos id terribiliter juſſiſſe: ſcilicet ut ſceleratorum cadavera de ſuis baſilicis ejicerentur: neque quibus viventibus non communicavimus, mortuis jam communicemus. Menſe autem Februario Cæſar caſtra concite movens ad urbem tendebat. Pontifex autem exhortatorias litteras illico diſſeminans, Nortmannos ac Longobardos monebat in Romanæ eccleſiæ fide ac devotione perſiſtere: & fruſtra id quidem. Poſt hæc imperator pervenit ad Urbem III. Idus Februarii, ſabbato ante quinquageſimam. Romanis autem inſiſtentibus ut honorem ac libertatem Urbis ſacramento firmaret, callide illos Cæſar fallere cupiens, Teutonica lingua quod volebat ipſe juravit. Hoc plerique ex Romanis agnito, fraudem in negotio cile proclamantes, ſeſe in Urbem receperunt.

Ut igitur pontifex imperatorem adveniſſe cognovit, miſſis nuntiis ſecuritatem ab eo obſideſque expetebat. Cæſar obſidibus datis, viciſſimque receptis, jurejurando firmavit de Apoſtolici ipſius vita, de honore, de membris, de mala captione, de regalibus & patrimoniis beati Petri, & nominatim de Apulia, Calabria, Sicilia, Capuanoque principatu, tactis ſacramentis: & quod omne jus eccleſiarum omneſque illarum res quietas omnino dimitteret. Poſtera die pontifex miſit in occurſum ejus in montem Gaudii, qui & Martii dicitur, bajulos, cereoſtatarios, ſtaurophoros, aquiliferos, leoniferos, lupiferos, draconarios, candidatos, defenſores, ſtratores, populique infinitam multitudinem cum floribus atque arborum ramis & palmis. Duo ex more juramenta, unum juxta ponticulum, alterum ante porticus portam populo fecit. Ante portam a Judæis, in porta a Græcis canentibus exceptus eſt. Illuc omnis Romanæ urbis clerus ex pontificis præcepto convenerat: qui eum equo delapſum ad ſancti Petri gradus cum laudibus deduxerunt. Cum vero ad ſuperiores gradus evaſiſſet, illic dominus papa cum epiſcopis pluribus, cardinalibus, presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & omni cautorum ſchola & miniſtris interfuit. Quem imperator ut vidit, ad ejus veſtigia corruit: exſurgenſque, in nomine Trinitatis, in ore, fronte, oculis, ei pacis oſculum dedit, ſtratoriſque implevit officium. Moxque dexteram pontificis tenens, magno cum populi gaudio magniſque clamoribus ad portam Argenteam venit. Ibi ex libro profeſſionem imperatoriam fecit: & a pontifice imperator deſignatus eſt, rurſumque oſculato pontifice, orationem primam continuo ſuper eum Lavicanus epiſcopus dixit ex more. Poſt baſilicæ ingreſſum, cum in arcem porphyreticam perveniſſent, poſitis ſedibus uterque conſedit. Pontifex inſtaurari eccleſiaſticum jus, & cætera quæ in conventionis charta ſcripta fuerant petiit; paratus & ipſe quæ pollicitus fuerat exequi. Ille cum epiſcopis ſuis atque principibus

ſeceſ-

* Forte, obſides reservatur. H.

ANNO CHRISTI 1118

ANNO CHRISTI 1118

ſeceſſit in partem juxta ſecretarium tractaturus aliquid. Adfuerunt huic tractatui ex Longobardis epiſcopi tres; Bernardus Parmenſis, Bonus ſenior Reginius, Aldoque Placentinus. Cumque in eo tractatu tardius jam hora protraheretur: miſſis nuntiis pontifex prædictæ conventionis tenorem iterato petiit impleri. Tunc tranſalpini epiſcopi ad pontificis veſtigia corruentes, ad oſcula ſurrexerunt: ſed poſt paululum familiares regis dolos ſenſim aperire cœperunt, dicentes conventionem illius ſcripti firmari juſte legitimeque non poſſe. Quibus dum evangelica & apoſtolica objiceretur auctoritas: Cæſari quæ Cæſaris ſunt eſſe reddenda: &: Nemo militans Domino implicat ſe negotiis ſæcularibus: & juxta beatum Ambroſium a ſacerdotali officio, qui talia gerat, alienum eſſe: cum hæc, & alia apoſtolica canonicaque capitula objicerentur, illi tamen in dolis ſuis pertinaciaque permanſere.

Matth. 22. 1. Tim. 2.

Qua fraude quove dolo poſt hæc pontificem in vincula conjecerit, eodem chronico capite quadrageſimo his verbis enarratur: Interea imperator cupiens pontificem ſuis aſſertionibus fallere; Volo, inquit, ut diſcordia, quæ inter te & Stephanum cognomento Nortmannum hactenus fuit, jam finem accipiat. Multa enim imperatoris gratia pericula Stephanus ipſe ſubierat. Ad hæc pontifex: Dies, inquit, magna ex parte præteriit, officiumque prolixum erit hodie: ideoque ſi placet, quod veſtrum eſt prius impleatur. Unus autem ex his qui cum imperatore venerant, continuo in medium ſurgens: Quid, inquit, tam multis agimus verbis? ſcias dominum noſtrum imperatorem imperii coronam ita velle ſuſcipere, ſicut illam Carolus, Ludovicus, Pipinuſque ſumpſere. Quod cum papa minime implere poſſe dixiſſet. Cæſar iratus, Moguntini archiepiſcopi Saxoniſque epiſcopi conſilio ſeductus, non veritus eſt pontificem armatis circumſtare turmis. Sed cum dies jam declinaret in veſperam: conſultum eſt a fratribus, ut imperator eodem die coronaretur, reliquorum tractatus in hebdomadam ſequentem differretur. Illi id quoque averſati ſunt. Inter hæc pontifex, & qui cum eo erant omnes, a militibus cuſtodiebantur armatis. Vix tandem ad altare beati Petri pro audiendis agendisque Miſſæ ſolemnis aſcendere licuit: vix ad conficienda ſacramenta divina, panis, aqua, & vinum afferri potuerunt. Expleta Miſſa, de ſede compulſus deſcendere pontifex, deorſum ante beati Petri confeſſionem cum fratribus ſedit: ibique ad noctem uſque cuſtoditus a militibus, ad hoſpitium tandem extra eccleſiæ atrium ductus eſt cum fratribus. Capta eſt cum illo clericorum laicorumque copioſa multitudo. Pueros item ad diverſæ ætatis homines, qui obviam ei cum floribus & palmis exierant, alios obtruncari, alios expoliari, partim cædi, partim vinciri juſſit. Joannes interea Tuſculanus & Leo Oſtienſis epiſcopi, ubi papam captum perſpexerunt, ſub plebejo habitu ſeſe in Urbem receperunt.

Capite 41. pergens recenſere crudelem pugnam inter Romanos & imperatorem Henricum V. exortam; & quomodo imperator metu Romanorum clam ab Urbe fugerit, captivumque pontificem ſecum abduxerit, hæc ſubjungit: Romani igitur cum audiiſſent papam eſſe captivum, tantus eorum animos tumultus & dolor indignatioque pervaſit, ut protinus Alemannos omnes, qui vel orationis cauſa vel alterius cujuſcumque negotii Urbem ingreſſi fuerant, necarent. Poſtera die egreſſi Urbe, conſerta pugna plurimos de imperatoris exercitu obtruncant: & eorum captis ſpoliis adverſus Teutones acriorem ineunt pugnam: adeo ut eos porticu pene propellerent, ipſumque imperatorem equo dejicerent, atque in faciem vulnerarent. Hoc ubi Otto Mediolanenſis comes aſpexit, pro imperatore ſe objiciens morti, equum illi ſuum, ut evaderet, tradidit: qui, nec mora, a Romanis capitur, atque in Urbem inductus minutatim concitus eſt, & carnes ejus in platea canibus devorandæ relictæ ſunt. Imperator ubi Romanos ſuperiores evadere, ſuoſque concidi animadvertit, clamavit, & dixit: Videtis mei, milites mei, a Romanis circumfundi, nec me defenditis? Ad hanc vocem cerneres Alemannorum Romanorumque micare gladios, ac nimio ardere fervore pugnam, nullamque eſſe occumbentium requiem. Perniciosiſſima profecto & atra Romanis & hoſtibus fuit ea dies. Cum hinc & inde tot hominum millia ruerent, ipſeque Tiberis cæſorum cruore tingeretur. Jam dies declinabat in veſperam, cum Teutones reſoluti bello, a pugna ſe ſubducere cœperant. Virtus enim eorum, ut ait Eutropius, ſicuti primo impetu major quam virorum eſt: ita ſenſim langueſcens, fit imbecillior quam feminarum. Habent namque aliquid ſimile cum nivibus ſuis: mox enim cum calore tentari cœperint, in ſudorem converſi deficiunt, & quaſi a ſole ſolvuntur. Romani vero, ut Teutones bello ceſſiſſe viderunt, ad ſpolia prædaſque converſi, onuſti in Urbem remeare cœperunt. Hoc ubi Cæſar advertit, imperat ſuis ut Romanos onuſtos ſpoliis, jamque Urbem ſubeuntes, uno impetu adorirentur. Quod cum factum eſſet, plures ab invicem quam ab hoſtibus perempti ſunt. In tanta igitur perturbatione rerum, varia fortuna utrimque fuit. Teutonici cum ad Creſcentianum caſtrum perveniſſent, Romani noviter emiſſi atque integri ſeſſos adorti in fugam convertunt. Alemanni rebus certis admoniti, cum ſe premi a Romanis cernerent, ſeſe in caſtra receperunt: tantuſque illos invaſit terror, ut biduum integrum in armis eſſent. Adveniente nocte Joannes Tuſculanus epiſcopus omnem Romanum populum advocans, ita alloqui cœpit; „ Licet, cariſſimi „ filii, alacritari virtutique veſtræ ſtimuli adhor„ tationum admovendi non ſint, cum verbis ne„ que ex imbecillo ſtrenuus, neque robuſtus quiſ„ piam reddatur ex timido: omnis enim vobis „ eſt pro vita, pro libertate, pro gloria, pro „ defenſione apoſtolicæ ſedis, pugna omneque „ certamen eſt. Hæc omnia in manibus veſtris „ ſunt conſtituta. Nam qui pacem deſiderat, „ præparet bellum. Filii veſtri contra jus om„ ne, contra fas tenentur in vinculis. Petri a„ poſtoli baſilica toto terrarum orbe venerabilis, „ armis, cadaveribus, ſanie & cruore plena eſt. „ Quid autem. Ex hoc ſummam omnium ma„ lorum conjicere poſſumus. Quæ unquam au„ dita eſt immanior peſtis? Pontifex apoſtolicæ „ ſedis a barbaris hominibus tenetur in vincu„ lis: omnis ſacerdotalis ordo, tota eccleſiaſti„ ca dignitas carceri ac tenebris addicta eſt. Lu„ gent miniſtri Domini, altaria ſancta lacrymis „ madent: ipſa prorſus mater eccleſia attrita ge„ mit, imploratque opem veſtram: filios, ut ſe „ de tantis cladibus eruant, mœrens orat & ob„ ſecrat. Quocirca rogamus affectu quo poſſu„ mus, ut periclitanti ſuccurratis, & ad ulci„ ſcendam matris injuriam toto animo totiſque „ viribus incumbatis. Nam ſi adſint qui obſi„ ſtant, fugere hoſtes quam conſiſtere paratio„ res erunt. Itaque ut alacriores inſurgatis ad

„ tan-

ANNO CHRISTI 1118.

„ tantum ulciſcendum ſcelus, de domini noſtri
„ & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli miſe-
„ ricordia confidentes, ab omnibus vos peccatis
„ abſolvimus “. Hac oratione Romani vehe-
menter animati, omnes adverſus imperatorem
ſe ſacramento conſtringunt: & qui ſe adjuva-
rent pro fratribus habendos decernunt. *Hæc Pe-
trus diaconus.*

*Sed antequam ulterius progrediamur, recitanda
hic eſt brevis epiſtola ab eodem Joanne epiſcopo Tu-
ſculano tunc data ad Richardum cardinalem epiſco-
pum Albanenſem, de quo ſæpe ſuperius, tunc abſen-
tem, quæ ſic ſe habet:*

*Joannes Dei gratia Tuſculanus epiſcopus, agens vi-
ces domni Paſchalis papæ vincti Jeſu Chriſti, venerabili fratri Richardo Albano epiſcopo, in
Domino, ſalutem.*

1. Cor. 12. „ QUoniam, ſicut ait apoſtolus, *unum corpus
„ ſumus in Chriſto, & ſi patitur unum mem-
„ brum, cætera membra compatiuntur*: quæ de
„ capite noſtro, & de tota fere eccleſia geſta
„ ſunt, fraternitati tuæ ſignificamus. Cum igi-
„ tur Henricus Teutonicorum rex Sutrium per-
„ veniſſet, legatos quoſdam Romam direxit,
„ qui jurejurando firmaverunt domni papæ Paſ-
„ chalis legatos ſecure ducere ac reducere, &
„ regem ipſum ſacramento firmare, omnem ec-
„ cleſiarum inveſtituram penitus abdicare, obſi-
„ des etiam dare, ne ad hoc flagitium iterum
„ rediret, & res eccleſiaſticas, & regalia, ac
„ beati Petri patrimonia libera & quieta omni-
„ no dimittere, obſides etiam dare pro ſecuri-
„ tate, cum ad coronandum eum ad beati Pe-
„ tri baſilicam exiret. Poſtea ex parte eccleſiæ
„ a laicis viris firmatum eſt, ſi iſta quæ pro-
„ miſſa ſunt jam dictus rex obſervaret, quod
„ domnus noſter eum benigne ſuſciperet, & ei
„ diadema regni imponeret, & coronatus, ſi
„ vellet, Urbem intraret. Pro tranſitu etiam
„ pontis, obſides accepit, pro quibus ſacramen-
„ tum exhibuit, quod in ipſo die dominico, ſi
„ pontem tranſiret, eos in liberam noſtrorum
„ reſtitueret poteſtatem. His igitur omnibus ſa-
„ cramentis ex utraque parte peractis, & obſi-
„ dibus datis, cum ad coronandum eum ad ec-
„ cleſiam beati Petri papa exiret: poſtpoſitis ſa-
„ cramentis, & dimiſſis obſidibus, eum in ipſa
„ eccleſia cum epiſcopis & cardinalibus & mul-
„ tis Romanis violenter cepit, & in captione
„ arctiſſima detinet. Romani vero poſt alterum
„ diem collecti, in hoſtes eccleſiæ impetum fa-
„ cientes, de porticu fugere compulerunt, in-
„ terfectis multis de ſuis, & perditis equis, ten-
„ toriis, pecuniis, & infinita ſupellectili. Poſt
„ hæc omnes unanimes contra eum juraverunt
„ uno animo, una voluntate pugnare. Tu igitur
„ prudenter vigila, & quanto amplius neceſſa-
„ rium conſpicis, tanto magis elabora, & ma-
„ trem eccleſiarum omnium adjuvare ne deſi-
„ nas. Orationes pro liberatione domini noſtri,
„ immo pro ipſa eccleſia, ubicumque potueris,
„ fieri facias. Vale. Hoc autem factum eſt an-
„ no domini milleſimo centeſimo undecimo, In-
„ dictione quarta, pridie Idus Februarii, in ba-
„ ſilica S. Petri apoſtolorum principis, die do-
„ minica ante caput jejunii.

Hactenus Joannis epiſcopi Tuſculani epiſtola, quam Papirius Maſſonus eudit cum aliis ad hæc ſpectantibus antiquis monimentis, in notis editis ad Ivonis epiſtolas. Pergit autem Petrus diaconus: Hæc ubi imperatori nuntiata ſunt, eadem nocte cum dem apoſtolicum ſecum abducens, tanto metu cum omni exercitu profugit ex porticu: ut non modo ſarcinas, verum & ſocios plurimos in hoſpitiis relinqueret. Poſt duos autem dies advocans milites, pontificem ſacris veſtibus exui juſſit. Quod cum factum eſſet, vinctum ſecum pertraxere. Dehinc Soracem uſque pergentes, juxta beati Andreæ monaſterium, alveum amnis tranſierunt: & in Sabinos ad Lucanum pontem iter agentes, ulteriores Romanæ urbis partes aggreſſi ſunt. Trahebantur interea clericorum laicorumque plurimi vincti funibus. Pontifex autem cum duobus epiſcopis Sabinenſe ac Portuenſe, & cardinalibus quatuor, apud caſtrum Trebicum, cæteri vero cardinales apud Corcodiſum in cuſtodia tenebantur, Latinorum nullus audebat cum eodem pontifice colloqui. Cuſtodiebatur autem a magnatibus imperatoris; a quibus etiam illi miniſtrabatur. Poſtremo tam ſuſpicionis quam & concordiæ gratia in caſtra reductus eſt. Fuit autem idem Apoſtolicus in eodem ergaſtulo ſexaginta & unum dies. Enim vero Joannes Tuſculanus epiſcopus, fidelium animos ad opem eccleſiæ ferendam numquam excitare litteris deſtitit. Tunc princeps Patenariam cum ſuis profectus, electos milites fere trecentos Romanis auxilio miſit. Qui cum Farentinum veniſſent, & Ptolemæum & omnes fere illarum partium proceres favere imperatori comperiſſent, imperatoremque cum exercitu jam tranſiiſſe Tiberim, neque jam Urbem ingredi poſſent, Capuam reverſi ſunt.

Qua occaſione tandem coronam imperialem, inveſtituramque eccleſiaſticarum collationem, aliaſque privilegia plura a pontifice extorſerit ſolutumque a vinculis Romam remiſerit cap. 42. his verbis enarrat: Cernens itaque ſibi ſecus quam putabat contigiſſe, cœpit jurejurando firmare, niſi pontifex illi morem gereret, & ipſum, & omnes quos habebat in vinculis, partim occiſurum, partim amputatis membris quibuſque debilitaturum. Sed cum ad id nequiret conſtantiam pontificis flectere, in hoc tandem plena deliberatione convenit, ut omnes quos ceperat liberos faceret, dum tamen ſibi in poſterum apud pontificem proſpicere poſſet. Hoc per principes ſuos, hoc per clericos, hoc per laicos, civeſque Romanos, ſollicite ſatagebat. Cæterum pontifex viram ponere, quam jura eccleſiæ violari malebat: quamvis ille non eccleſiæ jura, non officia quælibet, ſed regalia ſola ſe dare aſſereret. Proponebatur ſchiſmatis grave periculum: quod omni pene Latinorum immineret eccleſiæ. Victus tandem lacrymis ſuſpiriiſque filiorum, totus in lacrymas ſolvitur. En cogor, inquit, pro eccleſiæ pace & liberatione id perpeti, quod ne paterer, vitam quoque cum ſanguine profundere paratus eram. Huic confirmando negotio, epiſcoporum cardinaliumque conſenſus expetitur: neque aliter vel captivos relaxari, vel pacem rebus eccleſiæ dari poſſe, aſſeveratur. Cum igitur Albertus comes, & cæteri principes, juramentis conditiones præſcribi non ſinerent: pontifex, quando quidem, inquit, conditiones præſcribi non vultis, verbis opponam. Tunc totus ad imperatorem converſus: Juramenta hæc, ait, idcirco facimus tibi, ut vos illa quæ polliciti eſtis obſervetis: Quod imperator cum ſuis omnibus lætiſſime ac perlibenter annuit. Igitur ex verbo pontificis ſic ab eis juratum eſt in agro juxta pontem Mammeum, qui Romanos Teutoneſque dirimebat: hoc videlicet modo, Quod ulterius non inquietaret imperatorem ejuſque imperium de præſumpto, de temerato eccleſiarum jure; & de injuria ſibi tuiſque

ANNO CHRISTI 1118.

ANNO CHRISTI MIIC.

que irrogata, in perſona imperatoris ac bonis, malum aliquid ſibi vel alicui perſonæ non redderet: neque pro hac cauſa imperatorem unquam anathemate ſubderet: eidemque imperatori privilegio ſub anathemate confirmaret, ut epiſcopos, & abbates, libere electos abſque ſimonia, idem imperator annulo & virga inveſtiat: epiſcopuſque ſic inveſtitus libere conſecrationem ab archiepiſcopo, ad quem pertinuerit, ſumat. Si quis vero a populo & clero eligatur, & non ab imperatore inveſtiatur, a nemine conſecretur: & archiepiſcopi & epiſcopi libertatem habeant conſecrandi inveſtitos ab imperatore: regnumque & imperium ac principatum, officii ſui auxilio, illi conſervabit. Et cum hæc ſacramento firmaſſet, imperator demum quod eumdem pontificem cum epiſcopis & cardinalibus, & omnes qui cum eo vel pro eo capti eſſent, obſideſque & ſecuros perduceret intra portas Tranſtiberinæ civitatis, neque ulterius aut caperet, aut capi permitteret, juravit his qui in fide ſedis apoſtolicæ manerent: & populo Romano tam per ſe quam per ſuos pacem ſervaret: eumdem papam fideliter juvaret, ut papatum ſecure & quiete teneret: patrimonia & poſſeſſiones eccleſiæ Romanæ reſtitueret. Cætera, quæ de jure habere debet, more anteceſſorum recuperare ac tenere adjuvaret bona fide: & eidem pontifici fideliter obediret, ſalvo honore imperii & regni, ſicut catholici imperatores catholicis Romanis pontificibus ſolent. Poſt hæc Fridericus Colonienſis archiepiſcopus, Gebehardus Tridentinenſis, Burchardus Monaſterienſis, Bruno Spirenſis, Albertus cancellarius, Fridericus, Herimannus, Albertus, Fridericus, Berengarius, Godefredus, & Warnerius comites, ac Bonifacius marchio, in hunc modum juraverunt. Reſtabat illa exactionis & extorſionis portio, ut de inveſtituræ permiſſione privilegium imperatori ſcriberetur, ipſo præſente. Nec ipſe igitur, neque ipſius principes differri paſſi ſunt ipſam ſcripturam: donec intra civitatem veniretur, ubi pontificis ſigillum remanſerat. Die igitur altero in eodem campo qui ſeptem fratrum dicitur, dum caſtra moverent, dictari illud oportuit: & tranſmiſſo juxta pontem Salarium Tiberis fluvio, jam locatis caſtris, accitus ex Urbe ſcrinarius ſcriptum illud inter tenebras nocturnas exaravit cui invitus licet pontifex ſubſcripſit. Porro cum ibidem chartam ipſam imperator accepiſſet, poſtquam tamen in eccleſia beati Petri coronatus fuerat: eam de manu pontificis contra ejus voluntatem omnemque conſuetudinem, ſuſcipere voluit. Coronatus eſt autem idem imperator potius omnibus Romanæ urbis, ne quis civium eo adveniret, obſeratis. Cumque ad hoſtiæ confractionem veniſſet, partem ipſe ſumens reliquam imperatori tradidit, dicens: Sicut pars iſta vivifici corporis diviſa eſt, ita diviſus ſit a regno Chriſti & Domini qui pactum iſtud rumpere ac violare tentaverit. Poſt coronationem finitis Miſſarum ſolemniis, imperator in caſtra regreditur. Pontifex autem in Urbem regreſſus eſt: hinc jam in Romana eccleſia ſcandala diſſenſionum & ſchiſmatum oriri cœperunt.

Hæc de occaſione celebrati concilii chronicon Caſſinenſe, ut non immerito de Davide Schotto Bancorenſi epiſcopo Wilielmus Malmesburienſis, & de abbate Urſpergenſi Baronius tomo XI. *annalium dixerint, eos ſchiſmaticorum fautores eſſe, atque hanc de captivitate pontificis hiſtoriam in gratiam regis ſchiſmatici ſic enarraſſe, ut non tam hiſtoriam, quam panegyricum Cæſaris deſcripſiſſe videantur.*

Epiſtola illa Henrici regis, quæ hac de re ſcripta reperitur in appendice ad Marianum Sconum, in plurimis a chronico Caſſinenſi diſcrepat. Quare tantam illi fidem tribuo, quanta debetur teſti in propria cauſa teſtimonium ferenti. Formulæ conventionum violentæ trium ſeptimanarum captivitate extortarum, ſicut etiam privilegii, extant apud Malmesburium lib. 5. *his verbis*: „ Dominus papa „ Paſchalis non inquietabit dominum regem, „ nec ejus imperium vel regnum de inveſtitura „ epiſcopatuum, & abbatiarum neque de injuria „ ſibi illata, & ſuis in perſona & bonis: neque „ aliquod malum reddet ſibi, vel alicui perſonæ pro hac cauſa: & penitus in perſonam regis Henrici nunquam anathema ponet, nec „ remanebit in domino papa quin coronet eum, „ ſicut in ordine continetur: & regnum & imperium officii ſui auxilio eum tenere adjuvabit pro poſſe ſuo. Et hoc adimplebit dominus papa ſine fraude & malo ingenio.

ANNO CHRISTI MIIC.

Hæc ſunt nomina illorum epiſcoporum & cardinalium, qui præcepto domini papæ Paſchalis privilegium & amicitiam domino Henrico imperatori ſacramento confirmaverunt: Petrus Portuenſis epiſcopus, Cenſius Sabinenſis epiſcopus, Robertus cardinalis ſancti Euſebii, Bonifacius cardinalis ſancti Marci, Anaſtaſius cardinalis ſancti Clementis, Gregorius cardinalis apoſtolorum Petri & Pauli, item Gregorius cardinalis ſancti Chryſogoni, Joannes cardinalis ſanctæ Potentianæ, Rius cardinalis ſancti Laurentii, Rainerius * cardinalis ſanctorum Marcellini & Petri, Vitalis cardinalis ſanctæ Balbinæ, Cuzo * cardinalis ſancti Marci, Theobaldus cardinalis Joannis & Pauli, Joannes decanus in ſchola Græca, Leo decanus ſancti Vitalis, Albo decanus Sergii & Bacchi.

* *corrupte ſcriptum erat, Remerius* * *al.* Teuzo

„ *Ipſe etiam hoc ſacramentum fecit*: Ego Hen„ ricus rex liberos dimittam quarta vel quinta „ feria proxima, & dominum papam, & epiſ„ copos, & cardinales, & omnes captivos, & „ obſides, qui pro eo vel cum eo capti ſunt, & „ ſecure perduci faciam intra portas Tranſtibe„ rinæ civitatis nec ulterius capiam aut capi per„ mittam eos qui in fidelitate domini Paſchalis „ permanent: & populo Romano & Tranſtibe„ rinæ civitati pacem & ſecuritatem ſervabo, „ tam per me, quam per meos, in perſonis quæ „ pacem mihi ſervaverint. Dominum papam fi„ deliter adjuvabo, ut papatum ſuum quiete & „ ſecure teneat. Patrimonia & poſſeſſiones Ro„ manæ eccleſiæ quæ abſtuli reſtituam, & cun„ cta quæ habere debet, more anteceſſorum ſuo„ rum recuperare & tenere adjuvabo, bona fide „ ſine fraude & malo ingenio: & domino papæ „ Paſchali obediam, ſalvo honore regni & im„ perii, ſicut catholici imperatores catholicis pon„ tificibus Romanis.

Et iſti ſunt juratores ex parte ipſius regis: Fridericus Colonienſis archiepiſcopus, Godebardus Tridentinus epiſcopus, Bruno Spirenſis epiſcopus, Berengarius comes, Albertus cancellarius, Hermannus comes, Fridericus comes Palatinus, Bonifacius marchio, Albertus comes de Blandriaco, Fridericus comes, Godefridus comes, Warnerius marchio.

Hac conventione expleta, & prædictorum epiſcoporum & cardinalium ſacramento confirmato, oſculo utrimque dato, dominus papa IV. Idus Aprilis, dominica Quaſi modo geniti, Miſſam celebravit, in qua poſt communionem ſuam & miniſtrorum altaris, imperatori corpus & ſanguinem Domini dedit in hæc verba: Hoc Dominicum

ANNO CHRISTI 1111.

cum Corpus quod ſacroſancta retinet eccleſia, A natum ex Maria virgine, elevatum in cruce pro redemptione humani generis, damus tibi, fili cariſſime, in remiſſionem peccatorum tuorum, & in conſervationem confirmandæ pacis & veræ amicitiæ inter me & te, & regnum & ſacerdotium. Altero vero die Apoſtolicus & rex ad columnas quæ ſunt in foro convenerunt, diſpoſitis præſidiis loricatorum, ubicumque videbatur opus eſſe, ne impediretur regis conſecratio. Et in Argentea porta receptus eſt rex ab epiſcopis, & cardinalibus, & toto clero Romano, & cœpta oratione quæ in ordine continetur, ab Oſtienſi epiſcopo, quoniam Albanus deerat, a quo debuiſſet dici ſi adeſſet, ad mediam rotam ductus eſt, & ibi recepit ſecundam orationem a Por- B tuenſi epiſcopo, ſicut præcipit Romanus ordo. Deinde duxerunt eum cum litaniis uſque ad confeſſionem apoſtolorum, & ibidem impoſita ſibi corona ab ipſo Apoſtolico in imperatorem eſt conſecratus. Poſt impoſitam coronam, Miſſa de reſurrectione domini eſt celebrata: in qua ante communionem dominus papa privilegium imperatori propria manu dedit, in quo ſibi & regno ſuo quod hic ſcriptum eſt conceſſit, & in eodem loco ſub anathemate confirmavit.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio & per Dei omnipotentis gratiam Romanorum imperatori Auguſto Henrico, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

REgnum veſtrum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cohærere divina diſpoſitio conſtituit: prædeceſſores ſiquidem veſtri, probitatis & prudentiæ amplioris gratia, Romanæ urbis coronam & imperium conſecuti ſunt. Ad cujus videlicet coronæ & imperii dignitatem, tuam quoque perſonam, fili cariſſime Henrice, per noſtri ſacerdotii miniſterium majeſtas divina provexit. * Illud igitur dignitatis privilegium, quod prædeceſſores noſtri veſtris prædeceſſoribus catholicis imperatoribus conceſſerunt, & privilegiorum paginis confirmaverunt, nos quoque tuæ dilectioni concedimus, & præſentis privilegii pagina confirmamus: ut regni tui epiſcopis vel abbatibus, libere præ- D ter violentiam vel ſimoniam electis, inveſtituram virgæ & annuli conferas; poſt inveſtitionem vero canonice conſecrationem accipiant ab epiſcopo, ad quem pertinuerit. Si quis autem a clero vel populo præter aſſenſum tuum electus fuerit, niſi a te inveſtiatur, a nemine conſecretur: exceptis nimirum illis, qui vel in archiepiſcoporum, vel in Romani pontificis ſolent diſpoſitione conſiſtere. Sane archiepiſcopi vel epiſcopi libertatem habeant a te inveſtitos epiſcopos vel abbates canonice conſecrandi. „ Prædeceſſores „ enim veſtri eccleſias regni ſui tantis regalium „ ſuorum beneficiis ampliarunt, ut regnum ip- „ ſum maxime epiſcoporum vel abbatum præſi- „ diis oporteat communiri, & populares diſſen- E „ ſiones, quæ in electis omnibus ſæpe contin- „ gunt, regali oporteat majeſtate compeſci. „ Quamobrem prudentiæ & poteſtati tuæ cura „ debet ſollicita imminere, ut Romanæ eccleſiæ „ magnitudo, & cæterarum ſalus, tuis Deo præ- „ ſtante beneficiis & ſervitiis conſervetur. Si qua „ igitur eccleſiaſtica vel ſæcularis perſona, hanc „ noſtræ conceſſionis paginam ſciens, contra eam „ temerario auſu venire tentaverit, anathematis „ vinculo, niſi reſipuerit, innodetur, honoriſ- „ que ac dignitatis ſuæ periculum patiatur. Ob- „ ſervantes autem hoc miſericordia divina cu- „ ſtodiat, & perſonam poteſtatemque tuam ad „ honorem ſuum & gloriam feliciter imperare „ concedat.

ANNO CHRISTI 1111.

Peracto itaque toto ipſius conſecrationis officio Apoſtolicus & Imperator complexis invicem dextris iverunt cum celebri pompa ad cameram quæ eſt ante confeſſionem ſancti Gregorii: ut ibi deponeret Apoſtolicus ſua ſacerdotalia, imperator autem ſua regalia. Imperatori autem exeunti de camera, & ſuis regalibus exuto, occurrerunt Romani patricii cum aureo circulo, quem impoſuerunt imperatori in capite, & per eum dederunt ſibi ſummum patriciatum Romanæ urbis, communi conſenſu omnium, & volenti animo.

Omnem hanc ambitionem privilegiorum & conſecrationis, verbo de ſcriptis præfati David tranſtuli: quæ ille, ut dixi, pronius quam deberet, ad gratiam regis inflexit. *Hæc omnia Malmesburienſis.*

Cæterum redditis Lis ex ſinceriſſimis actis ab aliquo eorum qui interfuerunt conſcriptis: reliquum eſt, ut ad pleniorem tantæ rei cognitionem, quæ ab aliis ejuſdem temporis ſcriptoribus reperiuntur aſſerta, his intexamus: velut illud memoria dignum quod Otto Friſingenſis ſic ſcribit de conſtantia Conradi archiepiſcopi, cum deteſtaretur vehementer ejuſmodi regis Henrici ſcelus: Videns hoc venerabilis Juvavenſis eccleſiæ archiepiſcopus Conradus, qui cum rege venerat, zelo æquitatis vicem Dei do- C lens, factum hoc improbavit. Cui dum quidam ex miniſtris regis Henricus cognomento caput, evaginato gladio mortem interminaretur, tanquam pro juſtitia mori optans, jugulum præbuit, malens, ſi minas ille ad effectum perducere voluiſſet, temporalem vitam finire, quam tanti piaculi ſcelus diſſimulare:

In actis ſancti Gebehardi Juvavenſis ſive Saltzburgenſis (idem enim eſt) archiepiſcopi, antiquitus ſcriptis ab auctore ejus temporis, hæc de ſancto Conrado ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopo narrata leguntur quæ ab hoc anno & eadem ex cauſa eum ſecuta ſunt mala: Exinde odium imperatoris & ejus fautorum in tantum incurrit, ut in ejus perſecutione, ſicut de beato quondam Athanaſio legimus, totum pene conjuraverat regnum, & commoti ſunt principes terræ; nec ei ullus locus tutus ſupererat ad latendum, dum ad inveſtigandum eum omnes moverentur. Intra vallem Admuntenſem in cujuſdam ſpelunca montis dimidium pene annum eſt occultatus. Rurſus iſdem infra monaſterii cellulæ ambitum in cellario ſubterraneo ſexdecim hebdomadibus latitavit. In cujuſdam gurgite amnis uſque ad mentum immerſus diem integrum exegit. Inde clandeſtino diſceſſu Saxoniam petens, a Magdeburgenſi archiepiſcopo venerabili, Adilgoz nomine, officioſiſſime ſuſceptus eſt, & retentus: qui etiam quotquot ad ipſum patrem noſtrum Conradum Saltzburgenſem epiſcopum occulte ob metum Cæſareanorum pedites veniebant, multis muneribus honoratos equites remittebat. Miſeratione demum divina, pace redintegrata eccleſiæ, a Luitpoldo Stirenſi marchione in manu forti requiſitus, ad ſuam honorifice poſt novem annos reductus eſt ſedem. Rurſum eccleſiæ propriæ ſtrenue invigilavit, & inter cæteros ejuſdem Saltzburgenſis eccleſiæ dignos per ipſum profectus, majoris eccleſiæ clericorum vitam in melius informavit, & communem vitam canonicorum S. Auguſtini ibi initiavit anno dominicæ incarnationis milleſimo centeſimo vigeſimo primo.

Et inferius de monaſterio ab eodem Conrado erecto,

al. *Illam præ-gativam, quam ſi*

ANNO CHRISTI 1111.

Eto, ipſum a Comone cardinali epiſcopo Præneſtino A *conſecratum fuiſſe tradit. Quod rurſus ad eandem ab Henrico imperatore excitatam perſecutionem pertinet, ejuſdem temporis ſcriptor idemque notarius imperatoris Gotfridus Viterbienſis, inter temporis hujus ſcriptores clarus, deſcripſit omnia iſta metro, hiſtorice tamen non poetice: ſimulque attexuit, quibus ſe pars utraque, in ejuſmodi quæ tunc verſabantur diſceptationibus, tueretur rationibus: ſic enim ſe habent.*

Chronicon per ip

Papa caret manto, captus ab hoſte ſuo.
Quæſtio nunc oritur, cur carcere papa tenetur?
Reſpondetur eis: quia ſuſtulit omnia præſul.
Abſtulit imperio pontificale decus.
Nam bona pontificum, quæ nititur ipſe tenere,
Contulit imperium, quæ debeo Cæſar habere; B
Amodo qui teneat, Cæſare dante ſeret.
Annulus & baculus de noſtro munere venit:
Undique pontifices regum ſunt munere pleni:
Cæſaris officium quomodo papa gerit?
Rettulit eccleſia: Si quærimus æqua fateri,
Annulus & baculus nunquam de Cæſare venit;
Nam Deus eccleſiis cælitus iſta dedit.
Omnia quæ reges per tempora priſca dederunt
Non modo ſunt regum, ſed cui data jure fuerunt.
Nec Deus hoc patitur, nec tua jura ferunt,
Cum tua ſit regni, tua ſit cuſtodia juris,
Carceribus noſtris mala das exempla futuris,
In ſanctum Domini dum feritate furis.
Conditor es juris, qui ſpernere jura videris,
Jam neque jura Dei, neque regia jura vereris, C
Eccleſiam crucias, qui cruciandus eris.
Dedecus eſt, fontem juris confundere legem,
Et magis eſt timidum, cælorum ſpernere Regem.
Cum ſacra jura neges, triſtia regna reges.
Cur laicus quærit tradi ſibi munera cæli?
Ut Deus inſtituit, electio conſona cleri
Judicio cæli libera ſemper erit.
Tu tua ſi repetis, repetes quæ tu tribuiſti,
Hæc, cum non dederis, cur tollere propoſuiſti?
Tradere te decuit, tollere nulla mihi.
Si quodcumque datur, ratio monet ut repetatur,
Dos tua tollatur, nobis quoque noſtra feratur;
Hoc ita, ſi cupias, quærimus eſſe ratum.
Imperium dedimus, tu pauca dediſſe videris,
Ex ope pontificis Cæſar Romanus haberis,
Vincula pontifici qua ratione geris?
Quidquid agat præſul, quidquid ſacra turba fatetur,
Reddere cogetur quod Cæſaris eſſe videtur;
Illud & in ſcriptis firmat uterque ſecus.
Annulus & baculus, vel cætera quæ memorantur,
Cæſaris ad juſſum penitus reddenda parantur,
Papaque Paſchalis ſic ſpoliatus abit.

Addit & his iſta:

Curia papalis contendit & imperialis,
An ſit inæqualis, vel debeat æquiparari,
Partibus oppoſitis, curia regis ait:
Spiritus eſt papa carnis velamine clauſus,
Hunc quaſi terrenum deſcribere quis foret auſus?
Terrea cum ſuperis qua paritate gerit?
Eſt quoque par ſuperis, cælum datur ore tenere,
Qua ligat & ſolvit, qua regna videtur habere,
Carnis in exilio ſpiritus aſtra tenet.

Pro imperatore.

Cæſar lex viva ſtat regibus imperativa,
Legeque ſub viva ſunt omnia jura dativa,
Lex ea caſtigat, ſolvit, & ipſa ligat.
Conditor eſt legis, neque debet lege teneri,
Sed ſibi complacuit ſub lege libenter haberi;
Quidquid ei placuit juris ad inſtar erit.
Qui ligat ac ſolvit Deus ipſum protulit orbi,
Diviſit regnum divina potentia ſecum,
Aſtra dedit ſuperis, cætera cuncta ſibi.

Pro Eccleſia Romana.

ANNO CHRISTI 1111.

Pars quoque papalis ſic obviat imperiali:
Sic regnare damus, quod Petro ſubjiciaris,
Jus etiam nobis Chriſtus utrumque parit.
Spiritus & corpus mihi ſunt ſubjecta potenter
Corpore terrena teneo, cæleſtia mente.
Unde tenendo polum ſolvo ligoque ſolum.
Æthera pandere, cælica tangere, papa videtur,
Nam dare, tollere, nectere, ſolvere, cuncta meretur.
Cui dedit omne decus lex nova lexque vetus.
Annulus & baculus quamvis terrena putentur,
Sunt de jure populi, quæ ſignificare videntur,
Reſpice jura Dei, mens tua cedat ei.
Reddit Apoſtolico Cæſar quæcumque rogavit,
Pax bona conficitur, ſublata Deo reparavit,
Jura ſuæ partis lætus uterque trahit.

Sed hæc poſtea ſub Calliſto papa, cætera, quæ ſubjicit de Romano concilio, ſuo loco dicenda erunt.

Inter omnes hujus temporis ſcriptores tantum ſacrilegium deteſtantes unus ille plane videndus Urſpergenſis abbas, qui nervis ſolutus profitenda libere veritatis, ob privatum erga Henricum imperatorem effectum, ſacrilegium adeo immane convertere nititur in pietatem, comparans eumdem Henricum patriarchæ Jacob, quod ſicut ille detinuit angelum, & non dimiſit, niſi benediceretur ab eo, ita iſte Paſchalem papam tenuerit, & detinuerit ſanctæ pieque, quouſque ab eo quam petebat benedictionem acceperit. Addit vero, quod dum adhuc Henricus Paſchalem apud ſe retineret, accepiſſe ab eo liberam facultatem ſepeliendi in eccleſia Henricum parentem ſuum, parentandique more catholico, cum ſacerdotes Germaniæ teſtati eſſent eum peccatorum ſuorum pœnitentem clauſiſſe diem extremum. Quo obtento, ut reverſus eſt idem imperator, ſumptuoſiſſimo funere eumdem patrem ſuum in eccleſia ſepelivit. Hæc ipſe, qui & addit Nec multo poſt Henricus imperatoria munificus liberalitate, tam ſpirituali papæ ſuo Paſchali, quam ſingulis ejus epiſcopis, cardinalibus, clericiſque majoribus ac minoribus, dona tot tanta & talia diſpertivit, ut abſentibus omnino memoratu incredibile ſit. *Quæ quidem magis ſcandalum auxerunt, & ut in* D *pontificem & cardinales linguarum jacula majori impetu jactarentur, & in eum acrius inveherentur adverſarii, effecerunt. Ita plane vulnere gravi in capite accepto, catholica ubique eccleſia languet. Tunc autem proxime junctæ capiti membra, dum acriori dolore punguntur, ad caput ipſum confricandum acrius convertuntur, ut patet concilio Hieroſolymitano & Viennenſi.*

G. C. Acta diei ſextæ ejuſdemque ultimi concilii hujus edita ſunt tum a VVillelmo Malmesburienſi, lib. v. tum a St. Baluzio V.Cl. ad librum vi. de concord. ſacerd. & imper. utrubique eadem: niſi quod adjecta ſub finem editionis Baluzianæ, cardinalium qui interfuerunt, nomina, quæ apud VVillelmum deſiderantur. Sed neutra in editione quidquam eſt, quod ſuperius repræſentatum non ſit: præter nomina eorum qui interfuerunt, quorum primas tantum litteras exhibebat E Vaticanum exemplar ad quod exacta eſt Baluziana editio. Nos ea, quantum fieri potuit, ex utraque illa editione, & ex Italia ſacra, integra reſtituimus. Addidimus etiam ad margines varias ex utroque codice lectiones, quæ alicujus eſſe momenti viſæ ſunt.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1112. n. 1. & ſeq.

Concilium Lateranenſe, quod revocavit privilegium a Paſchali II. Henrico Imperatori conceſſum, celebratum hoc anno 1112. non v. *Kalendas Aprilis*, ut per errorem Amanuenſium legitur in Actis hujus Concilii a Nicolao Aragonio editis, ſed decimo quinto

ANNO CHRISTI 1111.

Kalendas Aprilis, uti habent Urſpergenſis in Chron. & Simeon Dunelmenſis in Hiſt. de Geſt. Reg. Angl. Pa-ſchalis II. inquit Trithemius in Chron. co Hirſaugienſi, Clericorum ſuorum importunitate compulſus, Romæ apud S. Ioannem Lateranentem *in medio menſis Martii*, *Concilium* 125. *Epiſcoporum celebravit*, in quo Epiſcopi omnes, qui fuerunt præſentes, uno ore, unaque ſententia privilegium illud, quod Papa compulſus Imperatori tradiderat ſuper Inveſtitura Epiſcoporum, condemnaverunt. *Perlecta charta acclamatum eſt ab univerſo Concilio, Amen, Amen*, inquit Aragonius Cardinalis, qui ſubdit. *Hæc charta lecta eſt a Gerardo Engoliſmenſi, Leone Oſtienſi, Galone Legionenſi Epiſcopis, Roberto Card. tit. SS. XII. Apoſtolorum, & conſentiunt aliorum conſenſa*. Sed tam tomo X. Concil. quam apud Baronium n. 10. loco *Gelone*, vel *Galone Legionenſi* epiſc. legendum, *Galone Leonenſi*. Is enim Epiſcopus erat *Leonii* in Minori Britannia ſub Archiepiſcopatu Turonenſi, quod oppidum nunc vulgo vocatur *S. Paul. de Leon*. Obiter obſerva diem 18. Martii incidere hoc anno in feriam ſecundam, qua de more Conſilia inchoabantur.

Labbeus Tom. 2. Bibl. p. 249. recitat Hiſtoriam Pontificum & Comitum Engoliſmenſium ab Auctore Anonymo, qui vixit anno 1159. ſcriptam, in qua de Gerardo Ep. Engoliſmenſi c. 35. inquit: *Cum Romam tenderet audito quod Paſchalis Papa Concilium congregaſſet maximum diebus illis ad jubilæum tetendit* (ſed legendum cum alio exemplari correctiori, *maximis dieſis ad urbem tetendit*,) *in quam quamvis tacite venit, tamen reſidentes Epiſcopos cum D. Papa in Concilio invenit. Cauſa ſiquidem qua convenerant, talis fuit. Imperator ſiquidem Henricus Papam Paſchalem, Cardinales, & Nobiles Romanos ceperat. Hac occaſione Papa reliquit inveſtituras Imperatori, quæ fiebant per annulum & virgam, & ſuper ſacroſancta juravit propria-manu & Curia ejus Imperatorem ſe non excommunicare pro inveſtituris. Quia vero Papa rem illicitam fecerat deponere ſe a papatu promiſerat, & ad Pontianas Insulas habitu religioſo exulare diſponeras, ſi inveſtituras ſalvo ſacramento ad priſtinam libertatem &c. In qua re nullum remedium a toto Concilio inveniri poterat. Gerardus Epiſcopus requiſitus tandem hanc conſilium dedit, quod inveſtituræ revocari poterant ſalvo ſacramento* (a Paſchali ſcil. II. facto) *ita tamen quod Imperator dare Inveſtituras non excommunicaretur. Quod conſilium omne Concilium laudans dixit: Non tu locutus es, ſed Spiritus Sanctus in ore tuo. Placuit itaque papæ, & toti Concilio, quatenus Gerardus epiſcopus, per quem Deus Eccleſiæ ſuæ talis conſilium reſeraverat, cum quodam Cardinale Daviniaco, vel Duntiaco* (nomen illud corruptum) *ad Imperatorem dirigeretur, qui voluntatem Imperatoris conſuleret, quatenus Eccleſiæ Romanæ Inveſtituras exponeret* (forte reponeret) *alioquin haviſum conſilium revelaretur. Quod cum in præſentia Imperatoris ſupradictus Pontifex Gerardus mirabiliter peroraſſet, & a Cancellario Imperatoris, qui illius interpres erat, ſingula exponerentur, vehemens tumultus ortus eſt in Curia, ita quod Colonienſis Archiep. qui eum ſolemniter in hoſpitio ſuo ſuſceperat* (in Galliis namque diſcipulus Gerardi fuerat) *de vita illius dubitans dixit: Magiſter maximum ſcandalum generaſti in Curia noſtra. Indignans autem Gerardus reſpondit: Tibi ſit ſcandalum, mihi eſt Evangelium. Dedit tamen Gerardo Pontifici Imperator multa munera*. Addit Petrus Bleſenſis in Continuat. Ingulphi p. 128. ubi de hoc Concilio agit, Gerardum tunc fuiſſe in Aquitania Sedis Apoſtolicæ Legatum. Gerardi conſilium ſecutum eſt Concilium Lateranenſe, in quo Patres non Henricum Imp. ſed privilegium ab eo extortum excommunicarunt.

ANNO CHRISTI 1111.

AD CONCILIUM LATERANENSE II.

In quo conceſſum Henrico IV. Imperatori privilegium de inveſtituris abrogatur, Anno 1112. habitum.

ADDITIO.

Ex Suppl Manſito. II. Pag. 1771.

„ COncilii hujus Lateranenſis acta ab editis nonnihil diſcrepantia, maxime in ſubſcriptionibus, olim dum Paduæ agerem, offendi in MS. codice Burchardi ſæculi XII. „ quem ſervat celebris bibliot. S. Juſtinæ, quod „ cœnobium eſt inſigne Patrum ord. S. Benedicti. Cum vero P. D. Athanaſium Bibliothecarium ut mihi tranſcriberet rogaſſem, qua „ eſt humanitate & doctrina, benigne annuens „ Lucam ad me tranſmiſit apographum, quod „ cum eruditis ut hic communicarem plura ſuaſerunt. Quod ſcilicet hic acta concilii, non „ quidem ex excerptis cardinalis Aragonii, ex „ quibus dedit Labbeus, ſed ex ipſis tabulis traduntur. In his vero habes collecta ea omnia „ quæ ex actis concilii hujus accepta Urſpergenſis, & Malmesburienſis ſparſim tradiderunt. „ Inſuper ſubſcriptiones concilii dantur integriores & ſaniores, quam quæ repræſentantur ab „ aliis. Denique Paſchalis pontifex tenere ſe profitetur quatuor priora concilia, & *Concilium Antiochenum*. Quæ ſane lectio de concilio Antiocheno deeſt in codice Labbeano, quanquam „ in aliis nonnullis deprehendiſſe ſe Labbeus in „ adnotatione ad marginem teſtatur, & reipſa „ legitur in Urſpergenſi. Porro ex vetuſtate noſtri codicis, ipſi plane concilio æqualis, lectionis ejuſdem ſinceritas demonſtratur. Cur vero „ quatuor tantummodo œcumenica concilia pontifex commemorarit, facile divinaremus; uſurpat enim in hac profeſſione ſua verba S. Gregorii papæ I. qui ad patriarchas ſcribens profitetur. *Sicut ſancti Evangelii quatuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere & venerari me fateor*. Antiochenum concilium addit Paſchalis, quod eſſe Antiochenum dedicationis non „ dubito. Licet enim ab Arianis epiſcopis habitum illud conſtat, ejus tamen canones ab eccleſia catholica acceptos ſcimus, qua de re „ conſule Schelſtratem in opere de concilio Antiocheno. Cur vero illud poſt œcumenica concilia adjecerit pontifex non facile dixerim, „ niſi forte id ei venerit in mentem, quod ejus „ canones de electionibus epiſcoporum multa præſcriberent, de quibus electionibus tunc diſſidia „ agitabantur.

ACTA CONCILII ECCLESIÆ....

ANno ab Incarnatione Domini MCXII. indictione quinta, anno pontificatus D. PP. Paſchalis ſedis XIII. menſe Martii, XV. (*a*) calendas aprilis. Celebratum eſt concilium Romæ Lateranis in baſilica Conſtantiniana. In quo cum D. PP. Paſchalis præſediſſet cum archiepiſcopis, & epiſcopis, & cardinalibus, & abbatibus, & varia multitudo clericorum & laicorum (*b*) ultima die concilii facta coram omnibus profeſſione catholicæ fidei, ne quis de fide ipſius dubitaret, dixit: *Amplector omnem divinam ſcripturam, ſcilicet veteris, & novi teſtamenti, legem a Moyſe ſcriptam, & a ſanctis prophetis. Amplector IV. evan-*

(*a*) In editis V. ſed melius noſter codex, cum dies XV. Kal. apr. in feriam ſecundam tunc inciderit.
(*b*) Multa hic omiſſa ſunt, ex editis ſupplenda.

ANNO CHRISTI 1112.

evangelia, VII. canonicas epiſtolas, Epiſtolas gloriosi doctoris beati Pauli Apoſtoli, ſanctos canones apoſtolorum, IV. univerſalia concilia ſicut IV. Evangelia, Nicænum, Epheſinum, Conſtantinopolitanum, Chalcedonenſe, & Antiochenum concilium, & decreta ſanctorum Patrum, Romanorum Pontificum, & præcipue decreta domni mei Gregorii & beatæ memoriæ PP. Urbani. Quæ ipſi laudaverunt laudo, quæ ipſi tenuerunt teneo, quæ confirmaverunt, confirmo, quæ damnaverunt damno, quæ repulerunt repello, quæ interdixerunt interdico, quæ prohibuerunt prohibeo, in omnibus & per omnia, & in his ſemper perſeverabo.

Quibus expletis (*a*) ſurrexit pro omnibus Girardus Engoliſmenſis epiſcopus legatus in Aquitania, & communi aſſenſu domini papæ Paſchalis, totiuſque concilii coram omnibus legit hanc ſcripturam. *Privilegium illud, quod non eſt privilegium, ſed vere debet dici prævilegium pro liberatione captivorum & Eccleſiæ a domno P. Paſchali per violentiam Henrici regis extortum, nos omnes in hoc ſancto concilio cum domno PP. congregati canonica cenſura & eccleſiaſtica auctoritate judicio Sancti Spiritus damnamus, & irritum eſſe judicamus, atque omnino caſſamus, & ne quid auctoritatis & efficacitatis habeat penitus excommunicamus; & hoc ideo damnatum eſt, quia in eo privilegio continetur quod electus canonice a clero & populo ..... (b) ..... Quod eſt contra Spiritum Sanctum & canonicam inſtitutionem.* Peracta vero hac charta acclamatum eſt ab univerſo populo. Amen, amen, fiat, fiat. Archiepiſcopi cum ſuis ſuffraganeis interfuerunt, hii ſunt. Patriarcha Veneticus, Senenſis (*c*), Capuanus, Landulphus Beneventanus, Amalfitanus, Regitanus, Hydruntinus, Brunduinus, Caopſanus, Girondinus, & Græci Ronſanenſis archiepiſcopi ſanctæ Severinæ. Epiſcopi vero, Cencius Sabinenſis, Petrus Portuenſis, Leo Hoſtienſis, Cono Prænestinus, Gyrardus Engoliſmenſis, Gualo Leonenſis legatus pro Bituricenſi, & Vjennenſi archiepiſcopis, Rogerius Vulturnenſis, Gualfredus Senenſis, Rolandus Papulonienſis, Gregorius Teracinenſis, Gilgelnus Siracuſanus legatus pro omnibus Siculis. Gilgelmus Trojanus, (*d*) & alii fere C. epiſcopi, Brnno Signius, & Johannes Tuſculanus epiſcopi (*e*) cum eſſent Romæ, illa die concilio non interfuerunt. Qui poſtea lecta dapnatione privilegii conſenſerunt, & laudaverunt. Cardinales vero, Bonifacius tit. S. Marci, Robertus tit. S. Euſebii, Romanus tit. S. Priſcæ. Gregorius tit. SS. Apoſtolorum, Benedictus tit. S. Petri ad vincula, Anaſtaſius (*f*) tit. S. Clementis, Riſo, (*g*) tit. S. Laurentii in Damaſo, Johannes tit. S. Ceciliæ, Divizo (*h*) tit. S. Martini, Thebaldus (*i*) tit. S. Johannis & Pauli. Gregorius (*k*) tit. S. Griſogoni. Raginerius tit. S. Petri & Marcellini, Vitalis tit. Sanctæ Balbinæ (*l*), Petrus tit. (*m*) S. Sixti, & Albericus S. Savinæ Cardinales cum eſſent Romæ illa die concilio non interfuerunt. Poſtea lecta dapnatione nefandi privilegii conſenſerunt, & laudaverunt. Diaconi vero abbas Sublacenſis, Joannes Guitanus, abbas S. Andreæ, Leo, Gregorius, Aldo, Teobaldus, Roſcemannus (*n*) omnes in dapnatione prædicti privilegii conſenſerunt cum abbatibus innumerabili multitudine tam clericorum, quam laicorum. Hæc charta dictata eſt a Gyrardo Engoliſmenſi, Leone Oſtienſi, Gregorio Teracinenſi, Gualone Leonenſi epiſcopis a Roberto cardinali tit. S. Euſebii, Gregorio tit. SS. Apoſtolorum cum communi aliorum conſilio

ANNO CHRISTI 1112.

REMENSE CONCILIUM.

In quo cauſa capellarum quarumdam inter monachos S. Vedaſti & canonicos Atrebatenſes agitata eſt,

A Radulfo Remenſi archiepiſcopo circa annum 1112. celebratum.

Ibid. pag. 370

QUanquam de anno, cui concilium iſtud convenit, nihil certi affirmare auſim, vix tamen procul ab anno 1112. arbitror removendum. Eo enim delata eſt lis inter canonicos Atrebatenſis eccleſiæ, & monachos Sancti Vedaſti longa contentione agitata, quam ad Kal. uſque novembris patres comperendinarunt. Tum ad ſedem apoſtolicam a Monachis appellatum, & quidem ſequenti anno quantum aſſequor ex conjectura literarum Paſchalis, quæ Laterani VI. kal. aprilis datæ ſunt. Non comparentibus canonicis, poſt variam literarum ultro citroque miſſitationem, tandem pro monachis, certa tamen addita limitatione, deciſum eſt; cui judicio, quod forte canonici reclamarint, inſiſti juſſit Paſchalis literis ſuis die XV. kal. januarii indict. VII. ideſt exeunte anno 1113. Tota hæc hiſtoriæ ſeries ad annum 1112. Remenſe illud concilium deducit. In eo vero auditi ſunt monachi pro jure in capellas quaſdam contra canonicos reclamantes. Qua de cauſa ad eoſdem patres literas ſtatim ſubjiciendas Lambertus Atrebatenſis epiſcopus miſit. Litera vero illæ cum ſuperioribus omnibus, quarum memini, ex codice epiſtolarum ejuſdem Lamberti in miſcellan. Baluzii to. V. pag. 359. acceptæ ſunt.

LAMBERTI ATREBATENSIS EPISTOLA

Ad patres concilii Remenſis.

REverendo patri & Domino Radulfo Dei miſeratione Remorum archiepiſcopo, omnibuſque honorandis epiſcopis & abbatibus Remis in nomine Jeſu congregatis, Lambertus ſanctæ Atrebatenſis eccleſiæ qualiſcumque miniſter, diſciplinam & ſapientiam in Spiritu Sancto.

Quoniam complacuit vobis, reverende pater, pro querela canonicorum noſtrorum & domni Henrici ſancti Vedaſti abbatis, & monachorum nobis mandare, ut invitatio abbatis uſque in Kalendas novembris differretur; ſicut mandaſtis factum eſt, & ex utraque parte collaudatum. Bene valete, Reverende pater, & honorabiles epiſco-

(*a*) hic variat nonnihil ab editis, ſed eſt in Urſpergenſi. (*b*) Edita ſupplent hanc lacunam ita. *A nemine conſecretur, niſi prius a rege inveſtiatur.* (*c*) Edita *Senuts Capuanus.* (*d*) Edita *male Vorrianus.* (*e*) Deſunt hæc in editis, ſupplentur a Malmesburienſi, ſed pro *Brunone Siguino* male habet *Severinus.* (*f*) In editis male R. (*g*) In editis male R. quod male reddit Labbeus *Boſo.* (*h*) In editis B. (*i*) Deeſt in editis (*k*) In editis F. (*l*) In editis *S. Sixti.* (*m*) Deſunt hæc in editis. (*n*) Edita *Roſmanus.*

ANNO CHRISTI 1111.

scopi Domini mei cum omnibus in concilio congregatis, & orare pro me peccatore, & instanter elaborare, ut ecclesiis nostris non illam quam mundus dare potest, sed illam quæ exsuperat omnem sensum, videlicet Angelorum & hominum, Deo miserante, & Spiritu Sancto cooperante, pacem per vos nos gaudeamus consecutos.

ANNO CHRISTI 1111.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM

Quo decisa lis est inter episcopum Nazarenum & abbatem montis Thabor a Gibilino A. S. L.

Anno 1112. Celebratum.

Ibid. p. 111.

CONcilium quoddam Hierosolymitanum ex charta, quam mox proferam, acceptum dedit in codice Melitensi vir doctissimus P. Sebastianus Pauli, quem instituti, & studiorum meorum socium me olim habuisse glorior. Antequam vero diploma illud proferam, animadvertere juvat Gibilinum illum, qui concilio præsedit, ipsum esse archiepiscopum Arelatensem, qui per hos annos Hierosolymam missus priorem episcopatum cum Hierosolymitano commutavit. Mirari tamen subit, cur in hoc documento non patriarcham se, sed episcopum tantummodo appellet: quod forte ab illo humilis & demissi animi gratia factum accipiendum est. Neque enim eam admitterem conjecturam, quam vir doctissimus codicis illius editor, proponit, Gibilinum Arelatensem alium plane esse a Gibilino Hierosolymitano Patriarcha, nam unum eumdemque demonstrant literæ Paschalis n. XV. a Labbeo prolatæ, quibus jubentur Arelatenses alium sibi episcopum eligere, cum priorem illum suum antistitem Gibilinum Hierosolymitani sibi patriarcham postularint.

INSTRUMENTUM CONCORDIÆ

Inter Episcopum Nazarenum & Abbatem Montis Thabor

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Ego Gibilinus episcopus ad Orientales ecclesias ab apostolica sede directus, Dei inspirante clementia ipsas ordinare, & in meliorem statum erigere desiderans, quæ jamdiu in eis ordinata fuerant reformare disposui consilio episcoporum, abbatum, & Arnulfi Hierosolymitani archidiaconi, assensuque & petitione domini gloriosissimi regis Balduini, Procerumque suorum. Dissensionem, quæ inter ecclesias longo tempore manserat pace interposita mitigavi. Inter cætera igitur Dei beneficia, quæ nobis honeste agenda misericorditer concessit, contentionem quæ inter episcopum de Nazareth & abbatem de monte Thabor de dignitatibus ecclesiarum suarum orta fuerat, utrisque partibus assentientibus sedavi, ea scilicet constitutione, ut ordinationem abbatis & monachorum, consecrationemque majoris ecclesiæ locus de monte Thabor ab Hierosolymitano patriarcha in sempiternum absque ulla contradictione susciperet. Cætera vero, quæ ad jus episcopi pertinent, a prædicto episcopo de Nazareth, chrisma videlicet & oleum, & parochialem vicarium semper habebunt. Tertiam præterea partem totius decimæ Tiberiadis, & ad ipsam pertinentium, tam de militia, quam de terræ cultura, & nutrimento pecorum a prælibato episcopo ecclesiam de monte Thabor in perpetuum possidere, atque ad victum Monachorum illic Deo servientium statuimus; episcopis, & clericis omnibus in communi concilio residentibus, hoc ipsum laudantibus glorioso rege B. & optimatibus ejus cunctis unanimiter assentientibus. Hoc autem ita factum est, ut si fratres sæpe dicti loci de decima peregrinorum militum, qui nondum terræ possessiones habuerunt, habere contigerit, duæ partes erunt episcopi, tertia fratrum denominati loci. Si quis itaque hujus nostræ confirmationis paginam violare, & ad nihilum redigere temptaverit, a totius christianitatis consortio segregatus maneat, usquequo ad satisfactionem & emendationem veniat. Qui vero observaverint, sit eis pax perpetua, & salus continua in sæcula. Amen. Factum est hoc anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo duodecimo. Indictione quinta, regni vero glorioſi regis B. anno XI.

Signum G. episcopi A. S. L.
Signum D. regis Balduini.
Signum Arnulfi archidiaconi.
Signum Ebremari Cæsarienſis archiepiscopi.
Signum Rogerii Ramathensis episcopi.
Signum Bernardi Nazareni episcopi.
Signum Balduini electi Baruti.

CONCILIUM USNEACHENSE IN HIBERNIA.

Anno 1112. celebratum.

Ibid. p. 111. Ex Wareo de præsul. Hiber. pag. 11. apud Villam. coll. Britan. tom. I. p. 119.

ANno MCXII. vel (secundum annales Ultonienses IV.) synodus habita est in loco dicto Fiad-mac-Aenguſa (aliis Usneach) cui interfuerunt Cellachus Comorbanus Patricii, & Maelmurrius O Dunam, archisenior Hiberniæ (forte idem qui in annalibus Conatiensibus dictus est Mirelus O Dunan, archiepis. Casseliensis) una cum L. episcopis CCC. presbyteris, & 3000. ordinis ecclesiastici, ad regulas vitæ & morum clero & populo præscribendas. Eidem porro synodo interfuisse dicitur Moriertachus O Brien, rex Hiberniæ, cum proceribus Leghmoæ, sive partis australis Hiberniæ. Meminit ad eundem annum concilii magni episcoporum, & omnium magnatum Hiberniæ Henricus Marleburgensis, vicarius de Balliscadan in diœcesi Dublinensi, sed perperam a Mauritio Mac Longhlin, rege Hiberniæ, convocatum asserit. Siquidem Mauritius ille regnum non iniit ante annum MCLVII.

EN-

ANNO CHRISTI 1112.

ENGOLISMEMSIS & VASATENSIS SYNODI.

A Gerardo forte Engoliſmenſi habitæ, Anno circiter 1112.

Ex Matteo Veter. Mon. to VII. p. 68. ex chartis Sylvæ Majoris Bertrandi de Baſſada.

PRæcipimus ſcribi quod notitiæ omnium volumus commendare, videlicet quod ego *B.* Vaſatenſis epiſcopus dedi eccleſiam Sancti Stephani de *Rus* juſte & canonice, remota omni querimonia, abbati, & fratribus ſanctæ Mariæ de Silva-majore. Huic tam canonico dono Blavimetenſes monachi injuſte conabantur obſiſtere, mendaciter aſtruentes, me ſibi ſupradictam eccleſiam contuliſſe. Verum ego mendacibus eorum verbis irritatus indixi eis inducias, & diem reſpondendi in capite jejuniorum Vaſatis, ſi quid juſtitiæ viderentur habere. Iterum invitavi eos Engoliſmæ, ut de hoc, ſicut de cæteris negotiis, ibi tractaretur. Ipſi vero nec Vaſatim voluerunt venire, nec in concilio Engoliſmæ, cum adeſſent reſpondere. ſed me neſciente, ante finem concilii diſceſſere. Ad ultimum invitavi eos Vaſatis ad ſynodum, ut ibi eſſent parati agere, ſeu reſpondere ſuper hoc negotio. Affuit quidem unus ex illis, juſſu aliorum, qui cum agere, vel reſpondere nollet, me neſciente, ſubterfugit. Nos vero juſtitiæ zelo ſuccenſi, ex auctoritate B. Petri apoſtolorum principis, & noſtra prohibemus, ne ulterius præſumant inquietare fratres Sylvæ-majoris ſuper hanc eccleſiam. Quod ſi fecerint, a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ cum complicibus ſuis arceantur.

CONCILIUM AQUENSE

Anno MCXII. celebratum. Ex MS. Illuſtriſſimi Epiſcopi Dienſis.

Ex Martene Theſ. Anecd. tom. I. p. 199.

I.

ANno ab Incarnatione Domini MCXII. præſidente domno Petro archiepiſcopo Aquenſi, una cum Leodegario Aptenſi, Geraldo Siſtaricenſi, Fulcone præpoſito, Hugone archidiacono, Petro & Giraldo archipresbyteris, præſentibus fratribus presbyteris monachis totius archiepiſcopatus, celebrata eſt ſynodus Aquis in Eccleſia B. Mariæ, in qua communi conſilio, ſequendo regulas SS. Patrum, definitum ac conſtitutum eſt, quatenus omnium redituum eccleſiarum totius archiepiſcopatus omnibus annis Aquenſis Eccleſia recipiat eam quartam partem quæ ad proprium jus archiepiſcopi jure canonico pertinet.

II.

Statutum eſt & judicatum eſt, ut nullus Clericus alterius epiſcopatus ordinatus vel ordinandus aliquibus ordinibus in Eccleſia Aquenſi recipiatur abſque litteris ſui proprii epiſcopi, ſicut in canone continetur. Hanc conſtitutionem quamvis ad omnium eccleſiarum, ſecundum Canonum decreta, jura pertineat; tamen domnus archiepiſcopus conſilio præfatorum futuris temporibus inviolabiliter tenendam corroboravit: quatenus aliquis archiepiſcopus poſt eum cum aliqua perſona hanc conſtitutionem ab Aquenſi Eccleſia (non) divellat: quod ſi faceret officii ſui periculum pertimeſcat.

III.

Si quis vero in ſolvendo quarta parte magis inobediens extiterit; poſt tertiam admonitionem officio ſuſpendatur. Si vero poſt XL. dies in contumacia permanſerit, ut raptor & ſacrilegus ab omni ordine deponatur. Eccleſiæ etiam in quibus hæc injuria facta fuerit, divinis careant officiis.

CONCILIUM VIENNENSE,

Quo Henricus imperator quintus ob extortas inveſtituras excommunicatus eſt anno domini MCXII. ſub Paſchali papa II.

GUido archiepiſcopus Viennenſis, qui fuit poſtea Calliſtus papa, modo autem legatus apoſtolicæ ſedis, Viennæ hoc anno contra iſthæc ab Henrico ſcelera perpetrata concilium celebravit decimo ſeptimo Kalendas Octobris: cui inter alios epiſcopos interfuit, immo & præfuit pro legato, quod impeditioris eſſet linguæ, ſanctus Godefredus epiſcopus Ambianenſis, ut teſtatur ejus temporis ſcriptor Nicolaus in vita ipſius. Sed & interfuit huic concilio Viennenſi ſanctus Hugo epiſcopus Gratianopolitanus, inquit Guido abbas Carthuſiæ in vita ipſius, qui præcunctis, ut Henricus, qui ſic enormiter in Paſchalem papam peccaſſet, excommunicaretur, in eodem Viennenſi concilio effecit. *Porro ibidem iſta decreta ſcripta eſſe reperiuntur.*

Inveſtituram epiſcopatuum & abbatiarum, & omnium eccleſiaſticarum rerum de manu laica, ſanctæ Romanæ eccleſiæ autoritatem ſequentes, hæreſim eſſe judicamus.

Scriptum illud ſeu privilegium, quod a domno Paſchali papa violenter Henricus rex de inveſtituris, de anathemate in perſona ſua, non ſponte extorſit. in virtute ſancti Spiritus damnamus, atque irritum eſſe, & nullius beatæ memoriæ judicamus fieri.

Henricum Teutonicorum regem, qui ſimu-

ANNO CHRISTI 1111.

simulata pace Romam veniens, post data sacramenta domno papæ Paschali, vitæ, membrorum, malæ captionis, refutationis investiturarum, eumdem domnum papam in sede apostolica ante corpus beati Petri, post osculationem pedis, oris, & faciei, proditione, perjurio, & sacrilegio, velut alter Judas, cum cardinalibus, & episcopis, & archiepiscopis, & multis Romanorum nobilibus tradidit, cepit, & raptum in castra insignibus apostolicis exuit, & indigne atque inhoneste irrisum tractavit, & ab eo nefandissimum & detestabile scriptum violenter extorsit, excommunicamus, anathematizamus, & a gremio sanctæ matris ecclesiæ sequestramus, donec, his omnibus abrenuntiatis, plenam satisfactionem ecclesiæ exhibeat.

Hactenus decreta concilii Viennensis, quæ archiepiscopus legatus Romam confirmanda misit, his tunc ad eumdem Paschalem pontificem litteris synodalibus datis:

Domno sancto & dulcissimo patri Paschali Guido Viennensis archiepiscopus, & apostolicæ sedis legatus, & cæteri omnes episcopi & abbates qui Viennensi adfuimus concilio, debitam subjectionem & obedientiam.

SAnctæ paternitatis vestræ mandata sequentes, apud Viennam convenimus; ibique, cooperante gratia Spiritus sancti, de investituris, de captione vestra & vestrorum, de perjuriis regiis, de pessimo illo pacto & privilegio quod a vestra majestate violenter extorsit, tractare diligenter curavimus. Adfuerunt legati regis, litteras bullatas, quasi de parte vestra ad eum missas, audacter prætendentes; in quibus erga eum vester bonus affectus pacis & concordiæ & perfectæ amicitiæ significabatur. Quas nimirum post concilium, quod in præterita ultima quadragesima Romæ celebrastis, se recepisse, & sibi missas, idem rex testabatur. Cumque super his multa nobis incuteretur admiratio, memores tamen litterarum illarum, quas humilitati nostræ; illarum etiam, quas Gerardo Engolismensi episcopo & vestræ sedis legato de bona justitiæ perseverantia miseratis, totius sanctæ ecclesiæ & nostræ fidei ruinam evitare cupientes, ad Dei honorem & vestrum animati, canonicam viam aggressi sumus.

Igitur dictante sancto Spiritu investituram omnem rei ecclesiasticæ de manu laica hæresim esse judicavimus.

Scriptum illud, quod rex a vestra simplicitate extorsit, damnavimus.

In ipsum etiam regem nominatim & solemniter & unanimiter sententiam anathematis injecimus. Et nunc, domne pater, vestram, sicut dignum est, majestatem suppliciter exoramus, ut quod pro sanctæ ecclesiæ fidei robore, pro Dei & vestro honore fecimus, auctoritate apostolica solemniter confirmetis. Cujus confirmationis argumentum per apertas nobis litteras significare dignemini; quas etiam, ut gaudium nostrum sit plenum, alter alteri destinare possimus. Et quoniam principum terræ pars maxima, & universi fere populi multitudo, in hac re nobiscum sentit: in remissionem peccatorum suorum omnibus injungatis; ut, si necesse fuerit, auxilium nobis & patriæ unanimiter ferant.

ANNO CHRISTI 1113.

Illud etiam cum debita reverentia vestræ suggerimus pietati, quod si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis; si deinceps ab ipsius crudelissimi tyranni, & nuntiorum ejus, litteris, locutione, muneribus abstinueritis, unanimiter nos, sicut decet, habebitis filios & fideles. Si vero, quod minime credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & nostræ paternitatis assertiones prædictas roborare nolueritis: propitius sit nobis Deus, quia nos a vestra subjectione & obedientia repelletis. Valete.

Istis hæc in codice subjecta leguntur:

Anno ab incarnatione domini millesimo centesimo duodecimo, indictione quinta, decimo septimo Kalendas Octobris, concilium hoc Viennense celebratum est.

Quod autem ad confirmationem spectat, Paschalis papa confirmare distulit; vixque impulsu Cononis Prænestini episcopi cardinalis post annos quatuor, nempe redemptoris anno millesimo centesimo decimo sexto, in Lateranensi concilio confirmavit omnia quæ per legatos gesta essent, nominatim vero per eumdem archiepiscopum Viennensem, ut suo loco patebit.

G. C. Non viderat Binius Paschalis papæ ad Guidonem rescriptum, quo hujus concilii decreta confirmat. En ejus exemplum, ut a Jac. Sirmondo nostro ex codice S. Petri Catalaunensis descriptum est.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Guidoni Viennensi archiepiscopo, sedis apostolicæ Vicario, & cæteris archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, seu Domini sacerdotibus, Viennæ congregatis, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm alicujus morbi detentione caput afficitur, membris omnibus communiter ac summopere laborandum est, ut ab eo penitus expellatur. Fratrum siquidem relatione comperimus, vos in unum convenisse, ac per Dei gratiam Viennæ concilium celebrasse. In quo nimirum de augenda religione, de dispositione ecclesiastica, seu ecclesiasticarum rerum, & de correctione pravorum hominum adversus sanctam ecclesiam insurgentium disseruistis. Unde Deo gratias referimus, & quæ statuta sunt ibi rata suscipimus & confirmamus, & cooperante Domino Deo illibata permanere censemus. Dilectionem supradicti hortamur episcopi, ut studiose secundum Deum legationem sibi commissam impleat. Data Laterani XIII. Kal. Novembris.

AD

ANNO CHRISTI 1112

AD VIENNENSEM SYNODUM

Qua anathema in Henricum IV. imperatorem dictum eſt, Anno 1112. celebratum

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. T. II pag. 305.

SYnodi hujus ſubſcriptiones e MS. codice Atrebatenſi erutas vulgavit Martenius, quæ cum deſiderentur in actis concilii a Labbeo vulgatis, opportune hic a me ſupplendæ ſunt, poſtquam inſigne quoddam ſphalma quod in indice conciliorum præfixo to. XII. editionis Veneto-Labbeanæ emendaverim. Ita enim ibi: *Vienenſe in Germania concilium*. Mendoſe utique, nam Guido archiepiſcopus, qui concilio præfuit, Viennæ in Gallia, non vero in Germania præerat. Nec Vienna Germaniæ in archiepiſcopatum per illa adhuc tempora erecta erat. Adde ſubſcriptiones epiſcoporum, qui Galliæ omnes ſunt & Viennenſis in Gallia provinciæ.

CONCILII VIENNENSIS

SUBSCRIPTIONES.

Ex Martene Vet. mon. t. VII. col. 67.

EGo Guido Viennenſis archiepiſcopus & S. R. E. legatus.

Benedictus Ebredunenſis archiepiſcopus ſubſcripſit. Et ſubſcripſerunt.

Galo Leonenſis epiſcopus.
Godefridus Ambianenſis epiſcopus.
Aimericus Arvernorum epiſcopus.
Hugo Gratianopolitanus epiſcopus.
Gualterus Magalonenſis epiſcopus.
Berengarius Frandienſis (a) epiſcopus.
Augerius Regenſis epiſcopus.
Leodegarius Vivarienſis epiſcopus
Pontius Tricaſtrinus epiſcopus.
Petrus Senecenſis epiſcopus.
Berengarius Auraſicenſis epiſcopus
Leodegarius Antenſis (b) epiſcopus.
Geraldus Iſiſtaricenſis (c) epiſcopus.
Mainfridus Antinopolitanus epiſcopus.
Antiminus Tolonenſis epiſcopus.
Leodegarius Vapincenſis epiſcopus.
Raimundus Maſſilienſis epiſcopus
Boſo S. Romanæ Eccleſiæ cardinalis diaconus ſubſcripſi.

CONCILIUM ANSANUM,

De fide, deque laicorum inveſtituris celebratum anno Chriſti MCXII. a Joanne archiepiſcopo Lugdunenſi.

G. C. *De hoc concilio id unum ſcimus: indictum fuiſſe, & ad illud convocatos provinciæ Senonenſis epiſcopos parere vocanti Lugdunenſi archiepiſcopo recuſaſſe. Quo probibitum Lugdunenſem non puto, quin illud cum ſuffraganeis ſuis celebraret. Quibus autem de cauſis ire noluerint Senonenſes, mox leges in eorum epiſtola: quam merito ſynodicam dicamus: cum de ſententiis epiſcoporum illius provinciæ ſcripta ſit. Cui & Joannis archiepiſcopi Lugdunenſis reſponſum ſubjicium. Hæc duo nobis monumenta, quæ ſynodum illam ſpectant, ſuperſunt. Annum hujus conſilii deſigno MCXII. nempe poſt conceſſas a Paſchali papa inveſtituras Henrico V. Imperatori: & ſcriptas deinde quoquo terrarum litteras, quibus ſignificabat id ſe coactum feciſſe, & factum dolere. Quarum litterarum ſit mentio in Senonenſium epiſtola. Idem argumentum hujus & Viennenſis concilii: idem tempus.*

Epiſcoporum provinciæ Senonenſis epiſtola ſynodica ad Joannem archiepiſcopum Lugdunenſem.

Joanni Dei gratia Lugdunenſis primæ ſedis archiepiſcopo, Daimbertus eadem gratia Senonenſium archiepiſcopus, Ivo Carnotenſis epiſcopus, Walo Pariſienſis epiſcopus, Joannes Aurelianenſis epiſcopus, cum cæteris coepiſcopis Senonenſis provinciæ, inſtitutam a patribus reverentiam.

Ex Epiſtola 236. Ivonis Carnotenſis.

JUre primatus veſtri invitaſtis nos ad concilium apud Anſam celebrandum, in quo tractare diſpoſuiſtis de fide & de inveſtituris laicorum: ad quod venire minime contemnimus, ſed terminos quos poſuerunt patres noſtri, terminos antiquos, tranſgredi formidamus. Nuſquam enim reverenda patrum ſanxit autoritas, nuſquam hoc ſervare conſuevit antiquitas, ut primæ ſedis epiſcopus epiſcopos extra provinciam propriam poſitos invitaret ad concilium: niſi hoc aut apoſtolica ſedes imperaret, aut una de provincialibus eccleſiis pro cauſis quas intra provinciam terminare non poterat, primæ ſedis audientiam appellaret. Quod non de corde noſtro prophetamus, ſed apoſtolica autoritate muniti, irrefragabilibus ſententiis approbamus. Unde ſcribit papa Nicolaus in hæc verba Radulpho Aquitaniarum primati, ultra jus primatis aliqua ſibi uſurpanti. „ Conqueſtus eſt apoſtolatui noſtro frater noſter Sigebodus archiepiſcopus Narbonenſis, quod clericos ſuos eo invito ad judicium „ venire compellas, & de rebus ad eccleſiam „ ſuam pertinentibus eo inconſulto quaſi jure „ patriarchatus tui diſponas: cum hoc nec antiquitas, cui patres ſanxere reverentiam, habeat: & autoritas ſanctorum & canonum penitus interdicat: niſi forte pro cauſis quæ apud „ ſe terminari non poſſunt, ad te, quaſi ad patriarcham ſuum provocaverint; vel, ſi epiſcopus ſuus deceſſerit, res eccleſiæ ſuæ judicio „ tuo diſpenſare voluerint. Primates enim vel „ patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris „ epiſcopis, niſi quantum ſacri canones concedunt,

(a) *Forojulienſis*, qui præfuit ab an. 1094. ad 1131. MART. (b) *Aptenſis* Nam præerat tum eccleſiæ Aptenſi Leodegarius, ſeu Laugerius MART. (c) *Siſtaricenſis*. MART.

ANNO CHRISTI

„ dunt, & priſca conſuetudo illis antiquitus A
„ contulit: diſtinimus: ita ut ſecundum Nicænas
„ regulas ſua privilegia ſerventur eccleſiis. Huic
ſententiæ concordant Clemens & Anacletus, qui
poſt apoſtolos ordinaverunt in quibus civitatibus
eſſent primæ ſedes, in quibus metropolitanæ:
ſtatuentes ita demum judicium epiſcoporum ad
primates eſſe referendum, ſi ad eorum audien-
tiam fuerit appellatum. His autoritatibus muni-
ti, nolumus eccleſiis noſtris inauditam novita-
tem inducere, vel jura earum antiquitus inſtitu-
ta permutare.

Præterea, quia in hoc concilio de inveſtituris
laicorum, quas quidam inter hæreſes comput-
tant, tractare diſponitis, potius pudenda patris
veſtri nudabitis; quæ publicanda non eſſent in B
Geth, nec in compitis Aſcalonis, deridenda ex-
ponetis; quam poſt deorſum ea velando benedi-
ctionem paternam vobis acquiratis, Quod enim
propter vitandam populi ſtragem paterne in ſe
admiſit ſummus pontifex: coegit neceſſitas, non
approbavit voluntas. Quod inde conſtat, quia
poſtquam evaſit periculum, ſicut ipſe quibuſdam
noſtrum ſcripſit, quod juſſerat, juſſit: quod
prohibuerat, prohibuit: quamvis quibuſdam ne-
fandis urgente periculo quædam nefanda ſcripta
permiſerit. Sic Petrus trinam negationem trina
confeſſione purgavit, & apoſtolus manſit. Sic
Marcellinus papa deceptus a profanis coram fa-
no thurificavit: & tamen a fratribus minime ju-
dicatus, poſt paucos dies martyrio coronari pro- C
meruit. Sic Aaron in eremo, moram faciente
Moyſe in monte, propter importabilem populi
ſeditionem vitulum fuſilem fieri permiſit, quem
populus inſipiens adoravit: cum tamen non eſſet
ſeductus a populo, ut Deum eſſe crederet, vel
Divinæ culturæ reverentiam ei exhiberet. Me-
ruit tamen veniam tantus exceſſus, & Domino
jubente per manum Moyſi ad ſummum ſacerdo-
tium eſt ſublimatus. Sic Moyſes ipſe qui cum
domino loquebatur ſicut ad amicum amicus,
Deum tamen offendit, cum propter murmur po-
puli dicentis: *Nunquid poterit nobis ejicere aquam
de petra hac?* dubitare coactus eſt, & aquam
cum diſceptatione a Domino poſtulare. Sic do-
ctor gentium qui in ſynagogis publice clamabat: D
Circumciſio nihil eſt: &, *Chriſtus nihil vobis pro-
derit, ſi circumcidamini*: propter ſcandalum Ju-
dæorum circumcidi permiſit Timotheum, ut hac
condeſcenſione Judæos lucrifaceret. Hæc infir-
ma probabili neceſſitate vel provida diſpenſatio-
ne paſſi ſunt ſummi & ſancti viri, Deo bene
utente malis noſtris: ut per hoc doceret eos,
ſe ipſos agnoſcere, quatinus diſcerent infirma
ſua ſibi aſcribere, & bona ſibi collata ad Dei
gratiam referre. Nec ad hoc iſta ſcripta ſunt,
ut in exemplum vivendi ducantur, ſed ut ex la-
pſu majorum diſcant timere minores, ne ſimiles
lapſus incurrant; & ſi forte ceciderint, ſumma
celeritate reſurgant.

Quod ſi papa adhuc in Teutonicorum regem E
debitam ſeveritatem non exercet: credimus quia
conſulte differt ſecundum quorumdam doctorum
judicia, qui conſulunt quædam admittenda pe-
ricula, ut poſſint vitari majora. Unde dicit
Auguſtinus in tertio libro contra Parmenianum
Donatiſtam: „ Hoc ſanitas obſervat eccleſiæ,
„ ut cum quiſque fratrum, id eſt Chriſtianorum,
„ inrus in eccleſiæ ſocietate conſtitutorum, in
„ aliquo tali peccato fuerit deprehenſus, ut ana-
„ themate dignus habeatur, fiat hoc ubi pericu-
„ lum ſchiſmatis nullum eſt: atque id cum ea
„ dilectione fiat, de qua ipſe Apoſtolus alibi
„ præcipit dicens: *Ut inimicum eum non exiſti-
metis, ſed corripite ut fratrem*. Ubi ſatis oſten-
„ dit, quod cum metus iſte non ſubeſt, ſed
„ omnino de frumentorum certa ſtabilitate cer-
„ ta ſecuritas manet, id eſt, quando ita cujuſ-
„ que crimen notum eſt, & omnibus execrabi-
„ le apparet, ut vel nullos prorſus, vel non ta-
„ les habeat defenſores per quos poſſit ſchiſma
„ contingere, non dormiat ſeveritas diſciplinæ.
„ In qua tanto eſt efficacior emendatio pravi-
„ tatis, quanto diligentior conſervatio carita-
„ tis. Tunc autem hoc ſine labe pacis & uni-
„ tatis, & ſine læſione frumentorum fieri po-
„ teſt, cum congregationis eccleſiæ multitudo,
„ ab eo crimine quod anathematizatur, aliena
„ eſt. Nec enim eſſe poteſt ſalubris a multis
„ correptio, niſi cum ille corripitur qui non ha-
„ bet ſociam multitudinem. Cum vero idem
„ morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bo-
„ nis reſtat, quam dolor & gemitus: ut per il-
„ lud ſignum quod Ezechieli ſancto revelatum
„ eſt, illæſi evadere ab illorum vaſtatione me-
„ reantur. Si quis enim frater in aliquo cate-
„ ris diſſimili crimine nominatur, & revera ſi
„ contagio peccandi multitudinem invaſerit: Di-
„ vinæ diſciplinæ ſevera miſericordia neceſſaria
„ eſt. Nam conſilia ſeparationis, & inania ſunt,
„ & pernicioſa, atque ſacrilega: quia & impia,
„ & ſuperba fiunt, & plus turbant infirmos bo-
„ nos, quam corrigant animoſos malos.

Ad hoc non videtur nobis utile conſilium,
ad illa concilia convenire, in quibus non poſſu-
mus eas perſonas contra quas agitur, condemna-
re vel judicare: quia nec noſtro, nec ullius ho-
minum probantur ſubjacere judicio. Unde nos
conſtat eſſe immunes, ſi facta eorum oris gla-
dio ferire formidamus: cum ipſe mediator obe-
dire eis præcipiat, etiam ſi tales ſint quales Pha- *Matth. 23.*
riſæi, ſi ea quæ ad cathedram pertinent, recta
præcipiant, ea vero minime faciant. Ex quibus
omnibus hoc conſtare videtur, quatinus femi-
nalia ſacerdotalia pudendis ſuperponamus, ne ve-
recunda noſtra deridenda inſidiatoribus noſtris
exponamus; & unde quærimus reformare eccle-
ſiæ fortitudinem, in majorem incurramus debi-
litatem.

Hæc dicentes, non inſtruimus prudentiam ve-
ſtram, ſed excuſamus innocentiam noſtram: quia
& principales eccleſiæ claves nolumus poteſtate
ſua privare quæcumque perſona vices Petri ha-
beat, niſi manifeſte ab evangelica veritate diſce-
dat. Hæc dicentes, non tollimus quin poſſint
quinque metropolitani epiſcopos, ſecundum jus
antiquum, convocare; provincialem ſynodum ſal-
va reverentia Romanæ eccleſiæ celebrare. Quæ
ſi ad præſens non poteſt ſathanam ſternere ſub
pedibus ſuis non obviabit tamen ſalubribus di-
ſpoſitionibus veſtris, in quibus ſecundum quod
„ in prætaxato libro legitur, quiſquis vel quod *August. l. 2. contra Parmenian. cap. 12.*
„ poteſt, arguendo corrigit; vel quod corrige-
„ re non poteſt, ſalvo pacis vinculo excludit,
„ vel quod ſalvo pacis vinculo excludere non
„ poteſt, æquitate improbat, firmitate ſuppor-
„ tat, hic eſt pacificus, & ab iſto maledicto
„ quod ſcriptura dicit: *Væ vobis qui dicunt quod
nequam bonum eſt, & quod bonum eſt, nequam;
qui ponunt lucem tenebras, & tenebras lucem;
qui ponunt quod amarum eſt dulce, & quod dul-
ce eſt, amarum*: omnino liber, prorſus ſecu-
„ rus, penitus alienus.

His catholicorum patrum terminis contenti,
quæ poſſumus ſecundum decreta patrum ſalvo
vinculo pacis corrigere volumus: quæ autem
corri-

corrigere non poſſumus, uſque ad meſſem, ſi ANNO CHRISTI neceſſe ſit, domino docente tolerare decrevimus. His verbis excuſatos nos credimus, quod a laceratione domni papæ linguas noſtras reprimimus: & ſi quid contra ſententiam ſuam ſuorumque prædeceſſorum de remiſſis Germanico regi inveſtituris feciſſe videtur, filiali caritate excuſamus. Non enim prævaricator eſt legis, qui delinquit in lege aliqua, fallente ſubreptione vel impellente neceſſitate: ſed qui legem impugnat ſtudioſe, & delictum ſuum non curat agnoſcere.

Unde hunc exceſſum ejus non tantum non accuſamus, ſed diſtante ratione approbamus: ſi imminente ſtrage populi, paterna caritate cum nonnullo vulnere ſuo ſe tantis periculis voluit obiicere, ut majoribus morbis poſſet ſincera caritate ſubvenire. Nec ipſe primus nec ſolus factus eſt diſpenſator dominicorum præceptorum: quia mediator Dei & hominum, cujus vita in terris diſciplina fuit morum, primo præcepit diſcipulis, ut non ferrent ſacculum, neque peram: quia tunc nulla neceſſitas urgebat. Imminente vero tempore paſſionis ſuæ, ſciens eos penuriam panis paſſuros cum tranſirent de loco ad locum, temperavit præceptum, dans eis licentiam ut ferrent peram & ſacculum, non jam * imperans cupiditati, ſed indulgens neceſſitati. Item cum hæreſes diverſi generis pullularent per diverſas partes mundi: ut catholici territi ſeveritate ſententiæ, hæreticorum ſeductiones caverent, ſeveriſſime præceptum eſt, ut revertentes ab hæreſi vel clerici non fierent, vel clerici non manerent. Pro cujus rigore decreti cum eccleſia maxima damna pateretur, prudens diſcretio religioſorum voluit, & docuit mutandam eſſe ſententiam, & ab hæreſi revertentes, & catholicam unitatem profitentes, fraterne ſuſcepit, & in honoribus ſuis manere conceſſit: judicans melius eſſe ut fieret aliquod vulnus in cortice matris arboris quod ſanaret caritas, quam eccleſia de omnibus quos poſſet ſua membra non colligeret.

Poſtremo quod quidam inveſtituram hæretim vocant: cum hæreſis non ſit, niſi error in fide. Sicut enim fides cordis eſt ad juſtitiam, auris autem confeſſio ad ſalutem: ita hæreſis error eſt ad impietatem, profeſſio vero ejuſdem erroris eſt ad perniciem. Et fides & error ex corde procedunt: inveſtitura vero illa, de qua tantus eſt motus, in ſolis eſt manibus dantis & accipientis, quæ bona & mala agere poſſunt; credere, vel errare in fide, non poſſunt. Ad hæc ſi inveſtitura hæc hæreſis eſſet: ei renuntians, ſine vulnere ad eam redire non poſſet. Videmus autem in partibus Germaniarum & Galliarum, multas honeſtas perſonas, purgato iſto nævo per quamlibet ſatisfactionem, paſtorales virgas reddidiſſe, & per manum apoſtolicam refutatas inveſtituras recepiſſe. Quod ſummi pontifices minime feciſſent, ſi in tali inveſtitura hæretim & peccatum in Spiritum ſanctum latere cognoviſſent. Cum ergo ea quæ æterna lege ſancita non ſunt, ſed pro honeſtate & utilitate eccleſiæ inſtituta vel prohibita, pro eadem occaſione ad tempus remittuntur pro qua inventa ſunt: non eſt inſtitutorum damnoſa prævaricatio, ſed laudabilis & ſaluberrima diſpenſatio. Quod cum multi minus ſtudioſi minime attendant: ante tempus judicant, ſpiritus mobilis & ſpiritus immobilis non intelligentes differentiam. Si quis vero laicus ad hanc prorumpit inſaniam, ut in datione & acceptatione virgæ putet ſe tribuere poſſe ſacramentum, vel rem ſacramenti eccleſiaſtici: illum prorſus judicamus hæreti-

cum, non propter manualem inveſtituram, ſed propter præſumptionem diabolicam. Si vero congrua volumus rebus nomina dare, poſſumus dicere quod manualis illa inveſtitura per laicos facta, alieni juris eſt pervaſio & ſacrilega præſumptio, quæ pro libertate eccleſiæ & honeſtate, ſalvo pacis vinculo, ſi fieri poteſt, funditus abſcindenda eſt. Ubi ergo ſine ſchiſmate auferri poteſt, auferratur: ubi ſine ſchiſmate auferri non poteſt, cum diſcreta reclamatione differatur. Nihil enim tali pervaſione demitur ſacramentis eccleſiaſticis, quominus ſancta ſint: quia apud quoſcumque ſint, ſive apud eos qui intus, ſive apud eos qui foris ſunt, eadem ipſa ſunt. ANNO CHRISTI

Hæc ſcripſimus dilectioni veſtræ, parati reſelli ſine contumacia, ſi melius his quæ ſcripſimus nos docuerit prudentia veſtra, quod munitum ſit ſcriptura canonica. Valete.

Joannis archiepiſcopi Lugdunenſis epiſtola qua ſuperiori reſpondet.

Joannes primæ Lugdunenſis ſedis archiepiſcopus, Daimberto Senonenſi archiepiſcopo ſalutem.

QUoniam ſapienti pauca ſufficiunt, fraternitatem tuam paucis convenire decrevimus: & quia in multiloquio peccatum non deerit, multitudinem verborum evitantes, ad prolixitatem tuam qua potuimus brevitate reſpondere curavimus. Quædam itaque propoſuiſti, in quibus partim perſonam noſtram de præſumptuoſa elatione notare, partim Lugdunenſis eccleſiæ dignitati derogare, partim vero in totius eccleſiæ corpus inexpiabilem nævum inducere velle videris. Primum ergo eſt, ut noſmetipſos expurgantes, ad cætera liberiores & expeditiores accedamus.

Placuit enim diſcretioni tuæ, ut nobis imponeres quod te extra provinciam ad concilium apud Anſam celebrandum invitaremus, ad agendum de fide & inveſtituris laicorum, & ad judicandum eas perſonas de quibus non eſt fas vobis judicare. Teſtem itaque Deum, & conſcientiam noſtram adhibemus, nos neque extra provinciam, neque ad judicandum de illis perſonis fraternitatem tuam trahere voluiſſe: ſed ſimpliciter dilectionis tuæ præſentiam ad colloquendum & conſulendum de diverſis peturbationibus quæ in eccleſia Dei ortæ ſunt, adſciſcere ſtuduiſſe: ut laborem & meritum, ac præmium laboris ac meriti, tecum & cum aliis religioſis viris participaremus. Siquidem cum prima Lugdunenſis provincia, Lugdunenſis provincia ſit: nihilominus ſecunda & tertia, Lugdunenſis provincia eſt. Cum ergo primæ ſedis Lugdunenſis præſul, pro ſuis aut illorum neceſſitatibus, ſecundæ vel tertiæ provinciæ præſules vocat: non ad alienam provinciam trahit, ſed rationabili & juſto ordine ſervato, inferiora membra ad caput revocat; ut ei vel de adverſitate condoleant, vel de proſperitate congaudeant. Nec prudentiam tuam * latere credimus, quoslibet metropolitas provincilia concilia intra ſuos fines convocandi jus habere. Qua autem habitudine ſuffraganei ad ſuos metropolitas ſe habent, eadem metropolitæ ad ſuos primates ſe habere noſcuntur: ut videlicet cauſæ quæ apud inferiores terminari nequeunt, apud ſuperiores diffiniantur: niſi ad Romanam audientiam appellatum fuerit, ſalvis tamen ſingularum eccleſiarum privilegiis. Utinam igitur, cariſſime frater, ſe-

rio

ANNO CHRISTI MCXII.

rio dixisses; te nolle, aut non audere, antiquos terminos a patribus positos transgredi. Terminos vero Lugdunensis ecclesiæ ac Senonensis ab antiquis patribus positos universa pene novit Latinitas.

Mirari autem non sufficimus, quare plures personas ab ecclesiastico judicio exclusas esse notaveris: nisi forte & omnes episcopos in eadem emunitate comprehendi volueris. Quod si reges aut imperatores a pontificali judicio eximere tentaveris: recurre ad magnum imperatorem Constantinum, qui in Niceno concilio, præsente papa Silvestro hujusmodi verba legitur habuisse: *Vos*, inquit, *episcopi a solo domino judicandi estis*. Non ait, ego & vos & a solo domino judicandi sumus. Cum enim solos excludit episcopos: se procul dubio & omnes reges ecclesiastico subdit judicio. Numquid culpas factum clarissimi doctoris Ambrosii, qui Theodosium imperatorem ob suam culpam excommunicavit? Numquid incusas Gregorium septimum, qui regem Henricum ob sua scelera damnavit?

Addidisti te vereri ne forte patris nostri pudenda in colloquio nostro revelarentur. Timuisti certe ubi non erat timor. Malumus enim absque dubio cum pietate verecundorum filiorum benedici, quam cum inverecundia irreverentis filii maledici. Atque utinam ipsa pater pudenda, ut dicis, ista pro voluntate nostra contegi putaretur.

Causatus es præterea periculosa tempora, causatus es adversariæ partis robur ac multitudinem, causatus es nostræ partis debilitatem ac paucitatem. Et profecto quanto periculosiora sunt tempora, tanto fortius servis Dei adnitendum, ne, cum abundante iniquitate refrigescit caritas multorum, refrigescat etiam paucorum. Nonne recordaris quid paucis discipulis Christus dixerit, *Confidite*, inquit, *quia ego vici mundum*. Si ergo doces diffidendum, victoriam mundi prædicas, & Christi victoriam prosternis. Novum & inauditum philosophandi genus, hortari contra fortes, timidos; contra importunos, desides; fieri in bello fugaces, in pace vero audaces, in periculo securos, in securitate providos. Intestabilis magister navis, qui in tranquilla serenitate, artis suæ fastigium exereet; in tempestate vero clavum, & cætera armamenta remittit. Ne verearis, frater, bonum semen seminavit Christus in agro suo. Noli superseminare zizania, quæ ultro crescunt, & bonum semen suffocare nituntur. Multiplicatur numerus malorum, abundant filii diffidentiæ: sed potens est Christus suos confortare, & adversarios prosternere. Quid enim ait Apostolus? *Omnia*, inquit, *possum in eo qui me confortat Christo*. Numquid in solo Paulo erat Christus? Numquid in eo solo omnia poterat? Credimus & confitemur, quia in omnibus & singulis fidelibus omnia potest. *Ecce ego*, inquit, *vobiscum sum omnibus diebus?*

Quod autem eos arguis, qui investituras ecclesiasticarum dignitatum per laicos factas inter hæreses computant, non satis efficaciter facere videris. Quamvis enim, sicut catholica fides in corde; ita & hæreticus error in corde maneat: tamen sicut ex catholicis operibus catholicum sentimus, ita ex hæreticis operibus hæreticum cognoscimus. *A fructibus eorum*, inquit Dominus, *cognoscetis eos: & una quæque arbor ex fructu suo cognoscitur*. Et licet exteriores investituras per laicos factas non satis proprie hæresis nomine censeamus: sentire ac defendere fieri debere, indubitata hæresis est. Quod autem nonnullis indultum esse dicis, quod de laicorum manibus investituras acceperint, quasi ad palpandum & extenuandum hoc crimen noveris scriptum esse: quia quod lex in præsenti indulget, in posterum vetat. Unde constat, quia omnis indulgentia præteritorum criminum, futurorum cautela est & prohibitio.

Sed & forsan formidas quod jura tui præsulatus annullare velimus. Nihil ad tuum sive ecclesiæ tuæ jus pertinens usurpare volumus: solam obedientiam, quam metropolitanus primati suo debet, a te caritative requirimus. Obsecundare tibi sicut carissimo fratri, & invicem obsequium tuum recipere parati sumus. Meminisse potes, quia ex quo amicitiam & familiaritatem Lugdunensis ecclesiæ recuperasti, gratulanter te vidit, exultanter recepit, & quanta potuit affectione honoravit. Noli, frater, omni spiritui credere. Sensimus olim procellam istam: sed Deo favente aliquamdiu resedit, & ipso faciente quievit. Extra provinciam te trahere noluimus, sed nec volumus. Credebamus enim & credimus, convenientius esse ut secundarum provinciarum præsules ad primam provinciam pro causarum necessitate invitentur: quam primarum sedium pontifices ad secundas pro quibuslibet causis trahantur provincias. Alioquin quomodo stabit quod in sacris canonibus cautum est, ut majores causæ ad suos referantur primates? Id enim non esset causas ad primates referri, sed primates ad singularum provinciarum causam reduci. Postremo si primæ sedis pontifex, ad secundam, vel tertiam, vel forte quartam provinciam progrediens, provinciam non excedit: profecto secundæ vel quartæ metropolitanus ad primam vocatus, ad alienam provinciam non trahitur. Nullum enim causarum forum, secundarum provinciarum præsulibus convenientius est, sua prima provincia.

Hæc tuæ dilectioni sub brevitate rescripsimus: adversus quæ si quid parare volueris, sive cominus, sive eminus; audire & respondere parati sumus. Vale.

Matth. 14. *Joan.* 16. *Philip.* 4. *Matth.* 28.

G. C. STAMPENSE concilium, hoc anno notatum est in Synopsi, quæ remittit ad Ivonis Carnot. epistolam CXXXI. in qua tamen de hujusmodi concilio nulla littera. Stampense concilium una memorat Ivonis epistola septuagesima nona: quæ in priori editione Jureti, erat CXXXI. hinc fortassis error. At illud epistolæ septuagesimæ nonæ concilium supra collocavimus anno MC. neque congruere ullo modo potest anno MCXII. qui octavus erat a morte Guillelmi episcopi Parisiensis, unius ex Stampensis illius concilii patribus.

ANNO CHRISTI MCXIII.

CONCILIUM BENEVENTANUM

ANNO CHRISTI MCXIII.

Celebratum anno Domini MCXIII. a Paschali papa II.

G. C. *Cum Beneventani variis vexarentur modis, atque internis præsertim factionibus*: Apostolicus hæc audiens, *inquit Falco Beneventanus in chronico ad ann.* MCXII. nec mora, secundo die intrante mensis Decembris, advenit Beneventum: qui mense Februario synodum constituit .... Tan-

——Tandem..... turres ipſæ vindicatæ ſunt, & B. Petro reſtitutæ.

ANNO CHRISTI 1113.

Quid in hac ſynodo geſtum fuerit autor chronici Caſſinenſis libro quarto capite 50. *deſcribit his verbis:* Sequente anno jam dictus papa Paſchalis ad has rurſum partes adveniens, Benventum ſynodum celebraturus cum noſtro abbate perrexit: in qua per Sennem Capuanum archiepiſcopum queſtus eſt, quod eccleſia ſanctæ Sophiæ intra Beneventum violenter fuerit ab hujus loci ditione ſubducta: ſed profecit nihil. Accuſavit item Benedictum Terræ majoris abbatem quod invaſiſſet eccleſiam ſanctæ Mariæ, quæ juris noſtri antea fuerat. Pontifex etſi Oderiſius olim eum inde pulſaverat, miſſis litteris, appoſita etiam interdicti pœna vel loci vel ordinis, abbatem ipſum ad ſe venire coegit. Data igitur juriſperitis per biduum licentia diſputandi, noviſſime Terræ majoris advocati probationem quadragenariæ poſſeſſionis obtenderunt, Sed eorum teſtes cum non ex viſu vel auditu, ſed ex fama ſola teſtimonium ferrent: nec legibus neque canonibus admitti potuerunt. At contra noſtri quadragenariæ vel tricenariæ poſſeſſionis interruptionem adſtruebant: & duos religionis monachos, unum epiſcopum, alterum diaconum protulerunt, qui ſe præſentibus prædictam eccleſiam per Deſiderium felicis memoriæ abbatem Rodulpho presbytero locatam aſſerebant, ſicut ex locationis ſcripto conſtabat, ſub cenſu Byzantiorum ſex. Tres etiam laici teſtes ab eis prolati ſunt, qui ſe vidiſſe fatebantur per annos quadraginta, priuſquam eccleſiam illam monaſterium Terræ majoris invaſiſſet, hujus cœnobii monachos ibidem fuiſſe repoſitos. Itaque pontifex legum autoritate perſpecta, monaſterio Terræ majoris ſuper hoc negotio ſilentium perpetuo indixit: eccleſiamque ipſam cum poſſeſſionibus ſuis apud noſtrum monaſterium per privilegium quietam in perpetuum conſtituit. *Hæc ibi.*

ANNO CHRISTI 1113.

☞ REMENSE CONCILIUM

In cauſa monachorum S. Vedaſti cum Atrebatenſibus Canonicis, *Anno* 1113. *celebratum.*

Ex Mſſ. Suppl. Tom. II pag. 178.

IN concilio Remenſi præcedentis anni 1112. *compendinata fuit in Kalendas novembris lis quæ inter monachos S. Vedaſti, & canonicos Atrebatenſes diſceptabatur. Inter hæc appellatum fuiſſe a monachis ad ſedem apoſtolicam in hiſtoria ejus concilii narravimus. Pontifex ſententiam tulit, ut Gerardi Cameracenſis epiſcopi lato in ea re judicio ſtaretur. Summa ſententiæ ea fuit, ut diviſio inter eccleſias novi & veteris burgi fieret, ſua utriſque portione aſſignata. Sed quota portio ſingula parti adſcribenda? Novæ inde lites, quas componendas pontifex Lamberti Atrebatenſis epiſcopi prudentiæ commiſit; ille, ne ſolus invidiam ſubiret, in Remenſi concilio rem totam peragendam cenſuit. Quid præſtitum a concilio docet Lambertus ipſe in literis, quibus Paſchalem de omnibus certiorem facit; quas literas hic exhibeo. Huic reſpondit Paſchalis literis e Laterano XV. Kal. januarii indictione VII. ideſt anno* 1113. *datis. Unde annum concilii ernas. Has omnes epiſtolas habes in codice epiſtolarum Lamberti apud Baluzium Miſcellan. t. V. pag.* 364. *ſed literæ, quibus concilium hoc innoteſcit, proferendæ.*

Reverendo patri, & Domino Paſchali Papæ Lambertus ſanctæ Atrebat. eccl. ſervus inutilis, debitam cum orationibus reverentiam.

Placuit reverende pater, veſtræ celſitudini diviſionem veteris & novi burgi inter canonicos & monachos Atrebatenſes noſtræ infirmitati injungere: quam veſtræ obedientiæ ſatisfacere cupiens, utraque parte abſente, ne contentio inter eos oriretur, vel diviſores aliquo modo corrumperentur, per vetuſtiores & veraciores, & quos neutri parti ſuſpectos eſſe credidimus, ſicut mandaſtis, diligenter exquiſivimus, exquiſitam canonicis & monachis renuntiavimus. Abbas autem, quia huic diviſioni non interfuit, eam ſuſcipere noluit. Et quia Remis conventus coepiſcoporum in proximo habendus erat, utraque parte aſſentiente illuc direximus, ut conſilio eorum quid ſuper hoc agendum eſſet die ſtatuta exequeremur. Ad diem vero ſtatutam convenientes, & ipſam diviſionem, ſicut abbas expetierat, conſilio epiſcoporum in præſentia virorum religioſorum tam abbatum, quam prælatorum perficere volentes, diviſores illos ſub nomine obedientiæ ex parte omnipotentis Dei & Beati Petri, & veſtra & noſtra, ut vetus, & novum burgum in veritate dividerent, commonuimus. Cumque ne veritas reticeretur, cauſa excommunicationis collo noſtro ſtolam imponeremus, Guillelmus monachus nulla oppreſſione, nullo præjudicio gravatus ex parte abbatis ad injuriam veſtram & noſtram, non de illa cauſa, quæ agebatur, ſed de novem denariis, canonicos noſtros in Kalendis octobris futuris ante vos invitavit, & ita perturbando abbatem a præſentia noſtra, & a cauſa recedere fecit. Canonici vero cauſa dilationis, & ſui negotii auferendi hoc eſſe factum intelligentes, hac oppreſſione, & aliis compulſi, Romanam appellaverunt audientiam, ipſum abbatem in proxima feſtivitate S. Andreæ in præſentia veſtra invitantes. Sic igitur Reverende pater, Atrebatenſes canonici coacti ſunt, ſicut pupilli ad veſtræ conſolationis pietatem, quaſi ad ſinum matris refovendi confugientes humiliter rogant, & nos pro eis, & cum eis rogamus, quatenus Atrebatenſem eccleſiam defendatis de manu fortiorum ejus, & in pace conſtituatis, & parochialia jura, quæ ei canonice conveniunt, auctoritate veſtra reſtituatis. Quia vero in diebus noſtris Atrebatenſis eccleſia, quaſi de domo carceris educta, & a vinculis abſoluta per veſtra & prædeceſſoris veſtri dignæ memoriæ domni Urbani papæ privilegia, & ſcripta in libertatem, & ad antiquitatem ſuam reducta jam cœpit aliquantulum reſpirare, & convaleſcere, ita eam ſuſtinete quatenus a Domino Jeſu Chriſto bonam mercedem mereamini accipere. Nunc vero quia manus Domini die ac nocte gravata eſt ſuper me, benigne pater, & in mari laborans parum profeci, & proficio, rogate Deum patrem miſericordiarum, & totius conſolationis, ut me peccatorem veſtris ſanctis precibus per unigenitum & dilectum filium ſuum ſalvatorem noſtrum, ne in mare demergar, ſalvare, & de tenebris hujus vitæ miſericorditer educere dignetur.

ANNO CHRISTI 1113.

CONCILIUM BENEVENTANUM

A Paſchali II. papa anno 1113. celebratum.

Ibid pag. 279 *Geſta hujus concilii quadam ex Anonymo Caſſinenſi accepta Labbeus exhibuit. Non dubito, quin ad ea ipſa acta pertinet bulla Paſchalis eodem tempore data Beneventi, quo concilium habebatur, ſubſcribiturque a nonnullis ejuſdem concilii patribus. Dirigitur vero ad Melitenſes equites, quorum Xenodochium & templum in apoſtolicæ ſedis clientelam ſuſcipit. Accepta eſt ex codice Melitenſi to. I. pag.* 268.

PASCHALIS II. BULLA,

Qua apoſtolicæ ſedis tuitionem concedit Xenodochio S. Joannis Hieroſolymitani.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili filio Geraudo inſtitutori ac præpoſito Hieroſolymitani Xenodochii, ejuſque legitimis ſucceſſoribus in perpetuum.

Piæ poſtulatio voluntatis effecta debet pro ſequente compleri. Poſtulavit ſiquidem dilectio tua Xenodochium, quod in civitate Jeruſalem juxta Beati Joannis Baptiſtæ eccleſiam inſtituiſti, apoſtolicæ ſedis auctoritate muniri, & B. Petri apoſtoli patrocinio confoveri. Nos itaque piis Hoſpitalitatis tuæ ſtudiis delectati petitionem tuam paterna benignitate ſuſcipimus, & illam Dei domum, illum Xenodochium, & ſub apoſtolicæ ſedis tutela, & B. Petri protectione perſiſtere, decreti præſentis auctoritate ſancimus. Omnia ergo, quæ ad ſuſtentandas peregrinorum, & pauperum neceſſitates, vel in Hieroſolymitanæ eccleſiæ, vel aliarum eccleſiarum Parochiis & civitatum territoriis per tuæ ſollicitudinis inſtantiam eidem Xenodochio acquiſita, vel a quibuslibet fidelibus viris oblata ſunt, aut in futurum largiente Deo offerri vel aliis juſtis modis acquiri contigerit, quæque a venerabilibus fratribus Hieroſolymitanæ eccleſiæ epiſcopis conceſſa ſunt tam tibi quam ſucceſſoribus tuis, & fratribus peregrinorum illic curam gerentibus, quieta ſemper, & integra conſervari præcipimus. Sane fructuum veſtrorum decimas, quos ubilibet veſtris ſumptibus, laboribuſque colligitis præter epiſcoporum vel epiſcopalium miniſtrorum contradictionem Xenodochio deliberaverunt, ratas haberi decernimus. Oeunte te nunc ejus loci proviſore atque præpoſito, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres ibidem profeſſi ſecundum Deum providerint eligendum. Præterea honores A ſive poſſeſſiones, quas idem Xenodochium ultra, ſeu citra mare in Aſia videlicet vel in Europa, aut in præſenti habet, aut in futurum largiente Domino poterit adipiſci, tam tibi, quam ſucceſſoribus tuis hoſpitalitatis pio ſtudio imminentibus, & per vos eidem Xenodochio in perpetuum confirmamus. Ad hæc adjicientes decernimus, ut nulli omnino hominum liceat idem Xenodochium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere vel temerariis vexationibus fatigare. Sed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Sane Xenodochia, ſive Ptochia in occidentis partibus penes burgum S. Ægidii Aſten, Piſani Barum, Ydrontum, Tarentum, Meſſanam, Hieroſolymitani nominis titulo celebrata in tua & ſucceſſorum tuorum ſubjectione ac diſpoſitione, ſicut hodie ſunt, in perpetuum manere ſtatuimus. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica quælibet, ſæcularisve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere ..... tentaverit, ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hi fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

Ego Paſchalis catholicæ eccleſiæ epiſc. ss.
Ego Richardus Albanenſis epiſc. ss.
Ego Landulfus Beneventanus archiep. legi, & ss.
Ego Cono Prænestinæ eccl. epiſc. legi, & ss.
Ego Anaſtaſius Card. presbyt. tituli beati Clementis ss.
Ego Gregor. Terracin. epiſc. legi & ss.
Ego Joannes Melitenſis epiſc. legi & ss.
Ego Romoaldus Diac. card. Rom. eccl. ss.
Ego Gregorius Card. presbyt. tituli S. Griſogoni legi, & ss.

Datum Beneventi per manum Johannis Sanctæ R. eccleſiæ cardinalis ac Bibliothecarii XV. Kal. martii, indictione VI. Incarnationis Dominicæ anno MCXIII. pontificatus autem Domini Paſchalis PP. II. anno XIV.

CATALAUNENSIS SYNODUS VEL CONVENTUS

Anno 1113. coram Ludovico VI. Francorum rege.

Ibid pag 281. *Sive concilium, ſive conventus ille fuerit, qui Catalauni anno* 1113. *corvit, exprimiturque in diplomate Ludovici VI. pro inſigni abbatia S. Victoris Pariſienſis Ordin. S. Auguſtini; profecto exhibendus erat, cum plane eccleſiaſticus fuerit, & duarum provinciarum archiepiſcopos eo convenijſe noverimus. Quid in eo actum ſit, plane ignoratur; unum ſupereſt Ludovici regis diploma apud* E *auctores Gallia chriſtiana to. VII. pag. 36. append. nov. edit.*

DIPLOMA LUDOVICI VI. REGIS FRANCORUM PRO S. VICTORE.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Quoniam Deo diſponente, bona quæ temporali-

ter

ANNO CHRISTI 1113.

ter agimus, & contra adverſarium noſtrum arma ſunt inexpugnabilia, & æternæ hæreditatis indubitanter nobis acquirunt præmia, ratio conſulit, neceſſitas cogit, ut dum tempus habemus, bonum ad omnes, maxime ad domeſticos fidei, operemur, ut pauperes ſpiritu noſtræ largitatis munificentia neceſſitatis ſuæ obtineant remedium, & noſtra fragilitas eorum orationibus adjuta in diſtricto examine judicem ſibi miſericordem inveniat ac propitium. Eleemoſina enim, teſte ſcriptura, & oratio juſti aſſidua, vitiorum incentiva extinguit; & Dominus, cujus imaginem portamus, valet inoffenſum reddere, in cujus manum durum, & horrendum eſt incidere. Illuſtris vero memoriæ anteceſſores noſtri, quorum excellentia, & quorum virtute regnum Francorum uſque in hodiernam diem floruit ad laudem & gloriam Dei, cui ſervire regnare eſt, multas in regno noſtro eccleſias fundaverunt, & immenſis eas donariis honorare decreverunt, eleemoſinis quidem peccata redimentes, & amicos in æterna tabernacula facientes. Ego igitur Ludovicus Dei gratia Francorum rex, anteceſſorum noſtrorum exemplis informatus, & accuante conſcientia diem extremi examinis ante oculos reducens, ob remedium animæ noſtræ, pro ſalute etiam patris noſtri Philippi regis, & anteceſſorum noſtrorum in eccleſia beati Victoris, quæ juxta Pariſiorum civitatem ſita eſt, conſultu quidem archiepiſcoporum, & epiſcoporum & optimatum regni noſtri, canonicos regulariter viventes ordinari volui, qui videlicet tam pro nobis, quam pro ſalute regni noſtri Dei miſericordiam implorarent, & memoriam noſtri & noſtrorum anteceſſorum in ſuis orationibus haberent. Et ne cura temporalis ſollicitudinis fratrum ſpirituale propoſitum ad exteriorum ſollicitudinem inclinaret, eamdem præfatam eccleſiam noſtræ largitatis beneficio dotavi, & ditavi. Convenientibus vero in unum Catalauni archiepiſcopis, epiſcopis, comitibus, & ceteris regni noſtri optimatibus communi aſſenſu definivimus, quatinus prædicti canonici de grege ſuo, vel de alia eccleſia, quem vellent ſi abbatem eligerent: ita tamen quod in illa abbatis electione, nec regis aſſenſum quærerent, nec regis authoritatem ullatenus expectarent, nulliſque alterius perſonæ voluntatem vel laudem attenderent, ſed quem Deus eis concederet inconſulto, ut diximus, rege, vel qualibet alia perſona canonice eligerent, & Pariſienſi epiſcopo irrefragabiliter conſecrandum offerrent. Promulgavimus etiam in eodem conventu villas, prædia & cætera beneficia, quæ ad uſum canonicorum præfatæ contulimus eccleſiæ, & hæc omnia perpetuo jure, perpetua libertate eis habenda conceſſimus; nihil poteſtatis, nihil noſtri juris reſervantes nobis, ſed omnia quæ ad nos pertinere videbantur, eis omnino emancipantes: Hæc ſcilicet Puteolis villam, quæ eſt in territorio Nantonenſi cum ſervis & ancillis, cum feodis militum, cum terris cultis & incultis, cum vineis & ſylvis cum omnibus ad eam pertinentibus; mercatum etiam in eadem villa per ſingulas hebdomadas regia poteſtate in perpetuum annuimus; aqua etiam quæ proxima eſt eidem villæ, quæ ſcilicet aqua Eſonia vocatur; omnia inquam iſta, quemadmodum poſſidebam in perpetuo poſſidenda conceſſimus; Orgeniacum etiam, quod in territorio Milidunenſi ſitum eſt, cum ſervis, & ancillis, & cæteris omnibus, quæ ibi poſſidebam, huic dono adjunximus: unum etiam ex Molendinis noſtris, quæ ſunt apud veteres ſtampas, prædictis canonicis perpetuo poſſidendum tradidimus. Apud Corbellas etiam juxta caſtum Nantonis viginti arpennos pratorum, & viaturam de Buſſiaco, quam a Teſcelino Bunocenſi comparavimus, & quidquid apud idem Buſſiacum, quod juxta Liricantum ſitum eſt, habebam. Bullicum inſuper villam, quæ in territorio Aurelianenſi ſita eſt, cum ſervis & ancillis, cum omnibus appendiciis ſuis. Hæc omnia, inquam, iiſdem canonicis plena libertate perpetuo obtinenda annuimus. Apud Fontanetum etiam in territorio Pariſienſi terram duabus carrucis ſufficientem, & quinque hoſpites, & decem ſolidos cenſus in eadem villa partim a ſupradictis hoſpitibus, partim ab alia terra, & ibidem torcular unum, & dimidium cum preſſuris ad ea pertinentibus, & apud Muſteriolum, quod eſt juxta idem Fontanetum, terram unius carrucæ, cum uno hoſpite, præfatæ contulimus eccleſiæ. Præterea ſciendum eſt, quod canonici ſancti Severini de caſtro Nantonis apud Uriacum villam, terram ſervos & ancillas antiquitus poſſidebant, medietatem cujus poſſeſſionis prædeceſſori noſtro regi videlicet Philippo ſano uſi conſilio conceſſere: hac ſcilicet commutatione, quod idem Philippus noſter prædeceſſor pro hac ceſſione eiſdem canonicis ſancti Severini, omnes conſuetudines, quas apud Brolium eorumdem canonicorum villam juxta Puteolis ſitam juſte vel injuſte pertinere videbatur, præter corvatas ter in anno omnino remiſit. Præter hæc etiam apud prædictum Uriacum terram ad fiſcum noſtrum pertinentem poſſidebamus, quam ſcilicet terram cum medietate ſupradictæ poſſeſſionis, cum prædictis etiam corvatis præfatæ ſancti Victoris eccleſiæ plena libertate habenda tradidimus. Notum etiam omnibus fieri volumus, quia eccleſiam B. Mariæ de Puteolis, & altare de Amponvilla cum toto atrio, cum medietate magnæ decimæ, cum terra inſuper noſtri juris in eadem Amponvilla exiſtente: panes etiam ad altare de Eſtragoſa pertinentes: omnia quidem iſta ſicut obtinebamus, prænemoratis canonicis regularibus de integro poſſidenda conceſſimus. Ut autem præfata ſancti Victoris eccleſia præſcriptæ noſtræ largitatis beneficia legitimo haberet dono, legitimo obtineret ordine, ea quæ regis juris, quæ noſtræ erant proculdubio poteſtatis, eidem eccleſiæ inviolabiliter obtinenda, noſtra manu tradidimus. Eccleſias vero, & quæ eccleſiaſtici juris ſunt, in manu Daimberti Senonenſis archiepiſcopi reddidimus. Ipſe autem utilitati fratrum providens prætaxatis regularibus eadem omnino conceſſit. Confirmatum eſt etiam in ſupradicto epiſcoporum ac procerum noſtrorum conventu, quod quicumque alodia ſua, quæ ſub noſtra tutela ſunt, vel quidquid quod ad fiſcum, vel feodum noſtrum attinet, eiſdem regularibus impertiri voluerit, diligenter annuimus, & regia auctoritate firmamus. Annuimus etiam, quod ſi aliquos ex ſervis vel ancillis ſuis præfati canonici manumittere voluerint, noſtro ſuper hoc aſſenſu minime requiſito, quos vel quot voluerint, ſervos vel ancillas jugo ſervitutis abſolvant, perpetuæ libertati tradant, remota ſcilicet omnium calumnia, & ſopita totius retractationis moleſtia. Illud inſuper ſummopere determinavimus, & determinando definivimus, quod omnia quæ ſuperior continet pagina, eo jure, ea libertate qua tenuimus, prædicta ſancti Victoris eccleſia in æternum poſſideat: & hoc præceptum noſtrum, quod noſtri nominis charaſtere ſignavimus,

ANNO CHRISTI 1113.

vimus, in ſignum & argumentum perpetuæ firmitatis obtineat, in ſupradictis tamen omnibus, ANNO CHRISTI 1113. ſalva auctoritate, ſalvo jure, ſalva debita obedientia Senonenſis archiepiſcopi & Pariſienſis epiſcopi. Signum Rodulphi Remorum archiepiſcopi. Signum Ludovici regis. Signum Liziardi Sueſſionenſis epiſcopi, Signum Ivonis Carnotenſis epiſcopi. Signum Galonis Pariſienſis epiſcopi. S. Manaſſe Meldenſis epiſcopi. S. Joannis Aurelianenſis epiſcopi. S. Godefridi Ambianenſis epiſcopi, S. Autiſſiodorenſis epiſcopi Humbaudi. S. Philippi Trecenſis epiſcopi. S. Humberti Silvanectenſis epiſcopi. Actum Catalauni in palatio publico. Anno Incarnationis Dominicæ MCXIII. anno vero regni noſtri V. Data per manum domni Stephani cancellarii. Sig. Anſelli tunc temporis dapiferi noſtri. S. Hugonis conſtabularii. S. Guidonis camerarii. S. Gilliberti buticullarii. ANNO CHRISTI 1113.

SYNODUS HELENENSIS

ANNO CHRISTI 1114. ANNO CHRISTI 1114.

Anno MCXIV. in qua definitur controverſia diu agitata inter Coxanenſe monaſterium & Arulenſe.

Ex autographo Arulenſi.

Ex Marteno Thef. Anecd. tom. 4. p. 131.

NOtum ſit omnibus..... quod querimonia ab antiquis....., Arulenſem Abbatem de Eccleſia S. Petri de Turriliis, quam ipſe requirebat, quæ querimonia diu exagitata, tandem pervenit in auribus ſummi Pontificis Romani papæ Paſchaſii, qui proprias delegens litteras Helenenſi Epiſcopo Petro Bernardi juſſit, quatinus huic cauſæ finis judicialiter imponeretur. Enimvero Helenenſis Epiſcopus litteras ſuſcipiens, non diſtulit moras invenire. Abbatibus diem impoſuit, in quo ſedi Helenenſi eſſent præparandi faciendi & percipiendi juſtitiam, & auditis rationibus, & viſis ſcriptis ab utroque, memoratus Helenenſis Epiſcopus aſcivit ſibi coepiſcopos nomine Berengarium Jerundenſem, & Galterum Magalonenſem, & Oldegarium S. Rufi abbatem, alioſque complures, quibus conceſſa poteſtas judicandi & conſilium dandi erat: quorum conſilio clerus inſtanti Epiſcopo Helenenſi cum archidiaconibus in publico propalavit hoc judicium. Viſis utrimque ſcripturis, diligenterque diſcuſſis rationibus ſuper negotio inter Coxianenſes fratres & Arulenſes, canonico judicio judicatum eſt, quod quia Coxianenſes fratres tenuerunt & poſſederunt Eccleſiam S. Petri de Turreliis per 30. annos & eo amplius; ſi fratres Arulenſes potuerunt probare ſe feciſſe legitimam fatigationem in hoc tricennio, videantur adquiſitiones ex utraque parte; & qui meliorem adquiſitionem potuerunt probare, quantum probaverit obtineat: ſi vero Arulenſes prædictam fatigationem probare non potuerint, quia in tricennali poſſeſſione hujuſmodi querimoniæ ſopiuntur ſecundum canones, evidenti judicio judicamus, ut Eccleſia S. Petri cum adquiſitionibus ſuis in dominio & poteſtate S. Michaelis facta diffinitione ab ipſis inrevocabiliter permaneat. Idcirco quia Coxianenſes cum.....teſtes, quorum namque teſtimonium teſtium diſſonam fecit rationem, & non adhæſere tricennali poſſeſſioni, ſicuti judicatum fuerat. Hoc quoque placitum fuit ventilatum in plena Helenenſi ſynodo 8. Id. Novembris in præſentia Petri Bernardi epiſcopi illius ſedis, & abbatis S. Geneſii Arnalli Pontii, & S. Andreæ abbatis Pontii Arnalli, & S. Quiricli abbatis Berengarii, & in præſentia archidiaconi Caſtrinovi Udalgarii, & caputcoliſtæ Rajambaldi, aliorumque canonicorum illius ſedis & omnis ſynodi, & in præſentia omnium iſtorum præfatus Epiſcopus Helenenſis conſcius canonico judicavit judicio, quia Arulenſes teſtimonium, ſicut judicatum fuerat, dare non potuere, Arulenſis abbas diffiniret locum S. Petri prædicti, & redderet ſcripta, quæ ex eo loco habebat, abbati Bernardo S. Michaelis, & in ſempiternum eum locum poſſideret; quod fuit factum. Facta carta definitionis & evacuationis 4. Nonas Januarii anno 1114. Incarnatione Chriſti, regnante Ludovico rege VIII. anno. Signum Bernardi Arulenſis abbatis qui hanc definitionem fecit manuque propria firmavit. Signum Petri Bernardi Epiſcopi Helenenſis. Signum abbatis S. Jeneſii Arnalli Pontii. Signum abbatis S. Andreæ Pontii Arnalli. Signum abbatis S. Quiritii Berengarii. Signum archidiaconi Udalgarii. Signum caputcoliſtæ Raimbaldi. Signum Willelmi Bernardi. Signum Chriſtophori. Signum Petri Arnalli archidiaconi de Turriliis. Signum Ogerii præpoſiti ejuſdem loci.

CONVENTUS WINDLESHORENSIS

Epiſcoporum & procerum Angliæ, in quo electus Radulfus Cantuarienſis archiepiſcopus præſente rege Henrico I. VI. Kal. Maji anno MCXIV.

REx Henricus, *inquit Eadmerus hiſtor. lib.* V. & monitis domini papæ, & precibus fratrum Cantuarienſium, aliorumque multorum, immo quod maximum eſt, inſtinctu Dei permotus, epiſcopos & principes Angliæ in unum apud Windleshoram fecit venire, eorum conſilium in conſtituendo pontifice Cantuarienſi volens habere. Invitati etiam ſunt præfatus Radulphus Roſſenſis epiſcopus, & Prior, ac nonnulli fratres Cantuarienſes, curiam venire, ignorantes certitudinem cauſæ, propter quam invitabantur. Ivimus ergo illuc. Quamplures vero, nobis euntibus, obviantes, & ſe a curia venire, & nos abſque omni contradictione, abbatem Abendoniæ, Faricium nomine, archiepiſcopum habituros aſſeverabant. Quod nos, induſtriam hominis probatam habentes, gaudenti animo amplectebamur; placeret ſolummodo Dei voluntati, in quo totam

tam ſpem noſtram locaveramus. Quid multa? Ad curiam venimus, & ecce omnia plena erant de abbate quæ audieramus. Et revera regia voluntas hoc propoſuerat, ac propter id ipſum juſſus a rege idem abbas curiæ ſe præſentaverat. Animus tamen epiſcoporum, & quorundam magnatorum, in aliud vergebat, præoptantium videlicet, aut quemlibet epiſcopum de ordine clericali, aut clericum aliquem de capella regis, in opus illud aſciſci. Verum ubi eis objectum eſt, nullum a B. Auguſtino niſi de monachico ordine, unquam pontificatui Cantuarienſi præſediſſe, uno dumtaxat excepto, qui & ob hanc præſumptionem, & alia quædam perverſe ab eo commiſſa, depoſitus per Romanum pontificem fuit, & ea re, tam antiquam & authenticam conſuetudinem, cum nulla ratio vel neceſſitas exigeret, ſubverti non oportere: deſiſtere cœpto, quod plurimo conatu perficere laborabant, compulſi ſunt. Diſponente igitur providentia ſummi Dei, in prænominatum Roſſenſem epiſcopum ſubito verſa epiſcoporum ſententia eſt: illum ſcilicet in primatem totius Britanniæ conſtitui cupientium, & aſſenſum regis in hoc ſibi cooperari poſtulantium. Ad quod rex ſtatim mutata mente, quam in promotione abbatis habebat, libens in eaquæ de epiſcopo ſuggerebantur, animum tranſtulit. Vellent tantummodo monachi, natuque majores, & populi Cantuarienſes. Nec mora, requiritur quale ſit in ipſis velle eorum, & vota omnium inveniuntur eſſe unum. Acta ſunt hæc, anno Incarnat. Dominicæ MCXIV. VI. Kal. Maii, quinto die peracto quinquennio a tranſitu gloriosiſſimi patris Anſelmi.

ANNO CHRISTI 1114.

ANNO CHRISTI 1114.

CONCILIUM APUD CYPERANUM

al. Cepetranum. Ea ad ripam fluvii Liris.

Habitum, in quo Caſſinenſis monachus, qui invitus in monaſterium intruſus fuerat, a voto abſolvitur, & Guilielmus dux Apuliæ Calabriæ conſtituitur, anno domini MCXIV. tempore Paſchalis papæ II.

Acta hujus concilii in chronico Caſſinenſi, libro quarto capite 51. *deſcribuntur his verbis*: Eodem anno, cum Paſchalis papa apud Cyperanum ſynodum celebraret, archiepiſcopus Conſentinus accuſavit Rogerium Siciliæ comitem, qui ſe de archiepiſcopatu dejiciens, invitum & renitentem monachum fieri juſſerat. Ad hæc papa: Non, inquit, hoc attinet ad me: hujuſmodi quippe cognoſcere & vindicare, abbati Caſſinenſi prædeceſſores mei ſua autoritate contulerunt. Dona enim & vocatio domini, ut Apoſtolus ait, ſine pœnitentia ſunt. Illud ergo donum quod omnipotens Deus beato Benedicto conceſſit, ac per eum abbati Caſſinenſi, nulla poteſt ratione convelli: ideoque Caſſinenſis abbas ſuper hac re reſpondeat. Tunc abbas: Non vult, inquit, Deus coacta ſervitia. Unde ſi contra voluntatem monaſticum arripuiſtis inſtitutum, veſtrum erit vel relinquere illud, vel tenere. Quapropter ſanctæ religionis habitum, quod præter voluntatem accepiſtis, ut ad pedes domini noſtri apoſtolici deponatis præcipimus. Demum, ut ante jam dixi, veſtrum erit vel reſumere illum, vel dimittere. Ille autem continuo ad pedes ſummi pontificis monaſticas depoſuit veſtes: neque illi perſuaderi potuit ut illas ultra reſumeret. In eodem concilio idem apoſtolicus Guilielmum ducem Apuliæ Calabriæque conſtituit. Ibi etiam cum Landulfus Beneventanus archiepiſcopus accuſatus fuiſſet, nec ſe purgare valeret aut objecta refellere, ad hoc monaſterium fugit, detrectans papæ audire ſententiam.

Rom. 11.

De eadem ſynodo ex chronico Beneventano iſta Baronius: Cumque cardinalis ipſe Anaſtaſius Romam peteret, domnus papa Paſchalis, archiepiſcopis, epiſcopis & abbatibus congregatis, menſe Octobris primum poſt ejus regreſſum adveniente, Caperani concilium conſtituit. Ad cujus ſacri conventus frequentiam Wilielmus dux, & Robertus princeps, mille fere equitum numero congregato, perrexere. Landulphus vero de Græcia comeſtabulus, qui fuerat Benevento expulſus, litteris domni papæ ſpecialibus ad idem ſacrum concilium accerſitus honorifice commeavit, qui a domno papa officioſiſſime ſuſceptus eſt. Hic namque fraudem devitans Nortmannorum, navigio quodam ſecure tranſfretavit. Jordanus autem comes timens, multorum ſuorum pondere delictorum oneratus, ad tale tantumque concilium pergere, legatos ſuos direxit. Archiepiſcopus autem Landulphus ſuffraganeis ſuis convocatis, innumeraque auri & argenti copia congregata, cum comite Roberto ad conventum illum retendit. Talibus igitur & tantis patribus proceribuſque congregatis, in medio conventus ipſius, die videlicet ſabbati, ducatum Italiæ, Calabriæ, & Siciliæ, duci præfato Apoſtolicus conceſſit.

Concilio itaque mirabiliter ordinato, Apoſtolicus ipſe coram omnibus ſuper Landulpho Beneventano archipræſule lacrymabiliter, quomodo comeſtabulum ſuum expuliſſet condolens, conquerebatur. Ipſe vero archipræſul nolens, imo timens conventum illum ſine loci & officii reſtitutione ingredi, apud inſulam Ceperano proximam hoſpitatus eſt. At ubi Apoſtolicum querentem ipſe comperit, quoſdam Romanorum, præfectum etiam vocari juſſit, videlicet, utcumque potuiſſent, veniam pro eo a domno papa impetrarent. Quin etiam dicebat archiepiſcopus, ſe domno papæ de omnibus illatis querimoniis juſtitiam facturum, ſatisfacturum ſcilicet, dummodo locum in concilio & officium reſtitueret. Hoc Apoſtolicus audito, conſilio habito, locum & officium ei redintegravit. Cumque taliter reſtitutus fuiſſet, ſine mora conventum illum, die videlicet Lunæ, cum comite Roberto adivit: Quid plura? eo redintegrato, per diaconum quemdam ad faciendam juſtitiam impræſentiarum Apoſtolicus vocari præcepit. Qui continuo ſurgens, voce lacrymabili coram omnibus reſpondens, inquit: Primitus gratias ago Deo, & beato Petro, & tibi, domine pater, veſtram implorans paternitatem, ut miſericordiam ſuper me, quem ſanctitas veſtra apud Beneventanam ſedem plantavit, habeatis. Apoſtolicus autem hæc audiens: Unde vis, inquit, ut miſericordiam ſuper vos habeamus? Et archipræſul: Domine, quia audivi vos erga me indignatos fuiſſe, cum me litteris veſtris accerſiri juſſiſtis, & ad curiam veſtram non adveni. Et Apoſtolicus: Quare, inquit, ut ipſe aſſeris, vocatus ad curiam non adveniſti? Archiepiſcopus ad hæc: Domine, inquit, pater & timore coactus veſtræ indignationis, & quorumdam minantium, non adveni

ANNO CHRISTI 1114.

veni vocatus, eo quod legatos meos episcopos non accepisti, & alium quemdam, quem prius direxeram, adversarii nostri verberibus afflixere. Ad hæc Apostolicus: Legatos tuos, quos dicis, episcopos non audivi, quia justitiæ faciendæ, satisfaciendi videlicet, verba non dixerant, immo mercedis causa pro vobis & non pietatis venerant. Legatum autem alium, quem verberatum profiteris, nec vidi, neque ejus fama ullo modo ad nos pervenit. Cumque archiepiscopus ipse ex omni parte detentum se videret, si veris rem egisset responsionibus, aliam adinvenit excusationem, dicens: Domine pater, terminum competentem mihi veniendi non tribuisti: unde si placeret venire, non potui, nec, ut dixi, metu compulsus ausus fui. Et Apostolicus: Sed quia literas nostras contempsisti asseris tunc te non per contemptum, sed metu tantum ad nos non venisse. Competentem terminum veniendi procul dubio largitus fui, ab Idibus scilicet Aprilis, & sex mensium spatio interposito. Inde litteras vocationis in medio legi præcepit. Verumtamen isti fratres, subdit Apostolicus, deliberent, & quam opponis excusationem canonicam fuisse decernant.

Et præcepit quibusdam cardinalibus & archiepiscopis Romanæ sedis judicibus, ut in partem semoti, super ejusmodi excusationem archiepiscopi sententiam extenderent. At ipsi in partem euntes, sententiam illam diu ventilantes, taliter in conspectum omnium regressi judices ipsi protulerunt: Domne archiepiscope Beneventane, quoniam non pro contemptu, sed pro metu, asseris vocatum ad curiam te non venisse, dicimus & judicamus hanc canonicam non esse excusationem. Judicio autem talium tantorumque patrum extenso, capitula sanctorum patrum prædecessorum coram omnibus exhiberi & legi Apostolicus præcepit, confirmata sc. in conventibus, & super contemptoribus ordinata. His itaque perfectis, super tanto & tali negotio a cardinalibus & episcopis diu ventilatum est. Sed quid plura? Diaconus eum iterato ad justitiam faciendam, satisfaciendum videlicet, vocavit. Qui continuo assurgens: Unde inquit? Et apostolicus: Quia suscepisti regalia beati Petri extra nostram voluntatem, & claves tenuisti portarum, & palatium invasisti, & Landulphum expulisti, & galeam sumpsisti & clypeum, & Fulconem illum ad sacramentum compulisti, Nortmannos introduxisti, & alia. Hoc ipso archiepiscopus audito respondit: Vere regalia beati Petri non alia de causa accepi, sed vestra pro fidelitate. Nam cum Beneventi aderas, civitatem mihi commendasti, portarum vero claves non ego susceperam: hunc sane qui eas retinet, fidelem tuum omnino confitemur. Clypeum profecto non accepi: galeam quidem tuli pro capitis munitione, ne lapide aliquo opprimerer. Nortmannos, ut dixisti, non introduxi, Longobardos vero sexdecim pro auxilio populi civitatem ingredi feci. Sacramentum Folconis jussu suo factum fuisse, & populi jusjurandum, denegavit.

His omnibus Apostolicus auditis, cardinalibus iterum & præfatis judicibus præcepit ut super omnibus istis & contemptu sententiam exprimerent. Cumque archiepiscopus ipse hujusmodi præceptum, &, ut ita dicam, terribile audiisset: Wilielmum ducem supra memoratum, & Robertum principem, & Petrum filium Leonis, nec non & episcopos exorabat, dicens: Domini proceres, & episcopi confratres, dominum nostrum papam Paschalem precor orate, ne me in conspectu omnium taliter confundat, & dedecoratum dimittat. Si vero ejus clementiæ placuerit, exilium petam, & mare transfretabo. Tunc proceres ipsi euntes, pedibus domni papæ advoluti, sicut archiepiscopus rogaverat, deprecati sunt, quod minime obtinere valuerunt. At ipsi judices ex præcepto euntes, licet dolendo & protelando, reversi sunt, ne tale super Landulphum archiepiscopum darent judicium. Judicibus tamen ipsis adhuc, ut dixi, moram facientibus super sententiam, Apostolicus adjurando præcepit, ut per fidem quam B. Petro & ipsi deberent, quid canonicum esset dicendum, dicerent.

At episcopus Portuensis primus omnium, licet ægre, & tantæ sententiæ dolore turbatus, ait: Quoniam regalia B. Petri suscepisti, & claves portarum tenuisti, & palatium invasisti, & Landulphum expulisti, & ad curiam venire vocatus contempsisti: judicamus super vos depositionis sententiam, & contra B. Petrum & domnum nostrum papam fecisse.

Idipsum Capuanus archiepiscopus & Gregorius cardinalis affirmavere. Volentibus autem aliis judicibus eamdem confirmare sententiam, Landulphus ipse e medio conventus illius, timore coactus, & sententiæ talis gladio percussus, surrexit. O qualem, si interesses lector, fletum videres, & Landulphi illius pallidum aspiceres vultum, cum ex ore tantorum judicum, qui decoratus erat Beneventana sede, & præ aliis gloriosus ubique fuerat, deponebatur! Quid dicam? subsellio ejus levato, metuendum illud concilium ut mente captus dereliquit. *Hactenus de his chronicum Beneventanum: quæ Petrus diaconus in chronico Cassinate narrare subterfugit.*

AD CYPERANENSE CONCILIUM

A Paschali II. papa Anno 1114. celebratum.

ADDITIO.

Ex Mans Suppl. T. II. pag. 185.

EA, quæ apud varios scriptores narrantur de Cyperanensi concilio, Labbæus collegit; juvat tamen his ab eo congestis addere Romualdum Salernitanum in chronico legendo ver. Ital. to. VII. col. 180. cui tamen asserenti de Landulpho Beneventano archiepiscopo in synodo illa depositio, ac non multo post, muneribus delinito Pontifice, restituto, fidem detrahit Falco Beneventanus, qui restitutionem ejus commemorans, nihil habet de munere collato. Tot sane conciliis simoniacam hæresim damnans Paschalis, hoc se argumento adversus Romualdi calumnias tuetur; nisi forte munus non Paschali quidem, sed intercessoribus pro episcopo apud eumdem pontificem datum significaverit. Utcunque sit, en verba Romualdi.

Anno MCXV. (*pro anno* 1114. *post septembrim, nam annus ab exordio indictionis forte incipit*) indict. VIII. apud Cyperanum in ecclesia S. Pa-

S. Paterni Guilielmus dux devenit ligius homo papæ Paſchalis, qui tunc ſynodum celebrabat; & ipſe papa ſtatim per vexillum tradidit eidem duci totam terram cum honore ducatus, quemadmodum Gregorius papa conceſſit, & tradidit eam duci Roberto Guiſcardo apud ipſum Cyperanum, & quemadmodum Urbanus papa conceſſit Rogerio duci in civitate Melfia, & ſicut idem Paſchalis papa conceſſit & tradidit eidem duci Rogerio apud ſanctum Trophimenem per illud idem donum, atque conſenſum. In prædicta quidem ſynodo Landulphus Beneventanus archiepiſcopus ab ordine pontificali dejectus eſt, eo quod inobediens papæ fuit, quique non multum poſt temporis largito munere in ſede ſua ab eodem papa reſtitutus eſt.

ANNO CHRISTI 1114.

ANNO CHRISTI 1114.

CONCILIUM TICINENSE

Quo indulgentiæ quædam decretæ iis, qui ſtipem pro ſtruendo Xenodochio quodam ad peregrinos excipiendos conferrent, a Guidone epiſcopo Anno 1114. coactum.

Ibid. C. 386.

UNus, quem norim, Campius in Hiſtoria Eccleſiaſtica Placentina to. I. pag. 384. meminit Ticinenſis hujus concilii, ſeu ut ille habet conventus archiepiſcoporum, epiſcoporum, & abbatum, quo indulgentiæ decretæ ſunt iis, qui collata pecunia juviſſent Xenodochium in commodum pauperum peregrinorum ad portam civitatis, quam vocabant Alberam, conſtructum. Id vero ſe tenere ſcriptor ille affirmat ex documento in archivio Ticinenſi ſervato, cui ſubſcripta epiſcoporum nomina, inter quos & Aldi Placentini, leguntur.

SYNODUS STRIGONIENSIS NATIONALIS

Habita ſub Colomanno rege, & Laurentio archiepiſcopo Strigonienſi circa annum 1114.

NARRATIO PRÆVIA P. PETERFFY.

Ex Conc. Hungar P. Peterffy t. I. p. 12.

„ SÆviente in fratrem Almum Colomanno rege, Laurentius Metropolita, relictis perturbatæ aulæ negotiis, dum nihil in concordiam domeſticam ſupremi cancellarii munere adferre poſſet, ad res eccleſiæ concreditæ inſtaurandas, indicto Strigonium concilio, ſe contulit. Multa pro reipublicæ commodo in comitiis a Colomano, principe alias non undequaque laudabili, publicis patriæ legibus aſſerta novimus. *Nos autem ſynodalium capitula decretorum Laurentii archiepiſcopi, & decem ſuffraganeorum ſuorum occupabunt*. Quæ mirabar incognita fuiſſe iis, quibuſcum mihi de clero noſtro differendi copia facta eſt. Leges nempe ſunt, ætate ſua divites, quæ ſplendorem recens conditarum non ſupprimunt, ſed exaggerant: noſſe itaque illas, ſi non uſus, obſervantia certe ſuadeat, quam majoribus noſtris debemus.

„ Sed ad duo evolvenda, hac concilii inſcriptione provocamur: ut de anni calculo, qui authorum calamos ubique ſubterfugit, e conjectura potius, quam teſtimonio aliquid conſtituatur. Nos concilium nationale Laurentii ad principium anni 1114. reducimus; datis inde rationibus: quod nuptiæ Colomani cum Ruſſa Borichii Nothi matre anno 1112. initæ, inauguratio ſubinde Stephani filii, & exercitus in almum fratrem, ejuſque filium, facinus crudele, anno 1113. currente, quietem publicam, animoſque cleri nimium quantum laceſſiverit. Quam ob rem rebus undique in ruinam confuſis, ægre admodum ad ſynodum habendam ſe patres collegerint. Accedit Colomanum anno 1115. morte ſua, populi lachrymis & votis jam ſatisfeciſſe. Diu in requirenda concilii epocha mutarat P. Timon, e S. J. coactus demum in anno 1114. eidem locum aſſignare his verbis: Laurentius quocumque demum anno; cum ſuis decem ſuffraganeis celebravit ſynodum. Dederit horas complures, ut novi virum, familiari amicitia, chronologiæ patriæ præprimis ſtudioſum, quo fili hujus intorti texturam enodaret; ſed tædio & labore victus, *cuicumque demum anno* me nihil repugnante, ſynodum ceſſit. Cæterum ſi quis certiora docuerit, ſicut non inviti ſubſcribemus, ita magnam illi chronologia noſtra gratiam debebit.

„ Altera nunc machina impellenda venit; cui verſandæ, an nervorum mihi ſatis, prorſus ambigo. In eo pugnamus quot & quos epiſcopos ſuffraganeos anno 1114. Laurentius archiepiſcopus habuerit? cum *decem* ad ſynodum, congregatos titulus præferat; nec plures ſenis, Agrienſi ſcilicet, Vacienſi, Quinque eccleſienſi, Veſprimienſi, Jaurinenſi, ac Nitrienſi epiſcopis, metropolitæ Strigonienſi obnoxios eſſe, nemo ſit, qui in dubium revocet. Ad origines epiſcopatuum Hungariæ quæſtio iſthæc remittenda foret, ne tamen ſubduxiſſe nos ſtudium arguant alii, opinionem noſtram, clariſ. demum Otrokoczy in M. S. verba adponemus. Quiſquis igitur decretis ſynodalibus inſcriptionem adſtruxit, primatis, & archiepiſcopi jura non diſcrevit; quo factum, ut præſidi ſynodi Nationalis, Laurentio nempe archiepiſcopo Strigonienſi, epiſcopos decem, qui aderant, velut ſuffraganeos, ideſt ſuffragium ferentes addicere voluerit: Bachienſis eccleſiæ rebus partim firmatis, partim dubiis; donec ſub annum 1156. Colocenſi uniretur, & ad archiepiſcopen in Mikone, ſeu Michaele (*a*) a præpoſitura Budenſi ad honorem palii acceſſito aſſurgeret. Cl. Otrokoczy jam deferamus. *Maneſt*, ait ille, *hæc prærogativa*, (con-

„ vo-

(*a*) Perperam illi, quibus idem Niko, & Miko. Niko Nicolaum indicat, alter Michaelem.

ANNO CHRISTI 1114.

„ vocandi nempe epiſcopos omnium eccleſiarum A
„ Hungariæ) *aliquandiu penes archiepiſcopum Stri-*
„ *gonienſem, ut etiam ipſe Colocenſis, quaſi ſuffra-*
„ *ganeus aliquis, in rebus magni momenti, præſer-*
„ *tim ſynodicis, definiendis & firmandis, archiepi-*
„ *ſcopo Strigonienſi, ad ejus inſinuationem cum ſuis*
„ *adeſſet*:
„ Conflata nunc utraque ſententia, dicendum:
„ quod Laurentius archiepiſcopus Strigonienſis,
„ ſynodum nationalem agens, unicus Hungariæ
„ eccleſiarum curas tranſegerit, Baachienſi ſede
„ cum ſuis ſuffraganeis, Laurentio præſidi ho-
„ norem Metropolitæ precario deferente, aut
„ certe vacante. Hæc ceu guttam ex arena. Le-
„ vatis proinde controverſiis, Lectoris erit, ut
„ canones de epiſcopis, aut presbyteris uxoratis, B
„ ex ſynodi Szabolchenſis adnotationibus ſufful-
„ ciat; quod tædium, ſi erudita meditatione in-
„ terrumpere voluerit, ſeriem decem epiſcopo-
„ rum ſuffraganeorum, concilio prætentium, eo-
„ rumque nomina, novis curis examine. Et,
„ cum illa e nullo hactenus ad annum 1114. ANNO CHRISTI 1114.
„ illuſtri charta vindicari potuerint, ſed e pro-
„ xime accedentibus petendi erant, eccleſiarum
„ titulos percurrat. Aderant ſynodo nationali:
„ Laurentius archiepiſcopus Strigonienſis, præ-
„ ſes: Agrienſis N. Quinque eccleſienſis Simon,
„ Veſprimienſis Matthæus, Jaurinenſis Georgius,
„ Vacienſis Marcellus. *Nitrienſis præpoſitus pro*
„ *Colocenſi adfuerit*, quod Otrokoczio libuit aſ-
„ ſerere. Cum vero inter enumeratos apud Lu-
„ cium ad ann. MCXI. Tulbertum Colocenſem
„ legam, eundem ſuffraganeis adpono. Baachi-
„ enſis vacabat. Cujus ſuffraganei: Zagrabienſis
„ Fraucita, an. 1119. Tranſilvanienſis N. Vara-
dienſis Sixtus. Cſnadienſis Bezcheus an. 1118.
Sirmienſis N. Gratus accipiam, quidquid in
„ præſenti ſententia amici, ſeu illuſtrare, ſeu
„ emendare voluerint.

INCIPIUNT CAPITULA DE SYNODALIBUS DECRETIS

Domini archiepiſcopi Laurentii Strigonienſis Metropolitani & decem ſuffraganeorum ſuorum

CAP. I.

De cauſis eccleſiarum & clericorum.

Ibid. p. 289.

IN primis interpellandus eſt rex, ut cauſæ clericorum, vel eccleſiaſticarum rerum *canonice* finiantur.

CAP. II.

De Sermone ad populum.

IN omni dominico die, in majoribus eccleſiis evangelium & epiſtola exponantur populo, in minoribus vero fides, & oratio dominica.

NOTÆ P. MELCHIORIS INCHOFFER S. J.

PRima pars huius ſtatuti, de ſermone ad populum jam adultum, altera de inſtitutione juventutis in principiis fidei, ſeu catechesi habendo, loquitur. Repetitur canon iſte in pluribus ſynodis: qui ſi curatoribus animarum familiarior eſſet, pauciores ab orthodoxa religione ad Lutheri & Calvini caſtra tranſirent. Videatur etiam ſeveriſſimum edictum de catechiſmo catholico ſolo tradendo, Ferdinandi I. Cæſ. & R. H. Viennæ 24. Auguſti anno 1554. publicatum.

CAP. III.

De eccleſiaſticis ordinibus.

UT omnes eccleſiaſtici ordines in majoribus eccleſiis habeant, & officium ſuum exhibeant.

CAP. IV.

De communione cleri & populi.

UT omnis populus in Paſcha & Pentecoſte, & Natali Domini pœnitentiam agat, & commmunicet; clerici vero in omnibus majoribus feſtis communicent.

NOTÆ.

PRæcipitur S. Confeſſio & ſancta communio in dictis feſtis diebus.

CAP. V.

De locutione clericorum.

UT canonici in clauſtro, & Capellani in curia literatorie loquantur.

NOTÆ.

COlligitur hinc, canonicos a populo remotos, & intra ſepta quædam, in Hungaria habitaſſe; quemadmodum etiamnum pluribus in locis, urbibus præcipue epiſcopalibus, canonicorum domus, continuato ordine ſibi ſuccedentes & eccleſiæ proximas eſſe videmus, *literatorie*, ſeu latino idiomate loquantur

CAP. VI.

De idiotis presbyteris.

IDiotæ presbyteri ne ordinentur, qui nec ordinandi ſunt; ordinati diſcant, aut deponantur.

NOTÆ.

DEponantur, idem eſt ac ab officio removeantur, indigni, ut ex altari vivant, qui nullo, aut exiguo ſtudio excuſo, ad miniſterium altaris accedere. Plura de hoc in ſequentibus conciliis.

CAP.

ANNO CHRISTI 1114.

CAP. VII.

De ritu gentilitatis.

NUllus aliquid de ritu gentilitatis obſervet: qui vero fecerit, ſi de majoribus eſt, quadraginta dies diſtricte pœniteat; ſi autem de minoribus ſeptem dies cum plagis luat.

CAP. VIII.

ANNO CHRISTI 1114.

De annuis feſtis.

SI quis deſcriptas feſtivitates non ſervaverit, eadem lege, ſicut in præcedenti capitulo, judicetur

NOTÆ.

PRæſcriptas ad S. Ladislaum in ſynodo Szabolchenſi cap. 38.

CAP. IX.

De negligentibus pœnitentiam.

SI quis pro facinore commiſſo injunctam pœnitentiam negligens, ab epiſcopo excommunicatus, in eadem perverſitate objerit, in cœmeterio eccleſiæ non ſepeliatur a presbyteris.

NOTÆ.

POEnitentiam nempe publicam, quæ tum adhuc in parte vigebat.

CAP. X.

De mortuis ſine confeſſione.

SI quis infirmatus presbyterum non vocaverit, niſi ſubitanea cauſa fuerit, eodem modo fiat de illo. Parentes vero ejus, aut uxor XL. dierum pœnitentia mulctentur. Si autem parentes non habuerit, villicus cum duobus ſenioribus villæ, idem judicium ſubeat.

CAP. XI.

De uxoratis in epiſcopum promovendis.

SI qui ad epiſcopum promovendi, legitimo matrimonio juncti ſunt, niſi ex conſenſu uxorum non aſſumantur.

NOTÆ.

REdeat lector ad conſtitutiones Colomani.

CAP. XII.

De portationibus eccleſiæ quomodo debent fieri.

EPiſcopus ſi tres partes de acquiſitis ad utilitatem eccleſiæ fideliter intuliſſe videatur, licet ei agere de quarta, quod voluerit.

NOTÆ.

POrtatio vel portagium eſt telonium publicum ad portas urbis, vel portum fluvii exigi ſolitum, & eccleſiæ, dotis loco a piis regibus conceſſum. Canon iſte illuſtrari poteſt ex verbis S. Gregorii M. P. in reſpon. ad prim. interrog. Auguſtini Angli epiſcop. & apud Gratia. cauſ. 12. qu. 2. cap. 20. Mos eſt apoſtolicæ ſedis ordinatis epiſcopis præceptum tradere, ut de omni ſtipendio, quod acceperint, quatuor fieri debeant portiones, una videlicet epiſcopo & familiæ eius. propter hoſpitalitatem ejus, & ſuſceptionem, alia clero, tertia vero pauperibus, quarta eccleſiis reparandis.

CAP. XIII.

De monaſteriis epiſcoporum qui objerunt.

EPiſcopis, qui objerunt jam, neque eccleſiæ ſuæ providerunt, ſed tantum filios ſuos ditaverunt, placuit medietatem auferre, & eccleſiæ reddere. Monaſteria vero talium, in poteſtatem ſuccedentis epiſcopi tranſeant, quod ei melius fuerit viſum.

CAP. XIV.

De his qui res eccleſiæ diſſipaverunt.

SI qui eorum, qui eccleſiis præſunt, res earum diſſipaverunt, duplo reſtituant; ſi non habent, deponantur, donec emendentur.

CAP. XV.

De famulis eccleſiæ.

NUllus epiſcopus, aut presbyter in propriis locis ſervos teneat.

CAP. XVI.

De parochis eccleſiarum.

UNaquæque eccleſia circa ſe in proximo habeat parochiam ſuam.

CAP. XVII.

De eccleſia ſine dote non conſecranda.

ECcleſia non conſecretur, ſi dos & terra prius non datur.

ANNO CHRISTI 1114

CAP. XVIII.

De presbyteris ad titulum consecrandis.

NUllus presbyter sine titulo ordinetur, de eodem nullus habeatur in clero, qui non est titulatus alicui ecclesiæ. ANNO CHRISTI 1114.

NOTÆ.

PRohibetur ne clericus, nullius ecclesiæ ministerio destinatus, vel sine litteris a communitate, vel privato homine datis, ordinetur: quibus eidem honesta subsistentatio promittitur, si beneficio, aut viribus pro ministerio necessariis privaretur. Optandum esset, ut in eorum titulum missæ majori cura inquireretur, qui nulli seminario, aut fundationi episcopali adscripti, & lacernis induti, mendicando dignitatem Sacerdotum pessumdant. Vide Sino. Olahi an. 1560.

CAP. XIX.

De clericis sine literis non suscipiendis.

NUllus clericus de alio episcopatu, vel provincia sine commendatitiis literis suscipiatur.

NOTÆ.

VIdetur S. Synodus præcavisse hac lege, ne episcopi & horum Vicarii clericos per dioecesim, aut ab una in aliam, cum scandalo heterodoxorum vagari sinant; qui vagabundi clerici ante hæc tempora in Hungaria rarius visi sunt. Commendatitiæ literæ, vocantur alias *dimissoriales*

CAP. XX.

De legationibus episcoporum.

EPiscopus ad episcopum sine literis, & sigillis legationem non mittat.

CAP. XXI.

De advenis clericis & infamatis.

HOspites clerici, qui de alienis partibus venerint, aut legitimos testes producant, aut vadant, aut redeant, nisi cum formata.

CAP. XXII.

Ne quis in alterius ecclesia celebret sine licentia.

NUllus episcopus, aut presbyter, aut abbas missam celebrare audeat contra voluntatem presbyteri, parochi, aut superioris illius loci vel ecclesiæ.

CAP. XXIII.

De professis clericis ad titulum ordinatis.

QUicumque ad titulum ordinatus est, vel cum professione susceptus, non privetur ordine vel honore, nisi super certis criminibus, judicio canonico; sed ipse neque recedere audeat, nisi forte ad majorem promoveatur gradum, quod etiam episcopus suus benigne debet consentire.

CAP. XXIV.

De oppressis Clericis, vel injuria affectis.

SI quis se oppressum existimat, liceat sibi Concilium Episcopale appellare.

NOTÆ.

COnferatur hic ex jure can. Grat. D. 2. can. 11. q. 2. c. 26.

CAP. XXV.

De Clericis, vel Abbatibus saeculare judicium quærentibus.

SI quis vero Clericorum, vel Abbatum, in causis Ecclesiasticis, relicto Episcopali judicio, Regalem curiam, aut seculare judicium adierit, causam perdat, aut se pœnitentia emendet.

CAP. XXVI.

De concordantia Divinorum Officiorum.

DIvinorum Officiorum, vel jejuniorum, secundum Libellum, quem collaudavimus, ab omnibus teneatur.

NOTÆ.

SUpple ratio, & ordo. Libellus collaudatus, videtur fuisse rituale, vel agenda alias dictus, aut certe indiculus, in quo tam missarum, quam cæterorum, in qualibet dioecesi, rituum sacrorum methodus adscripta continebatur. Possidemus similes libellos ecclesiæ Strigoniensis, Agriensis, & Nitriensis, annor. 1416. & 1429. & 1568. &c.

CAP. XXVII.

De vita, & victu Canonicorum.

VIctus Canonicorum, & vita, secundum regulam ipsorum, ab Episcopo disponantur.

CAP. XXVIII.

De libertate hospitum Canonicorum.

SI quis hospitum, civium, vel Patrum, Familias Canonicæ regulæ se sponte sub.

ſubdiderit, Canonicus fuerit factus, nihil ad filium ejus pertineat de proventibus, niſi forte & ipſe, id eſt, pater idem voluerit. ANNO CHRISTI 1516.

CAP. XXIX.

De libertate Canonicorum, & filiis eorum. ANNO CHRISTI 1516.

SI quis Clericus ſervus Eccleſiæ fuerit, filii ejus ad priſtinam (*ſervitutem*) non redeant, ſed inter Libros Eccleſiæ habeantur.

NOTÆ.

HAnc libertatem pro filiis ſuis obtinuerunt Rutheni faceratos a Cæſare Leopoldo anno 1697. Sperabatur hoc beneficio unio cum Romana eccleſia. Nec enim addecebat, ut aratro, & igom ſubderent colla Sacerdotum.

CAP. XXX.

De Servis non ordinandis.

NUllus ſervus Clericus ordinetur, niſi antea Dominus ejus plenam ſibi dederit libertatem.

CAP. XXXI.

De Sacerdotibus ante Presbyteratum uxoratis.

PResbyteris, uxores, quas legitimis ordinibus acceperint, moderatius habendas, prævisa fragilitate, indulſimus.

CAP. XXXII.

De Clericis non uxorandis.

QUi Diaconatum, vel Presbyteratum ſine matrimonio adepti ſunt, uxorem ducere non liceat.

NOTÆ.

DUo hi canones in ſynodo Szabolchenſi ſatis ſuperque elucidati ſunt

CAP. XXXIII.

De uxoribus Epiſcoporum.

UXores Epiſcoporum Epiſcopalia prædia non inhabitent.

NOTÆ.

HOneſtos ſcilicet locus eis aſſignabatur, ubi cum propoſito continentiæ ſub proviſione epiſcoporum ſuorum maritorum vivere debebant. Vide Synod. Szabol.

CAP. XXXIV.

De excommunicatis.

SI quem Epiſcopus excommunicaverit, hoc & Regi, & fratribus ſuis datis literis, indicet.

CAP. XXXV.

Ubi debeant Miſſam celebrare.

NUllus extra Eccleſiam in tentorio, vel in aliquo loco, vel domo miſſam celebrare, aut audire audeat, niſi Rex, aut Epiſcopi, Comites, & Abbates illi, qui tentorium, aut aliquod hujuſmodi Divino ſolummodo cultui præparatum habere poſſunt. Et hoc tantummodo, quando ſunt in via.

CAP. XXXVI.

Item de Abbatibus.

ABbates, proviſa facultate, monaſteriis cum Epiſcopo, ad duo aratra unum monachum regulariter veſtitum, & inſtructum teneant, & regulam Beati Benedicti omnes Monachi ſciant, & intelligant.

NOTÆ

ASſignatur hic numerus perſonarum pro ratione facultatis cujuſque monaſterii: Sic: ſi monaſterium poſſeſſionem, ſeu villas 60. aratrorum habeat, tum triginta monachi ali, & ſuſtenturi debeant. Aratrum autem amplioris quodam ſenſu accipiendum eſt; terra enim duorum aratrorum conſtituit mediocrem pagum & vocatur menſura regalis, quod ex variis Regum literis didicimus. Tum & illud nota; hoc tempore, nempe circa annum 1223. ſolos fere monachos ordinis ſancti Benedicti fuiſſe in Hungaria: quare de hujus S. ordinis regula omnibus monachis familiari, conſtitutio loquitur, niſi ad epiſcopatum, quod ſæpe contigit, aſſumpti ſuſtinent. Eruitur præt rea, fuiſſe epiſcopos primos Hungariæ ad eum modum inſtitutos, quo per plura ſæcula epiſcopi Germaniæ floruerunt, cum nempe ex Monachis S. Benedicti membra capituli aſſumerentur; in eorum domibus habitarent: abbatem tamen, diſciplinæ religioſæ judicem, & rei œconomicæ cuſtodem paterentur. Vide Germaniam ſacram P. Marci Hanſizy to. I. & II. ſub initium.

CAP. XXXVII.

De iiſdem Abbatibus.

ABbates raro de Monaſteriis ſuis egrediantur, neque ad Regem, neque ad remotas poſſeſſiones ſine conſcientia Epiſcopi, ubi, tum diutius immorari non debent.

CAP. XXXVIII.

De eiſdem Abbatibus.

ABbates, mitram, ſandalia, nodum ante cappam non habeant, vel cætera inſignia, neque baptizent, neque pœni-

nitentiam dent, neque ad populum ser- monem faciant. Abbates non plus pa- rentibus, quam cæteris pauperibus sola- tium faciant. Quod si Abbas inventus fuerit bona Monasterii dissipare, ipse de- ponatur, & substantia illa reddatur.

ANNO CHRISTI 1114.

ANNO CHRISTI 1116.

NOTÆ.

SCiendum est abbates olim in Hungaria monasteriis præfectos fuisse, non autem ecclesiis: in quibus prædictus actus exercere sine consensu episcopi eisdem non licuit: æque enim in simili ministerio ab ordinario, abbates cum suis monachis dependebant, ac populus. Occasio autem hoc statutum condendi fecrat quod aliqui abbatum munia parochialia sine indultu episcopi, vel parochi exercuerint, in possessionibus & fundis monasterio subjectis.

CAP. XXXIX.

De ordinandis Monachis.

NUllus Episcopus, aut Presbyter Monachum ordinet.

NOTÆ.

SEnsus hujus canonis iste est: Nullus episcopus aut presbyter monachum ordinet, qui simpliciter monachum vitæ privatæ, & solitudini destinatum, postquam autem, certi loci, etiam si ecclesiæ sui conventus titulum habet, ubi sacro possit ministerio fungi ex indultu pontificis, monachi, & solitarii stricte sumpti rationem posuit, adeoque ordinari potest.

De potestate autem presbyterorum ordinandi monachum, ita intelligendum est, quod presbyteri non propria auctoritate, sed ex speciali commissione episcopi, consentiente papa SS. ordines, si non majores, saltem minores conferre potuerint, quod colligitur ex Pirhing. in l. 1. decret. tit. 11.

CAP. XL.

De his, qui Monachi habitum accipiunt.

SI quis Monachi habitum habet, aut Monasterium intret, aut habitum perdat, aut pœnitentiæ subjaceat.

NOTÆ.

LOquitur canon de vagis: simile quid sub finem in synodo anni 1560. statuitur.

CAP. XLI.

De conventione oblationis pro Missa ne fiat.

NUllus Presbyter conventionem de Missa, pro oblatione faciat.

CAP. XLII.

De non emendis, vel vendendis Ecclesiis.

NUllus Ecclesiam emere, vel vendere præsumat. Si quis Ecclesiam vendiderit, aut librum suum sine culpa abjecerit, delator illius culpæ, partem magistri illius eo modo accipiat.

NOTÆ.

E*Mere vel vendere ecclesiam*: videtur prohiberi emptio, vel venditio vasorum sacrorum, vel rerum ad ecclesiam pertinentium. Alii orationem & preces mercede conductas; alii officia & munia in ecclesia præstanda a clerico &c. interpretantur.

CAP. XLIII.

De Baptismo, & Sepultura.

NUllus de Baptismo: & sepultura pretium exigat.

NOTÆ.

UTerque iste canon saluberrime scribitur; cum ex publico & honesto stipendio, imo episcoporum ærario, labor, & fatigium (stolam dicimus) curatoribus refusus, & de convenienti alimonia illis provisum fuerit. Huc pertinet prohibitio facta de conventione, per modum contractus, aut venditionis, de missa cap. 41. Accedit edictum Caroli l. R. a Mathia l. confirmatum; archidiaconorum, & plebanorum nemo præter usitata funeralia ultro quicquam exigere pro sepulturis præsumat, si exegerit sacris extemplo beneficiis abdicatur. Bonfi. Dec. 4. l. 7. f. 629.

CAP. XLIV.

De Festivitatibus.

NUllus Festivitates vendere præsumat.

CAP. XLV.

De judicio, quomodo, vel quando dari debeat.

UT judicium ferri in Quadragesima, sicut in aliis diebus, excepta causa effusionis sanguinis, detur, ut ferrum accipiat, & in designato loco ponat.

NOTÆ.

DE judicio ferri dictum est in synodo Szabolchensi.

CAP. XLVI.

Quid in Ecclesia legi vel cantari debeat.

NIhil legatur, vel cantetur in Ecclesia, nisi quod fuerit in Synodo collaudatum.

CAP. XLVII.

Quemodo in Kalendis, & convivüis convivari debeat.

SI quis Presbyter in canonico convivio, vel Kalendis cogendis potos viderit, arguet eos: & si eum non audierint,

ipse

ANNO CHRISI 1114.

ipſe exeat, & Archi-Diacono eos accuſet, qui eis pœnitentiam ſeptem diebus injungat: Quod ſi ipſe Presbyter non exierit, ab officio ſuſpendatur, & 40. diebus pœniteat.

ANNO CHRISTI 1114.

CAP. XLVIII.

De eodem.

SI Presbyter coegerit, vel coactus fuerit inebriatus, deponatur; ſi quis Presbyterum inebriatum invenerit, ante Epiſcopum, vel Diaconum, tres penſas ab eo accipiat, & ſi jam Presbyter ſecundo inebriatus fuerit, deponatur.

CAP. XLIX.

De eodem.

SI quis de Nobilibus ad potum coegerit, vel coactus fuerit inebriatus, 40. dies pœniteat; ſi vero in hoc perſeveraverit, excommunicetur.

NOTÆ.

DUo hæc capita prælatorum, & Urbici magiſtratus vigilantiam expetunt.

CAP. L.

De domibus pœnitentialibus.

EPiſcopi in unaquaque civitate duas domos ad coercendos pœnitentes faciant.

NOTÆ.

VIdentur fuiſſe domus correctionis, aut loca, in quibus violatores eccleſiaſticæ diſciplinæ certis pœnis afficiebantur. Apparet hinc executioni non fuiſſe datam legem, a ſancto Ladislao in Synodo Szabolcheuſi latam.

CAP. LI.

De maleficis.

SI quis de maleficio accuſatus fuerit, convictus ſecundum canones pœniteat.

CAP. LII.

De accuſatione, & accuſatis.

SI accuſator quæ injecit probare non poterit, eadem pœnitentia ſubjaceat.

CAP. LIII.

De mulieribus a maritis fugientibus.

SI quæ mulier a viro fugerit ſuo, reddatur marito ſuo ſemel, & bis, tertia vice, ſi nobilis eſt, adjiciatur pœnitentiæ ſine ſpe conjugii: ſi de plebe venumdetur ſine ſpe libertatis. Si quis ultro uxorem ſuam adulteram proclamarit, ſi nobilis eſt, canonicæ pœnitentiæ compoſitioni ſubjaceat. Qui vero hoc perſolvere noluerit, vel non potuerit, tonſo capite, ſecundum judicium regis Ladislai, venumdetur in mancipium.

Si quis ſponſam rapuerit alterius, ſi illa non conſenſerit, reddatur proprio ſponſo; raptor vero ſi nobilis eſt, compoſitionem canonicam faciat, & ſine ſpe conjugii pœniteat. Si non potuit compoſitionem dare ſine ſpe libertatis venumdetur. Si quis uxorem fugiens ſe ſponte debitorem fecerit, unde ſe expedire noluerit, propter odium, quod in uxorem habet, ſemper in ſervitute permaneat. Et ſi unquam liber videatur, iterum venumdetur, uxor vero ejus, cui velit nubat.

CAP. LIV.

De bigamis & viduarum vel repudiatarum viris.

SI quis de clero ſecundam uxorem vel viduam, vel repudiatam duxerit, deponatur.

CAP. LV.

Si presbyteri bigami recipiant ordines.

BIgami presbyteri, qui ad ordines ſuos redire noluerint, ex conſenſu uxorum ſuarum recipiantur.

CAP. LVI.

De presbyteris, qui concubinas habent.

SI presbyter concubinam habuerit, deponatur.

CAP. LVII.

Ut canonici regulam ſuam ſciant.

CAnonici regulam ſuam ſciant, & intelligant.

CAP. LVIII.

De clericis pro furto accuſatis.

SI quis clericorum furti arguitur ab epiſcopo, vel archidiacono judicetur, ſi reus inventus fuerit, deponatur, & bona ſua perdat; ſi nihili fuerit venumdetur.

NO-

NOTÆ.

ANNO CHRISTI 1214.

JUbet hic canon clericos in furto deprehenſos a ſola poteſtate eccleſiaſtica judicari. Si rei ſint, ex ſacro ordine, & ſuis poſſeſſionibus ejici, immo venalibus ſervis ruſticis, & mancipiis adnumerari. Erroneum eſt illud *ſi nihili fuerit*, cujus loco pone *ſi nihil ei fuerit*, ſeu ſi nihil bonorum & facultatum habeat, quas in pœnam ei judex auferat, ipſe more mancipiorum venumdetur.

CAP. LIX.

De tabernariis clericis & fœneratoribus.

CLerici tabernarii, vel fœneratores non ſint, quicumque vero in tabernaria domo biberit, ſi clericus eſt, deponatur, ſi laicus in teſtimonium non recipiatur.

NOTÆ.

SCilicet indignus cenſebatur, qui teſtem agat in judicio, utpote ob dubium ſani intellectus, & defectum famæ bonæ, quæ in comportantium ſocietate facile amittuntur. Non prohibetur tamen acceſſus tabernarum, viatoribus, etiam clericis, qui prandii, cœnæve cauſa ad has ſe recipiunt.

CAP. LX.

De teſtimoniis clericorum.

UT teſtes clerici non ſint, niſi in teſtamento morientis, vel ſacramento vel pro judicio.

CAP. LXI.

De Judæis qui chriſtianos habent famulos.

JUdæi ſervos vel ancillas, neque proprios, vel venales, neque mercenarios chriſtianos habere audeant.

NOTÆ.

LUx aliqua huic legi additur ex ſequentibus Paſchalis II. PP. verbis (qui Laurentio archiepiſcopo convus tuit) apud Grat. cauſ. 16. q. 1. cap. 47. *a monachis, ſive clericis communiter viventibus nulla ratio finit, ut militet, aut epiſcopi aut perſonæ quælibet decimas de laboribus, ſeu nutrimentis ſuis propriis extorquere debeant.* Idem Alexander papa III. in Extra l. 3. tit. 30. cap. 10. innuit: *Prædeceſſores noſtri fere omnibus religioſis decimas laborum ſuorum conceſſerant.* Quis porro modo uſus ſit in Hungaria experientia docebit.

CAP. LXII.

De decimis clericorum.

DEcretum eſt & ſancti concilii ſancitum eſt auctoritate, ut de propriis horreis, ſeu cellariis, aut quolibet monaſteriorum, & eccleſiarum, & omnium, qui in clero ſunt, decimæ non exigantur, excepta quarta parte parochiani presbyteri.

CAP. LXIII.

De archidiaconis.

OMnes archidiaconi Breviturium canonum habeant.

NOTÆ

NOn intelligitur hoc loco breviarium, e quo preces ſuas canonicas archidiaconi perſolvant; ſed ſynopſis, vel compendium eorum canonum, quos eos exigente officio noſſe oportebat, ut in judiciis eccleſiaſticis tuto, ad exigentiam legis procedant.

CAP. LXIV.

De presbyteris, & ſervis eccleſiarum.

PResbyteri quoque eccleſiarum juxta eccleſiam domum habeant ſuarum eccleſiarum. Si boves proprios habuerint, magiſtri ſui de his, qui araverint, dimidiam partem accipiant; ſi autem cum bobus magiſtrorum ſuorum araverint, duas partes inde magiſtri eccleſiarum habeant.

CAP. LXV.

De congregandis clericis ad ſanctam ſynodum.

QUicunque de his, qui in clero ſunt, ad ſynodum epiſcopi ſui non venerint, uſque ad laicum deponantur.

NOTÆ.

POEna iſta (utpote clerici nolentes venire ad ſynodum epiſcopi ad laicum uſque deponantur, ſeu ut laici deinceps habeantur) in eos ſtatuta eſt, qui vocati, & invitati, ſine legitima cauſa ſynodo interfſe recuſabant. Habentur in aliis ſynodis exempla plura: ubi in abſentes fulmine eccleſiaſtico animadverſum eſt, quod ſuo loco adferemus. Conſtat item, quantam vim & fructum in celebrandis ſynodis patres noſtri poſuerint.

CAR-

ANNO CHRISTI 1114.

CARTA CLAREMBALDI

De poſſeſſionibus de Luſtingehem monaſterio S. Bertini conceſſis in Concilio Remenſi approbatis anno MCXIV.

Ex Cartario S. Bertini.

Ex Marten. Theſ. Anecd. to. 4. p. 131.

IN nomine Patris, & Filii & Spiritus ſancti. Ego Clarembaldus cognitum habens neminem noſtrum hic manentem civitatem habere, ex his quæ divina gratia mihi contulit, dignum duxi ſanctos Dei heredes facere, quatinus ibidem omnipotenti Domino ſervientes pro exceſſibus meis ipſius clementiam jugiter debeant exorare. Unde omnibus Dei fidelibus noſtriſque poſteris notum eſſe volumus, quoniam ob remedium animæ meæ, & domini mei Balduini comitis, & patris ac matris meæ, nec non Anſelmi fratris mei allodium meum in villa Luſtingehem dicta, videlicet terras illas quas Amalbertus, Heremarus, & Regeinarus in uſus meos excolunt, terramque Raineri ita liberas ac quietas, ſicut ego poſſideo, Deo ſanctoque Bertino ac ſanctis inibi quieſcentibus ex integro trado. Præterea terras illas, quas Anſelmus Veltre atque Willelmus ex me in beneficio habuerunt, ut ſimiliter ab Abbate teneantur, Deo ſanctoque Bertino conceſſi. Hanc vero donationem in ſolemni curia Roberti comitis ejuſdemque generoſæ conjugis Clementiæ fecimus in publico ſcilicet fidelium Dei conventu epiſcoporum & principum, & ne futuris temporibus quiſpiam hoc infringere præſumpſerit, reverendi epiſcopi Johannes Morinenſis, atque Lambertus Atrebatenſis a nobis rogati in commune anathematizaverunt, & ſubſcripſerunt. Ego etiam Robertus Dei gratia Flandrenſium comes hoc ſcriptum firmavi, & ſigillo meo conſignans eos qui ſubſcriberent juſſi. Decretum igitur a me eſt, & ab epiſcopis ſuprascriptis, ceteriſque fidelibus meis; ut quicumque hoc infringere tentaverit, XL. libras comiti perſolvat, ita tamen ut reus ex hoc Deo ſatisfaciat. Signa eorum qui ſubſcripſerunt. S. Clarembaldi archidiaconi Atrebatenſis. S. Bernoldi Watenienſis præpoſiti. S. Rameri Capellani. S. comitis Giſnenſis Manaſſes. S. Onulfi Dapiferi. S. Hoſt pincernæ. S. Amulrici coneſtabellarii. Alii etiam multi interfuerunt teſtes. Facta eſt autem hæc donatio ſolemniter apud Bergas in Penteceſten anno ab Incarnatione Domini MCII. Ind. X. feria 2. regnante Francorum rege Philippo. Recitata & confirmata eſt hæc Carta Remis in pleno Concilio ſub terribili anathematis interpoſitione a domino Radulfo ejuſdem urbis reverendo archiepiſcopo, & a comprovincialibus epiſcopis, videlicet Liſiardo Suſſionenſi epiſcopo, Bartholomæo Laudunenſi epiſcopo, Willelmo Catalaunenſi epiſcopo, Godefrido Ambianenſi epiſcopo, Huberto Silvanectenſi epiſcopo, anno ſcilicet Verbi Incarnati MCXIV. Indictione octava 4. nonas Septembris, præſentibus abbatibus cum cæteris Eccleſiarum prælatis, omnibus eidem anathemati unanimiter aſſenſum præbentibus.

CONCILIUM LEGIONENSE

Indictum a Bernardo Archiepiſcopo Toletano circa annum Chriſti MCXIV.

Ex Munione Adephonſiade in Hiſtoria Compoſtellana MS. De Concilio apud Legionem celebrando.

Ex Card. Aguirre to. 3. Conc. Hiſp. p. 219.

BErnardus Toletanæ ſedis *Archiepiſcopus, & S. R. ſedis legatus Didaco Compoſtellano pontifici has ſubſequentes litteras direxit, ut ad Concilium, quod Legione* XV. *Kal. Novembris celebraturus erat, veniret.*

Bernardus Dei gratia Toletanæ ſedis archiepiſcopus, & S. R. ſedis legatus, dilecto fratri & coepiſcopo D. Didaco Compoſtellano ſempiternam beatitudinem. Noverit dilectio veſtra, me cum Rege & Regina de communi pace locutum fuiſſe. Sed quoniam inter eos nullam concordiam, Rege renuente, facere potuimus, Concilium Legione XV. Kal. Novembris celebrare decrevimus: cui dilectionem veſtram intereſſe volumus atque præcipimus. Valde enim in eo nobis neceſſarius eris, nec ulla occaſione optamus, ut præſentiam veſtram prædictæ ſynodo ſubtrahatis. Valete.

Abbates vero atque Præpoſitos veſtræ diœceſis vobiſcum adducere mandamus.

Ex Card. Aguirre to. 3. Conc. Hiſp. p. 219.

CONCILIUM PALENTINUM

Præſide Bernardo Archiepiſcopo Toletano celebratum anno Chriſti MCXIV.

Ex Hiſtoria Compoſtellana MS. Munionis Adephonſiada, & Codice Cl. V. Garſia Loaiſa pariter MS.

De Concilio celebrando in Palentia.

BErnardus Toletanus Archiepiſcopus, & S. R. E. Legatus Burgos venit, quem B. Jacobi

Epiſcopus adiit, & ejus reverendam paternitatem obſecravit, ut de ſtatu Eccleſiæ, quæ funditus everterbatur, & de pacis reformatione tractaret. Tunc venerabiliſſimus pater illi acquieſcens, advo-

ANNO CHRISTI 1114.

vocavit Epiſcopos, qui intererant, ſcilicet Aurien- A ſem, Oveten ſem, Mindonienſem, cum quibus Archiepiſcopus, & S. Jacobi Epiſcopus diutius colloquentes, Eccleſiæ jura penitus violata, Hiſpaniam Arragonenſi tyrannide undique devaſtatam atque deſolatam, una doluerunt. Sed quoniam ingruenti diſcordiæ tumultu, hæc plenius ſtabilire impræſentiarum, tempus non exigebat, tum quia complures Hiſpaniarum Pontifices deerant; placuit eis tantæ rei diffinitionem producere, & in futuro generaliter Concilium celebrare, atque omnes Hiſpaniarum pontifices, abbates, duces, principes, comites, cæterique primates, VIII. diebus ante venturam feſtivitatem omnium Sanctorum, in Palentiam urbem poſſent convenire, & cauſam regis, & reginæ ſub- B tilius indagare, diœceſes, villas, manſiones, agros, vineas, quæ in hoc diſcordiæ tempore amiſerat, ſedibus & monaſteriis reddere. Quæ res Reginæ, omnibus Hiſpaniæ principibus ſupra modum placuit.

De Concilio Palentiæ celebrato, & de reditu Compoſtellæ Epiſcopi.

ANno 1114. Dominicæ Incarnationis Bernardus Toletanus Archiepiſcopus, & S. R. E. Legatus, ſynodale collegium 8. Kal. Novembris Palentiæ celebravit, & de Hiſpaniarum oppreſſionibus atque anguſtiis, & de Eccleſiarum ſubverſionibus atque calamitatibus, plenius pertra- C ctavit. Gallæciæ quidem pontifices interfuerunt: ſed eccleſiæ B. Jacobi Epiſcopus, cujus conſilio atque ſuggeſtione prædictus Archiepiſcopus Concilium celebrare diſpoſuerat, urgente diſcordiæ tumultu, prædicto Concilio intereſſe non potuit, difficillima cauſa obſiſtente detentus. Ipſe namque præterito æſtatis tempore coadunato undique exercitu, ad debellandam Aragonenſem Campaniam adierat. Quod ſi iterum partes illas adire præſumeret, oportebat, aut militum cohortes ad ſe protegendum, & muniendum illuc ſecum ducere, quod temporum qualitas, aſſiduique laboris exercitium fieri prohibebat: aut proditorum flagitioſa rabies, quod relatu abuſivum eſt, in Chriſtum Domini mittere manum, nihi- D lominus vereretur. Porro pernicioſa mantis bellorum temporibus, prædæ divitiarumque cupiditate incitata, in omne nefas ruere non perhorreſcit. Prædictus tamen Epiſcopus ad generalem ſynodum iter aggrediens, Triam-caſtellam pervenit. Verum enim vero Comes R. nec non Comes M. compluresque Gallæciæ optimates, illum adeuntes, quatenus ab incerto labore deſiſteret, hortantur, & deprecantur dicentes: *Scimus equidem, venerabiliſſime pater, ſi campaniæ partes abſque armata manus Clypeo adire præſumpſeris, & te a truculenta hoſtium violentia graviter inquietari, aut, ut verius profiteamur, cuilibet prædoni captione deboneari, & Gallæciam multiplici diſcordiæ impugnatione opprimi: nos quoque te abſente in ſalutis noſtræ diſpendia ruere, haud ambiguum eſt. Tua intereſt, curam & ſolicitudinem noſtrum, totiuſque Gallæciæ gerere. Eapropter hortamur & conſulimus, ut ab incepto reſipiſcas, & quod potiſſimum eſt, tibi, nobiſque omnibus provideas. Quod ſi nobis obſiſtere volueris, antequam ab aliis, quod in certiſſimis eſt, dedecoreris aut capiaris, ne tantum quid temerarie aggrediaris, a nobis captus teneberis. Melius eſt enim tibi diſceſſus licentiam a nobis inhiberi, quam improviſo favore ad tantum præcipitium tibi aſſenſum adhiberi.* Igitur Epiſcopus his atque aliis acquieſcens, duos de clericis ſuis ad prædictum Concilium direxit, qui illius abſentiam datis litteris referrent. E

ANNO CHRISTI 1114.

De Concilio Palentiæ.

IN prædicto Palentiæ Concilio Bernardus Toletanus Archiepiſcopus, & S. R. E. Legatus, una cum pleriſque Hiſpaniarum Epiſcopis, & Abbatibus, pro modo, & tempore, juſtitiæ examinationem ſalubrius ediſcendo, rapinas, incendia, cædes, cæteraſque Hiſpaniæ calamitates de die in diem crebrius ingruere doluit. Communicatis autem omnium conſiliis, ineffabilem Dei miſericordiam omnes humillima devotione, quatenus tot tantiſque malis remedia maturius impendere dignaretur, expoſtulavere. Demum eccleſiarum ſubverſiones, divina & humana audacius temerata ingemiſcentes, conſulere, relevare, tantiſque calamitatibus, Deo opitulante, finem imponere ſolicite curarunt.

Lucenſis quoque eccleſiæ, de cujus inquietatione ſermo in publicum ventilatus eſt, paternæ conſolationis auxilium non diſtulere. Illa namque jamdudum tutore privata, & pene paſtore viduata, maximis procellis, ut puta bellorum tempore, impellebatur. Petrus quippe ejuſdem eccleſiæ Epiſcopus, totus ſupernæ beatitudini inhians, & ab hujuſmodi cura immunis, tanti culminis ſolicitudinem ferre recuſabat. Lucenſis eccleſiæ honorem protegere, animarum curam gerere, multis diverſiſque negotiis inſudare, ſicut neceſſarium erat, nequibat: præterea illum ægrimonia vexabat, nec amplius ad id officii ſatis eſſe poterat. Ea propter prædicta eccleſia patrocinio viduata, procellarum impulſu valde inquietabatur, & maxime Comitis R. dominio ſubjugata opprimebatur. Quapropter generali Collegio ſancitum eſt, quandoquidem prædictus Lucenſis eccleſiæ Epiſcopus regiminis curam ferre penitus renuebat, quoniam Pontificis miniſterium implere nullatenus poterat, ne eccleſia fundotenus extirparetur, alium qui & eccleſiam a morſibus hiantium protegeret, & curam animarum gereret canonice in Epiſcopum promoveri. Igitur Lucenſis eccleſiæ clerici Archiepiſcopum adeuntes, quatenus matris ſuæ deſolationi conſulens, eorum petitioni condeſcendat, miſericorditer expoſcunt. Ipſe vero præfatus ſummæ religionis vir, ut tanto labori deſiſteret, aliuſque qui quod ipſe nullo modo implere poterat, & eccleſiam protegeret, & Paſtoris officium teneret, in Epiſcopum eligeretur, ſummopere precibus impetrare laboravit. A ſupradictis itaque Lucenſis eccleſiæ, cæteriſque venerabilibus perſonis, Petrus reginæ Urracæ capellanus deſignatur Præſul, & ſummo affectu expoſcitur. Deinde ad Lucenſem urbem ad Epiſcopatum promovendus mittitur. Ipſe equidem Archiepiſcopus ſuper illius electione atque conſecratione, Didaco Compoſtellano Archiepiſcopo, Alphonſo Tudenſi, Didaco Aurienſi, Munioni Mindonienſi has literas dedit.

Epiſtola Bernardi archiepiſcopi Toletani ad Epiſcopos Gallæciæ de conſecratione Lucenſis electi.

BErnardus Dei gratia Toletanæ ſedis archiepiſc. & S. R. E. Legatus dilectis in Chriſto fratribus atque coepiſcopis D. Didaco Compoſtellano, D. Munioni Mindonienſi, D. Alphonſo Tudenſi, D. Didaco Aurienſi cæleſtis regni aditum. Veſtræ fraternitati notum fieri volumus, Lucenſis eccleſiæ clerum, & populum domi-

ANNO CHRISTI 1114.

minicum, Petrum capellanum Reginæ, ſicut accepimus, ſibi in paſtorem elegiſſe. Sed utrum electio canonica fuerit, quia ignoramus, vobis charitative præcipimus, atque præcipiendo rogamus, quatenus rem diligentius perquiratis. Quod ſi electionem canonicam inveneritis, quia Bracarenſis, quamdiu S. R. E. inobediens (ſicut noſtis) atque rebellis extiterit, ab epiſcopali ſuſpenſus officio, neminem conſecrare poteſt, aut cum domino Compoſtellano vice noſtra fungente benedicere ſtudete, aut nobiſcum veſtris litteris ipſum proculdubio conſecrandum dirigite, Mauricio, dum in hac malitia perſeveraverit, nullus Epiſcopus, nullus Bracarenſis provinciæ abbas, ſed nec clericus, nec laicus (ut dignum eſt) obedientiam exhibeat. Valete.

De Conſecratione Lucenſis Epiſcopi, qualiter facta ſit.

VIſis autem litteris his, de ejus electione promptiſſima indagine conſulitur, & quoniam canonice fuerat facta, conſecratio non differtur. Fungente igitur Didaco B. Jacobi Epiſcopo vice Archiepiſcopi, Lucenſis eccleſiæ electus in eccleſia B. Jacobi VII. Kal. Maii, præſentibus Didaco Aurienſi, & Munio Mindonienſi Epiſcopis, in Epiſcopum conſecratur, & Lucenſi eccleſiæ paſtor deſtinatur.

De excommunicatione Mauritii Bracarenſis Archiepiſcopi.

POſt hæc in eodem generali collegio ſupradictus Archiepiſcopus Toletanus, monſtratis litteris D. Papæ pro excommunicatione Mauricii Bracarenſis, adverſus ſedem Apoſtolicam rebellis, decreto firmatum fuit, ut ad Didacum Compoſtellanum ejus dirigeretur executio, prout factum eſt, & ideo illum his litteris compellavit.

Bernardus Dei Gratia Toletanæ ſedis Archiepiſcopus, & S. R. E. Legatus, dilecto in Chriſto fratri & coepiſcopo D. Didaco Compoſtellano, ſupernis civibus feliciter copulari. Magno mentis affectu, multo animi deſiderio veſtram, ſi fieri poſſet, optarem videre amicitiam, de communi utilitate hujus regni maxime perturbati vobiſcum loquuturus. Sed quoniam tanta eſt perturbatio, quod mutuo viſu præſentialiter fraudamur, jungat charitas & Epiſtola quos ſeparat corporis abſentia. Noverit igitur dilectio veſtra Mauricium Bracarenſem, quoniam de invaſione Legionenſis eccleſiæ ſatisfacere noluit, & exinde a vobis ab utroque officio ſuſpenſus, epiſcopale & ſacerdotale officium imprudenter celebrare præſumpſit, ſubjectas a domino Papa accepiſſe litteras.

Inter querelas alias, quæ de te ad ſedem Apoſtolicam delatæ ſunt, Legionenſis eccleſiæ invaſio & contritio nos gravius contriſtavit. Super quæ ex noſtris litteris monitus, & a vicario noſtro Bernardo Toletano ad Concilium evocatus, & venire & ſatisfacere contempſiſti. Ad hæc pro hujus nequitia & inobedientia, per eum, tam a ſacerdotali, quam ab epiſcopali officio interdictus, eadem officia celebrare pertinaciter præſumpſiſti. Nos igitur, autore Deo, tantum nequitiæ & ſuperbiæ, facinus ulciſcentes, & eadem tibi officia, & Bracarenſis eccleſiæ obedientiam interdicimus, donec reſipiſcens obedias, & plenius ſatisfacias. Datum Laterani 14. Kal. Maii Indict. VII.

Precamur igitur, amicitiam veſtram, quatenus omnibus ſuffraganeis Bracarenſis eccleſiæ Epiſcopis has oſtendatis litteras, & ne prædicto Mauritio, ſecundum juſſionem D. Papæ, obedientiam exhibeant, admoneatis. Has quoque litteras Portugallenſium Infantiſſæ, noſtri gratia, pro noſtro amore deſtinate. Valete.

De Concilio Palentiæ annuente D. Papa celebrato.

ACceperat D. Bernardus Toletanus Archiepiſcopus litteras a D. Papa pro indicendo Concilio, ut illo malis ingruentibus, quæ Hiſpania experiebatur, patrum conſilio mederetur, quas pro actorum in generali collegio confirmatione demonſtrans, illas in publicum legendas direxit, quarum hæc ſeries dignoſcitur.

Paſchalis Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Bernardo Primati, & cæteris Epiſcopis, & Principibus Hiſpaniæ, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

REgionum veſtrarum calamitates, eccleſiarum ſubverſiones, cædes, rapinas, incendia dolemus apud vos plura fieri, quam a nobis valeant enarrari. Quamobrem prudentiam veſtram litteris præſentibus commonemus, ut tantorum malorum remedia communicatis conſiliis requiratis. Nos quidem, opitulante Deo, quanto maturius potuerimus, Apoſtolicæ ſedis Legatum ad vos mittere deliberavimus. Interim provida nobis divinitus facultate, paci publicæ providere curetis in congregatione Pontificum, & quid in ea canonice actum, ſuum in poſterum apoſtolica auctoritate ſortiatur effectum. Illos ſane proceres, ſive milites, qui honores, obedientias, villas, & cætera bona eccleſiaſtica invaſerunt, & occupant, niſi ab eadem invaſione deſiſtant, ab eccleſiæ conſortio removemus. Univerſarum etiam partium incentores, per quos bella apud vos, & flagitia cætera perpetrantur, niſi ab hac malignitate deſiſtant, excommunicationi ſubjicimus. Pax noſtra, & ſalus noſtra Dominus, pacem veſtram & ſalutem veſtram miſericorditer operetur. Dat. Laterani XVIII. Kal. Maji.

De fine Concilii Palentiæ, & litteris Toletani ad Compoſtellanum Epiſcopum.

POſtquam de rebus plurimis actum fuit in Concilio Palentiæ, eccleſiæ favorem, & regni quietem cernentibus, diſſoluta Patrum & Procerum congregatio eſt, & Toletanus, ut Compoſtellani amicitiam inſinuaret, vocatis clericis, illos benigne amplexatus, has literas Compoſtellano directas tradidit.

Bernardus Toletanæ ſedis archiepiſcopus, & Dei gratia S. R. E. Legatus Didaco Compoſtellanenſis eccleſiæ pontifici ſalutem & benedictionem. Legatos quos nobis miſiſtis vidimus dicentes, quod Concilio quod Palentiæ præcipue veſtro conſilio celebravimus, intereſſe nequiſtis, inevitabili neceſſitate detentus. Verum quia ſolatium, & auxilium & conſilium veſtrum nobis ſubtraxiſtis, ut verum vobis fateamur, moleſte tulimus. Sed propter priſtinam amicitiam, quæ inter me & vos diu exiſtit, & interventu veſtrorum clericorum, patimur ac vobis indulgemus.

ANNO CHRISTI 1114.

SYNODUS COMPOSTELLANA

Ex Card. Aguirre to 3. Conc. Hisp. p. 388.

Sub D. Didaco Gelmirez ejuſdem eccleſiæ epiſcopo; Anno Chriſti MCXIV.

Primum a nobis edita ex MS. Mondexarenſi, quod olim fuit penes Cardinalem Quirogam, & deſumptum eſt ex Hiſtoria Compoſtellana MS. Monachi Adephonſiada: ac præterea collata cum MS. Toletano.

Incipiunt decreta D. Didaci Compoſtellani Epiſcopi ad protegendos pauperes.

DIvina diſponente clementia, ego Didacus ſedis eccleſiæ beati Jacobi Apoſtoli Epiſcopus, cum ejuſdem ſedis canonicorum * judicum, cæterorumque nobilium virorum conſilio, prædeceſſorum ſtatuta relegendo, ad protegendum populum, ad exhibendam juſtitiæ normam in toto honore beati Jacobi, excepta Compoſtellana urbe, omnibuſque burgis, quo advenæ, aliique plures confluentes ſtatuta nullatenus obſervare valetent, hujuſmodi decreta conſtituo, & conſtituendo confirmo.

* Ja MS. Tolet. judicium, *forte*, judicio.

I.

De Eccleſiis.

A * capite igitur exordium ſumentes præcipimus, ne quis eccleſiæ terminos irrumpat, aut violenter ingrediatur. Si quis vero intra eccleſiæ terminos quippiam capere aut ſibi præſigillare exigente juſtitia voluerit, Pontificis vicarium, aut licentiam ſibi dari prius expoſtulet.

* Ja MS Tolet. Accipite.

II.

De domibus Nobilium & ignobilium. Et de pignoribus, & de perpetratis calumniis.

In domibus Nobilium, ſeu ubicumque eorum uxores aut filii inermes fuerint, vicariis, & quibuſcumque aliis pignorandi licentiam reſecamus. In cæterorum quoque domibus id ipſum obſervari præcipimus, excepto ſi fuerit aut homicidii, aut violentæ mulierum violationis, quod vulgo raptum dicitur, aut quadrageſimalis tributi cauſa extiterit. Quod ſi extra domos ruſticanas armenta, cæterave hujuſmodi, quæ * perpetrata calumnia capiantur, inventa minime fuerint; vicarius admotis vicinis & legitimis teſtibus domum præſigillet, vel inde pignus abſtrahat. Quicquid ut prædictum eſt, pignoratum fuerit, quouſque octo dies compleantur, integrum conſervetur, & vicinis reſervandum commendetur, & uſque ad præfinitum terminum illæſum, & ab omni uſu liberum maneat. Si fuerint omnia animalia exercendi operis ſtudio adhibenda, totius laboris expertia ſerventur. Tandem ſi calumniæ perpetrator præfinito tempore ad examinandam juſtitiam venire neglexerit, niſi neceſſaria detentus cauſa fuerit, juſtitiæ examinatores pro calumniæ quantitate pignoris partem retineant, cætera dominis ſuis referantur. Si quis injuſte, vel abſque domini ſui petita licentia, quempiam pignorare præſumpſerit, duplum reſtituat, & ſexaginta ſolidos Pontifici perſolvat. Verumtamen quiſquis prius requiſita juſtitia coram idoneis teſtibus cum Vicario pignoraverit, duplum minime reſtituat.

* Ja MS Tolet. pro perpetr.

III.

De judicibus.

Hæreditatum & Eccleſiarum cauſæ, nonniſi ab Optimatibus & Apoſtolicæ ſedis judicibus definiantur. Calumniæ fidejuſſoriæ judicia more anteceſſorum noſtrorum poſthabitis in honore beati Jacobi aliis judicibus, Apoſtolicæ ſedis judicibus referantur.

IV.

De Calumniis pauperum.

Pauperes, & imbecilles miſericorditer calumnias compleant, ut beneficiis ſuis penitus non priventur.

V.

De Proditoribus & Latronibus.

Proditores, & latrones nemo protegere, nemo defendere præſumat. Sane eorum protectores damna, vel calumnias, quæ illi ſuſtinere merucrant, ſuſtineant.

VI.

De Furibus.

Fur poſtquam tertio furti reus convictus comprehenſus * fuerit, principibus terræ, atque juſtitiæ examinatoribus tradatur. Qui dictante juſtitia pro meritis ultionem in eum exerceant, ibique dati gladii cauſſam animadvertant. Noverint enim, quia qui percutit malos, in eo quod mali ſunt, miniſter Dei eſt: & alibi; punire malos non eſt effuſio ſanguinis.

* MS. Tolet. comprehenſus fuerit.

VII.

De characteribus.

Characteres coram totius eccleſiæ conventu ſive publico concilio fieri jubemus: aliter factos valere inhibemus.

VIII.

De Foſſataria & luctuoſa.

His qui ſervilis conditionis jugum ſuſtinent, vel qui quadrageſimalia tributa perſolvunt, redditus ſolitos, qui foſſataria & luctuoſa nuncupantur, relaxamus, ſi patrum parentumve ſuorum hæreditates incolunt.

IX.

De die Dominica.

In dominica die ruricolas ad civitatem negotiatum ire prohibemus.

X.

De placitis & cæteris ſcripturis.

Placita & cætera hujuſmodi ſcripta, ab authenticis clericis, ſive a judicibus, vel ab archidiacono, ſive ab ipſius loci archipresbytero fiant; ſin autem, caſſa habeantur.

XI.

De cauſis pauperum.

Si quis potentum judicii cauſam tractare adverſus pauperem vel definire habuerit, ſimilem perſonam introducat, quæ pro * ſe cauſam ſuam definiat: ne forte cujuſpiam majeſtate pauperis juſtitia ſuffocetur.

* MS. Tolet. pro ſe.

XII.

De quadrageſima.

Diebus quadrageſimæ characteres fieri, calumniarum cauſas definire, judicia exercere, foſſatariam dari, niſi magna expeditionis neceſſitas ingruerit, noſtris quidem, non extraneis, qui pro dominorum ſuorum velle tractabuntur, excepta furti, rauſi, homicidii, quadrageſimalis tributi cauſa * removimus.

* MS Tolet. removemus

ANNO CHRISTI 1119.

XIII.

Ut calumniarum causa in Kalendis discutiantur.

Die Kalendarum archipresbyteri, presbyteri, milites, ruſtici, in * Kalendarum antecеſſorum more conveniant. Tunc ſi quid querelæ vel injuriæ abortum fuerit, ab archipresbytero, cæteriſque * diſcretis viris veraciter perquiratur, & emendetur. Quod ſi diffinire nequiverit, ſequenti die ſuper illius negotii cauſa vera indagine facta, Pontifici, atque Apoſtolicæ ſedis Primatibus referatur, & determinetur.

* in Kalendis.

* MS. Tolet. diſcretis.

XIV.

De cauſis agendis in ſexta feria.

Uniuſcujuſque hebdomadæ ſexta feria, Pontificalis palatii januis reſeratis quicquid querelæ, quicquid injuriæ fuerit, in præſentia Pontificis, B judicum, & canonicorum intimetur & definiatur.

XV.

De Lupis exagitandis.

In unoquoque ſabbatho excepto Paſchæ & Pentecoſtes, presbyteri, milites, ruſtici cujuſque negotii immunes, lupos exagitantes perſequantur: & eis præcipitia, quod vulgus *fogios* vocat, præparent. Quæque etiam eccleſia ſeptem * ferreas cannas perſolvat. Ad hoc negotium quiſquis ire diſtulerit; ſi ſit ſacerdos, niſi * infirmorum viſitatione detineatur, vel miles, quinque ſolidos; ruſticus vero ovem, vel ſolidum perſolvat.

* MS. Tolet. ferrea.

* MS. Tolet. infirmorum viſitat. detineantur.

XVI.

De Vicariis.

Milites, & quicumque principatu præeminent, villicationibus ſuis tales vicarios ſtatuant, qui ſi quid contra decretorum juſtitiam egerint, calumniando cauſas unde compleant, habeant; ſin autem eorum domini perpetrati damni & * juſtitiæ calumnias ſuſtineant.

* MS. Tolet. injuſtitiæ.

XVII.

De Latronibus.

Quicumque latronem comprehenderit, eum villico terræ tradat; & quæcumque villicus ab eo abſtraxerit, horum tertiam partem habeat: ſic & de proditoribus.

XVIII.

*Ne quis res mortuorum * inquietet.*

Quoties quis naturæ jura perſolverit, illius hæreditates cæteraque beneficia uſque ad XL. * dies integra, nullaque inquietatione labefacta qualiter ille dimiſerit, conſiſtant. Finitis * autem XL. diebus: poſſeſſionibus, cæteriſque beneficiis ſub eodem jure, ſub quo qui mortis ſpiculo ceciderit, qualiterve dimiſerit exiſtentibus, ſi qua jurgia, aut ſi qua calumniarum ſchiſma-

* MS. Tolet. diripiat aut inquietet.

* a MS. Tolet. deeſt XL.

* MS. Tolet. finitis avitis aut

ANNO CHRISTI 1119.

A ta ſuper his fuerint, ab Apoſtolicæ ſedis judicibus, cæteriſque diſertis viris diffiniantur: cæterum ne quis hæredipeta, ne quis ſycophanta uſurpative accedat, juſtitiæ argumentis plenius indagetur.

XIX.

Ne in Dominica Sajones licentiam habeant pignorandi.

Ab hora nona ſabbathi uſque in feriam ſecundam hora prima, nullus ſajo habeat licentiam pignorandi, niſi homicidas, latrones, ſcilicet violatores virginum per vim, rauſatores, & proditores. Et ſi aliquis de extranea patria juſtitiam poſtulaverit, infra ſupradictum tempus juſtitiam ſumat.

XX.

Ne conventus alternantium fiat in Eccleſia.

Sajonum concilium, vel militum conventus, in eccleſia ſive terminis ejus fieri prohibemus.

XXI.

Ne Clerici ſint Laicorum villici, vel pædagogi.

Clerici neque laicorum villici efficiantur, neque filiorum ejus nutritores, neque a laica perſona dehoneſtentur, vel eorum bona capiant. Qui aliter egerit, canonicam inſtitutionem componat, & excommunicatus a conventu fidelium ſequeſtretur.

XXII.

De rebus captivorum.

Bona eorum, qui capiuntur a Mauris, uſque C ad annum plenum intemerata & integra conſerventur: ut ſi forte fortuito captum potuerint redimere, redimant; ſin autem completo anno, juxta arbitrium propinquorum, eorum bona diſtribuantur.

XXIII.

De mercatoribus, & peregrinis.

Mercatores romarii, & peregrini non pignorentur: & qui aliter egerit, duplet quæ tulerit, & ſit excommunicatus: ſolidos ſexaginta perſolvat domino illius honoris.

XXIV.

De Clericis.

Clerici foſſatariam non dent. Abbates & Clericos venientes ad ſynodum, vel votum, vel terD tias afferentes, pignorari vetamus.

XXV.

De Menſuris.

Omnes alias * tls, niſi ad menſuram illius petræ, quæ ſtat in campo Compoſtellæ, tam in hac civitate, quam extra, vendere, vel emere prohibemus. Et qui aliter egerit, excommunicatus, ſexaginta * ſolvat, donec reſipiſcat.

* MS Tolet. Eccleſias.

* MS Tolet. ſolidos ſolvat.

CONCILIUM BELLOVACENSE

A Conone legato ſedis Apoſtolicæ celebratum adverſus Henricum Imperat. & de revocando e Carthuſia S. Godefrido Ambianenſis epiſcopo anno Domini MCXIV. tempore Paſchalis papæ II.

DE tempore, loco, & cauſa indicente, continuator Sigeberti iſta ſcribit: Anno milleſimo centeſimo decimo quarto in civitate Belvacenſi a Conone ſedis apoſtolicæ legato concilium celebratur. Hic eſt Conon unus ex illis religioſis, qui eremiticam vitam apud truncum Berenger primo duxerunt. *Porro adverſus Henricum imperatorem hanc ſynodum congregatam, & in eum ſententiam anathematis pronuntiatam, ea quæ ſupe-*

* Suprinit apud Baronium, unde hæc deſcripſit Binius.

*rius * dicta ſunt ſatis oſtendunt.*

G. C. *Diſerte hoc aſſerit codex MS. Montis Dei, in hac verba*: Anno Domini MCXIV. VIII. Id. Decemb. Cono Prænestinus epiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus, regem Henricum apud Belvacum anathematizavit in concilio ſuo. Et in quadrageſima proxima lætare Jeruſalem, v. Kal. April. Remis celebrato concilio eundem Henricum damnavit. Item Cono feria II. proximi Paſchæ regem Henricum damnavit Coloniæ in templo ſancti Gereonis. Catalaunis Cono quarto

to

to habito concilio prædictum regem damnavit, iv. Idus Julii: *Quod excerptum refertur quoque a Jureto in notis ad epistol. 236. Ivonis Carnot. ex vetere libro, quem non nominat: sed multis mendis inquinatissimum.*

ANNO CHRISTI 1114. Pagii Sialus

Præter hæc autem, inter alias causas ibidem editatas, querela illata est ab Ambianensibus adversus Godefredum suum episcopum, qui relicto episcopatu Carthusiam petiisset. De quo ipse Nicolaus monachus præsens rerum inspector: Interim Conon cardinalis pontificis maximi legatus, & Radulphus Remensis archiepiscopus apud Bellovacum synodum celebrant, & ad eam accedunt Ambianensium legati, conqueruntur se destitutos optimo pastore suo. Ad quos Remensis archiepiscopus: Qua fronte, inquit, hæc apud nos proponere ausi estis, qui virum pudicum, orthodoxum, virtutibus cunctis ornatum, vestra improbitate e sua sede expulistis? Quem illi parem, hedum sanctiorem unquam habituri estis sacerdotem? O vos miseros, qui tanto pastore vel ad momentum caruistis! Num vos illum turpia lucra sectantem, libidini vacantem, ecclesiastica beneficia venumdantem unquam deprehendistis? Illis respondentibus ab his illum plane immunem esse, subjecit archiepiscopus: Ite ergo, & tam peritum ovilis dominici custodem perquirite, & inventum vobiscum adducite. Testor enim dominum Jesum, donec ullus erit in Godefredo vitalis spiritus, nullum alium vos episcopum habituros.

Dum hæc geruntur, en adsunt nuntii apportantes litteras beati Godefridi, quibus ille significat se episcopatum abdicasse: hortatur ut alium patrem sibi quærant, se nunquam rediturum affirmat: ostendit se ineptum & inidoneum qui episcopi munere fungatur: se quidem verbis docuisse subditos suos, sed mala vita corrupisse, & perdidisse. Quæ cum legerentur, pene omnes lacrymati sunt, admirantes tanti viri humilitatem, qui, cum esset meritis dummus, inter omnes minimos se abjicere videretur. Sane cum interdum de his quidam reverendissimi patres, qui tum præsentes adfuere, inter se colloquerentur, vidi eos lacrymas tenere non posse: adeo illorum animis affixa est epistola illa, in qua tantum se vir tantus extenuavit. Tandem statuunt patres apud Suessiones ad domini Epiphaniam convenire, & quid faciendum sit deliberare.

G. C. *Cætera quæ ad Godefredi revocationem pertinent, qui in concilio Suessionensi sunt gesta: quod huic Bellovacensi proxime subjiciam. Ibidem damnatum esse Thomam de Marla qui ecclesias & monasteria vexabat, auctor est Sugerius in vita Ludovici Crassi.*

Thomas, *inquit*, de Marla homo perditissimus, Ludovico rege supradictis & multis aliis guerris attendente, pagum Laudunensem, Remensem, Ambianensem, diabolo ei prosperante, quia stultorum prosperitas eos perdere consuevit, usque adeo dilapidaverat, furore lupino devoraverat: ut nec clero, ecclesiasticæ ultionis timore; nec populo, aliqua humanitate pepercerit: omnia trucidans, omnia perdens. Etiam sancti Joannis Laudunensi monasterio sanctimonialium duas villas peroptimas eripuit, fortissima castella Creciacum, & Novigentum, vallo mirabili, altis etiam turribus tanquam proprias munierit, & sicut draconum cubile, & speluncam latronum adaptans, totam fere terram, tam rapinis, quam incendiis immisericorditer exposuerit. Cujus intolerabili fatigata molestia, cum sederet Belvaci generali conventu Gallicana ecclesia, ut in hostes veri sponsi Jesu Christi hic etiam judicii primordia, & damnativam incipiat promulgare sententiam: venerabilis sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus Cono Prænestinus episcopus, innumerarum pulsatus molestia querelarum, ecclesiarum, pauperum, & orphanorum, devexationum tyrannidem mucrone B. Petri, anathemate scilicet generali detruncans, cingulum militarem ei licet absenti decingit, ab omni honore tanquam sceleratum, infamatum, Christiani nominis inimicum, omnium judicio deponit.

ANNO CHRISTI 1114.

ADDO *& excerpta quædam ex hoc concilio, quibus decreta in eo partim edita, partim recitata & confirmata continentur.*

Ex gestis Bellovacensis concilii.

Inter cætera Belvacensis concilii decreta hoc a domno Cononе Prænestino episcopo, & Apostolicæ sedis legato; archiepiscopis quoque Remensi, Bituricensi, ac Senonensi, necnon & suffraganeis eorum, multisque aliis synodalibus viris, concorditer & unanimiter statutum est: ut quæcumque res vel possessiones cuilibet ecclesiæ datæ, & ab ea anno & die quiete, id est, sine synodali proclamatione possessæ fuerint, eidem ecclesiæ perpetua stabilitate permaneant. Quod qui violaverit, a communione arceatur: donec ecclesiæ satisfaciat, & quæ abstulerit libere restituat. Necessarium enim arbitrati sunt, novis morbis nova medicamentorum genera opponere: præsertim cum viderint multos laicos non solum ecclesiis nihil conferre, immo, quod nequius est, quæ a fidelibus & Deum timentibus collata sunt, violenter, si liceat, auferre. Incongruum etiam & injustum visum est, ut cum hæc inter sæculares lex teneatur, sancta Dei ecclesia minori contra eosdem sæculares jure utatur. Verum hoc duntaxat adversum laicos. Inter ecclesias vero tricennalis jus possessionis secundum sacros canones conservetur.

Urbanus secundus in concilio Romano. ann. 1091. cap. 11.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quicquid ecclesiastici juris est, sine consensu episcopi, vel Romani concessione pontificis, monasteriis aut canonicis offerre præsumat. Quod si quis episcopus improbitatis causa & avaritiæ consentire noluerit, Romano pontifici nuntietur: & cum ejus scientia quod offerendum est offeratur.

Ex libro legum novellarum divi Valentiniani, cap. 12.

Si lis intra tricennium inchoata fuerit, & non definita, quasi nec cœpta fuerit, ita habeatur extincta.

Ex concilio Spalensi secundo, cap. 1. * Hispalensi ann. 619.

Placuit, ut omnis parochia, quam ab antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse ecclesiam suam quisque comprobaret, ejus privilegio restitueretur. Non enim erit objicienda præscriptio temporis, ubi necessitas interest hostilitatis.

Ex concilio Lugdunensi, cap. 5.

Non liceat episcopo, nec abbati, nec alicui, terram ecclesiæ vertere ad aliam, quamvis ambæ sint in ejus potestate. Tamen si commutare voluerint terras earum, cum consensu ambarum faciant.

Ex Decretis Gregorii VII. Conc. Rom. ann. 1077. cap. 7.

Quia dies sabbati apud sanctos patres nostros in

in abſtinentia celebris eſt habitus : nos eorum- A
ANNO CHRISTI 1114. dem auctoritatem ſequentes, ſalubriter ammone-
mus, ut quicumque ſe Chriſtiana religionis par-
ticipem eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem
die, niſi majori feſtivitate, vel infirmitate im-
pediente, abſtineat.

Gregorius papa VII.

Qui ſacros ordines tranſiliunt, ſuſpendantur
ab officio: & ſi meruerit vita eorum, indulgen-
tiam conſequantur, & interſint ordinibus, quæ
amiſerunt.

ann. 1095. cap. 16. *Ex Concilio Claromontano.*

Interdictum eſt, ne reges, vel aliqui princi-
pes, aliquam inveſtituram de honoribus eccleſia- B
ſticis faciant.

ann. 1080. *Ex Concilio Pictavenſi a Joanne, & Benedicto cardinalibus*, cap. 1.

Ut nullus præter epiſcopum clericis coronas
benedicere præſumat, exceptis abbatibus, qui il-
lis tantum benedicant coronas, quos ad conver-
ſionem ſuſceperint.

Conc. Mell. anno 1089. cap. 14. *Decretum Gregorii* VI. *& Urbani* II.

Presbyterorum filios a ſacri altaris miniſteriis
removendos decernimus, niſi aut in cœnobiis,
aut in canonicis regularibus religioſe probati fue-
rint converſati.

in edicto, cap. 11. & 15. *Urbanus papa* II. *in concilio Claromontano*, cap. 12.

Ne ulli filii concubinarum, & clericorum,
presbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorum, ad
ordinationes, vel ad alios honores eccleſiaſticos
promoveantur, niſi monachi, vel regulares fiant.

Urbanus II. *in eodem concilio*, cap. 14.

Ibid. c. 12. Nulli clerico liceat deinceps in duabus civita-
tibus duas præbendas obtinere, cum duos titulos
habere non poſſit.

Item ejuſdem.

Ibid. c. 13. Ut nullus deinceps in una eccleſia honores
geminos habeat.

Item ejuſdem Urbani.

Ibid. c. 9. Nullus ſacerdos, vel diaconus, vel ſubdiaco-
nus, ſed & nullus qui canonicatum habet, for-
nicationis ſibi copulam adjungat. Quod ſi quis
fecerit, a canonicatu arceatur.

ann. 1099. cap. 18. *Idem in concilio Romano.*

Nullus archiepiſcopus, ſive epiſcopus, de con-
ſecratione epiſcopi, vel abbatis, neque cappam,
neque bacinos, neque tapetia, aut quodlibet mu-
nus accipere præſumat.

Item, cap. 5.

Ibid. Quicumque, adhuc pueri, cupiditate paren-
tum aliquod eccleſiaſticum beneficium per pecu-
niam adepti ſunt: illo dimiſſo, ibidem miſericor-
diter & in ſacris ordinibus vivere poſſunt.

Item in eodem, cap. 6.

Illi vero qui per ſeipſos, cum jam majoris eſ-
ſent ætatis, nefanda cupiditate ducti, honores
emerint: ſi in aliis eccleſiis canonice vivere vo-
luerint, ſervatis propriis ordinibus pro magna
miſericordia ibi eos miniſtrare permittimus.

ANNO CHRISTI 1114.

Item idem in eodem, cap. 7.

Ut nulla inveſtitura fiat præbendarum: vel al-
tarium, ſeu prælationum; vel promiſſio, viven-
tibus & eas poſſidentibus perſonis.

Idem Urbanus * *clero Mediolani.* * Non Urb. sed Alex. II

Si quis presbyterorum, vel diaconorum, vel
ſubdiaconorum, officium contumaciter deſerens,
fœminam ſibi potius eligit: ſicut ſponte ob for-
nicationem dimittit officium, ita ob prævarica-
tionem dimittere cogatur & invitus beneficium.

Item idem populo Mediolani. Idem Alexander.

Eos etiam qui ut fornicari liceat, divinum of-
ficium relinquunt, & a Deo recedentes, diabo-
lo & ejus operibus ſerviunt, ſicut ſe juſtiſſime
officio alienos faciunt, ita beneficio eccleſiarum
privatos eſſe abjudicamus.

Urbanus Gar....

Clericum, quo jaciente lapidem puer dicitur
interemptus, nos pro amore tuo in eodem or-
dine permanere permittimus: ut tamen ſemper
in pœnitentia & timore permaneat.

Ex concilio Claromontano ab Urbano II. *celebrato.* cap. 11. 12.

Ne aliquis laicus alterius hereditates ſibi uſur- C
pet. Quod ſi quis fecerit, nec ſatisfecerit, nul-
lus ſacerdos interim eum ad pœnitentiam admit-
tat. Similiter & alium quemlibet, niſi perfe-
ctam confeſſionem fecerit. Verbi gratia, ut ſi
perpetrato homicidio manſerint in adulterio, vel
hujuſmodi ad perfectam pœnitentiam minime re-
cipi debere decretum eſt. Attamen conſilium ut
jejunet, & elemoſynas det, detur ei tantummo-
do, ut ad viam veritatis redire poſſit.

Ex concilio Romæ Paſchali II. *præſidente celebrato.* Ann. 1116.

Quicumque res naufragorum diripiunt, ut ra-
ptores, & fratrum necatores, ab eccleſiæ limi-
nibus excludantur. D

Gregorius IV. 5. *libro regiſtri ſui.*

Predeceſſorum noſtrorum ſtatuta ſequentes, eos
qui excommunicatis fidelitate aut ſacramento ad-
ſtricti ſunt, apoſtolica auctoritate a ſacramento
abſolvimus: quouſque ipſi ad ſatisfactionem ve-
niant, & ne eis antea fidelitatem obſervent pro-
hibemus.

Alexander II. Guillelmo Marchioni.

Audivimus quod Henricus Ravennas dictus ar-
chiepiſcopus, niſus te ſit excommunicare: quod,
quia excommunicatus, excommunicare non po-
tuit te, apoſtolica auctoritate te tuoſque abſol- E
ventes, mandamus exinde non curare.

Gregorius * *Henrico Leodienſi epiſcopo.* * Vit.

Pervenit ad nos, te ab Arnulpho comite ad
nequitiæ ſuæ * argumentum gladiis jurare com- * ſugmen-
pulſum, quod ablata nunquam repeteres. Unde tum.
apoſtolica auctoritate te abſolvimus, ut non tuæ
vel alicujus conſcientiæ ob hoc videaris obnoxius.

EPI-

ANNO CHRISTI 1104.

EPISTOLA FRIDERICI COLONIENSIS ARCHIEPISCOPI AD OTTONEM BAMBERGENSEM EPISCOPUM

De excommunicatione (sic) IIII. Henrici imp.

Domino Ottoni Bambergensis ecclesiæ venerabili episcopo F. Coloniensium. Dei gratia id quod est in orationibus & obsequio quicquid vera fraternitatis non otiosa efficit dilectio.

Extat in Cod. Udalrici num. 177.

QUasdam sanctitati vestræ literas jam antea misimus, quas si forte accepistis, de tam longa responsionis vestræ dilatione non parum miramur. Ut enim longam earum sententiam breviter replicemus. Summa intentionis erat, ut prudentiam vestram ad defensionem vel saltem ad liberandam deplorationem hujus, quem videtis, gravissimi sanctæ ecclesiæ casus excitaremus, quem ipsum tacito desiderio vos diu intrinsecus fovisse jam olim cognovimus. Iterum, venerande frater iterum idem dicimus: si zelus domus Dei, imo si veraciter amor ecclesiæ, qui domus Dei est, vos medullitus comedit, ne tantam ejus desolationem, tam crudelem hæreditatis Dei direptionem & profanationem nimia patientia ulterius dissimuletis. Ecce per misericordiam Dei magnum nobis ostium apertum est, ut veritas quæ diu siluit, in manifestum prodeat, ut libertas nostra diu suppressa cervicem erigat, quia pro nobis & pro se ipsa jam in vocem prorupit sancta Romana ecclesia. Jungit se nobis Francia; libero, sicut audistis, ore veritatem Saxonia profiterur. Et quem, charissime frater, non moveat, quia omnis ecclesiastici vigoris auctoritas aulicis & Palatinis in quæstum versa est. Synodales episcoporum conventus annua consilia omnes denique ecclesiastici ordinis administrationes in regalem curiam translata sunt, ut illorum marsupiis inserviant, quæ spiritualiter examinari debuerant. Quid de cathedris episcopalibus dicemus, quibus regales villici præsident, quas disponunt, & de domo orationis speluncam plane latronum efficiunt, de animarum lucris nulla penitus quæstio est, dum tantum terrenis lucris regalis fisci os insatiabile repleatur. A Hic nos qui ecclesiæ Dei per ipsius gratiam columnæ sumus, qui navem per hujus sæculi procellosos fluctus gubernare debemus; hic inquam nos advigilare, hic clavum moderaminis firmiter tenere convenit, ne nobis segniter torpentibus, dum sine nisu moderaminis fluctuat, his & similibus impiæ tyrannidis scopulis allisa convellatur, &, quod absit, irruentium fluctuum gravitate mergatur, ne canes muti & latrare non valentes prophetæ verbis arguamur, neve illud in nos conveniat: Non ascendistis ex adverso ut opponeretis murum pro domo Israelis. De nobis quidem, sancte & venerabilis frater, non ex nobis sed ex virtute, quam Deus in nobis operatur, hoc vobis fiducialiter in ipsius gratiam promittimus, quia ex hac, qua cœpimus B veritatis libera professione nec tribulatio nec angustia nec mors nec vita separabit. In hoc vero, sicut scitis, positi sumus, in hoc novum hominem induimus, ut mortificationem Jesu in corpore nostro circumferamus, ut propter Jesum in mortem nos tradamus, quatenus & vita Jesu in hac nostra mortali carne quandoque manifestetur. In hac ergo tam gloriosa spe nos defecimus, & de vestra constantia idem speramus, & intime optamus, & quia indigne passi sitis, ut ad memoriam sæpe reducatis, hortamur. Nolite nos longa expectatione ulterius suspendere, sed de vestra sententia scripto nos certificare. Salutat vos dominus Chuomo pronepos C tuus episcopus & Romanæ ecclesiæ legatus, qui imperatorem nec non Monasterienſem episcopum & Hermannum de Vinceburc cum omnibus Galliæ episcopis in concilio Belluacensi excommunicavit, & hoc vobis notum fieri præcepit. Eandem sententiam iterabit in prædictos & in omnes complices eorum in concilio Remensi, quod erit *Latare Jerusalem*, cum aliis tribus episcopis noviter a Romana sede directis. Vale.

ANNO CHRISTI 1115.

CONCILIUM SUESSIONENSE,

Adversus Henricum Imper. & de S. Godefrido Ambianensi episcopo e Cartusia revocando, celebratum a Conone sedis apost. legato, die Epiphaniæ, anno MCXV.

Vita S Godefridi L. 3 c. 30.

STaruerunt patres *concilii Belovacensis*, *ait Nicolaus monachus*, apud Suessiones ad Domini Epiphaniam convenire: &, quid faciendum sit *pro revocando e Carthusio S. Godefrido ad episcopatum Ambianensem*, deliberare.

Ubi eo ventum est, jubente Ludovico Francorum rege, accitus est Henricus abbas sancti Quintini, in quo monasterio vir Dei Godefredus ab ipsis pene incunabulis sobrie & pie educatus ad summum virtutis apicem pertigerat: vocatus est etiam Hubertus magnæ autoritatis vir, & celeberrimi monasterii, quod Cluniacum vocatur, Monachus. Hos duos cum suis litteris mittunt ad fratres Carthusiæ, orant, immo imperant, ne Godefredum Ambianorum præsulem D apud se diutius morari sinant, sed ad sedem suam ocius redire compellant. Addunt mandata ad ipsum Godefredum, ut celerrime ad desolatum suum gregem se recipiat. Ostendunt non debuisse illum semel susceptam ecclesiam tam facile deserere. Plus enim apud Dominum demereri, dum sinit per abrupta vitiorum præcipites ire oves suas, quam possit promereri dum privatim in quantumvis remota solitudine vivit etiam seveRissime. Tum quoque docent sacros vetare canones, ne quis episcopo viventi subrogetur, nisi vel infirmitate cogente id ipse petat, vel ob crimen deponendus sit. Hæc ubi Godefredus accepit, animo valde consternatus, ad pedes monachorum se prostravit; cum multis lacrymis E orans

ANNO CHRISTI 1115.

ANNO CHRISTI 1115.

orans ne ſinerent ipſum a ſe evelli. Flent pariter etiam illi. Attamen multis eum conſolantur modis: &, quia regiæ & epiſcoporum autoritati reſiſtere non poterant, in pace illum a ſe dimittunt. *Et paulo poſt*. Fuit autem in Carthuſia a ſacris feriis beati Nicolai epiſcopi, quæ aguntur octavo Idus Decembris, uſque ad quadrageſimæ initium.

ANNO CHRISTI 1115.

CONCILIUM CASTRI RADULPHI

Sub Geraldo Engoliſmi epiſcopo & legato apoſtolico dirimit controverſiam in gratiam abbatiſſæ Fontis-Ebraldi.

Ex archivis Fontis-Ebraldi.

Ex Marteno Thes. Anecd. t. 4. p. 133.

FUturorum memoriæ tradere curavimus, quoniam Willelmus de Maurac & frater ejus Airaudus, Foterius Belet ſororius eorum, Bertrandus Eſcurius ac frater ejus Willelmus pro ſalute corporum ac redemtione animarum ſuarum dederunt eccleſiæ S. Severini & canonicis ibidem Deo ſub canonica regula B. Auguſtini famulantibus, dederunt, inquam, medietatem terræ de Canolio, quamcumque in dominio poſſiderent, & arbergamentum proprium in manu AIMARI abbatis. Teſtes hujus doni ſunt Fulcherius canonicus, Bernardus canonicus, Goffridus canonicus, Willelmus Ervei, Hugo de Rocha, Vivianus Urſet laici. Poſt multum vero temporis venerunt quidam ex diſcipulis bonæ memoriæ ac magnæ ſanctitatis viri ROBERTI de Fonte-Ebrault, venerunt, inquam, qui conſtituerent manſiones, & pararent officinas, juxta præfatam terram, ubi conventus ancillarum Chriſti Deo libere deſervirent. Videntes itaque locum amœnum, terramque frugiferam uſibus ſuis valde neceſſariam fore, convenerunt ante WILLELMUM Pictavenſem epiſcopum ARNAUDUS abbas S. Severini, & fratres Fontis Ebraudi ſuper hac terra concordiam facere poſtulantes. Cognoſcens epiſcopus Pictavis aſtutia abbatis concordiam abſque conceſſu capituli minus ſufficere, direxit litteras ſuas ad capitulum S. Severini, exorans fratris ſui favere petitionibus, quod utique fecerunt: eo tenore, ut annuatim in feſto S. Severini cenſus decem ſolidorum canonicis ac religioſis Fonte-Ebraudi ſolveretur. Verum qui venerabilis abbatiſſa * P. Fontis-Ebraudi multis irruentibus neceſſariis, tempore ſtatuto, & die indicta ad hanc confirmandam concordiam advenire non potuit: monachi S. Cypriani, videlicet Bernardus de Marcai & alii, epiſcopo tamen calumniante, prædictam concordiam firmare aggreſſi ſunt. Quod audiens venerabilis abbatiſſa Fontis-Ebraudi, abnuit clamorem ad epiſcopum ſuper abbate & monachis S. Cypriani, qui primum donum ſuum invaſerant, convenit ergo WILLELMUS Pictavenſis epiſcopus abbatem S. Cypriani cum monachis ſuis, abbatiſſam quoque ac religioſos omnes Fontis-Ebraudi in Pictavenſi capitulo ad judicium. Tandem collatis utriuſque partis orationibus: quia utraque pars uno ſe tuebatur defenſore, dictum eſt, ut mitterent legatos ſuos ad capitulum S. Severini abbas & abbatiſſa ad audiendum cui parti faverent canonici, data die ſubinde regredi ad audiendum judicium. Perrexerunt igitur pariter abbas videlicet & legati abbatiſſæ ad capitulum S. Severini audituri quod veritas dictaverat. Cognoverunt ſiquidem & rememorati ſunt canonici, ſicut ſe habebat veritas, primum ſe feciſſe religioſis de Fonte-Ebraudi. Poſtea vero abbas S. Cypriani defecit a judicio, adjudicatum a WILLELMO Pictavenſi epiſcopo, & prioribus ſanctæ Pictavenſis matris eccleſiæ, ſcilicet Guillelmo decano, Erveo archidiacono, Hilario capicerio, & multis aliis: adjudicatum eſt, inquam, inveſtiri abbatiſſam, jure ſuo abbate deficiente. Verumtamen contra fas & judicium abbas & monachi per violentiam, iterum poſſederunt, epiſcopo tamen excommunicantem monachum incolam terræ, cum habitantibus in ea. Videns ergo abbatiſſa quia minus proficeret, adiit GERARDUM Engoliſmenſem epiſcopum, ac ſanctæ Romanæ Eccleſiæ legatum, ſuper hac injuria querimoniam faciendo. Legatus autem accito notario, invitavit abbatem S. Cypriani, quatenus in concilio quod apud Caſtrum-Radulfi XV. calendas Aprilis celebraturus erat, ſe præſentaret, facturus abbatiſſæ quidquid cenſura æquitatis dictaret. Quod longius protraham, venerunt utrique ad concilium. Abbas itaque S. Cypriani cognoſcens tum ſe injurioſe egiſſe, tum ſe imminutum eſſe, venit in capitulum S. Gildaſii, ubi GUILLELMUS Pictavenſis epiſcopus, cum coepiſcopis ſuis Cenomanenſi videlicet & Andegavenſi confederat, cum aliis honeſtiſſimis perſonis, decanis, archidiaconis. Venit, inquam, & in manu, & præſentia, & conſilio domini Pictavenſis epiſcopi quod injurioſe ſuper judicium ſuum tenuerat dimiſit abbatiſſæ, & religioſis de Fontebraudi, videntibus ſupradictis & multis aliis Pictavenſibus, Cenomanenſibus, qui ad concilium convenerant.

* Petroilla.

CONCILIUM REMENSE,

A Conone ſedis apoſtolicæ legato celebratum: in quo damnatus Henricus Imper. & S. Godefridus Ambianenſem cathedram repetere juſſus v. Kal. Aprilis, MCXV.

DE *Henrico hac in ſynodo damnato ita codex MS. Montis Dei, cujus verba jam ante retuli*: Cono Prænestinus epiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus, in quadrageſima proxima, Lætare Hieruſalem, *nempe poſt Bellovacenſe celebratum menſe Decembri* MCXIV. v. Kal. April. Remis celebrato concilio eundem Henricum damnavit.

S. vero Godefridum, hic demum adactum Ambianen-

ANNO CHRISTI 1115.

bienſem cathedram repetere, ſic narrat Nicolaus monachus in ejus vita: Profectus inde, *hoc eſt e Carthuſia*, venit ad Remorum urbem, ubi tum Cono cardinalis & legatus frequentiſſimam ſynodum habebat. Adduxit autem eum in ſynodum Radulphus Remorum archiepiſcopus, jejuniis, vigiliis, aliiſque ſanctis exercitiis adeo extenuatum & confectum, ut vix pedibus conſiſtere poſſet. Quem ut viderunt patres, valde mirabantur adeo illum ſe mundo, ſibi mundum crucifixiſſe, ut nec mundum ipſe diligere, nec mundus illum amare poſſe videretur. Duriuſcule eum tunc appellavit Cono legatus, quod injunctum munus reliquiſſet. Deinde admonuit, ut propriæ A utilitati multorum ſalutem anteponens Ambianos rediret, & ſuo officio fungeretur: rectius ſibi conſulturus, ſi non ſua unius ſalute contentus, plurimos Chriſto lucrifacere conaretur, & tandem a Criſto audire mereretur: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium Domini tui:* Cum non poſſet vir Dei illius aliorumque epiſcoporum autoritati obluctari: ad ſuam redit eccleſiam, & ab omnibus cupidiſſime excipitur: *Hactenus Nicolaus. Ex quo etiam audiſti, quam frequens multuſque Cono legatus in ſynodis eſſet dum moraretur in Galliis, in quibus omnibus in Henricum imperatorem anathema inclamaretur.*

ANNO CHRISTI 1115.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 305.

AD CONCILIUM REMENSE

A Conone Prænestino A. S. L. habitum Anno 1115.

ADDITIO.

Ex Mabill. Annal. Ord S. Bened. t. V p. 565.

REmenſi concilio hi ſine dubio præſules interfuere, ſcilicet tres Metropolitani cum ſuis coepiſcopis, Remenſis videlicet, Senonenſis, & Bituricenſis. Remenſis metropolis epiſcoporum nomina habemus in literis Cononis cardinalis, quibus permutatio quorumdam prædiorum inter Balduinum Flandriæ comitem, & Bovonem juniorem ſancti Amandi abbatem facta, in illo concilio confirmatur. His literis poſt Cononem dantur ſigna Radulfi Remorum archiepiſcopi, tum Liſiardi Sueſſionenſis, Bartholomæi Laudunenſis, Guillelmi Catalaunenſis, Godefridi Ambianenſis, Lamberti Novomenſis, ac Tornacenſis, Clarembaldi Silvanectenſis, & Johannis Morinen- B ſis epiſcoporum. *Actum, recitatum & confirmatum in conſilio Remis a domno Cononе Romanæ eccleſiæ legato, celebriter habito, anno incarnati Verbi MCXV. indictione VIII. regnante Ludovico Francorum rege glorioſo anno octavo.*

In eadem ſynodo Gervaſius Regiteſtenſis comes, qui advocationis prætextu, quam in villis ſui comitatus ſancto Remigio ſubjectis habebat, quoddam præſtationis genus, quod *ſalvamentum* vocant, ab illis exigebat; in illa inquam ſynodo culpam ſuam agnovit, & injuſtam ejuſmodi conſuetudinem relaxavit, præſentibus Radulfo archiepiſcopo, Liſiardo Sueſſionenſi, & Godefrido Ambianenſi epiſcopis, & quibuſdam laicis. C

Ex Card. Aguirre Tom. V. Concil. Hiſp. p. 314.

CONCILIUM OVETENSE

Habitum æra MCLIII. anno Chriſti MCXV. Ex MS. Toletanæ eccleſiæ.

Sciant omnes homines præſentes, & futuri, quod Deo jubente hæc conſtitutio ſubſcripta, quæ per totam Hiſpaniam habetur, habuit initium in Ovetenſi eccleſia tempore Pelagii Ovetenſis epiſcopi, & ſubſcriptis omnibus hominibus.

OMnium ſanctæ crucis filiorum, præſentium & futurorum, memoriæ tradere ſtuduimus, latronum, ſacrilegorum, & diverſi generis maleficorum, in Aſturiarum partibus nimiam, & execrabilem malitiam olim prævaluiſſe pleriſque temporibus. Ad quam deſtruendam, & quæ ſanctæ eccleſiæ profutura erant, ædificanda, æra 1153. apud Ovetum in eccleſia S. Salvatoris congregatis principibus, & plebe totius prædictæ regionis, in die ſancto Pentecoſtes, Spiritu ſancto adminiſtrante, Præſuleque Pelagio prædicante, & monente, hæc inter cætera placita omnibus in commune primum ſe obtulit ſententia.

I.

Statuimus (inquiunt) & decernimus, & ſuper ſacrum textum Evangelii jurejurando firmamus, ut veſtrum nullus deinceps domitos vel indomitos pro aliqua cauſa pignoret boves, nec auferat alicui extraneo, vel ſuo ſervo, vel mandatitio. Quod ſi fecerit, ſit maledictus, & excommunicatus, & pro ſcelere perpetrato judici terræ & Epiſcopo 15. annis pœniteat: quinque ex his in exilio, & quinque ſicut præceperit ei Epiſcopus ſuus: cæteros quinque foris eccleſiam in ſua terra redimat.

II.

D Simili modo etiam firmamus, ut nullatenus furtum faciamus, nec facientibus conſentiamus; & ſi latronem capere poterimus, pro modo furti plenam juſtitiam faciamus: & qui pro eo exoraverit, ut ſic emendetur, ſecundum modum culpæ anathema ſit.

III.

Secundum etiam decreta Canonum, ut ſuperius ſanximus, quod aliquem pro aliqua calumnia a dextris eccleſiæ infra 70. paſſus per vim non extrahamus, niſi ſervum naturaliter probatum, aut latronem publicum, aut proditorem de proditione convictum, aut publice excommunicatum, aut monachum, vel monacham refugas, aut violatorem eccleſiæ, cui proculdubio eccleſia nullo modo debet refugium. Qui vero arreptus a diabolo aliquid aliud per vim extraxerit ab eccleſia ejuſque porticibus uſque ad 12. paſſus, in quadruplum reddat, & ſecundum canones ita pœniteat, ut in monaſterio ſit monachus ſub regula B. Benedicti, aut ſi eremita omnibus diebus vitæ ſuæ, aut ſe ſervum ſubjiciat

ANNO CHRISTI 1115.

ciat ſervituti eccleſiæ quam læſit, aut ſummam peregrinationem arripiat omnibus diebus vitæ ſuæ.

Regina autem domina Urraca cum omnibus filiis & filiabus ſuis, hanc præſcriptam conſtitutionem confirmavit, & juravit, eam, & fecit jurare & confirmare eam omnibus hominibus habitantibus in omni regno ejus, tam eccleſiaſtici ordinis, quam ſæcularis. Sorores itaque jam dictæ Reginæ, Dona Geloira infanta, cum omnibus filiis & filiabus ſuis, & cum omnibus hominibus ſibi ſubditis, atque Infanta Dona Taraſia cum omnibus filiis & filiabus ſibi ſubditis, juraverunt, & confirmaverunt, ſicut ſupra taxatum eſt.

Nos igitur omnes ſubſcripti hoc ſcriptum, & hanc promiſſionem ſub ſacramento confirmamus, & roboramus tam pro nobis, quam pro omni progenie noſtra futura, ut ſit promiſſio hæc ſtabilis & firma uſque in finem Mundi per omnia ſæcula. Suarius Comes, Gundiſalvus Pelagii, Adephonſus Veremundi, Petrus Adephonſi, Didacus Fernandi, Gundiſalvus Anſuris, Pelagius Froila ex Aſturiis Oveti, Petrus Ruderici, Suarius Ordoni, Petrus Didaci, Petrus Guterri, Garcia Suarii, Gundiſalvus Gil, Petrus Garciæ, Rudericus Garſiæ, Chriſtophorus Joannis, Garcia Petri, Munio Petri, Fernandus Petri, Didacus Petri, Pelagius Garciæ, Pelagius Acenarii, Munio Garſiæ, Vermundus Velæ, Marinus Guterri, Martinus Petri, Didacus Petri, Ovecus Petri, Martinus Martini, Petrus Munedi, Gundiſalvus Petri, Ordonius Petri, Petrus Garſiæ, Albarus Garſiæ, Fernandus Garciæ, Ordonius Garciæ, Eſtavida Pelagii, Petrus Joannis, Ferdinandus Martini, Petrus Fernandi, Rudericus Petri, Fernandus Anaii, Didacus Guterri, Didacus Martinus Anaii, Pelagius Oveci, Martinus Pelagii, Albarus Petri, Pelagius Martini, Rudericus Martini, Fernandus Martini, Pelagius Munionis, Alvitus Pelagii, Froila Munionis, Garcia Vermundi, Petrus Eſtæ, Ordonius Pelagii, Pelagius Guiſtarii, Didacus Petri, Gundiſalvus Petri, Joannes Petri, Martinus Petri, Martinus Magas, Gundiſalvus Didaci, Petrus Sanctii, Petrus Pelagii de Buila, Petrus Pelagii de Mazameda.

Ex Terra Tinegiæ.

Menendus Enalſi, Froila Enalſi, Gundiſalvus Menende, Eſtavida Suarii, Menendus Ruderici, Petrus Ruderici, Pelagius Ruderici, Menendus Ruderici, Pelagius Petri, Suartus Albiti, Remundus Albiti, Froila Veremundi, Joannes Fernandi, Petrus Manelli, Petrus Oveci, Rudericus Fernandi, Rudericus Pelagii, Antonius Roderici, Petrus Garciæ, Rudericus Garciæ, Pelagius Munionis, Petrus Flaini, Fernandus Flaini, Martinus Adephonſi, Adephonſus Fruſtini, Petrus Didaci, Petrus Menendi, Pelagius Menendi, Guilienus Pelagii, Petrus Guilieni, Pelagius Guilieni, Didacus Guilieni, Rudericus Guilieni, Rudericus Petri, Alvarus Petri.

Ex territorio Lagnero.

Joannes Petri, Pelagius Petri, Pelagius Citi, Petrus Pelagii, Petrus Guterri, Sanctius Guterri, Petrus Munionis, Pelagius Mentira, Sanctius Petri, Albarus Pelagius, Petrus Pelagii, Sanctius Eulalii.

Ex territorio Maliani.

Pelagius Ruderici, Pelagius Joannis, Albarus Garſiæ, Pelagius Ordonii, Garcia Telli, Munio Telli, Ordonius Didaci, Sanctius Ordonii, Adephonſus Munionis, Petrus Adephonſi, Suarius Diahali, Fortunius Pelagii, Didacus Petri, Pelagius Petri, Munio Eſtæ, Petrus Martini, Didacus Gundiſalvi, Didacus Oveci, Rudericus Oveci, Didacus Fortuni, Sanctius Fortuni.

Ex territorio Colunga, Cangas, & Aguilare.

Garcia Sanctii, Petrus Sanctii, Martinus Sanctii, Suarius Sanctii, Gundiſalvus Sanctii, Petrus Sanctii, Didacus Sanctii, Rudericus Didaci, Vela Sanctii, Petrus Eſtæ, Pelagius Eſtæ, Fernandus Citi, Pelagius Didaci, Didacus Didaci, Rudericus Munionis.

Ex Territorio Flavienſi.

Petrus Pelagii Rubens, Ordonius Martini, Petrus Pelagii, Ordonius Petri, Joannes Petri, Munio Petri, Didacus Petri, Martinus Petri, Pelagius Michaelis, Petrus Michaelis, Joannes Michaelis.

Ex Territoriis Lena, Alier, & Orna.

Petrus Pelagii Bureza, Petrus Alcandara, Pelagius Citi, Vela Pelagii, Gundiſalvus Veremundi, Gundiſalvus Beremundi, Gundiſalvus Munni, Eſta Pelagii, Armentaris Joannis, Petrus Barbadam, Petrus Petri, Pelagius Citi, Martinus Pelagii, Fernandus Pelagii, Martinus Eſtæ.

Ex Teritoriis Arbolio, Gordone, & Aiva.

Pelagius Munionis, Fernandus Guterri, Gundiſalvus Alvari, Rudericus Alvari, Joannes Citi, Alvarus, Citi, Fernandus Citi, Petrus Juliani.

Ex Territoriis Palatiani, Vadaria, Luna, & Omana.

Veremundus Petri, Fernandus Petri, Rudericus Petri, Joannes Petri, Petrus Garceſe, Veremundus Munionis, Eulalius Didaci, Pelagius Didaci, Munio Pelagii, Flainus Flafilæ, Joannes Fernandi, Eulalius Fernandi, Pelagius Froilæ, Menellus Fafilæ, Petrus Pinioni, Petrus Aznarii, Munio Aznarii, Garcia Aznarii, Pelagius Froini, Garcia Sanctii.

Ex Territoriis Legionis, & Aſtoricæ.

Comes Froila Didaci, Ramirus Froilæ, Didacus Froilæ, Rudericus Martini, Petrus Martini, Ofareus Martini, Petrus Didaci, Rudericus Didaci, Martinus Didaci, Petrus Didaci, Rudericus Veremundi, Didacus Alviti, Gundiſalvus Alviti, Nunius Nubezani, Iſidorus Nubezani, Petrus Anaii, Fernandus Munionis, Joannes Petri, Erus Guterri, Nebuſanus Gudeſtei, Guterrius Eri, Martinus Nebuzani, Fernandus Telli, Adephonſus Telli, Tellus Telli, Iſidorus Fernandi.

Ex Campis Zamoræ, & Campi Tauri.

Comes Gometius Pelaii, Comes Fernandus Fernandi, Rudericus Fernandi, Petrus Pelaii, Didacus Munionis.

Ex Territoriis Gallaciæ.

Comes Pelaii, Petrus Petri, Fernandus Petri, Garcia Petri, Rudericus Petri, Comes Munio Pelaii, Comes Adephonſus Nuni, Sanctius Nuni, Menendus Nuni, Comes Rudericus Velez, Comes Guterrius Veremundi, Odarius Orelonii, Joannes Ranimiri, Arias Petri, Fernandus Joannis, Petrus Gudeſtei, Petrus Joannis, Suarius Nebuzani, Rudericus Suarii.

Ex Territoriis Caſtellæ.

Comes Petrus Gundiſalvus, Comes Rudericus Gometii, Comes Bertranus, Comes Ermegotus, Comes Lobdidacii, Petrus Lopi, Lob Lopi, Xemenus Lopi, Petrus Guterri, Gundiſalvus Guterri, Petrus Garciæ, Petrus Patellæ.

Ex Territorio S. Juliana, Camargo, Tranſmiera, Egguna, cum cæteris terris.

ANNO CHRISTI 1115.

Comes Rudericus Gundiſalvi, Petrus Ruderici, Guterius Ruderici, Petrus Gundiſalvi, Rudericus Gundiſalvi, Adephonſus Fanni, Petrus Gundiſalvi, Gundiſalvus Gundiſalvi, Rudericus Munionis, Sanctius Velæ, Veremundus Velæ, Martinus Velæ.

Subſcriptiones Epiſcoporum.

Bernardus Toletanæ ſedis Archiepiſcopus & S. R. E. Legatus confirmo.
Didacus Jacobenſis Archiepiſcopus confirmo.
Pelagius Bracarenſis Archiepiſcopus confirmo.
Munius Mundunienſis Epiſcopus confirmo.
Didacus Aurienſis Epiſcopus confirmo.
Pelagius Aſtoricenſis Epiſcopus confirmo.
Gundiſalvus Columbrienſis Epiſcopus confirmo.
Didacus Legionenſis Epiſcopus confirmo.
Petrus Palentinæ ſedis Epiſcopus confirmo.
Petrus Segobienſis Epiſcopus confirmo.
Bernardus Segontiæ Epiſcopus confirmo.
Paſchalis Burgenſis Epiſcopus confirmo.
Sanctius Abelenſis Epiſcopus confirmo.
Munius Salmaticenſis Epiſcopus confirmo.
Bernardus Zamorenſis Epiſcopus confirmo.

Conſtitutio hæc non hominis, ſed omnipotentis Dei vox fuit, qui per univerſum mundum eam ſeminavit, & audita placuit omnibus hominibus ſub cælo habitantibus, tam Chriſtianis, quam paganis, vel Judæis.

Maledictio.

Si quis itaque hanc ſanctam & juſtam noſtram promiſſionem, & ſub ſacramento ſanctam confirmationem, tam nos, quam ex omni noſtra futura progenie violaverit, & per dignam ſatisfactionem, ſicut ſuperius dictum eſt, ſe non emendaverit, ſit ab omnipotenti Deo maledictus & excommunicatus, & ab omni conſortio fidelium, & ſanctorum in hoc ſæculo & in futuro ſit ſeparatus, & cum Diabolo & Angelis eius patiatur pœnas in inferno damnatus.

Benedictio.

Omnis homo qui hanc præſcriptam conſtitutionem audierit, ſervaverit, firmaverit, & cuſtodierit eam, ſit cuſtoditus & benedictus a Domino Deo noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Sub Æra * MCLXII.

* Error incipit in hoc numerum.

Adephonſus Rex, Raymundi Conſulis & Uraccæ Reginæ filius, poſtquam præſcriptam conſtitutionem audivit, & in regno Hiſpaniæ poſt mortem matris ſuæ regnare cœpiſſet, confirmavit, & juravit eam, & fecit eam confirmare, & jurare, & ſtabilire omnibus hominibus habitantibus in omni regno ejus, ut ſervetur, & cuſtodiatur, uſque mundus iſte finiatur.

ANNO CHRISTI 1115.

Sub Æra * MCLVIII.

* Numerus hic eodem vitio laborat.

Similiter Infante domino Adephonſo Portugalenſi cum omnibus hominibus nobilibus & ignobilibus habitantibus in omni honore illius, poſtquam præſcriptam conſtitutionem audierunt, & confirmaverunt, & ſtabilierunt eam pro ſe, & pro omni progenie eorum, ut ſervetur uſque in finem ſæculi hujus.

In diebus illis.

Adephonſus rex Aragonenſis, ſimiliter cum fratre ſuo Ramiro monacho, cum omnibus hominibus nobilibus & ignobilibus habitantibus in omni regno eorum, præſcriptam conſtitutionem juraverunt, & confirmaverunt, & ſtabilierunt eam pro ſe, & pro omni progenie eorum, ſicut ſupra tractatum eſt.

Maledictio.

Si quis tamen (quod fieri minime credimus) Rex, Comes, Vice-comes, Majorinus, Sajo tam Eccleſiaſticus homo, quam ſæcularis, hanc ſcriptam conſtitutionem frangere tentaverit, quiſquis ille fuerit qui talia commiſerit, fracta manu, pede, & cervice, qui evulſis oculis, lepra percuſſus, frangat eum Deus in conſpectu omnium inimicorum ſuorum, ſit maledictus & excommunicatus uſque in ſeptimam generationem, in conſpectu Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & inſuper cum Dathan, & Abiron, & cum Juda Domini proditore, cum Simone Mago, & Nerone, pares pœnas ſuſtineat in æterna damnatione. Amen.

Benedictio.

Quicumque hanc conſtitutionem omnibus modis prout potuerit, ſervaverit, & cuſtodierit eam, ſervet eum Deus in hoc ſæculo, & in die judicii, & cum ſanctis ſuis det ei vitam æternam in regno ſuo, & ſit benedictus ab omnipotenti Deo, qui cum filio Domino noſtro Jeſu Chriſto, una cum Spiritu ſancto perenniter vivit, & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum.

Laus Deo.

Nunc autem pro tantis bonis a Deo collatis benedicamus, & collaudemus Dominum Deum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

CONCILIA DUO COLONIENSE ET CATALAUNENSE

Adverſus Henricum Imper. a Cœlone Sedis Apoſtolicæ legato celebrata, MCXV.

De his idem, quem ante laudavi, codex MS. Montis Dei, cujus verba ſupra retuli in concilio Bellovacenſi anno MCXIV.

Adnotatio P. Antonii Pagi. ad An. Ch. 1115. n. 10.

Concilium indictum Catalauni, quæ urbs Galliæ Belgicæ in Campania ad Matronam Fluvium, ut habet laudatus codex MS. Montis Dei, *prædictum Regem* (ſc. Henricum Imp.) *damnavit IV. Idus Julii*; quod tamen Concilium *V. Idus Julii* in Chron. S. Petri Vivi dicitur celebratum. Sermonem etiam de hoc Concilio habet Simeon Dunelmenſis in Hiſt. de Geſt. Reg. Angl. ad an. 1115. *in Octavis Apoſtolorum* (ſeu pridie Nonas Julii) *magnum Concilium a Comon R. E. Cardinali Catalaunis celebratum eſt, in quo excommunicavit Epiſcopos, qui Concilio non interfuere, quoſdam vero degradavit, & plurimos Abbates baculis privatos depoſuit de ſedibus, eccleſiaſticum illis interdicens officium.* Videtur Concilium Catalaunenſe circa initium menſis Julii inchoatum, & quæ mox narravimus, diverſis diebus in illo geſta eſſe.

AD

ANNO CHRISTI 1115.

AD CONCILIUM CATALAUNENSE

A Conone Cardinali A. S. L. anno 1115. celebratum

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. pag. 307.

DE concilio Catalaunenſi a Conone cardinali A. S. L. ita agit Labbeus, ut parum aliquid ultra nomen ex eo innoteſcat. Epiſtolam ejuſdem Cononis ex eo concilio datam profert Mabillonius Annal. ord. S. Benedicti to. V. num. LXXXIX. appendicis. En illam.

CONONIS CARDINALIS SYNODICA

Pro monaſterio S. Quintini de Monte prope Perronam.

Ex Mabill. An. Ord. S. Ben. t. V. p. 678. Append. Hdit. Luc.

COno divina gratia Prænestinus episcopus apoſtolicæ ſedis legatus, omnibus fidelibus tam præſentibus quam futuris. Cum legatione in Francia fungeremur, adverſus Henricum abbatem S. Quintini de Monte de quadam terra de Botencurt, ſcilicet quam cyrographo ſibi defendebat a quibuſdam monachis ſancti Vedaſti, calumnia exorta eſt. Abbas tamen S. Vedaſti, & plures ex fratribus ejus illi cyrographo teſtimonium perhibebant, & aſſenſum non negabant. Cum igitur cauſa iſta ad nos uſque perlata fuiſſet, ad illos monachos literas noſtras direximus, ut vel ab injuſta calumnia quieſcerent, aut ſi quid contra cyrographum ſe habere confiderent, in concilio, quod Catalaunis futurum indixeramus, calumniam ſuam ad diffinitionem præſentarent. In indicto igitur termino cum concilium celebraremus, neminem illorum qui adverſus abbatem S. Quintini, vel cyrographum ejus dicerent, adeſſe cognovimus. Sic itaque judicio concilii cyrographum illud ratum probavimus, & ut deinceps ſtabile, & inconvulſum permaneat, auctoritate apoſtolicæ ſedis in hujus paginæ patrocinio confirmavimus. Actum Catalaunis anno Incarnationis Dominicæ MCXV. indictione VIII. Huic confirmationi teſtes interfuerunt S. Radulphi archiepiſcopi, S. Gualonis Pariſienſis epiſcopi, S. Guillelmi Catalaunenſis epiſcopi, S. Johannis Morinenſis epiſcopi, S. Johannis Aurelianenſis epiſcopi, S. Philippi Trecenſis epiſcopi, S. Roberti Atrebatenſis.

Ad hoc pariter concilium referendas judico epiſtolas geminas Ivonis Carnotenſis, quas ex ipſa epiſtolæ ſerie datas conſtat anno epiſcopatus ejus XXV. qui ſane ab anno 1090. captus in annum 1115. deducit; ſcriptas vero illas conſtat ad patres concilii alicujus, cui Conо Prænestinus epiſcopus A. S. L. præſedit, aderantque epiſcopus Belvacenſis, Silvanectenſis, Catalaunenſis, Ambianenſis &c. Has ergo utraſque epiſtolas, utpote partem actorum hujus concilii, hic dare opportunum duxi; hiſtoriam vero controverſiæ hujus, de qua in his ipſis epiſtolis, habes apud Labbeum ad Concilium Exoldunenſe anno 1081. habitum.

CONONI DEI GRATIA PRÆNESTINO EPISCOPO

Ivo eadem gratia Carnotenſis eccleſiæ miniſter,

Devotam & debitam legatis apoſtolicis obedientiam.

INvitavit me ſollicitudo veſtra ad agendam cauſam vel per me, vel per vicarios meos de eccleſia ſancti Nicolai adverſus monachos Majoris monaſterii, quæ ſita eſt in municipio, quod Curvavilla dicitur: quam aliquando contra jura eccleſiaſtica occupare præſumpſerunt; ſed ſecundum legum tramitem, quod ab eis contra leges præſumptum eſt, præcipiente legato apoſtolico Domino Hugone Dienſi epiſcopo per leges diſſolutum eſt. Hanc igitur cauſam idcirco tractandam ſuſcepi, quia in propria perſona me eam poſſe tractare putavi. Nunc vero quia equitare, vel vehiculum aliquod ſuſtinere non valeo, ſupplico ſanctitati veſtræ, quatinus ita ſincere tractari faciatis cauſam iſtam, ut propter inſufficientiam vicariorum nullum præjudicium patiatur abſentia mea; ſed potius ſi neceſſarium fuerit, ſecundum tenorem canonum congruo loco, vel tempore expectetur præſentia mea. Quidquid enim monachi dicant, ſi præſens eſſem, probarem irrefragabiliter, nihil monachos illos in prædicta eccleſia habuiſſe, niſi per invaſionem partim clericis de illo loco expulſis, partim comminationibus territis, partim graviter percuſſis; nec firmamenta chartarum habere, ſive apoſtolica manu, ſive de epiſcopali, niſi extorta per ſubreptionem. Vale. Ivo ep. 268. edit. Iurct.

Epiſcopis Waloni Belvacenſi, Guillielmo Catalaunenſi, Gaudefrido Ambianenſi, Clarebaldo, Silvanectenſi.

Ivo humilis eccleſiæ Carnotenſis miniſter, ſpiritu ſcientiæ & pietatis, & zelo juſtitiæ abundare.

CUm ſecundum decretales paginas, & ſcita canonum omnes controverſiæ eccleſiaſticæ in locis, in quibus ortæ ſunt, primo ſint diſcutiendæ, & niſi appellatum fuerit, terminandæ; abbas Majoris monaſterii poſtpoſito ordine judiciario, contempta fraterna charitate, & injuſtum & inordinatum clamorem de me detulit ad ſedem apoſtolicam, qui nullam feceram ei injuriam, immo judicio eccleſiæ mihi commiſſæ, præſente Gualterio archidiacono, & Hugone ſubdiacono cum pluribus aliis omnem obtuleram juſtitiam. Unde in auribus domini cardinalis, & veſtri & totius hujus conventus hanc primitus expoſtulo injuriam. Qua de re ſi dilata vel denegata mihi fuerit juſtitia, ut res non ad ordinem redigantur, longe lateque clamabo dictis & ſcriptis, quia ægrotanti & impetum monachorum ferre non valenti infertur violentia. Hæc enim cauſa præcepto Domini Hugonis Dienſis ep. 269.

ANNO CHRISTI 1115.

ſis epiſcopi quondam ſedis apoſtolicæ legati, in concilio Exolidunenſi me præſente, & audiente cum quibuſdam aliis Carnotenſibus clericis præciſa eſt; & ideo ſi in cauſa non eſſemus, cum cæteris epiſcopis canonice judicaremus, quia ulterius repetenda non eſt. Quod autem dico honeſtarum perſonarum teſtimonio comprobari poteſt, quæ clamorem canonicorum eccleſiæ, de qua agitur, in pluribus conciliis audierunt, & judicium de removendis ab eccleſia monachis certiſſime cognoverunt. Hujus remotionis teſtis eſt etiam tricennalis quieta poſſeſſio, in qua toto hoc tempore canonici canonicis in prædicta eccleſia ſucceſſerunt, nec recedentes, nec accedentes aliquam canonicam calumniam a monachis audierunt. Ego quoque toto hoc tricennario nullum clamorem canonicum apud anteceſſorem meum, de cujus conceſſione confidunt, ſuper hoc factum cognovi, & in viginti quinque annis, quibus in epiſcopatu moratus ſum, calumniam canonicam vel apud me, vel ad concilia provinciarum vel generalia aliquando factam audivi. Quidquid ergo monachi dicant, hæc ſicut a me dicuntur, ſi neceſſe ſit, probabuntur. Quibus poſſem multa addere, ſed iſta credo ad defendendam juſtitiam meam prudentiæ veſtræ poſſe ſufficere. Ordo autem rerum geſtarum diffuſius in literis cardinali miſſis continetur, quarum exemplar veſtræ ſollicitudini tranſmiſi, ut ex eis veritas certius poſſit agnoſci.

ANNO CHRISTI 1115.

CONCILIUM SYRIACUM

In cauſſa Arnulphi Hieroſolymitani patriarchæ celebratum in Syria anno Domini MCXV. tempore Paſchalis papæ II.

Res geſtas in hac ſynodo Wilielmus Tyrius lib. 11. *belli ſacri cap.* 26. *ita recenſet*: Eodem tempore dominus papa auditis enormitatibus Arnulphi patriarchæ, & de ejus immunda converſatione plenius edoctus, legatum dirigit ad partes Syriæ quemdam virum venerabilem, & multa religione conſpicuum, Arauſicenſem epiſcopum: qui ad partes noſtras perveniens, convocato univerſi regni epiſcoporum concilio, prædictum Arnulphum coram ſe adſtare præcepit: tandemque meritis exigentibus, autoritate ſedis apoſtolicæ ab officio pontificali depoſuit. Ille vero adhuc fiduciam habens in ſuis præſtigiis, quibus pene univerſorum ſubvertebat animos, transfretare coactus ad Romanam perrexit eccleſiam: ubi domini papæ & totius eccleſiæ blandis verbis & larga munerum profuſione religionem circumveniens, cum gratia ſedis apoſtolicæ remeavit ad propria, ſedem obtinens Hieroſolymitanam, eadem vivendi licentia qua prius meruerat depoſitionem.

CONCILIUM TROJANUM

In cauſa treguæ Divinæ habitum, anno Domini MCXV. ſub Paſchali papa II.

Anno Domini MCXV. *Paſchalis papa Auguſti menſis tempore in Apuliam profectus, Trojæ concilium habuit, de quo iſta in Beneventano chronico ab autore qui aderat Falcone*: His omnibus & aliis ita peractis, Apoſtolicus ipſe IX. Kalendas Septembris Trojam tetendit, ibique concilium ſtatuit, & firmavit. Ad cujus ſacri conventus præſentiam fere omnes Apuliæ proceres, archiepiſcopi, & epiſcopi convenerunt. Conventu itaque ſancte ordinato, inter cætera, quæ ibi poſita ſunt, tregua Dei ſtatuta eſt. Adeo quod comes Jordanus, & comes de Lauritello, & alii barones Apuliæ, ſacramento impræſentiarum firmaverunt treguam Dei extunc per ſpatium annorum trium fore tenendam: ſicque confirmato concilio, & pie finito, papa Beneventum tertio die intrantis menſis Septembris reverſus eſt. Deinde Apoſtolicus ipſe, civitatis negotia, quæ imminebant, judicans, Romam reverſus eſt VII Kalendas Octobris. Qui tunc monaſterium ſancti Vincentii dedicavit. *Hæc Falco in Beneventano chronico*.

CONCILIUM TRENORCIENSE,

A Guidone Viennenſi archiepiſcopo ſedis apoſtolicæ legato, celebratum in cauſa eccleſiarum Veſontionenſium S. Joannis & Stephani, anno MCXV.

G. C. *Canonicorum eccleſiæ duæ antiquiſſimæ Veſontione ſunt, S. Joannis & S. Stephani. Diuturna illarum de principatu, atque, ut loquebantur, de maternitate contentio fuit. Utraque ſe cathedralem jactabat: cum archiepiſcoporum ſedes diutius quidem in S. Joannis, nonnunquam vero etiam in S. Stephani fuiſſet. Cauſam Paſchalis papa II. commiſit primum Guillelmo Veſontionenſi epiſcopo, his datis ad eum litteris, quæ ſupra inter cæteras ejuſdem pontificis non ſunt editæ.*

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Guillelmo Biſontino archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRatrum eccleſiæ veſtræ, qui præſentes ad vos litteras deferunt, ſuggeſtione cognovimus, quoniam inter canonicos S. Stephani, & canonicos S. Joannis, quæſtio de quibuſdam capitulis agitur: quorum deciſionem, petentibus ipſis, fraternitati tuæ committimus, ut ea inter utramque

ANNO CHRISTI 1115.

que eccleſiam media æquitate diffinias. Quod ſi apud vos pacifice diffiniri nequiverint, utramque partem ad nos cum fraternitatis tuæ litteris convenire præcipimus. Rogamus etiam rogantibus eis dilectionem tuam de archidiaconatu de Dola, quo ſe ſine judicio exſpoliatos conqueruntur, facias reveſtiri, & mox plenam inter eos juſtitiam exequaris. Datum Laterani, II. Idus Maii.

Controverſiam componere Guillelmus cum non potuiſſet: ejus cognitionem pontifex idem Guidoni Viennenſi archiepiſcopo, ſedis apoſtolicæ legato commiſit. Ejus ea de re ad Guidonem ſupra extat epiſtola: quam hic integriorem, ut poſtea in Chiffletii noſtri viri eruditiſſimi hiſtoria Trenorcienſi reperimus: re- B *præſentare operæ pretium erit.*

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Guidoni Viennenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COntroverſia, quæ inter Biſuntinos canonicos ſancti Joannis, & ſancti Stephani, tanto jam tempore voluta, & revoluta eſt, canonico tandem apud nos judicio noveris eſſe deciſam. Cum enim & illi, videlicet canonici S. Joannis, per multos jam annos, epiſcopalem ſedem in eccleſia ſua permanſiſſe perhiberent; & illi contra, videlicet canonici ſancti Stephani, ſuam C eccleſiam matrem eſſe, quibuſdam privilegiis, & præceptis aſſererent, ſed per occaſionem deſtructionis eccleſiæ ſuæ, cathedram ab ea remotam conquererentur: juxta Chalcedonenſis decreta concilii, communi fratrum noſtrorum conſenſu judicatum eſt, ut ſi canonici B. Stephani teſtibus idoneis probare potuerint, quod poſt redintegrationem eccleſiæ ſuæ infra annos triginta ſuper querela hac quæſtionem fecerint, per quam illorum videatur interrupta retentio, videlicet vel ante antiſtitem ſuum, vel ante legatum noſtrum in communi audientia: hac probatione perfecta, privilegia eorum proprium robur obtineant, & epiſcopalis ſedes in poſterum apud B. Stephani eccleſiam habeatur; alioquin canonici B. Joannis ab hac querela liberi maneant, & epiſcopalem ſedem ſicut tenuerunt, teneant. Sane in hac negotii executione nihil eis impediat illa excommunicationis diuturnitas, quam a fraternitate tua pro hoc negotio paſſi ſunt. Præterea canonici B. Stephani, eccleſiæ ſuæ munimenta detineri a canonicis S. Joannis conqueſti ſunt. Item canonici S. Joannis quædam uſualia ſibi ab eis ſubtracta clamabant. Judicatum eſt ergo, ut & iſtis omnino eccleſiæ munimenta reddantur, cum vino & præbenda manſionarii; & illi rerum corporalium reſtitutionem recipiant, id eſt, vini, carnis, & ceræ. Præcipimus igitur ſollicitudini tuæ, ut pro hoc negotio peragendo, & E tanti ſcandali lite ſedanda, adhibitis tecum ſapientibus & religioſis fratribus, vel Divionem, vel ad alium competentiorem locum convenias, quo poſſint ſine gravamine perſonas ſibi neceſſarias adducere: & omni partium animoſitate ſepoſita, ita ſincere, ita liquide judicii hujus perfectionem accipias, quatenus inter eos nulla ulterius hujus rei lis aut querela remaneat. Teſtes autem hujus quæſtionis probatores, quia de capite parochiæ cauſa gravior agitur, quinque ſint, ſive eccleſiaſtici, ſive laici: qui ſecundum canonicas ſanctiones, de viſu & auditu teſtimonium proferant. Plane hujus judicii executionem, uſque in Aſſumptionem proximam B. Mariæ perfici, conſummarique præcipimus. Interim proceſſiones, vel officiorum celebrationes, quæ ab alterutra ſolent eccleſia exhiberi, mutuo ſecundum conſuetudinem perſolvantur. Datum Laterani x. Kalendas Maii. ANNO CHRISTI 1115

Paruit Guido mandato pontificis, & Trenorcienſe concilium huic diſceptandæ cauſæ anno, ut mox probabitur, MCXV. *convocavit. Quid autem in eo ſit geſtum, ipſe narrat Guido in conſtitutione quam edidit ea de re, cum pontifex maximus effectus eſſet, ac mutato nomine Calliſtus II.*

Acta concilii ex Calliſti II. litteris ad Anſericum archiep. Biſontinum, & canonicas S. Joannis, quæ ſuo loco edentur integra, ex eodem Chiffletii opere.

HUjus negotii deciſionem, uſque ad tunc proximam B. Mariæ aſſumptionem, idem Dominus (*Paſchalis II.*) a nobis perfici, conſummarique præcepit. Nos ejus obedientes mandatis adhibitis fratribus noſtris, & coepiſcopis, Gauceranno Lugdunenſi, Hugone Gratianopolitano, Leodegario Vivarienſi, Berardo Matiſconenſi, Stephano Eduenſi, Galtero Cabilonenſi, Gauceranno Lingonenſi, Pontione Bellicenſi, Guidone Gebennenſi, Gulinco Sedunenſi, & Pontio abbate Cluniacenſi, & decem & ſeptem abbatibus, atque aliis religioſis viris, apud Trenorcium utramque partem convenimus. Ubi cum pars veſtra juſtitiæ ſuæ allegationes oſtenderet, nos probationis, executionem a prædicto domino conſtitutam, a ſancti Stephani canonicis requiſivimus: qui vix tandem teſtes aliquot, non tamen idoneos, produxerunt. Alius enim pro commiſſo perjurio, ſive turpi nativitate, alius pro ſacrilegio, alius pro pretii conductione, alius pro excommunicatione qua diu alligatus fuerat, reprobatus eſt. Sic præfati B. Stephani canonici, jam ſuæ partis cauſam defendere non valentes, a probatione propoſita in conſpectu omnium defecerunt. Tunc ex communi fratrum judicio diffinitum eſt, veſtram B. Joannis eccleſiam debere maternitatis prærogativam in perpetuum obtinere. Unde nos una cum eis, eandem veſtram eccleſiam ex tunc a querela illa liberam fore decrevimus, epiſcopalem in ea ſedem permanere irrefragabiliter ſtatuentes. Autoritate inſuper apoſtolica, in cujus vocati partes ſollicitudinis fueramus, ſub anathematis obligatione præcepimus, ut nullus eam ulterius clericus ſive laicus inde inquietare, aut inquietanti favorem præſumeret miniſtrare.

Cum multos teſtes reprobavit Guido, tanquam minime idoneos, ut in ſuperioribus litteris profitetur: tum S. Stephani clericorum teſtimonium admittere in eccleſia ſuæ cauſa noluit. Quod factum reprehendit Pontifex, hac ad Guidonem epiſtola, quam prius licet cum cæteris editam, iterum hic deſcribo, quia emendatior multo ex eadem Chiffletiana editione prodibit, & adſcripta die atque Indictione, inſignior.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri, Guidoni coepiſcopo, ſanctæ ſedis apoſtolicæ vicario, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUper prudentia tua valde admiramur, quod in negotio eccleſiæ B. Stephani, clericorum ſuo um teſtimonium acceptare nolueris: cum B. Gr gorius, in hujuſmodi cauſis eccleſiarum, actoribus

ANNO CHRISTI 1115.

ribus probationem imponat. Diverſæ namque ſunt cauſarum ſpecies: nec in omnibus cauſis crimina agitantur. In criminibus ſiquidem, accuſatorum & teſtium illa diſtrictio obſervanda eſt, quæ canonibus continetur, ne qui ad probationem domeſtici aſſumantur. Cæterum in poſſeſſionum vel cæteris hujuſmodi negotiis, ii potiſſimum aſſumendi ſunt, qui eadem negotia tractaverunt, de quorum viſu vel auditu hæſitatio eſſe non debeat. Si ergo iidem clerici idonei ſunt, ab aſſertione cauſæ illius nullatenus repellantur: ſed, ſicut aliis litteris deliberatum eſt, inter S. Joannis & S. Stephani canonicos lis illa plenius decidatur. Ceſſet jam malitiæ zelus & doloſitatis cavillatio: & prædictarum eccleſiarum negotium juxta litterarum tenorem omnimodis peragatur. Alioquin ad præſentiam noſtram parati prorſus & inſtructi proximo quadrageſimalis concilii tempore revertantur. Data Trojæ, VI. Kal. Septembr. Indict. VIII.

G. C. Ex hac epiſtola, annum hujus concilii tenemus indubitatum. Primum enim Trojæ data eſt, VI. Kal. Septembr. At pontificem, IX. Kal. Septembr. anni MCXV. Trojani eſſe profectum ad ſynodum celebrandam Falco in chronico Beneventano docet. Deinde adſcribitur Indictio VIII. quæ in eumdem Chriſti annum MCXV. incidit. Fecit autem pontifex, quod minatus erat, & evocatam ad ſe cauſam conſequente quadrageſima judicavit, ut intelligimus ex ejus litteris, quibus eccleſiæ S. Stephani adjudicatur primatus. Quæ cum ad mox ſecutum Lateranenſe concilium pertineant, eo a nobis rejiciuntur.

ANNO CHRISTI 1115.

Hoc Paſchalis judicium, deinde Guido, Calliſtus II. pontifex effectus, tanquam ſubreptitium rejecit: & concilii ſui Trenoritienſis decretum confirmavit ea conſtitutione, cujus antea excerptum edidi.

At ne ſic quidem omnis eſt compreſſa controverſia: donec anno MCLIII. Hugo cardinalis, qui de S. Caro dictus eſt, tum per Germaniam legatus apoſtolicus, utriſque conſentientibus canonicis, hic eccleſias illas unit, ut una in poſterum eſſet eccleſia, unum capitulum, unum ærarium, ſigillumque unum, cum hac epigraphe: *ſigillum eccleſiæ Biſontinæ*. Iidem horis divinum officium, iiſdem ritibus peragitur; canonicorum alus ad S. Joannis, alius ad S. Stephani concedentibus: quod diſcrimen, ipſæ, quas incolunt, domus faciunt. Utrobique ſuam habet ſedem epiſcopus: penes ipſum eſt optio. Hæc ſummatim ſatis ſunto quæ collegiſſe me profiteor, ex hiſtoria jam a me laudata Petri Franc. Chifletii ſocietatis noſtræ Theologi eruditiſſimi.

ANNO CHRISTI 1116.

CONCILIUM COLONIENSE,

Ob promulgandam excommunicationem, quæ in Henricum imperatorem Romæ prolata erat, autoritate Theoderici cardinalis & legati ſedis apoſtolicæ indictum anno Domini MCXVI.

ANno dominicæ nativitatis milleſimo (1) centeſimo decimo ſexto, *ait Trithemius in chronico Hirſaugienſi*, in nativitate Domini, multi pontifices, abbates, & principes Coloniæ conveniunt conſilio & autoritate Theodorici cardinalis & apoſtolicæ ſedis legati, cujus fama jam per regnum celebris habebatur, de rebus eccleſiæ tractaturi. Sed idem cardinalis in itinere moritur, cujus corpus ad Coloniam ſepeliendum transfertur. *Hæc in chronico Hirſaugienſi Trithemius. De eodem Concilio eadem apud Urſpergenſem eo, ioſius referuntur his verbis.* Anno Domini MCXIV. imperator natalem Domini Spiræ cum paucis epiſcopis & principibus celebrans, ea quæ interim Coloniæ gerebantur graviter tulit. Audivit enim quamplurimos ibi convenisse, non ſolum metropolitanos, ſed etiam alios epiſcopos, vel optimates regni, cauſa præcipua verbum excommunicationis in ſe manifeſtandi: quamvis ipſe cardinalis, cujus hæc initiabantur autoritate, in itinere defunctus, illo ad ſepulturam potius, quam ad actionem delatus eſſet Concilii. Miſſus tamen ab eo illuc præſul Wirziburgenſis, audientiam vel communionem non niſi reconciliatus habere meruit. Reverſus poſt redditam legationem, ei qui ſe miſerat, denuo communicare renuit. Sed vitæ periculo coactus, Miſſam coram rege celebravit: indeque uſque ad mortem contriſtatus, latenter diſceſſit. Sicque rurſum communioni priſtinæ multis lacrymis reconciliatus, ultra Cæſaris atpectu ſimul & gratia caruit.

AD CONCILIUM COLONIENSE

Ad promulgandam in Henricum IV. imperatorem anathematis ſententiam Anno 1115. & 1116. celebratum.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 209.

URſpergenſis, unde concilii hujus hiſtoriam deſumpſit Labbeus, pro ſuo more plura detruncans, rem totam expedit. Juvat igitur e fonte ipſo, unde mutilus ille ſcriptor hauſit, rem totam haurire, ex annaliſta ſcilicet Saxone Ecardi, cujus verba, ſed mutilata Urſpergenſis deſcripſit: Ita ergo ille ex anno 1115. *rem totam aſſumit:*

Quendam cardinalem Romanum nomine Diedericum, legatione in Pannonias functum per nuncios adſciſcunt (Saxones) quo etiam præſcripti concilii actionem, & per ipſam imperatoris excommunicationem prædicante, tam Adelgotus Magedaburgenſis archiepiſcopus, quam cæterarum eccleſiarum præſules reconciliationem recipiunt, ſicque iterum ſciſſo regno undeque novæ res exoriuntur, & contraria quælibet invicem utræque partes moliuntur: *Et poſt pauca.* Adalbertus Moguntinus non multo poſt ſedis apoſtolicæ legato Dieterico ſe nuntiis, & literis ſubjiciens, ipſum ſibi cæteriſque non paucis præſulibus

(1) Qui nobis annum a Kalendis Januarii inciplentibus eſt adhuc annus 1115. ad quem proinde referendum eſt hoc Concilium.

libus Coloniam occurrere poſtulavit, uti & mandata papæ, quæ ipſe detulerat, communiter perciperet, ille ſuam conſecrationem diu interclusam tanta authoritate conſequi poſſet. Qui conventus inſtante feſto Natalis Domini factus eſt, non abſque indignatione imperatoris, qui nedum plene voluntarius erat in conſenſu ejuſdem conſecrationis. *Dein anni ſequentis* 1116. *hiſtoriam proſequens annaliſta ſic habet*

ANNO CHRISTI 1116.

Anno Dom. Incarn. 1116. imperator Heinricus natale Domini Spiræ cum paucis epiſcopis & principibus celebrans, ea quæ interim Coloniæ gerebantur, graviter tulit. Audivit enim quamplurimos ibi convenisse, non ſolum metropolitanos, ſed etiam alios epiſcopos, vel optimates regni, cauſa præcipua verbum excommunicationis in ſe manifeſtandi, quamvis Dethericus cardinalis, cujus hæc injiciebantur authoritate, in itinere jam defunctus, illo ad ſepulturam potius quam ad actionem concilii delatus eſſet. Sepultus eſt Coloniæ, adſtantibus epiſcopis XIV. cum Ludero duce, aliiſque nonnullis principibus. In Natali S. Stephani Adalbertus Mogontinus archiepiſcopus ab Ottone venerabili Bambergenſi epiſcopo ordinatur. Miſſus autem ab imperatore illuc Erluvinus Wirceburgenſis epiſcopus audientiam vel communionem nonniſi reconciliatus habere meruit. Reverſus vero poſt redditam legationem imperatori communicare renuit, ſed vitæ periculo coactus miſſam coram imperatore celebravit; indeque uſque ad mortem contriſtatus latenter diſceſſit, ſicque rurſum communioni priſtinæ multis lacrimis reconciliatus ultra imperatoris aſpectu ſimul & gratia caruit. Hac commotione ſuccenſus imperator ducatum orientalis Franciæ, qui Wirceburgenſi epiſcopio antiqua regum conceſſione competebat, Conrado ſororis ſuæ filio, qui poſtea regnavit, commiſit, ipſeque ſcandala principum declinans, in Italiam ſe una cum regina totaque domo ſua contulit; ac circa Padum regni negotiis inſiſtens, legatos ad apoſtolicum pro componendis cauſis pacifice, quæ iterum regnum & ſacerdotium diſturbare cœperunt, ſuppliciter deſtinavit, cujus legationis primatum abbas Cluniacenſis, cognatus, ut putabatur, domni papæ, tenuit, qui & inter utramque partem pro componendis pacifice rebus fidelis, & impiger apocriſiarius invigilare ſtuduit.

ANNO CHRISTI 1116

Ad ea illuſtranda quæ hic narrat Annaliſta, juvat afferre literas Paſchalis, quibus Diederico cardinali facultatem præbet legati apoſtolici muneri ſungendi inter Saxones, & rem ibi conciliarem agendi. Suppeditat has literas Udalricus Bambergenſis in codice num. CCLXXIV. apud Eccardum tom. 2. pag. 277.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei T. presbytero cardinali apoſtolicæ ſedis legato ſanctam & apoſtolicam benedictionem.

EX antiqua relatione comperimus Saxones a principio converſionis ſuæ ad Deum fideles atque obedientes beato pontifici & apoſtolicæ ſedi extitiſſe. Quia igitur ad partes illas per Dei gratiam, ut audivimus, acceſſiſti, & in eis ſuper eccleſiis, aliiſque quibuſdam negotiis ſcandala emerſerint, ſi quid ibi aut etiam alibi juſte atque canonice operari potueris, authoritatis noſtræ favore, cooperante Domino, opereris. Si quod & conſolationis auxilium noſtro Halberſtadienſi epiſcopo conferre potueris conferat, ut apoſtolicæ ſedis viſitatione gaudeat. Data Feretini VI. idus octobr.

CONCILIUM LATERANENSE IV.

Quo acta concilii Lateranenſis tertii in cauſa privilegii per vim Henrico conceſſi confirmantur, & alia ſtatuuntur, anno Dom. MCXVI. tempore Paſchalis papæ II.

Acta hujus Concilii ſuſciſſime apud Urſpergenſem recitantur his verbis: Eodem anno, (*milleſimo ſumirum centeſimo decimoſexto Redemptoris noſtri*) qui eſt decimus octavus ordinationis domni papæ Paſchalis ſecundi pridie Nonas Martii, Romæ in ſede Lateranenſi, in eccleſia S. Salvatoris, quæ appellatur Conſtantiniana, celebrata eſt ſynodus univerſalis concilii, congregatis ibidem ex diverſis regnis & provinciis epiſcopis, abbatibus, catholicis ducibus & comitibus, legatis * univerſarum provinciarum, quamplurimis: Prima itaque die, quæ ſecunda feria tertiæ hebdomadæ quadrageſimalis, inter Mediolanenſes epiſcopos Groſolanum & Jordanem, in alterum de invaſione, in alterum quod eccleſiæ ſuæ deſertor extiterit, ventilata eſt controverſia. Hanc E cauſam dominus Apoſtolicus cardinalium epiſcoporum conſilio tractandam diſtulit. Sequenti die in eadem cauſa plurima tractata ſunt, ſed res non finita. Quarta vero feria Lucenſis epiſcopus de invaſione terræ juris eccleſiæ ſuæ Piſanos impetebat. E contra, dum Piſanus ſuos defenderet, inter utramque jus partem utriuſque populi ſuffragio longo litigio diſceptatur. Tunc quidam epiſcoporum de medio concilii ſurgens, ita exorſus eſt: „ Dominum patrem papam recordari „ decet, quare * illius præſentiis & generalis „ concilii multitudo ſancta per omnia periculo- „ rum genera, mari terraque convenerit invita- „ ta, ubi non de ſpiritualibus vel eccleſiaſticis, „ ſed ſæcularibus, ordine præpoſtero tractatur „ negotiis. Expediendum prius, propter quod „ principaliter convenerint, ut evidentius perno- „ ſcatur quid dominus Apoſtolicus ſentiat, quid- „ que in eccleſiis ſuis reverſi prædicare debeant. Tunc Apoſtolicus cauſam concilii, & animi ſui intentionem his verbis expoſuit: „ Poſtquam do- „ minus de ſervo ſuo fecit quod voluit, & me „ populumque Romanum tradidit in manus re- „ gis: videbam quotidie paſſim fieri rapinas & „ incendia, cædes & adulteria. Hæc & hujuſ- „ modi mala cupiebam avertere ab eccleſia & „ populo Dei: & quod feci, pro liberatione po- „ puli Dei feci. Feci autem ut homo, quia pul- „ vis ſum & cinis. Fateor me male egiſſe, ſed „ rogo vos omnes, orate pro me ad Deum, ut „ indulgeat mihi. Illud autem malum ſcriptum, „ quod in tentoriis factum eſt, quod pro pravi- „ tate ſui pravilegium dicitur, condemno ſub „ perpetuo anathemate, ut nullius unquam ſit „ bonæ memoriæ, & rogo vos omnes, ut idem „ faciatis. Tunc ab univerſis conclamatum eſt: Fiat, fiat. Bruno autem Signinus epiſcopus altius exorſus eſt: „ Gratias agamus omnipotenti

* Forte, diverſarum H.

* an, ut

ANNO CHRISTI 1116.

„ Deo, qui dominum papam Paſchalem, qui A „ præſenti concilio præſidet, audivimus proprio „ ore damnantem illud privilegium, quod pravitatem & hæreſim continebat. Ad hæc quidam cavillatorie ſubjunxit: Si privilegium illud hæreſim continebat, qui illud fecit hæreticus fuit. Joannes autem Cajetanus epiſcopus „ ad hæc commotus Signino reſpondit. Tunc „ hic, & in concilio, nobis audientibus, Romanum pontificem appellas hæreticum? Scriptum „ quod fecit dominus papa, malum quidem fuit, „ ſed hæreſis non fuit. " Et alter quidam adjecit: „ Immo nec malum dici debet, quia ſi „ liberare populum Dei bonum eſt, quod dominus papa fecit bonum fuit. Sed liberare populum Dei bonum eſt auctoritate Evangelii, B „ qua præcipimur animas quoque pro fratribus „ ponere. "Ad hæc patientia domini papæ horrendo hæreſis nomine pulſata, expergefacta eſt, & manu ſilentium indicens diſſidentium clamores, & murmura tali oratione compeſcuit. „ Fratres & domini mei, audite: eccleſia iſta nunquam habuit hæreſim, immo hic omnes hæreſes conquaſſatæ ſunt, hic Ariana hæreſis, „ quæ per trecentos fere annos viguit, annullata eſt. Ab hac ſede hæreſis Eutychiana & Sabelliana contrita; Photinus ceterique hæretici „ deſtructi ſunt. Pro hac eccleſia Filius Dei in

Luc. 22. „ paſſione ſua oravit, cum dixit: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua.*

Quinta feria papa in concilio non ſedit, multis & maxime regiis negotiis per dom. Cluniacenſem, Joan. Cajetanum, & Petrum Leonis Urbis præfectum, cæteroſque illius partis tautores, impeditus. C

Sexta feria Apoſtolicus in generalem omnium eccleſiarum cauſam animum advertit, & Joanne Cajetano, cum Petro Leone, cæteriſque regis fidelibus, in faciem reſiſtentibus prædicto Cononi Præneſtino, ſæpius verbum excommunicationis exponere cupienti, murmur hujuſmodi verbis & manu ita compeſcuit: „ Eccleſia primitiva martyrum tempore floruit apud Deum, & „ non apud homines. Dein ad fidem converſi „ ſunt reges, imperatores, Romani principes, „ qui matrem ſuam eccleſiam ſicut boni filii D „ honeſtaverunt, conferendo eccleſiæ Dei prædia, & allodia, ſæculares honores & dignitates, regalia quoque jura & inſignia, quemadmodum Conſtantinus cæterique fideles: & cœpit eccleſia florere tam apud homines, quam „ apud Deum. Habeat ergo mater & domina „ noſtra eccleſia ſibi a regibus ſive principibus „ collata: diſpenſet & tribuat ea filiis ſuis, ſicut vult. " Privilegium inveſtituræ, quod in tentoriis conceſſiſſe videbatur, obliterare volens, iterans ſententiam papæ Gregorii VII. inveſtituram eccleſiaſticarum rerum a laica manu, rurſus excommunicavit ſub anathemate dantis & accipientis. Cardinalis vero dominus Conon Præneſtinus talem papæ fecit induction legationis E ſuæ, & contra diſturbatores præſentis negotii competentem: „ Domine pater, ſi tuæ placet „ majeſtati, ſi vere tuus fui legatus, & quæ feci tibi placent eſſe rata: in auribus ſancti hujus præſentis concilii ore tuo edicito, & legationem meam tua auctoritate corrobora, ut „ ſciant omnes quia tu miſiſti. Ad hæc Apoſtolicus reſpondens ait: Vere legatus ex latere noſtro miſſus fuiſti, & quidquid tu cæteri„ que fratres noſtri cardinales epiſcopi, legati „ Dei, & apoſtolorum Petri & Pauli, hujus ſedis noſtræ auctoritate fecerunt, confirmave„ runt, probaverunt, ego quoque probo & con„ firmo: quidquid damnaverunt, damno. " Et dominus Præneſtinus conſequenter ſubjunxit, qualiter pro ſedis illius legatione Hieroſolymis audierit regem Henricum, poſt ſacramenta, obſides, & oſcula, in ipſa beati Petri eccleſia dominum papam tenuiſſe captum, indigne tractatum; potiora eccleſiæ membra; cardinales videlicet, exutos, tractos, & male tractatos, nobiles quoque Romanos occiſos & captivos, & populorum ſtragem factam audiens ingemuerit; & pro hujuſmodi facinoribus eccleſiæ Hieroſolymitanæ conſilio, zelo Dei animatus, excommunicationis ſententiam in regem dictavit, & eandem in Græcia, Hungaria, Saxonia, Lotharingia, Francia, in quinque conciliis, conſilio prædictarum eccleſiarum renovando confirmavit: orare ſe demum, ut, ſicut dominus papa legationem ſuam confirmaſſet, ita præſentis concilii patres & epiſcopi concorditer annuerent. Ad eumdem modum legati, & litteræ domini Vienenſis poſtulabant. Dum tali ratione & ordine tam variis diſſonæ multitudinis aſſenſus exquiritur: a ſaniori parte veritati & apertæ rationi nihil contradictum, a paucis ſubmurmuratum, ab epiſcopis vel abbatibus nullo modo reclamatum.

ANNO CHRISTI 1116.

Sabbato denique inter Mediolanenſium epiſcopos controverſia tali diſpenſatione terminata eſt, Apoſtolico Paſchali docente, translationes epiſcoporum duobus fieri modis, neceſſitate vel utilitate. Hujus autem translationis Groſolani, quæ videbatur, utilitatem in animarum & corporum damna converſam. Groſolanum quidem in locum unde translatus fuerat reſtituit, Jordanem vero Mediolanenſibus conceſſit.

His autem, qui propter concilium & animarum ſuarum remedium apoſtolorum limina viſitarent, qui de capitalibus pœnitentiam agerent, quadraginta dierum pœnitentiam indulſit: & apoſtolica benedictione concilii hexameron laudabiliter abſolvit. *Hæc de actis concilii Lateranenſis IV. tempore Paſchalis papæ II. Romæ celebrati, Urſpergenſis.*

G. C. *Groſulanus, etiamſi poſtquam reſtitutus a Paſchali papa fuerat, a Mediolanenſibus rejectus, poſt annos aliquot Hieroſolymam proficiſcitur: ubi dum moratur, eligunt Mediolanenſes archiepiſcopum Jordanum Civium. Nova hinc oritur controverſia. Cum enim Hieroſolymis rediiſſet Groſulanus, & ſuam uterque Mediolanenſem ſedem contenderet, res in Lateranenſi concilio a Paſchali papa definita eſt. Igitur ad ea quæ de hac cauſa ſuperius in Lateranenſi concilio anni* MCXVI. *dicta ſunt, hæc adde ex chronico Landulfi de S. Paulo, qui concilio præſens aderat.* Jordanus, *inquit*, a principio ſynodi uſque in finem ſedens, & ſilens, a dextra Apoſtolici, nullo mediante, in ipſa ſynodo fuit. At Groſulanus ibi ſtando, & ſecundo inter archiepiſcopos & epiſcopos, ceu vir prudens intendebat ad deſtruendam Jordani impoſitionem, & converſionem eorum, qui ipſam fecerant impoſitionem. Et intendendo ad iſta, egregie loquebatur de poſitione & reſtitutione ſua, qua poſitus & reſtitutus fuit in Mediolanenſi eccleſia. Cui viro homo, qui in iſta ſynodo, ſive in Lateranenſi palatio, contradixerit, certum locum non habuit. Sed domnus papa Paſchalis: quaſi affectans reddere placabilem Deo & ſibi, ejus ſcientiam, ejuſque facundiam commendabat: atque labores quos ipſe papa per ſe ſuoſque legatos Romæ, & per Longobardorum provinciam, pro ipſo Groſula-

ANNO CHRISTI 1116.

ſulano ſuſtinuerat, coram ſynodo referebat: & ad leniendam duritiam, & aſperitatem eorum, qui nec poſitionem nec reſtitutionem Groſulani ſuſceperant, vel ſuſtipiebant, non ſolum de presbytero Liprando, ejuſque lege mentionem faciebat, ſed ruinam gabutæ introducebat *: quæ ruina tunc apparuit, quando ipſe Groſulanus juravit, & ad accipiendam reſtitutionem aſcendit. Inſuper inferebat, quod Groſulani translatio de epiſcopatu Saonenſi ad archiepiſcopatum Mediolanenſem, utilitatem non contulerat. Quos caſus Groſulanus clypeo eccleſiaſticæ conſuetudinis, & legis, a ſe quodammodo repellebat. Verumtamen domnus papa, nec ſynodus, neque in prima, neque in ſecunda, neque in tertia, ſive in quarta die ſynodi, Groſulano per ſingulos dies pro ſe ſuaque cauſa in palatio & ſynodo agenti non ſatisfecit. Sed Groſulanus in quinta die, qui fuit ultimus illius ſynodi, Apoſtolico inſtanti ſuis cum prædictis objectionibus flendo inquit: Domine, domine, veniam ad vos, quamvis ii, quibus dediſti poteſtatem judicandi cauſam meam, me non diligant. Tunc Portuenſis Petrus epiſcopus, ſe & cæteros habentes hanc poteſtatem, de malevolentia habita in Groſulanum honeſte & ſufficienter excuſavit. Et cum excuſaſſet, in communi concordia illius excuſantis, & cæterorum habentium poteſtatem illam, prolata fuit ſententia, quæ prohibuit Groſulanum Mediolanenſem eccleſiam inquietare, & ad epiſcopatum dixit ei redire. Jordanus vero audita & publicata illa ſententia de redeundo Groſulano ad epiſcopatum Saonenſem, coram ipſa ſynodo theatrum aſcendit: & ibi ad pedes Apoſtolici ſtratus, grates illi reddidit: & elevatus ab ipſo Apoſtolico, gratiam & virgam pontificalem in ipſo theatro ſuſcepit.

* *Vide tom. Conc. an. 1110.*

G. C. *In eodem concilio retractata eſt cauſa Veſontionenſis eccleſiæ, de qua ſuperius in concilio Trenorcienſi, Synodale decretum continetur his Paſchalis papæ II. litteris, quas a Chiſletio noſtro in hiſtoria Trenorcienſi editas hic ſubjicio.*

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis fratribus & filiis, ſuffraganeis, clero, & populo Biſontinæ eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INter S. Stephani, & S. Joannis canonicos, de cathedra epiſcopali, quanta, & quam diutina concertatio fuerit, plenius vos audiſſe, ac certius ſcire credimus. Canonici ſi quidem B. Stephani, Romanorum ſe pontificum privilegiis, ſeu regum ſcriptis tuebantur, aſſerentes, pro eccleſiæ ſuæ deſtructione epiſcopos illinc diſceſſiſſe, unde contigerit, ut apud S. Joannis eccleſiam epiſcopalis miniſterii ſacramenta celebrarentur. Contra B. Joannis canonici annis plurimis præter quæſtionem aliquam, penes ſe cathedram epiſcopalem manſiſſe, & eccleſiam ſuam matricem eſſe clamabant. Ad hæc B. Stephani fratres allegabant, frequenter ſuper hoc prædeceſſores ſuos vel apud apoſtolicæ ſedis vicarium, vel apud Biſontinos epiſcopos reclamaſſe. Poſt longa igitur diſceptationis certamina, communi fratrum noſtrorum epiſcoporum, qui tunc ſynodali vocatione convenerant, ſeu cardinalium judicio, deliberatum eſt: ut ſi B. Stephani canonici idoneis teſtibus probare poſſent, quod poſt redintegrationem eccleſiæ ſuæ, infra annos triginta ſuper querela hac quæſtionem fecerint, per quam illorum videretur interrupta prætentio, videlicet vel ante antiſtitem ſuum, vel ante legatum noſtrum, in communi audientia hac probatione peracta, privilegia eorum robur perpetuum obtinerent, & epiſcopalis ſedes in poſterum apud B. Stephani eccleſiam haberetur; alioquin canonici B. Joannis ab hac querela liberi manerent, & epiſcopalem ſedem, ſicut tenuerunt, tenerent. Quatuor igitur ejuſdem eccleſiæ clerici, videlicet Petrus & Hugo presbyteri cardinales, Bonifilius ſuccentor, & Guarinus presbyter, & Alofricus archipresbyter de ſancto Gorgonio, producti coram clericis ſancti Joannis ad teſtimonium aſſerendum, & mox epiſcopali examinandi judicio, & idonei inventi, hujuſmodi teſtimonium in conſpectu noſtro tactis ſacroſanctis evangeliis præbuerunt.

„ Vidi & audivi quod Hugo decanus S. Ste-
„ phani, & Hugo de palma, & Ebrardus, ca-
„ nonici S. Stephani, adverſus canonicos ſancti
„ Joannis, Mainerium decanum, Bernardum
„ magiſtrum, & Stephanum cantorem, quæſtio-
„ nem fecerunt de ſede epiſcopali, ante Hugo-
„ nem tertium Biſontinum archiepiſcopum, fra-
„ trem Guidonis Viennenſis archiepiſcopi, in
„ clauſtro S. Joannis, infra triginta annos poſt
„ redintegrationem eccleſiæ S. Stephani.

Hac demum redintegratione ſuſcepta, communi fratrum noſtrorum epiſcoporum, qui tunc plurimi ſynodali vocatione convenerant, & cardinalium judicio, privilegio B. Stephani robur perpetuum obtinere decrevimus: & epiſcopalem primam ſedem in poſterum apud eandem B. Stephani eccleſiam permanere, & univerſa epiſcopalis miniſterii officia, quæ apud matrices ſolent eccleſias fieri, ibidem celebrandam ſancimus: & quæ ſane ſcripta præteritis temporibus ante hujus diſcuſſionis certitudinem aut a nobis elicita, aut a vicariis noſtris minus providenter excuſſa ſunt, nullum deinceps momentum, nullas vires obtinere cenſemus. Hæc autem ſicut apud nos præſenti judicio deliberata, & decreti præſentis litteris confirmata ſunt: ita in perpetuum integrum & illibata ſervari, apoſtolica auctoritate præcipimus. Si quis igitur decreti hujus tenore cognito, temere, quod abſit, contraire tentaverit: honoris & officii ſui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione plectatur, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit.

Ego Paſchalis catholicæ eccleſiæ epiſcopus hoc judicium ratum habens, ſubſcripſi.

Ego Creſcentius Sabinenſis epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Petrus Portuenſis epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Cono Prænestinus epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Anaſtaſius cardinalis presbyter tituli B. Clementis interfui & ſubſcripſi.

Ego Dinizo cardinalis tituli Equitii, ſubſcripſi.

Ego Boſo tituli ſanctæ Anaſtaſiæ presbyter, ſubſcripſi.

Ego Vaſatenſis epiſcopus Beltrannus, ſubſcripſi.

Ego Arnaldus Burdegalenſis archiepiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Portugalenſis epiſcopus Hugo, ſubſcripſi.

Ego Joannes Briocenſis epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Baldricus Dolenſis archiepiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Leo diaconus cardinalis eccleſiæ S. Viti, ſubſcripſi.

Ego Romoaldus diaconus cardinalis S. Mariæ, ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1116.

Ego Aldo diaconus cardinalis venerabilis diaconii ſanctorum Sergii & Bacchi, ſubſcripſi.

Ego Petrus diaconus cardinalis eccleſiæ ſanctorum Coſmæ & Damiani, ſubſcripſi.

Ego Joannes diaconus cardinalis ſanctæ Luciæ, ſubſcripſi.

Datum Laterani, per manum Joannis S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, nono Kal. Aprilis, indictione IX. Incarnationis dominicæ, anno MCXVI. pontificatus autem domini Paſchalis II. papæ anno XVII.

G. C. Sequitur Romanum concilium, quod Binius a Lateranenſi parum caute diſtinguit: cum eodem loco ſit eodemque tempore habitum: nempe media quadrageſima. Nam pridie nonas Martii, qui dies adſcribitur Lateranenſi, erat anno MCXVI. feria II. poſt dominicam tertiam quadrageſimæ.

CONCILIUM ROMANUM,

In cauſa Cluniacenſis & Caſſinenſis monaſterii celebratum anno Domini MCXVI. tempore Paſchalis papæ II.

DE loco, cauſa, & actis hujus concilii, in chronico Caſſinenſi, libro quarto, capite ſexageſimo ſecundo, iſta narrantur: Superdictus autem pontifex, *Paſchalis nimirum*, adjuncto ſibi abbate noſtro rediens Romam, mediante quadrageſima ſynodum celebrare diſponit. In qua noſter abbas, dum de cella ſanctæ Sophiæ intra Beneventum litem agitaret, nihil conſequi potuit. Quo etiam tempore dum Pontius Cluniacenſis abbas ad ſynodum veniens abbatem abbatum ſe jactaret, rogatus a Joanne cancellario an Cluniacenſes a Caſſinenſibus, aut Caſſinenſes a Cluniacenſibus, regulam ſumpſiſſent: reſpondit, non modo Cluniacenſes, verum omnes in Romano orbe monachos, regulam patris Benedicti a Caſſinenſi accepiſſe cœnobio. Ergo, inquit cancellarius, ſi a Caſſinenſi monaſterio tamquam a vivo fonte monaſticæ religionis norma manavit: jure a Romanis pontificibus Caſſinenſi abbati hæc prærogativa conceſſa eſt, ut ipſe ſolus, qui tanti legiferi vicarius eſt, abbas abbatum appelletur.

AD CONCILIUM LATERANENSE IV.

Quo iterum abrogatum eſt privilegium Henrico conceſſum, anno 1116 celebratum

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. Pag. 311.

HUjus concilii acta ita refert ex Urſpergenſi Labbeus, ut non ipſa eorum verba, at ſenſum tantummodo reddiderit. Actorum illorum genuinam fragmentum ſervavit nobis Gerbous præpoſitus Reichersſpergenſis, ætatis hujus ſcriptor, in libro de ædificio Dei, quem Pezius Anecdot. tom. II. par. II. pag. 111. vulgavit. Ita vero ibi legat:

Anno Dominicæ Incarnationis MCX. (*mendoſe, legendum enim MCXVI.*) facta eſt in Lateranenſi eccleſia ſynodus præſidente Paſchali papa II. indict..... III. nonas martii. Idem Paſchalis ſuam ſententiam damnans, & retractans ita dixiſſe legitur, & ſcriptum Romæ ſervatur:

Audite fratres dilectiſſimi; confiteor Deo patri omnipotenti & vobis, quod pœnitet illud privilegium, potius pravilegium in tentoriis a nobis extortum, unquam alicui datum eſſe. Contra decreta anteceſſorum noſtrorum conſenſimus; & in hac ſynodo, ſicut in priori, illud & omnes, qui pro privilegio habere volunt, excommunicamus. Deo & vobis promittimus, donec iſta miſera anima in indigno corpore habitat, quod numquam aliquid contra decreta patrum noſtrorum volumus conſentiri, ſi placet majeſtati ſuæ. Ideo precor vos, ut oretis pro me miſero peccatore, ut iſtud ſcelus, & omnia peccata mea dignetur mihi dimittere. Statim dominus Bruno epiſcopus dixit: Deum laudemus, & gratias ſibi agamus; quod dominum noſtrum, & caput noſtrum illam hæreſim dediſſe pœnitet. Tunc Joannes rogitans iratus reclamavit; dicis nos hæreſim dediſſe? nullus amodo te debet audire. Bruno dixit: probare volo hæreſim eſſe: Vulternenſis epiſcopus dixit: Tali animo fieri poteſt, quod eſt hæreſis, ſed fecit invitus & coactus. Non eſt hæreſis dicenda. Si voluntarie feciſſet, hæreſis probari poſſet.

Ad idem concilium referendum arbitror fragmentum aliud ex conciliis Paſchalis, quod legitur apud eundem Gerohum in dialogo de differentia clerici regularis & ſæcularis;

De talibus, *ait idem ſcriptor*, in ſynodo beatæ recordationis Paſchalis papæ non dubitavit Bruno Segnenſis epiſcopus inter cætera dicere: Nos clerici & monachi primitivæ eccleſiæ normam tenentes, Chriſtum & apoſtolos, ac ſanctos patres ſequamur, & omnes Simoniacos cum illis perpetuo anathemate damnemus. Imitemur plenum Spiritu S. Stephanum, & impium Nicolaum cum univerſis ſequacibus ſuis excommunicemus, ne illorum errori tacendo conſenſiſſe in adventu judicis accuſemur.

Denique eidem ſynodo adſcribo decretum aliquod ejuſdem pontificis, quod legitur in codice Udalrici num. III.

DECRETUM PAPÆ PASCHALIS II.

QUoniam eccleſia in multis locis, & maxime in Teutonicis partibus diu laboravit ſub hæreſi & ſchiſmate, & ſi omnia illa, quæ ab illis hæreticis & ſchiſmaticis ordinata ſunt, annullari deberent, quædam eccleſiæ omnino nudari viderentur ſuis clericis; nos, ſequentes decreta ſanctorum patrum, de his qui ſub Acacio, & Bonoſo & Donatiſtis ordinati ſunt, ſtatuentes decrevimus, ut epiſcopi, qui ſub iſto ſchiſmate ordinati ſunt, omnes in ſuis honoribus permaneant, niſi ſint invaſores aut criminoſi. De cæteris vero ordinibus penes epiſcopos poteſtas ſit, ut quorum vita probabilis videatur, in ſuo gradu conſiſtant.

CON-

ANNO CHRISTI 1115.

CONVENTUS SERBERIENSIS

Ab epiſcopis totius Angliæ qui Guillelmum Henrici regis filium futurum regni hæredem agnoverunt, Anno MCXVI. celebratus.

Ibid. p. 313. ex Wilhelm. Conc. Bib. to I. p 393.

VAlterius Conventrenſis in chron. ad annum 1116. ita de concilio iſto loquitur: conventio optimatum & Baronum totius Angliæ apud Salesber. XIV. Kal. aprilis facta eſt, ... Habita eſt ibi cauſa de querela, quæ inter archiepiſcopum Cantuarie Radulphum, & electum pontificem Eborum per integrum annum verſata fuerat. Hic potius archiepiſcopatui renunciavit, quam obedientiam ſedi Cantuarienſi profiteretur.

De poſtrema hac controverſia ita loquitur Eadmerus: habita quoque eſt his diebus cauſa de querela, quæ inter archiepiſcopum Cantuariorum, & electum pontificem Eboracenſem per integrum pene annum verſata fuerat. Defuncto ſiquidem Thoma electus erat ad regimen prædicti pontificatus quidam de clericis regis, vocabulo Thurſtanus, connivente Radulpho archiepiſcopo, & aliam, quam rei exitus probavit, de eo habente opinionem. Hic itaque electus cum ab ipſo pontifice moneretur, ut eccleſiæ Cantuarienſi faceret quod debebat, & benedictionem ſuam eccleſiaſtico more ſuſciperet, reſpondit benedictionem quidem ſe libenter velle ſuſcipere, ſed profeſſionem, quam exigebat, & anteceſſores ſuos A feciſſe ſciebat, nulla ratione facturum. Cujus verbis quia Radulphus nec auditum præbere æquanimiter voluit, negotium ipſum eouſque indeterminatum remanſit. Ipſe quoque Thurſtanus legatos ſuos Romam direxerat, modis, quibus apud Romanos agi oportere ſciebat, a papa cupiens abſolutionem debitæ profeſſionis obtinere; ſed nihil effecerat. Rex autem Henricus, uti advertit Thurſtanum in ſua pervicacia ſtare, & eamdem pervicaciam ex tuitionis ſuæ fiducia fulcire ac manutenere, rupit ei ipſius fiduciæ nodos, & aperte proteſtatus eſt, illum aut morem anteceſſorum ſuorum tam in profeſſione faciendi, quam & in aliis dignitati eccleſiæ Cantuarienſis ex antiquo jure competentibus, executurum, aut epiſcopatu Eboracenſi, cum benedictione funditus cariturum. Ad quæ ille, clericorum, quaſi dignitatis ſuæ libertati facta reverentia acclamantium, ſuique cordis conſilio impræmeditatius credens, renunciavit pontificatui; ſpondens regi, & archiepiſcopo, ſe, dum viveret, illum non reclamaturum, nec aliquam calumniam inde moturum, quicumque ſubſtitutus ſuiſſet.

LEGES ECCLESIASTICÆ SUB REGE ANGLIÆ HENRICO I.

Continentes chartam regis Henrici primi de libertatibus Angliæ; & habuit quilibet comitatus talem.

Apud eumdem ib. *Henricus rex Anglorum, Sanſoni epiſcopo, & Urſoni de Abetot, & omnibus baronibus & fidelibus ſuis, tam Francigenis, quam Angligenis, de Wireceſtreſcira, ſalutem.*

SCiatis me Dei miſericordia, & communi conſilio baronum regni Angliæ, regem coronatum eſſe. Et quia regnum oppreſſum erat injuſtis exactionibus, ego reſpectu Dei, & amore, quem erga vos habeo, ſanctam Dei eccleſiam in primis liberam facio; ita quod nec vendam, nec ad firmam ponam, nec mortuo archiepiſcopo C ſeu epiſcopo, ſive abbate, aliquid accipiam de dominio eccleſiæ, vel de hominibus ejus donec ſucceſſor in eam ingrediatur.

Et ſi quis baronum vel hominum meorum infirmabitur, ſicut ipſe dabit, vel dare diſpoſuerit pecuniam ſuam, ita datam eſſe concedo. Quod ſi ipſe morte præventus vel armis vel infirmitate, pecuniam ſuam nec dederit, nec dare diſpoſuerit, uxor ſua, ſive liberi, aut parentes, aut legitimi homines ejus eam pro anima ejus dividant, ſicut eis melius viſum fuerit.

CONVENTUS EPISCOPORUM IN ITALIA

Ab Henrico IV. imperatore coactus, ut de ratione conveniendi cum eccleſia Romana conſultarent, Anno 1116.

Ibid. p. 315. HEnricus IV imperator provocaſſe in ſe Romanum pontificem intelligens, armiſque Saxonum rebellantium in arctum redactus, cum nihil ſibi ſupereſſet quo ſalvus fieret, niſi ut pacem cum Romana eccleſia componeret, vaſa colligens profectus eſt in Italiam, quo ut pervenit nihil habuit antiquius, quam ut convocatis undique ex tota Italia epiſcopis inſignioribus voluntatem ſuam totam ad Romanæ eccleſiæ obſequium verſam, palam omnibus profiteretur, paratum ſe exhibens, crimen, ſi quod in eam admiſiſſet, ut ex lege judicaretur. Id a ſe præſtitum idem imperator in literis, quas ad Har- D duicum Ratiſponenſem epiſcopum miſit, teſtatus eſt. Has literas, quod eumdem epiſcoporum conventum nullis notum hiſtoricis proferant, quodque velut acta prævia ad concilium IV. Lateranenſe exhibeant, huc ex codice Udalrici Bambergenſis num. CCCXVIII. tranſferimus, quibus ex affinitate argumenti addimus alias literas ejuſdem imperatoris ad eumdem epiſcopum ibid. E num. CCCXVII. recitatas. Vadem tamen me non præſto, ea omnia quæ affirmat hic Henricus, veritati cohærere; neque enim credo Paſchalem hæc loquutum adverſus legatos ſuos Theodericum, Cononem, & Guidonem, quæ hic di-

dixiſſe perhibetur. Quamquam vero per inſignem calumniam id aſſeruit imperator, hinc tamen deducimus, cur Cono & Guido in concilio Lateranenſi reſidentes pontificem Romanum exquiſierint, ut legationum ſuarum acta rata haberet, panderetque cunctis, nihil egiſſe illos non juſſos a pontifice.

ANNO CHRISTI 1116.

EPISTOLA HENRICI IMPERATORIS

Ad Harduicum Ratiſponenſem epiſcopum.

Ex Cod. Udalr. n. 318.

Henricus Dei gratia Imp. Auguſtus H. venerabili Ratiſponenſium epiſcopo, gratiam, dilectionem, & omne bonum.

GRatias agimus patri ſpirituum, quoniam erga nos & imperii ſtatum ſalubriter tuæ fidei conſervaſti conſtantiam, credentes, imo luce clarius adtendentes, quod neque mores, neque vita ſurripere poſſint, quam inchoaſti, & demonſtraſti nobis benevolentiam. Ut autem piæ ſollicitudinis ſcrupulum, quo ſæpiſſime turbantur corda amicorum abſentium, tibi pleniter auferamus, negotium quod pro communi utilitate totius imperii ſuſcepimus, ad quid perduxerimus, paucis tibi ſcribere curavimus. In primis memorem te eſſe volumus, qualiter inimicorum noſtrorum acephalica præſumptio fideles noſtros inquietaverit, quod communicantes nobis quaſi excommunicatos ex ſententia & legatione domini apoſtolici judicaverunt, & maledictiones ſatis impudenter ſuper innocentes aggravaverint. Nos autem arcum, quem in nos latenter intendebant, & ſagittas quas exacuerant, propitiante Domino, declinantes, in Italiam tranſalpinavimus, & ibi religioſos epiſcopos atque abbates, qui videbantur eſſe columnæ matris eccleſiæ, convocantes de pace vel concordia regni, & ſacerdotii ſubtiliſſima inquiſitione tractavimus. Demum communicato conſilio tres ex illis omnibus eligentes, ſcilicet Placentinum, Aſtenſem, Aquenſem, magni nominis epiſcopos ad dominum apoſtolicum, & ad omnem eccleſiam illos miſimus, proferentes in publicum, quod ſi quis perſonam noſtram pulſaret, vel pulſare vellet, de pace, quam in corpore & ſanguine Domini nos cum pontifice Romano compoſuimus, & conſcripſimus ſecundum judicium legum vel canonum, nos porrigere plenariam expurgationem, vel, quod abſit, culpabiles inveniremur, omnimodam ſatisfactionem. Igitur Dominus apoſtolicus unanimes ſibi ad hoc conjungens cardinales in teſtimonium, in præſentiam principis apoſtolorum negavit, quod Chuononem in Coloniam, vel Saxoniam miſerit, irritum eſſe judicavit, ſi quid in nos maledictionis effuderit; affirmavit quod ipſe nunquam nos excommunicaverit, filio ſuo quem conſecravit, quem benedixit, quod nunquam maledixerit. Damnavit Theodoricum, eo quod in regno noſtro legatum ſe ejus domini apoſtolici mentitus fuerit; nihil optavit quidquid excommunicationis in aliquem fecerit; in præſentia cleri & populi teſtificatus eſt, quod non præcepit vel conſenſit, vel ratum fecit vel habet, quod Viennenſis epiſcopus excommunicationis gradum ſuper nos erexit; ſed potius quod ſub typo boni zeli peccaverit, veniam poſtulavit. De litteris bullatis, quas in opprobrium noſtrum incuſabat Moguntinus, Colonienſis, Saltzburgenſis, & Halberſtadienſis inimicis noſtris miſiſſe, Deum duxit in teſtimonium, ſe malum illud nunquam commiſiſſe, inter cætera ſubjungens, quiſquis nobis fidelitatem jurando promiſerit, & verrám nobis quiſquis modo fecerit, pro perjuro & ſacrilego in membris eccleſiæ numerandum eſſe. Nos autem conſilium principum noſtrorum exequentes, ut omnem ambiguitatem reſecaremus, & ſeditionem graviſſimam, quæ inter Romanos & apoſtolicum geritur, compeſceremus, & Deo gratias, non eſt inventus, qui clam, vel palam nobis notam criminis imponeret; ſed vox laudis & lætitiæ audita eſt, quæ nos & imperium noſtrum Deo, & beatis apoſtolis Petro & Paulo committeret. Poſtero die capitolium cum univerſis ordinibus conſcendimus, & magnificantibus nos magna impendimus. Denique cardinales tres cæterorum legationem agentes nos audierunt, & pacem plenariam eo tenore nobis exhibuerunt; ſi inveſtituram per virgam & annulum deinceps dare deſineremus, quod in eo eccleſiæ ſcandalum dixerunt. E contrario nos reſpondentes regalia noſtra cuivis per baculum & annulum concedere juris noſtri eſſe probavimus. Hæc eſt ſummma diſſenſionis, qua concutitur & periclitatur eccleſia, & inveſtitura ceſſante; affirmant ſtatum eccleſiæ redintegrare poſſe per omnia. Ergo, miles Chriſti conſidera, quod Chriſtus in Evangelio liquantes culicem, & camelum deglutientes in ejuſmodi animadverſione reprehendat, & apoſtolus minus tolerandum, ut majus vitetur, factis, & dictis oſtentat. Hæc ideo tuæ tranſmiſimus caritati, ut pernoſcas nullum periculum excommunicationis imminere noſtræ dignitati, & ut liberius, quod ratio poſtulat, obviare poſſis adverſus nos inſurgenti fatuorum temeritati. Nuntium tuum ideo tamdiu retinuimus, ut per ſe certum te de his omnibus reddat, utpote qui viſu vel auditu rei ordinem perfecte cognoſceret. Vale.

ANNO CHRISTI 1116.

ALIA EJUSDEM IMPERATORIS AD EUMDEM.

Henricus Dei gratia imperator auguſtus H. Radiſponenſium epiſcopo gratiam ſuam & omne bonum, ut fideli dilectiſſimo.

Ex cod. n. 319.

QUod legatos tuos tanto tempore retinuimus, nulla alia de cauſa fecimus, niſi quod nec itineris noſtri, nec a Roma aliquam certitudinem tibi mandare potuimus. Nunc dilectioni tuæ intimare decrevimus, epiſcopos quoſdam, videlicet Aſtenſem, Aquenſem, Placentinum inde veniſſe, non noſtra quaſi legatione, ſed eorum propria voluntate iviſſe, qui tamen veram pacis concordiam inter nos & papam omni dubietate remota retulerunt, qui etiam nos omnes, Monaſterienſem nominatim, Tridentinum, Auguſtenſem, Brixinorenſem, Conſtantienſem, abbatemque Witenſem Arnoldum in adventu eorum benedixerunt ore, & oſculo ex ejus parte ſalutaverunt. Ajunt etiam dominum papam nunquam aliquem adverſarium noſtrum Colonienſem vel Saltzburgenſem, vel Wurtzburgenſem, vel Halberſtadienſem, vel aliquem inimicum noſtrum viva voce vel literis ſalutaſſe. Moguntinum nec ipſe, nec tota Romana eccleſia aliter quam traditorem Dei & Domini ſui & totius chriſtianitatis appellant. Quicquid itaque Viennenſis Wido, & Chuono contra imperium, & nos aliquo modo moliti ſunt deteſtatur, ita quod fraternitatem & gratiam ſuam idem Chuono etiam apparet amiſiſſe. Hoc totum promittit non per nuncium, ſed per ſe ipſum verum eſſe probaturum. His aliiſque verbis auditis ac pertractatis

co-

cognovimus te, ut mandavimus, congruo tempore venire ad nos non posse, quod cum maxima festinatione ad præsens ire oporter; sed tamen ubicumque erimus pro te & vice tua erimus, & tu ubi fueris pro nobis in persona nostra eris, juvando ac sustinendo ac defendendo honorem nostrum, & specialiter nepotem nostrum F. aliosque fideles nostros, ut bene appareat te esse inimicum inimicorum nostrorum & amicum amicorum nostrorum. ANNO CHRISTI 1116. ANNO CHRISTI 1116.

CONVENTUS APUD SERBERIAM

In quo episcopi, abbates, & principes totius Angliæ, Guillelmo Henrici regis filio, regni heredi futuro, sacramento se obligant XIII. Kal. Aprilis anno Dom. MCXVI.

ANno Christi MCXVI. XIII. Kal. Aprilis, factus est, *inquit Eadmerus histor. lib.* V. conventus episcoporum, abbatum, & principum totius regni apud Serberiam, cogente eos illuc sanctione regis Henrici. Siquidem Normanniam se proxime transfretaturum, disposuerat, & quid sibi eventurum foret ignorans, Willielmum quem ex ingenua conjuge sua filium susceperat, heredem regni substituere sibi volebat. Igitur agnita regis voluntate, ad nutum ejus omnes principes facti sunt homines ipsius Willielmi, fide & sacramento confirmati. Radulfus autem archiepiscopus Cantuariensis, & alii episcopi atque abbates regni Anglorum, fide & sacramento professi sunt, se & regnum, & regni coronam, si defuncto patre suo superviverent, in eum, omissa omni calumnia, & occasione translaturos, eique, cum rex foret, hominia fideli mente facturos.

CONCILIUM LINGONENSE

Sive Placitum Dei, anno MCXVI.

EJUS *memoriam debemus eruditissimi viri Jac. Vignerii S. J. Lingonensis chronico, veterum instrumentorum, quæ penes se habuit, fide contexto. Quorum jacturam vehementer dolemus. Sic autem ille.* Anno MCXVI. gratissimus in amœnissima planitie, Lucum inter & Tilecestrum, extitit conspectus celebratæ sub dio synodi, VI. Id. Jun. ab Guidone Viennensi archiepiscopo, sedis Apost. legato, ab Gaucerano diœcesano episcopo, & a convocatis per edictum generale provinciæ totius abbatibus, cæterisque capitibus ecclesiarum. Adfuit præterea nobilium, populique, pene innumerabilis multitudo, erectis in quandam speciem castrorum hic illic papilionibus, & e ramis arborum, tectis viridantibus, dispositisque sub amplissimo tentorio, velut portatili templo, diversorum sanctorum capsis aureis argenteisque. Id genus comitiorum, placitum Dei, sive sacrum dicasterium, dixere majores. Agitata ibi permulta de damnis & injuriis multorum: multa definita: nonnulla rejecta vel compressa, edita etiam, in gratiam miserorum qui accurrerant, miracula: ut absque graviore casu, quod raro in hujusmodi turbis accidit, immo plurimorum solatio, finitus solutusque recesserit conventus.

Divionem ex eo loco concessere antistites, ab Hugone duce perhumaniter excepti; ubi conclusum aliud, nempe ut canonici regulariter ac pie viventes, qui B. Stephani cœnobio relicto, ante annos quatuor in agrum secesserant solitudinis amore, ad sua stalla revocarentur, ibique fixi permanerent. Quæ revocatio ac retromissio, solemni ritu perfecta ab episcopis quatuor primæ Lugdunensis, ipso archipræsule præsidente, sub finem anni MCXVI.

Duas alias hujus anni synodos Lingonenses commemorat chronicon S. Petri Vivi Senonensis: alias, inquam, cum altera post Pascha celebrata dicatur, altera post frugum collectionem. Anno, *inquit*, MCXVI. abbas Arnaldus misit Lingonas. Walbertum monachum ad episcopum Joscerannum in synodo quæ secundum consuetudinem fit post Pascha, cum litteris Daimberti archiepiscopi deprecativis pro nostra re. *Et infra.* Quapropter ad aliam synodum, quæ fuit post collectionem frugum, misit iterum abbas supradictum Walbertum monachum. *Causa Senonensis abbatis in hac synodo, erat de villa Retiaco adversus abbatem Molismensem, & S. Joannis Reomaensis. Quod explicatum vide in eodem chronico, ab anno* MCXIII. *ad annum usque* MCXVII.

AD CONCILIUM LINGONENSE

Pro liberandis Ecclesiis a prædonum direptionibus anno 1116. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansio. II. pag. 217.

DE Lingonensi concilio, cujus pauca tradit Vignerius in chronico Lingonensi, nemo fusius disserit supra veterem scriptorem libri tertii miraculorum S. Prudentii martyris apud Labbeum in Bibliot. Mss. tom. 2. pag. 619. Ita enim ille:

Turbabatur jam passim pax dudum quiete degentium, & undique oriebantur prædonum copiæ, quæ devote Deo famulantium vexabant monasteria; proinde angebantur sacri præsules ecclesiarum pro pulsa quiete ovium suarum. Quapropter communi deliberarunt tractatu, ut multa conglobata synodo, communiter paci ecclesiarum con-

ANNO CHRISTI 1116.

consulerent. Anno itaque a conceptu celeberrimo Virginis intemeratæ milleſimo centeſimo ſextodecimo lingonica promota cathedra religioſi nominis viro Joceranno, ejuſdem præſulis late pervolat edictum, omnes invitans ad concilium ſexto idus Junii.

Huic vero placito Dei (ſic quippe vulgari dicitur conſuetudine) præſtitus fuerat locus a Beſuano diſtans burga ter quaternis fere ſtadiis juxta villulam ſcilicet, quam lucum nuncupavit antiquitas. Eſt enim ibi admodum grata planicies, ea ſatis congrua tali cenſetur negotio. Facto conventu, præſidentibus venerabilibus viris Guidone ſcilicet archipræſule Viennenſi, & præfato Joceranno, imperato ſilentio, ſurgens prædictus Archipontifex: Jamdudum, ait, dilectiſſimi ſatis compertum fuerat ab initio Chriſtianiſmi Molaicum illud obſoleviſſe præceptum: *Oculum pro oculo, & dentem pro dente*: cum Chriſticolis magis glorioſum eſſet non ſolum non rependere talionem, verum etiam percutienti maxillam præbere & alteram, & auferenti tunicam dimittere & pallium; nunc vero diverſo nimium more Chriſtiani non patiuntur, ſed inferunt fratribus mala. Proh pudor! ecce ſui eccleſiam perſequuntur, & quam tueri proprio cruore ab exortibus ſacræ fidei debuerant, miſerabiliter invadunt, & afflictant. Lacerant plane filii matrem vipereo more, quam præducem ad ſyderea deberent comitari palatia: ecce, inquam, milites non Chriſti, ſed Diaboli religioſorum incurſant conventicula, diripiunt ſpolia, auferunt cibaria, totoſque pauperis pro Deo converſationis violenter extorquent ſumptus: Hæccine opera Deus Jeſus docuit? His ne factis paradiſi patebit aditus? abſit: hæc enim non ad cœleſte, cui ſuſpiramus regnum, ſed ad tartaream, quam devitamus pertinent, abyſſum. His & hujuſcemodi declamatis a viro facundiſſimo cœpere audientium miteſcere pectora, & in pacis modeſtiæque velle concurrere ſacramenta. Illo vero in tempore S. Stephanus abbas noſter imaginem clavigeri cœli, & corpus almiſſui Prudentii, quod ab eo mirifice argento & auro lapidibuſque pretioſis exornatum fuerat, ad idem concilium ferri fecit, nec non & ſanctorum aliorum pignora, quæ longum eſt referre, quæ a conventu totius ſynodi devotiſſime ſuſcepta cum hymniſono concentu in præparatis decenter collocantur tentoriis. Aderat autem, ſicut prædixi, ineffabilis hominum multitudo, nec non & illuſtrium virorum diverſæ dignitatis non exigua copia. Fuſa itaque ſacri eloquii exhortatione, quam pacis conſtat habuiſſe exordium, & procuſtum devoti populi millia ſanctorum ſuppliciter ſollicitatura ſuffragia, ut moris eſt, progreſſu tumultuoſe perluſtrant oratoria. *Narrat jubinde agrotorum permultos S. Prudentium pro recuperanda ſanitate ſupplicaſſe, qua occaſione addit*: Nonnulli ſacri cleri (quod etiam me pudet propalam dicere) aliqui monaſticæ profeſſionis falſo jactari talia de Prudentio beatiſſimo, ac potius ſub obtentu lucri a Beſuanis callide commentata, quaqua verſum poterant invidia ſtimulante divulgabant. Quorum oblocutorum eouſque proceſſit vecordia, ut ad aures etiam illuſtriſſimi ducis Burgundiæ perſonaret, qui diu factum tantæ novitatis in puerulo cum cæteris proceribus ſagaciter eventilans, & in dubium veniens directo ſatellite parentes pueri jubet accerſiri, percuntaturus tam admirabilem rei ordinem. Quibus accitis & factj, ut digeſtum eſt ſuperius (*ſupra enim puerum ſanitati reſtitutum narraverat*) referentibus ſeriem cum jejurando, reverendiſſimus dux cum aſſidentibus obtrectatoribus nimium indignatus in laudem prorupit benigniſſimi conditoris, qui tot tantiſque ſanctos ſuos conſuevit extollere præconiis.

Alia etiam ſigna narrat ibi in conſpectu concilii ſacrorum lypſanum contactu patrata, quæ, utpote ad rem præſentem minus neceſſaria, libens prætereo. Demum ſic auctor narrationem de concilio ſuam claudit. His aliiſque patratis virtutibus, compoſitoque eccleſiæ ſtatu, iurata pace ad imperium præſulum finitur placitum.

ANNO CHRISTI 1117.

CONCILIUM MEDIOLANENSE

ANNO CHRISTI 1117.

A Jordano Archiepiſcopo celebratum.

Ex P. Pagi ad An. Chr. 1117. n. 12.

De eo Landulphus Junior apud Puricellum in Monum. Baſilica Ambroſ. n. 325. hæc habet: Longobardorum civitates, & earum Pontifices, audita Legatione Jordani Archiepiſcopi, & Conſulum ejuſdem urbis, in ſtatuta die convenerunt Mediolanum in Prato ſancto, quod dicitur Brolium, ubi Archiepiſcopus & Conſules duo theatra conſtituerant. In uno Archiepiſcopus cum epiſcopis & Abbatibus & eccleſiarum Prælatis ſtetit & ſedit: in altero Conſules cum juris legum & morum peritis. Atque in circuitu eorum affuit innumera multitudo Clericorum & laicorum, mulierum quoque & virginum expectantium ſepelitionem vitiorum, & ſuſcitationem virtutum. *Quid in hoc Concilio ſtatutum fuerit incompertum. Subjungit Puricellus*: „ Hæc autem atque hujuſ„ modi alia hoc ipſo terræmotus tempore age„ bantur Mediolani non ultra decem menſes ac „ dimidium, antequam Paſchalis Papa morere„ tur, ſicuti conſtat ex ejuſdem Landulphi cap. „ 32. Mortuus autem ille fuit anno 1118. me„ dio menſe Januario. Quamobrem Concilium „ illud & terræ motus inciderunt in ſuperiorem „ annum 1117. circa finem Februarii.

CONCILIUM DIVIONENSE

A Guidone Viennenſi Archiepiſcopo, & S. R. E. Legato, Anno Chriſti MCXVII. celebratum.

GUidonem Viennenſem Archiepiſcopum Concilium coegiſſe Divione, docet antiquum monumentum in parvo Chronico Bonævallenſi a Manrico in Annal. Ciſtercen. anno 1117. c. 3. recitatum in hunc modum: *Anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo decimo ſeptimo, cum dominus Guido S. R. E. Legatus, Viennenſis eccleſiæ Archiep. nunc autem Papa Catholicus* (ſub Calliſti

ANNO CHRISTI 1117.

listi II. nomine) *rediret a Concilio, quod ad Divionense castrum cum multorum Episcoporum, & Abbatum, aliarumque religiosarum personarum conventu celebraverat, veniens ad novum Monasterium, quod usitato vocabulo Cisterciense nuncupabatur, rogavit Dominum Stephanum Abbatem illius loci, ut in Viennensi suo Archiepiscopatu monasterium construeret, ubi Monachi sub regula & Abbate viventes pro se, & omni clero, & populo sibi commisso, misericordiam Dei devote exorarent. Cujus petitioni idem Abbas &c.* Quid autem in eo Concilio actum sit, incompertum. Putat Pagius illud celebratum fuisse in causa ecclesiarum Vesontionensium S. Joannis & S. Stephani, quæ utraque se cathedralem jactabat, juxta Paschalis II. mandatum in epistola data Laterani x. Kalend. Maji ad Guidonem, & supra allata a Labbeo ad an. 1115. in Concil. Trenorciensi. Verum præfatæ epistolæ vi Guido Trenorciense concilium celebravit; & ecclesiarum Vesontionensium litem jam diremerat Paschalis II. anno 1116. in Lateranensi Concilio, ut ex ejus literis in eodem Concil. Lateranensi descriptis liquet. ANNO CHRISTI 1117.

CONCILIUM BENEVENTANUM,

Sub Paschali II. Papa secundum, ann. MCXVII.

De eo Falconis Beneventani chronicon hæc habet: Anno MCXVII. Dominicæ Incarnationis, & XVIII. pontificatus domini Paschalis, mense Aprilis, ipse papa synodum Beneventi celebravit. *Hæc tantum Falco: cujus altum de rebus in hoc concilio gestis silentium. Excommunicatum in eo fuisse Mauritium Burdinum Bracarensem episcopum, qui Paschali absente, Henricum Romæ coronaverat imperatorem, a quo deinde antipapa oppositus est Gelasio II. discimus ex his Gelasii ipsius verbis in epistola ad Gallos:* Ille, *Henricus imperator*, statim die post electionem nostram quadragesimo quarto Mauritium Bracarensem episcopum, anno præterito a domino prædecessore nostro Paschali papa in concilio Beneventi excommunicatum, in matris ecclesiæ gremium ingessit.

G. C. De hoc ipso loquitur Petrus bibliothecarius in vita Paschalis papæ his verbis: *Dominus papa, celebrato concilio, quod in partibus Apuliæ congregaverat*, &c. Quanquam enim Beneventum re ipsa non sit in Apulia: tamen usu erat iis temporibus receptum, ut sæpe Apuliæ nomine intelligeretur quidquid est trans Tiberim: cujus rei origo prima ex Normannis qui rem in Apulia cœperunt præclare ac feliciter gerere; atque inde in omni Transtiberina Italia. Ita sentit Camillus Peregrinus in suis in Falconem castigationibus.

CONCILIUM TRENORCIENSE,

Anno Christi MCXVII.

Hujus concilii mentionem reperio factam ab anno Claudio Roberto Gallia Christiana primum edita auctore. Is enim in Josfaldo sive Gotsaldo episcopo Cabilonensi. Confirmat, *inquit*, jus patronatus, quod Valterus, *ipsius decessor*, contulerat S. Stephano Divionensi super ecclesiam S. Martini de Arcu ad Tiliam, per manum Rodulphi Cabbatis Lothonensis *, in cujus archidiaconatu sita erat: idque in Concilio Trenorchiano, anno MCXVII. *Ejusdem concilii meminit in Geraldo Lingonensi episcopo, & in Berardo Matisconensi, quos eodem anno MCXVII. huic concilio ait interfuisse.* * Lui

ANNO CHRISTI 1118.

VITA ET EPISTOLÆ GELASII PAPÆ II.

ANNO CHRISTI 1118.

GElasius secundus, natione Campanus, patria Cajetanus, Joannes antea nominatus, a puero optimis disciplinis imbutus, in monasterio Cassinensi sub Oderisio abbate sanctissimo vitam religiosam professus, ab Urbano secundo Romam ad manus cancellariæ evocatus, virtutumque merito a Paschale in numerum cardinalium adscitus: a clero, senatu, populoque Romano, convocatis & congregatis omnibus quos Pandulphus hujus temporis scriptor enumerat cardinalibus, pari voto ac desiderio, invitus ac renitens, Spiritus sancti gratia mediante, electus est pontifex octavo Kalendas Februarii, anno Christi Redemptoris 1118. tempore Henrici imperatoris quarti, & regis Germanorum ejus nominis quinti. Hunc Urspergensis prudentem & venerandum virum nominat, qui in Romana ecclesia semper irreprehensibiliter Paschali pontifici collaboraverit, quique cunctorum catholicorum unanimi consensu rite consecratus fuerit. Sed quæ post ejus electionem tristia ac sacrilega subsecuta sint, Pandulphus qui aderat enarrat his verbis.

Hæc audiens inimicus pacis atque turbator jam fatus Cencius Frangipanis (erat hic inhærens factioni Henrici schismatici imperatoris) more draconis immanissimi sibilans, & ab imis pectoribus trahens longa suspiria, accinctus retro gladio, sine mora cucurrit, valvas ac fores fregit, ecclesiam furibundus introiit: inde, custode remoto, papam per gulam accepit, distraxit pugnis,

gnis, calcibus percuſſit, & tanquam brutum animal intra limen eccleſiæ acriter calcaribus cruentavit, ut latro tantum dominum per capillos & brachia, Jeſu bono interim in navi dormiente, detraxit, atque domum uſque deduxit, ubi eum catenavit, & clauſit. Tunc de præfatis epiſcopis, cardinalibus, ac clericis, & multis de populo qui convenerant, alii ab apparitoribus Cencii modo ſimili vinciuntur, alii de caballis ac mulis capite verſo præcipitantur, & inauditis undique miſeriis affliguntur: donec aliqui ſemivivi in domum tandem propriam remearunt: malo ſuo venit, qui fugere cito non potuit. Facta autem hac voce, convenit multitudo Romana, Petrus præfectus urbis, Petrus Leonis cum ſuis, Stephanus Northmannus cum ſuis, Stephanus de Thebaldo cum ſuis, Stephanus de Berizone cum ſuis, Stephanus Quadralis cum ſuis, Buccaporcina cum ſuis, Boviſco cum ſuis, Berizaſi cum ſuis. Regiones duodecim civitatis Romanæ, Tranſtiberini, & Inſulani arma corripiunt, cum ingenti ſtrepitu Capitolium ſcandunt, nuntios ad Frangipanes iterato remandant, papam captum repetunt & exoptant, nihil moræ. Territus Frangipanis, præſertim dominus Leo impietate ſubdola pius, papam illico reddidit, pedes ejus amplexans clamat irremiſſius: Domine miſerere. Et ſic pacatis inimicis urgentibus, ut iterum eccleſiam duris cornibus ventilaret, evaſit. Tunc ſanctus papa levatur, niveum aſcendit caballeum, coronatur, & tota civitas coronatur cum eo. Per ſacram viam gradiens, Lateranum aſcendit; bannis, & inſignibus aliis eum præcedentibus pariter, atque juxta Romanum ritum moremque ſequentibus. Sedit itaque papa, ut videbatur, in pace. Frequentabant eum comites & barones, & qui pro reſponſis aliquibus veniebant, recipiebantur benigne, donec finito negotio, pro quo cuncti convenerant, accepta benedictione, redirent: tanquam a patre filii benignius per omnia tractabantur. Itaque curia tota in pace habebat omnia quæ per Dei gratiam poſſidebat. Rediere omnes hinc & illinc extra Urbem morantes. Rediit & inter alios Hugo magnus ac nimium honorabilis apoſtolorum presbyter cardinalis a Circæa arce, quam ei ob rabiem Teutonicam præcavendam, ad omnia providus quondam Paſchalis papa homini nobili & illuſtri noviter commendaverat, quamque papa novus, quod utinam non feciſſet, nam paulo poſtmodum pœnituit, reddi Terracinenſibus per nuntios apiceſque mandavit. Omnibus igitur congregatis, undique conferebatur ab illis, quando certis temporibus papa & promoveri pariter & conſecrari deberet: equidem diaconus & non presbyter erat. Sed antiquus hoſtis, ſicut fecerat olim in cœlo, pacem tantam in longum nulla durare penitus ratione permiſit. Nam dum hæc agerentur, quidam intempeſtæ noctis ſilentio ad jam ſatum egregium dominum Hugonem cardinalem directus eſt, ab uno videlicet, cui exinde non parva copia inerat amicorum, qui Henricum, dictum imperatorem Romanum, armatum contra papam ad ſancti Petri porticum diceret adventaſſe: quod moraretur, non opus eſſe. Papa per cardinalem præſcivit. Et ſicut jam pene ſenio & infirmitate confectus fugere tam repente non poterat, manibus abducitur famulorum, & ſic caballo ejectus ad dominum * Bulgamini in nocte ipſa confugiens latuit. Fugimus & omnes cum eo. Mane autem facto turbati omnes & ſtupefacti, quia neque tute manere in Urbe, neque per terram undique ſpinis ſeptam fugere poteramus, ſit nempe conſilium, ut fugam caperemus per mare: quod & factum eſt. Siquidem in flumen Tiberis maturato intravimus, & per galeas duas in portum uſque deſcendimus: ibique cælum, terra, mare, & pene omnia quæ in eis ſunt, adverſum nos pariter conjurarunt. Nam cælum graves pluvias, grandines, tonitrua, coruſcationes & fulmina frequentabat: mare ſimul & Tiberis jam diris tempeſtatibus vicario rebellabant, ut vix in portu vivi remanere poſſemus, nedum mare intrare. Interea ſæva ſuperbia per ripam Alemanorum barbaries tela contra nos mixta toxico jaciebat: minitabantur etiam nos inter aquas natantes piceo igne cremare, niſi papam & nos in eorum manibus dederemus. Et, credo, capti eſſemus, ſi nox & ira fluminis illos non impediviſſet. Quid ad hæc? Quid miſerrimi facerent? Ceperunt, immo cepit dominus Hugo cardinalis & presbyter papam noſtrum in collum, & ad caſtrum ſancti Pauli Ardeam ſic de nocte portavit.

Die vero altero in aurora rediere Teutonici, prædam de nobis facere geſtientes. Juratum eſt eis tandem, quia papa fugiſſet: & ſic, Deo gratias, receſſerunt a nobis. Interim retentavimus, ſi mare adhuc valeremus intrare: papam nocte deduximus. Cum non ſine periculo maris nos fluctus attigimus, die tertio ripæ Tarracinenſi vivi vix applicavimus, & in quarto portum Cajetæ intravimus: ubi ab illis hominibus nimis honorifice ſuſcepti fuimus, & benigne tractati. His compertis, *ait auctor chronici Caſſinenſis*, Henricus Imperator, Romam feſtinus advenit. atque ad electum nuntios dirigens, petebat ut quæ Paſchalis papa fœdera inter eccleſiam Romanumque imperium fecerat, ſua auctoritate firmaret: alioquin alium ipſe in ſede beati Petri conſtitueret. Videns electus, ſibi & imperatori ſalva fide convenire non poſſe, mare per Tiberim ingreſſus cum epiſcopis & cardinalibus aliiſque Romanæ eccleſiæ clericis, ac præfecto Romanæ Urbis, Cajetam venit. Hoc ubi imperatori nuntiatum eſt, Mauritium (*Abbas Urſpergenſis Burdinum nominat. Onuphrius eundem Gregorium octavum ejus nominis pſeudopontificem appellat*) Bracarenſem archiepiſcopum, a Paſchali papa depoſitum, e veſtigio invaſorem eccleſiæ Romanæ conſtituit. Gelaſius ſupradictus poſtquam per litteras hæc omnibus fidelibus inſinuaſſet Cajetæ, & in quadrageſima presbyter ordinatus, ab epiſcopis & cardinalibus in Romanum pontificem eſt conſecratus per manus Lamberti Oſtienſis, *ut ſcribit dictus auctor Pandulphus*, Petri Portuenſis, Vitalis Albanenſis, epiſcoporum, cooperantibus archiepiſcopis & epiſcopis multis, aſſiſtentibus aliis viris religioſis, & cum eis Wilelmo duce Apuliæ, Roberto principe Capuano, Richardo de Aquila, aliiſque baronibus plurimis, qui tunc ei omnes fidelitatem fecerunt. Conſiſtente clero & populo infinito, ſancto dictante Spiritu, effectus eſt presbyter, & in papam Gelaſium infra Kalendas conſecratus. Ibi Petrum Rufum diaconum cardinalem, baronem, ſubdiaconum, & me Pandulphum oſtiarium, qui hæc ſcripſi, in lectorem & exorciſtam promovit, & plures alios in minoribus gradibus ordinavit. Lætum nomine Veruſinum epiſcopum a domino Paſchali papa factum, & depoſitum, ſuæ dignitati ac loco reſtituit: Chryſogonum diaconum cancellarium fecit: ibique per totam quadrageſimam demorantes, feſtivitatem paſchæ Capuæ ſolemniter celebravimus.

No-

* al. mam.

Nobis vero ſic jam quomodolibet reſpiranti-
bus, ſupervenere qui dicerent, quod Cajetæ et-
iam per ſuſurrum primitus ſenſeramus, Henri-
cum illum barbarum, quemdam Mauritium no-
mine Bracarenſem archiepiſcopum, quaſi novum
ſimulacrum, in loco papæ ſtatuiſſe; & illum ſic
intruſum papam ſuum, Gregorium nominaſſe.
Ecce recidivo vulnere recidimus in typum anti-
quum. Addidit inde nuntius, quod caſtrum pro-
pe Turriculam a fratribus abbatiæ ſancti Andreæ
retentum idem barbarus obſideret. Reſumpſit
papa vires, ac duci Wilelmo, ac principi Ca-
puano Roberto, aliiſque baronibus dedit firmi-
ter in mandatis, ut omnes contra barbarum ar-
ma compararent. Dixit, & factum eſt. Paratur
papa ad reditum. Redeunt barones cum eo: in-
de ſanctum Germanum, videlicet Caſſinenſe cœ-
nobium, devenerunt, ubi Wilelmum ducem per
aliquot dies expectavimus. Interim Lando domi-
nus de Turricula, Odo, Coſtus, & Gilulphus
fratres ejus cum eo, acriter pugnabant cum Hen-
rico rege.

Venit dux Wilelmus ad papam interea. Tunc
cœperunt reditum ſimul maturare. Quod Hen-
ricus perſentiens, infecto negotio a caſtello re-
motus, via ipſa, qua venerat, irato ipſi domi-
no, in Alemanniam rediit, idolo quod plaſma-
verat in Urbe relicto. Tunc papa doluit mul-
tum, quod reddi nimis inconſulte præceperat
Circæam arcem, quam vellet habere. Igitur dux
& principes cum baronibus rediere, papa in pro-
pria ſede in Campaniam veniente, ſui eum non
ſine pretio receperunt, & ita pedetentim, magis
ut peregrini quam domini, Romam, ſicut Deus
novit, intravimus. Latuit dominus papa melius,
quam hoſpitatus ſit in eccleſia quadam, quæ
ſancta Maria in ſecundo cereo dicitur, intra do-
mos illuſtriſſimorum virorum Stephani North-
manni, Pandulphi fratris ejus, & Petri Latro-
nis Coriorum. Ibique de imminentibus periculis,
præſertim de intruſione Burdini, cum tota ſimul
eccleſia diligentius conferebat. Eum quidam de
cardinalibus Deſiderius ſanctæ Praxedis, cujus
proxime erat feſtivitas, quod non utinam cogi-
taſſet, ad cantandum in ipſamet eccleſia Miſ-
ſam ſimpliciter quodam veſpere invitavit: ſed
nimium ſimplicius eſt a domino papa conceſ-
ſum. Die autem craſtina, etſi diſplicuerit plurі-
mis, quia eccleſia eſſet in fortiis Frangipanum,
freti tamen Stephani Northmanni, & Creſcen-
tii Cajetani ejuſdem papæ nepotis, antiquis ſtre-
nuitatibus, itum eſt ad cantandum. Necdum
adhuc celebratis officiis, ecce cum non parva
manu militum, ac peditum, & aliorum procа-
cium, impii Frangipanes apparent: irruunt, la-
pides & ſpicula mittunt, noſtros affligunt, mul-
ti paucos atterunt. Reſiſtit miles Northmannus,
& Creſcentius glorioſus cum eo, reſiſtunt undique
noſtri, jacula mandata remandant, enſis atteritur
enſe, lancea retuſa retundit, hinc pedites, illinc
milites cadunt, undique ſtrati, undique pugna gra-
vis: papam cœpit iſte tenere, iſte tuetur eum,
miles utrimque cadit, turbæ ruunt, pedites ſcan-
dunt muros, capiuntur ex noſtris aliqui, non
tamen eximii. O quantus luctus omnium! quan-
ta præcipue lamenta matronarum, quæ papam
ſolum, tanquam ſcurram per campos, ſacris pro
parte veſtibus reveſtitum, quantum equus pote-
rat, fugientem videbant! Hunc crucifer ſequi-
tur, cecidit; muliercula, quem tunc invenit,
abſcondit, in ſepe crucem recondit, & in ſero
reduxit. In quarta parte diei acriter eſt ab utri-
ſque pugnatum: cum Stephanus Northman-
nus credens papam jam in tuta fugiſſe, taliter
Frangipanes alloquitur: Quid, inquiens, facitis?
quo ruitis? Papa, quem quæritis, jam receſſit,
jam fuga elapſus eſt. Numquid & nos perdere
cupitis? Et quidem Romani ſumus ſimiles vo-
bis, &, ſi dici liceat, conſanguinei veſtri. Re-
cedite ergo, recedite: ut & nos feſſi pariter re-
cedamus. Ad hanc itaque vocem nepos ejus
Frangipanis gemebundus, dolens papam cum-
dem liberatum, cum inſano fratre Cencio aliiſ-
que receſſit: redierunt & noſtri, non omnes.
Interim papa utrobique quæſitus, demum intra
campos ſancti Pauli eccleſiæ adjacentes feſſus,
triſtis, & ejulans inventus eſt, & reductus. Die
illa prandium cum cœna fit unum: ſpem & me-
tum animi cunctorum mutabant dolentes; &
quantum ad diem per longa tempora memora-
bilem conſiliatum eſt, nox conſilium diremit.

Sane die altero quique hæc & illa dicentes,
papa poſt omnium ſententias dixit: „ Viri fra-
„ tres & filii, ſicut nec longe malum, ita nec
„ longo opus eſt nec novo ſermone; ſequamur
„ patres noſtros, quoniam valde bonum eſt an-
„ tiquos ſequi parentes. Sequamur nihilo minus
„ evangelium. Quandoquidem vivere in civitate *Matth. 10.*
„ iſta non poſſumus, fugiamus in aliam. Fu-
„ giamus Sodomam, fugiamus Ægyptum, fu-
„ giamus novam, juxta verbum propheticum,
„ Babyloniam, civitatem ſanguinum fugiamus.
„ Veniet, credite mihi, veniet aliquando tem-
„ pus, cum vel omnes pariter, vel quos Deus
„ permiſerit, flante Auſtro, redibimus, & tem-
„ pora meliora redibunt. Ego coram Deo &
„ eccleſia dico: Si unquam poſſibile eſſet, ma-
„ lem unum imperatorem, quam tot. Unus ſal-
„ tem nequaquam perderet nequiores, donec de
„ illo quoque evidentem juſtitiam imperatorum
„ faceret omnium imperator. " Ad hæc omnes
una voce clamavere: Fiat; ſic fiat; jungentes
tertio: Fiat. Amen.

Synodo, quam apud Viennam habuit, tran-
ſacta, in monaſterio Cluniacenſi, *ait prædictus
auctor Pandulphus*, ſubita paſſione, quam Græci
pleuritin appellari juſſerunt, correptus, ſuis &
multis fratribus undique convocatis, facta con-
feſſione, corpore cum ſanguine Redemptorem
accepit, ac juxta formam monaſticam ſtrato ter-
ræ corpuſculo ſancta illa anima IV. Kalendas
Februarii anno MCXIX. carne ſoluta eſt. Corpus
honorabiliter intra limen Cluniacenſis cœnobii
requieſcit in pace, Martyrii vero corona digniſ-
ſimus pontifex, quo brevi tempore adminiſtrati
pontificatus nemo majora paſſus eſt, ſedit an-
num unum dies quatuor, & ceſſavit epiſcopatus
ejus dies decem & quinque. *Hæc ex Pandulpho
Baronius.*

EPISTOLA I. GELASII PAPÆ II. AD GALLOS.

Mandat ut ſe contra Mauritium Bracarenſem e-
piſcopum, ab Henrico imperatore in ſedem
intruſum pſeudopapam, arment.

*Gelaſius ſervus ſervorum Dei, archiepiſcopis, epiſ-
copis, abbatibus, clericis, principibus, & cæteris
per Galliam fidelibus, ſalutem & apoſtolicam be-
nedictionem.*

QUia vos Romanæ eccleſiæ membra eſtis:
quæ in ea nuper acta ſunt dilectioni veſtræ
ſignificare curamus. Siquidem poſt electionem
noſtram dominus imperator furtive & inopinata

velocitate Romam veniens, nos egredi compu- A lit. Pacem poſtea & minis & terroribus poſtu- lavit: dicens, quæ poſſet ſe facturum, niſi nos ei, juramento, pacis certitudinem faceremus. Ad quæ nos iſta reſpondimus: De controverſia quæ inter eccleſiam & regnum eſt, vel conventioni, vel juſtitiæ libenter acquieſcimus, loco & tempore competenti, videlicet Mediolani, vel Cremonæ, in proxima beati Lucæ feſtivitate, fratrum noſtrorum judicio, quia a Deo ſunt judices conſtituti in eccleſia, & ſine quibus hæc cauſa tractari non poteſt. Et quoniam dominus imperator a nobis ſecuritatem quærit: nos verbo & ſcripto eam promittimus, niſi ipſe eam interim impediat. Alias enim ſecuritatem facere, nec honeſtas eccleſiæ, nec conſuetudo eſt. B Ille ſtatim, die videlicet poſt electionem noſtram quadrageſimo quarto, Mauritium Bracarenſem epiſcopum, anno præterito a domino prædeceſſore noſtro Paſchali papa in concilio Beneventi excommunicatum, in matris eccleſiæ * gremium ingeſſit. Qui etiam cum per noſtras olim manus pallium accepiſſet, eidem domino noſtro, & catholicis ſucceſſoribus, quorum primus ego ſum, fidelitatem juravit.

* al. invaſionem.

In hoc autem tanto facinore nullum de Romanis * dominus imperator, Deo gratias, ſocium habuit: ſed Guibertini ſoli, Romanus de ſancto Marcello, Cencius, qui dicebatur de ſancto Chryſogono, Teuto * qui multo per Daciam debacchatus eſt tempore, tam infamem gloriam C celebrarunt. Veſtræ igitur experientiæ, litterarum præſentium perceptione mandamus: ut ſuper his per Dei gratiam communi deliberatione tractantes, ad matris eccleſiæ ultionem, communibus, præſtante Deo, auxiliis, ſicut oportere cognoſcitis, accingamini. Datum Cajetæ decimo ſeptimo Kalendas Februarii.

* al Romano clero. *Ad hanc vocem, Baill. ſcholion hoc eſt. Per Romanos, intelligit catholicos, per Guibertinos, ſchiſmaticos.*

* al. & Euro.

II. AD BERNARDUM TOLETANUM epiſcopum, Hiſpaniæ primatem.

De Mauritio in ſedem intruſo.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Bernardo archiepiſcopo Toletano & Hiſpaniarum primati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn latere credimus fraternitatem tuam, qualiter frater quondam Mauritius Bracarenſis epiſcopus ſe jamdiu habuerit, qualiter eccleſiam ſuam dimiſerit, & quomodo regi excommunicato adhæſerit, & contra ſtatuta canonica in cubile Romanæ eccleſiæ ſe ingeſſerit. Nec eum miramur debitam tibi obedientiam & antiquum primatus honorem eccleſiæ tuæ penitus denegaſſe: qui Romanam eccleſiam, quæ omnium eccleſiarum mater eſt & magiſtra, non ſolum negare, ſed deſtruere quodammodo conatur, &c. Monemus itaque atque præcipimus, ut E juxta mandatum prædeceſſoris noſtri ad electionem in Bracarenſi eccleſia faciendam ſollicitudine caritatis debitæ operam & opem præbeas cum effectu. Ipſum vero Mauritium excommunicatum & perjurum, & matris eccleſiæ conſtupratorem publicum, cæteris Hiſpaniarum prælatis, &c. Data Cajetæ, &c.

III. AD CLERUM ET PLEBEM Romanam.

Commendat eorum conſtantiam adverſus intruſum pſeudopapam.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis in Chriſto filiis clero & populo Romano, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectionis veſtræ Domino gratias agimus, quod unanimiter perſiſtentes, communicare tenebrarum operibus noluiſtis. Audivimus etiam, quondam * ille amicus noſter dominus imperator, familiarem noſtrum Mauritium Bracarenſem archiepiſcopum, antea ſibi ſuper tractanda pace legatum, in noſtram eccleſiam ingeſſerit. De quo ſciatis, quod dicitur olim ſecundum conſuetudinem, confirmatione, conſecratione pallium accepiſſet a nobis; & nos ab ipſo ſecundum ſtatuta canonicum juramentum fidelitatis & obedientiæ recepimus, &c. Rogamus ergo dilectionem veſtram, atque præcipiendo mandamus, ut ab eo vos tamquam ab excommunicato, perjuro, invaſore, & ſanctæ matris eccleſiæ, ac fidei catholicæ conſtupratore abſtineatis, &c. Datum Cajetæ, &c.

* quondam.

IV. AD GUALTERUM RAVENNATEM archiepiſcopum.

Illius electionem poſt ſchiſma ejuratum confirmat, eique pallium cum aliis juribus concedit.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Gualtero Ravennatium archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

UNitati divinæ Trinitatis gratiæ agendæ ſunt, quæ per ſuæ caritatis ſpiritum diviſa conjungit, & multos in ſe animos unum facit. Eccleſia ſiquidem Ravennatium per multa jam tempora ab apoſtolicæ ſedis unitate diſciſſa, multas D eidem ſedi apoſtolicæ perſecutiones intulit, & eccleſiis multis perverſi ſchiſmatis fomitem miniſtravit. Quapropter ad ejus nequitiam deprimendam, ſubjectarum ei eccleſiarum quaſdam ſibi apoſtolica ſedes aſſumpſit, ut vel ſic eam ad humilitatis & unitatis tramitem revocaret. Sed cum tandem Divinæ majeſtati placitum fuit, eamdem Ravennatium eccleſiam miſericordiæ ſuæ gratia ad unitatem & obedientiam matris ſuæ Romanæ eccleſiæ revocavit. Iniquitatem namque ſuam illius filii recognoſcentes, delicta patrum corrigere probaverunt: ut qui præteritis temporibus per tyrannidem regiam præſules regibus placentes accipiebant, nunc demum ſecundum canonicas ſanctiones epiſcopum Deo placentem eligerent, & ſchiſmate abdicato in catholicæ congregationis gremium repedarent. Te ſiquidem, revcrendiſſime frater Gualtere, a diſciplina fratrum regularium violenter aſſumptum, pro religionis ac ſapientiæ prærogativa, in beati Apollinaris cathedra communi voto ac deſiderio poſuerunt, & in apoſtolicæ ſedis obedientiam unanimiter redierunt. Unde nos divinæ Trinitatis unitati gratias agentes, perſonam tuam pro jure noſtræ eccleſiæ ad epiſcopale miniſterium cooperante Domino conſecrantes, tibi, & per te Ravennatium eccleſiæ dignitatem omnem, quam ante illius diviſionis tempora per Ro-

Romanam eccleſiam poſſederat, reſtituimus: & per præſentem privilegii paginam, ſalvo in omnibus jure atque autoritate ſedis apoſtolicæ, concedimus tibi, tuiſque ſucceſſoribus in ejuſdem ſedis apoſtolicæ fide atque obedientia permanentibus, epiſcopatus Æmiliæ provinciæ, id eſt Placentiæ, Parmæ, Regii, Mutinæ, Bononiæ, Ferrariæ, Adriæ, Comacli, Imolæ, Faventiæ, Fori Livii, Fori Pompilii, Bobii, Cæſennæ, Ficoclæ. Confirmamus etiam vobis ducatum Ravennæ, & monaſteria ſancti Adalberti, & ſancti Hilarii Galliata, ſeu cætera monaſteria & poſſeſſiones, per authentica privilegia ab anteceſſoribus noſtris, & a catholicis regibus tradita. Pompoſiani quoque monaſterii curam religioni tuæ, ſalvo eccleſiæ noſtræ jure, committimus: ut regulari diſciplina per tuam induſtriam, largiente Domino, reformetur. Præterea fraternitati tuæ pallium, pontificalis videlicet officii plenitudinem, liberaliter concedimus: quo fraternitas tua, ſecundum eccleſiæ tuæ morem ex apoſtolicæ ſedis conceſſione permiſſum, ſe noverit induendum, cujus * inimicum pallii volumus te per omnia genium vendicare. Hujus ſiquidem indumenti honor, humilitas, atque juſtitia eſt. Tota ergo mente fraternitas veſtra ſe exhibere feſtinet in proſperis humilem, & in adverſis, ſi quando eveniunt: cum juſtitia erectam, amicam bonis, perverſis contrariam, nullius unquam faciem pro veritate loquentem premens, tum operibus juxta virtutem conſtantiæ inſiſtens, tum inſiſtere etiam ſupra virtutem cupiens, infirmis compatiens, bene valentibus congaudens, de alienis tanquam de propriis exultans gaudiis, in vitiis corrigendis pie ſæviens, in fovendis virtutibus auditorum animum demulcens, in ira judicium ſine ira tenens, in tranquillitate autem ſeveritatis juſtæ cenſuram non deſerens. Hæc eſt, frater caritſime, pallii accepti dignitas: quam ſi ſollicite ſervaveris, quod foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis.

* Forte *amicum*. H. * *f* *alienum*

Ego Gelaſius eccleſiæ catholicæ epiſcopus. Signum manus meæ Gelaſii, Deus in loco ſancto ſuo.

Datum Romæ per manum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis, Kalendis Septembris, Indictione duodecima, anno Dominicæ Incarnationis MCXIX. pontificatus autem domini Gelaſii II. papæ anno I.

EPISTOLA V. GELASII PAPÆ II.

Ad exercitum Chriſtianorum civitatem Cæſarauguſtanam obſidentem.

Omnibus ad eum aliquid conferentibus indulgentiam largitur.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, exercitui Chriſtianorum civitatem Cæſarauguſtanam obſidenti, & omnibus catholicæ fidei cultoribus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras devotionis veſtræ inſpeximus: compertione, quam pro Cæſarauguſtano electo ad ſedem apoſtolicam * duxiſtis, favorem libenter accommodavimus. Eumdem ergo electum, noſtris tanquam beati Petri manibus, largiente domino, conſecratum remittentes ad vos, benedictionem vobis apoſtolicæ viſitationis impendimus, equam omnipotentis Dei miſericordiam implorantes, ut per ſanctorum preces & merita opus ſuum ad honorem ſuum & eccleſiæ ſuæ dilatationem vos faciat operari. Et quoniam & vos ipſos, & veſtra extremis objicere periculis decreviſtis: ſi quis veſtrum accepta de peccatis ſuis pœnitentia in expeditione hac mortuus fuerit, nos eum ſanctorum meritis, & totius eccleſiæ catholicæ precibus, a ſuorum vinculis peccatorum abſolvimus. Cæterum, qui pro eodem Domini ſervitio vel laborant, vel laboraverint, & qui præfatæ urbis eccleſiæ a Sarracenis & Moabitis dirutæ, unde reficiatur, & clericis ibi Deo famulantibus, unde paſcantur, aliquid donant, vel donaverint: ſecundum laborum ſuorum & beneficiorum ſuorum eccleſiæ impenſorum quantitatem, ad epiſcoporum arbitrium, in quorum parochiis degunt, pœnitentiarum ſuarum remiſſionem & indulgentiam conſequantur.

* Forte, *direxiſtis*. H.

Data Aleſti, quarto Idus Decembris.

NOTA SEVERINI BINII.

His acceptis idem Petrus ordinatos epiſcopus Cæſarauguſtanus, ſuis additis litteris, ejuſmodi indulgentiarum diploma per univerſum Chriſtianum orbem promulgandum ſtuduit, iſta ſcribens.

Univerſis mundi eccleſiæ fidelibus, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, presbyteris, omnibus catholicæ fidei cultoribus, Petrus licet indignus Cæſarauguſtanus epiſcopus, ſalutem & benedictionem.

DIvina favente clementia, veſtriſque precibus, & fortium virorum audacia, Cæſarauguſtanam urbem Chriſtianis manibus ſubjugari, ac beatæ & glorioſæ virginis Mariæ eccleſiam, quæ diu (proh dolor!) ſuojacuit Sarracenorum ditioni, liberari, ſatis audiviſtis: quam beato & antiquo nomine ſanctitatis ac dignitatis pollere noviſtis. Adhuc tamen prioris captivitatis mœrore confectam, omnibus pene egere ſapiatis: tum quia non habent unde dirutæ eccleſiæ præfatæ parietes & ornamenta reſtitui valeant: tum quia clerici ibidem divino famulatui die noctequeque vacantes, unde vivant non obtinent. Veſtram itaque deprecamur clementiam, quod ſi corporali præſentia illam viſitare nequitis, ſaltem eleemoſynarum veſtrarum oblatione clementer viſitetis, illud Pſalmographi recolentes: *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus*: Illis vero qui præfatæ eccleſiæ neceſſariorum ſolatio deſtitutæ, atque ſuæ paupertatis gemitibus condoluerint, & unum denarium, vel quot valeant, ad ejus reſtaurationem miſerint, nos eis, divina clementia, ac domini Gelaſii papæ autoritate freti, (exemplar litterarum crucis, quas in noſtra eccleſia ſignatas habemus, in ſuprafcripta pagina ſcriptum invenietis) atque domini Bernardi archipræſulis Toletani, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ legati, ac omnium epiſcoporum Hiſpaniæ.... pœnitentiæ remittimus. Alii equidem juxta beneficiorum ſuorum quantitatem, & operum ſuorum meritum, delictorum ſuorum conſequantur remiſſionem. Qui hunc noſtrum archidiaconum nomine Miorrandum, & ſocios ſuos præſentium litterarum latores benigne ſuſceperint, vel eis conſuluerint, a Domino vitam conſequantur æternam. Valete.

Pſalm. 40.

Ita Petrus epiſcopus Cæſarauguſtanus: qui, ut audiſti, una cum his & litteras apoſtolicas miſit, haſque omnes ſubſcriptione munitas, tum Bernardi archiepiſcopi Toletani, tum aliorum Hiſpaniæ epiſcoporum in hunc modum:

Ego Bernardus Toletanæ eccleſiæ archipræſul hanc abſolutionem facio & confirmo

Ego

Ego Subſcitanus epiſcopus hanc abſolutionem A facio & confirmo.

Ego Sanctus Calagurritanus epiſcopus hanc abſolutionem facio & confirmo.

Ego Guido Laſcurrenſis epiſcopus hanc abſolutionem facio & confirmo.

Subſcriptus quoque bis reperitur apoſtolicæ ſedis legatus, qui tunc morabatur in Hiſpania, hoc itidem modo:

Ego Boſo ſacræ Romanæ eccleſiæ cardinalis hanc abſolutionem facio ac confirmo.

Hactenus venerandæ antiquitatis monimenta, Hieronymi Blancæ induſtria in lucem prodita in commentariis rerum Aragonenſium ex Cæſarauguſtano tabulario, quibus indulgentiarum promulgandarum priſtinus mos refertur, pariterque antiquus cultus religioſiſſimæ eccleſiæ beatiſſimæ Virginis, de Pilari nuncupatæ, quæ hactenus non ſolum Hiſpanorum populorum, ſed externorum etiam viſitatione frequentatur, univerſo Chriſtiano orbi illuſtri fama notiſſima. B

Ex biblioth. Cluniac.

V. EPISTOLA GELASII PAPÆ II.
Ad Pontium abbatem Cluniacenſem.

Privilegium Cluniacenſe.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Pontio Cluniacenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CLuniacenſis monaſterii prudens religio, & religioſa prudentia, & ante noſtra, & noſtris temporibus, Romanam eccleſiam maxime ſibi fecit obnoxiam. Sed præter illud commune dilectionis debitum, perſonæ tuæ ſinceritas mihi ſemper amabilis, ſemper optabilis, caritatis noſtræ viſcera plenis, ut noſti, finibus ampliavit. Idcirco petitionibus tuis, illis præcipue, quæ ad monaſterii veſtri quietem & ſalutem ſpectant, nequaquam duximus obviandum. Per præſentis igitur decreti paginam, ſecundum poſtulationem fraternitatis tuæ, præcipimus atque ſtatuimus, ut quicquid poſſeſſionis ad Cluniacenſe monaſterium pertinentis reverendiſſimæ memoriæ prædeceſſor tuus Hugo in die mortis ſuæ per authenticam Romanorum pontificum conceſſionem, quiete ac ſine calumnia poſſidebat, tu quoque, tuique ſucceſſores, quiete ac ſine calumnia poſſideatis. Ea etiam quæ poſt tuam provectionem Cluniacenſi monaſterio, vel per fratrum tuorum induſtriam, legitime acquiſita ſunt, firma, quieta, & integra conſervanda cenſemus. Volumus enim Cluniacenſe monaſterium, autore Deo, in quiete perpetua, & tranquillitate perſiſtere: ut a ſæcularibus tumultibus liberi, omnipotentis Dei ſervitii vacare quietius valeatis. C

Ego Gelaſius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Capuæ 11. Idus Aprilis, per manum Griſogoni S. R. E. diaconi cardinalis, anno Dominicæ Incarnationis MCXVIII. Indict. XI. pontificatus autem Gelaſii II. papæ, anno 1. D E

Ex biblioth. Cluniac.

AD EUNDEM
Ejuſdem argumenti.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Pontio Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

IGnem ſemper in altari ardere, legale præceptum eſt. Quem ſacerdos, qui patri jure ſucceſſerat, ſuppoſita lignorum ſtrue, ne deficeret, enutriret. Hoc jamdiu in cordibus noſtris ſacerdos verus æterni patris filius conſervavit: quia & priuſquam te in abbatis officium, & me in pontificatus miniſterium provexiſſet, corda noſtra dilectionis igne ſuccendit, & caritatem in nobis mutuam cuſtodivit, & poſt ſuſceptas ordinationes amplificavit. Unde nos in his, quæ pro Cluniacenſis monaſterii ſalute & quiete poſtulas, dulcedini tuæ abnuere indignum duximus. Ipſa etiam ejuſdem loci veneranda religio, & prædeceſſorum tuorum vita venerabilis, nos ad hæc efficienda compellunt. Pro tua igitur, & fratrum tuorum petitione, univerſa quæ prædeceſſor tuus felicis memoriæ Hugo abbas in die obitus ſui, ita quiete atque pacifico poſſidebat, ut nullum inde canonicum judicium recuſaret; tibi, & Cluniacenſi monaſterio in poſterum quiete atque pacifice habenda & poſſidenda ſtatuimus. Illam etiam a vobis calumniam apoſtolicæ ſedis patrocinio removemus: qua epiſcopi pro controverſiis, quæ inter vos & ipſos frequenter emergunt, innocentes homines parochiarum veſtrarum & altercationum expertes, interdictis ſuis vehementer affligunt. Sane & abbatias, quas prædeceſſores noſtri apoſtolicæ ſedis pontifices, prædeceſſoribus tuis deliberatione provida per ſua privilegia commiſerunt: nos quoque ſtrenuitati tuæ, ac ſucceſſoribus tuis in eadem religionis obſervantia, & dilectione ſedis apoſtolicæ permanſuris, ordinandas committimus, ut per induſtriam veſtram, religionis ſtatus in eis auxiliante Domino conſervetur. Videlicet in epiſcopatu Lemovicenſi, abbatiam ſancti Martialis: in Engoliſmenſi, abbatiam S. Eparchi: in Sanctonenſi, abbatiam S. Joannis de Angeriaco: in civitate Pictavenſi, abbatiam, quæ dicitur Monaſterium novum: in epiſcopatu Toloſano, abbatiam Leſatenſem: in Caturcenſi, abbatiam Moyſiacenſem, & Figiacenſem: in Nemauſenſi, abbatiam ſancti Ægidii; in pago Arvernenſi, abbatiam Mauſiacenſem, Tiernenſem, & Menatenſem: in epiſcopatu Auguſtodunenſi, abbatiam Vizeliacenſem: in civitate Autiſſiodorenſi, abbatiam ſancti Germani: in epiſcopatu Cameracenſi, abbatiam Unicurtis: in Rotomagenſi, abbatiam quæ dicitur Ponteſia: in Tarvannenſi, abbatiam S. Bertini, & S. Wſmari: in Italia, abbatiam S. Benedicti ſupra Padum. Ea vero quæ temporibus noſtris per veſtram, vel fratrum veſtrorum ſollicitudinem, legitime acquiſita ſunt, quieta vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Præterea ſuper illum Dalmaticæ, ſive ſandaliorum uſum, quem perſonæ tuæ prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Paſchalis papa noſtra potiſſimum interceſſione conceſſit: hoc tibi ſingulariter amplioris dilectionis ſpeculum indulgemus, ut quoties Miſſas ſolemnes vel in populo celebraveris, uſu eorumdem inſignium potiaris. Ad hæc, quicquid libertatis, quicquid tuitionis, a prædeceſſoribus noſtris conceſſum eſt, nos quoque vobis, veſtriſque ſucceſſoribus præſentis decreti pagina roboramus. Si quis igitur decreti hujus tenore cognito, temere, quod abſit, contraire tentaverit: Apoſtolicæ indignationis ultione plectatur, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit. E

Ego Gelaſius eccleſiæ catholicæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Avinioni per manum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis, XVII. Kal. Januar. Indict. XII. Dom. Incarnationis an. MCXIX. pontificatus autem domini Gelaſii II. papæ, anno 1.

AP-

APPENDIX AD EPISTOLAS GELASII II.

Ex Udalric. cod. n. 193.

EPISTOLA GELASII PAP.Æ CONTRA G.G. (Gregorium ſeu Burdinum) æmulum ſuum.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri C. Præneſtino epiſcopo apoſtolicæ ſedis legato ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Conrad

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 300.

JAmdudum noſtras tibi literas miſimus, ſed utrum ad te pervenerint, ignoramus. Quæ ita ſe habent. Poſt electionem noſtram diaconus imperatoris furtive & inopinata velocitate Romam veniens, nos egredi compulit. Pacem poſtea minis & territionibus poſtulavit, dicens, ſe facturum quæ poſſet, niſi nos ei juramento pacis certitudinem faceremus. Nos ei fratrum noſtrorum conſilio pacem obtulimus. Ille ſtatim, die videlicet poſt electionem noſtram quarta, Baracenſem epiſcopum, qui Burdinus a Normannis dicitur, anno præterito, ſicut noſti a domino prædeceſſore noſtro Paſchali papa in concilio Beneventi excommunicatum, in matris eccleſiæ invaſionem ingeſſit. De quo etiam tibi notum eſt, quod cum per noſtras olim manus pallium accepiſſet, prædicto domino noſtro & ejus catholicis ſucceſſoribus, quorum primus ego ſum, fidelitatem juraverit. In hoc autem tanto facinore nullum de Romano clero imperator, Deo gratias, ſocium habuit. Sed Wibertini quidam, Romanus de ſancto Marcello, Centius, qui dicebatur ſancti Gryſogoni, & Teuto, qui tanto per Italiam tempore debacchatus eſt, tam infamem gloriam celebrarunt. Sane nos cum fratribus noſtris & epiſcoporum collegio in præterito palmarum die Capuæ regem ipſum cum idolo ſuo excommunicavimus. Tuæ igitur experientiæ præcipimus, ut omnia hæc per commiſſæ tibi legationis partes fratribus conſtitutis nota facere ſtudeas, & ad matris eccleſiæ ultionem, ſicut oportere cognoſcis, præſtante Deo, accingaris. Data Capuæ Idibus April.

AD CANONICOS LUCENSES.

Eorum conſuetudines approbat & innovat.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Benedicto Archidiacono, Uberto archipresbytero, Rainerio primicerio, Mauro cantori Lucanæ eccleſiæ, eorumque fratribus tam præſentibus, quam futuris in perpetuum.

Ex Commentar. Caſinal. ad vitam Gelaſii II. in Rer. Ital. t. 3. p. 1. pag. 405.

CHaritatis bonum eſt proprium, aliena damna propria deputare, & alienis tanquam propriis gaudere profectibus. Ea propter petitiones veſtras clementer admittimus, & vobis antiquas eccleſiæ matricis conſuetudines confirmamus. Ut videlicet unctiones infirmorum, & ſepulturæ civitatis propriæ ad matricem eccleſiam pertinentes, & officium, & participatio beneficii funerum ad alias eccleſias pertinentium vobis nulla clericorum calliditate aut laicorum quorumlibet, ſubtrahantur. Electiones priorum, & collocationes clericorum in aliena eccleſia infra urbem, vel extra in ſuburbiis ſine conſenſu epiſcopi, & priorum, qui loco poſiti nominantur, matricis eccleſiæ non fiant. Nec laicorum violentia in aliqua eccleſiarum ulla priorum, aut clericorum fiat electio. Et nulla eccleſiarum epiſcopatus veſtri præter eorum conſenſum alicui ſubjiciatur eccleſiæ. Neque publica & majora negotia aliqua ſibi eccleſiarum ipſis invitis arripiat, aut publicas pœnitentias tribuat. Nec ſententias, & interdictum matricis eccleſiæ temptet infringere. Nulla etiam veſtri epiſcopatus perſona ſine conſenſu epiſcopi, vel priorum, qui loco poſiti nominantur, matricis eccleſiæ excommunicetur; & quod ab epiſcopo ligatum fuerit, a nemine irritum duci temptetur. Sane civitatis veſtræ clerici, & qui in ſuburbiis ſunt, ſolitas obedientias, videlicet in letaniis, in proceſſionibus communibus, in feſtivitatibus & ſtationibus majoris eccleſiæ eidem impendant eccleſiæ, ut vobiſcum adſint. Porro in quintæ feriæ nocte ante paſcha, nulla eccleſia ſecundum morem veſtræ eccleſiæ campanas ſonet: neque, in ſabbato ſancto cereum benedicat; ſed ad baptiſmum prædicti clerici, prout conſuetum eſt, veniant. Nulla præterea eccleſiarum miſſas ſolemnes celebret in feſtivitate B. Martini, & S. Reguli, & in ſecunda feria paſchæ, & in proceſſionibus quadrageſimæ, donec ſtationis ſolvantur conventus. Nullus etiam clericorum officium vivorum, aut mortuorum ad matricem eccleſiam pertinens faccre, vel celebrare præſumat. Ad hæc adjicientes ſtatuimus: ut decimæ matricis eccleſiæ ab his, qui tribuunt, non fraudentur. Et ulla eas clericalis perſona ſubripiat, aut diminuat. Nulli etiam epiſcopo liceat aliquem matricis eccleſiæ canonicum officio, ſeu beneficio, ſine canonico privare judicio. Sane charitativa illa ciborum beneficia, quæ ab epiſcopis veſtris (ſive præſentes, ſive abſentes fuerint) in ſolemnioribus feſtis conſueviſtis accipere, vobis, veſtriſque poſteris rata præcipimus, & illibata ſervari. In his omnibus prædeceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ Paſchalis papæ privilegium confirmamus, & ſtabilitate perpetua corroboramus. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſque perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire temptaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſve ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, ac ſanguine Dei, & a Domini noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem juſta Conventui iſta ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; Quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

† Ego Gelaſius Catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Signum † manus meæ: Deus in loco ſancto ſuo.

† Ego Deusdedit Card. Presbyter Tit. S. Laurentii in Damaſo ſubſcripſi.

† Ego Petrus Card. Tit. S. Suſannæ ſubſcripſi.

† Ego Guido Card. Presbyter Tit. S. Balbinæ ſubſcripſi.

† Ego Petrus diaconus Card. SS. Coſmæ & Damiani ſubſcripſi.

† Ego Petrus diaconus Card. S. Adriani ſubſcripſi.

Datum

Datum Piſis per manum Griſogoni S. R. E. Diaconi Card. Idibus ſeptembris indict. XII. anno Dominicæ Incarnat. MCXVIII. Pontificatus autem Domini Gelaſii II. PP. anno I.

AD CANONICOS REGULARES S. FRIGIDIANI LUCENSIS.

Jura eorum & libertates confirmat.

Gelaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis in Chriſto filiis, Attoni præpoſito, & ejus fratribus in B. Frigidiani eccleſia regularem vitam profeſſis, ejuſque ſucceſſoribus in eadem religione permanſuris in perpetuum.

Ex Commentar. Cajetani ad vitam Gelaſii Rer. Ital. t. 3. P. 1. pag. 401. & 405.

DOcente nos apoſtolo Paulo cognoſcimus, quia ubi ſpiritus Domini, ibi libertas. Quia igitur Domini ſpiritum in vobis habitare credimus, & ex ipſorum operum exhibitione confidimus, libertatem vobis, quæ a prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Paſchali papa collata eſt, nos auxiliante Domino confirmamus. Et quæ ab eo vobis per privilegii paginam conceſſa ſunt, nos quoque præſentis decreti auctoritate concedimus, & rata, atque ſtabilia permanere cenſemus: ſalva, ſicut ab eo conſtitutum eſt, Lucani epiſcopi reverentia. Præterea canonicas conſuetudines obſervandi vobis auctoritatem tribuimus, ad ſuſceptæ religionis augmentum. Neque ullum gravamen vobis inferri permittimus ex privilegio, quod a nobis B. Martini canonici pro antiquis eccleſiæ ſuæ conſuetudinibus acceperunt. Regularibus enim congregationibus nihil illa præjudicant. Nulla quietem veſtram proceſſionum, aut litaniarum perturbet indictio. Niſi quæ ante Aſcenſionem Domini, totius concurſu civitatis, publice fiunt. Parochianos veſtros, niſi ſorte publico crimine teneantur, nullus invitis vobis excommunicare, aut ad pœnitentiam præſumat admittere. Sicut in ſuprafati prædeceſſoris noſtri epiſtola continetur, Neque A ulli capellanorum liceat ſine conſenſu veſtro, mortuos veſtros parochiæ ſepelire. Sed vos eos infirmos, ſicut conſueviſtis, ungatis, & mortuos præter alicujus infeſtationem ſepellatis. Chriſma, oleum infirmorum, quæ veſtra ex antiqua conſuetudine ſuſcipit eccleſia, majoris eccleſiæ clerici, hac urbis occaſione non auferant. Neque clericos veſtros ordinari prohibeant, ut per Dei gratiam quiete & pacifice converſantes, profeſſionis veſtræ propoſitum plenius obſervare poſſitis. Si qua ſane eccleſiaſtica ſeculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire temptaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & a ſanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti. Quatenus & hic fructum bonæ rationis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

B

† Ego Gelaſius eccleſiæ Catholicæ epiſcopus.
Signum manus meæ: Deus in loco ſancto ſuo.
† Ego Lambertus Oſtienſis epiſcopus.
† Ego Deuſdedit presbyter Card. S. Laurentii in Damaſo.

C

† Ego Guido presbyter Card. Tit. S. Balbinæ.
† Ego Petrus diac. Card. SS. Coſmæ & Damiani.
† Ego Petrus diac. Card. S. Adriani.
† Ego Amicus ſubdiaconus Card. & abbas S. Laurentii foris muros.

Datum Piſis per manus Chryſogni S. R. E. diac. card. VI. Kal. Octob. Indict. XII. anno Dominicæ Incarnationis MCXIX. Pontificatus autem domini Gelaſii II. papæ an. I.

ANNO CHRISTI MCXVIII.

CONCILIUM CAPUANUM

Quo Henricus V. rex Germaniæ, quartuſque ejus nominis imperator, una cum Mauritio Burdino antipapa, qui ſe Gregorium VIII. nominabat, excommunicatur, anno Domini MCXVIII. tempore Gelaſii papæ II.

Occaſionem & acta hujus ſynodalis congregationis apud Capuam celebratæ Urſpergenſis in chronico enarrat his verbis: Henricus imperator, dum Padanis regionibus immoraretur, audito tranſitu apoſtolici Paſchalis, Romam properavit: & primo quidem in electione domini Joannis, qui & Gelaſius II. dictus eſt, aſſenſum præbens, poſtea vero, eodem a ſua ſe communione ſubtrahente, non ſine quorumdam Romanorum favore, alterum quemdam Burdinum ex D Hiſpania ſupervenientem apoſtolicæ ſedi impoſuit; ſicque ſchiſma, quod jam ſperabatur emortuum, crudeliter revixit. Nam eodem Romanæ cathedræ libere potito, Gelaſius cum his qui ſecum abierant cardinalibus, cæteriſque catholicis, quos congregare poterat, apud Capuam, juxta quod litteræ ab ipſo circumquaque tranſmiſſæ teſtantur, Cæſarem una cum idolo ſuo damnavit:

CONCILIUM COLONIENSE

Quo per Cononem legatum ſedis apoſtolicæ, excommunicatio in Henricum regem lata promulgatur, anno Domini MCXVIII. tempore Gelaſii papæ II.

His temporibus, *inquit Urſpergenſis in chronico*, Cono Prænestinus, adhuc legatione E Gelaſii functus, ſynodum Coloniæ cum Teutonicis habuit, ubi imperatoris omnimodis excommuni-

municationem propalavit. Huic concilio interfuit Norbertus, poſtea Præmonſtratenſis ordinis inſtitutor, tunc autem noviter converſus in peregrino habitu: ibique ab omnibus in multis accuſabatur, de quibus ſe prudenter excuſabat. Unde & ſcriptum legitur de eo, quod de Iſmael: *Quis manus horum omnium contra eum, ut ipſe contra hos omnes.* Hæc Urſpergenſis. Gen. 16.

ANNO CHRISTI 1118.

ANNO CHRISTI 1118.

AD COLONIENSE CONCILIUM

In quo diris devotus eſt Henricus IV. imperator, anno 1118. celebratum,

ADDITIO ET ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 316.

DE anno quo utrumque concilium a Cononе S. A. L. celebratum eſt ita diſſerui in meis ad Pagium adnotationibus ad annum 1118. 21.

Concilia Colonienſe, & Frideslarienſe ad hunc potius annum 1118. cum Baronio, quam ad annum ſequentem conſignari oportere perſpicuum jam fore eruditis arbitror, ex quo in codice Udalrici Bambergenſis vulgata eſt epiſtola Adalberti Moguntini ad (Attonem) Bambergenſem epiſcopum, in qua illum redarguit, quod concilio Colonienſi invitatus venire neglexerit, iterumque ad Concilium Frideslarienſe V. Kal. Auguſti, a legato papæ (Cononе) celebrandum, ut veniat, denunciat. Cum igitur concilia in diem dominicam indici mos fuerit, dieſque V. Kal. Auguſti hoc anno, non vero ſequenti, in dominicam inciderit, huic anno ambo illa concilia aſſignanda eſſe arbitror. Frideslarienſe concilium ab hoc anno 1118. removendum non eſſe deduco pariter ex authore coævo vitæ S. Norberti cap. 4.; narrat enim virum ſanctum poſt peroratam cauſam ſuam in concilio Frideslarienſi, rebus & muneribus ſuis omnibus abdicatis una cum ſociis duobus pauperem nudumque itineri ſeſe dediſſe, & cum aliquandiu pererraſſet, perveniſſe tandem ad S. Ægidium, ibique pontificem Gelaſium nactum vitam ſuam illi adprobaſſe. Cum igitur pontifex ad portum S. Ægidii hoc anno 1118. appulerit, ut notat Pagius hic n. 14. & ante anni finem inde diſceſſerit, ut iter ſuum proſequeretur, nec eo iterum redierit; hinc Frideslarienſe concilium hoc anno celebratum conjicitur. Inſuper utrumque hoc concilium anno 1118. aſſignat vetuſtus author chronici Sampetrini Erfurtenſis legendus inter ſcriptores Rer. German. Menk. to. III. pag. 20.

Ad acta vero hujus concilii utcumque pertinet epiſtola ſequens ex Udalrici Bambergenſis codice accepta n. 291.

Reverentiſſimo Bambergenſium epiſcopo A. Moguntinæ ſedis miniſter indignus fraternæ dilectionis & orationis inviolabile pignus.

QUod proxime dominus Prænestinus Romanæ eccleſiæ legatus nobis apoſtolica auctoritate denuntiaverat, noſtra quoque diligentia, per omnia Romanæ autoritati ſubdita, ſolertim impleverat, denuntians & vobis ſub eadem autoritate & noſtra, uti ad concilium Coloniæ celebrandum veſtra veniret præſentia. Sed quia hoc neſcio qua prætermiſſum fuerit negligentia eadem quidem quæ & cæteris eiſdem concilii negleſtoribus, vobis quoque injuncta eſſet ſententia, ſcilicet vel divini officii ſuſpenſio, vel a communione corporis & ſanguinis Dominici formidanda interdictio, niſi noſtræ petitionis diligentia hoc prævenisſet, & eximia ſanctitatis veſtræ reverentia, ne id fieret, apud eccleſiam promeruiſſet. Quibus ſimul concurrentibus cauſis & cooperantibus, hoc tandem obtinuimus, ne quid ſeveritatis veſtra ſubiret dilectio, cujus hactenus in eccleſia valuiſſet devotio. Dignum nimirum arbitratus ſum in omnibus honori veſtro & reverentiæ parcendum, & pro poſſe, loco & tempori providere & conſulere, cum ſanctitatis veſtræ dilectio beato * Magno ſe devotæ caritatis nobis obligaverit munere. De cætero, ſicut in mandatum accepimus, denuntiamus, ut ad concilium V. Kalendarum Auguſti, Fridislariæ a prædicto legato celebrandum, indubitanter veniatis, ne hujus & mandati negleſtor effectus, auſterioris ſententiæ decretum, mea petitione nil amplius prævalente, vobis indicatis. Præterea ducem F. & confratrem ejus & G. Palatinum & reliquos complices eorum in prædicto concilio excommunicatos noveritis. Literas etiam noſtras rogamus, ut fratribus noſtris, Pragenſi ſcilicet & Moravienſi epiſcopis, dirigatis.

* f. beati Magni

CONCILIUM FRIDESLARIENSE,

Contra imperatorem Henricum, anno MCXVIII. ſub Gelaſio II.

DE *hac ſynodo Urſpergenſis iſta ſcribit*: Alteram quoque ſynodum in Friteslar idem Cono Prænestinus eadem pro cauſa indixit: qua & habita, eamdem quam prius excommunicationem confirmavit, *adverſus imperatorem ſcilicet*. Imperator his auditis, inſuper etiam, quod principum conſenſu generale vel curiale colloquium non multo poſt apud Wirceburgum inſtituere propoſuiſſet, ubi ipſe aut præſens audientiam exhiberi, aut abſens regno deponi debuerit, efferatus animo, Italiæ ſuis copiis cum regina relictis, Germanicis ſe regionibus nimis inſperatus exhibuit.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1118. n. 21.

Anno tantum 1119. coacta Concilia Colonienſe, & Fritislarienſe in Germania Cononе Ep. Prænestino S. A. Legato præſide celebrata in iiſque Henricus Imp. excommunicatus fuit, ut anno 1119. narrat Urſpergenſis in Chronico. Baronius eodem Chronographo perperam citato utrumque cum currenti anno connectit inde-

ANNO CHRISTI 1118

indeque Labbeus re non examinata duo illa Concilia anno ſuo non reddidit, & Baronium hac in re exſcripſit. Thritemius in Chron. Hirſaug. ad an. 1119. recte obſervat, utrumque Concilium poſt Gelaſii Papæ obitum congregatum fuiſſe a Cenone Prænestino Ep. adhuc Legatione fungente, ab illo, dum adhuc viveret, ſibi commiſſa; quod & indicat Urſpergenſis Abbas ad an. 1119. dum de utroque Concilio locuturus poſt Calliſti II. electionem narratam: *His etiam temporibus Cuno Prænestinus adhuc Legatione Gelaſii functus, ſynodum Coloniæ &c.* Denique Interpolator Chronici Anſelmi Gemblacenſis ad an. 1119. diſertam Concilii Colonienſis mentionem facit. Auctor vitæ S. Norberti apud Surium ad diem 6. Junii cap. 7. Concili Fritislarienſis in Haſſia meminit, atque hunc ſanctum tunc presbyterum coram Cenone Concilii Præſule ab Epiſcopis, qui aderant, accuſatum fuiſſe, quod ipſos in ſuis concionibus verbis & conviciis acriter inſectaretur, habitum religionis pro ſe ferret; cum in nullo religio & proprietas convenirent, & pretioſas veſtes abjeciſſet contra morem nobilium ipſius terræ, qualis ipſe eſſet. Urſpergenſis, quem Baronius n. 20. ſequitur, dicit frivolam hanc accuſationem factam in Concilio Colonienſi, ſed Hugo Abbas in hujus ſancti Vita, auctor coævus, Urſpergenſem hac in re deceptum oſtendit. Itaque, ut jam monui, tam utraque ſynodus, quam Conventus Principum apud Vviceburg, ſeu Herbipolim coactus, de quo ibidem Baronius, pertinent ad annum 1119. ANNO CHRISTI 1118.

AD FRIDESLARIENSE CONCILIUM

Contra Henricum imperatorem, anno 1118. celebratum.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. pag. 397.

PRimo omnium cedo mihi verba anonymi Scriptoris chronici S. Trudonis apud Dacherium Spicileg. tom. 2. pag. 697. qui concilium hoc in Friſebart collectum ſcribit, eo enim nomine deſignari ab authore illo credo urbem Frideslariam in Turingia.

Miſſus ad eam (*eccleſiam Germanorum*) Cono epiſcopus Prænestinus, Romanæ eccleſiæ legatus, congregatumque eſt concilium magnum in loco qui vocatur Friſebart, tam de abbatibus & epiſcopis, quam de multitudine clericorum & monachorum, cui propter obedientiam, qua vocabatur, non auſus fuit deeſſe D. abbas hujus noſtri cœnobii videlicet S. Trudonis Rodulfus, ne ab officio & communione eccleſiæ ſuſpenderetur. Excommunicatur in eodem concilio imperator Henricus, ſicut & in Gallicana eccleſia, cum propter prædictam culpam, tum propter tyrannidem quam exercebat in eccleſiam. Propter fideles imperatoris cum multa ſollicitudine & timore actum & peractum concilium fuit; ſed & domnus abbas Rodulfus non ſine minori ſollicitudine, atque timore domum rediit, utpote per medium fidelium imperatoris: ſicque in turbato regno facta eſt ſatis major perturbatio.

Dein afferenda eſt epiſtola Adalberti Moguntini Archiepiſcopi ad Virzburgenſes canonicos, in qua de rebus in eodem concilio tractatis ſermo fit, cui pariter & aliam adjungo ejuſdem argumenti ab eodem archiepiſcopo ſcriptam. Utramque vero ſuppeditat Udalricus Bambergenſis num. 289. & 290.

EPISTOLA MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI

Ad Wirzburgenſes canonicos.

Dilectis in Chriſto Wirzburgenſis eccleſiæ fratribus & decano, & camerario, magiſtro ſcholarum & cæteris ejuſdem eccleſiæ canonicis, A. Moguntinus Dei gratia id quod eſt, debitam in Chriſto ſervitutem & orationem.

ECceſia, cui qualiſcumque, Deo jubente, deſervio, hanc veſtram eccleſiam, tanquam mater ſpecialem filiam ſuam, ſemper fovens & diligens, quantum de profectu ſuo in Domino ampliori exultat lætitia, tantum, ſi quid ſiniſtri de ea fama reſperſit, abundantiori abſorbetur triſtitia; & merito. Nos enim unum in Chriſto ſentire, unum eſſe debemus, videlicet capiti membra concordare; quod caput Chriſti eſt, a quo qui ſe dimembrat aliquo ſchiſmatis & hæreſis ſacrilegio, profecto in æternum peribit. Deus enim noſter non Deus diſſenſionis eſt, ſed Deus pacis & unitatis, a quo diſſentit, qui a Romana diſcordat eccleſia, cui in his, quæ præcipit roborat ſanctorum patrum autoritas; non obedire ariolari eſt: quod totum quiſque tanto ſibi pernicioſius contemnit quanto ſcientius. Si autem contemnens periclitatur, quid ergo dicemus de aliquo obſtinata mente contradicente & impugnante evidentiſſimam veritatem? De quo comminantis voce prophetæ dicitur: Væ, qui ponit lucem tenebras & tenebras lucem & amarum dulce & dulce amarum, & cætera quæ terribiliter ſequuntur. Quæ & ſimilia veſtræ fraternitatis prudentiæ nos recitare idem eſſet ac ſi laboremus ſolis claritatem facibus accenſis adjuvare. Proinde, chariſſimi, jam moneo & rogo fraternitatem veſtram, ut viciniora ſaluti ſentientes, ſanctæ matris noſtræ eccleſiæ catholicæ unitatem diligatis, & ſolicitius totam ſummam & intentionem veteris ac novi Teſtamenti in hoc conſtare perpendatis, quod genus humanum Deo per obedientiam reconciliatur, a quo in primo parente per inobedientiam receſſit; & ut deſtruatur regnum cupiditatis & ædificetur regnum charitatis. Ad hæc, quoniam aliqui veſtrum proniores eſſe detecti ſunt, quam ſuæ conveniat profeſſioni, communicare excommunicatis, & defendere eos, quod dolens dico, pene incidiſtis in grave & intolerabile periculum. Nam ut teſtificari poteſt, dominus Henricus frater veſter, qui interfuit concilio Fridislariæ domini cardinalis C. — niſi noſter pro vobis interventus interceſſiſſet, ſententiam excommunicationis incurriſſetis. Quam ne coram inſpectore cordium incurratis, tam moneo vos, quam diligo vos, qui ex profeſſione laicis debetis eſſe ſpeculum & feneſtræ, per quas ſolis veri radii immitti debent eccleſiæ ſanctæ. Ad ſummam, nullus veſtrum, Deo teſte, ſincerius & ardentius diligit & inquirit ea, quæ pacis ſunt, quam ego & ſequentes quod expedit eis erga Deum & hominem, veneror & amplector. Alioquin nec ego nec quilibet ſane ſapiens, contemto rege regum, obſequium & dilectionem cuiquam debemus impendere. Denique commonitorias has inpræſentiarum charitati veſtræ direximus literas, multum confidentes de veſtræ correctionis melioratione: ſin autem, quod abſit, cor & aures obduraveritis, ut nihil in vos durius dicam, cavebo ulterius per diſſimulationem non bonam com-

communicare peccatis alienis. Deus pacis & charitatis omnium corda veſtrum in ſui amoris affectum accendat.

ANNO CHRISTI 1118.

ITEM EPISTOLA, CUJUS SUPRA, AD BAMBERGENSES CANONICOS.

Sanctæ Bambergenſis eccleſiæ clero, primoribus & ſubditis, A. Dei repropiciante clementia, Moguntinæ miniſter eccleſiæ, vella ſapere & unum eſſe in ſpiritu Chriſti & eccleſia Catholica.

INtuentes religioſi cleri hujus honeſtatem & prudentiam ſemper ubique prædicabilem, non facile perſuaderi potuit, vos in aliquo exorbitare ab eccleſiaſticæ communionis tramite: maxime cum habeatis epiſcopum animarum veſtrarum, & oportuerit vos obedire Deo magis quam hominibus; quia melius eſt confidere in Domino, quam confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus. Sed nunc, quod tamen dolentes audivimus, ubique a laicis blaſphematur, quomodo Romana & Catholica communione poſtpoſita, epiſcopi quoque veſtri exemplo obedientia poſtpoſita, aliqui veſtrum excommunicatis perſonis indifferenter communicetis & promiſcue, quæ Dei ſunt reddatis obſequio Cæſaris. Profecto meminiſſe debetis, quanta privilegia habeatis a Romana eccleſia matre veſtra & magiſtra, quæ ſi vias veſtras gradiens, pro inobedientia perderet veſter epiſcopus, ſero pœniteret, epiſcopali jam officio ſuſpenſus. Sufficere autem vobis poterat, nobis quoque ſatis eſt & cuilibet diſcipulo, ſi ſit ſicut magiſter ejus; & evidens eſt exemplum omnibus, quod Clemens nemini loquitur, cui non loquitur Petrus. Proinde cum hæc Deo volente ſemper nobilis eccleſia inter conſortes filias elegantiori & ſpeciali excellat prærogativa, nos, qui, licet indigni, metropolitana fungimur cura vice beati Petri, nec non potuimus hoc factum veſtrum diſſimulare & pro loco iſto non eſſe ſolliciti. Tangit etenim nos mutuum debitum, quod majore obligatione inter nos & locum iſtum eſt, a die ordinationis meæ contractum. Si enim inter XV. Moguntini privilegii ſuffraganeos, oleo benedictionis tanquam filios Aaron in ſacerdotium ſuſcitandos cæterorum, primogenitis poſtpoſitis, ſolum veſtrum in meam benedictionem prælegi epiſcopum, quomodo illi non compatiar, ut filius patri; quomodo denique non commonefaciam vos fratres ut frater primogenitus? Quod ſi ille vias veſtras vobis oſtendit, & de ſalute & cautela communionis obſervandæ ab excommunicatis, ut debuit commonuit, atque, ut Sara filium ſuum Iſaac cum Iſmaele ludere non permiſit, & altero in diverſas culturas ſeparato hæredem filium infra lomum, quæ eſt eccleſia, reſervavit, officium ſuum, inquam, fecit & vos ſecum paſtor veſter conſervavit. Nos quoque in partem apoſtolicæ ſolicitudinis vocati, fungentes tenore vocis nobis delegatæ, quia ſcimus anathema excommunicatæ communionis inter vos eſſe, interdicimus in omni loco hoc divini officii verbo Domini & judicio Spiritus Sancti uſque ad ſatisfactionem veſtri epiſcopi.

ANNO CHRISTI 1118.

„ Denique idem Adalbertus ſcriptis literis ad
„ hoc concil. invitavit Eginonem abbatem S.
„ Udalrici Auguſtanum. Has literas profero ex
„ Udalſcalco in Narratione de controverſia in-
„ ter Hermannum Auguſtenſem epiſcopum (quem
„ in concilio Colonienſi ſacra communione pri-
„ vatum literæ illæ innuunt) & Eginonem vul-
„ gata a Caniſio in lection. Antiq. to. III. par.
„ II. pag. 14. novæ editionis.

*Sanctæ Auguſtenſis eccleſiæ filiis & fratribus, cum E. abbate ſancti Udalrici, Arnoldus * Mogontinæ ſedis miniſter indignus, fraternam dilectionem cum oratione.*

*1. Adalbertus.

QUod proxime a domino Prænestino Romanæ ſedis legato apoſtolica auctoritate denuntiatum fuit vobis, nos quoque eandem denunciamus vobis. Sed quia hæc neglexiſtis, nec vos nec ille quem dicitis epiſcopum veſtrum, ſancto concilio interfuiſtis, ipſum quidem, quia jam diu a domno papa epiſcopali & ſacerdotali ſuſpenſus eſt officio, communione corporis & ſanguinis Domini uſque ad ſatisfactionem privatum eſſe ſciatis: vos autem adhuc noſtra interceſſione dilatos, idem tamen ſubituros niſi ſancto concilio Frideslariæ v. Kal. Auguſti celebrando, abbates & prælatos eccleſiæ veſtræ intereſſe faciatis. Quod quidem ſicut in mandato accepimus, apoſtolica autoritate & noſtra præcipimus. Præterea ſuper querela illius veſtri Adalberti nos eadem firmaſſe, quæ apoſtolicam ſedem feciſſe cognovimus, fraternitati veſtræ notificamus. Adulterum enim & adulteram & omnes conſentientes excomunicavimus. In qua damnatione veſter dictus epiſcopus non excipitur, quia non faciendo juſtitiam patienti injuriam, conſenſum crimini adhibere probatur.

CONCILIUM WORMATIENSE

A Canone A. S. L. Anno 1118. *celebratum.*

Ibid. p. 331.

PRæter duo illa concilia Colonienſe & Frideslarienſe, quæ a Canone A. S. L. celebrata hiſtorici plures agnoſcunt, tertium aliud ab eo collectum memorat author Chronici Regii S. Pantaleonis Colonienſis, qui tamen duorum illorum non meminit. Quare dubius hæreo num Wormatienſe ſcripſerit pro Frideslarienſe. En ejus verba. *Anno Prænestinus epiſcopus a domino Paſchali miſſus, & eo mortuo a ſucceſſore ſuo Gelaſio ad officium ſanctum per epiſcopum Viterbienſem ordinatus, litteris adprime auctoritate patrum roboratus veniens Coloniam multis clericis eo convenientibus Wormatia ſynodum celebravit.*

Hujus ſive alterius concilii a Canone habiti occaſione datam arbitror epiſtolam Cononis ad Fridericum Colonienſem archiepiſcopum, quam hic ex Martene Vet. Mon. t. I. pag. 664. ſubjicio.

Cono Prænestinus Dei gratia epiſcopus & apoſtolicæ ſedis vicarius venerabili fratri Friderico Colonienſi Archiepiſcopo animæ ſuæ dimidio, gaudium & lætitiam in Spiritu Sancto.

DEnuntiamus vobis in nomine Domini, ut non cito moveamini a veſtro ſenſu tam

dictis pseudofratrum nostrorum, quam aliorum dicentium non pertinere ad vos excommunicare regem: quia nec rex nobis commissus, nec de parochia nostra esse videtur, quibus ex ore domni papæ efficaciter respondemus, quia etsi nobis parochiali jure commissus non fuerit, auctoritate tamen Spiritus Sancti & sanctorum patrum pro tanto scelere merito excommunicare debuimus: attendentes quod B. Ambrosius Theodosium imperatorem Romanum non sibi commissum, licet non papa, non patriarcha, non ecclesiæ Romanæ legatus, excommunicavit pro scelere, quod non in parochia sua, sed Thessalonicæ commiserat. Quidam falsi fratres mandaverunt nobis, quod pax esset inter vos & regem, sed domnus papa nec nos credere volumus quousque vos videremus.

ANNO CHRISTI 1118.

ANNO CHRISTI 1118.

CONCILIUM TOLOSANUM

Anno MCXVIII. celebratum, de sacra in Hispaniam expeditione adversus Saracenos.

HUjus *concilii superest memoria in chronico Malleacensi, ad annum* MCXVIII. *tribus verbis*. Tolosæ, *inquit*, fuit concilium in quo confirmata est via de Hispania. *Hoc scilicet anno susceptam esse sacram expeditionem a Christianis in Hispaniam proficiscentibus adversus Saracenos & Moabitas, discimus tum ex epistola Gelasii papæ, scripta* exercitui Christianorum civitatem Cæsaraugustanam obsidenti: *tum ex hoc ipso Malleacensi chronico, in quo post pauca subjicitur*: VIII. Idus Decemb. fuit bellum in Hispania inter Ildephonsum, & reges plures, & Aucaetas, & contra innumerabiles Moabitas. *Rex unus*: Rex Maroach fuit unus: rex Granada unus: rex Tamit frater, alius qui fugit: & omnes alii victi, & capti, & occisi sunt in bello III. Id. Decemb. subacta est Cæsaraugusta, & post eam reddiderunt se aliæ civitates octo, & plurima castella.

CONCILIUM ENGOLISMENSE

In quo confirmati aliquot episcopi.

DE *hoc concilio pauca hæc habemus, quæ suppeditat idem Malleacense chronicon, ad annum* MCXVIII. Engolismæ concilium aliud, ubi archiepiscopus Turonensis, & alii duo episcopi confirmati sunt: unus eorum, Audebertus civitatis Agenn. *Hæc tantum*.

AD CONCILIUM ENGOLISMENSE

Anno MCXVII. celebratum

ADDITIO.

Ex Mss. Suppl. To. II. p. 5 [illegible]

ACta Engolismensis Concilii referunt, quas inferiùs dabo, litera; velata prius ex t. VI. Annalium Ordinis S. Benedicti L. LXXII. num. XX. historia controversiæ illius, quæ concilium istud occupavit.

Grandis hoc tempore controversia Rothonenses inter & Kemperlegienses monachos exorta est super Bella-insula, quam Leo IX. & Gregorius VII. Rothonensibus olim asseruerant contra donationem ab Alano Cornugalliæ comite Kemperlegiensi monasterio ab ipsa ejus origine factam. Non obstante horum pontificum auctoritate, Kemperlegienses hanc insulam pacifice possederant usque ad hoc tempus, quo Herveus Bothonensis abbas, Conani comitis fultus præsidio, illam insulam occupavit. Querelas has dare detulit Gurthandus abbas Kemperlegiens. ad Girardum Engolism. ep. & apost. sedis legatum. Is primum Conano comiti hac de causa scripsit, eumque hortatus est, ut abbatem Kemperlegiensem ac monasterium illud, quod ejus antecessores in honorem Sanctæ crucis fundaverant, tueretur; seque mirari dicit, quod personis terræ suæ interdicat ne ad jubilæum sanctæ Romanæ ecclesiæ veniant, quod nec reges, nec cæteri principes facere audent; multo minus id facere debeat comes, qui *a vicario S. Petri*, ideſt a summo pontifice, principatum suum teneat. Cæterum, si id facere pergat, gladium beati Petri ipsi ejusque principatui imminere. Sub hæc, idem Girardus episcopus, vocatis partibus, induciisque semel & iterum Rothonensi abbati datis, cum Herveus abbas Rothonensis ecclesiastica censura posthabita, per violentiam Conani comitis Bellam-insulam armata manu invasisset, in eum sententiam tulit una cum Petro Santonensi electo, Hugone S. Eparchii abbate, Iterio magistro scholarum Santonensi, aliisque; eandemque insulam Kemperlegiensibus restitui sancivit. *Actum Engolismæ anno incarnationis Dominicæ MCXVII. indictione X.* quod judicium Briccio Namnetensi, Marbodo Redonensi, Morvano Venetensi, Rivallono Alectensi, cæterisque Britanniæ episcopis literis significavit. Ad hæc Morvano Venetensi, in cujus parochia Rhotonense monasterium situm est, alias literas scripsit, quibus eum monebat, se in secunda hebdomada imminentis quadragesimæ concilium celebrare statuisse, cui præcipit Morvanum episcopum cum Rothonensi abbate adesse; alias si abbas non comparuerit, canonicæ districtionis sententiam in eum proferendam. Cum vero

vero nec ſic a cœptis deſiſteret abbas, Girardus Ermengardi comitiſſa, Conani comitis matri, ſcripſit, ut inter illos monachos pacem & concordiam reformaret. „ Reſpondit Ermengardis, „ ſe id libenter facturam, ſi modo Rothonenſi„ bus interdicti, & excommunicationis ſententia „ relaxaretur, qua in re Conanus filius ſuus in„ juriam ſibi factam querebatur, quippe qui ni„ hil injuſſu Papæ ipſiuſque legati feciſſet. Cæ„ terum eum paratum eſſe emendare ſi quid er„ raviſſet. In fine legato ſuadet, ut inducias uſ„ que ad ipſius concilium comiti, & monachis „ concedat. De eodem quoque negotio Gisleber„ tus Turonum archiepiſcopus Conano literas „ miſit, ad quas reſpondit comes, ſe, ſi erra„ verit, juſſu papæ erraviſſe, & ad emendan„ dum, ſi quid peccaviſſet, paratum eſſe. Tandem cum Rothonenſis abbas concilio deſuiſſet, interdicti & excommunicationis ſententia in eum, ejuſque monaſterium aſſerta eſt, quam Joceranus Lugdunenſis epiſcopus probavit, & Paſchalis papa confirmavit.

ANNO CHRISTI 1118.

LITERÆ GERARDI ENGOLISMENSIS Epiſcopi.

A. S. L. ad Herveum Rothomenſem abbatem, quem ad concilium invitat.

GErardus Engoliſmenſis epiſcopus & ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatus Herveo Rothonenſi abbati. In exordio epiſtolæ te ſalutarem, niſi quia interdictum noſtrum contemnis, & cum monachis tuis ſchiſmaticis factis ſcienter participas. Apoſtolicæ ſiquidem ſedis auctoritate te invitamus, ut concilio quod in ſecunda hebdomada imminentis quadrageſimæ Engoliſmæ celebraturi ſumus, remota omni occaſione, interſis, de invaſione Bellæ-inſulæ & de inobedientia quod juſtitia dictaverit ſuſcepturus.

EJUSDEM AD MORVANUM VENETENSEM EPISCOPUM.

GErardus Engoliſmenſis epiſcopus, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatus Morvano venerabili Venetenſi epiſcopo ſalutem & benedictionem. Adverſus pullulantia vitia & enormitates in eccleſia & populo Dei emergentes, ex præcepto domini noſtri papæ concilium in ſecunda hebdomada imminentis quadrageſimæ Engoliſmæ celebrare diſpoſuimus; ad quod fraternitatem veſtram invitamus, atque apoſtolicæ ſedis auctoritate vobis præcipimus, ut Herveum Rothonenſem abbatem ex noſtra & veſtra parte, quod remotis occaſionibus eidem concilio interſit, invitetis. Quod ſi a tanto conventu ſe ſubtraxerit, procul dubio canonicæ diſtrictionis ſententiam ſuſcipiet.

ANNO CHRISTI 1118.

Ad hoc pariter concilium utcumque pertinet ſequens Hildeberti Cenomanenſis epiſtola XXVIII. lib. 2. nov. edit. quam omiſſam ab aliis conciliorum collectoribus, hic ſupplendam duxi.

GIRARDO (Engoliſmenſi) EPISCOPO.

POteſtati cedit ad gloriam, injurias ulciſci nolle cum poſſit. Quod fraternitas veſtra ſatis epiſcopaliter attendens, Guillelmo de Longejo indulſit, qui pro Hugone, veſtro ſcilicet excommunicato, in Engolimenſi concilio agens, dum ejus quæreret gratiam, amiſit veſtram. In quam ſcilicet interceſſionem noſtra redierit, tamen quia ſemper ſuſpecta eſt offenſa poteſtas, adhuc per nos deprecatur ſibi in integrum ignoſci. Quod eum conſtabit adeptum, ſi provectui ejus perſona quam offendit non obſtat. Abſit autem ut ſic ad ultionem remiſſæ revoletis injuriæ, cujus eſt, in remittenda ex animo injuria, ſolem prævenire occidentem. Bis Deo ſacrificat offenſus & clemens præſul. A tyranno parum differt ſacerdos illatæ memor injuriæ. Præterea immeritum perſequitur, puniens, quam remiſit, offenſam. Remiſiſtis autem; & hoc nobis ſignum. Guillelmum nobis in præfatum commiſiſtis e concilio, præcipientes, ut ex deliberatione noſtra ſuper hoc ſatisfaceret Deo, quod excommunicato veſtro communicare præſumpſerat. Si quid igitur apud amicum preces amici poſſunt, ſentiat Guillelmus ab animo veſtro omnem omnino propulſatum rancorem, quoniam qui potuit offendere, poteſt & vult offenſam devotis redimere obſequiis. Vale.

Hilden. & Marbod. epiſcopi Andegav. p. 125.

CONCILIUM ROTOMAGENSE,

Non. Octobr. ann. MCXVIII.

ORdericus Vitalis, *hiſtoria eccleſiaſtica lib.* XII. *de hoc concilio hæc habet ad ann.* MCXVIII. Indictione, *inquit*, XI. (1) Non. Octob. concilium Rotomagi congregatum eſt. Ibi rex *Henricus de pace regni tractavit cum Radulpho Cantuariæ archiepiſcopo, aliiſque baronibus, quos aggregaverat. Ibi Goiſfredus Rotomagenſis archiepiſcopus de ſtatu eccleſiæ Dei locutus eſt cum quatuor ſuffraganeis præſulibus, Richardo Bajocenſi, & Joanne Lexovienſi, Turgiſo Abrincatenſi, & Rogerio Conſtantienſi, & abbatibus multis. Ibi enim affuerunt Rogerius Piſcannenſis, & Urſus Gemmeticenſis, Guillelmus Beccenſis, & Eudo Cadomenſis, Richardus Pratellenſis, & Andreas Troarnenſis, Guillelmus de cruce, & Osbernus Ultriſportenſis, & alii plures, quos nominare neceſſe non eſt. Ibi tunc Conradus Romanus clericus, Gelaſii papæ legatus, eloquentiſſimo ſermone, utpote laicali fonte a puericia inebriatus, querimoniam fecit de Carolo imperatore, Paſchalis papæ bonorum operum & ædificiorum pravo deſtructore, & catholicorum diro perſecutore. Addidit etiam planctum de Burdino pſeudopapa, apoſtolicæ ſedis invaſore, & de multimoda in Tuſciæ partibus eccleſiæ tribulatione. Retulit etiam Gelaſii papæ, qui jam cis Alpes venerat, inſurgentibus procellis, exilium: & a Normannica eccleſia ſubſidium petiit orationum, magiſque pecuniarum. Serio autem Sagienſis epiſcopus hunc ſynodo

* Rex Anglo-, qui & Normanniæ dux.

* Cor. latiſti.

(1) Cum Gelaſius II. menſis Octobris initio Piſis & Genuæ fuerit. Concilium Rotomagenſe in quo adventus ejus in Franciam nunciatus, Nonis Octobris celebrari non potuit, ideoque legendum *Nonis Novembris*. *Pagius ad An. Chr.* 1118. n. 14.

ANNO CHRISTI 1118.

do non interfuit : ſed legatus ejus, infirmitatis ſeniique cauſa eum defuiſſe aſſeruit. Arduinus vero præſul Fbroicenſis per legatum ſuum man-

A davit, quod pro tutela patriæ contra publicos hoſtes, non interfuerit. *Hæc Ordericus.*

ANNO CHRISTI 1118.

CONCILIUM VIENNENSE

ANNO CHRISTI 1119.

ANNO CHRISTI 1119.

A Gelaſio ſecundo celebratum anno Domini MCXIX.

CUm Gelaſius papa apud Capuam Henricum imperatorem & Burdinum ſchiſmaticum antipapam excommunicaſſet, atque inde per Campaniam cum ſuis ad Burgundiam tranſmigraſſet, anno Dominicæ Incarnationis MCXIX. *inquit Urſpergenſis in chronico*, apud Viennam ſynodum congregavit, eaque tranſacta, poſt paucos dies in monaſterio Cluniacenſi vitam præſentem in Domino finivit. *Quid vero in ea geſtum vel conſtitutum fuerit, ſilent omnes.*

B *celebraret, ibique de ſacerdotii & de regni diſſidio longe lateque habito, Spiritu ſancto mediante, loquerentur &c. Sed antequam terminus ſtatutus ſynodum celebrandi adveniſſet, apud monaſterium S. Petri, quod vocatur Cluma, ubi diligenter morabatur, ægritudinis mole detentus eſt*, quod ex Falcone Baronius n. 2. narrat. Præterea Pandulphus, qui Gelaſium II. comitabatur, hujus Concilii non meminit, ſicuti nec Hugo monachus Cluniacenſis in epiſtola ad Pontium Abbatem ſuum, ubi refert, quæ Gelaſius II. in Gallia egerit. Verum quidem eſt Gelaſium II. propoſuiſſe Concilium in Gallia celebrare, ſed ad id Urbem Remenſem elegerat, ut teſtatur Eadmerus hujus temporis ſcriptor lib. 5. Novorum. Idem habetur in Chron. Mauriniacenſi lib. 2. Tom. 4. Duchеſnii. *Apud Remim metropolim regni Concilium diſponebat, in quo ſe magna diſpoſiturum ſtrebat; ſed divino judicio ..... prævenius ægritudine gravissima* &c. & dein Chronographus ejus mortem recitat; qui tamen de Calliſto II. poſt pauca interpoſita verba, notat eum Toloſæ primum, Remis ſecundo Concilium celebraſſe, ſed nec ipſe, nec ullus alius ex antiquis præter Urſpergenſem ac Nangium in Chron. Gelaſium II. aliquam ſynodum in Gallis habuiſſe memorarunt. Quare non dubitandum, quin Urſpengenſis hallucinatus fuerit, & Nangium in errorem induxerit. Is tamen non Viennæ, ſed Remis Concilium coactum voluit.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1119. n. 1. & 2.

Urſpergenſis in Chronico tradit Gelaſium II. apud Viennam ſynodum congregaſſe & poſt paucos dies in monaſterio Cluniacenſi obiiſſe, Urſpergentem ſecuti ſunt Baronius, Labbeus, aliique. Verum eos hallucinatos eſſe Gelaſiumque II. nullum Viennæ Concilium coegiſſe, apud me certum. Falco enim in Chron. ad finem anni 1118. quo annum 1119. inchoamus, ait: *Dehinc Apoſtolicus ipſe ſtabilivit, ut in ſequenti menſe Martii ſynodum cum Patribus Franciæ, Teutonicisque*

C

VITA ET EPISTOLÆ CALLISTI PAPÆ II.

Calliſti patria & olim quando.

CALLISTUS hujus nominis ſecundus, Guliel- D mi Burgundiæ comitis filius, Henrici imperatoris conſanguineus, adeoque, quod ait chronicon Caſſinenſe, regia ſtirpe progenitus, in rebus ſæculi ſtrenuus, & in eccleſiaſticis apprime eruditus, tertio die poſt obitum Gelaſii, unanimi conſenſu totius cleri ac populi Romani Cluniaci in Galliis ex Guidone Viennenſi archiepiſcopo invitus (ut teſtatur ipſe apud Urſpergenſem in epiſtola ad Adalbertum Moguntinum archiepiſcopum) electus eſt pontifex optimus, anno Domini MCXIX. ipſis Kalendis Februarii, tempore Henrici V. regis Germaniæ & imperatoris ejuſdem nominis IV. De cujus electione iſta apud Baronium Pandulphus. Hic a cardinalibus, qui cum Gelaſio, jam in Cluniaco ſepulto ab Urbe E in Franciam venerant, dum eſſet ante archiepiſcopus Viennenſis, in papam Calliſtum electus. Qui ſe indignum iterato reclamans, idcirco modis omnibus reſiſtebat: quia & incertum habebatur a multis, utrum Romæ ratum factum hujuſmodi teneretur. Propter quod vix cappa rubea amiciri tuſtinuit, donec nuntii redeuntes Roma, per dominum Petrum tunc vicarium, epiſcopum Portuenſem, per cardinales omnes, per dominum Petrum Leonis, (nam iſte nimium laboravit in verbo propter diaconum filium ſuum Petrum Leonis, qui potiſſimum in Francia id peregerat) per præfectum & conſules, per clerum & populum, viva voce ac litteris electionem ipſam canonice iureque firmarent.

Sed quid de ſua electione ei fuerit per viſum divinitus præmonſtratum, ſic narrat Sugerius in Ludovico: (Cum in ſomnis proxima nocte, apto ſatis lieet ignoto præſagio, vidiſſet ſibi a perſona præpotente Lunam ſub chlamyde repoſitam committi, ne cauſa eccleſiæ tranſitu apoſtolici periclitaretur: ab ea quæ aderat Romana eccleſia in ſummum pontificem electus, viſionis veritatem enucleatius animadvertit.) Quod magis magiſque perſpicuum reddiderunt eventa. Siquidem diuturnum bellum ob inveſtituras conflatum, diu multumque eccleſiam fatigans & lacerans, cedente tandem imperatore: ab eodem Calliſto papa feliciſſime compreſſum eſt. Dum factam electionem abſentes cardinales per litteras approbaſſent, atque eccleſiam S. Mauri confeſſoris translatis iſthuc e cœnobio Caſſinenſi corporibus ſanctorum Antonii & Conſtantiniani ſolenni ritu dedicaſſet, Cluniaco Romam reverſus, a clero, ſenatu, populoque Romano honorifice acceptus fuit.

Hic poſtmodum, inquit Tyrius, divi imperatoris Henrici, cujus conſanguineus erat, gratiam conſecutus, & ejus fretus auxilio, in Italiam cum cardinalibus & univerſa curia diſcedens, apud Sutriam urbem Romæ conterminam, æmulum & hæreſiarcham Burdinum, antipapam ſchiſmaticum, violenter cepit: inſuper & camelo impoſitum, pelle indutum urſina ad * Caſſinenſe cœnobium, quod juxta Salernum eſſe dignoſcitur, cum multa miſit ignominia: ubi uſque ad ſu-

Lib. 12. c. 8. Antipapa Burdinus capitur.

* Caveaſe.

ſupremum ſenium vitam compulſus eſt lege loci A ducere cœnobiticam. Auctor chronici Caſſinenſis 70. & ſequentibus quibuſdam capitibus libri quarti recenſens omnia ea beneficia ac privilegia quæ Caſſinenſi monaſterio contuliſſet vel adjudicaſſet: inter cætera ait eum exercitum ex Northmannis congregaſſe, & antipapam ſchiſmaticum, quem Mauritium hæreſiarcham nominat, in civitate Sutrina, ad quam pſeudopontifex confugerat, obſediſſe, cepiſſe, & in arce Caſſinenſis monaſterii, quam abbas ejuſdem cœnobii conſtruxerat, exilio relegaſſe. Uriſpergenſis addit, eundem antipapam a Romano exercitu interceptum, pluribus a vulgo contumeliis & irriſionibus affectum, auctoritate Calliſti papæ ob injuriis vindicatum, ad agendam pœnitentiam in exilio relegatum B eſſe.

Pandulphus autem, qui erat hæc ſpectans, ſic paulo fuſius habet: Interea Burdinus in Sutrio prope Romam eccleſiam perſequi, peregrinos prædari, in papam & alios maledicta congerere, quæque alia hujuſmodi poterat, tam per ſe quam per alios facere non ceſſabat. Tunc papa, factus abunde jam ab omni parte ſecurus, paravit magnum exercitum, & cum eo Joannem Cremenſem cardinalem ſancti Chryſogoni Sutrium contra Burdinum præmiſit: ipſe eum e veſtigio ſequitur. Demum Sutrii convenerunt. Pugnatur attentius, vincitur capiturque Burdinus, adducitur, ſed tamen camelo ſubvectus.

In ſcripto codice Vaticano aſſeritur, a Sutri- C nis, cum eorum quaterentur mœnia, Burdinum militibus deditum, qui ejuſmodi eum expoſuerunt ludibrio. Primum omnium eum inceſſere blaſphemiis, altis vocibus conclamantes: Maledicte, maledicte, per te tam grave ſcandalum venit. Addebant alii; Tu es qui Chriſti tunicam attentaſti dividere, & dilacerare catholicam unitatem præſumpſiſti. Tunc præparato camelo pro alto caballo, & indutus piloſa pelle vervecis pro chlamyde rubea, poſitus eſt ex adverſo ſuper camelum, dataque eſt ei in manibus pro freno cauda cameli. Ita in Urbem introductus eſt in exemplum aliorum, ne ſimilia quis ultra auderet tentare. Inde in arcem Fummonis primum, inde vero eſt in monaſterium Cavenſe translatus D ad pœnitentiam; ſed in ſua rebellione perſeveravit * incautus.

* in conſtit.

Quod etiam Sugerius abbas, & ipſe hujus temporis auctor affirmat, ſimulque ejuſdem antipapæ tyrannidem, Sutrii dum permaneret, pariter narrat: atque alia ab aliis prætermiſſa, ne quid deſit ad triumphum beſtiæ per imperatorem exaltatæ, ſic tradit: Romani, Calliſti papæ tam nobilitati quam liberalitati faventes, intruſum ab imperatore ſchiſmaticum Burdinum, apud Sutrium ſedentem, & ad limina apoſtolorum tranſeuntes genu flectere compellentem, expugnatum tenuerunt, tortuoſo animali camelo tortuoſum antipapam, imo antichriſtum, crudis, imo ſanguinolentis pellibus caprinis amictum, tranſverſum ſuperpoſuerunt, & ignominiam eccleſiæ Dei ulciſcentes, per medium civitatis via regia, ut magis publicaretur, deducentes, impetrante domino papa Calixto, perpetuo carcere in montanis Campaniæ prope ſanctum Benedictum captivatum damnaverunt: & ad tantæ ultionis memoriæ conſervationem, in camera palatii ſub pedibus domini papæ conculcatum depinxerunt. *Hæc Sugerius in Ludovico.*

Idem Calixtus papa excommunicationis fulmine, in Remenſi, Lateranenſi, aliiſque conciliis, ſua & prædeceſſoris ſui auctoritate congregatis, Henricum quintum coegit, ut omne jus inveſtiendi epiſcopos eccleſiæ reſtitueret: atque ita hoc pontifice auctore tandem pax optatiſſima inter eccleſiam & imperium compoſita fuit anno plus minus quinquageſimo, ex quo inter Gregorium VII. & Henricum IV. ingens diſcordia ob beneficiorum collationem emerſerat. Epiſcoporum & abbatum electiones, quas imperatores & reges uſurpaverant, clero & monachis reſtitutæ fuerunt, ideoque imaginem pacis in manu tenens depingitur. *Poſſevinus.* His rebus præclare geſtis pontifex de eccleſia optime meritus, multis præclaris conſtitutionibus, quæ in decreto Gratiani recitantur, & quodam opuſculo de ſancto Jacobo apoſtolo in lucem edito, clariſſimus migravit ad Dominum Idibus Decembris, anno Dom. 1124. cum manus pontificium adminiſtraſſet annis quinque, menſibus decem, & diebus tredecim. Poſt obitum reſte Ottone Friſingenſi, hoc elogio condecoratus fuit:

Henricus V inveſtituras eccleſiæ reſtituit.

Pax inter eccleſiam & imperium facta.

Ecce Calixtus honor patriæ, decus imperiale,
Nequam Burdinum damnat; pacemque reformat.

Ex Pandulpho plura Baronius.

EPISTOLA I. CALISTI PAPÆ II.

Ad Adalbertum Moguntinum archiepiſcopum.

De ſui creatione.

DOminus noſter felicis memoriæ Gelaſius a Vienna diſcedens, injunxit mihi ut ad ejus præſentiam feſtinarem, poſtquam ipſe Cluniacum perveniſſet. Quod cum poſt dies aliquot implere ſatagerem, in itinere de ejus obitu mihi nuntiatum eſt. Ego, ut fratribus, qui cum domino eodem venerant, prout ratio exigebat, ſolatium exhiberem: Cluniacum cum gravi dolore perrexi. Dum autem ſuper eorum conſolatione attentius cogitarem, ipſi graviſſimum mihi onus, & vires meas omnino tranſcendens, impoſuerunt. Congregati namque in unum die altero poſt adventum meum epiſcopi, cardinales, & clerici & laici Romanorum, invitum me penituſque renitentem in Romanæ eccleſiæ pontificem Calixtum unanimiter aſſumpſerunt.

II. AD STEPHANUM ABBATEM CISTERCIENSEM.

Ciſtercienſis monaſterii capitula confirmat.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimis in Chriſto filiis Stephano venerabili Ciſtercienſis monaſterii abbati, & ejus fratribus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD hoc in apoſtolicæ ſedis regimen, Domino diſponente, promoti conſpicimur: ut ipſo præſtante religionem augere; & quæ recta atque ad ſalutem animarum ſtatuta ſunt noſtri debeamus auctoritate officii ſtabilire. Idcirco, filii in Chriſto cariſſimi, petitioni veſtræ caritate debita impertimur aſſenſum, & religioni veſtræ paterno congratulantes affectu, Dei operi quod cœpiſtis manum noſtræ confirmationis apponimus. Siquidem conſenſu & deliberatione communi abbatum & fratrum monaſteriorum veſtrorum, & epiſcoporum, in quorum parochiis eadem monaſteria continentur, quædam de obſervatione regulæ B. Benedicti, & de aliis nonnullis quæ ordini veſtro & loco neceſſaria videbatur,

tur, capitula ſtatuiſtis: quæ nimirum ad majorem monaſterii quietem, & religionis obſervantiam, auctoritate ſedis apoſtolicæ petitis confirmari. Nos ergo veſtro in Domino profectui congaudentes, capitula illa & conſtitutiones auctoritate apoſtolica confirmamus, & omnia in perpetuum rata permanere decernimus. Illud nominatim omnimodo prohibentes, ne abbatum aliquis monachos veſtros ſine regulari commendatione ſuſcipiat. Si qua igitur eccleſiaſtica ſæculariſve perſona noſtræ confirmationi & conſtitutioni veſtræ temeritate aliqua obviare præſumpſerit: tanquam religionis & quietis monaſticæ perturbatrix, auctoritate beatorum Petri & Pauli & noſtra, donec ſatisfaciat, excommunicationis gladio feriatur. Qui vero conſervator extiterit, omnipotentis Dei & apoſtolorum ejus benedictionem & gratiam conſequatur. Interdicimus autem, ne quis converſos laicos profeſſos veſtros ad habitandum ſuſcipiat.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus confirmavi, & ſubſcripſi.

Datum Sodoloci per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, decimo Kalendas Januarii, Indict. XII. Incarnationis Dominicæ milleſimo centeſimo decimonono, pontificatus autem domini Calixti ſecundi papæ anno primo.

III. AD CANONICOS VIENNENSES.

Antiqua Viennenſis eccleſiæ privilegia confirmat.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro decano, & canonicis ſive clericis Viennenſis eccleſiæ, tam præſentibus quam futuris, in perpetuum.

ETſi eccleſiarum omnium cura nobis ex apoſtolicæ ſedis adminiſtratione immineat: Viennenſi tamen ſpecialius convenit ſtudio providere. Ipſa enim primum, diſponente Deo, ſolicitudini noſtræ commiſſa eſt, & ad ejus regimen nos epiſcopalis gratiam conſecrationis accepimus. Ex communis igitur & ſingularis dilectionis debito incitati, matrem veſtram, filii in Chriſto cariſſimi, ſanctam Viennenſem eccleſiam diligere, honorare, & B. Petri patrocinio decrevimus confovere. Omnem itaque dignitatem, & munitionem, ac liberalitatem, quam vel per authentica prædeceſſorum noſtrorum Silveſtri, Nicolai, Leonis, Gregorii, & cæterorum Romanorum pontificum privilegia, vel per imperatorum, regum, principum, & cæterorum fidelium largitionem conceſſam obtinet, nos quoque, auctore Deo, concedimus & præſentis privilegii pagina confirmamus. Ut videlicet ſuper ſeptem provincias primatum obtineat: ſuper ipſam Viennenſem, ſuper Bituricam, Burdigalam, Auxitanam quæ Novempopulitana dicitur, ſuper Narbonam, Aquenſem, & Ebredunenſem: & in eis Viennenſis archiepiſcopus Romani pontificis vices agat, ſynodales conventus indicat, & negotia eccleſiaſtica juſte canoniceque definiat. Porro illa ſex oppida vel civitates, Gratianopolis videlicet, Valentia, Dia, Alba, Vivarium, Geneva, Maurienna, in ejus tanquam in proprii metropolitani obedientia & ſubjectione permaneant. Tarantaſienſis autem archiepiſcopus, licet aliquibus habeatur ex apoſtolicæ ſedis liberalitate prælatus: Viennenſi archiepiſcopo tanquam primati ſuo ſubjectus obediat. Sane in Salmoracenſi archidiaconia conſecrationes, vel ordinationes, & quidquid ad pontificale officium pertinet, Viennenſis eccleſia præter alicujus inquietationem ſeu diminutionem habeat. Abbatia quoque S. Petri foris portam Viennæ ſita, & intra eandem urbem abbatia S. Andreæ, una monachorum, altera ſanctimonialium, abbatia S. Teuderii, & abbatia ſanctæ Mariæ de Bonavalle, quæ, præſtante Deo, noſtris ſumptibus & noſtris eſt fundata laboribus, in ſæpedictæ Viennenſis eccleſiæ jure ac ſubjectione perſiſtant. In ipſa etiam Romanenſi eccleſia, quamvis Romanæ ſe faciat libertatis, viſis tamen prædeceſſorum noſtrorum privilegiis, & imperatorum præceptis, tam in ſæcularibus, quam in regularibus clericis & canonicis inibi ordinatis vel ordinandis, pontifices Viennenſes omnem habere decernimus poteſtatem. Similiter in eccleſia B. Donati, & B. Valerii, & eccleſia B. Petri de Campania, & beatæ Mariæ de Annoniaco. Caſtra præterea quæ per nos recuperata ſunt vel acquiſita ſcilicet Pompejacum, Saſſerium, & caſtrum de Malavalle, Viennenſi eccleſiæ in perpetuum confirmamus. Cœmeterium vero quod dominus prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Paſchalis papa circa B. Mauritii eccleſiam conſecravit, liberum eſſe ſancimus: ut eorum qui illic ſepeliri deliberaverint, & devotioni, & extremæ voluntati, niſi forte excommunicati ſunt, nullus obſiſtat: ſalvo nimirum propriæ jure parochiæ. Ad hæc, pro ampliori Viennenſis eccleſiæ dilectione, ante Viennenſem archiepiſcopum per provinciam ſuam crucem deferri concedimus; & Viennenſem eccleſiam alicui ſubjacere legato, niſi cardinali, vel alii de Romana provincia, qui a Romani pontificis latere dirigitur, prohibemus. Porro in eccleſiis, quas in Viennenſi epiſcopatu poſt aſſumptum apoſtolicæ ſedis miniſterium conſecravimus, Viennenſis archiepiſcopus eandem, quam habuerat ante, interdicendi ac ordinandi habeat poteſtatem. Sane intra clauſtri ambitum, ubi clericorum manſiones continentur: nullus omnino laicorum deinceps habeat manſionem, aut aſſultum, vel rapinam facere, ſeu corporalem cuilibet audeat injuriam irrogare. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ confirmationis vel conceſſionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat: & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini noſtri redemptoris Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis ſentiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Valentiæ v. Kal. Martii, Indictione decimatertia, Incarnationis Dominicæ an. MCXX. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno ſecundo.

IV. AD EPISCOPOS ET CLERUM GALLIÆ.

De Burdino antipapa capto, &c.

QUia dereliquit, &c. *Extat deinceps inter præambulares concilii Lateranenſis I.*

V.

V. AD HENRICUM IMPERATOREM.

Illum ob factam investiturae ecclesiasticae restitutionem, & pacem cum ecclesia initam, laudat.

OMnipotenti Deo, &c. *Extat inter praeambulares concilii Lateranensis I.*

VI. AD PELAGIUM BRACARENSEM EPISCOPUM.

De privilegiis ejusdem ecclesiae.

BRacarensem metropolim insignem quondam fuisse, atque inter Hispaniarum regna multis & dignitatis & gloriae titulis claruisse, tam antiquae nobilitatis indicia, quam & veterum scripturarum testimonia manifestant. Verum quia consistentis in ea populi peccata corrigere divinae dispositioni complacuit: irruentibus Mauris seu Moabitis, & metropolis dignitas imminuta, & parochiarum termini sunt confusi. Sane post longa temporum interstitia, Divina rursus miseratio metropolim restituere, atque parochias ex parte maxima dignata est ab infidelium tyrannide liberare. Unde dominus praedecessor noster sanctae memoriae Paschalis papa pristinam ei dignitatem redintegrans, sua quaeque membra ei per apostolicae sedis privilegium counivit. Ejus itaque nos vestigia subsequentes, carissime frater & coepiscope Pelagi, Bracarensi ecclesiae, cui Deo auctore praesides, integram ipsam urbem Bracaram cum cauto illo integro, quod comes Henricus & uxor ejus Therasia eidem ecclesiae contulerunt, & cum terminis Bracarensis episcopatus, sicut in descriptione praedicti domini continetur, praesentis privilegii pagina confirmamus: & eidem Bracarensi metropoli, Galliciam provinciam, & in ea episcopalium cathedrarum urbes redintegramus; item Asturicam, Lucum, Tudam, Mindunium, Auriam, Portugale, Colambriam, & episcopalis nominis nunc oppida Nisetum, Lamecum, Egitaniam, Britoniam, cum parochiis suis.

VII. AD OTTONEM BAMBERGENSEM episcopum, Pomeranorum apostolum.

De privilegiis Bambergensi ecclesiae concessis.

Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Bambergensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

BOnis fratrum nostrorum studiis non solum favere, sed ad ea ipsorum etiam debemus animos incitare: Tuis ergo, carissime & venerabilis frater Otto Bambergensis episcope, supplicationibus inclinati, monasteria quae ipse propriis sumptibus extruxisti, & Bambergensi ecclesiae conferens, apostolicae sedis roborari munimine quaesivisti, in B. Petri ejusque Romanae ecclesiae protectione suscipimus contra pravorum hominum nequitiam defensanda. Statuimus ergo, ut possessiones, praedia, & bona omnia, quae & fraternitas tua eisdem monasteriis Divini amoris intuitu contulit, quaeque aliorum fidelium justa oblatione concessa sunt, aut in futurum juste legaliterve acquiri vel offerri contigerit, firma eis & illibata Domino auctore permaneant. Ordinationes sane abbatum vel monachorum suorum a catholicis episcopis diocesanis accipiant. Rerum A vero ipsorum monasteriorum curam & administrationem in tuo tuorumque successorum arbitrio & potestate remanere censemus. Nulli itaque hominum facultas sit eadem monasteria perturbare, aut eorum possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis fatigationibus vexare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus commodis profutura. Si qua igitur ecclesiastica saecularisve persona, hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit: secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata B iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris Jesu Christi aliena fiat, atque in examine districtae ultioni subjaceat. Cunctis autem eisdem monasteriis justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonae actionis percipiant, & apud districtum judicem praemia aeternae pacis inveniant. Scripta per manum Gervasii scriniarii regionarii & notarii sacri palatii.

VIII. AD EUMDEM

Ejusdem argumenti.

C *Calixtus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Bambergensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

SAnctorum patrum praeceptis & canonicis sanctionibus demonstratur, quod praedia & possessiones ecclesiarum, quae vota fidelium, pretia peccatorum, & pauperum patrimonia nuncupantur, vendi vel alienari non debeant. Quae enim Divinae majestatis obsequio, & caelestium secretorum usui sunt dicata, non decet in alienum jus redigi, vel in alterius servitii formam transmutari. Nempe (ut beati Symmachi papae verbis loquamur) possessiones, quas unusquisque ecclesiae propriae dedit aut reliquit arbitrio, alienaD ri quibuslibet titulis aut distractionibus, vel sub quocunque argumento, non patimur. Eapropter nos tuis justis postulationibus annuentes, mansos, qui episcopalis mensae tuae servitio dediti sunt, in eodem statu, in quo bene a te dispositi cognoscuntur, futuris temporibus permanere praesentis scripti nostri confirmatione sancimus; statuentes ut nulli successorum tuorum, vel alicui hominum, liceat eos vendere, sive in laicorum beneficium tradere, vel in usus alios commutare. Sed sicut a te dispositum est, de unoquoque praedictorum mansorum denarius unus annis singulis Bambergensi ecclesiae, pro anima imperatoris Henrici fundatoris ejus, ad concinnanda luminaria conferatur. Abbatias vero & E regulares * canonicas per industriam tuam in religionis ordine stabilitas, & alia a te recte constituta, nulli hominum facultas sit in posterum immutare. Si quis autem contra hanc confirmationem venire temerario ausu praesumpserit, excommunicationis vinculo subjacebit. * al. canonicas. H.

Data Laterani, Idibus Aprilis, Indictione secunda.

Edidit Sirmondus in limine op. Goffridi.

IX. AD GOFFRIDUM ABBATEM VINDOCINENSEM.

Rata habet privilegia omnia Vindocinenſium.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo in Chriſto filio ſuo Goffrido Vindocinenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ET tuæ in Romanam eccleſiam devotionis ſinceritas, & noſtra in invicem aſſidua familiaritas, nos hortantur, ut viſitare te frequentius apoſtolicæ benedictionis litteris debeamus. Viſitamus ergo: & te ſicut fratrem in Chriſto cariſſimum amplioris dilectionis brachiis amplectentes, & de familiari familiariorem, & ex caro cariorem habere deinceps præoptamus. Perſonam tuam honorare, & eccleſiam tuam juvare cupimus & fovere. Sane fratres tuos per te in Domino ſalutamus, & eis omnipotentis Dei & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli benedictionem impendimus. Quidquid vero dignitatis, ſeu immunitatis, ab apoſtolica ſede, tibi, tuoque monaſterio, conceſſum eſt: nos quoque ratum & integrum perpetuo manere cenſemus.

Datum Romæ VIII. Idus Aprilis.

Ex hora Sirm. ad Goffridum.

X. AD EUNDEM.

Ejuſdem argumenti: ſingillatim enumeratis privilegiis.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Goffrido Vindocinenſis monaſterii abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

CUm univerſis eccleſiæ ſanctæ filiis ex apoſtolicæ ſedis auctoritate ac benevolentia debitores * exiſtimamus: illis tamen locis atque perſonis, quæ ſpecialius atque familiarius Romanæ adhærent eccleſiæ, propenſiori nos convenit caritatis ſtudio imminere. Quamobrem, cariſſime in Chriſto fili Goffride abbas, tuis petitionibus non immerito annuendum cenſuimus: ut Vindocinenſe monaſterium, cui Deo auctore præſides; quod videlicet ab ipſis fundatoribus Goffrido Andegavenſi comite & Agnete Pictavenſi comitiſſa ſedi Apoſtolicæ oblatum eſt, ad prædeceſſorum noſtrorum ſanctæ memoriæ Alexandri, Urbani, Paſchalis, Romanorum pontificum, exemplar, apoſtolicæ ſedis privilegio muniremus. Sicut ergo iidem fundatores devoverunt, & in eorum chirographo continetur, ſub apoſtolicæ ſedis defenſione ac Romana libertate, ab omni conditione aliarum perſonarum abſolutum ſemper & liberum idem monaſterium permanere ſancimus. Ita videlicet, ut inter Romanum pontificem, & te tuoſque ſucceſſores, nulla cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit; media habeatur. Nec ipſe Vindocinenſis abbas ad concilium ire, ubi papæ perſona non aderit, ullatenus cogatur. Porro eccleſiam B. Priſcæ in monte Aventino ſitam, quam cum univerſis pertinentiis ſuis, prædicti domini noſtri Alexandri papæ conceſſione prædeceſſores tui longo tempore poſſediſſe noſcuntur, tibi tuiſque ſucceſſoribus cum omni dignitate, quæ ad eandem eccleſiam pertinet, confirmamus: ſancti Spiritus judicio decernentes, ut nulla deinceps eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, prædictam B. Priſcæ eccleſiam, ſeu eccleſiæ dignitatem, tibi tuiſque ſucceſſoribus qualibet aſtutia vel occaſione auferre præſumat. Quod ſi forte contigerit, Romanæ legatum eccleſiæ prædictum Vindocinenſe monaſterium viſitare, caritative ibi ſuſcipiatur, & ei juxta loci poſſibilitatem diligenter quæ corpori ſuerint neceſſaria miniſtrentur. Porro legatus ipſe in eodem loco nihil per ſe diſponere vel corrigere audeat, neque occaſione legationis rectorem loci vel fratres moleſtare præſumat. Sed ſi quid forte corrigendum cognoverit, papæ notificare licebit. Si quis autem adverſus locum illum pro aliquibus rebus cauſari voluerit, nullatenus abbas vel fratres ei reſpondeant, antequam Romanum pontificem conſulant: quia quod ſine noſtro vel ſucceſſorum noſtrorum judicio diſtractum vel diffinitum fuerit, irritum erit. Sane ad indicium perceptæ hujus a Romana eccleſia libertatis, duodecim ſolidos monetæ veſtræ patriæ quotannis Lateranenſi palatio perſolvetis. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Pariſiis per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii VIII. Idus Octobris, Indict. XIII. Dominicæ Incarnationis anno MCXIX. pontificatus autem Domini Calixti II. papæ anno I.

* *add.* nos
* Forte, cupiamus.

Ex chron. S. Petri vivi.

XI. AD JOSCERANNUM LINGONENSEM EPISCOPUM.

Judicem eum conſtituit controverſiæ, quæ eſt inter abbatem S. Petri vivi Senonenſis, & Moliſmenſem.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Joſceranno Lingonenſium epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ABbatis Arnaldi, & fratrum monaſterii ſancti Petri vivi, querelam accepimus, quod eis Moliſmenſis & Remenſis abbates quaſdam poſſeſſiones jamdiu a beati Petri monaſterio poſſeſſas, injuſte abſtulerint. Unde fraternitati tuæ præcipimus, ut longa dilatione ſepoſita canonicam eis juſtitiam facias, nec monaſterio eidem obeſſe permittas, quod ſecundum antiquam terræ conſuetudinem inſtrumenta ſine impreſſione ſigilli compoſita declarantur.

Data Senonis Nonis Decembris.

Ex Chiffletii hiſtoria Treſorciana.

XII. AD CANONICOS BISUNTINÆ ECCLESIÆ S. JOANNIS.

Litigantes S. Joannis & S. Stephani canonicos juramentis ſuis ſolvit.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Biſuntinæ eccleſiæ S. Joannis evangeliſtæ canonicis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INter veſtram, & B. Stephani eccleſiam, quædam poſſeſſionum unitas per confratrem noſtrum Humbaldum Lugdunenſem archiepiſcopum facta eſt, quæ grave admodum inferre videbatur utrique eccleſiæ detrimentum: nec omnino ſine animarum periculo, quæ inde facta fuerant juramenta poterant conſervari. Quæ ſupradictus frater noſter, una cum archiepiſcopo veſtro Anſerico diligenter noſtra etiam commonitione perſpiciens, utriuſque partis juramenta, ex reſervata ſibi & eidem archiepiſcopo veſtro licentia & poteſtate, prorſus abſolvit. Et nos itaque abſolutionem ipſam utrique eccleſiæ neceſſariam providentes, præſentis decreti pagina confirmamus, & ratam in perpetuum manere decernimus: auctoritate ſedis apoſtolicæ ſtatuentes, & omnimodis præcipientes, ut neque vos S. Stephani canonicos; neque ipſi, aut quælibet perſona, vos deinceps ſuper juramento illo præſumat impetere. Nulli etiam omnino hominum liceat, ſibi honores veſtros, prædia, & poſſeſſiones, & quæcumque juris eccleſiæ veſtræ ſunt, pro illius unitatis vinculo vendicare, aut ea ulterius commiſcere: ſed omnia vobis, veſtriſque ſucceſſoribus ita ſemper quieta, & integra conſerventur, ſicut a tempore bonæ memoriæ Salinenſis Hugonis, Biſuntini archiepiſcopi, uſque ad tempora fratris Hugonis archiepiſcopi, qui in Jeroſolymitana peregrinatione ad Dominum migravit, conſervata noſcuntur: Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, ac ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.

Ego Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus confirmo, & ſubſcribo.

Datum apud Magalonam, per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, ac bibliothecarii II. Kal. Julii, Indict. XII. Dominicæ Incarnationis anno MCXX. pontificatus autem domini Calliſti II. papæ anno I.

Ex Chiffletii hiſtoria Treſorciana.

XIII. AD EOSDEM

Eccleſiæ S. Joannis bona & privilegia confirmat.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis canonicis Biſuntinæ eccleſiæ S. Joannis evangeliſtæ, tam præſentibus, quam futuris, in perpetuum.

SIcut injuſta poſcentibus nullus eſt tribuendus effectus, ſic legitima deſiderantium non eſt differenda petitio. Quamobrem cariſſimi in Chriſto filii, petitioni veſtræ clementer annuimus, & tam vos, quam veſtra omnia, protectione ſedis apoſtolicæ munientes, quæ in præſentiarum legitime poſſidere videmini, vobis veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum confirmamus, videlicet domos veſtras, &c.

Enumerat illius eccleſiæ poſſeſſiones. Deinde:

Decernimus ergo ut nulli hominum liceat eandem eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum ſuſtentatione, & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Porro theſaurum veſtræ eccleſiæ, niſi forte pro redemptione captivorum, vel famis neceſſitate, aut emptione terrarum, ab aliquo diſtrahi prohibemus. Sane veſtris archipresbyteris, & archidiaconis interdicimus, ut eccleſias veſtras, & earum presbyteros, ſeu clericos, præter archiepiſcopi & totius capituli veſtri commune conſilium, interdictionis ſententiæ ſubdere non præſumant. Præterea quieti veſtræ eccleſiæ propenſius intendentes, & ejus ſervare juſtitiam cupientes, conſuetudines, quas B. Stephani eccleſia ei ex antiquo debere cognoſcitur, & quæ continentur in libro, qui nuncupatur regula, confirmamus: ut videlicet in Purificatione beatæ Mariæ, canonici S. Stephani ad proceſſionem conveniant, & cereos ſeptuagintaduos exhibeant. In cœna Domini, cum candelabris, & majori cruce ad ſancti chriſmatis confectionem conveniant. In ſabbato ſancto ſex libras ceræ ad magnum cereum faciendum præbeant: canonicos quatuor ad legendas quatuor lectiones, & præter illos presbyterum canonicum ad collectam. Ipſo die paſchæ, brachium S. Stephani cum proceſſione ſolemniter afferant. In ſabbato Pentecoſtes duos canonicos ad legendas duas lectiones mittant, & præter illos presbyterum canonicum ad collectam. In meſſione, & vindemia Poliaci, ceram quæ ſufficiat. In feſto S. Stephani in Auguſto, vaccam, vel quatuor ſolidos, & modium vini. In Ultrajurenſi vindemia, ceram quæ ſufficiat. Per totum annum, dum erit vinum in cellario S. Joannis, cubitum unum candelæ in unoquoque ſero tribuant. Si canonici ſimul cœnaverint: candelam in cœna, quantum fuerit; ſin autem, unicuique canonico, qui moratur a Nigra porta uſque ad antiquum murum, dimidium pedem candelæ, præpoſito ulnam unam, decano ſimiliter. In nativitate Domini, ſicut in Paſcha, brachium S. Stephani cum proceſſione ſolemniter afferant. De toto monte, clerici, ſeu laici, decimam parochiæ veſtræ attribuant: laici tamen omnia jura parochialia eccleſiæ S. Joannis Baptiſtæ perſolvant. Si quando fit placitum Dei, oblatio inter ſancti Joannis, & S. Stephani canonicos dividatur. Cœmeterium S. Stephani, cum eleemoſyna caſati, utriuſque eccleſiæ commune permaneat. In receptione tam regum, quam epiſcoporum, clerici S. Stephani ad eccleſiam veſtram cum ſericis cappis veniant. In electione Biſuntini archiepiſcopi, clerus, & populus civitatis, ſecundum antiquam eccleſiæ veſtræ conſuetudinem, in capitulo veſtro conveniant: univerſas etiam conſuetudines, & tenores, quos a tempore Salinenſis Hugonis archiepiſcopi veſtri, uſque ad tempus jam dicti fratris noſtri Hugonis, veſtri ſimiliter archiepiſcopi qui in Jeroſolymitana peregrinatione defunctus eſt, veſtra eccleſia tenuit, & poſſedit, ut deinceps integre quiereque teneat, & poſſideat, firmitate perpetua ſtabilimus. Si qua igi-

igitur in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, hanc noſtræ confirmationis vel conceſſionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo, terciove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat: & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini noſtri redemptoris Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis ſentiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Romæ xv. Kalen. Martii, Indictione XIII. Incarnationis Dominicæ anno MCXX. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno ſecundo.

Ex Chifletii hiſtoria Treorciana.

XIV. AD ANSERICUM ARCHIEPISCOPUM Biſuntinum, & eoſdem canonicos.

Privilegium maternitatis eccleſiæ S. Joannis, in eccleſiam S. Stephani.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Anſerico, Manaſſe decano, Stephano archidiacono, Stephano theſaurario, Hugoni archidiacono, & cæteris Biſuntinæ eccleſiæ B. Joannis apoſtoli & evangeliſtæ canonicis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEceſſorum ſtatuta, ſicut legitima & juſta, ſucceſſorem convenit cuſtodire, ita debet etiam male facta ſalubri proviſione corrigere. Ea propter nos ſurreptionem illam, quæ domino prædeceſſori noſtro ſanctæ memoriæ Paſchali papæ e clericis S. Stephani de maternitatis judicio facta eſt, ad veritatis & juſtitiæ curavimus ordinem revocare. Inter vos enim, & canonicos S. Stephani, ſuper epiſcopali cathedra, & eccleſiaſtica maternitate, longo jam fuerat tempore agitata diſcordia. Siquidem canonici S. Stephani, eccleſiam ſuam matricem antiquitus extitiſſe, ſed propter ejus deſtructionem epiſcopos ad B. Joannis eccleſiam receſſiſſe, prout poterant, allegabant. E contra vos eccleſiam veſtram per longa temporum ſpatia epiſcopalem ſedem ſine interruptione legitima poſſediſſe, ſcriptorum memoria, & veterum virorum atteſtationibus firmabatis. Hæc profecto diſcordia cum ad prædicti domini noſtri audientiam perveniſſet, noſtro eam commiſit examini finiendam, eo quod ipſius vices illis in partibus gereremus: ita videlicet, ut ſi canonici S. Stephani quinque idoneis probare teſtibus poſſent, quod poſt redintegrationem eccleſiæ ſuæ, infra annos triginta ſuper querela hac quæſtionem feciſſent, per quam illorum videretur interrupta retentio; ſcilicet vel ante antiſtitem ſuum, vel ante Romanæ legatum eccleſiæ; in communi audientia hac probatione perfecta, privilegia eorum jus proprium obtinerent, epiſcopalis ſedes apud B. Stephani eccleſiam haberetur: alioquin vos a querela hac liberi maneretis, & epiſcopalem teneretis ſedem ſicut prius tenueratis. Eandem quoque ipſius negotii deciſionem, uſque ad tunc proximam B. Mariæ Aſſumptionem, idem dominus a nobis perfici, conſummarique præcepit: Nos ejus obedientes mandatis, adhibitis fratribus noſtris, & coepiſcopis, Gauceranno Lugdunenſi, Hugone Gratianopolitano, Leodegario Vivarienſi, Berardo Matiſconenſi, Stephano Eduenſi, Galtero Cabilonenſi, Gauceranno Lingonenſi, Pontione Bellicenſi, Guidone Gebennenſi, Gulineo Sedunenſi, & Pontio abbate Cluniacenſi, & decem & ſeptem abbatibus, atque aliis religioſis viris, apud Trenorcium utramque partem convenimus. Ubi cum pars veſtra juſtitiæ ſuæ allegationes oſtenderet, nos probationis executionem a prædicto domino conſtitutam, a S. Stephani canonicis requiſivimus: qui vix tandem teſtes aliquot, non tamen idoneos, produxerunt. Alius enim pro commiſſo perjurio, ſive turpi nativitate, alius pro ſacrilegio, alius pro pretii conductione, alius pro excommunicatione qua diu alligatus fuerat, reprobatus eſt. Sic præfati B. Stephani canonici, jam ſuæ partis cauſam defendere non valentes, a probatione propoſita in conſpectu omnium defecerunt. Tunc ex communi fratrum judicio definitum eſt, veſtram B. Joannis eccleſiam debere maternitatis prærogativam in perpetuum obtinere. Unde nos una cum eis, eandem veſtram eccleſiam extunc a querela illa liberam fore decrevimus, epiſcopalem in ea ſedem permanere irrefragabiliter ſtatuentes. Auctoritate inſuper apoſtolica, in cujus vocati partes ſolicitudinis fueramus, ſub anathematis obligatione præcepimus, ut nullus eam ulterius clericus, ſive laicus inde inquietare, aut inquietanti favorem præſumeret miniſtrare. Hac promulgata ex communi deliberatione ſententia, canonici ſancti Stephani ad nos ſecretius acceſſerunt, ut conſtituendæ inter vos & illos pacis diem præfigeremus ſuppliciter poſtulantes. In quorum verbis nos nihil doli, nihil prorſus verſutiæ opinantes, ſupplicationi eorumdem annuimus, & diem eis, uti poſtulaverant, conſtituimus. Mox ipſi a nobis fraudis inito conſilio diſcedentes, unum ex fratribus ſuis, Petrum ſcilicet de Moneta, ad prædictum prædeceſſorem noſtrum, furtim, & nobis nihil omnino tale opinantibus, direxerunt. Is poſtquam curiæ ſe præſentavit, multa ferens, & nonnulla confingens mendacia, inter cætera ſuggerere domino auſus eſt, nos de prædicto negotio nihil feciſſe, neque in ejus executionem obedire mandato ſedis apoſtolicæ voluiſſe. In hæc figmenta diſcedens, & rurſus ad curiam rediens, reliquos ſecum deceptores adduxit: congregatiſque eis, diſcuſſio quaſi a principio facta eſt. Noviſſime quædam illarum perſonarum, quæ tam celebri, ut prædictum eſt, judicio reprobatæ fuerant, immo & aliæ nequaquam idoneæ, ad præfatam probationem admiſſæ ſunt. Duo ex clericis noſtris, quos pro jam dicti confirmatione judicii miſeramus, advenerant: ſed cum omnia quæ acta fuerant, diligenter exponerent, proficere nullatenus potuerunt. Canonici quippe S. Stephani ita jam curiam totam figmentorum ſuorum fallaciis, & aſſentationum blandimentis aſperſerant: ut aliis nullum in ea locum habentibus, ipſi ſcriptum maternitatis acceperint. Poſt aliquantum temporis, illorum fraudem idem dominus, & recognoviſſe aſſeritur, & ſuper ea vehementius doluiſſe. Unde etiam tibi, cariſſime frater archiepiſcope Anſerice, per ſui auctoritatem ſcripti liberam contulit facultatem, epiſcopalia in qua velles eccleſia peragendi. Poſtea vero quam nos in apoſtolicæ ſedis adminiſtrationem Divina fuimus gratia conſtituti, vos aures noſtras ſuper eadem querimonia iterum atque iterum propulſaſtis. Nos autem ſupradictam deceptionem, necnon & cauſam omnem plenius cognoſ-

gnoſcentes, utpote qui ab ipſo pueritiæ noſtræ tempore in illis educati partibus fuimus, & noſtris totius rei veritatem oculis vidimus: utramque partem ad noſtram ſecundo præſentiam convocavimus. Vos, ut mandatum fuerat, convenistis: ſed illi ſe nullis præmiſſis excuſationibus ſubtraxerunt. Tertia tandem, terminum tam eis quam vobis in B. Lucæ feſtivitate præfiximus: ſed in parte altera, etiam hac vice contempti ſumus. Cum enim vos præſentes fueritis, & per quindecim dies in curia permanentes, terminum tranſieritis: illi nec venerunt, nec reſponſales aliquos tranſmiſerunt. Quamobrem fratribus noſtris epiſcopis & cardinalibus, necnon & archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus qui nobiſcum aderant, viſum eſt, B. Stephani canonicos diffugium petiiſſe, ne coram nobis negotium tractaretur, qui & ipſorum doloſitatem, & juſtitiæ veſtræ purtitatem certiſſime ſciebamus. Ex communi ergo eorumdem fratrum noſtrorum conſilio, illud maternitatis ſcriptum, quod per tantæ fraudis verſutiam ſæpedicto domino noſtro ſurreptum eſt, apoſtolica auctoritate caſſamus: ſtatuentes ut nullam in poſterum vim prorſus obtineat; ſed in tota Biſuntinæ civitatis parochia, ſola B. Joannis eccleſia omnem epiſcopalis ſedis & matricis eccleſiæ poſſideat futuris temporibus dignitatem, quam priſcis cognoſcitur temporibus poſſediſſe. Porro conſuetudines omnes, quas eccleſia S. Stephani a tempore Hugonis Salinenſis bonæ memoriæ Biſuntini archiepiſcopi, uſque ad tempora fratris noſtri Hugonis, qui in Jeroſolymitana peregrinatione defunctus eſt, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus eccleſiæ veſtræ perſolvit, quiete vobis deineeps, & eidem veſtræ eccleſiæ perſolvantur. Ad hæc, abſolutionem, quæ tam a te, cariſſime in Chriſto frater & epiſcope Anſerice, quam & ab Humbaldo Lugdunenſi archiepiſcopo, ſuper juramento illo clericis utriuſque eccleſiæ facta, & a nobis dum adhuc in partibus ultramontanis eſſemus, confirmata eſt, præſentis quoque decreti pagina roboramus, & ratam perpetuo manere decernimus, auctoritate ſedis apoſtolicæ ſtatuentes, & omnimodis præcipientes, ut neque vos S. Stephani canonicos, neque ipſi, aut quælibet perſona, vos ulterius ſuper juramento illo præſumat impetere. Si noſtræ igitur ſanctioni huic B. Stephani canonici audaci præſumptione contraire tentaverint: tibi, dilecte in Chriſto frater Anſerice Biſuntine archiepiſcope, tuiſque ſucceſſoribus licentiam damus, de perſonis eorum, & de ipſa etiam eccleſia, cooperante Deo, donec ſatisfeceriut, juſtitiam exequendi. Si qua etiam in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam venire tentaverit; ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat; & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem B. Joannis eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Scriptum per manus Gervaſii ſcriniarii regionarii, & notarii ſacri palatii.

Datum Laterani, XIV. Kal. Aprilis, Indict. XV. Incarnat. Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domni Calixti II. papæ anno IV.

Ego Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

XV. AD SUFFRAGANEOS EPISC. ET ABBATES PROVINCIÆ BISUNTINÆ.

Significat iis ſententiam a ſe latam pro maternitate eccleſiæ S. Joannis.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis fratribus & filiis, ſuffraganeis epiſcopis, & abbatibus, per Biſuntinam provinciam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

POſtquam nos in apoſtolicæ ſedis miniſterium diſponente Domino promoti ſumus, Biſuntinæ eccleſiæ B. Joannis evangeliſtæ canonici, ſæpe ſuam coram nobis querimoniam protulerunt, ſuper controverſia illa, quæ inter ipſos, & beati Stephani canonicos diutius agitatur; de epiſcopali videlicet cathedra, & matricis eccleſiæ dignitate. Et nos itaque utramque partem ſecundo ad noſtram præſentiam convocavimus. Sed cum beati Joannis canonici ad nos juxta mandatum noſtrum venirent, B. Stephani canonici, ſe ſine excuſatione qualibet ſubtraxerunt. Tertia tandem vice terminum utriſque in beati Lucæ feſtivitate ſtatuimus. Et quidem prædicti beati Joannis canonici noſtro ſe conſpectui, juſtitiam parati facere & recipere, obtulerunt: verum canonici ſancti Stephani neque ad nos venerunt, neque pro ſe excuſationem quamlibet prætenderunt. Quamobrem nos ex communi fratrum noſtrorum epiſcoporum, & abbatum, qui nobiſcum erant, conſilio, apoſtolica auctoritate ſtatuimus, ut jam dicta B. Joannis eccleſia, omnem epiſcopalis ſedis, & matricis eccleſiæ obtineret in poſterum dignitatem, quam antiquis dignoſcitur obtinuiſſe temporibus. Unde beati Stephani canonicis per ſcripta noſtra præcepimus, ut illud nobis maternitatis privilegium redderent, quod a domino prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Paſchali papa, per mendacia, & fraudis verſutiam ſurrepſerunt. Rogamus igitur dilectionem veſtram, monemus atque præcipimus, ut prædictam beati Joannis eccleſiam, matrem veſtram omnimodis cognoſcatis, & obedientiam ei, ac reverentiam humilitate debita impendatis. Nos enim idcirco hoc fecimus, quia & totius rei veritatem noſtris viſam oculis plenius novimus, & ratio id poſcebat; & quia B. Stephani canonici, tertio vocati venire ad judicium contempſerunt. Datum Tarenti, IV. Idus Novembris.

XVI. AD CANONICOS BISUNTINOS S. JOANNIS.

Componit controverſias inter eccleſias S. Joannis, & S. Stephani. Jubet ut privilegium eccleſiæ S. Stephani conceſſum a Paſchali papa reddatur.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis B. Joannis evangeliſtæ canonicis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIſcordiam quæ inter vos, & canonicos ſancti Stephani, longo jam tempore perduravit, a nobis in præſentia fratrum noſtrorum epiſcoporum, & cardinalium, tali noveritis fine con-

concluſam; ut videlicet in vigiliis feſtivitatis Inventionis corporis S. Stephani, ad veſperas, canonici S. Joannis ad eccleſiam B. Stephani cum proceſſione pergant, & in craſtino ejuſdem Inventionis, unum modium vini, & carnem unius vaccæ, vel quatuor Biſuntinæ monetæ ſolidos, a canonicis eccleſiæ loci accipiant. Clerici etiam S. Stephani, in vigiliis S. Joannis ante portam Latinam, ad veſperas, ad ſanctum Joannem veniant. Decanus vero ſancti Stephani hominium ſemper archiepiſcopo faciat, & per manum ejus archidiaconatum de Dola & Amos perpetuo jure obtineat. Candelæ etiam, quæ in exteris clauſtri domibus, canonicis S. Joannis a canonicis S. Stephani antiquitus præbebantur, niſi per quadraginta continuos dies poſt Inventionem, & alios quadraginta dies poſt dedicationem altaris B. Stephani, alio tempore non ſolvantur. Et cera, quæ mittebatur vindemiis Lauſannenſis pagi, deinceps non ſolvatur. Sex autem libræ ceræ, in ſabbato ſancto paſchæ, S. Joannis theſaurario perſolvantur, & in Purificatione ſanctæ Mariæ, ſingulis canonicis ſancti Joannis, qui ad proceſſionem venerint, cerei ſinguli tribuantur. Et etiam candelæ ſolito more ad cellarium, dum vinum canonicorum commune fuerit, ſingulis noctibus perſolvantur. Cæteræ etiam conſuetudines, tam a clericis S. Joannis, quam a clericis S. Stephani, in ſpiritualibus, & in temporalibus, irrefragabiliter obſerventur. Privilegium ſane, quod a domino noſtro ſanctæ memoriæ Paſchali papa de maternitate factum eſt, canonici ſancti Stephani Anſerico Biſuntino archiepiſcopo, vel Lauſannenſi epiſcopo reddant, uſque ad proximas apoſtolorum Petri & Pauli octavas. Si quis ergo contra hoc mandatum noſtrum, vel privilegium retinere, vel pacem hanc infringere attentaverit: tanquam reus, & ſacrilegus, & pacis eccleſiaſticæ perturbator, excommunicationi ſubjaceat: & in locis quibus fuerit, quandiu ibi permanſerit, Divina non celebrentur officia, quouſque ad ejuſdem pacis redeat unitatem. Qui vero conſervator extiterit, omnipotentis Dei, & apoſtolorum ejus Petri & Pauli, benedictionem & gratiam conſequatur. Amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi

Datum Laterani, per manum Hugonis ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi, VIII. Idus Aprilis, Indictione I. Incarnationis Dominicæ anno MCXXIII. pontificatus autem domni Calliſti II. anno V.

XVII. AD FRANCONEM TRENORCIENSEM ABBATEM.

Privilegium Trenorcienſe.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Franconi Trenorcienſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter promovendis in perpetuum.

JUſtis votis aſſenſum præbere, juſtiſque petitionibus aures accommodare nos convenit: qui licet indigni juſtitiæ præcones, in excelſa apoſtolorum Petri & Pauli ſpecula Domino diſponente poſiti conſpicimur. Idcirco petitionibus tuis clementius annuentes, Trenorcienſi cœnobio, cui Deo auctore præſides, ad exemplar prædeceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ Paſchalis papæ, præſidium apoſtolicæ protectionis impendimus: & loca illa quæ vel anteceſſorum tuorum, vel tuæ ſtrenuitatis induſtria aut rationabiliter acquiſivit, aut legitime recuperavit, vel antiquorum principum ſeu epiſcoporum liberalitate eidem cœnobio conceſſa ſunt, præſentis decreti pagina vobis veſtriſque ſucceſſoribus confirmamus. In epiſcopatu videlicet Claromontenſi monaſterium, &c.

Enumerat illius eccleſiæ poſſeſſiones. Deinde:

Quæcumque præterea in futurum largiente Deo, juſte poteritis adipiſci, firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Ad hæc adjicimus, ut idem locus, in quo B. Valeriani martyris, & S. Philiberti confeſſoris, corpora requieſcunt, ab omni jugo ſæcularis poteſtatis liber in perpetuum conſervetur. Nec epiſcopo liceat cujuſcumque diœceſis eumdem locum, excommunicationis, vel abſolutionis, vel cujuslibet diſpoſitionis occaſionibus perturbare: aut cruces, ſeu quaslibet exactiones novas, burgo, & cæteris monaſterii poſſeſſionibus irrogare. Miſſas quoque in eodem monaſterio publicas celebrari, vel ſtationem ab epiſcopo præter abbatis & fratrum voluntatem fieri prohibemus. Cætera etiam quæ per reverendæ memoriæ Joannis, & prædicti domni Paſchalis II. pontificum privilegium, Trenorcienſi monaſterio confirmata ſunt, confirmamus. Præterea pro reverentia beatæ Mariæ ſemper virginis, cujus nomine locus veſter inſignis eſt, in Annunciatione Domini ſalvatoris noſtri, hymnum angelicum inter Miſſarum ſolemnia, abbanti vel fratribus pronunciari concedimus. Obeunte te, nunc ejuſdem loci abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſurreptionis aſtutia ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilii ſanioris, ſecundum Dei timorem & B. Benedicti regulam elegerint, ab apoſtolicæ ſedis epiſcopo, vel ejus legato propter difficultatem itineris, conſecrandum. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæcularisve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, ac ſanguine Dei, & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum apud Celſinianam, per manum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, VI. Idus Maji, Indictione XII. Dominicæ Incarnationis anno MCXX. pontificatus autem domini Calixti papæ II. anno I.

XVIII.

XVIII. AD MATISCONENSEM & CABILONENSEM EPISCOPOS.

Significat, ſe Trenorcienſis monaſterii altaria conſecraſſe, & cœmeterium benedixiſſe.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus B. Matiſconenſi, & G. Cabilonenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectioni veſtræ notum fieri volumus, quia nos nuper Trenortium venientes, abbatis & fratrum ejuſdem loci petitionibus altaria conſecravimus, cimiterium benediximus: ibique aquam benedictam fundentes, termines circumquaque B poni præcepimus. Infra quos videlicet terminos, ſicut per cruces juxta terræ conſuetudinem diſtinctæ ſunt, captiones, deprædationes, aſſultus, vel aliquid hujuſmodi fieri & prohibuimus, & penitus prohibemus Si quis igitur huic noſtræ conſtitutioni contraire audaci temeritate præſumpſerit, a divinis officiis, donec ſatisfecerit, ſuſpendatur: quicumque vero obſervator extiterit, omnipotentis Dei, & apoſtolorum ejus, benedictionem & gratiam conſequatur. Datum Matiſcone, XIX. Kal. Febr. indict. XIII.

XIX. AD FRANCONEM TRENORC. ABBATEM.

Privilegium immunitatis.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Franconi Trenorcienſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

VEnerabilia & Deo dicata loca tanto enixius juvare nos convenit & fovere, quanto ſpecialius eorum nobis cura & ſollicitudo Divina diſpoſitione noſcitur imminere. Propter quod, cariſſime in Chriſto fili Franco abbas, petitioni tuæ aures noſtras affectu debitæ benignitatis inclinamus. Et quoniam Trenorcienſe monaſterium ſingulariter ad B. Petri, cujus juris eſt, ſpectat cuſtodiam; & quæ nunc habetur eccleſia, noſtris per Dei gratiam manibus conſecrata eſt: locum eumdem ſingulari apoſtolicæ ſedis patrocinio communimus. Præſentis igitur decreti autoritate ſtatuimus, ut nulli deinceps epiſcoporum facultas ſit pro altaribus & eccleſiis, ſive decimis, vel etiam omnibus ad hæc rite pertinentibus, quæ ante interdicta anteceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ Urbani papæ vobis cognita poſſediſtis, ſeu poſt, epiſcoporum conceſſione acquiſiſtis, gravamen aliquod irrogare: ſed ſicut eorum permiſſione quædam ex parte, quædam ex integro habuiſtis, ita & in futurum perenniter habeatis. Ipſarum quoque quas nunc habetis eccleſiarum decimas, quæ a laicis obtinentur, ſi eorum poteſtati ſubtrahere veſtræ religionis reverentia potuerit, ad veſtram & pauperum ſuſtentationem vobis liceat poſſidere. Quæcumque præterea in futurum largiente domino juſte poteritis adipiſci, firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Ad hæc adjicimus, ut idem locus, in quo B. Valeriani martyris, & ſancti Filiberti confeſſoris corpora requieſcunt, ab omni jugo ſæculari poteſtatis liber in poſterum conſerveturr. Nec epiſcopo liceat cujuſcumque diœceſis eumdem locum excommunicationis vel abſolutionis, vel cujuslibet diſpoſitionis occaſionibus perturbare: aut cruces, ſeu quaslibet A exactiones novas burgo cæteris monaſterii poſſeſſionibus irrogare. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Albæ, per manum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, XV. Kalendas Junii, Indictione XIV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus domni Calixti papæ anno III.

XX. AD EUMDEM

Aliud privilegium.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Francono Trenorcienſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis.

C VEnerabilia & Deo dicata loca tanto enixius juvare nos convenit & fovere, quanto ſpecialius eorum nobis cura & ſollicitudo Divina diſpoſitione cognoſcitur imminere. Propter quod (cariſſime in Chriſto fili Franco abbas) petitioni tuæ aures noſtras affectu benignitatis debitæ inclinamus. Et quoniam Trenorciense monaſterium ſingulariter B. Petri, cujus juris eſt, ſpectat cuſtodiam; & quæ nunc habetur eccleſia, noſtris per Dei gratiam manibus conſecrata eſt: locum eumdem ſingulari apoſtolicæ ſedis patrocinio communimus. Præſentis igitur decreti autoritate ſtatuimus, ut nulli prorſus facultas ſit, infra eos deprædationes vel aſſultus facere, aut temeritate qualibet graviores cuiquam injurias irrogare. Sane definitionem quæ inter veſtrum & beati Florentii monaſterium, de eccleſiis ſanctæ crucis & ſancti Nicolai a domno prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Urbano papa Turoni facta eſt, autoritate ſedis apoſtolicæ confirmamus. Ad hæc univerſa quæ veſtrum monaſterium, aut in præſenti decima quarta Indictione legitime poſſidet, aut in futurum largiente Deo juſte atque canonice poterit adipiſci, per præſentis ſcripti paginam tibi tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum roboramus. In quibus hæc duximus nominibus exprimenda. Videlicet in epiſcopatu, &c.

Enumerat illius eccleſiæ poſſeſſiones. Deinde.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat veſtrum cœnobium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut temerariis vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur, eorum pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt uſibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futu-

futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc A noſtræ confirmationis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat; & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, B ſubſcripſi

Datum Albæ, per manum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, XV. Kalendas Junii, Indictione XIV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domini Calixti II papæ anno III.

Ex biblioth. Clun

XXI. AD PONTIUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Eccleſiam S Theodori attribuit Cluniaco.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Pontio abbati Cluniacenſi, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum

REligionis monaſticæ modernis temporibus ſpeculum, & in Galliarum partibus documentum, B. Petri Cluniacenſe monaſterium, ab ipſo ſuæ fundationis exordio ſedi apoſtolicæ in jus proprium eſt oblatum. Proinde patres noſtri ſanctæ recordationis Joannes XI. & alii uſque ad noſtra tempora eccleſiæ Romanæ pontifices, locum ipſum ſingularis dilectionis ac libertatis prærogativa donarunt, & univerſa ei pertinentia privilegiorum ſuorum ſanctionibus munierunt. Propterea, fili in Chriſto beatiſſime Ponti, quem nos in Viennenſis eccleſiæ regimine poſiti, noſtris per Dei gratiam manibus in abbatem conſecravimus: & perſonam tuam, & locum, cui Deo autore præſides, totis dilectionis viſceribus amplectentes, quieti veſtræ, & eccleſiarum veſtrarum, attentius providentes, eccleſiam S. Theodori de Rocha Bovecorit, cum omnibus pertinentiis ſuis, laudantibus ipſius eccleſiæ clericis, a venerabili fratre noſtro Willelmo Petragoricenſi epiſcopo, tibi, & eccleſiæ Cluniacenſi humiliter & devote donatam, autoritate apoſtolica tam tibi quam ſucceſſoribus tuis, perpetuis temporibus confirmamus, & præſentis privilegii pagina communimus. Si quis igitur auſu temerario, impiaque præſumptione contra Deum, & ſanctos ejus apoſtolos, contraque animam ſuam, hoc noſtræ apoſtolicæ autoritatis privilegium in aliquo infringere tentaverit, incunctanter ſe noverit noſtræ apoſtolicæ maledictionis aculeo tranſpunctum, noſtræ apoſtolicæ excommunicationis telo perfoſſum, noſtri etiam apoſtolici anathematis gladio tranſverberatum, nec niſi per dignam ſatisfactionem ſaluti priſtinæ reparandum. Ei ergo qui conſervator extiterit, ſit pax Domini Jeſu Chriſti, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiat, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniat. Amen

Ego Calixtus Catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Laterani per manum Chryſogoni S. R. E. diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, v. Kalend. Januar. Indict. XV. pontificatus autem domini Calixti II. papæ, anno II.

XXII. AD EUNDEM.

Ex Biblioth Clun.

Privilegium Cluniacenſe.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Pontio Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

REligionis monaſticæ modernis temporibus ſpeculum, & in Galliarum partibus documentum, B. Petri Cluniacenſe monaſterium, ab ipſo ſuæ fundationis exordio ſedi apoſtolicæ in jus proprium eſt oblatum. Proinde patres noſtri ſanctæ recordationis Joannes XI. item Joannes XII. Agapitus II. Benedictus VI. item Benedictus VII. Leo VII. item Leo IX. Gregorius VI. item Gregorius VII. Alexander II. Stephanus, Victor III. Urbanus II. Paſchalis II. & Gelaſius II. eccleſiæ Romanæ pontifices, locum ipſum ſingularis dilectionis ac libertatis prærogativa donarunt, & univerſa ei pertinentia privilegiorum ſuorum ſanctionibus muniverunt. Statutum eſt enim, ut omnes eccleſiæ, cimiteria, monachi, & laici univerſi infra terminos habitantes qui ſunt a rivo de Salnai, & ab Eccleſia Ruſiaci, & cruce de C Lornant: a termino quoque molendini de Tornaſach, per villam quæ dicitur Varemia, cum nemore Burſejo; a termino etiam qui dicitur Perois, ad rivam uſque ad Salnai: ſub apoſtolicæ tantum ſedis jure ac tuitione permaneant. Neque ipſi Cluniacenſis loci presbyteri, aut etiam parochiani, ad cujuslibet, niſi Romani pontificis, & Cluniacenſis abbatis, cogantur ire ſynodum vel conventum. Sane pro abbatis, monachorum, ſeu clericorum, infra prædictos terminos habitantium ordinatione, pro chiſmatis confectione, pro ſacri olei, eccleſiarum, altarium, & cimiteriorum conſecratione, Cluniacenſe monaſterium, quem maluerit, antiſtitem convocet. Cluniacenſes monachos ubilibet habitantes, nulla omnimodo perſona, præter Romanum pontificem, & legatum qui ad hoc miſſus fuerit, excommunicet aut interdicat. Porro ſi monachus, clericus, aut laicus, ſive cujuslibet ordinis profeſſioniſve perſona, niſi forte certa de cauſa excommunicata ſit, Cluniacenſium clauſtrorum manſiones elegerit: abſque contradictione alicujus ſuſcipiatur, & quæ de ſuo jure attulerit, libere a monaſterio habeantur. Altaria, cimiteria, & decimæ Cluniacenſium monachorum, & quæcumque juris eorum ſunt, a nemine auferantur, vel minuantur. De monachis aut monaſteriis Cluniacenſibus, nulli epiſcoporum, ſalvo jure canonico, ſi quod in eis habent, liceat judicare: ſed ab abbate Cluniacenſi juſtitia requiratur. Quam E ſi apud eum invenire nequiverit, ad ſedem apoſtolicam recurratur. In abbatiis, quæ cum ſuis abbatibus ordinationi Cluniacenſis monaſterii datæ ſunt, videlicet S. Martialis Lemovicenſis, S. Eparchi Engoliſmenſis, monaſterii novi Pictavis, S. Joannis Angeliacenſis, monaſterii Leſatenſis, Moyſiacenſis, Figiacenſis, & S. Ægidii Nemauſenſis; in Arvernia, Mauſiacenſis, Tiarnenſis, Menacenſis; in epiſcopatu Eduenſi, Vizeliacenſis, in Autiſſiodorenſi, S. Germani; in Cameracenſi, Hunoldi-Curtis, in Rotomagenſe, abbatia apud Pontiſaram; in Tarvanenſi, S. Bertini, & S. Wlmari; in Italia, S. Benedicti ſuper

Idem ſuiſdem epiſc. præd.

per Padum : ſine Cluniacenſis abbatis præcepto nullatenus eligant. Pro altaribus & eccleſiis ſive decimis veſtris, nulli Epiſcoporum facultas ſit, gravamen aliquod vobis aut moleſtias irrogare. Sed ſicut eorum promiſſione quædam ex parte, quædam ex integro habuiſtis, ita & in futurum habeatis. Eccleſiarum veſtrarum decimas, quæ a laicis obtinentur, ſi ſecundum Deum eorum poteſtati ſubtrahere veſtræ religionis reverentia poterit: ad veſtram, & pauperum gubernationem vobis liceat poſſidere. Decimas laborum veſtrorum, pro quibus tam vos, quam alios monaſticæ religionis viros inquietare epiſcopi conſueverunt, illorum videlicet, quos dominicaturas appellant, qui veſtro ſumptu a monaſteriis, & cellis veſtræ clientibus exeo[illegible]ntur, ſine omni epiſcoporum & epiſcopalium miniſtrorum contradictione deinceps quietius habeatis, qui veſtra peregrinis fratribus & pauperibus erogatis. Eccleſiæ omnes, quæ ubilibet poſitæ ſunt, ſeu capellæ veſtræ, & cimiteria, libera ſint, & omnis exactionis immunia, præter conſuetam epiſcopi paratam, & juſtitiam in presbyteros, ſi adverſus ſui ordinis dignitatem offenderint. Liceatque vobis, ſeu fratribus veſtris, in eccleſiis veſtris presbyteros eligere. Ita tamen ut ab epiſcopis, vel ab epiſcoporum vicariis, animarum curam abſque venalitate ſuſcipiant. Quam ſi committere illi, quod abſit, ex pravitate voluerint: tunc presbyteri, ex apoſtolicæ ſedis benignitate, officia celebrandi licentiam conſequantur. Eccleſiarum veſtrarum conſecrationes ſi diœceſani epiſcopi gratis noluerint exhibere, a quolibet catholico ſuſcipietis epiſcopo. Nec cellarum veſtrarum ubilibet poſitarum fratres, pro qualibet interdictione vel excommunicatione, Divinorum officiorum ſuſpenſionem patiantur: ſed tam monachi ipſi, quam famuli eorum, & qui ſe profeſſioni monaſticæ devoverunt, clauſis eccleſiarum januis, non admiſſis diœceſanis, Divinæ ſervitutis officia celebrent, & ſepulturæ officia peragant. Percuſſuram quoque proprii numiſmatis vel monetæ, quandocumque vel quamdiu vobis placuerit, habeatis. Hæc igitur omnia, ſicut a noſtris prædeceſſoribus conſtituta ſunt: ita & nos autoritate apoſtolica conſtituimus, & præſentis privilegii decreto confirmamus. Præterea, fili in Chriſto Ponti, quem nos in Viennenſis eccleſiæ poſiti regimine, noſtris per Dei gratiam manibus in abbatem conſecravimus: & perſonam tuam, & locum cui Deo autore præſides, totis dilectionis viſceribus amplectentes, & quieti veſtræ attentius providentes, hæc adjicienda cenſuimus: ut abbatiarum veſtrarum electis, nullus epiſcoporum ſine commendatitiis Cluniacenſis abbatis litteris, conſecrationis, vel ordinationis manus ſimponat. Alioquin & conſecrator tanquam conſtitutionis apoſtolicæ prævaricator, graviori ſubjaceat ultioni, & conſecrati electio, ſive ordinatio, donec apoſtolicæ ſedi & ejus Cluniacenſi monaſterio ſatisfiat, irrita habeatur. Porro presbyteris parochialium eccleſiarum, S. Mariæ, & S. Odonis, Cluniacenſium, ejiciendi & ſuſcipiendi in eccleſiam ex antiqua conſuetudine pœnitentes, & nuptiales chartas faciendi, licentiam indulgemus. Prohibentes, tam Matiſconenſem epiſcopum, quam & alios ſuper hoc, vel ſuper aliis, quæ ſtatuta ſunt vobis moleſtias irrogare. Si quis igitur auſu temerario, &c. *ut in epiſtola ſuperiore.*

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Valentiæ per manus Chryſogoni S. R. *Concil. General.* Tom. XXI. E. diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, VIII. Kalend. Martii, Indict. XIII. Incarnationis Dominicæ anno MCXX. pontificatus, autem domini Calixti II. papæ, anno II.

XXIII. AD LUDOVICUM FRANCORUM REGEM.

Ex Spicilegii Dacheriani Tom. [illegible].

Commendat P. cardinalem, legatum apoſtolicum.

Callixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei carissimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COnceſſam tibi a Domino gratiam & regiam poteſtatem te recognoſcere ſcimus & gaudemus. Siquidem Deum diligis, eccleſias veneraris, & perſonis Eccleſiaſticis debitam exhibes reverentiam & honorem. Ea propter, fili cariſſime, benedictione apoſtolica te duximus viſitandum, hortantes, & monentes ut in hoc Dei glorioſo propoſito tanquam religioſus & catholicus rex per ejus gratiam perſeveres: quatenus regum rex qui terrenum tibi regnum contulit, æterni etiam coronam & gloriam largiatur. Sane cariſſimum filium noſtrum P. ſedis noſtræ presbyterum cardinalem nobilitati tuæ attentius commendamus. Nos enim a latere noſtro eum ſecundum antiquam apoſtolicæ ſedis conſuetudinem ad terram poteſtatis tuæ, pro corrigendo & confirmando quæ corrigenda & confirmanda fuerint, delegamus. Rogamus igitur excellentiam tuam, & in Domino commonemus, ut eum tanquam vicarium noſtrum reverenter ſuſcipias, honeſte habeas, & ita ei facultatis tuæ conſilium & auxilium præbeas, quatinus ſibi injunctum poſſit miniſterium adimplere. Uxorem tuam dominam reginam, & filium Philippum, quos tanquam viſcera noſtra diligimus, per te ſalutamus & benedicimus: omnipotentis Dei miſericordiam obſecrantes, ut perſonam tuam, & ipſos, dexteræ ſuæ protectione per tempora longa ſervet incolumes. Stephanum quoque cancellarium, & omnes fideles tuos ſalutamus & benedicimus. Datum Beneventi, pridie Kalendas Octobris.

XXIV. AD GIRBERTUM EPISCOPUM PARISIENSEM.

Ex manuscripto paſtorali eccleſiæ Pariſiensis, beneficio D. Horoalli.

Ut omnes clerici & abbates diœceſeos, ipſi pareant. Item ut canonicus Pariſienſis, alterius eccleſiæ epiſcopus effectus, præbendam amittat.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Girberto epiſcopo, & canonicis Pariſienſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

APoſtolicæ adminiſtrationis debito provocamur, ſuam eccleſiis dignitatem & juſtitiam conſervare. Quapropter veſtram matricem beatæ Mariæ eccleſiam in ſuæ dignitatis ſtatu volumus per Dei gratiam permanere. Pro præſentis ſcripti ſtabilitate ſtatuimus, ut omnes & clerici, & abbates, ad ſedem Pariſienſem pertinentes, tibi, cariſſime frater Girberte epiſcope, tanquam paſtori ſuo & tanquam membra capiti adhærentia, & ſucceſſoribus tuis, debitam obedientiam & reverentiam ſemper exhibeant. Illud etiam juxta ſanctorum cenſuram decernimus: ut ſi aliquis eccleſiæ Pariſienſis canonicus, ad epiſcopatus fuerit honorem promotus, & alterius eccleſiæ gubernacula beneficiaque ſuſceperit: illius, de qua aſſumptus eſt, eccleſiæ privetur ca-

nonica. Datum Laterani, v. Kal. April. Indictione I.

Ex Hundii Metropoli Salisburgenſi.

XXV. AD OTTONEM DE CASTRO IRINGI.

Ædificandæ eccleſiæ ac monaſterii poteſtatem facit, ſub certis conditionibus.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, nobili & illuſtri viro Ottoni de Caſtro Iringi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEvotionem tuam ſpectavimus, quia prædium tuum Puribergk, ubi eccleſiam in honorem apoſtolorum Petri & Pauli ædificare deſideras, in qua videlicet regulares fratres in omnipotentis Dei ſervitio communiter conſerentur, B. Petro, ejuſque Romanæ eccleſiæ obtuliſti. Eandem itaque oblationem nos ad honorem Dei, & ſalutem animæ tuæ ſuſcipientes, locum ipſum B. Petri patrocinio communimus. Statuimus enim ut nullus eum occupare, nullus ibi aſſultus facere, vel moleſtias auſu temerario audeat irrogare: ſed omnia quæ vel a te jam collata ſunt, vel in futurum de ſuo jure a quibuſque fidelibus conferentur, quieta & integra, ſub apoſtolicæ ſedis munimine conſerventur. Ita tamen, ut exinde pro cenſu ſingulis quatriennariis alba cum amiciis ſuis Lateranenſi baſilicæ B. Laurentii perſolvatur. Statuimus etiam ut deinceps, neque tibi, neque alicui heredum tuorum, facultas ſit ſe in prædicti loci advocatiam ingerere: ſed juxta fratrum electionem & liberam voluntatem, advocatus ibi per Dei gratiam ſtatuatur. Idipſum & de prælato loci decernimus obſervandum. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni temere, quod abſit, contraire tentaverit: honoris & officii ſui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione plectatur, niſi præſumptionem ſuam dignam ſatisfactione correxerit. Qui vero locum ipſum, & fratres in eo Domino ſervientes juvare, ſuiſque rebus honorare curaverint: omnipotentis Dei, & apoſtolorum ejus Petri & Pauli benedictionem & gratiam, & peccatorum ſuorum veniam conſequantur. Amen.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus collaudans confirmavi hanc litteram per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, III. Kalend. Aprilis Indict. XIV. Incarn. Dominicæ anno MCXXI. pontificatus autem Domini Calixti II. papæ, anno III.

Ibidem.

XXVI. AD CANONICOS REGULARES BERNRIEDENSES.

Eorum inſtitutum approbat.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis in Chriſto filiis Ottoni præpoſito, & ejus fratribus in B. Martini eccleſia regularem vitam profeſſis, tam præſentibus quam futuris in perpetuum.

RElegioſis deſideriis dignum eſt facilem præbere conſenſum, ut fidelis devotio facilem ſortiatur effectum. Eapropter nos tam veſtris, quam nobilis viri Ottonis precibus inclinati eccleſiam veſtram in honorem Domini Salvatoris, & B. Martini intra epiſcopatum Auguſtenſem, in loco qui dicitur Bernried, conſtructam, in qua ſub regularis vitæ obſervantia, & canonici ordinis diſciplina, omnipotenti Domino ſervire decreviſtis, in B. Petri & Romanæ eccleſiæ tutelam, protectionemque ſuſcipimus, & ſedis apoſtolicæ patrocinio communimus. Statuimus enim, ut omnia quæ illi, vel ab eodem Ottone, & uxore ejus Adelheide, vel ab aliis fidelibus de ſuo jure aut jam collata ſunt, aut in poſterum largiente Domino conferentur, quieta vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, in eadem religione manſuris, & illibata permaneant. Decernimus quoque, ut nulli omnino hominum liceat eandem eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis fatigationibus vexare: ſed omnia integre conſerventur, eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalva Auguſtenſis epiſcopi reverentia. Præpoſitorum vero libera & canonica, maxime de eadem, vel de qualicumque ſpirituali congregatione, fiat electio: & poſt profeſſionem juſte exhibitam, nemini veſtrum liceat proprium quid habere, nec ſine præpoſiti vel congregationis licentia de clauſtro diſcedere: ut in eo, quod aſſumpſiſtis, propoſito, largiente domino conſtanter in perpetuum maneatis. Advocati etiam & defenſores eidem cellæ utiles ab ipſius loci fratribus provideantur, & libere eligantur. Ad indicium autem perceptæ hujus a Romana eccleſia libertatis, albam cum cingulo & amictu B. Petro in Lateranenſis palatii capella ſingulis trienniis perſolvetis. Si qua ergo in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, &c. *ut epiſtola* VII.

D. Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Laterani per manum Hugonis ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi, II. Idus Novembris, Indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domni Calixti papæ II. anno IV.

Ibidem.

XXVII. AD CANONICOS REGULARES BERGTESTADENSES.

Eorum inſtitutum approbat.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Eberquino præpoſito, & ejus fratribus in eccleſia ſanctorum Joannis & Martini quæ in Salzburgenſi pago, in loco videlicet qui Berchgetefgaden dicitur, ſita eſt regularem vitam profeſſis, tam præſentibus quam futuris in perpetuum.

PRæceptum Domini habemus *intrare per angu-* Luca 13. *ſtam portam, quia anguſta via eſt, quæ ducit* Matth. 7. *ad vitam*. Quia ergo vos, o filii in Chriſto lectiſſimi, per Divinam gratiam aſpirati, mores veſtros ſub regularis vitæ diſciplina coercere, & ut anguſtam ingredi valeatis portam, communiter ſecundum ſanctorum patrum conſtitutionem, omnipotenti Domino deſervire propoſuiſtis: votis veſtris paterno congratulamur affectu. Unde etiam petitioni veſtræ, benignitatis debitæ impertientes aſſenſum, religionis propoſitum præſentis privilegii autoritate firmamus. Statuimus enim, ut nulli omnino hominum liceat vitæ canonicæ ordinem quem profeſſi eſtis in veſtra eccleſia commutare. Nemini etiam profeſſionis veſtræ facultas ſit, alicujus levitatis inſtinctu, vel arctioris religionis obtentu, ſine præpoſiti vel congregationis licentia de clauſtro diſcedere. Quod ſi diſceſſerit, nullus eum epiſcoporum, nullus abbatum, nullus monachorum, ſine

ſine communium litterarum cautione ſuſcipiat : A quamdiu videlicet in eccleſia veſtra canonici ordinis tenor Domino præſtante viguerit. Sane juris eccleſiaſtici ſacramenta a diœceſano ſuſcipietis epiſcopo : ſi quidem gratiam atque communionem apoſtolicæ ſedis habuerit, & ſi ea gratis ac ſine pravitate voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis pro eorumdem ſacramentorum ſuſceptione catholicum quem malueritis adire antiſtitem. Porro loci veſtri advocatiam ſine præpoſiti & fratrum conſenſu, aut a fundatorum heredibus, aut quibuslibet aliis occupari, omnibus prohibemus. Nulli ergo omnino hominum facultas ſit, prædictam eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut temerariis vexationibus B fatigare : ſed integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Ad indicium autem perceptæ hujus a Romana Eccleſia libertatis, aureum unum quotannis Lateranenſi palatio perſolvetis. Si qua ergo in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c. *ut epiſtola* VII.

Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Laterani per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii VII. Idus Maji, Indictione XIV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domini Calixti II. papæ, anno III.

C

XXVIII. AD EPISCOPOS, ET ALIOS fideles provinciarum, Bituricenſis, Burdegalenſis, Auſcitanæ, Turonenſis, Britanniæ.

Gerardum Engoliſmenſem epiſcopum, legatum apoſtolicum inſtituit.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis fratribus & filiis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, principibus, & cæteris tam clericis quam laicis, per Bituricenſem, Burdegalenſem, Auſcitanam, Turonenſem, & Britanniam, provincias conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ET patrum præcedentium inſtitutio exigit, & fraternæ caritatis debitum nos compellit, ut providere ſalubriter univerſis eccleſiæ filiis, auxiliante Domino procuremus. Verum quia ubique præſentes eſſe, aut per nos ipſos cuncta exercere non poſſumus : fratres noſtros, quos nimirum opportunos credimus, in partem noſtræ ſollicitudinis evocamus. Ea propter venerabili fratri noſtro Gerardo Engoliſmenſi epiſcopo noſtras in partibus veſtris vices duximus committendas : quemadmodum & dominus prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Paſchalis papa commiſiſſe cognoſcitur. Confidimus enim in Domino, quia ipſe miniſterium hoc ad honorem Dei, & ſalutem veſtram, ſancto cooperante ſpiritu, fideliter miniſtrabit. E Rogamus itaque univerſitatem veſtram, monemus, atque præcipimus, ut ei tanquam vicario noſtro, humiliter pareatis : & cum opportunitas eccleſiaſticæ utilitatis exegerit, ad vocationem ejus unanimiter convenire, & ſynodales cum eo conventus ſolemniter celebrare curetis : quatenus communi deliberatione corrigenda corrigere, & confirmanda poſſit, autore Domino, confirmare. Datum Beneventi XVII. Kal. Novembris.

XXIX. AD GAUFRIDUM CARNOT. Joannem Aurelianenſem, & Stephanum Pariſienſem epiſcopos.

Ex Tom. 12. Spicil. Pacherii.

Ut ſervetur interdictum ob illicitas nuptias imperatum.

SIcut omne quod irreprehenſibile eſt, catholica defendit eccleſia ; ita ea quæ contra ſcita canonum inita ſunt, ſecundum æquitatis & juſtitiæ deſtruere nititur rationem. Cauſam ſiquidem matrimonii inter Guillelmum filium comitis Roberti & filiam comitis Andegavenſis contracti, cui parentelæ titulus opponitur dilecto filio noſtro I.... presbytero cardinali commiſimus finiendam. Qui poſt ſuſceptam idoneorum teſtium de parentela probationem, ubicumque Guillelmus filius comitis Roberti fuerit, prohibuit officia celebrari : niſi utique ad datum a ſe terminum conjugium idem diſſolverit. Unde fraternitati veſtræ præcipimus, ut eandem ſententiam a nobis firmatam per veſtras faciatis parochias obſervari. Datum Laterani VII. Septembris.

XXX. AD PONTIUM ABBATEM ANIANENSEM.

Cellam S. M. ipſi adjudicat adverſus Arelatenſem archiepiſcopum, & monachos caſæ Dei.

SUper cella S. M. de Gordiano, &c. *Extat infra in concilio Toloſano ann.* 1119.

XXXI. AD CANONICOS MATISCONENSES.

Ex Severtii chronologia.

Adverſus vaſtatores villæ de Monte-Godino.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Matiſconenſis eccleſiæ canonicis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIllam de Monte Godino ad veſtram eccleſiam pertinere, & per veſtrum miniſterium D diſpenſari audivimus. Cæterum milites quidam locum illum occaſione deprædantur, quos autoritate litterarum præſentium commonemus, ut a devaſtatione illa & inquietatione deſiſtant. Quod ſi contemptores extiterint, & ipſi ac fautores eorum tamdiu ab eccleſiarum liminibus ſequeſtrentur, & in terris eorum Divina officia interdicantur, præter infantium baptiſmata & morientium pœnitentias : donec aut Lugdunenſium archiepiſcopi, de cujus parochia locus eſt, aut veſtri epiſcopi judicio, ſatisfaciant. Data XIX. Kalend. Februarii.

XXXII. AD UMBALDUM ARCHIPISC. LUGDUNENSEM.

Ibidem.

De eodem argumento.

Calixtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo & venerabili fratri Umbaldo Lugdunenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilis fratris noſtri B. Epiſcopi & eccleſiæ Matiſcenſis ad nos querela pervenit, quod parochiani tui, videlicet Wicardus de Anton. & Guido incatenatus Matiſcenſis eccleſiæ in villa de Monte-Godino gravamen & injurias inferre non deſinunt, locum ipſum pravis exacti-

bus affligentes. Unde fraternitati tuæ injungimus, ut eos diligenter commoneas, quatenus aut res ecclesiasque liberas dimittant, aut in tua vel ipsius Matisconsis episcopi curia inde justitiam faciant. Quod si contempserint, tu de eis, tanquam de sacrilegis, plenam pro tui officii debito justitiam exequaris, Data Viennæ, IV. Idus Februarii.

Ex Collectione operis de primatu Toletano

XXXIII. AD BERNARDUM TOLETANUM PRIMATEM.

Jura primatus Toletani.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Bernardo Toletano primati, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

POstquam supernæ miserationis dignatio insignem quondam & inter Hispaniarum urbes magni nominis civitatem Toletanam, studio & labore gloriosæ memoriæ regis Ildefonsi de Sarracenorum tyrannide liberaverunt: domini prædecessores nostri sanctæ recordationis Urbanus & Paschalis, ecclesiæ Romanæ pontifices, ejusdem civitatis ecclesiam pristinæ studuerunt restituere dignitati. Unde, reverendissime frater & coepiscope Bernarde, pallium tibi, pontificalis videlicet officii plenitudinem, conferentes, in totis Hispaniarum regnis primatem te privilegiorum suorum sanctionibus statuerunt: sicut prædecessores tuos, prædictæ urbis pontifices, constat antiquitus extitisse. Quorum nimirum patrum nostrorum vestigiis insistentes, tam tuis, quam & reverendissimi nepotis nostri Ildefonsi regis precibus duximus annuendum: ut autore Domino, eundem tibi, tuisque successoribus honorem, & per vos Toletanæ ecclesiæ confirmemus. Apostolica igitur autoritate statuimus, ut per universa Hispaniarum regna primatus obtineas dignitatem. Verum personam tuam in manu nostra propensiori gratia retinentes, censemus, ut solius Romani Pontificis judicio ejus causa, si qua fuerit, decidatur. Te itaque universi Hispaniarum præsules primatem respicient; & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent: salva tamen in omnibus Romanæ ecclesiæ autoritate, & salvis metropolitanorum privilegiis singulorum. Sane Toletanam ecclesiam præsentis privilegii stabilitate munimus, Complutensem ei parochiam cum terminis suis, necnon & ecclesias omnes, atque diœceses, quas jure proprio antiquitus possedisse cognoscitur, confirmantes. episcopales præterea sedes Ovetum, Legionem, Palentiam, eidem, Toletanæ ecclesiæ, tanquam metropoli, subditas esse decernimus. Reliquas vero, quæ antiquis ei temporibus subjacebant, cum Dominus omnipotens Christianorum restituerit potestati suæ dignatione misericordiæ: ad caput proprium referendas decreti hujus autoritate sancimus. Porro illarum diœceses civitatum, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios amiserunt, eo tenore vestræ subjicimus ditioni: ut quoad sine propriis extiterint metropolitanis, tibi, ut proprio, debeant subjacere: salvo tenore privilegii, quod a nobis Compostellanæ ecclesiæ pontifici est collatum. Si quæ autem metropoles in statum fuerint proprium restitutæ, suo quæque diœcesis metropolitano restituatur: ut sub proprii pastoris regimine super divini collatione beneficii glorietur. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c. *ut epistola* VII.

Datum Mantiæ, per manus Crysogoni sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, III. Nonas Novembris, Indictione XV. Incarnationis Dominicæ anno MCXXII. pontificatus autem domini Calixti II. papæ anno III.

XXXIV. AD EUMDEM. Ibid.

Ejusdem argumenti.

PRo bonitate tua, & antiqua Toletanæ ecclesiæ nobilitate, domnus prædecessor noster sanctæ memoriæ Paschalis papa, & personam tuam, & eandem commissam tibi ecclesiam spiritualiter honoravit: unde suum te vicarium in partibus Hispaniarum constituit, & sedis apostolicæ legationem tibi honorifice commendavit. Et nos circa te, benignitatem & gratiam attendentes, pari te dilectione amplectimur, & honorificentia honoramus, eandem tibi legationem totam, cooperante Domino, tribuentes: exceptis nimirum, Bracarensi, & Emeritana metropoli. Ad ejusdem quoque patris nostri exemplar, omnes tibi ecclesias cum possessionibus & redditibus suis concedimus, & confirmamus, quas ipse idem dominus & pater noster cognoscitur concessisse: salvo tamen in omnibus jure & dominio Romanæ ecclesiæ, necnon censu annis ei singulis persolvendo. Tui enim de cætero est, frater Bernarde, ita supradictam matrem tuam ecclesiam Romanam diligere, ita licet in remotioribus partibus venerari: ut ejus semper gratia, & magnificentia dignior habearis. Datum Mantiæ III. Nonas Novembris.

XXXV. AD OVETENSEM, & LEGIONENSEM EPISCOPOS. Ibid

Ut Toletano primati subjaceant.

PRædecessor noster sanctæ memoriæ Urbanus papa antiquam Toletanæ ecclesiæ nobilitatem cognoscens, ejusque paupertati compatiens, Ovetensem & Legionensem ecclesias archiepiscopo Toletano concessit, & scripti sui autoritate firmavit. Ad cujus exemplar nos prædictæ ecclesiæ decernimus auxiliante Domino providere. Monemus itaque fraternitatem vestram, atque præcipimus, ut Toletano archiepiscopo atque primati, tanquam metropolitano proprio reverentiam & obedientiam impendatis. Datum Mantiæ, III. Nonas Novembris.

XXXVI. AD EPISCOPOS, ABBATES, & CÆTEROS IN HISPANIA. Ibid.

Ut Bernardo Toletano primati tamquam apostolico legato pareant.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, præpositis, necnon & cæteris, tam clericis, quam laicis, per Hispaniæ constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

NOtitiam vestram latere non credimus, quod domini prædecessores nostri sanctæ recordationis Urbanus & Paschalis, ecclesiæ Romanæ pontifices; venerabilem fratrem nostrum Bernardum Toletanum primatem affectione præcipua dilexerunt, & tanquam specialem filium honorarunt. Etenim ei suas vices in vestris partibus committentes, legatum cum sedis apostolicæ statue-

tuerunt. Et nos ergo eandem ei dilectionem, & eandem gratiam exhibentes, noſtras ei vices, noſtramque ſimiliter legationem duximus committendam. Rogamus igitur univerſitatem veſtram, monemus, atque præcipimus, ut ei ſicut legato noſtro humiliter obedire, & ſynodales cum eo ad vocationem ejus celebrare conventus, cum eccleſiaſticæ utilitatis cauſa exegerit, procuretis: quæ parante domino corrigenda corrigere, & confirmanda communibus auxiliis confirmare. Datum Mantiæ III. Nonas Novembris.

Ex Baluzii Miſcel. t. 7. p. 139.

XXXVII. AD LUDOVICUM VI. Regem Francorum.

CAlixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum Regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Venientem ad nos cum litteris tuis venerabilem fratrem noſtrum Robertum Attrebatenſem Epiſcopum pro dilectione tua & ſui ordinis reverentia paternæ caritatis affectu ſuſcepimus, quem de jure Attrebatenſis parochiæ confratri noſtro Burchardo Cameracenſi Epiſcopo, qui adverſus eum in generali Concilio proclamationem fecerat, reſponſurum conſtituto die ad noſtram vocaveramus præſentiam, eumque præfixo termino ſe noſtro præſentaret conſpectui, per quaſdam nobis eſt litteras nuntiatum Cameracenſem Epiſcopum ad nos pro executione ſui negotii venientem ab Imperatore uſque ad mutuum quod cum eo ſumus habituri colloquium fuiſſe detentum, ideoque in alterius partis abſentia eandem cauſam diſcutere certis rationibus non valuimus. Quocirca eum ad Eccleſiam ſuam cum gratia noſtra remiſimus. In colloquio autem illo bonum quod operante Domino operati fuerimus tibi tanquam dilectiſſimo noſtro & Eccleſiæ filio ſignificare curabimus. Uxorem tuam Adelaidem Reginam dilectam neptem noſtram & filios tuos cariſſimos nepotes noſtros Philippum, Ludovicum, Henricum per te ſalutamus & benedictionis beati Petri & noſtræ participes fieri deſideramus. Data Laterani XI. Kal. Martii.

Ex Card. de Aguirre concil. Hiſp. to. 3. p. 330.

XXXVIII. AD OLDEGARIUM ARCHIEPISC. Tarraconenſem.

Vices ſuas illi committit ad Fidelium defenſionem; & Eccleſiarum reparationem.

CAliſtus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Epiſcopis, Regibus, Comitibus, Principibus, ceteriſque Dei Fidelibus, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Paſtoralis officii nobis a Deo commiſſi ſolicitudo depoſcit, ut omni vigilantia, & circumſpectione gregem Dominicum & cuſtodiamus, & paſcamus. Hiſpaniarum ſiquidem Eccleſia, quot calamitatibus, quot filiorum Dei mortibus per paganorum oppreſſionem aſſidue conteratur, neminem veſtrum latere credimus. Ea propter dilectionem veſtram tanquam Deo (cujus legatione fungimur) exhortante per nos, admonemus, & tanquam chariſſimos filios precibus, quibus poſſumus, incitamus, quatenus ad fratrum defenſionem, & eccleſiarum liberationem, inſudare nullatenus deſiſtatis. Omnibus enim in hac expeditione conſtanter militantibus, eandem peccatorum remiſſionem, quam Orientalis Eccleſiæ defenſoribus fecimus, Apoſtolica auctoritate, & conceſſa nobis divinitus poteſtate, benigne concedimus. Illis autem, qui ſignum crucis ſuis veſtibus hac de cauſſa impoſuerunt, ſi ab hoc Paſchate uſque ad aliud votum ſuum perſolvere non ſategerint, a gremio ſanctæ Eccleſiæ, donec ſatisfaciant, ſummovemus. Verum quia exercitum veſtrum per nos, ut deſideraremus, viſitare nequimus, chariſſimum fratrem noſtrum Oldegarium Tarraconenſem Archiepiſcopum, ad ipſum ex latere noſtro delegare curavimus, noſtras ei vices in hoc ſpecialiter committentes, ut ipſius conſilio & diſpoſitione corrigenda corrigantur, & confirmanda cooperante Domino confirmentur. Si qua vero dubia in exercitu eodem emerſerint, ipſius experientia terminentur. Ipſum itaque dilectioni veſtræ attentius commendamus: rogantes, ut illam in vobis inveniat charitatem, quæ nos ad eum vobis committendum compellit. Omnipotens Dominus beatorum ſuorum Apoſtolorum Petri, & Pauli meritis, ſua nos miſeratione cuſtodiat, & ad glorioſam de inimicis Chriſtianorum victoriam, & felicem conſummationem pervenire concedat. Dat. Laterani quarto nonas Aprilis.

LUDOVICI VI. FRANCORUM REGIS, Ad Caliſtum papam II. epiſtola.

Ne Senonenſis eccleſia ſubjiciatur Lugdunenſi.

SCripſit nobis ſublimitas veſtra de captione illius apoſtatæ Burdini, & de incolumitate ſtatus veſtri: unde, pater, dulciſſime, plurimum, & præ cæteris vos amamus, honoremque veſtrum ſtudium noſtrum in omnibus eſſe intelligimus. De ſententia ſane in metropolitanum Senonenſem pro noſtro honore relaxata animum noſtrum ex parte mitigaſtis. Sed quoniam ad tempus eſt relaxata, ſuſpenſum vehementer ac dubium reddidiſtis. Videtur enim aliquam adhuc ſpem habere Lugdunenſis archiepiſcopus ſuper illa quam quærit ſubjectione. Sed, ut verum fatear, ſuſtinerem potius regni noſtri totius incendium, capitis etiam noſtri periculum, quam hujus ſubjectionis & abjectionis opprobrium. Videtur enim ad noſtrum reſpicere contemptum, contra nos hoc modo fieri, quod nunquam extiterit factum. Novit autem experientia veſtra, regnum Francorum in obſequiis promptum, in neceſſitatibus amicum vobis extitiſſe, nec a fidelitate Romanæ eccleſiæ, precibus aut promiſſionibus imperatoris nos avelli unquam potuiſſe: & quanto animi favore, quanta mentis humilitate vobis obedierimus, ut ſi taceat vox veſtra, clament opera noſtra, monſtrent obſequia mea. Ut enim cætera dimittam, illud inter alia meminerit paternitas veſtra, quod quamvis gravi, ut ſcitis, laborantem infirmitate, moleſtia corporis vehementer urgente: Remenſi tamen concilio, cum labore quidem noſtro, ſed cum honore veſtro intereſſe ſtuduimus; & plus veſtræ voluntati, quam noſtræ facultati; plus honori veſtro, quam dominio noſtro conſuluimus. Hoc vobis, dulciſſime pater, memorando ſcripſimus, non quia non placeat nobis hoc feciſſe: ſed quia volumus hoc a memoria veſtra non receſſiſſe. Si quid igitur valet, ſi quid poteſt apud vos amor noſter, & obſequium noſtrum: rogamus, & petimus, ut Senonenſis eccleſia, quæ ab iſta de qua nunc pulſatur ſubjectione huc uſque aliena extitit & libera, per vos non fiat ancilla; ſed antiqua ejus libertas autoritate apoſtolica roboretur, & privilegii firmitate muniatur. In quo tamen nihil a vobis contra juſtitiam exigitur

Si

Si enim opponitur quod veterum inſtitutio Lugdunenſi eccleſiæ primatum conceſſerit, reſpondetur ex oppoſito, quod antiquæ libertatis poſſeſſio Senonenſem eccleſiam ab ejus ſubjectione defendit. Quod enim antiqua poſſeſſione acquiritur, nullo, ut fertur, jure adimitur: etiam ſi de jure Romanæ eccleſiæ fuiſſe cognoſcitur. Hac igitur ratione, Senonenſis eccleſiæ libertas remanere debet inconcuſſa & intacta, nec pulſari aut violari debet pro ſubjectione noviter & imprudenter facta. Facta eſt enim, ut dicitur, latenter & quaſi furtive ſubjectio iſta, neſciente ſcilicet clero Senonenſi, inconſultis etiam epiſcopis illius diœceſis, ignorante etiam rege: in quibus omnibus dignitas pendet eccleſiæ. Et ſubjectio taliter facta reſpicere potius videtur ad ignominiam male accipientis, quam ad commodum eccleſiæ neſcientis. Res enim communis communi tractanda eſt conſilio, non latenti & privato terminanda colloquio. Cum igitur dignitas ſit eccleſiæ, non perſonæ: ſi Senonenſis archiepiſcopus iſte, & quidem ſolus, de non ſua fecit quod non oportuit, ſi promiſit quod non debuit: eccleſia tamen Senonenſis quod ſuum eſt non amiſit, nec privata eſt libertate, quam ex antiquitate habuit; nec cogenda eſt ad ſubjectionem, quam nunquam exhibuit. His ita ſe habentibus, videat, dulciſſime pater, diſcretio veſtra, ne civitas Lugdunenſis, quæ de alieno eſt regno, de noſtro floreat detrimento, nec ſubjiciatur amicus amico: quia ſi decipitur pro amico amicus, juſte fiet de amico inimicus. Rex ergo Franciæ, quia proprius eſt Romanæ eccleſiæ filius, ſi in facili cauſa, ſi in levi petitione contemnitur: nulla ſpes in majori relinquitur, nec ulterius in aliis patietur repulſam, ſi in iſtis ſuſtinet repulſionis offenſam. Melius eſt enim regiæ honeſtati a precibus deſiſtere, quam de repulſa nævum ruboris contrahere. Quod minus in litteris continetur, præſentium lator Algrinus viva voce ſupplebit: cujus verba tanquam ex ore noſtro ſuſcipite, & cuſtodite.

AD EPISTOLAS CALISTI II. PAPÆ

APPENDIX.

ADMONITIO EDITORIS.

Ex Suppl. Manſi to. II. pag. 111.

QUamquam illæ, quas ſubjicimus, epiſtolæ non quidem omnes a Calliſto datæ ſunt, juvat tamen eas in collectione conciliorum exhibere quæ ad canonicam pontificis electionem aſſerendam pertinent. Suppetunt illæ ex duplici editione, nempe ex Udalrici codice, & ex Martene Veter. Monum. to. I. pag. 644. ex quo hic damus eodem quo apud illos ordine ſervato.

EPISTOLA PETRI EPISCOPI PORTUENSIS AD CARDINALES,

Qui cum Gelaſio obeunte fuerunt.

Laudat eorum in providendo eccleſiæ neceſſitatibus prudentiam.

Dilectis in Chriſto fratribus, epiſcopis, cardinalibus & cæteris clericis ſive laicis qui cum papa Gel. fuerunt, P. Portuenſis, ſalutem in Domino.

Ex Martene Vet. Mon. t. I. pag. 644. cum ſeq.

SCriptum eſt: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Proinde benedictus Deus, qui ſimplicitatem cordis veſtri tanta prudentia illuſtravit, ut magnis eccleſiæ neceſſitatibus ſalubri & maturo conſilio providere-tis. Licet enim me obitus domini noſtri papæ Gelaſii contriſtaverit, petitioni tamen veſtræ promto & alacri animo diligentiam dedi, atque ut cæteri fratres vobiſcum in unum ſaperent ſollicitus laboravi. Quod honeſte ſatis per Dei gratiam factum eſt, ſicut per nuncios noſtros, qui auxiliante Deo, in proximo ad vos venturi ſunt, plenius cognoſcetis.

EPISTOLA CRESCENTII SABINENSIS ET VITALIS ALBANENSIS EPISCOPOR. AD CARDINALES

Electioni ſummi pontificis per eos factæ aſſenſum præbent, rogantque concilium a papa celebrari pro bono pacis.

Cariſſimis in Chriſto fratribus, epiſcopis, cardinalibus, epiſcopi qui Romæ ſunt C. Sabinenſis, V. Albanus in Domino ſalutem.

LIteras a veſtra fraternitate communes & proprias lætanter ſuſcepimus, & petitioni veſtræ cum devotione aſſenſum præbuimus, ſicut venerabilis frater noſter O. archipresbyter Salvatoris cum ſocio ſuo vobis narrare poterit, quos ad dominum papam & ad vos direximus cum literis confirmationis & noſtris ſubſcriptionibus. Ipſi enim viderunt & audierunt, quomodo nos in calendis Martii omnes pariter congregati ſumus epiſcopi, cardinales, presbyteri, diaconi, ſubdiaconi cum reliqua multitudine Romanæ urbis, cleri & populi, & electionem pontificis a vobis factam ſinguli ore proprio laudavimus & confirmavimus. Reſtat igitur ut ſicut petitioni veſtræ feſtinum præbuimus aſſenſum, ita & vos neceſſitatibus noſtris, largiente Domino, præbere feſtinetis auxilium *. Ex concilio autem noſtro, ſi vobis placet, domino papæ ſuggerite concilium celebrare, de pace ſi fieri poteſt & eccleſiæ liberatione tractare.

* Sequentia deſunt in Cod. Udalr.

EPISTOLA CARDINALIUM ROMÆ EXISTENTIUM AD CARDINALES

Qui ultra montes erant.

Approbant electionem papæ per eos factam.

CArdinales Romæ degentes Bonefacius tituli ſancti Marci, Johannes tituli Sanctæ Ceciliæ, Anaſtaſius S. Clementis, Benedictus tituli Eudoxiæ, Diviſo tituli ſancti Equitii, Tibaldus tituli

tituli Pammachii, Reinerius tituli SS. Marcelli A ni & Petri, Deſiderius tituli S. Praxedis, Gregorius S. Lucinæ tituli, Hugo tituli Apoſtolorum, cariſſimis fratribus & cardinalibus qui ultra montes ſunt ſalutem.

Dilectionem veſtram latere non credimus, quod ex Romanæ eccleſiæ filiis, presbyteris & diaconibus, & infra urbem, ſi poſſibile fuerit, vel extra in locis finitimis poſt deceſſum ſummi pontificis, perſona ad papale officium idonea decretis ſanctorum pontificum teſtibus, ad culmen apoſtolicum debeat exaltari. Sane quidem noſtris exigentibus meritis, quia nos ſumus in quos fines ſæculorum devenerunt, cum ex Romano more electionem facere impediamur, electionem quam vos de domino Gu. olim archiepiſcopo B Viennenſi, nunc vero domino noſtro feciſtis, charitate debita conſentimus, & conſentiendo nos Spiritu divino afflante, laudamus, unanimitate vinciente corroboramus.

EPISTOLA CARDINALIUM ROMÆ EXISTENTIUM

Ad cardinales qui ultra montes erant.

Ejuſdem argumenti.

VEnerabilibus in Domino fratribus, diaconibus cardinalibus, qui ultra montes ſunt, diacones cardinales qui Romæ ſunt, ſalutem. C

Quemadmodum, cariſſimi nobis, ſcripſiſtis, in dilectione noſtra tum pro eodem ordine, tum pro ejuſdem officii æqualitate plene confidere poteſtis. Quocirca dilectioni veſtræ notum ſit, eodem nos vobiſcum charitatis vinculo connexos, ad totius eccleſiæ utilitatem ac ſtatum de tanti viri electione idem ſentire, laudare, confirmare, ac per omnia unanimiter tenere. Quidquid igitur proſperi vobis divina gratia favente provenerit, nobis fratribus veſtris ſignificare curate.

EPISTOLA CARDINALIUM ROMÆ EXISTENTIUM AD EPISCOPOS GALLIÆ.

Confirmata Calixti papæ electione, orant pro eo obedientiam & orationes.

EPiſcopi cardinales qui Romæ ſunt, dilectis fratribus in Chriſto univerſis Galliarum & aliarum partium epiſcopis, abbatibus, & ceteris Chriſti fidelibus, ſalutem.

Fraternæ dilectioni veſtræ notum eſſe volumus, quia nos qui communi voto & deſiderio electionem a fratribus noſtris, qui ultra montes ſunt, factam de domino Gu. Viennenſi archiepiſcopo, in Romanæ eccleſiæ pontificem Calixtum, omnes pariter laudavimus & confirmavimus. Veſtram itaque fraternitatem rogamus, obſecramus in Domino in idipſum nobiſcum ſentire, laudare, & tenere, eique vice beati Petri ſicut Romano pontifici obedire. Precibus etiam aſſiduis pro eo Dominum exorare, quatenus ei virtutis ſuæ præbeat incrementa, eumque cum grege ſibi credito perducat ad gaudia ſempiterna.

EPISTOLA CARDINALIUM QUI SUNT ROMÆ AD CARDINALES ULTRAMONTES EXISTENTES.

Mittunt nuntios cum decreto electionis, ſeu cum decreti confirmatione.

FRatribus in Chriſto cariſſimis epiſcopis, & cardinalibus, & reliquis B. Petri fidelibus, qui ultra montes ſunt, fratres qui Romæ ſunt ſalutem dicunt.

Aliis jam literis vobis ſignificavimus, quia quod a vobis de pontificis electione factum eſt (Supple ex Cod. Udalric. *a nobis quoque pariter*) cum magna cleri & populi multitudine laudatum eſt & confirmatum. Et quia terreni itineris ſecuritatem non habemus, nuncios cum literis & ſubſcriptionibus noſtris per mare ad vos, Deo auxiliante, mittemus. Dominum papam Calixtum tota eccleſia prædicat, nomen ejus in miſſarum celebrationibus celebratur, & a ſcrinariis, ſicut conſuetudo eſt, in cartis quas faciunt ponitur. Vos itaque conſtanter & viriliter agite, & nobis laborantibus fratribus, modis quibus poteſtis ſuccurrite, quia & nos pro viribus operamur, ut dominum papam & vos cum gaudio & honore ſuſcipiamus (a).

CONFIRMATIO ELECTIONIS CALIXTI PAPÆ II.

Cardinalium Romæ exiſtentium ſubſcriptionibus roborata.

VEnerabilibus epiſcopis & cardinalibus & clericis, ac laicis, qui cum domino Gelaſio fuerunt, epiſcopi & cardinales & ceteri clerici ſive laici fideles B. Petri, ſalutem in Domino.

De obitu domini noſtri beatæ memoriæ papæ Gelaſii tanto amplius contriſtamur, quanto majora per eum ſubſidia ſperabamus. Verum quia ſic placuit ei, qui nutu ſuo regit & diſponit omnia, ſit nomen ejus benedictum in ſæcula. Poſt ipſius autem obitum non dubitamus eam D vobis incubuiſſe neceſſitudinem, ut eſſet vobis opus & ſaluti veſtræ providere, & de ſtatu eccleſiæ ac pontificis electione tractare, atque ideo quod vos ſumma, ſicut ipſi novimus, neceſſitate cogente feciſtis, nos quoque ratum habemus & ſtabile, & fratribus noſtris qui alibi ſunt idipſum nobiſcum ſentire mandamus. Acceptis ſiquidem literis quas miſiſtis, in altero die apud eccleſiam ſancti Joannis de inſula congregati ſumus, epiſcopi, cardinales, presbyteri, diaconi & ſubdiaconi, ac reliqui clerici, judices quoque & ſcriniarii, ac ceteri palatii ordines, & plures Romani nobiles; Præfectus etiam per nuncios ſuos & cum multa frequentia cleri & populi electionem a vobis factam ſecundum Romanam conE ſuetudinem laudavimus & confirmavimus; & clerici quidem poſt confirmationem *Te Deum laudamus* cantabant. Laici vero, ut moris eſt, magnis vocibus acclamabant, Calixtum P. ſanctus Petrus elegit. Multi etiam qui tunc nobiſcum adeſſe potuerunt, audito quod a nobis confirmatum fuerat, laudaverunt. Ut autem de unanimitatis noſtræ concordia vos certiores efficiamus, nomi-

(a) In cod. Udal. additur: *Reſtat igitur ut ſicut petitioni veſtræ feſtinum* (f. feſtinum) *præbuimus aſſenſum, ita & vos in neceſſitatibus noſtris, largiente Domino, nobis præbere feſtinetis auxilium. Ex conſilio autem noſtro, ſi vobis placet, domino papæ ſuggerite concilium celebrare, de pace, ſi fieri poteſt, & de eccleſiæ liberatione tractare.*

nomina eorum, non tamen omnium qui huic confirmationi interfuerunt, ad vos ſcripta direximus.

Electionem per Dei gratiam a fratribus noſtris epiſcopis & cardinalibus factam de domino Guidone Viennenſi epiſcopo ego Creſcentius Sabinenſis epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Petrus Portuenſis epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Vitalis Albanus epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Bonefacius tituli S. Marci laudo & confirmo.

Ego Manfredus Tiburtinus epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Comes diaconus cardinalis S. Mariæ in Aquiro laudo & confirmo.

Ego Nicolaus primicerius ſcholæ cantorum laudo & confirmo.

Ego Rainerius prior ſubdiaconus ſcholæ baſilicæ laudo & confirmo.

Ego Gregorius ſcholæ baſilicæ ſubdiaconus laudo & confirmo.

Ego Vincentius exorciſta laudo & confirmo.

Ego Johannes exorciſta laudo & confirmo.

Ego Paulus lector laudo & confirmo.

Ego Nicolaus hoſtiarius laudo & confirmo.

Ego Benedictus presbyter prior S. Mariæ Majoris cum omnibus clericis catholicis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Johannes archipresbyter ſancti Petri apoſtoli cum omnibus catholicis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Alexis hoſtiarius laudo & confirmo.

Ego Nicolaus archipresbyter S. Anaſtaſiæ cum tota parochia noſtra laudo & confirmo.

Ego Dodo archipresbyter S. Mariæ in Aquira cum omnibus clericis ejuſdem laudo & confirmo.

Ego Johannes archipresbyter ſancti Laurentii in Lucina cum omnibus clericis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Senebaldus archipresbyter S. Mariæ ſecundi cerei laudo & confirmo.

Clerici in Inſula laudamus & confirmamus.

Clerici S. Adelberti omnes laudamus & confirmamus.

Ego Petrus presbyter S. Mariæ de Maxima laudo & confirmo.

Ego R. archipresbyter eccleſiæ B. Mariæ trans Tyberim de titulo Calixti, cum omnibus canonicis, & capellanis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Benedictus archipresbyter S. Mariæ in Monticello cum clericis noſtris laudo & confirmo.

Ego Anaſtaſius S. Pauli abbas cum omni congregatione noſtra laudo & confirmo.

Ego Petrus abbas S. Silveſtri cum fratribus noſtris omnibus laudo & confirmo.

Ego Robertus abbas S. Andreæ de Clivo Scauri cum omni congregatione noſtra laudo & confirmo.

Ego Rainerus S. Baſilii laudo & confirmo.

Ego Petrus prior & rector monaſterii ſanctorum Coſmæ & Damiani cum tota congregatione noſtra laudo & confirmo.

Ego Heinricus abbas ſancti Laurentii Paripernæ cum omnibus fratribus noſtris laudo & confirmo.

Ego Otto archipresbyter ſancti Salvatoris, quæ vocatur Aquila-felix, laudo & confirmo.

Ego Gregorius archipresbyter S. Gregorii cum clericis noſtris laudo & confirmo.

Ego Gratianus archipresbyter ſancti Stephani in Cœlio monte laudo & confirmo.

Ego Centius presbyter eccleſiæ S. Simeonis laudo & confirmo.

Ego Johannes Yconomus S. Johannis ante Portam Latinam laudo & confirmo.

Ego Azo archipresbyter in Via-lata ſanctæ Mariæ cum omnibus clericis ejuſdem eccleſiæ laudo & confirmo.

Ego Johannes archipresbyter S. Mariæ in Minerva cum clericis noſtris laudo & confirmo.

Ego Nicolaus archipresbyter S. Sixti cum clericis noſtris laudo & confirmo.

LITERÆ HÆRETICOR. AD CALISTUM II. PAPAM

Ipſius electioni aſſenſum præbent.

Calixto Dei gratia univerſali pontifici R. S. Euſebii cardinalis, & G. SS. apoſtolorum, & M. S. Pancratii abbas obedientiam in Domino.

ETſi literæ electionis veſtræ ad nos non pervenerint, ea tamen nobis manifeſtata, gaviſi ſumus, orantes Deum, ut ſi quid minus in ea eſt, gratia ipſius benigna vobis & nobis impleat. Nos quod jam per ſeptennium plurimum faticati pro catholicæ veritatis confeſſione vix jam valentes ſufficere, poſtulamus per Dei miſericordiam reſpirare. Verum quia id in vobis obtinere poſſe Deum credimus, electionem veſtram, quam neque lepra ſymonis, neque tumor ambitionis infecit, tanquam a Deo datam amplexi ſumus. Intelleximus enim a vobis completum fuiſſe capitulum electionis, quam Apoſtolus in epiſtola ad Hebræos interierit: *Nec quiſquam*, inquit, *ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo tanquam Aaron*. Pontificato igitur veſtro a Deo vocato, nullam maculam ſecundum conſcientiam noſtram in probando electionem veſtrum ſecundum votum quod ſemper habuimus collaudantes amplectimur, ſperantes omnem maculam hæreſis per ſanctum ſtudium veſtrum ab eccleſia Romana propelli. Unde noſtra ſuſcitata diligentia electioni veſtræ, eam confirmantes, ſubſcribimus, tanto quidem devotius, quanto puriorem eſſe per Dei gratiam confidimus.

Similter presbyter Bonus homo, presbyter Berardus, presbyter Angelus S. Andreæ, presbyter Angelus, Johannes archipresbyter S. Mariæ Rotundæ, Dodo presbyter S. Mariæ in Aquiro, Deſiderius archipresbyter ſanctorum Apoſtolorum, cum omnibus clericis ejuſdem eccleſiæ, presbyter Benedictus S. Stephani, presbyter Johannes S. Nicolai, Angelus ſanctæ Mariæ in Via, Beraldus S. Baſilii, Aſtaldus & Johannes abbas ſancti Apollinaris, pesbyter Mannus S. Petri ad vincula, pesbyter Leo, & Nicolaus S. Laurentii in Lucino, cum pluribus aliis.

CON-

ANNO CHRISTI 1119.

CONVENTUS AD RENUM

Pro pace & rerum ablatarum reſtitutione, ac Caliſti II. admiſſione anno 1119. celebratus.

CReſcebant hoc tempore in Germania turbæ, nihilque ſanctum habebatur, adeout tregua illa Dei, cujus tanta erat tunc apud omnes religio, paſſim violaretur, *nec ipſa ſacramenta pro obſervatione divinæ pacis profeſſa cuſtodirentur*. Rebus igitur componendis Henricus imperator, ait Annaliſta Saxo Eccardi, *totius regni ſacerdotum ac procerum nunciis compulſus generalem fieri apud Triburium conventum conſenſit in feſto Sancti Johannis Baptiſtæ; ubi de omnibus quæ ſibimet imponerentur, juxta Senatus conſultum ſe ſatisfacturum ſpopondit, quo conventu, circa novembris initium in Rhenanis partibus habito, tam adverſariorum quam amicorum uſus imperator conſilio, per omne* A *regnum unicuique ſuis rebus ſpoliato propria concedi præcepit, cunctaque regni antiquorum fiſcalia ſuam in ditionem interim recepit, paxque univerſalis per provincias ab omnibus haberi collaudatur, ſed parum profeciſſe reipſa comprobatur. Aderant etiam legati tam Romanorum, quam Viennenſium, immo diverſarum eccleſiarum, confirmantes electionem Domini Calixti, cui omnes noſtrates epiſcopi obedientiam profeſſi, ſynodum, quæ circa feſtum S. Lucæ indicebatur, collaudaſſent, imperator pollicebatur ſe ipſum ibi ob reconciliationem univerſalis eccleſiæ præſentaturum iri. Id enim Catalaunenſis epiſcopus & Cluniacenſis abbas apud Argentinam ipſum conve-* B *nientes multis ratiocinationibus obtinuerant.*

CONCILIUM TOLOSANUM,

A Caliſto papa II. celebratum, VIII. Idus Junias anno Chriſti MCXIX.

Ex Cencii Camerarii cod. MS. Romano

TITULI CANONUM.

1. *Ne quis per pecuniam ordinetur, aut promoveatur*
2. *Ut præpoſitus, decanus, archipresbyter, nullus fiat, niſi presbyter; nullus archidiaconus, niſi diaconus.*
3. *Ut hæretici eorumque defenſores ab eccleſia pellantur.*
4. *Ut primitiæ, oblationes, bona deficientis epiſcopi, & clericorum, principibus & quibuslibet laicis interdicta ſint.*
5. *Ut liberos homines nemo ſervituti addicat.*
6. *Ut clerici laicis pro beneficiis ſervire non compellantur.*
7. *Ut quartam partem decimarum & obiationum epiſcopo nullus auferat.*
8. *Ut eccleſiaſticæ dignitates ac beneficia, hereditario jure non relinquantur alteri.*
9. *Ut pro ſacro oleo, chriſmate, ſepultura, pretium non exigatur.*
10. *Ut monachus, aut clericus, qui retrorſum abierit, aut intonſus fuerit, excommunicetur.*

PRÆFATIO.

* *Mendoſe ſcriptum erat* MCXX. (1) *quod refellit Indictio, & notatus Caliſti annus primus.*

ANno ab Incarnatione Domini * MCXIX. Indictione XII. Æra MCLVIII. Epacta VII. Concurrente VIII. Idus Junii, præſidente venerabili Calixto papa II. anno pontificatus ſui primo in concilio Toloſano una cum cardinalibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, (2) provintiæ Gotiæ, Gaſconiæ, Hiſpaniæ, & citerioris Britan- C niæ, hæc ſunt recitata capitula, & aſſenſu totius concilii confirmata.

CANONES.

I. *Ne quis per pecuniam ordinetur, aut promoveatur.*

Sanctorum patrum veſtigiis inſiſtentes, ordinari quemquam per pecuniam in eccleſia, vel promoveri, autoritate ſedis apoſtolicæ omnimodis prohibemus. Si quis autem ſic ordinationem vel promotionem acquiſiverit, acquiſita prorſus careat dignitate. D

II. *Ut præpoſitus, decanus, archipresbyter, nullus fiat, niſi presbyter; nullus archidiaconus niſi diaconus.*

Nullus etiam in præpoſitum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, niſi presbyter; nullus in archidiaconum, niſi diaconus, ordinetur. E

III. *Ut hæretici eorumque defenſores ab eccleſia pellantur.*

Porro eos qui religionis ſpeciem ſimulantes, Dominici corporis & ſanguinis ſacra-

(1) Si vir doctiſſimus animadvertiſſet annum Piſanum, quo aliquando Caliſtus II. uſus eſt, non differre ab anno æræ vulgaris, nec in indictione, nec in anno Pontificatus, aut in aliis notis temporariis, ſed tantum noſtrum unitate ſuperare, & Piſanos numerare annum 1120. quando nos annum 1119. ita ratiocinatus non fuiſſet. Annus itaque iſte 1119. annus eſt Dionyſianus, ut demonſtrat epocha ſynodalis Caliſti II. qui in Concilio præfuit; ſcripta enim illa *Idibus Julii, ind.* XII. *Dom. Incarn. an.* 119. *Pontificatus autem d. Caliſti II. Papæ anno* 1. Pag. ad An. Ch. 1119. n 7.

(2) *Lege*, Provinciæ, Gotiæ. *Id. ibid.*

ANNO CHRISTI 1119

ſacramentum, puerorum baptiſma, ſacerdotium, & cæteros eccleſiaſticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tanquam hæreticos ab eccleſia Dei pellimus & damnamus: & per poteſtates exteras coerceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum, ejuſdem damnationis vinculo donec reſipuerint, * mancipamus.

* al. innodamus.

IV. *Ut primitiæ, oblationes, bona deficientis epiſcopi, & clericorum, principibus, & quibuslibet laicis interdicta ſint.*

Primitias, decimas, oblationes, & cœmeteria, domos etiam & bona cætera deficientis epiſcopi, & clericorum, a principibus vel quibuslibet laicis diripi & teneri, penitus interdicimus. Qui vero pertinaciter iſta præſumpſerit, ab eccleſiæ liminibus tanquam ſacrilegus arceatur.

V. *Ut liberos homines nemo ſervituti addicat.*

Liberos homines, clericos ſeu laicos nulla omnino eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, vinculo ſervitutis addicat.

VI. *Ut clerici laicis pro beneficiis ſervire non compellantur.*

Nullus clericorum pro eccleſiaſticis beneficiis ſervire laicis compellatur.

VII. *Ut quartam partem decimarum & oblationum epiſcopo nullus auferat.*

Oblationum partem ad epiſcopum pertinentem nullus auferre præſumat.

VIII. *Ut eccleſiaſtica dignitates ac beneficia hereditario jure non relinquantur alteri.*

Nullus epiſcopus, nullus presbyter, nullus omnino de clero, eccleſiaſticas dignitates vel beneficia cuilibet, quaſi jure hereditario derelinquat.

IX. *Ut pro ſacro oleo, chriſmate, ſepultura pretium non exigatur.*

Illud etiam adjicientes, præcipimus, ut pro ſacri olei, & chriſmatis, & ſepulturæ acceptione, nullum venditionis pretium exigatur.

X. *Ut monachus, aut clericus, qui retrorſum abierit, aut intonſus fuerit, excommunicetur.*

Si quis eccleſiaſticæ militiæ titulo inſignitus, monachus, vel canonicus, aut quilibet clericus, primam fidem irritam faciens, retrorſum abierit, aut tanquam laicus comam barbamque nutrierit: eccleſiæ communione privetur, donec prævaricationem ſuam digna ſatisfactione correxit.

ANNO CHRISTI 1119

Eodem in concilio diſceptata lis, quam Arelatenſis archiepiſcopus, & monachi Caſæ Dei, intendebant Anianenſi monaſterio de cella S. M. de Gordiano: & ſecundum Anianenſes judicatum. Quod judicium continetur in epiſtola ſynodica, cujus exemplum ſubjicio.

CALLISTI PP. II. TOLOSANO CONCILIO PRÆSIDENTIS EPISTOLA SYNODALIS,

Qua cella S. M. de Gordiano adjudicatur Anianenſi monaſterio adverſus Arelat. archiep. & monachos Caſæ Dei.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Poncio Anianenſis monaſterii abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUper cella S. M. de Gordiano jam diu apud ſedem apoſtolicam facta quæſtio invenitur. Siquidem domini noſtri ſanctæ memoriæ Paſchalis papæ temporibus, & vos veſtro, & monachi Caſæ Dei ſuo eam vendicare monaſterio ſæpius tentaverunt. Poſt multas autem querimonias, cum prædictus dominus allegationes veſtras diligentius conſtituto tempore audiviſſet: veritate tandem ſagaciter indagata, cellam ipſam monaſterio veſtro adjudicavit, & in quæſtione illa monachis Caſæ Dei perpetui ſilentii taciturnitatem indixit, ſicut in diffinitionis ejus ſcripto plenius continetur. Cæterum fratres illi, etſi ex tunc toto ejuſdem domini tempore quieviſſe viſi ſunt: ante nos tamen apud Clarum-montem eandem querimoniam renovarunt, aſſerentes ſe in judicio prægravatos, eo quod ipſorum juſtitia non ad plenum fuit inquiſita. Nos, ut nulla eis adverſus apoſtolicam ſedem clamoris relinqueretur occaſio, eorum ſcripta, & rationes perſcrutati ſumus: & nihil roboris, nihil in eis momenti reperientes, fratribus ipſi deſiſtere ab hac deinceps inquietatione præcepimus.

Hoc frater noſter Ato Arelatenſis archiepiſcopus audiens, & ipſe clamare cœpit, dicens: Arelatenſem eccleſiam injuſte ſuis poſſeſſionibus ſpoliatam: quoniam prædicta cella de Gordanicis cum rebus ſuis ad jus Arelatenſis eccleſiæ pertinebat, & per eam monachi Caſæ Dei locum illum ſub cenſu annuo detinuerant. Cumque id frequentius inculcaret, ne aliquam ei videremur inferre injuriam, diem agendæ cauſæ apud Montempeſſulanum ſtatuimus, ubi pars utraque conveniens ſuas protulit rationes. Quibus ſufficienter inſpectis, ex fratrum noſtrorum ſententia judicatum eſt, archiepiſcopum debere ſuper eadem eccleſia reveſtiri, ſi Arelatenſem eccleſiam locum illum ante domini noſtri judicium poſſediſſe idoneis teſtibus comprobaret. Judicio itaque adimpleto, mox ei reſtituta eſt poſſeſſio, ſalvo nimirum Anianenſis monaſterii jure, ſi quod eſſet. Tunc etiam terminus conſtitutus eſt, in quo de proprietatis jure apud Toloſam in utriuſque partis præſentia tractaretur. In ipſo ergo concilio quæſtio mota eſt. Et quidem

ANNO CHRISTI 1119.

dem Anianenſes monachi cellam illam per Lodoici imperatoris, Caroli Magni imperatoris filii, & filii ejus Caroli regis ſcripta & largitiones, Anianenſi monaſterio vendicabant. Archiepiſcopus vero ſe Lodoici, filii Boſonis regis Viennæ, chirographo tuebatur. Cauſa itaque aliquandiu coram omnibus ventilata, nos fratribus noſtris Cononi Prænestino, & Lamberto Oſtienſi, epiſcopis & cardinalibus, Boſoni ſanctæ Anaſtaſiæ, Deusdedit ſancti Laurentii in Damaſo, & Joanni ſancti Chryſogoni, presbyteris & diaconibus, Petro ſanctorum Coſmæ & Damiani, Gregorio ſancti Angeli, & Chryſogono ſancti Nicolai de Carcere, & archiepiſcopis Oldegario Tarraconenſi, & Bernardo Auxienſi, & item epiſcopis Raimundo Barbaſtrenſi, Guidoni Laſcurrenſi, Galtero Magalonenſi, & Goloni Leonenſi, & Abbatibus Arduino ſancti Savini, & Amico ſancti Laurentii foras muros, præcepimus, ut in partes ſecederent, & controverſiam ipſam judicio canonico definirent. Egreſſi de concilio fratres inter ſe diutius contulerunt. Noviſſime diſouſſis utrinque rationibus, & chartarum monumentis ſæpius revolutis, hujuſmodi ſententiam in concilii audientia ediderunt: donationis ſcripta, quæ Arelatenſi eccleſiæ a prædicto rege Ludovico Boſonis filio, poſt Ludovici imperatoris, Magni Caroli filii, & filii ejus Caroli regis confirmationes, de cella de Gordanicis collata ſunt, robur nullum obtinere. Quod enim Deo ſemel oblatum fuerat ab aliis, ulterius aliis non potuit erogari. Hoc etiam ex abundanti additum eſt, ut Anianenſes monachi trium idoneorum teſtium aſſertione probarent, Anianenſe monaſterium cellam de Gordanicis per triginta annorum ſpatium ſine interruptione legitima poſſediſſe, antequam eam monachi Caſæ Dei, per quos Arelatenſis eccleſia in poſſeſſionem intraverat, obtinerent. Et ſic locus idem in jure deinceps ac poſſeſſione Anianenſis monaſterii permaneret.

Hanc profecto ſententiam toti concilio placere, a fratribus noſtris archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, acclamatum eſt. Confeſtim Anianenſes in medium tres ſenes monachos protulerunt, qui tactis ſacroſanctis evangeliis firmaverunt, Anianenſes monachos cellam de Gordanicis per triginta annorum ſpatium ſine interruptione legitima poſſediſſe, antequam eam Caſæ Dei monachi obtinerent.

Prolatam igitur a fratribus ſupra nominatis de jam ſæpe dicta cella ſententiam, & totius aſſenſu concilii approbatam, nos auctore Deo aſſertionis noſtræ munimine confirmamus: & Anianenſi monaſterio ſuper ea in poſterum inferri calumnias, auctoritate ſedis apoſtolicæ penitus prohibemus.

Quæcumque præterea Anianenſe monaſterium per authentica prædeceſſorum noſtrorum Joannis, Nicolai, Alexandri, Urbani, Paſchalis, pontificum Romanorum, privilegia poſſidet, tibi tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum confirmamus. Idem enim locus ſpecialiter ſub B. Petri jure ac protectione conſiſtit.

Prædictam cellam de Gordanicis Arelatenſis archiepiſcopus in manu noſtra, per virgam quam geſtabat, in conſpectu totius concilii refutavit. Nos vero eam tibi, fili in Chriſto cariſſime Ponti, & per te Anianenſi monaſterio, per eandem virgam protinus reſtituentes, tam Arelatenſi eccleſiæ, quam & monaſterio Caſæ Dei, perpetuum ſuper eadem cella ſilentium ſub anathematis obligatione indiximus; & inſtrumenta chartarum ab archiepiſcopo & monachis caſæ Dei vobis reddi præcipimus: ne illorum occaſione aliquis denuo querimoniæ ſcrupulus oriatur. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ confirmationis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat; & a ſacramento corporis ac ſanguinis Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco ſua ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Calixtus, catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Cono Prænestinus epiſcopus.
Oldegarius Tarraconenſis eccleſiæ diſpenſator.
S. Raimundi Barbaſtrenſis epiſcopi.
Ego archiepiſcopus Bernardus Auſcienſis, ſubſcripſi.
Ego Lambertus Oſtienſis epiſcopus.
Richardus Narbonenſis archiepiſcopus.
Ego Petrus cardinalis ſanctorum Coſmæ & Damiani.
Ego Boſo, tituli ſanctæ Anaſtaſiæ presbyter cardinalis.
Ego Ato Arelatenſis epiſcopus.
Ego Gregorius diaconus cardinalis ſancti Angeli.
Ego Deus dedit, tituli S. Laurentii in Damaſo presbyter cardinalis.
Ego Fulco Aquenſis archiepiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Galterius Magalonenſis epiſcopus.
Ego Joannes, presbyter cardinalis, tituli ſancti Chryſogoni, huic judicio interfui, & ſubſcripſi.
Ego Amicus abbas S. Laurentii foris muros.
Ego Arduinus abbas S. Savini.

Datum Toloſæ per manum Chryſogoni ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ac bibliothecarii, Idibus Julii, Indictione XII. Dominicæ Incarnat. anno MCXIX. pontificatus autem domni Calixti II. papæ anno 1.

Monumentum aliud ejuſdem concilii ſuppeditat nobis Catellus, commentariorum Occitaniæ lib. v. de eccleſiis, Amantiana, & S. Saturnini: quas ſui juris eſſe, S. Stephani eccleſia contendebat. Acta ipſa ex Catello hic tranſcribo.

ANNO CHRISTI 1119.

ANno ab Incarnatione Domini MCXIX. Aicardus archidiaconus eccleſiæ S. Stephani Toloſæ ſedis in præpoſitum electus eſt. Eo anno quo in eadem eccleſia dominus papa Calixtus II. concilium celebravit. Et præſidente domino papa in generali ſynodo, Aicardus præpoſitus duas proclamationes valde idoneas fecit: unam videlicet ſuper eccleſiam Amantianam, quamdiu eccleſia B. Stephani perdiderat. Auditis itaque domnus papa utriuſque partis altercationibus, videlicet A. præpoſiti, & A. prioris Amantienſis, juſſit inveſtiri eccleſiam S. Stephani de eccleſia Amantianenſi, quod & factum eſt. Nam A. Narbonenſis archiepiſcopus vices domini papæ ſuper hoc negotio acceptas, poſt multum tempus hoc placitum definivit, & mille ſolidos Melguirinos, & per unumquemque annum tres

ANNO CHRISTI 1119.

solidos Tolosanos annualiter ecclesiæ nostræ reddi jussit: quam diffinitionem in subsequenti plenarie Domino volente ostendemus. Altera vero proclamatio super ecclesia B. Saturnini de suburbio Tolosæ, ubi & corpus ejus humatum quiescit. A. enim præpositus præcepto imperiali, scilicet gloriosissimi imperatoris, & privilegio Romano, videlicet Joannis papæ, hanc ecclesiam juris ecclesiæ B. Stephani suæ sedis fore ostendit. Quibus in præsentia domni papæ, & in præsentia cardinalium, archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum multorum proborum virorum perlectis, B. Saturnini clerici rationem reddituri surrexerunt. Responderunt enim, & dixerunt domno papæ, ecclesiam suam cum episcopo, neque cum clericis suæ sedis placitare debere, quia ejus & B. Petri juris erat. Quæsivit autem ab iis domnus papa, utrum hæc ecclesia singulariter B. Petri esset, vel generaliter: cui & responderunt, singulariter. Ille vero iterum requisivit, quis eam B. Petro dedisset: cui & responderunt, quia clerici qui eam tenebant, ei & B. Petro dedissent. Quibus ipse, quia clerici ex diversis partibus congregati, quorum fundus non erat, dare non potuerunt. Interim dum hæc ita ventilantur, alia supervenere maxima negotia. Quibus interpositis domnus papa hoc placitum differri jussit, donec post concilium: unde actum est, ut tandiu hoc placitum differretur, usque quo idem papa Tolosa recederet. In recessione vero illius venimus ad villam quæ vocatur Fronton, ibique ea die hospitati: mane vero idem papa eandem ecclesiam cum suis consecravit. Altera autem die domnus papa privilegium ecclesiæ B. Saturnini firmare curabat: sed interpellante A) Tolosano episcopo, & A. præposito, hoc privilegium intermissum est. Tertia vero die venimus ad villam quæ est in pago Caturcensi, quæ vocatur S. Audardi, & ibi hospitati sumus. Postera vero die, præsidente domno papa cum suis, ad hoc placitum ventilandum venimus, ubi perlecto imperiali decreto, & Romano privilegio, eadem verba, quæ superius in concilio residens dixerat, recitavit. Et legente Petro Montispessulani S. Saturnini clerico Urbani papæ privilegium, in quo continebatur qualiter idem papa ecclesiam B. Saturnini ecclesiæ B. Stephani, & episcopo Isarno, tulisset; domnus papa Calixtus, audientibus omnibus qui aderant, tale tulit testimonium. (Erant ibi tunc nobiscum dominus prior Fredalensis bonæ memoriæ Isarnus, & A. prior Amantianensis, & B. archidiaconus veteris Morensis, & alius B. archidiaconus Agarnensis, & Guillelmus nostræ ecclesiæ paraphonista, & quamplures alii.) Ego, inquit, fratres in concilio Nemausensi, in quo dominus papa Urbanus præfuit, cum multis aliis interfui: ibique clericos B. Saturnini dominum papam interpellantes audivi, quatenus quartam partem oblationis altaris B. Saturnini episcopo Isarno, qui tunc temporis in dominio suo eam tenebat, auferret, & sibi daret. Et dominus papa petitionibus eorum condescendi videbatur. Quibus episcopus Isarnus magnanimiter resistebat, & nequaquam hoc se facere posse dicebat: quia si id faceret, unde viveret non habebat. Et quia nobis, mihi, & fratri meo, qui tunc temporis erat archiepiscopus Briassensis, videbatur præjudicium episcopo Isarno fieri: partes ejus, quantum potuimus, sustinuimus; in tantum, ut nobis præsentibus istud fieri non potuerit. Transacto vero concilio dominus papa episcopum Isarnum in cameram suam deduxit: ibique, vi comitis Raimundi, reclamantibus tamen clericis, qui tunc ibi aderant, hanc quartam oblationis altaris partem tulit. Mandavit tamen iisdem papa, ut Isarnus episcopus de ecclesia B. Saturnini semper cum suis victum haberet: quod &, dum vixit, habuit. His dictis dominus papa Calixtus Raimundo abbati, & clericis ejus, ut de his omnibus rationem redderent, mandavit: illi vero consilio accepto responderunt, non se tam facile de tanto placito posse respondere, sed daret eis tempus quo ad respondendum essent parati. Annuens vero dominus papa petitioni eorum, dedit nobis locum & tempus, ubi ad id ventilandum perveniremus. Fuit autem locus apud Viennam; & tempus, festum beatæ Mariæ, quod vocatur * Epipanti. Sed dominus A. episcopus Tolosanus negligentia sua ad hoc placitum tendere renuit. Inde actum est, ut ecclesia S. Stephani jus quod habebat super ecclesia B. Saturnini amitteret.

ANNO CHRISTI 1119.

* Hipapante

☞ AD CONCILIUM TOLOSANUM

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. pag. 361.

Ecclesia S. Polycarpi confirmatur monasterio Elesti in concilio Tolosano anni 1120.

Calixtus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Raimundo Electensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

Extat in Gall. Christ. nov. edit. to. VI. pag. 108. app.

SUper ecclesia S. Policarpi jam diu a prædecessore nostro sanctæ memoriæ Paschale papa inter vestrum & Crassense monasterium definitio facta est: nuper autem in concilio, quod per Dei gratiam Tolosæ celebravimus, Crassensis abbas Berengarius querelam deposuit, quod in definitione illa Crassense fuerit monasterium aggravatum, pro eo quod in unius tantum Crassensis fratris præsentia judicium fuerit promulgatum. Ne igitur aliqua ei conquerendi relinqueretur occasio, ex abundanti querimoniam ejus audivimus. Causa tamen diligentius indagata, nihil aliud in ea invenire potuimus quam quod prædicti domini nostri sententia definivit. Ea propter nos auctore Deo quod a sede apostolica de ipsa B. Policarpi ecclesia constitutum est, ejusdem sedis apostolicæ auctoritate firmamus, & ratum in perpetuum manere decernimus, præcipientes ut nulli omnino hominum liceat locum illum ab Electensis monasterii subjectione subtrahere, aut temerariis vos inde vexationibus fatigare. Si quis ergo decreti hujus tenore cognito, temere, quod absit, contraire temptaverit, honoris & officii sui periculum patiatur, aut excommunicationis ultione plectatur, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit. Fratres qui nostræ huic retractationi & decisioni interfuerunt hi sunt: Cono Prænestinus & Lambertus Hostiensis episcopi, Boso, Deusdedit presbyteri, Petrus & Gregorius diaconi cardinales, Ricardus Narbonensis, Ato Arelatensis, Bernar-

dus Auxienſis archiepiſcopi : Raimundus Barba-
ſtrenſis, Gualterius Magalonenſis, Arnaldus Car-
caſienſis, Amelius Toloſanus, Berengarius Ge-
rundenſis, Gregorius Bigorritanus epiſcopi, Ber-
nardus Atonis vicecomes Biterrenſis, Centullus
comes Bigorritanus. Datum Toloſæ II. idus Ju-
lii. Ego Calixtus catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Datum Toloſæ per manum Griſogoni S. R. E.
diaconi cardinalis, ac bibliothecarii II. idus Ju-
lii, indictione XII. Dominicæ Incarnationis an-
no MCXX. pontificatus autem domini Callixti
II. papæ anno priori.

ANNO CHRISTI 1119.

*/. MCXIX.

☞ *Hujus pariter Concilii acta ſic deſcribuntur in codice Udalrici Bambergenſis Num.* 302.

SYNODUS CALIXTI PAPÆ.

ANno Dominicæ incarnationis MCXVIIII. VII. Idus Julii, Indictione XII. dominus Papa Calixtus Toloſæ cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus Provinciæ Gotiæ, Guaſconiæ, & citerioris Hyſpaniæ Concilium celebravit, ubi cum de diverſis negotiis quæſtiones emergerent, capitula hæc promulgata, & totius aſſenſu Concilii approbata ſunt. Sanctorum Patrum veſtigiis inſiſtentes, ordinari quemcunque per pecuniam in Eccleſia Dei vel promoveri auctoritate Sedis Apoſtolicæ omnimodis prohibemus: Si autem ſibi ordinationem, vel promotionem acquiſierit, acquiſita prorſus careat dignitate. Nullus etiam in præpoſitum, nullus in Archipresbyterum, nullus in Decanum, niſi Presbyter; nullus in Archidiaconum, niſi Diaconus ordinetur. Primitias, decimas, oblationes, & cimiteria, domos etiam, & bona cætera deficientis Epiſcopi, & Clericorum a principibus, & quibuslibet laicis diripi, & teneri penitus interdicimus. Qui vero pertinaciter iſta præſumpſerit, ab Eccleſiæ liminibus arceatur. Mos, qui religionis ſpeciem ſimulantes, Dominici corporis, & Sanguinis ſacramentum, baptiſma puerorum, ſacerdotium, & cæteros Eccleſiaſticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tamquam Hæreticos ab Eccleſia pellimus, & damnamus, & per poteſtates exteras coerceri præcipimus: defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo, donec reſipuerint, innodamus. Si quis Eccleſiaſticæ militiæ titulo inſignitus monachus, vel Canonicus aut etiam quilibet Clericus primam fidem irritam faciens ablerit, aut tanquam laicus comam, aut barbam nutrierit, eccleſiæ communione privetur, donec prævaricationem emendaverit.

ANNO CHRISTI 1119.

A

B

☞ CONCILIUM REMENSE

In cauſa reſtitutionis epiſcopatus Tornacenſis inter annum 1119. *&* 1120. *celebratum.*

Ex Mand Suppl. Tom. II. p. 340.

BAldrico Noviomenſi epiſcopo, qui an. 1119. adhuc in vivis agebat, ſatis functo ante annum 1120. quo Lambertus Noviomenſis epiſcopum jam agebat; Tornacenſes a Paſchali papa literas impetrarunt, quibus copia ſibi dabatur peculiarem ſibi epiſcopum eligendi, cum antehac, qui Noviomenſibus idem & Tornacenſibus epiſcopus præfuiſſet. Re comperta Noviomenſes alias pro ſe literas procurarunt, ut electus ab illis Lambertus geminos illos epiſcopatus priſtino more teneret. Nihilo tamen ſecius Tornacenſes epiſcopum ſuum renunciarunt Herbertum; cui ſedando ſchiſmati addictus pontifex rem totam Rodulfo Remenſi archiepiſcopo commiſit. Ille ſibi ſubditos epiſcopos convocat, diemque ſtatuit, *qua Lambertum conſecrare debebat*, verba ſunt Herimanni abbatis in narratione Abbatiæ S. Martini Tornacenſis, Dacher. Spicileg. tom. 2. pag. 920. *Ipſo vero die rex Ludovicus Remis adveniens omnes epiſcopos advocat, & ut diligenter de eodem negotio inter ſe tractarent, admonet. Si enim, inquit, videritis magis ad Dei honorem & animarum ſalutem competere, ut Tornacenſis eccleſia proprium epiſcopum habeat, ego libenter concedo, quia nihil me in hoc perdere video, nec voluntati Dei, vel animarum ſaluti in aliquo reſiſtere volo: neque volo ut aliquis per me dicat hoc bonum remanſiſſe, vel ſe ſub mea palliatione coram Deo paret excuſare. Cui dominus Joannes Morienſis epiſcopus vir religioſus reſpondens; Vere, inquit, domine rex hoc dicto animam veſtram liberaſtis: nunc videant domini noſtri epiſcopi quid agere debeant. Archiepiſcopus tamen in eo quod cœperat perſeverans, prædictum Lambertum ſuper utramque eccleſiam conſecravit epiſcopum, multis mirantibus quod magis diligeret pecuniam reponere, quam Remenſi eccleſiæ antiquam dignitatem reddere, quod utique facere potuiſſet facile, & regis permiſſu, & auctoritate domini papæ.*

C

D

CONCILIUM REMENSE,

Propter inveſtituras eccleſiaſticas, excommunicationem Henrici imperatoris, aliaſque cauſas, a Gelaſio II. indictum, a Calliſto II. celebratum in baſilica Sanctæ Mariæ Remenſis, XIII. Kalend. Novembris, anno Chriſti MCXIX.

Ex apographo Jac. Sirmondi.

TITULI CANONUM.

I. *De damnatione ſimoniacæ hæreſis.*

II. *De inveſtituris per manum laicam non faciendis.*

III. *De invaſoribus eccleſiaſticarum poſſeſſionum.*

EIV. *Ut eccleſiaſticum honorem, vel beneficium, nemo cuiquam velut hereditarium relinquat, nec pro baptiſmate, &c. pretium exigat.*

V. *Presbyteris, diaconis, & ſubdiaconis, concubinæ & uxores interdictæ.*

PRÆ-

ANNO CHRISTI 1119.

PRÆFATIO.

ANno Incarnationis Dominicæ MCXIX. ſynodus Remis in eccleſia metropolitana (1) die XII. XIII. Kalend. Novembris a Calliſto papa II. celebrata eſt: in qua fuerunt archiepiſcopi XIII. & plusquam CC. epiſcopi, cum multis abbatibus, & aliis eccleſiæ dignitatibus. Poſtrema die adſidente quoque in concilio rege Francorum Ludovico, hæc quinque promulgata ſunt capitula.

CANONES.

I. *De damnatione ſimoniacæ hæreſis.*

Quæ ſanctorum patrum ſanctionibus de pravitate ſimoniaca ſtabilita ſunt, nos quoque ſancti Spiritus judicio, & auctoritate ſedis apoſtolicæ confirmamus. Si quis ergo vendiderit, aut emerit, vel per ſe, vel per quamlibet ſubmiſſam perſonam, epiſcopatum, abbatiam, decanatum, archidiaconatum, presbyteratum, archipresbyteratum, præpoſituram, præbendam, altaria, vel quælibet eccleſiaſtica beneficia, promotiones, ordinationes, conſecrationes, dedicationes eccleſiarum, clericalem tonſuram, ſedes in choro, aut quælibet eccleſiaſtica officia: & vendens, & emens, dignitatis & officii ſui ac beneficii periculo ſubjaceat. Quod niſi reſipuerit, anathematis mucrone perfoſſus, ab eccleſia Dei quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

II. *De inveſtituris per manum laicam non faciendis.*

Epiſcopatuum & abbatiarum inveſtituram per manum laicam fieri penitus prohibemus. Quicumque igitur laicorum deincops inveſtire præſumpſerit, anathematis ultioni ſubjaceat. Porro qui inveſtitus fuerit, honore quo inveſtitus eſt, abſque ulla recuperationis ſpe, omnimodis careat.

III. *De invaſoribus eccleſiaſticarum poſſeſſionum.*

Univerſas eccleſiarum poſſeſſiones quæ liberalitate regum, largitione principum, vel oblatione quorumlibet fidelium eis conceſſæ ſunt, inconcuſſas in perpetuum, & inviolatas permanere decernimus. Quod ſi quis eas abſtulerit, invaſerit, aut poteſtate tyrannica detinuerit, juxta illud B. Symmachi capitulum anathemate perpetuo feriatur.

IV. *Ut eccleſiaſticum honorem, vel beneficium, nemo quisquam velut hereditarium relinquat; nec pro baptiſmate, &c. pretium exigat.*

Nullus epiſcopus, nullus presbyter, nullus omnino de clero, eccleſiaſticas dignitates vel beneficia cuilibet quaſi hereditario jure derelinquat. Illud etiam adjicientes præcipimus, ut pro baptiſmatis, chriſmatis, olei ſacri, ac ſepulturæ acceptione, infirmorum viſitatione, vel unctione, nullum omnino pretium exigatur.

V. *Presbyteris, diaconis, ſubdiaconis, concubinæ & uxores penitus interdictæ.*

Presbyteris, diaconibus, & ſubdiaconibus, concubinarum & uxorum contubernia prorſus interdicimus. Si qui autem hujuſmodi reperti fuerint, eccleſiaſticis officiis priventur, & beneficiis. Sane ſi neque ſic immunditiam ſuam correxerint, communione careant Chriſtiana.

In codice ſanctæ Mariæ Virdunenſis poſt canones ſupraſcriptos ſequentia mox ſubjiciebantur.

STATUTUM CALISTI PAPÆ II.

De trevia Dei editum in concilio Remenſi.

IN concilio Remenſi decrevit domnus papa Calixtus de trevia Dei ſic: Ab adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ obſervari treviam Dei. A quinquageſima uſque ad octavas Pentecoſtes. Similiter & in jejuniis quatuor temporum, in vigiliis ſanctorum, quæ jejunantur, in feſtis eorumdem, in duabus ſynodis a dominica in dominicam, in omnibus feſtis ſanctæ Mariæ. His temporibus æqualiter omnes pacem habeant. Et monachi, & bona eorum, & mulieres, & comitatus earum omni tempore pacem habeant. Mercatores, venatores, peregrini, ſimiliter. Atria omni tempore in pace ſint. Capellani caſtrorum jurent, ſi præda vel quodcumque raptum, vel captus aliquis ipſis ſcientibus ad caſtrum vel extra prope caſtrum, pro tuitione ipſius caſtri deductum fuerit, ſe nullum Divinum officium ibi celebrare, non expectantes alicujus reclamationem, donec reddatur ablatum: vel ſi raptor dicit ſe jure accepiſſe, recommendetur, donec diffiniatur juſtitia illius judicis, per manum cujus cauſa illa debet determinari. Quod ſi hoc non obſervaverint, ſciant ſe eſſe reos perjurii, & deponendos ab ordine, & reddituros capitale, & ſatisfacturos epiſcopo de juſtitia ſua. Similiter ſi cella monachorum, vel infra caſtrum, vel circa caſtrum fuerit: monachis ibidem morantibus hæc eadem obſervantia ab abbatibus per obedientiam injungatur. Quod ſi non obſervaverint, abbates capitale reddant, & ſatisfaciant epiſcopo de juſtitia ſua. Infra treviam Dei nemo pannum alterius accipiat. In quarta feria ſole jam occidente pulſentur campanæ per parochias, & ab illa

(1) Legendum, ut habet Ordericus, *Indictione* XII. a Kalendis Januarii more Gallicano inchoata. *Pagius ad annum Chr.* 1119. *num.* 9.

ANNO CHRISTI 1119.

ill à hora uſque ad feriam ſecundam oriente Sole, obſervetur pax. Si infra villam, vel extra villam, aliquis aliquem vulneraverit, vel hoſtiliter percuſſerit: de eo judicabitur quemadmodum hactenus judicatum eſt. Si quis vero aſſultum faciens aliquem occiderit infra treviam, vel hoſtiliter combuſtionem fecerit, vel intra, vel extra treviam Dei: ſi ſolutus fuerit ab uxore, vel monachus fiat, vel Hieruſalem eat; ſi vero conjugatus fuerit, in manu epiſcopi ſit qualiter ſatisfacere debeat. Si vero cui fit aſſultus ſe defendendo homicidium fecerit, infra patriam ſicut hucuſque ad pœnitentiam judicabitur. Si quis autem ſupradictorum reus ſatisfacere neglexerit, nemo ſepeliatur in villa, vel in loco, ubi ille, vel familia illius, demorabitur; vel Divinum officium celebretur, præter baptiſma, ſive villa ſua fuerit, vel advocatus villæ extiterit. Confeſſio tamen, & corpus Chriſti nulli negetur. Si quis treviam Dei violaverit, & uſque ad ultimum vitæ ſatisfacere neglexerit: ſi ipſe motu oris & facto ſatisfacere poterit, ſatisfacere non poterit, ſi aliquo ſigno pœnitentia cognoſcitur, parentes ejus ſi pro eo ſatisfacere voluerint, reddendo capitale, & ſatisfaciendo epiſcopo pro poſſibilitate delinquentis neque ſepultura, neque communione priventur. Quod ſi aliter, nuſquam ſepeliatur. Qui vero eum ſepelire præſumpſerit, ſi clericus fuerit, ordine & eccleſiaſtica dignitate privetur. Si quis autem appellatus fuerit de infractione hujus treviæ, & ipſe negaverit: ſi miles eſt, purgabit ſe ſua ſeptima manu; reliqui vero Dei judicio examinabuntur. Hujus ſtatuti violatores omni die dominico per ſingulas parochias excommunicentur.

Hiſtor. Eccleſiaſt. lib. 12.

EJUSDEM CONCILII ACTA
Ex Orderico Vitale.

ANno ab Incarnatione Domini MCXIX. Indictione XII. In Octobris medio Calliſtus papa cum Romano ſenatu Remis venit, ibique XV. diebus demoratus, concilium tenuit, & de utilitatibus eccleſiæ cum paſtoribus Dominici gregis ſolerter tractavit. Ibi nimirum fuerunt XV. archiepiſcopi, & pluſquam CC. epiſcopi, cum multis abbatibus, & aliis eccleſiæ dignitatibus. Apoſtolico enim juſſu evocati de Italia & Germania, de Gallia & Hiſpania, de Britannia, & Anglia, de inſulis Oceani, & cunctis occidentalibus provinciis, congregati ſunt pro amore ſalvatoris, ejus parati gratanter obedire mandatis. Maguntinus archiepiſcopus cum VII. præſulibus Remis ad ſynodum properavit, quos quingentorum militum cohors ſecura vallavit. Quorum adventu comperto exultavit, eiſque Hugonem Trecaſſinum comitem cum turmis militum amicabiliter obviam miſit.

Rex Anglorum prælatis regni ſui ad ſynodum quidem ire permiſit, ſed omnino ne alicujus modi querimoniam alterutrum facerent prohibuit. Dixit enim: Omniplenariam rectitudinem conquerenti faciam in terra mea: reditus ab anterioribus conſtitutos Romanæ eccleſiæ ſingulis annis erogo, & privilegia nihilominus pari modo mihi conceſſa teneo. Ite, dominum papam de parte mea ſalutate, & apoſtolica tantum præcepta humiliter audite: ſed ſuperfluas adinventiones regno meo inferre nolite.

In eccleſia metropolitana ſynodus celebrata eſt. Ibi papa XIV. Kalend. Novembris Dominico Miſſam cantavit, & Bajocenſem Turſtinum *Eboracenſibus archiepiſcopum conſecravit: privilegioque, ne Cantuarienſi metropolitæ veluti magiſtro, ſed quaſi coepiſcopo ſubjiceretur, donavit. Sequenti autem dominico Fredericum Hermanni Namuri comitis fratrem, Leodienſibus epiſcopum benedixit: qui infra triennium ab æmulis veneno infectus obiit, & nunc miraculis ad ſepulcrum ejus coruſcantibus feliciter ſplendeſcit.

al. Thorſicanum.

ANNO CHRISTI 1119.

In baſilica ſanctæ virginis Mariæ ante crucifixum XII. Kal. Novembris præſulum cathedræ appoſitæ ſunt: & ſinguli metropolitæ, prout antiquitus a Romano pontifice conſtitutum eſt, ordinate conſederunt. Radulphus cognomento viridis archiepiſcopus Remenſis, & Lothericus Bituricenſis, Hambertus * Lugdunenſis, & Gotfredus Rotomagenſis, Turſtinus Eboracenſis, & Daimbertus Senonenſis, Gislebertus Turonenſis, & ſucceſſor ejus Hildebertus Cenomannenſis, Baldricus Dolenſis, & alii octo archiepiſcopi, cum ſuffraganeis ſuis, & abſentium legatis, multis abbatibus, & monachorum, & clericorum multitudine, futurum examen præfiguravere, quod in ſpiritu intuens Iſaias, & quaſi digito demonſtrans, exclamat cum metu ac mentis alacritate: *Dominus ad judicium veniet cum ſenibus populi ſui, & principibus ejus.* Iſaiæ 3.

* Carn. Humbaldus.

In ſublimi conſiſtorio apoſtolica ſedes erat ante januas eccleſiæ. Finita Miſſa Calixtus papa reſedit, & in prima fronte coram eo Romanus ſenatus conſtitit. Cono Prænestinus præſul, & Boſo Portuenſis, Lambertus Oſtienſis, Joannes Cremenſis, & Hato Vivarienſis. Hi nimirum præ omnibus aliis quæſtiones ſubtiliter diſcutiebant, & mira eruditione imbuti reſponſa ubertim proferebant. Chryſogonus vero diaconus dalmatica indutus papæ aſſistabat, manuque canones geſtabat, promptus propinare authenticas majorum ſententias, ut res exigebat. Porro alii ſex miniſtri tunicis ſeu dalmaticis veſtiti circumſtabant: & frequenter inſurgente tumultu diſſidentium, ſilentium imperabant. In primis poſt litaniam, & authenticas orationes papa cœpit ſimpliciter & ſancte latialibus verbis evangelium explanare, quod juſſerit Jeſus diſcipulos ſuos trans fretum præcedere. Eloquenter etiam retexuit, quomodo vespere facto ventus oritur contrarius, & navis ſanctæ eccleſiæ periclitatur in hujus mundi fluctibus, multimodiſque jactatur tentationum & tribulationum procellis: ſed ſævientes impiorum flatus ſubito conquieſcunt viſitatione ſalvatoris, & optata tranquillitas revertitur ad filios pacis. Deinde ut papa ſermonem finivit, Cono cardinalis pontifex ſurrexit, & eloquentiſſime ſacros archimandritas de cura paſtorali admonuit. Ex libro quoque Geneſeos verba Jacob memoriter protulit, & prælatos eccleſiæ circa gregem Domini patrem diligentiam habere ſpiritualiter debere aſſeruit, quam Jacob erga oves Laban avunculi ſui ſe habuiſſe manifeſtavit.

Ludovicus rex cum principibus Francorum ſynodum introivit. In conſiſtorium ubi papa reſidens omnibus præminebat, conſcendit, querimo-
„ niamque ſuam rationabiliter deprompſit. Erat
„ enim ore facundus, ſtatura procerus, pallidus,
„ & corpulentus. Ad hanc, inquit, ſanctam con-
„ cionem pro inveſtigando conſilio, cum baro-
„ nibus meis venio, domine papa: & vos o ſe-
„ niores, audite me obſecro. Rex Anglorum,
„ qui jamdudum mihi conſœderatus extitit,
„ mihi meiſque ſubjectis plurimas infeſtationes
„ & injurias ingeſſit. Normanniam, quæ de re-
„ gno meo eſt, violenter invaſit; & Rodbertum
„ ducem Normannorum contra omne jus & fas
„ deteſtabiliter tractavit. Hominem quippe meum,
„ ſed

ANNO CHRISTI 1119.

„ ſed fratrem dominumque ſuum, multis mo-
„ dis moleſtavit, & ad ultimum cepit, & hu-
„ cuſque in carcere longo detinuit. Ecce Guil-
„ lelmum ducis filium, qui mecum ad vos huc
„ acceſſit, funditus extorrem exhereditavit. Per
„ epiſcopos, & conſules, aliaſque perſonas, ip-
„ ſum ut captum ducem mihi redderet requiſi-
„ vi: ſed de hac re nihil ab eo impetrare po-
„ tui. Rodbertum de Beliſmo legatum meum,
„ per quem mandaveram regi quod volebam,
„ in curia ſua cepit, vinculis injecit, & in er-
„ gaſtulo truci hucuſque coercuit. Tedbaldus
„ comes homo meus eſt, ſed inſtructu avunculi
„ ſui contra me nequiter erectus eſt. Ejus enim
„ divitiis & potentia inflatus, in me rebellavit,
„ & infidus mihi atrocem guerram fecit, re-
„ gnumque meum ad detrimenta multorum con-
„ turbavit. Legitimum bonumque virum Guil-
„ lelmum comitem Nivernenſem, quem bene no-
„ ſtis, remeantem de obſidione caſtelli cujuſdam
„ excommunicati furis, ubi vere ſpelunca latro-
„ num, & foſſa diabuli erat, comprehendit, &
„ uſque in hodiernum diem carceri mancipavit.
„ Religioſi præſules, Thomam de Marla ſedi-
„ tionum prædonem totius provinciæ merito *
Forte, conſpirat. H. „ adverſati ſunt. Ideoque mihi generalem ini-
„ micum peregrinorum & omnium ſimplicium
„ obſidere præceperunt, & ipſi mecum, legiti-
„ mique barones Galliæ, ad comprimendos ex-
„ leges convenerant, & cum communi collectio-
„ ne Chriſtiani exercitus pro zelo Dei certave-
„ rant. Inde præfatus heros cum mea licen-
„ tia pacifice regrediens captus eſt, & a Tedbal-
„ do comite uſque hodie retentus eſt: licet eum
„ multitudo procerum ex parte mea ſæpe pro li-
„ beratione comitis ſuppliciter requiſierit, & to-
„ ta terra ejus ab epiſcopis anathematizata ſit.
Cumque rex hæc & his ſimilia dixiſſet, & Gallicana concio veracem ejus orationem allegaſſet: Goffredus Rotomagenſis archiepiſcopus cum ſuffraganeis epiſcopis & abbatibus ſurrexit, & pro rege Anglorum rationabiliter reſpondere cœpit. Verum orto tumultu diſſidentium interceptus, conticuit: quia illic multi aderant inimicorum, quibus exultatio pro victorioſo principe diſplicuit.

Interea Hildegardis comitiſſa Pictavorum cum ſuis pediſſequis proceſſit, & alta claraque voce querimoniam eloquenter enodavit, quam omne concilium diligenter auſcultavit. Sic ſiquidem dixit a marito ſuo eſſe derelictam, ſibique Malbergionem vicecomitis de caſtello Airaldi conjugem in throno * ſurrogatam. Cumque papa interrogaret, utrum conſul Pictavenſis ſecundum ſuum edictum ad ſynodum veniſſet: Guillelmus eloquentiſſimus juvenis epiſcopus Sanctonenſis, & plures epiſcopi & abbates de Aquitania, ſurrexerunt, & eundem Aquitanorum ducem excuſaverunt: aſſeverantes, quod iter ad concilium inierit, ſed ægritudine detentus obiter remanſerit. Denique papa infirmitatis cauſa excuſationem ſuſcepit, inducias dedit, certumque terminum conſtituit, quo conſul ad placitum in curiam papæ veniret, ac ut legitimam uxorem reciperet, aut pro illo repudio ſententiam anathematis ſubiret.

* f. 1010.

Deinde barbatus Audinus Ebroicenſis epiſcopus clamorem de Amalrico fecit, a quo & ſe turpiter expulſum, & epiſcopum abominabiliter incenſum denuntiavit. Protinus e contra capellanus Amalrici palam reſpondendo audacter occurrit, & mendacem epiſcopum liquido coram omni cœtu vocitavit. Non Amalricus, inquit, ſed nequitia tua te merito expulit, & epiſcopium combuſſit. Ipſe profecto, quem rex per fraudulentam malignitatem tuam exheredi-
vit, ut ſtrenuiſſimus miles armis pollens & amicis, debitum honorem recuperavit. Rex ſiquidem cum pluribus catervis ſuorum urbem obſedit, imperioque tuo ignem injecit, & baſilicas omnes cum ædibus concremavit. Tali tantoque damno peracto receſſit, nec adhuc arcem ſeu civitatem obtinuit. Videat & judicet hæc ſancta ſynodus, qui magis pro combuſtis eccleſiis condemnatus eſt, Audinus an Almaricus?

ANNO CHRISTI 1119.

Francis itaque contra Normannos adminiculantibus Amalrico, grandis ibi facta eſt verborum altercatio. Tandem facto ſilentio papa locutus eſt. „ Nolite, quæſo, cariſſimi mei, multiplicitate verborum inutiliter contendere, ſed pacem ut filii Dei totis niſibus inquirite. Filius enim Dei pro pace de cælo deſcendit, & humanum corpus ex intacta virgine Maria clementer aſſumpſit, ut letalem guerram per protoplaſti reatum progreſſam pie ſedaret, ut pacem inter Deum & hominem ipſe ſequeſter factus mitteret, ut angelicam & humanam naturam reconciliaret. Ipſum in omnibus ſequi debemus, qui ejus in populo ſuo vicarii qualeſcumque ſumus. Pacem & ſalutem membris ejus omnimodis procurare ſatagamus, quia miniſtri & diſpenſatores miniſteriorum Dei ſumus. Membra quippe Chriſti populum Chriſtianum appello, quem ipſe ſanguinis ſui redemit pretio. Inter bellicos tumultus in perturbatione poſitus ſæculari, quis digne poteſt ſpiritualia contemplari, vel in lege Dei competenter meditari? Bellica ſeditio plebem commovet ac diſſolvit, & per abrupta vitiorum letaliter evagari cogit. Eccleſias violat, ſacramenta contaminat, & plura nefaria irreverenter inquietat, & a ſtudio religionis pluribus modis evocat. In cultu Dei conſiſtentes territat, moleſtiis nequiter infeſtat, & quid agant præ timore neſcientes enervat. Regularem diſciplinam confundit ac diſſipat, & indiſciplinatos in omne nefas præcipitat. Eccleſiaſticus itaque rigor diſſolvitur, letifera diſſolutio paſſim diffunditur, & caſtitatis pudor flebiliter exponitur. Furia vero malorum abominabiliter graſſatur, & iniquorum phalanx ad inferos miſerabiliter quotidie raptatur. Pacem igitur, quam bonorum nutricem lucide videmus, in omnibus ubique ſervantes ampleƈti debemus, indeſinenter ſervare, omnibus imperare, verbis & exemplis prædicare. Hanc ipſe Chriſtus ad paſſionem properans, ſuis reliquit, dicens, *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Joan. 14. Hanc ipſe reſurgens ex mortuis repræſentavit, dicens: *Pax vobis.* Joan. 20. Magna quies & ſecuritas eſt, ubi pax regnat: dolor & tribulatio terit omnes & cruciat, quos ira rodit ac diſcordia ſtimulat.

„ Pax eſt blanda & ſalubris contenatio cohabitantium, omnique creaturæ rationali generale bonum, quo indiſſolubiliter nexi cæleſtes gaudent, terrigenæque ſimili nexu colligari jugiter indigent: ſine qua peſtilentes timentur & timent, & nunquam ſecuri turbantur & mœrent. Hanc igitur virtutem, quam appeto, quam ex ſanctarum autoritate ſcripturarum, & generali approbatione publicæ commoditatis ſummopere laudo, toto niſu inquirere, & in tota Dei eccleſia ipſo juvante diffundere vivaciter laborabo. Treviam Dei, ſicut eam ſanctæ memoriæ Urbanus papa in concilio Claromontis tenendam conſtituit, præ-

„ ci-

ANNO CHRISTI 1119.

„ cipio: & reliqua decreta, quæ ibi a ſanctis pa- A
„ tribus ſancita ſunt, ex autoritate Dei, & ſan-
„ cti Petri apoſtoli, omniumque ſanctorum Dei,
„ confirmo. Imperator Alemannorum mandavit
„ mihi, ut Mozonem caſtrum adeam, ibique pa-
„ cem cum eo ad utilitatem ſanctæ matris ec-
„ cleſiæ faciam. Illuc utique pro pace laboratu-
„ rus nunc ibo, & coepiſcopos meos Remenſem
„ & Rotomagenſem, & alios quoſdam de fra-
„ tribus & coepiſcopis noſtris mecum minabo,
„ quos præ cæteris ad hoc placitum neceſſarios
„ æſtimo. Aliis omnibus epiſcopis & abbatibus
„ jubeo, ut hic præſtolentur nos quantocius re-
„ dituros, auxiliante conditore noſtro. Om-
„ nes hic expectare commendo: nec etiam Goif-
„ fredum abbatem ſancti Theodorici abire per- B
„ mitto, quamvis ejus hoſpitium ſit in proximo.
„ Orate pro nobis, ut Deus & Dominus noſter
„ proſperum iter nobis concedat, & omnes co-
„ natus noſtros ad pacem & utilitatem totius
„ eccleſiæ benigniter dirigat. Cum autem rever-
„ ſus fuero, clamores veſtros & ratiocinationes,
„ ut rectius potuero, diligenter diſcutiam, opi-
„ tulante Domino, ut cum pace & exultatione
„ ad propria remittatur hæc ſacra concio. De-
„ inde ſpiritualem filium meum, & originis pro-
„ pinquitate conſobrinum regem Anglorum adi-
„ bo, precibus & alloquiis ipſum, & Tedbaldum
„ comitem, ejus videlicet nepotem, alioſque diſ-
„ ſidentes admonebo, ut in omnibus rectitudi- C
„ nem faciant, & ab omnibus eandem in amo-
„ re Dei recipiant: & juxta Dei legem pacifi-
„ cati ab omni bellorum ſtrepitu ſileant, atque
„ cum ſubjectis plebibus ſecuri quieſcentes gau-
„ deant. Porro illos qui perſuaſionibus noſtris
„ obtemperare noluerint, ſed in ſua procacitate
„ contra jus & publicam quietem contumaciter
„ perſeveraverint, terribili anathematis ſententia
„ feriam, niſi a pravitate ſua reſipuerint, & pro
„ tranſactis reatibus canonice ſatisfecerint. His
„ dictis, cœtu fidelium ſolutus eſt.

In craſtinum feria quarta cum inſigni comitatu Mozonem profectus eſt, & dominico ſequenti, præ labore & metu lapſus & æger Remis regreſſus eſt. Interea multitudo magiſtratuum papæ reditum ægre præſtolata eſt. Nam qui de longinquis regionibus illuc Apoſtolici nutu convenerant, ibi nihil agentes, infructuoſe ſua diſtrahebant, ſuarumque curam domorum cum mœrore intermittebant. Denique reverſus papa, per quatuor dies ſynodum tenuit, & de diverſis eccleſiarum negotiis tractavit. D

Igitur feria ſecunda poſtquam papa conſedit, Joannes Cremenſis eruditus & eloquens presbyter ſurrexit, & peracti eventum itineris ſeriatim enu-
„ cleare cœpit. Notum eſt, inquit, ſanctitati
„ veſtræ, quod Mozonem perreximus. Sed in-
„ fortuniis contra nos inſurgentibus, nil com-
„ moditatis perpetravimus. Illuc feſtinanter ivi-
„ mus, ſed inde feſtinantius redivimus. Impera- E
„ tor enim cum ingenti exercitu ad prædictum
„ locum advenit, & quaſi pugnaturus armato-
„ rum ferme xxx. millia ſecum habuit. Hoc ita-
„ que ut animadvertimus dominum papam in
„ præfato caſtro, quod in Remenſis archiepiſcopi
„ dominio eſt, incluſimus, & nos, inde ad con-
„ ſtitutum colloquium egredientes, ipſum exire
„ omnino prohibuimus. Secretius fari cum im-
„ peratore multoties quæſivimus, ſed mox ut a
„ turba ſegregati cum illo ſeorſum migraremus,
„ innumeri ſatellites voluntatis ejus, & fraudis
„ conſcii nos circumdabant; & lanceas gladioſ-
„ que ſuos vibrantes, ingentem nobis metum in-

ANNO CHRISTI 1119.

„ cutiebant. Non enim ad bellum inſtructi ve-
„ neramus, ſed inermes pacem univerſali eccle-
„ ſiæ procurabamus. Imperator doloſus per di-
„ verſas ambages cavillabatur, fraudulenter no-
„ biſcum loquebatur: ſed prætentiam papæ, ut
„ eundem caperet, ſummopere operiebatur. Sic
„ totum diem inutiliter exegimus, ſed patrem
„ patrum ab oculis ejus ſolerter occultavimus:
„ memores quam fraudulenter idem ipſe Romam
„ intraverit, & ante aram in baſilica ſancti Pe-
„ tri apoſtoli Paſchalem papam ceperit. Deni-
„ que nos terra nox diremit, & unuſquiſque ſua
„ mapalia repetiit. Nos utique formidantes ne
„ pejora incurreremus, iter repedandi, immo fu-
„ giendi, velociter inivimus. Quin etiam ne for-
„ midabiliter tyrannus cum multis legionibus,
„ quas ſecum ducebat perſequeretur, nos valde
„ timuimus. De his dixiſſe nunc ſufficit. Colo-
„ nienſis archiepiſcopus legatos & epiſtolas do-
„ mino papæ direxit, & profeſſa ſubjectione pa-
„ cem & amicitiam cum illo pepigit. Filium
„ quoque Petri Leonis, quem obſidem habebat,
„ ob amoris ſpecimen gratis reddidit.

Hæc dicens, quaſi ob inſigne tripudium lætitiamque mirabilem, digito monſtravit nigrum & pallidum adoleſcentem, magis Judæo vel Agareno, quam Chriſtiano ſimilem, veſtibus quidem optimis indutum, ſed corpore deformem. Quem Franci aliique plures papæ adſiſtentem intuentes deriſerunt, eique dedecus perniciemque citam imprecati ſunt, propter odium patris ipſius, quem iniquiſſimum fœneratorem noverunt.

Deinde Lugdunenſis archiepiſcopus cum ſuffraganeis ſuis ſurrexit, & ita loqui cœpit: Maſco-
„ nenſis epiſcopus ad hanc ſanctam ſynodum cla-
„ morem facit, quod Pontius Cluniacenſis ip-
„ ſum eccleſiamque ſuam damnis, multiſque in-
„ juriis affecit; eccleſias decimaſque ſuas, debi-
„ taſque ſubjectiones ſibi violenter abſtulit, &
„ congruas dignitates, ſuorumque ordinationes
„ clericorum denegavit. Queſtus hujuſcemodi Lugdunenſis primas explevit: multi præſules, & monachi, atque clerici profecuti ſunt, & de rebus ſibi violenter ablatis cum vociferatione clamores feceruint: ac de injuſtis invaſionibus, quas a Cluniacenſibus perpeſſi ſunt. Plures valde tumultuati ſunt, diuque perſtrepentes, acerba quæ ruminaverant evomerunt. Tandem facto ſilentio Cluniacenſis abbas cum grandi conventu monachorum ſurrexit, brevique reſponſo, & modeſta voce ac tranquilla locutione, queruloſos impetitores compreſſit. Erat quippe magnanimus de valle Brutiorum monachus, conſulis Morgulienſis filius, & Paſchalis papæ filiolus imperioque ejus inter Cluniacenſes educatus. Ætate quidem juvenis, & ſtatura mediocris: ſed a puerilia docilis, in virtutibus ſtabilis, & coeſſentibus alacritate affabilis. Candida vero facie decorus, moribus & genere, ut dictum eſt, conſpicuus, regum & imperatorum conſanguinitate proximus, religione ac peritia litterarum præditus, ideoque tot chriſmatum prærogativis redimitus, fortis in adverſantes æmulos ſtabat ac rigidus. Multis, ut charaxatum eſt, clamoribus in ſynodo pro-
„ pulſatus, reſpondit. Cluniacenſis eccleſia ſoli
„ Romanæ eccleſiæ ſubdita eſt, & papæ pro-
„ pria: & ex quo fundata eſt, a Romano pon-
„ tifice obtinuit privilegia, quæ proclamatores
„ iſti ſua nituntur abolere & fruſtrati violentia.
„ Notum autem ſit vobis, beati patres qui ad-
„ eſtis, omnibus, quod ego & fratres noſtri mo-
„ naſticas res, quas jure ſervandas ſuſcepimus,
„ ſicut eas venerabilis Hugo; aliique ſancti præ-

ANNO CHRISTI 1119.

„ deceſſores noſtri habuerunt, ſervare contendi-
„ mus. Nulli damna vel injurias ingeſſimus,
„ res alienas non diripuimus, nec aliquatenus
„ diripere ſua cuilibet concupiſcimus. Verum res
„ pro amore Dei nobis datas a fidelibus quia
„ pertinaciter defendimus a raptoribus, invaſo-
„ res dicimur, & opprobria multa injuſte tole-
„ ramus. Nimia de his ad me ſolicitudo non
„ pertinet. Eccleſiam ſuam dominus papa ſi
„ vult defendat, & eccleſias decimaſque cum
„ aliis poſſeſſionibus, quas ipſe mihi commiſit,
„ patrocinetur, & cuſtodiat.

Papa igitur de omnibus, quæ ab utriſque partibus audierat, in craſtinum perendinari judicium imperat. Sequenti vero die Joannes Cremenſis ſurrexit, & locutionis ſuæ prœmium hujuſmodi inchoavit. Sicut juſtum eſt, ut dominus papa „ clamores veſtros ſolerter audiat, vobiſque ſicut „ pater filiis ſine fictione omnimodis ſubveniat, „ talique vobis obſequi famulatu non ſemel quo- „ tidie debeat: ſic nimirum decet ac juſtum eſt, „ ut ipſe idem in parochiis veſtris aliquid proprie- „ tatis poſſideat, eccleſiamque, ſeu domum, vel „ aliquam poſſeſſionem, ſua electione ſine fidelium „ oblatione, liberam habeat. Poſtquam ab omni- „ bus hoc gratanter conceſſum eſt, conſequenter „ Joannes adjecit: Ducenti & eo amplius anni „ ſunt, ex quo Cluniacenſis eccleſia fundata eſt, „ & ab ipſo primordio fundationis ſuæ Romano „ papæ donata eſt a quo utilibus privilegiis in „ Romana ſynodo coram multis arbitris diverſæ „ dignitatis evidenter inſignita eſt. Ratum eſt, „ & in chartis inſertum legentibus liquide pate- „ ſcit, quod * Geraldus Aquitanicus Cluniacen- „ ſe cœnobium in alodio ſuo conſtruxit, & il- „ lud Romam pergens Romano pontifici devo- „ tiſſime commiſit, nec id fruſtra fieri voluit. „ Nam ipſe tunc XII. aureos papæ obtulit, & „ exinde totidem ſingulis annis dari decrevit. „ Præfata ergo eccleſia nulli principum, ſeu præ- „ ſulum, uſque nunc ipſi papæ ſubjacuit, Deo- „ que largiter opitulante, fundis & religioſis ha- „ bitatoribus feliciter crevit: unde bonus odor „ laudabilis famæ longe lateque per orbem fra- „ gravit, exemplumque ſanctitatis pie quærenti- „ bus diſciplinam ſalubriter exuberavit. Conven- „ tus monachorum ſecundum regulam ſancti pa- „ tris Benedicti abbatem eligit, electum papæ „ cum litteris atteſtantibus dirigit, quem ipſe ſe- „ cundum eccleſiaſticum morem conſecrat ac be- „ nedicit. Omnis credentium multitudo credit „ ac perhibet, quod qui apoſtolicæ ſedi jubente „ Deo præſidet, ligandi atque ſolvendi poteſta- „ tem habet. Principis enim apoſtolorum Pe- „ tri vicarius eſt, cui divinitus dictum eſt: *Tu* Matth. 16. „ *es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo ec-* „ *cleſiam meam: & porta inferi non prævalebunt* „ *adverſus eam. Et tibi dabo claves regni cælo-* „ *rum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit* „ *ligatum & in cælis; & quodcumque ſolveris ſu-* „ *per terram, erit ſolutum & in cælis.* Ergo apo- „ ſtolica ſedes caput omnium eccleſiarum a Do- „ mino, & non ab alio conſtituta eſt. Et ſicut „ cardine oſtium regitur, ſic apoſtolicæ ſedis au- „ toritate omnes eccleſiæ Domino diſponente re- „ guntur. Ecce beato Petro conceſſum eſt a fi- „ lio Dei, ut cæteris præmineret apoſtolis. Un- „ de Cephas vocatur, quia caput & primus eſt „ omnium apoſtolorum; & quod in capite præ- „ ceſſit, in membris ſequi convenit. Quis ei reſi- „ ſtere poteſt, cui tanta poteſtas a Domino conceſſa „ eſt? Quis audet ſolvere, quem Petrus ligavit, „ ſive ligare quem ipſe abſolvit? Igitur cum Clu- „ niacenſis abbatia ſoli papæ ſubjaciatur, & ille „ qui præcipiente Deo in terris ſuper omnes eſt, „ ipſam patrocinetur: Romana autoritas, Clu- „ niacenſium privilegia corroborat, & in virtu- „ te Dei omnibus eccleſiæ filiis imperat, ne quis „ eos temere priſtina libertate privet, nec poſ- „ ſeſſionibus olim habitis, ſpoliet, nec inſolitis „ exactionibus prægravet: in pace omnia poſ- „ ſideant, ut quieti ſemper ſervire Deo va- „ leant.

ANNO CHRISTI 1119.

Hæc Joanne dicente, plures præſulum, & aliorum qui confines illis erant, tumultuati ſunt: nec ea quæ per cardinalem conſtanter edita ſunt, quamvis aperte contradicere juſſionibus papæ non auderent, conceſſa ſunt. In altercationibus multiſluæ jactabantur ſententiæ, abundanter emanantes de profundo fonte divitis ſapientiæ.

Sed omnia concilii geſta nequeo ſingiliatim retexere. Arguti ſophiſtæ de multiplicibus eccleſiæ negotiis ſubtiliter tractaverunt, & multa ſtudioſis auditoribus documenta luculenter intimaverunt. Ibi Girardus Engoliſmenſis, Hato Vivarienſis, Goffredus Carnotenſis, & Guillelmus Catalaunenſis, duces verbi, præ cæteris intonuerunt: & pevicacibus ſcholaſticis, atque fervidis amatoribus ſophiæ invidioſi enituerunt. Nuncius de morte Tuſculani cardinalis epiſcopi nuper in itinere defuncti locutus eſt, & epiſtola Clementiæ ſororis papæ pro Balduino comite Flandrenſium filio ſuo recitata eſt. Pro quibus & pro cunctis fideiibus defunctis lugubris paſtor cum venerabili cœtu Deum deprecatus eſt.

In noviſſimo concilii die Barcinonenſis epiſcopus, corpore quidem mediocris & macilentus, ſed eruditione cum facundia & religione præcipuus, ſubtilem ſatiſque profundum ſermonem fecit de regali & ſacerdotali dignitate, quem ſumma cuncti qui percipere poterant, hauſerunt aviditate. Tunc papa, Carolum Henricum imperatorem Theomachum, & Burdinum pſeudopapam, & fautores eorum, mœrens excommunicavit: alioſque ſceleroſos, qui manifeſte ſæpius correpti, ſed inemendabiles perdurabant, illis aſſociavit, parique anathematis perculſione uſque ad emendationem multavit. Denique decretalia ſynodi Remenſis capitula propalari imperavit. Joannes Cremenſis ex conſultu Romani ſenatus dictavit: Joannes Rotomagenſis ſancti Audoeni monachus in charta notavit: & Chryſogonus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus diſtincte & aperte recitavit. Textus autem concilii hujuſmodi eſt.

* Guillelmus.

Sequuntur hujus concilii canones, quos idcirco hic prætermittimus, quia ſuperius ſunt deſcripti, pag. 235.

Hæc III. Kalendas Novembris ſcita Caliſtus II. papa cum omni concilio ſanxit: & omnes qui convenerant illuc, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti benedixit. Deinde ſacrum illud collegium ſolutum eſt: & unuſquiſque laudans Deum, ad propria regreſſus eſt.

EJUSDEM CONCILII ACTA

Ex editione Tergegilli

deſcripta in Commentariolo

HESSONIS SCHOLASTICI.

VEnerunt ad regem * apud Argentinam, epiſcopus Catalaunenſis, & abbas Cluniacenſis, acturi cum eo de pace & concordia inter regnum

* Regem German. Henric. V. Imper.

ANNO CHRISTI 1119

regnum, & ſacerdotium. A quibus cum rex conſilium quæreret, quomodo ſine diminutione regni ſui hoc exequi poſſet: aſſumpta parabola „ ſua, reſpondit epiſcopus: Si veram pacem, „ domine rex, habere deſideras, inveſtituram „ epiſcopatuum & abbatiarum omnimodis dimittere te oportet. Ut autem in hoc nullam regni tui diminutionem pro certo teneas: ſcito „ me in regno Francorum (a) electum, nec ante conſecrationem nec poſt conſecrationem aliquid ſuſcepiſſe de manu regis: cui tamen de „ tributo, de militia, de telonio, & de omnibus, quæ ad rempublicam pertinebant, & antiquitus ſcilicet a regibus Chriſtianis eccleſiæ „ Dei donata ſunt, ita fideliter deſervio, ſicut „ in regno tuo epiſcopi tibi deſerviunt, quos „ huc uſque inveſtiendo, hanc diſcordiam, immo anathematis ſententiam, incurriſti.

Ad hæc rex manibus elevatis hoc reſponſum „ dedit: Eia, inquit, ſic fiat: non quæro amplius. Tunc ſubjunxit epiſcopus: ſi ergo inveſtituras dimittere volueris, & poſſeſſionem eccleſiarum, & eorum, qui pro eccleſia laboraverunt, reddere, & veram pacem eis dare: „ laborabimus, opitulante Domino, huic contentioni finem imponere. Quæ omnia rex, communicato cum ſuis conſilio, ſe profecuturum promiſit: ſi fidem & juſtitiam apud dominum papam inveniret: & ſi veram pacem ipſe & ſui, & poſſeſſiones quas pro guerra iſta amiſerant, reciperent. Quibus auditis, epiſcopus certum ſe fieri ſuper denominatis capitulis poſtulavit; tum ut labor eorum non eſſet inutilis, tum ut dominum papam ad exequendam pacem facilius inclinarent. Tunc rex propria manu ſub teſtimonio fidei Chriſtianæ in manu epiſcopi & abbatis firmavit, ſe præfata capitula ſine fraude profecuturum.

Poſt cum epiſcopus Lauſanenſis, & comes Palatinus, & cæteri clerici & laici qui cum eo erant, hoc idem eodem modo firmaverunt: accepta ſecuritate, epiſcopus & abbas domino papæ Pariſios occurrerunt: quæ viderant, & audierant, fideliter intimarunt. Quibus applaudens dominus papa, ſic reſpondit: Utinam jam factum eſſet, ſi ſine fraude fieri poſſet. Mox communicato cum epiſcopis & cardinalibus conſilio, eoſdem, & cum eis de latere ſuo epiſcopum Oſtienſem, & Gregorium cardinalem, ad regem remiſit: ut præfata capitula diligentius retractarent, atque ſcripta ex utraque parte firmarent; & ſi hæc, ſicut promiſerat, exequi vellet, diem, qua iſta complerentur, ante finem concilii denominarent. Venientes ad eum inter Virdunum & Metim ei occurrerunt: quod dominus papa eum libenter reciperet, ſi promiſſum exequi vellet, retulerunt. Super quo quaſi gaviſus rex, quod prius apud Argentinam in manu præcominatorum firmaverat, iterum inibi in manu epiſcopi Oſtienſis, & Gregorii cardinalis, & epiſcopi Catalaunenſis, & abbatis, propria manu firmavit: quod videlicet in proxima VI. feria, id eſt, IX. Kal. Novembris, capitula, quæ ſequenti ſcripto continentur apud Moſonium in præſentia domini papæ fideliter ſine omni fraude exequeretur. Poſt cum hoc idem juraverunt dux Welpho, comes Berengarius, comes Palatinus, comes Willelmus, & alii (b) epiſcopi, clerici, & laici multi. Exegit etiam ipſe a noſtris eodem modo firmari ſibi: quod ſi in ipſo non remaneret, eadem die dominus papa, quæ in ſcripto ſuo continentur, adimpleret. Scriptum autem concordiæ hoc fuit.

ANNO CHRISTI 1119.

„ Ego Henricus, Dei gratia Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei, & beati „ Petri, & domini papæ Calixti, dimitto omnem inveſtituram omnium eccleſiarum, & do „ veram pacem omnibus, qui, ex quo diſcordia „ iſta cœpit, pro eccleſia in Wera fuerunt, vel „ ſunt: poſſeſſiones autem eccleſiarum & omnium, qui pro eccleſia laboraverunt, quas habeo, reddo; quas autem non habeo, ut rehabeant, fideliter adjuvabo. Quod ſi quæſtio inde emerſerit; quæ eccleſiaſtica ſunt, canonico, quæ autem ſæcularia ſunt, ſæculari terminentur judicio.

„ Item ſcriptum domini papæ. Ego Calixtus „ ſecundus, Dei gratia Romanæ eccleſiæ epiſcopus catholicus, do veram pacem Henrico Romanorum imperatori auguſto, & omnibus qui „ pro eo contra eccleſiam fuerunt, vel ſunt: „ poſſeſſiones eorum, quas pro Wera iſta perdiderunt, quas habeo reddo; quas non habeo, „ ut rehabeant, fideliter adjuvabo. Quod ſi quæſtio inde emerſerit: quæ eccleſiaſtica ſunt, canonico; quæ ſæcularia ſunt, ſæculari terminentur judicio.

Hac itaque data (c) ſecuritate, feſtinanter ad dominum papam Remis redierunt: quæ fecerant, & quæ a rege & ſuis receperant, ante concilium reportantes ſimul & diem & locum colloquii deſignantes.

Dominus papa in generali concilio XIII. Kal. Novembris reſidens Remis, inter cætera ſic exorſus eſt: Domini patres & fratres, cauſa pro „ qua vos de t.... remotis regionibus ad concilium vocavimus, hæc eſt. Scitis quamdiu (d) „ eccleſia contra diverſas hæreſes laboravit, & „ ſicut per beatum Petrum, cui ſpecialiter dictum eſt a Domino: *Rogavi pro te Petre, ne* „ *deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*: Simon Magus, judicio Spiritus ſancti, ab Eccleſia Dei eliminatus periit: „ ſic uſque ad noſtra tempora (e) idem, per „ vicarios ſuos, ſequaces Simonis expugnare, & „ ab eccleſia Dei extirpare, non deſinit. Ego „ quoque qualiſcumque, licet indignus, ejus vicarius ſimoniacam hæreſim, quæ maxime per „ inveſtituras contra eccleſiam Dei innovata eſt, „ ab eccleſia Dei opitulante Deo (f) noſtro conſilio & auxilio omnibus modis eliminare deſidero. Unde, ſi placeat, a fratribus noſtris, „ qui inter nos & regem dictum Theutonicum, „ verba concordiæ portaverunt, cauſæ ordinem „ diligentius audiatis: (& quid nobis ſuper his „ agendum ſit, unuſquiſque, pro modo ſuo, „ quia cauſa communis eſt, pudentiori conſilio „ attendatis.)

Feria 5. dicto prima concilii.

Luc. 22.

Variæ lectiones defunt in Udalrico.

Tunc dominus papa Oſtienſi epiſcopo injunxit, ut univerſo concilio latine ordinem cauſæ exponeret. Quod cum prudenter epiſcopus Oſtienſis peroraſſet: iterum Catalaunenſis epiſcopus ex præcepto domini papæ, hoc idem clericis & laicis materna lingua expoſuit. Quo completo, capitula multa, illa die, & ſequenti propoſuit: & uſque ad finem concilii univerſa complenda diſtulit.

Sequenti vero die, cum in hoc conſilium epiſcoporum ſediſſet, ut dominus papa ad diem colloquii,

Feria 3.

(a) *Dantur Variantes ex cod. Udalrici.* Electum Epiſcopum. (b) Principes epiſcopi. (c) Data & accepta. (d) Romana Eccleſia. (e) Ideſt. (f) Veſtro.

ANNO CHRISTI 1119.

loquii, pro componenda pace accederet, & utrum in veritate homo ille ageret, per ſemetipſum tentaret: circa finem concilii illa die domi„ nus papa ſic profecturus eſt; Domini patres, „ & fratres; ſcitis quamdiu mater noſtra ſancta „ eccleſia contra ſimoniacam hæreſim, maxime „ quæ per inveſtituras fit, in partibus noſtris laboraverit: & quia placuit omnipotenti Deo noſtris diebus eccleſiæ ſuæ pacem offerre, & jam „ proxima dies colloquii, ad ipſum locum cra„ ſtina die nos compellit accedere, ſummopere „ rogamus, ut reditum noſtrum patienter ſuſti„ neatis, &, ſi Deus pacem nobis dederit, com„ mune gaudium univerſo mundo annuncietis. „ Si autem, quod Deus avertat, adverſarius no* Forte in dolo H. „ biſcum * in toto agere tentaverit; feſtinanter „ ad vos revertemur; & ſicut conventionem pa„ cis, ſi fiat, vobiſcum & per vos confirmare „ optamus, ſic in commentatorem fraudis, ſi in„ fidelis evaſerit, judicio Spiritus ſancti, & ve„ ſtro, gladium beati Petri vibrare tentabimus. „ Quod cum ſub obtentu obedientiæ, archiepiſcopis & epiſcopis, & abbatibus injunxiſſet; præcepit etiam ut interim, & maxime die colloquii, pſalmos, orationes, & ſacrificia ſpiritualia Deo offerrent, & a majori Remenſi eccleſia uſque ad eccleſiam beati Remigii cum proceſſione nudis pedibus exirent.

Feria 4. A. v. Sic interim dimiſſo concilio, feria quarta dominus papa ad locum colloquii exiit, & feria v. cum multis vix cum maximo labore pervenit. Feria vi. vocatis in cameram archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, & cæteris ſapientibus viris, quos multos ſecum duxerat; coram omnibus fecit legi utrumque ſcriptum concordiæ. Cumque lectum fuiſſet ſcriptum regis, diligentius retractare cœperunt epiſcopi: maxime illud capitulum, ubi dicebatur, *dimitto omnem inveſtituram omnium eccleſiarum*. Dicentes: ſi quidem rex ſimpliciter agit, verba iſta ſufficiunt: ſi autem ſub hoc capitulo aliquid cavillari conatur, determinatione nobis videntur indigere: ne forte aut poſſeſſiones antiquas eccleſiarum ſibi conetur vendicare, aut iterum de eiſdem epiſcopos inveſtire.

Rurſum in ſcripto domini papæ illud diligentius retractabant, ubi dicebatur: *Do veram pacem regi, & omnibus, qui cum eo in Vvera iſta fuerunt, vel ſunt*: ne forte in danda pace amplius intelligerent quam reddendam communionem eccleſiæ; & ſub hoc verbo eccleſia cogeretur ſuſcipere, quos aut ſuperpoſitos legitimis paſtoribus, aut canonice depoſitos ſine gravi offenſione non poſſet ſuſtinere.

Nec d'ſunt in Cod. Diligenter ergo omnibus retractatis, miſſi ſunt ad caſtra regis, (epiſcopus Oſtienſis, Joannes cardinalis, epiſcopus Vivarienſis) epiſcopus Catalaunenſis, & abbas Cluniacenſis, & alii multi cum eis, portantes ſcripta in manibus. Cumque perveniſſent ad caſtra, oſtenderunt conſcripta, determinaverunt capitula, prout omnium communi conſilio definitum erat.

Rex autem his auditis, prima fronte, ſe nihil horum promiſiſſe omnimodis negabat. Tunc epiſcopus Catalaunenſis zelo Dei inflammatus, & gladio verbi Dei accinctus, reſpondit pro om„ nibus: Si, Domine, negare vis ſcriptum, „ quod tenemus in manibus, & determinatio„ nem, quam audiſti: paratus ſum ſub teſtimo„ nio religioſorum virorum, qui inter me & te „ fuerunt, jurare ſuper reliquias ſanctorum, vel „ ſuper evangelium Chriſti, te iſta omnia in „ manu mea firmaſſe, & me ſub hac determi„ natione recepiſſe. Cumque omnium teſtimonio convinceretur, tandem compulſus eſt confiteri, quod prius negaverat. Verumtamen conquerebatur graviter de eis, (a) quia eorum conſilio promiſerit, quod abſque diminutione regni exequi non valeret. Cui ſic reſpondit epiſcopus: „ In promiſſis noſtris, Domine rex, per omnia „ fideles nos invenies. Non enim dominus papa „ ſtatum imperii aut coronam regni, ſicut qui„ dam ſeminatores diſcordiæ * obſequuntur, in „ quolibet imminuere attentat: immo palam om„ nibus denunciat, ut in exhibitione militiæ & „ cæteris omnibus, in quibus tibi & anteceſſoribus tuis ſervire conſueverant, modis omnibus „ deſerviant. Si autem in hoc imperii ſtatum „ imminui exiſtimas, quod ulterius tibi epiſcopatus vendere non liceat: hoc potius regni „ tui augmentum ac profectum ſperare debueras, ſi quæ Domino Deo contraria ſunt, pro „ ejus amore ſubjicias.

* Forte, obſequuntur. H. ita & in Oldenbo.

Ad hæc omnia cum reſpondere non poſſet, mitiora verba cœpit proferre, & inducias quærere, vel uſque mane: dicens velle ſe cum principibus noſte illa de cauſa conferre, & ad exequendum promiſſum, ſi poſſet, eorum corda inflectere, & alterutrum ſummo mane renunciare. Poſt hæc ſui de modo abſolutionis & ſuſceptionis cum noſtris cœperunt conferre: durum ſibi, immo importabile videri, ſi more aliorum, dominus ſuus nudis pedibus ad abſolutionem accederet. Quibus condeſcendentes noſtri, reſponderunt, quod modis omnibus laborarent, ut dominus papa calceatum eum, quanto privatius poſſet, reciperet.

Sabbato. In his verbis illa die colloquio terminato, noſtri ad dominum papam redierunt: quæ invenerunt reportantes. Tunc dominus papa, quaſi jam de pace deſperans, ordinabat ſummopere mane ad fratres, quos Remis reliquerat, repedare. Sed concilio comitis Trecenſis, & multorum aliorum, compulſus eſt ſabbato fere uſque ad horam ſextam in eodem loco manere: ut omne os adverſariorum obſtrueret, & vocem derogationis omnibus auferret.

Summo mane iterum miſſi ſunt ad caſtra epiſcopus Catalaunenſis, & abbas Cluniacenſis, ſuper inducias acceptas reſponſum ejus auditurі. Cumque illuc perveniſſent: ſicut pridie fecerat, repræſentavit epiſcopus ſcripti veritatem, cum ad„ teſtatione ſacramenti, dicens: Heri quidem, „ Domine rex, cum juſtitia poſſemus a te re„ cedere, quia die denominata parati ſuimus, „ & promiſſum tuum recipere, & noſtrum im„ plere. Verum quia tu inducias repetendo, uſ„ que in hanc diem diſtuliſti: nolumus, ut pro„ pter intervallum unius noctis tantum bonum „ in nobis remaneat: & ſi hodie promiſſum tuum „ exequi volueris, paratus eſt adhuc dominus „ papa, quod per nos tibi promiſit, modis om„ nibus adimplere. Tunc rex iratus, iterum cœpit inducias quærere, donec generale colloquium cum principibus regni poſſet habere: ſine quorum conſilio inveſtituras non audebat dimittere. Ad hæc epiſcopus: Quia ſæpe inducias quærendo, quod promiſiſti implere diſſimulas: nihil nobis & tibi amplius: revertar ad dominum papam. Sic inſalutatus rediit, quæ invenerat nunciavit.

Mox

(a) Quod licet eorum conſilio promiſerit abſque &c.

ANNO CHRISTI 1119

Mox ergo dominus papa cum ſuis ad aliud caſtrum comitis Trecenſis cum ſumma feſtinatione tranſivit. Rex autem nuncium ad comitem direxit ſummopere rogans, ut dominum papam inibi die dominica detineret, promittens ſe facturum modis omnibus, feria II. quod toties abnegaverat. Quod cum ad dominum papam delatum (*a*) fuiſſet, hoc breve dedit reſponſum: „ Feci, fratres, pro deſiderio pacis, quod ab „ anteceſſoribus noſtris factum nunquam audivi. „ Generalem ſynodum congregatam, & fratres „ multos, quaſi deſolatos reliqui; ad hominem „ iſtum cum multo labore pervenientes, quæ pa- „ cis ſunt, in eo non inveni. Unde nullatenus „ eum ulterius expectabo, ſed ad fratres noſtros, „ & ad concilium, quanto citius potero, regre- „ diar. Si autem in concilio, vel poſt concilium, veram pacem Deus nobis dederit, paratus ero ſuſcipere & amplecti.

Dominica. Die ergo dominico de eodem loco ante diem exivit: & cum tanta feſtinatione Remis uſque cucurrit, ut XX. leucis conſummatis, eadem die Miſſam Remis celebraret, in qua Leodicenſem (*b*) electum in epiſcopum conſecravit. Feria II. pro

Feria 2. nimio labore infirmatus, vix ad concilium acceſſit, exitum & reditum ſuum & ordinem cauſæ, concilio exponi fecit, & ſic illa die ſiluit.

Feria 3. Feria 4. Feria III. nihilominus infirmitate detentus, in concilio ſedere non potuit. Feria vero IV. circa horam III. ad concilium acceſſit, (*c*) illa die uſque ad horam IX. multorum proclamationes recepit, & de multis capitulis tractavit. Ab hora vero nona volens illa die concilium terminare, ſynodalia decreta fecit in medium proferri & legi.

Sequuntur canones quinque hujus concilii, ſupra jam deſcripti pag. 236. *& idcirco hic a nobis omiſſi.*

Cumque multa contra ſimoniacam hæreſim eſſent recitata, & omnium conſono favore laudata & confirmata: ventum eſt ad illud decretum, quo inveſtituræ eccleſiarum laicis interdicebantur, in quo ſic continebatur. *Inveſtituram omnium eccleſiarum & eccleſiaſticarum poſſeſſionum, per manum laicam fieri modis omnibus prohibemus.* Quod cum recitatum fuiſſet, tantum murmur quorumdam clericorum & multorum laicorum, per concilium inſonuit, ut diem uſque ad veſperam ſub gravi contentione * pertraherent Vi- * Forte, *pertraherent.* H. debatur enim eis, quod ſub hoc capitulo, dominus papa decimas & cætera eccleſiaſtica beneficia, quæ antiquitus laici tenuerant, conaretur minuere, vel auferre. Unde dominus papa omnibus ſatisfaciens, illa die concilium terminare diſtulit: ut ſequenti die communi conſilio decretum temperaret, & ipſum, cum cæteris quæ ſequebantur, unanimi omnium favore & autoritate confirmaret.

Feria 5. dies ultima concilii. Feria V. ad concilium venit, quæ propoſuerat executurus: hymnum ſancti Spiritus devote incœpit. Qui cum ab omnibus fuiſſet affectuoſe decantatus, vere inviſibilis ignis flamma ſuccenſus, in ignea lingua de Spiritu ſancto exorſus, mirabiliter peroravit, docens eum ſummum bonum eſſe, fontem ſapientiæ & intelligentiæ ac totius diſciplinæ, vinculum caritatis, unitatis, & concordiæ. Cumque per hæc ſingula diutius ſub omnium admiratione diſcurreret, tandem ad cauſam acceſſit, dicens:

„ Scimus, fratres cariſſimi, quod labor veſter, „ quod de tam remotis regionibus, pro communi libertate matris noſtræ ſanctæ eccleſiæ nobis occurrere ſtuduiſtis, placuit Deo & Spiritui ſancto, in cujus virtute & ſanctificatione unum ſumus in Chriſto. Et quia placuit Spiritui ſancto & nobis, diſplicuit ſpiritui adverſario, qui modis omnibus ad perturbandam fraternitatis veſtræ concordiam cooperatores militiæ ſuæ quæſivit & invenit. Quid enim dicimus, fratres, ſi cum tanto labore & expenſis ad concilium vocati veniſtis, & revertentes ad regiones veſtras nihil reportare poteritis, quia nos audire non vultis? Qui enim peccat in Spiritum ſanctum, * quod peccatum ſi perſeveraverit non remittetur ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro, teſte veritate quæ dicit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Scimus etiam, quia Dominus Jeſus cum propoſuiſſet diſcipulis: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: ſcandalizati ſunt multi, *& abierunt retrorſum*, nec poſtea ſequebantur eum: ſic & nos, cum heri propoſuimus quædam pro libertate eccleſiæ, ſcandalizati ſunt quidam infideles. Unde & nos cum autoritate apoſtolica dicimus: *ſi infidelis diſcedit, diſcedat*; & det locum fidelibus, quæ eccleſiaſtica ſunt & libertati eccleſiæ neceſſaria, pertractare. Vobis autem, qui locum & officium apoſtolorum in eccleſia Dei tenetis, dicimus quod Dominus dixit ad duodecim: *Numquid & vos vultis abire.*

* Forte, *maluit.* H. *hoc eſt in Vatic.*

* *Vel alii* quo: peccatum.

Luc. 10.

Luc. 6.

1. Cor. 7.

Joan. 6.

Quod cum mirabiliter peroraſſet, ita omnium corda concuſſit, ac reclamantium voces compreſſit, ut nec unus quidem contra decreta ſynodica, quæ poſtea lecta ſunt, os aperire præſumeret. Dominus tamen papa decretum illud, unde murmur ortum fuerat, ſaniori conſilio temperavit, & in hanc formam concilio legi fecit: *Inveſtituram epiſcopatuum & abbatiarum per manum laicam fieri omnimodis prohibemus.* Quod cum placuiſſet omnibus, ipſum cum cæteris omnibus, quæ lecta ſunt, judicio Spiritus ſancti & autoritate eccleſiaſtica firmaverunt.

Allatæ ſunt denique candelæ CCCCXXVII. & accenſæ datæ ſingulæ ſingulis tenentibus baculos epiſcopis, & abbatibus: injunctumque eſt eis, ut omnes, candelas tenentes aſſurgerent. Cumque aſtarent, recitata ſunt multorum nomina, quos præcipue excommunicare propoſuerat dominus papa: inter quos primi nominati ſunt, rex Henricus, & Romanæ eccleſiæ invaſor Burdinus, & præ cæteris, & cum cæteris multis ſolemniter excommunicati. Abſolvit etiam dominus papa autoritate apoſtolica a fidelitate regis, omnes, quotquot ei juraverant, niſi forte reſipiſceret, & eccleſiæ Dei ſatisfaceret. His denique rite completis, authoritate Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, omnes abſolvit, atque ſignavit, & ſic ad propria unumquemque redire permiſit, & ſic concilii finem fecit. Quod vidi & audivi, fideliter, & quanto brevius potui, pedeſtri ſermone deſcripſi.

DE THURSTANO EBORACENSI archiepiſcopo conſecrato a Caliſto papa II.

Thurſtanus Eboracenſis archiepiſcopus electus jam ab anno MCXV. *nondum conſecratus erat: quia Ra-*

(*a*) fuiſſet communicato cum ſuis conſilio hoc &c. (*b*) Electum invenit & in &c. (*c*) Alia die.

ANNO CHRISTI 1119.

Radulfus archiepiſcopus Cantuarienſis, cujus erat A *eum ordinare, profeſſionem ſubjectionis a deceſſoribus factam exigebat, quam nolebat Thurſtanus præſtare. Cantuarienſis juri, ut pote legitimo, favebat Anglia rex Henricus: & Thurſtano licentiam eundi ad Remenſe concilium poſtulanti, non conceſſit: donec ſponderet ſe epiſcopalem benedictionem a ſummo pontifice minime ſuſcepturum.*

Ante hæc, *inquit Eadmerus, hiſtor. lib.* v. nuntium ſuum rex ad papam direxerat, cautum illum faciens de querela, quæ uſque id temporis verſabatur inter Radulfum archiepiſcopum Cantuariorum, & Thurſtanum. *Et paulo poſt*: Inter alia, quæ huic rex papæ dicenda indixit, præcipue juſſit ei, quatenus id obſervaret, ut nullius gratia rei interveniente, Thurſtanum, aut B ipſe ſacraret, aut ab aliquo niſi a pontifice Cantuariorum, uti moris eſſe ſolet, ſacrari juberet, aut permitteret. Alioquin ſe illum in nullum ſuæ dominationis locum amplius recepturum. Et ſi contra hanc ſententiam ipſe quaſi apoſtolatus ſui autoritate forte niti vellet, certus exiſteret, quod nec pro omiſſione coronæ ſuæ, utpote ſpatio ſeptem annorum excommunicatus, propoſitum ſuum in hac cauſa permutaret. Reſpondit. Ne putet rex me de negotio quo de agit, quavis ratione ſecus acturum, quam ipſe velit. Nec enim me unquam ad hoc mea tulit voluntas, ut Cantuarienſis eccleſiæ dignitatem, cui tot præclari patres, ut pene toti mundo notiſſimum C eſt, præſederunt, quoquo modo humiliem. His Apoſtolici verbis regius nuntius credulus effectus, de ſuæ legationis effectu ſecurus factus eſt. Quapropter cum Remis veniſſet, & mane Dominici diei, præcedentis diem præſtituti concilii cum Cantuaritis ſuis ſoeiis audiret apud S. Remigium quoſdam proteſtantes ei, Thurſtanum & ſuos, alacres ad benedictionem pontificatus in ſede epiſcopali præparati: miratus eſt ultra modum nec iis quæ dicebantur, aliquatenus poterat fidem præbere. At ubi rei veritas palam innotuit, Joannes archidiaconus Cantuarienſis, quem negotii iſtius tenor illuc adduxerat, papæ aſtitit, & in præſentia plurimorum epiſcoporum, atque aliarum excellentium perſonarum, ipſam benedictionem viva voce, a pontifice Cantuariorum fieri debere calumniatus eſt, nec ipſum, licet officio papæ fungeretur, jure poſſe eccleſiæ Cantuarienſi jus ſuum præripere: cum conſtaret eam nulli, quod juſte debebat, eo uſque denegaſſe. Ad quæ ille reſpondens: nullam, inquit, injuſtitiam eccleſiæ Cantuarienſi facere volumus, ſed ſalva juſtitia & dignitate illius, quod propoſuimus exequemur. Quod audientium quique, mirum dictu judicaverunt: videntes eum adverſa fronte, quæ dicebat nimis injuſte facto refellere. Conſecratus namque in pontificatum Eboracenſem Thurſtanus eſt, fide quam domino ſuo ſub Deo pollicitus fuerat, hoc modo fraudatus. Huic conſecrationi cum ad juſſum papæ plures e Gallia epiſcopi intereſſent, reverendæ memoriæ Hu- *Humbaldus baldus * archiepiſcopus Lugdunenſis nullo pacto, nec ipſo papa jubente intereſſe voluit: perpendens, non recto calle rem procedere, & horrens tantam injuriam eccleſiæ Cantuarienſi, cui ſpeciali amicitia & fraterna familiaritate jungebatur, contra æquum infligi. Epiſcopi vero regni Anglorum, quos ad concilium a rege Henrico directos diximus, nondum illuc venerant, & ea re illis abſentibus hæc ita completa ſunt. Quæ ut regi certo innotuerunt, mandans, modis omnibus Thurſtano & ſuis interdixit redire in Normanniam & Angliam & in omnem locum dominationis ſuæ.

ANNO CHRISTI 1119.

Notæ Severini Binii.

Ex quibus ea ſuſtulimus, quæ jam editis canonibus & actis, plane ſuperflua fuiſſent, & bis terque repetita.

DE rebus in hac ſynodo geſtis Urſpergenſis abbas: *Aderant*, inquit, *legati tam Romanorum, quam Vermenſium, immo diverſarum eccleſiarum miſſi, confirmantes electionem domini Calixti*: cui profectio dum univerſi noſtrates epiſcopi obedientiam profiſſi, *Synodum, quæ juxta fluvium ſancti Lucæ indicebatur, celebrandaſſent fieri, ipſe rex ſenectutem ibidem pollicebatur ob reconciliationem univerſalis eccleſiæ præſentatum iri*, &c.

De eadem ſynodo paucis Sugerius agit in Ludovico his verbis: *Sublimatus itaque tantæ celſitudinis dignitate, glorioſe, humiliter, ſed ſtrenue, eccleſiæ jura diſponens, amore & ſervitio domini Ludovici regis, & nobilis Adelaidis reginæ neptis, aptius eccleſiaſticis providebat negotiis. Remis itaque celeberrimum celebrans concilium, cum, legatis imperatoris Henrici pro pace eccleſiæ ſedere differentibus, in Marchiam verſus Moſomum occurriſſet, nec profeciſſet: quemadmodum & anteceſſores fecerant, ipſum Henricum anathematis vinculo, pleno Francorum & Lotharingorum concilio, innodavit.* Hæc de excommunicato iterum imperatore per Caliſtum papam in Remenſi tunc celebrato concilio Sugerius.

Rogerius autem in annalibus Anglicanis: *Hæc concilii decreta* (canones nimirum quinque, quos prius recenſuit) *Henrico imperatori, cum non longe abeſſet, ex concilio primum per honeſtas perſonas, ad ultimum per ipſum Apoſtolicum mandantur: ut ante ſeparationem concilii notum eſſet, utrum eccleſiis per regnum & ſingulas quaſque ſibi ſubjectas provincias conſentiat canonicas electiones, videlicet ut epiſcopi & abbates eligantur ab eccleſia: & liberas conſecrationes, ut ubi & a quibus oporteat, electi conſecrentur; ut non per inveſtituram paſtoralis virgæ & annuli, ſed per oſtium, id eſt Chriſtum ingrediantur; & inveſtituram rerum eccleſiaſticarum nihil omnino ſibi laicalis exigat perſona. Ad hæc ille reſpondit, nihil in his ſe prætermiſſurum quod ſui juris eſſet, ſuorumque ſibi conſulit antiqua conſuetudo progenitorum. Quandoque tamen flexus autoritate generalis concilii tria illa propria conceſſit: ultimum vero, ſcilicet inveſtituram rerum eccleſiaſticarum, concedere voluit. Quapropter reverſo ad concilium papa, Henricus excommunicandus deſcribitur. Quod cum quidam in concilio ægre ferrent, ſententiam protulit Apoſtolicus, ut qui in hoc ſcandalizarentur, exeunes, a fratrum conſortio ſepararentur: propoſito de illis ſeptuaginta diſcipulis exemplo, qui cum de carne Domini manducanda & ſanguine bibendo ſcandalizarentur, retro abierunt, & jam cum illo non ambulabant.* Et quoniam, *inquit*, qui non colligit cum Domino, ſpargit, & qui non D eſt cum eo, adverſus illum eſt: *illam inconſutilem tunicam deſuper contextam, ſcilicet ſanctam eccleſiam, qui nobiſcum ſentiendo indiviſam ſervare nolunt, diſſentiendo a nobis diſcindere contendunt. Talia ſermocinante Apoſtolico, illico omnes in eandem conſenſum reduxi, in imperatorem Henricum excommunicationis ſententiam jaculantur.* Hæc geſta eſſe contra imperatorem ex actis Rogerius in annalibus tradit.

De eodem concilio autoritate continuatoris Sigeberti & Guillelmi Neubrigenſis ait Genebrardus in chronico. *Remenſe prius a Gelaſio indictum, celebratum a Calixto; præſentibus legatis Henrici imperatoris. Quo in concilio proſcripti ſunt ob eccleſia ſimoniaci, & pro ſepultura, chriſmate, & baptiſmo pretium exigentes: imperatori quoque interdictum eſt igne & aqua, quod nolet reconciliari eccleſiæ Romanæ. Paulo poſt Henricus imperator ratione ejus concilii iratus Francis, propoſuit Remenſem civitatem deſtruere; ſed ei ſtrenue reſtitit Ludovicus Francorum rex.* Hanc Genebrardus. Huic ſynodo E interfuiſſe Norbertum ordinis Præmonſtratenſis fundatorem ex vita ejus apud Surium colligitur. Adefonſus Salmanticenſis epiſcopus poſt finem ſynodi reverſurus in Hiſpania, mortuus eſt Cluniaci: ut patet ex epitaphio ejus, quod habetur apud Petrum Cluniacenſem ante libros epiſtolarum.

Hac ſynodo contigerunt quæ tomo 2. cap. 23. de Friderico Leodienſi epiſcopo ſcribit Chepeaville, his verbis: *Mortuo Oberto epiſcopo, tumulto capitulo Leodienſi, Alexander theſaurarius, dignarum ſecundarium eccleſiarum præpoſitus, conſilio & ſapientia clarus, ſed ambitione obſcurus, Henricum quintum imperatorem a ſummo pontifice excommunicatum odit: ſeptem, ut fertur, millia librarum argenti illi numerat. Ille epiſcopatum ei confert, & per baculum & annulum cum inveſtit. Invadit Leodium regreditur; & a duabus ec-*

cle-

ANNO CHRISTI 1119.

cleſiis diſſis, cæteris rouitentibus, tamquam epiſcopus ſuſcipitur. Interea res deferitur ad Fredericum archiepiſcopum Colonienſem, qui auctoritate apoſtolica & ſua indignatus Leodienſibus ne eum relinquant, citatque Alexandrum & alios capitaliores Coloniam ad tractandum ſuper hujuſmodi electione. Tertio veniunt Alexander cum ſuis, non comparet: quare Colonie eligitur in epiſcopum Fredericus. Et eum illo tempore Romanus pontifex Caliſtus Remis frendum haberet: ad eum profectus Fredericus ab ipſomet ſummo pontifice in epiſcopum Leodienſem conſecratur. Quibus per Alexandrum auditis, magna exoritur diſſenſio inter clerum & populum, inter nobiles & vulgus. Alexandri partes tuebantur Godefridus dux Lovanienſis, Gilbertus comes Durastenſis, Lambertus comes de Monte Acuto, Renerus Leodienſis militia ſignifer, & pene tota familia eccleſiæ cum ſuis viribus. Frederici partes adjuvabant Godefridus comes Namurcenſis ejus frater, Walerannus comes de Limburgh, qui poſtea factus eſt dux, Caſſinus de Falcone monte, civitas ſere tota, & omnes epiſcopatus abbates. Alexander igitur hujuſmodi adjutoribus fultus, Hoyum ſe caſtrum ingreditur, auxilium ducis Lovanienſis & aliorum fœderatorum expectans. Contra comes Namurcenſis cum fratre Frederico epiſcopo, neceſſariis ad obſidionem paratis, Hoyum petunt, incolæ altiora fortes aperiunt. At illi ingreſſi, expugnare caſtrum ſunt aggreſſi. Cum interim dux Lovanienſis cum magno exercitu adveniret, ultibus comitis Namurcenſis pontem, qui tunc ligneus erat, ſecuribus dejiciunt, & ejus acceſſum ex ea parte impediunt. Similiter cum Lambertus comes de Monte acuto per alium vium ſive montes præruptos caſtro, in quo Alexander erat, ſuppetias ferre vellet: inde turpiter repellitur, ipſe vulneratur, & capitur: multi quoque militum ducis Lovanienſis partim cæſi, partim ſubmerſi fuerunt. Interea diſſenſione ſuborta in caſtro, comes Namurcenſis caſtrum & ea exiſtentes in deditione accepit: comes de Monte acuto ſeſe redimit: Alexander reſiſtere non valens, cedit. Interim dux Lovanienſis recollectis viribus patriam Namurcenſem & Leodienſem igne ferroque vaſtat. Cui fortiter & ſtrenue ſe comes Namurcenſis opponit, Dei gratia per omnia victor exiſtens. Sic pax patriæ reddita, cæſante duce Lovanienſi a papa excommunicato. Et Alexander ambitioſus, præmiſſa emendatione, publice Leodii a Frederico epiſcopo Leodienſi abſolutus eſt. Nec ideo tamen fœderati Alexandro & duci Lovanienſi ſtiterunt. Nam Fredericum variis injuriis & preſſuris perpetuo affecerunt, & tandem ſecundo adminiſtrationis anno venenatum poculum illi porrexerunt, quo unus oculorum excuſſus fuit & alter extinctus. Cumque lente mori ſubſequeretur, repotarunt poſtiferum poculum: unde ſexto Kalendas Junii cælo animam reddidit. Colliguntur iſta membratim ex Renero ſancti Laurentii monachо in vita Frederici epiſcopi, & ex anonymo Aluenſi ſcriptore hujus temporis, & ex Joanne presbytero, Bruſſemio, Malano, & geſtis abbatum S. Laurentii.

Gilberti Porretani hæreſes, non hæc, ſed ſub Eugenio III. Remenſi ſynodo celebrata, damnatas eſſe infra patebit.

G. C. Quod alt Urſpergenſis abbas, fuiſſe in hoc concilio patres quadringentos viginti ſex, erravit: niſi forte patrum nomine abbates etiam intelligi velit. Nam & ex Ordorico habemus, fuiſſe archiepiſcopos XV. epiſcopos pluſquam CC. & Heſſo, qui numerum CCCCLXXVII. affert, eo complectitur abbates. Ex quo fortaſſe Urſpergenſi nata erroris occaſio.

AD REMENSE CONCILIUM

A Caliſto II. papa anno 1119. celebratum.

ADDITIO.

En Mabill. Suppl. To. II. pag. 340.

AD hoc Remenſe concilium pertinet decretum illud ſeu privilegium in gratiam monaſterii Chaldenbrunnenſis in diœceſi Halberſtadenſi ſiti, quod dein anno ſequenti 1120. *die XVI. Kal. Maji Reinhardus Halberſtadenſis epiſcopus in ſua diœceſana ſynodo publicavit, ſuoque ſigillo munivit. Affert illud Ludewig Reliquiar. tom. X. pag.* 134. *ex quo hoc tranſfertur.*

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS.

Reinhardus epiſcopus Halberſtadenſis confirmat monaſterio in Chaldenbrunen bona atque prædia, quibus a fundatore ſuo Wichmanno comite eccleſia fuit dotata an. 1120.

REinhardus divina favente clementia antiſtes Halberſtadenſis.

Noverint omnes fideles tam futuri quam preſentes, virum nobilem Wibemannum cognatum meum prædia ſua, pro remedio animæ ſuæ necnon dilectæ conjugis omniumque parentum ſuorum, cum omnibus utilitatibus quæ modo vel amodo inde provenire poterint eccleſiæ noſtræ principali ad altare protomartyris Stephani contuliſſe, eo videlicet tenore, ut de eodem prædio, in loco qui dicitur Chaldenbrunen, apoſtolicam ſcilicet communem & canonicam vitam, Deo opitulante inſtituerem. Hæc autem tam ſuo quam earum provinciarum jure in quibus hæc ſita ſunt, Saxoniæ, ſcilicet & Thuringiæ: ipſemet ſtabilivit, in legitimo placito, ſe comite pro tribunali ſedente; in Botelſtede me præſente & comitibus Lodhewico & Wicberto, & utrorumque filiis, comitibus & Sizzone & Berengario, ceteriſque ſuis compatriotis. Similiter autem conſummata, bannoque Adelberti Moguntini archiepiſcopi, indiſſolubiliter firmata ſunt, in Erpheſphorde, me præſente, & epiſcopo Spirenſe Brunone, omnibuſque ſupradictis, præſentibus quoque ſuis heredibus & devote laudantibus Ecberto clerico, Heremanno, ac Guncelino laicis. Hæc ſunt prædia in Hiwenbuke & Crhavenestorp. X. manſi, & dimidius, & vinea, in Holdenſtede VIII. manſi, & vinea, in Helpede. V. manſi & vinea & Eradeſthorp. XI. manſi, in Surthardeſthorp. II. in Rovekeſthorp. I. in Panecksendorp. III. in Seburch. dimidius, in Roldeſthorp. I. in Aſſeve I. & dimidius, in Luttekendorp. dimidius, in Liefdegeſdrop. dimidius, in Dielnice, dimidius, in Aſendhorp. I. in Dulne. DXXXVII. in Ludesleve. XXXIII. manſi, exceptis aliis jugeribus, quæ ſuper ſunt, & I. molendinum in Storquice: VII. manſi, in Zonlice. XIV. in Namelikeſdhorp. XXX. in Eſekendorp. dimidius, in Querenvorde, dimidius. Hæc ſita ſunt in epiſcopatu Halberſtadenſi, & comitatu Palatini comitis Friderici, in Coſcebodiæ. VIII. manſi: in Modhelwice. V. in nova villa juxta illam. VI. in Dhretis. I. in Dhroganice. IV. in Butine. XIV. in Ruceſcheſece. XII. Hi L. manſi ſiti ſunt in pago Orlan. In Lengevelt. VII. in Dhurnevelt. IX. in alio Dhurnevelt. I. in Rotthorph. VIII. in Vurthern. I. in Thorbche. X. & I. molendinum in Soegertiede. V. in Urankenhuſen. II. Panſtadhes. Hæc prædia ſita ſunt in epiſcopatu Moguntino in Thuringia. His igitur prædictis prædiis eccleſia S. Johannis Evangeliſtæ in Chaldenbrunnen primam eſt dotata. Reliquorum vero bonorum ſuorum cum clientibus Moguntinæ & noſtræ Halberſtadenſi eccleſiæ contradidit ad eam juſtitiam, qua meliores earundem eccleſiarum fruuntur, necnon cogna-

gnatis & amicis quibus voluit. Præfatæ igitur ecclesiæ omnimoda statuimus libertate & quiete, quatenus inibi Deo famulantes a quibuslibet nulla prorsus gravamina patiantur. Decernimus etiam Dei famulis ibidem regulariter viventibus, liberam electionem, quatenus quemcunque sanioris consilii fratres, de eodem sive de alio monasterio ejusdem ordinis sedem eam elegerint, episcopi consensu statuatur. Super hunc ergo locum & omnia eidem pertinentia neminem episcopus advocatum constituat, nisi quem præpositus petierit, nec idem præter statutum a b eadem ecclesia quicquam exigat nec advocatiam diutius obtineat, quam utilitas ecclesiæ postulaverit, & præposito placuerit. His omnibus ut dictum est oblatis, idem vir nobilis dignius adhuc, immo holocaustum, Domino dulcissimum, semetipsum obtulit, relictis quæ possedit omnibus, factus est egenus egeni discipulus. Si quis igitur contra hoc decretum, quod absit, temere venire temptaverit, & secundo tertiove commonitus non resipuerit, ipsum perpetuo anathemati deputamus. Ceterum præfato loco justa servantibus beneficiisque ac defensione adstipulantibus divina retributio recompensetur, ac cœlestis benedictio in præsenti & futuro multiplicet. Amen. Hoc statutum auctoritate B. Petri Apostolorum principis, & domini papæ, & sicut ipse ante nos suo banno & privilegio in Remensi stabilivit concilio, & nos stabilimus, ac nullo modo mutandum sub anathemate obligamus. Hanc vero cartam jam conscriptam Ego Reinhardus manu propria corroboravi meoque sigillo insigniri jussi. Data XVI. Kal. Maji, anno Dominicæ Incarnationis. M. C. XX. indictione XIII. anno autem ordinationis domini episcopi Reinhardi. XIV. Actum in Halberstat, pleno concilio in cœna Domini. Papa Calixto II. Mogontino archiepiscopo, & Romanæ Sedis Legato Adelberto, Halberstadensi episcopo Reinhardo, primo præposito Thidmaro, & primo advocato Wichberto. Feliciter. Amen.

ANNO CHRISTI 1119.

ANNO CHRISTI 1119.

In tergo literarum hæc leguntur.

Privilegium Reinhardi episcopi Halberstad. super advocatiam Kaldenbrunn. ad nutum præpositi eligendum. Et confirmatio bonorum ecclesiæ prædictæ. Et quod eadem libertate litones possidere debeamus, quatenus eos Wicmannus comes fundator præfatæ ecclesiæ possedit.

Et paulo infra.

Si attente legeris in hoc privilegio. XIII. testes scriptos habes idoneos, in diversis locis, ideo quod nemo recalcitret.

CONCILIA DOMINI

CALIXTI PAPÆ II.

His titulus est in archivis ecclesiæ Turonensis, unde hæc suos deprompsere, inquit Hard.

Calixtus episcopus, &c. Remensi, Rotomagensi, Senonensi, Bituricensi, Turonensi, Dolensi, Burdigalensi & Auxiensi archiepiscopis, & ceteris, tam clericis quam laicis, per easdem provincias constitutis.

ECclesiarum omnium Romana ecclesia mater & caput ab ipso Domino constituta omnes per orbem terrarum positas ecclesias tamquam propria membra debent uberibus caritatis consovere. Unde nos qui licet * indigne in ejus per Dei gratiam regimine ordinati, B. Petri vicarii esse conspicimur, paterno affectu sumus ecclesiæ filiis prope seu longe positis debitores, &c.

* *Reliqui legati, indigni.*

Huic Concilio domini Calixti Papæ Remis celebrato in basilica beatæ Mariæ interfuerunt isti. Ab Urbe, Cono Prænestinus, & Lambertus Ostiensis De Galliarum provinciis, * Rodulfus Rotomagensis archiepiscopus cum quatuor suffraganeis ejus episcopis: Daibertus Senonensis cum sex: Rodulfus Remensis cum decem: Humbaldus Lugdunensis cum tribus: Gislebertus Turonensis cum septem, Leodegarius Bituricensis cum duobus: ..... Burdegalensis cum duobus: Baldricus Dolensis cum duobus: * Turstinus Eboracensis cum duobus: Albertus Moguntinus cum quinque: Ansericus Bisuntinus cum uno: Tarentasiensis cum uno: Oldegarius Terraconensis cum duobus, de Narbonensi provincia episcopus unus, de Arelatensi unus, de * Uranensi unus, de Auxiensi unus, de Cantuariensi tres, de Colonensi unus, de Trevirensi duo, de Magdeburgensi duo, de Gradensi Venetiæ provincia duo. * Ipse etiam illustris & gloriosus Francorum rex Ludovicus biduo cum principibus suis concilio eidem interfuit, & mandatis ecclesiæ sicut catholicus & Christianissimus veneratione debita obedivit.

C

D

* *Alibi*, Turstinus.

* *Forte*, Viennensi.

* *Omnes ea mera vi*

* Gofridus, *alibi appellatur*

ALIUD CONCILIUM CALIXTI

Eiusdem ex libris

Venerabilibus fratribus, Dolensi archiepiscopo & suffraganeis ejus, & abbatibus atque aliis ecclesiarum prælatis per eamdem provinciam constitutis salutem & apostolicam benedictionem.

PRo magnis & diversis ecclesiæ negotiis in proxima Quadragesima generale in urbe concilium celebrare disposuimus. Præcipimus, ergo, ut omni occasione seposita, in eadem Quadragesimæ Dominica, qua *Oculi mei* canitur, in urbe nobiscum sitis: quatenus & nos vobiscum & cum aliis fratribus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, ac religiosis viris generale per Dei gratiam concilium celebremus, & ea communibus auxiliis pertractemus, quæ ad honorem Dei & ecclesiæ suæ pacem atque utilitatem sancto Spiritu cooperante perveniant. Datum Lateranis, VII. Calendas Julii.

E

CON-

ANNO CHRISTI 1119.

CONCILIUM BENEVENTANUM

Tempore Caliſti papæ II. adverſus prædones anno Domini MCXIX. celebratum.

Ex Labbei App. Tom. X.

Hujus concilii notitiam ſuppeditat Falconis Beneventani chronicon. Anno, *inquit*, MCXIX. anno primo Caliſti II. ſummi pontificis, & univerſalis papæ, menſe Martio, duodecimæ Indictionis eodem menſe Martio, prædictus * Beneventanus archiepiſcopus, videns civitatem variis prædarum afflictionibus ex omni parte confundi & devaſtari, ſuaque parochias eccleſias a captoribus vexari quotidie, ſynodum decima die intrante menſis ejuſdem Martii celebravit: Ad cujus ſacri conventus præſentiam Tuſculanus affuit epiſcopus, & Ugo ſupra nominatus cardinalis, & cardinalis alius, & Beneventanæ ſedis ſuffraganeorum circiter viginti, monaſteriorum abbates ſex affuere. Inter cætera vero quæ in ipſo conventu ſtatuta ſunt, malefacientes Beneventi omnes, & diſturbantes mercatores ad civitatem venientes, & redeuntes, ſub anathematis vinculo alligavit. Conventu itaque pie & ordinate finito, unuſquiſque ad propria repedavit.

* Landulfus.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

Goisfredi archiepiſcopi in presbyteros mulierum conſortium habentes, menſe Novemb. anno MCXIX.

Ex Orderici Vitalis eccleſiaſtica hiſtoria lib. XII. *ſynodi hujus notitiam ducimus.* Goisfredus, *inquit*, archiepiſcopus poſtquam de concilio Romenſi Rotomanum rediit, tertia Novembris hebdomada ſynodum tenuit, & inſtitutionibus apoſtolicis excommunicatus in presbyteros ſuæ diœceſis acriter exarſit. Nam inter cætera concilii capitula, quæ protulit, omne conſortium ſeminarum penitus eis interdixit, & in tranſgreſſores terribilem anathematis ſententiam vibravit. Cumque presbyteri tam grave pondus nimium abhorrerent, & inter ſe pro corporum & animarum diſcrimine conquerentes muſſitarent: archiepiſcopus Albertum quemdam eloquentem, quia neſcio quid fari cœperat, juſſit comprehendi, & mox in ergaſtulo carceris retrudi. Præfatus enim præſul erat Brito in multis indiſcretus, tenax, & irasundus, vultu geſtuque ſeverus, in increpatione auſterus, procax, & verboſitate plenus. Cum autem reliqui ſacerdotes inſolita re viſa nimis obſtupuiſſent, & presbyterum ſine reatus accuſatione & legitima examinatione velut furem de templo trahi ad carcerem vidiſſent, nimiumque perterriti quod agendum eſſet ignorarent, dubitantes utrum ſeſe defendere ſeu fugere deberent: furibundus præſul de cathedra ſurrexit, de ſynodo concitus exivit, ſatelliteſque ſuos, quos ad hoc prius inſtruxerat, advocavit. Protinus illi cum fuſtibus & armis in eccleſiam irruerunt, & in conventiculum clericorum mutuo colloquentium irreverenter ferire cœperunt. Porro quidam illorum, poderibus ſuis induti per cœnoſos urbis vicos ad hoſpitia ſua cucurrerunt, alii vero podiis vel lapidibus, quos ibi forte invenerant, arreptis, repugnare conati ſunt. Clientes autem quod ab inermi coronatorum choro convicti fugiſſent, erubuerunt: & indignantes, coquos ac piſtores, & vicinos aſſeclas actutum aſciverunt, & recidivum certamen in ſacris temere penetralibus reiteraverunt. Quoſcumque in eccleſia vel cœmeterio repererunt juſtos vel injuſtos, percuſſerunt, vel impegerunt, vel alio quolibet modo injuriati ſunt. Tunc Hugo de Longavilla, & Anſchetillus de Cropuz, aliique nonnulli ſenes maturi & religioſi, in ede ſancta præſtolabantur, & de confeſſione, vel aliis utilibus cauſis, viciſſim loquebantur, ſeu diurnales horas ad laudem Dei ex debito modulabantur. Vecordes autem famuli ſtolide in eos impetum fecerunt, contumeliis affecerunt, & vix a cæde retractis manibus, illis pepercerunt: quia flexis genibus miſericordiam flebiliter ipſi poſtulaverunt. Ipſi protinus dimiſſi cum ſociis qui præceſſerant, quantocius de urbe fugerunt; nec licentiam, nec benedictionem epiſcopi præſtolati ſunt, ſed diros rumores parochianis & pellicibus ſuis retulerunt, atque ad comprobandam fidem vulnera & lividentes læſuras in corporibus ſuis oſtenderunt. Archidiaconi vero & canonici, civeſque modeſti, de infanda cæde contriſtati ſunt, & divinis compatiebantur cultoribus, qui dedecus inauditum perpeſſi ſunt. Sic in ſinu matris eccleſiæ ſacerdotum cruor effuſus eſt, & ſancta ſynodus in debachationem & ludibrium converſa eſt. Nimis conturbatus archipræſul in triclinio receptus delituit. Sed paulo poſt, ubi fatigatis, ut dictum eſt clericis fœdatus furor quievit: progreſſus aquam accepta ſtola benedixit, & eccleſiam quam contaminaverat cum triſtibus canonicis reconciliavit. Clamor ſeditionis execrabilis ad aures principis pervenit. Sed ille aliis intentus negotiis, rectitudinem læſis facere diſtulit.

ANNO CHRISTI 1120.

CONCILIUM BELLOVACENSE,

Cononis Prænestini, legati apostolici. Ubi actum inter alia de S. Arnulfi episcopi Suessionensis corpore de terra levando xv. Kal. Novemb. anno MCXX.

Ex præfatione D. Lucæ Dacherii ad tomum II. Spicilegii.

Hujus memoriam concilii acceptam ferimus Lisiardo Suessionensi episcopo, qui in (1) *vita S. Arnulfi decessoris sui, cap.* 15. Hæc, *inquit*, & alia supernæ patriæ documenta postquam ad aures domni Lamberti, sive ad notitiam devoti populi latius pervenerunt: idem episcopus iniit consilium in concilio Belvacensi quinto decimo Kalendas Novembris, cum quibusdam coepiscoporum suorum, quid facto opus esset ad tantam Dei magnitudinem? Intererant ibi episcopi Francorum Willelmus Catalaunensis columna doctorum, Gaufridus Carnotensis episcopus, Daimbertus Senonensis archiepiscopus, Aurelianorum episcopus, Parisiorum episcopus, Petrus Belvacensis episcopus, Angelranus Ambianensis episcopus, Robertus Atrebatensis episcopus, Joannes Morinorum episcopus, Lambertus Tornacensis episcopus, Borgardus Cameracensis episcopus, Bartholomæus Laudunensis, Lisiardus ego indignus Suessionensis episcopus: abbatum, archidiaconorum, præpositorum, & copiosa cleri multitudo. Inter cæteros autem affuit ipse Aldenborgensis abbas ferens in manibus libellum de vita & moribus, miraculorumque gestis ipsius S. Arnulfi: quem libellum ego de manibus ejus accipiens aperui, & apertum obtuli episcopis, dicens: Ecce, domini, libellus ipse, qui me conscio meque auctore de vita ejus conscriptus est; cui, quod vera sunt omnia quæ narrat, testimonium in fine perhibeo, & de cujus miraculis, & hic quosdam, & domi plures valde testes veraces adhibeo. Hunc libellum postulo a vobis diligenter considerari, ut ex ejus notitia valeatis quid de illo agendum sit melius informari. Vestra autem sanctitas audiat judicium meum, quoniam si in diœcesi mihi commissa pausaret, longum est quod in terra non jaceret. Tunc Willelmus Catalaunensis episcopus accepit libellum, & inspiciens a principio vidit numerositatem capitulorum, & ait ad episcopum Tornacensem: Domne, quid amplius quæritis? Absque libello isto sufficit vobis testimonium domni episcopi Suessionensis, & clericorum ejus. Debet vobis magnam fiduciam præbere iste talis abbas, cujus & ætas suspicienda est, & prudentia beneplacet: libellum vero istum, quia synodalibus negotiis occupamur, percurrere non vacat. Joffredus episcopus Carnotensis ait: Domne Tornacensis, dico vobis in veritate, si Dominus talia vel semel fecisset circa aliquem prædecessorum meorum, ego nec papam, nec legatum, nec vel archiepiscopum consulerem.

Interim dum hæc ab episcopis decernuntur, quidam nobiles magistri scholarum acceperunt libellum, & cursim perlegerunt quædam gesto-rum capitula. Quidam ergo eorum concurrentes ubi erant episcopi, cum magna constantia fatebantur: Revera ex Deo non est, qui hujus sancti exaltationi contrarius est. Tunc Guillelmus Catalaunensis episcopus ait: Per Deum turpe est, quod de re tam aperta dubitamus. Unde vos domne Tornacensis cum domini gratia, remota omni ambiguitate, statuite diem quo ad locum conveniatis, & sanctum Domini servum de terra elevando honorifice recondatis. Lambertus episcopus ait: Ecce legatus in hac ipsa basilica cum nostro archiepiscopo Remensi, vel Turonensi, eminus residet. Rogo vos placeat vobis ante illos venire, & vestram sententiam illorum judicio confirmare. Episcopi dixerant: In nomini Domini fiat. Ut ventum est, Lambertus episcopus dixit domno Catalaunensi: Rogo, agite causam meam. Cumque ille brevi facundia ante legatum & archiepiscopos causam explicuisset, tam legatus Conon, quam & Remensis archiepiscopus una voce responderunt: Judicium vestræ auctoritatis plene suscipimus, & decretum vestri consensus roboramus. Ita episcopus Lambertus convocans abbatem, designavit diem quo Aldenborg conveniret, id est, Kalendis Maji, & viri Dei corpus sanctum de humo levatum juxta morem Gallicanæ ecclesiæ, ceu revera sanctum reponeret. Dedit etiam litteras cum sigillo, quibus omnem Tornacensis diœcesis populum ad tam sanctum officium convocaret.

Fama volans passim celeri currente meatu.
Diversos populos has sedes visere fecit.

Taceamus de Flandria, Walachrenses, Scoldanii, Bevelandenses, Anturpienses, Texandrini, Wasiani, Brabantini, Menapenses, Bolonienses, vel cæterarum regionum plebes ubertim affuerunt. Tempore itaque præstituto advenit episcopus cum Tornacensi archidiacono honorabili Rotberto, & magna copia cleri. Et prælato crucis trophæo, allato quoque sancti evangelii corpore, cum cereis & odoribus, concinente populo aperitur tumulus, &c.

Et cap. 18. Annus quo gesta sunt isthæc, nempe paulo post peractum concilium, designatur. Facta est autem hæc S. Arnulfi translatio prima die Maji, Indictione XIV. sub anno Dominicæ Incarnationis MCXXI. Francorum sceptra tenente Ludovico filio Philippi annis XIV. Flandriæ comitatum agente Carolo filio regis Danorum, cujus uxor fuerat filia Rodberti comitis, cœnobium Hildenborgense regente Arnulfo abbate per annos jam XVI. &c.

De eodem concilio chronicon Senonense. Anno, *inquit*, MCXX. celebratum est concilium, IV. Kal. No-

(1) Surius ad diem 15. m. Augusti recitat vitam S. Arnulphi Suessionensis Ep. a Lisiardo scriptam, 52. capitibus contentam, quæ in morte ejus desinit, nihilque habet eorum, quæ Dacherius refert. Unde suspicor Surium prætermisisse Historiam miraculorum & Translationis S. Arnulphi, & ex ea, non vero ex ejus vita, Dacherium exscripsisse, quæ refert, quæque nunc hoc Tomo Conciliorum, ubi sermo est de Concil. Bellovacensi leguntur. *Pagius ad An. Ch.* 1120. *n.* 23.

ANNO CHRISTI 1120.

Novemb. a Domno Conone Prænestino, qui tunc legatus dicebatur trium provinciarum, Rotomagensium & Remensium atque Senonensium. Ad quod concilium cum episcopi cum suffraganeis suis, tam episcopis, quam abbatibus harum provinciarum, Beluaco invitarentur, domnus Daimbertus Senonensis archiepiscopus invitatus, molestia corporis detentus venire non potuit. (a)

ANNO CHRISTI 1120.

CONCILIUM NEAPOLITANUM

In Samaria auctoritate Guaremundi Hierosolymitani patriarchæ ad reformandos mores ecclesiæ celebratum, in præsentia Balduini Hierosolymorum regis anno Domini MCXX. tempore Calisti papæ II.

Ausam una cum actis concilii Tyrius lib. 12. *belli sacri cap.* 13. *his verbis summatim describit*: Eodem anno, qui erat ab incarnatione Domini millesimus centesimus vicesimus, cum peccatis nostris exigentibus regnum Hierosolymorum multis vexationibus fatigaretur, & præter eas quæ ab hostibus inferebantur molestias, locustarum intemperie & edacibus muribus jam quasi quadriennio continuo fruges ita penitus deperissent, ut omne firmamentum panis defecisse videretur: dominus Guaremundus Hierosolymorum patriarcha, vir religiosus ac timens Deum, una cum domino rege Balduino, prælatis quoque ecclesiarum & regni principibus, apud Neapolim urbem Samariæ convenientes, conventum publicum & curiam generalem ordinaverunt. Ubi sermone ad populum habito, exhortationis gratia, cum apud omnes constare videretur quod populi peccata Dominum provocassent, de communi statuunt consilio errata corrigere, & excessus redigere in modum: ut tandem ad frugem melioris vitæ redeuntes, & pro commissis condigne satisfacientes, eum sibi redderent placabilem, qui peccatoris non vult mortem, sed magis ut convertatur & vivat. Deterriti ergo de cælo signis minacibus, & terræ motu frequenti, clade quoque simul & famis angustia, & hostium proterva nimis & pene quotidiana instantia, per opera pietatis Dominum sibi reconciliare quærentes, ad morum erigendam conservandamque disciplinam, viginti quinque capitula, quasi vim legis obtinentia, de communi sanxerunt arbitrio. Quæ si quis legendi studio videre quærit, in multarum archivis ecclesiarum ea facile reperire potest.

Interfuerunt autem huic concilio dominus Guaremundus Hierosolymorum patriarcha, dominus Balduinus Hierosolymorum ex Latinis rex secundus, Ebremarus Cæsariensis archiepiscopus, Bernardus Naxarenus episcopus, Lindensis episcopus, Asquitillus Bethlehemitanus episcopus, Gildonus electus abbas sanctæ Mariæ de valle Josaphat, Petrus abbas de monte Thabor, Achardus prior montis Sion, Gerardus prior sepulcri Domini, Paganus regis cancellarius, Eustachius Graniers, Willelmus de Buris, Batisanus Joppe constabularius, Balduinus de Rames, & alii multi utriusque ordinis, quorum numerum vel nomina non tenemus.

Hanc synodum, *ait Baronius anno* 1120. *prope finem*, tanta morum correctio consecuta est, ut per Dei misericordiam anno sequente 1121. Turcarum princeps adversus Antiochiam cum magnis copiis rediens, apoplexia extinctus sit.

IDEM CONCILIUM NEAPOLITANUM

Ex Codice 1345. *Bibliothecæ Vaticanæ.*

Ex P. Lupi Oper. Venetia Edit. tom. 1.

A P. Christiano Lupo ad calcem Epistolarum ad Ephesinum Concilium spectantium editum.

Cum millesimo centesimo vigesimo Incarnationis Dominicæ anno, peccatis nostris exigentibus, Hierosolymitana Regio multis oppressionibus vastaretur, & frugibus jam a locustis & muribus quadriennio consumptis, crebrrimisque Saracenorum assultibus & insidiis, plurimis peregrinorum & civium interfectis desolaretur, vir columbinæ simplicitatis Patriarcha Garmundus, humilitatisque alumnus, & felicitatis filius Balduinus, Latinitatis Hierosolymorum Rex secundus, pietatis precibus & justitiæ operibus imminenti civium periculo occurrere satagentes, Divina inspiratione compuncti, ad erigendum Ecclesiæ & Regionis statum, cum ipsis Ecclesiæ Prælatis & Regni Primatibus, secundo Regni, & Patriarchatus sui anno septimo, decimo Kalendas Februarii, apud Neapolim Samariæ civitatem Concilium iniverunt, & necessitate terræ sic exigente, quæ subscripsimus ad corruentis Populi correctionem Decreta stabiliverunt. Cum enim eo maxime tempore prædictæ Regionis Populus omnia voluptatum declivia sequeretur, ideoque quotidianis infortuniis imminutus periclitaretur, unicum eis visum est refugium, & Divinam misericordiam invocare, & labentis Populi peccatis aliqua justitiæ frœna imponere, quatenus & peccatis cessantibus, ut in Populo Israelitico contigisse legimus, Divina ultio cessaret, & pœnitentes filios Divina misericordia, quæ non mortem, sed peccatoris correptionem desiderat, ab imminenti hostium periculo eriperet. Hostes namque, videlicet Saraceni, præterita æstate Rogerium Antiochiæ Principem, & totius fere Antiocheni Principatus Christianitatem, heu bello devictam, interemerant, & Hierosolymitanam Regionem solito crebrius invadebant. Sed de his hactenus.

Nunc autem viros, qui prænominato Concilio interfuerunt, & quæ sequuntur Præcepta confirmaverunt, nomina subnotemus. Garmundus Patriarcha Hierosolymitanus. Balduinus Latinitatis Rex secundus Hierosolymorum. Ebremarius Cæ-

(a) Nuperrimi Authores Galliæ Christianæ to. X. p. 162. Ap. Cœlestini II. bullam recitant qua decretum Concilii Belvacensis confirmatum fuisse credunt; sed præterquamquod nullum Bellovaci a Calisto celebratum Concilium usquam apud Scriptores legitur; nihil etiam in ea bulla de Concilio extat, sed tantum meminit ibi Pontifex querimoniæ coram se præsentibus nonnullis Episcopis habitæ, dum ipse Bellovaci esset. Profecto si contenderimus hisce Concilium denotari, saltem hoc constat, Concilium in bulla indicatum aliud extitisse a præsenti in quo non ipse per se Calixtus, sed Conon Prænestinus A. S. L. præsidebat. *Manss.*

ANNO CHRISTI 1120.

Cæsareæ Archi-Episcopus. Bernardus Nazarenus Episcopus. Ausquilinus Bethleem Episcopus. Rogerius Ramatensis Episcopus. Guildonius electus Abbas Sanctæ Mariæ de Valle Josaphat. Petrus de Monte Thabor. Aviardus Prior Templi Domini. Arnaldus Prior Montis Sion. Gerardus Prior Sepulchri Domini. Paganus Regis Cancellarius. Eustachius G. Wilhelmus de Buns. Barisanus Joppe Constabularius. Balduinus de Ramis.

ANNO CHRISTI 1120.

CAPITULUM I.

Neapolitani Concilii.

QUoniam quæ a Deo incipiunt, per ipsum ac in ipsum finiri necesse est, ut hoc sacrum Concilium a Deo incipiat, & in Deum finem habeat, ego Balduinus Latinitatis Hierosolymorum Rex secundus, hujus sacri Conventus exordium a Deo assumens, ut ipse præcepi, reddo & concedo Sacro-Sanctæ Ecclesiæ Hierosolymitanæ, & præsenti Patriarchæ Garmundo, & ejus Successoribus, reddituum meorum Decimas, sicut ratio Diœcesis ejus exigit, id est, Decimas reddituum Hierusalem, & Neapolis, & Ptolomaidis, quæ alio nomine Accon appellatur, quatenus ipse, orationum officium pro Regni statu apud Deum exercens, hoc Regalis charitatis adminiculo ad præsens sustentari valeat. Et si aliquando crescente Religione Christiana in aliqua prædictarum civitatum ipse aut aliquis Successorum ejus Episcopum ordinaverit, ipsarum Decimas pro Regis & Ecclesiæ consilio disponat.

Capitulum II.

Ego Rex Balduinus Viris hujus sacri Concilii videntibus & faventibus personis, & Baronibus meis, idemque prout Parochiarum suarum ratio exigit, de suis Decimis facientibus, ut prædixi, Decimas reddo, & superbiæ, qua ego vel ipsi interim retinuimus, culpam faciens cum ipsis veniam peto.

Capitulum III.

Ego Patriarcha Garmundus ex omnipotentis Dei parte, & mea, & omnium adstantium Episcoporum & fratrum potestate, super prædicta Decimarum redditione vos absolvo, & Decimas, quas Deo, & mihi, cæterisque Episcopis vestris dari debere recognoscitis prout cujusque præsentium seu absentium fratrum Parochia exigit, charitative cum eis recipio.

Capitulum IV.

Si quis se ab uxore male tractari timuerit, quem suspectum habet, conveniat, eique domus suæ introitum, & uxoris suæ colloquium coram legalibus testibus interdicat. Si vero post Interdictum ipse aut aliquis amicorum ejus, in sua aliave domo eos colloquentes invenerit, vir absque membrorum abscissione ad Ecclesiæ justitiam deducatur. Et si se ignito ferro purgaverit, impunitus dimittatur. Cæterum si quid dedecoris in colloquii inventione sustinuit, pro interdicta transgressione absque vindicta impunitum dimittatur.

Capitulum V.

Quicumque cum alterius uxore concubuisse probatus fuerit, accepta judicii sententia evitetur, & ab hac terra ejiciatur; Mœcha vero enecetur, nisi vir ejus misericordiam facere voluerit. Quod si fecerit, ambo mare transfrediantur.

Capitulum VI.

Si quis Clericum suspectum habuerit, domum & uxoris colloquium ei, ut prædiximus, interdicat. Si vero postea eos colloquentes invenerit, Ecclesiæ magis Magistratui id ostendat. Et si postmodum eos concumbentes aut colloquentes repererit, rem demum ad justitiam deducat. Quod si justitia eum exordinaverit, deinceps in cæteris foris factis laicali sententiæ subjaceat.

Capitulum VII.

Si Leno aut Lena alicujus uxorem verbis corrumpat, & mœchari faciat, mœchi vel mœchæ judicium subeat.

Capitulum VIII.

Si quispiam adultus Sodomitica nequitia se sponte polluisse probatus fuerit, tam faciens quam patiens comburatur.

Capitulum IX.

Si infans, aut quilibet provectus ab aliquo Sodomita vi commaculatus fuerit, & interim clamorem fecerit, Sodomita flammis tradatur. Qui vero non sponte peccaverit, secundum Ecclesiæ sententiam pœniteat, & legalitatem non amittat.

Capitulum X.

Si quis Sodomiticum scelus vi semel passus id celaverit, & se denuo sordidari permiserit, nec justitiæ ostenderit, ubi postmodum probatus fuerit, ut Sodomita judicetur.

Capitulum XI.

Si quis Sodomita, antequam accusetur, resipuerit, & pœnitentia ductus illi abominabili nequitiæ jure jurando abrenuntiaverit, in Ecclesiam recipiatur, & secundum Canonum sententiam judicetur. Si autem rursus in id inciderit, & secundo pœnitere voluerit, ad pœnitentiam quidem admittatur, sed Hierosolymitano Regno eliminetur.

Capitulum XII.

Si quis cum consentiente sibi Saracena concubuisse probatus fuerit, ementuletur, illa vero naso truncetur.

Capitulum XIII.

Si quis Saracenam suam vi oppressérit, ipsa quidem infiscabitur, ipse vero exteslificabitur.

Capitulum XIV.

Si quis Saracenam alterius vi sibi supposuerit, *similem* sententiam subibit.

Capitulum XV.

Si Christiana Saraceno sponte commisceatur, ambo mœchantium sententia judicentur. Si vero vi ab eo oppressa fuerit, ipsa quidem culpa non tenebitur, sed Saracenus eunuchizabitur.

Capitulum XVI.

Si Saracenus aut Saracena Francigeno more se induant, infiscentur.

Capitulum XVII.

Si quis unam habens uxorem, aliam superduxerit, usque ad primam prædicti anni Dominicam Quadragesimæ diem Presbytero & confessus pœniteat, & deinceps secundum Ecclesiæ Præceptum se habeat. Si vero id amplius celaverit, res ejus infiscabuntur, & ipse publice frustatus ab hac terra excommunicetur.

Capitulum XVIII.

Si quis nescius alterius uxorem duxerit, aut mulier alterius conjugi nescia nupserit, quem ignorantia defendit, compare ejecto, in hac terra remaneat, & nubendi licentiam habeat.

Capitulum XIX.

Si quis volens dimittere conjugem, se aliam habere, aut viva uxore se eam duxisse dixerit, aut calido ferro id demonstret, aut legales testes, qui jurejurando illud pro eo comprobent, Ecclesiæ Magistratui præsentet. Quamcumque autem in virilis sexus erratibus sententiam stabili-

bilivimus, eamdem in ſexu fœmineo confirmamus.

ANNO CHRISTI 1120.

Capitulum XX.

Si Clericus cauſa defenſionis arma detulerit, culpa non teneatur. Si autem militia aut alicujus curialitatis cauſa coronam dimiſerit, uſque ad prædictum terminum Eccleſiæ id confeſſus coronam reddat, & deinceps ſecundum Patriarchæ Præceptum ſe habeat. Si autem amplius celaverit, pro Regis & Patriarchæ conſilio ſe contineat.

Capitulum XXI.

Si Monachus aut Regularis Canonicus apoſtatavit, aut ad Ordinem recurrat, aut ad Patriam redeat.

Capitulum XXII.

Quicumque aliquem accuſaverit, & probare non potuerit, eidem pœnæ ſubjaceat.

Capitulum XXIII.

Si quis de latrocinio convictus fuerit, ſi furtum fuerit ultra b.3. membris comminatur, manu, & pede, & oculis. Si vero infra b. furtum fuit, cauterio in facie coquatur, & per villam ductus flagellis cædatur. Et ſi in eo aliquid inventum fuerit, ei cui damnum intulit, reddatur. Si vero nihil habuerit, corpus ejus homini, cui fecit furtum, delibetur. Si rurſum alia vice id perpetravit, omnibus membris aut vita privetur.

ANNO CHRISTI 1120.

Capitulum XXIV.

Si quis furtum fecerit, & infra annos fuerit, cuſtodiatur, donec in Curia Regis provideatur, quid de eo ſit agendum.

Capitulum XXV.

Si quis Baronum hominem ſui Comparis in latrocinio cepit, membris non comminatur, ſed in Curiam Regis ad judicandum mittatur.

ANNO CHRISTI 1120.

CONVENTUS QUINTILINEBURGENSIS,

ANNO CHRISTI 1121.

De controverſia inter Imperatorem & Pontificem maximum, anno Domini MCXXI.

ANno Chriſti MCXXI. *inquit Anſelmus Gemblacenſis*, menſe Octobri Henricus imperator Quintiliburgh venit: & hinc inde optimates regni & apoſtolicæ ſedis, tractaturi de controverſia, quæ eſt inter imperatorem & regnum, ſeu etiam contra domnum Apoſtolicum. Dum autem diu diſceptatur de ſtatu regni, & de inveſtituris eccleſiarum, & de hereditate Sicfridi comitis Palatini, & de aliis negotiis, partim favendo regi, partim differendo cauſam uſque ad præſentiam Apoſtolici: diſſimulato fœdere, incertiores redeunt, quam venerant. *Conventus hujus locum Urſpergenſis non Quintilineburgum, ſed Wirceburgum, hoc eſt Herbipolim, vocat: niſi forte duo fuerint diverſi conventus.*

CONCILIUM SUESSIONENSE,

Cononis Prænestini, ſedis apoſtolicæ legati, in quo Petrus Abaelardus condemnatus, anno Chriſti circiter (1) MCXX.

Collocari debuit ante Quintilineburgenſem conventum.

Abaelardum in hoc concilio condemnatum, narrat Otho Friſingenſis lib. 1. de geſtis Friderici, cap. 47. De ſancta, *inquit*, Trinitate docens & ſcribens, tres perſonas, quas ſancta eccleſia non vacua nomina tantum, ſed res diſtinctas, ſuiſque proprietatibus diſcretas, hactenus & pie credidit, & fideliter docuit, nimis attenuans, non bonis uſus exemplis, inter cætera dixit: Sicut eadem oratio, eſt propoſitio, aſſumptio, & concluſio: ita eadem eſſentia, eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus. Ob hoc Sueſſionis provinciali contra eum ſynodo, ſub præſentia Romanæ ſedis legati, congregata, ab egregiis viris, & nominatis magiſtris, Alberico Remenſe, & Leutaldo Novarienſe, Sabellianus hæreticus judicatos, libros quos ediderat, propria manu ab epiſcopis igni dare coactus eſt, nulla ſibi reſpondendi facultate, eo quod diſceptandi in eo peritia ab omnibus ſuſpecta haberetur, conceſſa. Hæc ſub Ludovico * ſeniore Francorum rege facta ſunt. *Hactenus Otto.*

*Ludov. Craſſo patre Ludov. VII cognomento Juvenis.

Ejuſdem acta concilii Abaelardus ipſe ſuſe deſcribit epiſtola prima, quæ hiſtoriam calamitatum ſuarum continet. Quanquam autem teſtis eſt in cauſa ſua minime idoneus, juvabit tamen hic exhibuiſſe quæ narrat: in iis enim multa ſunt digna ſcitu. Neque difficile admodum erit, quæ vel ad ſui defenſionem, vel ad accuſatorum invidiam immiſcet, dignoſcere. Æmuli, *inquit*, mei vehementer accenſi concilium contra me congregaverunt, maxime duo illi antiqui inſidiatores, Albericus ſcilicet & Lotulfus, qui jam defunctis magiſtris eorum & noſtris, Guillelmo ſcilicet atque Anſelmo, poſt eos quaſi regnare ſe ſolos appetebant, atque etiam ipſis tanquam heredes ſuccedere. Cum autem utrique Remis ſcholas regerent, crebris ſuggeſtionibus archiepiſcopum ſuum Rodulphum adverſum me commoverunt, ut aſcito Conano Prænestino epiſcopo, qui tunc legatione fungebatur in Gallia, conventiculum quemdam ſub nomine concilii in Sueſſionenſi civitate celebrarent; meque invitarent quatenus illud opus clarum, quod de Trinitate compoſueram, mecum afferrem. Et factum eſt ita. Ante-

cap. 9.

Cum Cononc.

(1) Cum hoc Concilium celebratum ſit poſt obitum Guillelmi Catalaunenſis Epiſcopi, ut tradit Abaelardus ipſe in Ep. 1. mox allata, & Guillelmus interfuerit Concilio Bellovacenſi XV. Kal. Novemb. anni 1120. habiti, uti ex ſuperioribus liquet, non ante annum 1121. coactum ſequitur; quod etiam in an. 1122. differri vetat Cono, qui ſub anni 1121. finem Petrum in Legatione Gallica ſucceſſorem habuit; & Adam Abbas S. Dionyſii, ad quem Abaelardus poſt celebrationem Concilii Sueſſionen. ſcripſit, qui vel ſub hujus anni finem, vel ſequenti initio vivere deſiit. *Ex Pagio ad An. Ch.* 1121.

ANNO CHRISTI 1121.

tequam autem illuc pervenirem, duo illi prædicti æmuli noſtri ita me in clero & populo diffamaverunt, ut pene me populus, paucoſque qui advenerant ex diſcipulis noſtris, prima die noſtri adventus lapidarent, dicentes me tres Deos prædicaſſe & ſcripſiſſe, ſicut ipſis perſuaſum fuerat. Acceſſit autem, mox ut ad civitatem veni, ad legatum: eique libellum noſtrum inſpiciendum & dijudicandum tradidi, & me, ſi aliquid ſcripſiſſem quod a catholica fide diſſentiret, paratum eſſe ad * correctionem vel ſatisfactionem obtuli. Ille autem ſtatim mihi præcepit libellum ipſum archiepiſcopo, illiſque æmulis meis deferre, quatenus ipſi me judicarent, qui me ſuper hoc accuſabant: ut illud etiam in me compleretur: *Et inimici noſtri ſunt judices.*

* al. correptionem.

Deuter. 32.

Narrat deinde altercationes aliquot cum adverſariis ſuis. Tum: Extrema vero die concilii, priuſquam reſiderent, diu legatus ille atque archiepiſcopus cum æmulis meis, & quibuſdam perſonis, deliberare cœperunt, quid de me ipſo & libero meo ſtatueretur, pro quo maxime vocati fuerant. Et quoniam ex verbis meis, aut ſcripto quod erat in præſenti, non habebant quod in me prætenderent: omnibusa liquantulum conticentibus, aut jam mihi minus aperte detrahentibus, Gaufridus Carnotenſis epiſcopus, qui cæteris epiſcopis & religionis nomine & ſedis dignitate præcellebat, ita exorſus eſt. Noſtis domini omnes qui adeſtis, hominis hujus doctrinam, qualiſcumque ſit, ejuſque ingenium, in quibuſcumque ſtuduerit multos aſſectatores * & ſequaces habuiſſe, & magiſtrorum tam ſuorum quam noſtrorum famam maxime compreſſiſſe, & quaſi ejus vineam a mari uſque ad mare palmites ſuos extendiſſe. Si hunc præjudicio, quod non arbitror, gravaveritis, etiamſi recte, multos vos offenſuros ſciatis, & non deeſſe plurimos qui eum defendere velint: præſertim cum in præſenti ſcripto nulla videamus, quæ aliquid obtineant apertæ calumniæ. Et quia juxta illud Hieronymi, ſemper in propatulo fortitudo æmulos habet, feriuntque ſummos fulgura montes: videte ne plus ei nominis conferatis violenter agendo, & plus nobis criminis ex invidia, quam ei ex juſtitia conquiramus. Falſus enim rumor, ut prædictus doctor meminit, cito opprimitur, & vita poſterior judicat de priore. Si autem canonice agere in eum diſponitis, dogma ejus vel ſcriptum in medium proferatur, & interrogato libere reſpondere liceat, ut convictus vel confeſſus *, penitus obmuteſcat. Juxta illam ſaltem beati Nicodemi ſententiam, qua Dominum ipſum liberare cupiens, ajebat: *Numquid lex noſtra judicat hominem, niſi audierit ab ipſo prius, & cognoverit quid faciat?* Quo audito ſtatim æmuli mei obſtrepentes exclamaverunt: O ſapiens conſilium, ut contra ejus verboſitatem contendamus, cujus argumentis vel ſophiſmatibus univerſus obſiſtere mundus non poſſet! Sed certe multo difficilius erat cum ipſo contendere Chriſto, ad quem tamen audiendum Nicodemus juxta legis ſanctionem invitabat. Cum autem epiſcopus ad id quod propoſuerat eorum animos inducere non poſſet, alia via eorum invidiam refrenare attentat, dicens, ad diſcuſſionem tantæ rei, paucos qui aderant non poſſe ſufficere, majoriſque examinis cauſam hanc indigere. In hocque ulterius tantum ſuum eſſe conſilium, ut ad abbatiam meam, hoc eſt monaſterium ſancti Dionyſii, abbas meus, qui aderat, me reduceret: ibique pluribus ac doctioribus perſonis convocatis, diligentiori examine quid ſuper hoc faciendum

* al. affectatores

Tom. 3. ep. prim. in quæſt. Hier. in Greſ. Moral. lib. 2. cap. Od. 10. Tom. 1. ep. 10.

* al. confuſus.

Joan. 7.

al. Sapientis.

A eſſet ſtatueretur. Aſſenſit legatus huic noviſſimo conſilio, & cæteri omnes. *Et poſt pauca*: Tunc æmuli mei nihil ſe egiſſe cogitantes, ſi extra diœceſim ſuam hoc negotium ageretur, ubi videlicet judicium minime exercere valerent, qui ſcilicet de juſtitia minus confidebant: archiepiſcopo perſuaſerunt hoc ſibi valde ignominioſum eſſe, ſi ad aliam audientiam cauſa hæc tranſferretur, & periculoſum fieri ſi ſic evaderem. Et ſtatim ad legatum concurrentes, ejus immutaverunt ſententiam, & ad hoc invitum pertraxerunt, ut librum ſine ulla inquiſitione damnaret, atque in conſpectu omnium ſtatim comburet, & me in alieno monaſterio perenni clauſura cohiberet. *Et aliquando poſt*. Quod cum Carnotenſis præſenſiſſet epiſcopus, ſtatim machinamenta hæc ad me retulit, & me vehementer hortatus eſt, ut hoc tanto lenius tolerarem, quanto violentius agere eos omnibus patebat. Atque hanc tam manifeſtæ invidiæ violentiam eis plurimum obfuturam, & mihi profuturam non dubitarem. Nec de clauſura monaſterii ullatenus perturbare, ſciens profecto legatum ipſum, qui coactus hoc faciebat, poſt paucos dies cum hinc receſſerit, me penitus liberaturum. Et ſic me, ut potuit, flentem flens & ipſe conſolatus eſt.

ANNO CHRISTI 1121.

Vocatus itaque ſtatim ad concilium adfui, & ſine ullo diſcuſſionis examine me ipſum compulerunt propria manu librum memoratum meum in ignem projicere. Et ſic combuſtus eſt, ut tamen, cum nihil dicere viderentur, quidam de adverſariis meis id ſubmurmuraverit, quod in libro ſcriptum deprehenderat, ſolum Deum patrem omnipotentem eſſe. Quod cum legatus ſubintelexiſſet, valde admirans, ei reſpondit hoc nec de puerulo * aliquo credi debere, quod adeo erraret: cum communis, inquit, fides & teneat & profiteatur tres omnipotentes eſſe. Quo audito Terricus quidam ſcholarum magiſter irridendo ſubintulit illud Athanaſii: Et tamen non tres omnipetentes, ſed unus omnipotens. *Et infra*: Tunc archiepiſcopus aſſurgens, verbis, prout oportebat, commutatis, ſententiam legati confirmavit, dicens: Revera, Domine, inquit, omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus ſanctus. Et qui ab hoc diſſentit; aperte devius eſt, nec eſt audiendus. Et modo ſi placet, bonum eſt ut frater ille fidem illam coram omnibus exponat, ut illa prout oportet vel approbetur, vel improbetur, atque corrigatur. Cum autem ego ad profitendam fidem meam & exponendam aſſurgerem, ut quod ſentiebam verbis propriis exprimerem: adverſarii dixerunt non aliud mihi neceſſarium * eſſe, niſi ut ſymbolum Athanaſii recitarem, quod quivis puer æque facere poſſet. Ac ne ex ignorantia prætenderem excuſationem, quaſi qui verba illa in uſu non haberem, ſcripturam ad legendum afferri fecerunt. Legi inter ſuſpiria, ſingultus, & lacrymas, prout potui. Inde quaſi reus & convictus, abbati ſancti Medardi, qui aderat, traditus, ad clauſtrum ejus tanquam ad carcerem trahor: ſtatimque concilium ſolvitur. Abbas autem & monachis illius monaſterii me ſibi remanſurum ulterius arbitrantes, ſumma exultatione ſuſceperunt, & cum omni diligentia tractantes conſolari fruſtra nitebantur. *Deinde*. Legatus ſtatim pœnitentia ductus, poſt aliquot dies, cum ad tempus coactus ſatisfeciſſet illorum invidiæ, me de alieno eductum monaſterio ad proprium remiſit: *nempe S. Dionyſii in Francia*.

Cap. 10

* al. parvulo.

* al. neceſſum.

G. C.

ANNO CHRISTI 1121.

G. C. Annum huic concilio circiter MCXX. adſcribimus. Ex Abaelardo quippe intelligimus celebratum eſſe aliquanto poſt mortem Guillelmi Campellenſis, epiſcopi Catalaunenſis, quem obiiſſe conſtat anno MCXIX. Legatione jam fungebatur in Galliis Cono Paſchali II. pontifice, ut conſtat ex conciliis aliquot ante deſcriptis ad ann. MCXIV. & MCXV. continuata eſt legatio a Gelaſio II. ut intelligitur ex concilio Colonienſi ſupra edito ad ann. MCXVIII. autore Binio, cum tamen anno MCXIX. ſit habitum. Ac denique a Calliſto II. ut hoc & Senonenſi concilio docemur. Damnatus iterum fuit Abaleardus poſt annos aliquot in concilio Senonenſi: de quo ſuo loco. ANNO CHRISTI 1121.

CONCILIUM ROMANUM,

In quo Piſano Archipræſuli in Corſicanos Epiſcopos jus ademptum.

Calliſtus Papa II. e Gallia Romam pergens cum Piſas advenisſet, Piſano archiepiſcopo jus conſecrandorum epiſcoporum in Corſica, ab Urbano Gelaſioque jam antea illi conceſſum, confirmavit; quod indultum non diu poſt in Romano Concilio Januenſium queſtibus incitatus revocavit, ut eruitur ex ejus diplomate Epiſcopis per Inſulam Corſicæ conſtitutis dato 3. Non. Januarii Indict. XIV. Incarn. Dom. 1121. Pontific. Calliſti II. ann. 2. *apud Ughellum in tomo* 4. *Italiæ ſacræ Jan ſenſibus n.* 24. *quod hic exhibere operæ pretium ducimus.*

Calliſtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Dilectis fratribus, & Coepiſcopis per Inſulam Corſicæ conſtitutis eorumque ſucceſſoribus in perpetuum. Nec facilitati, nec injuſtitiæ deputandum eſt, ſi quandoque pro rerum neceſſitate diverſo licet modo aliqua diſponantur. Romana enim Eccleſia omnium Mater, & caput ab ipſo capite noſtro Domino Jeſu Chriſto conſtituta Eccleſiarum omnium, & populorum paci, & ſaluti debet diſpenſationis ſuæ moderamine providere. Quamobrem nos qui licet indigni Domino diſponente Apoſtolicæ adminiſtrationis curam gerimus, quæ vel a nobis, vel a prædeceſſoribus noſtris minori cautela, & conſilio facta ſunt ne forte aliis exemplum obſtinate præbeamus in ſtatum decrevimus meliorem per Dei gratiam reformare. Felicis ſiquidem memoriæ dominus Prædeceſſor noſter Urbanus Papa multis, & gravioribus neceſſitatibus coarctatus pro dilectione, atque ſervitio a Piſana Eccleſia, & civitate Romanæ Eccleſiæ abundanter, ac frequenter impenſo, eandem Eccleſiam ex liberalitate Sedis Apoſtolicæ diſpoſuit honorare, unde conſecrationem Epiſcoporum Corſicanæ Inſulæ Piſano Antiſtiti collata pallii dignitate conceſſit. Super qua nimirum conceſſione inter Piſanos, & Januenſes gravis oriebatur diſſenſio. Ipſi etiam Corſicani Epiſcopi ad Piſani Antiſtitis conſecrationem accedere penitus recuſabant. Hac profecto diſcordia prædictus dominus Urbanus Papa vehementer timens, & gentis veſtræ lamentationi, quæ diu Epiſcopalis officii adminiſtratione caruerat, debita benignitate compatiens, eorumdem Epiſcoporum conſecrationem ad Romanum Pontificem revocavit, & in ſua poteſtate retinuit, & ex tunc toto tam ipſius, quam ſucceſſoris ſui ſanctæ memoriæ Paſchalis Papæ II. Corſicani Epiſcopi a Romano tamen Pontifice conſecrati ſunt, licet Piſanus ſæpenumero ejuſdem domini Paſchalis Papæ aures pro negotio iſto pulſaverit.

Poſtea vero piæ recordationis Papa Gelaſius pari, ac majore etiam neceſſitate compulſus, & ab eiidem Piſanis expetitus prædicti Pontificis Urbani ſtatuta conceſſionis ſuæ privilegio renovavit.

Cujus nos veſtigia ſubſecuti cum ad Piſanam Eccleſiam conveniſſemus, devotionem populi, & cleri attendentes, & eorum petitioni clementius annuentes, id ipſum favoris noſtri aſſertione firmavimus. Unde tanta inter Piſanos, & Januenſes crevit diſcordia, ut depræ dationes, & bella, & multa ſanguinis effuſio facta ſint. Hujus quippe occaſione diſcordiæ tanta Saracenis acceſſit audacia, ut Italiæ fines totius invadentes, nonnulla in maritimis loca, gladio, & igne vaſtaverint, multoſque viros, mulieres, & parvulos captivos abduxerint. In ipſa etiam Urbe Romana tam cleri, & populi turbatio facta eſt; adeo ut ante ipſum Beati Petri corpus, in pleno, quem celebravimus, conventu, hujus rei revocationem pene omnis clerus, & populus poſtularent, eo quod Romana Eccleſia detrimentum in prædictorum Epiſcopatuum amiſſione patiebatur, & totius ſcandali, & guerræ cauſa, & ſeminarium videbatur. In eodem etiam conventu clerici, & laici ejuſdem inſulæ cum litteris affuere id ipſum a nobis ſuppliciter poſtulantes. Cauſa igitur inter fratres diebus plurimis ventilata, diligenterque diſcuſſa, communi Epiſcoporum, Cardinalium, & Clericorum, atque Nobilium Romanorum deliberatione cum non parvo populi favore ſancitum eſt conceſſionem illam non debere in poſterum efficaciam obtinere, quia & ad Romanæ Eccleſiæ detrimentum extra Urbem cum paucis facta fuerat, & multa inde, ut dictum eſt, ſcandala & pericula procedebant. Ad honorem igitur omnipotentis Dei, & ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli cum Epiſcoporum, Cardinalium, & clericorum conventu Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, ut conſecratio Epiſcoporum Corſicanæ Inſulæ, a Romano tantum Pontifice futuris temporibus celebretur. Prohibentes vos, ac ſucceſſores veſtros vel Piſanos, vel cuilibet alii Epiſcopo, vel Archiepiſcopo ſubjacere, ſed ſolius Romani Pontificis obedientia, & ſubjectione, atque conſecratione in perpetuum manentis.

Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſeculariſque perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo, tertiove commonita ſi non ſatisfactione emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, ac ſanguine Dei, & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni anathematis ſubjaceat. Cunctis autem eandem conſtitutionem ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

Scriptum per manus Gervaſii Regionarii, & Notarii ſacri Palatii.

Ego Calliſtus Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.

† Ego Creſcentius Sabinenſis Epiſcopus ſubſc.

† Ego

ANNO CHRISTI 1121.

† Ego Petrus Portuenſis Epiſcopus ſſ.
† Ego Vitalis Albanus Epiſcopus ſſ.
† Ego Bonifacius cardinalis presbyter tit. S. Marci ſubſc.
† Ego Robertus presb. card. s. Sabinæ ſſ.
† Ego Gregorius presb. card. tit. s. Priſcæ ſubſc.
† Ego Deſiderius presb. card. s. Praxedis ſubſc.
† Ego Joannes presb. card. s. Chryſogoni ſubſc.
† Ego Petrus presb. card. s. Sixti ſubſc.
† Ego Benedictus presb. card. s. Eudoxiæ ſſ.
† Ego Joannes presb. card. s. Cæciliæ ſubſc.
† Ego Divizo card. tit. s. Equitii ſſ.
† Ego Theobaldus presb. cardin. tit. Pamachii ſubſcripſi.
† Ego Rainerius presb. card. tit. Ss. Marcellini, & Petri ſubſc.
† Ego Deuſdedit presb. card. tit. s. Laurentii in Damaſo ſubſc.
† Ego G. G. presb. card. tit. Lucinæ ſſ.
† Ego Hugo presb. card. tit. Ss. Apoſtolorum ſſ.
† Ego Joannes presb. card. tit. s. Euſebii ſſ.
† Ego Amicus presb. card. tit. s. Crucis in Jeruſalem ſubſc.
† Ego Romoaldus diac. card. Eccl. s. Mariæ in via lata ſſ.
† Ego Gregorius diac. card. s. Euſtachii ſſ.
† Ego Aldo diac. card. Ss. Sergii, & Bacchi ſſ.
† Ego Romanus diac. card. s. Mariæ in Porticu ſubſcripſi.
† Ego Stephanus diac. card. S. Mariæ Scholæ Græcæ ſubſc.
† Ego Jonathas diac. card. Ss. Coſmæ, & Damiani ſubſcripſi.
† Ego Gualterius diac. card. s. Theodori ſſ.
† Ego Gerardus diac. card. ſanctæ Luciæ ſſ.

Datum Laterani per manum Chryſogoni Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis, ac Bibliothecarii 3. Non. Januarii Ind. XIV. Incarnat. Dom. anno 1121. Pont. autem D. Caliſti II. an. 2.

ANNO CHRISTI 1122.

CONCILIUM ROMANUM

Sub Caliſto II. primum, quo Caſſinenſis monaſterii abbas Oderiſius conſecratur, ejuſdemque monachi a querela epiſcoporum abſolvuntur anno Dom. MCXXII.

Res in hac ſynodo geſtas Romæ chronicon Caſſinenſe commemorat lib. 4. cap. 80. his verbis: Menſe itaque Martio præparatis quæ erant neceſſaria itineri. Romam, ut ſibi a pontifice injunctum fuerat, conſecrandus advenit. Ibi ab eodem papa, qui tunc forte concilium celebrabat, honorifice conſecratus, a cardinalibus Romaniſque nobilibus in magna eſt gloria habitus.

In hac ſynodo epiſcopi adverſus monachos invidia inflammati, cœperunt dicere, nil ſupereſſe aliud, niſi ut ſublatis virgis & annulis, monachis deſervirent. Illos enim eccleſias, villas, caſtra, decimationes, vivorum & mortuorum oblationes detinere. Converſique ad pontificem: Decidit, ajebant, pudor, canonicorum honeſtas obliterata eſt, clericorum religio corruit, dum monachi contempto cæleſti deſiderio jura epiſcoporum inſatiabiliter ambiunt, & omnes quæ ſua ſunt quærunt: & qui mundum cum ſuis concupiſcentiis reliquerant, his quæ mundi ſunt inhiare non deſinunt: & quibus per beatum Benedictum ultro quieſcendi locus offertur, ad epiſcoporum jura rapienda die noctuque occupantur. Et cum variæ ingeniis hinc inde eſſent prolatæ ſententiæ, tandem ex juſſione abbatis unus ex noſtris ſurgens in medium, dixit: Congregati ſunt inimici noſtri, & gloriantur in virtute ſua. Sed tu Deus noſter contere virtutem illorum, ut cognoſcant quia non eſt alius qui pugnet pro nobis, niſi tu Deus noſter. Nam quid acturi ſint fratres Caſſini degentes, qui die noctuque omnipotentis Dei clementiam pro totius mundi ſalute implorare & exorare non deſinunt, ſi conceſſiones Romanorum pontificum violantur? Neque enim ita Caſſinenſes abbates de apoſtolica ſede meruerunt, ut quæ ſancto Benedicto impetratores, reges, principes, duces, Romanique pontifices obtulerunt, nos apoſtolatus veſtri tempore mereamur amittere. Cum hæc & alia multa proferret, quidam Liguriæ epiſcopus dixit: Licet epiſcoporum religioſitas conqueſta contra monachos fuerit, non tamen ſine cauſa prædeceſſores noſtri monaſteria ditaverunt. A principio namque ſurgentis eccleſiæ, duos ordines cœpiſſe notiſſimum eſt: unum qui laboraret in verbo & doctrina, alterum qui vacaret orationi: unum qui activæ, alterum qui contemplativæ vitæ deſerviret. Unde non immerito nos potius diligere monachos, quam inſequi convenit. Ad hæc pontifex imperato ſilentio dixit: Caſſinenſis eccleſia non ab hominibus neque per hominum, ſed per Jeſum Chriſtum fundata eſt: cujus imperio Benedictus pater locum prius idolis deditum purgans, ſanctæ deſcriptione regulæ, miraculorumque prodigiis, & ſua corporali requie, orbi ſpectabilem reddidit, totiuſque monaſtici ordinis caput eſſe conſtituit. Accedit quod idem venerabilis locus a Romanis pontificibus inſtauratus, Romanæ eccleſiæ filiorum & in adverſis ſolatium, & in proſperis tuta requies perſtat. Et nos igitur ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum veſtigia ſecuti, Caſſinenſe cœnobium ab omni mortalium jugo quietum ſemper ac liberum manere, & ſub ſolius ſanctæ Romanæ eccleſiæ defenſione perpetuo manere decernimus. Cætera vero monaſteria, in quo ordine antiquitus conſtructa ſunt, manere jubemus.

In eo etiam concilio memoratus pontifex, Girardi abbatis animam, & omnia noſtri cœnobii jura, epiſcopis & archiepiſcopis commendari curavit: abbas vero peractis Romæ negotiis ſuis, ad monaſterium rediit, & ab omnibus fratribus ſolenni eſt & honorifica proceſſione ſuſceptus.

ANNO CHRISTI 1122.

CONVENTUS WORMATIENSIS,

De concordia inter ſacerdotium & imperium ineunda, habitus anno Domini MCXXII

De hoc conventu Anſelmus Gemblacenſis in chronico: Anno, *inquit*, MCXXII. optimates regni, cum epiſcopis convenientes Henricum Imperatorem, Deo ſibi propitio, id egerunt ſalubberrimo conſultu, ut inter ipſum & Apoſtolicum controverſia de inveſtituris eccleſiarum tandem finiretur. Legantur inde Romam ex parte Imperatoris Bruno Spirenſis epiſcopus, & Arnulphus abbas Fuldenſis. Interim Henricus imperator paſcha Domini Aquiſgrani celebrat. *Et paulo poſt*. Domnus Apoſtolicus viſa & recepta legatione imperatoris, pertæſus & ipſe diſſonantiæ nimium inter eos diutinæ, libenter aſſenſit: & tam conſultu totius Romani ſenatus, quam etiam omnium epiſcoporum Italicorum, mittuntur ex latere Apoſtolici Lambertus Oſtienſis epiſcopus, & Saxo cardinalis de monte Cœlio, & Gregorius alter cardinalis, ad ordinandam rem tanti negotii. Menſe Septembri, in nativitate ſanctæ Mariæ, Henricus imperator cum epiſcopis & optimatibus regni venit Wormatiam, ubi occurrerunt ei legati ſedis apoſtolicæ. Ubi, ut fit, in tanto magnatum conceſſu eventilata ratione, tandem gratia antiquæ caritatis redintegratur inter Imperatorem & Apoſtolicum Dei, ordinatione. Quorum conſenſus talis eſt.

Ego Caliſtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum imperatori auguſto, concedo electiones epiſcoporum & abbatum Teutonici regni, qui ad regnum pertinent, in præſentia tua fieri, abſque ſimonia & aliqua violentia; ut ſiqua inter partes diſcordia emerſerit, metropolitani & comprovincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem a te regalia accipiat per ſceptrum: exceptis omnibus quæ ad Romanam eccleſiam pertinere noſcuntur: & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus impèrii conſecratus, infra ſex menſes regalia per ſceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, & auxilium poſtulaveris, ſecundum officii mei debitum, auxilium tibi præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua ſunt, vel fuerunt tempore hujus diſcordiæ.

Reſcriptum Henrici Imperatoris.

Ego Henricus Romanorum imperator auguſtus, pro amore Dei & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & domini papæ Caliſti, & pro remedio animæ meæ, remitto Deo & ſanctis apoſtolis Dei Petro & Paulo, ſanctæque catholicæ eccleſiæ, omnem inveſtituram per annulum & baculum: & concedo in omnibus eccleſiis, quæ in regno & imperio meo ſunt, canonicam fieri electionem & liberam fieri conſecrationem. Poſſeſſiones & regalia beati Petri, quæ a principio hujus diſcordiæ, uſque ad hodiernam diem, ſive tempore patris mei, ſive etiam meo, ablata ſunt, quæ habeo, eidem ſanctæ Romanæ eccleſiæ reſtituo quæ autem non habeo, ut reddantur fideliter juvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum eccleſiarum, & principum, & aliorum tam clericorum, quam laicorum, conſilio principum & juſtitia, quæ habeo, reddam; quæ non habeo, ut reddantur, fideliter juvabo. Et do veram pacem domino papæ Caliſto, ſanctæque Romanæ eccleſiæ, & omnibus, qui in parte ipſius ſunt, vel fuerunt: & in quibus ſancta Romana eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter juvabo.

Eadem habet abbas Uſpergenſis, atque addit Mox ab apoſtolicæ ſedis apocriſiariis in communionem receptus, tam ipſe imperator, quam univerſus ſibi ſubjectus exercitus: immo generalis abſolutio cunctis hoc ſchiſmate pollutis per autoritatem apoſtolicam facta.

Et aliquanto poſt: Hujuſmodi ſcripta atque reſcripta, propter infinitæ multitudinis conventum, loco campeſtri juxta Rhenum lecta ſunt, data, & accepta: poſtque ultimodas laudes rerum gubernatori redditas, celebratis a domino Oſtienſi Divini ſacramentis, inter quæ dominum imperatorem cum pacis oſculo ſanctaque communione pleniſſime reconciliavit, diſceſſum eſt ab omnibus cum lætitia infinita.

Alterum quoque non multo poſt, id eſt, in feſto ſancti Martini, colloquium imperator cum principibus qui priori non aderant, Babenberg habuit, ubi & cunctis in ſua vota concordantibus, inter multa, quæ tam ad regni, quam ſacerdotii congruebant honorem, more majorem compoſita, legatos proprios cum Romanis deſtinavit: & utroſque nuncia ſimul & munera ferentes honorifica, domino apoſtolico Caliſto, conſanguineo ſcilicet jam ſibimet unitiſſimo, direxit.

AD WORMATIENSEM CONVENTUM

In quo inter ſacerdotium & imperium pax coaluit, Anno 1122. *habitum.*

ADDITIO.

ex Manſi Suppl. T. II. pag. 346.

PRocurata a Germanis Romana legatio in Germaniam venerat, atque ad pacem omnibus diſpoſitis ſolemnis eccleſiaſt corum & laicorum conventus Moguntiam primum, dein Wormatiam indictus eſt, quo concedentes imperator, egati apoſtolici, & cum epiſcopis principes, in eam convenerunt pacem quam boni omnes per ot annos fruſtra procuraverant. Hujus conven-

ETus hiſtoriam ex Anſelmo Gemblacenſi deſcribit Labbeus, cui nihil ſupra addit Annaliſta Eccardianus, a quo ſuperſedeo. Duo tamen addenda ſuperſunt, quæ omiſiſſe pœniteret. Primo enim afferam epiſtolam legatorum S. R. E. qua S. Othonem Bambergenſem ad conventum hunc Moguntiam primum indictum invitant. Tum ſubjiciam epiſtolam veluti Synodicam Adalberti archiepiſco-

pi Moguntini ad pontificem, quem de rebus in eo conventu geſtis reddit certiorem. Priores literas ſervavit nobis Udalricus Bambergenſis in codice num. 304. alteras vero habemus paratas apud Martene Veter. Mònum. to. I. pag. 671.

ANNO CHRISTI 1119.

Lambertus Oſtienſis epiſcopus, Simon presbyter, Gregorius diaconus, cardinales & legati, venerabili fratri Othoni Babenbergenſi epiſcopo, ſalutem in Chriſto.

Ex domini noſtri papæ totiuſque Romanæ eccleſiæ auctoritate pro ejuſdem eccleſiæ & regni pace componenda cum regis ac principum nunciis deſtinati ad partes illas acceſſimus. Verum quod vos pro eccleſiæ libertate tuenda ſollicitari ac laborare cognovimus, immo ſi pacis ac tranquillitatis intuitu nos clementia divina reſpicere voluerit, vos tanquam ſpecialem ipſius matris filium ac dilectum in Chriſto fratrem, ipſius pacis & conſolationis participem eſſe deſideramus. Quapropter fraternitati veſtræ per præſentia ſcripta mandamus, ut omni occaſione remota in beatæ Mariæ nativitate Muguntiæ nobis occurrere ſtudeatis.

EPISTOLA ADALBERTI ARCHIEPISCOPI

Moguntini ad Calixtum papam ſecundum.

CAlixto beatiſſimo domino ſuo & patri, univerſalis eccleſiæ pontifici A. Dei gratia & ſui miſericordia quidquid eſt, debitam cum omni devotione obedientiam.

In multis & magnis perſecutionibus & anguſtiis hactenus poſiti, quotiens de perſona domini imperatoris ſcripſerimus veſtræ majeſtati quid vobis placeret, quid principes noſtri ſentirent, in qua demum ſententia conveniſſent, non dubitamus recordari veſtræ diſcretionis beatitudinem, & in his omnibus per literas & nuntios veſtros cognovimus circa hæc maxime ſemper verſari veſtræ pietatis deſiderium, ut apoſtolica diſpenſatione veſtris potiſſimum diebus pax & concordia deſcenderent in univerſum mundum, ſi tamen ita eam pacem imperator & daret & ſuſciperet, quod honorem Dei & matris eccleſiæ non obfuſcaret, acceptaque eſſet dominis ac patribus noſtris cardinalibus, qui in idipſum de latere veſtro ad nos miſſi ſunt; totius conſilii & ingenii noſtri vires in hoc contraximus, ut tam generale bonum ad communem eccleſiæ & regni utilitatem non differretur ulterius. Sed quia tam imperium quam imperator tanquam hæreditario quodam jure baculum & annulum poſſidere volebant, pro quibus univerſa laicorum multitudo imperii nos deſtructores inclamabat; nullo modo potuimus his imperatorem exuere, donec communi quique conſilio, cum his qui aderant fratribus & dominis cardinalibus huic periculo noſtro compatientibus, inde eccleſiæ cenſuram verentibus, & ob hoc vix nobis aſſentientibus, omnes pariter ſuſtinuimus, quod in ipſius præſentia eccleſia debeat electionem facere, nihil in hoc ſtatuentes, nec per hoc in aliquo, quod abſit, apoſtolicis inſtitutis & canonicis traditionibus præjudicantes, ſed totum veſtræ præſentiæ & veſtræ deliberationi reſervantes; immobilia enim per omnem modum & fixa eſſe præcepta non dubitamus, quæ ad tuendam & corroborandam libertatem ..... & eccleſiæ æterna lege ſancita..... ipſe tamen imperator parum attendens quanti periculi laqueum per veſtram miſericordiam evaſerit, & quod utcumque conceſſa ſibi poteſtas adhuc impediat. Igitur judicia veſtræ diſcuſſionis in legatorum veſtrorum præſentia, quantum ea abuſus ſit ex eis expeditus cognoſcere poteritis. Quocirca ſi per hujus ..... eandem ..... ſive graviorem eccleſia Dei debet ſuſtinere, ſeu virtutem ſolum hoc reſtat, ut pro palma victoriæ de cetero ſubjecta ſit ad ..... deſpectiones ignominiæ. Hæc non ideo dixerimus quod per nos veſtra excellentia circumſpecta in omnibus præmuniri poſſit. Sed quia ſine ..... ſub veſtra auctoritate libertatem eccleſiæ deſideramus. Itaque majeſtatis veſtræ genibus provoluti, tam ſuppliciter, quam juſte depoſcimus, ut in fratre ..... epiſcopo Rokkero opus eccleſiæ agnoſcere dignemini, & quam ipſa libere & canonice ad hunc apicem promovit, miſericordia veſtra confirmet & prohibeat ..... expulſione ita ſuffocatur libertas eccleſiæ, quod laicus quidam adhuc occupat ipſius ſedem, & diſſipando epiſcopatum perſequitur & deſtruit, qui fideles ..... qui ultimus omnium anulo & baculo inveſtire non abhorruit, ſub ipſo articulo exterminandæ excommunicationis. Propterea memorem eſſe decet clementiam veſtram ..... in ſervitio & fidelitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ patrimoniis & beneficiis ſuis adhuc proſcribuntur omni cartulæ perferenda commiſimus, & alia complurima deſiderantur in hoc ſancto concilio, quæ ad vos ipſi pertuliſſemus niſi in ægritudine, ut noverunt cardinales, præpediremus, & niſi alpium aſperitas & tot locorum anguſtiæ ante periculum his præcipue diebus malis nobis incuſſiſſent. Deſiderio enim faciem veſtram videre deſideramus antequam ab alterutrum viam univerſæ carnis ingrediamur.

Nec improbabile eſt in hoc pariter conventu approbatam fuiſſe ſacramenti formulam, quam epiſcopi inveſtituram per ſceptrum recepturi nancupabant. Hanc vero exhibet Udalricus num. CCCIX. in hæc verba.

JURAMENTUM SEU PROMISSIO

Vel imperatori debita fides.

AB hac hora in antea fidelis ero N. imperatori per rectam fidem ſecundum meum ſcire & poſſe; Non ero in conſilio ut vitam aut membra perdat, Italicum regnum, & ſuam rectam poteſtatem. Infra regnum adjutor ero ei ſecundum meum ſcire & poſſe ad tenendum & defendendum contra omnes homines, qui ſibi tollere voluerint. Si ea quæ ſupraſcripta ſunt juraſti aut juraveris, & per rectam fidem adimpleveris, ſenior meus neque per ſe, neque per ſubjectam perſonam tollet tibi vitam aut membra, nec te capiet propter hoc, quod uſque modo contra eum feciſti, niſi in antea ſis contra eum & convictus fueris. Prædia & proprietates quæ juſte & legaliter habes, & eas terras, quas per ſcriptum juſtè habes, non tibi tollet, niſi juſto judicio per veram legem ſit judicatum. Si beneficium de regno aut de eccleſiis non habueris, & legem & juſtitiam ante miſſum mei ſenioris feceris, non te diſtringet ad curtem venire ſenior meus, niſi tu ſponte volueris.

ANNO CHRISTI 1122.

SYNODUS GLOCESTRENSIS

In quo Monachorum jura quædam ab epiſcopis adempta ſunt, Anno 1122. celebrata. Ex Gervaſii Act. Pontif. Cantuar. p. 1662.

Ibid. pag. 249. Wilkins Conc. Brit. tom. I.

SEcundo non. Februarii factus eſt conventus epiſcoporum, abbatum ac procerum ex præcepto Regis apud Gloceſtriam pro ſubſtituendo pontifice in locum defuncti. Juſſu quoque Regis quidam ex monachis Cantuarienſibus venerunt illuc patrem ſibi electuri, ſive ſuſcepturi. Verum dum ſui ordinis perſonam, juxta morem a tempore B. Auguſtini eccleſiæ Cantuarienſi ſervatum, monachi expeterent, & epiſcopos omnes eo quod clerici erant, in hoc ſibi penitus infeſtos haberent, regis pedibus proſtrati petierunt lachrymoſa voce, ne inſuetæ profeſſionis hominem contra morem antiquum ſibi fineret præponi, cum tot in Anglia monachos haberet & abbates. Ad hæc epiſcopi conturbati, nulla ratione præbere potuerunt aſſenſum. Petierunt inducias monachi, ut ſuper iis conventum Cant. & epiſcopum Roffenſem, qui ibidem non erat, propter ſuam, quam habebat, infirmitatem (conſulerent). Repulſi ſunt etiam ab hac petitione. Dixerunt enim epiſcopi eos ab eccleſia perpetuo eliminandos, utpote tranſgreſſores & contemptores. Rex, inquiunt epiſcopi, dominus eſt, nec veſtrum eſt in aliquo ſuæ contradicere voluntati.

ANNO CHRISTI 1123.

CONCILIUM LATERANESE I.

Generale, Sub Caliſto II. ſummo Pontifice.

Hiſtoria ejuſdem Concilii.

Can. 22.

QUamvis octava * generalis ſynodus ſtatuerit nemini licere laicorum principum, aut potentum virorum, ſemet inſerere electioni, vel promotioni patriarchæ, metropolitæ, aut cujuslibet epiſcopi: nonnulli tamen principes & imperatores, epiſcopatus, abbatias, & cætera eccleſiaſtica beneficia conferendi jus * ſibi vindicarunt; & cum turpiſſimo mercatu venales eccleſiaſticas dignitates facerent, indigni ad eas aſſumebantur, quamobrem quamplurima mala ac vitia in clero exorta ſunt. Contra tot igitur eccleſiæ incommoda ſurrexerunt, ut par erat, ſummi Romani pontifices, præcipue * Gregorius VII. eccleſiaſticæ libertatis vindex acerrimus, qui octavi concilii canonem innovans, decrevit * ut nullus clericus inveſtituram epiſcopatus, vel abbatiæ, vel eccleſiæ, de manu imperatoris, vel regis, vel alicujus laicæ perſonæ ſuſciperet. Inveſtituræ enim appellabantur hujuſmodi electiones, quæ a principibus per baculum & annulum fiebant. Ac ſingulis ferme annis concilia * habuit: in quibus in eo potiſſimum elaboravit, ut & fornicationem ac ſimoniam ex clero evelleret, & eccleſiarum inveſtituras ex principum manibus eriperet. Henricum quoque imperatorem ſæpius litteris ac legationibus admonuit, ut ab eccleſiarum * inveſtituris, ſimonia, aliiſque ſceleribus abſtineret. Cumque is ſanctiſſimi pontificis monitis obtemperare contemneret, eum pontifex excommunicavit, * ac regno privavit: eundem tamen poſtea ſuppliciter veniam petentem ad communionem * admiſit. Sed paulo poſt ad priſtinos errores rediit, ac vi & armis pontificem e ſede deturbare eſt auſus: & Guibertum Ravenatem archiepiſcopum pſeudopontificem creavit. Quare Gregorius * Henricum iterum fidelium communione & regno privavit: Guibertum excommunicavit, ac depoſuit.

Victor tertius, qui Gregorio proxime ſucceſſit, ſynodo habita, Gregorii ſententiam * in Huibertum & Henricum latam confirmavit. Idem fecit Urbanus II. Victoris ſucceſſor in multis a ſe conciliis celebratis: * in quibus, Grego-

* Syn. Rom. a Greg. VII. habita, extat in lib. 3. regiſt. poſt ep 21. & alia ſyn in l. 6. poſt ep. 5.
* Bert. Conſtant in ep. ad Herm. Contract.
anno 1087.
* Greg. VII. l. 4. ep 22. & in ſynod cit. & alibi.
* Extat in ejus regiſt.
* Greg. l. 3. epiſt 10. & alibi.
* Syn. l. 3. poſt ep. 10. Bert. Lamber. Scafnaburg. anno 1076. & alii.
* Lib. 4. epiſt. 10.
* Lib. 8. ep. 5 21. & 22. & in ſyn. lib. 7. & 8.
* Leo Oſt. l. 3. cap. 21. chron. Caſſ.
* Petr. Diac. l. 4. cap. 3. & ſeq. Vid. Iuel. Malm. l. 5. & alii.
* Abbas Uſperg. annal. & alii.
* Petr. Diac. l. 4. cap. 3. & ſeq. Vid. Iuel. Malm. l. 5. & alii.
* Pandulph. in vita Gelaſii.
* Pandulph. in Gall. vi. & Sug. Abbas in vita Ludo. reg.
* Suger. abbas ſup. abbas Urſpergenſ. & Roger. in An. Anglic.
* Petr. Diac. l. 4. cap. 70. Pandulph. ubi ſupra, & alii.
* Abbas Urſpergenſis

ANNO CHRISTI 1123.

creverunt ut ſchiſma omnino tolleretur, & legati ad pontificem deſtinarentur, a quo ſummopere poſtularent, ut indicto generali concilio firmiſſima ſanciretur pax: quæ maxima cum animi alacritate pontifex audivit. Quid enim jucundius, quid utilius catholicæ eccleſiæ accidere potuit, quam diuturno ſublato ſchiſmate imperatores ad catholicæ eccleſiæ unitatem & conjunctionem redire? Coegit igitur Romæ in Lateranenſi eccleſia concilium Caliſtus: de quo Sugerius abbas, * qui eidem interfuit, hæc habet. Cum apud eum, ſcilicet Caliſtum, demorando, magno concilio trecentorum & amplius epiſcoporum Laterani compoſitioni pacis de querela inveſtiturarum aſtitiſſemus, &c. Pandulphus * quoque ſcribit nongentos & nonaginta ſeptem, partim epiſcopos, partim abbates, ad concilium conveniſſe. In quo hæ fuerunt pacis conditiones * inter pontificem & imperatorem conſtitutæ: ut ſcilicet imperator liberas clericis & monachis relinqueret epiſcoporum & abbatum electiones: contra vero pontifex conceſſit electis, ut regalia ab imperatore acciperent; ut quæ ſunt Dei Deo, quæ ſunt Cæſaris Cæſari redderentur. Quas pacis conditiones, celebrato concilio, imperator coram pontificis legatis, Germaniæ principum conſenſu, recepit, eiſque ſubſcripſit. Quibus peractis, legati tum imperatorem, tum cæteros publice ab eccleſiæ cenſuris abſolverunt. In eo præterea concilio idem Caliſtus pontifex omnia Burdini acta poſt ejus damnationem reſcidit: & ut eccleſiam Dei diuturnis ſchiſmaticorum factionibus labefactatam, in priſtinam reſtitueret diſciplinam Gregorium ſeptimum & Urbanum ſecutus, nonnullos ſancivit canones, inter quos ille præcipuus: Ut Chriſtianis, qui in Palæſtina contra Saracenos bella gerebant, auxilium mitteretur.

* In Ludovico rege.

* loco citato

* Vuillelm. Malmesb. lib. 5. & abbas Urſperg. genſis.

OBSERVATIO G. COSS.

De anno quo celebratum hoc concilium.

Binius Baronium ſecutus, anno MCXXII. hoc concilium collocat. Celebratum autem ſequenti anno fuiſſe multa convincunt. Primum enim ei Sugerius interfuit jam abbas effectus ſancti Dionyſii: atque ut ipſe teſtatur in vita Ludovici Craſſi, *ſequente ordinationis ſuæ anno*. At Sugerii deceſſor Adamus obiit anno MCXXII. ut ex veteribus inſtrumentis plurimis conſtat: immo & in vulgatis catalogis, quod minus etiam Baronio faveret, ejus obitus anno MCXXIII. tribuitur. Deinde Robertus de Monte: *Anno*, inquit, MCXXIII. *concilium Romæ celebratur, pax inter regnum & ſacerdotium reformatur, & jus inveſtiturarum epiſcopalium ab imperatore exſeſtucatur*. Quæ acta eſſe eo concilio, nemo neſcit. Adde Falconis Beneventani chronicon, in quo his indubitatis characteribus conſignatur Lateranenſe noſtrum: *Anno* MCXXIII. *Dominicæ Incarnationis, & quinto anno pontificatus domini Calliſti II. ſummi pontificis, & univerſalis papæ*, (1) *menſe Martio, primæ Indictionis*.

Erroris forte occaſio ex eo nata, quod conceſſioni Calliſti II. Henrico imperatori factæ adſcriptus ſit an. MCXXII. Sed meminiſſe poterant, Calliſti papæ & Henrici imperatoris chirographa ultro citroque data eſſe in conventu VVormatienſi anno MCXXII. a legatis id Romam relatum eſſe: indictum eſſe poſtea Lateranenſe concilium univerſale. Qui rerum ordo certiſſime quoque perſuadet, concilium hoc celebrari non potuiſſe anno MCXXII. quadrageſimæ tempore.

Binius qui anno uno retrogit hoc concilium, idem præſtitit & duobus aliis, Colonienſi nimirum & Frideslarienſi, ſupra ad annum MCXVIII. deſcripti, cum anno ſequenti celebrata eſſe dicat, qui eorum teſtis citatur Urſpergenſis.

ANNO CHRISTI 1123.

EPITOLÆ CALISTI PAPÆ II.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis fratribus & filiis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus, & cæteris tam clericis quam laicis beati Petri fidelibus per Gallias conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia dereliquit populus legem Domini, & in judicis ejus non ambulabat: viſitavit Dominus in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Paternæ tamen conſervans viſcera pietatis, de ſua confidentes miſericordia non relinquit. Diu ſiquidem peccatis exigentibus, per illud Teutonicorum regis idolum, Burdinum videlicet, fideles eccleſiæ conturbati ſunt: & alii quidem capti ſunt, alii uſque ad mortem carceris maceratione afflicti ſunt. Nuper autem feſtis paſchalibus celebratis, cum peregrinorum & pauperum clamores ferre penitus non poſſemus, cum eccleſiæ fidelibus ab Urbe digreſſi ſumus, & tamdiu Sutrium obſedimus, donec Divina potentia, & ſupradictum eccleſiæ inimicum Burdinum, qui diabolo nidum ibidem fecerat, & locum ipſum omnino in noſtram tradidit poteſtatem. Rogamus itaque caritatem veſtram, ut pro tantis beneficiis una nobiſcum regi regum gratias referatis, & in catholicæ eccleſiæ obedientia & ſervitio conſtantiſſime maneatis, retributionem debitam in præſenti & in futuro ab omnipotente Domino per gratiam ejus recepturi. Rogamus etiam, ut has litteras alter alteri præſentari, omni remota negligentia, faciatis. Datum Sutrii, quinto Kalendas Maji.

Calixtus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Henrico glorioſo Romanorum imperatori auguſto, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

OMnipotenti Domino Deo noſtro, autori omnium bonorum, laudes & gratias agimus, qui per immenſam bonitatis ſuæ clementiam cor tuum aſpiratione ſui Spiritus illuſtravit, & te, jamdudum nimium reluctantem, nunc tandem ad eccleſiæ gremium revocavit. Siquidem prout dilecti filii noſtri & diaconi cardinalis, & fidelium nuntiorum tuorum relatione, ac litterarum lectione percepimus, ſano uſus concilio, noſtris & eccleſiæ catholicæ ſalutaribus monitis humiliter obediſti. Et nos ergo in beati Petri filium paternæ affectionis brachiis te ſuſcipimus, & perſonam tuam & imperium tanto deinceps amplius & benignius diligere, ac divina præeunte gratia honorare optamus, quanto devotio præ tuis modernis prædeceſſoribus Romanæ eccleſiæ obediſti, & quanto ſpecialius carnis es nobis conſanguinitate conjunctus. Age ergo, fili cariſſime, ut tu nobis & nos te fruamur in Domino, perpendat imperialis excellentia tua, quantum diuturna eccleſiæ imperiique diſcordia Europæ fidelibus intulerit detrimentum, & quantum noſtra pax afferre poterit boni fructus, Domino cooperante, incrementum. Sane de ſtatu noſtro noverit

(1) Et quidem XV. Kal. Aprilis, uti Simeon Dunelmenſis, Cronographus Mailroſenſis, & Auctor magni Chronici Belgici ex Bernardo Guidonis apud Pagium ad an. 1123. n. 2. qui etiam notat ex Landulpho a S. Paulo duabus ſeſſionibus conſtaſſe, dieque 21. Martii finitum fuiſſe.

ANNO CHRISTI 1123

verit tua dilectio, quia licet nos graviter quandoque infirmi fuerimus, nunc tamen per Dei gratiam incolumes sumus, & tuam tam animæ quam corporis sanitatem per omnia desideramus. De iis autem quæ viva voce referenda prædictis fidelibus tuis nunciis commisisti, per eosdem quid nobis & nostris videatur fratribus, respondemus. Legatos itaque nostros qui apud vos sunt benevolentiæ vestræ attentius commendantes, rogamus, ut, quia concilium indictum a nobis accelerat, cito eos ad nos Domino largiente remittas. Tuos vero legatos ita instructos dirigas, ut juxta promissum tuum regalia in integrum ecclesiæ Romanæ restituant. Ad hæc pro nepote nostro Metensi episcopo & fratribus ejus gratias tuæ benignitati referimus, quoniam in iis primitias bonitatis tuæ cognovimus. Illa enim bonæ voluntatis pax esse conspicitur, ex qua bonæ voluntatis opera demonstrantur. Fratres enim episcopi, cardinales, & totus Romanus clerus una nobiscum te, & principes, & barones tuos salutant: Divinæ majestatis misericordiam deprecantes, ut vos ad honorem suum, & ecclesiæ suæ, in longum custodiat. Data Idibus Decembris.

CONCILII LATERANENSIS GENERALIS,

A Calisto papa II. celebrati

CANONES.

Eos Baluzius ad lib. 8. de concord. Sacerd. & Imp. edidit ex vetusto codice MS. monasterii Anianensis: ubi alius canonum ordo, & lectiones aliquando diversæ. Ordinem canonum editionis istius, & varias ejusdem lectiones, ad marginem annotamus: ubi *An.* significat codicem Anianensem.

TITULI CANONUM.

I. *De simoniacis ordinationibus & promotionibus.*
II. *Ut præpositus, archipresbyter, decanus, nullus fiat, nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi diaconus.*
III. *Ut presbyteris, diaconis, subdiaconis, interdicta sint mulierum contubernia.*
IV. *Ut laici de ecclesiasticis rebus non disponant.*
V. *Ut consanguineorum conjunctiones non fiant.*
VI. *Ut ordinationes Burdini sint irritæ.*
VII. *Ut nullus det alteri curam animarum, aut præbendam sine consensu episcopi.*
VIII. *Ut nemo Beneventanam civitatem invadat.*
IX. *Ut excommunicati a suis episcopis, ab aliis in communionem non recipiantur.*
X. *Ut nemo episcopum consecret, nisi canonice electum.*
XI. *De iis qui Hierosolymitanum, vel Hispanicum iter suscipiunt.*
XII. *Ut Porticanorum sive heredibus morientium bona non pervadantur.*
XIII. *De eo qui treguam diffregerit.*
XIV. *Ut oblationes ecclesiis factæ, a laicis non auferantur. Item ut ecclesia non incastellentur.*
XV. *Ut moneta falsa neque fiat, neque expendatur.*
XVI. *Ut Romipetæ, & alia sacra loca visitantes, non molestentur.*
XVII. *Ut abbates, & monachi, non dent pœnitentias, &c.*
XVIII. *Ut parochiales presbyteri constituantur ab episcopis.*
XIX. *De servitiis quæ monasteria facere possint episcopis, & de possessionibus ecclesiarum tricennalibus.*
XX. *Ut ecclesiæ cum bonis suis & personis tutæ sint, & sine molestia.*
XXI. *Ut presbyteri, &c. concubinas non habeant, nec matrimonium contrahant.*
XXII. *Ut alienationes in Ravenn. exarchatu & alibi non legitime factæ, irritæ sint.*

CANONES.

I. *De simoniacis ordinationibus & promotionibus.*

Sanctorum patrum exempla sequentes, & officii nostri debito * innovantes, ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia Dei, vel promoveri, auctoritate sedis apostolicæ modis omnibus prohibemus: si quis vero in ecclesia ordinationem vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

* An. debito

II. *Ut præpositus, archipresbyter, decanus, nullus fiat nisi presbyter; nullus archidiaconus, nisi diaconus.* An. 4.

Nullus in præpositum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus ordinetur.

III. *Ut presbyteris, diaconis, subdiaconis, interdicta sint mulierum contubernia.*

Presbyteris, diaconibus, vel subdiaconibus, concubinarum & uxorum contubernia penitus interdicimus, & aliarum mulierum cohabitationem, præter quas synodus Nicæna per * solas necessitudinum causas habitare permisit, videlicet matrem, sororem, amitam, vel materteram, aut alias hujusmodi, de quibus nulla valeat juste suspicio oriri.

* propter

IV. *Ut laici de ecclesiasticis rebus non disponant.* An. 8.

Præterea juxta beatissimi Stephani papæ sanctionem statuimus, ut laici quamvis religiosi sint, nullam tamen de ecclesiasticis rebus aliquid disponendi habeant facultatem: sed secundum apostolorum canones, omnium negotiorum ecclesiasticorum curam episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispensset. Si quis ergo principum, aut laicorum aliorum, dispensationem vel * donationem rerum sive possessionum ecclesiasticarum sibi vendicaverit, ut sacrilegus judicetur.

* al. dominationem

V. Ut

ANNO CHRISTI 1123. An. 9.

V. *Ut conſanguineorum conjunctiones non fiant.*

Conjunctiones conſanguineorum fieri prohibemus: quoniam eas, & Divinæ, & ſæculi prohibent leges. Leges enim Divinæ, hoc agentes, & eos qui ex eis prodeunt, non ſolum ejiciunt, ſed maledictos appellant; leges vero ſæculi, infames tales eos vocant, & ab hereditate repellunt. Nos itaque patres noſtros ſequentes, infamis * eos notamus, & infames eſſe cenſemus.

* de infamia.

An. 3. VI. *Ut ordinationes Burdini ſint irritæ.*

Ordinationes, quæ a Burdino hæreſiarcha, poſtquam a Romana eccleſia eſt damnatus, quæque a pſeudoepiſcopis per eum poſtea ordinatis * factæ ſunt, irritas eſſe decernimus.

* al. ordinatis ſunt, irr.

An. 4. VII. *Ut nullus det alteri curam animarum, aut prebendam, ſine conſenſu epiſcopi.*

Nullus omnino archidiaconus aut archipresbyter, aut præpoſitus, vel decanus, animarum curam, vel præbendas eccleſiæ, ſine judicio vel conſenſu epiſcopi, alicui tribuat: immo ſicut ſanctis canonibus conſtitutum eſt, * cura & rerum eccleſiaſticarum diſpenſatio in epiſcopi judicio & poteſtate permaneat. Si quis vero contra hæc facere, aut poteſtatem ad epiſcopum pertinentem ſibi vendicare præſumpſerit, ab eccleſiæ liminibus arceatur.

* al. animarum cura & pecuniarum eccleſiaſticarum.

An. 13. VIII. *Ut nemo Beneventanam civitatem invadat.*

Ad hæc, ſanctæ Romanæ eccleſiæ poſſeſſiones quietas ſervare per Dei gratiam cupientes, præcipimus, & ſub diſtrictione anathematis interdicimus, ne * aliqua militaris perſona Beneventanam B. Petri civitatem præſumat invadere, aut violenter retinere. Si quis aliter præſumpſerit, anathematis vinculo teneatur.

* al. aliqua perſona Benev.

An. 5. IX. *Ut excommunicati a ſuis epiſcopis, ab aliis in communione non recipiantur.*

A ſuis epiſcopis excommunicatos, ab aliis epiſcopis, abbatibus, & clericis in communionem recipi procul dubio prohibemus.

An. 3. X. *Ut nemo epiſcopum conſecret, niſi canonice electum.*

Nullus in epiſcopum, niſi canonice electum *, ad conſecrandum manus mittat. Quod ſi præſumpſerit, & conſecratus, & conſecrator abſque recuperationis ſpe deponatur.

ANNO CHRISTI 1123. * elect. conſecretur. Quod ſi præſumptum fuerit. An. 10.

XI. *De iis qui Hieroſolymitanum, vel Hiſpanicum iter ſuſcipiunt.*

Eis qui Hieroſolymam proficiſcuntur, & ad Chriſtianam gentem defendendam, & tyrannidem infidelium debellandam, efficaciter auxilium præbuerint, ſuorum peccatorum remiſſionem concedimus, & domos & familias atque omnia bona eorum in B. Petri, & Romanæ eccleſiæ protectione, ſicut a domino noſtro papa Urbano ſtatutum fuit, ſuſcipimus. Quicumque ergo ea diſtrahere vel auferre, quandiu in via illa morantur, præſumpſerint, excommunicationis ultione plectantur. Eos autem, qui pro Hieroſolymitano vel Hiſpano * itinere cruce ſibi in veſtibus poſuiſſe noſcuntur, & * eas dimiſiſſe, cruces iterato aſſumere, viam * ab inſtanti paſcha uſque ad ſequens proximum paſcha perficere, apoſtolica auctoritate præcipimus. Alioquin extunc eos ab eccleſiæ introitu ſequeſtramus: in omnibus terris eorum, Divina officia, præter infantium baptiſma & morientium pœnitentias, interdicimus,

* An. Hiſpanico al. viam. An. & via

XII. *Ut Porticanorum ſine heredibus morientium bona non pervadantur.* deeſt in A.

Illam vero parvam defunctorum Porticanorum conſuetudinem, quæ hactenus ibi fuit, ex fratrum noſtrorum & totius curiæ conſilio, nec non & voluntate atque conſenſu præfecti, removendam cenſemus: ut Porticanorum habitatorum ſine heredibus morientium bona contra morientium deliberationem minime pervadantur; ita tamen ut Porticani in Romanæ eccleſiæ & noſtra noſtrorumque ſucceſſorum obedientia & fidelitate permaneat.

XIII. *De eo qui treguam diffregerit.* deeſt in A.

Si quis treguam diffregerit, uſque tertio, ad ſatisfactionem ab epiſcopo admoneatur. Quod ſi tertio admonitus ſatisfacere contempſerit, epiſcopus, vel * cum metropolitani conſilio, aut cum duobus, aut uno vicinorum epiſcoporum, in rebellem anathematis ſententiam dictet, & per ſcripturam epiſcopis circumquaque denuntiet.

* metropolitanus cum duobus.

XIV.

ANNO CHRISTI 1123 Act. 19.

XIV. *Ut oblationes eccleſiis factæ, a laicis non auferantur. Item ut eccleſiæ non incaſtellentur.*

Sanctorum patrum canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſacratiſſimo & reverendiſſimo altari R. Petri, & Salvatoris, S. Mariæ Rotundæ, ac de aliis omnium eccleſiarum altaribus, ſive crucibus, a laicis auferri penitus interdicimus, & ſub anathematis diſtrictione firmamus. Eccleſias a laicis incaſtellari, aut in ſervitutem redigi, auctoritate apoſtolica prohibemus.

Act. 19.

Act. 13.

XV. *Ut moneta falſa neque fiat, neque expendatur.*

Quicumque monetam falſam ſcienter fecerit, aut ſtudioſe expenderit, tanquam maledictus, & pauperum virorum oppreſſor, & civitatis turbator, a fidelium conſortio ſeparetur.

* Act. ſe ſciens.

Act. 14.

XVI. *Ut Romipetæ, & alii ſacra loca viſitantes, non moleſtentur.*

Si quis Romipetas, & peregrinos apoſtolorum limina, & aliorum ſanctorum oratoria viſitantes capere, ſeu rebus quas ſerunt ſpoliare, & * novis teloneorum, ſeu * pedaticorum exactionibus moleſtare tentaverit, donec ſatisfecerit, communione abſtineat Chriſtiana.

* mercatorum novis.
* pedagiorum

XVII. *Ut abbates, & monachi, non dent pœnitentias.*

Hic eorum, & ſequent. reſponsa canones ad Anton. red. ſed alii ver. ſunt corrupti.

Interdicimus abbatibus & monachis publicas pœnitentias dare, & infirmos viſitare, & unctiones facere, & Miſſas publicas cantare. Chriſma & oleum, conſecrationes altarium, ordinationes clericorum ab epiſcopis accipiant in quorum parochiis manent.

Canones ſequentes deſunt in Anton.

XVIII. *Ut parochiales presbyteri conſtituantur ab epiſcopis.*

In parochialibus eccleſiis presbyteri per epiſcopos conſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & de iis quæ ad epiſcopum pertinent. Decimas & eccleſias a laicis non ſuſcipiant abſque conſenſu & voluntate epiſcoporum: & ſi aliter præſumptum fuerit, canonicæ ultioni ſubjaceant.

XIX. *De ſervitiis quæ monaſteriis facere poſſunt epiſcopi, & de poſſeſſionibus eccleſiarum tricennalibus.*

Servitium quod monaſteria aut eorum eccleſiæ a tempore Gregorii papæ VII. uſque ad hoc tempus epiſcopis fecere, & nos concedimus. Poſſeſſiones eccleſiarum, & epiſcoporum tricennales, abbates vel monachos habere omnimodis prohibemus.

ANNO CHRISTI 1123

XX. *Ut eccleſiæ cum bonis ſuis & perſonis tutæ ſint, & ſine moleſtiis.*

Paternarum traditionum exemplis commoniti, paſtoralis officii debitum perſolventes, eccleſias cum bonis ſuis, tam perſonis, quam poſſeſſionibus, clericos videlicet, ac monachos, eorumque converſos, aratores quoque, cum ſuis nihilo minus rebus qua ferunt, tutos & ſine moleſtia eſſe ſtatuimus. Si quis autem contra hoc facere præſumpſerit, &, poſtquam facinus ſuum recognoverit, infra triginta dierum ſpatium competenter non emendaverit, a liminibus eccleſiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur.

XXI. *Ut presbyteri, &c. concubinas non habeant, nec matrimonium contrahant.*

Presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & monachis, concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere, penitus interdicimus; contracta quoque matrimonia ab hujuſmodi perſonis disjungi, & perſonas ad pœnitentiam debere redigi, juxta ſacrorum canonum diffinitionem, judicamus.

XXII. *Ut alienationes in Raven. exarchatu, & alibi non legitime factæ irritæ ſint.*

Alienationes, quæ ſpecialiter per * Ottonem, Guidonem, Hieremiam, ſeu forte Philippum, ubilibet de poſſeſſionibus Ravennatis exarchatus factæ ſunt, damnamus: generaliter, autem omnium per intruſionem, ſeu canonice electorum ſub epiſcopi nomine, aut abbatis, qui ſecundum uſum eccleſiæ ſuæ conſecrandus eſt, alienationes quocumque modo factas, nec non perſonarum ordinationes ab eiſdem ſine communi conſenſu clericorum eccleſiæ, ſive per ſimoniam itidem factas, irritas judicamus. Illud etiam per omnia interdicimus, ut nullus clericus præbendam ſuam, ſeu aliquod eccleſiaſticum beneficium, aliquo modo alienare præſumat: quod ſi præſumptum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritum erit, & canonicæ ultioni ſubjacebit.

* Alteram

STE-

ANNO CHRISTI 1123.

STEPHANI BALUZII NOTÆ.

In aliquot hujus concilii canones. In quibus, editionis hujus ordinem ſecuti ſumus.

CAN. I.) Deſcriptus eſt ad verbum hic canon ex concilio Toloſano, quod idem Calliſtus in cathedrali eccleſia ſancti Stephani celebravit anno MCXIX.

CAN.) II. Et hic quoque canon ad verbum ſumptus eſt; concilio Toloſano Calliſti II. niſi quod in hoc Lateranenſi, vitio haud dubie librarii, poſt vocem *presbyter*, additur, * *vel diaconus*, prorſus male, & contra mentem canonis. Repetitus dein eſt idem canon in concilio Lateranenſi ſub Innocentio II.

* in codice Aulnacenſi.

CAN. VI.) Quis fuerit Burdinus, dubitatum video etiam ab antiquis autoribus. Quidam enim veterum, memoriæ prodiderunt eum fuiſſe natione Hiſpanum. Sed huic ſententiæ repugnat Rodericus archiepiſcopus Toletanus, vetuſtus Hiſpanicæ hiſtoriæ ſcriptor: qui eum patria Lemovicem fuiſſe docet, ſed in Hiſpaniam abductum a Bernardo archiepiſcopo Toletano. Sane Burdinus fuit magnus vir per illas tempeſtates; adeo ut Lemovices meos pudere non debeat hujus viri, niſi prioris vitæ ſanctitatem infelici ſchiſmate fœdaſſet, ceſſiſſetque Calliſto in monumentum victoriæ. Porro nos olim hominis virtutes & vitia, Deo dante, deſcribemus in libro I. de vita rebuſque virorum illuſtrium Lemovicenſium.

CAN. XI.) Hiſpanicum illud iter, cujus meminit hic canon, non erat ſimplex peregrinatio religionis ergo; ſed ad exemplum Urbani II. qui belli ſacri in Oriente gerendi autor fuit, ſucceſſores ejus bellum quoque ſacrum in Hiſpania fieri adverſus Saracenos decreverunt: eandemque peccatorum indulgentiam eun- C tibus ea de cauſa in Hiſpaniam conceſſerunt, quæ Orientalis eccleſiæ defenſoribus conceſſa fuerat in concilio Claromontano. Nam in archivo eccleſiæ Barcinonenſis habetur epiſtola Calliſti II. ad univerſos Chriſti fideles, (data fortaſſis ex iſto Lateranenſi concilio, cum data ſit Lateran IV. Nonas Aprilis,) qua pugnantibus in Hiſpania adverſum Saracenos eandem peccatorum remiſſionem concedit, quæ Orientalis eccleſiæ defenſoribus concedi ſolet. At in concilio Claromontano ſub Innocentio II. papa celebrato, quod dum editum eſt, mandatur incendiariis, quæ pellis tunc in Occidente graſſabatur, ut Hierololymam vel in Hiſpaniam pergant, illic anno integro belligeraturi. Præterea extat in archivo regio Barcinonenſi epiſtola Hadriani IV. qua Raimundum comitem Barcinonenſem, totamque terram ejus, ſub beati Petri, ac ſua protectione ſuſcipit, quandiu pugnaverit contra Saracenos. At in concilio habito apud Montempeſſulanum in prima Narbonenſi, anno MCXCV. cui præfuit D magiſter Michel ſedis apoſtolicæ legatus, ab uſurarum ſolutione ita liberantur illi qui in Hiſpaniam pergunt, ut etiam fidejuſſores eorum cogi non poſſint ad earum ſolutionem.

G. C. *Lege ſupernus ad annum* MCXVIII. *noſtram concilii Toloſani deſcriptionem, de Hiſpanico eodem itinere.*

CAN. XVIII.) Renovata eſt hoc canone conſtitutio Urbani II. qui in concilio Claromontano ſtatuerat ne monachi in parochialibus eccleſiis, quas tenent, abſque epiſcoporum conſenſu, presbyteros collocent, de plebis cura rationem epiſcopis reddituros. Vide porro quæ a nobis dicta ſunt (*Tomo II. de concord. Sacerd. & Imper. ad lib. 6. cap.* 31.) in notis ad hunc canonem Claromortanum:

RESTITUTIO INVESTITURARUM AB HENRICO Imperatore facta, in eodem concilio confirmata.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis.

Ex abbate Uſpergenſi, Willelmo Malmesbur. l. 5. & cod. Vatic.

EGo Henricus Dei gratia Romanorum imperator auguſtus, pro amore Dei, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & domini papæ Calliſti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo, & ſanctis ejus apoſtolis Petro & Paulo, & ſanctæ catholicæ eccleſiæ, omnem inveſtituram per annulum & baculum, & concedo in omnibus eccleſiis * fieri electionem, & liberam conſecrationem. Poſſeſſiones & regalia B. Petri, quæ a principio hujus diſcordiæ uſque ad hodiernam diem, ſive tempore patris mei, ſive etiam meo ablata ſunt, quæ habeo, eidem ſanctæ Romanæ eccleſiæ reſtituo, quæ autem non habeo, ut reſtituantur fideliter adjuvabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum eccleſiarum, & principum, & aliorum, tam clericorum, quam laicorum *, conſilio principum & juſtitia, quas habeo, * ut res reddantur fideliter juvabo. Et do veram pacem domino papæ Calliſto, * ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & omnibus qui in parte ipſius ſunt vel fuerunt. Et in quibus ſancta Romana eccleſia auxilium poſtulaverit, fideliter juvabo; & in quibus mihi querimoniam fecerit, debitam ſibi juſtitiam faciam.

ANNO CHRISTI 1123.

* quæ in guerra iſta fuit commiſſa, conſilio.
* reddam, quæ non habeo,
* ſanctaque

Hæc omnia acta ſunt conſilio, & aſſenſu principum, quorum nomina ſubſcripta ſunt.

Adalbertus Moguntinus archiepiſcopus.
Fridericus Colonienſis archiepiſcopus.
Ratiſponenſis epiſcopus.
Otto Bambergenſis epiſcopus.
Bruno Spirenſis epiſcopus.
A. Auguſtenſis epiſcopus.
G. Trajectenſis epiſcopus.
V. Conſtantienſis epiſcopus
E. abbas Fuldenſis.
* Northmannus dux. * Heremannus
Fridericus dux.
Bonifacius marchio.
Theobaldus marchio.
* Cyniphus comes palatinus. * Ernulphus
* Otbertus comes palatinus. * Orbertus
Berengarius comes.
Godefredus Comes.

Ego Fridericus Colonienſis epiſcopus & cancellarius recognovi. Hoc autem privilegium aureo ſigillo ipſius imperatoris munitum in archivis Romanæ eccleſiæ tenetur reconditum.

CONCESSIO CALLISTI PAPÆ II. Henrico Imperatori facta.

EGo Calliſtus, ſervus ſervorum Dei, tibi dilecto filio Henrico Dei gratia Romanorum Imperatori auguſto, concedo electiones epiſcoporum & abbatum Teutonici regni, quæ ad regnum pertinent, in præſentia tua fieri, abſque ſimonia, & aliqua violentia: ut ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, metropolitani & provincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem regalia per ſceptrum a te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam eccleſiam pertinere noſcuntur, & quæ ex his jure tibi decet, faciat. Ex aliis vero partibus imperii conſecratus, infra ſex menſes regalia per ſceptrum a te recipiat. De quibus vero mihi querimoniam feceris, & auxilium poſtulaveris: ſecundum officii mei debitum, auxilium E meum præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus qui in parte tua ſunt, vel fuerunt, tempore hujus diſcordiæ. Data anno milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo, nono Kalendas Octobris.

ADDITIO AD CONCILIUM LATERANENSE I. ŒCUMENICUM.

Ex Labbei App. Tom X

Iis quæ de hujus concilii actis ſupra relata ſunt, hæc addi poſſunt ex chronico Landulfi de S. Paulo, qui concilio interfuit. Oltrico, *inquit*, archiepiſcopo Mediolanenſi ſedente in Roma, tunc cum

papa

papa Caliſtus ſynodum Romæ celebravit : ego ab eccleſia mea exturbatus, & propriis meis rebus & allodiis exſpoliatus, coram domno papa Caliſto, ejuſque curia conſedente in Lateranenſi palatio, cauſam meam notavi; & ut eam explicarem in ſynodo, ſynodum intravi. In qua ſynodo, gratia antiquæ honeſtatis Mediolanenſis eccleſiæ, & condiſcipulatus Olrici, valde condolui de perturbatione, quam Ravennas archiepiſcopus faciebat ſibi. Poſcebat enim Ravennas locum ſedendi in ſynodo ad dexteram Apoſtolici, nullo mediante: quem locum Groſulanus poſſedit, quando reſtitutus fuit; Jordanuſque qui Groſulano ſucceſſit, eundem locum habuit tunc quando idem Groſulanus eumdem Jordanum deponere ſtuduit. Hac itaque ratione, & multis aliis quæ tunc in memoria non habebantur, domnus Olricus Mediolanenſis archiepiſcopus, locum illum obtinere non dubitavit. Sed tamen ipſe Mediolanenſis Olricus, in ſecunda feria, qua incœpta & celebrata fuit ſynodus, loco vacante, neque in palatio, neque in ſynodo apparuit. Synodus vero tunc in tertia feria non fuit, & idem Mediolanenſis palatium non intravit. Sed in quarta feria dum ſynodus celebrata fuit, Olricus idem Mediolanenſis archiepiſcopus, ad dexteram Apoſtolici Caliſti nullo mediante ſedit. *Et infra:* Ego expectans alteram diem conveni-entem meæ cauſæ, meæque querelæ, ex improviſo vidi & audivi, quod domnus papa gratia conſecrandi altare diſſolvit ſynodum in ipſa die Mercurii, nec ultra ab eo ſynodum celebrari audivi, nec vidi.

ANNO CHRISTI 1123.

controverſia inter eccleſiam Piſanam & Januenſem de jure conſecrandi Epiſcopos Corſicanos in Concilio agitata & diſcuſſa. Illud vero ex Ughello in Januenſibus Tom. 4. Italiæ ſacræ tale eſt.

ANNO CHRISTI 1123.

Caliſtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilectis fratribus, & Coepiſcopis per Inſulam Corſicæ conſtitutis eorumque ſucceſſoribus in perpetuum. Quot mutationes, quot ſcripta inter ſe diverſa de veſtris facta ſint conſecrationibus, tota jam pene cognovit Europa. Unde peccatis exiſtentibus, multa ſcandala, multæ cædes, & rapinæ, multa etiam homicidia atque perjuria provenerunt. Quamobrem Romana Eccleſia levitatis, & inconſtantiæ a compluribus arguebatur, eo quod ipſa diſcordiæ hujus ſeminarium, & occaſio videbatur. Nos itaque in præterito, quod nuper celebravimus Laterani Concilio totius negotii hujus ſeriem coram univerſis fratribus, qui nobiſcum aderant, expoſuimus, videlicet quoniam felicis memoriæ prædeceſſor noſter Papa Urbanus neceſſitate quadam compulſus Corſicanorum Epiſcoporum conſecrationem per privilegium ſuum Antiſtiti Piſano conceſſit; qui tamen poſtmodum, & Romanæ eccleſiæ ſcandalum pertimeſcens, & gravem inter Piſanos, & Januenſes oriri diſcordiam videns, conceſſionem ipſam mutavit, & anteceſſores veſtros, ſicut moris fuerat, ſuis manibus conſecravit.

Poſt hunc, piæ recordationis Dominus Papa Paſchalis, quamquam in multas, & graviſſimas deveniſſet neceſſitates, nullis tamen precibus, aut promiſſionibus ad hoc induci potuit, ut prædictas Piſanis firmaret conceſſiones, ſed prædeceſſorum veſtrorum conſecrationes Romanæ Eccleſiæ conſervavit.

Cujus ſucceſſor Papa Gelaſius majori, & graviori neceſſitate Roma exire coactus tranſmontanas partes navigio adeundo, Privilegium idem, quod a domino Papa Urbano de conſecratione veſtra Piſanis collatum fuerat, cum Piſas veniſſet, renovavit. Quod tamen poſtmodum eandem Piſanorum, & Januenſium perturbationem proſpiciens annullavit.

Nos etiam, qui eorum loco, imo B. Petri licet indigni, ſucceſſimus, de ultramontanis partibus ad Urbem accelerantes, Piſas devenimus, ubi eorumdem prædeceſſorum noſtrorum Urbani, & Gelaſii veſtigia ſubſecuti, ejuſdem populi precibus, ac devotione devicti, eandem innovavimus conceſſionem. Cum vero ad Urbem per Dei gratiam veniſſemus de facto non ..... cleri, & populi commotionem invenimus, eo quod in conceſſione illa, quæ extra Urbem, & cum paucis facta fuerat, Romana Eccleſia diminutionem patiebatur, & totius diſcordiæ, ut dictum eſt, miniſtrare fomitem videbatur. Nos itaque poſt multam, & diutinam deliberationem, communicato conſilio cum fratribus noſtris Epiſcopis, & Cardinalibus, atque Nobilibus Romanorum, nec non multa cleri, & populi multitudine, eaſdem evacuavimus conceſſiones, & vobis, ac ſucceſſoribus veſtris Apoſtolicæ Sedis privilegio antequam reſtituimus libertatem, & fratrem noſtrum Sagonem, Epiſcopum noſtris tamquam B. Petri manibus conſecravimus, quæ tandem ſcripta ab Apoſtolica Sede utrique parti collata in præſentia Piſanorum, & Januenſium, quos pro ejuſdem negotii deſſinitione ad Concilium vocaveramus, coram univerſis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, ac reliqua cleri, & populi multitudine fecimus recitare, & factum noſtrum de quo nulli mortalium judicare conceſſum eſt, fratrum noſtrorum conſilio, & judicio commiſimus finien-

ex Ludgii Spicil. Eccleſ. Conc. 11. p. 417.

In hoc Concilio in Sanctorum album relatum fuiſſe S. Conradum Conſtantienſem Epiſcopum ex ſequentibus Caliſti II. literis patet.

Calixtus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Udelrico Epiſcopo, clero & populo Conſtantienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Fratres veſtri, quos ad Apoſtolicam ſedem direxiſtis, multa nobis ac fratribus noſtris, de illius ſancti viri defuncti, Conradi, veſtri Epiſcopi, actibus retulerunt miracula, & quæ per eum Dominus omnipotens fecerat, certificare ſcriptis & verborum atteſtationibus ſtuduerunt. Noſtris itaque fratribus Epiſcopis & Cardinalibus, & aliis Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus, ac religioſis qui aderant, viris viſum eſt, eumdem ſanctum apud Deum honorabilem meritis, nos apud homines, quantum nobis fas eſt, honorabilem memoria facere debere. Unde in generali quod celebramus concilio, ejus venerationem fratribus omnibus nunciamus. Ad honorem igitur Dei atque ipſius S. Conradi reverentiam largiente Domino conſtituimus, ut ipſius inter ſanctos recordatio futuris temporibus habeatur, & miracula, quæ per eum a Deo facta dicuntur, ſi vera ſunt, ſcripturis & lectionibus memoriter deinceps teneantur. Vos vero fratres, & filii dilectiſſimi, apparentium in terra veſtra florum odore refecti, ita in poſterum converſari, atque ita pie vivere, cooperante Domino, ſatagatis, ut & ipſi aliis odorem virtutum reddere, per ſancti ſpiritus gratiam valeatis. Omnipotens Dominus beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli precibus, & prædicti ſancti viri orationibus ſua nos miſeratione cuſtodiat, & ad vitam perducat æternam. Datum Laterani V. Kal. Aprilis.

Ad hoc quoque Concilium ſpectat Diploma Caliſti paulo poſt Concilium exaratum, in quo definitur

ANNO CHRISTI 1123.

dum. Ex quibus electi ſunt judices, qui omni videbantur ſuſpicione carere: quorum nomina ſunt hæc. Patriarcha Veneticus, Viennenſis, Ravennat. Capuanus, Salernitanus, Narbonenſis, Sypontinus, Panormitanus, Barenſis, Neapolitanus, Tarraconenſis, Senonenſis, Burdegalenſis Archiepiſcopi, Epiſcopi Vivarienſis, Trojanus, Magolanenſis, Aſtenſis, & alii complures, qui in partem Lateranenſis Palatii ſecedentes, & cauſam totam utrinque diligentius indagantes, poſt multam deliberationem, & conſilium communi aſſenſu, & Privilegia ſuper hoc Eccleſiæ Piſanæ collata caſſari, & ultimum, quod Corſicanus Epiſcopus a nobis ad aliorum correptionem, & ad B. Petri patrimonium recuperandum factum fuerat, proprium obtinere robur debere dixerunt.

Quod conſilium venerabilis frater noſter Walterius Ravennas Archiepiſcopus vice judicum electorum, nobis, & reliquis fratribus recitavit, idem concilium aſſeverans vim obtinere judicii. Porro nos, quod a prænominatis fratribus noſtris deliberatum fuerat, in noviſſimo Concilii die coram univerſa ſynodo recitari præcipimus. Cumque ab omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus, & reliqua cleri, & populi multitudine placere ſibi frequenter acclamatum fuiſſet, nos cognita eorum ſententia, & cleri, & populi Romani voluntate perſpecta, ſancti Spiritus cenſura, & auctoritate Apoſtolica, ſcripta de veſtra conſecratione Piſanæ Eccleſiæ collata, damnavimus, & quod a nobis de veſtra libertate ſtatutum fuerat, eadem auctoritate firmavimus: Piſanis perpetuum ſuper hoc ſilentium ſub anathematis vinculo imponentes.

Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat; & a ſacratiſſimo corpore Dei, & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eam ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Caliſtus Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.
† Ego Robertus Card. tit. S. Euſebii ſubſc.
† Ego G. G. Card. SS. Apoſtolorum ſubſc.
† Ego Benedictus Card. tit. S. Eudoxiæ ſſ.
† Ego Anaſtaſius presb. tit. B. Clemen. ſſ.
† Ego Joannes presb. card. tit. S. Cæciliæ ſſ.
† Ego Theobaldus tit. Pamachii card. ſſ.
† Ego Deſiderius presb. card. tit. S. Praxedis ſſ.
† Ego G. G. presb. card. tit. Lucinæ ſſ.
† Ego Theobaldus presb. card. tit. S. Anaſtaſiæ ſſ.
† Ego Joannes card. S. Chryſ. interfui, & ſſ.
† Ego Petrus presb. card. tit. S. Marcelli ſſ.
† Ego Creſcentius Sabinenſis Epiſcopus.
† Ego Petrus Portuenſis Epiſcopus ſubſc.
† Ego Vital. Albanus Epiſcopus ſubſc.
† Ego Prænestinus Epiſcopus ſubſc.
† Ego Ægidius Tuſculanus Epiſcopus ſſ.
† Ego Petrus card. presb. tit. S. Caliſti ſſ.
† Ego Creſcentius card. presb. tit. SS. mart. Marcellini, & Petri ſubſc.
† Ego Gherardus presb. card. S. Priſcæ & Aquilæ ſubſc.
† Ego Sigizo presb. card. S. Sixti ſſ.
† Ego Deuſdedit presb. card. tit. S. Laurentii in Damaſo ſubſc.
† Ego Roſſemannas card. diac. S. Georgii ad velum aureum ſubſc.
† Ego Comes diac. card. S. Mariæ in Aquiro ſubſc.
† Ego G. G. diac. card. S. Angeli ſubſc.
† Ego Romanus diac. card. S. Mariæ in Porticu ſubſc.
† Ego Stephanus diac. card. S. Mariæ Scholæ Græcæ ſubſc.
† Ego Jonathas diac. card. SS. Coſmæ, & Damiani ſubſc.
† Ego G. G. diac. & card. SS. Sergii, & Bacchi ſſ.
† Ego Joannes diac. S. Nicolai ad Carceres ſubſc.
† Ego Ubertus diac. card. S. Mariæ in Via Lata ſubſc.
† Ego Gregorius diac. card. S. Luciæ ſeptem Solii ſubſc.
† Ego Angelus diac. card. S. Mariæ in Dominica ſubſc.
† Ego Gregorius diac. card. S. Viti ſſ.
† Ego Matthæus diac. card. S. Adriani ſubſc.

Datum Laterani per manum Guidonis Romanæ Curiæ Camerarii 8. Id. Aprilis Indict. 1. Incarnat. Dominicæ an. 1123. Pontificatus autem D. Caliſti II. Papæ an. 5.

CONCILII LATERANENSIS I.

Acta ex variis auctoribus a Sever. Binio collecta.

In Binii editione, hunc titulum præferunt, *Nota in concilium Lateranenſe*.

ANNO CHRISTI 1123.

ANno redemptoris milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo, Indictione decimaquinta, qui Deo acceptus, placabilis & pacificus fuit, teſte Baronio, a Caliſto papa ad pleniſſimam inſtaurandam eccleſiæ pacem, revocandamque exulem diu, longiuſque propulſatam concordiam, Laterani indictum generale concilium, celebratum eſt tempore quadrageſimæ, cui interfuiſſe trecentos & amplius epiſcopos teſtatur qui præſens extitit * Sugerius S. Dioniſii abbas. Porro adeo nobilis conventus patrum in eo multus fuit, ut eccleſiam Dei diuturnis ſchiſmaticorum factionibus labefactatam in priſtinam reſtitueret diſciplinam. Quænam autem in hoc concilio ſtatuta fuerint reperimus in codice Vaticano, qui continet collectionem Anſelmi, in quo poſt caput quinquageſimum quintum, tanquam appendicem habet notatos hujus concilii canones decem & ſeptem, quorum maximam partem Gratianus, qui hoc ſæculo claruit, in ſuum decretum tranſtulit, nempe * primum, * ſecundum, * tertium, * quartum, * quintum, * ſeptimum, * decimum, * decimumquartum, * decimumſextum, & * decimumſeptimum; reliqui autem qui in eodem Anſelmi ſcripti ſunt codice, Urbani papæ ſecundi titulo apud Gratianum leguntur. Hæc ſunt quæ ſpectant ad canones Romani concilii ſub Caliſto II. Quod autem ſpectat ad alias in eodem concilio res geſtas, ſic accipe.

* Superius in vita Ludov. regis.

* 1. q. 1. c. 15.
* Diſt. 60. c. 1.
* Diſt. 40. c. 8.
* 16. q. 1. c. 25.
* 35. q. 6. c. 2.
* 16. q. 7. c. 11.
* Diſt. 61. c. 11.
* 20. q. 1. c. 9.
* 24. q. 3. c. 33.
* 16. q. 1. c. 10.

In eodem concilio auditi ſunt legati Germanorum, aſſenſu imperatoris ab epiſcopis & principibus Germaniæ miſſi anno ſuperiore, Spirenſis nimirum epiſcopus, atque Fuldenſis abbas, exhibentes quæ imperator præſtare paratus erat, nempe remiſſionem inveſtiturarum eccleſiarum, quarum cauſa diu multumque inter imperium & ſacer-

ANNO CHRISTI 1123. Rom. 10. Prov. 15.

ſacerdotium fuerat, magno Chriſtiani orbis ſcandalo, diſceptatum. Auditi ſunt iidem legati libenter, & collaudati magnifice illo divinæ ſcripturæ præconio: *Quam ſpecioſi pedes evangelizantium bona!* ſive illo: *Bonum nuntium de longinquo, tanquam aqua frigida in æſtate.* Atque ex illorum petitione conceſſa legatio mittenda a ſede apoſtolica in Germaniam, quæ ſicut ab imperatore renuntiationem inveſtiturarum acciperet, ita nomine apoſtolicæ ſedis eidem ab excommunicatione abſolutionem impenderet, & quæ Caliſti papæ nomine eſſent exhibenda proferret. Decretum eſt tantum legationis pondus primario viro Lamberto cardinali epiſcopo Oſtienſi atque duobus aliis cardinalibus, qui profecti ſtatim ſunt una cum legatis e Germania miſſis, Spirenſi epiſcopo atque abbate Fuldenſi. Hi ubi in Germaniam pervenerunt, ad eos audiendos decernitur concilium tam epiſcoporum quam principum, cui etiam Imperator adeſſet, Wircerbugi celebrandum ſolemni die natalis apoſtolorum Petri & Pauli. Quid autem tunc per legatos actum, Urſpergenſis abbas exacte recenſet, a quo ſunt iſta petenda, utpote auctore qui potuit tunc his omnibus cum aliis præſulibus intereſſe.

Recenſet in primis altercationem quam excitatam invenerunt legati inter Imperatorem & principes Saxoniæ, & Moguntinum archiepiſcopum, ob electionem Wirceburgenſis epiſcopi, cum, defuncto ejus epiſcopo tertio Kalendas Januarii, Henricus Imperator elegiſſet nobilem quemdam Gebehardum, ſanior autem pars cleri atque populi Ruggerum ejuſdem eccleſiæ canonicum promovendum propoſuiſſet, quorum votis aſpirarunt Saxoniæ principes cum archiepiſcopo moguntino. Cum iſta in medio verterentur diſſidia, ex quibus non ſolum ſperata concordia longius abjici timeretur, ſed effugata diſcordia revocanda, & intermiſſum bellum ardentius repetendum fore videri poſſet: ecce legatio e Romano concilio miſſa, de qua iſta Urſpergenſis abbas: *Ipſo etenim tempore epiſcopus Spirenſis, & abbas Fuldenſis, legatione totius regni apud apoſtolicam ſedem peracta, redierunt, ducentes ſecum Oſtienſem epiſcopum, vicem domini apoſtolici per omnia tenentem cum duobus cardinalibus, qui nihilominus a ſede S. Petri ob reconciliationem regni & ſacerdotii miſſi fuerunt. Hac de cauſa iterum colloquium curiale per provincias indictum eſt, cui locus, Wirceburg; tempus feſtum S. Petri definitum eſt.* In quo quidem conventu, cum archiepiſcopus Moguntinus, & cum eo apoſtolicæ ſedis legati conſecraſſent contra electionem Imperatoris ejus loci diaconum Ruggerum in epiſcopum, cujus potiora jura eſſe ſcirentur, omnis ſpes rerum componendarum videri poterat penitus eſſe proſcripta, & majorum paratus fomes incendiorum, cum jam ita ſoluto conventu illo quiſque eſſet dimiſſus ad propria, legati autem apoſtolicæ ſedis Moguntiam petiiſſent. Quomodo autem ita deſperatis rebus rurſum ſit inſtauratum per legatos de univerſali pace negotium, idem qui ſupra auctor ſic narrat: *At benignus & amator hominum Jeſus per induſtriam ſervorum ſuorum ſedis apoſtolicæ legatorum, qui tunc Moguntiæ morabantur, immo per inhabitantem in eis Spiritum ſuum, ſpiritum principum pacis * contraxit auferre, caritatem quoque nihilo minus in eorum cordibus diffundere cœpit. Quia nimirum, ut vere creditur, poſt tot Chriſti tunicæ ſciſſuras, poſt tot Chriſtianorum inteſtina bella, tempus miſerendi Sion, id eſt, eccleſiæ, licet ſero, jam venit. Facto igitur univerſali conventu apud urbem Wangionum, quæ nunc Wormatia dicitur, ſicut longum, ita & incredibile memoratu eſt, quam inſtanti, quamque per omnia ſolicito cunctorum procerum conſilio, pro pace & concordia, per unam vel amplius hebdomadam certatum ſit; donec ipſe, in cujus manu cor regis eſt, omnem animoſitatem Auguſti ſub apoſtolicæ reverentia obedientiam cauſa matris eccleſiæ, etiam ultra ſpem plurimorum, inflexit. Mox tamen ab apoſtolicæ ſedis apocriſiariis in communionem receptus tam ipſe imperator, quam univerſus ſibi ſubjectus exercitus, immo generali abſolutione cunctis hoc ſchiſmate pollutis per auctoritatem apoſtolicam facta, qualiter eccleſiaſticas inveſtituras, cæteraque ſpiritalia negotia, quæ tanto tempore reges Teutonici adminiſtraverant, quæque ipſe, ne regni diminueretur honor, nunquam vita comite ſe dimiſſurum propoſuerat, humiliatus pro Chriſto, coram multitudine maxima abnegaverit, & in manus domini epiſcopi Oſtienſis, ac per ipſum Domino noſtro Jeſu Chriſto, ſuæque in perpetuum jus eccleſiæ dimiſerit, rurſumque qualia ſibi ob honorem regni obſervandum auctoritas apoſtolica conceſſerit, utriuſque partis melius edocebunt ſubter annotata.* Quæ habentur in margine, ſunt ex autographo in codice Vaticano.

ANNO CHRISTI 1123.

Acta concilii Wormacienſis, relata ſuperius ex Anſelmo.

* contraxit auferre.

* *Ego Henricus, Dei gratia Romanorum imperator auguſtus, pro amore & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & domini papæ Caliſti, & remedio animæ meæ dimitto Deo*, &c. prout ſupra in concilio Lateranenſi. Extant eadem ipſa monumenta apud Wilelmum Malmesburienſem.

* In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis.

Hæc ſacroſancta ſynodus ſolius pontificis auctoritate indicta fuit. In conventu principum apud Triburiam congregato, quo de pace inter pontificem & Imperatorem ineunda agebatur, cuique legati ſedis apoſtolicæ obedientiam pro Caliſto papa exacturi præſto erant, Catalaunenſis epiſcopus, & Cluniacenſis abbas ad id a reliquis epiſcopis & principibus deputati, ab Imperatore, qui Argentinæ agebat, obtinuerunt, ut promitteret ſe ob reconciliationem univerſalis eccleſiæ venturum ad indictam ſynodum menſe Octobri Romæ celebrandam, cujus indictionem in prædicto conventu epiſcopi omnes collaudarunt. Epiſtola alicujus ſcholaſtici profeſſoris nomine edita, cujus argumentum Urſpergenſis recenſet poſt ea quæ ſupra dixi, aperte indicat patres, quadringentos ſex & viginti huic concilio interfuiſſe, eique pontificem præſediſſe; imperatorem vero aliter quam ſpoponderat Urbi non quidem interfuiſſe, ſed tamen non longe ab Urbe abfuiſſe, quin facile legatis ſedis apoſtolicæ auditum præberet. Item de inveſtitura dimittenda monitum per legatos Imperatorem reſpondiſſe, ſe cum principibus, quorum præjudicium in ea reverebatur, locuturum, & ex eorum conſilio cuncta acturum: pontificem præterea in eodem concilio omnium prædeceſſorum ſuorum decreta confirmaſſe, quæque pro tempore ſtatuenda videbantur decreviſſe, & demum poſt duodecim dies quam inchoatum fuerat concilio finem impoſuiſſe, patres univerſos apoſtolica benedictione confirmatos a ſe dimiſiſſe. Verba Urſpergenſis iſta ſunt: *Aderant etiam legati tam Romanorum quam Viennenſium, immo de … rum miſſi, confirmantes electionem … Cui profecto, dum univerſa … tiam profeſſi, ſynodum, quæ … Lucæ indicebatur, collaudaſſem … metipſum ibidem pollicebatur ob reconciliationem univerſalis eccleſiæ præſentandum ire. Id enim Catalaunenſis epiſcopus, & Cluniacenſis abbas, apud Ar-*

Hæc ſynodus a Caliſto papa indicta. Quæ occaſione.

Numerus epiſcoporum.

Acta concilii quæ?

Hæc de Remenſi concilio, ob Urſpergenſi dicta ad annum 1119. Baluzius Lateranenſi annexuit.

ANNO CHRISTI 1121

gentium ipſum convenientes, multis ratiocinationum conatibus obtinuerunt. Ejuſdem tamen actionem conciliij ſi quis plenarie cognoſcere quærit, in litteris cujuſdam ſcholaſtici nomine Heſſonis eleganter enucleatum reperire poterit id eſt, qualiter rex inter regnum & ſacerdotium de concordia facienda conſenſerit. Inſuper eidem concilio, cui videlicet XIII. Kal. Novembris prædictus papa Caliſtus ſecundus vallatus quadringentis viginti ſex patribus coram innumera multitudine cleri ac populi præſedit, non adeo ſe præſentem Henricus, vicinum tamen exhibuerit, ubi & colloquio ſuo domini papæ legatis conceſſo, tandem induciis denuo quæſierit. propter generale colloquium cum principibus habendum, pro inveſtituris ſcilicet eccleſiaſticis, quas tandem ipſum conveniens, multis ratiocinationum conatibus obtinuerunt. Ejuſdem tamen actionem conciliij ſi quis plenarie cognoſcere quærit, in litteris cujuſdam ſcholaſtici nomine Heſſonis elegantiter enucleatum reperire poterit id eſt, qualiter rex inter regnum & ſacerdotium de concordia facienda conſenſerit. Inſuper eidem concilio, cui videlicet XIII. Kal. Novembris prædictus papa Caliſtus ſecundus vallatus quadringentis viginti ſex patribus coram innumera multitudine cleri ac populi præſedit, non adeo ſe præſentem Henricus, vicinum tamen exhibuerit, ubi & colloquio ſuo domini papæ legatis conceſſo, tandem induciis denuo quæſierit. propter generale colloquium cum principibus habendum, pro inveſtituris ſcilicet eccleſiaſticis, quas tandem A *topere cogebatur amittere: ad ultimum vero idem Apoſtolicus in acta inter ſe & regem concordia, ſynodalia prædeceſſorum decreta confirmaverit, aliaque nonnulla, quæ res exigebat, noviter addiderit: ſicque poſt dies fere duodecim, in virtute Spiritus ſancti rite facto concilio, cuncto, apoſtolica benedictione confirmatos ad propria redire permiſit, unumquemque cum gaudio.* Et quamquam Urſpergenſis 426. & Pandulfus in vita Caliſti cum Onuphrio 997. epiſcopos & abbates, atque ideo mille circiter prælatos concilio œcumenico interfuiſſe ſcribant: ego tamen potius acquieſcendum eſſe putavi teſtimonio Sugerii abbatis, cum ille huic concilio interfuerit, ideoque res his temporibus geſtas melius cognoviſſe & deſcripſiſſe præſumatur.

ANNO CHRSTI 1123.

AD CONCILIUM LATERANENSE I. GENERALE

A Caliſto II. papa anno 1123. celebratum

ANNOTATIO ET ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. p. 749.

ACta hujus concilii ex variis authoribus ac præſertim ex Urſpergenſi accepta Binius apud Labbeum ita deſcribit, ut in anachroniſmos plane multos, rerumque inverſiones incurrat. Juvat igitur in ordinem ſuum omnia redigere, eaque diſtinguere quæ ibi confuſa traduntur, quibus digerendis Annaliſtam Saxonem Eccardianum adhibeo. Anno 1116. Henricus ſibi metuens ab iis, quæ principes & epiſcopos in Colonienſi concilio collectos molituros timebat, venit in Italiam, nec procul ab Urbe conſidens cum Italis epiſcopis de pace cum Paſchali pontifice componenda conſultavit. Decreta eſt ad pontificem legatio, a quo viciſſim ad imperatorem non procul ab Urbe conſidentem remiſſa cum mandatis, ut imperatori renunciaret, nolle pontificem de inveſtituris quidquam remittere. Hæc omnia eo tempore geſta, quo Paſchalis papa Romæ concilium habebat, ex Annaliſta Saxone Eccardi, & ex literis ex codice Udalrici a nobis ſupra ad annum 1116. productis intelligimus; quare immerito Binius hæc ipſa ad concilium Lateranenſe generale ſub Caliſto II. refert. Ita rebus infectis Henricus rediit in Germaniam, ubi omnia in priſtino confuſionis ſtatu uſque ad Caliſtum II. pontificem manſerunt. Sub eo pontifice Saxones ab imperatore deſciverunt, cauſam prætendentes ſchiſma in Romano pontificem. Tunc eorundem Saxonum concilium Herbipolim convenit, quo ſele reddens Henricus, conſenſit tandem ut inducias eccleſiæ Germanicæ concederet, mitterenturque ad pontificem legati, ut impetrata ab eo ex cardinalibus legatio veniret in Germaniam. Acta hæc ſunt anno 1121. quibus ſucceſſit ſequenti anno 1122. miſſio cardinalium in Germaniam. Venientes illuc epiſcopos invitarunt primo Moguntiam, dein Wormatiam, ut productis ex codice Udalrici literis, & ex Annaliſta Saxone ſupra ad conventum Wormatienſem demonſtravi. Ex quibus falſi revincitur Binius, qui acciditſe hæc poſt concilium generale Romanum Caliſti ſcribit. In hoc Wormatienſi concilio Henricus ceſſit inveſtituris, & pontifex viciſſim inveſtituras per ſceptrum illi permiſit, cujus utriuſque privilegii tabulæ die IX. Kal. Octobris, anni MCXXII. ſignantur. Rebus ita compoſitis ſequenti anno 1123. die XV. Kal. aprilis generale concilium Romæ in Laterano convenit. Ex his inferas mendoſe plane B ſcripſiſſe Binium, Romanam illam legationem anni 1122. in œcumenico Romano concilio decretam, Romam eo peracto rediiſſe. His ad hiſtoriam concilii hujus reformandam animadverſis, nunc promenda quædam ſunt, quibus omiſſiones quædam actorum ejuſdem concilii ſupplentur. Habes illa ex Annaliſta Saxone ad annum 1123. his verbis: *Adalberto Bremenſis archiepiſcopus poſt Fridericum, qui III. Kal. Februarii obierat, canonice electus pro repoſcenda pallii dignitate Romam vadit. Ibi a domino apoſtolico Calixto honorifice excipitur, in archiepiſcopum ab eo conſecratur, habitaque ſynodo, canonico & judiciario ordine pallium obtinuit, negligentia duorum anteceſſorum ſuorum amiſſum, & in Danos translatum.* C *Addidit quoque dominus apoſtolicus hanc auctoritatem, ut prædicta eccleſia pontifex liberam prædicandi licentiam habeat quouſque terra ad Oceanum verſus partes illas extenditur. His ita actis in hoc quoque domnus Papa honorem ſibi adauxit, quod quemdam bonæ converſationis clericum, qui ſecum Romam venerat, Suevis epiſcopum ordinavit. Poſt ad patriam remeat addito ſibi cardinale viro religioſo, qui ex decreto domni apoſtolici omnibus Daniæ epiſcopis, ut ei ſicut metropolitano obedirent, ediceret. Ab imperatore glorioſe exceptus Bremam venit, frequentiſſimis totius provinciæ illius conventibus ſolemniter eum excipientibus.*

Venetus Labbei editor inter acta concilii hujus accenſet bullam Caliſti, qua ex definitione concilii jus adimit Piſano archiepiſcopo conſecrandi epiſcopos Corſicæ. Nec immerito ille quidem, cum id reipſa diſcuſſum & definitum ſit in concilio huius anni. Præſens Romæ aderat dum hæc tractarentur Caffarus, qui dein rerum Genuenſium hiſtoriam ſcripſit vulgatam a Muratorio Rer. Ital. to. VI. pag. 225. ex illo vero totam rei in concilio diſcuſſionem repetere juvat. Ita ergo ſcribit: *In iſto anno* (nempe MCXXIII. ut ipſe in fine hujus narrationis adnotat) *Caliſtus papa II. Romæ in Lateranenſi eccleſia S. Johannis ſynodum fecit, & Januenſes & Piſanos ad ſynodum propter diſcordiam eorum, vocavit, ibique pluribus diebus lite Corſicæ conſecrationis a cardinalibus, & ab epiſcopis, & archiepiſcopis diu inter eos rationata, & non concordata. Tandem domnus Papa poſtquam vidit cardinales, & epiſcopos diſcordare, litis hujus conſecrationis judices inde, qui litem juſte definirent, poſuit duodecim*

ANNO CHRISTI 1123.

cim archiepiſcopos & duodecim epiſcopos, nomina eorum in privilegio Januenſium ſcripta ſunt, qui ab aliis ſe ſeparantes, & in quadam parte palatii ſeorſum ſtantes, & multum inter ſe de Corſicanis conſecrationibus certando, antiquum regiſtrum Romanæ eccleſiæ legere fecerunt, & ibi invenerunt, quod Piſani archiepiſcopatum Corſicæ injuſte tenebant; & ſic omnibus viginti quatuor concordatis coram papa in baſilica palatii, præſentibus epiſcopis, & abbatibus, & archiepiſcopis numero CCC. veneruntᵃ, & ibi Gualterius Ravennatenſis eccleſiæ archiepiſcopus, qui ſententiam conſilio ceterorum taliter dixit: Domine, nos non fuimus auſi dare ſententiam coram te, ſed dabimus tibi conſilium obtimum vim ſententiæ. Conſilium meum, & ſociorum tale eſt, ut archiepiſcopus Piſanus deinceps Corſicanas conſecrationes dimittat, & ulterius de illis non ſe intromittat. Papa vero audito conſilio ſurrexit, & dixit: Archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, cardinales, placet omnibus vobis hoc conſilium? Qui ſurrexerunt, & tribus vicibus dixerunt: Placet: Placet: Placet. Et papa dixit: Et ego ex parte Dei, & B. Petri, & mea laudo, & confirmo, & meæ pleno concilio cum omnibus vobis laudabo, & confirmabo. Archiepiſcopus vero Piſanus, inter alios epiſcopos ſedens, hoc audito, mitbram, & anulum ad pedes domni Papæ projecit, & irato animo dixit: Ulterius tuus archiepiſcopus, & epiſcopus non ero. Papa illico anulum & mitbram cum pede longe projecit, & dixit: Frater male feciſti, & deinde pœnitentiam procul dubio facies. Mane autem veniente Papa in pleno concilio Corſicanæ conſecrationis ſententiam dare præcepit, & Gregorius diaconus S. Angeli, qui poſtea fuit papa Innocentius, ſententiam dedit, ſicut ſcripta eſt in privilegiis Januenſium. Sententia lata, ſtatim Piſani a Romana curia ſine licentia receſſerunt. Januenſes vero cum licentia Romanæ curiæ, & cum triumpho & gloria Januam venerunt, & parlamento pleno privilegia & omnia quæ in ſynodo geſta fuerant per ordinem a Caffaro narrata fuerunt, ſicut vidit, & audivit in ſynodo; & ante ſynodum & poſt ſynodum pro ſervitio civitatis ſuæ moratus fuit, & quæ geſta ſunt honeſte & ſapienter tractavit.

Hæc Caffari, qui præſens concilio aderat, narratio vix cohærere poteſt cum iis quæ de concilio quodam Romano ſub Caliſto II. ſcribit Landulphus e S. Paulo, rerum Mediolanenſium ſcriptor, qui & ipſe præſens aderat, dum concilium Romæ ageretur. Ille enim affirmat hiſtor. cap. XXXVII. concilium feria ſecunda cœpiſſe, & poſt unam intermediam diem tertia tandem, feria ſcilicet quarta, ſecundo patres conſediſſe; nec deinceps ultra. Quomodo congruant hæc *concilio ubi pluribus diebus diſceptatum eſt inter cardinales, epiſcopos & archiepiſcopos*: nec convenientibus illis, totius rei ventilatio commiſſa eſt judicibus a pontifice delectis, qui poſt diligentem diſcuſſionem ſententiam ſuam retulerunt pontifici, qui probandam patribus expoſuit, a quibus admiſſa, *mane venienti papa in pleno concilio ſententiam dedit ſicut ſcripta eſt in privilegio Januenſium*, in ea ſcilicet bulla, quæ ex Ughellio a Veneto Labbei editore inter acta Lateranenſis hujus concilii recitatur, ſignaturque die VIII. idus Aprilis anni 1123.? Porro concilium cœpit die XV. Kal. Aprilis, ut Pagius in critice Baronii ex veterum teſtimonio demonſtrat; ſeu potius VI. Kal. aprilis ut infra, quare cum ſententia *noviſſime concilii die* prodierit, ut ipſe pontifex in eadem bulla, vel ſententia ſua affirmat; hinc conſequitur concilium illud dies XIX. vel ſaltem XI. perſeveraſſe. Quod ſane melius congruit cum idea quam de illo Caſſarus exhibet. Eſt igitur concilium illud, cujus meminit Landulphus, alterum Romanum ſub Caliſto II. quod poſt annum 1120. actum oportet, ut cum Olrico Mediolanenſi archiepiſcopo, qui illi aſſedit, convenire poſſit. Non enim niſi anno 1120. Olricus cœpit.

ANNO CHRISTI 1123.

His reſectis, locus ſupereſt, ut inter acta concilii hujus Lateranenſis generalis ea inſerantur, quæ de concilio Romæ celebrato quo tempore Oderiſius II. novus Caſinenſis abbas Romam venit conſecrandus, narrat Chronicon Caſinenſe lib. IV. cap. LXX. VIII. Repræſentat illa Labbeus ad annum 1122. novamque ſynodum Romanam, a Lateranenſi generali diverſam, conſtituit. Una tamen eſt eademque, ut demonſtrat Girardi, cui Oderiſius ſucceſſit, obitus, quem ex vetuſtis documentis anno 1123. januario menſe conſignat P. Angelus a Nuce in notis ad illud Chronicon. Ex quo fit ut electus in locum defuncti Oderiſius menſe martio venire Romam „concilio œcumenico menſe martio habito intereſſe potuerit. Tria ergo Romana concilia, quæ Labbeus intra biennii ſpatium inter annum nempe 1122. & 1123. diſtinguit, ad unum idemque concilium referenda ſunt. Quod ſane alii ante me intellexerunt de concilio œcumenico anni, ut Labbeus male ſtatuit, 1122. & de illo quod anno 1123. ab œcumenico, ut ille putat, diverſo; nemo vero huc uſque de concilio cui Caſinenſis abbas interfuit ſubodoratus eſt. Cum vero in eo concilio, cujus meminit Chronicon Caſinenſe, querelæ plures in monachos ab epiſcopis jactatæ fuerint, hinc opportunum viſum eſt patribus, ut canon ederetur, quo monachis erga epiſcopos obſervantia injungitur. Hunc canonem concilii Lateranenſis ſub Caliſto II. cum aliis ab editis nonnihil diſcrepantibus in MS. codice marchionis de Laubes nactus Martenius dedit Veter. Monum. to. VII. pag. 68. ex quo illum cum ceteris ejus codicis a Labbeanis diſcrepantibus hic ſubjicio appoſitis e regione canonibus vulgatis, ut diſcrimen utrorumque lectores melius intelligant. Quanquam vero ſcriptor ille ex ſuo codice quatuor repræſentat canones, ego tamen tres tantummodo referendos duxi, cum prioris canonis additamentum integrum totidemque verbis repræſentetur in canone, quem ego inferius ex M. S. codice Piſtorienſi una cum ceteris concilii hujus canonibus proferam.

CON-

ANNO CHRISTI 1123.

ANNO CHRISTI 1123.

CONCILII LATERANENSIS GENERALIS

CANONES.

Labbei. A *Martenii.*

XIV.

Ibid. p. 955. SAnctorum patrum canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſacratiſſimo, & reverendiſſimo altari B. Petri, & Salvatoris, S. Mariæ Rotundæ, ac de aliis omnium eccleſiarum altaribus, ſive crucibus a laicis auferri penitus interdicimus, & ſub anathematis diſtrictione firmamus. Eccleſias a laicis incaſtellari, aut in ſervitutem redigi, auctoritate apoſtolica prohibemus.

XIII.

SI quis treguam diffregerit, uſque tertio, ad B ſatisfactionem ab epiſcopo admoneatur. Quod ſi tertio admonitus ſatisfacere contempſerit, epiſcopus, vel cum Metropolitani conſilio, aut cum duobus, aut uno viciniorum epiſcoporum, in rebellem anathematis ſententiam dictet, & per ſcripturam epiſcopis circumquaque denuntiet.

II.

SAnctorum patrum canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſacratiſſimo & reverendiſſimo altari B. Petri, & Salvatoris, & S. Mariæ Rotundæ, & S. Nicolai Barenſis, S. Ægidii, aut de aliis omnium eccleſiarum altaribus ſive crucibus, a laicis auferri penitus interdicimus, & ſub anathematis diſtrictione prohibemus.

III.

QUidquid vero de pace & trevia Dei, de incendio, ſeu de publicis ſtratis ab anteceſſoribus noſtris Romanis pontificibus conſtitutum eſt, nos ſancti ſpiritus auctoritate confirmamus.

IV.

SAnctorum etiam patrum veſtigiis inhærentes, generali decreto ſancimus, ut monachi propriis epiſcopis cum omni humilitate ſubjecti exiſtant, & eis uti magiſtris, & eccleſiæ Dei paſtoribus, debitam obedientiam, & devotam in C omnibus ſubjectionem exhibeant, publicas miſſarum ſolemnitates nuſquam celebrent, a publicis etiam infirmorum viſitationibus, inunctionibus, ſeu etiam pœnitentiis, quod ad illorum nullatenus officium pertinet, ſeſe omnino abſtineant. In eccleſiis vero, quibus miniſtrare noſcuntur, presbyter nonniſi per manum ſui epiſcopi ha- *l.* presbyte- beant, qui ei de ſuſcepta animarum cura reſ- ros pondeant.

Totam hanc monachos inter & epiſcopos in concilio diſceptationem ex Petro Diacono cap. 78. *deſcriptam habes apud Gattolam Hiſt. Caſin. t. I. pag.* 343. *his verbis.*

IN qua etiam ſynodo epiſcopi & archiepiſcopi D adverſus monachos proclamationem fecerunt, dicentes, nil aliud ſupereſſe, niſi ut ſublatis virgis, & annulis deſervirent Monachis: Illi enim eccleſias, villas, caſtra, decimationes virorum, & mortuorum oblationes retinent: & rurſum hæc ſæpius ante pontificem conquerentes: decidit pudor canonicorum, honeſtas obliterata eſt clericorum, religio cecidit, dum monachi contempto cœleſti deſiderio jura epiſcoporum inſatiabiliter concupiſcunt, & omnes, quæ ſua ſunt quærunt, & qui mundum cum ſuis concupiſcentiis reliquerunt, his quæ in mundo ſunt inhiare non deſinunt. Et quibus per beatum Benedictum a curis mundialibus, ultro quieſcendi locus offertur, ad tollenda ea, quæ epiſcoporum ſunt, opportune fatigantur. Cumque ſuper hujus rei negotium diverſi diverſa ſentirent, tandem ex commiſſione noſtri abbatis ſurgens in medium quidam ex noſtris dixit. Congregati ſunt inimici noſtri, & gloriantur in virtute ſua, ſed tu domine noſter contere virtutem illorum, ut agnoſcant quia non eſt alius, qui pugnet pro nobis niſi tu domine noſter; nam quid acturi ſunt fratres Caſini degentes, qui die ac nocte omnipotentis Dei clementiam pro totius orbis ſalute ſupplicare non ceſſant? Quid acturi ſunt ſi conceſſiones Romanorum pontificum violantur? Non enim ita Caſinentes abbates Romanæ eccleſiæ obſecuti ſunt, ut ea, quæ S. Benedicto imperatores, reges, duces, ac principes, atque Romani pontifices obtulerunt, nos, veſtri apoſtolatus tempore perdere, & excreditari mereamur, &c. Ad hæc papa Caliſtus, imperato ſilentio, dixit: Caſinenſis eccleſia non ab hominibus, neque per E hominem, ſed per Jeſum Chriſtum fundata eſt, cujus imperio pater Benedictus ad eundem locum deveniens, illumque ab idolorum ſordibus emundans, ſanctæ regulæ deſcriptione, & miraculorum prodigiis, & ſui corporis ſepultura toto orbi ſpectabilem reddidit, & totius monaſtici ordinis caput effecit. Accedit ad hoc quod idem venerabilis locus a Romanis pontificibus reſtauratus, & Romanæ eccleſiæ filiorum unicum in adver-

adverſis ſolatium, & in proſperis infatigata requies perſeverat. Et nos ergo ſanctorum noſtrorum Romanorum pontificum veſtigiis inſiſtentes, Caſinenſe Cœnobium cum omnibus attinentiis ſuis ab omnium mortalium jugo quietum ſemper & liberum manere, & ſub ſolius S. Romanæ eccleſiæ jure defenſioneque perpetua manere decrevimus. ANNO CHRISTI 1123.

EJUSDEM CONCILII LATERANENSIS I. OECUMENICI

Sub Caliſto papa II. anno 1123. habiti,

ACTA GENUINA.

[a pag 355] *Concilii Lateranenſis I. Oecumenici acta integra nactus in Piſtorienſi codice canonum collectionem illam continente, quæ Pannormia inſcribitur, cur illa mihi deſcriberem non unica ratio fuit. Ac ea potiſſima mihi viſa eſt, quod cum codex ille ſcripturam referat concilio ipſi coævam, maximam inde ſibi capere ad fidem adſtruendam auctoritatem arbitrabar. Hinc qui fuerint genuini concilii hujus canones diſcimus; ex quo fit ut canon in editis XIX. Paternam cum e codice illo abſit, non immerito ſuſpicari quis poſſet in acta edita ex aliis ſub Caliſto papa conciliis in hoc noſtrum irrepſiſſe. Præfatio etiam actorum noſtrorum nova eſt, in editis fruſtra quærenda; ex qua certum menſem, & diem initi concilii hucuſque ignoratos diſcimus. Denique variantia offert non ſpernenda, quæ ut lectores commodius noſcant, editorum actorum lectionem diſcrepantem ad marginem adnotandam curavi, eodemque conſilio canones ipſos licet ea ſerie digeſſi quam in codice tenent, numeris tamen appoſitis qualem habeant in editis ordinem indicavi.*

Anno Dominicæ Nativitatis MCXXIII. ind. I. VI. Kal. Aprilis.

Celebratum eſt ſecundum, & generale concilium in Lateranenſi eccleſia a domino Calixto PP. ſecundo, conveniente maximo cœtu archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum & religioſorum clericorum, atque laicorum, in quo inter regnum, & ſacerdotium pax redintegrata eſt, & capitula vel decreta inferius annotata ore omnium firmata fuere.

Sanctorum patrum exempla ſequentes, & officii noſtri debito innovantes ordinari quemquam per pecuniam in eccleſia Dei, vel promoveri auctoritate ſedis apoſtolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis vero in eccleſia ordinationem vel promotionem taliter acquiſierit, acquiſita prorſus careat dignitate.

1o. Nullus in epiſcopum conſecret, niſi canonice electum *; quod ſi præſumptum fuerit, & conſequens & conſecutor abſque recuperationis ſpe deponatur.

* Edit. ad reverendum manus mittat.

9. A ſuis epiſcopis excommunicatus, ab aliis epiſcopis, abbatibus, & clericis in communionem recipi procul dubio prohibemus.

2. Nullus etiam in præpoſitum, nullus in archipresbyterum, nullus in decanum, niſi presbyter, * *vel diaconus*; nullus in archidiaconum niſi diaconus ordinetur.

* Deeſt in edit.

7. Nullus omnino archidiaconus, * *aut presbyter*, ſive præpoſitus, vel diaconus animarum curam, vel præbendas eccleſiæ ſine judicio vel conſenſu epiſcopi alicui tribuat, immo ſicut ſacris canonibus conſtitutum eſt. * *Animarum* cura, & rerum eccleſiaſticarum diſpenſatio in epiſcopi judicio & poteſtate permaneant. Si quis vero contra hoc facere, aut poteſtatem, quæ ad epiſcopum pertinet, ſibi vendicare præſumpſerit, ab eccleſiæ liminibus arceatur.

* Deeſt in edit.

4. Præterea, juxta beatiſſimi papæ Stephani ſanctionem, ſtatuimus, ut laici, quamvis religioſi ſint, nullam tamen de eccleſiaſticis rebus aliquid diſponendi habeant facultatem. Sed ſecundum Apoſtolorum canones omnium negotiorum eccleſiaſticorum curam epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet. Si quis ergo principum, vel aliorum laicorum diſpoſitionem, ſeu donationem rerum ſive poſſeſſionem eccleſiarum ſibi vendicaverit, ut ſacrilegus judicetur.

3. Presbyteris, diaconis, & ſubdiaconis concubinarum, & uxorum contubernia penitus interdicimus; & aliarum mulierum cohabitationes, præter quas ſynodus Nicæna propter ſolam neceſſitudinem curam habitare permiſit, videlicet matrem, ſororem, amitam, vel materteram aut alias hujuſmodi de quibus * jure nulla valeat oriri ſuſpicio.

* Deeſt in edit.

5 Conjunctionem conſanguineorum fieri prohibemus, quoniam eas & divinæ & ſæculi prohibent leges. Leges autem divinæ hæc agentes, & eos qui ex eis prodeunt, non ſolum ejiciunt, ſed maledictos appellant; leges vero ſæculi infames tales vocant, & ab hæreditate repellunt. Nos itaque patres noſtros ſequentes * *infamia* eos notamus, & infames eſſe cenſemus.

* Deeſt in edit.

6. Ordinationes quæ a Burdino hæreſiarcha * *per quos* a Romana eccleſia es damnatus, quæque & a pſeudoepiſcopis per eum poſtea ordinationes factæ ſunt, nos eſſe irritas judicamus.

* Deeſt in edit.

8. Ad hæc ſanctæ Romanæ eccleſiæ poſſeſſiones quietas ſervare per Dei gratiam cupientes, præcipimus & ſub diſtrictione anathematis interdicimus, ne aliqua militaris perſona Beneventanam B. Petri civitatem præſumat invadere, aut violenter tenere. Si quis aliter præſumpſerit, anathematis vinculo teneatur.

12. Illam vero *pravam* defunctorum Porticanorum conſuetudinem, quæ hactenus ibi fuit, ex fratrum noſtrorum, & totius curiæ conſilio, necnon ex voluntate, atque conſenſu Præfecti removendam cenſemus, ut Porticanorum habitatorum ſine hæredibus morientium bona contra deliberationem morientis minime pervadantur. Ita tamen ut Porticani in Romanæ eccleſiæ & noſtra, noſtrorumque ſucceſſorum obedientia, & fidelitate permaneant.

11. Eis qui ad Jeroſolymam proficiſcuntur & ad Chriſtianam gentem defendendam & tyrannidem infidelium debellandam efficaciter auxilium ſuum præbuerint, ſuorum peccatorum remiſſionem concedimus, & domos, familias, atque omnia bona eorum in B. Petri, & Romanæ eccleſiæ protectione, ſicut a Domino noſtro papa Urbano ſtatutum fuit, ſuſcipimus. Quicumque ergo ea diſtrahere, vel auferre, quandiu *in via* illi morantur, præſumpſerit, excommunicationis ultione plectantur.

Eos

☞ Eos autem qui vel pro Jeroſolymitano, vel pro Hiſpanico itinere cruces ſibi in veſtibus poſuiſſe noſcuntur & * *viam* poſtea dimiſiſſe, cruces iterato aſſumere, & viam ab inſtanti Patcha uſque ad proximum ſequens Paſcha perficere apoſtolica auctoritate præcipimus. Alioquin extunc eos ab introitu eccleſiæ ſequeſtramus, & in omnibus terris eorum divina officia, præter infantibus baptiſmum, morientibus pœnitentiam, interdicimus.

ANNO CHRISTI 1123.

* Deeſt in edit.

13. Si quis treguam diffregerit uſque tertio ad ſatisfactionem ab epiſcopo admoneatur; quod ſi tertio ſatisfacere contempſerit, epiſcopus vel cum metropolitani conſilio, vel cum duobus aut uno viciniorum epiſcoporum in rebellem anathematis ſententiam dicat, & per ſcripturam epiſcopis circumquaque denuntiet.

14. Sanctorum patrum canonibus conſona ſentientes, oblationes de ſacratiſſimo reverendiſſimo altari B. Petri, & Salvatoris, & Sanctæ Mariæ Rotundæ, aut de aliis eccleſiarum omnium altaribus, ſive crucibus a laicis auferri penitus interdicimus & ſub diſtrictione anathematis * *prohibemus*, & eccleſias a laicis incaſtellari, aut in ſervitutem redigi auctoritate apoſtolica prohibemus.

* Deeſt in edit.

15. Quicumque monetam falſam ſe ſciente fecerit, aut ſtudioſe expenderit, tanquam maledictus & pauperum virorum oppreſſor, necnon & civitatis turbator a fidelium conſortio ſeparetur.

ANNO CHRISTI 1123.

16. Si quis Romipetam & peregrinos Apoſtolorum limina, & aliorum ſanctorum oratoria viſitantes capere, ſeu rebus quas ferent expoliare * & *mercatores* novis teloneorum & pedaticorum exactionibus moleſtare tentaverit, donec ſatisfecerit communione *careat* chriſtiana.

* Deeſt edit.

17. Interdicimus etiam abbatibus & monachis miſſas publicas cantare, pœnitentias publicas dare, infirmos viſitare, & unctionem facere. * Criſma & oleum, conſecrationes altarium, ordinationes clericorum ab epiſcopis accipiant, in quorum parochiis manent. In parochialibus vero eorum eccleſiis presbyteri per epiſcopos conſtituantur, qui eis reſpondeant de animarum cura, & de his quæ ad epiſcopum pertinent. Decimas autem & eccleſias a laicis non ſuſcipiant abſque conſenſu & voluntate epiſcoporum. * Servitium quod monaſteria, aut eorum eccleſiæ a tempore S. Gregorii papæ VII. uſque ad hoc tempus epiſcopis *fecerunt & nos* concedimus. Poſſeſſiones eccleſiarum & epiſcoporum triennales, abbates vel monachos habere omnimode prohibemus. Quod ſi aliter præſumptum fuerit, canonicæ ultioni ſubjaceant.

* edita addunt *Miſſas publicas cantare* Can. 18

* Edita addunt. *Et ſi aliter præſumptum fuerit canonica ultioni ſubjaceant* Can. XIX Can. Paterarum qui eſt in editis deeſt.

CONCILIUM ROMANUM II.

Quo ob reſtitutam in comitiis Wormatienſibus inveſtituram eccleſiaſticam pax inter pontificem & imperatorem inita confirmatur, anno Domini MCXXIII. tempore Caliſti papæ II.

DE *hac ſynodo Robertus de Monte continuator Sigeberti iſta ſcribit*: Anno 1123. concilium Romæ celebratur, pax inter regnum & ſacerdotium reformatur, & jus inveſtiturarum epiſcopalium ab imperatore exſeſtucatur: *Hoc eſt aliud concilium, cujus meminit Caliſtus in epiſtola gratulatoria ad Henricum imperatorem his verbis*: Legatos itaque noſtros, qui apud vos ſunt, benevolentiæ veſtræ attentius commendantes, rogamus ut, quia concilium a nobis indictum accelerat, cito eos ad nos Domino largiente remittas. Tuos vero legatos ita inſtructos dirigas, ut juxta promiſſum tuum regalia in integrum Romanæ eccleſiæ reſtituant.

G. C. Romanum hoc concilium, ipſum eſt Lateranenſe, de quo proxime ante, ut conſtat ex rebus quas in eo actas aſſerit Robertus. Sed cum Baronio indubitanter credidiſſet Binius, Lateranenſe I. œcumenicum celebratum eſſe anno MCXXII. & Romanum anno ſequenti aſſignatum vidiſſet: duo eſſe credidit. Vide obſervationem noſtram pag. 893.

CONCILIUM BITURICENSE

Ex V. Pagi ad An. Chr. 1123. n. 20.

Anno Chriſti 1123. celebratum.

SImeon Dunelmenſis in Hiſt. de Geſt. Reg. Angl. Concilii Bituricenſis his verbis meminit: *Habitum eſt Concilium apud Bituricas V. Idus Decemb.* ſed nihil ejus ſupereſt. In eum diem hoc anno Dominica cadebat. Quare concilia particularia, ſicuti vidimus de generalibus, a feria II. ſæpe exordiebantur, poſt rem divinam die dominico procuratam.

ANNO CHRISTI 1124.

CONCILIUM TOLOSANUM

ANNO CHRISTI 1124.

Auctoritate Caliſti papæ contra quoſdam hæreticos monachos, in bona eccleſiæ & ſacramenta blaſphemantes, celebratum anno Domini MCXXIV.

DE *hac ſynodo in faſciculo temporum iſta ſcribuntur*: Hic Toloſæ ſynodum celebravit, in qua damnavit fictos quoſdam religioſos, qui plures hæreſes ſecrete & publice ſeminabant contra ſacramenta & bona eccleſiarum. *Iſta faſcicu-*

E *lus temporum*.

G. C. Erravit auctor faſciculi temporum. Quam enim ſynodum Tolosanam tribuit anno MCXXIV. ea ipſa eſt, quam anno MCXIX. celebratam ſupra edidimus: ut ex ejus canonibus patet

CON

ANNO CHRISTI 1124.

CONCILIA QUATUOR GALLICANA,

Anno MCXXIV. celebrata.

(1) *Ea ſunt Carnotenſe, Claromontanum, Bellovacenſe, Viennenſe. Quorum ſervatur memoria in uno Malleacenſi chronico, cujus hæc verba*: Anno MCXXIV. fuit concilium Carnoti. *Et infra*: Fuitque aliud Clermundo conſilium, & aliud Belvago, alterum quoque Viennæ

AD CARNOTENSE CONCILIUM

In cauſa forte aſyli eccleſiaſtici violati anno 1124. *celebratum*

ADDITIO.

Ex Mus. Suppl. To. II. pag. 118.

COncilium quidem Carnotenſe habet Labbeus ad annum 1124. ex teſtimonio authoris chronici Malleacenſis notum; ſed geſta ejus nulla prodit. Ego ex epiſtola XXXVI. lib. II. Hildeberti Cenomanenſis epiſcopi, dein Turonenſis archiepiſcopi hanc ejus definitionem exhibeo: *Carnotenſe Concilium authoritate Calixti papæ judicium de Cenomanenſi Vicecomite & Liſiardo promulgavit, quo judicatum eſt ipſum Vicecomitem proclamantem quod homines Liſiardi de macerie cujuſdam eccleſiæ, cui ipſe Vicecomes egreſſus de captione, conſurgens ad eccleſiam inhæſerat, debere contactu calidi ferri probare ſe violentia hominum Liſiardi a macerie abſtractum.* Hæc Hildebertus de concilio Carnotenſi ſub Caliſto papa. Cum vero Caliſtus ultra annum 1124. vitam non prorogarit; inſigni profecto ſphalmate noviſſimus Operum S. Hildeberti editor P. Beaugendre concilium hoc in annum 1128. refert, putans anno illi Carnotenſe quoddam Concilium in tabulis Labbeanis adnotari, quod pariter æque fictum eſt, ac decipitur in anno quo Concilium convenit. Optime igitur definitio hæc ad concilium præſens referatur. Monitos tamen Lectores meos volo ſententiam illam concilii de veritate accuſationis contactu igniti ferri probanda, nequaquam confirmaſſe Caliſtum pontificem, cum Romani pontifices nunquam id in ſe vel in aliis admiſerint; ſed Caliſti authoritas, de qua Hildebertus, concilio cogendo, non vero ſententiæ ejus confirmandæ interceſſit. In hoc pariter concilio pronunciatam arbitror ab eodem Hildeberto orationem, quam dein ipſe amicorum rogatu in ſcriptis redegit & Muratorius ex MS. Ambroſiano vulgavit Anecdot. to. III. pag. 223. ex eo vero huc transfero.

SERMO IN CARNOTENSI CONCILIO.

SErmonem quem in Carnotenſi ſcriptum concilio terminari ſuperveniens prohibuit cauſa, ut ad minorem eruditionem exarare non gravarer, nonnullos præſidentium poſtulaſſe recordor. Quod & vos fratres cariſſimi, flagitantes adjeciſtis plurima, quibus ſtyli noſtri ſomnolentiam excitari poſſe credidiſtis. Scilicet ſic oportet epiſcopum vivere, ut etiam ſepultus exemplo vivat omnibus aut verbo; eſſe apud Deum inferiorem populo ſacerdotem, cujus nec doctrina in benedictione eſt, nec vita. Ex abundanti, fratres, hoc addidiſtis, ſcientes quod pepegerim mecum vos honorare, vos diligere in Chriſto, vobis in his omnibus morigerari, quæ vel amicum poſtulare conveniat, vel facere poſſim poſtulatus. Unde & votis veſtris affuturum me promiſi, quod utinam minime promiſiſſem, ſiquidem mendacii arguar, niſi ſolvam quod ſpopondi; ſi ſtylo indulgeam, ridiculus ſcriptor inveniar. In ſilentio itaque delictum eſt, in pagina confuſio. Malui tamen ingenium defectu, quam ſacerdotem mendacio accuſari. Hinc eſt, quod operi manum appoſui, rogans ipſum fieri procul ab oculis hominum, ſi ſenſeritis ipſum linguas hominum formidare. In quo ſi forte reperiar addidiſſe aliquid, aut dempſiſſe, ſi non eundem tenuiſſe ordinem: ſcitote, quod ſcribere decreverim, non prædicare, & corrigere ſcripto, ſi quid fuit in ſermone peccatum.

Niſi fallor, præſens capitulum ſermonis initium fuit. *Oculi ſapientis in capite ejus, ſtultus autem in tenebris ambulat.* In ſuperficie hujus literæ nihil, quod ad finem eruditat, nihil quod moribus proſit, invenitur: ſive enim ſapiens homo ſit, ſive inſipiens, oculi ejus nuſquam niſi in capite ejus. Neceſſe ergo eſt intellectum quæri altiorem. Latet fructus in foliis, os putei clauſum eſt. Tollite folia, & invenietis fructum pretioſiorem cunctis operibus, & omnia, quæ deſiderantur, huic non valent comparari. Eruderate puteum, & occurret vobis fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Apoſtolus dicit: *Caput mulieris vir, caput autem viri Chriſtus.* Caput iſtud, caput, de quo deſcendit unguentum in barbam, barbam Aaron. Ex iſto capite totum corpus eccleſiæ ſubſiſtit, totum ſentit, totum vegetatur, totum regitur. Caput ergo eccleſiæ Chriſtus. In hujuſmodi capite ſcriptura ſapientis oculos eſſe commemorat. Verum non ſapientis ſapientia hujus mundi, quæ ſtultitia eſt apud Deum; quia ſapientes ſunt homines ut faciant mala, bene autem facere neſcierunt. Alia vere & longe alia eſt ſapientia, ea ſcilicet, qua theſaurizamus theſauros in cœlo, qua miſerentes pauperi Deum fœneramus, qua facimus nobis amicos de mammona iniquitatis, cum defecerimus, in æterna nos tabernacula recepturos. Hujuſmodi ſapientiam ſapiens in Chriſto capite ſuo intentis oculis figat, is in ipſo legat, quod a nul-

(1) Ex his duo Carnotenſe & Bellovacenſe a Petro Leonis S. R. E. Card. & Legato celebrata tradit Chronographus Mauriniacenſis; alia autem duo a Gregorio altero Galliarum Legato chriſtimat Pagius ad ann. Ch. 1124. num. 5.

ANNO CHRISTI 1119.

nullo ſalus abſque ipſo. Is ipſum ſequitur propter ipſum, is arduam & arctam meritur viam, cum Pſalmiſta dicens: *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras*. Vobis etiam, quorum profeſſio eſt ſacerdotium, vobis, inquam, præ cæteris idipſum incumbit, nam & veſtrum caput ipſe Chriſtus eſt. A Chriſto autem mentis lumina avertere, in tenebris ambulare eſt. Ne ergo vos tenebræ comprehendant, in eo ſint lumina cordis veſtri. Lux enim de luce Chriſtus, Chriſtus liber vitæ eſt, ſed liber ſcriptus foris, & intus; ſi dirigantur in hanc lucem lumina veſtra, bonæ fient viæ veſtræ, & ſtudia veſtra. Si libro huic inhæſerint oculi veſtri, foris in eo temporalia videbitis, intus autem ſpiritualia. Foris enim cum Maria cernetis Chriſtum in muneribus a Magis adoratum, cum Anna ſuſceptum in templo, cum diſcipulis a diſcipulo traditum Judæis, cum Johanne clavis & lancea perforatum. Foris, inquam, aſpicietis obſequio Joſeph eundem exhibitum ſepulcro, cuſtoditum a militibus in ſepulcro, teſtibus angelis ſuſcitatum de ſepulcro. Intus autem adorabitis unigenitum Dei Filium, quotidie audientem a Patre: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Intus contemplabimini ſapientiam, qua erupere abyſſi, & nubes rore concreſcunt. Intus amplectemini reformationem veſtram. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Præterea cum his omnibus docebimini, ſacerdotem debere gloriam a Deo, ſibi cenſuram, vitiis odium, contœderationem moribus, doctrinam populo, reverentiam ſacramentis, quorum ſcilicet ſacramentorum contemptus judicium de his ego rogatus ſcribere, quia ſacerdotibus obſequor; oratione ſacerdotum inde precor ſubveniri. Pulſantibus ad oſtium miſericordiæ fortaſſis aperietur, & ex eorum potero ſuffragiis, quod me nec ingenio, nec meritis poſſe confido.

Tria itaque ſunt in civitate Dei noſtri ſacramenta, quæ & tempora cetera præceſſerunt, & in reparatione filiorum Dei principatum obtinere noſcuntur. Eorum primum eſt conjugium, ſecundum baptiſmus, tertium Dominicæ mentæ ſacra libatio. His in juventute mundi forma eſt divinitus impreſſa, certi fines aſſignati, quos excedere quia non expedit, auctoritas non permittit. Quippe Chriſtiani formam conjugii primæ parentis nuptiæ prætenderunt. Baptiſmum diluvii ablutio expreſſit. In ſacrificio Melchiſedech præfixum eſt altaris Chriſti ſacramentum. De quibus nos amplius aliquid auxiliante Domino locuturi, ſingula neceſſe eſt percurramus. In illo igitur primorum parentum conjugio maſculum, & fœminam communis aſſenſus aſtrinxit. Ætas amborum ſuſcitandæ proli conveniens. Conjux una ſub uno marito. Secretiore thori licentia vir uxorem cognovit. Individuum uſque ad mortem matrimonium. Ecce formam, ecce primi terminos conjugii. Nos tamen excedere, atque uti carne carnalius neceſſitas, & proles, & duritia docuerunt. Conſtat enim neceſſitate factum, ut ad negotium nuptiale frater ſorori cohæreret, & propinquitatum nomina nominibus matrimonii jungerentur. Dehinc amore prolis vir unus ad plures intravit uxores. Divortium autem contractum eſt duritia maritorum. Quid de Jacob Dominus dixerit audiamus: *Jacob dilexi, Eſau autem odio habui*. Ille tamen ante partum electus, dilectus ante meritum, Patriarcha ex patriarchis, ex Jacob Iſrael, ex pecudum cuſtode cœleſtis militiæ contemplator, inter Liam, & Rachelem diſcurrit, utique conjugium debitum perſolvens. Helcana cum ei Phenena filios generaret, Samuelem ex Anna ſuſcepit. Fuerunt & alii viri ſancti, qui non ad liberas tantum, ſed ſimul ad ancillas etiam ingreſſi, benedictionem filiorum, ex carne præter carnem quæſierunt. Quorum tales cum talibus commixtiones ſi divinam traherent indignationem, Auguſtinus nuptias Abrahæ non his commendaret verbis: *Sicut non eſt impar meritum patientiæ in Petro, qui paſſus eſt, & in Johanne, qui paſſus non eſt, ſic non eſt impar meritum continentiæ in Johanne, qui nullas expertus eſt nuptias, & in Abraham, qui duos filios generavit. Illius enim cælibatus & hujus conjugium Domino pro tempore militaverunt*. Porro quod virorum duritia repudii libellum dictaverit, Salvator ſic ad Judæos loquens oſtendit: *Moyſes ad duritiam cordis veſtri uxores veſtras dimittere permiſit. Ab initio autem non fuit ſic*, Intra terminos itaque primi conjugii neceſſitate ſuſcepta eſt conſanguinitas, prolis affectu multiplex uxor, virorum duritia diffidium. *At ubi venit plenitudo temporis, miſit filium ſuum in mundum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus*, adventus ejus ſub priore forma ſacramentum reſtrinxit nuptiarum. Ex tunc a matrimonio excluſa eſt cum affinitate conſanguinitas, remotus uxorum numerus, evangelii inhibitum lege divortium. Etenim, quia *novus homo venit in mundum, nova præcepta dedit mundo. Mandatum*, inquit, *novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos*. Et illud: *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eritis, ſi dilectionem habueritis ad invicem*. Sancta & ſine exemplo hujus novi hominis, & vita ſimul & doctrina. Quin enim caritate venit ad homines, doctrina ſimul, & vita dilatavit inter homines caritatem. Si quidem ſub eo diſcitur inimicos etiam diligendos, ut caritas dilatetur. Diſcitur bonum pro malo reddendum, ut caritas dilatetur. Diſcitur inter extraneos tantum contrahendas eſſe nuptias, ut caritas dilatetur. Magnum in hoc etiam & celebre conjugii bonum: amici fiunt inde, qui naſcuntur inimici. Inde eſt, ut carne quidem maritus & uxor uniantur, animo autem univerſa eorum parentela. A Chriſtianis autem nuptiis ideo multa uxor excluſa eſt ſub gratia, quia Salvatore nato quærendi potius erant ſpirituales filii, quam carnales. Nec tam Jacob imitandus generans, qui generarent Chriſtum, quam Johannes generare renuens propter Chriſtum. Unde & ſic Apoſtolus ait. *Volo omnes homines eſſe, ſicut & ego ſum*. Ne igitur homo fieret *ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus*, licentia contendi conjugibus obliterata eſt. Ne fornicationis ureretur incendio, una uni indulta eſt. De quo etiam Apoſtolus his loquitur verbis: *Unuſquiſque ſuam habeat propter fornicationem, & unaquæque ſuum. Hoc autem dico non ſecundum imperium, ſed ſecundum indulgentiam*. Præterea quidem Deus erat, qui ad procreandum genus humanum, mulieri uni conjugavit unam carnem: Lamec autem homo, & peccator; qui primus in duas uxores diviſit unam carnem. In quo jam tunc evacuatum eſt quoddam conjugii bonum, ſcilicet fides, qua ſicut uxor ad alterum vivente viro, ſic & vir ad alteram, dum ſuperſtes eſt conjux, ingredi prohibetur. Ne igitur vel hujuſmodi boni Chriſtianum defraudaretur matrimonium, unitati pluralitas ceſſit. Ceſſit etiam ſtabilitati divortium, in qua ſacramentum eſſe conjugii ſic Auguſtinus oſtendit: *Omne nuptiarum bonum impletum eſt in parentibus Chriſti, proles, fides, ſacramentum. Plene cognoſcimus*

ipſum

ANNO CHRISTI 1119.

ANNO CHRISTI 1124.

ipſum Dominum, fidem, quia nullum adulterium; ſacramentum, quia nullum divortium; Porro nullum divortium eſſe nihil aliud eſt, quam uſque ad alterius mortem conjugium ſtabile, & firmum perdurare, ſane quod aliis omnibus emiſſis, quæ in legitimo exiguntur matrimonio, ipſius ſtabilitati ſacramentum Auguſtinus adſcribit, prærogativæ potius, quam ſingulariter dictum, quidam non imprudens, ſicut opinor, dixerit; Sacramentum etiam ſacræ rei ſignum eſſe, non contemnenda tradidit auctoritas. Quod autem ſub nubilibus annis celebrandæ ſunt nuptiæ, ſacræ rei ſignum eſt. Quod aſſenſu viri ſimul & mulieris, ſacræ rei ſignum eſt. Quod unus uni tantum conjugatur, ſacræ rei ſignum eſt. Quod indulgetur invicem genitivo uſui, & honeſto, ſacræ rei ſignum eſt. Quod ſeparari non poſſint in Domino conjuncti, ſacræ rei ſignum eſt. Idcirco cum Apoſtolus de conjugio loqueretur. *Magnum*, inquit, *hoc ſacramentum*; *dico autem in Chriſto & in eccleſia*. Nimirum ſponſus eccleſiæ Chriſtus, ſponſa Chriſti eccleſia. Hora, qua fons ſuper fontem ſedit, tempus fuit nuptiarum; hora autem illa hora quaſi ſexta. Oſtendit hoc evangeliſta, cum dicit: *Jeſus fatigatus ex itinere ſedebat ſuper fontem, hora erat quaſi ſexta*. Si fides præſtatur auctoritati, ſexta hora, ſexta ætas. In hac ætate celebrari nuptias oportuit; ætas enim illa plenitudo temporis eſt, in qua nubilis facta eſt eccleſia, & viro paratior. Ante hoc tempus parvula fuit, & ubera nondum habebat. Ubi ad hoc temporis ventum eſt, in uberibus inventa eſt, & viro paratior. Quod Auguſtinus in lib. de tempore Chriſtianæ religionis his oſtendit verbis: *Dicimus tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & ubi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri. His enim temporibus, & his locis quibus Evangelium non eſt prædicatum, tales omnes in ejus prædicatione futuros eſſe præſciebat, quales, non quidem omnes, ſed tamen multi in ejus præſentia corporali fuerunt, qui in eum nec ſuſcitatis ab eo mortuis voluerunt credere. Quaeris etiam nunc multos videmus, cum tanta manifeſtatione de illo compleantur prænonia prophetarum, nolle adhuc credere, & malle humana aſtutia reſiſtere, quam tam claræ atque perſpicuæ, tamque ſublimi, & ſublimiter diffamatæ divinæ credere auctoritati, quandiu parvus & infirmus eſt intellectus hominis divinæ credere veritati. Quid ergo mirum, ſi tam infidelibus plenum orbem terrarum Chriſtus in prioribus ſæculis noverat, ut eis apparere, vel prædicari merito nollet, quos nec verbis nec miraculis ſuis credituros eſſe præſciebat?* His itaque præmiſſis, conſultum eſt infirmitati mortalium, & medicamine congruo, & tempore opportuno. Hora ideo ſexta ſedit ſupra puteum Jeſus, ſciens hora ſexta venturam ad fontem Samaritanam; unde & ipſa ad fontem venit, & vivum fontem invenit. Sitiebat fons & ſibi dare bibere poſtulavit; adquievit Samaritana, dedit de fonte fonti, ipſa ſuſceptura fontem aquæ ſalientis in vitam æternam. Sexta igitur hora Chriſtus potum petit, ſexta hora ſitienti Samaritanæ miniſtravit. Tempus hoc tempus opportunum, in quo nuptias filio ſuo pater familias faceret, in quo Chriſtus eccleſiam oſculatur oſculo oris ſui, in quo inter ubera virginis ſponſæ ſponſus virgo commorari & quieſcere lætaretur. Tempus, inquam, opportunum, in quo generaret filios adoptionis, in quo lacte quidem parvulos aleret, robuſtos autem pane confirmaret doctrinæ. Hanc itaque temporis plenitudinem, quæ ad celebrandas ſpirituales nuptias deſuper ordinata eſt, & expectata diutius, ille concurſus annorum myſtice ſignat, qui in contractu carnalium expetitur nuptiarum. Unde & ipſe Sacramentum eſt, quia ſacræ rei ſignum eſt.

ANNO CHRISTI 1124.

De communi conſenſu.

QUod animum ipſum, & eccleſiam ſponte neus & communis conſenſus adſtruxerit, operæ pretium eſt non tacere. Eccleſiam Chriſtus elegit, electam dilexit uſque in finem, cum dilecta permanſurus etiam poſt finem. De hac electione ſic ipſe diſcipulis loquens ait: *Ego vos elegi de mundo, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat. Elegit*, inquit, *Dominus Sion, elegit eam in habitationem ſibi*. Eiſdem quoque diſcipulis dilectionem ſuam ipſe inſinuans dicit: *Jam non dicam vos ſervos, quia ſervus neſcit quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcumque a Patre meo audivi, nota feci vobis*. Hujus dilectionis magnitudinem Evangeliſta perſtringens: *Cum dilexiſſet*, inquit, *ſuos qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Scilicet in tantum dilexit eos, ut temporalem vitam finiret propter eos. O vere beatam, atque imitandam dilectionem! cœpit hæc ante crucem, deduxit ad crucem; permanſura eſt poſt crucem. Mittens enim diſcipulos Dominus ad prædicandum, ſicut agnos inter lupos, dicit: *Nolite timere; ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. Qui ſic ergo eccleſiam elegit, qui electam dilexit uſque ad mortem, dubium non eſt ipſum nuptiis ejus dediſſe aſſenſum. Quod autem ſponſa hæc eligenti, ac diligenti ſponſo conſenſerit, ſapientibus teſtimoniis declaratur. *Ambulans Jeſus juxta Mare Galilææ vidit duos fratres, Simonem, qui dicitur Petrus, & Andream fratrem ejus mittentes retia in mare; erant enim piſcatores*. Quare ait illis: *Venite poſt me, faciam vos piſcatores hominum. Qui ſtatim relictis retibus, & navi, ſecuti ſunt eum. Et progreſſus inde vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus cum Zebedæo patre eorum reficientes retia ſua, & ait illis: Venite poſt me. Qui ſtatim relictis retibus & patre ſecuti ſunt eum*. Vidit & Matthæum ſedentem in telonio, cui & dixit: *Sequere me, qui ſtatim ſecutus eſt eum*. Secuti ſunt & alii, quos etiam Scriptura dixiſſe commemorat: *Domine ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?* Vocantur iſti, & in modica ſupellectile totum mundum pro Chriſto derelinquunt; ad nuptias veniunt, de conviviis in ſponſam tranſituri. Deponunt retia, fructuoſius homines piſcaturi, quam piſces. Faſtidiunt carnales illecebras conjugii, felicius cœlo generaturi, quam ſepulcro. Forenſibus negotiis abrenunciant, veras divitias fallacibus præponentes. Dubitari non poteſt has eccleſiæ primitias aſſenſum præſtitiſſe vocanti, quæ ſtatim vocantem ſecutæ ſunt. Vocatur etiam quotidie Diaboli concubina, cujus menſtrua dum lavantur fonte Chriſti, fit & ipſa ſponſa Chriſti. Quotidie filia Chananææ fide matris a Dæmonio liberatur. Quotidie regina Auſtri venit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. Quotidie noſter Oſee meretricem ducit uxorem. Quanto autem amore ſponſa hujuſmodi ferveat, audiamus. Flagellantur in actibus Apoſtolorum diſcipuli, cæſiſque denunciatur, ne loquantur in nomine Jeſu. Ipſi tamen gratias agunt, & gaudent, *quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Idem faciunt extra ſynagogam;

dum confitentur Chriſtum. Ponuntur in cuſtodia publica, dicentes, *quia non eſt in alio aliquo ſalus*: Ipſi tamen gratias agunt, & gaudent, *quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Ducitur extra civitatem lapidandus a Judæis Stephanus. Mittit Herodes, qui quoſdam de eccleſia affligerent, tradit & Petrum carceri volens poſt Paſcha producere eum populo. Ipſi tamen gratias agunt, & gaudent, *quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam paſſi*. Ter virgis cæditur pro Chriſto Paulus, ſemel lapidatur pro Chriſto, ter pro Chriſto naufragium facit. Ipſe tamen in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum clamat: *Quis nos ſeparabit a Caritate Chriſti?* Alii ludibria experiuntur, & verbera, nullam ſuſcipiunt redemptionem, a communibus excluduntur beneficiis, circumeunt in melotis, in pellibus caprinis, hominibus ſpectaculum, & quaſi peripſema fiunt. Ipſi tamen inter flammas, & furentium dentes beſtiarum cum Paulo dicunt: *Quis nos ſeparabit a caritate Chriſti?* Denique propter Chriſtum mortificatur tota die eccleſia, propter Chriſtum æſtimatur quaſi ovis occiſionis, id experta quod ſuis Dominus dicit: *Venit hora, ut omnis, qui interfecit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo*. Ipſa tamen inter mille mortes cum Paulo exultat, cum Paulo clamat: *Quis nos ſeparabit a caritate Chriſti?* Hujus amore calebat, quæ per Salomonem dicebat: *Filiæ Hieruſalem nunciate dilecto, quia amore langueo*. Ecce ſacer, & plenus gratiæ conſenſus. Hoc inter Chriſtum & eccleſiam contractæ ſunt nuptiæ, quibus parit, non perit, virginitas. Generantur filii, quibus ſepulcrum non pollicetur hæreditaria mortalitas. Hoc itaque myſticus ille ſignat conſenſus, qui in contactu carnalium expetitur nuptiarum; unde & ipſe ſacramentum eſt, quia ſacræ rei ſignum eſt. Sed nec illud a myſterio vacat, quod diximus unam uni conjungendam; una enim eſt ſponſa Chriſti, quoniam una eſt eccleſia Jeſu Chriſti. De differentibus membris unum corpus eſt ſub capite Chriſto. De duobus gregibus unum ovile ſub paſtore Chriſto. Unde & per Salomonem Dominus ipſe ſic loquitur: *Una columba mea, perfecta mea, una eſt matri ſuæ, una genitrici ſuæ*. De eodem Cyprianus adverſus Novatianum: *Eccleſia*, inquit, *una eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur, quomodo ſolis multi radii ſunt, lumen unum, & rami arboris multi ſunt, robur unum tenaci radice fundatum*. Idem: *Hoc unitatis ſacramentum, hoc vinculum concordiæ inſeparabiliter cohærentis oſtenditur, quando in evangelio tunica Domini non dividitur omnino, nec ſcinditur, ſed ſortientibus de veſte Chriſti, qui Chriſtum potius induerat, integra veſtis accipitur*. Ideo loquitur ad Moyſen Deus dicens: *In domo una comedetur, non ejicietis de domo carnem foras*. Caro Chriſti, & ſemen Domini ejici foras non poteſt, nec alia ulla credentibus præter unam eccleſiam domus eſt. Deſcivit ab hac unitate Synagoga, quæ perventa ſponſalibus Chriſti degeneravit in adulteram Antichriſti. Jam tunc ea legitimum ſponſum averſata eſt, quando in excelſis cum lapide, & cum ligno fornicata eſt. Miſit ad eam vir ſuus, qui diceret; *Revertere, & non eſt reverſa*. Noviſſime venit & ipſe, venit, inquam, venit ad eam, & in menſtruis invenit eam. Obtulit annulum in manu ejus, murenulas aureas, & vermiculatas argento faciens auribus ejus. Denique gratiam ſuam revertenti promittens, ait: *Revertere; & non eſt reverſa*. Proh dolor! ea tunc in ſuis ſordibus derelicta eſt, quia dereliquit fontem David parentem in abſolutionem ignominiæ ſuæ. Tunc in lecto proſtitutionis dimiſſa eſt, quia non cognovit tempus viſitationis ſuæ. Tunc repudii libellum promeruit, quia verum abdicavit ſponſum, maledicens ceteco nato, & dicens: *Ex diſcipulis illius es, nos autem Moyſi diſcipuli ſumus*. Tunc accepit, quia rejecit ſuave jugum ejus, & onus ejus leve, quando clamavit: *Non habemus regem, niſi Cæſarem*. Erit tamen, erit, inquam, tempus, in quo illa de contemptu in gratiam redeat, in dilectam de repudiata convertatur, de meretrice proficiat in Virginem. Tunc & ipſa fiet ſponſa Chriſti, non quidem altera, ſed una, & ipſa, & columba Jeſu Chriſti. Sicut autem ſponſa Chriſti ſponſa una, ſic & ſponſus eccleſiæ ſponſus unus: Unum habet ea ſponſum, unum diligit, unum cognoſcit, uni generat, uni lactat, unus ille Sanctus ſanctorum eſt. Idem Deus & homo eſt. Sanctum hunc ſanctorum multi præceſſerunt electi, multi etiam ſecuti ſunt. Sicut ſacra refert hiſtoria; præmiſſa eſt manus & brachium, cum Jacob ex Rebecca naſceretur. Deinde edito capite cetera membra in lucem noviſſime prodierunt. Tenebat autem manus præmiſſa plantam pedis Eſau præegreſſi, ſic ea caput antecæſſit naſciturum, ſed ipſa membrum capitis naſcituri: reliquæ partes natum caput ſecutæ ſunt; ſed partes ipſæ membra capitis jam nati. Sicut autem illa, & iſta membra corpus unum, ita caput corporis hujus caput unum. Sic & Chriſtum prophetæ præceſſerunt, ſic Helias, & Heliſæus, ſic plerique veteris æmulatores teſtamenti. Qui ſcilicet, ne populus duræ cervicis, & incircumciſus corde poſt Deos alienos ambularet, aut ſequeretur viam latam & ſpatioſam, quæ ducit ad mortem, Pentateucho Moyſi, tanquam vinculis quinque digitorum pedes ejus ligaſſe, ac tenuiſſe noſcuntur. Ubi autem veritas de terra orta eſt, ſecuti ſunt apoſtoli veritatem, ſecuti ſunt martyres, ſecuti ſunt id, quos undecima hora in vineam Patris familias veniſſe Matthæus commemorat. Illi quidem ſub lege Chriſtum in tempore præceſſere, ſed fide facti ſunt membra nati Chriſti. Sicut autem illa, & iſta membra corpus unum, & eccleſia una; ſic unius corporis caput unum Chriſtus, & unius eccleſiæ ſponſus unus Chriſtus. Attende Moyſen; præco ſponſi non ſponſus fuit. Conſidera pluſquam Prophetam, indignum ſe eſſe confitetur, qui ſolvat corrigiam calceamentorum ſponſi. Paulum reſpice. Dictum eſt a ſponſo, quia oportet eum pati multa pro nomine ſponſi. Intuere Petrum & Andream, percurre diſcipulos; domeſtici quidem ſponſi fuerunt, nullus autem ſponſus. Vides igitur ſponſam Chriſti unam eſſe eccleſiam, & ſponſum eccleſiæ unum eſſe Chriſtum! Utriuſque autem unitatis ſignum eſt earum unitas perſonarum, quæ in contactu carnalis conjugii ſingulæ requiruntur: unde & ipſa ſacramentum eſt, quia ſacræ rei ſignum eſt.

Nuptialis autem, & contemplatione prolis indulta commixtio cum ſit neceſſariâ ſuſcitando ſemini, magnum etiam in ea eſt ſacramentum. Eſſe namque duas generationes veritas his declarat verbis: *Quod natum eſt ex carne, caro eſt*; quare quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Porro carnalis generatio tota carnaliter agitur; ſpiritualis autem tota ſpiritualiter impletur. Aquam vides, vides catechumenum, vides miniſtrum; id autem quod in aqua fit, non vides, quod apud catechumenum, quod per miniſtrum. Purum vides elementum, ſed ſigno crucis, atque virtute ver-

ANNO CHRISTI 1124.

ANNO CHRISTI 1124.

verborum vim ſecretam acquirit. Obligatus Diabolo puer in fontem deſcendit; ſed ſuus, & Chriſti liber egreditur. Profert verba miniſter, ſed agnus baptizat, qui tollit peccata mundi. Generatio hæc ex veteri materia novam progeniem creat, non mutans ſubſtantiam, ſed tollens culpam. Purgat enim ab antiquo perſonam contagio, inſerens eam corpori Chriſti, & cœleſtem de terrena efficiens. Generatur illa generatione prima primus Adam, ſecundus in iſta renaſcitur. Generatur ex illa Diabolus, quod per iſtam diſpendium redintegret angelorum. Unde & ea, quæ in carne generat, ſacramentum eſt, quia iſtius, quæ generat in ſpiritu, ſacrum ſignum eſt.

Legimus autem Dominum ſuper his, quibus invicem de conjugio complacuit, ſic dicentem: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Hinc eſt, quod niſi in morte alterius dirimi non poteſt copula conjugalis. De quo ſic Apoſtolus ad Corinthios ſcribens ait: *Mulier alligata eſt, quanto tempore vir ejus vivit. Quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt a lege viri. Cui vult nubat, tantum in Domino*. Utroque igitur ſuperſtite; ſuperſtes & inconvulſa matrimonii lex exiſtit. Sic & ſpirituale conjugium Chriſti, & Eccleſiæ nunquam dirimitur, numquam ſolvitur, quia nunquam Chriſtus, nunquam ſponſa Chriſti moritur. *Chriſtus* enim *reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*. Et Apoſtolus: *ſi terreſtris*, inquit, *domus noſtra diſſolvitur, habemus domum non manufactam, ſed æternam in cœlis*. In cœlis igitur uterque vivit, in cœlis alter alteri congaudet. Vivit ſponſus in cœlis, anima ſimul & corpore conſummatus. Vivit ſponſa in cœlis, nequaquam felicior de glorificato Spiritu, quia de glorificanda carne ſecurior. Congaudet ſponſus ſponſæ, quia abſterſit Deus omnem lacrymam ab oculis ejus, & introduxit eam in cubiculum ſuum. Congaudet ſponſa ſponſo, quoniam ſedet ad dexteram majeſtatis in excelſis, & regnum ejus regnum omnium ſæculorum. Hanc profecto congaudendi viciſſitudinem caritas docuit, caritas movit, caritas, ea caritas inexſtinguibilis, & tranſire neſciens cum tempore. De caritate iſta ſic Iſaias ait: *Dixit Dominus, cujus ignis eſt in Sion, & caminus in Hieruſalem*. Noſtis, fratres cariſſimi, Sion ſpeculam, Hieruſalem vero viſionem pacis interpretari. Quare quidem Sanctorum animæ, dum mortalitatis hujus circumferunt corpus, in Sion eſſe dicuntur, ſcilicet a longe ſpeculantes, qui ſperant, & præſtolantur mercedem. Erunt autem eædem in Hieruſalem, quando duplici ſtola ſuſcepta, facie ad faciem Deum videbunt, mutantes imperfectum plenitudine, ſpem munere, imaginem veritate. In illa Sion erat Apoſtolus cum dicebat: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate*. Hanc ſibi Hieruſalem promittebat, cum ſubmittebat: *Tunc autem facie ad faciem*. Item idem: *Nunc cognoſco ex parte, tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum*. Eſt igitur ignis in Sion, & caminus in Hieruſalem, quia charitatis fervor modicus eſt in hac vita, plurimus in futura. In hac iniculus, in futura caminus. Hic portio, ibi plenitudo. *Veniet enim quod perfectum eſt, & evacuabitur quod ex parte eſt*. Porro ſicut nunquam Chriſtus, nunquam Eccleſia moritur, ita nunquam tam beata inter eos extinguitur, aut extinguetur caritas; nunquam ſolvitur, aut ſolvetur eorum beatiſſimum, & ſpirituale conjugium. Hujus tamen ſacrati perennitatem copulæ ea ſtabilitas carnalis conjugii deſignat, quam viventi viro & uxori, non homo, ſed Deus, non fori lex aſſignavit, ſed poli. Unde & ſtabilitas hæc Sacramentum eſt, quia ſacræ rei ſignum eſt.

CL. MURATORII IN EUNDEM SERMONEM ADNOTATIO.

In Præfat. ad epiſtolas quaſdam Hildeberti a ſe vulgatas.

NOn deerunt, qui cogitabundi, & anxia conſideratione intuebuntur in hoc eodem ſermone tria tantum enumerari *ſacramenta, quorum primum eſt conjugium, ſecundum Baptiſmus, tertium Dominica menſæ ſacra libatio*. Quum de reliquis eccleſiæ ſacramentis ibi taceatur, continuo ingeretur ſuſpicio, ne ſermonis auctor noſtrorum temporum Novatoribus arma miniſtret, eaque tria tantummodo ſacramenta probet. At animadvertendum, non adeo ſolicitos fuiſſe veteres eccleſiaſticos ſcriptores, ut quum de ſacramentis agebatur, ſeptem ſemper commemorarent. Profecto neque plura, neque pauciora quam ſeptem, ſemper habuit, agnovitque eccleſia Catholica. Singillatim de iis egere Patres, ut ex Theologiæ dogmaticæ illuſtratoribus conſtat; rarum vero aut neminem fortaſſe apud illos reperias, qui de omnibus, hoc eſt de ſeptem eccleſiæ ſacramentis, ſermonem ex profeſſo inſtituerit. Petro præſertim Lombardo, magiſtro, ut ajunt, ſententiarum, debemus præter alia Theologica argumenta in unum congeſta Tractatum de ſeptem Sacramentis plenum, & ea methodo digeſtum, quam tenuere poſtea ſucceſſores ſchoiæ Theologi. Et revera ſermonis hujus author ita de tribus ſacramentis loquitur, ut reliqua non excludat; immo ſatis prodit, alia ſacramenta in eccleſia haberi, quum ſcribit: *Tria ſunt in civitate Dei noſtri ſacramenta, quæ & tempore cætera præceſſerunt, & in reparatione filiorum Dei principatum obtinere noſcuntur*. Quibus ex verbis intelligimus, ipſum de iis tribus dumtaxat agere, quod & præcipua ab ipſo putarentur, & inſtitutione ſacramentis *cæteris* eſſent priora.

Ad ea confirmanda, quæ hic tradit Muratorius, de ſeptem ſacramentis Hildeberti ætate ab eccleſia admiſſis, quamquam Hildebertus trium tantummodo meminit, juvat hic exhibere integrum ſermonem S. Ottonis Bambergenſis epiſcopi qui per hæc tempora floruit, quo ſermone Pomeranos a ſe converſos ad fidem erudiebat, habeturque integer apud authorem coævum vitæ ejuſdem præſulis a Caniſio vulgata. Illum vero eo libentius hic trado, quod dogmaticus ſit, & ab epiſcopo prolatus, ac forte etiam ſcriptus, ut populis illis traderetur; atque inter concilia & decreta publica authoritate ſtabilita, ſuum interdum locum obtinuiſſe conſtat ſermones vel dogmaticos, vel canonicos, quos epiſcopi pronunciarunt, vel ſcriptis mandarunt.

Fratres, æmulor vos Dei æmulatione; vos enim omnes qui in præſentiarum ad me audiendum conveniſtis, & me docente, Chriſto credidiſtis & Chriſtiani facti eſtis, una in Domino eccleſia, eſtis deſponſati per fidem Domino meo Jeſu Chriſto; una, inquam, vos omnes eccleſia eſtis, una & unica ſponſa Domini mei Jeſu Chriſti, quia unicæ univerſali eccleſiæ per fidem incorporati eſtis. Sed quia ego per ejus gratiam hujus veræ deſponſionis auctor eſſe videor, (nam ego ei uni viro deſpondi vos virginem caſtam exhibere) hinc eſt quod æmulor vos, non tamen qualibet, ſed Dei æmulatione. Nam & mala æmulatio eſſe poteſt juxta illud Apoſtoli: *Sunt quidam qui æmulantur vos non bene*; æmulari autem

ANNO CHRISTI 1124.

tem eſt, velle indignari, & paratus vobis ſum indigna: quod pridem dixi; æmulor vos, quia ſine triſtitia & indignatione ferre non poſſum, nec potero, ſi, quod abſit, injuriam Domini mei Jeſu Chriſti, cui per fidem vos deſpondi, cum Diis alienis vos denuo contaminari volueritis; hoc enim eſt fornicationis genus, quod maxime ſeparat a Deo. Fratres, attendite, ecce omnes in Chriſto baptizati eſtis, & omnes Chriſtum induiſtis, originalium & actualium peccatorum indulgentiam accepiſtis ab ipſo, mundi eſtis & ſancti, non per nos, ſed per eum ſanctificati & mundati: quia ipſe in ſanguine ſuo lavit peccata mundi: nolite ergo iterum inquinare vos cultura idolorum, nam hæc eſt immunditia, qua omnino Deus offenditur, & penitus ſeparata a gratia Dei; nolite vos proſtituere corruptionibus, & immundis ſpiritibus: ſoli creatori vero, nulli autem creaturæ divinum honorem exhibeatis, ne indignatio ejus & furor veniat ſuper vos: ſed magis in fide, ſpe, & caritate perficite, at benedictio ejus veniat ſuper vos & ſuper filios veſtros, & ut ei credentes, & fidem operibus exornantes, vitam habeatis in nomine ipſius, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum; certi enim eſſe & nullatenus dubitare debetis, quia ſi hanc, in qua hodie poſiti eſtis, innocentiam ſervaveritis, & iſtam ſanctificationem ipſius adjutorio ſervare uſque ad finem vitæ veſtræ ſtudueritis, non ſolum mortem evadetis æternam, ſed etiam gaudium regni cœleſtis poſſidebitis in æternum. Sed quia vita præſens ſine peccatis duci non poteſt: luctamen enim & temptatio eſt vita hominis ſuper terram: diſceſſurus a vobis, trado vobis quæ tradita ſunt nobis a Domino. Arram fidei .... inter vos & Domini fidelis ſeptem ſacramenta eccleſiæ, quaſi ſeptem ſignificativa dona Spiritus Sancti, quibus intendendo in laboribus & certamine hujus vitæ non deficere, ut ſciatis diligenter enumerare quæ tradimus vobis, diſcedentes a vobis.

Primum ergo Sacramentum eſt quo jam imbuti eſtis, ſacroſanctus Baptiſmus. Hoc ſacramentum, fratres mei, abhinc & ſemper tenere, venerari debetis, & parvulis veſtris opportuno tempore, ſcilicet in ſabbato ſancto Paſchæ ac Pentecoſtes per manus ſacerdotum tradere debetis; certiſſime ſcientes, quod quicumque ſine illo de hac vita emigraverit, regno Dei carebit; & inſuper maledicti originalis pœnas luet æternas.

Secundum ſacramentum eſt Confirmatio, ideſt, unctio Chriſmatis in fronte. Hoc Sacramentum victuris eſt neceſſarium: videlicet, ut Spiritus Sancti corroboratione muniantur & armentur contra omnes tentationes & nequitias vitæ præſentis pugnaturi. Non autem uſque in ſeneſtam differendum eſt, ut quidam putant, ſed in ipſius adoleſcentiæ fervore percipiendum: quia illa ætas magis obnoxia eſt tentationibus.

Tertium Sacramentum eſt unctio infirmorum, quod ideo morituris eſt neceſſarium, quia in illa unctione per virtutem Spiritus Sancti remiſſio datur peccatorum, & ipſe qui moriturus eſt, contra ſpirituales nequitias, ideſt, contra malignos ſpiritus in exitu vitæ animabus inſidiantes eadem Spiritus Sancti virtute pugnaturus armatur. Hoc omni Chriſtiano in agone mortis ardentiſſime deſiderandum, & devotiſſime percipiendum eſt, utpote remedium animæ certiſſimum.

Quartum Sacramentum eſt Euchariſtia, ideſt corpus & ſanguis Domini. Hoc Sacramentum victuris, & morituris eſt neceſſarium. Sive enim vivimus, ſive enim morimur, hoc viatico ſemper utendum eſt. Eſt enim cibus animæ verus, vitam in ſe habens æternam. Unde frequenter Miſſæ celebrandæ ſunt, & vos ad eaſdem devote convenire debetis, ut ſæpius huic viatico communicetis. Quod ſi non poteſtis, quia carnales eſtis, huic tam ſanctiſſimæ rei per vos ad omnes miſſas participari, ſaltem per mediatorem veſtrum, ſcilicet ſacerdotem, qui pro vobis communicat, fideliter, reverenter, ac devote miſſas audiendo communicate. Oportet tamen & vos ipſos ter vel quater in anno, ſi amplius fieri non poteſt, & confeſſionem facere, atque ipſi ſacramento communicare.

Quintum Sacramentum eſt per pœnitentiam reconciliatio lapſorum, ideſt, eorum qui poſt Baptiſmum propter graviores culpas ab Eccleſia projecti, per ſatisfactionem pœnitentiæ iterum ei conformantur. Et hoc Sacramentum quaſi malagma & recuperatio eſt cadentium in pugna & vulneratorum.

Sextum Sacramentum eſt conjugium, ideſt, copula matrimonialis. Quinquè autem ſuperiora Sacramenta, quaſi generalia ſunt, & omni Chriſtiano neceſſaria: iſtud autem quaſi particulare eſt; quia non omnibus neceſſarium, ſed eis tantum qui ſe continere non poſſunt; & ſicut ad ſuperiora Sacramenta omnes homines trahendi ſunt & invitandi, ita nullus ad hoc trahendus eſt, & invitandus: niſi qui, ut dictum eſt, ſe non continent, ſed vago & illicito concubitu ſeſe polluunt & commaculant: his enim ſuadendum eſt, ut infirmitati ſuæ honeſtiori ſubveniant remedio.

Vos autem, qui uſque ad hæc tempora non Chriſtiani ſed pagani fuiſtis, Sacramentum Conjugii non habuiſtis: quia fidem uni thori non ſervaſtis. Sed qui voluiſtis, plures habuiſtis uxores; quod deinceps vobis non licebit. Sed unus vir unam tantum habere debet uxorem, & una unum. Quod amplius, a malo eſt. Si quis ergo in vobis eſt, qui plures habuerunt uxores antè Baptiſmum, nunc unam de illis, quæ ſibi magis placet, eligat, dimiſſiſque aliis, hanc ſolam habeat, ritu Chriſtiano. Et partus fœmineos, audio, quia vos o mulieres, necare conſueviſtis. Quod quantum abominationis habeat, exprimi ſermone non poteſt. Videte ſi hoc vel bruta animalia faciant fœtibus ſuis. Parricidium hoc non fiat amodo in vobis, quia ſine graviſſima pœnitentia dimitti non poteſt. Sive igitur ſit maſculus, ſive fœmina, diligenter enutrite partus veſtros: Dei enim eſt & marem procreare & fœminam.

Septimum itaque Sacramentum eſt ordinatio, ſive conſecratio clericorum, quod & ipſum particulare eſt, & non generale, quia non omni homini neceſſarium eſt; quamvis enim omnes homines indigeant clericis, non tamen eſt neceſſarium omnes homines fieri clericos. Ad ipſum tamen Sacramentum, qui moribus ac ſcientia magis idonei ſunt, invitandi potius quam trahendi. Unde adhortor vos & invito, quia cogere non debeo, ut de liberis veſtris ad clericatum tradatis, liberalibus ſtudiis prius diligenter inſtructis, ut ipſi per vos, ſicut aliæ gentes, de lingua veſtra, latinitatis conſcios poſſitis habere clericos & ſacerdotes. Ita ergo ſeptem Sacramenta, quæ iterum veſtri cauſa enumerare libet, & baptiſmum, confirmationem, infirmorum unctionem, euchariſtiam, lapſorum reconciliationem, conjugium, & ordines, per nos humiles ſuos paranymphos ſponſus cœleſtis in arrham veſtræ dilectionis vobis, eccleſiæ ac ſponſæ ſuæ tranſmittere dignatus eſt. Quapropter omni honore, ac reverenter-

ANNO CHRISTI 1114.

ANNO CHRISTI 1114.

rentia eadem Sacramenta ſervate diligenter, & veneramini; docete ea filios veſtros, ut memoriter teneant, & diligenter obſervent in omnes generationes. Ecce habetis eccleſiam, habetis ſacerdotem, de his omnibus, & quæcumque ſunt neceſſaria vobis abundantius vos inſtruere ſcientem. Ipſum ergo ſicut me audietis, honorantes & amantes eum, & quæcumque vobis dixerit facientes. Et nunc ego vado, iterum cito reverſurus ad vos. Valete in Domino dilectiſſimi. ANNO CHRISTI 1119.

Denique ad Carnotenſis ejuſdem Concilii acta pertinet confirmatio ſequentis largitionis factæ monachis Majoris monaſterii, cujus inſtrumentis tabulas ex annalibus Ordin. S. Benedicti Append. num. XV. profero.

In Nomine ſummi Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti.

Ex Annal. Ord. S. Benedict. t. VI. Append. n. XV. pag. 198.

Ego Gaufridus Rotomagenſium Dei gratia humilis archiepiſcopus, notum fieri volo omnibus ſanctæ & Catholicæ fidei cultoribus, quoniam adiit noſtram præſentiam vir quidam ſecundum caducos hujus ſæculi honores nobilis ſatis ac potentiſſimus, Amalricus ſcilicet Monfortenſis comes Ebroicenſis, noſterque parochianus, deprecans parvitatem noſtram & multa prece depoſcens, ut eccleſiam quandam B. Martini, quæ dicitur de Nogento, ſuper fluvium Andelum, quam ſibi jure quaſi hæreditario a progenitoribus, qui eam conſtruxerant, dimiſſam, homo licet ſæcularis antiquorum more poſſidebat, Deo & B. Martino & monachis Majoris monaſterii, quibus eam ad emendandum & in melius reformandum devote donabat & concedebat, noſtra potius auctoritate & conceſſione monachis eiſdem confirmarem. Cujus ego juſtis in hac parte petitionibus, tum propter eccleſiæ ipſorum ubique religionem, tum quia eccleſiam illam, quam prius monachi alii, minus, ut videtur, regulares inhabitaverant, per eos in ampliorem credidi proficere religionem, aſſenſum benigne tribuens, prætaxatam S. Martini eccleſiam cum omnibus ad eam pertinentibus jam dictæ Majoris-monaſterii eccleſiæ & ejus monachis in perpetuum poſſidendam libere conceſſi. Et ut conceſſio hæc noſtra apud omnes ſucceſſores noſtros firma & illibata permaneat, proprii ſigilli impreſſione cartulam hanc juſſu noſtro inde conſcriptam muniri præcepi. Facta eſt autem hæc noſtra conceſſio prius apud Rotomagum anno ab incarnatione Domini MCXXIII. præſentibus atque laudantibus Tetbaldo venerabili Bleſenſium comite, Amalrico eodem, Evano Majoris-monaſterii ſacriſta, & Radulfo Mordente. Dehinc anno ipſo necdum tranſacto * apud Carnotum IV. Idus Martii in eccleſia B. Mariæ tempore concilii ibidem a Romanæ eccleſiæ cardinalibus & legatis Petro Preſbytero & Gregorio diacono ſollemniter celebrati, ubi interfuere de monachis eorum domnus Willelmus abbas, Laurentius prior, Evanus ſacriſta, Radulfus Mordens, Rainaldus de Caſtro-Gunterii notarius. De clericis quoque noſtris conceſſerunt hoc qui nobiſcum tunc erant Gaufredus Decanus nepos meus, & domnus Guido de Stampis archidiaconus. ANNO CHRISTI 1124.

* Veteri ſtylo qui noſtro eſt ann. 1124.

CONCILIUM VIENNENSE,

Anno MCXXIV. celebratum confirmat poſſeſſiones Romanenſis Eccleſiæ.

Ex Theſ. Anecd. Martenne Tom. 4. p. 135.

Ex Chartario Romanenſi.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Petrus Dei gratia S. Viennenſis Eccleſiæ archiepiſcopus, ſedis apoſtolicæ legatus, notum fieri volumus, tam futuris, quam præſentibus, quod domnus Calixtus Papa II. ſæpe litteris ſuis humilitatem noſtram ammonuit, ut quam vigilanti cura Romanenſis Eccleſiæ libertatem, dum Viennenſis Eccleſiæ archiepiſcopatum cum divinæ dexteræ protectione regeret, tueri atque defenſare ſollicitus fuerat: nos quoque pro poſſe noſtro eidem ſtudio impenſiſſime advigilaremus. Nos ergo S. patris noſtri Calixti prædicti piis & juſtis ammonitionibus, prout decet, devotiſſime obtemperantes, auctoritate ejus præcedente, ex injuncto nobis legationis officio, & ſanctæ ejus concionis quæ Viennæ in Concilio hoc noſtro reſidet, reverenda laude & aſſenſu præcipimus, ut quæcumque prædicta Romanenſis Eccleſia tempore ſuo diſceſſus poſſidebat, deinceps eadem omnia, & quæ uſque ad hujus ſancti concilii tempus acquiſivit, perpetua & illibata libertate teneat. Si quis autem in aliquam prædictarum poſſeſſionum calumniam intenderit, dum ſecundum juſtitiam parata fuerit reſpondere calumniatori in curia epiſcopi, in cujus diœceſi res quam calumniabitur fuerit, auctoritate Dei & B. Petri & domni papæ Calixti, & noſtra, & hujus ſancti concilii a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ eum excludimus, donec reſipiſcens ad juſtitiam & ſatisfactionem redeat.

Ego P. Viennenſis archiepiſcopus ſedis apoſtolicæ legatus laudo & ſubſcribo.

Ego Atho Arelatenſis Archiepiſcopus laudo & ſubſcribo

Ego Fulco Aquenſis Archiepiſcopus laudo & ſubſcribo.

Ego Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus laudo & ſubſcribo.

Ego Stephanus Dienſis Archiepiſcopus laudo & ſubſcribo.

Amedeus Morigennenſis, Hubertus Gebennenſis, Leodegarius Avenionenſis, Pontius Belicienſis, Petrus Wapincenſis, Berardus Matiſconenſis, Leodegarius Atenſis, Giraldus Siſtericenſis, Augerius Rhegenſis, Petrus Nicenſis, nos omnes Epiſcopi laudamus & ſubſcribimus una cum religioſo abbate Cluniacenſi Petro. & cum maxima multitudine tam Epiſcoporum quam abbatum, quorum nomina longum eſt enarrare. Anno ab Incarnat. Domini MCXXIV. feria VI. Luna XIII. Indictione II.

Data Viennæ in Concilio.

VITA

VITA ET EPISTOLÆ
HONORII PAPÆ II.

Honorius II. quando pontifex factus.

HOnorius, dictus ante Lambertus, Bononiæ natus, Oſtienſis epiſcopus, qui Wormatienſi principum conventu reſignantem libere inveſtituram epiſcoporum imperatorem Henricum, auctoritate ſedis apoſtolicæ, cujus legatione fungebatur, vinculo anathematis abſolverat, electus eſt pontifex XIX. Kalendas Januarii, anno Chriſti 1124. tempore Henrici regis Germaniæ V. & imperatoris ejuſdem nominis IV. Contra eum in ſchiſmate creatus eſt pſeudopontifex Theobaldus ſanctæ Anaſtaſiæ cardinalis, Cæleſtini II. nomine inſignitus. Verum quia cum Honorio pars potior erat, inquit chronicon Caſſinenſe, fautores Theobaldi rerum eventum cernentes ad Honorium ſe contulerunt. Idem iiſdem fere verbis abbas Urſpergenſis, addens eumdem in Romana ecclefia diutiſſime probatum, & in ea legatione, qua ipſe dudùm in reconciliatione regni & ſacerdotii Germanicis in partibus ſtrenue laboraverat, cis citraque notificatum, tam illorum qui longe, quam qui prope erant, ſacerdotum unanimi favore conſecratum, moreque ſedis illius vere tanto honore dignum, Honorium appellatum eſſe. Unus Tyrius lib. 13. belli ſacri, cap. 15. de electione hujus pontificis ait: Eodem anno 1124. dominus Caliſtus bonæ memoriæ papa ſecundus vita deceſſit, cui ſubſtitutus eſt quidam Lambertus, patria Bononienſis, Oſtienſis epiſcopus, qui dictus eſt Honorius. Hic electus eſt ſub contentione cum quodam Teobaldo presbytero cardinali tituli ſanctæ Anaſtaſiæ: & quia electio ipſius Honorii minus canonice proceſſerat, poſt duodecim dies in conſpectu fratrum mitram & mantum ſponte refutavit atque depoſuit. Fratres vero tam epiſcopi quam presbyteri & diaconi cardinales, videntes ipſius humilitatem & proſpicientes in poſterum ne in Romanam eccleſiam aliquam inducerent novitatem, quod perperam factum fuerat in melius reformarunt, & eumdem Honorium denuo auctorizantes ad ejus veſtigia prociderunt, & tanquam paſtori ſuo & univerſali papæ conſuetam obedientiam ſibi exhibuere. *Hæc de Honorii electione Tyrius.* Eadem iiſdem fere verbis Pandulphus apud Baronium: Willelmum Tyri archiepiſcopum ex Latinis primum a Guaremundo Hieroſolymitano patriarcha conſecratum pallio donavit, ſcriptiſque ad epiſcopos & clericos Tyri nec non ad prædictum Guaremundum Hieroſolymitanum patriarcham epiſtolis mandavit, ut ſuum illi archiepiſcopum a ſe jure pallii donatum benigne accipiant, & religioſe obſervent. Miſit etiam cum eodem, inquit Tyrius, dominum Ægidium Tuſculanum epiſcopum, apoſtolicæ ſedis legatum, virum eloquentem & admodum litteratum, per quem Antiocheno patriarchæ Bernardo epiſtolam ſcripſit, monens ut domino Tyrenſi ſuos quos detinebat, ſub pœna ſuſpenſionis, reſtitueret ſuffraganeos. Initio pontificatus Oderiſrum abbatem Caſſinenſem, ob contemptum ſedi apoſtolicæ iteratis viſem, excommunicavit, & depoſuit. *Petrus Diaconus.* Sanctum Bernardum hac ætate mirabilem ac velut quoddam ſidus terris illapſum, Hildebertum Turonenſem archiepiſcopum, Norbertum multarum gentium apoſtolorum, Hugonem de S. Victore Pariſienſem theologum, alioſque viros ingenio, doctrina, religione ac pietate præſtantes, mirifice coluit. Decreta ſynodi Nannetenſis, quibus duo jura Conano comiti Britanniæ conſentienti eripiebantur, reſcripto quodam velut ſancte & legitime conſtituta confirmavit: pravamque illam corruptelam potius quam conſuetudinem, qua decedente marito vel uxore univerſa decedentis mobilia, quæque ex naufragio emerſerant, non ad filios vel legitimos heredes, ſed ad fiſcum tranſibant, magno beneficio totius Britanniæ plane abrogavit. *Papirius Maſſonus.* Ottonem Halberſtadenſem epiſcopum a ſuis canonicis accuſatum & convictum, quod pro conſecratione cujuſdam eccleſiæ triginta ſolidos accepiſſet, depoſuit, eique Rodulphum ſubſtituit. *Chronicon Hirſaugenſe.* Willelmo duce Apuliæ & Calabriæ ſine liberis defuncto, Rogerium Siciliæ comitem ejuſdem invaſorem, vi & armis coegit ad juramentum fidelitatis more ſolito eccleſiæ Romanæ præſtandum. Ludovicum Craſſum Franciæ regem, bonorum & jurium eccleſiaſticorum uſurpatorem, a Stephano Pariſienſi epiſcopo juſtis cenſuris innodatum, male informatus, ideoque a S. Bernardo binis litteris graviter ſatis reprehenſus, abſolvit. Hujus tempore Tanchelinus quidam Adamitarum hæreſim condens, multos Antuerpiæ ſua eloquentia & ſedulitate ſeduxit. Negabat enim corporis & ſanguinis Chriſti perceptionem ad ſalutem prodeſſe: nihil faciebat ſacerdotes & epiſcopos: ſuis hæreſibus non aſſentientes per ſuos ſectatores, habebat enim circiter tria millia militum qui eum ubique ſequebantur, occidi jubebat. Ad eam hæreſin ex hominum animis eradicandam, illius loci epiſcopus conſtitutus eſt Norbertus Præmonſtratenſis ordinis: qui ſuis concionibus adeo profecit, ut fere omnes ad fidem catholicam converſi fuerint, afferentes in eccleſiam corpus Dominicum, quod per decem annos in ciſtis & foraminibus ſecluſerant. *Robertus continuator Sigeberti.* Ejuſdem temporibus univerſa fere Pomeranorum natio a Boleslao Polonorum duce ſubacta, magnuſque rex Gothorum prædicatione Ottonis Bambergenſis epiſcopi Criſtianam fidem complexus, in Chriſti caſtra tranſierunt. *Helm. cap. 41. Olaus lib. 2. de gentibus ſeptemtrionalibus cap. 7.* Cumque tandem Honorius papa poſt obitum Henrici V. qui ſine herede deceſſerat, anno Domini 1125. Lotharium ducem Saxoniæ, communi procerum conſenſu regni & imperii ſucceſſorem deſignatum, a rebellantibus contra eum Henrici nepotibus ex ſorore, Conrado nimirum & Friderico Suevorum ducibus, ut teſtatur Friſingenſis, ſententia excommunicationis in eos prolata, ab inteſtino bello liberaſſet, defunctus eſt XVI. Kalend. Martii, anno 1130. cum tenuiſſet pontificatum annis quinque, menſe uno, & diebus ſeptemdecim. Hic fecit, inquit Pandulphus apud Baronium, ordinationes in Urbe plures, *&c.* Ægrotus deferri ſe fecit ex Lateranenſi palatio ad monaſterium S. Andreæ, ibique in pace defunctus eſt: ſepultus vero in baſilica Salvatoris.

Electio Honorii qualis?

Tranchelinus hæreſiarcha qualis?

Res geſtæ Honorii papæ.

S. Bernar. & Norbertus multarum gentium apoſtolos, fecerunt.

Honorii obitus.

EPI

EPISTOLA I. HONORII PAPÆ II. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

De Pontii invaſoris obitu & ſepultura.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRæterito menſe Decembri Pontius viam univerſæ carnis ingreſſus eſt. Qui quamvis de malis Cluniaco illatis ſæpe commonitus pœnitentiam agere noluerit, nos tamen pro reverentia ejuſdem monaſterii, cujus monachus fuerat, eum honeſte ſepeliri fecimus. Data Laterani.

II. AD TYRIOS.

Significat ſe Willelmum Tyri archiepiſcopum lectum, & a patriarcha Hieroſolymitano conſecratum, pallio donaſſe.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus ſuffraganeis epiſcopis, clero & populo Tyri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnientem ad nos cariſſimum fratrem noſtrum Willelmum archiepiſcopum veſtrum debita caritate recepimus: & quem canonice electum, & a venerabili fratre noſtro Guarimundo Hieroſolymitano patriarcha conſecratum accepimus, pallii dignitate, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Quia vero de perſona ſua maximum fructum matri eccleſiæ veſtræ Tyri, divina ſuffragante miſericordia, credimus proventurum, ipſum cum gratia ſedis apoſtolicæ & noſtrarum literarum proſecutione ad vos duximus remittendum. Univerſitati ergo veſtræ mandando præcipimus, quatenus eum benigne recipiatis, & tamquam proprio metropolitano, & animarum veſtrarum epiſcopo, ſubjectionem, obedientiam, & reverentiam humiliter deferatis.

III. AD GUAREMUNDUM HIEROSOLYMITANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ejuſdem argumenti.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Guarimundo Hieroſolymitano patriarchæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUſceptis fraternitatis tuæ litteris, fratrem noſtrum Willelmum, quem in eccleſia Tyri conſecraſti archiepiſcopum, benigne ſuſcepimus: & eum dignitate pallii, plenitudine videlicet pontificalis officii, decoravimus. Suffraganeis etiam eccleſiæ ſuæ præcepimus, quatenos ei tamquam proprio metropolitano ſubjectionem & obedientiam deferant. Data in territorio Barenſi, octavo Idus Julii.

IV. AD REGEM DANIÆ.

Ipſi Gregorium legatum ſuum commendat.

Honorius ſervus ſervorum Dei ..... illuſtri regi Daniæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ECce juxta precum tuarum inſtantiam, & promiſſionem noſtram, miſimus ad te dilectum filium noſtrum Gregorium de Creſcentio, ſancti Theodori diaconum cardinalem, apoſtolicæ ſedis legatum, virum utique prudentia & honeſtate conſpicuum, & nobis inter alios fratres noſtros, ſuis exigentibus meritis, ſpecialiter carum, conceſſo ſibi plenæ legationis officio per omnes terras, quæ tuæ juriſdictionis exiſtunt, ut extirpet nociva, & plantet ſalubria, prout quæque ſecundum datam ſibi a Deo prudentiam viderit facienda. Rogamus igitur regiam celſitudinem tuam, quatenus ipſum, immo verius nos in ipſo, recipias hilariter, & honorifice tractes, & a ſubditis tuis ei facias dignam honorificentiam exhiberi, ut devotio, quam te ad apoſtolicam ſedem habere confidimus, clareat in effectu, & nos ac fratres noſtri per hoc merito in tua caritate creſcamus: idemque legatus, qui per ſe ac ſuos, qui magnum locum in Urbe obtinere noſcuntur, grata tibi poterit viciſſitudine reſpondere, ad tuam dilectionem perpetuis temporibus obligetur.

Datum Laterani quarto Kalendas Januarii, pontificatus noſtri anno quinto.

V. AD LUDOVICUM VI. FRANCORUM REGEM.

Ex Tomo III. Spicil.

Henricum regis filium clericum in ſuam protectionem ſuſcipit.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INternæ caritatis dilectio, qua perſonam tuam paternæ affectionis viſceribus amplexamur, aures noſtras ad admittendas tuas petitiones inclinat. Amor enim & piæ reverentia devotionis, quam B. Petro & S. R. E. defers, ut ad tuam & regni tui utilitatem intendamus, hortatur. Tuum itaque filium Henricum, quem Divinis mancipare voviſti ſerviţiis, & in B. Petri, & in noſtram protectionem ſuſcipimus. Ipſum igitur tanquam ſpecialem ſedis apoſtolicæ filium, & bona quæ vel regia tua liberalitate, vel aliis modis Divina præſtante gratia poterit adipiſci, auctoritatis noſtræ robore communimus: Nulliquе hominum fas ſit perſonam ſuam & bona ejus temere perturbare: ſed omnia quieta ei & libera ſub B. Petri & R. E. patrocinio conſerventur. Si quis autem hujus noſtræ confirmationis temerator extiterit, niſi congrua ſatisfactione correxerit, animadverſione ſedis apoſtolicæ feriatur.

Datum Laterani pridie Kalendas Aprilis.

VI. AD CANONICOS TURONENSES.

Confirmat ſententiam excommunicationis in Fulconem comitem Andegavenſem.

Ex Tomo III. Spicil.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis clericis Turonenſis matris eccleſiæ S. Mauritii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut boni & humiles filii ſunt paternæ dilectionis nexibus arctius aſtringendi: ita ingrati & inobedientes, ſunt rigore juſtitiæ coercendi. Siquidem compertum habuimus, quod Fulco Andegavenſis comes divortium illiciti matrimonii filiæ ſuæ & Guillelmi filii Roberti comitis, a dilecto filio noſtro I. cardinali presbytero apoſtolicæ ſedis legato, & ab aliis fratribus noſtris coepiſcopis, & ſapientibus viris, accepta idoneo-

rum probatione teſtium, judicatum, ſervare contempſit. Præterea, quod gravius eſt, uti accepimus, ad B. Petri, & ſanctæ atque apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ injuriam, prædicti legati nuntios ad eum directos capiens, & in arcta cuſtodia per duas ſeptimanas retinens, barbas eorum & capillos flaminis exurere, & litteras in conſpectu hominum ſub dio cremare præſumpſit. Unde legatus idem in propriam comitis terram, interdictionis; & in perſonam ejus, excommunicationis ſententiam promulgavit. Nos ergo habito fratrum conſilio, eandem, uſque ad condignam ſatisfactionem, ſententiam ratam habemus. Interdictum autem præcipimus obſervari.
Datum Laterani pridie Idus Aprilis.

Ex bibl. Cluniac.

VII. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Privilegium Cluniacenſe.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Petro abbati venerabilis monaſterii Cluniacenſis, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

INcomprehenſibilis & ineffabilis divinæ miſeratio poteſtatis, nos hac providentiæ ratione in apoſtolicæ ſedis adminiſtratione conſtituit: ut paternam de omnibus eccleſiis ſollicitudinem gerere ſtudeamus. Siquidem ſancta Romana eccleſia, quæ a Deo ſibi conceſſum omnium eccleſiarum retinet principatum: tanquam diligens mater, ſingulis debet eccleſiis inſtanti vigilantia providere. Ad ipſam enim, quaſi ad caput & matrem, ab omnibus eſt concurrendum: ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & a ſuis oppreſſionibus releventur. Condecet igitur, ut eccleſiæ & venerabilia loca, maxime quæ ad ſpeciale jus & ſingularem proprietatem ſanctæ Romanæ, cui Deo auctore deſervimus, ſpectant eccleſiæ, ſpecialioris prærogativæ ſortiantur honorem, & apoſtolicæ auctoritatis munimine roborentur. Quamobrem, dilecte in Chriſto fili Petre abbas, juſtis poſtulationibus tuis clementius inclinati, quicquid libertatis, quicquid tuitionis, quicquid auctoritatis, prædeceſſores noſtri eccleſiæ Romanæ pontifices, præſertim apoſtolicæ memoriæ nom. Gregorius VII. Urbanus, & Paſchalis II. diſcretionis ratione veſtro monaſterio, & locis ad id pertinentibus contulerunt: nos quoque præſenti decreto, auctore domino confirmamus. In quibus hæc propriis ſunt viſa nominibus annotanda. Abbatia S. Ægidii, &c.

In omnibus autem prioratibus & cellis, quæ nunc, ſine proprio abbate, veſtro regimini ſubjectæ ſunt, nullus futuris unquam temporibus abbatem ordinare præſumat. Liceat quoque vobis, ſeu fratribus veſtris, in eccleſiis presbyteros eligere: ita tamen, ut ab epiſcopis, vel epiſcoporum vicariis, animarum curam abſque venalitate ſuſcipiant. Quam ſi committere illi, quod abſit, ex pravitate noluerint: tunc presbyteri ex apoſtolicæ ſedis benignitate officia celebrandi licentiam conſequentur. Eccleſiarum vero ſeu altarium conſecrationes, ab epiſcopis, in quorum diœceſibus ſunt, locorum veſtrorum fratres accipiant: ſi quidem gratis ac ſine pravitate voluerint exhibere. Alioquin a catholico, quem malueritis, epiſcopo, conſecrationum ipſarum ſacramenta ſuſcipiant. Neque cuilibet facultas ſit aut clauſtri veſtri, aut locorum veſtrorum fratres, pro vivorum ſeu defunctorum eleemoſynis juſtis ob ſalutem datis inquietare: ſed tam virorum, quam mulierum oblationes, quæ ad eos afferuntur, in uſu ſervorum Dei pauperumque profecturas recipere liceat. Statuimus etiam ne cellarum veſtrarum ubilibet poſitarum fratres, pro qualibet interdictione vel excommunicatione, Divinorum officiorum ſuſpenſionem patiantur: ſed tam monachi ipſi, quam & famuli eorum, & qui ſe monaſticæ profeſſioni devoverunt, clauſis eccleſiarum januis, non admiſſis diœceſanis, Divinæ ſervitutis officia celebrent, & ſepulturæ debita peragant. Concedimus etiam vobis, clericos ſæculares, ſeu laicos, niſi qui pro certis criminibus excommunicati ſunt, ad converſionem per loca veſtra ſuſcipere. Sane terminos immunitatis loci veſtri, qui a præfato anteceſſore noſtro Urbano papa conſtituti ſunt, præſentis decreti noſtri pagina confirmamus. Ne videlicet ullus homo cujuſcumque conditionis ac poteſtatis, invaſionem, prædam, aut rapinam facere, ſive homicidium perpetrare præſumat infra ipſorum limites terminorum. Præterea decernimus, ut nulli omnino hominum liceat veſtrum venerabile monaſterium, & loca ſubdita, temere perturbare: ſed eorum poſſeſſiones, & bona cætera, quæ pro animarum ſalute jam data ſunt, vel in futurum Deo miſerante dari contigerit, firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæcularive perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, &c. ..... ſalvo in omnibus Romanæ eccleſiæ jure, & ſedis apoſtolicæ reverentia. Amen.

Ego Honorius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Creſcentius Sabinenſis epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Petrus Portuenſis epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Unalis Albanus epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Willemus Prænestinus epiſcopus, ſubſcripſi.
Ego Ægidius Tuſculanus epiſcopus conſenſi, ſubſcripſi.
Ego Gregorius presbyt. cardin. tit. apoſtol. ſubſcripſi.
Ego Roſſemagnus diacon. card. S. Gregorii, ſubſcripſi.
Ego Coſmus ſanctæ Mariæ in ..... ſubſcripſi.
Ego Gregorius S. Angeli diaconus card. ſubſcripſi.

Datum Laterani per manum Aymerici S. R. E. diaconi cardinalis & cancellarii, IV. Non. Aprilis, Indict. III. Incarnat. Dominicæ anno MCXXV. pontificatus noſtri anno I.

VIII. AD JOANNEM DE CREMA CARDINALEM.

Legatum apoſtolicum in Anglia eum conſtituit.

QUemadmodum bonorum filiorum. *Extat infra in concilio Londinenſi.*

IX. AD ANGLOS.

Ut Joannem Cremenſem legatum apoſtolicum ſuſcipiant.

QUamvis in extremis terrarum, &c. *Extat infra concilio Londinenſi.*

X.

X. AD DAVIDEM SCOTORUM REGEM.

Ut eundem legatum ſuſcipiat

OPortet devotos & humiles, &c. *Extat infra in concilio Londinenſi.*

XI. AD EPISCOPOS PROVINCIÆ TURONENSIS.

Ut ſervent ſtatuta concilii Nannetenſis.

CAriſſimus frater noſter Hildebertus, &c. *Extat infra in concilio Nannetenſi.*

XII. AD CANONICOS ECCLESIÆ TURONENSIS

Andegavenſis comitatus ſuppoſitus interdicto.

Honorius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis clericis Turonenſibus matris eccleſiæ S. Mauritii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex ſpicilegio Dacherianæ Labbeanæ App. Tom X.

SIcut boni & humiles filii ſunt paternæ dilectionis nexibus arctius aſtringendi: ita ingrati & inobedientes ſunt rigore juſtitiæ coercendi. Siquidem compertum habuimus, quod Fulco Andegavenſis comes divortium illiciti matrimonii filiæ ſuæ, & Guillelmi filii Roberti comitis, a dilecto filio noſtro I. cardinali presbytero, apoſtolicæ ſedis legato, & ab aliis fratribus noſtris coepiſcopis, & ſapientibus viris, accepta idoneorum probatione teſtium judicatum, ſervare contempſit. Præterea, quod gravius eſt, uti accepimus, ad B. Petri, & ſanctæ atque apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ injuriam, prædicti legati nuncios ad eum directos capiens, & in arcta cuſtodia per duas ſeptimanas retinens, barbas eorum & capillos flammis exurere, & litteras in conſpectu hominum ſub dio cremare præſumpſit. Unde legatus idem, in propriam comitis terram, interdictionis, & in perſonam ejus, excommunicationis ſententiam promulgavit. Nos ergo habito fratrum conſilio, eandem uſque ad condignam ſatisfactionem ſententiam ratam habemus. Interdictum autem præcipimus obſervari.

Datum Lateranis pridie Idus Aprilis.

ANNO CHRISTI 1124.

☞ APPENDIX AD EPISTOLAS ET DECRETA HONORII II.

ANNO CHRISTI 1124.

Ex Gerho lib. de edif. Dei Cap. XXVII.

Papa Honorius Domino Salzburgenſi archiepiſcopo de rebus quibuſdam certis etiam definitis per legatum ſuum ſedem Apoſtolicam conſulenti inquit.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 873.

SUnt ſcripta jam olim ſuper his cauſis promulgata penes ipſum Dominum archiepiſcopum. Non illi eſt neceſſe de his quærere, aut expectare novum ex noſtri parte aliquod ſcriptum. Scriptis antiquis utatur; quia ſedem Dei habens, noſtrum habebit auxilium, in quibuſcumque illi favent antiquæ traditiones Patrum. *

In Anecd. Pertz. T. II. p. 11. pag. 139.

* quæ de re ageretur vide in ſequenti deciſione.

Idem Gerhous hanc narrat traditam ab eodem Honorio fidei definitionem.

PRimus adſtitit mihi beatæ memoriæ Honorius, cum in ejus curia fuiſſet magiſter Luitolfus inter magiſtros Franciæ. Hic dum adſtruere conaretur, Chriſtum, ſecundum quod homo eſt, hominis quidem filium eſſe naturalem, ſed Dei Patris filium adoptivum: & ego e contrario adſtruerem, non ad hominem aſſumptum pertinere adoptionem, quod filius Dei eſſet, prædictus papa Honorius adſtitit mihi concitatus ad hoc ipſum per quemdam libellum a quodam canonico Lateranenſi, valenter literato, ipſi porrectum, & a me perlectum, in quo diligenter fuit inveſtigatum, quæ differentia eſſet inter filios optatos, quos etiam proprios & naturales dici conſtat, & filios adoptatos filiis naturalibus minime coæquandos. Tunc ergo refutato adoptionis vocabulo in Chriſto Dei & hominis proprio & naturali filio, ego in petra exaltatus, & in fide Petri per ſucceſſorem Petri firmatus, ab urbe redii cum lætitia, certum tenens, verum eſſe, quod Petrus de filio hominis hominibus errantibus ipſe non erraverit, dicens: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi.*

DECRETUM HONORII.

Habet S. Thomas Cantuarienſis Epiſt. LXXXXVII pag. 118.

CUræ ſit omnibus epiſcopis excommunicatorum omnino nomina tam vicinis epiſcopis, quam ſuis parochianis pariter indicare, eaque in celebri loco poſita præ foribus eccleſiæ cunctis venientibus inculcare, quatenus in utraque diligentia excommunicatis utique eccleſiaſticus aditus denegetur, & excuſationis cauſa omnibus auferatur.

☞ BISUNTINUM CONCILIUM

Seu placitum Dei pro eccleſiis a prædonum violentia liberandis, ab Anſerico Archiepiſcopo anno 1124. habitum.

BIſuntini concilii anno 1124. ſub Anſerico Archiepiſcopo Biſuntino celebrati annus eſt in anonymo auctore miraculorum S. Prudentii martyris, cujus opus vulgavit Labbeus Biblioth. Mſſ. tom. 2. pag. 628. his verbis: *Anno milleſimo centeſimo vigeſimo quarto venerabilis Anſericus archiepiſcopus Chryſopolitanus immenſum decrevit conſtare conſilium (concilium) quod placitum Dei vocitant in diebus feſtis (ni fallor Pentecoſtes) quibus feriati populi aliquantulumque ſolito raptorum timore nudati ſanctorum devotius ſtudent adire limina. Locus autem tali negotio aptiſſimus denunciatur penes*

ANNO CHRISTI 1124

eandem civitatem plus minus ab ipsa distans mille quingentis passibus. Est enim ibi planicies distensa soli, quam Tbisiam vocant incolæ, Duvio flumine præterfluente a latere. Hoc itaque archiepiscopalis intonante decreto fama ciet populos eo confluere. Credi vero non potest quot millia promiscui sexus ætatis ac conditionis accurrerint. Præterea quamplurimorum sanctorum illinc gloriosa perlata sunt pignora, quos longum est nominatim recensere. Inter quos & janitoris Cœli Petri nostri pulcherrima icona & ca-

A *ipsa multarum reliquiarum cum brachio B. Remigii a nostris recepta sunt ac in papisme ad hæc facto honorifice deposita.* Hæc usque auctor de concilio, addens dein miracula ibidem præstita intercessione S. Prudentii, cujus vulgo opinabantur esse brachium illud argenteum, quamquam reipsa B Remigii lipsana contineret. Hæc autem omnia cum gestis in concilio nullatenus cohærentia hic prætereo.

ANNO CHRISTI 1124

☞ CONCILIUM ROXBURGENSE EPISCOPORUM SCOTIÆ.

Circa annum 1126. celebratum. Ex Sim. Dunelm.

Wilkinsion. I. pag. 409.

JOannes de Crema S. Chrisogoni presbyter cardinalis a papa Honorio II. in Britanniam missus, concilium hoc apud Roxburg vel Rochesburh ad discutiendam controversiam inter Thurstanum archiepiscopum Eboracensem & Episcopos Scotiæ celebravit, uti ex Sim. Dunelm. constat.

Quid autem in hoc concilio actum sit, ac an, B & quonam modo animos Episcoporum Scotiæ ab Archiep. Eboracensi alienos legatus conciliaverit, nullibi quod sciam reperitur. Dicitur tamen apud scriptorem modo memoratum quod peracto legationis officio, Londoniam redierit Concilium celebraturus; unde colligere licet, concilium hoc Roxburgense ante Londinense fuisse habitum.

ANNO CHRISTI 1125.

CONCILIUM LONDONIENSE, SEU WESTMONASTERIENSE,

ANNO CHRISTI 1125.

Sub Honorio papa II. primum, auctoritate Joannis de Crema cardinalis apostolicæ sedis legati celebratum de reformandis pravis ecclesiæ moribus, nono Septembris, anno Domini MCXXV.

I.

QUÆ SUNT ANTEGRESSA CONCILIUM.

Collectio Anglicana ex MS.

ANno Domini MCXXV. Joan. Cremensis acceptа ab Apostolico super Britanniam legatione, cum diu in Normannia retentus esset a rege, tandem permissus in Angliam transvehitur, & ab ecclesiis honorifice accipitur: juxta quod ipse commendatitias in hoc ipsum ab Apostolico acceperat litteras, quarum inferius exemplaria hic ponuntur.

Honorius episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Joanni presbytero cardinali apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

QUemadmodum bonorum filiorum est, subjecta devotionis humilitate patribus obedire: ita patrum interest, benigno caritatis affectu filiis providere. Curam igitur & sollicitudinem tibi a prædecessore nostro felicis memoriæ papa Calixto III Angliæ regno commissa providentiæ dilectionis tuæ committimus. Obsecramus autem in Domino, ut tanquam sapiens & discretus Romanæ ecclesiæ filius, quæ ad honorem Dei & E sedis apostolicæ pertinent, honestare studiosius opereris.

Data Laterani, Idibus Aprilis.

Sunt præterea in historia Simeonis Dunelm. aliæ duæ epistolæ Honorii papæ, una est ad episcopos Angliæ, altera ad regem Scotiæ.

C *Honorius episcopus servus servorum Dei, dilectis fratribus & filiis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, proceribus, & cæteris tam clericis quam laicis per Angliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.*

„ QUamvis in extremis terrarum positos, ad
„ Petri tamen apostoli curam Christianæ
„ fidei vos facit universalitas pertinere. Cum
„ enim Petro dictum est, *Pasce oves meas, pasce* Joan. 21.
„ *agnos meos*, profecto nulla ovium, nullus agno-
„ rum exceptus est ad Christi consortium perti-
„ nentium, qui non Petri commissus sit pastio-
„ ni speciali. Præter hoc, forte regnum Angliæ
„ B. Petro & Romanæ ecclesiæ pertinere sanctis-
„ simi patris nostri Gregorii papæ auctoritas, &
„ B. Augustini prædicatio manifestat. Hoc igi-
„ tur dispositionis debito provocamur, vobis,
„ scilicet longe positis, sollicitiore diligentia
„ providere. Quamobrem Christianum filium no-
„ strum Joan. cardinalem sanctæ Romanæ ec-
„ clesiæ sacerdotem, in partem nostræ sollicitu-
„ dinis vigilantem, vices ei nostras in partibus
„ vestris commisimus. Qui nimirum de ecclesia-
„ rum correctione ac stabilitate, de religionis
„ augmento, & de cæteris, quæ probanda vel
„ improbanda visa fuerint, cum vestræ dilectio-
„ nis auxilio, cooperantibus sanctorum Apostо-
„ lorum patrociniis, pertractabit. Rogamus er-
„ go vos, & monemus, atque præcipimus, ut
„ eum tanquam S. Petri vicarium reverenter su-
„ scipiatis, humiliter audiatis, atque ad ipsius
„ vocationem, synodales cum eo conventus so-
„ lemniter celebretis: quatenus per ipsius & ve-
„ stram industriam, in regno vestro quæ corri-

„ gen-

ANNO CHRISTI 1125.

„ genda ſunt corrigantur, quæ firmanda ſunt, A
„ ſancto inſpirante Spiritu, firmentur.
Data Laterani Idibus Aprilis.

Super Scotiæ quoque regnum idem Joannes legati ſuſcepit officium, apoſtolico ſuper hoc regi ejuſdem gentis has litteras mittente.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio David illuſtri Scotorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ OPortet devotos & humiles B. Petri diſci-
„ pulos, quæ ad honorem S. R. E. ſpe-
„ ctare cognoverint, attentius operari. Unde no-
„ bilitati tuæ rogando mandamus, ut dilectum
„ filium noſtrum Joannem cardinalem, cui vi- B
„ ces noſtras in partibus illis commiſimus, re-
„ verenter ſuſcipias, & honores: epiſcopos et-
„ iam terræ tuæ, cum ab eo vocati fuerint, ad
„ concilium ſuum facias convenire. Controver-
„ ſiam, quæ inter Turſtanum Eboracenſem ar-
„ chiepiſcopum & epiſcopos terræ tuæ diu agi-
„ tata eſt, eidem legato noſtro diligentius inda-
„ gandam diſcutiendamque committimus. Fini-
„ tam vero ſententiam apoſtolicæ ſedis judicio
„ reſervamus. Datum Laterani Idibus Aprilis.

Hac auctoritate Joannes prædictus, circumiens Angliam, etiam ad regem Scotorum David pervenit apud ſtrivium Twedam, qui Northymbriam & Loidam diſterminat, in loco qui Rocesburh nominatur: ubi officio legationis peracto, rediens ad Lundoniam C *celebravit concilium, quod de capitulis ſubter annexis habebatur in hunc modum.*

Sed priuſquam ad concilii canones veniamus, exemplar litterarum, quibus in eodem convocando uſus eſt Cantuarienſis archiepiſcopus, prout in Landavenſi codice MS. licerat exhibere. Nam a legato ipſo non videtur convocatum, ſed legati juſſu, ab archiepiſcopo Cantuariæ. Sic autem codex ille.

Summonitio Willelmi Cantuar. archiepiſcopi.

Willelmus Cantuarienſis archiepiſcopus Urbano Landavenſi epiſcopo ſalutem.

LItteris iſtis tibi notum facere volumus, quod D
Joannes eccleſiæ Romanæ presbyter cardi-
nalis atque legatus, * ordinatione noſtraque con- * Forte, ut
niventia concilium celebrare diſpoſuit Lundoniæ H
in nativitate beatæ ſemper virginis Mariæ.

Propterea præcipimus, ut in præfato termino in eodem loco nobis occurras cum archidiaconibus & abbatibus & prioribus tuæ diœceſis, ad definiendum ſuper negotiis eccleſiaſticis, & ad informandum ſeu corrigendum, quæ informanda vel docenda ſeu corrigenda docuerit ſententia convocationis noſtræ.

II.

STATUTA CONCILII. E

TITULI CAPITULORUM.

I. *De ſimoniacis.*
II. *Ut pro ſacramentis, & hujuſmodi, pretium non exigatur.*
III. *Ut in conſecrationibus epiſcoporum, &c. nihil detur, niſi ſponte oblatum.*
IV. *Ut nemo beneficium a laico accipiat ſine conſenſu epiſcopi.*
V. *Ut beneficia non ſint hereditaria.*
VI. *Ut amittant beneficia, qui ab epiſcopis invitati, promoveri ad ordines contempſerint.*
VII. *Quis in decanum, priorem, archidiaconum non promovendus.*
VIII. *Ut nemo abſolute ordinetur.*
IX. *Ut nemo ſine judicio epiſcopi ejiciat ordinatum.*
X. *Ut nullus epiſcopus, alterius parochianum ordinet aut judicet.*
XI. *Ut alterius excommunicatum nemo in communionem ſuſcipiat.*
XII. *Ut uni perſonæ non tribuantur diverſi honores eccleſiaſtici.*
XIII. *Ut presbyteris, &c. interdicta ſint mulierum contubernia.*
XIV. *Ut clerici uſuras ne faciant.*
XV. *De ſortilegis.*
XVI. *De conſanguineorum & affinium nuptiis uſque ad ſeptimam generationem non contrahendis.*
XVII. *De viris qui uxores de conſanguinitate impetunt.*

ANNO CHRISTI 1125.

PRÆFATIO. (a)

Ex Simeone Dunelmenſi, & conciliorum codice MS eccleſiæ Vvigornienſis. Partem ediderat Binius ex continuatore Florentii.

ANno ab Incarnatione Domini MCXXVI. * pontificatus autem domini papæ Honorii ſecundi anno primo, regnante piiſſimo, & glorioſiſſimo Henrico Anglorum rege, Willelmi magni filio; anno vero regni ipſius XXV. celebrata eſt ſynodus Lundoniæ in eccleſia B. Petri apoſtolorum principis, apud Weſtmonaſterium, menſe Septembri, nona die ejuſdem menſis: ubi, poſt pſaltarum diſcuſſionem cauſarum, promulgata ſunt hæc capitula & ab omnibus confirmata, num. 17. Præfuit autem illi ſynodo Joannes de Crema ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ eccleſiæ de titulo S. Chryſogoni presbyter cardinalis, & prædicti domini papæ Honorii in Angliam legatus, cum Willelmo Cantuarienſi, & Turſtino Eboracenſi, archiepiſcopis, & cum epiſcopis diverſarum provinciarum numero XX. & abbatibus circiter XL. & cum innumera cleri & populi multitudine. * Cor XXV

CAPITULA.

I. *De ſimoniacis.*

Sanctorum patrum veſtigiis inhærentes, quemquam in eccleſia per pecuniam ordinari auctoritate apoſtolica prohibemus.

II. *Ut pro ſacramentis, & aliis hujuſmodi pretium non exigatur.*

Interdicimus etiam ut pro chriſmate, pro oleo, pro baptiſmate, pro pœnitentia, pro viſitatione infirmorum, ſeu unctione, pro communione corporis Chriſti, pro ſepultura, nullum omnino pretium exigatur.

III.

(a) Conſulit Vvilkins cum cod. Mſſ. Anglicanis in quibus præfatio iſta tota deeſt.

ANNO CHRISTI 1105

III. *Ut in consecrationibus episcoporum, &c. nihil detur, nisi sponte oblatum.*

Statuimus præterea, & apostolica auctoritate decernimus, ut in consecrationibus episcoporum, vel abbatum benedictionibus, seu in dedicationibus ecclesiarum, non cappa, non tapetæ, non manutergia, non baccilia, & nihil omnino per violentiam, nisi sponte oblatum fuerit, penitus exigatur.

IV. *Ut nemo beneficium a laico accipiat, sine consensu episcopi.*

Nullus abbas, nullus prior, nullus omnino monachus vel clericus, ecclesiam, sive decimam, seu quælibet beneficia ecclesiastica, de dono laici, sine proprii episcopi auctoritate & assensu suscipiat. Quod si præsumptum fuerit, irrita erit donatio hujusmodi, & ipse canonicæ ultioni subjacebit. *

* subjacebit.

V. *Ut beneficia non sint hereditaria.*

Sancimus præterea, ne quis ecclesiam sibi sive præbendam paterna vendicet hereditate, aut successorem sibi in aliquo ecclesiastico constituat beneficio. Quod si præsumptum fuerit, nullas vires habere permittimus, dicentes cum Psalmista: *Deus meus pone illos ut rotam, &c. qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei.*

Psal. 82. Ibidem.

Binius en hoc & superiore facit unicum canonem.

VI. *Ut amittant beneficia, qui ab episcopis invitati, promoveri ad ordines contempserint.*

Adjicientes quoque statuimus, ut clerici qui ecclesias seu beneficia habent ecclesiarum, & ordinari, quo liberius vivant, subterfugiunt, cum ab episcopis invitati fuerint, si ad ordines promoveri contempserint, ecclesiis simul & beneficiis earum priventur.

Binio 6.

VII. *Quis in decanum, priorem, archidiaconum non promovendus.*

Nullus in decanum, nullus in priorem, nisi presbyter; nullus in archidiaconum, nisi diaconus, promoveatur.

Binio 7.

VIII. *Ut nemo absolute ordinetur.*

Nullus in presbyterum, nullus in diaconum, nisi ad certum titulum ordinetur. Qui vero absolute fuerit ordinatus, sumpta careat dignitate.

ANNO CHRISTI 1105

Binio 8.

IX. *Ut nemo sine judicio episcopi ejiciat ordinatum.*

Nullus abbas, nullus omnino clericus, vel laicus, quemquam per episcopum in ecclesia ordinatum, absque proprii episcopi judicio, præsumat ejicere. Qui autem secus facere præsumpserit, excommunicationi subjacebit.

X. *Ut nullus episcopus, alterius parochianum ordinet aut judices.* Binio 9.

Nullus episcoporum, alterius præsumat parochianum ordinare aut judicare: unusquisque enim suo domino stat aut cadit: nec tenetur aliquis sententia non a suo judice prolata.

XI. *Ut alterius excommunicatum nemo in communionem suscipiat.* Binio hic & præcedens unicum faciunt nonum.

Nemo excommunicatum alterius præsumat in communionem suscipere. Quod si scienter fecerit, & ipse communione careat Christiana.

XII. *Ut uni persona non tribuantur diversi honores ecclesiastici.* Binio 10

Præcipimus etiam ne uni personæ * archidiaconatus vel diversi ordinis tribuantur honores.

* al. ne uni pers. in ecclesia diversi tribuantur honores

XIII. *Ut presbyteris interdicta sint mulierum contubernia.* Binio hic & præcedens faciunt decimum

Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, canonicis, uxorum, concubinarum, & omnium omnino seminarum contubernia, auctoritate apostolica inhibemus, præter matrem, sororem, amitam, sive illas mulieres quæ omni careant suspicione. Qui hujus decreti violator extiterit, confessus, vel convictus, ruinam proprii ordinis patiatur.

XIV. *Ut clerici usuras ne faciant.* Binio 12.

Usuram & turpe lucrum clericis omnibus prohibemus. Qui vero super crimine tali confessus fuerit, convictus, a proprio gradu dejiciatur.

XV. *De sortilegis.* Binio 13.

Sortilegos, ariolos, & auguria quæque sectantes, eisque consentientes, excommunicari præcipimus, perpetuaque notamus infamia.

XVI.

ANNO CHRISTI 1125. Binio 13.

XVI. *De conſanguineorum & affinium nuptiis uſque ad ſeptimam generationem non contrahendis.*

Inter conſanguineos ſeu affinitate conjunctos uſque ad ſeptimam generationem matrimonia contrahi prohibemus: ſi qui vero taliter conjuncti fuerint, ſeparentur.

Binio 14.

XVII. *De viris qui uxores de conſanguinitate impetunt.*

Interdicimus etiam ut viri proprias uxores de conſanguinitate impetentes, & teſtes quos adducunt, non ſuſcipiantur, ſed priſca patrum in omnibus ſervetur auctoritas.

Placet vobis? Placet. Placet vobis? Placet. Placet vobis? Placet.

His taliter ſynodali decreto confirmatis, Joannem Romam revertentem comitantur ab ipſo evocati Turſtanus Eboracenſis, & Willelmus Cantuarienſis, de ſuis cauſis in apoſtolica audientia acturi

NOTÆ SEVERINI BINII.

Matthæus Paris qualis.

Eamdem ſynodum ſummatim deſcribens Matthæus Paris ſancti Albani in Anglia monachus, ſed apoſtolicæ hoſtis intenſiſſimus (nili eum, quod ſupra ſub Gregorio V. monui, novator aliquis hæreticus, ut ſolent, corruperit, vel quas ille in pontifices eorumque legatos egerit calumnias, invectivas, dicacitates & blaſphemias eidem malitioſo animo interuerit) Joanni de Crema ſedis apoſtolicæ legato cardinali eam, quam pudet adſcribere, infamiam inurit. Quare cum prædictus continuator Florentii VVigornienſis res ſui temporis deſcripſerit, adeoque major fide dignus ſit: poſthabitis calumniis, ſolam rei geſtæ hiſtoriam placuit adſcribere. De calumnia cardinali illata, iſta Baronius. *Hoc etiam anno decernitur ab Honorio papa legatio in Angliam, quæ credita eſt Joanni Cremenſi preſbytero cardinali tituli ſancti Chryſogoni, a quo pariter menſe Septembri celebratum eſſe concilium ſcriptores rerum Anglicarum affirmant, & ipſorum magno cum dedecore res ab eo geſtas enarrant. Nam præter ſimoniæ notam, qua ejus æſtimationem inurunt: addunt illud ignominioſum, quod cum in eodem concilio ſanciuiſſet canonem adverſus clericos concubinarios, in eoſdemque declamaſſet quod magno ſcelere poſt celebratum ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium auderent ſe jungere concubinæ, ſeu de latere ejuſdem ſurgere ad ſacrificium celebrandum: ipſe tamen, cum eadem die corpus Domini conſecriſſet, poſt veſperam fuit cum meretrice deprehenſus. Scripta hæc reperiuntur primitus ab Henrico Huntindonienſi rerum Anglicanarum ſcriptore. Rogerius ipſo recentior eadem eodem verbis repetit in annalibus. Sed anno ſequenti, atque noviſſime Matthæus VVeſtmonaſterienſis, de his item agens anno præſenti, addit tamen excuſationem ejus: quod ſcilicet ita in ea turpitudine deprehenſus, dixiſſet quod non fuerit ipſe ſacerdos, ſed ſacerdotum corrector. Porro ex tali excuſatione convinci mendacium nemo non videt. Etenim quomodo non ſacerdos fuit, quem ſacerdotem eſſe neceſſitas ipſa cogebat, utpote quod eſſet preſbyter cardinalis tituli ſancti Chryſogoni? vel quomodo non ſacerdos, quem dicunt mane ſacramentum ſacrificium celebraſſe? certe quidem non numero hiſtoricorum veritatem hiſtoriæ conſuevimus æſtimare, ſed quanta fide polleat primus autor cujuslibet aſſertionis. Nam reliquos primum ſequi autorem, & ejus veſtigiis inhærere frequentiori uſu in more poſitum reperimus. Cum igitur accurate autorem expendimus, quantæ fidei eſſet qui iſthæc primus aſſeruit, invenimus eum plus æquo, immo inique favere ſacrorum miniſtrorum conjugio, ipſum archidiaconum. Etenim dum ipſe agit ſuperius de ſancto Anſelmo, qui in concilio a ſe celebrato vetuit conjugia clericorum, mendaciſſime aſſeruit, ante illud tempus in Anglia id non fuiſſe prohibitum, & plures fuiſſe qui ejuſmodi conjugio ſervirent; quod quam falſum ſit nullus ignorat. Hæc dicta ſint, ut explorata habeatur autoris fides. Præterea, ſi tanto fuiſſet legatus re vera crimine infamatus: quomodo adverſarii ejus, ipſi ſcilicet ſchiſmatici fautores Petri Leonis, cum ſuis ſcriptis declamaſſe reperiantur in eos cardinales qui Innocentium elegerunt, inter quorum primos ipſe Joannes Cremenſis habetur annumeratus, tam enorme delictum exprobare ceſſarunt? vel quomodo ſanctus Bernardus, & alii viri magni nominis ejus temporis ſcriptores, Innocentiique papæ fautores, adeo conſtanter dicere potuiſſent, ſicut numeroſiorem, ita & ſanctiorem cardinalium partem, eundem Innocentium elegiſſe, ſi tanto ſcandalo ex eis unus Joannes Cremenſis orbem Chriſtianum concuſſiſſet? Sed & quod hujus temporis rerum Anglicanarum ſcriptor VVillelmus Malmesburienſis, haud aſſuetus parcere eccleſiæ Romanæ miniſtris, ejuſdem factoris nullam penitus mentionem feciſſe reperiatur, nec ibidem diligens autor, qui adjecit appendicem ad Florentium & adeo exacte præ cæteris de ſingulis rebus geſtis in eo concilio meminit, perinde ac ſi eidem interfuiſſet, hujus evulgati, ut volunt, tantopere criminis aliquid potuiſſet ſcripſerit: certe quidem de eo dubitandi, verumne ſit vel ſparſa calumnia, ut fieri aſſolet, ſaltem locum reliquit; quod quilibet amentiſſimus veritatis non puto negabit. Nos vero nec ejuſmodi ſumus, ut proditione veritatis delinquentem quemlibet eccleſiæ Romanæ miniſtrum prodere nolimus, cum nec ipſa ſibi hoc vendicet Romana Eccleſia, ut membra ſua, & e latere ſuo legatos miſſos omni carere turpitudine aſſerat; non enim, quod probo ducit Apoſtolus, æmulatur Deum, ut fortior illo ſit. Si enim ipſe Deus, qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem urentem, tamen in angelis ſuis reperit prævitatem: quid præſumet ipſa, dum angelos ſuos mittit legatos ſuos in mare? ſecundum illud propheticum: Ite angelis veloces ad gentem convulſam & dilaceratam: cum ſciat ipſa non ſupernos angelos mittere, ſed homines, de quibus eſt pronunciatum divinum oraculum, quod univerſa vanitas ſit omnis homo vivens; ſed de his ſatis.*

ANNO CHRISTI 1125. Henricus Huntindonenſis hiſt. lib. 7. hoc anno.

1. Cor. 10. Pſal 103. Job. 4. Iſai. 8.

☞ AD CONCILIUM LONDINENSE

In cauſa diſciplinæ, aſſiſtente Joanne de Crema A. S. L. Anno 1125. celebratum.

ADDITIO.

Ex Mſto Suppl. Tom. II. pag. 375.

Concilii hujus canones ex Simeone Dunelmenſi exhibet Labbeus, eademque ex eodem ſcriptore repetit Wilkins concil. Britan. t. 1. pag. 407. qui & de MS. codice Cantuarienſi variantes adnotavit. Nihil tamen in iis præter vocalium tantummodo immutationem occurrit; quare me illas omiſiſſe, haud grave laturos eruditos judico. Unum monco, deeſſe in codice illo præfatiunculam, in qua annus habiti concilii adnotatur, ex quo non temere conjicerem additamentum illud eſſe Dunelmenſis, cui imperitia adſcribendus eſt anachroniſmus ille ſtatim in limine occurrens, ubi annus 1126. cum primo Honorii illigatur; quem optime corrigit Labbeus, legendum anno 1125. admonens.

Addit inſuper idem Anglus collector tertium aliam Honorii bullam de controverſia inter Eboracenſem & Cantuarienſem epiſcopos, quam cognoſcendam Joanni de Crema legato ſuo in Britanniam commiſiſſe ſe ſcribit in literis, quas Labbeus affixis concilii Londinienſis præmittit. Hanc ergo bullam repræ-

☞ *repræſente ne quid deſit, quamquam diu poſt Lon-*
dinenſe concilium datam credo, tunc ſcilicet, cum
ANNO CHRISTI 1125. *pontifex auditis Eboracenſi, & Cantuarienſi epiſco-*
pis, qui cum Joanne ad urbem remeante Romam
venerant, ea de re definitivum ſententiam pronun-
ciavit.

BULLA HONORII PAPÆ II.

Thurſtano Ebor. archiep. privilegia nonnulla conce-
dens eccleſiæ Eboracenſi.

HOnorius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Thurſtano, Eboracenſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice promovendis in perpetuum. In eminenti apoſtolicæ ſedis ſpecula, diſponente Domino, conſtituti, injuncto nobis apoſtolatus officio fratres noſtros epiſcopos intima charitate diligere, & eccleſiis ſibi a Deo commiſſis ſuam debemus juſtitiam conſervare, pro ipſarum quoque volumus ſtatu ſatagere, atque earum quieti & utilitati, ſalubriter, auxiliante Domino, providere. Ideoque chariſſime frater Thurſtane, archiepiſcope, tibi tuiſque ſucceſſoribus, & per vos Ebor. eccleſiæ, cui authore Deo præes, Eboracenſis Eccleſiæ metropol. ſuffraganeos, & quicquid parochiarum vel epiſcopali vel metropolitico jure ad eamdem cognoſcitur eccleſiam pertinere, in perpetuum confirmamus. Antiquam ſane Ebor. eccleſiæ dignitatem integram conſervari authore Deo cupientes, auctoritate apoſtolica prohibemus, ne ulterius, aut Cantuar. archiepiſcopus Eboracen. profeſſionem quamlibet exigat, aut Eboracen. Cantuarienſi exhibeat; neque quod penitus a beato Gregorio prohibitum eſt, ullo modo Ebor. Cantuar. ditioni ſubjaceat, ſed juxta ejuſdem patris conſtitutionem, iſta inter eos honoris diſtinctio in perpetuum conſervetur, ut prior habeatur, qui prior fuerit ordinatus. Ad hæc ſi Cantuar. archiepiſcopus Ebor. electum gratis, & ſine ſubjectionis exactione conſecrare noluerit; electus Ebor. a ſuffraganeis ſuis, aut a Romano pontifice libere conſecretur. Porro antiquas libertatis conſuetudines, & poſſeſſiones quas vel in præſenti legitime obtinetis, vel in futuro, largiente Deo, juſte poteritis adipiſci, eccleſiæ Ebor. præſentis privilegii auctoritate firmamus, ſtatuentes, ut nullus eas auferre, imminuere, vel temerariis audeat vexationibus infeſtare, ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis pro futuro. Illud quoque capitulo præſenti ſubjungimus, ut eccleſiæ S. Andreæ Hagulſtadenſ. S. Joh. Beverlac. S. Wilfridi de Ripon, S. Mariæ de Suthewel. S. Oswaldi de Glouceſtr. in omnibus poſſeſſionibus & libertatibus, & conſuetudinibus vobis veſtriſque ſucceſſoribus, nec non Ebor. eccleſiæ integre ſemper & quiete permaneant. Si quæ igitur eccleſiaſtica ſecularisve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſanctiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant & apud diſtrictum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

ANNO CHRISTI 1125.

☞ LUGDUNENSE CONCILIUM

Quo Pontius Cluniacenſis abbas deponitur & anathemate punitur, A Petro A. S. L.
anno 1126. celebratum.

Ibid. pag. 977.

POntius olim Cluniacenſis abbas de multis poſtulatus criminibus coram Caliſto II. pontifice, reuſque agnitus, abbatis dignitatem in pontificis manu depoſuerat, ſeque voti religione obſtrinxit proficiſcendi in Palæſtinam, totumque ſe ſervitiis chriſtianorum militum devovendi. Ibi ergo aliquandiu ſubſtitit, vitamque adeo ad recti normam direxit, ut non exiguam ſanctimoniæ famam ſibi comparaverit. Tum rediit in Italiam, ubi non diu poſt, quam intus in corde celabat nequitiam produxit; nam valida militum manu parata Cluniacum petiit, monaſterium invaſit, factioſiſque nonnullis monachis ſibi adjunctis reliquos cum abbate expulit. Re comperta Humbaldus Lugdunenſis archiepiſcopus ſententiam excommunicationis in Pontium dixit. Nec Honorius II. pontifex ſegnius graſſanti malo ſeſe oppoſuit; nam miſit actutum in Galliam Petrum diaconum ſuum ex latere legatum cum literis ad epiſcopos, & primores Galliæ, ad Cluniacenſes, & ad epiſcopum Lugdunenſem, quo junctis ſimul omnes viribus invaſorem ejicerent, corruentemque Cluniacenſem rem reſtituerent, & confirmarent. Strenue id præſtitum a Petro, adnitentibus epiſcopis & Galliæ proceribus. Quare collecto Lugduni concilio anathema in Pontium præeunte Petro ab eccleſia Gallicana dictum eſt; tum coactus Pontius ut Romæ ſe ſiſteret ad judicium pontificis. Venit ille ad urbem, non tamen cauſam ſuam tueri coram pontifice ſuſtinuit, a quo iterum abbatia, quam per injuriam invaſerat, expoliatus, & novo anathemate damnatus eſt; nec diu poſt hoc judicium ſupervixit. Hæc omnia fuſius legas in to. VI. annalium ordinis S. Benedicti, quem Mabilonii annalibus ex obitu authoris ſui intermiſſis adjecit P. Edmundus Martene ſcriptor ejuſdem ordinis clariſſimus. Ex illo vero hic dandas cenſeo epiſtolas tres Honorii in cauſa Pontii datas, cum ſententia excommunicationis a Petro A. S. L. in concilio Lugdunenſi pronunciata, ac denique bullam Honorii, qua Petri in Lugdunenſi concilio ſententia confirmatur, totique huic controverſiæ finis imponitur.

HONORII PAPÆ II.

Breve ad omnes epiſcopos & proceres Galliæ, ut
Pontium olim abbatem Cluniacenſem
coerceant

HOnorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus patribus archiepiſcopis, epiſcopis, baronibus & aliis fidelibus per Franciam, Aqui-

Ex Annal. Ord. S. Ben. t. VI. p. 600. append.

Aquitaniam, & Burgundiam conſtitutis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 1125

Univerſæ bonitatis inimicus Diabolus ut religionem fratrum Cluniacenſium cribraret ſicut triticum, expetivit. Pontium namque ad perturbandos fratres divino famulatui mancipatos arrogantiæ ſpiritu tumidum de ultra marinis partibus unco ambitionis adduxit, & ut ab eo monaſterium Cluniacenſe occuparetur efficit. Quamobrem dilectum filium noſtrum Petrum Diaconum cardinalem ad vos ex gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ dirigentes, caritati veſtræ mandando præcipimus, ut ipſius conſilio invaſorem Pontium a Cluniacenſi monaſterio & obedientiis, atque omnibus pertinentiis ejus eliminare ſummopere procuretis; idem enim filius noſter Petrus vice noſtra in Pontium & in omnes fautores ejus anathematis confirmabit ſententiam. Dilecto vero filium noſtrum Petrum Cluniacenſem abbatem manu tenere & honorare curetis. Data Lateranis VIII. Kal. maji.

EJUSDEM LITERÆ AD MONACHOS CLUNIACENSES

Ut Pontium abbatem rejiciant.

HOnorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, univerſis monachis & converſis ad Cluniacenſe monaſterium pertinentibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Gravamur admodum quoniam, ſicut accepimus, ſacri collegii unitatem & ſtatum religionis Pontius diabolico agitatus ſpiritu viſus eſt auſu temerario perturbare. Quamvis ergo væ ſit homini illi per quem ſcandalum venit; ad probationem tamen, & purgationem bonorum neceſſe eſt ſcandala provenire: vis enim & audacia militis in bello cognoſcitur, & fidei religioſæ conſtantia in adverſis comprobatur. Quo circa dilectum filium noſtrum Petrum cardinalem ad vos e gremio Sanctæ Romanæ eccleſiæ dirigentes mandando præcipimus, ut in charitatis unitate firmiter perſiſtentes, eidem Pontio nullum omnino conſilium vel auxilium præbeatis, ſed potius ab ipſo tanquam a ſchiſmatico & invaſore vos omnimodis abſtinete. Idem namque filius noſter Petrus vice noſtra in Pontium, & in omnes fautores ejus anathematis confirmabit ſententiam. Præcipimus autem, ut dilecto filio noſtro Cluniacenſi abbati, tanquam paſtori veſtro, & animarum veſtrarum rectori, humiliter obedientiam, & reverentiam exhibeatis. Datum Laterani VIII. Kal. maji.

EJUSDEM AD HUMBALDUM ARCHIEPISCOPUM LUGDUNENSEM.

Ejuſdem argumenti.

HOnorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili Hu .... Lugdunenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Dolemus quoniam, ſicut accepimus, religione Cluniacenſe Pontius temere perturbavit. Gratias ergo tuæ referimus fraternitati, quod tanquam religionis amator ei viriliter reſtitiſti. Inſtanti igitur vigilantia tam per eccleſiæ miniſtros, quam per exteras poteſtates illum de monaſterio trahere, & in carcerem ponere omnibus modis elabores. Nos autem de latere noſtro legatum e veſtigio tranſmittimus, qui tibi ad hoc explendum conſilium & auxilium præbeat. Data Lateranis VIII. Kal. maji.

ANNO CHRISTI 1125

FORMULA EXCOMMUNICATIONIS IN PONTIUM ET PONTIANOS.

HÆc eſt excommunicatio, quam fecit Petrus cardinalis ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatus in virtute Spiritus Sancti, & in auctoritate domni papæ Honorii, cujus vice fungitur, in Pontium invaſorem, & ſchiſmaticum, & in burgenſes Cluniacenſes, & in omnes eorum fautores in Lugdunenſi ſynodo VII. Kal. junii in præſentia epiſcoporum conſentientium, & abbatum, & preſbyterorum multorum, & clericorum.

Quoniam contra voluntatem Dei, & domni papæ Honorii, totiuſque Romanæ eccleſiæ Pontius Cluniacenſe monaſterium irrationabilis laicorum violentia invaſit, Romanæ eccleſiæ miſericordiam magis quam juſtitiæ ſeveritatem ſequentes, tertio tam literis, quam nuntiis eum ad nos vocavimus, ut voluntatem domni papæ Honorii ex ore noſtro ſuper hoc audiret, eique veluti totius orbis univerſali patri in omnibus obediret. Verum quia domno papæ Honorio, cujus vice fungimur, obedire, & de perpetrato invaſionis eccleſiæ ſcelere noluit pœnitere, hanc injuriam Deo, & apoſtolicæ ſedi illatam ulterius inultam non ferentes, auctoritate apoſtolorum Petri, & Pauli, & domni papæ Honorii, qui nobis plenam, & in hoc negotio ſua vice tradidit poteſtatem, excommunicationis ſententiam domni Humberti archiepiſcopi Lugdunenſis S. R. E. & domni papæ Honorii legati, & ejus ſuffraganeorum in eumdem Pontium, & in omnes fautores ejus juſte iterum prolatam in præſenti confirmamus ſynodo, quam iterum renovantes, prædictum Pontium, ac monachos ei cohærentes, nec non & burgenſes Cluniacenſes anathematis vinculo innodamus, quouſque reſipiſcant, & ad condignam redeant ſatisfactionem. Præcipimus etiam ſub anathemate ut nullus in eccleſiis vel in officinis infra ambitum muri Cluniaci, aut deforis infra clauſtra, vel pertinentiam totius burgi conſtitutis campanas pulſare, vel officia celebre divina, vel capitulum facere præſumat quouſque Pontius inde exeat, & ab hac infeſtatione quieſcat. Ejuſdem anathematis vinculo inſuper eos innectimus, qui de theſauro eccleſiæ Cluniacenſis quidquid cauſa donationis vel venditionis ſeu pignorationis acceperunt, ac deinceps acceperint, vel dederint. Præterea obedientias, in quibus Pontius ſuos priores intruſit, ſcilicet Silviniacum cum Euſtorgio priore & ſuis fautoribus, Maſſiliam cum priore, Laziacum & ejus priorem, Parrona cum priore, ne divina officia ibi celebrentur, interdicimus. Denique omne chriſtianitatis officium ſupradictis locis interdicimus, excepto baptiſmate puerorum, & pœnitentia morientium, volentium ab hac nequitia converti, data ſecuritate in manibus Lefaldi Vincentii, & aliorum, qui obedientiam Romanæ eccleſiæ & Petri abbatis fidelitatem ſervant. Eodem vinculo ligamus eos, qui victualia vel arma burgenſibus Cluniaci pretio, vel dono, in defenſione hujus ſceleris portant.

HONORII PAPÆ BULLA.

Ejuſdem argumenti.

HOnorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Petro Cluniacenſi abbati ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 1125.

Univerſalis eccleſiæ ſollicitudo nobis a diſpenſatore omnium bonorum Deo commiſſa, mentis intentionem inceſſanter urgere non deſinit, religionis ſtatum inconvulſum ſervare, & religioſis locis libertatem debitam cuſtodire. Sancta tamen mater eccleſia, quæ ad tempus ex parte peregrinatur in terris, multarum oppreſſionum purgatur turbine, & validæ perſecutionis examinatur fornace, cælumque inſpiciens, gemebunda ſuſpirat, donec illi cœleſti præſentialiter uniatur, quæ de immarceſcibilis coronæ remunerata præmio, ſui creatoris contemplatione lætatur. Cæterum navis B. Petri cœlorum clavigeri, cui Chriſtus præſidet gubernator, quamvis multis collidatur procellis, & horrendis ventorum flatibus agitetur, nunquam tamen naufragii damnum incurret; ſed ad portum tranquillitatis cum eis qui ei adhærent, ſecura perveniet. Pontius ſiquidem B. Benedicti inimicus, præceptionibus & monaſtici ordinis malleus, qui Cluniacenſem abbatiam in manu prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ papæ Caliſti ſine ſpe recuperationis refutaverat, & ſe perpetuo Jeroſolymis victurum voto adſtrinxerat, contra voluntatem Dei & noſtram, Cluniacenſe monaſterium ſuperba obſtinatione & præſumptione ſacrilega occupavit: nitorem vero Religionis Cluniacenſium fratrum, quæ per totam Galliam claruerat, perturbans, corda ſimplicium veneno ſuæ pravitatis infecit. Præterea ſacrilegium & rapacitatis flagitium præteritis ſuperaddens peccatis, vaſa ſacra, & theſaurum monaſterii, qui ex voto fidelium ad pauperum uſus, cum foret opportunum, fuerat deſtinatus, diripuit, & ejus maximam portionem pro retinendis militibus, ſagittariis, & baliſtariis diſſipavit. Quia igitur in tanta pertinacia induratus, nequaquam reſipiſcere voluit, venerabilis frater noſter Humbaldus Lugdunenſis archiepiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus, in eum excommunicationis ſententiam promulgavit. Cæterum poſtquam tantum periculum, tantamque religionis ſtragem Cluniacenſi monaſterio imminere veridica relatione cognovimus, dilectum filium noſtrum Petrum diaconum cardinalem de gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ ad partes illas mittendum duximus, qui præcepto, & auctoritate noſtra Pontium invaſorem, & fautores ejus vinculo anathematis innodavit. Poſt hæc autem tu dilecte fili Petre Cluniacenſis abbas, & idem Pontius proximis B. Michaelis octavis, ad noſtram venire præſentiam, & de prædicta controverſia, & exceſſu, noſtro & Romanæ eccleſiæ obedire judicio ſtatuiſtis, & ne ſuper hoc veſtrum aliquis falleretur, utrinque obſides in præſentia prænominati dilecti filii Petri cardinalis diaconi præbuiſtis. Statuto itaque termino, noſtro te conſpectui præſentaſti. Pontius vero cum monachis, & burgenſibus, nondum tamen cum ſuis ab excommunicationis vinculo abſolutus ad urbem venit. Ut autem ſecundum uſum eccleſiaſticum de exceſſu, pro quo excommunicatus fuerat, ſatisfaceret, & poſtmodum juxta rationis ordinem, ad cauſam ſuam permitteretur agendam, a noſtris fratribus eſt ſæpenumero requiſitus: ipſe vero ſpiritu elationis tumidus in inficiationes & verborum involucra aſſueto more linguam extendens, ſatisfacere nobis & eccleſiæ Romanæ contemſit: nos ſiquidem quoſdam monachos, qui cum eo venerant, poſt acceptam ſatisfactionem recepimus, & ad cauſam ſuam agendam admiſimus. Tunc ergo te in Cluniacenſem abbatem canonice, & ſecundum beati Benedicti regulam electum, ac per prædeceſſorem noſtrum felicis memoriæ papam Caliſtum, & per nos ipſos confirmatum, modo vero per Pontium invaſorem, & complices ſuos infideles burgenſes fuiſſe expulſum, bona etiam monaſterii, & theſaurum fuiſſe diſtractum, per cariſſimum filium noſtrum Matthæum priorem S. Martini de Campis, quem advocatum & cauſæ tuæ patronum ſtatueras, ſupplicem allegaſti, & ut tibi de ablatis reſtitutio, & de irrogata injuria juſtitia fieret poſtulaſti. Cæterum monachi, qui cum Pontio venerant, ex adverſo paſtorem ſuum Pontio ſibi fraudulenter ablatum, nec umquam eum Cluniacenſis monaſterii regimen dimiſiſſe acclamabant. Qui ſtatim productis apoſtolici viri regeſtorum papæ Caliſti voluminibus, & aſſertione teſtium, qui tunc præſentes fuerunt, convicti ſunt. Ut igitur verba ipſius ad Pontium directa ponamus, hæc ſunt: Tibi præcipimus ut ab hujuſmodi levitate deſiſtas, & quam in manu noſtra ſine recuperationis ſpe refutaſti Cluniacenſem abbatiam nullatenus moleſtare præſumas. Si vero noſtri præcepti tranſgreſſor extiteris, gratiam beati Petri, & noſtram amittes; & ſi quando ad nos clamaveris, non exaudieris. Item ad conventum Cluniacenſem inter cætera, zelum inter vos & contentiones agitari multorum relatione comperimus, & vehementius aggravamur. Pontius enim qui olim veſtro monaſterio præfuit, concordem unitatem veſtram dividere, & ſimplicitatem mentium veſtrarum ſollicitare non deſinit: unde univerſitati veſtræ præcipimus, ut ſicut per obedientiam beati Petri ſalvare animas veſtras cupitis; protinus abjectis omnino ſchiſmatibus cariſſimo filio noſtro Petro Cluniacenſi abbati unanimiter & devote humilitatis ſubjectionem & obedientiam deferatis, & in Pontio illo, qui in noſtris manibus ſine ſpe recuperationis abbatiam Cluniacenſem penitus refutavit, nullam de cætero ſpem habeatis; cum quod de eo in cauſa hac conſtituimus, nulla prorſus ratione mutabimus. Si quis autem veſtrum hujus præcepti noſtri temerator extiterit, ſi abbatiæ vel alicujus prælationis nomine inſignitus fuerit, vel ordinis promotionem habuerit, dignitatis, & ordinis ſui detrimentum ſuſtinebit, & anathematis ſententiæ ſubjacebit. Idem de eodem ad te Petre fili cariſſime. Quod autem de Pontio illo, qui olim abbatiæ Cluniacenſi præfuit, quam omnino ſine recuperationis ſpe in manibus noſtris refutavit conſtituimus, nulla volumus ratione mutare. Quocirca quemadmodum judicis poſtulabat officium, diligentius indagato negotio, habito conſilio, & communi aſſenſu fratrum noſtrorum epiſcoporum & cardinalium, Petro præfecto urbis, & aliis nobilibus Romanis, & legis peritis collaudantibus, ex ſententia de Cluniacenſi abbatia, de monachorum obedientia, de omnibus tam exterius, quam interius ad eamdem abbatiam pertinentibus, plenarie te per abundantem juſtitiam inveſtivimus: obſides vero quos pro executione juſtitiæ dederas abſolventes, illos quos Pontius & burgenſes pro parte ſua obligaverant, alligavimus. Burgenſes etiam de theſauro Cluniacenſi monaſterio reſtituendo, & alio damno reſtaurando in manu tua, ad quem cura ſpectare cognoſcimus, damnavimus, pœna legali adhibita: verum ipſius pœnæ relaxatio eſt tuæ diſcretioni commiſſa. Præterea Pontium excommunicatum, invaſorem, deprædatorem, ſacrilegum, & ſchiſmaticum condemnantes, ſententiam beatæ recordationis prædeceſſoris noſtri domni papæ Caliſti in ipſum Pontium datam, ut videlicet nullo tempore Cluniacenſem abbatiam recuperet, apoſtolica auctoritate firmavimus. Si quis autem

in

in posterum hanc nostræ diffinitionis sententiam violare tentaverit, laicus anathematis gladio feriatur, clericus honoris & officii privatione multetur. ANNO CHRISTI 1125.

Ego Honorius catholicæ ecclesiæ episcopus.
Ego Portuensis interfui.

Datum Laterani per manum Aymerici sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis cancellarii XIII. Kal. novembris, indictione III. anno Dominicæ Incarnationis MCXXVI. pontificatus autem domini Honorii II. papæ secundo. ANNO CHRISTI 1125.

CONCILIUM MOGUNTINUM

In causa Gebhardi Wirceburgensis vitiose electi Anno 1125. circiter celebratum.

ROgero Wirceburgensi seu Herbipolensi episcopo defuncto anno 1125. Gebhardus quidam Bambergensis ecclesiæ canonicus a factiosis quibusdam assentiente Henrico imperatore jam olim electus, sed Calisti authoritate Rogero æmulo suo cedere coactus, iterum sedem illam ambivit. Eum quidem ab initio admittendum censuerat Adalbertus Moguntinus archiepiscopus, satius ducens vitiosam electionem tolerare, quam alterum substituendo, periculoso schismate ecclesiam illam dilacerandam tradere. Actum est ea de re in concilio Moguntino, quod tunc habitum discimus ex literis Gebhardi in codice Udalrici num. CCCXXXV. in quibus ita de hoc concilio: *Archiepiscopum adii ipsius consilio, Concilio quod in Moguntia ecclesia tunc temporis habuit, me una cum Eistetensi electo præsentavi, petens misericordiam vel justitiam, & omnem obedientiam me ei & Moguntinæ ecclesiæ semper exhibuisse ipsius testimonio in synodo comprobavi. Omnium igitur suffragiis pro me pulsantibus me de episcopali consecratione certum fecit, & diem consecrationis & locum mihi constituit, ad quem veni & nihil profeci.*

Ex hoc concilio datas credo ab eodem Adalberto literas ad Ottonem Bambergensem, quibus illum invitat, ut ad festum S. Lucæ in certum locum veniat, ubi iterum ea de causa tractaretur, & confecraretur electus. Has literas, quas concilii hujus synodicas puto, hic exhibeo ex codice Udalrici num. CCCXXII.

A. sanctæ Moguntinæ ecclesiæ humilis servus, & apostolicæ sedis legatus, venerabili, & in Christo dilecto fratri, & coepiscopo domino O. salutem & apostolicam benedictionem.

Tribulationes & destructiones Herbipolensis ecclesiæ, quæ, & quantæ sint, quam diu duraverint, jam dudum discretioni vestræ innotuit, quæ usque adeo multiplicatæ sunt, nisi eis in brevi provideat omnipotens Deus & misericors Dominus, quod in proximo ecclesia illa omnimodis adnihilabitur. Unde si facultas suppeteret, vestræ fraternitatis præsentiam & consilium potissimum desideraremus convenire, & de ipsius reformanda pace & religione, quantum divina misericordia concederet sollicitius pertractare. Siquidem fratrum, qui nobiscum sunt, & quos præsentialiter vel per literas nostras convenire potuimus, tale est consilium, quum venerabilis frater, & coepiscopus noster Rogerus viam universæ carnis ingressus est, in hoc ecclesiæ illi provideamus ut promovendo fratrem illum Gebhardum, dispersa illius ecclesiæ dispensatorie potius recolligamus, quam alium super imponendo graviter quidem dispersa funditus extirpari permittamus. Quo circa fraterna vos commonemus caritate: ut præsentiam vestram conventui fratrum nostrorum, quos in idipsum convocavimus, in proximo Festo beati Lucæ velitis præsentare, vel si id minime valueritis adimplere, consilio, quod Spiritus Sanctus vobis dictaverit, consensus vestri literas non differatis transmittere. Valete & in orationibus vestris nostri memoriam facite.

COMITIA BARCINONENSIA,

ANNO CHRISTI 1126.

In quibus plura in Ecclesiæ utilitatem statuta.

Ex Pagi ad an. Ch. 1126. n. 19.

ANno Christi 1126. juxta Diagum lib. 2. Hist. Comit. Barcinon. c. 108. Barcinonæ comitia generalia totius Principatus celebrata, in quibus Reipublicæ status reformatus, & sæcularium adversus Ecclesiastica jura excessus emendati. Petiit id a Raymundo III. Barcinonensi & Provinciæ Comite Beatus Oldegarius, cujus desiderio annuit Comes, & in ejus palatio uterque Ordo coactus fuit. Ex ecclesiasticis adfuere Oldegarius Metropolitanus, Raymundus Ausonensis, & Berengarius Gerundenses Episcopi, ac Catalauniæ Abbates omnes. Ex Laicis Comes cum Raymundo Berengario filio post patris mortem Aragoniæ Principe, Proceres multi, & Nobilium multitudo infinita. Inter alia multa in utilitatem Ecclesiæ iis in Comitiis statuta, Comes ac filius, Proceres ac Nobiles B. Oldegario restituere ecclesias omnes ac cemeteria cum redditibus ac quibuscumque aliis hactenus a se in præjudicium ecclesiæ possessis: integra libertas iisdem ecclesiis concessa absque ullius jurisdictionis in eas reservatione. Statutum pariter, ut nemo in posterum ecclesias intra triginta passuum ambitum violare præsumat: quod ecclesiasticarum personarum corpora vel bona nequaquam divexet. Item forma adsignata est, qua ecclesiæ sine earum fraude, & absque contribuentium periculo decimas capiant. Hæc, aliaque, inquit Diagus, statuta *die X. Martii MCXV.*, sed id errore librarii positum: cum eo Christi anno Oldegarius nondum Tarraconensis Archiepiscopus fuerit. Quare loco MCXV. legendum, inquit Didacus, *anno MCXXV.* qui anno 1126. designat; cum Comitia m. Martio habita fuerint, & in Catalaunia annus vel a Paschate, vel a die 25. m. Martii secundum usum Gallicanum proficisceretur.

ANNO CHRISTI 1126.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Ad Dedicationem Sagienſis Baſilicæ.

Ex Baſſio. Concil. Rotomag. par. 2. p. 10.

ANno ab Incarnatione Domini 1126. (*inquit Ordericus lib.* 12. *p.* 883.) Indictione IV. pontificalis baſilica S. Gervaſii Mediolanenſis martyris apud Sagium 12. Kal. Aprilis dedicata eſt a Domino Goiſtredo Rotomagenſi Archiepiſcopo, & aliis quinque Præſulibus. Ibi tunc Henricus Rex Anglorum cum Proceribus ſuis affuit, & eidem eccleſiæ redditus x. librarum pro dote per ſingulos annos donavit. Ibi tunc interfuerunt Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus Romanæ eccleſiæ Legatus, Joannes Lexovienſis, Joannes Saiarienſis, Goisfredus Carnotenſis, & Ulgerius Andegavenſis.

ANNO CHRISTI 1126.

Ex Ughelli Ital. ſacra to. 3. in Piſan. col. 43.

CONCILIUM ROMANUM,

In quo jus conſecrandi Epiſcopos Corſicæ Piſano Archiepiſcopo reſtituitur.

Adeptam a Calixto II. Piſanis Archiepiſcopis inſtituendorum in inſula Corſica Epiſcoporum prærogativam Honorius II. in concilio Romano anno Chriſti 1126. *celebrato eiſdem reſtituit, hoc edito diplomate.*

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Venerabili fratri Rogerio Piſano Archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

Ad hoc in ſancta matre Catholica, & univerſali Romana Eccleſia, quæ juſtitiæ ſedes eſt, nos auctore omnium bonorum Deo cognoſcimus conſtitutos, ut ſuam Eccleſiis omnibus juſtitiam conſervemus, ſi quid perperam geſtum eſſe noverimus, rationis conſilio ad rectitudinis tramitem reducamus, quatenus & quæ corrigenda ſunt, ordine muciario corrigantur, & quæ recte ſtatuta noſcuntur, in ſuo vigoris robore perſeverent. Prædeceſſor equidem noſter ſanctæ memoriæ Urbanus papa juſtitiæ, ac charitatis intuitu, conſilio Epiſcoporum, & Cardinalium, & aliorum fidelium aſſenſu Piſanæ eccleſiæ, & Dajaberto, qui ei præſidebat, ejuſque ſucceſſoribus canonice intrantibus Corſicanæ inſulæ Epiſcopatus regendos, & diſponendos commiſit, atque ſubjecit. Eundemque Dajabertum in Archiepiſcopum inſulæ Corſicanæ promovit, & Corſicanis Epiſcopis, ut ei tamquam Metropolitano ſuo obedirent, per obedientiam præcepit. In magna namque, & diuturna ſchiſmaticorum tempeſtate, quam Romana tunc temporis patiebatur Eccleſia, Piſanorum Civitatem multis laboribus fecit obnoxiam. Corſicana vero tam prolixitate ſpatiorum, quam negligentia paſtorum, dominorum inſolentia, & deſuetudine legatorum ſedis Apoſtolicæ a ſubjectione, & obedientia Romanæ Eccleſiæ deſerbuerat, & diſſolutioni, ac diſſipationi dedita eccleſiaſtici ordinis pene deſeruerat diſciplinam. Proinde idem prædeceſſor noſter tot a Piſanis collatorum beneficiorum meritis digne reſpondit, & Corſicanæ Eccleſiæ, quæ Piſanis propior eſt, debita charitate providit. Poſtmodum vero ſucceſſor ejus Papa Gelaſius ejuſdem charitatis reſpectu idem juris, & dignitatis, quod a domino Urbano Papa Piſanæ Eccleſiæ collatum fuerat, auctoritate ſui privilegii confirmavit. Quo de hac luce aſſumpto prædeceſſor noſter Papa Calixtus ejuſdem rationis conſideratione, & quod ab anteceſſoribus ejus Urbano, & Gelaſio datum, & confirmatum Piſanæ Eccleſiæ fuerat, privilegii ſui munimine roboravit. Januenſes autem honori Piſani populi invidentes, & eorum incrementum æquo animo non ferentes, hujus rei ſumpta occaſione guerram contra Piſanos moverunt. Unde cædes, incendia, & multæ Chriſtianorum captivitates peccatis exigentibus contigerunt, & debacchandi in Chriſtianos Sarracenis multa crevit audacia. Præterea Januenſes ad Urbem venientes Romanum clerum, & populum ſollicitare attentius ſtuduerunt, ſuadentes eis magnum eſſe Romanæ Eccleſiæ detrimentum, niſi conceſſa dignitas Piſanæ auferretur Eccleſiæ. Aſſerebant enim Romanam Eccleſiam hujus guerræ cauſam, & fomentum exiſtere, & ſi Corſicanorum Epiſcoporum conſecratio ad proprium dominium Romanæ revocaretur Eccleſiæ, indubitanter inter ſe, & Piſanos pacem, & concordiam provenire. His igitur cauſis dominus Papa Calliſtus pacis amator inductus, donationem illam Piſanæ Eccleſiæ a ſuis anteceſſoribus factam, & a ſeipſo firmatam pacis intuitu revocavit, & ſcripti ſui pagina irritavit. Cæterum neque ſuis, neque noſtris temporibus inter Piſanos, & Januenſes eſt adhuc concordia conſecuta. Poſt commiſſum vero nobis a Deo Romanæ eccleſiæ regimen, te frater Rogeri Piſane Archiepiſcope, & conſules ad nos venientes, ut de conſecratione Corſicanorum Epiſcoporum, quæ Piſanæ eccleſiæ a prædeceſſoribus noſtris Urbano, Gelaſio, & aliis collata fuerat, & ſine præcedente ipſorum Piſanorum culpa, & abſque judicio ablatam juſtitiam faceremus ſuppliciter rogaviſtis, præſentibus etiam Piſanis. Januenſes poſtea ad præſentiam venientes, ut eiſdem ſacræ ablatio a Papa Caliſto facta per nos firmaretur nihilominus poſtularunt. Nos autem utroſque ad pacem faciendam diligenter monuimus, ſed pacem ab eis prece, vel monitis impetrare nequivimus. Januenſes enim, qui ad nos venerant, ſe ad hoc non eſſe a populo ſuo miſſos, neque ejus mandata poſſe tranſgredi aſſerebant. Habito igitur fratrum noſtrorum Epiſcoporum, & Cardinalium conſilio, quod uterque populus ad pacem cogi rationi deberet, convenimus. Legatum ergo noſtrum comitem tunc diaconum Cardinalem cum ſcriptis noſtris Januam, & Piſas, miſimus, præcipientes, ut in manu ejus juramento firmarent, & de ſacra Corſicæ, & guerra uſque ad tunc proximum ſancti Michaelis feſtum noſtris juſſionibus obedire. Tranſacto itaque termino utraque

pars

ANNO CHRISTI 1126.

pars ad noſtram venit præſentiam. Nos autem diligenti ſtudio ad pacem inter eos ſtatuendam, quamvis non profecerimus, laboravimus: demum cum ab eis quereremus, ut juramento firmarent ſe noſtris obedire mandatis, Januenſes ſe id implere non poſſe dixerunt, eo quod ſui conſulatus terminus eſſet expletus. Tunc communis deliberatione conſilii Piſanorum ſuper hac cauſa juramentum recepimus, & ne Januenſes aliquam rationabilem contra nos occaſionem prætenderent, ſecundum eis, & tertium per noſtros nuncios, & litteras terminum dedimus. Qui profecto neque venerunt, neque pro ſe excuſationem canonicam direxerunt. Cum ergo inter Romanam Eccleſiam, & Piſanam quæſtio remaneret, & Piſani ad requirendam Eccleſiæ ſuæ juſtitiam non deſiſterent, fratres noſtros Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, qui cauſam, & modum rei geſtæ a prædeceſſore noſtro Caliſto plene prænoverant, convocavimus. Quibus in ſacro Lateranenſi palatio in nomine Domini congregatis regeſta prædeceſſorum noſtrorum Urbani, Gelaſii, & Caliſti tradidimus, & quid inde a nobis poſtquam Apoſtolicæ ſedis onus aſſumpſimus, factum fuerat, & quantum pro pace inter eos componenda laboraveramus, diligenter oſtendimus, rogantes in charitate qua venerant, ut juxta quod eis ſancti Spiritus gratia revelaret, nobis conſulerent. Poſtmodum vero adjurati in fide, quam beato Petro, & Romanæ debebant Eccleſiæ, reſponderunt ſe nulla alia cauſa niſi divina charitate ad id, quod dabant, conſilium fuiſſe adſtrictos, quod nimirum conſilium per ſcriptum propriis roboratum manibus ediderunt. Cujus videlicet ſcripti verba hæc ſunt: Spiritus ſancti dictante gratia: Dominus Honorius ſacratiſſimæ, & Apoſtolicæ ſedis epiſcopus, diverſarumque provinciarum Archiepiſcopis, & epiſcopis, ac Abbatibus, quid de negotio Piſanæ eccleſiæ juſte, canoniceque faciendum foret, petiit conſilium. Quibus rationabiliter viſum eſt, quatenus & beatæ memoriæ Urbani, Gelaſii, Caliſti privilegia, & decreta inconcuſſa permaneant, & Piſanam eccleſiam debere reſtitui Corſicanis epiſcopatibus, abique judiciario proprio ordine ſpoliatam. Et ſcripto huic ſubſcripſere Archiepiſcopi Gualterius Ravennas, Romualdus Salernitanus, Otho Capuanus, Rofredus Beneventanus, & epiſcopi Guillelmus Urbevetanus, Guido Aretinus, Gregorius Tarracinenſis, Pandulphus Tianenſis, Clariſſimus Aſſiſienſis, Robertus Averſanus, Richardus Cajetanus, Tranſmundus Signinus, Joannes Calenas, Gualfredus Senenſis, Gaufredus Sueſſanus, Ranulphus Caſertanus, Jacobus Faventinus, Otho Sutrinus, Petrus Caſtellanæ Civitatis, Benedictus Nepeſinus, Ildito Soanenſis, Gherardus Amelienſis, Benno Cæſenas, & Petrus Tuſcanus, & Abbates ſancti Laurentii Averſani, Matthæus, & Joannes ſanctæ Sophiæ, atque Joannes Camaldulenſis Prior; interfuere etiam alii epiſcopi Benedictus Lucanus, & Andreas Lunenſis, Illandus Maſſanus, Petrus Cluſinus, & Otho Tudertinus: Abſentes quoque Oldegarius Tarraconæ Archiepiſcopus, Gualterius Magalonæ, & Gottefredus Florentinus epiſcopi aſſenſum, & conſilium ſuum per proprias literas præbuerunt. Prætorea Collaterales fratres noſtri epiſcopi & Cardinales in unum convenientes in Domino, inter ſe conſulere cœperunt, & ab omnibus præter unum diaconum judicatum eſt, quod Papæ Urbano, ex auctoritate Romanæ eccleſiæ, etiam contra voluntatem epiſcoporum ipſius inſulæ licitum fuit Piſanum epiſcopum proviſorem, & Metropolitanum Corſicanæ eccleſiæ conſtituere, ſucceſſoribus autem ipſius domino Gelaſio, & domino Caliſto id ipſum itidem licuit ſuis privilegiis confirmare. Et quia Piſanæ eccleſiæ a Pontificibus Romanis collata & confirmata dignitas ſine manifeſta culpa, & judicio auferri non debuit, iterum judicatum eſt eandem ei dignitatem debere reſtitui, & facta de donatione illius Romanorum Pontificum privilegia inconcuſſa ſervari: in hoc etiam honoratorum virorum Petri præfecti, conſulum, & aliorum Romanæ Urbis ſapientium, atque nobilium convenit aſſenſus. Nos ergo quod ab Archiepiſcopis, & Abbatibus collaudatum, a Cardinalibus judicatum, & a baronibus approbatum fuerat, juſtum eſſe noſcentes in conſpectu omnium, te chariſſime in Chriſto frater Rogeri Piſane Archiepiſcope de conſecratione epiſcoporum Corſicanæ inſulæ per baculum inveſtivimus. Nunc itaque ſecundum judicium fratrum noſtrorum epiſcoporum, & Cardinalium, & ſecundum conſilium, & collaudationem Archiepiſcoporum, epiſcoporum, & Abbatum, & nobilium Romanorum aſſenium prædeceſſorum noſtrorum Urbani, Gelaſii, & Caliſti privilegia Piſanæ eccleſiæ facta, & inconvulſa permanere ſtatuimus, & præſentis privilegii pagina conſecrationem epiſcoporum Corſicæ tibi, & per te Piſanæ eccleſiæ reſtituimus, quatenus ſecundum jam dictorum privilegiorum tenorem, tam quam proprius ejuſdem inſulæ Metropolitanus epiſcopatus, & epiſcopos ipſius regendi, ordinandi, conſecrandi, atque ad ſynodum tam in Metropolitana Piſana eccleſia, quam in ipſa inſula convocandi ad honorem Dei, & ejuſdem Piſanæ eccleſiæ habeas poteſtatem. Pallii vero uſum, qui prædeceſſoribus tuis pro ipſius inſulæ prælatione a noſtris anteceſſoribus eſt conceſſum. Nos tam tibi, quam tuis ſucceſſoribus confirmamus his videlicet diebus, qui ſupraſcripti ſunt, ideſt Nativitate Domini, Epiphania, hypopanton, Cœna Domini, Paſcha, Aſcenſione, Pentecoſte, tribus ſolemnitatibus beatæ Genitricis, & Virginis Mariæ, natalitiis S. Joannis Baptiſtæ, & ſanctorum Apoſtolorum, commemoratione omnium Sanctorum, conſecratione baſilicarum, ſuffragaeorum epiſcoporum, & clericorum, annuo natalitii ſui die, in feſtivitate S. Sixti, in Inventione, & Exaltatione S. Crucis, in anniverſario dedicationis Piſanæ eccleſiæ, in feſtivitate ſanctorum martyrum Stephani, & Laurentii, & Epheſi, cujus corpus in eadem eccleſia requieſcit, & in ſolemnitate beatæ Agathæ virginis, & martyris; ſane per Piſanam parochiam, & inſulam Corſicanam crucem ante te, & tuos ſucceſſores deferri concedimus. Si igitur in futurum eccleſiaſtica, ſeculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam, ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſanctiſſimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Ego Honorius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus ſſ.
Ego Creſcentius Sabinenſis Epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Guillelmus Prænestinus Epiſcopus ſſ.
Ego Epiſcopus Guido Tiburtinus ſubſc.

Ego

ANNO CHRISTI 1126.

ANNO CHRISTI 1126.

Ego Bonifacius Card. presb. tit. S. Marci ſſ. A
Ego Gregorius card. presb. SS. Apoſtolorum ſſ.
Ego Benedictus presb. card. tit. Eudoxiæ ſſ.
Ego Conradus presb. card. tit. Paſtoris interfui, & ſſ.
Ego Deuſdedit presb. card. tit. Damaſi ſſ.
Ego Saſſo presb. card. tit. S. Stephani ſſ.
Ego Petrus presb. card. tit. S. Martyris Suſannæ ſſ.
Ego Joannes presb. card. tit. S. Chryſogoni ſſ.
Ego Petrus presb. card. tit. S. Callixti ſſ.
Ego Petrus presb. card. tit. S. Marcelli ſſ.
Ego Sigito presb. card. tit. SS. Marcellini, & Petri ſſ.
Ego Gregorius presb. card. tit. S. Sabinæ ſſ. B
Ego Gerardus presb. card. tit. SS. Aquilæ, & Priſcæ ſſ.
Ego Ubertus presb. card. tit. S. Clementis ſſ.
Ego Gregorius S. Angeli diac. card. ſſ.
Ego Romanus diac. card. S. Mariæ in Porticu ſſ.
Ego Ugo diac. card. S. Theodori ſſ.
Ego Stephanus diac. card. S. Mariæ in Coſmedin ſſ.
Ego Joannes diac. card. S. Nicolai ſſ.
Ego Angelus diac. card. S. Mariæ in Dominica ſſ.
Ego Hyacinthus prior ſubdiac. ſacræ baſilicæ ſſ.
Ego Hermannus ſacræ Baſilicæ ſubdiaconus ſſ.
Ego Nicolaus ſacræ baſilicæ ſubdiac. ſſ.
Ego Silvius prior ſubdiaconorum de Cruce ſſ.
Ego Petrus ſubdiac. ſubſc.
Ego Caleph ſubdiac. ſubſcripſi.
Ego Matthæus ſacræ baſilicæ ſubdiaconus ſſ.
Ego Joannes qualiſcumque ſubdiaconus ſſ.
Ego Bobus ſubdiac. ſacri palatii ſſ.
Ego Gerardus ſubdiac. ſſ.
Ego Stephanus ſacri Palatii ſubdiac. ſſ.
Ego Bonifacius clericus ſſ.

ANNO CHRISTI 1126.

Datum Laterani per manum Americi S. R. E. diac. Card. & cancellarii 12. Kal. Auguſti Ind. IV. Incarnationis Dominicæ an. 1126. Pontificatus autem D. Honorii Papæ II. an. 2.

☞ CONVENTUS ARGENTINENSIS

In cauſa Gebhardi Herbipolenſis electi intra annum 1126. & 1127. initium coram Lothario rege habitus.

Ex Marſi Suppl. To. II. pag. 283. Intra an. 1126 & initium an. 1127.

UT intra anni 1126. & initium anni 1127. conventum hunc Argentinenſem aſſignem cogit S. Norbertus Magdeburgenſis archiepiſcopus, qui anno 1126. die feſta Paſchæ renunciatus fuit epiſcopus, & Theodoricus Monaſterienſis, qui anno 1127. die pridie Kal. martii obiit. In eo vero quid actum ſit in cauſa Godehardi Wirceburgenſis intruſi ipſe ſuis verbis Godehardus in epiſtola relata in codice Udalrici num. CCCXXXV. narrat: *Rex* (Lotharius) *cognita cauſa mea Argentinam me vocabat. Veni, & aſpectui ſuo me debita devotione præſentavi. Ipſe vero me benigne ſuſcipiens, & querimoniæ meæ clementer adtendens, juſſit ut omnis cauſa mea a principibus, qui tum aderant, audiretur, & eorum judicio canonice terminaretur. Factum eſt igitur ut tam ego, quam adverſarii mei, quorum magna pars ibi aderat, libere admitteremur audientiæ, & utrinque cognita cauſa, ſic Deo gratias oratio mea C invaluit, ut veritas, quæ ſemper iniquitati dominatur, adverſariorum figmenta oppreſſerit. Aderat autem ibi Gerardus Romanus cardinalis, Moguntinus archiepiſcopus, Adalbero Bremenſis archiepiſcopus, Norpertus Magdeburgenſis archiepiſcopus, Sigevvardus Mindenſis, Theodoricus Monaſterienſis, Diethardus Oſnaburgenſis, Otto Halberſtadienſis, Megingatus Merſeburgenſis, qui & hujus rei judices ſunt, & Romana, vel Moguntinæ ſedi nunquam inobedientem me extitiſſe, ex cognita cauſa mea & ex ipſius Moguntini archiepiſcopi teſtimonio cognoverunt. Dum vero per diverſa conſilia finis cauſæ meæ quæritur, ab ipſo Moguntino archiepiſcopo D hoc conſilium mihi tribuitur, ut omni remota occaſione Romam procedam, & ex ipſius nutu apoſtolici & gratia finem negotii mei efficiam.* Quid Romæ egerit Godehardus inferius, cum de concilio Romano agetur, exponam.

ANNO CHRISTI 1127.

☞ TORCELLENSE CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1127.

In cauſa canonicorum Torcellenſium in epiſcopum ſuum perduellium, præſente Stephano A. S. L. Anno 1127. celebratum.

Ibid. p. 281. Ex Ughell. Ital. Sac. t. V. pag. 1190 nov. edit.

IN nomine Domini Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti milleſimo centeſimo vigeſimo ſeptimo menſe ſeptembri indictione ſexta Torcelli.

Quoniam controverſiarum inter partes determinatio, niſi fuerit literarum notata titulo, in oblivione mortalium majoris diſſenſionis eſſe facillime poterit occaſio. Ea propter nos quidem Joannes Dei gratia Gradenſis patriarcha, & Stephanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ Diaconus cardinalis una cum inclyto duce Venetiarum Dominicus Michael determinata inter Stephanum Silverium Venerabilem Torcellanum epiſcopum, & canonicos ſuos diſcordia in noſtra præſentia, litterarum harum in poſteris denotamus pro removenda dubitatione ſcriptura. Conqueſtus fuit ſiquidem præfatus Stephanus Torcellanus epiſcopus in noſtra, eunctorum Venetiæ epiſcoporum aſſantia, quod majoris eccleſiæ canonici ſibi ſubtraxerant obedientiam, & multas contuliſſet contumelias. Vocavimus itaque communiter cum epiſcopis clericos, & eos de tali temeritate corripientes ſtatuimus communiter, ut vel culpam profitentes de perpetrato facinore dicerent, vel canonice ſe non feciſſe defenderent. Itaque canonici eorum, quæ fuerant objecta, quædam commiſiſſe confeſſi, quædam etiam præſentibus teſtibus ſunt convicti. Ad hoc requiſita dictorum, perlectaque diligenter auctoritate eos damnandos ac deponendos eſſe communi ſententia convenimus omnes. Ne igitur in majori ſcandali prorumperetur occaſione, præfatum Stephanum epiſcopum convenimus, & ad miſericordiam de tali judicio exoravimus. Noſtris ergo precibus inclinatus Venerab. epiſcopus eos benigniſſime

☞ me ſuſcepit &..... perpetratas culpas indulſit, A
——— eo tamen tenore, ut ſi forte deinceps ſuis non
ANNO CHRISTI 1129. obtemperarent mandatis, eidem ſubjacerent definitioni & ..... incurrerent.....ut præfatæ noſtræ damnationi & epiſcoporum ſubjacerent.

Ego J. Dei gratia Gradenſis patriarcha huic conſtit. ſub.

Ego Stephanus Dei gratia S. R. E. diac. ss.

Ego Petrus Dei gratia Caprularum epiſc ss.

Ego Jo. Dei gratia Equilenſis epiſcopus. ——— ANNO CHRISTI 1129.

Ego Huricus Dei gratia civitatis Novæ epiſcopus.

Ego Stephanus Methamaucenſis epiſcopus laudo & confirmo.

Ego Dominicus Gauſoni Archipresbyter Torcellanæ eccleſiæ manu mea ſubſc.

Ego P. Dondi clericus eccl. S. &c. ..... cum plebano manu mea ſubſc.

☞ CONCILIUM ROMANUM

In cauſa Gebhardi Wirceburgenſis electi ab Honorio II. papa anno 1127. celebratum.

Ibid. p. 386. ROmam profectus Gebhardus multa in A-B dalbertum Moguntinum coram pontifice commentus eſt, querens ſe neque teſtibus legitimis convictum, nec ſponte confeſſum, ſed ſola epiſcopi iniquitate oppreſſum gravari, & epiſcopatu immeritum privari. Cui aures credulas præbens pontifex literas dedit ad archiepiſcopum, objurgans quod iniquius in epiſcopum egiſſet. Repoſuit continuo Adalbertus dolos callidi hominis detegens & geſtorum a ſe juſtitiam pandens; ſecundum hæc pontifex coactis cardinalibus & epiſcopis cauſam Gebhardi tractare diligenter cœpit; eaque ſedulo excuſſa, tandem de ſententia concilii pronunciavit, quod *Gebhardus epiſcopatus apicem ulterius non debeat obtinere*; qua de re ſynodicas ad Adalbertum Moguntinum ſcripſit. C Has omnes literas, utpote quæ concilii hujus alias ignoti, hiſtoriam explicant & illuſtrant, ex codice Udalrici numer. CCCXXX. CCCXXIX. CCCXXIV. & CCCXXV. huc trasfero.

H. ſervus Dei, A. venerabili fratri Moguntino archiepiſcopo & apoſtolicæ ſedis legato ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Scimus quidem zelum Dei vos habere, quem tamen, ſalva caritate condire debetis, ut nihil indiſcrete, ſed omnia rationabiliter, & ſecundum Deum agere valeatis. Wurtzeburgenſis quippe eccleſiæ deſignatus epiſcopus, ſe a vobis contra juſtitiam gravari, & præjudicium ſuſtinere querelas D nobis depoſuit, quod ipſum neque accuſatoribus, neque teſtibus legitimis convictum, neque ſponte confeſſum, neque canonice examinatum, tanquam eccleſiæ invaſorem, in qua ſe electum aſſeverat, & ſimoniacum pronuntiatum, communione eccleſiaſtica privaveritis. Quod ſi ita eſt, fraternitatem veſtram a canonicis regulis divinitus inſpiratis liquido conſtat deviaſſe. Ait igitur ſacra canonum auctoritas adimi epiſcopo epiſcopatum non debere, antequam cauſæ ejus exitus appareat. Item ex epiſtola Papæ ſcripta Anaſtaſio, & cæteris epiſcopis in Alexandrina ſynodo congregatis: *De judiciis epiſcoporum, unde nos conſuluiſtis, diverſas a patribus regulas inveniminus conſtitutas. Quidam igitur ad repellenda impetitorum* E *machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones, & teſtes confirmandos, & concilia epiſcoporum quærenda, annum & 6. menſes mandaverunt concedi: quidam autem annum, in quo plurimi concordant.* Minus vero quam 6. menſes non reperi, quoniam hæc laicis indulta ſunt, quanto magis ſacerdotibus? Induciæ namque non ſub anguſto tempore, ſed ſub longo ſpatio concedendæ ſunt, ut acculati ſe præparare atque contra inſidiatores pleniter ſe munire valeant. Judices autem & accuſatores tales eſſe debent, qui omni careant ſuſpicione, & ex caritatis radice ſuam deſiderent ſententiam promere.

H. ſanctiſſimo & univerſali papæ A. Dei gratia Ex cod. n. CCCXXIX. *ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ humilis miniſter & apoſtolicæ ſedis legatus, debitam, ut tanto apoſtolico, obedientiam, & devotiſſimam, ut tanto patri reverentiam.*

Acceptis ſanctitatis veſtræ literis ſuper cauſa fratris illius, ſi tamen frater dici debet, qui ſanctæ Wrtzeburgenſis eccleſiæ epiſcopatum uſurpat, intelleximus totius cauſæ ordinem longe aliter, C quam ſe veritas habet ſummo apoſtolatui veſtro innotuiſſe, quoniam multa ſolent per ſurreptionem fieri. Idem namque ſanctitati veſtræ contra nos querelas depoſuit, dicens ſe a nobis præjudicium ſuſtinere, & contra juſtitiam prægravari. Nos vero in hac cauſa, Deo teſte, & conſcientia noſtra, nihil egimus, quod canonicis regulis poſſit obviare, nihil unde ſanctitati veſtræ ſuſpecti eſſe debeamus, nihil unde aliquis, qui cauſam ipſam plenius tractaverit, poſſit reprehendere; ſed quicquid in hac cauſa egimus, non zelo amaritudinis, ſed zelo juſtitiæ; non aliquo odio permoti, ſed officii noſtri intuitu; non contra ſanctorum patrum canones, ſed ſecundum canones egimus. Scimus quidem, juxta Sanctorum D Patrum regulas divinitus inſpiratas, epiſcopo epiſcopatum non adimi debere, antequam cauſæ ejus exitus appareat. Sed optime novit ſanctiſſimus apoſtolatus veſter, hanc ſanctorum patrum ſententiam de dubiis epiſcoporum cauſis, non de manifeſtis debere intelligi. Ejus vero, quo de agitur, impudentiſſima cauſa, & certum crimen nullum legitimæ defenſionis, nullum juſtæ excuſationis colorem recipit. Luce igitur clarius patet omnibus, quod nullis meritorum privilegiis, nulla præeunte electione ad tanti ſacerdotii gradum eſt aſſecutus; ſed tyrannica violentia intruſus in ovile Domini, cum non per oſtium intravit, ſed aliunde per ambitionem & ſimoniacam hæreſim tanquam fur & latro impudentiſſime irrupit; & quod ſine magno dolore & cordis compunctione dicere non poſſumus, locum legitimi paſtoris ſibi uſurpavit, quem ſibi ſancta Wrtzeburgenſis eccleſia de filiis ſuis communi voto & conſenſu cleri, & plebis, nobiſque laudantibus, & conſentientibus canonice introniżandum elegerat, utpote natalibus, & moribus nobilem, eccleſiaſtica diſciplina adprime eruditum, fide catholicum, natura prudentem, vita caſtum, ſobrium, humilem, affabilem, litteratum, in lege

Dei

Dei inſtructam, in ſenſibus ſcripturarum cautum, & per omnia ſacerdotali nomine & honore digniſſimum.

ANNO CHRISTI 1125.

Ex cod. n. CCCXXIV.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri A. Moguntino archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Super cauſa Gebhardi, de quo nos rogavit tua fraternitas, fratrum noſtrorum epiſcoporum, & cardinalium conſilium requiſivimus. Ex eorum ergo deliberatione proviſum eſt, quod in Herbipolenſi eccleſia idem Gebhardus epiſcopatus apicem non ulterius debeat obtinere. Datum Lateran. IV. non. martii.

Ex cod. n. CCCXXV.

Frater G. (Gerardus) ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, & apoſtolicæ ſedis legatus. Dilectis in Chriſto fratribus O. præpoſito & aliis Wirzeburgenſis eccleſiæ clericis ſalutem, & omne bonum.

Quantis & quam diuturnis calamitatibus eccleſia veſtra jam diu ſit afflicta, & attrita, non ſolum Theotonicæ, verum & Italicæ conſtat eſſe notiſſimum. Super quibus in religioſis & Deum timentibus viris compatitur & condolet vobis Theotonica eccleſia & compaſſa eſt, & condoluit vobis jamdiu mater veſtra ſancta Romana eccleſia. Unde ad ſe veniente bonæ memoriæ dominum A. epiſcopum veſtrum benigne recepit, & benigne dimiſit, ſperans quod per eum Deus vellet finem imponere afflictioni veſtræ. Poſt obitum vero ejus cum dominus meus Papa H. audiret dominum G. eidem eccleſiæ incubare, dominum Moguntino, tanquam veſtro metropolitano, & apoſtolicæ ſedis legato per me literis, & viva voce ex communi epiſcoporum, & cardinalium deliberatione mandavit, quod prædictus frater G. in Herbipolenſi eccleſia epiſcopatus apicem ulterius obtinere non debeat. Ex parte itaque Dei & beati Petri, & domini mei papæ Honorii vobis præcipiendo mandamus, ut idipſum ſentiatis, idipſum ſapiatis omnes, ut non ſint in vobis ſchiſmata, ſed ab eodem viro vos ſeparando, & nullam ei reverentiam tanquam veſtro epiſcopo vel electo exhibendo in unum conveniatis, & quantocius poteritis epiſcopum vobis, ſecundum Deum canonice eligatis. Alioquin vobis, & eccleſiæ veſtræ divinum officium interdicemus. Ad hæc bene agenda cooperetur vobis divina gratia.

ANNO CHRISTI 1125.

WIRCEBURGENSE CONCILIUM SEU CONVENTUS

In quo Conradus regni Germanici invaſor anathemate damnatur, anno 1127. *celebratus.*

QUanquam concilii nomen conventui huic nullibi tribuitur, merito tamen inter concilia accenſendum judico, cum ex eccleſiaſticis; & pro decernenda eccleſiaſtica pœna in Conradum fratrem Friderici ducis Alſatiæ, (qui dein regnum & imperium obtinuit) regni germanici contra Lotharium regem invaſorem, conſtiterit. En verba Annaliſtæ Saxonis Eccardiani. *Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo CXXVIII.* (a Natali anni 1127. cœpto) *Rex natale Domini Wirceburh celebrat, ibique ſiniſtro rumore percellitur, Conradum fratrem Friderici ducis Alſatiæ regium nomen uſurpaſſe. Hac de cauſa Magedaburgenſis, & Moguntinus, & Salſeburgenſis archiepiſcopi, aliique plures, qui tunc aderant epiſcopi Conradum excommunicaverunt.* Concilii hujus ſynodicam epiſtolam ab Adalberto Moguntino ad S. Ottonem Bambergenſem, nobis Udalricus in ſuo codice num. CCCXXXVII. ſervavit.

A. Dei gratia Moguntinus archiepiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus venerabili fratri O. Bambergenſi epiſcopo ſalutem in Domino.

Excommunicationem, quam communicato fratrum & principum conſilio in invaſorem regni fecimus, jamdudum fraternitati veſtræ per literas noſtras ſignificavimus. Sed quoniam dubitamus, utrum ad vos pervenerint literæ, audivimus enim quod eccleſia veſtra velit eas ignorare; mittimus iterum præſentes apices, monentes, ut quod fecimus nos, & vos faciatis, & per omnes eccleſias veſtras ipſum iniquitatis auctorem cum fautoribus ſuis a communione chriſtiana, & omni divino officio arceri præcipiatis.

CONCILIUM NAMNETENSE

Ad Hildeberto archiepiſcopo Turonenſi, cum ſuffraganeis epiſcopis celebratum, menſe Octobri anno Chriſti, MCXXVII.

Epiſtola Hildeberti archiepiſcopi ad Honorium papam, de iis quæ acta & ſtatuta fuerant in ſynodo Namnetenſi, quorum confirmationem petit.

Honorio Dei gratia ſanctiſſimo patri ſuo, ſanctæque Romanæ eccleſiæ ſummo pontifici, Hildebertus humilis Turonum miniſter, debitæ integritatem obedientiæ.

BEatitudini veſtræ, reverendiſſime pater, decrevimus exorandum, quod ex ſuggeſtione venerabilis Britannorum comitis, pariterque provincialium conſilio epiſcoporum, in Britanniam deſcenderimus. Ubi præter alias multiformes & abhorrendas enormitates, matrimonia quidem inceſtus, ſanctuarium autem Domini hereditaria ſucceſſio polluerat. Quapropter convocatis eiſdem, & abbatibus, multiſque religioſis ac ſapientibus viris, in Urbe Namnetenſi triduo ſedimus in ea ſynodum celebrantes: ex qua, largiente Domino, & eccleſiæ honorem, & populo magnum conſtat emerſiſſe fructum.

Siquidem uſque ad diem præfati conventus hujuſmodi conſuetudo in terra comitis exiterat, ut decedente marito vel uxore, univerſa decedentis

ANNO CHRISTI 1127.

dentis mobilia in proprietatem poteſtatis transirent. Præterea quicquid evadebat ex naufragiis, totum ſibi fiſcus lege vendicabat patriæ: paſſoſque naufragium miſerabilius violentia principis ſpoliabat, quam procella. Utranque autem exactionem ſub oculis totius concilii comes in noſtra manu depoſuit: poſtulans in eos excommunicationis gladium extendi, quicumque aliquando vel manumiſſa petere, vel manumiſſionis plenitudinem imminuere attentarent. Totus itaque confeſſus & gratiarum actione illum proſecutus eſt, & perſecutus anathemate beneficii diſtractorem.

De inceſtuoſis autem conjugiis hoc univerſitati conſidentium placuit, ut epiſcopi quidem in omnibus ſuis conventibus, reliqui vero ſacerdotes in eccleſiis, talia contrahi matrimonia publice prohiberent: eos quoque excommunicationi ſubjicerent, quicumque poſt præſentis ſynodi actionem ſcientes inirent inceſtarum fœdera nuptiarum.

Placuit & hoc univerſis, ut ad incutiendum cæteris metum, filii ex hujuſmodi commixtione deinceps generati, velut ſpurii haberentur, & ad legitimos heredes jus paternum tranſiret.

Porro in ordinibus celebrandis canonicas ſanctiones & diligenter attendi juſſimus, & inoffenſe cuſtodiri.

Ordinari filios ſacerdotum, niſi prius canonici regulares aut monachi fierent, aſſenſu communi nobis ſynodus interdixit. His autem quos jam ordinatos conſtabat, abolendæ ſucceſſionis intuitu, in eccleſiis quibus patres eorum miniſtrarent, miniſtrandi abſtulimus facultatem.

Præbendas, & quaslibet eccleſiæ dignitates, rigore quo debuit inhibitum eſt hereditate obtineri.

His addita ſunt & alia in hunc modum, quibus ex canonicis prodeuntibus inſtitutis præſens ſynodus & aſſenſum præſtitit, & ſervanda decrevit.

Hæc igitur vobis, ſancte pater, ſignificanda cenſuimus: quatenus acta canonice veſtra confirmare dignetur auctoritas, & datis ad epiſcopos litteris communiter exhortari omnes, ut quæcumque eis facienda ſanximus in Chriſto & docenda, ipſi quoque cum Chriſto facere ſtudeant & docere. Illam præterea manumiſſionem de naufragiis, & de ſubſtantia morientium, quam comes in noſtra manu depoſuit, vos beatiſſime pater, non gravemini confirmatione apoſtolica roborare, ac prohibere, ne quis omnino eam reſcindere, vel aliqua ex parte minuere præſumat. Conſervet vos Dominus eccleſiæ ſuæ, ſancte pater.

EPISTOLA HONORII PAPÆ.

ANNO CHRISTI 1127.

Ad epiſcopos provinciæ Turonenſis, ut obſervent ſtatuta concilii Namnetenſis.

Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Turonenſis metropolis ſuffraganeis epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAriſſimus frater noſter Hildebertus Turonenſis epiſcopus, ſicut bonus paſtor pro grege ſuo vigilans, evocatis fratribus, & aliis religioſis viris, quemadmodum ex ſuarum litterarum inſpectione cognovimus, in Namnetenſi civitate de more metropolitico concilium celebravit. Ibique de inceſtis nuptis, & de ſpuriis ſacerdotum filiis, & de his qui quaſi hereditaria ſucceſſione, eccleſiaſtica petebant beneficia, & de aliis diligenter pertractans, corrigenda correxit, & ſtatuenda conſtituit. Univerſitati ergo veſtræ mandamus, quatenus ea quæ ab ipſo, juxta ſanctorum patrum decreta, ibi ad honorem Domini & ſalutem populi ſtatuta eſſe noſcuntur, irrefragabiliter obſervetis. Sicut enim in humani compage corporis membra famulantur & obediunt capiti, tanquam ſupremo proviſori, ut ſic perſona ſervetur incolumis: ita fidelium mentes unius effectæ voluntatis, pro cuſtodienda unitate fidei & ſtatu eccleſiæ, ſuis debent humiliter parere prælatis. Adhæc pravas illas conſuetudines a comite Britanniæ clariſſimo in manu præfati archiepiſcopi * refutatas, quarum una fuit quod maritis, vel uxoribus decedentibus, bona eorum mobilia a poteſtate ſæculari diripiebantur; altera, qua illis qui naufragium evaſerant, etiam quæ in portu poſtmodum inventa erant auferebantur, damnamus, & ne quis eas futuris temporibus renovare præſumat, auctoritate apoſtolica interdicimus. Iniquum enim cenſemus eſſe, ut quem Divinæ clementiæ magnitudo a ſevientis pelagi voracitate exuit, hominum ſæva rapacitas audeat ſpoliare. Piorum namque imperatorum emanavit auctoritas, ut etiam earum rerum, quæ in tempeſtate maris levandæ navis cauſa ejiciuntur non amittatur dominium. Non enim eas aliquis eo animo abjicit quod habere nolit, ſed quo periculum effugere poſſit, & qui res ipſas lucrandi animo abſtulerit, furtum committit.

Datum Laterani XIII. Kal. Junii.

* al. additur in ſpecu ſynodi.

G. C. Huic interfuiſſe concilio anno MCXXVII. Vvallonem Leodienſem epiſcopum addiderunt Galliæ Chriſtianæ Sammarthani fratres. Quod quia non puto ab iis niſi ex probatiſſimis monumentis affirmatum, annum concilii certiſſime conſtitutum exiſtimo.

CONCILIUM LONDONIENSE

Seu Weſtmonaſterienſe ſub Honorio II. ſecundum, pro reformandis moribus eccleſiæ, triduo celebratum in Anglia, anno Domini MCXXVII.

Quo loco & tempore, quo auctore, quave de causa & occaſione, hoc ſynodus indicta, quid in ea conſtitutum fuerit, qui eidem præſentes interfuerunt, continuator Florentii Wigornienſis, hujus temporis ſcriptor, multo fidelius quam Matthæus Paris, qui ſuo viciſſim more calumniatur, deſcripſit allegato loco his verbis: Guillelmus Doroberneſis archiepiſcopus congregavit generale concilium, omnium epiſcoporum & abbatum, & quarumque religioſarum perſonarum totius Angliæ, apud monaſterium S. Petri in occidentali parte Londoniæ ſitum. Cui Concilio præſedit ipſe, ſicut archiepiſcopus Cantuariæ, & legatus apoſtolicæ ſedis, conſidentibus ſecum Guillelmo Wintonienſi epiſcopo, Rogero Saresbirienſi, Guillelmo Exceſtrenſi, Alexandro Lincolnienſi, Herveo Eli-

ANNO CHRISTI 1109.

Elienſi, Everardo Norwicenſi, Sigefrido Ciceſtrenſi, Richardo Herefordenſi, Godefredo Bathonienſi, Joanne Roſſenſi, Bernardo de ſancto David, Urbano Clamorgatenſi ſive Landavenſi, David Bangornenſi. Ricardus Londonienſis & Robertus Coventrenſis jam objerant, nec aliquis in ſedem illorum eouſque ſucceſſerat. Turſtanus autem Eboracenſis archiepiſcopus, directis nuntiis ac litteris, rationabili cauſa oſtendit ſe conventui ipſi intereſſe non potuiſſe. Randulphus vero Dunhelmenſis epiſcopus eo tendens, infirmitate correptus eſt, nec iter cœptum perficere potuit, ſicut prior eccleſiæ, & clerici quos illuc direxerat, ſub teſtimonio veritatis atteſtati ſunt. Wigornenſis autem epiſcopus Simon apud parentes erat. Confluxerant quoque illuc magnæ multitudines clericorum, laicorum, tam divitum quam mediocrium, & factus eſt conventus grandis & inæſtimabilis. Sedit autem tribus diebus, id eſt tertio Idus Maji, & die ſequenti, tertioque poſt hoc, qui fuit decimus ſeptimus Kalendas Junii. Acta ſunt ibi de negotiis ſæcularibus nonnulla, quædam quidem determinata, quædam dilata, quædam vero propter nimium æſtuantis turbæ tumultum, ab audientia judicantium profligata. Quæ autem communi epiſcoporum conſenſu in ipſo concilio decreta ſunt & ſtatuta, ſicut illic publice recitata ſunt & ſuſcepta, in hoc opere placuit annotare. Sunt igitur hæc.

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut beneficia nec vendantur, nec emantur.*
II. *Ut nemo per pecuniam ordinetur aut promovcatur.*
III. *Ut exactiones certæ pro recipiendis regularibus non fiant.*
IV. *Ut nullus in decanum, niſi presbyter, nullus in archidiaconum, niſi diaconus, inſtituatur.*
V. *Ut presbyteris, &c. interdicta ſint mulierum contubernia.*
VI. *Ut archidiaconi & alii hoc ſolicite curent.*
VII. *De concubinis presbyterorum & canonicorum quid agendum.*
VIII. *Ut nullus diverſos archidiaconatus teneat.*
IX. *Ut epiſcopi, abbates, &c. firmam non teneant.*
X. *Ut decimæ ex integro reddantur.*
XI. *Ut decimæ & beneficia ſine conſenſu epiſcopi non dentur.*
XII. *De indumentis abbatiſſarum vel ſanctimonialium.*

CAPITULA.

I. *Ut beneficia nec vendantur, nec emantur.*

Eccleſias & eccleſiaſtica beneficia, ſeu quoslibet eccleſiaſticos honores, vendi vel emi, auctoritate B. Petri apoſtolorum principis & noſtra omnino prohibemus. Qui vero hoc præceptum violaſſe convictus fuerit, clericus quidem, etiamſi canonicus regularis ſit vel monachus, ab ordine deponatur; laicus vero, ex lex & excommunicatus habeatur, & ejuſdem eccleſiæ vel beneficii poteſtate privetur.

II. *Ut nemo per pecuniam ordinetur aut promovcatur.*

Ordinari quemquam per pecuniam in A eccleſia Dei, vel promoveri, auctoritate ſedis apoſtolicæ modis omnibus interdicimus.

III. *Ut exactiones certa pro recipiendis regularibus non fiant.*

Exactiones certas pecuniarum pro recipiendis monachis, canonicis, & ſanctimonialibus, condemnamus.

IV. *Ut nullus in decanum, niſi presbyter: nullus in archidiaconum, niſi diaconus, inſtituatur.*

Nullus in decanum niſi presbyter, nullus in archidiaconum niſi diaconus conſtituatur. Quod ſi quis ad hos honores infra prædictos ordines jam deſignatus eſt, moneatur ab epiſcopo ad ordines accedere. Quod ſi juxta monitionem epiſcopi ordinari refugerit, eadem ad quam deſignatus fuerat, careat dignitate.

V. *Ut presbyteris, &c. interdicta ſint mulierum contubernia.*

Binius ex 3. 6. & 7 facit unum.

Presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & omnibus canonicis, contubernia mulierum illicitarum penitus interdicimus. Quod ſi concubinis, quod abſit; vel conjugibus adhæſerint: eccleſiaſtico priventur ordine, honore, ſimul & beneficio. Presbyteri vero parochiales ſi qui tales fuerint, extra chorum ejicimus, & infames eſſe decernimus.

VI. *Ut archidiaconi & alii hoc ſolicite curent.*

Archidiaconis, vero, & miniſtris quibus hoc incumbit, auctoritate Dei & noſtra præcipimus, ut omni ſtudio & ſolicitudine procurent ab eccleſia Dei hanc perniciem omnino eradicare. Quod ſi qui in hoc negligentes, vel, quod abſit, conſentientes inventi fuerint: primo & ſecundo ab epiſcopis digne corrigantur, tertio vero canonice ſeverius corripiantur.

VII. *De concubinis presbyterorum & canonicorum quid agendum.*

Concubinæ vero presbyterorum & canonicorum, niſi * ibi legitime nupſerint, extra parochiam expellantur. Quod ſi poſtea culpabiles inventæ fuerint, in cujuſcumque territorio ſint, a miniſtris eccleſiæ capiantur: & ſub excommunicatione præcipimus, ne ab aliqua poteſtate minore vel majore detineantur, ſed libere eiſdem miniſtris eccleſiæ tradantur, & eccleſiaſticæ diſciplinæ vel ſervituti epiſcopali judicio mancipentur.

* al. ubi.

VIII.

ANNO CHRISTI 1129. Blali sextus.

VIII. *Ut nullus diversos archidiaconatus teneat.*

Ut nullus archidiaconus in diversis episcopatibus diversos archidiaconatus teneat, sub anathemate prohibemus: immo ei, cui prius assignatus erat, tantum adhæreat.

Blali 7.

IX. *Ut Episcopi, abbates, &c. firmam non teneant.*

Episcopi, presbyteros, abbates, monachos, priores subjectos, firmam tenere inhibeant.

Blali 8.

X. *Ut decimæ cum integro reddantur.*

Decimas, sicut Dei summi dominicas, cum integro reddi præcipimus.

ANNO CHRISTI 1129. Blali 9

XI. *Ut decimas & beneficia sine consensu episcopi non dentur.*

Ut nulla persona ecclesias vel decimas, seu quælibet alia ecclesiastica beneficia, det vel accipiat, sine consensu & auctoritate episcopali, canonica auctoritate vetamus.

Blali 10.

XII. *De indumentis abbatissarum vel sanctimonialium.*

Nulla abbatissa vel sanctimonialis carioribus utatur indumentis, quam agninis vel cattinis.

Rex igitur cum inter hæc Londoniæ moraretur, auditis concilii gestis consensum præbuit, auctoritate regia & potestate concessit, & confirmavit statuta concilii a Guilielmo Cantuariensi archiepiscopo & sanctæ Romanæ ecclesiæ legato apud Westmonasterium celebrati. *Hæc ille*

CONCILIUM TROJANUM

In quo Honorius II. Rogerium Siciliæ Comitem excommunicavit.

Ex P. Pagi ad An. Chr. 1127. n. 9.

DE eo hæc Alexander Abbas Celestini Monasterii auctoris coævi, in libris complectentibus res gestus Rogerii Comitis, postea Siciliæ regis: *Nec mora præfatus Apostolicus* (Honorius scil. II.) *Beneventum repedat* (anno nempe 1126. circa festum S. Martini (*ibique non longa inter-*C *cedente mora rursus Trojam revertitur* (verosimiliter sub exitum mensis Novembris) qui ibidem Episcoporum celebrans Concilium Rogerium iterum, vel quisquis ei ad adipiscendum ducatum consensurus, seu opem collaturus esset, ab Ecclesia excommunicando eliminavit.

ANNO CHRISTI 1128.

CONCILIUM TRECENSE,

ANNO CHRSTI 1128.

Quo Templariis militibus, anno suæ institutæ religionis nono, una cum regula assignatus est habitus albus, anno Domini MCXXVIII. tempore Honorii papæ II.

Acta concilii, tempus, & locum enarrans Tyrius lib. 12. cap. 7. ista scribit: Concilio in Francia apud Trecas habito, cui interfuerunt dominus Remensis, & dominus Senonensis archiepiscopi, cum suffraganeis suis. Albanensis quoque episcopus, apostolicæ sedis legatus, abbates quoque Cistercienses & Claravallenses, cum aliis pluribus, institutа est eis regula, & habitus assignatus, albus videlicet; de mandato domini Honorii papæ, & domini Stephani Hierosolymitani patriarchæ. Cumque jam annis novem in eo fuissent proposito, non nisi novem erant: ex tunc cœpit eorum numerus augeri, & possessiones multiplicabantur. Postmodum vero tempore domini Eugenii papæ, ut dicitur, cruces de panno rubeo, ut inter cæteros essent notabiliores, mantellis suis cœperunt assuere, tam equites quam eorum fratres inferiores, qui dicuntur servientes: quorum res adeo crevit in immensum ut hodie trecentos plus minusve in conventu habeant equites, albis chlamydibus indutos, exceptis aliis fratribus, quorum pene infinitus est numerus. Possessiones autem tam ultra quam citra mare adeo dicuntur habere, ut jam non sit in D orbe Christiano provincia, quæ prædictis fratribus bonorum suorum portionem non contulerit, & regiis opulentiis pares hodie dicantur habere copias. Qui, quoniam juxta Templum Domini, ut prædiximus, in palatio regio mansionem habent, fratres militiæ Templi dicuntur. Qui cum diu in honesto se conservassent proposito, professioni suæ satis prudenter satisfacientes, neglecta humilitate, quæ omnium virtutum custos esse dignoscitur, & in imo sponte sedens non habet unde casum patiatur, domino patriarchæ Hierosolymitano, a quo & ordinis institutionem & prima beneficia susceperant, se subtraxerunt, E obedientiam ei, quam eorum prædecessores eidem exhibuerant, denegantes: sed & ecclesiis Dei, eis decimas & primitias subtrahentes, & eorum indebite turbando possessiones, facti sunt valde molesti.

Hæc de Templariis Tyrius. Acta concilii, & patres qui eidem interfuerunt, fusius describuntur in regula Templariorum, quam ex bibliotheca S. Victoris Parisiensis acceptam hic subjungo.

ANNO CHRISTI 1128.

REGULA PAUPERUM COMMILITONUM Christi templique Salomonici.

PROLOGUS.

OMnibus in primis sermo noster dirigitur, quicumque proprias voluntates sequi contemnunt, & summo ac vero regi militare animi puritate cupiunt, ut obedientiæ armaturam præclaram assumere, intentissima cura implendo præoptent, & perseverando impleant. Hortamur itaque, qui usque nunc militiam sæcularem, in qua Christus non fuit causa, sed solo humano favore amplexati estis, quatenus horum unitati, quos Dominus ex massa perditionis elegit, & ad defensionem sanctæ ecclesiæ gratuita pietate composuit, vos sociandos perenniter festinetis. Ante omnia autem, quicumque es, o Christi miles, tam sanctam conversationem eligens, te circa professionem tuam oportet puram adhibere diligentiam, ac firmam perseverantiam; quæ a Deo tam digna, sancta, & sublimis esse dignoscitur, ut si pure & perseveranter observetur, inter militantes, qui pro Christo animas suas dederunt, sortem obtinere mereberis. In ipsa namque refloruit jam & reluxit ordo militaris, qui despecto justitiæ zelo, non pauperes aut ecclesias defensare, quod suum erat, sed rapere, spoliare, interficere contendebant. Bene igitur nobiscum agitur, quibus Dominus & salvator noster Jesus Christus amicos suos a civitate sancta in continuum Franciæ & Burgundiæ direxit, qui pro nostra salute veræque fidei propagatione non cessant animas suas hostiam Deo placentem offerre. Nos ergo cum omni gratulatione ac fraterna pietate, precibusque magistri Hugonis, in quo prædicta militia sumpsit exordium, cum Spiritu sancto intimante, ex diversis Ultramontanæ provinciæ mansionibus in solemnitate S. Hilarii anno MCXXVIII. ab incarnato Dei Filio, ab inchoatione prædictæ militiæ IX. ad Trecas, Deo duce, in unum convenientes, modum & observantiam equestris ordinis per singula capitula ex ore ipsius magistri Hugonis audire meruimus, ac juxta notitiam exiguitatis nostræ scientiæ, quod nobis videbatur absurdum, omneque quod in præsenti concilio nequivit esse nobis * memorabiliter relatum ac computatum, non levitate, sed consulte, providentiæ & discretioni venerabilis patris nostri Honorii, ac inclyti patriarchæ Hierosolymitani Stephani, fertilitate ac necessitate non ignari orientalis * religionis, nec non pauperum commilitonum Christi, consilio communis capituli unanimiter commendavimus. Sane autem prorsus licet nostri dictaminis auctoritatem permaximus numerus religiosorum patrum, qui in illo concilio divina admonitione convenerunt, commendat: non debemus silenter transire, quibus videntibus, & veras sententias proferentibus, ego Joannes Michaelensis præsentis paginæ, jussu concilii ac venerabilis abbatis Clarævallensis, cui creditum ac debitum hoc erat, humilis scriba esse Divina gratia merui.

Anno 1128. die 13. Januar.

* Forte, memoraliter. H.

* f. regionis.

* S. Bernard intelligo.

Nomina patrum residentium in concilio Trecensi.

Primus quidem resedit Matthæus Albanensis episcopus, Dei gratia sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, deinde Rainaldus archiepiscopus Remensis, tertius Henricus archiepiscopus Senonensis, de hinc coepiscopi eorum, Ranckedus Carnotensis episcopus, Goslenus Suessionum episcopus, episcopus Parisiensis, episcopus Trecensis, præsul Aurelianensis, episcopus Antissiodorensis, episcopus Meldensis, episcopus Catalaunensis, episcopus Laudunensis, episcopus Belvacensis, abbas Vezeliacensis, qui non multo post factus est Lugdunensis archiepiscopus, ac sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, abbas Cisterciensis, abbas Pontiniacensis, abbas Trium fontium, abbas S. Dionysii de Remis, abbas S. Stephani de Divione, abbas * Molesm.... supra nominatus abbas Bernardus Clarævallensis non defuit, cujus sententiam præscripti libera voce collaudabant. Fuerunt autem & magister Albericus Remensis, & magister Fulgerius, ac complures alli, quos longum esset enumerare. Cæterum vero de non litteratis idoneum nobis videtur ut testes amatores veritatis adducantur in medium. Comes Theobaudus, comesque Nivernensis, ac Andreas de Bandinento, intentissima cura quod erat optimum scrutantes, quod eis videbatur absurdum temperantes, in concilio sic assistebant. Ipse vero magister militiæ, Hugo nomine, revera non defuit, & quosdam de fratribus suis secum habuit, verbi gr. fratrem Godefridum, fratrem Rorallum, fratrem Gaufridum, Bisol, fratrem Paganum de monte Desiderii, Archembaudum de S. Amano. Iste vero magister Hugo cum suis discipulis modum & observantiam exiguæ inchoationis sui militaris ordinis, qui ab illo qui dicit. *Ego principium, qui & loquor vobis*, sumpsit exordium, juxta memoriæ suæ notitiam supra nominatis patribus intimavit. Placuit itaque concilio, ut consilium ibi lima & consideratione divinarum scripturarum diligenter examinatum, tamen cum providentia papæ Romanorum patriarchæ Hierosolymitarum, necnon etiam assensu capituli pauperum commilitonum Templi, quod est in Jerusalem, scripto commendaretur, ne oblivioni traderetur, & inenodabiliter servaretur: ut recto cursu ad finem conditorem, cujus dulcedo tam mel superat, ut ei comparatum velut absynthium sit amarissimum, pervenire digne mereantur, præstante cui militant, & militare queant per infinita sæculorum sæcula. Amen,

* Molismens.

ANNO CHRISTI 1128.

Joan. 2.

INCIPIT REGULA PAUPERUM COMMILITONUM SANCTÆ CIVITATIS.

I.

Qualiter Divinum officium audiant.

VOs quidem propriis voluntatibus abrenuntiantes, atque alii pro animarum salute vobiscum ad terminum cum equis & armis summo regi militantes, Matutinas, & omne servitium integrum, secundum canonicam institutionem, ac regularium doctorum sanctæ civitatis consuetudinem, pio ac puro affectu audire universaliter studeatis. Idcirco vobis, venerabiles fratres, maxime debetur, quia præsentis vitæ luce despecta, contemptoque vestrorum corporum cruciatu, sævientem mundum pro Dei amore vilescere peremiter promisistis: divino cibo refecti ac satiati, & dominicis præceptis erudti & fumati, post mysterii Divini contummationem nullus paveſcat ad pugnam, sed paratus sit ad coronam.

II.

Quod orationes dominicas, si Dei servitium audire nequiverint, dicant.

Ceterum si aliquis frater negotio orientalis Christianitatis forte remotus (quod sepius evenisse non dubitamus) pro tali absentia Dei servitium non audierit: pro Matutinis, tredecim orationes dominicas; ac pro singulis horis, septem,

ANNO CHRISTI 1118.

ptem; ſed pro Veſperis, novem dicere collaudamus, ac libera voce unanimiter affirmamus. Iſti etenim in ſalutifero labore ita directi, non poſſunt accurrere hora competenti ad Divinum officium. Sed, ſi fieri poteſt, horæ conſtitutæ non prætereant ante inſtitutum debitum.

III.

Quid agendum pro fratribus defunctis.

Quando vero quilibet fratrum remanentium, morti, quæ nulli parcit, impendit quod eſt impoſſibile auferri: cappellanis ac clericis vobiſcum ad terminum caritative ſummo ſacerdoti ſervientibus, creditum officium & Miſſam ſolemniter pro ejus anima Chriſto animi puritate jubemus offerre. Fratres autem ibi adſtantes, & in orationibus pro fratris defuncti ſalute pernoctantes, centum orationes dominicas uſque ad diem ſeptimum pro fratre defuncto perſolvant: ab illo die quo eis obitus fratris denunciatus fuerit, uſque ad prædictum diem, centenarius numerus perfectionis integritatem cum fraterna obſervatione habeat. Adhuc nempe Divina ac miſericordi caritate, deprecamur, atque paſtorali auctoritate jubemus, ut quotidie, ſicuti fratri in vicibus dabatur & debetur, ita quod eſt neceſſarium ſuſtentationi hujus vitæ, in cibo & potu tantum, cuidam pauperi donec ad quadrageſimum diem impendatur. Omnes enim alias oblationes, quas in morte fratrum, & in Paſchali ſolemnitate, cæteriſque ſolemnitatibus, Domino, pauperum commilitonum Chriſti ſpontanea paupertas indiſcrete reddere conſueverat, omnino prohibemus.

IV.

Capellani victum & veſtitum tantum habeant.

Alias vero oblationes, & omnia eleemoſynarum genera, quoquo modo fiant, capellanis, vel aliis ad tempus manentibus, unitati communis capituli reddere pervigili cura præcipimus. Servitores itaque eccleſiæ victum & amictum ſecundum auctoritatem tantum habeant, & nihil amplius habere præſumant, niſi magiſtri ſponte caritative dederint.

V.

De militibus defunctis qui ſunt ad terminum.

Sunt namque milites in domo Dei, templique Salomonis, ad terminum miſericorditer nobiſcum degentes. Unde ineffabili miſeratione vos rogamus, deprecamur, & ad ultimum obnixe jubemus, ut ſi interim tremenda poteſtas ad ultimum diem aliquem perduxerit, Divino amore, ac fraterna pietate, ſeptem dies ſuſtentationis, pro anima ejus, quidam pauper habeat.

VI.

Ut nullus frater remanens oblationem faciat.

Decrevimus, ut ſuperius dictum eſt, quod nullus fratrum remanentium aliam oblationem agere præſumat: ſed die noctuque mundo corde in ſua profeſſione maneat, ut ſapientiſſimo prophetarum in hoc ſe æquipollere valeat: Calicem ſalutaris accipiam, & in morte mea mortem domini imitabor: quia ſicut Chriſtus pro me animam ſuam poſuit, ita & ego pro fratribus animam ponere ſum paratus. Ecce competentem oblationem: ecce hoſtiam viventem Deoque placentem.

Pſal. 115.

VII.

De immoderata ſtatione.

Quod autem auribus noſtris veriſſimus teſtis inſonuit, videlicet immoderata ſtatione & ſine menſura ſtando Divinum officium vos audire: ita fieri non præcipimus, imo vituperamus: ſed finito pſalmo, Venite exultemus Domino, cum invitatorio & hymno, omnes ſedere tam fortes quam debiles, propter ſcandalum evitandum, nos jubemus. Vobis vero reſidentibus, unoquoque pſalmo finito, in recitatione Gloria Patri, de ſedibus veſtris ad altaria ſupplicando, ob reverentiam ſanctæ Trinitatis ibi nominatæ, ſurgere, & debilibus inclinare demonſtramus. Sic etiam in recitatione evangelii, & ad Te Deum laudamus, & per totas Laudes, donec finito Benedicamus Domino, ſtare adſcibimus, & eamdem regulam in Matutinis ſanctæ Mariæ teneri jubemus.

ANNO CHRISTI 1118.

VIII.

De refectione conventus.

In uno quidem palatio, ſed melius dicitur refectorio, communiter vos cibum accipere credimus, ubi, quando aliquid neceſſarium fuerit, pro ſignorum ignorantia, leniter ac privatim quærere oportet. Sic omni tempore quæ vobis neceſſaria ſunt cum omni humilitate & ſubjectione reverentiæ petite ad menſam, cum Apoſtolus dicat: *Panem tuum cum ſilentio manduca.* Et Pſalmiſta vos animare debet, dicens: *Poſui ori meo cuſtodiam*, id eſt apud me deliberavi, *ut non delinquerem in lingua*, id eſt, cuſtodiebam os meum ne male loquerer.

2. Theſſ. 3.

Pſal. 38.

IX.

De lectione.

In prandio & cœna ſemper ſit ſancta lectio recitata. Si Dominum diligimus, ſalutifera ejus verba atque præcepta intentiſſima aure deſiderare debemus. Lector autem lectionum vobis indicat ſilentium.

X.

De carnis refectione.

In hebdomada namque, niſi natalis die Domini, vel Paſcha, vel feſtum ſanctæ Mariæ, aut omnium ſanctorum evenerit, vobis ter refectio carnis ſufficiat: quia aſſueta carnis comeſtio intelligitur honoroſa corruptio corporum. Si vero in die Martis tale jejunium evenerit, ut eſus carnium retrahatur, in craſtino abundanter vobis impendatur. Die autem Dominico omnibus militibus remanentibus, nec non capellanis, duo fercula in honorem ſanctæ reſurrectionis bonum & idoneum indubitanter videtur. Alii autem, videlicet armigeri & clientes, uno contenti, cum gratiarum actione permaneant.

XI.

Qualiter manducare milites debeant.

Duos & duos manducare generaliter oportet, ut ſolerter unus de altero provideat, ne aſperitas vitæ, vel furtiva abſtinentia in omni prandio intermiſceatur. Hoc autem juſte judicamus, ut unuſquiſque miles aut frater æqualem & æquipollentem vini menſuram per ſe ſolus habeat.

XII.

Ut aliis diebus duo aut tria leguminum fercula ſufficiant.

Aliis nam diebus, videlicet ſecunda & quarta feria, necnon & ſabbato, duo aut tria leguminum vel aliorum ciborum fercula, aut, ut ita dicam, cocta pulmentaria, omnibus ſufficere credimus: & ita teneri jubemus, ut forte qui ex uno non potuerit edere, ex alio reficiatur.

XIII.

Quo cibo ſexta feria reficere oportet.

Sexta autem feria cibum quadrageſimalem ob reverentiam paſſionis omni congregationi, remota infirmorum imbecillitate, ſemel ſufficere a feſto omnium ſanctorum uſque in paſcha, niſi natalis dies Domini vel feſtum ſanctæ Mariæ aut apoſtolorum evenerit, collaudamus. Alio vero tem-

tempore, niſi generale jejunium evenerit, bis re- ANNO CHRISTI 1116. ficiantur.

XIV.

Poſt refectionem ſemper gratias referant.

Poſt prandium vero & cœnam ſemper in eccleſia, ſi prope eſt, vel, ſi ita non eſt, in eodem loco, ſummo procuratori noſtro, qui eſt Chriſtus gratias, ut decet, cum humiliato corde referre inenodabiliter præcipimus: famulis aut pauperibus fragmenta, panibus tamen integris reſervatis diſtribuere fraterna caritate debent & jubentur.

XV.

Ut decimus panis ſemper eleemoſynario detur.

Licet paupertatis præmium, quod eſt regnum cælorum, pauperibus procul dubio debeatur: vobis tamen, quos Chriſtiana fides de illis indubitanter fatetur, decimum totius panis quotidie eleemoſynario veſtro dare jubemus.

XVI.

Ut collatio ſit in arbitrio magiſtri.

Cum vero ſol Orientalem regionem deſerit, *ſ Iberiam & ad * Ibernam deſcendit, audito ſigno, ut eſt ejuſdem regionis conſuetudo, omnes ad Completas oportet incedere vos, ac prius generalem collationem ſumere peroptamus. Hanc autem collationem in diſpoſitione & arbitrio magiſtri ponimus, ut quando voluerit, de aqua; & quando jubebit miſericorditer, ex vino temperato competenter recipiatur. Verum hoc non ad nimiam ſatietatem oportet & in luxu fieri, ſed parcius; quia apoſtatare etiam ſapientes videmus.

XVII.

Ut finitis Completis ſilentium teneatur.

Finitis itaque Completis ad ſtratum ire oportet. Fratribus igitur a Completorio exeuntibus nulla ſit denuo licentia loqui in publico, niſi neceſſitate cogente; armigero autem ſuo quæ dicturus eſt, leniter dicat. Eſt vero fortitan ut in tali intervallo vobis de Completorio exeuntibus maxima neceſſitate cogente, de militari negotio, aut de ſtatu domus noſtræ, quia dies ad hoc vobis ſufficere non creditur, cum quadam fratrum parte ipſum magiſtrum, vel illum cui domus dominium magiſtrum eſt debitum, oporteat loqui. Hoc autem ita fieri jubemus; & ideo, quia ſcriptum eſt: *In multiloquio non effugies peccatum.* Et alibi: *Mors & vita in manibus linguæ.* In illo colloquio ſcurrilitates & verba otioſa ac riſum moventia omnino prohibemus: & vobis ad lectulum euntibus, dominicam orationem, ſi aliquis quid ſtultum eſt locutus, cum humilitate & puritatis devotione dicere jubemus.

Prov. 10. Prov. 18.

XVIII.

Ut fatigati ad Matutinas non ſurgant.

Fatigatos nempe milites non ita, ut vobis eſt manifeſtum, ſurgere ad Matutinas collaudamus: ſed aſſenſu magiſtri, vel illius cui creditum fuerit a magiſtro, eos acquieſcere, & tredecim orationes conſtitutas ſic cantare, ut mens ipſorum voci concordet, juxta illud Prophetæ: *Pſallite Domino ſapienter*: & illud: *In conſpectu angelorum, pſallam tibi*: vos unanimes collaudamus. Hoc autem in arbitrio magiſtri ſemper conſiſtere debet

Pſal. 46. Pſal. 137.

XIX.

Ut communitas victus inter fratres ſervetur.

Legitur in Divina pagina: *Dividebatur ſingulis, prout cuique opus erat.* Ideo non dicimus, ut ſit perſonarum acceptio, ſed infirmitatum debet eſſe conſideratio. Ubi autem qui minus indiget, agat Deo gratias, & non contriſtetur: qui vero indiget humiliet ſe pro infirmitate, non extollatur pro miſericordia, & ita omnia membra erunt in pace. Hoc autem prohibemus, ut nulli immoderatam abſtinentiam amplecti liceat, ſed communem vitam inſtanter teneant. ANNO CHRISTI 1118.

Act. 2.

XX.

De qualitate & modo veſtimenti.

Veſtimenta autem unius coloris ſemper eſſe jubemus, ver. gr. alba, vel nigra, vel, ut ita dicam, burella. Omnibus autem militibus profeſſis in hieme & in æſtate, ſi fieri poteſt, alba veſtimenta concedimus, ut qui tenebroſam vitam poſtpoſuerint, per liquidam & albam ſuo conditori ſe reconciliari agnoſcant. Quid albedo, niſi integra caſtitas? Caſtitas, ſecuritas mentis, ſanitas corporis eſt. Niſi enim unuſquiſque miles caſtus perſeveraverit, ad perpetuam requiem venire, & Deum videre non poterit; teſtante apoſtolo Paulo: *Pacem ſectamini cum omnibus & caſtimoniam, ſine qua nemo videbit Dominum.* Sed quia hujuſmodi indumentum, arrogantiæ ac ſuperfluitatis æſtimatione carere debet: talia habere omnibus jubemus, ut ſolus leniter per ſe veſtire & exuere, & calceare ac diſcalceare valeat. Procurator hujus miniſterii pervigili cura hoc evitare præſumat, ne nimis longa aut nimis curta, ſed menſurata ipſis utentibus, ſecundum uniuſcujuſque quantitatem, ſuis fratribus tribuat. Accipientes itaque nova, vetera ſemper reddant in præſenti, reponenda in camera, vel ubi frater cujus eſt miniſterium decreverit, propter armigeros & clientes, & quandoque pro pauperibus.

Hebr. 12.

XXI.

Quod famuli veſtimenta alba, hoc eſt pallia, non habeant.

Hoc nempe, quod erat in domo Dei ac ſuorum militum Templi, ſine diſcretione ac conſilio communis capituli, omnino contradicimus, & funditus quaſi quoddam vitium peculiare amputare præcipimus. Habebant enim olim famuli & armigeri alba veſtimenta, unde veniebant damna importabilia. Surrexerunt namque in ultramontanis partibus quidam pſeudofratres, conjugati, & alii, dicentes ſe eſſe de Templo, cum ſint de mundo. Hi nempe tantas contumelias totque damna militari ordini acquiſierunt, & clientes remanentes plurima ſcandala oriri inde ſuperbiendo fecerunt. Habeant igitur aſſidue nigra: ſed ſi talia non poſſint invenire, habeant qualia inveniri poſſunt in illa provincia qua degunt, aut quod vilius unius coloris comparari poteſt, videlicet burella.

XXII.

Quod milites remanentes tantum alba habeant.

Nulli ergo conceſſum eſt candidas chlamydes deferre, aut alba pallia habere, niſi nominatis militibus Chriſti.

XXIII.

Ut pellibus agnorum utantur.

Decrevimus communi conſilio, ut nullus frater remanens, pelles perenniter, aut pelliciam, vel aliquid tale, quod ad uſum corporis pertineat, etiamque coopertorium, niſi agnorum vel arietum, habeat.

XXIV.

Ut vetuſta armigeris dividantur.

Procurator vel dator pannorum omni obſervantia veteres ſemper armigeris & clientibus, & quandoque pauperibus, fideliter æqualiterque erogare intendat.

XXV.

Cupiens optima, deteriora habeat.

Si aliquis frater remanens, ex debito, aut ex ma-

ANNO CHRISTI 1118.

motu ſuperbiæ pulcra vel optima habere voluerit, ex tali præſumptione procul dubio viliſſima meretur.

XXVI.

Ut quantitas & qualitas veſtimentorum ſervetur.

Quantitatem ſecundum corporum magnitudinem largitatemque veſtimentorum obſervare oportet: dator pannorum ſit in hoc curioſus.

XXVII.

Ut dator pannorum in primis æqualitatem ſervet.

Longitudinem, ut ſuperius dictum eſt, cum æquali menſura, ne vel ſuſurronum vel * comminatorum aliquid oculus notare præſumat, procurator fraterno intuitu conſideret: & in omnibus ſupradictis, Dei retributionem humiliter cogitet.

* *f.* criminatorum.

XXVIII.

De ſuperfluitate capillorum.

Omnes fratres, remanentes principaliter, ita tonſos habere capillos oportet, ut regulariter ante & retro, & ordinate, conſiderare poſſint; & in barba, & in grennionibus eadem regula indeclinabiliter obſervetur, ne ſuperfluitas, aut facetiæ vitium denotetur.

XXIX.

De roſtris & laqueis.

De roſtris & laqueis manifeſtum eſt eſſe gentilitium. Et cum abominabile hoc omnibus agnoſcatur, prohibemus & contradicimus, ut aliquis ea non habeat, imo prorſus careat. Aliis autem ad tempus famulantibus, roſtra, & laquea, & capillorum ſuperfluitatem, & veſtium immoderatam longitudinem, habere non permittimus, ſed omnino contradicimus. Servientibus enim ſummo conditori munditia interius exteriuſque valde neceſſaria, eo ipſo atteſtante, qui ait: *Eſtote mundi, quia ego mundus ſum.*

XXX.

De numero equorum & armigerorum.

Unicuique veſtrorum militum tres equos licet habere, quia domus Dei templique Salomonis eximia paupertas amplius non permittit in præſentiarum augere, niſi cum magiſtri licentia.

XXXI.

Nullus armigerum gratis ſervientem feriat.

Solum autem armigerum ſingulis militibus eadem cauſa concedimus. Sed ſi gratis & caritative ille armiger cuiquam militi fuerit, non licet ei eum verberare, nec etiam qualibet culpa percutere.

XXXII.

Qualiter ad tempus remanentes recipiantur.

Omnibus militibus ſervire Jeſu Chriſto animi puritate in eadem domo ad terminum cupientibus, equos in tali negotio quotidiano idoneos, & arma, & quidquid ei neceſſarium fuerit, emere fideliter iubemus. Deinde vero, ex utraque parte æqualitate ſervata, bonum & utile appretiari equos judicavimus. Habeatur itaque pretium in ſcripto, ne tradatur oblivioni: & quidquid militi, vel ejus equis, vel armigero, erit neceſſarium, adjunctis & ferris equorum ſecundum facultatem domus, ex eadem domo fraterna caritate impendatur. Si vero interim equos ſuos mues aliquo eventu in hoc ſervitio amiſerit: magiſter, prout facultas domus hoc exigit, alios adminiſtrabit. Adveniente autem termino repatriandi, medietatem pretii ipſe miles Divino amore concedat, alteram ex communi fratrum, ſi ei placet, recipiat.

XXXIII.

Quod nullus juxta propriam voluntatem incedat.

Convenit his nempe militibus, qui nihil ſibi A Chriſto carius exiſtimant, propter ſervitium, ſecundum quod profeſſi, & propter gloriam ſummæ beatitudinis, vel metum gehennæ, ut obedientiam indeſinenter magiſtro teneant. Tenenda eſt itaque, ut mox, ubi aliquid imperatum a magiſtro fuerit, vel ab illo cui magiſter mandatum dederit, ſine mora, ac ſi Divinitus imperetur, moram pati neſciant in faciendo. De talibus enim ipſa veritas dicit: *Ab auditu auris obedivit mihi.* *Pſal.*

XXXIV.

Si licet ire per villam ſine juſſu magiſtri.

Ergo hoſpitales milites propriam voluntatem relinquentes, & alios ad terminum ſervientes, deprecamur, & firmiter eis jubemus, ut ſine magiſtri licentia, vel cui creditum hoc fuerit, in villam ire non præſumat, præterquam noctu ad ſepulcrum, & ad ſtationes quæ intra muros ſanctæ civitatis continentur.

XXXV.

Si licet eum ambulare ſolum.

Hi vero ita ambulantes, non ſine cuſtode, id eſt milite aut fratre remanente, nec in die nec in nocte iter inchoare audeant. In exercitu namque poſtquam hoſpitati fuerint, nullus miles, vel armiger, aut alius, per atria aliorum militum cauſa videndi, vel cum aliquo loquendi, ſine juſſu, ut dictum eſt ſuperius, incedat. Itaque conſilio affirmamus, ut in tali domo ordinata a Deo, nullus ſecundum proprietatem militet aut quieſcat; ſed ſecundum magiſtri imperium totus ſic incumbat, ut illam Domini ſententiam imitari valeat, qua dicit: *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui me miſit.* *Joan.*

XXXVI.

Ut nullus nominatim quod ei neceſſarium erit quærat.

Hanc proprie conſuetudinem inter cætera adſcribere jubemus, & cum omni conſideratione ob quærendi vitium teneri præcipimus. Nullus igitur frater remanens, aſſignanter & nominatim equum aut equitaturam vel arma quærere debet. Quomodo ergo? Si vero ejus infirmitas, aut equorum ſuorum debilitas, vel armorum ſuorum gravitas, talis eſſe agnoſcitur, ut ſic incedere ſit damnum commune: veniat magiſtro, vel cui eſt debitum miniſterium poſt magiſtrum, & cauſam vera fide & pura ei demonſtret: inde namque in diſpoſitione magiſtri, vel poſt eum procuratoris, res ſe habeat.

XXXVII.

De frenis & calcaribus.

Nolumus ut omnino aurum vel argentum, quæ ſunt divitiæ peculiares, in frenis & pectoralibus, nec calcaribus, vel in ſtrevis, unquam appareant, nec alicui fratri remanenti emere liceat. Si vero caritative talia vetera inſtrumenta data fuerint, aurum vel argentum taliter coloretur, ne ſplendidus color vel decor cæteris arrogantia videatur. Si nova data fuerint, magiſter de talibus quod voluerit faciat.

XXXVIII.

Tegimen in haſtis & clypeis non habeatur.

Tegimen autem in clypeis & haſtis, & ſurelli in lanceis, non habeatur, quia hoc non proficuum, imo damnum nobis intelligitur.

XXXIX.

De licentia magiſtri.

Licet magiſtro cuiquam dare equos, vel arma, vel quamlibet rem cuilibet dare.

XL.

De mala & ſacco.

Sacculus & mala cum firmatura non concedun-

ANNO CHRISTI 1118.

duntur: ſic exponentur, ne habeant abſque magiſtri licentia, vel cui creduntur domus poſt eum negotia. In hoc præſenti capitulo procuratores & per diverſas provincias degentes non continentur, nec ipſe magiſter intelligitur.

XLI.

*De * legatione literarum.*

* Forte, homines. H.

Nullatenus cuiquam fratrum liceat a parentibus ſuis, neque a quoquam hominum, nec ſibi invicem, accipere vel dare, ſine juſſu magiſtri vel procuratoris. Poſtquam licentiam frater habuerit, in præſentia magiſtri, ſi ei placet, legantur. Si vero & a parentibus ei quidquam directum fuerit, non præſumat ſuſcipere illud, niſi prius indicatum fuerit magiſtro. In hoc autem capitulo magiſter & domus procuratores non continentur.

XLII.

De fabulatione propriarum culparum.

Cum omne verbum otioſum generare agnoſcatur peccatum, quid ipſi jactanter de propriis culpis ante diſtrictum judicem dicturi ſunt? Oſtendit certe propheta, ſi a bonis eloquiis propter taciturnitatem debet interdum taceri, quanto magis a malis verbis propter pœnam peccati debet ceſſari. Vetamur igitur & audacter contradicimus, ne aliquis frater remanens, ut melius dicam, ſtultitias, quas in ſæculo in militari negotio tam enormiter egit, & carnis delectationes miſerrimarum mulierum, cum fratre ſuo, vel alio aliquo, vel de alio commemorare audeat: & ſi forte referentem aliquem talia audierit, obmuteſcere faciat, vel quantocius poterit cito pede obedientiæ inde diſcedat, & olei venditori autem cordis non præbeat.

XLIII.

De quæſtu & acceptione.

Verum enimvero, ſi aliqua res ſine quæſtu cuilibet fratri data gratis fuerit, deferat magiſtro vel dapifero: ſi vero aliter ſuus amicus vel parens dare niſi ad opus ſuum noluerit, hoc prorſus non recipiat, donec licentiam a magiſtro ſuo habeat. At cui res data fuerit, non pigeat illi, ſi alteri datur: immo pro certo ſciat, quia, ſi inde iraſcitur, contra Deum agit. In hac autem prædicta regula miniſtratores non continentur, quibus ſpecialiter hoc miniſterium debetur & conceditur de mala & ſacco.

XLIV.

De manducariis equorum.

Utilis res eſt cunctis, hoc præceptum a nobis conſtitutum ut indeclinabiliter amodo teneatur. Nullus autem frater facere præſumat manducaria linea vel lanea, idcirco principaliter facta: nec habeat ulla, excepto profinello.

XLV.

Ut cambiare vel quærere nullus audeat.

Nullus aliquid reſtat, ut nullus præſumat cambiare ſua, frater cum fratre, ſine licentia magiſtri, & aliquid quærere, niſi frater fratri, & ſit res parva, vilis, non magna.

XLVI.

Ut nullus avem cum ave capiat, nec cum capiente incedat.

Quod nullus hactenus avem cum ave accipere audeat nos communiter judicamus. Non convenit enim religioni ſic cum mundanis delectationibus inhærere, ſed Domini præcepta libenter audire, orationibus frequenter incumbere, mala ſua cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. Cum homine quidem talia operante cum accipitre, vel alia ave, nullus frater remanens hac principali cauſa ire præſumat.

ANNO CHRISTI 1118.

XLVII.

Ut nullus feram arcu vel baliſta percutiat.

Cum omni religione ire decet, ſimpliciter, & ſine riſu, humiliter, & non multa verba, ſed rationabilia loqui, & non ſic clamoſa in voce. Specialiter injungimus & præcipimus omni fratri profeſſo, ne in boſco cum arcu aut baliſta * aut jaculari audeat: nec cum illo qui hoc fecerit ideo pergat, niſi gratia eum cuſtodiendi a perfido gentili: nec cum cane ſit auſus clamare vel garrulare; nec equum ſuum, cupiditate accipiendi feram, pungat.

* Forte, feram jaculari H.

XLVIII.

Ut leo ſemper feriatur.

Nam eſt certum, quod vobis ſpecialiter creditum eſt & debitum, pro fratribus veſtris animas ponere, atque incredulos, qui ſemper Virginis Filio minitantur, de terra delere. De leone enim hoc legimus, *quia ipſe circuit, quærens quem devoret*; & *manus ejus contra omnes, omnium que manus contra eum.*

1. Petr. 5. Gen. 16.

XLIX.

De omni re ſuper vos quæſita judicium audite.

Novimus quidem perſecutores ſanctæ eccleſiæ innumerabiles eſſe, & hos, qui contentionem non amant, inceſſanter crudeliuſque inquietare feſtinant. In hoc igitur concilii ſententia ſerena conſideratione pendeat, ut ſi aliquis in partibus orientalis regionis, aut in quocumque alio loco, ſuper vos rem aliquam quæſierit, vobis per fideles & veri amatores judices audire judicium præcipimus; & quod juſtum fuerit, indeclinabiliter vobis facere præcipimus.

L.

Ut hæc regula in omnibus teneatur.

Hæc eadem regula, in omnibus rebus vobis immerito ablatis, perenniter jubemus ut teneatur.

LI.

Quod licet omnibus militibus profeſſis terram & homines habere.

Divina, ut credimus, providentia a vobis in ſanctis locis ſumpſit exordium hoc genus novum religionis, ut videlicet religioni militiam admiſceretis, & ſic religio per militiam armata procedat, hoſtem ſine culpa feriat. Jure igitur judicamus, cum milites Templi dicamini, vos ipſos, ob inſigne meritum & ſpeciale probitatis, domum, terram & homines habere, & agricolas poſſidere, & juſte eos regere: & inſtitutum debitum vobis ſpecialiter debetur impendi.

LII.

Ut de male habentibus cura pervigil habeatur.

Male habentibus fratribus ſupra omnia adhibenda eſt cura pervigil, ut quaſi Chriſto eis ſerviatur: ut illud Evangelicum, *Infirmus fui, & viſitaſtis me*, memoriter teneatur. Hi etenim diligenter ac patienter portandi ſunt, quia de talibus ſuperna retributio indubitanter acquiritur.

LIII.

Ut infirmis neceſſaria ſemper dentur.

Procuratoribus vero infirmantium omni obſervantia atque pervigili cura præcipimus, ut quæcumque ſuſtentationi diverſarum infirmitatum ſunt neceſſaria, fideliter ac diligenter juxta domus facultatem eis adminiſtrent, verbi gratia, carnem & volatilia, & cætera, donec ſanitati reſtituantur.

LIV.

Ut alter alterum ad iram non provocet.

Præcavendum nempe non modicum eſt, ne aliquis aliquem commovere ad iram præſumat

quia

quia propinquitatis & Divinæ fraternitatis, tam pauperes quam potentes, ſumma clementia æqualiter adſtrinxit. ANNO CHRISTI 1118.

LV.

Quomodo fratres conjugati habeantur.

Fratres autem conjugatos hoc modo habere vobis permittimus, ut ſi fraternitatis veſtræ beneficium & participationem petunt, uterque ſuæ ſubſtantiæ portionem, & quidquid amplius acquiſierint, unitati communis capituli poſt mortem concedant, & interim honeſtam vitam exerceant, & bonum agere fratribus ſtudeant, ſed veſte candida, & chlamyde alba non incedant. Si vero maritus ante obierit, partem ſuam fratribus relinquat: & conjux de altera, vitæ ſuſtentamentum habeat. Hoc enim injuſtum conſideramus, ut cum fratribus Deo caſtitatem promittentibus fratres hujuſmodi in una eademque domo maneant.

LVI.

Ut amplius ſorores non habeantur.

Sorores quidem amplius periculoſum eſt coadunare: quia antiquus hoſtis femineo conſortio complures expulit a recto tramite paradiſi. Itaque, fratres cariſſimi, ut integritatis flos inter vos ſemper appareat, hac conſuetudine amodo uti non licet.

LVII.

Ut fratres Templi cum excommunicatis non participent.

Hoc, fratres, valde cavendum atque timendum eſt, ne aliquis ex Chriſti militibus homini excommunicato nominatim ac publice, aliquo modo ſe jungere, aut res ſuas accipere præſumat, ne anathema maranatha ſimiliter fiat. Si vero interdictus tantum fuerit, cum eo participationem habere, & rem ſuam caritative accipere, non immerito licebit.

LVIII.

Qualiter milites ſæculares recipiantur.

Si quis miles ex maſſa perditionis, vel alter ſæcularis, ſæculo volens renuntiare, veſtram communionem & vitam velit eligere, non ei ſtatim aſſentiantur, ſed juxta illud Pauli, *probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt*, & ſic ei ingreſſus concedatur. Legatur igitur regula in ejus præſentia: & ſi ipſe præceptis expoſitæ regulæ diligenter obtemperaverit, tunc ſi magiſtro & fratribus eum recipere placuerit, convocatis fratribus deſiderium & petitionem ſuam cunctis animi puritate patefaciat. Deinde vero terminus probationis in conſideratione & providentia magiſtri, ſecundum honeſtatem vitæ petentis, omnino pendeat.

LIX.

Ut omnes fratres ad ſecretum conſilium non vocentur.

Non ſemper omnes fratres ad conſilium convocare jubemus, ſed quos idoneos & conſilio providos magiſter cognoverit. Cum autem de majoribus tractare voluerit, ut eſt dare communem terram, vel de ipſo ordine diſceptare, aut fratrem recipere: tunc omnem congregationem, ſi magiſtro placet, convocare eſt competens; auditoque communis capituli conſilio, quod melius & utilius magiſter conſideraverit, illud agatur.

LX.

Quod cum ſilentio orare debeant.

Orare fratres, prout animi & corporis affectus poſtulaverit, ſtando vel ſedendo: tamen ſumma cum reverentia, ſimpliciter, & non clamoſe, ut unus alium non conturbet, communi conſilio jubemus.

LXI.

Ut fidem ſervientium accipiant.

Agnovimus nempe complures ex diverſis provinciis, tam clientes, quam armigeros, pro animarum ſalute animo ferventi ad terminum cupientes in domo noſtra mancipari. Utile eſt autem, ut fidem eorum accipiatis, ne forte veteranus hoſtis in Dei ſervitio aliquid furtive vel indecenter eis intimet, vel a bono propoſito repente exterminet. ANNO CHRISTI 1118.

LXII.

Ut pueri, quamdiu ſint parvi non accipiantur inter fratres Templi.

Quamvis regula ſanctorum patrum pueros in congregatione permittat habere, nos de talibus non collaudamus vos unquam onerare. Qui vero filium ſuum, vel propinquum, in militari religione perenniter dare voluerit: uſque ad annos, quibus viriliter armata manu poſſit inimicos Chriſti de terra ſancta delere, eum nutriat: dehinc ſecundum regulam in medio fratrum pater vel parentes eum ſtatuant, & ſuam petitionem cunctis patefaciant. Melius eſt enim in pueritia non vovere, quam, poſteaquam vir factus fuerit, enormiter retrahere.

LXIII.

Ut ſenes ſemper veneretur.

Senes autem pia conſideratione ſecundum virium imbecillitatem ſupportare ac diligenter honorare oportet: & nullatenus in his quæ corporis ſunt neceſſaria diſtricte teneantur, ſalva tamen auctoritate regulæ.

LXIV.

De fratribus qui per diverſas provincias proficiſcuntur.

Fratres vero qui per diverſas provincias diriguntur, regulam, inquantum vires expetunt, ſervare in cibo & potu & cæteris ſtudeant, & irreprehenſibiliter vivant, ut ab his qui foris ſunt bonum teſtimonium habeant: religionis propoſitum nec verbo nec actu polluant, ſed maxime omnibus, quibus ſe conjunxerint, ſapientiæ & bonorum operum exemplum & condimentum præbeant. Apud quem hoſpitari decreverint, fama optima ſit decoratus: &, ſi fieri poteſt, domus hoſpitis in illa nocte non careat lumine, ne tenebroſus hoſtis occiſionem, quod abſit, inferat. Ubi autem milites non excommunicatos congregare audierint, illuc pergere, non conſiderantes tam temporalem utilitatem quam æternam animarum illorum ſalutem, dicimus. Illis autem fratribus in ultramarinis partibus ſpe ſubvectionis ita directis hac conventione eos qui militari ordini ſe jungere perenniter voluerint recipere collaudamus: ut in præſentiam epiſcopi illius provinciæ uterque conveniat, & voluntatem petentis præſul audiat. Audiat itaque petitione, mittat eum frater ad magiſtrum & ad fratres qui ſunt in Templo quod eſt in Jeruſalem: &, ſi vita ejus eſt honeſta talique conſortio digna, miſericorditer ſuſcipiatur, ſi magiſtro & fratribus bonum videtur. Si vero interim obierit, pro labore & fatigatione, quaſi uni ex fratribus, totum beneficium & fraternitas pauperum & commilitonum Chriſti ei impendatur.

LXV.

Ut victus æqualiter omnibus diſtribuatur.

Illud quoque congrue & rationabiliter manutenendum cenſemus, ut omnibus fratribus remanentibus victus ſecundum loci facultatem æqualiter tribuantur: non enim eſt utilis perſonarum acceptio, ſed infirmitatum neceſſaria eſt conſideratio.

ANNO CHRISTI 1128.

LXVI.

Ut milites templi decimas habeant.

Credimus namque relictis affluentibus divitiis vos ſpontaneæ paupertati eſſe ſubjectos, unde decimas vobis communi vita viventibus juſte habere hoc modo demonſtravimus. Si epiſcopus eccleſiæ, cui decima juſte debetur, vobis caritative eam dare voluerit: aſſenſu communis capituli de illis decimis quas tunc eccleſia poſſidere videtur vobis tribuere debet. Si autem laicus quilibet adhuc illam vel ex patrimonio ſuo damnabiliter amplectitur, & ſeipſum in hoc valde redarguens, vobis eamdem reliquerit: ad nutum ejus qui præeſt tantum, ſine conſenſu capituli id agere poteſt.

LXVII.

De levibus & gravibus culpis.

Si aliquis frater loquendo, vel militando, aut aliter, aliquid leve deliquerit, ipſe ultro delictum ſuum ſatisfaciendo magiſtro oſtendat. De levibus, ſi conſuetudinem non habeant, levem pœnitentiam habeat. Si vero eo tacente per aliquem aliud culpa cognita fuerit, majori & evidentiori ſubjaceat diſciplinæ & emendationi. Si autem grave erit delictum, retrahatur a familiaritate fratrum, nec cum illis ſimul in eadem menſa edat, ſed ſolus refectionem ſumat. Diſpenſationi & judicio magiſtri totum incumbat, ut ſalvus in judicii die permaneat.

LXVIII.

Qua culpa frater non amplius recipiatur.

Ante omnia providendum eſt, ne quis frater potens aut impotens, fortis aut debilis, volens ſe exaltare & paulatim ſuperbire, ac culpam ſuam defendere, indiſciplinatus maneat: ſed, ſi emendare noluerit, ei diſtrictior correptio accedat. Quod ſi piis admonitionibus, & fuſis pro eo orationibus, emendare noluerit, ſed in ſuperbia magis ac magis ſe erexerit: tunc, ſecundum Apoſtolum, de pio eradicetur grege: *Auferte malum ex vobis*: neceſſe eſt ut a ſocietate fratrum fidelium ovis morbida removeatur. Cæterum magiſter, qui baculum & virgam manu tenere debet (baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates ſuſtentet, virgam quoque qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriat) conſilio patriarchæ & ſpiritali conſideratione id agere ſtudeat, ne, ut ait beatus Maximus, aut ſolutior lenitas cohibentiam peccantis, aut immoderata ſeveritas a lapſu non revocet delinquentem.

1. Cor. 5.

LXIX.

Ut a Paſchali ſolennitate uſque ad feſtum omnium ſanctorum unam camiſiam lineam tantum ſumere habeat.

Interea, pro nimio ardore Orientalis regionis, A miſericorditer conſideramus, ut a Paſchali feſtivitate uſque ad omnium ſanctorum ſollennitatem unicuique una camiſia linea tantum, non ex debito, ſed ſola gratia detur, illi dico qui ea uti voluerit: alio autem tempore generaliter omnes camiſias laneas habeant.

ANNO CHRISTI 1128.

LXX.

Quot & quales panni in lecto ſint neceſſarii.

Singulorum quidem, non aliter, per ſingula lecta dormientium dormire niſi permaxima cauſa vel neceſſitas evenerit, communi conſilio collaudamus. Lectualia vel lectiſternia moderata diſpenſatione magiſtri unuſquiſque habeat: credimus enim potius ſaccum, culcitram, & cooperB torium unicuique ſufficere. Qui vero ex his uno carebit, carpitam habeat, & in omni tempore tegmine lineo, id eſt veluſo, frui bene licebit: veſtiti autem camiſiis dormiant, & cum femoralibus ſemper dormiant. Dormientibus itaque fratribus, jugiter uſque mane nunquam deſit lucerna.

LXXI.

De vitanda murmuratione.

Æmulationes, invidias, livorem, murmura, ſuſurrationes, detractiones, Divina admonitione, vitare, & quaſi quamdam peſtem fugere, vobis præcipimus. Studeat igitur unuſquiſque vigilante animo, ne fratrem ſuum culpet aut reprehenC dat, ſed illud Apoſtoli ſtudioſe ſecum animadvertat: *Ne fis criminator, nec ſuſurro in populo*. Cum autem fratrem liquido aliquid peccaſſe agnoverit, pacifice & fraterna pietate, juxta Domini præceptum, inter ſe & illum ſolum corripiat: &, ſi eum non audierit, alium fratrem adhibeat: ſed ſi utrumque contempſerit, in conventu publice objurgetur coram omnibus. Magnæ enim cæcitatis ſunt, qui aliis detrahunt; & nimiæ infelicitatis ſunt, qui ſe a livore minime cuſtodiunt: unde in antiquam verſuti hoſtis nequitiam demerguntur. Levit. 19.

LXXII.

Ut omnium mulierum fugiantur oſcula.

Periculoſum eſſe credimus omni religioſo vultum mulierum nimis attendere: & ideo nec viD duam, nec virginem, nec matrem, nec ſororem, nec amitam, nec ullam aliam feminam, aliquis frater oſculari præſumat. Fugiat ergo feminea oſcula Chriſti militia, per quæ ſolent homines ſæpe periclitari: ut pura conſcientia & ſecura vita in conſpectu Domini perenniter valeat converſari.

Et ſic definit regula Templariorum olim equitum, de quibus vide origines noſtras equeſtres Latine & Gallice editas.

CONCILIA ATREBATENSE, ET REMENSE,

In quibus, monialibus e monaſterio S. Joannis Laudunenſis amandatis, monachi ſurrogantur

Moniales S. Joannis Laudunenſis cum incontinentiæ infamia laborarent, frequenterque commonitæ emendationem non exhiberent, coacto Atrebati VI. *Id. Maji anni* 1128. *Epiſcoporum conventu, ſancitum eſt, ut iis ejectis cœnobium monachi occuparent. Decreto annuit Ludovicus VI. Francorum Rex, qui Conventui aderat, illudque ſequenti diplomate confirmavit.*

E LUDOVICI VI. FRANCORUM REGIS DIPLOMA.

IN Nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Amen. Ego Ludovicus Dei miſericordia in Regem Francorum ſublimatus. Notum fieri volo cunctis fidelibus tam futuris, quam inſtantibus, quod in Conventu, quem fidelis noſter Raynaldus ſecundus venerabilis Remorum Archiepiſcopus,

Ex Dacherio in Guiberti oper. notis pag. 817.

pus. Attrebati cum univerſis ſuffraganeis ſuis Epiſcopis & Abbatibus VI. Idus Maji tenuit, ubi & nos præſentes aderamus; ipſe & Bartholomæus venerandus Laudunenſis Epiſcopus humiliter nos convenerunt, cum multa precum inſtantia poſtulantes, ut Laudunenſem beatæ Mariæ & beati Joannis Eccleſiam, quæ regalis Abbatia eſt, quia ſanctimoniales, quæ ibi ab antiquo fuerant, nimis indigne & enormiter ſe habebant, ad meliorem religionis ſtatum duci, & monachos ibidem ſubſtitui concederemus; quam profecto petitionem rationabilem, & utilem cognoſcentes, voluntati eorum, & conſilio aſſenſum dedimus, & in prædicta Eccleſia Abbatem, & Monachos ſubſtitui & haberi in perpetuum, ſalvo ibi in omnibus jure regio, & Adelaidis Reginæ uxoris noſtræ dotalitio, benigne quidem conceſſimus, ita ſi quidem quod ſubjectionem illam, quam cæteræ Abbatiæ noſtræ, quæ in Epiſcopatu Laudunenſi ſunt, Laudunenſi Epiſcopo debent & exhibent, Abbatia illa eidem Epiſcopo ſine aliquo juris Regii detrimento debeat & exhibeat, quod ne valeat oblivione deleri ſcripto commendavimus, & ne poſſit a poſteris infirmari, ſigilli noſtri authoritate & nominis charactere ſubterfirmavimus. Actum Attrebati publice anno Incarnati Verbi MCXXVIII. Regni noſtri XX. aſtantibus in palatio noſtro, quorum nomina ſubſtituta ſunt & ſigna.

ANNO CHRISTI 1128.

Signum Ludovici Buticularii. S. Hugonis Conſtabularii. S. Alberici Camerarii, Dapifero nullo, data per manum Simonis Cancellarii. Signum Rainaldi Remenſium Archiepiſcopi. S. Ioſleni Sueſſionenſium Epiſcopi. S. Bartholomæi Laudunenſis Epiſcopi. S. Simonis Noviomenſis & Tornacenſis Epiſcopi. S. Joannis Morinenſis Epiſcopi. S. Garini Ambianenſis Epiſcopi. S. Ruberti Attrebatenſis Epiſcopi. S. Clarembaldi Sylvanectenſis Epiſcopi. S. Petri Beluacenſis Epiſcopi.

Attrebatenſi ſynodi ſanctionem ratam pariter habuit Matthæus Albanenſis Epiſcopus Cardinalis, ſedis Apoſtolicæ Legatus edito hoc eodem anno, ſequenti decreto in Conventu Remenſi, qui ex hac charta ſolum nobis innoteſcit.

Ibidem.

DECRETUM MATTHÆI ALBANENSIS EPISCOPI ET S. A. LEGATI.

MAtthæus Dei gratia Albanenſis Epiſcopus & Apoſtolicæ ſedis Legatus univerſis fidelibus ſalutem. Quod in Conventu Attrebatenſi, ſancto Spiritu cooperante, a venerabilibus fratribus Rainaudo Remenſi Archiepiſcopo, Bartholomæo Laudunenſi, Gosleno Sueſſionenſi, cæteriſque illius diœceſis Epiſcopis, & Abbatibus, aliiſque Religioſis perſonis de expulſione Monialium in Eccleſia S. Mariæ ſanctique Joannis Laudunenſis minus honeſte viventium, & de ſubſtitutione Abbatis, & Monachorum, ibidem Deo religioſe ſervientium, conſtitutum eſt, Ludovico Rege Francorum præſente, annuente, & ſuo præcepto firmante: Nos in Remenſi Conventu, conſilio & petitione venerabilium fratrum Remenſis, Senonenſis Archiepiſcoporum, Laudunenſis, Sueſſionenſis, Pariſienſis, Meldenſis, Trecenſis Epiſcoporum atque Abbatum plurimorum, aliarumque religioſarum perſonarum, comprobavimus, & ſedis Apoſtolicæ auctoritate & munimine in perpetuum confirmavimus.

ANNO CHRISTI 1128.

Innocentius denique II. Pontifex rem geſtam confirmavit hiſce litteris.

INNOCENTII II. PAPÆ LITTERÆ BULLATÆ.

Ibidem

INnocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Drogoni Abbati Monaſterii S. Mariæ ſanctique Joannis Baptiſtæ in Laudunenſi Civitate, ejuſque fratribus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ad hoc nobis a Domino paſtoralis officii jura commiſſa eſt, ut & bene placentem Deo religionem laboremus ſtatuere, & ſtabilitatem exacta diligentia conſervare: venerabiles ſiquidem fratres noſtri Rainaldus Remorum Archiepiſcopus, & Bartholomæus Laudunenſis Epiſcopus conſilio fratrum noſtrorum Gosleni Sueſſionenſis, Simonis Noviomenſis, Petri Beluacenſis, Roberti Attrebatenſis Epiſcoporum, interventu etiam clariſſimi filii noſtri Ludovici Regis Francorum, in prænominato B. Mariæ, ſanctique Joannis monaſterio, ubi quædam mulieres ſub monialium nomine pravam & inhoneſtam vitam ducebant, monachos religioſos utique viros ſubſtituerunt, & te, dilecte in domino fili Drogo, Abbatem eidem Conventui præfecerunt. Quod ergo ab eis pro ſtatuenda, & reformanda religione de præfato monaſterio factum eſt, nos authoritate apoſtolica confirmamus, & firmum volumus futuris perpetuo temporibus permanere. Decernimus igitur, ut quæcumque præfatum monaſterium inpræſentiarum juſte, & legitime poſſidet, vel in futurum, præſtante Domino, rationabiliter poterit adipiſci, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, & illibata permaneant. Si quis autem huic noſtræ confirmationi ſciens temerario auſu contraire tentaverit, indignationem beatorum Petri & Pauli, & noſtram ſe noverit incurſurum. Datum apud Rohænnam II. Non. Novemb.

CONCILIUM PAPIENSE,

In quo Anſelmus Mediolanenſis Archiepiſcopus, qui Conradum Schiſmaticum in Regem Italiæ coronaverat excommunicatus eſt.

Ex P. Pagi ad An. Ch. 1118. n. 14.

LAndulphus Junior cap. 39. apud Puricellum in monum. Baſil. Ambroſ. n. 342. narrata Conradi per Anſelmum coronatione ſubdit: Joannes igitur Cremenſis, Cardinalis Romanus, Epiſcopos ſuffraganeos & comprovinciales Mediolanenſis Eccleſiæ, ut excommunicaret Mediolanenſem Archiepiſcopum, convocavit Papiæ. Quibus convocatis, & Cardinali, per plures viros & ſacerdotes ipſe Pontifex Mediolanenſis mandavit, ne præſumerent (*ideſt ut lente procederent*), ſed ipſum per unius diei ſpatium expectarent. At Papienſes, Cremonenſes, Novarienſes quoque & eorum Epiſcopi & aliarum civitatum, prædicantes hoc regium opus Anſelmi, contrarium Deo & magno Lothario Regi, nequaquam illius Pontificis Legationem ſuſceperunt; ſed ipſum præſtante Cardinali illo Joanne, excommunicaverunt.

ANNO CHRISTI 1128.

CONCILIUM RAVENNATENSE

Quo Aquilejenſis & Venetiarum patriarchæ depoſiti ſunt, anno MCXXVIII. tempore Honorii papæ II.

DE rebus in hac ſynodo geſtis iſta breviter Baronius: *Quo tempore miſit Petrum Presbyterum cardinalem tituli ſanctæ Anaſtaſiæ Ravennam, ubi congregata ſynodo depoſuit Aquilejenſem & Venetiarum patriarchas. Hæc in veteri pontificali. Quæ autem cauſa interceſſerit horum condemnationis, non invenimus.*

Adnotatio P. ANTONII PAGI
Ad an. Chr. 1128. num. 10.

BAronius ait ſe inveniſſe cauſam, cur Patriarchæ Aquilejenſis & Venetiarum ab Honorio II. depoſiti fuerint. Eam nos edocet Bernardus Guidonis in magno Chronico Belgico de Honorio II. verba faciens; *Papa per Legatum Cardinalem duos Patriarchas, ſcilicet Aquilejenſem & Venetum, qui & Gradenſis nuncupatur, depoſuit, quia invenit ipſos ſchiſmaticis favorabiles extitiſſe.* Quare Sigonius lib. XI. de Regn. Ital. recte ſuſpicatus erat, hujus abdicationis cauſam fuiſſe, quod Schiſmatico Conrado Franconiæ duci adverſus Lotharium Imp. bellum gerenti ſtuderent, cum eadem quoque de cauſa Anſelmo Mediolanenſi Archiepiſcopo dignitas abrogata fuerit.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

A Matthæo Albanenſi S. A. Legato habitum anno 1128.

Ex Beſſin Concil. Rotomag. pag. 80.

EX eo Ordericus Vitalis lib. 13. hæc habet: Indictione VII. Goiffredus Rotomagenſis Epiſcopus ægrotavit, & poſt diuturnam ægritudinem VII. Kal. Decemb. hominem exivit (*legendum exuit.*) Interea dum præfatus Archipræſul ægrotaret, & de ſalute animæ ſuæ ſollicitus omnia quæ habebat, prudenter erogaret, Matthæus Cluniacenſis Monachus, Albanenſis Epiſcopus, R. E. Legatus Rotomagum ad Regem Henricum venit, & cum eo de utilitatibus Eccleſiaſticis tractavit. Juſſu igitur Regis Epiſcopi & Abbates Normanniæ aſciti ſunt, & in Rotomagenſi Capitulo ſcita præſente Rege audierunt, quæ per Legatum Honorii II. Papæ ſic propalata ſunt.

CANONES.

I.

Ut nullus presbyter uxorem habeat. Qui vero a pellice abſtinere noluerit, Eccleſiam non teneat, nec portionem in beneficiis Eccleſiaſticis obtineat, nec aliquis fidelium Miſſam ejus audiat.

II.

Ut unus Presbyter duabus Eccleſiis non deſerviat, nec Clericus quilibet in duabus Eccleſiis præbendas poſſideat: ſed in illa Eccleſia, cujus beneficiis fruitur, Deo militet, eique pro benefactoribus ſuis quotidie ſupplicet.

III.

Ut monachi vel Abbates Eccleſias ſeu decimas de manu laicorum non recipiant, ſed Laici quæ uſurpaverant Epiſcopo reddant, & ab Epiſcopo Monachi pro voto poſſeſſorum oblata recipiant. Eam tamen quæ antea quoquomodo obtinuerant, quiete per indulgentiam Papæ poſſideant: ſed vel ulterius aliquid hujuſmodi ſine Præſulis, in cujus diœceſi eſt, licentia uſurpare non præſumant.

Tunc Romanus Legatus de tranſactis trangreſſionibus omnes abſolvit, & ſequenti menſe, ut jam dictum eſt, Archiepiſcopus migravit. Ibi cum Legato fuerunt Goiſfredus Carnotenſis Epiſcopus, & Goiſlenus Rufus Sueſſionis Epiſcopus, & omnes Epiſcopi Neuſtriæ, Ricardus Bajocenſis, Turgiſus Abrincatenſis, Joannes Lexovienſis, Richardus Conſtantienſis, & Joannes Salarienſis. Abbates etiam affuerunt plures, Rogerius Fiſcanenſis, Guillelmus Gemeticenſis, Ragenfredus S. Audoeni, Guarinus S. Ebrulphi, Philippus S. Taurini, & Alanus electus S. Wandregiſili, aliique plures, quorum fautor Rex Henricus affuit, qui nullam ei gravedinem ab Epiſcopis imponi permiſit.

Ex his habemus hoc Concilium celebratum fuiſſe menſe Octobris anno 1128. cum ibi dicatur: & ſequenti menſe Archiepiſcopus migravit; *hic autem obiit menſe Novembris.*

CON

ANNO CHRISTI 1128.

CONCILIUM DOLENSE

Anno MCXXVIII. celebratum.

De eo hæc tantum habet Chronicon Kamperlegiense a Balucio lib. 1. Miscell. edito: Anno MCXXVIII. Girardus Engolismensis Episcopus & A S. Rom. Ecclesiæ Legatus in monasterio sancti Gildæ Dolensi Concilium rexit

ANNO CHRISTI 1129.

CONCILIUM CATALAUNENSE,

ANNO CHRISTI 1129.

Ex P. Pet. ad an. 1129. cap. 8.

Anno Christi 1129. celebratum, in quo Henricus Virdunensis Episcopus Episcopatum dimisit

MAtthæus Albanensis Legatus, *inquit Alberi-* B *cus in Chronico ad an.* 1129. Concilium tenuit apud Catalaunum in Purificatione B. Virginis, ubi de consilio B. Bernardi Abbatis, Henricus Virdunensis Episcopus Episcopatum dimisit, & factus est Episcopus per biennium quidam Abbas S. Dionysii Remensis. *Ad istud concilium revocandæ Epistola Honorii II. ad Matthæum legatum missa, recitata a Vassebergio lib.* 4. *Antiquit. Belgic. in qua inter alia legitur*: Tu vero tam prædictum Episcopum (*Henricum de bonorum Ecclesiasticorum dilapidatione accusatum*) quam partem adversariam (*Virdunenses Canonicos, ut ibidem utrumque exprimitur*) ad tuam præsentiam evocans, Catalaunum adeas, ibique adscitis tibi Trevirensi archiepiscopo & aliis Episcopis, sapientibus etiam & religiosis viris, negotium studiose audias, & diligenti indagatione perquiras. Quod si accusatores & testes idonei apparuerint, communicato Fratrum consilio canonice causam diffinias &c.

☞ AD CATALAUNENSE CONCILIUM

In causa Henrici Virdunensis episcopi Anno 1129. *celebratum*

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. Tom. II. p. 391.

Catalaunense concilium a Labbeo omissum, & C *a Pagio indicatum, Venetus Labbei editor supplevit; sed totam de excommunicatione Henrici Virdunensis episcopi historiam, quam repetere poterat ex eodem auctore additamenti ad historiam episcoporum Virdunensium apud Dacherium Spicileg. to. II. pag.* 251. *omisit. Mihi est totam hic transferre. Ita vero ille*: Calisto defuncto Honorius successit, apud quem Clerus (Virdunensis) accusationem (*in Henricum episcopum suum*) & Laurentius (*abbas S. Vitoni*) proclamationem suam (*pro fundis quibusdam abbatiæ suæ per injuriam occupatis*) iteravit. Honorius eum missis literis evocat, & ut ablata restituat abbati mandat, suspendens interim eum a divino officio: ille suspensus quidem extitit, sed neutrum mandatum complevit. Papa eum secundo jam gravius evocante, ille sibi timuit, fultus muneribus & excusationibus Romam venit, cardinales sibi concilians, ante papam in jus stetit: in quem cum accusatores præsentes capitula criminalia etiam scripto protulissent, excusatores episcopi, ut eos repellerent, quasi indignos audientia, impingebant eis quædam crimina. Cumque utræque partes in contumeliosa verba prorumperent, & lis in infinitum protenderetur, Honorius a venerabili Laurentio, qui & ipse præsens aderat, requisivit: *Tu pater quid dicis de criminibus episcopo illatis?* & ille: *Domine*, ait, *ego non vidi, sed populus clamat*. Rapuit papa verbum ex ore ejus, & quia faventibus episcopo cardinalibus, & lite nihil certi sumente, nullam poterat determinare sententiam, D causam ipsam discutiendam Matthæo Albanensi episcopo, legato suo in Galliis posito mandavit. Matthæus ipsum episcopum, & accusatores Catalaunum ad sui præsentiam evocavit, ubi tam ipse, quam episcopus & accusatores, Remensem, multosque alios episcopos, abbates quoque ac sapientes, & religiosos viros ad suffragia suæ causæ adsciverunt. Henricus primo capit consilium a Bernardo sanctæ memoriæ abbate Clarevallensi, cujus consiliis regna & ecclesiæ Galliarum hodieque innituntur. Ille consulit gravissimum esse invitis violenter præesse; ideoque priusquam ignominiosa in eum accusatio ad publicam tantorum virorum audientiam veniat, solus omnibus cedat, episcopatui abrenuntiet, ne publicam contumeliam incurreret. Credidit se consilio ejus ille, & eo proloquutore adstans concilio dicit: quoniam clerus & populus suus communibus odiis ei insurrexissent, & maxime hi, quos exaltasset, & ecclesiasticis honoribus accumulasset, in opprobrium & depositionem ejus conspirassent, se nolle eis invitis præesse, sed ne amplius ecclesiæ scandalo esset, longos contentionis funes jam se solvere: inde baculum reddidit, & abrenuntiavit episcopatui, ac recedit E anno XIII. ex quo susceperat eum de manu Cæsaris. Qui ne tristis abiret, prædictus abbas satis curialem pro eo a majoribus concilii collationem decem marcarum exegit; quibus & vadimonia ejus in eadem urbe redemit: Extant multæ literæ tam papæ quam Virdunensis ecclesiæ super ejus accusatione vel depositione.

CON-

ANNO CHRISTI 1119.

ANNO CHRISTI 1119.

CONCILIUM PARISIENSE

Apud S. Germanum de Pratis, a Matthæo Albanenſi epiſcopo, legato Apoſtol. celebratum anno MCXXIX.

Ex hoc concilio nihil ſupereſt, præter legati apoſtolici & Honorii papæ litteras in Argentolienſis monaſterii cauſa: quas ex hiſtoria Dionyſiani cœnobii petitas hic edimus.

Litteræ Matthæi Albanenſis epiſcopi, ſed. apoſt. legati quibus Argentolienſe monaſterium, abbatiæ S. Dionyſii de concilii ſententia reſtituitur.

In nomine ſummi Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Matthæus Divinæ gratiæ diſpoſitione Albanenſis epiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus.

QUoniam ad noſtræ dignitatis poteſtatem pertinere conſtat, circa eccleſiaſticæ cultum religionis ſumma ſolicitudine fideliter elaborare, immunda cuncta eliminare, utilia quoque ſtudioſe ſupplantare: ideo ſummopere nobis injuncto officio oportet invigilare.

Ea propter cum nuper in præſentia domini ſereniſſimi regis Francorum Ludovici, cum fratribus noſtris coepiſcopis, Remenſi ſcilicet archiepiſcopo R. * Pariſienſi epiſcopo Stephano, Carnotenſi epiſcopo G. * Sueſſionenſi epiſcopo G. * aliiſque quam plurimis, de ſacri ordinis reformatione per diverſa Galliarum, in quibus tepuerat, monaſteria, Pariſiis ageremus: ſubito in communi audientia conclamatum eſt ſuper enormitate & infamia cujuſdam monaſterii ſanctimonialium, quod dicitur Argentolium: in quo paucæ moniales multiplici infamia, ad ignominiam ſui ordinis degentes, multo tempore ſpurca & & infami converſatione omne ejuſdem loci affinitatem fœdaverant. Cumque omnes qui aderant, illarum expulſioni inſiſterent: venerabilis abbas S. Dionyſii Suggerius, emunitatibus ſuis Apoſtolicorum confirmatione certiſſimis in medium oſtenſis, præfatum monaſterium ad jus eccleſiæ ſuæ pertinere ſatis evidenter oſtendit.

* Rainaldo
* Gaufrido
* Goſleno

Unde nos, cum fratribus prænominatis participato conſilio, & quia illud venerabile cœnobium, potiſſimum in ſuis temporibus inter alia Galliæ totius monaſteria, Dei miſericordia, & ſanctorum martyrum interceſſione, omni religione irradiatum vidimus: non ſolum ejus juſtitiæ, verum etiam illarum miſeriæ conſulentes, hanc ei injunximus obedientiam, ut illis in religioſis locatis monaſteriis, ibidem monachos ſuos, qui Deo religioſe deſerviant, ſubſtitueret.

Et hæc noſtræ reſtitutionis conceſſio, tam ſibi, quam poſteris, firmiſſima in poſterum habeatur: ei apoſtolica autoritate, noſtrique ſigilli corroboratione, in ſempiternum confirmavimus: hoc idem, Pariſienſi epiſcopo Stephano, in cujus parochia eſt, primum faciente & confirmante.

Epiſtola Honorii Papæ II. qua ſynodale decretum de Argentolienſis monaſterii reſtitutione confirmatur.

A *Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Suggerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

B TUnc religionis amor & caritatis unitas in ſui ſtatus perfectione ſervabuntur: ſi quod a membris eccleſiæ rationabili diſpoſitione conſtituitur, a capite roboretur. Nos igitur in ſede B. Petri apoſtoli, cui Chriſtus eccleſiarum omnium contulit principatum, licet indigni a Domino conſtituti, unitatem ſpiritus in vinculo pacis conſervare volumus, & quæ a fratribus noſtris conſtituta ſunt, propenſiori ſtudio autoritate apoſtolica confirmamus.

Venerabilis ſiquidem frater noſter Stephanus Pariſienſis epiſcopus, ſicut ex ſuarum litterarum inſpectione cognovimus monaſterium Argentolium, in quo quædam malæ prout dicebatur, C viræ mulieres vivebant, quod etiam ex antiquis regum præceptis cognoverat jure monaſterio S. Dionyſii pertinere, in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum. Matthæi Albanenſis epiſcopi apoſtolicæ ſedis legati, Rainaldi Remenſis archiepiſcopi, Gaufridi Carnotenſis, Goſſeni Sueſſionenſis, epiſcoporum hortatu etiam cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris & glorioſi regis Francorum, dilecte in Domino fili Suggeri abbas, intuitu religionis, tibi & monaſterio S. Dionyſii, ſalvo jure Pariſienſis eccleſiæ, conceſſit: ita tamen ut mulieribus in religioſis locis, ubi animas poſſint ſalvare, provideas. Quod ergo pro reformandæ religionis amore de præfato monaſterio a prædicto Stephano Pariſienſi epiſcopo D ſtatutum eſt, autoritate noſtra firmamus, & firmum volumus futuris temporibus permanere.

Tuæ igitur dilectioni mandamus, ut ad religionem & monaſticum ordinem in præfato loco ſtatuendum diligenti vigilantia ſtudeas: &, ne prædictarum mulierum aliqua in tua culpa depereat, in locis religioſis ſolicita cura provideas. Datum Laterani, nono Kal. Maji.

Hujus concilii locum annumque diſcimus ex litteris Ludovici Craſſi, & filii ejus Philippi, Franciæ regum, ejuſdem Dionyſiana hiſtoriæ lib. III. cap. E XIII. *extantibus, quibus hæc Argentolienſis monaſterii reſtitutio a legato & ante dictis epiſcopis in concilio facta confirmatur. Quarum exemplar litterarum idcirco hic edere viſum eſt.*

Præceptum Ludovici Craſſi & Philippi Auguſti regum, quo decretum ſynodale confirmatur.

IN nomine Domini & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti Ludovicus & Philippus filius ejus, Divina ordinante providentia reges Francorum, &c. *Tum ſequuntur litteræ imperatorum Hludovici pii Hlotharii filii: quæ ſic incipiunt.*

„ In nomine Domini Dei & ſalvatoris noſtri
„ Jeſu Chriſti. Hludovicus & Hlotharius Divi-

„ na

ANNO CHRISTI 1119.

„ ne ordinante providentia Imperatores Angu-
„ ſti. Si ea quæ a Deum timentibus hominibus ad loca Divino cultui dedicata ſolemni donatione largita vel condonata ſunt, & poſtea qualibet occaſione inde abſtracta eſſe noſcuntur, noſtra autoritate ad ſtatum ſuum revocamus, & iterum noſtræ juſſionis oraculo confirmamus: hoc nobis procul dubio ad æternam beatitudinem adipiſcendam, ſeu ſtabilitatem imperii noſtri roborandam, pertinere confidimus.

„ Ideo notum ſit omnium fidelium noſtrorum tam præſentium, quam & futurorum induſtria, quia illuſtris fœmina, ſoror videlicet noſtra Theodrada Deo ſacrata, noſtræ ſuggeſſit manſuetudini, qualiter compertum habuiſſet quod monaſterium vocabulo Argentogilum, ſitum in pago Pariſiaco ſuper fluvium Sequanæ quod ipſa primo per beneficium domini & genitoris noſtri Karoli ſereniſſimi imperatoris, & poſtea per noſtram largitionem tenebat ad monaſterium beati & glorioſi Chriſti martyris Dionyſii, ubi præſenti tempore vir venerabilis Hilduinus abbas & ſacri palatii noſtri archicapellanus, rector præeſſe videtur, pertinere deberet: petiitque ut pro mercedis noſtræ argumento ad ſtatum priſtinum illud revocari feciſſemus; eo videlicet modo, ut memoratum monaſterium poſt ſuum ab hac luce deceſſum, ſi tamen aliud monaſterium ei antea in comparatione pro ipſo a nobis datum non fuerit, aut propria voluntate eum dimittere non voluerit, ad poteſtatem monaſterii ſancti Dionyſii abſque ulla contrarietate vel cujuſquam interrogatione reciperetur.

„ Nos vero audita illius ſalubri ac religioſa petitione, prædictum venerabilem virum Hilduinum, quia præſens aderat, ſi quid de hac re compertum haberet interrogavimus. Qui ſtatim donationem cujuſdam Deum timentis ac religioſi hominis nomine Ermenrici ac conjugis ſuæ Mumanæ; qui præfatum monaſterium in ſuo proprio conſtruxerant, & id per teſtamenti paginam ad beati Dionyſii martyris Chriſti monaſterium ſolemni donatione contulerant, necnon & præceptum confirmationis Hlotharii quondam regis, quod ſuper eandem donationem conſcribere juſſerat, nobis ad relegendum oſtendit. Quibus inſpectis, placuit nobis petitioni memoratæ dilectæ ſororis noſtræ Theodradæ annuere: &, ſicut petebat, per noſtram autoritatem ſupradictum monaſterium Argentogilum ad poteſtatem S. Dionyſii pretioſiſſimi Chriſti martyris revocare.

„ Quapropter hanc noſtræ autoritatis confirmationem fieri præcepimus, per quam omnimodis decernimus atque jubemus, ut jam dictum monaſterium Argentogilum poſt ipſius dilectæ ſororis noſtræ ab hac vita diſceſſum, ad monaſterium & poteſtatem ſæpe dicti beatiſſimi Chriſti martyris Dionyſii, ad quam primitus ob Dei amorem & ipſorum ſanctorum reverentiam, piamque interceſſionem, a ſupra dictis Dei fidelibus traditum vel condonatum fuiſſe noſcitur, abſque ullius perſonæ contradictione, aut noſtra, vel ſucceſſorum noſtrorum interrogatione, recipiatur, & in jure ac dominatione ipſius monaſterii, cum omni integritate vel appendiciis ſuis, quidquid ibidem præſenti tempore cernitur pertinere, revocetur. Et ſi forte contigerit, ut eadem ſoror ipſum monaſterium, aut ſpontanea voluntate, ut diximus, aut pro commutatione

A

B

C

D

E

„ alterius monaſterii, ante finem vitæ ſuæ dimittere velit tunc nihilominus abſque ulla contradictione aut expectata conſignatione, ad „ præfati beatiſſimi martyris Chriſti Dionyſii „ monaſterium, ſicut ſupra inſertum eſt, perpetualiter ad habendum recipiatur, & in poſtmodum nullo unquam tempore ulla qualibet „ dignitate aut poteſtate prædita perſona, rectoribus monaſterii præfati ac beatiſſimi Chriſti „ martyris Dionyſii aliquam requiſitionem facere, aut ullam calumniam ingerere præſumat: „ ſed liceat illis ſine cujuslibet injuſta interrogatione præfatum monaſterium Argentogilum, „ ſicut cæteras res ad beati Dionyſii poteſtatem „ ſimili modo condonatas ac pertinentes, quieto ordine tenere ac diſponere, & quidquid pro „ opportunitate atque utilitate ipſius eccleſiæ ſecundum Chriſtianæ religionis regulam facere „ voluerint, liberam in omnibus habere poteſtatem.

„ Et ut hæc autoritas confirmationis ſeu reddi-
„ tionis noſtræ per futura tempora inviolabilem atque inconvulſam obtineat firmitatem: „ manibus propriis noſtris ſubter eam firmavimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari juſ-
„ ſimus. Signum Ludovici ſereniſſimi imperatoris. Signum Lotharii glorioſiſſimi Auguſti. „ Durandus diaconus, ad vicem Fridugiſi recognovit.

Ideo notum ſit omnium fidelium noſtrorum tam præſentium quam futurorum induſtriæ, quia vir venerabilis Suggerius abbas ſancti Dionyſii, admodum dilectus & familiaris noſter, noſtræ ſuggeſſit manſuetudini, ſimul & ſiquidem nobis oſtendit ad relegendum ſereniſſimorum imperatorum & Hludovici pii Hlotharii filii ejus præceptum in quo & de prima Argentolii loci donatione a proprio fundatore nomine Hermenrico, ac conjuge ſua Mumana, & confirmatione Hlotharii quondam regis, quam ſuper eandem donationem juſſit, & eorumdem imperatorum in tempore Hilduini abbatis reſtitutione plenaria, cognitioni noſtræ evidentiſſime ſatisfecit.

Quibus coram ſæpius inſpectis, religioſarum perſonarum, videlicet Matthæi Albanenſis epiſcopi ſanctæ ſedis apoſtolicæ legati, Pariſienſis epiſcopi Stephani, in cujus parochia eſt, conſilio atque conceſſione, Remenſis archiepiſcopi Reinaldi, Sueſſionenſis Goſſeni, Carnotenſis epiſcopi Gaufredi, aliorumque bonorum virorum & regni procerum, tum propter ejuſdem eccleſiæ quam cognovimus juſtitiam, tum etiam quia in eodem monaſterio noſtris temporibus inter alia Gallorum monaſteria, Dei miſericordia, & ſanctorum meritis, potiſſimum ordo monaſticæ religionis effulget, præfatum locum Argentolenſem ipſis ſacris martyribus, quos ſumme diligimus, apud quos ſepeliri optamus & devovimus, pro animæ noſtræ remedio, regni noſtri adminiſtratione conjugis & prolis conſervatione, in plenitudine reſtituimus, quidquid ibidem noſtrum eiſdem conferentes, nihil penitus nobis de omnibus quæ ad regalem pertinent dignitatem retinentes, ſed in jure ac dominatione ipſius monaſterii cum omni integritate vel appendiciis ſuis, quidquid ibidem præſenti tempore cernitur, ad habendum reſtituatur, & in poſtmodum nullo unquam tempore, ulla qualibet dignitate aut poteſtate prædita perſona, rectoribus monaſterii præfati ac beatiſſimi Chriſti martyris Dionyſii aliquam requiſitionem facere, aut ullam calumniam ingerere præſumat: ſed liceat illud præta-

ANNO CHRISTI 1119.

tum

ANNO CHRISTI 1119.

tum monaſterium Argentogilum, ſicut cæteras res ad beati Dionyſii poteſtatem ſimili modo condonatas ac pertinentes, quieto ordine retinere ac diſponere: & quidquid pro opportunitate aut utilitate ipſius eccleſiæ facere valuerint, liberam in omnibus habere poteſtatem.

Conteſtamur autem omnes ſucceſſores noſtros per ſanctam & individuam Trinitatem, & per adventum juſti judicis Dei & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti, ut hoc noſtræ autoritatis præceptum nullo modo præſumant temerare. Ut vero ipſa ſancta congregatio pro nobis, & regina noſtra Adelaide, & omni noſtra prole, & regni noſtri ſtabilitate, Domini miſericordiam & ipſorum ſanctorum valeant attentius exorare, & hæc noſtræ conſtitutionis confirmatio pleniorem vigorem debeat habere: hanc autoritatem noſtram conſilio epiſcoporum qui interfuerunt in Dei nomine ſubter ſignavimus, & de ſigillo noſtro inſigniri juſſimus.

Signum glorioſiſſimi regis Ludovici.
Signum Philippi regis.
Signum Adelaidis reginæ.
Rainaldus Remenſis archiepiſcopus conſenſi.
Wlgrinus Bituricenſis archiepiſcopus conſenſi.
Haymericus Clarom̃ontenſis epiſcopus conſenſi.

ANNO CHRISTI 1119.

Yolandus Lingonenſis epiſcopus conſenſi.
Stephanus Auguſtudunenſis epiſcopus conſenſi.
Hato Trecenſis epiſcopus ſignavi.
Simon Noviomenſis epiſcopus ſignavi.
Bartholomæus Laudunenſis epiſcopus conſenſi.
Stephanus Pariſienſis epiſcopus ſignavi.
Goſſenus epiſcopus Sueſſion. conſenſi.
Joannes Aurelian. epiſcopus conſenſi.
Signum Rodulfi Viromaduenſis comitis.
Signum Cludovici Buticularii.
Simon Cancellarius recognovit.

Actum apud S. Germanum de Pratis *, in præſentia domini Matthæi Albanenſis epiſcopi, ſanctæ ſedis apoſtolicæ legati, & Gaufredi Carnutenſis epiſcopi, & aliorum ſupra dictorum epiſcoporum.

* in comitio

Datum autem & confirmatum Remis in ſolemni curia Paſchæ in unctione domni Philippi glorioſiſſimi regis, anno incarnati Verbi MCXXIX. Ind. VII. anno regni domni & ſereniſſimi regis Francorum Cludovici (1) XX. Philippi autem filii ejus. I. In Dei nomine feliciter. Amen.

CONCILIUM LONDONIENSE

De prohibendis ſacerdotum focariis, celebratum anno Domini MCXXIX.

ANno Domini MCXXIX. rex Anglorum Henricus tenuit concilium magnum apud Londonias, in Kalendis Auguſti, de ſacerdotum focariis prohibendis. Aſſerunt concilio illi, Willielmus Cantuarienſis, & Turſtanus Eboracenſis, archiepiſcopi, cum ſuis ſuffraganeis; quos omnes ſimplicitate Cantuarienſis archiepiſcopi rex Henricus decepit. Conceſſerunt namque regi juſtitiam de focariis ſacerdotum: quæ res poſtea cum ſummo dedecore terminabatur. Accepit enim Rex pecuniam infinitam de presbyteris, pro ſuis focariis redimendis. Tunc, ſed tarde, pœnituit epiſcopos de conceſſa licentia: cum pateret in oculis omnium deceptio prælatorum, & depreſſio ſubjectorum.

Hæc Anglicanus collector ex Matthæi Pariſii hiſtoria. Sed paulo uberiora promere potuiſſet ex Henrico Huntindonienſi vetuſtiore hiſtorico, cujus hæc ſunt verba libro VII. Rex Henricus pacificatis omnibus, quæ in Francia, Flandria, Normannia, Britannia, Cœnomania, Andegavia, erant, cum gaudio in Angliam rediit. Tenuit igitur concilium magnum ad Kalendas Auguſti apud Londoniam de uxoribus ſacerdotum prohibendis. Interegant ſiquidem illi concilio Willelmus Cantuarienſis archiepiſcopus, & Turſtanus archiepiſcopus Eboracenſis, Alexander Lincolnienſis epiſcopus, Rogerus Salesburienſis epiſcopus, Gilbertus Londonienſis epiſcopus, Joannes Roveceſtrenſis, * Sifridus Sudſexenſis, Godefridus Bathonienſis, Simon Wigornienſis, Everardus Norwicenſis, Bernardus ſancti Davidis, Herveus, primus Elienſis epiſcopus. Nam Wintonienſis, & Dunelmenſis, & Ceſtrenſis, & Hereſordienſis, objerant. Hi columnæ erant regni, & radii ſanctitatis hoc tempore. Verum Rex decepit eos ſimplicitate Willelmi archiepiſcopi. Conceſſerunt namque Regi juſtitiam de uxoribus ſacerdotum, & improvidi habiti ſunt: quod poſtea patuit, cum res ſummo dedecore terminata eſt. Accepit enim Rex pecuniam infinitam de presbyteris, & redemit eos. Tunc, ſed fruſtra, conceſſionis ſuæ pœnituit epiſcopos, cum pateret in oculis omnium gentium deceptio prælatorum, & depreſſio ſubjectorum.

* al Roffenſi.

Eadem deſcribuntur iiſdem fere verbis a Joanne Bromtono in Chronico, qui & hoc addit: In iſto conſilio ſecundum quoſdam, proceres Angliæ juraverunt coram Rege quod ſuperius dictum eſt: videlicet de regno Angliæ ad opus Mathildæ imperatricis, filiæ ſuæ, obſervando, ſi ipſa patrem ſuum ſine liberis decedentem ſuperviveret. *Quod autem ait a ſe ſuperius ea de re dictum eſſe, iſtud eſt, ad annum ſcilicet* MCXXVII. Rex, *inquit*, & Willelmus archiepiſcopus, ad Rogationes, ſimiliter apud Londonias concilium celebrarunt. In quo David rex Scotorum, Willelmus Cantuarienſis archiepiſcopus, & omnes nobiliores comites & barones Angliæ ſacramentum fidelitatis & homagium Mathildi imperatrici, filiæ Henrici, ex juſſu ipſius regis fecerunt, de regno, poſt dies ſuos, ſibi & heredibus ſuis legitime procreatis obtinendo, niſi ſobolem virilis ſexus ipſe rex in poſterum procrearet. Quo facto rex ad Penteceſten, eandem filiam ſuam Galfrido filio Fulconis comitis Andegaviæ deſponſatam in Normanniam deſtinavit. *Hæc Bromtonus quæ ad concilium Londinenſe anni* MCXXVII. *pertinere nemo non videt. Quæ cum ibi præterniſerimus, eo referri a ſtudioſo lectore debent. Quibus addimus hæc verba Guillelmi Neubrigenſis, ex hiſtor. lib. I. cap. 3.* Facto concilio, eidem filiæ ſuæ (*Mathildi*) & ſuſceptis vel ſuſci-

(1) Loco XX. legendum XXI. Ludovicus enim VI. menſe Julio anni 1108. regnare cœpit. *Pagius ad ann. Chriſti* 1129. *num.* 18.

ANNO CHRISTI 1129.

ſuſcipiendis ex ea nepotibus, ab epiſcopis, comitibus, barónibus & omnibus qui alicujus videbantur eſſe momenti, regnum Angliæ, cum ducatu Normanniæ fecit adjurari.

NOTA G. COSS.

Suſpectus mihi hujus concilii, qui indicatur annus. Quomodo enim ipſi intereſſe Durelmenſem epiſcopum, item & Vvintonienſem mors prohibuit? Nam & qui Dunelmi tum epiſcopus erat Galtridus Rutus, anno tantum MCXL. obiit: & qui VVintoniæ, Henricus Bleſenſis, anno MCLXXI. Belle autem hæc anno MCXXVII. congruunt. Nam Galfridi Cunelmenſis deceſſor Ranulfus, cum ad Londinenſe concilium eo anno tenderet, ut in illius actis ſuperius legitur, morbo eſt prohibitus, & Septembri deinde obiit. Guilelmus vero Dunelmenſis, qui Henricum proxime anteceſſit: XXV. Januarii, anno MCXXVIII. ſublatus eſt. Uterque ſcilicet, non morte, ſed morbo quem mors excepit, eſt prohibitus. Conveniunt quoque Londinenſi concilio anni MCXXVII. tum cenſurum in focarias presbyterorum; ut ex decimo tertio ejus canone conſtat; tum regni hereditas Mathildi Henrici filiæ juramento aſſerta, ut ex Joannis Bromtoni chronico paulo ante docuimus. Itaque quæ hoc anno geſta decretaque dicuntur in concilio Londinenſi, pertinere videntur ad Londinenſe anni MCXXVII. & unum illud concilium in duo diſtractum eſſe.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1129. n. 15.

Coſſartius ait hujus Concilii annum ſuſpectum ſibi eſſe, quod aliqua, quæ in eo narrantur, decreta videntur anno 1127. in Concilio Londinenſi tunc habito; indeque concludit, unum illud Concilium in duo diſtractum fuiſſe. Verum licet aliqua ad præcedens Concilium Londinenſe pertinentia male iſti adhæſerint, certum tamen utrumque Concilium inter ſe diverſum fuiſſe; nam in priori decretum, ut concubinæ presbyterorum nonniſi Epiſcopali judicio mancipentur, quod tamen in poſteriori Regis efflagitatu revocatum eſt; neque enim duo decreta inter ſe contraria in uno eodemque concilio condita. Hovedenus pag. 479. idem ac Hutondonienſis & Matthæus Pariſienſis narrat; ſed tam Concilium iſtud, quam Philippi Ludovici Francorum regis filii inaugurationem male in an. 1130. differt. Denique novus Chronographus Saxo ſuper ab Eadmundo Gibſone Oxonii publicatus præcedentis Concilii Londinenſis non meminit, ſed præſenti anno habitum conſecit *cum feſto S. Michaelis, atque in eo actum de Archidiaconorum & Presbyterorum uxoribus, ut illas dimitterent ante S. Andreæ feſtum: ſed Rex his omnibus*, ſubdit Chronologus, *veniam dedit domum redeundi, adeoque domum reverſi ſunt, nec ullam vim habuerunt illa decreta: cuncti retinuerunt ſuas uxores Regis venia, ſicut antea fecerant.* Huic Chronologo Saxonico magna fides habenda, cum ipſemet in Guilhelmo I. Angliæ rege ſe illum vidiſſe aſſerat.

ANNO CHRISTI 1129.

☞ *Quanta fides habenda ſit Matthæo Pariſio narranti Epiſcopos Angliæ in hoc concilio conceſſiſſe Regi ut permitteret uxores Epiſcoporum & Sacerdotum diſcimus ex verbis Chronici Saxonici, qui rem paulo diverſis circumſtantiis veſtit. Porro hanc narrationem ex verſione noviſſima Wilkinſii.*

STatim poſthæc Regis conſilio & venia miſit Willelmus archiepiſcopus de Cantwarabyrig, per totam Anglorum terram, & juſſit Epiſcopos & Abbates & Archidiaconos, cunctos item Priores monachos & canonicos qui eſſent in omnibus cellis intra Anglorum terram; omnes denique quorum curæ religio erat commiſſa, intereſſe Londini ad Michaelis feſtum, ut ibi colloquerentur de omnibus negotiis ad Deum pertinentibus. Quum eo perveniſſent, incepta erat ſynodus die lunæ, & continenter duravit uſque ad diem Veneris. Re in medium prolata, cognitum eſt illos convenitſe de Archidiaconorum uxoribus & de presbyterorum uxoribus, ut illas dimitterent ante S. Andreæ feſtum, & qui illud non faceret, privaretur ſua eccleſia ſuaque domo, nec unquam poſtea ibi eo munere fungeretur. Hoc ſanxerunt Archiepiſcopus de Cantwarabyrig Willelmus & omnes diœceſani Epiſcopi qui erant in Anglorum terra; ſed Rex iis omnibus veniam dedit domum redeundi, adeoque domum reverſi ſunt, nec ullam vim habuerunt omnia illa decreta: cuncti retinuerunt ſuas uxores, ſicut ante fecerant.

CONCILIUM PALENTINUM

Celebratum æra MCLXVII. hoc eſt, anno Chriſti MCXXIX.

Primo editum a Cardinale de Aguirre, tomo III. *pag.* 340.

ADephonſus Hiſpaniarum rex, venerandæ memoriæ Adephonſi regis nepos, & illuſtris reginæ dominæ Urracæ, & egregii Comitis Raymundi filius, totam fere Hiſpaniam poſt mortem ſui avi & ſuæ matris conturbatam eſſe videns, concilium in Palentina civitate prima hebdomada Quadrageſimæ, æra MCLXVII. celebrare diſpoſuit; & omnes Hiſpaniæ epiſcopos, abbates, comites, & principes, & terrarum poteſtates ad id concilium invitavit: ut juxta eorum conſilium & arbitrium urticas ſcelerum, quæ poſt mortem ſui avi præfati regis, & poſt obitum ſuæ matris prædictæ reginæ, in Hiſpania exortæ fuerant, falce juſtitiæ exſtirparet, & prava in directa converteret.

DECRETA PONTIFICUM.

Quia in eccleſia Dei & in pauperibus Chriſti multa mala fieri videmus, & regnum Imperatoris noſtri domini Adephonſi, filii Comitis Raymundi, & reginæ dominæ Urracæ, a quibuſdam pravis hominibus diſtrahi & minui & diverſis modis corrumpi dolemus: idcirco ego Raymundus Toletanæ ſedis archiepiſcopus & primas, ac ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatus, una cum Pontificibus, quorum * inferius nomina ſcripta eſſe videntur, & Imperatore noſtro Adephonſo præſente atque favente, firmam unitatis ſtabilitatem inter nos facere ſalubre duximus: qua ſiquidem indiſſolubili vinculo caritatis ſtatuimus, ut deinceps & virtute concordiæ uniti, & circa ſalutem fidelium præduce juſtitia laboremus, & ſupradicti Imperatoris noſtri, ejuſque regni, provida circumſpectione auctore Deo vigilemus.

* *Deſunt in ſubſcriptionibus.*

I. Pro ſtatu igitur ſanctæ Romanæ eccleſiæ & totius regni ſalute concilium celebrantes Palentiæ, inter cetera, hæc ſequentia unanimiter ſtatuimus: Ut nullus proditorem publicum, & latronem, perjurum, & excommunicatum, ſecum habeat, vel apud ſe retineat.

II. Præcipimus etiam, ut nemo eccleſiam in-

ANNO CHRISTI 1129.

fra LXXXIV. paſſus jure hereditario poſſideat: utque oblationes excommunicatorum & decimas non ſuſcipiantur.

III. Principes terrarum ſine juſto judicio non exſpolient populum, qui ſub eis eſt.

IV. Eccleſiæ non dentur laicis pro præſtimonio vel villicatione.

V. Concubinæ clericorum manifeſte ejiciantur.

VI. Eccleſiæ, & hereditates, & familiæ, quæ fuerunt ſedium & monaſteriorum, ubicumque fuerint, eis reſtituantur.

VII. Monachi vagi ad propria monaſteria reduci compellantur: nec epiſcopi eos retineant ſine licentia ſuorum abbatum.

VIII. Nullus excommunicatos alterius recipiat.

IX. Adulteros & inceſtuoſos omnino ſeparari jubemus.

X. Ut clerici per manus laicorum eccleſias nec ſuſcipiant, nec recipiant: neque vicarii epiſcoporum conſentiant.

XI. Ut epiſcopi diſſidentes ad concordiam pro debito ſui officii compellant.

XII. Clericos, monachos, viatores, mercatores, peregrinos, * ſola limina petentes, & mulieres, ſi quis invaſerit, monaſterio vel exſilio deputetur.

* *L. foras.*

XIII. Portaticum nemo ſuſcipiat, niſi in illis locis, in quibus accipi ſolebat temporibus regis domini Adephonſi: & eodem modo boves nemo rapiat, vel pignoret, vel furetur: ſed ſtent in pace in toto noſtro regno.

XIV. Regi omnes ſine dolo & pravo ingenio ſeu conſilio fideliter obediant. Quod qui non fecerit, excommunicetur.

XV. Eccleſiaſticis nemo expeditionem, ſeu armorum geſtationem, vel aliquid quod contra canones ſit, exigere præſumat.

XVI. Laici tertias eccleſiarum, ſeu quaſcumque oblationes, nulla occaſione poſſideant: ſed in diſpoſitione epiſcoporum cuncta quæ eccleſiarum fuerint habeantur.

XVII. Qui falſam monetam fecerint excommunicentur, & a rege effoſſionem * eccleſiaſticorum patiantur.

* *Lege, oculum.*

XVIII. Celebrato concilio, & *Te Deum laudamus*, juxta ſynodalem morem cantato, Compoſtellanus conſilio fratrum a rege petiit, quatenus ea quæ ad ſuum & ſuorum ſucceſſorum jus in Emeritana civitate pertinebant, ad Dei & B. Jacobi honorem ſibi conferret. Rex ejus petitioni juſtæ annuit, & hoc privilegium fieri fecit.

ANNO CHRISTI 1129.

De acquiſitione civitatis Emeritenſis, adhuc ſub Saracenorum dominio conſtitutæ.

Quia ex deliberatione ſanctæ Romanæ eccleſiæ, præduce ſupernæ diſpoſitionis diſpenſatorio ordine, patruus meus, beatæ recordationis Papa Caliſtus, meritis & reverentia beatiſſimi Jacobi Apoſtoli dignitatem archiepiſcopatus Emeritenſis eccleſiæ in Compoſtellanam eccleſiam habendam perpetuo tranſmutavit; idcirco ego Adephonſus Dei gratia Hiſpaniæ Imperator, una cum conjuge mea regina domina Berengaria; archiepiſcoporum, epiſcoporum, ac principum terræ conſilio, qui Palentino concilio interfuerunt, ad Dei & beatiſſimi Jacobi Apoſtoli patroni noſtri honorem & debitam ſublimationem, ſalubre duxi hanc ſeriem teſtamenti facere de civitate Emeritana nunc temporis a Sarracenis poſſeſſa, quam Dei opitulante potentia in proximo nos creditmus habituros, devicta & expulſa Sarracenorum infideli ſpurcitia. In qua ſiquidem ſerie omnia præfatæ civitatis, quæ ad regale jus pertinent, vobis domno Didaco, Dei gratia Compoſtellanæ ſedis archiepiſcopo, & veſtræ eccleſiæ, veſtriſque ſucceſſoribus, cum omnibus ſuis antiquis terminis & debitis caſtris, ceteriſque appendiciis, jure hereditario poſſidenda perenniter pro remedio animæ meæ, avorum parentumque meorum, & devota mente confirmo: & ſicut avi, & proavi mei, magnificis donis, videlicet caſtris & aliis diverſis penſionibus, ſancti Jacobi eccleſiam amplificare & augmentare ad ſalutem animarum ſuarum ſummopere ſtuduerunt; ita confidens de Dei miſericordia prædictum locum Apoſtoli ſublimare & exaltare, eos imitando, cupio & promitto. Si quis vero contra hoc factum meum venire tentaverit, a ſacratiſſimi Corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti participatione alienus exiſtat; & cum Juda ſui Domini & magiſtri proditore conſortium habeat. Omnibus autem hoc obſervantibus ſit pax Domini N. J. C. quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Facta ſerie teſtamenti, æra MCLXVII. quinto Idus Aprilis.

Ego Adephonſus præfatus Imperator, una cum conjuge mea, quod fieri mandavi, proprio robore confirmo.

CONCILIUM AURELIANENSE,

Ab Umbaldo archiepiſcopo Lugdunenſi, ſedis apoſtolicæ legato, celebratum.

Celebratum eſt hoc concilium Honorio II. pontifice, cujus legatum Umbaldum fuiſſe diſcimus ex inſtrumento quod in Gallia Chriſtiana refertur, confecto anno MCXXVI. *Indict.* IV. *in quo Umbaldus, legatus apoſtolicus vocatur. Quo vero ſit anno coactum,* (1) *magna omnium ignoratio, magna itidem,*

(1) Certum tamen Concilium iſtud nonniſi an. 1126. vel ſequenti congregari potuiſſe, cum duobus his tantum annis Humbaldus ſedis Apoſtolicæ Legatus in Gallia fuerit, ut oſtendit Pagius ad ann. Chr. 1126. nu. 10

MONITUM.

Mendum inſigne hic irrepſit in omnes Labbei editiones nam poſt hoc Aurelianenſe Concilium ſubjungitur *Concilium Toloſanum* a Romano Diac. Card. S. Angeli A. S.L. celebratum Toloſæ anno, ut ibi mendoſe ſignatur, 1129. Idemque vero Concilium eoſdem referens canones & ab eodem Romano Diac. Card. S. Angeli A. S. Legato celebratum replicatur ad ann. 1129. Collectorem decepit mendum Codicis MS. unde Concilium anni 1129. extraxit, nam pro anno 1129. ſignabat ann. 1129. ſed revera anno 1129. Romanus Diac. Card. S. Angeli Legationem in Provincia agebat & Toloſæ Novembri menſe Concilium habuit. Morendi tamen Lectores ſunt

cano-

ANNO CHRISTI 1129.

dem, quid in eo ſit geſtum. Hoc unum ſcimus, celebratum eſſe, & vocatum ad illud Goffridum Vindocinenſem abbatem, ire recuſaſſe. Quod ex Goffridi ipſius lib. 1. epiſt. XXIX. ad Umbaldum diſcimus: quam hic deſcribo.

Dulciſſimo domino & præcordiali amico, domno Umbaldo, honorabilis vitæ archiepiſcopo, & apoſtolicæ ſedis legato, frater Goffridus ejuſdem ſedis alodiarius, & ſervus, quod habet, quod ſapit; & ſeipſum.

QUendam monachum, ut audivi, ad monaſterium noſtrum miſiſtis: qui ſi me invenire, & vobis, & eccleſiæ veſtræ, quæ me multum honoravit, & mihi ſervivit, ſervire deſidero: & vos Aureliani ante concilium, vel poſt concilium, ſi infirmitas corporis permiſerit, eo die, quo vobis placuerit, diligenter videbo. Ad concilium autem legatorum, quod ſalva veſtra dico reverentia, vocatus venire nec poſſum, nec debeo. Nam noverit dilectio veſtra, privilegiis Romanorum pontificum, Victoris, Nicolai, Alexandri, Gregorii, Urbani, Paſchalis, & Caliſti, ſub anathemate confirmatum eſſe: & interdictum, ne alodiarius B. Petri abbas Vindocinenſis, ab epiſcopo, vel a quolibet apoſtolicæ ſedis legato, ad concilium vocetur, nec ullo modo venire cogatur. Valete.

ANNO CHRISTI 1129.

CONVENTUS APUD LUFEN

Pro Orthodoxia Eilenhardi Friſingenſis epiſcopi diu antea defuncti, Anno 1129. habitus.

Ex Manſi Suppl. Tom. II pag. 190. Hæc in Hundii Metrop. Salzbur. t. 1. p. 111 qui & autograph. ſe vidiſſe teſtatur.

ANNO Dominicæ Incarnat. 1129. primo Kal. Auguſti collectis apud Lufen quampluribus Saltzburgenſis, Friſingenſis, Ratiſponenſis, Patavienſis, Aiſtenſis eccleſiarum clericis, religioſis, & literatis, inſuper abbatibus & monachis, & non modico Principum, ac populorum collegio, coram archiepiſcopo Saltzburgenſi, Conrado, & Reginberto, Brixienſi epiſcopo, inter cætera cauſa Ellinhardi Friſingenſis epiſcopi, jamdudum ante annos quinquaginta duos feliciter viam univerſæ carnis, (ingreſſi) ventilata eſt. Quia hoc ipſo tempore Gregorii VII. qui & Hildebrandus, ſub hæreſi Wicbertina quibuſdam defunctus eſſe putabatur, a præfato Metropolitanæ ſedis archiepiſcopo, plus annos quinquaginta duos, quibus ſine reclamatione canonica, tam mortuis quam vivis, vere catholicus eſt adhibitus, irrationabiliter eſt impetitus. Cum utique duobus annis prius ipſe de mundo exceſſerit, quam Wicbertus hæreſiarcha Rom. ſedis cathedram invaſerit; ſed beati viri meritis exigentibus, probabili ſeptem probabilium virorum teſtimonio canonice excuſatus, imo meritorum prærogativa & miraculorum atteſtatione, venerabilis ſemper inventus; reverentiam, quam apud Dominum & homines dudum vivens emeruit, etiam mortuis, Domino propitiante irrefragabiliter obtinuit. Probatum eſt itaque legitimo, ac canonico Rudolfi abbatis Aiſtettenſis teſtimonio, Diethmari S. Andreæ decani, Hannonis presbyteri, Cunonis parochiani, Richeri presbyteri de Glane, ceterarumque venerabilium perſonarum, quod venerabilis idem epiſcopus in gratia ſedis apoſtolicæ, & communione matris eccleſiæ indubitanter obierit. Ne ergo digna tantæ rei memoria ulla poſterorum oblivione deleatur, placuit ut hujus comprobationis notitia, per literarum indicia poſteris noſtris tranſmittatur. Acta ſunt hæc præſentibus ſubſcriptis teſtibus & aliis quampluribus. Abbas Salzburgenſis Baldricus, abbas Scitenſis Guntherus, Præpoſitus Salzburgenſis Hermannus, Præpoſitus Chimeſeenſis Hartmannus, Præpoſitus de Perchteres Kademan Tibernuinus, Præpoſitus de Garze Hugo, Præpoſitus de cella Burchardus, Vernherus canonicus Ratiſponenſis, Friſingenſes canonici, Adalpero præpoſitus, Adalpertus decanus Wichmannus præpoſitus S. Caſtuli, Hoholdus præpoſitus S. Zenonis, Waltherus Tridentinus præpoſitus.

ANNO CHRISTI 1130.

VITA ET EPISTOLÆ INNOCENTII PAPÆ II.

Innocentius quando poniex factus.

INnocentius ſecundus, nobili familia Romæ natus, Gregorii nomine ante pontificatum appellatus cujus vita & fama, teſte S. Bernardo in epiſtola ad epiſcopos Aquitaniæ, nullum æmulum timent, ex cardinale diacono ſancti Angeli, legitima & canonica electione prævia, potiſſimorum ſuffragantium cardinalium voto creatus eſt ſucceſſor Honorii ſecundi, decimo ſexto Kalendas Martii, die eodem quo Honorius defunctus eſt, anno Domini MCXXX. tempore Lotharii imperatoris. Una pars cardinalium pauciſſimorum, Petrum cardinalem, Leonis potentiſſimi civis Romani filium, hominem, teſte Bernardo, epiſt. 127. nec unius viculi poteſtate dignum, ſchiſmaticum antipapam crearunt, eique Anacleti, ut ait S. Bernardus epiſt. 124. antichriſti & abominationis nomen impoſuerunt, maximoque ſchiſmati cauſam dederunt. Cui dum Innocentius, inquit Friſingenſis, propter violentiam amicorum ejus qui in Urbe erant, & potentiam Rogerii Siculi, cujus favore in ſedem intruſus fuerat, reſiſtere non valeret: tranſcenſis alpi-

Anacletus. Pp. ſchiſmaticus contra Innocentium electus.

canones Toloſani Concilii anni 1129. multo minores eſſe, quam qui leguntur apud eumdem Labbeum in concilio anni 1229. Id vero non ex alio capite proveniſſe ſuſpicor, quam ex manco & vitiato codice; unde prius concilium extractum eſt. *Manſi.*

alpibus, in Franciam ſe contulit, celebratiſque ibidem Remenſi, Claromontano, & Piſano conciliis, antipapam ejuſque fautores excommunicavit. Inde comitatu S. Bernardi abbatis ſtipatus, Leodium profectus, convocata ibidem epiſcoporum ſynodo, Lotharium regem ad defenſionem Romanæ eccleſiæ invitavit: Cumque iſta occaſione Lotharius Cæſar inveſtituras magno cum detrimento imperii eccleſiæ reſtitutas ſibi reddi fruſtra poſtulaſſet, nihilque ſe a pontifice impetrare poſſe cognoviſſet, auxilium quod petebatur promiſit & attulit.

Lotharius coronatur.

Nam, cum Urbem vix ingreſſus fuiſſet, Rogerium omneſque ſchiſmatici fautores oppreſſit & fugavit: cumque Innocentium ſeptimo anno quam ab Urbe in Galliam & Germaniam diſceſſiſſet, ſedi & Urbi reſtituiſſet, in eccleſia S. Salvatoris, quæ Conſtantiniana dicitur, ab eodem coronatus imperator & Auguſti nomen adeptus fuit. Hæc ex Friſingenſi, Viterbienſi, Roberto continuatore Sigeberti, & abbate Urſpergenſi.

Abailardi hæreſes quæ.

Hujus temporibus Petrus Abailardus, hæreſiarcha Britannus, & ſummus philoſophus, docebat præter Deum aliquid externum, & inter creatorem & creaturam tertium aliquod eſſe conſtituendum: Chriſtum non aſſumpſiſſe carnem, ut hominem liberaret: timorem domini caſtum non eſſe in futuro ſæculo. De Trinitate Arium, de perſona Chriſti Neſtorium, de gratia Pelagium, deque aliis pluribus hæreſibus plures alios hæreticos ſectabatur. S. Bernardus in epiſt. & Petrus de Lutzemburgo.

Petrobuſianorum hæreſes Lotharto defuncto Conradus dux Suevorum ſubrogatur.

Hoc eodem tempore Petrus de Bruis ſacramentarios Petrobuſianos & apoſtolicos multis erroribus deformes creavit. Petrus Cluniacenſis epiſtola ſecunda, & alibi: Bernardus epiſt. 241. &c. Lotharius poſt reſtitutum Innocentium ex Italia rediens, apud Tridentum, ut Friſingenſis, apud Veronam, ut Viterbienſis ait, morbo correptus, in ipſis montibus in viliſſima caſa imperator potentiſſimus miſeram humanæ conditionis relinquens memoriam anno regni ſui decimo tertio obiit. Per electionem principum, in conventu Moguntiæ celebrato, deſignatus eſt ſucceſſor regni Conradus dux Suevorum Henrici imperatoris IV. ex ſorore nepos.

Anacleto antipapæ Victor antipapa ſubſtituitur.

Circa eadem tempora, anno octavo poſtquam ſedem apoſtolicam invaſerat Petrus ſive Anacletus pſeudopontifex, Dei judicio, auctore Roberto continuatore Sigeberti, percuſſus obiit. Cumque ab eo ordinatos degradari, nec ultra ad ſacros ordines promoveri, Innocentius pontifex decreviſſet: ejus ſectarii cardinales alium quemdam Victorem IV. in ſchiſmate ſubrogarunt. Verum cum pauculos menſes ſedem detinuiſſet, auctore S. Bernardo, qui ſeptem annos in hoc ſchiſmate tollendo deſudavit, pontificatum ultro reſignavit.

Obitus Innocentii papæ.

Poſt hæc innocentis vitæ famæque integerrimæ pontifex Innocentius obiit octavo Kalendas Octobris, anno Domini MCXLIII. cum ſediſſet annos quatuordecim, menſes ſeptem, dies octo. Urſpergenſis in chronico ſcribit, eum annos dumtaxat tredecim, menſes ſeptem, pontificiam ſedem obtinuiſſe.

EPISTOLA I. INNOCENTII PAPÆ II.

Ad Rainaldum Remenſem, Hugonem Rotomagenſem, Hugonem Turonenſem, archiepiſcopos, eorumque ſuffraganeos.

De parricidio S. Thomæ.

GRaviora delicta, &c. *Extat in concilio Jotrenſi poſt epiſtolas infra poſito.*

II. AD LOTHARIUM ET RICHIZAM.

Concedit allodium terrarum comitiſſæ Mathildæ.

Innocentius papa II. Lothario imperatori Auguſto & Richizæ imperatrici.

SI auctoritas ſacra pontificum & poteſtas imperialis vere glutino caritatis adinvicem compleatur: omnipotenti debitus famulatus libere poterit exhiberi, & Chriſtianus populus grata pace & tranquillitate gaudebit. Nihil enim in præſenti ſæculo eſt pontifice clarius, nihil rege ſublimius: nihil eſt quod lumine clariore præfulgeat quam recta fides in principe, nihil eſt quod ita nequeat occaſui ſubjacere quam vera religio. Quæ nimirum omnia tanto manifeſtius, Deo gratias, in perſona tua clareſcunt, quanto ab ineunte ætate amator religionis & cultor juſtitiæ extitiſſe cognoſceris, & noviſſime diebus iſtis, nec perſonæ tuæ, nec propriæ parcendo pecuniæ, pro B. Petri ſervitio multos labores & immenſa pericula pertuliſti. Cum ergo, teſtante ſacro eloquio, etiam mali patres bona data filiis ſuis debeant impartire: dignum profecto eſt, ut nos, qui, diſponente Domino, univerſis catholicæ eccleſiæ filiis debemus ſollicitudine paterna conſulere, perſonam tuam arctius diligamus, & tanquam ſpecialiſſimo eccleſiæ defenſori, in his quæ ad ſtatum imperii in ſuo robore conſervandum, & utilitatem ac liberationem catholicæ eccleſiæ ſpectare noſcuntur, tam ſecundum eccleſiaſticum officium, quam temporaliter, imperatoriam potentiam augeamus. Hoc nimirum intuitu allodium bonæ memoriæ comitiſſæ Mathildæ, quod utique ab ea B. Petro conſtat eſſe collatum, vobis committimus, & ex apoſtolicæ ſedis diſpenſatione concedimus, atque in præſentia fratrum noſtrorum archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, necnon principum & baronum, per annulum inveſtimus: ita videlicet ut centum libras argenti ſingulis annis nobis & ſucceſſoribus noſtris exolvas, & poſt tuum obitum proprietas ad jus & dominium ſanctæ Romanæ eccleſiæ cum integritate abſque diminutione & moleſtia revertatur. Quod ſi nos vel ſucceſſores noſtros in eandem terram venire, manere, tranſire oportuerit: tam in ſuſceptione, quam in procuratione, atque ſecuro conductu, prout apoſtolica ſedes decreverit, honoremur. Qui vero arces tenuerit, vel rector terræ fuerit, B. Petro & nobis noſtriſque ſucceſſoribus fidelitatem faciant. Cæterum pro caritate veſtra, nobili viro Henrico Bavariæ duci genero veſtro, & filiæ veſtræ uxori ejus, eandem terram cum præfato cenſu & ſupradictis conditionibus apoſtolica benignitate concedimus: ita tamen ut idem dux, hominium faciat, & fidelitatem B. Petro ac nobis noſtriſque ſucceſſoribus juret. Poſt quorum obitum, prædictum comitiſſæ Mathildæ allodium & jus & dominium ſanctæ Romanæ eccleſiæ,

ſicut

ſicut ſupradictum eſt, integrum & abſque dimi- A nutione atque difficultate aliqua reducatur: ſalvo tamen ſemper in omnibus ejuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ jure ac proprietate.

Datum Laterani ſexto Idus Junii.

III. AD ATTONEM EPISCOPUM PISTORIENSEM.

De immunitate eccleſiæ Piſtorienſi conceſſa.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Attoni Piſtorienſi epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice promovendis, in perpetuum.

PIſtorienſis eccleſia, largiente auctore omnium B bonorum Domino, Tuſciæ partibus a longe retro temporibus hujus ſpecialis prærogativæ munus obtinuit, ut ſapientum & diſcretorum paſtorum regimine præfulgeret, & tam in ſpiritualibus quam in temporalibus per eorum induſtriam gratum Deo ſuſciperet incrementum. Gaudemus equidem, & debita jucunditate lætamur, quoniam ſupernæ diſpoſitionis providentia te, venerabilis frater Atto epiſcope, ſapientem utique virum, & in religione probatum, ejuſdem loci paſtorem conſtituit, & ad gubernandum & inſtruendum doctrinæ & vitæ exemplo populum ſuum miſeratione Divina vocavit. Quanto igitur vita tua religioſior eſt, & præfata Piſtorienſis eccleſia, cui auctore Deo præſides, exiſtit B. C Petro devotior: tanto ex injuncto apoſtolatus officio magis grata nobis incumbit neceſſitas, ut prænominatam eccleſiam tibi a Deo commiſſam, auctoritate apoſtolica privilegiis muniamus, & ei jus ſuum illibate & integre obſervemus. Ad exemplar igitur prædeceſſorum noſtrorum felicis memoriæ Urbani & Paſchalis Romanorum pontificum, præſenti decreto ſtatuimus: ut univerſa quæ impræſentiarum eadem eccleſia juſte & legitime poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, firma ſint tibi tuiſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Statuimus etiam ut diœceſis Piſtorienſis epiſcopatus, D ſicut ejus termini prædictorum noſtrorum privilegiis diſtincti ſunt: ſic in jure & conditione, Piſtorienſi epiſcopo ſine alicujus moleſtia vel inquietudine perſeverent: per quos nimirum terminos ſubſcriptæ capellæ & eccleſiæ conſtitutæ eſſe noſcuntur, &c.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Willelmus Prænestinus epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Matthæus Albanenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Joannes tituli S. Chryſogoni presbyter E cardinalis ſubſcripſi.

Ego Gottifredus cardinalis presbyter tituli S. Juſtinæ, ſubſcripſi.

Ego Lucas presbyter cardinalis tituli ſanctorum * Petri & Pauli, ſubſcripſi. * forsan Is

Ego Martinus presbyter cardinalis tituli S. Stephani in Cœlio monte, ſubſcripſi.

Ego Gregorius diaconus cardinalis tituli ſanctorum Sergii & Bacchi, ſubſcripſi.

Ego Guido diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ in Via lata, ſubſcripſi.

Ego Odo diaconus cardin. S. Georgii, ſubſcripſi. Ego Joannes diaconus cardinal. S. Nicolai in carcere Tulliano, ſubſcripſi.

Datum Piſis per manum Haimerici ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis & cancellarii, XII. Kalen. Januar. Indict. XII. Incarnat. Dominicæ MCXXXIII. pontificatus vero domini Innoc. papæ II. anno quarto.

IV. AD WILLELMUM HIEROSOLIMIT. PATRIARCHAM.

In cauſa Tyriæ diœceſis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Willelmo Hieroſolymitano patriarchæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MAgiſterium totius eccleſiæ & eccleſiaſticæ inſtitutionis B. Petro apoſtolorum principi cœleſti privilegio eſſe collatum, evangelica declarat auctoritas. *Et infra:* Miramur, autem, quoniam cum Romana eccleſia pro liberatione orientalis eccleſiæ tantopere laboraverit, & filiorum multorum ſanguinem effundendo, corda tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium ad ejus ſervitium excitaverit? nequaquam, prout convenit, eidem matri ſuæ hac vice reſpondere curaſti. Parum enim tibi viſum fuerat, quod venerabilem fratrem noſtrum Fulcherum Tyrenſem archi- C epiſcopum, more prædeceſſorum ſuorum pro ſuſceptione pallii ad Romanam eccleſiam venientem, diſturbare præſumpſeras: niſi & erga eum a nobis redeuntem te inhumanum difficilemque & nimis aſperum exhiberes: adeo quod nec antiquam dignitatem Tyrenſis eccleſiæ ſibi reſtituere, nec de damnis ſibi illatis, aut etiam de Cajapha, ſive Porphyra, juxta mandatum noſtrum, infra tres menſes poſt acceptionem noſtrarum literarum ei juſtitiam facere volueris. Cum utique ſatis indignum ſit, ut honor qui ſibi, ſi ei obediret, ab Antiochena exhiberetur eccleſia, a te vel tuis ſucceſſoribus ſubtrahatur. Præterea in ſubjectos illius nimis poteſtative diceris te habere. Quocirca auctoritate apoſtolica mandando tibi præcipimus, ſicut ejuſdem matris tuæ piis optas ſtudiis atque ſolatiis conſoveri, ſicut in tuis neceſſitatibus ejus patrociniis deſideras adjuvari, jam dictum archiepiſcopum diligas & honores, & in nullo perturbare præſumas: quin potius de omnibus, de quibus apud te querimoniam depoſuerit, ſibi plenam juſtitiam infra quadraginta dies poſtquam præſentia ſcripta ſuſceperis, exhibere non differas, nec aliquid in ſubditos ſuos contra ſtatuta canonum præſumas. Alioquin timendum tibi eſt, ne tam ipſum quam ſuffraganeos ſuos a tua obedientia ſubtrahamus, eoſque in manu noſtra retineamus.

Data Laterani XVI. Kal. Januarii.

V. AD EUMDEM.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Willelmo Hieroſolymitano patriarchæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto munificentiæ ſupernæ benignitas Hieroſolymitanam eccleſiam tuis temporibus altius ſublimavit, tanto magis expedit perſonam tuam erga fratres ſuos humaniorem exiſtere, & eos, qui tibi obedientiam exhibent, caritate mutua

tua honorare. Proinde fraternitati tuæ mandamus, quatenus venerabilem fratrem noſtrum Fulcherium Tyrenſem archiepiſcopum, qui ex mandato ſanctæ Romanæ eccleſiæ tibi obedit, fraterni amoris intuitu diligas & honores: ſollicite providens, ne ſibi gravamen aliquod inferas; vel ſub obtentu hujuſcemodi ſubjectionis, quæ utique ex beneficio apoſtolicæ ſedis tibi & eccleſiæ Hieroſolymitanæ impenditur, Tyrenſis eccleſiæ nobilis & famoſa, ſuæ juſtitiæ aut dignitatis patiatur aliquod detrimentum. Indignum eſt enim, ut honor qui ſibi, ſi ei obediret, ab Antiochia exhiberetur, a te vel tuis ſucceſſoribus ſubtrahatur.

Data Albani XVI. Kalend. Auguſti.

VI. AD GERARDUM TRIPOLITANUM, R. Tortoſanum & H. Byblitanum epiſcopos.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Gerardo Tripolitano, R. Tortoſano, & H. Byblitano, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SCire debet veſtra fraternitas, quoniam ſtatus eccleſiæ tunc clarius elucеſcit, cum gradus in ea conſtituti illæſi ſervantur, & quæ debetur prælatis ſingulis, abſque contentione ſeu contradictione reverentia exhibetur. Unumquemque etenim ex his qui ſubjecti ſunt conſiderare convenit, quanta ſuos prælatos, ſi quos habeat, reverentia & honorificentia debeat honorare: quæ ſi injuſte & immerito ſubtrahantur, unitatis ſtatus profecto nutabit, ad quem eccleſiaſtica doctrina ob majorem firmitatem, diligenti conſideratione omnia in ſe ordinando, reduxit. Ne igitur eccleſiarum veſtrarum honor vel dignitas, ob contentionem ſeu rebellionem indebitam minuatur vel annulletur, per apoſtolica vobis ſcripta mandamus atque præcipimus: quatenus venerabili fratri noſtro Fulcherio Tyren. archiepiſcopo, tanquam metropolitano veſtro, debitam obedientiam & reverentiam deferatis. Nos enim vos & eccleſias veſtras Tyrenſi eccleſiæ, quæ veſtra metropolis eſt, auctoritate apoſtolica reſtituimus, & a juramento vel fidelitate, qua patriarchæ Antiocheno eſtis adſtricti, eodem modo abſolvimus. Si vero noſtris mandatis obedire, & intra tres menſes poſt harum acceptionem litterarum, ad obedientiam prædicti fratris noſtri redire neglexeritis: ſententiam, quam ipſe in vos canonice promulgabit, nos auctore Deo ratam habebimus.

Datum Laterani XVI. Kal. Febr.

VII. AD RADULPHUM PATRIARCHAM ANTIOCHENUM.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Raaulpho Antiocheno patriarchæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SAnctorum canonum inſtitutionibus continetur, ut unuſquiſque ſuis terminis contentus exiſtat, nec in aliena jura irrepat. Ea etiam quæ nobis fieri nolumus, tam Divinis quam humanis legibus, proximis noſtris facere prohibemur. Quæ cum ita ſint, fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſuffraganeos Tyrenſis eccleſiæ non impedias, quin venerabili fratri noſtro Fulcherio archiepiſcopo, metropolitano ſuo, debitam obedientiam & reverentiam deferant: alioquin canonicis ſanctionibus contraitur, ſi metropolitanis a ſuis ſuffraganeis obedientia ſubtrahatur. Optamus enim, ut circa prælatos & ſubditos ſuum jus & proprius ordo abſque contradictione ſervetur.

Datum Laterani XVI. Kal. Febr.

VIII. AD BALDUINUM * BERYCENSEM, Bernardum Sidonienſem, & Joannem Ptolemaidenſem, epiſcopos. * BERYTEN SEM.

Ejuſdem argumenti.

*Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Balduino * Berycenſi, Bernardo Sidonienſi, Joanni Ptolemaidenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* * Berytenſi

AD hoc ſancti patres diverſos eſſe in eccleſia gradus & ordines voluerunt: ut, dum ſubjectionem & reverentiam minores majoribus exhibent, una fieret ex diverſitate connexio, & recte officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Gravat autem nos, & valde miramur, quod cum vobis jampridem litteris apoſtolicis præceperimus, ut venerabili fratri noſtro Fulcherio Tyrenſi archiepiſcopo, metropolitano veſtro, obedientiam & reverentiam exhiberetis, quaſdam occaſiones & interpretationes minus idoneas prætendendo, id facere contempſiſtis: cum utique *quaſi peccatum ariolandi ſit repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.* Mandamus itaque vobis, & auctoritate apoſtolica iterato præcipimus, quatenus omni occaſione ſubmota eidem fratri noſtro de cætero pareatis: nec ſub obtentu obedientiæ, quam alicui primati dependitis, ſibi ſubjectionem & reverentiam, metropolitano veſtro debitam aliquatenus ſubtrahatis. Quod ſi contemptores ulterius extiteritis: ſententiam, quam idem archiepiſcopus in vos canonice protulit aut protulerit, nos auctore Domino ratam habebimus. Si vero, pro eo quod eidem fratri noſtro obedieritis, a patriarcha Hieroſolymitano aliquid contra vos fuerit conſtitutum: nos eandem ſententiam viribus carere decernimus, & nullius momenti eſſe cenſemus.

1. Reg. 15.

Data Laterani, XVI. Kal. Febr.

IX. AD ROGERIUM SICILIÆ REGEM.

Regium titulum illi ab Honorio conceſſum confirmat.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Chriſto filio Rogerio illuſtri & glorioſo Siciliæ regi, ejuſque heredibus, in perpetuum.

QUos diſpenſatio Divini conſilii ad regimen & ſalutem populi ab alto elegit, & prudentia, & juſtitia, aliarumque virtutum decore decenter ornavit, dignum & rationabile eſt, ut ſponſa Chriſti, ſancta & apoſtolica Romana mater eccleſia, affectione ſincera diligat, & de ſublimibus ad ſublimiora promoveat. Manifeſtis ſiquidem probatum eſt argumentis, quod egregiæ memoriæ ſtrenuus & fidelis miles B. Petri Robertus Guiſcardus prædeceſſor tuus dux Apuliæ, magnificos & potentes hoſtes eccleſiæ viriliter expugnavit, & poſteritati ſuæ dignum memoria nomen & imitabile probitatis exemplum reliquit.

Pa-

Pater quoque tuus illuſtris recordationis Roge- A rius, per bellicos ſudores & militaria certamina, inimicorum Chriſtiani nominis intrepidus extirpator, & Chriſtianæ religionis diligens propagator, utpote bonus & devotus filius, multimoda obſequia matri ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ impertivit. Unde & prædeceſſor noſter religioſus & prudens papa Honorius, nobilitatem tuam de prædicta generoſitate deſcendentem intuitus, plurimum de te ſperans, & prudentia ornatum, juſtitia munitum, atque ad regimen populi te idoneum eſſe credens, valde dilexit, & ad altiora provexit. Nos ergo ejus veſtigiis inhærentes, & de potentia tua ad decorem & utilitatem ſanctæ Dei eccleſiæ ſpem atque fiduciam obtinentes, regnum Siciliæ, quod utique, prout in antiquis B refertur hiſtoriis, regnum fuiſſe non dubium eſt, tibi ab eodem anteceſſore noſtro conceſſum, cum integritate honoris regii & dignitate regibus pertinente, eccellentiæ tuæ concedimus, & apoſtolica auctoritate confirmamus. Ducatum quoque Apuliæ tibi ab eodem collatum, & inſuper principatum Capuanum, integre nihilo minus noſtri favoris robore communimus, tibique concedimus. Et ut ad amorem atque obſequium B. Petri apoſtolorum principis, & noſtrum, ac ſucceſſorum noſtrorum, vehementius aſtringaris: hæc ipſa, id eſt regnum Siciliæ, ducatum Apuliæ, & principatum Capuæ, heredibus tuis, qui nobis & ſucceſſoribus noſtris, niſi per nos & ſucceſſores noſtros remanſerit, ligium homagium fecerint, C & fidelitatem quam tu juraſti juraverint, tempore videlicet competenti, & loco non ſuſpecto, ſed tuto nobis & ipſis, atque ſalubri, duximus concedenda: eoſque ſuper his quæ conceſſa ſunt, Deo propitio, manutenebimus. Quod ſi per eos forte remanſerit, iidem heredes tui nihilo minus teneant quod tenebant ſine diminutione. Cenſus autem, ſicut ſtatutum eſt, id eſt ſexcentorum ſcifatorum, a te tuiſque heredibus nobis noſtriſque ſucceſſoribus ſingulis annis reddatur, niſi forte impedimentum interveniat: removente vero te impedimentum, nihilo minus perſolvetur. Tua ergo, fili cariſſime, intereſt, ita te erga honorem atque ſervitium matris tuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ devotum & humilem exhibere, ita te- D metipſum in ejus opportunitatibus exercere: ut de tam devoto & glorioſo filio ſedes apoſtolica gaudeat, & in ejus amore quieſcat. Si qua ſive eccleſiaſtica ſæculariſve potentia huic noſtræ conceſſioni temere contraire tentaverit, donec præſumptionem ſuam ſatisfactione coerceat, indignationem Dei omnipotentis & beator. Petri & Pauli apoſtolorum ejus incurrat, & quouſque reſipuerit, anathematis ſententia percellatur. Amen.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Albericus Oſtienſis epiſcopus.

Haimericus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus cardinalis.

Datum in territorio Mamanenſi per manum Haimerici cancellarii, VI. Kal. Auguſti, Indict. E II. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXIX. pontificatus vero domini Innocentii papæ II. anno decimo.

X. AD HENRICUM SENONENSEM ET RAINALDUM REMENSEM.

De Abailardo & Arnaldo damnatis, & monaſterio includendis, libriſque eorum comburendis.

TEſtante apoſtolo, *&c. Extat infra in concilio Senonenſi ſub Innocentio II.*

XI. AD SAMSONEM REMENSEM, Henricum Senonnenſem, & Bernardum abbatem Clarævallenſem.

Ejuſdem argumenti.

PRæſentia ſcripta, *&c. Extat in eodem concilio Senonenſi.*

XII. AD STEPHANUM S. MEMMII ABBATEM.

De privilegiis ejuſdem monaſterii.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Stephano eccleſiæ S. Memmii ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

OFficii noſtri nos hortatur auctoritas pro eccleſiarum ſtatu ſatagere, & earum quieti & utilitati ſalubriter, auxiliante Domino, providere. Dignum namque & honeſtati conveniens eſſe dignoſcitur, ut qui ad earum regimen aſſumpti ſumus, eas & a pravorum hominum nequitia tueamur, & B. Petri atque apoſtolicæ ſedis patrocinio muniamus. Proinde, dilecte in Domino fili Stephane abbas, eccleſiam S. Memmii, cui Domino auctore præeſſe dignoſceris, ſub apoſtolicæ ſedis protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Statuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona præfata eccleſia impræſentiarum juſte & legitime poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, liberalitate principum, oblatione fidelium præſtante Domino, poterit adipiſci, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Sane per hoc apoſtolicæ ſedis privilegium conſtituimus, ut poſt ſæcularium canonicorum deceſſum, nullus in prædicta B. Memmii eccleſia, niſi regularem vitam profeſſus, ſubſtituatur canonicus ac decedentium canonicorum præbendæ in uſus fratrum regularium redigantur. Obeunte vero te nunc ejuſdem loci abbate, nullus ibi abbas, niſi regularis canonicus, & ſecundum B. Auguſtini regulam, ſubrogetur. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prænominatam eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam venire tentaverit: iram Dei & beatorum Petri & Pauli indignationem incurrat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti quatenus hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. E Amen. *Sic ſignatum.*

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Jotti per manum Haimerici ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis & cancellarii, V. Kalend. Martii, indict. IX. Incarnat. Dominicæ anno MCXXXI. pontificatus autem domini Innocentii II. papæ anno ſecundo. Sigillatum laqueo rubro ſigilli plumbei.

XIII.

Ex cod MS rendeatinæ Bonnecſiæ S. J. qui codex olim fuit eccleſiæ Hamburgenſis, continetque vitas ſanctor.

XIII. AD ADALBERONEM HAMBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut omnes epiſcopi Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ, &c. illi ſubjecti ſint.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili Adalberoni Hammenburgenſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD hoc in B. Petri cathedra, diſponente Domino, conſtituti eſſe conſpicimur: quatenus ſingulis eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis ſuam conſervemus juſtitiam; & qualiter, tam temporaliter, quam ſpiritualiter, ejus ſtatus integer perſeveret, ſalubriter providere curemus. Dignum enim & rationabile eſt, ut ſicut ſacroſanctæ Dei eccleſia, unitatis ac fidei perpetua mater exiſtit

* ſ. ita ejus privil. ..... legia cuſtodiantur illæſa, & nullis moleſtiis, nullis oppreſſionibus pravorum hominum fatigetur. Sæpe utique venerabilis frater noſter Adalbero Hammenburgenſis archiepiſcopus, in præſentia prædeceſſorum noſtrorum felicis memoriæ Calixti & Honorii, ac noſtra, queſtus eſt, Acetum Lundenſem * alios Daciæ, tibi debitam, ſicut metropolitano ſuo, quemadmodum in antiquis privilegiis Gregorii, Sergii, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani, Romanorum pontificum continetur, obedientiam denegare. Frequenter autem & a prædictis prædeceſſoribus noſtris Calixto & Honorio, atque a nobis, eis mandatum eſt: ut aut ad tuam, & Hammenburgenſis eccleſiæ redirent obedientiam; aut ſi quam ſuper hoc ſe confiderent juſtitiam habere, ad ſedem apoſtolicam venirent præparati. Ipſi vero Apoſtolicis contemnentes obedire mandatis, nec venerunt, nec reſponſales miſerunt. Quia igitur lucrum nemo de ſua contumacia debet obtinere: ex deliberato fratrum noſtrorum epiſcoporum & cardinalium conſilio, tam Lundenſem, quam alios epiſcopos Daciæ tibi reſtituimus. Ad formam itaque privilegiorum Gregorii, Sergii, Leonis, Nicolai, Benedicti, & Adriani, epiſcopatus Daciæ, Sueciæ, Norvveigiæ, Farriæ, Cronlondiæ, Halſingaldiæ, Islandiæ, Scridevingiæ, & Sclavorum, cariſſimi filii noſtri Lotharii regis precibus inclinati, tibi, & per te Hamburgenſi eccleſiæ, ſuæ ſcilicet metropoli, præſentis ſcripti pagina confirmamus. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c. *ut in multis Caliſti & Honorii epiſtolis.*

* ſ. & epiſcopos alios.

Datum Romæ apud montem Aventinum, per manum Almerici S. R. E. diac. card. & cancellarii VI. Kal. Junii, Indictione XI. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXIII. pontificatus vero domni Innocentii Pp. II. anno IV.

Ex eodem cod.

XIV. AD NICOLAUM DANORUM REGEM.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Nicolao illuſtri Danorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRædeceſſores noſtri felicis memoriæ, Gregorius, Sergius, Nicolaus, Benedictus, & Adrianus, Romani pontifices, Hammenburgenſem eccleſiam metropolin ſtatuerunt: & ei tam Lundenſem, quam alios epiſcopatus Daciæ, ſubditos A runt. Cæterum frater noſter Adalbero Hammenburgenſis archiepiſcopus, tam prædeceſſorum noſtrorum tempore, quam noſtro, queſtus eſt, quod earumdem eccleſiarum epiſcopi, debitam ſibi obedientiam exhibere contemnant. Pro quo nimirum cum a prædictis prædeceſſoribus noſtris, Calixto & Honorio, atque a nobis, ſit eis per ſcripta mandatum, ut ad ſedem Apoſtolicam venirent reſponſuri ſuper hac cauſa: nec venerunt, nec reſponſales miſerunt. Nos itaque unicuique ſuam juſtitiam volentes conſervare, communicato fratrum noſtrorum conſilio, præfato fratri noſtro Adalbero ni archiepiſcopo, quemadmodum in antiquis privilegiis prænominatorum Sergii, Gregorii, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Hadriani Romanorum Pontificum continetur, tam Lundenſem, quam alios epiſcopatus Daciæ, reſtituimus. Tuæ itaque prudentiæ per Apoſtolica ſcripta rogando mandamus, quatenus eidem fratri noſtro Adalberoni archiepiſcopo, tanquam metropolitano tuo, humiliter pareas: &, ut epiſcopi tui regni ad obedientiam redeant, diligenter ſatagas adimplere.

Datum apud montem Aventinum, VI. Kal. Junii.

XV. AD ..... SUEDORUM REGEM.

Ex eodem cod.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio ..... Suedorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilis frater noſter Hammenburgenſis archiepiſcopus ad Apoſtolicam ſedem veniens, in noſtra præſentia queſtus eſt, quod cum epiſcopis regni tui, ſicut antiqua prædeceſſorum noſtrorum Gregorii, Sergii, Leonis, Benedicti, Nicolai, & Adriani, Romanorum Pontificum privilegia indicare noſcuntur, metropolitano jure præſideat, debitam ei obedientiam denegare præſumant. Quia igitur noſtri officii eſt, male geſta corrigere, & ad viam rectitudinis revocare: nobilitati tuæ rogando mandamus, quatenus præfato fratri noſtro Adalberoni Hammenburgenſi archiepiſcopo, tanquam metropolitano tuo, humiliter pareas; & ut, epiſcopi terræ tuæ ad ipſius obedientiam redeant, pro facultate tibi a Deo collata diligenter efficias. Datum apud montem Aventinum VI. Kal. Junii.

Ex Tom. II ſpicilegii.

XVI. AD HUGONEM ARCHIEPISCOPUM ROTOMAGENSEM.

Ut nonnihil de jure eccleſiaſtico Regi decedat

Innocentius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Hugoni Rotomagenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUemadmodum ſit concedendum regibus, & terrarum principibus, quorum poteſtate ac juſtitia Dei eccleſia & Chriſtianus populus proteguntur, prout credimus, tua fraternitas non ignorat. Cæterum cariſſimus filius noſter rex Anglorum Henricus, prout accepimus, eſt adversum te graviter indignatus, quod contra conſuetudinem ſuam, & aliorum ducum Normanniæ, a quibuſdam abbatibus profeſſionem & obedientiam ſuſcepiſti. Quod profecto quamvis juſtum fuerit, & a nobis in concilio Remenſi mandatum: pro ejus caritate a rigore juſtitiæ aliquando

do condescendere debemus, & pro tempore, ipsius voluntati assensum præbere. Credimus enim, sicut nostris auribus intimatum est, & nos ei per scripta nostra mandavimus, quoniam si ei detuleris, quod ad honorem & jus Rotomagensis ecclesiæ pertinet, cum plenitudine gratiæ suæ imposterum obtinebis. Unde fraternitatem tuam rogamus, atque mandamus: quatenus de abbatibus illis ejus voluntati consentias; &, si quem de abbatibus ligasti, absolvas.

Ex tom. III. spicilegii.

XVII. AD LUDOVICUM VI. FRANCORUM REGEM.

Scribit se sospitem Cluniacum perveniſſe

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri & glorioso Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SAni, Deo gratias, & incolumes Kalendis Februarii Cluniacum pervenimus, ubi cum fratribus nostris, episcopis, abbatibus, & aliis sapientibus & religiosis viris, Purificationis beatæ Mariæ festivitatem solemniter & honorifice celebrantes, a fratribus nostris Guillelmo patriarcha Jerosolymitano, & * A. Bethleemiticæ civitatis episcopo, litteras obedientiæ & subjectionis suscepimus. Quia igitur causam ecclesiæ cum omni constantia & fortitudine certis experimentis te nobiscum portare, & nostris prosperitatibus congaudere jamdudum agnovimus, earumdem litterarum transcripta serenitati tuæ duximus transmittenda: ut quos nimirum tuæ caritatis sinceritas sociabili fœdere copulat, de prosperis quoque successibus nihilominus gratulentur. Noverit sane strenuitatis tuæ nobilitas, quoniam A. de Monforte nec absolvimus, nec absolvi præcipimus. Dilectæ filiæ nostræ Adelaidi reginæ uxori tuæ pro xeniis nobis transmissis multimodas gratias referimus: & tam ipsam, quam amantissimum filium nostrum Ludovicum regem, & alios filios tuos, per te in Domino salutamus.

Datum Cluniaci IV. Nonas Februarii.

Aliquitillo. ibidem

ibidem

XVIII. AD GAUFREDUM CARNOTENS. & Stephanum Parisiensem, episcopos.

Ut Aurelianensi subdecano ac sociis honores & bona ablata restitui satagant.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Gaufrido Carnotensi, apostolicæ sedis legato, & Stephano Parisiensi, episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

PRout novit vestra fraternitas, damna & injurias dilectis filiis nostris Archembaldo Aurelianensi subdecano, Magistro G. & eorum sociis irrogatas, & honores sibi ablatos, restituendos, in vestro arbitrio & æstimatione posuimus. Quod quia minime impletum esse accepimus, dilectionis vestræ mandamus atque præcipimus, ut quemadmodum bene inchoastis, in nomine Domini procedatis, & eandem causam effectui mancipetis

Datum Placentiæ, Nonis Novembris.

De eodem Archembaldo vide aliorum epist. ibid.

XIX. AD STEPHANUM EPISCOPUM PARISIENSEM.

Ibidem.

Ut ecclesias S. Genovefæ ab interdicto absolvat

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri nostro Stephano Parisiensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

OLim fraternitati tuæ scripsisse meminimus, quatinus ecclesias S. Genovefæ ab interdicto quo eas alligasti, salva justitia ecclesiæ Parisiensis, absolveres. Quod profecto nondum esse impletum, tanto amplius miramur, quanto prædicta ecclesia sub B. Petri tutela & protectione consistit. Cujus rei gratia dilectioni tuæ per iterata scripta mandamus, ut ecclesias ipsas ab eodem interdicto absolvas: postmodum vero, si quam te justitiam habere confidis, congruo loco & tempore, quod justum fuerit consequeris. Rogamus præterea caritatem tuam, quatenus si filius noster La. quem tibi procurandum commisimus, a te discessit, filio nostro Jo. cognomine Piccuto, in victualibus & aliis necessaria largiaris: eumque pro reverentia B. Petri attentius habeas commendatum.

Ibidem

XX. AD STEPHANUM EDUENSEM EPISCOPUM.

Al. abbatem Vizeliacensem instituit.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Stephano Eduensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUemadmodum tua novit fraternitas, Vizeliacense monasterium, pro pastoris absentia tam in temporalibus quam in spiritualibus maximum substinuit detrimentum. Neigitur ipsum monasterium propter hoc diutius fatigetur, dilectum filium nostrum Al. subpriorem Cluniacensem, ejusdem loci monachis in abbatem dedimus. Ideo fraternitati tuæ mandamus, quatinus ei vice nostra manum benedictionis impenas.

Datum VI. Kal. Februarii.

Ibidem.

XXI. AD HENRICUM EDUENSEM EPISCOPUM.

Vizeliacense cœnobium commendat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri H. Eduensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut tua novit fraternitas, Vizeliacum monasterium cum omnibus appendiciis suis B. Petri juris existit: & ad ejus proprietatem & defensionem specialiter pertinet. Unde tibi est injuncta necessitas, ipsum monasterium, & fratres ibidem domino servientes defensare, & manutenere, & in suis opportunitatibus adjuvare. Quocirca per præsentia tibi scripta mandamus, & mandando præcipimus: quatenus dilectum nostrum P*, abbatem, & fratres suos, in nullo gravare vel infestare præsumas; & de parochianis tuis, a quibus eorum querimoniam acceperis, remota dilatione eis justitiam facias. Clericos vero eorum, quos contra tenorem privilegiorum sedis apostolicæ diceris ab ordinibus suspendisse, in officiis & ordinibus restituimus

* Ponium

Ibidem.

XXII. AD PONTIUM ABBATEM VIZELIACENSEM.

Conservat jura Vizeliacensia.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Pontio abbati Vizeliacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

PEr alia tibi scripta mandasse meminimus, ut Stephano Altissiodorensi canonico in præsentia venerabilium fratrum nostrorum Godefridi Lingonensis episcopi, & Bernardi Clarevallensis abbatis, de querimonia sua responderes; & quod ipsi exinde statuerent, firmiter observares. Verum quoniam litteris & nuncio tuo postea significasti illud, unde controversia agitur, Vizeliacensem ecclesiam jam per XXX. annos, & eo amplius quiete tenuisse, & juxta antiquam ecclesiæ tuæ consuetudinem nulli in tua curia te debere respondere: præter consuetudinem ecclesiæ tuæ te super hoc inquietari nolumus, nec quod a
4 Paschale beatæ recordationis papa P*, prædecessore nostro exinde statutum est, immutari.

Datum Later. II. Nonas Maji.

Ibidem.

XXIII. AD GODEFRIDUM LINGONENS. & Bernardum Clarevall. abbatem.

Ejusdem argumenti.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Godefrido Lingonensi episcopo, & Bernardo Clarevallensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

PEr apostolica vobis scripta mandasse meminimus, ut querimoniam Stephani Altissiodorensis canonici adversus dilectum filium nostrum Pontium abbatem Vizeliaci audiretis, & fine debito terminaretis. Verum quia idem abbas litteris & nuncio suo postea nobis significavit, illud unde controversia agitur Vizeliacensem ecclesiam jam per XXX. annos, & eo amplius, quiete tenuisse, & juxta ecclesiæ suæ antiquam consuetudinem, &c. *ut in epistola præcedente.*

Ex Tom V. Spicilegii.

XXIV. AD ALUISUM AQUINCINCTINUM ABBATEM.

Renuenti Aluiso præcipit, ut Atrebatensis ecclesiæ curam suscipiat.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Aluiso Aquincinctinensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DIvinis ingratum constat illum esse beneficiis, qui talentum sibi a Domino creditum, in sudario, tepescente caritate, reponit. Qui enim saluti proximi providere negligit, indignationem benigni & districti judicis adversum se intorquere non metuit. Accepimus autem quoniam Atrebatensis ecclesia proprio destituta pastore, te unanimi voto & pari consensu sibi in episcopum & pastorem elegit. Per apostolica igitur scripta dilectioni tuæ mandando præcipimus, quatenus absque refragatione aliqua opus Dei ad quod vocatus es, perficiendum suscipias: ut Atrebatensis ecclesia peccatis exigentibus, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, plurimum imminuta, tuis salubribus exhortationibus, & bonæ vitæ exemplo, Divina suffragante gratia, percipiat incrementum. Data in Pontiara, III. Nonas Maji.

XXV. AD OTTONEM BABERGENSEM EPISCOPUM.

Ex Tom II. antiq. lect. Canisii.

Ut idem ordo semper in ejus diœcesi conservetur.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Ottoni Babergensi episcopo ejusque successoribus canonice substituendis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUotiens a nobis petitur illud, quod religioni & honestati convenire cognoscitur: animo nos decet libenti concedere, & congruum impartiri suffragium, ut fidelis devotio celerem sortiatur effectum. Proinde, venerabilis frater Otto episcope, petitionis desideriis tuæ ex consueta sedis apostolicæ mansuetudine clementer annuimus. In primis siquidem statuentes, ut tenor religionis, qui in ecclesiis tibi commissis est per tuam diligentiam, cooperante Domino, institutus, firmiter in eis perpetuis temporibus conservetur. Constituimus etiam, ut in eisdem ecclesiis nullus per simoniacam hæresim statuatur, sed honestæ personæ, quibus utique morum & status dignitas suffragatur, inibi ordinentur. Sane in cœnobiis, quæ vel antiquitus in tua parochia constructa sunt, vel tu ipse devotionis intuitu constituisti, seu aliis justis modis ecclesiæ tuæ intre poteris, vel ab aliquo deinceps fidelium infra tuam diœcesim Divina inspirante gratia construetur, sacræ religionis ordinem manere decernimus. Nec alicui liceat ejusdem institutionis formam ullatenus permutare nisi forte ad melioris status prærogativam, præstante Domino, * promovere valuerit: nec id alicujus singulari judicio committatur, sed omnium monasteriorum ad Babergensem ecclesiam pertinentium, aut sanioris partis consilio ac consensu, fieri debere sancimus. Si quis autem huic nostræ constitutioni temere contraire tentaverit: si non factum suum digna satisfactione correxerit, a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ subjaceat ultioni. Conservantes eisdem locis quæ justa sunt, omnipotentis Dei, & beatorum apostolorum Petri & Pauli ac nostram gratiam consequantur.

* Forte promoveri H.

XXVI. AD HUGONEM ATREBATENSEM ARCHIDIACONUM.

Ex Tom IV hist. Franc. du Chesne.

Eum sub protectione Rom. ecclesiæ suscipit.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Hugoni Atrebatensi Archidiacono, salutem & apostolicam benedictionem.

APostolicæ sedis clementia devotos & humiles filios ex assuetæ pietatis officio propensius novit diligere, & suæ protectionis munimine confovere. Eapropter, dilecte in Domino fili, devotionem tuam erga B. Petrum & nos ipsos attendentes, te in specialem filium apostolicæ sedis assumimus, & personam tuam cum bonis tam ecclesiasticis quam mundanis, quæ in præsentiarum juste & canonice possides, aut in futurum rationabilibus modis Deo propitio poteris adipisci, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti patrocinio com-

mu-

munimus: ſtatuentes ut ſi te gravatum in aliquo eſſe perſenſeris, libere tibi ſedem apoſtolicam liceat appellare. Nulli autem hominum fas ſit perſonam tuam vel bona temere perturbare, ſeu quibuslibet moleſtiis fatigare. Si quis autem id attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Larani XVII. Kal. Maji.

Ex Bibliotheca Cluniacenſi.

XXVII. AD ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS OMNES.

Privilegia Cluniacenſia.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis, ad quos littera iſta pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIberalitatis laudabile genus eſt, ut qui ſe B. Petro & ſanctæ Romanæ eccleſiæ humili devotione exponunt, majorem familiaritatis prærogativam, & digniora beneficia ſortiantur. Quam gratum Deo Cluniacenſe monaſterium famulatum impendat, & quantum apud homines nitore religionis fulgeat, eccleſia Dei novit, & vehementer exultat. Æquitatis igitur poſtulat ratio, ut idem locus apoſtolicæ dilectionis privilegio gaudeat, & tam in capite quam in membris libertatem obtineat. Nos ſiquidem monaſterium ipſum, quod ſpecialiter ad jus B. Petri, & S. Romanæ ſpectat eccleſiæ, per nos ipſos viſitavimus. Et eodem die quo revolutis multorum annorum ſpatiis prædeceſſor noſter felicis memoriæ papa Urbanus ibidem majus altare conſecraverat, cum archiepiſcopis & epiſcopis qui nobiſcum convenerant, cooperante Spiritus ſancti gratia, idem monaſterium ſolenniter dedicavimus. Devotioni quoque & humilitati fidelium, qui pro amore Dei, & ipſius loci reverentia, in anniverſario dedicationis illuc convenerint, propicientes: ipſis quadraginta dies pœnitentiæ ſibi injunctæ, de gratia Dei confiſi, B. Apoſtolorum Petri & Pauli autoritate remiſimus. Statuimus etiam, ut immunitas ejuſdem cœnobii, inviolata & integra futuris temporibus conſervetur: ut, ſi quis infra terminos banni, qui ab eodem prædeceſſore noſtro circa Cluniacum conſtituti ſunt, ſcienter hominem capere, vulnerare, vel res ejus auferre præſumpſerit, excommunicationis ſententia percellatur: quouſque ablata reſtituat, & abbati ac monachis de illata injuria congrue ſatisfaciat. Ad hæc adjicientes decrevimus, ut quicumque Cluniacenſes monachos vel eorum ſocios ceperint, aut ea quæ portaverint vel conduxerint; excommunicationi ſubjaceant. Si vero aliqui abſque ipſorum monachorum præſentia, ea quæ ad victum vel veſtitum fratrum in Cluniacenſi cœnobio Domino ſervientium pertinent, alicubi deprædati fuerint: niſi infra quadraginta dies commoniti ablata reſtituerint, eos anathemati ſubjacere præcipimus, & in terra eorum, Divina prohibemus officia celebrari. Loca quoque in quibus ſe receperint, donec præſentes fuerint, a Divinis obſequiis, præter infantium baptiſma, & morientium pœnitentias, ceſſare præcipimus: & nullus eorumdem præſumptorum, præter timorem mortis, niſi a Romano pontifice abſolvatur. Porro quiſquis præfatis fratribus ubicumque manentibus, quælibet alia, præter ea quæ ſuperius enumeravimus, abſtulerit: niſi infra quadraginta dies poſt noſtram commonitionem ablata reſtituerit, excommunicationi ſubjaceat: nec abſolvatur donec capitale reddat, & congrue ſatisfaciat. Quod ſi hæc perpetrata eſſe noveritis, aut clamor ſuper hoc ad aures veſtras pervenerit: vobis præcipientes mandamus, quatenus præfatam animadverſionis ſententiam per veſtras faciatis parochias firmiter obſervari. Datum Valentiæ VIII. Idus Martii.

XXVIII. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBAREM. Ex eodem.

Ejuſdem argumenti.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, diſcreto filio Petro Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

LIberalitatis laudabile genus eſt, &c. *ejuſdem omnino exempli atque præcedens epiſt. uſque ad*, congrue ſatisfaciat. *Tum*. Sane archiepiſcopis & epiſcopis, in quorum parochiis hoc perpetratum fuerit, autoritate B. Petri & noſtra præcipimus: ut poſtquam clamor ad eorum aures pervenerit, vel malefactum innotuerit, præſcriptam excommunicationis ſententiam tepiditate ſepoſita faciant obſervari.

Ego Innocentius Catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Viennæ per manum Aymerici S. R. E. diaconi cardinalis & cancellarii. Indict. XI. Pontificatus noſtri anno tertio. VI. Non. Martii. An. Ch. 1133.

XXIX. AD EUNDEM. Ex eodem.

Contra rebelles, & de inſtitutionibus obſervandis per abbates.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio abbati Cluniacenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SOlet annuere ſedes apoſtolica piis votis, & honeſtis petentium precibus favorem benevolum impertiri: Eapropter, dilecte in Domino, fili, tuis juſtis poſtulationibus inclinati, ad exemplar felicis recordationis Cæleſtini papæ prædeceſſoris noſtri, ut in abbatiis ad Cluniacum monaſterium pertinentibus liceat tibi, quæ ſecundum Deum, & beati Benedicti regulam, & ſtatuta ordinis videris corrigenda, corrigere & ibidem ſtatuere ſtatuenda, liberam tibi, contradictione & appellatione ceſſantibus, autoritate præſentium, concedimus facultatem. Sententiam quoque quam in contumaces & rebelles duxeris canonice promulgandam, ratam habentes & firmam, & ipſam faciemus autore Domino inviolabiliter obſervari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtræ conceſſionis paginam infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Petrum IV. Kal. Febr. Pontificatus noſtri anno VII. An. Ch. 1133.

Ex eodem. XXX. AD EPISCOPOS.

De poſſeſſionibus non alienandis, & cenſibus non minuendis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopis & epiſcopis in quorum parochiis proventus & obedientiæ eccleſiæ Cluniacenſis exiſtunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EA, quæ in eccleſiarum præjudicium per prælatorum inſolentiam attentantur, noſtro imminent officio corrigenda: ne, ſi in ipſarum fuerimus proviſione remiſſi, & earum ſtatus grave ſuſtineat detrimentum, & nos de negligentia poſſimus in extremo examine reprehendi. Unde quia ad audientiam apoſtolatus noſtri pervenit, quod priores & obedientiarii Cluniac. fratrum, ſine conſilio abbatis & conventus, poſſeſſiones eccleſiarum ſuarum contra inſtitutionem Cluniac. ordinis illicitæ diſtrahunt, & quaſdam laicis conferentes, cenſum debitum in grave præjudicium eccleſiarum minuere non verentur: nos fraternitati veſtræ præſentium autoritate injungimus, firmiterque mandamus, quatenus detentores bonorum prædictarum eccleſiarum taliter diſtractarum, cum ad vos querela pervenerit, monetis attentius; & ſi neceſſe fuerit, excommunicatione pariter & interdicto, remota appellatione, cogatis, ut poſſeſſiones in præjudicium eccleſiarum, priorum, ſeu aliorum procuratorum temeritate diſtractas, ſine difficultate reſtituant, & cenſum irrenovabiliter imminutum non differant integrare. Datum Romæ apud S. Petrum IV. An. Ch. 1131. Kal. Februarii, pontificatus noſtri anno VII.

Ex eodem. XXXI. AD ABBATEM CLUN. PETRUM,

De centum marcis in Anglia ab Henrico rege datis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

DOnationes & beneficia, quæ ad ſuſtentationem fratrum, a regibus, principibus, & aliis juris religionis amatoribus, ſacroſanctis præſtantur eccleſiis, tanquam ea, quæ Divini juris effecta ſunt, autoritate apoſtolica volumus communicare. Per præſentis itaque ſcripti paginam, donationem a cariſſimo filio noſtro Henrico illuſtri & glorioſo Anglorum rege de centum marcis argenti per annos ſingulos Cluniacenſi monaſterio perſolvendis factam, ſexaginta videlicet in telonio Londonienſi, & quadraginta in telonio Lincolnienſi, apoſtolicæ ſedis patrocinio roboramus. Hanc autem donatio apud Rotomagum ab eodem filio noſtro Henrico rege, Incarnationis Dominicæ anno MCXXXI. Indictione IX. menſe Majo, die Dominica in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia facta eſt, Guillelmi ſcilicet Præneſtini epiſcopi, Joannis tituli S. Chriſogoni, Humberti S. Clementis, Ruſtici S. Cyriaci, Gazelini S. Cæciliæ, presbyterorum cardinalium: Gregorii SS. Sergii & Bacchi, Aimerici cancellarii, Guidonis S. Mariæ in Via lata, diaconorum cardinalium: Oldegarii Terraconenſis, Hugonis Rotomagenſis archiepiſcoporum: Gaufridi Carnotenſis, Joannis Lexovienſis, Joannis Sagienſis, epiſcoporum: Bernardi Clarevallis, Sugerii S. Dionyſii, Boſonis de Bacho, abbatum: Guillelmi comitis de Warena, Roberti filii ipſius regis comitis de Glocerio, Roberti de Sigillo, Roberti de Laha, Rabelis camerarii de Tancarvilla, Nahelis theſaurarii, Haaloois prioris ſancti Oſwaldi. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monaſterium ſuper eadem donatione futuris temporibus infeſtare, aut eam auferre, minuere, vel auſu temerario fatigare; ſed integra conſervetur eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa eſt, uſibus profutura. Si qua igitur in poſterum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ confirmationis paginam ſciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ ep. ſubſcripſi.

Ego Guillelmus Præneſtinus epiſcopus, ſubſcrip.

Ego Joannes Oſtienſis epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Guido Tiburcius epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Gregorius diaconus cardinalis SS. Sergii & Bacchi, ſubſcripſi.

Ego Joannes tit. S. Chryſogoni presb. card. ſubſcr.

Ego Ulbertus tit. S. Clementis presb. card. ſubſcripſi.

Ego Goſelinus presb. card. tit. S. Cæciliæ, ſubſcripſi.

Datum Belvaci per manum Aymerici S. R. E. diac. card. & cancellarii XIII. Kalend. Junii, Indict. IX. Incarnationis Dominicæ an. MCXXXI. Pontificatus vero domini Innocentii papæ II. anno II.

XXXII. AD EUNDEM. Ex eodem

Manerium in Anglia a rege Stephano datum loco centum marcarum, quas rex Henricus dederat.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro Cluniac. abbati, ejuſque fratribus tam præſentibus quam futuris regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

AD hoc in apoſtolicæ ſedis regimine, diſponente Deo, promoti ſumus, ut piis votis aſſenſum præbere, aureſque noſtras inclinare juſtis petitionibus debeamus. Quia, ſicut injuſta poſcentibus nullus eſt tribuendus effectus: ita legitima & juſta poſtulantium non eſt differenda poſſeſſio. Eapropter, dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus gratum impertientes aſſenſum, manerium de Letdecumba, quemadmodum ab illuſtri viro Stephano Anglorum rege, cum conſuetudinibus & libertatibus illi pertinentibus, & omnibus ſuis appendiciis, de proprio dominio ſuo vobis devotionis intuitu conceſſum eſt, & ſcripto ſuo firmatum, pro centum videlicet marcis argenti, quas Henricus bonæ memoriæ Anglorum rex prædeceſſor illius, de theſauro ſuo annis ſingulis perſolvendas vobis conceſſerat: autoritate apoſtolica vobis, & & per vos Cluniacenſi monaſterio, confirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona hujus noſtræ confirmationis paginam ſciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Conradus Sabinenſis epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Albericus Oſtienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Martinus presbyter card. tit. S. Stephani, ſubſcripſi.

Ego

Ego Status presbyter cardinalis tit. S. Sabinæ, subscripsi.

Ego Guido presb. card. tit. S. Chrysogoni, subscripsi.

Ego Goizo presb. card. tit. S. Cæciliæ, subscripsi.

Ego Hubaldus presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli subscripsi

Ego Rainerius presb. card. tit. sanctæ Priscæ, subscripsi.

Ego Otto diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum, subscripsi.

Ego Guido diaconus card. SS. Cosmæ & Damiani, subscripsi.

Ego Gerardus diac. card. S. Mariæ in Dominica, subscripsi.

Ego Octavianus diac. card. S. Nicolai in carcere, subscripsi.

Ego Petrus diac. card. S. Mariæ in porticu, subscripsi.

Datum in monte Tiburtino per manum Gerardi S. R. E. presb. card. ac bibliothecarii, XIV. Kal. Junii, Indictione V. Incarnationis Dominicæ anno MCXLII. Pontificatus vero domni Innocentii II. papæ anno XIII.

Ex eodem.

XXXIII. AD EUNDEM.

Controversia inter Cluniacum & abbat. S. Ægidii composita.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Petro Clun. abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

QUæ ad pacem spectant ecclesiæ, libenti animo statuere volumus, & ut futuris temporibus inviolabiliter observentur, attenta diligentia providere. Litem siquidem & controversiam, tu carissime in Domino fili Petre abbas, & Cluniacense monasterium, adversus dilectum filium nostrum Petrum abbatem S. Ægidii & monasterium suum diutius agitasti. Tu enim de subjectione tibi, & prædecessoribus tuis per apostolicam sedem concessa eos impetebas. Ille vero antiquam libertatem sui monasterii intendebat. Quæ tandem in nostra, & fratrum nostrorum, & episcoporum cardinalium præsentia, apud Beljocum est hoc ordine terminata. Ut videlicet si, quod absit, religionis ordo in monasterio S. Ægidii imminutus fuerit, ibidem tuo, & successorum tuorum præcepto & consilio reformetur. Si quando vero te, vel successores tuos, ad idem monasterium ire contigerit, reverenter suscipiamini: & quamdiu ibi fueritis, cum vestris omnibus honeste procuremini. Residendi quoque in sede ejusdem abbatis, & capitulum regendi, prædicto abbate, vel successoribus suis præsentibus, & quæ ibidem corrigenda fuerint, corrigendi habeatis liberam facultatem. Verumtamen eodem abbate decedente, vel ad locum alium ipso, vel ejus successoribus transmigrantibus, fratres monasterii S. Ægidii eligendi de congregatione sua abbatem absque impedimento habeant libertatem. Ita tamen ut ipsis pro abbate, qui ad aliud transierit monasterium, de nullo alio, præterquam de Clun. monasterio pastorem assumere liceat. Quo nimirum defuncto, vel etiam remoto de congregatione sua, eligendi abbatem, cum prædicto tamen tenore, eandem habeant facultatem. Pro recompensatione quoque fatigationum, expensarumque, quas nimirum tu, vel prædecessores tui, pro monasterio S. Ægidii pertulistis, idem abbas consensu fratrum suorum, obedientiam, quæ Limantium nuncupatur, cum pertinentiis suis, tibi & per te Cluniacensi monasterio donavit, & in jus ejus ac in proprietatem in perpetuum transtulit. Quod si quis vos super eadem obedientia molestaverit, præfatus Petrus abbas se ac successores suos secundum justitiam autores & defensores constituit. Tu vero dilecte fili Petre abbas, præter ea, quæ dicta sunt, querimonias, quam adversus monasterium S. Ægidii habebas, habito fratrum tuorum consilio, in perpetuum remisisti. Statutum etiam est, ut si Cluniacense monasterium super monasterio S. Ægidii haberet aliqua privilegia, vel cœnobium S. Ægidii super Limantio, utrimque reddantur. Si qua vero extant generalia, nullum in hoc vigorem obtineant. Autoritate igitur Dei & nostra præcipimus, ut prædicta conventio absque ullius contradictione irrefragabiliter perperim observetur. Si quis vero prædictæ concordiæ in hunc nostræ confirmationis * contraire præsumpserit, indignationem beatorum Petri & Pauli ac nostram incurrat, & ab incœpto frustretur. * Jussum.

Ego Innocentius catholicæ ecclesiæ epis. subsc.

Ego Matthæus Albanensis episc. subscripsi.

Ego Romanus diac. card. S. Mariæ in porticu Noles subscripsi.

Ego Joannes tit. S. Chrysogoni presb. card. subscripsi.

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii & Bacchi, subscripsi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, subscripsi.

Ego Otto diac. card. S. Georgii, subscripsi.

Ego Guido diaconus card. SS. Cosmæ & Damiani. subscripsi.

Datum Valentiæ per manum Aimerici S. R. E. diaconi card. & cancell. VIII. Kal. Martii, Incarnat. Dominicæ anno MCXXXII. Pontificatus vero domni Innocentii papæ II. anno III.

Ex eodem.

XXXIV. AD EUNDEM.

SS. Facundi & Primitivi in Hispania cœnobium conceditur.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis, in perpetuum.

IGnem venit Dominus mittere in terram, & vult ut ardeat. Quia ergo gratuita Dei beneficia sacrum Cluniacense collegium suæ visitationis gratia illustravit, ignem in eo caritatis accendit, & discreta religionis humilitate perfudit: æquissimi juris est, ut quod gratis accipit, fratribus indigentibus devote impendat, lapsos relevet, tepidos excitet, & piæ religionis radios, & bene Deo placentis conversationis odorem, diversas mundi illustrando provincias, longe lateque transfundat: & sic amor & gloria Divini cultus, quæ copiose, Deo gratias, vigent in vite, per vestram administrationem Deo grata & fecunda ubertate multiplicentur in propagine. Monasterium ergo SS. martyrum Facundi & Primitivi, quod in Hispaniarum partibus situm est, & ad jus B. Petri constat specialiter pertinere, quia a religionis nitore, & temporalium rerum opulentia, quibus pristinis temporibus efflorverat, unde valde dolemus, peccatis exigentibus excidit: nos, quorum præcipue interest in antiquum revocare, illustris filii nostri Aldefonsi Hispaniarum

rum Regis vota clementius admittentes, veſtris poſtulationibus impertimur aſſenſum. Igitur locum ipſum cum ſuis omnibus pertinentiis tibi, dilecte in Domino fili Petre abbas, tuiſque ſucceſſoribus, ſalvo nimirum B. Petri cenſu annuo, & S. R. E. in omnibus debita juſtitia & reverentia, ad reformationem religionis, & rerum temporalium incrementum, ex apoſtolicæ ſedis benignitate committimus. Veſtra itaque, cariſſimi filii, intereſt, ut ope, & conſilio, veſtraque inſtantia, religio in eodem monaſterio reformetur, & tam in interioribus quam in exterioribus locus ipſe ad ſtatum & dignitatem priſtinam auxiliante Domino reducatur.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Guillelmus Prænestinus epiſc. ſubſcripſi.

Ego Urbanus presb. card. tit. S. Clementis, ſubſcripſi.

Ego Anſelmus presb. card. ſubſcripſi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, ſubſcripſi.

Ego Guido diac. card. S. Mariæ in Via lata, ſubſcripſi.

Ego Oddo diac. card. S. Georgii ad Velum aureum, ſubſcripſi.

Datum Bononiæ per manum Aymerici S. R. E. diac. card. & cancellarii Id. Decemb. Indict. X. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXIII. Pontificatus domini Innocentii papæ II. anno III.

Ex eodem.

XXXV. AD EUNDEM.

Confirmatio eccleſiæ Rochabovecurtienſis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Petro Clun. abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

BOnus & diligens paterfamilias gaudio magno gaudet, cum vineam ſuam locatam agricolis vigilanti ſtudio videt excoli, & tribulis ac ſentibus pariter emundari. Cujus profecto gaudio lætitia iucundior cumulatur, ſi eadem vinea, propagatione ordinaria, per multorum ſpatiorum dimenſionem incipiat dilatari. Proportionali igitur ratione Deo credimus gratiſſimum eſſe, ſi Deo dicati religio Clun. monaſterii, & diverſas eccleſias exornet, atque plurimorum mentes diſciplinis regularibus inſtruat, & fide, quæ per dilectionem operatur, inflammet. Ea propter, dilecte in Domino fili Petre abbas Cluniacenſis, memores devotionis, quam erga ſedem apoſtolicam cum commiſſa tibi eccleſia ſemper habuiſti, & honoris & ſervitii, quod nobis efficaciter fideliterque, maxime tempore ſchiſmatis, impendiſti: eccleſiam de Rochabovecurt, laudantibus ejuſdem clericis a venerabili fratri noſtro Willelmo Petragoricenſi epiſcopo Pontio abbati anteceſſori tuo, & per eum eccleſiæ Clun. canonice donatam, & a felicis memoriæ papa Caliſto anteceſſore noſtro, ſicut privilegium ejus teſtatur, ſolemniter confirmatam, tibi, ſucceſſoribuſque tuis, non ſolum confirmamus; ſed etiam confirmando, autoritate apoſtolica donamus: ut ordo Clun. ad laudem Dei, ad quam ſpecialiter inſtitutus eſt, & ad honorem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui omnino devotus eſt, perpetuis temporibus ibi floreat. Statuentes, ut nulli hominum liceat eandem eccleſiam, vel bona, quæ in præſentiarum legitime poſſidet, aut in futurum juſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, temere perturbare, auferre, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare. Si qua igitur in poſterum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Guillelmus Prænestinus epiſcopus, ſubſcr.

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii & Bacchi, ſubſcripſi.

Ego Guido card. diac. S. Adriani ſubſcripſi.

Ego Vaſſalus diac. card. S. Euſtachii, ſubſc.

Ego Hubaldus diac. card. S. Mariæ in Via lata, ſubſcripſi.

Ego Anſelmus presb. card. ſubſcripſi.

Ego Littifredus card. tit. Veſtinæ, ſubſcripſi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, ſubſcripſi.

Data Piſis per manum Aimerici S. R. E. diaconi cardin. & cancellarii, II. Idus Martii, Indictione XIV. Incarn. Dominicæ anno MCXXXVI. Pontificatus domni Innocentii papæ II. anno VII.

Ex eodem.

XXXVI. AD EUNDEM.

Confirmatio Montis Deſiderii.

Iſdem eſt omnino concepta verbis atque præcedens, uſque, ad inflammet. *Tum*: Hoc profecto intuitu * Montiſderienſem eccleſiam a venerabilibus fratribus noſtris Guarino Ambianenſi, & Simone Noviomenſi, epiſcopis, monaſterio Cluniacenſi canonice & devote collatam, idipſum quoque cariſſimo filio noſtro Ludovico illuſtri & glorioſo Francorum rege, & Raynaldo Remenſi archiepiſcopo, atque Radulpho de Perrona concedentibus, & pro ejus confirmatione ſedem apoſtolicam ſuppliciter exorantibus, cum omnibus ad ipſam pertinentibus, in perpetuum tibi tuiſque ſucceſſoribus confirmamus. Statuentes, ut nulli omnino homini liceat eandem eccleſiam vel bona, quæ in præſentiarum legitime poſſidet, vel in futurum juſtis modis, præſtante Domino, poterit adipiſci, temere perturbare, auferre, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare. Si qua igitur in poſterum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c.

* Forte pro *Montiſdeſiderienſem* H.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Guillelmus Prænestinus epiſc. ſubſcripſi.

Ego Anſelmus presb. card. ſubſcripſi.

Ego Luitfredus presb. card. ſubſcripſi.

Ego Lucas presb. card. tit. SS. Joannis & Pauli, ſubſcripſi.

Ego Guido card. diac. S. Adriani, ſubſcripſi.

Ego Vaſſalus diac. card. S. Euſtachii, ſubſcripſi.

Ego Hubaldus diac. card. S. Mariæ in Via lata, ſubſcripſi.

Datum Piſis per manum Aimerici S. R. E. cardinalis & cancellarii, III. Idus Martii, Indict. XIV. Incarn. Dominicæ anno MCXXXVI. Pontificatus domni Innocentii papæ II. anno VII.

Ex eodem.

XXXVII. AD EUNDEM.

Confirmatio poſſeſſionum aliquot Cluniac.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro abbati Cluniac. ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

QUos omnipotens Dominus ampliori honeſtate ac religionis nitore facit eſſe conſpicuos, a ſe-

a ſede apoſtolica convenit plurimum honorari, & opportunis adminiculis conſoveri. Quocirca, dilecte in Domino fili Petre abbas, perſonam tuam paternis affectis amplexantes, donationem ab illuſtri viro Guillelmo Montiſpeſſulani in manu noſtra devotionis intuitu factam, & per nos monaſterio tradendam Cluniacenſi, tibi tuiſque ſucceſſoribus confirmamus, & Cluniacenſi monaſterio ratam & inconvulſam perpetuo manere decernimus: ſtatuentes ut in eodem loco oratorium & cœmeterium conſtruatur, in quo ſi quæ perſonæ undecumque venientes ſepeliri deliberaverint, nullius prohibeantur obſtaculo, niſi forte vinculo excommunicationis fuerint innodatæ, ſalvo nimirum jure matricis eccleſiæ. Adjicimus etiam, ut ſi quid fratribus in eodem loco Deo ſervientibus conceſſione pontificum, largitione principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, Deo propitio in poſterum datum fuerit, tam tibi, quam ipſis fratribus præſentibus vel futuris, firma & inviolabilia ſerventur. Simili quoque modo monaſterium S. Gervaſii de Fos, quod quidem aliquando prioratus Cluniacenſis cœnobii extitit, nunc autem in abbatiam per quorumdam inſolentiam eſt translatum, in prioratus ſtatum & ordinem revocetur, & perpetuis temporibus cum omnibus ſuis pertinentiis ſub ejuſdem monaſterii ditione ac diſpoſitione conſiſtat. Ut autem ſacrum Cluniacenſe cœnobium ſemper de bono in melius ſuſcipiat incrementum, monaſterium SS. Domitiani & Ragneberti ſub jure & diſpoſitione tua, & ſucceſſorum tuorum, perpetuo manere ſancimus, quemadmodum a venerabili fratre noſtro Petro Lugdunenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato noſcitur inſtitutum, & ſuo ſcripto atque ſigillo firmatum. Nulli ergo hominum fas ſit idem Cluniacenſe cœnobium ſuper hac noſtra conceſſione ac confirmatione temerario auſu perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere: ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione ac gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Si qua ſane in poſterum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c.

Ego Innocentius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Gregorius diac. card. SS. Sergii & Bacchi, ſubſcripſi.

Ego Geraldus presb. card. tit. S. crucis in Hieruſalem, ſubſcripſi.

Ego Teudevvinus S. Rufinæ epiſc. ſubſcripſi.

Ego Anſelmus presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina, ſubſcripſi.

Ego Littifredus presb. card. tit. Veſtinæ, ſubſcripſi.

Ego Lucas presb. card. tit. S. Stephani, ſubſcripſi.

Ego Martinus presb. card. tit. S. Stephani, ſubſcripſi.

Datum Laterani per manum Aimerici S. R. E. diaconi card. & cancellarii IV. Kal. Maji Indict. II. Dominicæ Incarn. ann. MCXXXVIII. Pontificatus domni Innocentii papæ II. anno X.

XXXVIII. AD EUNDEM. Ex eodem

Compoſitio inter Cluniacum & S. Benedictum ſuper Padum.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis abbati & conventui Clun. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnientibus ad apoſtol. ſedem dilectis filiis, S. Monacho veſtro, ac H. monaſterii S. Benedicti ſuper Padum, procuratoribus: idem S. propoſuit coram nobis, quod cum monaſterium memoratum a felicis recordationis G. papa prædeceſſore noſtro, Hugoni prædeceſſori tuo, fili abbas, & ſucceſſoribus ejus fuerit dudum commiſſum; ut in ejus gubernatione atque cuſtodia poteſtatem haberent & ſtudium procurationis impenderent, ac obeunte abbate ipſius loci, eorum diligentia provideret, ut in loco regiminis juxta B. Benedicti regulam perſona ſubrogaretur idonea, & quicquid in monaſterio ad augmentum & obſervantiam monaſticæ religionis inſtitui vel emendari etiam oportet, eorum ſemper diſpoſitione ac magiſterio implereretur, prout in felicis memoriæ Lucii & Clementis prædeceſſorum noſtrorum authenticis aſſeruit contineri: abbas & fratres monaſterii ſupradicti debitam tibi, fili abbas, & eccleſiæ tuæ obedientiam & reverentiam ſubtrahentes, ſuper præmiſſis & aliis injurioſi tibi & graves exiſtunt, & a tua, & eccleſiæ tuæ ſubjectione, ſe ac monaſterium ſuum ſubſtrahere molientes, iidem quoque fratres abbatem ſibi eligere non formidant, abſque tua, & fratrum tuorum conniventia & conſenſu. Procurator vero monaſterii S. Benedicti propoſuit ex adverſo, quod cum monaſterium ipſum ad jus & proprietatem eccleſiæ Romanæ pertineat, & per privilegia pontificum Romanorum fuerit ab antiquo libertate donatum, tibi, vel eccleſiæ tuæ ſubeſſe, vel reſpondere in aliquo minime tenebatur, quinimmo ad fratres loci tam diſpoſitio, * quam abbatis electio pertinebat; adjiciens, quod etſi jus aliquod prædictorum privilegiorum intuitu Clun. eccleſiæ competierit, illud penitus eſt abſorptum, cum hactenus neglexerit uti eis, & monaſterium ſupradictum longiſſimo tempore plena fuerit libertate gaviſum. Propoſuit inſuper idem monaſterium ſuper capitulis prænotatis per bonæ memoriæ Eugenii papæ prædeceſſoris noſtri ſententiam abſolutum. Cum ergo ſuper his & quibuſdam aliis, procuratores ipſi non deſinerent altercari, & per venerabiles fratres noſtros I. Sabin. & N. Tuſculan. epiſcopos de mandato noſtro fuerit de amicabili compoſitione tractatum: nobis mediantibus, demum inter procuratores ipſos hujuſmodi compoſitio intervenit: ut cum in monaſterio ſæpe dicto fuerit abbatis electio celebranda, fratres, ejuſdem loci abſque requiſitione veſtra perſonam idoneam ſibi eligant in abbatem: qui ſi concorditer electus extiterit, munus benedictionis accipiat, & libere adminiſtret, nulla ſuper his a vobis licentia expetita: ita videlicet quod is, qui fuerit in abbatem electus, intra ſpatium primi anni unum vel duos fratres cum ſuis litteris ad vos dirigat, in quibus tibi, fili abbas, & ſucceſſoribus tuis, ſuper obſervantia monaſtici ordinis, obedientiam repromittat, & tunc Cluniac. abbas vel per ſe, vel per alium, ad monaſterium memoratum accedat, ab abbate ipſius loci corporalem ſuper ordinis obſervantia obedientiam recepturus: vel

* depoſitio

tranſ-

tranſmiſſas ſibi litteras, ſi maluerit, in teſtimo A nium obedientiæ ſibi promiſſæ reſervet. Quod ſi abbatis electio fuerit in diſcordia celebrata, pro dirimendo hujuſmodi diſſenſionis articulo, ad ſedem apoſtolicam recurratis. Item abbas & monachi ſupradicti loci de quadriennio in quadriennium aliquem ex confratribus ſuis ad capitulum Cluniac. tranſmittant, qui audiat & recipiat, quæ ibidem fuerint ſuper obſervantia ordinis conſtituta. Præterea quolibet quadriennio Cluniac. abbas duos ex fratribus ſuis mittat ad viſitandum monaſterium ſæpe dictum, quibus decenter ac benigne receptis, ab eodem monaſterio moderata procuratio tribuatur: & ipſi, abbatis ejuſdem loci conſilio requiſito, corrigant ſi quid in ipſo monaſterio circa monachos & converſos, aliaſ- B que perſonas, corrigendum invenerint, & ſtatuant quod circa eos fuerit ſtatuendum. Si vero aliquid corrigendum in abbate invenerint, ad Romanum pontificem illud referant: & ſicut ipſe mandaverit, in ejus correctione procedant. Cum autem Cluniac. abbas ad monaſterium ſæpefatum acceſſerit, abbas ejuſdem loci ei, tanquam priori abbati, cedat in choro, capitulo, & in menſa. Abbas vero Cluniac. in membris corrigens quod fuerit corrigendum, ſi quid forte in abbatis perſona correctione dignum invenerit, id ad aures Romani pontif. proferre procuret, ut juxta beneplacitum ejus in Chriſto negotia procedant. Præterea Cluniac. abbas ad monaſterium C jam dictum accedens, viginti quinque equitaturis, & triginta perſonis: fratres vero cum illuc cauſa viſitationis acceſſerint, quatuor equitaturis, & ſex perſonis tantummodo ſint contenti. Ut igitur in perpetuum compoſitio ſupraſcripta, de procuratorum aſſenſu facta, inviolabiliter obſervetur, nos eam autoritate apoſtolica confirmamus: ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. D Datum Viterbii IV. Idus Julii, pontificatus noſtri anno XII.

Ex eodem

XXXIX. AD EUMDEM.

Confirmatio aliquot eccleſiarum in diœceſi Trecenſi.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro abbati, & monachis Cluniacenſibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUæ vobis, & fratribus veſtris, ab epiſcopis, & eccleſiarum Dei rectoribus, religionis intuitu rationabiliter data eſſe cognoſcimus, E tanquam noſtra volumus obſervare, & autoritate ſedis apoſtolicæ, in qua Domino præſidente reſidemus, ut perpetuis obſerventur temporibus communire. Conceſſionem igitur eccleſiarum ſancti Remigii videlicet de Plajotro, de Borbona, de Lintis, & de Lintellis, & de S. Silveſtro, a venerabili fratre noſtro Attone Trecenſi epiſcopo veſtro monaſterio & vobis factam, firmamus, & præſentis ſcripti munimine roboramus. Si quis autem huic noſtræ confirmationi ſciens temerario auſu contraire tentaverit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Laterani, XVII. Kal. Auguſti

Ex eodem

XL. AD EUNDEM.

Confirmatio alterius donationis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis in Chriſto filiis, Petro abbati, & monachis Cluniacenſibus in perpetuum.

EX apoſtolicæ ſedis adminiſtratione, quæ extraordinaria ſunt, volumus corrigere; & quæ ordinata, ad meliorem ſtatum deducere; & ut in ſuæ bonitatis firmitate permaneant, vigore eccleſiaſtico roborare. Easpropter, dilecte in Domino fili, donationem a Girino & fratribus, de loco qui dicitur Prins, cum ſuis pertinentiis, Remis in palatio venerabilis fratris noſtri Rainaldi archiepiſcopi nobis factam, vobis concedimus, donamus, & tradimus, ac per præſentis ſcripti paginam confirmamus. Nulli ergo omnino hominum fas ſit præfatum locum temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel aliquibus vexationibus fatigare: ſed omnia dominio & poſſeſſioni Cluniac. monaſterii perpetuo integra conſerventur. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni temerario auſu contraire tentaverit, &c. Datum Remis II. Kal. Novembris.

Ex Tom. I. Spicilegii.

XLI. AD EUNDEM.

Ex variis periculis ereptus, votivas orationes expoſcit.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Petro abbati, & fratribus Cluniacenſibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRotexit nos Deus a conventu malignantium, & a multitudine operantium iniquitatem. Olim namque debacchante Judaica rabie, Divinæ virtutis dextera de profunditate ſui conſilii nos & fratres noſtros ad ſua reſervatos obſequia, de Urbe ſub protectione ſuæ miſerationis eduxit. Modo vero in faciem ſuæ reſpexit eccleſiæ, atque nos ſanos & incolumes ad ſedem propriam revocavit. Dignum eſt igitur, quatenus pro tantis nobis collatis a ſuperno numine beneficiis, nobiſcum pariter gratulemini, & Divinæ majeſtati grates debitas referatis: illud omnimodis exorantes, ut cauſam eccleſiæ, nunc uſque in ſuo patrocinio ſuſtentatam, magis ac magis attollat, & bonis principiis exitus meliores adhibeat. Credimus enim quod preces veſtræ majorem efficaciam apud Deum obtineant, quam ſæcularis potentia quorumlibet armatorum. Nos autem in urbe cum cariſſimo filio noſtro Romanorum rege Lothario conſtituti, ſuper ſollicitudine ac ſtudio quod ſuper ſanctam Romanam eccleſiam geritis, devotioni veſtræ multimodas gratias exhibemus: & quæ ad liberationem eccleſiæ pertinent, Deo gratias, ſalubriter operamur. Data Laterani X. Kal. Junii. Pſal. 63

XLII. AD OTHONEM LUCENSEM EPISCOPUM.

31. q. 6. c. 8

De juramento illorum qui conſanguinitatem probant.

DE parentela illa, unde nos conſulere voluiſti, pro qua etiam eſt ad noſtram audientiam appellatum, aliorum fratrum ſcripta ſuſcepimus,

pimus, qui utique cauſam ipſam diverſo modo narrabant. Et primo quidem tam in gradibus, quam in nominibus perſonarum diſcordaſſe: poſtmodum vero in altero eorum computatores ejuſdem parentelæ dicuntur convenisse. Cæterum in hujuſmodi caſibus ſummopere conſideranda eſt qualitas perſonarum, quæ aliquid contra quoslibet aſtruere velint: quæ etiam juſjurandum præſtare debent, quod neque gratia, neque pretio, vel timore, vel odio alicujus, hoc dicunt contra eos, de quibus agitur: ſed potius, quia credant ita verum eſſe, & ita ſe a ſuis anteceſſoribus audiviſſe. In quibus omnibus non debet aliqua varietas vel contrarietas inveniri.

Ex Tom. II. Surii, ante vitam S Hug. 1. April.

XLIII. AD GUIGONEM CARTHUSIENSEM PRIOREM.

S. Hugonem Gratianopolitanum in ſanctorum numerum relatum eſſe monet & vitam ejus ut conſcribat, hortatur.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Guigoni priori Carthuſienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIvinis reſpondentes beneficiis, cognita vita ejus, & auditis quæ per B. Hugonis merita fiunt, miraculis: ſuperne majeſtatis clementiam collaudavimus, & archiepiſcoporum, epiſcoporum, & cardinalium, atque aliorum, qui nobiſcum aderant, communicato conſilio, ipſum inter ſanctos & electos honorari præcepimus, & diem ejus aſſumptionis cum gaudio ſolemniter celebrari. Quia igitur ipſius vita, quam pie duxit in corpore, & miraculorum coruſcatio, qua Deus eum facit apud homines præfulgere, tuæ maxime dilectioni non extant incognita: auctoritate B. Petri & noſtra tibi mandamus, quatenus ea, quæ tibi ſuper hoc nota fuerint, diligenter deſcribendo, poſterum memoriæ tradas: ut & Deus honoretur in ſancto, & clerus legens, ac populus audiens, gratias agant Domino, atque ipſius interceſſione peccatorum veniam percipere mereantur. Orantes pro nobis dilectos filios noſtros Carthuſienſes fratres, per te in Domino ſalutamus ac benedicimus. Data Piſis, x. Kal. Maji.

Ex Labb. Append. Tom. X. p. 1843.

XLIV. AD CONRADUM SALZBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Conſolatur quod a ſuis multa paſſus eſſet. Item de quibuſdam ab ipſo interdictis, & de Guibertinis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Conrado Salzburgenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Frumentopoli Salisburgenſ.

GRavis quidem, cariſſime frater, paſſionis videtur anguſtia, quam te a filiis tuis pati ſignificaſti, quos nutriendos in Domino ſuſcepiſti. Sed quale ſit paſſionis præmium, paſtoris noſtri voce inſtruimur dicentis, quod *ſi pro juſtitia patiamini, beati eritis*. Noli ergo deſiſtere, noli ovibus CHRISTI ſubſidia oppoſtuna ſubtrahere, ne lupo rapienti aditus in ovile Domini relinquatur. Qualiter pugnare debeas, Divinæ ſcripturæ vocibus ſufficienter inſtrueris. Noſtra facultatis auxilium per Dei gratiam ſemper paratum invenies.

1. Petr. 3.

Pro quibuſdam eccleſiis a te interdictis nos

Henricus dux Carinthiæ poſtulavit: nos autem totum id diſpoſitioni tuæ committimus. Quid enim inde fieri debeat, tua dilectio poterit ſapientiorum fratrum deliberatione diſponere. De Hugone Brixienſi hoc ſervandum præcipimus, quod & de cæteris Guibertinis in concilio ſtatutum eſt, ut nec promoveantur, nec in ſuis ordinibus recipiantur.

XLV. AD EUMDEM.

Eu eadem

Ut de cauſa abbatis S. Emmerammi ſimoniæ accuſati cognoſcat.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Conrado, Salzburgenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

POſtquam fraternitati tuæ pro cauſa Pavonis S. Emmerammi abbatis litteras miſeramus, ſcripſit nobis venerabilis frater noſter Ratisbonenſis epiſcopus, eumdem abbatem in judicio accuſatum, & de ſimoniaco flagitio convictum, ſicque depoſitum. Hujus ergo negotii pertractationem ſolicitudini tuæ, vice noſtra committimus: ut ad Ratisbonenſem eccleſiam per temetipſum accedens, diligenter inquiras, ſi judicium ordinabiliter eſt habitum, aut, ſi alii accuſatores, alii teſtes fuerunt, ſi eo præſente, ſub jurejurando, contra eum dictum eſt teſtimonium; ſi contra eum ſcriptis actum eſt, vel, ſi ipſe licentiam reſpondendi & defendendi ſe habuit; ſi accuſatorum, vel teſtium qualitas ſatis videtur canonibus convenire. Quæ ſi integre celebrata repereris, ſicut factum eſt, judicium perſeveret: alioquin abbas ipſe, ſecundum litterarum noſtrarum tenorem, ſupradicto monaſterio reſtituatur, & competenti, ſine retractatione temporis, termino, coram veſtra, & fratrum noſtrorum præſentia canonice judicetur.

XLVI. AD EUMDEM.

Eu eadem

De Ratisbonenſi epiſcopo obedientiam Romanæ eccleſiæ denegante.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Conrado Salzburgenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut tua nuper adverſa cognovimus, ſic & proſpera cognoſcere optaremus. Si enim compateris, compatimur; ſi congaudes, & congaudemus. Porro de fratre noſtro Ratisbonenſi epiſcopo noſſe te volumus, qualiter obedientiam Romanæ promiſſam eccleſiæ obſervaverit. Litteras enim quas per abbatem S. Emmerammi ad eum miſimus, primo parum pendit, ſecundo nec accipere voluit, & latorem gravibus contumeliis affecit. Quamobrem nos eum, donec ſatisfaciat, ab omni epiſcopali officio interdicimus, ſicut in litteris, quas ad eum miſimus, legere poterit, quas nimirum ei per te volumus præſentari, ne aut deſpiciantur, aut earum ſententia clam habeatur.

XLVII. AD HENRICUM RATISBONENSEM EPISCOPUM.

Ut abbatem S. Emmerammi reſtituat, alioquin ſe noverit interdictum.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Henrico Ratisbonenſi epiſcopo venerabili fratri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOs eccleſiæ profectum aliquem de te ſperantes, provectionis tuæ minus bona primordia toleravimus. Cæterum contra ſpem noſtram, Romanæ eccleſiæ detrimentum afferre diceris, & promiſſæ obedientiæ debitum aſpernari. Sancti ſiquidem Emmerammi monaſterium, quod ad Romanam eccleſiam pertinere cognoſcitur, ditioni noſtræ ſubtrahere niteris, & noſtræ autoritatis litteras, quæ ad te per ejuſdem monaſterii abbatem miſſæ ſunt, adeo contempſiſti, ut eum qui ſecundas litteras attulit, gravibus contumeliis affeceris. Nec illud minoris æſtimes fuiſſe delicti, quod ad ſynodalem conventum litteris communibus evocatus, venire penitus contempſiſti. Tantum ergo apoſtolicæ ſedis contemptum omnino taciti præterire non poſſumus. Repetitas itaque ad te litteras deſtinantes, hanc tibi præcepti legem præfigimus, ut infra dies xx. poſtquam apices hos acceperis, tranſgreſſionem præteritam plenius corrigas, ut videlicet Pavonem abbatem prædicto monaſterio integre reſtituas, & ab ejus deinceps infeſtatione deſiſtas. Alioquin ab omni epiſcopali officio te noveris interdictum, donec præceptum hoc efficaciter impleas, & nobis de contemptu noſtro juſtitiam exequaris.

XLVIII. AD HENRICUM LEUCORUM EPISCOPUM.

Confirmat concordiam factam inter ipſum, & Fridericum comitem Tullenſem.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Leucborum epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice promovendis, in perpetuum.

STatuta fratrum noſtrorum ſicut irrationabilia debemus eccleſiaſticæ diſciplinæ moderatione corrigere, ita nihilominus convenit eorum bene geſta firmare. Quamobrem, venerabilis frater Henrice epiſcope, pacem & concordiam, quæ poſt multas guerras & labores atque expenſas, inter te & nobilem virum Fredericum comitem Tullenſem, in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum Altuini epiſcopi ſanctæ Rufinæ tunc apoſtolicæ ſedis legati, Alberonis Treverenſis archiepiſcopi, & ſuffraganeorum ſuorum, Stephani videlicet Metenſis, Alberonis Virdunenſis, epiſcoporum, necnon aliorum nobilium principum, videlicet Simonis ducis, Adeleidis ducisſæ uxoris ſuæ, Rainaldi Barrenſium comitis, Galteri de Cundricurte, Odonis de Melaino, & Petri de Breſſejo, Rutile in Treverenſi parochia facta eſt, præſentis ſcripti pagina confirmamus, & futuris temporibus ratam manere decernimus. Ita ſcilicet ut de hoſpitalitate, ſeu conſuetudine, quam præfatus comes Fredericus in præbenda fratrum Tullenſis eccleſiæ ſibi uſurpare contra juſtitiam nitebatur, nihil ſibi deinceps ex debito auſleat vindicare. Verumtamen ſi prædictus comes Viſceriaci in præbenda fratrum bis in anno cum ſeptem vel decem militibus tantum hoſpitari voluerit, id ipſum ei minime negabitur, ſed fratres ejuſdem loci ſuſtinebunt, nec eum exinde moleſtabunt, ſi in domo fratrum hoſpitium ſuſcipiat, ſi miniſterialium adminiſtratione procurari voluerit, ſi nullam exactionem in eadem villa vel per ſe, vel per alios fecerit. Cæterum, ſi ipſe hoc tranſgredi vel violare præſumpſerit, jam dicti fratres id ipſum ab eo per juſtitiam exquirere poſſint. Præterea ſi quando neceſſe fuerit, ut idem comes a decano vel præpoſito poſtulaverit, in præbenda fratrum ſemel in anno cum ſeptem vel decem militibus tantum, tertium hoſpitium ei dabitur. Si vero neceſſitas ingruerit, & nec decanum, nec præpoſitum ad obtinendum hoſpitium habere poterit: hoſpitium ipſum per miniſterialium manus accipiat, & ſervitium competens, quod ei exhibitum fuerit, cum gratiarum actione ſuſcipiat. Quod ſi comes aliter quam ſupraſcriptum eſt, fecerit, & conventionem laudatam coram præfatis epiſcopis atque principibus violaverit, aut exactionem aliquam, vel violentiam in villis fratrum ſupra dictorum exercuerit, ſi ſervitia ſufferentia canonicorum antedicta, & eo modo quo ſunt determinata, per manus miniſterialium non ſuſceperit: hoſpitia quæ non ex debito aut juſtitia, ſed per ſufferentiam fratrum accipiebat, prorſus amittat: Et hoc tamdiu ſtare poterit, quamdiu ipſe amicitiam fratribus debitam obſervaverit. Decernimus ergo ut neque præfato comiti, neque alicui hominum liceat, te vel ſucceſſores tuos, ſeu Tullenſem eccleſiam, aut canonicos, ſuper hoc temere infeſtare, aut aliquid ultra id quod prædictum eſt, a te, vel ab ipſis exigere: ſed potius ipſe ſtatutis hoſpitiis contentus exiſtat, & Tullenſis eccleſia, & canonici, ab ipſius infeſtatione de cætero liberi maneant, & quieti. Si quis autem hujus noſtræ confirmationis paginam ſciens, contra eam venire tentaverit temere, ſecundo tertiove commonitus, ſi non reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui periculum patiatur, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine D. N. JESU CHRISTI alienus fiat. Conſervantes autem, omnipotentis Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli gratiam conſequantur. Data Piſis per manum Almerici S. R. E. diaconi cardinalis & cancellarii, VII. Idus Junii, Indictione XIII. Incarnationis Dominicæ anno MCXXXVI. pontificatus domini Innocentii papæ ſecundi anno VI.

XLIX. AD ABBATEM ET MONACHOS BECCENSES.

Ex Baluzii Miſcel. tom. 7. p. 138.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Letardo Abbati & monachis Beccenſis monaſterii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUotiens illud a nobis petitur quod rationi & honeſtati convenire cognoſcitur, animo nos decet libenti concedere & petentium deſideriis congruum impertiri ſuffragium. Ideoque venerabilis fratris noſtri Rotrodi Ebroicenſis Epiſcopi precibus inclinati, Eccleſiam ſanctæ trinitatis de Bellomonte cum omnibus quæ tam ex dono Rogerii de Bellomonte & Roberti filii ſui & Galeranni quoque Comitis quam aliorum Dei fidelium in præſentiarum juſte & canonice poſſidet, aut in futurum juſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, quemadmodum ab eodem fratre noſtro conſenſu Galeranni Comitis Mellenti vo-

ri vobis rationabiliter conceſſa eſt, confirmamus & præſentis ſcripti pagina communimus. Salvis præbendis Canonicorum ſuperſtitum, qui ante hoc tempus in ipſa Eccleſia ordinati ſunt. Si quis autem hujus noſtræ conſtitutionis & confirmationis paginam ſciens contra eam venire tentaverit, ſecundo tertiove commonitus ſi non reatum ſuum congrua ſatisfactione correxerit, indignationem Dei omnipotentis & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Data Lateranis VI. Kal. Martii.

Ibidem.

L. AD EOSDEM.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis L. Abbati & fratribus Beccenſis monaſterii ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUper his quæ de veſtra religione & honeſtate ad noſtram audientiam perferuntur omnipotentem Dominum collaudamus, veſtræque devotioni plurimum congaudemus. Expedit igitur ut quanto periculoſiora tempora inſtare noſcuntur, tanto propenſius divinæ majeſtatis clementiam imploretis, quatinus Eccleſiæ ſuæ diutinis afflictionibus fatigatæ pacem conferre dignetur & fideles atque catholicos a ſuis laboribus relevare. Non enim ambigimus quin Chriſtus in navi dormiens veſtris & aliorum religioſorum vocibus velociter excitetur & poſt procellas ac turbines magna tranquillitas ſubſequatur. Hoc autem ſcitote, quoniam monaſterium atque collegium veſtrum affectione paterna diligimus & pro commiſſo nobis officio in quibus neceſſarium fuerit volumus confovere. Pro libro ſane a veſtra devotione nobis tranſmiſſo multimodas vobis gratias referimus.

Data Piſis VII. Idus Auguſti.

Ex Beſſin Conc. Rotom. par. 1. pag. 22.

LI. AD HUGONEM ROTOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Hortatur, ut varia coerceat flagitia.

Innocentius ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Rotomagenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUi in eccleſia Dei præſidens nomine cenſetur Epiſcopi ſtudeat ut actio ſua conveniat nomini, ſi enim, cum poteſt, alios ab errore non revocat, ſeipſum errare demonſtrat. Conſentire namque videtur erranti qui ad reſecanda ut corrigi debeant non concurrit. Conſentire eſt, cum qui poſſet redarguere taceat vel aduletur. Sed quid prodeſt alicui ſuo errore non pollui, qui conſenſum præſtat erranti? Sacerdos ignorans legem ipſe ſe arguit Sacerdotem non eſſe: Sacerdotis enim eſt ſcire legem, & ad interrogationem reſpondere de lege. Si ſcit, agnoſcat ſe non eſſe cuſtodem cartarum & elementorum legis, ſed animarum: ſervus ſiquidem qui talentum a Domino ſuſceptum in ſudario reponit, multipliciter vapulabit. In provincia Normaniæ, cujus ſpiritualis adminiſtratio tibi, cariſſime frater, eſt a Deo commiſſa, multa mala, prout accepimus, pullulant, quæ in aliis locis vel omnino non fuerunt, vel ſunt deſuetudine obumbrata. Novæ ſiquidem cauſæ nova debetur ſententia, & novis morbis novam diſcretus medicus adhibet medicinam: qui nimirum, ſi non ſenſerit emolumentum fomenti, ne tota putreſcat compago corporis, inciſione vel cauterio depellantur. Pravum utique eſt & deteſtabile, & digna animadverſione plectendum, quod in Epiſcopatu Rotomagenſi quidam laici jura ſibi epiſcopalia uſurpare; altarium oblationes auferre, eccleſiaſticos redditus occupare; quidam etiam, quod monſtruoſum eſt, ſe Archidiaconos nominare præſumunt. Cum enim canones & ſacræ leges prohibeant laicos, quantumlibet religioſos, res eccleſiaſticas adminiſtrare, & officiales ſive œconomos non permittant in eccleſiis conſtitui niſi clericos: ſi quis talia prædia, poſſeſſiones eccleſiaſticas, vel redditus divinis rebus deſtinatos, auſu ſacrilego detinere præſumpſerit, ut ſpiritus ſalvus ſit, anathematis eſt ſententia feriendus, & a corpore ac ſanguine Domini ſeparandus. Verum nullus debet in Archidiaconum eligi, niſi prius fuerit Diaconatus functus officio. Quod ſi quiſquam laicus, aviditate rerum eccleſiaſticarum, hoc ſibi nomen vindicat, non debet Archidiaconus ſed Archidiabolus appellari. Porro certiſſimi juris eſt eccleſias Dei non hæreditario jure aliquem, non ſecundum carnem ſucceſſorem expetere, ſed ad ſui regimen & officiorum ſuorum diſpenſationem honeſtas, ſapientes & religioſas perſonas expoſcere: honor namque eccleſiaſticus non eſt ſanguinis, ſed meriti. Si quis igitur præbendas, præpoſituras, capellanias, eccleſias, aut eccleſiaſtica officia jure ſucceſſionis expoſtulare præſumpſerit, optatis dignitatibus careat, & gravi pœna pro tantis exceſſibus percelatur. Ad certum quoque eccleſiæ titulum debet quis in Presbyterum ordinari: cujus perpetuo deſtinatur ſervitio ab ea non recedat, niſi pro communi utilitate ſuus Prælatus ad alia transferat. Sacris eſt canonibus obvium, & locationi ac conductioni rerum forenſium proximum, conductitios & mercenarios Presbyteros, quaſi leviſſimos transfugas & volatiles, eccleſiaſticis ſervitiis mancipari. Presbyter autem, poſt aſſumptam animarum curam, ſi ad Synodum, ubi de fide, de moribus, & ordine pœnitentiæ debet inſtrui, vocatus non iverit, & ſe aliqua conſuetudine excuſare contendit: quia ſe paſtoris & fratrum præſentiæ ſubtrahit, flagitiorum cumulum, quorum timore præſentare ſe judici erubeſcit, ipſemet ſibi ineſſe inſinuat. Illæ enim tantum conſuetudines quæ nec rationi, nec canonibus contradicunt, obſervari merentur. Tales igitur & tam præſumptores Presbyteri eccleſiæ adminiſtratione priventur, a cujus unitate ſe dividunt. Ad hæc certum eſt quoniam eccleſiaſticum beneficium non debet eſſe furtivum, & quiſquis non conſentiente Epiſcopo ad ordinem provehitur, ipſe ſibi cauſa eſt probans & manifeſta ut ulterius non debeat promoveri. Admittantur igitur ad ſacrum ordinem quibus natalium, morum, & ſtatus dignitas ſuffragatur: qui enim abſque legitimo ſunt matrimonio procreati, juxta leges vulgo, concepti, quibus incertus eſt pater; vel ſpurii, id eſt, ſine Patre Filii appellati: niſi permiſſione imperiali ſolemniter indulta, ad paternam ſucceſſionem non admittuntur. Qui autem paterna hæreditate indignus judicatur, ne tamquam Dei miniſter indebite officiis eccleſiaſticis applicetur conſideratione eſt exactiſſima providendum. Ceterum, qui ſe turpitudini & inhoneſtæ vitæ ſubjecit, Deo moribus contradicens, militaturus ad caſtra dominica non accedat. Illi vero qui publicis functionibus ſunt adſtricti, curiæ officiis obligati, ſervitutis mole gravantur; quoniam *nemo poteſt duobus Dominis ſervire*, nulla ratione, dum ſupradictis gravaminibus obnoxii fuerint, in clericos ordinentur. Inſcios etiam lit-

terarum & divinæ legis ignaros, quaſi truncos inutiles, honeſtas & ratio prohibet ordinari. Tu ergo, frater cariſſime, officium paſtoris & evangeliſtæ diligenter adimplens, hæc loquere & exhortare, argue, obſecra, increpa, quatenus bonæ vitæ tuæ exemplo & prædicationis verbo, oves tibi commiſſas, divina ſuffragante gratia, cum fructu centeſimo Domino valeas præſentare. Et quidquid ſuper tantis flagitiis coercendis tui arbitrii deliberata diſcretio canonice conſtituerit, nos auctoritate Apoſtolica ratum habebimus.

Datum Altiſſiodori VII. Kal. Auguſti MCXXXI.

Ibidem.

LII. AD EUMDEM.

Confirmatio jurium & prædiorum Eccleſiæ Rotomagenſis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Rotomagenſi archiepiſcopo ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuam memoriam.

APoſtolicæ ſedis conſueta benignitas & diſcreta ſimplicitas de plenitudine gratiæ ſuæ, fœcundis ſuccellibus plene honorificentiis, & beneficiis plurimos obligat, & circa domeſticos & humiles filios caritatis ſuæ indeficientem affluentiam ubi opus fuerit repræſentat. Propenſiori igitur ratione proſpiciendum eſt ut ſi quando beneficium ſeu obſequium ab aliquo pie oblatum ſuſcepimus, ut longe ſuperiores in retribuendo quam in conferendo appareamus, non menſura pari vel æqualitate, ſed ubertate copioſa reſpondere curemus. Pravum eſt enim & deteſtabile ingratitudinis vitium & funditus a bonorum mentibus repellendum; ingratus ſiquidem pœnam, non gratiam promeretur. Quanto autem ſtudio & infatigabili ſollicitudine hac tempeſtate cauſam matris tuæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ intrepidus aſſumpſeris, & ambitionem invaſoris * Petri Leonis deteſtans, ac Judaicæ perfidiæ furorem conterens frequentibus & ratione munitis exhortationibus Clericorum, Principum & ceterorum corda in fide Catholica & obedientia noſtra firmaveris, non immemores: te, cariſſime Frater Hugo Archiepiſcope, virum utique ſapientem, religioſum, & in neceſſitate probatum, in proprium & ſpecialem B. Petri & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ filium ſuſcipimus, & intra noſtræ dilectionis gremium familiari dulcedine retinemus. Rationabilibus igitur tuis poſtulationibus aſſenſum præbentes; Rotomagenſem Eccleſiam, cui Deo auctore præſides, cum bonis ſuis Apoſtolica defenſione protegimus, & quæ ipſius juris ſunt tibi tuiſque ſucceſſoribus ſcripti noſtri robore communimus, ſtatuentes ut Rotomagenſis Archiepiſcopus, Bajocenſi, Abrincenſi, Ebroicenſi, Luxovienſi, Conſtantienſi, & Sagienſi, jure Metropolitico præſit Epiſcopis; qui nimirum ab eo conſecrationem recipiant, & ei tamquam proprio Metropolitano humiliter pareant. Decernimus etiam ut Presbyteri in Rotomagenſi Parochia conſtituti eccleſiarum adminiſtrationem & curam animarum a vobis recipiant, & ad Synodum vocati abſque contradictione aliqua venire non differant: ad hæc adjicientes prohibemus, ne aliquis laicus infra præfatum epiſcopatum officium ſibi Archidiaconatus aſſumat, neque compoſitionem eccleſiaſticam ſibi vindicare præſumat; nullus quoque Archiepiſcopus vel Epiſcopus in Rotomagenſi Parochia abſque tuo, vel ſucceſſorum tuorum aſſenſu audeat epiſcopalia celebrare. Porro nemo de veſtris frugibus aut animalibus decimas exigat, quandoquidem Epiſcoporum eſt decimas a ſubditis ſuis recipere, eaſque in uſum propriæ menſæ, ad opus clericorum, necnon pro eccleſiarum ædificiis reparandis, ac pro ſuſtentandis pauperibus juxta ſanctiones canonicas diſpenſare.

Quiſquis præterea infra Rotomagenſem Epiſcopatum ad paſtoralitatis officium aſſumptus fuerit, epiſcopali jure vobis integre conſervato, debitam reverentiam tibi tuiſque ſucceſſoribus abſque refragatione exhibeat. Porro quæcumque poſſeſſiones aut bona ad præfatam Eccleſiam juſte & canonice pertinere noſcuntur, vel in futurum liberalitate Regum, largitione Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis præſtante Domino poteritis adipiſci: firma vobis in perpetuum & illibata permaneant, in quibus hæc propriis nominibus duximus exprimenda.

Oppidum videlicet quod dicitur Andelejum cum villis, ſylvis, pratis, aquis, juſtitiis ac libertatibus, cum portu & navium redditibus, & ut tam vos quam omnes ſervientes domus veſtræ liberum commeatum vini, frumenti & omnium aliarum rerum, tam in aquis quam in terris, tranſitibus pontium, & portibus maris omni tempore habeatis; in Anglia in Epiſcopatu Wintonienſi manerium quod dicitur Bintæ-Worda, in Normania Oppidum *Giſors* & Willam Duvrent ac Daivillam, cum agris, ſylvis, aquis, pratis, molendinis, & cum omni libertate & juſtitiis; prata quoque ſupra Sotevillam juxta Sequanam ſita, & domum ibidem ad ſena conſervanda; Rotomagi domum propriam, curiam & hortum, ultra muros pomerium, & manſionarios, de quibus habes cenſum & juſtitiam: ea etiam quæ ſunt de feudo Rotomagenſis Archiepiſcopi; Vilcaſſinum Franciæ, præter illa caſtella quæ ad jus Regis ex antiqua conſuetudine pertinent. Sane Alba-marla cum omnibus ad eam pertinentibus, & caſtrum Teoni, & caſtrum Alium Ambianenſi civitati proximum, quod ſupra Somenam fluvium ſitum eſt, vobis ſicut cetera auctoritate apoſtolica communimus. Terminos vero Parochiales, infra quos utique Mellendum & Pontiſara continentur, vobis firmamus, ſicut a Pontiſara uſque ad mare protenduntur, & antiquis ex alia parte a Mellendo caſtro non ſolum Sequana flumine, ſed etiam ultra Sequanam antiquis territoriorum finibus diſcernuntur uſque ad fluvium *Rithle*, & inde per Sequanam uſque in mare. Nulli ergo hominum fas ſit, præfatam Eccleſiam temere perturbare aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu aliquibus moleſtiis fatigare, ſed omnia integra conſerventur, veſtris & eorum pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus profutura.

* *Leiliat* Anaclet.

Ibidem.

LIII. AD HENRICUM ANGLORUM REGEM.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Henrico illuſtri & glorioſo Regi Anglorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUemadmodum perſonam tuam ſincera caritate diligimus; ita iis quæ ad honorem tuum ſpectare cognoſcimus & ſecundum Deum poſſumus, dare operam parati ſumus. Venerabili ſi-

li ſiquidem fratri noſtro Hugoni Rotomagenſi archiepiſcopo per ſcripta noſtra mandavimus, & conſilium dedimus, quatenus de Abbatibus illis, de quibus tua nobis ſignificavit ſerenitas, aſſenſum tuæ præbeat voluntati. Verumtamen quanto altius divinæ pietatis providentia, perſonam tuam honore, ſapientia, & divitiis decoravit; tanto amplius eam obnoxiam ſibi conſtituit, & ad ſuum obſequium arctius alligavit. Expedit igitur ut regno, ſive ducatu, a divina diſpoſitione tibi commiſſo, tuo tempore pravæ conſuetudines amputentur, & vitiorum radicibus reſecatis, bona quæque per tuæ nobilitatis ſtudium, Domino cooperante, plantentur. Aliter enim abbates, & reliqui clerici, nec gratum Deo famulatum impendere, nec animarum ſuarum ſaluti poterunt providere; immo acephali, id eſt, ſine capite reputabuntur, niſi epiſcopis ſuis & prælatis debita fuerint humilitate ſubjecti..... Unde providendum eſt a tua prudentia, ne ipſi omnino libere & ſine jugo vivendo, in ſuperbiam elati, animarum ſuarum detrimentum incurrant, & tibi, quod abſit, ante conſpectum ſuperni judicis imputetur. Ad excellentiam vero tuam & prudentiam pertinet, ut prædictum fratrem noſtrum Hugonem Archiepiſcopum, tantum ſiquidem virum, tam diſcretum, de cujus Religione & ſapientia ſancta Dei Eccleſia lætatur, diligas & honores, & nullis moleſtiis inquietari permittas.

Datum Cremonæ Id. Julii.

LIV. AD ABBATEM FONTINELLENSEM.

Ut a Prælato ſuo benedictionem ſuſcipiat, ipſique obediat.

Ibidem. *Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Abbati S. Wandregiſili, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

TYrannorum ſocium ſe eſſe manifeſtis probationibus indicat, qui tenacitatis & ambitionis reus, ſubditis præeſſe deſiderat, & rectoris officium negligit adimplere. Perlatum ſiquidem eſt ad aures noſtras, unde valde miramur, quoniam cum locum Abbatis teneas, & fratribus præſis, atque bona Eccleſiæ B. Wandregiſili tamquam Prælatus tuo arbitrio adminiſtres, ſub prætextu cujuſdam pravæ conſuetudinis, quæ ſacris oraculis & rationi reſiſtit, archiepiſcopo tuo profeſſionem facere contemnis; & quod ſpectat ad Abbatem, divinum non ſuſcipis ſacramentum. Sacramento ergo contempto, profecto vas vacuum es, & nomen Abbatis caſſum geris & inane. Quod ſi homines decipere niteris, Deum utique fallere non poteris. Ideoque per Apoſtolica ſibi ſcripta mandando præcipimus quatinus & benedictionem ſuſcipere, & quod ſtricti juris ratio poſtulat, Prælato tuo irrefragabiliter obedire non differas: quod ſi hoc adimplere ſubterfugiendo diſtuleris, ſententiam quam in te & obedientes tibi Monachos prædictus frater noſter Hugo archiepiſcopus, vir ſiquidem ſapiens & diſcretus, dictante juſtitia protulerit, aut etiam promulgaverit, nos, auctore Domino, ratam habebimus.

Data Antiſiodori XIII. Kal. Januarii,

LV. AD HUGONEM ARCHIEPISCOPUM ROTOMAGENSEM.

Ut nonnihil juris Eccleſiaſtici Regi deferat exhortatur.

Ibidem. *Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carifſimo fratri Hugoni Rotomagenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

QUemadmodum ſit concedendum Regibus, & terrarum Principibus, quorum poteſtate ac juſtitia Dei Eccleſia & Chriſtianus populus proteguntur, prout credimus, tua Fraternitas non ignorat. Ceterum cariſſimus filius noſter Rex Anglorum Henricus, prout accepimus, eſt adverſum te graviter indignatus, quod contra conſuetudinem ſuam, & aliorum Ducum Normaniæ, a quibuſdam abbatibus profeſſionem & obedientiam ſuſcepiſti. Quod profecto quamvis juſtum fuerit, & nobis in Concilio Rhemenſi mandatum: pro ejus caritate a rigore juſtitiæ aliquando condeſcendere debemus, & pro tempore ipſius voluntati aſſenſum præbere. Credimus enim, ſicut noſtris auribus intimatum eſt, & nos ei præſcripta noſtra mandavimus, quoniam ſi ei detuleris, quod ad honorem & jus Rotomagenſis Eccleſiæ pertinet, cum plenitudine gratiæ ſuæ impoſterum obtinebis. Unde fraternitatem tuam rogamus atque mandamus, quatenus de Abbatibus illis ejus voluntati conſentias, & ſi quem de abbatibus ligaſti, abſolvas.

LVI. AD ARCHIEPISC. NARBONENSEM, & Epiſcopum Helenenſem.

Ex Card. de Aguirre to. 1. Conc. Hiſp. p. 198.

Prohibet, ne bona morientium Epiſcoporum diripiantur a Laicis.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopo Narbonenſi, & epiſcopo Elnenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD aures noſtras Eccleſiæ Gallicanæ querela perferente pervenit, quod nonnulli regni Francorum barones, ballivi, præpoſiti, ac eorum & aliorum nobilium ejuſdem regni officiales, eandem Eccleſiam contra libertatem ipſius graviter comprimentes, aliquando per ſe, aliquando ad mandatum dominorum ſeu majorum ſuorum, & interdum motu proprio, res & bona Eccleſiarum, hominum earundem, & eccleſiaſticarum perſonarum capiunt, & interdum capi faciunt per eos qui ſuas contra ipſas Eccleſiam, vel perſonas exerant actiones, ut per adverſarios gravius infeſtentur, & capta, ut ſic ab ipſis aliquid extorqueant, detinent pro ſuæ arbitrio voluntatis. Eorum autem aliqui jus talia faciendi ſibi ex eo vindicare nituntur, quod cum Eccleſiæ vel perſonæ Eccleſiaſticæ ſub eorum cuſtodia ſive advocatione conſiſtant, ex frequenti exercitio hujuſmodi captionis ſe fore in poſſeſſione juriſdictionis hujuſmodi exercendæ per ipſos in Eccleſias vel perſonas Eccleſiaſticas, homines, & res ipſarum, licet peccandi diuturnitas non jus eis, ſed damnationem afferat, & in ſubverſionem privilegii ordinis clericorum, talis actus frequentia in conſuetudinem convaleſcere nequeat, aſſeverant. Habebat inſuper Eccleſiæ præfatæ querela, quod vacantibus interdum Eccleſiis ſeu monaſteriis regni prædicti, ſi ſuper proviſione ipſorum

du-

duratura diſcordia oriatur, iidem Barones, & alii Barones prætextu guardiæ ſeu advocationis ad bonorum temporalium eorumdem cuſtodiam diſſipatores & conſumptores deputant, non cuſtodes, in enormem eccleſiarum, & monaſteriorum ſæpius læſionem. Feruntur etiam quidam eſſe ballivi, præpoſiti, & officiales eorum, qui multo carius ſolito ſua emunt officia, ſpem damnabilis lucri ponentes in ſervitiis, ſeu exactionibus, quæ ab eccleſiis, hominibus earum, & perſonis eccleſiaſticis extorquent quodammodo violenter, dum ratione guardiæ ſeu advocationis hujuſmodi, eorum nomine, a quibus hujuſmodi emunt officia, eccleſiaſtica bona capiunt, vel capi mandant aliquando eo tempore, agriculturæ videlicet, meſſium, ac vindemiarum, quo eiſdem majora damna noſcuntur, etſi vexationem ſuam ab ipſis redimant, imminere. Super quibus præfata eccleſia apoſtolicum petiit remedium adhiberi. Quocirca fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus præfatos Barones, ballivos, præpoſitos, officiales, & alios Narbonenſis provinciæ, quotiens opus fuerit, ut ab hujuſmodi eccleſiarum, & eccleſiaſticarum perſonarum gravaminibus conquieſcant, attente monere, ac efficaciter inducere ſtudeatis: & ſi ad monita fuerint pertinaces, ipſos ſuper iis per excommunicationem in perſonas & interdictum in terras eorum, appellatione remota, veritate per vos, vel per alios cognita, compeſcatis. Non obſtante ſi eiſdem a ſede Apoſtolica ſit indultum, quod excommunicari nequeant, vel eorum terræ eccleſiaſtico ſubjici interdicto abſque ſpeciali ſedis ejuſdem mandato plenam vel expreſſam, ſeu de verbo ad verbum faciente de indulto hujuſmodi mentionem, ſive conſtitutione de duabus dietis edita in Concilio generali, aut ſtatuto Concilii Lugdunenſis de aliquibus per generalem clauſulam, *Quidam alii*, ultra tres vel quatuor auctoritate literarum noſtrarum in judicium non trahendis. Nam cum privilegia mereantur amittere abuſores eiſdem, eccleſiaſticæ immunitatis everſoribus, quominus diſciplinæ meritos patiantur aculeos, nulla volumus privilegia, vel indulgentias, ſeu conſtitutionis beneficia ſuffragari. Quod ſi non ambo iis exſequendis potueritis, vel nolueritis intereſſe, alter veſtrum, non expectato reliquo, ea nihilominus exequatur.

Datum Peruſii VIII. Kal. Auguſti, Pontificatus noſtri anno X.

EPISTOLARUM INNOCENTII II.

APPENDIX.

Ex Mſſt. Suppl. T. II. pag. 193.

AD CONRADUM SALZBURGENSEM EPISCOPUM.

Poſt laudes vitæ canonicæ, vetat ne fratres Bercherſgadonenſes inſtitutum mutent.

Ex Gerhoo expoſit. in Pſ. LXIV Baluz. Miſcel. to. V. p. 103.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Conrado Salzburgenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DE dignitate, & excellentia vitæ canonicorum multa nos docet divina ſcriptura, & multa poſſemus dicere, quod vita canonicorum vita eſt apoſtolica, quoniam apoſtoli contemptis omnibus hac vita cum Domino vixerunt, & poſt aſcenſionem cum multitudine credentium, cujus erat anima una & cor unum, hac vita viventes, eam poſteris ſuo exemplo tenendam reliquerunt. Quod martyr & pontifex Urbanus ad informationem fidelium in ſuis decretis memorare curavit, dicens: *Scimus vos non ignorare quia vita communis hactenus inter bonos Chriſtianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maxime inter eos, qui in ſorte Domini electi ſunt, ideſt, clericos, ſicut in actibus apoſtolorum legitur: Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una.* Hanc B. Auguſtini regulis ordinatam S. Hieronymus ſuis epiſtolis informavit. Horum itaque & aliorum muniti auctoritatibus, non minoris meriti æſtimamus vitam canonicam aſpirante, ac proſequente Domini ſpiritu obſervare, quam religionem monaſticam ejuſdem ſpiritus perſeverantia cuſtodire. Unde anteceſſorum noſtrorum decretis ſtatutum eſſe meminimus, ne profeſſionis canonicæ quiſpiam poſtquam Dei vice ſuper caput ſibi hominem impoſuerit, alicujus levitatis inſtinctu, vel diſtrictioris religionis obtentu de clauſtro audeat ſine prælati & congregationis permiſſione diſcedere. Quorum veſtigiis inhærentes, quod quidam fratres in clauſtro Bertherſgadonenſi de mutatione ordinis ſui vana præſumptione attentare voluerunt, apoſtolica auctoritate ne fiat interdicimus, præcipientes, ut quod Deo voverunt reddere, & regulam B. Auguſtini, quam profeſſi ſunt, Domino juvante fideliter obſervare ſtudeant; in cujus obſervantia ſi eos fortaſſe remiſſos, & minus ferventes repereris, monemus fraternitatem tuam, ut ſecundum datam tibi a Deo ſapientiam, profeſſionem, & ordinem ſuum ſervare, & mandatis regulæ obedire, ſicut tua intereſt, diſtricte commoneas.

Data Laterani XVII. Kalend. Aprilis.

AD LOTHARIUM REGEM.

Electionem ſuam canonicam, & illegitimam Anacleti narrat. Archiepiſcopum Ravennatem mittere ſe ad illum ſignificat.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio L. illuſtri & glorioſo Romanorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex cod. Udal. n. 111.

QUod excellentia nobilitatis tuæ ſtudioſa & fervens in fidelitate B. Petri ſemper extitit & devota divinæ bonitatis gratia perſonam tuam honoribus decoravit, atque ad defenſionem ſuæ eccleſiæ, & ſtatum imperii reformandum ad regni faſtigia ſublimavit, Prædeceſſorque noſter felicis memoriæ papa H. quod te per multam utilitatem credidit eccleſiæ profuturam, electionem de te ab archiepiſcopis, epiſcopis, ac regni principibus factam pro unitate eccleſiæ & regni inviolabiliter conſervanda auctoritate apoſtolica confirmavit, & pro imperialis dignitatis plenitudine ſuſcipienda per dilectum filium noſtrum G. *ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyterum cardinalem te ad ſedem apoſtolicam evocavit. Quo nimirum humanæ conditionis exempto, quod ego dignus non fui, epiſcopi & catholici cardinales me licet invitum, & renitentem in Romanum pontificem unanimiter elegerunt. Quibus, ut ante

*Gerardum

Deum

Deus loquar, nullo ambitionis honore, nulla omnino præſumptione aſſenſum præbens; ſed ſola tot tantorumque religioſorum virorum, non abſque gravi periculo contemnenda, compulſus obedientia, confiſus inſuper de omnipotentis Dei miſericordia injunctum mihi officium ad honorem Dei & eccleſiæ Romanæ ſuſcepi. Poſtmodo vero Petrus Leonis, qui papatum a longis retro temporibus affectaverat, parentum violentia, ſanguinis effuſione, decroſtatione ſanctarum imaginum B. Petri cathedram occupavit, & peregrinos, ac religioſos quoſque, ad Apoſtolorum limina devotionis cauſſa venientes, captos & tetris carcerum ſqualoribus ac ferreis vinculis mancipatos, fame, ſiti, diverſiſque tormentorum generibus cruciare non deſinit. Sanguinem quoque noſtrum, & eorum, qui nobiſcum ſunt, ſitibundo pectore concupiſcens, gladiis, veneno, ac multimodis proditionibus vitæ noſtræ inſidiatur. Pro cujus ſævitia comprimenda, & ſtatu tam eccleſiæ, quam imperii in melius reformando, per præſentia ſcripta, & venerabilem fratrem noſtrum G. * Ravennatem archiepiſcopum, virum utique religioſum, prudentem, omniumque morum honeſtate conſpicuum, excellentiæ tuæ iterato mandamus, quatinus proxima hyeme cum archiepiſcopis, ac regni principibus ad noſtram præſentiam venias, imperialis dignitatis plenitudinem, cooperante Domino, ſuſcepturus. Sit itaque, fili Cariſſime, regnum tuum adjutorium regni cœleſtis, ut poſt temporale regnum, quod longævum tibi Dominus faciat, cum ipſo ſine fine poſſis regnare; temporibus tuis habeat eccleſia honorem ſuum, & in rege ſuo lætetur, & in gloria tua floreat & glorietur. Exaltentur in diebus tuis catholici, & opprimantur hæretici, ut regnum tuum Deus exaltet, & inimicos tuos ſub pedibus tuis humiliet. Ad hæc venerabilem fratrem noſtrum præfatum G. archiepiſcopum tuæ gloriæ attentius commendamus, rogantes, ut pro ſedis apoſtolicæ reverentia eum benigne recipias, & honeſte pertractes. Omnipotens Dominus incolumem te, filii Cariſſime, cuſtodiat, & eccleſiæ ſuæ curis fideliter invigilare concedat. Glorioſam filiam noſtram R. * reginam ex noſtra parte devote ſalutes, eamque pro ſuſcipienda imperialis benedictionis plenitudine una recum ad nos venire invitamus.

Datum trans Tiberim v. Id. Maji.

* Gualterium

* Richezam.

AD GERMANOS.

Gerardo cardinali legationem apoſtolicam per Germaniam confirmat.

G. (Gregorius) quondam diaconus cardinalis, nunc autem diſponente Domino Romanus electus P. univerſis archiepiſcopis, abbatibus, clero, & aliis fidelibus Deo per regnum Teutonicum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex cod. a. CCCXLI. DIlectiſſimus pater noſter felicis memoriæ Honorius papa, vices ſuas dilecto filio ſuo fratri noſtro G. cardinali presbytero, religioſo ſiquidem, & prudenti viro, in Teutonico regno commiſit. Nos autem, divina ſuffragante clementia, ipſius inhærentes veſtigiis, ut opus ſibi injunctum, Deo duce, perficiat, B. Petri auctoritate mandavimus. Ipſum ergo apoſtolicæ ſedis legatum pro reverentia B. Petri & ſanctæ Romanæ eccleſiæ benigne ſuſcipite. ad hæc fraternitati veſtræ mandamus, quatenus illuſtri viro regi Lothario, quem elegiſtis, & de ſua prudentia & honeſtate confiſi, in regem aſſumpſiſtis, opem & conſilium unanimiter præbeatis: & quoniam, quod de eo a nobis factum eſt, a prædeceſſore noſtro felicis memoriæ papa Honorio, & ſancta Romana eccleſia confirmatum eſt, mandamus vobis, quatinus ipſum imperii dignitatem, & honoris plenitudinem ſuſcepturum, ad apoſtolorum limina proxima futura hyeme tranſmittatis, & ut honorifice & poteſtative veniat, & pacem conſtituere valeat, & eccleſiam defenſare per veſtrarum perſonarum, ſicut oportuerit, exhibitionem, eumdem viriliter adjuvetis.

Datum apud Palatium XII. Kalend. Martii.

AD LOTHARIUM REGEM.

Ejuſdem argumenti.

G. quondam S. Angeli cardinalis diaconus, nunc autem, Deo diſponente, in pontificem Romanum electus, Guill. Præneſtinus, M. Albanenſis & Hoſtienſis, Chuno Sabinenſis, epiſcopi & catholici, cardinales qui Romæ ſunt, Lothario illuſtri & glorioſo regi, & ſanctæ eccleſiæ catholicæ defenſori ac ſpeciali filio, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex cod. a. CCCXLII.

DIlectiſſimus pater noſter felicis memoriæ papa Honorius, cum tota ſancta catholica Romana eccleſia, quoniam maximum fructum de perſona tua ſperavit ſanctæ eccleſiæ venturum, quod de te factum eſt auctoritate apoſtolica confirmavit, & in Cunradum regni invaſorem excommunicationis ſententiam promulgavit. Nos autem ipſius inhærentes veſtigiis, quoniam de tuæ fidei firmitate & juſtitia valde confidimus, per dilectiſſimum fratrem noſtrum Gerhardum, cardinalem presbyterum, apoſtolicæ ſedis legatum, prudentiæ tuæ mandamus, quatinus proxima ventura hyeme ad ſedem apoſtolicam venias, honoris & dignitatis plenitudinem, operante Domino, ſuſcepturus. Sicut ergo tantum virum decet, ita munitus accedas, ut & pacem ſtatuere, & hoſtes eccleſiæ, & imperii ſuffragante divina gratia valeas ſubjugare. Cauſam Halverſtadenſis epiſcopi præfato fratri noſtro G. commiſimus, Colonienſi vero archiepiſcopo, pro quo rogaſti, ut tibi fidelior ſit, epiſcopale officium indulgemus.

Datum apud Palladium * XII. Kal. Martii.

* Palatium

EJUSDEM AD QUOSDAM ABBATES.

Laudat eorum congregationes pro ſtabilienda ordinis diſciplina

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, H. Resbacenſi, R. Latiniacenſi, S. Caſſiacenſi, H. S. Theoderici, A. S. Amandi, Jo. Aquicingenſi, W. Letienſi, Se. Lobienſi, Pa. S. Sepulchri Cameracenſis, S. Luciani Belvacenſis, S. Eligii Noviomenſis, B. S. Nicolai de ſaltu, in unum in nomine Domini convenientibus, & ceteris abbatibus in eodem ſpiritu congregatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Aſſert. Martene. Anecd. to. 1 p. 599. Ex MS. Bigotiano.

EVangeliſtæ inſtitutionis teſtatur auctoritas, quod ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ſit ipſe in medio eorum. Accedit quoque quod pſalmiſta cecinit, dicens: *Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum: ſicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron.* Jucundamur

☞ itaque pro vobis in Domino, & debita exultatione replemur, quoniam tanquam B. Benedicti discipuli, monasticæ disciplinæ observantiis inhæretis, & de die in diem in eadem proficere cupientes, omnipotenti Deo magis ac magis placere contenditis. (a) Placet equidem nobis, & hoc ipsum apostolica auctoritate firmamus, quod videlicet singulis annis in uno monasteriorum vestrorum celebrare conventum communiter decrevistis. Unde etiam desiderium nostrum est, ut unguentum suavitatis, quod de capite descendit in barbam, penetralia vestri cordis infundat, & tam in sacro conventu dicendi & exequendi quæ recta sunt, vobis tribuat facultatem. Nec dubium, quin etiam hoc ipso eorum vos imitatores fore monstretis, quibus fuisse cor unum & animam unam in primitiva ecclesia legimus. Proinde quod vestro communi decreto de ordine monastico conservando, & correctione fratrum secundum regulam B. Benedicti & aliorum sanctorum Patrum regulas, vestra discretio constituet, nos, auctore Domino, ratum habebimus. Adjicimus ut nullus fratrum vestrorum, post factam in suo monasterio professionem, absque prælati & aliorum fratrum licentia, ad alium locum audeat convolare, nec alicui liceat eum suscipere vel tenere. De cetero universitati vestræ debitæ salutationis & apostolicæ benedictionis alloquium persolventes, hortamur in Domino, fraternitatem diligite, & caritatem mutuam inter vos ad honorem Dei irrefragabiliter conservate. Omnipotens Dominus actiones vestras aspirando præveniat, & adjuvando misericorditer prosequatur. Amen.

Data Pisis xv. Kalend. Decemb.

☞ INNOCENTII EPISTOLA.

Ad Salzburgensem Archiep. ne canonicam vitam professi ad alios ordines transeant.

Ex Accedet. to. cv. p. II. pag. 98.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabili Conrado Salzburgensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

DE dignitate & excellentia vitæ Canonicorum multa nos docet divina scriptura, & multa possemus dicere, quod vita canonicorum vita est apostolica, quam Apostoli contemptis omnibus, hac in vita cum Domino vixerunt, & post ascensionem cum multitudine credentium, cujus erat anima una & cor unum, hac vita viventes eam posteris suo exemplo tenendam reliquerunt; quod martyr & pontifex Urbanus ad informationem fidelium in suis memorare decretis curavit dicens: Scimus vos non ignorare, quomodo vita communis hactenus inter bonos christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, & maxime inter eos, qui in sorte Domini electi sunt, i.e. clericos, sicut in actibus Apostolorum legitur: multitudinis credentium erat cor unum & anima una. Hanc beati Augustini regulis ordinatam sanctus Theologus suis epistolis informavit; horum itaque & aliorum muniti auctoritatibus, non minoris meriti æstimamus vitam canonicam aspirante, & prosequente Domini spiritu observare, quam religionem monasticam ejusdem spiritu perseverantiæ custodire. Unde antecessorum nostrorum decretis statutum esse meminimus, ne professionis canonicæ quisquam, postquam Dei vice super caput sibi homines imposuerint, alicujus levitatis instinctu, vel discretionis aut religionis obtentu de claustro audeat sine prælati & congregationis permissione discedere. Quorum vestigiis inhærentes, quod quidam fratres in claustro Berthengadensi de mutatione ordinis sui vana præsumptione attentare voluerunt, apostolica auctoritate, ne fiat interdicimus, præcipientes, ut quod Deo voverunt reddere, & regulam beati Augustini, quam professi sunt, Domino adjuvante servare studeant. In cujus observantia si eos fortasse remissos, & minus ferventes repereris, monemus fraternitatem tuam, ut secundum datam tibi a Deo sapientiam professionem & ordinem suum servare, & mandatis regulæ obedientia sicut tua interest, districte commoneas. Datum Laterano XVII. Idus Apr.

PRO CANONICA INNOCENTII ELECTIONE ASSERENDA EPISTOLÆ TRES.

EDITORIS MONITUM.

Tres sequentes epistolas nactus sum in codice Udalrici, num. 352. 345. 346. quas cum instituto meo haud vehementer abhorrentes agnoverim, ideo dandas hic censui. Cum enim sacrosancta Ecclesia Dei concilia hic edere disposuerim, juvat ea documenta afferre, quæ legitimum Ecclesiæ caput, sub quo non rara convenerunt concilia, asserunt, & confirmant.

EPISTOLA CARDINALIUM ET EPISCOPORUM S.R.E. AD LOTHARIUM REGEM.

L. divina inspirante clementia Romanorum clarissimo regi, justitiæ rigore fulgenti, Episcopi N. & N. & Cardinales Romani cum cæteris fratribus salutem & perpetuam de hostibus suis victoriam.

NUllus Christianorum ignorat, optime Rex, quod Romana ecclesia Dei institutione & sanctorum patrum imitatione & religiosorum virorum devotione domina sit non urbis, sed orbis; & ea consistente cuncta prospere consistunt, eaque deficiente cuncta decrescunt. Et sicut altius excellit, sic ventorum ac tempestatum tyrannidem facilius a se repellit, & quanto rerum mundanarum turbine conquassatur, tanto lucidius purificatur. Beatæ igitur memoriæ Papa H. migrante, & viam universæ terræ ingrediente, nos Episcopi & Cardinales G. Cardinalem Diaconum sancti Angeli virum honestum, moribus compositum, Deo Deumque timentibus carum, in summum pontificem elegimus, in ecclesiam Lateranensem constipatum catervis fidelium deduximus, & in sede summa positum nos & infinita religiosorum turba honoravimus. Post hoc in Palatium ascendimus, & quæ ex more geri solent, complevimus, & omnia insignia pontificalia H. Papæ, Calixti Papæ, Paschalis Papæ, suorumque prædecessorum ei tribuimus. His vero

(a) Hujus approbationis meminere abbates provinciæ Remensis in epist. ad Adrianum papam IV. inter epist. S. Bernardi his verbis: *Collectionem nostram, quam beatæ memoriæ Innocentius papa privilegio apostolicæ auctoritatis confirmavit; & vos per apostolicam benedictionem confirmate.* Hinc Mabillonius collegit Capitulorum generalium Ordinis S. Benedicti originem ad Innocentium papam referendam esse. Tametsi Capitula generalia in majori monasterio tempore Atserici abbatis, annis fere 200. ante hanc epist. celebrata fuisse reperio. Verum his in capitulis soli superiores Majori monasterio subditi intererant. *Martene.*

ro circa horam tertiam rite peractis, Petrus Leonis hora ſexta, qua Judæ Chriſtum crucifixit & tenebrarum caligo mundum involvit, cum ſuis conſpiratoribus atque conſanguineis aliiſque manifeſto pretio conductis, eccleſiam Sancti Martii turribus fratrum propinquam, feſtinanter adiit, cappam rubeam indecenter induit, fictitiaque pontificatus inſignia arripuit. Sequenti autem die eccleſiam beati Petri armis petiit, machinis circumdedit, teſta muroſque fregit, homicidiis peractis & nimia humani ſanguinis effuſione, ſic cum improbis, Apoſtolorum principis intravit januas. Altera autem die armata manu ad Lateranenſem eccleſiam perrexit, fumo, igne, ſanguine eam violenter invaſit, Palatium conſcendit, pontes confregit, ſedes Pontificum contrivit, ſacrarium beati Laurentii aperuit, quæ optima ſibi viſa ſunt diripuit, ad propria ſe recollegit. Poſthac Palladium, in quo dominus noſter Papa Innocentius cum catholica eccleſia reſidebat, aggreditur. Verum equitibus & equis plurimis amiſſis in confuſione ſuæ ignominiæ domum turpiter receſſit. Depræ̃dationes vero eccleſiarum & præcipue beati Petri theſaurum, quem pontifices Romani & ſacratiſſimi Imperatores Deo beatoque Petro dedicaverunt in lampadibus aureis, calicibus, thuribulis, candelabris, imaginibus, crucibus, gemmis, aliiſque vaſis pretioſis, nec non & palliis & veſtibus ſericis auro gemmiſque contextis, directiones necnon & prædiorum eccleſiaſticorum ignorationes, & peregrinorum expoliationes quantæ ſint qui Romam vel Jeruſalem properant euntes & redeuntes utique diffamant. Quæ vero alia turpia ipſe ſuique complices gerant regalibus auribus non ſunt referenda. Sed per Dei gratiam infra paterni muri caveas jam latitat: abbates, marchiones, principes, aliique barones in auxilium catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ properant. Orientales & Occidentales Eccleſiæ prædictum invaſorem pari voto parique conſenſu unoque ſpiritu anathemate condemnant, dominum vero Innocentium Papam a catholicis catholice lectum, catholice conſecratum, ſicut univerſalem patrem & Beati Petri vicarium ampleſtuntur, venerantur, ſuiſque nuntiis frequentant. Quod igitur ſuper his celſitudo veſtra, o glorioſiſſime Rex, agere debeat, regalis providentia Spiritu ſancto ſuccenſa provideat. Accingere igitur, & archiepiſcopis, & epiſcopis, abbatibus religioſiſque viris, nec non & regni principibus ſolito more in auxilium principis Apoſtolorum properanter occurre: quatenus Eccleſia Dei lætetur, religio Chriſtiana ſublimetur, ſchiſmaticorum perfidia comprimatur, corona capitis tui a rege cæleſti benedicatur. Quæ vero hic deſunt venerabilis frater noſter G. * Gualterus & Deo dilectus Ravennatis Eccleſiæ archiepiſcopus viva vobis voce clarificabit, quem attentius ſerenitati veſtræ commendamus, & ut eum pro reverentia beati Petri & totius Catholicæ Eccleſiæ honorifice tractetis, rogamus.

EPISTOLA GUALTERI RAVENNATENSIS Archiepiſcopi ad N. Parthenopolitanum ſeu Magdeburgenſem Archiepiſc.

Venerabili domino N. Sanctæ Parthenopolitanæ Eccleſiæ archiepiſcopo G. ſanctæ Ravennatis Eccleſiæ miniſter, licet indignus, ſalutem & perpetuam in Chriſto dilectionem.

VIſis ſanctiſſimæ paternitatis veſtræ literis quibus me, quamquam inviſum & facie ignotum viſitare voluiſtis, plurimum in Domino gaviſi ſumus & congratulati, quem etſi longa terrarum ſpatia a nobis ſeparent corporaliter, tamen, quæ diviſa connexit, ſeparata conjungit ſpiritualiter vos amplectimur, & pro poſſe noſtro vobis ſervire parati ſumus. Super quo vero unum noſtrum conſilium deſideratis, taliter reſpondemus. Decedente SS. Romanæ ſedis Epiſcopo beatæ memoriæ patre noſtro Honorio, ſicut audivimus & in veritate comperimus, Innocentius, qui quondam Gregorius dicebatur, Sancti Angeli Diaconus Cardinalis, bonorum omnium, Deo quemadmodum ab æterno proviserat diſponente, per electionem venerabilium fratrum & dominorum noſtrorum unanimiter in unum convenientium, Guillelmi Præneſtini, M. Albanenſis & Joannis Hoſtienſis, D. Sabinienſis Epiſcoporum, & reliquorum Catholicorum Cardinalium ad Sanctæ Romanæ Eccleſiæ regimen aſſumptus eſt canonice. Poſtmodum vero Petrus Leonis, qui papatum a longis retro temporibus affectaverat, parentum violentia, ſanguinis effuſione, decruſtatione ſanctarum imaginum, facta & conſpiratione inverecunda facie (rubeam ſibi cappam aſſumens) univerſalem matrem noſtram ſanctam Romanam Eccleſiam turpiter uſurpare & ſimoniace occupare contendit. Hac itaque veritate comperta, cum univerſitate totius Italiæ Eccleſiæ prædictum Innocentium virum ſobrium, prudentem, caſtum, manſuetum, humilem, omnique morum honeſtate conditum pro more eccleſiæ per ſupradictos venerabiles fratres divinitus conſecratum, noſtrum univerſalem patrem, papam, & apoſtolicum indubitanter ampleſtimur, devote colimus, & veneramur. Prædictum vero Petrum, vere Leonis rugientis filium quærentem quem devoret, tanquam non electum, ſed contra Deum & ſanctam Eccleſiam erectum, non aſſumptum ſed intruſum, non apoſtolicum ſed apoſtaticum, non catholicum ſed hæreticum, non conſecratum ſed execratum, divina ei in omnibus & per omnia contradicente auctoritate, condemnantes abdicamus. Veſtræ igitur ſanctitatis prudentiam ſupplices exoramus & vicaria charitate conſtantiam veſtræ fidei velut columnam immobilem in Domino confortamus, quatenus in fide beati Petri & in obedientia ejus vicarii dilectiſſimi patris noſtri Innocentii, per gratiam S. Spiritus electi, ſanctæque Romanæ eccleſiæ dilectione firmiter perſiſtatis. Præterea ne veſtis Chriſti inconſutilis a perfidis & infidelibus ſortem mittentibus, quod Divina avertat clementia, dividatur, & navis Petri fluctibus marinis hinc inde concuſſa periclitetur, devotiſſime ſuggerimus, ut dominum Lotharium invictiſſimum Romanorum regem ad urbem ſine dilatione venire viriliter & inſtanter exhortari digneminī, & tam veſtræ diœceſeos fratres & epiſcopos, quam etiam reliquos veſtros comprovinciales, velut alter Petrus aliquando converſus, in prædicta fide indubitanter confirmetis, quatenus tam per dominum regem, quam & per vos pax eccleſiæ reformetur, & Judaicæ perfidiæ hæreſis, quæ nuper in eadem eccleſia exorta eſt, præſtante Domino, funditus extirpetur, & contra omnia quæ ſe extollunt contra unitatem & veritatem; vos tamquam murum ferreum pro domo Domini firmiter opponatis. De cetero in veſtris ſanctiſſimis orationibus in omnibus nos & per omnia humiliter commendantes, obnixe rogamus, ut hoc, quod ante homines vel ab hominibus dicimur aut exiſtimamur, ante Deum veſtris ſuffragantibus nobis meritis, eſſe quandoque mereamur. Orantem pro

nobis veſtram ſanctitatem divina pietas ad multorum profectum & ad ſanctæ eccleſiæ honorem & utilitatem incolumem in longum conſervare dignetur.

EPISTOLA HENRICI LUCENSIS EPISCOPI AD EUNDEM.

Venerabili domino N. ſanctæ Parthenopolitanæ Eccleſiæ digno archiepiſcopo H. Dei gratia Lucenſis ſervus & epiſcopus, ſpiritum conſilii & fortitudinis.

DE ordine electionis Romani pontificis, ſi vobis placuiſſet a viris religioſis ac me ſapientioribus ut vobis notificaretur, expetere non erat incongruum. Sed quoniam vobis, ut patri & domino meo, non ſatisfacere non debeo, de multis pauca perſtringam. Convenientibus cardinalibus in Eccleſia S. Andreæ apoſtoli ſtatutum eſt ab eis; octo perſonis, duobus epiſcopis, G. Prænestino, & C. Sabinenſi, tribus Cardinalibus presbyteris P. Piſano, P. Rufo, & Petro Leonis, tribus Cardinalibus diaconibus, Gregorio ſcilicet Angeli Jonathæ, Americo cancellario, electionem Pontificis committi, ita ut ſi committeret dominum papam Honorium, qui tunc in articulo mortis poſitus erat, ab hac vita tranſire, perſona quæ ab eis communiter eligeretur, vel a parte ſanioris conſilii, ab omnibus pro domino & Romano Pontifice ſuſciperetur. Prænestinus etiam cum cæteris decrevit, ut ſi quis electioni taliter factæ contradiceret, anathemati ſubjaceret; & ſi quis alium adtemptaret eligere, factum pro infacto haberetur, nec ipſe ulterius in eccleſia locum conſequeretur, quod & ipſe Petrus Leonis ore proprio confirmavit, adjiciens; non oportere eos dubitare, quod occaſione ſua in eccleſia ſcandalum oriretur, quoniam mallet in abyſſum ſubmergi, quam propter ſe ſcandalum naſci. Deinceps ſtatutum eſt, ut electores altera die ſimul convenirent. Cæterum Petrus Leonis cum Jonathan ab eis recedens, ut corvus ille vel ſubmerſus vel carnium ingluvie detentus, ad fratres poſtea redire contempſit, & conventicula ſeorſum colligens, altare maledictionis eligere ſatagebat. Quod niſi dominus papa Honorius, quem credebant jam mortuum, ſe ad feneſtram populo oſtendiſſet, cum fratrum & propinquorum, ac muneribus & obſequiis conductorum turba miniſtrorum, præco Antichriſti, ſupra quod dicitur Deus, ante tempus ſe extuliſſet. Itaque cum hæc talia præſenſiſſent ii, quorum corda Deus tetigerat, eccleſiæ periculum expaveſcentes, & tempeſtatis procellas jam intumeſcentes, cum Papa Honorius in VI. fr. de initio quadrageſimæ ad patres ſuos appoſitus eſſet, celebratis exequiis pro neceſſitate loci & temporis, non tamen ex more ſicut oportebat, cum A calamitatis tempeſtas inſtaret, de octo perſonis ad electionem electis, Prænestinus, Sabinenſis, B. Rufus, A. Cancellarius, quintum Gregorium Cardinalem Diaconum ſancti Angeli, invitum & omnibus modis renitentem, cum religioſis viris epiſcopis, cardinalibus presbyteris, diaconibus, & ſubdiaconibus, in ſummum pontificem elegerunt, cum Petro Leonis, qui erat octavus, P. Piſano ſexto & Jonatha ſeptimo remanentibus. Quod vero compertum eſt ab his, qui dolum in corde conceperunt, ut iniquitatem parerent, nam & ipſe Petrus Leonis a longis retro temporibus ad id pervenire, ut avarus & ambitioſus, affectaverat, ſicut multis probatur indiciis, tribus generibus munerum nunc hos, nunc illos ſibi allíciens, congregatis, quos potuerunt, proh dolor! cum epiſcopo Portuenſi rubea cappa illum veſtierunt. Quod factum multæ ſanguinis effuſiones, multæ locorum urbis deſtructiones, terribiles ſacrarum imaginum decruſtationes; heu facinus! pro ſtipendio militum ſuorum ſibique obſequentium, conſecutæ ſunt: quamvis Leo ejuſdem Petri Leonis frater, & alter Leo frangentis panem, cum utrique ſtriderent dentibus, alter in alterum, antequam papa obiiſſet juraverunt coram cardinalibus, quod neuter eorum de electione pontificis ſcandalum faceret, ſed quem eccleſia eligeret, pro domino venerarentur, & colerent. Nos autem ſententiam & conſilium religioſorum virorum catholicorum & orthodoxorum, de Tuſcia, de Longobardia, & de Ultramontanis partibus amplexantes, approbantes, & imitantes, Petrum Leonis in hoc facinore ut ſchiſmaticum, & quoniam ſuum ſchiſma defendit, hæreticum omnimodis abdicamus, dominum vero Innocentium pro patre & ſummo pontifice tenemus, recipimus, veneramur, & colimus. Paternitatem veſtram pro nobis orantem Dominus omnium conſervare dignetur. Me ad ſervitium veſtræ ſanctitatis inconcuſſa fide, quaſi unum de famulis veſtris, deprecor ut exiſtimetis.

DECRETA INNOCENTII PAPÆ II.

Ex dictis Innocentii papæ.

SAne de presbyteris, qui Parochias ad Monaſteria pertinentes in Eccleſiis, conſtituuntur, prædeceſſorum noſtrorum ſac. mem. Urbani, atque Calixti ſententiam confirmamus, ſtatuentes, ne abbates in Parochialibus Eccleſiis, quas tenent, abſque epiſcoporum conſilio presbyteros collocent: ſed epiſcopi parochiæ curam cum abbatum conſenſu ſacerdoti committant, ut ejuſmodi ſacerdotes de plebis quidem cura epiſcopis rationem reddant; abbati vero pro rebus temporalibus ad monaſterium pertinentibus debitam ſubjectionem exhibeant, & ſic ſua cuique jura ſerventur.

Extat in addit. ad Pasorm. in MS. Cod. Pithoeanſ.

ANNO CHRISTI 1130.

CONCILIUM ANICIENSE,

ANNO CHRISTI 1130.

In quo excommunicatus Petrus Leonis, ſive Anacletus antipapa, ann. Dom. MCXXX.

Concilii hujus memoriam debemus Guigoni Carthuſiæ priori, qui in vita S. Hugonis Gratianopolitani epiſcopi a ſe conſcripta: Defuncto, *inquit*, Honorio, cum per tyrannicam & ſchiſmaticam rabiem, non ſuis meritis, ſed cognatorum & fratrum fultus præſidiis, Petrus Leonis adverſus veſtrum innocentiam (*ſcribit enim ad Innocentium II. papam*) quæ beatæ memoriæ Honorio ſucceſſerat, emerſiſſet; atque hoc vir Dei certiſſime comperiſſet: morbis licet & ætate conſumptus, zelo tamen domus Dei, cujus diligebat decorem, perrexit Anicium, ut eundem cum aliis

aliis episcopis excommunicaret schismaticum. A Quæ profecto excommunicatio, propter autoritatem tanti viri, contulit multum, & protectum catholicis, & detrimentum schismaticis. Et certe tam idem Petrus, quam pater ejus, sancto viro multas olim veneraciones & obsequia præstiterant. Sed beatus homo in tali negotio, id est, ubi periclitabatur justitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebatur. *Hactenus Guigo.*

ANNO CHRISTI 1130.

G. C. VVIgrinum Bituricensem archiepiscopum & Aquitaniæ primatem, præfuisse huic concilio, affirmari non potest nisi ex conjectura hoc uno argumento nixa: quod & in ejus provincia hoc haberetur concilium, & aliunde sciamus excommunicatum ab eo ac depositum fuisse Girardum Engolismensem episcopum, superiorum pontificum in Gallia legatum, tunc autem Anacleti antipapæ, sive Petri Leonis. Quod hoc in concilio a VVIgrino factum esse, probabile videri potest; Vide Patriarchium Bituricense cap. LXII. Tomo II. bibliothecæ novæ MSS. Labb.

ANNO CHRISTI 1130.

CONCILIUM CLAROMONTANUM

Innocentii papæ autoritate indictum, quo Anacletus antipapa & invasor sedis apostolicæ condemnatur, anno Domini MCXXX.

INitio pontificatus hanc synodum apud Claromontem in Gallia celebratam esse propter schismaticum & pseudopontificem Anacletum, testatur Otto Frisingensis, lib. 7. cap. 18. his verbis: Non multo post Honorio mortuo gravissimum schisma in ecclesia oritur, Innocentio canonice electo; filio Petri Leonis violentia amicorum suorum qui fortissimi in Urbe erant, favente sibi Rogerio Siculo, intruso. Cui dum Innocentius resistere non valeret, Urbe cedit, transcensisque Alpibus Gallias ingreditur, ubi in regno Gallici regis, in civitate apud Claromontem concilium celebrans, nuntios Lotharii Conradum Juvavensem, Eribertum Monasterienſem, episcopos, obvios habuit. *Eadem synodo Anacletum condemnatum fuisse testatur Platina in vita Innocentii his verbis:* Innocentius, celebrato apud Claromontem concilio, Petrum antipapam cum sectatoribus damnavit. *Hæc ille.*

Acta hujus Concilii edidit Baluzius tom. 7. Miscel. p. 74. & hæc sunt.

Ex Baluz. Miscel. to. 7. p. 74.

ANno dominicæ incarnationis MCXXX. residente domino Papa Innocentio cum Episcopis & Cardinalibus, catholicis simul & religiosis viris, ac R. Lugdunensi, W. Bituricensi, Stephano Viennensi, A. Narbonensi, B. Arelatensi, O. Terraconensi, G. Auxitano, F. Aquensi, P. Tarentasiensi Archiepiscopis, eorumque suffraganeis Episcopis, & Abbatibus quampluribus, Cluniacensi, Dolensi, Casæ-Dei, & aliis juris sedis apostolicæ, cum præfatis Pontificibus subjectis, una cum Salseburgensi Archiepiscopo, & Monasterienſi Episcopo, ac Abbate Gorgiensi, qui pro honore & salute Ecclesiæ pro Teutonico regno occurrerant, assidente & Hu. Aniciensi Episcopo, cum innumera multitudine sapientium & bonorum virorum, apud Clarummontem, mense Novembris, indictione octava, synodus est in nomine Domini celebrata; in qua de fide catholica & animarum ædificatione, ac morum honestate, malorumque pullulantium eradicatione tractatum est, & obedientia domino Papæ Innocentio astanti ab universis est constanter promissa. Capitula vero recitata sunt hæc.

Quoniam frigescente caritate superabundavit iniquitas, & in novissimis diebus instant tempora periculosa, (sunt enim homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus inobedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei) invocanda est ab universis cum devotione gratia sancti spiritus, ut mala pullulantia resecet, & in servis suis sua dona multiplicet, ac tempora quieta conservet. Ad extirpandas igitur vitiorum pravitates, prædecessorum statuta in medium sunt producta, & novitatibus crescentium vitiorum nova medicamina sunt adhibita.

I. Statuimus ut si quis simoniace ordinatus fuerit, ab officio omnino cadat quod illicite usurpavit. Vel si quis præbendas, aut honorem, vel promotionem aliquam ecclesiasticam, interveniente execrabilis ardore avaritiæ, per pecuniam adquisivit, honore male adquisito careat, & nota infamiæ percellatur.

II. Præcipimus etiam quod tam Episcopi quam clerici in statu mentis, in habitu corporis, Deo & hominibus placere studeant, & nec in superfluitate, scissura, aut colore vestium, intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum, sed quod eorum deceat sanctitatem.

III. Illud autem quod in sacro Calcidonensi constitutum est Concilio irrefragabiliter conservari præcipimus; ut videlicet decedentium bona Episcoporum a nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus successoris sui in libera œconomi & clericorum permaneant potestate. Cesset igitur de cætero illa detestabilis & sæva rapacitas. Si quis autem hoc omnino attentare præsumpserit, excommunicationi subjaceat. Qui vero morientium Presbyterorum vel clericorum bona rapuerint, simili Sententiæ subjiciantur.

IV. Decrevimus ut ii qui a subdiaconatu & supra uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum Dei, vasa Domini, sacrarium Spiritus sancti debeant esse & dici, indignum est eos cubilibus & immunditiis deservire.

V. Prava autem consuetudo, prout accepimus, & detestabilis inolevit, quoniam monachi & regulares Canonici post susceptum habitum & professionem factam, spreta bonorum magistrorum Benedicti & Augustini regula, leges temporales & medicinam gratia lucri temporalis addiscunt. Avaritiæ namque flammis accensi se patronos causarum faciunt. Et cum psalmodiæ & hymnis vacare deberent, gloriosæ vocis freti munimine allegationum suarum varietate justum & injustum fasque nefasque confundunt. Attestantur vero imperiales constitutiones absurdum, immo & opprobrium esse clericis, si peritos se velint disceptationum esse forensium, hujusmodi temeratoribus graviter feriendis. Ipsi quoque neglecta animarum cura, ordinis sui propositum nullatenus attendentes, pro detestanda pecunia sanitatem pollicentes, humanorum curatores se faciunt corporum

ANNO CHRISTI 1130.

Cumque impudicus oculus impudici cordis ſit nuntius, illa de quibus loqui etiam erubeſcit honeſtas non debet religio pertractare. Ut ergo ordo monaſticus & canonicus Deo placens in ſancto propoſito inviolabiliter conſervetur, ne hoc ulterius præſumatur, auctoritate apoſtolica interdicimus. Epiſcopi autem, abbates, & Priores tantæ enormitati conſentientes, & non corrigentes, propriis honoribus ſpolientur.

VI. Præcipimus etiam ut laici qui Eccleſias tenent, aut eas Epiſcopis reſtituant, aut excommunicationi ſubjaceant.

VII. Innovamus autem & præcipimus ut nullus in Archidiaconum niſi Diaconus, nullus in Decanum vel Præpoſitum niſi Presbyter ordinetur. Archidiaconi vero, Decani, vel Præpoſiti qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, honore ſuſcepto priventur.

VIII. Præcipimus etiam ut Presbyteri, clerici, monachi, peregrini, & mercatores omni tempore ſint ſecuri. Treguam autem ab occaſu ſolis quarta feria uſque ad ortum ſolis in ſecunda feria, & ab adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ, & a quinquageſima uſque ad octavas Pentecoſtes, ab omnibus inviolabiliter obſervari decernimus. Si quis autem treguam frangere tentaverit, poſt tertiam commonitionem ſi non ſatisfecerit, Epiſcopus ſuus excommunicationis in eum ſententiam quiſque confirmet. Si quis autem hoc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo ſubjacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus ut Epiſcopi ad ſolum Deum & ſalutem populi habentes reſpectum, omni tepiditate ſepoſita ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſilium & auxilium præbeant, neque hoc alicujus amore aut odio prætermittant. Quod ſi quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

IX. Deteſtabiles autem illas nundinas vel ferias in quibus milites ex condicto convenire ſolent & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ temerarie congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula ſæpe proveniunt, omnimode interdicimus. Quod ſi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti pœnitentia & viaticum non negetur, eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.

X. Item placuit ut ſi quis ſuadente diabolo hujus ſacrilegii reatum incurrerit quod in clericos vel monachos manus injecerit, anathemati ſubjaceat. Quod qui fecerit, excommunicetur.

XI. Indubitatum eſt quoniam honores eccleſiaſtici ſanguinis non ſunt, ſed meriti, & Eccleſiæ Dei non hereditario jure aliquando nec ſecundum carnem ſucceſſorem expetit, ſed ad ſui regimen & officiorum ſuorum diſpenſationes honeſtas, ſapientes, & religioſas perſonas expoſcit. Eapropter auctoritate prohibemus apoſtolica ne quis Eccleſias, præbendas, præpoſituras capellanias, aut aliqua eccleſiaſtica officia hereditario jure valeat vendicare aut expoſtulare præſumat. Quod ſi quis improbus & ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.

XII. Sane conjunctiones conſanguineorum omnino fieri prohibemus. Hujuſmodi namque inceſtum, qui jam fere ſtimulante humani generis inimico in uſum verſus eſt, ſanctorum patrum ſtatuta & ſacroſancta Dei deteſtatur Eccleſia. Leges etiam ſæculi de tali contubernio natos infames pronuntiant & ab hereditate repellunt. ANNO CHRISTI 1130.

XIII. Peſſimam ſiquidem, depopulatricem, & horrendam incendiorum malitiam auctoritate Dei & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli omnino deteſtamur & interdicimus. Hæc enim peſtis, hæc hoſtilis vaſtitas, omnes alias depœdationes exſuperat. Quæ quantum Dei populo ſit damnoſa, quantumque detrimentum animabus & corporibus inferat, nullus ignorat. Aſſurgendum eſt igitur & omnimodis laborandum ut tanta clades tantaque pernicies pro ſalute populi eradicetur & extirpetur. Si quis igitur poſt hujus noſtræ prohibitionis promulgationem malo ſtudio, ſive pro odio: ſive pro vindicta, ignes appoſuerit vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium vel auxilium ſcienter tribuerit excommunicetur. Et ſi in hoc mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura, nec abſolvatur niſi prius damno cui intulit ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia autem ei detur ut in Hieroſolymis aut in Hiſpania in ſervitio Dei per integrum annum permaneat. Si quis autem Archiepiſcopus aut Epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituas, & per unum annum ab officio epiſcopali abſtineat. Sane Regibus & Principibus faciendæ juſtitiæ facultatem, conſultis Archiepiſcopis & Epiſcopis, non negamus.

Nota Stephani Baluzii.

Concilium iſtud, in quo vir celeberrimus & harum rerum valde peritus Jacobus Sirmondus pronuntiavit veriſimile eſſe eoſdem ipſos canones qui conſtituti ſunt in Concilio quod Innocentius II. celebravit in Eccleſia Lateranenſi fuiſſe promulgatos, aut omnes, aut pro parte, nunc damus ex archivo Eccleſiæ Barcinonenſis, unde illud habuerat illuſtriſſimus vir Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis. Admonet autem Sirmondus mentionem iſtius Concilii facere Bernardum Guidonis in libello de Conciliis his verbis: *Anno Dominæ MCXXX. indictione VIII. menſe Novembri apud Claromontem, præſidente ibidem Innocentio Papa II. cum Cardinalibus & Archiepiſcopis & Epiſcopis ac religioſis viris, cum multitudine ſapientum & litteratorum virorum, celebrata eſt ſynodus, in qua de fide catholica & animarum ædificatione ac morum honeſtate & malorum eradicatione tractatum eſt, & obedientia eidem Papæ Innocentio adſtanti ab univerſis eſt gratanter promiſſa. In eadem quoque ſynodo conceſſum eſt privilegium clericis, quod habetur in decretis 17. q. 4. Si quis ſuadente.* Viderat igitur Bernardus decreta iſtius Concilii Claromontenſis. Eadem vidiſſe conſtat Ptolemæum Lucenſem, cujus hæc ſunt verba: *Innocentius in Claromonte Concilium celebrat, ibique etiam conſtitutionem fecit quod ſi quis ſuadente diabolo manus violentas in clericum, monachum, vel converſum injecerit, ſententiam excommunicationis incurrat, nec ab ea poſſit abſolvi niſi per curiam Romanam vel cui commiſerit, quam habes XVII. 4. IV. Si quis ſuadente.* Viderat etiam Petrus Jacobi de Aureliano, quæ in practica ſua referens hunc canonem, qui apud Gratianum deſcriptus eſt ex Innocentio tantum abſque ulla mentione Concilii, ait conſtitutionem illam factam fuiſſe ab Innocentio in Concilio Claromontano. Correctores Romani, quibus cognitum non erat iſtud Concilium, addiderunt hunc canonem ſumptum eſſe ex Concilio Lateranenſi, ubi extat, cum dicendum fuerit ſumptum fuiſſe ex iſto Claromontano, ubi primum editus fuit, & ex quo citatur ab auctoribus ſupra nominatis.

Peregrinatio Hiſpanica injuncta incendiariis in capite ultimo hujus Concilii non erat ſimplex peregrinatio religionis ergo, uti monuimus in additione ad librum octavum de concordia ſacerdotii & imperii cap. 21. cum interpretaremur conſtitutiones a Calliſto Papa II. editas in Concilio Lateranenſi anno MCXXII.

CON-

ANNO CHRISTI 1130.

CONCILIUM (1) STAMPENSE

Contra Anacletum antipapam congregatum, anno Domini MCXXX. tempore Inn. II.

IN hac ſynodo, autore ſancto Bernardo, damnatum eſſe Petrum antipapam, qui ſe Anacletum nominabat, contra vero approbatam fuiſſe electionem Innocentii canonice & legitime ordinati, teſtatur Vincentius, lib. 27. cap. 6. & Bernardus abbas, lib. 2. cap. 1. in vita ſancti Bernardi. De qua hæc Sugerius in vita Ludovici regis: Quo rex, ut erat piiſſimus eccleſiæ defenſor, cito compunctus, concilium archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum & religioſorum virorum Stampis convocat: & eorum conſilio tam de perſona quam de electione inveſtigans (ſit enim ſæpe ut Romanorum tumultuantium quibuſcumque moleſtiis, eccleſiæ electio minus ordinarie * fieri valeat) & aſſenſum electioni conſilio virorum præbet, & deinceps manutenere promittit. Cum autem & ſuſceptionis & ſervitii primitias Cluniaci per nos ei delegaſſet: tanto exhilarati ſuffragio, cum gratia & benedictione domino regi per nos referentes, ad propria remiſerant. Ut autem ad ſanctum Benedictum ſuper Ligerim deſcendit, dominus rex cum regina, & filiis ei occurrens, & nobilem diademate ſæpius coronatum verticem tamquam ad ſepulcrum Petri inclinans, pedibus ejus procumbit, & catholicum affectum & devoti ſervitii effectum ei & eccleſiæ promittit. Cujus exemplo & rex Angliæ Henricus ei Carnotum occurrens, devotiſſime pedibus ejus proſtratus, votivam ſui ſuorumque & terræ ſuæ ſuſceptionem, & obedientiæ filialis promittit plenitudinem. *Hæc Sugerius de rebus geſtis uſque in annum ſequentem. Quæ his ſubjicit, ſuo loco poſtea dicturi ſumus.*

* ſ ordinate.

Sed quæ his conſentientia ſcripſerint ejuſdem temporis autores, ut veritas ore duorum vel trium teſtium res ipſa ſpectantium magis ac magis fortiuſque roboretur, adducamus in medium. Bernardus abbas, qui res geſtas ſancti Bernardi accurate conſcripſit, de his agens, hæc ait: Præmiſſi in Gallias fuerant nuntii, qui Gallicanæ eccleſiæ intimarent negotii veritatem, & hortarentur epiſcopos, ut in ultionem præſumptionis accingerentur, & damnata parte ſchiſmatica, ſubſcriberent unitati. Necdum vero ad plenum tenor operis innotuerat epiſcopis, nec privatim quiſquam commodare præſumpſit aſſenſum, donec collecto Stampis generali conventu, in commune decernerent quid reciperent, quid damnarent. Neque enim Francia, cæteris regionibus proclivibus ad ſchiſmata, aliquando tali factione fœdata eſt, nec malignorum acquievit erroribus, nec fabricata eſt in eccleſia idolum, nec venerata in Petri cathedra monſtrum. Neque enim talibus in cauſis principalia aliquando eos terruerunt edicta, aut generalibus utilitatibus privata commoda prætulerunt, nec declinantes in partem perſonis detulere, ſed cauſis. Convocato igitur apud Stampis concilio, abbas ſanctus Clarævallenſis Bernardus, ſpecialiter ab ipſo Francorum rege & præcipuis quibuſque pontificibus accerſitus, ſicut poſtea fatebatur, non mediocriter pavidus & tremebundus advenit, periculum quippe & pondus negotii non ignorans. In itinere tamen conſolatus eſt eum Deus, oſtendens ei in viſu noctis eccleſiam magnam concorditer in Dei laudibus concinentem: unde ſperavit pacem ſine dubio proventuram. Ubi vero ad locum ventum eſt, celebrato prius jejunio, & precibus ad Deum fuſis, cum de eodem verbo tractaturi rex & epiſcopi cum principibus conſediſſent, unum omnium conſilium fuit, una ſententia, ut negotium Dei famulo imponeretur, & ex ore ejus tota cauſa penderet. Quod ille, timens licet & tremens, monitis tamen virorum fidelium acquieſcens, ſuſcepit: & diligenter proſecutus electionis ordinem, electorum merita, vitam & famam prioris electi, aperuit os ſuum, & Spiritus ſanctus implevit illud. Unus ergo omnium ore locutus, ſuſcipiendum ab omnibus ſummum pontificem Innocentium nominavit, & ratum eſſe, omnes pariter acclamarunt. *Hæc Bernardus. Eadem quoque Theobaldus in Vita Willelmi.*

AD CONCILIUM STAMPENSE,

In cauſa ſchiſmatis celebratum anno 1130.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. p. 406.

STampenſis hujus concilii ſermonem habens Labbeus ea affert, quæ in vita S. Bernardi ab auctore coævo traduntur; ego vero plus aliquod nactus ſum de hoc ipſo concilio in tractatu Arnulfi Sagienſis archidiaconi, dein epiſcopi Lexovienſis apud Muratorium Rerum Ital. tom. III. pag. 423. Eſt autem locubratio illa perpetua invectiva in Girardum Engoliſmenſem epiſcopum, qui Anacleti antipapæ partes ſecutus eſt. Ita ergo ille cap. V. Nunciato in Gallis ſchiſmate, dum pro partibus vario favore multi multa loquuntur, fideliſque populus ancipiti raptatur errore, primus regum catholicus princeps rex Francorum Ludovicus occurrit. Is vocatis epiſcopis, & omnibus, qui probatæ religionis in Galiis habebantur, convocato etiam clero, regnique majoribus, concilium ſtatuit generale, cumque ſe Petro Leonis ob ſua & patri obſequia fateretur obnoxium, nihil tamen ſuper hoc celſitudini regiæ voluit arrogare; epiſcopis & patribus, qui ex monaſtica religione convenerant, omni tradita poteſtate, ut eis & in eos omnis diffinitio conferretur, eo quod penes ſanctos epiſcopos eccleſiæ diſpenſatio tota conſiſtit, & abbates, quos divinitatis contemplatio

(1) Hujus Concilii Epocha a nullo Veterum notata, ſed illud ante initium menſis Maji celebratum videtur. *Pagius ad An. Ch.* 1130. n. 35.

tio recreat, divina latere conſilia non creditur. Cui concilio quondam (quoniam) intereſſe Girarde non poteris, cum literis tuæ deformitatis imagine conſignatis nuncium deſtinaſti. Utramque te noviſſe perſonam, & electionis ordinem plenius exquiſiſſe, pròculdubio cum Innocentio papa ſtare juſtitiam, eo quod plane vir eſſet honeſtatis egregiæ, & ipſius electio prima tempore, & a præcipuis Romanæ eccleſiæ fuerat celebrata perſonis. Porro Petrum per opulentam manum cathedram poſterius uſurpaſſe, virum adeo vita reprobatum, & nomine, ut ſi ipſum etiam quælibet electionis forma defenderet, promoveri tamen vitæ qualitas, & infamia minime ſuſtineret. Id tibi, & tuæ largitioni * ſubjectis ratum fore; idque cum Lugdunenſem, tum Viennenſem eccleſiam, tum totam fere Italiam ab ipſius Urbis mœnibus excepiſſe. Aderant autem ibi venerabiles, quæ Romæ fuerant ſub eadem tempeſtate perſonæ, quæ rerum ſeriem plane cognoverant, præſertim quæ oculata fide ſingula percepiſſent. Habebantur quoque ſuper hoc ipſo & aliarum, quæ non aderant, ultro delegata teſtimonia, ſimul & perſuaſiones perſonarum, quas ſpiritum Dei habere certa fides eſſet, cum tot hominum ſenſus in eamdem ferme confluerent voluntatem; ſicut enim una bonorum fides eſt, ſic & ſpiritus unus: malorum vero ſpiritus multiplex, & voluntas ambigua. *Hæc uſque ille de Concilio hoc, in quo pro Innocentio deciſum eſt.*

ANNO CHRISTI 1130.

* *Gregorius.*

REMENSE CONCILIUM

In quo Hugo comes Roccienſis anathemate punitur anno circiter 1130. *celebratum.*

Anno 1130 circiter.

PAulo antequam Innocentius II. Remenſe concilium celebraret, Raynaldus Remenſis archiepiſcopus provinciale concilium in urbe metropoli habuit, quo dies dicta eſt Hugoni comiti Roccienſi, & Levoldo vicecomiti reis illatæ injuriæ in eccleſiam, ſeu monaſterium S. Theodorici Laudunenſis, cujus villam Triniacum (Trigni) iniquis exactionibus vexabant. Patres cognita cauſa utrumque anathemate punierunt. En verba Bartholomæi epiſcopi Laudunenſis in charta vulgata in tom. VI. n. XXVI. appendicis annalium Ord. S. Benedicti: *Quapropter cum Remis conventus epiſcoporum ageretur; judicio eorum uterque excommunicatus eſt.* Hæc tantum de hoc Remenſi concilio ad poſteros venerunt.

CONCILIUM HERBIPOLENSE

In quo Innocentii II. electio confirmatur.

IN Germania Lotharius Imperator Wiceburgi ſeu Herbipoli Concilium convocavit, de quo chronicon Magdeburgenſe adhuc ineditum ad hunc annum habet: *Concilium XVI. Epiſcoporum menſe Octobri a Rege Wirceburg congregatur, cui affuit Archiepiſcopus Ravennæ, Apoſtolicæ ſedis Legatus: ubi Gregorius, qui & Innocentius, qui Petro Leoni in electione prævaluit, a Lothario rege, & omnibus congregatis, eligitur, & confirmatur.* Gualterius enim, qui Ravennatenſis Archiepiſcopus erat, Innocentii II, partes cum ſuis Ravennatenſibus perpetuo ſecutus eſt, ut habet Rubeus lib. 5. hiſt. Raven. qui tamen, ſicuti & Labbeus, hujus ſynodi mentionem non facit.

AD CONCILIUM HERBIPOLENSEM

In quo Innocentii electio confirmatur anno 1130. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. Tom. I. pag. 402.

ANnaliſta Saxo Ecardi *ad annum* 1130. *eadem habet de hoc concilio, quæ annaliſta Magdeburgenſis ad eandem annum adnotavit, cujus verba recitat collector Venetus concilior. to.* 12. *pag.* 1450. *ſed cum aliquid præterea addat, quæ Magdeburgenſis omittit, ideo totum ejus teſtimonium hic referendum cenſeo.*

Concilium XVI. epiſcoporum menſe octobri a rege Wirceburh congregatur, cui adfuit archiepiſcopus Ravennæ, apoſtolicæ ſedis legatus, ubi Gregorius, qui & Innocentius, qui Petro Leoni in electione prævaluit a Lothario rege, & omnibus ibi congregatis eligitur & confirmatur. Ibi excommunicati ſunt Petrus Leonis, Conradus *Henrici imperatoris conſobrinus, qui regnum invaſerat contra Lotharium*) & frater ſuus Fridericus (*dux Suevorum*) cum omnibus eis faventibus.

Ad hoc pariter concilium pertinent ſequentes literæ, quas Udalrici codex ſuppeditat.

Ex Codic. Udalrici. Bamberg. ecclvaic.

In Chriſto plurimum dilecto fratri Ottoni Bambergenſis eccleſiæ venerabili epiſcopo frater G. Ravennatis eccleſiæ cardinalis, apoſtolicæ ſedis legatus, ſalutem, & omne bonum.

Fraternitati veſtræ notum eſſe credimus, quod dominus noſter papa Innocentius cum literis ſuis miſit nos ad regem, & ad regni principes, qui cum amore & honore nos recepit; ſed reſponſionem ſuam ad conſilium principum diſtulit, inter quos fraternitatem veſtram primam, aut inter primos pro ſervitio eccleſiæ ad curiam feſtinaſſe credimus, quippe quem inter reliquos epiſcopos regni Teutonici mater noſtra Romana eccleſia quadam prærogativa dilexit, & tanquam ſpecialem filium creans propriis manibus benedi-

xit.

☞ xit. Rogamus, itaque itaque dilectionem veſtram, & in ea fide & devotione, quam matri veſtræ Romanæ eccleſiæ debetis, mandamus, ut omni occaſione, & excuſatione remota, quantocius ad nos veniatis, & in cauſa eccleſiæ, tanquam fidelis catholicus nobis aſſiſtendo, legationem domini papæ cum literis ſuis, una cum aliis fratribus recipiatis, & obaudiatis. ANNO CHRISTI 1130

Ex eod. CCCLIX. *L. Dei gratis Romanorum rex Ottoni dilecto, fidelique ſuo Babenbergenſi epiſcopo, gratiam ſuam & omne bonum.*

Propter inſtans, & valde neceſſarium eccleſiæ & regni negotium Wurtzburch gratia Spiritus ſancti tractandum de infirmitate tua, quæ adventum tuum ad nos tardavit, dolemus, quoniam prudentiæ tuæ diſcretione, ac conſilio ad opus eccleſiæ & regni potiſſimum nunc indigemus. Verum quoniam virtus in infirmitate perficitur, in ea caritate, quam eccleſiæ, pro qua Dei gratia ſemper devote laboraſti, debes, commonemus te & quam intime rogamus, ut ſi alio vehiculo non poſſis, navigio ſaltem ad nos, & conventum venerabilium confratrum, & coepiſcoporum tuorum Wirtzburch una nobiſcum adventum tuum deſiderabilem præſtolantium venire properes. Vale.

Ex eod. CCCL. *G. Dei gratia ſanctæ Ravennatis eccleſiæ miniſter licet indignus, nunc vero apoſtolicæ ſedis legatus, & I. Faventinus epiſcopus, venerabili fratri Ottoni Babenbergenſi epiſcopo, orationem, & fraternam in Chriſto dilectionem.*

Veſtræ paternitati notificamus, quod per gratiam Dei ſoſpites & alacres ſumus Wurtzeburch, & ibidem indictam curiam expectamus. Sed cum in præfato loco eſſemus, de caſtro Nurinberch ſiniſtra quædam audivimus, unde miramur, & ſatis dolemus. Quapropter vobis rogando mandamus, ut vera nova, quæ audiſtis, vel quicquid exinde ad præſens ſcire poteſtis, nobis inſinuare dignemini. Præterea de puero noſtro infirmo ſuppliciter exoramus, ut eum, quam citius poteſtis, ſi convaluit, ad nos mittere procuretis. ANNO CHRISTI 1130

Hæc pariter refert Hanſizius Ger. Sacr. tom. II. pag. 229. ſequentes literas ad S. Ottonem Babenbergenſem datas.

B Venerabili fratri, & coepiſcopo Ottoni Babengerſi epiſcopo, Dei gratia qualiſcumque Conradus Salzburgenſis, Ecbertus Monaſterienſis epiſcopi, cum orationibus devotum, & intimum ſervitium. Ex Hanſiz. Germ. Sacr. tom. II. p. 229.

Convenientibus ad curiam pro deſtruenda, quæ regnum evaſit, calamitate ejuſdem regni principibus; miramur, & ſatis dolemus veſtram non adeſſe præſentiam, cum in hoc negotio nemo poſſet nobis eſſe magis neceſſarius. Unde perſonam veſtram nulla deberetis occaſione ſubtrahere; quoniam eo magis pro pace, & tranquillitate eccleſiæ, & regni collaborare nobis deberetis. Obnixe itaque debita dilectione dignitatem veſtram monemus & rogamus, ut remota penitus omni occaſione vel excuſatione adhuc tentetis venire, ſcientes omnes principes deſiderare præſentiam veſtram & expectare.

☞ MELPHITANUM CONCILIUM IN APULIA

Ab Anacleto II. antipapa anno 1130. celebratum.

Ibidem. COncilii Melphitani anno 1130. ab Anacleto II. antipapa celebrati mentio nulla apud veteres ſcriptores ſupereſt, ſi anum excipias Romualdum Salernitanum archiepiſcopum in Chronic. a Muratorio to. VII. Rer. Ital. vulgato, qui tamen nihil præter nomen memorat. Ita C enim ſcribit de Anacleto: *A quo* (Rogerio ſcilicet Siciliæ rege) *receptus eſt; cujus auctoritate Apuliam intravit, & apud Melphiam concilium celebravit*: Nec plura de hoc concilio alias nemini comperto.

☞ CONCILIUM APUD S. ÆGIDIUM

Ab Innocentio II. anno 1130. celebratum.

Ibidem. DE concilio apud S. Ægidium nihil ſupra nomen ſcimus; nomen vero ſervavit nobis Sichardus Cremonenſis epiſcopus in chronico vulD gato a Muratorio Rer. Italic. t. 7. p. 596. Hæc vero ille de Innocentio II. agens: *Poſt profectionem, apud S. Ægidium concilium celebravit.*

CONCILIUM JOTRENSE

Ob S. Thomam S. Victoris Pariſienſis Priorem occiſum, pro juſtitia congregatum, anno MCXXX. Innocentii papæ II.

CUm archidiaconus Pariſienſis Theobaldus illicitas exactiones occaſione archidiaconatus a presbyteris exigeret, beatus autem Thom. prior S. Victoris Pariſiens., inſignis juſtitiæ amator & defenſor, magno zelo eidem reſiſteret: per nepotes archidiaconi ipſius vir religioſus in obſequio caritatis, in itinere quod pietas indiceret, in opere ſancto, in ſanctorum comitatu, in domini- E co die, in ſinu meo, inquit Stephanus Pariſienſis in epiſtola ad Bernardum 159. ad Innocentium papam, & intra manus meas crudeliter ab impiis pro juſtitia trucidatus eſt. *Hæc de cauſa*, inquit Petrus Cluniacenſis abbas, *nuper in his partibus archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, ac multorum religioſorum & ſapientum perſona congregata ſunt: & concilio habito, in hujuſmodi*

modi ſacrilegos ſeveritatis ſententiam protulerunt. A

ANNO CHRISTI 1130. *Confirmet ergo, ſi placet, apoſtolica auctoritas quod ab eis bene actum eſt; ſuppleat, ſi quid minus ſevere decretum eſt, ut impii debita ultione puniantur, & ab eorum imitatione cæteri deterreantur.* Hæc & alia Petrus ad Innocentium.

Ad inſtantiam Stephani Pariſienſis epiſcopi, per litteras quas ex notis Joannis Picardi ad epiſt. 158. ſubjungo, martyrium ipſum B. Thomæ, ejuſque juſtam vindictam exponentis, Gaudefridus ſedis apoſtolicæ legatus hanc ſynodum Jotri celebrandam indixit, eaque contra ſacrilegos martyris occiſores conſtituit, quæ in epiſt. Innoc. ad epiſcopos Galliæ qui huic concilio interfuerant reddita deſcribuntur. Epiſtolarum a Stephano Pariſienſi ſcriptarum prima iſta eſt. B

Stephanus Dei gratia Pariſienſis epiſcopus F. R. E. H. archipresbyteris, ſalutem.

„ EX auctoritate Dei Patris omnipotentis, & „ Filii, & Spiritus ſancti, & ſanctæ Dei „ genitricis Mariæ, & omnium ſanctorum, ex„ communicamus, & anathematizamus, & a „ ſanctæ matris eccleſiæ liminibus ſequeſtramus „ illos qui dominum Thomam priorem S. Vi„ ctoris interfecerunt, & qui cum fortitudine „ interfectoribus adfuerunt, & eos quorum con„ ſilio & admonitione & auxilio interfectus eſt. „ Omnes etiam illos excommunicamus, qui in„ terfectores & interfectorum præſentes coadju- C „ tores in ſuo hoſpitio receperint, & qui cum „ eis aliquam communionem vel participationem „ habuerint in cibo & potu, in conſilio & lo„ cutione (niſi forte pro eorum correptione) „ vel emptione, & venditione, in dati & acce„ pti communione, in ſuſceptione & protectio„ ne omnes iſtos excommunicamus, donec reſi„ piſcant, & ad ſatisfactionem veniant. Man„ damus itaque vobis & præcipimus, quatenus „ per ſingulos dies dominicos hoc modo & his „ verbis excommunicetis, ac cæteros presbyteros „ excommunicare faciatis. Mandamus enim vo„ bis, quatenus unuſquiſque veſtrum in ſuo ar„ chipresbyteratu prohibeat, ut nullus omnino „ presbyter, nec de ſæculo, nec de religione, D „ nec abbas, nec canonicus, nec monachus in„ cluſus, nec eremita, nec etiam abbas S. Vi„ ctoris, hujus excommunicationis reum ad ſe „ pro confeſſione venientem ſuſcipiat, neque „ abſolutionem hujus culpæ tribuat, aut pœni„ tentiam injungat: quia ego de toto reatu mi„ hi ſoli abſolutionem & pœnitentiam reſerva„ vi. Hoc quoque præcipimus, ut presbyteri, „ quando excommunicant, hanc noſtram prohi„ bitionem omnibus dicant. Valete.

Stephanus his ſcriptis, præ mœrore nec ſoli Pariſienſis cælum ſuſpicere valens, Claramvallem ſeſe recepit, indeque Gaufrido ſanctæ Romanæ eccleſiæ legato & Carnutum epiſcopo has tranſmiſit. E

Gaufrido Dei gratia, venerabili Carnotenſium epiſcopo & apoſtolicæ ſedis legato, Stephanus eadem gratia Pariſienſis eccleſiæ miniſter indignus, nunc autem miſeriæ & afflictionis præco infelix, valere in Domino.

„ CAlamitatis novæ pondus, quam veſtris au„ ribus, imo cordi veſtro, illaturus ſum, „ neſcio ſi verbis aliquibus digne valeat expli„ cari. Nuncium durum & grave auditu, om„ nibus, quibus Chriſti Jeſu & ſanctæ matris ec„ cleſiæ opprobria dura & gravia ſunt, præci„ pue nobis ſub habitu & ſigno religionis con„ ſtitutis: quibus hæc tanto plus omnibus gra„ viora futura ſunt, quanto ſpecialius ad no„ ſtrum gravamen, imo oppreſſionem & ruinam „ omnium ſpectat noſtrum unius occaſus. Ma„ giſtrum Thomam priorem cœnobii S. Victo„ ris, virum approbatum, omnibuſque bonis a„ micum & dilectum, ac in ſanctæ eccleſiæ de„ fenſione illum coadjutorem & propugnatorem „ devotiſſimum & ſtrenuiſſimum, impiorum ma„ nibus extinctum ſciatis, carne quidem mor„ tuum, ſed, ut indubitanter credimus, viven„ tem cum Chriſto. Cui enim Chriſtus vere cau„ ſa moriendi fuit, in gloria omnino deeſſe non „ poterit: quoniam & ipſe, cum ultimum in „ noſtris manibus exhalaret ſpiritum, libera vo„ ce ſe pro juſtitia mori proteſtatus eſt: certiſ„ ſimum præteritæ præſentiſque juſtitiæ ſuæ, qua „ in eccleſia Chriſti contra impios pugnaverat, „ teſtimonium relinquens, quoniam in ipſa con„ ſummaretur. Hæc enim prima, hæc & ulti„ ma cauſa fuit laboris illius. Nam pro ipſa „ juſtitia tunc mecum aderat. Ego enim ipſius „ præcipue admonitione ſicut ei ſemper de his „ cura eſſe ſolebat, rogatu & aſſenſu regis, per „ eum quoque * ad ipſum perſuaſi, ad abba„ tiam monialium, quæ eſt Chelis, emendan„ dandam & ordinandam perrexeram, aſſum„ ptis mecum viris religioſis, abbate ſcilicet S. „ Victoris, & S. Maglorii, & ſubpriore S. Mar„ tini, aliiſque compluribus monachis, canoni„ cis, ac clericis. Cumque pro viribus negotio „ peracto reverterer, juxta domini Stephani ca„ ſtrum, quod Gorniacum dicitur, ſubito ab e„ jus hominibus, ſcilicet nepotibus Theobaldi ar„ chidiaconi, inſidias mihi in via præſtruenti„ bus, aſſultum paſſus ſum. Cumque nos iner„ mes, utpote die dominico, & pacem ferentes „ incederemus, ſubito evaginatis gladiis irruunt „ ſuper nos, & nec Deo, nec diei ſacræ, nec „ mihi, nec his qui mecum erant religioſis vi„ ris, honorem dantes, inter manus noſtras & „ innocentem trucidaverunt, mihique mortem „ comminati ſunt, niſi abſcederem a conſpectu „ eorum celeriter. Nos autem fiducialius agen„ tes, in medios gladios nos conjecimus, & jam „ ſemivivum direque laniatum a manibus eorum „ abſtraximus: atque undique circumdantes eum, „ de ſua confeſſione, & de ejus quam paſſus „ fuerat inimicorum impietate dimittenda, al„ locuti ſumus. Tunc ille libenti animo omni„ bus qui in ſe peccaverant dimittens, & ſuo„ rum peccatorum intime remiſſionem petens, „ percepta tandem communione corporis & ſan„ guinis Chriſti, libera voce ſe coram omnibus „ pro juſtitia mori conteſtatus eſt, & ſic reddi„ dit ſpiritum. Hinc ergo, licet noſtræ ſpei fi„ ducia certa, quantum ad ejus ſpectat ſalutem „ & gloriam, exultandum omnino non dubitet, „ pretioſamque in conſpectu Domini mortem ſan„ ctorum ejus ſciamus: mœror tamen & luctus „ gravis, qui de amici orbatione, & communi „ omnium noſtrum confuſione oboritur, nulla „ prorſus conſolatione in noſtro animo tempe„ ratur. Me enim in ipſo occiſum video, & „ multo magis me occiſum quam ipſum: quia „ me in ejus morte periculis expoſitum cerno, „ ipſum autem a periculis liberatum. Supereſt „ igitur, ut, quia me nunc tam graviter deſo„ latum & contriſtatum cernitis, ad me conſo„ landum ſimul & conſiliandum venire non diſ„ feratis. Ego enim, quaſi qui ipſam deteſtan„ dam

ANNO CHRISTI 1130.

* Forte *id ipſum*. H. *Chelas*

ANNO CHRISTI 1130.

„ dam loci faciem ſuſtinere non valeam, Cla-
„ rivallis fugiens receſſi, illic vos expectaturus,
„ ut conſilium pariter capiamus quid nobis pro
„ ſanctæ eccleſiæ tam intolerabili ruina faciendum ſit. In omnes enim nos impetus iſte caſum minatur, & veniet, niſi præveniat Dominus. Mando ergo vobis, & ſummopere deprecor, ut omni dilatione poſtpoſita Clarevallis properetis: quia pericula undique mihi imminent, pro quibus conſilium differri non poteſt.

His Gaudefridus acceptis Claramvallem advolavit, mandatoque apoſtolico præcipit epiſcopis diœceſeon Remenſis, Rotomagenſis, Turonenſis, Senonenſiſque ad ſynodum Jotri indictam frequentes convenire. Illis autem coactis Hugo Gratianopolitanus epiſcopus, Carthuſienſiumque familia in hunc modum reſcripſere.

Dominis & patribus in Chriſto reverendiſſimis, archiepiſcopis, epiſcopis, & cæteris religioſis perſonis, in præſentem locum defendendæ juſtitiæ gratia congregatis, Hugo Gratianopolitanæ eccleſiæ vocatus epiſcopus, & filii ejus, Carthuſienſium pauperum ſervus inutilis Guigo, & qui ſecum ſunt fratres, agenda cognoſcere, cognita viriliter adimplere per Chriſtum Dominum noſtrum.

„ QUod homines ſumus, ad naturam; quod
„ juſti, ad meritum; quod epiſcopi, vel
„ presbyteri, vel archidiaconi, vel aliquid hu-
„ jusmodi, ad eccleſiaſticum pertinet officium.
„ In primo exiſtimus: in ſecundo ſalvamur: in
„ tertio providendi aliis quæ ſubtiliora ſunt, po-
„ teſtatem accipimus. Duo ergo priora ad nos,
„ tertium refertur ad proximos. Quod ſi mani-
„ feſtum fuerit, juxta illud ſiculneæ evangelicæ
„ exemplar, quæ tamdiu expectata fructum non
„ attulit, officium nos inutiliter habere ſuſce-
„ ptum: nulla juſta cur in eo relinquamur re-
„ manebit occaſio. Quid ergo ſi non ſolum in-
„ utiles eccleſiæ, ſed etiam pernicioſi, vel ver-
„ bis vel exemplis extiterimus? Nonne non ſo-
„ lum dejici, ſed etiam digni ſumus puniri?
„ Etſi igitur B. Thomæ, & cæterorum, qui re-
„ center lotis in ſanguine agni ſtolis ſuis ad cæ-
„ leſtia demigrarunt, in conſpectu Domini mors
„ pretioſa mundana ultione non egeat: tamen
„ ſi eccleſia Dei, ſine qua nec publicæ res
„ ſalvæ ſunt nec privatæ, utilitate careat diſci-
„ plinæ, rogamus ſupplices & obſecramus, qua-
„ tenus armatura fidei proteſti, & rectitudinis
„ zelo ſuccenſi, & ſanctorum Moſis, Phinees,
„ Mathathiæ, beatorum quoque apoſtolorum Pe-
„ tri & Pauli adverſus Simonem, Ananiam, &
„ Barieſu, pie deſævientium, maximeque ipſius
„ Domini venditores de templo cædendo pro-
„ turbantis, exemplis animati, in ſacrilegos ho-
„ micidas eccleſiaſtici rigoris intrepide gladium
„ producatis, eoſque, ſi fieri poteſt, omnibus
„ ſacrorum officiis privetis & beneficiis, quate-
„ nus omnis Iſrael audiens timeat, & nequa-
„ quam ultra quiſpiam faciat ſimile. Ipſi enim
„ magis quam homicidæ, in quorum cruentas
„ delicias, vota complenda, & odia ſatianda,
„ ſanctorum ſunt corpora laniata. Qui niſi tan-
„ tæ nequitiæ non ſolum fructu caruerint, ſed
„ & pœnam ſenſerint, omnibus apud nos juſti-
„ tiæ defenſoribus ſimilia ſunt metuenda. Vale-
„ te. Orate pro nobis, & ſacris elevatis dextris
„ ſuper partem mundi, in qua ſiti ſumus, be-
„ nedictionem & obſecrationem profundite. Ite-
„ rum valete. Participes nos faciat Deus ſancto-
„ rum operum veſtrorum, geſtorum & gerendo-
„ rum. Valete tertio cum reverendis principibus
„ Bleſenſi & Niverneuſi.

ANNO CHRISTI 1130.

Dum hæ in concilium referuntur litteræ, Innocentius S. Bernardi ſcriptis monitus, patribus ſuper eorum decreto in hanc reſcripſit ſententiam.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Rainaldo Remenſi, Hugoni Rotomagenſi, Hugoni Turonenſi, archiepiſcopis, & eorum ſuffraganeis epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ GRaviora delicta amarioribus gravis pœni-
„ tentiæ fletibus purganda ſunt: & quod
„ adverſus ſacros ordines committitur, expedit
„ ut celeriter dignis animadverſionibus expietur.
„ Quis enim locus tutus, & cui perſonæ ſit præ-
„ ſtanda ſecuritas, ſi eccleſiæ Dei violenter cle-
„ rici, ecclefiis obſequiis mancipati, injuriis,
„ vel captionibus, vel cruciatu corporis a per-
„ ditis hominibus affligantur? aut, quod dete-
„ ſtabilius eſt, morte & ſacri ſanguinis effuſio-
„ ne mulctentur? Adverſus ergo tam Deo odi-
„ bile & tam piaculare flagitium, quod in dile-
„ ctos filios noſtros bonæ memoriæ Thomam
„ priorem S. Victoris, & Archembaldum ſubde-
„ canum Aurelianenſem commiſſum eſt, tepidi-
„ tate ſepoſita, aſſumpto vigore juſtitiæ exur-
„ gant canones, armentur jura: &, ſi res ex-
„ poſtulat, novum ſcelus novæ ſynodi librata
„ ſententia conteratur. Quod ergo a veſtra di-
„ lectione ſuper hoc apud Jotrum nuper judica-
„ tum eſt, apoſtolica auctoritate ſtatuimus eſſe
„ firmatum. Sed quia nimis remiſſa videtur eſſe
„ veſtra ſententia, addendo cenſemus, ut in
„ quibuſcumque locis præfati ſanguinarii præſen-
„ tes fuerint, divina ibi non celebrentur officia:
„ & ſi quis ſacrilegos illos clericidas, ac cæle-
„ ſtis collegii perturbatores, & effuſores Domi-
„ nici ſanguinis, in ſæculo remanentes manute-
„ nere & confovere tentaverit, anathematis ſen-
„ tentia percellatur. Ad hoc addentes ſtatui-
„ mus, ut, quia de nefaria parentum nequitia,
„ & horrendo furore, clerici nec adipiſci nec
„ retinere eccleſiaſticum debent emolumentum
„ (ipſis enim non pretio, non violentia, non
„ terrore, non conſanguineorum truculenta ne-
„ quitia, ſed ſolis intervenientibus meritis, opor-
„ tet acquiri, & acquiſitum ſervari) tam Te-
„ baldus Noterius, quam alii qui honores ſub
„ hac peſſima forma acquiſierint vel retinue-
„ rint, ſalva nimirum ſedis apoſtolicæ reveren-
„ tia, eccleſiaſticis priventur beneficiis. Et quia
„ ſuperabundat iniquitas, ſummopere proſpicien-
„ dum eſt, ut clerici de cætero nihil humanum
„ metuant: & ut grata tranquillitate, famulati-
„ bus valeant vacare divinis, apoſtolica eis ſuf-
„ fragia propenſius impertimur.

Hactenus varia, quæ de parricidio noſtri Thomæ offendi in manuſcripto reſcripta, & ad lucidiorem rei intellectum non mediocriter conducentia deſcripſiſſe pretium operæ duxi. Porro cum Guigo primarius Carthuſiæ præſes adverterit in vita Hugonis Gratianopolitani eum hac vita migraſſe anno MCXXXII. Aprilis menſe, Innocentius quoque papa fuerit electus an. MCXXX. XIII. Kal. Martii, neceſſario noſter Thomas necatus fuit eodem anno & quidem XIII. Kal. Septembris, ut legi in necrologio noſtro ſub his verbis: *Anniverſarium magiſtri Thomæ prioris hujus eccleſiæ, qui pro defenſione juſtitiæ ab iniimicis*

ANNO CHRISTI 1130.

justitiæ crudeliter interfectus, vivens & moriens honestatis & patientiæ dignam atque imitabilem sequacibus suis vitæ formulam dereliquit. In necrologio S. Guinaili Corbolienſis eadem legere eſt. Anno, inquam, MCXXX. noſtrum Thomam occubiſſe rurſus apparet, quod Innocentius papa ob antipapæ Anacleti potentiam fugerit in Galliam, & ſub initium anni MCXXXI. Lutetiam ingreſſus, mox noſtrum adierit cœnobium: ubi cum vidiſſet in clauſtro ſepulturam noſtri Thomæ, ratus locum dignitati locati non reſpondere, juſſit efferri in baſilicam ad dexteram ſummi altaris, & adverſus ſacellum tum memoria crucis Chriſti inſignitum, idque VII. Idus Martii, ad quem diem recitatur rei geſtæ ſumma in hanc ſententiam: *Commemoratio domini Thomæ prioris hujus eccleſiæ, quando corpus ejus præcepto domini papæ Innocentii de clauſtro translatum, & in eccleſia ſepultum eſt.* Atavi autem tumulo ſuperaddidere carmen: cujus ſuperſcriptionem longiuſculam continuiſſe hæc, teſtificatur liber ſtylo conſcriptus: *Epitaphium magiſtri Thomæ prioris S. Victoris, & poſt veri martyris, qui pro execrandis exactionibus & exceſſivis corruptionibus factis in pluribus dominorum curiis, & ad hoc conſtitutus ex parte domini Stephani Pariſienſis epiſcopi, tandem propter veritatem & juſtitiam manifeſtam, die Dominico inter manus & brachia præfati domini epiſcopi ipſe S. Thomas frater noſter a nepotibus Theobaldi archidiaconi Pariſienſis nefarie & crudeliter occiſus eſt, & excerebratus variis gladiis.* Epitaphium vero, licet rudius, hujuſmodi eſt:

Hic jacet egregius Thomas Prior, & poſt ſanguine tinctus,
Thomas vir ſobrius, æquitatis tramite cinctus.
In pietate pater, in judicio bene rectus.
Nec fuit hic frater donorum turbine flexus.
Martyrium fiſens, inopum damnis miſeratus:
Nec fractus patiens curarum presbyteratus.
Juſtitiæ zelo dum militat, enſe feritur.
Spiritus in cælo, corpus terra ſepelitur.
Hunc pie deplorat Stephanus tunc Pariſienſis:
Hunc ſcriptis decorat Bernardus Clarævallenſis.
Summi pontificis juſſa locus hunc capit iſte.
Cœlibio angelicis nos Thomæ jungito Chriſte.

Mox in eodem libro ſequebatur hoc hexaſtichum:

Eſt lux æterna Thomæ collata Priori,
Qui meruit martyr juris amore mori.
Novit Bernardus dux Clarævallis id ipſum,
Qui cauſam ſcribit martyrisque modum.
Confignata brevi clauduntur membra ſepulcro,
Vix tamen acta viri claudit uterque polus.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI

ad An. Ch. 1135. n. 5. & ſeq.

D. Thomæ hujus cædis, & Concilii *Jotrenſis* annus variis ſedibus jactatus ſedulo inquirendus. Joannes Picardus in Notis ad Epiſtolam Divi Bernardi CLVIII. & ex eo Labbeus Tom. V. Concil. Mauricus in Annal. Ciſterc. ac Henſchenius ad diem primum menſis Aprilis in Comment. prævio ad vitam S. Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani hæc anno MCXXX. contigiſſe pertinſum habuere. Bulæus Tom. II. Hiſt. Univerſitat. Pariſienſis pag. 121. & Mabillonius in Chronologia Bernardina illa ad annum MCXXXI. differunt. Mabillonius tamen in Notis fuſioribus ad Epiſtolam CLVIII. Divi Bernardi eadem cum anno MCXXXIII. Baronius vero cum præſenti 1135. connectunt. Verum tam cædem S. *Thomæ*, quam Concilium Jotrenſe ad annum MCXXXIII. pertinere, mihi pene certa ſtat ſententia. Primo, quia *Gotfridus* Carnotenſis Epiſcopus anno tantum MCXXXII. Legatus Sedis Apoſtolicæ ab Innocentio II. ante ſuum e Gallia diſceſſum conſtitutus fuit; neque enim præſente Summo Pontifice Legato opus erat, uti ſuo loco oſtendimus. Secundo, quia Concilium Remenſe anno MCXXXI. tempore Quadrageſimæ ad feſtum Sancti Lucæ ab Innocentio II. indictum fuit, & cædes hæc, ut ſtatim videbimus, menſe Auguſto peracta. Quare alio Concilio opus non fuiſſet. Tertio, ex citatis Petri Venerabilis verbis manifeſte liquet, tempore, quo hæc accidere, Innocentium II. in Galliis non fuiſſe, ſed in Italia; alioquin non diceret Sanctus Abbas, *nuper in partibus noſtris*.

ANNO CHRISTI 1130

Denique in Necrologio Victoriano ad diem XX. menſis Auguſti legitur: *Anniverſarium Magiſtri Thomæ Prioris hujus Eccleſiæ, qui pro defenſione juſtitiæ ab inimicis juſtitiæ crudeliter interfectus, & vivens, & moriens, honeſtatis & patientiæ dignam, atque laudabilem ſequacibus ſuis vitæ formulam dereliquit, tertio decimo Kalendas Septembris*, qui dies anno MCXXXIII. in Dominicam incidit, certoque conſtat, Sanctum virum non alia die a dominicali trucidatum fuiſſe. Verum quidem eſt, ſimiles annotationes ſæpe a poſterioribus additas fuiſſe Martyrologiis ac Necrologiis, ipſoſque Victorinos iſtam parum curaſſe, cum ab aliquot annis ejus ſepulchro inſcripſerint, eum anno MCXXXI. peremptum eſſe, licet eo anno dies XX. Auguſti in feriam quartam ceciderit; ſed eum eadem annotatio in Necrologio Sancti Guinaili Corbolienſis etiam legatur. & Sancti *Thomæ* Martyrium in nullum ex præcedentibus annis competere poſſit, perſpicuum eſt in utroque Necrologio diei, quo contigit, affixum fuiſſe.

Antequam Synodus Jotrenſis congregaretur, Innocentius II. poſtquam de commiſſo ſcelere certior factus eſt, ſcripſit *R. Remenſi, H. Senonenſi & eorum Epiſcopis*. Rinaldo ſcilicet & Henrico Archiepiſcopis, literas Tom. V. Spicilegii recitatas, quibus eos acriter urſit, ut parricides illos & hujus criminis conſcios plecterent: *Si quid enim*, inquit, *a vobis diſſimulatum vel omiſſum fuerit, cognoſcetis id ad animarum veſtrarum & officii periculum pertinere. Sanc quidquid ſuper his Prudentia veſtra decreverit, B. Petri & noſtra erit firmitate ſubnixum. Sanctorum ſiquidem Patrum decreta, & noviſſima & antiqua Conciliorum ſtatuta vos inſtruunt, quid oporteat in hujuſmodi caſu decerni. Ad hæc mandamus, ut corpus præfati boni viri, qui coram Judice ſuperno modo de ſua juſtitia & innocentia teſtimonium perhibet & ſub obedientia vivens in obſequio proprii eſt interfectus Epiſcopi, in ſua Eccleſia honorifice tumuletur. Data Piſis XXI. Decembris.* His literis acceptis corpus Thomæ in Baſilicam locatum ad dexteram ſummi altaris, idque VII. Idus Martii, ad quem diem in Eccleſia Sancti Victoris recitatur rei geſtæ ſumma in hanc ſententiam: *Commemoratio Domini Thomæ Prioris hujus Eccleſiæ, quando corpus ejus præcepto Domini Papæ Innocentii de clauſtro translatum, & in Eccleſia ſepultum eſt.* Joannes Picardus citatus, qui hanc annotationem exhibet, ait Innocentium II. ſub initium anni MCXXXI. Lutetiam ingreſſum, mox Sancti Victoris adiiſſe cœnobium, & præcepiſſe corpus Sancti Viri in honorificentiori, quam fuerat loco collocari. Verum Innocentius II. eo Chriſti anno menſe Martio Leodii fuit, non vero Lutetiæ, ut ſuo loco probatum eſt.

Bulæus etiam laudatus putavit, prædictas literas ad utrumque Archiepiſcopum datas, quia paulo tardiores fuerunt in exequenda ſententia ad ſe ab eo miſſa, indeque Innocentium II. aliis literis eis ſignificaſſe, quam moleſte tarditatem iſtam, ignaviamque ferret. At ex poſteriorum harum literarum lectione manifeſtiſſime apparet eas Pontificis ſententiam non ſubſecutas eſſe, ſed præceſſiſſe. Sed cum Bulæus mortem *Thomæ* cum anno MCXXXI. male copulaſſet, non potuit in harum poſteriorum literarum Epocha non errare, quia *Innocentius* II. toto anno MCXXXI. Piſis abfuit. Porro nulla ratio afferri poteſt, quæ *Thomæ* cædem poſt annum MCXXXIII. differri debere indicet. Quare non video mortis *Thomæ* & Concilii *Jotrenſis* Epocham ampliùs in dubium revocari poſſe; eo enim anno Gotfridus Carnotenſis Epiſcopus Apoſtolicæ Sedis Legatus in Gallia erat, ut fidem facit Gauterius Monachus Cluniacenſis in libello *de Miraculis B. Virginis Mariæ*, Tom. I. Biblioth. Labbei pag. 650. relato, in quo is Auctor dicit ſe eo anno primum miraculum, quod in medium adducit, cognoviſſe *ab uno venerabili Goffrido Carnotenſi Epiſcopo, & Apoſtolicæ Sedis Legato in conventu nobilium perſonarum referente*. Ex quibus tandem omnibus conſequens eſt, *Hugonem* Gratianopolitanum Epiſcopum, qui cum Guigone Priori Cartuſienium ad Concilium Jotrenſe adverſus parricidas Thomæ ſcripſit, non eſſe Sanctum *Hugonem* anno MCXXXII. menſe Aprili demortuum, ut duarum priorum ſententiarum a nobis conſutatarum ſta-

ANNO CHRISTI 1130.

ANNO CHRISTI 1131.

ANNO CHRISTI 1131.

ANNO CHRISTI 1131.

ANNO CHRISTI 1130.

ANNO CHRISTI 1131.

ANNO CHRISTI 1131.

ANNO CHRISTI 1131.

ANNO CHRISTI 1130.

ANNO CHRISTI 1131.

ANNO CHRISTI 1131.

ANNO CHRISTI 1131

ANNO CHRISTI 1131.

evulgatos, & inter ejus ſcripta recenſitos, alterius A *potius auctoris eſſe admonuit cenſura recentior. Nec eſt quod in alio aliquo Remenſi concilio ea prior oratio habita dici poſſit, cum conſtet ex ea, jubente Romano pontifice qui aderat, eam dictam fuiſſe, ut ex ejus patet exordio ipſis verbis:* Grave eſt quod mihi injungitur, videlicet ut doceam doctores, inſtruam patres, præſertim cum ſcriptum ſit: *Interroga patres tuos, & annuntiabunt tibi.* Sed præcipit mihi Moyſes iſte, cujus manus graves ſunt, cui obediendum eſt non ſolum a me, ſed etiam ab omnibus: Et pluſquam Moyſes hic. Moyſi commiſſa fuit una plebs Iſraelitica, iſti autem univerſa eccleſia. Et pluſquam angelus hic. Cui enim angelorum dixit aliquando Deus: *Quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cæ-* B *lis?* ſecundum officium dico, non ſecundum meritum. Præter Deum non eſt ſimilis ei, nec in terra. Hic eſt Petrus qui miſit ſe in mare, cum alii diſcipuli navigarent ad Jeſum. Unuſquiſque veſtrum contentus eſt navicula ſua, hoc eſt archiepiſcopatu ſuo, abbatia ſua, præpoſitura ſua: iſte autem miſit ſe in omnes archiepiſcopatus, abbatias, præpoſituras, &c.

Ezech. 2. Deut. 32.

Matth. 16.

De cauſis tempore & actis hujus ſynodi Remenſis ita Urſpergenſis in chronico: Anno Dom. 1130. Honorius papa ſecundus obiit, cui Innocentius ſecundus per electionem canonicam ſucceſſit: ſed propter intruſionem Petri Leonis, cui favebat multitudo Romanorum, ſedem ſuam obtinere non potuit: ideoque in Franciam ſe contulit, C ubi Concilio Remis habito cum multis epiſcopis præfatum Leonem & ſuos fautores excommunicavit, ſicque in partibus Germaniæ uſque ad ſeptimum annum permanſit. Sedit autem annos tredecim, menſes ſeptem. *Hæc Urſpergenſis prædicto loco. Robertus Sigeberti continuator addit eadem ſynodo non tantum Innocentii papæ electionem approbatam, verum etiam ab omnibus Galliæ & Germaniæ epiſcopis Petri antipapæ ordinationem anathemate damnatam fuiſſe. Et paulo infra ait:* Concilio Remis habito præſente Francorum rege Ludovico, filius ejus Ludovicus in regem conſecratur a papa Innocentio, VIII. Kal. Novembris: *paucis enim diebus antequam hæc ſynodus celebraretur, Philippus regis filius, nuper in regem inunctus, equi fortuito caſu decidens, magno omnium luctu ac deſiderio, juxta vaticinium S. Bernardi, occiſus fuerat.* Concilio Remenſi, *inquit Dodechinus in appendice ad Marianum*, præſedit Innocentius papa, XIV. Kal. Novemb. præſente Ludovico rege Franciæ, cujus filium adhuc parvulum, regem conſecravit. *Hæc Dodechinus.*

D

Id autem in Mauriniacenſi chronico longe explicatius enarratur his verbis: Igitur rex Ludovicus die Sabbati cum Radulpho Vermendenſium comite, qui ſibi cognatus, & major regiæ domus erat, multiſque Francorum proceribus, concilium ingreditur, tribunal aſcendit, domni papæ pedes oſculatur, juxta quem cathedra poſita ſedit, pau- E ca pro filio defuncto * peroravit, omnes ad lacrymas excitavit. „ Papa vero in regem converſ „ tens intuitum, ſic orſus eſt fari: Oportet, „ inquit, te, rex optime, qui ſuper nobiliſſi- „ mam Francorum gentem tenes imperium, ad „ illius ſummi regis, per quem reges regnant, „ majeſtatem, mentis oculos attollere, & ejus „ voluntatem per omnia venerari. Ipſe enim gu- „ bernat omnia qui creavit omnia, & omnium „ habens ſcientiam, in univerſitate rerum nihil „ omnino vel facit, vel fieri permittit injuſte: „ quamvis multa fiant injuſta. Morem habet il- „ le piiſſimus Dominus, o bone rex, fideles ſuos „ & proſperitatibus conſolari, & adverſitatibus „ erudire. Sicut enim in ſancta ſcriptura legi- „ mus, quæ ejus epiſtola de cælo per Spiritum „ ſanctum ad nos in terra poſitos directa eſt, „ ipſe percutit & medetur, & flagellat omnem „ filium quem diligit. Ego, inquit, occidam, „ & ego vivere faciam, percutiam, & ego ſa- „ nabo. Ne videlicet homo, qui ad imaginem „ Dei conditus, reatu tranſgreſſionis ad hujus „ mortalitatis tenebras devolutus eſt, pro patria „ diligat exilium: ſed quantocius redire feſtinet „ ad illam, de qua peregrinatur in terris, cæ- „ leſtem civitatem, ſanctam Hieruſalem, cujus „ fundamenta ſunt in montibus ſanctis, hoc eſt „ in apoſtolis noſtris: quæ ſurſum eſt, quæ eſt „ mater noſtra. Advenæ etenim ſumus, & pe- „ regrini, ſicut omnes patres noſtri, nec habe- „ mus hic manentem civitatem, ſed futuram in- „ quirimus. In ea cum Deo perenniter exultant, „ qui carnales hic concupiſcentias viventer con- „ culcant. Ad eam filius tuus ſimplicitatis & in- „ nocentiæ puer emigravit. Talium enim eſt „ regnum cælorum. David, o Rex, qui bonis „ regibus exemplar virtutum fuit, dum filius il- „ lius langueſceret, graviſſime ploravit: poſt- „ quam vero mortuus nunciatus eſt, de cinere „ & cilicio in quo jacebat exſurrexit, veſtes mu- „ tavit, manus lavit, ad convivium familiam „ convocavit. Impoſſibile enim eſt non fieri quod „ factum eſt. Et ſciebat vir Deo plenus quan- „ tum peccaret, qui Divinæ juſtitiæ vel voto „ contrairet. Depone nunc hanc, quam tibi „ carnalis generavit affectus, quam pectore vul- „ tuque geris, animi mœſtitiam. Quia qui ſibi „ unum ſecum regnaturum ſuſcepit, plures qui „ poſtea regnare poſſent tibi dereliquit. Debes „ etiam & nos conſolari, ſcilicet homines ex- „ traneos, & a propriis ſedibus expulſos, quos „ tu primus omnium pro amore Dei & B. Pe- „ tri, in regno tuo honorifice ſuſcepiſti, obſe- „ quiis honoraſti, beneficiis oneraſti. Reddat ti- „ bi Dominus vicem & perpetuam mercedem, „ domine rex, in illa, de qua glorioſa dicta „ ſunt, civitate: in qua eſt vita ſine morte, æ- „ ternitas ſine labe, gaudium ſine fine.

* Philippo fuiſſet.

Hujus orationis mirabili velut antidoto, ſaucium cor regis, S. Apoſtolicus delinivit. Ac protinus ſurgens in pedes, oratione Dominica, ſicut mos Chriſtianus exigit, dicta ſub ſilentio, pueri defuncti animam abſolvit. Dein archiepiſc. epiſc., abbates, per obedientiam monuit, quatinus ſacris atque feſtivis, ſicut erant in conventu, veſtibus induti, die craſtina, quæ Dominica futura erat, ſeſe repræſentarent, & conſecrationi novi regis intereſſent.

Igitur eo die, ſolito clarior ſol illuxit, & rebus agendis ſuum obſequium ovanter præſentare viſus eſt. Papa mane ſummo, de palatio pontificis egrediens cum ſuis curialibus, & archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, ad eccleſiam B. Remigii, ubi rex cum filio hoſpitatus erat, perrexit: & cum magna devotione atque proceſſione monachorum decentiſſimæ ſuſcipitur. Ibique Romani pontificis omnibus inſignibus indutus, ac ut ſibi conſuetudinis eſt in ſacris magniſque feſtivitatibus, phrygio coronatus, innumera eccleſiaſtici atque militaris ordinis plebiſque multitudine conſtipatus, ad eccleſiam matricem, quæ in honore beatæ Mariæ conſecrata eſt, cum puero conſecrando pervenit. Ante fores eccleſiæ eos expectabant, Rex, proceres ejus, archiepiſcopi, quidam epiſcopi, abbates, monachi, canonici, clerici, conſcholaſtici, qui de diverſis Galliæ & Ger-

ANNO CHRISTI 1131.

Germaniæ partibus ad concilium confluxerant. Intrant eccleſiam, puerum ad altare præſentant, & oleo quo S. Remigius per angelicam manum ſibi præſentato Clodoveum regem Francorum in Chriſtianum unxerat, puerulum decem annos plus minus habentem cum ingenti tripudio domnus papa conſecravit. Fuerunt qui dicerent, nunquam in Francia ſimilem eveniſſe concilii celebrationem, & ab ipſo Romano pontifice factam regis conſecrationem. Itaque rex Ludovicus, ſumpta poſt lamentationem conſolatione, cum conjuge, & filio, & curia, ad tractanda regni negotia reverſus eſt.

ANNO CHRISTI 1131.

Cæterum die craſtina domino papæ in concilio reſidenti, per quendam Magdeburgenſem * archiepiſcopum præſentatæ ſunt litteræ a Lothario rege Alamannorum, in quibus rurſus & obedientia promittitur, & quod ſe ad * expeditionem cum * juribus omnibus regni ſui præpararet, intimatur. Similiter etiam rex Angiorum Henricus, per Hugonem archiepiſcopum Rotomagenſem, & ornatiſſimas litteras miſit, & obedientiam promiſit. Reges quoque, citerioris Hiſpaniæ, ſenior * Hildefunſus; & interioris, junior * Hildefunſus, miſſis per epiſcopos ſuarum provinciarum epiſtolis papam ſalutant, ſeſe filios & obedientes denunciant, auxilium contra Chriſtiani nominis inimicos, & regionum illarum invaſores Movabitas, ſuppliciter eſflagitant. Fuerunt ſiquidem & lætitiæ & admirationi ad id negotium pertinentes excellentiſſimorum eremitarum Carthuſientium litteræ, quæ per quendam venerabilem abbatem de ordine Ciſtellenſi delatæ, & in concilio per Gaufridum Carnotenſem epiſcopum recitatæ ſunt. *Subjicit litteras illas, quibus pontificem hortantur viri ſanctiſſimi ne in difficillimis temporibus animum deſpondeat.*

* S Norbertum.

* Nempe, Italicam.

* Legendum, Burgundiam.

Vel Alphonſus VI. Aragoniæ & Navarræ rex.

Scil. Alphonſus VII. Caſtellæ rex.

II.

CANONES CONCILII.

Nunc primum editi ex apographo Sirmondi noſtri, quod deſcripſerat ex veteri codice MS. S. Michaelis de Tumba: cum ejuſdem Sirmondi annotatione.

TITULI CANONUM.

I. *De ſimoniacis.*
II. *Ut epiſcopi & clerici tam interiori quam exteriori habitu Deo placeant.*
III. *Ne quis, morientium clericorum bona diripiat.*
IV. *Ut ſubdiaconus uxoratus vel concubinarius officio & beneficio careat.*
V. *Ne quis Miſſas ſacerdotum uxoratorum audiat.*
VI. *Ne monachi aut regulares canonici leges vel medicinam lucri cauſa audiant.*
VII. *Ut laici qui eccleſias tenent, eas epiſcopis reſtituant.*
VIII. *Ne quis in archidiaconum vel decanum, niſi diaconus aut presbyter ordinetur.*
IX. *Ut unaquæque eccleſia proprium habeat ſacerdotem, non conductitium.*
X. *Ut clerici, monachi, peregrini, mercatores, & agricolæ ſemper ſint ſecuri.*
XI. *Quibus diebus & temporibus Dei treuga cuſtodiatur.*
XII. *Ne milites nundinas vel ferias celebrent.*
XIII. *Ne quis in clericum vel monachum manus injiciat.*
XIV. *Ne quis in eos qui ad eccleſiam vel cœmeterium confugerint manum mittat.*
XV. *Ne quis prebendas vel beneficia hereditario jure vendicet.*
XVI. *Ne conſanguinei conjungantur.*
XVII. *De incendiariis.*

ANNO CHRISTI 1131.

CANONES.

I. *De ſimoniacis.*

Conc. Later. 11. can. 6.

Statuimus ut ſi quis ſimoniace ordinatus fuerit, ab officio cadat, quod illicite uſurpavit. * Ut ſi quis præbendas aut honorem vel promotionem aliquam eccleſiaſticam, interveniente execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquiſivit: honore male acquiſito careat, & emptor ac venditor & interventor nota infamiæ percellantur.

* Lateran. can. 1.

II. *Ut epiſcopi & clerici tam interiori quam exteriori habitu Deo placere ſtudeant.*

Later. can. 9

Præcipimus etiam quod tam epiſcopi, quam clerici, in ſtatu mentis, vel habitu corporis, Deo & hominibus placere ſtudeant: & nec in ſuperfluitate, aut colore veſtium, intuentium, quorum forma & exemplum eſſe debent, offendant aſpectum, ſed quod eorum deceat ſanctitatem.

III. *Ne quis, morientium clericorum bona diripiat.*

Later. can. 5.

Illud etiam quod in ſacro Chalcedonenſi conſtitutum eſt concilio, irrefragabiliter ſervari præcipimus: ut videlicet decedentium bona epiſcoporum, a nullo omnino hominum diripiantur, ſed ad opus eccleſiæ & ſucceſſoris ſui in libera œconomi & clericorum permaneant poteſtate. Ceſſet igitur illa deteſtabilis de cætero & ſæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præſumpſerit, excommunicationi ſubjaceat. Qui vero morientium presbyterorum vel clericorum bona rapuerit, ſimili ſententiæ ſubjiciantur.

IV. *Ut ſubdiaconus uxoratus vel concubinarius officio & beneficio careat.*

Later. can. 6.

Decernimus, ut hi qui a ſubdiaconatu & ſupra, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque eccleſiaſtico beneficio careant. Cum enim ipſi templum Dei, vaſa Domini, ſacrarium Spiritus ſancti, debeant eſſe & dici: indignum eſt, eos cubilibus & immunditiis deſervire.

ANNO CHRISTI 1139. Paris Later. can. 7.

V. *Ne quis Miſſas ſacerdotum uxoratorum audiat.*

Ad hæc prædeceſſorum noſtrorum Gregorii VII. Urbani & Paſchalis Romanorum pontificum veſtigiis inhærentes, præcipimus, ut nullus Miſſas eorum audiat, quos uxores vel concubinas indubitanter habere cognoverit.

Later. can. 9. VI. *Ne monachi aut regulares canonici leges aut medicinam lucri cauſa diſcant.*

Prava autem conſuetudo, prout accepimus, & deteſtabilis inolevit, quoniam monachi & regulares canonici poſt acceptum habitum, & profeſſionem factam, ſpreta beatorum magiſtrorum Benedicti & Auguſtini regula, leges temporales & medicinam gratia lucri temporalis addiſcunt. Avaritiæ namque flammis accenſi, ſe patronos cauſarum faciunt: & cum pſalmodiæ & hymnis vacare deberent, glorioſæ vocis confiſi munimine, allegationum ſuarum varietate, juſtum & injuſtum, faſque nefaſque confundunt. Atteſtantur vero imperiales conſtitutiones, abſurdum, immo etiam opprobrium eſſe clericis, ſi peritos ſe velint diſceptationum eſſe forenſium. Hujuſmodi temeratoribus * graviter feriendis ipſi quoque canonici & monachi, neglecta animarum cura, ordinis ſui propoſitum nullatenus attendentes, pro deteſtanda pecunia ſanitatem pollicentes, humanorum curatores ſe faciunt corporum. Cumque impudicus oculus, impudici cordis ſit nuncius: illa etiam de quibus loqui erubeſcit honeſtas, non debet religio pertractare. Ut ergo ordo monaſticus & canonicus, Deo placens in ſancto propoſito inviolabiliter conſervetur: ne hoc ulterius præſumatur, auctoritate apoſtolica interdicimus. Epiſcopi autem, abbates, & priores, tantæ enormitati conſentientes, propriis honoribus ſpolientur.

* Cæt. ex Later. Hujuſm. temeratores graviter feriendos a poſtolica auctoritate decernimus ipſi quoque &c

Paris Later. can. 10. VII. *Ut laici qui eccleſias tenent, eas epiſcopis reſtituant.*

Præcipimus ut laici qui eccleſias tenent, aut eas epiſcopis reſtituant, aut excommunicationi ſubjaceant.

Paris Later. can. 10. VIII. *Ne quis in archidiaconum vel decanum, niſi diaconus aut presbyter, ordinetur.*

Innovamus autem & præcipimus, ut nullus in archidiaconum vel decanum, niſi diaconus vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero, decani, & præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, honore ſuſcepto priventur. Prohibemus autem, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcant, prædicti concedantur honores.

ANNO CHRISTI 1139.

IX. *Ut unaquæque eccleſia proprium habeat ſacerdotem non conductitium.* Paris Later. can. 10.

Placuit etiam ne conductitiis presbyteris eccleſiæ committantur, & unaquæque eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat ſacerdotem.

X. *Ut clerici, monachi, peregrini, mercatores, & agricolæ, ſemper ſint ſecuri.* Later. can. 11.

Præcipimus etiam, ut presbyteri, clerici, monachi, & mercatores, ruſtici euntes & redeuntes, & in agricultura perſiſtentes, & animalia cum quibus arant, & oves, omni tempore ſint ſecuri.

XI. *Quibus diebus & temporibus Dei tregua cuſtodiatur.* Later. can. 13.

Treguam autem ab occaſu ſolis in quarta feria uſque ad ortum ſolis in ſecunda feria, & ab Adventu Domini uſque ad octavam Epiphaniæ, & a Quinquageſima uſque ad octavas Pentecoſtes, ab omnibus inviolabiliter obſervari præcipimus. Si quis autem treguam frangere tentaverit, poſt tertiam commonitionem ſi non ſatisfecerit, epiſcopus ſuus in eum excommunicationis ſententiam dictet, & ſcriptam convicinis epiſcopus annuntiet. Epiſcoporum autem nullus excommunicatum in communionem ſuſcipiat, imo ſcripto ſuſceptam ſententiam quiſque confirmet. Si quis autem hoc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo ſubjacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur, præcipimus ut epiſcopi ad ſolum Deum & ſalutem propriam habentes reſpectum, omni tepiditate ſepoſita, ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſilium & auxilium præbeant. Quod ſi quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

XII. *Ne milites nundinas vel ferias celebrent.* Later. can. 14.

Deteſtabiles autem illas nundinas vel ferias, in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ temerarie congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula ſæpe proveniunt, omnimodo fieri interdicimus. Quod ſi quis

eorum

eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti pœnitentia & viaticum non negetur, eccleſiaſtica tamen carcat ſepultura.

ANNO CHRISTI 1131.

Later. can. 15. XIII. *Ne quis in clericum aut monachum violentas manus injiciat.*

Item placuit, ut ſi quis ſuadente diabolo hujus ſacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati ſubjaceat: & nullus epiſcoporum illud præſumat abſolvere, donec apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſciplat.

Later. can. 15. XIV. *Ne quis manum mittat in eos qui ad eccleſiam aut cœmeterium confugerint.*

Præcipimus etiam ut in eos qui ad eccleſiam vel cœmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat. Quod qui fecerit, excommunicetur.

Later. can. 16. XV. *Ne quis prabendas vel beneficia hereditario jure vendicet.*

Indubitatum eſt quoniam honores eccleſiaſtici ſanguinis non ſunt, ſed meriti: & eccleſia Dei non hereditario jure aliquem, non ſecundum carnem ſucceſſorem expetit, ſed ad ſui regimen, & officiorum ſuorum diſpenſationem, honeſtas, ſapientes, & religioſas perſonas expoſcit. Eapropter auctoritate prohibemus apoſtolica, ne quis eccleſias, præbendas, præpoſituras, capellanias, aut aliqua eccleſiaſtica officia, hereditario jure valeat vendicare, aut expoſtulare præſumat. Quod ſi quis improbus & ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.

Later. can. 17. XVI. *Ne conſanguinei conjungantur.*

Sane conjunctiones conſanguineorum omnino fieri prohibemus. Hujuſmodi namque inceſtum, qui jam fere ſtimulante humani generis inimico in uſum verſus eſt, ſanctorum patrum ſtatuta, & ſacroſancta Dei deteſtatur eccleſia. Leges etiam ſæculi de tali contubernio natos, & infames pronuntiant, & ab hereditate repellunt.

Later. can. 18. XVII. *De incendiariis.*

Peſſimam ſiquidem & depopulatricem, & horrendam *incendiorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli omnino deteſtamur & interdicimus. Hæc etenim peſtis, hæc horſtilis vaſtitas, omnes alias depræ dationes exſuperat: quæ quantum populo Dei ſit damnoſa, quantumque detrimentum animabus & corporibus inferat, nullus ignorat. Aſſurgendum eſt igitur, & omnimodis laborandum, ut tanta clades, tantaque pernicies, pro ſalute populi eradicetur & extirpetur. Si quis igitur poſt hujus noſtræ prohibitionis promulgationem, malo ſtudio, ſive pro odio; ſive pro vindicta, ignes appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtiana careat ſepultura: nec abſolvatur, niſi prius damno, quod intulit, ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia ei detur, ut Hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſervitio Dei per integrum annum permaneat. * Si quis autem archiepiſcopus, vel epiſcopus, hoc relaxaverit, damnum reſtituat, & per annum ab officio epiſcopali abſtineat. * Sanc regibus & principibus, faciendæ facultatem juſtitiæ conſultis archiepiſcopis & epiſcopis non negamus.

* Incendiarorum.

* Later. can. 15

* Later. can. 10

ANNO CHRISTI 1131.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Hos canones concilio Remenſi tribuit etiam collectio codicis Ebroicenſis. Iidem vero poſtea in Lateranenſi concilio Innocentii ejuſdem omnes iterum promulgati fuere. Ac veriſimile eſt, eoſdem ipſos in concilio quoque Arvernenſi, quod anno hunc præcedente idem Innocentius apud Claromontem habuerat, aut omnes, aut pro parte promulgatos. In hoc certe Claromontenſi concilio canonem de violentis manibus in clericos non injiciendis conditum fuiſſe, autor eſt Bernardus Guidonis in libello de conciliis. *Anno*, inquit, *Dominicæ* MCXXX. *Indictione* VIII. *menſe Novembri, apud Claromontem præſidente ibidem Innocentio papa* II. *cum cardinalibus & archiepiſcopis & epiſcopis, ac religioſis viris, cum multitudine ſapientum & litteratorum virorum celebrata eſt ſynodus, in qua de fide catholica & animarum ædificatione, ac morum honeſtate, & malorum eradicatione, tractatum eſt; & obedientia eidem papæ Innocentio adſtanti ab univerſis eſt gratanter promiſſa. In eadem quoque ſynodo conceſſum eſt privilegium clericis, quod habetur in decretis.* 17. q. 4. cap. Si quis ſuadente. Conciliorum Innocentii apud Claromontem, & Remos, meminit quoque Petrus Cluniacenſis lib. 2 de mirac. cap. 16.

ADNOTATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1131. n. 14. & 15.

In Concilio Remenſi Godehardus Epiſcopus Hildesheimenſis ſanctorum honoribus donatus fuit. Bernardus enim ejuſdem urbis Epiſcopus, qui hoc petierat ab Innocentio II. in Concilio Leodienſi, uti ad Concilium Leodiense narravimus ex Auctore Anonymo Hiſtoriæ canonizationis & miraculorum S. Godehardi, remiſſus fuerat ab eo ad Concilium Nationale, *quod tunc temporis in Remenſem civitatem in feſto S. Lucæ indictum fuerat*, inquit Anonymus. Feſtum S. Lucæ incidit in feriam 3. ſeu in XV. Kal. Novemb. ſed Dodechinus Abbas ait Concilium XIV. *Kal. Novemb.* habitum eſſe, quia ſcilicet poſtridie feſti S. Lucæ ſeu feria ſecunda de more prima ſeſſio coacta, & negotiorum tractatio inchoata. Bernardus Ep. Hildesheimenſis una cum S. Norberto Metropolitano ſuo ad urbem Remenſem venit, *dum jam ſynodus aliquot dies eſſet celebrata*, inquit idem Anonymus, qui paulo poſt ſubdit. *Epiſcopus Tarraconenſis, vir religioſus & litteralis ſcientiæ eruditus, quo ordine tranſlatio fieri deberet, expoſuit.* Erat is beatus Oldegarius Barcinonenſis Ep. & Tarraconenſis Archiep. non autem Michael, ut vult Henſche-

ANNO CHRISTI 1131.

ſchenius ad diem 4. Maii vitam S. Godehardi illuſtrans, qui Epiſcopus erat Tarraconæ in Regno Aragonæ, non vero Taragonæ aut Tarraconæ in Principatu Catalaunenſi ſeu Barcinonenſi. In Canonizatione S. Godehardi *condamata ſynodus terminatur*, inquit Anonymus, qui ſtatim refert literas Innocentii II. *Cleto & populo Hildenesheimenſi datas Remis* IV. *Kalendas Novembris*, quibus ſignificat ſe Godehardum in ſanctorum numerum retuliſſe; & ex quibus intelligimus ſynodum Remenſem die 29. Octobris finitam fuiſſe. Porro Innocentii litteræ hæc ſunt.

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis clero, & populo Hildenesheimenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEniens ad nos venerabilis frater noſter Bernardus Epiſcopus veſter in plenaria ſynodo, quæ Remis per Dei gratiam fuerat congregata, atteſtatione fratrum noſtrorum Epiſcoporum, & Abbatum, & aliorum, qui ſecum venerant, S. memoriæ Godehardum Epiſcopum veſtrum laudabiliter vixiſſe in mundo, & tam in vita, quam poſt mortem multis miraculis coruſcaſſe aſſeruit. Unde nos cum fratribus noſtris omnipotenti Deo gratias referentes, habito eorum conſilio, & collaudatione, quia eumdem in cœlis cum ſanctis credimus coronari, ipſum inter ſanctos honorari præcipimus, mandantes vobis, ut & eidem beato viro ſolemnitatem in veſtra Eccleſia ſtatuatis, & ad eam annualiter convenire curetis.

Data Remis IV. Kal. Novemb.

ANNO CHRISTI 1131.

In hoc Concilio *affuerunt* 13. *Archiepiſcopi, & 263. Epiſcopi, & Abbatum ac Monachorum & Clericorum magna multitudo. Illuſ. Rex & Regina, & tota Nobilitas Franciæ confluxerunt*; inquit Ardericus lib. 13. p. 893. Baronius n. 7. videns Bernardum, ſeu verius Ernaldum Bonævallis Abbatem ſcribere poſt Concilium Remenſe celebratum eſſe Leodienſe, quodnam ex illis prius coactum fuerit, ſub dubio reliquit; ſed vel ſolus Anonymus a nobis citatus, qui hoc tempore vixit, Auctorem vitæ S. Bernardi ea in re hallucinatum eſſe certo nos edoceret, quando alia teſtimonia deeſſent.

AD CONCILIUM REMEENSE

Ab Innocentio II. Papa celebratum anno 1131.

ADDITIO.

Ex Mſſ. Suppl. Tom. II. p. 96.

REmenſis concilii canones Sirmondus prior, & poſt eum collectores omnes dederunt, nec alios unquam in eo editos vulgo eruditi ſeu vulgarunt, ſeu vulgari poſſe ſuſpicati ſunt. Id ego pariter cum illis ſentiebam, donec Udalrici Bambergenſis codicem ſors obtulit. Hunc ego nactus, in ipſo ſtatim limine concilii hujus canones offendi, quos cum editis conferens in multis ab illis diſcrepare comperi. Nam & canones nonnullos exhibet, quos inter vulgatos fruſtra quæras, & in iis, qui cum editis congruunt, addita ſunt nonnulla, quæ in his deſiderantur. Deſunt viciſſim apud Udalricum quædam in editis legenda. Diſcriminis hujus non alia ratio ſuppetit, niſi quod in alterutro collecta ſunt ſub uno concilii Remenſis titulo quædam, ab eodem pontifice in aliis conciliis, puta in Claromontano & forte etiam in Lateranenſi II. generali definita. In ea vero codicum diſcrepantia quinam Remenſis concilii canones genuini cenſendi ſint, qui vero aliunde adſciti, non facile quis definiret; quamquam exhibitos ab Udalrico genuinos Remenſes ea forte conjectura perſuaſerit; quod ille codicem ſuum circa illos annos, quibus concilium habitum eſt abſolverit.

CONCILIUM INNOCENTII PAPÆ II.

Hæc ſunt exemplaria eorum quæ a Domino Innocentio, eccleſiæ catholicæ apoſtolico, decreta, & a tota ſynodo Rhemenſi unanimiter ſunt recepta.

I. PRimum ergo ſtatutum eſt, ne qua emtio, aut venditio fiat doni eccleſiaſtici, & qui emerit, eodem privatur quo acceperat, emtorque, & venditor, & interventor emtionis ſententia excommunicationis damnati ſunt.

II. Placuit etiam domno apoſtolico, & toti concilio, ne quis audiat miſſam presbyteri habentis concubinam vel uxorem.

III. Aſſenſu etiam omnium firmatum eſt, ut clerici omnes a ſubdiacono & ſupra continentes ſint, & qui non fuerint continentes deponantur.

IV. Acclamantibus etiam omnibus præceptum eſt, ne quis in archidiaconum vel decanum, ſive epiſcopum, niſi qui diaconus vel presbyter eſt ordinetur.

V. Sancitum eſt etiam auctoritate apoſtolica, & totius concilii, ne admittantur ad lectionem divinitatis, niſi literati, ubi ſecreta divini myſterii pertractanda ſunt. Atque hæc medicina eſt inventa contra morbum, qui multum invaluit. Nam inliterati lectionem divinæ paginæ audientes, & non intelligentes, in plateis coram mulierculis diſputant, & in errorem inducuntur, & in verba profana prorumpunt.

VI. Data eſt etiam ſententia, ut clerici ordinati, & eccleſiaſtica beneficia poſſidentes, ubicumque ſive domi ſuæ, ſive in ſtudio, in habitu clericali ſint, & capillos tonſos, & barbam raſam habeant, veſtes quoque rotundas. Et hoc remedium illi vitio repertum eſt,

quo

quo divites quidam donis eccleſiaſticis prælatorum fugiunt præſentiam, ut liberius ad libitum ſuum vivant, & eleemoſinas pauperum in ſuperfluitatibus ſuis expendant. ANNO CHRISTI 1131.

VII. Juſſit etiam domnus apoſtolicus, omnium voce conſentiente, ut mortuo ſacerdote, vel epiſcopo, bona ejus in libera poteſtate œconomi ſint, quoadusque catholicus ejus ſucceſſor ex integro illa recipiat.

VIII. Conſenſit quoque in hoc venerabilis omnium fratrum conventus, ut quælibet etiam eccleſia, cujus dotes ad ſuſtentationem clericis ſufficiunt, proprium habeant ſacerdotem, nec recipiatur mercenarius & conductus.

IX. In verbo Domini dictum & edictum eſt, ne quis manum imponat, aut clerico, aut monacho cujuslibet ordinis. Quod qui violaverit, a divini officii participatione & omni eccleſiaſtica communione longe ſiat.

X. Eccleſias, ex quo conſecratæ fuerint, liberas & abſolutas a manu laicorum eſſe, diſpoſitum eſt.

XI. Banno confirmatum eſt, ruſticos habere pacem quotidie in corpore, & in rebus ſuis, dum eunt, vel redeunt, vel commorantur in agricoltura, vel in aliquo opere manuum.

XII. Lex poſita eſt generalis obſervandæ pacis omni loco & omni tempore anni, ab adveſperante feria IIII. uſque ad matutinum feriæ V. Ubi cum vero, quæ in vulgari noſtro pax diei nuncupatur, inviolabiliter cuſtodiri decretum eſt, temporibus ab antiquo inſtitutis. Clericis & monachis, & mulieribus pax perpetua, banni confirmatione, data eſt. ANNO CHRISTI 1131. f. feria v. de leg. in editis.

XIII. De conjugiis diſſolvendis caute determinatum eſt, quod poſt manifeſtam nuptiarum celebrationem nec marito, nec uxori liceat quærere occaſionem ſpontaneam diſſolvendi conjugii, nec juramentum eorum recipiendum, qui inducti familiaritate privata jurant cognationem conjugatorum. Sed ſi quis fidelis pro charitate Chriſti aliquam lineam conſanguinitatis præpedientem conjugium monſtraverit, cæteriſque indiciis, & teſtimoniis comprobaverit, ei fidem habendam eſſe cenſet ſedis apoſtolicæ venerabilis auctoritas.

XIV. Nec vero illa occaſio recipienda eſt ex decreto apoſtolicæ ſedis & totius concilii, ſi quis poſtquam uxorem duxerit, ſe ipſum accuſabit inceſtus occulte cum cognata uxoris admiſſi.

In fine damnati ſunt ſententia excommunicationis invaſores regni & eccleſiæ, Petrus Leonis & Conradus cum omnibus ſuis fautoribus, inclinatis cereis ardentibus, ad extinguendam memoriam illorum, abarchiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus totius concilii; depoſiti ſunt etiam cardinales, qui diſceſſerunt ab unitate ſanctæ matris eccleſiæ.

IN PRÆCEDENTES CANONES ADNOTATIONES COLLECTORIS.

CAnon I. eſt canon I. Remenſis, ſed pro illo *nota infamiæ*. Udalricus ponit *excommunicationis ſententia damnati ſunt*. Nec aliam quam excommunicationis pœnam in eos canones infligunt Remenſ. anni 1119. can. I. Gerundenſe anni 1078. can. 2. eſt etiam contra ſanctionem Chalcedonenſis concilii can. 2.

Canon II. eſt Remenſis vulgati can. V.

Canon III. eſt vulgatus can. IV.

Can. IV. eſt vulgatus can. VIII. ſed in vulgato nihil legitur de epiſcopo niſi ſaltem ex diacono eligendo. Hæc tamen de epiſcopo ſancivit Urbanus II. in concilio Claromontano anno 1095. cap. 5.

Can. V. non legitur in editis.

Can. VI. reſpondet Remenſi II. ſed plus aliquid explicat de veſtium forma.

Can. VII. reſpondet canoni III. vulgato.

Can. VIII. reſpondet edito IX.

Can. IX. reſpondet edito XIII. nam *imponere manum clerico* perinde hic eſt ac inferre manus violentas.

Can. X. reſpondet vulgato VII.

Can. XI. reſpondet canoni vulgato X. & XI. ſed inter eos, qui pace perpetua donantur, mulieres pariter expreſſæ ſunt, quod in editis deſideratur; ſed & veteres canones expreſſerunt, Audomarenſe anni 1099. can. III. Narbonenſe anni 1054. can. XV. Claromontanum anni 1095. can. I.

Can. XII. eſt in editis canon XI. ſed aliis verbis exprimitur, & paulo ab editis in eo diſcrepat, quod pax ſeu tregua Dei uſque ad ſolis ortum feriæ II. in editis præſcribitur; hic vero uſque ad veſperas feriæ I. Ita enim legendum in adnotatione ibidem monui.

Can. XIII. omnino deeſt in editis, ſed non diſſimilem ſanctionem habes in concilio Londonienſi can. XVI.

Canon poſtremus idem fere nihil habet cum edito XVI. ſed præcedentium, & ſubſequentium conciliorum canones habet adſimiles.

EX ADNOTATIONIBUS MEIS IN PAGIUM A. 1131. II.

ANimadvertere hic juvat canones illos XVII. quos concilio huic adſcribunt duo MSS. codices, unde a Sirmondo, qui omnium primus illos dedit, deprompti fuerunt, omnes vel fere omnes, ad alterum concilium, quod illud præceſſit, Claramontanum ab Innocentio anno præcedenti celebratum, pertinere; id autem conſtat 1. quod canon XIII. *Si quis ſuadente Diabolo &c.* & recenſetur inter canones Claromontanos a Baluzio vulgatos Can. X. & Claromontano pariter aſcribitur a Bernardo Guidonis in libel. de conciliis, & a Ptolemæo Lucenſi apud Baluz. in nota ad hoc concilium, legenda in collect. Veneto-Labbeana ſupra paginam 449. Secundo quod fere omnes ii canones, qui Remenſi concilio tribuuntur, totidem verbis inter Claromontanos leguntur; id vero in omnibus canonibus, exceptis V. IX. XIV. animadvertas. Viciſſim autem plura ſancita fuiſſe ſcimus in concilio Remenſi, quæ in canonibus hiſce, vel aliter, vel nuſpiam leguntur, ut patet ex ſumma canonum Remenſium, quam ex codice Udalrici ſupra dedimus; ſicut & conſtat ex epiſtola LV. Innocentii relata in eadem collect. col. 426. in qua pontifex aſſerit mandatum a ſe fuiſſe in concilio Remenſi, ut abbatum *obedientiam, & profeſſionem* epiſcopi ſuſciperent, quam ſanctionem in canonibus XVII. fruſtra quæras. Cenſeo igitur canones illos XVII. collectionem eſſe canonum ex duplici concilio ab Innocentio in Gallia celebrato Claromontano & Remenſi, & forte etiam Leodienſi compactam.

ANNO CHRISTI 1131.

Judicium in concilio Remenſi ſub Innocentio II papa redditum, in gratiam majoris monaſterii adverſus monachos ſancti Jacuti.

Martene Ve. Script & Mon. par. I. pag. 331.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Ego Donoaldus Dei gratia Aletenſis epiſcopus præſenti ſcripto notificare curavi, qualiter majoris monaſterii monachi de conſuetudine piſcium quam dominus Gaufredus de Dinamo eis dederat, & monachi ſancti Jacuti invaterant in præſentia noſtra nec non & venerabilium cardinalium Willelmi Prænestini epiſcopi, Joannis Cremonenſis Cardinalis presbyteri, Guidonis diaconi itidem cardinalis, Ulgerii Andegavenſis, Hamelini Redonenſis epiſcoporum, abbatum etiam Odonis majoris monaſterii, Mainonis S. Jacuti, Gaufredi Vindocinenſis, Petri S. Sergii, Gualterii Trecenſis, egerint, & ab eiſdem perſonis ex præcepto domini papæ Innocentii adjudicatum fuerit. Juſſione ſiquidem domini Papæ cum reverentia nominandi Honorii inter præfatos monachos de eccleſiis de Dinanno concordia facta fuerat, de qua utique parti Apoſtolicæ literæ factæ & datæ ſunt, quam tamen monachi S. Jacuti non tenebant. Lectis itaque concordiæ literis a præfatis venerabilibus cardinalibus & epiſcopis, Ulgerio videlicet Andegavenſi, qui Romæ concordiæ factæ interfuerat, & Hamelino Redonenſi adjudicatum eſt, ut monachi majoris monaſterii conſuetudinem piſcium & omnia quæ ante concordiam habebant in perpetuum A quiete poſſiderent, exceptis dumtaxat his, quæ in concordiæ literis monachis S. Jacuti nominatim conceſſa ſunt, eccleſia videlicet S. Salvatoris cum cimiterio & juribus parochialibus ad eam pertinentibus in parte tantum, quæ cedit Alano. Huic definitioni & judicio, exceptis præfatis perſonis, interfuerunt de clericis Alureus Turonenſis archidiaconus, Hugo de Lavarzino Cenomanenſis archidiaconus, Bliamundus Andegavenſis archidiaconus, David Aletenſis archidiaconus, Rivallonius archidiaconus, Tiſo Namnetenſis archidiaconus, Gobio & Herveus S. Mauricii Turonenſis canonici, Joannes Lugdunenſis, B Richardus nepos Aletenſis epiſcopi. De monachis Majoris monaſterii Tetbaldus de Columbis, Hugo Hoſpitalarius, Rainaldus de caſtro Gunteri prior Carnoti, Laurentius bajulus, Guarnerius, Armarius, Bernerius Sparnonenſis prior. De aliis Fromundus prior Vindocinenſis, Rogerius ejuſdem monaſterii monachus. De laicis Paganus Camerarius, Johannes Haduiſſe, & alii plures utriuſque ordinis, quos præ multitudine enumerare perlongum eſt. Hoc etiam nobis a C domino Papa & a Cardinalibus injunctum eſt, ut ſi monachi S. Jacuti contra præfinitum judicium piſcium conſuetudinem invadere præſumerent, de invaſoribus plenariam juſtitiam faceremus.

Actum Remis in palatio Archiepiſcopi ſexta feria concilii celebrati ſub eximio ac reverentia digno papa Innocentio.

ANNO CHRISTI 1131.

IN SEQUENTEM SERMONEM PRÆMONITIO.

SErmo hic, quem ſubdo, utrum ad hoc Remenſe Concilium pertineat, ſeu potius ad aliud, &c. forte Directanum in eadem Urbe habitum locus eſſet ambigendi; qua de re aliis judicium relinquo. Profecto huic adfuit S. Bernardus Abbas Claravallenſis, uti Sermonis titulus præfert, eumdemque Sermonem ad S. Bernardum pertinere judico, quamquam noviſſimi editoris operis S. Doctoris repugnant. Unica me ratio perſuadet, Epiſtola ſcilicet præfationis loco huic præmiſſa a Patre Pez in ſuis anecdotis evulgata. Scriptor enim hujus teſtatur ſe poſt annos quindecim, ex quo recitatus fuit ab eodem S. Doctore ſcriptis memoria dictante tradidiſſe. Ex hoc igitur Auctoris ſynchroni teſtimonio evincitur non alteri quam S. Bernardo Claravallenſi hunc ipſum Sermonem deberi. Diſplicent editoribus Pariſienſibus verba quædam ejuſdem Sermonis, quæ minus conveniunt Monacho Viro Sancto, nec decet *fratres* appellaſſe Epiſcopos, coram quibus verba faciebat. Sed hæc forte verba adjecit de ſuo ſcriptor cum non bene omnia teneret verba ipſa S. Doctoris ſibi forte de mente delapſa ex temporis longinquitate. Hanc igitur eandem Epiſtolam, quæ hucuſque delituit præmittendam eidem Sermoni cenſui acceptam ex eodem Patre Pezio in Cod. Diplom. part. I. pag. 337.

PRÆFATIO IN SERMONEM S. Bernardi abbatis Clarevallenſis in concil. Remenſi habitum.

Pez T. I. P. I. pag. 337. ex Ms. of Corbie Germanic.

ROgaſti me jam ſæpius, o cultor pauperum Chriſti devotiſſime, quatenus ſermonem Bernardi abbatis Clarevallenſis in concilio Remenſi habitum ad Epiſcopos litteris commendatum tibi tranſmitterem. Quod valde mihi difficile videtur, eo quod non ſolum ante tot annos, verum ab heri & nudiuſtertius audita, ſi non arctius memoriæ recondantur, facillime oblivioni tradantur. Quindecim quippe anni tranſacti ſunt ex quo ſynodus illa habita eſt.

Sed quia devictus tua fide, quæ per dilectionem jam frequenter bonum operata eſt in me, negare nequeo quicquid poſtulaveris; rogo te per charitatem Chriſti, ne me iſta dictaſſe ſinceritati tuæ prodas, neque commendatum tibi ſermonem alieno vel invido communices: quia non verbum ex verbo, uti nunc in ſermone ita prodita ſunt, ſed ſeriem materiei vix tenere potui.

D Itaque cum conſediſſet ſacer ille conventus, & ut verum fatear, præ multitudine archiepiſcoporum, epiſcoporum, Abbatum, Præpoſitorum & aliorum Clericorum pene innumerabilis, ſtans ſuprà memoratus Abbas a dextris Papæ venerandi Eugenii, indicto ſilentio ſic exorſus eſt.

AD CLERUM IN CONCILIO REMENSI congregatum Sermo S. Bernardi Abbatis.

E GRave eſt quod mihi injungitur, videlicet ut doceam doctores, inſtruam Patres præſertim cum ſcriptum ſit: *interroga patres tuos & annuntiabunt tibi*. Sed præcipit mihi Moyſes iſte, cujus manus graves ſunt: cui obediendum eſt non ſolum a me ſed etiam ab omnibus. Et pluſquam Moyſes hic: Moyſi commiſſa fuit una plebs Iſraelitica. Iſti autem univerſa eccleſia. Et pluſquam Angelus hic. Cui enim Angelorum dixit aliquando Deus. *Quæcumque ligaveris ſuper terram erunt ligata & in cœlis?* Secundum officium dico, non ſecun-

secundum meritum. Præter Deum non est similis ei nec in cælo nec in terra. Hic est Petrus qui misit se in mare cum alii discipuli navigarent ad Jesum. Unusquisque vestrum contentus est navicula sua, iste autem misit se in omnes archiepiscopatus, abbatias, præposituras. *Hoc mare magnum & spatiosum manibus, illic reptilia quorum non est numerus.* Et vobis dico, Fratres mei Episcopi, multum exaltavit vos Deus: *Vos estis sal terræ*, sicut dicit Dominus in Evangelio: *Vos estis lux mundi. Ego dixi dii estis, & filii excelsi omnes. Verumtamen sicut homines moriemini, & sicut unus de principibus cadetis.* Ubi sapiens, ubi scriba, ubi conquisitor hujus sæculi? Nonne sicut homines morientur? Et nonne sicut unus de principibus cadent? Unde cadent vel quo? De latere Domini in profundum inferni.

ANNO CHRISTI 1131.

2. Fratres duo mala magna restant: mors videlicet & judicium. Dura est enim conditio mortis, & idcirco rarus est qui velit mori. Sed quæ cura mori, cum hæc sit via universæ carnis? Eja quo ibo a spiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? Cum dicat Apostolus. *Omnes nos repræsentari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque rationem de his quæ gessit in corpore suo, sive bonum sive malum.* Fratres aliam synodum pronuntio vobis, ubi Dominus Deus sedebit in judicio, & ibi omnes nos oportet repræsentari & ibi Deus juste judicabit orbem terrarum. Hic includitur justitia in marsupio, sed juste judicabit Deus in illo judicio & ibi omnes nos oportet repræsentari (nisi forte, quod dici nefas est, mentiatur Apostolus) sive sit Papa, sive Cardinalis, sive Archiepiscopus, sive Episcopus, sive dives, sive pauper, sive doctus, sive indoctus, ut referat unusquisque rationem de his quæ gessit in corpore, sive bonum sive malum. Et si reddenda est ratio de his quæ quisque gessit in corpore suo: heu quid fiet de his quæ quisque gessit in corpore Christi, quod est ecclesia? Ecclesia Dei vobis commissa est, & dicimini pastores; multos autem excommunicatores. Et utinam sufficeret vobis lana & lac: sititis enim sanguinem.

3. Quatuor tamen his qui præsunt in ecclesia Dei necessaria esse præ omnibus reor; videlicet ut per ostium intrent, ut in humilitate se contineant, avaritiam declinent; munditiam tam corde quam corpore servare studeant. Sed quid prodest si canonice eligantur (quod est per ostium intrare) si non canonice vivant? Dixit Dominus ad duodecim: *nonne ego vos duodecim elegi? & unus ex vobis diabolus est.* Domine Jesu cum esset electio illa in manu tua si non haberes aliquem contradicentem & reclamantem tibi. Quare elegisti diabolum episcopum? Cur bone Jesu non elegisti bonum & justum & sanctum sicut Petrus bonus, justus, & sanctus fuit? Vel si elegisti diabolum, cur te jactas elegisse? Fratres, sic facit Jesus hodie, eligens sibi multos diabolos episcopos. Ubi, proh dolor, reperiemus episcopos qui post adeptam dignitatem in humilitate se contineant? Nempe superbia eis occasio est, ut ad tantam dignitatem adspirent, ut in ovile Christi impudenter irrumpant, cum tam per Psalmistam Dominus dicat: *Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam.* Jesus autem in medio est, non in angulo. Unde ipse in Evangelio: *Ubi duo*, inquit, *vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum.* Et iterum: *Jesus autem transiens per medium illorum ibat.* Et in libro Sapientiæ: *In medio*, inquit, *Ecclesiæ aperuit os ejus.* Et rursus in evangelio dicitur. *Stetit Jesus in medio Discipulorum suorum.* Væ mihi Domine Jesu, si tecum ero in domo tua, & non in medio Domus tuæ. At isti non sic. Sunt quidem cum Jesu, sed non in medio domus ejus: quia amant & faciunt superbiam, parentes suos extollentes, pauperes autem negligentes & deprimentes. Male vivunt & subjectos male vivere volunt. Et idcirco comparantur apostatæ Angelo qui dixit in corde suo: *ponam sedem meam ad Aquilonem &c.* Quid est diabolum ad Aquilonem sedem velle ponere, nisi superbum quempiam & impium super suos similes a charitatis calore, vel sapientiæ luce alienos principatum appetere, vel adeptum tenere? Talis erat Absalon super filios Israel patri suo rebellis, principatum appetens. Talis erat Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit omnes filios Israel in vitulis aureis. Tales fuerunt Scribæ & Pharisæi contra quos ait Dominus: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi qui clauditis regnum cælorum ante homines: Vos enim non intratis, introeuntes non finitis introire.*

ANNO CHRISTI 1131.

4. Porro Episcopi hujus temporis avaritiam quomodo declinent? Quod enim sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria, flagella, sputa, clavos, & lanceam, crucem & mortem, hæc omnia in fornace avaritiæ conflant, & profligant in acquisitionem turpis quæstus, & pretium universitatis suis marsupiis includere festinant; hoc solo sane a Juda Iscariotis differentes, quod ille horum omne emolumentum denariorum numero compensavit: isti voraciori ingluvie lucrorum infinitas exigunt pecunias. His insatiabili desiderio inhiant, pro his ne amittant timent; & cum amittunt, dolent. Harum in amore quiescunt, quantum dumtaxat liberum est eis arbitrium acervandi, vel augmentandi cura. Animarum nec casus reputatur nec salus. Non sunt profecto matres, qui cum sint de Crucifixi patrimonio nimium incrassati, impinguati, dilatati non compatiuntur super contritione Joseph. Archipresbyter circuit obedientiam sibi creditam, & ut impleat saccum suum, tradit sanguinem justum. Vendit nempe homicidia, adulteria, incestus, fornicationes, sacrilegia, perjuria, & usque ad summum implet manicam suam. Fama igitur volante innotescit Episcopo talis quæstus, & accersito Archipresbytero: Da mihi, inquit, partem meam. At ille nihil dabo tibi. E contra Episcopus; si non dederis mihi, inquit, partem meam, afferam tibi omnia. Fitque altercatio maxima, & propter avaritiam fit discordia. Postea vero Archipresbyter revolvens secum, quod autoritate Episcopi fungatur potestate ista; & quod sine gratia ipsius nihil possit; perverse conversus: Pœnitet, inquit, me, accipe partem tuam, & insuper de mea quod beneplacitum fuerit, & reconciliantur, & pauperes Christi spoliati sunt.

5. En tempora ista plane fœda a negotio perambulante in tenebris, quapropter væ generationi huic a fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis; si tamen hypocrisis dici debet, quæ jam latere præ abundantia non valet, & præ impudentia non quærit. Et sic serpit dodie putida tabes per omne corpus Ecclesiæ, quo latius eo desperatius, eoque periculosius quo intestinius. Nam si insurgeret apertus hæreticus mitteretur foras & arescret, si violentus inimicus, absconderet se quis forsitan ab eo. Nunc quomodo ejiciet aut abscondet se? Omnes amici & inimici, omnes necessarii, omnes domestici & nulli pacifici, & quæ sua sunt quærunt omnes.

nes. Miniſtri Chriſti ſunt, & ſerviunt Antichriſto: honorati incedunt de bonis Domini, cui honorem non deferunt. Inde hic eis quem quotidie videmus meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Inde aurum in frenis aurum in ſellis & in calcaribus. Plus nitent calcaria, quam altaria. Inde menſæ ſplendidæ & cibis & ſcyphis. Inde commeſſationes & ebrietates. Inde cytharæ, & lyra & tibia, redundantia torcularia & promptuaria plena eructantia ex hoc in illud. Inde dolia pigmentaria, inde referta marſupia. Hujuſmodi ſunt & volunt eſſe Eccleſiarum præpoſiti, Decani, Epiſcopi & Archiepiſcopi. Nec enim hæc merito cedunt, ſed negotio illi quod perambulat in tenebris. Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis advenit: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima*. Amara prius in nece Martyrum, amarior poſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugari, non exterminari poſſunt: ita invaluerunt, ita multiplicati ſunt ſuper numerum. Inteſtina & inſanabilis eſt plaga Eccleſiæ, & ideo *in pace amaritudo mea, amariſſima*. Sed in qua pace? Pax eſt, & non eſt pax. Pax a paganis, pax ab hæreticis, ſed non profecto a filiis. Vox plangentis in tempore Iſrael. *Filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me*. Spreverunt & invaluerunt a turpi vita, a turpi quæſtu, a turpi commercio, a negotio perambulante in tenebris. Supereſt ut jam de medio fiat dæmonium meridianum ad ſeducendos, ſi qui in Chriſto reſidui ſunt adhuc perſiſtentes in ſimplicitate ſua: ſiquidem abſorbuit fluvios ſapientium & torrentes potentum, & habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus, ideſt humiles & ſimplices qui ſunt in Eccleſia. Ipſe enim eſt Antichriſtus, qui non ſolum ſe diem, ſed & meridiem mentitur, & extollitur ſupra id quod colitur ut Deus, quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illum illuſtratione adventus ſui.

6. Ecce diximus quales habemus paſtores in via hac qua ambulamus, non quales habere oportet. Non ſunt omnes amici ſponſi, qui hodie ſicut ſponſi Eccleſiæ hinc inde aſſiſtere cernuntur, & ut vulgo ajunt eam quaſi addextrare videntur. Pauci admodum ſunt, qui quæ ſua ſunt non quærant ex omnibus caris ejus. Diligunt munera, nec poſſunt pariter diligere Chriſtum, quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati circumamicti varietate, tamquam ſponſa procedens de thalamo ſuo. Nonne ſi quempiam talium repente eminus procedentem aſpexeris, ſponſam potius putabis quam ſponſæ cuſtodem? Unde vero hanc illis exuberare æſtimes rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriam, congeriem vaſorum argenteorum & aureorum, niſi de bonis ſponſæ. Inter hæc eſt quod illa pauper & inops & nuda relinquitur, facie miſeranda, inculta, hiſpida & exanguis. Propter hoc non eſt hoc tempore ornare ſponſam ſed ſpoliare, non eſt cuſtodire ſed perdere; non eſt defendere ſed exponere, non eſt inſtruere ſed proſtituere; non eſt paſcere gregem Domini, ſed mactare & devorare, dicente Domino de illis: *Qui devorant plebem meam ut cibum panis*. Et iterum: *quia comederunt Jacob, & locum ejus deſolaverunt*. Et in alio Propheta: peccata populi comedent: quaſi dicat: peccatorum pretia exigunt, & peccantibus ſollicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero Epiſcoporum qui non plus invigilet ſubditorum evacuandis marſupiis, quam vitiis extirpandis? Ubi eſt qui ſicetat iram? Ubi eſt qui prædicet annum placabilem Domino? Propterea relinquamus iſtos, quia non ſunt paſtores ſed traditores; & imitemur illos, qui viventes in carne plantaverunt Eccleſiam ſanguine ſuo. Et quidem iſti ſortiti ſunt miniſterii locum, ſed non zelum. Succeſſores omnes cupiunt eſſe, ſed imitatores pauci. Utinam tam vigiles reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram, vigilarent utique ſollicite ſervantes ſibi creditam Eccleſiam; immo vero vigilarent pro ſemetipſis, nec ſiverent de ſe dici: *Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt & ſteterunt*. Juſta omnino querimonia, nec ad nullam juſtius quam ad noſtram referenda ætatem. Parum eſt noſtris paſtoribus quod non ſervant nos niſi & perdant graviter; graviter quippe demerſi oblivionis ſomno ad nullum Dominicæ commonitionis tonitruum expergiſcuntur; ut vel ſuum ipſorum periculum expaveſcant. Inde eſt quod mentes parcunt ſuis, qui non parcunt ſibi, perinon pariter & pereuntes.

7. Nunc vero dicendum, Epiſcopi & ſacerdotes hujus temporis caſtitatis ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum tam in corde quam in corpore quomodo ſtudent obſervare? Certe Dominus dicit in Evangelio ad Epiſcopos, haud dubium in primitiva Eccleſia: *Sint lumbi veſtri præcincti*; caſtitatem approbans non tantum ſed etiam imperans. Atteſtatur etiam hanc Spiritus Sanctus in lege, qui nemini niſi mundis & præcipue a mulieribus, panes propoſitionis edere ſinebat. Unde & Achimelech David regi de his panibus cum militibus ſumere cupienti non prius conceſſit, quam eos mundos eſſe a mulieribus cognoviſſet, dicente rege David: *Si de mulieribus agitur, mundi ſunt ab heri & nudiuſtertius*. Jam tunc ſignificante Spiritu Sancto, neminem ad menſam Chriſti, ad illumque panem Angelorum debere accedere, niſi purificatum mente & corpore: ne quod gratia divina fidelibus præparavit ad ſalutem, indigne ſumentibus ad judicium fiat & ad condemnationem. Iſti autem caſtitatis inſigne qualiter cuſtodiunt, qui traditi in reprobum ſenſum faciunt quæ non conveniunt? Quæ enim in occulto fiunt ab Epiſcopis turpe eſt dicere. Melius itaque arbitror ſuper hoc diſſimulare, & ſuperſedere, quam aliquid, unde ſcandalizentur innocentes & inexperti dicere. Sed ego cur verecundor dicere, quod ipſi non verecundantur facere, imo quod Apoſtolus non verecundatur ſcribere & prædicare? Dicit autem egregius Prædicator ſic: *Maſculi in maſculos operantes, & mercedem ſui erroris recipientes*. Fratres, factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis.

ANNO CHRISTI 1131.

CONCILIUM LEODIENSE (1)

Auctoritate Innocentii papæ indictum, quo Halberſtadenſis epiſcopus priſtino honori reſtituitur, & antipapa Anacletus condemnatur anno Domini MCXXXI.

ANno Domini 1131. *inquit abbas Stadenſis in chronico*, conventus apud Leodium agitur, in quo Otto Halberſtadenſis epiſcopus ab Innocentio priſtino honori reſtituitur. *Otto Friſingenſis cap. 18. lib. 7. de eadem ſynodo iſta duntaxat ſcribit*: Apud Leodium Belgiæ urbem ſynodum epiſcoporum convocans, regem Lotharium ad defenſionem ſanctæ Romanæ eccleſiæ invitavit. *Ibidem una cum Lotherio, totius regni archiepiſcopos, epiſcopos, duces, marchiones, & palatinos comites congregatos fuiſſe, adventumque illuc pontificem magnifice exceptum, ad tyrannidem invaſorum apoſtolica ſedis comprimendam cum promiſſione imperialis coronæ auxilium petiviſſe, & impetraſſe, Dodechinus & abbas Urſpergenſis verbis fere iiſdem deſcribunt.*

Sugerius in vita Ludovici Craſſi ponit occurſum Lotharii Innocentio papæ factum hoc eodem anno, ſed ante Remenſe Concilium, atque his ipſum verbis deſcribit. Viſitando itaque Gallicanam, ſicut res exigebat, eccleſiam, ad partes ſe transfert Lotharingorum, *ipſe ſcilicet Innocentius papa*. Cui cum imperator Lotharius civitate Leodii cum magno archiepiſcoporum, & epiſcoporum, & Teutonici regni optimatum collegio celeberrime occurriſſet, in platea ante epiſcopalem eccleſiam humillime ſeipſum ſtratorem offerens, pedes per medium ſanctæ proceſſionis ad eum feſtinat, alia manu virgam ad defendendum, alia frenum albi equi accipiens, tanquam Dominum deducebat. Deſcendente vero tota ſtatione eum ſubbrachiando deportans, celſitudinem paternitatis ejus notis & ignotis clarificavit. *Hæc Sugerius ſancti Dionyſii abbas. Sed quæ iſta ſint ſecuta inter Lotharium & Innocentium pontificem contentiones & diſcordiæ, Bernardus Benævallis abbas ſic exponit*: Sed velociter obnubilata eſt illa ſerenitas, ſiquidem importune idem rex inſtitit, tempus habere ſe reputans opportunum, epiſcoporum ſibi reſtitui inveſtituras, quas ab ejus prædeceſſore imperatore Henrico, per maximos quidem labores & multa pericula, Romana eccleſia vendicarat. Ad quod verbum expavere & expalluere Romani, gravius ſeſe apud Leodium arbitrati periculum offendiſſe, quam declinaverint Romæ. Nec conſilium ſuppetebat, donec murum ſe oppoſuit abbas ſanctus, *Bernardus ſcilicet*: audaciter enim reſiſtens regi, verbum malignum mira libertate redarguit, mira autoritate compeſcuit. *Hæc ipſe.*

Hic videas redarguri meraciſſimum Petrum diaconum Caſſinenſem, dum in gratiam ejuſdem Lotharii, cui paſtus inhæſit, adverſus tam apertiſſimam veritatem de inveſtituris, affirmat eas ab Innocentio papa in eo conventu Leodienſi Lotharío fuiſſe conceſſas, ſic dicens: Innocentius igitur Germaniam ingreſſus, a Lothario rege juxta Leodium excipitur, virgam ei & annulum antiquo ex more confirmans, & terram comitiſſæ Mathildæ condonans. *Hæc ipſe Petrus, qui adverſus catholicum papam Innocentium una cum ſuis pro ſchiſmaticorum parte ſtetit ac laboravit. Sed in eo etiam mendax eſſe convincitur, dum juxta Leodium donationem terræ Matbildæ factam ab Innocentio aſſegit. Nam diploma pontificis de ea re conſcriptum Romæ datum legitur. Suggeſtum tantum, non exactum, de inveſtitura a Lotharío, quod petierat, Otto Friſingenſis affirmat.*

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad Annum Ch. 1131. num. 2. & 3.

De Concilio Leodienſi ita ſcribit Chronographus Maurianenſis: *Ubi Lotharius Rex Alamannorum, Patricius ac Imperator Romanorum, &c. cum omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis & Proceribus Regni ſui Innocentium Papam patremque recognoſcit, & ſe, cum eo Romam iturum, & in ſedem proprium reſtituturum ſacramento ſpondit.* Agebatur tunc de canonizatione Sancti Godehardi Epiſcopi Hildenſheimenſis anno MXXXVIII. demortui, uti ſæculo præcedenti diximus, & Auctor Anonymus teſtis oculatus eorum, quæ narrat in Appendice de Miraculis a Sancto Præſule in vita patratis, quæ extat in Actis Sanctorum Bollandianis ad diem IV. menſis Maii, quo colitur, cap. 1. ait: *In Leodienſem civitatem Curia indicta eſt, ubi Innocentius Papa cum Romana Eccleſia, & magna parte Galliæ cum Lotharío Rege & fere univerſis Epiſcopis Theutonicæ regionis, convenerunt; ut de violentia Romanæ Eccleſiæ per Petrum Leonis perpetrata, qui tunc temporis Papatum ſibi violenter uſurpavit, pertractarent, & qualiter illud idolum, in templo Domini poſitum, deſtruerent, elaborarent.* Factum igitur eſt, ut ad Dominicam Lætare Hieruſalem (Dominicam nempe IV. Quadrageſimæ, quæ hoc anno in diem XXIX. menſis Martii cadebat) *ad prædictam civitatem multi Catholici viri, tam cum Apoſtolico, quam cum Rege convenirent, & de communi ſtatu Eccleſiæ pertractarent. Inter quos Præſes noſter Bernardus* (Epiſcopus Hildenſheimenſis) *cum Majoribus noſtræ Eccleſiæ aſſiſtens, videns opportunitatem ultro ſibi collatam, ipſum Apoſtolicum cum omni Curia Romana aggreditur; Vitaque Paſtoris noſtri coram ipſis recitatur; & ut per eum in Eccleſia Dei canonizetur, devotiſſimæ preces funduntur. Sed cum conſultatio ſit Romanæ Eccleſiæ in generali Concilio Sanctos Dei canonizare, quod tunc temporis in Remenſem civitatem in feſto S. Lucæ indictum fuerat; accepto conſilio, petitionem Eccleſiæ noſtræ uſque in prædictum locum diſtulit, ibique deſtinatum certiſſime promiſit.*

Ægidius Aurea vallis monaſterii Ciſtercienſis Monachus, qui teſtatur ſe Hiſtoriam Pontificum Leodienſium deſiſſe ſcribere anno Domini MCCLI., cap. 27. de adventu Innocentii Papæ in urbem Leodienſem hæc habet: *Anno Domini MCXXXI., Gregorius, qui Innocentius dictus eſt ſecundus, multo comitatu Epiſcoporum & Abbatum a Francia in Lotharingiam tranſit, & Dominica IV. Quadrageſimæ*, (legendum, Dominica III., ut ſequentia indicant) *quæ eſt XI. Kalend. Aprilis, Leodium venit. Ubi a Lotharío Rege Allemanniæ, & a domino Alexandro Leodienſi Epiſcopo, & aliis multis Epi-*

(1) Epiſcopos, qui huic concilio adfuere, 36. fuiſſe tradit Chronicum Saxonicum, his verbis: *Anno Incarn. Dom. 1131. 10. Cal. Aprilis celeberrimus conventus 36. Epiſcoporum & principum ſti Leodii, domno Apoſtolico Innocentio, & rege Lotharío ac regina præſentibus.* Annales Paderbornenſes 32. tantum admittunt, forte ex ſola Germania, abbatesque 53. In diplomate vero Locati, quo collegiatæ S. Joannis Eccleſiæ Leodienſi teloneum Viſati aſſertum fuit eo in concilio & reſtitutum, in com. 1. ampliſſ. collect. vet. monum. p. 304. edito 8. ſubſcribunt hoc ordine Albertus Moguntinus Archiep. cum omnibus fere ſuis comprovincialibus, Fredericus Colonienſis cum ſuis, Norbertus Magdeburgenſis cum ſuis, Conradus Salzeburgenſis cum ſuis, Alexander Leodienſis Epiſc. quos certe ſi non omnes, principes talem concilii & auctoritate & dignitate fuiſſe nullus dubitet. *Martene in præfat. citati tomi primi.*

ANNO CHRISTI 1131.

Epiſcopis, & Abbatibus tam Lotharingis quam Transrhenenſibus; muneribus honoratur, tota civitas in obſequio fervet, & Dominica in medio Quadrageſimæ (Quæreta ſcilicet) *ab Eccleſia Sancti Martini in publico monte uſque ad Eccleſiam Sancti Lamberti publicam & ſolemnem exibuit proceſſionem; Miſſam celebravit; ibi Regem & Reginam coronavit. Æſtimati ſunt a quibuſdam XXXII. Epiſcopi & Abbates affuiſſe, inter quos fuit unus Sanctus Abbas Bernardus Clarævallis. Rediens Papa a Leodio Claram vallem divertit*, quæ eſt Abbatia celeberrima, ubi Sanctus Bernardus Abbas erat, ſita in Campania provincia ad Albulam Fl. tribus leucis a confinio Burgundiæ diſtans. Anſelmus Gemblacenſis in Chron. notat Innocentium II., dum Leodii eſſet, *conjugatos Presbyteros* excommunicaſſe.

ANNO CHRISTI 1131.

AD LEODIENSE CONCILIUM.

In cauſa Halberſtadenſis epiſcopi, aliiſque eccleſiæ negotiis anno 1131. celebratum.

ADDITIO.

Ex Manuſ. Suppl. T. II. pag. 401.

De hoc concilio ea utique prætereunda non duco quæ annaliſta Saxo Eccardi narrat his verbis: Dominica ante mediam quadrageſimam XI. Cal. aprilis celeberrimus conventus XXXVI. epiſcoporum & principum fit Leodii domno apoſtolico Innocentio & rege Lothario, ac regina præſentibus, ubi multa tam de eccleſiaſticis, quam de regni utilitatibus provide ordinata ſunt. Ibi excommunicati ſunt Petrus Leonis, Conradus & frater ſuus Fridericus cum omnibus eis faventibus. Ibi Halberſtadenſis epiſcopus Otto ab Honorio papa triennio epiſcopatu privatus interventu regis & principum officii ſui reſtitutionem promeruit.

Juvat etiam ea adnotare quæ ſcribit Albericus in chronico ad hunc annum 1131. Dominica in medio quadrageſimæ Gregorius cum curribus & rhedis ab eccleſia ſancti Martini in publico monte, quaſi Romæ via triumphali, uſque ad capitolium ſancti Lamberti aſcendit, miſſam celebrat, regem, & reginam coronat; conjugatos presbyteros excommunicat: æſtimati ſunt a quibuſdam triginta duo epiſcopi affuiſſe, & abbates tres & quinquaginta, inter quos fuiſſe dignoſcitur ſanctus Bernardus abbas Clarevallenſis, epiſcopus Otto. Papa Innocentius profectus apud Leodium Belgiæ urbem ſynodum epiſcoporum convocans, regem Lotharium ad defenſionem ſanctæ Romanæ eccleſiæ convocavit. Qui nihil cunctatus, expoſito tamen prius modeſte in quantum regnum amore eccleſiæ attenuatum, inveſtituram earum, quanto ſui diſpendio remiſerit, auxilium Romanæ eccleſiæ promittit.

Audiendus eſt & author annalium Boſovienſium vulgatus ab Eccardo t. I. Corporis Hiſtor. qui hæc de Leodienſi concilio ſcribit: Synodus apud Leodium ſub papa Innocentio congregatur, ubi præſente rege Lothario, reſidentibus L. epiſcopis, cum innumeris diverſorum ordinum perſonis, Otto Halberſtadenſis epiſcopus, a papa Honorio dudum depoſitus, cunctis annuentibus, a papa Innocentio denuo infula epiſcopali inveſtitur, & ſedes ei redonatur ejusdem eccleſiæ; ſtatuitur & hoc ſemper memorabile, ſecundum decreta canonum presbyteros parochianos caſtos, & ſine uxoribus eſſe debere; uxorati vero presbyteri miſſam a nemine audiendam eſſe. Ibi etiam Adelbertus marchio de Saxonia, gratia regis carens, deponitur, & Henricus filius Marchionis Wicberti, hactenus ab eodem Adelberto violenter expulſus, pro eo marchio conſtituitur in Luſiz.

Denique ad illuſtranda ea, quæ ad Ottonis Halberſtadenſis epiſcopi cauſam in hoc ipſo concilio diſcuſſam pertinent, juvat ſequentes literas ex Udalrici cod. num. CCCXXXIV. CCCXXXVI. CCCLXII. depromptas addere.

OTTONIS HALBESTADENSIS EPISCOPI ad Ottonem Bambergenſem epiſtola.

Ex codic. Udalr. num. CCCXXXIV.

O. Domino ſuo venerabili ſanctæ Babenbergenſis eccleſiæ pontifici N. per Dei miſericordiam Halberſtadenſis eccleſiæ ſi quid eſt, quotidianum laudabilis vitæ incrementum.

Si rerum veſtrarum ſtatus proſperitate fruitur, ſi condigne morum & vitæ compoſitioni concordat, vobis, ut decet, congaudemus; ſi non, condolemus, quoniam id ipſum de fidelitatis veſtræ excellentia ſperamus, imo certum habemus. Si ergo rerum noſtrarum ſtatum ſcire cupitis, ut amico ſic maxime confidimus, cui fluituantis navis noſtræ anchoram, ingruente tempeſtate infigimus; ut amico, inquam, quem poſt dominum, unicum, ac certiſſimum imbecillitatis noſtræ ſuſtentaculum eſſe non diffidimus, dilectioni veſtræ intimamus. De proxima iſta, quam noſtis, expeditione, in qua ob honorem regni & eccleſiæ diligentius cæteris laboravimus, reverſi domi, ubi pacem & concordiam, ubi tranquillitatem & recreationem invenire debuimus, odium & diſcordiam, ſchiſmata & inteſtina bella, peccato heu noſtro exigente, invenimus. Adverſarii enim noſtri N. & N. eccleſiæ noſtræ canonici, qui & prius nobis adverſabantur, quibuſdam ſolitæ fraudis induſtria collectis, inter quos N. nominatiſſimus, & quaſi primicerius eſt, in nos inſurrexerunt, cleroque convocato lacrimabilia, & inaudita crimina, quæ, Deo teſte, nunquam commiſimus, in faciem nobis objecerunt, inter quæ electionem noſtram aſſerunt eſſe irritam. Inſuper quoque & ſimoniam neſcimus, quam N. nobis imponit, quam ſe canonica auctoritate ſtatuto tempore probaturum aſſerit. Nos ergo tanta tamque inaudita infamatione perculſi, Moguntinæ ſedis archiepiſcopo rem omnem aperuimus ſcriptis, hujuſque rei conſilium & auxilium quæſivimus. Qui literis ad eccleſiam noſtram directis, omnimodis nos excuſavit, electionemque noſtram juſtam & canonicam fuiſſe comprobans, criminatores noſtros reconciliari nobis condigna ſatisfactione præcepit. Illi vero obſtinationi ſuæ juſſa archiepiſcopi poſtponentes, nec non & Magdeburgenſis archiepiſcopi, qui ad ſedandam hanc motionem regio juſſu advenit, monita ſpernentes, adhuc in conſpirationis ſuæ vecordia perſiſtunt. Quapropter aram miſericordiæ veſtræ amplectentes, ad vos confugimus, debitumque clementiæ veſtræ auxilium humiliter imploramus. Quicquid igitur alii faciant, veſtrum eſt, ex gemino charitatis vinculo nobis aſſiſtere, labenteſque brachio virtutis veſtræ ſuſtentare. Proin rogamus, quatinus literas veſtras ad metropolitanum dirigatis, & ut in cauſa noſtra diligens eſſe velit cauſa veſtri efflagitetis.

tetis Rogamus quoque, ut ubicumque concilium pro hujus rei diſcuſſione convocetur, vos adeſſe velitis. ANNO CHRISTI 1130.

HONORII II. PAPÆ

Ad Ottonem Halberſtadenſem epiſcopum epiſtola.

Ex eodem a. CCCXXXVI *Honorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Ottoni Halberſtadenſium epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

GRavis ad nos de perſona tua querela pervenit. Accepimus igitur quod Halberſtadenſem epiſcopatum per violentiam laicalem, & quod deteſtabilius eſt, per ſimoniacam hæreſim occupaſti: quantum autem flagitioſam iſtam peſtem ſimoniacæ hæreſeos ſancta Dei eccleſia abhorreat, Petrus apoſtolus in principio naſcentis eccleſiæ manifeſtat, qui Simonem Spiritum ſanctum vendere volentem cum ſua pecunia condemnavit. Si ergo hujus ſceleris te reum eſſe cognoſcis, ſatius eſt ut cedas, & delictum tuum punias in hac vita per pœnitentiam, quam ante oculos diſtricti judicis judicandus appareas.

Datum *B.* v. Kal. Novemb.

ADALBERTI MOGUNTINI

Ad S. Ottonem Bambergenſem epiſtola.

Ex eodem a. CCCLXII. *A. Dei gratia Moguntinus archiepiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus venerabili confratri ſuo O. Babenbergenſi epiſcopo ſalutem cum oratione & obſequium.*

COntroverſia magna inter fratrem noſtrum dominum Halberſtatenſem, & quoſdam fratres ſuos regulares eſt habita. Vocatis autem utriſque in audientiam, quod terminare eam, & ad concordiam eos revocare nulla ratione cum fratre noſtro domino Hildenheimenſi potuimus, pluribus fratribus noſtris, ad hoc nobiſcum pertractandum deſtinatis, ſecundo in audientiam veniendi diem & locum ei ſtatuimus. Sed quia prudentia veſtra in negotio hoc nullo modo poſſumus carere, rogamus vos, & rogando auctoritate noſtra injungimus, quatinus proxima dominica poſt aſcenſionem D. nobiſcum ad diffiniendam hanc diſcordiam velitis adeſſe.

Appendicis etiam loco addendum eſt diploma Lotharii regis in hoc ipſo concilio approbatum, cujus meminit quidem Venetus Labbei editor, ſed non exſcribit. Vulgatum eſt a P. Martene Vet. Mon. tom. I. pag. 704.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Lotharius tertius divina favente clementia Romanorum rex.

Ex Mſtt. Vet. Mon. t. I. p. 704. Notum ſit tam futuris, quam præſentibus, quod eccleſia B. Johannis, quæ eſt in inſula Leodii, anniverſarium teloneum de foro Viſati, per regiam traditionem Ottonis videlicet imperatoris Auguſti felicis memoriæ, uſque ad noſtra tempora ſine omni calumnia totum, & ad integrum tenuerat: cujus traditionis privilegium ſigno prædicti imperatoris munitum coram me, cum Leodii tunc eſſem; & coram regni principibus, archiepiſcopis & epiſcopis quam pluribus, cæteriſque primatibus publice eſt recitatum. Sed erat ſuper quo gravem ſatis apud nos ejuſdem S. Johannis eccleſiæ fratres querelam deponerent: ajebant enim nondum tunc tranſacto anno, Hojenſes judicio tantum ſcabinorum Leodienſium juraſſe, de pellibus ſilveſtrium animalium ſe nullum in foro iſto debere teloneum, ſicque & iſtorum gravatos præjudicio, & illorum ſe affectos querebantur ſpolio. Hanc querelam ſatis clementer, ut dignum erat, ſuſcipientes, tam præſumptivam audaciam referire dignum duximus, & regni primates qui in præſentiarum aderant, & privilegium jam dicti imperatoris ſuper hac traditione nobiſcum audierant, ut ſecundum teſtimonium privilegii, & tam diuturnam eccleſiæ poſſeſſionem ſuper hac re judicium darent, commonuimus. Communicato illi inter ſe conſilio, ſcabinorum illorum adjudicaverunt judicium, addentes, per hujuſmodi regiæ traditionis tam indignum, quam injuſtum poſſe infirmari privilegium. Nos autem regiæ poteſtatis utentes cenſura prædictis fratribus jam dicti mercati teloneum judicio primatum noſtroque edicto & banno totum reſtituimus, & ad integrum, quidquid videlicet ex coemtione animalium, vel ex omni genere tam veſtium, quam ferri & metallorum, vel ex reditu navium, vel ex omnium commercio vectigalium, vel ex jure forali, vel ex diſtricto judiciali poſſit provenire, privilegio quod recitatum fuerat ſic atteſtante. Et ut hæc eccleſiaſticæ poſſeſſionis per nos facta reformatio per curricula annorum inviolabilem, atque inconvulſam obtineat firmitatem, manu propria ſubterfirmavimus, & ſigilli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Nomina autem eorum qui interfuerunt, & judicaverunt ſubnotari fecimus.

Albertus Moguntinus archiepiſcopus fere cum omnibus ſuis comprovincialibus.

Fredericus Colonienſis cum ſuis.
Norbertus Madeburgenſis cum ſuis
Cunradus Salzeburgenſis cum ſuis
Alexander Leodienſ. epiſcopus
Dux Lotharingiæ Walerannus
Dux Alſatiæ Simon
Comes Withikinus
Comes Namucenſis Godefridus
Rainaldus de Monceon
Arnulphus de Los
Gozinus de Falconmont
Willelmus advocatus ipſius villæ Viſati.

Actum eſt Leodii an. Incarn. Dom. MCXXXI. indict. VIIII. feliciter.

CONCILIUM MOGUNTINUM

Cauſa Brunonis Argentinenſis epiſcopi celebratum anno Domini MCXXXI. tempore Innocentii papæ II.

MOguntiæ habitum, inquit Dodechinus, anno 1131. præſente Lothario rege, præſidente Matthæo Albanenſi cum Moguntinenſi archiepiſcopo, ubi Bruno Argentinenſis epiſcopus, præſentibus Auguſtenſe, Eiſtetenſe, Bambergenſe, Wirzeburgenſe, Spirenſe, Wormatienſe, epiſcopis,

ANNO CHRISTI 1131.

copis, a clero & populo ſuper violentia, intruſione, & conſecratione impetitus, in manus archiepiſcopi & cardinalis Argentinenſem reſignavit epiſcopatum.

A in Chronico Hirſaug. ad an. Ch. 1131. atque Innocentium II. qui in Concilio Leodienſi verus Papa declaratus fuerat, iterum in Concilio Moguntino verum Pontificem agnitum eſſe, & Matthæum Albanenſem Ep. Cardinalem A. S. in Germaniæ Legatum huic Concilio præſediſſe. Nominat præter duos Archiepiſcopos Moguntinum & Trevirenſem, Epiſcopos octo Germaniæ, qui eidem interfuere, inter quos S. Otto Epiſc. Bambergenſis, dicitque ſe aliorum multorum nomina ignorare.

ANNO CHRISTI 1131.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1131. n. 22.

Mentionem hujus Concilii facit etiam Trithemius

ANNO CHRISTI 1132.

☞ COLONIENSE CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1132.

In quo de duobus ad ſedem Colonienſem electis cauſa tractata eſt, a tribus apoſtolica ſedis legatis, Lotharioregeprœſente, Anno 1132. celebratum.

Ex Manſi Suppl. Tom II. pag. 415.

FRiderico Colonienſi archiepiſcopo anno 1131. defuncto, ſucceſſoris electio facta eſt in diſcordia quæ cauſam præbuit cur Colonienſe iſtud concilium haberetur, de quo hæc leguntur in chronico regio S. Pantaleonis Colonienſis apud Eccardum in corpor. Hiſtoric. tom. I. pag. 929. Anno 1132. (*Annaliſta hic annum incipit a Natali Domini*) Rex natalem Domini Coloniæ celebrat, in cujus præſentia graviſſimæ partes fiunt utriuſque ordinis, cleri ſcilicet & populi, in electione domini Godefridi Santenſis Præpoſiti, præſidentibus tribus cardinalibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatis, Willelmo ſcilicet Prænestino epiſcopo, Widone qui B Innocentio Romæ ſucceſſit, & Johanne Cremonenſi epiſcopo. Tandem judicio regis, & principum, & ipſorum cardinalium ad unanimitatem eccleſia perducitur, atque ſaniori conſilio, Godefrido ceſſante, dominus Bruno præpoſitus S. Gereonis Colonienſi cathedræ intronizatur. Interim dum hæc agenda tractantur, Ekbertus Monaſterienſis epiſcopus, primum decanus majoris eccleſiæ B. Petri Coloniæ, qui huic concilio intererat, ibidem infirmatus moritur, reportatuſque ad ſedem ſuam tumulatur, cui Wernerus ſucceſſit.

CONCILIUM PLACENTINUM

Adverſus Anacletum pſeudopapam celebratum anno MCXXXII. ſub Innocentio papa II.

PEtrus Cluniacenſis lib. 3. epiſtolarum meminit hujus Concilii *breviter tantum his verbis*: Recedens Gallia *Innocentius*, venturus Romam, tranſiens per S. Ægidium, & per montem * Genuæ, fines Longobardiæ intravit, & apud Aſtam ſolemnitate reſurrectionis Dominicæ celebrata, Placentiam venit. Ibi invocatis epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, tam de Longobardia, quam C de Ravennatenſi provincia, & marchia inferioris partis, tertium Concilium celebravit. *Ad hæc peragenda multum temporis inſumptum eſſe dubitare nemo poteſt. Ad conſolidandam enim titubantem eccleſiam Ciſalpinam, concilium ab Innocentio papa habitum, & ibi diutius immoratum oportuit. Porro hujus concilii non niſi hanc tantummodo brevem mentionem invenire potuimus.*

* Genuæ.

☞ CONCILIUM APUD LUPIANUM

In quo eccleſia de Beciano monachis S. Tiberii Agatenſibus datur, anno 1131. vel 1132. celebratum.

Ex Manſi Suppl. to. II. pag. 406. * Petro * Ramundo.

COncilii, ſeu placiti hujus, cui interfuit Arnaldus archiepiſcopus Narbonenſis A. S. L. cum P. * Luteven. R. * Magalonenſi, Augerio abbate Lutevenſi, aliſque, mentio fit in diſcuſſione teſtium facta in concilio Monſpelienſi anni 1134. ubi de diſſidio hac ipſa de cauſa inter monachos Caſæ Dei & Tiberienſes actum eſt. D In hoc igitur ad Lupianum concilio eccleſia de Beciano in Agatenſi diœceſi monachis S. Tiberii Agatenſis diœceſis adjudicata eſt, nequidquam pro jure in eam ſuo monachis Caſæ Dei contendentibus. Vide inferius ad Concilium Monſpelienſe anni 1134.

Ex Martene Thes. Anecd. to. 4. p. 135.

☞ CONVENTUS EPISCOPORUM

Anno 1132. apud Theodonis villam pro reformanda pace, in quo Simon Dux Lotharingiæ remittit uſurpatas in S. Deodati eccleſiam pravas conſuetudines.

Ex ſchedis domini de Riguet Præpoſiti S. Deodati.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Dux Simon Lotharingorum & Marchio in celebri conventu apud Theodonis-villam coram E domino Alberone archiepiſcopo reverentiſſimo Trevirenſi, præſentibus quoque tribus Epiſcopis Stephano Metenſi, Henrico Tullenſi, & Alberone

ANNO CHRISTI 1132.

ne Virdunenſi, multiſque aliis regni principibus, qui cauſa pacis convenerant, ſubſcriptas pravas exactiones tempore meo in eccleſia S. Deodati inductas divina clementia inſpirante recognovi, & aſſenſu, & voluntate conjugis meæ excellentiſſimæ duciſſæ Adelidis ad eccleſiam præfatam veniens, eaſdem exactiones ſubſcriptas ad corpus B. Deodati depoſui, & ibidem una cum Matthæo filio meo abjuravi, videlicet placitum palatii, ad quod nullus de hominibus S. Deodati ad præbendam fratrum pertinentibus venire cogendus eſt. Fortunam, incendium, raptum, & quamdam exactionem, quæ vulgo tallia dicitur, quam miniſteriales mei apud *Coencourt* aliquando exigebant. Si quis autem de hominibus S. Deodati ad præbendam fratrum de ſuſceptione concambii impetitus fuerit, ſecundum legem Tullenſium vel Metenſium reſpondebit. Actum eſt hoc apud Theodonis-villam anno Dominicæ Incarnationis 1132. Indict. x. in ſede apoſtolica præſidente Innocentio Papa II. regnante rege Auguſto Romanorum fratre noſtro Lothario; Alberto ejuſdem eccleſiæ præpoſito, abſtipulatione autem & abjuratione facta horum virorum illuſtrium teſtimonio. Henricus venerabilis Tullenſis Epiſcopus, Hugo abbas, & Henricus archidiaconi, Jocelinus abbas Calmoſienſis, Wlterus de Gondriçort, Varenus cognomento Canis, Petrus de Brixei, Rainerus de Brixei, Albertus de Dumei, Walterus de Lanfracort, Albertus de Aricerevilla, & Lavarinus frater ejus, Valdricus puer, Simon, Gerardus Voſagi advocatus.

Alberonis archiepiſcopi Trevirenſis litteræ de Ducis abſolutione in eodem conventu.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, ego Albero divina favente clementia Treverorum humilis miniſter & ſervus apoſtolicæ ſedis Legatus, dilectis fratribus in Chriſto canonicis S. Deodati eorumque ſucceſſoribus in perpetuum. Si providentiæ paſtoralis officium rationabiliter & congrue diſpenſamus, oportet nos eccleſiarum oppreſſiones & moleſtias propulſare, & eas paterno ſolatio confovere, ut tanto interius Deo liberius ſerviant, quanto in exterioribus minime perturbantur. Quocirca præſentis paginæ teſtimonio notum fieri volumus, & præſentium memoriæ & ſequentium poſteritati, quod in præſentia noſtra & venerabilium fratrum & coepiſcoporum noſtrorum Stephani Metenſis, Henrici Tullenſis, Alberonis Virdunenſis, & multorum principum, qui nobiſcum apud Theodonis-villam pro pace reformanda convenerant, Albertus præpoſitus, & alii Canonici eccleſiæ S. Deodati conqueſti ſunt ſuper duce Simone, quod ipſe violentas exactiones, & injuſtas conſuetudines temporibus ſuis ſuper prædictæ eccleſiæ ſervos & poſſeſſiones induxiſſet, & quædam jura ad ſe per violentiam retorſiſſet. Verum divina cooperante clementia præfatus Dux, aſſenſu & voluntate Adelidis nobilis Duciſſæ uxoris ſuæ, omnia illa, de quibus in eum querela fundebatur, in præſentia noſtra guerpivit, & abſtipulavit. Et quia jamdudum pro ea injuria erat excommunicatus, eccleſiæ priſtinam reſtituens libertatem, a nobis eſt ibidem abſolutus. Deinde ad prædictam eccleſiam veniens ad corpus B. Deodati, violentiis illis exactionibus omnino renunciavit, & ibidem cum Matthæo filio ſuo ſubſcriptas pravas conſuetudines damnavit, & abjuravit. Iſtas ſcilicet, quod ad placitum palatii nullus hominum S. Deodati ad præbendam fratrum pertinentium amplius venire cogetur. Fortunam quoque, raptum, incendium & quamdam exactionem, quæ vulgo tallia dicitur, quam miniſteriales ejuſdem ducis apud *Coencourt* aliquando injuſte exigebant. Si quis præterea de hominibus S. Deodati ad præbendam fratrum, pertinentibus de ſuſpicione concambii impetitus fuerit, ſecundum legem Tullenſium vel Metenſium reſpondebit. Nos igitur paci & libertati eccleſiæ non tantum in diebus noſtris, ſed etiam in poſterum providentes, ut hoc firmum & inconvulſum permaneat auctoritate Dei & noſtra præcipimus & ſtabilimus, & in teſtimonium hujus rei præſentem paginam ſigilli noſtri impreſſione firmavimus & conſignavimus. Quod ſi aliquis poſtmodum infringere, vel infirmare tentaverit, anathematis eum vinculo donec ſatisfaciat aſtringimus & innodamus. Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis 1132. Indictione x. apoſtolicæ ſedis præſidente domino Papa Innocentio II. regnante Romanorum imperatore Auguſto Lothario II. anno ordinationis noſtræ II.

Ego Albero Dei gratia Trevirorum humilis miniſter & ſervus manu mea ſſ. Ego Godefridus præpoſitus ſſ. Ego Folmanus decanus ſſ. Ego Arnulphus Archidiaconus.

CONVENTUS CREISSANUS

In agro Narbonenſi, ad eccleſiæ S. Martini dedicationem. Anno Domini MCXXXII.

Ex Catelli commentar. Occitan.

ANno ab Incarnatione Domini MCXXXII. indict. XI. epacta XII. concurrente V. Non. Decembris, Romanæ ſedis præſule Innocentio, regnante Ludovico, factus eſt conventus apud villam Creiſſanam in territorio Narbonenſi, quæ juris eſt eccleſiæ SS. Juſti & Paſtoris. Conventus, inquam, epiſcoporum, clericorum quoque & laicorum non minus multitudinis nobilium quam ignobilium ſub poteſtate domini Arnaldi Narbonæ archiepiſcopi, & ſedis apoſtolicæ legati, ad celebrandam ejuſdem loci eccleſiæ dedicationem in honorem B. Martini: ad conſtituendam quoque ibidem, ad monimentum tam futurorum quam præſentium, ſalvitatem. Qua, communi omnium qui aderant conſilio, inſtituta & firmata, qui præſentes erant epiſcopi locum ad eandem ſalvitatem circum exinde deſignaverunt, & ejus continentiam crucibus infixis terminaverunt. Quæcumque igitur perſona, quicquid infra eaſdem cruces continetur, invaſerit, prædatus fuerit, aut temerariis vexationibus fatigaverit; vel ad hoc, conſilium, ſeu auxilium ſubminiſtraverit, ita ut vel incolam, vel peregrinum, ſive omnino aliquem, in præfata ſalvitate læſerit, aut quicquam violenter abſtraxerit, ex auctoritate P. C. T. & SS. anathematizati erunt, & a corpore ſacratiſſimo Dei ac Domini noſtri Jeſu Chriſti ſecluſi. Reliquum vero ejuſdem villæ..... eidem ſalvitati addicaverunt, ut infra præfatum terminum, quæcumque perſona aliquid parochianorum vel clericorum Juſti & Paſtoris invaſerit, eidem ſubjaceat anathemati.

Ego Arnaldus Narbonæ archiepiſcopus & apoſtolicæ ſedis legatus hujus prædictæ ſalvitatis invaſores præfato anathemate ferio.

Ego Bernardus Biterrenſis epiſcopus huic conſtituto promulgato ſubſcripſi.

Ego Raimundus Carcaſſonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Joannes Nemauſenus epiſcopus ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1130.

CONCILIUM PROVINCIÆ

Anno circiter MCXXXIII. coactum.

Ex Mabillonii Annal. Ord. S. Bened. tom. 6. pag. 101.

Hujus Concilii Epiſcoporum frequentia celeberrimi occaſionem & acta cognoſcimus ex epiſtola Bernardi Arelatenſis Præſulis ad Innocentium II. Ad illud quippe trium provinciarum Arelatenſis, Aquenſis, & Ebredunenſis antiſtites una convenerunt cum Magalonenſi, ſummi Pontificis juſſu congregati, ad componendam diſcordiam, quæ dudum jam monachos inter ſacri monaſterii Lirinenſis & Epiſcopum Antipolitanum vertebatur: quæ tamen omnino manſit intacta, judicium Epiſcoporum declinante Lirinenſi abbate, qui & teſtium ſubreptionem, & metum Comitis Provinciæ cauſabatur. Rem paucis omnem Innocentio exponit Bernardus his verbis.

Sanctiſſimo patri ac domino Innocentio S. R. E. ſummo pontifici debitæ ſubjectionis obſequium.

CAuſam (1) Antipolitani Epiſcopi, quam nobis tractandam veſtra gratia delegavit, convocatis ſuffraganeis eccleſiæ Arelatenſis, necnon Aquenſi, & Ebredunenſi archiepiſcopis aliiſque noſtræ legationis, & etiam Magalonenſis eccleſiæ aliarumque eccleſiarum religioſis perſonis adhibitis, die ſtatuto, ſicut nobis præcepiſtis, diligenter tractare curavimus. Nobis itaque utriuſque partis allegationes audire paratis, abas Lirinenſis, qui epiſcopum impetebat, ſubreptione teſtium & accuſatorum metu, etiam Comitis illius terræ, cauſam ſuam impeditam eſſe propoſuit. Et quia ſuper hoc adverſus Epiſcopum conquerebatur, nobis etiam viſum fuit, quod occaſiones quæreret, & quaſi fabricatum eſſet quod de impedimento cauſæ dicebat. Omnem puritatem ſub juramento ab eo quæſivimus, & de Antipolitano, quod juſtitia dictaret, canonica auctoritate faceremus, niſi abbas quod de teſtibus in epiſcopum dixerat, ſe ratum non habere concederet. Super hoc igitur veſtræ ſublimitati ſcribimus, quia ſicut ſuffraganeis noſtris, & aliis ſapientibus viris viſum eſt, nonniſi dilationem quærebat, & quia cauſam ſuam probare non poterat, cum nos parati eſſemus de cauſa cognoſcere, & eam quantum veſtra benignitas nobis permiſerat, canonice terminare, oblata ei omni ſecuritate ex parte Comitis, magis ex voluntate, quam ex ratione appellavimus.

Quid cauſæ inter Antipolitanum antiſtitem, & Lirinenſem abbatem agitaretur, non aperit Bernardus Legatus. Illud unum ſcimus, Manfredum qui tum Antipolitanam ſedem occupabat, monachis Lirinenſibus a Saracenis jam nimium vexatis paulo infenſiorem, eccleſias quaſdam abſtuliſſe violenter, quas ipſi poſtmodum reſtitutas eſſe tradit Barralis in vita Guarini abbatis. Porro cum huic Concilio præeſſet Bernardus Arelatenſis præſul, Arelate fuiſſe celebratum conjicimus.

EPISTOLA LOTHARII IMPERATORIS

In qua Innocentium II. Romam deduxiſſe, & Petrum Leonis, ejuſque Gregarios damnatos fuiſſe ſcribit.

Ex Dacherii Spicil. Pag. ut tom. 3. p. 683.

LOtharius Dei gratia Romanorum Rex, Regibus, Archiepiſcopis, Principibus, & univerſis Dei fidelibus, ad quos litteræ iſtæ perveverint, ſalutem. Majeſtatis ſuæ diſpenſationi & conſilio placuit nos Patronum & Defenſorem S. Eccleſiæ Rom. ſtatuere. Ideoque neceſſe habuimus pro ipſius liberatione propenſius laborare. Cum igitur arcitis nobis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Principibus, Ducibus, Comitibus, & Marchionibus regni noſtri; Epiſcopos etiam, Comites, & alios Barones Italiæ nobiſcum ducentes, bellico apparatu ſtipati ad Urbem proficiſceremur, Nuncios ſchiſmatici illius Petri Leonis frequenter habuimus. Qui nimirum ex parte illius juſtitiam prætendentes, ipſi in jus ire parato non debere audientiam denegari, nec hoſtilibus impugnationibus moleſtiari, publicis clamoribus aſſerebant. Diutinis ergo eorum interpellationibus provocati, ad ipſum Epiſcopis & Cardinalibus, qui cum Domno Papa Innocentio erant, ſignificare coacti ſumus. Ipſi vero tanquam canonicarum ſanctionum, & inſtitutionum Eccleſiaſticarum non ignari, univerſam Dei Eccleſiam jam ſuper hoc promulgaſſe ſententiam, Petrum Leonis ac complices ſuos damnaſſe aſſerentes, quod erat univerſitati non debere privatum fieri reſponderunt.

Nos autem id ipſum cum patientia ſupportantes, & Patrem noſtrum Papam Innocentium ad Urbem cum gloria duximus, & Lateranenſi cathedræ reſtituimus, atque in monte Aventino caſtrametati ſumus. Ibique Petrus Leonis aures noſtras, & Principum noſtrorum, per Petrum olim Portuenſem Epiſcopum, & per alios fautores ſuos prætendendo juſtitiam ſollicitare non deſtitit. Qui etiam munitiones, & obſides, ſe nobis daturos ad ſufficientiam pro ſervando judicio, & viva voce, & literis promiſerunt. Pacem igitur ſine effuſione ſanguinis reformare in Dei Eccleſia cupientes, quæ nobis illis dixerant, Fra-

(1) Antipolis urbs eſt maritima in Provincia, cujus ſedes Epiſcopalis ob frequentes prædonum incurſus in Graſſam civitatem 5. leucis diſtantem translata eſt.

ANNO CHRISTI 1133.

Fratribus, qui cum domno Papa Innocentio erant, per nos ipſos ſignificavimus. Ceterum, ipſi, ut pacis amatores, de juſtitia confidentes, tam perſonas ſuas, quam Leonis, & filiorum ſuorum necnon Cen. Pet. Fraiapanis, & Petri Latronis, & munitiones in manu noſtra libere obtulerunt. Adverſa vero pars dies redimere cupiens, ſub velamine fraudulentarum promiſſionum nos aliquanto tempore a noſtra intentione retraxit. Tandem quia ipſi ſæpe commoniti implere quod promiſerant, noluerunt, tanquam fallaces & perfidi, & tam Divinæ, quam Regiæ majeſtatis rei, cum Petro Leonis, ejuſque complicibus damnati, & hoſtes a Principibus noſtræ Curiæ judicati. Videlicet Merberto Magdeburgenſi Cancellario noſtro, & A. (*nempe Adelberone*) Bremenſi B Archiepiſcopo, & P. Oſemburgenſi (*ſc. Philippo Comite de Cadſenelenbogen Epiſcopo Oſnabrugenſi*,) P. Adelbronnenſi (*legendum*, A. Paderbronnenſi, *ſc. Bernardo Epiſcopo Paderbonenſi, qui a papa Pallium, uti Archiepiſcopi, obtinuit, ut videre eſt apud Krantzium in ſua Metropoli, ubi duorum horum Præſulum mentionem facit*,) An. Brandenburgenſi (*ſeriem integram epiſcoporum Brandeburgenſium invenire non potui, ſed non dubito quin legendum ſit, Anſelmo*,) O. Aſtenſi (*ideſt, Ottone Epiſcopo Aſtenſi, de quo Ughellus Tom. IV.*) O. Cremonenſi (*Oberto ſeu Uberto, de quo Ughellus in Epiſc. Cremonenſ.*) & B. Parmenſi (*nempo Bernardo, de cujus morte paulo poſt verba faciemus*) G. Ipponenſi (*Dacherius in margine corrigit* Vibonenæ, *id eſt, Ippois Vibonenæ, ſed magno errore; Epiſcopatus enim ille in Calabria ſitus jamdiu extinctus fuerat, & omnes Calabriæ Epiſcopi Anacletiſtæ erant. Manifeſtum eſt itaque legendum eſſe* Ipporienſi. *Eporedia vulgo* Yvree, *Ipporia appellabatur, & ejus Epiſcopus erat Guido, aut Wido, cujus mentio apud Ughellum in Italia Sacra, ubi Chartæ de more exhibent nomen* Ipporienſi) Epiſcopis, & Abbatibus, Henrico Fuldenſi, Alberone Noemburgenſi, & Luneburgenſi: Proceribus Alberone & Henrico Marchionibus, Othone Sagifredo vexillifero, Herimanno, Willelmo de Lomello, Gothone de Marchuingo, Hildebrando; & Tancredo de Prato Comitibus, & Alberto de Caſtello.

ANNO CHRISTI 1134.

CONCILIUM PISANUM

Contra pſeudopapam Indictum anno Domini MCXXXIV. tempore Innocentii papæ II.

Vita S. Bernardi l. 2. c. 2.

De hoc iſta Bernardus abbas Bonævallis in vita S. Bernardi: Innocentius rurſus Piſas revertitur: ibique aggregatis totius Occidentis epiſcopis, aliiſque religioſis viris, magnæ gloriæ ſynodus celebratur. Adfuit per omnia & conſiliis & judiciis & definitionibus omnibus S. Bernardus abbas, impendebaturque ei reverentia ab omnibus, & excubabant ante ejus limina ſacerdotes: non quod faſtus, ſed multitudo communem prohiberet acceſſum: & aliis egredientibus alii introibant, ita ut videretur vir humilis, & nihil ſibi de his honoribus arrogans, non eſſe in parte ſolicitudinis, ſed in plenitudine poteſtatis. Actiones concilii longum eſt proſequi: ſumma tamen, in excommunicatione Petri, & irregreſſibili fautorum ejus dejectione conſtitit. Et uſque D hodie hæc ſententia perſeverat. *Hæc tantum ipſe de tam magno Concilio.*

Res in hac ſynodo geſtas Robertus continuator Sigeberti pauciſſimis verbis hiſce commemorat: Petro, *antipapa*, ob parentelæ ſuæ fortitudinem apud S. Petrum commorante, Innocentius Roma egreſſus, in Gallias proficiſcitur, & Gallicana ſibi adhærente eccleſia, conciliis celebratis, primo Remis, ſecundo Piſis, in papatu confirmatur, & Petrus ab omnibus Galliæ & Germaniæ epiſcopis anathematizatur. *Petrus Cluniacenſis abbas, qui una cum Gaufredo Carnutum epiſcopo hunc Concilio interfuit, de hac Synodo haud dubie id intelligi vult, quod epiſt. 17. ad Innocentium ſcripta conquerens ait, non longe a Ponte Tremolo Italiæ oppido plurimos Galliæ epiſcopos & abbates a ſynodo revertentes, captos, vulneratos, & in carcerem conjectos eſſe.*

Ex geſtis abbatum S. Laurentii reverendus dominus Joannes Chapeaville canonicus & vicarius Leodienſis in annotationibus ad cap. 27. tom. 2. de hac ſynodo iſta refert: Anno 1135. Alexander Leodienſis epiſcopus apud Innocentium pontificem de ſimonia accuſatus, & ab ipſo ſemel & ſecundo ac tertio vocatus, cum venire tardaret, in concilio Piſano deponitur. Quo duro nuncio percepto, in tantam amaritudinem incidit, ut quaſi vix confeſſione facta, communioneque percepta, & regulari vita ad S. Ægidium promiſſa, ſpiritum exhalaverit.

Hæc addimus ex Landulfi chronico, a Puricello deſcripta in Ambroſianæ baſilicæ monumentis. Innocentius, *inquit*, papa Piſis ſynodum celebravit: in qua, Roboaldo epiſcopo Aſtenſi repræſentante, Thealdus de Landriano archipresbyter eccleſiæ Mediolanenſis, Amizo della Sala archidiaconus, Anſelmus de Rhode levita, & alii plures ejuſdem eccleſiæ ordinarii, & cum primicerio decumani ſacerdotes, contra ſolitum decus Mediolani & ejus eccleſiæ, (*ita ſibi perſuadebant*) Innocentio papæ fidelitatem juraverunt. Cremonenſes vero propter hanc fidelitatem, nequaquam milites Mediolanenſes, quos captos habebant, dimiſerunt. Sed papa Innocentius depoſitionem & expulſionem ſæpe dicti Anſelmi de Puſterla (*archiepiſcopi Mediolanenſis*) firmavit.

Ex Labbei App. to. X.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1134. n. 1. & ſeq.

Nullus Antiquorum, quem viderim, definivit tempus, quo Concilium Generale Piſanum ab Innocentio II. hoc anno congregatum fuit, præter Auctorem Annonymum, eumque antiquiſſimum Chronicorum Piſanorum, quæ Florentinius in Comment. de Rebus ad Comitiſſam Mathildem ſpectantibus lib. 2. pag. 347. aſſerit apud ſe MSS. eſſe. Ait enim in his legi: *A. D. MCXXXVI.* (legendum MCXXXV. juxta Piſanos qui æram vulgarem anno uno prævertunt; præſertim cum idem Florentinius aſſerat id colligi ex iis, quæ ſequentibus annis in iiſdem Chronicis habentur) *III. Kal. Junii Piſis eſt celebratum generale Concilium per Papam Innocentium, & alios Prælatos, in quo Concilio Ingilbertus de Marchia Tuſciæ invectivus eſt, qui poſtea defenſus a Piſanis, & a Lucenſibus ubique offenſus, & victus apud Fricchium in campo Piſas cum lachrymis fugiens a Piſanis vindicatus eſt.* Florentinius manus erat exemplar corruptum Chronici Piſani. Ughellus enim Tom. III. Italiæ Sacræ Col. 865. Idem Chronicon MS. ad Carolum Strozzam Florentinum pertinens

ANNO CHRISTI 1134.

nem laudat; in quo diserte legitur: *A. D. MCXXXV. A tertio Kalendas Junii*, &c. loco, *alios prælatos*, legit, *alios prælatos sæculi*. Loco, *Ingilibertus*, legit, *Ingilbertus*. Loco, *defensus a Pisanis*, legit, *defensus est a Pisanis*, & postea habet, *& a Lucanis ubique offensus, & apud Ticechium ab ipsis Lucanis anno sequenti devictus in campo & Pisam fugiens, lachrymaque plurimaque plures effundens a Pisanis vindicatus est*. Ingilbertus itaque Marchionatum Tusciæ obtinere non potuit; cum Urspergensis ad annum MCXXXV. de Henrico Bavariæ Duce, genero Lotharii Imp. scribat: *Henricus per Tusciam exercitum duxit, quam & ab Imperatore in Beneficio obtinuit*. Baronius anno MCXXXIII. num. III. refert Diploma Innocentii II., quo concedit Lothario Imp. *Allodium Comitissæ Mathildi*, & per eum Henrico Bavariæ Duci genero ejus sub certis conditionibus, quia, ut exponit Florentinus, Mathildis Alodium non solum locis frugiferis; sed etiam locis & arcibus munitis compositum erat.

Sed redeo ad Concilium Pisanum, quod *III. Kal. Junii*, seu die XXX. mensis Maii celebratum esse indicant literæ canonizationis *Sancti Hugonis* Episcopi Gratianopolitani, a Baronio num. II. recitatæ, quæ dicuntur datæ *Pisis X. Kalendas Maii*, die nempe XXII. mensis Aprilis, Sanctorum enim canonizationes, vel in Conciliis Generalibus, vel circa tempus, quo ea celebrabantur, sæpe fiebant. Causam celebrati Concilii his verbis docet Bernardus Abbas Bonævallis in vita Sancti Bernardi lib. 2. cap. 2. *Allisiones Concilii longum est prosequi: summa tamen in excommunicatione Petri* (seu Anacleti Antipapæ), *& irregressibili fautorum ejus dejectione consistit*. Ordericus vero lib. XIII. pag. 900. licet in anno celebrati Concilii, & in expressione loci peccet, hic tamen audiendus: *Anno ab Incarnat. Domini MCXXXV.* (loco MCXXXIV.) *Indict. XIII.* (pro XII.) *Innocentius papa maximam Synodum apud Piccenum* (loco apud Pisas) *cœgit, & de utilitatibus Ecclesiasticis multum tractavit: sed infortunii præpedientibus omnia pro voto complere nequivit. Hugo Rotomagensis Archiep. ipsum summopere adjuvit, & in eodem honoratus primatum super multos pontifices suscepit. Curis itaque Apostolicæ fervitutis occupatus, curas propri præsulatus aliquandiu intermisit, & diutius in Ausoniæ* (id est, Italiæ) *partibus demoratus, aliorum negotia solerter expedivit, quod Regi vehementer displicuit*, sc. Henrico Angliæ Regi, cui Normannia parebat. Fuit Hugo unus ex illustribus hujus sæculi Præsulibus, qui scripsit *Opus de Officiis & Ministris Ecclesiæ*, a Dacherio post Opera Guiberti de Novigento vulgatum, & alia quædam a San Marthanis in Archiep. Rotomagensibus memorata, qui tradunt, eum pervenisse usque ad annum MCLXIV. Porro Ordericus citatus pag. 908. loquens de rebus anno MCXXXVI. gestis, in errore perseverat, aitque Henricum Electum Cantuariensem Archiep. Legatos *Piccenum ad Innocentium papam* misisse, cum *Pisas* dicere debuisset.

ANNO CHRISTI 1134.

Inter Innocentium II. & Ludovicum VI. Francorum Regem aliquod intercedebat dissidium; indeque Sanctus Bernardus Epistolam CCLV. ad Ludovicum Regem edit, monitque, ne Concilium hoc tempore Ecclesiæ & Regno tam necessarium, ipsiusque Regis honori cessurum, impediret: *Ast calor, inquiunt, nimius est. Quasi nos glacialia corpora habeamus*, inquit Bernardus. Quibus ex verbis intelligimus, verum esse quod dicitur in Chronicis Pisanis, Concilium III. Kal. Junii congregatum fuisse. Paulo post subdit Bernardus: *Tamen si quid ex Apostolicæ auctoritatis rigore processit, unde se merito esse turbatum Celsitudinis vestræ Serenitas arbitretur; qualiter hoc ipsum revocetur, aut transferatur, prout expedit ad honorem vestrum, fideles vestri qui aderunt, totis viribus enitentur. Inter quos nos quoque, si quid possumus, non dissimulabimus*.

In Concilio Pisano Henricus hæreticus, qui jam a tempore Paschalis II. Ecclesiam Gallicanam turbaba: t, uti anno MCXVI. fuse exposuimus, damnatus est, ut docent Acta Episcoporum Cenomanensium a Mabillonio Tom. III. Analect. recitata. Ibi enim pag. 342. postquam narratum fuit incendium, quo universa civitas Cenomanensis hoc anno conflagravit, de quo infra, dicitur: *Eo tempore pseudocremita, de quo scripsimus superius* (& nos cum illo prænotato Christi anno) *denuo in remotis partibus virus suæ hæresis cœpit propagare, & Ecclesiam Dei nequitiæ suæ atramento corrumpere. Aurem suam tantum Historiæ & litteræ prophetarum accommodans, dogmatizabat perversum dogma; quod fidelis Christianus nec recitare debet, nec audire. Sed misericordia Dei, qui semper respicit in orationem humilium, & non sprevit precem eorum, ille Henricus ab Arattensi* (legendum, Arelatensi) *Archiepiscopo captus est, & Domino papæ Innocentio Pisis in authentico Concilio præsentatus, ibique iterum convictus, & generaliter Hæreticus appellatus, posteaquam carcere meruit, cui postquam permissio concessa est abeundi ad aliam provinciam, nova secta, novo cursu, novum iter assumsit delinquendi, quam protinus ita turbavit, quod minime Christiani Ecclesiarum adirent limina; sed Divinum contemnentes mysterium Sacerdotibus oblationes, primitias, decimas, infirmorum visitationes, & solitam denegabant reverentiam*.

☞ AD PISANUM CONCILIUM

Contra antipapam anno 1134. celebratum.

ADDITIO.

Ex Miscell. Suppl. to II. pag. 916.

INNOCENTII PAPÆ II. EPISTOLA AD GAUFRIDUM ARCHIEPISCOPUM,

Et Dolensis ecclesiæ suffraganeos episcopos atque abbates per eamdem provinciam constitutos.

Invitat eos ad concilium Pisense.

Ex Martene inter acta in causa Dolens. Anecd. to III. pag. 885.

NAvis ecclesiæ, cui rector Christus præsidet, licet undarum propulsatione sæpius agitetur, remigante tamen sæpe in ea Domino, numquam submergitur. De profunditate siquidem sui consilii cœlestis nautæ providentia ventos concitat, mare turbat, navem agitat, ut ministros dormientes excitet, pigros animet, & cautos industriores efficiat. Gloria igitur sit in altissimis Deo, quoniam fides vestra nunquam defecit, sed emergente in ecclesia schismate probati inventi estis, & manifeste tanquam veri Christi discipuli domum Domini illustratis. Ut autem de statu ecclesiæ vobiscum tutius tractare possimus, & levior vobis ad nos pateret accessus, ordinato in Durbe vicario, & dispositis iis, quæ fidelibus nostris opportuna esse cognovimus, cum fratribus nostris sani, Deo gratias, & incolumes Pisis moramur, & ut novis morbis nova medicamenta possint commodius adhiberi, ordinante Domino, proxima Pentecosten solemnitate generale ibidem concilium celebrare decrevimus: quo circa universitati vestræ præsentium auctoritate præcipimus, ut eodem termino omni occasione summota, vestram nobis exhibeatis præsentiam; quatenus administrante Spiritus sancti gratia, vestri freti consilio & auxilio, ea constituere valeamus, unde modo & in posterum ecclesia collætetur. Dilectum autem filium Jo. monachum capellanum nostrum fraternitati vestræ attentius commendamus, rogantes, ut pro B. Petri reverentia, eum benigne suscipiatis, & honeste tractetis. Datum Pisis VI. Id. Novemb.

Ad Pisani vero hujus concilii gesta quod attinet ea promenda judico, quæ ex Vaticanis monumentis dedit cardinalis Aragonius in vita Innocentii, Rer. Ital. to. III. par. I. pag. 435.

Eo autem anno in majori ecclesia Pisana con-

vo-

vocatis omnibus eccleſiarum prælatis de Hiſpania, Guaſconia, Anglia, Francia, Burgundia, Alamannia, Hungaria, Lombardia & Tuſcia quarum concilium celebravit. In quo inter cætera iſti epiſcopi qui inferius adnotantur, fuerunt depoſiti, Euſtachius, Valentinus Arauſicenſis, Petrus Terdonenſis, Hubertus Lucanus, Bergomenſis, & Boiarus Aretinus.

ANNO CHRISTI 1130.

Quæ tamen hic narrantur de depoſitione Huberti Lucani epiſcopi veritati cohærere non poſſunt, cum & ſequentibus poſt concilium annis eccleſiam ſuam rexerit, ut ex Ughellio conſtat, & pro Innocentio ſteterit contra Anacletum, ut ex ejus epiſtola ſuperius prolatis diſcimus. Hujus quoque Piſani concilii canones, quorum nullus exhibet Labbeus, hos habeo, quos proferam, deſumtos ex additionibus ad Pannormiam in MS. codice Piſurienſi, de quo in præfatione Collectionis hujus diſſerui. Reſpondent autem fere omnes canonibus in Concilio Remenſi ab Innocentio conditis, quod ſcilicet ea quæ in prioribus conciliis ille ſtatuerat, in reliquis deinceps habitis confirmaverit.

ANNO CHRISTI 1130.

CANONES.

Innocentius Papa II. in Piſano Concilio reſidens ſtatuit.

52 pars can. VII & can. VIII. conc. Later. II. gen.

UT autem lex continentiæ, & Deo placens munditia in eccleſiaſticis perſonis, & ſacris ordinibus dilatetur, ſtatuimus quatenus Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Regulares canonici, & Monachi, qui ſacrum tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur. Hujuſmodi namque copulationem, quoniam contra eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe ſancimus. Qui & ab invicem ſeparati pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant. Idipſum quoque de ſanctimonialibus feminis, ſi (quod abſit) nubere attentaverint, obſervari decrevimus.

Innocentius Papa II. generali Concilio Piſis reſidens ſtatuit.

Rem. can. I.

SI quis ſimoniace ordinatus fuerit, ab officio ordinis cadat quod illicite uſurpavit; vel * ſi quis præbendam, aut honorem vel promotionem aliquam eccleſiaſticam, intervenientе execrabili ardore avaritiæ, per pecuniam acquiſivit; honore male acquiſito careat, & emptor, ac venditor, & interventor nota infamiæ percellatur.

* Rem. et

CANON VII.

Rem. can. VIII. * In Rem deeſt mandamus

INnovamus autem & præcipimus ac mandamus * ut nullus in archidiaconum, vel decanum, niſi diaconus vel Presbyter ordinetur. Archidiaconi vero decani vel præpoſiti, qui infra ordines prænotatos exiſtunt; ſi ſine benedictione ordinari conſenſerint, honore ſuſcepto priventur.

CANON IX.

Rem. can. VIII.

PRohibemus autem ne adoleſcentibus vel infra ſacros ordines conſtitutis; ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcant, prædicti eccleſiæ concedantur honores.

CANON XII.

Rem. can. XIII.

PRæcipimus ut (ſi) quis ſuadente diabolo hujus ſacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati ſubjaceat; & nullus epiſcoporum illum abſolvere præſumat, niſi mortis urgente periculo, donec apoſtolico conſpectui præſentetur.

* Deeſt in Rem. niſi in mortis articulo ſed eſt in can. XV. Lat.

CANON XIV.

Rem. XIV.

PRæcipimus etiam ut (in) eos qui ad eccleſiam, vel cimiterium confugiunt nullus omnino manus mittere audeat. Quod ſi fecerit, excommunicetur.

Demum præterire hic minime ſuſtinco literas S. Leopoldi marchionis Auſtriæ de fundatione canonicæ Clauſtroneoburgenſis in Auſtria, ex quibus concilii hujus quædam diſcimus. Promenda ſunt vero ex Pezii codice diplomatico parte I. pag. 316.

In nomine ſummæ & individuæ Trinitatis, Leupaldus nobilis marchio orientalis, fundator eccleſiæ Neuburgenſis.

Quoniam negotiis ſæcularibus impediti, Deo per nos ad ſumma placere nequimus, eos, quos ipſi placitos & maxime mundialibus ſtudiis exemptos probamus, diligere, congregare, confovere, ac modis omnibus eorum quieti providere, debemus operam dare: hoc enim modo fit ut & præſentis nobis vitæ incolumitas, temporum tranquillitas, pacis ac omnimodæ ſalutis proſperitas arrideat nobis, & quæ ipſis in futuro ſunt in cœlis repoſita, non uſquequaque privabimur bonis.

Igitur ego Liupoldus marchio orientalis cum nobiliſſima conjuge Agnete, cum unanimi omnium filiorum & filiarum mearum conſenſione, omni quorumque mortalium ſopita contradictione, Sigefridum & Pruuricum, qui tunc præſentes erant cum omni familia & poſſeſſionibus, quas vel ipſe, vel alii fideles tradiderunt, cum Davidica devotione in ſimplicitate cordis mei letus univerſa Deo, & eccleſiæ Nivveburgenſi (quam ipſe in honorem ſanctæ Dei genitricis ſem-

ANNO CHRISTI 1134.

ſemperque virginis Mariæ fundavi) obtuli, ut A fratribus ſub regula S. Auguſtini Chriſto ſervientibus in perpetuum deſerviant. In qua traditione ſemel, bis, terque omnibus libera data facultas eſt requirendi, ſi quid ſui quiſque juris recognoſceret, in omnibus his, quæ oblata ſunt. Sed nec vir, nec mulier, qui quid contradiceret, inveniri potuerunt.

Proinde in conſecratione ejuſdem baſilicæ domino Chunrado Salezburgenſi archiepiſcopo & Reginmaro Patavienſi, noſtro diœceſano, & Romano Gurcenſi epiſcopo, cum clero & populo, qui ea die in infinitum confluxerant, notificavi, quod locum prædictum cum poſſeſſionibus ſuis ſancto Petro, & beato Innocentio apoſtolico ipſe obtuleram per manum Volframi nobilis viri B de Pubenkirchen, quo legato in Piſenſem ſynodum veniente, & coram epiſcopis quinquaginta ſex delegata delegante, beatus apoſtolicus in liberam defenſionem prædictam eccleſiam ſuſcepit, & omnium unanimi epiſcoporum, qui aderant, banno & ſubſcriptione confirmatum, pro libertate loci ejuſdem nobis remiſit privilegium, quod etiam coram frequentia totius populi recitari feci.

Huic rei teſtificantur comites, & quique nobiliores orientalis regionis, Ottakarus marchio Stirienſis, Dietericus Griſanſtaine, Chunradus de Pilſteine, Gebehardus de Piugen cum fratre Adalberto, & filio Herimanno, Liutoldus de Plegen, & filius ejus, Liutoldus, Egkebertus de Putenen, Sigehardus & Gebehardus de Purchuſin comites, Adalrammus cum fratre Adalberto de Pergen, Otto de Legenpach, & Hartvicus, Haidenricus quoque fratres ejus, Walterus de ſancto Andrea cum fratribus ſuis, Adelramo de Epinperge, Hertnico de Rudeniche, Erneſto de Treiſmo, Otto & frater ejus Walthun de Machlande, Henricus de Simanningen, Rudolfus de Peka. ANNO CHRISTI 1134.

His itaque geſtis in talem ſententiam prædicti pontifices aſſurgunt: poſſeſſiones huic traditæ eccleſiæ apoſtolico privilegio communitæ ſunt. Dominus enim noſter apoſtolicus omnem invaſorem & raptorem hujus ſubſtantiæ anathemate damnavit. Vos quoque pauperes Chriſti, regulam S. Auguſtini abſque proprietate ſequentes, quietos ad Dei laudes eſſe volumus. Et idcireco domini apoſtolici ſententiam ſectantes, & quod cepit perficientes, omnem invaſorem & raptorem domo Dei, quæ eſt eccleſia ejus, perpetuo anathemate ſeparamus, qui de vita eorum temere quicquam, vel mutare, aut ſubſtantias ipſorum invadere vel diripere præſumpſerit, a die, qua ordo illorum a generali ſynodo apoſtolico privilegio munitus, & poſſeſſio auctoritate ſummi pontificis eſt defenſata. Ad confirmationem omnium, quæ vel dicta, vel geſta ſunt in hoc ſolemni negotio, hanc cartam proprio placuit inſigniri ſigillo, anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti MCXXXIV. indict. XV. III. Kal. Octob. in Chriſto feliciter acta ſunt.

MONSPELIENSE CONCILIUM

In quo eccleſia de Beciano S. Tiberio adjudicatur, Anno 1134. celebratum.

ibid pag 419.

BEcianum (Beſſan) oppidum eſt in diœceſi C Agathenſi monaſterio S. Tiberii proximum, cui proinde monaſterio largitione Berengarii Agathenſis epiſcopi ante annos XXXIII. eccleſia ejus oppidi ceſſerat. Hanc dein eccleſiam monachi Caſæ Dei occupaverant; ſua repetentibus Tiberienſibus monachis ſynodus juſſu Innocentii papæ indicta eſt, cui Guido diaconus cardinalis A. S. L. archiepiſcopi tres, Hugo Rotomagenſis, Bernardus Arelatenſis, Arnaldus Narbonenſis apoſtolicæ ſedis legati, epiſcopi duo, abbates & alii interfuerunt. Quid ſtatuerint, docent geminæ illæ literæ, quas ex to. VI. annalium ordinis S. Benedicti profero. Animadverſſe tamen juvat controverſiæ huic definiendæ conveniſſe concilium aliud Uticæ, (Uzes) de quo an. 1139. agemus.

Ms. t. VI An. Ord. S. Ben. p. 617. apud Luc.

Hugo Dei gratia Rotomagenſis archiepiſcopus, ſedis apoſtolicæ legatus, dilecto filio Ademaro abbati S. Tiberii, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum.

Religioſis & Deo ſervientibus providere, eorumque poſſeſſiones & jura eccleſiaſtica conſervare omnibus, qui in regimine poſiti ſunt, ſanctorum patrum mandat auctoritas; ea propter E cauſam illam ſuper eccleſia de Beciano multo tempore ventilatam, auctoritate apoſtolica ſuſcepimus terminandam.

Conſidentibus itaque nobiſcum apud Montempeſſulanum venerabilibus archiepiſcopis B. * Arelatenſi, & A. * Narbonenſi ſedis Apoſtolicæ Legatis, & epiſcopis; R. * Agathenſi, & G. * Aranicenſi; & P. * abbate S. Ægidii, & aliis quampluribus religioſis perſonis, tu ad diem in ſupradicto loco tibi auctoritate apoſtolica præſtitutam paratus ad juſtitiam ante nos veniſti; abbas vero Caſæ Dei, qui ad eamdem diem, & eundem locum auctoritate apoſtolica a nobis vocatus fuerat, nec ipſe venit, nec pro ſe reſponſales miſit, nec aliquam excuſationem canonicam inibi prætendit. Eo itaque ſic deficiente, nos præcepto domini noſtri papæ Innocentii juſtitiam exſequentes, quæſivimus ab eccleſia Agathenſi, in cujus parochia ſita eſt eccleſia de Beciano, ut coram Deo, & nobis omnibus ibidem conſiſtentibus, veraciter proteſtarentur, ad quod D jure canonico vel tuum vel Caſæ Dei monaſterium pertineret præfata iſta eccleſia de Beciano. Illi ſiquidem quia vere, prout ab anteceſſoribus acceperant, ad jus & poſſeſſionem S. Tiberii, cui monaſterio Deo auctore præſides, pertinere reſponderunt. Ad hæc, tu Ademare abbas protuliſti inſtrumenta donationis factæ de eccleſia de Beciano eccleſiæ S. Tyberii, & prædeceſſori tuo Deodato, quod inſtrumentum a Berengario bonæ memoriæ Agathenſi epiſcopo factum, & anno Dominicæ incarnationis, & teſtibus idoneis roboratum exiſtit. Conſequenter & tu produxiſti quatuor teſtes, viros antiquos, aſſerentes ſe vidiſſe, quia eccleſia S. Tiberii poſſedit quiete per multos annos eccleſiam de Beciano, antequam monachi de Caſa Dei intraſſent in eam. Tunc illi canonice examinati, juraverunt ſuper evangelia Dei hoc ſe vidiſſe, & hoc verum eſſe. Prodierunt & alii quatuor teſtes qui dixerunt ſe interfuiſſe placito illi quod habitum eſt apud Corbianum inter monachos S. Tyberii & monachos

* Bernardo. * Arnaldo. * Raimundo. * Guillelmo. * Ponzio.

chos Caſæ Dei in præſentia Adelberti Agathenſis epiſcopi, præſentibus A. Narbonenſi archiepiſcopo, & L. Nemauſenſi epiſcopo, dicentes ſe vidiſſe & audiſſe quoſdam teſtes idoneos ibidem juraſſe, quod Bernardus Agathenſis epiſcopus, qui induxerat monachos Caſæ Dei in eccleſiam de Beciano, cum accepiſſet teſtimonia perſonarum authenticarum eccleſiæ ſuæ ſuper donatione facta a Berengario anteceſſore ſuo Deodato abbati, & monaſterio S. Tyberii de eccleſia de Beciano, ipſe autem Bernardus coram Bertranno Narbonenſi archiepiſcopo in placito de eadem cauſa habito apud Cabrils, præſentibus monachis Caſæ Dei, & S. Tyberii factum correxit, & adjudicavit reddi eccleſiam de Beciano monachis S. Tyberii, quod prædicti Aldebertus Agathenſis & P. Narbonenſis & L. * Nemauſenſis audientes, ſententiam reſtitutionis ipſius ratam eſſe & tenendam judicaverunt: & ſicut præfati quatuor teſtes hoc ſe vidiſſe & audiviſſe proteſtati ſunt, ita nobis præſentibus examinati ſuper evangelium Dei juraverunt, hoc ipſum. A. Narbonenſis archiepiſcopus, & Ermengaldus Agathenſis archidiaconus, & R. ſacriſta & magiſter Dulcianus, qui interfuit præfato placito de Corbiano, coram nobis ſe vidiſſe, & audiſſe viva voce proteſtati ſunt. Hi omnes, qui hoc teſtimonium nobis perhibuerunt, eamdem de præfata reſtitutione ſententiam atteſtati ſunt fuiſſe confirmatam apud Lupianum a ſupra nominato A. Agatenſi & A. Narbonenſi & P. Lutevenſi, & R. Magalonenſi epiſcopis, & R. tunc archidiacono, tunc epiſcopo Agatenſi, præſentibus abbatibus de Caſa Dei, & S. Tyberii. His omnibus de cauſis, & inſuper admonitione & præcepto Guidonis diaconi cardinalis, & apoſtolicæ ſedis legati, præfatus R. Agathenſis te, & eccleſiam S. Tyberii de eccleſia de Beciano reveſtivit. Hanc reveſtitionem, eodem R. epiſcopo atteſtante ſic factam, nos & nobiſcum ſic aſſidentes ſupra nominati archiepiſcopi, & apoſtolicæ ſedis legati epiſcopi & quamplures authentici & religioſi viri approbamus, & approbatam vice apoſtolica, quam ſuper hoc negotio gerimus, confirmamus, & pro canonica donatione a Berengario Agathenſi epiſcopo facta, & legitima profeſſione ſubſecuta tibi tuiſque ſucceſſoribus, & monaſterio S. Tyberii, cui præſides, præfatam eccleſiam de Beciano cum decimis, & omnibus jure ad eam pertinentibus, omni deinceps quæſtione ſopita, perpetuo poſſidendam adjudicamus. Actum eſt hoc anno Verbi incarnati MCXXXIV. apud Montempeſſulanum, univerſali papa Innocentio, rege Francorum Ludovico. Ego Hugo Rotomagenſis archiepiſcopus & apoſtolicæ ſedis legatus.

ANNO CHRISTI 1134.

Deeſt hic L. in ſerie epiſcop. Nemauſenſ. noviſſime edit.

diem datam, quia habebat celebrare quandam conſueta cum fratribus ſuis capitula, nec ad locum ſibi præſtitutum ſecure poterat venire pro Petro de Ribalta, quem inimicari ſibi dicebat. Quibus nos reſpondimus, quia nos pro obedientia veſtra habebamus tranſire per hoſtes & inſidias manifeſtas, quæ nobis Adefonſus aperte per multa loca parari fecerat. Poſt aliquot denique dies, veſtra proteſti benedictione, ad Montempeſſulanum pervenimus, multis utique mirantibus. Ibi nobiſcum habuimus venerabiles archiepiſcopos B. Arelatenſem, A. Narbonenſem ſedis apoſtolicæ legatos, & plures epiſcopos & religioſos viros. Præſentavit ſe ante nos ad juſtitiam abbas S. Tyberii; ſed abbas Caſæ Dei, nec ipſe venit, nec pro ſe reſponſalem miſit, nec excuſationem vel aliquam . . . prætendit. Eo itaque ſic deficiente, quæſivimus ab epiſcopo Agathenſi, in cujus parochia ſita eſt eccleſia de Beciano, ut coram Deo & patribus ibidem conſidentibus nobis oſtenderet, ad quod, vel Caſæ Dei, vel S. Tyberii monaſterium præfata eccleſia jure canonico pertineret. Inquiſiti epiſcopus, & clerici ejus reſponderunt, quia vere, prout acceperant ab anteceſſoribus ſuis, ad jus & poſſeſſionem pertinebat S. Tyberii. Tunc inſtrumenta Berengarii bonæ memoriæ Agatenſis epiſcopi ſuper hæc facta prolata ſunt, & teſtes prodierunt viri bonæ famæ & antiqui, qui examinati probaverunt ſe vidiſſe, quod monaſterium S. Tyberii poſſedit eccleſiam de Beciano quiete, & multis annis, antequam monachi de Caſa Dei in ea veniſſent. Invenimus etiam per atteſtationem domini A. Narbonenſis epiſcopi, & authenticorum teſtium, quia Bernardus ſucceſſor Berengarii Agathenſis epiſcopi, qui monachos Caſæ Dei in eccleſiam de Beciano induxit, cognita veritate factum correxit, & eccleſiam de Beciano reddi S. Tyberio adjudicavit. Hoc A. Narbonenſis, & ante ſe die data inter abbates S. Tyberii & Caſæ Dei probatum fuiſſe per legitimos teſtes aſſeruit, ibique reveſtiri monachos S. Tyberii de eccleſia de Beciano adjudicavit, quam reveſtitionem dominus Guido diaconus cardinalis & legatus apoſtolicæ ſedis fieri præcepit. Hanc reveſtitionem canonice ſæpius adjudicatam, nos & qui nobiſcum erant patres, ratam habuimus, & teneri mandavimus pro donatione canonica olim a Berengario Agathenſi epiſcopo facta & legitima poſſeſſione ſubſecuta fere XXXIII. annorum, ut aſſerunt, poſt inſtrumentum Berengarii epiſcopi, quod anno Dominicæ Incarnationis, & teſtibus idoneis roboratum extiſtit.

HUGONIS ARCHIEPISCOPI ROTOMAGENSIS ET A. S. L.

Epiſtola ad Innocentium papam de geſtis a ſe ſuper eccleſia de Beciano.

Univerſali papæ Innocentio domino & patri ſuo, Hugo Rotomagenſis ſacerdos devotam & debitam reverentiam.

Ex eodem p. 618. ap.

PRæcepto veſtro diem dedimus, & locum ſtatuimus abbati Caſæ Dei, & abbati S. Tyberii pro controverſia inter eos dirimenda ſuper eccleſia de Beciano, videlicet III. nonas Novembris apud Montem-peſſulanum; abbas vero Caſæ Dei miſit nobis nuntios, & literam ſuam apud Taraſchonam, ſignificans ſe non poſſe venire ad

TESTIMONIA EPISCOPORUM Magalonenſis, Agatenſis & Lutevenſis.

De eadem eccleſia.

NOtum ſit omnibus præſentibus, & futuris, quod ego R. Agathenſis epiſcopus fui in * placito tunc temporis archidiaconus Biterrenſis, quod fuit agitatum apud Lupianum inter Ademarum abbatem S. Tyberii & Stephanum Ab. Caſæ Dei; & in ipſo placito utroque abbate præſente, patroniſque cauſarum bene munitis, utrobique allegationibus diligenter examinatis, adhibitis P. * Lutevenſi, & R. * Magalonenſi epiſcopis, & Augerio abbate Lutevenſi, & multis aliis religioſis perſonis, eccleſiam de Beciano Aldebertus Agathenſis epiſcopus cum Arn. archiepiſcopo Narbonenſi A. S. L. nobis omnibus conſentientibus, eccleſiæ S. Tyberii, & A. abbati reddi

Ex cod. p. 620. ap. * Deeſt l. aliquid.

* Petro * Raimundo

reddi adjudicavit. Vidi etiam & audivi in placito, quod fuit apud Nemausum ante venerabilem Bernardum Arelatensem archiepiscopum Romanæ sedis legatum, & Petrum tunc temporis Vivariensem episcopum, quibus controversiam prædictus ecclesiæ dominus papa Innocentius mandaverat terminandam, quodque A. Sancti Tyberii abbate justitiam accipere parato, abbas de Casa-Dei sententiam audire & recipere noluit. Hoc totum testificor ego R. Agathensis episcopus sic verum esse coram te Hugone Rotomagensi archiepiscopo A. S. L. & coram B. Arelatensi & Ar. Narbonensi archiepiscopis & G. Arausicensi episcopo, & P. P. abbate S. Ægidii, & aliis assistentibus. ANNO CHRISTI 1134.

Ego R. Magalonensis episcopus sic verum esse testificor coram dictis Hugone Rotomagensi Archiepiscopo, & aliis.

Ego P. Lutrensis episcopus dum eram clericus Agathensis ecclesiæ audivi recognosci a clericis ejusdem ecclesiæ, quod Berengarius Agathensis episcopus ecclesiam S. Petri de Beciano S. Tyberio & Deodato abbati dederat; postea vero interfui placito, quod fuit agitatum apud Lupianum, & ea, sicut superius sunt scripta, vera esse recognosco, & testificor.

Ibid. p. 495.

CONSTITUTIO THURSTANI ARCHIEPICOPI EBORACENSIS

De debitis clericorum defunctorum anno 1134. lata.

Thurstanus Dei gratia Ebor. archiepiscopus successoribus suis subsituendis in perpetuum.

An. 1134 Ex Wilkins t. I. concil. Brit. pag. 412.

SOlet plerumque contingere quod clerici, sicut & cæteri homines, pro aliqua necessitate vel humana fragilitate, aliquibus debitis & delictis obligati, de mundo tranleant. Considerantes igitur humanitatis & charitatis esse officium utrique impedimento aliquod præbere suffragium, vel remedium, statuimus in ecclesia beati Petri, & perpetuo jure tenendum firmamus, quod, defunB &o canonico, reditus præbendæ illius sequenti anno pro anima ejus, & ad, si quid debeat, persolvendum distribuantur, totum quidem secundum capituli consilium & dispositionem. Id quoque in cæteris ecclesiis nostris S. Jo. de Beverlaco, S. Wilfridi de Rippon, S. Mariæ de Suthwel, S. Oswaldi de Gloc. præsentium attestatione firmum esse concedimus. Si quis vero hoc violare præsumpserit; judicet inde Deus secundum justitiam, & bonitatem suam. Amen.

DE CONCILIO SUESSIONENSI

Contra Petrum Abaelardum.

G. C. Quæ ad hoc concilium attinent, jam supra C MCXVII. v. *Idus Aug. ut indicant tabulæ Arroasiæ, in quæ fuerat professus canonicum B. Augustini*. Verum exposuimus omnia, ad annum Christi MCXXX. ubi causas edidimus cur habitum esse circa annum illum oporteat.

Binius anno MCXXXVI. collocat, autore, ut videri vult Ottone Frisingensi, libr. 1. de gestis Friderici capite 27. At Binium ratio fefellit. Nam de Abaelardo deque illius ingenio, doctrina, & multiplici condemnatione non loquitur Otto, nisi ex occasione Giberti Porretani, cui confutando & convincendo S. Bernardus studuerat. Cum autem ab eodem Bernardo convictus ante fuisset Abaelardus anno MCXL. in concilio Senonensi: eo factum est, ut ejus meminerit per occasionem. Et vero quæ narrat de Abaelardo, ait ipse ante gesta esse: & si diserte non dixisset, satis tamen ex ipsa ejus narratione intelligeretur: cum eo loco de Gilberti Porretani condemnatione loquatur, deque aliis quæ anno MCXLVIII. contigerunt.

Joan. Picardus S. Victoris Parisiensis canonicus, in notis ad S. Bernardi epistolam CXC. hanc synodum ad annum Domini MCXVI. & Paschalis II. tempora refert: quia, *Cono*, inquit, *eidem præsidens, obiit anno* D fuisse. Sed emendandam ea parte hanc epistolam infra monebimus.

Adversari videtur & nostræ, & Binii pariter ac Picardi chronologiæ, epistola synodica Senonensis concilii, conscripta anno MCXL. cui præfixum est nomen Guillelmi Catalaunensis episcopi. Cum enim Bellovacensis in Abaelardum synodus post Guillelmi hujus obitum celebrata sit, ut ad ann. MCXX. ex Abaelardo ipso retulimus; oporteret post annum MCXL. habitam

STEPHANI ANGLIÆ REGIS.

Diploma (1) de libertatibus Ecclesiæ Anglicanæ anno regni sui primo.

EGo Stephanus, Dei gratia, assensu cleri & E populi in regem Angliæ electus & a domino Willelmo archiepiscopo Cantuariæ, & sanctæ ecclesiæ Romanæ legato consecratus, & ab Innocentio sanctæ sedis Romanæ pontifice postmodum confirmatus, respectu & amore Dei, sanctam ecclesiam liberam esse concedo, & debitam reverentiam illi confirmo. Nihil me in ecclesia, vel in rebus ecclesiasticis simoniace acturum, vel permissurum esse promitto. Ecclesiasticarum personarum, & omnium clericorum, & rerum eorum justitiam & potestatem, & distributionem bono-

(1) Hoc spectat ad Concilium Londoniense anni 1136. de quo infra.

ANNO CHRISTI 1134

bonorum eccleſiaſticorum, in manu epiſcoporum eſſe perhibeo & confirmo. Dignitates eccleſiarum privilegiis earum confirmatas, & conſuetudines earum, antiquo tenore habitas, inviolate manere concedo & ſtatuo. Omnes eccleſiarum poſſeſſiones & tenutas, quas die illa habuerant, qua Willielmus rex avus meus fuit vivus & mortuus, ſine omnium calumniantium reclamatione eis liberas & abſolutas eſſe concedo. Si quid vero de habitis aut poſſeſſis ante mortem regis, quibus modo careat, eccleſia deinceps reperierit: indulgentiæ & diſpenſationi meæ, vel diſcutiendum, vel reſtituendum reſervo. Quæcumque vero poſt mortem regis liberalitate regum, largitione principum, oblatione, vel comparatione, vel qualibet tranſmutatione fidelium collata ſunt: confirmo pacem me & juſtitiam in omnibus facturum, & pro poſſe meo conſervaturum promitto. Foreſtas, quas Willielmus rex avus meus, & Willielmus ſecundus avunculus meus, inſtituerunt & tenuerunt, mihi reſervo. Cæteras omnes, quas Henricus rex ſuperaddidit, eccleſiis & regno quietas reddo & concedo. Si quis autem epiſcopus, vel abbas, vel eccleſiaſtica perſona, ante mortem ſuam rationabiliter ſua diſtribuerit, vel diſtribuenda ſtatuerit: firmum manere concedo Si vero morte præoccupatus fuerit, pro ſalute animæ ejus eccleſiæ conſilio fiat diſtributio. Dum vero ſedes propriis fuerint paſtoribus vacuæ: & ipſæ, & omnes earum poſſeſſiones, in manu & cuſtodia clericorum, vel proborum hominum ejuſdem eccleſiæ committantur, donec paſtor canonice ſubſtituatur. Omnes exactiones, & meſcheningas, & injuſtitias, ſive per vice-comites, vel per alios quoslibet male inductas, funditus extirpo. Bonas leges, & antiquas & juſtas conſuetudines, in murdris, & placitis, & aliis cauſis obſervabo, & obſervari præcipio & conſtituo [a]. Hæc vero omnia concedo, & confirmo, ſalva regia, & juſta dignitate mea. Teſtibus W. Cantuar. Archiep., & H. Archiep. Rothon., & Epiſc. Winton., & R. Epiſc. Sarum, & A. Epiſc. Lincoln., & N. Epiſc. Elien., & E. Epiſc. Norwic., & S. Epiſc. Wirec., & Bernardo Epiſc. S. David, & And. Epiſc. Eborac., & Richar. Epiſc. Abrinc., & Roberto Epiſ. Hereford., & Joannne Epiſc. Ruvec., & A. Epiſc. Carl., & R. Cant., & A. Nepot. Regis, & R. Com. Gloc., & W. Com. Warenn., & R. Com. Ceſter., & R. Com. de Warewick, & R. de Ver., & M. de Gloc., & R. de Cilli, & R. Fil. Com. Coneſtab., & W. Mart., & Hug. Vigod., & Humfred de Bohun, & S. de Belloc. Dapiferis, & W. de Halb., & Eudon. Mart. Pincernis, & R. de Ferr., & W. Penr., & S. de Silva Necti, & W. de Alb., & Pag. fil. Jo., & H. de ſancto Clare, & Ilb. de Laci. Apud Oxon. an. ab incarnat. Dom. MCXXXVI. ſedis regni mei primo

[a] Ab hoc ſ. quo adiecit Wile. a MS

ANNO CHRISTI 1134

CONCILIUM NORTHAMPTONIENSE

In Anglia celebratum anno Domini MCXXXIII. in octavis Paſchæ tempore Innocentii papæ ſecundi, & Stephani regis.

REx geſtas in concilio continuator Florentii Wigornienſis ſummatim referens, ſcribit quæ ſequuntur: *Rex Anglorum Stephanus, in octavis Paſchæ, quod erat* XV. *Idus Aprilis, tenuit concilium Northamptonia, cui præſidebant Eboracenſis archiepiſcopus Turſtanus, epiſcopi, abbates, comites, barones, nobiles quique per Angliam. In quo etiam concilio, quorumdam electione, Exonienſi eccleſia jam paſtorali cura deſtituta de medio factis præſulis Guilielmi de Vvarewaſt, archidiaconus, nomine Robertus, paſtorali cura præficitur. Duæ quoque dantur abbatiæ, una Wincelcumbæ cuidam Cluniacenſi monacho, ut ferunt, regis propinquo, nomine Roberto; altera ſanctæ Mariæ Eboraci, ejuſdem eccleſiæ cuidam monacho. Quorum unus, ſcilicet Wincelcumbenſis electus, die Pentecoſtes,* XI *Kalendas Junii, a venerando præſule Simone abbas Wincelcumbenſi eccleſia ordinatur Wigorniæ.*

CONCILIUM NARBONENSE

Anno MCXXXIV.

Ex Labbei Append. tom. X.

EX ſchedis illuſtriſſimi Petri de Marca Pariſienſis archiepiſcopi, qui acta concilii ex Helenenſi eccleſiæ tabulario deſcripſerat, id tantum habemus. Concilium Narbonenſe anno MCXXXIV, ſub Arnaldo archiepiſcopo Narbonenſi, ſedis apoſtolicæ legato: in quo actum eſt de calamitate diœceſeos Helenenſis, cui incubabant piratæ Sarraceni.

ANNO CHRISTI 1135. Ex Card. Aguirre to. 3. Conc. Hiſp. pag. 344.

CONCILIUM LEGIONENSE,

Sive Comitia, celebrata æra 1173. anno Chriſti 1135. die ipſo S. Spiritus

Ex Hiſtoria Adephonſi VII. Imperatoris Latine ſcripta, ac extante in Bibliotheca MS. Eccleſiæ Toletanæ.

AD ſtatutum diem venit Rex, & cum eo uxor ſua Regina domina Berengaria, & ſoror ſua Infantiſſa domina Sanctia, & cum eis rex Garſia Pampilonenſium: & ſicut Rex præcepit, omnes conjuncti ſunt in Legione Venit autem & maxima turba monachorum & clericorum, nec non & plebs innumerabilis, ad videndum, ſive ad audiendum, vel ad loquendum verbum divinum.

In prima die Concilii omnes majores & minores

ANNO CHRISTI 1135.

nores congregati ſunt in Eccleſia ſanctæ Mariæ cum Rege, & tractaverunt ibi quæ ſuggeſſit clementia Jeſu Chriſti Domini noſtri, & quod ad ſalutem animarum omnium fidelium ſunt convenientia. ANNO CHRISTI 1135.

Secunda vero die, qua adventus S. Spiritus ad Apoſtolos celebratur, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & Abbates, & omnes nobiles, & ignobiles, & omnis plebs junctí ſunt iterum in Eccleſia B. Mariæ, & cum rege Garſia, & cum ſorore Regis, divino conſilio accepto, ut vocarent Regem Imperatorem, pro eo quod rex Garſias, & rex Safadola Saracenorum, & Comes Raymundus Barchinonenſium, & Comes Adephonſus Toloſanus, & multi Comites & Duces Gaſconiæ & Franciæ in omnibus eſſent obedientes ei: & induto Rege cappa optima, miro opere contexta, impoſuerunt ſuper caput Regis coronam ex auro mundo & lapidibus pretioſis, & miſſo ſceptro in manibus ejus, Rege Garſia tenente eum ad brachium dexterum, & Arriano Epiſcopo Legionenſe ad ſiniſtrum una cum Epiſcopis & Abbatibus deduxerunt eum ante altare S. Mariæ cantantes: *Te Deum laudamus*, uſque ad finem, & dicentes: Vivat Adephonſus Imperator. Et dicta benedictione ſuper eum celebraverunt Miſſam more feſtivo. Deinde reverſi ſunt unuſquiſque in tentoriis ſuis. Juſſit autem fieri magnum convivium in palatiis regalibus. Sed & Comites, & Principes & Duces miniſtrabant menſis regalibus. Juſſit autem dari Imperator magna ſtipendia Epiſcopis & Abbatibus, & omnibus facere magnas eleemoſynas pauperibus indumentorum, & ciborum.

I.

Tertia vero die iterum Imperator, & omnes (ſicut ſoliti erant) in palatiis regalibus tractaverunt ea, quæ pertinent ad ſalutem regni totius Hiſpaniæ: deditque Imperator mores & leges univerſo regno ſuo, ſicut fuerant in diebus avi ſui Regis domini Adephonſi: juſſitque reſtituere univerſis Eccleſiis omnes hæreditates & familias, quas perdiderant ſine judicio & juſtitia, præcepitque villas & terras, quæ fuerant deſtructæ in tempore bellorum, populari, & plantare vineas, & omnia arbuſta. ANNO CHRISTI 1135

II.

Secundo, juſſit omnibus ſtrictæ judicibus vitia eradicare in illis omnibus, qui contra juſtitiam, & decreta Regum & Principum, & poteſtatum & judicum inveniret. At illi alios in lignis ſuſpendentes, alios truncatis manibus aut pedibus relinquentes, non divitibus, vel generoſis pluſquam pauperibus parcentes; ſed omnem ſtatutum modum culpæ decernentes, juſte judicaverunt.

III.

Tertio, præterea juſſit nullo modo ſuſtinere maleficos, ſicut Dominus præcepit Moyſi: *Ne patiaris maleficos*, & in conſpectu omnium capti ſunt aliqui operarii iniquitatis, & ſuſpenſi ſunt in patibulis.

IV.

Quarto, juſſit Alcaidis Toletanis, & omnibus habitatoribus totius extremi, facere exercitus aſſidue, & dare Saracenis infidelibus bellum per ſingulos annos, & non parcere civitatibus & oppidis eorum, ſed totum evindicare Domino & legi Chriſtianæ.

His peractis, ſoluto Concilio, abiere unuſquiſque in ſua cum gaudio, canentes, & benedicentes Imperatorem, & dicentes; Benedictus tu, & benedictum regnum patrum tuorum. Et benedictus Dominus excelſus qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis ſunt: quia viſitavit nos, & fecit nobiſcum miſericordiam, quam promiſit ſperantibus in ſe.

☞ MEDIOLANENSE CONCILIUM

Quo Robaldus Albenſis epiſcopus Mediolanenſi eccleſiæ præficitur Anno 1135. celebratum.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. p. 424.

REſtituti opera S. Bernardi abbatis ad obſequium Innocentii II. Mediolanenſes de archiepiſcopo ſibi præficiendo agere cœperunt. Eo conſilio ſynodum ex Mediolanenſis eccleſiæ ſuffraganeis convocarunt, in quo Robaldus Albenſis epiſcopus, qui & ipſe cum S. Bernardo plurimum in reſtituendis eccleſiæ Mediolanenſibus laboraverat, archiepiſcopus renunciatus fuit. Rem narrat Ludulphus junior hiſt. Mediol. cap. XLI. his verbis: *Mediolanenſes vero ordinarii & decumani, quæ papæ Innocentio fidelitatem juraverant, confortati de hac Mediolanenſium converſione, fecerunt Litifredum Novarienſem, Widonem Iporienſem, & alios ſuffraganeos venire Mediolanum, qui in conſilio (concilio) ſuo ſublimaverunt Robaldum Albanenſem (Albenſem) epiſcopum in Mediolanenſem archiepiſcopum, habita ſecuritate retinendi, prout dicitur, Albanenſem epiſcopatum.*

☞ CONCILIUM APUD ARDEAM

In quo ſopita controverſia inter clericos eccleſiæ S. Gavini & monachos pro quibuſdam eccleſiis in Sardinia poſitis, anno 1135. celebratum.

Ego Aubertus S. Piſanæ eccleſiæ archiepiſcopus, Romanæ ſedis legatus in perpetuum.

Ibid. p. 945. Ex Gattol. Hiſt. Caſſin. t. I. p. 111.

QUia in eccleſiarum negotia magnæ diſpenſationi ſollicitudinem quiſque ſpeculator ſtudiose habere hortatur &c. Ideoque ante noſtram præſentiam querela, quæ fuerat inter eccleſiam S. Gaviai, & monaſterium S. Petri de Nurcki depoſita fuit. Idcirco quod archiepiſcopus Petrus eccleſiam ſancti Georgii de Barai, & eccleſiam Sanctæ Mariæ de Geunor monaſterio S. Benedicti Caſſinenſi ſine aſſenſu clericorum Sancti Gavini, & abſque conſilio epiſcoporum latenter obtulerat. Monachi præterea, cartam donationis a Judice factam habentes, prædictas eccleſias præcipitantes ſuſceperunt. Unde clerici San-

☞ Sancti Gavini adversus monachos de occulta datione agentes, nullo modo, sine illorum assensu, ratam posse fieri rationem ostendebant. Causa itaque utriusque partis satis in nostra præsentia examinata, comperuimus, quod monachi præfatas ecclesias injuste acquisissent. Sed ne aliqua partium gravaretur, placuit nobis concordiam æqua lance pensare. Quatenus monachi Sancti Benedicti jam dictas capellas tenerent, salva tamen S. Gavini reverentia. Centum namque vel servitium, quod ecclesia S. Nicolai debebat, vel ecclesia Sancti Gregorii de Oriastreto fecerit ecclesiæ S. Consimile faciet capella S. Georgii de Barai. Quando archiepiscopus Romam iverit, vel nuntium suum ibi miserit cardinalem, vel nuntium Romanum susceperit, adjutorium, ut prædictæ capellæ, faciet de alia ecclesia S. Mariæ de Gennor pro posse, & qualitate divitiarum suarum, Prior S. Petri de Nurki reverentiam S. Gavino exhibebit. Ad synodum & ordinationem sicut mos exigit, veniet. Hoc ergo ratum & firmum esse volumus ut monachi de S. Benedicto habeant & teneant præfatas Ecclesias, salva S. Gavini reverentia. De quibus decernimus & nostro sigillo munimus, ut nullus archiepiscopus vel S. Gavini canonicus litigare vel molestare præfatas ecclesias audeat, donec prædictam reverentiam Monachi exhibuerint. Facta sunt hæc consilio & assensu archiepiscoporum, & episcoporum, atque abbatum, nec non clericorum in concilio apud Ardeam habito præsidentium, anno Domini millesimo centesimo tricesimo quinto, indictione sexta.

ANNO CHRISTI 1135.

locus corruptus. f

Ego Auberius Pisanæ ecclesiæ archiepiscopus A. S. L. fieri jussi, & subscripsi.

ANNO CHRISTI 1136.

CONCILIUM LONDONIENSE

Anno Christi MCXXXVI. celebratum.

Ex P. Pagi ad an. Ch. 1135. n. 19. & seq.

Auctor Anonymus, & coævus de gestis S. Stephani Regis Anglorum a Duchesnio post Historiam Ordorici editus, Concilium Londoniense anni 1136. initio celebratum, quod in Conciliorum tomis prætermissum fuit hoc modo narrat. Omnibus Summatibus regni fide & jurejurando cum Rege constrictis, edicto per Angliam promulgato, summos Ecclesiarum ductores cum primis populi ad Concilium Londonias conscivit. Illis quoque quasi in unam Sentinam illuc confluentibus, Ecclesiarumque columnis ledendi ordine dispositis, vulgo etiam confuse & permixtim, ut solet, ubique se ingerente, plura Regno & Ecclesiæ profutura fuerunt, & utiliter ostensa, & salubriter pertractata. De ecclesiis siquidem statu melius componendo, de ejusdem libertate multiplicius restauranda, splendide nonnulla in ipsa Regis præsentia perorarunt, asserentes in Regis Henrici præcipue temporibus Ecclesiam vacillasse, ancillam fuisse dejectam & conculcatam, plurimique dedecoris injuriis affectam. Pastores etenim ejus, spirituales scilicet Divini Verbi expensores, qui Dei mensæ conjunctius assistebant, placitis & legibus implicare, cujuslibet angariæ violenta exactione degravare, munuscula annuaria vice tributi ab eis exigere, ostium Ecclesiæ Simonis frequentius, quam Petri clave claudere vel aperire. Quod Deus acceptavit conjugii bonum perfacili occasione dissolvere, adulterina lenocinia sicut ipse committere, ita & in aliis tolerare, terras Ecclesiarum Pastoribus defunctis in proprios usus redigere, altarium nonnumquam oblationes in Præpositorum laicorum manus contradere, vel recompensa sibi mercede, quibus jure cedebant, injuste concedere. Si quis autem ex adverso ascendens se murum pro domo Israel vellet objicere, nefandisque hujusmodi commentis Ecclesiastico rigore occurrere, terrore illius protinus repressus injuriis impeti, insecutione valida a se suisque comministris tribulari, nec ante in postulatione qualibet querimonia exaudiri, quam manu ejus innuncta reum se præsumptionis in publico proclamaret.

Super hac igitur inverecunda Ecclesiæ depressione, alteraque, ut verius dicam, Pharaonis grassatione, in facie Regis vehementer conquesti, obnixe cum imploraverunt, quatinus suæ Ecclesiam libertati redderet, sui eam juris compotem efficeret, illius institutа legibus sæcularium præponi, illius Decreta nulla ratione prævalente pateretur remitti. His autem Rex patienter auditis, quæcumque postularent gratuito eis indulgens, Ecclesiæ libertatem fixam & inviolabilem esse, illius statuta rata & inconcussa, ejusque ministros cujuscumque professionis essent vel ordinis, omni reverentia honorandos esse præcepit, feciſſetque præceptioni suæ satis, nisi & Conciliatores perversi, qui bonum quandoque pervertunt animum, & ipsa indigentiæ necessitas, quæ nullam legem vel rationem admittit, ad hæc infringenda, sicut in consequentibus declarabimus, cum impulissent. Et illis quidem tali modo peroratis, in una omnium pace & concordia Concilium est solutum.

Richardus Prior Hagustaldensis in Hist. de Gestis Regis Stephani pag. 314. Juramentum a Stephano Rege factum quod Baronius mutilatum ex Malmesburiensi citato refert, exhibet cum nominibus Prælatorum multorum, qui eidem Concilio interfuere & illud emisſum non Londonii, sed apud Oxenford anno sc. ab Incarn. Dom. MCXXXVI. sed regni mei primo, *inquit Rex. Antequam Regis Juramentum Richardus describat, ait:* His & aliis modis in regno Angliæ confirmatus, Episcopos & Proceres sui regni regali Edicto in unum convenire præcepit; cum quibus hoc generale concilium celebravit. Ego Stephanus Dei gratia assensu Cleri & populi in Regem Angliæ electus, & a Willelmo Cantuariensi Archiep. & S. R. E. Legato consecratus, & ab Innocentio S. Romanæ Sedis Pontifice confirmatus, *&c. Cum vero Innocentius II. Pisis urbe non parum ab Anglia dissita moram ageret, & Prælati convocandi fuerint, Concilium illud nonnisi initio sequentis anni apud Londonium congregari potuit, & aliquot post dies Oxonii a Rege Juramentum illud obtinuit. Quare Radulphus de Diceto pag. 506. sub anno MCXXXVI. recte scripsit.* Stephanus Rex in Paschalibus apud Westmonasterium Concilium congregavit, fidelitates exegit, Regis Henrici thesauris in nullo pepercit, in munerum largitione nimis effusus. *Addit Radulphus in eo Concilio Anselmum Abbatem Sancti Edmundi a quibusdam Canonicis electum fuisse Episcopum Londoniensem præter consensum Willelmi*

ANNO CHRISTI 1136.

mi Decani Londonienſis, & tam Concilium, quam Regem id agre tuliſſe. Tum anno MCXXXVIII. ait, Anſelmum ab Innocentio II. ad ſuam Abbatiam adire juſſum. Erat Anſelmus *nepos S. Anſelmi Archiep. Cantuarienſis, ut prodit Dunelmenſis ad annum MCXXXIII. De ejus Legatione Anglica ſuo loco egimus. Porro Ricardus Regis Juramentum* Concilium *perperam appellat; cum illud eo celebrato, apud Oxoniam quinquaginta circiter milliaribus a Londinio diſtans, a Rege præſtitum fuerit. Baronius num. XXI. ait, Juramentum illud tempore coronationis facta* XI. Kal. Januarii *a Rege emiſſum eſſe. Verum manifeſto errore; cum* Stephano *in eo ſe. Verum manifeſto errore; cum* Stephano *in eo dicat electionem ſuam jam ab Innocentio II. confirmatam fuiſſe. Neque Malmesburienſis, ex quo Juramentum illud Baronius accepit, hoc affirmat, ſed tantum Regem* XI. Kal. Januarii *coronatum, qui rectius dixiſſet, electionem ejus eo die factam, coronationem vero die nativitatis Chriſti.*

Richardus citatus pag. 313. *recitat litteras Innocentii II. ad Stephanum Anglia regem tranſmiſſas*, quibus eum Apoſtolica auctoritate in regno Angliæ confirmavit, *ut ipſe ait, & poſt eas loquitur de Concilio, & Regis Juramentum refert, quia utrumque præceſſit Innocentii II. Epiſtola. In ea Innocentius ait*: Ipſo ſublato de medio (*nempe Henrico Rege*) prout accepimus, turbata eſt Anglie regno pacis ſeu juſtitiæ in Adjutorio Regali vigebat, atque atrocitatem tantorum ſcelerum comitabatur impunitas. Ne autem diutius graſſando in populum Dei debacchari poſſet dira feralitas, inclinata eſt ad preces religioſorum virorum divinæ miſeratio pietatis, & tantis flagitiis potenter occurrens, quemadmodum venerabilium fratrum noſtrorum Archiepiſcoporum, Epiſcoporum earundem regionum, & amatorum S. R. E. glorioſi Francorum Regis, & illuſtris viri Comitis Theodbaldi (*Stephani Regis Fratris*) ſcripta teſtantur, & induſtrium virorum nobis indicavit aſſertio, communi voto & unanimi aſſenſu tam Procerum, quam etiam populi, te in Regem eligere, & a Præſulibus regni conſecrari providit. Nos cognoſcentes vota tantorum virorum in perſonam tuam, præeunte divina gratia, convenisſe, pro ſpe etiam certa & B. Petro in ipſa conſecrationis tuæ die obedientiam & reverentiam promiſiſſe, & quia de præfati Regis proſapia prope poſito gradu originem traxiſſe dinoſceris, quod de te factum eſt, gratum habentes, te in ſpecialem B. Petri & S. R. E. filium affectione paterna recipimus. *Litera ſunt ſine die & menſe, & prætermiſſa fuere in ultima Conciliorum editione.*

ANNO CHRISTI 1136.

Ex Card. Aguirre to. 3. Conc. Hiſp. pag. 191.

CONCILIUM BURGENSE

Celebratum Æra 1174. anno Chriſti 1136. regnante in Hiſpania Alphonſo VII. tempore Innocentii II. Papæ.

PRæſedit in hoc Concilio Guido Cardinalis & S. R. E. Legatus in Hiſpania, aſſidentibus multis Epiſcopis. In eo plura circa ordinem divini officii ſtatuta fuerunt, & deliberata ad conciliandos animos Regum Navarræ Aragoniæque, invicem præliantium; ac præterea regis Hiſpaniæ Alphonſi. Porro hic prædicti Concilii mentionem facit in privilegio eodem anno Burgis conceſſo die 2. Octobris in gratiam Eccleſiæ Aſtoricenſis: cui, ſimul cum uxore ſua Berenguela Regina confirmat donationem quorumdam oppidorum, factam ab ipſius matre D. Urraca regina: & addit, eum eſſe ſecundum annum, *quo coronam Imperii primitus in Legione ſuſcepit*. Subſcribunt Sancia ſoror ejuſdem Imperatoris, Didacus Archiepiſcopus Compoſtellanus, Petrus Epiſcopus Legionenſis, Petrus Palentinus, Petrus Segovienſis, & Berengarius Salmaticenſis, ac præterea multi ex proceribus regni. Vide Sandovallium in Alphonſo VII. fol. 161.

Ex Labbei Appendic. tom. X.

CONCILIUM ANTIOCHENUM

In quo intruſus Radulphus patriarcha deponitur ab Alberico Oſtienſi epiſcopo, S. A. L. anno Domini MCXXXVI.

SUblato e vivis Bernardo patriarcha Antiocheno, qui ſedem illam, Latinorum primus, ſummacum laude occuparverat: Radulphus quidam, vir potentiſſimus, abſque fratrum & coepiſcoporum conſcientia, *ut ait Guillelm. Tyrius lib.* 14. *cap.* 10. ſolo populi ſuffragio electus, & in cathedram principis apoſtolorum inthronizatus, *parere Romano pontifici recuſabat. Sed miſſus tandem in Syriam Alberius Oſtienſis S. A. L. cum in concilio depoſuit, quod his verbis Willelmus Tyrius narrat.*

Albericus epiſcopus Oſtienſis Hieroſolymam adveniens, completis orationibus dominum patriarcham & univerſos regni pontifices ad ſynodum convocans, apud Antiochiam pridie Kalendas Decembris illuc cum omni celeritate contendit.

Die igitur ſtatuta affuerunt de diœceſi Hieroſolomitana, D. Willelmus patriarcha, Gaudentius Cæſarienſis archiepiſcopus, Anshelmus Bethleemita epiſcopus. Affuit & D. Fulcherius Tyrenſis archiepiſcopus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ multum devotus & fidelis, in quo tota ſpes legato erat conſummationis negotii. Erat autem vir magnanimus & diſcretus plurimum. Adfuit quoque cum duobus de ſuffraganeis ſuis, Bernardo videlicet Sidonienſe & Balduino Berytenſe. De provincia autem Antiochena, quoniam viciniores erant, adfuerunt univerſi: quorum varia animis & ab invicem diſſona erant deſideria. Nam Stephanus Tarſenſis archiepiſcopus, Gerardus Laodicenſis, Hugo Gabulenſis archiepiſcopus, canonicorum contra dominum patriarcham fovebant cauſam. Fraco autem Hierapolitanus, & Gerardus Coritienſis, Serloque Apamienſis, licet ei ab initio adverſarius fuiſſet, converſus ad eum, domino patriarchæ ſuum manifeſte præſtabat

ſtabat patrocinium. Alii in neutram partem manifeſte videbantur declinare.

ANNO CHRISTI 1130.

Die ergo præfixa, reſidentibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, ex more in eccleſia principis apoſtolorum, & pontificalibus indutis, præſidente Domino legato & vices domini papæ obtinente, lectus in publico mandatorum domini papæ tenor. Quo perlecto diligentius, & plenius cognito, prodierunt in publicum accuſatores Arnulphus, & Lambertus archidiaconus: qui licet prius cum domino patriarcha conveniſſet in dolo, & beneficii ſui obtinuiſſe reſtitutionem, tamen converſus in * actum pravum, denuo ſe conſtituit accuſatorem. Adjunctique ſunt eis alii etiam complures, videntes non ſatis proſpere tempora domino patriarchæ reſpondere.

* Lege, *errorem*. H.

Procedentes igitur in publicum auditorium accuſatores, paratos ſe dicunt, ſecundum juris regulas, porrectis libellis accuſatoriis ad accuſandum procedere, & ſubjicere, ſi deficiant, talionem. Erant autem capitula, ſuper quibus propoſuerant eum impetere, ſchedulis inſcripta. Quædam de enormi & indiſcipiinato, & contra regulas ſanctorum patrum, ejus in patriarchatum introitu. Quædam de ejus incontinentia & operibus ſimoniacis. His inſtanter poſtulantibus, ut ſe præſentem exhiberet, mittuntur qui eum ad ſynodum ſolemniter invitent, &, ut ad objecta veniat reſponſurus, moneant: qui omnino venire refutavit. Ea itaque die nihil amplius proceſſum eſt in verbo illo, niſi quod exhortatorios habuerunt ſermones ad invicem, ſicut moris eſt in talibus. Secunda iterum die, convenientes denuo, & ex ordine reſidentes, iterum citatorio edicto dominum patriarcham ſolemniter vocant: qui ſicut & pridie, venire noluit. Interim Serlo Apamienſis archiepiſcopus, in choro pontificum ſine veſte reſidens nuptiali (non enim more aliorum indutus erat pontificalibus) a domino legato convenitur, quare reliquis fratribus non conſonaret; & quare ad accuſandum, ſicut aliquando fecerat, non procederet? Reſpondit: quod aliquando feci, in conſulto calore & contra ſalutem animæ meæ, detrahens patri meo, & more maledicti Cham, verenda patris diſcooperiens, operatus ſum. Et nunc ab errore devio, me, autore Deo, revocans, nec eum accuſare nec judicare præſumptuoſe tentabo: ſed pro ejus ſtatu & incolumitate, paratus ſum uſque ad mortem decertare. Præcipitur ergo exire: & data in eum ſententia excommunicationis ſimul & degradationis, ſive juſte, ſive aliter, ab omni officio ſacerdotali & pontificali depoſitus eſt. Tantus enim timor domini principis, in partem legati nimium proclivis, omnes invaſerat, ut jam nulla contradicendi libertas alicui præſtaretur.

Incendebat eumdem principem, minus providum & indiſcretum, quidam Petrus Armenius, præſidii civitatis cuſtos, vir malitioſus ſupra modum, ſperans, quod ſi patriarcham deponi contingeret, quemdam nepotem ſuum, Haymericum nomine (quem dominus patriarcha in ſuam perniciem ejuſdem eccleſiæ decanum fecerat) poſſet, per ſeductum principem, in ſedem illam provehere: quod & factum eſt. Serlo igitur ſive de facto, ſive de jure depoſitus, Antiochia egrediens, in ſuam diœceſim ſe contulit: perveniensque ad caſtrum Harenc, ægritudine præventus, & curarum anxietas ponderé, lecto decubuit: & converſus ad parietem, & injuriarum enormitatem non ferens, expiravit.

ANNO CHRISTI 1130.

Tertia demum die, iterum convenientes & reſidentes ex ordine, tertio dirigunt, qui dominum patriarcham peremptorio citent edicto, & But veniat objectis reſponſurus, moneant. Qui utrum conſcientiam veritus, an contra ſe ſynodum invidioſe collectam ſciens, & principis violentiam timens, pro certo compertum non habemus, venire, ſicut & prius, omnino negavit. Erat autem in palatio ſuo cum ſuis familiaribus, multo ſtipatus equitum & popularium comitatu. Convenerant enim ad ejus ſubſidium, univerſi de civitate: qui, niſi principis timuiſſent potentiam, legatum, cum univerſis qui in ejus depoſitione convenerant, urbe cum ignominia parati erant depellere. Ibid. c. 17

Videns ergo legatus, quod ad ſe venire nolebat patriarcha, de domini principis confiſus patrocinio & viribus, in palatium aſcendit: ibique data in eum depoſitionis ſententia, annulum & crucem compulit violenter reſignare. Inde, jubente legato, principi traditus, & vinculis miſerabiliter alligatus, tanquam vir ſanguinum ignominioſe tractatus, apud monaſterium ſancti Simeonis, juxta mare, in monte eminentiſſimo ſitum, carceri mancipatus eſt.

Fuit autem idem dominus Radulphus (nam nos ipſi eum in noſtra pueritia vidimus) vir ſpecie decorus, procerus corpore, oculis aliquantulum obliquis, non tamen ad indecentem modum: litteratus mediocriter, ſed facundus plurimum & jucundiſſimi ſermonis, multam habens gratiam, liberalis admodum, militarium virorum, ſed & ſecundæ claſſis favorem non modicum aſſecutus, promiſſorum & pactorum facile immemor, in verbo ſuo varius & inconſtans, ſubdolus ac nimium in omni via ſua multiplex, providus & diſcretus. In eo ſolo repertus imprudentior, quod adverſarios, quos ſibi merito ſuſcitaverat, in gratiam ſuam redire volentes, non admiſerat. Dicebatur enim, & vere ſic erat, arrogans, & de ſe plus æquo præſumens. Unde in eum devenit caſum, quem, ſi aliquantulum circumſpectius ſe habuiſſet, facile potuiſſet declinaſſe. Captus eſt, catenatus, in monaſterio diu detentus: tandem elapſus, Romam profectus eſt. Ibi aliquatenus gratiam ſedis Ap. aſſecutus, dum redire maturaret, veneno hauſto, ſceleris miniſtro porrigente, neſcimus, quo, miſerabiliter interiit.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM

ab eodem S. A. legato celebratum, ubi actum de fidei articulis cum Catholico Armenorum, anno MCXXXVI.

Ibid. c. 18. Ex Labbei Append. tom. X.

Poſt enarratam ſynodum Antiochenam, Hieroſolymitanam Tyrus commemorat. Legatus, *inquit*, depoſito patriarcha, & conſummatis apud Antiochiam, pro quibus, venerat, negotiis, Hieroſolymam reverſus eſt: ubi, uſque ad ſolemnitatem paſchalem, moram faciens, habito prius conſilio cum prælatis eccleſiarum, tertia poſt ſanctum paſcha die, una cum domino patriarcha & epiſcoporum nonnullis, templum Domini ſolemniter dedicavit. Affuerunt ibi dedicationi, mul-

ANNO CHRISTI 1136.

multi tam de partibus ultramontanis, quam de cismarinis regionibus, magni & nobiles viri. Inter quos adfuit & D. Joscellinus junior, comes Edissanus, qui tunc in solemnibus sancti paschæ diebus, magnifice nimis in civitate moram faciebat.

Quia celebritate completa, convocatis archiepiscopis, episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, una cum domino patriarcha, concilium celebravit, in primitiva & ecclesiarum matre sancta Sion, tractans ibi cum eis, de iis quæ instanti tempori videbantur convenire. Cui synodo interfuit maximus Armeniorum pontifex, immo omnium episcoporum Cappadociæ, Mediæ & Persidis, & utriusque Armeniæ princeps & doctor eximius, qui Catholicus dicitur. Cum hoc etiam de fidei articulis, in quibus a nobis dissentire videtur populus ejus, habitus est tractatus: & ex parte ejus promissa est in multis correctio.

ANNO CHRISTI 1136.

Quibus rite peractis, prædictus legatur ad Acconensem rediens civitatem, inde parato navigio, Romam reversus est.

ANNO CHRISTI 1137.

CONCILIUM VALLISOLETANUM

Ex Cod. A. Sancio R. Cod. Hisp. fol. 166.

Celebratum hortatu Alphonsi VII. Æra 1175. ideſt, anno Christi 1137.

HOc concilium celebratum fuit hortatu Alphonsi VII. anno Dom. 1137. præside Guidone S. R. E. Cardinale & Legato. Illius mentio habetur in privilegio ejusdem Alphonsi concesso in gratiam Monasterii Vallis-paradisi inter Zamoram, & Salmanticam, die quarta Octobris æra 1175. ideſt anno ipso 1137. in quo aliis prætermissis hæc leguntur: *Facta charta donationis Zamoræ 4. Non. Octobris tempore quo Guido R. E. Cardinalis Concilium in Valle-Oleti celebravit, & ad colloquium Regis Portugalliæ cum Imperatore venit*. Nimirum cum inter eos Principes non levia bellorum præludia excitata fuissent, Guido studuit utrumque invicem conciliare. Et hoc ipsum videtur fuisse circa quod deliberandum, atque omnibus modis tentandum, Legatus Vallisoleti Concilium celebrandum curavit. Nam in eum finem potissimum Roma missus fuerat. Hæc solum vestigia illius concilii invenire licuit apud Sandovalium in Alphonso VII. fol. 163. Privilegium autem edidit Ycpius in appendice tomi VII.

SYNODUS HEREFORDIENSIS

Anno 1137. *celebrata*.

Ex Matth. Paris in Hist. pag. 116. Ex Willelm. Conc. Brit. pag. 413.

HUjus *synodi meminit episcopus Herefordiensis in epistola ad archidiaconum ejusque diœcesis hujus*.

Robertus Dei gratia Hereford. episcopus archidiacono, & omni clero Hereford. ecclesiæ salutem. Sciatis quod abbas de Castaillons reddit singulis annis ad festum S. Michaelis XII. denar. ecclesiæ Leomenstre pro tertia parte decimæ de Monekesleona, unde habent corpora. Hoc autem statutum est coram me in synodo Hereford. præsente ipso abbate de Cast. anno Domini MCXXXVII.

ANNO CHRISTI 1138.

CONCILIUM LONDONIENSE

Tempore Innocentii papæ II. primum, seu Westmonasterienſe, ab Alberico Ostiensi episcopo, apostolicæ sedis legato, celebratum cum XVIII. episcopis, & XXX. abbatibus die XIII. Decemb. anno Domini MCXXXVIII.

G. C. Pauca de hoc concilio verba Binius attulerat ex Florentii Wigornensis continuatore anonymo. Nos vero plura ex conciliorum Britannicorum Tomo II. petita proferimus: quibus & continentur ad verbum ea quæ Binius ex Florentii supplemento petierat.

I.

QUÆ ANTECESSERUNT SYNODUM.

ANno Domini MCXXXVIII. Albericus Ostiensis episcopus in Angliam venit, quem Innocentius Romanæ sedis Apostolicus, ut legationis officio in Anglia & Scotia fungeretur, miserat. Erat autem vir ille, natione Gallicus, professione monachus, observatione Cluniacus. Hic enim primo apud Cluniacum ad conversionem veniens, propter prudentiam ac religionem suam superior ibi effectus est. Deinde in Francia apud Parisios, in cella quæ dicitur ad S. Martinum de campis, Prioris officium strenue aliquandiu explevit. Post aliquot vero annos, quia fratribus suis valde necessarius erat & dilectus, iterum ad superioratus dignitatem domum revocatus est. Exinde vero ad Vergetense cœnobium electus est, ut ei abbatis jure præesset: deinde ad Ostiensis ecclesiæ præsulatum canonica electione sublatus est. Hujus autem ecclesiæ episcopis ex speciali antiqui honoris prærogativa constitutum est, ipsum Apostolicum consecrare. Iste igitur, ut supradictum est, in Angliam veniens, litteras regibus Angliæ & Scotiæ & Turstino archiepiscopo Eboracensi (quippe tunc temporis Cantuar. Metropolis proprio pastore carebat) & episcopis atque abbatibus ac prælatis sanctæ ecclesiæ utriusque regni a prædicto papa dire-

ANNO CHRISTI 1138.

rectas, de autoritate ſuæ legationis attulit. Igitur ab his omnibus honorifice ſuſceptus eſt, abbatem etiam Moleſmenſis cœnobii, cum pluribus monachis de tranſmarinis partibus ſecum adduxit: & quemdam alterum, nomine Richardum, illius monaſterii abbatem, quod dicitur ad Fontes, magnæ religionis & autoritatis virum, mox ut in Angliam venit, ad ſe convocavit. Hos igitur egregiæ diſcretionis & virtutis viros, vitæ & vitæ ſuæ comites ac teſtes, inſeparabiliter habuit: ut & illorum conſilio & auxilio, quæ tractanda erant tractaret; ac eorum teſtimonio, converſationis ejus honeſtas commendabilior redderetur. Eccleſias igitur epiſcopatuum & cœnobia tam clericorum quam monachorum, fere per totam Angliam viſitando pertranſivit, & a ſingulis ſolenniter receptus eſt.

Tandem vero uſque ad Dunelmum pervenit. Eodem tempore Willielmus Cunim, David Regis Scotiæ cancellarius, de ſupradicto bello fugiens, captus & incarceratus ibidem detinebatur: quem mox de carcere eripiens, domino ſuo liberum reddidit. Igitur habens ſecum duos epiſcopos, Robertum Hereſordenſem, & Adthelulphum Carletenſem, & tres abbates, ac plurimos clericos per ſolitudinem ad Hauguſtaldenſe cœnobium pervenit. A fratribus autem loci illius ſolis, honorabiliter ſuſceptus, de damno quod in occiſione hominum ſuorum, & in depræda tione terræ ſuæ, ut prædiximus, illis recenter acciderat, multum diligenter eos conſolatus eſt. Deinde per Northymbriam & Cumberland. IV. die ante feſtum S. Michaelis ad Carlel pervenit: ibique regem Scotiæ cum epiſcopis, abbatibus, prioribus, baronibus ſuæ terræ reperit. Illi vero diu a Ciſalpina, imo fere ab univerſa eccleſia diſcordantes, exoſæ memoriæ Petro Leoni, & apoſtaſiæ ejus nimium faviſſe videbantur. Tunc vero Divina gratia inſpirati, mandata Innocentii papæ & legatum ejus, omnes unanimiter cum magna veneratione ſuſceperunt. Igitur triduo cum eis de ſuæ legationis negotiis diligenter tractavit. Et quoniam cognovit, quod Johannes Gleſquenſis epiſcopus curam animarum, quam habuerat, nulli commiſerat, & ſine licentia, ac clanculo, epiſcopatum ſuum reliquerat; & nulla evidente neceſſitate cogente, apud Tironam monachus effectus eſt: de illo definivit, ut regius nuntius, cum ipſius & regis pariter literis pro eo mitteretur, & ſi redire nollet, ſententia ſuper illum daretur, & ita factum eſt. Convenit quoque regem de reformanda pace inter eum & regem Angliæ: & hujus rei gratia, ad ejus pedes recidit: videlicet, ut S. eccleſiæ & ſui ipſius, & ſuorum miſereretur, quibus tot & tanta mala fecerat. Sed vix inducias impetravit, quod nullum exercitum & nullum malum excepta obſidione, quæ circa Carrum erat ante feſtum S. Martini, in terram regis Angliæ induceret. Hæc etiam apud Pictos impetravit: quod omnes puellas & mulieres captivas, quas habere poſſent, ante eundem terminum ad Carlel reducerent, & eas ibi liberatas redderent. Ipſi quoque & omnes alii, firmiſſime ei promiſerunt quod nullo modo eccleſias violarent amplius; & quod parvulis, & fæmineo ſexui, & ex infirmitate & ætate debilibus parcerent; & omnino neminem, niſi reſiſtentem, amplius occiderent.

Rex quoque, cum Priore de Heſtaldesham, qui illuc cum Legato venerat, antequam illum interpellaret de damno ipſius & fratrum ſuorum, locutus, illud multum planxit: & promiſit quod totum reſtitui faceret; & inſuper de injuria, quæ illis & eorum eccleſiæ facta fuerat, & de interfectione hominum ſuorum eis rectum facere ſuos coqeret. Quod & ex magna parte fecit. Nam & eorum & hominum ſuorum pecunia fere tota reddita eſt. His ita factis, legatus ipſo die feſtivitatis Michaelis inde diſcedens per S. Heſtaldesham & Dunelmum in Suth-Angliam rediit: narravitque Stephano regi Angliæ, quid apud David regem Scotiæ & ſuos protecerat.

Legatus vero, ut prædictum eſt, per epiſcopatus ac monaſteria, ad curiam regis Angliæ reverſus: quendam alium legatum nomine ..... qui nuperrime a domino Papa Innocentio venerat, ibidem reperit. Igitur Turſtinum Eboracenſem archiepiſcopum, & omnes epiſcopos, atque abbates, ac priores canonicorum, per totam Angliam ſubmoneri fecerunt, ut ad feſtum S. Nicolai, in civitate Londonia, ad generale concilium convenirent. Quibus, præfinito tempore ac loco, cum Stephano rege Angliæ congregatis de eccleſiaſticis cauſis, cum illis ambo legati tractare cœperunt.

ANNO CHRISTI 1138.

Synodi Canones et gesta.

TITULI CANONUM.

I. *Ut pro ſacramentis, & rebus ſacris pretium non exigatur.*
II. *Obſervanda circa corpus Chriſti.*
III. *Ut in conſecrationibus epiſcoporum & benedictionibus abbatum nihil exigatur: nihil etiam in dedicationibus eccleſiarum, præter procurationem.*
IV. *De epiſcopo qui per alium epiſcopum eccleſiam in diœceſi ſua conſecrari facit.*
V. *Ut nullus beneficium accipiat de manu laici: aut det quidquam pro inveſtitura per epiſcopum accepta.*
VI. *Ut beneficia non ſint hereditaria.*
VII. *De clericis qui ab alio epiſcopo, abſque litteris ſui conſecrantur.*
VIII. *De presbyteris, & incontinentibus.*
IX. *De clericis fœneratoribus.*
X. *De iis qui clerico, vel monacho, vel ſanctimoniali manus intulerint.*
XI. *De iis qui res eccleſiarum uſurpaverint.*
XII. *Ut nullus in poſſeſſione ſua oratorium conſtituat abſque licentia epiſcopi.*
XIII. *Ut clerici arma non ferant, nec militent.*
XIV. *Ut monachi qui ad clericatum pervenerint, a priore propoſito non devient.*
XV. *De habitu & honeſtate ſanctimonialium.*
XVI. *Ut de omnibus primitiis recta decima detur.*
XVII. *Ut ſcholas ſuas magiſtri non locent legendas pro pretio.*

PRÆFATIO.

ANno ab Incarnatione Domini MCXXXVIII. pontificatus autem domini papæ Innocentii ſecundi, anno IX. regnante piiſſimo & illuſtriſſimo Stephano rege Anglorum Henrici magni regis nepote, An. vero regni ipſius tertio, celebrata eſt ſynodus Lundoniæ, in eccleſia S. Petri apoſtolorum principis, apud Weſtmonaſterium, menſe Decembris, tertia decima die ejuſdem menſis: ubi, poſt multarum diſcuſſionem cauſarum, promulgata ſunt hæc capitula & ab omnibus confirmata, num. XVII. Præfuit autem illi ſynodo Albericus Oſtienſis epiſcopus & prædicti Domini papæ Innocentii in Angliam & Scotiam legatus, cum epiſcopis diverſarum provincia-

ANNO CHRISTI 1139.

ciarum XVIII. & abbatibus circiter XXX. & cum innumera cleri populi multitudine. Vacabat autem tunc temporis Cantuariensis ecclesia, & infirmabatur Turstinus Eboracensis archiepiscopus: Willielmum tamen ecclesiæ S. Petri Eboracensis decanum, cum quibusdam clericis suis illuc direrit. Sunt autem hæc capitula.

ANNO CHRISTI 1139.

CANONES.

I.

Ut pro sacramentis, & rebus sacris pretium non exigatur.

Sanctorum patrum canonica instituta sequentes, auctoritate apostolica interdicimus, ut pro chrismate, pro oleo, pro baptismate, pro pœnitentia, pro visitatione infirmorum, seu desponsatione mulierum, seu unctione, pro communione corporis Christi, pro sepultura nullum omnino pretium exigatur: quod qui præsumpserit excommunicationi subjaceat.

II. *Observanda circa corpus Christi.*

Sancimus etiam, ut ultra octo dies corpus Christi non reservetur: neque ad infirmos, nisi per sacerdotem, aut per diaconum, aut necessitate instante per quemlibet, cum summa reverentia deferatur.

III. *Ut in consecrationibus episcoporum & benedictionibus abbatum nihil exigatur: nihil etiam in dedicationibus ecclesiarum præter procurationem.*

Item apostolica auctoritate sancimus, ut in consecrationibus episcoporum, vel abbatum benedictionibus, non cappa, non indumentum ecclesiasticum, neque quicquam ab episcopo, vel a ministris ejus exigatur; & in dedicationibus ecclesiarum, non tapete, non mantergium, non bacinia, nihilque omnino præter procurationem sacris canonibus institutam requiratur.

IV. *De episcopo qui per alium episcopum ecclesiam in diœcesi sua consecrari facit.*

Si quis episcopus in diœcesi sua, per alium episcopum ecclesiam consecrari fecerit: apostolica auctoritate prohibemus, ne quid ultra procurationem ejusdem episcopi exigat.

V. *Ut nullus beneficium accipiat de manu laici, aut det quidquam pro investitura per episcopum accepta.*

Nullus omnino de manu laici ecclesiam seu quæcumque ecclesiastica beneficia accipiat. Cum autem investituram per episcopum aliquis acceperit, præcipimus ut super evangelium juret, se nihil propter hoc, vel per se, vel per aliquam aliam personam, dedisse alicui, vel promisisse: si autem præsumptum fuerit, irrita hujusmodi donatio erit: & tam dator, quam acceptor ultioni canonicæ subjaceat.

VI. *Ut beneficia non fiant hereditaria.*

Sancimus præterea nequis ecclesiam, seu quælibet beneficia ecclesiastica, paterna sibi vendicet hæreditate, aut successorem sibi in ecclesiastico constituat beneficio. Quod si præsumptum fuerit, irritum fore decernimus, cum Psalmista dicentes: *Deus meus, pone illos ut rotam, qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei.*

VII. *De clericis qui ab alio episcopo, absque litteris sui consecrantur.*

Clericos a non suis episcopis, absque litteris proprii episcopi ordinatos a susceptorum officiis ordinum inhibemus, soliique Romano Pontifici eorundem plenaria restitutio reservetur, nisi religionis habitum susceperint.

VIII. *De presbyteris & incontinentibus.*

Sanctorum patrum vestigiis inhærentes, presbyteros, diaconos, subdiaconos, uxoratos aut concubinarios, ecclesiasticis officiis & beneficiis privamus: ac nequis, eorum Missam audire præsumat, apostolica auctoritate prohibemus.

IX. *De clericis fœneratoribus.*

Fœneratores clericos & turpia lucra sectantes, & publica sæcularium negotia procurantes, ab officio & beneficio ecclesiastico nihilominus removendos esse censemus.

X. *De iis qui clerico, vel monacho, vel sanctimoniali manus intulerint.*

Si quis clericum, vel monachum, vel sanctimonialem, vel quamlibet ecclesiasticam personam occiderit, incarceraverit, vel nefarias ei manus intulerit, nisi tertio submonitus satisfecerit, anathemate feriatur. Neque quisquam ei præter Romanum pontificem, nisi mortis urgente periculo, modum pœnitentiæ finalis injungat. Si autem impœnitens mortuus fuerit, corpus ejus inhumatum remaneat.

ANNO CHRISTI 1138.

XI. *De iis qui res eccleſiarum uſurpaverint.*

Si quis eccleſiarum res, mobiles vel immobiles, violenter uſurpare præſumpſerit, niſi poſt canonicam vocationem emendaverit, eum excommunicari præcipimus.

XII. *Ut nullus in poſſeſſione ſua oratorium conſtituat abſque licentia epiſcopi.*

Apoſtolica auctoritate prohibemus, ne quis abſque licentia epiſcopi ſui in poſſeſſione ſua eccleſiam vel oratorium conſtituat.

XIII. *Ut clerici arma non ferant, nec militent.*

His ſubjungimus quoque auctoritate Nicolai papæ, dicentis: Cum diſcreti ſint milites Chriſti a militibus ſæculi, non convenit militem eccleſiæ, ſæculo militare: quia per effuſionem ſanguinis neceſſe ſit pervenire. Denique ſicut turpe eſt laicum, Miſſas facere, ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti conficere: ita ridiculum & inconveniens eſt, clericum arma ſuſtollere, & ad bella procedere: cum Paulus apoſtolus dicat: *Nemo militans Deo implicat, &c.*

rim. 2.

XIV. *Ut monachi qui ad clericatum pervenerint, a priore propoſito non devient.*

Item adjicimus hoc decretum Innocentii papæ, dicentis Victrico * Rotomagenſi archiepiſcopo: Monachi diu morati in monaſteriis, ſi poſtea ad clericatum pervenerint, non debent aliquatenus a priore propoſito deviare. Sicut in monaſteriis poſiti fuerint, ita & in clericatus ordine degere debent; & quod diu ſervaverunt, id in altiori gradu poſiti, amittere non debent.

XV. *De habitu & honeſtate ſanctimonialium.*

Prohibemus etiam apoſtolica auctoritate ſanctimoniales variis, ſeu griſiis, ſabellinis, marterinis, bereminis, beverinis pellibus, & annulis aureis uti ſive torturam capillorum, & compoſitionem capillorum facere. Hujus decreti quæ inventa fuerit violatrix, anathemati ſubjaceat.

XVI. *Ut de omnibus primitiis recta decima detur.*

De omnibus primitiis rectas decimas dari, apoſtolica auctoritate præcipimus: quas qui reddere noluerit, anathematis in eum ſententia proferatur.

XVII. *Ut ſcholas ſuas magiſtri non locent legendas pro pretio.*

ANNO CHRISTI 1138

Sancimus præterea, ut ſi magiſtri ſcholarum aliis ſcholas ſuas locaverint legendas pro pretio, eccleſiaſticæ vindictæ ſubjaceant.

QUÆ SUNT IN SYNODO GESTA.

In hoc autem concilio tractatum eſt de archiepiſcopo ad Cantuarienſem eccleſiam eligendo: quæ ut ſupradictum eſt, tunc proprio paſtore carebat. Tandem vero poſt proximam epiphaniam, hæc cauſa finem habuit, cum Beccenſis cœnobii abbas, nomine Theobaldus, electus præfatæ eccleſiæ archipræſul, a ſupradicto Alberico conſecratus eſt.

In eodem autem concilio depoſitus eſt abbas de Crouland, & prior S. Albani martyris, nomine Godefridus, & alter in loco ejus reſtitutus: & abbatiæ quæ eſt juxta Haſtingas, quæ dicitur ad Bellum, abbas nomine Adamus electus eſt: quos utroſque prædictus Albericus benedixit. Invitavit quoque omnes epiſcopos, & abbates plurimos Angliæ, ad generale concilium quod dominus papa Innocentius ad medium Quadrageſimæ Romæ celebraturus erat.

QUÆ EXTRA SYNODUM.

Dum autem hæc cogerentur, de pace reformanda inter duos reges ſæpiſſime ac diligentiſſime cum pluribus, ac maxime cum regina Angliæ tractavit. Poſtquam vero ipſius reginæ mentem ad hanc rem perficiendam valde eſſe accenſam intellexit, ipſa mediante, ac fœminea calliditate atque protervitate inſtante, ipſum regem crebro de eadem re interpellavit, quem primo durum, & quaſi hanc reconciliationem aſpernantem invenerunt. Quippe de baronibus ſuis, quibus ex diſcordia eorum gravia damna contigerant, ſollicite ei perſuaſerant, ut nullo modo pacem cum rege Scotiæ faceret: immo viriliter ſe de illo vindicaret. Verumtamen fœmina vinci neſcia, quibuſque potuit modis, nocte ac die ſtimulando non deſtitit, donec Regum ..... ad ſuam voluntatem. Nam avunculum ſuum David regem Scotiæ, & Henricum filium ejus, atque ſuum cognatum vehementer amavit: ac ideo tantopere marito ſuo regi Angliæ eos pacificare curavit. Præfatus itaque legatus ubi rem eo..... procedere vidit, audacius regem convenit: de illa meliorem ſpe concepta, ac de cæteris cauſis ſe intromiſit.

Anno igitur MCXXXIX. perfectis negotiis ſuis in Anglia ſæpedictus legatus mox poſt octavas epiphaniæ, cum ſuis ad mare reverſus transfretavit. Nam ad prædictum concilium domini papæ tempore congruo pervenire properavit. Theobaldus quoque Cantuar. archiepiſcopus, & ..... Roffenſis, & Simeon Wigornenſis, Rogerque Coventrenſis, Robertus Execeſtrenſis. Iſti quinque epiſcopi, & cum illis quatuor abbates pro omnibus epiſcopis & abbatibus Angliæ, ad idem concilium iverunt. Namque rex Stephanus propter turbationem regni ſui, quæ gravis tunc imminebat, plures illuc mittere noluit. Præterea bonæ memoriæ Turſtanus Eboracenſis archiepiſcopus, & propter concilium, & propter quædam alia privata negotia, quæ per illum facere diſponebat.

ANNO CHRISTI 1138.

..... Richardum abbatem de ..... eximiæ virtutis virum, de quo ſuperius mentionem fecimus, illum direxit. Namque ſicut vulgo ..... de ..... ſua ſeipſum deponere, & germanum fratrem ſuum Audoenum nomine, Eboracenſis epiſcopum, pro ſe archiepiſcopum Eboraci conſtituere cogitaverat. Sed interim dum hæc parabuntur, & ..... ejus infectis negotiis ..... defunctus eſt: & frater ipſius, ſumpto ante mortem ſuam religioſo habitu canonicorum, apud Meretun, ibidem de hac vita migravit. * Vero Cantuar. Archiepiſcopus, cum ſuo pallio, & prædicti epiſcopi & abbates, finito concilio, & confectis negotiis ſuis, ſani & incolumes redierunt. (Richardus Hauguſtaldenſis hæc omnia ſuprascripta habet.)

* *Cæt. Theobald. vero.*

In hoc concilio, teſte Matthæo Pariſio, ipſo jubente legato, Henricus Wintonienſis epiſcopus, Richardum de Baumeis, diaconum ordinavit, & ipſa die, dum ordines celebrarentur, Theobaldus abbas Beccenſis in archiepiſcopum Cantua- A rienſem ab epiſcopis electus eſt, priore eccleſiæ Cantuarienſis Hieremia præſente. Qui ab epiſcopo conſecratus, cum legato Romam profectus eſt, ubi a papa Innocentio pallium ſuſcepit. *Idem habet antiquior Matthæo Pariſio Herricus Huntindonienſis.*

ANNO CHRISTI 1138.

Ibidem privilegia ſanctuarii Weſtmonaſter. confirmantur, ut habetur in lib. MS. eorundem.

EX OBSERVATIONE ANGLICANA.

Matth. Pariſius in eccleſia S. Pauli habitum refert hoc coccilium; cæteri in *S. Petri*. Hæc causa, quod res de quibus Pariſius loquitur, factæ ſint in ſeſſione habita ad S. Petri. Ex exemplari VVeſtmonaſterienſis codicis apparet (videlicet in charta regis Stephani) B Theobaldum interfuiſſe Cantuariæ archiepiſcopum: quam ſedem tunc vacaſſe aſſerit exemplar alterum. Ex Matthæo enim Pariſio conſtat eum inibi electum fuiſſe in archiepiſcopatum dum ordines celebrarentur, quod ſub fine concilii fuiſſe videtur: eumque protinus conſecratum (ut Roſſenſis hiſtoria perhibet) Stephani chartæ ſubſcripſiſſe.

AD CONCILIUM LONDINENSE

Anno 1138. *habitum.*

ADDITIO.

Ex Manû Suppl Tom. II. pag. 406.

Concilii Londinenſis canones ex Spelmano to. II. conc. Angliæ effert Labbeus, eoſque repræſentat Wilkins to. I. pag. 415. *qui dein pag.* 417. *alios plane ab iis diverſos canones ſub ejus Londinenſis concilii anni* 1138. *titulo ex MS. codice collegii S. Jo: Baptiſtæ Oxfordienſis exhibet. An revera utraque canonum ſilloge ad unum idemque concilium pertineat, affirmare non auſim; cum enim C Londinenſia concilia duo per ſuccedentes hos annos convenerint, quorum alterum eſt anni* 1137. *quod ex Pagio profert Venetus Labbei editor, & Wilkins per incuriam omittit; alterum vero coivit anno* 1138. *fieri utique potuit, ut ſuam ſingula canonum illorum collectionem vindicent. Utcumque res habeat ſeſe, en canones codicis Oxonienſis.*

CONCILII LONDINENSIS CANONES.

Juxta MS. Cod. in colleg. S. Jo. Bapt. Oxon.

SAnctorum Patrum veſtigiis inhærentes, novis moribus nova remedia procuramus. Statuimus igitur, ut ſi quis poſſeſſiones eccleſiaſticas invaſerit, diripuerit, vel depopulatus fuerit, vel quoquo modo diſtraxerit, anathema ſit.

Si quis clerico, vel aliis eccleſiaſticis perſonis manum injecerit, vel in carcerem, vel in vincula miſerit, vel redemerit, anathema ſit, nec ſolutionem mereatur (niſi mortis articulo inſtante) priuſquam a domino proprio ſolvatur. Locus vero, in quo clericus, vel alia eccleſiaſtica perſona tenta fuerit, vel vinculis mancipata, & omnia circumjacentia caſtella & rura, civitates etiam vicinæ, quæ capientis, vel tenentis fuerint, a divino officio ceſſent, & cum lugente lugeant.

Prohibemus etiam ne ſacrum oleum vel ſchiſma contemptoribus, vel excommunicatis tradatur. Tradetur autem cum hac obſervatione archidiaconis, ut & epiſcopi de ipſis ſecuri ſint, & archidiaconi de presbyteris, quod ipſi prælatorum mandatis & eccleſiaſticis præceptis per omnia ſint parituri. D

Clerici, qui excommunicatorum conſiliis & negotiis communicant, vel in domibus & familia eorum verſantur, quamlibet nobiles fuerint, tam ordinis ſui, quam beneficiorum eccleſiaſticorum periculo ſubjaceant, niſi a ſummo pontifice veniam mereantur.

Prohibemus nihilominus, ne divinum officium celebretur, ſcilicet nec campana pulſetur in urbe, vel in caſtro, vel in rure, ſi aliquis excommunicatorum præ- E ſens fuerit.

Statuimus etiam, ut excommunicatorum corpora inſepulta maneant; qui vero ea infra cœmeterium, vel in lapide, vel in ligno, vel extra, in aqua vel in domibus clericorum poſuerit, a ſacerdote ejuſdem loci excommunicetur, nec niſi ab epiſcopo ejuſdem provinciæ ſolvatur, unius anni pœnitentia corrigendus.

Si quis epiſcoporum, vel ſacerdotum ali-

☞ aliquem vinculo anathematis innodaverit, & ille metu mortis vel imminentis periculi, vel animo fraudandi ſatisfactionem infra certum terminum promiſerit, & ob hoc ſolutionem meruerit, niſi infra terminum ſolvat, quod promiſit, morte præventus, maneat inſepultus; ſi vero ſine termino hoc promiſerit, & infra tres menſes non ſolverit, ſimili pœna teneatur. ANNO CHRISTI 1138.

Decernimus ut ſacerdotes, qui divina officia celebrare inhibiti, nihilominus celebraverunt, & ob hoc anathemate vincti ſunt, degradentur, & bonis eccleſiaſticis priventur, niſi a domino proprio veniam conſequantur. Qui vero eandem ſententiam nondum paſſi ſunt, niſi infra XL. dies reſipuerint, eadem pœna plectantur.

Prohibemus omnibus presbyteris, ne capellaniam potentum ſuſcipiant, vel in curiis eorum adminiſtrent, niſi per manum epiſcopi ejuſdem diœceſis ad hoc ingrediantur ſacramento adſtricti, quod epiſcopalibus mandatis (ſemper) atque per omnia obedient, quod excommunicatos ad divina officia non admittent. Qui vero contra fecerint, ab ordine pariter & beneficiis eccleſiaſticis cadant. Clerici, qui ab alienis eccleſiis dominorum vel parentum ſuorum, vel aliquo modo ſine auctoritate epiſcopi ejuſdem loci reditus perceperint, pariter ipſi & fautores ſui tandiu anathemati ſubjaceant, donec eccleſias, & omnia quæ inde perceperint, in integrum ſpoliatis reſtituant. Sacerdotes vero qui interim per ipſos in eiſdem eccleſiis adminiſtraverint, memorata pena feriantur, & inſuper degradentur.

Qui ſciens communicaverit excommunicato, tanquam ex nomine excommunicatus habeatur. Si vero rex communicaverit, in quemcumque locum venerit, præſente excommunicato, nec divinum officium celebretur, nec campana pulſetur. Quod ſi capellam curiæ vel ſacerdotes loci celebrare præſumpſerint, illico ab epiſcopo ejuſdem loci excommunicentur, & ab ordine cadentes eccleſiaſticis beneficiis careant.

Qui ob rapinam vel invaſionem rerum eccleſiaſticarum anathematis gladio percuſſus ad ſatisfactionem venerit, nec damnum reſarcire poterit, antequam abſolvi mereatur, ſacramento adſtringatur, ſe annuatim, ſicut tunc ei injunctum fuerit, ſoluturum, donec totum perſolverit. ANNO CHRISTI 1138.

Præcipimus ut quoties aliquis epiſcoporum alii confratri, vel coepiſcopo denunciaverit, ſe canonicam juſtitiam in poſſeſſionem, vel in perſonam alicujus exercuiſſe, poſtulans, ut & ille coepiſcopus eamdem juſtitiam denunciet, aut faciat, illico ſine dilatione obtemperet, aut periculum ordinis incurrat.

Prohibemus & modis omnibus interdicimus, omnes exactiones, & indebitas caſtellorum operationes fieri. Si quis de redemptione clericorum ſciens aliquid perceperit, vel obſides eorum tenuerit, vel ipſos anathema ſit.

Prohibemus & modis omnibus interdicimus, ne ſacerdotes, diaconi, ſubdiaconi, exactores vel præpoſiti laicorum exiſtant. Quod ſi exiſtere præſumpſerint, anathematis gladio percellantur, & deinceps a beneficiis eccleſiaſticis cadant.

Prohibemus omnibus modis ſacerdotibus capellanis, ne divinum officium in munitionibus & turribus celebrare præſumant, poſtquam in eccleſia alia ejuſdem loci prohibitum fuerit; quod ſi præſumpſerint, ab ordine pariter & bonis eccleſiaſticis cadant.

Præcipimus ut ante proximum Paſcha corpora nominatim excommunicatorum in cœmeteriis ſepulta, inde exportentur, provideantque univerſi epiſcopi, ut hoc ſine fraude effectui mancipetur, ne forte alia pro aliis exportentur. Deus unus eſt. In quo niſi unde fuerint paſtores eccleſiæ, nec poterunt ſubditis juſtitiam recte exhibere. Hinc eſt quòd & nos epiſcopi ad invicem colligati ſumus, compromittentes, quod juſtitiam recte exhibebimus. Sciat itaque unuſquiſque, quia quod quis dicit veritati debet, & quod promittit fidei.

NOTÆ DAVIDIS WILKINS.

IN hoc concilio charta regis Stephani, privilegia eccleſiæ WVeſtmonaſterienſis confirmans, (quæ in bibl. Cotton. Fauſtina A. III. f. 60. adſervatur) ſubſcripta fuiſſe dicitur a rege, regina Matilde, archiepiſcopo Theobaldo 14. epiſcopis, & 8. abbatibus. Cum autem ſupra ex Rich. Haguſtaldenſi metropoliticam ſedem Cantuar. ſub initium concilii vacare dixerimus, brevi codicis hujus & Matthe Pariſii aſſertiones de Theobaldi electione, & conſecratione diſcutiemus. Tempus electionis Theobaldi in archiepiſcopum Gervaſius, Dorobernenſis monachus, ſub finem hujus concilii incidiſſe ait apud X. ſcriptores col. MCCCXLVIII. *Soluto prædicto concilio, & quibuſque in ſua redeuntibus, Jeremias prior Cant. eccleſiæ cum aliquibus ex conventu a rege vocatus, præſente legato ſimul & rege, nonnullis primoribus & epiſcopis Angliæ, elegit Theobaldum Beccenſem ad regimen ſanctæ Cant. eccleſiæ proximo ſabbato ante Natale.* Addens, *archiepiſcopum a legato 6. idus Januarii anno MCXXXIX. Cantuariæ fuiſſe conſecratum.* Illi aſſenſum præbent Simeon Dunelm. prior Haguſtald. Birchington. in vit. archiep. Cant. Chronicon Mailros, & Radulphus de Diceto. Hoc tempus autem cum contrarietur diei & menſi ſubſcriptionis chartæ WVeſtmonaſter. utpote quæ primo concilii die decembris 23. facta fuiſſe dicitur, chartam hanc falſitatis arguere haud dubitamus. Accedit quod rex Stephanus non ſigillo ſuo, ſed ſigno Dominicæ crucis chartam hanc confirmaverit, quod notorium indicium eſt, ſpuriam eam eſſe, cum chartæ poſt tempora Guilielmi I. non ſignis crucis, ſed ſigillis munitæ ac corroboratæ fuerint. Matthæum Pariſium quod attinet, hiſtoriam regis Joannis, & Henrici III. ab ipſo concinnatam maximi facimus, in reliquis autem ætatem ejus ſonge antecedentibus mævis abundare ſcriptores coævi uno ore teſtantur. Hallucinatus eſt igitur in hujus concilii hiſtoria aſſignans eccleſiam S. Pauli London. locum concilii, quæ ordinationis Richardi de Belmis & ordinum cele-

celebratorum fuit ; cum hoc omnes, illud nemo alius ex hiſtoricis aſſerat. Deinde electum fuiſſe Theobaldum Beccenſem abbatem in archiepiſcopum Cant. tempore h. e. ſub finem concilii cuncti fatentur ; & ab epiſcopo Wintonienſi ibi conſecratum fuiſſe, omnes, ut ſupra diximus, negant. Si conjecturæ hic locus eſſet, Matthæum incuriæ abſolveremus, eam in ſcribam ipſius conjiciendo, qui pro *ab epiſcopo*, legere debuiſſet *in archiepiſcopum*. ANNO CHRISTI 1138.

ANNO CHRISTI 1138.

SYNODUS PROVINCIALIS COLONIENSIS

Sub Arnoldo anno MCXXXVIII. habita.

Solemnis deciſio de primo loco inter Bonnenſem, & Xantenſem Præpoſitos.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis. Arnoldus Divina clementia favente Colonienſis Archiepiſcopus. Aliter pax eccleſiæ ſtare non poteſt niſi unuſquiſque frater ſui prioratus locum, ordinemque agnoſcat, & eo contentus intra propriam menſuram ſe contineat ; hanc igitur rationem attendentes, & unicuique ſibi debitum locum, & ordinem in Eccleſia ſervare cupientes, ſcire voluimus tam præſentes, quam futuros cunctos Eccleſiæ Prælatos, & ſubditos qualiter unius diſceptationis ſcrupulum uſque ad noſtra tempora indiſcuſſum juſto judicio terminavimus. Erat nimirum inter fratres antiqua, & interminata quæſtio eo quod præpoſitus S. Gereonis adverſus Bonnenſem, & Xantenſem Præpoſitum de prioratus ſui ordine, & loco ſemper diſceptaret, namque ipſe ſuperiorem eis locum in Choro S. Petri, & in publicis proceſſionibus, ac conventibus habere deberet ; contra illos ſe ſuperiorem habiturus locum una ratione affirmantibus ; ex qua diſceptatione ſimultates, & odia naſcitura timuimus, niſi rem juſte terminaremus. Utriuſque igitur partis petitione prædictis præpoſitis die, ac loco præfixo audientiam dedimus. Dato igitur utrique parti pro locutore aſſeruerunt venerabiles fratres Gerardus Bonnenſis Præpoſitus ob hoc ſibi locum ſuperiorem deberi, quia Eccleſiæ noſtræ Archidiaconi eſſent, & illis Eccleſiis præſiderent, quibus archidiaconatus a prima conſtitutione adjuncti eſſent, & quia in generali Synodo, & ceteris conventibus publicis a latere noſtro reſiderent, & ad tractanda, ſive invenienda, ſeu promulganda judicia poſt reliquos archidiaconos noſtros primi eſſent, e contra frater Bruno S. Gereonis Præpoſitus dixit, quod ob hoc ſibi locus ſuperior deberet, quia ſui prædeceſſores eum eatenus habuiſſent, quod tamen reliquus clerus non fatebatur, nam etſi ipſe & ſui prædeceſſores aliquando ſuperiorem locum occupaſſent, tamen res ſemper in lite permanſit ; deinde cum utraque pars ad tenorem utrarumque rationum judicium expeteret, a venerabili fratre noſtro Arnoldo majoris eccleſiæ præpoſito judicium quæſivimus, quo inducias poſtulante adhuc ſub judicio pendente negotio, ne quod temerarium judicium præcipitaretur, Venerabilem Donum Tietuvinum, S. Rufinæ Epiſc. qui tunc Coloniæ fuit ad hanc cauſam accivimus & dominum Alberonem Leodienſem Epiſc. Andream Trajectenſem Epiſc. Wernerum Monaſterienſem Epiſc. Udonem Oſnaburgenſem Epiſc. Embriconem Wiſeburgenſem Epiſc., quibus rei geſtæ ordinem diximus, & quid eis de judicio videretur, interrogavimus. Hi vero auditis utrobique rationibus ſecundum judicium & conſuetudinem omnium aliarum Eccleſiarum adjudicarunt Archidiaconis ſuperiorem ubique locum : judicium ergo datum hoc modo & in noſtra præſentia ac venerabilibus Epiſcopis & clero approbatum auctoritate S. Petri, & e noſtra venerabili Gerhardo Bonnenſi Præpoſito, & eorum ſucceſſoribus, & eorum Eccleſiis in perpetuum confirmamus, & ſub anathemate interdicimus ne aliqua in poſterum perſona revocet ad litem, quod ſemel judiciario ordine debitum accepit finem, & ut inconcuſſum judicium permaneat, præſentem paginam ſigillo noſtro ſignari & teſtes ejus rei ſubternotare curavimus, quorum hæc nomina ſunt : Albero Leodienſis Epiſcopus, Andreas Trajectenſis Epiſcopus, Wernerus Monaſterienſis Epiſcopus, Udo Oſemburgenſis Epiſcopus, Embrico Wirgebungenſis Epiſcopus, Nicolaus Camerazenſis Epiſcopus, Arnoldus Majoris Eccleſiæ Præpoſitus, Walterus Decanus, Gerardus Abbas S. Pantaleonis, Wilhelmus Abbas S. Martini, Rudolphus Tritienſis Abbas, Cuno Sybergenſis Abbas, Fridericus Campenſis Abbas, Tiebaldus S. Severini Præpoſitus, Berno S. Cuniberni Præpoſitus, Beringerus S. Andreæ Præpoſitus, Fridericus SS. Apoſtolorum Præpoſitus, Wilhelmus Sanctæ Mariæ Præpoſitus, Godefridus Subdecanus, Sigebold Cantor, Obertus ſcholaſticus, & totus S. Petri Conventus, cum reliquis Eccleſiarum aliarum Prioribus, de S. Gerone Ruberto Decano, de S. Severino Alberone Decano, de Sanctis Apoſtolis Arnoldo Decano, de S. Cuniberto Volckoldo Decano, de Sancta Maria in gradibus Volcwino Decano, de S. Georgio Friderico Decano. Acta ſunt Coloniæ anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo trigeſimo octavo indictione prima regnante Corrado ſecundo anno Regni ejus primo.

KARLEOLENSE CONCILIUM IN SCOTIA

Anno 1138. celebratum.

Ex Matth. Paris T. II. pag. 119

Ex Wilkins Conc. Brit. tom. I. pag. 388. ex Joh. Hagulſt. ad An. 1138.

„ CONcilium hoc ab Alberico, Hoſtienſi epiſcopo, papæ in Angliam & Scotiam legato, apud Karlel celebratum eſt ; ad corrigenda ea, quæ in eccleſiis Scotiæ, ob diſciplinæ & regiminis neglectum correctione indigebant. De eo ita loquitur Joh. prior Haguſtaldenſis apud decimam ſcripturam pag. 264. Albericus Hoſtienſis profectus ad regem Scotiæ, reverenter receptus eſt a fratribus Haguſtaldenſis eccleſiæ, & Aldulfus epiſcopus cum eo. Ante triduum autem adventus ejus ad locum illius Eadgarus, filius Coſpatrici comitis, cum ſatel-

tellitiis ſuis eruperet e caſtris regis Scotiæ, prædam agens de quadam villa territorii Haguſtaldenſis. Irruerunt etiam in quandam villam fratrum Haguſtaldenſis, interfectiſque tribus hominibus fratrum, & capta præda eiuſdem vici, priorem Haguſtaldenſem, quem contigit eadem nocte ibi adeſſe, contumeliis & ludibrio dehoneſtaverunt. Super injuria hac ſatis compatienti animo legatus regem expoſtulavit apud Karlel, & ad correctionem violentiæ hujus animos regios adduxit. Per triduum vero cum epiſcopis & principibus regni Scotiæ, qui ei ex regio præcepto ibi occurrerant, quæ corrigenda erant correxit, & quæ ſtatuenda erant ſtatuit. Aldulfum epiſcopum in gratiam ejuſdem regis, & in ſedem ſuam de Karlel recipi impetravit. Johannem Glaſguenſem epiſcopum, qui omiſſo epiſcopali officio apud Tironas monachatui ſe contradiderat, ex apoſtolica auctoritate revocavit. Scottos quoque & Pictos in hoc ſibi acquieſcentes habuit, ut infra feſtum S. Martini omnem captivitatem ad Karlel reducerent, & libertati donarent, nulluſque eorum eccleſias violare, fœmineo ſexui, vel pueris, vel ſenibus cædem inferre ulterius præſumeret.

ANNO CHRISTI 1138.

ANNO CHRISTI 1138.

VETICENSIS, SEU UZETENSIS SYNODUS

In cauſa eccleſiæ de Beciano inter monachos Caſæ Dei & Tyberinenſes a Guidone Cardinali A. S. L. anno 1139.

Ibid. pag. 436.

ANno 1134. Guido cardinalis A. S. L. cum tribus archiepiſcopis litem inter monachos Caſæ Dei & S. Tiberii Agathenſis definierat; ſed cum nihilo ſecius diſſidia perſeverarent, ventum eſt poſt quinquennium ad concilium Uzetenſe, in quo pactionibus quibuſdam utrinque firmatis lites ceſſarunt. In to. VI. annalium ord. S. Benedicti append. pag. 619. nu. XXIII. leguntur ejus conventionis leges in ea ſynodo confirmatæ, quas hic profero.

GUIDONIS CARDINALIS ET A. S. L.

Epiſtola ad Ademarum Abbatem S. Tyberii, de eccleſia de Beciano.

Guido diaconus apoſtolicæ ſedis legatus & cardinalis, cariſſimo in Domino fratri Ademaro abbati S. Tyberii ſalutem.

Ex t. VI. Ann. Ord. S. Ben. p. 619. app. edit. Luc.

INter monaſterium S. Tyberii, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, & monaſterium Caſæ Dei ſuper eccleſia de Beciano controverſia eſt a longis retro temporibus ventilata, unde nimirum utrumque cœnobium multas & difficiles fatigationes ſuſtinuit, & plurimum occaſione tuendæ juſtitiæ quaſi in vacuum laboravit. Cæterum ſicut a domino noſtro papa Innocentio in mandatis accepimus, termino ad Uticenſem eccleſiam conſtituto, veſtras & alterius partis allegationes diligenter audivimus, perſpeximus inſtrumenta, & teſtibus, qui ab utraque parte producebantur, examinatis, ſecundum quod dictaret juſtitia conſilio ſapientum & diſcretorum virorum, qui convenerant, ferre ſententiam parati eramus. Cum autem placuit ei, qui multorum & diverſorum hominum gentes unius efficit voluntatis, ut ſuper hac cauſa finem laboribus veſtris imponeret, & monachos S. Tyberii atque fratres Caſæ Dei ad concordiam revocaret, favorem ſuperne clementiæ imitantes pro pace inter vos & illos, præſtante Domino, componenda cum domino Guillielmo Arelatenſi archiepiſcopo, ſedis apoſtolicæ legato, cum venerabilibus viris P. * Nicenſi, R. * Agathenſi, G. * Nemauſenſi, Johanne Vivarienſi, & G. * Uticenſi epiſcopis P. S. Ægidii, & Johanne S. Elidii Claramontenſis abbatibus, diligenti efficacia laboravimus, & aſſenſu noſtro, & abbatis ac fratrum Caſæ Dei, concordiam ſic per Dei gratiam compoſuimus, ut videlicet tu, dilecte in Domino frater A. abbas, atque ſucceſſores tui, & per vos præfatum beati Tyberii monaſterium eccleſiam B. Petri de Beciano cum decimis & omnibus aliis, quæ ad eam pertinere noſcuntur, libere & quiete de cætero jure habeatis, & abbas & monachi Caſæ Dei tam præſentes, quam futuri eccleſiam B. Martini de Valentiniacis, cum omnibus, quæ ad eam pertinent, quæ utique juris erat monaſterii S. Tyberii, conceſſione venerabilis viri R. epiſcopi, & canonicorum Agathenſium, & tua, ac monachorum tuorum, deinceps libere, & quiete omnino poſſideant. Per ſingulos autem annos in ſolemnitate pentecoſtes XV. ſolidos Malgorienſis monetæ de bonis eccleſiæ B. Petri de Beciano vos & ſucceſſores veſtri abbati & monachis Caſæ Dei, & eorum ſucceſſoribus: ita tamen quod in eadem eccleſia de Beciano monaſterium Caſæ Dei, neque jus proprietatis, neque jus poſſeſſionis deinceps habeat, nec vos ipſam eccleſiam, vel quæ ad illum pertinent, ejuſdem monaſterii nomine poſſideatis. Si qua vero vel donatione aliquorum, qui habitum religionis, vel in vita, vel in morte, ut in monaſterio Caſæ Dei ſub eodem habitu vivere proponerent, ſuſceperunt ad eccleſiam de Beciano non pertinentia monachis Caſæ Dei collata ſunt, vel emptionis titulo aliqua quæ non ſunt de jure Becianenſis eccleſiæ adepti fuerint, in poſterum abſque contradictione poſſideant, in ſerragine quoque, quæ viridarium dicitur, illam habeant taſcham quam emerunt a laicis, & vos terræ culturam. Portio illa, quam laici morientes, quorum corpora in eccleſia de Beciano, vel in monaſterio veſtro ſepulta ſunt, ibidem pro animarum ſuarum ſalute reliquerunt, nihilominus habeatis. Hanc igitur concordiam inter vos, & prædictum abbatem & monachos Caſæ Dei, favente divina clementia ſtabilitam ex auctoritate S. R. E. & domini noſtri papæ Innocentii confirmamus, & ratam perpetuis temporibus permanere decernimus. Acta ſunt hæc apud ſedem Uticenſem anno Incarnationis Domini MCXXXIX. indict. II. pontificatus domini Innocentii papæ II. anno X.

Ego Guido Diaconus cardinalis A. S. L.

Ego Guillelmus Arelatenſis eccleſiæ archiepiſcopus A. S. L.

* Petro
* Raimundo
* Guillelmo
* Corrige E. Everardo.

ALIA

ANNO CHRISTI 1138.

ALIA EJUSDEM CARDINALIS EPISTOLA

Ejuſdem argumenti.

Venerabilibus & prudentibus viris Arch. Narbonenſi archiepiſcopo, eccleſiæ Romanæ legato, & R. Agathenſi epiſcopo, Guido ſanctæ apoſtolicæ ſedis cardinalis diaconus & legatus, ſalutem.

Ex cod. lb.

VEniens ad noſtram præſentiam vir boni teſtimonii Ademarus S. Tyberii abbas, tam viva voce, quam per inſtrumenta, quæ attulit nobis, liquido intimavit, quia tuæ ſollicitudinis B ſtudium, atque diſcretio; domne archiepiſcope; religioſorum virorum A. bonæ memoriæ Agathenſis, Johannis Nemauſenſis. P. Lutevenſis, & R. Magalonenſis epiſcoporum conſilio reſtitutionem eccleſiæ de Beciano B. Tyberii monaſterio adjudicaverit, quod utique dominus papa Innocentius, tam per querimoniam bonæ recordationis A. abbatis contra ejuſdem eccleſiæ monachos ſibi expoſitam, quam per tuam ei poſtmodum nuntiatam, ſicut ex literis ejus apparet, ratum habuiſſe cognoſcitur. Et nihilominus venerabilis frater R. epiſcopus, antequam conſecrationem ſuſciperes per apoſtolica tibi ſcripta mandavit, ut datam ſuper hac cauſa ſententiam faceres obſervari, & monachi ad eum accederent de contemptu ſatisfacturi; hæc autem in nullo fuiſſe ſervata, & præfatus abbas cum fratribus ſuis valde conqueritur, & nos miramur nimium, ac dolemus. Ut ergo & domini papæ mandata, & factum a nobis judicium firmitatis vigorem, & robur obtineat, prudentiam veſtram roganius, quatenus pro B. Petri reverentia, ſub cujus utique tutela præfatum monaſterium, & protectione conſiſtit, ipſum caritatis intuitu diligatis, manuteneatis, & a pravorum hominum deffendatis incurſibus, & juſte prolatam de negotio iſto ſententiam abſque dilatione faciatis mancipari effectui, & firmiter obſervari.

ANNO CHRISTI 1138.

CONCILIUM LATERANENSE II. GENERALE,

ANNO CHRISTI 1139.

ANNO CHRISTI 1139

Sub Innocentio II. ſummo Pontifice.

Hiſtoria ejuſdem Concilii.

Bernar. abbas lib. 1 de vit. S. Bern. c. 1.

HOnorio II. Calliſti ſucceſſore defuncto, major cardinalium pars Gregorium S. Angeli diaconum cardinalem ſummum pontificem elegerunt, qui deinde Innocentius II. dictus eſt. Nonnulli vero Petrum Leonis potentiſſimi Romanorum civis filium pſeudopontificem crearunt: quem Epiſt. 126. Anacletum II. appellarunt. De utroque S. Bernardus hæc ſcribit: Duo itaque, inquit, ſunt, „ de quibus contenditur, quiſnam eorum rectius „ videatur papa. Quorum primo quidem ſi perſonas compares, ut neutri ſane vel derogare „ videar vel adulari, dicam quod dici paſſim reperies, & neminem arbitror diffiteri: quia videlicet, Innocentii noſtri vita vel fama nec „ æmulum timet, cum alterius nec ab amico „ tuta ſit. Deinde, ſi electiones diſcutias, noſtri itidem mox occurrit & promotione purior, „ & ratione probabilior, & prior tempore. Porro de tempore conſtat. Reliqua duo, merita „ probant, & dignitas eligentium. Hanc enim, „ ni fallor, partem ſaniorem invenies, tam epiſcopos, quam cardinales, diaconos, ſive presbyteros, & quorum maxime intereſt de electione ſummi pontificis, & quanti in eligendo „ juxta ſcita patrum ſufficiant. Quid & in conſecratione? Nonne Oſtienſem ad quem ſpectaliter ſpectat habemus? Cum igitur & electus „ dignior, & electio ſanior, & actio ordinabilior teneatur: qua iſti ratione, imo qua contentione, contra jus & fas, & vota omnium „ bonorum invitæ, & renitenti Dei eccleſiæ præficere alium, & illum deponere tentant? Et Epiſt. 124. „ alibi, de Innocentio loquens: Merito illum, „ inquit, recipit eccleſia, cujus opinio clarior, „ & electio ſanior inventa eſt: nimirum eligentium numero vincens & merito. " Hæc S. Bern. abbas loc. ſupra. Bernardus. Petrus Leonis propinquorum viribus innixus, S. Petri baſilicam cæteraſque Urbis eccleſias invaſit: & Innocentius pontifex una cum cardinalibus coactus ab Urbe diſceſſit, & in Gallia ſe contulit: ubi a rege & ab epiſcopis ut verus pontifex recipitur, habetur, & colitur. Galliæ regem eſt imitatus Henricus Angliæ rex, ac Lotharius Romanorum imperator electus, cum epiſcopis, & optimatibus Teutonici regni. Neque in Gallia tantum aut Germania Innocentius legitimus pontifex habetur, ſed etiam in Etruria ſeu Tuſcia, Campania, aliiſque prope innumeris regionibus atque provinciis, ut ſcribit S. Bernardus: qui magnum Innocentio adjumentum attulit in hoc ſchiſmate confutando, tum apud imperatorem, tum apud reges, ob eximiam & doctrinæ & ſanctitatis opinionem, atque ideo apud eos auctoritatem. Innocentius ex Gallia in Italiam reverſus, Lotharii imperatoris viribus adjutus, ſchiſmaticos repreſſit, & Petro Leone pſeudopontifice mortuo, is, qui in ejus locum a ſchiſmaticis ſuffectus fuerat Victoris nomine appellatus, pontificalibus veſtibus depoſitis, ad pontificem ſe contulit. Iis temporibus non ſchiſmaticorum tantum factionibus Dei eccleſia perturbabatur, ſed hæreticorum etiam novis ac diverſis dogmatibus oppugnabatur. Petrus de Bruis hac tempeſtate exortus eſt: adverſus quem Petrus Cluniacenſis diſputans, ejus hæreſes recenſet. Et primum quidem: Negat, inquit, parvulos infra rationalem ætatem conſtitutos, Chriſti baptiſmate poſſe ſalvari, nec alienam fidem poſſe illis prodeſſe, qui ſua uti non poſſunt. Deinde templorum vel eccleſiarum fabricam fieri non debere: factas inſuper ſubrui oportere: Nec eſſe neceſſaria Chriſtianis ſacra loca ad adorandum. Tertio, cruces ſacras confringi præcipit & fuccendi: quia ſpecies illa vel inſtrumentum, quo Chriſtus tam diu tortus, tam crudeliter occiſus eſt, non adoratione, non veneratione, vel aliqua ſupplicatione digna eſt: ſed ad ultionem tormentorum & mortis ejus omni dedecore dehoneſtanda, gladiis concidenda, ignibus ſuccendenda eſt. Quarto, non ſolum veritatem corporis & ſan-

Epiſt. 126.

Bern. ep. 126 l. 2 c. 4. 5.

Lib. 1 epiſt. 1. & 2.

ANNO CHRISTI 1139.

ſanguinis Domini quotidie & aſſidue per ſacramentum in eccleſia oblatum negat, ſed omnino illud nihil eſſe, neque Deo offerri debere decernit. Quinto, ſacrificia, oblationes, eleemoſynas, & reliqua bona pro defunctis fidelibus a vivis fidelibus facta deridet, nec ea quempiam mortuorum vel in modico poſſe juvare affirmat. Narrat etiam Petrus Cluniacenſis jure hunc hæreticum concrematum: cum antea impius iſte cruces Dominicas in unum congeſtas concremaverit. Hujus Petri de Bruis impias hæreſes ſecuti ſunt pene omnes qui poſt illum fuerunt hæretici: ut merito hæreticorum parens dici poſſit. Quin etiam Arnaldus de Brixia illius ſectatus eſt errores. „ De quo hoc Otto Friſingenſis ſcribit: „ Is a ſtudio e Galliis in Italiam revertens, re- „ ligioſum habitum, quo amplius decipere poſ- „ ſet, induit: omnia lacerans, omnia rodens, „ nemini parcens: clericorum & epiſcoporum de- „ rogator, monachorum perſecutor, laicis tan- „ tum adulans. Dicebat enim nec clericos pro- „ prietatem, nec epiſcopos regalia, nec mona- „ chos poſſeſſiones habentes, aliqua ratione poſ- „ ſe ſalvari: cunctaque hæc principis eſſe, ab „ ejuſque beneficentia in uſum tantum laicorum „ cedere oportere. Præter hæc, de ſacramento „ altaris, de baptiſmo parvulorum, non ſane „ dicitur ſenſiſſe. Hæc Otto. " Quare Innocentius pontifex, tum ad hæreſes damnandas, tum ad ſchiſmaticos reprimendos, ac depravatos mores corrigendos, prædeceſſorum ſanctorum pontificum exempla ſecutus, univerſale Comæ indixit concilium: & convocatis ex univerſis Chriſtiani orbis partibus patriarchis, archiepiſcopis, & epiſcopis, & aliarum eccleſiarum prælatis, mille circiter convenere, ut graviſſimi illius temporis ſcriptores teſtantur: & in Lateranenſi eccleſia illud celebrandum curavit. In quo hæretici damnantur, & inter cæteros Arnaldus de Brixia, qui tum in Urbe degebat: Petri Leonis, aliorumque ſchiſmaticorum acta reſcinduntur: & ad priſtinam eccleſiaſticam diſciplinam reſtituendam aliqua ſtatuuntur decreta. Inter quæ illud præcipuum. Quod, cum per id tempus ſacerdotibus & clericis honor, quem par erat, non deferretur, ſententiam excommunicationis tulit pontifex in eos qui violentas manus in clericos injecerint. Prohibuit etiam militum torneamenta, in quibus cædes hominum & animarum pericula ſemper imminent. Quæ a poſterioribus pontificibus & conciliis & innovata & confirmata fuere.

TITULI CANONUM.

Concilii Lateranenſis Generalis.

AB INNOCENTIO PAPA II. CELEBRATI.

I. *De ſimoniace ordinatis.*
II. *Ut pro beneficiis & rebus omnibus ſacris nihil detur.*
III. *Ut excommunicatos a ſuis epiſcopis nullus recipiat.*
IV. *Ut careant beneficiis eccleſiaſticis qui admoniti officii ab epiſcopis, emendari nolunt.*
V. *Ne clericorum morientium bona diripiantur.*
VI. *Ut ſubdiaconi uxorati, aut concubinarii, officio & beneficio careant.*
VII. *Ne quis Miſſas ſacerdotum uxoratorum vel concubinariorum audiat.*
VIII. *Ut ſanctimoniales non nubant.*
IX. *Ut monachi & regulares canonici, leges temporales & medicinam non diſcant.*
X. *Ne laici decimas vel eccleſias retineant &c.*
XI. *Quænam perſonæ ſemper ſecuræ eſſe debeant.*
XII. *Quibus diebus tregua cuſtodienda.*
XIII. *De uſurariis.*
XIV. *Ne milites in nundinis vel feriis decertent.*
XV. *Ut excommunicetur clerici percuſſor, & qui manus injecerit in eum qui ad eccleſiam vel cœmeterium confugit.*
XVI. *Ut nullus beneficia hereditario jure ſibi vendicet.*
XVII. *Ut conſanguinei non conjungantur.*
XVIII. *De incendiariis.*
XIX. *De epiſcopo qui excommunicatum pro incendio abſolverit.*
XX. *Ut principes conſultis epiſcopis juſtitiam faciant.*
XXI. *De filiis presbyterorum.*
XXII. *De falſa pœnitentia.*
XXIII. *De his qui ſacramenta damnant.*
XXIV. *Ne pro chriſmate, oleo ſacro, & ſepultura, pretium exigatur.*
XXV. *Ut beneficia de manu laica nullus accipiat.*
XXVI. *Ut ſanctimoniales in privatis domiciliis non habitent.*
XXVII. *Ne ſanctimoniales cum canonicis vel monachis pſallant in eodem choro.*
XXVIII. *De electione Epiſcoporum.*
XXIX. *De balliſtariis & ſagittariis.*
XXX. *Ut ordinationes a ſchiſmaticis factæ, irritæ ſint.*

CANONES.

I. *De ſimoniace ordinatis.*

Statuimus, ſi quis ſimoniace ordinatus fuerit, ab officio omnino cadat quod illicite uſurpavit.

II. *Ut pro beneficiis & rebus omnibus ſacris nihil detur.*

Si quis præbendam, vel prioratum, ſeu decanatum, aut honorem, vel promotionem aliquam eccleſiaſticam, ſeu quodlibet ſacramentum eccleſiaſticum, utpote chriſma, vel oleum ſanctum, conſecrationes altarium, vel eccleſiarum, interveniente execrabili ardore avaritiæ per pecuniam acquiſivit: honore male acquiſito careat, & emptor, atque venditor, & interventor, nota infamiæ percellantur. Et nec pro paſtu, nec ſub obtentu alicujus conſuetudinis ante vel poſt a quoquam aliquid exigatur, vel ipſe dare præſumat: quoniam ſimoniacum eſt: ſed libere, & abſque imminutione aliqua, collata ſibi dignitate atque beneficio perfruatur.

III. *Ut excommunicatos a ſuis epiſcopis nullus recipiat.*

A ſuis epiſcopis excommunicatos, ab aliis ſuſcipi modis omnibus prohibemus. Qui vero excommunicato, antequam ab eo qui eum excommunicaverit abſolvatur,

tur, scienter communicare præsumpserit, A pari sententiæ teneatur obnoxius. ANNO CHRISTI 1139.

IV. *Ut careant beneficiis ecclesiasticis qui admoniti officii ab episcopis, emendari nolunt.*

Conc. Rem. an. 11, c. 2. Præcipimus etiam quod tam episcopi quam clerici, in statu mentis, in habitu corporis, Deo & hominibus placere studeant, & nec in superfluitate, scissura, aut colore vestium, nec in tonsura, intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum: sed potius quæ eos deceat sanctitatem præ se B ferant. Quod si moniti ab episcopis, emendari noluerint, ecclesiasticis careant beneficiis.

V. *Ne clericorum morientium bona diripiantur.*

Chalced. can. 21. Rom. an. 1131. c. 3. Illud autem, quod in sacro Chalcedonensi constitutum est concilio, irrefragabiliter conservari præcipimus. Ut videlicet decedentium bona episcoporum a nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus ecclesiæ & successoris sui in libera œconomi & clericorum permaneant po- C testate. Cessat igitur de cætero illa detestabilis & sæva rapacitas. Si quis autem amodo hoc attentare præsumpserit, excommunicationi subjaceat. Qui vero morientium presbyterorum vel clericorum bona rapuerint, simili sententiæ subjiciantur.

d. 81. c. 1. VI. *Ut subdiaconi uxorati aut concubinarii, officio & beneficio careant.*

Rom. an. 1131. c. 4. Decernimus etiam ut ii, qui in ordine subdiaconatus, & supra, uxores du- D xerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant. Cum enim ipsi templum Dei, vasa Domini, sacrarium Spiritus sancti debeant esse & dici: indignum est eos cubilibus & immunditiis deservire.

VII. *Ne quis Missas sacerdotum uxoratorum vel concubinariorum audiat.*

Conc. Rem. an. 1131. c. 5. & 6. Turon. c. 3. Ad hæc prædecessorum nostrorum Gregorii VII. Urbani, & Paschalis Roma- E norum pontificum vestigiis inhærentes, præcipimus ut nullus Missas eorum audiat quos uxores vel concubinas habere 27. q. 1. c. 40. cognoverit. Ut autem lex continentiæ, & Deo placens munditia in ecclesiasticis personis & sacris ordinibus dilatetur: statuimus quatenus episcopi, presbyteri, diaconi, subdiaconi, regulares canonici, & monachi atque conversi professi, qui sanctum transgredientes propositum, uxores sibi copulare præsumserint, separentur. Hujusmodi namque copulationem, quam contra ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse censemus. Qui etiam abinvicem separati pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. ANNO CHRISTI 1139.

VIII. *Ut sanctimoniales non nubant.* 27. q. 1. c. 41.

Idipsum quoque de sanctimonialibus feminis, si, quod absit, nubere attentaverint, observari decernimus.

IX. *Ut monachi & regulares canonici, leges temporales & medicinam non discant.*

Prava autem consuetudo, prout accepimus, & detestabilis inolevit, quoniam monachi & regulares canonici, post susceptum habitum & professionem factam, spreta beatorum magistrorum Benedicti & Augustini regula, leges temporales & medicinam gratia lucri temporalis addiscunt. Avaritiæ namque flammis accensi, se patronos causarum faciunt: &, cum psalmodiæ & hymnis vacare debeant, glorioſæ vocis confisi munimine, allegationum suarum varietate, justum & injustum, fas nefasque confundunt. Attestantur vero imperiales constitutiones, absurdum, imo & opprobrium esse clericis, si peritos se velint disceptationum esse forensium. Hujusmodi temeratores graviter feriendos apostolica auctoritate decernimus. Ipsi quoque, neglecta animarum cura, ordinis sui propositum nullatenus attendentes, pro detestanda pecunia sanitatem pollicentes, humanorum curatores se faciunt corporum. Cumque impudicus oculus, impudici cordis sit nuntius: illa, de quibus loqui erubescit honestas, non debet religio pertractare. Ut ergo ordo monasticus & canonicus, Deo placens in sancto proposito inviolabiliter conservetur: ne hoc ulterius præsumatur apostolica auctoritate interdicimus. Episcopi autem, abbates, & priores, tantæ enormitati consentientes, & non corrigentes, propriis honoribus spolientur, & ab ecclesiæ liminibus arceantur.

X. *Ne laici decimas vel ecclesias retineant, &c.*

Decimas ecclesiarum, quas in usu pietatis concessa esse canonica demonstrat auctoritas, a laicis possideri apostolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab episcopis, vel regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegii crimen committere, & periculum æternæ damnationis incurrere. Præcipimus etiam ut laici,

ci, qui eccleſias tenent, aut eas epiſcopis reſtituant, aut excommunicationi ſubjaceant. Innovamus autem & præcipimus, ut nullus in archidiaconum vel decanum, niſi diaconus vel presbyter, ordinetur: archidiaconi vero, decani, vel præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint; honore ſuſcepto priventur. Prohibemus autem ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores. Præcipimus etiam ne conductitiis presbyteris eccleſiæ committantur: & unaquæque eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat ſacerdotem. ANNO CHRISTI 1139.

XI. *Quænam perſonæ ſemper ſecuræ eſſe debeant.*

Præcipimus etiam ut presbyteri, clerici, monachi, peregrini, & mercatores, & ruſtici euntes, & redeuntes, & in agricultura perſiſtentes, & animalia cum quibus aratur, & ſemina portant ad agrum, & oves, omni tempore ſecuri ſint.

XII. *Quibus diebus tregua cuſtodiatur.*

Treguam autem ab occaſu ſolis in IV. feria uſque ad ortum ſolis in ſecunda feria, & ab adventu Domini uſque ad octavas epiphaniæ, & a quinquageſima uſque ad octavam paſchæ, ab omnibus inviolabiliter obſervari præcipimus. Si quis autem * treguam frangere tentaverit, poſt tertiam commonitionem, ſi non ſatisfecerit, epiſcopus ſuus in eum excommunicationis ſententiam dictet, & ſcriptam epiſcopis vicinis annunciet. Epiſcoporum autem nullus excommunicatum in communionem ſuſcipiat, imo ſcripto ſuſceptam ſententiam quiſque confirmet. Si quis autem hoc violare præſumpſerit, ordinis ſui periculo ſubjacebit. Et quoniam funiculus triplex difficile rumpitur: præcipimus, ut epiſcopi ad ſolum Deum & ſalutem populi habentes reſpectum, omni tepiditate ſepoſita, ad pacem firmiter tenendam mutuum ſibi conſilium & auxilium præbeant, neque hoc alicujus amore aut odio prætermittant. Quod ſi quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat.

* al. treguam H

XIII. *De uſuriis.*

Porro deteſtabilem & probroſam Divinis & humanis legibus per ſcripturam in veteri & in novo teſtamento abdicatam: illam, inquam, inſatiabilem fœneratorum rapacitatem damnamus, & ab omni eccleſiaſtica conſolatione ſequeſtramus: præcipientes, ut nullus archiepiſcopus, nullus epiſcopus, vel cujuslibet ordinis abbas, ſeu quivis in ordine & clero, niſi cum ſumma cautela, uſurarios recipere præſumat, ſed in tota vita infames habeantur: &, niſi reſipuerint, Chriſtiana ſepultura priventur. ANNO CHRISTI 1139.

XIV. *Ne milites in nundinis vel feriis decertent.*

Deteſtabiles autem illas nundinas, vel ferias, in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ temerarie congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula ſæpe proveniunt, omnino fieri interdicimus. Quod ſi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti pœnitentia & viaticum non negetur, eccleſiaſtica tamen careat ſepultura.

XV. *Ut excommunicetur clerici percuſſor, & qui manus injecerit in eum qui ad eccleſiam vel cæmeterium confugit.*

Item placuit, ut ſi quis ſuadente diabolo hujus ſacrilegii reatum incurrit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anthematis vinculo ſubjaceat: & nullus epiſcoporum illum præſumat abſolvere, niſi mortis urgente periculo; donec apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat. Præcipimus etiam, ut in eos, qui ad eccleſiam vel cæmeterium confugerint, nullus omnino manum mittere audeat. Quod ſi fecerit, excommunicetur.

XVI. *Ut nullus beneficia hereditario jure ſibi vendicet.* 1. q. 1. c. 7.

Indubitatum eſt, quoniam honores eccleſiaſtici, ſanguinis non ſunt ſed meriti: & eccleſia Dei non hereditario jure aliquem, neque ſecundum carnem, ſucceſſorem expectat, ſed ad ſua regimina, & officiorum ſuorum diſpenſationes, honeſtas ſapientes, & religioſas perſonas expoſcit. Propterea auctoritate prohibemus apoſtolica, ne quis eccleſias, præbendas, præpoſituras, capellanias, aut aliqua eccleſiaſtica officia, hereditario jure valeat vendicare, aut * expoſtulare præſumat. Quod ſi quis improbus aut ambitionis reus, attentare præſumpſerit: debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.

* Forte, ea poſtulare. H

XVII. *Ut conſanguinei non conjungantur.*

Sane conjunctiones conſanguineorum omnino fieri prohibemus. Hujuſmodi nam-

namque inceſtum, qui fere, ſtimulante humani generis inimico, in uſum verſus eſt, ſanctorum patrum inſtituta, & ſacroſancta Dei deteſtatur eccleſia; leges etiam ſæculi de tali contubernio natos, & infames pronuntiant, & ab hereditate repellunt. ANNO CHRISTI 1139.

XVIII. *De incendiariis.*

Peſſimam ſiquidem, & depopulatricem, & horrendam incendiariorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli omnino deteſtamur, & interdicimus: hæc etenim peſtis, hæc hoſtilis vaſtitas omnes alias deprædationes exuperat. Quæ quantum populo Dei ſit damnoſa, quantumque detrimentum animabus & corporibus inferat, nullus ignorat. Aſſurgendum eſt igitur, & omni modo laborandum, ut tanta clades, tantaque pernicies, pro ſalute populi eradicetur & extirpetur. Si quis igitur poſt hujus noſtræ prohibitionis promulgationem malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vindicta, ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura. Nec abſolvatur niſi prius, damno cui intulit ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia autem ei * detur, ut Hieroſolymis aut in Hiſpania in ſervitio Dei per annum integrum permaneat.

* al. videtur, ſed malè.

XIX. *De epiſcopo qui excommunicatum pro incendio abſolverit.*

Si quis autem archiepiſcopus, vel epiſcopus hoc relaxaverit: damnum reſtituat, & per annum ab officio epiſcopali abſtineat.

XX. *Ut principes conſultis epiſcopis juſtitiam faciant.*

Sane regibus & principibus facultatem faciendæ juſtitiæ, conſultis archiepiſcopis & epiſcopis, non negamus.

XXI. *De filiis presbyterorum.*

Presbyterorum filios a ſacri altaris miniſteriis removendos decernimus: niſi aut in cœnobiis aut in canonicis religioſe fuerint converſati.

XXII. *De falſa pœnitentia.*

Sane quia inter cætera unum eſt quod ſanctam maxime perturbat eccleſiam, falſa videlicet pœnitentia: confratres * noſtros & presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem pœnitentiam eſſe conſtat, cum † ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur: aut cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Unde ſcriptum eſt: *Qui totam legem obſervaverit, offendit autem in uno, factus eſt omnium reus*: ſcilicet quantum ad vitam æternam. Sicut enim, ſi peccatis eſſet omnibus involutus, ita ſi in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non intrabit. Falſa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio vel curiali vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet: aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfiat, aut ſi offendenti offenſus non indulgeat, aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat. ANNO CHRISTI 1139. Jacob. 2.

* al. fratres archiepiscopos. † presbyteros. Ex Conc. Melfit. an. 1089.

XXIII. *De his qui ſacramenta damnant.*

Eos autem qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Domini corporis & ſanguinis ſacramentum, baptiſma puerorum, ſacerdotium, & cæteros eccleſiaſticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tanquam hæreticos ab eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per poteſtates exteras coerceri præcipimus. Defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innodamus.

XXIV. *Ne pro chriſmate, oleo ſacro, & ſepultura, pretium exigatur.*

Illud quoque adjicientes præcipimus, ut pro chriſmatis, olei ſacri, & ſepulturæ acceptione, nullum venditionis pretium exigatur.

XXV. *Ut beneficia de manu laica nullus accipiat.*

Si quis præpoſituras, præbendas, vel alia eccleſiaſtica beneficia de manu laici acceperit, indigne ſuſcepto careat beneficio. Juxta namque decreta ſanctorum patrum, laici, quamvis religioſi ſint, nullam tamen habent diſponendi de eccleſiaſticis facultatibus poteſtatem.

XXVI. *Ut ſanctimoniales in privatis domiciliis non habitent.*

Ad hæc pernicioſam & deteſtabilem conſuetudinem quarumdam mulierum, quæ licet neque ſecundum regulam B. Benedicti, neque Baſilii, aut Auguſtini vivant, ſanctimoniales tamen vulgo cenſeri deſiderant, aboleri decernimus. Cum enim

ANNO CHRISTI 1139

enim juxta regulam degentes in cenobiis, tam in eccleſia quam in refectorio atque dormitorio communiter eſſe debeant: propria ſibi ædificant receptacula, & privata domicilia, in quibus ſub hoſpitalitatis velamine paſſim hoſpites & minus religioſos, contra ſacros canones & bonos mores ſuſcipere nullatenus erubeſcunt. Quia ergo omnis qui male agit odit lucem, ac per hoc ipſæ abſconditæ in injuſtorum tabernaculo opinantur ſe poſſe latere oculos judicis cuncta cernentis: hoc tam inhoneſtum deteſtandumque flagitium ne ulterius fiat, omnimodis prohibemus, & ſub pœna anathematis interdicimus.

XXVII. *Ne ſanctimoniales cum canonicis vel monachis pſallant in eodem choro.*

Simili modo prohibemus, ne ſanctimoniales ſimul cum canonicis vel monachis in eccleſia in uno choro conveniant ad pſallendum.

XXVIII. *De electione epiſcoporum.*

Obeuntibus ſane epiſcopis, quoniam ultra tres menſes vacare eccleſias prohibent patrum ſanctiones ſub anathemate interdicimus, ne canonici de ſede epiſcopali ab electione epiſcoporum excludant religioſos viros, ſed eorum conſilio honeſta & idonea perſona in epiſcopum eligatur. Quod ſi excluſis ejuſdem religioſis electio fuerit celebrata: quod abſque eorum aſſenſu & convenientia factum fuerit, irritum habeatur & vacuum.

XXIX. *De balliſtariis & ſagittariis.*

Artem autem illam mortiferam & Deo odibilem balliſtariorum & ſagittariorum adverſus Chriſtianos & catholicos exerceri de cætero ſub anathemate prohibemus.

XXX. *Ut ordinationes a ſchiſmaticis factæ, irritæ ſint.*

(1) Ad hæc, ordinationes factas a Petro Leonis & aliis ſchiſmaticis & hæreticis evacuamus, & irritas eſſe cenſemus.

ACTA CONCILII.

Ex chronico Mauriniacenſi.

INnocentius tamdiu Piſæ demoratus eſt, quoadusque Petrus apoſtolicæ ſedis dignitatem morte terminante reliquit. Et tunc Romam regrediens, & ſuæ & alterius partis favore & acclamatione honorifice ſuſceptus, & in ſummi pontificis honorem glorioſe eſt ſublimatus. Et quod prius ex parte tenuit, ex toto poſſidere perfecte & integre cœpit. Qui poſt illius quæ inter ipſum & Petrum fuerat altercationis placationem, univerſalis eccleſiæ principale concilium Romæ aggregat: ut in ipſo, imminentes eccleſiæ neceſſitates decenter ordinet & diſponat.

Facto igitur incomparabili omnium prælatorum conventu, ipſe ut erat habitus pretioſitate excellentior, ipſius etiam faciei aſpectu aliis reverentior, ut etiam doctrinali litterarum ſcientia eminentior: de rebus quæ opportuniores videbantur tractaturus, inter alios aſſurgens ita „ exorſus eſt. Ad eos, inquit, ſermonis mei „ ſumma ex toto dirigitur, qui non ſemen Cha„ naam, ſed heredes ſpeciales eſtis, & filii ex„ celſi omnes. Qui pro Divinæ genituræ ſignis „ armillam continentiæ, baculum rigoris & ju„ ſtitiæ, anulum perfectionis a vero Juda ſuſci„ pientes, ea per diſcretionis modum in bra„ chio, in manu, in digito geſtatis, & qui u„ nus cum Deo ſpiritus effecti, nihil aliud ſa„ pitis. Vos, inquam, quorum aſtuta proviſio „ ſuper curam animarum invigilat: quibus ip„ ſius authenticæ nuncupationis dignitas, pro„ prietatem operationis inoculat. Noſtis, quia „ Roma caput eſt mundi, & quia a Romani „ pontificis licentia eccleſiaſtici honoris celſitu„ do quaſi fœudalis juris conſuetudine ſuſcipitur, „ & ſine ejus permiſſione legaliter non tenetur. „ Scitis etiam, quia ejus proprium eſt, ut diſ„ ſentientes pacificet, & confuſa ſapienter diſ„ ponat & ordinet. Porro, impoſſibile eſt, ut „ unguentum in barbam deſcendat, ſi in capite „ non redundat. Debile namque caput totum „ dat debile corpus. Neque in uſu eſt, ut quem„ libet ægrotum ille medicus curet, quem ejuſ„ dem infirmitatis cruciatus tenet. Et ſi a Deo „ per malitiam pontifex ſummus diſjungitur, „ vix effici poteſt, ut per eum Deo alii recon„ cilientur. Igitur quotieſcumque veternoſus ho„ ſtis contra pacem quæ a Deo in terra ho„ minibus bonæ voluntatis datur, & adverſus „ canonica inſtituta venenoſum caput conatur „ attollere: toties ab illa forti muliere, quæ a „ Salomone commendatur, zelo juſtitiæ conteri „ debet, ne ſi primo aut ſecundo conflictu im„ pune ſuperaverit, perniciofius poſtmodum in„ ſoleſcat. Longe etenim ante nos dictum eſt, „ venena invidiæ poſſe quidem ratione ſuperari, „ ſed difficile conquieſcere. Quæ dum ſæpe au„ ditu percepta cognovimus, nunc ea tamen ip„ ſo effectu manifeſtante experti ſumus. Et quod „ ſine lacrymis dicendum non eſt, eo uſque ſer„ vati ſumus, ut videremus fas omne calcari, „ poteſtate pro jure uti, patriæ leges ſolvi, ne„ gari jus viventibus, pacem civibus, Divini cul„ tus obſervantiam prævaricari. Oportuerat de„ nique uberiori quadam deploratione & miſer„ rimo ejulatu præire nos funus quoddam ma„ ternæ ſolemnitatis, & velut qualdam exequias „ proſequi Divini myſterii intermiſſa obſequia, „ provocante nos præſumptuoſo quorumdam in„ ſtinctu, qui non intelligentes menſuram ſuam, „ ſed

(1) *Hic Canon ampliùs exhibetur a Martene in tom. IV. Theſauri Anecd. p. 139. ex MS. S. Vincentii Peſſumtani in hunc modum*: Si quis, ſuadente Diabolo, hujus ſacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati ſubjaceat, & nullus Epiſcoporum præſumat illum abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat. Ad hoc ordinationes factas &c.

ANNO CHRISTI 1139.

„ ſed ſicut Nemroth quondam confuſionis tur-
„ rem contra Dominum erigere conatus eſt, ſic
„ iſti contra Deum, quia Spiritus ſanctus Deus
„ eſt, & adverſum Chriſtos ejus, cervicoſitatis
„ ſuæ profanum tumorem moliti ſunt attollere,
„ & ſegregati inter ſe diverſitatibus errorum, quaſi
„ per diſſonantiam linguarum, ab unitate ec-
„ cleſiæ diviſi, in Spiritum ſanctum offenderunt:
„ quia unitatem cum fratribus non tenentes, ca-
„ ritatis gratia privati ſunt. Qui enim eccleſiæ
„ non diligit unitatem, non habet Dei caritā-
„ tem. Verba ſiquidem Auguſtini teſtantur, quo-
„ niam quiſquis a catholica eccleſia fuerit ſepa-
„ ratus, quantumlibet laudabiliter ſe vivere æſti-
„ met, hoc ſolo ſcelere quod a Chriſti unitate
„ disjunctus eſt, non habet vitam in ſe, ſed ira
„ Dei manet ſuper eum. Eorum igitur qui ta-
„ les ſunt improbanda temeritas, noſtri livoris,
„ imo juſtæ indignationis incentiva cauſa extitit:
„ qui ruptis Divinæ ordinationis vinculis, ſacer-
„ dotalis reverentiæ curam non habentes, tanti
„ nominis auctoritatem, & ſpiritualis gratiæ po-
„ teſtatem, proſternere & annihilare tentave-
„ runt. Eo per ſe aſcendentes, quo nec cano-
„ nicarum autoritas inſtitutionum provexit, nec
„ rationabilium virorum voluntas permiſit. Igi-
„ tur quia præcepta Divinæ legis, & ſanctorum
„ canonum irrefragabiles ſanctiones, ferramenta
„ fuerunt in pace eccleſiæ, arma eſſe debent in
„ tempore belli. Et quæ diu intacta remanſe-
„ runt, in tam exitiali neceſſitate feſtinanter ar-
„ ripienda ſunt.

His & hujuſmodi aſſertionibus domnus apoſtolicus cæteris prælatis Divini ſermonis favos impertiens, omnibus propatula ratione oſtendit, quod Petrus Leonis, non aliorum aſſentatione, immo rapina, ſe apoſtoli Petri vicario feciſſet æqualem. Cunctiſque religioſis viris, quibus illud deteſtabile ſchiſma diplicuerat, verbis ejus cum magna laude unanimiter acclamantibus, re-
„ ſpondit: Unde quia inordinatæ perſonæ inor-
„ dinata ſunt decreta, quodcumque ille ſtatue-
„ rat, deſtruimus; quoſcumque exaltaverat, de-
„ gradamus; & quotquot conſecraverat, exordi-
„ namus & deponimus. Et quicumque per Gi-
„ rardum Engoliſmenſem ad altaris officium ac-
„ ceſſerunt, apoſtolica autoritate interdicimus,
„ nec ipſum impleant, & in illo ordinis gradu
„ perenniter demorantes, ad ſuperiorem non a-
„ ſcendant.

His dictis, ſingulos quos reos cognoverat propriis nominibus exprimens, eiſque cum indignatione & jurgio exprobans, paſtorales baculos de manibus violenter arripuit, & pontificalia pallia, in quibus ſumma dignitas conſiſtit, de humeris verecundoſe abſtraxit. Ipſos quoque anulos, in quibus ad ipſos pertinens eccleſiæ deſponſatio exprimitur, ſine reſpectu miſericordiæ abſtulit.

Gaufridus etiam Carnotenſis epiſcopus, ut ſupra dictum eſt, totius Aquitaniæ legatus acce-
pta domni papæ præceptione, omnem Galliæ regionem, ipſius quoque Aquitaniæ, ſtudioſe circumiens, omnia ſanctarum eccleſiarum altaria, quæ vel Girardus ille ſeditionis autor & obtentor, vel Gilo Tuſculanenſis epiſcopus, aut eorum complices, chriſmalis unctionis benedictione in illius odioſi ſchiſmatis tempore conſecrave-
rant, propriis manibus diſſipavit, nec relinquens lapidem ſuper lapidem, quem non deſtrueret, ſolo funditus adæquavit: & ratione dictante, alia eorum loco reſtaurare curavit.

ANNO CHRISTI 1139.

ALIA IN HOC CONCILIO GESTA ex variis autoribus a Binio collecta.

De tempore, cauſa, actiſque concilii, & de numero epiſcoporum, qui huic concilio plenario & œcumenico interfuerunt, Uſpergenſis in chronico iſta habet quæ ſequuntur: Anno Domini MCXXXIX. qui eſt primus Conradi regis, Innocentius papa, facta plenaria Synodo, ut quidam dicunt, fere mille epiſcoporum, mediante quadrageſima totam partem Leonis, *pſeudopontificem Petrum Leonis filium intelligit*, condemnavit, cum ordinatione illius. *Eadem iiſdem fere verbis Otto Friſingenſis hujus temporis ſcriptor celeberrimus refert libro 7. cap. 23.* Proxima media quadrageſima ſynodus maxima circiter mille epiſcoporum, præſidente Romæ ſummo pontifice Innocentio, celebratur. Ibique, poſt multa ſalutifera decreta promulgata, ſchiſmatici, qui parti Petri Leonis faverant, damnantur. Hæc Otto Friſingenſis. *Quibus de cauſis pontifex hanc ſynodum œcumenicam, cui ipſe præſedit, congregatam voluerit, intelliges ex iis quæ ſupra in vita Innocentii commemoravi. Quod ad diem ſpectat, in ſcripto chronico Beneventano hæc de ejuſdem concilii certa die.* Hoc anno præfatus apoſtolicus Innocentius, octavo (1) die intrante menſis Aprilis, Romæ ſynodum celebravit. Ad cujus ſacri conventus præſentiam, archiepiſcopi, epiſcopi, & abbates innumeri convenerunt: ibique inter cetera, quæ Spiritu ſancto mediante ſtatuta ſunt, vinculis excommunicationis alligavit regem Rogerium prædictus apoſtolicus Innocentius in præſentia omnium catholicorum virorum qui convenerunt, & omnes ejus ſequaces.

In hoc eodem magno, immo maximo concilio Lateranenſi, inter alia delata eſt accuſatio adverſus Arnaldum de Brixia recentem hæreticum, diſcipulum Petri Abaleardi. De Arnaldo ſive Arnoldo vel Arnolpho, ita varie nominatus reperitur, hæc habet Otto Friſingenſis ſui temporis rerum geſtarum ſcriptor: Acceſſit ad hujus ſeditioſi facinoris argumentum, quod Arnolphus quidam Brixienſis, de quo ſupra dictum eſt, ſub typo religionis, &, ut evangelicis verbis utar, ſub ovina pelle lupum gerens, Urbem ingreſſus, ad factionem iſtam, *nempe ut revocaret antiquum ſenatum, cui & ſummam rerum committeret*, rudis populi animis prælmolli dogmate ad animoſitatem accenſis, innumeram poſt ſe duxit, immo ſeduxit, multitudinem. Arnaldus iſte ex Italiæ civitate Brixia oriundus, ejuſdemque eccleſiæ clericus, ac tantum lector ordinatus, Petrum Abaleardum olim præceptorem habuerat: vir quidem naturæ non hebetis, plus tamen verborum profluvio quam ſententiarum pondere copioſus, ſingularitatis amator, novitatis cupidus, cujuſmodi hominum ingenia ad fabricandas hæreſes ſchiſmatumque perturbationes ſunt prona. Is a ſtudio e Galliis in Italiam revertens, religioſum habitum, quo amplius decipere poſſet, induit, omnia lacerans omnia rodens, nemini parcens: clericorum ac epiſcoporum derogator, monachorum perſecutor, laicis tan-

(1) Ex Ottone Friſingenſi, Urſpergenſi Abbate, & Orderico elicio. loco. *octavo die*, legendum eſſe, ſecundo die. Scriptores enim laudati tradunt, illud habitum, *proxima media quadrageſima*, ut Otto, vel *mediante quadrageſima*, ut Urſpergenſis, vel *in medio quadrageſimæ*, ut Ordericus; dies vero octavus Aprilis incidit hoc anno in ſabbatum ante Dominicam de Paſſione, & Concilium de more feria ſecunda inchoatum die præcedenti, nempe ſecunda Aprilis, prævius ad Deum precibus deſtinato. *Pagius ad An. Ch. 1139. n. 3.*

ANNO CHRISTI 1139.

——tantum adulans. Dicebat enim nec clericos proprietatem, nec epiſcopos regalia, nec monachos poſſeſſiones habentes, aliqua ratione poſſe ſalvari: cunctaque hæc principis eſſe, ab ejuſque beneficentia in uſum tantum laicorum cedere oportere. Præter hæc de ſacramento altaris & baptiſmo parvulorum non ſane dicitur ſenſiſſe. His aliiſque modis, quos longum eſt enumerare, dum Brixienſem eccleſiam perturbaret, laiciſque terræ illius, prurientes erga clerum aures habentibus, eccleſiaſticas malitioſe exponeret paginas, in magno concilio Romæ ſub Innocentio habito, ab epiſcopo civitatis illius, viriſque religioſis accuſatur. Romanus ergo pontifex, ne pernicioſum dogma ad plures ſerperet, imponendum viro ſilentium decernit: ſicque factum eſt. Ita homo ille de Italia fugiens, ad tranſalpina ſe contulit: ibique in oppido Allemaniæ Turego, officium doctoris aſſumens, pernicioſum dogma aliquot diebus ſeminavit, &c. *Subjicit de rebus ab eo geſtis ſub Eugenio poſt obitum Innocentii, cum Romam ſe contulit. Porro non inanem Arnaldi prædicationem fuiſſe Romanis, ſed renovaſſe ſenatum, & adverſus propinquos Tiburtinos prælia cœpiſſe, inferius ſuo loco dicetur.*

Sed haud ingratum erit Guntherum Ligurinum verſibus ita canentem audire, hujus temporis ſcriptorem eximium.

Cujus origo mali, tantæque voraginis autor
Extitit Arnoldus, quem Brixia protulit ortu
Peſtifero, tenui nutrivit Gallia ſumptu,
Edocuitque diu: tandem natalibus oris
Redditus, aſſumpta ſapientis fronte, diſerto
Fallebat ſermone rudes, clerumque procaci
Inſectans odio, monachorum accerrimus hoſtis,
Plebis adulator, gaudens popularibus auris,
Pontifices, ipſumque gravi corrodere lingua
Audebat papam, ſceleratæque dogmata vulgo
Diffundens, variis implebat vocibus aures.
Nil proprium cleri, & fundos & prædia nullo
Jure ſequi monachos, nulli fiſcalia jura
Pontificum, nulli curæ popularis honorem
Abbatum, ſacras referens concedere leges
Omnia principibus terrenis ſubdita, tantum
Committenda viris popularibus atque regenda.
Illis primitias, & quæ devotio plebis
Offerat, & decimas caſtos in corporis uſus,
Non ad luxuriam, ſive oblectamina carnis
Concedens: molleſque cibos, cultuſque nitorem
Illicitoſque toros, laſcivaque gaudia cleri,
Pontificum faſtus abbatum denique laxos
Damnabat penitus mores, monachoſque ſuperbos.
Veraque multa quidem, niſi tempora noſtra fideles.
Reſpuerent monitus falſis admixta monebat.
Et, fateor, pulcram fallendi noverat artem:
Veris falſa probans, quia tantum falſa loquendo
Fallere nemo poteſt: veri ſub imagine falſum
Influit, & furtim deceptas occupat aures.
Articulos etiam fidei certumque tenorem
Non ſatis exacta ſtolidus pietate fovebat,
Impia melliſluis admiſcens toxica verbis.
Ille ſuam vecors in clerum pontificemque,
Atque alias plures adeo commoverat urbes,
Ut jam ludibrio ſacer extremoque pudori
Clerus haberetur. Quod adhuc, ni fallor, in illa
Gente nocet, multumque ſacro detruncat honori.
Mox in concilio Romæ damnatus ab illo
Prælule, qui numeros vetitum contingere noſtros
Nomen ab innocua ducit laudabile vita:
Territus, & miſeræ confuſus imagine culpæ,
Fugit ab urbe ſua, tranſalpiniſque receptus,
Qua ſibi vicinas Alemannia ſuſpicit Alpes,
Nomen ab Alpino ducens (ut fama) Lemanno,
Nobile Turegum, doctoris nomine falſo
Inſedit, totamque brevi ſub tempore terram
Perfidus impuri fœdavit dogmatis aura
Unde venenato dudum corrupta ſapore,
Et nimium falſi doctrinæ vatis inhærens,
Servat adhuc vitæ guſtum gens illa paternæ.

ANNO CHRISTI 1139.

Ibidem excommunicatum eſſe Rogerum Siciliæ regem Anacleti antipapæ fautorem, refert chronicon Beneventanum Falconis: ex quo & diſcimus incboatam eſſe hanc ſynodum VIII. *Aprilis*. Hoc anno, *inquit*, præfatus apoſtolicus Innocentius, octavo die intrante menſis Aprilis, Romæ ſynodum celebravit. *Et paulo poſt*: Ibi inter cætera, quæ, Spiritu ſancto mediante, ſtatuta ſunt, vinculis excommunicationis alligavit regem Rogerium in præſentia omnium catholicorum virorum, qui convenerant, & ejus omnes ſequaces.

In hoc pariter Concilio inter ſanctos relatum fuiſſe S. Sturmium ex ſequenti Innocentii Papæ II. epiſtola liquet

Ex Lunig. Spicilegii Eccleſ.

Innocentius, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Chuonrado, Abbati, & Monachis Fuldenſi, Monaſteſterii ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Dignum valde eſt, & omni laude digniſſimum, ut quos Rex Regum, & Dominus dominantium honorare dignatur, eidem ab hominibus reverentia impendatur. Nos igitur, audita vita laudabili, B. Sturmii, confeſſoris, cognitis etiam ex parte miraculis, quæ per ejus merita Dominus operatur, atteſtatione fratrum noſtrorum, qui de partibus Teutonicis advenerant, in plenaria ſynodo, quæ apud Lateranum eſt per Dei gratiam congregata, communicato conſilio Patriarcharum, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum atque abbatum, eundem beatum virum inter Sanctos & electos honorari præcepimus: & diem depoſitionis ejus cum gaudio ſoleuniter celebrari. Veſtra itaque, filii chariſſimi, intereſt ita ejuſdem confeſſoris obſequiis ad honorem Dei omnipotentis addictos exiſtere, ita matris noſtræ S. Romanæ Eccleſiæ decreta veneranda ſervare, ut locus veſter tum apud Deum, quam apud homines, laudem & gloriam mereatur, & veſtra devotio æternæ vitæ præmia aſſequatur. Data Laterani 13. Kalendas Ma..

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1139. n. 5. & ſeq.

Richardus Prior Haguſtaldenſis in Hiſt. de Geſtis Regis Stephani, poſtquam de Legatione Alberici Oſtienſis Epiſcopi anno ſuperiori ab Innocentio in Angliam miſſi, locutus eſt, de Concilio Lateranenſi hæc habet: *Anno MCXXXIX. perfectis negotiis ſuis in Anglia ſæpe dictus Legatus, mox poſt octavas Epiphaniæ cum ſuis ad mare reverſus tranſfretavit. Nam ad prædictum Concilium Domni Papæ tempore congruo pervenire properavit. Theobaldus quoque Cantuarienſis Archiepiſcopus, & Earnulphus Roffenſis, & Simon Wigorienſis, Rogerus Conventrenſis, Robertus Exceſtrenſis. Iſti quinque Epiſcopi, & cum illis quatuor Abbates, pro omnibus Epiſcopis & Abbatibus Angliæ ad idem Concilium iverunt. Namque Rex Stephanus propter turbationem regni ſui, quæ gravis tunc imminebat, plures illuc mittere noluit. Præterea bonæ memoriæ Turſtinus Eboracenſis Archiepiſcopus, & propter Concilium, & propter quædam alia privata negotia, quæ per illum facere diſponebat, Ricardum Abbatem de Fontibus eximiæ virtutis*

ANNO CHRISTI 1139

virum, de quo superius mentionem fecimus, illuc direxit. Namque sicut vulgo dicebatur, de sede sua se ipsum deponere, & germanum fratrem suum Audomum nomine Ebroicensem Episcopum pro se Archiepiscopum Eboraci substituere cogitaverat. Sed interim dum hæc parabantur, & nuncius ejus infectis negotiis Romæ defunctus est, & frater ipsius sumto ante mortem suam religioso habitu Canonicorum apud Meretum de hac vita migravit. Verum Cantuariensis Archiepiscopus cum suo Pallio, & prædicti Episcopi & Abbates, finito Concilio & confectis negotiis suis, sani & incolumes redierunt.

In concilio Lateranensi quatuor præcipue agitata. Primum, Acta Petri Leonis rescissa sunt, & ordinationes ejus annullatæ Canone XXX., cujus hæc sunt verba: *Ad hæc, Ordinationes factas a Petro Leonis, & aliis schismaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas esse censemus.* Qui Canon quomodo intelligendus sit, docet Chronographus Mauriniacensis pag. 383. & seq. qui postquam recitavit orationem ab Innocentio II. in Synodo Oecumenica habitam subdit: *His & hujusmodi assertionibus Domnus Apostolicus ceteris Prælatis divini sermonis favos imprimens, omnibus propositula ratione ostendit, quod Petrus Leonis non aliorum assentatione, imo rapina se Apostoli Petri Vicario fecisset æqualem. Cunctisque religiosis viris, quibus illud detestabile schisma displicuerat, verbis ejus cum magna laude unanimiter adclamantibus respondit:* „ Unde quia inordinatæ „ personæ inordinata sunt decreta, quodcumque ille „ statuerat, destruimus, quoscumque exaltaverat, de„ gradamus, & quotquot consecraverat, exordinamus „ & deponimus. Et quicumque per *Girardum* Engolis„ mensem ad altaris officium accesserunt, Apostolica „ auctoritate interdicimus, ne ipsum implcant, & in „ suo Ordinis gradu perenniter demorantes ad superiorem non ascendant. „ *His dictis, singulos, quos eos cognoverat, propriis nominibus exprimens, eosque cum indignatione & jurgio exprobrans, Pastorales baculos de manibus violenter arripuit, & Pontificalia Pallia, in quibus summa dignitas consistit, de humeris vehementer abstraxit. Ipsos quoque annulos, in quibus ad ipsos pertinens Ecclesiæ desponsatio exprimitur, sine respectu misericordiæ abstulit.*

Secundo, in hoc Concilio Lateranensi *vinculis excommunicationis alligavit Rogerium prædictus Apostolicus Innocentius in præsentia omnium Catholicorum virorum, qui convenerunt, & omnes ejus sequaces*, ut inquit Falco in Chron.

Tertio, *Petrus de Bruis, & Arnaldus de Brixia* discipulus ejus, qui errores ipsius instauravit & propagavit, damnati sunt Canone Concilii Lateranensis XXIII.: *Eos, qui religiositatis speciem simulantes, Dominici Corporis & Sanguinis sacramentum, Baptismum parvulorum, Sacerdotium, & cetera Ecclesiasticos ordines, & legitima damnant fœdera nuptiarum, tamquam Hæreticos ab Ecclesia Dei pellimus, & damnamus, & per Potestates exteras coerceri præcipimus. Defensores quoque ipsorum ejusdem damnationis vinculo innodamus.*

Petro cum canon ille Lateranensis XXIII. idem sit cum tertio Concilii Tolosani anno MCXIX. præside Callisto II. coacti adversus *Petrobusianos* apparet eosdem iterum in Concilio Oecumenico Lateranensi II. proscriptos fuisse cum Arnaldistis. Baronius anno MCXXVI. num. XIII. & seq. refert capita hæreseon *Petrobusianorum* a Petro Venerabili notata, & hujus hæresis originem ad eum Christi annum refert, verum cum Concilium Tolosanum septennio antea celebratum fuerit, & errores quos memorat Petrus Venerabilis, & Petrobusianis tribuit, iidem sint cum iis, qui in Concilio Tolosano proscripti fuerant, verosimile est, Petrobusianos in Concilio Tolosano, & postea in Lateranensi II. Oecumenico fuisse damnatos.

ANNO CHRISTI 1139.

Quarto, quia diuturni schismatis occasione collapsa erat disciplina Ecclesiastica, & omnium Ordinum mores dissoluti, Synodus hæc Lateranensis Canonibus octo supra viginti his malis mederi curavit; alii enim duo nonnisi hæreticorum & schismaticorum damnationem respiciunt. Inter Canones notabilis est duodecimus, qui est de *tregua & pace*, seu de induciis a bellis privatis, quæ ratione Clericorum omnium, peregrinorum, mercatorum, agricolarum cum bobus aratoris, dominarum cum sociis suis inermibus, mulierum omnium, rerum ad Clericos, Monachosque pertinentium, & molendinorum omni tempore indulta esset; ratione tamen ceterorum tregua tantum, idest, induciæ aliquot dierum ab omnibus servandæ erant, & excommunicatione mulctabantur pacis & treguæ violatores, & ad refarciendum damnum læso cogebantur. Cum enim Ecclesia privatorum furorem sistere non posset, quædam veluti repagula & obices ad ea suspendenda potuit: Quo tempore *tregua* hæc primum in usum vocata, sæculo superiori demonstravimus, & ad eam hæc Ivonis Carnotensis Episc. verba in Epist. XC. ad Daimbertum Senonensem Archiep. data, referenda. *Treviæ Dei non est communi lege sancita, pro communi tamen utilitate hominum, ex placito & pacto civitatis ac patriæ Episcoporum & Ecclesiarum, ut nostis, est authoritate firmata. Unde judicia violatæ pacis modificari oportet secundum pacta & definitiones, quas unaquæque Ecclesia consensus Parochianorum instituit, & per scripturam, vel bonorum hominum testimonium memoriæ commendavit.* Bella ista privata a Sancto Ludovico Franciæ Rege vetita fuere, sed cum revixissent, Philippus IV. Franciæ Rex constitutione sua Tolosæ edita in perpetuum ea prohibuit anno millesimo trecentesimo tertio.

Ordericus lib. XIII. pag. 919. Capitula in hoc Concilio statuta parum pro fuisse declarat; ait enim: *Innocentius Papa II. Romæ in medio Quadragesimæ ingens Concilium tenuit, & multitudini Prælatorum statuta Sanctorum Patrum inviolabiliter teneri præcepit. De multis regionibus exciti ad Synodum convenerant, & hac de causa brumali tempore periculosum iter intrarant; sicque cum multis suarum dispendiis rerum Romana mœnia viderant. Multa illis Papa de priscis codicibus propalavit, insignemque sacrorum Decretorum textum congessit. Sed nimis abundans per universum Orbem nequitia terrigenarum corda contra Ecclesiastica jura obduravit, unde remeantibus ad sua Magistris Apostolica decreta passim per regna divulgata sunt: sed nihil, ut manifeste patet, oppressis & opem desiderantibus profuerunt: quoniam a Principibus & Optimatibus regnorum cum subjectis plebibus parvi pensa sunt.*

AD CONCILIUM LATERANENSE II. GENERALE

Ab Innocentio II. anno 1139. celebratum.

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. to II pag. 414

AD pleniorem concilii hujus historiam, inter multa quæ a Binio, & alia, quæ a Labbeo collecta sunt, juvat etiam hæc afferre ex Joanne Iperio seu alio scriptore Chronici monasterii S. Bertini in Belgio cap. XLVIII. apud Mart. Anecdot. tom. III. pag. 638. Vix annus transiit, & ecce novus noster Leo per Cluniacenses in causam evocatus, cum domno Alvisio Atrebatensi episcopo Romam tendit. Die statuta se papæ conspectui præsentavit; sed Cluniacensis abbas nec venit, nec responsalem pro se misit. Leo tamen eum a festo beati Martini hyemalis usque ad mediam quadragesimam, quando generale concilium celebrandum erat, licet cum magnis expensis & magno dispendio indefessus expectans, in curia se multoties tam in palatio, quam in synodo ad justitiam præsentavit. Quo toto tempore tam affabilitate, quam sui servitii liberalitate apostolicam & totius curiæ gratiam acquisivit. Tandem adveniente tempore concilii, Petrus abbas Cluniacensis ad concilium bene venit, sed de querela inter illum & nos agere supersedit; sed noster Leo fortis in prælio causam suam proponere non neglexit, jus utrinque conferitur, rationes rationibus, privilegia privilegiis opponuntur, & nostra quidem antiquiora primum, deinde Cluniacensium juniora prioribus porriguntur; postque iterum nostra succedunt correctiora, quæ illorum literas annullarent. Cluniacensis obtinere voluit privilegium ostentione sola; Leo noster Bertinensis

nensis non ſolum cartis & privilegiis, verum etiam judicio, & ſententia latis dudum per Paſchalem papam in hoc eodem caſu. Papa igitur Innocentius utrinque auditis rationibus, privilegiis quoque penes ſe retentis, cum cardinalibus tractans quæ privilegia præponderare debeant, perpendens noſtra privilegia prævalere, ipſe cum tota curia judicium ex actis noſtris informans, hanc Sythienſem ſancti Bertini eccleſiam cum ſuo abbate perpetuo liberam a Cluniacenſium ſubjectione publico judicio definivit. Sed ne viri religioſi malo diſcordiæ notarentur, papa diſcedentes abbates ad pacis oſculum reconciliavit.

ANNO CHRISTI 1139.

Leo vero noſter indultum ſibi privilegium a papa ſuper hac ſententia ſecum afferens, proſpere gaudenſque repatriavit; quod privilegium ſic incipit: *Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Leoni S. Bertini abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum. Quæ ad perpetuam eccleſiarum &c. Datum Laterani anno Dominis MCXXXVIII.* Item attulit litteras, quibus papa mandat Theodorico comiti Flandriæ, Sibillæ ejus comitiſſæ, & baronibus per Flandriam conſtitutis, judicium prædictum, mandans ut hoc monaſterium & abbatem ejus in hac ſua juſtitia manuteneant, defendereque curent. Itemque conſimiles Willelmo caſtellano, & tam majoribus, quam minoribus villæ S. Audomari; ſimiles quoque Miloni, archidiaconis & toti capitulo Morinorum. Et hæc tria ſunt ejuſdem datæ cum originali ſententia prædicta. Datum Laterani anno Domini MCXXXIX.

ANNO CHRISTI 1139. *1.XXXIX.

AD CONCILIUM LATERANENSE II.

Anni 1139.

ADDITIO.

IN nomine Domini Amen. Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo, centeſimo, trigeſimo nono, anno vero Pontificatus domini Innocentii II. Papæ X. *Indictione 2. Menſis Aprilis die quarta. Ego Petrus Monaſterii beati Andreæ, & Sanctiſſimi Confeſſoris Gregorii in Clivo Scauri humilis Abbas prædeceſſorum meorum venerabilium Abbatum prudentiam ſequens, in Concilio Lateranenſi in Eccleſia S. Salvatoris ſolemniter habito, præſidente domino noſtro Papa Innocentio II. Conſedentibus Cardinalibus, & cum lateralibus Epiſcopis, tribus quoque Patriarchis Antiocheno, Aquilienſe, (ſic) atque Graduenſe, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Abbatibus in magno numero congregatis, canonicam, & legalem ferri querelam ſuper Oddone, dicto Polo, qui violenter, & ſacrilege caſtra monaſterii invaſerat, & detinebit ipſum videlicet, Polum Juſtinianum, & Guadanoilum, verum quod dominus Papa multis, & gravibus extraneorum, qui convenerant, impeditus erat negotiis, cauſa iſta poſt Concilium dilata eſt. Unde non modicum ſollicitus, cum prædictus Oddo etiam ab Urbe ſe ſtudioſe ſubtraheret, poſtea Joannem Scriniarium illo præſente ante eundem Pontificem præſentibus Epiſcopis, & Cardinalibus, præſente quoque Theobaldo Præfecto, & nobilibus Urbis, Centio, & Oddone Frajapane (MS. Frang.) Concio Guidonis cum fratribus ſuis, Joanne, & Maximo & multis aliis nobilibus pridie Kal. Martii querelam ſolemniter innovavi. Querela igitur depoſita cum Oddo pro ſolito a reſponſo ſubterfugere vellet, dominus Papa illum reſpondere mandavit: & quia imparatum ſe ille reſpondit, in tertium diem dominus Papa dedit inducias. Nos igitur tertia die convocatis fidelibus noſtri Monaſterii, per Philippum advocatum jam tertio querelam exageravimus, & mandante domino Papa per ipſum Philippum cartas noſtras fecimus recitari. Cartis ergo lectis juſſit illi dominus Papa, ut planius reſponderet, ille autem depoſito vultu, factus triſtis, rurſus inducias petiit. Quapropter Concilio habito uſque ad Dominicam Palmarum, dominus Papa inducias dedit eo tenore, ut tunc aut ſine controverſia nobiſcum conveniret humiliter, vel ſine dilatione legitime reſponderet. Sabbato autem Palmarum ipſe Oddo Fr. ad dominum Papam miſit, per eum multis precibus rogans, ut illum dominus Papa ad reſponſionem factæ querelæ non cogeret; prætendens, quod proavus, & pater ejus ſuper hoc coacti non fuerunt, cui dominus Papa patienter reſpondit dicens, miror dominum Oddonem hæc dicere, nec ſanum, & ſolidum ſuſcepiſſe conſilium, & addens, aut veniat Romam, & præſentet ſe nobis, & noſtræ curiæ reſpondeat ad objecta, ſi habeat juſtitiam, & ſi juſtitiam non habet, cum Monaſterio placita pactione conveniat, ad hæc per eumdem legatum Oddoni mandavit, ut proxima ſecunda feria poſt Dominicam Palmarum, omni remota occaſione reſponſurus veniret, ille vero non ſecunda feria ſicut dominus Papa mandavit, ſed in tertia feria venit. Cumque dominus Papa pro imminenti feſto Paſchali, ſicut dicebat eſſet ſollicitus, per treuganos Urbis, videlicet per Deumtegaſoli, & Beneincaſam, illi præcepit, ut in II. feria poſt octavam Paſchæ vel reſponſurus de jure, vel cum Monaſterio pactum facturus veniret. Oddo juſtitiæ ſuæ conſcius, nec ad illum venit, unde dominus Papa non immerito motus quarta feria ejuſdem hebdomadæ miſit ad illum Joannem Tinioſum, & Joannem filium Beneincaſe, & Benonem Janneti corripiens illum per eos, qui mandatum ei ore ad os factum præterierit, & ipſius præſentiam indigne contempſerit, mandavitque ut ad quintum decimum diem reſpondere paratus veniret, & amplius dilationem non faceret. Ad hunc quoque terminum Oddo venire contempſit. Dominus autem Papa omnem illi volens auferre occaſionem cum indignatione miſit ad illum Joannem Bulgaminum, & Octavianum Leonis de Petroritio, ut ad alium quintum decimum diem reſponſurus veniret. Timens igitur Oddo Papæ indignationem ad mandatum terminum venit. Convocatis igitur eccleſiæ noſtræ amicis, & fidelibus, Centio Frajapane, Centio Guidonis, & Maximo fratre ejus, Francone Petri Franconis, Oddone Franconis, & Guidone de Gulferano fratre ejus, Rainerio Benedicti Judicis, & multis aliis per Seniorilem Advocatum dominum Papam rogavimus, ut præſenti Oddoni factæ querelæ reſpondere præciperet. Aſſurgens igitur Oddo circa ſolitas preces cœpit verſare dicens: domine Papa ego ad veſtram præſentiam libenter adveni, cariſſime, non ad

*In Originali Frangipani non habetur X.

(ſic)

hæc

hæc reſponſurus, pro quibus Parentes mei nullo tempore coacti fuerunt, cui dominus Papa inconvenienter, inquit, reſpondes, & omni modo pati non poſſum, ut monaſterium ſuam juſtitiam non obtineat, multos tibi terminos, & adhuc prætereunti indulximus; tandem igitur vel de jure reſponde, vel cum abbate moderno pactione paciſcere. Ad hæc Oddo poſt multas verborum circuitiones reſponſurum ſe promittens alias inducias petiit. Sed dominus Papa de cætero inducias ſe illi daturum omnino negavit; & præcepit ei, ut in craſtinum pleniſſime reſponſurus adeſſet. Altero autem die timens ſupradictus Oddo miſit ad dominum Papam Petrum de Antegia, & Petrum Petri præfecti filium propter inducias. Miror, inquit dominus Papa, hominem ſapientem petendo replicari illicita, & velle ſubterfugere quod omnino vitare non poterit; & per illos eoſdem mandavit, ut in alium craſtinum ad cauſam veniret. At ille circa veſperas ejus diei miſit Landonem de Valle-Montonis rogare dominum Papam, ut ſaltem amore illius aliquas ipſi daret inducias. Hujus igitur, & aliorum precibus quodammodo coacti uſque ad octavum decimum diem conceſſit inducias, eo tenore ut ad illum terminum ſatisfacturus, & nullas alias inducias petiturus veniret. Ad hunc igitur octavi decimi diei terminum, qui fuit in feſtivitate S. Joannis Baptiſtæ Oddo advenit, ad cujus nos adventum cum fidelibus noſtris feſtinanter convenimus, ſcilicet Centio Fraiapane, Maximo Centii Guidonis, & Guidone, & Petro fratribus ſuis, Guidone de Tulferano, & filio ejus Gulferamulo, Petro Bono, Stephano fratre ejus, Oddone Franconis, Galgano Judice, & Joanne Judice, & per Seniorilem advocatum dominum Papam attentius deprecati ſumus, ut Oddonem in hoc ſaltem termino nobis reſpondere mandaret. Ad Papæ itaque juſſum, ſicut inconvenienter Oddo reſpondit, ſicut auſum rogavimus: rogamus cariſſime Domine, ut me ad hæc reſpondere non aliter cogas, quam avus, & pater meus, & mater mea a veſtris prædeceſſoribus coacti fuerunt. Cui dominus Papa ad auferendam omnem occaſionem, ſapienter, & ſufficienter reſpondit, nolo te inquit in aliquo de tua juſtitia, quam habes, dubitare ullatenus ſive de legali temporis præſcriptione, ſive de proprietate, aut quolibet jure confidas, quod ſi te ad defendendum cauſam tuam ſufficientes habere perſonas diffidis, nos tibi judices, & advocatos, judicibus, & advocatis numero Monaſterii, & ſcientia pares æquitatis moderamine libentiſſime dabimus. Ad quæ Oddo ſic reſpondit, licet mihi rem gratiſſimam jubeatis, rogo tamen, ut quia contra filium regis conſanguineis, & amicis meis Marſicanis ſubvenire diſpoſui, uſque ad meum ab illis reditum inducias concedatis. Tunc dominus Papa cum Centio Fraiapane, & Galgaro Judice, & cæteris curialibus habito conſilio Oddoni reſpondit, non credas nos ignorare, quod fugam quæras, & fraudolentis dilationibus ſubterfugere ſtudeas, tamen ut omnem auferamus occaſionem, uſque ad feſtivitatem S. Jacobi tibi inducias damus, & quidem tenorem, ut cum omnibus tuis rationibus ad illum terminum venias, & de cætero nullas nobis, inducias quæras. Sed nec ad hujuſmodi terminum tanta conſtitutione conceſſum, vel mittere, vel venire curavit. Venit poſt hæc triduo ante feſtivitatem S. Laurentii, in cujus nos adventu cum multis noſtris fidelibus, ad domini Papæ præſentiam, qui tunc in Eccleſia S. Alexii morabatur venire curavimus, & per Joannem Judicem rogavimus, ut nobis toties in petitiones fatigatis præſentem Oddonem reſpondere præciperet. Aſſurgens ad hæc Oddo papæ ſic ait: ſicut noſti cariſſime domine ego a meorum conſanguineorum auxilio ad præſens revereor; unde perſonas ad meam cauſam tuendam invenire non potui. Rogo igitur, ut alias mihi inducias indulgere dignemini. Audiens hæc dominus Papa cum multa indignatione reſpondit: miramur te inquit non impudenter innumeras a nobis extorquere velle inducias; jam fere per menſem filius Degi ab illa tuorum conſanguineorum obſidione receſſit, nec juſtam ob id occaſionem exponis; certe dum nos deludere quæris teipſum ludis, qui enim reges noſtræ voluntati ſubjicimus putas te cum juſtitia & pro juſtitia non poterimus ſuperare? Ad hæc Oddo exterritus ait; licet ſatis durum mihi ſit ſubire negotium, veſtræ tamen ſatisfaciam voluntati. Fac igitur, inquit, domine Papa ad præſens juſtitiam; & ille: faciam, cum humilitate reſpondit. Tandem vero pluribus Præfecti precibus dominus Papa victus uſque ad ſecundam diem poſt calendas ſeptembris inducias dedit. Ex quadam itaque calliditate Oddo triduo ante terminum alias inducias petiturus venit. Cui dominus Papa nobis præſentibus in eccleſia S. Mariæ in Tranſtyberim dixit, tergiverſationes, & fugas tuas nos ad plenum cognoſcimus; verumtamen Fratris noſtri Gregorii diaconi Cardinalis ſanctorum Sergii, & Bacchi, & Præfecti precibus a proxima ſecunda feria uſque ad quintum decimum diem inducias tibi concedimus: unum vere certiſſime ſcias, quia ſi ad hunc terminum ſine omni occaſione cum tuis defenſoribus paratus non veneris; nos prout legis auctoritas dictat Fratrem noſtrum Abbatem inveſtiemus; non enim pati poſſumus, ut apud nos noſtri monaſterii juſtitia pereat, ſed & ſicut jam diximus, ut tu nullatenus apud nos diffidas juſtitia, numero, & ſcientia pares judicibus, & advocatis, qui juſtitiam monaſterii tuentur tibi judices, & advocatos tradam omni ſervata æquitate. Illud quoque nihilominus ſub iſtorum, qui præſentes ſunt teſtimonio indubitanter ſcias; quia ſi ad hunc terminum qualibet occaſione venire diſtuleris, inveſtimentum quod Abbati, & Monaſteriis, Deo propitio faciemus, potentiſſime defendemus, ſed ad hunc terminum temerarius venire contempſit. Nos igitur cum dolore, & juſtitia diſtulimus proclamare uſque ad Dominicam *Lætare Jeruſalem*; ea ſiquidem præſentibus epiſcopis, cardinalibus, & majoribus civitatis in eccleſia S. Crucis per Joannem judicem domino Papæ tanto expreſſius proclamavimus, quanto gravius dolebamus. Ad querelam ergo noſtrum dominus Papa reſpondit, graviter ſe dolere de ſuo contemptu, & noſtro incommodo; & proximo ſe habiturum conſilium repromiſit. Proxima ergo tertia feria habito conſilio cum epiſcopis & Cardinalibus, & præfecto, conſulibus, Centio Fraiapane, & Oddone nepote ejus, & Galgano judice; miſit ad Oddonem Thedergarium conſulem, Bobonum de Bobone Romanum, Petrum de Griſacto, & per eos tanquam per ultimos mandavit, ut uſque ad nonam diem Romam perveniat, vel firmaturus curiam, quod juſtitiam faceret, vel cum abbate pacem facturus. Ille autem malo ſpiritu induratus, mittere, & venire contempſit. Quapropter dominus Papa conſilio habito totius eccleſiæ in Cœna Domini illum in Eccleſia S. Joannis coram multitudine quæ convenerat ſolemniter excommunicavit. Cumque obſtinato animo prædictus Oddo *maluiſſet* in

ex-

ANNO CHRISTI 1119.

ANNO CHRISTI 1119.

excommunicatione manere quam ad rationem faciendam venire, dominus Papa gravius indignatus percuſſum ſpirituali ſententia, convocatis Capitaneis, & magno exercitu ſtatuit corrigere gladio temporali. Nimium itaque Oddo perterritus miſit ad Dominum Papam nuntios ſuos videlicet Joannem domni Homodei, Guidonem, & Oddonem Landulfi promittens per eos ſe domini Papæ voluntati ſatisfacturum, & vel pactum, vel juſtitiam noſtro Monaſterio facturum. Unde Caſtrum Juſtinianum in poteſtate Domini Papæ dedit, & inſuper ſe juſtitiam facturum juravit, eo quidem tenore, quod in proximo centum libras denariorum pro pœnis in manibus ejuſdem domini Papæ daret, ut per hoc certificare dominum Papam, & totam Curiam quod in proximo nobis faceret juſtitiam: poſt hæc receptum Caſtrum Juſtinianum, quod Nicolaus Boccamazzo, domino Papa mandante, tenuerat, de centum promiſſis libris dedit octuaginta, & in præſentia domini Papæ licet coactus apud Lateranum venit ad cauſam, & hac utraque parte cauſa diligenter audita conſulentibus judicibus, & A domino Papa jubente, caſtra quæ petebamus cum tenimentis, & affinibus ſuis ad fidem faciendum judicibus veraciter aſſignavimus. Tunc Galganus judex conſilio cum advocatis habito ad quintumdecimum diem dedit inducias. Sed quia inter dominum Papam, ac Viburtinos controverſia emerſerit, uſque ad illius controverſiæ finem ab eodem domino Papa aliæ ſunt datæ induciæ. Quo mortuo cum Siculi Regis filius totam Marſiam occupaſſet, Oddo habita occaſione præparandi ſe contra violentiam principis ad ſucceſſorem Papæ Innocentii Cœleſtinum quaſi timidus properavit de duobus a domino Papa requirens, ut vel liceret ei finem cum filio Regis facere. Ego N. Scriniarius S. R. E. pro futura memoria ſubſcripſi, eo quod ipſe pauper eſſet, vel pecunia pro certificatione juſtitiæ data redderetur ut haberet unde ſe & terras ſuas poſſet defendere, cum bonæ memoriæ Cœleſtinus facere nollet, habito tandem conſilio pecuniam Oddoni reddidit, ſalvo Sacramento quod fecerat de juſtitia facienda.

ANNO CHRISTI 1139.

ANNO CHRISTI 1139

CONCILIUM WINTONIENSE I.

pro immunitate eccleſiaſtica, contra regem Stephanum, qui caſtella eccleſiæ invaſerat, & epiſcopos nonnullos carceribus mancipaverat, celebratum anno Domini MCXXXIX. III. Kal. Septembris tempore Innocentii papæ ſecundi.

Cauſam concilii Willelmus Malmesburienſis lib. 2. *hiſtoriæ novellæ his verbis deſcribit*: Anno Dominicæ Incarnationis MCXXXIX. venenum malitiæ diu in animo Stephani regis nutritum, tandem erupit in publicum. Serebantur in Anglia rumores, jam jamque venturum e Normannia comitem Robertum cum ſorore. Qua ſpe cum multi a rege non ſolum animo, ſed & facto deſicerent, ipſe injurias ſuas multorum diſpendiis ſarciebat. Plures etiam, pro ſola ſuſpicione diverſarum contra ſe partium, in cura ſua contra decus regium captos, & ad redditionem caſtellorum, & ad quaſcumque voluit conditiones abduxit. Erant tunc duo in Anglia epiſcopi potentiſſimi, Rogerius Salesberienſis, & nepos ejus ex fratre Alexander Lincolnienſis. Alexander ad tutamen, ut dicebat, & dignitatem epiſcopii, caſtellum de Neuverche conſtruxerat. Rogerius, qui ædificiorum conſtructione magnanimum ſe videri vellet plura apud Scireburnam, & apud Diviſas, multum terrarum ædificiis amplexus, turritas moles erexerat. Apud Malmesberiam in ipſo cæmeterio ab eccleſia principali vix jactu lapidis caſtellum inchoaverat. Caſtellum Salesberiæ, quod regii juris proprium eſſet, ab Henrico rege impetratum, muro cinctum, cuſtodiæ ſuæ attraxerat. His moti quidam potentes laici, qui ſe a clericis & opum congerie & municipiorum magnitudine ſuperatum iri dolerent, cæcum intra pectus vulnus alebant invidiæ. Itaque conceptas querimonias regi effundunt, epiſcopos oblitos ordinis in caſtellis ædificandis inſanire, nulli dubium eſſe debere quin hæc ad perniciem regis fierent omnia, dum illi ſtatim ut veniſſet, imperatrix cum traditione caſtellorum domina occurreret, paternorum ſcilicet beneficiorum memoria inducti. Præveniendos ergo citius, & ad deditionem munitionum arctandos, alioquin regem ſeram pœnitentiam acturum, cum in poteC ſtate hoſtium videret, quæ, ſi ſaperet, ſibi apponere potuiſſet. Hæc optimates ſæpius. Ille quamvis eis nimio eſſet favore obnoxius, aliquamdiu auribus ſuis blandientes, diſſimulavit audire, molliens dilationis amaritudinem, vel religionis in epiſcopi gratia, vel, quod magis opinor, ſuæ detractionis Invidia. Denique illorum, quæ proceres ſuaſerant, effectum non diſtulit, cum primum volenti ſe occaſio ingeſſit. Ea fuit hujuſmodi.

Apud Oxeneford, circa VIII. Kalendas Julii, facto conventu magnatum, prædicti quoque pontifices advenerunt. Invitus valde Salesberienſis D hanc expeditionem incepit. Audivi eum dicentem verba in hanc ſententiam: Per dominam meam ſanctam Mariam, neſcio quo pacto, reluctatur mens mea huic itineri. Hoc ſcio, quod ejus utilitatis ero in curia, cujus eſt equinus pullus in pugna. Ita præſagiebat animus mala futura. Tunc quaſi fortuna famulari videretur voluntati regis, concitatus eſt tumultus inter homines epiſcoporum & Alani comitis Britanniæ, pro vendicandis hoſpitiis, eventu miſerabili, ut homines epiſcopi Salesberienſis menſæ aſſidentes, ſemeſis epulis ad pugnam proſilirent. Primo maledictis, mox gladiis res acta Satellites Alani fugati, nepos ejus paulo minus occiſus: victoria non incruenta epiſcopalibus ceſſit, multis ſauciatis, uno etiam milite occiſo. Rex occaſionem aucupatus, per antiquos incentores conveniri juſſit epiſcopos, ut curiæ ſuæ ſatisfacerent de hoc quod homines eorum pacem ipſius exturbaſſent, modus ſatisfactionis foret, ut claves caſtellorum ſuorum quaſi fidei vades traderent. Illos ad ſatisfaciendum paratos, ſed de deditione caſtellorum cunctantes, ne abirent, arctius aſſervari præcepit. Itaque Rogerium epiſcopum abſque vinculis, cancellarium, qui nepos, vel pluſquam nepos ejuſdem epiſcopi eſſe ferebatur, compedi

ANNO CHRISTI 1139.

tum duxit, ad Diviſas ſcilicet caſtellum, multis & vix innumerabilibus ſumptibus: non, ut præſul ipſe dictabat, ad ornamentum, ſed, ut ſe rei veritas habet, ad eccleſiæ detrimentum ædificatum. In ipſa obſeſſione caſtella Salesberiæ, Scireburniæ, Malmesberiæ regi data: ipſæ Diviſæ poſt triduum redditæ, cum ſibi ultroneum jejunium epiſcopus indixiſſet, ut hac anguſtia ſua animoſitatem epiſcopi Elyenſis, qui eas occupaverat, flecteret. Nec epiſcopus Lindecolnienſis obſtinatius egit, redditione caſtelli liberationem mercatus.

Hoc regis factum in diverſas ſententias ſolvit ora multorum. Quidam dicebant iure caſtellis alienatos epiſcopos videri, qui præter ſcita canonum ædificaſſent: illos evangeliſtas pacis eſſe debere, non architectos domorum, quæ autoribus forent refugium maleficii. Hæc amplioribus rationibus & ſermonibus agebat Hugo archiepiſcopus Rotomagi, quantum ille facundia poterat, maximus regis propugnator. Alii contra, quorum partibus aſſiſtebat Henricus Wintonienſis epiſcopus, ſedis apoſtolicæ in Anglia legatus, frater regis Stephani, ut ante dixi: quem nec fraterna neceſſitudo, nec periculi metus a vero exorbitare cogebat. Sic porro dicebat: Si epiſcopi tramitem juſtitiæ in aliquo tranſgrederentur, non eſſe regis, ſed canonum judicium: ſive publico & eccleſiaſtico concilio illos nulla poſſeſſione privari debuiſſe: regem id non ex rectitudinis zelo, ſed commodi ſui compendio feciſſe, qui caſtella non eccleſiis, ex quarum ſumptibus, & in quarum terris conſtructa erant, reddiderit, ſed laicis, eiſdemque parum religioſis, contradiderit. Iſta vir ille cum privatim, tum etiam publice coram rege affirmans, ejuſdemque aures de liberatione & reſtitutione pontificum appellans, omnem conſumpſit operam, in nullo auditus. Quapropter vigorem canonum experiendum ratus, concilio, quod quarto Kalendas Septembris celebraturus erat Wintoniæ, fratrem incunctanter adeſſe præcepit.

Acta concilii verbis ſubſequentibus deſcribens ſubjungit: Dicto die omnes fere epiſcopi Angliæ cum Theobaldo archiepiſcopo Cantuarienſi, qui Wilelmo ſucceſſerat, venerunt Wintoniam: archiepiſcopus Eboracenſis Turſtanus pro valetudine qua gravabatur, vix enim animi viribus corpus regebat, cæteri vero pro guerra litteris abſentiam excuſarunt. Lectum eſt primo in concilio decretum Innocentii papæ, quo jam a Kalendis Martii, ſi bene commemini, partes ſollicitudinis ſuæ idem apoſtolicus domino epiſcopo Wintonienſi * jura legationis in Anglia injunxerat. Exceptum id ſummo favore, quod diuturnitate temporis temperantiam ſuam oſtendens epiſcopus non prærupta legatum promulgaſſet jactantia. Proceſſit deinceps in concilio ſermo ejuſdem latialiter ad litteratos habitus, de indignatione captionis epiſcoporum: quorum, Salesbenienſis in camera curiæ, Lindecolnienſis in diverſorio ſuo intercepti eſſent; Helyenſis exemplum ſimile veritus, veloci profugio ad Diviſas ſe calamitati exemiſſet. Scelus miſerabile regem ab incentoribus ita fuiſſe ſeductum, ut hominibus ſuis, præſertim epiſcopis, in curiæ ſuæ pace manus injici juſſiſſet. Adjecta eſſet regio dedecori cæleſtis injuria, ut ſub obtentu culpæ pontificum eccleſia poſſeſſionibus ſuis ſpoliarentur. Sibi regis contra legem Dei exceſſum tanto dolori eſſe: ut mallet ſe multo diſpendio & corporis & rerum ſuarum affici, quam epiſcopalem celſitudinem tanta indignitate dejici. Quin etiam regem de emendatione peccati multotiens admonitum poſtremo tunc concilii vocationem non abnuiſſe. Proinde archiepiſcopus & cæteri conſulerent in medium quid opus eſſet facto; ſe ad executionem concilii nec pro regis amicitia, qui ſibi frater erat, nec pro damno poſſeſſionum, nec etiam pro capitis periculo, defuturum.

Cum hæc ille ſenſim per amplificationem exponit, rex cauſæ ſuæ non diffiſus, comites in concilium miſit, quærens cur vocatus eſſet. Reſponſum eſt a legato ex compendio: Non debere illum, qui ſe Chriſti fidei ſubjectum meminiſſet, indignari, ſi a miniſtris Chriſti ad ſatisfactionem vocatus eſſet, tanti reatus conſcius, quantum noſtra ſæcula nunquam vidiſſent. Gentilium quippe ſæculorum opus eſſet, epiſcopos incarcerare, & poſſeſſionibus ſuis exuere. Dicerent ergo fratri, quod ſi conſilio ſuo placidum commodare dignaretur aſſenſum, tale illi, Deo autore, latiguretur, cui nec eccleſia Romana, nec curia regis Franciæ, nec comes Theobaldus frater amborum ſapientis profecto vir & religioſus, ex ratione contraire poſſet, ſed quod favorabiliter completi deberent. Conſulte vero impræſentiarum rex faceret, ſi vel rationem facti ſui redderet, vel canonicum judicium ſubiret. Ex debito etiam oportere, ut eccleſiæ faveret, cujus ſinu exceptus, non manu militum, in regnum promotus fuiſſet. Sic cum dicto comites egreſſi, nec multo poſt proviſo reſponſo reverſi ſunt. Comitabatur eos quidam Albericus de Ver, homo cauſarum varietatibus exercitatus. Is reſponſum regis retulit, & quantum potuit cauſam antiſtitis Rogerii, epiſcopus enim Alexander abierat, gravavit: modeſte tamen ſine ulla verborum contumelia: quamvis quidam comitum ſtantes juxta, crebro loquelam ejus interrumperent, probra in epiſcopum jacientes.

Hæc ergo fuit ſumma dictorum Alberici: Multis injuriis Rogerium epiſcopum affeciſſe regem Stephanum: rariſſime ad curiam regis veniſſe: quin homines ſui de ejus potentia præſumentes ſeditiones moviſſent. Qui cum ſæpe alias, tum nuper apud Oxeneford feciſſent impetum in homines, & in ipſum nepotem comitis Alani: in homines etiam Hervei de Leonis, qui eſſet tantæ nobilitatis, tanti ſupercilii, ut nunquam regi Henrico petenti animum * indulſerit in Angliam venire. Injuriam ergo regi Stephano redundare, pro cujus amore venit, quod ei tanta vis illata ſit. Epiſcopum Lincolnienſem, ex veteri odio in Alanum, ſeditionis per homines ſuos autorem fuiſſe: epiſcopum Salesberienſem inimicis regis clam favere, diſſimulata interim pro tempore verſutia. Id regem ex multis indubitanter comperiſſe: eoque potiſſimum quod Rogerium de Mortemer cum militibus regiis, quos ductitabat in ſummo de Briſtowenſibus metu, nec una nocte idem epiſcopus Malmesberiæ manere dimiſiſſet. Omnibus eſſe in ore, quod ſtatim ut imperatrix veniſſet, ille ſe ad eam cum nepotibus & caſtellis conferret. Rogerius itaque captus ſic, non ut epiſcopus, ſed ut regis ſerviens, qui & procurationes ejus adminiſtraret, & ſolidatas acciperet. Caſtella non per violentiam rex eripuerit, ſed epiſcopi ambo gratanter reddiderint: ut calumniam de tumultu, quem in curia concitaverant, evaderent. Aliquantulum pecuniarum rex in caſtellis invenerit, quæ ipſius legitime eſſent: quia eas tempore Henrici regis avunculi & anteceſſoris ſui ex fiſci regii reditibus epiſcopus Rogerius collegiſſet. Eis tamen, ſicut & caſtellis, idem præſul pro timore commiſſorum in regem libens

* Forte, jura. H.

* Forte, indulſerit. H.

ANNO CHRISTI 1139.

libens ceſſerit : inde non deeſſe teſtes regi . Ipſum proinde velle , ut pacta inter ſe epiſcopos rata permanerent .

Reclamatum eſt ab epiſcopo Rogerio contra ſermones Alberici, quod nunquam regis Stephani miniſter fuiſſet , nec ipſius ſolidatas accepiſſet . Minæ quinetiam ab animoſo viro , & qui malis erubeſceret frangi , prolatæ : ſi juſtitiam de rebus ſibi ablatis in illo concilio non inveniret , eam in audientia majoris curiæ quærendam . Leniter legatus , ut cetera : Omnia quæ dicuntur contra epiſcopos , prius in concilio eccleſiaſtico & accuſari , & an vera eſſent decuiſſet inquiri, quam in indemnes contra canonum decreta ſententiam proferri . Rex itaque faciat quod in forenſibus judiciis legitimum eſt fieri , ut reveſtiat epiſcopos de rebus ſuis . Alioquin jure gentium diſſaiſati non placitabunt . Dictis in hunc modum utrobique multis, cauſa petitu regis in poſterum diem dilata , nec minus in craſtinum , ad adventum archiepiſcopi Rothomagenſis poſtridie prolungata . Is ubi venit , omnium ſuſpenſis animis quidnam afferret, dixit ſe concedere ut caſtella epiſcopi haberent, ſi ſe jure habere debere per canones probare poſſent : quod quia non poſſunt, extremæ improbitatis eſſe contra canones niti velle. Et eſto , inquit , juſtum ſit ut habeant. Certe , quia ſuſpectum eſt tempus, ſecundum morem aliarum gentium optimates omnes claves munitionum ſuarum debent voluntati regis contradere , qui pro omnium pace debet militare. Ita omnis controverſia epiſcoporum infirmabatur. Aut enim ſecundum canonum ſcita injuſtum eſt ut habeant caſtella, aut, ſi hoc pro indulgentia principali toleratur , ut tradant claves, neceſſitati temporis debent cedere. His addidit prædictus cauſidicus Albericus , ſignificatum eſſe regi, quod minarentur inter ſe pontifices , pararentque aliquos ex ſuis contra eum Romam mittere. Et hoc, ait, laudat vobis rex, ne quiſquam veſtrum præſumat facere : quia ſi quis contra voluntatem ſuam & regni dignitatem ab Anglia quoquam iret , difficilis ei fortaſſis reditus eſſet . Ipſe quinetiam , quia ſe gravari videt , ultro vos ad Romam appellat . Hæc poſtquam rex partim quaſi laudando , partim minando mandaſſet, intellectum eſt quo tenderet . Quapropter ita diſceſſum eſt , ut nec ipſe cenſuram canonum pati vellet : nec epiſcopi eum conſultum exerere ducerent duplici ex cauſa, ſeu quia principem excommunicare ſine apoſtolici conſcientia temerarium eſſet, ſeu quoniam audirent, quidam etiam viderent , gladios circa ſe nudari. Non enim jam ludicra erant verba , ſed de vita & ſanguine pene certabatur . Non omiſerunt tamen legatus & archiepiſcopus, quin tenorem officii ſui proſequeretur . Suppliciter enim pedibus regis in cubiculo affuſi oraverunt, ut miſereretur eccleſiæ, miſereretur animæ & famæ ſuæ, ne pateretur fieri diſſidium inter regnum & ſacerdotium. Ille dignanter aſſurgens , quamvis a ſe facti eorum amoliretur invidiam , malorum tamen præventus conſiliis, nullam bonarum promiſſionum exhibuiſſet efficaciam.

Kalendis Septembris ſolutum eſt concilium . *Hæc Malmesburienſis. Eadem brevius Matth. Pariſius ad ann.* MCXXXIX.

Eodem , inquit , anno , Wintonienſis epiſcopus, invitatos ad prandium quoſdam nobiles, coegit ad deditionem aliquorum caſtrorum indignans. Cum Theobaldo archiepiſcopo , & aliis epiſcopis , & prælatis Angliæ , concilium apud Wintonienſem celebravit , tertio Kalendas Septembris , ad quod regem fratrem ſuum vocari fecit , qui comitem Albericum de Ver , in cauſarum varietatibus exercitatum , miſit ad concilium, de captione dictorum epiſcoporum , ſuper qua erat imperitus ſe , ſic de jure facere poſſe allegantem, & factum regis defendentem. Et licet aliter viſum eſſet concilio, ſuper querelis in epiſcopos motis, & verbis hinc inde propoſitis, Kalendis Septembris ſolutum eſt concilium.

☞ SYNODUS FLORENTINA DIOECESANA

A Gotifredo Florentino epiſcopo anno 1139. celebrata.

Ex Mang Suppl Tom II Pag. 235. Ex Ughel. Ital. Sac. t. III. p. 92.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Gotifredus divina favente clementia Florentinæ eccleſiæ epiſcopus, chariſſimis ac dilectiſſimis in Chriſto fratribus & filiis plebanis omnibus Florentini epiſcopatus ſuis contemporaneis , & eorum ſucceſſoribus, in perpetuum & cum mundo manſuris privilegium , ſincerum & ſanctum privilegium, pieque poſtulatio voluntatis ex intimis viſceribus effectu debet proſequente impleri . Ac ideo ego Gotifredus, Florentinæ eccleſiæ epiſcopus, vobis in Chriſto chariſſimis fratribus Plebanis omnibus noſtri epiſcopatus, veſtriſque ſucceſſoribus per hujus chartæ privilegium id quod petiiſtis a nobis in ſynodo cum toto noſtro clericatu reſidentibus , confirmamus , & ſtabilimus , & ut inviolabiliter in perpetuum maneat jure , & rationabiliter ordinantes epiſcopali auctoritate præcipimus, ſecundum quod a domno noſtro archidiacono, & octo Plebanis , ac noſtris vicedominis inventum & conſtitutum, & confirmatum eſt; videlicet, ut nec nos , nec noſtri ſucceſſores vos amplius aggravare valeant, vel in aliquo plus a vobis exigant, præter quam quod ab antiquis per unumquemque conſtitutum eſt . Non enim volumus, ſicut nec juſtum eſt , ad conſequentiam vel ad exemplum trahi id quod pro raro accidit, & id quod ex diſpenſatione inevitabili neceſſitate coarctante aliquando, & ad momentum temporis ſolummodo factum eſt , maxime cum .... mores conſenſu utentium, comprobati legis vigoris obtineant , & conſuetudinis, uſuſque longævi firmiſſima habeatur auctoritas . Secundum itaque quod noſtri antiquiores , juris ſtrenui & præclari ad memoriam ex antiqua conſuetudine reducunt , ita vobis jam ſupra nominatis plebanis, veſtriſque ſucceſſoribus confirmamus, & ſtabiliter ordinamus , & ſub anathematis vinculo conſtringimus, & coarctamus tam nos ipſos, ſi aliquando frangere auſi fuerimus, quam omnes noſtros ſucceſſores , ſi inviolabiliter non cuſtodierint, & non obſervaverint, ne erit fas , vel licentia in aliquo tempore hoc non obſervari. Cum abſit, & ab omni ſacerdote abeſſe debeat, ut ſtatuta ſuorum ſacerdotum in qualibet eccleſia .... infringere, &c. audeat.

Ego Gotifredus, Dei gratia, Florentinus epiſcopus tibi pleb. T. S. Stephani in campo Pauli, tuiſque ſucceſſoribus hoc privilegium confir-

mo, ſalvo omni uſu, quem eccleſia S. Joannis a tempore beatæ memoriæ R. epiſcopi habuit, & circa viginti .... tertio anno.

ANNO CHRISTI 1139.

Ego Joannes ſacerdos, & canonicus interfui, & ſubſcripſi.

Ego Ugiccio ſacerdos, & canonicus interfui, & ſubſcripſi

Ego Gualtirldus canonicus interfui & ſubſc.

Ego Ugo judex, qui dicitur Ebabella interfui & ſubſcripſi.

Ego Vox vicedóminus interfui, & ſubſcripſi.

Ego Rogerius judex interfui & idem ſubſc.

Ego Julius canonicus & diaconus interfui, & ſubſcripſi

ANNO CHRISTI 1139.

Ego Raynaldus judex interfui & ſubſcripſi.

Ego Petrus vicedominus interfui, & ſubſcr.

Datum Florentiæ per manus Petri ſanctæ Florentinæ eccleſiæ archidiaconi XVII. Kal. Julii anno milleſimo centeſimo trigeſimo nono, Indictione II.

ANNO CHRISTI 1140.

CONCILIUM TREVIRENSE

Ab Adalberto Trevirenſi archiepiſcopo circa annum 1140. habitum.

Ibid. pag. 2196. ADalbero Trevirenſis archiepiſcopus juri ſuo a Conrado tunc rege dein imperatore reſtitui abbatiam S. Maximini Trevirenſis obtinuerat. Quod, cum eo tempore abbatiæ vacaret monaſterium, electus eſt monachus quidam Leodienſis; hunc vero cum reſpueret archiepiſcopus, monachi a pontifice admittendum & conſecrandum curarunt. Ita plane & præpoſitus Confluentinæ eccleſiæ invito archiepiſcopo admiſſus & confirmatus fuit. *Cum quo* (præpoſito jam electo) *Romam magnis expenſis pergentes*, ait Glocherius de geſtis archiepiſcoporum Trevirenſ. in Corpor. Hiſt. Eccardi tom. II. p. 2200. *literas*

Eccard. Corp. Hiſt. to. II. p. 2200

apoſtolicas retulerunt domino archiepiſcopo ſuæ voluntati valde contrarias, quas cum domino archiepiſcopo in ſynodo reſidenti obtuliſſent, ipſe ex animi commotione ipſas in terram dejecit, unde apud dominum papam Innocentium accuſatus, ab ipſo eſt vocatus ad diem præſcriptum; & cum ad diem non veniſſet, epiſcopali eſt officio ſuſpenſus. Hæc omnia mala venerunt ſimul ſuper illum, & de omnibus his liberavit eum Dominus; Romam enim veniens effecit, quod abbas Sancti obedientiam Maximini ei promiſit, & juramento fidelitatem ei fecit, & electionem Confluentinorum caſſavit.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

Anno MCXL. Menſe Majo in dextris Cathecumeniis S. Alexii, præſidente Leone Styppiota Patriarcha celebratum, quo Conſtantini Chryſomali olim defuncti ſcripta, non modo nugarum & ineptiarum, ſed hæreſis & impietatis plena, in judicium vocata, examinata, proſcripta, & condemnata ſunt.

De Allatio de Conſenſu Orient. & Occident. l. 2. c. 11. n. 1.

MEnſe Majo, Indictione tertia, præſidente C ſanctiſſimo noſtro domino & Oecumenico Patriarcha domino Leone, in dextris Catechumeniis S. Alexii, aſſidentibus & ſanctiſſimis Præſulibus, Ancyrano, Cyziceno, Amaſienſi, Melitinenſi, Laodicenſi, Cretenſi, Antiocheno Piſidiæ, Trajanopolitano, Philippenſi, Amaſtriano, Meſembrienſi, & Dei amantibus Archiepiſcopis Paraviſienſi & Gothienſi; nec non aſſantibus & illuſtribus Principibus. Curæ corporum incumbero, & male affectis corporibus medicinam facere, non eſt cujuſcunque, ut quidam diceret, neque volentis ſimpliciter, & tantummodo appetentis, ſed illius omnino proprie & potiſſimum, quem medicinalis artis ratio, obſtetricis inſtar, ex- D cepit, & diuturna experientia nutricatione propria excoluit, & Medicinæ ſummates, veluti Lydii lapides, prævio examine, tanquam inſipientem & ignavum non repudiantes, approbationis ſymbolis condecorarunt. At animorum medicos, vitæque exquiſitionis magiſtros, & proborum ſermonum Doctores & Scriptores, & in nonnullis etiam dogmatum latores; hæc enim omnia nunc in hodierno propoſito argumento convenerunt; hos, inquam, qui tantummodo voluerint ſine aliqua probatione, ſed per ſe ipſos creatos, ut dici ſolet, ſtatim fieri, quis id ſano animo ferat? & Rabbi, cui id libitum fuerit, vocabitur,

Μηνὶ μαΐῳ, Ινδικτιῶνος τρίτης, προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ κυροῦ πατριάρχου κυροῦ Λέοντος ἐν τοῖς δεξιοῖς κατηχουμένοις τοῦ ἁγίου Αλεξίου, συνεδριαζόντων καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων τοῦ Αγκύρας, τοῦ Κυζίκου, τοῦ Αμασίας, τοῦ Μιλιτινῶν, τοῦ Λαοδικείας, τοῦ Κρήτης, τοῦ Αντιοχείας τῆς πισιδίας, τοῦ Τραϊανουπόλεως, τοῦ Φιλίππων, τοῦ Αμάστριδος, καὶ τοῦ Μεσημβρίας, καὶ θεοφιλῶν ἀρχιεπισκόπων, τοῦ Καισαρείας, καὶ τοῦ Γοτθίας, παρεσαμένων καὶ τῶν δεσποτικῶν ἀρχόντων. Καὶ τὰ μὲν περὶ σωμάτων θεραπείαν ἐνασχολεῖσθαι, καὶ φαρμακεῦσιν ἐπιχειρεῖν πονηρῶς ἔχοντα σώματα, ὑ τοῦ τυχόντος, ἔστι τις ἂν, ὑδὲ τοῦ ζηλωθέντος ἁπλῶς καὶ μόνον θελήσαντος. ἐκείνου δὲ πάντως, καὶ κυρίως, καὶ μάλιστα, ὃν ὁ μὲν τῆς ἰατρικῆς τέχνης λόγος ἐμαίδευσεν, ἡ δὲ χρονία ἐμπειρία λαβοῦσα, πάλιν ἐτελείωσεν. καὶ ὁ τῆς ἰατρικῆς πρωτοκάθεδρος, ὡς λυδία τις λίθος πρωτείσας τὸ χρῶτα, καὶ κατηλήφως ἂν ἀδόκιμον, τὸ τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦτο προσεπιεβάβωσε σύμβολον. ἰατροὺς δὲ ψυχικῆς, βίου διδασκάλους ἀκριβεστάτους, & καλῶν λόγων ἐφευρετὰς καὶ συγγραφεῖς, ἐπίτιμοι δὲ καὶ δογματιστάς, ὁμοῦ γὰρ ταῦτα πάντα καὶ νῦν τῇ προκειμένῃ σήμερον ὑποθέσει συνέδραμε, τοὺς ἅμα μόνον θελήσαντας ἀδοκιμάστως αὐτίκα, καὶ αὐτοχειροτονή-

ANNO CHRISTI 1140.

πανίτας (τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον) γενίσθαι, τίς A
συγχωρήσειε; ἢ ῥᾳδίως ἀληθήσεται ὁ ζηλούμενος,
ἢ διδασκαλικῶν συγγραμμάτων ἐπιδήτης, ὁ θέ-
λων ἅπας γενέσθαι; καὶ τίς ἂν, μὴ φρενὸς τυγ-
χάνων ὅλως ἐπισφαλῶς, τῇ λόγῳ συνδήσεται; πῶς
δὲ ἢ ὑγιῆ, τούτου συγχωρουμένου, πολλοὶ μὲν τῶν
φρονίντων ἐπισφαλῶς, πολλῆς ἀδείας τῷ γράφειν
δραξάμενοι, πολλὰ μὲν σπουδῇ πεσπαρῶσι τῇ φαινομένῃ
σίτῳ ζιζάνια; τινὲς δὲ ἢ τῶν ἀπλουστέρων ὡς σω-
τηρίως ἀβλαβῶς τοῖς ἀληθέσι προσέχοντες, ἀν-
θρακες πυρὸς, ὡς εἰπεῖν, τὸν δακοῦντα τύπτοις θη-
σαυρὸν ἐφάρμοσαν. διὰ ταῦτα τοιγαροῦν ἢ ἡμεῖς,
ἅμα μὲν τὸ τῶν πολλῶν σπουδὲ τὸ γράφειν, ἢ δι-
δάσκειν ἄλλως ἀπερισκέπτως αὐθόρμητον ἀνασεί-
λοντες, ἅμα δὲ ἢ τῆς τῇ πολλῶν σωτηρίας, ἢ
πλέον δῆτα τῇ ἀπλουστέρων φροντίζοντες, οἵστερ
οὐχ ἱκανὴν ξοφίμοι βοτάνης διακρίσεν τὸ κύνειον.
ἐπεὶ διά τινων μοναχῶν προσελθόσεως τῇ κατὰ τὸ
ἱερὸν τοῦ κυροῦ Νικολάου λεγομένῳ Σπαχολιμένων
μονῇ συγγράμματά τινα ἐφωρώμεθα τοῦ τὸν
Κίον ἤδη καταλιπόντος Κωνσταντίνου ἐκεῖ τοῦ Χρυ-
σομάλου ἀνεδιδάχθημεν. οἷς δῆτα ἢ αὐτὸς ἐντυ-
χόντες ὑμετέρως σκανδαλιζόμενοι διά τινα τῶν
ἐμφερομένων αὐτοῖς ἐρεχθείαν ἅμα ἢ ἀπει-
ρίαν, ὡς ἔλεγον, διαδίδοσθαι δὲ ἤδη ἢ πρὸς
πολλοὺς τὰ τοιαῦτα, ὧς τινα μᾶλλον τῇ ὠφελεῖν
δυναμένων, ἢ πρὸς βίον ῥυθμίζειν τοὺς πολλοὺς
ἀχρειβέστερον, διὰ φροντίδος ὅτι πολλῆς τὸ φάρ-
μακον ποιήσαντες, ἢ ἀπὸ τῇ τὰ τοιαῦτα κεκτημένων
συγγράμματα, τὰς φερούσας τύπους βίβλους ἀνα-
λαζόμενοι. ἀνεμάθομεν γὰρ ἀνερευνήσαντες, μίαν
μὲν εἶναι παρὰ Πέτρῳ τινὶ μοναζόντι ἐπὶ τῇ τοῦ
ἁγίου Ἀθηνογένους προσταθημένῃ μονῇ, ἑτέραν
δὲ παρὰ Γεωργίῳ προέδρῳ τῷ λεγομένῳ Παμφί-
λῳ. ἑτέραν δὲ πάλιν τινὶ παρὰ τῇ δηλωθέντων
μοναχῶν, τῇ τὰ περὶ τούτου προσαγελάντων, προσ-
αχθεῖσαν ἡμῖν, ἵν ἢ ἀναλαβέσθαι ἐξῆκον ἀπὸ
τοῦ ὃν τῇ τῆ γηροκομίᾳ μονῇ μοναζόντος. ταύ-
τας οὖν τὰς ξεῖς συμφορήσαντες, τὰ μὲν αὐτὰ καὶ
παρὰ τῶν ξένων, ὡς ἐκ μετωγραφῆς ἐμφερόμενα B
συγγράμματα λιπομεν, πλείονα δὲ τῇ δύο τὰ
παρὰ τῇ Πέτρῳ ἐφωρώθησαν. ὡς τὰ μὲν ὄντως
δυσὶν ἐκείναις ὡς *** ἐρεῖς τοῖς διακοσίοις τὰ
ὅλα συμπεσοῦσθαι κεφάλαια. ὅπου γὰρ ἡ διδασκα-
λία τῇ συγγραφεῖ ὃν κεφαλαίων διαιρέσει σωμα-
τίδεται, πολλὰ δὲ τῇ ἐμπεριεχομένων τούτοις,
ἢ ἰδίᾳ κατασκοπήσαντες, ἢ συνοδικῶς ἐξετάσαν-
τες, εἰκ ἐρεχειλῶν μόνον, ἢ καινολογιῶν ἁπλῶς,
ἢ μορωλογιῶν, ἀλλὰ ἢ αἱρέσεων προφανῶς ἀνά-
μεστα ἐρομεν, ἢ πλέον τῇ ἄλλων ὀνόμασιν, C
ἢ Βογομίλων. ἵνα γὰρ τ' ἄλλα παρῶμεν. τοῦτο
παρὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σωτήδειαν δηλαδὴ ἢ πα-
ράδοσιν ἐκ κοιλίας τοῦτο ἐξερδόντα, ἢ τῆς ἑαυ-
τοῦ διανοίας ἀπαλαδόντα τῆς πανοδαίμονος, ἢ
ὅσα πρὸς καταδρομὴν ἰκανὴν ἢ ὕβριν κατὰ Χρι-
στοῦ πανοῖς ὁσυγράφησαν. ὅσαπερ πάλιν πρὸς ἀ-
τιμίαν ἀρχῆς ἀπάσης ἢ πεπορόησαν, τῇ Σατανᾷ
προσκυνοῦν ἀποφλυαρήσαντι τὰς ὁπωσδήποτι ἄρχον-
τι τιμᾶν, ἢ προσκύνησιν ἀπονέμοντας. ἀλλὰ τὸ
λίγειν ζαπτοδόντα πάντα Χριστιανὸν διὰ τὸ ἐν νη-
πιότητι κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν ἀκατηχή-
τως, ὡς φησι, τοῦτον βαπτίζεσθαι, μηδὲ Χριστιανὸν
εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, κἂν ὀνομάζοιτο. ἀλλὰ κἂν τι-

& magiſtralium compoſitionum interpres, qui- D
cumque voluerit, efficiatur? & quiſnam, dummodo mente captus non ſit, rem approbabit? Quanam vero ratione multi, ſi id permittatur, etiam ex iis, qui bene ſapiunt, non abſque errore datam ſibi conſcribendi facultatem arripientes, non multa apparenti frumento zizania ſuper ſeminabunt? Multi etiam ex iis, qui non ita caute rem agunt, veluti ad ſalutaria, ad noxia abſque conſilio procurrentes, carbones ignis, ut ita dicam, viſum ſibi theſaurum, offendent. Propteres nos, cum multos ad ſcribendum, inſtituendumque alios, ſua ſponte, & voluntate ex ſeſe animatos, refrenantes, tum multorum ſalutis, & ſimplicium præcipue, quibus facultas non eſt, ab herba alibili cicutam ſecernere, curam habentes, quorundam Monachorum adventu, qui in ſacro domini Nicolai Monaſterio exercentur, edoſti, Commentaria quædam Conſtantini Chryſomali, qui olim obiit, ibidem reperiri; quæ cum ipſi percurriſſent, non parum ſcandalizatos fuiſſe propter multas in illis conſtentas nugas atque ineptias, ut tradebant; & jam multis illa communicari, tanquam omnium utiliſſima, aptiſſimaque ad vitam exquiſitiorem alios manuducere: rem maximæ conſiderationis eſſe rati, ab illis, qui ea poſſederant Commentaria, libris recuperatis; namque, diſquiſitione facta, didicimus, unum eſſe apud Petrum Monachum, S. Athenogenis Monaſterii Præſidem; alium apud Georgium Præſulem, cognomento Pamphilum; & tertium a dictis Monachis, qui de eo retulerunt, nobis advectum, quem ſe accepiſſe tradiderunt ab Euthymio, in Gercomii Monaſterio, monaſticam vitam agente: hos tres ſimul una conferentes, eadem & in tribus, veluti ab uno exſcripta, invenimus; duobus vero locupletior eſt, qui apud Petrum extabat; adeo ut, quæ in duobus illis continebantur, ad ſupra ducenta capita concluderentur; namque ea ratione Auctori doctrina per capita dividebatur: nos itaque multa, quæ in illis continebantur, & privatim conſiderantes, & coacta Synodo examinantes, non tantum nugarum, ineptiarum, & ſtultiloquiorum, ſed & compertarum hæreſeon plena reperimus, & dictis Enthuſiaſtarum ac Bogomilorum abſurdiora. Ut enim alia prætereamus, quæ præter Eccleſiaſticos mores & traditionem ex ventre eructavit, & ex infelici ſua mente confinxit, & quæ in opprobrium & vituperationem omnium Chriſtianorum conſcripſit, quæque rurſum ad principatus univerſi ignominiam & contemptum ipſe effutiit, dicens Satanæ eos cultum præbere, qui cuicumque Principi honorem & venerationem exhibent; dum nihilominus dicit, omnem Chriſtianum, in infantia, uti moris E eſt, baptizatum, abſque eo quod catechizatus ſit, ut ipſe ait, baptizari illum quidem, ſed revera Chriſtianum non eſſe, licet ita vocetur: &, licet virtutes aliquas aſſecutus ſit, eum, non aliter ac Paganum & Ethnicum, aſſecutum fuiſſe; nec oportere ipſum percurrere doctrinæ Evangelicæ ſermones, ſed prius catechizari, & initiari, & tranſelementari, hoc eſt, ſecedere a poteſtate Satanæ: item, quicunque, licet ita nuncupentur Chriſtiani, non percipiunt ſuam ex divino Baptiſmate tranſelementationem, nec ad Archieraticum gradum pervenerunt, etſi univerſam

divi-

ANNO CHRISTI 1140.

divinitus inſpiratam Scripturam ex ore recitent, & inſtruant, cognitione eos inſtante gloriantes, nullam inde utilitatem cepiſſe, niſi rurſum catechizati, tranſelementationis participes facti ſint, & animorum ſuorum habituum formationis, per myſticam mediationem, & manuum impoſitionem catorum diſpenſatorum magni hujuſce myſterii, & ſacroſanctæ cognitionis gnarorum. In alio item capite addit; quicunque intellectuali ſenſu intellectualiter non perſentit Deum in eo operantem voluntatem ſuam per Jeſum Chriſtum, in caſſum laborat: & Chriſtiano nondum catechizato, ſi pœniteat & confiteatur, peccata quæ poſt ſacrum Baptiſma commiſit, nihil prodeſſe vincula & medicamenta auxiliaria, ſed requiri doctrinam divinam, & initiationem, & fidem, rurſumque, ſi Chriſtianus, baptiſmate ablutus, non eſt ab infirmitate corroboratus, & a propenſione in peccatum, adeat eum, qui antea corroboratus eſt per fidem, & manuum impoſitionem diſpenſatorum divinæ gratiæ, quæ ex fide datur, non ex operibus. Præterea veros apud illum Chriſtianos non ſubjici legi; quemadmodum, poſtquam pervenerunt ad menſuram ætatis Chriſti, non amplius poſſe eſſe ſub lege, ſed pro viribus, quæ legis ſunt, facienda. Item, tanquam dogma, ſancit, animas, poſt ſanctum baptiſmum, habitationis cogitationibus vexatas, non poſſe ab illis liberari, niſi per Interpolatores fatue adhortentur, neque in Eccleſiam ingredi, neque canere, neque Chriſtum compellare, neque quidpiam Chriſtianum opus efficere; alibi etiam, neque aliquam virtutem conſectari, antequam per bonam illam immutationem immutentur, quod Deus ab eis ſe avertat, illaque odio proſequatur: namque Dæmonibus ſimiles ſunt, qui ſimilia peragunt, affirmantque ſe per Deum peragere: inconſulte vero, ut ait, illa efficiunt. Et, ut pleraque ſummatim dicamus, in diverſis ille capitibus affirmat, nullum commodum Chriſtianos percipere, licet omnem virtutem expleverint, & ab improbitate omni declinarint, etiamſi illa per Deum operentur, niſi intellectualem ſenſum divini Spiritus accipiant, naturaliter & ſine dolore in illis bonum efficientis, & immobiles omnino facientis ad malum. Decernit etiam, niſi tutelam in ſenſu acceperint illuminationem qui regenerantur, ut, dum canunt, inconcuſſam atque immobilem habeant mentem, & percipiant eorum, quæ canuntur, ſententiam univerſam, neque pſallere eos omnino, neque orare, immo neque ut fideles in Eccleſiam ingredi, donec per eam, quæ ab illo affertur, Catecheſi rurſus & initiatione unguentorumque unctione tranſelementati, divini Spiritus in ſemetipſis roboris ac efficaciæ ſenſum perceperint. Immo eadem affirmat de tonſura; eum nempe, qui tondetur, ſine ulla utilitate tonderi, niſi in intellectuali ſenſu, & non in fide donatæ eidem ſenſibilis Spiritus gratiæ, & per eam tranſmutationis & tranſelementationis, in poſterum neque velit

ANNO CHRISTI 1140.

A γας ἡ τῆς ἀρετῶν κατορθῶσαι, ὡς ἐθνικὸν κατορθῶν, καὶ μηδὲ δεῖν ἀναγινώσκειν αὐτὸν τοὺς λόγους τῆς διδασκαλίας τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλὰ πρότερον κατηχηθῆναι, καὶ μυηθῆναι, καὶ μετασχεῖν τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ. Καὶ τὸ λέγειν πάλιν, ὅτι ὅσοι ὀνομαζόμενοι Χριστιανοὶ μὴ σωθήσονται τῷ ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος ἑαυτῶν ἀνασοιχειώσιν, κἂν εἰς ἀρχιερατικὸν καθῆμαι θρόνον, κἂν πᾶσαν τὴν θεόπνευστον γραφὴν ἐπὶ γλώττης φέρωσι καὶ διδάσκωσιν εἰς τέλος φυσιοῦσαν αὐτοὺς γνῶσιν ἐναμβρανόμενοι, ὠδὶν ὠφελήσουσιν, εἰμὴ κατηχηθέντες αὖθις ἀνασοιχειώσεως τύχωσι καὶ μορφώσεως τῆς ψυχικῶν αὐτῆς ἕξεων, μυστικῆς διαμεσιτείας, καὶ ἐπιθέσεως τῆς χειρῶν τῶν ἐπιγνωμόνων οἰκονόμων τοῦ μεγάλου τούτου μυστηρίου, καὶ τῆς ἱερᾶς γνώσεως ἐπισημόνων. καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν κεφαλαίῳ προσιθέναι, ὅτι ὅστις ὁ νοερᾷ αἰσθήσει νοερῶς αἰσθάνεται πάντων ἐν αὐτῷ τῷ θεῷ τὸ θέλημα αὐτοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς κενὸν κοπιᾷ, καὶ ὅτι τῷ ἀκατηχήτῳ Χριστιανῷ μεταποιοῦντι, καὶ ἐξομολογουμένῳ τὰ μὴ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἁμαρτήματα ὠδὶν ὄφελος, δεσμὰ, καὶ φάρμακα θεραπευτικὰ, ἀλλὰ διδαχῆς θείας καὶ μυήσεως, καὶ πίστεως. Καὶ πάλιν ὡς ἐὰν Χριστιανὸς βαπτισθεὶς ἐκ ἐνδυναμώθῃ ἀπὸ ἀσθενείας, καὶ τῆς εἰς τὸν ἁμαρτίαν ῥοπῆς πορευθεὶς πρότερον ἐνδυναμωθέντι διὰ πίστεως καὶ χειρῶν ἐπιθέσεως τῆς οἰκονόμου τῆς Χριστοῦ χάριτος, ἤ τις ἐκ πίστεως χαίζεται, ἐκ ἐξ ἔργων. Εἰ δὲ καὶ τὸ λέγειν τὰς ἀληθεῖς παρ' ἐκείνῳ Χριστιανὰς μηδὲ νόμῳ ὑποκεῖσθαι, ὡς μὴ τὸ φθάσαι εἰς τὸ μέτρον τῆς κατὰ Χριστὸν ἡλικίας μηκέτι δυνάσθαι εἶναι ὑπὸ νόμον. ἀλλ' ὡς δυνατὸν ποιεῖν τι τῷ νόμῳ, φησί, καὶ τὸ δογματίζειν τὰς μὴ τὸ ἅγιον βάπτισμα τοῖς τῆς καινοκίας λογισμοὺς ἐνπρεαζομένους ψυχὰς μὴ δυνάσθαι τούτων ἐλευθερωθῆναι, εἰ μὴ διὰ τῆς ἐπισκέψεως ἀνακαλυμμένων ἀνοιπτως. μήτε εἰς ἐκκλησίαν εἰσιέναι. μήτε ψάλλειν, μήτε προσεύχεσθαι, μήτε Χριστὸν ὀνομάζειν, μητέ τι τῆς Χριστιανῶν ἐπιπλεῖν. ἀλλαχοῦ δὲ μηδὲ μελέτην τινὰ ἀρετῆς πρὸ τῆς τοῦ καλοῦ ἀλλοιωθῆναι ἀλλοίωσιν. διὰ τὸ ἀποστρέφεσθαι ταῦτα τὸν θεὸν, καὶ μισεῖν. δαίμοσι γὰρ ἐοικέναι τὰς ταῦτα κατορθοῦντας, καὶ ὁμολογοῦντας μὲν διὰ τὸν θεὸν κατορθοῦν, ἀλόγως δὲ, ὡς φησι, ταῦτα ποιοῦντας. καὶ ἵνα συντέμωμεν τὰ πολλὰ, τὸ ἐν διαφόροις κεφαλαίοις αὐτὸν ἀποφαίνεσθαι, μηδέντι τοὺς Χριστιανὰς ὠφελεῖσθαι, κἂν πᾶσαν ἐργάσωνται ἀρετὴν καὶ κακίαν πᾶσαν ἐκκλίνωσι. κἂν διὰ τὸν θεὸν ταῦτα ποιῶσιν, εἰ μὴ νοερὰν αἴσθησιν τὸ θεῖον πνεῦμα δέξονται, φυσικῶς τε καὶ ἀνωδυνίως ἐν αὐτοῖς ἐνεργοῦντα τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἀκινήτως πάντα ποιοῦντα πρὸς τὸ κακόν. νομοθετῶν δὲ καὶ ἐὰν μὴ τοιοῦτον ἐν σωματίῳ δέξονται φωτισμὸν οἱ ἀναγινώσκοντες, ὡς ἐν τῷ ψάλλειν ἀκλινῆτε ἔχειν τὸν νοῦν, καὶ ἀμεταπτώτην, συνιέναι δὲ καὶ τοῦ ψαλλομένου πᾶσαν διάνοιαν, μηδὲ ψάλλειν ὅλως τοὺς, μηδὲ προσεύχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ ὡς πιστὸς εἰς ἐκκλησίαν εἰσέρχεσθαι, ἄχρις ἂν διὰ τῆς παρ' ἐκείνου εἰσαγομένης κατηχήσεώς τε πάλιν καὶ μυήσεως, μέρωσι χρίσεως ἀνασοιχειωθέντες τῆς τοῦ θείου πνεύματος ἐν αὐτοῖς δυναμέως τε καὶ ἐνεργείας αἴσθησιν δέξωνται. ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ αὐτὰ δέχεσθαι, καὶ περὶ τῆς ἀποκάρσεως. καὶ τὸν ἀποκειρόμενον λέγειν ἀνωφελῶς καὶ αὐτὸν ἀποκείρεσθαι, εἰμὴ ἐν νοερᾷ αἰσθήσει, καὶ ἐκ ἐν πίστει τῆς χαιζομένης αὐτῷ αἰσθητικῆς τοῦ πνεύματος χάριτος, καὶ τῆς δι' αὐτῆς ἀναλλοιώσεως, καὶ μὴ ἐνοιχειώσεως, ὡς μηκέτι ἢ θέλειν, ἢ δύνασθαι ἁμαρτάνειν. πρὸς δὲ καὶ φασι

τοῖς

ANNO CHRISTI 1140.

τοῖς ἄλλοις εἰσάγειν, ὡς πᾶς Χριστιανὸς δύο ἔχει ψυχάς, τὴν μὲν αὐτῆς ἀναμάρτητον, τὴν δὲ ἁμαρτητικήν. εἰ δὲ μίαν ἔχει ψυχὴν Χριστιανὸς οὔπω ἐγήγετο, πῶς οἷόν τε προφανῶς τὰ τοιαῦτα τῆς δηλωθεισῶν αἱρέσεων ἴδια; τὸ μὲν γὰρ νοερὰν αἰσθησιν, ἢ αἰσθητικὴν πάλιν νοησιν, ἢ τὸ μόνως αἰσθάνεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις φησί, καὶ ἐκλαμψιν, καὶ ἀποκάλυψιν, καὶ ἐπίγνωσιν τῷ πνεύματι ἀπαιτῶν αὐτὸν τοὺς βαπτιζομένους, ἢ μὴ ἀνόητον εἶναι λέγειν τοῦτον τὸ βάπτισμα, κἂν εἰ καὶ πᾶν ἀγαθὸν μετέρχοιντο τῆς τῶν εὐθυσιαζομένων πάντως αἱρέσεως, ἀποκαλύψεως θείας φαντασμάτων εἰσδέχεσθαι ταῖς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐξαπατήσεσι. Τὸ δὲ μὴ τὸ θεῖον βάπτισμα τοὺς βαπτιζομένους διὰ τὸ ἀκατηχήτους, ὥ φησιν, αὐτοὺς ἀναγεννηθῆναι, τοῦτο πάντως ἡμᾶς τοὺς Χριστιανοὺς μέχρι διδασκάλων καὶ ἱερέων, καὶ ἀρχιερέων αὖθις δεῖσθαι πάλιν ἐξάρχης κατηχήσεως καὶ μυήσεως, καὶ ἀναστοιχειώσεως διὰ τῆς παρ' ἐκείνοις εἰσαγομένης τελειτουργήσεως, καὶ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως τῶν ἐπισήμων οἰκονόμων τῆς μυστικῆς ταύτης χάριτος, ἣ καὶ μὴ πάσης σπουδῆς ἀνερευνᾶν ἀπαιτεῖ, σπουδῆς δεισχομένης τοὺς μόνους δυναμένους ἀνακαινίζειν τοὺς προσιόντας, καὶ θείας χάριτος μετόχους ποιεῖν τῆς τῶν Βογομήλων αἱρέσεως ἀναμφίσολον γνώρισμα, τὸ καθ' ἡμᾶς ὡς ἁπλῆς διαιρούντων ἅγιον βάπτισμα, καὶ δίπτυον εἰσαγόντων τὸ ἑαυτῶν τελεσιούργιον, καὶ παρακτικὸν θείου πνεύματος. ἀλλὰ καὶ τὸ ἢ δύο ψυχὰς τὸν Χριστιανὸν ἔχειν, ὥς φησιν, ἢ μὴ εἶναι Χριστιανόν, ὕπερ ῥητῶς ὑπὸ τῆς τῶν Μασσαλιανῶν, ἤτοι Βογομήλων παμβεβήλου θρησκείας δογματιζόμενον εὕρηται. οὐκ ἐκ τούτων ὧν μόνον. τοῦτο γὰρ ὥσπέρ τι μικρὸν γλύμμα παμπλήρους πίθου ἢ ὅλου, ὥφασιν, ὑφάσματος κρασπέδου ἡμῖν ἐνταῦθα παρελήπται, ἀλλὰ καὶ μυρίων ἄλλων τῆς ταῖς λίβλοις ἐνσπαρμένων τὸ σαπρὸν τῆς γραφῆς, καὶ πυρὸς ἄξιον, καὶ ἀφανισμοῦ πλέον πεπληφότες, τὰς μὲν βίβλους αὐτὰς, εἴ που παραυτίκα δοθείη διωρισάμεθα, καὶ ἀναθέματι πάντας τοὺς φρονοῦντας οὕτω καθυποβάλλομεν, διορίζομεθά τε πᾶσι κοινῶς μηδένα μήτε τολμᾶν νέας ἐκτίθεσθαι διδασκαλίας αὐτοχειροτονήτους, ὥσπερ ἑαυτῷ περιτίθεται τὸ τῆς διδασκαλίας ἀξίωμα. μήτε μὴν παρ' ὑπνοσῶν ὁποιονδήποτε νέον ἀποφασιεῖς ἀναγινώσκεσθαι σύγγραμμα, μὴ φθάσαν ἐπιγνωσθῆναί τε τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ δοκιμασθὲν πρότερον ἐπικεῖσθαι ὡς δόσεβές, καὶ ὠφέλιμον. μάλιστα μὲν πάντων τὰ δηλωθέντα ταῦτα καὶ λεγόμενα εἶναι τὰ Χρυσομάλα συγγράμματα. καὶ οὐκ αὐτὰ δὲ μόνον τὰ ἀρεθέντα, ἀλλ' εἴ πῃ τινες ἄλλαι βεβηλοῦσι γραφαὶ ἐκείνοις οἱαιδήτινες, μηδένα μήτε ἔχειν παρ' αὐτῷ, μήτε ἀναγινώσκειν ὅλως αὐτά. τὸν γὰρ μὴ τὴν παροῦσαν σημείωσιν κεκτημένον τι τούτων, καὶ ἀναγινώσκοντα, ἢ σωιεῖδότα ἕτερον ἔχοντα ταῦτα, καὶ κατ' αὐτὰ φρονοῦντα, καὶ συγκαλύπτοντα, ἀσυγγνώστως αὐτὸν, ὡς ταῖς δηλωθείσαις βεβηλωμένοις αἱρέσεσι, παρὰ μὲν ἐκκλησίᾳ πάσῃ ὑπὸ ἀναθέματι γίνεσθαι, παραδίδοσθαι δὲ καὶ τοῖς τὰ πολιτικὰ διέπουσιν ἀρχουσιν, ὥστε καὶ παρ' αὐτῶν νομίμως ὑποχεῖν τὰς δίκας. Ἐπεὶ δὲ τούτων ὕπο παρ' ἡμῶν πραχθέντων καὶ διορισθέντων σωιοδικῶς ἐνώπιον, καὶ παρ' οἷς αἱ βίβλοι ἐφάρμοσται. ἦγεν τότε μοναχὸς Πέτρος, καὶ τὸ Παμφίλου. δίον δὴ καὶ τοῦτο ἐρωτηθῆναι, εἰ τε

neque poſſit peccare. Præter autem multa alia, illud quoque intonuit, ſingulos Chriſtianos, duas habere animas, quarum una ſit impeccabilis, alia peccatis obnoxia: quod ſi unam habuerit animam, Chriſtianus nondum factus eſt. An non iſtam jam indicatarum hæreſeon propria ſunt? namque intellectualem ſenſum, rurſumque ſenſilem intellectionem, aut ſolum ſenſum, ut ih aliis tradit, & illuminationem, & revelationem, & cognitionem ab eo requiri in baptizatis; ſi minus, inutile iiſdem aſſerere baptiſma, licet omne bonum conſequi ſtudeant; Enthuſiaſtarum omnino hæreſis eſt, qui revelationes divinas pravorum Dæmonum fraudibus ſibi infundi imaginantur: poſt divinum porro baptiſma baptizatos, quod abſque catecheſi, ut ipſe ait, regenerati ſunt, hoc eſt, nos omnes Chriſtianos, etiam Magiſtros, & Sacerdotes, & ipſos Hierarchas, indigere rurſum ab initio catecheſi, initiatione, & tranſelementatione, per ceremonias ab eo intruſas, & manuum impoſitionem, ſapientum Diſpenſatorum myſticæ hujus gratiæ, quos ſummis conatibus perquirendos eſſe tradit; raro enim inveniuntur ii, qui ſoli poſſunt ad ſe accedentes renovare, & divinæ gratiæ participes facere; Bigomilorum hæreſeos indubitabile eſt ſignum, qui, tanquam imperfectum, noſtrum Baptiſma redarguunt, & ſecundum important, ſuum proprium, quod perfectum faciat hominem, & divini Spiritus participem. Illud etiam, aut duas animas Chriſtianum habere, ut tradit, aut non eſſe Chriſtianum, ipſiſſimis verbis inter Maſſalianorum aut Bogomilorum deteſtandæ ſectæ dogmata reperitur. Non ex his itaque ſolum, hæc enim, tanquam ex pleniſſimo dolio, puſillum guſtum, aut integra, quod tradunt, tela fimbria, nobis hic recollecta ſunt: ſed ex innumeris aliis, quæ in Commentariis diſſeminantur, ſcriptionis putridum igneque dignum, & omnimodam abolitionem comprehendentes, libros ipſos igne exurendos eſſe decernimus, & anathemate omnes, qui ita ſentiunt, ſeverimus; præcipimuſque in univerſum, ne quiſpiam audeat novas doctrinas edere, ſibi per ſe ipſum facultatem aſſumens, & ſibi ipſi magiſtratus dignitatem vindicans; neque quiſpiam novam recentemque ſcriptionem, quæcunque illa ſit, perlegat, antequam a Catholica Eccleſia prius judicata & approbata, plurimum pietatis atque utilitatis in ſe continere decernatur. Et ante omnia, quæ indicata ſunt, dicunturque eſſe Chryſomali, nec quæ tantummodo inventa ſunt, ſed alia etiam ipſius ſcripta, quæcunque illa fuerint, nemini liceat penes ſe habere aut perlegere. Etenim poſt hoc edictum, quicunque aliquid ex illis poſſederit aut perlegerit, aut noverit alium ea poſſidere eademque ſentire, nec revelaverit; ſine ulla ſpe veniæ, ac ſi dictis hereſibus obnoxius eſſet, apud univerſam Eccleſiam anathemate plectatur, tradaturque etiam res civiles pertractantibus Principibus, ut ab illis pro legum inſtitutis puniatur. His itaque a nobis hoc modo peractis, & celebrata Synodo decretis, in præſentia eorum apud quos libri reperti ſunt, Petrum Monachum & Pamphilum opus erat & hoc quoque interrogari; ſi iiſdem illi aſſenſum præbeant, vel tanquam errores & impias hæreſes deteſtentur & eorum lubrica dogmata anathematizent; qui, ni-

ANNO CHRISTI 1140.

nihil ſe tenere, niſi quæ hodie in Synodo a nobis decreta ſunt, audientibus omnibus, proprio ore faſſi ſunt. Et licet antea penes ſe libros tenuiſſent, & quæ in illis erant, abſque examine & inquiſitione percurrentes, tanquam recta exoſculati fuiſſent, veruntamen nunc, acriori inquiſitione hæc & ipſi lecta videntes, probeque condemnata intelligentes, veniam poſcere fatebantur de iis, quæ ipſi ad hoc ævi ignoraverant, bona præſumptione & amoris affectione virum proſequentes; itaque nunc ab iiſdem ſecedere, atque omnibus audientibus perpetuo anathemati & hæc Commentaria & eorum auctorem, & ita ſentientes omnes, ſubiiciunt. Nos itaque eorum amplectentes confeſſionem & depoſitionem, quibus prædicta impia Commentaria ante ſanctam Synodum anathematizarunt, & cordialem, ut ipſi aſſerebant, condemnationem cum lacrymis veniam petentium, Phamphilo quidem præſcriptas pœnas, ne in poſterum ſimilia teneat aut propugnet, minati ſumus; Petrum vero Monachum, inutile eſſe judicantes aliorum dominatui præeſſe, nunc propter jam multorum conſcientiam, quaſi cauterio notatam, quantum in ipſo fuit, & quam habituri ſunt, ſuſpicionem; præterea propter ipſius imperitiam; quomodo enim & alios gubernare, & inſtituere ſufficiens judicabitur, qui ſimilia ignoravit, ut ipſe ait, & omnibus adeo patentem impietatem conjicere non potuit? In aliud Monaſterium mittendum, ut ſub alio viveret duce & præceptore, ſtatuimus, quando & ante noſtræ mediocritatis & totius Hierarchici cœtus pedes convolvebatur.

A τύπων ἀντίχοντα, ὥτε μὴ ὡς ἐσφαλμένων, καὶ ἀσεβῶν καταπτύσαι, καὶ τὰ ὁλοθρεὰ τύπων ἀναθεματίζωσι δόγματα, μηδέν τι πλέον ἐπὶ τούτοις φρονεῖν, ἢ σωφρονικῶς σήμερον διαγνωσθέντων ἡμῖν, ἀπάντων πάντων; ἀπεσωμάτισαν, ἀλλ' εἰ καὶ πρόπαλαι παρ' ἑαυτοῖς εἶχον τὰς βίβλους, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ἀσωληρῆτας, καὶ ἀπεσμιλμένως ἀναγινώσκοντες ὡς καλῶς ἐχόντα παρεδέχοντο, ἀλλὰ νῦν ἐξεπιστικώτερον ταῦτα καὶ αὖθις ἑωθέντες ἀναγνωσθέντα καὶ καλῶν ἀποδοκιμασθέντα κατανοήσαντες, συγγνώμην τε ἐξαιτεῖν ὡμολόγων, ἐφ' οἷς τοιαῦτα μέχρι τοῦ νῦν ἠγνόησαν ἄγνοιαν, ἀγαθῇ προλήψει, καὶ σφρῦν φιλικῇ τῇ πρὸς ἐκεῖνον ἠτιμμοι. B καὶ πόσον τὸ ἀπὸ τοῦδε τῆς τοιούτων ἀφίσασθαι, ὡς καὶ εἰς ἐπήκοον πάντων διὰ τοιαύτης ἀναθέματι ταῦτά τε καὶ συγγράμματα, καὶ τὸν συγγραψάμενον, καὶ τὸν ὧδε φρονοῦντα καθυποβάλλειν. δεξάμενοι γὰρ καὶ ἡμεῖς τὴν τούτων ὁμολογίαν, ἐξ κατὰ θεσιν, δι' ἣν ἐποιήσαντο τῆς δηλωθέντων ἀσεβῶν συγγραμμάτων ἐκκοπὴν τῆς ἱερᾶς συνόδου ἀναθεματισμόν, καὶ τὴν εὐκαρδίαν τούτων, ὡς διαβεβαιοῦνται, κατανύξεως μὴ δακρύων τὴν συγγνώμην αἰτήσασθαι, τῷ μὲν Παμφίλῳ τὰς ἀναγεγραμμένας ποινὰς πρὸς τὸ μηκέτι τοιοῦτόν τι φρονεῖν, ἢ ἀνθέξεσθαι τούτων ἐπιτεθείκαμεν, τὸν δὲ μοναχὸν Πέτρον ἀσύμφορον εἶναι κοινῆς κατάρχειν ἄλλων, τὸ ἀπὸ τοῦδε, διὰ τε τὴν τῆς συνειδήσεως ἤδη πολλῶν ἤδη κεκαυτηριασμένον ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ὧν μέλλουσιν ἔχειν σκανδαλμόν, καὶ τὸ ἄπορον. Ἔτι δὲ C τὸ τούτων ἀνίκανον. πῶς γὰρ ἂν καὶ κυβερνᾷν ἄλλους, καὶ διδάσκειν ἱκανὸς κριθῇ ὁ τοιαῦτα ἀγνοήσας, ὡς φησιν, ἄγνοιαν, ἐξ ἐκδήλου ὅτι πᾶσιν ἀσέβειαν κατανοῆσαι μὴ δυνηθείς; ἐν ἑτέρᾳ σαλεῦσαι τῶν μονῇ, καὶ ὑπὸ ἀρχηγὸν μᾶλλον εἶναι ἄλλου καὶ καθηγητεῖν πεπαώκαμεν. ἐπειδὴ καὶ τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ πάσης τῆς ἀρχιερατικῆς ὁμηγύρεως προεκυλίνδετο ποδῶν.

ANNO CHRISTI 1140

CONCILIUM SENONENSE

Contra Petrum Abaelardum celebratum in præſentia Ludovici regis junioris anno Dom. MCXL. tempore Innocentii papæ II.

De tempore actuſque hujus concilii Baronius anno 1140. *iſta: Quod ad tempus ſpectat, ipſum S. Bernardum, ita querentem*: Stulte mihi dudum requiem promittebam, ſi quidem leonina rabies quieviſſet, & pax eccleſiæ redderetur, *ſed ſicus accidit nam infirmus*: Leonem evaſimus, ſed incidimus in draconem, qui non minus forſan noceat ſedens in inſidiis, quam ille rugiens de excelſo. Quamquam non jam in inſidiis, cujus virulenta folia utinam adhuc laterent in ſcriniis, & non in triviis legerentur. Volant libri, & qui oderant lucem, quoniam mali ſunt, impegerunt in lucem; putantes lucem tenebras. Urbibus & caſtellis ingeruntur pro luce tenebræ, pro melle, vel potius in melle, venenum paſſim omnibus propinatur, tranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Novum cuditur populis & gentibus evangelium, nova proponitur fides, fundamentum aliud ponitur præter id quod poſitum eſt. De virtutibus & vitiis non moraliter, de ſacramentis eccleſiæ non fideliter, de arcano ſanctæ Trinitatis non ſimpliciter nec ſobrie diſputatur: ſed cuncta nobis in perverſum, cuncta præter ſolitum, & præterquam accepimus, miniſtrantur. Procedit Golias procero corpore, nobili illo ſuo bellico apparatu circummunitus: antecedente quoque ejus armigero Arnaldo de Brixia. Squama ſquamæ conjungitur, nec ſpiraculum incedit per eas. Siquidem ſibilavit apis quæ erat in Francia api de Italia, & venerunt in unum adverſus Dominum & adverſus Chriſtum ejus, &c. *Ecce tempus, nempe poſt extinctum ſchiſma Petri Leonis, & cum Arnaldus ex Italia, ut audiſti, rediit in Franciam ad ſuum magiſtrum Petrum Abaelardum, quando & cœptum eſt agi adverſus ejuſmodi hæreſes recens emergentes.*

epiſt. 189.

At dicamus, quomodo ipſo primo egreſſu provocaverit S. Bernardum ad diſputandum in publico epiſcoporum & abbatum conventu, ſicut alter Golias

ANNO CHRISTI 1140.

——lias, ut audisti, insultans agminibus Dei viventis, ratus nimirum perfacilem sibi fore sucrum hæresum promulgationem, si ejus, qui colebatur ab omnibus doctissimus atque sanctissimus, victor existeret nam captionibus inanis philosophiæ eum a se vincendum nullatenus dubitabat. Ut autem hoc præstaret, adiit metropolitanum, nempe archiepiscopum Senonensem, qui ejusmodi disputationem indiceret: eo colore, quod si ipse vinceretur, omnino cedens palinodiam recantaret. Tum idem archiepiscopus, ut fastum comprimeret insultantis hæretici, ne gloriari posset, non inventum in Gallis qui suis propositionibus contradicere se posse confideret: pollicitus est illi congressum quem peteret, & conventum quem cuperet: Sicque suffraganeos ad synodum vocans episcopos, de his scripsit ad S. Bernardum, ut se ad hæreticum expugnandum pararet. Sed audi ista ab eodem S. Bernardo in dicta epistola ad Innocentium, cum subjicit: Denique, inquit, scripsit mihi, solicitante quidem ipso, archiepiscopus Senonensis, diem statuens congressionis, quo ille in præsentia ejus & coepiscoporum suorum deberet, si posset, statuere prava dogmata sua, contra quæ ego mutire ausus fuissem. Abnui, tum quia puer sum, & ille vir bellator ab adolescentia: tum quia judicarem indignum, rationem fidei humanis committi ratiunculis agitandam, quam tam certa ac stabili veritate constet esse subnixam. Dicebam sufficere scripta ejus ad accusandum eum, nec mea referre, sed episcoporum, quorum esset ministerii de dogmatibus judicare. Ille nihilo minus, immo amplius levavit vocem, vocavit multos, congregavit complices. Quæ de me ad discipulos suos scripserit dicere non curo. Disseminavit ubique, se mihi die statuto apud Senonas responsurum. Exiit sermo ad omnes, & non potuit me latere. Dissimulavi primum: nec enim satis rumore populari movebar. Cedens tamen, licet vix, ita ut flerem, consilio amicorum, qui videntes quomodo se quasi ad spectaculum omnes pararent, timebant ne de nostra absentia & scandalum populo & cornua crescerent adversario; & quia error magis confirmaretur, cum non esset qui responderet aut contradiceret &c. *Hæc de suo consensu ad conferendum manus cum novo hæretico tandem extorto.*

Bernardus op. 187.

Scripsit de his interea idem Bernardus ad episcopos qui causæ Christi faverent: quo scirent omnes, se invitum, sed necessitate coactum, ejusmodi suscepisse certamen. At quid tandem accidit? Audiamus ea ab eo qui interfuit, vel a fide dignissimis testibus qui viderunt, accepit, Gofrido monacho Clarevallensi, qui ait: Adfuit dies, & ecclesia copiosa convenit, ubi a Dei famulo Petri illius Abaelardi in medium scripta prolata sunt, & erroris capitula designata. Demum illi optio data est, aut sua esse negandi, aut errorem humiliter corrigendi, aut respondendi, si posset, objiciendis sibi rationibus pariter & sanctorum testimoniis patrum. At ille nec volens resipiscere, nec valens resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur, ut tempus redimeret, sedem apostolicam appellavit. Sed & postea ab egregio illo catholicæ fidei advocato, *Bernardo videlicet*, monitus, ut vel jam, sciens in personam suam nihil agendum, responderet tam libere quam secure, audiendus tantum & ferendus in omni patientia, non sententia aliqua feriendus: hoc quoque omnimodis recusavit. Nam & confessus est postea suis, ut ajunt, quod ea hora maxima quidem ex parte memoriæ ejus turbata fuerit, ratio caligaverit, & interior fugerit sensus. Nihilo minus tamen ecclesia, quæ convenerat, di-

Vita S. Bern. lib. 3. cap. 5

misit hominem, mulctavit abominationem, a persona abstinens, sed dogmata prava condemnans. *Hæc ipse. Sed audiamus ipsum S. Bernardum ita scribentem in epistola citata superius ad Innocentium*: Occurri ad locum & diem, imparatus quidem & immunitus, nisi quod illud mente volvebam: *Nolite præmeditari qualiter respondeatis: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini*: & illud: *Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo*. Convenerant autem præter episcopos & abbates plurimi viri religiosi, & de civitatibus magistri scholarum, & clerici litterati multi, & rex præsens erat. Itaque in præsentiam omnium, adversario stante, ex adverso producta sunt quædam capitula de libris ejus excerpta. Quæ cum cœpissent legi, nolens audire exivit, appellans ab electis judicibus, quod non putamus licere. Porro capitula judicio omnium examinata, inventa sunt fidei adversantia, contraria veritati. Hæc pro me, ne levitate, aut certe temeritate usus in tanto negotio putarer. Verum tu, o successor Petri, judicabis an debeat habere refugium ad sedem Petri, qui Petri fidem impugnat. Tu, inquam, amice sponsi, providebis quomodo liberes sponsam a labiis iniquis, & a lingua dolosa. Sed, ut paulo audacius loquar cum domino meo, attende etiam tibi ipsi, amantissime pater, & gratiæ Dei quæ in te est. Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, ipse te constituit super gentes & regna? Ad quid, nisi ut evellas & destruas, & ædifices & plantes? Qui igitur tulit te de domo patris tui, & unxit te unctione misericordiæ suæ, attende quæso extunc & deinceps quanta fecit anima tuæ, quanta per te ecclesiæ suæ, quanta in agro Dominico, cælo & terra testibus, tam potenter quam salubriter evulsa sunt & destructa, quanta rursum bene ædificata, plantata, propagata. Suscitavit Deus furorem schismaticorum in tuo tempore, ut tuo opere contererentur. Vidi stultum firma radice, & statim maladictum est pulcritudini ejus. *Vidi*, inquam, *vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani: & transivi, & ecce non erat. Oportet autem*, ait, *hæreses & schismata esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant*. Et in schismate quidem jam, ut dictum est, Dominus probavit te & cognovit te. Sed ne quid desit coronæ tuæ, en hæreses surrexerunt. Itaque ad consummationem virtutum, & ne quid minus feciste inveniamini a magnis episcopis antecessoribus vestris, capite nobis, pater amantissime, vulpes quæ demoliuntur vineam Domini, &c. *Hæc scripsit S. Bernardus ad Innocentium.*

Epist. 189 alias 10. Pial. 117.

Psal. 36

1. Cor. 11.

Bern. epist. 189. 190.

Quippe qui, ut audivit appellantem ad apostolicam sedem hæreticum hominem, ut ipse pontifex, & universa Romana ecclesia de his omnibus certior redderetur, idem S. Bernardus legavit Romam ad eumdem pontificem Nicolaum monachum Cisterciensem, cujus est plurima laus in epistolis ad eumdatis a Petro Cluniacensi: huic inquam literas dedit ad Innocentium ipsum, itemque ad eumdem scripsit errores ejusdem Abailardi atque confutationes. Quod, inquam, ille sedem apostolicam appellasset, & causa ibi cognoscenda esset: voluit de omnibus eumdem pontificem certiorem reddidisse, a quo esset sententia expectanda. Sed & ex persona Remensis archiepiscopi, & quorumdam aliorum episcoporum, scripsit alias eodem argumento litteras ad eumdem Innocentium papam. Scripsit & ad sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, & de eodem epistolam scripsit ad Guidonem de Castello, qui postea fuit Cælestinus papa, antea vero fuerat in philosophia ejusdem Abai-

Epist. 191. Epist. 192. Epist. 193.

ANNO CHRISTI 1140. Epiſt. 188.

Lordi diſcipulus · ne videlicet, ob antiquam amicitiam ejus, ſuſciperet patrocinium: perſtringeretque errores ejus quam enormes fuerint, hæc breviter habet in fine: Cum de Trinitate loquitur, ſapit Arium; cum de gratia, ſapit Pelagium; cum de perſona Chriſti, ſapit Neſtorium &c. *Scripſit pariter ad Ivonem ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem, & cum de ejus animo pravo teſtificationes adduxerit, addit, jam autem damnatum fuiſſe una cum opere ſuo coram ſedis apoſtolicæ legato, ſed adhuc ſecurum eſſe, inquit, quod cardinales & Romanæ eccleſiæ clericos ſe habuiſſe diſcipulos gloriatur. Etenim ipſe publice profeſſus erat in Gallia, & ob celebre nomen ejus, complures ad eum confluxerant diſcipuli litteris philoſophicis imbuendi.*

A

Canſam & acta concilii hujus Otto Friſingenſis B *lib. 1. de Friderico cap. 48. & 49. deſcribit his verbis:* Poſt hæc dum rurſus pluribus diebus ſederet, maximamque poſt ſe ſociorum multitudinem traheret, ſedente in urbe Roma Innocentio, in Francia vero Ludovico ſuperioris Ludovici filio regnante, ab epiſcopis abbateque Bernardo denuo ad audientiam apud Senonas evocatur, præſentibus Ludovico rege, Theobaldoque palatino comite, & aliis nobilibus, de populoque innumeris. Ubi dum de fide ſua diſcuteretur, ſeditionem populi timens, apoſtolicæ ſedis præſentiam appellavit. Epiſcopi vero ſimul & abbas, miſſa ad Romanam eccleſiam legatione, ac eis pro quibus impetrabatur capitulis, damnationis ejus ſententiam in litteris reportaverunt, C quarum exemplar hoc eſt:

Eſt epiſt. 191. D. Bernardi.

*Reverendiſſimo domino & dilectiſſimo patri, Dei gratia ſummo pontifici Innocentio, Samſon Remenſis archiepiſcopus, Joſſelinus Sueſſionenſis, Guillelmus * Catalaunenſis, Alvisus Atrebatenſis, epiſcopi, debitæ ſubjectionis voluntarium obſequium.*

* Cæt. Gaufredus.

„ AUribus occupatis ad plurima, verbum ſacimus breve de prolixo negotio, pro eo „ maxime quod idipſum plenius & diffuſius con„ tinetur litteris domini Senonenſis. Petrus A„ baelardus Chriſtianæ fidei meritum evacuare „ nititur, dum totum quod Deus eſt, humana D „ ratione arbitratus ſe poſſe comprehendere: a„ ſcendit uſque ad cælos, & deſcendit uſque ad „ abyſſos. Nihil eſt quod latcat eum, ſive in „ profundum inferni, ſive in excelſum ſupra. „ Homo eſt magnus in oculis ſuis, diſputans de „ fide contra fidem, ambulans in magnis & mi„ rabilibus ſuper ſe, ſcrutator majeſtatis, hære„ ſum fabricator. Jamdudum fecerat librum de „ ſancta Trinitate, ſed ſub legato Romanæ ec„ cleſiæ igne examinatus eſt: quia inventa eſt „ in eo iniquitas. Maledictus qui reædificat rui„ nas Jerico. Surrexit a mortuis liber ille, & „ cum eo multorum hæreſes, quæ dormierant, „ ſurrexerunt, & apparuerunt multis. Denique „ jam extendit palmites ſuos uſque ad mare, & E „ uſque ad Romam propagines ejus. Hæc glo„ riatio hominis illius, quod liber ſuus in curia „ Romana habet ubi caput ſuum reclinet: hinc „ confortatus eſt error illius. Proinde cum fidu„ cia prædicat verbum iniquitatis uſquequaque. „ Propterea cum in conſpectu epiſcoporum ſuper „ his eum argueret abbas Clarævallenſis, zelo „ juſtitiæ & fidei armatus: ille nec confeſſus „ eſt, nec negavit, ſed a die, a loco, & judi„ re, quem ipſe ſibi elegerat, ſine læſione, ſine „ gravamine, ut prolongaret iniquitatem, ſedem „ apoſtolicam appellavit. Epiſcopi qui propter „ hoc in unum convenerant, veſtræ reverentiæ „ deferentes, nihil in perſonam ejus egerunt: „ ſed tantummodo capitula a ſanctis olim pa„ tribus condemnata, medicinali neceſſitate ne „ morbus ſerperet, abjudicaverunt. Quia ergo „ homo ille multitudinem trahit poſt ſe, & po„ pulum qui ſibi credat habet, neceſſe eſt ut „ huic morbo celeri medicina occurratis:

ANNO CHRISTI 1140.

Sero (enim) medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

„ Proceſſimus nos in hoc negotio quouſque auſi „ ſumus. Tuum, beatiſſime pater, eſt de cæte„ ro providere, ne aliqua hæreticæ pravitatis „ macula decor eccleſiæ contaminetur. Tibi com„ miſſa eſt ſponſa Chriſti, o amice ſponſi. Tu„ um eſt eamdem uni viro virginem caſtam ex„ hibere Chriſto.

G. C. Non Guillelmus Catalaunenſis, qui anno MCXIX. obiit, ſed Gaufredus; huic epiſtolæ inſcribendus. Erat enim Catalaunenſis epiſcopus anno MCXL. quo ſcripta hæc epiſtola. Unde autem mendum? Hinc procul dubio, quod propria nomina primis tantum litteris ſæpe notabantur, quod in plurimis monumentis occurrit. Librarius ergo qui vidit G. ſcripſit Guillelmum pro Gaufredo. Sed pergentem audiamus Ottonem.

Reſcriptum vero, *inquit*, Innocentii, tale eſt.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Senonenſi, Reinaldo Remenſi, archiepiſcopis, eorumque ſuffraganeis, & cariſſimo in Chriſto filio Bernardo Claravallenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ TEſtante apoſtolo, ſicut unus Deus, una Epheſ. 4.
„ fides eſſe dignoſcitur: in qua tamquam
„ immobili fundamento, præter quam nemo a„ liud poteſt ponere, firmitas catholicæ eccleſiæ
„ inviolata conſiſtit. Inde eſt quod B. Petrus
„ apoſtolorum princeps pro eximia hujus fidei
„ confeſſione audire meruit: *Tu es Petrus, &* Matt. 16
„ *ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Pe„ tram utique firmitatem fidei, & catholicæ u„ nitatis ſoliditatem manifeſte deſignans. Hæc
„ ſiquidem eſt inconſutilis tunica redemptoris
„ noſtri, ſuper quam milites ſortiti ſunt, ſed
„ eam dividere minime potuerunt. Contra quam
„ in initio fremuerunt gentes, & populi medita„ ti ſunt inania: aſtiterunt reges terræ, & prin„ cipes convenerunt in unum. Verum apoſtoli
„ duces Dominici gregis, & eorum ſucceſſores
„ apoſtolici viri, ardore caritatis, & zelo recti„ tudinis ſuccenſi, fidem defendere, & eam in
„ cordibus populorum proprii ſanguinis effuſione
„ plantare non dubitaverunt. Demum ceſſante
„ perſecutorum rabie, imperavit ventis, & facta
„ eſt in eccleſia tranquillitas magna. Sed quia
„ hoſtis humani generis ſemper circuit, quærens
„ quem devoret, ad expugnandam ſinceritatem
„ fidei, fraudulentam hæreticorum fallaciam
„ ſubinduxit. Contra quas veri eccleſiarum re„ ctores viriliter inſurgentes, eorum prava dog„ mata cum ipſorum auctoribus condemnarunt.
„ in magna namque Nicæna ſynodo Arius hæ„ reticus eſt damnatus. Conſtantinopolitana ſy„ nodus * Manichæum hæreticum debita ſenten- * Forte, Macedonium. H.
„ tia condemnavit. In Epheſina ſynodo Neſto„ rius condignam ſui erroris condemnationem
„ recepit. Chalcedonenſis quoque ſynodus Ne„ ſtorianam hæreſim & Eutychianam cum Dio„ ſcoro & ejus complicibus juſtiſſima ſententia
„ confutavit. Marcianus præterea, licet laicus,
„ Chriſtianiſſimus tamen imperator, catholicæ
„ fidei amore ſuccenſus, prædeceſſori noſtro ſan-
„ &iſ-

ANNO CHRISTI 1140

„ ſſimo papæ Joanni ſcribens, adverſus eos
„ qui ſacra myſteria profanare contendunt, in-
„ ter cætera ſic loquitur, dicens: Nemo cleri-
„ cus, vel alterius cujuslibet conditionis, de fide
„ Chriſtiana publice conetur in poſterum tracta-
„ re. Nam injuriam facit judicio reverendiſſimæ
„ ſynodi, ſi quis ſemel judicata & recte diſpo-
„ ſita revolvere, & iterum diſputare contendit:
„ & in contemptores hujus legis, tamquam in
„ ſacrilegos, pœna non deerit. Igitur ſi quis
„ clericus erit, qui publice tractare de religione
„ auſus fuerit, a conſortio clericorum remove-
„ bitur. Dolemus autem, quoniam ſicut litte-
„ rarum veſtrarum inſpectione, & miſſis a fra-
„ ternitate veſtra nobis errorum capitulis cogno-
„ vimus, in noviſſimis diebus, quando inſtant
„ periculoſa tempora, magiſtri Petri Abaelardi
„ pernitioſa doctrina, & prædictorum hæreſes, &
„ alia perverſa dogmata catholicæ fidei obvian-
„ tia, pullulare cœperunt. Verum in hoc ma-
„ xime conſolamur, & omnipotenti Deo gra-
„ tias agimus, quod in partibus veſtris pro pa-
„ tribus tales filios ſuſcitavit, & in tempore a-
„ poſtolatus noſtri in eccleſia ſua tam præcla-
„ ros voluit eſſe paſtores, qui novi hæretici ſtu-
„ deant calumniis obviare, & immaculatam
„ ſponſam uni viro virginem caſtam exhibere
„ Chriſto. Nos itaque qui in cathedra S. Petri,
Luc. 22. „ cui a Domino dictum eſt, *Et tu aliquando*
„ *converſus confirma fratres tuos*, licet indigni,
„ reſidere conſpicimur, communicato fratrum
„ noſtrorum epiſcoporum cardinalium conſilio,
„ deſtinata nobis a veſtra diſcretione capitula,
„ & univerſa ipſius Petri dogmata, ſanctorum
„ canonum auctoritate, cum ſuo auctore dam-
„ navimus, eique tamquam hæretico perpetuum
„ ſilentium impoſuimus. Univerſos quoque erro-
„ ris ſui ſectatores & defenſores, a fidelium con-
„ ſortio ſequeſtrandos, & excommunicationis vin-
„ culo innodandos eſſe cenſemus.

Datum Laterani XII. Kal. Auguſti.

Sententia quam in Abaelardum & Arnaldum de Brixia Innocentius papa tulit, hæc eſt.

EPISTOLA INNOCENTII PAPÆ II.

Innocentius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Samſoni Remenſi, Henrico Senonenſi archiepiſcopis, & cariſſimo in Chriſto filio Bernardo Claravallis abbatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ PEr præſentia ſcripta fraternitati veſtræ man-
„ damus, quatenus Petrum Abaelardum &
„ Arnaldum de Brixia, perverſi dogmatis fabri-
„ catores, & catholicæ fidei impugnatores, in
„ religioſis locis, ubi vobis melius viſum fuerit,
„ ſeparatim faciatis includi, & libros erroris eo-
„ rum, ubicumque reperti fuerint, igne com-
„ buri: Data Laterani XVII. Kalendas Augu-
„ ſti. Tranſcripta iſta nolite oſtendere cuiquam,
„ donec ipſæ litteræ in Pariſiacenſi colloquio,
„ quod prope eſt, præſentatæ fuerint ipſis archi-
„ epiſcopis.

Pergit Otto: Petrus damnationem ſui dogmatis a Romana eccleſia confirmatam cognoſcens, ad Cluniacenſe cœnobium ſe contulit, apologeticum ſcribens, prædictorum capitulorum partim verba, ex toto autem ſenſum negans. Qui ſic incipit: Ne juxta Boetianum illud, proœmiis nihil afferentibus, tempus teratur, ad rem ipſam
„ veniendum, & ut innocentiam meam ipſa re
„ rum veritas potius quam verborum excuſet
„ prolixitas. Hæc autem pauca de multis con-
„ tra eum poſita ſufficiant capitula.

Quod Pater ſit plena potentia, Filius quædam potentia, ſpiritus ſanctus nulla potentia.

Quod Spiritus ſanctus non ſit de ſubſtantia Patris.

Quod Spiritus Sanctus ſit anima mundi.

Quod Chriſtus non aſſumpſit carnem, ut nos a jugo diaboli liberaret.

Quod non peccaverunt qui Chriſtum ignoranter crucifixerunt.

Ipſe vero, non multis poſt diebus, coram fratribus ſuis fidem ſuam humiliter exponens in eodem vitam finivit cœnobio. *Hæc Otto Friſingenſis*

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad Annum Ch. 1140. num. 6. & 7.

Concilium Senonenſe, quod *in Octavis Pentecoſtes* celebratum fuiſſe liquet ex epiſtola 337. D. Bernardi ad Innocentium II. Henſchenius ad diem 20. menſis Februarii illuſtrans Vitam Sancti Eleutherii Epiſcopi Tornacenſis in Belgio pag. 196. ait, non hoc anno, *ut paſſim alii referunt*, ſed ſequenti congregatum fuiſſe, in cujus rei teſtimonium refert Hiſtoriam Revelationis corporis Sancti Eleutherii Henrico Canonico, Tornacenſi factæ, ab oculato teſte ſcriptam, qui ait ſe viſionem ſuam ſcriptam tranſmiſiſſe Patribus Concilii Senonenſis *in Octava Pentecoſtes* eo anno habiti. In ea enim Hiſtoria revelatio illa dicitur contigiſſe *feria ſecunda XI. Kal. Maii*, ideſt, die XXI. menſis Aprilis, qui anno ſequenti in feriam ſecundam incidit. Ita Henſchenius. Verum loco, *XI. Kal. Maii*, legendum *X. Kal. Maii*, qui dies hoc anno cum feria ſecunda concurrit. Concilium enim Senonenſe hoc anno coactum fuiſſe teſtantur non ſolum pſeudo-Robertus de Monte in Chron. & Vincentius Bellovacenſis, qui ſeculo ſequenti vixit, in Spec. Hiſt. part. 3. cap. 83. ſed etiam Hugo Autiſſiodorenſis Monachus Præmonſtratenſis, qui Chronicon ſuum Roberto monacho etiam Sancti Mariani Autiſſiodorenſis perperam attributum perduxit ad annum uſque MCCIII. Hugoni enim, non Roberto illud attribuendum eſſe probat ex Codice MS. Chifflerius in Appendice ad Diatribam de illuſtri Genere Sancti Bernardi cap. 20. additque poſtmodum appendicem adjeciſſe *Robertum* uſque ad annum MCCX.; inde Anonymum quæ ſuperſunt uſque ad finem, & annum MCCXVII. Hæc Hugonis Autiſſiodorenſis verba: *Anno Domini MCXL. Senonis, præſente Rege Ludovico, Epiſcoporum & Abbatum, & Religioſorum fit Conventus contra Petrum Abailardum. His ingenio ſubtiliſſimus, mirabiliſque Philoſophus, qui conſtruxerat Cœnobium in territorio Tricaſſino in Prato quodam, ubi legere ſolitus fuerat, in quo Sanctimoniales plurimas Epiſcopali auctoritate congregavit, quod Paracletum nominavit, quibus Sanctimonialibus Heloiſam quondam uxorem ſuam Religioſam fœminam & litteris tam Hebraicis quam Latinis apprime eruditam præfecit Abbatiſſam. Quæ veræ ipſius amica magnam ei poſt mortem in aſſiduis precibus fidem conſervavit.* Collectanea hujus Chronici publicavit Nicolaus Camuzatus, ſed optandum eſſet, ut integrum Opus in publicum prodiret.

Viſio *Henrici* Tornacenſis Canonici in Concilio Senonenſi examinata fuit; inter alia autem Henricus *palam prædixit, quod Eccleſia Tornacenſis infra non multum tempus proprium eſſet Epiſcopum habitura, & priſtinam dignitatem recepturam*, ut in eadem Hiſtoria legitur. Quod revera anno MCXLVI. contigiſſe videbimus; eo enim anno Sedes Epiſcopalis Tornacenſis in priſtinum ſtatum reſtituta fuit.

ANNO CHRISTI 1140

AD CONCILIUM SENONENSE

Anno 1140. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manſſ. Coppi T. II. pag. 437.

Pagius vir doctiſſimus in critica Baronii ad annum 1140. *§. 7. admonuit, in hoc Senonenſi concilio diſcuſſa fuiſſe ea, quæ per viſum oſtenſa ſibi affirmabat Henricus Tornacenſis canonicus, de reſtituendo Tornacenſis urbis epiſcopatu. Integram viſionem, utpote ad acta concilii hujus ſpectantem, hic dandam ſuſcipio ex Herimanno abbate in narratione reſtaurationis abbatiæ S. Martini Tornacenſis Dacb. Spic. to. II. pag. 925. edit. in fol.*

Quidam, *ait*, adoleſcens canonicus beatæ Mariæ nomine Henricus paſchali tempore feria ſecunda XI. Kal. Maji veſpertina hora, jam incumbente nocte, cum ſolus forte per novam fabricam eccleſiæ ſanctæ Mariæ ſine aliquo timore tranſiret, & ecce ſubito voces quaſdam velut cum impetu terribili advenientis magnæ multitudinis audivit: torrem etiam flammeum ſuper ſe venientem vidit; ita ut particulam tunicæ ſuæ, ac carnis ſub ea de brachio juxta pugnum combuſſerit: ſtatimque perterritus in terram cecidit, & continuo quaſi in extaſi raptus vidit quamplures ad ſe venientes, ſibique colloquentes, quos jam defunctos eſſe ſciebat, quoſque viventes cognoverat. Poſtea ei viſum eſt, quod eſſet in campo roſarum, & liliorum floribus totiuſque dulcedinis amœnitate repleto, in quo conſiſtens, & præ nimia ſuavitate priorus terroris horrore effugato, exhilaratus, & velut totus recreatus & renovatus, vidit quatuor albis veſtibus indutos cum candelabris, ac thuribulis ad ſe venientes: hos ſequebantur tres honorabiles viri epiſcopalibus indumentis decorati, baculos pontificales in manibus tenentes, mitras aureas etiam in capitibus portantes, in quibus cujuſque nomen ſcriptum continebatur: nam in ejus mitra, qui medius incedebat, ſcriptum erat, *S. Eleuterius epiſcopus*; in ejus qui ad dexteram gradiebatur. *S. Eligius epiſcopus*: in ejus qui ad ſiniſtram ſtabat, *S. Acharius epiſcopus*: poſt eos vero ſequebatur dominus Gerardus presbyter vir religioſus veſte ſacerdotali indutus, qui fidelis procurator eleemoſinariæ ſanctæ Mariæ extiterat. Beatus itaque Eleutherius juveni propinquans, quaſi blandiendo manipulum ſuum ſuper eum projecit; deinde librum vitæ ſuæ, quem in manu ſua geſtabat, ei oſtendit, & coram ſe legere præcepit; perlectumque ab eo recipiens in ſinu ſuo repoſuit, & ad locum in quo prius ſteterat rediit. Poſtea B. Eligius juveni appropinquans librum vitæ ſuæ ei obtulit, & juvenis eum ſibi ſatis notum eſſe dicens legere noluit. Sanctus quoque Acharius ei in dexteta ſua ſcriptum oſtendit: *in nomine Domini Jeſu per me mortuus reſuſcitatus eſt*. Et poſt hæc, ii eo ordine, quo venerunt, diſceſſerunt. His ergo viſis adoleſcens de exſtaſi ad ſe ipſum reverſus de terra ſurrexit, & ad patris ſui domum rediens tota nocte lectulo infirmus decubuit; mane facto aqua benedicta ſe aſpergi rogavit, ſicque recreatus particulam veſtis ſuæ combuſtam, & carnem ſub ea liquefactam oſtendit, & ex his quæ viderat nonnulla retulit. Sequenti feria VI. accerſito ſecreto Guillelmo canonicorum decano, qui poſtea abbas in ordine Clarevallenſi claruit, peccata ſua confeſſus eſt, acceptoque ab eo abſolutione, & pœnitentia injuncta, proxima Dominica corpus Domini ſuſcepit, quo percepto; mirum dictu! vitam B. Eleutherii, quam ante ſex dies in extaſim legerat, memoriæ revocatam cunctis audientibus, ac ſi orationem Dominicam, curſim legere cœpit: obſtupefacti, rei novitate percuſſi convenimus, & multa ad invicem ſuper tam mirabili viſione conferre, & conjicere cœpimus. Licet enim quidam adoleſcentem dictandi & verſificandi peritum dicerent, hanc vitam potuiſſe componere, nos tamen ſcientiæ ejus non ignari, certi eramus hujuſmodi dictamini nunquam eum aſſuetum fuiſſe; quamquam, etſi eam compoſuiſſet, nullo modo tamen eam ſine libro tam curſim memoriter & corde tenus totam legere valuiſſet. Conſilio itaque cum religioſis viris habito, domino noſtro Samſoni Remorum archiepiſcopo, domnoque Bernardo Clarevallenſi abbati, nec non & aliis epiſcopis atque abbatibus pro audiendis & diſcutiendis libris magiſtri Petri Abailardi in octavis Pentecoſtes cum rege Francorum in Senonenſi urbe congregatis, viſionem iſtam ſcriptam tranſmiſimus, & quid eis exinde agendum videatur conſulimus. Illi nobis mandaverunt, ut divinæ voluntatis effectum deinceps expectaremus.

CAPITULA

AUTEM ERRORUM IN LIBRO THEOLOGIÆ PETRI ABAELARDI.

Tum in libro Sententiarum, & in libro ſe inſcripto, Scito te ipſum, reperti rumo, a Bernardo Claræ Vallis Abbate ad Innocentium Papam II. delata hæc ſunt.

1. Quod pater ſit plena potentia, Filius quædam potentia, Spiritus Sanctus nulla potentia.

2. Quod Spiritus Sanctus non ſit de ſubſtantia Patris, aut Filii.

3. Quod Spiritus Sanctus ſit anima mundi.

4. Quod Chriſtus non aſſumpſit carnem, ut nos a jugo Diaboli liberaret.

5. Quod nec Deus, & Homo neque hæc perſona quæ Chriſtus eſt, ſit tertia perſona in Trinitate.

6. Quod liberum arbitrium per ſe ſufficit ad aliquod bonum.

7. Quod ea ſolummodo poſſit Deus facere, vel dimittere, vel eo modo tantum, vel eo tempore, quo facit, & non alio.

8. Quod Deus nec debeat, nec poſſit mala impedire.

9. Quod non contraximus culpam ex Adam, ſed pœnam tantum.

10. Quod non peccaverunt qui Chriſtum ignorantes crucifixerunt, & quod non culpæ adſcribendum eſt, quicquid fit per ignorantiam.

11. Quod in Chriſto non fuerit ſpiritus timoris Domini.

12.

12. Quod poteſtas ligandi, atque ſolvendi Apoſtolis tantum data ſit, non ſucceſſoribus. ANNO CHRISTI 1140.

13. Quod propter opera nec melior, nec peior efficiatur homo.

14. Quod ad Patrem, qui ab animo non eſt, proprie, vel ſpecialiter attineat operatio, non etiam ſapientia, & benignitas.

15. Quod etiam caſtus timor excludatur a futura vita.

16. Quod Diabolus immittat ſuggeſtionem per operationem lapidum, vel herbarum. ANNO CHRISTI 1140.

17. Quod adventus in fine ſæculi poſſit attribui Patria.

18. Quod anima Chriſti per ſe non deſcendit ad inferos, ſed per potentiam tantum.

19. Quod nec opus, nec voluntas, neque concupiſcentia, neque delectatio, cum movet eam, peccatum ſit, nec debemus velle eam extinguere.

ANNO CHRISTI 1141.

REGIENSIS SYNODUS

ANNO CHRISTI 1141.

In cauſa pacis inter Regienſes cives & capitaneos componenda, Anno 1141. a Gualtero Ravennatenſi archiepiſcopo habita

Ex Mſſ. Suppl. to. II. pag. 439. Ex Murat. Antiq. Ital. to. V. p. 259.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Sicut ad paſtoris curam pertinet ſupra gregem ſibi commiſſum impigre vigilare, &, quæ ad animarum ſalutem ſpectant ſibi vigilanti ſtudio miniſtrare; dum pro pace inter Reginos cives, & capitaneos componenda domnus Gualterius ſanctæ Ravennatis eccleſiæ venerabilis archiepiſcopus Regii eſſet, & in canonica ſanctæ Mariæ Regienſis eccleſiæ, ſicut, imo proprius metropolitanus reſideret, aſſidentibus ſibi domno Alberio ejuſdem eccleſiæ epiſcopo, Johanne quoque Ravennatis eccleſiæ archipresbytero cardinale & presbytero Fantulino cardinale, atque Andrea presbytero cantore, Henrico diacono cardinale, & Buniolo ſubdiacono cardinale, aſtantibus etiam ejus Reginæ eccleſiæ canonicis & capellanis, pluribus quoque de archipresbyteris ejuſdem epiſcopatus coram eo ſedentibus: cœpit idem venerabilis archiepiſcopus, igne caritatis divinitus accenſus, ut erat pio ac decenti eloquio eruditus, ac mira facundia repletus, præfatis fratribus ſalubria cæleſtis vitæ monita mirabiliter prædicare, & diverſarum ſcripturarum varia ſæcula ad morum conformitatem, & vitæ honeſtatem, fraternæ quoque dilectionis unitatem ac bonæ converſationis ordines convenientiam prædicando miniſtrare, ac melliflua celeſtium eloquiorum celitus Spiritus ſancti rore perfuſus, dulciter propinare. Tunc Achilles, ejuſdem eccleſiæ archidiaconus, tam de officio, quam de beneficio archidiaconatus coram eodem archiepiſcopo adverſum canonicos cepit contendere. Contra quem Ogerius archipresbyter cum reliquis majoris eccleſiæ canonicis, & domnus Gratianus cum ceteris fratribus eccleſiæ S. Proſperi de beneficiis canonicarum prædendarum, quas Bernard. quondam archidiac. & Sichelmus S. Proſperi Prepoſitus, & poſtea archidiac. non pro beneficio archidiaconatus, ſed prædendario modo detinuerant, & de aliis inferius terminandis cæperunt proclamare. Quorum adverſum ſeſe tam allegationibus, quam contradictionibus hinc inde diligenter auditis, præfatus archiepiſcopus, tam divinis, quam humanis legibus inſtructus, hujuſmodi ſententiam promulgavit. Videlicet archidiaconem de omnibus aliis rebus, unde inter eum & canonicos & fratres S. Proſperi controverſabatur, tacitum eſſe debere, & eoſdem fratres quiete ſine moleſtia poſſidere. De his vero, quæ in privilegiis venerabilium epiſcoporum bonæ memoriæ Adelberti & Sigefredi ad beneficium archidiaconatus declarantur pertinere contentum eſſe. Eo tamen tenore, quod ſi quando prædictus archidiaconus aliquid earum rerum, quæ a prædictis archidiaconibus aliquo titulo poſſeſſa fuere veris probationibus & argumentis tam inſtrumentorum quam etiam teſtium, quibus fides ſit adhibenda, probare poterit ad archidiaconatum pertinere: Fratres tam canonice, quam S. Proſperi nullam ſibi exinde inquietudinem faciant, calumnioſis intentionibus ab utraque parte remotis. Præcepit etiam, terras in uſum tugurii canonice largitas per manus archipresbyteri & archidiaconi debere diſponi. Terram quoque manſionariorum, quam idem archidiaconus a manſionariis emerat, eccleſiæ Sanctæ Mariæ debere reſtitui, & ſecundum tenorem largitoris per manus archipresbyteri & archidiaconi debere diſponi, eo tamen tenore, quod ſi poſſet probari, eaſdem terras venditorum fore, nec ad manſionariam pertinere, archidiaconus eas deberet habere; alioquin cum venditoribus aget de evictione. Bona vero eccleſiæ, quæ nomine pheodi idem archidiaconus dederat, revocari, & ut omnem ſuam auctoritatem archidiaconus his quibus dederat auferret præcepit. Pretium vero planetæ, anuli, & amularum, quas archidiaconus vendiderat, eccleſiæ reſtitui debere judicavit: quod pretium fuit ſecundum ejus confeſſionem ſex libræ, & quatuordecim ſolidi, pro quorum reſtitutione quaſdam ſuas poſſeſſiones in pignore, donec debitum ſolveret, dedit epiſcopo. Capellam preterea Sancti Jacobi ab archidiacono fundatam, quam ſibi proprie vendicabat, quæ, ut leges divinæ, & humanæ cenſent, in bonis nullius eſſe, quod eſt divini juris, ad epiſcopi ſolius & canonicorum pro velle epiſcopi diſpoſitionem proprie judicavit pertinere. Præcepit etiam ut idem archidiaconus pro ſuo ſpeciali ſervitio præter communes ſervitores & equos, nullum ſervitorem vel equum in canonica de communi ad ſuum ſingulare ſervitium retineret; quod ſi vellet habere de ſuis propriis expenſis regeret. Plebem vero fabricæ in deliberatione epiſcopi dimiſit, ut pro beneplacito ſuo foret, utrum eidem archidiacono eam concedere, vel non concedere vellet. Hanc vero notitiam præfatus archiepiſcopus ad futurorum memoriam fieri præcepit, & præfato Andreæ presbytero ſuo Cancellario ſcribendam mandavit & proprio ſigillo firmari præcepit.

Acta Regii per manus Andreæ presbyteri & cancellarii, anno Dominicæ Incarnationis Milleſimo centeſimo quadrageſimo primo die XXI. menſis Aprilis, Indictione IV. temporibus domni Innocentii papæ II. & Conradi regis anno III. pontificatus domni Gualterii vigeſimo tertio.

Ego Gualterius archiepiſcopus hanc notitiam confirmans, quia manu propria non potui, ſubſcribi mea vice præcepi.

Ego Johannes archipresbyter ſanctæ Ravennatis eccleſiæ ſubſcripſi.

Ego

Ego Henricus Cumiaclenſis epiſcopus manu mea ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1141.

Ego Fantulinus presbiter cardinalis ſanctæ Ravennatis eccleſiæ ſubſcripſi.

Buniolus ſubdiaconus cardinalis ſubſcripſit.

Ego Divizo Saxenas epiſcopus manu mea ſubſcripſi.

Ego Benno Ceſenas epiſcopus manu mea ſubſcr.

Ego Rambertus Faventinus epiſcopus manu ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1141.

VIENNENSE CONCILIUM

Pro eligendo Valentinenſi epiſcopo in locum alterius depoſiti, anno 1141. celebratum.

Ibid. p. 441. Ex Mart. Anecd. to. III. p. 1665. in vita Johan. Valentini.

IN valentiſſima Galliarum Valentia inopinata emerſit tribulatio. Placuit enim ſeveritati apoſtolicæ Euſtachium illius ſedis antiſtitem degradari, eligendique paſtoris liberam, quantum in ſe erat, poteſtatem clero delegat ac populo. Erat autem vir ille nobilitatis proſapia clarus, militum millibus, quibus vel enſes cinxerat, vel large ſua dederat, admodum gratus; qui ſi paulo attentius intemperantiæ ſuæ modum ponere potuiſſet, & pernicioſis aſſentationibus adeo non auſcultaſſet, nulli vel pauci eſſet probitate ſecundus. Hic pravis ſuaſoribus fretus, minis ac terroribus electionem differt, ſummi decreta pontificis, cui jam tunc inobediens eſſe cœperat, poteſtative ceſſare contendit, & annis ſeptem Valentinenſis eccleſia, domino papa jubente Innocentio, divino caruit officio. At ubi Deo Iſrael plebem ſuam viſitare complacuit apud Viennam metropolim Stephanus archiepiſcopus ſuffraganeos vocat, Valentiæ urbis oppreſſionem, & eccleſiæ deſolationem ad mentem ejus revocando, ut pontifex ei canonice eligatur Valentino clero perſuadet & præcipit. Tunc pari voto, communi conſilio, Johannes Bonevallis abbas eligitur, velit nolit epiſcopatus ſarcinam ſubire compellitur. Talis quippe fama de eo increbuerat, ut ſub ejus paſtoratu Valentinæ eccleſiæ libertas recuperari non ambigeretur. Adhuc tamen, ut diximus, vir ille Euſtachius urbi cum mancipiis & coloniis, parentum ac familiarium ope tanquam dominus præſidebat. Qui cum nollet populum niſi in manu forti dimittere, infinitus diverſarum regionum congregatur exercitus, & ſub nomine pœnitentiæ tyrannus ille, qui quaſi in ſecuri & aſcia domum Dei dejecerat, depelli præcipitur. Summo igitur mane ſecundæ feriæ paſchali in tempore, anno ab Incarnatione Domini MCXLI. Euſtachius in manu potenti & brachio excelſo fugatur ab urbe, & poſt triduum cum ingenti plauſu cleri ac populi Johannes pontificali ſublimatur in cathedra.

CONCILIA A GAUFRIDO

Carnotenſi epiſcopo, in cauſa Dolenſis eccleſiæ ante annum 1142. celebrata.

Ibid. p. 441.

Gaufridus Carnotenſis apoſtolicæ ſedis per Aquitaniam legatus, controverſiam inter Dolenſem, & Turonenſem eccleſias de jure metropolitico in eccleſias Britanniæ minoris diſceptantes ſæpe diſcuſſit; nec dubito quin in conciliis. Acta tamen conciliorum illorum omnia interciderunt; locorum ubi ſunt habita nomina indicari cenſeo in ſubjectis Innocentii II. papæ epiſtola ad archiepiſcopum Turonenſem, quam profero ex actis in cauſa Dolenſis epiſcopatus vulgatis a Martene Anecdot. to. III. pag. 886.

Venerabilis frater noſter Dolenſis archiepiſcopus noſtram præſentiam veniens, conqueſtus eſt nobis in controverſia ſubjectionis, quam ab eo exigis, ſe multotiens gravatum eſſe. In pluribus namque locis, Salmurio videlicet, Veneto, Cenomanis, Pariſiis, Tur. & Pictavis ad definitionem hujus controverſiæ in venerabilis fratris noſtri G. Carnotenſis epiſcopi A S. L. præſentia ſe paratum fuiſſe aſſerit, & etiam multas ob hoc expenſas ſuſtinuiſſe conqueritur, etiam quod Aletenſi epiſcopatu, quem te detinere aſſerit, ſine ratione, & judicio ſpoliatus ſit. Ne igitur Turonenſis eccleſia & Dolenſis hujuſmodi attractationibus amplius fatigentur, per præſentia tibi ſcripta mandamus atque præcipimus, quod B. Lucæ feſtivitate ſequentis anni noſtro te conſpectui repræſentes, eccleſiæ tuæ juſtitiam ſuper hoc oſtendere, & de Aletenſi epiſcopatu reſpondere paratus, ut tunc utriuſque partis auditis rationibus, eamdem controverſiam dictante juſtitia terminare poſſimus.

CONCILIUM GENERALE LONDINI

Habitum (1) An. 16. regis Stephani, in media quadrageſima, Præſidente Theobaldo archiep. Cantuar. & Legato; cui interfuere rex Stephanus & Euſtachius filius ejus.

Ex Tom II. collect. Anglicanæ.

ANno XVI. (regis Steph.) Theobaldus Cantuarienſis archiepiſcopus, & apoſtolicæ ſedis legatus, tenuit concilium generale apud Londoniam in media quadrageſima, ubi rex Stephanus & filius ſuus Euſtachius, & Angliæ proceres interfuerunt, totumque illud concilium novis appellationibus infrenduit.

CON-

(1) Id eſt, anno Chriſti 1151. ad quem annum prince hoc Concilium ſpectat, hic alieno loco poſitum.

ANNO CHRISTI 1140. ANNO CHRISTI 1141.

REMENSE CONCILIUM

Anni 1141.

Samſone Deſpretz Archiepiſcopus Remenſis Privilegia & Poſſeſſiones Canonicorum S. Petri Caſleti, in Diœceſi Morinenſi confirmat anno 1141.

Ex Diplomatibus Miræi Tom. II. pag. 1160.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Ego Samſon miſeratione Divina Remorum Archiepiſcopus dilectis in Chriſto Filiis ſuis S. Petri Caſſelenſis Eccleſiæ Canonicis, eorumque ſucceſſoribus in perpetuum.

Quia Domino largiente Pontificali Cathedræ indigni præſidemus, omnibus in commune fidelibus intra noſtræ Diœceſis ambitum conſiſtentibus tanto ſollicite ex debito Curæ Paſtoralis providere neceſſe habemus, quanto de reddenda pro eis ratione ante diſtrictum Judicem nos obligatiores eſſe cognoſcimus.

Eapropter petitionibus cariſſimi Confratris, & Coepiſcopi noſtri domini Milonis Morinenſis, & veſtris annuentes, bona veſtra, quæ venerabilis Comes Robertus Barbatus ſicut ab omni exactione, Vobis libera conceſſit, ita & *Nos* vobis Metropolitana, qua fungimur, authoritate confirmamus, adjicientes, ut quæcumque legitime poſſidetis, ſeu in poſterum poſſeſſuri eſtis firma & illibata Vobis permaneant. In quibus hæc propriis annotamus vocabulis.

Sex Berquarias terras duarum Præbendarum.

Curtem de Fleterne in Caſtellatura Turnenſi.

Terram de Hotkerka cum toto ſervitio, excepto equitatu equitum extra Patriam: & Miniſter Villæ miniſterium ſuum tantum a Præpoſito & Fratribus recipiat, & eis ſolis de Miniſterio reſpondeat.

Curtem de Biſſingeſela in Caſtellatura Bergenſi.

Duas etiam partes decimarum novarum terrarum a tempore Comitatus prænominati Comitis Roberti cultarum vel colendarum in Caſtellatura S. Audomarenſi, Caſſelenſi, Curtracenſi.

Curtem de Renteka; Curtem ad pedem montis Caſſelenſis; quartam partem Allodii Radulfi Canonici, in terris arabilibus, in pratis, in virgultis, & molendino; terras in Stapalis, in Haſbroc; Altare de Herſinga, Altare S. Nicolai in Burgo Caſſelenſi cum Hoſpitali domo ſub muro ad Orientem poſita.

Terram in Oſclara, terram Lamberti Præpoſiti, in Caſtellatura Bruceburgenſi.

Concedimus inſuper vobis Præpoſiti liberam electionem, & totius ſimoniacæ peſtis inhibemus contagionem. Nullus Parochianum veſtrum abſque veſtra licentia recipere præſumat.

Ut autem hujus noſtræ Conſtitutionis Schedula rata, & inconvulſa permaneat, imaginis noſtræ impreſſione, & probabilium Perſonarum intitulatione eam corroborari fecimus.

Signum Josleni Sueſſionenſis Epiſcopi,
S. Joffredi Catalaunenſis Epiſcopi,
S. Guarini Ambianenſis Epiſcopi,
S. Nicolai Cameracenſis Epiſcopi,
S. Aluiſi Atrebatenſis Epiſcopi,
S. Milonis Morinenſis Epiſcopi,
S. Oddonis Abbatis s. Remigii,
S. Richardi Moſomenſis,
S. Salvini Abbatis S. Theodorici,
S. Albrici, S. Baſoli,
S. Nicolai, S. Nicaſii,
S. Urſionis Abbatis S. Dionyſii,
S. Guilielmi & Hugonis Archidiaconorum,
S. Leonis Decani,
S. Gervaſii Cantoris,
S. Henrici, Gregorii, & Emonis Presbyterorum,
S. Simonis,
S. Boſonis, Diaconorum,

Si quis vero huic noſtræ Conſtitutioni contraire temptaverit, divinæ ultioni ſubjaceat, & alienus a Corpore Domini Jeſu Chriſti fiat.

Actum Remis, & recitatum in Generali Synodo anno Incarnati Verbi milleſimo centeſimo quadrageſimo primo, Indictione IV. regnante Ludovico Francorum Rege anno IV. Archiepiſcopatus autem domini Samſonis anno II. Drogo Cancellarius recognovit, ſcripſit, & ſubscr.

ANNO CHRISTI 1140. ANNO CHRISTI 1140.

CONCILIUM WINTONINSE II.

In cauſa Anglicani regni celebratum anno Domini (1) MCXLII. feria II. poſt octavas Paſchæ, tempore Innocentii papæ II.

Vuillelmus Malmesburienſis lib. 2. hiſtoriæ novellæ acta hujus concilii deſcribit his verbis: Feria ſecunda poſt octavas paſchæ Concilium archiepiſcopi Cantuariæ Theobaldi, & omnium Epiſcoporum Angliæ, multorumque abbatum, legato præſidente, Wintoniæ ingenti apparatu inceptum. Si qui defuerunt, legatis & literis cauſas cur non veniſſent dederunt. Cujus concilii actio-

(1) Quæ poſt Regem Stephanum in Anglia captum contigere, inter quæ Concilium hoc VVintonienſe, & ſubſequens VVeſtmonaſterienſe, narrat Malmesburienſis complurium teſtis oculatus in lib. 2. hiſt. Novel. p. 187. & ſeqq. quæ tamen librariorum errore cum anno 1142. conjuncta ſunt; quod non animadvertens Labbeus hæc duo Concilia in eumdem an. 1142. diſtulit. Sed feriæ, aliæque temporum notæ in Malmesburienſi expreſſæ, ne in errorem trahamur, impediunt. Tradit enim Mathildem Imperatricem, & Robertum Comitem Gloceſtriæ apud Henricum VVintonienſem Ep. S. Sedis Legatum nunciis egiſſe, ut ipſam tamquam Henrici regis filiam, in Eccleſiam & regnum reciperet; *XIV. Kalend. Martii eo anno prima dominica quadrageſimæ fuit*; ideoque anno Chriſti 1141. non vero inſequenti. Tum ſubdit Paſcha, poſt cujus octavas hoc Concilium celebratum fuiſſe 3. *Kal. April.* ideoque anno 1141. *Ex Pagio ad Ann. Ch.* 1141. n. 8. *& ſeq.*

ANNO CHRISTI 1142.

actioni quia interfui, integram veritatem rerum posteris non negabo: egregie quippe memini. Ipsa die post recitata scripta exculatoria, quibus absentiam suam quidam tutati sunt, sevocavit in partem legatus episcopos, habuitque cum eis arcanum consilii sui: mox abbates, postremo archidiacono convocati. Ex consilio nihil processit in publicum: volutabatur tamen per omnium mentes & ora, quid foret agendum.

Feria tertia hoc fere sensu legati cucurrit oratio: Dignatione papæ se vices ejus in Anglia tenere: ideoque per ejus autoritatem clerum Angliæ ad hoc concilium congregatum, ut de pace patriæ, quæ grandi periculo naufragabatur, consuleretur in medium. Tempore regis Henrici avunculi sui, singulare domicilium pacis in Anglia fuisse, ita ut per vivacitatem, animositatem, industriam ejusdem præcellentissimi viri, non solum indigenæ, cujuscumque potentiæ vel dignitatis essent, nihil turbare auderent, sed etiam ejus exemplo finitimi quicumque reges, & principes, in otium & ipsi concederent, & subjectos vel invitarent, vel impellerent. Qui videlicet rex, nonnullis ante obitum annis, filiæ suæ quondam imperatrici, quæ sola sibi proles ex desponsata quondam conjuge supererat, omne regnum Angliæ, simul & ducatum Normanniæ, jurari ab omnibus episcopis, simulque baronibus fecerit, successore masculo ex illa, quam ex Lotharingia duxerat, uxore careret. Et invidit, inquit, atrox fortuna præcellentissimo avunculo meo, ut sine masculo herede in Normannia decederet. Itaque quia longum videbatur dominam expectare, quæ moras ad veniendum in Angliam nectebat, in Normannia quippe residebat, provisum est paci patriæ, & regnare permissus frater meus. Enimvero quamvis ego vadem me apposuerim inter Deum & eum, quod sanctam ecclesiam honoraret, & exaltaret, & bonas leges manuteneret, malas vero abrogaret: piget meminisse, pudet narrare, qualem se in regno exhibuerit, quomodo in præsumptores nulla justitia exercita, quomodo pax omnis statim ipso pene anno abolita episcopi capti, & ad redditionem possessionum suarum coacti, abbatiæ venditæ, ecclesiæ thesauris depilatæ, consilia pravorum audita; bonorum vel suspensa vel omnino contempta. Scitis quoties eum tum per me, tum per episcopos convenerim, concilio præsertim anno præterito ad hoc indicto, & nisi odium nihil acquisierim. Nec illud quemquam, qui recte pensare velit, latet, debere me fratrem meum mortalem diligere, sed causam Patris immortalis multo pluris facere. Itaque quia Deus judicium suum de fratre meo exercuit, ut eum, me nesciente, in potestatem potentium incidere permitteret: ne regnum vacillet, si regnante careat, omnes vos pro jure legationis meæ huc convenire invitavi. Ventilata est hesterno die causa secreto coram majori parte cleri Angliæ, ad cujus jus potissimum spectat principem eligere, simulque ordinare. Invocata itaque primo, ut par est, in auxilium Divinitate, filiam pacifici regis, glorioſi regis, boni regis, & nostro tempore incomparabilis, in Angliæ Normaniaque dominam eligimus, & ei fidem & manutenementum promittimus.

Cumque omnes præsentes vel modeste acclamassent sententiæ, vel silentes non contradixissent, subjecit: Londinenses, qui sunt quasi optimates pro magnitudine civitatis in Anglia, nunciis nostris convenimus, & conductum, ut huc veniant, misimus, eosque confido non ultra hanc diem moraturos: bona venia usque eras sustineamus.

Feria quarta venerunt Londinenses, & in concilium introducti, causam suam eatenus egerunt, ut dicerent missos se a communione quam vocant Londoniarum, non certamina sed preces afferre, ut dominus suus rex de captione liberaretur: hoc omnes barones, qui in eorum communionem jamdudum recepti fuerant, summopere flagitare a domino legato, & ab archiepiscopo, simulque omni clero, qui præsens erat. Responsum est eis a legato ubertim, & splendide, & quo minus fieret quod rogabant, eadem oratio quæ pridie habita. Adjectum etiam, non decere, ut Londonienses, qui præcipui habebantur in Anglia, sicut proceres, illorum partes foverent qui dominum suum in bello relinquerant, quorum consilio idem sanctam ecclesiam exhonoraverat, qui postremo non ob aliud ipsis Londonienſibus favere videbantur, nisi ut eos pecuniis emungerent.

Interea surrexit, quidam, cujus nomen, si bene memini, Christianus, reginæ, ut audivi, clericus porrexitque chartam legato. Qua ille sub silentio lecta, voce, quantum potuit, exaltata, dixit non esse legitimam, nec quæ deberet in tanto præsertimque sublimium & religiosarum personarum conventu recitari. Præter cætera enim quæ reprehensibilia & notabilia erant scripta testem appositum, qui præterito anno, in eodem, quo tunc sedebant, capitulo, venerabiles episcopos maxima verborum affecerit contumelia. Ita illo tricante, clericus legationi suæ non defuit, sed præclara fiducia literas legit in audientia, quarum hæc erat summa. Rogabat regina obnixe omnem clerum congregatum, & nuncupatim episcopum Wintoniæ fratrem domini sui, ut eumdem dominum regno restituerent, quem iniqui viri, qui etiam homines sui essent, in vincula conjecissent. Huic suggestioni retulit legatus verba in eamdem sententiam, qua & Londinensibus. Illi communicato consilio dixerunt, se decretum concilii convicaneis suis relaturos, & favorem suum, quantum possent, præstituros.

Feria quinta solutum est concilium, excommunicatis ante multis, qui regiarum erant partium, nominatim Willielmo Martello, qui quondam pincerna regis Henrici, tunc dapifer Stephani. Iste immaniter exulceraverat legati animum, multis rebus ejus interceptis & subreptis. Itaque multæ fuit molis, Londinensium animo permulcere posse, ut cum hæc statim post pascha, ut dixi, fuerint actitata, vix paucis ante nativitatem beati Joannis diebus imperatricem reciperent.

CON-

ANNO CHRISTI 1141.

CONCILIUM ANTIOCHENUM

Contra Radulphum patriarcham Antiochenum ſub præſidio Alberici Oſtienſis arcrchiepiſcopi, & apoſtolicæ ſedis legati celebratum anno Domini MCLXII. tempore Innocentii papæ II.

Occaſionem concilii celebrati Tyrius lib. 15. cap. 15. his verbis commemorat: Interea legatus quidam eccleſiæ Romanæ, Petrus nomine, natione Burgundio, Lugdunenſis archiepiſcopus, miſſus a domino Innocentio papa, ut cauſæ prædictæ debitum finem imponat, venit in Syriam, apud Accon applicans. Erat autem vir vitæ venerabilis, ſimplex, ac timens Deum, longævus, & jam in ſenium vergens. Qui ſtatim, ex quo Syriam ingreſſus eſt, Hieroſolymam orationis gratia profectus eſt: unde ſub compendio digreſſus, urgentibus eum prædictis Lamberto, & Arnulpho, ut Antiochiam, uti finem impoſiturus, acceleraret, Accon iterum pervenit: ubi gravi correptus ægritudine, antequam procederet, veneno, ut dicitur in potu miniſtrato, ſubito deficiens, in fata conceſſit. Prænominati autem patriarchæ adverſarii Antiochiam properantes, omnimodo deſtituti auxilio, ſpe quoque, quam de adventu legati conceperant, fruſtrati, viæ & laborum, quæ per tot pertulerant tempora, tædio fatigati, per interventores, quos ad hoc reputabant idoneos, pacem ſupplices poſtulant, reſtitutionem beneficiorum ſuorum implorant, accuſationi renuntiare parati, & fidelitatem exhibere. Lambertus in archidiaconatum reſtituitur: Arnulphus vero nihil humanitatis inveniens, principis iterum fretus auxilio, ſolita longanimitate iterum ad labores & iter accingitur: Romamque proficiſcens, iterum opportune & importune pulſat: tandemque precibus proterve inſiſtens, obtinet ut prædictus legatus, de quo nobis in præſenti ſermo eſt, in Syriam dirigatur. Qui Hieroſolymam, ut præmiſimus, adveniens, completis orationibus, dominum patriarcham & univerſos regni pontifices ad ſynodum convocans, apud Antiochiam pridie Kalendas Decembris celebrandam, illuc cum omni celeritate contendit.

De illis qui concilio interfuerunt, quæque in eo in cauſa patriarchæ geſta ſunt, hæc ſubjungit: Die igitur ſtatuta adfuerunt de diœceſi Hieroſolymitana dominus Willielmus patriarcha, Gaudentius Cæſarienſis archiepiſcopus, Anſhelmus Bethlehemita epiſcopus: adfuit & dominus Fulcherus Tyrenſis archiepiſcopus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ multum devotus & fidelis, in quo, tota legato ſpes erat conſummationis negotii: erat autem vir magnanimus, & diſcretus plurimum. Adfuit quoque cum duobus de ſuffraganeis ſuis, Bernardo videlicet Sidonienſi, & Balduino Berytenſi. De provincia autem Antiochena, quoniam viciniores erant, adfuerunt univerſi, quorum varia nimis & ab invicem diſſona erant deſideria. Nam Stephanus Tarſenſis archiepiſcopus, Gerardus Laodicenſis, Hugo Gabulenſis, epiſcopi, catholicorum contra dominum patriarcham fovebant cauſam. Franco autem Hierapolitanus, & Gerardus Coritienſis, Serlo quoque Apamienſis, licet eis ab initio adverſarius fuiſſet, converſus ad eum, domino patriarchæ ſuum manifeſte præſtabat patrocinium. Alii in neutram partem manifeſte videbantur declinare. Die ergo præfixa, reſidentibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, ex more, in eccleſia principis apoſtolorum, & pontificalibus indutis præſidente domino legato, & vices domini papæ obtinente, lectus ibi eſt in publico mandatorum domini papæ tenor. Quo perlecto diligentius, & plenius cognito, prodierunt in publicum accuſatores, Arnulphus ſæpe dictus, & Lambertus archidiaconus: qui licet prius cum domino patriarcha conveniſſet in dolo, & beneficii ſui obtinuiſſet reſtitutionem: tamen converſus in arcum pravum, denuo ſe conſtituit accuſatorem. Adjunctique ſunt eis alii etiam complures, videntes non ſatis proſpere tempora domino patriarchæ reſpondere. Hic etiam erat illud manifeſte verum deprehendere, quod Naſo noſter proverbialiter dicendum tradidit:

Cum fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Procedentes igitur in publicum auditorium accuſatores, paratos ſe dicunt, ſecundum juris regulas, porrectis libellis accuſatoriis, ad accuſandum procedere; & ſubire, ſi deficiant, talionem. Erant autem capitula, ſuper quibus propoſuerant eum impetere, ſchedulis inſcripta. Quædam de enormi & indiſciplinato, & contra regulas ſanctorum patrum, ejus in patriarchatum introitu: quædam de ejus incontinentia, & operibus ſimoniacis. His inſtanter poſtulantibus ut ſe præſentem exhiberet, mittuntur qui eum ad ſynodum ſolenniter invitent, & ut ad objecta veniat reſponſurus, moneant: qui omnino venire refutavit. Ea itaque die nihil amplius proceſſum eſt in verbo illo, niſi quod exhortatorios habuerunt ſermones ad invicem, ſicut moris eſt in talibus. Secunda iterum die, convenientes denuo, & ex ordine reſidentes, iterum citatorio edicto dominum patriarcham ſolenniter vocant: qui, ſicut & pridie, omnino venire noluit. Interim Serlo Apamienſis archiepiſcopus, in choro pontificum ſine veſte reſidens nuptiali, non enim more aliorum indutus erat pontificalibus, a domino legato convenitur, quare reliquis fratribus non conſonaret: & quare ad accuſandum, ſicut aliquando fecerat, non procederet. Reſpondit: Quod aliquando feci, inconſulto calore, & contra ſalutem animæ meæ, detrahens patri meo, & more maledicti Cham verenda patris diſcooperiens, operatus ſum: & nunc ab errore devio, me, autore domino, revocans, nec eum accuſare, nec judicare præſumptuoſe, tentabo; ſed pro ejus ſtatu & incolumitate paratus ſum uſque ad mortem decertare. Præcipitur ergo exire: & data in eum ſententia excommunicationis ſimul & degradationis, ſive juſte, ſive aliter, ab omni officio ſacerdotali & pontificali depoſitus eſt. Tantus enim timor domini principis, in partem legati nimium proclivis, omnes invaſerat, ut jam nulla contradicendi libertas alicui præſtaretur. Incendebat eumdem principem, minus providum, & indiſcretum, quidam Petrus Armoinus, præſidii civitatis cuſtos vir malitioſus ſupra modum, ſperans quod ſi patriarcham deponi contingeret, quemdam nepotem ſuum, Haymericum no-

ANNO CHRISTI 1139.

nomine, quem dominus patriarcha in ſuam perniciem ejuſdem eccleſiæ decanum fecerat, poſſet per ſeductum principem in ſedem illam provehere: quod & factum eſt. Serlo igitur, ſive de facto, ſive de jure depoſitus, Antiochia egrediens, in ſuam diœceſim ſe contulit: pervenienſque ad caſtrum Harenc, ægritudine præventus, & curarum anxius pondere, lecto decubuit, & converſus ad parietem, & injuriæ enormitatem non ferens, exſpiravit.

Tertia demum die iterum convenientes: & reſidentes ex ordine, tertio dirigunt qui dominum patriarcham peremptorio citent edicto, & ut veniat objectis reſponſurus, moneant. Qui utrum conſcientiam veritus an contra ſe ſynodum invidioſe collectam ſciens, & principis violentiam timens, pro certo compertum non habemus, venire, ſicut & prius, omnino negavit. Erat autem in palatio ſuo, cum ſuis familiaribus, multo ſtipatus equitum & popularium comitatu: confluxerant enim ad ejus ſubſidium univerſi de civitate: qui niſi principis timuiſſent potentiam, legatum cum univerſis qui in ejus depoſitionem convenerant, urbe cum ignominia parati erant depellere. Videns ergo legatus quod ad ſe venire nolebat patriarcha, ſe domini principis confiſus patrocinio & viribus, in palatium aſcendit, ibique data in eum depoſitionis ſententia, annulum & crucem compulit violenter reſignare: inde, jubente legato, principi traditus, & vinculis miſerabiliter alligatus, tamquam vir ſanguinum A ignominioſe tractatus, apud monaſterium ſancti Simeonis, juxta mare, in monte eminentiſſimo ſitum, carceri mancipatus eſt. Fuit autem idem dominus Radulphus, nam nos ipſi in noſtra pueritia vidimus eum, vir ſpecie decorus, procerus corpore, oculis aliquantulum obliquis, non tamen ad indecentem modum, litteratus mediocriter, ſed facundus plurimum, & jucundiſſimi ſermonis, multam habens gratiam, liberalis admodum, militarium, ſed & ſecundæ claſſis, favorem non modicum aſſecutus, promiſſorum & pactorum facile immemor, in verbo ſuo varius & inconſtans, ſubdolus, ac nimium in omni via ſua multiplex, providus & diſcretus in eo ſolo repertus imprudentior, quod adverſarios, quos ſibi B merito ſuſcitaverat, in gratiam ſuam redire volentes, non admiſerat. Dicebatur etenim, & vere ſic erat, arrogans, & de ſe plus æquo præſumens: unde in eum devenit caſum, quem, ſi aliquantulum circumſpectius ſe habuiſſet, facile potuiſſet declinare. Captus ergo, & catenatus, in monaſterio diu detentus, tandem elapſus, Romam profectus eſt. Ibi aliquatenus gratiam ſedis apoſtolicæ aſſecutus, dum redire maturaret, veneno hauſto, ſceleris miniſtro porrigente, neſcimus quo, miſerabiliter interiit: in ſeipſo, quidquid utraque fortuna facere poterat, alter Marius, plenius expertus. *Hucuſque Tyrius.*

ANNO CHRISTI 1139.

Baronius de tempore incertus, de hac & Hieroſolymitana ſynodo, plura anno 1136. *num.* 30. *& ſequentibus conjungit.*

CONCILIUM WESTMONASTERIENSE

Die octavarum S. Andreæ, (1) præſidente Henrico Wintonienſi epiſcopo ſedis apoſtolicæ legato, ubi rex Stephanus præſens quæritur de injuriis a populo ſuo ſibi illatis.

Willemus idem Malmesburienſis. Interea legatus, *inquit*, immodici animi Pontifex, qui, quod ſemel propoſuiſſet, non ineffectum relinquere vellet, concilium pro jure legationis ſuæ apud Weſtmonaſterium die octavarum S. Andreæ cogit. Ejus concilii actionem non ita exacta fide pronuncio, ut ſuperioris, quia non interfui. Auditum eſt, lectas in eo litteras domini apoſtolici, quibus modeſte legatum argueret, quod liberare fratrem ſuum diſſimulaſſet. Delicti tamen ſuperioris gratiam facere, & magnopere cohortari, ut quocumque modo, vel eccleſiaſtico, vel ſæculaſi poſſet, ad germani liberationem accingeretur. Regem ipſum in concilium introiſſe, & apud ſanctum conventum querimoniam depoſuiſſe, quod homines ſui & eum ceperint, & afflictionem contumeliarum paulo minus extinxerint, qui juſtitiam eis nunquam negaſſet. Ipſum legatum magnis eloquentiæ viribus factorum ſuorum invidiam tentaſſe alleviare; quod ſcilicet imperatricem non voluntate, ſed neceſſitate recepiſſe: quippe cum recenti adhuc fratris ſui clade (omnibus comitibus, vel fugatis, vel eventum rei ſuſpecta mente præſtolantibus) ipſa cum ſuis muros Wintoniæ circumſonaſſet, ipſam quæcumque pepigerat ad eccleſiarum jus pertinentia obſtinate fregiſſe: quin etiam certis autoribus ad ſe delatum, eam & ſuos non ſolum dignitati ſuæ, ſed & vitæ ſtruxiſſe inſidias. Cæterum Deum, pro ſua clementia, ſecus quam ipſa ſperaſſet negotia, vertiſſe, ut & ipſe perniciem vitaret, & C fratrem ſuum vinculis eximeret. Itaque jubere ſe de parte Dei & apoſtolici, ut regem voluntate populi, & aſſenſu ſedis apoſtolicæ junctum, quantis poſſent viribus enixe juvarent; turbatores vero pacis, qui comitiſſæ Andegavenſi faverent, ad excommunicationem vocandos, præter eam, quæ Andegavorum domina eſſet.

Hæc verba ejus non dico, quod omnes clerici gratis animis exceperint: certe nullus expugnavit, omnes vel metu, vel reverentia frænarunt ora. Unus fuit laicus Imperatricis nuncius, D qui palam legato interdixit, ne per fidem quam ei pactus fuerat, quicquam in illo concilio ſtatueret, quod ejus honori adverſum foret: fidem ab eo hanc factam Imperatrici, ne fratrem ſuum ullo auxilio juvaret niſi forte viginti ei milites, nec plures mitteret. Quod in Angliam ipſa veniſſet, frequentibus epiſtolis ejus factum; quod regem cepiſſet, quod in captione tenuiſſet, ipſo potiſſimum connivente actum. Dixit nuncius hæc, E & alia pleraque magna verborum auſteritate, nihil omnino legato blanditus. Nec vero ullo ſermonum pondere ille moveri potuit, ut iram proderet, ſemel incepti ut prius dixi, non ſegnis executor. Fuit ergo hic annus, cujus tragedias compendio digeſſi, fatalis & pene perniciosus Angliæ: in quo, cum aliquo modo ſibi ad libertatem reſpirandum putaſſet, rurſus in ærumnam recidit, & niſi Dei miſericordia mature occurrat, diu hærebit.

CON-

(1) Anni 1142. ut ſupra diximus ad Concilium Wintonieſe.

ANNO CHRISTI 1142.

ANNO CHRISTI 1142.

CONCILIUM LATINIACENSE

Ab Ivone cardinale presbytero S. A. L. celebratum, Innocentio II. pontifice, & Ludovico VII. Francorum rege, anno Chriſti MCXLII.

In quo compoſitæ multæ controverſiæ, & ea præſertim, quæ inter Atrebatenſem epiſcopum, & monachos Marchianenſes, orta erat.

Ex Labbei App. ad Tom. X.

ORta inter Atrebatenſem epiſcopum, & monachos Marchianenſes controverſia, de abbatis electione, quam hi plane ſibi liberam contendebant: eo res devenit, ut excommunicati ab epiſcopo monachi Romanum adierint pontificem, a quo epiſcopalia acta reſciſſa ſunt, miſſuſque deinde in Gallias legatus, qui Marchianenſibus electionis liberæ privilegium in concilio confirmavit. Quæ cum in libris de miraculis S. Richtrudis deſcripta ſint, ex iis id duntaxat, quod ad concilium attinet, hic repræſento. Deinde tranſactis admodum paucis diebus, quidam Romanæ ſedis legatus in Franciam directus eſt, ut faceret judicium injuriam patientibus, & extra Alpes ſummi pontificis partes explicaret. Hic apud Latiniacum concilium convocavit: ad quod epiſcopi cum abbatibus, & infinito cleri numero, confluxerunt. Multa quæ digna erant correctione, ibi diſcuſſa & reſciſſa ſunt. Dum vero oppreſſus clamat, vel oppreſſor partem ſuam nititur defendere, cauſam inter epiſcopum & Marchianenſes monachos diu ventilatam, epiſcopus, & qui ei adhærebant, recordati ſunt. Et dum cardinalis presbyter quæreret quid cauſæ eſſet, quod Marchianenſes non veniſſent plenam juſtitiam accepturi: qui epiſcopo favebant, illos tanquam refugas juſtitiæ, nunquam venturos reſponderunt. Qui enim, inquiunt, in ſpiritu mendacii Romam profecti ſunt, qua fiducia vel temeritate, præſentibus iis, qui eos intus & in cute norunt, conventui ſanctorum ſe manifeſtare præſumerent? Sic dum in abſentes falſitatis crimen intenditur, ecce fratres idem qui Roma inſperato redierant, ad eumdem locum accurrentes, celebri illo conventu alacriter ſalutato, ſe medios ingeſſerunt. Ad quorum præſentiam, eo quod nunquam venturi dicerentur, legatus qui eos Romæ noverat, hilarior factus aſſurrexit eis, & annuens ut ſederent, non modicum coram omnibus honorem eis exhibere dignatus eſt. Poſt paululum, eo jubente, unus ex iiſdem fratribus ſtans in medio, quæcumque Romano pontifici innotuerant, cuncta per ordinem in auribus omnium memoriter repetere non diſtulit. Ad quem legatus, Verbum, inquit, frater, quod nunc dixiſti, maxime conſonat illi, quod Romæ locutus es: ad rem pertinens nihil additum, vel prætermiſſum eſt. Nam cum præſens eſſem, omnia hoc ordine te proſecutum ſatis recordor: & nunc vobis tacentibus, venerabili epiſcopo, qui adverſum vos agit, reſpondendi facultas tribuitur. Reſpondentibus epiſcopis, qui partem illius tuebantur, Pater ſanctiſſime, cum conſilio reſponſurus eſt epiſcopus: Juſtitia, inquit ille, fratres cariſſimi, petitioni veſtræ refragatur. Iſti quippe fratres advocatum non habuerunt, & abſque conſilio locuti ſunt: æquum eſt quemcumque ſtantem ex adverſo inconſultum, & abſque advocato reſpondere. Videns itaque epiſcopus, quod ad reſpondendum dictante juſtitia inducias habere non poterat, ſed deceptum, & fraternas irrogando injurias graviter peccaſſe, coram omnibus confeſſus eſt. Nam ſicut vir ſapiens præcavens ſibi in futurum, dicebat, ſe malle confundi coram illo celebri conventu, pro eo quod modum corrigentis exceſſerat, quam ad diem diſtricti examinis cum noxa hac venire impunitum. Audiens hoc legatus, & inclinans ſe ad Bernardum Clarævallis abbatem, (erat enim propter) dulcis ſcilicet memoriæ virum: Audiſti, inquit, fratris & coepiſcopi noſtri confeſſionem pro humilitate tanti ſacerdotis omni laude digniſſimam? ubi ergo fuit tuæ ſanctitatis diſcretio, cum litteras tam deteſtabiles, & multæ amaritudinis nota reſperſas, Romam adverſus fratres innoxios miſiſti? Ad quem ille, Peccavi, inquit, & culpam humiliter confiteor, quia ignoranter feci. Credidi nunciis epiſcopi, & uterque noſtrum uno eodemque ſpiritu deceptus eſt. Quibus ſalubriter confeſſis indulta venia, epiſcoporum qui convenerant procurante ſapientia, alterutrum reconciliati ſunt; & qui diſcordes ad invicem illuc venerant, amici redierunt. Patribus tamen illis poſtulantibus, ut abbati qui per epiſcopum fuerat aſſumptus, non depoſito cura paſtoralis crederetur: legatus indignæ petitioni nequaquam voluit adquieſcere, quia electionem hanc appellatio prævenerat. Immo, inquit, patres cariſſimi, ceſſatis omnibus recens inſtitutis, juxta apoſtolicam traditionem, Marchianenſibus electionis liberæ privilegium reſtituitur: quibus etiam, ſi idoneam judicaverint perſonam, abbatem quem ante appellationem elegerant, habere licebit. *Hactenus ex libro ſecundo miraculorum S. Richtrudis.*

Legati vero nomen quod acta illa non produnt, diſcimus ex ſupplemento Roberti de Monte ad ann. MCXLII. *ſimul & alia quæ eodem in concilio geſta, inde colligimus.* Radulphus, *inquit*, Viromanduorum comes, Eleonora uxore ſua dimiſſa, Petronillam Guillelmi X. Aquitanorum ducis filiam ducit. Quamobrem inſtante Theobaldo Campaniæ comite, mittitur Romanæ ſedis legatus Ivo, qui & Radulfum excommunicavit, & epiſcopos, Laudunenſem Bartholomæum, & Noviomenſem Simonem, & Silvanectenſem Petrum, qui divortium illud fecerant, ſuſpendit.

Hæc collegit Buzelinus noſter Gallo-flandriæ lib. II. *cap.* XXI.

ANNO CHRISTI 1197.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM

Sub ejuſdem legati apoſtolici præſidio contra Armeniorum in fide errores celebratum ſub Innocentio papa II, circa annum Domini MCXLIII.

Poſtquam Tyrius prædictis capitibus de Antiochenſi concilii actis egiſſet, de rebus in hac ſynodo geſtis iſta ait: Legatus igitur, depoſito patriarcha, & conſummatis apud Antiochiam pro quibus venerat negotiis, Hieroſolymam reverſus eſt: ubi uſque ad ſolennitatem paſchalem moram faciens, habito prius conſilio cum prælatis eccleſiarum, tertia poſt ſanctum paſcha die, una cum domino patriarcha, & epiſcoporum nonnullis, templum Domini ſolenniter dedicavit. Adfuerunt ibi dedicationis die multi tam de partibus ultramontanis, quam de ciſmarinis regionibus, magni & nobiles viri. Inter quos adfuit & dominus Joſcelinus junior, comes Edeſſanus, qui tunc in ſolennibus ſancti paſchæ diebus magnifice nimis in civitate moram faciebat. Qua celebritate completa convocatis archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, una cum domino patriarcha concilium celebravit, in primitiva & eccleſiarum matre ſancta Sion, tractans ibi cum eis de iis quæ inſtanti tempore videbantur convenire. Cui ſynodo interfuit maximus Armeniorum pontifex, immo omnium epiſcoporum Cappadociæ, Mediæ, & Perſidis, & utriuſque Armeniæ princeps, & doctor eximius, qui Catholicus dicitur. Cum hoc etiam de fidei articulis, in quibus a nobis diſſentire videtur populus ejus, habitus eſt tractatus, & ex parte ejus promiſſa eſt in multis correctio. Quibus rite peractis, prædictus legatus ad Aqconenſem rediens civitatem, inde parato navigio Romam reverſus eſt. Clerus vero Antiochenus, & maxime qui in depoſitione domini Radulphi conſpiraverant, inſtinctu & ſuggeſtione principis, & maxime, ut dicitur, interventu munerum, elegerunt ſibi quemdam ejuſdem eccleſiæ ſubdiaconum, Haimericum nomine, Lemovicenſem, hominem abſque litteris, non ſatis honeſte: quem prædictus dominus Radulphus, arbitrans eum ſibi reddere obligatiorem & fideliorem amplius, in decanum ejuſdem eccleſiæ promoverat, ſpe fruſtratus. Nam ab ea die cum ejus adverſariis dicitur conveniſſe, & in benefactoris ſui, fidelitatis immemor, conſpiraſſe depoſitionem. Quod autem de ejus promotione factum eſt, Petrus quidam, cognomine Armenius, ejuſdem civitatis caſtellanus, artibus ſuis & multa munerum profuſione, aggreditur: & tam clerum quam principem ad id impuliſſe dicitur, eo quod ejus eſſet conſanguineus.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

Anno MCXLIII. Menſe Auguſto præſidente Michaele Oxita Patriarcha in Thomaite (*Triclinium id erat Patriarchale*) congregatum, quo Clemens Saſimorum, & Leontius Balbiſſæ in provincia Tyanenſi Pſeudo Epiſcopi, tamquam præter Canones ordinati, & Bogomilorum hæreſis, & impietatis rei damnati, & depoſiti ſunt.

Ex Allatio de Conſenſu Orient. & Occident. l. 2. c. 11. n. 3.

DEcretum factum in depoſitione Pſeudo-epiſcoporum, Saſimorum, & Balbiſſæ ex Diœceſi Tyanorum, qui præter Canones ordinati, tandem Bogomili deprehenſi ſunt, menſis Auguſti XX. die VI. Indictione VI. præſidente ſanctiſſimo domino noſtro, & Oecumenico Patriarcha, domino Michaele in Thomaite, conſidentibus magnæ ſanctitati illius ſanctiſſimis Præſulibus, Epheſino, Heracleenſi, Ancyrano, Nicomedienſi, Nicæno, Gangrenſi, Antiocheno Piſidiæ, Hierapolitano, Meſembrienſi, Bryſenſi, Garenſi, Gotthienſi; aſſiſtantibus & illuſtribus Principibus. Ad nos hodie convenere, Imperatorio decreto, in memoriali ſanctiſſimi Metropolitæ Tyanorum Baſilii digeſto, Panſebaſtus, Sebaſtus, & magnus Drungarius, Beatiſſimus Epiſcopus Bulgariæ, & præclariſſimus Protoſecreta cum noſtra mediocritate; & ſacra per nos Synodo coacta, judicium laturi de iis, pro quibus dictus ſanctiſſimus Præſul Tyanorum, ut ipſi conceditur, veluti regionis Antiſtiti, non acculatorio animo, duos Epiſcopos, Clementem, & Balbiſſæ Leontium, Bogomilicæ impietatis reos facit, tanquam qui prave & ſentiant & doceant, & hujuſce detectandæ ſectæ in plures Cappadocum animos diſſeminarint. Et conventus quidem propter hæc congrega-

Σημείωμα ἐπὶ τῇ καθαιρέσει γενομένης τῶν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας τῶν Τυάνων ψευδοεπισκόπων, τῶν Σασίμων, καὶ τοῦ Βαλβίσσης, ὡς παρὰ τοὺς κανόνας χειροτονηθέντων, τῷ δὲ Βογομίλων εἰς ὕστερον ἀπελεγχθέντων, μηνὶ Αὐγούστῳ κ. ἡμέρᾳ ἕκτῃ, Ἰνδικτιῶνος ἕκτης. Προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυρίου Μιχαὴλ τοῦ Θωμαΐτου. συνεδριαζόντων τῇ μεγάλῃ ἀγιωσύνῃ αὐτοῦ, καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων τοῦ Ἐφέσου, τοῦ Ἡρακλείας, τοῦ Ἀγκύρας, τοῦ Νικομηδείας, τοῦ Νικαίας, τοῦ Γαγγρῶν, τοῦ Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας, τοῦ Ἱεραπόλεως, τοῦ Μεσημβρίας, τοῦ Βρύσεως, τοῦ Γαρίων, καὶ τοῦ Γοτθίας, παρεσημένων καὶ θεοφυλάκτων ἀρχόντων. Συνῆλθον ἐνταῦθα σήμερον παρ' ἡμῖν βασιλικῆς ἐπιλόσεως τῇ ὑποφήσει ἐγχαραχθείσης, τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Τυάνων Βασιλείου, εἴτε πανσεβάστου Σεβαστοῦ, καὶ μάγνου Δρουγγαρίου, ὁ μακεδονιτῶν ἐπίσκοπος Βουλγαρίας, καὶ ὁ μεγαλοπρεπέστατος πρωτοασηκρήτης συνδικάσαι τῇ τε ἡμῶν μετριότητι κελεσθέντες, καὶ τῇ παρ' ἡμῖν θείᾳ συνόδῳ, ἐφ' οἷς ὁ δηλωθεὶς ἱερώτατος ἀρχιερεὺς τῶν Τυάνων κατὰ τὸ ἐφεῦρον αὐτῷ, ὡς τῆς χώρας ἀρχιερεύς, ἐκ δὲ κατηγόρου, λεγομένου δυσὶ τισὶν ἐπισκόποις τῷ Κλήμεντι, καὶ τῷ Βαλβίσσης Λεοντίῳ βογομιλικῆς ἀσεβείας προσάπτει αἰτίαν, ὡς

ANNO CHRISTI 1143.

ὡς κανὼν κ διδάσκυσι, κ φρονῆσι, κ τὰ τῆς πα-
αὐτῆς βεβήλω ὀρθοτείας εἰς πολλὰς τὴν Καππα-
δοκῶν ἐλεθέρως ἐσκτέρασιν. ἀλλ' ἡ μὲν σωνέλ-
σις αὐτοῖς διὰ ταῦτα. ἐπεὶ δὲ καθαίρετι προῦ-
πρόφημα τὸν Τυάνων, μᾶλλον δὲ κ οἱόντις προ-
παρασκεθὴ τῦ διαγνῶναι, τὰ περὶ τῆς τὸν ἁπλω-
θέντων ἐπισκόπων ἐγκαταβάσεως εἰς ζήτησιν προ-
σενεγκέτθαι, μηδὲ ἐπισκοπικῆς ἴσους τετιμῆσθαι διατε-
τιμημένην ἀξίας, ὡς εἴτε μηδαμῶς χειροτονηθέν-
τας, εἴτε μὴν παρὰ τὸς τῦ ἱερῶν κανόνων διατα-
γάς, κ διὰ τῦτο πάλιν ἐπισκοπικῆς ἀναξίως ὄντας
ἀξίας. ἵνα κ ὁ ἀγὼν αὐτῷ μὴ τοῦτο πρὸς ὁπο-
ως ἄρα κ εἴη ὑδαμῶς ἀμφιβάλλοιτο. ὡς γὰν ἤδη
τὰ περὶ τύτων κ ἐξητάζετο, ὁ μακρᾶς τινος ἐδεή-
θη τῆς ἀποδείξεως, ἀλλ' ὥσπερ ὁ σοφὸς τε φησὶ
Σολομών, ἀνδρὶ παγίδα τὰ οἰκεῖα χείλη τυγχά-
νει, ὕπω δὴ κ οἱ αἰτιώμενοι περὶ τῆς ἑαυτῶν εἰς
ἐπισκόπως χειροτονίας ἐρωτηθέντες, σωνῴδησαν τοῖ-
νυν ἀντίκρυς τῷ μητροπολίτῃ ἐφάνησαν ψηφισθῆναι
μὲν ἐσταῦθα φάμενοι διὰ τέλους ἐπὶ τῦ ἀποτε-
χομένου ἐκείνου ἱερωτάτου μητροπολίτου Τυάνων μοναχῦ Ἰακώβου φῶς τλήρη, κ ἀρχιερέων σωνήθως.
εἶτα μὴν καιρὸν ἐκείνῳ σωνεξελθόντας εἰς τλεῖον
Καππαδοκῶν διάπρεαν τὸ Τυάνα χειροτονηθῆναι
μὲν, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνου κ μόνου, διὰ τὸ μηδένα ἔχειν
τὸν τῷ συλλειτεργῆσαπτα. ἐπεὶ ὧν ὅπω τύτων οὕτω
παρ' αὐτῆ καθομολογηθέντων, εἰδέν τι ἦν τὸ ἀμ-
φίβολον παρὰ τλεῖ τῷ ἱερῶν κανόνων χειροτονη-
θῆναι τύτες διάπτειν, ὡς τῦ μὲν ἀποστολικῦ κ
σωφρόνα κανόνος ῥητῶς ὕπως ἐπισκόπων, ἢ δύο, ἢ
τρεῖν διαπασονος. τῦ δὲ τετάρτε τῆς ἐν Νικαίᾳ
τῶν σωφρόνων κ τῶν ἑπτακαιδέκατον τῆς ἐν Ἀντιο-
χείᾳ σωνόδε, κ μιᾶ κ τῦ Ἴσης ἐν Καρθαγένι κ
διαφόρων ἑτέρων αὐτὸ τῦτο διαῤῥήδην διομοθετών-
των τὸ χωρεῖν τρῶν παρουσίας μηδένα χειροτονεῖσθαι
ἐπίσκοπον. διὰ ταῦτα ἔδοξε πᾶσιν ἡμῖν, κ δεί-
γνωσθαι, ὡς ὀνηλωθέντας τύτους, ὡς εἰκὸς ἐπι-
σκόπως, μηδὲ ἐπισκοπικῆ τλιμῆσθαι ὅλως ἀξίᾳ,
ὡς κ ἀχειροτονήτως ἀνλίκρως, διὰ τὸ τῆς χειρο-
νίας αὐτῷ ἀκατόνιστον. τύτων ὧπω διαγνωσθέντων,
κ ἀποφανθέντων, ἐξεχωρήθη τὸ ἀπὸ τῦδε τῷ μη-
τροπολίτῃ Τυάνων ὡς ἀρχιερεῖ, κ τὰ ἐν τῇ κατ'
αὐτὸν χώρᾳ προσαγγελλόμενα, εἴτε δή κ τολμώμε-
να ἐφεμένον ἔχοντι ἐξετάζειν, κ διορθῦσθαι, προ-
θῆναι κ ἐν μέσῳ τὰ περὶ τῆς ὀρθολυμίτης κατ'
αὐτῶν ἀσεβείας. ὅτε σωνοδικῶς ἅμα τοῖς δοθεῖσι
σωνοδικαστᾶς ἐξετασθῆναί τε, κ λυθῆναι.

Σημείωμα, δὶ ὧ διαγνόδησαν οἱ τὴν τῆς ἐπι-
σκοπῆς ἀξίαν προαφαιρεθέντες, ὡς παρὰ κανόνας
χειροτονηθέντες ὁ, τε Σωσάνδρων μοναχὸς Κλή-
μης, κ ὁ Βαλβίσσης Λεόντιος ἐξ ἀναφορᾶς τῦ
ἱερωτάτου μητροπολίτου Τυάνων κυρῦ Βασιλείου, τῆς
τῶν Βογομίλων ὄντες μυσαρωτάτης αἱρέσεως. μιᾶι
τῶ αὐτῷ, ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ. Προκαθημένου τῦ ἁγιω-
τάτου κ οἰκεμενικῦ πατριάρχου κυρῦ Μιχαὴλ τῦ
τῶ Θωμαΐτη, σωνδικαζόντων μὲν τῇ μεγάλῃ ἁγιω-
σύνῃ αὐτῦ ἐκ Σασιλικῆς, κ θείας προσάξεως τῦ
πανσεβάστε Σεβαστῦ, κ μεγάλε Δρουγγαρί, τῦ
μακαρίτε τύτε πανσεβάστε Σεβαστῦ, κ ἀρχηπισκόπου
Βελιγραίας κ πανεθνμεστάτε ἐρωτοασκρήτης κυρῦ
Λεοντίου τῦ Ἰκανάτου, σωνεδικαζόντων δὲ καὶ
ἱερωτάτων ἀρχιερέων, τῦ Ἀγκύρας, τῦ Κυζίκε, τῦ
Νικομηδείας, τῦ Τυάνων, τῦ Ἀντιοχείας τῆς Πι-

tus est: veruntamen, cum veluti quoddam Tyanenſis præludium fuerit, immo vero tanquam judicii præparatio, inquiſitio de ſtatu conditioneque prædictorum Epiſcoporum, in quæſtionem allata ſunt, quibus nec Epiſcopali eos dignitate condecoratos fuiſſe contendit, tanquam nullo modo ordinatos, vel non ex Canonum præſcriptis; ideoque Epiſcopali dignitate eos eſſe indignos, ut certamen ipſi poſtea, cum quibus ineundum eſſet, in dubium non verteretur. Dum itaque de his quæritur, non longo examine opus fuit, ſed ut ſapiens ait Salomon: Viro laqueus ſunt propria labia. Sic & in judicium vocati, de ſua in Epiſcopatum promotione interrogati, palam Metropolitæ patrocinati ſunt, ſuffragio quidem hac in Urbe electos fuiſſe ſub defuncto illo ſanctiſſimo Tyanorum Metropolita Jacobo Monacho, ad Clericatum & præſulatum, ut moris eſt, poſtea elapſo tempore in ſecundam Cappadociam Tyana progreſſos, ordinatos fuiſſe, ſed ab eo, & ſolo, cum nullum alium haberet, qui una cum eo celebraret. Cum itaque hac ratione hæc & ipſi confeſſi eſſent, nullum remanebat dubium, illos contra præſcripta ſacrorum Canonum ordinatos fuiſſe; cum Apoſtolicus primus Canon verbatim præcipiat, Epiſcopum ordinari ab Epiſcopis, vel duobus, vel tribus; & quartus Nicænæ primæ, & Antiochenæ Synodi decimus nonus, nec non & Carthaginienſis, aliique plurimi, hoc idem probari ſancient, abſque trium Epiſcoporum præſentia neminem ordinari Epiſcopum. Præterea, viſum eſt omnibus nobis, & determinatum, prædictos, ut diximus, Epiſcopos, neque Epiſcopali fuiſſe dignitate cohoneſtatos, propter eorundem ordinationem minime canonicam. His ita dijudicatis ac determinatis, facultas facta fuit Metropolitano Tyanorum, tanquam Præſidi, quæ in propria Diœceſi nunciantur aut audacter efficiuntur, examinandi & corrigendi, proferendique in medium, quæ de illorum impictate circumferuntur, ut in Synodo ſimul cum electis judicibus, examinentur & terminentur.

Sententia, per quam dijudicatum eſt, epiſcopali dignitate antea privatos, contra Canones ordinatos eſſe, tum Soſandrorum Monachum Clementem, & Balbiſſæ Leontium, ex relatione ſanctiſſimi Metropolitæ Tyanorum, domini Baſilii, cum eſſent ex ſecta execranda Bogomilorum, menſe eodem, & eadem die. Præſidente ſanctiſſimo & Oecumenico Patriarcha, Domino Michaele in Thomaite; ſimul judicantibus cum magna ſanctitate illius, ex Imperatoria divinaque juſſione, Panſebaſto, Sebaſto, & magno Drungario, beatiſſimo Panſebaſto, Sebaſto, & Archiepiſcopo Bulgariæ, & nobiliſſimo Protoaſecreta, domino Leontio Icaneto; conſidentibus etiam, & ſanctiſſimis Antiſtitibus, Ancyrano, Cyziceno, Nicomedienſi, Tyanenſi, Antiocheno Piſidiæ, Dyrrhaceno, Alantenſi,

Mo-

ANNO CHRISTI 1143.

Medytenſi, Meſembrienſi, Bizyenſi, Garenſi, Gothienſi; aſſiſtentibus etiam illuſtribus Principibus. Divinum zelum aſſumens ſecundum Icientiam ſanctiſſimus Metropolita Tyanorum Baſilius, non toleravit in ſua Diœceſi patrari, quæ ipſe audiverat a prætenſis ſuis Epiſcopis, Leontio & Clemente Monachis, quos jam antea examinatos, a dignitate Epiſcopali removimus; & in publicum quoque non redarguere, & quomodo illi in multis circa orthodoxam religionem inconſulte aberrant, nobis patentius non oſtendere, non ut accuſator, & quaſi ipſe eorum impietatem in judicium vocaret; hæc quippe omnia & in noſtro antea edito edicto judicata ſunt & decreta; ſed ut ageret, ne pelle ovina lupi abſconderentur, ſicque clam ab illis ovile Chriſti læderetur. Hodie penes nos conſtituit, ſuæ Diœceſis pium Canonicum Leonem, & ab ipſo Leontio ordinatum, ut ipſe referebat, tanquam qui res eorum ad amuſſim calleret, & magis quam ceteri omnes, eoſdem redarguere poſſet; ut in conventu ſubſtitit, unaque cum eo etiam ii, qui in jus vocabantur, Monachus nempe Clemens & Leontius, illico ſcriptum Tyanæus Canonicus deprompſit, varias eorum actiones continens, multum præ ſe ferentes lubricum, palamque demonſtrantes, earum auctorem non rectæ eſſe ſententiæ, ſed Bogomilica ſecta revera laborare. Scriptum erat compoſitum, ut ex ſignis, quæ in eo erant, deprehendebatur, a Clericis, & nobilibus, & habitatoribus fere omnibus Metropolis Tyanorum, has & ſimiles actiones accuſatis appingens, & doctrinam; Marito abſtinendum a legitime ſibi conjunctarum mulierum conſuetudine, carne item & lacte & vino per tres annos; quibus decurſis, ſine ullo peccato illis uti fruique omnimodis poſſe; item, Neminem ſæcularem ſalvari, licet omnis virtutis viam iniverit, niſi Monachus fiat; qui ſacris initiati ſunt, per ſeptem dies a mutuo commercio impediri; Tondere licere homines invitis uxoribus, ut uxores invitis maritis; Nonnullos Chriſtianos demortuos, inſepultos, & abſque cantu negligere, & neque vivos eoſdem in pœnitentiam admitti, effodere projicereque Chriſtianorum reliquias, tum intra tum extra Eccleſiam repoſitas. Peccatores eſſe affirmant, qui fato functi ſunt, & Dæmones in defunctorum corporibus habitare: nullo modo permittendam eſſe Crucis adorationem, niſi inſcriptum habeat: Jeſus Chriſtus Filius Dei. Rebaptizaſſe & filios Chriſtianorum, dicentes, peccatores eſſe, qui baptizarunt: & ordinaſſe mulieres Diaconiſſas, quibus contuetas Eccleſiæ petitiones facere permittunt, & ſanctorum Evangeliorum lectionem; eaſque cum eodem Clemente Miſſæ ſacrificium celebraſſe: ſanctas contriviſſe imagines. De Cruce magni Archiſtrategi innumera miracula faciente dicunt, ea ex Diabolica operatione fieri: anathematizaſſe Deum, in quem credebant. Acacius Epiſcopus Chriſtianus, his iſidem quorum erat ſcriptum, orthodoxus habitus. Ad hæc tradidiſſe mulieres Chriſtianas in manus Infidelium, eo nomine

σιδίας, τῦ Δυῤῥαχίυ, τῦ Αλανίας, τῦ Μαδύτων, τῦ Μεσημβρίας, τῦ Βιζύας, τῦ Γαρίων, ϗ τῦ Γοτθίας, παρεσαμένων Ϛ δεσποτικῶν ἀρχόντων. Ἐνθεον ζῆλον ἀναλαβὼν κατ' ἐπίγνωσιν ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Τυάνων Βασίλειος, ἐκ διαίρεσεως τὰ ἐν τῇ κατ' αὐτὸν ἐνορίᾳ πολμηθῆναι αὐτῷ ἀκουσθέντα παρὰ τῆς τάξεως ἐπισκόπων αὐτῦ, ἤγουν, τῦ μοναχῦ Λεοντίυ ϗ τῦ μοναχῦ Κλήμεντος. ὃ ὢδη προεξετάσαντες τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας καθείλομεν, μὴ ϗ εἰς τὸ ἐμφανὲς ἐξελέγξαι, ἢ ὅπως πολλά τινα περὶ τὴν ὀρθόδοξον ἡμῶν θρησκείαν παρασφάλλονται ἀνοήτως ϗ ἡμῖν παρασῆσαι. σαφέστερον τοίνυν, οὐχὼς κατήγορος, οὐδ' ὡς αὐτὸς σωστικῶν κατ' αὐτῶν τὴν τῆς δυσεβείας κατήγλησιν. τοῦτο γὰρ ἤδη ϗ διὰ τῦ προγεγονότος παρ' ἡμῶν σημειώματος προδιέγνωσαίτε ϗ προετύπωται, ἀλλ' ὡς σπόδον κωδίῳ προβάτυ τὰς λύκυς μὴ ἐπικρύπτεσθαι, ϗ ἕως λάθρα τῷ Χριστῷ παρ' αὐτῶν λυμαίνεσθαι ποίμνιον, ἐσώπιον ἡμῶν τὴν σήμερον παρεσῆσατο τὸν τῆς κατ' αὐτὸν τυγχάνοντα ἐνορίας ἐλαχῆ αὐτῷ Λέοντα, τὸν Ϛ παρὰ τῦ Λεοντίυ χειροτονηθέντα, ὡς αὐτὸς ἔλεγεν, ὡς ϗ ἀκριβῶς εἰδότα τὰ κατ' αὐτὸς ϗ ἐξελέγχειν αὐτὸς ἢ ἄλλων πλέον ἰσχύοντα. ὡς γὰν παρέση τῷ συνεδρίῳ, συμπαρίσαντο δὲ ἡμῖ οἱ καθ' ὧν ἡ αἰτίασις, ὁ μοναχὸς δηλονότι Κλήμης, ϗ ὁ Λεόντιος ἐγγραφος, ἅπερ ὁ τῦ Τυάνων κανονικὸς προκεχόμικε διαφόρυς πράξεις τούτων διαλαμβάνων πολὺ περιφερόμενον τὸ σφαλερὸν, ϗ φανερῶς παρισώσας τὸν τοιούτων ἐργάτιν μὴ δυσεβῆς τυγχάνειν φρονήματος, τὰ δὲ τῆς ἁγ Βοσμήλων θρησκείας ἀληθῶς νοσεῖν. τὸ δὲ ἐγγραφον ἦν μὲν ἐκπεθεμένον, ὥσπερ ἐφαίνετο ἀπὸ τῆς ἐμφερομένων αὐτῷ σιγγραφιῶν, παρά τε τῆς κληρικῶν, ϗ ἀρχόντων, ϗ οἰκητόρων ἁπλῶς τῆς μητροπόλεως τῆς Τυάνων, τοίας δέ τινας πράξεις τοῖς αἰτιωμένοις προσμαρτυρῶν. διδαχλὶ ἰοῦσας ἀνδρας ἀπέχεσθαι τῆς ἁγ νομίμων τόκου σωναφθεισῶν γυναικῶν σωνουσίας, κρέατός τε ϗ γάλακτος, ϗ ἰχθύος, ϗ οἴνυ, ἄχρι χρόνων τριῶν ἀποχλί. μὴ δὲ τοῦτο ἀποκεκριμένον φανερλῆ τῆς τοιούτων ἀπόλαυσιν. ἑτέραν, τὸ μηδένα σώζεσθαι κοσμικὸν, κἂν πᾶσαν ἀρετλὶ διαπράξηται, εἰ μὴ μοναχὸς γένηται, τὸ, τὰς ἱερολογηθέντας ἀχρις ἑπτὰ ἡμερῶν τῆς πρὸς ἀλλήλυς ὁμιλίας κωλύειν. τὸ, ἀποκείρειν ἄνδρας παρὰ γνώμλυ τῆς γαμετῶν, ϗ γυναῖκας παρὰ τλὶ τῆς ἀνδρῶν θέλησιν. τὸ τινὰς θανόντας Χριστιανὺς ἀτάφυς, ϗ ἀψάλτυς καταλιμπάνειν, ϗ μηδὲ ζῶντας δέχεσθαι αὐτὺς εἰς μετάνοιαν. τὸ, ἐξανασκάψαι, ϗ λείψανα Χριστιανῶν θεμένα, ἐξωθέντα ϗ ἐσωθεν τῶν ἐκκλησιῶν, ἁμαρτωλὸς εἶναι λέγουσι τὺς τελευτήσαντας, Ϛ δαίμονας ἐγκατοικεῖν τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων. τὸ, μὴ συγχωρεῖσθαι ἄλλως προσκυνεῖσθαι σανρόν, εἰ μὴ ϗ ἐσταυρωμλὶ ἐπιφέρηται. Ἰησῦς Χριστὸς υἱὸς τῦ Θεῦ. τὸ ἐξανασκαπτίσαι ϗ παιδία Χριστιανῶν, λέγουσι ὅτι, ἁμαρτωλοί εἰσιν οἱ βαπτίσαντες, ϗ χειροτονῆσαι γυναῖκας διακονίσσας, ϗ ἐπιτρέπειν αὐταῖς τὰς σωνηθεις ἐκκλησιαστικὰς αἰτήσεις ποιεῖσθαι, ϗ τλὼν ἁγίων εὐαγγελίων ἀναγνωσιν, ϗ συλλειτουργῆσαι ταύτης μῦ τῷ Κλήμεντος. τὸ, ἁγίας καταῤῥίψαι εἰκόνας. τὸ, περὶ τῦ σανρῦ τὰ μεγάλα ἀρχισρατηγλὶ ἀπειροπλοκῆ ποιοῦντος θαυμάσια λέγειν, ὅτι ἐκ διαβολικῆς ἐνεργείας τοῦτο ποιεῖ. τὸ, ἀναθεματίσαι ϗ τὸν Θεὸν, ὃν ἐπίστευσε. Ἀκάκιος ἐπίσκοπος Χριστιανὸς αὐτοῖς τύπος, ὢν ὑ-

ANNO CHRISTI 1143.

ANNO CHRISTI 1093.

quod mœchatæ fuiſſent. Hæc & ſimilia alia ſcripto illo indicante, poſtulabantur jam dicti ſæpius, ut ad hæc, ſi non ad omnia, reſponderent. Sed cum viderent, accuſatorem nimium enixeque inſtantem, Leontius rebaptizaſſe confeſſus eſt: idque feciſſe, quod a Sacerdote, pro compertis criminibus depoſito, poſt depoſitionem primus Baptiſmus factus ſit, quem tanquam dubium confirmare ipſe exoratus eſt. Quod factum maxime, Leontium non recte ſentire, comprobat; tanquam qui baptiſmum iterare auſus ſit, ſecundum execrandam Bogomilorum religionem; & licet hoc a Leone probatur, Sacerdotem depoſitum, primum illum baptiſmum feciſſe, non tamen omnino actio illa extra culpam fuerit. Præterea inſepulta, & abſque cantu, reliquiſſe cadavera mortuorum aſſeverabat Leontius; id tamen ſe præſtitiſſe fatebatur, quod mortui illi, dum viverent, ſceleribus ſe impiaſſent, nec illi, dum ad ſanam mentem hortabatur, morem gerere voluiſſent: tradidiſſe vero Chriſtianam quandam mulierem Ameræ fatebatur, quod cum fratre mariti impudens conſuefceret; cum alia ratione non poſſet malo videri. Ad hæc etiam ajebat, ſe divinum templum exuſſiſſe, quod cum non nemini, ſæpius adhortatus **** confeſſi ſunt. Qui porro ſcriptum detulerat, paratus erat etiam adductis teſtimoniis illa comprobare. Propterea hodie convenientibus cum noſtra mediocritate Judicibus, ad hoc idem electis, nobis omnibus peropportunum viſum eſt, & a nobis decretum, ad ſecuritatem legum, qui ad nos ſcriptum miſerunt, quod nemine diſcrepante a recta ratione aberrant; quæ in eo continentur, & immanem improbitatem & impietatem redarguunt ita ſentientium aut docentium; omnibus audientibus, conventus totius anathemati omnia ſubjiciantur. Quod ſtatim hodie coram vobis effecimus, dubiis omnibus, veluti extraneis, verbatim anathematizatis, in quibus porro dubietatis umbra ineſſe videtur, propter aliquos prætextus, ab ipſis adductos, ad propriam condemnationem abigendam eos, qui ſecundum Eccleſiam catholicam non ſentiunt, ſed ab extra ex ſe ipſis aliquid introducunt, anathemati ſubjicientes, ante vero omnia & ipſos, ſive palam, ſive clam, aut ſentiant aut doceant præter pia Catholicæ Eccleſiæ dogmata & doctrinam. Capita autem, ut germana omnino & inviolata conſerventur, præceptum eſt, ut tranſcripta ſubſcriptione eorum, qui ea anathematizarunt, foras item noſtri Dei amantis Chartophylacis inſcriptione communiantur, ſicque ad loca illa mittantur.

ANNO CHRISTI 1093.

Α πῆρχε τὸ ἔγγραφον ὀρθόδοξον γνωρίζομεν. πρὸς τύπους τε τὸ, παραδοῦναι γυναῖκας Χριστιανὰς εἰς χεῖρας ἐθνῶν προφάσει δηθεῖσαν μοιχείας. τοῦτο δὲ ἄλλα τοιαῦτα τινὰ τῶ αὐτῶ ἐγγράφω δηλοῦντος, ἀπῃτοῦντο οἱ μνημονευθέντες πολλάκις, πρὸς τοῦτο ἀπολογήσασθαι. κ εἰμὴ πρὸς παντα. ἀλλ' ἐπειπερ ἑώρων τὸν κατήγορον σφοδρῶς ἀνισάμυνον, ὁ μὲν Λεόντιος ἀναβαπτισμὸν ποιῆσαι κατέθετο. πλὴν διὰ τὸ παρὰ ἱερέως καθαιρεθέντος ἐπιδήλοις ἐγκλήμασι μὴ τῶν ἐκείνου καθαίρεσιν τὸ πρῶτον βάπτισμα παρ' αὐτοῦ τελεσθῆναι, ὃ κ ὡς ἀμφίβολον παρασῆσαι αὐτὸς ἀπῃτήθη. τοῦτο γὰρ μὴ γινομένης μείζονος τινος παράσασις τὸ πραχθὲν οὐκ ὀρθῶ Β φρονήματι τοῦ Λεοντίου εἰσάγεται, ὡς ἀναβαπτισμὸν ποιῆσαι τολμήσαντος κατὰ τῶν βογομήλων θρησκίαν, ὅπερ κ τότε παρὰ τοῦ Λέοντος ἀποδεχθέντος, ὡς καθηρημένος τυγχάνων ὁ ἱερεὺς τὸ πρῶτον ἐποιήσατο βάπτισμα, οὐδ' ὅτω παντάπασιν ἀκαθαιρέτων ῥυόμενον. πρὸς δὲ τὸ καταλιπεῖν ἀτάφους κ ἀψάλτους νεκροὺς ὁμολογῶν ἦν ὁ Λεόντιος. ἔλεγε δὲ τοῦτο ποιῆσαι, ὡς ἁμαρτανόντων ἐν ζωῇ τῶν τελευτησάντων, κ μὴ πειθομένων αὐτῷ συμβαλλόντι πρὸς διόρθωσιν ἀσεβῶν. κ τὸ παραδοῦναι δὲ χριστιανὴν γυναῖκα τινὶ τῷ σὺν τῷ χρ. (ita erat in manuſcripto) ἐκπροσωπεύοντι τῷ Ἀμηρᾶ ὡμολόγει, ὅτι μοιχείαν C εἰπὼν ἐπ' ἀδελφῷ τοῦ ἀνδρὸς ὑπ' αὐτῆς τολμομένην τοῦτο ποιῆσαι, ὡς μὴ διωκόμενος ἄλλως ἐπιτηδεύσασθαι τὸ κακόν. προσωμολόγει δὲ κ θεῖον κατεσκευῆσαι ναόν. ἀλλ' ὅτι, φησί, πολλάκις παραινέσας τινὶ χορ **** καθωμολόγησαν. ὁ δὲ προκομίσας τὸ ἔγγραφον ἕτοιμος ἦν, κ διὰ μαρτυρίας τοῦτο πιστώσασθαι. διὰ τοῦτο κ σήμερον σωτελθόντων τῇ ἡμῶν μετριότητι τ δοθέντων ταύτῃ σωδικασῶν, δέον ἡμῖν ἅπασι δέδοκται, κ διωρίσαι, ὥστε πρὸς πληροφορίαν τῆ πρὸς ἡμᾶς σελάντων τὸ ἔγγραφον τῶ ὁμολογημένως τῶ ὀρθῶ παρασφάλλεσθαι λόγω τὰ τούτω περιεχόμενα, κ πολλὴν φαυλίαν τε κ ἀσέβειαν καταβοᾶν τῶν ὅπω φρονούντων, ἢ διδασκόντων, σὺν ἐπηκόῳ τυτεί τῶ σωτῆρι ἀναθέματι τὰ πάντα ὑποβαλεῖν. ὅπερ δὴ κ αὐτίκα τῶ σήμερον σὺν θεῷ ἡμῶν πεποιήκαμεν, τὰ ἀμφίβολα πάντα, ὡς ἐπροδόξα ῥητῶς ἀναθεματίσαντες. κ ἐφ' οἷς ἴσως ἀμφιβολίας ἦ ἐπισκίασμα, διά τινας προφάσεις παρ' αὐτῶν εἰσαχθείσας πρὸς τῶ τῆς ἑαυτῶν καταγνώσεως ἀποσείσηται τὰς μὴ κατὰ τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν φρονοῦντες, ἀλλ' ἐξωθέντες παρ' ἑαυτῶν ἐπεισάγοντας ἀναθέματι καθυποβάλλοντες. πρὸ πάντων δέ γε κ ἑαυτὸς, εἰ φανερῶς, εἴτε μᾶλλον κεκρυμμένως, ἢ φρονήσαιτο, ἢ διδάξαιτο παρὰ τὰ δόγματα τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κ δόγματα κ διδάγματα. τὰ μέντοι τῶν κεφαλαίων κατὰ σίχον διὰ τὸ ἀνεθέλητον παντὶ σωτηρηθῆναι, κ ἀδιάβλητον, ἐγένετο μεταγραφὴν ὑπογραφῆναι μὲν παρὰ τῶν ἀναθεματισάντων αὐτὸν, ἐπιγραφῆναι δὲ ἔξωθεν κ παρὰ τοῦ ἡμετέρου θεοφιλοῦς χαρτοφύλακος, κ εἰς τὰς χώρας ἀποσταλῆναι.

ANNO CHRISTI 1143

CONCILIUM WINTONIENSE

Anno MCXLIII. *celebratum in quo controverſia inter Theobaldum archiepiſcopum Cantuarienſem & Abbatem ac monachos Cantuar. tractata fuit.*

Ex Chron. W. Thorn. in ann.

Wilkins to. I. pag. 403.

ANno Dominicæ Incarnationis 1143. concilio adunato apud Wintoniam præſidente Henrico ejuſdem civitatis epiſcopo, & apoſtolicæ ſedis tunc legato, conſidentibus archiepiſcop. Cant. Theobaldo cum fratribus & coepiſcopis Roberto London. Jocelyno Salesburiæ, Alexandro Lincolniæ, Seyfredo Coyceſtriæ, Roberto Hereſordiæ, Rodberto Bathonienſi, Rogero Ceſtriæ, Willelmo Dunelmiæ Hiſcelino Rotoceſtriæ, Simone Wigorniæ, Adelulpho Karduliæ, Uthredo Clamorganiæ, una cum abbatibus & ceteris pluribus religioſis controverſia magna de prænominatis l. s. VII. d inter Theobaldum archiepiſcopum & monachos ejuſdem, & Hugonem abbatem S. Auguſtini, ejuſdemque monachos jam diutius habita; quin etiam in conſiſtorio ſummi Pontificis Innocentii II. ſæpius agitatæ, tandem eodem Papa jubente mihi Henrico Wintonienſi epiſcopo in hac patria vices ſuas agenti, & Roberto Hereſordenſi epiſcopo, ipſo Archiepiſcopo cum ſuis, & abbate cum ſuis eandem juſſionem ſingulis literis deferentibus, quia de illa cauſa plenior notitia in Anglia haberi poterat, commiſſa eſt terminanda. Congruo igitur tempore utraque parte ad præſignatum concilium evocata, cum didiciſſemus in privilegiis Romanorum Pontificum monaſterium S. Auguſtini, ut jus proprium ſedis Apoſtolicæ munientium, nulliuſque alterius ditioni ſubditum, abbatem & monachos prædicti loci neque ſubjectionem neque A conſuetudinem, neque reditum aliquem, ſeu in magno ſive in minimo archiepiſcopo & eccleſiæ Sanctæ Trinitatis ſolvere debere, licet ſupradictos L. S. VII. D. ſe jam diutius fateretur dediſſe pro oleo & Chriſmate nec aliter illa habere potuiſſe; quod etiam ſicut antea in præſentia domini Papæ ſupradicti, literis ejuſdem teſtantibus, ita & in noſtra ſe probaturos plurimis allegationibus & teſtibus offerebant; archiepiſcopum vero nullam honeſtam cauſam, de qua eoſdem denarios habuiſſet, vel exigere potuiſſet comperiſſemus; conſultum duximus tam anxiam cauſam, tam gravem utriuſque eccleſiæ laborem amicabili modificatione ſedare & matri eccleſiæ noſtræ Cantuar. cui nos epiſcopi profeſſi ſumus B debitum honorem, licet eccleſiæ B. Auguſtini videamur gravamini reſervare. Conſulimus utique & quodammodo coegimus abbatem & monachos, ut darent Archiepiſcopo & Eccleſiæ ſuæ poſſeſſionem aliquam liberam LX. ſol valentem, quippe ut potenti vicino & in multis perneceſſario utpote in datione olei & chriſmatis, in dedicandis Eccleſiis, in ordinibus faciendis, ceteriſque negotiis, prout poſtulatur; iſta videlicet conditione, ut illa poſſeſſione ſemel accepta, ſibi abinde proprium haberet, & eccleſia S. Auguſtini a prædictorum denariorum ſolutione in perpetuum foret libera, & ſecundum privilegia ſua maneret in omnibus quieta.

VITA ET EPISTOLÆ CÆLESTINI PAPÆ II.

CÆleſtinus II. natione Tuſcus, Guido antea C vocatus, ex presbytero cardinale tituli ſancti Marci, juxta conſtitutionem Innocentii prædeceſſoris ſui, qua populus omnino a pontificis electione arcebatur, primus ſine ullis populi ſuffragiis, teſte Onuphrio, propter civile bellum quod a Romanis ſenatum reſtituere ſatagentibus imminebat, creatus eſt pontifex, tempore Conradi imperatoris, an. Domini 1143. illo die quo Innocentius II. e vivis deceſſerat. Petrus Cluniacenſium abbas ſcripſit ad eum epiſtolam, apud Papirium Maſſonum extantem, qua continetur ipſum legitime electum initio pontificatus Romæ omnia pacata habuiſſe. Wilielmum Eboracenſis eccleſiæ theſaurarium, hominem tunc temporis improbum, in ſedem Eboracenſem bis intruſum, ab Innocentio damnatum & fugatum, per ſurreptionem eccleſiæ Eboracenſis epiſcopum ordinavit & conſecravit, & contra S. Bernardum hac de re graviter conquerentem defendit. Cum, juxta Urſpergenſem menſibus quinque & diebus tredecim, ſecundum Ottonem Friſingenſem menſibus fere ſex, pontificatum tenuiſſet, ebiit anno Domini 1144. & ſepultus eſt Romæ in baſilica Conſtantiniana. Vaticanus codex de vitis pontificum iſta habet: Hic fecit ordinationem per menſem Decembrem, in qua creavit diaconos ſeptem, presbyteros per diverſa loca, & epiſcopos per diverſa loca ..... Defunctus eſt apud Palladium octavo Idus Martii, & in eccleſia Lateranenſi tumulatus.

EPISTOLA I CÆLESTINI PAPÆ II. AD CLUNIACENSES

Bz Tom. IV ſpicilegii.

D De ſui electione certiores facit Cluniacenſes, eorumque preces poſtulat. Claromontani epiſcopi culpam ipſis condonat.

Cæleſtinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro abbati, & monachis Cluniacenſ. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAritatem veſtram de ſtatu ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ ſolicitam cognoſcentes,

tes, quæ circa nos acta ſunt, vobis ſignificare A
ANNO CHRISTI 1143. curavimus. Notum igitur facimus dilectioni veſtræ, quod Domino noſtro bonæ memoriæ papa Innocentio, VIII. Kal. Octobris defuncto, & in Lateranenſi eccleſia cum maxima cleri ac populi Romani frequentia tumulato, cardinales presbyteri & diaconi, una cum fratribus noſtris epiſcopis & ſubdiaconis, clero ac populo Romano acclamante, partim & expetente, tertia die in ipſa eccleſia unanimi voto & pari conſenſu, me indignum, & prorſus tanti officii imparem, neſcio quo Dei judicio, in Romanum pontificem concorditer elegerunt. Ego autem conſiderans, infirmitatem meam ad apoſtolicæ ſedis culmen non poſſe pertingere: onus hoc malui declinare, ne in paſtorali regimine, impariſ admi- B
niſtrationis actione ſuccumberem. Sed quia contraire non eſt domini diſponentis arbitrio, obedienter ſequutus ſum, quod miſericors de me regentis manus voluerit operari. Diſpoſitioni itaque Divini conſilii colla ſubmittens; tanto pondere preſſum me recognoſco: ut non per prophetiæ ſpiritum, ſed per experimentum dicam: Incurvatus ſum & humiliatus ſum uſquequaque. Tanta quippe occupationum onera deprimunt, ut ad ſuperna vix aliquando animus erigatur. Multis cauſarum fluctibus quatior: & poſt illa quietis otia, quæ ante hoc officium me recolo habuiſſe, tantis tumultuoſæ vitæ tempeſtatibus affligor, ut recte dicam: *Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me.* Pſal. 68.

Unde, * fratres cariſſimi, per omnipotentem Dominum rogo, ut me ſub hoc paſtoralis curæ onere laſſeſcentem orationum veſtrarum interceſſionibus adjuvetis: ut ejuſdem omnipotentis Dei miſericordiam totis niſibus, & plenis deſideriis imploretis: quatinus mihi inter undas pelagi laboranti majeſtatis ſuæ dexteram porrigat, & ſic naviculæ ſuæ præeſſe concedat, ut ad æternæ quietis portum cum ſuſceptæ navis onere, ipſo ducente, perveniam. *Potiſſimum dicere filii cariſſimi. H.

Nos autem Cluniacenſe monaſterium tanquam B. Petri proprium, more prædeceſſorum noſtrorum diligere volumus & fovere, & ſuam ei juſtitiam conſervare.

Quod autem Claromontenſis epiſcopus prætermita B. Lucæ feſtivitate a prædeceſſore noſtro bonæ memoriæ papa Innocentio evocatus non venit, nec canonicam excuſationem prætendit: pro veſtra dilectione ad præſens æquanimiter toleramus. D

Datum Laterani VIII. Idus Novembris.

II. AD EOSDEM.

ANNO CHRISTI 1143. Ex Biblioth. Cluniac.

Confirmatio S. Vincentii Salamanticenſis in Hiſpania.

Caleſtinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro Cluniacenſi abbati ejuſque fratribus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ex injuncto nobis a Deo apoſtolatus officio, univerſis Catholicæ eccleſiæ filiis debitores exiſtamus. vobis tamen qui ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſpecialius inhæretis, propenſiori nos, convenit caritatis ſtudio imminere. Ideoque tanquam ſpecialibus B. Petri filiis paterna ſolicitudine providere volentes, eccleſiam S. Vincentii de Salamantica, quam frater noſter Berengarius ejuſdem civitatis epiſcopus, aſſenſu prioris ejuſdem loci, & cariſſimi filii noſtri A. regis Hiſpaniæ, canonice vobis conceſſit, per præſentis vobis ſcripti paginam confirmamus. Si quis autem hujus noſtræ confirmationis paginam ſciens, contra eam venire tentaverit, omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, indignationem ſe noverit incurſurum.

Datum Laterani VI. Martii.

AD TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ex Caſtejoni Primat. Toled.

Ut aliquot parochias reſtituat A. epiſcopo.

DIlectus filius noſter G. diaconus cardinalis, & apoſtolicæ ſedis legatus, ſicut ab ipſo accepimus, fratri noſtro Aſturicenſi epiſcopo varia præcepit, ut parochias de Tepolis, & Caldellis venerabili fratri noſtro M. Aurienſi epiſcopo abſque ulla conditione reſtituat. Ipſe vero non tantum mandatum ipſius effectui minime mancipavit: ſed in eiſdem eccleſiis, ab eodem filio noſtro pro contemptu & inobedientia interdictis, Divina officia celebravit. Verum quoniam ipſum viam univerſæ carnis ingreſſum eſſe accepimus: per præſentium tibi ſcripta mandamus, quod eaſdem parochias, infra quadraginta dies poſtquam præſens ſcriptum ſuſceperis, juxta mandatum ejuſdem filii noſtri præfato epiſcopo integre reſtitui facias. Facta vero reſtitutione, cum Aſturicenſis eccleſia per Dei gratiam paſtorem catholicum obtinuerit, ſi quam in eiſdem eccleſiis ſe confidit habere juſtitiam, congruo loco, & tempore in tua præſentia utriuſque partis cauſa audiatur, & fine debito terminetur. Quod ſi quis reſtitutionem ipſam temere impedire tentaverit: interdictum, quod prædictus filius noſter cardinalis in eiſdem eccleſiis poſuit, firmiter facias obſervari. Datum Later. IV. Kal. Martii.

AD EPISTOLAS CÆLESTINI II.

APPENDIX.

Ex Manſi Suppl. to. II. pag. 448.

AD GERHOUM PRÆPOSITUM REICHERSPERGENSEM

Solatur illum, quod multa ſuſtineat ab adverſariis, & ut ad ſe veniat, invitat.

Caleſtinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Gerhoo Richerſpergenſi præpoſito, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Gerhoh Comment. in pſal. XXIV. p. 469.

SUper tribulationibus & anguſtiis, quas pro veritatis & juſtitiæ aſſertione dilecti filii noſtri G. diaconi cardinalis atteſtatione te ſuſtinere accepimus, paterna tibi affectione compatimur, & in quibus ſecundum Deum poſſumus, opem tibi, & conſilium libenter impendimus. In quibus tanto majorem patientiam te oportet habere, quanto certius eſt, tuam induſtriam eaſdem perſecutiones pro defenſione juſtitiæ ſuſtinere. Scis enim, nec novum eſſe nec inſolitum, quod juxta apoſtolum, qui volunt pie vivere in Chriſto, perſecutionem patiuntur ab impiis & diſſimi-

milibus, quos Dominus in Evangelio conſolatur, beatitudinem æternam illis repromittens, *Beati*, (inquit,) *qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Nos tamen pro debito officii noſtri æmulis tuis obviare & cenſura eccleſiaſtica eos cohibere volumus. Unde per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatenus proxima Dominica, qua legitur: *ego ſum paſtor bonus*, noſtro te conſpectui repræſentes, ut per te ipſum cauſa plenius cognita; quieti, & tranquillitati tuæ providere, & ſicut dilecto filio opportune tibi ſubvenire valeamus.

ANNO CHRISTI 1142.

AD ALVISUM ATREBATENSEM EPISCOP.

Cauſam matrimonii cujuſdam ad ſe advocat.

Cæleſtinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Alviſo Atrebatenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Balux. Miſcell. to V. p. 418.

LIteras a tua fraternitate tranſmiſſas recepimus, & quod de conſanguinitate inter carissimi filii noſtri Stephani illuſtris Bleſenſis comitis filium & filiam nobilis viri Theodorici Flandrenſis comitis in eis continebatur diligenter expendimus. Verum quoniam epiſcopos Galliæ in juſtitia & obſervatione mandatorum ſedis apoſtolicæ tepidos invenimus, & idem filius noſter ..... comes in cauſa matrimonii R. de Perona omnino inordinate & contra juſtitiam ab ipſis tractatus eſt, cauſam ipſam judicio ſedis apoſtolicæ duximus reſervandam. Si vero tu ipſe, vel quislibet alius in cauſa canonice procedere volueritis, proxima Dominica, qua cantatur: *iſti ſunt dies*, &c. vos conſpectui noſtro præſententis, ut in utriuſque partis præſentia cauſam ipſam diligenter inquirere, & quod canonica æquitas dictaverit exinde ſtatuere valeamus.

Datum Laterani VIII. Idus Novemb.

ANNO CHRISTI 1142.

MOGUNTINUM CONCILIUM

In cauſa litis inter fratres monaſterii SS. Petri, & Pauli Erfurtenſes & Diſibodenbergenſes, Anno 1143. ab Henrico Moguntino celebratum.

Ibid. p. 444.

COncilii hujus acta nulla ſuperſunt, præter tabulas compoſitæ litis inter monachos Erfurtenſes & Diſibodenbergenſes (Diſenberg) in diœceſi Moguntina. Tabulas haſce vulgavit Georgius Chriſtianus Johannis in Spicilegio tabularum & literarum veterum pag. 119. ex quo hic habent lectores.

Ex Georg. Chriſt. Joan. Spic. Tabul. p. 119.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Heinricus Dei gratia Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopus, notum fieri volumus cunctis Chriſti fidelibus preſentibus & futuris, quomodo Sancti Spiritus inſpiratione & noſtro aliorumque venerabilium, & religioſorum virorum, conſilio determinata ſit diuturna altercatio fratrum ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli in Erphesfurt, & fratrum de ſancto Diſiboto ſuper injuſta prædii ablatione in Biſcoferode. Multis annis plures ſynodos prædictorum monaſteriorum abbates frequentaverunt, unique privilegia & vivos teſtes legitime traditionis coram preſentare ſe poſſe proclamaverunt: ſed nec juſtitiam, nec concordiam obtinere valuerunt. In generali ergo ſynodo, quam apud Moguntiam habuimus in menſe martio, prædictorum cœnobiorum abbates in ſynodo ſurrexerunt, antiquam querimoniam ſuper deprædatione locorum ſibi commiſſorum replicaverunt, & juſtitiam ſynodi ſuper hoc poſtulaverunt.

Placuit igitur nobis & venerabilibus abbatibus, religioſiſque præpoſitis utriuſque ordinis, aliiſque ſapientibus viris, tam eccleſiaſticis, quam ſecularibus, ut non juſtitia, ſed conſilio duarum partium altercatio terminaretur: quod cum utræque partes laudaſſent, in id conſilii totus conventus unanimiter concordavit, ut quicquid prædii de Biſcoferode poſſeſſores injuſti noſtra auctoritate cogente ſine pretii quantitate, æquitate ſuadente, remitterent, prædictorum fratres cœnobiorum inter ſe caritative perpetim dividerent: ſi aliquod pro redemptione dandum eſſet, æqualiter darent, redemptumque æqualiter poſſiderent; ſi una congregatio aliquid ex hoc prædio requireret, redemptum itidem cum alia partiretur.

Ergo notum ſit unicuique, nos ejuſdem prædii partem, curiam videlicet a Giſelberto, quondam vicedomino, recepiſſe, & eam prædictis abbatibus æqualiter diviſiſſe.

Item notum eſſe volumus, quod cella S. Martini juxta Falcanaha & prædia ad illam pertinentia, non ſunt cum hoc prædio dividenda, quoniam dominus Ruthardus archiepiſcopus, cujus nos vicem gerimus, ante plures annos cum prædium in Biſcoferode ad Erphesfurt delegaret, ſuadente fratre ſuo, domino videlicet Diedone, qui eam ſibi ſpecialiter manſionem elegerat, eandem cellam cum prædiis ad illam pertinentibus SS. apoſtolorum principibus delegavit.

Et ut hæc omnia, quæ a nobis determinata ſunt, & in hac carta prænotata, rata & inconvulſa permaneant, auctoritate, & ſigilli noſtri impreſſione corroboravimus, ut nulli poſt hæc liceat horum aliquid permutare vel irritum facere.

Harum autem rerum teſtes ſunt.

Burchardus Argentinenſis epiſcopus.
Anſelmus Havelbergenſis epiſcopus,
Hartmannus majoris eccleſiæ decanus & S. Stephani præpoſitus.
Henricus majoris eccleſiæ cuſtos, & Erphesfurdienſis præpoſitus.
Gerlacus S. Victoris præpoſitus.
Arnoldus præpoſitus & camerarius.
Goteboldus Friſlarienſis præpoſitus.
Magiſter Wilehelmus.
Gotzbertus cantor & præpoſitus.
Adelhardus S. Severi præpoſitus.

Capellani.

Gotefridus. Conradus. Giſelbertus.

Abbates.

Wernherus de S. Albano.
Folmarus Hirſaugienſis.

Cu-

Cuno S. Diſeboti.
Henricus S. Jacobi.

ANNO CHRISTI 1143.

Regulares Præpoſiti.

Erenfridus de Winchele.
Antonius de Elefeſtat.
Guntherus de Lupoldesberg.

Comites.

Emicho de Linungen.
Conradus de Chireberch.
Dammo de Hagenovva.

A Wigger & frater ejus Gotefridus de Huſſe.
Retnerus de Werede.
Dudo de Ruſtenberg, urbis præfectus.

ANNO CHRISTI 1143.

Miniſteriales.

Embricho Rinegravius.
Dudo & Meingot frater ejus.
Ruthardus vicedominus.
Conradus de Geſmare.

Acta ſunt autem hæc anno dominicæ incarnationis MCXLIII. Indictione VI. regnante rege Conrado hujus nominis tertio.

CONCILIUM WINTONIENSE

In controverſia inter archiepiſcopum Cantuarienſem & monachos Cantuariæ, Anno 1143. coactum.

Ibid. p. 441. Ex Wilkins Conc. Brit. to. I. p. 422. Ex Chron. W. Thor. in an. 1143.

ANno Dominicæ Incarnat. MCXLIII. conſilio adunato apud Wintoniam, præſidente Henrico, ejuſdem civitatis epiſcopo, & apoſtolicæ ſedis tunc legato, conſidentibus archiepiſcopo Cant. Theobaldo, cum fratribus & coepiſcopis Roberto London. Jocelyno Salesburiæ, Alexandro Lincolniæ, Seyfredo Cyceſtriæ, Roberto Hereſordiæ, Rodberto Bathonienſi, Rogero Ceſtriæ, Willielmo Dunelmiæ, Aſcelino Roſeceſtriæ, Simone Wigorniæ, Adelulfo Karduliæ, Uthredo Glamorgamiæ una cum abbatibus, & cæteris pluribus religioſis, controverſia magna de prænominatis l. s. VII. d. inter Theobaldum archiepiſcopum, & monachos ejuſdem, & Hugonem abbatem S. Auguſtini ejuſdemque monachos jam diutius habita: quin etiam in conſiſtorio ſummi pontificis, Innocentii II. ſæpius agitata, tandem eodem papa jubente mihi Henrico, Wintonienſi epiſcopo in hac patria vices ſuas agenti, & Roberto Hereſordenſi epiſcopo, ipſo archiepiſcopo cum ſuis, & abbate cum ſuis eandem juſſionem ſingulis literis deferentibus, quia de illa cauſa plenior notitia in Anglia haberi poterat, commiſſa eſt terminanda. Congruo igitur tempore, utraque parte ad præſignatum concilium evocata, cum didiciſſemus in privilegiis Romanorum pontificum monaſterium S. Auguſtini, ut jus proprium ſedis apoſtolicæ munientium, nulliuſque alterius ditioni ſubditum, abbatem & monachos prædicti loci, neque ſubjectionem, neque conſuetudinem, neque reditum aliquem, ſeu in magno, ſive in minimo, archiepiſcopo, & eccleſiæ ſanctæ Trinitatis ſolvere debere, licet ſupradictos l. s. VII. d. ſe jam diutius fateretur dediſſe pro oleo & chriſmate, nec aliter illa habere potuiſſe, quod etiam ſicut antea, in præſentia domini papæ ſupradicti, literis ejuſdem teſtantibus, ita & in noſtra ſe probaturos plurimis allegationibus & teſtibus offerebant; archiepiſcopum vero nullam honeſtam cauſam, de qua eoſdem denarios habuiſſet, vel exigere potuiſſet, comperiſſemus; conſultum duximus tam anxiam cauſam, tam gravem utriuſque eccleſiæ laborem amicabili modificatione ſedare, & matri eccleſiæ noſtræ Cantuar. cui nos epiſcopi profeſſi ſumus debitum honorem, licet eccleſiæ B. Auguſtini videamur gravamini reſervare. Conſuluimus utique, & quodammodo coegimus abbatem & monachos ut darent archiepiſcopo & eccleſiæ ſuæ poſſeſſionem aliquam liberam LX. ſ. valentem, quippe ut potenti vicino, & in multis perneceſſario, utpote in datione olei, & chriſmatis, in dedicandis eccleſiis, in ordinibus faciendis, cæteriſque negotiis, prout poſtulatur; iſta videlicet conditione, ut illa poſſeſſione ſemel accepta, ſibi abinde proprium haberet, & eccleſia S. Auguſtini a prædictorum denariorum ſolutione in perpetuum foret libera, & ſecundum privilegia ſua maneret in omnibus quieta.

SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

Sub Michaele Patriarcha, qua anno 1143. 6. Octobris Nipho Monachus ſectæ Bogomilicæ dux, in Periblepti monaſterium amandatur, ac deinde die 3. Februarii inſequentis in locum remotiorem ablegandum decernitur.

Ex Allatio de Conſenſu Orient. & Occident. l. 3. c. 12. n. 3.

Σημείωμα γεγονὸς ἐπὶ τῷ περιορισμῷ, ἧς ἐκ τῆς μονῆς τῆς περιβλέπτου, τοῦ Βογομήλου, καὶ παμβδελλου Νίφωνος. μηνὸς Ὀκτωβρίου ε'. ἡμέρᾳ ς'. Ἰνδικτιῶνος ἑβδόμης. Πρακτὸν ἐπὶ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Μιχαὴλ ἐν τῷ Θωμαΐτῃ. συνιδεαζόντων τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ τοῦ παναειδεστάτου Σεβαστοῦ, καὶ μεγάλου Δρουγγαρίου, τοῦ μακαριωτάτου Σεβαστοῦ, καὶ ἀρχιεπισκόπου Βουλγα-

ES Ententia lata relegationis in Monaſterium Periblepti, Bogomili, & inſignis omnibus notis turpitudinis, Niphonis, menſis Octobris 1. die ſexta, Indictione ſeptima. Præſidente ſanctiſſimo domino noſtro, & Oecumenico Patriarcha, domino Michaele in Thomaite, conſidentibus magnæ Sanctitati ejus Panſebaſto Sebaſto, magno Drungario, Beatiſſimo Sebaſto, & Archiepiſcopo Bulgariæ, & nobiliſſimo Protoaſecreta Icanato, & ſanctiſſi-

ANNO CHRISTI 1141.

mis Antiſtitibus, Ancyrano, Cyziceno, Nicomedienſi, Nicæno, Tyanenſi, Antiocheno Piſidiæ, Dyrrhaceno, Aianienſi, Madytenſi, Meſembrienſi, Byzienſi, Garenſi, Gotthienſi: aſſiſtentibus & illuſtribus Principibus Non paucis neque bonis, mediocritas noſtra, quæ multorum ſermone jactantur, nunciis auditis de Monacho Niphone, quæ multis eum infamis onerant, quin immo Scriptione ipſius conſpecta, ad pleroſque nomine eorum, qui in Cappadocia ſunt, miſſa, quam propriam eſſe & ipſe confeſſus eſt; & quod univerſam Eccleſiam convitiis obruat, hæreticos omnes appellans, quemadmodum pius Secreticorum Domeſticus Baſilius Cyminianus; & Georgius Secreticus Deuterevontis, & Joannes Secreticus Oenochoi, ad illum a nobis miſſi, retulerunt; nonnulli quoque ex Cotyai Monaſterio Monachi, & alii multi præſtantes viri: conſtituit ſemetipſum & ſimul & bis ante ſacram congregationem; quæ forte quidem nonnulla ex illis, quæ nos audivimus, examinaſſet, & abſolutum judicium tuliſſet de iis, quæ audiit, & quamnam ille ſententiam tueretur; veruntamen cum videret; majore diuturnioreque perquiſitione res ipſius indigere, verebaturque, nec abſque ratione, ſi ille liber eſſet, & pro beneplacito, ut ſibi luberet, vagaretur, ſereretque colloquia quibuſcum vellet, animorum noxæ multorum eſſet cauſa, non rectam ſequens opinionem, ut ex iis, quæ audivimus, conjicimus: propterea, donec exquiſitius, quæ de illo percepimus, perquirantur atque examinentur, eum adduci in venerandum Periblepti Monaſterium juſſimus, admonerique piiſſimum Abbatem, Oeconomum, alioſque Monachos, ut eum in una ex ejuſdem Monaſterii cellis quiete vivere faciant, nemini ex iis, qui extra degunt, communicantem, ab uno vero ſoloque miniſtro neceſſaria miniſtrentur; & nemini fas ſit illius uti commercio, uti neque ex Laicis, neque ex Eccleſiaſticis, immo nec ex ipſis Monaſterii monachis; ſic etiam neque ſcripto aut doceat, aut ad alios mittat, aut per ſe ipſum, aut per alium, ſed quiete vivat, ut ſignificatum eſt, & qua poteſt providentia a dicto Monaſterio, ut aliquid animæ ſaluti commodum accedat illi, qui Monaſterium exſtruxit, curetur: illis tantummodo libris utatur, quos noſtra mediocritas conceſſerit, ab aliis omnino abſtineat, ut tuto illi ſimilis quies conſervetur; & cum nullo colloquatur, ut dictum eſt. Vinculum illi ſtatutum eſt a nobis Synodale, ut excommunicationem incurrat, & omnimodam a Chriſti fidelium cœtu ſeparationem, ſi lateater aut quidpiam ſcripſerit aut docere auſus fuerit. Etenim, ſi, poſt hoc noſtrum præceptum, in contemptum alicujus ex his quæ decrevimus, deprehenſus fuerit operari, non ultra in dubio erunt, quæ adverſus ipſum intelleximus; imo abſque dubio reputabitur non recta neque Orthodoxa ſentire. Iiſdem pœnis ſubjicientur & ii, qui ad eundem accedere audebunt, aut literas ad ipſum mittere, aut quomodolibet cum eo colloquia ſerere.

ANNO CHRISTI 1141.

μις, καὶ τῷ πανεύφημοτάτῳ πρωτοσεκρήτῃ τῷ Ἰωάννῃ τῷ Οἰνοχοΐτῃ, πρὸς ἑαυτὸν παρ' ἡμῶν σταλέντες ἐξείπατον ἡμῖν, καὶ μάλιστα καὶ τινες τῶν ἐν τῇ Κοτυαείῳ μονῇ μοναχῶν, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἀξιολόγων, παρεστήσατο μὲν αὐτὸν καὶ ἅπαξ, καὶ δὶς ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ συνεδρίου, καὶ τάχα μᾶλλον καὶ ἐσπούδασεν ἐξετάσαι τῶν ἡμῖν ἀκουσθέντων ἴσα καὶ λαχεῖν πλείαν διάγνωσιν περὶ ὧν ἀνέμαθε, καὶ ὅπως ἔτι ἔχει φρονήματος. ὅτι δὲ μὴ πλείονος καὶ σχολαιτέρας ἐρεύνης εὕρατο δεόμενα τὰ τῆς τῶν κατ' αὐτὸν ἐξετάσεως. ὑφωρᾶτο δὲ καὶ ἄλογον φόβον, μήπου διὰ τὸ ἄφετος εἶναι καὶ ἐλευθέρως διάγειν ἔνθα καὶ βούλεται, προσομιλοῦντα ἀκωλύτως, καὶ οἷσπερ ἐθέλει, καὶ ὅπως ψυχικῆς βλάβης αἴτιος ἐγκατασκήπτοι πολλοῖς, ἐκ ὀρθῶν δοκῶν εἶναι φρονήματος, ἐξ ὧν περ ἠνώσαμεν. τούτου δὴ χάριν ἄχρις ἀκριβεστέρας τῶν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἀκουσθέντων ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως, ἀπαχθῆναι μὲν τῶνδε ἐν τῇ σεβασμίᾳ τῆς περιβλέπτου μονῇ προσετάξαμεν. παραγγελίαν δὲ ῥηθῆσθαι πρός τε τὸν ἡγούμενον καθηγούμενον, τόν τε οἰκονόμον, καὶ τοὺς λοιποὺς μοναχούς, ὅστε ἐντεῦθεν τῶν ἐντὸς τῆς μονῆς κελλίων ἡσυχάζειν αὐτὸν ἀπρόσιτον τοῖς ἐκτὸς τυγχάνουσι πᾶσι, παρ' ἑνὸς δέ τινος μόνου ὑπακουστοῦ καθυπηρετούμενον, καὶ μηδενὶ ἔχοντι ἐπ' ἀδείας προσομιλεῖν, μὴ τῶν λαϊκῶν, μὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀλλὰ μηδ' αὐτῶν τῶν ἐν τῇ μονῇ μοναχῶν. ἀλλὰ μηδὲ ὑπ' αὐτοῦ γραφὴν ἢ διδάσκειν, ἢ καί τινας ἐπιστέλλειν, ἢ δι' ἑαυτοῦ, ἢ δι' ἑτέρου, ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ καθήμενον, ὡς δεδήλωται. καὶ τῆς ἐνδεχομένης προνοίας ἀπὸ τῆς δηλωθείσης μονῆς χάριν ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ οἰκείμου κτήτορος αὐτῆς ἐξενέγκαιμεν. Ἐκείνους καὶ μόνους πρὸς ἀνάγνωσιν κεχρῆσθαι βιβλίοις, εἰς ἃν ἡ μετριότης ἡμῶν ἐπιτύχοι. τῶν δὲ λοιπῶν τελείως ἀπέχεσθαι, ὥστε μήτε καὶ ἀσφαλῶς αὐτῷ σωτηρεῖσθαι τινὶ τοιούτῳ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχίαν, ἢ τὸ μηδενὶ ἐντυγχάνειν, ὡς ἔφηται, ἢ δέησις αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἐπενέχθη τοιοσδικός. ὅστε ἐπὶ ἀφορισμοῦ καὶ ἀκοινωνησίαν εἶναι πλείαν, εἰ κηρυκίοις γοῦν ἢ γράψαι πρός τινας, ἢ διδάξει τολμήσει. εἰ γὰρ φανείη μὴ τῇ ἡμετέρᾳ ταύτῃ παραγγελίαν ἐφ' ἑτέρῃσι τισὶ τῶν ἤδη δεδομένων παρ' ἡμῶν ἀλισκόμενον, ἐκεῖνα ὡς ἀμφιβαλλόμενον ἔσται ἡμῖν, ἐφ' οἷς κατ' αὐτὰ ἠκριβώμεθα, ἀλλ' ὡς καὶ παντελῶς ἀναμφίβολον· μὴ ὀρθοδοξούντων, μηδ' ὀρθόδοξα. τοῖς αὐτοῖς μέντοι καὶ ἐνόχοις ἔσονται, καὶ ὅσοι ἢ ἀκούσαι τολμήσουσιν εἰς αὐτὸν, ἢ γραφὰς ἐπιστεῖλαι αὐτῷ, ἢ ὁμιλεῖν ἐπιχειρήσουσιν.

Sy-

ANNO CHRISTI 1141.

Σημείωμα, ὅτι ἡ διεγνώσθη ὁ ἀμύητος καὶ παμβέβηλος Νίφων τῆς τῆς Βογομήλων ἀσεβοῦς μυσαρωτάτης εἶναι αἱρέσεως. μηνὶ φεβρουαρίῳ κβ'. ἡμέρᾳ γ'. Ἰνδικτιῶνος ἑβδόμης. Προκαθημένου τῆ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου, καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κυροῦ Μιχαὴλ ἐν τῆς δεξιοῖς κατηχουμένου τοῦ ἁγίου Ἀλεξίου, συνεδριαζόντος τῇ μεγάλῃ ἀγωνιστῇ αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἐπισφαγιάστου ἀρχιερατικοῦ κυροῦ Λέοντος τοῦ Ἰκανάτου, καὶ ἱερωτάτων ἀρχιερέων τοῦ Τυάνων, τοῦ Λαοδικείας, τοῦ Δυρραχίου, τοῦ Θηβῶν, τοῦ Ἀμαίρεδος, τοῦ Κολωνείας, τοῦ Μαδύτου, τοῦ Λακεδαιμονίας, τοῦ Λευκάδων, τοῦ Παρίας, καὶ τοῦ Γοτθίας, παρεσταμένων καὶ δεσποτικῶν ἀρχόντων. Τὰ κατὰ τὸν μοναχὸν Νίφωνα, ὅτι πρὸ ὀλίγου συνοδικῶς ἐξητάσθη, καὶ ὅτι ὄχλος τὰ ἐξ αὐτοῦ τοῖς πολλοῖς ἐπιφερόμενα σκάνδαλα φανέντα τὰ κατ' αὐτὸν παρὰ τῶν ἡμῶν μετριότητος. ὡς ἂν ἐν ἡσυχίᾳ καθήμενος, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν μεμελετημένος ἐπισκοπούμενος, καὶ τῆς σωτηρίας φροντίζων τῆς ἑαυτοῦ, τῆς τῶν ἄλλων ὁμιλίας, καὶ παντοίας ἄλλης ἀκοινωνήτου κοινωνίας ἀπέχηται, τὸ τελικαῦτα παρ' ἡμῶν ἐκτεθὲν ὀφλημάτιον σημείωμα, ὅτε καὶ οὐμὴ καταλήψεως πλείας, ἀλλὰ τῶν ἀρκαλήψεως, καὶ ὑ τυχούσας ῥοπὰς κατ' αὐτοῦ κατηλείφθημεν. ὡς ἔν τισι τὰ τῶν ὀρθοδόξων παραχαράττοντος δόγματα, καὶ ἑτέρως ἐπροδιδασκαλοῦντος ἡμῖν, καὶ οἰκείας καλίας ἀποφθεγγομένου διδάγματα. ἀλλ' ὑ κατάληψις ἡμῖν μόνον, οὐδὲ ῥοπὴ τις, ἡ ἀμυδρὰ παράστασις, καὶ κατάληψις περὶ τοῦ μὴ ὀρθῶς αὐτὸν φρονεῖν, ἢ διδάσκειν, κατελήφθη τὴν σήμερον. καὶ ἵνα τἄλλα παρῶμεν, ὅσαπερ ἀπηγγέλη ἡμῖν περὶ τούτου παρὰ τοῦ ἱεροῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Θωμᾶ καὶ πανευφήμων χωρεπῶν, ὡς περὶ τῆς αἰσίας τῶν ζωοποιοῦντος τοῦ Χριστοῦ κοινωνίας ἐκδιεμέτρησε καὶ τῆς ἁγίας ἀλλότρια πίστεως παρεισαγούσης, καὶ μιᾷ καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἁλλελουϊάτου χαρακτῆρος τῆς τοῦ παντοκράτορος στιβασμίας, καὶ ἀσελλικῆς μετῆς, προφανῶς τὸν πεῖσον καὶ αὐτὸ παρεισοῦσαν τῆς ἁγίας ἀλλότριον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ περὶ τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Δυρραχίου παρεσκευάσθαι, εἰ καὶ ἑξαρθέντες ἅπαξ ἀπὸ τοῦ σκάνδαλα παρὰ πάντα ἐτύγχανεν. ἀλλ' ὃν αὐτὸ τὸ σήμερον παρ' αὐτοῦ λαληθέντα, καὶ εἰς πάντων ἑαυτοῦ ἐκεῖσε διεσαφήνισε τινὰ περὶ τούτου ἔχειν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς σήμερον συγχεχώρηκεν, καὶ οἷον ἐγκαλεῖσθαι περὶ αὐτοῦ, ὅπως ἂρα καὶ ἔχει φρονήματος. ἐκ τε γὰρ τοῦ τοὺς ἀπεβληθέντας πρὸ μικροῦ παρ' ἡμῶν συνοδικῶς, ὡς ἐπροδέξας διὰ ἐπιστολῆς τὸν μητροπολίτην Τυάνων ἀσεβεῖς αὐτοὺς ὁμολογεῖν, καὶ φρονοῦντας ὀρθῶς, καὶ ἀσελλῶς ἐξ τούτου δῆλον ἐκαντιοῦσθαι, ὑγιᾶ τῇ συνόδῳ καὶ μόνῃ, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ δογματικῇ ἐκκλησίᾳ τῶν τοιαῦτα δογματιζόντων ὡς ἀστεῖα ἀποβαλλομένῃ καὶ ἀθέσμια. καὶ ἐκ τοῦ σύνεσιν ἡμῶν πάντων ἀπεσημαίνεσθαι τὸν σήμερον, καὶ οἷονεὶ ἀνάθεμα τῷ θεῷ τῇ Ἐκκλησίᾳ, συνῆκται ἡμῖν ἐκ τούτων ἀνηδοκίσας μὴ τὰ τῇ ὀρθοδόξων φρονεῖν, ἀ δογματίζων αὐτὸν, δεῖ καὶ ὡς πλείαν τὸ αὐτὸ ἴδιε πληροφορίαν ἔχοντων ἡμῶν περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ, καὶ αἰδίου πάντη δεδεγμένων, καὶ φρονησίως, αἰρεῖσθαι ποιεῖσθαι αὐτὸν παντάπασιν, ὡς μὴ τῶν ὀξ αὐτὰ λύμασιν, καὶ εἰς πολλοὺς δυσβόσκειν. πάντως γὰρ ὁ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ὄντως συνηρτημένος φρονεῖν, καὶ ἑαυτὸν μὴ νομίζειν ὀρθόδοξον, ἄλλως δ' ἔχειν τὸν

A Sententia, per quam, Monachum ementitum & prophaniſſimum Niphonem Bogomilicæ hæreſi execrandiſſimæ planè addictum eſſe, decretum fuit. Menſis Februarii XXII. die tertio, Indictione ſeptima. Præſidente ſanctiſſimo domino noſtro & Oecumenico Patriarcha, domino Michaele, in dextris Catechumenis ſancti Alexii; conſidentibus magnæ ſuæ ſanctitati, magno & illuſtriſſimo Protoaſecreta domino Leone Icanato, & ſanctiſſimis Antiſtitibus, Tyanenſi, Laodicenſi, Dyrrhacheno, Thebano, Amaſtrienſi, Colonienſi, Madytenſi, Lacedæmonio, Leucadienſi, Parienſi, Gothienſi; aſſiſtentibus etiam illuſtribus Principibus. Rem Niphonis Monachi non longum ante tempus B in Synodo examinatam eſſe, & propter ſcandala in multis per eum exorta, ne eo proviſum eſſe a noſtra mediocritate, ut quiete vivens, & res ſuas prudenter conſiderans, & ſalutis propriæ curam gerens, ab aliorum colloquio, & quocumque alio commercio abſtineret, per id temporis a nobis digeſtum editum continet: cum licet non comprehenſiones perfectas, nihilominus aſſumptiones, nec contemnendas contra eum conſiderationes, habuimus, tanquam eum, qui in nonnullis recta dogmata adulteraret, palamque a nobis diverſa edoceret, & proprii ventris ſententias effutiret. Verumtamen, non aſ- C ſumptio ſolummodo, neque levis conſideratio, aut debilis conjectura, ſed comprehenſio, eum non recte ſentire & docere, hodie nobis ſuggeſta eſt. Et, ut alia prætereamus, & quæ de eo nobis nunciata ſunt a Sacerdote magnæ Eccleſiæ Thoma, & Pantichenis accolis, eum nempe circa ſanctam vivificorum myſteriorum Chriſti communionem nefaria quædam, & a piorum fide aliena, introducere, nec non & quæ a piiſſimo Præpoſito Pantocratoris venerandi regiique Monaſterii enunciata, quæ palam hanc eundem a pietate alienum demonſtrant; ſic etiam quæ a ſanctiſſimo Metropolita Dyrrhaceno relata, licet ipſe ſimpliciter omnia per- D neget: quæ hodie ab eo dicta ſunt, & omnibus audientibus prolata, non ſinunt nos ex hoc die de eo in dubium venire hæſitareque, cujuſnam ipſe ſit ſententiæ. Namque, cum a nobis rejectos paulo ante in Synodo duos Epiſcopos Metropolitæ Tyanorum, tanquam aliena ſentientes, pios nuncupet, & recte ſentientes, & ſimpliciter per hoc tropheum adverſetur non Synodo ſoli, ſed & univerſæ dogmaticæ Eccleſiæ; quæ, ab illis decreta, tanquam impia & nefaria, rejicit; tum etiam, quod in noſtri omnium præſentia hodie effutiit, dicens, Anathema Deo Hebræorum: colligimus ſine ulla hæſitatione, eum nullo modo convenire aut ſentire cum E orthodoxis. Quapropter cum jam ſatis nobis abundeque conſtet de erronea ipſius & impia doctrina ac ſententia, decernimus, eum in aliquem locum relegari, ut quiete agat, & a nemine viſitari, ne peſti illius in alios quoque derivetur. Qui enim hac ratione Eccleſiæ palam prorſus adverſatur, & ſeipſum orthodoxum exiſtimat, aliter vero ſentientes

ANNO CHRISTI 1141.

ANNO CHRISTI 1143.

tes aliter se habere; non lumen, sed tenebras iis, qui ad ipsum pervenerint, elargietur, Immo, qui audebit in posterum cum eo congredi, aut convivere, aut alio modo, sive palam sive clam, consuescere, tanquam una cum eo sentiens & reputabitur & punietur.

A ἄλλως οἰόμενος· ὁ φωτὸς, ἀλλὰ σκότους μεταδώσει τοῖς αὐτῷ πλησιάζουσιν. ἀλλὰ καὶ ὃς ἂν τολμήσῃ τῶν λαικῶν ἐν ὁτῳοῦν κοινωνῆσαι αὐτῷ ἢ ὁμιλίᾳ, ἢ διαίτῃ, ἢ ἄλλῳ τρόπῳ ὁποιῳδήποτε φανερῶς, ἢ κρυβαίᾳ, ὡς ὁμόφρων αὐτῷ κακείνος κρινθήσεται καὶ τιμωρηθήσεται.

ANNO CHRISTI 1143

CONCILIUM LONDONIENSE

Contra sacrilegos rerum & personarum ecclesiasticarum violatores celebratum anno Domini MCXLIII. sub Cœlestino papa II.

De hoc concilio Rogerius in annalibus his verbis: Anno gratiæ millesimo centesimo quadragesimo tertio, qui erat annus octavus regni regis Stephani, rex Stephanus interfuit concilio Londoniæ in media quadragesima. Quo quia nullus honor vel clericis vel ecclesiæ Dei a raptoribus deferebatur, & æque capiebantur & redimebantur clerici ut laici, tenuit idem Wintoniensis episcopus Urbis Romanæ legatus concilium apud Londoniam, clericis pro tempore necessarium: in quo sancitum est, ne qui alicui clerico violentas manus injecerit, ab alio possit absolvi, quam ab ipso papa, & in præsentia ipsius. Unde clericis aliquantulum serenitatis vix tandem illuxit. *Hæc Rogerus.*

B simæ, apud Londoniam, concilium, rege præsente & episcopis, celebravit. Nullus enim honor vel reverentia ferebatur Dei ecclesiæ vel ejus ordinatis a prædonibus sceleratis, sed æque clerici & laici capiebantur, redimebantur, & in vinculis tenebantur.

Sancitum est ergo ibi, & generaliter constitutum; ne aliquis, qui ecclesiam cœmeteriumque violaverit, vel in clerico aut viro religioso manus injecerit violentas, ab alio quam ipso papa possit absolvi.

C Statutum est etiam, ut aratra in campis cum ipsis agricolis talem pacem habeant in agris, qualem haberent in cœmeterio, si extitissent.

Excommunicaverunt autem omnes qui contra hoc decretum venirent, candelis accensis. Et sic miluorum rapacitas aliquantulum conquievit.

De eadem synodo, Anno, *inquit Matthæus Paris*, 1242. * Willelmus Wintoniensis episcopus, & sedis apostolicæ legatus, in media quadrage-

* Henricus apud ipsum.

SYNODUS AB ALEXANDRO

Lincolniensi episcopo, legato Innocentii II. Romani pontificis celebrata, circiter anno gratiæ MCXLIII. id est Stephani regis VIII

Hujus synodi mentionem præfat de præsulibus Angliæ commentarius, in vita sanctissimi Alexandri, his verbis. Romam bis profectus est, *Alexander iste*, annis nimirum MCXLII. & MCXLIII. ubi ita se gessit, ut magnam iniret gratiam tam apud regem quam pontificem. Ac prima quidem profectione legatus pontificius constitutus est, quo synodum convocaret: id quod fecit, & canones nonnullos edidit ad illorum temporum vitia corrigenda apprime utiles. Tertium deinde iter ad pontificem suscepit in Galliis agentem, ubi Augusto mense anni MCXLVII. per æstum nimium ægritudinem contraxit, ex qua, domum non sine magna difficultate reversus, mortuus est cum sedisset annos XXIV. De illo Huntindoniensis hæc habet carmina quæ non piget describere:

Splendor Alexandri non tam renitescit honore,
Quam per eum renitescit honor, &c.

D

Observatio Anglicani Collectoris.

Erasse videtur in annorum numeris commentarii autor vel in historiis suis nonnulli veterum. Malmesburiensis enim anno MLXX. Conquestoris, Alexandrum ponit Lincolnensem episcopum, asseritque eum cum Stigando archiep. Cantuar. facto ad Scotos diffugio, moram ad tempus fecisse ibidem. Humindoniensis vero aperte indicat Henricum primum anno regni sui XXIII. eidem contulisse hunc episcopatum. Ad Pascha, inquit, apud VVincester dedit rex Henricus I. episcopatum Lincolniæ Alexandro venerabili viro, qui nepos erat Rogeri Salisburiensis episcopi. Rogerus autem justitiarius fuit totius Angliæ, & secundus a rege. *Et infra in ann. XXV. ejusdem regis, ann.* MCXXV. Hoc etiam anno perrexerunt, inquit, Romam, VVillelmus Cantuariensis archiepiscopus, & Turstanus Eboracensis archiepisc. & Alexander Lincolniensis episcopus, de cujus laudabili munificentia, & inexterminabili fama sic quidam dixit heroice:

Splendor Alexandri, &c.

CONVENTUS EPISCOPOR. APUD GERUNDAM

Ex Append. ad Marcam Hispanicam.

Pro constituenda nova Militia adversus Saracenos ad defendendam Occidentalem Ecclesiam anno Christi 1143.

Divinæ inspirationis gratia & ratio pietatis monet filios Ecclesiæ summa intentione providere saluti animarum & libertati catholicæ

E Ecclesiæ. Eapropter ergo Raymundus Berengarii Comes Barchinonensis & gratia Dei regni dominator Aragonensis virtute spiritus sancti com-

mo-

ANNO CHRISTI 1143.

motus & cæleſtis militiæ potentia ad defenden-
dam occidentalem Eccleſiam quæ eſt in Hiſpa-
niis, ad deprimendam & debellandam & expel-
lendam gentem Maurorum, ad exaltandam ſan-
ctæ trinitatis fidem & religionem, ad exemplum
militiæ templi Salomonis in Hieruſalem, quæ
orientalem defendit Eccleſiam, in ſubjectione &
obedientia illius, ſecundum regulam & ejuſdem
militiæ inſtituta beatæ obedientiæ militiam con-
ſtituere decrevi. Quod jamdiu ſummo & bonæ
mentis deſiderio deſideraveram, & ad hoc vene-
rabilem Robertum magnæ excellentiæ magiſtrum
Hieroſolymitanæ militiæ & ceterorum fratrum
conventum per litteras & internuncios meos ſæ-
pe & diligenter invitaveram. Huic autem deſi-
derio meo ac petitioni prædictus Robertus magi-
ſter & omnium fratrum conventus in capitulo
fratrum militiæ in Hieruſalem Dei gratia ac-
quieverunt & unanimiter conſenſerunt & per lit-
teras ac fratres ejuſdem templi bonæ voluntatis
eorum decretum atque conſilium de conſtitutio-
ne Chriſti militiæ in Hiſpaniis adverſus Mauros
miſericorditer renuntiaverunt. Idcirco ad exal-
tandam Chriſti Eccleſiam, ad exercendum of-
ficium militiæ in regione Hiſpaniæ contra Sar-
racenos, in remiſſionem peccatorum meorum,
ad honorem Dei, qui honorat honorantes ſe, ad
ſalutem animæ patris mei, qui fuit miles ac fra-
ter ſanctæ jam dictæ militiæ, in cujus regula &
habitu glorioſe vitam finivit, tibi Robertæ præ-
fatæ militiæ venerande magiſter & ſucceſſoribus
ac fratribus tuis omnibus dono atque concedo &
in manu veſtra per hanc præſentem ſcripturam
potentialiter trado caſtrum totum quod dicitur
Moncon, Monsgaudii, ut per alodium proprium
ea teneatis & habeatis ac jure perpetuo poſſidea-
tis vos & omnes veſtri ſucceſſores per ſæcula
cuncta cum omnibus territoriis & pertinentiis &
terminis eorum vel infra exiſtentibus & cum omni-
bus uſaticis ac conſuetudinibus ſuis, cum omni-
bus leudis & paſſaticis, cum omnibus cultis vel
incultis, cum planis & montanis, cum pratis
& paſcuis & omnibus ad prædicta caſtra perti-
nentibus, omnia in omnibus, ſicut melius &
utilius ad honorem Dei ac ſupradictæ militiæ
voluntatem intelligi valeat, ſine aliquo re-
tentu quem aliqua perſona ibi non habeat. Eo
quoque modo dono vobis caſtrum quod dicitur
Chalomera & Barbaranum cum territoriis ac per-
tinentiis & terminis eorum & cum omnibus ad
jamdicta caſtra pertinentibus, ſine ullo retentu
alicujus perſonæ, & honorem Lup Sancii de Bel-
chit, ſicut ex hoc cum prædicto Lup Sancio con-
venire poteritis, & caſtrum totum quod dicitur
Remolius cum omnibus ſibi pertinentibus, quan-
do divina clementia illud tradiderit in meam
poteſtatem, & totum quod habere debeo in ca-
ſtro Corbins cum Deus mihi illud dignatus fue-
rit reddere. Prædicto etiam modo addo vobis
omne decimum totius terræ meæ, videlicet om-
nium redituum & cenſuum meorum tam de ex-
pletis quam de omnibus conſuetudinibus rectis &
de juſtitiis de quibus decimum accipere volue-
ritis, & mille ſolidos in Hoſca & mille ſolidos
in Cæſarauguſta quotannis. In omnibus vero ca-
valcatis vel expeditionibus Hiſpaniæ, de veſtris
ſcilicet hominibus, quintas vobis in perpetuum
dimitto & dono. Si forte aliquid de honore meo
dare vel vendere vel impignorare contigerit, de-
cimum veſtrum ſalvum & liberum vobis rema-
neat. De omnibus ſiquidem quæ Deo juvante
juſte conquirere potero decimum quiete & libe-
re vobis concedo, & de conquiſitione terræ Sar-
racenorum quintam partem vobis concedo, &
decimum totum ex his quæ parti meæ pertinent. Quod ſi caſtellum aut fortitudinem contra Mauros ædificare aut conſtruere volueritis, opem & conſilium meum per omnia vobis diligenter attribuam. Convenio iterum vobis & dono in potentia cæleſti & fortitudine Chriſti me ulterius pacem non facturum cum Mauris niſi veſtro conſilio. Prænominata ſiquidem omnia devoto animo ac ſpontanea voluntate cum omni integritate omnipotenti Deo & vobis prædictæ militiæ Roberto magiſtro & fratribus tam præſentibus quam futuris dono & concedo & de meo jure in veſtrum ea trado poteſtatem atque dominium, Regi Deo gratias reddens, qui vos ad deſenſionem Eccleſiæ ſuæ elegit ac noſtris precibus annuere fecit. Dono vobis iterum atque concedo quod de veſtra propria cauſa per totam terram meam nulla leuda, nulla conſuetudo, nullum paſſaticum accipiatur. Si qua autem eccleſiaſtica ſeculariſve perſona præſentem donationis ſcripturam in aliquo vel in toto dimovere tentaverit, & iram omnipotentis incurrat, & tamdiu excommunicationis vinculo innodetur donec digne de tanti reatus exceſſu ſatisfaciat. Quod eſt actum quinto Kalendas Decembris apud Gerundam, domino Guidone ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali Diacono & Legato celebrante conventum in præſentia omnium ſubſcriptorum teſtium anno dominicæ incarnationis MCXLIII.

Notum autem ſit quod hæc præſens donatio facta fuit in manu domini Ebrardi Magiſtri Galliæ, & in manu venerabilis Petri de Rovera Magiſtri Provinciæ & cujuſdam partis Hiſpaniæ, & in manu fratris Ottonis ſancti Ordonii, & fratris Hugonis de Lezuns, ac fratris Petri de Arzocho, & fratris Berengarii de Eguinnoles, ac fratris Arnaldi de Sorcia. Quod autem de decimis ſuperius ſtatutum eſt, ita etiam firmamus ſicut ſuperius legitur, ſalva in omnibus donatione quæ Eccleſiis facta eſt. S. Raymundi Comes. S. Bernardi Cæſarauguſtani Epiſcopi. S. Dodonis Hoſcenſis Epiſcopi. S. Raymundi Dei gratia Auſonenſis Epiſcopi. S. Guillelmi Rotenſis electi. S. Guillelmi Præpoſiti Rivipullenſis. S. Gregorii electi Tarraconenſis Archiepiſcopi. Berengarius Dei gratia Gerundenſis Eccleſiæ Epiſcopus. Guillelmus Cæſarauguſtanenſis Sacriſta. Petrus Rivipullenſis Abbas, ſalvo jure ſanctæ Mariæ. S. Renalli magiſtri Gerundenſis Eccleſiæ. Berengarius S. Felicis Abbas. S. Petri Barchinonenſis Epiſcopi. Petrus Sacriſta Barcinonenſis. S. Guillelmi Sacriſtæ Rotenſis. S. Arnalii Mironis Comitis Palliarenſis. S. Bernardi de Comingo Comitis. S. Petri Comitis Bigorræ. S. Guillelmi Raymundi Dapiferi. S. Gauzerandi de Pinos. S. Bernardi de Bello loco. S. Bertrandi de Bello loco. S. Petri Bernardi de Bello loco. S. Raymundi de Podio alto S. Guillermi de Cervera. S. Raymundi de Torroja. S. Raymundi Berengarii de Ager. S. Bernardi Bernardi Guillermi de Luciano. S. Guillelmi Raymundi de villa de Mulls. S. Berengarii de Torroja. S. Abbatis Fortunii montis Aragonum. S. Pontii clerici Barcinonenſis ſcriptoris Comitis Barchinonenſis, qui hoc ſcripſit.

Signum Ildefonſi Regis Aragonenſis, Comitis Barchinonæ & Roſſilionis & Marchionis Provinciæ, qui totum prædictum donatum quod pater meus dedit militiæ templi laudo & confirmo, & de his omnibus quæ in præſentia habeo vel in futurum Deo annuente acquirere potuero dono & concedo militiæ templi jam dictæ eodem modo

ANNO CHRISTI 1143.

do quo pater meus Comes Barchinonenſis dedit, ſicut ſuperius ſcriptum eſt. Teſtes ſunt hujus donationis & confirmationis Petrus Cæſaraugustanus Epiſcopus, & Johannes Tiraſonenſis Epiſcopus & Berengarius Abbas montis Aragonum, & Petrus de Araguri, & Petrus de Craſtulaſol, & Blacus Romeus, Xemenus de Artuſella Major domus, & Goncalus capellanus, Alferiret Marchio de Hoſca, & Petrus Ortiz, & Exemenus Romeus, & Dodo de Alcala, & ego Sancius de Petra rubea, qui hoc ſcripſi præcepto Domini Regis apud Cæſaraugustam menſe Auguſti æra milleſima ducenteſima Sancti Raymundi Berengarii Comitis Provinciæ fratris Domini Regis.

ANNO CHRISTI 1143.

ANNO CHRISTI 1144.

ANNO CHRISTI 1144.

VITA ET EPISTOLÆ.

LUCII PAPÆ II.

LUcius, cui Gerardi nomen fuerat, patre Alberto cive Bononienſe ex Caccianimica familia genitus, vir pro manſuetudine & humilitate ſua, judicio Ottonis Friſingenſis, officio ſacerdotali dignus, ex cardinale tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem factus eſt pontifex anno Domini MCXLIV. tempore Conradi imperatoris. De quo ex Vaticano codice iſta Baronius: Hic fuit ex provincia Æmiliæ, patria Bononienſis, ex patre Viſeo. Hic aſſumptus eſt a domino papa Honorio in titulo ſanctæ Crucis, & creatus Romanæ eccleſiæ bibliothecarius: ſuamque eccleſiam, ſicut bonus paſtor, tam in ædificiis quam in poſſeſſionibus multum ac plurimum augmentavit, & divitem de pauperrima fecit. Fabrica autem ipſius eccleſiæ a ſummo uſque deorſum in melius reformata, & clauſtrum cum omnibus officinis de novo ædificavit, & conventum ibidem canonicorum regularium, Deo autore, conſtituit. Hunc autem præclarum virum pro ſcientia & vitæ ſuæ meritis papa Innocentius poſt mortem Haimerici cancellarii arctius ſibi aſtrinxit, & cancellarium apoſtolicæ ſedis conſtituit, atque in obitu ſuo, tanquam præcipuo & digniori eccleſiæ membro, bona eccleſiæ commiſit. Hic tanquam vir prudens & fortis, habito cum eccleſiæ fidelibus conſilio, ſenatores, qui contra prohibitionem prædeceſſoris ſui papæ Innocentii Capitolium conſcendere, ſenatum abjurare coegit. Quas cum Rogerio Siciliæ rege belli induciias iniverit; indicat ejus epiſtola quam ad Petrum Cluniacenſem ſcripſit. Gravem a civibus perſecutionem paſſus, ait Friſingenſis lib. 7. cap. 31. humiles ad regem Conradum, tam ſuam oppreſſionem continentes, quam de incolumitate & proſperitate ejus Deo gratias agentes, ipſumque ad patrocinium Romanæ eccleſiæ invitantes, litteras mittit. Et paulo poſtquam recitaſſet fragmentum commemoratæ epiſtolæ, ait: De die in diem animam juſti affligere non timuerunt. Ipſe autem quotidianis cruciatibus ac tædio vitæ affectus, infra anni ſpatium pontificatus ſui, diem obiit, quinto Kalendas Martii, cum ſedilſet menſes undecim, dies vero quatuordecim. In codice Vaticano, qui inſcribitur de privilegiis Romanæ eccleſiæ, inter res geſtas Lucii, ait Baronius, de occaſione obitus ejus aſſeritur, ipſum cum Romanos ad nova ſtudia concitatos a Capitolio depellere conaretur, incerto lapidis ictu percuſſum, inde ægrotaſſe, & ex hac vita migraſſe. Hujus pontificis tempore, Alphonſus Portugalliæ dux, pietatis ergo ſuum ducatum conſtituit Romanæ eccleſiæ vectigalem, annuo cenſu unciarum auri quatuor. Ita Innocentius III. epiſtola 100. lib. 1. epiſtolarum. Atque ita Romanis Romanæ eccleſiæ rebellantibus & adverſantibus, principes longe poſiti eandem venerantes, illi ſeſe ſponte ſubjiciunt. Hujus pontificis diebus, ſcribit Otto Friſingenſis de geſtis Friderici lib. 1. cap. 27. & 28. Arnoldus, alias Arnaldus, quidam religionis habitum habens, ſed eum minime, ut ex doctrina ejus patuit, ſervans, ex eccleſiaſtici honoris invidia urbem Romam ingreditur, ac ſenatoriam dignitatem equeſtremque ordinem renovare ad inſtar atiquorum volens, totam pene Urbem ac præcipue populum adverſus pontificem ſuum concitavit, eaque de re litteras, quas idem Otto loco ſupradicto refert, ad Conradum imperatorem dederunt. Sectatores hujus Arnaldi, Arnaldiſtæ dicuntur hæretici: quibus ex Romanis, iiſque obſcurioribus, pauci dumtaxat adhæſerunt, & nominantur Romani Arnaldiſtæ. Horum machinationibus, autore & conſultore Arnaldo, acciderunt quæ ex Ottone Friſingenſi in vita Eugenii III. narrantur infra.

EPISTOLA I. LUCII PAPÆ II.

AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

De ſua ægritudine, & tregua cum rege Siciliæ inita.

Lucius epiſcopus ſervorum ſervorum Dei, dilectiſſilio Petro Cluniacenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectionis tuæ litteras debitas benignitate ſuſcepimus, & petitiones tuas, quæ nobis & fratribus noſtris rationabiles viſæ ſunt, libenter admiſimus. De ſtatu vero noſtro te ſollicitum cognoſcentes, ſcire te volumus, quia omnipotens Dominus ſua nos gratia viſitavit, caſtigans caſtigavit, ſed morti non tradidit. Per ipſius miſericordiam convaleſcimus, & priſtinam ſanitatem in brevi nos recepturos ſperamus. Ad colloquium regis Siciliæ condeſcendimus: & quia ad honorem Dei & eccleſiæ ſuæ firmam pacem cum eo facere non potuimus: inſtanti tamen ipſius violentia nos cogente, treguam cum eo compoſuimus. Placet autem nobis, ut, ſicut litteris tuis ſignificaſti, tredecim de fratribus tuis, quam citius poteris ad nos tranſmittas: quia nos, Domino auxiliante, eos honeſte recipere, & ad honorem Dei & Cluniacenſis eccleſiæ collocare curabimus. Sanctam congregationem veſtram pro nobis orantem gratia Divina cuſtodiat, & ab omnibus peccatis abſolvat. Datum Laterani decimo Kalendas Octobris.

II. AD

II. AD REGEM CONRADUM.

De ſua oppreſſione: & ipſum ad patrocinium eccleſiæ Romanæ invitat.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo filio Conrado Romanorum regi illuſtri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Jacobi 1. OMne datum optimum: &c. Populus enim Romanus nullas inſaniæ ſuæ metas ponere volens, ſenatoribus, quos ante inſtituerat, patricium adjiciunt, atque ad hanc dignitatem Jordanem Petri Leonis filium eligentes, omnes ei tamquam principi ſubjiciuntur. *Et infra*: Deinde pontificem ſuum adeunt, ac omnia regalia ejus, tam in Urbe quam extra poſita, ad jus patricii ſui repoſcunt: eumque more antiquorum ſacerdotum de decimis tantum & oblationibus ſuſtentari oportere dicentes, de die in diem animam juſti affligere non timuerunt.

III. AD RAIMUNDUM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ex opere Caſſejani de orim. Tolet.

Confirmat primatum Toletanæ eccleſiæ.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Raimundo Toletano archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

SAcroſancta Romana & apoſtolica eccleſia ab ipſo ſalvatore omnium Domino Jeſu Chriſto caput & cardo eſt eccleſiarum omnium conſtituta. Non decet igitur a capite membra diſſidere, ſed eminenti rationi & ſupernæ proviſioni capitis obedire. Moderatrix autem diſcretio capitis, ſingulorum membrorum officioſas actiones conſœderans, unicuique jus & ordinem a natura conſtitutum diſtincte conſervat, & quibuſque nobilibus venuſtatis ſuæ dignitatem, ſine invidia, ſociali caritate cuſtodit. Hac igitur inducti ratione, honorem nobilis & famoſæ Toletanæ eccleſiæ, apoſtolicæ ſedis propriæ & ſpecialis filiæ, volumus conſervare: ideoque, venerabilis frater Raimunde, quem vera in Chriſto caritate diligimus, tuis rationabilibus poſtulationibus paternæ pietatis affectu duximus annuendum. Per præſentis ergo privilegii paginam apoſtolica autoritate ſtatuimus, ut per univerſa Hiſpaniarum regna primatus obtineas dignitatem. Pallio itaque, a ſede apoſtolica tuæ caritati conceſſo, in Miſſarum celebrationibus uti debebis tantum in præcipuis feſtivitatibus; tribus videlicet diebus in Natali Domini, in Epiphania, Hypopanton, *Cœna Domini, Sabbato ſancto, tribus diebus in Paſcha, in Aſcenſione, Pentecoſte, in ſolemnitatibus ſanctæ Mariæ, ſancti quoque Michaelis, ſancti Joannis Baptiſtæ, in omnibus natalitiis apoſtolorum, & eorum martyrum, quorum pignora in veſtra eccleſia requieſcunt, ſancti quoque Martini & Ildefonſi confeſſorum, & omnium commemoratione ſanctorum: in conſecrationibus eccleſiarum, epiſcoporum, & clericorum, in annuo conſecrationis tuæ die, & in natali, & S. Iſidori, & Leandri. Primatem te univerſi Hiſpaniarum præſules reſpicient, & ad te, ſi quid inter eos exortum fuerit quæſtione dignum, referent. Salva tamen in omnibus Romanæ eccleſiæ autoritate. Verum perſonam tuam propenſiori gratia retinentes, cenſemus, ut ſolius Romani pontificis judicio ejus cauſa, ſi qua fuerit, decidatur. Sane Toletanam eccleſiam præſentis privilegii ſtabilitate munimus, Complutenſem ei parochiam cum terminis ſuis, nec non & eccleſias omnes, quas jure proprio antiquitus poſſediſſe cognoſcitur, confirmantes. Epiſcopales præterea ſedes, quas in præſentiarum juſte, & quiete poſſides, eidem Toletanæ eccleſiæ, tanquam metropoli, ſubditas eſſe decernimus. Reliquas vero, quæ antiquis ei temporibus ſubjacebant, cum Dominus omnipotens Chriſtianorum reſtituerit poteſtati, ſuæ dignatione miſericordiæ, ad caput proprium referendas, decreti hujus autoritate ſancimus. Porro illarum diœceſes civitatum, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios amiſerunt, eo tenore veſtræ ſubjicimus ditioni, ut quoad ſine propriis extiterint metropolitanis, tibi ut proprio debeant ſubjacere. Si quæ autem metropoles in ſtatum fuerint proprium reſtitutæ: ſuo quæque diœceſis metropolitano reſtituatur, ut ſub proprii regimine paſtoris ſuper Divini collatione beneficii glorietur. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica perſona aut ſæcularis hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c.

Datum Laterani per manus Baronis capellani & ſcriptoris, III. Idus Maji, Indictione VII. Incarnationis Dominicæ anno MCXLIV. pontificatus vero domini Lucii papæ II. anno I.

IV. AD ARCHIEPISCOPOS & epiſcopos per Hiſpanias conſtitutos.

Ibidem.

De eodem argumento.

APoſtolicæ ſedis clementia ſingulis eccleſiis, & eccleſiaſticis perſonis, ſuam dignitatem, & juſtitiam ſervare conſueverunt. Unde nos, quorum præcipue intereſt, eccleſiarum omnium æstam gerere, venientem ad nos venerabilem fratrem noſtrum reverendiſſimum Toletanum archiepiſcopum benigne recepimus, & inſpectis prædeceſſorum noſtrorum privilegiis, primatus dignitatem per univerſa Hiſpaniarum regna, juxta eorumdem privilegiorum tenorem, ei confirmavimus. Ipſum itaque cum gratia ſedis apoſtolicæ, & litterarum noſtrarum proſecutione, ad ſedem propriam remittentes, univerſitati veſtræ mandando præcipimus: quatinus eidem tanquam primati veſtro abſque ulla contradictione canonicam obedientiam, & debitam reverentiam exhibere curetis. Dignum namque eſt, ut qui multis lætatur præeſſe ſubditis, nullatenus erubeſcat ſuis ſubeſſe prælatis. Datum Later. III. Idus Maji.

V. AD PETRUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Ex bibliotheca Cluniac.

Privilegium Cluniacenſe.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Petro Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis, in perpetuum.

REligionis monaſticæ modernis temporibus ſpeculum, & in Galliarum partibus documentum, beati Petri Cluniacenſe monaſterium, ab ipſo ſuæ fundationis exordio ſedi apoſtolicæ in jus proprium eſt oblatum. Proinde patres noſtri ſanctæ recordationis Joannes XI. Item Joannes XIX. Agapitus II. Benedictus VI. Item Benedictus VII. Leo VII. & IX. Gregorius VI. & VII. Alexander II. Stephanus, Victor III. Urbanus II. Paſchalis II. Gelaſius II. Calixtus II. Honorius II. eccleſiæ Romanæ pontifices, locum ipſum

Eadem epiſtola ipſa eſt XXII. Chriſti II. Papæ.

ſingularis dilectionis ac libertatis prærogativa donarunt: & univerſa ei pertinentia, privilegiorum ſuorum ſanctionibus munierunt. Statutum eſt enim, ut eccleſiæ omnes, cœmiteria, monachi, clerici, & laici univerſi infra terminos habitantes, qui ſunt a rivo de Salnay, &c. ſub apoſtolicæ tantum ſedis jure ac tuitione permaneant. Neque ipſius Cluniacenſis loci presbyteri, aut etiam parochiani, ad cujuslibet, niſi Romani pontificis & Cluniacenſis abbatis, cogantur ire ſynodum vel conventum. Sane pro abbatis, monachorum, ſeu clericorum infra prædictos terminos habitantium ordinatione, pro chriſmatis confectione, pro ſacri olei, eccleſiarum, altarium, & cœmeteriorum conſecratione, Cluniacenſe monaſterium quem maluerit antiſtitem convocet Cluniacenſes monachos ubilibet habitantes, nulla omnino perſona præter Romanum pontificem, & legatum qui miſſus ad hoc fuerit, excommunicet aut interdicat. Sane terminos immunitatis loci veſtri, qui a præfato anteceſſore noſtro Urbano papa conſtituti ſunt, præſentis noſtri decreti pagina confirmamus. Ne videlicet ullus homo cujuſcumque conditionis ac poteſtatis, invaſionem, prædam, aut rapinam facere, ſive homicidium perpetrare præſumat infra ipſorum limites terminorum. Itaque termini ſacri banni ſunt hi, &c. In abbatiis, quæ cum ſuis abbatibus ordinationi Cluniacenſis monaſterii datæ ſunt, videlicet S. Martialis, &c. ſine Cluniacenſis abbatis conſilio abbas nullatenus eligatur. Ad hæc adjicimus, ut in omnibus prioratibus & cellis, quæ nunc ſine proprio abbate, veſtro regimini ſubjectæ ſunt, nullus futuris unquam temporibus abbatem ordinare præſumat. Sed tam prioratus ipſi, & cellæ, quam & cætera in quibuslibet locis omnia, quibus Cluniacenſis eccleſia, Arvernenſis concilii, quod per ſupradictum Urbanum papam celebratum eſt, tempore inveſtita erat, de quibus tunc nulla quæſtio mota eſt, tam tibi, quam ſucceſſoribus tuis, in pace ſemper & quiete ſerventur. Pro altaribus, & eccleſiis, ſive decimis veſtris, nulli epiſcoporum facultas ſit gravamen aliquod vobis, aut moleſtias irrogare · ſed ſicut eorum permiſſione quædam ex parte, quædam ex integro habuiſtis, ita & in futurum habeatis. Eccleſiarum veſtrarum decimas; quæ a laicis obtinentur, ſi ſecundum Deum eorum ſubtrahere poteſtati veſtræ religionis reverentia poterit, ad veſtram & pauperum gubernationem vobis liceat poſſidere. Decimas laborum veſtrorum; pro quibus tam vos quam alios monaſticæ religionis viros inquietare epiſcopi conſueverunt, illorum videlicet, quos dominicaturas appellant, qui veſtro ſumptu e monaſteriis & cellarum veſtrarum clientibus excoluntur, ſine omni epiſcoporum, & epiſcopalium miniſtrorum contradictione, deinceps quietius habeatis, qui veſtra peregrinis fratribus & pauperibus erogatis. Eccleſiæ omnes, quæ ubilibet poſitæ ſunt, ſeu capellæ veſtræ, & cœmeteria libera ſint, & omnis exactionis immunia præter conſuetam epiſcopi paratam, & juſtitiam in presbyteros, qui adverſus ſui ordinis dignitatem offenderint. Liceat quoque vobis, ſeu fratribus veſtris, in eccleſiis veſtris presbyteros eligere. Ita tamen, ut ab epiſcopis, vel ipſorum vicariis, animarum curam abſque venalitate ſuſcipiant. Quam ſi committere illi, quod abſit, ex pravitate noluerint: tunc presbyteri ex apoſtolicæ ſedis benignitate officia celebrandi licentiam conſequantur: Eccleſiarum vero ſeu altarium conſecrationes, ſi diœceſani epiſcopi gratis noluerint exhibere, a quolibet catholico ſuſcipiatis epiſcopo. Nec cellarum veſtrarum ubilibet poſitarum fratres, pro qualibet interdictione vel excommunicatione, Divinorum officiorum ſuſpenſionem patiantur. Sed tam monachi ipſi, quam & famuli eorum, & qui ſe monaſticæ profeſſioni devoverunt, clauſis eccleſiarum januis, non admiſſis diœceſanis, Divinæ ſervitutis officia celebrent, & ſepulturæ debita peragant. Præterea quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona idem monaſterium in præſentiarum juſte & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, Deo proprio poterit adipiſci, firma tibi, tuiſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. In Burgundia, eccleſiam, &c. *Deinde*.

Prohibemus autem ut infra parochias ad jus Cluniacenſis monaſterii pertinentes, abſque Cluniacenſis abbatis aſſenſu nullus eccleſiam vel capellam ædificare præſumat, ſalva in omnibus apoſtolicæ ſedis autoritate. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monaſterium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona hanc noſtræ conceſſionis paginam ſciens, &c.

Ego Lucius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Theodevvinus ſanctæ Ruffinæ epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Rainerius presbyt. card. tit. ſanctæ Priſcæ, ſubſcripſi.

Ego Thomas presbyter cardin. tit. Veſtinæ, ſubſcripſi.

Ego Gillebertus tit. S. Mariæ, ſubſcripſi.

Ego Maurus Tuſculanus epiſcopus, ſubſcr.

Ego Petrus Albanenſis epiſcopus, ſubſcripſi.

Ego Rainerius presbyt. card. tit. S. Stephani in Cœlio monte, ſubſcripſi.

Ego Manfredus presbyt. card. ſanctæ Sabinæ, ſubſcripſi.

Ego Aubertus presbyt. card. tit. S. Anaſtaſiæ, ſubſcripſi.

Ego Hugo presbyt. card. tit. S. Laurentii in Lucina, ſubſcripſi.

Ego Octavianus diaconus card. ſuſcripſi.

Ego Guido in Romana eccleſia altaris miniſter indignus, ſubſcripſi.

Ego Gregorius diacon. cardin. ſancti Angeli, ſubſcripſi.

Ego Aſtaldus diac. card. S. Euſtachii, juxta templum Agapitæ, ſubſcripſi.

Ego Joannes diaconus card. S. Mariæ novæ, ſubſcripſi.

Datum Laterani per manum Baronis eccleſiæ ſubdiaconi, XI Kal. Junii, Indict. VII. Incarnat. Dominicæ MCXLIV. pontificatus vero domni Lucii papæ, anno I.

Ibidem.

VI. AD EUNDEM.

Sancti Sabæ monaſterium Cluniacenſibus in perpetuum ſubjicit.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

ETſi eccleſiarum omnium cura nobis ex apoſtolicæ ſedis adminiſtratione immineat: illis tamen locis, quæ noſtro regimini ſpecialiter commiſſa ſunt, atque infra urbem ſita, juris ſanctæ Romanæ eccleſiæ eſſe noſcuntur, propenſiori nos convenit affectionis ſtudio imminere. Beati Sabæ monaſterium, a temporibus beatiſſimi papæ B Gregorii in religione & honeſtate fundatum, atque magnis & ampliſſimis poſſeſſionibus ditatum fuiſſe dinoſcitur. Nunc autem peccatis exigentibus, & religio clapſa eſt, & pravorum hominum ſuperabundante nequitia, bona & poſſeſſiones diſtractæ ſunt, & ab ipſo contra juſtitiam alienata. Eapropter, dilecte in Domino fili Petre abbas, quoniam Cluniacenſe monaſterium, per omnipotentis Dei gratiam, tamdiu longe lateque religione præcipua floruit, & bonæ opinionis odore multos aſperſit: præfatum ſancti Sabæ monaſterium cum omnibus ad ipſum pertinentibus, ad reformandam ibidem religionem, ad meliorandum etiam & diſponendum, tibi, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum committimus: ut in C ipſius reſtitutione & gubernatione, ſtudium & ſolicitudinem impendatis, & poteſtatem habeatis. Decernimus etiam, ut ſine Cluniacenſis abbatis proviſione & conſilio, ibidem abbas de cætero nullatenus eligatur. Sed veſtra ſemper provideat diligentia, quatenus idonea, & huic officio digna in loco regiminis, ſecundum regulam S. Benedicti, perſona ſubrogetur, & quicquid in monaſterio ad augmentum & obſervationem monaſticæ religionis inſtitui, vel emendari oportuerit, veſtro ſemper magiſterio & diſpenſatione adminiſtretur. Salva quidem in omnibus autoritate ſedis apoſtolicæ, cujus juris locus ille eſſe dinoſcitur. Si qua igitur eccleſiaſtica ſæculariſve D perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, &c.

Ego Lucius catholicæ eccleſiæ epiſcopus, ſubſcripſi, cum decem & octo cardinalibus.

Datum Romæ per manum Baronis S.R.E. ſubdiaconi XIV. Kal. Februarii, Indict. VIII. Incarnat. Dominicæ anno MCXLIV. pontificatus vero domni Lucii II. papæ, anno I.

Ex Spicilegio, to. III.

VII. AD ABBATEM S. GERMANI AUTISSIODOR.

De controverſia cum Vizeliacenſi abbate.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio abbati ſancti Germani Autiſſiod. ſalutem & apoſtolicam benedictionem. E

DIlectus filius noſter Pontius Vizeliacenſis abbas ad noſtram præſentiam veniens, queſtus eſt quod in quodam nemore tibi & ipſi communi homines ſuos capi feceris, & ſervientibus comitis Nivernenſis incarcerandos tradideris. Quos cum a te requiſiſſet, & habere non poſſet, pro eorum liberatione fidejuſſores dedit, & textum evangelii tradidit: quod quia, contra religionem & fraternæ caritatis vinculum, factum fuiſſe cognoſcitur: per præſentia tibi ſcripta mandamus, A quatinus dilatione remota, & textum evangeliorum tam inordinate ſuſceptum ei reſtituas, & fidejuſſores ſuos abſolvas. Poſtmodum vero, ſi quam adverſus ipſum te confidis habere juſtitiam, in præſentia venerabilis fratris noſtri Godefridi Lingon. epiſcopi quod juſtitia dictaverit, obtinebas. Ea quoque quæ Guiberto ſervienti tuo ob malivolentiam ipſius, abſtuliſti, ei reſtituas. Datum Lateran. XI. Kal. Aprilis.

Ibidem.

VIII. AD PONTIUM ABBATEM VIZELIAC.

Adverſus interfectores Artaldi abbatis.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Pontio abbati Vizeliacenſi ejuſque fratribus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRædeceſſor noſter felicis recordationis Paſchalis, ſicut ex ſcriptis illius intelleximus, epiſcopis per Galliam præcipiendo mandavit, ut interfectores abbatis Artaldi Vizeliac. quia dominum ſuum & presbyterum & abbatem tam nequiter occiderunt, ſecundum pœnitentiæ dignum modum in exilium detruderent, & ſi obedire nollent, eos excommunicationi ſubjicerent. Prohibuit etiam, ut nunquam Vizeliacenſi abbati vel præpoſito alicui facultas ſit eoſdem homicidas in eodem monaſterio ad habitandum ſuſcipere. Nos itaque præceptum confirmantes ipſius ſuper hoc, C apoſtolica autoritate prohibemus, ut nec ipſi, nec eorum heredes (nominatim Stephanus Altiſſiodorenſis clericus, qui cum te, dilecte in domino fili abbas, in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum Godefridi Lingonenſis epiſcopi & Bernardi Clarævallis abbatis ſuper hoc in cauſam traxiſſet, eorum judicio, ſicut accepimus, a cauſa decidit) monaſterium ipſum ulterius inquietare præſumant, interdicimus. Et ne cui abbati vel præpoſito eos in Vizeliacenſi burgo de cætero ad habitandum ſuſcipere liceat, prohibemus. Datum Later. VI. Idus April.

Ibidem.

IX. AD G. COMITEM NIVERNENSEM.

Ut Vizeliaco reſtituat quod ademit.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio G. comiti Nivernenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD nobilitatem tuam pertinet venerabilia loca cum ipſis perſonis Divino famulatui mancipatis diligere & facere, & ſuam eis juſtitiam conſervare. Ideoque per apoſtolica ſcripta nobilitati tuæ mandamus, atque in peccatorum tuorum remiſſionem injungimus, quatinus antiquam ſtratam, quam de Vizeliaco diceris abſtuliſſe & alias divertiſſe, ad prædictum locum reſtituas E Datum IX. Kalendas Junii.

Ibidem.

X. AD S. BERNARDUM CLARÆVAL. ABBATEM.

Ut moneat Nivernenſem comitem ne quid præter fas a Vizeliacenſibus exigat.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Bernardo Clarevallenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectionem tuam ignorare non credimus, quod Vizeliacenſe monaſterium B. Petri

juris exiſtit, & ad ejus proprietatem & defenſionem ſpecialiter pertinet. Nunc autem, ſicut accepimus, G. Nivernenſis comes contra juſtitiam, & ſedis apoſtolicæ autoritatem a dilecto filio Pontio ipſius loci abbate violenter exigit ut de qualibet querimonia in perſona ſua cum hominibus ſuis in curia ſua reſpondeat. Quod quidem nec ipſe abbas, nec prædeceſſores ſui hactenus feciſſe noſcuntur. Ideoque per apoſtolica tibi ſcripta mandamus, quatenus eundem comitem ex noſtra parte diligenter commoneas, ut pro B. Petri reverentia, cujus juris idem monaſterium eſſe dinoſcitur, ab hujuſmodi exactione deſiſtat, aut in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum A. Hoſtienſis, & I. Tuſcul. epiſcoporum, apoſtolicæ ſedis legatorum, juxta tenorem ſedis apoſtolicæ privilegiorum, quod juſtitia dictaverit, ab eodem abbate recipiat. Quod ſi hoc recipere noluerit, ipſum monaſterium tam injuſte opprimi pati non poterimus: & quod noſtri intereſt officii, autore domino faciemus. Datum Later. XIII. Kal. Decembris.

Ex Baluz. Miſcel. to. 2. p. 220

ALPHONSI REGIS PORTUGALLIÆ epiſtola ad Lucium II. Papam, quâ regnum ſuum Romanæ Eccleſiæ tributarium conſtituit.

LUcio II. A. Rex Portugallenſis. Claves regni cœlorum beato Petro a Domino noſtro Jeſu Chriſto conceſſas eſſe cognoſcens, ipſum patronum & advocatum apud Deum omnipotentem habere diſpoſui; ut & in vita præſenti opem illius & conſilium in meis opportunitatibus ſentiam, & ad præmia felicitatis æternæ ipſius ſuffragantibus meritis valeam pervenire. Quocirca ego Adefonſus Dei gratia Portugallenſis Rex per manum Domini G. Diaconi Cardinalis apoſtolicæ ſedis Legati Domino & Patri meo Papæ Innocentio hominium feci, & terram quoque meam beato Petro & S. R. E. offero ſub annuo cenſu quatuor unciarum auri, ea videlicet conditione & tenore, ut omnes qui terram meam poſt deceſſum meum tenuerint, eundem cenſum annuatim beato Petro ſolvant, & ego, tamquam proprius Miles beati Petri & Romani Pontificis, tam in me ipſo quam in terra mea vel in iis etiam quæ ad dignitatem & honorem meæ terræ ac etiam defenſionem & ſolatium apoſtolicæ ſedis habeam, & nullam poteſtatem alicujus eccleſiaſtici ſeculariſve dominii, niſi tantum apoſtolicæ ſedis vel a latere ipſius miſſi, unquam in terra mea recipiam. Pacta oblationis & fortitudinis charta Idus Decembris æra MCLXXX. Ego ſupradictus Adefonſus Portugalenſis Rex hanc cartam fieri juſſi, & libenti animo coram idoneis teſtibus propria manu confirmo. Ego Joannes Bracarenſis epiſcopus confirmo Ego B Colimbrienſis epiſcopus confirmo. Et ego Petrus Portugalenſis epiſcop. confirmo.

XI. AD ALPHONSUM REGEM PORTUGALLIÆ.

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum, Dei dilecto in Chriſto filio A. illuſtri Portugalenſi Duci ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEvotionem tuam, dilecte in Domino fili, maxime congaudemus, quod temetipſum de illis ovibus recognoſcens quas Dominus noſter Jeſus Chriſtus Petri cuſtodiæ commendavit, cum ad expugnationem paganorum intentus, multiſque negotiis ſecularibus occupatus, Apoſtolorum limina viſitare non poſſes, per manum dilecti filii G. Diaconi Cardinalis tunc in partibus illis apoſtolicæ ſedis Legati prædeceſſori noſtro felicis recordationis Papæ Innocentio hominium laudabili devotione feciſti, & terram tibi a Deo commiſſam beato Petro Apoſtolorum principi obtuliſti, atque perſonam tuam & terram ipſam ipſius patrocinio humiliter commiſiſti, poſtmodum vero tam per litteras tuas quam per venerabilem fratrem noſtrum I. Bracarenſem Archiepiſcopum nobis etiam promiſiſti ut tam tu quam hæredes tui de terra ipſa quatuor uncias auri annis ſingulis Romano Pontifici perſolvatis. Nos itaque, qui, licet indigni, beati Petri loco reſidere conſpicimur, tam te quam filios tuos & ſucceſſores veſtros intra heredes ipſius Apoſtolorum principis ipſo adjuvante ſuſcipimus, ut in ejus benedictione & protectione tam animarum quam corporum maneatis, per quam ab hoſtium viſibilium & inviſibilium expugnatione defenſi, ad cœleſtia regna pervenire largiente Domino valeatis. Datum Laterani Kalendis Maji.

ANNO CHRISTI 1144 — AD EPISTOLAS LUCII II. — ANNO CHRISTI 1144

APPENDIX.

AD MONACHOS S. PANCRATII.

Irritas declarat chartas per quas filii patribus ſuis ſucceſſores fiant in eccleſiis.

Lucius epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, priori, & monachis ſancti Pancratii ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Ex Mſſ. Suppl. Tom. II. pag. 447. Ex Rimer habet Will. Anglo Conc. Brit. to. 1. p. 413.

CUm ſimus ad regimen univerſalis eccleſiæ, Domino diſponente, vocati, ſicut ea ſolvere debemus, quæ ipſius eccleſiæ nutriunt honeſtatem; ſic ea tenemur evellere, quæ canonicis obviant inſtitutis, & materiam diſſolutionis videntur afferre. Sane relationis veſtræ tenore comperimus pravam apud vos, ſub prædeceſſorum veſtrorum negligentia, conſuetudinem introductam, quod filii eorum, qui veſtras eccl. teneuerunt, ut . . . patribus ab ipſis anteceſſoribus noſtris confirmationem de obtinendis eccleſiis, conſecuti, ſub reprehenſibili colluſione volunt ipſas eccleſias jure ſucceſſionis habere, & talium confirmationum obtentu aliqua penſione retenta, patres filios ſibi conſtituere ſucceſſores. Cum igitur ex hoc & canonicæ diſciplinæ vigor infringitur, & temporalia vobis damna proveniunt; prædictas conceſſiones vel confirmationes taliter ab eorundem locorum priore, vel etiam ab apoſtolica ſede veritate tacita impetratas, irritas eſſe cenſemus; præſentium vobis autoritate licentiam concedentes, ut in eccleſiis veſtris, non obſtantibus conceſſionibus, aut confirmationibus illis, liceat vobis idoneas perſonas eligere, & electas epiſcopo præſentare, ut animarum cura recepta de ſpiritualibus ei, vobis autem de temporalibus debeant reſpondere. Nulli ergo

☞ ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum. Dat. Veller. K. J. ANNO CHRISTI 1144.

EJUSDEM AD SALZBURGENSEM Archiepisc. & ad Gurgensem episcop.

Lucius episcopus servus servorum Dei, Venerabilibus Fratribus Chuonrado Salzburgensi Archiepiscopo, Romano Gurgensi Episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

Ex Gerhoh Comment. in Psal. XXIV. VEnientem ad Apostolicam sedem dilectum filium nostrum Gerhoum Richerispergensem præpositum paterna benignitate suscepimus, & pro religione & honestate sua personam ejus honorantes cum gratia sedis apostolicæ ad propria remisimus. Ipsum itaque vestræ fraternitati attentius commendantes, per præsentia scripta rogamus, quatenus, sicut hactenus obtentu solius religionis & honestatis fecistis, pro beati Petri, & nostra reverentia ipsum de cætero honoretis, & diligatis, & in necessitatibus suis opem sibi, & consilium tribuatis.

IDEM CUM ADHUC ESSET PRESBYTER CARDINALIS.

Ibidem DE abusivis, & abominationibus, quæ hoc tempore in ecclesia Dei fiunt, multa, reverende frater, in charta notasti, & plura notare potuisti: quia peccatis nostris exigentibus multo plura fiunt in hoc periculoso tempore, quam in diebus patrum nostrorum. Quæ tanto liberius, & crebrius fiunt, quanto nulli, aut paucissimi sunt, qui ex adverso ascendant, & murum pro domo Israel opponendo stent in prælio in die Domini. Unde credimus Antichristum vel jam venisse, vel in proximo venturum esse, cujus faciem, sicut in Job legitur, præcedit egestas: egestas si quidem virtutum, & virtuosorum hominum, ut eo liberius voluntatem suam faciat, quo fere nullus est, qui ei contradicat. Inter hoc autem, bone frater, quid tibi agendum sit, non ignorat tua religiositas a cunabulis sacris litteris erudita. Ego autem, hoc mihi video faciendum, & utinam faciam! & hoc tibi consulo tanquam charissimo fratri, ut abominationes, quæ fiunt, Domini adjutorio vitemus, & super his, qui faciunt, doleamus; quatenus vir ille vestibus lineis de quo in Ezechiele legitur, Tau super frontem nostram signet, & non occidamur.

AD ATREBATENSEM, ET MORINENSEM EPISCOPOS.

Ut damna illata Walthero de Werdone dum Hierosolymam profectus erat, reparari curent.

Lucius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratri Alviso Atrebatensi, & Miloni Morinensi episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

Ib. f. 419. NObilis vir Walterius de Werdone per nos ab Hierosolymis rediens questus est quod parochiani vestri, postquam Hierosolymitanum iter incepit, terram suam deprædati sunt, & plurima damna sibi intulerunt. Ideoque, quoniam possessiones & bona eorum qui devotionis intuitu Hierosolymam proficiscuntur sub sanctæ Dei ecclesiæ protectione consistunt, per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus eosdem parochianos vestros de quibus nobis conquestus fuerat, studiosius moneatis, ut damna postmodum sibi illata cum integritate restituant; quod si contemptores extiterint, canonica eos censura coerceatis. Datum Ceperani XV. Kal. Julii. ANNO CHRISTI 1144.

AD ATREBATENSEM, ET CAMERAC. EPISCOPOS.

Ut causam matrimonialem cognoscant, & incursum ea de causa excommunicationem relaxent.

Lucius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Alviso Atrebatensi, & Nicolao Cameracensi episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

NObilis vir Ebrardus de Britolio per nos ab Hierosolymis rediens significavit nobis, quod quandam suam consanguineam, filiam videlicet Thomæ de Marna, contra prohibitionem episcopi, & ecclesiæ Belvacensis sibi copulare præsumserit, qua præsumptione & ipse ab eodem episcopo est excommunicationis vinculo innodatus, & terra sua divinis officiis interdicta. Tandem vero & illam dimisit, & aliam, sicut asserit, sibi legitimo matrimonio copulavit. Ad cujus rei assertionem in prædecessoris nostri felicis memoriæ, & nostra etiam præsentia, cum Hierosolymam tenderet, testes producere paratus fuit; quos idem prædecessor noster in alterius partis absentia recipere noluit, sed causam ipsam vestræ discretioni cognoscendam & terminandam commisit. Cujus nos vestigiis inhærentes per apostolica scripta vobis mandamus, quatenus infra quadraginta dies postquam præsentia scripta susceperitis, tam ipsum quam eandem mulierem, videlicet filiam Thomæ, ante vestram præsentiam evocetis, & causam ipsam hinc inde studiosius inquiratis. Si vero consanguinitas inter ipsos per idoneos testes probata fuerit, & ipsum contra prohibitionem episcopi, & ecclesiæ Belvacensis eam duxisse, & propter hoc terram suam interdictam & excommunicatam fuisse constiterit, ipsum ab ejusdem mulieris querimonia omnino absolvatis, & matrimonium, quod cum altera contraxit, propter hoc de cetero nullatenus impediatis. Verum si quis ex vobis necessitate qualibet emergente interesse non poterit, alter, adscitis secum discretis & sapientibus viris, nihilominus causam audiat & supradicto modo diffiniat. Datum XVI. Kal. Julii.

CON-

ANNO CHRISTI 1144.

ROMANUM CONCILIUM

In quo Dolenſis eccleſia Turonenſi ſubjecta declaratur, a Lucio II. anno 1144. celebratum.

Ibid. p. 443.

AGitata diu magna animi contentione quæſtio de jure metropolitico in eccleſias minoris Britanniæ, poſt varias Pontificum Romanorum definitiones nunquam tamen peremptoria ſententia deciſa, ad Lucii II. tribunal tandem devoluta eſt. Igitur pontifex convocatis plurimis, quos ſcilicet judicii dignitas exigebat, epiſcopis, ſententiam, quam definitivam opinatus eſt, protulit, Turonicæ eccleſiæ fere deinceps ſubditas minoris Britanniæ eccleſias pronuncians. Judicium hoc, quanquam nullibi concilium appellatum lego, inter concilia tamen reponendum duxi, quod in conſenſu epiſcoporum, & abbatum, & clericorum latum ſit, & res ipſa concilium vere tale poposciſſe videatur. Nec forte ipſum pariter concilii nomen gravis hujus controverſiæ judicio defuit; id enim facile exprimunt verba illa epiſtolæ Lucii inferius recitandæ ad Gaufridum comitem Britanniæ: Habito fratrum noſtrorum conſilio, *quod forte poſitum eſt pro* concilio. *Caterum ſententiam ipſam Lucii ex Martene in Anecd. to. III. pag.* 887. *hic exhibeo, additis duabus ejus literis, quibus de judicio hoc ſuo epiſcopos Britanniæ minoris, & Britanniæ comitem facit certiores. Exhibet vero hæc omnia collectio actorum in cauſa Dolenſis epiſcopatus apud eundem Martene, ibid.*

Lucius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Turonenſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

QUæ judicii veritate deciſa ſunt, literarum debent memoriæ commendari, ne pravorum hominum valeant in poſterum refragatione turbari. Prædeceſſor ſiquidem noſter felicis memoriæ papa Innocentius controverſiam, quæ de prælatione Turonenſis eccleſiæ & ſubjectione Dolenſis inter earum paſtores jamdiu agitata eſt, venerabili fratri noſtro Gaufrido Carnotenſi epiſcopo, tunc apoſtolicæ ſedis legato, cognoſcendam terminandamque commiſit: quæ cum in ejus præſentia in pluribus locis Galliæ tractata eſſet, & necdum, fine debito terminata, Dolenſis archiepiſcopus, nobis præſentibus, ad ejuſdem prædeceſſoris noſtri præſentiam venit, conquerens in dilatione ipſius cauſæ ſe multotiens gravatum eſſe, & multas ob hoc expenſas ſuſtinuiſſe. Propter quod ſuppliciter poſtulavit, ut idem prædeceſſor noſter eandem cauſam ad ſuam præſentiam revocaret, & debitum finem imponeret. Cujus petitioni acquieſcens, apoſtolicis literis tibi, venerabili in Chriſto frater Hugo Turonenſis archiepiſcope, præcipiendo mandavit, ut apoſtolico te conſpectui præſentares, eccleſiæ tuæ juſtitiam ſuper hoc oſtendere præparatus. Quo interim divino judicio viam univerſæ carnis ingreſſo, tam tu frater archiepiſcope, quam Dolenſis pro hujus controverſiæ deciſione noſtro vos conſpectui præſentatis. Cum autem de eccleſiæ tuæ juſtitia rationes, ſcripta, & argumenta plurima produxiſſes, productum eſt tandem in medium prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Urbani papæ privilegium, in quo manifeſte continebatur, quod idem papa poſt multas hujus rei in ſua & legatorum etiam ſedis apoſtolicæ præſentia diſcuſſiones & retractationes, ſcriptis Romanorum pontificum, Nicolai videlicet, & Joannis, Leonis quoque IX. & Gregorii VII. diligenter inſpectis, & omnibus hinc inde diligenti examinatione pertractatis, ex communi fratrum ſuorum epiſcoporum, & multorum Romanæ Eccleſiæ clericorum ſententia decrevit, & ſcripti ſui munimine roboravit, ut tam Dolenſis epiſcopus, quam ceteri deinceps Britannorum epiſcopi Turonenſem eccleſiam ſuam eſſe metropolim recognoſcerent, & debitam ei reverentiam exhiberent, nec ullo ulterius tempore poſt Rolandi obitum, qui tunc Dolenſi eccl. præſidebat, ad pallii uſum Dolenſis epiſcopus aſpiraret. Ad hæc vero Dolenſis nihil, quod ratione ſubnixum foret, reſpondebat, nec partem ſuam alicujus Romani pontificis auctoritate tueri potuit. Communicato itaque conſilio, quoniam in ſede juſtitiæ, licet indigni, diſponente Domino poſiti, a via veritatis deviare nec poſſumus, nec debemus; ejuſdem prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, in conſeſſu fratrum noſtrorum Conradi Sab. Imeri Tuſcul. ſedis noſtræ epiſcoporum, Raimundi Toletani archiepiſcopi, Henrici Wintonienſis, Ulgerii Andegavenſis, Johannis Aletenſis, Nigelli Helienſis, & Philippi Bajocenſis epiſcoporum, Gregorii ſanctæ Mariæ Tranſtiberinæ, Petri ſanctæ Potentianæ, Thomæ ſancti Vitalis, Gilberti ſancti Marci, Guidonis ſancti Laurentii in Damaſo presbyterorum cardinalium, Gregorii ſanctorum Sergii & Bacchi, Oddonis ſancti Georgii ad velum aureum, Guidonis ſanctorum Coſmæ & Damiani, Octaviani ſancti Nicolai in carcere diaconorum cardinalium; Petri Cluniacenſis, Atmerici ſancti Juliani Turonenſis, Berneris Nucarienſis abbatum; Petri prioris ſanctæ Mariæ de Caritate; nobilium quoque Romanorum, Chencii Frangentis-panem, & Chencii nepotis eius, Leonis Petri Leonis, & Petri Uguitioms, multorumque aliorum tam clericorum quam laicorum, eamdem ſententiam ſedis apoſtolicæ auctoritate, nobis a Deo conceſſa, confirmavimus, & tam te, quam Turonenſem eccleſiam de ipſorum epiſcoporum obedientia propria manu per baculum inveſtivimus. Præcipientes juxta ejuſdem ſententiæ tenorem, ut tam Dolenſis, quam univerſi deinceps Britanniæ citerioris epiſcopi, Turonenſi eccleſiæ, tanquam metropolii propriæ, ſubjaceant, & debitam ei obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeant. Hac tamen moderatione habita, ut frater noſter Gaufridus Dolenſis epiſcopus, quamdiu eidem eccleſiæ præfuerit, pallium habeat, & Romano pontifici tantum ſubjaceat: poſt ipſum vero nullus Dolenſis epiſcopus ad pallii uſum aſpirare præſumat: ſed, ſicut jam dictum eſt, Turonenſem eccleſiam propriam metropolim recognoſcat, & reverenter ei obediat. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hujus noſtræ diffinitionis ſententiam ſciens, contra eam venire temere tentaverit, ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat,

careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, & ſanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Obſervantibus autem ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen. Amen

ANNO CHRISTI 1140.

S. Petrus. S. Paulus.

Lucis Papa II. *Locus monogrammatis.*

Oſtende nobis, Domine, miſericordiam tuam.

† Ego Lucius catholicæ eccleſiæ epiſcopus ss.
† Ego Conradus Sabinenſis epiſcopus ss.
† Ego Theodewinus S. Rufinæ epiſcopus ss.
† Ego Albericus Hoſtienſis epiſcopus ss.
† Ego Imarus Tuſculanus epiſcopus ss.
† Ego Petrus presbyter cardinalis de titulo Paſtoris ss.
† Ego Thomas Presbyter cardinalis titulo Veſtinæ ss.
† Ego Gilbertus presbyter cardinalis titulo S. Marci ss.
† Ego Ranerius presbyter cardinalis de titulo S. Stephani in Cœlio monte ss.
† Ego Manfredus presbyter cardinalis titulo S. Savinæ ss.
† Ego Aribertus presbyter cardinalis titulo S. Anaſtaſiæ ss.
† Ego Gregorius diaconus cardinalis SS. Sergii & Bacchi ss.
† Ego Octavianus diaconus cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano ss.
† Ego Guido in Romana eccleſia altaris miniſter indignus ss.
† Ego Johannes diaconus cardinalis S. Adriani ss.
† Ego Gregorius diaconus cardinalis S. Angeli ss.
† Ego Hugo Romanæ eccleſiæ diaconus in S. Lucia in Horphea ss.

ANNO CHRISTI 1145.

Datum Lateranis per manum Baronis capellani & ſcriptoris, idibus Maji, indictione VII. Incarnationis dominicæ anno MCXLIV. pontificatus vero domni Lucii II. papæ anno 1.

ANNO CHRISTI 1145.

VITA ET EPISTOLÆ
EUGENII PAPÆ III.

EUgenius natione Piſanus, vir religione ac ſanctitate conſpicuus, creatus eſt pontifex anno domini MCXLV. tempore Conradi imperatoris. Hic, inquit Otto Friſingenſis lib. 7. cap. 31. in principio dignitatis ſuſceptæ, eo quod, autore Arnaldo, populus ad tradenda Urbi regalia, ſicut anteceſſores ſuos, ita ipſum ſolicitare vellet, cum epiſcopis & cardinalibus Urbe cedit, ac proxima Dominica in monaſterio Farfenſi, conſecratione pontificali, ob perſecutionis immanitatem morem mutans, ſublimatur. Ad hunc papam Eugenium venerabilis Bernardus abbas Clarævallenſis librum de conſideratione ſui quatuor diſtinctionibus ordinatum conſcripſit, in quo perfectæ vitæ ac ſubtiliſſimi ingenii perſpicuitatem evidentiſſime demonſtravit. Nam idem apoſtolicus, prius Bernardus dictus, & primum vicedominus Piſanus, ac demum in Claravalle, omnibus mundanis pro Chriſto ſpretis, ejuſdem venerabilis Bernardi abb. diſcipulus effectus, ac ab eo poſtmodum monaſterio beati Anaſtaſii, Ciſtercienſis ordinis, in urbe Roma abbas prælatus, ſummus pontifex, ut prælibavimus, conſtituitur. Inde poſt conſecrationem, furorem populi Romani declinans, ad munita loca ſe tranſtulit: poſtque, Viterbium veniens, ibi per aliquod tempus moram fecit. At Romanus populus cum patricio ſuo Jordane in furorem verſus, præfecturæ dignitatem abolentes, omnes principes ac nobiles ex civibus ad ſubjectionem patricii compellunt: & non ſolum quorumdam illuſtrium laicorum turres, ſed & cardinalium ac clericorum domus ſubruentes, prædam immenſam diripiunt. Eccleſiam etiam beati Petri, omnium eccleſiarum caput, incaſtellare ſacrilege ac profaniſſime non metuunt. peregrinos cauſa orationis advenientes ad oblationem, quæſtus gratia, plagis & verberibus cogunt, ac quoſdam ex ipſis offerre nolentes in ipſo porticu & veſtibulo templi nefario auſu occidere non verentur. Quos venerabilis pontifex, percuſſo prius cum quibuſdam fautoribus ſuis anathematis gladio Jordane, adjuncta Tiburtinis Romanorum antiquis hoſtibus militia coercuit, tandemque pacem petere coegit. Quam pacem ea tenore dedit, ut patriciatus dignitatem exſeſtucarent, & præfectum in priſtinam dignitatem reciperent, ſenatores autem ex ejus autoritate tenerent. Sicque in Urbem rediens, nativitatem Domini celebravit.

Otto chron. l. 7. c. 30.

Ex Anglia ad Eugenium papam recens creatum venit Alexander epiſcopus Lincolnienſis, qui benigne acceptus eſt ab ipſo Eugenio papa, cujus benignitas & affabilitas mirifice commendatur a Rogero in annalibus, ubi hæc habet: Eodem anno epiſcopus Lincolnienſis Alexander iterum Romam petens, ſuſceptus eſt honorifice ab Eugenio papa novo, viro ſumma dignitate condigno, cujus mens ſemper benigna, cujus diſcretio ſemper æqua, cujus facies ſemper non ſolum hilaris, ſed etiam & jucunda. Hæc de Eugenio Rogerus hujus temporis ſcriptor accuratiſſimus.

Tunc quoque temporis, cum Viterbii Eugenius conſiſteret, Orientales ex Armenia atque Syria legationes accepit, prout ab eo qui præſens aderat, Ottone, qui & ea quæ vidit etiam fideliſſime ſcripſit, referetur his verbis: Ea tempeſtate legati Armeniorum epiſcoporum, eorumque metropolitani, quem ipſi catholicum, id eſt univerſalem, propter infinitum, id eſt amplius quam mille epiſcoporum ſub ſe habentem numerum vocant, legati ab ultimo pene Oriente ſummum pontificem Viterbii, laborioſum iter per annum & ſex menſes complentes, adeunt: eique ex parte illius eccleſiæ ſubjectionem omnimodam eum conſalutando offerentes, cauſas viæ nobis cum aliis multis præſentibus apud veterem aulam aperiunt, quæ tales

Otto chron. l. 7. c. 30.

„ tales erant. Inter ipſos & Græcos quædam de ritu ſacrificii habitudo eſt in quibuſdam, in aliis vero diſcrepantia: ponunt enim fermentatum panem, ſicut illi, aquam autem vino non admiſcent, ſicut nos, & illi. Præterea nativitatem Domini epiphaniæ continuantes, duas illas feſtivitates unam faciunt. Pro his & aliis, dum inter ſe diſſentirent, Romanam eccleſiam judicem eligentes, conſultum veniunt, formamque ſacrificii juxta conſuetudinem ejus ſibi tradi deſcunt.

„ Quos Romanus antiſtes gratanter ſuſcipiens, Miſſarum ſolemnitis ac ſacrificii ſecretis adhibuit: diligenterque ea quæ fiebant ibidem eos admonuit advertere. Quod dum facerent, intentique ſacro altari aſtarent: unus ex eis pontificali dignitate præditus, ſicut poſtmodum in plena curia retulit, in beati Martini octava, quando dedicatio eccleſiæ beati Petri celebrari ſolet, ſummo pontifice Divina myſteria agente, ſplendido fulgore radium ſolis ſuper caput ejus coruſcare, & in ipſo duas columbas aſcendentes & deſcendentes vidit. Cumque diligentius hac illacque oculos circumferret, nullumque aditum, per quem lux illa tranſunderetur, inveniret: dextrum hoc eſſe cognoſcens, ac ad obedientiam Romanæ ſedis amplius accenſus, cunctis quæ viderat aperuit. At venerabilis pater non ſuis hoc meritis attribuens, ipſius potius fide cælitus hoc ſibi monſtratum affirmabat: ut videlicet eccleſia, a qua ipſe miſſus fuerat, ſacramentorum virtutem veritatis luce perfuſam cognoſceret, ac deinceps quali ea reverentia & forma tractare deberet, addiſceret. Retulit etiam præfatus epiſcopus, quod in confinio Armeniæ quædam gentes eſſent, quæ fetus ſuos fœtentes generarent, eoſque ſtatim ad aquas Armeniorum lavandos tranſmitterent: quos cum illi baptiſmatis unda ingentes innatum ei fœtorem propellerent, mox tamen remiſſi, ad paganiſmi ritum & ſpurcitiam redibant. Quod utrum faciendum eſſet, item Romanam eccleſiam conſuluerunt.

„ Vidimus etiam ibi tunc prætaxatum de Syria Gabulenſem epiſcopum, cujus præcipue opera ad plenum Antiochia Romanæ ſedi ſubeſſe cœpit, tam de patriarcha ſuo Antiocheno, & de principis matre Balduini Hieroſolymitani quondam regis filia, querimoniam faciente, quam de ſpoliis Saracenis ablatis, jure antiquitatis, exemplo Abrahæ, decimas, qui eas Deo, recognoſcens victoriam, de ſuis ſpoliis Melchiſedech dedit, exigentem, ac ſuper hoc apoſtolicæ ſedis autoritatem requirentem. Audivimus cum periculum tranſmarinæ eccleſiæ poſt captam Edeſſam lacrymabiliter conquerentem, & ob hoc Alpes tranſcendere ad regem Romanorum & Francorum pro flagitando auxilio volentem.

His auditis, Eugenius papa non curans quæ ſua eſſent, ſed quæ Dei eſſe ſciret: non ad ſui liberationem exilii adverſus Romanos Occidentalium Chriſtianorum principum arma convertenda putavit; ſed advertus Saracenos res Chriſtianorum in Oriente invadentes, & poſſidentes, fore movenda omni conatu, pontificia autoritate laborat, primus omnium ſcribens ad Ludovicum Francorum regem; Perfacile namque fuit ad religioſum opus impellere ipſum, qui jam venerat eamdem inire ad ſancta loca peregrinationem: de qua iſta Otto Friſingenſis.

„ Ludovicus dum occulte Hieroſolymam eundi deſiderium haberet, eo quod frater ſuus Philippus eodem voto aſtrictus, morte præventus fuerat: diutius protelare nolens propoſitum, quibuſdam ex principibus ſuis vocatis quid in mente volveret aperuit. Erat tunc temporis in Gallia cœnobii Claræ-vallenſis abbas quidam, Bernardus dictus, vita & moribus venerabilis, religionis ordine conſpicuus, ſapientia litterarumque ſcientia præditus, ſignis & miraculis clarus. Hunc principes vocandum, ab eoque quid de hac re fieri oporteret, tanquam a Divino oraculo, conſulendum decernunt. Vocatur præfatus abbas, conſiliumque ipſius ſuper prædicti expoſcitur principis voluntate. Ille de tam grandi negotio ex propriæ autoritatis arbitrio reſponſum dare, frivolum judicans: ut ad Romani pontificis audientiam & examen deferatur, optimum eſſe reſpondit. Itaque miſſa ad Eugenium legatione, totum illi negotium aperitur. Qui anteceſſorum ſuorum exempla revolvens, quod videlicet Urbanus hujuſmodi occaſione tranſmarinam eccleſiam, duaſque patriarchales ſedes, id eſt Antiochiam & Hieroſolymam ab obedientia Romanæ ſedis ſciſſas, in pacis unitatem receperit votis prædicti regis, pro dilatando Chriſtianæ religionis ritu annuit, autoritate prædicandi, animoſque cunctorum ad hoc commovendi, prænominato abbati, qui apud omnes Galliæ ac Germaniæ populos ut propheta vel apoſtolus habebatur, conceſſa. Unde ejus ſcriptum tale ad regem principeſque ſuos directum invenitur. Hæc Otto.

Illa autem Eugenii epiſtola extat infra, inter ejus Epiſtolas Epiſt. I.

Quid autem de pontifice actum? Utique quod Chriſtus pollicitus fuerat, dicens: *Primo quærite regnum Dei, & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*. Dum Eugenius laborat pro liberatione terræ ſanctæ, Deus expugnat inimicos ejus Romanos ipſos, de quibus hæc habet idem autor: Quos venerabilis pontifex, percuſſo prius cum quibuſdam fautoribus ſuis anathematis gladio Jordane, creato ab ipſis patricio, adjuncta Tiburtinis Romanorum antiquis hoſtibus militia coercuit, tandemque pacem petere coegit: adeo ut Eugenius rediens in Urbem, ibi natalem diem Domini ſolemniter celebrarit. De cujus ad Urbem regreſſu & ingreſſu hæc idem autor infe„ rius: At Eugenius cum Romanis hoc tempo„ re pacem fecit, ut patriciatus dignitatem ex„ feſtucarent, abolerent ſcilicet: & prætectum, „ qui videlicet arbitrio pontificis eo munere fungeretur, in priſtinam dignitatem reciperent: ſenatores vero ex ejus autoritate tenerent. Sicque in Urbem rediens, nativitatem Domini ibidem celebravit, incipiente anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quadrageſimo ſexto.

In ſcripto autem codice Vaticano ita ingreſſus Eugenii in Urbem narratur: Factum eſt igitur Deo autore gaudium magnum in tota Urbe ex inopinato accurſu ipſius pontificis. Occurrit ei maxima frequens populi multitudo cum ramis: ad ejus veſtigia continuo accurrentes, poſt pedum oſcula elevabantur ad oris oſcula. Procedebant ſignifieri eum bandis, ſequebantur ſcriniarii, & judices. Judæi quoque non daerant tantæ lætitiæ, portantes cum humeris ſuis legem Moſaicam. Univerſus enim Romanus chorus pſallebat in unum dicens: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Sic itaque cum magno populi gaudio idem pontifex Lateranenſe palatium conſcendere meruit. Hæc ibi.

Matth. 21.

Otto de geſt. Fred. l. 2. c. 54.

Pa-

Parisios veniens, inquit Matthæus Paris, consecravit Petrum quemdam Aimerici ecclesiæ Romanæ cancellarii nepotem in Archiepiscopum Bituricensem, contra Ludovici regis Franciæ voluntatem. Quod rex in injuriam suæ dignitatis factum vehementer indignans, propositis publice sacrosanctis reliquiis, in præsentia multorum juravit, quod archiepiscopus prætatus, quamdiu ipse viveret, civitatem Bituricam non intraret. Sic per triennium regis persona subjacuit interdicto. In quamcumque civitatem, vicum, vel castellum intrabat, suspendebatur celebratio Divinorum. Tandem, Bernardo abbate Clarævallensi persuadente, ad hoc est cor regis inclinatum, ut archiepiscopum reciperet, & pro transgressione perjurii Hierosolymam se promitteret profecturum. Igitur per totam Galliam fit exactio generalis, nec sexus, vel ordo, aut dignitas, quempiam excusavit, quin auxilium regi conferret. Ad instantiam sancti Bernardi Willelmum Eboracensis ecclesiæ invasorem, per obreptionem a Cælestino defensum, damnavit, & relegari mandavit.

Treviros cum octodecim cardinalibus ad synodum venientem pontificem per tres menses propriis sumptibus Adelbertus loci illius archiepiscopus munificentissime aluit. *Chronicon Hirsaugiense*. Per sanctum Bernardum impetravit a Conrado imperatore & Ludovico Francorum rege, ut Christianis in Asia contra Alcoranistas opem ferent, & contra Saracenos expeditionem suscipiant, seque cruce signent. *Tyrius lib.* 16. *cap.* 18.

Cumque Tibur in amœnum secessum se contulisset, mortuus est vir justus, & religione insignis, anno domini MCLII. mense Julii, ut ait Matthæus Paris, circa initium imperii Friderici primi, cum pontificatum gessisset annis octo, mensibus quatuor & diebus 20.

De obitu ejus ista Baronius annalium ecclesiasticorum tomo 12. Octavo Idus Julius Eugenius papa diem obiit Tibure, cum sedisset annos octo, menses quatuor, & dies tredecim: de quo ista in vetere codice Romanorum pontificum Vaticanæ bibliothecæ: Hic recuperavit Tarracinam, Setiam, Narniam, & arcem Fummonis, quæ a dominio beati Petri jamdiu alienatæ fuerant, Hic univit episcopopatum Velitrensem cum Ostiensi & sanctæ Rufinæ. Fecit hic ordinationes per mensem Decembrem, in quibus diacones decem, presbyteros undecim, & episcopos sexaginta unum creavit. Defunctus est apud Tibur dicta die octava Idus Julii, & inde per stratam publicam & mediam Urbem, atque in Vaticanum cum totius cleri & populi Romani frequentissima turba, maximo luctu, communique omnium immensa tristitia deportatus est, & in ipsa beati Petri ecclesia coram majori altari tumulatus est. Hæc ibi de Eugenio papa, quem plurimis illustratum miraculis testatur Gofridus hujus temporis scriptor in fine vitæ sancti Bernardi.

Porro idem Eugenius inter alia magnam inde laudem commeruit, quod munerum abstinentissimus erat, de quo ista præter asserta a sancto Bernardo habet Joannes Sarisberiensis in Policratico: Amplectendæ memoriæ & imitandæ sanctitatis summus pontifex Eugenius, quem vidisti, nullum omnino munus hominis litigantis recipiebat, aut cui litem crederet imminere. Unde cum in adventu suo prior quidam modicæ facultatis, cujus causam nondum audierat, ei marcham auri devotione multa instanter offerret: Nondum, inquit, domum ingressus es, & jam vis cor rumpere dominum? Corruptionem namque vir sanctus esse dicebat quod offerebatur judici lite pendente. Hæc de Eugenio Joannes Sarisberiensis.

Egregia de his memoria adhuc extat Tarracinæ in arce in media turri, in pariete meridiem versus: his verbis.

EUGENIUS PAPA III. HOC OPUS GLORIÆ JESUS MEMORIAM REPRÆSENTANS FIERI JUSSIT QUI MIRA ANIMI .... ET HONESTI STUDIO PRÆDITUS REGALIA MULTA LONGO TEMPORE AMISSA BEATO PETRO RESTITUIT. QUORUMDAM VITIUM IN MODUM HONESTATIS REDEGIT. NE QUID A QUOQUAM PETERENT NEVE QUID A QUOQUAM ANTE DECISAM CAUSAM ACCIPERENT POST DECISAM OBLATUM QUID VERECUNDE ET CUM GRATIARUM ACTIONE SUSCIPERENT.

EPISTOLA I. EUGENII PAPÆ III.

AD LUDOVICUM REGEM GALLIARUM

De expeditione in terram sanctam suscipienda.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo filio Ludovico illustri & glorioso Francorum regi, & dilectis filiis principibus, & universis Dei fidelibus per Galliam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUantum prædecessores nostri Romani pontifices pro liberatione orientalis ecclesiæ laboraverunt, antiquorum relatione didicimus, & in gestis eorum scriptum reperimus. Prædecessor etenim noster felicis memoriæ papa Urbanus tanquam tuba intonuit, & ad ipsius deliberationem sanctæ Romanæ ecclesiæ filios de diversis mundi partibus sollicitare curavit. Ad ipsius siquidem vocem, Ultramontani, & præcipue Francorum regni fortissimi & strenui bellatores, & illi etiam de Italia, caritatis ardore succensi convenerunt, ut maximo congregato exercitu, non sine magna proprii sanguinis effusione, Divino eos auxilio comitante, civitatem illam, in qua Salvator noster pro nobis pati voluit, & gloriosum ipsius sepulcrum passionis suæ nobis memoriale dimisit, & quamplures alias, quas prolixitatem vitantes memorare supersedemus, a paganorum spurcitia liberarent. Quæ per gratiam Dei & patrum vestrorum studium, qui per intervalla temporum eas defendere, & Christianum nomen in partibus illis dilatare pro viribus studuerunt, usque ad nostra tempora a Christianis detentæ sunt, & aliæ urbes infidelium ab ipsis viriliter expugnatæ.

Nunc autem nostris & ipsius populi peccatis exigentibus, quod sine magno dolore & gemitu proferre non possumus, Edessa civitas, quæ nostra lingua Rohais dicitur, quæ etiam, ut fertur, cum quondam in Oriente tota terra a paganis detineretur, ipsa sola sub Christianorum potestate Domino serviebat: ab inimicis crucis Christi capta est, & multa Christianorum castella ab ipsis occupata. Ipsius quoque civitatis archiepiscopus cum clericis suis, & multi alii Christiani, ibidem interfecti sunt: & sanctorum reliquiæ in infidelium conculcationem datæ sunt & dispersæ. In quo quantum ecclesiæ Dei & toti Christianitati periculum immineat, & nos cognoscimus, & prudentiam vestram latere non credimus. Maximum namque nobilitatis & probita-

bitatis indicium fore cognoſcitur, ſi ea, quæ patrum ſtrenuitas acquiſivit, a vobis filiis ſtrenue defendantur. Verumtamen ſi, quod abſit, ſecus contigerit, patrum fortitudo in filiis imminuta probatur.

Univerſitatem itaque veſtram in Domino commonemus, rogamus, atque præcipimus, & in peccatorum remiſſionem injungimus, ut qui Dei ſunt, & maxime potentiores & nobiles, viriliter accingantur, infidelium multitudini, quæ ſe tempus victoriæ ſuper nos adeptam lætatur, ſic occurrere, & eccleſiam orientalem tanta patrum veſtrorum, ut prædiximus, ſanguinis effuſione ab eorum tyrannide liberatam, ita defendere, & multa captivorum millia confratrum noſtrorum de ipſorum manibus eripere ſtudeatis, ut Chriſtiani nominis dignitas veſtro tempore augeatur, & veſtra fortitudo, quæ per univerſum mundum laudatur, integra & illibata ſervetur. Sit vobis etiam in exemplum bonus ille Mathathias, qui pro paternis legibus conſervandis ſeipſum cum filiis & parentibus ſuis morti exponere, & quidquid in mundo poſſidebat relinquere nullatenus dubitavit: atque tandem, Divino cooperante auxilio, per multos tamen labores tam ipſe quam ſua progenies de inimicis viriliter triumphavit.

Nos autem veſtrorum quieti & ejuſdem eccleſiæ deſtitutioni paterna ſolicitudine providentes, illis, qui tam ſanctum tamque per neceſſarium opus & laborem, devotionis intuitu ſuſcipere & perficere decreverint, illam peccatorum remiſſionem, quam præfatus prædeceſſor noſter papa Urbanus inſtituit, autoritate nobis a Deo conceſſa concedimus, & confirmamus: atque uxores & filios eorum, bona quoque & poſſeſſiones, ſub ſanctæ eccleſiæ, noſtra etiam & archiepiſcoporum, epiſcoporum, & aliorum prælatorum eccleſiæ Dei protectione, manere decernimus.

Autoritate etiam apoſtolica prohibemus, ut de omnibus, quæ, cum crucem acceperint, quiete poſſederint, nulla deinceps queſtio moveatur, donec de ipſorum reditu vel obitu certiſſime cognoſcatur.

Præterea, quoniam illi qui Domino militant nequaquam in veſtibus pretioſis, nec cultu formæ, nec canibus, vel accipitribus, vel aliis, quæ portendant laſciviam, debent intendere: prudentiam veſtram in Domino commonemus, ut qui tam ſanctum opus incipere decreverint, ad hæc non intendant; ſed in armis, equis, & cæteris, quibus infideles expugnent, totis viribus ſtudium & diligentiam adhibeant.

Quicumque vero ære præmuntur alieno, & tam ſanctum iter puro corde inceperint, de præterito uſuras non ſolvant: & ſi ipſi, vel alii pro eis, occaſione uſurarum aſtricti ſunt, ſacramento vel fide apoſtolica eos autoritate abſolvimus.

Liceat eis etiam terras, ſive cæteras poſſeſſiones ſuas, poſtquam commoniti propinqui ſive domini, ad quorum feudum pertinent, pecuniam commodare aut noluerint, aut non valuerint, eccleſiis, vel perſonis eccleſiaſticis, vel aliis quoque fidelibus libere ſine ulla reclamatione impignorare.

Peccatorum remiſſionem & abſolutionem, juxta præfati prædeceſſoris noſtri inſtitutionem, omnipotentis Dei & beati Petri apoſtolorum principis autoritate nobis a Deo conceſſa, talem concedimus, ut qui tam ſanctum iter devote inceperit & perfecerit, ſive ibidem mortuus fuerit, de omnibus peccatis ſuis, de quibus corde contrito & humiliato confeſſionem ſuſceperit, abſolutionem, obtineat, & ſempiternæ retributionis fructum ab omnium remuneratore percipiat.

Datum Vetrallæ Kalendis Decembris.

II. AD THEOBALDUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De controverſia inter Cantuarienſem archiepiſcopum & Bernardum epiſcopum S. Davidis de jure metropolitico.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Theobaldo Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilis frater noſter Bernardus, epiſcopus ſancti David, ad noſtram præſentiam veniens, eccleſiam ſancti David olim metropolim fuiſſe aſſervit voce viva, & eandem dignitatem ſibi a nobis reſtitui poſtulavit. Cum autem circa petitionem iſtam invigilans diu in curia noſtra commoratus eſſet, tu, frater archiepiſcope, tandem, eo præſente, ex adverſo conſurgens, in præſentia noſtra adverſus eum querelam depoſuiſti, quod debitam, tanquam primo metropolitano, obedientiam ſubtraxiſſet, tibique inobediens & rebellis exiſtere, cum a prædeceſſore tuo, tanquam a metropolitano primo conſecratus eſſet, & viva voce & ſcripto Cantuarienſi eccleſiæ profeſſionem feciſſet & in multis poſtea, tanquam alii ſuffraganei tibi obediſſet, & aſtitiſſet. Ille vero conſecrationem negare non potuit: ſed profeſſionem ſe feciſſe, & obedientiam exhibuiſſe omnino negavit: quod tu audiens, duos teſtes in medium produxiſti, teſtimonium perhibentes quod ipſe, illis videntibus & audientibus, poſt conſecrationem ſuam, & viva voce & ſcripto, Cantuarienſi eccleſiæ profeſſionem feciſſet. Nos igitur auditis utriuſque partis rationibus, & diligentius inquiſitis, & teſtibus tuis ſtudiose examinatis, communicato fratrum noſtrorum conſilio, juramenta eorum recipimus, & ut ipſe epiſcopus tibi, tanquam primo metropolitano, obedientiam, & reverentiam exhibeat, juſtitia dictante, præcepimus. Unde, quoniam ſingulis eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis ſuam dignitatem & juſtitiam volumus conſervare, beati Lucæ feſtivitate proximi ſequentis anni, tibi & ipſi diem præfiximus, ut tunc, præſentibus partibus, de dignitate eccleſiæ ſancti David, & libertate ſua rei veritatem cognoſcamus, & quod juſtum fuerit, autore Domino, exinde ſtatuamus.

Datum Meldis tertio Kalendas Julii.

III. AD HILDEGARDEM ABBATISSAM.

Monet eam ut per humilitatem ſtudeat donum prophetiæ conſervare.

MIramur, o filia, &c. *Extat infra in concilio Trevirenſi ſub Eugenio.*

IV. AD UNIVERSUM CLERUM ROMANUM

Ut capellani promittant obedientiam rectoribus titulorum, ſive eccleſiarum.

Eugenius tertius univerſo Romano clero.

FAllax & invidus humani generis inimicus per Arnaldum ſchiſmaticum, quaſi per membrum proprium, hoc effecit, ut quidam capellani

lani unitatem ecclesiæ, quæ sectionem non pa- A titur, quantum in eis est, dividentes, ipsius Arnaldi sequantur errorem: & cardinalibus atque archipresbyteris suis obedientiam & reverentiam promittere & exhibere debitam contradicant. Ne igitur vires dare præfati schismatici pravis actionibus per silentium de cætero videamur: per præsentia vobis scripta mandamus atque præcipimus, quatenus præfatum Arnaldum, tanquam schismaticum modis omnibus devitetis. Quod si aliqui clerici, Dei & sanctæ ecclesiæ contemptores, ejus errorem post præsentium acceptionem sequi præsumpserint: scire vos volumus, quia tam officio quam beneficio ecclesiastico reddemus eos penitus alienos.

Datum Brixiæ Idibus Julii. B

V. AD ARCHIPRESBYTERUM TITULI SANCTI MARCI

De eodem

SUper controversia obedientiæ exhibendæ, quæ inter vos & capellanum de Pinea agitari dignoscitur: ecclesiæ sancti Marci prospicere cupientes, per præsentia vobis scripta mandamus, quatenus eum districtius moneatis, ut secundum antiquam & rationabilem consuetudinem, vestræ ecclesiæ obedientiam promittere nullatenus contradicat. Si vero vestris monitis super hoc obedire contempserit, sententiam, quam in ipsum & C præfatam ecclesiam de Pinea juste tuleritis, nos autore Deo ratam habebimus.

VI. AD CONRADUM REGEM ROMANORUM

Eum Hierosolymis reversum, ob tribulationes ipsi & exercitui ejus irrogatas, consolatur.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Conrado Dei gratia Romanorum regi illustri, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm in hoc mundo cuncta mutabilitatis ordo corrumpat, sicut nec prosperis elevari, D ita nec frangi adversis, confidentes de Divina miseratione, debemus: quia Dei & hominum mediator, admiranda dispensatione consuevit omnem filium quem recipit adversitatibus flagellare: ut dum ipsum per amorem ad æterna præmia vocat, præsens mundus ejus animum perturbationes, quas ingerit, a se ipso repellat, tantoque facilius ab hujus sæculi amore recedat, quanto magis impellitur dum vocatur. Quod in Israelitico populo, Moyse vocante, & Pharone signatur. Moyses namque tunc ad vocandum missus est, cum Pharao duris eum operibus perurgebat, quatenus alter vocando pertraheret, alter impelleret, sæviendo: ut plebs in servitio turpiter fixa, vel provocata bonis, vel impulsa mo- E lestiis, moveretur. Hoc itaque rationis debito incitati, discretionem tuam commonemus & exhortamur in Domino, quatenus tribulationes, quas tibi & exercitui tuo omnipotens Deus irrogavit, patienter supportes, & in eo spem tuam constituas, qui quem vult permittit affligi, & confidentes in se misericorditer liberare consuevit. Si enim patientiam & humilitatem in adversis perfecte tenueris, per desertum hujus vitæ, sub protectione columnæ nubis & ignis, id est patientiæ solatio, & caritatis ardore, intrepidus perduceris.

Quia igitur personam tuam vera caritate diligimus, & de te valde confidimus: si post tuum reditum sine delatione de his quæ ad honorem * Forte, de Lattori H. sanctæ ecclesiæ & regni spectare noscuntur tecum mutuis potuissemus tractare colloquiis, nobis utique gratum fuisset. Verum quia id nobis temporis qualitas denegavit, & de tua salute sumus soliciti: quosdam de fratribus nostris, postquam te ad Longobardiæ partes, auctore Domino, incolumem pervenisse accepimus, sicut per venerabiles fratres nostros Artwicum Bremensem archiepiscopum, & Anselmum Hamelburgensem episcopum tibi significavimus, ad tuam serenitatem duximus destinandos: ut affectum & benevolentiam, quam erga te gerimus, tibi exponerent, & quod de te audire cupimus, ipsorum relatione nosceremus. Quibus dedimus in mandatis, ut tibi tamquam carissimo filio nostro, & catholico principi, atque speciali Romanæ sanctæ ecclesiæ defensori, ipsius ecclesiæ statum & nostrum exponerent. Qui siquidem in Tusciam usque progressi, ex quo te ad Teutonicas partes pertransisse noverunt, longitudinem viæ & difficultatem itineris propter æstatis intemperiem metuentes, ad nostram præsentiam redierunt. Cæterum quia statum tuum, & dilecti filii nostri Henrici junioris regis, quem post discessum tuum paterno affectu dileximus, & in posterum actiones ejus prosperari in Domino præoptamus, cognoscere cupimus, cum fratres nostri propter æstatis fervorem, laborem tanti itineris perficere non valerent: per fidelem nostrum Franconem latorem præsentium & apostolica scripta tuam excellentiam visitantes, nobilitatem tuam monemus & exhortamur in Domino, quatenus ea quæ circa te & ipsum geruntur, & statum regni, per eumdem Franconem nobis studeas intimare, & hoc tempore devotionem, quam erga matrem tuam sanctam Romanam ecclesiam geris, ostendas, ut nostro respondere affectui congrue videaris, & B. Petri apostolorum principis intercessionibus, cui te totum debes exponere, creatoris nostri largiorem debeas gratiam promereri.

Datum in Tusculano, VIII. Kal. Julii.

VII. AD EGELBERTUM EPISCOPUM & canonicos Bambergensis ecclesiæ.

De Henrici imperatoris sanctitate, miraculis & canonizatione.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Egelberto episcopo, & dilectis filiis canonicis Bambergensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut per litteras & nuntios vestros vobis mandasse meminimus, venerabiles fratres nostros N. sanctæ Rufinæ episcopum, & N. presbyterum cardinalem, pro diversis negotiis ad partes illas de nostro latere delegavimus, eisque viva voce injunximus, ut ad ecclesiam vestram accederent, atque de vita & miraculis Henrici regis rei veritatem diligenter inquirerent, & litteris suis nobis significarent. Nunc autem eorumdem fratrum nostrorum, & multorum religiosorum & discretorum virorum attestatione, de castitate ipsius, & fundatione Bambergensis ecclesiæ, & multarum aliarum, quarumdam quoque episcopalium sedium reparatione, & multiplici eleemosynarum largitione, de conversione regis Stephani, & totius Hungariæ, Domino cooperante, per eum fa-

cta; de glorioſo etiam ipſius obitu, pluribuſque miraculis poſt ejus obitum ad ipſius corporis præſentiam divinitus oſtenſis, multa cognovimus. Inter quæ illud præcipuum & memorabile plurimum attendentes, quod cum diadema ſceptrumque imperii ſuſcepiſſet, non imperialiter ſed ſpiritualiter vixit. In toto etiam legitimo poſitus, quod pancorum fuiſſe legitur, integritatem caſtimoniæ utique in finem vitæ conſervavit. Quæ quidem nos omnia ſimul perpendentes, atque devotionem veſtram, & eccleſiæ Bambergenſis, quæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſoli ſubeſſe dignoſcitur, diligenter conſiderantes, tametſi hujuſmodi petitio niſi in generalibus conciliis admitti non ſoleat: auctoritate tamen ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quæ omnium conciliorum firmamentum eſt, petitionibus veſtris acquieſcimus, atque ejuſdem memorabilis viri, cujus exaltationem requiritis, fratrum noſtrorum archiepiſcoporum, & epiſcoporum, qui præſentes aderant, communicato conſilio, memoriam inter ſanctos de cætero fieri cenſemus, & anniverſarium ipſius diem ſolemniter celebrari conſtituimus. Veſtra itaque intereſt ſic in ſanctæ Romanæ eccleſiæ obedientia & fidelitate perſiſtere, & ei dignæ devotionis obſequiis reſpondere, ut ampliori B. Petri & noſtra gratia digni inveniamini.

Data trans Tiberim ſecundo Idus Martii.

VIII. AD EPISCOPOS GERMANIÆ.

Improbat translationem epiſcopi Cicenſis in Magdeburgenſem archiepiſcopatum translati.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Eberardo Saltzburgenſi, Artwico Bremenſi, & Hillino Trevirenſi, archiepiſcopis, Eberardo Bambergenſi, Hermanno Conſtantienſi, Henrico Ratiſponenſi, Ottoni Friſingenſi, Conrado Patavienſi, Danieli Pragenſi, Anſelmo Hamelburgenſi, & Burchardo Eiſtetenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras, quas pro cauſa Magdeburgenſis eccleſiæ veſtra nobis prudentia delegavit, debita benignitate ſuſcepimus. In lectione autem & cognitione earum, ſtupore nimio & admiratione repleti ſumus: eo quod longe aliud in eis, quam vobis ex officio pontificatus immineat, perſpeximus contineri. Cum enim in eccleſiæ vertice ſitis ex Divina providentia conſtituti, ut de medio ejus quæ fuerint nociva propellere, quæ utilia debeatis attento ſtudio conſervare: in cauſa illa, ſicut ex ſuggeſtione litterarum veſtrarum nobis innotuit, non quod expediat eccleſiæ Dei, quod ſacrorum canonum ſanctioni concordet, quod exinde a celeſti arbitrio approbetur, ſed quod terrenis principibus placeat, attendiſtis. Et qui eorum animos a ſua minus recta deflectere debuiſtis intentione, atque ubi eſſet via Domini demonſtrare: non perſuaſiſtis quod rectum eſt, nec ſtetiſtis murus pro domo Iſrael, quinimmo *ipſis*, ut ait Propheta, *parietem ædificantibus, vos* (quod ſine grandi animi rancore vix dicimus) *linoviſtis ſilium luto abſque palcis*. Non ita ſentiebat princeps apoſtolorum, qui ex fidei ſuæ confeſſione, ut totius eccleſiæ fundamentum eſſet, accepit; ſed comminantibus ſæculi filiis, & apoſtolis, ſi prædicarent in nomine Jeſu mortis exterminium intentantibus, conſiſus de Domini virtute reſpondit: *Oportet obedire Deo magis quam hominibus*. Vos autem ne a terrenis videamini principibus diſſentire, illi cauſæ favorem veſtrum A impenditis, cui & eccleſiaſticæ auctoritas conſtitutionis, & ſuperna voluntatis examen pro certo creditur obviare.

Cum enim translationes epiſcoporum ſine manifeſtæ utilitatis & neceſſitatis indicio, Divinæ legis oraculum non permittat; cum etiam multo amplior, quam in aliis electionibus, cleri & populi eas debeat prævenire concordia: in facienda translatione de venerabili fratre noſtro Guicmanno Cicenſi epiſcopo, nihil horum eſt, ſed ſolus favor principis expectatur: & nec inſpecta neceſſitate illius eccleſiæ, nec conſiderata utilitate perſonæ, clero nolente, immo, ut dicitur, ex parte maxima reclamante, in Magdeburgenſi eum * dicitis eccleſia ſupplantandum. Super quo, tanto amplius admiramur, quanto perſona illa, cujus gravitatis ſit atque ſcientiæ ab anteactis agnovimus, ac proinde quantum eccleſiæ illi ſit utilis non penitus ignoramus. Quoniam igitur, quicumque temporalis auræ flatibus agitentur, nos in illius petræ ſoliditate fundati, quæ in fundamento meruit eccleſiæ collocari: ſicut non debemus, ita nec volumus omni vento circumferri doctrinæ, aut a ſacrorum Canonum rectitudine impulſu aliquo deviare: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus cauſæ iſti favorem ulterius non præſtetis, & apud cariſſimum filium noſtrum Fridericum, quem Deus hoc tempore pro ſervanda libertate eccleſiæ in eminentiam regni evexit, efficere veſtris exhorC tationibus ſtudeatis, ut & ipſe a ſua ſuper hoc intentione deſiſtat, & contra Deum, contra ſacros canones, contra regiæ dignitatis officium, eidem cauſæ favorem ulterius non impendat; ſed eccleſiæ Magdeburgenſi, ſicut & aliis eccleſiis regni a Deo ſibi commiſſi, liberam facultatem quem voluerint ſecundum Deum eligendi relinquat, & electionem ipſam poſtmodum favore ſuo, ſicut decet majeſtatem regiam, proſequatur. Nos enim ſi quod de ſupradicto fratre noſtro facere nititur videremus ratione fulciri, nec voluntati ejus, nec poſtulationi veſtræ duceremus aliquatenus obviandum: contra Deum autem, & ſacrorum canonum ſanctiones nulli omnino petitioni poſſumus præbere conſenſum.

Datum Signiæ XVI. Kal. Septemb.

* Forte, *dantis*. H.

IX. AD CANONICOS S. PETRI ROMÆ.

De quarta parte oblationum ipſis conceſſa.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Bernardo preſbytero cardinali S. Clementis, & eccleſiæ B. Petri archipreſbytero, atque cæteris ejuſdem eccleſiæ canonicis tam præſentibus quam futuris canonice ſubſtituendis in perpetuum.

BEatorum Petri & Pauli tam eminens & tam glorioſa ſocietas, ut & ambo ſint doctores gentium, auctores martyrum, principes ſacerdoE tum: & cum inter univerſos apoſtolos peculiari quadam prærogativa præcellant, æqualitatis in cælo meritis diſparitatem non ſentiunt. Petro ab ipſo Salvatore noſtro Domino Jeſu Chriſto claves regni cœlorum ſunt commiſſæ: Paulus a Deo electus eſt, ut de multitudine gentium regnum cœlorum impleat ſua prædicatione. Petrus, petra eſt & fundamentum fidei, & ne ruamus in ſoliditate nos firma ſuſtentat: Paulus ne pravo hæreticorum dogmate vulneremur, mortalitatis honeſtate & invincibili ratione fidei nos armat. Petrus principatum tenens, ex poteſtate ligat & ſolvit: Paulus diligens prædicator, ne quid re-

pre-

prehenſibile vel ligatione dignum in nobis appareat, mirabili nos exhortatione præmunit. Petrus firmamentum noſtrum eſt ac domus fortitudinis, & in fide ejus plantati & radicati ſumus: Paulus vas electionis prædeſtinatos a Deo & electos cœleſtis tubæ ſonoritate vocavit; & pro nobis ſine intermiſſione orans, ne a fide & veritate deviemus, apud Deum interveniendo nos protegit. Cum igitur ii duo maxima ſeminaria Dei eccleſiam illuſtrantia, pari & amicabili ſplendore & fraterno amore præfulgeant: æquitatis & juſtitiæ perſuadet ratio, ut nos, qui licet indigni Chriſti vices in terris agimus, & in ejuſdem apoſtolorum principis cathedra reſidere conſpicimur, domeſticam B. Petri familiam paterno diligamus affectu, & pia eam proviſione in ſuis neceſſitatibus adjuvemus. Hujus itaque rationis debito provocati, dilecti in Domino filii, quartam partem omnium oblationum, quæ de altari ejuſdem B. Petri apoſtoli, & tam de arca, quam de omnibus miniſteriis ipſius eccleſiæ, præterquam de miniſterio B. Leonis, proveniunt, vobis, ex conſenſu fratrum noſtrorum epiſcoporum & cardinalium, ſedis apoſtolicæ auctoritate concedimus, & præſentis ſcripti pagina confirmamus. Ita videlicet, ut ſemper, cum volueritis, facultatem liberam habeatis eamdem oblationem in veſtris manibus retinendi atque cuſtodiendi: ſeu aliis quibus volueritis cum noſtro atque noſtrorum ſucceſſorum conſenſu vendendi: ſalva in omnibus aliis & retenta in noſtris ſucceſſorum C noſtrorum manibus ipſius eccleſiæ libera diſpoſitione atque cuſtodia.

Hoc autem ideo facere dignum duximus, ut vos die ac nocte ſtudioſe in Dei laudibus deſudantes, tam in Miſſarum celebratione, quæ in Matutinis & aliis horis, pro vivorum ac defunctorum ſalute, attenta diligentia & honeſte decantandis; prædictam B. Petri eccleſiam obſequio debito veneremini: & Dei fideles apoſtolorum limina devotione debita viſitantes, locum ipſum in majori devotione ac veneratione ſemper habeant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas ſit hujus noſtræ conceſſionis paginam temerario auſu infringere, ſeu quibuslibet modis perturbare. Si qua igitur in futurum D eccleſiaſtica ſæculariſve perſona id attentare præſumpſerit, ſecundo tertiove commonita niſi, præſumptionem ſuam congrua ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem hanc noſtram conſtitutionem eidem loco ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & in futurum præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Eugenius catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Conradus Sabinenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Ymarus Tuſculanus epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Hugo Oſtienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Gregorius presbyter cardinalis tituli S. Calliſti ſubſcripſi.

Ego Guido presb. cardinalis tituli S. Chryſogoni ſubſcripſi.

Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli ſanctæ Praxedis ſubſcripſi.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tituli ſanctæ Savinæ ſubſcripſi. A

Ego Aribertus presb. cardin. tituli ſanctæ Anaſtaſiæ ſubſcripſi.

Ego Hubaldus presb. card. tituli ſanctæ Crucis in Jeruſalem ſubſc.

Ego Guido presbyter cardinalis tituli Paſtoris ſubſcripſi.

Ego Aſtaldus presb. cardin. tituli ſanctæ Priſcæ ſubſcripſi.

Ego Gerardus presb. card. tituli S. Stephani in Cœlio monte ſubſc.

Ego Joannes Paparo presb. card. tituli S. Laurentii in Damaſo ſubſc.

Ego Joannes presbyter cardinalis tituli Sanctorum Joannis & Pauli tituli Pammachii ſubſcripſi. B

Ego Centius presb. card. tituli ſanctor. Laurentii in Lucina ſubſc.

Ego Henricus presb. card. tituli ſanctor. Nerei & Achillei ſubſc.

Ego Oddo diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum ſubſc.

Ego Guido diac. card. ſanctæ Mariæ in Porticu ſubſc.

Ego Hyacinthus diac. card. S. Mariæ in Coſmedin ſubſc.

Ego Joannes diac. cardin. ſanctorum Sergii & Bacchi ſubſc.

Ego Gerardus diac. card. ſanctæ Mariæ in via lata ſubſc. C

Ego Odo diac. cardin. S. Nicolai in carcere Tulliano ſubſc.

Ego Bernardus diaconus cardinalis ſanctorum Coſmæ & Damiani juxta templum Romuli ſubſcripſi.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum per manum Boſonis ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcriptoris, quarto Idus Aprilis, indictione prima, Incarnationis Dominicæ anno MCLIII. pontificatus vero domini Eugenii III. papæ anno nono. Locus plumbi.

X. AD ARNOLDUM ARCHIEPISCOPUM COLONIENSEM.

D

De jurium & privilegiorum multorum archiepiſcopo & metropolitanæ eccleſiæ Colonienſis presbyteris canonicis ante diu conceſſorum confirmatione.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Arnoldo Colonenſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis.

IN eminenti apoſtolicæ ſedis ſpecula, Divina diſponente gratia, conſtituti, ex injuncto nobis a Deo apoſtolatus officio, fratres noſtros epiſcopos ſincera caritate diligere, & eccleſiis eorum regimini & gubernationi commiſſis, ſuam E debemus juſtitiam conſervare. Sicut enim in humani compage corporis naturalis ratio ſingulis quibuſque membris ad ſalutem providens, ſpeciales & proprios actus edocet, nobilioribus vero ſuam dignitatem conſervat: ita in corpore eccleſiæ apoſtolica providentia ſecundum ſacrorum canonum inſtitutiones, univerſas regit eccleſias; digniores autem & famoſiores in ſui ſtatus prærogativa cuſtodit. Æquum itaque & rationabile eſt, ut ſuus unicuique honor eccleſiæ, & propria jura munimine ſedis apoſtolicæ confirmentur. Quocirca, dilecte in Chriſto frater Arnolde archiepiſcope, tuis juſtis poſtulationibus benignum

gnum impertientes aſſenſum, ad exemplar prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ Leonis IX. papæ B. Petri Colonienſem eccleſiam, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, ſub ipſius apoſtolorum principis, cujus in loco, licet immeriti, reſidere conſpicimur, & noſtra protectione ſuſcepimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus: ſtatuentes, ut quæcumque poſſeſſiones, quæcumque bona, eadem eccleſia impræſentiarum juſte & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, Deo propitio, poterit adipiſci, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Pallii quoque uſum, & vivificæ crucis vexillum, atque naccum, inſigne videlicet feſtivi equi, quæ prædeceſſoribus tuis a noſtris prædeceſſoribus conceſſa ſunt, ſuo tempore ſuoque loco ferenda, nos tam tibi quam tuis ſucceſſoribus confirmamus: adjicientes, ut nulli primati, niſi tantum Romano pontifici, debeas eſſe ſubjectus. Pro amplioris etiam & ſpecialioris gratiæ prærogativa ordinationem regis infra tuam provinciam tibi duximus concedendam. Et ſi Romanus pontifex, vel apoſtolicæ ſedis legatus, in eadem provincia concilium celebraverit, tu poſt eos primum inter alios locum obtineas. Statuimus præterea, ut ſeptem idonei presbyteri cardinales in prædicta eccleſia ordinentur, qui induti dalmaticis, & mitris ornati, ad principalia duo altaria ejuſdem eccleſiæ, cum totidem diaconibus & ſubdiaconibus, quibus ſandaliorum uſum concedimus, Miſſarum ſolemnia in feſtivis diebus tantummodo adminiſtrent. Ut ergo hæc omnia, quæ ſupra diximus, plenum in poſterum robur obtineant, ſicut in privilegiis prædeceſſorum noſtrorum continentur, tam tibi quam ſucceſſoribus tuis ea favoris noſtri auctoritate firmamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis pro futura: ſalva in omnibus apoſtolicæ ſedis auctoritate. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæcularisve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam contra eam temere venire tentaverit, ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Eugenius catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Ymarus Tuſculanus epiſcopus.
Ego Nicolaus Albanenſis epiſcopus.
Ego Hugo Oſtienſis epiſcopus.
Ego Gregorius presbyter cardinalis tituli ſancti Calixti.
Ego Hubaldus presbyter cardinalis tituli ſanctæ Praxedis.
Ego Manfredus presbyter cardinalis tituli ſanctæ Savinæ.
Ego Guido presbyter cardinalis tituli S. Paſtoris.
Ego Bernardus presbyter cardinalis tituli ſancti Clementis.
Ego Gerardus presbyter cardin. tituli S. Stephani in monte Cælio.
Ego Otto diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum.
Ego Rodulphus diacon. card. ſanctæ Luciæ in Septiſoliis.
Ego Gregorius diaconus cardinalis ſancti Angeli.
Ego Joannes diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ novæ.
Ego Guido diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ in porticu.
Ego Hyacinthus diaconus card. ſanctæ Mariæ in Coſmedin.
Ego Cencius diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ in Akyro.

Datum Signiæ, per manus Roſonis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcriptoris, VI. Idus Januarii, Indictione decimaquinta, Incarnationis Dominicæ anno 1151. pontificatus vero domini Eugenii III. papæ anno ſeptimo.

XI. AD ABBATEM SUGERIUM.

Ex Tomo I. collectionis Duchæſn. hanc epiſt. & aliquot ſequentes.

Conſolatur eum de nepotis morte.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUper obitu filii noſtri Joannis nepotis veſtri, quem, ſicut accepimus, pro negotiis ipſius eccleſiæ ad noſtram mittebas præſentiam, paterna tibi affectione compatimur, & ipſius animam Domino precibus commendamus. Cæterum dilectionem tuam ignorare non credimus, quoniam quos diligit Dominus, viſitat & caſtigat: ut per temporalia flagella, ſi æquanimiter tolerentur, æternæ fructus beatitudinis adquiratur. Ideoque, dilecte in Domino fili, non te præſentis vitæ adverſitas frangat; non tribulatio terrena, cordis tui ſinceritatem corrumpat. Ad montem, unde veniet auxilium tibi, mentis tuæ aciem figas, & religionis ac honeſtatis tuæ propoſitum, in Domino confortatus, firmiter teneas: nec propterea dimittas, quin pro eccleſiæ tuæ opportunitatibus ad ſedem apoſtolicam dirigas, & ei ſtatum tuæ neceſſitatis exponas. Nos enim eandem eccleſiam & perſonam ſincera in Domino caritate diligentes, parati ſumus juſtas poſtulationes veſtras attendere, & in quibus ſecundum Dominum poſſumus exaudire.

XII. AD EUNDEM.

Interrogat quinam epiſcopi opem ipſi ferre recuſent ad regni defenſionem: locus concilii certus deſignatus: de duce Lotharingiæ excommunicato: de eccleſia de Buxis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio S. Dionyſii abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NUncium & litteras tuas benigne ſuſcepimus, & quod in eis continebatur diligenter attendimus. Quod autem pro Pariſienſi eccleſia te ſolicitum eſſe perpendimus, gratum habemus: & ſi qua in ea perperam committuntur, pro noſtri officii debito condolemus, & ut ad viam rectitudinis revocentur, operam dare Domino auxiliante curabimus. De epiſcopis vero qui pro defenſione regni tibi opem ferre & adeſſe recuſant, ne

ne omnes simul in culpam inducere videamur, A nobis de aliquibus nominatim significes: ut eos apostolicis attatibus corripiamus, & exhortemur, quatinus ad conservandum statum regni promptiores existant, & ad ea quæ regni honori & utilitati expediunt, vires & consilium subministrent. Porro, quod loca regni tibi commissi pro voluntate nostra ad celebrandum concilium obtulisti, devotionem tuam in Domino collaudamus; Sed quoniam nostrum firmaveramus consilium, propositum nostrum non duximus immutandum. Præterea de duce Lotharingiæ, quem pro aliis culpis excommunicavimus, quando locus & tempus fuerit, justitiam, quam aliis non negamus, tibi plenius & diligentius faciemus. Cæterum, quod super ecclesia de Buxis tua dilectio postulavit, si temporis opportunitas dederit, in reditu nostro præstante Domino fieri poterit.

Datum Autissiodori II. Nonas Octobris.

XIII. AD EUNDEM.

De monachis in ecclesia sanctæ Genovefæ constituendis.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

OFficii nostri nos hortatur auctoritas, ad religionem statuendam diligenter intendere, C stabiliram vero exacta diligentia conservare. Inde est, sicut tua novit dilectio, quod cum carissimo filio nostro Ludovico illustri Francorum rege contulimus, ut in ecclesia sanctæ Genovefæ religiosos fratres ad Dei servitium ponere mus. Quod brevitate temporis prohibente, secundum ipsius & nostrum propositum, nequivimus effectui mancipare. Verum, quia vices regias in Galliarum partibus dignoscris exercere, & quia de tua plurimum discretione confidimus: per præsentia tibi scripta mandamus, quatinus priorem Abbatis villæ in abbatem liberum & absolutum ibi statuere, & octo fratres ecclesiæ S. Martini de Campis ejus societati studeas deputare: ut exemplo bonæ conversationis eorum, qui minus honeste sapiunt, ad Divinum officium provocentur. Nos vero priori S. Martini de Cam- D pis per apostolica scripta mandavimus, quatinus prædictum numerum fratrum, cum tibi placuerit, exhibeat, & concedat: sustentationi quorum, beneficium Decanatus & præbendas venerabilis fratris nostri Silvanectensis episcopi, Gregorii diaconi cardinalis, & Autissiodorensis thesaurarii, filiorum nostrorum, auctoritate apostolica deputamus. Ad ipsorum quoque usum omnia beneficia decedentium canonicorum assignari volumus & jubemus.

Datum Lingonis III. Kal. Maji.

XIV. AD CANONICOS SANCTÆ GENOVEFÆ

Ut monachos quos ad ipsorum cœnobium missurus est, honeste recipiant.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis suis canonicis S. Genovefæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QUisquis catholicæ fidei veritatem, & veræ religionis caritatem habere dinoscitur: caput omnium ecclesiarum Sanct. Roman. ecclesiam esse non dubitat, sed affirmat, & eam tanquam devotus filius veneratur. Cum igitur in ea simus velut in specula, Deo disponente, constituti: omnibus mundi ecclesiis paterna sollicitudine providere compellimur: & in ecclesiis, quæ B. Petri juris existunt, religionem statuere cupimus, & optamus. Inde est, quod in ecclesia vestra gratam Deo veræ religionis culturam statuere cupientes, dilecto filio nostro abbati S. Dionysii per apostolica scripta mandavimus, quatinus eam per dilectum filium nostrum priorem Abbatiæ villæ, quem ibi imponi, & fratres S. Martini de Campis, quos ejus societati volumus deputari, in memorata ecclesia instituret & plantaret. Ideoque universitati vestræ per præsentia scripta mandamus: quatinus eos honeste recipiatis, & salvis B præbendis vestris nullam eis molestiam aut injuriam faciatis. Quod si facere præsumpseritis, sententiam, quam memoratus filius noster abbas S. Dionysii super hoc in vos promulgaverit, nos auctore Deo ratam habebimus. Cujus sustentationi & prædictorum fratrum, beneficium Decanatus & præbendas venerabilis fratris nostri Silvanectensis episcopi, Gregorii diaconi cardinalis, & Autissiodorensis Thesaurarii, filiorum nostrorum, auctoritate apostolica deputamus. Ad ipsorum quoque usum omnia beneficia decedentium canonicorum assignari volumus & jubemus.

Datum Lingonis III. Kal. Maji.

XV. AD ABBATEM SUGERIUM.

Mutato consilio non jam monachos ad S. Genovefæ, mittere vult, sed canonicos regulares.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm Dominus & Redemptor noster pax & veritas esse noscatur: ad patris dextram ascensurus, discipulis suis velut ex testamento pacem relinquens, ut eam in se haberent, & prædicarent aliis, imperavit. Inde est, quod a Christo diligi, & inter discipulos ejus creditur deputari, qui & pacem diligit, & eam inter suos subditos nititur conservare. Quia igitur in apostolicæ sedis specula a Domino constituti, B. Petri apostolorum Principis existimus successores: præceptum, quod pro religione monastica in ecclesia sanctæ Genovefæ dedisse meminimus, pro bono pacis, si regulares canonicos ejusdem ecclesiæ canonici salvis eorum præbendis receperint, immutamus: præcipientes, ut beneficia quæ monachis, si in præfata ecclesia fuissent suscepti, duximus deputanda, canonicis ipsis per te auctoritate apostolica deputentur. Quod si facere noluerint, præceptum de monachis sibi statuendis inviolabiliter præcipimus observari.

Datum Vercellis XVI. Kal. Julii.

SUGERII ABBATIS AD EUGENIUM PAPAM III. EPISTOLA.

E

Narrat canonicos regulares in ecclesiam S. Genovefæ introductos esse: monetque quid ad hujus operis absolutionem sit necessarium.

Carissimo domino & patri universali Dei gratia summo pontifici Eugenio, Sugerius B. Dionysii humilis minister, devotas in Christo orationes, obedientiæ & servitii plenitudinem.

SUsceptis apostolicæ præceptionis venerandis auspicibus de monasticæ religionis positione in ec-

eccleſia B. Genoveſæ Pariſienſis, tantum, tamque Deo placitum negotium tanquam cælitus nobis commiſſum gratantiſſime amplectentes, eo quod ſuper hoc ipſo præſentialiter ſanctæ paternitatis veſtræ celſitudo, cum non niſi imperare oporteret, parvitatem noſtram prius rogaverit, totis animi viribus effectui mancipere elaboravimus. Quamvis enim occaſione querulorum canonicorum ad vos proficiſcentium, eo quod curiâ Romana conſuevit aliquando, quod turpe non eſt, cum re mutare conſilium, diſcrete diſtuliſſemus: nulla tamen contradicentium nobilium aut ignobilium clericorum ſeu laicorum oppoſitione tepeſcere, aut in aliquo ſuper hoc ipſo remiſſius habere decreveramus. Cum ſubito proxima die fere tertia aut quarta, qua deſignatum abbatem & monachos in eccleſia eadem ponere propoſueramus, ecce præfati canonici, videlicet cantor & alii, a facie veſtra redeuntes, mutatam pro bono pacis ſententiam in canonicorum regularium poſitione nobis reddiderunt. Nos autem atque devote ac gratanter ſecundam ac ſi primam recipientes ſententiam, aſſumptis nobiſcum venerabilibus & ſapientibus viris, videlicet abbate S. Germani, S. Petri Foſſatenſis, S. Maglorii, S. Petri de Ferrariis, & aliis de melioribus perſonis aſſiſtentium vicinorum, ad eumdem S. Genoveſæ locum acceleravimus, & in capitulo eorum, quid ſuper hoc extremo, quid ſuper primo capitulo, ſecundum tenorem litterarum quas nobis detulerunt, proſequi vellent, conſulte convenimus. Qui, ut erant diverſi, diverſa ſentientes, cum aut utram aut neutram concorditer proſequi nollent ſententiam, multa & moroſa reprehenſione, quod etiam poſtulata, quod etiam miſericorditer conceſſa refutarent, inſiſtebamus: donec qui ſanioris erant conſilii & filii lucis, canonicos regulares ſe ſuſcepturos pacifice promiſerunt. Nos autem ſuper hoc ipſo exhilarati, quoniam quidam de melioribus abbatem ſibi conſtitui, & canonicos S. Victoris poſtulabant, communicato cum aſſiſtentibus conſilio, tum quia nullam penes nos religioſiorem in ſuo ſtatu novimus eccleſiam, tum quia propinquitate loci ad omnem eorum ſive interiorem ſive exteriorem commodior exiſtit neceſſitatem: ad eos divertimus, virumque venerabilem abbatem S. Victoris operibus pietatis approbatum, modo ſeorſum, modo in conventu ſuo, ut his opem ferret, & adjutor Divinitatis evelleret & deſtrueret, ædificaret & plantaret, in nomine Domini ſuppliciter efflagitavimus. Qui ut emeritus pater, & ejuſdem loci providus procurator, cum hoc ipſum inſtanter recuſaret, ut priorem ſuum virum venerabilem & religioſum, abbatem fieri poſtulare nos comperit: obortis lacrymis cum fletu & anguſtia cordis ſenium defectumque ſuum opponens, ejuſdemque prioris conſilium & auxilium ſi eo careret deplorans, fere per totam diem recuſando, & quod nunquam fieret, deteſtando, uſque ad proximam nonam detinuit. Tandem vero victus precibus multorum, immo auctoritate veſtra, qua eum importune adjurabamus, tam miſericordia quam pietate pro alieno commodo ſuum ſuſtinens incommodum, eundem venerabilem priorem, cum duodecim fratribus viris religioſis & honeſtis, nobis contradidit, quos in feſto S. Bartholomæi ad eandem eccleſiam ſolemniter cum clero & populo civitatis induximus, & venerabili Meldenſi epiſcopo M. quem nobiſcum his agendis ſuſceperamus, eadem die coram altari ejuſdem ſanctæ Genoveſæ abbatem benedici ſolemniter, opitulantes ſanctitate veſtra fecimus. Finita vero ejuſdem officii Miſſa, clauſtrum, capitulum & refectorium eis deliberavimus, dieque ſequente regalium ex parte domini regis, cujus vices agimus, poteſtatem contulimus, fidelitatem virorum ad eos pertinentium, & juramenta ſecuritatum eis fieri fecimus. Eapropter, pater ſanctiſſime, actionem nobis commiſſi negotii celſitudini veſtræ ſummatim ſignificare dignum duximus: ut & vobis quod præcepiſtis factum eſſe placeat, & quam prompta ſit parvitas noſtra ad obedientiæ veſtræ expletionem innoteſcat. De cætero S. apoſtolatus veſtri genibus provoluti ſpiritu, obnixe ſupplicamus, opus hoc manuum veſtrarum manutenere & protegere, gladium S. Petri contra omnem æmulorum importunitatem cominus evaginare. Appellationum quoque moleſtias, quibus quietem eorum jugiter indiſcrete perturbarent, miſericorditer ſi placet prohibere, eandem eccleſiam Deo innovatam, tanquam novam plantam, donec perfecte radicata fuerit, crebra propagatione extendere. Quibus omnibus maximum poterit præſtare ſuffragium, ſi, quemadmodum incœptum eſt, in eadem eccleſia plenitudinem officii ſecundum obſervationem ordinis ſui uſque ad unum jota & unum apicem conſervari feceritis: ne diſſonantia officii, legendi & cantandi diverſitas, in ſcandalum regularium & irregularium emergat: ne ostiorum apertio die ac nocte hac occaſione fratres conturbet: ne per eoſdem æmulos aliqua intres famia in eos ſubrepat: ut quiete ibidem omni potenti Deo ad laudem & honorem S. apoſtolatus veſtri & perſonæ veſtræ ſempiternam renumerationem, dignum Deo famulatum exhibere valeant. Quid namque de paternitate veſtra ſperarem? Ego ipſe peccator ex hoc veſtro opere aliquid miſericordiæ Dei me lucraturum confido. Eſt & aliud quod paternitati veſtræ volumus capitulum innoteſcere: ut ſicut primum mandaſtis, ſalvis eorum tantum præbendis, præpoſituræ & terrarum cuſtodia canonicis regularibus remaneant. Quoniam ſi exterioribus remanſerint, omnia dilapidabunt & ſibi ſubripient, & ad defectum victualium, ut vel ſic ordo periclietur, forſitan crudeliter elaborabunt. Aliud quoque eſt, quo in hoc principio labor ſui filii veſtri potiſſimum indigent. Quemdam Rodulphum æmulantem & derogantem eorum religioni mucrone B. Petri, ut convertatur, feriendo compeſcatis, & ne impunitate ejus aliorum emergat contumacia, ejus ſtultitiam reprimatis. Conterat Dominus omnipotens omnem hoſtem ſub pedibus veſtris. Nos autem ſervitio veſtro paratos, & eccleſiam noſtram, ſed & cariſſimum filium veſtrum Ludovicum regem Francorum, in opere Dei tam laborioſe negociantem, ſanctis orationibus veſtris commendamus: rogantes, ut ſi quid certum de eo audiſtis, nobis inſinuetis. Valeat in æternum ſanctitas veſtra, amantiſſime pater & Domine.

XVI. AD EUNDEM.

Reſpondet ad præcedentem Sugerii epiſtolam.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam ad religioſorum ſpectat officium, ut religionem diligant & defendant, & eam diligenti ſtudeant ſollicitudine propagare: diſcretionem tuam in Domino commendantes, pater-

næ

næ caritatis debito congaudemus, & tibi gratias referimus, quod in eccleſia ſanctæ Genovefæ per ſuum ſtudium & laborem Deo grata religio ſtatuta eſſe dinoſcitur, & per Dei gratiam conſervatur. Verum, quia devotionis affectus in bonis filiis, paternis exhortationibus ampliatur: dilectionem tuam commonemus & exhortamur in Domino, quatinus fratribus præfatæ eccleſiæ, ſicut bene cœpiſti, diligenter aſſiſtas: ut omnipotens Deus, qui bonæ voluntatis eſt auctor, & inſpectionis inſpector, perſonam tuam in præſenti placitis ſibi bonis adornet, & eam in futuro, cum ſanctis, æternis gaudiis faciat congaudere, & nos ſolicitudinem tuam condignis gratiarum actionibus proſequamur. Præterea dilectio tua omnimodis efficere ſtudeat, ut theſaurus & inſtrumenta ipſius eccleſiæ, quæ adhuc per ſæculares canonicos detinentur, abbati & fratribus in eadem eccleſia commorantibus aſſignetur.

XVII. AD AUTISSIODORENSEM, & Sueſſionenſem epiſcopos, & abbatem Sugerium.

De electione epiſcopi Atrebatenſis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus H. Autiſſiodorenſi, G. Sueſſionenſi, epiſcopis, & dilecto filio ſuo abbati S. Dionyſii Sugerio, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectus filius noſter L. Atrebatenſis archidiaconus ad noſtram præſentiam veniens, quod de filio noſtro magiſtro H. factum eſt longe aliter nobis & fratribus noſtris expoſuit, quam per Adam & ſocios ejus ipſius eccleſiæ canonicos fuerat nunciatum. Significavit enim quod quidam Atrebatenſes canonici ipſum filium noſtrum magiſtrum H. in Atrebatenſem epiſcopum contra ſanctorum patrum ſtatuta poſt appellationem, quæ ad nos eis præſentibus & audientibus facta eſt, eligere præſumpſerunt. Ideoque per præſentia ſcripta vobis mandamus, quatinus utraque parte ante veſtram evocata præſentiam, allegationes hinc inde diligentius audiatis: & ſi hoc verum eſſe conſtiterit, electionem ipſam appellatione remota caſſetis. Præterea quoniam, ſicut ex relatione prædicti filii noſtri L. & ſociorum ejus accepimus, poſt appellationem ad nos factam ſunt ſuis redditibus ſpoliati: nihilominus vobis præſentium auctoritate mandamus, ut eis ablata cum integritate reſtitui faciatis.

Datum Piſis.

XVIII. AD DOMNUM ABBATEM SUGERIUM.

De negotio eccleſiæ S. Genovefæ.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati ſancti Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quoniam ſicut litterarum tuarum nobis inſpecta ſeries patefecit, nuntios & litteras tuas ad noſtram præſentiam in proximo es tranſmiſſurus, qui ſanctæ Genovefæ negotium nobis plenius aperiant & oſtendant: tibi nunc per latorem præſentium non duximus reſpondendum. Cum vero nuntii tui nobis ipſum negotium plenius intimantes, noſtro ſe conſpectui præſentabunt: tunc quod faciendum fuerit auctore Domino faciemus. Interim autem tua dilectio diligenter invigilet, ut quod jam Divina gratia, & tuo adjutorio, ex maxima parte perfecimus, deſtrui nullatenus patiaris.

XIX. AD EUNDEM.

De eodem eccleſiæ S. Genovefæ negotio.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Notum ſit diſcretioni tuæ, quod non ideo venerabilem fratrem noſtrorum Hug. Autiſſiodorenſem epiſcopum tibi in denunciationem ſententiæ noſtræ adjunximus, ut de te aliquatinus diffidere debeamus, cum præterita & fortia facta futuræ conſtantiæ exhibeant argumenta: ſed ut ſanctæ Genovefæ ſæculares canonici inte ſpecialiter invidiæ cauſas non habeant exercere, tibi jam dictum fratrem noſtrum duximus adjungendum. Tua itaque intereſt, quatinus taliter in incœpto bono firmus exiſtas, ut ſicut religionis plantator videris, ita & conſervator ipſius debeas auctore Domino judicari.

XX. AD EUNDEM.

Ut Hugoni Victorino expenſas ad Romanum iter largiatur: Et de negotio eccleſiæ S. Genovefæ.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati, S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

De dilectione tua plurimum confidentes, omnia quæ portare conſuevit caritas, imponere tibi nullatenus dubitamus. Quia ergo dilectus filius noſter Hugo canonicus S. Victoris ad nos rediturus eſt: benivolentiam tuam rogamus, quatinus ei equitaturam unam & expenſas, quæ pro ipſa & ejus ſeſſore in reditu ſibi ſufficiant, largiaris; abbati ac fratribus ſanctæ Genovefæ ex noſtra parte injungas, ut de redditibus decanatus, qui aſſignari eiſdem fratribus debent, viginti quinque libras Provinienſium, quas ad opus eccleſiæ a creditoribus ſuſcepiſſe dinoſcitur, eidem Hugoni reſtituant. Præterea diſcretioni tuæ notum fieri volumus, quod pro eo ut cauſæ inimicitiarum ſæcularium clericorum ejuſdem eccleſiæ contra te minuerentur, venerabilem Hugonem Autiſſiodorenſem epiſcopum tibi adjunximus, ſicut potuiſti ex aliarum inſpectione litterarum, quas tibi tranſmiſimus, agnoviſſe.

XXI. AD EUNDEM.

De Ludovici VII. regis Franc. reditu ex tranſmarinis regionibus.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Benedictus Deus, qui non deſerit ſperantes in ſe; & de ſua miſericordia confidentes, miſericorditer conſuevit liberare. Sicut enim pro certo accepimus, cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris regis Francorum poſt innumeras tribulationum varietates miſertus, eum ad lucem de tenebris revocavit, & ad citeriores maris partes adduxit. Cujus reditu, de quo paterno affectu gramus ſoliciti, maximum nobis gaudium præ-

ſtat, & in adverſitatibus, quas diu ſuſtinuimus, ſolatium præbet. Tu ergo, ſicut fidelis diſpenſator & prudens, negotia regni tibi commiſſa viriliter ſtudeas pertractare. In proximo enim eſt, ut palmam tui laboris conſequaris & præmium. De cætero tui ſtudii ſit, ad occurſum regis cum ſuis fidelibus te honorifice præparare. Dilectus filius noſter rex Siciliæ ſuis poſtea litteris intimavit, ſibi relatum fuiſſe, quod præfatus filius noſter rex Franciæ in regno ſuo applicuiſſet, & verſus Siciliam tenderet, obviaturus reginæ: putans eam ex partibus Barbariæ illuc adveniſſe.

Datum Tuſculani XVIII. Kal. Septembris.

XXII. AD EUNDEM.

De Gallici regni perturbatoribus.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras, quas nobis miſiſti, debita benignitate recepimus & ſuper adverſitatibus & angustiis, quas te pati ſignificaſti, paterno tibi affectu compatimur. Et quoniam eas pro amore juſtitiæ & fidelitatis cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis, te ſuſtinere cognoſcimus: ipſas tanquam proprias reputamus. Verumtamen non ignorat tua diſcretio, quia omnes qui pie volunt in Chriſto vivere, & pacem diligunt, oportet a filiis hujus ſæculi, & ab his qui oderunt pacem, perſecutiones innumeres ſuſtinere. Ipſe namque dominus noſter Jeſus Chriſtus, non ad gaudia mundi, ſed ad paſſiones & mortem pro nobis tolerandas deſcendit. Ipſum itaque caput noſtrum imitari debemus quia ſi pro ipſo perſecutiones patimur, certi de promiſſione ipſius, erimus in æterna retributione beati. Confortare igitur, cariſſime fili, & viriliter age, atque in Domino, qui tibi adjutor eſt, ſperans, non timeas quid tibi faciat homo. Salvator etenim noſter juxta promiſſum ſuum uſque in finem ſæculi ſuos nullatenus derelinquet: & nos, juxta poteſtatem nobis conceſſam ab ipſo opem tibi & auxilium exhibere * curavimus. Sicut enim ex litteris, quas fratribus noſtris archiepiſcopis & epiſcopis mittimus, perpendere poteris: illos qui pacem regni perturbant, niſi reſipuerint, excommunicari mandavimus: & tam ipſis, quam comitibus, exhortando mandavimus, ut tibi & aliis, quibus regni eſt commiſſa cuſtodia, ad deſenſionem ipſius viriliter auxiliando aſſiſtant. Tui ergo ſtudii ſit, quatinus eoſdem fratres archiepiſcopos & epiſcopos conſtituto termino in unum facias convenire: ut quæ pro utilitate regni agenda fuerint, auxiliante Domino compleantur.

Datum Tuſculani, VIII. Idus Julii.

* Forte, curabimus. H.

XXIII. AD H. SENONENSEM ARCHIEPIS. EIUSQUE SUFFRAGANEOS.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus H. Sueſſionenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta devotione cariſſimus filius noſter Ludovicus illuſtris Francorum rex Hieroſolymitanum iter aſſumpſerit, vos corporali præſentia cognoviſtis, & maximam orbis partem non latuit qui regnum ſuum ſub ſanctæ eccleſiæ ac noſtra protectione reliquit: & tam nos, quam vos, ut illud a pravorum infeſtatione tueremur, ſuppliciter exoravit. Accepimus autem, quod quidam pacem regni diabolico inſtinctu perturbant, ipſumque, poſtpoſita Dei & hominum reverentia, malitioſe infeſtant: non attendentes, quod idem rex pius tollens crucem ſuam ſecutus eſt Chriſtum, & relicta patria & regno, ad loca ubi ſteterunt pedes Domini, pro defenſione Chriſtianæ fidei feſtinavit. Quod tanto gravius ferimus, quanto perſonam ejus propenſiori affectu diligimus, ipſumque in remotis partibus devotius pro Dei ſervitio demorari cognoſcimus. Quia vero tam devoti ſanctæ eccleſiæ filii, & Chriſtianiſſimi principis auxilio deeſſe non poſſumus, nec debemus: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatinus in unum convenientes, perturbatores regni ad veſtram præſentiam evocetis, ipſoſque diſtricte ac ſolicite moneatis, ut ab infeſtatione regni omnino deſiſtant: nullamque offenſionem hominibus domini regis inferre præſumant. Si autem veſtris monitis obedire contempſerint: tam in ipſos quam complices eorum, occaſione remota, excommunicationis ſententiam proferatis. Præterea cum ab his, quibus eſt cuſtodia regni commiſſa, vel aliquo illorum fueritis moniti, tanquam pacis ac juſtitiæ amatores, pro fidelitate, quam eidem regno debetis, temporale eis auxilium præbeatis, eoſque ad defenſionem ipſius modis omnibus adjuvetis.

Datum Tuſculani, VIII. Idus Julii.

XXIV. AD ABBATEM SUGERIUM.

Ut clericorum duorum excommunicatorum cauſam ordine judiciario definiat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FIlii noſtri A. & Her. clerici Meldenſis eccleſiæ, nuper ad noſtram præſentiam venientes, quoniam ſuper eo quod eis a Goslino imponebatur juſjurandi religione firmaverunt, noſtrum adimplere mandatum, eos a vinculo excommunicationis abſolvimus. Verum quia pars adverſa præſens non aderat: in eorum cauſa procedere, & certum aliquid diffinire ſalva æquitate non potuimus. Ipſos itaque ad tuæ diſcretionis induſtriam remittentes, per præſentia ſcripta dilectioni tuæ mandamus: quatinus utraque parte ante tuam præſentiam evocata, ſi Goslinus juxta ſcita canonum probare potuerit quod eis impoſuit, cauſam ipſam ordine judiciario diffinias. Si vero prædictus Goslinus in probatione defecerit, ſeptima manu ſui ordinis purgationem prædictorum clericorum ſuſcipias: & eos ab infamia, quæ ipſis imponebatur, fratribus convicinis immunes oſtendas, & publice nuncies. Redditus vero eccleſiæ qui prædicto Goslino hac occaſione ablati ſunt, facias ei cum integritate reſtitui. Præterea epiſcopo & canonicis Meldenſis eccleſiæ firmiter ex noſtra parte præcipias, ut de cætero cum eodem Goslino pacem & fraternam concordiam habeant. Quod ſi non fecerint, & clamor inde ad aures noſtras devenerit, diſſimulare non poterimus; quin eorum inobedientiam animadverſione debita puniamus.

Datum Tuſculani, VII. Idus Novemb.

XXV.

XXV. AD EUNDEM.

Ut de ſacerdotis excommunicati ab archidiacono cauſa cognoſcat: & ſacerdotis percuſſores excommunicet.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUidam ſacerdos R. ad noſtram præſentiam veniens, conqueſtus eſt quod S. Archidiaconus, quoniam denarios quos ab eo pro eccleſia ſibi tradita exigebat, ei tribuere noluit, de eccleſia eum expulit. Et quoniam ſuper hoc eum ad noſtram audientiam appellavit, idem archidiaconus fecit eum a parentibus ſuis auſu ſacrilego verberari. Quia vero valde iniquum eſt, ut in his, quibus in eccleſia Dei ſuper alios poteſtas judicandi conceditur, iniquitatis inveniatur judicium: tibi per ſcripta noſtra mandamus, ut utroque ad tuam præſentiam evocato cauſam ipſam diligenter inquiras, & juſtitia comitante diffinias. Illos vero qui violentas manus in eumdem clericum injecerunt, excommunicatos publice denuncies, & excommunicationem tamdiu facias obſervari, donec ſatisfacturi veſtro ſe conſpectui repræſentent.

XXVI. AD H. ARCHIEPISCOPUM SENONENSEM.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio noſtro archiepiſcopo Senonenſi H., ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUidam ſacerdos tuus Romam ad noſtram præſentiam veniens, conqueſtus eſt quod Stephanus archidiaconus tuus, quoniam denarios quos ab eo pro eccleſia ſibi tradita exigebat, ei tribuere noluit, de eadem eccleſia eum expulerit. Et quoniam ſuper hoc eum ad noſtram audientiam appellavit, idem archidiaconus fecit eum a parentibus ſuis auſu ſacrilego verberari. Quia vero valde iniquum eſt, ut in his, quibus in eccleſia Dei ſuper alios poteſtas judicandi conceditur, iniquitatis inveniatur judicium: dilecto filio noſtro Sugerio abbati S. Dionyſii per ſcripta noſtra mandamus, ut utroque ad ſuam præſentiam evocato, cauſam ipſam diligenter inquirat, & juſtitia comitante diffiniat. Tu ergo eumdem archidiaconum ad ipſius abbatis vocationem ire, & quod inde judicaverit facias obſervare. Poſtmodum quoque eum ad vos ſuper eiſdem exceſſibus reſponturum tranſmittas. Illos vero, qui violentas manus in eumdem clericum injecerunt, excommunicatos publice denuncies: & excommunicationem tamdiu obſervari facias donec noſtro ſe conſpectui ſatisfacturi repræſentent.

XXVII. AD ABBATEM SUGERIUM.

Eccleſiaſticæ alterius cauſæ judicem conſtituit.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRo controverſia & diſcordia, quæ inter Petrum præſentium latorem & Jozelinum Melidenſem canonicum agitari dinoſcitur, uterque noſtro ſe conſpectui præſentavit. Primum quidem Jozelinus dicebat a prædicto Petro injuriam & violentiam ſibi fuiſſe illatam, & propter hoc eum ad noſtram audientiam appellaſſe. Poſt diſceſſum vero ipſius Jozelini a nobis, idem Petrus ad nos veniens, quæ de ipſo dicta fuerant, omnino negabat. Quia igitur rei veritatem ad plenum ſuper hoc cognoſcere non potuimus, cauſam ipſam diſcretioni tuæ duximus remittendam. Per præſentia itaque ſcripta dilectioni tuæ mandamus, quatinus utraque parte ad tuam præſentiam evocata, eandem controverſiam diligenter audias: & ſi adverſa pars jam dictum Petrum illatæ violentiæ reum non poterit manifeſte probare, & Petrus innocentiam ſuam convenienter oſtenderit: eccleſiaſticæ eſt moderationi conveniens, ut eum ſua debeat innocentia liberare. Si vero impoſitæ culpæ immunem ſe nequiverit comprobare, vel quomodo cauſa proceſſerit, hoc tuis nobis litteris quantocius intimabis.

XXVIII. AD EUNDEM.

Ut theſaurum eccleſiæ ſanctæ Genovefæ pignori obligatum redimi faciat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRudentiam tuam latere non credimus, nobis plurimum eſſe moleſtum, quod theſaurus eccleſiæ ſanctæ Genovefæ pignori eſt obligatus. Quia vero nolumus, ut eccleſia ipſa aliqua negligentia vel contentione detrimentum exinde patiatur, aut ornamentis ſuis, aliquorum nequitia vel verſutia ſpolietur: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus ad locum ipſum accedas, & rem diligenter inquirens, quidquid de eodem theſauro per ſæculares obligatum eſt, ex quo mutatio eccleſiæ ad eorum pervenit notitiam, de proprio eos redimere cogas. Quod vero ante obligatum fuerat, de communi tam regularium, quam ſæcularium, prout quibuſque competet, facias redimi: ſolicite attendens, ne aliquorum nequitia damnum in hoc eccleſia patiatur. Qui autem ſuper hoc tibi rebellis extiterit, auctoritate noſtra eum excommunicationi ſubjicias.

Datum Romæ apud S. Petrum, IV. Kal. Maji.

XXIX. AD EUNDEM.

De Ludovici regis conſilio tranſmarinæ expeditionis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMmenſum pietatis opus, quod cariſſimo filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum regi Divina miſericordia inſpiravit, nos plurimum anxios reddit. Gravem namque Chriſtiani nominis jacturam, quam noſtris temporibus eccleſia Dei ſuſtinuit, & recentem adhuc effuſionem ſanguinis tantorum virorum ad memoriam revocantes, grandi timore concutimur, & mœror inconſolabilis renovatur. Cæterum devotio prædicti filii noſtri & caritas divinitus inſpirata, conceptum aliquantulum dolorem mitigat, & ſpem nobis conſolationis promittit. Sic igitur utrimque ſuſpenſos timor

cum ſpe nos valde conturbat. Sed ne tantum opus A noſtra occaſione remaneat, prudentiæ tuæ per præſentia ſcripta mandamus, quatinus jam dicti filii noſtri regis, & baronum atque aliorum regni ſui animos diligenter ſtudeas perſcrutari: & ſi ad tam arduum opus eos promptos agnoveris, conſilium & auxilium noſtrum, quantum poterimus, & remiſſionem peccatorum, ſicut in aliis litteris noſtris continetur, ſecure promittas: & nos de conſtantia eorum & devotione fidei certiores effecti timore depoſito vires eis & auxilium quibus modis poterimus Divina favente miſericordia tribuemus. Veſtri autem ſtudii ſit, ut communicato ſapientum conſilio, quod noſtri auxilii ad hoc neceſſarium fuerit, & quæ eccleſiaſticæ perſonæ præter nominatas idoneæ vobis vi- B ſæ fuerint, maturæ nobis ſignificare curetis. Datum Laterani, VII. Kalend. Maji.

XXX. AD EUNDEM.

Ut cauſam eccleſiaſticam, de qua jam epiſt. 25. & 26. definiat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SAcerdos ille R. qui ad nos contra Stephanum Senonenſem archidiaconum venerat, cum nuncio ejuſdem archidiaconi nuper ad noſtram C præſentiam rediit. Sed cum in cauſa ipſa procedere ſicut ratio exigit minime poſſet, eum a querimonia ſua ceſſare præcepimus, & prædictum archidiaconum ſuper objectis ſe canonice purgaturum tuo conſpectui mandavimus præſentandum. Per apoſtolica itaque tibi ſcripta mandamus, quatenus eumdem archidiaconum ad tuam præſentiam evoces iterum: & ſi quinta manu ſui ordinis ſuper allatis criminibus ſe poterit expurgare, ipſum quoque ab impetitione præfati preſbyteri abſolutum remittas. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, VII. Kal. Julii.

XXXI. AD EUNDEM.

Ut monaſterium B. Medardi a comite Sueſſionenſi prægravatum adjuvet apud regem.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtitiæ tuæ non extat incognitum, monaſterium beati Medardi Sueſſionenſis juris beati Petri exiſtere, & ad defenſionem ejus, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſpecialiter pertinere. Et quia idem monaſterium ab Ivone comite Sueſſionenſi, occaſione pecuniæ, quam ab abbate ipſius loci exigit, ſicut accepimus, plurimum prægravatur, diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta E rogando mandamus: quatinus pro reverentia beati Petri ac noſtra ipſum abbatem & fratres ejus ſuper hoc & alius, in quibus tuo indiguerint auxilio, juves, & manutenceas, & eorum erga regiæ dignitatis excellentiam, cujus familiaritatis & conſilii talentum accepiſſe cognoſceris, interceſſor & adjutor exiſtas, ut beati Petri & ſedis apoſtolicæ majorem promereari gratiam. Datum trans Tyberim, V. Idus Martii.

XXXII. AD EUNDEM.

De Orientali eccleſia: de pontificis & regis habito colloquio: de eccleſia Compendienſi.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Sugerio, abbati S. Dionyſii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX eo quod pro defectu Orientalis eccleſiæ attentam ſolicitudinem geris, gratum nobis eſt, & ſtudium tuæ devotionis in Domino collaudamus. Quoniam & cor noſtrum exinde ingenti dolore turbatur, & vehementer affligitur. Inde eſt, quod petitioni tuæ, & aliorum qui nobis ſuper cauſa ipſa ſcripſerunt, quamvis graviſſimum nobis fuerit propter imbecillitatem perſonæ, in qua omnium vota domino favente concurruntur: aſſenſum tamen denegare nequaquam potuimus: Monemus itaque dilectionem tuam, quatinus in tanto & tam præclaro opere, tanquam vir diſcretus & prudens, opem & ſtudium diligenter adhibeas. Præterea dilationi tuæ notum fieri volumus, quoniam cum filio noſtro cariſſimo Francorum rege Ludovico de ſtatuenda religione in terra ſibi a Deo conceſſa colloquium viva voce habuimus, & monitis noſtris benignum præbuit aſſenſum. Quia ergo in Compendienſi eccleſia religionem propagari Domino auxiliante optamus, præſentium tibi autoritate injungimus, ut ad hoc efficiendum, omnimoda diligentia & attento ſtudio elabores Tibi ſiquidem & venerabili fratri noſtro Noviomenſi epiſcopo onus ipſum impoſuimus. Datum Albani, XIII. Kalendas Julii.

XXXIII. AD STEPHANUM REGEM ANGLORUM.

Ut Robertum Londin. epiſcop. in gratiam ſuam recipiat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Stephano illuſtri regi Anglorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

D AD hoc ſuperna providentia in eccleſia pontifices ordinavit, ut Chriſtianus populus ab eis paſcua vitæ reciperet, & tam principes ſæculares, quam inferioris conditionis homines, ipſis pontificibus, tanquam Chriſti vicariis, reverentiam exhiberent. Venerabilis ſiquidem frater noſter Robertus London. epiſcopus, tanquam vir ſapiens & honeſtus, & religionis amator, a nobilitate tua benigne tractandus eſt, & pro collata a Deo prudentia propenſius honorandus. Quia ergo, ſicut in veritate comperimus, cum animæ ſuæ ſalute, ac ſui ordinis periculo, fidelitate quæ ab eo requiritur, aſtringi non poteſt: volumus, & ex paterno tibi affectu conſulimus, quatenus prædictum fratrem noſtrum ſuper hoc nullatenus inquietes, immo pro beati Petri & noſtra reverentia, eum in amorem & gratiam tuam recipias. Cum autem illud juramentum præſtare non poſſit, ſufficiat diſcretioni tuæ, ut ſimplici & veraci verbo promittat, quod læſionem tibi vel terræ tuæ non inferat. Vale. Datum Meldis, VI. Kal. Julii.

XXXIV. AD MATHILDEM ANGLORUM REGINAM.

Ut virum ſuum ad dilectionem præfati epiſcopi hortetur.

SAlomone atteſtante, didicimus, quod mulier ſapiens ædificat domum: inſipiens autem, conſtructam deſtruet manibus. Gaudemus pro te, & devotionis ſtudium in domino collaudamus: quoniam ſicut religioſorum relatione accepimus, timorem Dei præ oculis habens, operibus pietatis intendis, & perſonas eccleſiaſticas & diligis & honoras. Ut ergo de bono in melius inſpirante Domino proficere valeas, nobilitatem tuam in Domino rogamus, & rogando monemus & exhortamur in Domino: quatenus bonis initiis exitus meliores injungas, & venerabilem fratrem noſtrum Robertum London. epiſcopum, pro illius reverentia, qui cum olim dives eſſet, pro nobis pauper fieri voluit, attentius diligas & honores. Apud virum tuum, & dilectum filium noſtrum Stephanum, inſignem regem Anglorum efficere ſtudeas, ut monitis, hortatu, & conſilio tuo, ipſum in benignitatem & dilectionem ſuam ſuſcipiat, & pro beati Petri & noſtra reverentia propenſius habeat commendatum. Et quia, ſicut veritate teſte attendimus, eum ſine ſalutis & ſui ordinis periculo, præfato filio noſtro aſtringi non poſſe; volumus & paterno ſibi & tibi affectu conſulimus, ut vobis ſufficiat, veraci & ſimplici verbo promiſſionem ab eo ſuſcipere, quod læſionem vel detrimentum ei, vel terræ ſuæ non inferat. Datum ut ſupra.

Ex hiſtoria Vizeliacenſi, hanc epiſtolam, & aliquot ſequentes.

XXXV. AD GUILLELMUM Nivernenſem comitem.

Ut Vizeliacenſes monachos & burgenſes, pro facienda ſeu recipienda juſtitia, Vizeliaco exire non compellat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Dilecto filio Guillelmo Nivernenſi comiti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilia loca, & religioſæ perſonæ, quæ ſuam in Dei obſequio intentionem fixerunt, nullis debent gravaminibus concuti, nullis moleſtiis agitari. Accepimus autem, unde valde miramur, quod dilectos filios noſtros, Pontium abbatem, & fratres Vizeliacenſis monaſterii, atque ipſorum burgenſes, contra privilegiorum apoſtolicæ ſedis ſtatuta, pro facienda ſeu recipienda juſtitia extra Vizeliacum exire compellas. Quod quanto gravius ferimus, quanto monaſterium ipſum ad ſedem apoſtolicam ſpecialius pertinet, & ad ejus defenſionem & patrocinium proprie ſpectare videtur. Te ergo indignum eſt, & ab inductria catholicorum principum penitus alienum, ut ſacroſanctæ R. eccleſiæ ſtatuta temere ab aliquo diſſolvantur, cujus privilegia divinitus radicata evelli nullatenus poſſunt. Per præſentia ſcripta nobilitati tuæ mandamus, quatinus de cætero, neque abbatem, neque monachos prædicti monaſterii, ſive ipſorum burgenſes, pro ſupradictis cauſis extra Vizeliacum egredi cogas. Quod ſi monitis & mandatis noſtris obedire neglexeris: diſſimulare non poterimus, quin B. Petri injuriam pro noſtri officii debito vindicemus.

XXXVI. AD EUNDEM.

Ut ceſſet ab infeſtatione Vizeliacenſium.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Guillelmo Nivernenſi comiti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta devotione pater tuus apoſtolicæ ſedi ſemper adhæſerit, & quæ ad eam pertinere noverat, quam ſtudioſe dilexerit, & fovere ac manutenere curaverit, notitiam tuam latere non debet. Propterea B. Petrus eum, dum vixit, honoravit, provexit, & ampliavit terris, atque circa finem hujus labentis vitæ in conſortio ſanctorum virorum ſuſceptum, reſeratis ei regni cæleſtis januis, cum ſanctis agminibus in æterno palatio feliciter, ſicut credimus, collocavit. Prædeceſſores etiam noſtri ipſum affectione debita dilexerunt, & in ſuis neceſſitatibus efficaciter adjuverunt. Nos quoque temporibus noſtris perſonam & domum tuam, ſicut ſpecialem B. Petri familiam, paterna benignitate dileximus, honoravimus: & ſemper idipſum facere, ductore Deo, præoptamus, ſi tu parentum veſtigiis inhærendo, matrem tuam ſanctam Romanam eccleſiam devotione amaveris, & quæ ad eam pertinent fovere ac manutere curaveris. Miramur autem quod, ſicut ex conqueſtione dilecti filii noſtri Pontii Vizeliacenſis abbatis didicimus, antiquam libertatem ipſius monaſterii, quod utique ad proprium jus B. Petri ab ipſo fundationis exordio indubitanter noſcitur pertinere, conaris infringere, & novas conſuetudines ac indebitas exactiones eidem filio noſtro abbati moliris imponere. Non conſiderans tantorum & tam ſanctorum apoſtolicorum anathematis ſententiam, quæ ſicut in eorum privilegiis declaratur, in perturbatores ejuſdem cœnobii promulgata eſſe dinoſcitur. Quia ergo locus ipſe ſub B. Petri tutela & noſtra defenſione ſpecialiter conſiſtere cernitur, & diminutionem libertatis, ſeu immunitatis ipſius pati nec poſſumus, nec debemus: per præſentia ſcripta nobilitati tuæ mandamus, quatinus ipſum monaſterium in ſua libertate dimittas, & ab infeſtatione prædicti filii noſtri Pontii ejuſdem loci abbatis, pro B. Petri & noſtra reverentia, omnino abſtineas. Quod ſi ab impetitione tua ceſſare nolueris, nos quantum æquitatis jus exigit, tibi offerimus, & in præſentia dilecti filii noſtri I. apoſtolicæ ſedis legati, qui per partes illas præſtante Domino eſt in proximo rediturus, memoratum filium noſtrum Pontium abbatem ſuper cauſa ipſa tecum ſtare ad juſtitiam volumus: vel ſi forte idem legatus nimium, quod minime credimus, reditum ſuum diſtulerit, in conſpectu venerabilium fratrum noſtrorum S. * Remenſis archiepiſcopi, G. * Lingonenſis epiſcopi, atque cariſſimi filii noſtri B. * Clarævallenſis abbatis, idem negotium diſcuti volumus, & mediante juſtitia diffiniri. Si vero neque hoc facere, neque ab infeſtatione ipſius abbatis, & fratrum inibi domino militantium, ceſſare volueris: tolerare non poterimus, quin B. Petri patrimonium tueamur, & ab indebita oppreſſione tua præfatum monaſterium tam per nos quam per fideles eccleſiæ liberemus.

* Samſonis
* Guillelmi
* Bernardi

XXXVII. AD LUDOVICUM Francorum regem.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUmmum in regibus bonum eſt juſtitiam colere, Dei eccleſias in ſuo jure devotione debita cuſtodire atque diligere, & in ſubjectos non ſinere quod poteſtatis eſt fieri, ſed quod æquum eſt, cuſtodiri. Monaſterium Vizeliacenſe quam proprio, quam ſpecialiter a ſuæ fundationis exordio ad apoſtolicam ſedem pertineat, & quanta cura in ſuæ libertatis & immunitatis integritate a Romanis pontificibus, ſive regibus, & aliis principibus, eidem loco indultæ, uſque ad tempora noſtra per ſtudium & exactam diligentiam prædeceſſorum noſtrorum, & parentum tuorum cuſtoditum ſit: ejuſdem loci ſtatus incolumis evidenter oſtendit, & tam vicini quam longe poſiti recognoſcunt. Nunc autem nobilis vir G.* Nivernenſium comes a veſtigiis parentum ſuorum declinans, libertatem ipſius conatur infringere, & novas conſuetudines atque indebitas exactiones dilecto filio noſtro Pontio ejuſdem loci abbati molitur imponere, non attendens anathematis ſententiam quæ in perturbatores, ſeu infeſtatores ejuſdem cœnobii, a tot & tam ſanctis pontificibus Romanis, ſicut in eorum privilegiis declaratur, promulgata eſſe dinoſcitur. Quia ergo locus ipſe, juris B. Petri, & ſub ejus tutela & noſtra defenſione indubitanter conſiſtere cernitur, atque diminutionem ipſius juſtitiæ pati non poſſumus, nec debemus: per apoſtolica ſcripta nobilitati tuæ mandamus, quatinus prædictum comitem ab inquietatione ipſius monaſterii deſiſtere facias, & in ſua libertate dimittere. Quod ſi ab impetitione ſua ceſſare noluerit, nos quantum æquitatis jus exigit ei offerimus, & in præſentia dilecti filii noſtri I. apoſtolicæ ſedis legati, qui per partes illas præſtante Domino eſt in proximo rediturus, memoratum filium noſtrum Pontium abbatem ſuper cauſa ipſa ſtare ad juſtitiam volumus. Vel ſi forte idem legatus nimium, quod minime credimus, reditum ſuum diſtulerit: in conſpectu venerabilium fratrum noſtrorum S.* Remenſis archiepiſcopi, G.* Lingonenſis epiſcopi, atque cariſſimi filii noſtri B.* Clarævallenſis abbatis, idem in negotium diſcuti volumus, & mediante juſtitia diffiniri. Si vero antedictus comes, neque hoc facere, neque ab infeſtatione ipſius abbatis & fratrum inibi Deo militantium ceſſare, noluerit: nobis neceſſitas imminebit, ut beati Petri patrimonium tueamur, & ab indebita oppreſſione ipſius comitis, antefatum monaſterium tam per nos, quam per fideles eccleſiæ liberemus. Ideoque, quoniam per excellentiorem ac devotiorem eccleſiæ fidelem ac defenſorem non poſſumus: tuæ induſtriæ ſtudium rogando attentius incitamus, ut ipſum comitem a tanta præſumptione firmiter revoces, & omnino prohibeas.

* Guillelmus

* Samſonis
* Godefridi
* Bernardi

XXXVIII. AD EUNDEM.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRo ſinceri amoris & paternæ affectionis prærogativa quam litteris & viva voce tibi frequenter oſtendimus, ſi aliquando ſuper aliquibus cauſis ſtrenuitatem tuam nos rogare contingat, noſtras, immo B. Petri preces in nobis debes attentius exaudire. Sed cum provexatione, quam Nivernenſium comes Vizeliacenſi monaſterio contra Deum & omnem juſtitiam præſumptione tyrannica inferre dinoſcitur, nobilitati tuæ ſcripſerimus: poſtmodum vehementius & atrocius quam antea ipſum monaſterium oppreſſit, afflixit, & cum perfidis burgenſibus ipſius loci non deſtitit impugnare, & proprium alodium & patrimonium ejuſdem apoſtolorum principis, licet in vanum, conatur auferre. Quare autem hoc contigerit, ſive quia juxta mandatum noſtrum prædictum comitem a tanta præſumptione nolueris, ſive neglexeris cohibere, ſive idem comes commonitionem & poteſtatis tuæ dominium parvi penderit, ignoramus. Et quoniam tam immoderatam nequitiam diſſimulare impunitam non poſſumus, nec debemus: nobilitati tuæ per iterata ſcripta mandamus, atque attentius exoramus, quatinus antedictum comitem diſtricte commoneas, ut damna quæ memorato monaſterio intuliſſe dinoſcitur, in integrum emendet, & locum ipſum in pace ac libertate ſua dimittat. Quod ſi aliquam in eodem monaſterio juſtitiam ſe habere confidit, nos quod juſtum fuerit, ei faciemus poſtmodum exhibere. Si vero in ſua pertinacia induratus, hoc effectui mancipare contempſerit: nos in perſonam ejus ac burgenſium de Vizeliaco, excommunicationis ſententiam ſine appellationis remedio proferri præcepimus, & in tota terra ipſius præter baptiſterium puerorum, & morientium pœnitentias, omnia Divina officia prohiberi. Quocirca præſentium autoritate mandamus, ut ex tunc ab eo tanquam ab excommunicato abſtineas: & burgenſes ipſos ab omnibus feriis regni tui ſub banno tuo penitus prohibens, a quibuſcumque inveniri potuerint, capi, & rebus ſuis ſpoliari, ſicut perjuros & eccleſiæ turbatores, juſtitiæ zelo præcipias.

XXXIX. AD EUNDEM.

PEr alia ſcripta nobilitati tuæ mandavimus, quatinus Nivernenſem comitem ab infeſtatione Vizeliacenſis eccleſiæ, quæ ad jus B. Petri ſpecialiter pertinet, attentius cohiberes. Et ecce, quod ſine grandi mentis afflictione non dicimus, neſcimus an eum exinde magnificentia tua convenire neglexerit, an ipſe noluerit juſſioni tuæ parere. Poſt quam nos propter hoc tibi noſtra ſcripta tranſmiſimus, idem comes durius eſt eandem eccleſiam inſecutus: & nunc per ſe, nunc per eos qui ſub ejus ditione conſiſtunt, fratres inibi ad Dei ſervitium commorantes & terrere minis, & fatigare injuriis non deſiſtit. Sane omni noſtra commonitione ceſſante, tam illi, quam univerſis eccleſiis, quæ in terra tibi a Deo commiſſa conſiſtunt, deberes eſſe præſidio, & a pravorum incurſibus, maxime autem eorum qui tuis præceptionibus acquieſcunt, eas ſtudioſius defenſare. Nunc autem petitionibus & precibus noſtris adhibitis, eccleſiam ipſam non videmus ab ejus inquietationibus liberatam. Quocirca magnificentiam tuam apoſtolicis litteris & precibus ammonemus: quatinus, ſicut de noſtra dilectione confidis, ita eundem comitem ab infeſtatione Vizeliacenſis eccleſiæ ac bonorum ejus diſtricte cohibeas, & homines ſuos eum facias attentius commonere. Porro ſi aliquid ſibi adverſus ipſam eccleſiam, aut res ejus credit juſte competere: nos, ad quos proviſio & regimen eccleſiæ

cleſiæ ejuſdem ſpecialiter pertinet, ſi poſtulave- A
rit, æquitate media per nos aut delegatos judi-
ces curabimus exhibere.

XL. AD HUGONEM ALTISSIODOREN. & Godefridum Lingonen. epiſcopos, & Bernardum Claræval. abbatem.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Hugoni Altiſſiodorenſi, & G. Lingonenſ. epiſcopis, & cariſſimo filio B. Claravallenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

APoſtolicæ ſedis amminiſtratio, cui, licet im- B
meriti, deſervimus, facit nos univerſis ec-
cleſiis debitores: & quemadmodum de earum pa-
ce & tranquillitate gaudemus, ita ſi qui eas in-
debitis moleſtiis & fatigationibus inquietant, pa-
terno affectu dolemus; & eis tam per nos ip-
ſos, quam per fratres noſtros benigne provide-
re ſoliciti ſumus. Accepimus autem, quod vene-
rabile monaſterium ſanctæ Mariæ de Vizeliaco
filius noſter W. Nivernenſium comes contra ju-
ſtitiam & antiquam conſuetudinem gravare con-
tendat: cum dilectos filios noſtros Pontium ab-
batem & fratres ipſius loci, atque eorum bur-
genſes, extra villam Vizeliac. pro faciendis ſeu
recipiendis juſtitiis contra privilegiorum apoſtoli-
cæ ſedis ſtatuta exire conſtringat. Quia ergo mo- C
naſterium ipſum, beati Petri juris eſt, & ſub
ſanctæ Romanæ eccleſiæ patrocinio & defenſione
conſiſtit; in ſua ei juſtitia nec poſſumus deeſſe,
nec debemus. Ideoque per præſentia ſcripta vo-
bis mandamus, quatenus eundem comitem ex
noſtra parte diſtrictius commonere curetis, ut de
cætero neque abbatem, neque monachos, neque
burgenſes pro hujuſmodi cauſis prædictam villam
egredi cogat. Quod ſi facere attentaverit, diſ-
ſimulare non poterimus, quin B. Petri injuriam
diſtrictius ulciſcamur.

XLI. AD ODONEM BURGUNDIÆ DUCEM.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio nobili viro Odoni Burgundiæ duci, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD induſtriam catholicorum principum ſpe-
ctare dignoſcitur venerabilia & Deo dicata
loca affectione debita fovere, & a pravorum ho-
minum incurſibus defenſare. Vizeliacenſe mona-
ſterium beatæ Mariæ Magdalenæ quam proprie,
quam ſpecialiter ad jus beati Petri pertineat, &
quod a ſuæ fundationis exordio ſub apoſtolicæ
ſedis tutela commiſſum ſit, tam vicini quam lon-
ge poſiti recognoſcunt. Ideoque de tua nobilita- E
te plurimum confidentes, idem monaſterium,
& quæ ad ipſum pertinent, ſtrenuitati tuæ du-
ximus attentius commendandum: per præſentia
ſcripta rogantes, quatinus locum ipſum devotio-
nis intuitu diligas, protegas, & ab eorum infe-
ſtationibus, qui antiquam ejus libertatem nitun-
tur infringere vel turbare, pro beati Petri & no-
ſtra reverentia manuteness & defendas. Idem
ſcribimus Archimbaldo de Burbono, & comiti
Theobaldo.

XLII. AD G. LINGONENSEM EPISCOPUM.

Ut Nivernenſem comitem, niſi reſipuerit, excommunicet.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Venerabili fratri G. Lingonienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* * Godefrid.

SÆvitiam & tyrannidem, quam Nivernenſis
comes in Vizeliacenſe monaſterium, Dei ti-
more poſtpoſito, exercere non veretur, tanto ti-
bi plus notam eſſe credimus, quanto ei vicinior
eſſe dinoſceris. Quia ergo idem cœnobium a pri-
ma ſui fundatione proprium alodium ac patri-
monium beati Petri eſſe dinoſcitur: ipſius deſtru-
ctionem pati non poſſumus, nec debemus. Et
quia de religionis tuæ prudentia valde confidi-
mus, per præſentia tibi ſcripta mandamus, qua-
tinus prædictum comitem diſtricte ſine longa di-
latione convenias, ut damna quæ ipſi monaſte-
rio intulit, in integrum reſtituat, & locum ip-
ſum in ſua pace ac libertate dimittat. Quod ſi
infra triginta dies poſt tuam commonitionem ad-
implere neglexerit: ad locum unde ad ipſius co-
mitis notitiam pervenire poſſit accedas, & con-
gregatis religioſis & prudentibus viris, accenſis
candelis in eccleſia, & perſonam ejus, atque per-
fidorum burgenſium de Vizeliaco autoritate no-
ſtra excommunicationis ſententiam abſque appel-
lationis remedio proferas: & in tota terra ejus,
præter baptiſmum parvulorum, & pœnitentiam
morientium, omnia Divina officia prohibeas ce-
lebrari. Adjicientes, ut ſententiam ipſam venera-
bilibus fratribus noſtris archiepiſcopis P[1]. Bituri- 1. Petro
cenſi, & H[2]. Senonenſi, & G[3]. Nivernenſi, & 2. Hugoni
Henr. Eduenſi, & Henr. Trecenſi, & A[4]. Altiſ- 3. Gofrido
ſiod. epiſcopis, per tuas litteras ex parte noſtra 4. Alano
firmiter obſervandam denuncies. Nos ſiquidem
per alia eis ſcripta mandavimus, ut eandem ſen-
tentiam poſt tuam denunciationem per ſuas pa-
rochias inviolabiliter faciant obſervari. Litteras
vero quas prædictis fratribus noſtris Eduenſi, Ni- D
vernenſi, & Autiſſiodorenſi miſimus, per tuos
eis nuncios facias præſentari.

XLIII. AD HUGONEM SENONENSEM archiep. G*. Lingon. T*. Pariſiacenſem & Henr. Trecenſem epiſcopos.

* Godefrid.
* Theobald.

Ut burgenſes Vizeliacenſes habeantur excommunicati.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum, Dei venerabilibus fratribus noſtris Hug. Senonenſi archiepiſcopo, G. Lingonienſi, T. Pariſiac. & Henr. Trecenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMmoderatam præſumptionem & intolerabilem
contumaciam perfidorum burgenſium de Vi-
zeliaco, qui violata fidelitate & juramento quod
abbati & dominico ſuo fecerant, eum de mona-
ſterio ſuo auſu nefario ejicere, & locum ipſum,
quod utique ab exordio ſuæ fundationis proprium
beati Petri alodium eſſe dinoſcitur ac patrimo-
nium, nobis licet in vanum auferre conatur,
fraternitatis veſtræ notitiam latere non credimus.
Ne igitur tantæ præſumptionis audacia impunita
remaneat, & in pejus indiſcipliniatio pernicioſa
prorumpat: per præſentia vobis ſcripta manda-
mus,

mus, quatenus prædictos burgenſes, tanquam perjuros & proditores & excommunicatos, in nundinis & mercatis veſtrarum parochiarum recipi omnino prohibeatis: immo a quibuſcumque parochianorum veſtrorum inveniri potuerint, capi, & rebus ſuis ſpoliari præcipiatis. Datum Romæ apud S. Petrum, XIV. Kal. Januarii.

XLIV. AD ODONEM DUCEM Burgundiæ, & Burgundos proceres.

Ejuſdem argumenti.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris Odoni duci Burgundiæ, Henr. comiti, Archimb. de Borbone, G. Comiti Cabilon. R. fratri ducis, R. comiti de Jovinisco, G. de Donzeio R. de Rubeomonte, D. de Luziaco, A. de monte regali, S. Vicecomiti Senon. & filiis eius. F. atque B. G. Vicecomiti Caſtrilandonis, G. de Virgiaco, Odon. de Tylo, Hugoni de monte S. Joannis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMmoderatam præſumptionem, & intolerabilem contumaciam perfidorum burgenſium de Vizeliaco, qui violata fidelitate & juramento quod abbati & domino ſuo fecerant, eum de monaſterio ſuo auſu nefario ejicere & locum ipſum, quod utique ab exordio ſuæ fundationis beati Petri alodium ac patrimonium eſſe dinoſcitur, nobis, licet in vanum, auferre conantur, nobilitatis veſtræ notitiam latere non credimus. Quia ergo tantæ præſumptioni audaciam potentes ac nobiles viri, qui eidem apoſtolorum principi devoti exiſtunt, impunitam tolerare non debent: per præſentia ſcripta nobilitati veſtræ mandamus, quatinus prædictos burgenſes, donec reſipuerint, & condignam ſatisfactionem humiliter exhibuerint, ab omnibus feriis terræ veſtræ prorſus inhibeatis: immo quoſcumque de ipſis, homines veſtri invenerint, tanquam perjuros & proditores & excommunicatos capi, & rebus ſuis ſpoliari præcipiatis. Datum apud ſanctum Petrum, XIV. Kal. Januarii.

XLV. AD EDUENSEM EPISCOPUM.

Arguit quod Vizeliacenſi cœnobio ſit infeſtus.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Eduenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

APoſtolicæ ſedis clemen ia ſingulis eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis uam dignitatem & juſtitiam ſervare conſuevit. Unde nos, quorum præcipue intereſt eccleſiarum omnium curam gerere, pro Vizeliacenſi monaſterio quod B. Petri juris exiſtit, & fratribus religioſis ipſius loci, oportet eſſe ſolicitos; pro quibus, ſicut credimus, tibi ſcripta noſtra tranſmiſimus, ut eoſdem fratres juxta officium tuum, & potentiam a Deo tibi conceſſam, a pravorum hominum incurſibus defenſares. Quo contra gravis ad nos querela pervenit, quod hominibus & ſervientibus tuis monaſterium ipſum multis modis infeſtare permittis. Ipſi namque, ſicut accepimus, equos & boves eorum per violentiam auferunt, & homines ipſorum cum rebus ſuis & troſellis, & aliis rebus capiunt, & alia plurima damna & injurias inferunt. Dux etiam Burgundiæ frater tuus, ad ſimilitudinem hoſtium quibus prælium indicitur, eiſdem fratribus a ſe cuſtodiri mandavit, & homines & res eorum apprehendi & detineri juſſit. Quia igitur unicuique volumus ſua jura ſervari, præſenti tibi annotatione mandamus, quatinus prædictis fratribus ablata ab hominibus tuis facias cum integritate reſtitui, & de damnis, & illatis injuriis ſatisfactionem congruam exhiberi. Si vero aliquam juſtitiam contra ipſos te habere confidis, ſuper pecuniaria cauſa: in præſentia venerabilis fratris noſtri Hugonis Altiſſiodorenſis epiſcopi, quod juſtum fuerit, poteris obtinere. Quocirca ſi ab eodem fratre noſtro fueris evocatus, ejus præſentiam adeas: & quod ipſe exinde inter vos judicaverit, ſuſcipias firmiter & obſerves. Cæterum ſi de ſtatu monaſterii controverſia agitur, volumus eam in noſtra præſentia pertractari.

XLVI. AD DUCEM BURGUNDIÆ.

Ejuſdem argumenti.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro duci Burgundiæ, ſalutem.

QUanto Divinæ diſpoſitionis clementia majora tibi conceſſit, & te amplius in ſublime provexit: tanto magis eccleſias & eccleſiaſticas perſonas & pauperes Chriſti debes diligere, & eos attenta ſolicitudine a pravorum hominum incurſibus defenſare. Sed, ſicut accepimus, unde valde dolemus, contraria operaris. Dilectos ſiquidem filios noſtros Vizeliacenſis monaſterii fratres duris vexationibus inquietas, & homines eorum cum ſuis rebus capi juſſiſti. Eoſdem quoque fratres more hoſtium per tuum nuntium diffidaſti. Nos ſiquidem de te talia minime ſperabamus. Quia igitur hæc fieri in perniciem animæ tuæ manifeſte cognoſcimus, & monaſterio quod beati Petri juris exiſtit deeſſe non poſſumus, nec debemus: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus prædictis de damnis & illatis injuriis condigne ſatisfacias, & de cætero eis nulla gravamina inferas, immo tanquam eccleſiæ catholicæ devotus filius, & juſtitiæ amator, eiſdem fratribus, & aliis religioſis viris, & eccleſiaſticis perſonis, in ſuis neceſſitatibus ſtudeas ſubvenire. Si vero contra eoſdem fratres aliquam quæſtionem habere confidis: in præſentia venerabilis fratris noſtri Hugonis Altiſſiodorenſis epiſcopi, quod juſtitia dictaverit poteris obtinere. Cum igitur ab eo fueris evocatus, ejus præſentiam adeas: & quod ipſe inter vos judicaverit, firmiter ſuſcipias & obſerves. Verum ſi noſtris mandatis obedire contempſeris, manus beati Petri in te procul dubio extendetur. Datum Signiæ IX. Kal. Novembris.

XLVII. AD HUGONEM ALTISSIODOR. EPISCOPUM.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni epiſcopo Altiſſiodorenſi, ſalutem.

VEnerabili fratri noſtro Eduenſi epiſcopo, qui per homines ſuos, Vizeliacenſis monaſterii fratribus multa mala dicitur intuliſſe, per ſcripta noſtra mandavimus, quatinus ablata ſibi & hominibus ſuis faciat cum integritate reſtitui, & con-

condignam ſatisfactionem de damnis & illatis injuriis exhiberi. Si vero aliquam juſtitiam contra eoſdem fratres ſuper pecuniaria cauſa ſe habere confidit, eumdem fratrem quod juſtum eſt in tua præſentia volumus obtinere. Per præſentia igitur ſcripta diſcretioni tuæ mandamus, quatinus ſi agere voluerit, utramque partem congruo loco & tempore ad tuam audientiam convoces, & cauſa examinata & cognita, inter eos media æquitate diffinias.

XLVIII. AD PONTIUM Vizeliacenſem abbatem.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Pontio Vizeliacenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUid venerabili fratri noſtro Eduenſi epiſcopo, & nobili viro duci Burgundiæ fratri ejus, pro negotio veſtro per ſcripta noſtra mandavimus, ex tranſcripto litterarum poteris aperte videre. Si ergo prædictus epiſcopus & dux voluerint te ſuper pecuniaria cauſa coram venerabili fratre noſtro Hugone Altiſſiodorenſi epiſcopo convenire: cum b eo fuerit evocatus, ejus præſentiam adeas, & quod ipſe inter vos conſtituerit, audias & obſerves. Cæterum ſi de ſtatu monaſterii epiſcopus Eduenſis agere voluerit: controverſiam ipſam in noſtra præſentia volumus agitari. Datum Signiæ, IX. Kalend. Novembris.

XLIX. AD ODONEM DUCEM BURGUNDIÆ.

Arguit quod infeſtus ſit eccleſiæ Vizeliacenſi.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio O°. Burgundiæ duci, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Odoni

CUm omnis poteſtas a Domino Deo ſit, terreni principes, & populi mundiani rectores quæ ad honorem Dei ſpectare cognoverint, debent propenſius operari: quo contra adverſus perſonam tuam querelam accepimus. Significatum namque nobis eſt, quod eccleſiam ſanctæ Mariæ Magdalenæ, & ejus homines inquietas multipliciter & infeſtas. Quod tanto gravius ferimus, quanto perſonam tuam propenſiori caritate diligimus, & ſalutem tuam debitis affectionibus præoptamus. Ideoque per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus memoratam eccleſiam, & ejus homines infeſtare de cætero non præſumas, ne iteratus clamor ad noſtras aures debeat pervenire. Datum Remis, III. Nonas Aprilis.

L. AD PONTIUM VIZELIACENSEM ABBATEM.

De controverſia quæ ipſi erat cum epiſcopo Eduenſi.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Pontio Vizeliac. abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEniens ad præſentiam noſtram venerabilis frater noſter Henricus Eduenſis epiſcopus, adverſum te in conſpectu noſtro & fratrum noſtrorum, præſente quoque confratre tuo quem ad nos deſtinaveras, ſuam querelam depoſuit: quod quædam quæ in monaſterio tuo eccleſia ſua uſque ad hæc tempora pacifice habuit, ei contra juſtitiam auferre moliris, & viva voce reſponderis, quod pro eo penitus faceres. Qua igitur ad noſtrum officium potiſſimum ſpectat, fratrum ſcandala de medio tollere, cuiquam ſuam juſtitiam conſervare: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus proximis octavis B. Martini, niſi forte cum eodem fratre noſtro interim concordaveris, per te ipſum, vel per ſufficientes reſponſales tuos, cum munimentis monaſterii tui, maxime cum inſtrumento fundatoris, ad noſtram præſentiam venias ſuper his reſpondere paratus. Nihilominus quoque ſollicitudini tuæ mandamus, ut in præſentia venerabilis fratris noſtri Hug. Altiſſiodor. epiſcopi de his quæ tu & homines tui ei ab hominibus ſuis injuſte tenetis, juſtitiam facias: quoniam eidem fratri noſtro Eduenſi epiſcopo eodem modo præcepimus, ut ex his quæ homines ſui tuis hominibus abſtulerunt, in ejuſdem præſentia juſtitiam pariter faciat. Interim vero ex his quæ poſſidet nullam ſibi volumus moleſtiam irrogari. Datum Ferentini VII. Kal. Martii.

LI. AD LINGONENSEM EPISCOPUM, &c.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri G°. Lingonen. epiſcopo, & dilectis filiis S°. Regniac. & P°. Trinorc. abbatibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

° Godefrido
° Stephano
° Petro

CAuſa quæ inter venerabilem fratrum noſtrum Henricum Eduenſem epiſc. & dilectum filium noſtrum Pontium Vizeliac. abb. agitur, non potuit in præſentia noſtra judicio terminari: quoniam idem frater noſter quoſdam ſe teſtes habere dicebat, qui ſenio vel languore confecti, ſuam nobis præſentiam nequeunt exhibere. Quia igitur de veſtra prudentia valde confidimus, & per hoc cauſam ipſam nolumus ſine debito defraudari: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatinus ab alterutra partium requiſiti in unum convenientes, ad locum in quo teſtes ſuam vobis præſentiam exhibere valeant, accedatis: & juramento ab eis ſuſcepto, quicquid ſuper eadem cauſa teſtificati fuerint, in ſcripturæ ſeriem fideliter redigatis: in ſcriptura redactum, ac ſigillorum veſtrorum impreſſione ſignatum, cum ad cauſam jam dictus frater noſter redire voluerit, ad noſtram præſentiam tranſmittatis. Forma vero juramenti hæc erit: *Ego ille juro quoniam quicquid veritatis ſcio ſuper cauſa, quæ inter Hen. Eduenſem epiſcopum, & P. Vizeliacenſem abbatem agitur, vobis aperiam: falſitatem penitus reticebo.* Datum Signiæ, IV. Kal. Februarii.

LII. AD HENRICUM EDUENSEM EPISCOPUM.

Increpat quod infeſtus ſit Vizeliacenſi cœnobio

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Eduenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod apoſtolicæ benedictionis te participem facimus, non ex tuis meritis, ſed de apoſtolicæ ſedis benignitate procedit. Sicut enim pro

certo nobis a compluribus ſignificatum eſt, omnes moleſtiæ atque vexationes, quas dilecto filio noſtro Pontio abbati Vizeliacenſes burgenſes ipſius villæ auſu nefario præſumpſerunt, per inſtinctum & incitationem tuam habuerunt exordium: & eos in tanta nequitia contra Deum, & contra commiſſum tibi epiſcopale officium, & animæ tuæ ſalutem, fovere, ac manutenere non times. Dicetis namque quod & eiſdem burgenſibus excommunicatis communicare præſumas, & ad Divina officia eos tu ipſe admittas, atque presbyteris tuis Divina eis officia celebrari permittas atque præcipias. Quia ergo tam gravem & immoderatum exceſſum impunitum prætermittere nec poſſumus, nec debemus: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus proxima beati Lucæ feſtivitate tam pro terminanda controverſia quæ inter te & prædictum abbatem agitatur, quam pro his, ad noſtram præſentiam occaſione ſepoſita venias, ſuper contrarietatibus, quas ipſi abbati diceris intuliſſe, nobis ſufficienter reſpondere paratus. Interim vero eidem abbati nullam perturbationem ſeu moleſtiam quibuslibet modis inferre præſumas: ſolicite cavens, ut ſupradictorum excommunicatorum, vel interdictorum nullus a te, vel a tuis presbyteris ad Divina ſuſcipiatur officia, ſed ad quemcumque locum parochiæ tuæ aliquis devenerit, donec præſens fuerit, nullus ibi Divina officia præſumat celebrare. Quod ſi ſtatuto termino ad nos venire neglexeris, aut hæc vel alia quæ ad prædictorum vindictam burgenſium a nobis ſeu fratribus noſtris ſtatuta ſunt præſumpſiſti, vel præſumpſeris violare: pro certo cognoſcas, & cauſam ipſam proceſſum diſtante juſtitia recepturam, & te officii tui periculum incurſurum.

Datum Laterani VI. Kal. Febr.

LIII. AD EDUENSEM EPISCOPUM.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Eduenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

OPera quæ de perſona tua, & his qui per omnia tuis præceptionibus acquieſcunt, poſt diteceſſum tuum a nobis ad noſtram audientiam pervenerunt, fidem nobis faciunt illorum verborum, quæ, dum apud nos moram faceres, de ore tuo audivimus proceſſiſſe: quia ſcilicet malebas ut Vizeliacenſe Monaſterium omnino deſtrueretur, quam tuæ non debeat juſſioni parere. Dilecti ſiquidem filii noſtri Pontii abbatis ipſius loci nuper eſt ad nos tranſmiſſa conquæſtio: quod poſtquam a ſede apoſtolica diteceſſiſti, eum & commiſſam ſibi eccleſiam, tam per te, quam per tuos multipliciter aggravaſti, quoſcumque potes in damnum & perturbationem ejus accedis. Frater etiam tuus ad ſuggeſtionem tuam in eccleſiam & bona ejus damnabili præſumptione graſſatur. Homines ſuos de more orationis cauſa ire ad monaſterium non permittit, homines monaſterii capit & deprædatur: & quidam eorum qui ſub ipſius ditione conſiſtunt, in tantæ prætumptionis audaciam prorumpunt, ut in ipſos etiam monachos violentas manus injicere non dubitaverint. Præterea Nivernenſem comitem ita in ejuidem eccleſiæ perſecutionem diceris accendiſſe, ut ſub tantorum concuſſione ventorum præfato filio noſtro & ejus fratribus vix ibi quietis locus ad Divinum remaneat famulatum. Sane quia hæc tam gravia ſunt, ut nec impunita debeant, nec irrequiſita dimitti: cognitionem eorum venerabili fratri noſtro Godefrido Lingonenſi epiſcopo duximus committendam. Præſentium itaque tibi autoritate præcipimus, quatinus cum ab eo fueris evocatus, præſentiam tuam ei exhibeas, inquiſitioni ejus plenam rationem de his omnibus redditurus. Illos autem parochianos tuos, quos in aliquem monachorum, aut clericorum ipſius monaſterii violentas manus injeciſſe conſtiterit, congregato cœtu eccleſiæ, publice candelis accenſis, excommunicatos annuncies, & donec pro tanto exceſſu ſatisfacturi apoſtolico ſe conſpectui cum tuis litteris repræſentent, per totam tuam diœceſim ſicut excommunicatos facias evitari. De cætero tota ſolicitudine præcave, ne antefato filio noſtro aut eccleſiæ, aut ejus fratribus, ſive per te, vel ſummiſſam perſonam, aliquam moleſtiam irrogare præſumas. Alioquin tam in perſonam quam eccleſiam tuam autore Domino taliter vindicabimus, ut omnibus qui audierint aperte detur intelligi quam grave ſit ea velle per tyrannidem occupare, quæ canonico tantum debeant alicui judicio provenire.

Datum Signiæ XII. Kal. Julii.

LIV. AD EPISCOPUM LINGONENSEM.

Ut judicet de iis qui cum excommunicatis Vizeliacenſibus communicarunt.

EX parte dilecti filii noſtri Pontii Vizeliac. abbatis adverſus archipresbyterum de Avalone, R. de Domiciaco, & I. de Chora presbyteros, gravem querelam accepimus, quod excommunicatis hominibus de Vizeliaco ſcienter communicare, & Divina officia celebrare auſu temerario præſumpſerunt. Quia igitur tam gravem exceſſum irrequiſitum & impunitum prætermittere non debemus: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus cauſam ipſam diligenter inquiras, & ſi rem ita inveneris, prædictum archipresbyterum & alios presbyteros ab officiis ſuis ſuſpentos ad noſtram præſentiam mittas, litteras vero quas epiſcopo Eduenſi mittimus, per tuum certum & ſecurum nuncium eidem facias præſentari

LV. AD * CLUNIACENSEM ABBAT.

* Petrum

Ut abbati Vizeliacenſi exuli Silviniacenſe cœnobium concedat.

IN maximis vexationibus & anguſtiis poſito dilecto filio Pontio Vizeliac. abbati, carnali germano tuo, abſque hortatu & commonitione noſtra fraterna debes compati caritate, & ejus exultationem benignis ſolatiis & opportunis debes conſolationibus relevare. Quocirca quoniam debitum caritatis officium exigit, ut fratres noſtros tanquam nos ipſos in Domino diligamus, & eorum neceſſitatibus fraterno provideamus affectu per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatenus Silviniacenſe cœnobium, quouſque ipſa exultatio ei duraverit, etiam pro beati Petri & noſtri reverentia ſibi concedas.

LVI. AD SENONENSEM ARCHIEPISCOPUM

Ut judicet de controverſia quæ eſt inter epiſcopum Aurelianenſem, & abbatem Vizeliacenſem.

DIlectorum filiorum noſtrorum Pontii abbatis & fratrum Vizeliac. monaſterii adverſus venerabilem fratrem noſtrum Manaſſem Aurelian epi-

epiſcopum querelam accepimus, quod eis eccleſiam ſancti Machuti, quam prædeceſſor ſuus eis donavit, & ſcripti ſui autoritate firmavit, contra juſtitiam auferat, & per violentiam detineat occupatam. Quia ergo de tuæ diſcretionis prudentia valde confidimus: per præſentia ſcripta fraternitati tuæ mandamus, quatinus congruo loco & tempore, utraque parte ante tuam præſentiam evocata, cauſa ipſa diligenter audita & cognita, juſtitia eam mediante diffinias.

Datum Ferentini VII. Kal. Februarii.

Maxiſtm

LVII. AD M*. AURELIANENSEM EPICOPUM.

De eodem argumento.

EX conqueſtione dilectorum filiorum noſtrorum Pontii abbatis & fratrum Vizel. Monaſterii nuper accepimus, quod eccleſiam S. Machuti, quam He. prædeceſſor tuus eis donavit, & ſcripti ſui autoritate firmavit, contra juſtitiam eis abſtuleris, & per violentiam detineas occupatam. Quia ergo monaſterium ipſum, B. Petri juris exiſtit, & in ſua ei deeſſe juſtitia non poſſumus, nec debemus: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus ſi eorum querimonia veritate innititur, aut eccleſiam ipſam memorato abbati & fratribus ejus in pace reſtituas, aut in præſentia venerabilis fratri noſtri Hu. Senonenſis archiepiſcopi exinde juſtitiam facias.

Datum Ferentini VII. Kal. Februarii.

LVIII. AD ABBATEM DE CHORA.

De decima quam uſurpaverat in Viziliac. deque pecunia quam mutuam acceperat.

VEniens ad nos dilectus filius noſter Pontius Vizeliacenſis abbas, contra te nobis conqueſtus eſt, quod quondam decimam & parochialia jura villæ ipſius de Priſſiaco per violentiam ei abſtuleris, & injuſte detineas. Queſtus eſt etiam quod burgenſibus ejus G. & V. de Vizeliaco pecuniam quam tibi mutuaſſe dicuntur, eis contra rationem reſtituere contradicas. Quia igitur omnibus in ſua juſtitia debitores exiſtimus: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatinus in præſentia dilecti filii noſtri S*. Riniacenſis abbatis ſuper his dilecto filio noſtro Vizeliacenſi abbati juſtitiam facias. Cum ergo ab eodem filio noſtro Riniacenſi abbate, propter hoc fueris evocatus, ejus præſentiam adeas, & quod exinde inter vos judicaverit, ſuſcipias, & obſerves

Stephani

Datum Signiæ v. Kal. Feb.

LIX. AD ABBATEM DE REGNIACO.

Judicem eum conſtituit ſuper controverſia de qua epiſtola ſuperior.

COntroverſiam quæ inter filios noſtros Pontium Vizeliac. & G. de Chora abbates ſuper decima & parrochiali jure cujuſdam villæ ipſius Vizeliac. abbatis, & quadam pecunia, quam idem abbas de Chora a quibuſdam burgenſibus G. & V. de Vizeliaco mutuo dicitur ſuſcepiſſe, agitari dinoſcitur, diſcretioni tuæ audiendam terminandamque commiſimus. Per præſentia itaque ſcripta tibi mandamus, quatinus congruo loco & tempore utramque partem ante tuam præſentiam evoces, & rationibus utrinque diligenter auditis, & plenarie cognitis, cauſam ipſam juſtitia mediante decidas.

Datum Signiæ v. Kal. Feb.

LX. AD I. COMITISSAM NIVERNENSEM.

Increpat quod infeſtet eos qui Vizeliacum pergunt.

GUillelmus Comes bonæ memoriæ in præſentia venerabilis fratris noſtri Hugonis Altiſiod. & dilecti filii noſtri Bernardi abbatis Clareval. dicitur promiſiſſe, quod mercatores & cæteros Vizeliacum ire volentes, neque ipſe, neque ſuæ terræ homines prohiberent. Nunc vero, ſicut dilecti filii noſtri Pontii Vizeliacenſis abbatis relatione accepimus, ire illuc volentes per te, & per tuos homines prohibes & infeſtas. Ideoque nobilitati tuæ per præſentia ſcripta mandamus, quatinus inhumanitatem hanc facere de cætero non præſumas. Quod ſi facere præſumpſeris, timendum tibi eſt ne indignationem omnipotentis Dei, beatæ Mariæ precibus, quæ multum dilexit Dominum, conſequaris.

Datum Remis III. Non. Aprilis.

LXI. AD EBERHARDUM EPISC. &c.

Ex Metropoli Salisburg.

Ut monachos reſtituat in eccleſiam Heidenheimenſem pulſis inde clericis ſæcularibus.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei; venerabili fratri Ebehardo Babbergenſi epiſcopo, & dilecto filio Adam abbati de Ebrach. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

BOnæ memoriæ Gebehardus Eiſtettenſis epiſcopus, amore ſacræ religionis accenſus, in eccleſia de Heidenheim Deo acceptum dolens non exhiberi ſervitium: ſummotis inde pacifice clericis ſæcularibus, religioſos fratres ſtatuit ordinare: ita tamen, ut clerici ſæculares ibidem eo tempore commorantes, habita exinde beneficia in vita ſua tenerent; eis vero decedentibus, in uſus monachorum, ſine cujuſquam contradictione integre devenirent.

Nunc autem, quod ſine gravi mœrore non dicimus quoniam eo bis temporalibus rebus adempto, & ad æternitatem Domino autore vocato, nondum fuerant regulares fratres juxta propoſitum ejus adducti; Moguntinus archiepiſcopus, & Eiſtettenſis epiſcopus clericos ſæculares auſu temerario reduxerunt. Quod factum, quanta eſſet animadverſione plectendum, ſi juſtitiæ rigorem exercere vellemus, caritas veſtra liquido ſatis & evidenter agnoſcit. Quoniam ergo ad noſtri ſpectat pontificatus officium, quæ male facta ſunt in irritum revocare, & de veſtra prudentia valde confidimus: per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus ſuper hoc vigilanti ſtudio intendatis, & expulſis inde ſæcularibus, ibi acceptam Deo religionem inſtituere juxta votum præſcripti epiſcopi ſtudeatis. Ita tamen, ut illi, quibus ipſe beneficia in vita ſua reliquit, quamvis eſſent ei juſtitiæ rigore privandi, quia tamen erga omnes oportet benignitatis manſuetudinem exerceri, a nobis ea ſibi miſericorditer ſentiant indulgeri. Cæteri vero, quos poſt inſtitutionem ejuſdem epiſcopi conſtat illuc fuiſſe intruſos, ſine cujuſquam beneficii perceptione, velut invaſores exinde propellantur. Si autem vobis ſuper hoc obedire contempſerint: in perſonas eorum, excommunicationis; in locum vero, autoritate noſtra, interdicti

ſententiam promulgate Præterea latorem præſentium Illungum, qui ſuper hoc debitam attentionem adhibuit, caritati veſtræ attentius commendamus: rogantes ut ſuis opportunitatibus noſtrum ſe apud vos præſidium invenire cognoſcat, & taliter defenſionem veſtram pro parte noſtra obtineat, ut nec eum oporteat pii laboris & ſtudii pœnitere, nec alios, qui cognoverunt, a voto ſimili debeat pravorum timor & violentia cohibere.

LXII. AD HENRICUM MOGUNTINUM archiepiſcopum.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Moguntino archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod in eccleſiam Heidenheimenſem clericos reduxiſti, & noſtra id petis autoritate firmari, eo plurimum miramur atque dolemus, quo ex injuncto tibi pontificatus officio, te vigilantius oportet religionem plantare, fovere ac conſervare, & non eradicare, diſperdere, & diſſipare. Bonæ memoriæ Gebehardus quondam Eyſtettenſis epiſcopus, ſacræ religionis igne ſuccenſus, ideo pacifice clericos inde ſæculares amovit, ut acceptam Deo religionem ibi cum virtute ſancti Spiritus reformaret. Quoniam vero morte præventus, tam ſanctum & laudabile votum effectui mancipare non potuit: deberet fraternitas tua, ut id compleretur elaboraſſe, non quorumlibet ſuggeſtionibus evacuare atque infringere præſumpſiſſe. Proinde quia noſtra intereſſe dinoſcitur, quæ male facta ſunt, in irritum revocare; bona vero propoſita, apoſtolorum principis autoritate, provehere: ideo venerabili fratri noſtro Eberhardo Babbergenſi epiſcopo, & dilecto filio noſtro, Adam de Ebrach dedimus in mandatis: qualiter debeant vice noſtra errata corrigere, & quod laudabiliter fuit inceptum, debitæ profecutioni mandare. Per præſentia itaque ſcripta fraternitati tuæ mandamus, quatenus eis ſuper hoc facto nullomodo renitaris, ſed ſi auxilium tuum ſuper aliquo exquiſierint, eis, ſicut apoſtolicæ ſedis gratiam conſervare deſideras, largiaris.

Ex To. v. Spicilegii.

LXIII. AD CLERUM ET POPULUM TORNACENSEM.

Epiſcopum poſtliminio eccleſiæ Tornacenſi reſtitutum, a ſe conſecratum mittit.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimis filiis clero & populo Tornacenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

TOrnacenſis eccleſia in proprii paſtoris abſentia a longis retro temporibus plurimum laboravit: &, ſicut multorum religioſorum & diſcretorum virorum atteſtatione cognovimus, tam animarum quam corporum damna plurima & gravia detrimenta ſuſtinuit. Audivimus enim multa millia hominum in eodem epiſcopatu, qui epiſcopum nunquam viderunt: ſed quaſi epiſcopum non habentes, abſque illa ſacri chriſmatis unctione, quam fideles contra diaboli inſidias pugnaturi per manus epiſcoporum ſuſcipiunt, de præſenti ſæculo migraverunt. Unde nos officii noſtri debito, & multorum religioſorum de partibus veſtris crebris exhortationibus provocati, & caritatis zelo ſuccenſi, tantis malis occurrere Domino autore decrevimus, atque fratrum noſtrorum communicato conſilio, dilectum filium noſtrum Anſelmum abbatem S. Vincentii Laudunenſis, Spiritus ſancti gratia invocata, vobis in epiſcopum conſecravimus. Eundem itaque cum gratia ſedis apoſtolicæ, & litterarum noſtrarum profecutione ad ſedem propriam remittentes, per apoſtolica ſcripta univerſitatem veſtram rogamus, monemus, atque præcipimus, quatenus ipſum reverenter ſuſcipiatis, diligatis, & honoretis, eique tanquam proprio paſtori & animarum veſtrarum epiſcopo obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeatis. Nos autem illos qui occaſione epiſcopatus Tornacenſis fratri noſtro S *. Noviomenſi epiſcopo ſacramento vel fidelitate ſeu obedientia aſtricti ſunt, ab eadem fidelitate & juramento vel obedientia, apoſtolica autoritate abſolvimus: & ut præfato fratri noſtro Anſelmo epiſcopo eadem fidelitate & obedientia teneantur, præcipimus. Si quis autem ei rebellis & inobediens eſſe præſumpſerit: ſententiam quam idem frater noſter epiſcopus in eum canonice promulgaverit, nos autore Domino ratam habebimus.

* Simon.

Data trans Tiberim Idibus Martii.

LXIV. AD LUDOVICUM VII. REGEM FRANCORUM.

Conſecratum a ſe epiſcopum Tornacenſem Anſelmum commendat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

OPortet nos pro his qui noſtro regimini diſponente Domino commiſſi ſunt ſollicitos eſſe, & de ipſorum ſalute tanquam de noſtra propria cogitare: in extremo namque examine, ſi circa ipſorum ſalutem negligentes fuerimus, reddituri ſumus pro ipſis Domino rationem. Tornacenſis eccleſia, ſicut te ignorare non credimus, a longis retro temporibus paſtore proprio caruiſſe dignoſcitur. Unde ſicut multorum religioſorum & diſcretorum virorum veridica relatione cognovimus, præter alia detrimenta, multa millia hominum abſque illa ſacri chriſmatis unctione, quam fideles contra diaboli inſidias pugnaturi per manus epiſcoporum ſuſcipiunt, de præſenti ſæculo migraverunt: & tam his, quam aliis diverſis modis, tam animorum quam corporum, in eodem epiſcopatu, propter proprii paſtoris abſentiam, damna plurima provenerunt. Ideoque & nobis, & ipſis providere volentes, tantis malis occurrere Domino autore decrevimus: atque dilectum filium noſtrum Anſelmum S. Vincentii Laudunenſis abbatem, Spiritus ſancti gratia invocata, in Tornacenſem epiſcopum conſecravimus: quod ad magnum regni tibi a Deo commiſſi, & coronæ tuæ incrementum credimus proventurum. Monemus itaque nobilitatem tuam, & exhortamur in Domino, ut nullius prava ſuggeſtio cor tuum ſuper hoc moveat: ſed quod pro tanta neceſſitate, & tot millium hominum ſalute factum eſt, hilari vultu, & læto animo ſuſcipias, & eundem epiſcopum pro B. Petri & noſtra reverentia, magnitudinis tuæ conſilio & auxilio juvare, & manutenere ſtudeas. Quicquid enim honoris & beneficii a tua liberalitate ſibi exhibitum fuerit, nobis aſcribimus.

Data trans Tiberim Idib. Martii.

LXV. AD MOYSEM RAVENNATEM ARCHIEPISCOPUM.

De ipsius jure super confirmatione electionis Placentini episcopi.

Ex Rubei hist. Ravenn. l. v.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Moysi Ravennati archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUia de fraternitatis tuæ devotione confidimus, statum nostrum tibi diximus intimandum. Nos siquidem & fratres nostri, miseratione Divina incolumes sumus: & postquam concilium de provinciis Cisalpinis auctore Domino celebravimus, per apostolicam gratiam multorum correctis excessibus, & in eodem concilio, quæ ad honorem Dei statuenda fuerant, constituimus, ad Italiam redire disponimus. Cæterum dilectioni tuæ nec molestum, nec volumus esse incognitum, quod Placentinæ ecclesiæ electionem, salvo jure tuo auctoritate apostolica confirmavimus: unde jam pridem per nostra scripta te duximus præmonendum & id ipsum, & præsentibus mandatis ' epistolis, quatenus in proxima B. Lucæ festivitate, ut de illa controversia plenius cognoscamus, cum tuis monumentis & rationibus, nostro te conspectui repræsentes. Placentini siquidem, sicut nobis promisere, ad præfinitum terminum venient, nostris mandatis obtemperare parati. Asserebant siquidem, quod quandiu Placentina fuit destituta pastore, nullus esset qui pro eadem ecclesia staret in causa. Præterea tam ipsa, quam tota civitas, innumera incurrebant detrimenta.

' mandamus.

Data Remis IV. Kal. Aprilis.

LXVI AD EUNDEM.

Ut electi Placentini episcopi, ab ipso & successoribus consecrationem accipiant.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Moysi Ravennati archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlecti filii nostri Placentini canonici, obeunte venerabili fratre nostro Arduino bonæ memoriæ episcopo, dilectum filium nostrum Joannem abbatem de Columba in patrem sibi & episcopum elegerunt: & ut ipsa electio firmitatem auctoritatis nostræ munimine sortiretur, cum essemus Altissiodori, per nuncios suos humiliter postulârunt. Nos vero Ravennati ecclesiæ tanquam speciali filiæ nostræ suam justitiam conservare volentes, eorum petitiones tunc non duximus admittendas. Postmodum vero iidem filii nostri apud Treverim nostro se conspectui repræsentantes: idipsum a nobis instantius petierunt, asserentes possessiones episcopatus & bona, nisi firmaretur electio, devastari nimium, & consumi, & nullam esse personam quæ tibi super hoc & Ravennati ecclesiæ responderet, cum multas rationes dicerent se habere pro quibus Placentini electi, a Ravennate archiepiscopo consecrationem accipere non debebant. Nos itaque necessitatibus Placentinæ ecclesiæ, paternæ caritatis debito, prospicere cupientes, electionem ipsam in omnibus, salvo jure Ravennatis ecclesiæ, confirmavimus: & ipsi Placentinæ ecclesiæ per apostolica scripta mandavimus, ut proxime præterita S. Lucæ festivitate nostro se conspectui præsentaret, tibi respondere, & quæ justitia dictaret exequi præparati. Cum autem apud Papiam perveniimus præsentibus dilecto filio nostro electo & clericis Placentinis, tu frater archiepiscope humiliter postulasti, ut instrumenta & rationes Ravennatis ecclesiæ attentius audiremus, & ipsis canonicum finem imponeremus. Nos vero eas usque ad terminum utrique parti præfixum audire distulimus: & tam tibi quam alteri parti dedimus in mandatis, ut memorato termino omni oppositione sepposita ad nostram præsentiam veniretis. Cum igitur præfixo termino idem electus, per se aut per responsales qui sufficienter rationem ostenderent ad nostram venire præsentiam contempsisset, privilegiis prædecessorum nostrorum felicis memoriæ Gelasii, Calixti, Honorii, & Innocentii Romanorum pontificum, & scriptis eorum & nostris diligenter inspectis, in quibus continebantur præcepta, ut memoratus frater noster bonæ memoriæ Arduinus Ravennati archiepiscopo tamquam Metropolitano suo humiliter obediret, communicato fratrum nostrorum consilio judicavimus, ut Placentinus electus & illi qui ei succedent, a te, frater archiepiscope, & successoribus tuis tanquam a suis metropolitanis consecrationem sine contradictione suscipiant, & eis de cætero subjectionem, obedientiam & reverentiam tanquam proprio metropolitano absque molestia difficultatis exhibeant: salva in omnibus apostolicæ sedis auctoritate. Si quis autem hujus nostræ definitionis paginam sciens, &c.

Ego Eugenius catholicæ ecclesiæ episcopus.

Ego, &c.

Dat. Pisis, per manum Guidonis diac. card. & cancellarii IV. Idus Novemb. Indict. XII. Incarnationis Dominicæ anno MCLIX. pontificatus vero domini Eugenii papæ III. anno IV.

LXVII. AD EUNDEM.

Ut Placentium episcopum benigne habeat.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri M. Ravennati archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod venerabilis frater noster L. Placentius episcopus pro sedis apostolicæ obedientia & restitutione Ravennatis ecclesiæ immensis periculis sit expositus, fraternitas tua evidenter agnoscit. Dignum est igitur, ut in angustiis & vexationibus suis, quas pro ecclesia tua sustinere dignoscitur, fraternum ei solatium debeas exhibere. Ideoque per præsentia tibi scripta mandamus, monemus & exhortamur in Domino, ut eidem fratri nostro in suis necessitatibus debita benignitate provideas, & charitatis viscera sibi fraterna aperias: ne tu de nimia duritia reprehendi rationabiliter debeas, & eum ad tuam obedientiam se humiliasse pœniteat. Datum Signiæ V. Kal. Augusti.

LXVIII. AD SAMSONEM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ex Patriarchio Bituricensi.

Objurgat quod Francorum regem, contra jus archiepisc. Bituricensis, in Bituricensi civitate coronare præsumpserit: ipsique propterea usum pallii interdicit.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Samsoni Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUantum sancta Romana ecclesia, [nostrique prædecessores felicis recordationis, videlicet In-

Innocentius, Cœleſtinus, & Lucius pro pace Bituricenſis eccleſiæ, & venerabilis fratris noſtri Petri ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopi laboraverunt, univerſus fere mundus cognovit, & prudentiam tuam latere non debuit. Nunc autem cum per Dei gratiam, & eorundem prædeceſſorum noſtrorum ſtudium, ad portum quietis veniſſet: tu qui eidem fratri tuo congratulari debueras, verſa vice in ipſius injuriam & perturbationem auſu temerario prorupiſti, & cariſſimum filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem coronare in Bituricenſi civitate contra appellationem ad ſedem apoſtolicam præſumpſiſti: Quod nec tu, nec aliquis prædeceſſorum tuorum feciſſe dignoſcitur: ſed Bituricenſes archiepiſcopi, Leodegarius videlicet, Vulgrinus, & Albericus bonæ memoriæ uſque ad hæc tempora quiete & pacifice obtinuiſſe noſcuntur. Nec profuit eidem archiepiſcopo illud ultimum miſerorum refugium, ſedis apoſtolicæ videlicet appellatio, nec hoc etiam quod S. R. E. matrem ſuam & noſtram præſentiam devotione debita viſitaverit, & eadem die noſtro conſpectui aſſiſtebat: immo ad majorem B. Petri & noſtrum contemptum, Bituricenſem eccleſiam a Divinis officiis interdictam cum Goſſeno Sueſſionenſi epiſcopo, & aliis eccleſiæ tuæ ſuffraganeis, abbatibus quoque & multis aliis tuæ provinciæ, auſu ſacrilego invaſiſti, & Divina ibidem officia celebrare, & oblationes aſportare temere præſumpſiſti. Statuto etiam appellationis termino, nec ipſe veniſti, nec ſufficientes reſponſales qui pro te reſponderent, ad noſtram præſentiam deſtinaſti. In quo quantum offenderis, quantumque matris tuæ S. R. E. dignitati derogaveris, ſi ſollicita conſideratione penſaſſes, nequaquam in tantam audaciam prorupiſſes. Quanto etiam a matre tua S. R. E. ampliorem conſecutus es dignitatem, tanto majorem ei honorem & reverentiam te decuit exhibere. Nec hoc etiam reticendum duximus, quod idem frater noſter Petrus archiepiſcopus a prædeceſſore noſtro felicis memoriæ papa Innocentio ad ſacros ordines in Romana eccleſia promotus eſt, & ab ipſo ad Bituricenſis regimen eccleſiæ deſtinatus. Unde ſcire te volumus, quia ipſius & commiſſæ ſibi a Domino eccleſiæ injurias non alienas, ſed proprias, & tanquam nobis ipſis illatas deputamus. Quamvis, itaque pro tanto exceſſu & tam manifeſto contemptu graviorem in te & complices tuos ex rigore juſtitiæ poſſemus protuliſſe ſententiam: ex manſuetudine tamen ſedis apoſtolicæ debitam ſententiam duximus differendam. Verum tamen ne tantum exceſſum diſſimulare & quaſi ſilentio præterire videamur: communicato fratrum noſtrorum conſilio uſum pallii tibi interdicimus, per apoſtolica tibi ſcripta mandantes atque præcipientes, quatenus infra dies XL. poſtquam præſentia ſcripta ſuſceperis, eaſdem oblationes, & præcipue eoſdem cereos quos in eadem eccleſia recepiſti, per idoneas & honeſtas perſonas ad eccleſiam Bituricenſem cum integritate remittas, & ſuper ipſum altare manifeſte, ſicut manifeſta fuit injuria, reſtitui facias. De tanto vero B. Petri & noſtro contemptu, cum complicibus tuis, videlicet G. Sueſſionenſi, A. Atrebatenſi, O. Belvacenſi, T. Ambienenſi, S. Silvanectenſi, S. Noviomenſi, & G. Catalaunenſi, epiſcopis, Bartholomeo Laudenſi theſaurario, & Boſone Remenſi, qui tibi in tanta præſumptione aſtiterunt, proximis B. Martini octavis reſponſurus & ſatisfacturus apoſtolico te conſpectui repræſentes.

Datum Sutrii VII. Kal. Aprilis.

LXIX. AD PETRUM BITURICENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De primatu in provincias Bituricenſem, & Burdigalenſem.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri P. Bituricenſi archiepiſcopo ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuam memoriam.

OFficii noſtri nos hortatur auctoritas, pro eccleſiarum ſtatu paternam ſollicitudinem gerere, & earum quieti ac paci auxiliante Domino ſalubriter providere. Juſtum namque eſt ut dignitatem eccleſiæ vel perſonis apoſtolicæ ſedis liberalitate conceſſam, nos quoque auctore Deo firmam & inviolabilem conſervemus: Tuam ergo, frater in Chriſto cariſſime Petre archiepiſcope, devotionem circa nos, & circa ſanctam Romanam eccleſiam, cujus filius ſpecialis es, & in qua ſacros ordines ſuſcepiſſe dignoſceris, attendentes, nobilem Bituricenſem eccleſiam, cui Deo auctore præſides, B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus & præſentis ſcripti privilegio communimus. Præſentis itaque privilegii pagina confirmamus, ut ſuper duas provincias videlicet ſuper ipſam Bituricenſem, & ſuper Burdigalenſem, primatum obtineas, ſicut hactenus obtinuiſſe dignoſceris. Diœceſes vero illas quæ intra eandem provinciam Bituricenſem ſitæ ſunt, in tua tuorumque ſucceſſorum poteſtate ac ſubjectione perſiſtere conſtituimus, videlicet Claromontenſem, Lemovicenſem, Rutenſem, Albigenſem, Cadurcenſem, & Mimatenſem. Et ipſarum civitatum epiſcopi ipſam Bituricenſem eccleſiam matrem & magiſtram recognoſcant, atque tibi tuiſque ſucceſſoribus tanquam proprio metropolitano obedientiam ac reverentiam humiliter exhibeant. Porro tibi tuiſque ſucceſſoribus uſum pallii confirmamus. Atque ad majorem reverentiam per ſupradictas provincias vexillum Dominicæ crucis ante vos deferri concedimus, ſicut etiam antiqua prædeceſſorum veſtrorum conſuetudo obtinuit. Præterea quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona in præſentiarum juſte & canonice poſſides aut in futurum, &c. Obeunte vero te nunc ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopo, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia ſeu violentia præponatur; niſi quem præfatæ eccleſiæ canonici ſecundum Deum & ſtatuta ſedis apoſtolicæ canonice proviuerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eandem eccleſiam vel perſonam tuam temere perturbare &c.

LXX. AD BERNARDUM SANTONENSEM EPISCOPUM.

Ex hiſtor. com Pict. Beslii

Ut novam eccleſiam ædificari ſinat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Bernardo Santonenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEniens ad præſentiam noſtram dilectus filius noſter Petrus Cluniacenſis abbas, ſua nobis inſinuatione oſtendit quod quia eccleſia S. Mariæ de Rochella, quæ juris ſui monaſterii eſſe dignoſcitur, hominum multitudinem, quæ inibi ad habitandum noviter venit, capere minime poteſt, aliam eccleſiam infra ejus parochiam ædifica-

ficare deſideret: & in hoc, favoris noſtri aſſenſum humiliter imploravit. Quia ergo, ſicut injuſta poſcentibus nullus eſt tribuendus effectus, ſic juſta petentium votis benigna debemus aſſenſione concurrere; fraternitatis tuæ caritati per præſentia ſcripta mandando præcipimus, quatinus infra terminos parochiæ prædictæ eccleſiæ, memorato filio noſtro abbati, novam eccleſiam ædificare præcipimus, nullo modo perturbes.

Data Signiæ x. Kal. Martii. Hoc autem factum eſt anno ab Incarnat. Dominicæ MCLIII.

LXXI. AD CISTERCIENSES.

Confirmatio conſtitutionum.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Gotbonio Ciſtercienſi, ac cæteris fratribus ac monachis tam præſentibus quam futuris regulariem vitam & Ciſtercienſis ordinis ſtatuta profeſſis, in perpetuum.

SAcroſancta Romana eccleſia ſic in B. Petro apoſtolorum principe a Domino promiſſionem obtinuit, quod univerſalis eccleſiæ fundamentum exiſteret: & præceptum accepit, ut Chriſtianæ fidei profeſſores, in fide, religione, omnique ſanctimonia confirmaret. Itaque univerſarum eccleſiarum profectibus ſolicitam ſe ſemper exhibuit, & de inſtituendo, conſervando, & provehendo in omnibus eccleſiis cultu ſacræ religionis fuit omni tempore ſtudioſa: ut & ab ea, ſicut a fonte, ad univerſos eccleſiæ filios ſit religio derivata, & quod ab aliis qui ſpiritus primitias acceperunt religioſe ac ſalubriter inſtitutum eſt, per eandem, immutabilem acceperit firmitatem. Inde eſt, dilecti in Domino filii, quod ſacræ religionis veſtræ opinione, tanquam odore agri pleni cui benedixit Dominus, provocati, religioſis poſtulationibus veſtris benignum impertimur aſſenſum, & regulares inſtitutiones veſtras auctoritate apoſtolica confirmamus. In quibus ſub certis capitulis, quæ inferius annexa ſunt decrevimus exprimenda.

Statuiſtis equidem inter vos, ne in alicujus antiſtitis diœceſi ordinis veſtri abbatia fundetur, donec ipſe antiſtes decretum, quod inter eccleſias ordinis veſtri ad cuſtodiam diſciplinæ firmatum eſt, ratum ſe habere promittat. Et ut in omnibus monaſteriis de ordine veſtro ſicut in Ciſtercienſi eccleſia B. Benedicti regula perpetuis temporibus obſervetur: & in lectionem ipſius nullus ordinis veſtri profeſſor præter ſimplicem & communem intelligentiam quemlibet alium ſenſum inducat, ſed uniformiter & ſicut quæque diffinita noſcuntur, intelligatur ab omnibus & inviolabiliter obſervetur. Eaſdemque penitus obſervantias, eumdem cantum, & eoſdem libros, qui ad officium eccleſiaſticum pertinent, per univerſas eccleſias veſtri ordinis teneatis. Nec aliqua omnino eccleſia, vel perſona ordinis veſtri, adverſus communia ipſius ordinis inſtituta, privilegium a quolibet poſtulare audeat, vel obtentum quomodolibet retinere.

Ordinatum eſt etiam inter vos, ut omnes abbates de ordine veſtro ſingulis annis ad generale capitulum Ciſtercienſe omni poſtpoſita occaſione conveniant: illis ſolis exceptis, quos a labore viæ infirmitas corporis retardaverit. Qui tamen idoneum nuncium delegare debebunt, per quem neceſſitas remorationis illorum valent capitulo nunciari. Et illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes, ſine gravi & evidenti difficultates ſe nequiverint capitulo præſentare. Qui nimirum eo termino venient qui eis in ipſo fuerit capitulo conſtitutus. Præterea ſi aliqua controverſia inter quoslibet abbates de ordine veſtro emerſerit, vel de aliquo illorum tam gravis culpa fuerit propalata ut ſuſpenſionem vel depoſitionem etiam mereatur: quicquid inde a capitulo fuerit canonice definitum, ſine retractatione aliqua obſervetur. Perſonam autem de aliquo ordine nulla eccleſiarum veſtrarum ſibi eligat in paſtorem: prout nec veſtri ordinis aliquam monaſteriis aliis ſtatuiſtis ordinari poſſe abbatem.

Hæc nimirum, dilectiſſimi filii, de multis inſtitutionibus ordinis veſtri excerpſimus, & propriis curavimus capitulis deſignare. Quia vero ſingula quæ ad religionis profectum, & animarum ſalutem, regulariter ordinaſtis, præſenti abbreviationi nequiverunt annecti: nos cum his quæ præſcripta ſunt, omnia quæ continentur in charta veſtra, quæ appellatur caritatis, & quæcumque inter vos religionis intuitu regulariter ſtatuiſtis, auctoritate apoſtolica roboramus; & vobis veſtriſque ſucceſſoribus, & omnibus qui ordinem veſtrum profeſſi fuerint, inviolabiliter perpetuis temporibus decernimus obſervanda.

De cætero, quia propoſitum firmum habetis habitationis veſtræ loca extra converſationem ſæcularium eligendi: grangias veſtras ſicut & atria eccleſiarum a pravorum incurſu ac violentia liberas & quietas fore ſtatuimus, & ut nullus ibi hominem capere, ſpoliare, verberare, aut rapinam exercere præſumat, in virtute Spiritus ſancti inhibemus. Sancientes etiam, ut propter communia interdicta terrarum, nulla eccleſiarum veſtrarum a Divinis compellatur officiis abſtinere, ſed liceat omnibus de ordine veſtro, excommunicatis & interdictis ejectis, clauſis januis, ſummiſſa voce fratribus ſuis Divina celebrare ſolemnia. Interdicimus item, ne aliqua omnino perſona fratres ordinis veſtri audeat ad ſæcularia judicia provocare: ſed ſi quiſquam ſibi adverſus eos aliquid crediderit de jure competere, ſub eccleſiaſtici judicis examine experiendi habeat facultatem. Decernimus ergo, ut nulli aliquando liceat his quæ in hac pagina ex auctoritate apoſtolorum principis confirmata & conſtituta ſunt, auſu temerario contraire, ac noſtræ hujus ſanctionis vigorem aliqua præſumptione infringere. Si quis autem, &c.

Ego Eugenius catholicæ eccleſiæ epiſc. ſubſc. Ego &c.

Datum Signiæ, per manum Boſonis S. R. E. ſcriptoris Kal. Aug. Ind. xv. Incarn. Dominicæ ann. MCLII. pontificatus vero D. Eugenii papæ III. ann. VIII.

LXXII. AD JOANNEM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ex Caſtejoni primat. Tolet.

Confirmat primatum Toletanum.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Joanni Toletano archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

POteſtatem ligandi atque abſolvendi in cœlo & in terra, B. Petro, ejuſque ſucceſſoribus, auctore Domino, principaliter traditam, illis eccleſia verbis agnoſcit, quibus Petrum eſt idem Dominus allocutus: *Quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis.* Matth. 16. Ipſi quoque & propriæ firmatio, & alienæ fidei con-

confirmatio ab eodem Deo paratur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Oportet ergo nos, qui licet indigni B. Petri residemus in loco, prout Divina nobis clementia scire & posse donaverit, prava corrigere, recta firmare, & in omni ecclesia sic ad æterni arbitrium judicis disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem.

Luc. 22.

fol. 16.

Tuis itaque, dilecte in Christo frater Joannes archiepiscope, justis postulationibus gratum impertimur assensum, & prædecessorum nostrorum Honorii, Lucii, Romanorum pontificum felicis memoriæ vestigiis inhærentes: per præsentis privilegii paginam sedis apostolicæ auctoritate statuimus, ut per universa Hispaniarum regna primatus obtineas dignitatem. Pallio itaque a sede apostolica tuæ caritati concesso in Missarum celebrationibus, ut debebis tantum in præcipuis festivitatibus: tribus videlicet diebus in natali Domini, in Epiphania, Hypapanton *, cœna Domini, sabbato sancto, tribus diebus in Pascha, in Ascensione, Pentecoste; in solemnitatibus B. Mariæ, S. quoque Michaelis, & S. Joannis Baptistæ; in omnibus natalitiis apostolorum, & eorum martyrum quorum pignora in vestra ecclesia requiescunt; S. quoque Martini & Idelphonsi confessorum, & omnium commemoratione sanctorum: in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, & clericorum; in annuo consecrationis tuæ die, & in natali etiam SS. Isidori & Leandri.

*Hypapante

Primatem te universi præsules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent: salva tamen in omnibus sedis apostolicæ auctoritate. Sane Toletanam ecclesiam præsentis privilegii stabilitate munimus, Complutensem ei parochiam cum terminis suis, nec non ecclesias omnes, quas jure proprio antiquitus possedisse cognoscitur, confirmantes: episcopales præterea sedes, Oxomam, Segoviam, Saguntum, Palentiam, eidem Toletanæ ecclesiæ tanquam Metropoli subditas esse decernimus. Reliquas vero, quæ antiquis temporibus ei subjacebant, cum Dominus omnipotens Christianorum restituerit potestati, suæ dignatione misericordiæ, ad caput proprium referendas decreti hujus auctoritate sancimus. Porro illarum diœceses civitatum, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios amiserunt, eo tenore vestræ subjicimus ditioni: ut quoad sine propriis extiterint metropolitanis, tibi ut proprio debeant subjacere. Si quæ autem metropoles in statum fuerint proprium restitutæ, suo quæque diœcesis metropolitano restituatur: ut sub proprii regimine pastoris super Divini collatione beneficii glorietur. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, &c.

Datum Romæ apud S. Petrum per manus S. R. E. scriptoris, Id. Febr. Indict. 1. Incarnat. Dominicæ anno MCLII. pontificatus vero domni Eugenii III. papæ anno VIII.

LXXIII. AD JOANNEM BRACARENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Toletanum primatum agnoscat.

PRædecessor noster felicis memoriæ papa Lucius viva voce tibi præcepit, ut venerabili fratri nostro R. Toletano archiepiscopo, tanquam primati tuo, debitam obedientiam exhiberes: aut si quæ contra hoc munimenta haberes, vel privilegia, præterita Resurrectione cum ipsis apostolico tuo conspectui præsentares, & ejusdem archiepiscopi nuntiis de sua justitia responderes. Tu vero tanquam diffidens de justitia, nec venisti, nec excusationem rationabilem prætendisti. Quia igitur in sede justitiæ positi, singulis ecclesiis & ecclesiasticis personis sua jura illibata servare nos convenit: per apostolica tibi scripta mandamus atque præcipimus, quatenus eidem archiepiscopo, tanquam primati tuo, canonicam obedientiam & debitam reverentiam exhibeas. Quod si infra tres menses post harum acceptionem litterarum adimplere contempseris, ex tunc ab episcopali officio te noveris esse suspensum.

Datum Viterbii VII. Idus Maji.

LXXIV. AD A. * HISPANIARUM REGEM.

* Alfonsum

Toletanum primatum confirmat.

IN pastorum specula, disponente Domino, constituti, catholicos principes & reges terrarum, maxime illos, qui B. Petro, ejusque S. R. E. fideliter adhærere noscuntur, paterna debemus affectione diligere, & suam eis justitiam ex injuncto nobis officio conservare. Neque enim de te, reverendissime in Domino fili, nobis fuit quandoque voluntas, ut honorem vel dignitatem tuam, seu justitiam regni tibi a Domino commissi minuere in aliquo deberemus: præcipue cum tempore antecessorum nostrorum & nostro, te obedientem apostolicæ sedi fuisse noverimus & devotum. Quod utique attendentes, petitiones tuas pro expeditione contra infidelium tyrannidem facienda, libenter admisimus: & ad hoc ipsum faciendum in posterum cum honore Domini paternæ sumus caritatis debito præparati. Dignum est igitur de cætero, ut a querimonia tua desistas: in eo videlicet quod a Portugalensium duce nos aliquid recepisse vel ei etiam concessisse, quorum nescimus persuasionibus opinatus es, unde jura regni tui debeant imminui, vel auferri, vel perpetuo injuria irrogari. Nos siquidem amorem, & devotionem avi tui recolendæ memoriæ Adelfonsi, celeberrimi tunc temporis in Hispaniarum partibus regis, erga Romanam ecclesiam, nostris oculis proponentes, & pro victoria contra inimicos Christianæ fidei tibi a Domino Deo Sabaoth misericorditer præstita plurimum exultantes in Domino: spirituali tibi sinceritate dilectionis astringimur; & ad providendum regiæ serenitati tuæ ac tuis heredibus, in quibus secundum Dominum possumus, propensius animamur. Præterea, ut Bracarensis episcopus & ejus suffraganei, Toletano archiepiscopo tanquam suo primati obediant, sancte a prædecessoribus nostris mandatum est: ita & nos per scripta nostra mandavimus, & volumus observari: qui nimirum pro eo quod eidem Toletano in hoc non obsequitur, suspensionis tenetur sententia innodatus. Tua itaque interest sic in B. Petri obsequio & devotione persistere, atque ad subjugandas barbaras nationes cum Domini auxilio laborare, ita & ecclesias & ecclesiasticas personas venerari & diligere: ut in actionibus tuis ille, per quem reges regnant, abundantius honoretur, & mater tua S. R. E. de tanto filio & de tam catholico principe amplius gaudeat & exultet.

Ad hæc nobilitati tuæ notum fieri volumus, quod Caurienſem episcopum nobiscum duximus retinendum, tum quia in ecclesia, quæ tibi commissa est, gravi inopia, sicut accepimus, premebatur, & officium suum ibi exercere utiliter non po-

poterat: tum quia confidimus quod munificentia A tua ſuis debeat neceſſitatibus honeſtius providere.

Roſa aurea Ad indicium autem bonæ voluntatis & gratiæ noſtræ circa te, roſam auream, quam in ſignum paſſionis & reſurrectionis Jeſu Chriſti Domini noſtri, Dominica, qua cantatur *lætare Jeruſalem*, ſingulis annis Romanus portare pontifex conſuevit, ſerenitati tuæ per venerabilem fratrem noſtrum P. Segovienſem epiſcopum providimus tranſmittendam: ut ejuſdem roſæ memoria incitatus, ea quæ deſunt paſſionum Chriſti in corpore tuo complere cum Domini auxilio ſatagas; & ipſius ſolatiante clementia debeas ad reſurrectionis gloriam pervenire. Quia vero epiſcopos & abbates regni tui ad vocationem noſtram, tanquam devotus & humilis filius, Remenſi intereſſe concilio voluiſti: benevolentiæ tuæ gratias exhibentes, precum tuarum conſideratione devicti, eos, qui non venerunt, a ſuſpenſionis ſententia relaxamus.

Datum in territorio Lingonenſi v. Kal. Maji.

LXXV. AD EUNDEM.

De eodem argumento.

SIcut ex inſpectione litterarum tuarum, & verbis nuncii tui R. præſentium latoris perpendimus: exhibitiones honoris, & gratiæ ſedis apoſtolicæ, quas eccleſiis & perſonis regni tui, nobilitatis & manſuetudinis tuæ precibus inclinati, C frequenter contulimus, ad tuam notitiam minime pervenerunt. Pro tuis ſiquidem precibus, eccleſiam Compoſtellanam in deferenda cruce ante metropolitanum ſuum ſpeciali prærogativa decoravimus: & Toletanæ metropoli in recuperanda juſtitia, quam ſuper Bracarenſi archiepiſcopo habere dicitur, non defuimus: imo ſicut tota Hiſpana novit eccleſia, pro cauſa ipſa eundem Bracarenſem per longum tempus ab officio epiſcopali ſuſpendimus. Noviſſime vero, cum ad noſtram præſentiam in Longobardiæ partibus deveniſſet, abſolutionem a nobis nullatenus potuit impetrare: donec in noſtro & fratrum noſtrorum conſpectu viva voce promiſit, quod infra conſtitutum a nobis terminum, Toletanæ eccleſiæ ſubjectione debita humiliter obediret: quod ſi non faceret, in eadem ſuſpenſionis ſententia, quouſque id faciat, remaneret. Cæterum, ſi poſtquam a nobis diſceſſit, juxta mandatum noſtrum Toletanæ obedivit eccleſiæ, vel ſi forte in ſua rebellione perdurat, per archiepiſcopum ipſius eccleſiæ, cui ſollicitudo & cura ejuſdem metropolis incumbere noſcitur, nobis debuit nunciari. Si ergo ipſe circa honorem & dignitatem eccleſiæ ſibi commiſſæ negligens & minus ſollicitus ſilere diſpoſuit: nos qui in ſedis apoſtolicæ ſpecula, diſponente Domino, judicis locum, licet indigni, tenemus, propter ejus inſolentiam præcones vel curſores effici non debemus. Sed recolentes perſonæ tuæ conſuetam dulcedinem, & devotionis E

Alfonſus affectum, quam avus tuus illuſtris memoriæ A.* Hiſpaniæ rex, & tu ipſe, erga communem matrem tuam ſanctam Romanam eccleſiam temporibus prædeceſſorum noſtrorum & noſtro humiliter oſtendiſti: preces tuas etiam nunc libenter admittimus. Præfato itaque Bracarenſi juxta petitionis tuæ deſiderium apoſtolicas litteras miſimus: quem nimirum, niſi uſque ad proximam Dominicam in Ramis Palmarum Toletano primati obedire curaverit, denuo ab officio epiſcopali ſuſpendimus, donec adimpleat quod ei ſæpe mandavimus. Data Lateran. XIV. Idus Januarii

LXXVI. AD BRACARENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Eum ſuſpendit ab epiſcopali officio, niſi Toletano archiepiſcopo exhibeat obedientiam.

QUanta ſit obedientiæ virtus, Chriſti diſcipulus non ignorat, & totius fere ſacri eloquii paginæ proteſtantur. Cum enim ipſa condimentum aliarum virtutum eſſe dicatur: manifeſtius claret, quia *quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & velut ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.* Super fraternitate itaque tua vix mirari ſufficimus pariterque dolemus, quoniam ſedis apoſtolicæ præceptis obedire contemnis; & mandatum de exhibenda obedientia Toletano primati, quod tibi viva voce nuper fecimus, ſicut iterata querimonia ipſius eccleſiæ indicat, nimis propere a corde tuo elapſum eſt, & tanquam aſpis ſurda clauſis auribus perſtitiſſe videris. Sed nemini debet indignum videri ſuis ſubeſſe majoribus, qui ſe meminit aliis eſſe prælatum. Atque utinam ea, quæ ad virtutis gloriam ſpectare noſcuntur, apud tuam fraternitatem valeant reperiri. Quamvis igitur tantæ prævaricationis contemptus ſeveriori eſſet prægravandus vindicta: apoſtolica tamen utentes manſuetudine, per præſentium tibi ſcripta mandantes præcipimus, quatenus antefato archiepiſcopo, uſque ad proximam Dominicam in Ramis palmarum, obedientiam debitam ſatagas humiliter exhibere: quin extunc, donec adimpleas quod tibi ſæpe mandavimus, denuo te ab officio epiſcopali ſuſpendimus.

1. Reg. 15

Datum Lateran. IV. Kal. Januarii.

LXXVII. AD BERNARDUM TARRACON. ARCHIEPISCOPUM.

Ut Toletanum primatum agnoſcat.

QUiſquis voluntatem gerit ut ſibi alii ſubjiciantur, dedignari non debet ut ipſe quoque aliis ſit ſubjectus. Indignum ſiquidem & reprehenſibile nimis eſt, ut ab hominibus contemnatur, quod ab ipſis Angelicis ſpiritibus novimus obſervari. Legimus etenim & credimus archangelos angelis præeſſe, & veluti ſubditis Divina jubere obſequia. Quapropter ſuper honeſtate ac religione tua vix mirari ſufficimus, quod neque Toletano archiepiſcopo, ſicut per apoſtolicam tibi ſententiam mandavimus, obedientiam, quam a tua fraternitate ſibi deberi expoſtulat, exhibuiſti: neque ſtatuto tibi termino, per te, vel per tuos reſponſales, ſufficienter ei vel ejus nuntiis reſpondere paratus, ad præſentiam noſtram veniſti. Per iterata iterum ſententia * tibi mandamus, & mandando præcipimus: quatenus aut venerabili fratri noſtro Ildefonſo * Toletano archiepiſcopo, tanquam primati tuo, obedientiam ſine moleſtia & contradictione exhibeas: aut proxima quadrageſimæ prima Dominica, qua cantatur, *invocavit me*, ſuper hoc ſufficienter reſpondere paratus, noſtro te conſpectui repræſentes. Quod ſi nec obedientiam ei detuleris, nec eo termino ſibi reſponſurus ad noſtram præſentiam veneris: ex tunc tibi uſum pallii penitus interdicimus.

* ſcripta

* Cor. Ioan.

Datum Romæ apud S. Petrum III. Kal. Julii.

LXXVIII. AD JOANNEM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Significat ipsi, quid ad Bernardum Tarraconensem scripserit.

PErsonam tuam vera in Domino caritate diligimus, & commissæ tibi ecclesiæ Toletanæ honorem ac dignitatem, in quantum ratio & honestas permittit, integre custodiri volumus & servari. Inde est, quod venerabili fratri nostro Bernardo Tarraconensi archiepiscopo, apostolicæ sedis legato, per iterata scripta mandando præcipimus: quatenus absque molestia & contradictione obedientiam tibi exhibeat, vel proxima Dominica quadragesimæ, qua cantatur, *invocavit me*, super hoc tibi respondere sufficienter paratus, nostro se conspectui repræsentet. Quod si neutrum adimplere curaverit, ex tunc sibi usum pallii omnino interdiximus. Præterea venerabili fratri nostro Ildefonso Bracarensi archiepiscopo, viva voce in præsentia nuntiorum tuorum præcipimus, ut tibi tanquam suo primati, & successoribus tuis obedientiam debitam & reverentiam deferat.

Datum Romæ apud S. Petrum III. Kal. Julii.

LXXIX. AD BERNARDUM ARCHIEPISC. TARRACONENSEM.

Rursus præcipit, ut Toletano archiepiscopo pareat.

DIvinæ majestatis clementiam & superni cognitoris sinceritatem, qui judex est constitutus offendit: si pro cujuslibet gloria, vel personarum acceptione, sive humilitate, justitiam deserat. Æqua enim sunt librammina justitiæ. Et nos in eminenti sedis apostolicæ specula, disponente Domino, constituti, Christi legatione fungentes, majoribus & minoribus, & sapientibus & insipientibus, in suo jure debitores existimus. Memores siquidem sumus, quod jam secundo per apostolicam tibi sententiam mandavimus, ut Toletano archiepiscopo tanquam primati tuo humilitate debita obedires: vel, si aliquam contrahente * justitiam habere confideres, in Pascha proxime præterito, per te vel per sufficientes responsales tuos, prædicto fratri nostro Toletano archiepiscopo, vel ejus nunciis, in nostra præsentia super iis responderes. Tu vero neutrum ex iis, unde plurimum admiramur, usque modo effectui mancipare curasti. Quia igitur a sua querimonia ecclesia Toletana non desistit, & nos in sua ei justitia deesse non possumus, nec debemus: per iterata tibi scripta mandamus, & mandando præcipimus, quatenus venerabilem fratrem nostrum Ildefonsum ipsius ecclesiæ archiepiscopum, primatem tuum dilatione sepolita recognoscas, & debitam ei obedientiam deferas: vel proxima Dominicæ resurrectionis solemnitate, sufficientes responsales tuos ad præsentiam nostram, remota occasione, transmittas. Quod si neglexeris, ex tunc prædictam ecclesiam sua defraudari justitia, parante Domino, minime patiemur.

* al. hunc

Datum Romæ apud S. Petrum v. Idus Febr.

LXXX. AD HISPANIARUM EPISCOPOS.

Ut Toletano archiep. tanquam primati obediant.

Eugenius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis & archiepiscopis per Hispaniam constitutis, salutem & apostolicam bened.

APostolicæ sedis clementia singulis ecclesiis & ecclesiasticis personis suam servare dignitatem & justitiam consuevit. Unde nos, quorum præcipue interest ecclesiarum omnium curam gerere, venientem ad nos venerabilem fratrem nostrum Ildefonsum * Toletanum archiepiscopum benigne recepimus: & inspectis prædecessorum nostrorum privilegiis, primatus dignitatem per universa Hispaniarum regna, juxta eorumdem privilegiorum tenorem, ei confirmavimus. Ipsum itaque cum gratia sedis apostolicæ & litterarum nostrarum prosecutione ad sedem propriam remittentes, universitati vestræ præcipiendo mandamus: quatenus eidem tanquam primati vestro absque ulla contradictione canonicam obedientiam & debitam reverentiam exhibere curetis. Dignum namque est, ut qui multis lætatur præesse subditis, nullatenus suis erubescat subesse prælatis.

* Joannem

Datum Romæ apud S. Petrum, Idibus Februarii.

LXXXI. AD RAIMUNDUM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur quod Bracarensis archiepiscopus, ejus primatui se subjecerit: increpat quod in ejus fines invaserit, eumque diutius habuerit.

TUnc ecclesia Dei grata lætatur tranquillitate, si suum cuique jus, & rationis ordo servatur. Ut ergo inter ecclesiarum prælatos vera pax & concordia illibata servetur: unusquisque suo jure debet esse contentus, & alterius terminos invadere non conetur. Placet itaque nobis, & gratum habemus, quod verus frater noster I. Bracarensis archiepiscopus, ad te juxta mandatum nostrum, licet ipsum, prout accepimus, exasperaveris, venit: & te primatem suum humiliter recognovit, atque justis tuæ ecclesiæ postulationibus in hoc satisfecit. Cæterum, sicut ab eo debitum tibi honorem ac reverentiam desiderabas exhiberi: sic & rationis circumspectione compelleris eum tanquam fratrem & coepiscopum fraterna caritate tractare, diligere, & sua ei jura integra conservare. Miramur autem, quod quemadmodum, ex ipsius conquestione nuper accepimus, terminos provinciæ suæ contra justitiam occupaveris, & in ecclesia Zamorensi, quam infra terminos provinciæ suæ constitutam multis argumentis & rationibus asserat, violenta compositione concordiæ, quam inter B. antecessorem tuum, & A. Asturicensem episcopum in præsentia Dominus dedit presbyteri cardinalis pro tempore apostolicæ sedis legati, factam astruit, contra appellationem ad apostolicam sedem factam, episcopum, qui eidem ecclesiæ impræsentiarum præest, illicite ordinaveris. Nos ergo qui in fede justitiæ, licet immeriti, residere conspicimur, omnibus ecclesiis & ecclesiasticis prælatis ex debito susceptæ regiminis sua jura conservare volentes: per præsentem * tibi sententiam mandamus, quatenus proxima Dominicæ resurrectionis solemnitate per te, vel per sufficientes responsales tuos, ad nostram præsentiam venias, prædicto fratri nostro super his respondere sufficienter paratus. Præterea quoniam eumdem fratrem nostrum in exigenda ab ipso professionis obedientia nimium exasperasse tua fraternitas dicitur: nihilominus tibi mandamus, ut cum eo, super hoc, sacerdotali moderamine ita convenias, ne justam contra te occasionem habeat de cætero murmurandi.

* al. prosecutionem

Datum Ferent. VIII. Idus Junii.

LXXXII.

LXXXII. AD TARRACONENSEM archiepiſcopum apoſtolicæ ſedis legatum.

Ut Toletanum primatum agnoſcat.

QUaliter obedientia vel reverentia ſit præpoſitis exhibenda, ex tuis quoque ſubjectis ipſe non ambigis. In qua re valde utile ac laudabile eſt, ſi id quod diſciplinæ vigor imponit, nullo cogente humilitas laudanda ſervaverit. Noſti ſiquidem, quod venerabilis frater noſter * Rodericus Toletanus archiepiſcopus a tua fraternitate jure primatus debitam ſibi reverentiam poſtulet exhiberi: quam prædeceſſores tuos ſuis deceſſoribus exhibuiſſe, multis argumentorum experimentis munitus, conſtanter affirmat. Sed quia ejus poſtulationibus nondum acquieſcere voluiſti: noviter per nuncios ſuos, pro eo quod eccleſia ſua in hoc, ſicut aſſerit, injuriam patitur, apoſtolicæ ſedis clementiam humiliter requiſivit, & juſtitiam ſuper hoc ſibi fieri a nobis cum magna inſtantia poſtulavit. Cæterum nos, ſicut tua fraternitas meminiſſe poteſt, ſuper hac cauſa Remis te ad rationem poſuimus: & ut prædicto fratri noſtro Toletano archiepiſcopo, ſi cognoſceres quod eccleſia tua conſuevit illius eccleſiæ obedire, debitam non denegares obedientiam, tibi mandavimus. Tu vero novitatis tuæ ignorantiam tunc nobis opponere voluiſti: & ad eccleſiam tuam cum noſtra licentia redire te ſuper hoc certum habere conſilium promiſiſti. Et quoniam prædictus frater noſter Toletanus a ſua querimonia non deſiſtit, & nos qui in ſede juſtitiæ, licet immeriti, reſidemus, ſuam ei denegare juſtitiam non poſſumus, nec debemus: per præſentia tibi ſcripta mandamus, quatenus aut eidem fratri noſtro debitam, quam a te requirit, obedientiam deferas; aut proxima Dominicæ reſurrectionis feſtivitate, per te ipſum, vel per ſufficientes reſponſales tuos, ad apoſtolicæ ſedis præſentiam venias, ſuper hoc, memorato fratri noſtro Toletano archiepiſcopo reſpondere auctoritate vel ratione ſufficienter paratus.

Datum Ferentini, III. Idus Maji.

* Cor. Raimundus.

LXXXIII. AD CLERUM ET POPULUM TOLETANUM.

Ut Muzarabes Toletano archiepiſcopo pareant, & in cæremoniis ab eo non diſſentiant.

INobedientiæ crimen quam grave, quantaque animadverſione plectendum, creator omnium Dominus primi hominis inobedientiam puniendo monſtravit: & genus hominum in valle lacrymarum poſitum experitur. Signiſicatum bene eſt, quod quidam, qui Muzarabes nuncupantur, venerabili fratri noſtro archiepiſcopo Toletano obedientiam denegantes, eccleſias de manu laicorum recipiant: & in ſacramentis Miſſarum, & aliis Divinis officiis, tonſura quoque clericali & veſtimentis, ſuam antiquam conſuetudinem ſubſequentes, ab apoſtolica ſede diverſa ſentire præſumant. Quia igitur apoſtolicæ ſedi tanta eſt a domino collata poteſtas, ut quam * pro ſanis dogmatibus, fidelium moribus, dominico tempore * ſcripſit, hodie teneatur acceptum: & quam * illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quanto magis quæ ob reverentiam catholicæ fidei in ſacramentis Miſſarum, & aliis Divinis officiis inſtituiſſe dignoſcitur, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorſus reverenter aſſumi? Univerſitati veſtræ per præſentia ſcripta mandamus, quatenus eos diſtrictius moneatis: ut in ſacramentis Miſſarum, & aliis Divinis officiis, a catholica eccleſia diſſentire de cætero non præſumant, & memorato fratri noſtro obedientiam debitam exhibentes, ſi in ipſius provincia remanere voluerint, ejus monita & præcepta reverenter ſuſcipiant & obſervent.

* quod præſcripſit.
* quod

LXXXIV. AD S. PONCII, ET CRASSENSEM ABBATES.

Ex Labbei App. Tom X.

Ut ſervent decretum Urbani II. in concilio Claromontano.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis S. Poncii, & Craſſenſi abbatibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

GRave nimis eſt ſedis apoſtolicæ mandatis dura cervice reſiſtere, & ejus conſtitutiones velle in irritum revocare. Per alia ſiquidem ſcripta ſolicitudini veſtræ mandavimus, ut excommunicatos venerabilis fratris noſtri Petri Narbonenſis archiepiſcopi nequaquam ſuſciperetis, & de ſubſtituendis ſacerdotibus in parochialibus veſtris eccleſiis, quas in provincia ipſius habetis, decretum prædeceſſoris noſtri ſanctæ memoriæ Urbani papæ firmiter ſervaretis. „ Quod nimirum „ tale eſt: Sane quia monachorum quidam epiſ„ copis jus ſuum auferre contendunt, ſtatuimus „ ne in parochialibus eccleſiis quas tenent, abſ„ que conſilio epiſcoporum presbyteros collocent: „ ſed epiſcopi parochiæ curam cum abbatum con„ ſenſu ſacerdoti committant: ut hujuſmodi ſa„ cerdotes de plebis quidem cura epiſcopis reſpon„ deant, abbati vero pro rebus temporalibus ad „ monaſterium pertinentibus debitam ſubjectionem „ exhibeant, & ſic ſua cuique jura ſerventur.

Vos vero, ſicut ex iterata ipſius fratris noſtri conqueſtione accepimus, neque ipſius interdictum, neque decretum ipſum ſervare ullatenus voluiſtis. Per iterata itaque vobis ſcripta mandamus, & mandando præcipimus, quatinus & a conſortio excommunicatorum memorati fratris noſtri omnino abſtineatis, & in veſtris eccleſiis, quas in ejus epiſcopatu habetis, abſque ipſius conſenſu presbyteros minime collocetis. Alioquin nos, & ipſos presbyteros excommunicandi, & eccleſias interdicendi, ei auctoritatem conceſſimus.

Data Romæ apud S. Petrum, IV. Idus Maji.

Ex edit. Baluz. ad tom. VI. de concord.

LXXXV. AD EOSDEM.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis S. Poncii & Craſſenſi abbatibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX conqueſtione venerabilis fratris noſtri Petri Narbonenſis archiepiſcopi, & canonicorum eccleſiæ ſuæ, accepimus, quod in eccleſiis quas in ejus epiſcopatu tenetis, capellanos abſque conſcientia eorum ponitis, & ab eis excommunicatos in vita & in morte recipitis. Quod & rationi contrarium, & ſanctorum patrum decretis omnino adverſum eſſe dignoſcitur. Quia ergo tantæ præſumptionis exceſſum diſſimulare non poſſumus, nec debemus: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus eorum excommunicatos de cætero nullatenus recipiatis, & de ſubſtituendis presbyteris in parochialibus veſtris eccleſiis, quas in eodem epiſcopatu habetis, prædeceſſoris noſtri

In eodem.

ſanctæ memoriæ Urbani Papæ conſtitutum firmiter teneatis: ut videlicet vos ipſi presbyteros eligatis, & prædicto archiepiſcopo præſentetis; quibus, ſi idonei fuerint, animarum curam committere debeat, ut de plebis cura ei reſpondeant, vobis vero pro rebus temporalibus debitam ſubjectionem exhibeant. Videte itaque ut hoc mandatum noſtrum ita efficere ſtudeatis, ne iteratus clamor exinde ad aures noſtras debeat pervenire.

Data Ferentini III. Idus Aprilis.

LXXXVI. AD MONACHOS ARCHIEPISCOPATUS NARBONENSIS.

De eodem argumento.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis abbatibus, prioribus & aliis monachis, per epiſcopatum Narbonenſem conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Eu eodem. QUoniam quidam monachorum epiſcopis jus ſuum auferre contendunt, a venerabilis memoriæ Urbano prædeceſſore noſtro in Alvernenſi concilio ſtatutum eſt, ne in parochialibus eccleſiis quas tenent, abſque conſilio epiſcoporum, presbyteros collocent, ſed epiſcopi parochiæ curam cum abbatum conſenſu ſacerdoti committant: ut hujuſmodi ſacerdotes de plebis quidem cura epiſcopis rationem reddant, abbati vero pro rebus temporalibus ad monaſterium pertinentibus debitam ſubjectionem exhibeant. Quia ergo juſtitiæ ac rationis ordo ſuadet, ut qui a ſucceſſoribus ſua deſiderat mandata ſeu inſtituta ſervari deceſſoris ſui voluntatem, & ſtatuta cuſtodiat: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus presbyteros, quos in parochialibus ejus eccleſiis collocatis, venerabili fratri noſtro Petro Narbonenſi archiepiſcopo præſentetis: ut ſi idonei fuerint, animarum curam, ſicut ſtatutum eſt, ab eo ſuſcipiant. Nihilominus quoque vobis præſentium auctoritate mandamus, ut oblationum & decimarum portionem, quæ a populo provenit, & ſecundum ſtatuta canonum ad jus archiepiſcopi ſpectare dignoſcitur, exceptis his quæ vobis a ſede apoſtolica ſpecialiter de his indulta ſunt, ei abſque contradictione aliqua perſolvatis. Præterea, quoniam ad aures noſtras perlatum eſt, quod quidam ex vobis parvulos ſolemniter baptizare, laicis pœnitentias & eucharistiam contra ſtæ profeſſionis regulam dare præſumunt: præſentium auctoritate omnimodis prohibemus, ne de cætero id attentare præſumant. Alioquin nos eidem fratri noſtro archiepiſcopo veſtro poteſtatem conceſſimus, ut in hujuſmodi præſumptores, eccleſiaſticæ ſeveritatis cenſuram exerceat.

Data Romæ, apud S. Petrum, IV. Idus Maji.

LXXXVII. AD EPISCOPOS PROVINCIÆ BURDEGALENSIS.

De eccleſiaſtica & canonica libertate.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Gaufrido Burdegalenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis epiſcopis, videlicet Agennenſi, Engolismenſi, Santonenſi, Pictavienſi, Petragoricenſi, & univerſis abbatibus per eandem provinciam conſtitutis, tam præſentibus quam futuris in perpetuum.

Eu eodem. PRivilegia quæ intuitu libertatis ſacroſanctis eccleſiis a Romanis pontificibus, vel catholicis regibus conferuntur, nulla debent temeritate convelli, nulla temporum varietate turbari. Quemadmodum enim catholica mater eccleſia in ſpiritualibus ſine macula, & ruga, multimoda virtutum fragrantia & nitore clareſcit: ita in temporalibus nulli ſervituti, nulli mundanæ conditioni, eam convenit ſubjacere. Quæ cum ita ſint, libertatem ab illuſtribus viris, Ludovico patre egregiæ recordationis, & filio ejus Ludovico, Francorum regibus, eccleſiis Burdegalenſis provinciæ collatam, eorumque privilegiis roboratam, nos prædeceſſorum noſtrorum bonæ memoriæ, Innocentii videlicet, & Lucii, Romanorum Pontif. veſtigiis inhærentes, noſtri favoris aſſertione firmamus, & ratam & inconvulſam futuris temporibus obſervari præcipimus. Ut videlicet tam in Burdegalenſi ſede, quam in aliis epiſcopalibus eccleſiis vel abbatiis ejuſdem provinciæ, in epiſcoporum electionibus vel abbatum, canonicam habeatis libertatem, abſque hominii, juramenti, ſeu etiam fidei per manus datæ obligationem.

Porro quod a prædeceſſoribus noſtris in generalibus eſt ſtatutum conciliis, res & bona univerſa Burdegalenſis archiepiſcopi, & ſuffraganeorum epiſcoporum vel abbatum decedentium, ſucceſſorum uſibus illibata ſervari, pariter & inconvulſa, apoſtolica auctoritate decernimus. Adjicientes etiam, ut omnes eccleſiæ infra ſupradictam provinciam conſtitutæ, prædia, poſſeſſiones, & univerſa ad ipſas pertinentia, ſecundum privilegia, juſtitias, & bonas conſuetudines ſuas, integra & inconvulſa poſſideant: atque, ut dictum eſt, in omnibus eccleſiis, earumque miniſtris, & poſſeſſionibus veſtris, canonicam habeatis in omnibus libertatem: ſalva ſedis apoſtolicæ auctoritate. Nulli ergo hominum fas ſit vos, vel eccleſias veſtras ſuper hac noſtra conſtitutione temere perturbare, aut aliquam vobis exinde contrarietatem inferre. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni auſu temerario contraire tentaverit, ſi non reatum ſuum congrue emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui careat dignitate, & omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, indignationem incurrat, & excommunicationi ſubjaceat: conſervantes vero, eorundem apoſtolorum benedictionem & gratiam conſequantur. Amen.

Ego Eugenius catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Conradus Sabinenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Albericus Hoſtienſis epiſcopus ſubſc.

Ego Imarus Tuſculanus epiſcopus ſubſc.

Ego Guido presbyter cardinalis tit. S. Chryſogoni ſubſc.

Ego Hubaldus presbyt. cardin. tituli S. Praxedis ſubſc.

Ego Guido presb. card. SS. Laurentii & Damaſi ſubſc.

Ego Jordanus presb. cardin. tituli S. Suſannę ſubſc.

Ego Oddo diac. cardin. S. Gregorii ad velum aureum ſubſc.

Ego Guido diac. card. SS. Coſmæ & Damiani ſubſc.

Ego Octavianus diac. card. S. Nicolai in carcere Tulliano ſubſc.

Ego Gregorius diac. card. S. Angeli ſubſc.

Datum Sutrii per manum Roberti S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii, VIII. Kalen. Maji, indictione IX. Incarnationis Dominicæ anno MCXLVI. pontificatus vero domini Eugenii anno II.

LXXXVIII.

LXXXVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Hortatur ad bellum ſacrum.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico, illuſtri & glorioſo Francorum regi, & dilectis filiis principibus, & univerſis Dei fidelibus per Galliam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUantum prædeceſſores noſtri Romani pontifices pro liberatione Orientalis eccleſiæ laboraverint, antiquorum relatione didicimus, & in geſtis eorum ſcriptum reperimus. Prædeceſſor etenim noſter felicis memoriæ papa Urbanus, tanquam tuba cæleſtis intonuit, & ad ipſius deliberationem ſanctæ Romanæ eccleſiæ filios de diverſis mundi partibus ſollicitare curavit. Ad ipſius ſiquidem vocem, ultramontani, præcipue Franeorum regni, fortiſſimi & ſtrenuiſſimi bellatores, & illi etiam de Italia, caritatis ardore ſuccenſi, convenerunt, & maximo congregato exercitu, non ſine magna proprii ſanguinis effuſione, Divino eos auxilio comitante, civitatem illam in qua ſalvator noſter pro nobis pati voluit, & glorioſum ipſius ſepulcrum paſſionis ſuæ nobis memoriale dimiſit, & quamplures alias, quas prolixitatem vitantes, memorare ſuperſedemus, a paganorum ſpurcitia liberarunt. Quæ gratia Dei, & patrum veſtrorum ſtudio, qui per intervalla temporum eas defendere, & Chriſtianum nomen in partibus illis dilatare pro viribus ſtuduerunt, uſque ad veſtra tempora, a Chriſtianis detentæ ſunt, & aliæ urbes infidelium ab ipſis oppugnatæ. Nunc autem noſtris & ipſius populi peccatis exigentibus, quod ſine magno dolore, & gemitu proferre non poſſumus, Edeſſa civitas, quæ noſtra lingua *Rois* dicitur, quæ etiam, ut fertur, cum quondam in Oriente tota terra a paganis detineretur, ipſa ſola ſub Chriſtianorum poteſtate Deo ſerviebat, ab inimicis crucis Chriſti capta eſt, & multa caſtella Chriſtianorum ab ipſis occupata. Ipſius quoque civitatis archiepiſcopus cum clericis ſuis, & multi alii Chriſtiani, ibidem interfecti ſunt, & ſanctorum reliquiæ in infidelium conculcatione datæ ſunt & diſperſæ. In quo quantum eccleſiæ Dei, & toti Chriſtianitati periculum immineat, & nos cognoſcimus, & prudentiam veſtram latere non credimus. Maximum namque nobilitatis & probitatis indicium fore cognoſcitur, ſi ea quæ patrum ſtrenuitas adquiſivit, a nobis filiis ſtrenue defendantur. Verumtamen ſi, quod abſit, ſecus contigerit, patrum fortitudo in filiis imminuta probatur. Univerſitatem itaque veſtram in Domino commonemus, rogamus atque præcipimus, & in peccatorum remiſſionem injungimus, ut qui Dei ſunt, & maxime potentiores & nobiles, viriliter accingantur, ut infidelium multitudini quæ ſe tempus victoriæ ſuper nos adeptam lætatur, ſic occurrere & eccleſiam Orientalem tanta patrum veſtrorum, ut prædiximus, ſanguinis effuſione, ab eorum tyrannide liberatam, ita defendere, & multa captivorum millia fratrum noſtrorum de impiorum manibus eripere ſtudeatis, ut Chriſtiani nominis dignitas veſtro tempore augeatur, & veſtra fortitudo quæ per univerſum mundum laudatur, integra & illibata ſervetur. Sit vobis etiam in exemplum bonus ille Mathathias, qui pro paternis legibus conſervandis ſeipſum cum filiis & parentibus ſuis morti opponere, & quicquid in mundo poſſidebat, relinquere nullatenus dubitavit: atque tandem Divino cooperante auxilio, per multos tamen labores, tam ipſe quam ſua progenies, de inimicis viriliter triumphavit. Nos autem veſtræ quieti, & eccleſiæ ejuſdem deſtitutioni paterna ſolicitudine providentes, illis qui tam ſanctum, tamque perneceſſarium opus & laborem devotionis intuitu ſuſcipere & perficere decreverint, illam peccatorum remiſſionem, quam præfatus prædeceſſor noſter papa Urbanus inſtituit, autoritate nobis conceſſa concedimus & confirmamus, atque uxores & filiòs eorum, bona quoque & poſſeſſiones, ſub ſanctæ eccleſiæ, noſtra etiam, & archiepiſcoporum, epiſcoporum, & aliorum prælatorum eccleſiæ Dei, protectione manere decernimus. Autoritate etiam apoſtolica prohibemus, ut de omnibus qui crucem acceperint, quiete poſſederint, nulla deinceps quæſtio moveatur, donec de ipſorum reditu vel obitu certiſſime cognoſcatur. Præterea quoniam illi qui Domino militant, nequaquam in veſtibus pretioſis, nec cultu formæ, nec canibus, nec accipitribus, vel aliis quæ portendant laſciviam, debent intendere: prudentiam veſtram in Domino commonemus, ut qui tam ſanctum opus incipere decreverint, ad hæc non intendant, ſed in armis, equis, & ceteris quibus infideles expugnent, totis viribus ſtudium & diligentiam ſuam adhibeant. Peccatorum remiſſionem & abſolutionem, juxta præfati prædeceſſoris noſtri inſtitutionem, omnipotentis Dei, & beati Petri apoſtolorum principis autoritate nobis a Deo conceſſa concedimus, ut qui tam ſanctum iter devote incœperit & perfecerit, ſive ibidem mortuus fuerit, de omnibus peccatis ſuis, quibus corde contrito & humiliato confeſſionem ſuſceperit, abſolutionem obtineat, & ſempiternæ redhibitionis fructum ab omnium bonorum remuneratore percipiat.

Datum Vetralle Kal. Decembris.

EUGENII PAPÆ III. EPISTOLÆ DUÆ

Ex Baluz. Miscel. t. 7. pag. 140.

Ad Abbatem & monachos Beccenſes.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Laurdo Abbati Beccenſi ejuſque fratribus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

OFficii noſtri nos hortatur auctoritas ut quos erga ſanctam Romanam Eccleſiam & nos ipſos devotiores eſſe cognoſcimus propenſius diligamus & ſuam eis juſtitiam ſedis apoſtolicæ munimine confirmemus. Hujus rei gratia, dilecti in Domino filii, venerabilis fratris noſtri Rotrodi Ebroicenſis Epiſcopi precibus inclinati, veſtris juſtis poſtulationibus gratum impertimur aſſenſum, & poſſeſſionem Eccleſiæ ſanctæ trinitatis de Bellomonte cum omnibus pertinentiis ſuis a venerabili fratri noſtro H. Rothomagenſi Archiepiſcopo canonice vobis adjudicatam auctoritate vobis apoſtolica confirmamus & præſentis ſcripti munime roboramus. Salvis nimirum præbendis Canonicorum ſuperſtitum. Si quis autem hanc noſtræ confirmationis paginam ſciens contra eam venire tentaverit, ſecundo tertiove commonitus ſi non ſatisfactione congrua emendaverit poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, atque indignationem Dei omnipotentis & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus incurrat.

Data Viterbii IV. Idus Decemb.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Letardo Abbati & monachis Beccenſibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUando inter religioſas perſonas de terrenis rebus controverſia naſcitur, ita ſacerdotali eſt ſollicitudine finienda ut creſcere non poſſit ex more contentio. Quod nos intelligentes, controverſiam quæ inter vos & Robertum Priorem & Canonicos ſanctæ Frideſwidæ de Oxenefordia ſuper Eccleſia de Bellomonte & omnibus ejus pertinentiis diu agitata eſt hoc modo terminavimus, & hac tranſactione penitus litem deciſimus. Prædictus ſiquidem Robertus & Canonici toti prorſus querelæ & juri quod ſe in eadem Eccleſia de Bellomonte & pertinentiis ſuis habere contendebant vobis in perpetuum renunciaverunt & ea in manu noſtra libere refutaverunt. Unde a vobis A per manum noſtram ſimiliter villam quæ dicitur Ediretona cum omni decima dominii ejuſdem villæ ruſticorum de ipſo tantum fundo percipiendis in ſuum perpetuum dominium receperunt cum omnibus pertinentiis ſuis in paſcuis & pratis, boſco & plano, & molendinis; ſalvo vobis univerſo jure reliquo parochiali & tertia garba decimæ ruſticorum ejuſdem villæ, quæ ad Eccleſiam de Hundrefort, in cujus parochia ipſa villa eſt, proprie ſpectat; ita videlicet ut in ipſa villa Eccleſiam vel capellam nunquam in poſterum Canonici conſtruere valeant. Quia igitur noſtri officii eſt ea quæ pro religioſorum quiete præcipue per nos ipſos ſtatuta ſunt in ſua ſtabilitate firmare, eandem deciſionem ſive compoſitionem ſedis apoſtolicæ auctoritate firmamus & ab utraque parte firmiter obſervari præcipimus.

Data Pariſiis VI. Kal. Jun.

AD EPISTOLAS EUGENII III.

APPENDIX.

AD FRIDERICUM IMPERATOREM.

Gratulatur ei de ſua electione, ſperans eum inchoata a Conrado pro eccleſiæ exaltatione completurum.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Friderico, illuſtri Romanorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

By Mansi Suppl. Tom II. pag. 414 he rejects Pp Vitalis Lib. Cor. Benedict. & Sabb. Martens Vet. Mon. I. pag. 248.

NUntiis egregiæ tuæ nobilitatis, & literis benigne ac honeſte ſuſceptis, & ipſorum fideli & prudenti narratione, & illarum diligentiſſima inſpectione, perſonam tuam jam pridem nobis dilectam, poſt deceſſum patrui tui recolendæ memoriæ Conradi Romanorum regis, pari voto & unanimi conſenſu principum in regni faſtigium promotam eſſe manifeſte cognovimus. Quod tanto uberiore exultatione ſuſcepimus, quanto per dilecti filii noſtri O. presbyteri cardinalis narrationem, & tuarum litterarum ſuſceptionem ſpem certiorem de tua induſtria jam antea tenebamus. Deo igitur, a quo eſt omne datum optimum & omne donum perfectum, de corde gratias debitas perſolventes, quod de tua ſtrenuitate, divina clementia diſponente, tam concorditer factum eſſe cognovimus, benigno favore ſedis apoſtolicæ approbamus. Credimus enim quod bonum a jam dicto patruo tuo & prædeceſſore firmiter nobis & eccleſiæ Romanæ promiſſum, per generoſæ devotionis tuæ ſtudium, deſideratum a nobis, auxiliante Domino, ſortietur effectum. Nos ſiquidem ad honoris & exaltationis tuæ augmentum, pro debito commiſſi nobis officii, ſuperna cooperante gratia, attentius intendimus laborare. Ea propter de communicato fratrum noſtrorum conſilio, legatum de latere noſtro ad tuam ſerenitatem diſpoſuimus in proximo deſtinare, per quem intentionem & propoſitum noſtrum tuæ gloriæ diſpoſuimus aperire. Interim autem regiam dignitatem tuam attente monemus, ut profeſſionis regiæ formam perſpicaci lumine mentis ſemper attendas, & eccleſiæ Dei, & eccleſiaſticis perſonis promptam & debitam juſtitiam ac defenſionem infatigabiliter & ſemper exhibeas: viduis, pupillis, orphanis & univerſo populo tuo regimini ſubjecto ſine tarditate pacem & juſti- B ſtitiam facias, ut ipſi de tua protectione ac defenſione pro regiæ dignitatis excellentia muniti, & tibi devote obedientes lætentur, & tu de regia ſollicitudine apud homines gloriam, & apud illum, per quem reges regnant, cum ſanctis regibus vitam percipere merearis æternam.

Datum Signiæ VI. Kal. Junii.

EJUSDEM AD CONRADUM IMPERATOREM.

Ejus intuitu iterum confirmat electionem præpoſiti Xantenſis, & depoſitionem archiepiſcopi Colonienſis differt.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Conrado illuſtri Romanorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ib. p. 371.

QUantum affectum erga perſonam tuam & regnum tibi a Deo commiſſum habeamus, plurimis experimentis tuam clementiam credimus agnoviſſe. In quo inflexibiliter permanentes, petitiones excellentiæ tuæ, quantum cum Deo poſſumus, admittimus, & cum eccleſiæ honeſtate regiæ tuæ voluntati gratanter præbemus aſſenſum, ſicut devoti beati Petri filii & ſpecialis ſanctæ Romanæ eccleſiæ defenſoris. Inde eſt, quod magnitudinis tuæ preces in electione Xantenſis præpoſiti paterno recipientes affectu, tibi, tamquam cariſſimo filio noſtro, duximus annuendum, licet quidam poſtmodum penitus diverſa ab his, quæ dilectionis tuæ litteris ſignificaſti, ſuggeſſerint. Cauſa vero fratris noſtri Colonienſis archiepiſcopi gravis fit, quoniam longum eſt enarrare, ab his, qui circa te ſunt, poteris manifeſte cognoſcere. Si enim quanta circa officium ſuum per negligentiam, & inobedientiam ſuperbiendo commiſerit, magnitudinis tuæ diſcretio cognoviſſet, nec etiam verbum, ut credimus, pro ipſo moviſſet. Unde in concilio, quod Rhemis Deo Domino auctore celebravimus, exciſionis ſententiam pertuliſſet, niſi regiæ parcentes abſentiæ, detrimentum aliquod regno, quod maxime nobis cavendum erat, eventurum exinde putaviſſemus. Et nunc poſt reditum tuum nobiſcum

bitcum firmiter ſtatueramus, ipſum ſententia digna ſuis exceſſibus feriendum, niſi tuæ legatio majeſtatis prævenisſet. Sed precibus tuis, quantum poſſumus, inclinati manum noſtram in præſentiarum ab ipſius damnatione retraximus, & uſque ad Dominicam, qua cantatur, *Ego ſum paſtor bonus*, inducias ei conceſſimus. Quia ergo excellentiæ tuæ preces abſque gravi ſanctæ eccleſiæ, & diſciplinæ eccleſiaſticæ læſione in hoc ex toto audire nequivimus, regia æquanimiter clementia ferat, & his quæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ matri tuæ incumbunt, cujus omnipotens Deus te conſtituit defenſorem, ſicut de benignitate tua ſperamus, tamquam piiſſimus juſtitiæ amator, intendas. Dilectum filium noſtrum Henricum juniorem regem in Domino ſalutamus.

Data Laterani IV. Kal. Decemb.

AD PRÆLATOS POLONIÆ.

Arguit eos quod latam a G. nuntio ſuo interdicti ſententiam non obſervent, atque ut reſipiſcant eamdem ſententiam confirmat.

p. 406. *Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis per Poloniam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

QUod vos benedictionis alloquio ſalutamus, non ex veſtris meritis fieri, ſed ex apoſtolicæ ſedis benignitate, credatis. Sui enim debet honoris dolore proſterni, quiſquis apoſtolicis contemnit obedire mandatis. Nos ſiquidem pro officii noſtri debito de veſtra & populi vobis commiſſi ſalute ſolliciti, dilectum filium noſtrum G. ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconum cardinalem ad partes veſtras olim direximus, ut & pacem inter W. ducem & fratres ejus auxiliante Domino reformaret, & eccleſiaſtica negotia tamquam apoſtolicæ ſedis legatus tractaret. Qui ſicut a nobis mandatum acceperat, partem quæ noluit ejus monitis obedire, & eos qui ejuſdem ducis terram detinent, excommunicationis vinculo innodavit, & in terra divina prohibuit officia celebrari. Vos autem, ſicut accepimus, quoniam hoc eum ex mandato noſtro non feciſſe aſſerit, ſententiam ipſam minime obſervatis. Quia vero ipſe hoc noſtro fecit mandato, nos tam excommunicationis quam interdicti ſententiam, ſicut ab ipſo data eſt, ratam habemus, & ut vos eam obſervetis & faciatis ſimiliter obſervari præcipimus. Tu vero, frater archiepiſcope, cui hoc ex debito tui officii potiſſimum imminet, ut inexcuſabiles ſint, omnibus ſuffraganeis tuis & aliis eccleſiarum prælatis denunties, & ſententiam ipſam firmiter obſerves & facias obſervari, ſciturus, quia ſi quis veſtrum eamdem ſententiam obſervare noluerit, beati Petri & ſanctæ Romanæ eccleſiæ non effugiet ultionem.

Datum Lat. X. Kal. Feb.

AD CONRADUM REGEM

Gratam habet ejus legationem, in qua res eccleſiæ & regni firmentur. Morbacenſis monaſterii negotium commiſiſſe ſe epiſcopo Lauſanenſi, & de Ottone qui clerici naſum amputaverat.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Chriſto filio Conrado, illuſtri & glorioſo Romanorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ibidem.

QUod per ſublimes legatos matrem tuam ſanctam Romanam eccleſiam, ſicut ex primis & ſecundis litteris excellentiæ tuæ percepimus, ex communi conſilio principum regni tua deſtinavit ſerenitas viſitare, ut cum eis de ſtatu & utilitatibus eccleſiæ Dei ac regni tractare & ordinare poſſimus, nobis & fratribus noſtris gratum eſt & acceptum. Et quoniam eorumdem legatorum præſtolaremur adventum, noſtros quoque legatos jam diu, ſicut credimus, ad tuæ nobilitatis induſtriam miſiſſemus; deſiderium ſiquidem noſtrum eſt, ut ea inter eccleſiam & regnum, quæ a prædeceſſoribus noſtris, & tuis ſtatuta ſunt, inter nos & majeſtatem tuam ita Domino auxiliante firmetur, quatenus ſponſa Dei univerſalis eccleſia ſuo jure quiete fruatur, imperium debitum robur impediat, & chriſtianus populus jucunda pace & grata tranquillitate lætetur. Negotium vero Morbacenſis monaſterii, unde nos attentius exorare voluiſti, antequam ad nos tuæ regales litteræ perveniſſent, venerabili fratri noſtro Lauſanenſi epiſcopo, de cujus utique prudentia & honeſtate valde confidimus, communicato fratrum noſtrorum conſilio diſcutiendum, & terminandum commiſeramus. Unde viſum eſt nobis & fratribus noſtris æquitati fore contrarium, ſi in cauſa ipſa, altera parte abſente, in præſentiarum modis aliquibus procederemus, ſed ad eundem fratrem noſtrum negotium ipſum direximus, qui tamquam vir diſcretus & prudens, & in regularibus diſciplinis per longum temporis ſpatium eruditus, enormitates monachorum ejuſdem loci ſalubriter corrigeret, & cauſæ ipſi canonicum finem, Deo auxiliante, imponeret. De cetero autem Ottonem illum, qui poſtpoſita Dei reverentia, naſum cujuſdam clerici auſu nefario amputare minime formidavit, niſi ſatisfacturus de tam gravi exceſſu apoſtolico conſpectui ſe repræſentet, abſolvendi ab excommunicatione conſilium habere nequaquam potuimus, in quem nimirum vigor regiæ poteſtatis prius debuit acrius exarſiſſe, quam ad aures noſtri apoſtolatus querela tanti facinoris perveniſſet.

AD EUNDEM.

Legatos ipſius honorifice ſe ſuſcepiſſe, ac ipſius votis in omnibus obſecundaſſe.

Dominus papa Eugenius Romanorum regi Conrado. Ibidem.

QUanto ſæpius de incolumitatis tuæ ſtatu & bona voluntate, quam erga beatum Petrum cœlorum regni clavigerum, atque matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam gerere diceris, per literas & nuntios magnificentiæ tuæ inſtruimus, tanto magis ac magis gaudium & lætitia in noſtris mentibus diebus ſingulis argumen-

mentatur, cor noſtrum ad amorem tuum vehementius accenditur, & ad exaudiendas poſtulationes tuas, in quantum cum Deo poſſumus, aures benevolas commodamus. Inde eſt quod venientem fratrem noſtrum Arnoldum Colonienſem archiepiſcopum, & dilectos filios noſtros Wibaldum Corbejenſem abbatem, & magiſtrum Henricum notarium tuum, quos ad noſtram præſentiam, tua ſerenitas deſtinaverat, tamquam prudentes & induſtrios viros debita benignitate ſuſcepimus, honeſte tractavimus, & petitionibus tuis, quas & litteris & eorum viva voce intelleximus, ſicut honori Dei & regni utilitati expedire cognovimus, gratum aſſenſum præbuimus. Prædictum namque fratrem noſtrum, licet invitum & reſiſtentem atque lacrymarum copiam effundentem, ad pontificalis dignitatis apicem, Domino auctore, promovimus, & venerabilibus fratribus noſtris H. Moguntino & A. Brumenſi archiepiſcopis, præfixos terminos veniendi ad nos prolongavimus, & tam ipſos quam alios archiepiſcopos, epiſcopos, ſive principes regni tui ad ſervitium tuum & expeditionem, quam ad honorem Dei & eccleſiæ ſuæ ſanctæ, atque exaltationem regni facere, divina favente clementia, ordinaſti, per apoſtolica ſcripta commonere & animare diligenter curavimus. Tua itaque, cariſſime fili, intereſt, pro commiſſi tibi regni & ſanctæ Dei eccleſiæ honore & exaltatione, tamquam inter alios orbis chriſtianos reges præcipuus & excellentior princeps, attentam curam & ſollicitudinem gerere, ut adventum tuum, quem ad provectum eccleſiæ ac regni & ſalutem Chriſtiani populi expectamus, cum deſiderato fructu, præſtante Domino, percipere valeamus.

Datum Signiæ v. Idus Januarii.

EJUSDEM AD SANSONEM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Theodoricum Flandriæ comitem retrahat a damnis in epiſcopatum Atrebatenſem inferendis, & non deſiſtentem ipſum & terram ejus puniat.

Ex Baluz. Miscell. t. V pag. 419.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Sanſoni Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RAtio perſuadet & fraternæ debitum charitatis nos compellit omnibus & maxime fratribus noſtris epiſcopis benignum ſolatium miniſtrare. Veniens ſiquidem ad noſtram præſentiam venerabilis frater noſter Godeſcalcus Atrebatenſis epiſcopus adverſus nobilem virum Theodoricum Flandriæ comitem in auribus noſtris querelam depoſuit, quod homines ſuos in villa quæ Mereolum dicitur ipſi contra juſtitiam auferat, & jam ſæpius requiſitus, a ſua non velit præſumptione deſiſtere. Super quo eidem comiti & literas direximus, & tuam fraternitatem, ut ipſum a prædicti fratris noſtri inquietatione ceſſare commoneas, attentius duximus incitare. Per præſentia itaque ſcripta fraternitati tuæ mandamus, quatenus, ſi ſupradictus comes a te commonitus memorato fratri noſtro ſuos homines reddere noluerit, & ab ipſius infeſtatione deſiſtere, tam in perſonam quam in terram ejuſdem comitis tantam præſumptionem attentius ſtudeas vindicare. Præterea, quoniam, ſicut ex ipſius fratris noſtri narratione nobis innotuit, ipſum pro tui officii debito diligas & honores, gratum nobis eſt, & ut de cetero pro beati Petri & noſtra reverentia caritatis affectu eumdem fratrem noſtrum propenſius diligas quam plurimum tuam fraternitatem rogamus.

AD SANCTIMONIALES DYNIACENSES.

Significat earum reformationem Atrebatenſi epiſcopo ſe demandaſſe.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ſanctimonialibus Dyniacenſibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. lb. p. 430.

QUod vos apoſtolicæ benedictionis alloquio ſalutamus, non ex veſtris meritis fieri, ſed ex apoſtolicæ ſedis conſuera benignitate credatis. Non enim de converſatione veſtra nobis talia referuntur, quæ noſtrum animum incitent ut vobis apoſtolicæ benedictionis gratiam conferamus; quoniam, ſicut relatione quorundam audivimus, ita laxis habenis poſt veſtra deſideria curritis, ut veſtri voti memoria videatur a vobis penitus excidiſſe, & videamini retrorſum abire, cum ad anteriora deberetis totis viribus anhelare. Sane charitatis igniculus, qui fomes & nutrimentum honeſtatis eſſe dignoſcitur, peccatis exigentibus, adeo in vobis refriguit, quod monaſterium veſtrum tam in ſpiritualibus quam etiam in temporalibus eſt plurimum imminutum. Nos igitur, quoniam ſtatum veſtrum in melius cupimus auxiliante Domino reformari, venerabili fratri noſtro Godeſcalco Atrebatenſi epiſcopo, de cujus utique honeſtate atque religione confidimus, quoniam in his plenius inſtructus eſſe dignoſcitur, dedimus in mandatis, ut gratam Deo religionem in vobis ſtudeat reformare, & monaſterium veſtrum ad frugem melioris vitæ reducere. Ideoque per præſentia vobis ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus in his quæ ad emendationem vitæ veſtræ & correctionem monaſticæ diſciplinæ ſpectaverint, ſupradicto fratri noſtro humilitate debita pareatis, & ipſius monita & ſalubria mandata benigne ſuſcipiatis, & irrefragabiliter obſervetis; ſcientes quia ſi de cætero ſalubribus monitis ipſius contempſeritis obedire, nos ſententiam, quam propter hoc in vos ipſe dictaverit, auctore Deo ratam habebimus.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum nonis Februarii.

AD DUACENSES

Ut obſequium debitum epiſcopo Atrebatenſi præſtent.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis hominibus majoribus & minoribus Duacenſibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. lb. p. 431.

CUm univerſalis eccleſiæ ſit nobis cura commiſſa, oportet nos omnium ſollicitudinem gerere, & filios ipſius, qui a ſemita rectitudinis deviare noſcuntur, ad viam veritatis attentius revocare. Venientis ſiquidem ad noſtram præſentiam venerabilis fratris noſtri Godeſcalci Atrebatenſis epiſcopi narratione accepimus, quod debitam reverentiam ſicut patri & epiſcopo veſtro ipſi exhibere non vultis, & cum aliquam culpam committitis, ab eo vocati ad ipſum venire auſu temerario recuſatis; immo cujuſdam veſtræ inſtitutionis occaſione, cum veſtro debueratis capiti unanimiter adhærere, ipſum caput relinquitis, & ab eo ſeparari nitimini, ſine quo nequa-

nequaquam vivere poteſtis. Sine capite namque membra vegetari non poſſunt, etiamſi alicujus capitis membra eſſe forte ab aliquibus videantur. Membra itaque ſuo debent capiti adhærere, a quo & vitam recipiunt, & ſine quo vivere nullatenus poſſunt. Ut autem vos doctrinam ſalutis a capite veſtro percipere valeatis, ut etiam veſtrum caput de impenſa vobis doctrina poſſit præmium obtinere, univerſitati veſtræ per præſentia ſcripta mandamus, & mandando injungimus quatenus ſupradicto fratri noſtro ſicut patri & animarum veſtrarum epiſcopo debitam reverentiam & obedientiam deferatis; & ad ipſum, cum pro corrigendis exceſſibus fueritis evocati, accedere nullatenus contemnatis; ſcientes quia ſi aliquis veſtrum ipſi contumax & rebellis extiterit, & ab eo vocatus ejus præſentiam adire contempſerit, ſententiam, quam idem frater noſter propter hoc dictaverit in eum, nos auctore Deo ratam & firmam habebimus.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum nonis Februarii.

AD CLERUM ET POPULUM ATREBATENSEM.

Sententiam quam epiſcopus illorum in hæreticos diœceſis ſuæ ferret, ſe in anteceſſum probare ſignificat, cui & ipſi ut pareant edicit.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis clero & populo Atrebatenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUando inter prælatos, atque ſubjectos quæ tanta eſt unio caritatis, quod & prælati ſubjectis quæ ſalubria ſunt ſollicita attentione proſpiciunt, & ſubjecti prælatis ſe in omni obedientia & humilitate ſubmittunt, tunc eccleſia Dei procul dubio ſuo curſu dirigitur & tranquilla pace atque jucunditate lætatur. Venientem itaque ad apoſtolicæ ſedis clementiam venerabilem fratrem noſtrum Godeſcalcum epiſcopum veſtrum debita benignitate recepimus, & quandiu inter nos commoratus eſt inter fratres & coepiſcopos noſtros ipſum præcipue pro ſuæ honeſtatis reverentia fraterna charitate tractavimus. Et quoniam de ſtatu commiſſæ ſibi eccleſiæ quædam ad noſtram audientiam pervenerant, quæ nec nos nec eum in requiſitione ſui & in correctione negligentes eſſe permittunt, viva ei voce injunximus ut ad eorum emendationem & conſervandam in eadem eccleſia honeſtatem & religionem ita promptus & diſtrictus exiſtat, ut & in his ipſum ſuum officium compleviſſe appareat, & animum noſtrum ulterius nulla exinde ſiniſtra fama perturbet. Inter cætera enim idem frater nobis ſuggeſſit, quod non ſine grandi gemitu noſtri cordis referimus. Nuntiavit ſiquidem nobis, quod adeo quorumdam pravorum in commiſſa ſibi eccleſia malitia creverit, ut hæreticæ ſint pravitatis laqueo irretiti; qui etiam non verentur cum quibuſdam aliis tendiculas hæreticorum extendere, ut ſuæ perditionis plures ſocios habeant, & ſe cum multorum animis condemnent. Sane illis eccleſiaſticæ ſeveritatis rigor eſt diſtrictius opponendus. Et ideo ſententiam quam in eos prædictus frater noſter epiſcopus veſter religioſorum virorum conſilio promulgaverit, nos auctore Deo ratam habebimus, & ut ipſam firmiter obſervetis vobis omnino injungimus. Quia igitur, ſicut idem frater noſter a nobis & de cura commiſſi ſibi gregis & de imminentia ſui officii fuit propenſius exhortandus, ita vos ad ipſius obedientiam & venerationem noſtrarum literarum eſtis admonitionibus exhortandi; eumdem fratrem noſtrum ad Eccleſiam ſuam & ad vos cum ſedis apoſtolicæ ac literarum noſtrarum proſecutione ducente Domino remeantem univerſitati veſtræ duximus attentius commendandum, per præſentia vobis ſcripta mandantes, quatenus eum reverenter & honeſte recipiatis & filialem ei reverentiam & honorem jugiter exhibentes, tam de his quæ ſupradicta ſunt, quam de aliis, quæ in vobis fuerint corrigenda, humiliter ſalubribus præceptis ejus obediatis; quatenus & ipſe pro impenſo vobis gubernationis officio perpetuæ coronam gloriæ valeat Domino donante percipere, & vos obedientiæ merito ad gaudia æternæ felicitatis poſſitis cum eo pariter introire. Datum Romæ apud ſanctum Petrum nonis Februarii.

AD ARCHIEPISCOPUM ET CAPITULUM ECCLESIÆ TURONENSIS.

Recuſat ſcribere Dolenſibus & Briocenſibus, utpote excommunicatis.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri noſtro archiepiſcopo & capitulo Turonenſis eccleſiæ, S. & A. B.

Ex MS. regina Sueciæ erult Mabillon deditque Mart. Vet. Mon. t. 1. p. 810.

LIteras veſtras debita benignitate recepimus, & quæ in eis continebantur, diligenter inſpeximus. Verumtamen ſecundum quod a nobis poſtulaſtis, Dolenſibus & Briocenſibus eccleſiis nequaquam ſcribere poſſumus: quoniam, ſicut meminimus, propter eorum inobedientiam & contumaciam ſententia excommunicationis fuit in eos a te, frater archiepiſcope, promulgata, & in Remenſi concilio a nobis poſtmodum confirmata, quam tandiu ratam manere decrevimus, donec a ſua contumacia reſipiſcant, & ad obedientiam Turonenſis eccleſiæ convertantur.

Datum Tuſculani XVIII. Kal. Julii.

EUGENIUS III. CONRADO VIC. ET UNIVERSO CLERO ROMANO.

PRæterea quod a vobis ſtatutum eſt de his qui alienam præſumunt parœciam invadere, & aliorum parœcianos contra canonum ſcita recipiunt; nihilominus autoritatis noſtræ aſſertione firmatur; ut videlicet quicunque de cætero in hujuſmodi præſumptione comprobatus fuerit dandi pœnitentiam, poteſtatem in eccleſia Dei omnino amittat, & eccleſiaſtico benefitio, quouſque per manus Pontificis reſtituatur, ſimul privetur. Data Signiæ III. Nonas Octobris.

In addit. Cod MS Gratiani apud PP Coeg. Mar. Dei Luc.

ANNO CHRISTI 1145.

CONVENTUS BITURICENSIS

In natali Domini MCXLV. habitus: in quo Vizeliacenſi concilio dies ſtatutus.

ODo de Diogilo S. Dionyſii quondam abbas, & magni Sugerii ſucceſſor, in opere de profectione Ludovici VII. regis in Orientem edito a Chiſtletio noſtro de conventu hoc Bituricenſi ſic loquitur, initio libri primi: In natali Domini præcedenti, cum idem pius rex Bituricas curiam celebraſſet: epiſcopis & optimatibus regni ad coronam ſuam generalius ſolito de induſtria convocatis ſecretum cordis ſui primitus revelavit. Tunc religioſus vir epiſcopus Lingonenſis, de Robes, quæ antiquo nomine vocatur Edeſſa, depopulatione, & oppreſſione Chriſtianorum, & inſolentia paganorum, ſatis epiſcopaliter peroravit, & de flebili A materia fletum plurimum excitavit: monens omnes, ut cum rege ſuo ad ſubveniendum Chriſtianis regi omnium militarent. Ardebat & lucebat in rege zelus fidei, contemptus voluptatis & gloriæ temporalis; exemplum omni ſermone præſtantius. Tamen quod ferebant, verbo epiſcopus, rex exemplo, non illico meſſuerunt. Statutus eſt ergo dies alius Vizeliaco in Paſcha: quo in paſſione Domini omnes unanimiter convenirent: & in reſurrectione, quibus foret exlitus inſpiratum, crucis gloriam exaltarent. Rex interim pervigil in incepto, Romam Eugenio papæ ſuper hac re nuncios mittit. *Hæc Odo.*

TURRITANUM CONCILIUM PROVINCIALE

Circa annum 1156. habitum.

COncilii hujus non niſi nuda mentio ſupereſt, & ex recentioribus petita apud Matthæi in ſua Sardinia ſacra, ubi de Eccleſia Turritana pagina 151. iiſdemque teſtibus Concilio huic præ- B fuit Atho, qui circa annum 1147. Sacris Turritanis præerat, ſed anno 1156. hoc Concilium habuit.

ANNO CHRISTI 1146.

CONCILIUM VIZELIACUM

Pro expeditione contra Turcas, in Burgundia celebratum anno Domini MCXLVI. tempore Eugenii papæ III.

Bulæus. PLatina & Joannes Mairio autoribus, refert Genebrardus in chronicis, hanc ſynodum pro expeditione contra Turcas congregatam eſſe in Burgundia præſide Eugenio papa, & præſente Ludovico rege cum Eleonora regina, aliiſque regni principibus: qui poſt habitam orationem a divo Bernardo crucem accipiunt, ſacram militiam profeſſi.

G C. * Tom. IV. hiſt Franc. *Plura & explicatiora eodem de concilio habentur in geſtis * Ludovici VII. ubi poſtquam enarravit anonymus autor luctum publicum de capta a Saracenis Edeſſa:* Rex, *inquit*, ut audivit inimicos crucis in tantam præſumptionem prorupiſſe, ut plenus fide & vere catholicus, corde pio compatiens, tantam injuriam propoſuit vindicare: & ut oſtenderet per effectum quod mente conceperat, eodem anno caſtro Vizeliaci magnum parlamentum congregavit, Ibi archiepiſcopi, epiſcopi, & abbates, & magna pars baronum Franciæ convenerunt. Nec defuit ibi S. Bernardus Clarævallis abbas, qui cum quibuſdam de prælatis de aſſumptione crucis prædicans, monuit barones & populum ut ad vindicandas Chriſti injurias viribus totis inſurgerent: exponens eis quanta mala Chriſtianis feciſſent Turci in partibus tranſmarinis. Cujus os in prædicando opitulante ſanctitate non laboravit in vacuum. Nam Rex primus proſiliens cum magno devotionis ardore ſignum ſanctæ crucis aſſumpſit, & poſt ipſum regina Alienordis uxor ſua, monentes per exemplum ut ſic prælati facerent & barones Tunc C videntes regem & reginam ſignum crucis aſſumpſiſſe, cum magno devotionis affectu iſti, quos littera nominabit crucem unanimiter aſſumpſerunt. Videlicet Alphonſus comes S. Ægidii, Thiericus comes Flandriæ, Henricus filius comitis Theobaldi Bleſenſis, Guido comes Nivernenſis, Reginaldus frater ejus comes * Thenodori, comes Drocharum Robertus frater regis, Yvo comes Sueſſionenſis, Guillelmus comes Pontivienſis, Guillelmus comes * Guarentiæ, Arcambaudus de Borbonio, Enguerrannus de Couciaco, Gaufrido de * Ramonio, Hugo de Liſigniaco, Guillelmus de Cortegniaco, * Renoudus de Monte-Argiz, Ytherus de Thociaco, * Guicherus de Monte-Gaii, Evrardus de Bretholio, Droco de Moniaco, Manaſſerus * de Bugues, Anſellus de Trienello, Guerinus frater ejus, Guillelmus Buticularius, Guillelmus Agilons de Tria, & plures alii nobiles & magni nominis milites. De prælatis Simon epiſcopus Noviomenſis, Godefridus epiſcopus Lingonenſis, Arnulphus epiſcopus D Lifievenſis. * De abbatibus, Herbertus abbas S. Petri vivi Senonenſis; Theobaldus abbas S. Columbæ Senonenſis, & multæ aliæ perſonæ nobiles quarum nomina propter confuſionem cenſuimus ſilentio reprimenda. Eodem anno Conradus Alemannus imperator, & Fedricus dux Saxoniæ nepos ſuus qui poſtea fuit imperator, audito infortunio terræ ſanctæ, cruces ſimiliter aſſumpſerunt, multique Alemanni & Saxones nobiles & potentes. Metis ſimiliter crucem aſſumpſit co- E mes

* Cor. Tornodori.
* Guarenna.
* Raucono
* Rainaldus
* Guatherius
Manaſſes de Bugliis
* Lexoviſis.

mes Morienne avunculus Ludovici regis Fran- A cix, multique cum eo principes & barones. *Eadem omnino habet historia* [a] *Ludovici ejusdem regis ab autore item anonymo conscripta, quamquam aliis verbis.*

ANNO CHRISTI 1146. Ibidem.

Juvat etiam addere quæ de eo in Mauriniacensi chronico narrantur. Audiens, *inquit*, rex noster, ut erat piissimus, miseriæ transmarinorum condoluit, & ut concepta inde pietas fructum aliquem afferret, celsiores regni sui in Pascha apud Vizeliacum, ut exigebat necessitas, convocavit. Omnesque pio modulo alloquens, solitamque „ Francorum probitatem commemorans: Ma- „ gnum, inquit, dedecus nobis emerget, si ex- „ probrare cœperit Philisteus familiæ David: si „ possidere cœperit gens dæmoniaca, quæ gens B „ cultui Divino dedita tempore longo obtinuit: „ si canes mortui vividam probitatem deluserint, „ maximeque Francorum, quorum virtus etiam „ inter vincula libera fuit: quæ in quantalibet „ necessitate arctata contumeliam etiam illatam „ pati non potuit. Quæ amicis in tempore op- „ portuno adjutorium prompte tulit, inimicos „ etiam post mortem persequi non cessavit. Non „ insolescat igitur ipsa virtus, sed amicos Dei „ & nostros, transmarinos scilicet Christianos, „ subventu virtuoso relevet: inimicos autem vi- „ les, nec etiam hominum nomine dignos gra- „ vi persecutione deturbet. Eamus viri virtutis, „ resistamus idolorum cultoribus, proficiscamur „ ad loca, quæ Dei hominis pedibus calcata o- C „ lim fuisse cognoscimus, in quibus etiam pas- „ sus est, quæ ejus præsentia & corporali visi- „ tatione digna fuerunt. Exurget autem Deus „ nobiscum, & dissipabuntur inimici ejus, & fu- „ gient qui oderunt eum a facie nostra. Confun- „ dentur, inquam, & convertentur retrosum om- „ nes qui oderunt Sion: si viriliter egerit probi- „ tas nostra, & a Deo non recesserit confiden- „ tia nostra. Magnam jam scitote super hoc mihi „ devotionem incumbere. Unde & vos obnixe de- „ precor, ut meam studeatis voluntatem vestro „ comitatu & auxilio roborare. Multis igitur eo- „ rum qui convenerant corde tenus infixus est „ sermo regis. Quapropter assumptis cum ipso re- „ge crucibus, Hierusalem post tempus modicum D „ tetenderunt. Famosiores autem inter omnes qui „ cum rege hujus itineris angustiam subierunt, fuerunt „ hi: Alamannorum imperator Henricus, Rober- „ tus frater regis, Meldensis comes Henricus, co- „ mes Flandriæ Gaufridus [b], Alvinus episcopus A- „ trebatensis, Giraudus episcopus Lingonensis, Gau- „ cherius de Monte-Gaii, comes de Warena, Rai- „ naldus Tornodorensis, Manasses de Bullis, Evrar- „ dus de Bretolio.

[b] Lege Theodericus.

Eadem quamquam multo contractius referuntur ab Ottone Frisingensi lib. 1. c. 36. de gestis Friderici, Sugerio, Aymoini continuatore, chronico Turonensi nostro MS.

Odo de Diogilo lib. 1. de Ludovici VII. regis pro- E *fectione in Orientem, statim post ea quæ de Bituricensi conventu paulo ante ex ipso retuli, hæc habet*: Lætanter susceptus sunt (nunciis regis ad Eugenium papam) lætantesque remissi, referentes omni favo litteras dulciores, regi obedientiam, armis & vestibus modum imponentes: jugum Christi suave suscipientibus, peccatorum omnium remissionem, parvulisque eorum & uxoribus patrocinium promittentes: & quædam alia, quæ summi pontificis sanctæ curæ & prudenti visa sunt utilia, continentes. Optabat ipse tam sancto operi manum primam præsens imponere: sed tyrannide Romanorum præpeditus, non potuit: Sancto vero Clarævallensi abbati Bernardo curam istam delegavit. Tandem dies affuit regi optatus. Abbas etiam apostolica autoritate & propria sanctitate munitus, & convocatorum maxima multitudo, loco & termino pariter affuerunt. Suscepit ergo rex, a summo pontifice sibi missum crucis insigne, & proceres multi cum eo. Et quoniam in castro locus non erat, qui tantam multitudinem capere posset: extra in campo fixa est abbati lignea machina, ut de eminenti circumstantibus loqueretur. Hanc ascendit cum rege cruce ornato. Cumque cæleste organum more suo Divini verbi rorem fudisset, cœperunt undique conclamando, cruces, cruces expetere. Et cum earum fascem præparatum seminasset potius, quam dedisset: coactus est vestes suas in cruces scindere & seminare. In hoc laboravit quamdiu fuit in villa. Supersedeo scribere miracula, quæ tum ibi acciderunt, quibus visum est in domino placuisse: ne, si pauca scripsero, non credantur plura fuisse: vel si multa, materiam videar omisisse. Tandem edicto quod post annum progrederentur, omnes ad sua cum gaudio repedarunt. *Hactenus Odo de Diogilo.*

ANNO CHRISTI 1146.

G. C. Anno MCXLV. *concilium hoc a Binio tributum est, & annus quidem iste adhuc agebatur in Gallia, cujus historias & chronica secutus est: Romanus vero annus* MCXLVI. *labebatur jam inde a Kal. Jan. Utriusque anni discrimen Binius non animadvertit.*

☞ Ad Illustrationem hujus Concilii pertinere arbitror literas seq. ab S. Viennensi Archiepiscopo ad Albericum Ostiensem datas, in quibus etiam Concilii cujusdam Bellicensis circa hæc tempora habiti, alias nobis ignoti, fit mentio. Hujus vero Viennensis Archiepiscopi in Gallia Christiana veteris editionis nihil extat; fediisse vero oportet medium inter Guidonem Burgundum, & Humbertum. Cum vero ejus Humberti nomen extet in carta Conradi Regis ab eisdem Editoribus Galliæ Christianæ laudata, data anno 1146. recta inde conjectura deduceretur, Archiepiscopum Viennensem depositionis sententiam, sive in hoc Concilio edem anno celebrato, sive a Pontifice Eugenio III. retulisse. Clariora forte dabunt novi Editores Galliæ Christianæ cum de Metropoli Viennensi scribent.

EPISTOLA S. VIENNENSIS ARCHIEPISC. ad Albericum Ostiensem episcopum, qui de variis criminibus accusatus ad concilium venire recusat, appellatque ad sedem apostolicam.

A. Dei gratia Ostiensi episcopo S. Viennensis ecclesiæ minister indignus salutem.

POst Bellicense concilium ubi Archiepiscopus Lugdunensis adversum me, reverende Pater, tanta impietate malignatus est, ad dominum Papam humiliter veniens, noviſſime obtinueram ut causa mea ante vestram præsentiam discussa fine canonico terminaretur. Sperabam enim, ut quod furor debacchantis præcipitaverat, vestræ discretionis mansuetudo ad modum & ordinem reduceret, & persona mea ab æmulis malitiose vexata apud vos vel cum justitia requiem inveniret. Sed dum fugio arma ferrea, videor mihi incidisse in arcum æreum; literas enim magnitudinis vestræ susceptæ terribiliter me non invitantes, sed potius urgentes, ut infra quinque heb- Ex Mss. Vet. Script. & Mon. p. 1. pag. 10.

domadas omni occaſione ſublata extra Viennenſem provinciam inter hoſtium laqueos ad remotiſſimas Lugdunenſis provinciæ partes veniam, non judicari, ut apparet, ſed iterum crucifigi. Illic mihi contra accuſatores meos conflictus indicitur, & adverſus eos quos nunc penitus ignoro defenſionis jubeor arma corripere. De numeroſo quoque LXXII. teſtium populo mihi ſermo non fit, quorum examinatio, licet ubique ſit difficilis, & longam multorum dierum ſolemnitatem requirat, in externis tamen finibus multo mihi difficilior exſtat. Præterea in horum omnium defectu cum canonice & evangelice abſolvi debeam, audire, *nemo te condemnavit, nec ego te condemnabo*, rurſus mihi novus & ſingularis modus purgationis ingeritur, & a ſacris canonibus penitus alienus, ut quæram ſcilicet religioſos & ſanctos epiſcopos quorum major pars de Viennenſis eccleſiæ ſuffraganeis exiſtat. Memento igitur, Pater, quoniam de religione & ſanctitate omnium decernere non meum, ſed illius tantum qui ſolus ſcrutatur corda & renes, & qui ſolus novit qui ſunt ejus. Multi enim in eccleſia Dei ſpecie tenus tantum in veſtimentis ovium veniunt, ſed teſtimonio ipſius Jeſu Chriſti reprobantur, quoniam intus mihi ſunt lupi rapaces. In Viennenſi quoque provincia cum non ſint niſi tres epiſcopi habitum religionis induti, qualiter ex tribus vel quinque ad purgationem meam aſſumere valeam prorſus ignoro; & cum eorum quidam adverſum me ſcriptis ſuis dominum Papam & eccleſiam meam ſollicitaverint, ut eos ſubito partis meæ defenſores & perſonæ meæ purgatores effieiam ſupra vires humanas fore intelligo. Ipſa etiam capitula nihil expreſſum, nihil determinatum habentia, quid certum quid ſpeciale, oculis meis oſtendunt, cum paſſim & indifinite dicatur de eccleſiarum venditione, de immunditia corporis mei, de perjurio militum meorum, de fide promiſſa & mentita, & falſificatione monetæ nonne hæc omnia magis odium & ſimultatem æmulorum ſignificant, quam alicujus canonici & legitimi examinis formam demonſtrant? Ut cum magis ad omnia imparatus ſim, non dicitur quas eccleſias vendiderim; & cum incontinentia corporis multiformis ſit, cujus fuerim incontinentiæ reus; cum etiam multos habeam milites, quos vel qualiter ad pejerandum compulerim; & cum ſæpius habitum ſine culpa & nota deponere liceat quando & qualiter & quem habitum depoſuerim; & monetarius cum non ſim nec fuerim umquam, quando vel qualiter vel cum quibus monetam falſificaverim. Quod ſi totam vitam meam ab ineunte ætate confuſe & indefinite ſub hujuſmodi purgationis difficultate concluditis; ego quoque evangelica vos omnes alloquor ſententia: *qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in me lapidem mittat*. Nunc igitur velut inobediens & contemptor præceptorum domini Papæ Vizeliacum venire refugio, quoniam ſi omnia illa quæ prædiximus eſſent portabilia mihi, domus tamen mea hoc tempore multipliciter afflicta ad tot & tantos ſumptus non ſufficit, nec velle penitus debeo, ut reſiduum locuſtæ comedat bruchus; omnis quippe obedientia poſſibilis debet eſſe & loco & tempori congruens: pro his itaque gravaminibus vocem appellationum exhibeo, & ne quid contra me ſtatuatis ex parte domini papæ liber interdico. Quod ſi hæc apud vos locum non habuerint, pro certo ſcio quia pugnabit per me contra vos ipſa conſcientia veſtra, & in conſpectu æterni judicis vos cauſa mea præcipites fuiſſe convincet. Mundus, etiam me tacente, clamabit, quia egreſſa eſt iniquitas de Babylone a ſenioribus judicibus, qui videbantur regere populum. Ego vero etſi non fuero epiſcopus, ero tamen matris eccleſiæ humilis & obediens filius, & redeunti mihi de tenebris & anguſtus hujus mundi occidetur in domo B. Rufi titulus ſaginatus, ut accenſa lucerna comedamus ſimiliter & epulemur, poſt paululum per Dei miſericordiam ad æterni Regis convivium intraturi.

ANNO CHRISTI 1146.

ANNO CHRISTI 1146.

CONCILIUM FULGINATENSE

A Julio Cardinali Legato celebratum anno Chriſti MCXLVI.

Illud eruitur ex documento conſecrationis Eccleſiæ Fulginatenſis, quod apud Ughellium tom. 1. Ital. ſacræ legitur in. hunc modum.

Julius miſeratione Divina tit. S. Marcelli ven. presbyter Card. univerſis præſentes litteras inſpecturis, ſalutem in eo, qui eſt vera ſalus, & virtus.

ET ſi ſacræ hujus dedicationis præcipue myſterium hic præconio magnifico extollatur, ut memoriale ſuum permaneat in ſæculum ſæculi reſonet in excelſo. Enim vero natura humana fluxibilis ſicut liquor, & liquibilis velut umbra rerum turbæ deficiens, quod imaginativa, & memorabilis cellula continet tranſmittere, ne quid ad poſteros in futurum, & ſic perit devotio, tollitur præmium, laus, & . . . cum canto eo non concinitur in ſacrato. Itaque ne miniſtri tanti operis, & imperitia denotetur, & loci præpoſitus de negligentia arguatur, excogitatum remedium, & ſalubre adhibeatur in quantum humana fragilitas noſſe ſcivit, ut & mortis præveniatur eventus, & ſcindant, quod memoriam nubilat, & offuſcat, videlicet, calamus ſcribæ deſignet, quod ſcriptura authentica lucida, & aperta in poſterum repræſentet. Sane cum nos in partibus Italiæ legationis officio fungeremur, quæ Dei ſunt cogitantes, & quæ recta ſunt inquirentes, ut fidelis hic officii indagator, atque ut moris eſt, auctoritate nobis ab Apoſtolica ſede commiſſa, divina favente gratia in ... ibidem quieſcentium generale Concilium in Fulginatenſi Eccleſia celebravimus. Quo fine laudabiliter terminato, ne domus Dei congregatorum in unum in ea expers muneris videretur, quam eorum præſentia honoravit, provida una cum infraſcriptis Coepiſcopis, atque Prælatis, & perſonis deliberatione penſavimus altaria corporum BB. Feliciani Martyris, atque Pontificis, & Fiorentii confeſſoris, & B. Joannis Baptiſtæ 6. Idus Martii conſecrationis munere decorari, & ut tam magnifici operis ſolemnitas pateat in aperto, numerus opificum Prælatorum, nominaque inferius

decla-

declarare. Narniensis videlicet Episcopus, cum 5. Abbatibus, & 2. Prioribus, Ameliensis cum 2. Abbatibus, & 2. Prioribus, Spoletanus, cum 9. Abbatibus, cum Archidiacono, & 10. Prioribus, Tudertinus cum 5. Abbatibus, & Archidiaconis, & 8. Prioribus, Assisien. cum 3. Abbatibus, & 5. Prioribus, Perusinus cum Archidiacono, & Archipresbytero, 5. Abbatibus, & 7. Prioribus, Callensis cum uno Præposito, cum 2. Abbatibus, & 3. Prioribus, Gubinus cum uno Præposito, & uno Archipresbytero, & 3. Abbatibus, & 5. Prioribus, Urbinas cum uno Præposito, 2. Archipresbyteris, & 2. Abbatibus, Monsferetranus cum uno Præposito, & 2. Abbatibus, Ariminensis cum uno Archidiacono, Præposito, & 3. Abbatibus, Pisaurensis, cum uno Præposito, 2. Abbatibus, Forosemproniensis cum uno Præposito, Archipresbytero, & uno Abbate, Senogalliensis cum uno Præposito, 2. Abbatibus, 3. Archipresbyteris, Anconitanus cum uno Archidiacono, 2. Præpositis, 3. Abbatibus, Humanensis cum Archidiacono, Archipresbytero, 2. Abbatibus, Firmanus cum Archidiacono, Archipresbytero, Diacono, Primicerio, Mansionario, 10. Abbatibus, & 7. Prioribus, Esculanus cum Archidiacono, Archipresbytero, 5. Prioribus, 4. Abbatibus, Æsinus cum Archidiacono, Archipresbytero, 3. Prioribus, & 5. Abbatibus, Ausimanus cum Archidiacono, Archipresbytero, 5. Præpositis, 7. Abbatibus, Camerinensis, cum Archidiac. 5. Prioribus, 8. Abbatibus. Nucerinus cum 5. Prioribus, 7. Abbatibus, Fulginensis Episcopus Benedictus cum clero, & populo universo, ad cujus diei festum populorum turbæ, undique concurrentes, ne recederent sine lætitia corporali, & juvamine animarum, cumque eliguntur ad onus, repelli ne debeant a mercede, dignum nobiscum unanimiter statuerunt, & Concilio firmavimus cum omnibus pœnitentibus ad ipsius dedicationis anniversarium annuatim venientibus fideliter, & devote, & huic loco manum porrigentibus adjutricem de injuncta eis pœnitentia, unius anni, & 40. dierum a præfatorum omnium Prælatorum auctoritate qua fungimur Dei omnipotentis, Petri, & Pauli, & sedis Apostolicæ, ac eorum remissionem impendimus omnium peccatorum.

Ad cujus rei memoriam, & ut præsens scriptum auctoritate nostra, & omnium prædictorum robur accipiat firmitatis, sigilli matricis Ecclesiæ, & capituli Fulginensis jussimus, & fecimus munimine roborari. Datum Fulginei, anno ab Incarnatione Domini Jesu Christi MCXLVI. Eugenio Papa Tertio præsidente, ejus pontificatus anno * quinto. (a)

Ego Rayneris notarius scripsi.

* Nota mendose, pro II.

CONVENTUS LAUDUNENSIS,

Pro expeditione in Terram Sanctam suscipienda.

Ex Pagi ad An. Chr. 1146. n. 6.

CONventus Laudunensis pro expeditione in Terram Sanctam a Ludovico Galliarum rege indictus ante Carnotensem conventum eruitur ex ep. 17. Petri Venerabilis lib. 6. & epist. 19. ejusdem libri Petro Venerabili a Sugerio S. Dionysii Abbate data, in qua ait: *Inde est* quod Archiepiscopi & Episcopi, quinetiam dominus „ Rex, & Regni optimates, & nos super hoc „ Lauduni convenimus: & usque adeo res processit, quod XV. dies post octavas Paschæ Carnoti generaliter Conventum celebrare super hac „ causa &c. & omnimodam operam adhibere dispositimus.

CONCILIUM CARNOTENSE,

Pro expeditione in terram sanctam suscipienda indictum anno Domini MCXLVI. sub Eugenio papa III.

De tempore indicti concilii & rebus in eo gestis ex diversis epistolis sancti Bernardi, cardinalis Baronius tomo 12. annalium, anno MCXLVI. *ita scribit quæ sequuntur.*

Interea autem in Galliis fervet opus parandæ expeditionis in terram sanctam: cujus causa promovendæ statuitur certa dies, certusque locus concilii celebrandi. Dies indicitur tertia Dominica post Pascha, & locus deputatur, Carnotum civitas. De his enim ita sanctus Bernardus in Epistola ad Petrum abbatem Cluniacensem, „ Episcopi Franciæ una cum domino rege & principibus, tertia Dominica post pascha, apud „ Carnotum venturi sunt, & de verbo hoc tractaturi: ubi utinam mereamur habere præsentiam vestram. Quia enim magnis omnino magnorum virorum consiliis hoc verbum constat „ egere: gratum profecto obsequium præstabitis „ Deo, si negotium ejus a vobis non duxeritis „ alienum, &c. Multis quidem eum invitat: sed indictum jam ab ipso omnium priorum Cluniacensium capitulum ne ire posset eum detinuit, ut ejus litteræ ad sanctum Bernardum redditæ docent, in quibus hæc inter alia: quem enim Christianum, in Christo suo aliquam spem haben„ tem, fama tam lamentabilis non moveret, „ qua, ut ex litteris etiam domini abbatis san„ cti Dionysii comperi, jam pene ubique divul„ gatum est, fratres Templi, regem Hierosolymitanum, ipsam insuper Dominicam ac sal„ vatricem crucem, in urbe Antiochena cum a„ liis multis obsessos: ac, nisi manus Domini in „ brachio extento cito succurrat, omnes in bre„ vi captivandos? Quem non moveat, ne forte „ terra illa sancta a jugo impiorum, tantis pa„ trum laboribus, tanto Christicolarum sangui„ ne

(a) Seu potius anno I. non enim adhuc primus Eugenii annus effluxerat *Mansi*.

ANNO CHRISTI 1146.

„ ne ante non multum temporis eruta, rursum A
„ impiis & blasphemis subdatur? Quem non mo-
„ veat, si tam salubris peccatorum pœnitentium
„ via, quæ, ut dignum est credere, innumera
„ peregrinantium millia a quinquaginta jam an-
„ nis inferis abstulit, & cælo restituit, nequam
„ Sarracenorum obice obstante, claudatur? Ab-
„ sit, absit, &c.

Extant de his ipsæ Sugerii abbatis sancti Dionysii tunc datæ litteræ ad eumdem Petrum Cluniacensem, invitantis ipsum ad indictum ea causa concilium: & ipsius Petri ad eum ejusdem argumenti redditæ litteræ, quibus & significatur B idem concilium fuisse generale ex omnium Galliarum provinciis episcopis & archiepiscopis. Convenerunt igitur undique ex Galliis Carnotum archiepiscopi, episcopi, & abbates: astitit & rex una cum principibus regni. Quid actum ibi? Illud in primis plane mirandum, quod obstupefaciet omnes audientes: dum videlicet ibi totius belli dux ipse sanctus Bernardus omnium consensu deligitur, qui principem militiæ agat, cui milites omnes & principes ipsi subjicerentur. Hoc decretum in concilio consensu omnium. Hæc ne tu putes fabulam, describendæ hic sunt litteræ sancti Bernardi ad Eugenium papam de his a- C gendis, primumque studium Eugenii ex scriptis ab eo litteris commendantis, eumdemque ad ulteriora hortantis, atque ad postremum quid actum in Carnotensi concilio enarrantis. Sic enim Bernard. ep. 238. „ se habet: Non est leve verbum quod sonuit: „ triste satis & grave est. Et cui triste? immo „ cui non triste? Soli filii iræ iram non sen- „ tiunt, nec tristantur tristibus, sed lætantur & „ exultant in rebus pessimis. De cætero commu- „ munis tristitia est, quia communis est causa. „ Bene fecistis, justissimum zelum nostræ Galli- „ canæ ecclesiæ collaudando, & corroborando au- D „ toritate litterarum vestrarum. Non est, dico „ vobis, in causa tam generali & tam gravi te- „ pide agendum, sed ne timide quidem. Legi „ apud quemdam sapientem: Non est vir fortis, „ cui non crescit animus in ipsa rerum difficul- „ tate. Ego autem dico: Fideli homini magis „ & inter flagella fidendum. Intraverunt aquæ „ usque ad animam Christi, tacta est pupilla o- „ culi ejus. Exerendus est nunc uterque gladius „ in passione Domini: Christo denuo patiente, „ ubi & altera vice passus est. Per quem au- E „ tem, nisi per vos? Petri uterque est, alter „ suo nutu, alter sua manu, quoties necesse est, „ evaginandus. Et quidem de quo minus vide- „ batur, de ipso ad Petrum dictum est: *Converte gladium tuum in vaginam*. Ergo suus erat Joan. 18. „ & ille, sed non sua manu utique educendus. „ Tempus & opus esse existimo, ambos educi „ in defensionem Orientalis ecclesiæ. Cujus lo- „ cum tenetis, zelum negligere non debetis. „ Quale est hoc principatum tenere, & mini- „ sterium declinare? Vox clamantis: Venio Hie- „ rosolymam iterum crucifigi. Ad quam vocem „ etsi alii tepidi, alii & surdi sint, successori „ Petri dissimulare non licet. Loquetur & ipse: „ *Esi omnes scandalizati fuerint, sed non ego*. Nec „ terrebitur damnis prioris exercitus, quibus ma- „ gis refarciendis opem dabit. Numquid ideo non „ debet facere homo quod debet, quia Deus fa- „ cit quod vult.

ANNO CHRISTI 1146. Matth. 26.

„ Ego vero pro tantis malis, tamquam Chri- „ stianus & fidelis, meliora sperabo, & omne „ gaudium æstimabo, quod in varias tentatio- „ nes incidimus. Revera panem doloris come- „ dimus, & potati sumus vino compunctionis. „ Quid diffidis, amice sponsi, quasi non more „ suo vinum bonum servaverit usque adhuc be- „ nignus & sapiens sponsus? Quis scit, si con- „ vertatur & ignoscat Deus, & relinquat post „ se benedictionem? Et certe sic operari, sic „ judicare, superna Divinitas solet: scienti lo- „ quor. Quando autem magna bona mortalibus „ provenerunt, quæ non magna prævenerint ma- „ la? Nam, ut cætera taceam, nonne illud u- „ nicum & singulare beneficium nostræ salutis „ præcessit mors Salvatoris? Tu ergo, amice „ sponsi, amicum te in necessitate probato. Si „ triplici illo amore, de quo tuus interrogatus „ est prædecessor, tu quoque toto corde, tota „ anima, tota virtute Christum diligis, ut opor- „ tet, nihil reservabis, nihil dissimulabis in tan- „ to periculo sponsæ ejus: sed quidquid habes „ virium, quidquid zeli, quidquid solicitudinis, „ quidquid autoritatis, quidquid potestatis, im- „ pendes. Singulare periculum singularem exi- „ git operam. Fundamentum concutitur, & tan- „ quam imminenti ruinæ totis est nisibus occur- „ rendum, & hæc propter vos fideuter quidem, „ sed fideliter dicta. Subdit autem de his quæ gesta essent in conventu illo Carnotensi his verbis: De cætero verbum illud, quod jam, ni fal- „ lor, audistis: quomodo videlicet in Carnoten- „ si conventu (quonam judicio satis miror) „ me quasi in ducem & principem militiæ cle- „ gerunt: certum sit vobis, nec consilii mei, „ nec voluntatis meæ fuisse vel esse, sed nec „ possibilitatis meæ, quantum metior vires me- „ as pervenire usque illuc. Quis sum ego ut di- „ sponam castrorum acies? ut egrediar ante fa- „ cies armatorum? Aut quid tam remotum a „ professione mea, etiamsi vires suppeterent, et- „ iamsi peritia non deesset? Sed neque hoc meum „ est vestram docere sapientiam, nostis hæc om- „ nia. Tantum obsecro per illam caritatem, „ qua mihi specialiter debitor estis, ne huma- „ nis voluntatibus exponatis: sed, sicut singu- „ lariter vobis incumbit, Divinum consilium „ perquiratis, & operam detis ut sicut fuerit „ voluntas in cælo, sic fiat. Hucusque ad Eu- genium papam sanctus Bernardus, in spiritu quidem ardoris eum hortando, & spiritu humilitatis ejus consilium rogando de his quæ essent agenda.

Ex Labbei Appendic. Tom. x.

CONCILIUM TARRACONENSE

Anno MCXLVI.

HAbitum esse Tarracone concilium anno Domini MCXLVI. in quo sedes Tarraconensis dicta est caput totius Hispaniæ citerioris, discimus ex schedis Petri de Marca illustrissimi Parisi. archiepisc. qui acta ex ecclesiæ Tarraconensis tabulario deprompserat.

IDEM

ANNO CHRISTI 1146.

IDEM CONCILIUM

Ex Baluzio Marcæ Hiſpanicæ lib. 4.

ANno 1146. poſt menſem Junium celebratum eſt Concilium Tarraconæ in Eccleſia S. Theclæ a Bernardo ejuſdem urbis Metropolitano, cum ſuffraganeis ejuſdem Metropoleos Epiſcopis & Abbatibus, ac cæteris viris religioſis. In eo autem inter cætera inſtitutum eſt ſymbolum, quod diciter confratria, cujus ſe confratres ſtatuerunt Eugenius P. III. & S. Bernardus Abbas Clarevallenſis.

ANNO CHRISTI 1146.

CONCILIUM HALLENSE

Sub Chonrado Salzburgenſe Archiepiſcopo in quo confirmatur fundatio Eccleſiæ Seccovienſis in favorem Canonicorum Ordinis S. Auguſtini an. 1146. habitum.

Chunradus Sanctæ Salzburgenſis eccleſiæ Archiepiſcopus &c.

Froelich dipl. Styriæ par. 1. pag. 143.

QUia divina favente clementia; (recenſet fundationem Seccovienſem, ejuſque a ſede apoſtolica confirmationem): His ita tranſactis ad Synodum noſtram quæ celebrabatur in feſto B. Dionyſii apud Hallam properavit (*nempe Adelramus fundator*) ordinem ſuæ cauſæ omnibus palam recitavit. Huic concilio multæ eminentes perſonæ aderant Heinricus Ratiſpon. epiſc. Reginbertus Patavienſis epiſcopus, Otto Friſingenſis epiſcopus, Romanus Gurcenſis epiſcopus, & plures Præpoſiti & Abbates de Epiſcopatibus iſtis. Principes quoque, Otto Palatinus (nempe de Witliſpach) Engelbertus comes Halſenſis, cognatus eius Rapato comes, Fridericus advoc. Ratiſponenſis, Hartwicus comes de Bogen. Clericorum quoque & monachorum, nec non nobilium laicorum magna copia: Igitur auctoritate Patris & Filli & Spiritus Sancti, necnon ſanctæ Synodi noſtræ, ſicut locum hunc ſuſcepimus ad regendum, & defenſandum, anathematizamus omnem perſonam iſti Eccleſiæ injuriam facientem &c. omniaque tradita, ſive adhuc conferenda banno noſtro concludimus & ſtabilimus, atque præſentem paginam ſigillo noſtro inſignimus &c. Actum Hallæ anno ab Incarnat. Dom. milleſ. centeſ. quadrageſ. ſexto: indictione nona V. Kal. Octobris anno II. Domini papæ Eugenii, quadrageſ. primo Dom. Chunr. Salzburg. Archiepiſcopi, octavo Chunradi regis.

ANNO CHRISTI 1147.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM,

ANNO CHRISTI 1147

In Palatio Blachernarum, in cauſa Coſmæ Patriarchæ celebratum, anno Chriſti 1147. 4. Februarii.

Ex hiſt. litt. ſæculo Waldenſi.

INterfuerunt huic Concilio Metropolitæ XXXI. præſens erat Manuel Comnenus Imp. aſſiſtebant Joannes Rogerius Cæſar ſummique Imperii Principes, Senatores, Judices Politici. Occaſio hæc erat. Comes Atticus haud ita pridem creatus Patriarcha Niphonem monachum hæreſis Bogolomilicæ anteſignanum, a tot licet Synodis damnatum, impenſe, & inſano plane affectu coluit, & adamavit, hominem in ſui conſortium admiſit, & decreta contra illum lata injuſtitiæ arguebat. Inſolentior his factus monachus quotidie dogmata ſecurius circumvolvebat, & Hebræorum, quem vocabat, Deum repudiabat. Monitus de his Coſmas, hominem nihilominus mordicus propugnavit, & in intimis habuit; quin & cum Imperatoris mandato ad carcerem duceretur, a ſatellitibus illum abducentibus avellere nitebatur, ſaltem una cum eo in carcerem duci poſcebat. Plebe igitur, hanc ob cauſam pene ad rabiem tumultuante, coacta eſt hæc Synodus, qua coram Imperatore & univerſa Synodo palam affirmavit ſe Niphonem non hæreticum, ſed orthodoxum exiſtimare. Unde mox communi ſuffragio tanquam eadem cum Niphone ſentiens condemnatur, & ſecundum edictorum tenorem dejicitur, & indignus Archieratica dignitate judicatur. Sinodale decretum Metropolitarum XXXII. Subſcriptionibus roboratum Græce, & Latine apud Allatium de conſenſu orient., & occident. l. 2. cap. 12. n. 3. tale eſt.

C Σημείωμα τῆς καθαιρέσεως τοῦ γεγονότος πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κοσμᾶ τοῦ Αττικοῦ, ὁμόφρονος ἀποδειχθέντος τῷ Βογομήλῳ Νίφωνι. ταῦτα παρεκλήθέντα καὶ σωνήθως πεπωθότα ἐπεδόθη, ἔτει ϛχνϐ'. μηνὶ καὶ Ἰνδικτιῶνος τῆς προγεγραμμένους. Μηνὶ φεβρουαρίῳ κϛ'. ἡμέρᾳ τετάρτῃ, Ἰνδικτιῶνος δεκάτης. Προκαθημένου δὲ τῷ παλατίῳ τῷ Βλαχερνῶν τοῦ κραλίτου καὶ θεοστέπτου ἁγίου ἡμῶν βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος, κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ, παρεσκαμένων τῶν πανυλλυχεστάτου D Καίσαρος κυροῦ Ἰωάννου τοῦ πανυπερσεβεστάτου κυροῦ Σπυρίδωνος τοῦ Κουπερσφάνου, τοῦ σεβαστοῦ ὑπερτάτου κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ἀγγέλου, τοῦ ἐξαδέλφου τοῦ κρατίστου, καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, τοῦ κυροῦ Ἀλεξίου

SEntentia depoſitionis Patriarchæ conſtantinopolitani, Coſmæ Attici, qui una cum Bogomillo Niphone ſentire compertus eſt extracta, &, ut moris eſt, corroborata, editaque anno VIMDCLII. menſe, & Indictione Sententiæ præfixis menſis Februarii XXVI. die IV. (*ideſt feria*) indict. X. præſidente in palatio Blachernarum potentiſſimo & a Deo coronato, Sancto noſtro Rege, & Imperatore domino Manuele Comneno; aſſiſtentibus fortunatiſſimo Cæſare domino Joanne Rogerio, Panyperſebeſtato Stephano Contoſtephano, Sebaſtoypertato domino Conſtantino Angelo, patruelibus potentiſſimi, & S. noſtri Imperatoris. Domino Alexio filio Porphyrogenetæ, & Cæſariſſæ dominæ Annæ, domino

ANNO CHRISTI 1147.

no Alexio & domino Andronico, & filiis Porphirogenetæ, dominæ Matiæ & germanæ ſororis ejuſdem, Panſebaſto Sebaſto, & magno Drungario, domino Conſtantino Comneno; Penſebaſto Sebaſto Diceodota, & Præfecto, domino Joanne Paronita, magno & illuſtriſſimo quæſtore, & belli Judice, domino Baſilio peculio, Judice Belli Joanne Alopa, & aliis non paucis ſenatoribus, & civilibus judicibus, ſimul aſſiſtentibus, & Eccleſiaſticis Præſidibus. Si homini laqueus eſt validus, propria labia, & proprii oris ſermonibus ſinguli capiuntur qui in ſuggeſtu eſt, eoque Imperiali, aſſiſtente Senatu, aſſiſtente etiam divina ac Sacra Synodo, & alia innumera multitudine, de quibus ab aliis in judicium vocabatur, ea ipſe per ſe deponens, & ita rem ſe habere docens, ut qui ea retulerunt, potentiſſimo & Sanctiſſimo, & Sancto noſtro Imperatori narraverunt, quanam ratione propriis labiis, veluti inevitabili lege, non compedietur, jureque merito eorum ſermonibus, quaſi infragilibus compedibus, non adſtringetur? Tale quid & Patriarchæ Reginæ hujus urbium Coſmæ hodie accidit. Namque, cum nonnulli Sanctiſſimi Antiſtites illi offenſi, quod eum conſpicerent hominem paucos ante annos Synodo conſecta rejectum, tanquam alia ſentientem, & a Catholica Eccleſia diverſa ſuggerentem, edocentemque, ut ſententiæ de eo in plena Synodo latæ tradunt; hunc, inquam, Sceleſtum & Monachum mentitum Niphonem, quem tam celebrata Sacra Synodus ita condemnavit, ut nulli acceſſus ad ipſum concederetur, & a communione omnium, etiam Verbulo, & ſalutatione, arceretur, ſupervacaneum enim erit dicere de convictu illius, & oratione, aliiſque quibus mutuo conſueſcere ſolemus: propter hæc itaque offenſi ut diximus, quod viderent Patriarcham, hunc hominem mordicus propugnantem, nec in colloquiis tantum, & cum ipſo conviventibus, ſed & innumeris aliis illi communicantem acceſſerunt ad potentem, & Sacrum noſtrum Imperatorem & pro iis maximum in modum triſtes, condolentes, piiſſimæ illius Majeſtati cuncta nunciarunt. Ut itaque is eſt vere inflammatus, & zelo ad pietatem ſuccenſus, non ſuſtinens ſimile in Eccleſia offendiculum, Patriarcham ipſum, omneſque nos in urbe immorantes hodie coegit, & jam Patriarchæ res in medium afferri examinarique cœpta erat; teſtis veritatis Deus, cum omni animi dejectione, & ſummiſſis ad Deum precibus a Deo coronatus noſter Imperator de eo queſtionem habens, ſua artificioſa atque epiſtemonarchica ſapientia Patriarcham interrogavit, qui ſua edixit omnia, abſque eo, quod illos redargueret. Ab ipſo enim Imperat. interrogatus, qualem cenſeret Niphonem eſſe; impudenter nimis, & aperto capite, quod dicunt, Niphonem non hæreticum, ſed orthodoxum, ſe exiſtimare, affirmavit. Hac itaque ratione hoc ſecundo capite cooperto, & palam Patriarcham Synodicis decretis adverſari ſupervacaneum rati, quod ipſe quoque potentiſſimus, & Sanctus noſter Imperat. qui una nobiſcum ſententiam

τῶ υἱῶ τῆς πορφυρογεννήτης, καὶ Καισαρίσσης κυρίας Ἄννης. τῶ κυρίῳ Ἀλεξίῳ καὶ τῶ κυρίῳ Ἀνδρονίκῳ, καὶ τῆ ἰδίων τῆς πορφυρογεννήτης κυρίας Μαρίας, καὶ αὐτοδέλφης αὐτῆς. τῶ πανσεβασάτῳ Σεβαστῶ, καὶ μεγάλῳ Δρουγγαρίῳ κυρίῳ Κωνσταντίνῳ τῶ Κομνηνῶ. τῶ πανσεβασάτῳ Σεβαστῶ Διοικητῆ δικαιοδότῃ, καὶ ἐπάρχῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ τῶ παρωνίτῃ, τῶ μεγάλῳ ἐπιφανεσάτῳ Κοιαίσορος καὶ κριτῆ τῶ Βήλου, κυρίῳ Βασιλείῳ τῶ Παχέως, τῶ κριτῆ τῶ Βήλου, Ἰωάννῃ τῶ Ἀλωπᾶ, καὶ ἑτέρων ὐκ ὀλίγων τῆς συγκλήτου, καὶ τῶν πολιτικῶν δικαστῶν, συμπαρισαμένων αὐτοῖς καὶ τῆ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων. Εἰ δὲ καὶ ἀνδρὶ παγὶς ἰσχυρὰ τὰ ἴδια χείλη, καὶ λόγοις οἰκείοις σώματος ἁλίσκεται ἕκαστος, ὁ ἐπὶ βήματος καὶ τοῦτο βασιλικοῦ, παρισαμένης μὲν τῆς συγκλήτου, συμπαρισαμβῆς δὲ καὶ τῆς ἱερᾶς καὶ θείας συνόδου, ὑμόνου δὲ, ἀλλὰ καὶ ἑτέρου πλήθους πολυαρίθμου, τὰ ἐφ' οἷς παρ' ἄλλων μετέπιπτε, αὐτὸς δὲ ἑαυτῶ κατατιθέμενος, καὶ ὅπως ἔχει τὰ ἀληθῆ συνομολογήσας, ὡς οἱ ἀπαγγείλαντες τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ τὰ κατ' αὐτὸν διηγήσαντο, πῶς οὐχὶ καὶ ἀφυβρίστως, τοῖς τε χείλεσι τοῖς οἰκείοις ἐμπεδοθήσεται, καὶ δικαίως τοῖς τούτων λόγοις, ὡς τισὶν ἀῤῥήκτοις πέδαις πεισφιγχθήσεται; τοιοῦτο δὴ καὶ περὶ τὸν πατριάρχου τῆς δὲ τῆς βασιλίδος τῆ πόλεως Κοσμᾶν συμβέβηκε σήμερον. τῆ τινες γὰρ ἱεροστόλων ἀρχιερέων ὑ μικρῶς ἐπὶ τούτῳ σκανδαλισθέντες ἐφ' οἷς ἑώρων αὐτὸν ἀνθρώπῳ σφόδρα κεκρυφότι τινὶ συνοδικῶς ἀποβεβλημένῳ, ὡς ἑτεροφρονοῦντι, καὶ ἀλλοξίῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ὑφηγουμένῳ καὶ διδάσκοντι, καθὼς τὰ ἐπὶ τούτῳ προβάντα συνοδικῶς δείξεσι σημειώματα, τῷ καταράτῳ δὴ λόγῳ, καὶ ἀμονάχῳ λεγομένῳ Νίφωνι. ὃν καὶ ἐς τοσοῦτον ἡ τῶν καθ' ὅλα συναχθεῖσα ἱερὰ ἀπεκήρυξε σύνοδος, ὡς καὶ ἀπρόσιτον εἶναι, καὶ πᾶσιν ἁπλῶς ἀκοινώνητον μέχρι λόγου ψιλοῦ, καὶ προσρήσεως. τεκμήριον γάρ τὸ λέγειν περὶ συνεστάσεώς τε αὐτοῦ καὶ ὄψεως, καὶ τῆ ἄλλων, ἐφ' οἷς κοινωνεῖν ἀλλήλοις εἰώθαμεν. ὀφθέντες γοῦν τοῦτο σκανδαλισθέντες ὡς ἔπαμεν, ὅτιπερ ἀπρίξ ἑώρων αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον ἀντιποιούμενον, καὶ οὐκ ἐν ὁμιλίαις μόνον, καὶ καθ' ἑαυτὸν συνελθοῦσιν, ἀλλὰ καὶ μυρίοις ἄλλοις συγκοινωνοῦντα αὐτῷ, προσηλθόντε τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ, καὶ ὡς ὑ μικρῶς ἐπὶ τοῖς γινομένοις δεινοπαθοῦντες τῆ πανθαισεβεῖ αὐτοῦ βασιλείᾳ τὰ τοιαῦτα πάντα ἀνεκαλέσαντο. ὡς γοῦν οἷός τε ὢν ἔμπυρος τῷ ὄντι καὶ ζηλωτὴς πρὸς θεοσέβειαν, μὴ τοιοῦτον εἶναι ἐν τῆ ἐκκλησίᾳ ὅλως ἀνεχόμενος σκάνδαλον, αὐτίν τε τὸν πατριάρχου, καὶ τοὺς ἐνδημοῦντας πάντας ἡμᾶς συνεκαλέσατο σήμερον. καὶ ἤρξατο τύχα τοῦ κατ' αὐτὸν εἰς τὸ μέσον λαλεῖσθαί τε καὶ ἐξετάζεσθαι. ὁ τῆς ἀληθείας θεὸς μεθ' ὅσης ἰδοὺ, ὡς ἔοικε, συντρίβης τε ψυχῆς, καὶ πρὸς αὐτὸν παρακλήσεως ὑ θεοσεβὴς ἡμῶν αὐτοκράτωρ τὴν τῶ παρόντος ἐπεποίητο ζήτησιν, αὐτὸν τοῦτον τὸν ἐστίχνω τοῦ καὶ ἐπιστημοναρχικῆ σοφίᾳ ἐρωτηθέντα, ἐκκαλύψαι τὰ κατ' αὐτὸν, καὶ χωρὶς τινος πεποιήκασι ἐξελεγχόντων. ὡς γὰρ ἠρωτήθη παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, ὁποῖον ἄρα ἔχει τὸν Νίφωνα; ἀνευθιάσως ὅπως καὶ γυμνῆτῃ κεφαλῆ, ὅπερ λέγεται, μὴ αἱρετικὸν ἔχειν τοῦτον ἀπεσημάτισε, ἀλλ' ὀρθόδοξον. ὅπως γοῦν τὰ κεφάλαια ἅπαντα τούτου ἐξελεγχθέντες, καὶ προσκλίσεως ἑαυτῶν τῷ πατριάρχῃ τοῖς συνοδικῶς διεγνωσμένοις ἀποδειχθέντες· περιττὸν ἡμεῖς κρίναντες· ἅμα καὶ αὐτῷ τῷ κρατίστῳ καὶ ἁγίῳ ἡμῶν βασιλεῖ, ὡς καὶ αὐτῷ συνδιαγνωμοῦντε ἡμῖν μὴ καὶ αὐτῆς

ANNO CHRISTI 1147.

ANNO CHRISTI 1167.

τῆς τῆς συγκλήτου, τὸ περὶ αὐτῆ πολυπραγμονῶν, ὅπως τὰ συνοδικὰ σημειώματα ἡγεῖται ὡς ὐδὲν, καὶ τῷ ὁικείῳ μόνῳ θελήματος ἀντίκειται τε καὶ περιέχεται. καὶ ὅπως σήμερον εἰς κοινὸν ἁπάντων ἐπήκοον Λὼτ ἑαυτὸν ὄντα μόνον ἐν Σοδόμοις ὠμόσατο, πάντες ὁμοῦ κατέγνωμεν καὶ αὐτῷ, ὡς ὁμοφρονοῦντες τῷ ἀποβλήτῳ καὶ βογομίλῳ Νίφωνι. καὶ κατ' αὐτὰ ἐκεῖνα τὰ σημειώματα ἀπόβλητον καὶ ἀνάξιον εἶναι τῶν τῆς ἀρχιερατικῆς ἀξίας ἀποφαινόμεθα. ταῦτα παρεκβληθέντα καὶ βεβαιωθέντα ταῖς ὑπογραφαῖς τῶν κάτωθεν δηλωμένων ἐπεδόθη, μηνὶ καὶ Ἰνδικτιῶνι τοῖς ἀρουγραμμένοις, ἔτει ϛχνβ'.

ferebat, & ipſe Senatus ſenſerunt, de eo exactius inquirendum eſſe, & quomodo Synodalia edicta nihil faciat, ſed proprio tantum arbitrio adhereat, illique obſecundet, & quomodo hodie, omnibus audientibus, ſemetipſum ſolum Lot inter Sodomos nuncupavit, omnes ſimul eum condemnamus tanquam una ſentientem cum ejecto Bogomiloque Niphone, & ſecundum edictorum tenorem dejicimus, & indignum Archieratica dignitate, declaramus. Hæc extracta, & inferioribus inſcriptionibus corroborata, publicata ſunt menſe & ind. ſupraſcriptis anno VIMCLII.

ANNO CHRISTI 1167.

Αἱ ὑπογραφαί.

Κωνσταντῖνος ὁ ἐλπὶς ἀρχιεπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Καισαρείας Καππαδοκίας ὑπέγραψα.

Ἰωάννης ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου, καὶ Ἔξαρχος πάσης Ἀσίας ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς μητροπολίτης Κυζίκου Θεόφιλος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς μητροπολίτης Νικομηδείας Ἰωάννης ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ Μητροπολίτης Χαλκηδῶνος Ἰωάννης ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ Μητροπολίτης Κλαυδιουπόλεως Γρηγόριος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς μητροπολίτης Λαοδικείας, Βασίλειος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς μητροπολίτης Μύρων Θεόδωρος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ Ἐλπὶς μητροπολίτης Λαρίσσης Γεώργιος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς μητροπολίτης Ῥόδου Νικηφόρος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ Μητροπολίτης Κιρασοῦντος Πέτρος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς μητροπολίτης Δρίστρας Λέων ὁρίσας ὑπέγραψα.

Κωνσταντῖνος ὁ ἐλπὶς μητροπολίτης Χριστιανουπόλεως ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς ἀρχιεπίσκοπος Βυζίης ὁρίσας ὑπέγρ.

Λέων ὁ ἐλπὶς ἀρχιεπίσκοπος Παρίου ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς ἀρχιεπίσκοπος Καραβίζης Γρηγόριος ὁ Γαμαλᾶς ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς ἀρχιεπίσκοπος Γοθθίας Κωνσταντῖνος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἐλπὶς μητροπολίτης Ἡρακλείας Πέτρος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ἰωάννης παραχωρήσει Θεοῦ μητροπολίτης τῶν Σαρδῶν ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ Μητροπολίτης Νικαίας Λέων ὁρίσας. ὑπέγρ.

Βασίλειος ὁ ἐλπὶς μητροπολίτης Τυάνων Καππαδοκίας ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ Καισαρείας τῆς νέας Νικηφόρος ὁρίσας ὑπέγραψα τὸν δὲ τὸν τόμον.

Ὁ Ἐλπὶς μητροπολίτης Ἀντιοχείας τῆς Πισιδίας Μιχαὴλ ὁρίσας ὑπέγρ.

Ὁ ἐλπὶς ἐπίσκοπος τῆς τῶν Νικοπολιτῶν ἐκκλησίας Νικόλαος ὁρίσας ὑπέγρ.

Ὁ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Τραϊανουπόλεως Ἐλπὶς μητροπολίτης Νικηφόρος ὁρίσας ὑπέγρ.

SUBSCRIPTIONES.

Conſtantinus humilis Archiepiſc. metropolis Cæſareæ Cappadociæ ſubſcripſi.

Joannes Archiep. Epheſi & Exarchus totius Aſiæ, determinans ſubſc.

Humilis Metropolita Cyzici Theophilus determinans ſſ.

Humilis Metropolita Nicomediæ Joannes determinans ſſ.

Metropolita Chalcedonis Joan. determinans ſubſc.

Metropolita Claudiopolis Gregorius determinans ſſ.

Humilis Metropolita Laodiceæ Baſilius determinans ſſ.

Humilis Metropolita Myrorum Theodorus determinans ſſ.

Humilis Metropolita Lariſſæ Georgius determinans ſſ.

Humilis Metropolita Rodi Nicephorus determinans ſſ.

Metropolita Ceſaruntis Petrus determinans ſubſc.

Humilis Metropolita Diſtre Leo determinans ſſ.

Conſtantinus humilis Metropolita Chriſtianupoleos determinans ſſ.

Humilis Archiepiſcopus Byziæ determinans ſubſc.

Leo humilis Archiepiſc. Parii determinans ſubſc.

Humilis Archiep. Carabizæ, Gregorius Gamalas determinans ſſ.

Humilis Archiep. Gotthiæ Conſtantinus determinans ſſ.

Humilis Metropolita Heracleæ Petrus determinans ſſ.

Joannes permiſſione divina Metropolita Sardorum determinans ſſ.

Metropolita Niceæ Leo determinans ſubſc

Baſilius humilis Metropolita Tyanorum Cappadociæ determinans ſſ.

Cæſareæ novæ Nicephorus determinans ſubſcr hunc Tomum

Humilis Metropolita Antiochiæ Piſidiæ Michael determinans ſſ.

Humilis Epiſc. Eccleſiæ Nicopolitarum Nicolaus determinans ſſ.

Sanctæ Traianopolis Metropoleos Nicephorus determinans ſſ.

ANNO CHRISTI 1147.

Sanctiſſimæ Metropoleos Amaſtridis Conſtantinus determinans ſſ.

Humilis metropolita Apameæ Georgius determinans ſſ.

Humilis Metropolita Methymnæ Georgius determinans ſſ.

Humilis Metropolita Meſſanæ Joan. determinans ſſ.

Humilis Archiepiſ. Arcadiupoleos Nicolaus determinans ſſ.

Georgius Humilis Archiepiſcopus Cli determinans ſubſcripſi.

Humilis Archiep. Cherſonis Theophanes determinans ſſ.

A Ὁ ἰυτελὴς μητροπολίτης Ἀμαςριδῶς Κωνσταντῖνος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἰυτελὴς μητροπολίτης Ἀπαμείας Γεώργιος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἰυτελὴς μητροπολίτης Μηθύμνης Γεώργιος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἰυτελὴς μητροπολίτης Μεσσήνης Ἰωάννης ὁρίσας ὑπέγραψα.

Ὁ ἰυτελὴς ἀρχιεπίσκοπος Ἀρκαδιυπόλεως Νικόλαος ὁρίσας ὑπέγραψα.

Γεώργιος Κλιτελὴς ἀρχιεπίσκοπος Κίου ὁρίσας

B ὑπέγραψα.

Ὁ ἰυτελὴς ἀρχιεπίσκοπος Χερσῶνος Θεοφάνης ὁρίσας ὑπέγραψα.

Pluribus hæc proſequitur Joan. Cinnamus Hiſtor. l. 2. aliam tamen Coſmæ depoſitionis cauſam, non hæreſim, commiſciſcitur Nicetas Choniata l. 2. De tempore hujus Concilii non ſtatim mihimet ſatisfacio. Poſſit illud decretum ſinodicum an. Mundi ϛχμϐ VIMDCLII. id eſt anno Chriſti 1144. *indict.* X. Ubi ann. Mundi, & Indictio haud bene conveniunt. Indictio enim X. incidit in an. Mundi VIMDCLV. Chriſti 1147. Cum vero anno 1144. Coſmas nondum fuerit Patriarcha, mendum potius in numerum annorum Mundi irrepſiſſe ſuſpicor.

CONVENTUS STAMPENSIS

In quo poſtrema Jeroſolymitanæ profectionis capta conſilia, Dominica Septuageſimæ anno MCXLVII.

IDem, *qui laudatus, Odo de Diogilo: Rex, in-*C *quit, Ludovic. omnes ad circumdederunt me* Stampas vocat, ut pariter eligerent, quod pariter tolerarent. Qui ſicut fuerunt in veniendo alacres, ſic utinam eſſent in electione prudentes.

* hoc eſt dominica ſeptuag

Congregata enim loco & termino epiſcoporum & nobilium multitudine, tam glorioſa quam magna, prædictus etiam abbas, & prædicandus præſentiam ſuam obtulit, & rumorem attulit, & utroque lætabundam reddidit concionem. Nam de Alemania veniebat regemque, & regni proceres militiæ crucis Chriſti adjunxerat. In his duxerunt lætam diem, & quod ſuperfuit, in craſtinum diſtulerunt. Venit dies magis læta quam proſpera. Interfuere congregatis, qui Græcos dicerent, ſicut lectione & experientia noverant, fraudulentos, Rex autem, & ſui, qui merito nullarum gentium vires timebant, fraudes utinam timuiſſent. Sed quia non eſt conſilium nec prudentia contra Deum, elegerunt viam per Græciam morituri. Sic ſecunda dies terminata, non ſecunda. Tunc viri nobiles, Regis Rogerii nuncii, confuſi abeunt, dolentium habitu dominum ſui ſatis expreſſe monſtrantes affectum, de dolis prædicentes nobis, quod poſtea ſumus experti. *Et paulo poſt*: Poſtremo revolvit diem tertiam gratia Trinitatis: & congregati, gratia Spiritus Sancti invocata, quam pridie utinam ſimiliter invocaſſent, deinde a Sancto abbate ſermone habito ſpirituali, de regni cuſtodia proſequuntur. Rex autem more ſuo ſub timore Dei reprimens poteſtatem, prælatis Eccleſiæ & regni optimatibus eligendi indidit libertatem. Eunt igitur ad conſilium, & poſt aliquantulam moram, cum quod erat melius elegiſſent, Sanctus abbas præcedens revertentes, ſic ait: Te, pater Sugeri, & Nivernenſem Comitem monſtrans. Quod valde placuit omnibus, ſi ſoli comitti placuiſſet. D Sed ſe ille Cartolæ devoverat, quod cito poſt effectui mancipavit: & nec regis, nec omnium diutinis precibus potuit revocari. Imponitur tandem tibi ſoli onus amborum: Inter hæc indicitur dies in Pentecoſten profecturis, & in optatis undecunque Mettis, glorioſo & humili principi congregatis *Narrat deinde advenisse Eugenium Papam III. Paſcha in Eccleſia S. Dionyſii celebraſſe, regi vexillum, peram, & benedictionem dediſſe. Addit lib. 11. ſocios in regni cura Sugerio datos eſſe, Remenſem Arch. & Radulfum Veromandorum comitem.*

CONCILIUM PARISIENSE

Contra Gilibertum Porretanum Pictaven. Epiſc. anno Domini MCXLVII. tempore Eugenii papæ III.

CAuſam & acta concilii, perſonam, moras & dogmata Porretani deſcribens Otto Friſingenſis lib. 1. de geſtis Friderici primi cap. 50. & nonnullis ſequentibus iſta refert quæ ſequuntur. Igitur ut ad id a quo digreſſa fuit, redeat oratio, prætaxati archidiaconi, adſcito ſibi tantæ auctoritaE tis, & æſtimationis viro abbate Bernardo, epiſcopum Gilibertum * via damnare attentabant, ſed nec eadem cauſa, nec ſimilis erat materia. Iſte enim ab adoleſcentia magnorum virorum diſciplinæ ſe ſubjiciens, magiſque illorum ponderi, quam ſuo credens ingenio, qualis primo fuit Hi-

* Abaeiardum intelligit.

ANNO CHRISTI 1147.

Hilarius Pictav. poſt Bernardus Carnot. ad ultimum Anſelmus & Radulfus Laudunenſes germani fratres, non levem ab eis, ſed gravem doctrinam hauſerat, manu non ſubito ferulæ ſubducta, a ſcientia haud cenſura morum vitæque gravitate diſcordante: non jocis vel ludicris, ſed ſeriis rebus mentem applicarat. Hinc erat, ut tam geſtu, quam voce pondus ſervans, ſicut in factis, ſic in dictis ſe oſtenderet difficilem, ut nunquam puerilibus, vix autem eruditis, & exercitatis, quæ ab eo dicebantur, paterent animis. Is itaque primo Autiſiodorum, poſt Pariſius vocatus eſt. Erant inter cætera quæ illi objiciebantur de divina Majeſtate quatuor capitula.

Quod videlicet aſſereret divinam eſſentiam non eſſe Deum.

Quod proprietates perſonarum non eſſent ipſæ perſonæ.

Quod Theologicæ perſonæ in nulla prædicarentur propoſitione.

Quod divina natura non eſſet incarnata, & præter hæc alia minora, id eſt.

Quod meritum humanum attenuando, nullum mereri diceret præter Chriſtum.

Quod eccleſiæ Sacramenta evacuando, diceret nullum baptizari niſi ſalvandum, & cætera in hunc modum.

Itaque præſidente cum cardinalibus epiſcopis, aliiſque viris venerabilibus & eruditis in jamdicta civitate Pariſiis, Summo Pontifice Eugenio prædictus epiſcop. Gilibertus conſiſtorio præſentatur, de his capitulis reſponſurus. Producuntur contra eum duo magiſtri, Adam de parvo Ponte, vir ſubtilis & pariſienſis eccleſiæ canonicus recenter factus. Hugo de Campo florido, cancellarius regis: aſſerentibus eis, & quaſi ſub Sacramento pollicentibus, ſe aliqua ex his de ore proprio ejus audiſſe, non ſine multorum qui aderant admiratione, viros magnos, & in ratione diſſerendi exercitatos, pro argumento juramentum aſſerre.

Ibidem dum hinc inde multa ſibi objicerentur, pluriumque impulſationibus ad reſponſionem de re tam ineffabili cogeretur, inter cetera dixiſſe traditur: Audacter confiteor Patrem, alio eſſe Patrem, alio Deum, nec tamen eſſe hoc & hoc. Cujus dicti obſcuritatem, tamquam verborum profanam novitatem, tam impatienter magiſter Joſſelinus Sueſſionenſium epiſcopus excepit, ut, juxta proverbium, medium vitando incurreret ripam. Nondum enim auctoritatem illam Auguſtini legerat, vel fortaſſis lectam non intellexerat, qua de eodem Altiſſimo loqui geſtiens ſecreto, inter cætera dicit: „ Sic aliud eſt Deo eſſe, a„ liud ſubſiſtere; ſicut aliud Deo eſſe, aliud Pa„ trem eſſe, vel Dominum eſſe. Quod enim „ eſt, ad ſe dicitur: Pater autem ad Filium, „ & Dominus ad ſervientem creaturam. Ait ergo prædictus epiſcopus: Quid eſt quod dicis, eſſe Deum nihil eſt? Erat quippe quorumdam in logica ſententia, cum quis diceret, Socratem eſſe, nihil dicere. Quos præfatus epiſcopus ſectans, talem dicti uſum haud præmeditate ad theologiam verterat. Quo verbo omnium pene auditorum ab illo in ſe retorſit ſpicula. Poſt hoc ſedato clamore, cum a circumſtantibus rogaretur epiſcopus Gilibertus, ut quare in theologia perſonas intantum diſtingueret, aperire vellet, breviter reſpondit: Quia omnis perſona eſt per ſe una. Et ita, non ſine magno multorum qui aderant ſtupore, conventus ea die ſolvitur.

Alia rurſus die in cauſam ductus, pulſatuſque de novitate dictionis, eo quod in proſa de ſancta Trinitate tres perſonas tria ſingularia vocaverit, N. Rotomagenſis archiepiſcopus cauſam aggravavit, dicens: Deum potius debere dici unum ſingulare, quam tria ſingularia: non tamen ſine multorum ſcandalo, cum Hilarius in libro de ſynodis dicat: „ Sicut duos deos dice„ re profanum eſt, ita ſingularem & ſolitarium „ dicere, ſacrilegium eſt. Et idem in eodem: „ Nihil ſolitarium ex Divinis ſacramentis ad ſuſ„ picionem audientium, & ad occaſionem blaſ„ phemantium proferamus.

ANNO CHRISTI 1147. Hugo

Epiſcopus vero Pictavenſis, in præfatis dictis ſuis ſe habuiſſe ſimplicem ſenſum teſtabatur, affirmans per ſingularia non theologicas perſonas, ſed ipſarum excellentiam intellexiſſe, ſecundum quod antonomaſtice Paulum ſolemus vocare apoſtolum, vel glorioſam Dei genitricem, Virginem ſingularem: eo quod nec eſt, nec fuit, nec erit talis virgo, quæ videlicet ſimul ſit mater & virgo. Ea rationis proportione trium perſonarum excellentiam ſe conſideraſſe, cum tria ſingularia diceret, aſſerebat: cum nec ſit, nec fuerit, nec futurus ſit talis Pater, qui ſcilicet ſit Pater & Deus: atque in eumdem modum talis Filius, talis Spiritus ſanctus.

Poſt hæc cap. 4. ſubjungit: Dum ita per aliquot dies, jam ſæpe dictus epiſcopus coram ſummo pontifice de fide ſua in civitate Pariſiis diſcuteretur: ſentiens papa, utpote vir cautus & religioſus, cauſæ difficultatem, protelandam eam uſque ad univerſale concilium adjudicavit. Erat enim in proxima mediana quadrageſimæ dominica apud illius Galliæ metropolim Remis generale indictum concilium.

Quis fuerit Gilibertus, quo loco, quibuſque parentibus ortus, enarrat cap. 46. his verbis: Fuit illis in diebus in Aquitania Galliæ civitate Pictavis epiſcopus Gilibertus nomine. Hic ex eadem civitate oriundus, ab adoleſcentia uſque ad ultimam ſenectutem in diverſis Galliæ locis philoſophiæ ſtudium colens, re & nomine magiſtri officium adminiſtrarat, noviterque ante hos dies ad culmen pontificale in præfata civitate ſublimatus fuerat: conſuetus ex ingenii ſubtilis magnitudine, ac rationum acumine, multa præter communem hominum morem dicere. Is igitur, cum quadam vice conventum de ſua diœceſi clericorum magnum celebrans, ſermoni, quem forte gratia exhortandi habebat, quædam de fide ſanctæ Trinitatis interſereret: a duobus archidiaconis ſuis Arnaldo & Calone, tanquam contra catholicæ normam eccleſiæ doctrinam inſtituens, ad ſummi pontificis Romanæque ſedis examen, interpoſita appellatione, vocatur. Sic utrique viam carpunt, Romanoque pontifici Eugenio ab Urbe in Gallias pendenti, Senis civitate Tuſciæ occurrunt. Quibus Romanus antiſtes auditis, cauſaque viæ cognita, breviter reſpondit, ſe Gallias introire, ibique de hoc verbo, eo quod propter litteratorum virorum copiam ibidem manentium opportuniorem examinandi facultatem haberet, plenius velle cognoſcere. Archidiaconi in Gallias redeunt, ac conſulto Bernardo ſupra memorato abbate, eum in commodum cauſæ ſuæ adverſis epiſcopum inclinant.

Hæc Otto, qui plus æquo Giliberto favit, & S. Bernardo nonnihil derogavit, iterum revocavit, & cenſuræ eccleſiæ (teſte Radevico lib. 2. cap. 11.) moriturus ſubjecit. Verba Radevici iſta ſunt: Hunc codicem, *hiſtoriarum*, manibus ſuis offerre præcepit, eumque litteris & religioſis viris tradidit, ut ſi quid pro ſententia magiſtri Giliberti (ut patet in prioribus) dixiſſe viſus eſſet, quod quempiam

ANNO CHRISTI 1147.

piam poſſet offendere, ad ipſorum arbitrium corrigeretur: ſeque catholicæ fidei aſſertorem, juxta ſanctæ Romanæ immo & univerſalis eccleſiæ regulam, profeſſus eſt.

ANNO CHRISTI 1147.

SYNODUS IN GERMANIA

Pro reformatione Monachorum ann. 1147. habita.

Synodus in Germania circa hæc tempora habita eſt ſub Conrado archiepiſc. Salzburgenſi. Meminit hujus ſubjecta epiſtola ab Ottone epiſc. Friſingenſi Eugenio III. ſummo Pontifici ſcripta, quam ex cod. Teſernſeenſi profert P. Meichelbeck Hiſt. Friſing. tom. I. pag. 331.

* Eugenio. * Otto

*Venerabili patri & Domino * E. ſummo pontifici * O. Dei gratia Friſingenſis ſervus cum debita ſubjectionis reverentia devotum ſervitium & orationem.*

IN ſynodo provinciali motum eſt verbum coram Archiepiſcopo & ſuffraganeis ejus, quod in regalibus Abbatiis modernæ conſtitutiones & conſuetudines clauſtralium non ſervarentur. Nos ergo cum ad noſtri Epiſcopii ejuſmodi abbates ſicut alii fratres (ſic) ad ſuo ſermonem, ſuper his quæſtionem dirigeremus cum viris religioſis ad monaſterium N. abbatis & mutationes aliquas juxta eorum conſuetudinem quæ hic reprehendebatur exegimus. Qui reſponderunt ſe nullatenus poſſe antiqua ſtatuta illius cœnobii vel infringere vel mutare ſine magna conturbatione vel potius deſtructione loci pro eo, quod & Advocatus praviter ferret & de familia, qui miniſteriales dicuntur, ſe uſque ad mortem reniti clamarent. Nobis vero cum verbum motum nec leviter eſſe dimittendum videretur, Abbati vero pluribus ex cauſis grave vel impoſſibile eſſet ad faciendum, veſtram appellavimus audientiam. Placuit itaque nobis, Pater & Domine, cauſam hanc ad vos translatam; qui & prudentiam habeatis, & auctoritatem finem imponere. Attamen hoc veſtræ ſignificavimus prudentiæ, perſonam abbatis nec tunc in Synodo, nec poſtea de aliquo pulſatam eſſe, quippe quem longo jam tempore fratreſque ſuos, alias audivimus bonum habere honeſtatis teſtimonium.

ANNO CHRISTI 1148.

CONCILIUM PALENTINUM,

Seu potius Comitia ab Alphonſo VII. celebrata apud Palentiam æra 1186. ideſt anno Chriſti 1148.

Ex Card. Aguirre tom. 3. Conc. Hiſp. p. 314.

ANNO Concilium Palentiæ, ſeu potius Comitia, ab Alphonſo VII. cum Epiſcopis & proceribus regni celebrata. Imprimis convocati fuerunt ſacri Præſules ad legendum edictum Eugenii III. Papæ, præcipientis ut ſe conferrent ad celebrandum Rhemis in Gallia Concilium generale, & examinandum ibidem quatuor theſes exoticas Gilberti Porretani Epiſcopi. Illarum exemplar miſit Eugenius ad Regem Alphonſum, ut examinarentur ab Epiſcopis Hiſpaniæ, prolato de iis judicio, ut vel per ſeipſos, vel interventu gravium & doctorum hominum, illud Rhemis aperirent. Porro aliquos ex iis miſſos fuiſſe ad eam ſynodum, conſtat ex epiſtola IV. Eugenii ad ipſum Regem, in qua ei gratias propterea refert. Deinde plura alia ad bonum regni ſpectantia decreta fuerunt in eo Concilio Palentino, cujus mentio habetur in privilegiis eodem anno 1148. & ſequenti conceſſis Monaſterio Carrezetenſi apud Vierzum prope Villam-Francam: quæ allegat Sandovalius in Alphonſo VI. fol. 196.

CONCILIUM REMENSE,

Remis in baſilica ſanctæ Mariæ ab Eugenio papa III. celebratum, media quadrageſima, XI. Kal. April. ubi damnatæ aſſertiones Giliberti Porretani Pictaven. Ep. & alia quædam tractata.

Ex Autographo lacerum Sum. S. Iſid.

ASSERTIONES GILIBERTI PORRETANI PICTAVIENSIS EPISCOPI.

QUod Divina natura, quæ Divinitas dicitur, Deus non ſit, ſed forma qua Deus eſt, quemadmodum humanitas homo non eſt, ſed forma qua eſt homo.

Quod cum Pater & Filius & Spiritus ſanctus unum eſſe dicuntur, non niſi una Divinitate eſſe intelligantur, nec converti poſſit, ut unus Deus, vel una ſubſtantia, vel unum aliquid, Pater & Filius & Spiritus ſanctus eſſe dicatur.

Quod tres perſonæ tribus unitatibus ſint tria, & diſtinctæ proprietatibus tribus, quæ non ſunt ipſæ perſonæ, ſed ſunt tres æternæ, & ab invicem a Divina ſubſtantia in numero differentes.

Quod Divina natura non ſit incarnata.

FIDEI SYMBOLUM CONTRA PRÆCEDENTES ERRORES GILIBERTI.

Anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo octavo ſymbolum iſtud ſub Eugenio tertio papa in Remenſi concilio firmatum eſt a patribus provinciarum.

„ Credimus & confitemur * ſimplicem naturam Divinitatis eſſe Deum, nec aliquo ſenſu „ catholico poſſe negari quin Divinitas ſit Deus; „ & Deus, Divinitas. Sicubi vero dicitur: Domini ſapientia ſapientem, magnitudine magnum

* Simondi ſimpliciter. H.

ANNO CHRISTI 1148.

„ gnum, Divinitate Deum esse, & alia hujus-
„ modi: credimus non nisi ea sapientia, quæ
„ est ipse Deus, sapientem esse; nonnisi ea ma-
„ gnitudine, quæ est ipse Deus, magnum esse:
„ non nisi ea æternitate, quæ est ipse Deus,
„ æternum esse; non nisi ea unitate unum, quæ
„ est ipse; non nisi ea Divinitate Deum, quæ
„ est ipse: id est, seipso sapientem, magnum,
„ æternum, unum Deum.

„ Cum de tribus personis loquimur, Patre &
„ Filio & Spiritu sancto, ipsas unum Deum,
„ unam Divinam substantiam esse fatemur. Et
„ e converso cum de uno Deo, una Divina sub-
„ stantia loquimur: ipsum unum Deum, unam
„ Divinam substantiam esse tres personas confi-
„ temur.

„ Credimus & confitemur solum Deum Pa-
„ trem Filium & Spiritum sanctum æternum es-
„ se, nec aliquas omnino res, sive relationes,
„ sive proprietates, sive singularitates vel urita-
„ tes dicantur, vel alia hujusmodi, adesse Deo,
„ quæ sint ab æterno, & non sint Deus.

„ Credimus & confitemur, ipsam Divinita-
„ tem, sive substantiam Divinam, sive naturam
„ Divinam dicas, incarnatam esse, sed in Filio.

Ex Sirmondi cod. ce.

TITULI CANONUM CONCILII REMENSIS.

1. *Ne quis ab episcopis suis excommunicatos recipere præsumat.*
2. *De vestitu & tonsura clericorum: item de clericis in hoc inobedientibus & episcopis negligentibus.*
3. *De Clericis uxoratis aut concubinariis.*
4. *Ut sanctimoniales assidue in claustro permaneant.*
5. *Ne laici ecclesiæ negotia disponere aut terminare præsumant.*
6. *De advocatis & subadvocatis exactoribus.*
7. *Ut ecclesiastica persona, & quæcumque regulariter vivere proposuerunt, matrimonium non contrahant.*
8. *Ne laici decimas possideant.*
9. *Ne in archidiaconum vel decanum aliquis, nisi diaconus vel presbyter ordinetur.*
10. *Ut unaquæque ecclesia proprium habeat sacerdotem, & ne quis possit eum ab ejus regimine repellere.*
11. *Ut ecclesiastica & regulares, sed & seculares personæ in via, in agro, & eorum animalia, omni tempore sint secura.*
12. *Ne milites ex condicto ad nundinas vel ferias conveniant.*
13. *Ne quis in clericum vel monachum violenter manus mittat.*
14. *Ut ad ecclesias vel cœmeteria confugientes, sint securi.*
15. *De incendiariis.*
16. *Ne pro chrismate & sacro oleo pretium exigatur.*
17. *Ut ordinationes ab hæreticis & schismaticis factæ, irritæ habeantur.*
18. *Ne quis hæresiarchas & sequaces manuteneat.*

Ex Sirmondi apographo emendatiore.

CANONES.

I. *Ne quis ab episcopis suis excommunicatos recipere præsumat.*

Qui ab episcopis suis anathematis sententia condemnantur, quoniam a communione ecclesiastica removentur, diabolicæ dignoscuntur subjici potestati. Non enim est homo qui ligat, sed Christus, qui hanc ministris suis exhibuit potestatem. Ideoque a suis episcopis excommunicatos ab aliis recipi, modis omnibus prohibemus. Episcopus autem, qui sententiam promulgaverit, eam vicinis episcopis enunciet. Qui vero excommunicato, donec ab eo qui eum excommunicaverat, vel auctoritate sedis apostolicæ, absolvatur, scienter communicare præsumpserit: eadem excommunicationis sententia ipsum teneri censemus.

ANNO CHRISTI 1148.

II. *De vestitu & tonsura clericorum: item de clericis in hoc inobedientibus & episcopis negligentibus.*

Præcipimus etiam, quod tam episcopi, quam clerici, neque in superfluitate, seu inhonesta varietate colorum, aut scissura vestium, neque in tonsura, intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum, sed potius ita in suis actibus ea condemnent, ut amorem innocentiæ conversatione demonstrent, sicut dignitas exigit ordinis clericalis. Quod si moniti ab episcopis suis infra XL. * dies non obtemperaverint, ecclesiasticis beneficiis eorumdem pontificum auctoritate priventur. Episcopi vero si præfixam pœnam irrogare neglexerint: quia inferiorum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores: tamdiu ab episcopali officio abstineant, donec pœnam a nobis constitutam clericis sibi subjectis imponant; nec etiam, nisi præcedente congrua satisfactione, relaxent.

* Prave scriptum erat, undecim.

III. *De clericis uxoratis aut concubinariis.*

Præterea quod a patribus nostris propensiori cura novimus constitutum, nos quoque præcipimus observari: ut qui in ordine subdiaconatus, aut suprà, uxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque ecclesiastico beneficio careant.

IV. *Ut sanctimoniales assidue in claustro permaneant.*

Ad majorem autem domus Dei decorem adjicientes statuimus, ut sanctimoniales & mulieres, quæ canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta beatorum Benedicti & Augustini rationem, vitam suam in melius corrigant & emendent: superfluitatem & inhonestatem vestium recidant: & in claustro sint assidue permanentes: choro, refectorio, & dormitorio sint contentę, & relictis præbendis, & aliis propriis, earum ne-

ANNO CHRISTI 1138.

neceſſitatibus de communi prouideant. Quod ſi uſque ad proximum apoſtolorum feſtum non adimpleverint, extunc in earum eccleſiis, donec hoc noſtrum mandatum adimpleverint, Divina prohibemus officia celebrari: & ſi qua ipſarum mortua fuerit, Chriſtianorum careat ſepultura. Prohibemus etiam, ne in earumdem collegiis aliqua quæ irregulariter victura fuerit, recipiatur.

V. *Ne laici eccleſiæ negotia diſponere aut terminare præſumant.*

Cap. Decernimus de iudiciis.

Decernimus etiam, ut laici eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant: & epiſcopi, abbates, archidiaconi, & alii eccleſiarum prælati de negotiis eccleſiaſticis, vel de aliis quæ ſpiritalia eſſe noſcuntur, aliquorum laicorum judicio non diſponant: nec propter eorum prohibitionem, eccleſiaſticam dimittant juſtitiam exercere.

VI. *De advocatis & ſubadvocatis exactoribus.*

Auctoritate quoque apoſtolica prohibemus, ut nullus advocatus, præter jus & beneficium antiquitus conſtitutum, ſibi aliquid accipere vel uſurpare præſumat. Subadvocatos vero & exactores eorum modis omnibus ab eccleſiarum infeſtationibus removeri præcipimus. Quod ſi quis contra hanc ſententiam a nobis promulgatam de cætero attentare præſumpſerit, Chriſtianorum careat ſepultura.

VII. *Ut eccleſiaſticæ perſonæ, & quæcumque regulariter vivere propoſuerunt, matrimonium non contrahant.*

27. q. 1. c. 40.

Quia vero continentia, & Deo placens munditia, in eccleſiaſticis perſonis & ſanctis ordinibus dilatanda eſt, ſanctorum patrum, & prædeceſſoris noſtri papæ Innocentii veſtigiis inhærentes ſtatuimus, quatenus epiſcopi, presbyteri, ſubdiaconi, regulares canonici, monachi atque converſi profeſſi, qui ſacrum tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur. Hujuſmodi namque copulationem, quam contra eccleſiaſticam rationem conſtat eſſe contractam, matrimonium non eſſe cenſemus. Qui etiam ab invicem ſeparati, pro tantis exceſſibus condignam pœnitentiam agant. Idipſum quoque de ſanctimonialibus, ſi, quod abſit, nubere tentaverint, obſervari præcipimus.

VIII. *Ne laici decimas poſſideant.*

ANNO CHRISTI 1138.

Divinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & ſanctorum patrum decreta ſanxerunt, uti decimas eccleſiarum, quas in uſus pietatis conceſſas canonum demonſtrat auctoritas, laici non debeant poſſidere. Nos quoque, ne id fiat, modis omnibus prohibemus: quia ſive ab epiſcopis, ſive a regibus, vel quibuslibet perſonis acceperint, niſi eccleſiæ reddiderint, ſacrilegii crimen committunt, & periculum æternæ damnationi incurrunt.

IX. *Ne in archidiaconum vel decanum aliquis, niſi diaconus vel presbyter ordinetur.*

Dist. 7. c. 1.

Illud etiam duximus annectendum, ut nullus in archidiaconum, niſi diaconus vel presbyter, ordinetur. Archidiaconi vero, decani, vel præpoſiti, qui infra ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari contempſerint, ſuſcepto honore priventur. Prohibemus etiam, ne adoleſcentibus, vel infra ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.

X. *Ut unaquæque eccleſia proprium habeat ſacerdotem, & ne quis poſſit eum ab ejus regimine repellere.*

1. q. 1. c. 1. & alii.

Præcipimus etiam, ne presbyteris conductitiis eccleſiæ committantur: & unaquæque eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat ſacerdotem: nec ab ejus regimine, alicujus, niſi epiſcopi, in cujus parochia fuerit, vel archidiaconi, canonico judicio depellatur. Cui de bonis eccleſiæ tantum beneficii præbeatur, unde convenienter valeat ſuſtentari.

XI. *Ut eccleſiaſtica & regulares, ſed & ſæculares perſonæ in via, in agro, & eorum animalia, omni tempore ſint ſecuræ.*

c. 2 de treuga & pace.

Præcipimus quoque, ut presbyteri, clerici, monachi, converſi, peregrini, mercatores, ruſtici, euntes & redeuntes, & in agricultura exiſtentes, & animalia cum quibus arant, & oves, omni tempore ſint ſecuræ. Si quis autem hoc noſtrum ſtatutum violare præſumpſerit: epiſcopus in cujus parochia fuerit, omni trepiditate ſepoſita, canonicam de ipſo juſtitiam faciat.

XII. *Ne milites ex condicto ad nundinas vel ferias conveniant.*

De torneamentis. c. 1.

Temerariam quoque militum audaciam, qui ad deteſtabiles nundinas vel ferias

ex

ex condicto ſolent ad oſtenſionem ſuarum virium convenire, unde mortes corporum & animarum ſæpius provenerunt, omnino fieri interdicimus. Quod ſi quis ibidem cæſus vel mortuus fuerit, pœnitentia ei & viaticum non negetur: eccleſiaſtica tamen careat ſepultura. ANNO CHRISTI 1148.

XIII. *Ne quis in clericum vel monachum violenter manus mittat.*

6 q. 4. c. 29. Nihilo minus præſentis ſcripti ſerie, ſtatuta prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ papæ Innocentii confirmantes, decernimus, ut ſi quis ſuadente diabolo tanti ſacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum, vel monachum violentas manus mittat, anathemati ſubjaceat; & nullus epiſcoporum illum præſumat abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat.

XIV. *Ut ad eccleſias vel cœmeteria confugientes ſint ſecuri.*

Hac etiam conſona ſanctorum patrum definitione ſancimus, ut in eos qui ad eccleſiam, vel cœmeterium confugerint, nullus manus mittere audeat. Quod qui fecerit, anathema ſit.

XV. *De incendiariis.*

23 q. 8. c. 32. Innovamus etiam, ut ſi quis malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vindicta, ignem appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius, Chriſtianorum careat ſepultura. Nec abſolvatur, niſi prius damno, cui intulit, ſecundum facultatem ſuam reſarcito, juret ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia ei detur, ut in Hieroſolymis aut in Hiſpania in ſervitio Dei per annum permaneat. Si quis vero archiepiſcopus, vel epiſcopus hoc relaxaverit, damnum reſtituat: & per annum ab officio pontificali abſtineat. Sane regibus & principibus facultatem faciendæ juſtitiæ non negamus.

XVI. *Ne pro chriſmate & ſacro oleo pretium exigatur.*

Hic canon & ſequens in unum conflati fuerant. Præcipimus etiam, ut pro chriſmatis, & olei ſacri, & ſepulturæ acceptione nullum pretium exigatur.

XVII. *Ut ordinationes ab hæreticis & ſchiſmaticis facta irrita habeantur.*

Illud etiam, quod a prædeceſſore noſtro papa Innocentio ſtatutum eſt, innovantes, ordinationes factas a filio Petri Leonis, & aliis ſchiſmaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas eſſe cenſemus. ANNO CHRISTI 1148.

XVIII. *Ne quis hæreſiarchas & ſequaces manuteneat.*

Quia etiam apoſtolica ſedes quod rectum eſt conſuevit attenta conſideratione defendere, & quod devium invenitur eſſe devitare: præſentis decreti auctoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæreſiarchas & eorum ſequaces, qui in partibus Guaſconiæ, aut Provinciæ, vel alibi commorantur, manuteneat vel defendat: nec aliquis eis in terra ſua receptaculum præbeat. Si quis autem vel eos de cætero retinere, vel ad alias partes proficiſcentes, eorum errori conſentiens, recipere forte præſumpſerit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, & in terris eorum, donec condigne ſatisfaciant, Divina celebrari officia interdicimus.

EJUSDEM CONCILII CANONUM

Ex Martene Thes. Anecd. Tom. IV. p. 141.

Collectio altera auctior.

Ex duobus MSS. uno S. Michaelis in Periculo Maris, altero S. Germani a Pratis.

I.

SAnctorum Patrum veſtigiis inhærentes, novis morbis nova remedia procuramus. Statuimus igitur ſi quis poſſeſſiones eccleſiaſticas invaſerit, diripuerit, vel depopulatus fuerit, vel quoquo modo diſtraxerit, anathema ſit.

II.

Clericus qui alienis eccleſiis dominorum vel parentum ſuorum violentia, * vel quoquo modo vetante Epiſcopo ejuſdem loci, redditus acceperit; pariter ipſi & fautores ſui tamdiu anathemati ſubjaceant, donec eccleſias & omnia quæ inde perceperint * integre ſpoliatis reſtituant. Sacerdotes vero, qui interim per ipſos in eiſdem eccleſiis miniſtraverint memorata pœna feriantur, & inſuper degradentur.

* *al.* vel quælibet avidate epiſcopi ejuſdem loci.

* *al.* in integrum.

III.

Prohibemus & modis omnibus interdicimus exactiones, & indebitas caſtellorum operationes fieri. Si quis pro clericorum redemptione ſciens aliquid perceperit, vel obſides eorum tenuerit, vel ipſos, anathema ſit.

IV.

Interdicimus etiam ne ſacerdotes, diaconi, ſubdiaconi, actores, vel præpoſiti laicorum exiſtant: quod ſi præſumſerint, anathematis gladio percellantur, & deinceps a beneficio eccleſiaſtico cadant.

V.

Si quis clerico, vel aliis eccleſiaſticis perſonis manum injecerit, vel in carcerem, vel in vincula miſerit, anathema ſit, nec abſolutionem mereatur, niſi mortis articulo * interveniente, priuſquam a domino Papa abſolvatur. Locus vero in quo Clericus vel eccleſiaſtica perſona attem-

* *al* inſtante.

ANNO CHRISTI 1148.

tempta fuerit, & omnia caſtella, & jura civitatis * & villæ, quæ capientis vel retinentis fuerint, a divino officio ceſſent, & cum lugente lugeant.

* al. & vicinæ

VI.

Clerici qui excommunicatorum conſiliis vel negotiis communicant, vel in domibus, vel in familia eorum converſantur, quantumlibet nobiles fuerint, tam ordinis ſui, quam eccleſiaſticorum beneficiorum periculo ſubjaceant, niſi a ſummo Pontifice veniam mereantur.

VII.

Prohibemus nihilominus ne divinum officium celebretur, ſed nec campana pulſetur in urbe, vel in caſtro, vel in curte ubi aliquis excommunicatus præſens fuerit.

VIII.

Qui ſciens communicaverit cum excommunicato, tanquam ex nomine excommunicatus habeatur. Si vero rex communicaverit & quicumque ſecum venerit, præſente excommunicato, nec divinum officium celebretur, nec campana pulſetur. Quod ſi capellani curiæ vel ſacerdotes loci celebrare præſumpſerint, illico ab Epiſcopo ejuſdem loci * excommunicati, & ab ordine cadentes, eccleſiaſticis beneficiis careant.

* al. excommunicentur.

IX.

Qui vero ob rapinam vel eccleſiaſticarum rerum invaſionem excommunicatus ad ſatisfactionem venerit, nec damnum reſarcire poterit, antequam abſolvi mereatur, ſacramento aſtringatur, ſe annuatim, ſicut ei injunctum fuerit, ſoluturum donec totum perſolverit.

X.

Prohibemus omnes presbyteros ne capellaniam potentium ſuſcipiant, vel in curiis eorum amminiſtrent, niſi per manus epiſcopi ejuſdem diœceſis ad hoc ingrediantur, ſacramento adſtricti, quod epiſcopalibus mandatis atque præceptis per omnia obediant, & excommunicatos a * Domino non admittant: qui vero contra fecerit, pariter ordine & eccleſiaſticis beneficiis careat.

* p. a domino Pap. ut cap. ſeq. H.

XI.

Decrevimus ut ſacerdotes, qui divina officia inhibiti nihilominus celebraverint, & ob id anathemate vincti ſunt, degradentur, & bonis eccleſiaſticis priventur, niſi a domino Papa veniam conſequantur. Qui vero eamdem ſententiam nondum paſſi ſunt; niſi intra quadraginta dies reſipuerint, eadem pœna plectentur.

XII.

Si quis epiſcoporum, vel ſacerdotum aliquem vinculo excommunicationis innodaverit: & ille metu mortis vel imminentis periculi, vel animo fraudandi; * ſatisfactionem intra certum terminum promiſerit: & ob hoc abſolutionem meruerit: niſi intra terminum promiſſum ſolvat quod promiſit, morte præventus, maneat inſepultus. Si vero ſine termino hoc ipſum promiſerit, & intra tres menſes non ſolverit, ſimili pœna tenebitur.

* al. ſatisfacere in certum terminum.

XIII.

Præcipimus, ut quoties aliquis epiſcoporum confratri & coepiſcopo denunciaverit, ſe canonicam juſtitiam in poſſeſſionem vel in perſonam alicujus exercuiſſe: poſtulans ut ille coepiſcopus eamdem juſtitiam denunciet: aut ille illico ſine dilatione obtemperet, aut ordinis ſui periculum incurrat.

XIV.

Interdicimus Sacerdotibus Capellanis, ne divinum officium in munitionibus & turribus celebrare præſumant, poſquam in aliqua eccleſia ejuſdem loci prohibitum fuerit. Quod ſi præſumpſerint, ab ordine, & eccleſiaſticis beneficiis priventur.

ANNO CHRISTI 1148.

XV.

Prohibemus, ne ſacrum chriſma vel oleum contemtoribus vel excommunicatis detur. Tradatur autem cum hac obſervatione archidiaconis, ut epiſcopi de ipſis ſecuri ſint, & archidiaconi de presbyteris, quod ipſi prælatorum mandatis * & eccleſiaſticis præceptis parituri ſint.

* Derſt & eccleſiaſticis præceptis in codice d. Mirbachio.

XVI.

Statuimus etiam ut excommunicatorum corpora inſepulta maneant. Qui vero in cimiterio, vel in ligno, vel in lapide, vel extra, vel infra, vel in domibus Clericorum poſuerit, a ſacerdote illius loci excommunicetur, nec niſi ab epiſcopo illius provinciæ ſolvatur, unius anni pœnitentia corrigendus. Si vero corpora nominatim excommunicatorum in cimiteriis ſepulta fuerint, inde extrahantur: quod univerſi epiſcopi provideant, ut hæc maxime effectui mancipentur, ne alia pro aliis aſportentur.

XVII.

Qui ab epiſcopis anathematis ſententia &c. *ut in editis, demtis quinto, nono, 12. & 13. canonibus, qui in his noſtris codicibus deſiderantur; in fine vero codicis Michaelini additur iſte.* Officium Simoniacorum & in fornicatione jacentium ſcienter nullo modo recipiatis, & in quantum poteritis a ſacris miniſteriis prohibeatis.

ACTA CONCILII

EX VARIIS AUCTORIBUS COLLECTA

A SEVERINO BINIO.

In Biniana editione notæ vocantur.

QUis fuerit ille hæreticus, quo tempore, loco ac modo condemnatus a concilio, Otto Friſingenſis in Friderico lib. 1. cap. 54. deſcribit his verbis: Erat in proxima mediana quadrageſimæ Dominica apud illius Galliæ metropolim Remis generale indictum concilium: tam ex eo quod præ taxatus papa perſecutionem populi ſui declinando in Galliis morabatur; quam ob hoc quod quidam pene laicus, hæretici honorem in vaccis populorum affectans, examini eccleſiæ reſervandus in vinculis tenebatur. Iſte in angulis Galliæ, id eſt, circa Brittaniam & Guaſconiam, eo quod remotis ibi a corde Franciæ populis, ſimplicitas, vel potius (ut ita dixerim) ſtulticitas, cui facile error obrepere ſolet, abundat: verbum prædicationis aſſumpſerat. Eumque, tamquam Dei filium, ſe nominans, multam poſt ſe rudis populi traxit multitudinem, dicens quod ipſe eſſet per quem omnis oratio concluditur, cum dicimus. Per eundem, &c.

Idem cap. 55. Igitur volvente tempore, cum eadem mediana quadrageſima adveniret, dumque a Turcis populi diſperſi Jeruſalem tendentes per altum navigaremus æquor: in baſilica Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ, Remis, præſidente ſummo pontifice Eugenio, ſedit concilium. Produ&tus fuit ibi, ut fingere liceat, cum ſcripturis ſuis prædictus Eon vir ruſticanus, & illiteratus, nec hæretici nomine dignus: ac pro contumaci fatuitate, vel fatua contumacia ſua puniendus, Sugerio abbati ſancti Dionyſii, qui regni negotia ob abſentiam regis in occidentali Francia, juxta illius cœnobii prærogativam, adminiſtrabat, commiſſus, ab eoque arctæ cuſtodiæ man-

ANNO CHRISTI 1148.

mancipatus, vitam in brevi finivit. Venerunt ad prædictum concilium cum bulla aurea nuncii junioris Romanorum regis Henrici, tam de sublimatione sua ad imperium Romano pontifici significantes, quam de tribus fratribus Poloniæ, qui ejecto quarto & seniore ducatum intra se diviserant, ac de episcopis illius provinciæ, qui super hoc patri ipsorum juramentum præstiterant, querimoniam facientes. Famæ quoque malum, omnibus motabilibus velocius, juxta illud:

Fama malum, quo non aliud velocius ullum,
Mobilitate viget, viresque acquirit eundo.

immensitatem soli ex naturæ suæ celeritate transvolans, de expeditionis nostræ eventu certa promens indicia, in auribus, oreve omnium ibi versabatur.

Robertus in appendice ad Sigebertum asserit anno quadragesimo octavo post millesimum & centesimum contigisse a papa Eugenio Remis XI. *Kalendas Aprilis concilium celebrari*: In quo, *inquit*, hæreticus quidam de Britannia adductus damnatur, qui se prophetam, vel magnum quemlibet, & nomine suo alludens (Eon enim dicebatur) eum qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem, se esse dicebat, & de suis quosdam quidem angelos, alios autem apostolos faciebat, & propriis angelorum seu apostolorum nominibus appellabat: quo plane signo & ipsum ex Manichæorum officina prodiisse, possumus intelligere ex iis quæ dicta sunt suo loco de Manichæis. Qui in concilio damnatus, sub custodia Remensis archiepiscopi non multo post defunctus, vita pariter caruit & memoria. *Hæc Robertus.*

Autor hujus sæculi Willielmus Neubrigensis res ab eodem perditissimo homine gestas ad Remense concilium perductas sic refert: Circa idem tempus Eugenius papa Romanus ad sedis apostolicæ regimen ex vitæ regularis districtione assumptus, ecclesiasticæ studio disciplinæ in Gallias veniens, generale concilium instituit Remis. In quo dum sederet cum omni frequentia episcoporum, atque nobilium, oblatus est ei quidam vir pestifer, qui spiritu plenus diabolico, præstigiali astutia tam multos seduxerat, ut fretus sequentium numero, per diversa loca formidabilis oberraret, ecclesiis maxime monasteriisque infestus. Diu itaque multum debacchatus, tandem a Remensi archiepiscopo captus est, sapientia vincente malitiam, & sancto concilio exhibitus. Eudo is dicebatur, natione Brito, agnomen habens de Stella, homo illiteratus & idiota, ludificatione dæmonum ita dementatus, ut cum sermone Gallico, Eon diceretur, ad suam personam pertinere crederet quod in ecclesiasticis exorcismis dicitur, scilicet, *Per eum qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem.* Ita plane fatuus, ut Eon, & eum, nesciret distinguere, sed supra modum stupenda cæcitate crederet se esse dominatorem & judicem vivorum & mortuorum: eratque per diabolicas præstigias tam potens ad capiendas simplicium animas, ut tamquam ex muscis aranearum opere irretitis, seductam sibi multitudinem aggregaret, quæ tota illum tamquam dominum dominorum individue sequeretur. Et interdum quidem mira velocitate per diversas provincias ferebatur, interdum vero morabatur cum suis omnibus in locis desertis & inviis, moxque instigante diabolo erumpebat improvisus, ecclesiarum maxime ac monasteriorum infestator.

Accedebant ad eum plerumque noti ejus & propinqui (erat enim non infimi generis) sive ut eum familiari ausu corriperent, sive ut quomodo se circa cum res haberet cautius explorarent. Videbatur autem esse circa eum ingens gloria, apparatus, fastusque regius; & qui cum eo erant, solicitudinis, laborisque expertes, preciose indui, splendide epulari, & in summa lætitia agere videbantur: in tantum ut plerique, qui ad corripiendum eum venerant, conspectu ejus non vera sed phantastica gloria corrumperentur. Fiebant enim, sed phantastice, per dæmones, a quibus scilicet misera illa multitudo, non veris & solidis, sed aeriis potius cibis in locis desertis alebatur. Nam sicut postmodum per quosdam audivimus, qui in ejus fuerant comitatu, eoque sublato, tamquam agentes pœnitentiam, per orbem vagabantur, in promptu ejus erant, quotiescumque volebat, panes, carnes, pisces, & quique cibi lautiores.

Verum quod iidem cibi non solidi, sed aerii fuerint, subministrantibus invisibiliter spiritibus aeris hujus, ad capiendas magis quam pascendas animas, huic elucet: quod quantamcumque ex cibis illis repletionem modico ructu eximanitam tanta mox sequebatur esuries, ut eosdem cibos illico repetere cogerentur. Quicumque forte ad eos accedens, ex cibis eorum vel modicum gustasset, ex participatione mensæ dæmoniorum mente mutata, spurcissimæ multitudini continuo adhærebat. Et quicumque ab eis aliquid in qualibet specie accepisset, periculi expers non erat.

Denique fertur quemdam militem propinquum illius pestiferi accessisse ad eum, & simpliciter monuisse, ut abjurata nefanda secta illa per communionem Christianæ gratiæ proprio generi redderetur. Ille hominem astute suspendens, ostendit ei in multiplici specie phantasticarum opum amplitudinem, ut blandiente visarum rerum illecebra caperetur. Propinquus, inquit, noster es, sume de nostro quod & quantum vis. Verum homo prudens, cum verba correptionis in ventum fudisset, exivit ut abiret. Armiger vero ejus conspectum miræ pulchritudinis accipitrem in propriam perniciem concupivit. Quo petito & accepto, dominum suum jam abeuntem cum lætitia sequebatur. Cui ille: Abjice cito quod portas, non enim est avis, ut videtur, sed dæmon sic transformatus: cujus verbi veritas post modicum claruit. Cum enim insipiens nollet audire monentem, primo conquestus quod accipiter ille unguibus sibi pugnum fortius stringeret: mox ab eodem per manum in aerem sublevatus, deinceps non comparuit.

Sane cum pestifer ille ita debaccharetur, ut dictum est sæpius: a principibus ad vestigandum & persequendum eum exercitus frustra mittebatur: quæsitus enim non inveniebatur. Tandem vero fraudatus ope dæmonum, cum non amplius per illum debacchari sinerentur: non enim nisi a superioribus potestatibus justo Dei judicio relaxantur: levi negotio a Remensi archiepiscopo comprehensus est, & populus quidem stolidus, qui eum sequebatur, dilapsus est. Porro discipuli, qui ei arctius adhærebant, ejusque cooperatores extiterant, cum ipso capti sunt.

Cum ergo staret in conspectu concilii, interrogatus a summo pontifice quisnam esset, respondit: Ego sum ille qui venturus est judicare vivos & mortuos, & sæculum per ignem. Habebat autem in manu sua baculum insuetæ formæ, in superiori scilicet bifurcum. Interrogatus quid sibi vellet baculus ille: Res, inquit, grandis mysterii est. Quamdiu enim, sicut nunc videtis, duobus cælum capitibus suspicit: duas or-

ANNO CHRISTI 1148.

bis partes Deus poſſidet, tertiam mihi partem cedens. Porro ſi eadem duo ſuperiora capita baculo ſubmittam uſque ad terram, & inferiorem ejus partem, quæ ſimplex eſt, erigam, ut cælum ſuſpiciat: duabus mundi partibus mihi retentis, tertiam tantummodo partem Deo relinquam. Ad hæc riſit univerſa ſynodus, deriſitque hominem tam profunde datum in reprobum ſenſum. Juſſus autem ex decreto concilii, nec peſtis iterum ſerperet, diligenter cuſtodiri, tempore exiguo ſupervixit.

Diſcipuli vero ejus, quos magnis inſignierat nominibus, alium ſcilicet vocans Sapientiam, alium Judicium, & in hunc modum cæteros: cum ſanam doctrinam nulla ratione reciperent, potius obſtinatiſſime de falſis gloriarentur vocabulis; intantum, ut ille qui Judicium dicebatur, ſuis detentoribus ultricem infelici fiducia comminaretur ſententiam: curiæ prius, & poſtea ignibus traditi, ardere potius, quam ad vitam corrigi maluerunt. Audivi a quodam venerabili viro, qui interfuit dum hæc agerentur, quod audierit illum, qui Judicium dicebatur, cum ad ſupplicium duceretur, crebro dicentem: Terra findere: tamquam ad oris ejus imperium terra aperienda eſſet, & devoratura ſicut Dathan & Abiron hoſtes ejus. Tanta vis ſemel infixi cordibus erroris fuit. *Hactenus Neubrigenſis.*

Inter alia autem, perlatas ad ſynodum regum cauſas eſſe ſic dein narrat: Venerunt ad prædictum concilium cum bulla aurea nuncii junioris Romanorum regis Henrici, tam de ſublimatione ſua ad imperium Romano pontifici ſignificantes, quam de tribus fratribus, ducatus Poloniæ, qui ejecto quarto & ſeniore ducatum intra ſe diviſerant, ac de epiſcopis illius provinciæ, qui ſuper hoc patri ipſorum juramentum præſtiterant, querimoniam facientes. *Sed quid de his in concilio fuerit definitum, dicere prætermittit.*

Addenda hæc videntur ex Anſelmo Gemblacenſi: In hac ſynodo addictus eſt ſupra dictus hæreticus Eunus, & præſentatus papæ a quodam catholico Britanniæ epiſcopo. Hic igitur in audientia omnium de ſua perverſa hæreſi diſcuſſus & convictus, vitam quidem & membra, epiſcopo qui eum adduxerat expoſtulante, retinuit: ſed tamen præcepto papæ in cuſtodia relegatus, & ibi poſt non multum temporis mortuus eſt. In hac ſynodo, archiepiſcopi, epiſcopi, & abbates, uſque ad mille centum reſediſſe dicuntur.

Illos autem epiſcopos ne ſola ex Gallia eo profectos arbitrare. Nam & Hiſpanos interfuiſſe intelligimus ex ejuſdem Pontificis epiſtolis ad Alfonſum Hiſpaniæ regem, & Bernardum Tarraconenſem, ſuperius deſcriptis.

Patrol. B. nist.

Inſuper autem ſtatuti in eadem ſynodo complures canones ſpectantes ad diſciplinam eccleſiaſticam in uſum priſtinum revocandam. Sanctus Bernardus, qui ex illis aliquot recitat in libris de conſideratione ad Eugenium, quarto anno a tempore iſto conqueritur apud ipſum pontificem, non ſervari quæ in proximo præcedenti Remenſi concilio can. 2. & 9. ſtatuta fuiſſent. Hi Canones numero ſunt decem: & ſeptem * *Suntque primo conſtituti, quam de cauſa Guiliberti quidquam ageretur. Accepi ſunt ex duobus exemplaribus, uno Vaticano, altero Gallicano codice manuſcripto: quorum hoc miſſum eſt Romam ad Gregorium XIII. a Jacobo Amioto epiſcopo Autiſiodorenſi. Varietates lectionum poſitæ ſunt in margine. Poſt Canones ſancitos actum eſt de erroribus Giliberti, prout ſequitur.*

* four of them decimal ſeventh diſtinction in the two firſt MSS. editions.

Quæ vero in cauſa Giliberti Porretani poſt hæc geſta fuerint, idem Otto Friſingenſis cap. 56. ſequente, his verbis deſcribit: Itaque finita ſynodo, ſalutiferiſque ad innovationem ſeu confirmationem antiquorum ibidem promulgatis decretorum capitulis, prudentiores & viciniores ad cauſam epiſcopi Giliberti terminandam reſervantur. Decurſa mediana quadrageſimæ hebdomada, ſacroque dominicæ paſſionis tempore inchoante, epiſcopus Pictavinus, manente adhuc ſummo pontifice Remis, rurſus ad judicium trahitur: in cubiculo, ubi urbis epiſcopus cum ſenioribus ſedit, vocatur: & ab eo quid de fide ſanctæ Trinitatis ſentiat, ſubtiliter interrogatur. Ille orthodoxorum patrum, quas non in ſchedulis, ſed in corpore librorum integras attulerat, legi faciens autoritates, eamdem ſe quam illi fidem tenere aſſerebat. Cumque hujuſcemodi ſermone, ſeu legendi prolixitate dies detineretur, tamquam tædio affectus Romanus inquit antiſtes: Multa, frater, dicis, multa, & ea fortaſſis quæ a nobis non intelliguntur, legi facis: ſed ſimpliciter a te cognoſcere velim, anne illam ſummam eſſentiam, qua tres perſonas profiteris unum Deum, credas eſſe Deum. Qui diutina collatione fatigatus minus præmeditate reſpondit: Non. Quod dictum mox ab ejus ore raptum notarius excepit, ſcribens in hunc modum: Epiſcopus Pictavenſis ſcripſit & dixit quod Divina eſſentia non eſt Deus. In commentario enim ſuper Boetium de Trinitate, ubi autor theologica a naturalibus prædicamenta diſcernens, inter cætera poſuit, *Subſtantia qua Deus eſt*, iſte appoſuit, *Non qua Deus eſt*, id eſt ut non ad ſubſiſtentem, ſed ad ſubſiſtentiam referatur. Sicque in hæc verba conventus ea die dimittitur. Epiſcopus totum quod ſuperfuit illius diei ſpatium, cum nocte ſequente, amicos ſuos ex cardinalibus, quos habuit non paucos, circuit. In craſtino ipſo denuo coram ſummo pontifice in cauſa poſito recitatur ſcriptum: cujus ut ab eo reddatur ratio expoſcitur. Ipſe ſe hoc non ſimpliciter conceſſiſſe aſſerebat. Dicebat enim hoc nomen, Deus, quandoque in deſignatione naturæ, quandoque in deſignatione perſonæ unius etiam poni. In deſignatione naturæ, ut cum dicitur, *Deus tuus unus eſt*: perſonæ, ut cum dicitur, *Pater eſt Deus, Filius eſt Deus*: perſonæ & unius tantum de tribus, ut ibi; *Aſcendit Deus in jubilatione*: quod de perſona Filii dictum eſſe nemo ambigit. Quare & ajebat ſe, Divinitatem eſſe Deum, in illo tantum ſenſu concedere, quo Deus ponitur pro natura. In eo vero abſolute concedere non audere, quo pro qualibet perſonarum hoc nomen, Deus, accommodatur: ne videlicet ſi indeterminate profiteretur Divinitatem eſſe Deum, id eſt, quamlibet perſonarum, cogeretur ſine determinatione concedere quidquid de qualibet perſonarum, & de eſſentia: ſicque in hanc incideret abſurditatem, ut ſicut perſonam Filii, ita Divinam eſſentiam indeterminate incarnatam, paſſam confiteretur. Ex qua abſurditate facile ſenſus hæreticus, juxta Sabellium emergeret, ut eadem res diceretur & generans, & genita, & eadem ſeipſam genuiſſe. Quod autem inter naturam & perſonam non mathematica abſtractione, ſed theologica conſideratione, quoquo modo divideret ratio, & ratione & autoritate probare nitebatur. Ratione, ne videlicet juxta Arium, ſicut perſonarum, ita & pluralitatem admitteret eſſentiarum: vel ſecundum Sabellium, ad eſſentiæ ſingularitatem, Chriſtianæ fidei religio pluralitatem reſtringeret perſonarum: hac Theodoreti contra Sabellium utens autoritate: Oportet ergo deſiderantem ſpirituales divitias, & volen-

tem

ANNO CHRISTI 1148.

tem Chriſtianorum dogmata vendicare, rerum non ignorare proprietatem: ne forte aliud pro aliis intelligens, circa dogmata peccet. Qui enim naturam & perſonam idem eſſe intelligit, aut in diviſionem Arii incidit, aut in confuſionem Sabellii. Et illa Hilarii: Diſcerne igitur, o hæretice, ſpiritum Chriſti ab ſpiritu Dei, & excitati a mortuis ſpiritum Chriſti, a ſpiritu Dei Chriſtum a mortuis excitantis. Et quæro nunc, in Spiritu Dei utrum naturam aut rem naturæ ſignificatam exiſtimes? Non idem eſt enim natura, quod naturæ res eſt: ſicuti non idem eſt homo & quod hominis eſt; nec idem ignis, & quod ipſius ignis eſt: & ſecundum hoc non idem eſt Deus, & quod Dei eſt. Item quod non natura, ſed Filii perſonam carnem ſuſcepiſſe credenda ſit, hac autoritate Toletani concilii oſtendit: Solum Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Et cum tota cooperata ſit Trinitas formationem ſuſcipit hominis, quoniam inſeparabilia ſunt opera Trinitatis, ſolus tamen accepit hominem in ſingularitate perſonæ, non unitate Divinæ naturæ: id eſt, id quod eſt proprium Filii, non quod commune Trinitati. Quam autoritatem cum determinare vellet Claravallenſis abbas, aliqua verba quæ cardinalibus diſplicerent protulit. Epiſcopo Pictavino dicente: Et hoc ſcribatur. Ad quod ille reſpondit: Scribatur ſtylo ferreo, ungue admantino. Moxque ad publicum progreſſus, omnes quos poterat convocavit. Ibi cum archiepiſcopis, viriſque religioſis & eruditis, contra quatuor prædicta, quæ Pictavino epiſcopo imponebantur, capitula, fidem ſuam in hunc modum, ipſe cum aliis, & alii cum ipſo expoſuerunt.

Credimus ſimpliciter naturam Divinitatis eſſe Deum: nec aliquo ſenſu catholico poſſe negari, quin Divinitas ſit Deus, & Deus Divinitas. Si vero dicitur, ſapientia ſapientem, magnitudine magnum, æternitate æternum, unitate unum, divinitate Deum eſſe, & alia hujuſmodi, credamus non niſi ea ſapientia quæ eſt ipſe Deus ſapientem eſſe, non niſi ea magnitudine quæ eſt ipſe Deus magnum eſſe, non niſi ea æternitate quæ eſt ipſe Deus æternum eſſe, non niſi ea unitate quæ ipſe eſt unum eſſe, non niſi ea Divinitate Deum quæ eſt ipſe, id eſt, ſeipſo ſapientem, magnum, æternum, unum Deum.

Dum de tribus perſonis, Patre & Filio & Spiritu ſancto loquimur, ipſas unum Deum, unam Divinam ſubſtantiam fatemur eſſe. Et e converſo, cum de uno Deo, una Divina ſubſtantia loquimur, ipſum unum Deum, unam Divinam ſubſtantiam eſſe tres perſonas profitemur.

Credimus ſolum Deum Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, æternum eſſe, nec aliquas omnino res, ſive relationes, ſive proprietates, ſive ſingularitates, vel unitates dicantur, & hujuſmodi alia, adeſſe Deo, quæ ſint ab æterno, & non ſint Deus.

Credimus ipſam Divinitatem (ſive ſubſtantiam Divinam, ſive naturam Divinam dicas „ incarnatam, ſed in Filio eſſe.)

Quod Gallicanæ eccleſiæ factum tam graviter ſacer cardinalium ſenatus accepit, ut cum magna mentis indignatione curiam intraret, ac tamquam unum corpus effecti; una omnes voce pontifici ſuo dicerent: Scire debes, quod a nobis, per quos tanquam per cardines univerſalis eccleſiæ volvitur axis, ad regimen totius eccleſiæ promotus, a privato univerſalis pater effectus, jam deinceps te non tuum, ſed noſtrum potius eſſe oportere: nec privatas & modernas amicitias antiquis & communibus præponere, ſed omnium utilitati conſulere, Romanæque curiæ culmen ex officii tui neceſſitudine curare & obſervare debere. Sed quid fecit abbas tuus, & cum eo Gallicana eccleſia? Qua fronte, quo auſu cervicem contra Romanæ ſedis primatum & apicem erexit: Hæc eſt enim ſola quæ claudit & nemo aperit; aperit, & nemo claudit. Ipſa ſola de fide catholica diſcutere habens, a nullo, etiam abſens, in hoc ſingulari honore præjudicium pati poteſt. Sed ecce Galli iſti, etiam faciem noſtram contemnentes, ſuper capitulis quæ his diebus nobis aſſidentibus agitata ſunt, tamquam finituræ ſententiæ ultimam manum apponendo, nobis inconſultis fidem ſuam ſcribere præſumpſerunt. Certe ſi in Oriente, utpote Alexandria vel Antiochia, coram omnibus patriarchis hujuſmodi tractaretur negotium, nihil firma ſtabilitate ſolidum ſine noſtra diffiniri valeret autoritate: quinimo, juxta antiquorum patrum inſtituta vel exempla, Romano ſervaretur examini terminandum. Quomodo ergo iſti in noſtra præſentia uſurpare audent, quod etiam remotioribus & majoribus nobis non licet? Volumus igitur huic tam temerariæ novitati celeriter aſſurgas, ipſorum contumaciam punire non differas. Quos Romanus pontifex blando mitigans eloquio, abbate ad ſe vocato, de hoc facto, qualitateve facti ſolerter inquirit. Cui ille humiliter, & cum reverentia reſpondit, ſe vel dominos epiſcopos nihil de prædictis capitulis diffiniſſe: ſed quia ab epiſcopo Pictavino audierat, ut fides ſua ſcriberetur, idcirco, quia ſolus nollet, illorum autoritate ac teſtimonio ſimpliciter ſe quod ſentiret expoſuiſſe. Hocque tam humili quam modeſto ipſius reſponſo prædicta cardinalium indignatio conquievit: ita tamen, ut præfatum ſcriptum, tanquam inconſulta curia prolatum, velut autoritatis pondere carens, pro ſymbolo in eccleſia, quod in conciliis contra hæreſes congregatis fieri ſolet, non haberetur. Benedictus per omnia Deus, qui ſic eccleſiæ ſuæ, ſponſæ ſuæ, providit, ne vel ſumma membra a capite ſuo diſſiderent, vel tantus religioſarum & diſcretarum perſonarum numerus Gallicanæ eccleſiæ, aliquod judicii pondus a ſede Romana reportans, ſchiſmatis non parvi occaſio eſſet.

Hæc pauca ex multis de illius concilii agenda dixiſſe ſufficiat: hoc tamen appoſito, quod de tribus capitulis propter præmiſſam tumultuationem nihil definiri potuit. Nec mirum: in quarto enim non multum ab aliis diſcordabat epiſcopus Gilibertus, cum illi profiterentur naturam incarnatam, ſed in Filio: iſte perſonam Filii incarnatam, non ſine ſua natura. De prædicatione perſonarum quid diffinirent, cum ejus uſum quidem, quid ſcilicet proprie prædicari diceret, ab aliis magiſtris etiam in naturalibus alienum non haberent? De proprietatibus, an perſonæ eſſent, tam ob prædictam cauſam, quam ob theologicas rationes, quæ hinc inde habentur, ſuppreſſum eſt. De primo tantum Romanus pontifex diffinivit, ne aliqua ratio in theologia inter naturam & perſonam divideret: neve Deus Divina eſſentia diceretur ex ſenſu ablativi tantum, ſed etiam nominativi. Unde adhuc a probatoribus ejuſdem epiſcopi auditoribus tenetur, ne ratio ibi diſcernat in intelligendo, ſed in dicendo. Epiſcopus vero præmiſſam ſummi pontificis ſententiam reverenter excipiens, archidiaconibus ſuis in gratiam receptis, cum ordinis integritate, & honoris plenitudine, ad propriam diœceſim remeavit.

Utrum autem prædictus abbas Claravallenſis

ANNO CHRISTI 1148.

in hoc negotio ex humanæ infirmitatis fragilitate, tamquam homo deceptus fuerit, vel epiſcopus tamquam vir litteratiſſimus, propoſitum aſſiſte celando eccleſiæ judicium evaſerit, diſcutere vel judicare noſtrum non eſt. Quod enim ſancti & ſapientes viri, corruptibili carne circumdati frequenter in talibus fallantur, & novis & antiquis probatur teſtimoniis. Nam ut de illo taceam, quod beatus Gregorius ſancto David, in quem Spiritus Domini directus aſſeritur, ad patriam a qua a filio propulſus fuerat, revertenti, a ſervo Miphiboſeth cum xeniis occurrenti ſurreptum induxit, exemplo: Chriſtianis temporibus beatus Epiphanius Salaminæ Cypri epiſcopus, tam eximiæ, ut mortuum quoque ſuſcitaret, ſanctitatis, adverſus Joannem Chryſoſtomum, cujus hodie in eccleſia viget memoria, tam acriter ab emulis induci potuit, ut eum in propria civitate declinans, communicareque nolens, etiam populum ſibi commiſſum, quantum in ipſo fuit, contra illum concitaret. Quod in priori noſtra ex Tripartita ſumptum hiſtoria plenius dictum eſt. *Hæc Otto prædicto loco.*

Baronius n. 13.

De ejuſdem Giliberti cauſa fuſe Baronius hic iſta; His abſolutis, introducta eſt in concilium Giliberti epiſcopi Pictavenſis cauſa, in qua idem Gilibertus expertus eſt ſanctum Bernardum vehementiſſimum contradictorem. Qui cum adeo perſtringeret illum, ut omnino convinceret ipſum hæreticum: Eugenius papa conſulens tanti epiſcopi famæ, id ſeorſum poſt dimiſſum concilium faciendum duxit. Teſtatur hæc Gofridus in vita ipſius ſancti Bernardi, cum ait: Igitur in concilio, quod in urbe Remorum papa venerabilis Eugenius celebravit, egit cominus adverſus hunc Gilibertum, eccleſiæ ſanctæ ſuo tempore ſingularis athleta Bernardus: primo quidem totum, quod ille verborum cavillationibus occultare nitebatur, eliciens: deinde vero tam ſuis ratiociniis, quam ſanctorum teſtimoniis, biduana diſputatione redarguens. Conſiderans ſane, nonnullos ex his qui præſidebant, jam quidem animadvertentes blaſphemiam in doctrina, adhuc tamen avertentes injuriam a perſona, accenſus eſt zelo, & domeſticam ſibi eccleſiam ſeorſum convocat Gallicanam. Communi denique conſilio a patribus decem provinciarum, aliis autem epiſcopis & abbatibus plurimis, dictante viro Dei, novis dogmatibus opponitur ſymbolum novum. Cui etiam ſubſcribuntur nomina ſingulorum, ut eorum videlicet omnium ſicut irreprehenſibilis fides, ſic irreprehenſibilis zelus cæteris innoteſcat. Ita demum apoſtolico judicio & autoritate univerſalis eccleſiæ error ille damnatur: epiſcopus Gilibertus an eidem damnationi conſentiat interrogatur. Conſentiens & publice refutans quæ prius ſcripſerat & affirmaverat, indulgentiam ipſe conſequitur: maxime quod ab initio cautus fuiſſet ea lege eamdem ingredi diſceptationem, ut promitteret ſine ulla ſeſe obſtinatione pro eccleſiæ ſanctæ arbitrio correcturum libere ſuam opinionem. *Hactenus Gofridus.*

Ex quibus plane illud inducitur, eundem Gilibertum, licet hæretica ſenſerit, hæreticum non fuiſſe: cum pertinacia, quæ ſecundam ſanctum Auguſtinum de civitate Dei, facit quemquam hæreticum, omnino caruerit, & hac de cauſa non fuerit pœna mulctatus privatione epiſcopatus, quo privandus omnino fuiſſet ex præſcripto ſacrarum legum, ſi convictus fuiſſet hæreticus, immo & hæreſiarcha.

At quod ſymbolum novum, quod aſſerit nunc a ſancto Bernardo fuiſſe conſcriptum, atque ab epiſcopis ſubſcriptum, quamam controverſia ejus cauſa excitata fuerit, & tumultus obortus a ſanctis Romanæ eccleſiæ cardinalibus adverſus Eugenium papam: ex Ottone Friſingenſi, rem ipſam locupletius proſequente, ſupra dictum eſt.

ANNO CHRISTI 1148. Bero. n. 14

Ad poſtremum hic reddenda eſt epiſtola Gaufredi monachi Ciſtercienſis, data ad cardinalem Albanenſem, poſt plura annorum curricula rogantem eum, quem ſciret interfuiſſe eidem Remenſi concilio, ut cuncta quæ acta eſſent ab Eugenio papa in cauſa ejuſdem Giliberti, ſive Gisleberti, Pictavenſis epiſc. ad ipſum ſcriberet, quod & præſtitit, ita ſcribens:

Idem n. 20.

EPISTOLA GAUFREDI MONACHI ad epiſcopum Albanenſem.

De rebus geſtis in cauſa Giliberti Porretani

Amantiſſimo patri & domino A. Dei gratia Albanenſi epiſcopo, domini papæ vicario, frater Gaufredus de Clarævalle minimus, id quod eſt.

INjunxerat veſtra paternitas venerabili fratri noſtro, & veſtro ſpeciali filio Auguſtino, ut de mandato veſtro mihi imponeret, vobis per epiſtolam diligenter notum facere, qualiter in Remenſi concilio, quod dominus papa beatæ memoriæ Eugenius III. celebravit ſuper quibuſdam capitulis, in expoſitione Pictavenſis epiſcopi magiſtri Gisleberti cognomento Porretani, deprehenſis & reprehenſis, tractatum: quid, & quemadmodum tandem fuerit judicatum. Unde vobis ſi tardius videor obedire, non miretur veſtra ſerenitas: quoniam ante vigiliam feſtivitatis omnium ſanctorum verbum aliquod parvum vel grande ſuper hoc non audivi. Eadem die ſtylum & tabulas apprehendens, cœpi ſcribere, quid optarem vobis, ſi poſſem, celerius intimare.

Eodem igitur anno, quo prædictus pontifex Eugenius Romanæ eccleſiæ cathedram * ſedens, non mediocrem primo ſtatim auditu flagitioſis intulit metum, & honeſtis omnibus e regione ſiduciam: magnus quidam vir & bonorum memoria dignus Arnaldus nomine, & cognomine. Qui non ridet, in eccleſia Pictavenſi ſub prædicto epiſcopo officium archidiaconale gerebat, non illius adeptus munere, ſed ab ejus prædeceſſore promotus. Difficile ſiquidem talis arbor fructum ejuſmodi protuliſſet. Accidit autem, ut ab eodem archidiacono, ſatis fideli pariter & diſerto, ſuper quibuſdam capitulis fidei familiariter, ut credimus, ante commonitus, nec acquieſcens, in eccleſia demum palam argueretur. Appellatum denique eſt ad Romanam eccleſiam, & coram prænominato papa eadem quæſtio ventilata. Qui in Gallias deſcenſurus, utramque partem ſibi præcepit in ſolennitate paſchali Pariſiis præſentari. Adfuit beatiſſimus pater noſter S. Bernardus cum eodem papa in eadem ſolennitate Pariſiis, cui omne negotium Chriſti, ubicumque eum contigiſſet adeſſe, tamquam omnino proprium, nemine ſuper hoc ambigente, protinus incumbebat. Facta eſt inquiſitio, ſecundum prædictum codicem expoſitionis ſuper Boetium ab eodem epiſcopo requiſitum: ad manus ſe non habere reſpondit. Inventa eſt tamen apud ſcholares particula quædam, ubi inter cætera continebantur hæc verba: Si homo cui diverſa conferre ut ſit, præ abundanti unius formæ, utputa ſapientiæ, dicitur ipſa, ſecundum illud, tu quantus quantus

* *f.* ſcandens

Locus decorruptus & corruptus: deſunt multa de Giliberto: nam quæ ſequuntur dicta ſunt de ejus accuſatore.

Textus ſo multis depravatus.

ANNO CHRISTI 1148

f. constitutum.

„ tus nihil niſi ſapientia ex multo magis Deus, „ cui diverſa non conferre * ut ſit, dicitur eſſe ſapientia ſua, bonitas ſua, & cætera. In hunc modum producta eſt in medium hæc ſcriptura: & diſputabat ſanctus Bernardus adverſus epiſcopum, dicens grave verbum & enorme videri, quo dicebatur, diverſa non conferre Deo ut ſit, quaſi conferat unum. Illam quoque ſimilitudinem locutionis emphaticæ procul eſſe a Deo: nec ſicut quilibet hominem, * ſapientia ſua dicitur; ſed vere & ſubſtantive dicam eſſe ſapientiam ſuam, eſſentiam ſuam, Divinitatem ſuam, & non quemadmodum Davus dictus eſt ſcelus. Negabat autem epiſcopus docuiſſe vel credidiſſe aliquando ſe, vel litteris commendaſſe, quod Divinitas non eſſet Deus, quod forma vel eſſentia eſset in Deo, quæ non eſset Deus. Et amplius aliquid faciens, diſcipulos ſuos, epiſcopum quemdam * Ebojenſem generoſum ſatis, Rotomagenſem archiepiſcopum poſt futurum, Rotoldum nomine, & magiſtrum Ivonem Carnotenſem, teſtes produxit, quod illud dogma non tenuerit, nec crediderit, invitus quam, * ut ſatis tunc animadvertimus, ſed ſuorum ſtimulatione compulſus. Propter verba tamen libelli ſui quæ præmiſimus, & quia aliud alii aſſerebant: injunxit ei ſummus pontifex, quatenus ante concilium, quod eodem anno in civitate Remorum celebrare proponebat, eumdem ſibi libellum tranſmitteret ſtudioſe ſcrutandum, & paratus eſset in eodem concilio ad objecta plenius reſpondere.

* f. hominem
* vel. Deum
* Ebroicenſem
* quamvis

Accidit autem, ut expoſitionem illam ſæpe dictus dominus Eugenius, ab epiſcopo ſibi directam, venerabili cuidam abbati Præmonſtratenſi Godeſcalco de monte ſancti Eligii, qui poſtmodum factus eſt Atrebatenſis epiſcopus, traderet perſcrutandam. Qui diligenter, ut pote vir diſertus, notavit capitula, & ex libris ſanctorum catholicorum patrum autoritates paucas manifeſte contrarias ſcripſit in ſchedula: quas, ad idem concilium veniens, domino papæ cum libello Pictavenſis epiſcopi præſentavit. Tulerat autem de medio Dominus anno ipſo columnam grandem eccleſiæ domnum Albericum Oſtienſem, cum omni reverentia memorandum: qui legatione functus in Aquitaniam, ſuper vita pariter & doctrina illius * G. tanta didicerat: ut ipſe ſibi aliter quam oportuerat conſcius, ab ejuſdem Oſtienſis epiſcopi ferventiſſimo zelo præ cæteris ejuſdem temporis cardinalibus trepidaret. Nec deſuere qui crederent, quod ſi advixiſſet idem vir, Pictavenſis ille, quæ auſus eſt confiteri, præſente eo nullatenus præſumpſiſſet. Ventum eſt ad diſcuſſionem capitulorum, quæ prædictus abbas Godeſcalcus notaverat: ſed quia ipſe nimis erat elinguis, liber ille cum ſanctorum teſtimoniis ei contrariis a domino papa * traditus patri noſtro ſancto Bernardo Clarævallenſi. Aderant viri magni nec mediocriter litterati, Gaufredus de Oratorio, Burdigalenſis eccleſiæ archiepiſcopus, cujus in Pictavenſi * epiſcopus ſuffraganeus erat; Milo Morinenſis epiſcopus, religione & ſcientia ſatis inſignis; Joſſenus Sueſſionenſis epiſcopus, tam ſæculari quam litterali ſcientia præditus; Sugerius abbas ſancti Dionyſii, cui Francorum rex Ludovicus Hieroſolymam proficiſcens totius regni commiſerat adminiſtrationem. Hi & alii plures, cum beato Bernardo, prædicta capitula rationibus pariter & ſcripturæ ſacræ teſtimoniis arguebant: niſi quod prædictus Gaufredus minus cæteris loquebatur, de induſtria parcens homini, & judicio ſe reſervans; ſicut humiliter eſt confeſſus, & pœnitentiam egit, audiens dominos cardinales,

Gilberti

* Forte, tradidit. H.
* vor. cujus Pictavenſis epiſc.

A quorum principales ſaviſſe reo, & evidenter etiam foviſſe conſtabat, ſuper auditis objectionibus ſeſe promittere judicaturos. ANNO CHRISTI 1148.

Ingredientibus vero nobis conſiſtorium prima die, cum magnorum voluminum corpora per clericos Pictavenſes feciſſet afferri, & nos paucas autoritates eccleſiæ in ſola ſchedula haberemus; occaſione accepta calumniabantur fautores illius hominis, quod decurtata teſtimonia proferemus, cum ille codices integros exhiberet, ubi poſſet intelligi, quemadmodum verbis propoſitis præcedentia vel ſequentia adhærerent. Prolatum tamen capitulum de ejus codice in hæc verba: Cum dicitur Deus, pertinet ad ſubſtantiam, non quæ eſt, ſed qua eſt. Quod dum alii atque alii clamantes, autorem arguerent, & adverſus eum adhuc tergiverſantem non immerito cauſarentur: ſanctus Bernardus ad epiſcopum ait: Quid neceſſe eſt circa hujuſmodi verba diutius immorari? non aliunde procedit ſcandali hujus origo, niſi quod plures credere vos credunt, & docere, quod Divina eſſentia vel natura, Divinitas ejus, ſapientia, bonitas, magnitudo, non eſt Deus, ſed eſt forma, qua eſt Deus. Hoc ſi creditis, palam dicite, aut negate. Auſus eſt dicere: Forma Dei & Divinitas, qua Deus eſt, & ipſe * non eſt Deus. Ecce, ait ſanctus Bernardus, tenemus quod quærebamus: ſcribatur iſta confeſſio. Præcepit ſummus Pontifex, & dominus Henricus Piſanus tunc Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus, futurus poſtea Claravallenſis monachus, & ex abbate ſancti Anaſtaſii ſanctorum Nerei & Achillei presbyter cardinalis, ad ejus mandatum porrexit & attulit chartam, calamum, & incauſtum. Cum autem ſcriberet ipſam confeſſionem: Et vos, ait epiſcopus ad abbatem, ſcribite, quod Divinitas eſt Deus. Nec concitatus ille reſpondit: Scribatur, inquiens, ſtylo ferreo in ungue adamantino, vel ſculpatur in ſilice, quod Divina eſſentia, forma, natura, Deitas, bonitas, ſapientia, virtus, potentia, magnitudo, vere eſt Deus.

* f. ſelpſa

Diſputatum eſt deinde ſuper eodem capitulo, & eo uſque proceſſum eſt, ut diceret ſanctus: quod ſi forma illa Deus non eſt, melior Deo eſt; cum ex ea Deus habeat eſſe, ipſa autem nec ab eo habeat quidquam. Quod potiſſimum credidi memorandum propter eam ſpecialiter cauſam, quia diſputatione completa, eccleſiæ Remenſis armarium mox ingreſſus, plures exinde tuli codices, & in libro beati Auguſtini de Trinitate inter alia plura teſtimonia, eadem pene verba, quæ ſanctus Bernardus objecerat, reperi in hunc „ modum: Deus magnus eſt non niſi ea ma- Auguſt. de „ gnitudine, quæ eſt quod ipſe: alioquin illa e- Trinit. „ rit major magnitudo, quam Deus. Cæterum cum de primo capitulo prima die diſputaretur, ego fui qui objeci eidem epiſcopo, audientibus univerſis, quod verba illa quæ modo profitebatur, eodem anno Pariſiis coram domino papa, & majori parte majorum quæ aderant perſonarum, penitus abnegaſſet, & teſtes produxiſſet, quod talia nunquam crediderat, nunquam docuerat. At ille multum confidens, & amplius forſitan quam poſtea voluiſſet, quia negare non poterat ſe negaſſe: Quidquid tunc dixerim, modo, ait, hoc dico. Ego vero ſuſpirans graviter, quod viderem coram tantis judicibus paulo minus impune tanta præſumi: Ergo ſicut rex, inquam, veſtrum dictum & dedictum habetis.

Et factum eſt, ut diſputantibus perſonis quæ aderant, ſuper primo capitulo prædicto, occurreret ſecundam, profitente prædicto epiſcopo quod

nec

nec unus Deus, nec unum aliquid ſit tres perſonæ, licet tres perſonæ ſint unus Deus, id eſt una Divinitate, & ſint unum, id eſt uno. Et adverſus hoc capitulum diutius eſt diſputatum, poſtquam ſuggerente ſancto Bernardo, & domino papa præcipiente, ipſum etiam cum priore litteris eſt commendatum, Cui evidens ſatis oppoſita eſt autoritas Athanaſii in hæc verba: Supernarum virtutum carmina unum tria, & tria unum eſſe confirmant. Sequenti die codices tantos attulimus ad diſputationem, ut obſtupeſcerent, fautores epiſcopi, & a nobis audirent, quia ecce ſchedulas non habemus. Faciebat epiſcopus in libris beati Hilarii, & de corpore canonum in quorumdam Græcorum epiſtolis, verba minus intelligibilia, præſertim in tanta feſtinatione, & in tanta ac tali multitudine, lectitari: nec deerant qui pro eo ſe opponerent, licet parum intelligentes. Addita ſunt eodem die capitula duo prioribus, & litteris pariter commendata: quod perſonales proprietates, & æternarum rerum multitudinem copioſam epiſcopus idem veraciter eſſe ſine initio profiteretur: quarum tamen nulla Deus eſſet, nulla a Deo.

Quartum fuit capitulum, quod natura Divina naturam non ſuſcepit humanam, ſed perſona Filii naturam noſtram ſuſcepit, contra illud beati Gregorii: Quia venit ad nos calceata Divinitas humanitate: & beati Auguſtini in libro primo de Trinitate: Ergo quia forma Dei accepit formam ſervi, utrumque Deus, & utrumque homo. Item ejuſdem ſuper evangelio Joannis in tractatu LXXV. Semetipſum exinanivit, & homo &c. quis niſi idem ipſe Chriſtus Jeſus? ſed hic jam ſunt omnia, & Verbum in forma Dei, quæ accepit formam ſervi; & anima & caro in forma ſervi, quæ accepta eſt a forma Dei. Et Leo papa: Suſcepit nos illa natura, quæ nec noſtris ſua, nec ſuis noſtra conſumeret. Ex inde propter quam * diutius diſputatum eſt, ſub eo tenore diſceſſum eſt, ut dicerent domini cardinales: Quia ecce audivimus quæ propoſita ſunt, deinceps judicabimus qualiter debeant diffiniri. Quod verbum eatenus movit corda multorum, ut ſequenti die apud S. Bernardum convenirent archiepiſcopi decem, epiſcoporum quoque & abbatum, ac magiſtrorum plurima multitudo. Et quia judicium ſibi ſoli videbantur reſervaſſe, quos noverant fere omnes errantis potius quam erroris fautores: providere oportere, cum capitulis illis G. * epiſcopi, ſuæ & fidei ſymbolum mitti, ut ſcirent plenius unde judicarent. Scripſerunt ergo capitula totidem, quam expreſſius potuere illius verbis, ſuam confeſſionem contrariam in omnibus & per omnia proponentes: quam de communi omnium convenientia non ſine multa deliberatione dictatam judicaturis facerent exhiberi. Nec tamen verebantur, ne contrarium aliquid judicarent: ſed credebant nonnullos eorum ad hoc tendere, ut ſine aliqua definitione concilium ſolveretur: propter quod eidem ſcripturæ, quam noviſſimam vobis mittimus, ſubſcripta ſunt nomina ſingulorum qui aderant archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & magiſtrorum, de conſenſu & convenientia univerſorum.

Et electæ ſunt tres perſonæ, epiſcopi duo reverendiſſimi, Hugo Autiſiodorenſis, & Milo Morinenſis, & Sugerius abbas ſancti Dionyſii, qui eamdem ſcripturam domino papæ & cardinalibus præſentarent, & dicerent eis: Pro veſtra reverentia ſuſtinuimus minus dignos acceptione ſermones, donec tandem audivimus, quod de eis judicare velletis. Offerimus ergo & nos vobis noſtram confeſſionem: ut non de parte, ſed de partibus judicetis. Teneris confeſſionem hominis illius ſcriptam: convenit ut teneatis & noſtram. Verumtamen ille vobis ſub hoc tenore tradidit ſuam, ut paratus eſſet corrigere, ſi quid vobis aliud videretur: nos hujuſmodi conditionem penitus excludentes, ſic vobis noſtram offerimus ut noveritis quod in hoc ſumus, in hoc perſeverabimus, nihil penitus mutaturi. Quibus ſine cunctatione dominus papa reſpondit, & univerſis qui miſerant eos renuntiare præcepit: quod ab eadem confeſſione eorum in nullo prorſus Romana eccleſia diſſentiret: & ſi ſtare viſi fuerant aliqui pro perſona, ſed non ſtabant aliquatenus pro doctrina. Inde fuit quod in inſigni palatio, cui nomen eſt Thau, eccleſia univerſa conveniens, & interrogatus epiſcopus Pictavenſis capitulis ſingulis libere renuntiavit, hæc eadem verba locutus: Si vos aliter creditis, & ego; ſi aliter dicitis, & ego; ſi aliter ſcribitis, & ego. Ibidem dominus papa autoritate apoſtolica, de aſſenſu totius eccleſiæ, quæ convenerat, capitula ipſa damnavit, diſtricte præcipiens ne eumdem librum legere vel tranſcribere etiam ſic reprobatum quis auderet, niſi prius eum Romana eccleſia correxiſſet. Cumque reſponderet epiſcopus: Ego corrigam ad arbitrium veſtrum: Non vobis, ait, hæc correctio committetur.

Erant & alia, quæ in ſcholis ſuis dicebatur auditoribus ſuis frequenter idem epiſcopus tradidiſſe, licet nos diſſimularemus. Pro multitudine tamen ſcholarium, qui teſtimonium perhibebant ab eo audiviſſe multoties, hæ coram omnibus ſciſſæ & diſcerptæ fuerunt chartæ, quæ dicebantur ejus ſententias continere. Quin igne petito ad comburendum eas, dixerunt quidam ſufficere ſi ſcinderentur. Quænam fuerint illa capitula, nec tum ſcire curavi, nec adhuc ſcio. De cætero ſuper capitulis aliis, de quibus mandatum veſtræ dignationis accepi, diligenter conſiderans: in libro gloſſarum pſalterii, quas idem Gilibertus Porretanus compoſuit ſuper verſum, *Adorate ſcabellum pedum ejus*, ita ſcriptum inveni: Caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit Chriſtus. Hæc ſine impietate adoratur a nobis, quia nemo carnem ejus ſpiritualiter manducat, niſi prius adoret. Hucuſque verba ſunt Auguſtini. Quibus continuo addidit Gilibertus declarationem, quod eſt additamentum eorum: Non illa dico adoratione, quæ latria eſt, quæ ſoli creatori debetur; ſed illa, quæ dulia dignior eſt. Dulia enim adoratio eſt, quæ etiam creaturæ exhibetur: quæ duas habet ſpecies, unam quæ hominibus indifferenter, alteram quæ ſoli humanitati Chriſti exhibetur. In libro etiam gloſſarum ejus in epiſtola ſancti Pauli ſuper illum locum: *Propter quod Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen*, ita eſt commentatus: Quibuſdam videtur hoc nomen datum homini, quod nulla ratione convenit: hoc enim donum * eſſe Filium Dei, hoc nomen eſſe Deum, quod non per ſolam appellationem, ſed per naturam ſuper omne nomen eſt, quod non poſt paſſionem ſuam, ſed potius a Patre, a quo habet omnia, cum generatur, accepit. Hoc ergo non homini datum, niſi forte quis dicat, per adoptionem omne datum: ſed adoptivo Deo non flectitur omne genu, nec eſt in gloria Dei Patris: nam nato ex Deo hoc competit. Dicit tamen apoſtolus: *Dedit illi nomen*, &c. Quod ideo dico, quia natus accepit ut per cru-

ANNO CHRISTI 1148.

* f. post quam.

* f. Gilberti

Philip. 2

* f. nomen

„ crucem manifeſtaretur, quid a Patre, dum A
ANNO CHRISTI 1146. „ generaretur, acceperit. Horum ergo capitulorum
„ nihil ejuſdem concilii tempore audiveramus, ni-
„ hil penitus noveramus.

Videntur autem his contraria hæc quæ ſequuntur in ſcripturis beati Leonis papæ, quorum autoritatem ſacris canonibus confirmatam optime novit veſtra diſcretio. Dicit enim in ſermone
Leo Serm. 1ª. „ Paſchali: Non ſic creatura in ſocietatem ſui
„ creatoris aſſumpta eſt, ut ille habitator, &
„ illa eſſet habitaculum: ſed utrumque Deus
„ de potentia ſuſcipientis, uterque homo de hu-
„ militate ſuſcepti. In utraque igitur natura i-
„ dem eſt Dei Filius, & nihil eſt alterius na-
„ turæ, quod non ſit utriuſque. Item: In nul-
„ lo dividentes viſibilem ab inviſibili, corporeum B
„ ab incorporeo, & Verbum in Chriſto homi-
„ nem, & Chriſtum adoremus in Verbo. Infra:
„ Utrumque fideliter credite, utrumque fideliter
„ adorate, & in unitate Verbi & carnis non ſit
Idem ſerm. Nat. „ ulla diviſio. Idem in ſermone de Natali: Ab
„ illo tempore, quo verbum caro factum eſt,
„ nec Deum illum ſine hoc quod homo eſt, nec
„ hominem ſine hoc liceat cogitare quod Deus
„ eſt, cum nihil aſſumpto Divinum, nihil aſſu-
„ menti deeſſet humanum. Non enim Divinis
„ humana præjudicant, nec humana Divinis.
Id. ep. ad Flav. Prop. 6. „ Ipſe eſt caro qui Verbum. Idem ad Flavianum epiſcopum: Sententia eſt Joannis apoſtoli
& evangeliſtæ: *Qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt,* C
& hic eſt antichriſtus. Quid autem eſt ſolvere Jeſum, niſi humanam a Verbo ſeparare naturam?

Auguſtinus in definitionibus eccleſiaſticorum
Gennad. de eccl. dogm. „ dogmatum: Homouſion Patri & homini ado-
„ ratur ab angelis, & omni creatura, ſicut Pa-
„ ter & Spiritus ſanctus, non homo propter
„ Deum, vel Chriſtus cum Deo, ſed homo in
„ Deo, & in homine Deus. Idem de prædeſti-
„ natione ſanctorum: Ille homo ut a Verbo in
„ unitatem perſonæ aſſumptus Filius Dei unige-
Auguſt. de prad. ſanct. „ nitus eſſet, unde hoc meruit? Nam & ipſum
„ dominum gloriæ, in quantum homo factus eſt
„ Dei Filius, prædeſtinatum didicimus in apo-
„ ſtolo. Prædeſtinata iſta naturæ humanæ tan-
„ ta, tam celſa, & ſumma ſubvectio, ut quo
„ attolleretur altius non haberet. Hieronymus D
Hieron. in Ps. 98. in breviario pſalmorum ſuper, *Adorate ſcabellum pedum ejus*: Licet quidem aſſumptus ſit homo, & ad comparationem Dei omnis creatura ſcabellum pedum ejus eſt: tamen hoc ipſum ſcabellum ſociatum eſt Deo, & de ſedili ſuo. Videte quam rem audeam loqui: Ego ita adoro ſcabellum, ſicut & thronum. Ego non intelligo aliud ſedentem, & aliud ſcabellum: ſed totum in Chriſto thronus eſt. Quomodo ſit, neſcio: & tamen credo quod ſit. Sufficit mihi ſcire quod ſcriptum eſt quod credo. Fideles dicimur, non rationales.

Contra capitulum quartum, ſecundum quod
Leo ep. ad Flav. Ibidem. 2. præſcripſimus, ſentit Leo papa ſcribens ad Fla- E
vianum epiſcopum ita: *Hoc* inquit Apoſtolus, *ſentite in vobis*, &c. uſque, *in gloria Patris*. Aſ-
ſumpti, non aſſumentis proviſio eſt quod dici-
tur: *Deus illum exaltat*. Idem ſcientes, quod
Item. 3. ſempiterna Filii Deitas nullo apud Patrem cre-
vit augmento, prudenter advertite, quod nec cui
Pſal. 109. Id. ad Conſtantinop. dictum eſt, *Terra es, & in terram ibis*, eidem in Chriſto dicitur: *Sede a dextris meis*. Idem ad Conſtantinopolitanos: Dicant adverſarii veritatis, quando omnipotens Pater, vel ſecundum quam naturam Filium, ſuper univerſa provexit, vel cui ſubſtantiæ cuncta ſubjecit. Deitas enim Verbi par in omnibus & conſubſtantialis eſt Patri: ſed minor erat provehente qui crevit. In
ANNO CHRISTI 1146. natura hominis accepit a Patre, quod in natura Deitatis etiam ipſe donavit. Item ad Leonem Auguſtum, & ad Paleſtinos: Exaltationem, Idem ad Leon. 6. qua illum exaltavit Deus, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento. Item: Quidquid ergo
„ accepit, in tempore ſecundum hominem ac-
„ cepit, cui quæ non habuit, conferuntur. For-
„ ma autem ſervi in gloria Divinæ poteſtatis e-
„ vecta eſt, nec intereſt, ex qua Chriſtus ſub-
„ ſtantia nominetur, vel adoretur. Hieronymus Hieron. in ep. ad Phil.
„ in breviario ſuper epiſtolam ad Philippenſes:
„ Si ita aſſumptus homo humiliari dignatus eſt,
„ divinitas, quæ ſe humiliare non poteſt, eum
„ qui humiliatus fuerat, merito exaltavit. Sed
„ & illi donatum eſt nomen quod ante non ha-
„ buit: unde recte locus hic ſecundum huma-
„ nam naturam intelligendus eſt. Idem ſuper,
„ *Dixit Dominus Domino meo:* Iſtum locum Sal- Idem in Pſalm. 109. Matth. 22.
„ vator in evangelio expoſuit, dicens: *Si Chri-*
„ *ſtus eſt*, inquit, *filius David, quomodo in ſpiri-*
„ *tu vocat eum Dominum?* huic Domino, cui
„ præcipitur ut ſedeat, Deus enim non ſedet,
„ aſſumptione corporis ſedet: huic ergo præcipitur
„ ut ſedeat, qui homo eſt, qui aſſumptus eſt. Au-
„ guſtinus contra Maximinum: *Donavit illi no-*
„ *men*, &c. Homini donavit iſta, non Deo. Ac Aug. cont. Maximin. l. 2. c. 6.
„ deinde: In qua forma crucifixus eſt, ipſa ex-
„ altata eſt, ipſi donatum eſt nomen quod eſt
„ ſuper omne nomen. Homini Chriſto ſecun-
dum carnem mortuo, reſurgenti, aſcendenti; donatur enim nomen quod eſt ſuper omne nomen. De cætero ut epiſtola finem deinceps ſortiatur, ſi placuerit veſtræ diſcretioni ſuper prioribus capitulis quatuor plenius edoceri, in ſermonibus beati Bernardi ſuper Cantica canticorum diligentior de eiſdem diſputatio continetur. Optamus & oramus, ut bene ſemper in Domino valeat veſtra paternitas. Recommendamus vobis fratres noſtros de Foſſa nova. De proſperitate veſtra & ſtatu eccleſiæ ſanctæ certitudinem ſatis vellemus audire. *Pergit vero.*

Vix perfecta erat epiſtola hæc ab eo cui tradita fuerat ad ſcribendum: & ecce eadem hora voluntas Domini fuit, ut mihi occurreret quod volebam. Ab altero ſiquidem fratre, priuſquam mihi præſens epiſtola redderetur, ſcriptura alia diu quæſita jam penitus deſperanti mihi exhibita eſt: quam eiſdem capitulis ante annos pene quadraginta edideram cum ipſo ſymbolo, quod domino papæ & Romanæ eccleſiæ ex parte decem archiepiſcoporum, & omnium epiſcoporum pene qui in illa adhuc die Remis inventi ſunt, cum abbatibus maximis atque plurimis, & magiſtris ſcholarum, & ſubſcriptis nominibus ſingulorum, per ſuperius memoratas perſonas fuerat præſentatum. Unde ſatis exultans, illam quoque ſcripturam adjiciens huic epiſtolæ, tamquam cariſſimo domino meo, vobis utramque filiali devotione tranſmitto.

Audivi etiam, quod ſuper damnatione Petri Abailardi diligentia veſtra deſideret plenius noſſe ſimiliter veritatem: cujus libellos piæ memoriæ dominus Innocentius papa ſecundus, in urbe Roma, & in eccleſia B. Petri, incendio celebri concremavit, apoſtolica auctoritate hæreticum illum denuntians. Nam & ante plures annos venerabilis quidam cardinalis & legatus Romanæ eccleſiæ, Cono nomine, regularis quondam canonicus eccleſiæ S. Nicolai de Arvaſia, theologiam ejus, Sueſſione concilium celebrans, ſimiliter

liter concremaverat, ipſum Petrum præſentem A arguens, & convictum de hæretica pravitate condemnans. Unde veſtro ſi placuerit deſiderio, per libellum de vita S. Bernardi, & per ejus epiſtolas miſſas ad curiam, ſatisfiet. Inveni tamen in Claravalle libellum cujuſdam abbatis nigrorum monachorum, quo errores ejuſdem Petri notantur, quem & olim me vidiſſe recordor: ſed a multis annis, ut cuſtodes librorum aſſerunt, ſtuſtioſe quæſitus primus quaternio non potuit inveniri. Propter quod propoſiti noſtri eſt in Francium deſtinare ad monaſterium cujus abbas extitit qui eumdem librum compoſuit: & ſi recuperare potero, tranſcribi facere codicem totum, & mittere vobis. Credo enim quod veſtræ inquiſitioni ſufficere debeat, ut cognoſcatis, quæ, quemadmodum, quare ſint condemnata.

Hactenus Gaufredi epiſtola ad epiſcopum cardinalem Albanenſem.

ANNO CHRISTI 1148.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI
ad An. Ch. 1148. n. 5. & ſeq.

Concilium Remenſe hoc anno ab eo celebratum eſſe, teſtantur Otto Frifingenſis in Friderico lib. 1. cap. 55. Chronographus Catalaunenſis Tom. I. Biblioth. Labbei, & Chronographus Remenſis ibidem; quibus addo Chronographum Sancti Medardi Sueſſionenſis Tom. II. Spicilegii & Robertum de Monte vulgatum. Verum quidem eſt, Bullæum Tom. II. Univerſ. Pariſ. pag. 332. & Gervaſium in Chron. Concilium iſtud cum anno ſuperiori alligaſſe; ſed fundamenta, quibus innituntur frivola, & ex iis, quæ, hoc & præcedenti anno in medium adduximus plane overſa. Chronographus Mailroſenſis annum a Paſchate incipiens ait, anno MCXLVII. Eugenium Papam *magnum Concilium Remis* tenuiſſe *ad* Lætare Jeruſalem, ſeu Dominica quarta Quadrageſimæ, quæ hoc anno in diem XII. Kalend. April. ſeu diem XXI. Martii incidit. Huic Chronographo conſentit Chronographus Remenſis citatus. Robertus vero de Monte vulgatus, & Chronographus Catalaunenſis laudatus, qui illud XI. *Kalend. April.* collocant, a prioribus non diſerepant, ſed alii a die dominica, qua mos erat preces Deo fundere, alii a feria ſecunda inſequenti, qua prima ſeſſio fieri ſolita erat, illud exordiuntur. Illud Concilium, ut ex literis Eugenii liquet, non omnino generale fuit, ſed Ciſalpinæ tantum Eccleſiæ, licet paſſim Generale appelletur. Ex die porro, quo Concilium Remenſe inchoatum, col igitur illud ad præſentem annum omnino pertinere, cum ſuperiori die XXIII. Martii Eugenius III. Divione fuerit, ut ſuo loco oſtenſum.

Canones XVIII. in hoc Synodo ſancti, in quorum ultimo dicitur: *Præſentis decreti auctoritate præcipimus, ut nullus omnino hominum hæreſiarchas, & eorum ſequaces, qui in partibus Gaſconiæ, aut Provinciæ, vel alibi commorantur, manuteneat, vel defendat: nec aliquis eis in terra ſua receptaculum præbeat.* Iſte Canon apud Baronium num. X. dicitur decimus ſeptimus, quia in exemplari Vaticano, quo uſus eſt, Canones XVII. & XVIII. in unum confunduntur. Hæretici illi alii non erant quam Henricus, Eudo, ſive Eon, & Apoſtolici, de quibus mox.

Epiſcopos Hiſpaniarum Concilio Remenſi interfuiſſe, docet Sandovalius in Alphonſo VII. fol. 196. aitque hunc Hiſpaniarum Imperatorem *Concilium Palentinum* cum Epiſcopis & Proceribus ſuis celebraſſe æra MCLXXXVI. anno ſcilicet Chriſti præſenti, & imprimis lectum fuiſſe Eugenii III. Papæ Edictum: quo præcipiebatur, ut ſe ſe in Gallias ad celebrandum Concilium Generale Remis, indictum, & examinandas ibidem quatuor theſes exoticas *Gilberti Porretani* Epiſcopi, conferrent, prolato de iis judicio, ut vel per ſe ipſes, vel intervenia graviam & doctorum hominum illud poſſet Remis operiri. Adhuc in Epiſtola LXXIV. ad Alphonſum Hiſpaniarum Regem ſcripta, ſub *datum in territorio Lingonenſi V. Kal. Maii*, ſe die XXVII. mentis Aprilis, ait E genius: *Quia Epiſcopos & Abbates regni tui ad vocationem noſtram, tanquam devotos & humilis filius, Remenſi intereſſe Concilio voluiſti; benevolentiæ tuæ gratias exhibentes, precum tuarum conſideratione devicti, eos qui venerunt a ſuſpenſionis ſententia relaxamus.* Quare plures Hiſpaniarum Epiſcopi & Abbates ad Concilium Remenſe venere. De præſentia Epiſcoporum Hiſpaniæ in Concilio Remenſi legendus Baronius num. XXXI.

ANNO CHRISTI 1148.

Gervaſius in Chron. ad annum MCXLVII. refert, Eugenium III. Theobaldum Cantuarienſem Archiep. ſcriptis & nunciis cum ceteris Epiſcopis Angliæ vocaſſe, at miniſtros Regis portus maris obſervaſſe, ne Archiepiſcopus tranſfretaret. *Sed Archiepiſcopus Deum magis quam Regem metuens; clanculo mare adiit, & vix tandem in cimba fragili tranſvectus terram vix tetigit, & Domino Papæ ſe præſentavit.* Nam, ut ſanctus Thomas Cantuarienſis Archiep. in Epiſtola CXXXVI. ad Boſonem Cardinalem ſcribit, *Theobaldus* ad Concilium Remenſe venit, *ceteris Epiſcopis domi contra obedientiam remanentibus, exceptis tribus, qui de mandato Regis venerunt, ut aliorum obſequium exeuſarent.* Theobaldus ſoluto Concilio Cantuariam proſpere pervenit; ſed Stephanus Rex eum Anglia celeriter exire coegit. Quare Theobaldus in Franciam ſeceſſit. De hac iſtius præſulis vexatione loquitur Baronius num. XXXVI. jamque numero anteriori narrat, Eugenium III. controverſiam obortam inter Theobaldum & Bernardum Epiſcopum ſancti Davidis ejus obedientiam refugientem componere laboraſſe, quod probet Baronius ex ejuſdem Papæ Epiſtola, data *Meldis tertio Kalendas Julii*, in qua ait: *B. Lucæ feſtivitate proxime ſequentis anni, tibi & ipſi* (nempe Bernardo Menevenſi ſeu ſancti Davidis Epiſcopo) *diem præfiximus, ut tunc præſentibus partibus, de dignitate Eccleſiæ ſancti Davidi, & libertate ſua, tui veritatem cognoſceremus.* Hanc Epiſtolam ad hunc etiam annum revocant Alfordus num. X. & ſeq. & paſſim alii. Sed non dubito, quin hallucinati fuerint, & quin ea anno ſuperiori, ut ibi diximus, data ſit, cum certo conſtet, *Eugenium* III. hoc anno die XXIX. menſis Junii, quo ea ad Theobaldum Archiep. Epiſtola Meldis in Gallia ſcripta, jam in Italia fuiſſe. Ceterum controverſia illa inter Eccleſiam Cantuarienſem & Menevenſem durabat adhuc ſub Pontificatu Innocentii III. Bernardus enim *ante diem a Papa Eugenio præfixum diem clauſit ſupremum*, inquit Canonicus Menevenſis coætaneus (ut exiſtimat VVarthonus in Anglia Sacra par. II. pag. 652.) in Vita Davidis II. Epiſcopi Menevenſis, Bernardus autem, ut videre eſt apud Godvinum de Præſulibus Angliæ, hoc anno obiit.

In Concilio Remenſi damnatus inſanus hæreticus de Britannia Armorica adductus, *homo illiteratus & idiota, Luciferianæ Demonum ita dementatus, ut cum ſermone Gallico* Eon *diceretur, ad ſuam perſonam pertinere crederet, quod in Eccleſiaſticis exorciſmis, dicitur, ſcilicet* per eum, qui venturus eſt judicare vivos & mortuos, & ſeculum per ignem, ut inquit VVillelmus Neubrigenſis lib. I. cap. 19. de quo hæretico Baronius a num. II. ad VIII. pluribus differit, & Auctarium Gemblacenſe ad annos MCXLVI. & MCXLVIII.

Damnatus & *Gilbertus Porretanus* Epiſcopus Pictavienſis, cujus cauſa in Concilio Pariſienſi ad Remenſe, ut anno ſuperiori inſinuavimus, remiſſa fuerat. De ea & de Gilberto Baronius a num. XIII. ad XXXII. plura in medium adducit, quæ apud eum legenda. Auditi præterea nuncii junioris Germaniæ Regis Henrici circa diſſenſionem Ducum Poloniæ, uti anno MCXXXIX. num. ult. videre eſt.

Statutum etiam in hoc Concilio, ut omnes, qui eſſent de Ordine Savigniacenſi, habitum Ordinis Ciſtercienſis, *ſine mora, accepto mandato, ſumerent & conſervarent*, ut refert Serio piſſimus Abbas Savigniacenſis in ſua Charta recitata Tom. I. Monaſtici Anglicani pag. 871. & ſeq.

CON-

ANNO CHRISTI 1148.

CONCILIUM (1) TREVIRENSE

In cauſa ſanctæ Hildegardis abbatiſſæ in monte S. Ruperti celebratum anno Domini MCXLVIII. tempore Eugenii papæ III.

Trithemius in chronico Hirſaugienſi anno millesimo centeſimo quinquageſimo: His temporibus, *ait*, Eugenius papa III. Treverim venit cum octodecim cardinalibus, epiſcopis, & abbatibus multis, invitatus ab Adalberone ejuſdem civitatis archiepiſcopo, qui papam cum cæteris qui aderant omnibus per tres menſes in cibo ac potu ex propriis ſumptibus copioſiſſime providit. Ibi papa Eugenius eccleſiam monaſterii S. Matthiæ apoſtoli de novo reparatam pridie Kalendas Februarii dedicavit. Synodum quoque tam epiſcoporum quam cardinalium & abbatum ibidem celebravit, ubi Henricus archiepiſcopus Moguntinus, & ſanctus abbas Clarævallis Bernardus ipſi ſummo pontifici mirabilia quæ Deus operabatur in famula ſua Hildegarde montis S. Ruperti confeſſoris abbatiſſa, retulerunt. Quibus auditis papa attonitus, & rem diligentius inveſtigare volens, Virdunenſem epiſcopum Adelbertum cum aliis viris fide dignis miſit ad ſanctam Hildegardem: ut cum humilitate & manſuetudine, ſine ſtrepitu vel curioſitate, quid rerum eſſet ab ipſa ſciſcitarentur. Qui cum ad monaſterium, in quo degebat ſancta virgo, deveniſſent, & juxta commiſſionem apoſtolicam veritatem ab ipſa humiliter inquirerent: illa ſimpliciter quæ de ſe erant aperuit, & legatos cum ſcriptis & libris revelatis ſibi divinitus dimiſit. Quibus papa recognitis, volumina ſanctæ virginis ſibi tranſmiſſa coram cardinalibus, archiepiſcopis, abbatibus, & omni clero publice recitari præcepit, & per ſe lectoris officio functus partem non modicam legit, per quæ omnium mentes in ſtuporem verſæ, ac voces in laudem creatoris omnium excitatæ ſunt. Aderat ibi ſanctus pater Bernardus, quo mediante ſummus pontifex cum cæteris monebatur omnibus, ne tam inſignem lucernam ſilentio tegi pateretur: ſed gratiam tantam, quam Dominus ſuo tempore manifeſtaſſet, ipſe ſua auctoritate confirmaret. Ad hæc ſummus pontifex benigno favore conſentiens, devotam Chriſti virginem litteris ſalutatoriis viſitavit, in quibus ei licentiam auctoritate apoſtolica proferendi & ſcribendi quæcumque per Spiritum ſanctum cognoviſſet, glorioſe conceſſit: eamque, ut ſine timore revelata ſibi conſcriberet, animavit. Cujus epiſtolæ tenor fuit:

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectæ in Domino filiæ Hildegardi præpoſitæ in monte S. Ruperti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

„ MIramur, o filia, & ſupra quam credi poteſt miramur, quia Deus noſtris temporibus jam nova miracula oſtendit, cum te „ Spiritu ſuo ita perfudit, quod diceris multa „ ſecreta videre, intelligere, & proferre. Hoc „ a quibuſdam veridicis perſonis ita eſſe percepimus, qui ſe fatentur te vidiſſe & audiviſſe. „ Sed quid nos dicere ad iſta valemus, qui clavem ſcientiæ habentes, ita quod claudere & „ aperire poſſemus, & hoc prudenter facere per „ ſtultitiam negligimus? Congratulamur autem „ gratiæ Dei, congratulamur & dilectioni tuæ: „ & hoc te admonemus, ut ſcias, quoniam „ Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus vero dat gratiam. Gratiam ergo, quæ in te eſt, per humilitatem ſerva & cuſtodi: ita ut ea quæ in „ ſpiritu proferenda ſenſeris, prudenter proferas, „ quatenus illud a Domino audias: *Dilata os* Pſal 80. „ *tuum, & ego implebo illud*. Quod nobis de loco illo, quem tibi in ſpiritu prævidiſti, ſignificaſti, hoc permiſſione & benedictione noſtra „ & epiſcopi tui fiat: ita quod ibi regulariter „ cum ſororibus tuis vivas ſecundum regulam S. „ Benedicti, ſub ejuſdem loci clauſura.

Ad hæc virgo Chriſti ſummo pontifici litteras reſponſales divinitus inſpirata remiſit: in quibus eum de arcanis quæ habebat in corde ſuo admonuit, & Divinam circa hæc voluntatem & beneplacitum indicavit. *Hæc Trithemius*.

Abſoluto Remenſi concilio, cum Eugenius papa Treveris morabatur, adeoque anno MCXLVIII. *hæc contigiſſe teſtatur Theodorus abbas in vita ſanctæ Hildegardis apud Surium to. 5. die 17. Septembris: unde Trithemius hæc verba tenus fere deſcripſiſſe colligitur.*

Adde etiam quod habet Guilielmus de S. Amore, pag. 126. Notandum etiam, quod quaſdam ſcripturas ſeu prophetias Hildegardis prophetiſſæ Teutonicæ, ad opus propoſitum pertinentes, (cujus prophetiſſæ librorum quidam per B. Bernardum collecti in Clarævallenſi monaſterio continentur) in ſerie hujus libelli poſuimus: & illas ideo confidentius aſſumpſimus, quoniam per prædictum ſanctum virum Spiritum Dei habentem fuerunt collectæ, ut dictum eſt, & in archivo ſui monaſterii inter ſcripturas canonicas collocatæ. Vidimus etiam quemdam librum de archivo eodem aſſumptum, quaſdam prophetias dictæ Hildegardis clarius exponentem, & inter cetera continentem, quod tempore B. Bernardi Clarævallenſis, Eugenio papa libros ejuſdem prophetiſſæ canonizavit in concilio Trevirenſi. Ex P. Hard. pag. 1310.

CON-

(1) Hoc Trevirenſe Concilium ante Remenſe ab Eugenio III. celebratum probat Pagius ad An. Ch. 1148. n. 3. & ſeq.

ANNO CHRISTI 1148.

AD REMENSE CONCILIUM

Ab Eugenio III. Papa, anno 1148. celebratum.

ADDITIO.

Ex Manr. Supp. Tom. II. pag. 402.

Remenſe Concilium ab Eugenio III. anno 1148. *habitum, tum verum decretarum gravitate, cum etiam patrum frequentia celebratiſſimum habetur. Ejus canones apud Labbeum leguntur, quibus nonnullos adjecit P. Martene, & ex eo noviſſimæ Labbeanæ collectionis editor Venetus. Mihi poſt meſſem ſpicilegium ſupereſt, quod colligam, ne quid adeo inſignis utiliſque concilii pereat. Primo ergo duplex excerptum duorum canonum ejuſdem dabo cum paraphraſi, quod nactus ſum in Garboi expoſitione Pſalmi LXIV. apud Baluzium Miſcell. to. I. pag. 95. & 105. Dein adjiciam cauſarum quarundam diſcuſſiones in eodem concilio factas ex codice epiſtolarum Wibaldi Abbatis Corbejenſis vulgato a PP. Martene & Durand Vet. Monum. to. II. tam & appendicis loco ſubjungam literas Henrici Romanorum regis filii Conradi imperatoris ad Eugenium, excuſantes Henricum Moguntinum Archiepiſcopum, quod concilio Remenſi vocatus non interfuerit.*

Ex Garboo in Pſal. LXIV. pag. 95. Sicut nuper in concilio Remenſe, tu papa Eugeni de talibus ſanctimonialibus quæ in clauſtro vivunt, ſed regulam nullam profitentur, mandaſti, ut chriſtiana etiam ſepultura careant, niſi vitam ſuam in congregationibus ſecundum regulam B. Benedicti vel S. Auguſtini emendent. & relictis propriis, communiter vivant.

Idem ibidem pag. 105. Prohibetur unus in duabus vel pluribus eccleſiis, intitulari, ut ver. gr. in ſede cathedrali ſit canonicus, & in rure plebanus, vel inter plebanum & epiſcopum talis medius qualis in concilio Remenſi ſermone apoſtolico, per te, papa Eugeni, nuper eſt præſcriptus pariter & proſcriptus, eo quod quidam ſuis conductitiis, nomen plebani fraudulenter concedunt, & ipſi ſub epiſcopis & ſuper hujuſmodi plebanos ita ſe medios conſtituunt, ut gregem devorent, non curent; vaſtent, non paſcant.

Henricus quidam Corbejenſis Monachus ſua & comitis fratris ſui factione Corbejenſem Abbatiam ereptam erat. Sed non diu poſt multis criminibus apud Hemim cardinalem A. S. L. accuſatus, ac tandem convictus depoſitionis ſententiam retulit. Eo jubato Corbejenſes Wibaldum Abbatem Stabulenſem ſibi præſulem elegerunt, quem Henricus depoſitus multis infectandum ſuſcepit. Rebus ita ſe agentibus ſcribit idem Wibaldus in epiſt. CXXXI. Regeſt. ad Bernardum Hildenſheimenſem: Venimus ad Synodum Rementem, quæ celebrata eſt mediante quadrageſima, ubi Dominus papa paci, & tranquillitati Corbejenſis eccleſiæ providere volens, ſententiam, quam venerabilis pater noſter Thomas presbyter cardinalis A. S. L. in Henricum quondam monaſterii ejuſdem Abbatem verbo dederat, verbo & ſcripto confirmavit. *Extant ea de re ejuſdem Eugenii litera ad Corbejenſes monachos data Remis nonis Aprilis, quas hic exhibeo.*

Dedit Mart. Vet. Mon. t. II. p. 391.

A *Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Corbejenſibus monachis liberis, ac miniſterialibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

QUantum ſit neceſſarium monaſteriorum quieti proſpicere, & de eorum utilitate ſollicite cogitare, antecactum officium, quod in abbatiæ regimine geſſimus nos informat. Ideoque paci & tranquillitati Corbejenſis Eccleſiæ providentes, ſententiam, quam venerabilis frater noſter bonæ memoriæ Thomas presbyter cardinalis & apoſtolicæ ſedis legatus, in Henricum quondam ejuſdem monaſterii abbatem dedit, confirmantes, ſtatuimus, quod ſi idem Henricus pacem monaſterii Corbejenſis perturbare præſumpſerit, & bis tertiove commonitus, non reſipuerit, non ſolum ibi ulterius prælationis non habeat officium, ſed nec poſtmodum ibi inter ſubditos maneat, prohibemus.

Datum Remis nonis Aprilis.

Extat apud eundem Wibaldum in eadem epiſtola CXXXI. Thomæ Cardinalis in eumdem Henricum ſententia in Remenſi concilio confirmata, quam hic exhibeo.

„ Nos communicato conſilio epiſcopi Patherburnenſis & aliorum, qui præſentes aderant,
„ pro inutilitate perſonæ & confeſſione ſimoniæ,
C „ & inobedientia, & ceteris, eum de abbatia &
„ ſacerdotio depoſuimus, monachos ab obedien-
„ tia, & omnes, qui juraverunt ſibi fidelitatem,
„ a debito juramenti abſolventes. Quod ſi vitis
„ aut auditis his literis in abbatia conſiſtere per-
„ tinaciter voluerit, & eccleſiam in perſonis vel
„ bonis ſuis per ſe vel per aliquam ſubmiſſam
„ perſonam lædere molitus fuerit, a proxima
„ Dominica palmarum eum excommunicamus.

Addit vero idem Wibaldus de Henrico illo depoſito in epiſtola CXVIII. In Synodo Remenſi, quæ proxime celebrata eſt, dominus Papa tam verbo quam ſcriptis confirmat licentiam ſui magiſtri D Thom. quam in prædictum Henric. dictaverat; ſed ipſum, ut dictum eſt, a gradu & ordine eccleſiaſticorum depoſuit, tanquam inobedientem, immo vero aperte rebellem anathematis ſententia perculit.

Ibi pariter occurrunt literæ Eugenii papæ III. in quibus concilii Remenſis quædam affert in hanc ſententiam: In concilio quod Remis Deo Domino auctore celebravimus, exciſionis ſententiam pertuliſſet, (*Archiep. Colonienſis multis apud eum criminibus accuſatus*) niſi regiæ parcens abſentiæ detrimentum aliquod regno, quod maxime nobis carendum erat, eventurum exinde putaviſſemus. E *Ibi etiam confirmata fuit anathematis ſententia in Dolenſes & Briocenſes reos tranſgreſſionis in mandata apoſtolica quibus agnoſcere Turonicum metropolitanum jubebantur. Literas illas dedimus in appendice epiſtolarum Eugenii.*

Juvat etiam de hoc Remenſi concilio hic ea referre, quæ ſcribit Gloſcherius in geſtis Archiepiſcoporum Trevirenſium, quem auctorem vulgavit Eccardus in Corp. Hiſtor. to. 2. *pag.* 2203. Ad quod con-

☞ concilium dominus Albero archiepiſcopus tam magnifice pervenit, quod omnium oculos in ſe & ora de ſe aperuit. In camerula autem decori facto lineo panno intrinſecus obducta, inter duos ferebatur equos, quod cunctis viſu erat mirabile; ſenectute enim jam laborabat, longiſque fractus deficiebat laboribus. In hoc ergo concilio prior in ordine cunctis reſidens epiſcopus, relegi de primatu ſedis ſuæ plurima fecit privilegia ſuper omnem Belgicam, Galliam atque Germaniam, quibus auditis Remenſis non mediocriter turbatus eſt. Unde & homines illius cum omnibus ſuis turbationem facientes, aliquos ex eis vulneraverunt; quod ipſe dominus archiepiſcopus Albero valde ferens indigne, minabatur in odio ſe diſceſſurum, & Remenſem vaſtaturum epiſcopatum; tandemque ad hunc finem res eſt perducta, quod Remenſis cum Sueſſionenſi ad hoſpitium ejus pervenit, & homines, qui hanc culpam commiſerant, in ejus poteſtatem dedit.

ANNO CHRISTI 1140.

Denique affero ex eodem Wibaldi regiſtro numero XCIX. Henrici regis Romanorum literas ad Pontificem, quibus excuſat abſentiam archiepiſcopi Moguntini a Concilio Remenſi.

Dilectiſſimo in Chriſto patri Eugenio ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſummo pontifici, Henricus Dei gratia junior Romanorum rex, filius magni Conradi incliti triumphatoris Romanorum regis, & ſemper auguſti, filialem per omnia dilectionem & debitam in Domino reverentiam.

Cariſſimus pater noſter, catholicæ fidei cultor, a nobis & a regno ſuo diſcedens, nobis hæc ſuprema & memoriæ arctius impreſſa mandata dedit, ut perſonam veſtram ſummo dilectionis affectu amplecteremur, ut ſacroſanctam matrem noſtram Romanam eccleſiam præcipua diligentia coleremus, & res ipſius tueri ac defenſare, ubicunque ſe opportunitas offert, non negligeremus. Quæ piiſſima religioſi genitoris noſtri monita non ſurda aure, nec pigra cordis intentione ſuſcipientes, ad effectum ea producere ſollicita devotione curavimus, ſic de cetero intenti, ut crescente in nobis per divinam indulgentiam ætate & ſapientia, cuncta in melius augere & complere ſtudeamus. Morem regni nobis a Deo collati veſtram prudentiam ignorare non credimus, in eo, videlicet, quod Moguntinus archiepiſcopus, ex antiquo ſuæ eccleſiæ & dignitatis privilegio, ſub abſentia principis cuſtos regni & procurator eſſe dinoſcitur, quæ priſcorum inſtituta regum glorioſus genitor noſter, ut in ceteris ſecutus, noſtram ætatem & regni gubernationem reverendo patri noſtro Henrico Moguntino archiepiſcopo, omnium principum favente conniventia, magna cum attentione commiſit. Quantum vero ejuſdem venerabilis archiepiſcopi abſentia toti regno & perſonæ noſtræ incommoda ſit, optime novit intelligentia veſtra, cui mores Galliæ Belgicæ, quæ ſceptris noſtris ex majori parte ſubdita eſt, & totius Germaniæ ignoti non ſunt: inde factum eſt, ut tempore ſynodi veſtræ, quam in Remenſi civitate divina favente clementia ad totius ſanctæ eccleſiæ incrementum celebraſtis, ad veſtræ ſanctitatis præſentiam venire idem archiepiſcopus non poſſet, quoniam alterius regni fines tutus ingredi non potuit: & noſtras res, quæ quanto ſunt per Dei miſericordiam majores, tanto ſunt ad regendum difficiliores, relinquere, nobis cum conſilio multorum principum renitentibus, ſalva fide & honeſtate ſua, non valuit. Verum, quoniam frequenti vocatione veſtra commonitus, ad veſtræ celſitudinis præſentiam tranſire nunc feſtinabat, nos in præterita nativitate beatæ Mariæ curiam Deo auctore in oppido Franchenevort celebravimus, ubi congregata principum noſtrorum frequentia, tam de ipſius archiepiſcopi abſentia, quam de ſecuro ad vos tranſitu ſub prolixa deliberationis mora tractavimus. Eum itaque ad veſtræ ſublimitatis præſentiam contra noſtram & totius regni utilitatem in præſentiarum proficiſcentem, filiali & affectuoſa commendatione proſequimur, orantes intime piiſſimam & in bonis expertam nobis paternitatem veſtram, quatenus eum benigne ſuſcipiatis & honeſtæ petitionis noſtræ intuitu habitum, ad nos cum gaudio ipſum veſtra benedictionis gratia communitum in brevi remittatis.

ANNO CHRISTI 1140.

Affuerunt eo nonnulli ex Anglia epiſcopi, qui de re hæc memorat S. Thomas Cantuarienſis in epiſtola ad Boſonem cardinalem lib. I. epiſtolar. S. Th. epiſt. CXXXVI. ubi hæc de prædeceſſore ſuo Theobaldo refert; Rege Stephano hoc in eo perſequente, quod contra prohibitionem ejus vocatus a domino Papa Eugenio ad Concilium Remenſe veneret, cæteris epiſcopis domi contra obedientiam remanentibus, exceptis tribus, qui de mandato Regis venerunt, ut aliorum abſentiam excuſarent. Nec ei ſummus Pontifex gratias, quas devotione meruerat, in pleno concilio retulilet. Eo quod, ut verbis ejus utamur, *natando potius quam navigando ad Concilium venerat.*

☞ CONSTITUTIO THEOBALDI ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS

De fugitivis & rejectis de Monaſterio.

Circa ann. 1148 ex Wilkins Conc. Brit. to. I. p. 403.

THeobaldus Dei gratia Cantuar. archiepiſcopus, totius Angliæ primas, & apoſtolicæ ſedis legatus, dilectis filiis, Gusberto priori, & toti conventui eccleſiæ Chriſti Cantuar. benedictionem a Domino, & miſericordiam a Deo ſalutari ſuo. Cunctorum providentiæ, ſeu diligentium maxime prælatorum incumbit officio, ut ex præteritorum obedientia mala debeant præcavere futura. Hinc eſt quod ſcandala illa, quæ noſtris videntur contigiſſe temporibus per quoſdam, qui de vobis exierunt, ſed ex vobis non erant, vobiſcum vehementer offenſi adverſus hujuſmodi ne tam ſæpe contingant, quanta poſſumus ſollicitudine vobis impoſterum providere ſtudemus, veſtris ſuper hoc juſtis ac religioſis petitionibus gratanter annuentes, qui zelo juſtitiæ & ignito monaſticæ religionis amore ſuccenſi, hoc unanimi poſtulatis aſſenſu, ut eccleſiæ veſtræ famæ providentes, occaſiones, ex quibus prædicta ſcandala ſæpius oriuntur, qua debemus & poſſumus auctoritate radicitus amputemus. Noſtra igitur & apoſtolica, qua fungimur, auctoritate præcipimus, atque in eccleſia veſtra cunctis tenendum temporibus, & ratum fore ſub anathemate conſtituimus, ut quotieſcunque quemlibet monachum de eccleſia veſtra fugitivum, vel meritis ſuis ejectum, ſive quolibet modo reliſto religionis habitu ad ſeculum reverſum, redire tandem aliquando, & per gratiam recipi contigerit, in ultimo gradu recipiatur; ibique tota vita ſua remanens

ad altioris locum ordinis non aſcendat, illos tantummodo præceſſurus in ordine, qui poſt reverſionem ejus in eccleſia ſuſcipientur, ut ex hoc, & qui poſt lapſum redierint, perpetuo degradationis ſuæ intuitu erubeſcant & humilientur; & qui forte ſimiliter tentari poterunt, amiſſa ſpe recuperandi ordinis ſui, ſi a vobis vel exeant vel ejiciantur, caveant ſibi ab utroque, ne vel exire audeant, vel ejici mereantur. Ne quis autem hanc conſtitutionem noſtram præſumat infringere, ſub anathemate prohibemus. Valete. ANNO CHRISTI 1148.

CONCILIUM LINCOPIENSE IN SUECIA,

Ex Labbei App. Tom. X.

In quo actum de archiepiſcopali ſede erigenda, anno Domini MCXLVIII.

Nicolaus Anglus, cardin. Albanenſis, ex ſtatu Hadr. PP. IV.

Joannes Magnus Gothicæ hiſtoriæ lib. XVIII. *cap.* XVIII. Effecit, *inquit*, Nicolaus ea legatione, ut apud Norvegianos archiepiſcopalis ſedes cum plenitudine pontificiæ poteſtatis erigeretur. Quod etiam anno Chriſti MCXLVIII. apud Sueones celebrato Lincopiæ concilio provinciali peragere cupiens, Gothis & Sueonibus de urbe & perſona tanto muneri idonea concordare nequentibus, ſpe ſua fruſtratus abſceſſit, ordinato prius S. Henrico epiſcopo Upſalenſi. Jam enim Suecia tempore Amundi filii Olavi Schotkonung archiepiſcopum ex Polonia acceperat: qui in controverſiam cum Gothis & archiepiſcopo Bremenſi de præminentia devenerat. Gothi enim potius Bremenſi quam Upſalenſi archiepiſcopo obedien- dum putabant: ob quam diſſenſionem archiepiſcopalis dignitas in Suecia ad aliquot annos intermiſſa fuit. Proinde Nicolaus, ne ea legationis ſuæ parte in toto fruſtraretur, pallium archiepiſcopalis dignitatis apud Æſchillum Lundenſem archiepiſcopum depoſuiſſe dicitur, ut illi conferret quem Gothi & Sueones conformibus ſuffragiis elegiſſent. Sed nullus Sueonum archipræſulum hactenus inventus eſt, qui ſe Lundenſi pontifici in accipiendis archiepiſcopalibus inſignibus ſubmittere ſuſtinuerit. Et ita titularis illa dignitas, ſi aliquando conceſſa fuit, in Æſchillo extincta evanuit, prout infra latius deducemus, & in noſtra Upſalenſi metropoli latius oſtendere curavimus.

AD CONCILIUM TREVIRENSE

Anno 1148. *ab Eugenio III. papa celebratum.*

ADDITIO, ET CHRONOLOGICA ADNOTATIO.

Ex Mſſ. Supplem. ad T. I. pag. 1.

REmenſe concilium hucuſque Trevirenſem præceſſiſſe ſynodum vulgo eruditi arbitrantur. Reipſa tamen Trevirenſe præivit, Remenſe ſubſecutum eſt. Ita nos docet, qui utrique interfuit, Wibaldus Abbas Stabulenſis epiſtola CXXXI. ad Bernard. Hildenesheimenſem epiſcopum; ſcribit enim: *anno præterito ſumus Treviris in curia domini Papæ*. Tum poſt nonnulla proſequitur: *Venimus ad Synodum Remenſem &c.* Inſuper Gloſcherus in geſtis Archiepiſcoporum Trevirenſium ſcribit. *Dominus Papa Eugenius a Treveris recedens, Remis celebraturus Concilium mediante quadrageſima pervenit*. Eodem teſte ſcriptore Pontifex anno 1147. Dominica, qua cantatur *Ad te levavi*, Treverim pervenit; adeoque exeunte anno 1147. die 29. Novembris. Qui cum illo eo confluxerint ad concilium, habes ex eodem Gloſchero; ita enim ille: *Conducentibus pontificem a dextris domino Alberone, a ſiniſtris vero Arnoldo Colonienſi archiepiſcopo, præcedentibus vero primitus epiſcopis Germaniæ, Belgiæ, Tuſciæ, & ex omni natione quæ ſub cœlo eſt. Sed nec cardinales enumerare piget, qui cum domino papa Eugenio Treverim venerunt. Epiſcopi Cardinales, Albericus Hoſtienſis, Henricus Tuſculanus, Humboldus presbyter de titulo Sanctorum Joannis & Pauli, Guido de Summa presbyter de titulo Sanctorum Laurentii & Damiani, Giſibertus presbyter de titulo S. Marci, Hugo presbyter de titulo S. Laurentii de Lucina, Julius presbyter de titulo S. Marcelli, Guido presbyter de titulo Sanctæ Potentianæ, Odo Benecaſe, Heribertus presbyter de titulo Sanctæ Anaſtaſiæ, Guido Diaconus & cancellarius de titulo Sanctorum Coſmæ & Damiani, Octavianus diaconus de titulo S. Nicolai in carcere, Guido Piſanus, Guido Cremenſis, Gregorius de titulo S. Angeli, Joannes de titulo Sanctæ Mariæ novæ, Jacintus de titulo Sanctæ Mariæ in Coſmedi, Otto de titulo S. Gregorii ad aureum velum. Quid referam de ſupervenientibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, archidiaconis, præpoſitis, ducibus, comitibus?* Hos omnes ad Concilium confluxiſſe, quamquam Gloſcherus non ſcribit, vix dubito. Quid vero in ea ſynodo actum ſit præter ea, quæ in cauſa ſanctæ Hildegardis notat Labbeus, pauca occurrunt. Hæc tamen ibidem geſta narrat Wibaldus in epiſtola CXXXXIII. ad Eugenium: *poſtquam ab æquitatis veſtræ cenſura* (Alcolfus) *quondam Fuldenſis Abbas apud Treverim depoſitus fuit*. Inſuper Eugenius in epiſtola LXVI. inter Labbeanas ſcribit noluiſſe ſe electum Placentinum ad id uſque admittere ut *juſtitiam Ravennati eccleſiæ*, (quæ jus ſuum in ea Placentinorum electione læſum querebatur) *conſervaret*; tum addit: *poſtmodum vero iidem filii noſtri* (Placentini) *apud Treverim noſtro ſe conſpectui repræſentantes, idipſum a nobis inſtantius petierunt, aſſerentes poſſeſſionem epiſcopatus, & bona niſi firmaretur electio, devaſtari nimium, & conſumi*. His ita ſe habentibus, addit pontifex, & *cum inſuper nulla eſſet perſona, quæ ibi ſuper hoc Ravennati eccleſiæ reſponderet, cum nullas rationes dicerent ſe habere, pro quibus Placentini electi a Ravennate archiepiſcopo conſecrationem accipere non debebant; neceſſitatibus Placentinæ eccleſiæ paternæ charitatis debito conſpicere cupientes, electionem ipſam, in omnibus, ſalvo jure Ravennatis eccleſiæ, confirmavimus: & ipſi Placentinæ eccleſiæ per apoſtolica ſcripta mandavimus, ut S. Luca feſtivitate noſtro ſe conſpectui præſentarent &c.*

AD-

ANNO CHRISTI 1148.

ADDITIO AD CONCILIUM TREVIRENSE

Ex P. Hartzeim Con: Germaniæ Tom. 3. pag. 361.

DEcrevit Eugenius ſanctimoniales Horeenſes, antiquiſſimi in urbe Treverenſi Monaſterii, a Sancta Irmina ante mille annos fundati, recludendas eſſe; cujus decreti mentionem facit Adrianus IV. Papa in ſuis ad eas moniales litteris.

Dilectæ in domino filiæ. Veſtris precibus annuentes ſtatuimus & præſentis ſcripti decreto ſancimus, ut nulla perſona magna vel parva ſecularis & Eccleſiaſtica nobis inhibeat; ne ſub eadem D. Benedicti regula Domino ſerviatis, ſub qua tempore prædeceſſoris noſtri Sanctæ memoriæ Papæ Eugenii & ipſius præcepto tamquam recluſæ, promiſiſtis Domino deſervire.

Recitatæ ſunt in eadem Synodo litteræ Henrici junioris, Regis Romanorum, quibus tria a Pontifice poſtulat. Primo. Ut Henricum Venerabilem Moguntinenſem Archiepiſcopum, nec non Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates &c. de regno Patris ſui ad eum tranſeuntes clementi bonitate ſuſcipiat. Secundo. Ut Duciſſam Poloniæ amitam ſuam ab excommunicationis quam in ipſam promulgaverat vinculo ſolvat. Tertio. Ut Wibaldum Corbejenſem Abbatem in omni neceſſitate ſua clementer protegat, & præcipue in duabus Abbatiis obtinendis videlicet Kaminata, & Wisbeke: quæ quia fere collapſæ erant tam in religione quam in poſſeſſionibus, manſuetiſſimus pater noſter Conradus eas Corbejenſi monaſterio & præfato Abbati jure proprio contulit quatenus per ejus induſtriam divinus ibidem ordo reformetur, & poſſeſſionibus recollectis quæ diſperſæ ſunt atque conſervatis loca penitus ut cæperunt non deſtruantur. Eugenius cauſam Judithæ Caminatenſis Abbatiſſæ depoſitæ & cauſam Duciſſæ Poloniæ ad futurum Concilium Remenſe remiſit.

Depoſitionis ſententiam in Henricum Corbejenſem latam confirmavit Eugenius, & monachos Corbejenſes hortatus eſt ut tamquam boni & humiles filii diligerent & honorarent Wibaldum atque ut Paſtori ſuo condignam reverentiam & obedientiam impendentes ad recuperandas & retinendas poſſeſſiones & bona Corbejenſis Eccleſiæ viriliter adſiſterent.

Congregatio Fuldenſis ob turbas ſub Ruggero Abbate motas a monachis aliquot expulſis querelam detulit ad Concilium Treverenſem, in quo Abbatem depoſitum dicit Browerus & ex eo Pagius ad hunc annum.

CONVENTUS EPISCOPORUM IN MARSORUM LATII URBE

Anno 1148. habitus.

Ex Ughel. Ital. Sacra Tom. 1. Append. ex Marii Vipol. Tom. II. p. 667.

Conventus hujus cauſas, reſque in eo geſtas omnes, deſcriptas exhibet charta; quam ex archivo Marſicano profert Ughellius to. I. pag. 902. nov. edit. ex quo hic datur.

Solent multorum facta obliviſci, niſi de recenti ſcribantur. Inde eſt, quod congruum fore duximus, quæ tempore D. Bernardi Epiſcopi inter Eccleſiam S. Sabinæ, & S. Joannis accidere, ſummatim ſcribere. Primo itaque anno ordinationis ejus, feria quinta in Cœna Domini, ſecundum conſuetudinem tam Clerici S. Joannis, quam totius Epiſcopatus ad Eccleſiam S. Sabinæ convenere. Cumque ſolemnia celebrarentur, Canonici S. Joannis hoſtias ad altare ſacrandas, & plebanis dominandi ambitione diſtribuendas obtulere. Et quia D. Epiſcopus tunc uſque ad mortem patiebatur, id patienter toleratum fuit. Celebratis itaque ſolemniis, ſanctum Chriſma ex more per ſingulas plebes, coadunatis totius Epiſcopatus plebanis, Canonici S. Sabinæ diſtribuere cœperunt. Quod videntes Donnus Raymundus, & Ing. qui dicebatur Præpoſitus ægre tulere, ita quod primum ipſi Chriſmatis diſtributori Joanni Berardi injurias, deinde plebanis cum injuriis, & minis verbera intulere. Et quia de ampullis S. Joannis Chriſma non tulerant, fractis ampullis, quod dici nefas eſt, Chriſma effudere. Et ne Paſchalia exſenia Epiſcopo in Eccleſia S. Sabinæ patienti afferrentur, obliti fidelitate plebanis præcipiendo ſuaſere, & quia ..... D. Epiſcopo mediante, nullum exinde paſſi ſunt. Alio anno cuidam homini de Eccleſia S. Nicolai de Nerſe, cui præerat quidam S. Sabinæ Canonicus Raynaldus nomine, quas pro Chriſmate ferebat, ampullas cum capſis ſuis abſtulere, de quibus omnibus juſtitiam facere noluere. Quamobrem S. Sabinæ Canonici ad pedes Romanæ Eccleſiæ querelas deponere diſpoſuere. Quod præſentientes S. Joannis Clerici, ut prohiberent, Comiti perſuaſere, & ſic ad D. Epiſcopum pro juſtitia accipienda ſemper conclamare S. Sabinæ fratres non ceſſabant, quorum clamores in ſubſequenti an. D. Epiſcopus ſedare promittebat. Adveniente igitur quinta feria, qua S. Chriſma conſecratur, celebratis ſolemniis ex more, de ampulla S. Joannis oblitus permiſſione juſtitiam S. Sabinæ conculcans, propria manu ipſe Dominus Sanctum Chriſma diſtribuit, unde tanto dolore Canonici S. Sabinæ repleti ſunt, quod ea die, nec mandatum, nec aliquod officium præter altarium expoliationes in eccleſiam factum fuit. Quod videns D. epiſcopus ad eorum conſolationem ipſe Paſchali feſto, cum eis manſit. Id vero S. Joannis Clerici præſentientes, iniqua cogitatione, modo ad Comitem, modo ad milites ibant, hinc inde per vicos, & plateas ipſa Reſurrectionis die clamantes, & dicentes. Succurrite matri veſtræ Eccleſiæ S. Joannis, quam Epiſcopus, & Canonici S. Sabinæ deſtruere nituntur. Qui audito hoc, iniquum invenere conſilium ſicut in ſubſequenti oſtenditur, callide, doloſe, & fraudulenter ad epiſcopum milites miſere, qui ſuaderent illi

illi, ut qui non venerat die Reſurrectionis, ſecunda feria poſt Reſurrectionis diem ad officium faciendum veniret. Hoc autem non propter officium, ſed ut ſibi, & fratribus ſuis, proprio auctore, vituperium inferrent, agebant. Unde factum eſt, quod D. Epiſcopo cunte ad Eccleſiam S. Joannis, & Clerici ... ita quod in terram alios projecere, alios pugnis, & contumeliis verberavere, & Epiſcopum Miſſam cantare, & loqui ad populum non permiſere, ac eidem nullam reverentiam intulere, ſicque factum eſt, ut dum epiſcopus loqui volebat, ſecundum quod a Clericis commoniti erant, manibus plaudentes omnes in eum, & fratres ejus clamabant dicentes ut ita dicam, *Arri*, *Arri*, & loqui non poſſent, egreſſi foras Epiſcopus, & fratres ejus injuriis, & contumeliis afflicti redire nitebantur. Quid multa? percuſſo Giliberto Diacono, qui Epiſcopum ducebat, ab inferiori gradu ſcalarum uſque ad ſcamnum ante Eccleſiæ januam Epiſcopus violenter reductus eſt, & ſic mala malis adjicientes, volentes palliare, quæ commiſerant, Epiſcopi manus, & os oſculati ſunt. Hac pace facta poſt bellum, licet nolens cum eis Epiſcopus manſit, & ſic verberati, & lapidibus obruti, qui cum Epiſcopo iverant, Canonici reverſi ſunt. Cœpere poſtmodum tam apud Epiſcopum quam apud Comitem Canonici S. Sabinæ ſuper his querelas deponere, qui id compoſuere, ut Id in Dominorum Tiburtini, Furconenſis, Pinnenſis, atque Valvenſis Epiſcoporum judicio finiretur. Convocatis ergo, & coadunatis in ultima hebdomada maji epiſcopis apud Eccleſiam S. Sabinæ, ubi erat & Joannes Siginienſis epiſcopus, qui ejuſdem eccleſiæ Canonicus erat, mendaciis compoſitas Clerici S. Joannis coram epiſcopis litteras recitavere. Quæ cum audiſſent Canonici S. Sabinæ ſingulis capitulis rationabiliter reſponderunt. Et inter multa a rivo Argentellæ uſque ad Siſaram ab epiſcopo Pandulfo ſibi conceſſum eſſe ſub excommunicationis vinculo dicebant, & uſque ad præſens tempus videtur, in tenimento eſſe aſſerebant, & per ſingulas plebes infra hos fines poſitas Chriſma diſtribuere inverecunda fronte affirmabant. Quæ omnia falſa eſſe hac ratione S. Sabinæ Canonici comprobavere: Primum Imperatorum præcepta oſtendere, in quibus non ſolum eccleſia S. Joannis, ſed quicquid ipſa in terris, & vineis, & in ſervis poſſidet, antequam ipſa eccleſia fundaretur, juris ejuſdem eccleſiæ eſſe manifeſte continebatur. Deinde privilegia Romanorum pontificum tam Pandulfo Epiſcopo, quam multis aliis epiſcopis ad honorem B. Sabinæ facta oſtendere, in quibus continebantur omnes eccleſiæ ſibi pertinentes, & ipſa S. Joannis eccleſia, & ut eccleſia S. Sabinæ matrix, ut hactenus, perpetuo haberetur. Deinde omnes fere plebani, & boni Clerici ejuſdem epiſcopatus hæc teſtabantur: ex quo nati ſumus non audivimus dici, quod aliqua eccleſia, vel clericus hujus epiſcopatus aliquid debeat eccleſiæ S. Joannis, & miramur, qua fronte hoc aſſerunt, cum nil aliud nos ipſis, quam ipſi nobis debeant; ipſi enim ut nos ſacramento eccleſiæ S. Sabinæ tenentur. Cumque hæc, & alia multa legerentur, recitarentur, & teſtarentur coram epiſcopis, præcepere utrique parti, ut cauſam intrarent. Quid prorſus? Clerici S. Joannis renuerunt. Tandem habito conſilio, hoc conſilium D. Marſicano epiſcopo, epiſcopus Tiburtinus, Furconenſis, & Valvenſis coram omnibus fere Clericis ejuſdem epiſcopatus, & multis laicis in hæc verba dedere: Domine epiſcope, nos videmus quia tui clerici S. Joannis obedire renuunt, & quia de juſtitia non confidunt propter offenſas, quas huic eccleſiæ, & injurias, quas fratribus tuis intulere, cauſam intrare renuunt; conſilium tibi damus, ut omnia exſenia præter quæ in feſto S. Sabinæ afferrentur, ubicumque tibi placuerit .... juriſdictioni reddantur. Decimas & mortuorum oblationes ad tui utilitatem ubicunque ..... per epiſcopatum coadunentur. Ampulla vero donec D. Papa Eugenius redeat, quamvis inutiles, & extra Sanctorum rationem videantur, duæ ſacrentur. De ampulla S. Joannis duabus tantum Plebibus, S. Felicis ſcilicet, & S. Potiti; de ampulla vero S. Sabinæ, ſicut ratio exigit, vel manu propria, vel per quem fratrum tuorum canonicorum tibi placuerit, per totum alium epiſcopatum chriſma diſtribuatur. Quo audito reſpondit D. Marſicanus epiſcopus: Quoniam fratres illi mihi non obedientes judicium veſtrum ſubterfugere, & nec mihi, nec huic eccleſiæ ſatisfacere voluere, quod mihi conſilium datis, procul dubio id agere, & tenere me amodo Domino propitio noveritis, irrefragabiliter, & ſic coram ipſis Epiſcopis, & omnibus ſupradictis, ſummatim ſcriptum eſt. Hoc autem eſt anno 1148. Indict. XI. anno Pontificatus Dom. Eugenii III. Pp. V.

ANNO CHRISTI 1148.

ANNO CHRISTI 1150.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Odorico Præpoſito, & Canonicis eccleſiæ S. Sabinæ Marſicanæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NE oblivionis obſcuritas humanis mentibus ingeratur, quod ſuper cauſarum litigiis judicatum fuerit, ſcripturæ debent memoriæ commendari, ut per hoc habeat ſecutura poſteritas, quid in futuris temporibus evidenter agnoſcat. Quocirca qualiter controverſia, quæ inter vos, & clericos eccleſiæ B. Joannis ſuper conſecrando oleo diutius fuerit agitata, per noſtram ſententiam fuerit terminata, præſenti ſcripti ſerie præcepimus annotari. Clerici ſquidem B. Joannis aſſerebant, quod Marſicanus epiſcopus deberet eis ſegregatam ampullam unam olei conſecrare, aſtruentes, quod ampullam ipſam ex antiqua conſuetudine a Marſicano epiſcopo percepiſſent. Vos autem contra hæc reſpondentes dicebatis, quod quamvis in eadem eccleſia fuerit factum, Siginulfus a Biberto Ludovico ibi intruſus, hoc primum contra juſtitiam introduxit, & hoc SS. Patrum inſtitutis, & venerandis Canonibus omnino dignoſcitur eſſe contrarium. Nos igitur, quia petitionem eorum ſuperſtitioſam eſſe cognovimus, & principium ipſum ex maxima ſuperbia proceſſiſſe, communicato fratrum noſtrorum conſilio exinde judicamus, ut de cætero una tantum ampulla olei in Matrici eccleſia B. Sabinæ conſecretur, & tam per eccleſiam B. Joannis, quam per alias, ſicut juſtum eſt, æqualiter dividatur, & ita firmum, & inconvulſum futuris temporibus in perpetuum modis omnibus obſervetur; Si vero oleum ipſum recipere prædicti Clerici forte noluerint, Marſicanus Epiſcopus eos, tanquam contemptores, atque rebelles ſevera animadverſione coerceat.

Datum Ferentini VIII. Idus Junii, Indict. 14. Incarnat. Dom. anno 1151. Pontificatus D. noſtri Eugenii Papæ III. an. 7.

CON-

ANNO CHRISTI 1149

CONCILIUM ERFORDIENSE

Ab Henrico Moguntino archiepiſcopo pro variis eccleſiæ negotiis, Anno 1149. celebratum.

Privileg. & Bp. Wibaldi coop. tom.

H. (Henricus) Dei gratia Moguntinæ ſedis humilis miniſter Wibaldo, ſpeciali amico ſuo, Corbejenſis eccleſiæ venerabili abbati, dilectionis & benignitatis ad omnia devotam & promptam exhibitionem.

Mart. Ver. Mon. to. II. p. 194.

Fideli admonitioni & piæ devotioni veſtræ, quam in profectione noſtra ad dominum papam nobis exhibuiſtis, non ſolum gratias referimus, verum etiam ſuo loco & tempore condigna operis exhibitione reſpondere parati ſumus. Juxta autem petitionem legati veſtri actionem quorundam negotiorum, quæ ex præcepto domini papæ præſentibus ſuffraganeis noſtris Erfordiæ tractavimus, & terminavimus, vobis innoteſcere curamus. Primum capitulum erat de quodam abbate de * Burgilin, qui querimoniam habebat adverſus comitem Sironem, quod quædam bona eccleſiæ ſuæ violenter tuliſſet, & pertinaciter teneret, quam, a domino papa nobis injunctam, conſilio & auxilio fratrum noſtrorum utrimque facta pace & concordia, terminavimus. Secundum erat de comite H. qui uxorem ſuam dimiſerat, & aliam ſuperduxerat. Hujus negotii talis erat actio. Dominus Hildenesheimenſis epiſcopus aſſerebat, quod inter ipſum & priorem, quam pro uxore habebat, propter cognationem canonica facta erat ſeparatio; ſed quod de inceſtu, quem cum nepte ſua commiſerat, pœnitentiam ſuſcepiſſet vel peregiſſet, non affirmabat. Unde fratribus noſtris decernentibus, quod ante peractam pœnitentiam matrimonium contrahere nec poſſet nec deberet, Maguntiam ad ſynodum noſtram in feria ſecunda poſt Aſcenſionem Domini ad ſatisfactionem eum vocavimus. Præterea Hereveldenſem abbatem, quia inconſulta eccleſia noſtra & abſque verbo noſtro Fuldenſem ſuſcipiens abbatiam, ab obedientia noſtra ſe alienavit, fratribus noſtris ſanctientibus vocavimus. Poſt hæc multa erant, quæ ſingula longum eſſet enumerare; ſed hæc vos magis ſcire conjecimus deſiderare.

* Ord. S. Ben. quod an. 1130. Cong. Bitterf. ventum eſt MART.

ANNO CHRISTI 1150.

SALISBURGENSIS PROVINCIÆ CONCILIA DUO

Unum Salisburgi, aliud Ratisbonæ habitum, Anno 1150.

GEmini hujus provincialis concilii nuda mentio ſupereſt; illius quidem apud Chronographum Salisburgenſem; hujus vero apud Craſſum in chronic. & ex utroque apud Hanſizium Germ. Sacr. to. I. pag. 252. Ita chronographus: *Anno 1150. ſynodus quinque epiſcoporum ſub Eberhardo archiepiſcopo apud Salisburgh habetur.* Craſſus vero ita. *B. Eberhardus S. Salzburgenſis eccleſiæ archiepiſcopus in ſynodo quam Ratisbonæ, ſuffraganeis ſuis aſſidentibus, habuit octavas matris Mariæ beatæ ſuſtinuit.*

In alterutro ex his conciliis ſancita credo ea, quæ in ſequenti epiſtola ad Eugenium papam Otto celebris Friſingenſis epiſcopus memorat.

Venerabili patri & domino E. ſummo pontifici. O. Dei gratia Friſingenſis ſervus cum debita ſubjectionis reverentia devotum ſervitium & orationes.

In ſynodo provinciali motum eſt verbum coram archiepiſcopo & ſuffraganeis ejus, quod in Regalibus abbatiis modernæ inſtitutiones & conſuetudines Clauſtralium non ſervarentur. Nos ergo cum ad noſtri Epiſcopi ejuſmodi Abbates, ſicut alii fratres ad ſuos ſermonem, ſuper his queſtionem dirigeremus cum viris religioſis ad Monaſterium N. Abbatis, & mutationes aliquas juxta eorum conſuetudinem, quæ hic reprehendebatur, exegimus. Qui reſponderunt, ſe nullatenus poſſe antiqua ſtatuta illius Cœnobii vel infringere, vel mutare ſine magna conturbatione vel potius deſtructione loci, pro eo, quod & advocatus graviter ferret, & de familia, qui miniſteriales dicuntur, ſe uſque ad mortem reniti clamarent. Nobis vero cum verbum morum nec leviter eſſe dimittendum videretur; abbati vero pluribus ex cauſis grave vel impoſſibile eſſet ad faciendum, veſtram appellavimus audientiam. Placuit * itaque nobis * pater & domine, cauſam hanc ad vos translatam, qui & prudentiam habeatis & auctoritatem, finem imponere. Attamen hoc veſtræ ſignificavimus prudentiæ, perſonam abbatis ne tunc in ſynodo, nec poſtea de aliquo pulſatam eſſe, quippe quem longo jam tempore, fratreſque ſuos, aliaſque audivimus.

* l. placeat
* l. vobis

ANNO CHRISTI 1151.

CONCILIUM LONDINENSE,

Habitum Anno MCLI.

Ex Matth. Mediol. t. 7. p. 81

ANno dominicæ incarnationis MCLI. papatus Domini Eugenii Papæ III. incipiente VII. Anglorum Rege Stephano regnante anno XVI. præſidente Tebbaldo Cantuarienſi Archiepiſcopo totius Britanniæ Primate & ſedis apoſtolicæ Legato anno XIII. celebratum eſt Londoniæ Concilium menſe Martio, in quo ſtatuta hæc fuerunt quæ ſubter annexa ſunt.

CAP. I.

Multorum experimenta morborum novas nos cogunt medicinas quærere, ut tribulationibus quæ in

ANNO CHRISTI 1151.

invenerunt nos nimis poſſimus remediis ſalubribus obviare. Sancimus igitur ut Eccleſiæ & poſſeſſiones eccleſiaſticæ ab operationibus & exactionibus quas vulgo tenſerias ſive tallagias vocant omnino liberæ permaneant, nec ſuper his eas aliqui de cætero inquietare præſumant. Quid vero contra hoc decretum venire tentaverint, divino in terris eorum ceſſante officio, tandem, donec condigne ſatisfaciant, anathematis ſententia percellantur. Sane operationes Regi debitas fieri non prohibemus, Regis tamen præcedente mandato.

CAP. II.

Quia vero Eccleſiæ per Angliam conſtitutæ occaſione placitorum coronæ Regis pertinentium attenuantur ſupra modum & deſtruuntur, nolumus eas ſicut hactenus ſuper eiſdem placitis Baronibus reſpondere. Ideoque præcipimus quatinus in hujus noſtræ inſtitutionis tranſgreſſoribus & terris eorum Epiſcopi in quorum parochiis fuerint juſtitiam ſatagant eccleſiaſticam exercere. Qua in re ſi Epiſcopi negligentes extiterint, ab eiſdem damna Eccleſiæ requirantur.

CAP. III.

Præterea ſtatuimus ut qui pro invaſione ſeu pro rapina rei eccleſiaſticæ anathematis vinculo innodantur, abſolvi nullatenus mereantur donec ablata integre reſtituant, vel Eccleſiæ quæ damnum paſſa eſt ſufficienter caveant quod univerſum debitum infra tempus quadrimenſtre perſolvant. Verumtamen ſi de rebus mobilibus eorum qui damna inferunt eadem reſarciri non poterunt, ſupportandos eos eſſe putamus, ut fidejuſſoriam præſtantes cautionem, vel ea deficiente juratoriam, ad annuæ præſtationis ſolutionem ſecundum ſuas facultates Epiſcopi taxatione teneantur. Si quis autem eos aliter abſolvere præſumpſerit, eadem damna reſarcire compellatur.

CAP. IV.

Illud quoque adjicientes decernimus, ne liceat de cætero alicui eccleſiaſticæ perſonæ poſt invaſoris ſeu raptoris excommunicationem de damno Eccleſiæ illato ultra viceſimam partem debiti, aliquid remittere. Qui vero remiſerit, ſi Epiſcopus eſt, per ſex menſes, ſi alia eccleſiaſtica perſona, per annum integrum ab officio ſuſpendatur.

ANNO CHRISTI 1151.

CAP. V.

Sanctorum patrum veſtigia ſecuti præcipimus ut his qui anathematis ſententia condemnantur, ſi per annum integrum in ea pertinaciter perſeverent; infames & deteſtabiles habeantur, ut neque in teſtimoniis neque in cauſis audiantur, & in principis ſit poteſtate ipſos exheredare.

CAP. VI.

Prava nimis & ſtatutis canonum contraria inolevit conſuetudo ut in Eccleſiis Angliæ clerici paſſim & ſine delectu recipiantur. Quod ne de cætero fiat modis omnibus prohibemus.

CAP. VII.

Nihilominus etiam præſentis ſcripti auctoritate ſtatuendum eſſe cenſemus ut quotiens ſacerdotibus innotuerit prædam ſive rapinam rerum eccleſiaſticarum ad loca in quibus degunt deveniſſe, divina ibidem officia celebrare non præſumant donec Epiſcopi vel Archidiaconi ſuper hoc mandatum ſuſcipiant, vel ipſa rapina reſtituatur. Ceſſantibus autem matricibus Eccleſiis, capellæ quæ intra munitiones conſtructæ ſunt, non expectata ceſſandi juſſione ab adminiſtratione divinorum ceſſent. Sacerdotes vero qui hujus ſanctionis contemptores extiterint, per annum integrum officio proprio careant. Quod ſi ſæpius in hac re negligentes reperti fuerint, pro arbitrio Epiſcopi ſui majori ſeveritati ſubjiciantur.

CAP. VIII.

Hoc quoque præſentis ſanctionis pagina firmandum eſſe credimus, ne quis in civitate vel portu, neque in vico, neque in caſtro, neque omnino alicubi locorum nova vectigalia, quæ vulgo pedagia dicuntur, inſtituere vel inſtitutionibus conſentire audeat. Hujus autem ſtatuti temeratores, quia rem exemplo perniciosam inducunt, anathemati ſubjiciendo non dubitamus.

CONCILIUM BALGENTIACENSE

Ob cauſam divortii inter Ludovicum Francorum regem & Eleonoram filiam ducis Aquitaniæ, anno MCLI. ſub Eugenio papa III.

G. C. Floridi concilium inſcripſit Binius: cum tamen ſive Sugerii, ſive alterius, locus quem promit, Balgentiaci celebratum dicat. Sic nimirum interpungendum putavit, *ante diem Paſchatis, Floridi in caſtro Baugenſiaci*: quaſi Floridum, locus eſſet. Neque intellexit Dominicam palmarum a Gallis Paſcha Floridum vocari.

DE hoc epiſcoporum conventu Sugerius abbas S. Dionyſii, qui interfuit, habet iſta: Interea aliqui venerunt ad regem, de cognatione ſua progeniti, qui ortum & derivationem parentelæ ſuæ noverant: & dixerunt, ſicut & verum erat, quod inter ſe & Eleonoram uxorem ſuam erat conſanguinitatis affinitas talis, quod inter eos de jure lex matrimonialis non poterat convenire: & inde per juramentum probationem legitimam offerebant. Quibus rex ſic reſpondit: Quod contra Deum & contra legem eccleſiæ eam nolebat habere, volens per omnia, ſtatuta eccleſiæ, & legem matrimonii inviolabiliter obſervare. Et ut iſtius rei veritas poſſet veracius indagari: die Martis ante feſtum Paſchatis Floridi * in caſtro Baugenciaci Hugonem archiepiſcopum Rotomagenſem, Samſonem archiepiſc. Remenſem ..... & quartum Lanfredum Burdigalenſem, cum pluribus ſuis coepiſcopis & baronibus Franciæ fecit ſolemniter convenire. Ante quorum præſentiam ſteterunt illi qui genus inter regem & reginam ſe probaturos obtulerant, qui etiam eſſudem generis erant parentes & cognati: & per juramentum ſuum dixerunt, quod rex & regina ſe cognatione

* hoc eſt, Dominica palmar.

ANNO CHRISTI 1150.

—ne contingebant, & quod ſecundum Deum & legem conjugalem debebat inter eos divortium celebrari. Quo ſufficienter probato in præſentia prælatorum, fuit inter eos per conſenſum partium matrimonium diſſolutum. *Hoc Sugerius*

A

G. C. Eundem Sugerii locum deſcribit Beslius in hiſtoria comitum Pictav. pag. 487. ex quo Samſonem archiepiſc. Remenſem addidit, cum in editione tum Pithœana, tum Duchesniana duo tantum nominentur archiepiſcopi, Rotomagenſis, & Burdegalenſis. Lacunam ergo ſupplevimus, ſed non totam. Burdigalenſis enim archiepiſcopus dicitur quartus: & tres tantum habemus. Unus ergo deeſt: quod etiam indicat Besliana loci hujus editio, in qua hiatus inter Remenſem & Burdegalenſem eſt relictus. Sed hic quoque vulneri aliunde mederi poſſumus: nempe ex hiſtoria ejuſdem Ludovici VII. cujus hæc verba: Proinde Hugo Senonenſis archiepiſcopus convocavit utrumque, videlicet regem Ludovicum, & reginam Alienoridem, ante præſentiam ſuam apud Baugenciacum. Qui convenerunt ea ex præcepto ipſius, die Veneris ante Dominicam de ramis Palmarum: ubi etiam interfuerunt, Samſon Remenſis, Hugo Rotomagenſis, & cujus nomen non tenco, Burdigalenſis, archiepiſcopi. Igitur præter illos tres, aderat Hugo Senonenſis.

Geſtum hoc eſſe anno MCLI. multi aſſerunt, annum forte numerantes ut tum in Galliis, ubi quadrageſimæ tempore anni MCLII. annus adhuc MCLI. numerabatur. Alii annum aſſignant MCLII. ut Robertus de Monte, Bernardus Guido, chronicon Turonenſe, Andegavenſe, Rotomagenſe. Neutra pars certo. Si geſtorum Ludovici VII. autor eſt Sugerius: neceſſe eſt, rem iſtam quæ in iis refertur, anno MCLI. attribuere, cum ipſe anno MCLII. Idibus Januariis obierit. Si vero anno MCLII. factum eſt hoc divortium: oportet vel operis illius autorem Sugerium non fuiſſe, vel non fuiſſe totius: ſed aliquid alia manu aſſumtum eſſe.

Divortium quadrageſimæ tempore decretum, poſt Paſcha perfectum eſſe diſcimus ex chronico Richardi Hagulſtadenſis: qui cum *in quadrageſima apud Balgencum* habitum fuiſſe concilium aſſerat: addit, ſeparatos eſſe autoritate Chriſtianitatis poſt clauſum Paſcha.

Alienoridem deinde conjugem duxit Henricus Normannorum dux, & Andegavorum comes: ac per eam dux Aquitanorum, & comes Pictorum, quæ ditiones Alienoridi hereditate obvenerant, ut pote Guillelmi IX. Aquitaniæ ducis filiæ. Quibus Angliæ regnum poſtea Henricus adjunxit. Ex eo reges Anglorum Normanniæ & Aquitaniæ duces aliquandiu fuerunt.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Ch. 1151. n. 3. & ſeq.

ANNO CHRISTI 1151.

Non tantum Baronius & Labbeus T. X. Concil. ſed etiam non pauci alii divortium Ludovici VII. Galliæ Regis cum Eleonora uxore huic anno aſſignant; verum illud ſequenti tantum anno factum, ideoque & Concilium Balgentiacenſe, in quo illud decretum, eo anno collocandum certum eſſe debet. Duchesnius enim Tom. IV. pag. 443. refert ex Scriptore Anonymo in Bibliotheca Monaſterii Sancti Victoris Pariſiensis MS. aſſervato fragmentum, in quo de Ludovico VII. & Eleonora legitur: *Poſt multos labores & tribulationum fluctus reverſus* (ſcilicet ex Oriente) *licet ex illa duas filias ſe ſuſcepiſſe gauderet; tamen regni ſui anno XXI. offenſus, & auctoritate Eugenii Papæ repudiatam dimiſit.* Ubi Ludovici VII. Regis anni deducuntur ab anno MCXXXI., quod ab Innocentio, dum pater adhuc viveret, coronatus fuit. Verum Robertus de Monte; qui hoc divortium cum hoc anno alligare videtur, corrigendus eſt juxta dicta, unitate ſc. ſingulis annis per hæc tempora addita, quia librarius unius anni prochroniſmo peccat, & cum unum tantum hujus Autoris exemplar MS. extet, illa methodus obſervanda. His adde Robertum de Monte vulgatum, Gervaſium Dorobernenſem in Chron. & Nangium in Chron. cujus hæc ſunt verba ad annum MCLII.

B

Ludovicus Rex Francorum Zelotypia ſpiritus inflammatus cum Alienorde uxore ſua in Aquitaniam vadit, munitiones removet, & gentes ſuas inde reduxit. Qui dum regrederetur apud Baugenciacum caſtrum (ubi Concilium celebratum) *jurata conſanguinitate, uxorem ſuam repudiat; &c. dum in terram nativitatis ſuæ regrederetur, Henricus Dux Normanniæ & Comes Andegavis ei occurrens eam deſponſavit, &c. genuitque, &c. Henricum, Richardum, & Joannem poſtea Reges Angliæ,*

C

atque Gaufridum Comitem Britanniæ. Item quatuor filias quarum una data eſt uxor Regi Caſtellæ, unde orta eſt Blanca Regina Franciæ, mater Sancti Ludovici Regis: altera vero Conſtantinopolitano Imperatori: nomine Alexii; tertia, quam Saxoniæ Duci, unde natus eſt Otho poſtmodum Imperator Romanus; quarta vero Toloſano Comiti, unde natus eſt Raimundus, cujus filiam poſtmodum Alphonſus Comes Pictavenſis frater Sancti Ludovici Regis Francorum accepit uxorem. Continuator Aimoini lib. 5. *Rex Ludovicus*, inquit, *duas filias, quas de Alienora ſuſceperat, maritis deſponſavit: primam ſcilicet Mariam, Henrico Comiti Palatino Trecenſi; juniorem videlicet Aaliz, fratri ejus Theobaldo Comiti Bleſenſi.*

☞ AD CONCILIUM LONDINENSE

Habitum Anno 1151.

ADDITIO.

Ex Matth. Suppl. T. II. pag. 499. apud Wilkins

HOc anno Theobaldus Cantuarienſis Archiepiſcopus, & A. S. L. tenuit Concilium generale apud London in media quadrageſima, ubi Rex Stephanus, & filius ſuus Euſtachius, & Angliæ proceres interfuerunt, totumque illud concilium novis appellationibus infrenduit. In Anglia namque appellationes in uſu non erant, donec eas Henricus Vintonienſis epiſcopus, dum D legatus eſſet, malo ſuo crudeliter intruſit; in eodem namque concilio ad Romani Pontificis audientiam ter appellatus eſt. Ita Waltenius Convent. in Chron. & A. Hunting. in hunc annum. Hoc vero concilium idem credo cum illo, cujus canones ex Baluzio Venetus Labbei editor dedit, & collector Anglicanus, neſcio quo conſilio, omiſit.

ANNO CHRISTI 1151. — ANNO CHRISTI 1152.

☞ VENETUM CONCILIUM

In cauſa jurium quorumdam eccleſiæ Marianenſis S. Mariæ, Anno 1152. habitum.

Aſſertur in Ughell. Ital. Sac. to V. o 1551. accredit.

IN nomine Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti anno Domini milleſimo centeſimo quinquageſimo ſecundo menſis Januarii, Indictione prima, Rivoalti.

Quia in ſede æquitatis poſiti ſumus, ideo ea, quæ juſtitiæ ſolerti cura, ac ſtudio ad rectum E tramitem ducere modis, quibus poſſumus, ſtudere debemus, & lites atque contentiones eatenus extinguere, quod diſcidia exinde ulterius non queant oriri. Quapropter nos quidem Henricus Dandulus Dei nutu Gradenſis patriarcha, dum in noſtra aula reſideremus, adhibitis nobis venera-

bilibus fratribus noſtris epiſcopis & maxima multitudine reverendorum clericorum noſtræ patriæ, venit ante noſtram præſentiam Angelus da Molinus Torcellenſis archidiaconus, & S. Mariæ a Maurianis plebanus, & conqueſtus eſt de injuſtitia, quam prædicta eccleſia Maurinianenſis ſanctæ Mariæ, & ipſe patiebatur, ſcilicet quod vicarius, & clerici eccleſiæ S. Stephani ejuſdem loci ſubtrahere nitebantur illam juſtitiam & reverentiam, quam ceteri vicarii, vel clerici prædictæ eccleſiæ S. Stephani exhibere ſoliti erant ſupradictæ plebi S. Mariæ, & ceteris plebanis, quibus eadem eccleſia regenda commiſſa extiterat per tempora. Hanc autem perobviationem nos & noſtri conſtratres epiſcopi ſæpe audientes, vocari fecimus coram noſtra præſentia jam dictum vicarium, & clericos præfatæ eccleſiæ S. Stephani; ad quam vocationem tunc ſimiliter in noſtra præſentia advenit præfatus Torcellanus archidiaconus & plebanus eccleſiæ S. Mariæ, & oſtendit nobis unam breviarii chartulam teſtatam & roboratam, factam per curiam anno Incarnationis ejuſdem noſtri Redemptoris milleſimo quinquageſimo tertio menſis januarii indictione ſeptima, quam ſcribere rogaverunt Martinus presbyter Stytadei, & Dominicus Michael, atque Adam Dandulo, & Pentani, ſive Jonannes Calaſti, nec non & Dominicus Dandulo, ſeu Lugnanus Theodoro, & Johannes Venerio, atque relicta Martini Felix, ſive & Florentius clericus filius Johannis Florentii de Cletamis vel ordine eccleſiaſtico, quod extitit inter ſupraſcriptam plebem S. Mariæ & vicarium eccleſiæ præfatæ S. Stephani protomartyris atque vicarium eccleſiæ S. Martini pontificis, ſeu & eccleſia B. Eraſmi de litore Murianenſis, nec non & eccleſia B. Cypriani martyris, ſicut & prædeceſſores eorum ſoliti ſemper fuerunt facere prædictæ eccleſiæ S. Mariæ in ſacris feſtivitatibus, ſecundum antiquam conſuetudinem. In qua continebatur, quod ipſi omnes, quorumque nomina ſuperius & ſubtus adſcripta ore teſtificabantur & confirmabant, quod audiverant ex ore parentum ſuorum, & ipſimet poſtmodum ſemper facere ſecundum antiquam conſuetudinem. Dicebant enim, quod primus omnium debet venire vicarius eccleſiæ S. Stephani, atque vicarius eccleſiæ B. Martini ad eccleſiam beatæ & prædictæ glorioſæ Virginis Mariæ, in vigilia Nativitatis Domini ad veſperum, deinde ad matutinum uſque ad tertiam lectionem completam; poſtea in die ad miſſam: inde pariter in vigilia Epiphaniæ ad veſperas & ad matutinum ibi eſſe deberent, uſque dum ſanctificata fuerit aqua, & in die ad miſſam; ab inde initio quadrageſimæ ad miſſam tantum. Item Dominica in ramis palmarum ad olivum ſeu ad miſſam. Sabbato Sancto, quod eſt vigilia Reſurrectionis Domini, ad officium ſive ad miſſam cum omnibus eorum clericis; in die Reſurrectionis Domini ad matutinum & ad miſſam: In feſto Aſcenſionis Domini tantum ad miſſam: Sabbato quod eſt vigilia Pentecoſte ad officium & ad miſſam, ſive ad veſperum cum omnibus eorum clericis; in die vero ad miſſam. In aſſumptione S. Mariæ ad miſſam & ad veſperum. Dominica prima de adventu Domini tantum ad miſſam. Et quoniam prædicti vicarii veniebant ad miſſam ad ſupraſcriptam plebem S. Mariæ, & eorum clerici, ſimiliter vicarius eccleſiæ S. Stephani ſecundum antiquam conſuetudinem in ejus feſtivitate, & in feſto S. Stephani, & in purificatione S. Mariæ & octo diebus antecedentibus Annunciationem ſemper tranſmittebant plebano S. Mariæ, ampullas de bono vino plenas in prædictis feſtivitatibus & ſexto die ante prædictas feſtivitates veniebat & deprecabatur plebanum jam dictum ſanctæ Mariæ, ut ibi ad veſperum in vigilia feſtivitatis ejus pergeret. Veniente vero die ſtatuta cum ſua navi per unum de ſuis ordinariis eum elevare ſemper tranſmittebat, & honorifice cum campanis & aqua ſancta ſive incenſo eum optime ſuſcipiebat. Veſpero vero expleto vigilias ei & ceteris ejus clericis, qui cum eo erant, faciebat. * Poſtmodum autem cum ſua navi eum cum honore ad ſupraſcriptam plebem S. Mariæ remittebat. Vicarius eccleſiæ S. Martini ſecundum antiquam conſuetudinem in ejus feſtivitate, idem in S. Marco & in feſtivitate S. Pauli Apoſtoli, ſimiliter hæc omnia per ordinem ſemper adimplebat ſicut ſuperius legitur de vicario eccleſiæ S. Stephani, & nec unus vicarius nec alius ad eorum eccleſias ſcrutinium faciebant, nec feſta initiabant, nec vigilias ſonabant, niſi in illorum feſtivitatibus tantum vigilias ſonabant. In dominicis diebus vel in ſacris feſtivitatibus miſſa ad eorum eccleſias ante ſupraſcriptam plebem ſemper ſonare debet. Matutinum vero & veſperum primitus plebi S. Mariæ ſonare debet, & poſtmodum in eorum eccleſiis, niſi tantum in eorum feſtivitatibus; de quotidianis vero diebus nec miſſam nec veſperum ante prædictam plebem ſonare non debent ſecundum antiquam conſuetudinem. Vicarius eccl. B. Eraſmi ſecundum antiquam conſuetud. in prænominatis feſtivitatibus quæ ſuperius leguntur ſemper venire debet ad miſſam ad ſupraſcriptam eccleſiam S. Mariæ, ſive ad officium in ſabbato ſancto & in ſabbato quod eſt vigilia Pentecoſtes, ſicut ejus anteceſſores ſemper fecerunt. In feſtivitate S. Eraſmi octo diebus ante annunciatis ſemper mittebat plebano ſupraſcriptæ eccleſiæ S. Mariæ ampullas de bono vino repletas, & propter ejus præcantiam prædictus plebanus in vigilia S. Eraſmi ibat ad veſperum, & cum campanis & aqua ſancta atque incenſo honorifice ſemper receptus erat, & vigilias ei ſemper faciebat & ſuis clericis. Eccleſia vero S. Cypriani hæc omnia, quæ ſuperius leguntur de eccleſia S. Eraſmi ſemper faciebat. Propterea teſtificabatur jamdictus Martinus preſbyt. Stytadei omnia quæ ſuperius leguntur ſe audiviſſe ex ore Dominici presbyteri abbatis magiſtro ſuo, qui habebat, quando defunctus fuit, plures annos ſeptuaginta, & ipſe presbyter viderat oculis ſuis videlicet per ſexaginta annos. Et præfatus D. Michael teſtimonium perhibebat de omnibus, quæ ſuperius leguntur eſſe per ſexaginta annos. Supradicti vero Adam, Dandulo, & Johannes Pentani, teſtificabantur hæc omnia, ſicut ſuperius legitur, ſecundum quod audiverunt ex ore parentum ſuorum, & ipſe viderat tunc per ſeptuaginta annos ut teſtificabatur. Teſtificabantur etiam Joannes Balaſta, ſicut & ſupraſcripti teſtes per ſeptuaginta annos, & Dominicus Dandulo ſimiliter teſtificabatur, ſicut ſuperius legitur, & Lugnanus Theodorus, ſicut & iſti, ut ipſe audivit de ore matris ſuæ, quæ quando ex hoc ſæculo migravit habebat plures annos centum, quod prædicti vicarii præfatum obſequium ad ſupradictam plebem S. Mariæ ſemper faciebant; in eccleſia B. Martini in Dominicis diebus, vel in aliis feſtivitatibus tantum una miſſa ſemper cantabatur ſecundum antiquam conſuetudinem: ſed & omnes vicarii ſemper ibant ad ſupraſcriptam plebem S. Mariæ ad miſſam privatam, niſi tantum in feſtivitate S. Martini & in feſtivitate B. Pauli apoſtol. Teſtificabatur etiam

ANNO CHRISTI 1052.

ANNO CHRISTI 1052.

* ſæpe parcum illis cibum apparebant; nam in vigiliis *ſolito parciores eſſe mos erat*, teſte Alcuin. de Div. offic. MANSI.

etiam Joannes Venerio, qui audivit ex ore patris ſui, qui, quando obiit, habebat plures annos octoginta, & ipſe per ſemetipſum vidi: & ſciebat hæc, quæ ſuperius leguntur, de eccleſia S. Martini: & ſimiliter teſtificabatur, ſicut & alii teſtes qui ſuperius ſupraſcripti ſunt, teſtificabantur, namque relicta Martini Felix, quæ ſciebat ab illo tempore quando deſponſata fuit, & tradita marito quod in prædicta eccleſia ſancti Martini in Dominicis & in feſtivis diebus cantabatur una miſſa, excepto in feſtivitate S. Marrini, & in feſtivitate beati Pauli apoſtoli ſecundum antiquam conſuetudinem. Sed & omnes vicarii ibant ſemper ad prædictam plebem S. Mariæ ad miſſam privatam. Et Florentius clericus filius Joannis Florentii, teſtificabatur per os Marci diaconi tantum ſicut ſuperius legitur, ſecundum quod in præfatis chartulis continebatur.

ANNO CHRISTI 1112.

Similiter oſtendit nobis jam dictus archidiaconus & plebanus S. Mariæ duas promiſſionis chartulas & inſtrumenta, quas fecerunt omnes vicini præfatæ plebis S. Mariæ a Murianis, clerus videlicet & populus, & majores, medioeres, & minores, una quarum fuit facta per curiam anno Domini milleſimo ſexageſimo tertio menſis Octobris indictione ſecunda: altera fuit facta per curiam anno Domini milleſimo centeſimo nono menſis Junii indictione ſecunda, in quibus ambabus promiſſionis chartulis continebatur ſic. Nos omnes vicarii S. Stephani plebis Muriani, & clerus videlicet & populus, majores, & mediocres, & minores promittentes promittimus ut amodo in antea honorem & juſtitiam & rectitudinem S. Mariæ noſtræ plebis ita obſervare, retinere, & adimplere debeamus unanimiter, ſicut antiquis temporibus prædeceſſores noſtri obſervaverunt, & eam libertatem & honorificentiam, quam illi ſupraſcriptæ plebi retinuerunt, nos retinere debeamus; ita ut nulli hominum ejus juſtitiam .... amplitudinem minuere.... Quod ſi aliquis noſtrorum, qui eiſdem plebis vicinus extitit, hoc, quod ſupra diximus, minime obſervare inventus fuerit, aut contra honorem & rectitudinem & juſtitiam S. Mariæ noſtræ plebis eſſe præſumpſerit, nos ad defendendum ſupraſcriptæ plebis juſtitiam unum ad alium affrangere non debeamus quovis ingenio ab hoc, quod ſupradictum eſt, ſubſcripſimus omnes, qui propriis manibus ſubtus adſcripti & aſſignati eſſe videntur, componere promittimus omnia quæ viſi ſumus habere in hoc ſæculo ad honorem ſupraſcriptæ plebis. Et ſi quis noſtrorum in defendendo honore noſtræ plebis aliquam injuriam, aut damnum aliquod ab aliquo ſuſtinuerit, nos & unus ad alium affrangere non debeamus; ſed unanimiter eam omnes defendere promittimus. Quod ſi aliquis aliquo ingenio ab hac defenſione ſe ſubtraxerit, & fuerit inter nos clare factum, componat id quod ſupra legitur: & hæc ſancta promiſſio maneat in æternum. Et inſuper nos, quorum nomina inferius adſcripta nominata ſunt, & ſpontanea, & bona voluntate cum noſtris hæredibus, & prohæredibus, & poſteris noſtris hanc ſanctam promiſſionem obſervare in perpetuum, & per nullum quovis ingenio corrumpere, & minuere debeamus; & ita firmamus breviarium, quo continetur obſequium, quod omnes noſtræ eccleſiæ cum ſuis clericis facere debent ad noſtram plebem ſecundum antiquam conſuetudinem. Et quicumque corrumpere hanc ſupraſcriptam promiſſionem voluerit, ſit ſub anathemate trecentorum decem & octo Patrum, & cum Juda traditore Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit damnatus. Et nos ſupra crucem † Domini noſtri Jeſu Chriſti ſub jurejurando ab hac die firmamus, & per quatuor evangelia S. Johannis, & Marci, ſive Lucæ, atque Matthæi jurejurando firmamus, & ſic Deus nos adjuvet, & iſta ſancta Dei quatuor evangelia ita obſervari & retinere debemus ſecundum quod in promiſſionis chartula continetur.

ANNO CHRISTI 1112.

Ad hæc oſtendit nobis jam dictus archidiaconus, & plebanus unam decreti chartulam factam in curia anno Domini milleſimo ſeptuageſimo octavo * menſis aprilis indictione ſexta, quam fecit Dominicus gratia Dei bonæ memoriæ S. Gradenſis eccleſiæ patriarcha una cum Urſone Venerabili Torcellano Epiſcopo, & ceteris eorum confratribus epiſcopis, in qua continebatur, quod ipſi diligenter ventilaverant contentionem inter Petrum Edolum plebanum ſupraſcriptæ eccleſiæ S. Mariæ cum cuncto clero & populo ejuſdem loci inſimul & Dominico Mauro judice de ejuſdem a Murianis de obſequio eccleſiæ Domini Salvatoris, quam ipſe a fundamentis ædificari fecit pro anima ſua. Unde præfatus Dominicus patriarcha prædeceſſor noſter cum prædicto Urſone epiſcopo per judicium omnium epiſcoporum ſuorum per ipſum ſcriptum ceteris notificabat, & inter eundem Dominicum Maurum, & plebanum S. Mariæ atque cunctum clerum & populum a Murianis per judicium firmiter laudantes confirmaverunt ſecundum quod per antiquam conſuetudinem relatum erat eis, & per ſupraſcriptum breviarium teſtatum, & roboratum, ante eorum præſentiam lectum, in quo continebantur ſupraſcripta obſequia eccleſiarum annuatim ad ſupraſcriptam ſuam plebem per tempora faciendi æqualem honorem, præfata plebs, & plebanus S. Mariæ, & ceteri ſupraſcriptæ eccleſiæ receperunt, & tunc faciebant, & ſimiliter facere deberent, ita prædicta Eccleſia, quam ædificavit præfatus Dominicus Mauro, tale obſequium facere deberet per tempora in prædicta eccleſia S. Mariæ plebis a Murianis, & plebano, qui per tempora ibi fuerit, quale faciebant aliæ ſupradictæ eccleſiæ. Et ſi quis Vicarius jam dictam eccleſiam retinuiſſet, & ipſa obſequia in ſupraſcripta plebe S. Mariæ non feciſſet, ſecundum quod prædictæ aliæ eccleſiæ faciebant ſub ..... eccleſiaſtico & ſub vinculo anathematis ſubjaceret. Et ſi plebanus ſupraſcriptæ eccleſiæ S. Mariæ tale obſequium non habuiſſet in Vigilia Domini & Salvatoris de ſupraſcripta eccleſia, quam ædificavit ſupraſcriptus Dominicus Mauro, quale ſibi faciebant ſupraſcriptæ aliæ eccleſiæ, ut ſuperius dictum eſt, tunc ipſa eccleſia clauſa & privata ab omni officio eſſe debet per totum anni circulum uſque ad ſequentem feſtivitatem Domini & Salvatoris, & ipſe clericus, qui eam retinuiſſet. Iſtud idem confirmavit præfatus patriarcha prædeceſſor noſter cum præfato Urſone Torcelli epiſcopo, & ceteris ſuis epiſcopis, quod eſſet ſimiliter in perpetuum in omnibus aliis eccleſiis, quæ ſunt vel fieri debent in ſupraſcripto loco a Murianis. Quod ſi ipſe plebanus hoc recipere noluiſſet, & clare factum fuiſſet, tunc præfata eccleſia clauſa, vel privata ab officio eſſe non * deberet. Et ſi præfata eccleſia vicarium in tempus habuiſſet, talem honorem recipere deberet a plebano S. Mariæ a Murianis, & alius Vicarius facere noluiſſet ſecundum quod in ipſa decreti chartula continebatur.

* ſexageſimo octavo, ut indictioni cohæreat

* & eſſe debeat

Interea præfatus Vicarius Eccleſiæ S. Stephani cum ſuis clericis ſacroſanctam Romanam appellaverunt ſedem, ad quam dum utraque pars

ANNO CHRISTI 1148.

perrexiſſet, Dominus Apoſtolicus cauſam ad noſtram præſentiam ſuas litteras ſub ſigillo ſigillatas nobis reſcripſit dicens, quod ipſam cauſam ante meam præſentiam revocarem, & diligenter auditis & intellectis cauſis & rationibus utriuſque partis canonico fini ſine ſubterfugio appellationis eam tradere & definiri debeam. Sequndum præceptum jam dicti domini Apoſtolici cauſam ipſam ante meam præſentiam revocari & eorum confratribus, & epiſcopis meis, & diligenter auditis & intellectis cauſis & rationibus utriuſque partis eamdem cauſam canonico fini tradidimus, mandavimus, firmavimus, & volumus quod præſatum breviarium, in quo ſupraſcripta capitula continentur, illud idem eſſet, ſuper quod clerus, & populus a Murianis juraverant. Et quia jam dictus Dominicus Patriarcha, prædeceſſor noſter, per prædictam ſui decreti chartulam judicio ſuorum Epiſcoporum confirmavit per ſententiam, & ex judicio diximus, quod præfatum breviarium ſacramento confirmatum eſſe deberet. Ad hæc acceſſit Aurius Venerius yconomus jam dictæ plebis S. Mariæ, atque Martius Balbi presbyteri noſtri ejuſdem loci, & ſuper ſancta quatuor Evangelia juraverunt, & quod præfata breviarii charta eadem eſſet, ſuper quam Clerus, & populus a Murianis juraverant, & quod nullam falſitatem cognoſcebant in prædictis chartis, quas jam Archidiaconus, & plebanus in ſupraſcripto placito nobis oſtenderat & oſtendebat. Tanta igitur certitudinis oſtenſione ante noſtram, dictorumque epiſcoporum præſentiam facta, decrevimus atque cenſuimus, quod prædicta breviarii charta eo ordine, ut prædictum eſt, perpetuis temporibus firma, & ſtabilis permaneret in perpetuum, & deinceps inantea uſque in perpetuum, præfata eccleſia S. Mariæ, & præfatus plebanus, vel ſui ſucceſſores, qui per tempora fuerint, de prædictis honoribus, vel ſubjectionibus nullam diminutionem habere debeat. Quod ut ita obſervatum & adimpletum ſit per hujus decreti chartam, in qua propriis manibus ſubſcripſimus, firmiter obſervari cenſuimus. Et quicumque huic noſtri decreti paginæ obviare præſumpſerit prædictæ pœnæ ſubjaceat, quæ ſuperius denotata eſt, in præfata decreti Cartula Dominici Gradenſis patriarchæ, prædeceſſoris noſtri, ſcilicet quod tam prafata eccletia S. Stephani, atque vicarii & clerici ejuſdem eccleſiæ, quam & omnes aliæ eccleſiæ, quæ ſunt, & fieri debent in prædicto loco a Murianis, & vicarius, & clerici earundem eccleſiarum, quæ ſupraſcripta obſequia eodem modo, ut ſuperius denotatum eſt, ſecundum antiquam conſuetudinem ſemper obſervaverunt per totum anni circulum, tam ipſæ, quam ſupraſcriptæ eccletiæ clauſæ, & privatæ ſint ab omni divino officio, donec idoneam ſatisfactionem exinde faciant ſupraſcriptæ plebi S. Mariæ, & ſupraſcripto archidiacono, & plebano, & ſuis ſucceſſoribus plebanis, qui per tempora in ſupraſcripta eccleſia conſtituti fuerint. Præterea, ſicut prædicto Angelo de Molino archidiacono, & plebano jam dictæ plebis S. Mariæ ..... in plena curia a domino noſtro ſanctiſſimo, & benigniſſimo papa Eugenio interdicere conceſſum eſt ex literis venerab. ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalium cognovimus, ita ſibi, ſuiſque ſuceſſoribus plebanis in perpetuum pleniſſimam poteſtatem concedimus interdicere omne divinum officium & benehcium tam vicariis, quam clericis omnium eccletiarum, quæ ſunt, vel fieri debent in prædicto loco Murianis, niſi præfatæ eccleſiæ S. Mariæ, & ſic ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus plebanis debita obſequia, ſecundum quod ſupradictum eſt, exhibuerint, & ſupraſcripto Angelo de Molino archidiacono, & plebano, ſuiſque ſucceſſoribus plebanis ſemper, ſicut ſuis plebanis obedientiam & reverentiam adimpleverint.

ANNO CHRISTI 1148.

Ego Henricus Dandulus Dei gratia Gradenſis patriarcha mm. ss.

Ego Johannes Pollanus Dei gratia Caſtellanus epiſcopus mm. ss.

Ego Petrus Michael Dei gratia Torcellanus epiſcopus mm. ss.

Ego Dominicus Minio Dei gratia Equilenſis epiſcopus mm. ss.

Ego Bonfilius Dei gratia Civitatis novæ epiſcopus mm. ss.

Ego Johannes Dei gratia Caprulanus Epiſcopus mm. ss.

Ego Bonoaldus Primicerius S. Marci mm. ss.

Ego Dominicus ..... Eccleſiæ S. Bartholomei Vicarius mm. ss.

Ego Johannes Fallerius Dei gratia Caſtellanus Archidiaconus mm. ss.

† Ego Henricus Novigajoſus Archipresbyter S. Caſtellanæ Eccleſiæ mm. ss.

† Ego Nicolaus Mizulo Caſtellanæ eccleſiæ primicerius mm. ss.

† Ego Michael Caroſo eccleſiæ beatæ Torcel. Joan. Baptiſtæ mm. ss.

† Ego Petrus Arpo Vicarius eccleſiæ S. Raphaelis mm. ss.

† Ego Vitalis Michael Clericus mm. ss.

† Ego Angelus Roana presbyter mm. ss.

† Ego presbyter Rodulphus mm. ss.

† Ego Leonardus ſanctæ Margaritæ plebanus mm. ss.

† Ego Marcus Fondola .... mm. ss.

† Ego Landus presbyter mm. ss.

† Ego Stephanus Natalis Subdiaconus mm. ss.

† Dominicus Venerius Diaconus, & Notarius m. ſua ſcripſit.

† Ego presbyter Marcus plebanus de Litore alto mm. ss.

† Ego Andreas Michael presbyter mm. ss.

† Ego Johannes Maf... clericus notarius, atque canonicus eccl. S. Mariæ Muriani mm. ss.

† Ego Petrus Græco clericus canonicus mm. ss.

† Ego presbyter Petrus, & Dom. patriarchæ cancellarius mm. ss.

† Ego Dominicus Subdiaconus Vicarius eccleſiæ S. Mauritii mm. ss.

† Ego Dominicus Stytadeo diaconus & canonicus mm. ss.

† Ego Blaſius presbyter & notarius mm. ss.

† Ego Martinus presbyter plebanus D. Salvatoris mm. ss.

† Ego Martinus Agnello presb. & S. Martini plebanus mm. ss.

† Ego Johannes Dondi presbyter, eccleſiæ S. Matthæi mm. ss.

Ego Anolus Dondi presb., & can. mm. ss.

† Ego Stephanus Magno Diaconus canonicus S. Marci mm. ss.

† Ego Paduarius presb. canonicus mm. ss.

† Ego Nicolaus presb. mm. ss.

† Ego Simeon Benedictus diaconus mm. ss.

† Ego Dominicus presb. & notarius prædictis interfui, & de mandato præfati D. patriarchæ complevi, & roboravi.

ANNO CHRISTI 1130.

METENSE CONCILIUM

A Johanne presbytero cardinali S. R. E. L. anno 1152. coactum.

In pag. 679.

HUjus Concilii id tantummodo ſupereſt, quod ſervavit nobis Gloſcherius in hiſtoria geſtorum archiepiſcoporum Trevirenſium, ubi agens de funere Adalberonis Trevirenſis archiepiſcopi, qui anno 1152. deceſſit, hæc notat. *Veterum* A *comperto ejus obitu ſuffraganei ejus epiſcopi, Stephanus Metenſis, Henricus Tullenſis, Albero Virdunenſis, & Jordanus presbyter cardinalis Romanæ eccleſiæ, qui tunc Metis omnium abbatum ſuperioris Lotharingiæ conventum adunaverat &c.*

ANNO CHRISTI 1150.

CONCILIUM TREVIRENSE PROVINCIALE

Juſſu Eugenii Papæ III. celebratum anno 1152. in quo judicio epiſcoporum & abbatum, aliorumque eccleſiaſticorum virorum Matthæus illuſtris dux Lotharingiæ, Romaricenſi eccleſiæ infenſus, ad concordiam adducitur.

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis, Helinus Dei gratia Trevirenſis archiepiſcopus, dilectæ filiæ Judith eadem gratia abbatiſſæ Romaricenſi & ſororibus ejus in poſterum.

Ex autographo affert Mart. Ver. Mon. t. VII. pag. 81.

Querimonias tuas contra ducem Metthæum jam per tempora multa agitatas, & tandem ſecundum præceptum domini papæ coram epiſcopis & abbatibus & principibus terræ a nobis definitas, utile duximus tibi & eccleſiæ tuæ ſigillo noſtro, & auctoritate tam noſtra quam ſuffragineorum noſtrorum diligenter munire. De diverſis igitur querimoniis, aſſenſu communi ſtatuiſtis, quod capitulum veſtrum liberam electionem habebit, de præpoſitis & de cancellariis præficiendis, & dux electioni illi celerem præbebit aſſenſum, ſalvo jure ſuo. Si autem perſona quæcunque electa poſtmodum eccleſiæ inutilis fuerit, ipſa voce capituli, qua præſtituta fuit, deponetur. Quibuſdam vero præpoſitis beneficia & redditus ſuos, unde vivere debent, quos ab eccleſia tenent, alicui in feodum dare non licebit, neque dux feodiſare eos coget; immo etiam dare & accipere in fide & veritate prohibebit. Quando autem præpoſitus Voſagi & cancellarii in poteſtatibus placitum tenere voluerint, laudante & aſſentiente advocato, diem placitandi præfigere debent. Summam autem quæſtus definient præpoſitus & cancellarii conſilio & aſſenſu advocati, conſilio tamen miniſtri eccleſiæ præcedente. Tallias autem, quas ipſe dux & advocati ſui injuſte ſuper homines eccleſiæ facere conſueverant, penitus quieſcerunt. Clerici & eccleſiales, & res eorum a duce & ab advocatis, & a venatoribus non inquietabuntur; ſed in nobili libertate, ut dignum eſt, in pace remanebunt. Servitium vero quod venatores ab eccleſialibus exigebant, ex toto dimiſſum eſt. Dominus autem dux vel miniſtri ſui non cogent homines eccleſiæ exire extra bannum ſuum ad placitandum, neque dux quempiam hominum eccleſiæ abſque abbatiſſa placitabit. De omni autem quæſtu ſuper homines ſumpto, in omni negotio & in omni proventu eccleſia medietatem recipiet. Advocati vero in poteſtatibus avenam non accipient, niſi paſtione cum fidelitate renunciata, & niſi eccleſia plenarie avenam ſuam ad cervisitandum prius acceperit. Subpræpoſiti vero & ſubadvocati, qui a duce, & ab advocatis injuſte ſuſtituebantur, a modo radicitus extirpantur. Super mundiculos vero miniſter eccleſiæ & advocatus placitum tenere debent, & eccleſia totum cenſum habebit, niſi in duabus poteſtatibus, videlicet Campi & Archarum, in quibus nonniſi dimidia pars cenſus eſt eccleſiæ; quæſtus vero ubique dimidius eſt eccleſiæ; idem vero de placito fabrorum, eccleſia videlicet medietatem quæſtus recipiet. Quando vero dux in quolibet caſtrorum ſuorum morabitur, de ſuo vivet: ſi vero per terram tranſiens, ad quamlibet eccleſiæ curiam pernoctaverit, villicus de communi quæſtu per curiam cum fidelitate ſumpto eum procurabit, & hoc ſemel in anno, & in mane recedet. Si vero advocati per curias aliquando pernoctaverint, de jure ſuo vivent. Qui ſi forte in aliquo pacem iſtam infregerint, niſi ammoniti a duce infra ſex ſeptimanas oblata reſtituerint, dux terram eorum ſaſibit, eiſque prohibebit, ne in eis aliquid accipiant, donec eccleſiæ ſatis fecerint. Inſuper ex præcepto domini papæ ſub vinculo anathematis nexi tenebuntur, donec reſipuerint, & eccleſiæ ſatis fecerint. Forum vero Archarum eſſe concedimus, ita ut abſque omni dolo, & abſque multa acquiſitione, & abſque omni genere exactionis teneatur. De tabernis relatione fidelium diſcuſſum eſt, quod in tertio anno in XXX. duabus poteſtatibus dux ſuum vinum vendet ſolo obolocarius; quod vinum ruſtici debent deducere & infra abbatiam accipere, & in loco nominato ſolo die expectare. Apud Girbypath medietatem veneraciarum & quæſtus in placitis & avenam recuperavimus. Uſuagium nemorum recognovit dux, & conceſſit hominibus eccleſiæ, ubi antiquitus habere ſolebant ex ratione fidelium. Si vero poſtmodum dux terram veſtram aliquibus minis aliqua exactione, aliqua precatione, vel alicujus extorſionis genere oppreſſerit, vel aliquam ſupradictarum pactionum, aut per ſe aut per advocatos ſuos infregerit, quotieſcumque eccleſia reclamaverit, abſque omni retractatione ipſe cum ſuis & cum terra ſua vinculo anathematis iterum nexus teneatur, niſi admonitus vel reprehenſus infra quadraginta dies pœnituerit & ſatisfecerit ipſo duce in hunc modum concedente.

Ego Matthæus Dei patientia Lotharingiorum dux & marchio ductus pœnitentia, ſpe retributionis æternæ, in his in quibus læſeram Romanicenſem eccleſiam conſilio religioſorum virorum clericorum & laicorum cum Romaricenſi eccleſia feci præſcriptam compoſitionem, quæ & poſui in ſacratam manum domni archiepiſcopi, & char-

☞ chartam Trevirenſi & Tullentii eccleſiæ inde ſe-
ANNO CHRISTI 1152. ei quod hoc bona fides ſervabo; & ſi aliquando, quod abſit per me vel per meos fuerit contra hoc factum, niſi infra quadraginta dies, ſi admonitus fuero, ſatisfaciam & ablata reſtituam meo aſſenſu Trevirenſis & Tullenſis eccleſiæ in me & in terram meam ſine judicio dent anathematis ſententiam. Hujus compoſitionis teſtes ſunt Stephanus Mathenſis Epiſcopus. Henricus Tullenſis Epiſcopus. Albero Virdunenſis epiſcopus. Domnus Godefridus præpoſitus eccleſiæ S. Petri, Arnulfus Alexander Bruno Treverenſes archidiaconi. Henricus cantor. Baldricus magiſter ſcholaris. Sigerius Abbas S. Maximini. Bertolfus abbas S. Eugharii. Richardus abbas de Sprinchirback. Filippus decanus Metenſis Roſcelinus archidiaconus. Hugo magiſter ſcholaris. Rigcherius præpoſitus S. Salvatoris. Alberius primicerius Virdunenſis. Willelmus decanus. Ricardus archidiaconus. Andreas archidiaconus. Iſembaldus abbas Gordienſis. Manegaldus abbas Sancti Michaelis. Hugo Albus decanus & archidiaconus Tullentius. Henricus archidiaconus. Magiſter Aimo archidiaconus. Rorieus archidiaconus Ciſternenſis ordinis. Rannulfus abbas de clauſtro. Renardus abbas Morimondenſis. Milo abbas de Chriſta. Odo abbas belli-prati. Ricardus abbas de vallibus. Romaricenſis eccleſiæ teſtes ſunt, Theobaldus præpoſitus. Cono cancellarius. Petrus cancellarius. Magiſter Widricus Salturienſis. Theodoricus de domno Martini. Magiſter Agano. Nobiles & milites. Henricus dux de Lemburgh. Henricus comes de Namur. Henricus comes de Salm. Fridericus comes de Vian. Coſvinus comes de Facermonte. Folmarus comes de Catt. Albertus comes Chiniacenſis. Conradus comes Salvagi. Hunricus comes de Aira. De familia S. Petri. Engelbertus & Fridericus frater eius. Iſembardus & Guillelmus frater ejus. Hermannus & Galterus frater ejus de palatio. Theodoricus de Romonte. Unricus de Sampinn. Hi duo cum duce erant. Magiſter Bovo Tullenſis archidiaconus. Rorichus abbas Galmoſiacenſis. Durandus abbas Belli-campi. Actum autem eſt hoc anno ab Incarnatione Domini 1152. epacta XII. indictione XV. concurrente ſecundo. Data Trevetis per manum Hellini Trevirenſis archiepiſcopi XVII. Kalend. Septembris. ANNO CHRISTI 1152.

☞ CONCILIUM COLONIENSE

In cauſa Vortlievi clerici Mindenſis oculis per iniuriam orbati, anno 1152. habitum.

(a pag. 473) „ COlonienſe concilium novimus indicante
„ Wibaldo abbate epiſt. CCCLXV. ubi
„ de Vortlievio ſubdiac. Mindenſi a ſacrilegis
„ quibuſdam oculis orbato agens, cauſam ejus,
„ & quam ea de injuria in epiſcopum ſuum ſtruxerat accuſationem delatam ſcribit ad *Concilium Colonienſe*. In eodem pariter concilio cognitam indicat Walderi diaconi Mindenſis cauſam, qui epiſcopum illum ſuum Henricum reum ſubreptæ ſibi *decaniæ* popoſcit. Quid vero actum in eo concilio ſit in priori cauſa perſpicue declarat epiſtola, quam de rebus eiuſdem concilii Moguntinus archiepiſcopus & primores ex clero ad Pontificem dederunt. Hanc ego ex codice Wibaldi n. CCCLXII. hic refero, addita etiam epiſtola CCCLXV. Wibaldi ad Arnoldum Colonienſem, ex quo reſcimus geſta concilii in altera Walderi cauſa, & quid' ſubinde ab utroque Mindenſi clerico actum ſit. Anno tamen ſequenti in altero, ut arbitror, concilio Mindenſis ille epiſcopus cum invidiam excæcati conſilio ſuo clerici amovere a ſe penitus nequiverit, epiſcopatu ſe ſponte abdicavit, ut ex Chronico S. Pantaleonis Eccardiano tom. II. ad eundem annum diximus.

Reverendo patri ac ſummo pontifici Eugenio, Arnoldus ſanctæ Colonienſis eccleſiæ humilis miniſter, W. major eccleſiæ præpoſitus, A. Decanus, T. Xantenſis præpoſitus, G. Bunnenſis præpoſitus, & univerſus præfatæ eccleſiæ conventus, debitam cum omni ſubjectione obedientiam.

De controverſia, quæ inter epiſcopum Mindenſem, & pauperem clericum Vortlievum nomine coram nobis ventilata fuit, admoniti & rogati ab utraque parte teſtimonium dare ſuper his quæ vidimus & audivimus, & coram nobis tractata ſunt, teſtimonium perhibemus. Notum igitur excellentiæ majeſtatis veſtræ facimus, quod jam dictus pauper ad præſentiam noſtram veniens, querimoniam miſerabilem & lacrymabilem coram nobis depoſuit, quod conſentu & juſſu epiſcopi a miniſterialibus ſuis excæcatus ſit. Communicato itaque conſilio ſuper hac cauſa cum fratribus noſtris, viſum fuit nobis, ut epiſcopus ad audientiam noſtram evocaretur, & ſuper hoc verbo audiretur. Qui cum reſponſurus impoſitus præſentiæ noſtræ ſe exhibuiſſet, & de hoc nefando facto pulſus fuiſſet, confeſſus fuit, quod undecim miniſteriales de domo ſua egreſſi, & ad eam regreſſi, hoc ſcelus tam deteſtabile, ſe neſciente, perpetraſſent. Adjecit quoque, quod cum in hos omnes tam conſentientes, quam facientes, ſententiam veſtræ excommunicationis pronuntiaſſet, quod tumultu populi quoſdam eorum, qui in comitatu fuerant, quoniam manum ſe in clericum miſiſſe negaverunt, abſolvere coactus ſit. Poſt hujuſmodi confeſſionem, cum purgationem innocentiæ ſuæ nobis offerret, eccleſia tota fere reclamante, non fuimus auſi eam audire, tum quia periculoſum nobis viſum fuit propter hujuſmodi confeſſionem, tum quia talium exceſſuum vindictam vobis ſoli ſervaſtis. In malefactores autem omnes, tam conſentientes quam facientes, ſententiam veſtram cum omnibus ſuffraganeis noſtris, præter Trajectenſem, qui tunc forte abfuit, ita promulgavimus, quatenus catenis noſtris firmiter teneantur, quoadusque præſentiæ veſtræ ſe exhibeant, & ſecundum mandatum veſtrum condignæ ſatisfactioni ſe ſupponant. Veſtræ igitur paternitatis intereſt, ut ſub tali teſtimonio dictorum atque factorum in beneplacito diſcretionis veſtræ & prudentiæ ſuper hoc negotio judicetur.

WI-

ANNO CHRISTI 1118.

WIBALDI ABBATIS AD ARNOLDUM COLONIENSEM EPISTOLA.

Reverendo in Chriſto patri ſuo & domino Arnoldo, ſanctæ Coloniensis eccleſiæ venerabili archiepiſcopo, frater Wibaldus Dei gratia id quod eſt in eccleſia catholica, exiguas orationes & devotum ſervitium.

LÆtati ſumus in his quæ dicta ſunt nobis, & in domum Domini lætantes & gratias agentes ivimus, pro eo quod glorioſum de tyrannis & latronibus triumphum reportaſtis: qui ubique locorum, ita peccatis facientibus, nunc excreverunt, ut nulla eccleſia, nullus omnino locus ſacer ut laicus ab illorum poſſit infeſtatione defendi. Quam quidem victoriam veſtræ beatitudini divina potentia in multos annos concedat. Veſtræ autem celſitudini notum eſſe volumus, quod in tranſacto proxime beati Jacobi Apoſtoli feſto Mindam, rogatu epiſcopi, & petitione cleri deſcenderamus, ad compacandas & componendas diſſentiones quaſdam, quibus epiſcopi & cleri fuerat perturbata concordia. Et hæ quidem cauſæ non erant criminales aut perentoriæ, ſed potius de fundis, videlicet de molendinis, de paludibus, de compaſcuis, de hæreditatibus & patrimoniis, pro quibus adverſum ſe litigabant villici epiſcopi & villici canonicorum, & quidam clerici contra quoſdam laicos. Erat hæc commotio paulo inflatior adverſus epiſcopum, pro eo quod in concilio Colonienſi accuſationem cum gravi repulſa ſuſtinuerat, nullo tamen, quantum perſcrutare potuimus, in tantum progrediente, ut illius cæcati verbo & accuſationi, vel etiam querelæ Walderi ullo patrocinii vel teſtimonii modo vellet aſſiſtere. Siquidem in eadem ſolemnitatis celebratione prædictus epiſcopus publice in pulpito eccleſiæ denuntiavit excommunicatos eſſe, & anathematis ſententiam protulit in eos, qui clericum cæcaverant, vel operam conſilii vel auxilii in hoc maleficio adhibuerant. Omnibus itaque ex divino beneficio in concordiam revocatis, tentavimus etiam Waldero illi pertinaciam ſuam in epiſcopi vexatione diſſuadere; ſed & ipſe multis audientibus aſſeruit, quod fide data eſſet a vobis prohibitus, ne pacem cum ipſo reformaret. Quod nos, qui nobilitatem veſtram & mentis excellentiam jamdudum novimus, nequaquam credere potuimus, ut ſuffraganeo veſtro, qui metropoli devotus ſemper militavit, & perſonam veſtram præ omnibus dilexit & honoravit, hanc velletis inferre contumeliam, ut cauſam ipſius, quam ex judicio terminate propter importunam accuſatorum inſolentiam non potuiſtis, per concordiam finiri non pateremini. Novit enim eruditio veſtra, quotum conſilio, quave diſciplina iidem adverſarii epiſcopi judicium veſtrum, quod ſuffraganeorum & eccleſiæ veſtræ teſtimonio & aſſenſu erat ſubnixum, recuſare præſumpſerunt; quo ordine quibuſve induciis dati appellaverunt, ſicut ex tranſcriptis eorum libellis conſiderare poterit veſtra diſcretio, retentis apud nos eorum exemplaribus. Et licet, ut prædictum eſt plane ſciamus animi veſtri magnitudinem in tam viles & abjectas meditationes nequaquam decidere potuiſſe, ut cum jam dicto Waldero tam enormes conditiones inire deberetis, pro familiari tamen & intima dilectione, qua ſanctitatem veſtram longo jam tempore diligimus, admonere coronam veſtram non dubitavimus, ut apud dominum Mindenſem, & eccleſiam ipſius ab hac ſuſpicione gloriam veſtram liberare non dedignemini. Auxit enim metum epiſcopo literarum veſtrarum, quæ domino papæ ſcriptæ ſunt, inſpecta ſeries, quæ pro ipſius innocentia nihil agere videntur, quas a vobis ſcriptas ſive perlectas omnino negavimus, ob hoc ſcilicet, quod intelligentia veſtra bene notavit, hoc eſſe inferioris judicis officium, ut cum ab ipſo ad ſuperiorem fuerit appellatum, ita ſtudeat actionis ordinem enarrare, ut æquitate ſervata neutri parti videatur favorem inclinaſſe. Quod in literis iſtis nequaquam factum eſſe cognoſcetis.

„ Ego Walderus Dei gratia diaconus & ſanctæ Miridenſis eccleſiæ qualiſcunque canonicus papam appello, ipſius tutelæ me & mea committens, ad quem te Henricum Mindenſem epiſcopum invito, pro violenta ſubreptione decaniæ meæ, & pro aliis, quæ habeo contra te reſponſurum nonis ſeptembris. Ego Vortlevus, ſubdiaconus appello te H. Mindenſem epiſcopum, ad præſentiam domini papæ de ſacrilegio eo, quod tuo conſilio & juſſu exoſculatus ſim & plagatus. Datum Statuo Kal. Octobris. Hujuſmodi appellationes, immo vero confuſiones, effractis foribus epiſcopi, non abſque ſanguinis effuſione in pavimento ſunt projectæ, & ſicut epiſcopo non præſentatæ, ita nec ab ipſo viſæ, quas quidem nos a manu decani eccleſiæ beati Martini in Minda eadem die ſuſcepimus.

ULMENSIS CONVENTUS,

In quo lex quædam eccleſiaſtica immunitati repugnans decreta eſt, anno 1152 habitus.

[1] pag. 483. ULmenſem hunc conventum prætereundum haudquaquam duxi, cum legem conſtituerit ad eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantem, ſed juri eccleſiæ non parum oppoſitam. Hanc exprimit Eugenius in ſua epiſtola ad Wibaldum abbatem inter Wibaldi anecd. CCCLXXXIII. quam ex Martene Veter. Mon. tom. II. pag. 553. huc tranſfero.

Eugenius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Corbeiæ & Stabulenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DE quorum pura devotione abſque dubitatione confidimus, eis confidenter committimus, quod digne cupimus effectui mancipari. Inde eſt, quod charitati tuæ cauſam venerabilis fra

fratri noſtri A. [a] Curienſis epiſcopi attentius duximus commendandam, quatenus tuo & fratrum noſtrorum epiſcoporum, qui ad cariſſimi filii noſtri Friderici Romanorum regis curiam convenerint, conſilio & auxilio fretus, nec inhoneſtis verbis vel facto, ſicut alia vice factum eſt, poſſit impune tractari, vel eccleſia ſua juxta pravorum deſideria debita juſtitia defraudari. Nec putes tu in hac cauſa, quaſi in aliena diſſimulandum, ſicut ait Poeta: *Res tua nunc agitur, paries cum proximus ardet*. Similis enim cauſa jam tibi peperit, vel in proximo pariet inimicos. Illud autem, quod in curia Ulmæ habita malitioſe in eccleſiarum deſtructionem noviter eſt a laicis introductum, nequaquam ſilentio prætereundum æſtimes, quod qui pro rapinis & incendiis eccleſiaſticis bonis illatis excommunicationi ſubduntur, novo judicio excommunicatos dedicant, niſi prius in laicorum judicio damnationis ſententia feriantur. Quod ſi forte tam tu, quam fratres noſtri epiſcopi putaveritis ſuſtinendum, hoc proculdubio inde proveniet, ut nulli epiſcoporum in illis partibus liceat contra cujuſlibet facinoris reum diſciplinam eccleſiaſticam exercere. Diſciplina enim ceſſante, peribit religio Chriſtiana; religione ceſſante, peribit & ſalus animarum. Ea propter, cariſſime fili, tam ſuper hoc quam ſuper aliis, cum ad curias convenitis, quæ contra honorem Dei, contra eccleſiæ ſalutarem vigorem, contra honeſtatem regni, pravorum malitia moliri videritis, viriliter & unanimiter reſiſtatis, ut veſtro prudenti ſtudio & labore malitiam ſapientia vincat, iniquitatem juſtitia ſuperet, & eccleſiæ Dei, & regni ſtatus in ſuo decore incolumis conſervetur. Ad hæc ſanctitati tuæ quædam notificamus, quæ faciente Ar. [b] hæretico ruſticana quædam turba abſque nobilium & majorum ſcientia nuper eſt in Urbe molita. Circiter enim duo millia in unum ſunt ſecrethus conjurati, & in proximis Kal. Novembris centum perpetuo ſenatores malorum operum & duos conſules, alter quorum infra Urbem, alter extra illorum centum conſilio reipublicæ ſtatum diſponant, immo potius rodant. Unum autem, quem volunt imperatorem dicere, creare diſponunt, quem illis centum duobus conſulibus & omni populo Romano ſperant quod debeat mortifere imperare. Quod quia contra coronam regni & cariſſimi filii noſtri Friderici Romanorum regis honorem attentare præſumunt, eidem volumus per te ſecretius nuntiari, ut ſuper hoc maturo conſilio, quid facto opus ſit, provideat ſapienter. Datum Signiæ XII. Kal. Octobris.

ANNO CHRISTI 1152. Adrigod.

ANNO CHRISTI 1152.

[b] Arnaldo de Brixia Petri Abaelardi diſcipulo cujus hæreſes recenſet Otto Friſing cap. XX. MART.

SYNODUS APUD KENANAM

In Hibernia a Johanne Papirone A. S. L. anno 1152. habita.

Ib. pag. 488. EDitæ in hac ſynodo conſtitutiones, vel ſaltem ex illis quædam leguntur in conſtitutionibus ſynodi Novæ Villæ habitæ ann. 1216. quas ibi ex Wilkins referam, atque hinc lectores repetant, quæ ſola de hac præſenti ſynodo innoteſcunt.

LEODIENSE CONCILIUM

A Gerardo card. A. S. L. Anno forte 1152. habitum.

Ib. pag. 489. QUicumque tandem ille fuerit Gerardus, quem ex Lobienſi ſcholaſtico canonicum Leodienſem, dein cardinalem S. R. E. renunciatum aſſerit veruſtus auctor continuationis ad hiſtoriam Abbatum Leodienſium vulgatam apud Dacherium Spicileg. tom. 2. pag. 756. profecto conſtat circa Eugenii ſive Adriani ſucceſſoris tempora legationem Leodienſem egiſſe. Is vero *Leodii ſynodum celebrem* habuit, teſte eodem continuatore. Nec plura de concilio iſto, cujus tamen nomen haud omittendum cenſui, ne quid deſiderandum in re conciliari relinquerem. Cur vero anno 1152. aſſignarem, fecit legatio Germanica Gerardi Card. tit. S. Stephani in Cœlio monte, hoc anno geſta; qui potuit idem eſſe Gerardus concilii Leodienſis auctor & præſes.

CONCILIUM HIBERNICUM

In cœnobio Mellifontis, a Chriſtiano epiſcopo Liſmorenſi, totius Hiberniæ legato celebratum; præſentibus epiſcopis, abbatibus, regibus, ducibus, & majoribus natu Hiberniæ, quorum conſenſu .tv. illic archiepiſcopatus conſtituuntur, ſub Eugenio III.

De hoc concilio ex auctore anonymo, qui tum vixit, ſic Jacobus Waræus, in vita Donati Lonargani epiſcopi Caſſelenſis. Lonarganus noſter auctoritate pontificia, primus creatus eſt hujus ſedis archiepiſcopus, anno MCXLII. Ad quem annum ſic loquitur anonymus, qui tum vixit. Joannes Paparo cardinalis, ab Eugenio tertio pontifice Romano miſſus, cum Chriſtiano epiſcopo Liſmorenſi, totius Hiberniæ legato, in Hiberniam venit. Idem Chriſtianus Mell. (ſive Mellifontis monaſterio) concilium celebravit: cui interfuerunt epiſcopi, abbates, reges, duces, & majores natu Hiberniæ; quorum conſenſu archiepiſcopatus conſtituti ſunt quatuor. Armanacus, Dublinienſis, Caſſelienſis, Toamenſis. Quibus præfuerunt eo tempore, Gelaſius, Gregorius, Donatus, Edanus. Joannes cardinalis benedicens clero poſt Paſcha MCLIII. ut mihi auctor eſt Joannes

ANNO CHRISTI 1153.

annes Haguſtaldenſis, ſive Hexamenſis, per Scotiam iter faciens, Romam reverſus eſt. Hæc ille, qui in proximis ſuperioribus notat tres obtinuiſſe ſedem Caſſelienſem, priuſquam illa pallio eſſet donata, vel uſus pallii in Hibernia percrebuiſſet: videlicet, Donaldus Buaheni, qui obiit anno MLXXXXVI. Milerus o Dunan, qui obiit A MCXVIII. & Donatus o Conaing, qui anno deceſſit MCXXXVII. Ab hiſtoricis tamen Hibernicis (quos appingit in margine) archiepiſcopi nominantur. Vide Stanihurſtum in appendice cap. 20. ad Girald. Cambr. qui hoc concilium a Flattesburio refert habitum fuiſſe anno MCLII. Matth. Pariſ. ad MCLI. ANNO CHRISTI 1153.

ANNO CHRISTI 1153.

CONSTITUTIO WILLELMI

ANNO CHRISTI 1153.

Archiepiſcopi Eboracenſis, de arboribus & herba in cœmeteriis: & ut pecuniæ a deceſſorum heredibus ſolutæ, in alios uſus non impendantur a ſucceſſoribus.

1. Tom. 11. Concilior. Labb.

IN Dei nomine, Amen. Quamvis in ſtatutis canonicis ſit expreſſum, quod laicis, de rebus eccleſiaſticis & religioſis quomodolibet diſponendi nulla ſit penitus attributa facultas, quos obſequendi manet auctoritas, non auctoritas imperandi: multis tamen jura eccleſiaſtica latent. Alii vero eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis, Dei timore poſtpoſito, (proh dolor) oppido ſunt infeſti: adeo ut jura eccleſiaſtica non formident in ſuæ damnationis interitum uſurpare. Nos igitur Willelmus, permiſſione divina Eborum archiepiſcopus, Angliæ primas, qui eccleſiarum noſtro regimini commiſſarum jura & immunitates ex officio noſtro debite conſervare tenemur pro viribus, ac tueri: de conſenſu capituli noſtri Eboracenſis, proinde duximus ſtatuendo: Ne quis laicus arbores, ſeu herbam in cœmeterio cujuſcumque parochiæ, eccleſiæ, ſeu capellæ, in noſtra diœceſi Divino cultui deputatæ creſcentes, abſque rectoris licentia ſpeciali, auſu temerario proſternere, ſeu falcare, præſumat, proſtratas auferre vel amovere, ſeu quicquam juris in ipſis aliqualiter vendicare: cum ea, quæ religioſis adhærent, religioſa eſſe penitus cenſeantur, juxta civiles & canonicas ſanctiones. Eccleſiarum autem rectoribus, aut vicariis, ſeu quibuslibet epiſcopi miniſtris, hujuſmodi arbores in cœmeterio creſcentes, omnino non liceat in alium uſum committere, niſi in eccleſiæ ſuæ reparationem, & ædificationem manſi proprii ad eccleſiam pertinentis. Si qui autem hujus noſtri ſtatuti temerarius violator extiterit, ipſum volumus, per archidiaconum loci ſuper hoc congrue requiſitum, legitima monitione præmiſſa, majoris excommunicationis ſententia innodari, a qua B ipſum omnino abſolvi nolumus, donec eccleſiæ, cui contra præſens ſtatutum læſionem vel injuriam irrogaverit, ad arbitrium præfati archidiaconi ſatisfecerit competenter:

Item quia cedentibus, vel decedentibus canonicis eccleſiæ noſtræ Eborum, & aliarum eccleſiarum collegiatarum noſtræ diœceſis, nec non rectoribus & vicariis, ſucceſſores eorum conſueverunt taxationem defectuum in ornamentis, cancellis, & domibus, ad beneficia, in quibus ſucceſſerunt, pertinentibus, interdum ultra veram æſtimationem, pro ſuo libito procurare: & quod gravius dinoſcitur, omnem pecuniam, vel majorem C partem exinde redactam, in privatos uſus convertere, nulla penitus emendatione, reparatione vel refectione facta per eoſdem in ornamentis, cancellis, aut domibus memoratis: nos tantæ iniquitatis auſui temerario, volentes competenti remedio, prout poſſumus, obviare: de conſenſu unanimi capituli noſtri prædicti, ſtatuimus: ut, facta taxatione defectuum prædictorum, per legaliores & diſcretiores de vicinia, qui ad hoc potuerint bono modo, tota pecunia, ex præmiſſa cauſa levata, ad manus duarum vel trium perſonarum, in locis ſingulis ad hoc ſpecialiter electarum, abſque omni diminutione perveniat. Quæ perſonæ dictorum canonici, rectoris, vel vicarii requiſito conſenſu, omnem pecuniam ſic D receptam, in reparationes & refectiones neceſſarias prius conſideratas & taxatas, abſque moræ diſpendio convertere non omittant: ad quod, per locorum archidiaconos, legitima monitione præmiſſa, ſi neceſſe fuerit, per majoris excommunicationis ſententiam compellantur.

SYNODUS ATREBATENSIS DIOECESANA

A Godeſcalco Atrebatenſi epiſcopo, Anno 1153. habita.

Ex Mabill. Anal. to. II. pag. 490.

„ QUanquam ab afferendis diœceſanis horum E
„ temporum ſynodis & numerus & plerun-
„ que inutilitas me ſæpe retraxit: hanc tamen
„ diœceſanam ut ſcriberem ſuaſit ratio. Quæ-
„ dam enim in ea præſcripta ſunt quæ non ita
„ facile in ſynodis vel ante vel circa hæc tem-
„ pora reperiantur. Ut eſt illud de redditibus
„ ad lampades alendas per certas anni ſolemnes
„ dies ad ſanctorum cultum incendendas. Volu-
„ pe enim id accidet Theologis, quibus novum
„ hoc veteris eccleſiæ documentum ſuppetet ad
„ probandum vetuſto eccleſiæ more obtinuiſſe,
„ ut lampades in eccleſiis non ad depellendas
„ tantummodo noctis tenebras, ut contendunt
„ neterodoxi, ſed & in honorem Dei & ſancto-
„ rum arderent. Dedit vero tabulas concilii hu-
„ jus Baluzius Miſcell. to. V. pag. 440. ex quo
„ huc transfero.

In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti. Amen. Quoniam acta quibus oblivio antiquitatis aliquando irrepſit, errorem poſteris generare conſueverunt; idcirco ego Godeſcalcus, Dei gratia, Attrebatenſis epiſcopus beneficia quæ Robertus canonicus & frater ejus Ermenfridus, quibus ambobus Pes argenteus cognomen eſt, eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ Attrebatenſis contulerunt, literis & memoriæ mandare curavi & ſigilli mei teſtimonio rata facere. Dederunt itaque prætaxati fratres de ſuo patrimonio communiter triginta ſolidos & duos capones, aſſignan-

tes manſuras, & tempora diſtinguentes, a qui- A
bus & quibus prædicti reditus exigendi forent & accipiendi ad hunc modum. A Bernardo Berengario ſuiſque ſucceſſoribus pro ſua manſura decem & octo ſolidi; ita quod in natali Domini media pars, id eſt, novem ſolidi, & in nativitate B. Johannis totidem cuſtodi eccleſiæ perſolvantur. Item a Gerardo fratre Aldefridi ſuiſque ſucceſſoribus pro ſua manſura undecim ſolidi & dimidius in natali Domini, & in nativitate B. Johannis totidem cuſtodi eccleſiæ perſolvantur. Item a domino Luca archidiacono ſuiſque ſucceſſoribus pro ſua manſura in Natali Domini duodecim denarii & duo capones cuſtodi eccle- B
ſiæ perſolvantur. Uſibus quoque eccleſiæ certis præmemorata beneficia deputaverunt, ſcilicet quod ex eis novem lampadibus ante vultum Chriſti pendentibus lumen ſubminiſtretur ſubſignatis temporibus accendendum. In vigilia Nativitatis Chriſti ab hora nona uſque ad finem completorii ſequentis diei lumen lampadum non deficiat, totidemque horarum ſpatio in omnibus ſolemnitatibus, quas ſubſcribimus, prædictarum lampadum lumen continuandum eſſe ſtatuerunt. In Circumciſione Domini, in Apparitione, in Reſurrectione, in Aſcenſione, in Pentecoſte, in ſolemnita- C
te omnium Sanctorum, & in omnibus ſolemnitatibus ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & in omnibus demum dominicis diebus. Robertus vero alter fratrum intelligens tantillos redditus tot lampadarum luminibus per tot tempora non poſſe ſufficere, altare de Vimi earum luminis indigentiæ, me tam confirmante quam permittente, adjecit, eo videlicet tenore, ut illis nunquam ſuis temporibus luminis copia deeſſet, & decimæ lampadi verſus occidentalem eccleſiæ partem ante turrim pendenti ex eadem copia ignis ſubminiſtretur, qui omnibus & totis noctibus, ſi reditus ſufficerint, eccleſiæ indeficiens luceat, finito completorio ſemper accendendus, & mane, cum aurora finem dederit, extinguendus. Quod ſi ex his beneficiis decem lampadum lumini antedictis aliquid ſuperabundare contigerit, in epiſcopi ſemper ſtet diſpoſitione, quorum ſolemnitates Sanctorum in eiſdem lampadibus igne accenſo decorentur. Ne quis vero in poſterum præſumat prædictarum lampadum honorem vel auferre vel loca ipſarum aut horas illuminationis earum commutare, auctoritate divina interpoſita prohibemus. Recitatum eſt hoc ſcriptum in ſynodo Atrebatenſi coram me ſub his perſonis & teſtibus, Luca archidiacono, Clarembaldo præpoſito, Nicolao Decano, Anſelmo cantore, Frumaldo magiſtro, dominiſque abbatibus ſanctæ exiſtimationis, primo domno Werrico abbate S. Vedaſti, Gozvino abbate Aquicinenſi, Hugone abbate S. Amandi, Fulcone abbate Haſnonienſi, Hugone abbate Marcianenſi, Radulfo abbate de Monte S. Eligii, Balduino abbate de Mareolo, Simone abbate de Ailcurte, pleriſque præterea boni teſtimonii viris, & canonicis ſanctæ Atrebatenſis eccleſiæ, Harmaro, Rolando, Gillelmo, Hugone, Huberto Sacerdotibus, & inferioris ordinis multis clericis honeſtæ vitæ. Actum Atrebati anno dominicæ Incarnationis MCLIII. anno V. epiſcopatus domni Godeſcalchi.

ANNO CHRISTI 1153.

ANNO CHRISTI 1153.

CONCILIUM GRADENSE

ANNO MCLII. CELEBRATUM.

Hujus Concilii unica mihi occurrit mentio ex ſententia, quæ in ſequentibus literis indicatur.

Georgius plebanus S. Martini de Muriano jurat accedere ad eccleſiam matricem S. Mariæ in Dominica Palmarum, & ea omnia obſervare, quæ in ſententia Henrici patriarchæ Gradenſis continentur.

Ex Cornel. Eccl. Torcell. tom. 1. pag. 246.

IN nomine Domini Amen. Per hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat & ſit notum, qualiter anno Nativitatis ejuſdem 1536. indictione nona, die vero lunæ vigeſimo ſecundo menſis Maji, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto patris, & domini noſtri domini Pauli divina providentia papæ III. anno ſecundo. In mei notarii publici teſtiumque infraſcriptorum præſentia perſonaliter conſtitutus Ven. Vir dominus Georgius vicarius ſeu plebanus eccleſiæ S. Martini de Muriano Torcellanæ Dioceſis, & aſſernit D
quod his proximis diebus elapſis Rever. Dom. Alexander de Feralis eccleſiæ collegiatæ S. Mariæ alias S. Donati de Muriano, plebanus virtute ſententiæ & decreti lati & ſanciti per ſel. memoriam Rever. Dominum Henricum Dandulum miſeratione divina olim patriarcham Gradenſem in ſuo Provinciali concilio, ſub anno Domini milleſimo centeſimo quinquageſimo ſecundo menſe Januarii indictione prima, per quam ſententiam ſive decretum Vicarius S. Martini inter cetera obligatur quotannis ire ad eccleſiam ſanctæ Mariæ prædictæ in die Dominica Palmarum ad olivum ſeu ad miſſam ſub pœna interdicti omnis divini officii, & in caſu contraventionis dicto domino Plebano S. Mariæ pleniſſima attribuitur poteſtas, interdicendi contrafacientibus per annum omne divinum officium & beneficium, & prout diffuſius in dicta ſententia & decreto dicitur contineri, ad quam ſeu quod habeatur relatio; ipſi dominus Georgio, & eo quia in Dominica Palmarum proxime præterita, ad eccleſiam ſuam prædictam ſanctæ Mariæ non fuerit, officium divinum & beneficium per annum interdixit, a quo interdicto, ſeu pronuntia interdicti ipſe dominus Georgius ad Rev. Dom. Patriarcham Venetiarum ejuſque ſanctam ſedem metropolitanam appellavit. Conſiderans autem ipſe dominus Georgius ſe nullo jure dictam appellationem ſuam proſequi poſſe, ſibique jure merito interdictum prædictum factum fuiſſe, cum præfatæ ſententiæ contrafecerit, volenſque deinceps eidem, ut tenetur, obtemperare, ſponte & omni meliori modo quo potuit præfatæ ſuæ appellationi in totum renuntiavit & renuntiat tanquam contra juris, debitum interpoſite & ab ea totaliter receſſit & a ſe removit, ac cedit & ſe removet, manuque tactis corporaliter ſcripturis ad ſacroſancta Dei evangelia jurando promiſit dicto rever. Dom. Alexandro plebano S. Mariæ licet abſenti, ſed mihi notario publico infraſcripto ejus nomine ſtipulanti, & recipienti ac ſucceſſoribus ſuis deinceps quotannis ſalvo tamen juſto impedi-

dimento ultra alias obligationes, de quibus in dicta ſententia fit mentio, accedere in die Dominica Palmarum ad dictam eccleſiam S. Mariæ ad Olivum ſeu ad miſſam, & alias juxta formam & continentiam dictæ ſententiæ, ſeque hujuſmodi promiſſionis chartam firmiter obſervare, & illi in aliquo non contravenire de jure vel de facto ſub pœna perjurii ac obligationis omnium ſuorum bonorum præſentium & futurorum. Super quibus omnibus & ſingulis rogavit me notarium publicum infraſcriptum ut hoc publicum conficerem inſtrumentum. ANNO CHRISTI 1153.

Actum Venetiis Rivoalti ad cancellum mei notarii infraſcripti præſentibus Dom. Juliano mundo Notario, & magiſtro Marino quondam Joannis inciſore caligum teſtibus, ad præmiſſa habitis, vocatis & rogatis.

VITA ET EPISTOLÆ ANASTASII PAPÆ IV.

ANaſtaſius IV. civis Romanus, ex regione Suburra, filius Benedicti, antea vocatus Conradus, homo veteranus, & in conſuetudine Romanæ curiæ, teſte Friſingenſi libro 2. de vita Friderici, exercitatus, ex abbate ſancti Anaſtaſii Veliternæ diœceſis, & cardinale epiſcopo Sabino, ad ſupremum eccleſiæ gradum evectus eſt anno Domini MCLIII. VII. Idus Julii, tempore Friderici I. Imperatoris. *Continuator Sigeberti*. Errat ergo Dodechinus in appendice Mariani Scoti, qui Eugenio Hadrianum ſucceſſiſſe ſcribit. Eccleſiæ Lateranenſi calicem magni ponderis obtulit: amator & nutritius pauperum, non tantum apud ſanctæ Mariæ Rotundæ templum, elegantiſſimas ædes, & magnificentiſſimum palatium extruxit, verum etiam tempore famis, qua tota fere Europa conflictabatur, egenis, etiam extra urbis Romæ mœnia degentibus, victum largiſſime ſuppeditavit. Poſtquam uno anno, menſibus quatuor, & diebus 24. pontificalia munera ſuſtinuiſſet, obiit Romæ IV. Nonas Decembris, & in Laterano ſepultus fuit anno Domini MCLIV. Ejus tempore floruerunt Richardus de ſancto Victore, Gratianus decreti compilator, Petrus Lombardus, & Petrus Comeſtor, duo inſignes theologi. Sanctus Bernardus abbas annorum LXIII. obiit XIII. Kalend. Septembris anno Chriſti MCLIII.

Pr Tom. IV. hiſt. Franc. Dacheſn.

EPISTOLA I. ANASTASII PAPÆ IV.

AD ENGEBALDUM TURONENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Mandat, ut G. Trecorenſem epiſcopum evocet, & ejus vitam diſcutiat.

Anaſtaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri E. Turon. archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI honorificationi commiſſi tibi pontificalis officii ea diligentia qua oportet intenderes, ſi correctioni eorum, quæ de his qui ſub tua proviſione inſiſtunt dicuntur enormia, debita ſolicitudine immineres: vita & converſatio fratris noſtri G. Trecorenſis epiſcopi non remanſiſſet uſque nunc ſub tuis oculis indiſcuſſa. De cujus utique actibus ad aures noſtras talia pervenerunt, quæ de qualibet perſona in clericali ordine conſtituta & audire opprobrium, & referre lamentabile videretur. Bonorum quidem eccleſiæ ſuæ dilapidator aſſeritur, & ſacros ordines contra decreta ſanctorum patrum dicitur diſtribuiſſe. Præterea ſimoniæ ac perjurii crimine, multiſque aliis piaculis, perhibetur uſque adeo irretitus, ut, quod dicere ſine nimia mentis afflictione non poſſumus, juxta vocem prophetæ factus ſit tanquam *ſubcinericius panis qui non reverſatur*. In quo facto illi de commiſſione horum exceſſuum, tibi vero eſt de taciturnitate timendum: dum ſpeculator datur a Domino domui Iſrael, ita irrequiſitos tantos exceſſus incorrectoſque dimittis, ut parietem peccatorum quem deberes evertere, linire potius juxta vocem propheticam videaris. Quoniam igitur ſuſtinere nec volumus nec debemus, ut præfati epiſcopi vitia diutius remaneant indiſcuſſa: per præſentia ſcripta fraternitati tuæ mandamus, quatinus prudentibus aliquibus & religioſis viris aſcitis, * aut dictum epiſcopum & clerum eccleſiæ ſuæ tuo jubeas conſpectui præſentari; & diligenti converſationis & actuum illius facta diſcuſſione, ſi vel aliquo crimine apparuerit, vel ſacros ordines contra ſtatuta canonum inventus fuerit celebraſſe, ab officio ſuo ſuſpenſum ad præſentiam noſtri apoſtolatus tranſmittas: ut nos, quod in eo fuerit puniendum, juxta conſtitutiones canonicas puniamus. Volumus autem ut tam tu, quam alii epiſcopi, vel abbates, quos ad diſcutienda illius opera evocaveris, quidquid veritatis exinde inveneritis, per ſcripta veſtra ſtudeatis nobis plenius indicare. Sane cum tales de illo rumores, aures etiam, ut dicitur, felicis memoriæ papæ * E. prædeceſſoris noſtri multorum proborum fuerint relatione aſperſæ, ille .... rectione ſua uſque nunc omiſerit cogitare: providendum nobis eſt, ut de diſſimulatione tam triſtium nunciorum non videamur a diſtricto judice arguendi.

* Lege, antecedentium. H.

* Eugenii

II. AD HUGONEM SENONENSEM archiepiſcopum, Godefridum Lingon. Theobaldum Pariſ. Henricum Trecenſem, epiſcopos.

Ut Vizeliacenſes oppidanos excommunicatos habeant.

Anaſtaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Hugoni Senonenſi archiepiſcopo, G. Lingon. T. Pariſ. & Henrico Trecenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD notitiam veſtram jamdiu credimus perveniſſe, quod pro immanitate crudelitatis & barbarica tyrannide, quam perjuri & proditores Burgenſes Vizeliac. in dominum ſuum, dilectum filium noſtrum Pontium abbatem Vizeliacenſem, & in ipſum monaſterium exercuerunt, & adhuc non deſinunt exercere, a corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, quaſi membra putrida, mandato ſanctæ recordationis Eugenii papæ ſint gladio Divini

vini verbi præciſi. Quod ipſi pro nihilo reputantes, ac ſi adverſus Dominum ſe fallaci potentia exiſtimant prævalere, adhuc in ſua nequitia contumaciter, non impune tamen perdurant: putantes forſitan quod apoſtolicæ ſedis patrocinium aliquando eidem eccleſiæ ſubtrahatur. Nos igitur eorum iniquitatem diſtricte penſantes, in ira tamen noſtra miſericordiam continentes, manus noſtras ſuper eos ad præſens non plus duximus aggravare: per præſentia vobis ſcripta mandantes, quatinus Burgenſes tanquam perjuros, proditores, & excommunicatos, in nundinis & mercatis parochiarum veſtrarum recipi omnino prohibeatis: immo a quibuſque parochianorum veſtrorum poterunt inveniri, capi, & rebus ſuis præcipiatis penitus ſpoliari.

III. AD ODONEM BURGUNDIÆ ducem & Burgundiæ proceres.

Anaſtaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris O. duci Burgundiæ Henric. comiti, A. de Borbone, Guillelmo comiti Cabilonenſi, R. fratri ducis, R. comiti de Jociniaco, G. de Donziaco, R. de Rubeomonte, D. de Luziaco, A. de Monte-Regali, S. Vicecomiti Senon. & filiis ejus G. & B. G. Vicecomiti Caſtrilandonis, G. de Vergiaco, C. de Tilio, Hugoni de Monte ſancti Joannis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD notitiam veſtram, &c. *iiſdem omnino verbis, quibus ſuperior.*

IV. AD PETRUM BITURICENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut comitem Nivernenſem, niſi reſipuerit excommunicet.

Anaſtaſius P. Bituricenſi archiepiſcopo.

IMmanem crudelitatem & barbaricam ſævitiam quam Nivernenſis comes in Vizeliac. monaſterium, ac ſi contra Dominum, adverſus ſponſam ſuam ſacroſanctam eccleſiam, ejus potentia debeat prævalere, adhuc exercere non deſinit, tua fraternitas, ut credimus, pro ſua ſaltem magnitudine recognoſcit. Contra quam cum prædeceſſor noſter ſanctæ recordationis Eugenius papa apoſtolicæ ſedis antidota præparaſſet, & voluiſſet eum corripere: a tanto morbo ſanari non meruit, quoniam pertranſiit in affectum cordis, & obſcuratum eſt inſipiens cor ejus, ut, juxta verbum prophetiçum, videns non videat, & intelligens quæ Dei ſunt, nequaquam intelligat. Nos igitur qui Divina clipenſante clementia memorato prædeceſſori noſtro in ſede apoſtolatus ſucceſſimus, quoniam præfatum Vizeliacenſe monaſterium tanquam B. Petri alodium cogimur defendere, & prædicti comitis ac omnium Chriſtianorum ſalutem paterna caritate ſitimus, atque de tuæ fraternitatis prudentia & honeſtate fiduciam non modicam obtinemus: per præſentia ſcripta caritatis tuæ mandamus, quatinus remota dilatione diſtricte commoneas, ut damna quæ ipſi monaſterio intulit, cum integritate reſarciat, & locum ipſum in pace ac libertate ſua dimittat. Eidem etiam comiti ex parte noſtra denuncia, ne; pro exhibenda juſtitia alicui ſuorum hominum, abbatem Vizeliacenſem ad ſuam præſentiam venire compellat: niſi prius in ejuſdem abbatis curia cognoſcatur alicui ſuorum hominum juſtitiam denegaſſe. Quod ſi infra triginta dies poſt tuam commonitionem, quæ ſupra diximus, neglexerit adimplere: ad locum unde in auribus ipſius de facili valeat reſonare, cum religioſis & prudentibus viris accedat: & populi cœtu in eccleſia congregato, accenſis candelis, in perſonam ejus & perfidorum Burgenſium de Vizeliaco ſolemniter authoritate apoſtolica excommunicationis ſententiam abſque omni appellationis remedio proferas: ut præter baptiſma parvulorum & morientium pœnitentiam, in omnibus terris ejuſdem comitis omnia Divina officia prohibeas celebrari. Adjicientes etiam tibi mandamus, ut ſententiam ipſam venerabilibus fratribus noſtris Hu. Senonenſi archiepiſcopo, G. Nivernenſi epiſcopo, G. Lingonenſi, He. Eduenſi, Henr. Trecenſi, & A. Altiſſiodorenſi, epiſcopis, per tuas litteras ex parte noſtra firmiter denuncies obſervandam. Nos ſiquidem per apoſtolica eis ſcripta mandavimus, ut eandem ſententiam poſt tuam denunciationem per ſuas parochias inviolabiliter faciant obſervari. Litteras vero quas prædictis fratribus noſtris, Lingonenſi, Eduenſi, Nivern. Antiſſiod. epiſcopis miſimus, per tuos eis nuncios facias præſentari.

V. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Adverſus comitem Nivernenſem, & oppidanos Vizeliacenſes.

Anaſtaſius Ludovico Regi.

QUoniam jam a retroactis temporibus de tua regia magnificentia nobis & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ bona ſunt plurima nunciata: nobilitatem tuam, tam hi qui in apoſtolatus officio præceſſerunt, quam nos, per omnia dileximus; & qui adhuc ex Divina voluntate ſumus ſuperſtites, diligimus, & honorem tuum in quibus ſecundum Deum poſſumus, cupimus augmentari. Eapropter, cariſſime in Chriſto fili, quemadmodum prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Eugenius papa, ita & nos pro Vizeliacenſi monaſterio apoſtolica tibi ſcripta dirigimus: mandantes & in Domino commonentes, ut Nivernenſem comitem, qui feritate barbarica ſævire adverſus præfatum monaſterium non deſiſtit, diſtricte commoneas, ut memorato monaſterio damna quæ intuliſſe dinoſcitur, in integrum ſtudeat emendare, & locum ſuum in pace ac libertate ſua dimittat. Si vero aliquam juſtitiam in eodem monaſterio ſe habere confidit, ſuam poſtmodum mandato noſtro poterit obtinere juſtitiam. Quod ſi in ſua pertinacia induratus, hæc effectui mancipare contempſerit, nos in perſonam ejus, & Burgenſium Vizel. excommunicationis ſententiam ſine appellationis remedio præcipimus promulgari, & in tota terra ipſius, præter baptiſma parvulorum & morientium pœnitentias, omnia Divina officia penitus prohiberi. Quo circa per præſentium latorem tibi mandamus, quatinus ex tunc ab eo tanquam excommunicato abſtineas, & Burgenſes ipſos ab omnibus feriis regni tui ſub banno tuo penitus prohibeas, a quibuſcumque inveniri poterunt, capi, & rebus ſuis ſpoliari, ſicut perjuros & eccleſiæ turbatores, juſtitiæ zelo præcipias. Præterea nihilominus induſtriæ tuæ mandamus, quatinus præfatum monaſterium Vizeliac. pro alicujus falſa ſuggeſtione nullatenus aggraves: immo pro B. Petri & noſtri reverentia, ipſum, tanquam ejuſ-

ejuſdem principis apoſtolorum patrimonium, ab omni hoſte ſtudeas defenſare. Ad hæc, devotionem tuam nullatenus latere volumus, quod nos dilecto filio noſtro Vizeliacenſi abbati dedimus in mandatis, ut memorato comiti in monaſterio noſtro nullam prorſus conceſſionem facere audeat. Valete.

VI. AD EPISCOPOS GALLIÆ.

De eodem argumento.

Anaſtaſius epiſcopis Gallic.

QUando peccata, in quibus culpa eſt relaxare vindictam, ab aliquibus ſuggerente diabolo committuntur: tanta eſt eis imponenda correptio, ut ipſi, pœna docente, cognoſcant quam grave fuerit quod patrarunt; & ceteros a ſimilibus præſumptionibus eccleſiaſticæ correptionis timor inhibeat. Inde ſiquidem eſt, quod prædeceſſor noſter beatæ memoriæ Eugenius papa per apoſtolica ſcripta tibi, frater epiſcope Lingonenſis mandavit: quatinus Nivernenſem comitem, ſuper immanitate tyrannidis, quam in Vizeliacenſi monaſterio, quod utique B. Petri juris exiſtit, feritate barbarica exercuerat, ut reſipiſceret diſtrictius commoneres & ſi a tanta nequitia nollet deſiſtere, in eum & in Burgenſes Vizeliaci excommunicationis, & in terris ipſius comitis, interdicti ſententiam promulgares. Sed ſicut audivimus quibuſdam occaſionibus; mandatum ipſius, unde non modicum ammiramur, nondum eſt ex toto completum. Et ideo nos, qui Divina diſponente clementia in officio ei apoſtolatus ſucceſſimus, quoniam præfatum monaſterium, tanquam ſpeciale patrimonium B. Petri, cogimur defenſare, memorati prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, venerabili fratri noſtro Petro Bituricenſi archiepiſcopo dedimus in mandatis: ut niſi præfatus comes ab eo commonitus, damna, quæ ipſi monaſterio intulit, in integrum emendaverit, ac locum ipſum in pace ac libertate ſua dimiſerit, tam ipſum comitem, quam Burgenſes Vizeliac. qui tantæ nequitiæ factores exiſtunt, excommunicationi authoritate noſtra ſubjiciat, & in tota terra ejus, præter baptiſma parvulorum & morientium pœnitentias, omnia Divina prohibeat celebrari. Præſentium itaque vobis authoritate mandamus, quatinus & ſententiam ipſam, poſtquam vobis ab eodem fratre denunciata fuerit, firmiter obſervetis, & per veſtras parochias obſervari inviolabiliter faciatis. Datum Laterani, VIII. Kal. Januarii.

VII. AD PONTIUM VIZELIACENSEM ABBATEM.

De eodem argumento.

Anaſtaſius Pontio abbatis Vizeliacenſi.

SUper contritione, perſecutione, atque angustia, quam pro commiſſa tibi eccleſia & pro juſtitia pateris, devotioni tuæ paterno affectu compatimur: & in quibus ſecundum Deum poſſumus, grata tibi volumus ſubſidia miniſtrare. Inde eſt quod juxta votum & petitionem tuam, litteras noſtras tam archiepiſcopis quam epiſcopis regni Francorum, & regi, comitibus, atque baronibus, quemadmodum tua devotio requirebat, ſtuduimus deſtinare: quarum continentiam ex tranſcriptis poteris evidenter agnoſcere. Si ergo, dilecte in Chriſto fili, tu pro domo Iſrael tribulationibus ſubjaces: debes ſperare quod dabit Dominus de tribulatione auxilium, & in ipſius miſericordia confidentes de omni preſſura eripiet, & ad portum quietis gratia ſua perducet. Age ergo, fili, & murum tutiſſimum te pro eccleſia tua, ſicuti haſtenus, ita & deinceps, non pigriteris opponere: immo contra eos qui fidem penitus abnegarunt, quos etiam excommunicationis vinculo præcepimus innodari, viriliter ſtudeas dimicare: & donec excommunicati fuerint, ſi te ſuper aliquo in jus forſitan voluerint evocare, nobis inconſultis nullatenus eis reſpondeas. Adjicientes etiam tibi mandamus, & authoritate apoſtolica inhibemus, ut in eccleſia noſtra de Vizeliaco, quæ proprium alodium B. Petri eſſe dinoſcitur, nullam conceſſionem, niſi ex mandato noſtro, comiti Nivern. facere audeas. Datum Laterani, VIII. Kal. Januarii.

VIII. AD CANONICOS REGULARES Lateranenſes. Confirmat eorum Inſtituta.

Anaſtaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Joanni priori ſacroſanctæ patriarchii baſilicæ ſalvatoris Domini, quæ Conſtantiniana vocatur: pariterque Joannis Baptiſtæ, ac Joannis evangeliſtæ: ejuſque fratribus canonicis, tam præſentibus, quam futuris, regularem vitam profeſſis, in perpetuum.

POteſtatem ligandi atque ſolvendi tam in cœlis quam in terra, B. Petro, ejuſque ſucceſſoribus authore Domino principaliter traditam illis eccleſia verbis agnoſcit, quibus Petrum eſt idem Dominus allocutus: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Ipſi quoque & propriæ firmitas & alienæ fidei confirmatio eodem Deo authore præſtatur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu converſus aliquando, confirma fratres tuos.* Oportet igitur nos, qui licet indigne B. Petri reſidemus in loco, prout Divina nobis clementia & ſcire, & poſſe donaverit, prava corrigere, recta firmare, & in ejus eccleſia ſic ad arbitrium judicis diſponenda diſponere, ut de vultu ejus judicium noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem. Æquum eſt ergo ac rationabile, ut ſuus unicuique honor eccleſiæ ac dignitas conſervetur. Et ſicut in humani corporis compage, naturalis ratio ſingulis quibuſcumque membris ad ſalutem providens, ſpeciales & proprios actus edocet; nobilioribus vero ſuam dignitatem conſervat: ita in corpore eccleſiæ apoſtolica providentia ſecundum ſacrorum inſtitutiones canonum univerſas regit eccleſias; digniores autem & famoſiores in ſui ſtatus prærogativa cuſtodit.

Hujus itaque rationis debito, provocati, licet omnium eccleſiarum nobis ſolicitudo & cura immineat: prædictæ tamen S. Lateranenſi eccleſiæ, per quam datur ut invigilare ceteris omnibus debeamus, quæ ſpecialius ac familiarius ad Romani pontificis ordinationem ſpectare dignoſcitur, ampliori & attentiori nos convenit ſtudio providere. Eapropter vobis in Domino filiis eccleſiam ipſam, in qua Divino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar prædeceſſoris noſtri B. memoriæ Alexandri papæ II. apoſtolicæ ſedis privilegio communimus. In primis ſiquidem ſtatuentes, ut ordo canonicorum, qui ſecundum Deum, & B. Auguſtini regulam ibi poſcitur inſtituirus, per-

Matth. 16

Luc. 22

perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter conſervetur.

Præterea quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona eadem eccleſia in præſentiarum juſte & canonice poſſidet, aut in poſterum conceſſione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis Deo propitio poterit adipiſci, firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: mediotatem omnium oblationum principalis altaris in integrum ſine diſpendio aliquo: dationem ſeu reditum, qui Glandaticum dicitur, vel Herbaticum, ex noſtris porcis & pecoribus, ſeu omnem fruitionem ab eodem prædeceſſore noſtro ipſi eccleſiæ collatam. Obeunte vero te ejuſdem loci priore, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſurreptionis aſtutia ſeu violentia præponatur: ſed in aliqua perſona de veſtro collegio, ſi idonea reperta fuerit, vel de alio religioſo conventu, prius conveniant: & poſtmodum cum conſilio, deliberatione, & judicio Romani pontificis eligant. Electus autem, nulli, niſi tantum ipſi Romano pontifici, de obedientia vel ſubjectione aliqua teneatur. Liceat vobis præterea clericos e ſæculo fugientes, vel laicos liberos, undecumque ſint, niſi excommunicati, vel interdicti ſint, abſque alicujus contradictione ad converſionem ſuſcipere. Et qui ſuſcepti fuerunt cum communi conſilio prioris & fratrum, nulli de obedientia teneantur, niſi Rom. pontifici, & priori ejuſdem eccleſiæ. Et ſi quid ſcriptum contra hoc veſtrum privilegium aliquo tempore apparuerit, id irritum ducimus. Prohibemus autem, ut nulli fratrum poſt factam in eodem loco profeſſionem, ſine prioris ſui licentia, fas ſit de clauſtro diſcedere: diſcedentem vero abſque hujuſmodi litterarum cautione, nullus audeat retinere. Adhibita ſuggeſtione & voluntate fratrum noſtrorum cardinalium epiſcoporum ſancimus, ut eadem eccleſia tanquam principalis, mater & domina, omnino libera ſit, & nulli penitus, niſi ſoli Romano pontifici, ſit ſubjecta: atque iidem epiſcopi ſalubri providentia, veluti cooperatores & vicarii noſtri, ipſius venerabilis baſilicæ utilitatem, & honeſtatem provideant.

Illud vero quod a memorato prædeceſſore noſtro Alexandro ſtatutum eſt, maxime obſervare præcipimus: videlicet ut vaſa, ſeu veſtes altaris, & cuncta ſacri myſterii ornamenta non tangantur, vel proferantur, ſeu reponantur, aut etiam qualeſcumque oblationes deſuper altari a non ſacratis Deo miniſtris tollantur. Porro celebrantibus ibidem epiſcopis ſacra Miſſarum ſolemnia, in clericalibus tunicis præſentes ſitis, cantum imponatis, & ex vobis presbyterum, diaconum, ſubdiaconum, atque acolytum ſemper providere curetis. Præterea minus quatuor fratribus aſſiſtentibus, Miſſa in eadem eccleſia, etiam diebus privatis, minime celebretur. Diebus vero Dominicis, & in ſanctorum feſtivitatibus, quantuſcumque ſit, plenarius veſter adſit conventus.

Ut autem in eccleſia ipſa regularis ordinis & diſciplinæ vigor inviolabiliter auxiliante Deo cuſtodiatur & ſervetur: unumquemque cardinalium epiſcoporum qui ſupt ad principalis altaris ſervitium deputati, ſemel in hebdomada de obſervantia regulæ cum fratribus ipſius loci capitulum tenere, & ſi quid grave corrigendum fuerit, cum communi conſilio prioris & fratrum, per ipſos vice noſtra emendari ſtatuimus. Si qua igitur in poſterum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona hanc noſtræ confirmationis & conſtitutionis paginam ſciens, &c.

IX. AD FRATRES S. JOANNIS Hieroſolymitani.

Eos in tutelam ſuſcipit, & privilegiis ornat.

Anaſtaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Raimundo magiſtro xenodochii civitatis Hieroſolymitanæ, &c.

CHriſtianæ fidei religio hoc pie credit & veraciter confitetur, quod Dominus & ſalvator noſter Jeſus Chriſtus cum omnium dives eſſet, pro nobis eſt pauper effectus. Unde ipſe etiam ſuis imitatoribus opportunæ conſolationis præmia repromittens: *Beati*, inquit, *pauperes, quoniam veſtrum eſt regnum cœlorum*. Idemque pater orphanorum, refugium pauperum, ad hoſpitalitatem & beneficentiam nos hortans in evangelio ait: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*: quique ad comprobandum tantæ bonitatis excellentiam, etiam pro calice aquæ frigidæ ſe mercedem redditurum aſſeruit. Nos igitur, quibus ex injuncto officio imminet, his, qui longe, & his qui prope ſunt, paterna ſolicitudine providere, devotionem veſtram debita benignitate complectimur, & quemadmodum poſtulatur, ad exemplar prædeceſſorum noſtrorum ſel. mem. Innocentii, Cæleſtini, Lucii, Eugenii, Romanorum pontificum, hoſpitale, & domum ſanctæ civitatis Hieruſalem, ſub B. Petri tutela ſuſcipimus, atque perſonas ſive res ad eum pertinentes apoſtolicæ ſedis privilegio communimus. Statuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona ad ſuſtentandum peregrinorum & pauperum neceſſitatem, & Hieroſolymitanæ eccleſiæ, vel aliarum eccleſiarum parochiis & civitatum territoriis, per tuæ providentiæ vigilantiam eidem xenodochio rationabiliter acquiſita, ſeu a quibuslibet viris oblata, aut in futurum conceſſione regum, vel principum, largiente Domino, offerri, vel aliis juſtis modis acquiri contigerit, quæque a venerabilibus fratribus Hieroſolymitanæ ſedis patriarchis legitimæ conceſſa ſunt, tam tibi, quam ſucceſſoribus tuis, & fratribus peregrinorum curam gerentibus, quieta ſemper & integra conſervari præcipimus.

Matth. 5. Matt. 25.

Si quæ vero loca fuerint eidem venerabili domui ab aliquo devotione collata, liceat vobis ibidem villas ædificare, eccleſias & cœmeteria ad opus hominum ibi morantium fabricare: ita tamen ut vicina abbatia, vel religioſorum virorum collegium non exiſtat, quæ ab hoc valeant perturbari. Cum autem terræ datæ vobis quolibet juſto titulo conferentur, facultatem & licentiam habeatis ibidem oratoria conſtituendi & cœmeteria faciendi ad opus peregrinorum, & tantummodo fratrum qui de noſtra fuerint menſa. Decernimus ergo, ut receptores veſtrarum fraternitatum, ſive collectarum, ſalvo jure dominorum ſuorum, in B. Petri, & noſtra protectione conſiſtant, & per terras in quibus fuerint, pacem habeant. Simili modo ſancimus, ut quicumque in veſtra fraternitate fuerit receptus, ſi forte eccleſia ad quam pertinet, a Divinis officiis fuerit prohibita, eumque mori contigerit, eidem ſepultura eccleſiaſtica non negetur, niſi excommunicatus, vel nominatim fuerit interdictus. Præterea ſi qui fratrum veſtrorum ad recipiendum eaſdem fraternitates & collectas a vobis miſſi ad aliquam civitatem, caſtellum, vel vi-

vicum advenerint, ſi forte locus ille a Divinis officiis ſit interdictus, pro omnipotentis Dei reverentia, in eorum jucundo adventu ſemel in anno aperiantur eccleſiæ, & exclùſis excommunicatis, Divina ibi officia celebrentur.

Quia vero omnia veſtra ſuſtentationibus peregrinorum & pauperum debent cedere, ac per hoc nullatenus aliis uſibus ea convenit applicari: conſtituimus, ut de laboribus, quos veſtris ſumptibus colitis, nullus omnino clericus, vel laicus, decimas a vobis exigere præſumat. Statuimus, ut nulli epiſcopo in eccleſiis vobis ſubditis, interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis ſententiam liceat promulgare. Verumtamen ſi generale interdictum fuerit in locis illis prolatum, excluſis excommunicatis & nominatim interdictis, clauſis januis, abſque campanarum pulſatione, plane Divina officia celebrentur.

Ut autem ad plenitudinem ſalutis, & curam animarum veſtrarum nihil vobis deſit, atque eccleſiaſtica ſacramenta & divina officia vobis & Chriſti pauperibus commodius exhibeantur: ſancimus, ut liceat vobis clericos & ſacerdotes, habito prius tamen de eorum honeſtate & ordinatione, quantum ad veſtram ſcientiam pertinet, per litteras ſive teſtes convenientes, teſtimonio, undecumque ad vos venientes ſuſcipere, & tam in principali domo veſtra, quam etiam in obedientiis ſibi ſubditis, vobiſcum habere, dummodo, ſi e vicino ſunt, eos a propriis epiſcopis . . . . . iidemque nulli alii profeſſioni vel ordini teneantur obnoxii. Quod ſi epiſcopi eoſdem vobis concedere forte noluerint, nihilominus tamen authoritate ſanctæ Romanæ eccleſiæ eos ſuſcipiendi & retinendi licentiam habeatis. Iidem vero clerici nulli perſonæ extra veſtrum capitulum, niſi Romano pontifici, ſint ſubjecti. Laicos vero liberos ad converſationem & pauperum Chriſti ſervitium abſque alicujus contradictione ſuſcipiendi, nihilominus vobis concedimus facultatem. Fratribus vero veſtris ſemel in . . . . atque in ſacro veſtro collegio receptis, poſt factam profeſſionem & habitum religionis aſſumptum, revertendi ad ſæculum interdicimus facultatem. Nec alicui eorum fas ſit, poſt factam profeſſionem, ſemel aſſumptam crucem Dominicam & habitum veſtræ profeſſionis abjicere, vel ad alium locum, ſeu etiam monaſterium, majoris ſeu minoris religionis obtentu, invitis, ſive inconſultis fratribus, aut ejus, qui magiſter extiterit, licentia, tranſmigrare. Nullique eccleſiaſticæ ſæcularique perſonæ ipſos ſuſcipiendi aut retinendi licentia pateat. Conſecrationes vero altarium ſeu baſilicarum, ordinationes clericorum, qui ad ſacros ordines fuerint promovendi, & cetera eccleſiaſtica ſacramenta, a diœceſano ſuſcipiantur epiſcopo, ſi quidem catholicus fuerit, & gratiam ſive communionem apoſtolicæ ſedis habuerit, & ea gratis abſque aliqua pravitate vobis voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis catholicum, quemcumque malueritis, adire antiſtitem, qui nimirum noſtra ſuffultus authoritate, quæ poſtulantur, indulgeat. Obeunte vero te nunc ejuſdem loci proviſore atque præpoſito, nullus ibi qualibet ſubreptione, aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres ibidem ſecundum Deum elegerint. Præterea honores omnes, ſive poſſeſſiones quas idem xenodochium ultra ſeu citra mare, in Aſia, vel in Europa aut in præſenti juſte habet, vel in futurum rationabilibus modis Deo propitio poterit adipiſci, vobis pro hoſpitalitatis ſtudio enitentibus, & per vos jam dicto xenodochio, confirmamus. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. per manum Rolandi S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii XII. Kalendas Novembris, Indict. IV. Incarn. Dominicæ MCLIV. pontificatus domini Anaſtaſii IV. anno II.

X. AD BRACARENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Jubet ut Archiepiſcopo Toletano tanquam Primati obediat.

QUanti criminis habeatur Apoſtolicæ ſedis contemptus, ex propheticis verbis oſtenditur, ubi ſcriptum eſt: *Peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.* Item B. Gregorius de inobedientibus & Apoſtolicæ ſedis mandatis dura cervice reſiſtentibus ait: *Suæ ruinæ debet dolore proſterni quiſquis Apoſtolicis noluerit obedire mandatis; nec locum inter Sacerdotes habeat; ſed exſors a ſancto miniſterio fiat.* Quam frequenter, & quam diſtricte a prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Papa Eugenio fueris monitus, ut Toletano Archiepiſcopo tanquam Primati tuo debitam reverentiam & obedientiam exhiberes, & qualiter ei obedieris, unde etiam priuſquam mandatis ipſius obtemperares pro tua inobedientia & cervicoſitate ſecundo ſuſpenſionis ſententiam incurriſti, a tua memoria non debuit excidiſſe. Sed ſicut venerabilis fratris noſtri I. nunc Toletani archiepiſcopi conquiſitione accepimus, poſtquam de obitu ejuſdem prædeceſſoris noſtri certus fuiſti, obedientiam quam R. prædeceſſori ejuſdem Archipiſcopi exhibueras, ſibi deferre nullatenus voluiſti, non attendens, quod unius morte Apoſtolicæ petræ ſoliditas nec frangitur, nec mutatur. Quocirca per præſentia tibi ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad prædictum fratrem noſtrum I. Toletanum archiepiſcopum ſepoſita excuſatione accedas, & tanquam Primati obedientiam debitam ſibi exhibeas. Quod ſi infra triginta dies poſt harum acceptionem adimplere neglexeris, ex tunc a Pontificali officio te noveris eſſe ſuſpenſum. Datum Later. VI. Idus Aprilis.

Ex Raynaldi Annal. ad an. 1139.

XI. AD HYACINTHUM CARDINALEM ET LEGATUM.

Ut Compoſtellano Archiepiſcopo jubeat, ut Primati Toletano obedientiam exhibeat.

QUoniam fratri noſtro Compoſtellano mandavimus, ut vel ei tanquam Primati ſuo obediat, vel ſub tuo judicio ipſi exhibeat juſtitiæ complementum; nihilominus charitati tuæ mandamus, ut ſi idem frater noſter ambiguitatem noluerit ſubire judicii, utramque partem ante tuam præſentiam advoces, & rationibus utriuſque partis plenarie auditis & cognitis, quod æquitati & rationi congruat, inde cenſeas obſervandum. Alias enim cum ſicut Primati ſuo illi facias humiliter obedire.

Ibidem

XII. AD EPISCOPOS ET ABBATES PROVINCIÆ BURDEGALENSIS.

De eccleſiaſtica libertate ſervanda.

Anaſtaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Gaufrido Burdegalenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis epiſcopis, Agennenſi, Engoliſmenſi, Santonenſi, Pictavienſi, Petracoricenſi, & univerſis abbatibus per eandem provinciam conſtitutis, tam præſentibus quam futuris, in perpetuum.

Epiſt. Paſchal. II. de Cluniac. exim. & imp.

QUotiens aliqua eccleſiarum, conditionibus ſæcularium virorum per catholicorum principum proviſionem eximitur, & grata ei conceditur libertate potiri: ſanctæ Romanæ eccleſiæ, univerſorum Chriſti fidelium matri, providendum imminet attentius, & agendum, quatenus quod ad honorem Dei, & ſalutem eccleſiæ ſuæ factum eſſe dignoſcitur, taliter auctoritate apoſtolica roboretur, ut non debeat eccleſia Dei, quæ libertati reddita videbatur, per aliquorum malitiam recidivis denuo conditionibus aggravari. Quemadmodum enim catholica mater eccleſia, *&c. ut ſupra.*

Nos prædeceſſorum noſtrorum fel. mem. Innocentii videlicet, Lucii, & Eugenii, Romanorum pontificum, veſtigiis inhærentes, noſtri favoris aſſertione firmamus, & ratam & inconvultam futuris temporibus obſervari præcipimus, ut videlicet tam in Burdegalenſi ſede, quam in aliis epiſcopalibus eccleſiis, vel abbatiis ejuſdem provinciæ, in epiſcoporum electionibus vel abbatum, canonicam habeatis libertatem, abſque hominii, juramenti, ſeu etiam fidei per manus datæ obligatione.

Porro quod a prædeceſſoribus noſtris in generalibus eſt ſtatutum conciliis, res, & bona univerſa Burdegalenſis archiepiſcopi, & ſuffraganeorum epiſcoporum, vel abbatum decedentium, ſucceſſorum uſibus illibata ſervari pariter & inconvulſa, apoſtolica auctoritate decernimus. Adjicientes etiam, ut omnes eccleſiæ infra ſupradictam provinciam conſtitutæ, prædia, poſſeſſiones, & univerſa ad ipſas pertinentia, ſecundum privilegia, juſtitias, & bonas conſuetudines ſuas, integra, & inconvulſa poſſideant; atque, ut dictum eſt, in omnibus eccleſiis, earumque miniſtris, & poſſeſſionibus veſtris, canonicam habeatis in omnibus libertatem, ſalva ſedis apoſtolicæ auctoritate. Nulli ergo hominum fas ſit vos vel eccleſias veſtras ſuper hac noſtra conſtitutione temere perturbare, aut ſtiquam vobis exinde contrarietatem inferre. Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni auſu temerario contraire tentaverit, ſi non reatum ſuum congrue emendaverit, poteſtatis, honoriſque ſui careat dignitate, & omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, indignationem incurrat, & excommunicationi ſubjaceat, conſervantes vero, eorumdem apoſtolorum benedictionem & gratiam conſequantur. Amen.

Ego Anaſtaſius catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Imarus Tuſculanus epiſcopus ſſ.

Ego Cinthius Portuenſis, & ſanctæ Rufinæ epiſcopus ſſ.

Ego W. presbyter card. tit. Calixt. ſſ.

Ego Hubaldus presbyter card. tit. ſanctæ Praxedis ſſ.

Ego Manfredus presbyter cardinalis tit. ſanctæ Sabinæ ſſ.

Ego Aribertus presbyter card. tit. ſanctæ Anaſtaſiæ ſſ.

Ego Julius presbyter cardinalis tit. S. Marcelli ſſ.

Ego Rodulphus diaconus cardinalis ſanctæ Luciæ ſſ.

Ego Guido diac. card. ſanctæ Mariæ in Porticu ſſ.

Ego Oddo diaconus card. S. Nicolai in carcere Tulliano ſſ.

Datum Laterani per manum Rolandi ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyteri Cardinalis, & Cancellarii VII. Kal. Maji Ind. II. Incarn. Dominican. 1154. pontificatus vero domini Anaſtaſii IV. papæ anno primo.

ANASTASII IV. EPISTOLARUM APPENDIX.

AD WIBALDUM ABBATEM CORBEJENSEM ET STABULENSEM.

Annuli uſum ipſi ad vitam dumtaxat concedit.

Anaſtaſius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Corbejenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Mart. Supplem. Hiſt. Mon. Vet. Mon. tom. II.

SEmper apoſtolica ſedes eccleſiarum prælatis, quos ampliori ſibi charitate devinctos agnovit, abundantiorem honorem impendit, & eorum honeſtis petitionibus faciliori concurrit aſſenſu. Inde eſt, quod antiqua devotione, quam erga ſedem apoſtolicam dinoſceris habuiſſe, inducti, & quorumdam fratrum noſtrorum precibus inclinati, uſum anuli ex aſſueta benignitate apoſtolicæ ſedis in vita tua tibi tantum duximus indulgendum, & in augmentum noſtræ dilectionis annulum quoque tibi per dilectum filium noſtrum G. diaconum cardinalem, qui ad partes Teutonici regni pro utilitatibus eccleſiæ a nobis tranſmittitur, deſtinamus. Tua ergo devotio cum tanta gratiarum actione beneficium iſtud accipiat, ita te ſemper exhibeas in ſacroſanctæ matris tuæ Romanæ eccleſiæ veneratione ferventem, ut & nos hoc charitatis & beneficentiæ ſignum tibi gaudeamus impenſum, & tu ad alia beneficia promerenda omni tempore debeas idoneus inveniri.

Datum Laterani VII. Idus Februarii.

CON-

ANNO CHRISTI 1154.

CONCILIUM LONDINI

Generale ab Henrico II. anno regni ſui primo, id eſt, Domini noſtri MCLIV. tempore Quadrageſimali congregatum.

IN eo renovantur pax, & leges antiquæ Anglorum, videlicet, Divi Edovardi confeſſoris, aliæque regni conſuetudines. Chartæ etiam & privilegia epiſcoporum, quarumdam abbatiarum, & eccleſiarum, regio ſigillo confirmantur. Inter has charta Guillelmi primi, de immunitate monaſterii de Bello, ex quo magna deinceps controverſia.

ANNO CHRISTI 1154.

Ex Marca hiſtor. de Bearn. pag. 444.

NUGAROLENSE CONCILIUM

A Willelmo Auſcitano Archiepiſcopo & A. S. Legato, circa annum MCLIV. *celebratum*

Charta Morlan. Anno ab Incarnatione Domini MCLIV. Ego A. [Arnaldus] Epiſcopus Olorenſis, monachus Cluniacenſis & prior Morlanenſis, conſilio D. R. [Raymundus] Laſcurrenſis Epiſcopi, & Dominæ Guiſcardæ Vicecomitiſſæ Bearnenſis, & fratrum Cluniacenſium qui Morl. habitabant, conſilio etiam Burgenſium & rogatu, conceſſi fieri cappellam in hoſpitali de Morlano, ſupplicante & rogante quadam nobili femina nomine Juliana, quæ ſe ibi devoverat, pauperibus & peregrinis dum viveret ſervituram. Tali pacto, ut ipſa Cappella ſive oraſorium ſemper ſit ſub dominio & jure Cluniacenſis Eccleſiæ, ſicut eſt Eccleſia Sanctæ Fidis, cum omnibus oblationibus, quæ ibi fient tam pro vivis quam pro defunctis. In hac autem cappella cappellanus ponetur per manus Prioris ſanctæ Fidis vel monachorum Cl. & ipſe tenebit clavem Eccleſiæ, & omnia quæ ad eam pertinebunt. Ut autem hoc remota omni controverſia in poſterum ratum haberetur, prædictus Prior Arnaldus cum Bernardo Maurello S. Licerii Priore & cum domino Raimundo Laſcurrenſi epiſcopo, * Wile. Auſcitanæ Eccleſiæ archiepiſcopo atque Romanæ ſedis legato hoc ſcriptum præſentavit, ac confirmari fecit in quodam concilio apud Nugerol celebrato. * Guillelm

VITA ET EPISTOLÆ HADRIANI PAPÆ IV.

HAdrianus IV. natione Anglus, Nicolai nomine ante pontificatum appellatus, eccleſiæ cardinalis, Albanenſis epiſcopus, in Norvegiam ab Eugenio miſſus, poſtquam fidem Chriſti ibi propagaſſet, gentemque barbaram convertiſſet, Romam reverſus, ex apoſtolo Norvegiæ, vir valde benignus (verba ſunt codicis Vaticani) mitis ac patiens, in Græca & Latina lingua peritus, ſermone facundus, eloquentia politus, in cantu eccleſiaſtico præcipuus, prædicator egregius, ad iraſcendum tardus, ad dignoſcendum velox, hilaris dator, eleemoſynis largus, & in omni morum compoſitione præclarus, tertio Nonas Decembris, anno Dominicæ Incarnationis MCLIV. tempore Friderici imperatoris I. Anaſtaſio in ſede pontificia ſubrogatus fuit. Hujus tempore, Arnoldi hæreſiarchæ, qui, ut ſupra dixi, Romanorum Arnoldiſtarum & ſenatus auctoritate in Urbe muniebatur, ſectarii, dominum Gerardum presbyterum cardinalem tituli ſanctæ Pudentianæ ad pontificem euntem in via aggreſſi ad mortem vulnerarunt. Qua de cauſa civitas interdicto ſubjecta, non prius eſt abſoluta, quam Arnoldum ejuſque ſectatores mœnibus & imperio Urbis eliminarent. Quod cum perſtitiſſent, ſublata eſt cenſura interdicti, ipſique cives ſacramentorum perceptioni reſtituti fuerunt, Hæreſiarcham Arnoldum ab Urbe relegatum in finibus Tuſciæ apud Otriculos, qui eum tanquam prophetam in terra ſua omni honore colebant, per Gerardum cardinalem S. Nicolai captum, & a vice comitibus Campaniæ e manibus ejus abreptum, inſtantia pontificis per Fridericum adhuc regem ſumpto de vicecomite uno gravi ſupplicio, aliiſque ſugatis, pontificiæ juriſdictioni reſtitutum, tandem Urbis præfectus, a papa in urbe exiſtente requiſitus, ligno adegit, ac rogo in pulverem redacto funere, ne a ſtolida plebe corpus ejus veneratione haberetur, cinerem in Tiberim immiſit Guillelmum Siciliæ regem, qui literas pontificias, ideo quod regis titulo, quem ſibi uſurpabat, inſcriptæ non fuiſſent, & aliquas eccleſiæ terras occupaſſet, anathematis vinculo innodavit. Intelligens imperatorem Fridericum multis ſtipatum copiis in Italiam intraſſe, eidem obviam proceſſit, & Sutrium uſque profectus, cum eodem conveniſſent, ipſe imperator ex equo deſcendens, eum debito honore proſecutus eſt: qui Romam comitatus, coronam imperialem accepit. Urbem Tiburtinorum qui ſe imperatori dediderant, nulla interjecta mora, quia eccleſiæ eſſe patrimonium intelligebat, pontifici reſtituit, ac tum in Germaniam reverſus eſt. Exinde Beneventum a primoribus regni vocatus ſeſe contulit, & potiſſimam partem e manibus Guillelmi recuperavit. Ibi moram trahenti imperatori Græ-

corum per legatos 50. millia librarum auri pontifici obtulit, addita promiſſione, ſe Guillelmum ex Italia abacturum ſuis ſtipendiis, interea ſi tres in Apulia urbes maritimæ dederentur. Eo nuncio Guillelmus percitus, cum pontifice amicitiam componere per ſequeſtros tentavit: omniaque, quæ occupaverat, immo multo plura ſe redditurum promiſit, ſi titulo regni utriuſque Siciliæ inſigniretur. Petitioni ejus initio ſtatim pontifex detuliſſet, ſi cardinalium pars maxima illud non diſſuaſiſſet. Sed cum Guillelmus cum valido exercitu Apuliam omnem ſibi ſubjeciſſet, renitentibus cardinalibus Hadrianus indignatus, omnia ut petierat; ex ſententia Guillelmi permiſit, tituloſque prædictos attribuit. His ita compoſitis Hadrianus Orvietum conceſſit, quod Romanorum pontificum primus ſua habitatione nobilius reddidit. Romam reverſus, cum Friderico imperatore ob non vindicatam injuriam Londinenſi archiepiſcopo illatam, expoſtulavit per litteras, ex quibus male intellectis orta eſt illa inter Hadrianum & Fridericum de imperio periculoſa diſceptatio, quam Radevicus prolixe deſcribit. Sedata eſt diſcordia, quando pontifex per ſecundam epiſtolam declararat, ſe per beneficii collationem nihil aliud quam imperialem coronationem eique impartitam conſecrationem intellexiſſe. Reſuſcitata fuit, quando recuſaret pontifex confirmare, quem imperator Ravennatem epiſcopum conſtituerat. Cumque Romæ agens civibus inquietaretur, Anagniam rediit: ubi poſt breve temporis intervallum ex morbo ſquinantiæ, ut ſcribit Guillelmus Tyrius, obiit, poſtquam in eo officio pontificali quatuor annis & 10. menſibus laudabiliter ſe geſſiſſet. Ejus corpus ad Urbem delatum, prope ſepulcrum Eugenii conditum eſt. Hæc ſummatim ex codice Vaticano apud Baronium, Ottone Friſingenſi, & Willelmo Tyrio. Dodechinus in appendice Mariani, Hadrianus, inquit, imperatorem pro conjugii diſſidio excommunicare diſpoſuerat, ſed menſe Octobris anno MCLIX. morte præventus eſt. Otto Friſingenſis, qui his temporibus vixit & ſcripſit, lib. 7. cap. ult. Friderici imperatoris octavo anno, qui cum anno Chriſti MCLIX. coincidit, venerabilem papam obiiſſe refert. Anno MCLIX. Kalendis Septembris, ait continuator Sigeberti, mortuus eſt Hadrianus papa.

Radevicus de geſtis Friderici imperatoris lib. 2. cap. 43. Ea tempeſtate, ait, Hadrianus papa in Kal. Septembris apud Anagniam diem clauſit extremum, & II. Nonas Septembris in eccleſia B. Petri, præſentibus clero, ſenatu, populoque Romano, honorifice tumulatus eſt, regalibus nunciis adhuc ibi exiſtentibus. Quare non modo non eſt miraculoſum, ut hæretici calumniantur, ſed revera plane fabuloſum, & ex morbo ſquinantiæ, quo eum obiiſſe ſcribit Tyrius, male intellecto, haud dubie effectum, quod de obitu Hadriani ex obſcuro quodam & ſchiſmatico auctore Joanne Cremonenſe ſchiſmaticorum fautor abbas Urſpergenſis in chronico refert his verbis: Cum veniſſet ad quemdam fontem, hauſit de potu illius, & continuo (ut dicitur) muſca quædam os ejus intravit, & gutturi ejus adhæſit, nulloque artificio medicorum avelli potuit, quoadusque ſpiritum exhalaret. Mortem tam novam & inſolentem a ſcriptoribus ejus temporis, quos ſupra recenſui, commemoratam non fuiſſe, non eſt probabile, ſi, quod abſit, pontifici maximo talis interitus obtigiſſet. Si juxta ſententiam Hadriani papæ Fridericum imperatorem flumine abſorptum, ejuſque exercitum miraculoſe a Deo extinctum fuiſſe, nemo ſcriptorum tacuit, ut infra in Alexandro dicemus: quis credat omnes ſcriptores ſimilem obitum Hadriani, ſi contigiſſet, tacituros fuiſſe? Non minor eſt calumnia, qua uterque ſchiſmaticorum fautor ſcribit, Hadrianum accepta pecunia comparatum fuiſſe ut Fridericum excommunicaret: quaſi vero non ſufficerit ſufficiens cauſa ad condemnandum ſententia anathematis eum, qui legitima uxore repudiata alteram duxerat: ſedique apoſtolicæ ſemel reconciliatus, eas, quas Radevicus deſcripſit, injurias iterum in eamdem evomuerat. Illud Hadrianus reliquit poſteris admirandum exemplum, quod nec obolum quidem erogarit in ſuos propinquos: adeo ut nec matri ipſi aliquid voluerit impendiſſe, quam eleemoſynis Cantuarienſis eccleſiæ (teſte Sarisberienſi, epiſt. 24. ad ſanctum Thomam) alendam reliquit.

EPISTOLA I. HADRIANI PAPÆ IV.

AD HENRICUM II. ANGLIÆ REGEM.

Concedit privilegium ad Hiberniam occupandam.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio illuſtri Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LAudabiliter & fructuoſe de glorioſo nomine propagando in terris, & felicitatis præmio cumulando in cœlis, tua magnificentia cogitat: dum ad dilatandos eccleſiæ terminos, ac declarandam indoctis & rudibus populis Chriſtianæ fidei veritatem, & vitiorum plantaria de agro Dominico extirpanda, ſicut catholicus princeps, intendis, & ad id convenientius exequendum, conſilium apoſtolicæ ſedis exigis & favorem. In quo facto, quanto altiori conſilio & majori diſcretione procedis; tanto in eo feliciorem progreſſum te, præſtante Domino, confidimus habiturum: eo quod ad bonum exitum ſemper & finem ſoleant attingere, quæ de ardore fidei & de religionis amore principium acceperunt. Sane Hiberniam, & omnes inſulas, quibus ſol juſtitiæ Chriſtus illuxit, & quæ documenta fidei Chriſtianæ ceperunt, ad jus B. Petri, & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ (quod tua & nobilitas recognoſcit) non eſt dubium pertinere. Unde tanto in eis libentius plantationem fidelem & germen gratum Deo inſcrimus, quanto id a nobis interno examine diſtrictius proſpicimus exigendum. Significaſti ſiquidem nobis, fili in Chriſto cariſſime, te Hiberniæ inſulam, ad ſubdendum illum populum legibus, & vitiorum plantaria inde extirpanda, velle intrare, & de ſingulis domibus annuam unius denarii B. Petro velle ſolvere penſionem, & jura eccleſiarum illius terræ illibata & integra conſervare. Nos itaque pium & laudabile deſiderium tuum cum favore congruo proſequentes, & petitioni tuæ benignum impendentes aſſenſum: gratum & acceptum habemus, ut pro dilatandis eccleſiæ terminis, pro vitiorum reſtringendo decurſu, pro corrigendis moribus, & virtutibus inſerendis, pro Chriſtianæ religionis augmento, inſulam illam ingrediaris, & quod ad honorem Dei & ſalutem illius terræ ſpectaverit, exequaris: & illius terræ populus honorifice te recipiat, & ſicut Dominum veneretur: jure nimirum eccleſiaſtico illibato & integro permanente, & ſalva B. Petro & ſacroſanctæ

ſtæ Romanæ eccleſiæ, de ſingulis domibus, annua unius denarii penſione. Si ergo, quod concepiſti animo, effectu duxeris complendum: ſtude gentem illam bonis moribus informare, & agas tam per te, quam per illos quos adhibes, quos fide, verbo, & vita idoneos eſſe perſpexeris, ut decoretur ibi eccleſia, plantetur & creſcat fidei Chriſtianæ religio, & quæ ad honorem Dei, & ſalutem pertinent animarum, per te taliter ordinentur, ut a Deo ſempiternæ mercedis cumulum conſequi mereariſ, & in terris glorioſum nomen valeas in ſæculis obtinere.

G. C. Referunt hoc privilegium, tum Matthæus Pariſ. ad ann. MCLV. tum Gualdus Cambrenſis, Hiberniæ expugnatæ lib 2. c. 6. cui & hæc præhxit, ad rerum geſtarum intelligentiam plane neceſſaria.

Interea quanquam Martiis plurimum intentus & detentus exercitiis Anglorum rex, ſuæ tamen inter agendum Hiberniæ non immemor, cum prænotatis ſpurcitiarum litteris, in ſynodo Caſſilenſi per induſtriam quæſitis, directis ad curiam Romanam nunciis, ab Hadriano papa de Anglia oriundo, tunc præſidente, privilegium impetravit, ejuſdem auctoritate & aſſenſu, Hibernico populo tam dominandi, quam ipſum in fidei rudimentis inculiſſimum, eccleſiaſticis normis & diſciplinis, juxta Anglicanæ eccleſiæ mores, informandi. In Hiberniam itaque privilegio tranſmiſſo, per Nicolaum Cnalliingſordenſem tunc priorem, Malmesburienſem quoque poſtmodum abbatem, tam poſitum quam depoſitum, nec non & Guilielmum Aldelmi filium: convocata ſtatim apud Guaterfordiam epiſcoporum ſynodo, in publica audientia, ejuſdem privilegii, cum univerſitatis aſſenſu, ſolemnis recitatio facta fuit per Joannem Salisburienſem, poſtmodum epiſcopum Carnotenſem, Romam ad hoc deſtinatum: per quem etiam idem papa regi annulum aureum, in inveſtituræ ſignum, præſentavit. Qui ſtatim ſimul cum privilegio in archivis Wintoniæ repoſitus fuerat.

II. AD FRIDERICUM IMPERATOREM.

De non vindicata iniuria Lundonienſi archiepiſcopo illata conqueritur.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Friderico illuſtri Romanorum imperatori, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMperatoriæ majeſtati paucis retroactis diebus recolimus ſcripſiſſe, illud horrendum & execrabile facinus, & piaculare flagitium tempore noſtro commiſſum, in Teutonicis partibus, ſicut credimus, aliquando intentatum, excellentiæ tuæ ad memoriam revocantes, non ſine grandi admiratione ferentes, quod abſque digna ſeveritate vindictæ uſque nunc tranſire paſſus ſis tam pernicioſi ſceleris teritatem. Qualiter enim venerabilis frater noſter E. Lundonienſis archiepiſcopus, dum a ſede apoſtolica remearet, a quibuſdam impiis & ſceleſtis, quod ſine grandi animi mœrore non dicimus, in partibus illis captus fuerit, & adhuc in cuſtodia teneatur: qualiter etiam in ipſa captione prædicta, viri impietatis ſemen nequam, filii ſcelerati, in eum & in ſuos, evaginatis gladiis, violenter exarſerint, & eos ablatis omnibus quam turpiter atque inhoneſte tractaverint: & tua ſereniſſima celſitudo cognoſcit, atque ad longinquas & remotiſſimas regiones fama tanti ſceleris jam pervenit. Ad cujus utique vehementiſſimi facinoris ultionem, ſicut is cui bona placere, mala vero diſplicere credimus, conſtantius exurgere debuiſti & gladium qui tibi, *ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum,* [illegible] eſt ex Divina proviſione conceſſus, in cervicem deſævire oportuit impiorum, & graviſſime conterere præſumptores. Tu vero idipſum ita diſſimulaſſe diceris, ſævitiam neglexiſſe: quod eoſdem non eſt quare pœniteat commiſiſſe reatum, quia impunitatem ſacrilegii quod geſſerunt, jamjam ſentiunt inveniſſe. Cujus quidem diſſimulationis & negligentiæ cauſam penitus ignoramus: quoniam nos in aliquo ſerenitatis tuæ gloriam offendiſſe, conſcientiæ ſcrupulus noſtrum animum non accuſat, ſed perſonam tuam ſicut cariſſimi & ſpecialis filii noſtri & principis Chriſtianiſſimi, quem in apoſtolicæ confeſſionis petra non ambigimus per Dei gratiam ſolidatum, ſincera ſemper dileximus caritate, & debitæ tractavimus benignitatis affectu. Debes enim, glorioſiſſime fili, ante oculos mentis reducere, quam gratanter & quam jucunde alio anno mater tua ſacroſancta Romana eccleſia te ſuſceperit, quanta cordis affectione tractaverit, quantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit & honoris, & qualiter imperialis inſigne coronæ libentiſſime conferens, benigniſſimo gremio ſuo tuæ ſublimitatis apicem ſtuduerit conſovere: nihil prorſus efficiens quod regiæ voluntati vel in minimo cognoſceret obviare. Neque tamen pœnitet nos deſideria tuæ voluntatis in omnibus impleviſſe: ſed ſi majora beneficia excellentia tua de manu noſtra ſuſcepiſſet, ſi fieri poſſet, conſiderantes quanta eccleſiæ Dei & nobis per te incrementa poſſint & commoda provenire, non immerito gauderemus. Nunc autem quia tam immenſum facinus, quod in contumeliam univerſalis eccleſiæ & imperii tui noſcitur etiam commiſſum, negligere ac diſſimulare videris: ſuſpicamur utique, ac veremur, ne forte in hanc diſſimulationem & negligentiam propter hoc tuus animus ſit inductus, quod ſuggeſtione perverſi hominis zizania ſeminantis adverſus clementiſſimam matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam, & nos ipſos indignationem (quod abſit) aliquam conceperis vel rancorem. Ob hoc igitur, & ob alia omnia negotia, quæ cognoſcimus imminere, duos de melioribus & carioribus, quos circa nos habemus, dilectos ſcilicet filios noſtros, Bernardum S. Clementis presbyterum, Rolandum S. Marci presbyterum cardinalem, & cancellarium noſtrum, viros utique religione, prudentia & honeſtate conſpicuos, ſerenitati tuæ de latere noſtro ad præſens duximus deſtinandos, excellentiam tuam rogantes attentius, quatenus eos tam honorifice, quam benigne recipias, honeſte tractes, & ea quæ ipſi ſuper hoc & ſuper aliis ad honorem Dei & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ad decus etiam & exaltationem imperii pertinentia, ex parte noſtra imperatoriæ propoſuerint dignitati, ſicut ab ore noſtro procedant, abſque ulla hæſitatione ſuſcipias, & ipſorum verbis, tamquam ſi ea contingeret nos proferre, fidem non dubites adhibere.

III. AD EPISCOPOS GALLIÆ ET GERMANIÆ.

Petit Fridericum corrigi, & ad reſtitutionem honoris induci.

QUoties aliquid in eccleſia contra honorem Dei & ſalutem fidelium attentatur: fratrum & coepiſcoporum noſtrorum, & eorum præcipue qui ſpiritu Dei aguntur, cura debet exi-

ſtere, ut ea, quæ male geſta ſunt, gratam Deo A correctionem debeant invenire. Hoc autem tempore (quod abſque nimio mœrore non dicimus) carissimus filius noſter Fridericus Romanorum imperator tale quid egit, quale temporibus anteceſſorum ſuorum non legimus perpetratum. Cum enim nos duos de melioribus fratribus noſtris, Bernardum tituli S. Clementis, & Rolandum cancellarium noſtrum tituli S. Marci, presbyteros cardinales, ad ipſius præſentiam miſiſſemus: ipſe, cum primum ad ejus præſentiam pervenerunt, alacriter viſus eſt eos recepiſſe. Sequenti vero die, cum redirent ad eum, & litteræ noſtræ in ejus auribus legerentur, accepta occaſione cujuſdam verbi, quod ipſarum litterarum ſeries continebat, (insigne videlicet coronæ be- B neficium tibi contulimus) in tantam animi commotionem exarſit, ut convicia, quæ in nos & legatos noſtros dicitur conjeciſſe, & quam inhoneſte ipſos a præſentia ſua recedere, ac de terra ſua velociter exire compulerit, & audire opprobrium, & lamentabile ſit referre. Eis autem ab ipſius præſentia excedentibus, facto edicto, ne aliquis de regno veſtro ad apoſtolicam ſedem accedat: per omnes fines ejuſdem regni cuſtodes dicitur poſuiſſe, qui eos, qui ad ſedem apoſtolicam venire voluerint, violenter debeant revocare. Super quo facto licet aliquantum perturbemur: ex hoc tamen in nobis ipſis majorem conſolationem accipimus: quod ad id de veſtro & C principum conſilio non proceſſit. Unde confidimus eum a ſui animi motu, conſilio & perſuaſione veſtra facile revocandum. Quocirca, fratres, quoniam in hoc facto non ſolum noſtra, ſed veſtra & omnium eccleſiarum res agi dignoſcitur: caritatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, quatenus opponatis vos murum pro domo Domini, & præfatum filium noſtrum ad viam rectam quam citius reducere ſtudeatis; attentiſſimam ſolicitudinem adhibentes, ut a Reinaldo cancellario ſuo, & palatino comite, qui magnas blaſphemias in præfatos legatos noſtros, & matrem veſtram ſacroſanctam Romanam eccleſiam, evomere præſumpſerunt, talem & tam evidentem ſatisfactionem faciat exhiberi: ut ſicut D multorum aures amaritudo ſermonis eorum offendit, ita etiam ſatisfactio multos ad viam rectam debeat revocare.

Non acquieſcat idem filius noſter conſiliis iniquorum, conſideret noviſſima & antiqua, & per illam viam incedat, per quam Juſtinianus & alii catholici imperatores inceſſiſſe noſcuntur. Exemplo ſiquidem & imitatione illorum, & honorem in terris, & felicitatem in cœlis ſibi poterit cumulare. Vos etiam, ſi eum ad rectam ſemitam reduxeritis: & B. Petro apoſtolorum principi gratum dependetis obſequium, & vobis & eccleſiis veſtris conſervabitis libertatem. Alioquin noverit antedictus filius noſter ex admoni- E tione veſtra, noverit ex promiſſionis evangelicæ veritate, quod ſacroſancta Romana eccleſia ſuper firmiſſimam petram, Deo collocante, fundata, quantocumque ventorum turbine quatiatur, in ſua firmitate, protegente Domino, in ſæculum ſæculi permanebit. Nec autem (ſicut noſtis) deceret eum tam arduam viam abſque veſtro conſilio attentaſſe. Unde credimus, quod auditis admonitionibus veſtris, facillime poterit ad frugem ſanioris ſtudii, ſicut vir diſcretus & imperator catholicus, revocari.

EPISCOPORUM GERMANIÆ

Reſcriptum ad Adrianum Papam.

Ex Conſtit. Goldaſti to. IV. pag. 61. Nov. Edit.

QUamvis ſciamus & certi ſimus, quod Eccleſiam Dei fundatam ſupra firmam petram neque venti neque flumina tempeſtatum poſſit dejicere: nos tamen infirmiores & puſillanimes, ſi quando hujuſmodi contigerint impetus concutimur, & contremiſcimus. Inde nimirum graviter conturbati ſumus, & conterriti ſuper his, quæ inter veſtram ſanctitatem & filium veſtrum devotiſſimum Dominum noſtrum Imperatorem magni mali, niſi Deus avertat, ſeminarium præbitura videntur.

2. Equidem a verbis illis quæ in litteris veſtris continebantur, quas per Nuncios veſtros prudentiſſimos & honeſtiſſimos, Dominum Bernhordum & Dominum Rolandum Cancellarium, Venerabiles Presbyteros Cardinales, miſiſtis, commota eſt univerſa Reſpublica Imperii noſtri: aures imperialis potentiæ ea patienter audire non potuerunt, neque aures Principum ſuſtinere: omnes ita contiuuerunt aures ſuas, quod nos, ſalva gratia veſtræ Sanctiſſimæ paternitatis, ea tueri propter ſiniſtram ambiguitatis interpretationem, vel conſenſu aliquo approbare, nec audemus, nec poſſumus, eo quod inſolita & inaudita fuerunt uſque ad hæc tempora.

3. Literas autem, quas nobis miſiſtis, debita cum reverentia ſuſcipientes, & amplectentes, commonuimus filium veſtrum, Dominum noſtrum, Imperatorem, ſicut juſſiſtis; & ab eo reſponſum, Deo gratias, accepimus tale, quale decebat catholicum Principem, in hunc modum.

Friderici Imperatoris reſcriptum ad Epiſcopos Germaniæ.

DUo ſunt, quibus noſtrum regi oportet Imperium, leges ſanctæ Imperatorum, & uſus bonus prædeceſſorum, & patrum noſtrorum. Iſtos limites Eccleſiæ nec volumus præterire, nec poſſumus, quidquid ab iſtis diſcordat non recipimus. Debitam patri noſtro reverentiam libenter exhibemus: liberam Imperii noſtri coronam divino tantum beneficio aſcribimus: electionis primam vocem Moguntino Archiepiſcopo, deinde quod ſupereſt, cæteris ſecundum ordinem principibus, recognoſcimus: regalem unctionem Colonienſi; ſupremam vero, quæ Imperialis eſt, ſummo Pontifici: quicquid præter hæc eſt, ex abundanti eſt, a malo eſt. Cardinales in contemptum dilectiſſimi, & Reverendiſſimi patris noſtri, & conſecratoris, a finibus terræ noſtræ coegimus non exire: ſed cum his, & pro his, quæ & ſcripta & ſcribenda ferebant, in dedecus & ſcandalum Imperii noſtri, ultra eos prodire pati noluimus. Introitum & exitum Italiæ nec clauſimus edicto nec claudere aliquo modo volumus peregrinantibus, vel pro ſuis neceſſitatibus rationabiliter cum teſtimonio Epiſcoporum & Prælatorum ſuorum Romanam ſedem abeuntibus: ſed illis abuſionibus, quibus omnes Eccleſiæ regni noſtri gravatæ & attentatæ ſunt, & omnes pene clauſtrales diſciplinæ emortuæ & ſepultæ, obviare intendimus. In capite orbis Deus per Imperium exaltavit Eccleſiam: in capite orbis Eccleſia (non per Deum, ut credimus,) nunc demolitur imperium. A pictura cæpit: ad ſcripturam pictura proceſſit: ſcriptura in auctoritatem prodire conatur. Non patiemur, non ſuſtinebimus: Ibid.

mus: coronam anteponemus quam Imperii coronam, una nobiſcum ſic depoſi conſentiamus. Picturæ deleantur, ſcripturæ retractentur, ut inter Regnum & Sacerdotium æterne inimicitiarum monumenta non remaneant.

4. Hæc & alia, utpote de concordia Rogeri, & Guilhelmi Siculi, & aliis in quæ in Italia facta ſunt conventionibus, & quæ ad plenum proſequi non audemus, ab ore Domini noſtri Imperatoris audivimus.

5. Abſente autem Palatino comite, & in præparatione expeditionis in Italiam præmiſſo, a cancellario ibidem adhuc præſente aliud non audivimus, niſi quod humilitatis erat & pacis, præter quod eis pro periculo vitæ, quod a populo imminebat, pro viribus ſuis aſtiterit, cunctis, qui ibi aderant, hujus rei teſtimonium perhibentibus.

6. De cætero ſanctitatem veſtram ſuppliciter rogamus & obſecramus, ut noſtræ parcatis infirmitati, ut magnanimitatem filii veſtri, ſicut bonus Paſtor, leniatis ſcriptis veſtris ſcripta priore ſuavitate mellita dulcorantibus, quatenus & Eccleſia Dei tranquilla devotione lætetur, Imperium in ſuæ ſublimitatis ſtatu glorietur. Ipſo mediante, & adjuvante, qui mediator Dei & hominum factor eſt, homo Chriſtus Jeſus.

IV. AD FRIDERICUM IMPERATOREM.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Friderico &c.

EX quo univerſalis eccleſiæ curam, Deo prout ipſi placuit diſponente, ſuſcepimus, ita in cunctis negotiis magnificentiam tuam honorare curavimus, ut de die in diem animus tuus magis ac magis in amore noſtro & veneratione ſedis apoſtolicæ debuiſſet accendi. Unde ſine grandi admiratione non ferimus, quod cum audito ex ſuggeſtione quorumdam, animum tuum aliquantulum contra nos fuiſſe commotum, duos de melioribus & majoribus fratribus noſtris, Rolandum ſcilicet cancellarium tituli S. Marci, & Bernardum tituli S. Clementis presbyteros cardinales, qui pro tuæ majeſtatis honore in Romana eccleſia ſoliciti ſemper extiterant, pro voluntatis tuæ cognitione ad tuam præſentiam deſtinavimus: aliter quam imperialem decuerit honorificentiam ſunt tractati. Occaſione ſiquidem cujuſdam verbi, quod eſt, beneficium, tuus animus (ſicut dicitur) eſt commotus: quod utique nedum tanti viri, ſed nec cujuslibet minoris animum merito commoviſſet. Licet enim hoc nomen, quod eſt, beneficium, apud quoſdam in alia ſignificatione, quam ex impoſitione habeat, aſſumatur; tunc tamen in ea ſignificatione accipiendum fuerat, quam nos ipſi poſuimus, & quam ex inſtitutione ſua noſcitur retinere. Hoc enim nomen ex bono & facto eſt editum, & dicitur beneficium, apud nos, non feudum, ſed bonum factum. In qua ſignificatione in univerſo ſacræ ſcripturæ corpore invenitur, ubi ex beneficio Dei, non tanquam ex feudo, ſed velut ex benedictione & bono facto ipſius, gubernari dicimur & nutriri. Et tua quidem magnificentia liquido recognoſcit, quod nos ita bene & honorifice imperialis dignitatis inſigne tuo capiti impoſuimus, ut bonum factum valeat ab omnibus judicari. Unde quod quidam verbum hoc, & illud ſcilicet (contulimus tibi inſigne imperialis coronæ) a ſenſu ſuo niſi ſunt ad alium retorquere: non ex merito cauſæ, ed de voluntate propria & illorum ſuggeſtione, qui pacem regni & eccleſiæ nullatenus diligunt, hoc egerunt. Per hoc enim vocabulum, contulimus, nihil aliud intelleximus, niſi quod ſuperius dictum eſt, impoſuimus. Sane quod poſtmodum perlatum eccleſiaſticas a debita ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ viſitatione, ut dicitur, revocare juſſiſti, ſi ita eſt, quam inconvenienter actum ſit, tua, fili in Chriſto cariſſime, diſcretio, ut credimus, recognoſcit. Nam ſi aliquid apud nos amicitiæ dilectionis habebas, per nuncios & litteras tuas nobis fuerat intimandum: & nos honori tuo curaviſſemus ſicut filii cariſſimi providere. Nunc igitur, quoniam ad commonitionem dilecti filii noſtri Henrici Bajoariæ & Saxoniæ ducis, duos de fratribus noſtris, Henricum titulf ſanctorum Nerei & Achillei, & Hyacinthum ſanctæ Mariæ in Cosmedin, diaconos cardinales, prudentes ſiquidem & honeſtos viros, ad tuam præſentiam deſtinavimus, celſitudinem tuam monentes & hortantes in Domino, quatenus eos honeſte & benigne recipias: & quod ab eis ex parte noſtra tuæ magnificentiæ fuerit intimatum, a ſinceritate cordis noſtri noverit tua excellentia proceſſiſſe. Ac per hoc cum eiſdem filiis noſtris, mediante jam dicto filio noſtro duce, ita celſitudo tua ſtudeat convenire, ut inter te ac matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam nullius diſcordiæ ſeminarium debeat remanere.

RESCRIPTUM IMPERATORIS FRIDERICI AD HADRIANUM PAPAM

Pro confirmatione electi Ravennenſis.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & ſemper Auguſtus, Hadriano Romanæ eccleſiæ venerabili pontifici.

DILECTO & fideli noſtro Anſelmo bone memoriæ Ravennenſis eccleſiæ venerabili epiſcopo defuncto, ne curia noſtra diutius tanto careret principe, operam dare curavimus loco ejus talem ſubrogari perſonam, quæ tempore ad reſarcienda eccleſiæ illius damna, & ad noſtrum peragendum ſervitium apta videretur. Ante omnia autem præ oculis mentis habentes, & aure non ſurda audientes, quod ſcriptum eſt, *Honore invicem prævenientes*; filium comitis Blanderatenſis, quem vos in clericum Romanæ eccleſiæ & filium noſtra petitione aſſumpſiſſe recordati ſumus, viciſſim ad honorem veſtrum & ſanctæ Romanæ eccleſiæ altius ſublimari intendimus; in ea præſertim eccleſia, quam poſt ſanctam Romanam eccleſiam, aut maximam, aut unam de maximis habemus: noſtræque voluntatis propoſito, Divina favente clementia, in electione illius perſonæ concorditer & voluntarie univerſa Ravennas convenit eccleſia, præſentibus viris honeſtiſſimis legato noſtro & veſtro, hinc Hyacintho cardinali, inde Hermanno Ferdenſi epiſcopo. Scientia autem & moribus in perſonam præfati electi una cum genere convenientibus, propter reverendum veſtræ paternitatis teſtimonium commendabilior & acceptior eadem perſona nobis jam facta eſt, quam utique etiam diligi a vobis & honorari gaudemus & volumus, ea tamen ratione & ordine, qua patres filios ſuos ſolent diligere, quos ſuo tempore & manumittunt, & domui ſuæ providere permittunt. Et quidem decentiſſimum eſt ſanctam Romanam eccleſiam, tanquam matrem omnium eccleſiarum, filios, qui

qui ſunt ſinuſus ventris aggregare, & aggregatos ad decorem domus Dei & per domos & familias diſtribuere, quibus etiam noſtrum imperium, tanquam ab utero & gremio matris noſtræ progredientibus, debeat & velit congruum honorem impendere. Proinde altiori conſiderationi veſtra perpendat diſcretio, quod in hac cauſa tam veſtræ quam noſtræ majeſtati & honeſtati conveniat.

V. AD EUNDEM.

Reſpondet ſuperiori: & Guidoni Ravennati archiepiſcopo confirmationem denegat.

Hadrianus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Friderico illuſtri Romanorum imperatori, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUaliter ſuperni conditoris intuitu, & tam excellentiæ tuæ, quam dilecti filii noſtri Guidonis Blanderatenſis comitis interventu, dilectum filium Guidonem ſubdiaconum noſtrum, ejuſdem comitis filium, olim in familiaritatem & in noſtrum conſortium receperimus; qualiter etiam intuitu probitatis ejuſdem, atque pro honore & utilitate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, tanquam ſi in diaconum jam fuerit ordinatus eccleſiam ei ſpecialiter aſſignaverimus: & nos profecto memores, & a ſerenitatis tuæ memoria non credimus excidiſſe. Nunc autem honeſtatem ipſius conſiderantes, & profectum ſcientiæ, ſi ei vita comes fuerit, attendentes: intelligentes etiam quanta per eum, ac per nobiles & potentes parentes ipſius, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ adhuc potuerint commoda provenire, & ad quantum dignitatis apicem in eadem Romana eccleſia ipſe valeat, vita generi concordante, conſcendere, cum a ſede apoſtolica in ſubdiaconatus officium ſic promotus, & ei, tanquam ſi jam diaconus eſſet (ſicut ſuperius dictum eſt) a nobis ſit eccleſia ſpecialiter aſſignata; communicato fratrum noſtrorum conſilio, a noſtro latere tam pretioſum pignus, juxta petitionem excellentiæ tuæ, non potuimus removere, ſed ipſum opportunitate accepta, Deo authore, in Romana eccleſia ad honorem ejuſdem eccleſiæ & imperii intendimus ordinare ut vel in ea, prout Divina gratia propoſuerit, quandoque ad ſublimiora conſcendat, vel exinde ad alterius eccleſiaſticæ faſtigium dignitatis ipſum contingat, auxiliante Domino, pervenire. Convenientius ſiquidem eſt, ut qui filius & clericus eſt Romanæ eccleſiæ, ab ejus gremio non recedat: & ipſa ei circa ſe locum dignitatis conferens, eidem inde prodeat altiora. Ipſa etenim viros & moribus & ſcientia adornatos, præditos honeſtate, & ſanguinis nobilitate præclaros, ad ſe libenter evocat, & eos aliunde conſuevit admittere, non ſe talibus, cum ipſo in gremio ſuo habeat, facile honore ſpoliare. Quia igitur hoc decentius eſſe conſpicimus, & honorabilius exiſtere arbitramur, confidentes etiam imperatoriæ majeſtati hoc potius debere placere, & gratum atque acceptum eſſe: poſtulationem tam in hac parte non duximus admittendam, credentes atque ſperantes, quod ex quo noſtram ſuper hoc cognoveris voluntatem, tu ipſe noſtram intentionem & propoſitum commendabis.

VI. AD EUNDEM.

De duplici injuria ſedi apoſtolicæ per ipſum illata.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Friderico Romano imperatori ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LEx Divina ſicut parentes honorantibus longævitatem promittit, ita maledicentibus patri & matri ſententiam mortis intendit. Veritatis autem voce docemur, quia *omnis qui ſe exaltat humiliabitur*. Quapropter, dilecte in Domino fili, ſuper prudentia tua non mediocriter admiramur, quod beato Petro & ſanctæ Romanæ eccleſiæ non quantam deberes exhibere reverentiam videris. In litteris enim ad nos miſſis nomen tuum noſtro præponis: in quo inſolentiæ, ne dicam arrogantiæ, notam incurris. Quid dicam de fidelitate beato Petro & nobis a te promiſſa & jurata? quomodo eam obſerves, cum ab iis qui dii ſunt & filii Excelſi omnes, epiſcopis videlicet, homagium requiris, fidelitatem exigis, & manus eorum ſacratas manibus tuis innectis, & manifeſte factus nobis contrarius, cardinalibus a latere noſtro directis non ſolum eccleſias, ſed & civitates regni tui claudis? Reſipiſce ergo, reſipiſce, tibi conſulimus. Quia cum a nobis conſecrationem & coronam mereris, dum inconceſſa captas, ne conceſſa perdas nobilitati tuæ timemus.

Matth. 10.

Cum ſequentis Epiſtolæ interpretationem Græcam invenimus in Leunclavii Opere inſcripto Juris Gr. Rom. *pag.* 307. *eam dare proinde æquum duximus.*

☞ Ἐπιστολὴ πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ πάπα Ῥώμης κυροῦ Ἀδριανοῦ, πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης, κύριον Βασίλειον τὸν Ἀχριδῶνα περὶ τοῦ ἑνωθῆναι τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν τὴν ἀποστολικήν.

Ἀδριανὸς ἐπίσκοπος, δοῦλος τῶν δούλων Θεοῦ τῷ σεβασμίῳ ἀδελφῷ τῶν Θεσσαλονικίων ἀρχιεπισκόπῳ, ἀσπασμόν, καὶ ἀποστολικὴν εὐλογίαν.

Ἐξ ὅτου διὰ τὴν ἀρχαίαν πολιμίαν τοῦ φθόνου ὁ Κωνσταντινουπόλεως θρόνος ἀπὸ τῆς ἱερᾶς (ἁγίας) Ῥωμαίας καὶ ἀποστολικῆς, (ὃ δίχα δακρύων κυματώσεως μόλις εἰπεῖν) ἑαυτὴν ἐκκλη-

Epiſtola a domino Adriano papa Romæ miſſa ad ſanctiſſimum archiepiſcopum Theſſalonicenſem dominum Baſilium Achridenum, de uniendâ Orientali Eccleſia cum Occidentali.

VII. AD BASILIUM ARCHIEPISCOPUM Theſſalonicenſem.

Pro Græcorum concordia.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerando fratri Theſſalonicenſium archiepiſcopo, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

EX quo per invidiam hoſtis antiqui Conſtantinopolitana ſedes a ſacroſancta Romana & apoſtolica (quod ſine lacrymarum inundatione vix famur) eccleſia ſeipſam ſeparavit, & homi-

nis

nis inimicus proprium malitiæ venenum effudit, & a matris obedientia liberi ſeceſſerunt, unitatiſque locum binarius ſubiit: laborem multum & ſtudium, qui nos prædeceſſerunt beati Petri ſucceſſores, adhibuerunt, ut ſchiſma de medio tolleretur, & unitati eccleſiæ, qui ſe ab ea ſeparaverant, redderentur. Quamobrem & nos, qui hoc tempore apoſtolicæ ſedis curam ſuſcepimus, ut Deo placet, pro omnibus eccleſiis, quæ ſunt intra terrarum orbem conſtitutæ, quamvis beati Petri virtutibus par nihil habeamus, miniſterio tamen fungi cogimur. Ad id credidimus attendendum, ne connumeremur (quod abſit) iis quos per prophetam Dominus reprehendit, dicens: *Quod ejectum eſt non introduxiſtis, quod infirmum non ſanaviſtis, & quod perit non quæſiviſtis, & quod confractum non obligaſtis.*

Locus corruptus.

Ideoque ad introductionem liberorum in locum eccleſiæ & unitatis, inventionemque amiſſæ drachmæ properemus: & apoſtolico præcepto incitati, in eos qui doctrinæ ſermones aſpernantur, ut perſuaſum habeamus, moderari, & fidelium admonitionem tempeſtive intempeſtive factam: & illius exemplo edocti, qui erat gloriæ Dominus, & omnia in ſua poteſtate habens inclinare fecit cœlos, & deſcendit, acceptaque ſervi forma ſeiptum exinanivit, ut ovis amiſſa ſuo gregi reſtitueretur. Unde frater in Chriſto, dilectionem tuam his literis admonemus, ut hanc rem diligenter cures. Nam una ſola eſt eccleſia, & una ſola ſanctificationis arca, in quam unumquemque fidelium e diluvio ſervari oportet. Et circa unionem ejus modis omnibus labores: tuaque cogitet prudentia, ut eccleſia Dei non poſſit diviſa conſiſtere, ut omnem animam viventem e præſentis diluvii procellis intra unam arcam eccleſiæ congregari oporteat ad beatum Petrum omnium fidelium gubernatorem.

Traditum eſt quonam modo ſancti patres, Divino Spiritu illuminati, omnium eccleſiarum primatum ſacroſanctam Romanam Eccleſiam abſolute obtinere jufſerint, & ad ejus ſententiam omnium judicium referri præſcripſerint: & ad tollendam de medio diviſionem, ad unionem eccleſiæ, ad conjunctionem diviſi parietis, propter Dei dilectionem, propter animæ ſalutem, & propter fruitionem gloriæ, quæ non marceſcit, vigilanter adverte. Primum apud te ipſum, deinde in aliis, quatenus Divina gratia largitur, da operam, ut grex cum eccleſia uniatur, & qui ſeipſos Dominicas oves confitentur, ad gregem B. Petri revertantur, qui Domini juſſu eorum curam ſuſcepit. Nos quidem in hoc non temporariam laudem ſpectamus, non prætereuntem gloriam quærimus, qui paſcendi ſuſcepimus officium. Servos nos omnium Dei ſervorum confitemur. Sed cum Dominum & magiſtrum noſtrum, ut unum mortuum reſuſcitaret in corpore, profectum fuiſſe: & lacrymatum legimus ad ſepulcrum, & dixiſſe, *Lazare exi foras*, judicamus indignum, ſi Domini retineamus talentum, & quos poſſumus in anima reſuſcitare negligamus. Quod ſupereſt, dilectos filios noſtros Balduinum & Balditzioninum præſentes tabellarios ad dilectiſſimum filium noſtrum Emmanuelem imperatorem Conſtantinopo-

Joan. 11.

ἀσίας ἐχώρισε, καὶ ὁ ἐχθρὸς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἴδιον ἰὸν τῆς κακίας ἐξέχυσε, καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς ὑπακοῆς τὸ τέκνα ἀπέστησαν, καὶ εἰς τὴν τόπου τῆς ἑνότητος ὁδοὺς ἐπεισῆλθε· πολὺν κόπον καὶ σπουδὴν οἱ πρὸ ἡμῶν διάδοχοι τοῦ μακαρίου Πέτρου ἀπείνεμαν, ἵνα καὶ τὸ χάσμα ἀρθῇ ἐκ μέσου, καὶ τῇ ἑνότητι τῆς ἐκκλησίας οἱ ἀπ' αὐτῆς ἑαυτοὺς χωρίσαντες ἀποδοθῶσι. διὸ καὶ ἡμεῖς οἱ τῷ νῦν καιρῷ τὸ ἀποστολικὸν θρόνον τὴν φροντίδα δεξάμενοι, ὡς τῷ Θεῷ ἀρίσκει διατίθεσθαι, πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ὑπὸ τὴν οἰκουμένην ὕσαις, εἰ καὶ τοῖς χάρισι τοῦ μακαρίου Πέτρου μηδὲν ἧττον ἔσαζον ἔχομεν, τέως βιαζόμεθα τὴν διακονίαν ἐκπλεῖν. πρὸς τοῦτο ἑαυτοὺς ἠναγκομεν προσέχειν, μήπως σωαριθμηθῶμεν [ὅπερ μὴ γένοιτο] ἐν τῷ ἀριθμῷ ὃς ὑπεδίζει ὁ Κύριος διὰ τοῦ προφήτου, λέγων· τὸ ἐκβληθὲν οὐκ εἰσηγάγετε, τὸ σθενὲς οὐκ ἐθεραπεύσατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ σωθλασθὲν οὐκ ἐδεσμεύσατε. Τῷ τοι πρὸς τὴν εὔσαξιν τῶν τέκνων πρὸς τὸν τοπον τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν εὕρεσιν τῆς ἀπολλυμένης δραχμῆς σπεύσωμεν, καὶ τῷ ἀποστολικῷ προστάγματι συνωθούμενοι, πρὸς τὸ τῶν τῆς διδασκαλίας λογων ἀμελοῦντας, ἐπιστατεῖν ἡμᾶς πείθειν, καὶ τὴν νουθεσίαν (τῶν πιστῶν) ἀκηράτους, ἀφθόρους καὶ τῷ παραδείγματι ἐνεῖναι διδάχθέντας, ὃς μὲν κύριος τῆς δόξης, καὶ πάντα ὢν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἔχων, ἔκλινεν ὅμως ἠρέμας καὶ κατῆλθε, καὶ ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἵνα τῇ ἰδίᾳ ποίμνῃ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον ἀποδοθῇ. ἐνθέν τοι, ἀδελφὲ ἐν χριστῷ, τὴν ἀγάπην σου διὰ τῶν παρόντων γραμμάτων παραινοῦμεν, ἵνα ἀκριβῶς φροντίσῃς, ἐπεὶ μία ἐστὶ μόνη ἐκκλησία, καὶ μία μόνη ἡ τοῦ ἁγιασμοῦ κιβωτός, εἰς ἣν ἕνα ἕκαστον τῶν πιστῶν δεῖ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ σωθῆναι· καὶ πρὸς τὴν ἑνότητα αὐτῆς πᾶσι τρόποις κοπιᾶσης. καὶ διαλογισάμενος ἠσὴ φρόνησις, πῶς ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ εὐδίνασται σωίσασθαι διηρημένη· πῶς πᾶσαν ψυχὴν ζῶσαν ἀπὸ τῆς ῥαικυμίας τοῦ παρόντος κατακλυσμοῦ ἐσωθεν τῆς μιᾶς κιβωτοῦ τῆς ἐκκλησίας δεῖ συναθροισθῆναι. ἐπὶ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, τῷ χειρίσαντι πάντων τῶν πιστῶν, παρεδόθη· πῶς οἱ ἅγιοι πατέρες, οἱ τῷ θείῳ πνεύματι πεφωτισμένοι, πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τὰ πρωτεῖα ἀπλῶς τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν Ρωμαίαν ἐκκλησίαν ἔχειν ἐκέλευσαν, καὶ πρὸς τὴν αὐτῆς γνώμην πάντων τὴν κρίσιν πετυποίκασιν ἀναφέρειν· καὶ πρὸς τὸ ἀνελεῖν τὴν διαίρεσιν ἐκ τοῦ μέσου, πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς ἐκκλησίας, πρὸς τὴν συζεῦξιν τοῦ διῃρημένου τείχους, διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην, διὰ τὴν τῆς σῆς ψυχῆς σωτηρίαν, καὶ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀμαράντου δόξης, ἐγρηγόρως φρόσχες· καὶ πρῶτον παρὰ σεαυτῷ, μεμέτω δὲ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὅσον ἡ θεία χαρις δίδωσιν, ἐργάζου, ἵνα τὸ πεπτωκὸς ἑνωθῇ τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ οἱ ὁμολογοῦντες ἑαυτοὺς δεσποτικὰ πρόβατα, φρὸς τὸ τοῦ μακαρίου Πέτρου ἐπιστρέψωσι βόσκημα, ὃς τὴν αὐτῶν φροντίδα ἐδέξατο ἐκ τοῦ δεσποτικοῦ προστάγματος. ἡμεῖς μὲν οὖν ὡς τοῦτο ἡ τὴν φρόσκαιρον εὐδοξίαν θεωροῦμεν, ἢ τὴν παρερχομένην δόξαν ἐκζητοῦμεν, οἱ τὸ ποιμαίνειν ἐδεξάμεθα ἐκ τοῦ ὀφφικίου. δῆλος ἡμᾶς πάντων τῶν τοῦ Θεοῦ δούλων ὁμολογοῦμεν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν κύριον καὶ διδάσκαλον ἡμῶν, ἵνα ἕνα νεκρὸν ἀνασήσῃ σὺ σωματι καὶ δακρύσαι ἀναγινώσκομεν σὺν τῷ μνήματι καὶ λαλῆσαι, Λάζαρε δεῦρο ἔξω· ἀνάξιον κρίνομεν, ἐὰν τὸ πάλαιστον δεσποτικὸν ἐπισχῶμεν, καὶ ἀμελήσωμεν ὡς δυνάμεθα σὺν ψυχῇ ἀνασῆσαι. περὶ τῶν λοιπῶν τοὺς ἀγαπητοὺς ἡμετέρους υἱοὺς Βαλδουῖν καὶ Βαλδιτζιόνιν, τοὺς τῶν παρόντων γραμμάτων ἀποκομιστὰς, πρὸς τὸν ἀγαπητικωτατὸν υἱὸν ἡμῶν Ἐμμανουὴλ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ ἐυλαβοῦς ἀθροίσματος πεμ-

φθέν

ἀποστασ.

τὸν τοπον

τῆς ἐκκλησίας

σπεύδειν

πειθειν

νουθεσιαν (τῶν πιστῶν)

ἀκηράτους

διδαχθέντας

τὴν ἀγάπην σου

διαλογισάμενος

τῷ τιμίῳ αἵματι

πῶς τῷ μακαρ.

φθέντας, τῇ ἀγάπῃ σου προσεκτικῶς παραδίδομεν, ἱρω- A litanum, a religioso cœtu missos, dilectioni tuæ
τῶντες, ἵνα αὐτοῖς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μακαρίου studiosè commendamus: rogantes ut per dilectio-
Πέτρου, καὶ τοῦ ἁγιοτάτου θρόνου, καὶ τὴν τῆς * εὐλαβείας nem Dei, beatique Petri, & sedis apostolicæ, & pietatis cultum, aspectu gratioso in eorum necessitatibus consolationem adhibeas. De tua valetudine cupimus per literas fieri certiores.

ANNO CHRISTI 1153.

RESCRIPTUM SEU ARCHIEPISCOPI

Domini Basilii Achridensis, ad papam Romanum, dominum Adrianum (IV.) an. Christi 1153. circiter.

ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ

ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, κυροῦ Βασιλείου τοῦ Ἀχριδίου, πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης κύριον Ἀδριανόν.

Ms. in Suppl. T. II. pag. 131. Append.

Ἀνέγνωμεν σου τὴν ἐπιστολήν, ἁγιώτατε πάπα, B καὶ καταγνόντες ἐξ αὐτῆς τὸ ὕψος τῆς διανοίας σου, τὸ βάθος τῆς ταπεινώσεως, τὸ πλάτος τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης καὶ διαθέσεως. ὑφ' ἧς οὐ στενοχωρεῖται σου ἡ ἀποστολικὴ παρδία, ἀλλὰ πλατύνεται μᾶλλον τὰ σπλάγχνα εἰς ὑποδοχὴν καὶ περιποίησιν τῶν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις Χριστιανῶν. ἐπέγνωμεν σου τὴν φωνὴν διὰ τῶν γραμμάτων λαλήσασαν ἡμῖν εἰς τὶ οὖτα καὶ τὴν διάνοιαν. ἠκούσαμεν λαλοῦντος ὡς πατρός, ὡς ποιμένος, πάλλον δὲ ἀρχιποίμενος. ὡς μὲν γὰρ πατὴρ, καὶ τοὺς ἀποκλοτριοῦσθαι σου δοκοῦντας υἱοὺς, ὑπὸ τοὺς πατρικοὺς σου πόλπους συνάγεις, καὶ κηδόμενος τέκνων διατελεῖς· ὡς δὲ ποιμὴν, οἷα πρόβατα περιλαμπόμενα ἀναπαύλης· ὡς δὲ ποιμένων ποιμὴν τὴν ποιμαντικήν σου καὶ διοδίδακτον ἐπιστήμην διδάσκεις ἡμᾶς, καὶ τῶν ποιμνίων μὴ ἀμελεῖν, ἀλλὰ πάσῃ δυνάμει προνοεῖσθαι, καὶ τὸ κακῶς ἔχον θεραπεύειν ἐπιμελῶς. ἠκούσαμεν ἀνακαλυμένου σου πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ἐπεγράφημεν σοι πρὸς τὴν φωνήν. πάντως δὲ ἐὰν ἀλλοτρίους υἱοὺς (τῆς σῆς ἁγιότητος) ἐλογιζόμεθα ἑαυτοὺς, ἢ τῆς σῆς ποιμαντικῆς ἀπομακρύνεσθαι προρρήσεως, οὐκ ἂν ὅτε ἐπέγνωμεν ὡς παῖδες τὴν φωνὴν, ὅτε ὡς ποιμένος τὸ ἀνακλητικὸν φθόγγος ἐφανερώφημεν. κατὰ γὰρ τὸν τῆς Κυρίου λόγον, οὐδεὶς ποτε ἐπιγνώσεται τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνὴν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ φεύξεται ἀπ' αὐτῆς. τί οὖν πρὸς ἡμᾶς ἡ παραβολὴ τῶν πλανηθέντες προβάτων, ἁγιώτατε * πάπα; τί δὲ ἡ εἰκὼν τῆς ἀπολωλυίας δραχμῆς; ἡμεῖς γὰρ ὅπου ἐκπεσόντας ἑαυτοὺς τῶν σῶν πόλπων φαμὲν, ὅπου τὴν ὑγιότητα ἢ τὴν ποιμαντικὴν ἀποφεύγομεν, ἵνα καὶ ὅπως ὀφειλόμενα διζώμεθα. εἰσήκαμεν δὲ, Θεοῦ χάριτι, * ἐπὶ τῆς μακαρίας Πέτρου ὁμολογίας ἀσφαλῶς τε καὶ ἀκλινῶς. καὶ ὃν ἐκεῖνος ὡμολόγησε καὶ ἐκήρυξεν, ὁμολογοῦμέν τε καὶ κηρύσσομεν. μὴ καινίζοντές τι τῶν τοῖς ἁγίοις πατράσι συνοδικῶς διδομένων, μὴ προσθέντες τι καὶ ἐξαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς λόγοις, ἀλλὰ καὶ μιᾶς κεραίας, ἢ ἰῶτα ἑνὸς. ἐμάθομεν γὰρ οὐκ ἐᾶν παρὰ τῶν κηρυττόντων ἐθνῶν βαρύ τι ἐπιτρέπεσθαι ἐπιτίμιον τοῖς τὶ τοιοῦτο πλημμῶσι. κἂν γάρ ἐγὼ (φησὶν) ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. τοῦτο φοβούμενοι, καὶ τὴν ζωοποιὸν καὶ ἀναίμακτον θυσίαν ὡς ὁ παραλαβὼν ἀπὸ τοῦ Κυρίου παρέδωκεν ἡμῖν, ὅπως ἐπιτελοῦμεν. τὴν μὲν Ἰουδαϊκὴν τυφλότητα, καὶ τὴν τοῦ νόμου σκιὰν ὑπεραναβαίνοντες, εἰς δὲ τὸ ὑπερῷον τῆς ὑψηλῆς χάριτος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀναβάσοντες· καὶ ἄρτον εὐθύνοντες, οὐχὶ τὸν τῆς κακείνου, ὡς ὁ νόμος φησὶν, ἀλλὰ τὸν τῆς εὐφροσύνης, καὶ ὄντως καρδίαν στηρίζοντες. εἰ δὲ κατὰ τὰς ποιμένας ἐκείνους ἠφρονήσαμεν (ὃ μὴ γένοιτο, μηδὲ εἰς τοσοῦτον καθ' ἡμῶν ἰσχύσῃ ὁ πονηρὸς) περὶ ὧν ὁ προ-

φήτης

Ex Iure Rom. affert. * amplitudinem.

* pastorem principem.

* ut pastore receptui canente.

* flamma

* sacrificium. * de perficimus. * transcendentes.

ANNO CHRISTI 1155.

φήτης Ἱερεμίας Θρήνων ἔλιγεν, Οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶ- A
πον, ποῦ ἐστὶ Κύριος; καὶ οἱ ἀντέχομενοι τοῦ νόμου
οὐκ ἠπίσαντο με. καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβησαν εἰς ἐμέ.
Εἰ τοιοῦτοί σοι ἦμεν, ἀγιώτατε πάτερ, πῶς ἂν ἄλ-
λως εἶχες ὀνομάζειν ἡμᾶς ὃ πρόσθετε πλανηθέν-
τες, καὶ δραχμὴν ἀφανισθεῖσαν, καὶ νεκρὸν ἐν τάφῳ
κείμενον πολυήμερον; ἀλλὰ μὴ ὄντως οὕτω περὶ ἡμῶν.
οὔτε γὰρ θεμέλιον ἄλλον εὑρίσκομεν παρὰ τὸ κειμε-
νον, καὶ τὰ αὐτὰ σοι πρεσβεύομεν καὶ διδάσκομεν
ἐγώ τε καὶ πάντες οἱ τῆς μεγάλης καὶ ἀποστολικῆς τῆς
Κωνσταντινουπόλεως θρόνου. Ὃ καὶ ἐν ἀμφοτέραις
ταῖς ἐκκλησίαις ὁ λαλούμενος λόγος πᾶς πίστεως. B
καὶ ὁ αὐτὸς ἀμνὸς θύεται, ὁ τὸ κόσμου αἴρων τὴν
ἁμαρτίαν, Χριστός, ὃ τε τοῖς κατὰ δύσιν ἀρχιε-
ρεῦσι, τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν τελοῦσι κορυφαίαν ἀκρό-
τητι, καὶ ἡμῖν τοῖς ἐξ ἡλίου ἀνίσχουσι τὸ ὑψηλὸ
τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δεχομένοις τὰς τῆς ἱε-
ρωσύνης αἰγυάς. εἰ καί τινα βραχέα προσκόμματα
εἰς μέσον παρῳρίσθη διέτησαν ἡμᾶς, καὶ πολλὰς
πεποιήκασι, τὰς αὐτὰς καὶ τὸ αὐτὸ πνεύματος. ἅπαν-
τας ἐξελεῖν ἐκ τοῦ μέσου, καὶ ὡς λίθους ἰνάς τῆς ὁδὸ
διαρρίψαι, κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον, καὶ ἀπρό-
σκοπον ἴδιαι ἑνότητα τῶν ἐκκλησιῶν κατασῆσαι, τ'
σῆς εἶναι ἁγιωσύνης, τ' χρισομιμήτως ὡς ἐξ οὐρανοῦ
διακυπτούσης, καὶ τὰ διεσῶτα * συνάγειν καὶ βελο- * συνάγειν
μένης καὶ δυναμένης εἰς ἕν. ἡμεῖς μὲν γὰρ βραχεῖς,
καὶ βραχέος ποιμνίου κατέρχομεν, μέγιον μὲν καὶ κα-
τὰ σαγόνα τὸν λόγον ἔχοντες, ἀρετῆς δὲ μετέχον-
τες οὐδὲ ὁτιῶν· εἰ δὲ καὶ σὴ ἁγιότης μέγισά τινα
περὶ ἡμῶν ὑπενόησεν, ἐκ τ' τινῶν ἀγαπῆς τ' ὄν-
τως θαι ἐπιδεδημακότων, καὶ ἡμῖν ὡμιληκότων, πάν-
των παραπεισθεῖσα. ἡ δέ γε σὴ τελειότης, καὶ τὸ
παντελὲς Χριστοῦ εἰκόνα καὶ ὁμοίωμα φέρουσα κατὰ
τε τὸν θρόνον, καθάπερ γνῶσιν, καὶ τὴν τοῦ βίου λαμ-
πρότητα, δυνατὴ πάντως ἐστὶ καὶ τὰ διεσῶτα σπαν-
δαλα περιελεῖν, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις ἀποκατασῆσαι
τὸ εἰκεῖον καὶ ἀδιατμητον· ἔχει πρὸς τοῦτο * ἡ ἁ- * ἡ ἁγιωσύνη
γιότης σου σύμτονον καὶ συνεργὸν τὸν κρατιστότατον καὶ
μέγιστον ἐν βασιλεῦσι, καὶ ἀκροτατον τὴν εὐσέβειαν,
* τὸν καὶ τὴν ἰσχὺν ἀπρόσμαχον, καὶ τὴν φρενησιν ἀνυ- * τὸν καὶ τὴν
πέρβλητον, ἐν σὺ ἅπασι τοῖς καλοῖς πάντων τῶν
ἀπ' αἰῶνος θαυμαζομένων ὑπερέχοντα. ᾧ τῷ νεύ-
ματι καὶ ἡμεῖς ὑπείξομεν καὶ τῷ δεσποτικῷ θελή-
ματι οἱ δοῦλοι ὑπηρετήσομεν.

VIII. AD WILLELMUM REGEM SICILIÆ.

De titulo regni, aliisque privilegiis ab eo per vim & metum extortis.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo Filio Willelmo illustri & glorioso Siciliæ regi, ejusque hæredibus, quos pro voluntaria ordinatione sua statuerit in regnum, in perpetuum.

LIcet ex injuncto nobis a Deo apostolatus officio universos Christi fideles paternæ caritatis brachiis debeamus amplecti, atque ad pacem eos & concordiam invitare: reges tamen & sublimiores quasque personas tanto amplius diligere & honorare debemus, atque de bono pacis eos tanto studiosius commonere, quanto ecclesiæ Dei & fidelibus Christianis major inde fructus spiritualiter ac temporaliter dignoscitur provenire. Constat, carissime in Christo fili Willelme, glorioseque Siciliæ rex, te inter reges & celsiores personas sæculi, eximiis operibus, potentia opibusque clarere: ita ut ex vigore justitiæ, quem in

ANNO CHRISTI 1155.

cum Jesu autem, & ejus discipulis in sublimis gratiæ palatium concendentes: & panem comedentes, non afflictionis (ut lex ait) sed lætitiæ, & cor revera confirmantem. Quod si ut pastores illi desipuimus (quod absit, nec tantum in nos possit malignus) de quibus Jeremias propheta lamentans ait: Sacerdotes non dixerunt, Ubi est Dominus? & qui legi adhærebant, nescivérunt me: & pastores in me impii fuerunt. Si tales tibi videbamur sanctissime pater, quonam pacto potles nos aliter nominare, quam oves errantes, & drachmam perditam, & multorum dierum mortuum in sepulcro jacentem? Verum ne eam de nobis opinionem concipias. Neque enim aliud novimus fundamentum, quam quod substructum est. Eademque tecum prædicamus & docemus ego, iique omnes, qui ad magnam apostolicamque sedem Constantinopolitanam pertinemus: Et unus, qui in utrisque ecclesiis personat, sermo fidei: idemque sacrificatur agnus, qui tollit peccata mundi Christus, inter occidentales antistites, qui sub tuum principale culmen agunt, & nos, qui * ob oriente * qui ad ortentem a sede
accepimus splendorem: quamvis parva quædam
offendicula medio interjecta nos separarint, & * ex uno eodemque spiritu multos fecerint. Quæ omnino tollere de medio, & velut lapides, juxta propheticum sermonem, e via projicere, unitatemque ecclesiarum sine offendiculo constituere, tuæ sanctitatis erit: quæ Christi exemplo, velut e cælo prospiciens * distantia in unum congregare vult & potest. Nos enim * pauci sumus, & parvo gregi præsumus, mediocrem quidem, & ut guttam discendi facultatem habentes, virtutis autem nequicquam participes: etiamsi tua sanctitas (contrarii) pertinsione decepta, maxima quædam de nobis suspicata sit, ex dilectione quorundam, qui hic peregrinati, nos allocuti sunt. Tua autem * integritas, undique perfecti Christi, tam fide, quam peritia, & vitæ splendore, imaginem, & similitudinem referens, poterit omnino dissidio causam præbentia, scandala removere, & ecclesiis unionem soliditatemque restituere. Habet autem ad hoc sanctitas tua unanimem & adjutorem potentissimum, & inter imperatores maximum ac summum pietate, qui & viribus inexpugnabilis, & prudentia excellens, & inter omnes bonos qui unquam admirationi fuerunt celeberrimus: cujus nutui & nos parebimus, & servi Dom. voluntati obsequemur

* dicemus
* pauci sumus
* pertinsione
* integritas

terra sub tua ditione constituta conservas, ex securitate pacis, qua omnes per eamdem constituti lætantur, & ex terrore quem inimicis Christiani nominis per opera magnifica incussisti, usque ad extremos angulos fama tui nominis & gloria protendatur. Quod siquidem nos, dilectissime in Christo fili Willelme eximie, diligentius attendentes, & inspicientes pariter quantæ utilitates Romanæ ecclesiæ valeant provenire, si celsitudo tua per firmam pacem ei & concordiam conjungatur: dum in civitate Beneventana securi & liberi cum fratribus nostris essemus, ad pacem tecum habendam diligenti studio decrevimus intendere. Misimus ergo ad excellentiam tuam quosdam fratrum nostrorum, scilicet: *ut* * *supra*, & proposuimus per eos nostrum de bono pacis & concordiæ desiderium: & invitavimus attentius, & monuimus excellentiam tuam ad pacem. Et illius inspirante virtute, qui ad cœlum iturus discipulis suis ait: *Pacem do vobis, pacem meam relinquo vobis*: talem animum tuum invenimus, qualem filii pacis & catholici principis decuit in-

* *ut supra*

Joan. 14.

veniri. Et mediantibus præfatis filiis noſtris, &c. *ut ſupra:* in hanc formam pacis libera & ſpontanea voluntate noſtra devenimus, ut videlicet de capitulis illis, de quibus inter nos & excellentiam tuam controverſia eſt, per omnia, &c. Ut autem quæ ſupra diximus tam noſtro, quam ſucceſſorum noſtrorum tempore perpetuam obtineant firmitatem, & nec tuis, nec tuorum hæredem temporibus, alicujus valeant præſumptione turbari: nos ea de communi conſilio & voluntate fratrum noſtrorum, authoritate apoſtolica confirmamus, & valitura in perpetuum præſentis ſcripti pagina communimus: & tam a nobis, quam a noſtris ſucceſſoribus perpetuis temporibus ſtatuimus obſervanda.

Nulli ergo omnino liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare voluerit, omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, indignationem incurrat Amen, Amen, Amen.

Datum anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo ſexto, menſe Junii quartæ Indictionis.

IX. AD RECTORES ROMANÆ fraternitatis.

Arnaldus hæreſiarcha, Eugenii III. tempore, præter alia execranda quæ adverſus Romanam eccleſiam præſumpſerat, clericos cardinalibus ſubditos ab iis divellere laboravit. Ad ejuſmodi ergo inventum diabolicum, quod invaluerat, auferendum, decernit Hadrianus papa, ut capellani promittant obedientiam in rectoribus titulorum.

Hadrianus quartus, rectoribus Romanæ fraternitatis.

AD audientiam noſtram pervenit, quod clerici S. Petri ad vincula in quadam capella ſua, eccleſia videlicet ſanctæ Mariæ in Candiatore, quia ejuſdem eccleſiæ populus manum obedientiæ jam dictæ eccleſiæ presbytero, illi videlicet ſancti Petri, exhiberi contradicit, Divina prohibuerunt officia celebrari. Quia igitur ſuſtinere non poſſumus nec debemus, ut eccleſia ſancti Petri ad vincula ſuo jure debeat defraudari, per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus prædictum populum diſtricte commoneatis, ut a contradictione illa penitus de cetero ceſſet: & quod eccleſia ſancti Petri habet in ceteris ſuis capellis, in iſta ei ſubtrahere non præſumat. Et ſi ab hujuſmodi levitate ceſſaverit, interdictum volumus relaxari, ut in prædicta eccleſia ſanctæ Mariæ officia Divina liceat celebrari. Alioquin pœnam, quam in officiis patiuntur, eos decernimus ſuſtinere. Datum Beneventi, xv. Kal. Aprilis.

G. C. Quæ ſequuntur Hadriani epiſtolæ, a decima ad vigeſimam quintam, petitæ ſunt ex Tomo IV. hiſt. Franc. Ducheſn.

X. AD HUGONEM FRANCIÆ cancellarium.

Confirmat ipſi archidiaconatum Atrebatenſem.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Hugoni, cariſſimi filii noſtri Ludovici regis Francorum cancellario, & Atrebatenſis eccleſiæ archidiacono, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI rationabilibus filiorum noſtrorum petitionibus facili aſſenſu concurrimus, & eos ſuper collatis ſibi eccleſiaſticis beneficiis noſtro patrocinio communimus: officii noſtri debitam exequimur actionem, & eccleſiaſticis utilitatibus efficaciter providemus. Tanto enim quiſque de ſui executione officii poterit fructuoſius cogitare: quanto pravorum temeritati ad ſuam infeſtationem omnem aditum viderit attentius interclusum. Ea propter, dilecte in Domino fili Hugo, paci & quieti tuæ in poſterum providere volentes, majorem archidiaconatum Atrebatenſis eccleſiæ cum omnibus ad eum pertinentibus, a venerabili fratre noſtro Godefrido ejus eccleſiæ epiſcopo rationabili tibi proviſione conceſſum, authoritate tibi apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti pagina communimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem id attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Laterani, XII. Kalendas Februarii.

XI. AD THEOBALDUM EPISCOPUM & canonicos Pariſ.

Ut Hugoni cancellario, præbendæ Pariſienſis redditus aſſignentur, ubicumque fuerit.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri T. epiſcopo, & dilectis filiis C. decano, & univerſo capitulo Pariſienſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

GRatum & acceptum habemus, & dilectionem veſtram de proviſione illorum, quæ ad promovendas utilitates eccleſiaſticas pertinent, non modicum commendamus, quod dilecto filio noſtro Hugoni cariſſimi filii noſtri Ludovici Francorum regis cancellario, præbendæ ſuæ reditus in veſtra eccleſia conceſſiſtis. Unde nos conceſſionem ipſam ratam habentes, & authoritate apoſtolica confirmantes, per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus redditus ipſos ei, ubicumque fuerit, faciatis integre aſſignari. Ut & ipſe vobis & eccleſiæ veſtræ inde ſemper exiſtat obnoxius, & nos petitiones veſtras libentius admittere debeamus. Datum Beneventi, XIII. Kal. Februarii.

XII. AD HUGONEM FRANCIÆ cancellarium.

Abſolvit eum a juramento & illicita conditione qua eum Artebatenſis epiſcopus obligaverat, cum archidiaconatum daret.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Hugoni cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis cancellario, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILlius devotionis & ſinceritatis intuitu, quam circa ſacroſanctam Romanam eccleſiam & nos ipſos a multis retroactis temporibus noſceris habuiſſe, pro tuæ quoque honeſtate & probitate perſonæ, majorem archidiaconatum, fratre noſtro G * Atrebatenſi epiſcopo ipſum prius ſponſ- dente, abſque omni conditione, & alicujus pacti obligatione, tibi nos recolimus olim in Atrebatenſi eccleſia poſtmodum contuliſſe. Ipſe autem Atrebatenſis epiſcopus contra puritatem epiſcopalem, & nimis ſecundum hominem ambu-

* Godefridus.

bulans,

lans, impedimentum tibi volens ſuper hac conceſſione præſtare, te juramento, ſicut dicitur, obligavit, quod cum ſibi placeret, cancellariam abſque contradictionis obſtaculo reſignares. Unde quoniam tam illicitum juramentum nulla debet firmitate conſtare, ab ipſius juramenti debito, authoritate ſedis apoſtolicæ te abſolvimus, & conditiones in ejuſdem archidiaconatus collatione contra præceptum noſtrum poſitas, irritas modis omnibus eſſe cenſemus. Datum Later. v. Idus Maji.

XIII. AD THEOBALDUM PARIS. EPISCOPUM.

Ut primum perſonatum vel honorem, qui in Pariſienſe eccleſia vacabit, ei concedat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Pariſienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam de devotione & fidei ſinceritate quam erga ſacroſanctam Romanam eccleſiam & nos ipſos habere dinoſceris, plenam fiduciam obtinemus: fraternitatem tuam pro his qui nobis cari ſunt & accepti, rogare non dubitamus. Quanto autem dilectus filius noſter Hugo, cariſſimi filii noſtri illuſtris Francorum regis cancellarius, matri tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & nobis ipſis devotus ſit & fidelis, quantum pro ipſius honore ſolicitus permaneat & attentus: & nos ipſi cognoſcimus, & prudentiam tuam non credimus ignorare. Inde eſt, quod illum fraternitati tuæ duximus plurimum commendandum, rogantes attentius, quatenus pro B. Petri, & noſtrarum reverentia litterarum, primum perſonatum vel honorem qui in tua vacabit eccleſia, ei concedas: ut & ipſe noſtras ſibi preces ſentiat fructuoſas, & nos de noſtrarum precum admiſſione gratiarum tibi debeamus exſolvere actiones. Datum Laterani, Kal. Nov.

XIV. AD CANONICOS S. CRUCIS Aurelianenſ.

Increpat quod Hugoni cancellario præbendæ integritatem, cum abeſſet, non conceſſerint. Jubet in poſterum faciant, & quod eſt ſubtractum reſtituant.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis decano, & univerſo capitulo eccleſiæ ſanctæ Crucis Aurelianis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIramur plurimum & adverſum vos non poſſumus non moveri, quod cum vobis olim dederimus in mandatis, ut licet dilectus filius noſter Hugo cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis cancellarius, in eccleſia veſtra non eſſet aſſiduus; nihilominus tamen integritatem præbendæ ſuæ abſque contradictione aliqua obtineret. Vos autem non ſolum mandatum noſtrum in hac parte non curaſtis effectui mancipare: verum etiam, quod deterius eſt, in noſtrum & apoſtolicæ ſedis contemptum, cum prius integram habuiſſet, poſtmodum ei medietatem, ſicut dicitur, ſubtraxiſtis. Unde niſi apoſtolicæ ſedis conſueta benignitas noſtrum animum mitigaret, manus B. Petri graves, in vos uſque adeo ſentiretis, quod in contemptum noſtrum non præſumeretis ulterius tale aliquid attentare. Ne igitur de merito veſtræ malitiæ cogamur in vos animadverſione graviſſima vindicare, univerſitati veſtræ per iterata ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatinus ita integram ei præbendam, licet abſens fuerit, de cætero concedatis, tanquam ſi aſſiduus in ipſa eccleſia deſerviret. Quicquid vero ei exinde hactenus eſt ſubtractum, infra XX. dies poſt ſuſceptionem præſentium litterarum, omni occaſione & excuſatione poſtpoſita, eidem ſtudeatis in integrum reſtituere. Datum Laterani, VII. Idus Maji.

XV. AD HUGONEM FRANCIÆ CANCELLARIUM.

Ut abbatem Compendienſem in regis gratiam reſtituat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Hugoni cancellario illuſtris regis Francorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DE tua devotione atque induſtria plenam fiduciam obtinentes, ad exequenda quæ majori affectu cupimus operis executione compleri, tuam prudentiam confidentius excitamus. Sicut tua novit diſcretio, Compendienſe monaſterium, in quo de novo religio eſt inſtituta, multis turbinum procellis concutitur, & pravorum incurſionibus moleſtatur. Et adeo quod, ſicut nobis ſuggeritur, dilectus filius noſter ..... abbas ejuſdem loci propter quaſdam falſas ſuggeſtiones a cariſſimi filii noſtri Ludovici regis Francorum credatur gratia declinaſſe. Ac per hoc induſtriæ tuæ præſentium ſignificatione mandamus, quatinus in gratiam ſupradicti filii noſtri eumdem abbatem pro poſſe tuo reſtituas: & gratum ei, & commiſſæ ſibi eccleſiæ, ſtudeas conſilium & utile miniſtrare. Datum Laterani XII. Kal. Jan.

XVI. AD GODEFRIDUM EPISCOPUM ATREBATENSEM.

Idem argumentum quod duodecimæ.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri .... Atrebatenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

* Godefrido.

ILlius devotionis & ſinceritatis intuitu, quam dilectus filius noſter Hugo cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis cancellarius circa ſacroſanctam Romanam eccleſiam, & nos ipſos a multis retroactis temporibus noſcitur habuiſſe; pro ipſius quoque honeſtate & probitate perſonæ: majorem archidiaconatum, te etiam ei prius ſpondente, abſque omni conditione, & alicujus pacti obligatione, eidem nos recolimus olim in Atrebatenſi eccleſia poſtmodum contuliſſe. Tu vero contra puritatem epiſcopalem & nimis ſecundum hominem ambulans: impedimentum ei volens ſuper hac conceſſione præſtare, ipſum juramento, ſicut dicitur, obligaſti, quod, cum tibi placeret, cancellariam abſque contradictionis obſtaculo reſignaret. Unde quoniam tam illicitum juramentum nulla debet firmitate conſtare, prædictum filium noſtrum cancellarium ab ipſius juramenti debito authoritate apoſtolicæ ſedis abſolvimus: & conditiones in ejuſdem archidiaconatus collatione contra præceptum noſtrum poſitas, irritas modis omnibus eſſe cenſemus. Fraternitati tuæ per apoſtolica ſcri-

pta mandantes, quatenus cum de cetero ad observationem præſtiti juramenti cogere nulla ratione præſumas. Datum Laterani, v. Idus Maji.

XVII. AD EUMDEM.

Ut Ugoni cancellario reſtituat altare quod ipſi abſtulerat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... * *Atrebatenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

*Godefrido.

Dilectus filius noſter Hugo cariſſimi filii noſtri regis Francorum cancellarius, directa nobis inſinuatione monſtravit, quod altare de Aſlues a bonæ memoriæ M. prædeceſſore tuo canonice ſibi conceſſum, quod etiam in tempore prælationis tuæ quiete dicitur tenuiſſe, ſine rationabili cauſa, & nullo interveniente judicio, ei abſtuliſti. Unde quanto idem cancellarius amplius majori eſt devotione & fidelitate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & nobis ipſis aſtrictus: tanto magis ſua jura nos convenit attentius illibata & integra conſervare. Fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ſi ita eſt, altare ipſum, omni dilatione & appellatione remota, memorato filio noſtro reſtituas. Datum Lateran. Kal. Novemb.

XVIII. AD EUMDEM.

De eodem argumento.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri * .... *Atrebatenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

*Godefrido.

Dilectus filius noſter Hugo, cariſſimi filii noſtri Ludovici Francorum regis cancellarius, tranſmiſſa nobis relatione monſtravit, ſe altare quoddam in Atrebatenſi epiſcopatu ex dono Alviſi bonæ memoriæ Atrebatenſis quondam epiſcopi habuiſſe: & uſque ad illud tempus, quo inveſtituram majoris archidiaconatus in eccleſia tua de mandato noſtro fuerat ſuſcepturus, aſſerit ſe idem altare quiete ac pacifice poſſediſſe. Imminente vero die, quo de ipſo archidiaconatu debebat juxta mandatum noſtrum, ſicut diximus, inveſtiri: tu, prout nobis ſuggeritur, niſi eodem altari tibi primitus reſtituto, inveſtituram ei facere noluiſti, & taliter ab eo ipſum altare diceris extorſiſſe. Quia vero hujuſmodi circumventio rationi contraria eſt, & a pontificali officio penitus aliena, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus: quatinus, ſi res ita ſe habet, ipſum altare jamdicto filio noſtro Hugoni cancellario infra XL. dies poſt horum ſuſceptionem omni appellatione ceſſante reſtituas. Quod ſi tu facere forte diſtuleris, venerabili fratri noſtri * Samſoni ..... Remenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato a nobis datum eſſe noveris in mandatis, ut ipſe hoc vice noſtra non differat effectui mancipare. Datum Laterani v. Idus Maji.

XIX. AD SAMSONEM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De eodem argumento.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Samſoni Remenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectus filius noſter Hugo, cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis cancellarius, tranſmiſſa nobis relatione monſtravit, ſe altare quoddam in Atrebatenſi epiſcopatu ex dono Alviſi bonæ memoriæ Atrebatenſis quondam epiſcopi habuiſſe: & uſque ad illud tempus, quo inveſtituram majoris archidiaconatus in Atrebatenſi eccleſia de mandato noſtro fuerat ſuſcepturus, aſſerit ſe idem altare quiete ac pacifice poſſediſſe. Imminente vero die, quo de ipſo archidiaconatu debebat juxta mandatum noſtrum, ſicut diximus, inveſtiri, frater noſter Atrebatenſis, prout nobis ſuggeritur, niſi eodem altari ſibi primitus reſtituto, inveſtituram ei facere noluit, & taliter ab eo ipſum altare dicitur extorſiſſe. Quia vero hujuſmodi circumventio rationi contraria eſt, & a pontificali officio penitus aliena: eidem epiſcopo dedimus in mandatis, ut ſi res ita ſe habet, ipſum altare jamdicto filio noſtro Hugoni cancellario infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem, omni appellatione ceſſante, reſtituat. Quod ſi ipſe facere forte diſtulerit, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus quatenus tu ipſe vice noſtra, omni appellatione & occaſione ceſſante, hoc non differas effectui mancipare. Datum Laterani, v. Idus Maji.

XX. AD HUGONEM FRANCORUM CANCELLARIUM.

Gratulatur quod paci inter Francorum Anglorumque reges firmandæ utilem operam navaverit.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Hugoni illuſtri regis Francorum cancellario, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quod ad pacem & concordiam inter cariſſimos filios noſtros Ludovicum illuſtrem regem Francorum, & Henricum illuſtrem regem Anglorum, pro poſſe tuo, ſicut nobis dicitur, ſolicitus extitiſti, & ſtudium ad hoc effectui mancipandum, & vigilantem operam impendiſti: tanto amplius gratum & acceptum habemus, & animi tui prudentiam in hac parte tanto attentius commendamus, quanto magis ipſa pax atque concordia Deo eſt & hominibus grata, & tam præſentibus quam poſteris profutura. Accepimus ſiquidem, & ex dilecti filii noſtri Henrici nuncii prædicti filii noſtri regis Franciæ relatione, & litterarum ſuarum tenore concepimus, tantam inter eos ſtudio & diligentia tua unitatem per Dei gratiam eſſe, & vinculum caritatis, tantam etiam pacem & tantam interveniſſe concordiam: ut nihil alternæ amicitiæ fœdus infringere, nihil amoris firmitatem aliquatenus valeat diſturbare. Unde nos lætitiam tanto majorem concipimus, & cum Deo & angelis ejus tanto amplius exultamus: quanto magis amicitiam ipſam utrique parti neceſſariam eſſe cognoſcimus, & multam exin-

exinde utilitatem multum fructum conſpicimus provenire. Ea propter omnipotenti Deo, a quo bona cuncta procedunt, & in cujus manu regum corda conſiſtunt, immenſas gratiarum referimus actiones: qui diſcordantia quondam vota, & diſpares voluntates, ita per ſuam miſericordiam voluiſſe conjuncta, ut nihil jam in ipſis poſſit reperiri diverſum: ſed idem velint, & idem ſentire pariter videantur. Nos vero qui pacis & concordiæ bonum inter omnes eſſe plurimum optare debemus, Divinam clementiam aſſiduis precibus exoramus, ut pacem firmam inter eos conſervare dignetur & perpetuam unitatem. Ad hæc, jam dictum filium noſtrum Henricum, litteratum quidem clericum & honeſtum, quem circa negotia tua fidelem ſatis eſſe cognoſcimus ac devotum, dilectioni tuæ propenſius commendantes, rogamus plurimum, ut eum pro B. Petri ac noſtra reverentia de caro habeas cariorem, & eidem in opportunitatibus ſuis ita pietatis intuitu & noſtro interventu provideas, quod & ipſe preces noſtras apud te ſibi ſentiat fructuoſas, & nos exinde devotioni tuæ gratiarum debeamus exſolvere actiones. Datum Laterani, II. Non. Novembris.

XXI. AD LUDOVICUM VII. FRANC. REGEM.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DE religioſorum virorum præſidio, & veneratione ſacrorum locorum, non oportet nos te longis ſermonibus ammonere. Satis enim ad hoc animum tuum, omni commonitione ceſſante, ignis ille, quem Dominus mittere venit in terram, accendit: ita ut inter univerſos principes orbis, nullus ſit, qui ſuper hoc in conſpectu totius eccleſiæ commendabilior habeatur. Sane licet potentiæ tuæ præſidium ad omnes eccleſias in regno tuo conſtitutas extendas: Vizeliacenſi tamen eccleſiæ tanto te cupimus attentius exhibere, quanto & ad jus B. Petri ſpecialius pertinet, & ex perfidia ſuorum burgenſium majores ſuſtinet moleſtias & preſſuras. Nec enim ignorat tua prudentia, qualiter ab aliquot annis adverſus dilectum filium noſtrum Pontium Vizeliacenſem abbatem favore Nivernenſis comitis conſpirati, diripere bona eccleſiæ, & ipſum quoque abbatem exinde expellere præſumpſerunt. Unde & a corpore Domini, quod eſt eccleſia, fieri meruerunt extorres. Nuper etiam in ipſam eccleſiam facto impetu irrumpentes, fregerunt portas, luſtraverunt officinas, effuderunt vina, diripuerunt veſtes monachorum, abſtulerunt ornamenta ſacrarii, & in ipſos etiam monachos & famulos domus, violentas manus auſu temerario extenderunt. Porro quoniam illorum nequitia eccleſiaſtici ſeveritate judicii nondum potuit coerceri, cohibitionem tuæ manus expectat: & vigore tuo indiget emendari, quod ſub æquitate cenſuræ canonicæ manſit hactenus incorrectum. Magnificentiam itaque tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum tibi remiſſionem injungimus, quatenus juſtitiæ zelo ſuccenſus, & afflictione ſupradicti monaſterii ac noſtris exhortationibus provocatus, in manu valida Vizeliacum accedas, & burgenſes abjurare communiam quam fecerunt, & ad fidelitatem atque ſubjectionem dilecti filii noſtri Pontii Vizeliacenſis abbatis tanquam Domini redire compellas. Ablata etiam eos integre reſtituere, & irrogata damna facias reſarcire: atque in illos, qui hujus nequitiæ caput exiſtunt, tantam ultionem exerceas, ut qui eis ſucceſſerint, conſideratione ultionis eorum, caput contra dominum ſuum erigere, ac ſimilem perfidiam in ſanctuarium Domini committere non attentent. Datum Sutrii, XII. Kal. Junii.

XXII. AD EUMDEM.

Canonicos duos Aurelianenſes ipſi purgat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnientes ad apoſtolicam ſedem, dilecti filii noſtri L. & G. Aurelianenſes canonici, taliter ſe in ea cauſa, pro qua venerant, habuerunt, ut nec in verbo te, vel dilectum filium noſtrum Philippum archidiaconum fratrem tuum videantur aliquatenus offendiſſe. Unde magnificentiam tuam per apoſtolica ſcripta monemus, quatinus ſi nuncii ejuſdem filii noſtri, aut quilibet alius, auribus tuis ſiniſtrum aliquid intimare voluerit, ſuggeſtionibus ipſius nullatenus acquieſcas: ſed ſicut vir diſcretus & ſapiens, iniquas delationes, & invidioſa dicta confutes. Datum Romæ apud S. Petrum, VII. Idus Maji.

XXIII. AD EUMDEM.

Ne ſacram expeditionem cum Anglorum rege ſuſcipiat in Hiſpaniam, inconſultis illius terræ principibus.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SAtis laudabiliter & fructuoſe de Chriſtiano nomine propagando in terris, & æternæ beatitudinis præmio tibi cumulando in cœlis, tua videtur magnificentia cogitare: dum ad dilatandos terminos populi Chriſtiani, ad paganorum barbariem debellandam, & ad gentes apoſtatrices, & quæ catholicæ fidei refugiunt nec recipiunt veritatem, Chriſtianorum jugo & ditioni ſubdendas, ſimul cum cariſſimo filio noſtro Henrico illuſtri Anglorum rege in Hiſpaniam properare diſponis: & ſtudes aſſidue (ut opus hoc felicem exitum ſortiatur) exercitum & quæ ſunt itineri neceſſaria congregare. Atque ad id convenientius exequendum, matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ conſilium exigis & favorem. Quod quidem propoſitum tantum magis gratum acceptumque tenemus, & amplius ſicut commendandum eſt commendamus: quanto de ſinceriori caritatis radice talem intentionem & votum tam laudabile proceſſiſſe credimus, ac de majori ardore fidei & religionis amore propoſitum & deſiderium tuum principium acceperunt.

Verum cum excellentia tua & conſilii maturitate ſit provida, & luce ſapientiæ illuſtrata, in ordine ipſius facti videtur plurimum eſſe feſtina. Unde & multos attonitos reddidit, & ſuſpenſos: cum omne bonum quod ſuo tempore & competenti ordine exercetur, æterno conditori placitum habeatur modis omnibus & acceptum. Aliter autem non poteſt gratum ejus exiſtere voluntati. Quod utique ut magis evidenter appareat, & ut ſit quod proponimus, paulo amplius manifeſtum

ſeſtum aliquid exempli gratia duximus non utiliter ſupponendum. Corpus ſiquidem Chriſti conficere, & in ara Dominica hoſtiam immolare, bonum, immo & ſalutiferum eſſe, nemo qui recte ſapit ignorat. Ceterum ſi tempore ſuo & horis immolatum non fuerit conſtitutis, jam illud reſervatur ad pœnam quod expectabatur ad gloriam & qui extra tempus immolat conſtitutum, inde ſibi damnationem dolebit infligi, unde, ſi conſtituto tempore immolaſſet, meritum ſibi gauderet & præmium augmentari.

Accedit ad hoc quod alienam terram intrare, nec providum videtur eſſe, nec tutum. niſi a principibus, & a populo terræ prius conſilium requiratur. Tu vero, ſicut accepimus, inconſulta eccleſia, & principibus terræ illius, accedere illuc & feſtinare diſponis: cum hoc deberes nulla ratione tentare, niſi cognita per principes terræ neceſſitate, & ab eis prius eſſes exinde requiſitus. Unde quia nos honorem & incrementum tuum tota mentis intentione diligimus, & nihil tale te aggredi niſi rationabili cauſa exigente vellemus: ſublimitati tuæ præſentibus litteris ſuademus, ut prius neceſſitatem terræ per principes illius regni inſpicias & conſideres, & tam illius eccleſiæ quam principum & populi voluntatem diligenter inquiras, & ab eis conſilium ſicut decet, accipias. Quo facto, ſi & neceſſitatem terræ videris imminere, & eccleſiæ conſilium fuerit, ipſi etiam terræ principes tuæ ſublimitatis auxilium poſtulaverint, & conſilium dederint: juxta poſtulationem & conſultum eorum poteris poſtea in facto ipſo procedere, & laudabile votum tuum Divino comitante præſidio adimplere. Aliter tamen timendum eſſet, ne iter tuum infructuoſum exiſteret, & ne ad deſideratum non poſſet exitum pervenire. Ipſi vero principes & populus terræ in tanto apparatu tuo, ſi forte neceſſitas non incumberet, gravarentur, & nos ipſi leves in hoc facto poſſemus multipliciter apparere.

Debet enim ſerenitatis tuæ celſitudo recolere, & ad memoriam revocare, qualiter alio tempore, cum tam Conradus bonæ memoriæ quondam rex Romanorum, quam tu ipſe, inconſulto populo terræ, Hieroſolymitanum iter minus caute aggreſſi eſtis, ſperatum fructum & optatum commodum non perceperitis: & quantum eccleſiæ Dei & univerſo fere populo Chriſtiano detrimentum exinde provenerit & jactura. Sanctæ quoque Romanæ eccleſiæ, quia vobis ſuper hoc conſilium præſtiterat & favorem, in ipſo facto fuit non modicum derogatum: & omnes adverſus ipſam ex multa indignatione clamabant, dicentes eam authricem tanti periculi extitiſſe.

Cum igitur hæc omnia nobis ſolicite cogitantibus occurrerent formidanda, nos admonitionem & exhortationem apoſtolicam ad populum regni tui, ſecundum quod venerabilis frater noſter * .... Ebroicenſis epiſcopus nobis ex tua parte propoſuit, duximus differendam. Attendentes quoniam quod differtur ad tempus, penitus non auferetur. Sed tunc tandem exhortatorias & commonitorias litteras in peccatorum remiſſionem juxta deſiderium gloriæ tuæ authore domino tranſmittemus: cum de conſilio & poſtulatione tam principum quam populi terræ illius, ſicut ſuperius dictum eſt, volueris iter arripere, & conceptum in animo votum neceſſitatis tempore, cum forte, modo aliqua neceſſitas non immineat, diſcrete ac laudabiliter diſpoſueris adimplere.

Litteras autem, in quibus regnum tuum ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcepimus, his qui regnum ipſum uſque ad reditum tuum præſumerent impugnare, iram & indignationem apoſtolicam proponentes. ſecundum petitionem regiæ dignitatis ut ad præſens duximus concedendas. Nos enim, te etiam reticente, & a nobis nullatenus exigente, pro illius fervore dilectionis, quam erga tuam ſublimitatem habemus, quicquid honoris & exaltationis tibi & regno tuo exhibere poſſemus, prompto animo curaremus efficere, & operibus adimplere. Sane diſcretio tua & noſtram diſſuaſionem, quam rationabiliter credimus nos feciſſe, provida deliberatione conſideret: atque alia, per quæ ad illud iter tam feſtinanter aſpiras, inſpiciat & attendat. Et illud tandem tibi conſilium ſuper negocio ipſo eligas, quod magis de judicio rationis cognoveris eligendum. De cetero, ea quæ memoratus frater noſter epiſcopus ex noſtra parte regiæ propoſuerit dignitati, velut ſi ab ore noſtro procederent, abſque ulla hæſitatione ſuſcipias, & ipſius verbis, tanquam ſi contingeret nos ea proferre, fidem non dubites adhibere. Ipſe namque injunctam ſibi legationem ita prudenter fuit & ſolicite exequutus, quod omne illud a nobis ſtudio ſuæ probitatis & diſcretionis obtinuit, quicquid per ſolicitam & providam vigilantiam deberet quilibet alius obtinere. Datum Laterani, XII. Kal. Martii.

XXIV. AD PARISIENSES CANONICOS.

Ejuſdem argumenti atque decima tertia.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, decano, cantori, & univerſo capitulo Pariſienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ECcleſiaſticas perſonas, quas ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ devotiores eſſe cognoſcimus, & ad ejus obſequium promptiores inſpicimus, oportet nos ſpeciali quadam prærogativa diligere: & honorem eis debitum exhibentes, ipſas debemus eccleſiaſticis beneficiis, prout expedire cognoſcimus, ampliare. Dilectus ſiquidem filius noſter Hugo, cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis cancellarius, quanto nobis ſit vinculo devotionis adſtrictus, & pro commodo atque honore matris ſuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ubicumque neceſſitas exigit, quam fideliter ſe opponat, & de ipſius ſtudeat incremento tractare: nos ipſi ad plenum novimus, & diſcretionem veſtram id credimus non latere. Inde utique eſt, quod nos eum ſincera in Domino caritate diligentes, ipſum quibus modis cum Deo poſſumus intendimus honorare: & noſtri propoſiti eſt, eidem in opportunitatibus ſuis utiliter providere. De omni itaque veſtri devotione plurimum confidentes, univerſitati veſtræ præcipiendo per apoſtolica ſcripta mandamus, & mandando præcipimus: quatinus præpoſituram, quæ in Pariſienſi eccleſia, & domos, quæ in clauſtro ejuſdem eccleſiæ dehinc primum vacaverint, ei, omni contentione & appellatione ſepoſita, concedatis, & conceſſas ipſum permittatis quiete & abſque ulla moleſtia poſſidere. Datum Laterani, V. Idus Maji.

Ex Histor. Vizeliac. Tom. III. Spicilegii.

XXV. AD LINGONENSEM, Educnſem, Nivernenſem, Autiſſiodorenſem, epiſcopos.

Ut Nivernenſem comitem admoneant, ne ſit infeſtus Vizeliaco: &, niſi pareat, excommunicent.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Lingonenſi, Eduenſi, Nivernenſi, Aitiſſiodorenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

TAntum jam malitia Nivernenſis comitis, quod veſtra fraternitas non ignorat, adverſus ſpecialem ſedis apoſtolicæ filiam Vizeliac. eccleſiam excrevit, ut culpa nimia procul dubio eſſe videatur, ſi malitia ejus maneat impunita. Præter illa ſiquidem mala, quæ jampridem ei & inſtigando burgenſes ad perſecutionem ejus, & diverſis aliis modis ausu temerario irrogavit: in Villa Vizeliaca nuper milites ſuos & homines inimicorum ſuorum conſtituit, & dominium pro voluntate ſua in eadem villa contra jus anteceſſorum ſuorum uſurpat. Burgenſes etiam contra dilectum filium noſtrum Pontium Vizeliacenſem abbatem in ſua conſpiratione ac perjurio fovere præſumit. Sane felicis memoriæ papa Eugenius anteceſſor noſter, afflictionibus & anguſtiis illius eccleſiæ affectione paterna compatiens, & in malitiam antedicti comitis ſervore debito inardeſcens: a corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, Divini eum verbi facile præcidit, & in terra ipſius Divina interdixit celebrari officia. Quoniam igitur idem comes ita datus eſt in reprobum ſenſum, ita oculos mentis ab intuitu æternæ damnationis avertit, ut nec flagellatus etiam a ſua poſſerit malitia cohiberi: per præſentia vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus eum diſtrictius moneatis, quatinus cuſtodes ſuos de villa Vizeliaca removeat; mala quæ eccleſiæ irrogavit, emendet, chartam compoſitionis contra privilegia prædeceſſorum noſtrorum, & eccleſiæ libertatem, elicitam, antedicto abbati reſtituat; & burgenſibus contra eum in ſua conſpiratione nullum præbeat auxilium, vel favorem, & jurejurando promittat ſe communiæ ipſi nullas vires ulterius præbiturum. Si vero infra XXX. dies poſt commonitionem veſtram, quæ prædicta ſunt, adimplere contempſerit: in perſonam ejus, excommunicationis, in terram vero, interdicti ſententiam renovetis, & ab omnibus præcipiatis firmiter obſervari.

Datum Sutrii XII. Kal. Junii.

XXVI. AD EPISCOPOS GALLIÆ

Adverſus oppidos Vizeliacenſes.

Hadrianus epiſcopis Galliæ.

QUanta nequitia Vizeliacenſes homines adverſus matrem & dominam ſuam Vizeliacenſem eccleſiam conſpiraverint, & quam aſpere in eam fuerint & in ejus bona graſſati: ad notitiam fraternitatis veſtræ devenit, & nos nullatenus ignoramus. Sane felicis memoriæ papa Eugenius anteceſſor noſter, & illorum ſuperbia & eccleſiæ afflictione permotus, eoſdem ſacrilegos eccleſiaſticæ diſtrictionis ſententia innodavit. Ipſi autem alienati & converſi retrorſum, a ſua malitia minime deſtiterunt: ſed tranſierunt in affectum cordis, & graviora jugiter adverſum matrem ſuam committere præſumpſerunt. Facti ſicut illi de quibus ait propheta: *Percuſſiſti eos, & non doluerunt, attriviſti, & renuerunt accipere diſciplinam.* Jerem. v. Ut enim in præſentiarum alia quæ ante hæc ab eis geſta ſunt contra Vizeliacenſem eccleſiam, taceamus; nuper facto impetu luſtraverunt officinas eccleſiæ, ruperunt veſtes, effuderunt vinum, diripuerunt omnia, & in ipſos etiam monachos violentas manus extendere præſumpſerunt. Porro nos in omnibus his dolemus de miſeris illis hominibus, qui in perjurii, ſacrilegii, rapinæ, ac peccatorum multorum foveam inciderunt: dolemus etiam quod nullum veſtrum aſſumere juſtitiæ clypeum, & in ejus auxilium exurgere intuemur: uſque adeo ut lugere valeamus, & dicere cum propheta: *Non eſt qui conſoletur eam ex omnibus caris ejus.* Thren. 1. Quoniam igitur nos, ad quorum tutelam atque præſidium præfata eccleſia ſpecialiter reſpicit, afflictiones ipſius diſſimulare nec poſſumus, nec debemus: per præſentia vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus omni tepiditate ceſſante burgenſes ipſos feſtinetis diſtrictius ammonere, ut antedicto abbati & ejus fratribus ablata reſtituant, irrogata damna reſarciant, de illatis injuriis competentem ſatisfactionem exhibeant, & ad fidelitatem & dominium eccleſiæ revertantur. Si vero ſine dilatione aliqua poſt commonitionem veſtram quæ prædiximus adimplere contempſerint, omnes illos qui nequitiæ hujus authores exiſtunt, & quos prætatus abbas vobis annunciaverit, ſine appellationis remedio excommunicetis: & ad quemcumque locum per epiſcopatus veſtros aliquis burgenſium ipſorum devenerit, donec præſens fuerit, Divina ibi prohibeatis officia celebrari, & ſi aliquem eorum mori contigerit, Chriſtianorum careat ſepultura. Ne autem corporalem quoque pœnam effugiant, omnibus parochianis veſtris diſtrictius injungatis, ut in nundinis ſuis eos nequaquam admittant, & nullam cum eis ſocietatem, vel in mercibus, vel in aliis rebus habere præſumant: ſed ſicut excommunicatos eos evitent, & ubicumque invenerint, capiant, & amore juſtitiæ bonis ſuis non deſinant ſpoliare. Ut inviti ſaltem cogantur ad ſubjectionem & fidelitatem domini ſui redire. Novis ſiquidem morbis nova convenit antidota præparari. Datum Sutrii, XII. Kal. Junii.

XXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM. Ibidem.

Commendat ipſi Vizeliacenſis cœnobii tutelam.

G. C. Vide ſupra ejuſdem pontificis epiſt. 21. ad eumdem regem de eodem argumento.

Hadrianus Ludovico regi.

EGRatum & acceptum habemus, & magnificentiam tuam de piarum rerum executione plurimum commendamus: quoniam dilecto filio noſtro Pontio Vizeliacenſi abbati, ſicut ejus directa nobis relatio patefecit, amore Dei, & noſtrarum reverentia litterarum, juxta regiæ dignitatis officium diligenter hactenus aſtitiſti, & contra ſuos & monaſterii ſui perſecutores auxilium ei & conſilium præbuiſti. Unde quoniam bonorum intentio ad ſalutaria opera tanto amplius dirigitur, quanto ſæpius inde commonetur: celſitudinem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, & in peccatorum tibi remiſſionem injungimus, quatinus pro Dei amore, & pro B. Petri & noſtra

ſtra reverentia, prædictum abbatem propenſius diligas & honores, & ut monaſterium ipſum a dilecti filii noſtri Nivernenſis comitis, & aliorum omnium infeſtatione defendas, ut fratres inibi commorantes, pro tua & regni tui ſalute ad Dominum debeant jugiter intercedere, & nos regiæ nobilitati tuæ gratias exſolvere debeamus. Et quoniam burgenſes Vizeliacenſes, occaſione præſertim lapidearum domorum quas munitas habent & elevatas, adverſus antedictum filium noſtrum abbatem & Vizeliacenſem eccleſiam ita ſuperbiunt, ut nec manere pro perſecutione illorum idem filius noſter poſſit in monaſterio: magnificentiam tuam rogamus, quatenus eaſdem domos ita facias dirui, ut burgenſium ſuperbia retundatur, & Vizeliacenſis eccleſia occaſione hac non debeat fatigari.

Eodem. XXVIII. AD ABBATEM ET FRATRES VIZELIACENSES.

Abbatem arguit quod tabulam nummulariorum cuidam conceſſerit: jubetque ut illam ad eccleſiæ ſuæ proprietatem revocet.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, abbati, & univerſis fratribus Vizeliacenſ. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto monaſterium veſtrum ad jus B. Petri ſpecialius dinoſcitur pertinere, tanto ad diligendum & ampliandum ſtatum ipſius attentius nos convenit laborare. Pervenit autem ad nos, dilecte in domino fili abbas, te tabulam nummulariorum, contra tenorem privilegiorum apoſtolicæ ſedis, Simoni de Silviniaco in primordio tuæ prælationis, cum nondum tibi eorumdem privilegiorum tenor innotuiſſet, reclamantibus fratribus tuis conceſſiſſe. Unde quia nec bona veſtri monaſterii aliqua levitate diminui, nec privilegia prædeceſſorum noſtrorum patimur violari: per præſentia ſcripta vobis mandamus, quatenus ſi ita ſe res habet de tabula, illam ad manus veſtras, & proprietatem eccleſiæ velociter revocetis, & quæ ad proprietatem monaſterii pertinent, donare, vendere, vel quomodolibet alienare nullatenus præſumatis. Alioquin graviter in vos noveritis vindicandum.

Datum Beneventi, XI. Kal. Decembris.

Ex bibl. Clun. XXIX. AD PETRUM CLUNIAC. ABBATEM.

Balmenſem abbatiam in diœceſi Biſuntinenſi, Cluniaco ſubjicit. neque abbatiam deinceps, ſed prioratum dici jubet.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio in Chriſto Petro Cluniacenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuum.

GLorioſa & admirabilis Divinæ providentia majeſtatis, ad hoc diverſos gradus & ordines in eccleſia ſua conſtituit: ut dum inferiores ſuperioribus debitam obedientiam & reverentiam exhiberent, una fieret ex diverſitate connexio, & ordinabiliter gereretur officiorum adminiſtratione ſingulorum. Sicut autem filii obedientiæ, in ſinu matris eccleſiæ, glorioſæ conſolationis uberibus confovendi ſunt: ita rebelles & elati qui per inobedientiam ſuam, quaſi peccatum ariolandi & idololatriæ ſcelus incurrunt, ſeveritatis eccleſiaſticæ diſciplinis ſunt arctioribus coercendi. Balmenſe itaque monaſterium, quod per fratres ibidem congregatos, & odore bonæ opinionis, & religionis decore ſplendeſcere ac florere debuerat: quia veterem hominem cum ſuis actibus tequebantur in peccatis eorum, diabolo ſuadente contabuit. Unde tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, miſerabiliter fuerat imminutum. Cum autem placuit ei qui ab æterno cuncta diſponit, ut tantis malis finem imponeret, & locum ipſum ad obſequium ſuum miſericorditer revocaret: facies eorumdem fratrum implere ignominia voluit, ut per hoc nomen ſuum inquirerent, & ad viam rectitudinis inviti etiam remearent. Hac itaque juſtitia præeunte, dilecte in domino fili Petre abbas, Balmenſe monaſterium, cum omnibus quæ in præſenti juſte & canonice poſſidet, aut in futurum rationabilibus modis præſtante Domino poterit adipiſci, prædeceſſorum noſtrorum, venerabilis memoriæ Eugenii, & Anaſtaſii, Romanorum pontificum, veſtigiis inhærentes, tibi & ſucceſſoribus tuis, & per vos Cluniacenſi eccleſiæ in perpetuum confirmamus. Ea videlicet ratione, ut ordo monaſticus ibi ſecundum inſtitutionem Cluniacenſium fratrum futuris temporibus inviolabiliter conſervetur: & pro rebellione, contumacia, & offenſa Balmenſis monaſterii, quam abbas & fratres adverſus S. Romanam eccleſiam exercuerunt, quicumque regimen in eodem loco per vos pro tempore obtinuerit, nunquam abbatis, ſed prioris nomen tantummodo ſortiatur. *Enumerat deinde illius poſſeſſiones.*

XXX. AD JOANNEM TOLETANUM ARCHIEPISCOPUM. Ex Opere Caſtejoni de primatu Toletano.

De primatu.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Joanni Toletano archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuum.

QUantæ dignitatis & gloriæ Toletana eccleſia fuit ex antiquo, & tam in Hiſpanis, quam in Gallicis regionibus quam famoſa extiterit quam illuſtris, quot etiam per eam eccleſiaſticis negotiis utilitates, & incrementa pervenerint: omnibus qui ſynodalium decretorum inſtituta ſcrutantur ſatis eſſe credimus manifeſtum. Sed ex quo, peccatis populi exigentibus, Toletana civitas, quæ inſignis quondam, & inter Hiſpaniarum urbes magni nominis habebatur, Sarracenorum violentia capta eſt: ita ibi Chriſtianæ religionis libertas ad nihilum eſt redacta, quod per multa curricula temporum, nulla illic perhibeatur paſtoralis officii dignitas viguiſſe. Poſtea vero, ſicut Divinæ voluit miſeratio majeſtatis, ſtudio illuſtris & magnifici viri regis Ildefonſi, & labore Chriſtiani populi, Sarracenis explosis, Chriſtianorum juri præfata eſt civitas reſtituta. Quia vero dignum erat & conſentaneum modis omnibus rationi, ut poſtquam eadem civitas in amiſſam reſpirabat libertatem, ipſa, & eccleſia in ſtatum reduceretur priſtinæ dignitatis: prædeceſſor noſter * divæ * memoriæ Urbanus papa, cujus temporibus a Sarracenorum manibus civitas eſt erepta, ut ibi ſedes eſſet pontificalis inſtituit, & in prædicta eccleſia, ſicut antiquitus fuerat, præſulem ordinavit. Nos ergo, qui ei licet indigni ſucceſſimus: jus ipſius eccleſiæ in nullo minorare, ſed potius augmentare volentes, ejuſdem urbis ſtatum, quantum ad noſtras eſt facultates, in eccleſiaſticæ dignitatis gloria ſtabilire, adjuvante Domino, præoptamus. Confirmamus itaque tam tibi, quam tuis ſucceſſoribus in perpetuum,

* Hoc eſt, ſanctæ. H. * Cor. Sacra.

tuum, & per vos ecclesiæ Toletanæ, Complutensem parochiam cum suis terminis, & cetera quæ hodie Toletana ecclesia juste & canonice possidet. Igitur tum pro digna Toletanæ ecclesiæ reverentia, tum & pro reverendissimi filii nostri præstantissimi regis Ildefonsi postulationibus, cujus nimirum virtute ac prudentia suffraganeæ sedes in libertatem pristinam redactæ sunt: te, venerabilis frater, juxta prædecessorum nostrorum sanctæ memoriæ Urbanii II. Paschalis, Callisti, Eugenii, Romanorum pontificum, instituta, in totis Hispaniarum regnis primatem sore præsentis privilegii auctoritate sancimus. Sicut ejusdem urbis antiquitus constat extitisse pontifices.

Pallio sane in Missarum solummodo celebrationibus uti debebis, præcipue, quæ subscriptæ sunt festivitatum temporibus: tribus diebus videlicet in natale Domini, in Epiphania, Hypopanton *, Cœna Domini, Sabbato sancto, tribus diebus in Pascha, in Ascensione, Pentecoste, tribus solemnitatibus sanctæ Mariæ, sancti quoque Michaelis & S. Joannis Baptistæ, in omnibus natalitiis apostolorum, & eorum martyrum quorum reliquiæ in vestra ecclesia requiescunt: S. quoque Martini, & Ildefonsi confessorum, & omnium commemoratione Sanctorum; in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum & clericorum: in annuo consecrationis tuæ die, natali etiam S. Isidori & Leandri.

* hypapante.

Primatem te universi Hispaniarum præsules respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent: salva tamen Romanæ ecclesiæ auctoritate. Toletanam ergo ecclesiam jure perpetuo tibi, tuisque, si Divina gratia præstiterit, successoribus, canonico tenore hujus privilegii confirmamus, una cum omnibus ecclesiis & diœcesibus quas proprio jure noscitur antiquitus possedisse: præcipientes de iis, quæ Sarracenorum ad præsens subjacent ditioni, ut cum eas Domino placuerit potestati populi restituere Christiani, ad debitam ecclesiæ vestræ obedientiam referantur. Illarum etiam civitatum diœceses, quæ Sarracenis invadentibus metropolitanos proprios perdiderunt, vestræ ditioni eo tenore subjecimus: ut quoad sine propriis extiterint metropolitanis, tibi, ut proprio, debeant subjacere. Si vero metropolis quælibet in statum fuerit pristinum restituta, suo quæque diœceſis metropolitano restituatur. Neque tamen ideo minus tua debet studere fraternitas, quatenus unicuique metropoli, suæ restituatur gloria dignitatis.

Hæc & cetera omnia quæ ad antiquam Toletanæ sedis dignitatem atque nobilitatem probari poterunt pertinuisse; authoritate & certa sedis apostolicæ concessione, nos tibi tuisque successoribus perpetuo possidenda concedimus atque firmamus. Te, venerabilis frater, affectione intima exhortamur, quatenus dignum te tanti honore pontificii semper exhibeas, Christianis ac Sarracenis sine offensione semper esse procurans, & ad fidem infideles convertere, domino largiente, verbis studeas & exemplis: sic exterius pallii dignitate, primatus prærogativa, præcellens in oculis omnium hominum, ut interius virtutum excellentia polleas coram supernæ oculis majestatis. Si qua igitur in posterum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c.

Datum Beneventi per manus Rolandi sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteri, cardinalis, & cancellarii, XIV. Kal. Mart. Indict. IV. Incarn. Dominini ann MCLIV. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno II.

XXXI. AD EUMDEM. Ibidem

De eodem argumento.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Joanni Toletano archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm pro negotiis commissæ tibi ecclesiæ imminentibus fraternitas tua nostro se conspectui præsentasset: a sede apostolica, quæ justa petentium vota semper consuevit admittere, supppliciter postulavit, antecessorum nostrorum felicis memoriæ Paschalis, Callisti, Honorii, & Eugenii, privilegium sibi & litteras innovari: in quibus, Hispaniarum primatem * Toletanæ ecclesiæ nosci indugeri. Nos autem, quia te sincera in Domino caritate diligimus, & personam tuam, quia inconcussa est columna ecclesiæ & firmamentum, quibuscumque modis convenit, proposuimus honorare: postulationem tuam duximus admittendam, & desiderium tuum essectu suo passi non suimus defraudari. Unde communicato fratrum nostrorum consilio, apostolicæ sedis auctoritate statuimus: ut vestræ propositæ petitionis indictum debeat privilegium simul cum litteris innovari: & sicut ecclesia tua ex antiquo habuit in tota Hispaniarum regione primatum, sic tu, & ecclesia Toletana cui Domino auctore præesse dignosceris, eundem primatum debeas super omnibus in perpetuum obtinere. Adjicientes, ut privilegium quod frater noster Pelagius Compostellanus archiepiscopus, a prædecessore nostro bonæ memoriæ Anastasio papa (videlicet quod jure primatus non debeat tibi esse subjectus) dicitur impetrasse, nullas habeat vires in posterum, nec aliquod tibi debeat præjudicium irrogare: sed privilegium jamdicti antecessoris nostri sanctæ recordationis Eugenii papæ tibi super concessione primatus indultum, illi modis omnibus præjudicare decernimus: præsertim cum illud Anastasii, neque de communi, neque de sanioris partis fratrum consilio fuisset elicitum. Decernimus itaque ut ipse Compostellanus archiepiscopus, sive reliqui Hispaniarum pontifices, tibi tanquam primati suo, & successoribus, obedientiam de cetero, & subjectionem jure primatus impendant: & dignitas ipsa tibi, tuisque successoribus, semper firma permaneat, & perpetuis temporibus illibata. Statuimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc nostræ concessionis & confirmationis paginam ausu temerario infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursurum.

* f. primatum ecclesiæ Toletanæ noscitur indulgeri.

Datum Beneventi, V. Idus Februarii.

XXXII. AD EUMDEM.

Ut in crimina episcopi Pampilonensis inquirat

AD hoc apostolorum principis in cathedra, licet non suffragantibus meritis, auctore Domino residemus: ut de singularum statu ecclesiarum debeamus esse soliciti, & earum pastores, quoties a via veritatis exorbitant, ad statum rectitudinis nos conveniat revocare. Hac itaque consideratione inducti, fraternitati tuæ per apostolicam sententiam mandamus, quatinus Pampilonensem episcopum, de cujus vita indita * sinistra nostris auribus referuntur, congruo lo-

* multa.

eo & tempore ante tuam præſentiam ſtudeas convocare: vel tu ipſe ad civitatem ejus, vel ad loca vicina, feſtinanter accedas: & tam Pampilonenſibus canonicis, quam ſupra..... latore præſentium, & ipſo epiſcopo in tua præſentia conſtitutis, crimina ſuper quibus ipſi canonici, & homicidium..... quo idem ſupra ſecundum tenorem litterarum prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ papæ Eugenii, quas eidem epiſcopo deſtinavit, cum * impertierunt. Depoſitiones quoque teſtium, remoto appellationis obſtaculo, diligenter audias & cognoſcas: cognita vero, litteris tuis nobis ſtudeas indicare, & ipſorum depoſitiones teſtium ſub ſigillo tuo nobis tranſmittere: ut qualiter poſtea ſuper ipſo tibi ſit procedendum, per nos plenius inſtruaris. Quod ſi ad vocationem tuam venire, & judicio ſtare contempſerit: eum tam a ſpiritualium, quam temporalium adminiſtratione ſuſpendas.

Depravatus tenor.

* Forte, impertiuntur. H.

Datum Beneventi, XII. Kal. Martii.

XXXIII. AD BRACARENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut Toletano primati pareat.

SI quanta ſit obedientiæ virtus debita vigilantia cogitares, & quantum ipſa utilitatis afferat intenta curares ſolicitudine circumſpicere: venerabili fratri noſtro Ildefonſo * Toletano archiepiſcopo ita ſtuderes debitam reverentiam & obedientiam exhibere, quod tuæ devotionis ſinceritas tam in conſpectu Domini, quam in oculis hominum, commendabiliter appareret. Cetelum in hoc * judicis, & humilitatis amiſiſſe ſententiam, & a juſtitiæ tramite deviaſſe: quod ei, neſcimus quo ſupercilio, negligis & deſpicis obedire. Ne igitur præſumptionis aut contumaciæ ulterius arguaris, fraternitati tuæ per apoſtolicam ſententiam mandamus, quatenus prædeceſſ. fratri noſtro Toletano archiepiſcopo, cui in toto Hiſpaniarum regno confirmavimus apoſtolica auctoritate primatum, debitam reverentiam, tanquam primati tuo, & omnimodam ſubjectionem impendas. Alioquin ſuſpenſionis ſententiam, quam dilectus filius noſter Hyacinthus diacon. cardin. apoſtolicæ ſedis legatus in te noſcitur promulgaſſe, ratam & firmam habemus: & eam robur perpetuæ firmitatis ſtatuimus obtinere. Nos enim prædeceſſorum noſtrorum felicis memoriæ, Eugenii, & Anaſtaſii, Romanorum pontificum, veſtigiis inhærentes, ſecundum ſententiam memorati filii Hyacinthi cardinalis, niſi ad præfatum archiepiſcopum cum omni humilitate acceſſeris, & ei de cetero curaveris obedire, ab omni pontificali officio te jubemus eſſe ſuſpenſum, & omnes ſuffraganeos tuos ab obedientia perſonæ tuæ abſolvimus.

* Cor. Joanni

* Cor videris

Datum Beneventi XIV. Kal. Februarii.

XXXIV. AD PLACENTINOS

Confirmat electionem Hugonis in Placent. epiſc. eorumque civitatem abſolvit ab interdicto.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis univerſo clero & populo Placentino, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm eccleſia Placentina, pro ſtatu ſuo relevando, apud ſedem apoſtolicam diutius laboraſſet, & adverſus epiſcopum ſuum ſuper quibuſdam depoſuiſſet in audientia noſtra querelam: nos eum de communi fratrum conſilio diſtricte ad rationem ponere, & de objectis diligenter ipſum ac ſolicite ſtuduimus convenire. Ille autem ſuo labori parcere, & quieti atque tranquillitati volens intendere, in præſentia noſtra Placentinæ abrenunciavit eccleſiæ. Nos vero participato fratrum conſilio dilectis filiis noſtris clericis & laicis civitatis veſtræ, qui pro eodem negotio a vobis fuerant deſtinati, aliquam perſonam honeſtam, idoneam, litteratam, & quæ in nullo eſſet a ſacris canonibus reſpuenda, liberam conceſſimus facultatem in epiſcopum eligendi, qui juxta quod de ſupernæ providentia majeſtatis alto & ſecreto conſilio eis fuit cælitus inſpiratum, cariſſimum filium noſtrum, nobilem, diſcretum, idoneum, & litteratum clericum, Hugonem ſcilicet filium Hugutionis, filii Petri Leonis, unanimiter convenerunt: & eum in Placentinum epiſcopum elegerunt. Quem, licet inviti, & multa precum inſtantia fatigati, quia eum neceſſarium, & utiliſſimum S. R. E. volebamus circa nos retinere, vix eis tandem conceſſimus, & electionem ipſam aſſentientibus fratribus noſtris auctore domino confirmavimus. Porro ejuſdem dilecti filii noſtri Hugonis electi veſtri, & nobilium parentum ſuorum, quorum conſilio & auxilio Rom. eccleſia potiſſimum ſuſtentatur, & ab hoſtium impugnatione defenditur, precibus & poſtulationibus inclinati: vobis quoque & eccleſiæ veſtræ deferre volentes, ipſam eccleſiam in eundem ſtatum in quo tempore bonæ memoriæ Arduini Placentini epiſcopi fuiſſe dignoſcitur, apoſtolica auctoritate reduximus. Nihilominus etiam ad preces eorumdem filiorum noſtrorum, a memoratis civibus veſtris jurejurando recepto, quod rapinam, pro qua terra veſtra fuerat interdicto ſubjecta, Placentini cives nullatenus commiſerunt, & in raptores illos nullam vos juriſdictionem ſpiritualem, vel temporalem conſtat habere: vos, & civitatem veſtram a debito interdicti abſolvimus, & omnia Divina officia vobis de cetero concedimus celebrare. Amodo igitur veſtra intererit, prædictum filium noſtrum Hugonem electum veſtrum, cui veſtrarum cura commiſſa eſt animarum, ita benigne & honeſte recipere, atque magnifice honorare, ita etiam debitam in omnibus reverentiam & ſubjectionem impendere: quod & nos de tanta miſericordia ſola gratia vobis exhibita non debeat pœnitere, & ipſe devotionem veſtram & ſtudium in hac parte veraciter valeat commendare.

Datum Romæ apud S. Petrum, V. Idus Jan.

XXXV. AD EOSDEM. Ibidem.

De eodem argumento.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis univerſis præpoſitis, archipresbyteris, plebanis, capellanis, & aliis eccleſiarum prælatis Placentini epiſcopatus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

TRibulationes & anguſtias Placentinæ eccleſiæ miſericordiæ oculis intuentes, ejus ſumus calamitatibus miſerti. Et ideo cariſſimum filium Hugonem, virum utique prudentem, nobilem, atque induſtrium, quem dilecti filii noſtri nuntii veſtri in Placentinum epiſcopum elegerunt, vobis conceſſimus: & ipſum noſtris, tanquam B. Petri manibus, in epiſcopum Placentinæ eccleſiæ ſtuduimus conſecrare. Ad vos itaque eumdem fratrem noſtrum cum plena gratia ſedis apoſtolicæ tran-

tranſmittentes, univerſitati veſtræ duximus attentius commendare, per apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus ad perſolvendum debita, quibus commiſſa ſibi eccleſia nunc temporis noſcitur aggravari, ita ei manum veſtri auxilii porrigatis, ut & ipſe devotionem veſtram atque munificentiam ſentiens, vos ſemper habere valeat cariores, & nos de veſtra devotione, quam erga eum habere videremus, poſſimus merito congaudere. Ad hæc nihilominus vobis mandamus, quatenus jam dictum fratrem noſtrum propenſius honorantes, ſicut patri & animarum veſtrarum epiſcopo, debitam ipſi ſtudeatis obedientiam ac reverentiam exhibere: ut & vos videamini quod veſtrum eſt in omni humilitate atque patientia adimplere, & ipſe pro veſtra poſſit ſalute ac debeat eſſe ſolicitus, & illam vobis proviſionis curam impendere, quam ſpiritualis pater de bonis filiis habere ſemper in animo conſuevit.

Datum Romæ apud S. Petrum, IV. Nonas Martii.

XXXVI. AD HENRICUM GRADENSEM PATRIARCHAM.

En tomo V. Ital. ſacr.

Primatum ei tribuit ſuper Jadertinum archiepiſcopatum.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradenſi patriarchæ, ejuſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis, in perpetuum.

NE paſſim & indiſcrete ſibi omnes eccleſiæ omnia vindicarent, conſulta ſatis utiliſque ſanctorum patrum deliberatio ſanxit, ut aliæ aliis prærogativa dignitatis excellerent; & eis tam judicandi auctoritate, quam poteſtate corrigendi præeſſent. Super omnes autem ex ſuperni diſpoſitione conſilii ſacroſancta eſt Romana eccleſia conſtituta, ad cujus examen univerſarum eccleſiarum negotia referrentur; & cujus ſtatuta, univerſa multitudo fidelium ſequeretur. Hæc nimirum ex indulto a prima fundatione eccleſiæ in B. Petro apoſtolorum principe privilegio, ſtatum omnium eccleſiarum provida conſideratione diſpoſuit: & quoties expedire cognovit, alias aliis ad ampliorem curam earum habendam ſtatuit præeminere.

Inde eſt quod nos honeſtatem, ac prudentiam tuam, & devotionis ſinceritatem, quam erga ſacroſanctam Romanam eccleſiam ſemper habuiſſe dignoſceris, attendentes; & ne commiſſa regimini & diſpoſitioni tuæ Gradenſis eccleſia, quæ de benignitate apoſtolicæ ſedis prærogativa gaudet honoris, ex brevitate patriarchatum inferius, & abjectius valeat apud ſimpliciores haberi: ad ampliandam dignitatem ipſius, primatum ei ſuper Jadertinum archiepiſcopatum, & epiſcopatus ipſius apoſtolica auctoritate concedimus, & tam te, quam ſucceſſores tuos, Jadertino archiepiſcopo & epiſcopis ejus, qui pro tempore fuerint, dignitate primatus præſidere ſtatuimus, & conſecrationis munus eidem Archiepiſcopo impartiri, Romano quidem pontifici traditione pallii reſervata. Ut igitur hæc noſtra conſtitutio firma in perpetuum, & inconcuſſa permaneat: eam ſcripti noſtri pagina communimus, & auctoritate apoſtolica confirmamus. Decernimus, ut nulli unquam hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis & confirmationis infringere, vel ei modis quibuslibet contraire: ſalva in omnibus apoſtolicæ ſedis auctoritate. Si quis autem, &c.

Datum Romæ apud S. Petrum, VIII. Kalen. Martii, anno III.

XXXVII. AD L. JADERTINUM ARCHIEPISCOPUM.

Ibidem.

Ut Gradenſi patriarchæ tanquam primati pareat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri L. Jadertino archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam ſacroſancta Romana eccleſia univerſarum eccleſiarum caput & mater eſt, vel remotione obſiſtente terrarum, vel multiplicitate impediente negotiorum, quarumdam eccleſiarum neceſſitatibus, non tam facile poteſt, ut oportet, aliquando conſulere: ideo aliarum eccleſiarum, quæ ampliorem curam illis impenderent, ſuper eas inſtitutos, & diſcretos tum provides viros in partem ſuæ conſuevit ſolicitudinis evocare. Hujus itaque rei nos conſideratione inducti, tum quia dignitatem Gradenſis eccleſiæ dignum duximus ampliare; tum quia utile vobis & temporaliter, & ſpiritualiter eſſe proſpeximus, habere prope vos, a quo & in dubiis magiſterium, & in neceſſitatibus ſolatium recipere valeatis, venerabilem fratrem noſtrum Henricum Gradenſem patriarcham primatem veſtrum duximus ſtatuendum, & Gradenſis eccleſiæ dignitatem primatus eccleſiis veſtris declaravimus de cetero præſidere. Ea propter per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatenus eumdem patriarcham amodo primatem veſtrum humiliter habeatis, & ſicuti primati veſtro exhibeatis ei obedientiam, & honorem. Ad magnum quidem profectum veſtrum, annuente Domino, pertinebit, ſi doctrinam ejus devoto animo receperitis; & quod ſalubriter ipſe præceperit, proſecutione operis ſtudueritis adimplere.

Datum Romæ apud S. Petrum, octavo Kal. Maji, pontificatus noſtri anno I.

XXXVIII. AD HENRICUM GRADENSEM PATRIARCHAM.

Ibidem.

Patriarchalem dignitatem confirmat, & primatum ſuper Jadertinum archiepiſcopatum.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradenſi patriarchæ, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuum.

APoſtolicæ officium dignitatis creditæ nobis, & diſpenſationis debitum utiliter exequi comprobamur; cum collatam unicuique eccleſiæ dignitatem provida ſolicitudine cuſtodimus; & ſingulis eccleſiis jura ſua illibata ſtudemus & integra conſervare: ſicut etiam nulli, ultra quam mereatur, aliquid eſt a ſede apoſtolica favore gratiæ concedendum. Quarto itaque majoris prærogativa ſupernæ reſpectu gratiæ ſublimatus, tanto ſolertius tibi eſt attendendum, ut in corrigendis ſubditis, plus apud te poſſit ratio, quam poteſtas: atque te boni dulcem, mali vero pium ſentiant correctorem; perſonas diligas, & ſubjectorum vitia perſequaris: ne ſi agere aliter forte volueris, tranſeat in crudelitatem correctio, & perdas quos deſideras emendare: ſicque vulnus debeas abſcindere, ut non poſſis, quod ſanum eſt, ulcerare: ne, ſi ferrum pluſquam res exigit, imprimatur, noceat, cui prodeſſe feſtinas: ſed alterum condiatur ex altero, quod & boni habeant amando, quod caveant; & mali metuendo,

do, quod diligant. Eapropter, venerabilis in A Christo frater Henrice patriarcha, tuis poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, Gradenſem eccleſiam, cui authore Deo præeſſe dignoſceris, ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. Igitur prædeceſſorum noſtrorum fel. mem. Pelagii, Alexandri, & Urbani II. veſtigiis inhærentes, illius præcipuæ conſtitutionis tenorem ſervantes, quam prædeceſſor noſter Leo IX. papa ſanctiſſimus, & ſynodali judicio, & privilegii pagina confirmavit, tibi tuiſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis patriarchalem concedimus dignitatem, & magiſterium Gradenſis eccleſiæ gerendi in iis tamen finibus confirmamus, qui per ſupradictos prædeceſſores noſtros eidem noſcuntur eccleſiæ B conſtituti. Crucem quoque ante te ferendam etiam concedimus, niſi cum Romæ fueris, aut in præſentia Romani pontificis vel comitatu. Pallium etiam fraternitati tuæ, plenitudinem videlicet pontificalis officii, ex apoſtolicæ ſedis liberalitate largimur: quo intra eccleſiam tuam ad Miſſarum ſolemnia celebranda uti memineris eis diebus, quibus prædeceſſores tuos non ambigimus uſos fuiſſe; videlicet in Nativitate Domini, Epiphania, tribus feſtivitatibus ſanctæ Mariæ, Cœna Domini, Sabbato ſancto, Reſurrectione Domini, Aſcenſione, & Pentecoſte, in natalitio S. Joannis Baptiſtæ, & omnium apoſtolorum, in feſtivitatibus, quoque S. Marci, S. protomartyris Stephani, S. Laurentii, S. Martini, in ſo- C lemnitate omnium Sanctorum, & principalibus eccleſiæ tuæ feſtivitatibus: nec non in eccleſiarum, epiſcoporum, ceterorum clericorum conſecrationibus, & anniverſario conſecrationis tuæ diœceſis. Præterea, ne commiſſa regimini & diſpoſitioni tuæ præfata Gradenſis eccleſia, quæ de benignitate apoſtolicæ ſedis prærogativa gaudet honoris ex brevitate Patriarchatus inferior & abjectior valeat apud ſimpliciores haberi, & ad ampliandam dignitatem ipſius, primatum ei ſuper Jadertinum archiepiſcopatum, & epiſcopatus ipſius apoſtolica authoritate concedimus: & tam te, quam ſucceſſores tuos, Jadertinos archiepiſcopos, & epiſcopis ejus, qui pro tempore fuerint, dignitate, primatus præſidem ſtatuimus, D & conſecrationis munus eidem archiepiſcopo impertiri: Romano quidem pontifici traditione palii reſervata. Statuimus etiam, ut quæcumque bona, quaſcumque poſſeſſiones, quæ eadem Gradenſis eccleſia juſte & canonice poſſidet, aut in futurum juſtis modis Deo propitio poterit adipiſci, firma tibi, tuiſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Porro eccleſias religioſis epiſcopis Gradenſis eccleſiæ oblatas, per patriarchatum tuum conſtitutas, tibi, tuiſque ſucceſſoribus libere confirmamus: ita ut nulli epiſcopo liceat abſque tuo aſſenſu in eis conſecrationes celebrare, aut ſacerdotibus in eiſdem Domino ſervientibus, donec in locis ipſis fuerint, Divina officia pro- E hibere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat ſupradictam eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare; ſed illibata omnia & integra conſerventur eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura: ſalva in omnibus apoſtolicæ ſedis auctoritate. Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſæcularisve perſona &c.

Ego Hadrianus catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Imarus Tuſculanus epiſcopus.
Ego * Cintius Portuenſis & ſanctæ Rufinæ epiſcopus. * Forte Conſ.

Ego Guido presbyter cardin. tit. S. Chryſogoni.
Ego Ubaldus presbyt. cardin. tit. S. Praxedis.
Ego Manfredus presbyt. card. tit. S. Sab.
Ego Julius presbyt. card. tit. S Marcelli.
Ego Ubaldus presbyt. card. tit. S. Crucis in Hieruſalem.
Ego Octavianus presbyter cardin. tit. ſanctæ Cæciliæ.
Ego Joannes presbyt. card. SS. Joan. & Pauli, tit. Pammachii.
Ego Joannes presbyter card. tit. S. Silveſtri & Martini.
Ego Oddo diaconus card. S. Georgii ad Velum aureum.
Ego Guido diacon. card. S. Mariæ in Aquiro.
Ego Hyacinthus diacon. card. ſanctæ Mariæ in Coſmedin.

Datum Laterani per manum Rolandi S.R.E cardinalis & cancellarii, Idibus Junii, Indict. v Incarnat. Dominicæ anno MCLVII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno III.

XXXIX. AD EUMDEM.

Ut Conſtantinopoli & in aliis urbibus imperii CP. in quibus Veneti plures habent eccleſias, epiſcopos ordinare ac conſecrare poſſit

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Gradenſi patriarchæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INter omnia cœli ſidera, quæ ad decorem mundi, & uſus hominum, in principio ſapientia Divina formavit, Solem voluit claritate luminis præeminere: cujus ortus & diem terræ infunderet, & noctis tenebras propulſaret. Conveniens namque fuerat, quod eo præſtantior ceteris ſideribus haberetur: quo ſpecialiter in ipſo formationis exordio, ut ſingulariter præeſſet diei, de ſuperni munere conditoris accepit. Sic nimirum redemptor noſter, cum eccleſias veluti micantes ſtellas in diverſa mundi climata latius propagaſſet, ſacroſanctam Romanam eccleſiam, cujus B. Petrus apoſtolorum princeps extitit gubernator, tanquam ſplendidum Solem, omnibus ſupereſſe, & ſingulas ei eccleſias, utpote membra, ſuo capiti ſtatuit ſubjacere. Quod ex illis verbis maniteſtius declaratur, quibus eundem Petrum eſt Dominus allocutus: *Si diligis me, paſce oves meas.* Et alibi: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Petra vero ſupra quam legitur eſſe fundata, nullas ſciſſuras recipit, nullas patitur ſectiones. Hoc idem rurſus demonſtratur, cum dicitur: *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Ipſi quoque & propriæ firmitas, & fidei alienæ confirmatio data eſt, quando a magiſtro audire meruit: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.* Iſtis itaque & aliis rationibus ſancta & apoſtolica eccleſia, quæ cœleſti privilegio inter alias obtinet principatum, tantam ab ipſo capite domino Jeſu Chriſto prærogativam accepit: ut auctoritatem habeat ſingularem univerſis per orbem terrarum eccleſiis providendi, & diſcreta in eis conſideratione ſtatuere, quæ cognoſcit ſtatuenda. Nobis igitur, qui licet inſufficientibus meritis vices apoſtolorum principis

Joan. 21. Matth. 16.

Ibidem

Luc. 22.

in

in ſancta eccleſia ſuſcepimus exequendas, providendum imminet attentius, & agendum: ut ſecundum uniuſcujuſque dignitatem, & ſtatum eccleſiæ honor ei debitus impendatur, & cum ſalute populi fratribus noſtris provida ſolicitudine deferatur. Hac ſiquidem conſideratione, venerabilis in Chriſto frater Henrice patriarcha, inclinati, juſtis poſtulationibus tuis gratum impertimur aſſenſum: & tam devotioni tuæ, quam honori & utilitati Gradenſis eccleſiæ, cui Deo auctore præeſſe dignoſceris, deferre volentes, tibi, & ſucceſſoribus tuis, auctoritate apoſtolica duximus concedendum, ut in Conſtantinopolitana urbe, & in aliis civitatibus, in Conſtantinopolitano duntaxat imperio conſtitutis, in quibus Veneti plures habent eccleſias, ubi videlicet eorum multitudo conſuevit aſſidue convenire, liceat vobis epiſcopum ordinare, & abſque alicujus contradictione munus ei conſecrationis impendere. Ut igitur hæc noſtra conceſſio perpetuis temporibus inviolabiliter obſervetur, eam auctoritatis noſtræ præſidio roboramus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & confirmationis infringere. Si quis igitur, &c.

Ego Hadrianus catholicæ eccleſiæ epiſcopus
Ego Imarus Tuſculanus epiſcopus.
Ego * Cintius Portuenſis, & ſanctæ Rufinæ epiſcopus.
Ego Guido presb. card. tit. S. Chryſogoni.
Ego Ubaldus presb. card. tit. S. Praxedis.
Ego Manfredus presb. card. S. Sabinæ.
Ego Julius presb. card. tit. S. Marcelli.
Ego Ubaldus presb. card. tit. S. Crucis in Hieruſalem.
Ego Octavianus presb. card. tit. S. Cæciliæ.
Ego Joannes presb. card. SS. Joan. & Pauli tit. Pammachii.
Ego Joannes presbyt. card. tit. SS. Sylveſtri & Martini.
Ego Oddo diacon. card. S. Georgii ad Velum aureum.
Ego Guido diac. card. S. Mariæ in Aquiro.
Ego Hyacinthus diac. card. ſanctæ Mariæ in Coſmedin.

* Forte, pro, Cremis. H.

Datum Laterani per manum Rolandi S.R.E. cardinalis cancellarii, Idibus Junii, Indict. v. Incarnat. Dom. anno MCLVII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno III.

XL. AD VENETOS.

Gradenſem patriarcham prædictis ornatum privilegiis, ad eos remittit, & commendat.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus epiſcopis, & dilectis filiis, majeſtati Ducis, & univerſo populo Venetiarum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilem fratrem noſtrum Gradenſem patriarcham, ſicut eum quem vera in Domino affectione diligimus, & ſinceræ caritatis brachiis amplectimur; & honorem ei debitum impendentes, ipſum in poſtulationibus ſuis, tum pro ſuæ honeſtate ac probitate perſonæ, & pro commiſſo ſibi dignitatis officio, tum pro eo, quod vos, & civitatem veſtram ſicut nobilem & famoſam diligimus, etiam intendimus honorare, quibus modis ſecundum Deum potuimus, curavimus exaudire. Quem ad vos, tanquam ad ſpeciales & devotos filios, cum apoſtolicæ ſedis benedictione, & noſtræ gratiæ plenitudine principaliter remittentes, univerſitati veſtræ ipſum attentius commendamus, per apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus eum honorifice recipiatis, honeſte tractetis, & ei tanquam ſpirituali principi, & animarum veſtrarum rectori, debitam in omnibus obedientiam & reverentiam impendatis. Ad hæc diſcretioni veſtræ præſentium ſignificatione volumus innoteſcat, quod frater noſter Iadrenſis epiſcopus in noſtra & fratrum noſtrorum præſentia, memorato veſtro patriarchæ, ejuſque ſucceſſoribus, obedientiam tanquam primati ſuo ſpontanea voluntate promiſit, & nos promiſſionem ipſam in publicum fecimus redigi inſtrumentum. Vos autem, ſicut viri ſtrenui & famoſi, ad dilatandos terminos Gradenſis eccleſiæ matris veſtræ modis omnibus elaboretis: atque ad ejus augumentum efficaciter ſtudeatis. Nos enim temporis opportunitate accepta, eandem eccleſiam, quibus modis cum Deo poterimus, curabimus honorare: atque exaltationi & utilitati ipſius attentius providere.

Datum Laterani, Idibus Junii anno III.

XLI. AD BERENGARIUM ARCHIEPISC. ET CLERUM NARBONENSEM.

Ex tabulario archiep. Narbonenſis edidit Baluzius to. II de concord. ſacerd. & imp.

De non invadendis mortuorum epiſcoporum bonis.

Hadrianus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Berengario archiepiſcopo, & dilectis filiis archidiaconibus, & univerſo clero Narbonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam apoſtolicæ ſedis curam, Deo, prout ipſi placuit, diſponente ſuſcepimus: quieti & paci univerſarum eccleſiarum ſolicita nos convenit attentione proſpicere, & quæ pro earum tranquillitate acta viderimus, auctoritate apoſtolica confirmare: ita ut quæ ſemel ad honorem Dei, decorem domus ejus, & ſalutem fidelium fuerint conſtituta, nulla diuturnitate temporis in oblivionem neglectumque deveniant, nullaque machinatione pravorum a ſua valeant ſtabilitate moveri. Dilecta vero in Chriſto filia noſtra nobilis mulier Ermengardis Narbonæ domina, pravam quandam conſuetudinem, quæ contra Deum & eccleſiam veſtram antiquitus inoleverat, Divinæ legis amore, ac tuæ, frater archiepiſcope, dilectionis intuitu, abolere deſiderans, ad remiſſionem peccatorum ſuorum inſtituit; ut te, vel tuorum ſucceſſorum quolibet obeunte, nullus princeps, nullus caſtellanus, nulla omnino ſæcularis perſona, epiſcopalia bona invadere, diminuere, aut perturbare præſumat; ſed omnia futuro antiſtiti inconcuſſa & integra conſerventur. Ejus itaque nos pium comprobantes affectum, & renunciationem ejus ratam habentes: eam auctoritate apoſtolica confirmamus, & firmam, & illibatam perpetuis temporibus decernimus permanere. Archiepiſcopo itaque, quicumque pro tempore fuerit, decedente: nec terræ princeps, nec caſtellanus aliquis, ſive miles, nec ſæcularis aliqua laicaque perſona, ſub obtentu alicujus conſuetudinis, Narbonenſis eccleſiæ bona diripere, vel direpta audeat retinere. Si quis autem attentare præſumpſerit, & infra XL. dies præſumptionem ſuam ſatisfactione congrua non correxerit: indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus incurrat; & tanquam

quam ſacrilegus, fidelium communione privatum & vinculo ſe noverit excommunicationis adſtrictum; & a nemine, ſine licentia Romani pontificis aut legati ex ejus latere deſtinati, poſſit abſolvi.

Data Laterani, v. Idus Decembris.

Ex Labbei App. Tom. X.

XLII. AD LEONATEM ABBATEM CASAURIENSEM.

Privilegium Caſaurienſe.

Hadrianus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, Leonati abbati monaſterii S. Clementis de inſula Piſcariæ, quæ Caſa-aurea vocatur, ejuſque fratribus tam præſentibus quam futuris regularem vitam profeſſis, in perpetuum.

Ex tom. v. Spicilegii.

EFfectum juſta poſtulantibus indulgere, & vigor æquitatis, & ordo exigit rationis: præſertim quando petentium voluntatem pietas adjuvat, & veritas non relinquit. Quocirca, dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus: & præfatum monaſterium, ubi corpus B. Clementis papæ & martyris requieſcit, & in quo Divino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar prædeceſſoris noſtri felicis memoriæ Leonis papæ, ſub beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus. Statuentes &c.

Interdicimus inſuper, ut nullus epiſcopus ibi ſynodum celebret; chriſma, oleum ſanctum, conſecrationes altarium, ſeu baſilicarum, ordinationes monachorum, ſeu clericorum, qui ad ſacros ordines fuerint promovendi, a quocumque malueritis, ſuſcipiatis epiſcopo. Obeunte vero te nunc ejuſdem loci abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſurreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilii ſanioris, ſecundum Deum, & beati Benedicti regulam, providerint, eligendum, &c.

Ego Hadrianus catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Gregorius Sabinenſis epiſcopus.
Ego Hubaldus Hoſtienſis epiſcopus.
Ego Julius Prænestinus epiſcopus.
Ego Galterius Albanenſis epiſcopus.
Ego Bernardus Portuenſis, & ſanctæ Rufinæ epiſcopus.
Ego Hubaldus presbyter cardinalis tit. ſanctæ Crucis in Jeruſalem.
Ego Octavianus presbyter cardinalis tit. ſanctæ Cæciliæ.
Ego Joannes presbyter cardinalis tituli ſanctorum Joannis & Petri, tituli Pamachii.
Ego Joannes presbyter cardinalis tituli ſanctorum Silveſtri & Martini.
Ego Ildebrandus presbyter cardinalis baſilicæ duodecim apoſtolorum.
Ego Guido presbyter cardinalis tituli Calliſti.
Ego Joannes presbyter cardinalis tituli ſanctæ Anaſtaſiæ.
Ego Bonadies presbyter cardinalis tituli ſancti Chryſogoni.
Ego Guillelmus presbyter cardinalis tituli S. Petri ad vincula.
Ego Oddo diaconus cardinalis ſancti Georgii ad velum aureum.
Ego Jacintus diaconus cardinalis S. Mariæ in Coſmedin.
Ego Ardicio diaconus cardinalis ſancti Theodori.
Ego Cinthius diaconus cardinalis ſancti Hadriani.
Ego Petrus diaconus cardinalis ſancti Euſtachii juxta templum Agrippæ.

Datum Laterani per manum Rolandi S. R. E. presbyteri cardinalis & cancellarii, II. Idus Martii, Indictione VI. Incarnationis Dominicæ anno MCLVIII. pontificatus vero domini Hadriani papæ IV. anno V.

XLII. AD TARRACONENSEM ET NARBONENSEM ARCHIEPISCOPOS.

Ex Append. ad Marc. Hiſp. p. 1319.

Sub protectione ſedis Apoſtolicæ ſuſcipit Raymundum Comitem Barcinonenſem, ditioneſque ejus.

Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabilibus fratribus Tarraconenſi Archiepiſcopo & Narbonenſi Archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis Legato eorumque ſuffraganeis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

DIlectum filium Raymundum illuſtrem Barcinonenſem Comitem a multis retro temporibus devotum plurimum ac fidelem ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ extitiſſe, atque ad ejus obſequium ſollicitum ſemper exhibuiſſe ſe ac paratum, nos ipſi multis rerum experimentis agnovimus, & ad diſcretionis veſtræ notitiam credimus abſque dubio perveniſſe. Unde & nos in propoſito & voluntate habemus eum tanquam devotiſſimum & ſpecialem filium noſtrum ſincera caritate diligere & ipſum ab iniquorum impugnationibus propenſius defenſantes in omni ſua juſtitia ſollicite intendimus confovere. Venerabiles autem fratres noſtri Pampilonenſis & Cæſarauguſtanus Epiſcopi nobis ex parte ſua proponere ſtuduerunt quod treuga & pax inter eum & Lupum Valentiæ Regem diſciſſa ſit & penitus violata. Sane cum ipſe Comes, ſicut inſtanter aſſerit, ad edomandas barbaras gentes & efferas nationes, rabiem videlicet Sarracenorum, quorum peſtis eſt perniciosiſſima Chriſtianis, modis omnibus auctore Domino reprimere intendat & viriliter impugnare, quidam tamen Chriſtianæ profeſſionis, qui eidem Comiti adverſantur, tum inimicitia, tum etiam pecuniæ cupiditate ſeducti, ſimul cum Sarracenis, ſicut accepimus, eum intendunt offendere, atque inclitum ejus animum a tam laudabili propoſito retardare. Quod utique tanto magis nobis grave eſt ac moleſtum quanto & perſonam ejus ſinceriori affectione diligimus, & factum tam impium atque a religione Chriſtianæ fidei alienum pernicioſum adimplentes & poſteris prodire cognoſcimus in exemplum. Ut igitur qui hoc attentare præſumpſerit, rem ſacrilegam & prophanam ſe doleat incepiſſe, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus quatenus omnes Chriſtianos qui præfatum Comitem, cujus perſonam & totam terram ſub B. Petri ac noſtra protectione ſuſcepimus, ut ab iniquorum incurſibus pro noſtri officii debito defendamus, a ſuo propoſito præſumpſerint impedire, & vel cum Sarracenis, vel etiam ſine eis, ipſum vel terram ejus, dum in hoc propoſito fuerit, tentaverint moleſtare, auctoritate noſtra non differatis cenſura eccleſiaſtica coercere & omnes terras eorum uſque ad condignam ſatisfactionem interdicti ſententiæ ſupponatis.

Data Sutrii IX. Kal. Julii.

XLIV.

Ex Baluzii Miscel. t. 2. p. 293.

XLIV. AD THEOBALDUM PARISIENSEM EPISCOPUM.

Confirmat ordinationem factam de ecclesia S. Genovefæ.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Theobaldo Parisiensi Episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

QUod Ecclesias beatæ Genovefæ prædecessor noster felicis memoriæ Papa Eugenius per regulares Canonicos ordinari præcepit, sicut ex litteris ejus agnovimus, non ad hoc fecit, neque id intellexit, ut tu vel successores tui aliquid de jure tuo, quod in eisdem Ecclesiis habuisse dinosceris, deberes amittere, aut justitiam Ecclesiæ tuæ auferri crederet vel minui, sed ut ipsæ Ecclesiæ potius ab honestis & religiosis viris quam a lascivis & enormiter conversantibus, servirentur. Nos igitur quod ipse super hoc statuit auctoritate sedis apostolicæ confirmantes, omnia jura & rationabiles consuetudines quas in prædictis Ecclesiis prædecessores tui hactenus habuisse noscuntur, tibi tuisque successoribus sine ulla diminutione volumus conservari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum XVII. Kalendas Januarii.

Ibidem.

XLV. AD BERENGARIUM ARCHIEPISC. Narbon. Artaldum Episc. Helen. &c.

Adversus Gaufredum Comitem Ruscinonensem.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Berengario Narbonensi Archiepiscopo & apostolicæ sedis Legato, & Artaldo Helenensi Episcopo, & universis Baronibus per Helenensem episcopatum constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUæ a prædecessoribus nostris rationabiliter sunt statuta, nullius temeritate volumus perturbari, sed inconvulsa ea mandamus & illæsa ab omnibus observari. Prædecessor autem noster felicis memoriæ Papa Eugenius Comitem Gaufredum & eam quam tenet adulteram excommunicationis vinculo innodavit, pro eo videlicet quod legitima uxore dimissa, non est veritus adulteram sibi matrimonio copulare. Et quia, ut nobis dicitur, pertinaciter adhuc in sua iniquitate perdurat, eandem sententiam ratam habentes, mandamus eam ab omnibus inviolabiliter observari, statuentes ut eidem Comiti nunquam sit liberum, legitima etiam uxore defuncta, eam sibi matrimonio copulare quam non est dubium manifesto adulterio polluisse. Filios autem quos ex adultera in adulterio procreavit, qui spurii a jure censentur, decernimus perpetuo paterna hæreditate carere; nec eis liceat ullo tempore aliquid hæreditatis ipsius Comitis jure successionis petere vel habere. Si vero ab eis hoc fuerit aliquando attentatum, excommunicationis vinculo se noverint innodandos.

EPISTOLA HADRIANI PAPÆ

ad Monachos Pontiden. Ut solvant decimas loci cujusdam.

Hadrianus episcopus servus servorum Dei Dilectis A. Priori & universis Monachis de Pontiden. salutem & apostolicam benedictionem.

NObis in eminenti specula disponente domino constitutis, si cunctarum jura Ecclesiarum integra non debent & illibata servari, locum Beati Petri Apostolorum Principis inutiliter obtinere, & juxta commissæ nobis dispensationis officium negligenter agere videremur. Sic enim Ecclesia Dei, nobis eam divina providente gratia gubernantibus, recte suo cursu dirigitur, dum nos errata quæque vigili provisione corrigere & unicuique studemus jus proprium conservare. Dilectus autem filius noster Pontanolensis Ecclesiæ Canonicus adversus * nos cum quæstione deposita, sua nobis relatione monstravit vos quasdam decimationes ad ipsorum jus pertinentes eis violenter auferre & ipsos super eisdem decimationibus ausu temerario infestare: qui si Beati Benedicti regulam, juxta quam dicitis, & monasticum habitum quem gestatis, attenta solicitudine pensaretis, ad proximorum bona diripienda non præsumeretis manus extendere vel quæ alterius juris sunt vobis ita illicite usurpare. Ne igitur vos de cætero, aut avaritiæ malum, aut vitium, quod absit, rapacitatis accuset, per Apostolica scripta vobis præcipiendo mandamus quatenus nullam antiquam eorum possessionem vel decimationem, & eam præsertim quæ in eo loco qui Arden. nuncupatur existit, auferre seu perturbare ulterius præsumatis, & si quid eis præter solitum hoc anno de ipsis decimis negavistis, quascumque etiam ipsorum possessiones per violentiam detinetis, secundum quod antiquitus præfata Ecclesia noscitur possedisse, eisdem Canonicis in integrum restituere omni occasione cessante nullatenus differatis. Nos siquidem religiosis viris non alias decimas nisi eas, quæ de novalibus provenire noscuntur duximus indulgendas. Si vero hujus nostri mandati ausi fueritis existere contemptores, & ad sedis Apostolicæ audientiam querimonia pervenerit iterata timendum vobis erit ne sentire postmodum debeatis severitatis Ecclesiasticæ ultionem.

Affert Baluz. in notis ad Gratiani Decr. in novam edit. Dialog. Aug. de emend. Grat. pag. 311 edit. Neapol. t. 2.

* leg. vos conquæstionatus.

ANNO CHRISTI 1139.

CONCILIUM AD MORETUM

ANNO CHRISTI 1139.

Pro Vizeliacensibus Monachis adversus comitem Nivernensem.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. pag. 491.

„ SUb exitum Eugenii, vel forte successoris pontificatu jam cœpto concilium celebre
„ ad Moretum convenit, ipso præsente ac judi-
„ cante cum suis episcopis Francorum rege. Hu-
„ jus historia paucis exponenda est. Guillel-
„ mus Nivernensis comes damna plurima in Vi-
„ zeliacenses monachos intulerat, inter quæ il-
„ lud maximum, quod clandestinis artibus Wi-
„ zelia-

ANNO CHRISTI 1154.

„ zeliacenſis oppidi incolas incitaverit, ut ſum-
„ pris armis a monachis, quorum dominio ſub-
„ debantur, rebellarent. Pontius ejus monaſte-
„ rii abbas reos illos popoſcit ante Joannem Pa-
„ paronem cardinalem S. R. E. qui per eos dies
„ ex Anglicana & Hibernica legatione redux per
„ Gallias tranſibat. Huic ſe commendaſſe Vi-
„ zeliacenſium monachorum cauſam ſcribit Eu-
„ genius in epiſtola XXV. ad Guillelmum Ni-
„ vernenſem comitem, & XXXVII. ad Ludo-
„ vicum Franciæ regem apud Labbeum to. XII.
„ pag. 1599. Venet. edit. Joannes una cum Jor-
„ dane cardinali A. S. per Gallias legato Clu-
„ niaci agentes cauſa diligenter diſcuſſa in Ve-
„ zeliacenſes perduelles anathematis ſententiam
„ tulerunt. Nec tamen ſic repreſſi homines illi
„ multo ferocius in abbatem & monachos inve-
„ cti ſunt, Nivernenſi comite occulte illis fa-
„ vente. Monachi omni alio auxilio deſtituti ad
„ Regem confugerunt, ut ejus favore protecti,
„ ac lato anathemate Vizeliacenſes tenerent ad-
„ ſtrictos. Tunc adnitente Rege indictum eſt
„ concilium, in quo de lato anathemate an va-
„ leret primo quidem eſt actum; dein auditæ
„ Vizeliacenſium cauſationes, quas Nivernenſis
„ comes urgebat, auditæ tandem & Monacho-
„ rum in eundem comitem querelæ; Vizeliacen-
„ ſes obſtricti anathemate judicati ſunt, tum juſ-
„ ſus Nivernenſis ut in cuſtodia illos haberet,
„ ad nutum Regis tradendos. Ita ſeditio ceſſa-
„ vit, & pax laceſſitis Monachis rediit. Conci-
„ lii hujus acta acephala (quod codex mutila-
„ tus ſit) exhibet author hiſtoriæ Vizeliacenſis
„ in ſpicilegio Dacheriano t. II. pag. 532. edit.
„ in fol. Res tota duplici ſeſſione, tempore &
„ loco diſtinctis, peracta eſt; quorum prior ubi
„ convenerit ignoratur; altera ad Moretum ur-
„ bem non procul a Lutetia ad Lupam fluvium
„ coivit. De tempore nihil certi conſtat; quan-
„ quam non diu ante annum 1155. nam his &
„ aliis nonnullis narratis Author ejus hiſtoriæ
„ coævus ſubdit: *Divinæ humanationis anno quin-*
„ *quies undecimo vicies quinquageſimo quinto apo-*
„ *ſtolici Nicolai, qui nuncupatus eſt Adrianus an-*
„ *no* 3. *&c. data eſt requies Vizeliacenſi eccleſiæ*
„ *&c.* Is eſt annus 1155. Ex quo inferas, ali-
„ quandiu ante eum annum concilium illud
„ conveniſſe. His præmiſſis acta acephala pro-
„ menda ſunt.

..... Monaſterio meo cum in tregua & pace reverentiæ tuæ jura diſponerem eccleſiæ, accidit ſuſcipere me litem cum quodam ſervo eccleſiæ pro cauſa poſſeſſionis ipſius eccleſiæ, quam duelli certamine adjudicavi fore determinandam. Protinus itaque ut tempus certaminis advenit, verſi in ſeditionem homines iſti, qui præſto ſunt, me cum fratribus & pueris meis oppetierunt, fugatiſque nobis & improviſis & inſperatis, clauſtra monaſterii violaverunt, ornamenta diſſipaverunt, utenſilia diverſi generis diripuerunt, ſegetes ruperunt, vina fuderunt, rapinam bonorum omnium fecerunt, ſanctuaria conculcantes contaminaverunt, cædem in monachos, & famulos noſtros exercuerunt, & me ad mortem petierunt, quem utique ſi invenirent, in mille fruſta conciderent; deinde ineruditos nos ad prælian-dum obſederunt, domos fregerunt, molendina everterunt, & quidquid noſtrorum præ manibus habuere, totum occupaverunt, & in contume-liam regiæ majeſtatis fatiati ſunt pœnis noſtris. Tandem nactus opportunitatem, iterum apoſto-lico jubente, ut in præſentiarum eſt cernere, ad te ſingulare præſidium meum confugi: proinde adſtans æqualitatis tuæ judicio, ſanguinem meum & meorum, mortemque meam de manu iſtorum requiro, & detrimenta domus meæ ab ipſis re-peto, ſalvo per omnia veſtro jure, atque apo-ſtolico, cujus injuriam prorſum remittere nec poſſum nec debeo. His dictis conticuit.

ANNO CHRISTI 1154.

Surgens autem tyrannus, comes ſcilicet Nivernenſis, cauſam perfidorum proſequutus, ait: Cum conſtet Vizeliaci oppidum multorum millium promiſcui vulgus eſſe refertum, nec ſint homines unius moris vel quantitatis, utpote ex multis hinc inde partibus ex majori numero adventitiis, ac diverſa ſtudia ferentes, & ſtudio potius quam legi morem gerentes, non eſt jure imputandum electis indigenis, & in omni lege & honeſtate probatis, quidquid erroneum vulgus per exceſſum deliquiſſe comprobatur. Alioquin jus juſtitiæ non eſt juſtitia, ſi pari crimine juſtus & impius ob-ligantur. Cæterum cum ubique numeroſior, ac proinde fortior quodammodo ſit plebs quam ſe-natus, quid requiritur a pauciſſimis & honeſtis ac ſolis rei familiaris curam gerentibus, quo prin-cipis auctoritas plebejos nequit comprimere mo-tus? Quapropter ſi regio placet moderamini, de-nominentur ab abbate auctores ſceleris, ut inno-xiis abſolutis, juſtitiæ cenſura in reos decerna-tur. Ad hæc tyranno reſponſum eſt: Quoniam naturali & legitimo jure proprium eſt civibus cu-ſtodire & defendere atque immunem ſervare ab omni periculo dominum ac principem ſuum, mortem necne ſpontaneam pro ſalute illius non abhorrere, jam non noxii, ſed proditores & de-ſertores domini ſui dicendi ſunt, & adjudican-di, qui eo in neceſſitatis articulo conſtituto, tam ſolatio quam auxilio ſuo eum defraudave-runt. Atque ideo a capite ipſorum exigendum eſt, quidquid nequiter ipſis inſtigantibus, juvan-tibus, & opem ferentibus, plebeja manus com-miſit. Tunc omnes pariter qui cum abbate ab Vizeliaco non exierunt, vel fratribus in mo-naſterio obſeſſis non ſe adjunxerunt, vel auxi-lium non tulerunt, adjudicati ſunt rei proditio-nis, infidelitatis, ſacrilegii, perjurii, atque ho-micidii.

Quo facto, prolatum eſt primum capitulum de ſententia regis, ut abbas teſtificando probaret de-trimenta ſua vel eccleſiæ, & quidquid legitime probatum fuiſſet, condemnati crimine capitali to-tum reſtituerunt. Cui capitulo hæc abbas obje-cit. Cum palam conſtet homines iſtos ob imma-nitatem pertinaciæ ſuæ a tribus apoſtolicis ex-communicatos & anathematizatos eſſe, perperam mihi videtur dominium ſervis, fidem perfidis, ſa-cramentum perjuris, teſtificationem profanis, le-gem facere ſacrilegis. Reſpondit ei Lingonenſis. (Is quippe ſemper & ubique Vizeliacenſi cauſæ ad-verſabatur, & cum Humberto de Zalahi archi-diacono Nivernenſi mediante comite cauſam pro-ditorum Burgenſium in advocatione ſua ſuſcepe-rat). Etiamſi, inquit, tantummodo ſententia ſit promulgata, non habemus homines pro lege ex-communicatorum, donec ab eccleſia generaliter denominentur, vocentur, publicentur: quod de iſtis factum minime ſcimus. Ad quos abbas: Præſto ſunt, ait dominus Senonenſis, & domi-nus Pariſienſis, necne dominus Trecenſis, qui juſſu apoſtolici pontificis ſacrilegos proditores de-nominantes publicaverunt. Atteſtantibus epiſcopis hæc ita ſe habere, perſuaſum eſt abbati facere probationem, quam nil ſuo juri contrariam fore conſtaret. Sed quia plane non aderant officiales ac miniſtri eccleſiæ, per quos probatio facienda erat, dilata eſt in ſubſequenti ſabbato, quo pa-

riter

riter tam præſentes quam abſentes convenirent apud Moretum.

ANNO CHRISTI 1154.

Erat autem dies, qui cognominatur martis, id eſt tertia feria. Et ut qui fuerant requiſiti convenerunt, egreſſi ſunt omnes cum rege & optimatibus ſuis in nemore conſito ſupra Moretum. Ubi cum abbas referret ſummam probationis ſuæ dixit eam eſſe centenorum ſexagenorum millium ſolidorum, præter detrimenta nemorum & aquarum, & præter injuriam proditionis, & præter ſanguinem occiſorum, & præter ſacrilegium invaſæ & violatæ ſacroſanctæ eccleſiæ. Quo audito conſcii facinoris conſternati animo, protinus in fugam verſi ſunt, nec ſubſtinuerunt fieri probationem: & neſciente rege ad complices & conſodales ſcelerum ſuorum repedarunt. Abbas vero juſſu regis fecit probationem ſuam præſente comite, & auxiliariis illius prætitulatis. Ut autem cognovit rex perfidos abeſſe, & injuſſos temere regiam curiam ſubterfugiſſe: Feliciter, ait, abbas comprobavit juſtitiam ſuam, proditores vero comprobaverunt perfidiam ſuam: quamobrem quia exciderunt a juſtitia, proferatur ſententia eorum reatui congrua: loquuturuſque eſt Remenſis: Unum, inquit, capitulum dictavimus, adhuc alia prolaturi, ſi expectantes vel judicio ſe dignos inveniri paterentur. Nunc autem quoniam exſortes rationis exciderunt ab omni jure juſtitiæ, diſtante regis judicio diffinimus, ut comes Nivernenſis, qui de fidelitate regis præſens adeſt, profanos illos proditores vi comprehendat, & puniendos regi ubi juſſus fuerit adducat. Res porro eorum tam mobiles quam immobiles ex integro pro reſtitutione illati damni abbati tradat. Et interrogatus comes utrum dictatam ex ore regis ſententiam ſuſciperet, ſuſcipio, ait. At Lingonenſis nitebatur refellere judicium. Cui Remenſis: Si, inquit, injuſtum tibi videtur elucubratum judicium, apud Romanam audientiam te appello, ut ibi coram ſummo pontifice, & univerſali judice, ſi quid habes, objectes. Nequaquam, ait Lingonenſis, appellationem iſtam ſuſcipio, nec judicium regis redarguo; ſed quod æquitati ipſius viſum fuerit, ut dignum eſt, approbo. Iterum ergo rex interrogavit comitem, utrum prolatum judicium ſuſciperet de tradendis condemnatis; qui reſpondit: Si jubet dominus meus rex, ſuſcipio: ſed peto ut illis concedantur induciæ, quas ex fiducia regis pietatis dedi eis. Reſpondens rex ait. Plane jubeo, & auctoritate regia, pro fidelitate, qua mihi juratus es, præcipio, ut quod præfinitum eſt, perficias nec de ſententia quidquam omittas. De induciis autem tua intererit; nam a me nec tibi nec illis aliquæ conceduntur, quin ſequenti Dominica perficiatur quod definitum eſt.

ANNO CHRISTI 1154.

Biduo igitur habito Concilio ibidem, ſolutum eſt collegium.

CONCILIUM AD BURGULIUM

De negotiis Provinciæ Turonenſis circa annum 1154. celebratum.

Ib. pag. 495.

CIrca annum 1154. celebratum fuiſſe oportet concilium iſtud ab Engelbaudo Turonenſi archiepiſcopo: cui concilio una cum cæteris interfuit Hugo, qui hoc circiter anno electus fuit Dolenſis epiſcopus. Porro concilii hujus pluſquam ſimplici vice fit mentio a teſtibus in judicium productis pro cauſa Turonenſis eccleſiæ contra Dolenſes, cujus cauſæ acta varia vulgavit Martene Anecdot. tom. 3. Unus ergo teſtis affirmat: *poſt Hugonis conſecrationem ſubſequente Auguſto vel Septembri vidiſſe ſedente Domino Turonenſi cum epiſcopis ſuis apud Burgulium & tractanti de negotiis Provinciæ ſuæ, ſupervenisſe prædictum Hugonem* (Dolenſem) *& diciſſe domino Turonenſi: Ego moram feci, tandem veni ad mandatum veſtrum, & ad obedientiam, ſicut & cæteri epiſcopi veſtri.* Alter vero teſtis ſic aſſeruit: *Vidi eum Burgulii ſedentem cum aliis ſuffraganeis & dicentem archiepiſcopo: Nihil mihi eſt oneroſum quod vos vel eccleſia veſtra mihi præceperit.* Tertius tandem adjecit, *audiviſſe ſe ab ore prædicti Hugonis, quod ibat Burgulium vocatus a domino Turonenſi &c.* Nec plura de hoc concilio ſcimus. Hæc vero omnia tunc geſta ſunt, cum Hugo iſte Dolenſis Roma primo rediit, ideſt anno 1154. Nam Adrianus IV. bulla ſua data V. non. martii anni 1153. inter eadem Dolenſia acta legenda, ſubjectionem Dolenſis Turonenſi innovavit, dein vero litteris datis (poſt eam bullam opinor) *idibus Februarii* in eadem acta inſertis adeoque ſequenti anno 1154. Hugonem electum, non vero adhuc conſecratum Dolenſem confirmat. Qua accepta confirmatione Hugo venit Dolum; dein actutum Turonum archiepiſcopo ſuo conſecrandus; tum *Auguſto* vel *Septembris* menſe, ut teſtis oculatus affirmavit apud Burgulium concilio interfuit.

ANNO CHRISTI 1155.

CONSTANTINOPOLITANUM CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1155.

In quo actum eſt de iis, qui latrones interficerent, Anno 1155. circiter ſub Conſtantino Chliareno Patriarcha habitum.

Ib. pag. 496. Habetur in Jur. Græc. Rom. t. 1. lib. 2. p. 210.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κύριοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Χλιαρινοῦ, προσελθόντων τινῶν πρακτικῶν τῇ ἁγιωτάτῃ τοῦ Θεοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ δηγησαμένων ἐντυχεῖν ἐνοπλους λῃστὰς εἰς τὸν κλεισοῦραν * τοῦ ἁγίου βασιλέως, καὶ φονεῦσαι αὐτοὺς· καὶ ζητησάντων τοῦ ποιητέον μαθεῖν· γέγονε λόγος συνοδικῶς εἰ ὀφείλου-

ET Empore ſanctiſſimi illius patriarchæ, domini Conſtantini Chliareni, cum quidam acceſſiſſent ad ſanctiſſimam Dei magnam eccleſiam, & ſe armatos in latrones incidiſſe dicerent in clauſura ſancti Baſilii, & eos interfeciſſe, & vellent ſcire, quid agendum: ſynodaliter diſputatum eſt, an omnes qui latrones interficiunt, debeant indiſtincte puniri: & dixerunt nonnulli, illum

ANNO CHRISTI 1144.

qui potuit latronis insidias effugere & hoc non fecit, sed eum dedita opera interfecit, non puniri secundum canonem, sed tamquam in homicidam gravi in eum animadverti. Quis enim scit (inquit) an qui in eum impetum faciebat latro, si vixisset, Dei providentia a latrocinio cessasset, & Deo adhæsisset? Utebantur autem & antiqua superius sita lege, quæ dicit: Si non posset tuto effugere, crimini non datur. Sin autem latro violentam manum adversus eum, qui ipsum interfecit, intentavit, fiet quod canon decernit. Atqui lex quoque superius dicta, sic habet: Si autem qui occidit, nec latronem prosequutus est, nec, dum latro eum persequeretur, se defendit, & ipsum occidit, sed propter communem utilitatem incitatus, hoc molitus est, & ipsum interfecit: nec legitime, nec ecclesiastice punietur. Is enim, inquiunt, præmiis quoque dignus est, ut qui multorum animas a morte liberaverit, & locum, qui latronis insidiis, tanquam quibusdam spinis & tribulis suffocabatur, manusecerit. Hoc quoque confirmabant ex lege, quæ sita est in I.^m tit. III. libri, & decernit, eum non esse infamem, qui pro ostentanda virtute cum bestiis pugnaverit, & pro oppugnanda bellua absque canum venatione mercedem acceperit, cum ea bellua provinciam magnopere læderet. Synodo autem visum est, ut quod ad leges ecclesiæ attinet, & qui se defendentes, & qui propter publicam utilitatem, deprecatione interposita, latrones interfecerunt puniantur, quemadmodum puniuntur, qui in bello occiderunt: Is autem, qui latronem interfecit, quando poterat suum latrocinium effugere, amplius puniatur. Tamen secundum jura legitima, superius dicta, divisio non repudiabitur. Et hæc quidem de laicis. Clerici enim, quomodocumque occidentes, deponuntur, nulla habita differentia hostium, vel latronum, vel aliquorum aliorum.

ANNO CHRISTI 1144.

A σιν, αἰδιαλείπτως πάντες οἱ φονεύοντες ἐπιτιμᾶσθαι· καὶ εἶπον τινὲς, ὡς εἰ μὴ δυνάμενός τις * τῷ ἐπιβαλλοντι τῷ λῃστῇ διαφυγεῖν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἐκ μελέτης αὐτὸν ἐφόνευσεν· οὐχὶ κατὰ τὸν κανόνα ἐπιτιμηθήσεται, ἀλλ' ὡς φονεὺς ἐπὶ πλέον τιμωρηθήσεται. τίς γὰρ (φησὶν) οἶδεν, εἰ ὁ μὴ κατ' αὐτοῦ ἐπιὼν λῃστὴς, προνοίᾳ Θεοῦ ἐπιζήσας ἀπέστη τῆς λῃστείας, καὶ τῷ Κυρίῳ προσεκολλήθη; ἐχρῶντο δὲ καὶ τῷ παλαιῷ τῶν κατεγνωσμένων· ἄνωθεν νόμῳ, λέγοντι· τυπτέτω, εἰ μὴ ἠδύνατο φυγεῖν ἀσφαλῶς, οὐκ ἐγκαλεῖται· εἰ δὲ ὁ λῃστὴς μᾶλλον ἐπείτεται χεῖρα φονεύξειαν κατὰ τοῦ φονεύσαντος· αὐτὸν, γνῶναι ὅ, τι ὁ κανὼν διορίζεται. ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ διαληφθεὶς νόμος· εἰ δὲ ὁ φονεύσας ὅτι ἐδίωξε τὸν λῃστὴν, ὅτε διωκόμενος ὑπ' ἐκείνου ἀντημύναντο, καὶ ἐφόνευσε τοῦτον· ἀλλὰ διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον ἐκ παρακλήσεως ἐμελέτησε, καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν, ὅτι νομίμως ὅτε ἐκκλησιαστικῶς τιμωρηθήσεται. ὁ τοιοῦτος γὰρ (φησὶ) καὶ ἑπτάζηλον ἄξιος ἐστὶν, ὡς πολλῶν ψυχὰς ἐκ θανάτου ῥυσάμενος, καὶ ἐξημερώσας τὸν τόπον, τὸν ὡσεὶ ἀκάνθαις καὶ ἑρκόλαις, ταῖς τῶν λῃστῶν συνέδραις, συμπνιγόμενον· κατασκευάζον δὲ τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ κειμένου εἰς τὸν ἀ. τίτλον τοῦ ἡ. βιβλίου, ᾧ διοριζόμεθα, μὴ ἀτιμοῦσθαι τὸν χάριν ἐπιδείξεως ἀνδρίας θηριομαχήσαντα, καὶ τὸν λαζόντα μισθὸν ἐπὶ τῷ καταπολεμῆσαι θηρίον ἐξωθεν κυνηγίου, βλάπτον τὴν ἐπαρχίαν· ἤρεσε δὲ τῇ συνόδῳ τοῦτο, ὅσον κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἐκκλησίας, τοὺς ἀμυνομένους τοῖς λῃσταῖς, καὶ τοὺς διὰ τὸ κοινῇ συμφέρον ἐκ παρακλήσεως φονεύσαντας λῃστὰς, ἐπιτιμᾶσθαι καθὼς ἐπιτιμῶνται καὶ οἱ ἐν πολέμῳ φονεύσαντες· τὸν δὲ φονεύσαντα λῃστὴν ἐκτὸς τοῦ ἀπὸ τούτου λῃστείαν ἠδύνατο διαφυγεῖν, ἐπὶ πλέον ἐπιτιμᾶσθαι, κατὰ μέσον τὸ νόμιμα δίκαια ἡ ἀνωτέρω ῥηθεῖσα διαίρεσις οὐκ ἀπεκίμπτο· καὶ ταῦτα μὲν περὶ λαϊκῶν· οἱ γὰρ κληρικοὶ ὁπωσδήποτε φονεύοντες καθαιροῦνται, μηδεμιᾶς διαφορᾶς οὔσης πολεμίων, ἢ λῃστῶν, ἢ ἑτέρων τινῶν.

ANNO CHRISTI 1155.

CONCILIUM VALLIS-OLETANUM

Ex Card. de Aguirre Concil. Hisp. to. 3. p. 369.

Generale, seu Nationale, Præside Hyacintho S. R. E. Cardinale, & Apost. Sedis Legato, sub Alphonso VII. Æra 1193. anno Christi 1155.

Die 25. Januarii anni 1155. Sancia Regina, Alphonsi VII. Imperatoris soror, privilegium quoddam concessit monasterio S. Petri de Exlonza prope Legionem urbem: in quo ait per illos dies Hyacinthum Cardinalem, & Apostolicæ sedis Legatum Concilium Generale celebrasse Vallis-oleti, cujus nusquam mentio extat. *Hæc ex Sandovalio, qui privilegium ipsum legit, quem adi in vita Alphonsi VII. p. 208.*

CON-

ANNO CHRISTI 1155.

CONCILIUM SUESSIONENSE

De pace firmanda, anno Domini MCLV. IV. Id. Jun. coram Ludovico VII. Franc. rego, & Remenſis ac Senon. provinciæ epiſcopis.

Ex tomo IV. hiſt. Franc.

Habetur authentica hujus concilii notitia expreſſa in litteris Ludovici regis, in hæc verba.

EGo Ludovicus Dei gratia Francorum rex. Ad reprimendum favorem malignantium, & compeſcendum violentas prædonum manus, poſtulationibus cleri, & aſſenſu baroniæ, toti regno pacem conſtituimus. Ea cauſſa anno incarnati Verbi MCLV. IV. Idus Junii Sueſſionenſe concilium celebre adunavimus. Et affuerunt archiepiſcopi, Remenſis, Senonenſis, & eorum ſuffraganei. Item barones, comes Flandrenſis, Trecaſinus, & Nivernenſis, & quamplures alii, & dux Burgundiæ. Ex quorum beneplacito ordinavimus a veniente Paſcha ad decem annos, ut omnes eccleſiæ regni, & earum univerſæ poſſeſſiones, & omnes agricolæ, armenta ſimiliter & greges, & aſſecuritatis caminis, omnes ubique mercatores, & homines quicumque ſint, quamdiu parati fuerint ad juſtitiam ſtare ante eos, per quos juſtitiam facere debuerint, omnes omnino pacem habeant & plenam ſecuritatem. In pleno concilio & coram omnibus in verbo regio diximus, quod pacem hanc irrefragabiliter teneremus; & ſi qui eſſent violatores ordinatæ pacis, de eis ad poſſe noſtrum juſtitiam faceremus. In pacem iſtam juraverunt dux Burgundiæ, comes Flandriæ, comes Henricus, comes Nivernenſis, & comes Sueſſionenſis, & reliqua baronia quæ aderat. Et clerus ſimiliter, archiepiſcopi, & epiſcopi, & abbates, ante reliquias, & in viſu totius concilii, hanc ex parte ſua pacem totis viribus ſe tenere promiſerunt. Et ut juſtitia fieret de violentiis, ad poſſe ſuum ſe adjuturos promiſerunt quidem, & in ſtabilitate ſacrati oris edixerunt. Ut res latius audiretur, & a memoria non decideret, rei geſtæ ordinem, & pacis tenorem, monumentis litterarum tradi, & ſigilli noſtri authoritate præcepimus communiri.

ANNO CHRISTI 1156.

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM

ADVERSUS SOTERICUM ANTIOCHIÆ SYRIÆ

Electum Epiſcopum, & quoſdam alios aſſerentes divinum ſacrificium ſoli Patri & Spiritui ſancto, non etiam Verbo offerri.

Ex Allatio in Vindicias Synodi Ephesinæ p. 563.

NArrat Nicetas Choniates Hiſt. de Manuele Comneno Joannis filio lib. 7. & in Theſauri parte nondum edita, & Joannes Cinnamus, ſub hoc Emmanuele motam eſſe quæſtionem de eo, *Tu es, qui offers, & oblatus, & acceptas*, de Chriſto dicto. Et eruditis inter ſe diſſentientibus, cum hi aſſererent, ſoli Patri, & Spiritui ſacrificium oblatum fuiſſe, & non ipſi Verbo offerenti; namque ſi id quiſpiam affirmaſſet, prorſus in Chriſto duas perſonas introduceret, & unus Dei Filius in duo ſcinderetur, ut demens conſtituebat Neſtorius. Alii ipſi quoque Filio oblationem factam fuiſſe contendebant, tanquam qui in divina Triade inſeparabiliter uniretur. Qui eruditionis fama tum præpollebant, primam ſententiam mordicus tenebant, erantque Soterichus Panteugenus Antiochiæ apud Orontem Hypoſephius, Euſthatius Dyrrachenus, Michael Protecdicus Theſſaloniſenſis, & Baſilaces Nicephorus Pauli Epiſtolarum interpres: ſecundam reliqui Epiſcopi. Cum multa utrinque ad ſtabiliendum proprium dogma, ex confirmantibus, & refutantibus afferrentur, diſceptatio longo tempore protracta eſt. Tandem ut diſputationi finis imponeretur, ſynodus congregatur in Thomaite: præſidebant Lucas Patriarcha Conſtantinopolitanus, Joannes Hieroſolymitanus, Metropolitæ & Epiſcopi, Joannes Comnenus primæ Juſtinianæ, & univerſæ Bulgariæ, Joannes Cypri, Stephanus Cæſareæ Cappadocæ, Petrus Heracleæ, Stephanus Ancyræ, Joannes Cizyci, Theophylactus Nicomediæ, Leo Nicææ, Conſtantinus Chalcedonis, Joannes Sidæ, Baſilius Theſſalonicæ, Conſtantinus Neoceſareæ, Gregorius Claudianopolis, Baſilius Laodiceæ, Theodorus Corinthi, Georgius Athenarum, Joannes Amaſtridis, Leo Moceſſi, Conſtantinus Patrarum, Georgius Lariſſæ, Baſilius Nicopolis, Baſilius Naupacti, Theodorus Philippopolis, Leo Adrianopolis, Georgius Apameæ, Conſtantinus Corcyræ, Michael Methymnæ, Nicolaus Attaliæ, Joannes Paronaxiæ, Theodorus Meſembriæ, Theodorus Bizye, Conſtantinus Arcadiopolis, Nicetas Parii, Joannes Selybriæ, Gregorius Carabyziæ, Michael Lemni, Acacius Heraclis, Georgius Patarorum, Dionyſius Hircaniæ, Conſtantinus Dalyſſenorum, Leo Argi, Joannes Demetriadis, Baſilius Artæ, Artandri, & Synctoram. Aderantque præterea Senatorius ordo, & Cleri Conſtantinopolitani præſtantiores. Quæſtione propoſita Metropolita Ruſſiæ, & alii in hunc modum locuti ſunt, ut habetur expreſſum in decreto Synodali dato 26. Januarii anno 6664. ab orbe condito, qui eſt Chriſti 1156. Indict. IV.

Prædictus ſanctiſſimus Metropolita Ruſſiæ hæc rurſus in audientiam omnium proferebat, ſemetipſum & ita ſentire & firmiter tenere de vivifico ſacrificio, neque a principio, cum a Salvatore Chriſto peractum eſt, neque rurſus ex eo tempore ad hunc diem ſoli abſque principio Unigeniti Patri illud oblatum eſſe, & offerri, ſed & ipſi Verbo Incarnato. Quinimo neque ſpiritum Sanctum Deo adhærente hoc honore deſtitui, & uno verbo ad eam, quæ in Triade inſidet, & una agnoſcitur, divinitatem perſonarum connaturalem & coæternam myſteriorum oblationem factam eſſe, & fieri, quæ quotidie a perſi-

ANNO CHRISTI 1156.

ciente Triade perficitur. Hoc ipſum ſine ulla baſitatione ſentire, & hoc perquam certiſſime a ſacris didiciſſe ſcripturis, & ſimul una cum hoc dogmate vitam obire paratum eſſe. Et Ruſſiæ quidem Metropolita hæc aperte, & ſine ullo velamine palam faſſus eſt. Cum vero negotium requireret, ut etiam communis aliorum Præſulum ſententia innoteſceret, ſanctiſſimus Archiepiſcopus Metropolis Epheſi primus ſtatim, cum non poſſet conceptum in ſe zelum divinum continere, unanimiter ſe tenere cum Ruſſienſi intonuit, confidenter contendens, ſe in eadem ipſa dogmatis conſenſione commori velle. Æque eadem reliquus Præſulum ordo probare faſſus eſt, cum concordes in hoc comperiſſet & ejuſdem ſententiæ, tum quidquid ex ſenatorio ordine coactum fuerat, tum quidquid aliud conſederat, & præſens erat.

Enumeratis deinde qui aſſenſerant, Michael Theſſalonicenſis interrogatur, quid de ea quæſtione ſentiret. Reſpondet Licet dubie ante de lea inquireret, modo non contraire, ſed ſequi aiorum decreta. Dyrracenus nihilominus reſpondit, de rebus magnis non poſſe ſe ex facili decernere; propterea ut alias ſæpe, ita & nunc rogobat Patres, ut ſcripto ſibi traderentur, de quibus dubitabatur; quæque Patres ipſi probarent, ut diligenter illis examinatis collatiſque cum antiquorum Patrum ſententiis, ſi conſona reperiſſet, ſe ipſum a dubiis liberaret; ſi vero aliter res ſe haberet, rogaſſet iterum, & addiſcendo proficeret: neque enim verebatur de hoc, cum & Gregorius, cui e Theologia cognomen erat, ſcripſerit: *Volo per vitam puer eſſe, & diſcipulus.* Cum poſtmodum varia teſtimonia e Patribus ad confirmandum ſynodi decreta perlecta eſſent, aſſurgens, & ſtans in medio, verum eſt, inſit, me ad ſimilia dijudicanda tempus expoſtulaſſe, ſed nunc auditis prolatis teſtimoniis, nullum de cetero examen requiro, & aſſenſum præbeo, recipioque quidquid ab hac ſacra ſynodo determinatum eſt; ideoque aperto ore deprædico, & confiteor credere, vere non ſoli Patri, ſed etiam Filio & ſanctiſſimæ Triadi vivificum ſanguinem & corpus Chriſti Salvatoris, & primum in in Dominica paſſione oblatum fuiſſe, & ex eo tempore quæ fiunt quotidie myſtica ſacrificia inter miſſarum ſolemnia Deitati tribus hypoſtaſibus ſubſiſtenti ab iis, qui celebrant offerri. His auditis ſynodus omnes in falſo iſto dogmate contumaces anathemate feriit, reſipiſcentes, & decretis ſuis aſſentientes, modo præſcripto a canonibus & Patrum traditionibus in communionem admiſit. Secunda deinde ſeſſione celebrata duodecimo menſis Maji, eadem repetita ſunt, & Nicephorus Baſilaces ſponte ad ſynodum accedens, poſt longum ſermonem & cauſas expoſitas, ob quas ſimili ſe dogmati addixerat, venia petiit, decretis ſynodicis aſſenſus. Tantum Soterichus pertinax errori adhæſit, & neque minis, neque illecebris Imperatoris adduci potuit ad ſanum dogma recipiendum. Sed tandem argumentis devictus ceſſit, & ſententiam ſuam ſcripto quoque expreſſam condemnavit.

ANNO CHRISTI 1156.

Concors ſum ſacroſanctæ ſynodo, ſacrificium quod nunc offertur, & cum oblatum ab unigenito & Verbo incarnato, nunc quoque offerri, tamquam quod unum idemque ſit. Et non ita ſentienti anathema, etſi quid ad illud convellendum ſcriptum reperitur, anathemati ſubjicio: ſubſcripto. Soterichus Panteugenus.

His itaque cum aſſenſiſſet Soterichus, dubitatum eſt a Patribus, an ille cum eſſet Hypopſephius Antiochenus, poſt reconciliationem promovendus eſſet ad thronum Antiochenum, & multis diſſidentibus ad alium diem judicium protractum eſt. Et decimo tertio die ejuſdem menſis Maji, feria ſecunda, Imperator ſiquidem cum tempus urgeret, neceſſitateſque poſtularent, nec non hoſtes Romanam ditionem invaderent, ad parandas copias alio avocatus, rem diutius differri noluit: ideoque miſſis nunciis per ſynodum, ab Imperatore etiam expectatus, arceſſitur, ut de ſe ſententiam ferendam audiat. Reſponditque neque eo die, neque ſubſequente poſſe ad ſynodum progredi, quod in febrem incidiſſet aſſiduam & ſatis moleſtam; jacebat enim in lectulo, ignorarique, an in poſterum ingraveſceret. Hiſque addebat; etiamſi abſuero, quod ipſis perplacitum eſt, exequantur. Cumque illi iterum atque iterum indicaretur, etiamſi non adfuiſſet, lectum antea de eo decretum, iterum legendum fore. Interim cum non acceſſiſſet, unanimi omnium ſententia decretum in ambone lectum eſt, etiam iis Patribus, qui ut res dijudicaretur, poſtularant, Heracleenſi nempe, Cizyceno, Sidenſi, Theſſalonicenſi, Neocæſarienſi, Philippopolitano, Laodicenſi conſentientibus, & judicium cum aliis patribus in ſe recipientibus, quibus illud, cum ad ſe diceret non pertinere, Imperator commiſerat, decretum fuit, Soterichum *Sacerdotii univerſi eſſe indignum non ſolum ob ea quæ hodie cum multa contentione obiecutus eſt, ſed etiam quod blaſphemo huic dogmati, ſtatim atque publicatum eſt, hujus noviſſimæ hæreſis tractatu edito patrocinatus eſt, & non tantum ſcripto hujuſcemodi impietatis dux & antefignanus oſtenſus eſt, ſed etiam abſque ſcripto ſæpiſſime inter colloquendum cum multis aliis & nonnullis ex noſtris nimio plus confirmabat ſimilem blaſphemiam & Chriſtianorum animos in ſcandalum inducebat.* Et ſic Soterichus non ſolum ſacris obeundis, ſed throno etiam Antiocheno, ad quem erat promovendus, communi omnium calculo privatus eſt.

☞ SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

In quo decreto proviſum eſt rebus epiſcoporum morientium ſub Luca Chriſoberge anno 1156. habita.

Ibid. to. 1. lib. IV p. 881. Ex Mſſ. Suppl. to. II. pag. 32.

MEnſis Martii die X. feria II. præſidente ſanctiſſimo domino noſtro & univerſali patriarcha, domino Luca in dextris Alexiacis cathechumeniis, adſidentibus in concilio magnæ ipſius ſanctitati ſacratiſſimis pontificibus, Cæſarienſi, Heraclienſi, Amaſienſi, Melitenæ, Theſſalonicenſi, Neocæſarienſi, Myrenſi, Mociſſio, Cretenſi, Trajanopolitano, Hierapolitano, Æni,

ΜΗνὶ Μαρτίῳ ι, ἡμέρᾳ Β, προκαθημένου τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν δεσπότου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, κυροῦ Λουκᾶ, ἐν τοῖς δεξιοῖς Ἀλεξιακοῖς κατηχουμένοις, συνεδραζόντων τῇ μεγάλῃ ἁγιωσύνῃ αὐτοῦ ἱεροπατῶν ἀρχιερέων, τοῦ Καισαρείας, τοῦ Ἡρακλείας, τοῦ Ἀμασείας, τοῦ Μελιτίωνης, τοῦ Θεσσαλονίκης, τοῦ Νεοκαισαρείας,

ANNO CHRISTI 1156.

ρείας, τῆ Μίρων, τῆ Μυκισσῶ, τῆ Κρήτης, τῆ Τραϊανυπόλεως, τῆ Ἱεραπόλεως, τῆ Αἴνυ, τῆ Δρίστρας, τῆ Ναζιανζῶ, τῆ Αβύδω, τῆ Μιλήτυ, τῆ Σηλυβρίας, τῆ Βιζύης, τῆ Μαρωνείας, τῆ Παρίυ, τῆ Κίυ, τῆ Ἀπρῳ, τῆ Νίκης, τῆ Γοτθίας, τῆ Ματράχων, τῆ Συγδοφύλλων, & τῆ τῶν Ἡρακλέ· παρισαμένων καὶ θεοφιλεστάτων δεσποτικῶν ἀρχόντων.

A Driſtræ, Nazianzeno, Abydeno, Mileſio, Selybriæ, Bizyæ, Maroneæ, Parii, Cii, Apro, Nicæ, Gotthiæ, Matrachorum, Sugdophullorum, & . . . . Herculis: adſtantibus & religioſiſſimis dominicis magiſtratibus.

Ὁ ἱερώτατος ἀρχιεπίσκοπος τῆς μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Κωνσταντῖνος περιηχήθη, ὅτι τὰ τῆς λαχύσης αὐτῶν μητροπόλεως διάφορα πράγματα, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τὰ τῷ ἀπὸ αὐτῆς μητροπολίτῃ ἀνήκοντα, ἀφήρπασαν τινὲς τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν. καὶ ἤρετο συνοδικῶς προκαθημένης τῆς ἡμῶν μετριότητος, Τί ἄρα μέλλει διαπράξεσθαι ἐπὶ τοῖς ὧδε παραλόγως εἰς τοιοῦτο πραξιν ἐξενεχθεῖσι; καὶ ἤκουσε, ὡς ἐπεὶ ἀπὸ διαφόρων κανόνων καὶ νόμων, ὧν καὶ ὁ λόγος κατωτέρω μνηθήσεται, οἱ τοιαῦτα πράττοντες εὐθύναις προσηκούσαις ὑποκείνται, καὶ οἱ τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας κληρικοὶ, μὴ ἐξέτασιν ἀκριβῆ, καὶ τῆς ἀληθείας διάγνωσιν, τοιαύτης πράξεσιν εὑρεθησόμενοι ἔνοχοι, κατὰ τὸ τῶν τοιούτων νόμων καὶ κανόνων περίληψιν, εὐθυνθήσονται· οἱ δὲ κανόνες καὶ οἱ νόμοι, οἱ τὰς τὰ τοιαῦτα πράττοντας εὐθύνοντες, ἔχουσιν ὧδε·

B noſtra, quid agendum eſſet in eos, qui tam nequiter ad ejuſmodi facinus exorbitaſſent. Reſponſum eſt, quod quum ex diverſis canonibus & legibus, quarum inferius in hoc ſcripto fiet mentio, talia committentes convenientibus pœnis obnoxii ſint; etiam Theſſalonicenſis eccleſiæ clerici, accurato prius examine habito, & veritate cognita, ſi talibus facinoribus obnoxii reperiantur, prout ejuſmodi legibus & canonibus contineatur, rei peragendi ſint. Canonum vero, & legum, quarum pœnas incurrunt hujuſmodi facinorum auctores, hæc eſt ſententia.

Κανὼν οβ τῶν ἁγίων ἀποστόλων. εἴ τις κληρικὸς ἢ λαϊκὸς ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐκκλησίας ἀφέληται κηρὸν ἢ ἔλαιον, ἀφοριζέσθω· καὶ τὸ ἐπιπεμπτον προσθέσθω μεθ' ὃ ἔλαβεν.

C Canon LXXII. ſanctorum apoſtolorum. Si quis clericus aut laicus ex ſancta eccleſia ceram abſtulerit, vel oleum ſegregabit, & præter id, quod accepit, ſeſquiquintum adjiciat.

Τῆς ἐν Γάγγρα συνόδου κανὼν ζ. εἴ τις τὰς παραφορίας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τὰ ἐγχειρισμένα τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

Canon VII. ſynodi Gangrenſis. Si quis fructus eccleſiaſticos accipere voluerit, aut dare extra eccleſiam, præter ſententiam epiſcopi, vel ejus, cui talia commiſſa ſunt, nec agere cum illius voluntate velit; anathema ſit.

Τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου κανὼν β. μὴ ἐξεῖναι κληρικῷ, μετὰ θάνατον τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, διαρπάζειν τὰ ὑπαφέροντα αὐτῷ πράγματα, καθὼς καὶ τοῖς πάλαι κανόσιν ἀπηγόρευται. ἢ τοὺς τοῦτο ποιοῦντας, κινδυνεύειν εἰς τοὺς ἰδίους βαθμούς.

Canon II. ſynodi Chalcedonenſis. Non liceat clerico, poſt mortem epiſcopi ſui, res ad eum pertinentes eripere: quemadmodum priſcis quoque canonibus eſt prohibitum. Vel qui hoc faciunt, de gradu ſuo periclitentur.

Τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν τῷ Τρούλλῳ τῆ παλατίᾳ συνόδου κανὼν λε. μὴ ἐξεῖναι τινὶ τῶν μητροπολιτῶν, τελευτῶντος ἐπισκόπου τελευτήσαντος ὑπὸ τὸν κατ' αὐτὸν θρόνον, τὰ αὐτοῦ πράγματα, ἢ τῆς κατ' αὐτὸν ἐκκλησίας, ἀφαιρεῖσθαι ἢ σφετερίζεσθαι· ἀλλ' εἰς παραφυλακὴν ἔστωσαν τῷ κλήρῳ τῆς ἐκκλησίας, ἧς ὁ τελευτήσας ἐτύγχανε πρόεδρος, μέχρι τῆς ἑτέρου ἐπισκόπου προβολῆς· ἐκτὸς, εἰ μὴ κληρικοὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὐχ ὑπελείφθησαν. τότε γὰρ ὁ μητροπολίτης τοῦτο φυλάξει ἀμείωτα, τῷ χειροτονηθησομένῳ ἐπισκόπῳ πάντα ἀποδώς.

Canon XXXV. ſynodi Conſtantinopolitanæ in Trullo palatii celebratæ. Non liceat alicui metropolitano, quum epiſcopus throno ſuo ſubditus moritur, ejus res atque bona, vel etiam eccleſiæ ipſius, auferre, ſibive vindicare: ſed ſub ejus eccleſiæ cleri cuſtodia ſint, cujus is præſes erat, qui diem obiit; donec alius epiſcopus præficiatur; excepto, ſi nulli ſint in ea eccleſia clerici ſuperſtites. Tunc enim metropolitanus ea non deminuta ſervabit, ac ordinando epiſcopo univerſa reſtituet.

Βιβλίον ξ, τίτλος με, κεφάλαιον α. θεμάτιον. β, τὸ δὲ πεκυλάτους κινεῖται κατὰ τῶ ἀφελομένου ἐκ τῶν ἱερῶν, ἢ μνημείων, ἢ δημοσίων χρημάτων, ἢ στρέψαντος εἰς ἰδίας ὀίχρας.

E Liber Baſilicorum LX. titulo XLV. capite 1. themat. 11. Crimen peculatus intentatur ei, qui ſurripit e templis, aut ſepulcris, aut pecuniis publicis, vel eas in uſus ſuos convertit.

Καὶ κεφ. δ, τῶ αὐτῶ τίτλω καὶ Σιβλίω. τῷ δὲ πεκυλάτους ὑποκείται καὶ ὁ ἱερὰ, ἢ ἐκ μνημείω χρήματα λαμβάνων, ἢ τὸ δωρηθὸ Θεῷ.

Item cap. IIII. ejuſdem tituli & libri. Crimine peculatus tenetur, & qui ſacras, vel ex ſepulcro pecunias, vel Deo dicatum quid accipit.

ANNO CHRISTI 1157.

REMENSE CONCILIUM

Anno 1157. ſub Samſone archiepiſcopo celebratum.

I. *De Pipbilis.* (a)

Ibid. p. 100. Ex Mart. Vet. Mon. to. VII. p. 70.

QUoniam impuriſſima Manichæorum ſecta tergiverſatione lorica ſub ſpecie religionis apud imperitiſſimos ſe occultans, ſimplicium animas perditum ire molitur, & per abjectiſſimos textores, qui ſæpe de loco fugiunt ad locum, nominaque commutarunt, captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis: Nos gregi dominico, cujus curam ſuſcepimus, ne per illos in præcipitium eat, conſulentes, ſtatuimus ut quoniam inter ſacrilega nefandaque, quibus non inquinare ſolum, verum etiam inficere eccleſiam conantur, conjugium quod a Domino inſtitutum ſanctumque eſt, ut quaſi puriores mundioreſque valeant apparere, impudenter damnant, & tamen in ſugillatione mendaciſſimæ ſimulationis ſeminarum * n. conſanguinearum contubernia affectant & frequentant, ut niſi commoniti a cohabitatione ſua illas removerint, ab epiſcopo excommunicentur. Quod ſi nec ita deſtiterint, bona eorum publicentur. Majores vero quibus alii ſeducuntur, ſi confeſſi fuerint vel convicti, carcere perpetuo, niſi gravius aliquid mihi eis fieri debere viſum fuerit, recludentur. Sequaces vero itidem confeſſi vel convicti, his exceptis qui ab eis ſeducti correptique facile reſipiſcant, ferro calido frontem & facies ſignati pellantur. Quique eos poſtmodum ubicumque locorum repererit, libere capiat. Sic enim & eis non deerit pœnitentiæ locus, & ab eorum imitatione execrabili ceteri revocabuntur. Si quis vero de hac impuriſſima ſecta infamis fuerit, & quaſi innocens purgare ſe voluerit, igniti ferri judicio ſe purgabit. Si reus comprobatus fuerit, ut ſuperius dictum eſt, calido ferro ſignatus pellatur: ſi innocens fuerit, catholicus habeatur.

* *f.* etiam

II. *De invaſoribus eccleſiaſticarum rerum.*

Adverſus improborum temeritatem & audaciam, qui perſonas ſive res eccleſiaſticas vexare & lacerare neque timent neque erubeſcunt, ſollicite ſuper gregem dominicum vigilantes, decrevimus ut nemo quicquam eccleſiarum bona invadere vel auferre præſumat; ſed ſi quis adverſus eccleſiam ſive monaſterium aliquid ſe habere juſte crediderit, ad epiſcopum illius diœceſis, ſive ad metropolitanum querelam deferat, qui evocatis partibus, examinationeque diligenti cura prægnita, finem legitimum imponat. Si vero epiſcopus vel metropolitanus, quod abſit, negligentior fuerit, apud regiam poteſtatem querela deponatur, ipſiuſque mandato per eos quos oportet, juſtitiam obtinere qui injuriam ſe pati queritur, mereatur; miſſaque cum eo qui cauſatur, ſi regi placuerit, legatione, ut per eam cognoſcat quam juſte cauſa ſit ventilata ſive terminata. Quicumque vero importunus, hoc ordine non ſervato, etſi juſtam ſe dixerit habere rationem, in perſonas ſive res eccleſiaſticas irruere vel invadere præſumſerit, animadverſione canonica feriatur.

III. *De pace.*

Clerici, monachi, converſi, peregrini, feminæ, & qui cum eis ad eos pertinentes ambulant, in perpetua pace ſint. Greges, armenta, agricolæ, aratra, vinearumque cultores & mercatores ſemper in pace ſint. Ceterum pax illa, quam treugam Dei vocant, a veſpera feriæ IV. uſque ad mane feriæ ſecundæ debet obſervari. Quorum vero improbitas temerare iſta præſumſerit, niſi commoniti emendare feſtinaverint, canonica ultione ferienda * ſunt. Porro dominus ſuus, cujus hoc eſt, conveniatur, ut eum ſatisfacere vel judicium ſubire compellat. Quod ſi noluerit, eadem lex erit illius. Deinde regia ſublimitas interpellabitur. Ipſa vero pro ſuo officio, quo tueri eccleſias debet, ad emendationem cogere poterit improbos. Hac igitur ratione & prædonum manus comprimentur, & eccleſiæ tranquillam & quietam vitam agent in omni pietate & caſtitate.

* 3. feriendi

IV. *De torneamentis.*

Quicumque in hac deteſtanda diabolicaque malitia, lethali vulnere accepto, mortuus fuerit, ſive a monachis ſive a fratribus Templi vel Hoſpitalis, vel quibuſcumque, etiamſi monachum vel converſum vel fratrem fecerint, ſicut ſancti patres decreverunt, chriſtiana careat ſepultura. Nemo autem eos euntes vel redeuntes ſuſcipiat hoſpitio, neque eis, quando capti ſe rediment, auxilium impendat.

V. *De ſacerdotibus.*

Quia nonnullarum eccleſiarum vel monaſteriorum vel perſonarum levitas, ſeu, quod deterius eſt, cupiditas eccleſiis ſuis mercenarios conſuevit præficere ſacerdotes, eoſque crebrius commutare, qui ipſi ſuas operas locant, inſuper a quibuſdam malevolis miniſterium animale vituperatur; quia ſacerdotibus oblatis curas committere differunt, quo ab illis aliquid extorqueant, ſanctorum patrum veſtigia ſequentes, præcipimus, ut qui modo per totum archiepiſcopatum ſine cura ſunt ſacerdotes, præſentantibus eis ad quos ſpectat uſque ad inſtantem ſeptuageſimam, ab epiſcopis, ſi idonei viſi fuerint, eccleſiarum curas ſuſcipiant. Poſtquam vero vocaverint, intra dierum quadraginta ſpatium alio ſubſtituto, eumdem epiſcopo offerant, moxque ille, niſi rationabilem cauſam ei objicere poterit, curam illi committat: ſin autem hi quorum intereſt, juxta prædictum tempus ſacerdotem epiſcopo præſentare negleverint, per epiſcopum idoneus ſtatuatur: ſic enim & populus, quod ei expedit, ſtabilem habe-

(a) Piphili ſive pifi, Gallice *pifres*, dicti ſunt Hæretici Albigenſes per contumeliam. *Hos noſtra Germania Catharos*, inquit Eckbertus Schonaugenſis a Cangio laudatus, *Flandria* Piphles, *Galli* Texerans, *ab uſu texendi appellat . . . . quia veram fidem Chriſti, verum cultum Chriſti, non alibi eſſe dicunt, niſi in conventiculis ſuis, quæ habent in cellariis & textrinis &c.* MARTENE.

☞ bebit ſacerdotem, & quid adverſus epiſcopos ob-
latret malevolus non habebit. Sacerdotes quoque
ANNO CHRISTI 1156. honeſtis & clauſis veſtibus utantur.

VI. *De regularibus qui tenent parochias.*

Statuimus quoque, ut ſi quando arbitrati fuerint abbates eccleſiis ſuis aliquem de canonicis, qui eis ſubſunt, miniſtraturum, non aliter id fiat, niſi epiſcopo eum præſentaverint; & ſi epiſcopus eum ſuſcipere voluerit liberum & emancipatum, abbas illum epiſcopo tradat, ſicque cura accepta, ulterius ſine licentia epiſcopi eum removere a miniſterio, atque revocare ad clauſtrum poteſtatem abba non habeat.

VII. *De ſanctimonialibus.*

Quaſdam ſanctimonialium longioribus atque pretioſioribus veſtibus quam expediat, monaſteriis eſſe novimus oneroſas, aliarumque, quæ tales habere non poſſunt, adverſum ſe invidiam excitare. Porro quod longe deterius multoque periculoſius exiſtit, ſingulas vel binas vel tertio A* in villis aut in agris novimus manſitare, & ex eo peſſimæ opinionis rumorem ſæpius excitari. Statuimus ergo ut, ſecundum profeſſionis ſuæ normam, ſimplicibus agniniſque pellibus ſint contentæ, omneſque ad clauſtrum ab habitaculis indecentibus revocentur, ut intra clauſtra monaſterii, ubi vix tutæ ſunt, earum corpora & corda inviolata Domino conſerventur. Solent quoque, quod valde reprehenſibile patet, cum prædicatoribus circumire, & in comitatu juvenum clericorum ſive laicorum per diverticula viarum ambulare, & ad idem hoſpitium quaſi itineris neceſſitate divertere: quod quam mali exempli ſit, neminem poteſt latere. Placet ergo, ut ſi quando monaſteria earum vaſtata fuerint vel acB cenſa, aliudve acciderit eis ſupra vires, ſupra quod videatur eleemoſyna imploranda, id per clericos vel converſos fiat. Ipſæ autem domi ſedeant, memores beatam Virginem ſolam repertam, quando eſt ab angelo ſalutata. Recordantes quoque Dinam filiam patriarchæ, patriarcharum ſororem, dum exit videre filias regionis alienæ, vim paſſam. ANNO CHRISTI 1157. * ceteris

☞ SYNODUS INCERTI LOCI IN PROVINCIA MAGDEBURGENSI

In cauſa litis inter epiſcopum Oſnaburgenſem & abbatem Corbejenſem, Anno 1157. habita.

Ibid. p. 103. *Quamquam ſynodi hujus acta perierunt, ſupereſt tamen ſynodica archiepiſcopi Magdeburgenſis ad Adrianum IV. pontificem, quem de rebus omnibus in eadem ſynodo actis facit certiorem. Superſunt etiam literæ tres, videlicet Epiſcopi Mindenſis, Monaſterienſis, Hildeſheimenſis, quæ in eadem ſynodo prodiêre. Has vero omnes ſuppeditat codex epiſtolaris Wibaldi abbatis Corbejenſis & Stabulenſis apud Martene Vet. Mon. to. II. pag. 584. ex quo omnes hic recito.*

EPISTOLA SYNODICA

Wicmanni archiepiſcopi Magdeburgenſis ad Hadrianum papam.

Hadriano Dei gratia ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſummo & digne reverendo pontifici, Wicmannus Magdeburgenſis proviſor humilis, tam voluntariam quam debitam obedientiam, cum orationibus ac fideli ſervitio.

SUper querimonia, quam dominus Wibaldus Corbejenſis venerabilis abbas adverſus dominum Philippum epiſcopum Oſenbrugenſis eccleſiæ habet, pro quibuſdam decimis eccleſiæ Corbejenſi ab Oſenbrugenſibus injuſte, ſicut aſſerit dominus abbas, ablatis, injunxit nobis paternitas veſtra, quatinus utramque partem in præſentiam noſtram evocaremus, & utriuſque partis auditis allegationibus, cauſis etiam hinc & inde E diligenter diſcuſſis, finem debitum tantæ controverſiæ imponeremus. Cujus rei gratia literis ad utroſque directis locum & diem certum eis præfinivimus, nec non ad cooperandum nobis in diſcuſſionem tanti negotii ſuffraganeos eccleſiæ noſtræ epiſcopos eodem aſcivimus. Venit dies, venimus & nos cum fratribus & coepiſcopis noſtris ad locum præfinitum; dominus etiam abbas cum eccleſia ſua Corbejenſi præſentiam ſuam nobis obedienter exhibuit; ſolus ex omnibus, qui C vocati fuerant, dominus Oſenbrugenſis non affuit, duos tamen ex canonicis eccleſiæ ſuæ Thid & Theth. nuntios pro ſe miſit. Ventum eſt ad cauſam, lecta eſt ibi ſeriatim Corbejenſium querimonia, non de novo, non de nihilo, ſicut dabatur intelligi, exorta; ſed coram dominis ac patribus noſtris Romanis pontificibus ex antiquo ventilata. Cujus ſerie audita, aſſurrexerunt prædicti nuntii aſſerentes dominum epiſcopum ſuum pro reverentia & mandato veſtro iter quidem poſt nos arripuiſſe, non modicum viæ ſpatium de domo ſua proceſſiſſe; ſed in ipſo, quo veniebat, itinere tanta corporis invalitudine prægravatum, ut ne ultra poſſet procedere, eaque neceſſitate ipſum eo, unde venerat, non ſine laD bore gravi fuiſſe reverſum. Addideruntque eum reddita ſibi ſanitate libenter ad nos alio loco, alio tempore venturum. Quorum aſſertionibus, ut pronior adhiberetur fides, literas dominorum epiſcoporum Hildenesheimenſis & Mindenſis, qui eundem epiſcopum in domo quiſque ſua collegerat, præ manibus habebant, quarum eadem fuerit continentia, quam nuntiorum ſonuerant verba. Quibus cum necdum ad plenum crederetur, dixerunt ſe velle juramento monſtrare, dominum ſuum non veniſſe, non ideo quia venire non voluit, ſed quia venire non potuit. Dominus abbas e contra: non leviter, inquit, hoc juramentum præſtabit nobis fidem tantæ imbecillitatis in domino Oſenbrugenſi, quia qui potuit in ſua redire, niſi voluntas defuiſſet, potuit & prodire. Addidit quoque dominos epiſcopos, quorum literæ ibi lectæ fuerant, de re non ſatis certa minus caute teſtificatos eſſe. Cumque in hunc modum hinc & inde diſceptarent, ante expectatum appellavit in hæc verba.

Ego Wibaldus, Dei gratia Corbejenſis abbas, appello dominum papam Adrianum, & provoco ad præſentiam ejus dominum Philippum Oſenbrugenſem epiſcopum, reſponſurum domino papæ & nobis in octava S. Martini epiſcopi, de deci-

ma-

mationibus baptiſmalium eccleſiarum in *Nerti*, *Freseren*, *Meppie*, *Aſchentorp*, *Loninge*, *Vithike*, cum ſuis antiquis terminis, quas decimationes Corbejenſi eccleſiæ injuſte aufert. Etiam Thid. provoco præpoſitum & magiſtrum Thethdum, qui ad gravamen cauſæ noſtræ de re incerta jurare voluot, præſcripta die in præſentia domini papæ reſponſuros.

ANNO CHRISTI 1157.

Audita appellatione, nihil ultra in cauſa procedere præſumſimus; ſed veſtro, pater venerande, judicio examinandum relinquimus.

EPISTOLA WERNERI

Epiſcopi Mindenſis ad Archiepiſcopum Magdeburgenſem.

Reverendo domino ſanctæ Magetheburgenſis eccleſiæ archiepiſcopo W. per miſericordiam Dei id quod eſt in eccleſia Mindenſi, aſſiduas orationes in Domino, cum fideli devotionis obſequio.

APoſtolicæ ſedi omnem reverentiam & veſtræ paternitati omne devotionis obſequium exhibere cupientes, divinæ miſerationi gratias referimus, quod dominus papa adeo veſtram probavit experientiam, ut alta & ſublimia eccleſiarum negotia ad veſtræ diſcretionis tranſmitteret diligentiam. Venerabilis ſiquidem frater noſter Philippus Oſenbruggenſis epiſcopus veſtram ex mandato domini papæ aditurus præſentiam, in Mindenſi loco apud nos receptus eſt hoſpitio; ſed in ipſo proceſſu itineris magna nimis eum ægritudo occupavit: prius quidem ob magnitudinem infirmitatis ſuæ multas paſſiones ſuſtinuit; ſed ex labore itineris eadem ipſius infirmitas uſque ad defectum corporis ejus excrevit. Eodem itaque venerabili fratre noſtro ad Hildensheimenſem civitatem deſcendente, & nobis vias ejus comitantibus, & uſque ad conſpectum veſtrum ipſum perducere volentibus, tanta nobis ipſius ægritudo innotuit, quod nullatenus procedere potuiſſet, quem tam immoderata infirmitas ante & in via apprehenditlet. Veſtram itaque nobis hactenus in omnibus bonis expertam benevolentiam cum omni diligentia depoſcimus, quatenus ob hanc neceſſitatem prænominati domini Philippi epiſcopi abſentiam, intuitu noſtræ devotionis & ſervitii, miſericorditer ſufferatis, atque perſonas honorabiles præſentium præſentatores, legationem ipſius ad veſtram prudentiam deferentes, miſericorditer remittatis, & dilectum dominum Corbejenſem, ut ab hoc verbo deſiſtat, paterne commoneatis.

EPISTOLA FRIDERICI

ANNO CHRISTI 1159.

Monaſterienſis epiſcopi ad Wicmannum Archiepiſcopum.

Domino Wicmanno archiepiſcopo reverendo, Fridericus Monaſterienſium humilis miniſter, intimum ſervitii & orationis affectum.

PErtulit ad nos dominus Oſenburgenſis epiſcopus gravaminis ſui cauſam, & condoluimus; tum quia infirmus eſt, & laborare non poteſt; tum quia Corbejenſis abbas injuriam videtur inferre. Eapropter excellentiam veſtram commonitam eſſe cupimus & rogamus obnixius, quatenus eum, tamquam ſeniorem & coepiſcopum manu- B teneatis, & nullam omnino ei injuriam fieri ſinatis. Perſpicuum eſt enim, ut, ſi forte, quod abſit, unus opprimatur, ad plures tam epiſcopos quam archiepiſcopos tantum inconveniens derivetur. Valete.

EPISTOLA BERNARDI HILDESHEIMENSIS EPISCOPI

Ad Wicmannum archiepiſcopum Magdeburgenſem.

Reverendo domino Wicmanno, ſanctæ Magetheburgenſis eccleſiæ archiepiſcopo, B. * *Dei gratia Hil-* Bruno
deneſheimenſis humilis miniſter, devotas orationes in Domino & ſervitium.

VEnerabilis frater noſter Philippus Oſenbruggenſis epiſcopus veſtram ex mandato Domini papæ ad negotium domini Corbejenſis abbatis aditurus præſentiam, in ipſo proceſſu itineris magna nimis occupatus eſt ægritudine: prius quidem ob magnitudinem infirmitatis ſuæ multas & graves paſſiones ſuſtinuit; verum ex labore inchoati itineris eadem ipſius infirmitas vehementer augmentata fuit. Eodem itaque præfato venerabili fratre noſtro jam dicto itinere ad nos in civitatem noſtram deſcendente, tanta nobis ipſius ægritudo innotuit, quod nullatenus proceſſiſſe potuiſſet, niſi vitæ ſuæ conſervationem omnimodis poſtponere vellet. Veſtram itaque nobis hactenus exhibitam benevolentiam cum omni diligentia depoſcimus, quatinus ob hanc neceſſitatem prænominati domini Philippi abſentiam intuitu noſtræ petitionis & ſervitii patienter ſufferatis, atque perſonas honorabiles præſentium præſentatores legationem ejus ad veſtram prudentiam deferentes miſericorditer & in dilectione remittatis. Ipſe etenim divina gratia ab imminenti periculo ereptus, ubi ſibi veſtra ſublimitas ſignificaverit, pro prænotato negotio abſque tergiverſatione ſe veſtro conſpectui præſentabit. Gratia Dei vobiſcum.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Ex Append. ad Marcam Hiſpan. 910.

APUD CASTRUM MOREL IN ARAGONIA

Pro confirmatione privilegiorum monaſterii S. Ruffi Valentinenſis provinciæ Viennenſis in Gallia anno Chriſti MCLVII.

CUm cunctos homines qui Chriſtiano cenſentur nomine Eccleſiam Dei tanquam matrem deceat honorare, illos præcipue quibus regendi curam ab æterno Rege conſtat eſſe conceſſam convenit ſacrotanctis Eccleſiis ac cunctis venerabilibus locis pio ſtudio providere, & his quæ ſa- E crosanctis altaribus obſecundant, ne quando temporalium reperiuntur indigentia, a divino ſervitio ſeu contemplatione divina retrahantur, ad ſuſtentationem præſentis vitæ temporalia miniſtrare. Juſtum namque eſt nos eis, teſtante Apoſtolo, noſtra carnalia gratis & cum omni fa-

mu-

ANNO CHRISTI 1159.

mulatu offerre, qui nobis gratis & ſumma devotione ſpiritualia largiuntur. Quapropter ſolius pietatis ac religionis intuitu ego Raymundus Berengarii Dei gratia Barcinonenſium Comes & Aragonenſium Princeps ac Marchio ob remedium & ſalutem animæ meæ & parentum meorum concedo, laudo, confirmo Eccleſiæ S. Ruffi, cujus religio viget ſemper ac viguit inceſſanter, quicquid munificentia noſtra vel parentum noſtrorum largitione, Epiſcoporum ſeu cujuslibet eccleſiaſticæ perſonæ conceſſione vel gratia, fidelium oblatione, hactenus eſt adepta, ſive nunc ea quiete poſſideantur, ſive ab aliquo injuſto & violento poſſeſſore recipere poterit in futurum. Ex his autem quæ nunc quiete poſſidet, quædam propriis vocabulis duximus exprimenda. Eccleſiam S. Mariæ de Biſulduno, Eccleſiam S. Petri de Terracia, cum omnibus quæ ad eas pertinent vel pertinere debent. Cum majori vero alacritate id totum quod in territorio Ilerdenſis civitatis, quam ad fidem & cultum Domini noſtri Jeſu Chriſti, eodem Jeſu bono præſtante, reduximus ad honorem omnipotentis Dei, eidem Eccleſiæ S. Ruffi nuper contulimus, præſentis ſcripti pagina habendum, tenendum, poſſidendum, abſque ullius contradictione firmamus, & firmum atque illibatum omni tempore abſque ulla diminutione concedimus. Præterea quicquid in tota terra noſtra largitione cujuſcunque perſonæ ſeu noſtra in poſterum præfata Eccleſia S. Ruffi per ſe vel per prædictas obedientias juſte ſeu rationabiliter ſalva regionis conſuetudine poterit adipiſci, nos id totum Deo auctore confirmamus, & præſenti ſcripto noſtræ manus ſubſcriptione roborato eidem Eccleſiæ habendum atque inviolabiliter poſſidendum modis omnibus collaudamus. Et ut evidenter & ſine omni ambiguitate loquamur, nos præfatas obedientias, videlicet ſanctæ Mariæ de Biſulduno & S. Petri de Tarracia & S. Ruffi de Ilerda dictæ Eccleſiæ S. Ruffi pro certo donamus; & ſi quid a prædeceſſoribus meis minus factum geſtumve eſt, nos omnino ſupplentes & præfata omnia eidem S. Ruffi Eccleſiæ ex toto donantes, præſenti ſcripto noſtram propriam donationem corroboramus. Omnipotenti autem Deo placere & miſericordiam conſequi cupientes, præfatam Eccleſiam S. Ruffi ac ejus miniſtros in toto regno noſtro religionis intuitu honorari ac revereri mandamus, cupimus, & optamus. Si qua vero eccleſiaſtica ſeculariſve perſona hæc quæ nos prædictæ Eccleſiæ donamus vel habenda conceſſimus auferre, ſubtrahere, vel inquietare præſumpſerit, nihil valeat; ſed iram omnipotentis Dei incurrat, & in extremo examine cum Juda traditore pœnas ſentiat in æternum. Præfatam vero domum venerabilem & ejus dictas obedientias honorantes & noſtram piam donationem ac confirmationem in omnibus collaudantes & in nullo penitus offendentes ſequatur laus & gratia & benedictio a nobis & Chriſto noſtro Jeſu in perpetuum. Facta charta donationis & confirmationis in Aragone apud caſtrum quod dicitur Morel Idus Martii anno ab incarnatione Domini MCLVII. regnique Ludovici junioris XXII.

ANNO CHRISTI 1159.

Signum Bernardi Tarraconenſis Archiepiſcopi.
Signum Guillelmi Ilerdenſis Epiſcopi.
Signum Roderiti Calagurritani Epiſcopi.
Berengarius Gerundenſis Epiſcopus.
Petrus Dei gratia Cæſarauguſtanus Epiſcopus.
Signum Bernardi Urgellenſis Epiſcopi.
Martinus Tiraſſonenſis Epiſcopus manus ſuæ ſigno roboravit.
Signum Guillelmi Barcinonenſis Epiſcopi.
Signum Raymundi Comitis.
Signum Dominæ Reginæ Aragonenſis & Comitiſſæ Barchinonenſis.
Signum Petri de Alcala. S. March. S. Blaſch. S. Raymundi de Monellis. S. Bertrandi de Gerba. S. Guillelmi Ramundi. S. Guillelmi de Montcada filii ejus. S. Ramundi de Podio alto. S. Guillelmi de Caſtellvell. S. Deuſd. Tamarit. S. Hugonis de Cervilione. S. Poncii ſcribæ, qui chartam per mandatum Comitis ſcripſit.

SYNODUS CICESTRENSIS

In qua de immunitatibus abbatiæ de Bello eſt actum, feſto Pentecoſtes, & conſecutis diebus decem, ann. Dom. MCLVII.

Ex tomo II. collectionis Anglicanæ.

Narratio totius controverſiæ ab ann. MCXXXIX. ac ſynodi ipſius ann. MCLVII. ex chronico MS. abbatiæ de Bello.

EOdem tempore (id eſt poſt annum Domini MCXXXIX. Stephani regis ann. ....) venerabili viro Seifrido epiſcopo ſuccedente in cathedram Ciceſtrenſem viro magnifico Hilario, qui Romanæ curiæ notitiam ac favorem plurimum obtinuerat: cœpit memoratum Belli monaſterium in dignitatibus ſuis quorumdam æmulatione, plurima pati molimina. Nam ab Incarnatione Domini MCXLVIII. regnante in Anglia Stephano rege piiſſimo, ex clariſſimo regis Willelmi ſtemmate orto, anno videlicet regni XIII. ipſius: Hilarius Ciceſtrenſis epiſcopus, cum jura & dignitates eccleſiæ ſuæ undique perſcrutari cœpiſſet, a quibuſdam ei intimatum eſt, eccleſiam S. Martini (quæ cognominatur de Bello, eo quod ibidem Deus regi Willelmo Conquæſtori Angliæ, de inimicis ſuis victoriam contulit) ejus ditioni ſubjacere debitam fuiſſe. Qui cum hæc accepiſſet, Walterum ejuſdem loci abbatem ſuper hoc multoties convenit. Abbate vero reſiſtente, nec eidem aſſentiente: diſſenſio inter eos permaxima orta eſt. Modus autem diſſenſionis ejuſmodi erat. Epiſcopus Ciceſtriæ abbatem de Bello ad ſynodum ſuam apud Ciceſtriam ire, & omnia epiſcopalia, ſecundum canones, perſolvere cogebat. Hoſpitari etiam in eadem abbatia, & in maneriis ejuſdem auctoritate epiſcopali, & quaſi ex conſuetudine, affectabat. Abbatem vero & abbatiam, hoſpitando, quæque pro libitu diſponendo, ſuo juri ſubdere anhelabat. Hinc etiam hac utebatur auctoritate, dicendo abbatem de Bello electum in eccleſia Ciceſtrenſi cum profeſſione canonica, benedictionem ſuam eccleſiaſtico more conſequi debere: indeque illum ſibi & ſuæ eccleſiæ omnino ſubjectum fore. Abbas vero e contrario, non ſuperbiæ, ſed patientiæ & humilitatis utens exemplis, nunc viva voce, nunc miſſis Ciceſtriam nunciis, libertatem & dignitatem ſuæ eccleſiæ exponebat: dicens, regem Willelmum, quem Divina providentia adduxit in

ANNO CHRISTI 1157.

Angliam, ut jus ſibi debitum acquireret, in procinctu belli, eodem in loco cum favore omnium ſecum comitantium votum feciſſe, locum ſcilicet illum Domino Chriſto dare, tam liberum, quam ſibi poſſet adquirere: clementiaque favente Divina, victoriam adeptum, votumque ſolventem, eccleſiam ibidem in honore Dei & B. Martini conſtruxiſſe, pro ſalute omnium, & maxime ibi interfectorum, ita liberam & quietam ab omni exactione ſervitutis, & ab omni ſubjectione & oppreſſione atque dominatione epiſcoporum, ſicut eſt eccleſia Chriſti Cantuariæ. Hoc etiam, conſilio & teſtimonio Lanfranci archiepiſcopi Cantuarienſis & Stigandi Ciceſtriæ epiſcopi, & aliorum multorum, ſcriptis confirmaſſe ſuis. Stigandum necnon Ciceſtriæ epiſcopum, præſente Gausberto primo ejus loci abbate, & monachis ſuis, in quantum ſui juris erat, hoc eodem modo literis ſuis corroboraſſe, & ex tunc ad notitiam omnium tranſiſſe, eccleſiam S. Martini de Bello ab omni ſubjectione epiſcopi Ciceſtrenſis omnino liberam fuiſſe. Hac igitur ratione abbas flagitabat obnixe, quatenus libertatem, quam eccleſia prædicta tantorum virorum auctoritate hactenus videbatur poſſediſſe, inviolabili illibatoque jure, tenere licitum foret. Præſul vero his minime acquieſcit: ſed interminatur, quod niſi ſynodum peteret, interdictum, poſt unius anni curriculum in ſynodo ſolemni, auctoritate canonica, vinculo illum anathematis conſtringeret. Favebat autem ei tunc paſtor Romanæ eccleſiæ Eugenius, necnon & venerabilis Theobaldus Cantuariæ archiepiſcopus, & multi alii: quorum fretus auctoritate, abbatem & eccleſiam de Bello, ſibi & ſuæ eccleſiæ ſubjugare ſperabat.

Quodam igitur prædicti Stephani piiſſimi principis tempore, ſynodum apud Ciceſtriam adire abbas ſubmonitus, nec veniens, interdictus eſt ab epiſcopo: eo tamen tenore, quod ſi infra xl. dierum ſpatium ſatisfacturus non veniret, ab officio ſuo ſuſpenſus ceſſaret. Quod abbas audiens, curiam apud S. Albanum adiit præpropere, atque * regiæ intulit aulæ. Rex igitur accerſito clericorum ſuorum quodam, Roberto de Cornuvilla nomine, miſit ad epiſcopum, mandans ac præcipiens, quatenus eccleſiam S. Martini de Bello, ſicut dominicam regis capellam, & regiam coronam, ab omni exactione & oppreſſione liberam & quietam Chriſto domino pacifice ſineret deſervire. Terminum etiam præfixit, quatenus die octavarum S. Andreæ, ipſe & abbas Londoniam venirent, ut ibi diſſenſioni eorumdem coram ſe, epiſcopis & Baronibus ſuis præſentibus, finem imponeret. Die conſtituta uterque adfuit: ſed epiſcopus nonnullis ibidem detentus negotiis, coram rege die eadem venire diſtulit. Lectis igitur coram rege chartis, & munitionibus de hac eadem re, a rege Willelmo magno ſubſcriptis, rex altiori uſus conſilio, præcepit eccleſiam S. Martini de Bello ab omni ſubjectione & exactione Ciceſtrenſis epiſcopi, ſecundum regis Wilhelmi & aliorum regum prædeceſſorum ſuorum chartas, liberam omnino exiſtere. In craſtinum licentia a rege abbas accepta, domum rediit: rege eidem pronunciante, ſe eccleſiæ de Beilo ſicut dominicæ ſuæ capellæ & coronæ regiæ, in omnibus juſta defenſione protectionem fore.

Haud longo poſtmodum tempore, anno videlicet Incarnationis Dominicæ MCLIV. VIII. Kal. Novembr. eodem piiſſimo rege Stephano ex hac luce ſubtracto, epiſcopus, tempus, ut ſibi videretur, opportunum nactus, quo ſuam ad libitum proſequeretur cauſam, prædictum abbatem, Ciceſtriam ire ſummonitum, nec venientem, in ſynodo ſolemni excommunicavit. Quod quidam de Hieroſolymitanis fratribus, ſcilicet de Templo, ibidem exiſtens, cum accepiſſet, Londoniam feſtinanter tetendit: ubi tunc temporis abbas prædictus, præcepto venerabilis Cantuarienſis archiepiſcopi Theobaldi, cum quodam fratre ſuo ex nobilibus Angliæ, Richardo de Luci nomine, adventum Henrici Normannorum ducis, regis futuri, expectans morabatur: atque hoc ejuſdem Richardi auribus pandit. Quo audito Richardus cum prædicto abbate fratre ſuo locutus, hæc ut erant, archiepiſcopo referre non diſtulit. Communicato itaque conſilio, miſit idem venerabilis pater quemdam ex clericis ſuis, Salomonem nomine, ad epiſcopum: mandans ei quod abbate ſecum detento, domini ſui futuri Henrici ducis Londonias expectabat adventum. Unde mandando volebat, quatenus ſententiam, quam ſuper abbatem poſuerat, relaxaret, donec in unum convenirent. Antiſtes vero Ciceſtrenſis, domini ſui legati annuens voluntati, ſententiam relaxavit.

ANNO CHRISTI 1157.

Anno Incarnationis Dominicæ MCLIV. VIII. Kalend. Novemb. piiſſimo rege Stephano ex hac luce ſubtracto, & in eccleſia quam ipſe in honorem S. Salvatoris mundi, a fundamentis conſtruxerat, apud Feversham tumulato, adventus Henrici Normannorum ducis regis futuri expectabatur. Quo audito, apud Weſtmonaſterium anno Incarnationis Dominicæ eodem, & XIV. Kalend. Januarii, in regem Henricus elevatus, & ab venerabili Theobaldo Cantuarienſi archiepiſcopo, & totius Angliæ primate, necnon & apoſtolicæ ſedis legato, ibidem coronatus, totius Angliæ primoribus ad eum confluentibus, juſto conſilio eorum omnia diſponebat. Eccleſiis etiam poſſeſſiones & dignitates ab anteceſſoribus ſuis conceſſas, ſua auctoritate confirmavit: & inſequenti quadrageſima congregavit generale Concilium apud Londoniam, & renovavit pacem, leges, & conſuetudines per Angliam ab antiquis temporibus conſtitutas. Ibi quoque nonnulli ex epiſcopis & abbatibus, chartas & privilegia eccleſiarum ſuarum, præſentis regis ſcripto & ſigillo confirmaverunt. Inter quos prædictus abbas de Bello, regis Willelmi & aliorum regum chartis & ſcriptis per ordinem oſtenſis, ut inſcripto & ſigillo ejuſdem principis confirmarentur, obtinuit. Quod epiſcopus Ciceſtrenſis cum accepiſſet, citato gradu archiepiſcopum adiit: eique abbatem de Bello, chartas contra dignitates Cantuarienſis eccleſiæ, & ſuæ etiam eccleſiæ, Ciceſtrenſis ſcilicet, poſſediſſe, & ut in præſentis regis ſigillo confirmarentur obtinuiſſe, intimavit. Obſecrare igitur ut hoc communi prohiberent ſententia, ne alii per Angliam abbates, quaſi quoddam privilegium hoc contra epiſcopos ſuos ſibi vendicarent: ſi prædictus abbas contra alios prævaluiſſe videretur. His archiepiſcopus auditis, nimiumque credulus effectus, affirmavit ſe unquam iis ſuum præbere aſſenſum, quo aliquo hæc pro voto abbatis fine terminari potuiſſent. Factum eſt autem in craſtinum, rege & archiepiſcopo in unum convenientibus, archiepiſcopus ſuper his ſermonem intulit, dicens regem pati non debere Cantuarienſem eccleſiam, matrem videlicet totius Angliæ, & per quam idem rex diademate inſignitus fuiſſet, necnon & Ciceſtriæ eccleſiam, ejuſdem videlicet ſuffragineam, libertates & dignitates ab antiquis temporibus poſſeſſas, pro eccleſia de Bello, non tantæ authoritatis & di-

* Forte, *ſi regia*. H

dignitatis, annullari, (acceperat namque abbatem illius loci chartas contra dignitates & libertates ecclesiarum prædictarum possediſſe) flagitare itaque ut hæc regali omnino annullaret auctoritate: aut charta abbatis regio careret sigillo, donec suo correcta consilio, ecclesiæ Cantuariæ, necnon & Ciceſtriæ, jus suum non amisisse gauderent. ANNO CHRISTI 1157

Rex igitur tanti viri, utpote sui patris spiritualis, & a quo diademate regali haud longe ante fuerat insignitus, annuens voluntati, cancellario accito regio, prohibuit chartam abbatis de Bello regali sigillo confirmari. Quid multa? per vulgi ora disperſa abbatis auribus hæc propere fama intulit. Redeunte itaque luce, abbas curiam adiit: sed rege venatum eunte, nil die eadem proficiens, ad hospitium suum reversus est. Sequenti luce summo mane, abbas iterum Weſtmonasterium petiit: ibique coram altari, quo rex Missam erat auditurus, opperiens: multis mente modis volvebat, quid super hac re facturus esset. Adveniente Rege ut Missam audiret, post Missæ introitum, abbas regem conveniens: Domine, inquit, vestra præceperat excellentia, chartam ecclesiæ nostræ sigillo regio confirmari: sed qua de causa repulsam passa sit, ignoro. Jubeat igitur clementia vestra, ut verbum regium fixo stet gradu, nec pro cujusdam invidia pessundari videatur. Accito itaque cancellario, præcepit Rex ut charta abbatis, sigilli sui confirmaretur impressione. Nec dum verba compleverat: & ecce episcopus festinato gradu, illud ut erat mente suspicatus, occurrens, regem tali affatur alloquio: Domine mi, meminisse decet clementiam vestram, unde nudius tertius Cantuariæ archiepiscopus & ego, querimoniam coram vobis deposuimus, de abbate scilicet de Bello, qui contra dignitates nostrarum ecclesiarum, chartas quærit: ut quæ hactenus jure canonico videntur possediſſe, ejus calliditate prævalente, lugeant se amisisse. Prohibeat itaque regia dignitas vestra, ut hoc nullatenus aliqua confirmetur auctoritate, ne alii hujus exemplo, contra episcopos suos insurgere videantur. Rex vero præcepit chartam abbatis regio confirmari sigillo, & deinde episcopum & abbatem, simulque cancellarium, coram archiepiscopo convenire: lectaque charta abbatis, illis audientibus, si qua corrigenda essent, eorum consilio corrigerentur: sicque in pace cum charta sua abbas domum rediret. Quod si sententia discordante discessissent, charta abbatis in capella regis a cancellario custodiretur, donec sententia regis, quid inde fieret discerneret. Percantato itaque missæ canone usque ad Pax Domini: episcopus, ut moris est, pace a sacerdote accepta, regi detulit, & deinde abbati, multis plurimum mirantibus porrexit.

Episcopo igitur & abbate, simulque cancellario, multisque aliis, coram archiepiscopo apud Lametham convenientibus, sectaque charta magni Willielmi regis, exemplo cujus omnes aliæ chartæ regum sequentium confirmatæ sunt: ubi ventum est ad quoddam verbum quod in eadem continetur charta: Quod ecclesia scilicet de Bello, libera sit omnino ab omni subjectione episcoporum, sicut ecclesia Christi Cantuariæ: clamor undique attollitur, quibusdam asserentibus hoc contra canonum instituta extitisse; aliis dicentibus, hoc contra dignitates Cantuariensis ecclesiæ fuisse; nonnullis nimium clamantibus, hoc verbum peremptorium esse: multis etiam hoc aliter objurgando interpretantibus. Hinc inde confusa perstrepebat sententia. Charta perlecta, cum neminem prædecessorum suorum episcoporum, præfatus Ciceſtriæ episcopus Hilarius, in subscriptis ejusdem chartæ inveniret testibus: præcellentissimam hujus verbi dignitatem, sacrorum canonum in perpetuum auctoritate damnandam, & præsentium simul judicum confirmatione censuit delendam. Hujus sententiam concors etiam archiepiscopi conclamatio prosecuta est. Abbate vero quamvis rationabiliter resistente, non tamen illorum quievit commotio. Cancellarius autem audiens illos inter se discrepantes, retulit chartam abbatis, inde discedens in capellam regis: eamque ibi servandam juxta regis præceptum tradidit. Abbas vero, amicorum suorum usus consilio, ad propria reversus est, nil de Dei desperans auxilio. Episcopus lætus & hilaris effectus est: sperabat enim abbatem ecclesiamque de Bello, chartæ suæ omnino confirmatione privari. Verum, ut scriptura testatur, homo proponit, sed Deus disponit. ANNO CHRISTI 1157.

Eodem itaque anno in tempore Paschali, quidam ex Angliæ nobilibus, Hugo de Mortuo mari cognomine, vir pollens viribus, sed multo maxime ingenio validus, prædives opibus, militari negotio strenuus, regem utpote adolescentem ejusque industriam indignationi habens, castris suis munitis, ejusdem imperiis se quaque summitti refutabat. Ea vero postquam regi enunciata sunt, congregata militum multitudine non modica, ipsum Hugonem in quodam castro suo, Bregge nomine, obsedit, valloque & castris undique circumdedit, omnemque illi egrediendi spem ..... * mutato intercluſit. Abbas autem tempus, ut sibi & amicis suis visum est, opportunum nactus, regem ibi adiit, & ut in tali decet negotio, muneribus suis honoravit, atque super charta sua eidem sermonem intulit. Acceptoque a rege responso super hoc optimo, ad quasdam terras suas juxta regionem illam sitas, ad tempus perendinaturus recessit. Haud multo postmodum tempore, rex ipsum Hugonem ad deditionem coegit: mandans per Angliam universam, archiepiscopos, episcopos, & abbatum plurimos, comites, & barones universos, IV. die præcedente festum S. Benedicti æstivi temporis ibidem convenire. Quibus congregatis pax inter regem & Hugonem facta est. Tertia die post pacem factam affuit & abbas. Consilio igitur fratris sui Richardi de Luci & aliorum amicorum suorum, abbas regem in crastinum adiit, atque super charta sua illum interpellatus est. Rex cum quibusdam secreti sui conſciis consilio communicato, Deo favente, coadjuvantibus etiam terreni consilii patronis, comite scilicet Cornubiæ Reginaldo, & Richardo de Hume regis tribuno, qui cum Richardo de Luci & abbate Waltero amicitiæ fœdere conjuncti erant, reddidit chartam prædictam abbati, lætantibus omnibus abbatis & ecclesiæ de Bello amicis, inimicis vero undique confusis.

* Forte, mutato. Hard.

Sed nec ita finita est querela inter episcopum & abbatem: quin episcopus perstitit exigere ab abbate obedientiam.

In sequenti nativitatis Domini festo, tenuit idem excellentissimus rex concilium suum apud Weſtmonasterium: & dispositis omnibus suis, propter quædam negotia sua transnavigavit in Normanniam. Post Pascha citato gradu Rex ad mare properans, navemque ascendens, flante austro secundo, in portu Hamtoniæ appulit: indeque versus Lundoniam iter arripuit.

Anno igitur ab Incarnat. Domin. MCLVII. an-

ANNO CHRISTI 1155.

no ſcilicet III. regni prædicti regis junioris, magni ex filia nepotis, menſe ſecundo ex quo de tranſmarinis partibus, ubi anno præcedente tranſierat, idem rex repatriavit, & quo exercitum duxit in Walliam, die Pentecoſten, quem tunc die feſti S. Dunſtani, anni revolutio in orbem celebrandum reduxerat: idem memorandus princeps apud S. Edmundum diademate inſignitus regali, multis ibidem convenientibus, archiepiſcopo ſcilicet Cantuarienſi, epiſcopis, abbatibus, comitibus, baronibus, & populi multitudine, diem ut decebat feſtive tranſegit: Inter hos Hilarius Ciceſtrenſis epiſcopus, & Walterus abbas de Bello, pro controverſia prædicta libertatum & dignitatum eccleſiarum ſuarum, diu inter illos habita, ſedanda, ab eodem magnifico principe, dato eis ibidem die peremptorio, convocati ſunt: Quia vero Rex aliis ibidem occupatus negotiis, illorum tunc determinare nequivit, terminum eis apud Colecceſtriam præfixit, quia illuc a S. Edmundo recedens, venturus erat. Die Jovis omnes ibidem & etiam numero plures adveniunt. In craſtinum, die ſcilicet Veneris, abbas cum Richardo de Luci fratre ſuo regem adiit, juſſuſque a rege, capitulum monachorum ibidem Deo ſervientium feceſſit, expectans ejus adventum. Rex Miſſa audita adeſt: jubet abbatem chartas eccleſiæ ſuæ palam proferre. Legit Thomas cancellarius chartam Willielmi magni; legit etiam aliam ejuſdem regis Willielmi chartam ſuper negotio abbatis propriam; aliorum etiam regum, Willelmi ſcilicet junioris, & Henrici regis chartam. Quibus perlectis, cancellarius abbatem intuens: Domine, inquit, abbas, epiſcopus Ciceſtriæ ratione, ut multis videtur, contra vos utitur permaxima; obiciens vos in eccleſia Ciceſtrenſi profeſſionem feciſſe. Abbas vero ſe nil contra dignitatem & libertatem eccleſiæ ſuæ egiſſe teſtatur. Rex autem cancellarium reſpiciens: Profeſſio, ait, non eſt contra dignitates eccleſiarum. Non enim qui profeſſionem faciunt, niſi quod debent, promittunt. Itaque Richardo de Luci & Rotberto Legaceſtrenſi ſtimulantibus, affirmavit ſe nullo modo his animum ſuum præbere, quo prædicta eccleſia libertates & dignitates ſuas, ſuis temporibus videretur perdidiſſe: ſe cum epiſcopo locuturum, & omnia in pace diſpoſiturum. Sic igitur reſurgens, ad alia negotia ſua tetendit perficienda.

Die itaque Martis poſt octavam Pentecoſtes, Rex mane capitulum monachorum intravit, comitantibus ſecum archiepiſcopis, Theobaldo Cantuarienſi, Rogero Eboracenſi; epiſcopis etiam Richardo London. Rotberto Exonienſi, Rotberto Lincol. Abbatibus Silveſtro eccleſiæ S. Auguſtini Cantuarienſis, Gaufrido Helmenſi, Thoma cancellario regis; comitibus etiam Roberto Legaceſtr. Patricio Saresb. Baronibus etiam nonnullis, Henrico de Eſſexia, Reginaldo de Warenna, Richardo de Luci, Warino filio Geroldi, aliiſque nonnullis, populique inſuper multitudine non modica. Adſunt etiam & epiſcopus Ciceſtrenſis Hilarius, abbaſque Bellenſis Walterus. Ventilato igitur negotio ibidem quod inter venerabilem Theobaldum Cantuar. archiepiſcopum, & Silveſtrum eccleſiæ S. Auguſtini, quæ ſita eſt extra muros civitatis Cantuariæ, abbatem, erat, de profeſſione ſcilicet ejuſdem abbatis eccleſiæ Chriſti Cantuar. facienda: reticentibus omnibus, Richardus de Luci alloquitur Regem pro abbate de Bello fratre ſuo. Quo rurſum tradente chartam regis Willelmi magni domino regi, juſſus eſt quidam clericus ab eodem rege in auditum omnium eam perlegere. Quo facto, Thomas regis cancellarius epiſcopum Ciceſtrenſem reſpiciens, dixit: Domine epiſcope, audivit caritas veſtra, quæ hic coram domino rege, omnibus audientibus acta ſunt. Nunc igitur ſi quid contra hæc veſtræ placuerit prudentiæ reſpondere, licitum eſt: ad vos enim, ut nobis videtur, reſpicit parabola hæc.

ANNO CHRISTI 1155.

Tunc epiſcopus ſurgens, ita exorſus eſt. Non ſtudio ſane, ut multorum moris eſſe dinoſcitur, per orbem vagandi, ſed amore & honore veſtri, Domine mi rex, hujuſce neſcius oppoſitionis, in his regni veſtri partibus, cum aliis præſentibus conveni. Quocirca ſi vobis & abbati, aliiſque hic vobis coram poſitis, dulci placeret affectu, ſalvo jure eccleſiæ noſtræ Ciceſtrenſis, & eccleſiæ de Bello, pacis compoſitionem inter me & prædictum abbatem vobis mediantibus fieri, foret poſſibile. Etenim huc tali ordine adveni. Quod ſi hoc veſtro non inſediſſe animo cognoverim: ingruente neceſſitate, pro me & pro eccleſia Ciceſtrenſi mihi commiſſa, ut hujuſmodi inpræmunitus oppoſitionis & ignarus, ſatisfaciam. Renuentibus quibuſdam pacis fieri compoſitionem, dicentibus etiam rem illam diu inter illos habitam, fine digno debere concludi, nec in poſterum promulgari: epiſcopus voce elevata, reticentibus omnibus, dixit: Quia pax compoſitionis inter nos, vobis impedientibus, fieri non poteſt: ego quæ eccleſiæ meæ Ciceſtrienſis juris ſunt, & rem inter nos hactenus habitam, patenti ratione domino regi omnibuſque hic conſiſtentibus pandam. Hac itaque uſus ratione, hoc modo incipit.

Jeſus Chriſtus, Domine mi rex. Et repetens: Jeſus Dominus noſter. Ternaque reiterans: Audite, inquit, omnes & intelligite. Jeſus Chriſtus Dominus noſter binas manſiones, poteſtateſque binas in hujus ſæculi diſpoſitione conſtituit: unam ſcilicet ſpiritualem, alteram materialem. Spiritualis eſt illa, de qua Dominus noſter Jeſus Chriſtus in primo paſtore noſtro, Petro ſcilicet apoſtolo, omnibus diſcipulis ſuis eorumque ſucceſſoribus pronunciavit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*. Unde, ut caritas veſtra novit, ab ejuſdem temporis novitate, in eccleſia Dei mos inolevit, quatenus paſtores eccleſiæ ſanctæ, ejuſdem beati apoſtolorum principis Petri vicarii exiſtentes, eccleſiæ Dei ſanctæ, digna gubernatione præſiderent. Hinc nobis eccleſiæ Dei præſentibus in illis beatis apoſtolis, a Domino Jeſu Chriſto dictum eſt: *Qui vos audit, me audit*. Hinc etiam eccleſia Romana, ejuſdem apoſtolorum principis apoſtolatu inſignita, tantam tamque magnificam per totius mundi latitudinem obtinuit principatus dignitatem, ut nullus epiſcopus, nulla perſona eccleſiaſtica, abſque ejus judicio vel permiſſione a ſede eccleſiaſtica deponi poſſit. Ad hæc rex protenſis manibus: Veriſſimum eſt, ait, epiſcopum non poſſe deponi: ſed ita manibus pulſus protenſis, poterit expelli. Arridentibus univerſis, epiſcopus iterum ſic cœpit. Sicut jam dixi, iterum jam dico: hoc modo ſtatum eccleſiæ ab antiquis temporibus conſtitutum fuiſſe. Neque ulli perſonæ laicali, immo etiam nec regi cuiquam, eccleſiis quibuſque dignitates vel libertates eccleſiaſticas dare licet, vel ab iiſdem attributas eiſdem, niſi ejuſdem patris permiſſione, vel confirmatione, ratas fore non poſſe, a jure Romano eccleſiaſtica probat authoritas. Tunc rex iratus, commotus: Tu pro papæ authoritate ab hominibus conceſſa, contra dignitatum regalium authoritates mihi a Deo conceſſas, calliditate arguta niti præcogitas. Unde tibi fide & ſacramento mihi aſtricto præcipio, qua-

Matth. 16.

Luc. 10

ANNO CHRISTI 1157.

quatenus de verbis præſumptoriis, coronæ & dignitati regiæ contrariis, æquitati rectitudinis ſubjaceas. Præſentes vero, archiepiſcopos ſcilicet & epiſcopos, ut de te juſtitiam mihi rectitudinis impendant, ſalvo jure regiæ coronæ mihi a ſumma majeſtate conceſſæ, obſecro. Agis enim, ut patet, contra dignitates regales: atque libertates, ab antiquitatis jure mihi conceſſas, a majeſtate regali demere elaboras. Murmure itaque in populo contra epiſcopum concitato, vix ſedari potuit. Tunc cancellarius. A cordis veſtris excidiſſe memoria, præſul venerande ..... tis enim in dominum noſtrum regem, cui fidei ſacramentum nulli dubium eſt. Unde prudentiæ veſtræ providendum eſt. Epiſcopus videns ſe ab omnibus, majeſtate regia offenſa, circumventum: tandem murmure ſedato, orationem ſuam hoc modo proſequitur: Domine mi, ſi quid ex ore meo veſtræ regali intempeſtivum majeſtati conſtat fore prolatum: dominum cœli veſtramque regalem teſtor dignitatem: nil me contra vos, vel contra veſtræ dignitatis excellentiam, verſuta calliditate protuliſſe. Ego enim veſtram omnimodis præoptavi paternitatem, extuli excellentiam, magnificavi dignitatem: vos ut dominum, præcordiali affectu ſemper dilexi cariſſimum. Nihil igitur in me mali, veſtra, rogo, regalis celſitudo ſuſpicetur, neque hoc ſuggerenti cuiquam facile credat. Nihil a veſtra poteſtate minui cupio, quam ſemper dilexi, & pro viribus meis magnificavi. Ad honorem igitur & decus veſtræ celſitudinis omnia protuli. Ad hæc rex: Procul hic honor, inquit, atque decus hoc a nobis & a noſtris amoveatur: hæcque profanationis propulſentur abolitione, quibus ea, quæ anteceſſorum meorum regum authoritate, & hæreditario jure, Dei cooperante gratia, mihi conceſſa ſunt, blandiis, atque fallacibus, ut omnibus patet, annullari cupis ſermonibus. Tunc epiſcopus: Omnia, domine mi, quæ hic vobis audientibus, a me ſtudioſe prolata ſunt, pace veſtra omniumque hic, ut propoſueram, conſiſtentium, me ratus ſum peroraſſe. Quia vero a me incepta non placent, omiſſis iis, rem propoſitam paucis expediamus.

ANNO CHRISTI 1157.

CONVENTUS EPISCOPORUM ARULENSIS

Pro dedicatione ejuſdem Eccleſiæ Anno Chriſti 1157.

Ex Append. ad Marcam Hiſpan. p. 1311.

SIcut ex latere Adæ facta eſt Eva, ita ex latere Chriſti in cruce morientis fabricata exivit mater Eccleſia, in qua unda baptiſmatis abluuntur & cordis contritione delentur delicta. Ad quam conſecrandam in honore Dei & ejus genitricis anno dominicæ incarnationis MCLVII. æra MCXCV. Indictione v. illuſtrante Spiritu ſancto, ego Berengarius Dei diſpoſitione Narbonenſis Archiepiſcopus, atque Artallus Helenenſium Epiſcopus, & Berengarius Gerundenſium Epiſcopus, & Petrus Auſonenſium Epiſcopus, Guillelmus Barchinonenſium Epiſcopus, unanimes in villa quæ Arule nuncupatur convenimus, domno Raymundo venerabili exiſtente ejuſdem loci Abbate, & aliis quamplurimis prudentiſſimis & ſapientiſſimis viris opem & auxilium ad hoc tribuentibus, videlicet Bertrando Capellano, & Bernardo de Curtſavino cum matre ſua Blanca, & Guillelmo de Caſtronovo Vicecomite cum matre ſua Maaut, & Bernardo de Pulchro loco cum uxore ſua Ahalgardi, & Calcia vetula cum uxore ſuo Elbrardi, & filio ſuo Bertrando, & Petro de Corneliano, & Berengario de Cerſeto, & Petro de Reinerio. Quam videlicet prædictam Eccleſiam reædificaverunt, & reſtauraverunt bonæ memoriæ Udalgarius Elenenſis Eccleſiæ Epiſcopus & præſens domnus gratia Dei Artallus Helenenſis Epiſcopus, ad cujus diœceſim prænominata pertinet Eccleſia, necnon & Gosbertus Vicecomes de Caſtronovo cum matre ſua Ermeſſendi & cum multis parochianis totius Helenenſis epiſcopatus, inſtantia urgenti & labore domni reverentiſſimi prænominati Raimundi Arulenſis cœnobii Abbatis. Unde ego Berengarius prænominatus Romanæ Eccleſiæ Legatus atque Narbonenſis Archiepiſcopus & omnes prænominati Pontifices hanc dotem noſtræ conſtitutionis prædictæ Eccleſiæ fecimus, manibuſque propriis ſubſignare curavimus, ſtatuentes ſub divini judicii obteſtatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod noſtra auctoritas ad ſtabilimentum hujus domus Dei voluit confirmare. Igitur ſicut venerabilium Romanorum Pontificum quæ prædicto facta ſunt cœnobio continent privilegia, & ſicut Regum Francorum demonſtrat auctoritas, & quemadmodum dotes oſtendunt quæ a noſtris anteceſſoribus ei firmatæ ſunt per retroacta tempora, ſic illi confirmamus & perenniter omnia ſua ſtabilimus, videlicet cuncta quæ quorumlibet fidelium dono votive ac potentialiter uſque hodie juſte acquiſivit, vel quolibet modo uſque in ſæculi finem canonice acquiſierit. Concedimus etiam & confirmamus Abbatibus & monachis ipſius loci libertatem ſua placita diſtringendi & judicandi in omnibus exceſſibus & malefactis quæ facta fuerint infra terminos honoris prædicti cœnobii ſine licentia & blandimento ullius perſonæ, ita quod ulla perſona non audeat ibi dijudicare vel aliquam exactionem vel injuriam aut damnum ſine licentia Abbatis vel monachorum inferre etiam in teloneo ipſius mercati. Quicumque vero adjutor & defenſor noſtræ conſtitutionis extiterit, ex parte Dei omnipotentis & Beatæ virginis Mariæ & noſtra benedicimus eum & abſolvimus perenniter. Si quis autem ſuadente diabolo hoc infringere tentaverit, auctoritate Dei omnipotentis & Apoſtolorum Petri & Pauli vinculo anathematis eum innodamus, donec canonice prædictæ Eccleſiæ & ejus monachis ſatisfaciat. Iterum interdicimus omnibus clericis & laicis quod a Balneis uſque ad collum de Steva nullus audeat conventus congregare neque aliquos cauſa negotii coadunare niſi pro negotiis & utilitatibus prædicti cœnobii Iterum concedimus & confirmamus huic Eccleſiæ libertatem auctoritate privilegii ſcilicet Sergii Romanæ ſedis Pontificis, in quo continentur, ut quiſque pœnitens ibi veniens pro facinoribus ſuis ſegregatus a liminibus Eccleſiæ, licentia ſit ei, quandiu ibi ſteterit, eandem Eccleſiam ingredi & divinum officium audire. Præcipimus etiam nos omnes prædicti Pontifices & auctoritate Dei & noſtra interdicimus, ne infra immunitatis ſigna antiquitus huic venerabili loco collata & a nobis confirmata, hoc eſt, a collo de Steva uſque ad crucem petræ erectæ uſque ad ſummitatem de Pivas aliquis homo aliquem ulla ratione vel cauſa perſequi vel inſidiari vel vim ei infer-

inferre vel in aliquo calumniari vel injuriari ſive A
ANNO CHRISTI 1157. delioneſtare audeat vel præſumat, ſed hæc ſigna immunitatis ſint omnibus fugientibus inimicos ſuos firmiſſimum tutamen confugii & pacis, quandiu intra præfixa manſerint immunitatis ſigna. Si quis vero hujus noſtræ immunitatis auſu temerario violator vel interruptor extiterit, niſi ſatisfaciens juxta legem pœnituerit, in primitus iram Dei omnipotentis ejuſque genitricis aç omnium ſanctorum incurrat, & deinceps auctoritate Dei & noſtra & Apoſtolorum Petri & Pauli vinculo anathematis ſubjaceat. In craſtinum autem Narbonenſis prædictus Archiepiſcopus conſecravit altare S. Johannis, Helenenſis Epiſc. altare S. Petri Apoſtoli, Gerundenſis Epiſcopus altare S. Michaelis, Auſonenſis Epiſcopus B altare S. Tiburtii, Barchinonenſis Epiſcopus altare S. Gabrielis, intromittentes multarum copiam reliquiarum. Factum eſt hoc decretum tertio Idus Octobris, regnante Ludovico Rege in Francia. Ego Berengarius Dei gratia Narbonenſis Archiepiſcopus apoſtolicæ ſedis Legatus ſubſcripſi. Artallus Helenenſis Epiſcopus. Berengarius Dei gratia Gerundenſis Eccleſiæ Epiſcopus. S. Guillermi Barchinonenſis Epiſcopi. Petrus Auſonenſis Epiſcopus ſubſcripſi. S. Bernardi de Molleto Elenenſis Archidiaconi. S. Petri Sacriſtæ S. Pauli Narbonenſis. Ego Imbertus Sacriſta S. Pauli. S. Petri de Mataplana Helenenſis Sacriſtæ. S. Petri de Malleolis Præcentoris Elenenſis. S. Bertrandi capellani de Arulis. Raymundus Abbas de Arulis. Guillelmus S. Felicis Abbas. Guillelmus Gerundenſis ſedis Præcentor. Ego Poncius Abbas & Narbonenſis Archidiaconus. S. Bernardi Abbatis S. Tiberii. S. Oſtenſii Abbatis S. Michaelis de Cuxano. Berengarius electus de S. Martino Canigonis. Berengarius Abbas ſancti Michaelis Fluviani. S. Petri Abbatis S. Geneſii. S. Berengarii Abbatis S. Petri Rodenſis. Ego Rogerius Narbonenſis Archidiaconus. S. Bermundi Elenenſis Canonici. S. Guillelmi Vicecomitis de Caſtro novo. S. Artalli de Millars. S. Bernardi de Curtſavino. S. Guillelmi fratris ejus. S. Bernardi de Pulchro loco. S. Calciæ vetulæ. S. Bertrandi filii ejus. S. Raymundi de Serra longa. S. Petri de Corniliano. S. Berengarii de Cerſeto. S. Petri de Semerio. S. Guillelmi de Apiano. S. Ermengaudi de Villaraſa. S. Gausberti de Avalrino. S. Guitardi Comitis coſit. S. Bernardi de Paciano. S. Ermengardis Narbonenſis Vicecomitiſſæ. S. Ermengaudi de Locata. S. Bernardi Petri de Ripa. S. Berengarii de Coſcio. S. Arnaldi de Mollec capellani S. Johannis capellani de Curtſavino. S. Berengarii de Cucuſag. S. Bernardi de Albaniano Petrus Præcentor ſcripſit rogatus die & anno quo ſup. ANNO CHRISTI 1157.

Ex Manſi Suppl Tom. II. p. 507.

☞ NORTHAMPTONIENSE IN ANGLIA CONCILIUM

Pro cogendo abbate S. Auguſtini Cantuariæ ad obſequium, a Theobaldo Cantuarienſi circa annum 1157. celebratum.

Ex Wilkins Conc. Brit. t. 1. p. 437.

SUb initium regni regis Henrici II. Theobaldus ſynodum Northamptoniæ coegit, in qua Sylveſtrum, abbatem S. Auguſtini Cant. ad obedientiam compulit. Gervaſius ita: *Egerat hic Sylveſter favore R. Stephani & fratris ſui Henrici Wintonienſis epiſcopi, ut præciperet Eugenius papa prædictum abbatem in eccleſia ſua ſine profeſſione benedici, eo quod feciſſet eam Romæ tributariam. Theobaldus temporis intervallo, regnante glorioſo R. Henrico de mandato Adriani P. apud Northamptoniam in præſentia regis & epiſcoporum Angliæ compulit eum ad ſubjectionem, ut ibidem debitam faceret profeſſionem.*

ANNO CHRISTI 1158.

☞ OTTONIS FRISINGENSIS CONSTITUTIONUM

Pro canonicis ſuis confirmatio ab A. S. LL. aſſerta, Anno 1158.

Ibid. p. 508.

In nomine ſanctæ & Individuæ Trinitatis.

Otto, Dei gratia, Friſingenſis eccleſiæ (epiſcopus) in Chriſto fratribus, Alberto præpoſito & univerſis ſanctæ Dei genitricis Mariæ ejuſdem eccleſiæ canonicis eorumque ſucceſſoribus canonice ſubſtitutis in perpetuum.

Ex Lunig. Spicil. p. 1. p. 18. Frisingens.

DIvina nos admortante commonitione omnibus hominibus affectum debemus charitatis, affectum vero ſpecialius his qui filii domeſtici ſunt, E aut quibus ad arctiorem curam per epiſcopalem ſolicitudinem deputati ſumus. Ea propter, reverendi fratres, noſtræ ſaluti veſtriſque utilitatibus pro debito noſtro jugiter invigilantes, temporalium vobis, quantum valemus, neceſſitudinum curas minuere curamus, ut ſpiritualibus diſciplinis, & honeſtioribus ſtudiis diligentius operam intendatis. Conſultis igitur venerabilibus dominis Henrico & Hyacinto, Romanæ eccleſiæ cardinalibus & legatis, qui hoc tempore in regno D Teutonico legatione fungebantur, & eorum adhibita auctoritate antiquas & rationabiles eccleſiæ veſtræ conſuetudines, quæ, ut dicitur, legem imitantur, volumus a fraternitate veſtra (ſervari) videlicet modum pſallendi in choro, reverentiam in capitulo, dormiendi in dormitorio omnibus, exceptis infirmis & his perſonis quæ ſpeciali jure exemptionem defendere poſſunt, contemptores regulari diſciplinæ ſubjaceant. Pueros & adoleſcentes, qui pro ætatis lubrico ſtatu ad malum laſciviamque proni ſunt, ſcholaſticæ diſciplinæ ſubeſſe volumus, donec ad ordinem ſubdiaconatus congruo tempore promoveantur, nec occaſionem foras eos evagari ante hoc tempus concedimus. Sane de ſtipendiis, quæ ad communem præbendam pertinent, ſive in mancipiis, ſive in aliis redditibus illud ſtatuimus, ut ubicumque ad ſingulares cujuſpiam uſus conceſſa ſunt, ſi vacare inceperint, nemini beneficientur, ſed ad communem fratrum utilitatem deputentur, nec forte ad tria vel quatuor mancipia quoti-

tidianis uſibus neceſſaria; pro bono tamen pacis ea, quæ in præſentiarum ab aliquo illorum de his canonice confeſſi ſunt, ſuis poſſeſſoribus quiete habere concedimus: de his autem prædiis, quæ ad oblationem pertinent, vel in futurum largitione cujuſpiam eccleſiaſticæ ſæculariſve perſonæ pertinebant, decernimus, ut hi qui ea juſte tenent, teneant, & quæ ex his vacare ceperint, paſſim, non quibuslibet beneficientur, ſed his qui a ſubdiaconatu, & ſic idonei & probatæ fidei fuerint; & qui dimidium poſſeſſionis ejuſdem beneficii pro ſervitio primitus inſtituto ſingulis annis fratribus in memoriam defunctorum ex inde perſolvere voluerint. Salva eorum juſtitia, qui cognitionis ordine ſibi in aliquo prædio poterit defendere ex delegato juriſdictionem. Sancimus etiam atque præſentis ſcripti pagina confirmamus vobis univerſa bona, quæ hactenus venerabilium & catholicorum anteceſſorum noſtrorum vobis donatione conceſſa ſunt, vel legaliter commutatione provenerunt, in decimis, areis, cultis arvis & incultis, quæ vel vos, vel quilibet ſucceſſorum uſibus poſſediſtis, vel in poſterum canonice acquiſituri eſtis, ea vobis diminuere vel in eis aliquo modo vos infeſtare præſumat, ſed omnia rata integra, illibataque permaneant veſtris, ac veſtrorum ſucceſſorum idoneis uſibus jugiter profutura. Præterea quæ vobis nos liberalitate conceſſimus, videlicet dotem eccleſiæ, quæ eſt in prædio decani Adalberti apud Eberbach, & beneficium Gebhardi presbyteri, quod decima una apud Tanne, & beneficium Agonis diaconi apud Haſilbach cum mancipiis, & beneficium Albuonis præpoſiti Mosburgenſis, quod eſt decima apud Aſpach, & beneficium unum ad Mittenwalde, & Eich, & eccleſiam Zollingen & aliis, ſicut eas in præſentiarum habet dilectus frater noſter Albertus, præpoſitus majoris eccleſiæ, eccleſiam apud Haga cum ſuis eccleſiis, omnibuſque earum pertinentiis, dotibus, & decimis, ceteriſque utilitatibus vobis contradimus, ſtatuentes, ut ad uſum præbendæ veſtræ, quam novam oblationem vocatis, cedant, & omnia vobis quieta & inconvulſa permaneant. Sane & quæ in præſenti ad eandem collationem collata ſunt, & in futurum cujuſcunque liberalitate conferentur, cuiquam beneficiari omnino prohibemus, & præpoſitorum ab iiſdem poſſeſſionibus dominium & ordinationem renovari volumus. Sed ſicut in fratrum diſpoſitione per officialem canonicum, quem ipſi ſtatuerint, fideliter adminiſtranda ad hoc fraternitati veſtræ honeſto modo omnibus providentes, areas noſtras in monte hoc, quæ vel hodierna die in poſſeſſione veſtra ſunt, vel ab his adhuc laicis vel nobilibus ſeu miniſterialibus, quibus in feodum per veſtrum ſtudium bona illorum voluntate redimentur, vobis contradimus; ita videlicet, ut quicunque veſtrum domum ſuam canonico ſuo vel dederit, vel in teſtamento dimiſerit, idem ſine contradictione alicujus poſſideat & aream, excepta ad portam occidentalem turri, videlicet eam, quam habent filii Ottonis Palatini comitis, & quæ eſt comitis Gerhardi de Chrelingen, & quæ eſt Rudolphi de Parſperch, & ad portam orientalem, ea quam habet Burchardus advocatus Mosburgenſis, quaſi ob tuitionem civitatis de jure laicorum exui volumus. Solis autem canonicis inter ſe & non ad ceteros clericos, ſive laicos, præfatam donationem facere concedimus. Quod ſi quis canonicorum inteſtatus abierit, in poteſtate præpoſiti & fratrum ſit concedere domum & aream ejus, cui fratrum illius placuerit. Si qua ergo perſona hanc noſtram traditionem hujuſque noſtri ſcripti paginam ſciens temerare vel infringere præſumpſerit, niſi commonita reſipuerit, ream ſe coram divina majeſtate cognoſcat. Conſervantes autem, in præſenti pacem & in futuro fructum ſempiternæ retributionis inveniant. Signum domini Ottonis Friſingenſ. epiſcopi.

ANNO CHRISTI 1158.

ANNO CHRISTI 1158.

Data per manum Rhannini notarii. Actum Dominicæ Incarnationis anno MCLVIII. Ind. VI. anno autem domini Ottonis Friſingenſ. eccleſiæ epiſcopi XIX. regnante ſereniſſimo imperatore Friderico, anno regni ejus VII. imperii vero IV. in Chriſto feliciter Amen.

SYNODUS GUALTERFORDIÆ

In Hibernia habita circa annum Domini MCLVIII.

Ex Girardi Cambrenſis Hibernia expugnata, cap. 18.

Ex Tomo II collect. concilior Britan.

His itaque completis, convocato apud Ardmachiam totius Hiberniæ clero, & ſuper advenarum in inſulam adventu tractato diutius & deliberato, tandem communis omnium in hoc ſententia reſedit: propter peccata ſcilicet populi ſui, eoque præcipue, quod Anglos olim tam a mercatoribus, quam prædonibus atque piratis, emere paſſim, & in ſervitutem redigere conſueverant, Divinæ cenſura vindictæ hoc eis incommodum accidiſſe, ut ipſi quoque ab eadem gente in ſervitutem vice reciproca jam redigantur. Anglorum namque populus adhuc integro eorum regno, communi gentis vitio, liberos ſuos venales exponere, & priuſquam inopiam ullam aut inediam ſuſtinerent, filios proprios & cognatos in Hiberniam vendere conſueverant. Unde & probabiliter credi poteſt, ſicut venditores olim, ita & emptores, tam enormi delicto ruga ſervitutis jam meruiſſe. Decretum eſt itaque prædicto concilio, & cum univerſitatis conſenſu publice ſtatutum, ut Angli ubique per inſulam ſervitutis vinculo mancipati, in priſtinam revocentur libertatem.

CON-

ANNO CHRISTI 1158.

SYNODUS ROSCOMANIENSIS

In Conacia (alias Conacia) Hiberniæ provincia, ab Edano primo Tuanenſi archiepiſcopo, convocata, ann. Domini MCLVIII.

Ex Tomo II. Collect. Anglicanar.

HÆc ſynodus in oppido Roſcomaniæ coacta, quod a S. Conano ibidem decedente anno Domini 544. nomen accepit, multa bona decreta edidit, ut annales Conaciæ, quod in vita iſtius Edani (cognomento o Hoiſin) huc citat Wareus, teſtantur : ſed an uſpiam extiterint ejuſdem canones, non indicavit.

CONVENTUS REMENSIS,

In quo agitata controverſia inter epiſcopum Laudunenſem & abbatem.

Bartholomæus & Gualterus Laudunenſes epiſcopi, aliquot eccleſiæ ſuæ prædia Præmonſtratenſibus donaverant. Gualteri ſucceſſor, Gualterus II. eadem ut reſtituerentur inſtitit. Compoſita eſt tandem controverſia id agente Ludovico rege, ut conſtat ex Gualteri Laudunenſis & Hadriani IV. litteris in Bibliotheca Præmonſtratenſi deſcriptis : ex quibus & anno MCLVIII. *id contigiſſe diſcimus.*

Eſſe autem hanc litem in Remenſi conventu agitatam, intelligimus ex una Bartholomæi epiſtola, qui abdicato Laudunenſi epiſcopatu, Ciſtercienſem in familiam privatus ſe receperat. Is cum audiſſet accenſari ſe diſſipati eccleſiaſtici patrimonii, his ſe litteris purgat.

Epiſtola Bartholomæi in Fuſniaco ad conventum Remenſem.

Venerando ſibique ſemper amabili, domino Samſoni Remenſi archiepiſcopo, & ſub ejus præſentia congregato ſancto conventui, frater Bartholomæus in Fuſniaco pauper Monachus, miſericordiam & veritatem eligere.

VErecundiæ meæ ſilentium imperat hujus ſancti conventus ſolemnitas : ſed frontem aperit & ſtimulat ad loquendum in palam imminens famæ meæ periculum. Neque enim diſſimulare poſſum quod multorum vulgavit opinio, quod etiam uſque ad aures domini papæ volavit. Epiſcopales redditus me detraxiſſe rumor eſt, cui rumori plus juſto credit Laudunenſis epiſcopus. Meum ergo eſt ſuper his fateri quod verum eſt : intueri autem quod juſtum eſt, & tueri, veſtrum erit. Laudunenſis ſedes triſtis erat, & mœrens, cum illuc primum ingreſſus ſum, utpote attrita ſeditionibus, & ignibus conſumta, utpote cremata. Ipſæ quoque res majoris eccleſiæ afflictæ erant, & tenues redditus. Si illi porrexi manum ut reſurgeret, novit Deus, noverunt & eccleſiæ filii. Verumtamen nihil eis contuli quod ad redditus pertineret epiſcopi præter porcos, quos vulgo verres vocant, quos menſæ epiſcopali perſonæ ſolvebant eccleſiæ. Hos, inquam, ad præbendam canonicorum conceſſi, quoniam illos nec ſine pudore exigere, nec habere ſine moleſtia poteram. Præterea quinque duntaxat abbatias in noſtra diœceſi reperi rebus pariter ac religione dilapſas. In his, Deo multiplicante miſericordiam ſuam, & numero & merito crevit ſanctorum numerus, & ſingulariter eſt poſſeſſio dilatata. Novem inſuper novæ religionis monaſteria paſſim in eadem diœceſi ſunt fundata. Horum in perſonis numerus, numerum pene excedit : horum religio, religionis eſt ſpeculum horum tam multa poſſeſſio eſt, ut tam multis abunde ſufficiat. Si manum beneficii me porrexiſſe negavero antiquis eccleſiis ut reſurgerent, novellis ut conſurgerent, mentiar. Profui ſane fere eccleſiis omnibus, ſed nec quantum volui, nec quantum debui. Sane Calliſtus papa dominum Norbertum, cujus memoria in benedictione eſt, fidei noſtræ commiſit, ut ei locum traderem, ejuſque votis aſſiſterem. Terram igitur ad epiſcopum pertinentem illi contuli, quæ vix tamen duobus ſufficeret aratris. Hujus pars Verciniaco eſt poſita, alia pars apud Aniſi, quæ tamen multis jam annis ſterilis & inconſulta jacebat. De his itaque, quæ ad epiſcopales pertinebant redditus, nihil amplius me recolo detraxiſſe. Noſtro tamen favore ac conſenſu quidam eccleſiis contulerunt terras, quas a nobis habebant in beneficio : cenſus tamen terrarum & vinagia nulli penitus condonavi. De cetero ſi quid illi ſedi per nos acceſſit commodi aut honoris, nolo ante humanum procedat judicium : ſi quid vero ut homo deliqui, in conſpectu hominum confundi non refugio. Cauſam itaque noſtram vobis tanquam judicibus allegare, tanquam teſtibus intimare volui : in quibus calumniatorem non timeo, verum dicens. Liceat tamen & mihi aliquid audere apud vos, liceat aliquid humanum loqui. Nihilne ſedi noſtræ titulorum acceſſit & gloriæ, cum tot & tantas parturivit eccleſias ? cum ſibi multiplicaverit tot ſynodales perſonas ? Cum ergo, ut audio, dominus Laudunenſis ſuis viſceribus bellum parat, cur tentat quod forte ei promovere non liceat ? Si filios, Dei congregavi, ſi ſuſcepi juſtum in nomine juſti, nemo mihi ſuccenſeat : videat alius ne congregata diſperdat. Conſervet vos omnipotens pariter ad honorem ſui nominis, & per vos eccleſiæ ſuę religionem & ſanctitatem corroboret.

Pacificatores fuiſſe Ludovicum regem & Samſonem archiepiſcopum ; adhibitos vero in conſilium, Anſculphum Sueſſionenſem epiſcopum, & Baldricum Noviomenſem, multoſque alios Palatinæ militiæ, diſcimus tum ex inſtrumento ipſo compoſitionis, tum ex litteris Gualteri Laudunenſis epiſcopi ad Hadrianum papam. Quæ omnia exhibet Bibliotheca Præmonſtratenſis, cap. XIV. vitæ B. Hugonis abbatis, qui S. Norberto ſucceſſit.

VI.

VITA ET EPISTOLÆ
ALEXANDRI PAPÆ III.

ALexander tertius Rolandus nominatus, patria Senensis, legatione ad Fridericum Imper. ob non vindicatam injuriam Londinensi episcopo illatam functus, ex cardinale presbytero tituli S. Marci a viginti tribus cardinalibus (quorum nomina recensentur in epistola ad Fridericum Imp. quam recitat Radevicus lib. 2. cap. 53.) electus est pontifex anno Domini 1150. tempore Friderici Imper. Contra eum in schismate a tribus duntaxat cardinalibus electus est Octavianus quidam, natione Romanus, cardinalis presbyter, Victor tertius deinceps appellatus. Imperator qui tunc Cremonam obsidione premebat, ab utraque parte per litteras, quæ recitantur apud Radevicum lib. 2. hac de re certior factus, utrumque Papiam venire jussit, eorum dissidia componenda ibidem promittens. Cui ordinationi cum Alexander parere nollet, indignatus Fridericus, in partes Victoris factus est inclinatior. Alexander autem tali accepto responso in Franciam abiit, ubi concilio in Claromonte habito Fridericum & Victorem excommunicavit. Interim Fridericus Mediolanum tertio expugnatum diruit & solo æquavit, tria Magorum corpora Reinoldo Coloniensi archiepiscopo donavit: qui & eadem Coloniam transtulit, ut videre est in epistola ejusdem ex antiquissimo manuscripto codice Sigebergensis monasterii accepta, quam hic subjungo:

Rainoldus Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesiæ electus, & Italiæ archicancellarius, dilectissimis in Christo filiis & amicis, H. majoris ecclesiæ Coloniensis præposito, Philippo decano, cunctisque prioribus, & universo clero, omnibusque in beneficiatis ministerialibus beati Petri ac sanctæ Coloniensis ecclesiæ, universisque burgensibus almæ urbis Coloniæ, salutem & affectuosum obsequium, cum intimæ dilectionis plenitudine.

„ INtinuamus dilectissimæ vestræ universitati quod ex . . . ardentissimi nostri desiderii „ felix jam per Dei gratiam adepti sumus initium. Benigna enim domini nostri serenissimi „ imperatoris Friderici accepta licentia, cum „ gratia, ac dilectionis ejus plenitudine ab ipso „ gaudenter dimissi, & egregiis ac tantis donis, „ quorum nulla in terrenis esse potest æstimatio, excellenter sumus honorati. Inter cetera „ enim liberalitatis suæ beneficia, quæ in nos „ affluentissime contulit, nunc tria nobis munera donavit pretiosissima: videlicet corpora insignia beatissimorum trium Magorum ac Regum, qui primitiæ gentium, in typum ac præ„ sagium futuræ ex gentibus ecclesiæ, jacenti adhuc Christo in præsepi munera pretiosa obtulerunt. Quorum videlicet nobilissima corpora, „ omnique veneratione dignissima, Mediolani in „ ecclesia beati Eustorgii confessoris atque pontificis solemniter ac gloriose fuere recondita. „ Insuper etiam Deo præduce ad vos perferimus „ corpora sanctissimorum martyrum Naboris & „ Felicis, ut inæstimabili & incomparabili hoc „ thesauro super aurum omnemque lapidem pre„ tiosum diligendo sacratissima ecclesia civitasque Coloniensis felicissime ditetur ac perpetualiter decoretur. Nos siquidem, quia suspecta „ est via per inimicos vestros ac nostros, iter „ nostrum per Burgundiam ac Gallias usque ad „ vos disposuimus, præsentemque nuncium a Vercellensi civitate 11. Idus Junii præmisimus ea die „ versus Taurinum & versus Alpes montis Cenisii, cum præfatis sacratissimis ac venerabilibus „ reliquiis celerrime procedentes. Idcoque sinceritatem vestram dilectionem intime rogamus „ & commonemus in Domino, quatenus ad condignam tantorum munerum susceptionem ea „ qua nostis, & qua de vobis confidimus, devotione ac solemnitate præparemini. Dominum Deum „ quoque affectuosissime pro nobis sine intermissione deprecemur, ut una cum ipsis ad honorem ac gloriam nominis sui, & ad perpetuam „ omnium vestrum ac totius patriæ salutem, „ salvos, incolumes & illæsos nos vobis digne„ tur remittere.

Eadem confirmantur ex quodam instrumento donationis per Philippum archiepiscopum Reinoldi successorem capitulo factæ, quod ex archivo metropolis ecclesiæ Coloniensis fideliter jam me descriptum hic subjungo:

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Philippus . . . . Coloniensis archiepiscopus sanctæ ecclesiæ filiis præsentibus & futuris in perpetuam.

„ EA quæ propter salutem animarum devotarum sancte in ecclesias conferuntur, quanto majorem a Deo expectant remunerationem, „ tanto magis est dignum ut justæ contemplationis firmum robur accipiant. Ex relatu plurium intelleximus, quod noster antecessor piæ „ recordationis Reinoldus archiepiscopus, elee„ mosynas, quæ ad sancta Regum corpora offeruntur, sicut & ipsos Reges, majori ecclesiæ in Colonia contulerit, laudabili consideratione motus, ut ubi sanctissimi Reges corporaliter quiescerent, & in majori haberentur „ veneratione, ibi de oblationibus eorum justa „ & benigna consolatio ad canonicos perveniret. „ Nos factum prænominati archiep. commendamus, & habemus ratum, & qua possumus & „ debemus confirmamus authoritate. Ne vero in „ posterum hoc quod juste factum est mutari „ queat, idipsum, quod nos videbamus habere „ in oblationibus Regum, coram multis super „ altare beati Petri ecclesiæ majori dedimus: „ fratribus ejusdem concedentes liberam potestatem ordinandi de ipsis eleemosynis ad supplementum præbendarum suarum, prout poterimus diligentius & melius. Post solennem donationem a nobis factam, sicut justum fuit, „ factum nostrum banno confirmamus: ut si quis „ in posterum ausu temerario in contrarium inveniretur, bannum se scire obligatum esse, & subjectum maledicto excommunicationis. Jussimus „ etiam hanc chartam conscribi, & nostro mu„ nimini sigillo, ut ex scripti inspectione, ea quæ „ ju-

„ ſuſte ſunt facta, & fideliter expreſſa, ad po- A
„ ſterorum notitiam tranſmitterentur.

„ Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnatio-
„ nis MCLXXXIX. Teſtes iſtorum ſunt iſti . . . .
„ major præpoſitus & archidiaconus. Adolphus
„ decanus major & archidiaconus, &c.

Franciæ regem monuit Imperator, ut ad concilium per ſe indictum venire dignaretur, ſecumque Alexandrum adduceret. Quod cum Alexander iterum facere recuſaret, Fridericum magis ac magis ira inflammatum in ſe commovit. Proinde Victorem in Italiam mox ſubſecuturus præmittit, eoque Lucæ defuncto, Guidonem Cremenſem antipapam ſucceſſorem ſubſtituit. Alexander omnium conſenſu Romam vocatus, ab omnibus ſumma cum lætitia recipitur. B

Eodem tempore Ciſalpinæ Galliæ populi in Imperatorem arma corripiunt: qui proinde in Italiam denuo revertitur. Dumque hæc agerentur, Conſtantinopolitanus imperator omnem opem & auxilia per legatos obtulit pontifici, ſi imperium annis ſuperioribus divium viciſſim unire dignaretur. In Anglia pro immunitate eccleſiæ martyrii coronam ſubiit Thomas Cantuarienſis epiſcopus. Regem Angliæ de occiſo martyre innocente diffamatum legati Angliæ pontificem convenientes a nece ſancti martyris immunem eſſe allegarunt. Poſt mutam inquiſitionem ad extremum his conditionibus regem abſolvit, ut is a pontifice & ſucceſſoribus ejus titulum regni agno- C ſceret. Sanctum vero Thomam, evidentiſſimis miraculis claritiſſimum, in numerum ſanctorum retulit.

Cumque Pontifex in dies gravius ab Imperatore vexaretur & inquietaretur, Venetias ſe contulit: ibique Imperatorem, ad oſcula pedum pontificiorum ſe demittentem, nullius arrogantioris dicti factique aſperioris interventu, citra capitis imperatorii pedibus protriti conculcationem, (quam humillimo pontifici injurioſe affingunt hæretici) in gratiam, pacem & unionem eccleſiæ recepit. Eum honorem quem Conſtantinus Magnus ille imperator, longe potentior & ſanctior, Silveſtro Chriſti vicario exhibuit, quemque alii Francorum & Anglorum reges huic aliiſque pontificibus detulerunt (nimirum ut pontifici ab officio ſtratoris eſſent) Fridericus imperator merito pontifici optimo exhibuit: adeoque non immerito pontifex eumdem exemplo anteceſſorum ſuorum acceptavit. Ut vero caput imperatoris ad pedes ſuos demiſſi obtriverit, ſimulque dixerit, *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis*, &c. ſicut ab humilitate pontificis, ita ab omni fide plane eſt alienum: ut ex iis, quæ infra in concilio Venetico dicam, planum fiet. Poſt pacem initam, Venetiaſque multis privilegiis donatas, Pontifex Romam veniens magno omnium gaudio ſuſceptus fuit. Cumque œcumenicum Lateranenſe concilium pro ſchismatibus extirpandis, Saracenis impugnandis, moribuſque eccleſiæ reformandis, celebraſſet: obiit anno Domini 1185. cum ſedi apoſtolicæ annis viginti & uno atque diebus novemdecim præfuiſſet. E

EPISTOLA I. ALEXANDRI PAPÆ III.

AD GERARDUM EPISCOPUM ET CANONICOS BONONIENSES.

De legitima ſui electione.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Gerardo epiſcopo, & dilectis filiis canonicis Bononienſis eccleſiæ, & legis doctoribus, cæteriſque magiſtris Bononiæ commorantibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ÆTerna & incommutabilis providentia conditoris ſanctam & immaculatam eccleſiam a ſuæ fundationis exordio ea ratione voluit & ordine gubernari, ut unus ei paſtor & inſtitutor exiſteret, cui univerſi eccleſiarum prælati abſque repugnantia ſubjacerent, & membra tamquam tuo capiti cohærentia, ei ſe mirabili quadam unitate conjungerent, & ab ipſo nullatenus diſſiderent. Qui vero apoſtolis ſuis pro eorum fidei firmitate promiſit, dicens: *Ecce ego vobiſcum ſum* Matth. 28. *omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*: ille procul dubio eccleſiam ſuam, cujus ipſi apoſtoli magiſterium aſſumpſerunt, ſua promiſſione fraudari nullo modo patietur, ſed eam in ſuo ſtatu & ordine, licet ad inſtar naviculæ Petri fluctuare aliquando videatur, perpetuo faciet permanere. Unde & quamvis hoc tempore tres falſi fratres, qui a nobis quidem exierunt, ſed non fuerunt de nobis, transfigurantes ſe in angelos lucis, cum ſint ſatanæ, inconſutilem Chriſti tunicam, quam utique ipſe quidem ex perſona Pſalmographi a leonibus petit & a framea erui, & de manu canis orat ac poſtulat liberari, ſcindere & laniare laborent: Chriſtus tamen author & caput eccleſiæ, eam velut unicam ſponſam ſuam provida gubernatione tuetur, & navem egregii piſcatoris, licet ſæpius quatiatur a fluctibus, non permittit naufragium ſuſtinere.

Porro cum anteceſſor noſter bonæ memoriæ Hadrianus papa Kalendis Septembris Anagniæ debitum naturæ ſolviſſet, & de terris ad cœlum, de imis migraſſet Domino vocante ad ſuperna: eo Romam adducto, & 11. Nonas Septembris in eccleſia beati Petri, præſentibus fere omnibus fratribus, ſatis honeſte, ſicut moris eſt, tumulato, cœperunt fratres & nos cum eis ſecundum eccleſiæ conſuetudinem de ſubſtituendo pontifice in eadem eccleſia ſtudioſius cogitare: & tribus diebus de ipſa electione tractantes, tandem in perſonam noſtram inſufficientem huic oneri, & tantæ dignitatis faſtigio minimine congruentem, omnes, quotquot fuerunt, tribus tantum exceptis, Octaviano ſcilicet, Joanne de ſancto Martino, & Guidone Cremenſi, Deo teſte, quia mendacium non fingimus, ſed veram, ſicut eſt, loquimur veritatem, concorditer atque unanimiter convenerunt, necnon aſſentiente clero ac populo in Romanum pontificem elegerunt. D

Duo vero Joannes & Guido, quos prænotavimus, tertium Octavianum nominantes, ad ejus electionem pertinaciter intendebant. Unde & ipſe Octavianus in tantam audaciam inſaniamque prorupit, quod mantum, quo nos reluctantes & renitentes, quia noſtram inſufficientiam videbamus, juxta morem eccleſiæ, Odo prior diaconorum induerat, tanquam arreptitius a collo noſtro propriis manibus violenter excuſſit, & ſecum

cum inter tumultuoſos fremitus aſportavit. Ce-
terum cum quidam de ſenatoribus tantum facinus inſpexiſſent, unus ex eis ſpiritu Divino ſuccenſus, mantum ipſum de manu eripuit ſævientis. Ipſe vero ad quemdam capellanum ſuum, qui ad hoc inſtructus venerat & paratus, illico flammeos oculos fremebundus inflexit: clamans & innuens, & ut mantum, quem fraudulenter ſecum portaverat, feſtinanter afferret. Quo utique ſine mora delato, idem Octavianus abſtracto pileo, & capite inclinato, cunctis fratribus aut loco inde aut voluntate remotis, mantum per manus ejuſdem capellani & cujuſdam clerici ſui ambitioſus aſſumpſit: & ipſe idem, quia non erat alius, in hoc opere capellano & clerico extitit coadjutor. Verum ex Divino credimus judicio contigiſſe, quod ea pars manti quæ tegere anteriora debuerat, multis videntibus & ridentibus, poſteriora tegebat. Et cum ipſe idem hoc emendare ſtudioſius voluiſſet, quia capitium manti extra ſe raptus non poterat invenire, collo fimbrias circumduxit, ut ſaltem mantus ipſe appenſus ei quodammodo videretur. Sicque factum eſt, ut ſicut tortæ mentis erat, & intentionis obliquæ, ita ex tranſverſo & obliquo mantum fuerit in teſtimonium ſuæ damnationis indutus. Quo facto portæ eccleſiæ, quæ firmatæ fuerant, reſerantur; & armatorum cunei, quos, ſicut ex re apparuit, pecuniæ largitione conduxerat, evaginatis gladiis cum immenſo ſtrepitu cucurrerunt: & peſtis illa mortifera, quia cardinales epiſcopos non habebat, armatorum caterva militum vallabatur.

Fratres vero facinus tam immenſum & a ſæculis non auditum ex inſperato videntes & formidantes, ne a conductitiis militibus trucidarentur, ſeſe in munitionem eccleſiæ nobiſcum pariter receperunt. Ibique novem diebus continuis, ne exinde libere exiremus, fecit nos quorumdam ſenatorum aſſenſu, quos pecunia oblata corruperat, die noctuque armata manu cum omni diligentia cuſtodiri. Sane populo inceſſanter & jugiter acclamante, & in ſenatores pro tanta impietate multa immanitate frementé, de cuſtodia fuimus illius munitionis crepti: ſed in arctiori & tutiori loco apud Tranſtiberim nos iidem ſenatores, recepta inde pecunia, poſuerunt.

Cumque moram ibidem ferme per triduum feciſſemus, univerſo populo tantam proditionem atque malitiam de cetero nullatenus ſuſtinente: ſenatores cum nobilibus & populo venientes, nos & fratres noſtros per urbem magnifice & honorifice cum immenſis laudibus & præconiis, campanis etiam in tranſitu noſtro pulſantibus, conduxerunt. Et ſic tandem a violentia perſequentis erepti, & noſtræ redditi libertati, ſequenti die Dominico venerabilibus fratribus noſtris Gregorio Sabinenſi, Hubaldo Oſtienſi, Bernardo, Walthero, Julio, epiſcopis, cardinalibus quoque, abbatibus, prioribus, judicibus, advocatis, ſcriniariis, primicerio, & ſchola cantorum, nobilibus etiam, & quadam parte de populo Urbis, apud Nympham non longe ab Urbe inſimul congregatis, munus conſecrationis accepimus: &, ſicut in Romana eccleſia moris eſt, ibidem pontificali regno magnifice ſuimus ac ſolenniter coronati.

Ceterum prædictus Octavianus cum pro conſecratione, immo execratione ſua, dum & in Urbe eſſet, & poſtquam latenter Urbem exivit, multos epiſcopos convocaſſet: nullum prorſus, præter unum, Ferentinatem videlicet epiſcopum, habere potuit pro ſua temeritate & veſania confirmanda. Quoſdam tamen epiſcopos imperialibus minis, quoſdam violentia laicali, quoſdam vero pecuniis & blanditiis allicere voluit: ſed nihil, Domino impediente, profecit. Unde nec adhuc invenire poteſt, licet omnibus modis entatur, qui ei manus execrationis imponat, & ſe tantæ faciat præſumptioni & impietatis authorem. Verum memorati Joannes & Guido, excitatis tenebris obvoluti, quoniam ſcriptum eſt, *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnet*, nec ſic a ſua præſumptione damnabili reſipiſcunt: ſed eumdem Octavianum, quem ſibi in ſtatuam erexerunt, obſtinata perfidia venerantur: & eum, relicta unitate eccleſiæ, præſumunt uſque adhuc tanquam idolum aut ſimulacrum adorare. Ipſe autem Antichriſti tempora præfigurans, uſque adeo erectus eſt ſupra ſe: ut etiam in templo Dei ſederit, oſtendens ſe tanquam ſit Deus: & multi abominationem deſolationis ſtantem in loco ſancto, non ſine multa lacrymarum effuſione, corporeis oculis inſpexerunt.

Sane nos infirmitatem noſtram, & virtutum indigentiam cognoſcentes, noſtrum in Dominum jactamus cogitatum: ſperantes, & de Chriſti miſericordia plenius confidentes, quod eccleſiam ſanctam ſuam, pro qua ipſe idem in ſubſtantia noſtræ mortalitatis apparuit, ut eam ſibi non habentem rugam aut maculam exhiberet, optate faciet in tranquillitate lætari, & procellarum omnium inundatione ſedata, nihil erit quod jam ei poſſit obſiſtere, ubi unicus ejus ſponſus voluerit nubiloſa quæque & noxia propulſare. Nunc igitur quia nos de noſtrorum meritorum qualitate diffidimus, & de honeſtate & religione veſtra plenam habemus fiduciam, veſtris & univerſalis eccleſiæ precibus infirmitatem noſtram petimus adjuvari: caritatem veſtram per apoſtolica ſcripta rogantes & commonentes attentius, ut, ſicut viri catholici, vos pro domo Domini muros inexpugnabiles opponatis, & in devotione ac fidelitate matris veſtræ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ immobiliter perſiſtentes, ab ejus unitate nullatenus recedatis. Quod ſi præfatus vir impietatis, ad partes veſtras aliqua damnationis ſuæ ſcripta tranſmiſerit: ea, ſicut reſpuenda ſunt, reſpuatis, & tanquam vana ac ſacrilega contemnere & abjicere ſtudeatis.

Noverit inſuper diſcretio veſtra, quod nos ſupra nominatum Octavianum, apoſtaticum & ſchiſmaticum, in octavo die a conſecratione noſtra (tunc enim terminum ei reſipiſcendi, & ad unitatem matris eccleſiæ redeundi præfiximus) tanquam inobedientem & contumacem, & illos qui ei manus præſumerent, non dicimus conſecrationis, ſed execrationis imponere, de communi fratrum noſtrorum epiſcoporum & cardinalium voluntate atque conſilio, accenſis candelis, & cœtu clericorum in eccleſia congregato, vinculo anathematis & excommunicationis aſtrinximus, & eos cum ſuo authore diabolo condemnavimus.

II. AD ARNULPHUM LEXOVIENSEM EPISCOPUM.

De rebus in conciliabulo Papienſi geſtis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, &c.

Literas a tua nobis prudentia deſtinatas tanto hilariori mente, *&c. Extat infra in actis conciliabuli Papienſis, anno* 1160.

III. AD CLERUM ANGLIÆ.

De canonizatione S. Eduardi regis Angliæ.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, & aliis eccleſiarum prælatis per Angliam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILlius devotionis conſtantiam & fidei firmitatem, quam circa matrem veſtram ſacroſanctam Romanam eccleſiam exhibetis, diligentius attendentes, in id propoſitum voluntatis adducimur, ut vos ſicut cariſſimos fratres & ſpeciales eccleſiæ filios ſincera caritate in Domino diligamus, propenſius honoremus, & poſtulationes veſtras, quantum cum Deo poſſumus, libenti animo admittamus. Inde utique fuit, quod ſuper petitione, quam de Eduardo glorioſo quondam rege Anglorum canonizando, & in ſanctorum catalogo adſcribendo, tam cariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus illuſtris Anglorum rex, quam vos ipſi nobis inſtantius porrexiſtis, ſolicitam cum fratribus noſtris deliberationem habentes, libro miraculorum inſpecto, quæ, dum in carne mortali viveret, & poſtquam de præſenti ſæculo eſt aſſumptus, omnipotens Dominus per ſuam miſericordiam declaravit: viſis etiam litteris anteceſſoris noſtri piæ memoriæ Innocentii papæ, veſtris quoque teſtimoniis inde receptis: quamvis negotium arduum & ſublime non frequenter ſoleat niſi in ſolennibus conciliis de more concedi; de communi tamen fratrum noſtrorum conſilio, juxta votum & deſiderium prædicti filii noſtri regis ac veſtrum, corpus ipſius confeſſoris ita glorificandum cenſuimus, & debitis præconiis adorandum in terris, ſicut eumdem confeſſorem Dominus per ſuam gratiam glorificavit in cœlis. Unde videlicet inter ſanctos confeſſores de cetero numeretur, quod hoc ipſum apud Deum ſignis meruit ac virtutibus obtinere. Quia igitur decet honeſtatis veſtræ prudentiam eum pie colere, & toto ſtudio venerari, quem authoritate apoſtolica venerandum veſtra poſtulavit devotio, & colendum: univerſitatem veſtram per apoſtolica ſcripta monemus & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps ſtudeatis debitis obſequiis honorare, ut ipſius interceſſionibus apud diſtrictum judicem mereamini veniam obtinere, & gloriotum in æterna beatitudine premium invenire. Datum Anagniæ ſeptimo Idus Februarii.

IV. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Jura & privilegia ejus confirmat.

Alexander papa Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo.

PRædeceſſorum noſtrorum felicis memoriæ Paſchalis & Eugenii Romanorum pontificum veſtigiis inhærentes, tam tibi, quam tuis legitimis ſucceſſoribus, Cantuarienſis eccleſiæ primatum ita plene concedimus, ſicut a Lanfranco & Anſelmo aliiſque ipſorum prædeceſſoribus conſtat fuiſſe poſſeſſum. Quidquid etiam dignitatis ſive poteſtatis eidem ſanctæ Cantuarienſi eccleſiæ pertinere dignoſcitur, præſentis ſcripti pagina confirmamus, ſicut a temporibus beati Auguſtini prædeceſſores tuos habuiſſe apoſtolicæ ſedis authoritate conſtat.

V. AD EUMDEM.

Contra regis perſecutionem inchoatam illum confirmat: & ſimul admonet, ne quid contrarium libertati eccleſiaſticæ regi indulgeat.

Alexander papa Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo.

LItteras, quas nobis tua fraternitas deſtinavit, & ea quæ nuncius tuus viva voce propoſuit, attenta diligentia audivimus, & graves anxietates & amaritudines, quibus animus tuus aſſiduè affligitur, plenius attendimus. Unde his auditis & cognitis, ſpiritus noſter commotus eſt, & valde turbatus: quibus cordi eſt libenter in tuis proſperitatibus delectari, & in adverſis, tanquam fratri cariſſimo, plurimum condolere. Tu ergo, ſicut vir conſtans & prudens, recolens ſæpe quod dicitur: *Ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni facti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati:* hujuſmodi anguſtias in patientia toleres, & non pluſquam oporteat, tuus ſpiritus anxietur, ſed dignam in teipſo conſolationem recipias, ut & nos tecum pariter in eo conſolemur, qui te ad corroborationem catholicæ & Chriſtianæ veritatis huc neceſſitatis articulo reſervavit, & cujus beneplacitum eſt eorum quæ minus licite commiſiſti maculas abſtergere, & per varias afflictiones punire, ne videantur in diſtricto examine punienda reſervari. De cetero non tibi grave ſit, nec (ſicut ex litteris, quas clerico tuo miſiſti, accepimus) ulla ratione meticuloſum, quod es ad ſedem apoſtolicam appellatus: quia gratum nobis eſt, & acceptum, & volumus, ut ſi illi qui te appellaverunt forte venerint, tu per te ipſum, ſi tibi viſum fuerit, appellationem ipſam, omni dubietate & dilatione poſtpoſita, proſequaris: nec unquam authoritate Romanæ eccleſiæ aliquis poſſit conſtantiæ tuæ timorem incutere, ſeu dubietatem: quia nos jura & dignitates eccleſiæ tibi commiſſæ, quantum ſalva juſtitia & ratione poterimus, ſtudioſius tibi curabimus, authore Deo, conſervare, ſicut illi quem in facto eccleſiæ conſtantem reperimus & fortiſſimum propugnatorem.

Act. 5.

Ad hæc fraternitati tuæ præcipiendo mandamus, quatenus te in Cantuarienſem eccleſiam recipias, & paucis quidem retentis admodum neceſſariis, ad minus quam poteris per terram illam diſcurras. Illud autem ſpecialiter ſuggerimus tuæ providentiæ, ut nullius timoris vel adverſitatis obtentu, quæ tibi poſſit accidere, juri & dignitati eccleſiæ tuæ abrenunciare cogaris. Data Senonis ſeptimo Kal. Novembris.

EPIST. THOMÆ ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS.

AD ALEXANDRUM PAPAM.

Reſpondet ſuperiori.

LIteræ conſolationis, quas veſtra nobis dignata eſt paternitas deſtinare, magnum quidem mediocriter anxiato afferre poſſent remedium: aut ſi ſaltem noſtra circa unum aliquid figeretur anguſtia, ſpem nonnullam reſpirandi poſſemus ex eis concipere. At quoniam de die in diem malitia invaleſcit, multiplicantur injuriæ non noſtræ,

ſtræ, ſed Chriſti: immo quia Chriſti, eo magis A
noſtræ: ſuccedentibus ſibi invicem more fluctuum
procellis, ſolum nobis videmus imminere naufra-
gium; nec aliud conſilium ſupereſſe, niſi ut Chri-
ſtum quaſi dormientem in navi pro viribus no-
Matth. 8. ſtris excitantes, dicamus: *Domine ſalva nos, pe-*
rimus. Et hoc ſane aptiorem malignandi nacta
eſt iniquitas occaſionem, quod ſtatum ſanctæ Ro-
manæ eccleſiæ infirmiorem conſpicit. Ut vere li-
queat quod quidquid in caput, ſive bonum, ſi-
ve malum, ſive dulce, ſive amarum defluit, per
barbam deſcendens, nec oram veſtimenti relin-
quit intactam: eripitur Jeſu Chriſto quod ſangui-
ne ſuo comparavit, in ipſam ejus ſortem pote-
ſtas ſæcularis manum extendit, adeo ut nec ſan-
ctorum patrum ſanctiones, nec ſtatuta canonum, B
quorum apud nos etiam nomen exoſum eſt, nec
clericis quidem patrocinari valeant modo, qui
ab hac juriſdictione, ſpeciali privilegio fuerunt
exempti. Et quoniam enarrare vel perſequi ſcri-
pto quæ patimur longum eſſet & tædioſum, ad
veſtram mittimus paternitatem magiſtrum Hen-
ricum fidelem & familiarem veſtrum & noſtrum,
in cujus ore poſuimus ſingula ſeriatim, prout
vidit, & audivit, vobis exponenda. Et ſi pla-
cet, credite, tanquam ſi nos loquentes audiretis
viva voce. Hoc tamen ſciatis, quoniam ſi fieri
poſſet, multo libentius vos in perſona viſitare-
mus noſtra quam in alia. Loquimur vobis ſicut
patri & domino, & quod dicimus, ſummo ſilen- C
tio petimus occultari. Nihil enim nobis tutum
eſt, cum omnia fere referantur ad regem quæ
nobis in conclavi vel in aure dicuntur. Væ no-
bis qui in hæc ſervati ſumus tempora, quorum
diebus acceſſerunt hæc mala, qui in priori ſtatu
tanta potiti ſumus libertate, quam modo dura
& peſſima ſervitute recompenſamus. Fugiſſemus
ſaltem, ne in direptionem patrimonium crucifixi
dari videremus, ſed quo, niſi ad eum qui no-
ſtrum refugium & virtus eſt, ignoramus. De
Wallenſibus & Oeno, qui ſe in principem nomi-
nat, domine provideatis, quia dominus rex ſu-
per hoc maxime motus eſt, & indignatur. Ca-
riſſime pater & domine bene valete.

VI. AD THOMAM CANTUARIENSEM & reliquos Angliæ epiſcopos.

Eos monet ne quid regi indulgeant contra libertatem eccleſiaſticam.

AD hoc pontificalis officii onus ſuſcepiſſe no-
ſcimini, ut commiſſas vobis eccleſias ſic ad
honorem Dei, & ſubditorum profectum atque ſa-
lutem regatis, quod earumdem eccleſiarum liber-
tas per vos nullatenus minuatur, ſed in ſuo ſta-
tu per ſtudium veſtrum & per operam conſerve-
tur. Inde ſiquidem eſt, quod fraternitati veſtræ
per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, &
in virtute obedientiæ injungimus, quatenus, ſi
illuſtris Anglorum rex quidquam a vobis aliquo E
tempore requiſierit, quod contra eccleſiaſticam
libertatem exiſtat, hoc ei facere nullatenus at-
tentetis. Nec vos in aliquo, & maxime contra
Romanam eccleſiam, obligetis: aut novæ pro-
miſſionis ſeu juramenti formam inducere præſu-
matis, præter id quod epiſcopi ſuis regibus fa-
cere conſueverunt. Si autem jam dicto regi ſu-
per hujuſmodi vos in aliquo adſtrictos cognoſci-
tis, quod promiſiſtis nullatenus obſervetis, ſed
hoc potius revocare curetis, & de promiſſione il-
licita Deo ſtudeatis & eccleſiæ reconciliari.

VII. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM

Eum a juramento de conſuetudinibus Anglicanis de quibus intra in Clarendonenſi concilio, immunitati eccleſiaſticæ repugnantibus, obſervandis abſolvit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, &c.

AD aures noſtras fraternitas tua noverit eſſe perlatum, &c. *Extat in actis Clarendonenſis concilii anno* MCLXIV.

VIII. AD EUMDEM.

De munere legationis apoſtolicæ, Cantuarienſi concedi ſolito, Eboracenſi epiſcopo ad inſtantiam regis ſine præjudicio Cantuarienſis conceſſo.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ETſi pro animi tui prudentia & fidei ſincerita-
te perſonam tuam uberiori dulcedine ca-
ritatis & flagrantiori deſiderio velimus ſemper di-
ligere, & honori & exaltationi tuæ ſicut kariſſi-
mi fratris noſtri ardentiori animo aſpirare: nos
tamen & teipſum, qui magna columna es eccle-
ſiæ, cautius convenit temporum qualitatem at-
tendere, & provida diſpenſationis moderatione
motum principis definire. Novit ſiquidem indu-
ſtria tua, cui Divina diſpenſatio magnæ prudenti-
æ & gratiæ donum indulſit, quoniam * ſerven- * al. fur-
tem diſpoſitionem circa regni ſui gubernationem tem.
cariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus illu-
ſtris rex Anglorum defendat, & eamdem velit
diſpoſitionem, ut firmior habeatur, & habeat
majorem favorem, authoritate Romanæ eccleſiæ
roborari. Unde cum olim per venerabilem fra-
trem Lexovienſem epiſcopum, & dilectum filium
noſtrum Pictavenſem archidiaconum, a nobis &
fratribus noſtris inſtantius poſtulaſſet legationem D
totius Angliæ Eboracenſi archiepiſcopo indulge-
ri, & tam tibi quam univerſis epiſcopis manda-
ri rogaſſet, ut antiquas regni ſui conſuetudines
& dignitates conſervaretis, nobis ejus petitiones
prætet ſuum arbitrium moderantibus, ſtatim poſt
reditum nunciorum ſuorum, vix audito quod a
nobis reportaverant, dilectos filios noſtros Gau-
fredum archidiaconum ſuum, & magiſtrum Jo-
annem, ad noſtram præſentiam deſtinavit, & per
eos quod prius petierat, & amariora, a nobis
inſtantiſſime poſtulavit. Et ut ſuo deſiderio faci-
liorem animum præberemus, fraternitatis tuæ,
prædicti epiſcopi Eboracenſis ad nos litteras im-
petravit.

Quod enim de antiquis conſuetudinibus & di- E
gnitatibus conſervandis prius mandari rogaverat,
nuper, ſicut tu & alii obſervare promiſeratis, ea
cum multa inſtantia petiit authoritate apoſtolici
ſedis ſibi & ſuis poſteris confirmari. Sed nos
petitionem iſtam nequaquam admiſimus verum-
tamen, ne ad nimiam amaritudinem & vehemen-
tiorem animi turbationem eum circa nos & te-
ipſum provocaremus, ne etiam id conſideratio-
ne tui putaretur quomodolibet impediri, nos ti-
bi & nobis (ne forte in majorem calorem ira-
cundiæ adverſus te exardeſceret) conſultius pro-
videre volentes, & penſantes tempora periculoſa,

lega-

legationis litteras præfato archiepiſcopo concedendas eidem regi conceſſimus. Quoniam vero votis principum condeſcendendum eſt, & ſuæ contemperandum voluntati: prudentiam tuam monemus, conſulimus, & omnimodis exhortamur, quatenus ſicut vir providus & diſcretus neceſſitatem temporis metiens, & quæ inde tibi & eccleſiæ tuæ poſſint provenire perverſa, fideli meditatione attendens, prænominato regi in omnibus & per omnia, ſalva honeſtate eccleſiaſtici ordinis, deferre ſatagas, & ejus tibi gratiam & amorem inceſſanter recuperare intendas: ne ſecus faciendo, eum contra te & noſmetipſos conturbes, & ii, qui non eodem ſpiritu ambulant, tibi & nobis valeant propter hoc inſultare. Nos enim, data nobis opportunitate, de honore & augmento tuo cum eodem rege diligenter ac ſolicite conferemus: & circa conſervanda jura & dignitates eccleſiæ tuæ neceſſariam diligentiam adhibebimus & cautelam, quam convenit adhibere. Datum Senonis III. Nonas Martii.

IX. AD EUMDEM.

Eum anguſtiis preſſum conſolatur.

Alexander ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam dies mali ſunt, & multa ſunt pro qualitate temporis toleranda, diſcretionem tuam rogamus, monemus, conſulimus, & ſuademus, ut in omnibus tuis & eccleſiæ agendis te cautum, providum & circumſpectum exhibeas, & nihil propere vel præcipitanter, ſed mature & graviter, facias, ad gratiam & benevolentiam illuſtris regis Anglorum recuperandam, quantum ſalva libertate eccleſiæ & honeſtate officii tui fieri poterit, & enitaris modis omnibus & labores, ut uſque ad proximum paſcha eumdem regem ſuſtineas; ita quod nihil in eum vel terram ipſius uſque ad præſcriptum tempus ſtudeas exercere. Tunc enim Dominus dabit tempora meliora, & tam tu quam nos tutius poterimus in facto ipſo procedere.

X. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

De immunitate eccleſiaſtica non violanda: & clericis ad tribunal ſæculare non trahendis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Henrico illuſtri Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ETſi circa nos & matrem tuam eccleſiam ſacrotanctam filialis in te devotio aliquatenus videatur tepuiſſe: paternum tamen affectum circa te, vel regnum tuæ gubernationi commiſſum, nullo tempore deſeruimus. Tua ergo ſerenitas, quod amici verbera potiora, quam inimici oſcula exiſtant, diligenter advertens, conſideret ſtudioſius & attendat, quod ſicut clerici a viris ſæcularibus vita & habitu diſtinguuntur: ita & judicia clericorum a laicorum judiciis diverſa * potius comprobantur. Quare ſi eo ordine, quem non decet pervertas, & quæ Jeſu Chriſti ſunt tuæ poteſtati uſurpans, novas leges ad eccleſiarum oppreſſionem & Chriſti pauperum pro tuo beneplacito condas, conſuetudines etiam, quas avitas vocas, induças: tu ipſe procul dubio in extremo examine, quod effugere non poteris, modo consimili judicaberis, & eadem menſura, qua menſus fueris, remetietur tibi. Verum ne commonitiones noſtræ auribus excellentiæ tuæ tædioſæ vel aſperæ videantur, ſcriptum recollige: *Quod filium, quem pater diligit, corripit*: pro certo cognoſcens, quod quanto perſonam tuam ardentiori caritate in Domino, diligimus, & ſinceriſſimæ tuæ devotionis inſignia nobis & eccleſiæ Dei multipliciter & magnifice olim exhibita ad memoriam ſæpius & ſtudioſius revocamus; tanto hæc cognitioni tuæ, ſpiritualem tibi & æternam ſalutem votivis cordis affectibus exoptantes, libentius intimamus. Prov. 3.

Si enim te in aliquo judicium futurum deterret, aut præmiorum in æterna requie corona delectat: veritatem, quæ Deus eſt, & juſtitiam colere, jus ſuum unicuique tribuere, negotia eccleſiaſtica, & præſertim criminalia, quæ de læſione fidei vel juramenti emergunt, cauſas ſuper rebus, poſſeſſionibus eccleſiarum, perſonis eccleſiaſticis tractanda relinquere, regnum & ſacerdotium non confundere, non adeo ſerenitatem tuam deceret, quam etiam expediret. Si autem univerſa, quæ in uſus tuos per hujuſmodi angarias de bonis eccleſiaſticis convertuntur, in refectionem pauperum, vel aliis pietatis operibus expenderes: obſequium non magis Deo gratum efficeres, quam ſi altari quolibet diſcooperto, aliud cooperires: aut ſi Petrum crucifigeres, ut Paulum a mortis periculo liberares. Recolere ſiquidem debes, & præ oculis ad hujus rei exemplum habere, qualiter rex Saul, quia devicto Amalec, prædam contra Divinum præceptum reſervare volebat, cum ſe ad excuſationem ſui, hæc ad ſacrificandum reſervare proponeret, a Domino fuerit reprobatus, & alius, eo vivo, in honorem & dignitatem regiam ſubrogatus. Quem utique peccata populi regem effecerant. eum a gubernatione regni propria commiſſa deſtituerunt. Quomodo etiam rex Ozias, dum thurificare voluit, & ſacerdotis ſibi officium uſurpare, lepra, digna Dei ultione, percuſſus fuiſſet, tuæ ſaluti congruit ad animum revocare. 2. Par. 26.

Si vero ſucceſſus tuos, viribus & poteſtati tuæ, & non Deo adſcribas, intentionem quoque & animum tuum ab eccleſiaſticorum virorum & eccleſiarum oppreſſione non retrahas: ille procul dubio, quia aliis te præfecit, & magnum in orbe principem ad fidelium ſuorum gubernationem, non ad depreſſionem conſtituit, talenta tibi commiſſa gravi a te cum uſura requirere. Et ſicut de Roboam filio Salomonis legitur, qui pro delicto patris eſt a regno ejectus: commiſſum paternum in hæredes transfundet. Tu ergo pravis cujuslibet ſuggeſtionibus non acquieſcas, nec iis qui ſemper mala ſuſurrant aurem inclines: ſed quæ tuam ſalutem expediant diligenter audias, & ita ad honorem Dei & eccleſiæ ſuæ tranquillitatem & pacem, ad quod ſolummodo es regni gubernationem adeptus, idem regere, & ſecundum quod Dominus tibi adminiſtravit, ſtudeas utiliter gubernare. ut ille, per quem reges regnant, & cui ſervire regnare eſt, tibi & hæredibus tuis regnum temporale conſervet, & poſt illud tribuat ſine fine manſurum.

* potius

XI. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM Cantuarienſem.

Significat eum non teneri damnationi conciliabuli apud Northamtonam celebrati.

Alexander papa Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo.

QUod minor majorem judicare non poſſit, &c. *Extat infra in actis dicti conciliabuli anno* MCLXIV.

XII.

XII. AD GILIBERTUM EPISCOPUM LONDONIENSEM.

Mandat illi ut pergat Henricum Angliæ regem monere ad devotionem Romanæ ecclesiæ exhibendam, ejusque jura tuendum, & Thomam Cantuariensem in favorem & gratiam recipiendum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Giliberto Londoniensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod circa ea, quæ tuæ injunximus fraternitati, efficax studium & diligentiam impendisti, & carissimum in Christo filium nostrum Henricum illustrem regem Angliæ, super incremento & exaltatione ecclesiæ, ac nostra, fideliter solicitare ac commonere curasti, gratum omnimodis & acceptum habemus, & tibi exinde gratias uberrimas exolventes, solicitudinis tuæ prudentiam magnificis super hoc laudibus in Domino commendamus. Quoniam vero eumdem regem, tanquam filium carissimum, & inclitum principem, arctiori caritate diligimus: idcirco per te, & per venerabiles fratres nostros, Rotomagensem archiepiscopum, & Herefordensem episcopum, nec non per carissimam filiam nostram in Christo illustrem quondam Romanorum imperatricem, matrem ejus, sæpe ac sæpe ipsum solicitandum duximus, & ad ecclesiæ devotionem multimodis provocandum. Gaudemus autem, & exultamus in Domino super ea devotione ejusdem regis, quam tuis litteris nobis significasti.

Ceterum, quoniam eum volumus devotum esse ecclesiæ Dei, & nobis, sicut ab ipso principio, consuevit existere: rogamus fraternitatem tuam, monemus, atque mandamus, quatenus ipsum scilicet ac diligenter sæpe & sæpius per te & alios commoneas, horteris modis omnibus, & inducas, ut ad ejusdem ecclesiæ honorem pariter & exaltationem solito modo intendat, & causam ipsius strenue foveat, & manuteneat, atque defendat: ecclesias vero, & ecclesiasticas personas diligat, & honoret, & eorum jura conservet. Venerabilem quoque fratrem nostrum Cantuariensem archiepiscopum in amorem & gratiam suam reducat. Nos enim, si eam, quam incœpit, B. Petro & nobis reverentiam exhibuerit & honorem: eum ferventi affectione diligimus, & ad honorem & exaltationem ipsius, & conservationem regni sibi commissi, modis omnibus, prout decuerit, intendemus. Malumus enim ipsum in patientia & mansuetudine vincere, quam eum aliquo modo gravare, quamdiu id poterimus sustinere. Datum in Gradu Mercurii, XI. Kal. Septembris.

XIII. AD EUMDEM.

De Cantuariensi ecclesia.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Gilberto Londoniensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

AMemoria tua non credimus excidisse, qualiter carissimus in Christo filius vester Henricus illustris rex Anglorum multa a nobis olim precum instantia requisivit, ut ab Herefordensi ecclesia, cui præminebas, de te in Londoniensem ecclesiam translationem fieri pateremur. Ut autem suæ petitioni nostrum impertiremur assensum, necessitatem imminentem pariter & utilitatem proponebat: asserens quod civitas illa quasi regia sedes existeret, & quia te religionis & discretionis virtute crederet præeminere, consilio tuo, super his quæ saluti animarum expedirent, & ad regni augmentum pariter & conservationem spectarent, temporaliter & spiritualiter uti volebat, & ideo magis proximum te desiderabat habere. Unde attendentes quam utiliter prudentia & religio tua saluti ejusdem regni & regis posset consulere, & quanta inde valeat commoditas provenire, libenter suis precibus acquievimus, & te concessimus in Londoniensi ecclesia promoveri. Unde quanto benignius ejus beneplacitum & voluntatem complevimus, & tuæ pariter exaltationi intendimus & honori, tanto probitas tua circa incrementum & conservationem ecclesiæ amplius deberet eniti, & attentius circa hoc laborare, ut fructum, quem idem rex nobis proposuit, & nos speramus, exhibitione operis & ipsa rerum experientia cognoscamus. Quomodo autem rex prædictus a devotione ecclesiæ animum avertit, & eam in multis sicut appellationibus & visitationibus vestris, communicando etiam excommunicatis nominatim & schismaticis, & confœderando se eis, & in eo etiam quod venerabilem fratrem nostrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum de regno suo exire coegit, quasi persequi & impugnare videtur, te non credimus ignorare. Quapropter solicitudinem tuam rogamus, monemus, atque mandamus, quatenus adjuncto tibi venerabili fratri nostro R. Herefordensi episcopo, eumdem regem solicite commoneas, & studiosa exhortatione inducas, ut hujus proposito prorsus relicto, in eo quod excessit, sicut dignum est, satisfaciat, a pravis actibus omnino desistat, creatorem suum puro corde diligat, matrem suam Romanam ecclesiam solita veneratione respiciat, nec eam visitare volentibus inhibeat, appellationes ad eam factas nullo modo impediat, & prædictum nostrum Thomam Cantuariensem archiepiscopum ad sedem suam benignius revocans & reducens, in B. Petri & nostra reverentia firmus immobilisque consistat, & ad opera misericordiæ ac pietatis intendat: ut ille, per quem reges regnant, temporale sibi regnum conservet in terris, & sempiternum largiatur in cœlis. Et nisi ista maturius correxerit, timendum sibi erit, ne & Deus ei pro his omnibus graviter irascatur, & in eum & in suos debeat gravius vindicare: & nos ipsi id non poterimus diutius in patientia sustinere. Nec ista pro nobis, quantum pro eo proponimus, cujus gloriam & honorem totis affectibus exoptamus.

XIV. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Munus apostolicæ legationis ei injungit.

Alexander servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ archiepiscopo Cantuariensi, salutem & apostolicam benedictionem.

SAcrosancta Romana ecclesia digniores personas, & eas maxime, quas honestate, prudentia, & litteratura, & eminentia virtutum præfulgere cognoscit, ampliori consuevit caritate amplecti, gloria & honore prævenire. Attendentes itaque devotionis & fidei constantiam, qua pro ecclesia Dei sicut columna immobilis perstitisti, honestatis, & litteraturæ, ac discretionis prudentiam,

tiam, qua præeminere dignoſceris, nihilo minus A conſiderantes, dignum duximus perſonam tuam, tantarum virtutum inſignibus decoratam, quodam ſpeciali privilegio & ſingulari prærogativa diligere & honorare, tuæque utilitati ſolita benignitate proſpicere, & attentiori ſolicitudine providere. Inde eſt, quod nos tibi legationem totius Angliæ, excepto epiſcopatu Eboracenſi, benigno favore concedimus, ut ibi vice noſtra corrigas quæ inveneris corrigenda: & ad honorem Dei & ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & ſalutem animarum ſtatuas, ædifices, & plantes, quæ ſtatuenda fuerint & plantanda. Quapropter monemus fraternitatem tuam, atque mandamus, quatenus cuncta cum providentia & diſcretione, ſecundum quod Deus tibi adminiſtraverit, agas, B vitia extirpes, & virtutes in vinea Domini ſtudeas complantare.

Datum Anagniæ ſeptimo Idus Octobris.

EPISTOLA

THOMÆ ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS

AD LONDONIENSEM OMNESQUE SIBI SUBDITOS ANGLIÆ EPISCOPOS.

Auctoritate apoſtolica conſuetudines Anglicanas damnat. C

Thomas Dei gratia Cantuarienſis eccleſiæ miniſter humilis venerabilibus fratribus ſuis Londonienſi, ceteriſque totius Cantiæ provinciæ epiſcopis, ſic tranſire per bona temporalia, ut non amittant æterna.

FRatres mei dilectiſſimi, quare non conſurgitis mihi adverſus malignantes? Ut quid non ſtatim mecum adverſus operantes iniquitatem? An ignoratis, quoniam *diſſipabit Dominus oſſa eorum qui hominibus placent? Confundentur, quoniam Dominus ſprevit eos.* Satis novit diſcretio veſtra, quoniam error cui non reſiſtitur approbatur; & veritas, cum minime defenditur, opprimitur: videturque, teſte Gregorio, conſentire erranti, qui ad relecanda quæ corrigi debent non occurrit. Inde eſt quod dominum regem Angliæ ſatis ſuperque ſuſtinuimus: nec ullum ex eo ſuſtinentiæ noſtræ aſſecuta eſt eccleſia Dei compendium. Periculoſum & intolerabile de cetero nobis viſum eſt, tantos illius officialiumque ſuorum circa eccleſiam Dei & eccleſiaſticas perſonas exceſſus ut hactenus impunitos relinquere: præſertim cum ſæpiſſime nunciis & litteris, modiſque aliis, prout decuit, ſtuduerimus eum a perverſo propoſito ſuo revocare. Et quoniam vix ab eo auditi ſumus, nullatenus tamen exauditi: ſcriptum illud, in quo illæ non conſuetudines, ſed pravitates potius, quibus perturbatur & confunditur Anglicana eccleſia, continentur, ipſiuſque ſcripti auctoritatem, invocata Spiritus S. gratia, publice condemnavimus, & caſſavimus: univerſos etiam obſervatores, exactores, conſiliarios, adjutores, ſeu defenſores earum excommunicavimus: omneſque vos epiſcopos a promiſſione, qua contra conſtitutionem eccleſiaſticam ad earum obſervationem tenebamini, auctoritate Dei & noſtra abſolvimus.

Pſal. 52.

Quis enim dubitat ſacerdotes Chriſti, regum & principum, & omnium fidelium patres & magiſtros cenſeri? Nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi cohetur ſubjugare, & iniquis obligationibus illum poteſtati ſuæ ſubjicere, a quo credit ſe non ſolum in terra, ſed & in cœlis ligari poſſe & ſolvi? Proinde ne in hujus ſententiæ commiſſum incidatis, auctoritatem ipſius ſcripti, ipſumque ſcriptum cum pravitatibus quæ in eo continentur, irritum duximus & caſſavimus, præſertim in his.

1. Quod non appelletur ad ſedem apoſtolicam ſuper aliqua cauſa, niſi licentia regis.

2. Quod non liceat archiepiſcopo vel epiſcopo exire de regno, & venire ad vocationem domini papæ ſine licentia domini regis.

3. Quod non liceat epiſcopo excommunicare aliquem, qui teneat de rege in capite, ſine licentia regis, vel terram ipſius, vel officialium ſuorum, ſub interdicto ponere.

4. Quod non liceat epiſcopo coercere aliquem de perjurio vel fide læſa.

5. Quod clerici teneantur ad ſæcularia judicia.

6. Quod laici, ſive rex, ſive alii, tractent cauſas de eccleſiis, vel decimis, & alia in hunc modum.

Denunciavimus etiam excommunicatum, & ex nomine excommunicavimus Joannem de Oxeneford, qui in hæreſim damnatam incidit, præſtando juramentum ſchiſmaticis, quo ſchiſma jam fere emortuum in Alemannia revixit, communicando illi nominatiſſimo ſchiſmatico Reginaldo Coloniæ archiepiſcopo. Et quia contra mandatum domini papæ & noſtrum decanatum Saresberienſis eccleſiæ ſibi uſurpavit, quod quidem factum tum juri contrarium, tum eccleſiæ Dei exemplo perniciоſum, penitus caſſavimus, & reddidimus irritum: præcipientes epiſcopo Saresberienſi & capitulo in virtute obedientiæ, & in periculo ordinis ſui, ne de cetero viſis litteris noſtris, ex eo facto eum decanum habeant.

Similiter Richardum de * Ibelis denunciavimus excommunicatum, & excommunicavimus, ex eo quod in eamdem hæreſim damnatam incideriit, communicando cum Reginaldo Colonienſi ſchiſmatico, machinando etiam & fabricando omnia mala cum ſchiſmaticis & Teutonicis illis in perniciem Dei & eccleſiæ, & præſertim eccleſiæ Romanæ, ex pactis contractis inter dominum regem & ipſos.

* Iucceſtre, *legis Rogerus*. Hard.

Excommunicavimus etiam Richardum de Luci, & Jocelinum * de Baillis, qui pravitatum illarum auctores & fabricatores extiterunt: Ranulphum etiam de Broc, qui bona eccleſiæ Cantuarienſis, quæ alimenta de jure ſunt pauperum, occupavit & detinet, hominesque noſtros tam eccleſiaſticos quam laicos cepit, & in captione tenet. Hugonem quoque de S. Claro, & Thomam filium Bernardi, qui ejuſdem quoque eccleſiæ Cantuarienſis bona & poſſeſſiones abſque noſtra conniventia occupaverunt, & tenent: omneſque etiam qui de cetero in poſſeſſiones & bona eccleſiæ Cantuarienſis contra voluntatem noſtram & conſenſum manus violentas extendent, eadem excommunicationis ſententia innodavimus.

* de Baliol. *Rogerus*. H.

XV. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Sententiam contra Anglicanas conſuetudines & earum defenſores latam confirmat.

Alexander ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX litteris tuis jampridem & certa multorum relatione cognovimus, quod tu in Jocelinum Sa-

Saresberiensem episcopum, quoniam tibi inobediens fuit, interdicti sententiam protulisti. Ipse vero licet super hoc ad nostram audientiam appellasset, & Dominicam, qua cantatur, Ego sum pastor bonus, proxime tunc venturam, appellationi suæ terminum præfixisset: eodem instante nec venit, nec ad nos aliquem pro se responsalem transmisit. Quocirca nos eum in contumacia & rebellione sua contra te fovere nolentes, sententiam quam in eum propter hoc tuleris, auctore Domino, ratam & firmam habebimus, & totam causam ejus tuæ discretionis arbitrio duximus relinquendam: quod inde canonice feceris, ratum, cessante appellationis obstaculo, habituri.

XVI. AD EUMDEM.

De consuetudinibus Anglicanis a se confirmari petitis.

Alexander episcopus Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

NOvit industria tua, quam ferventem dispositionem circa regni sui gubernationem carissimus in Christo filius noster Henricus, illustris rex Anglorum impendat, & eamdem, ut firmior habeatur, vult auctoritate Romanæ ecclesiæ roborari, petens ut antiquas regni sui consuetudines, & dignitates conservemus illæsas. Item cum legationis officium totius Angliæ postulasset instantius Eboracensi archiepiscopo indulgeri, pensantes tempora periculosa, legationis literas præfato archiepiscopo concedendas eidem regi concessimus: licet antequam inclinaremur ad consensum, nuncii ejus nobis in verbo veritatis promiserunt, & super hoc juramentum obtulerunt, quod nunquam sine voluntate vestra litteræ Eboracensi archiepiscopo redderentur.

XVII. AD OMNES EPISCOPOS ANGLIÆ.

Ejusdem argumenti.

Alexander servus servorum Dei omnibus episcopis Angliæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QUamquam ex injuncto nobis officio, de universorum jure in sua integritate servando, curam tenemur & solicitudinem gerere, ad illorum justitias, qui in parte solicitudinis nobis commissæ a Domino sunt vocati: in quanto gradu sublimiori existunt, tanto frequentius retorquere debemus, & super his majorem diligentiam & curam propensiorem habere. Hac siquidem consideratione inducti, fraternitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, & in vi obedientiæ injungimus, quatenus super his, quæ ad ecclesiæ Cantuariensis jura, dignitates, aut etiam libertates spectare noscuntur, vos sine conscientia & assensu venerabilis fratris nostri Thomæ ejusdem ecclesiæ archiepiscopi intromittere nullatenus præsumatis, nec occasione appellationis, quam contra eum ad nos fecistis, id aliquatenus attentetis. Quod si aliquis vestrum contra hoc præceptum nostrum quolibet ausu venire præsumpserit: ita in eo excessum istum studebimus, Domino auctore, graviter vindicare, quod pœna docente cognoscet, quam periculosum fuerit apostolicis contraire præceptis.

Datum Laterani, quinto Kal. Februarii.

XVIII. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De legatione in Angliam missa.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod personam tuam literis nostris non sæpius visitamus, inde provenire cognoscas, quod per nuncios tuos ea quæ non duximus scriptis committere, cognitioni tuæ viva voce curavimus frequentius intimare. Nunc autem ad tuæ discretionis notitiam volumus pervenire, quod nos pacem tuam votivis cordis affectibus exoptantes, dilectos filios nostros, Willelmum tituli S. Petri ad vincula presbyterum, Oddonem S. Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, ad carissimum in Christo filium nostrum illustrem Anglorum regem, ut legatione in terra sua cismarina fungantur, transmisimus: & specialiter, ut inter te & eumdem regem concordiam & pacem reforment, & cooperante Domino amicabilem faciant compositionem. Undo quoniam nos pacem tuam & ecclesiæ omnimode unam reputamus, nec magis, nisi quia ipsam majorem ecclesiæ universali collaturam credimus utilitatem, optamus: fraternitatem tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, consulimus, & mandamus, quatenus, quam periculosus præsentis temporis status existat, & quantum ecclesia tibi commissa præsentia & consilio tuo indigeat, consideres diligentius & attendas, ad pacem & concordiam inter te & memoratum regem fundandam, quantumcumque salva tua & ecclesiæ honestate fieri possit, animum & voluntatem tuam inclines.

Et si tibi in his non omnia secundum beneplacitum tuum succedant: ad præsens dissimules, quæ corrigenda fuerint, ad statum pristinum, processu temporis, auctore Domino, reducturus. Nec pro verbo, quod nos in Christo carissimo filio nostro illustri Francorum regi secundum petitionem tuam significavimus, te a pace & concordiæ bono quoquo modo retardes, aut ab his animum & voluntatem tuam avertas: dummodo in conventione tuam & ecclesiæ, sicut diximus, honestatem valeas conservare. Quoniam multa poteris in posterum paulatim habita discretione avellere, quæ si modo exprimeres, viderentur aliquid magni continere. Verum in jam dictos cardinales potes omnino confidere, nec de memorato Willelmo oportet te quomodolibet dubitare: quoniam nos ei, ut ad pacem tuam viribus totis intenderet, firmiter & distincte injunximus: & ipse tantum nobis promisit, quod nos inde nullatenus dubitamus.

De cetero fraternitatem tuam rogamus, atque monemus, ut dilectum filium nobilem virum comitem Flandrensem ex parte nostra diligenter convenias, & instantius exhorteris, ut nostra & ecclesiæ necessitate inspecta, nobis in aliquo liberaliter studeat subvenire. Non enim credimus quod acceptiorem Deo eleemosynam possit facere, quam si nobis ad præsens ad tuendam ecclesiæ libertatem dignæ subventionis solatium satagat exhibere.

XIX. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Henrico illuſtri Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MAgnificentiæ tuæ petitionibus gratanter admiſſis, & voluntati tuæ in omnibus, quantum cum Deo & juſtitia poſſumus, ſatisfacere cupientes, & tibi, & honori tuo deferre: dilectos filios noſtros, Willelmum tituli S. Petri ad Vincula presbyterum, & Oddonem S. Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, viros ſiquidem literatos, diſcretos pariter, & honeſtos, & magnum in eccleſia Dei locum habentes, & tibi & regno tuo devotos, quos nos inter alios fratres noſtros caros admodum acceptoſque tenemus, cum plenitudine poteſtatis, cauſas, quas tibi in aliis literis expreſſimus, & alias quas expedire viderint, cognoſcendi, in terram tuam ciſmarinam excellentiæ tuæ legatos duximus deſtinandos: quibus vices noſtras in omnibus ita plene commiſimus exequendas, ſicut illis, vel aliis apoſtolicæ ſedis legatis, eccleſia Romana committere conſuevit. Eapropter ſerenitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus ipſos, ſicut tantos viros & apoſtolicæ ſedis legatos, honorifice & benigne recipias, & manſuete, prout congruit regio honori, pertractes, ut antiquam devotionem tuam in filiis ſuis ſancta Romana eccleſia recognoſcat: & excellentiæ tuæ ac toti terræ tuæ gubernationi commiſſæ, incrementum inde non modicum valeat, cooperante Domino, provenire. Ea vero, quæ ſublimitati tuæ exparte noſtra proponent, ita graviter admittas, & prompto animo acquieſcas, quod Dominus in his & eccleſia ſua dignis præveniatur honoribus, & tu ipſe, ac univerſa terra tuæ gubernationi commiſſa, fructum inde multiplicem, & a Deo præmium, & coram hominibus laudem & gloriam, ſuſcipere valeas. Hoc vero tranſcriptum nulli mortalium reveles, niſi ſoli magiſtro Gunterio, quia fidem meam ſuper hoc magiſtro Galtero ita ſtricte, ut voluit, dedi.

XX. AD LUDOVICUM VII. REGEM FRANCORUM.

De legatione per Franciam Thomæ archiepiſcopo Cantuarienſi commiſſa.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INter cetera magnificentiæ tuæ & devotionis inſignia, illud ſpecialiter animum noſtrum vehementer accendit: quod venerabilem fratrem noſtrum Thomam archiepiſcopum Cantuarienſem, virum ſiquidem religioſum, diſcretum pariter & honeſtum, & nobis & univerſæ eccleſiæ Dei carum omnimodis & acceptum, & tot & tantis honoribus præveniſti, & ei tam ampla & tam magnifica humanitatis beneficia regia munificentia dignatus es largius erogare. Super quo utique ſerenitati tuæ quantas & quas poſſumus gratias exhibemus, & clementiam tuam exinde immenſis in Domino laudibus commendamus: id ſicut Deo, cui hæc potius in perſona illius Afeciſti, graviſſimum, ita nobis acceptum putantes, tanquam ſi hoc perſonæ noſtræ ſpecialiter impendiſſes. Et quoniam ejuſdem archiepiſcopi pacem totis cordis affectibus exoptamus: dilectos filios noſtros Willelmum tituli S. Petri ad vincula, & Oddonem S. Nicolai in carcere Tulliano diaconum, cardinales, ad cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Anglorum regem duximus deſtinandos: ut inter eumdem regem & præfatum archiepiſcopum, ad utriuſque honorem pariter, & perfectam concordiam & pacem, Domino cooperante, reforment: & in ipſius regis terra tranſmarina cauſas emergentes audiant & cognoſcant, & ibidem apoſtolicæ ſedis legatione fungantur.

Ea propter magnificentiam tuam per apoſtolica ſcripta rogando monemus, & exhortamur in Domino, quatenus pro eccleſiæ Dei reverentia, & honore B. Petri, & noſtro, apud jam dictum regem & archiepiſcopum partes tuas efficaciter interponas, & ſtudioſius elabores, quod ad honorem Dei & eccleſiæ, & ſui etiam commodum & augmentum, amicabiliter inter ſe & pacifice conveniant: & ad hoc animos & voluntates ſuas, ſalva ipſius archiepiſcopi & eccleſiæ honeſtate, omnimodis inclinent. Quod ſi per ſtudium jam dictorum cardinalium, & laborem & operam tuam, pax inter eos & concordia poterit reformari: eccleſia, quæ tuo poſt Deum eſt ſpecialiter adjutorio fulta, non modicum inde ſuſcipiet incrementum: & tu ab omnipotente Deo in illa felici retributione juſtorum ſpeciale propter hoc præmium obtinebis. Si autem (quod Deus avertat) convenire non poſſint, dummodo regiæ voluntati ſederet & beneplacito tuo, nobis per omnem modum complaceret, & gratum valde exiſteret & acceptum, quod, ſi abſque gravi ſcandalo perſonarum regni tui fieri poſſet, nos prænominatum archiepiſcopum ſpecialis honoris prærogativa inter ceteros donaremus, & ſibi vices noſtras committeremus in illis partibus exequendas. Unde ſerenitatem tuam quanta poſſumus prece rogamus, ut ſi pacem, ſalva honeſtate ſua, & eccleſiæ, quod omnimodis optaremus, habere non poſſit: nobis ſuper his voluntatem tuam ſub omni celeritate ſtudeas intimare. Et hoc interim habeas omnino ſecretum.

XXI. AD WILLELMUM ET ODDONEM LEGATOS.

Ut pro bono eccleſiæ reges Francorum & Angliæ concordentur, & in Anglia de ſtatu regni & eccleſiæ ſine ſcitu Thomæ Cantuarienſis nihil agant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Willelmo S. Petri ad vincula presbytero, & Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apoſtolicæ ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta univerſæ Dei eccleſiæ, & præſertim Romanæ & Orientali, detrimenta & incommoda ex diſcordia & diſſenſione, quæ inter cariſſimos in Chriſto filios noſtros illuſtres Francorum & Anglorum reges per humani generis contigit inimicum, potuerint evenire, noſtram decet diſcretionem advertere, & tanto diligentius ad ea extinguenda intendere, quanto exinde majora (quod Deus avertat) pericula formidamus. Quocirca diſcretionem veſtram per apoſtolica ſcripta monemus, mandamus, atque præci-

pi-

pimus quatenus ad pacem inter eos & concordiam reformandam modis omnibus per vos & per alios religiosos & discretos viros utriusque regni intendere studeatis, & ad hoc tota diligentia & totis viribus laboretis: vobis omnimodis precaventes, ne ad petitionem vel favorem unius aliquid statuatis, unde alter scandalizari debeat, aut quoquomodo turbari. Ad hæc vobis districtius prohibemus, ne uterque vestrum, vel alter, regnum Anglorum intrare, vel de negotiis ejusdem regni tractare, & præsertim de consecrationibus episcoporum aliquid unquam efficere vel ordinare præsumat, nisi prius venerabilis frater noster Thomas Cantuariensis archiepiscopus jam dicto Anglorum regi ex integro reconcilietur. Quod per studium & operam vestram, operante Domino, ad effectum posse perduci confidimus, & omnino speramus. Sicut enim ex literis multorum discretorum virorum accepimus: nihil est, unde præfatus Francorum rex, & tota terra ipsius amplius commota fuerit vel turbata, quam ex iis quæ Joannes Saresberiensis decanus a nobis rediens in partibus illis dicitur disseminasse.

Datum Beneventi XI. Kal. Septembris.

XXII. AD EOSDEM.

Significat nihil jurium ademptum esse Thomæ Cantuariensi archiepiscopo.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Willelmo S. Petri ad vincula presbytero, & Odoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apostolicæ sedis legatis, salutem & apostolicam benedictionem.

POst discessum vestrum graves ad nos rumores fuerunt perlati, dilectum scilicet filium nostrum Joannem Saresberiensem decanum publice proposuisse, quod cum episcopos, & alias personas ecclesiasticas, & sæculares de regno Anglorum, a jurisdictione & potestate venerabilis fratris nostri Thomæ Cantuariensis archiepiscopi exemerimus, juxta beneplacitum & voluntatem regis Anglorum, ad ejus * dispositionem pariter & condemnationem intenderemus, & vos pro hac re specialiter mittere deberemus. Aliud quoque nobis insinuatum est, quod Joannes Cumin de Oxeneford omnia rescripta litterarum nostrarum, quas a nobis obtinuit, Guidoni Cremensi antipapæ monstravit, & ipsi secreta nostra detexit. Unde idem archiepiscopus erubescentia & dolore confunditur, & carissimus in Christo filius noster Ludovicus illustris rex Franciæ, & principes ejus, non parum sunt de ejusmodi rumoribus conturbati, & vehementius commoti. Licet autem a pluribus nobis proponatur, & quodammodo credibile videatur, quod prædictus Johannes pro honore & exaltatione prædicti archiepiscopi & ecclesiæ suæ, & pro libertate ecclesiæ, tantum & ita fideliter laboraverit, quod studio & solicitudine sua, postquam ad propria rediit, viros ecclesiasticos, qui regia captione detinebantur, ab ergastulo carceris fecerit liberari: & etiam idem Joannes per litteras suas nobis significaverit, regem publice cum multis dixisse, se velle clericis suæ terræ illam libertatem, quam habebant tempore Henrici avi sui, servare: quia tamen hujusmodi fama usque adeo crevit, quod in partibus illis opinionem nostram sinistra faciat æstimatione corrodi, discretionem vestram monemus, atque mandamus, quatenus continuo per litteras vestras prædictum archiepiscopum consolari curetis, & omnem ab animo ejus amaritudinem & suspicionem tollentes, eum cum prædicto rege in primis reconciliare, & plenam inter eos pacem componere omnimodis intendatis, & quanta poteritis ad hoc solicitudine & diligentia elaboretis: ita quod sibi & ecclesiæ suæ antiqua jura & libertates integre & illibate servetis. Nec in terra ipsius regis aliquid quod magnum sit faciatis, & in regnum ejus si vos intrare velletis, nulla ratione intretis, nisi archiepiscopus sibi primitus integre reconcilietur. Quia super his nobis & vobis detraheretur plurimum, & communis vox omnium honestatem vestram sinistris detractionibus laceraret. De Joanne vero Cumin si ita esse inveneritis, districtam justitiam faciatis, ita quod alii debeant a similibus deterreri. Volumus autem, ut in omnibus actibus & operationibus vestris circumspecte & mature & provide vos habeatis: ita quod adversus vos nulla possit detractionis materia subrogari, & devotio utriusque regni per studium & conversationem vestram circa nos & ecclesiam debeat incessanter augeri, & vobis exinde perpetua valeat laus & gloria comparari.

Datum Laterani, Nonis Maji.

* Lege, *depositionem*. H.

XXIII. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Regem humilitate vinci consulit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ETsi adversitatum & laborum angustiæ tibi acrius incumbere & invalescere videantur: plurima tamen sanctorum patrum tibi exempla proponas, qui sicut tu multas zelo justitiæ calamitates & angustias passi, immarcescibilem coronam & cæleste regnum meruerunt feliciter adipisci. Quapropter rogamus prudentiam tuam, atque monemus, quatenus semper illud præ oculis habens: *Beati, scilicet, qui persecutionem* Matth. 5. *patiuntur propter justitiam*: tuum nullis adversis animum frangas, nec ulla tribulatione deponas, sed eum fortitudinis & constantiæ virtute confirmes. Ubi vero justitiam & libertatem ecclesiæ deperire cognoveris, cum rege Anglorum in depressionem & diminutionem ecclesiasticæ dignitatis pacem reformare nullo modo labores. Verumtamen, quantum salvo honore officii tui & libertate ecclesiæ fieri poterit, teipsum humilias, & ad gratiam & amorem suum recuperandum modis omnibus enitaris. Neque plus justo de eo timeas, neque majores quam oporteat, securitates requiras: quia, sicut credimus, ex quo se tibi reconciliaverit, minime te offenderet, nec a quoquam pateretur offendi. Nos enim, sicut tibi sæpe viva voce ac litteris proposuimus, te tanquam carissimum sincera caritate diligere volumus, & ad conservationem honoris, libertatis, & dignitatis tuæ augmentum, quantum Divina gratia concesserit, aspirare.

XXIV. AD WILLELMUM ET ODDONEM LEGATOS.

Ut eos qui propter defenſionem rerum eccleſiæ per Cantuarienſem excommunicati fuerant ad ſatisfactionem debitam præſtandam compellant : quod ſi renuerint, eos iterum excommunicent.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Willelmo S. Petri ad vincula presbytero, & Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono, cardinalibus, & apoſtolica ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUggeſtum eſt nobis, quod quidam eorum, quos venerabilis frater noſter Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis excommunicationi ſubjecerat, eccleſiæ ſuæ nec non & clericorum ejus bona & poſſeſſiones detinere, & iiſdem incubare prætumunt. Unde quoniam indignum eſt, ut bonis & poſſeſſionibus illis detentis, a vinculo debeant, quo tenentur, abſolvi : diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus, ſi jam, ſicut audivimus, per aliquos ſunt abſoluti, ipſis ex parte noſtra virtute juramenti firmiter injungatis, quod præſumptas poſſeſſiones & bona perſonis & eccleſiis, de quarum jure exiſtunt, incontinenti relinquant, nec eas tenere, aut ſe in his de cetero intromittere, qualibet occaſione præſumant. Quod ſi ad veſtrum præceptum non fecerint, vos eos omni dilatione & appellatione ceſſante in priorem excommunicationis ſententiam, uſque ad ſatisfactionem plenariam, reducatis. Si vero a vobis fuerint abſoluti, id nihilo minus, ſicut prædiximus, efficiatis.

XXV. AD THOMAM ARCHEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Significat ſe Gratianum & Vivianum ablegaſſe ad regem, petituros ne jura eccleſiæ violet, & cum eodem Thoma reconcilietur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILluſtris regis Anglorum nuncios & litteras accepimus. Et cum a nobis per eoſdem nuncios quædam magna & difficilia poſtulaſſet, & ſuper iis obtinendis apud nos nuncii ejus vehementer & fortiter inſtitiſſent, animum noſtrum ad voluntatem ſuam nequaquam flectere potuerunt. Sed ne poſſent habere ullam materiam & occaſionem de noſtra duritia conquerendi, quod ſibi nollemus in aliquo deferre : ſequentes veſtigia & exempla prædeceſſorum noſtrorum, quos ſanctos eſſe non dubitamus, prædictum regem cum omni benignitate, modeſtia, & manſuetudine, a ſuo revocare propoſito, & ejus mitigare animum, & emollire diſpoſuimus duritiam. Inde utique fuit, quod nos (ſicut de conſilio & deliberatione fratrum noſtrorum proceſſit) dilectos filios noſtros Gratianum ſubdiaconum, & notarium noſtrum, virum honeſtum & litteratum, quem ob memoriam ſanctæ recordationis patris & prædeceſſoris noſtri Eugenii papæ, & intuitu ſinceriſſimæ fidei & obſequii ſui, carum omnimodis acceptumque tenemus, & magiſtrum Vivianum, quem ob antiquam familiaritatem, prudentiam, & litteraturam ejus, ſincero cordis affectu diligimus, ad præfati regis præſentiam duximus deſtinandos. Per quos, & per litteras noſtras, ipſum cum omni ſtudio & ſolicitudine diſtrictius quam poſſumus commonemus, ut tibi pacem & gratiam ſuam reſtituens, te ad eccleſiam tuam honorifice revocet, & tam tibi, quam eidem eccleſiæ, antiqua jura, & libertates, & honores integre & illibate conſervet, & te & tua cum omni pace & tranquillitate eſſe permittat.

Quapropter rogamus fraternitatem tuam atque monemus, quatenus malitiam & anguſtiam temporis diligenter conſiderans, & attendens, quomodo majores noſtri tempora redemerunt propter dierum malitiam, ad recuperandam gratiam & amorem ſupradicti regis, omnibus modis quantum ſalvo ordine & officio tuo fieri poteſt, elabores, & ejus fatagas animum mitigare, illam patientiam, manſuetudinem, & benignitatem oſtendens, quod a nullo merito poſſit dici per te remanſiſſe, quo minus gratiam & bonam voluntatem illius plenius deberes adipiſci. Rogamus præterea prudentiam tuam, monemus, conſulimus, & volumus, ut uſque ad diſceſſum nunciorum noſtrorum nec in regem, nec in perſonas regni, aut regnum, aliquam ſententiam proferas : & ſi forte, quod non credimus, jam protuliſti, ipſam uſque ad tempus illud ſuſpendas. Hoc autem ideo dicimus, ut illi omnem conquerendi occaſionem & materiam tollamus, & ejus duritiam tali modo vincamus. Si enim ſecus, quod abſit, contigerit : nos tibi authoritatem tuam ſubtrahere nullatenus volumus, ſed potius conſervare, & auxilium & conſilium noſtrum diligenter conferre. Cetera vero in ore nunciorum noſtrorum poſuimus, quorum dictis fidem incunctanter adhibeas, & eorum conſiliis & exhortationibus acquieſcas.

XXVI. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Henrico illuſtri Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MAgnificentiæ tuæ litteras, quas nobis per dilectos filios noſtros, primo Reginaldum Saresberienſem, & deinde Randulphum Lavenſem archidiaconos, viros providos & diſcretos, & in commiſſo ſibi negotio ſtudioſos atque ſolicitos, tranſmiſiſti, paterna benignitate ſuſcepimus, & earum continentiam diligenter curavimus & ſtudioſe audire. Cum autem excellentiæ tuæ petitiones nobis tam ex ſerie litterarum, quam ex nunciorum tuorum viva voce, plenius innotuiſſent, & nos cum fratribus noſtris exinde diutius deliberaſſemus : non fuit nobis viſum quod aliquam earum, juxta quod rogaſti, cum honeſtate noſtra & eccleſiæ poſſemus effectui mancipare. Verumtamen, ut ſublimitati tuæ in omnibus, quantum cum honore Dei & eccleſiæ fieri poterit, deferamus ; & ne nos potius ex voluntate, quam de neceſſitate credas aliqua ratione feciſſe : dilectos filios noſtros Gratianum ſubdiaconum, & notarium noſtrum, & magiſtrum Vivianum, viros quidem providos & diſcretos, & nobis ac toti eccleſiæ caros pariter & acceptos, ad regiæ celſitudinis præſentiam deſtinavimus : per quos magnificentiæ tuæ voluntatem & animum noſtrum, & talia, quæ ad honorem, & exaltationem tuam ſpectabunt, & quæ ſerenitati tuæ merito placere debebunt, plenius ſignificamus.

Quod

Quod autem (ſicut ex magnificentiæ tuæ litteris intelleximus) in tantum voluntatem tuam & animum tuum, circa negotium venerabilis fratris noſtri Thomæ Cantuarienſis archiepiſcopi inclinaſti, quod eum ob reverentiam eccleſiæ & noſtram, permitteres ad propria remeare, & eccleſiam in pace tenere dummodo quod tibi debet impendere velit: gratum admodum acceptumque tenemus, & Divinæ clementiæ, quæ hæc cordi tuo procul dubio inſpiravit, quantas poſſumus laudes & gratias exhibemus: ſerenitatem tuam attente rogantes, & tibi in delictorum tuorum veniam injungentes, quod Deo potius quam homini in præſcripto negotio deferas, & ad hoc ſolummodo Divinæ pietatis reſpectu animum tuum inclines. Super eo vero, quod magnificentiæ tuæ de nobis, & noſtræ voluntatis mutatione, ſignificatum fuiſſe dicebas: non oportet diſcretam prudentiam tuam omni ſpiritui credere, cum multi detractores, & corroſores exiſtant, quorum dictis quibuslibet non eſt fides adhibenda aliquatenus. Nos autem voluntatem & deſiderium habemus, perſonam tuam, ſicut cariſſimi in Chriſto filii noſtri, toto cordis affectu diligere, nec eam in aliquo (niſi forte, quod Deus avertat, nos ad hoc tu ipſe compelleres) volumus aggravare. Dat. Beneventi prid. Kal. Maji.

FRAGMENTUM EPISTOLÆ XXVII. ALEXANDRI PAPÆ III.

AD EUMDEM.

Minatur illi cenſuram eccleſiaſticam, niſi a ſacrilegiis abſtineat.

ET quidem, ſi ea, quæ monentes in ſpiritu manſuetudinis, & cum omni humilitate prædiximus, effectui, ſicut debes, mancipare curaveris: & tuæ procul dubio gloriæ & ſaluti conſules, & Deo ac nobis gratum facies omnimodis & acceptum. Alioquin, quantumcumque te ſicut filium cariſſimum & Chriſtianiſſimum principem diligere, & tuæ magnitudini deferre velimus: manus B. Petri & noſtras a tuo non poterimus gravamine continere. Et plus Deum, quam homines, ſicut dignum eſt, metuentes: eccleſiæ jura pariter & honorem, conceſſa nobis divinitus poteſtate integre curabimus atque inviolabiliter conſervare. Datum Beneventi, ſeptimo Idus Octobris.

XXVIII. DECRETALIS AD OMNES EPISCOPOS ANGLIÆ.

Contra inveſtituras a laicis uſurpatas.

AD audientiam noſtram, communi fama referente, & multorum etiam relatione pervenit, quod poſt inſtantem turbationem, quæ inter cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Anglorum regem, & venerabilem fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem archiepiſcopum, exigentibus peccatis, emerſit quædam prava conſuetudo & in illis partibus inolevit, ſcilicet, quod laici eccleſias & eccleſiaſtica beneficia ſoleant paſſim in regno Anglorum quibus vellent conferre, & authoritate ſua clericos inveſtire. Unde quoniam id ſanctorum patrum inſtitutionibus adeo cognoſcitur contradicere, ut danti & accipienti de manu laica ſit anathema, & hoc in eccleſiaſticæ libertatis perniciem non eſt dubium graviter redundare: nos univerſas * donationes, a laicis de eccleſiis quibuslibet hujus turbationis tempore quibuſcumque facta, authoritate beati Petri, ac noſtra omnino caſſamus, & irritas eſſe decernimus. * collatio nes

Quapropter univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus univerſos illos, qui eccleſias, præbendas, vel alia eccleſiaſtica beneficia, ubicumque in Anglia de manu laica, maxime hujus turbationis tempore, ſuſceperunt, diligentius moneatis, & inſtantius exhortari curetis, quod eccleſias ipſas, præbendas, vel beneficia, cum fructibus inde perceptis in manus veſtras, omni contradictione & appellatione ceſſante, reſignent, & eis, ad quorum ordinationem jure eccleſiaſtico ſpectant, diſponendas relinquant. Quod ſi ad commonitionem noſtram infra quadraginta dies poſt harum ſuſceptionem non fecerint: vos eos authoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, cujuslibet timore, gratia, & prohibitione poſtpoſitis, excommunicationis ſententia feriatis, & ab omnibus faciatis per parochias veſtras ſicut excommunicatos vitari: donec eccleſias præſcriptas & alia beneficia eccleſiaſtica libera reſignaverint illis, ad quorum * donationem & ordinationem ſpectant, & in pace dimiſerint, & de fructibus inde perceptis dignam eccleſiæ exhibuerint ſatisfactionem. Si autem in his exequendis negligentes fueritis aut remiſſi, nos omnes illos, qui eccleſias, vel cetera beneficia eccleſiaſtica, præter aſſenſum epiſcoporum, ad quos eorum donatio ſpectat, de manu laica, quo ſuperius dictum eſt, accepiſſe noſcuntur: niſi præceptis noſtris infra terminum præſcriptum paruerint, excommunicationis ſententiæ, authoritate qua fungimur, decernimus ſubjacere: & eos, ſicut a nobis excommunicatos, præripimus ab omnibus evitari. Data Beneventi decimoquarto Kalendas Junii. * collatio nem

XXIX. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ

Duritiem exprobrat, & minatur cenſuram, niſi Thomam recipiendo pareat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Henrico illuſtri Anglorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUam paterne & quam benigne regiam ſæpius excellentiam convenerimus, & per litteras & nuncios frequentius exhortati fuerimus, ut venerabilem fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem archiepiſcopum tibi reconciliare deberes, & ſibi ac ſuis eccleſias cum ceteris ablatis reſtituere, ſublimitatis tuæ prudentia nequaquam ignorat: cum id toti fere Chriſtianitati publicum ac manifeſtum exiſtat. Unde quoniam in hoc hucuſque proficere minime potuimus, nec animi tui motum blandis & lenibus emollire: triſtes & dolentes efficimur. Et nos ſpe ac fiducia noſtra fruſtrari dolemus; præſertim cum te, ſicut cariſſimum filium, ſincerius in Domino diligamus: cui in hoc grave periculum imminere videmus. Et quoniam ſcriptum eſt: *Clama, ne ceſſes: quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum*: & alibi: *Niſi annuntiaveris impio impietatem ſuam, ſanguinem ipſius de manu tua requiram*; & alias per Salomonem *piger homo de ſtercore boum lapidari* jubetur: duritiam tuam, ſicut hactenus, contra juſtitiam & ſalutem noſtram non duximus ulterius ſupportandam: nec præfato archiepiſcopo os de cetero aliqua

Iſai. 58. Ezech. 33. Eccl. 22.

qua ratione claudemus, quin officii tui debitum libere proſequatur, & ſuam & eccleſiæ ſuæ injuriam eccleſiaſticæ ſeveritatis gladio ulciſcatur. Quæ autem in litteris iſtis tam de his, quam de aliis minus continentur, dilecti filii noſtri prior de monte Dei, & frater Bernardus de Corilo, viri ſiquidem plus Deum quam homines reverentes, ſerenitati tuæ latius viva voce proponent. Quorum admonitioni ille, cui ſervire regnare eſt, & in cujus manu corda regum conſiſtunt, animum & voluntatem tuam inclinet: ut potius flecti velis, quam contra Deum & ſalutem tuam in tantæ obſtinationis propoſito diutius permanere. Quod ſi nos in illis nec ſic audire volueris ea quæ tibi ex parte noſtra propoſuerint, procul dubio venturam poteris Divinam ultionem in proximo timere.

XXX. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ

Ut authoritas archiepiſcopi Cantuarienſis ſuſpenſa eſſet, quouſque a rege pacem conſecutus eſſet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei illuſtri Anglorum regi Henrico ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MAgnificentiæ tuæ nuncios, ſcilicet dilectos filios noſtros Joannem Cumin, & Radulphum de Temewrde, nobis & eccleſiæ Dei devotos, & regiæ ſublimitati, ſicut credimus, per omnia fideliſſimos, & litteras, quas excellentia tua nobis per eoſdem tranſmiſit, tanto benigniori mente ſuſcepimus, & tanto eos majori gratia prævenimus & honore, quanto plenius ſcivimus ipſos a magnifico principe, & rege Chriſtianiſſimo fuiſſe tranſmiſſos: cui utique omnem, quam cum Deo poſſumus, gloriam cupimus & honorem, & ad cujus incrementum modis omnibus, quibus honeſte poterimus, nos & fratres noſtri, ac tota eccleſia, quanto devotiſſimæ ſinceritatis tuæ affectum in majori ſumus neceſſitate experti, tanto ardentius intendimus aſpirare. Non enim tuæ devotionis inſignia, nobis tempore tam opportuno exhibita, a noſtra in poſterum memoria ulla poterit ratione divelli, vel in conſpectu eccleſiæ aliqua deſuetudine inumbrari. Petitiones quoque tuas, quas nobis per jam dictos nuncios tuos miſiſti, in quibus cum Deo & honeſtate noſtra potuimus, ſicut iidem magnificentiæ tuæ nuncii viva voce plenius enarrabunt, curavimus executioni mandare. Perſonas ſiquidem de latere noſtro, juxta quod rogaſti, licet nobis graviſſimum ac difficillimum hoc tempore maxime videatur aliquos a nobis emittere, cum fratrum noſtrorum, & eorum præſertim quos tu deſideras, præſentia & conſilio opus habeamus: illius tamen recolendæ & magnificæ devotionis tuæ, ut diximus, non immemores exiſtentes, ad ſublimitatis tuæ præſentiam duximus deſtinandas cum plenitudine poteſtatis, eccleſiaſticas cauſas, quæ inter te & venerabilem fratrem noſtrum archiepiſcopum Cantuarienſem hinc inde vertuntur, & illam quæ inter eumdem archiepiſcopum & epiſcopum regni tui ſuper appellatione ad nos facta movetur, necnon alias cauſas terræ, quas noverint expedire, cognoſcendi judicandique, &, prout ſibi Dominus adminiſtraverit, canonice terminandi. Eidem quoque archiepiſcopo, ne te aut tuos, ſeu regnum gubernationi tuæ commiſſum, donec cauſæ illæ debitum ſortiantur effectum, in aliquo gravare, vel turbare, aut inquietare attentet, omnimodis inhibemus: verum ſi præfatus archiepiſcopus in te aut regnum tuum, vel perſonas regni, interim aliquam ſententiam tulerit, nos eam irritam eſſe, & non te tenere cenſemus. Ad indicationem autem hujus rei, & argumentum noſtræ voluntatis, litteras præſentes, ſi articulus ingruerit neceſſitatis, oſtendas. Alioquin ſerenitatem tuam rogamus, & attentius commonemus, ut litteras ipſas, aut earum tenorem, a nullo ſciri permittas, ſed eas habeas omnino ſecretas. Illos autem familiares, & conſiliarios tuos, quos jam dictus archiepiſcopus ſententiæ excommunicationis ſubjecit, perſonæ de latere noſtro tranſmiſſæ, Domino authore, abſolvent. Si autem aliquis illorum interim metu mortis laboraverit, præſtito ſecundum eccleſiæ conſuetudinem juramento, quod noſtro, ſi convaluerit, debeat parere mandato, ipſum ab aliquo epiſcopo, vel religioſo & diſcreto viro, abſolvi concedimus.

XXXI. AD THOMAM ARCHIEPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Suſpenſionem ſuæ commiſſionis apoſtolicæ revocat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & dilectionem apoſtolicam.

AD diſcretionis tuæ notitiam credimus perveniſſe, qualiter illuſtris rex Anglorum Henricus nobis nuncios ſuos direxit, & quam dura & aſpera, & quæ noſtrum animum plurimum affligebant, per eos a nobis petierit, terribiles minas prætendens, niſi voluntati ejus condeſcenderemus. Nos vero, quia nondum perſecutio eccleſiæ ceſſavit, nec temporis ſerenitas adhuc nobis, ſicut expediret, arriſit: impetum & motum animi ſui, etſi non exaudivimus petitiones ſuas, mitigare curavimus, & temperare, illo timore perculſi, ne ad impediendam & diſturbandam pacem eccleſiæ ſe (prout olim fecit) tyranno & flagitioſo inimico eccleſiæ, Friderico videlicet imperatori, aliquo fœdere ſocietatis adjungeret, vel materiam haberet ab eccleſia & noſtra devotione recedendi. Inde eſt, quod nos temporis malitiam attendentes, de communi fratrum noſtrorum conſilio, fraternitati tuæ, ſub certa quaſi ſpe & fiducia quod te in gratiam ſuam recipiat, & Cantuarienſem eccleſiam in tua libera diſpoſitione dimittat, per apoſtolica ſcripta mandavimus, ut nec in ipſum, nec in perſonas regni, aut in regnum, interdicti, ſeu excommunicationis, vel ſuſpenſionis ſententiam debeas promulgare: niſi alias noſtras litteras reciperes, in quibus, ſi idem rex nollet tibi gratiam ſuam reddere, facultatem habeas in eum & ſuos officium tuum exercendi. Quapropter, quia tibi tanquam fratri cariſſimo, & eccleſiæ tuæ proprium honorem & libertatem cupimus omnibus modis conſervare, niſi, quod ſperamus, & ei propoſuimus, uſque ad initium proximæ quadrageſimæ effectui mancipaverit, ſed in ſua fuerit obſtinatione induratus, tibi extunc authoritatem tuam reſtituimus, ut tam in perſonas, quam etiam in regnum, & in ipſum regem, ſi tibi & eccleſiæ tuæ congruere & expedire cognoveris, facultatem liberam habeas debitum officii tui, ceſſante omni appellationis obſtaculo, exercendi, gravitate ac maturitate pontificali adhibita, quam convenit adhiberi.

XXXII.

XXXII. AD SOLDANUM ICONII.

Ipſum baptizari cupientem in fide inſtruit.

Alexander ſervus ſervorum Dei Soldano Iconii, veritatem agnoſcere, & agnitam cuſtodire.

EX litteris tuis, & nunciorum tuorum fideli relatione cognovimus, quod in votis habeas ad Chriſtum converti: cumque jam receperis, ut audivimus, Pentateuchum Moyſi, prophetiam Iſaiæ, & Jeremiæ, Pauli etiam epiſtolas, atque Joannis evangelium & Matthæi, poſtulas tibi mitti virum aliquem orthodoxum, per quem in lege Chriſti quaſi vice noſtra plenius * inſtruaris. Nos autem petitioni tuæ plurimum Domino commendabili, grato * concurrentes aſſenſu, tales excellentiæ tuæ procurabimus deſtinare, qui apud te in doctrina ſana, & ſalutaribus monitis, * vices apoſtolicæ authoritatis ſuppleant: quorum etiam mores & merita ab honeſtate & munditia eruditionis evangelicæ non diſcordent. Quoniam vero noſtræ fidei * ſeriem & tenorem litteris tibi ſupplicas aperiri: nos tuis congratulantes deſideriis, illam ſub quodam compendio, & quaſi digito tenus, intimamus. Illud igitur pie credas, & fideliter teneas, quod unus eſt Deus, ſic tamen ut in aſſignatione Deitatis ſic unitas in ſubſtantia, & trinitas in perſonis. Eſt enim Deus Pater, Deus Filius, & Deus Spiritus ſanctus: ſed Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, unum ſunt. Eſt autem ea diſcretio in perſonis, ut nec Pater ſit Filius, nec Filius ſit Spiritus ſanctus, nec Spiritus ſanctus ſit Pater, aut Filius. Res quidem difficilis eſt intellectu, & aciem rationis humanæ tranſcendit, ſed tanto elegantius habet * fidei meritum, quanto difficilior eſt ad credendum. Porro licet nihil invenire poſſimus, quod expreſſam habeat unitatis, quæ in Deo eſt, & ſummæ Trinitatis imaginem, nec verba etiam inveniamus, quibus poſſumus de ſumma illa eſſentia digna loqui: quod poſſumus tamen faciemus, & quaſi balbutientes, per verba rebus accommodata tranſitoriis rem tibi ineffabilem aperiemus. Paulus apoſtolus dicit, quia inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque virtus ejus & Divinitas. Vide ergo, mentem hominis, corpuſque ſolare conſidera: & videbis qualitercumque, licet tenuiter, & quaſi oculo conniventi, quamdam ſimilitudinem Trinitatis. Eſt in mente hominis intelligentia, memoria, & voluntas. Mentem autem vocamus memoriam, mentem dicimus intelligentiam, mentem dicimus voluntatem: memoria, intelligentia & voluntas ſunt una mens, ſed nec memoria eſt intelligentia vel voluntas. In eodem corpore ſolis radium video, ſentio calorem, & agnoſco ſplendorem: hæc tria unius eſſentiæ ſunt; nullum tamen eorum eſt alterum. Sic eſt in illa ineffabili & incircumſcriptibili gloria Deitatis: eſt Filius a Patre, & Spiritus ſanctus ab utroque. Cumque Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, ejuſdem ſubſtantiæ, ejuſdem potentiæ & gloriæ ſint: non ſunt tamen tres dii, ſed in tribus perſonis ſunt una ſubſtantia, & unius potentiæ, & in una ſubſtantia tres perſonæ. Hæc fidei noſtræ profeſſio, non tantum a Chriſto & ejus ſequacibus traxit exordium, ſed a Moyſe & patriarchis atque prophetis ſuum habuit fundamentum. In libro Moyſi Divinæ eſſentiæ unitas declaratur, ubi dicitur: *Audi Iſrael, Dominus Deus tuus unus eſt.* Et iterum: *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, non erunt tibi dii alieni præter me.* Pluralitatem vero perſonarum ibi patenter inſinuat, ubi dicit: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.* Cum enim Verbum ſit Filius Dei, ſicut Joannes, cujus evangelium recipis, proteſtatur, dicens: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum: omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Vides quod ad Filium & Spiritum ſanctum, Patris ſermo dirigatur, cum hæc duo pluraliter dicat: *Faciamus*, & *Noſtram*. Per Verbum enim & Spiritum ſanctum Dominus Deus operatus eſt univerſa. Sicut David propheta commemorat: *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Idem etiam propheta myſterium Trinitatis eleganter inſinuat, ubi ter hoc nomen, Deus, in eodem verſiculo repetit, & inculcat dicens: *Benedicat nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ.* Prænominatus Joannes in epiſtola ſua canonica dicit: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus; & hi tres unum ſunt.* Iſaias etiam propheta, quem recipis, ſe audiſſe teſtatur Seraphin clamantia, *Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus ſabaoth.* Quare tertio replicat, *Sanctus*, niſi in Domino Deo exercituum Trinitatem inſinuet perſonarum? Eſt itaque in ſumma ac beatiſſima Trinitate Pater qui Filium genuit, Filius qui genitus a Patre, Spiritus ſanctus, qui progreditur ab utroque. Nec in illa genitura vel proceſſione damnum refectionis vel imminutionis paſſa eſt in Patre vel Filio Divina ſubſtantia. Sicut enim lumen a lumine ſumitur ſine imminutione luminis a quo ſumitur: ſic æqualis a Patre Filius, & utrique coæqualis procedit ab utroque Spiritus ſanctus. Modum tamen genituræ aut proceſſionis hujus humana ratio non attingit. Unde cum Iſaiæ de Filii generatione conſtaret, modum tamen generationis inenarrabilem eſſe ſciens: *Generationem*, inquit, *ejus, quis enarrabit?* David propheta in perſona Filii de hac generatione ſic loquitur: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Filius etiam David Salomon, quem Deus ſcientia & intellectu mirabiliter illuſtravit, in perſona Chriſti, *qui eſt*, ſicut Paulus dicit, *Dei virtus & Dei ſapientia*, in libro Sapientiæ (ſi tamen eum recipis) ita dicit: *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequam quidquam faceret: necdum erant abyſſi, & ego concepta eram. Quando præparabat cœlos, aderam. Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta diſponens.* Apoſtolus etiam Paulus Spiritui ſancto, immo toti Trinitati, teſtimonium perhibet, dicens: *Miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda noſtra.* Et alibi: *Si Spiritus ejus, qui Jeſum ſuſcitavit, habitat in vobis, vivificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.* Si Chriſti teſtimonium de unitate eſſentiæ & perſonarum Trinitate deſideras, ipſe in evangelio dicit: *Ego & Pater unum ſumus.* Chriſtus etiam diſcipulis ſuis dicit: *Ite, baptizate omnes in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti.* Cum igitur homo perdidiſſet propter inobedientiam paradiſum, & infernales miſerias perpetuo meruiſſet, miſſus eſt a Patre Filius; dignumque fuit ut mitteretur Filius, & non Pater. Cum enim a nullo eſſet Pater, & Filius ab aliquo; erat convenientius ut haberet in tempore matrem, qui ab æterno habuerat Patrem. Cum enim ſcriptum eſſet in Pſalmo David: *Non eſt qui redimat, neque qui ſalvum faciat: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum:* non eſt qui det placationem pro ani-

* al. informetis.
* al. occurrentes
* al. vicem
* al. feriem quandam
* al. fidei
Deut. 6. Deut. 5.
Gen. 1.
Joan. 1.
Pſal. 32.
1. Joan. 5.
Iſa. 6.
Iſa. 53.
Pſal. 2.
1. Cor. 1.
Prov. 8.
Gal. 4. Rom. 8
Joan. 10.
Matth. 28
Pſal. 7. Pſal. 13.

anima ſua, nedum pro aliena: miſſus eſt a Deo Patre Filius, ut homo pro homine moreretur, & pro homine captivo tributum mortis tanquam homo exolveret, eumque tanquam Deus cœleſti poteſtate redimeret. Ejus adventum deſideraverant patriarchæ, prædixerant prophetæ atque illinc dilationem impatientius ſuſtinentes querela * continua dicebant: *Quando veniet? quando videbimur? Da Domine mercedem ſuſtinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur. Utinam*, dicit Iſaias, *Domine diſrumperes cœlos, & venires*. Et David: *Domine inclina cœlos tuos, & deſcende*. Sed & teſte Iſaia, angeli pacis præ dilatione noſtræ ſalutis amare flebant. Idem vero Iſaias de Chriſti nativitate manifeſtius loquens: *Ecce*, inquit, *virgo concipiet, & pariet filium; & vocabitur nomen ejus Emmanuel*. Cum autem Maria de Jeſſe originem traxerit, idem propheta nativitatem Mariæ, & per Mariam Chriſti, atque plenitudinem gratiæ ſpiritualis in Chriſto, manifeſte declarat, dicens: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet: & requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum Spiritus Domini*. Natus eſt itaque Filius Dei de virgine incorrupta, ſicut plaſmatus eſt primus Adam de terra virgine & inviolata, Spiritu ſancto in ea operante, noſtræque ſalutis negotium ineffabiliter procurante. Abyſſus enim inſcrutabilis eſt Incarnationis Dominicæ ſacramentum. Plurima tamen antiquis patribus acciderunt, in quibus hujus nativitatis figura præceſſit. Quod enim vellus Gedeonis rore cœli complutum eſt, cum area circumquaque arida remaneret, ros Spiritus ſancti deſignatur in Virgine, quæ ad hoc propter humilitatem ſuam ſpecialiter & ſingulariter eſt a Domino prælecta. Cui Pſalmiſta concordat, dicens: *Deſcendet ſicut pluvia in vellus*. Quod Moyſi ignis in rubo apparuit, & non eſt rubus corruptus igne, virginitatis integritas in Maria monſtratur. Quod virgis aliarum tribuum remanentibus ſiccis, virga Aaron, de cujus ſtirpe beatiſſima traxit originem, fronduit, & floruit, flos in virga Jeſſe, quem vaticinaverat Iſaias, partum ſcilicet incorruptæ virginis indicavit. Cum inimici Dei eſſemus, per adventum Chriſti reconciliati ſumus, ſicut propheta prædixerat: *Et pax*, inquit, *erit in terra, cum venerit*: ideoque angeli in ipſius nativitate glorioſæ pacis canticum cecinerunt: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Nova etiam ſtella Magis apparuit, atque hiſtoriarum teſtimonio Romæ fons olei de terra fluxit in Tiberim. Templum etiam olim Romæ conditum, quod idola non ruiturum prædixerant, donec Virgo pareret, eadem nocte funditus corruit. Probatica quoque piſcina, quæ Hieroſolymis erat, ad adventum angeli moveri, & ſanitates conferre tunc cœpit. Vehementiſſime nobis nocuit vetus Adam, ſed plus profuit novus. Amplius nobis contulit hujus humilitas, quam ſuperbia iſtius abſtulerit. Nam, Paulo apoſtolo teſte, *Non ſicut delictum, ita & donum*: damni enim æſtimationem beneficii magnitudo tranſcendit. Quem prius habuimus terribilem dominum & judicem, nunc habemus humilem fratrum & proximum. Chriſtus itaque curſum noſtræ mortalitatis tranſigens, in fame, & ſiti, in laſſitudine & dolore, & in univerſis miſeriis hujus vitæ, demum traditus a diſcipulo, & tanquam vile mancipium venditus, flagellatus, conſputus, ſpinis coronatus, illuſus, clavis affixus ſtipiti, & morte turpiſſima condemnatus, quæ non rapuit ſolvit, & ſponte morti ſe offerens, omnia in humilitate ſuſtinuit, ſicut Iſaias aliquando prædixit. *In humilitate*, inquit, *judicium ejus ſublatum eſt. Sicut agnus ad occiſionem ductus eſt, & ſicut ovis coram tondente ſe ſic non aperuit os ſuum*. Qui ergo puerulus a juſto Simeone ſemel oblatus fuerat in templo, in veſpera legis & ſine ceremoniarum pro redemptione noſtra in cruce manus ſuas levavit ad Patrem, juxta illud Davidicum: *Elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum*. Si creatus, quem Adam per ſuperbiam ligni delectatione contraxerat mortis amaritudine per humilitatem Chriſti ſublatus eſt, fuſoque ſanguine ſine culpa omnium culparum chirographa ſunt deleta. Alium ſiquidem redemptionis modum poterat Dominus procuraſſe: ſed nullus ſuæ benignitati noſtræque ſaluti congruentior occurrebat. Cum enim homo juxta ſuæ prævaricationis exigentiam captus a diabolo teneretur, poſtulabat juſtitia, ut non eriperetur per violentiam: ſed qui per ſuperbiam lapſus eſt, ſua, ſi poſſet; ſed quia ſua non poterat, aliena ſaltem humilitate reſurgeret. Ita Chriſtus innocens, quem agnus paſchalis in lege ſignaverat, ſe pro nobis hoſtiam obtulit ſalutarem. Cumque lex Moyſi capram vel ovem conſtituiſſet pretium ad redemptionem hominis a peccato, Chriſtus, per quem gratia & veritas facta eſt, attendens umbratiles legis cæremonias non ſufficere ad ſalutem, hominiſque æſtimationem pluris faciens, quam ovis, hirci, aut vituli; ſanguinem & mortem ſuam pro noſtra ſalute obtulit, & ſic ſemel in ſancta ſummus & verus pontifex introivit æterna redemptione inventa. Aperuit itaque librum, & ſolvit ſignacula ejus leo de tribu Juda, & quod hoſtiæ legales non potuerunt, gladium amovit verſatilem, & paradiſi, qui omnibus antiquis clauſus fuerat, reſeravit ingreſſum: Sic enim olim in morte ſummi pontificis ſolet his, qui ad civitates refugii confugerant, ſecurus ad propria reditus indulgeri. Olim conſueverat homo cauſari, & dicere: Cur exigit a me Dominus amplius, quam a ceteris creaturis? Quid pro me fecit? Quid pro me laboravit? Dixit, & factus ſum: ſicut jumenta, & arbores, & cetera univerſa, ſic ſuæ potentiæ nutu, ſoloque juſſionis arbitrio, me creavit. Sed jam obſtructum eſt os loquentium iniqua. Nam hominis diſſimulare non licet, quanta pro eo Dominus fecerit, qui ut ſervum redimeret, proprio Filio non pepercit. Porro in redemptione hominis laborem & dolorem invenit, quia famem, ſitim, fatigationem, inſidias, opprobria, flagella, coronam ſpineam, clavos & lanceam, ignominiam crucis, & mortis anguſtiam pro noſtra impietate, & pro ſua pietate, pro noſtra neceſſitate, & pro ſua humilitate ſuſtinuit: *Nonne ergo Deo ſubjecta erit anima mea? Nonne omnia oſſa mea dicent: Domine quis ſimilis tibi?* ut non ceſſet de cetero ab ore & corde meo gratiarum actio & vox laudis? Quomodo potuit ſapientia Dei mecum miſericordius agere, aut me ad ipſum diligendum dulcius & efficacius invitare?

Præterea juſtorum animæ, quæ quantum ad prærogativam originis, non multum a cœleſtium ſpirituum dignitate degenerant, omnes ad inferos deſcendebant; decebatque, ut Deus quandoque memor ſuæ imaginis eſſet, atque juxta ſuorum præconia prophetarum de animabus electis jacturam caſus angelici repararet. Sic in hac noſtræ ſalutis diſpenſatione dilectio Chriſti nobis medullitus * intimata eſt, qui cum in lege Moyſi nobis dilectionem Dei, & proximi dederit in man-

* al. continuata dicebant.

Iſa. 64.
Pſal. 143.

Iſa. 7.

Iſa. 11.

Jud. 6.

Pſal. 71.
Exod. 3.

Num. 17.
Hebr. 13.

Mich. 5.

Luc. 2.
Matth. 2.

Rom. 5.

Levit. 4.

Hebr. 9.
Apocal. 5.

Gen. 3.

Exod. 33.

Pſal. 61.
Pſal. 34.

* al. inti-matur.

mandatis, eamdem in ſchola evangelicæ diſciplinæ frequentius & fortius verbis, & tandem exhibitione operis inculcavit. *Majorem enim caritatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Dedit itaque materiam diligendi ſe, qui in ſuis dilectionibus nos prævenit: nec aliud a nobis exigit, niſi ut ipſum diligamus ex corde. Sane inhumanus eſt, & crudelis, qui miſericordiam ejus non recolit, qui Dominum tam clementem ex affectu non diligit, qui ſe pro eo, ſi opus eſt, mortis periculo deſiderabiliter non exponit. Chriſtus autem mortuus & ſepultus tertia die reſurgens a mortuis, ſicut diſcipulis vivendo prædixerat, eiſdem poſtea frequenter apparuit, & cum ipſis loquens & comedens, oſtenſis vulneribus manuum, pedum, ac lateris, cordibus quorumdam, qui adhuc hæſitabant in fide, oſtenſione vulnerum vulnus dubitationis amovit. Quadraginta itaque diebus cum eis viſibiliter converſatus, * eiſdem comitantibus, venit in montem Oliveti, & videntibus illis elevatus eſt, & aſcendit ad Patrem: ubi eum eſſe in Patris dextera credimus, atque in communi reſurrectione ipſum vivorum & mortuorum judicem expectamus. Ut igitur Dominus noſter Jeſus Chriſtus voluit & debuit ad horam mori, quia homo; potuit & debuit poſt mortem reſurgere: ut qui hominem ſuperaverat diabolus, ab homine ſuperaretur, & ſuperatus confunderetur. Erubeſcant infideles & prævaricatores, qui inordinate in hæc prorumpunt deliramenta. Si Chriſtus Deus fuit, quomodo potuit mori? ſi homo, quomodo reſurgere? Fuit nempe Deus & homo: quia homo debuit mori; quia Deus, potuit reſurgere. Utile quoque nobis fuit, quod ſub iniquo judice ſponte mori dignabatur, valuit & voluit reſurgendo mortem ſuperare. Et ſicut diabolus per ſuos miniſtros in Dominum ſuum manus auſu temerario injecit violentas: ita juſte ac judicialiter dominium & tyrannidem, quam in hominem exercuerat, amiſit in æternum: & hoc modo competenti, qui hominem vicerat, ab homine vincebatur, & qui in ligno ſuperaverat, in ligno ſcilicet Crucis potenter & prudenter ſuperatus fuit a Deo & homine Chriſto Jeſu: ut quaſi frater ab homine amaretur, & quaſi Deus timeretur. Ceterum neceſſarium fuit ut ille idem, qui nos creavit, & nos recrearet: qui nos fecit, redimendo reficeret, ac perditos repararet: ne unum Deum tanquam creatorem obligaremur adorare, & alium redemptorem venerari teneremur, & ita duobus dominis famulari. Et quod Filius, non Pater, non Spiritus ſanctus incarnaretur, neceſſe fuit & conveniens: quia Filio aſſimilari præſumpſit homo, ſcilicet Adam, aſpirans & volens ſcire bonum & malum, ut Deus. Videbatur igitur Filius eſſe in cauſa, ſicut ſanctitas Abel invidiæ Cain, & ſic mortis ipſius. Dixit igitur Filius noſter quaſi Jonas, cum ait: *Ego ſum qui peccavi, projicite me in mare.* Non ſufficit exile ſacrificium & holocauſtum ad tanti ſceleris, quod patraverat homo, expiationem. *Ecce venio, ego ipſe venio, quia in capite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem voluntatem tuam*: ecce adſum immolandus. Iterum, ſi tantum negotium, ſcilicet hominis redemptio, angelo committeretur, non eſſet tutum: quia in Lucifero ſuperbia angelum reddidit infamem & ſuſpectum: ſi homini, non foret ſimiliter ſecurum, cum primum hominem, ſcilicet Adam, inobedientia culpabilem merito condemnavit. Angelus inſufficiens, homo deficiens: unus imbellis, alter imbecillis. Convenienter igitur procuratum eſt, ut homo hominem adjutus muminis adminiculo a diaboli faucibus liberaret: ne tam arduum, tam nobile commercium vacillaret, immo potius irrefragabilius finem proſperum ſortiretur: & ordo angelicus, qui per lapſum Luciferi & ſuorum complicum fuerat mutilatus, feliciter reſtauraretur.

Joan. 15.

* al. vivus prad.

Pſa. 19.

* al. recumbentibus

Heb. 10.

Magna igitur, & omni laude digniſſima fuit mater & virgo Maria beatiſſima, quæ tantum Dei & hominis mundo edidit mediatorem, & noſtrum parere meruit ſalvatorem: quæ inter omnes, quas mundus habuit, mulieres, nec primam, nec ſimilem meruit, nec ſequentem habere. Concepit nempe ſine pudore, peperit ſine dolore, & hinc migravit ſine corruptione, juxta verbum angeli, immo Dei per angelum, ut plena, non ſemiplena gratiæ eſſe probaretur: & Deus Filius ejus antiquum, quod pridem docuit, mandatum fideliter adimpleret, videlicet patrem & matrem honore prævenire: & ne caro Chriſti virginea, quæ de carne matris virginis aſſumpta fuerat, a tota diſcreparet.

A prædictis igitur Chriſtianæ fidei capitibus venerabile ſurgit in celſa culmina fundamentum. Hæc eſt catholicæ religionis ſcala, per quam homini datur aſcendere ad æternæ patriam claritatis. Si ergo habes in deſiderio de tenebris prodire in lucem, ampleſti ſaluberrimam Chriſti legem: Chriſtianæ converſationis primitias baptiſmali lavacro neceſſe eſt conſecrari: quatenus depoſita in aquis regenerationis, peccati vetuſtate, in novam animæ innocentiam & vitæ infantiam renaſcaris, ut illius gloriæ cœleſtis particeps efficiaris, quam auris non audivit, nec oculus vidit, nec in cor hominis aſcendit: tam copioſa, ut non poſſit annullari: magna, ut non poſſit comprehendi: multa, ut non poſſit numerari: pretioſa, ut non poſſit æſtimari: diuturna, ut non poſſit terminari: quam repromiſit Deus diligentibus ſe, & ſua ſequentibus veſtigia pedetentim. Vale, & vive: & vivat in te Chriſtus.

XXXIII. AD ROGERIUM ARCHIEPISCOP. EBORACENSEM.

Inhibet illi ne coronet filium regis, cum id debeatur Cantuarienſi.

Alexander ſervus ſervorum Dei, &c.

QUoniam ad audientiam noſtram multorum jampridem relatione pervenit, quod coronatio regum Angliæ & inunctio ad Cantuarienſem archiepiſcopum de antiqua eccleſiæ ſuæ conſuetudine & dignitate pertineat: fraternitati veſtræ præſentibus litteris authoritate apoſtolica diſtrictius inhibemus, ut ſi illuſtris rex Anglorum filium ſuum, dum venerabilis frater noſter Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus in exilio fuerit, coronari voluerit, & in regem inungi, nullus veſtrum ei manum imponere præſumat, aut ſe exinde aliquatenus intromittere audeat. Quod ſi quis veſtrum attentare præſumpſerit, id in periculum officii & ordinis ſui noverit procul dubio graviter redundare. In his vero appellationis remedium volumus denegari, & omnem malignandi occaſionem excludi. Datum apud Ciſcinarium quarto Kalendas Martii.

XXXIV. AD EUMDEM.

Propter coronationem Henrici, a Divinis ſuſpenditur, &c.

Alexander ſervus ſervorum Dei, &c.

CUm filium ſuum rex veſter coronari voluerit: contempto Thoma Cantuarienſi archiepiſcopo, ad cujus officium de antiquo jure dignoſcitur pertinere, per manum tuam, frater archiepiſcope in aliena provincia diadema regni ei fecit imponi. In coronatione vero illius, nulla ex more de conſervanda eccleſiæ libertate cautio juratoria eſt præſtita, nec, ſicut ajunt, a vobis exacta: ſed potius juramento aſſeritur confirmatum, ut regni conſuetudines iniquæ, ſub quibus dignitas periclitatur eccleſiæ, illibatæ debeant omni tempore conſervari. In quo etſi multum prænominati regis vehementia nos conturbat, amplius tamen de veſtra & aliorum coepiſcoporum veſtrorum poſſumus infirmitate moveri, qui quod dolentes dicimus, facti ſicut arietes non habentes cornua, abiiſtis abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis. Et ſi forte hoc licere tibi, frater archiepiſcope, in propria potuiſſet provincia, quomodo tamen in aliena & illius præcipue qui exulare pro juſtitia & ſolus exire voluit, & dare gloriam Deo, tibi licuerit, nec de ratione poſſumus, nec de ſanctorum patrum conſtitutionibus invenire. Unde & poſt tam iniquas conſuetudines juramento firmatas, non adjeciſtis ſumere ſcutum fidei, ut ſtaretis pro domo Domini in die prælii? Ne autem, ſi diutius tacuerimus, una vobiſcum in die judicii damnationis ſententia involvamur: authoritate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui auctore Deo miniſtramus, ab omni vos officio epiſcopalis ſuſpendimus dignitatis.

XXXV. AD GILBERTUM EPISCOPUM LONDONIENSEM.

Alexander ſervus ſervorum Dei, &c.

QUæ cauſa venerabilem fratrem noſtrum Thomam Cantuarienſem archiepiſcopum, & ſedis apoſtolicæ legatum, a ſua ſede exulare compulerit, non oportet præſentibus annotare: quoniam & vos præſentialiter aſpexiſtis, & id per totam fere occidentalem eccleſiam fama celebris divulgavit. Cum autem piæ memoriæ Theodbaldus Cantuarienſis archiepiſcopus, prædeceſſor hujus archiepiſcopi, Anglorum regi coronam impoſuerit, ac per hoc Cantuarienſis eccleſia quaſi poſſeſſionem hujus dignitatis habuerit: vos nunc novi regis coronationi, archiepiſcopo non præmonito, in ejus provincia miniſterium præbere, litteris apoſtolicis id prohibentibus, præſumpſiſtis: & qui revelare ejus exilium qualibuſcumque ſolatiis debuiſtis, aggravaſtis potius cauſam ejus, & ſuper dolorem vulnerum ejus, quod mœrentes dicimus, addidiſtis. In quo facto, ſi contra perſonas veſtras, non quantum culpa exigit, moveamur, pertranſire tamen hoc ſub ſilentio non debemus, ne forte, quod Dominus avertat, & nos & vos ſententiæ Divinæ ſeveritatis addicat, ſi ea quæ in eccleſiis omnium perperam acta ſunt neglexerimus vindicare. Noveriti itaque vos tamdiu ab epiſcopali officio commiſſa nobis a Deo authoritate ſuſpenſos: donec ad ſedem apoſtolicam de tanto exceſſu ſatisfacturi accedatis: niſi præfato archiepiſcopo ita ſatisfacere curaveritis, ut pœnam iſtam ipſe judicet relaxandam.

XXXVI. AD WILIELMUM EPISCOPUM Senonenſem apoſtolicæ ſedis legatum.

Purgat calumniam illam, qua dicebatur ſuo mandato Londonienſem epiſcopum abſolutum eſſe.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Wilielmo epiſcopo Senonenſi, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras quas nobis ſuper negotio venerabilis fratris noſtri Cantuarienſis archiepiſcopi devotio tua tranſmiſit, gratanter admiſimus, & eas diligenter curavimus ac ſtudioſe audire. Verum quoniam Londonienſis epiſcopus ad nos nequaquam acceſſit, nihil de cauſa ſua ſtatuimus. Sed ſi ad nos veniſſet, nos jam dicto archiepiſcopo, Cantuarienſi videlicet, quantum ſalva conſcientia noſtra fieri poſſet, ſuam juſtitiam ſtuderemus conſervare. Qualiter autem in cauſa iſta proceſſimus, ei jam ex parte, nec non & cariſſimo in Chriſto filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum regi, ſicut tibi viva voce injunximus, ſatis credimus innotuiſſe. Nos enim nihil inde poſt diſceſſum tuum mutavimus, nec in poſterum duximus immutandum, licet præfatus Anglorum rex non exinde per conſules Lombardiæ, qui una cum nuncio coram nobis præſentes erant, necnon & per nuncios cariſſimi in Chriſto filii noſtri Manuelis illuſtris Conſtantinopolitani imperatoris, inſtantiſſime ſolicitaret, ut ei tempus deberemus aliquantulum prolongare. Et quoniam ipſius archiepiſcopi cauſam, noſtram & eccleſiæ reputamus: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus venerabiles fratres noſtros Rotomagenſem archiepiſcopum & Nivernenſem epiſcopum ſuper diligentia ac feſtinanti executione præcepti noſtri ſtudioſe commoneas, & viva voce vel litteris, ſi utrumque non poteris præſentem habere, iſtantius exhorteris. Quod ſi adhuc in negotio illo nullatenus proceſſerunt: tu ipſos ex parte noſtra durius increpes, & gravius redarguere non omittas. Si autem eos in prælibati regis terram, ſententiam interdicti juxta præceptum noſtrum proferre contigerit: tu eam per ejuſdem regis terram, quam in tua provincia habere dignoſcitur, omni excuſatione & appellatione remota, firmam & inconcuſſam obſerves, & ab omnibus facias, quantum in te eſt, irrefragabiliter obſervari.

XXXVII. AD THOMAM ARCHIEPISCOP. Cantuarienſem.

Alteram calumniam, qua dicebatur mandato pontificis filium regis ab Eboracenſi archiepiſcopo coronatum eſſe diluit.

Alexander ſervus ſervorum Dei dilecto filio, &c.

VIrtutis & fidei conſtantiam & fortitudinis animum, quem pro libertate eccleſiæ tuæ conſervanda induiſſe cognoſceris, ſtudioſius attendentes; tibi tanquam fratri cariſſimo, ſuper his quæ ad conſervationem & augmentum eccleſiæ tuæ ſpectare noſcuntur, libenti animo conſilium & auxilium impendimus: & contra eos, qui jura & dignitatem ejuſdem eccleſiæ minuere

vel

vel perturbare nituntur, apoſtolicæ tuitionis præſidium diligenti ſtudio volumus miniſtrare. Audivimus autem & certa relatione comperimus, quod Eboracenſis archiepiſcopus, contra prohibitionem & interdictum noſtrum, Henrico filio illuſtris Anglorum regis in provincia tua coronam impoſuit. Quia vero ex hoc juri & dignitati eccleſiæ tuæ immoderate aſſeris & enormiter derogatum: nos in hac parte tam tibi quam eccleſiæ providere volentes, authoritate apoſtolica ſtatuimus, ut factum prædicti archiepiſcopi vobis nulla ratione præjudicium poſſit in poſterum generare, quo minus jus coronationis & inunctionis regum Angliæ poſſeſſionaliter habeatis, ſicut anteceſſores tui & eadem eccleſia a quadraginta annis retro habuiſſe noſcuntur.

XXXVIII. AD ROGERUM EBORACENSEM archiepiſcopum, & Hugonem Dunelmenſem epiſcopum.

De prædicta coronatione.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Rogero Eboracenſi archiepiſcopo, & Hugoni Dunelmenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIcet commendabiles & gratia nobis in pluribus exiſtatis, & ſinceræ vos complectamur brachiis caritatis: propter hoc tamen non debemus omittere, quin ea quæ perpetrata & incorrecta generant mortem, & requiramus in vobis, & zelo rectitudinis corrigamus: dicente Domino per prophetam: *Si loquente me ad impium: Morte morieris, non annunciaveris ei, neque locutus fueris: ipſe quidem in peccato ſuo morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Depreſſio ſiquidem Anglicanæ eccleſiæ, & diminutio libertatis illius, quæ per regem veſtrum, ſive proprio motu, ſive potius, aliis ſuggerentibus, facta dignoſcitur, plurimum jampridem animum noſtrum afflixit, & non modicum nobis ſolicitudinis & doloris ingeſſit. Cum enim oportuerit eum de corrigendis his, quæ ab anteceſſoribus ſuis male commiſſa fuerant, cogitare: ipſe potius prævaricationibus prævaricationes adjiciens, tam iniqua conſtituta ſub regiæ dignitatis obtentu & poſuit & firmavit, ſub quibus & libertas perit eccleſiæ, & apoſtolicorum virorum ſtatuta, quantum in eo eſt, ſuo robore vacuantur. Nec credidit debere ſufficere, ſi ſub eo Divinæ leges in regno Angliæ ſilentium & vacationem ſuſciperent, niſi peccatum tranſmitteret ad hæredes, & longo tempore faceret ſuum regnum ſine ephod & ſine ſuperhumerali ſedere. Inde fuit quod illas iniquas uſurpationes, abſque ulla exceptione, veſtro & aliorum fratrum & coepiſcoporum veſtrorum juramento fecerit firmare, & plectendum judicaverit ut hoſtem, quicumque vellet ab iniquis illis conſtitutionibus diſſentire. Indicat hoc venerabilis fratris noſtri Thomæ Cantuarienſis archiepiſcopi exilium, demonſtrat & hoc clericorum & conſanguineorum ejus, illorum etiam qui adhuc pendentes ab uberibus matris vagiebant in cunis, miſeranda proſcriptio. Et metus mortis incutitur, ſi ad hoc cujuſquam animus erigatur, ut contra ſtatuta illa Divinis velit legibus obedire. Nos ipſi, quorum judicio prævaricationes illæ corrigendæ fuerant aut plectendæ, ad confirmationem illarum ſub occaſione temporis impacati multa fuimus inſtantia provocati, & laboratum eſt exactione non modica, ut uſurpationibus illis, cum nondum nobis expreſſæ fuiſſent, authoritatis conferremus apoſtolicæ confirmationem; & hoc quidem a principio.

Proceſſu vero temporis, exulante pro debito paſtoralis officio jam dicto archiepiſcopo, & conſuetum Romanæ eccleſiæ ſubſidium ab officio noſtro ſæpius requirente, miſimus ad jam dictum regem de melioribus & majoribus fratribus noſtris: miſimus & alias eccleſiaſticas perſonas, & putavimus quod duritia ejus in noſtra humilitate & manſuetudine frangeretur, & fieret quod Salomon dicit: *Patientia lenietur princeps, & lingua mollis frangit iram.* Ipſe vero ſufferentiam noſtram multiplici legatorum arte deludens, uſque adeo contra monita noſtra videtur animum obduraſſe, ut nec contra prænominatum archiepiſcopum deſerveat, nec de perverſis ſtatutis illis quidquam minui patiatur: immo & ipſam Cantuarienſem eccleſiam plurimo detrimento poſſeſſionum ſuarum afficiat, & in ipſo eam eccleſiaſtico miniſterio antiqua ſpoliet dignitate. Nuper enim, cum filium ſuum coronari voluerit, contempto eodem archiepiſcopo, ad cujus hoc officium de antiquo jure dicitur pertinere: per manum tuam, frater archiepiſcope, ei in aliena provincia diadema regni fecit imponi. In coronatione autem illius nulla ex more de conſervanda eccleſiæ libertate cautio eſt præſtita, vel, ſicut ajunt, exacta: ſed juramento potius aſſeritur confirmatum, ut regni conſuetudines, quas avitas dicunt, ſub quibus dignitas periclitatur eccleſiæ, illibatas debeat omni tempore conſervare. In quo etſi multum prænominati regis nos vehementia conturbat, amplius tamen de veſtra & aliorum coepiſcoporum veſtrorum poſſumus infirmitate moveri: qui, quod dolentes dicimus, facti ſicut arietes non habentes cornua, ab iſtis abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis. Etſi enim hoc tibi licere forte, frater archiepiſcope, in propria provincia potuiſſet: quomodo tamen hoc in provincia aliena, & illius præcipue qui exulare pro juſtitia & fere ſolus exire voluit, & dare gloriam Deo, tibi licuit, nec de ratione poſſemus, nec de ſanctorum patrum conſtitutionibus invenire.

Quod ſi ad excuſationem tantæ prævaricationis quiſquam objiciat, in aliis quoque regnis gravia plurima & enormia perpetrari: in veritate poſſumus reſpondere, quod nullum adhuc regnum in tantum Divinæ legis contemptum invenimus corruiſſe, ut ſcriptis & juramentis epiſcoporum tam manifeſtas enormitates fecerit communiri. Niſi quiſquam illud impudenter alleget, quod ſchiſmatici poſtmodum a fidelium communione præciſi inaudita & damnabili ſuperbia commiſerunt. Unde quia juxta verbum prophetæ: *A vobis judicium egreſſum eſt perverſum:* in vobis factum eſt perverſum. Quid ultra omnes alias provincias in uſurpationibus ſuis, & poſt tam iniquas conſuetudines juramento firmatas, non adjeciſtis reſumere ſcutum fidei, ut ſtaretis pro domo Domini in die prælii, ſed proſtraviſtis corpus veſtrum in terram, ut per vos fieret via tranſeunti? Et ne, ſi diutius tacuerimus, una vobiſcum in die judicii damnationis ſententia involvamur: authoritate ſacroſanctæ Romanæ, cui, authore Domino, miniſtramus, eccleſiæ, ab omni officio epiſcopalis vos ſuſpendimus dignitatis: ſperantes quod ſub diſciplina ſaltem, & paterno verbere conſtituti, redire tandem ad cor, & de tuenda debeatis eccleſiæ libertate ſatagere. Si vero nec ſic zelum epi-

epiſcopalis officii reſumpſeritis, nos adhuc, auctore Domino, quod nobis imminet faciemus. Vos videte, ne illud vobis dicatur, quod cuidam dictum per prophetam dicitur: *Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi*. Nos enim, quia locum illius tenere, Deo, prout ipſi placuit, diſponente, conſpicimur qui a prædicatione verbi Dei nec verberibus poterat nec vinculis coerceri: non debemus ſub ambigua expectatione pacis creditam nobis Divini verbi pecuniam in ſudario reponere, & alligatam eam tamdiu conſervare, donec paulatim lucrandi hora occurrat, & creditor veniens, de reddenda acerbe nos conveniat ratione.

XXXIX. AD SENONENSEM ET ROTHOMAGENSEM EPISCOPOS.

Ut efficiant ſub pœna cenſurarum compleri pacem quam rex Angliæ verbis promiſit.

Alexander ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Senonenſi & Rothomagenſi epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem eumdem regem ex parte noſtra diligenter conveniatis, commonere propenſius & exhortari curetis, ut pacem, quam cum eodem archiepiſcopo verbo tenus fecit, executione operis compleat. Nihil minus etiam eidem ſuggeratis, ut poſtmodum ablata omnia reſtituat, damna data reſarciat, pravas & execrabiles conſuetudines omnino præcidat. Si autem intra triginta dies poſt commonitionem veſtram, pacem quam ſtatuit, & promiſit, conſummare noluerit: in tota terra ejus ciſmarina, omnia Divina, præter baptiſmata parvulorum, & pœnitentias morientium, remoto appellationis obſtaculo, prohibeatis officia celebrari: & ſententiam ipſam uſque ad condignam ſatisfactionem faciatis inviolabiliter obſervari. Quod ſi alter veſtrum, aliqua neceſſitate obſtante, hujus rei executioni non potuerit intereſſe, (quod tamen nolumus, nec expediret) alter non minus id quod dictum eſt exequatur.

Datum Anagniæ VII. Idus Octobris.

XL. AD THOMAM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De cenſura in regem ferenda, niſi plenam pacem cum reſtitutione poſſeſſionum præſtet.

Alexander ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & dilectionem apoſtolicam.

ANxietate cordis & amaritudine premimur, cum angustias, onera, & gravamina, quæ zelo juſtitiæ, & pro libertate eccleſiæ manutenenda, æquo animo & invicta fortitudine tolerasti, ad memoriam noſtram reducimus, & ſedula meditatione cogitamus. Verumtamen quod in te virtutis perfectionem adimpleres, non potuiſti frangi in adverſis, nec a tuæ conſtantiæ propoſito removeri; tuam ſuper hoc commendamus admirandam virtutem, & tibi ſuper tanta patientia in Domino congaudemus. Ceterum, quoniam dilectum in Chriſto filium noſtrum Henricum illuſtrem Anglorum regem diutius in patientia & benignitate expectavimus, & blandis & dulcibus verbis, interdum duris & aſperis, ut ad ſeiptum rediret, ſæpe monuimus: ſi pacem, quam tecum fecit, executione operis non adimpleverit, & tibi ac tuis & eccleſiæ tuæ poſſeſſiones & honores ablatos non reſtituerit, tibi plenam auctoritatem concedimus in perſonas, & loca, quæ ad tuam legationem pertinent, excepta perſona regis, uxoris quoque, & filiorum ſuorum, eccleſiaſticam juſtitiam, ſecundum officii tui debitum, nullius obſtante appellationis obſtaculo, exercendi: prudentia tamen & circumſpectione adhibita, quam modeſtia ſacerdotalis requirat.

Datum Signiæ tertio Idus Octobris.

XLI. AD HENRICUM ANGLIÆ REGEM.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Henrico illuſtri Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COgnito ex litteris venerabilis fratris noſtri Thomæ Cantuarienſis archiepiſcopi, quod ei, omni turbatione & rancore depoſito, gratiam & amorem tuum reſtituiſſes: tanto lætitiam & gaudium concepimus, quanto id Deo gratum & magis acceptum exiſtere, & tibi amplius honorificum, & tuæ conſideramus fructuoſum ſaluti. Tanta enim eumdem archiepiſcopum religione, prudentia, & honeſtate, & fidei virtute præeminere cognoſcimus, quod ipſum tibi & regno tuo fidelem & devotum exiſtere, honori & incremento tuo pro viribus & poſſe animoſe intendere, & pro augmento gloriæ & exaltationis tuæ fideliter & ſolicite vigilare, non dubitamus. Ceterum, quoniam non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, & licet idem archiepiſcopus pro patientia ac dilectione, quam erga te habet, hoc facere ſubticeſcat: nos tamen, qui ſalutem tuam ſummopere cupimus, id minime reticere debemus; nec tuam decet magnificentiam, quem Dominus ita magnum & potentem conſtituit, jura & bona Cantuarienſis eccleſiæ retinere: regiæ ſerenitatis clementiam rogando monemus, & exhortamur attentius, quatenus exemplo Zacchæi, de quo legitur in evangelio: *Domine, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus: & ſi aliquem defraudavi, reddo quadruplum*: prædicto archiepiſcopo, & eccleſiæ tuæ ablata reſtituere, damna & detrimenta, quæ illis intuliſti, in brevi ſtudeas emendare, ut in eo quod deliquiſti Deum ſic poſſis placare, & nos tibi tantam offenſam digne indulgere poſſimus, & idem archiepiſcopus ad obſequium, & devotionem tuam, ad augmentum honoris tui, & hæredum tuorum, debeat promptiſſimus inveniri. Volentibus autem inter te & ipſum pacem reformari, benigno favore acquieſcas. Quos vero hujus diſſenſionis noveris hactenus fuiſſe incentores, de cetero non exaudias. Nihilo minus & filium tuum ſuper articulo juramenti, quod prætermiſit, de ſervando jure & libertate Cantuarienſis eccleſiæ, ſecundum quod reges & principes Angliæ feciſſe noſcuntur, eidem archiepiſcopo & eccleſiæ ſuæ condigne ſatisfacere moneas, & horteris, & quod prætermiſſum eſt facias adimplere. Ordinationes quoque eccleſiarum, & alia, quæ ad viros eccleſiaſticos pertinent, prædicto archiepiſcopo, & aliis viris eccleſiaſticis, tam tu, quam filius tuus, libere & pacifice relinquatis: ut ſic agendo hoſtiam

ſtiam laudis Domino digne immolare poſſitis, & vobis regnum comparare æternum.

XLII. AD BITURICENSEM ARCHIEPISC. ET NIVERNENSEM EPISCOPUM.

Ut ipſi Londonienſem & Saresberienſem epiſcopos a Thoma excommunicatos abſolvant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Bituricenſi archiepiſcopo, & Nivernenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaternitati veſtræ non credimus eſſe incognitum, qualiter ſanctæ recordationis Thomas, quondam Cantuarienſis archiepiſcopus, de mandato noſtro in Londonienſem & Saresberienſem epiſcopum excommunicationis ſententiam promulgavit: quam utique nos ratam habentes & firmam, eam auctoritate apoſtolica curavimus confirmare. Quia vero prædicti epiſcopi ſenio & debilitate corporis confecti, & alter morbo laborans, ad præſentiam noſtram venire non poſſunt, vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, abſolutionem eorum, pro qua nuncii Henrici regis Angliæ & eorumdem epiſcoporum apud nos vehementius inſtiterunt, duximus committendam. Ideoque fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus infra menſem, poſtquam iidem nuncii ad propria redierint, & de adventu legatorum noſtrorum, quos ad partes illas pro cognoſcenda atrocitate illius facinoris & ſceleris, quod perpetratum eſt, & reconciliatione regis, diſpoſuimus tranſmittere, quod tranſalpinaverint vobis non innotuerit: eos publice, recepto juramento ſecundum morem eccleſiæ, quod noſtro debeant aſtare mandato, ab excommunicationis vinculo abſolvatis, ſententia ſuſpenſionis ob eam cauſam, qua fuerant ultimo in excommunicationem deducti, in ſuo robore permanente. Si autem vobis conſtiterit, quod Saresberienſis epiſcopus morbo laborans ad vos venire non poſſit, illuc in propria perſona, quod nobis placeret, accedatis: aut ſi accedere non poteritis, perſonas idoneas, de quibus nos & vos confidere valeamus, tranſmittatis, quæ illum, recepto juramento publice in conſpectu eccleſiæ, quod noſtro debeat parere mandato, abſolvant. Si autem huic rei, frater archiepiſcope, intereſſe non poteris: tu, frater epiſcope, ipſe cum Pontiniacenſi abbate quæ dicta ſunt diligentius exequaris.

Datæ Tuſculani octavo Kalendas Maji.

XLIII. AD MONACHOS CANTUARIENSIS ECCLESIÆ.

De canonizatione S. Thomæ Cantuarienſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis priori & monachis Cantuarienſi eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

GAudendum eſt univerſitati fidelium de mirabilibus illius ſancti & reverendi viri Thomæ archiepiſcopi veſtri. Sed vos exinde tanto ampliori gaudio & exultatione debetis repleri, quanto ipſius miracula oculata fide ſæpius intuemini, & ejus ſanctiſſimo corpore eccleſia veſtra ſpecialius meruit illuſtrari. Nos autem conſiderata gloria meritorum ejus, quibus in vita ſua magnanimiter claruit, & de miraculis ejus non ſolum communi & celebri fama, ſed & dilectorum filiorum noſtrorum Alberti, tituli S. Laurentii in Lucina, & Theodini tituli ſancti Vitalis, presbyterorum cardinalium apoſtolicæ ſedis legatorum, & aliarum plurium perſonarum teſtimonio, certitudinem plenam habentes: præfatum archiepiſcopum in capite jejunii, multitudine clericorum & laicorum præſente in eccleſia, deliberato cum fratribus noſtris conſilio, ſolemniter canonizavimus: eumque decrevimus ſanctorum martyrum collegio annumerandum: vobis & univerſitati fidelium de Anglia apoſtolica auctoritate mandantes, ut natalem ejus diem, quo vitam ſuam glorioſa paſſione finivit, annis ſingulis cum debita veneratione celebretis. Quoniam igitur dignum eſt, & vobis plurimum expedit, ut ſanctum corpus ejus cum ea, qua decet, reverentia & honore condatur: diſcretioni veſtræ apoſtolica auctoritate mandamus, quatenus corpus ejus devote & reverenter, facta ſolemni proceſſione, aliquo ſolemni die, congregato clero & populo, in altari honorifice recondatis: aut ipſum in aliqua decenti capſa ponentes, prout convenit, elevetis in altum: & patrocinium ejus pro ſalute fidelium & pace univerſalis eccleſiæ ſatagatis apud Dominum veſtris piis orationibus impetrare. Valete.

Datum Signiæ, quarto Idus Martii.

XLIV. AD OMNES FIDELES.

De canonizatione ejuſdem.

REdolet Anglia fragrantia & virtute ſignorum, quæ per merita illius ſancti & venerandi viri Thomæ quondam Cantuarienſis archiepiſcopi omnipotens Deus operatur, & univerſa ubique lætatur fidelium Chriſtiana religio: pro eo quod ille, qui eſt mirabilis & gloriosus in ſanctis, ſanctum tuum poſt mortem clarificavit, cujus vita laudabilis, multa fulſit gloria meritorum, & tandem martyrio conſummata eſt certaminis glorioſi. Quamvis autem de ſanctitate ipſius dubitare non poſſit, qui ejus & laudabilem converſationem attendit, & glorioſam conſiderat paſſionem: voluit tamen redemptor atque ſalvator noſter, ejus ſanctitatis inſignia magnificis radiare miraculis: ut qui pro Chriſto inſuperabilis virtutis conſtantia neceſſitates & pericula pertulit, fui laboris & certaminis in æterna beatitudine cognoſcatur ab omnibus percepiſſe triumphum. Nos vero auditis innumeris & magnis miraculis, quæ jugiter per ſancti illius viri merita fieri univerſitas narrat fidelium, & ſuper his non ſine magno gaudio per dilectos fratres noſtros Albertum tituli ſancti Laurentii in Lucina, & Theodinum tituli ſancti Vitalis, presbyteros cardinales, atque apoſtolicæ ſedis legatos, qui eadem miracula tanto perſpicacius didicerunt, quanto amplius ſunt loco vicini, præcipue certiores effecti, & plurium aliarum perſonarum teſtimonio fidem, ſicut debuimus, adhibentes, prædictum archiepiſcopum ſolemniter in eccleſia, magno ibidem clericorum & laicorum collegio præſente, in capite jejunii, deliberato fratrum noſtrorum conſilio canonizavimus, ipſumque decrevimus ſanctorum catalogo adſcribendum. Univerſitatem itaque veſtram monemus, & auctoritate qua fungimur diſtricte præcipimus, ut natalem prædicti glorioſi martyris diem paſſionis ſuæ ſolemniter annis ſingulis celebretis, & apud ipſum votivis orationibus ſatagetis ve-

veniam promereri: ut qui pro Chriſto in vita exilium, & in morte virtute conſtantiæ paſſionis martyrium pertulit, fidelium jugi ſupplicatione pulſatus, pro nobis apud Dominum intercedat. Datum Signiæ, quarto Idus Martii.

XLV. XLVI. & XLVII. AD PETRUM Caſſinatem, ad Cantuarienſem, & ad Eboracenſem epiſcopos.

De rebus Venetiis geſtis.

Extant infra in actis concilii Venetici.

XLVIII. AD INDORUM REGEM, QUEM Vulgo Preto-Joannem vocant.

Commendat illi Philippum fidei prædicatorem.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio illuſtri & magnifico Indorum regi, ſacerdotum ſanctiſſimo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

APoſtolica ſedes, cui licet immeriti præſidemus, omnium in Chriſto credentium caput eſt & magiſtra, Domino atteſtante, qui ait beato Petro, cui licet indigni ſucceſſimus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Matth. 16. Hanc ſi quidem petram Chriſtus eſſe voluit in eccleſiæ fundamentum, quam prædicit nullis ventorum turbinibus nulliſque tempeſtatibus quatiendam. Et ideo non immerito beatus Petrus, ſuper quem fundavit eccleſiam, ligandi atque ſolvendi ſpecialiter & præcipue inter apoſtolos alios meruit accipere poteſtatem. Cui dictum eſt a Domino: *Tibi dabo claves regni cælorum: & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Ibidem. Audiveramus utique jampridem, referentibus multis, & in fama communi, quomodo cum ſis Chriſtianum nomen profeſſus, piis velis operibus indeſinenter intendere, & circa ea tuum animum geras quæ Deo grata ſunt & accepta. Sed & dilectus filius magiſter Philippus medicus & familiaris noſter, qui de intentione pia & propoſito tuo cum magnis & honorabilibus viris regni tui ſe in partibus illis verbum habuiſſe proponat, ſicut vir providus & diſcretus, circumſpectus & prudens, conſtanter nobis & ſolicite retulit, ſe manifeſtius ab his audiſſe, quod tuæ voluntatis ſit & propoſiti, erudiri catholica & apoſtolica diſciplina: & ad hoc ferventer intendas, ut tu, & terra tuæ ſublimitati commiſſa, nihil unquam videamini in fide veſtra tenere, quod a doctrina ſedis apoſtolicæ diſſentiat modo qualibet vel diſcordet. Super quo ſane tibi, ſicut cariſſimo filio, plurimum congaudemus, & ei, a quo omne donum procedit, immenſas gratiarum exolvimus actiones: vota votis, & preces precibus adjungentes, ut quid dedit tibi nomen Chriſtianitatis ſuſcipere, menti tuæ per ſuam ineffabilem pietatem inſpiret, quod omnino velis ſapere, quæ ſuper omnibus articulis fidei tenere debet religio Chriſtiana. Non enim vere poteſt de Chriſtiana profeſſione ſperare ſalutem, qui eidem profeſſioni verbo & opere non concordat: quia non ſufficit cuilibet nomine Chriſtiano cenſeri, qui de ſe tentit aliud, quam catholica & apoſtolica habeat diſciplina, juxta illud quod Dominus in evangelio dicit: *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt.* Matth. 7.

Illud autem nihilo minus ad commendationem tuæ virtutis accedit: quod, ſicut prudens magiſter Philippus ſe a tuis aſſerit audiſſe, ferventi deſiderio cuperes in Urbe habere eccleſiam, & Hieroſolymitanum altare aliquod, ubi viri prudentes de regno tuo manere poſſent, & apoſtolica plenius inſtrui diſciplina: per quos poſtmodum tu & homines regni tui doctrinam ipſam reciperent & tenerent. Nos autem, qui licet inſufficientibus meritis in beati Petri cathedra poſiti, juxta apoſtolum ſapientibus & inſipientibus, divitibus & pauperibus, nos recognoſcimus debitores, de ſalute tua & tuorum omnimodam ſolicitudinem gerimus: & vos ab his articulis, in quibus erratis a Chriſtiana & catholica fide, prompto animo, prout tenemur ex ſuſcepti miniſterio regiminis, volumus revocare. Cum ipſe Dominus beato Petro, quem omnium apoſtolorum principem fecit, dixit: *Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Rom. 1. Luc. 1. Licet autem grave nimis videatur & laborioſum exiſtere, ad præſentiam tuam, inter tot labores, & varia itineris & locorum diſcrimina, & inter longas & ignotas oras, quemlibet a noſtro latere deſtinare: conſiderato tamen officii noſtri debito, & tuo propoſito & intentione penſata, præfatum Philippum medicum & familiarem noſtrum, virum utique diſcretum, circumſpectum & providum, ad tuam magnitudinem mittimus: de Jeſu Chriſti miſericordia confidentes, quod ſi volueris in eo propoſito & intentione perſiſtere, quam te, inſpirante Domino, intelligimus concepiſſe; de articulis Chriſtianæ fidei, in quibus tu & tui a nobis diſcordare videmini, in proximo per Dei miſericordiam eruditus nihil prorſus timere poteris, quod de errore tuam vel tuorum ſalutem præpediat, vel in vobis nomen Chriſtianitatis offuſcet.

Rogamus itaque excellentiam regiam, monemus & hortamur in Domino, quatenus eumdem Philippum pro reverentia beati Petri & noſtra, ſicut virum honeſtum, diſcretum, & providum, & a noſtro latere deſtinatum, debita benignitate recipias, & reverenter ac devote pertractes. Et ſi tuæ voluntatis eſt & propoſiti, ſicut omnino decet eſſe, ut erudiaris apoſtolica diſciplina ſuper his quæ idem Philippus ex noſtra tibi parte proponet: ipſum diligenter audias, & exaudias, & perſonas honeſtas, & litteras tuo ſigillo ſigillatas, quibus propoſitum & voluntatem tuam poſſimus plene cognoſcere, ad nos cum ipſo tranſmittas. Quia quanto ſublimior & major haberis, & minus de divitiis & potentia tua videris inflatus: tanto libentius tam de conceſſione eccleſiæ in Urbe, quam etiam de conferendis altaribus in eccleſia beati Petri, & Pauli, & Jeroſolymis in eccleſia ſepulcri Domini, & in aliis quæ juſte quæſieris, tuas curabimus petitiones admittere, & efficacius exaudire: utpote, qui deſiderium tuum ſuper hoc, quod multa commendatione dignum extitit, modis omnibus, quibus ſecundum Deum poſſumus, volumus promovere, & tuam & tuorum animas deſideramus domino lucrifacere. Data Venetiæ in Rivoalto, quinto Kalendas Octobris.

XLIX. AD HUGONEM.

De prædicto libro ad ſe miſſo gratias agit: eique converſionem imperatoris Conſtantinopolitani commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio magiſtro Hugoni, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COgnoſcentes laborem plurimum, quem ſuſtinuiſti in componendo librum, quem nobis per dilectum filium noſtrum magiſtrum Cacciaredum miſiſti: attendentesque fructum, quem exinde ſperamus eccleſiæ Dei proventurum: librum ipium grata & læta manu recepimus, & devotæ ſolicitudini & liberalitati tuæ uberrimas propter hoc gratiarum referimus actiones, deſiderium, & voluntatem habentes, te, quem hactenus relatione noſtrorum, qui a partibus Conſtantinopolis revertebantur, carum habebamus, de cetero ferventius diligendi, & multo cariorem habendi, & ſincerius amplexandi. Rogamus autem prudentiam tuam, ſoliciteque monemus, ut ſicut pro Deo & pro devotione eccleſiæ præſcriptum librum compoſuiſti, ita quoque cariſſimum in Chriſto filium noſtrum illuſtrem & glorioſum Conſtantinopolitanum imperatorem ad devotionem & reverentiam ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ exhibendam, & ad unitatem ipſius diligentius provoces, monitis & exhortatione inducas, ut, ſicut eſſe debet, unum fiat ovile, & paſtor unus. Data Trojæ, Idibus Novembris.

L. AD OMNES EPISCOPOS.

Eos ad concilium generale Lateranenſe convocat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, &c.

QUoniam in agro Domini, &c. *Extat in conciliis Lateranenſi generali, anno* MCLXXIX.

LI. AD WILLELMUM ARCHIEPISCOPUM SENONENSEM.

Contra Petrum Lombardum, dicentem, Chriſtum, ut eſt homo, non eſſe aliquid.

CUm in noſtra olim eſſes præſentia, &c. *Extat in actis concilii Lateranenſis generalis, anno* MCLXXIX.

LII. AD PHILIPPUM COLONIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Colonienſis eccleſiæ jura ac privilegia confirmantur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Philippo, Colonienſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, in perpetuam memoriam.

ETſi teneamur omnibus fratribus & coepiſcopis noſtris ex adminiſtratione ſuſcepti regiminis apoſtolicum patrocinium exhibere: his tamen ſpecialiter adeſſe compellimur, qui ſicut dignitate, ita præeminent & virtute: cum noſtræ ſollicitudinis debeat & circumſpectionis exiſtere, ut univerſos juxta qualitates perſonarum & merita reſpicere videamur. Eapropter, venerabilis in Chriſto frater archiepiſcope, prudentiam & devotionem tuam diligentius attendentes, & tuis petitionibus noſtrum facile præbentes aſſenſum, Colonienſem eccleſiam, cui Deo authore præeſſe dignoſceris, ſub beati Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus: ſtatuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona, eadem eccleſia impræſentiarum juſte & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, præſtante Domino poterit adipici, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Præterea tua, frater archiepiſcope, prudentia & devotione penſata, confirmamus tibi ea, quæ in privilegiis patrum & prædeceſſorum noſtrorum habentur: videlicet crucem & pallium, ſuo tempore ſuoque loco ferendum. Inſigne quoque feſtivi equi, quod a quibuſdam vulgo naccum vocatur. Concedimus etiam, & apoſtolica authoritate ſtatuimus, ut majus altare eccleſiæ tuæ uni & vero Deo, in memoriam beatæ Mariæ virginis, & alterum in memoriam beati Petri apoſtolorum principis dedicatum, reverenter miniſtrando procurent ſeptem canonici cardinales preſbyteri, indui dalmaticis & mitris ornatis quibus etiam, cum totidem diaconibus & ſubdiaconibus, ad hoc miniſterium prudenter electis, ut utantur ſandalibus, indulgemus, ſicut a patribus & prædeceſſoribus noſtris id prædictæ eccleſiæ conceſſum eſt per authentica privilegia, & hactenus obſervatum. Inſuper etiam authoritatem & honorem, quem eccleſia tua hactenus habuiſſe dignoſcitur, apoſtolici favoris patrocinio confirmamus; videlicet ut, ſi quando ſynodus infra tuam diœceſim a Romano pontifice, aut a legato ab ejus latere deſtinato, fuerit congregata, priorem locum poſt ipſum Colonienſis archiepiſcopus in ſynodo teneat, & in proferenda ſacrorum canonum authoritate prior exiſtat: ita tamen, ut, ſicut eſt prior in hac probabili dignitate, ita etiam prior polleat honeſtate vitæ, & gratia meritorum: & cujus annunciaverit verba, imitetur exempla. Conſecrationem quoque regum infra limites tuæ diœceſis fiendam, præſentis ſcripti authoritate cenſemus: & ut electio archiepiſcopi ſecundum ſtatuta canonum a filiis præſcriptæ eccleſiæ celebretur, per hujus ſcripti paginam duximus ſtatuendum. Ad hæc monaſteria, eccleſias Coloniæ poſitas, & omnia ſacra loca, infra & circa urbem Coloniæ, ad juriſdictionem Colonienſis eccleſiæ pertinentia: monetam prædictæ civitatis, telonium, forum, & omne jus civile, ſub poteſtate tua & ſucceſſorum tuorum: abbatias per diverſa loca, villas, vicos, & caſtella, cum omnibus eorum pertinentiis, ſervis videlicet, ancillis, terris cultis & incultis, aquis, pratis, campis, ſilvis, foreſtis: nec non etiam comitia in Weſtphalia, quæ vulgariter Gograrhophe dicuntur, & alodia, Dulberg, Hachen, Marchan, Waſſemberg. ſicut hæc omnia rationabiliter poſſides, tibi tuiſque ſucceſſoribus authoritate apoſtolica confirmamus. Illud quoque ſtatuimus, ut, ſicut nullus archiepiſcoporum tuorum eſt tibi ſubjectus, ita etiam tu ſub nullo primate debeas eſſe. ſalva tamen nobis in te, ſicut in ceteris archiepiſcopis, ſubjectione, quæ apoſtolicæ authoritati debetur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam eccleſiam temere perturbare, aut eius poſſeſſiones auferre, nec ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur

eorum, pro quorum gubernatione ac ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura : ſalva in omnibus apoſtolicæ ſedis authoritate. Si qua igitur eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit : ſecundo tertiove commonita, niſi ſatisfactione congrua id emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei ac Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine Divinæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti : quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Locus ſigilli.

Ego Joannes presbyter card. ſanctorum Joannis & Pauli tituli Pammachii.

Ego Boſo presbyter cardinalis ſanctæ Pudentianæ tituli paſtoris.

Ego Petrus presbyter cardin. tituli ſanctæ Suſannæ

Ego Alexander catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Ego Hubaldus Oſtienſis epiſcopus.

Ego Hyacinthus diaconus cardinalis ſanctæ Mariæ in Coſmedin.

Ego Arditio diaconus cardinalis ſancti Theodori.

Ego Cynthius diaconus cardinalis ſancti Hadriani.

Ego Hugo diaconus cardinalis S. Angeli.

Datum Laterani per manum Alberti, ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyteri cardinalis & cancellarii, XIII. Kal. Julii, Indictione undecima, Incarnationis Dominicæ anno milleſimo centeſimo ſeptuageſimo nono, pontificatus vero domini Alexandri papæ III. anno decimo nono.

LIII. AD CLERICOS ALEXANDRINÆ ECCLESIÆ.

De novo epiſcopo ipſis conceſſo vel aliunde translato.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis clericis Alexandrinæ eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DE novitate & neceſſitate proceſſit, quod præſente nuncio Mediolanenſis eccleſiæ, nulla præcedente electione, authoritate noſtra vobis & eccleſiæ veſtræ electum providimus. Et ideo, ne poſſit ex hoc vobis vel ſucceſſoribus veſtris præjudicium fieri, authoritate vobis apoſtolica duximus providendum. Eapropter, dilecti in Domino filii, præſenti ſcripto ſtatuimus, ut ex hoc vobis non præjudicetur in poſterum, quo minus, obeunte electo qui nunc eſt, & ſuorum quolibet ſucceſſorum, vos & ſucceſſores veſtri de epiſcopis veſtris electionem liberam habeatis, ſicut canonici eccleſiarum cathedralium, quæ Mediolanenſi eccleſiæ ſubjacent, habere noſcuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Anagniæ, III. Kalendas Februarii.

Ego Otto notarius ſacri palatii authenticum hujus inſtrumenti vidi, & ut in illo reperi, ita in hoc ſcripſi, nihil addens, aut minuens, præter punctum, litteram, & ſyllabam, &c.

Ego Petrus, qui dicor Ferrarius, notarius ſacri palatii authenticum inſtrumenti vidi, & legi, & ſubſcripſi, &c.

LIV. AD EOSDEM.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis O, electo, & canonicis Alexandrinæ eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COngruam officii noſtri actionem exequen. cum eca quæ ad ornatum & decorem domus Domini laudabili providentia ſtatuuntur, per nos incrementum accipiunt, & apoſtolicæ tuitionis præſidio in ſuæ firmitatis robore convaleſcunt. Eapropter, dilecti in Domino filii, veſtris juſtis poſtulationibus benignius annuentes, canonicam, quam ibi, electe, in eccleſia ſancti Petri de aſſenſu cleri & populi ſtatuiſti, pretectionis noſtræ munimine roborantes : & electionem, quam de perſonis idoneis ad dignitates eccleſiæ tenendas feciſtis, dilectis filiis noſtris magiſtro Hugoni præpoſituram, magiſtro Cataldo archiprebyteratum, magiſtro P. cantoriam, provida deliberatione concedentes, ratam habemus. Etiam ſingulis prædictis dignitates authoritate apoſtolica confirmamus. Præterea eccleſias uſibus veſtris, filii canonici, deputatas, ſcilicet ſanctæ Mariæ de Gamundio, ſancti Dalmatii de Maringo, ſancti Michaelis de Soleriis, ſancti Stephani de Bergolio, ſanctæ Trinitatis de Wilia, ſancti Andreæ de Roverteo, & ſancti Auguſtini de Foro, vobis nihilo minus duximus præſentibus litteris confirmandas : ſtatuentes, ut nulli omnino hominii liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Tuſculani decimo quinto Kalendas Auguſti.

* *f.* exequimur

Ego Otto notarius ſacri palatii authenticum hujus bullæ domini Alexandri pape bullatum vidi, & legi, & ſicut in illo reperi, ita in hoc ſcripſi, nihil addens, vel minuens, aut mutans, præter punctum, litteram, & ſyllabam.

Ejus Vermus notarius ſacri palatii authenticum hujus bullæ vidi, & legi, & ſubſcripſi, &c.

LV. AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Confirmat ſententiam legati apoſtolici, qua ille Joannem legitime electum confirmavit, & Hugonem a rege in epiſcopatum ſancti Andreæ intruſum depoſuit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, univerſis epiſcopis, & dilectis filiis, abbatibus, & aliis eccleſiarum prælatis, per Scotiam conſtitutis, priori, canonicis, clero & populo ſancti Andreæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COmperto nobis, quod jampridem venerabilis frater noſter Joannes, nunc epiſcopus ſancti Andreæ, canonice fuiſſet electus, & poſt electionem ſuam Hugo, appellatione interpoſita, in eccleſia illa per potentiam laicalem intruſus, conſecra-

ſecrari ausu temerario præſumpſiſſet: electionem A omni timore poſtpoſito, publice, nullius appellaipſius apoſtolica auctoritate caſſantes, dilectum filium noſtrum Alexium ſubdiaconum noſtrum, ſedis apoſtolicæ legatum, de electione præfati Joannis cogniturum, ad partes veſtras direximus. Qui cum mature ſatis, ſicut per multorum teſtimonia nobis innotuit, & canonice proceſſiſſet, electionem ipſius canonicam comperiens, poſt multiplices inducias, in quibus regiæ magnitudini detulit, auctoritate apoſtolica confirmavit: præcipiens omnibus, qui ad eccleſiam S. Andreæ pertinerent, ex parte noſtra, ut ipſi Joanni ſicut electo obedientiam & reverentiam exhiberent. Unde, cum nullus propter metum regium in manifeſto obedire auderet: idem legatus non regnum, ſicut de jure poterat, ſed epiſcopatum, B interdicto ſubjecit.

Cum igitur tam eccleſiaſtici quam ſæculares principes cariſſimo in Chriſto filio noſtro Willelmo illuſtri Scotorum rege diſtrictius adjurati fuiſſent de recto conſilio dando, firmiter promittente ipſo rege quod eorum conſilio ſtaret: reſponderunt omnes tanquam unus, ut præfati Joannis conſecrationem, coram legato noſtro & quatuor epiſcopis, quinto ægrotante, ſed ſcripto conſentiente, celebratam, ulterius non turbaret, ſed permitteret eum in pace in ſua ſede conſecrari. Inde eſt, quod univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, atque ſub officii & beneficii pœna præcipimus, quatenus ſpiritum fortitudinis induentes, ipſum epiſcopum, infra octo dies poſt C harum ſuſceptionem litterarum, honorifice, appellatione poſtpoſita, ad ſedem ſuam reducatis, & pro ſervanda eccleſiaſtica juſtitia prudenter & viriliter laboretis, & ad placandum motum regium adhibeatis operam diligentem: atque præfato epiſcopo omnem exhibeatis reverentiam, & honorem, quem ipſius prædeceſſoribus impendiſtis. Quod ſi rex aliud voluerit, aut etiam conſilio pravorum inclinatus fuerit, Deo & ſanctæ Rom. eccleſiæ magis oportet obedire quam hominibus. Alioquin ſententiam, quam venerabilis frater noſter Hugo Dunelmenſis epiſcopus in contumaces & rebelles tulerit, nos auctore Deo ratam habebimus, & præcipiemus firmiter obſervari.

LVI. AD EPISCOPOS SCOTIÆ.

Hugonis in epiſcopatum S. Andreæ intruſi excommunicationem confirmat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus & dilectis filiis, eccleſiarum prælatis per Scotiam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RElatum eſt nobis, quod cum Hugo, qui eccleſiam S. Andreæ de Scotia invaſerat, capellam epiſcopalem, baculum & annulum, & cetera, quæ irrationabiliter aſportaverat, illicite detineret: eum frequentius admonitum, reſipiſcere contemnentem, dilectus filius noſter Alexius ſubdiaconus noſter, apoſtolicæ ſedis legatus, coram vobis, & clero multo, & populo, niſi infra quindecim dies ablata vel aſportata redderet, vel congrue ſatisfaceret, vinculo excommunicationis, apoſtolica auctoritate fretus, aſtrinxit. Ipſe tamen in arrogantiæ malo perdurans, in nullo præfati legati monitis acquievit. Nos itaque ſententiam de auctoritate noſtra prolatam, ratam habentes, univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatenus præfatum Hugonem, Dei gratia freti, &

tione obſtante, vinculo denuncietis excommunicationis aſtrictum, & ſicut excommunicatum attentius evitetis: donec quæ de ſupradictis rebus abſtulit, vel æſtimationem, fratri noſtro Joanni epiſcopo S. Andreæ, & eccleſiæ ſuæ reſtituat, & de aliis quæ deſtruxit ſatisfactionem exhibeat congruentem.

LVII. AD WILLELMUM REGEM SCOTIÆ.

Mandat ei, ut Joannem legitime electum & confirmatum S. Andreæ epiſcopum, patiatur ſuo officio quiete fungi, alioquin regnum interdicto, regem excommunicatione plectendum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Willelmo illuſtri Scotorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRo pace tua & libertate ſolicite nos meminimus laboraſſe, ſperantes quod ex hoc in devotione ſedis apoſtolicæ melius firmareris, & creſceres, & libentius ſervares eccleſiaſticam libertatem. Ceterum attendentes circa factum venerabilis fratris noſtri Joannis epiſcopi S. Andreæ de Scotia, quod nolueris uſque modo inclinari: contrarium ſpei, quam de fervore devotionis regiæ habebamus, cogimur æſtimare. Volentes tamen experiri adhuc ſi patientia noſtra ad pœnitentiam regium motum adducat, magnitudinem tuam per apoſtolica ſcripta monemus attentius, & mandamus, quatenus memorato epiſcopo, infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem litterarum, pacem & ſecuritatem largiaris: ita quod non oporteat eum de indignatione regia dubitare. Alioquin noveris, nos venerabili fratri noſtro Rogero Eboracenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato in Scotiæ mandaſſe, ut regnum tuum, nullius appellatione obſtante, ſubjiciat interdicto, excommunicationis ſententiam in perſonam tuam, ſi deſiſtere nolueris, prolaturus. Pro certo quoque teneas, quo ſi in tua duxeris violentia perdurandum, ſicut laboravi- D mus ut regnum tuum libertatem haberet, ſic dabimus ſtudium ut in priſtinam ſubjectionem revertatur.

LVIII. AD CASIMIRUM DUCEM POLONIÆ.

Nonnullas conſtitutiones circa bona eccleſiæ editas confirmat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Caſimiro duci Poloniæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX parte tuæ magnitudinis relatum eſt no- E bis, quod de conſilio archiepiſcopi, & epiſcoporum Poloniæ, & principum terræ, quaſdam abuſiones, & ſolitas injurias, ab eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis amputaſti: conſtituens ne bona decedentium epiſcoporum amplius confiſcarentur. Conſtitutum eſt etiam, ut ſi quiſpiam in res defuncti epiſcopi manus conjecerit, vinculo anathematis teneatur. Ne præſumat ullus raptorum defuncto epiſcopo ſuccedere, donec abſolutionis beneficium aſſequatur, ablatis reſtitutis, vel ablatorum congrua æſtimatione præmiſſa. Conſuetudinem autem, quæ a principibus terræ ſervabatur, videlicet, ut quocumque

pergerent pompatice, invadentes horrea paupe-
rum exacuarent, & ſi inter abſentes aliquid ne-
gotioli quandoque contigeret, impii ſatellites di-
ſcurrentes, raptos quoſcumque caballos vel ener-
varent in curſu, vel omnino deſtruerent, de ec-
cleſiaſticorum & ſæcularium virorum conſilio
emendaſti. Unde quoniam conſtitutionem tuam
juſtam pariter & honeſtam authoritate noſtra po-
ſtulas confirmari: nos juſtis poſtulationibus an-
nuentes, conſtitutionem præſcriptam, ſicut in
ſcripto authentico ſuper hoc facto habetur, au-
thoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis
ſcripti patrocinio communimus, ſub interminа-
tione anathematis prohibentes, ne quis eam vio-
lare aliqua ratione præſumat. Nulli ergo omni-
no homini liceat hanc paginam noſtræ confir-
mationis infringere, vel ei auſu temerario con-
traire. Si quis autem hoc attentare præſumpſe-
rit, indignationem omnipotentis Dei, & beato-
rum Petri & Pauli apoſtolorum, ſe noverit in-
curſurum. Datum Tuſculani, v. Kalendas A-
prilis.

LIX. AD OMNES PRINCIPES

Hortatur eos ad ſubſidium terræ ſanctæ.

Alexander epiſcopus ſervorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris ducibus & principibus, comitibus, baronibus, & univerſis Dei fidelibus, ad quos littera iſta pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COr noſtrum & omnium fratrum noſtrorum ſiniſtri rumores, qui de Hieroſolymitanis partibus ad nos communi tranſeuntium relatione pervenerunt, nimio dolore conturbant: cum vix unquam aliquis, qui Chriſtiano nomine cenſeatur, ſine lacrymis & ſuſpiriis audire valeat, quæ de ſtatu illius terræ miſerabili recitantur. Eſt ſiquidem infidelium, quod dolentes dicimus, incurſione contrita, & uſque adeo fortium virorum potentia, & proborum virorum conſilio viduata: quod niſi a Chriſtianis regibus & principibus orbis celerem & potentem ſuccurſum habuerit, deſolationem ejus, quod abſit, in ignominiam Dei, & in contemptum fidei Chriſtianæ de proximo formidamus. Non eſt enim rex, qui terram illam regere poſſit, cum ille, videlicet Balduinus, qui regni gubernacula poſſidet, ita ſit graviter, ſicut noſſe vos credimus, juſto Dei judicio flagellatus: ut vix ad tolerandos ſufficiat continuos ſui corporis cruciatus. Quam gravem ſiquidem jacturam, & quam miſerabilem caſum in perſonis & rebus, illa terra, pro qua patres genitores noſtri ſanguinem proprium effunderunt, in conflictu quem olim cum gentibus habuit, peccatis exigentibus ſit perpeſſa, nec nos ſine multa cordis commotione recolimus, nec aliqui zelantes legem Domini poſſunt tantam ſtragem fidelium patienti animo tolerare: præſertim cum illa gens peſſima paganorum ex incommodis & periculis, quæ genti Chriſtianorum intulerunt, tantam audaciam ſumpſiſſe dicantur, ut ſe jactent impudenter, terram illam, quod avertat Dominus, invaſuros.

Moveat itaque vos zelus Domini, nec religio Chriſtiana ſuper tanta, quæ illi terræ imminet, contritione dormitet: ſed univerſa loca illa, quæ ſalvator & redemptor noſter corporali præſentia dedicavit, viriliter tueamini: & contemnite gentes quæ abjiciunt Dominum, & Chriſtianum nomen de terris abolere nituntur. Non eſt utique Chriſtianus, qui præſcriptæ terræ calamitatibus non movetur, nec accingitur ad ipſam ab infidelium incurſibus defendendam, quam occupare laborant, & ſuis, quod abſit, ſpurcitiis profanare. Hi autem, qui ex vobis ſortes ſunt, & bellis exercendis idonei, non minus ſcuto fidei, & lorica juſtitiæ, quam materialibus armis induti, tam pium, quam neceſſarium opus, ac laborem hujus peregrinationis aſſumant, & loca illa, in quibus redemptor humani generis pro nobis naſci voluit, & mortem ſubiit temporalem, potenti virtute defendant, ne temporibus noſtris ſuſtineat in illis partibus Chriſtianitatis detrimentum. Cum enim Chriſtus pro ſalute noſtra opprobria multa, & demum crucis patibulum ſuſtinuerit, ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, * juſtificatos autem ſpiritu: expedit admodum ſaluti fidelium, ut pro ipſo corpora noſtra periculis & laboribus exponamus, ne pretium ſanguinis, quem pro nobis effudit, videamur obliti. Animadvertite igitur dilecti in Chriſto filii, & videte quam probroſum, & quam mœrore dignum exiſteret Chriſtianis, ſi adverſus habitatores terræ illius inimici crucis Chriſti denuo prævalerent: ſicut eos prævalituros non modicum formidamus, niſi de diverſis partibus Chriſtianorum auxilium habitatoribus ipſis cum feſtinatione ſuccurrat.

* vivificatos.

Ne igitur Chriſtianitas gentilitati ſuccumbat, totis niſibus prævidete: quia melius eſt ſuperventuro malo ante tempus occurrere, quam remedium poſt cauſam quærere vulneratam: illis autem, qui pro Chriſto hujus viæ laborem aſſumpſerint, illam indulgentiam peccatorum, quam patres & prædeceſſores noſtri Urbanus & Eugenius Romani pontifices ſtatuerunt, apoſtolica authoritate concedimus, & confirmamus. Uxores quoque, & filios eorum, & bona, & poſſeſſiones ſuas, ſub beati Petri & noſtra, nec non & archiepiſcoporum, & epiſcoporum, & aliorum prælatorum eccleſiæ, decernimus protectione manere: prohibentes attentius, ne adverſus eos de his, quæ pacifice poſſident, aliqua poſt ſuſceptam crucem quæſtio moveatur, donec redeant, vel de ipſorum obitu certiſſime cognoſcatur. Liceat autem eis terras, ſeu poſſeſſiones alias, poſtquam propinqui, aut etiam domini ſui, (ad quorum feudum pertinent) pecuniam ipſis mutuare aut noluerint, aut non potuerint, eccleſiis, vel eccleſiaſticis viris, aut aliis fidelibus libere, & ſine ulla reclamatione, pro expenſis hujus itineris titulo pignoris obligare. Præterea, quicumque de viris bellicoſis, & ad illius terræ defenſionem idoneis, illa ſancta loca fervore devotionis adierint, & ibi duobus annis contra Sarracenos pro Chriſtiani nominis defenſione pugnaverint: de Jeſu Chriſti pietate, & de beatorum Petri & Pauli apoſtolorum authoritate confiſi, eis omnium ſuorum, de quibus corde contrito, & humiliato confeſſionem ſuſceperint, abſolutionem facimus delictorum: niſi forte aliena bona rapuerint, vel uſuras extorſerint, aut commiſerint furta, quæ omnia debent in integrum emendari. Si vero non eſt in facultatibus delinquentium, unde valeant emendari, nihilo minus conſequentur veniam, prout diximus, de commiſſis. Hi autem, qui illic per annum, ſicut diximus, moram habuerint, de medietate ſibi injunctæ pœnitentiæ indulgentiam & remiſſionem ſuorum obtineant peccatorum. Omnibus autem ſepulchrum Domini pro inſtanti neceſſitate viſitare volentibus, ſive in itinere moriantur, ſi-
ve ad iſtum locum perveniant, laborem itine-
ris

ris ad pœnitentiam, & obedientiam, & remiſ- A
ſionem omnium peccatorum injungimus, ut de vitæ præſentis ergaſtulo ad illam beatitudinem, Domino largiente, perveniant, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quam repromiſit Dominus diligentibus ſe. Datum Tuſculani decimo ſeptimo Kalendas Februarii.

LX. AD OMNES PRÆLATOS.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopis & epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus, & aliis eccleſiarum prælatis, ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. B

CUM Orientalis terra per impreſſiones infidelium & incurſus fortium virorum potentia ſit & proborum virorum conſilio deſtituta, multo timore percutitur, & ad implorandam ſubventionem fidelium dilectos filios noſtros, milites Templi, latores præſentium, viros utique religioſos, & Deum timentes, archiepiſcopi, epiſcopi, & alii principes terræ ad partes veſtras mittere decreverunt. Nos autem quos illius terræ calamitas gravi dolore conturbat, exemplo patrum & prædeceſſorum noſtrorum de ipſius conſervatione ſoliciti, Chriſtianos reges, & principes orbis ad defenſionem locorum illorum, in quibus ſteterunt pedes Domini, ſalubribus monitis exhortamur: & ſicut patres & prædeceſſores noſtri Urbanus & Eugenius pontifices Romani ſtatuerunt, ita & nos remiſſionem & indulgentiam peccatorum ſtatuimus univerſis, qui pro Chriſto laborem Hieroſolymitanum aſſumpſerint, & contra Saracenos fideli curaverint devotione D certare. Monemus itaque univerſitatem veſtram attentius, & mandamus, quatenus fratres, qui ad hoc miſſi ſunt, benigno recipiatis affectu, & per eos Orientalis terræ ſtatu & neceſſitate comperta, principes, comites, & alios fideles Chriſti parochianos veſtros, crebris & ſolicitis exhortationibus laboretis inducere, ut terram illam, pro cujus liberatione patres & genitores eorum ſanguinem proprium effuderunt, adeant feſtinanter, & contra inimicos crucis Chriſti potentia & virtute decertent. Litteras autem, quas propter hoc generaliter mittimus, univerſis faciatis E eccleſiis publice legi, & exponatis earum tenorem, & remiſſionem peccatorum, quam facimus illis qui tam pium & neceſſarium opus aſſumpſerint, nuncietis: & ita omnes ad exequendum quod ſuggerimus moneatis, quod per ſolicitudinem & exhortationem veſtram terra illa feſtinanter fidelium ſentiat auxilium & juvamen; & vos propter hoc ab omnipotenti Deo mercedem poſſitis conſequi ſempiternam. Datum Tuſculani, decimo ſexto Januarii.

LXI. AD RICHARDUM CANTUARIENSEM Archiepiſcopum, & ad ſuffraganeos ejus.

De pace inter ſe & Fridericum imperatorem inita.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Richardo Cantuarienſi archiepiſcopo & ſuffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus ſpecialiter ad Romanam eccleſiam pertinentibus in archiepiſcopatu Cantuarienſi conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IMmenſas laudes & gratias agimus omnipotenti Deo, qui licet navem Petri diu permiſiſſet procelloſa maris tempeſtate quaſſari, nunc tandem imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna: ita ut pacatis maris ſævientis fluctibus, prædicta navis ad portum quietis reducta ſit & ſalutis. Sane cariſſimus in Chriſto filius noſter Fridericus illuſtris Romanorum imperator, proximo præterito die, Dominica ante feſtum beati Jacobi, cum principibus eccleſiaſticis & ſæcularibus Teutonici regni, cum multa C devotione venit Venetiam ad præſentiam noſtram: & ibi coram innumera multitudine virorum ac mulierum altis vocibus reſonantium laudem Altiſſimo, nobis ſicut ſummo pontifici omnem reverentiam & honorem exhibuit, & in feſto beati Jacobi nobis ad preces ejus beati Marci eccleſiam adeuntibus pro celebrandis Miſſarum ſolemniis, obviam venit: & finita Miſſa, quam a nobis licet indignis reverenter audivit, nobis omnem honorem exhibuit, quem prædeceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere. In Kalendis vero inſtantis menſis Auguſti præfatus imperator, ubi erat numeroſa hominum multitudo, in anima ſua jurare fecit: & principes ſui, quos præſentes habebat, tam eccleſiaſtici quam ſæculares, præſtito jutamento firmaverunt, quod pacem eccleſiæ perpetuo, & pacem cariſſimi in Chriſto filii noſtri Willelmi illuſtris Siciliæ regis uſque ad quindecim annos & treugam Longobardorum a prædictis Kalendis Auguſti uſque ad ſex annos, ſicut pax & treuga ipſa diſpoſita eſt, & tractata, & in ſcriptis redacta, illæſam debeat & illibatam ſervare. Sicut autem idem imperator nos in catholicum papam & ſpiritualem patrem recepit, ita eum in catholicum imperatorem, & uxorem ejus in catholicam imperatricem, & filium ipſorum in catholicum regem recepimus. Agite itaque gratias creatori noſtro, qui ſponſam ſuam ſacroſanctam eccleſiam ſua miſeratione reſpexit, & ei poſt multas perſecutiones, quibus graviter preſſa eſt & attrita, per ſuam gratiam plenam pacem reddidit & quietem. Data Venetiæ in Rivoalto, octavo Idus Auguſti.

LXII. AD ROGERUM EBORACENSEM archiepiſcopum, & Hugonem Dunelmenſem epiſcopum.

Ejuſdem argumenti.

Alexander ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Rogero Eboracenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, & Hugoni Dunelmenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EXigunt gratiſſimæ devotionis obſequia, quæ nobis & eccleſiæ tam devote quam laudabili-

debiliter exhibuiſſe noſcimini, ut felices ſucceſ- A ſus eccleſiæ vobis, ſicut ſpecialibus & devotis eccleſiæ filiis ſpiritualibus, deſcribamus: cum dignum ſit, & conveniens, & honeſtum, ut quos ita habuimus in noſtra devotione firmos & ſtabiles, de proſperitate noſtra & ipſius eccleſiæ reddamus hilares & gaudentes. Agite itaque una nobiſcum gratias omnipotenti Deo, qui habitat in altiſſimis, & humilia reſpicit de ſupernis, de cujus munere venit, ut ſponſa ſua ſacroſancta eccleſia diu & graviter procelloſis fluctibus & validiſſima tempeſtate quaſſata, nunc tandem portum ſalutis attigerit, & pacatis ſævientibus procellis, debita & deſiderata tranquillitate lætetur. Sane duodecimo Kalen. inſtantis menſis Auguſti, de mandato cariſſimi in Chri- B ſto filii noſtri Friderici illuſtris Romanorum imperatoris, filius marchionis Alberti vir nobilis magnus & potens, & camerarius ipſius imperatoris, præſentibus principibus eccleſiaſticis & etiam ſæcularibus Teutonici regni, publice in anima eius in præſentia noſtra coram innumeroſa hominum multitudine præſtiterunt, tactis ſacroſanctis evangeliis, juramentum: quod poſtquam idem imperator veniret Venetias, omni quæſtione & contradictione ſopita, pacem eccleſiæ ſicut per fratres noſtros & principes ſuos diſpoſita eſt & tractata, & pacem cariſſimi in Chriſto filii noſtri Willelmi illuſtris Siciliæ regis, uſque ad quindecim annos, & treugam Longobar- C dorum uſque ad ſex annos, in anima ſua, & etiam a principibus ſuis faceret, ſicut in ſcripto pacis & treugæ continetur, juramento firmari. Et principes Teutonici regni, ſcilicet venerabiles fratres noſtri, Magdeburgenſis, Colonienſis, & Chriſtianus dictus Moguntinus, archiepiſcopi, & quidam alii in anima ſua pro ſe jurare fecerunt. Nono vero Kalendas Auguſti prætatus imperator, ſicut tractatum fuerat & diſpoſitum, venit ad eccleſiam B. Nicolai, quæ per unum miliare diſtat a Venetiis: & ibi tam ipſe quam archiepiſcopi, epiſcopi, & alii principes Teutonici regni, abrenunciantes ſchiſmatici, per fratres noſtros epiſcopes & cardinales de mandato noſtro, præſentibus quibuſdam aliis, abſolutionis D beneficium meruerunt. Deinde venerunt Venetias, & ibi ante eccleſiam beati Marci prædictus imperator, innumera multitudine virorum & mulierum præſente, alta voce reddente gratias & laudes Altiſſimo, nobis ſicut ſummo pontifici obedientiam & reverentiam humiliter & reverenter exhibuit: & recepto a nobis pacis oſculo nos devote dextravit, & cum reverentia, qua decuit, & devotione uſque ad altare in eccleſiam introduxit. Sequente vero die in feſto B. Jacobi ab eodem imperatore rogati ad prædictam eccleſiam S. Marci ſolemnia celebraturi Miſſarum acceſſimus, & nobis illuc venientibus prætatus imperator extra eccleſiam obviam venit, & dextro latere noſtro devote ſuſcepto, E nos in eccleſiam introduxit. Et peractis Miſſarum ſolemniis nos uſque ad ipſius eccleſiæ portam dextravit, & cum aſcenderemus palefridum noſtrum ibi paratum, ſtapham tenuit, & omnem honorem & reverentiam nobis exhibuit, quam prædeceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere. Erit itaque ſolicitudinis veſtræ nobis & eccleſiæ in proſperis ſucceſſibus congaudere, & effectum pacis aliis devotis eccleſiæ filiis aperire: ut hi, quos zelus domus Domini tangit, de pacis munere divinitus dato in Domino gaudeant & exultent.

Data Venetiæ in Rivoalto VII. Kal. Auguſti.

LXIII. AD ROGERUM WIGORNIENSEM EPISCOPUM.

Pro electo eccleſiæ S. Auguſtini Cantuarienſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Rogero Wigornienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm venerabili fratri noſtro Richardo Cantuarienſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, olim dederimus in mandatis, ut dilecto filio noſtro electo ſancti Auguſtini in monaſterio ſuo, quod ad juriſdictionem Romanæ eccleſiæ nullo mediante pertinet, munus benedictionis non differret aliquatenus impertiri, ex eo quod archiepiſcopus hoc exequi recuſavit: de jure potuiſſemus eidem electo benedictionem ipſam per nos, vel etiam per alium, qui nobis non ita de facili contradiceret, exhiberet. Volentes autem in eo adhuc obedientiæ virtutem plenius experiri, poſt longam diſceptationem, quam idem archiepiſcopus in præſentia noſtra per nuncios ſuos contra ipſum electum ſuper controverſia benedictionis habuit, quæ de communi fratrum noſtrorum conſilio per definitivam ſententiam ita deciſa eſt: quod Cantuarienſis archiepiſcopus ipſum & ſucceſſores ſuos in monaſterio ſancti Auguſtini abſque exactione, obedientiæ contradictione poſtpoſita, benedicat, ex conſueta & abundanti ſedis apoſtolicæ benignitate eumdem electum pro munere benedictionis ad memoratum archiepiſcopum duximus remittendum. Attendentes igitur labores & expenſas quas idem monaſterium ſuper hoc jam longo tempore ſuſtinuit, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ injungimus, quatenus, ſi memoratus archiepiſcopus infra terminum noſtris literis conſtitutum, eumdem electum, ſicut a nobis definitum eſt, benedicere diſtulerit, tu noſtra fretus auctoritate, omni excuſatione, contradictione, & appellatione ceſſante, quam citius ſuper hoc tueris requiſitus, id efficere non moreris: nullo decreto noſtro, vel alterius, quo præceptum ſit appellationi deferendum, impediente: nullis etiam literis obſtantibus a nobis impetratis vel impetrandis: nulla exceptione, quo minus vel tardius mandatum noſtrum adimpleas, reſiſtente.

Data Laterani XV. Kal. Maji.

ALE-

ALEXANDRI PAPÆ III. EPISTOLARUM. APPENDIX PRIMA.

CONTINENS LVI. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII ET ALIOS,

Editas a R. P. JAC. SIRMONDO S. J. poſt Petri abbatis Cellenſis epiſtolas.

I. AD BARTHOLOMÆUM BELVACENS. epiſcopum, & Petrum abbatem S. Remigii.

Ut monaſterium de Flaiaco reforment.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Bartholomæo Belvacenſi epiſcopo, & dilecto filio Petro abbati S. Remigii Remenſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PErlatum eſt ad audientiam noſtram, quod monaſterium de Flaiaco occaſione abbatis, qui ibidem canonice dicitur non fuiſſe electus, ita ſit in ſpiritualibus & temporalibus diminutum: quod ubi forma religionis eſſe conſuevit, ſicut dicitur, & exemplum, ibi nulla fere honeſtatis, vel religionis videantur veſtigia remanſiſſe. Aſſeritur enim, quod poſtquam idem abbas per aliquot monachos clauſtrales & idiotas, perſonis inſciis & ignaris, quæ extrinſeca gerebant negotia, minus canonice ipſius monaſterii fuit adminiſtrationem adeptus: non in conſervanda religione, vel in ampliandis bonis eccleſiæ, ſed in diſtrahendis his, quæ a prædeceſſoribus ſuis ibidem reperit conſervata, ſtudium & ſolicitudinem non erubuit adhibere. Quoniam igitur providendum nobis eſt, & ſolicite vigilandum, ne præſcriptum monaſterium in deterius illabatur, ſi ei non fuerit celeri proviſione conſultum: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus infra xxx. dies poſt harum ſucceſſionem, ad locum ipſum pariter accedentes, vel abbatem & monachos ante vos in alio loco congruo convocantes, de ſtatu monaſterii diligentius inquiratis: & qualiter in ſpiritualibus & temporalibus valeat reformari, ipſis modum & formam præfigatis. Si vero veriſimile ſit, quod per abbatem commode reſtaurari non poſſit, eum ab adminiſtratione, appellatione poſtpoſita, removentes, aliam perſonam idoneam & religioſam, ſi in monaſterio ipſo inventa fuerit, aut de alio religioſo loco, eidem monaſterio; cum conſilio religioſorum virorum, in abbatem provideatis, per cujus ſtudium & diligentiam ſpes ſit idem monaſterium poſſe in ſpiritualibus & temporalibus reformari: ſi prædicti monachi ad commonitionem veſtram in perſonam qualem diximus non poterunt venire.

Datum Tuſculani IV. Non. Maji.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Monaſterium de Flaiaco) S. Geremari de Flaviaco. Sic enim hodie nominant, partim a loco, partim a primo eius conditore. Monaſterium Flaviacum appellat Nicolaus I. in epiſtola ad Odonem epiſcopum Bellovacorum, in quorum finibus ſitum eſt. Hujus porro loci monachus fuit Radulfus Flaviacenſis, qui ſcripſit in Leviticum.

II. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII & Fulconem Remenſis eccleſiæ canonicum.

Ut de uſurarii cauſa cognoſcant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii Remenſi, magiſtro Fulconi, Remenſis eccleſiæ canonico, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD audientiam noſtram pervenit, quod Jo: Sueſſionenſis terram pupillorum, quorum Th. civis Remenſis gerit tutelam, pignori detinet obligatam: unde ſortem ſuam & tantumdem dicitur percepiſſe. Quoniam igitur uſurarum crimen, & quodlibet ſuperabundantiæ genus, univerſis Chriſtianæ profeſſionis viris eſt omnimodis abhorrendum: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ſi præfatum Jo. ſortem ſuam de præſcripta terra, & tantumdem ultra præter expenſas recepiſſe conſtiterit, ipſum eandem terram memoratis pupillis & tutori eorum, omni occaſione & appellatione ceſſante, reſtituere & in pace dimittere, auctoritate noſtra diſtricte cogatis. Quod ſi ipſum ſortem ſuam aut amplius exinde non ſuſcepiſſe noveritis: eundem, ſorte ſua recepta pupillis terram, dilatione & appellatione poſtpoſita, reddere conſtringatis: & hoc infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem diligentius exſequamini.

III. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII.

Ut de pupillorum quorundam cauſa cognoſcat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro abbati S. Remigii Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

REcepta conqueſtione T. civis Remenſis, quod God. quondam Sueſſionenſis, pupillis, quos idem T. habet in cuſtodia, domum, quæ ipſis hæreditario dicitur jure competere, detineret: diſcretioni tuæ nos mandaſſe recolimus, ut eumdem G. ad reſtituendam prædictis pupillis domum detentam, vel coram venerabile fratre noſtro Noviomenſi epiſcopo juſtitiam exhibendam, moneres, & diſtrictius coerceres. Sed eodem G. prout dicitur, antequam ad te litteræ noſtræ perveniſſent, ſublato de medio, cum uxorem ejus commonuiſſes, ut alterum horum exſequeretur: reſpondit non ad ſe cauſam filiorum pertinere, & quod filii propter minorem agere non poſſent ætatem. Unde quoniam ex dilatione & expectatione iſta, multa poſſunt prædictis pupillis juris ſui detrimenta & incommoda provenire, & noſtra intereſt utriuſque pupillis ſecundum commiſſum nobis officium providere: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictam mulierem infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem moneas, & diſtricte compellas, ut tutori prædictorum pupillorum pro pueris ſuis, quorum habet tutelam, in præſentia tua ſuper jam dicta domo reſpondeat, vel procuratorem, qui pro eis debeat reſpondere, conſtituat: aut ipſis eandem domum libere & quiete dimittat. Tu vero, ſi experiri volueris, utraque parte ante te convocata cauſam audias, & eam juſtitia mediante, appellatione remota, decidas.

AD

A

IV. AD PETRUM ABBATEM S. Remigii, & Fulconem Decanum Remenſem.

Ut cauſam abbatum duorum decidat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAuſam quæ inter abbatem S. Urbani, & abbatem Dervenſem, ſuper eccleſia ſancti Deſiderii, & quibuſdam aliis noſcitur agitari, vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, committimus audiendam, & finc debito terminandam. Ideoque experientiæ veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, in unum pariter convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis: & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eamdem cauſam, ſublato appellationis remedio, mediante juſtitia decidatis.

Datum Tuſculani v. Kal. Martii.

B

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Abb. S. Urbani) Ejuſdem eſt ordinis cœnobium, cujus Dervente, atque in eadem Catalaunorum diœceſi: ſed in oppido Jouiſvillæ, ſive, ut vocari poſtea cœpit, Joinvillæ. Eccleſiæ vero S. Deſiderii ea eſt, quæ non ignobilis ejus tractus oppido nomen impoſuit: ac juris eſt monaſterii Dervenſis.

V. AD PETRUM ABBATEM SANCTI REMIGII.

Ut qui terram hominis Hieroſolymam profecti invaſerat, eam reſtituere compellatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro abbati S. Remigii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RElatum eſt nobis, quod poſtquam O. ſancti Theodorici Remenſis civis Dominicam crucem ſuſcepit Hieroſolymam profecturus. Gerardus de Roteio quandam terram ejus violenter invaſit, & eam adhuc detinet occupatam. Nos autem uxoris prædicti O. lacrymabili poſtulatione devicti, & officii noſtri debito, quo univerſos, qui in Dei ſervitio commorantur, & eorum bona attentiori ſtudio defenſare tenemur, propenſius inclinati: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, ſi res ita ſe habet, memoratum Gerardum ſtudioſe moneas, & authoritate noſtra ſub excommunicatione compellas, quod prætaxatam terram uxori præfati O. omni contradictione & appellatione remota, cum fructibus inde perceptis reſtituat, & in pace dimittat. Deinde vero, ſi prænominatus Gerardus quicquam juris in eadem terra credit ſibi competere, cum ſupradicto O. poſtquam de partibus Hieroſolymitanis redierit, coram te ordine judiciario experiatur.

Datum Tuſculani III. Kal. Aprilis.

C

D

E

VI. AD PETRUM ABBATEM. S. Remigii, & Fulconem Decanum Remenſem.

Ut cauſam audiant, quæ eſt inter abbatem Omnium Sanctorum, & canonicos S. Trinitatis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro abbati S. Remigii, & Fuiconi Decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAuſam, quæ inter abbatem eccleſiæ omnium Sanctorum de inſula Catalaunenſi, & canonicos ſanctæ Trinitatis, ſuper quodam cœmeterio vertitur, experientiæ veſtræ audiendam committimus, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum exinde fueritis requiſiti, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditi & cognitis, eamdem cauſam infra XL dies poſt harum ſuſceptionem fine debito terminetis. Nihilominus etiam cauſam quæ inter ipſos eoſdem ſuper quibuſdam terris vicedomini noſcitur agitari, ſtudioſius audiatis, & eam mediante juſtitia decidere ſtudeatis.

Datum Tuſcul. Kal. Maji.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Canon. S. Trin.) Horum collegium in ipſa eſt civitate Catalaunenſi, in qua & Inſulæ Omnium Sanctorum monaſterium eſſe monuimus, *ad Petri Cellenſis epiſt.* XIV. *lib.* VIII.

VII. AD PETRUM ABBATEM SANCTI REMIGII.

Ut præbendam Uberto quidam tribuat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio abbati S. Remigii Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIris litteratis atque devotis tanto propenſiori ſtudio providere tenemur, & ſuis commoditatibus diligentius intendere, quanto ex eorum proviſione ſacris Dei eccleſiis fœcundior poteſt fructus & utilitas provenire. Inde eſt, quod nos litteraturam dilecti filii noſtri magiſtri Uberti, & devotionem quam circa te gerit, ſtudioſius attendentes, ipſum caritati tuæ ſolicite commendamus, rogantes, & rogando mandantes, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, & intuitu devotionis & litteraturæ ſuæ, præbendam in eccleſia S. Timothei, ſi qua nunc vacat, vel quæ primo vacaverit, ei concedas liberaliter, & aſſignes: ita quod ex hoc ſinceritati tuæ uberes debeamus gratias agere, & prudentiam & devotionem tuam multipliciter propter hoc in Domino commendare. Dat. Tuſc. IV. Id. Maji.

VIII. AD SILVANECTENSEM EPISCOP. & abbatem S. Medardi.

Ut damna monaſterio ſancti Remigii data, reparentur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Silvanectenſi epiſcopo, & dilecto filio abbati S. Medardi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX parte dilecti filii noſtri abbatis S. Remigii Remenſis auribus noſtris innotuit, quod cum quædam ancilla & quædam poſſeſſiones judicio Re-

Remenſis eccleſiæ ſuo fuiſſent monaſterio reſtitutæ: quarundam litterarum noſtrarum occaſione, ſicut aſſerit, exinde poſtea quamplurima damna ſuſtinuit. Quia igitur ea, quæ judicio rationabiliter terminata noſcuntur, in recidivam contentionem revocari non debent: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus rei veritatem diligenter & ſolicite inveſtigetis: & ſi vobis conſtiterit, jam dictum monaſterium de præſcriptis poſſeſſionibus & ancilla rationabiliter reſtitutum fuiſſe, reſtitutionem ipſam ratam & firmam permanere, & damna eidem monaſterio ſuper his irrogata, omni occaſione & appellatione remota, noſtra freti authoritate reſtitui faciatis.

Datum Tuſcul. IV. Idus Maji.

IX. AD PETRUM ABBATEM S. Remigii, & Fulconem decanum Remenſem.

Ut cognoſcant de cauſa quorumdam, qui ab epiſcopo Ambianenſi, judice conſtituto a pontifice, appellaverant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem

CUm olim ex parte Warini & filii ſui Remenſium civium, cauſa, quæ inter ipſos, & Oldewinum & Joannem Remenſes burgentes, ſuper domo quadam vertitur, ad nos delata fuiſſet, eandem cauſam, ſi bene meminerimus, venerabili fratri noſtro Ambianenſi epiſcopo commiſimus terminandam. Nunc autem, ſicut ex tranſmiſſa conqueſtione prædicti Oldewini & Joannis ad aures noſtras pervenit, cum ipſi juxta mandatum noſtrum ad eundem epiſcopum acceſſiſſent: ab eo ad audientiam noſtram appellarunt, judicem ipſum ſicut ſuſpectum vitantes, quoniam prædictus Warinus & filius ejus familiaritatem cum eodem epiſcopo habere dicuntur, & alter eorum de menſa ſua eſſe perhibetur. Quia igitur prædictis burgenſibus per reſpontalem ſuum ad nos venientibus, altera pars nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit: nos attendentes, qualiter judex non debeat in cauſa conſtitui, qui merito alterutri partium poſſit eſſe ſuſpectus, cauſam ipſam experientiæ veſtræ committimus: mandantes, quatinus utraque parte ante veſtram preſentiam convocata, cauſam diligentius audiatis, & eam, ſi vobis conſtiterit appellatum fuiſſe, contradictione & appellatione remota, fine debito terminetis.

Datum Tuſcul. IX. Kal. Aprilis.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Remenſes Burgenſes) Utrique erant Remenſes. Sed burgenſes a civibus diſtinguit, quia cives eos vocat, quibus intra urbis mœnia domicilium erat, burgenſes, quibus in burgo ſeu caſtro S. Remigii, de quo dictum lib. V. ep. XV. (*Petri Cellenſis*) & infra dicet, ep. 11.

X. AD EOSDEM

Litem ipſius judicandam committit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, abbati ſancti Remigii, & Fulconi Decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem

EX litteris, quas præpoſitus, & capitulum ſancti Symphoriani nobis miſerunt, ad audientiam noſtram noveritis eſſe perlatum, quod cum controverſia inter N. clericum, & H & E. & eorum coadjutores, ſuper quadam domo centuali ejuſdem eccleſiæ, quam prædictus clericus in eleemoſynam ſibi datam aſſerebat, & prædicti viri dicebant ſibi jure hæreditario pertinere, fuiſſet exorta: iidem viri ad venerabilem fratrem noſtrum Henricum Remenſem archiepiſcopum & prædictus N. ad noſtram audientiam appellavit. Quia igitur abſentibus partibus, eidem cauſæ debitum non potuimus finem imponere eam diſcretioni veſtræ duximus committendam. Inde eſt, quod prudentiæ veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde fueritis requiſiti, partes ante veſtram præſentiam convocetis & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitis, cauſam ipſam appellatione remota finc debito terminetis.

Datum Verullis III. Kal. Aug.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

S. Symphoriani) Clarum etiam nunc Remis canonicorum collegium. Flodoardus lib. II. cap. IV. de baſilicis quibus Lando archiepiſcopus diverſa legavit: *Item ad baſilicam S. Symphoriani, quæ vocatur ad apoſtolos.*

XI. AD PETRUM ABBATEM Sancti Remigii.

Ne homines monaſterii ſui prohibeat uxores ducere de alterius dominio.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio abbati S. Remigii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem

PErlatum eſt ad audientiam noſtram, quod Robertum & Martinum homines monaſterii tui trahis in cauſam, quia de alterius dominio uxores duxerunt. Quia vero hujuſmodi occaſio frivola & vana videtur, nec decet te indebitum alicui gravamen imponere: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus prætatos homines pro cauſa quam diximus nullis agites moleſtiis, vel indebite gravare præſumas. Verumtamen ſi ſuper hoc agere ſecum volueris, in curia tua ordine judiciario experiaris.

Datum Tuſcul. III. Idus Decembris.

XII. AD EUMDEM ET FULCONEM decanum Remenſem.

Judicandam cauſam committit

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectus filius noſter abbas S. Theodorici tranmiſſa nobis conqueſtione monſtravit, quod Heliſendis mulier, & vir ſuus, cum ſuper quadam terra multipliciter inquietant, & indebitis moleſtiis agitare præſumunt. Cumque ſuper hoc cauſam intraſſent, demum ad noſtram audientiam appellarunt. Quia vero ex injuncto nobis officio univerſis Dei fidelibus debitores exiſtimus, & cuique in jure ſuo adeſſe debemus: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus prædictam mulierem & virum ejus convocatis, & diſtricte compellatis, ut ab inſtatione præfati abbatis ſuper præſcripta terra omnino deſiſtant. & eam in pace ſibi ac quiete dimittant: vel ſi de jure confidunt, in præſentia veſtra

veſtra ordine judiciario experiantur. Si autem A cauſam intrare decreverint, partibus ante veſtram præſentiam convocatis, & rationibus hinc inde auditis & cognitis, eamdem cauſam, remoto appellationis obſtaculo, mediante juſtitia decidatis.

Datum Tuſcul. II. Idus Febr.

XIII. AD EOSDEM.

Ut abbas, qui alterius abbatis hominem cum rebus ſuis ſuſceperat, reſtituere compellatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

B Dilectus filius noſter Humularienſis abbas transmiſſis nobis litteris intimavit, quod abbas Hamenſis quendam hominem ſuum cum rebus ſuis ad habitum regularem ſuſcepit: in quo prædictus abbas Humularienſis juſtitiæ ſuæ queritur non modicum derogatum. Quia igitur ex commiſſo nobis officio unicuique in jure ſuo adeſſe debemus: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum abbatem authoritate noſtra moneatis, & diſtricte compellatis, ut prædicto abbati prænominatum hominem cum rebus ſuis reſtituat, vel ſecum amicabiliter pacificeque componat; aut in C præſentia veſtra ſufficientem exinde juſtitiam, appellatione remota, exhibeat.

Datum Tuſcul. XV. Kal. Januarii.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Ab. Humularienſi) Qui nunc de Humblieris, in diœceſi Noviomenſi: in qua & Hamenſe S. Mariæ cœnobium ordinis S. Auguſtini.

XIV. AD EPISCOP. AMBIANENSEM, & abbatem ſancti Remigii.

Ut cognoſcant de cauſa presbyteri cui Tornacenſis epiſcopus eccleſiam ſuam ademerat.

Alexander papa Ambianenſi epiſcopo, & abbati Sancti Remigii.

CUm olim Daniel presbyter ad præſentiam noſtram accedens, de fratre noſtro Tornacenſi epiſcopo gravem apud nos querelam depoſuiſſet, aſſerens quod eam idem epiſcopus, quia ſibi ſolvere noluerat quod ab eo fuerat poſtulatum, officio & eccleſia ſua ſpoliaſſet, & eam Waltero presbytero conceſſiſſet: eidem epiſcopo ſuper hoc litteras noſtras direximus, ſecundum quod officio noſtro & rationi congruere videbatur. Tandem autem epiſcopus proprios nuncios & ſcripta nobis direxit, ſignificans quod prædicto Danieli præſcripta eccleſia non fuerit conceſſa, ſed ad probationem uſque ad annum commendata. ita quidem, ut ſi non eſſet idoneus, & ejus converſationis & vitæ cujus eſſe deberet, exinde amoveretur, ut eccleſia illa libere poſſet honeſtæ perſonæ concedi. Poſtremo vero cum idem Daniel, quod tabernam frequentaret, & quod ibi multoties ita pernoctaſſet, quod omiſſa dormitione ſequenti die Miſſam celebraſſet, apud epiſcopum accuſatus fuiſſet, & in purgatione quam ſibi indixerat, defecciſſet: ipſum ab officio ſuſpendit, & eccleſiam in qua miniſtrabat, ad repræſentationem abbatis ad quem pertinet, Waltero ſacerdoti conceſſit. Quo facto, poſtea ad venerabilis fratris noſtri Remenſis archiepiſcopi, & deinde ad noſtram audientiam appellavit. Daniel vero hæc omnia inficians, conſtanter aſſeruit, quod a prædeceſſore ſuo, ad repræſentationem præfati abbatis, præſcriptam eccleſiam habuerit, & hac ſola de cauſa eum epiſcopus officio & beneficio ſpoliaſſet, quia illi noluit quod poſtulaverat exhibere, & ei pro ſe & aliis compresbyteris audacter prohibuit, ne tam frequentes adverſus eos extorſiones exerceret. Adjecit inſuper, quod cum ipſum propter hoc appellaſſet, crimina ſupraſcripta poſtea ſibi objecit, quæ primitus non fuerant objecta: & cum eſſet paratus ſe inde purgare, ei minis & terroribus ſuos urgatores ſubtraxit: nec tamen ſuper criminibus illis ulla potuit ratione convinci. Cumque Daniel & Walterus ſe noſtro conſpectui præſentaſſent, & varia & diverſa coram nobis adverſus ſe allegarent: quia teſtium & rationum ſufficientiam non habebant, in cauſa illorum non potuimus procedere, nec eam fine congruo terminare. Quapropter de veſtræ honeſtatis & diſcretionis prudentia confidentes, eandem cauſam prudentiæ veſtræ committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque per apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, congruo loco & C tempore pariter in unum convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, cauſam ipſam, remoto appellationis obſtaculo, mediante juſtitia, terminetis: ita quidem, quod ſi legitime vobis conſtiterit, quod ſæpe dicto Danieli præſcripta eccleſia non fuerit perpetuo conceſſa, ſed ad tempus commendata, aut de vinolentia, & quod ita in taberna pernoctaverit, quod altera die, nulla præcedente dormitione Miſſam cantaſſet, rationabiliter convictus, aut in judicio, apud epiſcopum videlicet, vel archiepiſcopum ſuum accuſatus, vel ad rationem poſitus, ſine coactione, coram pluribus fuerit confeſſus, ei, nullius appellatione obſtante, ſuper D eadem eccleſia perpetuum ſilentium imponatis, & ipſum a Walteri impetitione deſiſtere compellatis. Ceterum ſi Danieli eccleſia illa fuit canonice tradita, & poſtea de aliquo crimine non fuit convictus aut confeſſus, propter quod ea de jure debuerit ſpoliari; vel ſi poſt appellationem, ſicut aliquando allegavit, eccleſia illa fuit ſpoliatus: ipſam ei faciatis reſtitui, & pacifice ac quiete dimitti. Poſtmodum vero ſi Walterus, vel alius, adverſus eum agere voluerit, cauſam audiatis, & eam appellatione remota fine debito terminetis.

Datum Tuſcul. V. Idus Septembris.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Daniel presbyter.) Presbyter S. Joannis in Gandavo: quod oppidum cum monaſterio S. Petri, de quo epiſtola ſequenti, eo tempore diœceſis erat Tornacenſis: nunc proprium habet antiſtitem.

XV.

XV. AD AMBIANENSEM EPISCOPUM, & abbatem S. Remigii.

Ut cognoſcant de cauſa Tornacenſis epiſcopi exactionum accuſati.

Alexander papa Ambianenſi epiſcopo, & abbati S. Remigii.

CUM ex inſinuatione Danielis presbyteri ſancti Joannis in Gandavo noſtris fuiſſet auribus intimatum, quod fratre noſtro Tornacenſi epiſcopo ab eo & quibuſdam aliis intolerabilem exactionem pecuniæ annis ſingulis extorquente, & in conſuetudinem deducente, illi eum ſuppliciter & devote rogaſſent, ut a tali exactione ſe temperaret; ipſe vehementer commotus atque turbatus, prædictum Danielem, pro eo quod verbum propoſuit, ab officio ſuſpendit, & alios ad hoc terrore minarum induxit, quod quicquid ſtatueret de rebus eorum, pro ſuo nutu acciperent: & quod grave eſt, abbati S. Petri Gandavenſis præcepit, ut jam dicto Daniele prorſus expulſo, alium loco ſuo presbyterum ordinaret. Verum prædictus epiſcopus tranſmiſſis nobis litteris intimavit, quod cum Danieli præſcripta fuiſſet eccleſia ad tempus commendata, & vinolentiæ deditus frequenter in taberna pernoctaſſet, ita quod nulla dormitatione præcedente Miſſam non timuiſſet auſu temerario celebrare, & hoc in purgatione deficiens confeſſus fuiſſet, eum ab officio ſuſpendit: & ei eccleſiam, quam non habebat perpetuam, ſed commendatam, nihilominus abſtulit. Et quoniam eodem Daniele omnia hæc inficiante, communis eſt, & quaſi generalis querela omnium, quod memoratus epiſcopus presbyteros & clericos ſuos pluſquam mercenarios tractat, & ab eis annuatim graves & importabiles exactiones extorquet: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus hæc omnia diligenter & ſolicite inquiratis, & quicquid exinde inveneritis ſine admixtione falſitatis, nobis meram & puram veritatem veſtris litteris ſignificetis: ut nos habita rei certitudine confidentius & ſecurius corrigere valeamus quæ noverimus corrigenda. Datum Tuſculani, XVI. Kal. Octobris.

XVI. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII, & Fulconem decanum Remenſem.

Ut cognoſcat de cauſa Willelmi cujuſdam, qui ſe uſuris oppreſſum querebatur.

Alexander papa III. Petro abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

EX inſinuatione Willelmi latoris præſentium accepimus, quod cum a quodam cive Remenſi pro ſexaginta & novem ſolidis ſegetem quæ ſexaginta etiam ſolidos valebat emiſſet: ille non vult, ſortem accipere, ſed uſuras immoderatas exinde nititur extorquere. Quia vero ſicut accepimus, ſuper hoc ad noſtram audientiam eſt appellatum: vobis de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam: diſcretioni veſtræ authoritate præſentium mandantes, ut prædictum civem inſtanter moneatis, & diſtricte compellatis, ut pretium conſtitutum recipiens, eundem Willelmum ſuper uſurarum exactione nulla ratione vexare præſumat. Si autem rem aliam juſtam & rationabilem cauſam prætenderit, eum audiatis, & appellatione ceſſante, fine debito decidatis. Datum Tuſcul. XVI. Kal. Junii.

XVII. AD HENRICUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ut presbyterum in eccleſiam, a qua ejectus fuerat, reſtituat: & eos qui ignominioſe ipſum ejecerant, excommunicatos denunciet.

Alexander III. papa Henrico Remenſi archiepiſcopo.

CONſtitutus in præſentia noſtra R. presbyter lacrymabili nobis conqueſtione monſtravit, quod R. & Willelmus canonici eccleſiæ S. Donatiani Brugenſis, quia inter ipſum & præfatæ eccleſiæ decanum & canonicos, de oblationibus eccleſiæ ejuſdem presbyteri erat ſuborta controverſia, in eum violentas manus injecerunt, & poſt appellationem ad nos factam, ipſum a ſua eccleſia ejicientes, alium in eam intrudere non formidarunt: & Galterus prædictæ eccleſiæ S. Donatiani cantor, & Gillenus canonicus, in Dominica die, coram omni populo, veſtes ejus in plena proceſſione lacerantes, illum de choro turpiter ejicere præſumpſerunt. Quia vero tantæ præſumptionis exceſſum non poſſumus, nec debemus impunitum relinquere, ne laici ſumant inde materiam in clericos inſurgendi: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus infra quadraginta dies rei veritatem diligenter inquiras, & ſi ita tibi eſſe conſtiterit, præfatos viros, qui in tantam audaciam proruperunt, publice accenſis candelis excommunicatos denuncies, & ſicut excommunicatos ab omnibus cautius facias evitari, donec injuriam paſſo congrue ſatisfaciant, & de tanto exceſſu ſatisfacturi, cum litteris tuis ei veritatem continentibus, apoſtolico ſe conſpectui repræſentent. Illum autem, qui in prædictam eccleſiam poſt appellationem ad nos factam dicitur eſſe intruſus, exinde ceſſante appellatione amoveas, & ipſam jam dicto presbytero cum fructibus inde perceptis reſtituere non poſtponas. Poſtea vero ſi quis adverſus prænominatum presbyterum ſuper jam dicta eccleſia agere voluerit, coram te ordine judiciario experiatur, & tu cauſam audias, & fine debito decidas. Datum Tuſcul. XI. Kal. Septemb.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Eccleſiæ Sancti Donatiani.) Archiepiſcopi Remenſis cujus eo delatæ reliquiæ. Flodoardus lib. 1. cap. v. *Hinc Donatianus extitit epiſcopus, cujus etiam pignora maritimas in partes epiſcopi Noviomagenſis vel Tornacenſis perlata, variis ſignorum memorantur ſplendore decorata.* Brugæ quippe Flandrorum, quæ ſuum quoque nunc habent epiſcopum, ad diœceſim tum pertinebant Tornacenſem, quæ adnexa erat Noviomenſi.

XVIII. AD PETRUM ABBATEM SANCTI REMIGII.

Ut prohibeat ne orphanus ſuper hæreditate ſua turbetur: & cauſæ ſit judex.

Alexander papa III. Petro abbati ſancti Remigii.

EX parte Guidonis orphani gravem querelam recepimus, quod cum G. pater ſuus in extremis laborans, ipſi domum, agros, vineas, & quicquid in mobilibus poſſideat, jure hæreditatis reliquerit poſſidendum, & in præſentia venerabilis fratris noſtri Remenſis archiepiſcopi id ipſum recognoverit: nunc N. & nepotes ejus

prædictum orphanum in cauſa trahere, & ſuper hoc indebite moleſtare præſumunt. Quia igitur ex ſuſcepti cura regiminis, orphanorum patroni tenemur & defenſores exiſtere: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, ſi tibi conſtiterit in cauſa ipſa ad nos appellatum fuiſſe, & prædictum N. & nepotes ejus moneas, & authoritate noſtra diſtricte compellas, ut prædictum orphanum ſuper jam dicta hæreditate moleſtare deſiſtant, & eam ſicut a patre ſuo conceſſam, & in præſentia prædicti archiepiſcopi conſtat fuiſſe recognitam, in pace & quiete ipſum poſſidere permittant: aut ſi quid juris in ea ſe habere confidunt, coram te, ſublato appellationis obſtaculo, ordine judiciario experiantur.. Datum Tuſcul. v. Idus Auguſti.

XIX. AD UPSALENSEM ARCIEPISC. ET SUFFRAGANEOS.

Ut Simoniam, & multa in eccleſiaſticam diſciplinam peccata emendari curent.

Alexander papa Upſalenſi archiepiſcopo, & univerſis ſuffraganeis ejus, tam in Svetia, quam in Gothia conſtitutis.

COnſtituti a Domino, licet inſufficientibus meritis, ſuper gentes & regna, ex injunctæ nobis adminiſtrationis officio debitoque compellimur aciem noſtræ conſiderationis ad univerſum commiſſi gregis corpus extendere, atque omnium fidelium corda inſtitutionis apoſtolicæ ac doctrinæ ſalutaris imbre perfundere: ut ſicut in omnem terram exivit ſonus apoſtolorum, & in fines orbis terræ verba eorum, ita quoque nos, qui eorum cathedræ præſidemus, qui eis non in vitæ merito, non in operum ſanctitate, ſed in paſtorali cura & dignitate ſucceſſimus, verbum ſalutis, evangelium Chriſtianæ atque catholicæ veritatis annunciemus his qui longe, & his qui prope, nomen apoſtolicum non inane, neque nudum & in ſola voce gerente, ſed in executione officii & veritate operis, in quantum nobis Deus dederit, adimplentes.

Audivimus enim, & audientes non potuimus non dolere, quod apud vos, tam in Svetia videlicet, quam in Gothia, ex nimia & perverſa non libertate, ſed abuſione potius & inſolentia laicorum, conſuetudo peſſima & deteſtabilis inolevit: ex qua etiam multa illicita provenerunt, & mala non ſolum enormia, verum etiam intolerabilia pullularunt. Ipſi enim, vobis inconſultis, ſicut dicitur, aut contemptis, concedunt & conferunt eccleſias, quibus volunt: omnia ſimoniace, ſive per pecuniam, ſive per privatam gratiam, vel odium agentes.

Ex hoc autem multa dicuntur tam in ipſo actu quam exemplo nociva & pernicioſa contingere. Quilibet enim & undecumque ſacerdos adveniens, licet ordinationis ſuæ nullum habeat teſtimonium, ſolo mandato ſeu nutu etiam laicorum, Divina in ſalutis eorum ſuæque periculum celebrare præſumit. Unde nonnunquam evenit, ut monachi fugitivi, vel homicidæ, ſeu quibuſlibet irretiti & notati ſceleribus, aut in gradum ſacerdotii non promoti, ſacerdotio fungi nefaria nimis & damnabili præſumptione non metuant. Quilibet vero, vel omnino carens eccleſia, vel pauperem habens, & ambiens ditiorem, potentioribus de parochia, data vel promiſſa pecunia, alium non erubeſcit tam impudenter quam illicite ſupplantare.

Accedit ad hæc, quod clerici, ſive ipſi adverſus laicos, ſive laici adverſus eos, litigantes experiri voluerint laicorum judicia ſubire, & ſecundum ipſorum inſtituta ſive leges agere vel defendere ſe coguntur. Nec ſolum inferioris ordinis clerici talibus injuriis fatigantur: verum etiam vos ipſi, ſi juſtitiæ rigorem zelo Dei ſuccenſi aliquando exercetis, aliquam contra vos cauſam inobedientis, gregis invidia machinante, vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æque prohibitum & execrabile judicium provocamini: nulla canonibus, qui id prohibent, ſeu pontificali dignitati exhibita reverentia, vel honore. Ad augmentum vero ſummamque malorum, clerici paſſim in eodem regno impune cæduntur, quandoque etiam occiduntur. Et quidem gravia ſunt iſta, nec profeſſionis opera Chriſtianæ, ſed inimici potius zizania reputanda.

Ad quæ radicitus evellenda, & de medio veſtrum penitus extirpanda, tanto acrius vos decet & oportet inſurgere, quanto magis deſides prælatos negligenteſque reſpiciunt vitia ſubditorum: & eorum culpæ crimen adſcribitur, quod ab his quibus præſident, & pro quibus etiam reddituri ſunt in extremo examine rationem, tam frequenter, quam licenter & impune committitur: maxime cum per prophetam dicatur: *Clama, ne ceſſes, annuncia populo meo ſcelera eorum*: & alibi: *Niſi annunciaveris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem ejus de manu tua requiram*: & in ſacris canonibus, quos prudentiam veſtram ignorare non expedit, ſcriptum legatur: Negligere, cum poſſis, perturbare perverſos, nihil eſt aliud quam fovere: nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare. Ex eo autem, quod peccata ex nimia & longæva licentia in conſuetudinem jam venerunt, cum ſit, juxta quendam philoſophum, infelicitas conſummata, & vix videatur locus eſſe remedio, ubi quæ fuerunt vitia, mores fiunt; & juxta evangelium, qui mortuus fuerat in peccato, jam fœteat: multo majori opus eſt ad ſuſcitandum cum Domino mortuum, non ſine lacrymis & compaſſione, conamine, ne deſperentur, ſicut quatriduanus in monumento, quibus poteſt invocato Dei nomine cum ipſius adjutorio ſubveniri. *Iſa. 58. Ezech. 3.*

Ut ergo etiam in eis glorificetur Deus, & ſapientia honorificetur a filiis ſuis, caritatem Moyſi pro populo Dominum obſecrantis, zelum Phinees vindicantis, contritionem David orantis, miſericordiam Jeſu Chriſti ſuper Jeruſalem flentis & pro Lazaro lacrymantis, aſſumite: & habentes ſecundum apoſtolum ſcutum fidei, loricam juſtitiæ, & galeam ſpem ſalutis, accingimini armatura Dei, & pugnate cum antiquo ſerpente, eum de obſeſſis per inhabitantia peccata corporibus expellentes, & diripientes univerſa in quibus habet fiduciam, eos quos domum ſibi facere nititur, cum gratiæ cœleſtis auxilio, a viciorum ſordibus emundantes, ut domus Dei, templum videlicet Domini ſanctum quod eſtis vos, dici ac fieri mereantur. Nec vos ullus tertor ab officii paſtoralis executione retardet, recolentes, & non tantum verbo, ſed opere profitentes, quod ſummus & primus paſtor docuiſſe legitur & feciſſe: *Bonus*, inquit, *paſtor animam ſuam ponit pro ovibus ſuis*. *Joan. 10.*

Et quoniam per errorem, & tam Divini quam humani juris ignorantiam, apud vos inoleviſſe videntur mala, quæ diximus, & a laicis tanquam licita impune hactenus uſurpata: ſanctorum patrum ſtatutis tanquam armis utentes, ipſis inniti debebi-

tis

tis, atque ea & vos cum eis, his quæ illicite committuntur opponere, ut ex eorum ſcientia & authoritate diſpereant, quæ per abuſionem nimiam & ignorantiam ſuccreverunt. Sane laicos, eccleſias, vel eccleſiaſtica beneficia dignitateſque concedere, ſeu de ipſis ulla ratione diſponere, ſanctorum Patrum ad inſtar ſacrilegii prohibent inſtituta. Clericos tamen, qui abeis, vel per eos, dato pretio, ſive gratis, eccleſiam, vel inveſtituram eccleſiæ ſeu eccleſiaſticæ dignitatis acceperint, præter ordinis ſui periculum, excommunicationis etiam pœna condemnant.

Synod. Rom. 300. Nam in ſynodo Symmachi papæ ſtatutum legitur: „ Non placuit laicum ſtatuendi in eccleſia „ aliquam habere facultatem, cui ſubſequendi manet neceſſitas, non authoritas imperandi. Item: „ Laicis, quamvis religioſis, nulla de eccleſiaſticis „ dignitatibus aliquid diſponendi legitur attributa Callixtus PP. „ facultas. Item Calixtus papa: Si quis princi„ pum, inquit, vel aliorum, diſpoſitionem, ſeu „ donationem, ſive poſſeſſionem eccleſiaſticarum „ rerum ſibi vendicaverit: ut ſacrilegus judicetur. Paſchal. PP. „ Item Paſchalis: Nullus laicorum, eccleſiarum „ bona occupet, vel diſponat: qui vero ſecus „ egerit, juxta B. Alexandri capitulum, ab eccle- Alexand PP. „ ſiæ liminibus arceatur. Item Alexander: Per „ laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter „ retineat eccleſiam, neque pretio, neque gratis. Paſchal. PP. „ Item Paſchalis: Si quis clericus, abbas, vel mo„ nachus, per laicos eccleſiam obtinuerit: ſecun„ dum apoſtolorum Ss. canones, & capitulum An„ tiocheni concilii, excommunicationi ſubjaceat: „ Idem: Conſtitutiones ſacrorum canonum ſequen„ tes, ſtatuimus, ut quicumque clericorum ab hac „ hora inveſtituram eccleſiæ, vel eccleſiaſticæ di„ gnitatis, de manu laici acceperit, & qui ei ma„ num impoſuerit, gradus ſui periculo ſubjaceat, „ & communione privetur. „ Et in hanc ſententiam alia multa canonum inſtituta & ſanctorum patrum decreta conveniunt.

Ceterum eccleſias vel eccleſiaſtica beneficia, pretii, ſeu cujuſcumque muneris interventu conferre, ſimoniacum eſt, & ſimoniacam ſapit procul dubio pravitatem. Porro Simonis crimen, quam ſit deteſtabile, quam horrendum, ipſa vos ejus infamis immanitas ignorare non ſinit. Ex quo profecto tam dantem quam accipientem damnatio Simonis, quam ſacra actuum apoſtolorum lectio proteſtatur, involvit: ad cujus condemnationem cum plurima, præter apoſtolorum ſanctionem, ſanctorum patrum reſcripta manaverint: pauca credimus ex pluribus ſuffectura.

S. Gregor. Inter quæ primum ſit illud B. Gregorii: Presbyter, inquit, " ſi eccleſiam per pecuniam obtinue„ rit, non ſolum eccleſia privetur, ſed honore „ ſacerdotii ſpolietur: quia altare, decimas, & „ Spiritum ſanctum emere, vel vendere, ſimonia„ cam hæreſim eſſe nullus fidelium ignorat. Idem „ alibi: Audivimus, dilectiſſimi, quod nos audire „ oportuit, ſed audiviſſe profecto non libuit: quoſ„ dam ſcilicet ſacrorum ordinum eſſe profeſſores, „ qui ſub munerum datione, vel acceptione, Dei „ eccleſias, vel earum ſibi ſacrificia uſurpant: „ quod quidem ſcelus vos non jamdudum acriter „ correxiſſe miramur. Juſte enim uterque corri„ piendus eſt, & a ſanctæ liminibus eccleſiæ ſum„ movendus, & qui pro eccleſiæ ambitu munera „ largitur, & qui ut eccleſiam det, quicquam „ præſumit accipere. Iſte quippe donum Dei eme„ re, hic autem vendere præſumit, Sacrilegio quo„ que hoc facinus haud diſpar dixerim: cum id, „ quod ſponte, & ſacro deliberationis arbitrio „ gratis fieri debuit, ſub pecuniæ pactione cauſa„ tur. Quare, fratres cariſſimi, quæ taliter facta „ ſunt curioſe refellite, infecta prohibete, veſtriſ„ que juſſionibus reſiſtentes, digno anathematis „ vinculo percutere non dubitate. Item: Si quis „ dator, vel acceptor, Dei eccleſias, vel eccle„ ſiaſtica beneficia, quæ quidam præbendas vocant, ſub pecuniæ interventu, ſive dando eme„ rit, ſive accipiendo vendiderit, a Simonis non „ excluditur perditione.

Non ſolum autem pecunia, ſed & quælibet obſequii aut muneris ſpecies, in hujuſmodi criminaliter intercedit. Unde idem beatus Gregorius: „ Bene, inquit, cum virum juſtum pro præbenda S. Gregor. „ deſcriberet, ait, beatus qui excutit manus ſuas „ ab omni munere. Non dixit ſolum a munere: „ ſed ab omni munere. Quia aliud eſt munus „ ab obſequio, aliud a manu, aliud a lingua. „ Munus ab obſequio, eſt ſervitus indebite im„ penſa; munus a manu, pecunia eſt; munus a „ lingua, favor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, „ tunc ab omni munere manus excutit, quando „ in Divinis rebus, non ſolum pecuniam nullam, „ ſed nec etiam humanam gratiam requirit. „

Quod autem ſacerdos, aut quilibet clericus, aliunde adveniens, vel ignotus, ſine teſtimonio & litteris ſaltem epiſcopi ſui, in aliena diœceſi recipi aut miniſtrare non debeat, in Chalcedonenſi legitur concilio definitum per hæc verba: „ Ex- Concil. Chalced. „ traneo clerico, vel lectori, extra ſuam civita„ tem, ſine litteris commendatitiis proprii epi„ ſcopi, nuſquam penitus liceat miniſtrare. Item Concil. Carthag. „ in concilio Carthaginenſi: Clericum alienum, „ niſi concedente ejus epiſcopo, nemo audeat „ retinere, vel promovere in eccleſia ſibi credi„ ta. Item, beatus Auguſtinus in ſermone quo- S. Auguſt. „ dam ad populum: Hortamur, inquit, Chri„ ſtianitatem veſtram, ut juxta ſanctorum cano„ num inſtituta, in eccleſiis a vobis fundatis, „ aliunde veniens presbyter non ſuſcipiatur, niſi „ a veſtro fuerit epiſcopo conſecratus, aut ab eo „ per commendatitias litteras ſuſcipiatur.

Ad hoc, ne clerici ad ſæcularia judicia pertrahantur, & Rom. imperatorum leges prohibent, quæ tanquam canones, ubi canonibus non obviant, ſunt, obſervandæ; & ſanctorum Patrum ac prædeceſſorum noſtrorum authoritas interdicit. Scribit enim beatæ memoriæ Gelaſius papa dicens: " Nemo unquam epiſcopum, aut reliquos Gelaſ PP. „ clericos, apud judicem ſæcularem accuſare præ„ ſumat. Item Alexander omnibus orthodoxis: Alexand. PP. „ Relatum eſt ad hujus ſanctæ & apoſtolicæ ſe„ dis apicem, cui ſummarum diſpoſitiones cauſa„ rum & omnium negotia eccleſiarum ab ipſo „ Domino tradita ſunt, quaſi ad caput, dicente: „ *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo ec-* Matth. 16 „ *cleſiam*: quod quidam æmuli, ejuſque ſanctæ „ eccleſiæ inſidiatores, ſacerdotes Dei apud pu„ blicos judices accuſare præſumant: cum magis „ apoſtolus Chriſtianorum cauſas ad eccleſias de„ ferre, & ibidem terminari præcipiat. Taliter „ prævaricantes prævaricaverunt in Deum ſuum, „ & non obediunt præceptis ejus.

Ferventis vero aquæ, vel candentis ferri judicium, ſive duellum, quod monomachia dicitur, catholica eccleſia contra quemlibet etiam, nedum contra epiſcopum, non admittit. „ Unde Stepha- Stephan PP. V. „ nus Papa V. Ferri candentis, inquit, vel aquæ „ ferventis examinatione confeſſionem extorqueri „ a quolibet, ſacri non cenſent canones: & quod „ ſanctorum patrum documento ſancitum non eſt, „ ſuperſtitioſa adinventione non eſt præſumen„ dum. Item Nicolaus papa: Monomachiam in Nicol. PP. I. „ legem non aſſumimus, quam præceptam non

ſuiſſe reperimus: quam licet iniſſe quoſdam legamus, ſicut ſanctum David & Goliam ſacra prodit hiſtoria: nuſquam tamen ut pro lege teneatur, Divina ſanxit authoritas, cum hoc & ejuſmodi ſectantes Deum ſolummodo tentare videantur.

Præterea illud adjiciendo mandamus, quatinus populum regimini & gubernationi veſtræ commiſſum decimas eccleſiis fideliter & devote perſolvere, ſicut ab ipſo Domino noſcitur inſtitutum, diligenter ac ſolicite moneatis; & ſi neceſſe fuerit, ſub diſtrictione anathematis compellatis: juxta illud Malachiæ prophetæ in perſona Domini loquentis: *Inferte*, inquit, *omnem decimationem in horreum meum, ut ſit cibus in domo mea.* Malach. 4.

Concil. Mogunt. „ Unde in concilio Maguntienſi: Decimas Deo „ & ſacerdotibus Dei dandas, Abraham factis, „ Jacob promiſſis inſinuat; & omnes ſancti ſa- „ cerdotes commemorant. Item ex concilio Ro-

Concil. Rotomagenſ. „ tomagenſi: Omnes decimæ terræ, ſive de fru- „ gibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, „ & illi ſanctificantur. Sed quia multi inveniun- „ tur decimas dare nolentes: ſtatuimus, ut ſe- „ cundum Domini noſtri præceptum admoneantur ſemel, ſecundo, & tertio. Qui ſi non e- „ mendaverint, anathemate uſque ad ſatisfactio- „ nem & emendationem congruam feriantur. „

Nec tamen ideo ea, quæ eccleſiis, immo Deo, ipſi, vel parentes eorum contuliſſe noſcuntur, revocare, vel eccleſiaſticarum perſonarum diſpoſitioni ſubtrahere volentes, erunt aliquatenus audiendi: quæ ſi etiam homini contuliſſent, repetere non valerent. Unde Ambroſius in libro de

Ambroſ. lib. de pœnit. pœnitentia: „ Sunt qui opes ſuas tumultuario men- „ tis impulſu, non judicio perpetuo, ubi eccleſiæ „ contulerint, poſtea revocandas putant. Quibus „ nec prima merces grata eſt, nec ſecunda: quia „ nec prima judicium habuit, & ſecunda habuit

Concil. Ag. „ ſacrilegium. Item ex concilio Agathenſi: Cle- „ rici vel ſæculares, qui obligationes parentum, „ aut datas, aut teſtamento relictas, retinere per- „ ſtiterint, aut id quod ipſi donaverint eccleſiis, vel „ monaſteriis, crediderint auferendum: ſicut ſan- „ cta ſynodus ſtatuit, velut necatores pauperum, „ quouſque reddant, ab eccleſiis excludantur. „

Illos vero qui in clericos violentas manus, niſi forte ſe defendentes, injiciunt, pœnam excommunicationis incurrere ſacroſancta Romana jam pridem ſtatuit, & inviolabiliter tenet eccleſia: nec a quoquam omnino, niſi a Romano Pontifice, vel de mandato ejus, abſolvi patitur, aut permittit.

Vos itaque ipſius, quæ omnium eccleſiarum caput eſt & magiſtra, veſtigiis inhærentes, ejus ac noſtræ in ſupradictis omnibus acquieſcite ſanctioni: & ſecundum ea quæ a ſanctis patribus & prædeceſſoribus noſtris inſtituta prædiximus, obſervate, atque ab omnibus per epiſcopatus veſtros, quantum in vobis eſt, taciatis firmiter & inviolabiliter obſervari. Contemptores equidem, eccleſiaſtica præcipimus, uſque ad condignam pœnitentiam, ultione percelli. Obedientibus autem ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti: quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & in futuro præmia æternæ pacis inveniant.

Datum Tuſcul. IV. Idus Septembris.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Upſalenſi archiepiſcopo:) Upſellenſem alii vocant, & Upſalam civitatem, regni Svetiæ Gothiæque metropolim. Ad hunc vero ejuſque ſuffraganeos ſcriptæ item epiſtolæ, XXII. & XXIV.

XX. AD UNIVERSOS DEI FIDELES PER Daciam conſtitutos.

Ut Fulconis Eſtonum epiſcopi inopiam opibus ſuis ſublevent.

Alexander papa III. univerſis Dei fidelibus per Daciam conſtitutis.

OMnes qui pie volunt in Chriſto vivere, & ad jubar incircumſcripti luminis, & ad illam cæleſtem patriam, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, ubi nec fures fodiunt, nec furantur, nec tinea demolitur, pervenire deſiderant, diem oportet extremum, miſericordiæ operibus prævenire, & æternorum intuitu ſeminare in terris, quæ cum multiplicato fructu, largiente Domino, recolligere poſſint in cælis. Scriptum eſt enim: *Qui parce* 2 Cor. 10. *ſeminat, parce & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictione metet vitam æternam.* Credimus ſane univerſitati veſtræ innotuiſſe, qualiter venerabilis frater noſter Fulco Eſtonum epiſcopus, inopia & paupertate prematur, & ad convertendam gentem illam ſui epiſcopatus, quæ Chriſtianæ fidei ignara eſt, totis viribus elaboret, & quantam poteſt ſolicitudinem ac diligentiam adhibere procuret. Quia vero particeps mercedis efficitur, qui ei, ad tam pium & ſanctum opus perficiendum, conſilium & ſubſidium ſubminiſtrat devotionem veſtram monemus & exhortamur in Domino, & in remiſſionem peccatorum veſtrorum injungimus, quatinus de bonis a Deo vobis collatis prædicti epiſcopi inopiam ſublevantes, ei manum auxilii porrigatis, & caritatis ſolatia, Divini amoris intuitu miniſtretis: ut per hæc & alia bona, quæ Deo inſpirante feceritis, apud Altiſſimum peccatorum veſtrorum veniam conſequi, & ad æternæ felicitatis gaudia mereamini, propitiante Domino, pervenire.

Datum Tuſcul. XV. Kal. Octobris.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Fulco Eſtonum epiſc.) De Fulcone dictum ſæpius (*in notis ad epiſtolas Petri Cellenſis*). Eſtones populi regno Svetiæ attributi. Author enim eſt Saxo Grammaticus lib. 1. Frontonem Danorum regem Erico Svetiæ regis Eſtiam & Finniam annuo ſtipendiorum jure conceſſiſſe.

XXI. AD REGES ET PRINCIPES BOREALES.

Ut adverſus Eſtones Chriſtiani nominis inimicos fortiter pugnent.

Alexander papa III. regibus & principibus, & aliis Chriſti fidelibus, per regna Danorum, Norvegenſium, Guctomorum, & Gothorum conſtitutis.

NON parum animus noſter affligitur, & amaritudine non modica & dolore torquetur: cum feritatem Eſtonum, & aliorum paganorum illarum partium adverſus Dei fideles, & Chriſtianæ fidei cultores, gravius inſurgere, & immanius debacchari audimus, & Chriſtiani nominis impugnare virtutem. Verumtamen laudamus & benedicimus Dominum, quod vos in fide catholica, & in devotione ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, quæ omnium eccleſiarum caput eſt, & magiſtra a Domino conſtituta ſuper omnes alias eccleſias cæleſti privilegio obtinet principatum, immobili firmitate perſiſtitis, & Chriſtianæ religionis vinculum & unitatem ſervatis. Unde quoniam expedit

officio

officio noſtro, ea quæ ad corroborationem fidei, & animarum veſtrarum noſcuntur pertinere ſalutem, vobis ſollicita exhortatione ſuggerere, & ſtudioſius ſuadere: univerſitatem veſtram monemus & exhortamur in Domino, quatinus Divino cultui intendere; miſericordiam, & juſtitiam, & judicium diligere; a rapinis & iniquis operibus abſtinere: devota Deo & accepta obſequia impendere; prædictæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, tanquam matri & magiſtræ veſtræ, debitum honorem & reverentiam exhibere; epiſcopis, ſacerdotibus, & aliis prælatis veſtris humiliter obedire, & eis decimas, primitias, & oblationes, & alias juſtitias ſuas reddere, & ipſos tanquam patres & paſtores animarum veſtrarum honorare, modis omnibus ſtudeatis; & jura eorum defendere, manu tenere propenſius, & conſervare curetis: & armis cœleſtibus præmuniti, & apoſtolicis exhortationibus confirmati, ad defendendum Chriſtianæ fidei veritatem ſpiritu fortitudinis accingamini: taliter in brachio forti ad propagandam Chriſtiani nominis religionem intendentes, ut victoriam de inimicis poſſitis conſequi, & coronam juſtitiæ, quæ vobis repoſita eſt, patrante Domino, adipiſci. Nos enim eis, qui adverſus ſæpe dictos paganos potenter & magnanimiter decertaverint, de peccatis ſuis de quibus confeſſi fuerint & pœnitentiam acceperint, remiſſionem unius anni, confiſi de miſericordia Dei, & meritis apoſtolorum Petri & Pauli, concedimus: ſicut his qui ſepulcrum Dominicum viſitant, concedere conſuevimus. Illis autem, qui in conflictu illo deceſſerint, omnium ſuorum, ſi pœnitentiam acceperint, remiſſionem indulgemus peccatorum.

Datum Tuſcul. III. Idus Septembris.

XXII. AD UPSELLENSEM ARCHIEPISC. & ſuffraganeos.

De matribus, quæ prolis ſuæ procurant interitum: de inceſtis, & alia fœda libidine: ſe iis qui cum ſicca fæce vini, & micis panis vino intinctis, Miſſam faciunt: de matrimoniis ſine ſacerdotali benedictione factis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Upſellenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus.

VIce beati Petri apoſtolorum principis, largiente Deo & Domino noſtro, qui ait, *Speculatorem te dedi domui Iſrael*, ſuper gentes & regna, licet immeriti, in apoſtolicæ ſedis ſpecula conſtituti, pontificalis officii debito pro univerſis compellimur ſolicitudinem gerere, & antiquo hoſti, qui tanquam ſæviſſimus leo circuit quærens quem devoret, paſtorali providentia obviare, ne gregem Dominicum invadat, & diverſis eum vitiorum morſibus laceret. Inde eſt, quod vehementi cor noſtrum doloris pulſatur ſtimulo, audito quod in partibus veſtris in tantum libido crudelis & turpis excreverit, ut quædam mulieres prolis ſuæ procurent interitum, earumque corruptores tam horrendo & deteſtabili facinori, non ſolum conſentire, verum etiam perſuadere præſumant: alii inceſtuoſa conjunctione, plerique cum jumentis abominanda ſe pollutione commaculent. Quæ quantum ſint gravia, & creatori noſtro penitus inimica, ipſa ſceleris atrocitas ſatis demonſtrat, quam nec audientium aures ſine ingenti poſſunt horrore percipere.

Exod. 3.

Si enim qui jactato in terram ſemine prolem nolebat ex uxore ſuſcipere, percuſſus a Domino teſtamenti veteris ſerie dinoſcitur: qua pœna ſe-

A riendus eſſe monſtratur, qui natum proprium non abhorret occidere, & mavult interire quam vivere? Cujus utique criminis pœna, illud etiam perſuadentes vel conſentientes involvi, beatus Augu-
„ ſtinus oſtendit dicens: Se periculoſe decipiunt, Auguſtin.
„ qui exiſtimant eos tantum homicidas exiſtere,
„ qui manibus hominem occidunt, & non potius
„ eos, per quorum conſilium, & fraudem, &
„ exhortationem homines extinguuntur. Nam Ju-
„ dæi Dominum nequaquam propriis manibus in-
„ terfecerunt, ſicut ſcriptum eſt: *Nobis non licet* Joan. 18.
„ *interficere quemquam*: Sed tamen illis mors Do-
„ mini imputatur, quia ipſi eum lingua interfe-
„ cerunt dicentes, *Crucifige, crucifige eum*.

Inceſtum vero quantum ſacri abhorreant canones, conçilium Ilerdenſe demonſtrat: Cum his, Concil. Ilerd.
„ inquit, qui inceſtus ſe pollutione commacu-
„ lant, quamdiu in ipſo deteſtando & illicito car-
„ nis contubernio perſeverant, nec ſumere cibum
„ ulli Chriſtianorum, ſicut apoſtolus juſſit, lice-
„ bit. Porro ſcelus cum jumentis coeuntium quanta ſit animadverſione plectendum, legislator Moyſes declarat, cum etiam ipſa interfici animalia jubeat, quæ tali contaminata flagitio indignam refricant acti memoriam.

Quia igitur abominabilem horum exceſſuum præſumptionem ſevera ſatis diſtrictione congruit inſequi: prædictos propriæ prolis necatores, & tam ipſum ſacinus perſuadentes, quam conſentientes, ſeu quoslibet parricidas, aut cum matre, filia, conſobrina, vel nepte agentes, quam cum jumentis coeuntes, arctiori pœnitentiæ jugo curetis compeſcere: & niſi ſenio confecti, vel corporis fuerint debilitate ſeu egeſtate oppreſſi, eos ad ſedem apoſtolicam compellatis venire, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli limina viſitare, ut in ſudore vultus ſui, & viarum labore, ſuperni judicis iram evadere, & ipſius miſericordiam valeant invenire.

Ad hæc qui dormiendo, non voluntate, ſed caſu filios ſuos oppreſſiſſe inveniuntur: triennio, ſi iidem filii fuerint baptizati: ſi vero abſque ſacro baptiſmate deceſſerint, quinquennio pœnitentiæ diſciplinis ſubjaceant. Sacerdotes, quos ab his ſtudioſius præcavere convenit, officii ſui perpetua executione priventur. Verum ſi qui parentum abſentes fuerint quando eorum filii ſuffocantur, aut ſi id ſub aliena cuſtodia contigerit, extra culpam erunt: ſi tamen eos non furtoſæ, ſed congruenti cuſtodiæ ipſos ſe crediderint tradidiſſe.

Præterea non ſine cordis amaritudine quoſdam ſacerdotes contra apoſtolicas inſtitutiones, cum ſicca fæce vini, vel cum micis panis vino intinctis, Miſſam celebrare audivimus: & fideles laicos non Chriſtiano more, abſque ſacerdotali benedictione & Miſſa, matrimonium contrahere. Unde ſæpe illicita contingit fieri conjugia, & inter legitimas perſonas divortium intervenire. Sane cum omne crimen, atque omne peccatum oblatis Deo ſacrificiis deleatur: quid de cetero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipſa ſacrificii oblatione erratur? Cum enim magiſter veritatis, diſcipulis ſuis ſacramentum commendaret noſtræ ſalutis: non ſiccam fæcem vini, non micas panis vino intinctas accepit, ſed panem & calicem, & benedicens dedit diſcipulis ſuis. Quia igitur ſecus agere, evangelicæ & apoſtolicæ doctrinæ contrarium, & conſuetudini eccleſiaſticæ penitus eſt adverſum: apoſtolica prohibemus authoritate, ut cum ſicca fæce vini, vel cum micis panis vino intinctis, vel alio modo quam Dominus inſtituit, nullus de cetero ſacrificare attentet: ſed ſecundum formam

sacro-

ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ quam vos in omnibus imitari oportet, ſolum panem, & vinum aqua mixtum in ſacrificio corporis & ſanguinis Chriſti offeratis.

Ceterum clandeſtina, & abſque ſacerdotali benedictione non debere contrahi conjugia, aut niſi inter legitimas perſonas, quæ infra ſeptimum gradum nulla conſanguinitatis linea conjungantur: nec contracta, niſi canonice & conſenſu epiſcopi diſſolvi: multorum ſanctorum patrum declarat authoritas. Vos itaque muniti ſanctorum patrum ſanctionibus & eccleſiaſticis inſtitutis, hæc quæ dicta ſunt, diligenter ſervate, & ab aliis præcipite inviolabiliter obſervari: diſpenſationis moderamine utentes, ut qui in quinto vel quarto gradu conjuncti ſunt, eos non ſeparetis, ſed ne amplius taliter conjungantur, pontificali authoritate & diſtrictione prohibeatis.

Datum Tuſcul. v. Idus Septembris.

XXIII. AD COLON. LINGACOPENSEM EPISCOPUM.

Approbat ejus electionem in locum alterius, qui ſponte abdicans, monaſterium petierat.

Alexander papa III. Colon. Lingacopenſi epiſcopo.

EX diſpenſatione commiſſæ nobis ſolicitudinis, & ex debito caritatis, viros pontificali officio præditos, & morum honeſtate ornatos, ſincera tenemur caritate diligere, & eorum vota, quæ a rationis tramite non diſcordant, effectu proſequente complere: ut tanto fortius ornamenta virtutum appetere, & honeſtis inſiſtere moribus ſtudeant, quanto ſe ab apoſtolica ſede majore honore cognoverint & gratia præveniri. Relatum ſiquidem eſt auribus noſtris, quod dilecto filio noſtro Stenar, quondam Lingacopenſi epiſcopo clauſtralem quietem epiſcopali honori præponente, & pontificalem dignitatem in manu venerabilis fratris noſtri Eskili Londenſis archiepiſcopi, apoſtolicæ ſedis legati, & regalia coram rege & primatibus regni libere & ſponte nee reſignante, clerus & populus ejuſdem loci, de aſſenſu prædictorum archiepiſcopi & regis, atque ducis terræ, te in patrem & epiſcopum ſuum unanimiter & concorditer elegerunt. Verum licet ei non licuerit abſque authoritate Rom. pontificis epiſcopali dignitati abrenunciare: volentes tamen neceſſitati eccleſiæ tuæ paterna proviſione protpicere, & honeſtati tantorum virorum deferre, id æquanimiter ſupportamus, & electionem & conſecrationem tuam ratam & firmam habentes, eam authoritate apoſtolica confirmamus, & tibi in ſubditis tuis corrigendi vitia & ſuperflua reſecandi plenam concedimus facultatem. Tu vero ſubiectorum culpas tanta redargutionis inſtantia inſequaris: quod, & qui culpabiles ſunt, ſuos exceſſus corrigant celeriter & emendent; & alii hoc videntes, ad committenda ſimilia non aſpirent: hac tamen conſideratione præhabita, ut dure & aſpere, leniter & manſuete, ſecundum naturas & qualitates perſonarum, vitia corrigas ſubditorum. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum hanc paginam noſtræ confirmationis infringere liceat, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe noverit incurſurum.

Datum Tuſculani, v. Idus Septembris.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Lingacopenſi.) Lincopenſi. Upſalenſis ſuffraganeo: Not. eſt civitas Svetiæ, in qua ſynodum celebrasse legitur Nicolaus Anglicus cardinalis, Eugenii III. legatus, anno MCXLVIII. Lingacopenſis epiſcopatus iterum mentio epiſt. XXVII.

XXIV. AD GUILLELMUM STRANENSEM EPISCOPUM.

Ejus eccleſiam in ſua protectione recipit, poſſeſſiones confirmat.

Alexander papa III. Guillelmo Stranenſi epiſcopo.

FRatres & coepiſcopos noſtros, & eos præcipue qui in medio pravæ nationis ſunt poſiti, & in remotis mundi partibus conſtituti, arctiori nos convenit caritate diligere: & ut in commiſſo ſibi amplius talento proficere valeant, & ad cultum juſtitiæ & domus Dei decorem fortius accingi, eis apoſtolicæ ſedis gratiam & favorem nos convenit impertiri. Attendentes igitur devotionis tuæ conſtantiam, & fidei puritatem, qua beato Petro & nobis immobili firmitate adhærere conſpiceris: te ſicut venerabilem fratrem noſtrum diligere & honorare, & tuis rationabilibus votis & deſideriis debita cupimus benignitate favere. Inde eſt quod eccleſiam tuam ſub B. Petri ac noſtra protectione recipientes, ea quæ in præſentiarum pacifice ac legitime poſſedit, & ſpecialiter Neeric, ſicut a rege, & metropolitano tuo, & a venerabili fratre noſtro Eskilo Londenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato, tibi confirmata eſt, & ſcripti ſui munimine roborata, tibi, & per te eidem eccleſiæ, authoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus: ſtatuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Tuſcul. VII. Idus Septembris.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Stranenſi) In Svetia item, ſub epiſcopo Upſalenſi, quem metropolitani ejus nomine ſignificat. In notitia epiſcopatuum, Straginentis appellatur.

XXV. AD UPSALENSEM ARCHIEPISCOP. & ſuffraganeos ejus, & Guthermum ducem.

Ut Finnos qui ſe Chriſtianos fore fraudulenter promittebant, deinceps non juvent adverſus hoſtes.

Alexander papa III. Upſalenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus, & Guthermo duci.

GRavis admodum & difficilis eſt ad apoſtolicam ſedem querela perlata, quod Phinni ſemper imminente ſibi exercitu inimicorum, fidem ſervare Chriſtianam promittunt, & prædicatores & eruditores Chriſtianæ legis deſideranter requirunt: & recedente exercitu fidem abnegant, prædicatores contemnunt, & graviter perſequuntur. Unde quoniam in hoc Deo illudere, & Chriſtianam religionem deridere videntur, & illis ſe duplo filios gehennæ conſtituentibus, ſalus & vita eorum tota in terrenis, neglectis cœleſtibus, conſpicitur conſiſtere; nec eſt dignum ut eis in

ad-

adverſitate Chriſtianum nomen defenſionem conferat, quod in proſperitate deſpicere & horrere probantur: univerſitatem veſtram monemus, atque mandamus, quatinus a fallaciis & fraudibus eorum ita prudenter & diſcrete de cetero caveatis, quod, ſi ingruerit neceſſitas, ad auxilium & defenſionem veſtram non poſſint recurrere: niſi munitiones, ſi quas habent, vobis tenendas aſſignent, aut alias adeo ſufficientem cautionem exhibeant & ſecuritatem, quod amodo nullatenus pedes retrahere, aut veſtram prudentiam valeant circumvenire: ſed Chriſtianæ fidei documenta cogantur tenere firmiter & ſervare, ne amplius de eorum numero videantur, de quibus dictum eſt: *Confitebitur tibi, cum beneſeceris ei*. Datum Tuſcul. v. Idus Septembris.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Guthermo duci.) Sveonum. Guthermus dicitur Saxoni Grammatico, lib. XIV. ubi de baptiſmo agit Kanuti, filii VValdemari Daniæ regis. *Quod religioſæ*, inquit, *executionis officium, Sveonum ducis Guthermi, qui ſeptem VValdemari eorumdem regi Karolo deſponſam adducendi cauſa legationem attulerat, præſentia venuſtabat.*

Phinni.) Fini, boreales Svetiæ populi, qui Finniam ſeu Finningiam incolunt.

XXVI. AD TRUNDENSEM archiepiſcopum, & A. Stavengarenſem epiſcopum.

Ut Nicolaum monachum Fulconi Eſtonum apoſtolo ſocium mittant.

Alexander papa III. Trundenſi archiepiſcopo, & A. quondam Staveng. epiſcopo.

LEx Divina & humana deſiderat, & debitum caritatis expoſcit, ut bono & utilitati communi debeamus intendere, & ad revocationem & converſionem infidelium operam omnimodam & ſolicitudinem adhibere. Inde eſt, quod prudentiam veſtram rogamus attentius & monemus, venerabili fratri noſtro Fulconi Eſtonum epiſcopo, qui ad convertendam gentem illam Divina gratia inſpiratus, miniſterium prædicationis & laborem proponit aſſumere, Nicolaum monachum, qui de gente illa, ſicut accepimus, eſt oriundus, virum religioſum, atque diſcretum, in ſocium concedatis: ut tantum bonum poſſit perficere, & gentem illam ad agnitionem veri luminis, & ad culturam & doctrinam Chriſtianæ fidei, verbo prædicationis, auxiliante Domino revocare, & vobis exinde valeat æternæ mercedis cumulus provenire. Datum Tuſcul. v. Idus Septemb.

[a] Forte, *ut venerabili* H.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Trundenſi archiepiſc.) In Norvegia. Norvegiæ metropolim alii Trondemum nominant: Saxo lib. X. extremo: *Corpus ejus, Magni regis, Norvegiam relatum, Trondemi in regiorum monumentorum arca ſepulturam poſſedit*: Ejuſdem etiam metropolis ſuffraganeus eſt epiſcopus Stavengarenſis.

XXVII. AD CLERICOS ET LAICOS Lingacopenſis epiſcopatus.

Ut epiſcopo ſuo pareant.

Alexander papa III. univerſis tam clericis quam laicis Lingacopenſis epiſcopatus.

DEcet univerſitatem veſtram, quæ ad perfectionem virtutum & ſalutem pertinent animarum, toto ſtudio cogitare; & ea voluntario effectu perficere, per quæ gratiam poſſitis Altiſſimi acquirere, & ad æternæ felicitatis gloriam cum auxilio Divini numinis pervenire. Ceterum, quoniam ſine obedientiæ virtute nemo Deo perfecte poteſt placere, aut acceptum ſervitium reddere, per apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatinus venerabili fratri noſtro C. epiſcopo veſtro, ſicut bonæ memoriæ Giloni prædeceſſori ſuo feciſſe noſcimini, omnimodam obedientiam & reverentiam impendatis: & in his quæ Dei ſunt, & ad veſtrarum animarum ſpectant ſalutem, monitis & mandatis ejus humiliter parere curetis, & ei de juſtitiis ſuis integre, & plenarie reſpondeatis: ita quod apud Deum pro humilitate & obedientia veſtra peccatorum veſtrorum veniam & gloriam valeatis promereri æternam. Si qui autem veſtrum, ei contumaces vel rebelles extiterint: ſententiam quam idem epiſcopus propter hoc in eos rationabiliter tulerit, authore Domino ratam & firmam habebimus.

Datum Tuſcul. XV. Kal. Octobris.

XXVIII. AD GUIDONEM ABBATEM ſancti Nicaſii, & M. Radulfum canonicum Remenſem.

Ut nonnullos qui damna monaſterio S. Remigii intulerant, reparare cogat.

Alexander papa III. Guidoni abbati S. Nicaſii, & M. Radulfo canonico Remenſi.

SUggeſtum eſt auribus noſtris, quod Galcherus de Caſtellione villam de Belloi, quæ ad monaſterium B. Remigii pertinet, diabolico furore accenſus deſtruxit: & duas alias villas ejuſdem monaſterii ita ſpoliavit, quod ſpolia inde abducta XL. librarum pretio æſtimantur. Milo vero Malus-Vicinus, cum eidem monaſterio plura damna & injurias intuliſſe dicatur: nec vult inibi ſatisfacere, neque quod ratio exigit exhibere. Simon autem de burgo prædicto monaſterio apud Wandrecicurt damna plurima & injurias inferre non ceſſat. Præterea Burdinus de Beſanes terram, quæ prænominato monaſterio fuit in eleemoſynam data, duobus hominibus, quibus eam abbas ejuſdem loci hæreditario jure conceſſerat, auferre laborat. Sane presbyter de Alem. in villa præſcripti monaſterii quandam domum in damnum ejuſdem eccleſiæ ædificare præſumit. Ad hæc cum quidam homo ſancti Remigii ſe cum quadam parte hæreditatis ſuæ, Divini amoris & caritatis ardore ſuccenſus, hoſpitali S. Mariæ Remenſis ad ſerviendum hoſpitibus pro animæ ſuæ remedio reddidiſſet: parentes ejus a longe venientes, quamvis magnam partem bonorum ſuorum eis dederit, prælibatum monaſterium & eccleſiam Remenſem ſuper jam dicta eleemoſyna inquietare nituntur. Unde quoniam noſtra intereſt jura eccleſiarum defendere, & eis contra malefactores ſuos, apoſtolicæ protectionis patrocinium miniſtrare: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ex parte noſtra prædictas perſonas commoneatis, & diſtrictius compellatis, ut prædicto monaſterio de damnis & juriis allatis congrue ſatisfaciant, & ablata reſtituant, & de cetero ab ejus & rerum ſuarum moleſtatione penitus conquieſcant, vel ſub veſtræ diſcretionis examine plenam exinde ſibi juſtitiam exhibeant

Præterea abbas ſæpe dicti monaſterii, de theſau-

ſaurario Laudunenſi, quod apud Creonam juſtitiam ſuam imminuat, & penitus ſubtrahat; & de Willermo mareſcalco nobilis viri comitis Henrici, quod cuidam homini ſuo x. libras abſtulerit, & multa ei mala fecerit: & de abbate Tenaliis, qui cum dicatur multa illi damna inferre, ei exinde coram venerabili fratre noſtro Remenſi archiepiſcopo noluit prout mandavimus reſpondere, gravem ad nos querimoniam tranſmiſit. Ideoque vobis præſentium authoritate injungimus, ut prædictos viros ad reſarcienda illata damna præfato abbati, & ad reſtituenda ablata, & ad ſatisfactionem de illatis injuriis exhibendam, vel ad complementum juſtitiæ faciendum, authoritate noſtra monere, & diſtricte compellere ſtudeatis: & in ſupradictis omnibus cum ea maturitate & providentia procedatis, quod exinde diligentia & ſolicitudo veſtra valeat non immerito commendari, & nos diſcretioni veſtræ confidentius negotia eccleſiaſtica committere valeamus.

Datum Tuſculani, IX. Kal. Martii.

XXIX. AD PETRUM ABBATEM & fratres ſancti Remigii.

Freſcengiarum remiſſionem, eorum monaſterio factam ab archiepiſcopo Remenſi, ratam habet.

Alexander papa III. Petro abbati, & fratribus S. Remigii Remenſis.

RAtionabiles & honeſtas petitiones gratanti animo debemus admittere, & vota quæ a rationis tramite non diſcordant, proſequente effectu complere. Relatum eſt ſiquidem auribus noſtris, quod cum ſingulis annis duas procurationes, unam in depoſitione ſancti Remigii, & alteram in tranſlatione ipſius, Remenſi archiepiſcopo debeatis perſolvere, & ſingulis quibuſque certis numeris & menſuris diſtinctis, de freſcengiarum pretio nulla æſtimatio facta fuiſſet: venerabilis frater noſter Henricus Remenſis archiepiſcopus moleſtiam, & inquietationem, quam inde habebatis, pia conſideratione reſpiciens, vobis & monaſterio veſtro freſcengias omnino remiſit: ita ſane quod in depoſitione beati Remigii quinquaginta ſolidos, Remenſis monetæ, & totidem in tranſlatione ipſius Remenſibus archiepiſcopis annuatim ſolvere teneamini. Quam utique remiſſionem, quemadmodum a prædicto archiepiſcopo facta eſt, & ſigilli ſui munimine roborata, ut firmam & ratam habeatis, eam authoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus: ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Tuſcul. VIII. Kal. Martii.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

Freſtengiarum) Freſcingæ dicuntur, lib. IV. capitul. LXXII. quamquam ibi etiam codices nonnulli Friskingas legunt. Varie enim ſcribitur hoc nomen. Quid vero ſignificet, docuit Fr. Pithœus gloſſario.

XXX. AD SILVANECTENSEM epiſcopum, & abbatem ſancti Remigii.

Ne monachi ſancti Remigii de Brana, fratribus ſanctæ Mariæ de Brana ſint moleſti.

Alexander papa III. Silvanectenſi epiſcopo, & abbati ſancti Remigii Remenſis.

AD audientiam apoſtolicæ ſedis noveritis fuiſſe perlatum, monachos ſancti Remigii de Brana religioſis viris abbati & fratribus ſanctæ Mariæ de Brana diſtrictius inhibere, ne familiam comitis & comitiſſæ de Brana ad aliqua audeant recipere ſacramenta. Unde quoniam indecens eſt eis & inhoneſtum aliquos indebitis fatigare moleſtiis, qui in religionis habitu elegerunt Domino deſervire: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus prædictos monachos moneatis, & authoritate noſtra compellatis, ut nulla ratione contra antiquam comitis vel comitiſſæ familiam, vel milites caſtri, aut ſupervenientes, ſive uxores eorum, aut liberos, vel familias ſuas, ad eccleſiam illorum accedere, & ibidem eccleſiaſtica ſuſcipere ſacramenta prohibeant, aut in præſentia veſtra quod juſtitia dictaverit exequi non poſtponant. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut coram vobis alterum prædictorum exſequantur.

Datum Tuſcul. XI. Kal. Decembris.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

De Brana.) Oppidum eſt ad Vidulæ amnem in pago Sueſſionico. Ibi ergo cœnobia quæ commemorat, & honor comitatus.

XXXI. AD SILVANECTENSEM epiſcopum, & abbatem ſancti Remigii.

Ut fratres Corbejenſes reſtituant decimam ablatam fratribus S. Mariæ de Brana: item ut reſtituatur eidem monaſterio decima vendita quondam ab abbate.

Alexander papa III. Silvanectenſi epiſcopo, & abbati S. Remigii Remenſis.

DIlecti filii noſtri abbas & fratres eccleſiæ S. Mariæ de Brana, tranſmiſſa nobis relatione monſtrarunt, quod eis dilecti filii noſtri abbas & fratres Corbejenſes quandam non dubitarunt decimam contra jus æquitatis auferre. Unde quoniam, ſicut nobis ex voluntate Divinæ providentiæ eccleſiarum omnium ſollicitudo, incumbit, ſic quoque unicuique in ſuo jure providere tenemur; & quæ inordinate aut enormiter fiunt conſideratione injuncti nobis officii, compellimur ad ſtatum rectitudinis revocare, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus Corbejenſem abbatem & fratres ejus moneatis, & diſtricte compellatis, ut eidem abbati & fratribus præſcriptam decimam poſtpoſita occaſione reſtituant, & in pace dimittant, vel ſub veſtræ diſcretionis examine plenam exinde ſibi juſtitiam exhibeant. Si autem cauſam potius intrare decreverint, quam decimam reſtituere: vos in unum convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eandem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia vel mediante juſtitia decidatis.

Præterea, ſicut ex tranſmiſſa inſinuatione ejuſdem

dem abbatis & fratrum, auribus noſtris innotuit, Rodulfus quondam abbas prædictæ eccleſiæ, monachis S. Leodegarii quandam decimam vendidit, propter quod eadem eccleſia grave & enorme patitur detrimentum. Quia vero contractus ille parvus & ſimoniacus fuit, & principales perſonæ, vendentis ſcilicet & ementis, ſi ſuperſtarent, perpetuæ deberent depoſitione damnari: nihilo minus vobis injungimus, ut eoſdem monachos monere, & diſtricte compellere ſtudeatis, quod recepto pretio illis decimam ipſam appellatione remota reſtituant, & in pace dimittant: quia non eſt conveniens, aut conſentaneum rationi, ut una eccleſia locupletari debeat de aliena jactura. His vero qui tam pernicioſum & deteſtabilem contractum fecerunt, talem, ſi ſuperſunt, pœnam infligatis, quod alii qui hoc audierint, metum habeant ſimilia præſumendi.

Datum Tuſcul. 11. Kal. Decemb.

NOTA JACOBI SIRMONDI S. J.

Corbejenſis.) Nobile imprimis eſt monaſterium ad Somonam fluvium in Ambianenſium diœceſi. Antiquam Curbejam vocant, ut diſtinguatur a Saxonica, quæ multo recentior originem duxit a Gallica.

Monachis S. Leodegarii.) Ordinis S. Auguſtini apud Sueſſiones.

XXXII. AD AMBIANEN. ET TORNACEN. epiſcopos, & abbatem S. Remigii.

Ut judicent de controverſiis abbatis de Brana, & militis cujuſdam.

Alexander papa III. Ambianenſi & Tornacenſi epiſcopis, & abbati S. Remigii Remenſis.

EX tranſmiſſa conqueſtione dilectorum filiorum noſtrorum abbatis & fratrum eccleſiæ de Brana, auribus noſtris innotuit, quod Joannes miles de Hoſtel eis quatuor modios frumenti, & novem avenæ, & quinque ſextarios ad menſuram Sueſſionis, violenter abſtulit, & in curia eorum duodecim modios vini, & in vinea ſua duos, accipere auſu temeritatis præſumpſit. Præterea quia illos vineam ſuam tempore ſuo vindemiare prohibuit, ipſis damnum intulit ſex modiorum vini, & eos ſextarium frumenti & dimidium, quem monachi S. Nicolai de Nemore ſingulis annis eis ſolvebant, tribus annis amittere fecit: & in nemore ſuo damnum ad æſtimationem LX. librarum illis inferens, terram in qua duos modios uno ſextario minus ſeminare ſolebant, & terram etiam Roberti filii Widelæ, & VII. ſextarios vinagiorum, quæ idem Robertus aſſenſu Berneri domini terræ eis ſub annuo cenſu uhius modii frumenti dederat, illicite auferre non dubitavit. Inſuper quoque terram quandam, quam longo tempore poſſederant, & ſumptibus quadraginta librarum extirpaverant, per violentiam occupavit: & illis multas alias moleſtias, injurias, gravamina, & perſecutiones, & damna irrogare non formidavit.

Unde quoniam ex parte prædicti Joannis nobis fuit jam pridem relatum, quod, cum ipſe & præfatus abbas ſuper quibuſdam poſſeſſionibus, pratis videlicet, terris, & vineis, in certas pariter compromiſiſſent perſonas, & perſonæ illæ arbitratæ inter illos fuiſſent: abbas in parte earum recepit arbitrium, & in parte refutavit: nos utrique volentes in ſuo jure adeſſe, tibi, frater Tornacenſis, mandavimus, ut prædictum abbatem moneres ad arbitrium illud inconcuſſe tenendum. Quia vero nobis eſt nunc intimatum, quod non abbas, ſed miles ab arbitrio reſiluit: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus in unum pariter convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, ipſos monentes propenſius, & mandantes, ut arbitrium ſuper poſſeſſionibus illis, ſuper quibus in arbitros ſpontanee compromiſerunt, firmiter & inconcuſſe obſervent. Si autem arbitrio ſtare noluerint, & fidejuſſores eos non potuerint de jure compellere ad ipſum ſervandum: vos tam ſuper iis, de quibus arbitratum eſt inter eos, quam ſuper aliis, de quibus inter ipſos hinc inde quæſtio vertitur, cauſam ſtudioſius audire, & eam amicabili compoſitione, vel mediante juſtitia, ſine perſonarum acceptione terminare curetis. Ita quidem quod quæcumque memoratus Joannes eidem abbati & fratribus per violentiam abſtulit, ſuper quibus non fuit arbitratum, ipſum ea reddere appellatione poſtpoſita compellatis. Si autem præfatus Joannes a vobis citatus, ad præſentiam veſtram accedere, vel judicio veſtro parere contempſerit: eum appellatione & occaſione remota excommunicationis vinculo innodetis, & in terra in qua habitat, omnia Divina, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, prohibeatis officia celebrari. Si qua tamen partium duxerit appellandum, vos rationes, & allegationes, quæ hinc inde producentur in medium, diligenter & ſolicite audientes, teſtes quos utraque pars produxerit, appellatione remota recipiatis, & eorumdem juratorum depoſitiones fideliter conſcribere, & nobis ſub ſigillo veſtro clauſas mittere ſtudeatis: terminum utrique parti congruum præfigentes quo debeant ſe cum ipſis atteſtationibus apoſtolico conſpectui præſentare. Ceterum ſi vos tres huic negotio non potueritis ſimul intereſſe, tu frater Tornacenſis, cum altero veſtrum, hæc quæ dicta ſunt maturius exſequamini.

Datum Tuſcul. 11. Kal. Decemb.

XXXIII. AD ABBATEM ET FRATRES CORBEJENSES.

Ut monaſterio de Brana decimam ablatam reſtituant.

Alexander papa III. abbati & fratribus Corbejenſibus.

DILECTI filii noſtri abbas & fratres eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Brana, tranſmiſſa nobis relatione monſtrarunt, quod vos eis quandam non dubitatis contra juris æquitatem auferre decimam. Unde quoniam ſicut nobis ex voluntate Divinæ providentiæ eccleſiarum omnium ſolicitudo incumbit: ſic quoque unicuique in jure ſuo providere tenemur, & quæ inordinate aut enormiter fiunt, conſideratione injuncti nobis officii compellimur ad ſtatum rectitudinis revocare: nos venerabili fratri noſtro Silvanectenſi epiſcopo, & dilecto filio abbati S. Remigii Remenſis hujus rei cauſam committimus audiendam, & appellatione remota, mediante juſtitia terminandam. Ideoque per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatinus jam dictis abbati & fratribus præſcriptam decimam reſtituatis, & in pace dimittatis: vel in præſentia prædictorum judicium plenam exinde juſtitiam, ſublato appellationis remedio, exhibeatis, eorum ſuper hoc judicium ſuſcepturi & inviolabiliter obſervaturi.

Datum Tuſcul. 11. Kal. Decemb.

XXXIV. AD ABBATEM S. REMIGII, & B. ARCHIDIACONUM REMENSEM.

Litem judicandam committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & B. archidiacono Remenſi.

CAuſam, quæ inter Warinum de Wimericurt, & ſororem uxoris ſuæ, ſuper quodam redditu, cujus partem præfata mulier ad ſe jure hæreditario aſſerit pertinere, in præſentia venerabilis fratris noſtri Remenſis archiepiſcopi diutius eſt agitata, & ad nos per appellationem delata, experientiæ veſtræ committimus audiendam, & appellatione remota fine congruo terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia, vel mediante juſtitia decidatis.

Datum Tuſcul. x. Kal. Novemb.

XXXV. AD ABBATEM S. REMIGII, ET FULCONEM DECANUM REMENSEM.

Ut cauſæ abbatis Dervenſis, & clericorum S. Nicolai Catalaunenſis, ſint judices.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

SIgnificaverunt nobis dilecti filii noſtri abbas & fratres Dervenſes, quod cum cauſam, quæ inter eos, & clericos S. Nicolai Catalaunenſis, ſuper eccleſia Campi Alberti vertitur, venerabili fratri noſtro Remenſi archiepiſcopo commiſerimus terminandam: idem archiepiſcopus cauſam ipſam magiſtro R. Remenſi canonico delegavit. Cum autem in præſentia ipſius canonici utraque pars conſtituta fuiſſet, prædicti clerici, teſtes minus idoneos produxerunt ſuper decimis Campi Alberti, quas ſibi vendicare nitebantur. Prædictus vero abbas alios teſtes idoneos coram eodem canonico ad prænominatos teſtes reprobandos produxit, quos, ſicut aſſerit, idem canonicus recipere noluit: ſed cauſam ipſam intendebat protrahere, & utramque partem ſumptuoſis contentionibus fatigare. Unde idem abbas ſe credens in hac parte gravari, ad noſtram audientiam appellavit, & appellationi ſuæ proxime præteritas octavas Purificationis B. Mariæ terminum prefixit. Quoniam igitur propter abſentiam partium non potuimus de cauſa cognoſcere, eam experientiæ veſtræ committimus: diſcretioni veſtræ mandantes, quatinus utraque parte ante veſtram præſentiam convocata, eandem cauſam ſtudioſius audiatis, & eam infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem, ſublato appellationis remedio, fine debito terminetis. Si vero eadem cauſa alii eſt forte commiſſa, vos duo, vel unus veſtrum cum eo, vel eis quibus commiſſa eſt, conveniatis. & litteris iſtis, ſive aliis, ſi quæ ſuper eadem cauſa ſunt impetratæ, diligenter inſpectis, neutris litteris præjudicantibus veritati, cauſam ipſam concordia vel judicio appellatione propoſita, terminetis.

Datum Tuſcul. II. Nonas Aprilis.

XXXVI. AD ABBATEM S. REMIGII, ET FULCONEM DECANUM REMENSEM.

De pecunia eccleſiis & pauperibus teſtamento relicta.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

EX parte decani Ambianenſis, & S. quondam nepotis I. quondam canonici Ambianenſis, auribus noſtris innotuit, quod pecuniam, quam prior de Abbatis Villa mutuo accepit, idem canonicus per manum jam dicti decani & nepotis ſui eccleſiis & pauperibus pro animæ ſuæ remedio diſtribuendam reliquit. Quo defuncto, cum a prænominato priore decanus, & S. pecuniam prætaxatam requirerent, eam noluit reddere: ſed diffugia quærens, ad audientiam noſtram appellavit, qui nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit. Quia vero periculoſum eſſet cuilibet, nedum viro religioſo, pecuniam alterius, & illam maxime quæ pro anima defunctorum eccleſiis vel pauperibus præcipitur erogari, per violentiam detinere: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum priorem moneatis, & auctoritate noſtra diſtricte compellatis, ut præſcriptam pecuniam, centum videlicet ſexaginta libras, aut parum minus, præfato decano & S eccleſiis, & pauperibus, ſecundum quod prædictus canonicus diſpoſuit, erogandas integre reſtituat: vel ſub veſtræ diſcretionis examine infra duos menſes plenam ſibi juſtitiam, appellatione remota, exhibeat. Si autem legitime monitus, neutrum horum efficere voluerit, in eum canonicam non differatis exercere cenſuram.

Datum Tuſculani, XVIII. Kal. Maij.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Prior de Abbatis Villa.) Villa abbatis initio dicta eſt, quæ poſſeſſio erat abbatis S. Richarii, titulo prioratus, in agro Pontivo, Ambianenſis diœceſis ad Somonam. Nunc priſcum etiam nomen retinet, poſtquam ad juſtæ amplitudinis oppidum excrevit.

XXXVII. AD ABBATEM S. REMIGII, & B. ARCHIDIACONUM REMENSEM.

Admoneant Sueſſionenſem epiſcopum, ut ſubdiaconum ſibi præſentatum inveſtire de eccleſia S. Medardi ne amplius recuſet: alioquin ipſi inveſtiant.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & B. archidiacono Remenſi.

COnſtitutus in præſentia noſtra O. ſubdiaconus, præſentium lator, ſupplici nobis relatione propoſuit, quod cum dilectus filius noſter abbas S. Petri Catalaunenſis eum ordinandum in eccleſia S. Medardi, quæ ad ſuam dicitur eccleſiam pertinere, de aſſenſu capituli ſui venerabili fratri noſtro Sueſſionenſi epiſcopo præſentaſſet, ut eum de prædicta eccleſia inveſtiret, & animarum ſibi curam committeret, memoratus epiſcopus ea facere recuſavit: Verum, quia indecens eſt & penitus obvium rationi, ut prænominato ſubdiacono, niſi pro manifeſta & rationabili cauſa, plebis cura denegetur: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem, præ-

prædictum epiſcopum monere, ac propenſius inducere ſtudeatis, ut prædictum ſubdiaconum de præſcripta eccleſia inveſtiat, & animarum ſibi curam committat; aut quare id facere non debeat, coram vobis rationabilem cauſam oſtendat. Quod ſi monitis veſtris obtemperare contempſerit, vos noſtra freti auctoritate ſæpe dictum ſubdiaconum, omni dilatione & appellatione ceſſante, de prædicta eccleſia inveſtiatis, & animarum ſibi curam committatis: ita quidem quod memorato epiſcopo de plebis cura, prædicto vero abbati de temporalibus debeat reſpondere. Datum Tuſculani, III. Non. Februarii.

XXXVIII. AD ABBATEM S. REMIGII, ET FULCONEM DECANUM REMENSEM.

Cauſam duarum mulierum judicandam committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

EX tranſmiſſa conqueſtione pauperum domus de Vitriaco ad audientiam pervenit, quod cum R. mulier, M. mulierem pro quadam domo, quam iidem pauperes ad ſe aſſerunt rationabiliter pertinere, coram archidiacono Catalaunenſi traxiſſet in cauſam, & archidiaconus pro eadem R. exinde diffinitionis ſententiam tuliſſet, præfata M. ad venerabilis fratris noſtri Henrici Remenſis archiepiſcopi, R. vero ad noſtram audientiam appellavit. Quia vero reſponſali prædictæ R. veniente, altera pars nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit: experientiæ veſtræ cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, in unum pariter convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis: & rationibus hinc inde auditis & plenius cognitis, eamdem cauſam, ſublato appellationis remedio, mediante juſtitia terminetis.

Datum Tuſculani, VIII. Kal. April.

XXXIX. AD ABBATEM S. REMIGII ET B. ARCHIDIACONUM REMENSEM

Ut debita clerico pecunia reſtituatur.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & B. archidiacono Remenſi.

QUerelam I. clerici præſentium latoris accepimus, quod I. de Hoſpitio circiter VI. libras ſibi contradicit exſolvere, quas in præſentia multorum ei ſe debere publice recognovit, & alia plura incommoda ſibi non dubitat irrogare. Unde, quia univerſis ex officii noſtri debito in ſuo tenemur adeſſe: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum I. de Hoſpitio monere curetis, & auctoritate noſtra diſtricte compellere, ut jam dicto clerico præſcriptam pecuniam ſine moleſtia & diminutione reſtituat, & de illatis injuriis congrue ſatisfaciat, aut exinde ſibi ſub examine veſtro, ſublato appellationis remedio, juſtitiæ non differat plenitudinem exhibere, & vos cauſam audiatis, & appellatione ceſſante, fine debito terminetis.

Datum Tuſcul. VI. Kal. Maji.

XL. AD ABBATEM S. REMIGII, ET DECANUM REMENSEM.

Ut damna Aquicinenſi monaſterio illata reparentur, & ut abbatiſſa S. Michaelis excommunicatis ſepulturam non præbeat: ſi præbuit, extumulet.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & decano Remenſi.

DIlectus filius noſter A. Aquicinenſis eccleſiæ abbas, tranſmiſſis nobis litteris intimavit, quod monachi de Garde inter alias oppreſſiones & injurias, quas illi, & eccleſiæ ſuæ irreverenter dicuntur inferre, eis quandam decimam terræ Viconienſis ad ipſos rationabiliter pertinentis, injuſte auferre præſumunt. Abbatiſſa vero & moniales S. Michaelis Vurlenſis quandam eccleſiam ſuam, S. Martini videlicet, parochianis ſuis ſpoliant, & jura ipſius illicite ſibi uſurpantes, parochianos præfati abbatis pro ſuis exceſſibus excommunicatos, & ab eccleſiæ liminibus ſequeſtratos, ad Divina officia recipiunt, & defunctis exhibent ſepulturam. Unde quoniam viris religioſis pernicioſum exiſtit ea committere, quæ pericula pariunt animarum: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem, prænominatas perſonas moneatis, & diſtricte compellatis, ut prædicto abbati & eccleſiæ ſuæ jura ſua integra & illibata dimittant, & ablata ſine moleſtia & difficultate reſtituant, vel in præſentia veſtra ſuæ juſtitiæ plenitudinem appellatione remota exhibeant. Ad hæc quoniam eccleſiaſtica ſacramenta eis penitus ſunt deneganda, qui a communione fidelium ſuis peccatis ſunt exigentibus ſequeſtrati: nihilominus præſentium auctoritate injungimus, ut præfatæ abbatiſſæ & monialibus S. Michaelis, ſub pœna ordinis & officii ſui prohibeatis, ne quoslibet excommunicatos ad Divina officia vel ſepulturam recipere audeant, & ſi quos excommunicationis vinculo innodatos ſepelierunt, eos, appellatione & occaſione remota, detumulare, & de cœmeterio ejicere non poſtponant. Datum Tuſcul. V. Idus Novemb.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

A. Aquicinenſis abbas. Alexander. Auctarium Sigeberti a Miræo editum. *Anno MCLXX. obiit Balduinus IV. comes Haginoenſis, & ab Alexandro abbate Aquicinenſi in eccleſia S. Vvaldetrudis ſepelitur.* Monaſterium eſt ordinis S. Benedicti in diœceſi Atrebatenſi, in qua & ager Viconienſis.

XLI. AD ABBATEM S. REMIGII REMENS. & priorem S. Martini de Campis.

Cauſam abbatum duorum judicandam committit

Alexander papa III. abbati S. Remigii Remenſis, & priori S. Martini de Campis.

EX tranſmiſſa conqueſtione G. abbatis de Gardo ad aures noſtras pervenit, quod abbas & canonici eccleſiæ S. Petri de Serenicurt monaſterium ſuum quadam terra injuſte propter mutationem miniſtrantium ſpoliarunt, & ipſam illicite detinent occupatam. Quia vero inter viros religioſos non debet diſſenſionis ſcrupulus remanere, aut materia jurgiorum, quos quieti convenit ſuperna contemplationis vacare: vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cau-

cauſam ipſam committimus audiendam, & fine A debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, in unum pariter convenientes, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eamdem cauſam infra duos menſes, ſublato appellationis remedio, concordia, vel mediante juſtitia decidatis. Ita quidem, quod ſi vobis conſtiterit prædictum abbatem a præſcriptæ terræ fuiſſe poſſeſſione contra rationem ejectum, ei prius poſſeſſionem ipſam appellatione remota faciatis reſtitui. Si vero huic rei vos ambo intereſſe non poteritis, alter non minus in eadem cauſa procedat.

Datum Tuſculani, IX. Kal. Decembris. B

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Abbatis de Gardo.) Ordinis Ciſtercienſis in diœceſi Ambianenſi, ad quam etiam pertinet abbatia Sereſicurtis, ordinis Præmonſtratenſis.

XLII. AD PRÆPOSITUM ET DECANUM REMENSEM.

Ut decimæ reſtituantur clerico, cui eas pater ſuus, olim emptas, eleemoſynæ nomine dederat.

Alexander papa III. præpoſito & decano Remenſi. C

EX tranſmiſſa conqueſtione Stephani clerici de Roi accepimus, quod cum pater ſuus quaſdam decimas, quas jure hæreditario poſſidebat, volens peccati maculam evitare, ſibi in eleemoſynam dediſſet, Radulfus traditor eas auſu temerario ſibi vendicare præſumpſit. Cumque memoratus clericus præfatum R. in præſentia venerabilis fratris noſtri archiepiſcopi veſtri conveniſſet, ut coram eo juſtitiam obtineret: compulſus eſt ad noſtram audientiam appellare. Verum, licet pater ſuus eas de jure ſibi dare non potuiſſet, quia tamen tutius ut idem clericus ipſas habeat, quam ad laicum devolvantur: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, ſi ita eſt, infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem, memoratum R. moneatis & diſtricte compellatis, ut perceptas decimas prænominato clerico ſine diminutione reſtituat, & de percipiendis nullam ſibi moleſtiam inferat, vel gravamen: ita tamen, quod poſt deceſſum prædicti clerici præſcriptæ decimæ eccleſiæ, ad quam de jure pertinere noſcuntur, reſtitui debeant, pacificeque dimitti. Quod ſi monitis noſtris parere contempſerit, ipſum uſque ad earumdem reſtitutionem excommunicationis vinculo, omni appellatione remota aſtringatis. D

Datum Tuſcul. III. Idus Junii.

XLIII. AD ABBATEM ET CAPITULUM S. REMIGII. E

Ut M. clerici de aliquo beneficio eccleſiaſtico provideant.

Alexander papa III. abbati & capitulo S. Remigii.

PAſtoralis cura & ſolicitudo, quam licet immeriti diſponente Domino gerimus, nos admonet propenſius & hortatur, pro viris eccleſiaſticis, & præſertim pro his qui nullum habent eccleſiaſticum beneficium, & ſunt bonæ opinionis & famæ, ſolicitos ſemper & ſtudioſos exiſtere, & eccleſiarum prælatos ut eis in competentibus beneficiis provideant, propenſius invitare. Hac itaque ratione inducti, & de veſtra nihilominus devotione confiſi, pro dilecto filio noſtro M. clerico, latore præſentium, qui aſſerit, ſe omnino eccleſiæ veſtræ devotum, cujus mores & converſationem dilecti filii noſtri fratres militiæ Templi, circa quos eſt converſatus, plurimum commendant, caritati veſtræ preces affectuoſas porrigimus: devotionem veſtram per apoſtolica ſcripta rogantes attentius, monentes, atque mandantes, quatinus eidem clerico, Divini amoris intuitu, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, in aliquo beneficio eccleſiaſtico ſibi competenti, unde vitæ neceſſaria in veſtra ſemper devotione poſſit honeſte percipere, liberaliter provideatis: ut liberalitas & devotio veſtra exinde commendabilis debeat apparere: nos quoque vobis, propter hoc uberes gratiarum actiones exſolventes, preces & petitiones veſtras, cum ſe opportunitas obtulerit, libentius & efficacius admittamus.

Datum Tuſculani, V. Idus Auguſti.

XLIV. AD REMORUM ARCHIEPISCOP.

Ut cuique idoneo liceat ſcholas regere.

Alexander papa III. Remorum archiepiſcopo.

DIlectus filius noſter abbas S. Petri de Montibus, tranſmiſſa nobis relatione monſtravit, quod magiſter ſcholarum Catalaunenſis eccleſiæ in terra jam dicti abbatis ſibi ſcholarum magiſterium vendicat, & nullum per abbatem ibi regere ſcholas permittit. Unde quoniam, cum donum Dei ſit ſcientia litterarum, liberum debet eſſe cuique talentum gratis cui voluerit erogare: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus tam abbati, quam magiſtro ſcholarum præcipias, ne aliquem probum & litteratum virum regere ſcholas in civitate, vel ſuburbiis, ubi voluerit, aliqua ratione prohibeant, vel interdicere qualibet occaſione præſumant. Non enim debet venale exponi, quod munere gratiæ cœleſtis acquiritur: ſed gratis debet omnibus exhiberi, ut impleatur quod ſcriptum eſt: *Gratis acceptiſtis, gratis date.* Verum licet idem magiſter ſcholarum, illud ſibi forte in civitate ipſa obtentu pravæ conſuetudinis vendicet: hoc in terra abbatis non poteſt aliquatenus vendicare. Datum Tuſculani, Idibus Julii. *Matth. 10.*

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Liberum debet eſſe.) Quod de magiſtris hoc loco cenſet Alexander III. id ipſum de ſcholaribus ſtatuit Alexander IV. pro Dominicanorum ſcholis in hæc verba ſcribens epiſcopo Pariſienſi: *Inſuper ſtatuimus, ut ſcholares omnes, tam religioſi de prælatorum ſuorum licentia Pariſiis gratia ſtudii quandolibet commorantes, quam etiam ſæculares, ubicumque voluerint, lectionibus vel prædicationibus audiendis, ſive quæſtionibus diſputandis, libere valeant intereſſe.*

XLV. AD CLAREVALLENSEM ET S. REMIGII ABBATES.

Ut Dervenſe monaſterium reforment.

Alexander papa III. Clarevallenſi & S. Remigii abbatibus.

CUm dilectum filium noſtrum Dervenſem abbatem ſuper dilapidatione bonorum monaſterii ſui, & diſſolutionem, quam per eumdem ab-

abbatem audiveramus jampridem factam fuiſſe, ad rationem poſuiſſemus: ipſe ſe ſuper his coram nobis, & fratribus noſtris prudenter & laudabiliter excuſavit, aſſerens quod cum multitudo Brebentionum partem quandam terræ monaſterii ſui hoſtiliter invaſiſſet, & ad reliquam occupandam intenderet, coactus eſt debitæ plura contrahere, ad torram ipſius monaſterii poſſet ab illius iniquæ gentis manibus liberare. Adjecit inſuper, quod reditus ejuſdem monaſterii quibuſdam perſonis aſſignavit, ut ex his eadem debita perſolvantur, & quod nec in his culpa ſua gravatum ſit idem monaſterium, nec in aliis diſſolutum. Ceterum, quoniam hæc nobis non conſtant, horum cognitionem & correctionem experientiæ veſtræ, de qua plene confidimus, duximus committendam: diſcretioni veſtræ præſentium auctoritate mandantes, quatinus ad monaſterium ipſum pariter accedentes, rei veritatem diligenter & ſolicite inquiratis, & quæ in abbate, vel monachis inveneritis corrigenda, auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, adhibita gravitate & modeſtia corrigatis. Quod ſi noveritis monaſterio expedire, ut aliqui ex monachis ipſius loci amoveantur, eos inde auctoritate noſtra, appellatione ceſſante, amovere minime differatis, & alios de religioſis illic inſtituatis: ita ſuper his diligentes & providi exiſtentes, quod ſtudio & diligentia veſtra in melioremſtatum jam dictum monaſterium auctore Domino reformetur, & ſolicitudo ac vigilantia veſtra præconio multæ digna commendationis exiſtat. Reditus vero ipſius monaſterii perſonis, quibus pro ſolutione debitorum ſunt aſſignati, ſi ſolutioni debitorum convenienter non intendunt, nec eoſdem reditus bene diſpenſant, auctoritate apoſtolica auferatis, & eos perſonis aliis cum conſilio abbatis & fratrum monaſterii, qui magis providi ſint & diſcreti, aſſignare curetis: per quorum ſtudium & providentiam celerius & convenientius eadem debita perſolvantur. Si qui autem ex ipſis abbas & monachi, vobis in his contumaces fuerint, vel rebelles, quo minus mandatum noſtrum in hac parte adimplere poſſitis: in cos auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, canonicam ſententiam proferatis: quia nos ſententiam, quam in ipſos canonice protuleritis, auctore Domino ratam & firmam habebimus. Datum Tuſculani, v. Kal. Junii.

NOTA JAC. SIRMONDI S. J.

Multitudo Brebentionum.) Qui vel ſua ſponte, vel alienis auſpiciis conducti, per hæc tempora incurſantes omnia populabantur, nec eccleſiis, nec monaſteriis parcentes: ut eſt in concilio Lateranenſi Alexandri papæ, cap. XXVII.

XLVI. AD ABBATEM S. REMIGII, ET FULCONEM DECANUM REMENSEM.

Litem judicandam committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

CONſtitutus in præſentia noſtra Conſtantius ſubdiaconus lator præſentium, ſua nobis conqueſtione monſtravit, quod G. de Poegni quandam domum ſuam ſitam in villa de Poegni violenter ſibi abſtulit, & injuſte detinet occupatam. Unde cum uterque eſſet propter hoc in præſentia dilecti noſtri R. canonici Remenſis conſtitutus: prædictus ſubdiaconus timens ſe prægravari, ad noſtram audientiam appellavit. Verum quoniam eo conveniente altera pars nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit: cauſam ipſam experientiæ veſtræ, de qua plene confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eamdem cauſam infra XL. dies poſt harum ſuſceptionem, ſublato appellationis remedio, concordia vel juſtitia terminetis.

Datum Tuſcul. VI. Kal. Septemb.

XLVII. AD .....

Cauſam judicandam committit.

Alexander papa III.

EX tranſmiſſa conqueſtione Euronii meminimus, nos cauſam quæ inter eumdem Euronium & Rolandum vertitur, experientiæ tuæ commiſiſſe. Sed quia, ſicut accepimus, nondum in eadem cauſa juxta tenorem mandati noſtri proceſſiſti: prædictus R. falſa ſuggeſtione ab apoſtolica ſede litteras obtinuit: magiſter Joannes vero prædictum Euronium vinculo excommunicationis innodavit. Quoniam igitur ſententia non poteſt, ſicut non debet, tenere: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum Euronium noſtra fretus auctoritate abſolutum publice denuncies, & præfatum R. de cetero non audias, neque appellationem ejus ad præſentiam noſtram ullo modo recipias, & rei veritate a venerab. fratre noſtro Catalaunenſi epiſcopo diligenter inquiſita, R. & Suſannam uxorem ejus inſtanter commoneas, & diſtricte compellas, ut infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem, omni contradictione & appellatione remota, ſupradicto Euronio res & expenſas ſuas reſtituant. Si autem monitis tuis obtemperare contempſerint, eos vinculo excommunicationis aſtringas. Poſtea ſi idem R. adverſus Euronium agere voluerit, coram venerabili fratre noſtro Catalaunenſi epiſcopo ordine judiciario experiatur, & ipſe cauſam audiat, & debito fine decidat. Datum Tuſculani, VI. Idus Auguſti.

XLVIII. AD ABBATEM S. REMIGII ET FULCONEM DECANUM REMENSEM.

Cauſam judicandam committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

EX parte cujuſdam mulieris filiaſtræ nobilis viri R. militis de Vilario, noſtris eſt auribus intimatum, quod cum ipſa quoſdam reditus, qui terragia dicuntur, G. avunculo ſuo canonico Ambianenſis eccleſiæ, pro XXX. libris jampridem pignori obligaſſet: idem canonicus reditus ſuos illi reſtituere contradicit, licet ultra ſortem ſuam pleraque deductis expenſis recepiſſe dicatur. Quoniam igitur in laicis, nedum in clericis, deteſtabile & horrendum exiſtit uſurarum crimen, utpote utriuſque teſtamenti pagina condemnatum: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus utraque parte ante veſtram præſentiam convocata, exinde rei veritatem diligenter inquiratis, & ſi ita vobis conſtiterit, memoratum canonicum moneatis, & noſtra auctoritate

te diſtricte compellatis, ut præſcriptos reditus ſupradictæ mulieri, dilatione & appellatione ceſſante, ſine qualibet exactione reſtituat, & in pace dimittat. Querelas vero alias, ſi quæ hinc inde verſuntur, ſtudioſius audiatis, & eas concordia, vel mediante judicio decidatis.

Datum Tuſculani IV. Non. Maji.

XLIX. AD EOSDEM.

Cauſam judicandam committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

CAuſam quæ inter R. de Vilers, & Amilium militem de Becloi ſuper dote uxoris prædicti R. diutius eſt agitata, & ad nos ſicut dicitur per appellationem delata, experientiæ veſtræ, de qua plene confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus poſtquam exinde requiſiti fueritis, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, eamdem cauſam, ſi vobis conſtiterit eam ad nos per appellationem delatam fuiſſe, ablato appellationis remedio, concordia, vel mediante juſtitia decidatis. Nihilominus etiam præſentium vobis auctoritate mandamus, ut alias querelas de quibus vobis adverſus ſe propoſuerint audiatis, & eas concordia, vel judicio terminetis. Si autem huic cauſæ ambo non potueritis intereſſe, alter veſtrum eidem cauſæ, prout dictum eſt, finem imponere non poſtponat.

Datum Tuſculani. V. Non. Maji.

L. AD EOSDEM.

Cauſam judicandam iis committit.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

EX litteris quas nobis venerabilis frater noſter Henricus Remenſis archiepiſcopus deſtinavit, evidenter accepimus, quod Balduinus de Aſgne Hieroſolymam profecturus, cuidam ſorori ſuæ viduæ Agneti nomine, quæ in domo ſuo manebat, tres modios frumenti, & unum avenæ, de decima ſua annuatim percipiendos conceſſit. Mortuo vero eodem B. in peregrinatione, Girardus de Landas, qui ejus Balduini filiam duxerat in uxorem, præfatæ Agneti jam dictos modios frumenti & avenæ violenter auferre non dubitavit. Unde cum idem Gerardus ad curiam ipſius archiepiſcopi appellatus, & mulier pariter, in ejuſdem archiepiſcopi eſſent præſentia conſtituti: mulier teſtes legitimos & idoneos produxit, & adjudicatis ſibi prælibatis quatuor modiis, de quibus controverſia vertebatur, ab eodem archiepiſcopo in eorumdem fuit poſſeſſionem inducta. Præterea ſicut ex eiſdem litteris intelleximus, prænominata Agnes aliam adverſus eumdem Girardum quæſtionem propoſuit: videlicet, quod prætaxatus Balduinus quendam habebat filium de non legitimo matrimonio ſuſceptum: cui cum hæreditatem ſuam non poſſet conferre, quandam terram de pecunia ſua comparavit, quam eidem filio ſuo donavit. Qui cum patre ſuo iter arripiens, eam ſæpedictæ Agneti, ſi forte non rediret, habendam, & perpetuo poſſidendam conceſſit: quam poſtmodum memoratus Girardus illi impudenter auferre præſumpſit. Conqueſta eſt inſuper eadem mulier, quod ſuper terra nepotis ſui ſibi dimiſſa, indebita ſibi violentia fuit illata. Super quibus cum idem Girardus ſummonitus, & mulier, ad diem præfixam in præſentia archiepiſcopi conveniſſent, & eadem mulier ſuos vellet teſtes producere: Girardus ad noſtram audientiam appellavit. Quia vero muliere ad noſtram præſentiam veniente, altera pars nec venit, nec pro ſe reſponſalem tranſmiſit: vobis de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Inde eſt quod diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cognitis, ſuper capitulis, de quibus vobis conſtiterit ad nos appellatum fuiſſe, controverſias & quæſtiones, ſublato appellationis remedio, ita ſtudeatis mediante juſtitia terminare, quod neutra partium pro juris ſui defectu debeat merito querelari, nec prælibata cogatur ulterius ad nos exinde laborare.

Datum Tuſculani, XVI. Kal. Decembris.

LI. AD PETRUM ABBATEM S. REMIGII, & Fulconem decanum Remenſem.

De ſcholaribus Remenſibus, a presbytero injuſte excommunicatis, & alias injurias paſſis.

Alexander papa III. Petro abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

AUdivimus ex tranſmiſſa conqueſtione quorundam ſcholarium qui in Burgo S. Remigii conſiſtunt, quod cum I. presbyter de Burgo S. Remigii in die Dominico coram cleticis & laicis, poſtpoſita modeſtia clericali, choreas duceret, ſcholaribus ipſis eumdem presbyterum exinde increpantibus & deridentibus, idem presbyter quorundam favore cum furore & impetu oſtium & feneſtras ſcholarum auſu temerario fregit, & in quoſdam ex ipſis ſcholaribus violentas manus injecit; & his injuriis non contentus, abſque conſcientia venerabilis fratris noſtri Henrici Remenſis archiepiſcopi & officialium ſuorum, in ipſos non citatos nec confeſſos, proxime ſequenti die excommunicationis ſententiam promulgavit, quam idem archiepiſcopus fecit, prout debuit, relaxari. In quo utique iidem ſcholares libertatem ſuam plurimum fuiſſe læſam proponunt: cum eam ſe aſſerant libertatem habere, ut nullus in eos violentas manus injicere, aut eccleſiaſticam ſententiam audeat promulgare, donec coram magiſtro ſuo velint juſtitiæ ſtare. Hinc ſiquidem, & aliis injuriis prædicti ſcholares provocati, eumdem presbyterum, ſicut aſſerunt, ad noſtram præſentiam appellarunt: ſed per ſe vel per alium noſtro ſe conſpectui minime præſentavit. Quoniam igitur idem presbyter, in hoc, ſi verum eſt, multipliciter exceſſiſſe videtur: nos exceſſus ejus nolentes, ſicut non debemus, incorrectos relinqui, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus partibus ante veſtram præſentiam convocatis, ſuper his rei veritatem ſtudioſius inquiratis: & ſi inveneritis prædictum presbyterum choreas in conſpectu clericorum & laicorum duxiſſe, & pro tali cauſa tantam præfatis ſcholaribus injuriam intuliſſe, aut ipſi ita incaute anathemati ſubjeciſſe, ipſum, auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, de tanta levitate,

præ-

præſumptione, & audacia, dure & aſpere puniatis: & ſi vobis conſtiterit eum vel complices ſuos, in aliquos prædictorum ſcholarium, qui eſſent clerici, violentas manus injeciſſe, ipſos, auctoritate apoſtolica freti, omni contradictione & appellatione poſtpoſita, publice excommunicatos denuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos cautius evitari: donec paſſis injuriam congrue ſatisfaciant; & cum veſtrarum teſtimonio litterarum apoſtolico ſe conſpectui repræſentent; & prohibeatis omnibus, ne præfatos ſcholares contra libertatem eorum in aliquo moleſtare audeant vel gravare, quandiu coram magiſtro ſuo parati ſunt juſtitiæ ſtare.

Datum Tuſcul. VI. Idus Novemb.

LII. AD ABBATES S. REMIGII ET S. DIONYSII REMENSIS.

Cauſam judicandam iis committit.

Alexander papa III. S. Remigii & S. Dionyſii Remenſis abbatibus.

CAuſam quæ inter G. Remenſem & A. mulierem ſuper quadam domo coram dilecto filio noſtro B. archidiacono Remenſi diutius eſt agitata, &, ſicut dicitur, ad nos per appellationem delata experientiæ veſtræ committimus audiendam, & appellatione remota, fine congruo terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, cum exinde requiſiti fueritis, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & ſi cognoveritis cauſam ipſam ad nos per appellationem fuiſſe delatam, rationibus hinc inde auditis, & cognitis, eamdem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia vel judicio terminetis.

Datum Tuſcul. XVI. Kal. Aprilis.

LIII. AD PRESBYTEROS ET CLERICOS parochiarum ad monaſterium S. Petri de Montibus pertinentium.

Ne parochianos ſuos in eccleſiis ſuis ſepeliant: ſed in Monaſterio S. Petri de Montibus ſepeliantur.

Alexander papa III. presbyteris & aliis clericis parochialium eccleſiarum ad monaſterium S. Petri de Montibus pertinentium.

PErvenit ad nos, quod cum habitatores parochiarum veſtrarum ex antiqua conſuetudine apud monaſterium S. Petri de Montibus conſueverunt ſepeliri, vos contra conſuetudinem illam corpora defunctorum in veſtris eccleſiis ſepelitis. Quoniam igitur non decet vos præſcripto monaſterio quicquid juris ſubtrahere, cui jura ſua ſicut devoti filii integra conſervare debetis: per apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus, ſi ita eſt, in eccleſiis veſtris neminem de habitatoribus ipſis ad ſepulturam recipere præſumatis, niſi apud vos elegerint ſepeliri: nec quemquam de cetero laicum infra muros eccleſiarum veſtrarum ſepelire tentetis, quia id indignum eſſet, & ab inſtitutione eccleſiaſtica penitus alienum.

Datum Tuſcul. Non. Febr.

LIV. AD WILLELMUM SENONENSEM archiepiſcopum, & ſuffraganeos ejus

De canonizatione S. Thomæ Cantuar. archiepiſc.

Alexander papa III. Willelmo Senonenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus.

REdolet Anglia fragrantia, &c. *Extat ſupra iiſdem plane verbis data ad omnes Chriſti fideles pag. 906.*

Datum Tuſcul. IV. Non. Aprilis.

LV. AD ABBATEM S. REMIGII, ET DECANUM REMENSEM.

De controverſia monaſterii Virtuenſis cum Man. presbytero.

Alexander papa III. abbati S. Remigii, & decano Remenſi.

DIlecti filii noſtri I. ſanctæ Mariæ Virtuenſis abbatis, de quibuſdam gravaminibus eccleſiæ ſuæ illatis, nuper querelas accepimus: quas tanto citius fine debito volumus terminari, quanto & eccleſia majori paupertate laborat. & abbas eccleſiæ negotia minus poteſt pro imbecillitate virium ſuſtinere. Queſtus eſt enim, quod Man. presbyter eccleſiam de Alveſiolo, a bonæ memoriæ B. Catalaunenſi quondam epiſcopo eccleſiæ Virtuenſi conceſſam, violenter ei præſumpſit auferre: & de reſtitutione conventus, ad appellationis diffugium ſe dicitur contuliſſe: ſed nec per ſe, nec per alium præſentiam ſuam exhibere curavit. Ab Eur. etiam de Colonejo decimas laborum ſuorum, & cenſum annuum domus ſuæ, & a R. de Colonejo & fratribus ejus terras ad jus ejuſdem eccleſiæ pertinentes conqueritur injuſte teneri. G. præterea de Bergeriis in molendino apud Clamangiam duodecim annonæ ſextarios eidem præſumit auferre: & ſæpe commonitus reddere contradicit. Unde quia plurimum de veſtra diſcretione confidimus, & præfatus abbas non parum indiget eccleſiæ præſidio confoveri: per præſentia vobis ſcripta mandamus, quatinus ſupradictos viros, & partem ejuſdem abbatis ante veſtram præſentiam convocetis, & querelis eccleſiæ ac rationibus partium inquiſitis diligenter & cognitis, ita eis finem debitum imponatis, ut prænominatus abbas laborare diutius pro defectu juſtitiæ non cogatur. Si autem illi aut copiam ſui facere, aut judicio veſtro ſtare contempſerint: cenſura eos eccleſiaſtica compellatis, epiſcopo eorum ex parte noſtra denunciantes, ut latam in eos ſententiam, uſque ad condignam ſatisfactionem, faciat obſervari. Porro, quia ſupranominatus M. presbyter appellationem ſuam, ut dicitur, proſequi non curavit: cauſam illam, ſi hoc ita conſtiterit, appellatione remota terminari mandamus.

Datum Beneventi V. Idus Febr.

LVI. AD ABBATES S. REMIGII, ET S NICASII.

Cauſam judicandam committit.

Alexander papa III. S. Remigii & S. Nicaſii abbatibus.

EX tranſmiſſa relatione E. mulieris accepimus, quod cum G. ab ea quinquaginta quinque ſoli-

ſolidos Remenſis monetæ inſtanter exigeret, illa A proponente quod marſto ſuo, dum eſſet ip patria, idem G. jam dictam pecuniam condonaſſet, ſuper hoc ad audientiam venerabilis fratris noſtri Remenſis archiepiſcopi cauſa fuit deducta: a cujus examine mulier ad noſtram audientiam appellavit. Quia vero muliere nuncium ſuum deſtinante, altera pars nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit: experientiæ veſtræ, de qua plene confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cum exinde fueritis requiſiti, viris diſcretis & honeſtis vobis aſcitis, utramque partem ante veſtram præſentiam convocetis, & rationibus hinc inde plenius auditis & cogni- B tis, eamdem cauſam, appellatione remota, mediante juſtitia decidatis. Si autem adverſarii G. legitime citati, ad præſentiam veſtram venire, vel judicio veſtro parere contempſerint, eos auctoritate noſtra eccleſiaſtica cenſura compellatis.

Datum Tuſculani, XIII. Kal. Junii.

APPENDIX SECUNDA.

Epiſtolarum Alexandri Papæ III.

Ex Tomo IV. collectionis Duchesnianæ Franc. historic.

I. AD GISLEBERTUM CISTERCIENSEM abbatem, & reliquos ejuſdem ordinis.

Eorum inſtituta confirmat, & privilegiis ornat.

Hæc epiſt. in veteri codice eſt atque Lucæ. Eugenii III.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Gisleberto Ciſtercienſi, & ceteris abbatibus & monachis tam præſentibus quam futuris, regularem vitam & inſtituta Ciſtercienſis ordinis profeſſis, in perpetuum.

SAcroſancta Romana eccleſia, ſicut in B. Petro apoſtolorum principe a Domino promiſſionem obtinuit, quod univerſalis eccleſiæ fundamentum exiſteret; & præceptum accepit, ut D Chriſtianæ fidei profeſſores in fide & religione, omnique ſanctimonia confirmaret: ita pro univerſarum eccleſiarum profectibus ſolicitam ſe ſemper exhibuit, & de inſtituendo, confirmando, & provehendo in omnibus eccleſiis cultu ſacræ religionis, fuit omni tempore ſtudioſa. Ita ut ab ea ſicut a fonte ad univerſos eccleſiæ filios ſit religio derivata: & quod ab aliis qui Spiritus primitia acceperunt, religioſe ac ſalubriter inſtitutum eſt, per eamdem immutabilem acceperit firmitatem.

Inde eſt, dilecti in Domino filii, quod ſacræ religionis veſtræ opinione, tanquam agri pleni cui benedixit Dominus, provocati, religioſis precibus veſtris benignum impertimur aſſenſum, & regulares inſtitutiones veſtras auctoritate apoſtolica confirmamus. In quibus ſub certis capitulis quæ inferius annexa ſunt decrevimus exprimenda.

Primum quidem, ut in omnibus monaſteriis veſtris, ſicut in Ciſtercienſi eccleſia, B. Benedicti regula perpetuis temporibus obſervetur, & in lectionem ejus nullus de ordine veſtro præter ſimplicem & communem intelligentiam quemlibet alium ſenſum inducat: ſed uniformiter, & ſicut quæque diffinita noſcuntur, intelligantur ab omnibus, & inviolabiliter obſerventur, & eædem penitus obſervantiæ, idem cantus, & iidem libri qui ad eccleſiaſticum officium pertinent, per omnes eccleſias veſtri ordinis teneantur. Nec aliqua omnino eccleſia vel perſona ordinis veſtri adverſus communia ipſius ordinis inſtituta privilegium aliquod poſtulare audeat, vel obtentum quomodolibet retinere.

Deinde ut nulla eccleſiarum veſtrarum, ei quam genuit, aliquam terrenæ commoditatis ſeu rerum temporalium exactionem imponat; nil quod eam gravet, nil quod ejus ſubſtantiam minuat, erga eam agere diſponat: ne, dum abundare de alterius paupertate cupit, avaritiæ malum, quod ſecundum apoſtolum idolorum ſervitus comprobatur, evitare non poſſit. Curam tamen animarum abbas matris eccleſiæ in ea, gratia caritatis, ſibi retineat: ut ſi quando a ſancto propoſito & obſervantia ſanctæ regulæ declinare, quod abſit, tentaverit, per ejus ſolicitudinem ad rectitudinem vitæ redire poſſit.

Item ut omnes abbates ordinis veſtri ſingulis annis ad generale capitulum Ciſtercienſe, poſtpoſita omni occaſione conveniant: illis ſolis exceptis quos a labore viæ infirmitas corporis retardaverit: qui tamen idoneum nuncium delegare debebunt, per quem neceſſitas remorationis eorum capitulo valeat nunciari: & illis item exceptis, qui in remotioribus partibus habitantes, ſine grandi & evidenti difficultate ſingulis annis ſe nequiverint capitulo præſentare. Qui nimirum C eo tempore veniant, quod in ipſo eis capitulo fuerit inſtitutum. Quod ſi aliqua controverſia inter aliquos abbates ordinis veſtri emerſerit, vel de aliquo eorum tam gravis culpa fuerit prolata, ut ſuſpenſionem, vel etiam depoſitionem mereatur: quidquid exinde a capitulo fuerit ſecundum veſtrum ordinem diffinitum, ſine retractatione aliqua obſervetur. Si vero pro diverſitate ſententiarum in diſcordiam cauſa devenerit, illud irrefragabiliter teneatur, quod abbas Ciſtercienſis qui pro tempore fuerit, cum his qui ſanioris conſilii & magis idonei apparuerint, judicabit.

Hoc obſecro, ut nemo eorum, ad quos ſpecialiter cauſa reſpexerit, diffinitioni debeat intereſſe. Si quis autem abbas pro inutilitate vel puſillanimitate ſua ſe viderit ab abbatiæ ſuæ ordine relaxandum, ab abbate domus illius, unde ſua proceſſit, humiliter poſtulet relaxari. Qui tamen petitioni ejus non leviter adquieſcet, nec quicquam ſua auctoritate efficiet: ſed congregatis aliquantis abbatibus ordinis veſtri, cum eorum conſilio peraget, quod inde pariter viderint adimplendum.

Si quis autem abbatum ordinis contemptor, vel ordinis prævaricator, aut commiſſorum ſibi fratrum vitiis conſentiens apparuerit: abbas matris eccleſiæ per ſeipſum, vel priorem ſuum, vel quomodo melius noverit expedire, eum ut corrigatur ammoneat uſque quater. Quod ſi culpam ſuam corrigere, vel a ſuſceptæ proviſionis officio E cedere forte noluerit: aliquanti abbates ordinis veſtri in nomine Domini aggregentur, & communicato conſilio, ſi viderint opportunum, eum a regimine ſubmoveant abbatiæ: ac poſtmodum alter qui dignus ſit, conſilio & voluntate patris abbatis, & monachis domus illius cum abbatibus, ſi qui ad eam pertinent, eligatur. Si autem is qui deponitur, vel monachi ejus, datæ in eum ſententiæ contumaciter decreverint reluctandum: abbas matris eccleſiæ, ceterique abbates plenam habeant poteſtatem cenſura eos diſtrictionis eccleſiaſticæ coercendi. De quibus ſane ſi quis reverſus ad cor, & de ſua contumacia reſipiſcens,

ma

matris ſuæ miſericordiam poſtulaverit humiliter, ſicut filius pœnitens recipiatur.

Quamdiu autem aliqua eccleſiarum veſtrarum abbate proprio fuerit deſtituta: pater abbas de cujus domo domus illa exivit, omnem curam habeat ordinationis domus illius, donec in ea abbas alius eligatur. Electus autem nulli archiepiſcoporum vel epiſcoporum emancipatus, vel quaſi abſolutus tradatur: Sed nec poſt factam archiepiſcopo vel epiſcopo ſuo profeſſionem, occaſione ejus ordinis ſui conſtitutiones tranſgrediatur, vel in aliquo prævaricator ejus exiſtat.

Præterea, ſi forte abbates ordinis veſtri matrem veſtram Ciſtercienſem eccleſiam a ſacræ religionis obſervantia exorbitare perſpexerint: ipſius loci abbatem per quatuor primos abbates, de Firmitate, de Pontiniaco, de Clarevalle, & de Murimundo, ut corrigatur, & ſubditos ſuos corrigere laboret, amnoneant, & omnia quæ de aliis abbatibus ſupra diximus circa eum adimpleant. Excepto quod ſi ſponte cedere noluerit, nec deponere eum, nec, ſi contumax apparuerit, excommunicationis ſententia poterunt innodare: donec vel in generali capitulo, vel, ſi illud viſum fuerit ſine grandi periculo expectari non poſſe, convocatis abbatibus qui de Ciſtercio exierunt, & aliquibus etiam aliorum, virum inutilem ab officio abbatis amoveant, & tam ipſi quam abbates & monachi Ciſtercienſes alium idoneum abbatem ei ſtudeant ſubrogare. In illum porro, qui depoſitus fuerit, & monachos ejus, ſi recalcitrare præſumpſerint, ſententiam ſeveritatis eccleſiaſticæ non dubitent promulgare. De quibus poſthæc ſi aliquis culpam ſuæ contumaciæ recognoſcens, ad aliquam quatuor prædictarum eccleſiarum ſe ſalutis cauſa contulerit: ſicut domeſticus recipiatur, quoad uſque, prout conveniens fuerit, ſuæ reſtituatur eccleſiæ. Interim autem annuus abbatum conventus non apud Ciſtercium, ſed ubi a quatuor prænominatis abbatibus præviſum fuerit, celebretur.

Quoniam autem Ciſtercienſis eccleſia mater eſt omnium veſtrum, & alium patrem abbatem ſuper ſe non habet, ſicut ad cautelam & ordinis cuſtodiam ſtatuiſtis: per eoſdem abbates annua ibi fiat viſitatio, & ad ſuggeſtionem eorum ſecundum ordinem veſtrum corrigatur, ſi quid invenerit corrigendum. Sed & quoties ſine abbate proprio domus Ciſtercienſis extiterit: ad ipſos quatuor ejus cura reſpiciat, & tam ab eis quam ab aliis abbatibus ad Ciſtercium pertinentibus, qui per dies ad minus XV. fuerint convocati, & a monachis Ciſtercii, perſona idonea eligatur.

Liceat autem unicuique matri eccleſiæ ordinis veſtri tam de monachis, quam de ipſis abbatibus eccleſiarum, quæ ab ipſa proceſſiſſe noſcuntur, ſibi quemcumque voluerit, ſi tamen dignus extiterit, aſſumere in abbatem. Perſonam autem de alio ordine nulla eccleſiarum veſtrarum ſibi eligat in paſtorem, ſicut nec veſtri ordinis aliquis in abbatem alicui alterius ordinis monaſterio ordinetur.

Hæc igitur de multis inſtitutionibus ordinis veſtri excerpſimus, & propriis curavimus capitulis deſignare. Adjicientes, ut nullus epiſcoporum abbatiis vel grangiis veſtris * aliqua religioſorum ſeu ſæcularium habitatione, unde vobis inquietatio poſſit provenire, ſuperædificari permittat: ſed eos qui ſuperædificare tentaverint, ne id faciant, ab epiſcopis, quorum diœceſani ſunt, ſub anathematis interminatione prohibeant. Nemo etiam profeſſos veſtros, monachos, vel converſos, ſine licentia abbatum ſuorum recipiat, aut ſuſceptos audeat retinere.

* Forte, *aliquam ... habitationem*. Harduinus.

Quia vero ſingula quæ ad religionis profectum & animarum ſalutem regulariter ordinaſtis, præſenti abbreviationi nequiverunt annecti: nos cum his quæ præſcripta ſunt, omnia quæ continentur in charta veſtra, quæ appellatur caritatis, & quæcumque inter vos religionis intuitu regulariter ſtatuiſtis, auctoritate apoſtolica roboramus, & vobis veſtriſque ſucceſſoribus, & omnibus qui ordinem veſtrum profeſſi fuerint, inviolabiliter perpetuis temporibus decernimus obſervanda.

De cetero, quia propoſitum firmum habetis habitationi veſtræ loca extra converſationem ſæcularium eligendi, grangias veſtras ſicut eccleſias a pravorum incurſu ac violentia liberas ac quietas fore ſtatuimus: & ut nullus ibi hominem capere, ſpoliare, verberare, aut rapinam exercere præſumat, in virtute ſpiritus ſancti inhibemus. Sancientes etiam, ut propter communia interdicta terrarum, nulla eccleſiarum veſtrarum a Divinis compellatur officiis abſtinere. Interdicimus iterum, ne aliqua omnino perſona fratres ordinis veſtri audeat ad ſæcularia judicia provocare: ſed quiſquis ſibi adverſus eos aliquid crediderit de jure competere, ſub eccleſiaſtici judicis examine experiendi habeat facultatem. Salva in omnibus ſedis apoſtolicæ auctoritate.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel præſcriptas inſtitutiones veſtras auſu temerario violare. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, ſecundo tertiove commonitus, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei ac Domini noſtri redemptoris Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ſubjaceat ultioni. Servantibus autem hæc ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

II. AD BITURICENSEM ARCHIEPICOPUM & ſuffraganeos, abbateſque illorum epiſcopatuum.

Encyclica eſt, & data a paribus ad omnes archiepiſcopos. Evocat eos ad concilium Lateranenſe.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Bituricenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus per eorum epiſcopatus conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam in agro Domini, &c. *Extat infra initio Lateranenſis concilii eadem epiſtola archiepiſcopo Piſano & ejus ſuffraganeis inſcripta. Ex quo apparet encyclicam eſſe, & datam a paribus ad omnes archiepiſcopos. Quæ ſequuntur, non pertinent ad encyclicam: ſed hujus ad Bituricenſes epiſtolæ ſunt propria.*

Ad hæc, commendamus vobis attentius dilectum filium Octavianum ſubdiaconum noſtrum, virum utique providum, induſtrium, & diſcretum, & inter alios clericos ſui ordinis carum nobis admodum & acceptum. Cui, cum ſit de menſa noſtra, confidenter, pro ſua probitate, fide, ac prudentia, vocationis hujus ſolicitudinem duximus imponendam: & univerſitatem veſtram monemus

propensius, & mandamus, ut ita ipsum benigne A recipiatis, & honeste tractetis, quo & devotio vestra erga Romanam ecclesiam incunctanter appareat, & se ipsum, cum ad nos Domino donante redierit, de reverentia quam erga beatum Petrum & nos ipsos habetis possit grata referre.

III. AD MAGISTRUM GIRARDUM Puellam.

Redditus schismatis tempore sponte remissos restituit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, magistro Girardo Puellæ, salutem & apostolicam benedictionem.

LItteratura tua ac probitas ac morum honestas nos monent propensius & hortantur, ut te sicut probum, honestum, & litteratum virum, sincero diligamus caritatis affectu, & speciali prærogativa amoris & gratiæ foveamus. Hac igitur consideratione inducti, & personam tuam speciali volentes dilectionis nostræ privilegio decorare: tibi redditus, quos in regno Teutonico in fervore schismatis nullo cogente spontanee remisisti, de consueta clementia & benignitate sedis apostolicæ, interventu quoque venerabilis fratris nostri Maguntini archiepiscopi, restituimus: statuentes, ut non obsit tibi ad diminutionem vel maculam famæ tuæ, nec circa promotionem tuam tibi præjudicium valeat in posterum generare, quod aliquandiu redditus inter schismaticos nosceris tenuisse.

Datum Laterani, Idibus Martii.

IV. AD MAGISTRUM GIRARDUM.

Ut redditus omnes ipsi tribuantur etiam absenti, usque ad quadriennium, si scholas rexerit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio magistro Girardo, salutem & apostolicam benedictionem.

ATtendentes litteraturam & scientiam tuam, & quomodo compositione morum & honestate sis præditus nihilo minus cogitantes; cogimur communi & speciali debito tuis profectibus & incrementis intendere, & multa tibi benignitate deferre. Eapropter, dilecte in Domino fili, cum sub magisterio tuo multi per Dei gratiam proficiant in scientia litterarum: auctoritate tibi apostolica duximus indulgendum, ut usque ad quadriennium, si scholas rexeris, redditus tui quos habes in Anglia, nullius contradictione vel appellatione obstante, libere tibi, & sine diminutione qualibet reddantur in scholis. Ita quidem, ut nulli fas sit tibi quicquam de illis redditibus diminuere, vel subtrahere, aut circa res tuas indebitam molestiam vel gravamen inferre. Nec cogaris infra terminum ipsum scholas dimittere, nisi alicui ecclesiæ, in qua personatum vel magnum beneficium habeas, ea necessitas imminuerit, quod merito tuam sibi debeas præsentiam & patrocinium exhibere.

Datum Anagniæ VII. Idus Februarii.

V. AD PETRUM CARDINALEM S. Chrysogoni apostolicæ sedis legatum.

Conqueritur de Parisiensi episcopo quod archidiaconatum, contra mandatum papæ & appellationem factam, contulerit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Petro sancti Chrysogoni presbytero cardinali, apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

SI innotesceret carissimo in Christo filio nostro Ludovico illustri Francorum regi, quam graviter de insolentia & temeritate Parisiensis episcopi, qui contra mandatum nostrum, & appellationem a te super hoc ad nos interpositam, archidiaconatum ecclesiæ suæ, non sine gravi contemptu & injuria nostra, non est veritus pro sua voluntate conferre, sanctorum patrum institutionibus & Romanæ ecclesiæ detractum sit dignitati: in patientia, sicut credimus, sustineret tantam & tam gravem præsumptionem debita severitate puniri: nec moveretur, sicut commotus esse dicitur, super eo quod tam horrendum & detestabile factum non duximus approbandum. Verum ne latere possit regiam magnitudinem, quam graviter in facto ipso læsa sit sanctorum patrum auctoritas, & dignitas apostolicæ sedis, quæ in appellationibus ex majori parte consistit: volumus, & tuæ discretioni mandamus, quatinus præfatum regem adeas, sibique plene, prudenter, & diligenter aperias, quam graviter censuræ sacrorum canonum & auctoritati Romanæ ecclesiæ sit detractum, super eo quod præfatus episcopus post appellationem, quam de mandato nostro ad nos interposuisse dinosceris, præscriptum archidiaconatum dare præsumpsit, & quomodo ex hoc pravum & iniquum exemplum transibit ad posteros: cum sine læsione canonicæ sanctionis, & derogatione justitiæ, non possit incorrectum relinqui, quod contra appellationem a quolibet attentatur. Hæc autem & alia diligenter proponendo, prædictum regem a proposito & institutione sua super hoc studeas solicite revocare. Sed si ab hoc revocari non poterit, proponas ei ex parte nostra, quod suæ gratissimæ devotionis intuitu factum ipsius episcopi, quantumcumque grave nobis sit & molestum, & sanctorum patrum institutioni contrarium, æquo animo sustinemus, & episcopo, & nepoti dilecti filii nostri Galterii regii Camerarii offensam istam duximus remittendam. Nec eis occasione hujus offensæ aliquod gravamen seu molestiam inferemus, & sententiam, si qua propter hoc in ipsos lata est, relaxamus: & prosecutionem appellationis eis remittimus, si quam interposuisse noscuntur. Ceterum ne nos vel dilectus filius Grat. subdiaconus noster tantam confusionem videamur & verecundiam sustinere: præfato regi suadeas, ut honori nostro & ejusdem G. taliter in hac parte provideat, ut dignam possimus inde consolationem recipere, & regiam providentiam merito in Domino commendare.

Datum Anagniæ VIII. Idus Novemb.

VI. AD EUMDEM, ET HUGONEM S. Angeli diaconum, cardinales.

Ut regis Francorum filia vel ducatur a filio regis Anglorum, vel patri reſtituatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro S. Chryſogoni presbytero, & Hugoni S. Angeli diacono, cardinalibus, apoſtolicæ ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm filia cariſſimi in Chriſto filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis, quam jampridem Henricus illuſtris rex Anglorum filio ſuo Richardo duci Aquitaniæ in matrimonio copulandam ſuſceperat, ad annos nubiles perveniſſe dicatur: idem, rex Francorum videtur graviter de nobis conqueri, quod nobis, ſicut aſſerit, tolerantibus, nec ei eadem filia ſua reſtituitur, nec a præfato duce traducitur, ſicut traduci deberet. Quoniam igitur idem Francorum rex ad horum alterum inſtat, nos ſibi nolentes in hac parte, ſicut non debemus, deeſſe: cum indignum ſit, abſonum, & abſurdum, ut filia ipſius regis tali modo debeat diutius detineri: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum regem Anglorum communiter & diviſim ex parte noſtra & veſtra ſolicitis monitis & hortationibus laboretis inducere, ut memoratam filiam ejuſdem regis infra duos menſes a prænominato duce magnifice, ſicut decet utrumque regem, traduci faciat: aut eam prædicto regi reſtituere non poſtponat. Si vero neutrum iſtorum ad commotionem veſtram infra præſcriptum terminum fecerit: in tota provincia Cantuarienſi, ſublato appellationis remedio omnia Divina, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, donec horum alterum faciat, auctoritate noſtra prohibeatis officia celebrari. Et ſi nec ſic reſipuerit, totum comitatum Pictavenſem ſimili ſententiæ ſubponatis. Porro ſi unus veſtrum his exequendis noluerit vel non potuerit intereſſe, alter veſtrum ea nihilominus exſequatur.

Datum Anagniæ XII. Kal. Junii.

VII. AD LUGDUNENSEM ARCHIEPISC. S. A. L. & ſuffraganeos ejus, &c.

Petrum S. Chryſogoni cardinalem, legatum ſuum, commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Lugdunenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, & ſuffraganeis ejus, & dilectis filiis abbatibus & univerſo clero & populo per Lugdunenſem provinciam conſtituto, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

GAudemus admodum, & exultamus in Domino, quod dilecto filio noſtro Petro tit. S. Chryſogoni presbytero cardinali, quem in provincia veſtra, & in aliis locis legatum ſedis apoſtolicæ conſtituimus, bonum, per Dei gratiam, & laudabile teſtimonium perhibetur. Honeſta ſiquidem & laudabilis converſatio ejus, ſua probitas, & prudentia, de ipſo nos fecerant jam pridem concipere, quod nunc Domino cooperante plenius in operis exhibitione didicimus: quia quanto vos ſicut devotos & ſpeciales eccleſiæ filios abundantiori caritate diligimus, tanto vobis perſonam magis modeſtam, providam, & deſertam, in legatum duximus providendam. Licet autem de ipſius legatione jam pridem alias litteras ad vos direximus: quia tamen eumdem cardinalem ſpeciali prærogativa diligimus, & earum acceptumque tenemus, iterata vobis ſcripta dirigimus: monentes univerſitatem veſtram, & præcipiendo mandantes, quatinus prædictum cardinalem, ſicut decet tantum virum & legatum apoſtolicæ ſedis, cum debito honore & reverentia curetis recipere, & ad vocationem ejus ſine contradictione qualibet accedentes, ipſius ſtatuta & monita ſuſcipiatis firmiter, & ſervetis, ſibique ſicut legato apoſtolicæ ſedis honorem & reverentiam impendatis. Ita quod ipſe vobis & aliis poſſit ſalubriter Domino cooperante proficere, & nos de fructu legationis ſuæ omnipotenti Domino debitas gratias exſolvamus.

Datum Anagniæ. XIV. Kal. Decemb.

VIII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni, apoſtolicæ ſedis legatum.

De pace cum Friderico imperatore nondum facta: & de filia regis Francorum, quam vel ducere debet filius regis Angliæ, vel patri reſtituere.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Dilecto filio Petro tit. ſancti Chryſogoni presbytero cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod ſignificaſtis nobis publice per totum regnum Franciæ prædicari, nos cum Friderico imper. pacem feciſſe, & ex hoc cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem in admirationem non modicam eſſe inductum, quia nullam per nos certitudinem inde habuit: mirati ſumus quomodo ille vir potens hujuſmodi ſparſit rumores per orbem, per litteras ſuas denotando nos ad vocationem ejus iviſſe, & pacem firmaſſe; cum etſi capitula hinc inde producta fuerint, & ſpes habeatur quod pax debeat reformari, nullam tamen certitudinem perficiendæ pacis habemus: quia jam eam regi ſignificaſſem, qui tantum eccleſiæ contulit, & ſe pariter & regnum ſuum nobis, & fratribus noſtris plene expoſuit. Quod quidem te volumus prædicto regi, utpote amatori & defenſori eccleſiæ, diligenter proponere, & quod ei ſtatim plenius curabimus, ſi datum fuerit deſuper quod pax reformetur, & ſtudioſius inſinuare.

De cetero, licet cariſſimo in Chriſto filio noſtro Henrico illuſtri Anglorum regi ſcripta noſtra direxerimus, monentes, conſulentes, & hortantes eum, ut filiam ſuam prædicto regi ſine dilatione reſtituat, vel a filio ſuo faciat deſponſari: quia tamen prædictus rex Angliæ aſſerit ſe paratum eſſe ad matrimonium complendum, ſi rex Franciæ pactiones ſervare voluerit, quas ſecum fecit: prudentiam tuam monemus & hortamur attentius, quatinus eumdem regem Franciæ cum omni ſtudio moneas, horteris propenſius, & inducas, quod prædicto regi Angliæ petitiones illas compleat & obſervet, ſi honeſtæ ſunt, & ita ſe obligavit: quod cum dedeceat, ſi eas non compleverit. Quod ſi forte non potuerit ad hoc induci, regem Angliæ cum omni inſtantia monere ſatagas, & inducere modis omnibus elabores, ut de duobus quæ diximus alterum maturius exſequatur: quia ſatis ei ſufficere debet ut regi filiam reddat, ex quo ſibi interpoſitas petitiones non ſervat. Si autem infra quadraginta dies poſt commonitionem tuam, neutrum horum quæ dicta ſunt impleverit, in regnum & in terram ejus, omni occaſione

& interpellatione ceſſante, interdicti ſententiam proferas: & venerabilibus fratribus noſtris Cantuarienſi & Burdegalenſi archiepiſcopis, & Pictavenſi epiſcopo, ex parte noſtra præcipias, ut eandem ſententiam omni occaſione & appellatione ceſſante obſervent, & faciant inviolabiliter obſervari. Volumus autem ut negotium ipſum ſecretum teneas, quouſque a rege Anglorum certum accipias inde reſponſum: & hoc ipſum regi Franciæ diligenter ex parte noſtra proponas: quia nec decet, nec expedit, ut ante reſponſionem regis noſtrum publicetur mandatum.

Datum Ferrariæ 11. Kal. Maji.

IX. AD LUGDUNENSEM ET BITURICENSEM archiepiſcopos.

Ut Petrum S. Chryſogoni cardinalem, legatum agnoſcant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Lugdunenſi apoſtolicæ ſedis legato, & Bituricenſi, archiepiſcopis, & eorum ſuffraganeis, & univerſo clero & populo in eorum epiſcopatibus & in epiſcopatu Anicienſi conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn latet, ſicut credimus, veſtræ diſcretionis prudentiam, quomodo nos olim dilectum filium noſtrum Petrum tit. S. Chryſogoni presbyterum cardinalem, ejus probitate & prudentia, & honeſtate penſata, in partibus ultramontanis legatum ſedis apoſtolicæ conſtituimus. Eam de ipſo ſpem fiduciamque tenentes, quod per ſolicitudinem & providentiam ejus & vos proficietis, auctore Domino, ſalutaribus inſtitutis, & eccleſia Dei gratum ſuſcipiet incrementum. Mandamus itaque univerſitati veſtræ, atque præcipimus, quatinus prædictum cardinalem, ſicut legatum apoſtolicæ ſedis, & ſicut virum providum, induſtrium, & diſcretum, & carum nobis plurimum & acceptum, cum honore debito & reverentia curetis recipere, & honeſte tractare, & ad vocationem ejus ſine contradictione qualibet accedentes, ſibi tam in appellationibus quam in aliis, ſicut legato apoſtolicæ ſedis, omnem reverentiam, & obedientiam impendatis, & ejus ſaluberrimis monitis & mandatis reverenter, prout convenit, pareatis. Ita quod & ipſe nobis poſſit Domino cooperante proficere, & nos de fructu legationis ſuæ omnipotenti Domino gratias referamus.

Datum Ferentin. 11. Idus Aprilis.

X. AD OMNES FIDELES PER FRANCIAM conſtitutos.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus & aliis eccleſiarum prælatis, & univerſis tam clericis quam laicis per regnum Francorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ſimus evidenter experti prudentiam, literaturam, & honeſtatem dilecti filii noſtri P. tit. S. Chryſogoni presbyteri cardinalis, ipſumque ſicut virum litteratum, providum & diſcretum, ſincere in Domino diligamus: tanto confidentius ſibi committimus quæ ſunt per viros honeſtos & providos exſequenda, quanto de ſervore ſuæ devotionis, & de prudentia ſua pleniorem fiduciam obtinemus. Inde eſt, quod nos eumdem cardinalem pro quibuſdam magnis & arduis negotiis ſpecialiter & præcipue ad partes veſtras duximus deſtinandum, cui auctoritatem & facultatem indulſimus corrigendi quæ corrigenda ibi invenerit, & cauſas quæ ad ejus audientiam perlatæ fuerint, dicendi. Monemus itaque univerſitatem veſtram attentius, & præcipimus, quatinus eumdem cardinalem, ſicut virum litteratum, providum, & honeſtum, & a noſtro latere deſtinatum, qui nobis carus eſt plurimum, & acceptus, eum honore debito curetis recipere, & correctionem ſuam, & ea quæ provida circumſpectione ſtatuerit, ſuſcipiatis firmiter & ſervetis. Ita quod ipſe in vobis ſervorem conſuetæ devotionis inveniat, & nos prudentiam ac ſinceritatem veſtram dignis in Domino laudibus commendemus.

Datum Anagniæ, x. Kal. Maji.

XI. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni apoſtolicæ ſedis legatum.

Ut abbas Quintiacenſis decimas reſtituat priori de Lanariaco, quas ipſi ademit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro ſancti Chryſogoni presbytero cardinali apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX conqueſtione dilecti filii noſtri P. prioris de Lanariaco accepimus, quod abbas & monachi ſancti Benedicti de Quintiaco ab eo de agriculturis & vineis ſuis decimas contra juſtitiam abſtulerunt, & exinde ipſum multipliciter infeſtare præſumunt. Quoniam igitur unicuique in jure ſuo adeſſe debemus, & ne viri religioſi injuſte graventur, attentiori ſtudio providere: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus præfatos abbatem & monachos cum omni ſtudio moneas, & ſi fuerit neceſſe, diſtricte compellas, ut memorato priori præſcriptas decimas ſine moleſtia & difficultate reſtituant, & de cetero exigere nulla ratione præſumant; vel in præſentia tua plenam exinde juſtitiam appellatione remota exhibeant.

Datum Ferentin. 1v. Nonas Auguſti.

XII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni, apoſtolicæ ſedis legatum

Ut jura monaſterii ſancti Maglorii peculiariter protegat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro tit. ſancti Chryſogoni presbytero cardinali apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ITa ſolicite nos & attente rogavit cariſſimus in Chriſto filius noſter Ludovicus illuſtris Francorum rex pro monaſterio ſancti Maglorii Pariſienſis: quod jura ipſius monaſterii præter commune debitum illæſa volumus & integra conſervare, & te ad hoc ſolicitis exhortationibus commonere. Inde eſt quod diſcretionem tuam monemus attentius, & mandamus, quatinus dum in terra fueris, jura præſcripti monaſterii, auctoritate legationis qua fungeris, quantum in te eſt, protegas attentius & defendas, & ita præſcriptum monaſterium ſatagas in ſuis juſtitiis confovere, quod per providentiam & ſolicitudinem tuam idem monaſterium de ſui juris integritate lætetur,

tur, & nos exinde diſcretionem & prudentiam A tuam non immerito commendare poſſimus.
Datum Beneventi, III. Kal. Jan.

XIII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni, apoſtolicæ ſedis legatum.

Ne Meldenſem eccleſiam detinere pergat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro tit. S. Chryſogoni presbytero cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto majorem locum dono Divini muneris adeptus es dignitatis, tanto debes cautius & circumſpectius ambulare: & ita te compoſitum exhibere, ut homines inveniant in te quid ſequantur, & non quid debeant remordere. Accepimus autem quod eccleſiam Meldenſem adhuc detines, & redditus percipis, ita quod, ſicut nuncii venerabilis fratris noſtri Willelmi Senonenſis archiepiſcopi, apoſtolicæ ſedis legati, retulerunt nobis, nihil ad eum de redditibus illis pervenit: & canonici ejuſdem eccleſiæ electionem non audent libere celebrare. Unde ex hoc, quoniam famæ & opinioni tuæ, & honeſtati eccleſiæ plurimum detrahitur, & nimiæ avaritiæ imputatur: diſcretionem tuam monemus, conſulimus, mandamus, quatinus archiepiſcopo & canonicis dicas, quod pro te non dimittant, quin eidem eccleſiæ perſonam idoneam provideant in epiſcopum & paſtorem. Tu vero in actibus & operibus tuis illam circumſpectionem & modeſtiam ſerves, quod in conſpectu Dei & in oculis hominum exinde valeas commendabilis exiſtere, & eccleſia Romana honoris & gloriæ recipiat incrementum. Datum Ferent. VI. Idus Septemb.

B C

XIV. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni apoſtolicæ ſedis legatum.

Ut qui electum Cameracenſem epiſcopum occiderunt, publice excommunicati denuncientur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro tit. S. Chryſogoni presbytero cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

D

NOn ſine gravi dolore & amaritudine cordis audivimus illud horrendum & deteſtabile facinus, quod in necem bonæ memoriæ R. quondam Cameracenſis electi nuper eſt auſu diabolico perpetratum. Unde cum tantum & tam grave flagitium non debeamus irrequiſitum vel impunitum relinquere, ſed potius ad id judicandum nos conveniat omnem diligentiam & ſolicitudinem adhibere: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatinus venerabiles fratres noſtros Remenſem archiepiſcopum, & ſuffraganeos ejus ſtudioſe commoneas, & diligenter inducas, ut ſicut eis dedimus in mandatis, illos qui præfatum electum tam crudeliter occiderunt, vel fecerunt occidi, & eos etiam qui ad eum occidendum vel capiendum iverunt *, publice accenſis candelis excommunicatos denuncient, & faciant in ſingulis eccleſiis ſuorum epiſcopatuum denunciari: donec de tanto & tam gravi exceſſu digne Deo & eccleſiæ ſatisfaciant, & cum litteris eorum apoſtolico ſe aſpectui repræſentent. Si vero id facere forte noluerint, vel diſtulerint; tu convocatis epiſcopis ſuffraganeis Remenſis eccleſiæ, & aliis eccleſiaſticis perſonis, illius provinciæ, publice appellatione remota, accenſis candelis illos quos diximus, excommunicatos denuncies, donec ad apoſtolicam ſedem cum litteris tuis veniant ſatisfacturi.
Datum Ferentin. VI. Idus Martii.

E

* Cod. jurerunt.

XV. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni apoſtolicæ ſedis legatum.

Ut candelabra & cuppam argenteam Portuenſis epiſcopi defuncti ad ſe deferat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro, tit. S. Chryſogoni presbytero cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm bonæ memoriæ W. quondam Portuenſis epiſcopus candelabra XXIV. & cuppam argenteam XIV. marcarum, deauratam intus & extra, apud Lemovicenſem eccleſiam depoſuerit: volumus & mandamus, ut per nuncium tuum providum & diſcretum, a dilectis filiis noſtris decano, archidiacono, & canonicis ejuſdem eccleſiæ, vel etiam ab abbate ſancti Martialis, hæc & alia, ſi qua de bonis ejuſdem epiſcopi apud eos ſunt, ex parte noſtra quantocius requiri facias, recepta nobis deferas, ſi debueris ad nos redire: aut ſi non es ad nos quantocius rediturus, apud dilectum filium noſtrum abbatem ſancti Germani Pariſienſis eadem * ponere non poſponas. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut tibi, vel certo nuncio tuo, præſcriptam cuppam, candelabra, & alia, ſi qua de bonis prædicti epiſcopi ſunt apud eos, non differant aſſignare.
Datum Laterani VI. Kal. Aprilis.

* *f.* ea deponere.

XVI. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni, apoſtolicæ ſedis legatum.

Ut regem Francorum & principes alioſque ad ſumendam crucem hortetur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro tit. S. Chryſogoni presbytero cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INnotuit nobis ex litteris cariſſimi in Chriſto filii noſtri Manuelis illuſtris Conſtantinopolitani imperatoris, quod ipſe in manu forti Turcarum terram ingreſſus, civitates & caſtra ferro & igne conſumpſit, & in medio terræ ſoldani Iconii civitatem quandam magnam & populoſam conſtruxit, ubi Latinos & Græcos qui eam cuſtodiant, poſuit, & per civitatem ipſam magnæ regioni Turcarum per Dei gratiam dominatur. Uſque adeo, quod viam ſepulcri Domini viſitandi omnibus Chriſtianis, tam Latinis quam Græcis, reddidit Domino facientes ſecuram. Unde quia idem imperator firmum votum ſe aſſerit & propoſitum gerere, ab impugnatione illius nefandæ gentis nullatenus abſtinere, donec auctore Domino contra gentem ipſam perficiat quod incœperat: nos volentes juxta petitionem ſuam ejus pium propoſitum promovere, regibus & principibus orbis, & aliis fidelibus, exhortationis apoſtolicæ ſcripta direximus, ut ad confundendam gentem illam, & exaltandum nomen fidei Chriſtianæ, obtentu piæ devotionis fideliter & diligenter intendant. Monemus itaque diſcretionem tuam attentius, & mandamus, quatinus tam regem

regem quam principes, comites, & barones, & alios Dei fideles regni Francorum, ad hoc idem ſolicitis monitis & hortationibus labores inducere. Ita quod perſuaſio tua in operis effectu clareſcat, & nos prudentiam tuam & ſolicitudinem digne poſſimus in Domino commendare. Datum Anagniæ, IV. Kal. Februarii.

XVII. AD PETRUM CARDINALEM S. Chryſogoni, apoſtolicæ ſedis legatum.

De mercede pro ſcholarum regimine.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Petro tituli ſancti Chryſogoni presbytero cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIcet mandaverimus ut hi qui volunt docere, nihil pro ſcholis regendis ab aliquo exigant, juxta illud: *Veni & audi*: volentes tamen honeſtati & litteraturæ magiſtri Petri cancellarii Pariſienſis, quantum ſalva honeſtate poſſumus, prompta benignitate deferre, quem ſpeciali prærogativa diligimus & volumus honorare: diſcretioni tuæ mandamus, quatinus habito conſilio cum venerabilibus fratribus noſtris Willelmo Senonenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, & H. Remenſi archiepiſcopo, & aliis dignis & honeſtis perſonis, ſuper regimine ſcholarum Pariſienſium, quod tibi viſum fuerit, ita quod perſonam jam dicti Petri non excedat quod exinde feceris, circumſpecta diligentia provideas atque diſponas: eam cautelam & maturitatem adhibiturus, quod non videaris modum excedere, & illi qui ſcholas rexerint non debeant immoderate gravari. Datum Ferentini, IV. Kal. Novembris.

XVIII. AD REGINAM FRANCORUM.

Adverſus Victorem antipapam.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimæ in Chriſto filiæ B. illuſtri Francorum Reginæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto tibi Divina clementia dignitatis gradum contulit altiorem, quanto etiam inter alias perſonas te majori potentia & nobilitate ditavit, tanto utique ſub potenti manu Dei, a quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, excellentiam tuam decet amplius humiliari, & unicam ſponſam ejus ſacroſanctam videlicet eccleſiam, tota mentis affectione diligere, & toto ſtudio venerari, atque ad honorem & exaltationem illorum, qui ex canonica fratrum electione in ea Domino diſponente miniſtrant, intendere, & ad eorum confuſionem, qui eam opprimere & laniare conantur, oportet te ſolicitius laborare. Qualiter autem Octavianus ſchiſmaticus, ſimoniacus, & manifeſtus invaſor, poſt canonicam electionem noſtram, & poſtquam nos invitos & renitentes, de mandato ac voluntate fratrum, Odo prior diaconorum induerat, ſe ipſum intruſerit, atque ipſe idem manto ſe propriis manibus operuerit: ex litteris, quas ad epiſcopos, alioſque eccleſiæ prælatos per diverſas provincias conſtitutos nos olim recolimus deſtinaſſe, ad notitiam tuam plenarie credimus perveniſſe. Quia igitur eccleſia Dei multis attrita laboribus, & non modicis anguſtiata preſſuris, ope & conſilio potentum & nobilium perſonarum, a multis retro temporibus non magis quam nunc indiguit auxiliari: excellentiam tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, ut in devotione matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac noſtra, ſicut de te confidimus & ſperamus, immobili firmitate conſiſtas, & ſimoniaca pravitate illius ſchiſmatici atque apoſtatici omnino reprobata, a quo videlicet epiſcopi, abbates, atque alii viri religioſi, & cunctæ fere perſonæ tam eccleſiaſticæ quam ſeculares, ſicut a peſte mortifera fugiunt, & ad eum nulla ratione accedunt, in petra fidei, & eccleſiæ unitate, animi tui conſtituas firmitatem, atque cariſſimum filium noſtrum Ludovicum illuſtrem regem Francorum virum tuum ad hoc ipſum jugi exhortatione inducere ſtudeas, & modis omnibus exhortari. Nos enim perſonam tuam, ſicut cariſſimæ filiæ noſtræ, ſincera volumus in Chriſti viſceribus caritate diligere, & poſtulationes tuas, quantum cum Deo poſſumus, libentius exaudire. Datum Anagniæ, Id. Novembris.

XIX. AD PRÆLATOS IN ANGLIA conſtitutos.

T. archiepiſcopum Cantuarienſem, legatum apoſtolicæ ſedis inſtituit.

*Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus, & aliis eccleſiarum prælatis per totam Angliam extra Eboracenſem * conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Deeſt epiſcopatum.

EX injuncto nobis a Deo pontificatus officio, præter eam quæ diverſis eccleſiarum prælatis in ſibi ſubditos eſt conceſſa poteſtas, quandam ſpecialem de omnibus nos oportet curam & ſolicitudinem gerere, quæ ad noſtram ſolummmodo proviſionem, vel ad ejus, cui vices noſtras in his commiſerimus exequendas, noſcitur præcipue pertinere. Proinde ſiquidem etſi de univerſis Dei eccleſiis curam & ſtudium habeamus: quæ ad noſtram tamen ſpectant juſtitiam, ubique præſentialiter exequi non valemus. Venerabilis fratris noſtri T. Cantuarienſis archiepiſcopi prudentiam & diſcretionem, & circa vos & eccleſiam Dei ſinceriſſimæ devotionis affectum ſolicita conſideratione penſantes, quanto perſonam ſuam inter ceteras, quæ in partem commiſſæ nobis ſolicitudinis a Domino ſunt vocatæ, cariorem in omnibus & magis expertam habuimus: tanto præ aliis filiis ſpecialis dignitatis prærogativa duximus honorandum. Et ideo diſcretionis & honeſtatis ſuæ conſtantiam attendentes, ipſum legatum ſedis apoſtolicæ per totam Angliam, excepto epiſcopatu Eboracenſi de communi conſilio fratrum noſtrorum ſtatuimus, & ſuæ prudentiæ noſtras ibidem vices committimus exſequendas. Ita videlicet quod in vicem noſtram corrigenda corrigere, & quæ ſtatuenda fuerint, auctore Domino ſalubriter debeat ſtabilire. Quocirca univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus eidem tanquam apoſtolicæ ſedis legato humiliter in omnibus obediatis, & ad ejus vocationem ſine contradictione aliqua venientes, ſibi in his quæ ad noſtrum ſpectant officium plenius reſpondeatis. Ea quoque, quæ ad honorem Dei & fidelium ſuorum ſalutem ſtatuerit, ſuſcipientes firmiter & ſervantes, digna ipſum reverentia, & aſſiduis ſemper ſtudeatis honoribus prævenire. Ut per providentiam & curam ipſius & obedientiam ac humilitatem ipſam *, eccleſiæ vobis commiſſæ tam ſpiritualiter quam temporaliter de bono in melius

* Corr. veſtram.

malitia cooperante Domino provehantur, & vos propter hoc ad interminabile gaudium poſſitis feliciter pervenire. Datum Later. Non. Martii.

XX. AD SIMONEM ARCHIDIAC. Pariſienſem.

Ne quid a canonicis ſancti Victoris exigat pro inthronizatione abbatis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Simoni archidiacono Pariſienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem,

CUm ſis vir litteratus & diſcretus, te nullatenus ignorare credimus, eos graviter excedere, & cantorem * ſuum ſibi reddere offenſum, qui pro electione vel inthronizatione alicujus viri eccleſiaſtici pecuniam exigere vel extorquere præſumunt: cum id ad ſimoniacam pravitatem non ſit dubium pertinere. Ex parte ſiquidem dilectorum filiorum noſtrorum abbatis & fratrum eccleſiæ S. Victoris Pariſienſis, ad nos eſt querela perlata, quod tu ab eis centum ſolidos exigere non vereris, eo quod prædictum abbatem, contra antiquam & rationabilem conſuetudinem prædictæ eccleſiæ, poſt benedictionem ſuſceptam in ſedem poſuiſti: cum id tantum ad Priorem & Subpriorem ejuſdem eccleſiæ pertinere dicatur. Quia vero inthronizatio abbatis, vel alicujus eccleſiaſtici viri, libera & gratuita eſſe debet, ſicut & electio: diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus pro inthronizatione prædicti abbatis a fratribus prædictæ eccleſiæ nihil per te vel alios exigas, & eis hac occaſione nullam moleſtiam inferas, vel gravamen; ſed ipſos libere orationi vacare permittas. Quod ſi ſecus agere præſumpſeris, & ab eorum indebitis gravaminibus non deſiteris, nos auctore Domino eiſdem in jure ſuo, ſicut non debemus, ulla ratione non deerimus.

* *Cor. cre-dere.*

P. DECANI ECCLESIÆ S. ANIANI ad Alexand. PP. III.

Ut in delinquentes epiſcopos ſit ſeverior.

Venerabili patri & D. Alexandro ſummo & univerſali pontifici, P. eadem gratia, & S. Romanæ eccleſiæ, ac Domini regis Francorum, eccleſiæ B. Aniani decanus, ſervitium debitum ac devotum.

QUanto labore ſudaverim, ut deſtructo errore, perſonæ regni Francorum vos in patrem & paſtorem reciperent animarum: noverunt Domini cardinales, qui corporeis hoc oculis conſpexerunt. Receptus itaque multo labore cardinalium, quoniam eccleſiarum prælati diſſenſionis tempore congaudebant: ſpoliabant enim impune ſubditos, & impotentes ac pauperes nequiter aggravabant; cœperunt Domini cardinales paulatim exhortari & commonere epiſcopos, ut per viam rectitudinis incederent, & eccleſiæ Romanæ ſtatuta non adeo paſſim convellerent, aut tam patenter a tramite juſtitiæ nullatenus deviarent. Et cum hoc certe plus juſto tenuiter agerent, quoniam forte quod fecerant eos remordebat, occaſio guerræ advenit, & orta eſt guerra inter reges, quæ facile ſedari non poterit, quod non eſt qui vel de pace mentionem faciat. Epiſcopi guerram deſiderant, quoniam & guerram Romanæ eccleſiæ in guerra regum intelligunt augmentari. Turbatus eſt enim dominus rex, & valde nimis, & quia novis adhæſi principibus, atque juvenibus, timendum valde eſt, ne ipſis animitas immutetur. Gaudent & exultant epiſcopi, & alii eccleſiarum prælati Francie, quod domini cardinales gratiam amiſerunt. Propter quod manus ad qualibet vilia extendere non formidant. Appellationes prætereunt ac contemnunt, & ac ſi non fuerit appellatum, poſt appellationem exterminant univerſa. Nimis pepercit Romana eccleſia epiſcopis delinquentibus, & ideo vilis & contemptui nunc habetur. Reſumat itaque pater, vires ſuas S. Romana eccleſia, & per ſemitas juſtitiæ incedens, recto diſponat univerſa judicio. Valete.

MANUELIS IMPER. AD LUDOVICUM regem Francorum.

Alexand. papam a ſe ſuſcipi hortatu Ludovici regis.

Manuel in Chriſto Deo fidelis Imperator, porphyrogenitus, regnator, fortis, excelſus, ſemper auguſtus, & autocrator Romeon Comninos, dilectiſſimo conſanguineo, & amico imperii ſui, Ludovico nobiliſſimo regi Francorum ſalutes, & conſanguineæ indiſſolubile vinculum.

EX quo iter, quod propter ſervitium Domini noſtri Jeſu Chriſti a vobis peractum fuit, noſtræ unanimitatis & unionis cauſa extitit, ex tunc dilectionem veſtram indeletam in animo noſtro conſervatam eſſe non hæſitatis. Quamobrem ſolicitati ſumus addiſcere de nobilitatis veſtræ proſperitatibus. Quoniam autem Divinæ providentiæ placuit, tam longinquam atque veruſtam effectam parentelam noſtram & amicitiam, per aliam propinquiorem conſanguinitatem renovare, & veluti quodammodo repubeſcentem reddere, in eo quod de nobiliſſima prole veſtra imperium noſtrum conſortem ducere decrevit, filiam videlicet R. nobiliſſimi principis Antiocheni, unius quippe ex honoratiſſimis imperii noſtri principibus, quam imperiali diademate magnifice inſignivimus: juſtum eſt deinceps nos & ſcriptis, & internunciis invicem frequentius viſitari. Quamobrem litteras nobilitatis veſtræ ſuſcipientes, in quibus continebatur, quoniam coadunatione eccleſiarum, ceterarumque nobilium perſonarum, a vobis tractatum confirmatumque eſt, quaſi juſtum papam ſanctiſſimum Alexandrum ſuſcipiendum eſſe, quem vos utique quaſi patrem ſummumque pontificem ſuſcepiſtis, & ideo noſtro imperio ſcripſiſti, quatenus ei concedentem honorem & amorem, utpote tali tantoque viro, exhiberet, hoc noſtrum vobis imperium reſcribit. Antea quidem addiſcebat imperium noſtrum de ſtatu ſapientiæ ſobrietatiſque ipſius. Nunc vero tale de ſanctitate ejuſdem teſtimonium ſuſcipiens, ſcripto tanti viri, qualis vos eſtis, tum præclara corona inſigniri; tum fide & veritate decorati, & conſanguinitatis propinquitate & amicitia imperio noſtro obligati: credibile & receptibile teſtimonium veſtrum decernimus, & condignam reverentiam ipſius ſanctitati exhibemus, & orationum ejus participes fieri optamus. Si autem vobis placet diligentius de veſtra nobilitatis & de ſanctitatis ejus voluntatibus per internuncios veſtros injunctum habentes de omnibus hujuſmodi negotio pertinentibus loqui & audire, & operam dare his quæ locuta fuerint & confirmata noſtro imperio inſinuare: paratam invenient tranquillitatem noſtram ad hoc peragendum. Quoniam vero non per nuncios noſtros apicem iſtum veſtræ nobilitati porreximus, non ob aliud hoc factum

fuit,

ſuit, niſi quia nobiliorum hominum immiſſio propter itineris difficultatem in præſenti tempore non facilis: & minorum, veſtræ nobilitati & hujuſcemodi negotii diſpenſationi indigna videbatur. Etenim non multo ante nuncius imperii noſtri ad veſtram nobilitatem miſſus fuit, poſt aliquos, quos præmiſerat. Quapropter venerabili archiepiſcopo Beneventino hunc apicem, & diſpenſationis in eo contentorum ſolicitudinem committere noſtrum imperium decrevit. Quatenus aut per ſe ipſum aut per nuncios imperii mei illuc miſſos, ſi tamen adhuc in partibus illis habentur, aut aliter, ipſum veſtræ nobilitati oſtendat. Reſcribere autem, & renunciando mittere noſtro imperio ea quæ veſtræ ſublimitati placent, ſi volueritis, non pigritemini.

FRIDERICI IMP. AD..... ARCHIEPISC.

Vocat ad concilium Biſuntinum pro eligendo Victore antipapa.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus, dilecto ſuo..... archiepiſcopo gratiam ſuam, & omne bonum.

INter univerſas tumeſcentes tempeſtatum procellas, quibus jamdiu navicula B. Petri quaſſata, & inter preſſuras diverſas, quibus ſancta Dei eccleſia frequenter afflicta & tribulata eſt: tandem verus ille mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui eccleſiam ſuam velut unicam ſponſam proprio charactere ſui pretioſi ſanguinis inſignivit & redemit, conſolationis gratiam, quam aſcendens in cœlum fidelibus ſuis repromiſit, inquiens: *Non relinquam vos orphanos: ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*, evidentibus & manifeſtis declarat indiciis. Ipſe enim ſicut ſtella matutina in medio nebulæ oriens, ſolita pietate eccleſiam ſuam in tribulatione reſpexit, & *ſurgens imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna.*

Pro illa ſi quidem controverſia, quæ inter nos & regem Francorum pro ſchiſmate Romanæ eccleſiæ jamdiu agitabatur, aſpirante Spiritus S. gratia, quæ facit habitare unanimes in domo Domini, mediantibus hinc inde legatis, tandem pari voluntate & unanimi conſenſu inter nos convenit: quod nos videlicet cum archiepiſcopis, epiſcopis, & patribus orthodoxis, ac viris religioſis, baronibus, & univerſis utriuſque regni principibus, IV. Kal. Septembris; in dic. videlicet Decollationis S. Joannis Baptiſtæ, ſuper fluvium Saonam in epiſcopatu Biſuntino concilium pariter generale celebraturi ſumus: in quo rex Francorum dilectus conſanguineus noſter, cum univerſis archiepiſcopis ſuis, epiſcopis, & cum omnibus regni ſui principibus, & tota Gallicana eccleſia, reverendum patrem noſtrum Dominum papam, ſicut per ſacramenta, & firmiſſimas ſecuritates præordinatum eſt, in apoſtolicum, & univerſalem ſanctæ Dei eccleſiæ pontificem recipiet, & debitam reverentiam exhibebit.

Verum quia hoc negotium tam arduum, tamque ſalubre, & tam neceſſarium, ubi de reconciliatione ſanctæ eccleſiæ & ſalute totius Chriſtianitatis in commune agitur, ſine tuæ diſcretionis, ceterorumque principum, ac Chriſti fidelium, conſummari præſentia nec debet, nec poteſt, exoramus te, & monemus in ea fide quam debes imperio, & ſanctæ Dei eccleſiæ, & animæ tuæ, quatinus omni occaſione ſubmota, cum ſapientibus & magis idoneis & litteratis perſonis tuæ diœceſis, apud Biſuntium IV. die ante prædictum terminum, familiariter more curiæ nobis occurras, ad concilium nobiſcum proceſſurus. Ibi enim per gratiam Dei totum negotium Domini papæ Victoris ad gloriam Dei, & pacem & unitatem ſanctæ eccleſiæ, & omnimodum honorem imperii, honeſto fine terminabitur.

FRIDERICI IMP. AD E. LUGDUNEN. archiepiſcopum.

Eum ad idem concilium evocat.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus, dilecto ſuo E. venerabili Lugdunenſi archiepiſcopo, & primati Galliarum, gratiam ſuam, & omne bonum.

IMperialis noſtræ ſolicitudinis propoſitum, quo Lugdunenſem eccleſiam & civitatem a diutinis laboribus ſuis exuere, & in antiquæ dignitatis ſuæ ſtatum reformare decrevimus, pro tua fideli erga nos devotione in pectore noſtro inceſſanter vigilat: quoad uſque Deo opitulante debitum ſortiatur effectum. Unde propitia Divinitas, quæ piis omnium conſiliis intereſſe, & ea promovere conſuevit, congruam nobis hoc tempore opportunitatem obtulit: ut partes Burgundiæ, immo ipſam civitatem Lugdun. in propria majeſtatis noſtræ perſona quantocius adeamus, ac ruinas ejus in ſtatus ſui decorem cooperante Domino erigamus. Comes ſiquidem Henricus Trecenſis cum ad curiam noſtram in legationem domini ſui regis Francorum veniſſet, & reverendum patrem noſtrum papam Victorem humili veneratione honoraſſet: ſtudioſe a nobis poſtulavit, quatenus ad colloquium inter nos & eum regem habendum acceoeremus: tantumque huic verbo inſtitit, quoad uſque univerſorum noſtrorum principum conſilio colloquium indiximus, IV. Kal. Septembris ad pontem Saonæ inter Divionem & Dolum, cum archiepiſcopis, abbatibus, aliiſque cleri noſtri prioribus illo venturi. Quia ergo tua diligens prudentia in eodem colloquio plurimum neceſſaria eſt, venerabilitati tuæ ſtudioſe mandando injungimus, quatenus ad idem colloquium omnes ſuffraganeos tuos evoces, & cum univerſis prioribus, abbatibus, & cleri celebritate, omni remota occaſione venias. Quia nos ibidem Divina gratia promovente, ſuper eccleſiæ Dei reſtituenda unitate, & ſuper domini papæ Victoris confirmatione, finem imponemus. Interea vero conſilium non fuit, ut militiam, prout dictum erat tranſmitteremus: quia quæcumque ſunt in bellicis rebus agenda, ſeu diſponenda, per præſentiam noſtram convenientius adimplere curabimus. Dominus quidem papa nobiſcum aderit, & oportebit propter defectum domorum in tentoriis habitare.

FRIDERICI IMP. AD MATTHÆUM Lotharingiæ ducem.

Ejuſdem argumenti.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & ſemper auguſtus, fideli ſuo Matthæo duci Lotharingiæ, gratiam ſuam & omne bonum.

QUoniam in ſchiſmate, quod eſt in Romana eccleſia, univerſus orbis in ſe ipſum diviſus eſt, & tota Chriſtianitas non modica turbatione concutitur: nos tota animi compaſſione ſanctæ Dei eccleſiæ doloribus condolemus, totius conſilii & auxilii propenſiorem curam & ſolicitudi-

nem

nem adhibere cupientes, ut totius diſſenſionis diſcrimine ſublato, eccleſia Dei ſicut in unitate fidei, ita ſub unius paſtoris regimine in unum ovile congregetur. Inde eſt quod ex conſilio principum, cum dilecto conſanguineo noſtro Ludovico illuſtri rege Francorum IV. Kal. Septembris, in die videlicet decollationis S. Joannis Baptiſtæ, ſuper fluvium Saonam concilium celebrare ſtatuimus: in quo, aſpirante Spiritu S. qui facit unanimes habitare in domo Domini, ſperamus, ut eccleſiaſticæ pacis & unitatis ſtatus reformetur, & dominus papa Victor apoſtolicæ ſedis gubernacula debeat obtinere.

Verum quia hoc negotium tam arduum, tamque ſalubre, & tam neceſſarium, ubi de reconciliatione ſanctæ eccleſiæ, & ſalute totius Chriſtianitatis in commune agitur, ſine tuæ diſcretionis præſentia conſummari nec debet, nec poteſt: exhortantes commonemus te in ea fide quam debes imperio, & ſanctæ Dei eccleſiæ, & animæ tuæ, quatinus omni occaſione ſummota apud Biſuntinum IV. die ante prædictum terminum familiariter more curiæ nobis occurras, ad concilium nobiſcum proceſſurus.

VICTORIS ANTIPAPÆ AD LUDOVICUM REGEM FRANCORUM.

Ut nunciis ſuis credat.

Victor epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri regi Francorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DE nobilitatis ac prudentiæ tuæ ſinceritate & dilectione plenam obtinentes fiduciam, dilectos filios noſtros præſentium latores, T. noſtrum Capellanum virum honeſtum, religioſum atque diſcretum, & Stephanum nobis tibique fideliſſimum, ad regiam majeſtatem tuam transmittimus. Attente monentes ac rogantes quatinus pro B. Petri reverentia, ac noſtræ dilectionis intuitu, eos benigne recipias: & quæ tibi ex noſtra parte dixerint, tanquam ab ore noſtro prolata, firmiter & indubitanter credas, & quam citiſſime ſuper his quæ tibi dixerint, per eoſdem, & proprios nuncios tuos, certum nobis reſponſum mittere non differas.

Datum Parmæ VIII. Kal. Julii.

VICTORIS ANTIPAPÆ AD LUDOVICUM REGEM FRANCORUM.

Ut nuncio ſuo credat.

Victor epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico Francorum illuſtriſſimo regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEus omnipotens, qui eſt rex regum, & dominus dominantium, ideo regna & principatus hominibus concedit, ut cum ſancta eccleſia ſponſa ſua, quæ hic peregrinatur in terris, aliquam injuriam patitur aut neceſſitatem, ipſi per poteſtatem ſibi collatam eam juvare debeant: ut repulſa injuria Deo ſuo vacare valeat, & ſecura libertate ſervire. Hoc autem tanto plenius quiſque tenetur agere, quanto majoris dignitatis gloria decoratus eſſe dinoſcitur. Qualem te inter reges, de quo ſemper gaviſi ſumus, æternus Deus effecit, cariſſime. Porro de negotio eccleſiæ & noſtro multa & ſæpe magnificentiæ tuæ ſcripſiſſe meminimus, ad quæ juvanda & promovenda brachium invictæ potentiæ tuæ libenter invitavimus & obſecravimus obnixe. Dediſſeſque jamdiu, ſicut vere putamus, precibus noſtris effectum, niſi pravi homines tuam rectiſſimam animam a ſanctis conſiliis avertiſſent. Sed opus eſt jam nunc, dilectiſſime in domino fili, ut non omni ſpiritui credas tam de negotio eccleſiæ & noſtro, quam etiam tuo & regni tui. De quibus cum multa tibi dicere habeamus, nolumus per chartam & atramentum: ſed ut efficacius cautiuſque inter nos omnia geruntur, St. tam nobis quam tibi fideliſſimum juramento aſtrinximus, ſicque illi cuncta tibi fideliter referenda commiſimus. Ei ergo tanquam ſi nobis ore ad os loquereris, univerſa quæ ſub illo juramento dixerit adjuratus, crede. Sciturus, & in nullo dubitans, quia omnia ſicut dixerit verbo, ita Domino adjuvante opere proſequente complebimus. Quod faciemus & pro antiqua dilectione, quam tibi veram certamque ſemper exhibuimus, & pro conſanguinitate, quæ per dilectiſſimam nobis uxorem tuam inter nos, de quo valde gaudemus, nuper contracta feliciter exiſtit.

Datum Cremonæ, III. Id. Febr.

LUDOVICI REGIS FRANCORUM AD ALEXANDRUM PAPAM.

De controverſia inter epiſcopum Sueſſionenſ. & clericos ſuos.

Sanctiſſimo patri & domino A. Dei gratia ſummo pontifici, Ludovicus eadem gratia Francorum rex, ſalutem & debitam reverentiam.

PRo negotiis regni convenimus cum baronibus noſtris Sueſſionis, ubi invenimus epiſcopum & clericos ſuos diſcordes: quia canonici clamabant quod de propriis capituli forifactis ſine epiſcopo poſſunt ceſſare a Divinis, & ipſis ceſſantibus, tota villa ceſſabit: & epiſcopus abnegabat. Quoniam fideles veſtri & noſtri ſunt, eos pacificare ſtuduimus tali modo, quod clerici in ſaiſina remanſerunt de querela, & in capitulo ſtabunt de hoc ad judicium epiſcopi, quando eos ſubmonuerit, ſalvo jure utriuſque partis. Ad hoc faciendum fuit nobiſcum comes Henricus, & alii quam plures honorati viri. Unde etiam appellationem quam fecerant dimiſerunt, & de revocatione canonici ſui, qui jam profectus erat, lenitas veſtra non miretur.

EJUSDEM AD EUNDEM.

Ejuſdem argumenti, & iiſdem pene verbis.

Sanctiſſimo patri & domino Alex. Dei gratia ſummo pontifici, Ludovicus eadem gratia Francorum rex, ſalutem & debitam reverentiam.

SUper regni negotiis cum baronibus locuturi venimus Sueſſionem: ubi inter epiſcopum & capitulum invenimus diſcordiam, clericis dicentibus, quod inconſulto epiſcopo, etiam cum præſens fuerit, de propriis injuriis poſſunt ceſſare a Divinis, & quod tota villa ſimiliter ceſſabit per eos ex antiqua conſuetudine: & epiſcopus abnegabat. Quia ergo veſtri & noſtri ſunt fideles, dignum duximus paci eorum operam dare, & in nobis ſuper querela ſe miſit pars utraque, & illis quos nobis adjungeremus. Itaque per noſtram ſententiam clerici remanſerunt ſaiſiti de querela, ita quod facerent in capitulo ante epiſcopum juſti-

ſtitiam, ſi aliquando epiſcopus ſuper hoc move- A tia mediante decidas. Datum Turonis, v. Idus re voluerit quæſtionem. Et canonici ſtarent ibidem ad judicium ejus. Hoc ordine nos egiſſe, & rem proveniſſe, præſentibus comite Henrico & aliis honoratis viris, paternitatis veſtræ noverit diſcretio: & ſic nobis mediantibus canonici ab appellatione facta deſtiterunt. Valete.

Junii.

XXI. EPISTOLA ALEXANDRI PAPÆ III. AD HUGONEM SUESSION. EPISCOPUM.

Compoſitionem inter ipſum & capitulum factam, de duabus præbendis, ratam habet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem B *& apoſtolicam benedictionem.*

CUm inter te & capitulum tuum gravis eſſet hac occaſione controverſia ſuborta, quod te illas duas præbendas, quas Gerbertus quondam ipſius eccleſiæ cantor tenebat, capitulum non pateretur libere ordinare, aſſerens unam earum ad cantoriæ officium pertinere: de conſenſu & beneplacito utriuſque partis, talis inter vos compoſitio interceſſit, quod una earum præbendarum libere per te ordinata, alteram dilecto filio noſtro R. cantori ejuſdem eccleſiæ propter officium cantoriæ conceſſiſti in ſua vita tenendam. Ea quidem conditione inſerta, quod poſtquam idem R. cantor eſſe deſierit, tu vel ſucC ceſſores tui præbendam ipſam facultatem habeatis tanquam unam de ceteris præbendis cui volueritis aſſignare. Quapropter compoſitionem ipſam ratam habentes, eam ſicut in authentico ſcripto exinde facto continetur, auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Senonis, XII. Kal. Januar.

XXII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM D EPISCOPUM.

De ſacerdote quodam vexato ab epiſcopo Pariſienſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX conqueſtione Odonis ſacerdotis latoris præſentium accepimus, quod cum venerabilis frater noſter Pariſienſis epiſcopus eum ſuper quodam crimine conveniſſet, & ipſum officio ac beneficio privaſſet, ad facultates ſuas per ſe ac miE niſteriales ſuos durius extendit. Unde quoniam ei ſæpius ad nos clamanti volumus in ſuo jure adeſſe: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus memoratum epiſcopum diligenter convenias, ut vel ablata univerſa præfato ſacerdoti reſtituat, vel cum eo ſuper his pacifice amabiliterque componat, aut in tua præſentia eidem exhibeat juſtitiæ complementum. Et ideo cum exinde fueris requiſitus, utramque partem, ante tuam præſentiam convoces, & rationibus hinc indę auditis diligenter & cognitis, eamdem cauſam appellatione remota infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem juſti-

XXIII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ejus devotionem commendat, & gratiam omnem pollicetur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri H..... Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

UNiverſos eccleſiæ filios, & præcipue fratres noſtros epiſcopos, quos in fide catholica & devotione ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ fervere cognoſcimus, ſincera nos in Domino convenit caritate diligere, & ipſos tanto uberius confovere, quanto & conſtantia fidei, & bonæ opinionis odore abundantius redolere noſcuntur. Veniens autem ad nos dilectus filius noſter P. eccleſiæ B. Aniani decanus, ſicut jam ſæpius, ita & nunc, quod in fide catholica ferveas, & quod matri tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſincera devotione adhæreas, nobis inſinuare curavit. Quod quia & nos ipſa experientia operis jam olim didiciſſe meminimus, gratum habemus admodum & acceptum. Inde utique eſt, quod fraternitatem tuam ſincera in Domino caritate diligimus, & collatam tibi dignitatem a Domino, & honores conſervare cupimus, & augere. Ceterum ſuper his quæ idem filius noſter retulit, de hoc videlicet quod circa cariſſimum in Chriſto filium noſtrum, Ludovicum illuſtrem Francorum regem, habere dignoſceris, ſolicitudinem pariter nos habere noveris & cautelam. Nec quiſquam volente Domino ad hoc nos inducere poterit, quod collata tibi dignitas ſeu officium per nos minui debeat vel auferri: ſed potius augere volentes, conſilium tibi & auxilium in quibus honeſte poterimus, libenti animo curabimus impertiri: ut & devotionis tuæ integritas meritum habeat, & recipiat præmium quod magnis ſacerdotibus & juſtitiæ cultoribus promiſſum eſt.

Datum Bituricis, IV. Nonas Septemb.

XXIV. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ut integra ſerventur jura cœnobii S. Martini Sparnacenſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUæ a ſede apoſtolica alicui indulgentur, inconvulſa debent ſervari, nec illis temeritate aliqua eſt obviandum. Unde quoniam quæ per privilegia Romanæ eccleſiæ abbati & fratribus S. Martini Sparnacenſis noſcuntur fuiſſe conceſſa, volumus inviolabiliter obſervari: per apoſtolica tibi ſcripta mandamus, quatinus ſecundum tenorem privilegiorum, quæ a ſede apoſtolica ſunt eccleſiæ prædicti abbatis indulta, in eccleſia S. Martini de Montefelici, ad jus & diſpoſitionem ejuſdem abbatis ſpecialiter, ſicut dicitur, pertinente, uni de fratribus ſuis curam animarum committas: proviſurus attentius, ne contra tenorem eorum privilegiorum aliquid facere ulla ratione præſumas.

Datum Prænefte, II. Kal. Julii.

XXV.

XXV. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

S. Aniani decanum commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEniens ad nos dilectus filius noſter magiſter P. eccleſiæ B. Aniani decanus, inter cetera laudabilia quæ de tua prudentia nobis expoſuit, quod ipſum pro B. Petri & noſtra reverentia diligas & honores ſtuduit intimare. Quod tanto amplius nobis gratum eſſe noveris & acceptum, B quanto & ipſum ampliori affectu caritatis diligimus: & ut ab his, qui ſacroſanctam Romanam eccleſiam & nos ipſos diligunt, honoretur, propenſius exoptamus. Eumdem itaque filium noſtrum ad commiſſam ſibi eccleſiam cum plenitudine gratiæ ſedis apoſtolicæ remittentes, fraternitati tuæ duximus attentius commendandum: rogantes, quatinus ipſum ita diligas & honores, quod uberes tibi gratiarum actiones propter hoc exſolvere debeamus.

Datum apud Montempeſſulanum, II. Id. Junii.

XXVI. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Salesberienſem archidiaconum commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectus filius noſter Rain. Salesberienſis archidiaconus, Pariſiis ſe moram habiturum diſpoſuit: & ibi ſtudio litterarum ad præſens vacare. Quia vero pro ſua probitate nobis carus eſt plurimum & acceptus, eum fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, propenſius commendamus: rogantes attentius, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, conſideratione quoque ſuæ devotionis, ipſum oculo clementiori reſpicias, diligas, & honores, ſibique opportunum conſilium, ſi quando opus habuerit, conferas & favorem. Ita quod noſtras preces ſibi ſentiat profuturas, & nos quoque tuæ ſolicitudini gratias uberes exſolvamus.

Datum Senonis, XV. Kal. Auguſti.

XXVII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ut hoſpitali quodam Compendienſe monaſterium fruatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam de hoſpitali quodam, unde cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem rogavimus, rei veritas nobis non liquet, cum de incerta re certum dare conſilium non poſſimus: ejuſdem regis magnificentiam per ſcripta noſtra rogavimus, quatinus, ſi hoſpitale præſcriptum ad jus Compendienſis monaſterii conſtiterit pertinere, prædictis abbati ac fratribus ejuſdem monaſterii pro reverentia B. Petri ac noſtra ipſum libere habere permittat. Si vero ad prædictum regem ſpectare dinoſcitur, dummodo in hoc regia dignitas minime offendatur, & alteri non debeat exinde injuria irrogari: illud nihilominus memoratis abbati ac fratribus, pietatis intuitu, & noſtrarum precum interventu, concedat. Inde eſt quod fraternitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus plurimum, & attentius commonemus, quatinus noſtræ interventionis obtentu, & prædictorum fratrum religionis intuitu, apud memoratum filium noſtrum regem partes tuas ſolicite interponas, ut preces noſtræ effectum utilem conſequantur: & nos devotionem tuam debeamus exinde non immerito commendare, & uberrimas gratiarum actiones referre.

Datum Senonis, III. Idus Auguſti.

XXVIII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ut fidelem ipſi operam navet apud Francorum regem.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut meminiſſe poſſumus, dilectioni tuæ, quam erga ſacroſanctam eccleſiam devotam novimus, utpote illius qui in fidei catholicæ unitate C ſemper perſeverare ſtuduit, quod ad partes Franciæ pro negotiis & agendis univerſalis eccleſiæ, atque utilitate ac pace regni diſpoſuerimus pertranſire, apoſtolicis litteris olim inſinuare decrevimus: confidentes in Domino, quod prudentiæ tuæ auxilio, & aliorum qui eccleſiam Chriſti diligunt, ſtatus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac totius regni, poſſet in melius reformari. Sane cariſſimi in Chriſto filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis veſtigia laudabiliter proſecutus, ſemper Romanam eccleſiam & perſonam noſtram, atque in hoc B. Petrum, in cujus cathedra licet immeriti reſidemus, præcipue hoc perſecutionis tempore honoraſti: ſpem tuam figens in eum qui dixit apoſtolis, & in eis primitivæ ec- D cleſiæ: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: nulliſque tempeſtatum fluctibus, nullis perſuaſionibus, vel blanditiis tua potuit devotio inclinari, quo minus via regia pergeres, & ambulares ſemitam quæ ducit ad cœleſtis patriæ claritatem. Unde poſtquam Domino ducente ad Montempeſſulanum, in quo magnifice & honorifice a clero & populo recepti fuimus, veniſſemus: venerabilem fratrem noſtrum B. Portuenſem epiſcopum, & dilectum filium noſtrum I. diaconum cardinalem, honeſtos utique viros atque prudentes, ad eumdem cariſſimum filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem pro utilitate eccleſiæ ac pace regni mittere diſpoſueramus. Poſtea vero per dilectum filium E noſtrum O *, ſancti Nicolai in carcere Tullia- * Odonem
no diaconum cardinalem ad nos redeuntem, ſtatum terræ illius plenius agnoſcentes, mutato conſilio, venerabiles fratres noſtros Henricum Remenſem archiepiſcopum, Lingonenſem & Silvanectenſem epiſcopos, ad prædictum regem duximus deſtinandos. Et ideo fraternitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus ipſis apud memoratum regem ita cures in negotiis noſtris diligenter aſſiſtere, quod beati Petri apoſtolorum principis & noſtram, atque totius Romanæ eccleſiæ poſſis ampliorem gratiam promereri. Nos enim perſonam

Matth. 28.

tuam exaltare, in quantum cum Deo poſſumus, & honorare intendimus, & habere te inter dilectos B. Petri filios jugiter cariorem. Datum apud Montempeſſulanum, 11. Kal. Maji.

XXIX. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Efficiat, ut rex Francorum abſtineat a colloquio quod cum Frid. Imp. habere diſpoſuit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri H. Sueſſion. epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FIdei ac devotionis tuæ conſtantiam attendentes, & qualiter te pro unica matre tua ſacroſancta Romana eccleſia, contra ſchiſmaticam pravitatem murum inexpugnabilem oppoſueris, interna conſideratione penſantes: te tanquam cariſſimum fratrem noſtrum ſincera in domino caritate diligimus, & puræ affectionis brachiis amplexamur: atque de ea tractanda, quæ in exaltationem noſtram, & eccleſiæ poſſint commodum redundare, ſolicitudinem tuam fiducialiter invitamus. Credimus enim & ſine dubitatione confidimus, quod ex illo ſinceræ devotionis affectu, quem circa ipſam univerſalem eccleſiam, & ſpecialiter circa perſonam noſtram concepiſſe dinoſceris, multiplex nobis commodum, & eidem eccleſiæ authore domino plurimum paries incrementum. Inde eſt quod tuæ fraternitatis prudentiam, cum omni fiducia per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorem regem cum omni ſtudeas diligentia commonere, ut in fide ac devotione, quam ſemper circa eccleſiam Dei, & præſertim in hoc tempore demonſtravit, conſtans & firmus exiſtat, & ad exaltationem ſanctæ matris eccleſiæ, ac noſtram, tanquam princeps catholicus, & rex Chriſtianiſſimus, vigilanter intendat. Specialiter autem ſuper eo quod diſpoſuit cum Frederico dicto imperatore ſe colloquium habiturum, eum diligentius ammonere non differas: ut quia credimus & timemus colloquium illud tam eccleſiæ Dei ac nobis ipſis, quam etiam eidem regi ac regno ſuo multipliciter fieri poſſe damnoſum, ab eo abſtineat, & tale penitus propoſitum derelinquat. Datum Mimate, IX. Kal. Aug.

XXX. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Regum Francorum, & præſertim Ludovici, pietatem, & merita erga ſedem apoſtolicam commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUantum illuſtres & magnifici proavi & progenitores tui reges Francorum ſacroſanctæ eccleſiæ devoti ſemper & obedientes extitetint, quanta ei commoda & devotionis obſequia exhibuerint, nos ex multis & magnificis utilitatibus, quæ per eos ſanctæ Dei eccleſiæ provenerunt, manifeſte cognovimus: & fratres noſtri, qui diutius ſunt in Romana eccleſia converſati, id ipſum plenius agnoverunt. Tu vero progenitorum tuorum laudabilis imitator exiſtens, ut ita paternarum virtutum ſicut & regni hæredem te veraciter exhiberes: ad eorum exemplum, ſingularem & unicam matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam, ex quo excellentiæ tuæ regnum a Deo commiſſum eſt gubernandum, propenſius dilexiſti, in preſſuris & neceſſitatibus ſuis ei fideliter aſtitiſti, & nihil unquam fuit, quod a devotione & ſubventione ipſius regium potuerit animum revocare. Illo ſiquidem Friderico, qui pro ſui officii debito advocatus eccleſiæ ac defenſor deberet exiſtere, adverſus eam crudeliter ſæviente: tu, ſicut princeps Chriſtianiſſimus, eam diligis & honoras, & ipſam ſincero veneraris affectu. Quæ utique in omni tribulatione ſua, tam apud prædeceſſores tuos, quam apud te ipſum, & optatæ portum quietis obtinuit, & refugium ſemper opportunum invenit. Gallicana quoque eccleſia inter omnes alias orbis eccleſias, quæcumque aliæ provenientibus ſcandalis in tribulatione mutaſſent*, nunquam a Catholicæ matris eccleſiæ unitate receſſit, nunquam ab ejus ſubjectione & reverentia ſe ſubtraxit: ſed tanquam devotiſſima filia, firma ſemper & ſtabilis in ejus devotione permanſit. Unde ipſa mater omnium & magiſtra Romana eccleſia progenitores tuos, & te ipſum inter ceteros orbis principes, Gallicanam quoque eccleſiam, ſpeciali & ſingulari prærogativa dilexit: ad honorem, incrementum, & exaltationem veſtram intendit: & in omnibus in quibus ſecundum Deum potuit, veſtræ ſatisfaciens voluntati, perſonas veſtras propenſius honoravit. Nullum ſiquidem in toto orbe terrarum principem eſſe credimus, quem anteceſſores noſtri, & nos ipſi ampliori affectione diligere teneamur, & cui magis a nobis ſit quam tuæ celſitudini deferendum. Firmiter namque in cordis armario retinemus, & tam ex publica fama, quam ex archiepiſcoporum & epiſcoporum regni tui, & dilectorum filiorum noſtrorum Hen. W. & Odonis cardinalium, quas pro neceſſitate eccleſiæ, pro honore quoque & utilitate regni & tua ad partes illas deſtinavimus, tranſmiſſa relatione cognovimus, qualiter ſicut tu ipſe hac vice nobis propriis litteris innuiſti, ad receptionem noſtram, quicquid alii facerent, regium animum ab ipſo principio efficaciter induxiſti. Et alii ſunt exemplo tuo ad illud idem vehementius provocati, & in noſtra devotione ſuccenſi. Unde & ab omnium conditore, cujus gratia tuum propoſitum ita laudabiliter direxiſti, præmium indeficiens tua excellentia obtinebit: & nos ipſi, quantum gratia Divina permiſerit, ſerenitati tuæ curabimus pro tanta devotione utiliter reſpondere. Proinde ſicut de proſperitate tua, & commiſſi tibi regni, interna affectione gaudemus; ita & de adverſitate, ſi quando, quod Deus avertat, accideret, doleremus plurimum, & vehementius gravaremur. Propoſitum ſiquidem, & promptam admodum voluntatem habemus, paci & quieti tuæ, & regni tuæ gubernationi commiſſi, libenter intendere. Super his autem, quæ nobis propriis litteris tua excellentia indicavit, ſolicite apud nos deliberabimus, & cum fratribus noſtris tractabimus: & quicquid ad honorem Dei, Romanæ eccleſiæ, & tuum, viderimus pertinere, curabimus libenter efficere. De quibus utique per dilectum filium noſtrum fratrem Guidonem Majoris-monaſterii monachum, ſerenitati tuæ plenius authore Deo viva voce in proximo reſpondere curabimus. Ad hæc venerabilem fratrem noſtrum M. Aurelianenſem epiſcopum, pro quo nos regia celſitudo ſatis affectuoſe rogavit, licet quidam ſiniſtra de eo in noſtris auribus ſuſurraverunt, etſi certum apud nos eſſet, quod læſionem

* *f.* notaſſent.

nem nobis aliquam intuliſſet, amore tamen & interventu tuo ſincera volumus affectione diligere, & eum ſicut cariſſimum fratrem noſtrum, quantum cum Deo poſſumus, intendimus honorare, & in ſuis poſtulationibus libentius exaudire.

Datum Anagniæ XVI. Kal. Febr.

XXXI. AD LUDOVICUM REGEM.

Cœnobium Ferrarienſe ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEcet clementiam regiæ dignitatis eccleſias & eccleſiaſticas perſonas ſincera charitate diligere, ac eas in jure ſuo manu tenere pariter ac fovere. Inde eſt quod Ferrarienſem eccleſiam, quæ ad jus ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſpecialiter pertinet, & fratres inibi ad Dei ſervitium commorantes, celſitudini tuæ attentius commendamus: rogantes plurimum, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia beati Petri ac noſtra, eoſdem fratres & eccleſiam ipſam diligas, manuteneas, ac defendas, & eorum jura a pravorum incurſibus integra eis & illibata conſerves.

Datum Januæ V. Idus Febr.

XXXII. AD LUDOVICUM REGEM.

De ſuo & eccleſiæ ſtatu.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FIrma ſpes, & plena fiducia, quam de tuæ majeſtatis excellentia in omnibus obtinemus, inducit nos modis omnibus, & hortatur, ut ſtatum unicæ matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac noſtrum tanto tibi libentius exponamus, quanto celſitudinem tuam circa eam & nos ipſos ſolicitam magis exiſtere noſcimus & intentam. Ut igitur ſtatus eccleſiæ ſerenitati tuæ plenius valeat innoteſcere: aliquem vel aliquos fratrum noſtrorum cardinalium, qui nobiſcum ſunt; ad partes tuas in proximo diſpoſuimus authore domino deſtinare. In præſentiarum vero ſublimitatem tuam nolumus ignorare, quod ad Montempeſſulanum ducente domino applicantes, a dilectis filiis noſtris comite S. Ægidii, & W. de Montepeſſulano honorifice ibi fuimus & devote ſuſcepti, & tam nos, quam fratres noſtri, ibidem per Dei gratiam ſani & incolumes commoramur. Ibi etiam dilectum filium noſtrum, Trincavillum, & nobilem mulierem Herm. de Narbona, atque plures alios illius regionis barones, ad nos venientes recepimus, & tam ab ipſis quam a ceteris circumpoſitis Dei fidelibus devote colimur, & celebriter honoramur. Datum apud Montempeſſulanum. XII. Kal. Maji.

XXXIII. AD REGINAM FRANCORUM.

Hortatur ut erga ſedem apoſtolicam devota eſſe pergat, & Regis devotionem foveat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimæ in Chriſto filiæ illuſtri Francorum reginæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIvit in ſacroſancta Romana eccleſia, glorioſa tuorum progenitorum memoria, qui quam devoti & ſerventes in obſequio beati Petri ſemper extiterint, beneficia prædictæ eccleſiæ ab eiſdem pleniſſime collata declarant. Unde nos ea ſemper præ oculis cordis ſine aliqua oblivione tenentes, gratias omnipotenti Deo inceſſanter exſolvimus, qui talem illorum nobis * reſervavit hæredem: de cujus magnificentia ſacroſancta Romana eccleſia majora etiam beneficia præſtoletur. Inde eſt quod ſublimitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus ſupernæ Divinitatis intuitu talem te circa eccleſiam Dei, & nos ipſos, ſtudeas exhibere, ut eos quibus clariſſimi ſanguinis poſteritate ſuccedis, laudabili etiam fidei & devotionis exemplo authore Domino probabiliter imiteris. Studeas igitur & labores, cariſſimum in Chriſto filium noſtrum Ludovicum illuſtrem Francorum regem virum & dominum tuum, ita in devotione beati Petri ac noſtra fovere propenſius, & ſolicite confirmare: ut illa ſinceritatis affectio, quam eum circa nos & eccleſiam Dei gerere nullatenus dubitamus, de bono in melius parte * confortata perficiat, & ſe de die in diem ſicut confidimus ad ulteriora perducat. Specialiter autem prudentiæ tuæ volumus innoteſcat, quod cum venerabilem fratrem noſtrum B. Portuenſem epiſcopum, & I. ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconum cardinalem ad prædictum regem pro negotiis eccleſiæ deſtinare diſpoſuerimus, poſtea ſtatum terræ illius ex relatione dilecti filii noſtri O. S. Nicolai in carcere Tulliani diaconi cardinalis ad nos redeuntis plenius cognoſcentes, & ei earum admodum eſſe percipientes: mutato conſilio venerabiles fratres noſtros Henricum Remenſem archiep. Lingonenſem, & Silvanectenſem epiſcopos, dilectum etiam filium noſtrum abbatem Grandiſiluæ, ad regiæ dignitatis præſentiam duximus deſtinandos. Unde magnificentiam tuam modis quibus poſſumus ſolicite commonemus, ut prædictum regem inducere ſtudeas, & propenſius exhortari, ut quod ab eis ſibi fuerit ex parte noſtra propoſitum, credat indubitanter, & benigne ſuſcipiat; illud, ſicut de eo ſperamus, utili complemento perficere non poſtponat. Datum apud Montempeſſulanum, II. Kalend. Maji.

* *f.* te fervavit.

* *an.* per te

XXXIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De negotio eccleſiæ Flaviniacenſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras celſitudinis tuæ tanto benigniori animo, & majori mentis alacritate ſuſcepimus, quotiens eas tranſmittere te contigit, & in ipſis aliquid poſtulare: quanto excellentiam tuam ſinceriori affectione diligimus, & quanto pro multa & ampla devotione circa ſacroſanctam Rom. eccleſiam & perſonam noſtram a tua ſerenitate exhibita, petitiones tuas cogimur amplius exaudire. Sancta ſiquidem & reverenda Rom. eccl. per ſinceriſſimum tuæ devotionis fervorem, in hac neceſſitate tantum emolumentum & exaltationem, tantumve eſt commodum conſecuta: quod tam in te, quam in omni poteſteritate tua, a noſtra ſucceſſorumque noſtrorum memoria nulla poſſit oblivione deleri, & ab animo noſtro nulla temporis diuturnitate convelli. Inde utique fuit, quod litteras ſuper negotio Flaviniacenſis eccleſiæ a tua nobis excellentia deſtinatas multo gaudio

& ani-

& animi jucunditate ſuſcepimus; & preces tuas, quæ in eiſdem continebantur, quantum cum Deo potuimus, curavimus exaudire. Venerabilibus ſiquidem fratribus noſtris H. Belnacenſi, & M. Pariſienſi epiſcopis cauſam ipſam commiſimus audiendam, & remoto appellationis obſtaculo fine canonico terminandam. Ea propter ſerenitatem tuam rogamus & volumus eſſe ſolicitam, ut ſi aliquis quo minus prolata ſuper eadem cauſa ſententia obſervetur, voluerit impedire, eum omnino prohibeas, & ne hoc præſumat, ex conceſſa tibi deſuper poteſtate compellas.

Datum Tarrac. III. Kal. Decembr.

XXXV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras quas nobis pro venerabili fratre noſtro Eduenſi epiſcopo tua celſitudo tranſmiſit, debita benignitate ſuſcepimus: & juxta earum tenorem prædicto epiſcopo ex officii noſtri debito, & tuæ ſublimitatis obtentu, honorem & affectionem libenter impendimus. Cauſa vero quæ inter eum & abbatem Flaviniacenſem vertebatur, diutius ſub noſtro examine ventilata, cum idem epiſcopus contra ipſum abbatem teſtes de ſponcanea abbatiæ abrenunciatione produxiſſet abbas abrenunciationem ipſam non ſponte, ſed coactum ſe feciſſe affirmans, & ſuper hoc teſtes ſe producere poſſe aſſereret, in ipſos etiam teſtes epiſcopi aliquid ſe habere nihilominus allegabat. Verum quia id continuo proſequi non valebat, inducias a nobis ad hoc exſequendum inſtantius poſtulavit. Unde quia eas ſibi, ſicut non debuimus, ita nec potuimus de jure aliquatenus denegare, nolentes aliquem in jure ſuo præſertim ſub noſtro examine, quodlibet præjudicium ſuſtinere: hinc ad octavas ſancti Michaelis, de communi fratrum noſtrorum conſilio, inducias ei duximus indulgendas, ut tunc ad præſentiam noſtram ita redeat tam ſuper his, quam ſuper capitulis illis, quæ ſibi fuerant in præſentia dilecti filii noſtri W. ſancti Petri ad vincula presbyteri cardinalis objecta ſufficienter inſtructus, quod plenius de cauſa cognoſcere, eamque poſſumus annuente Domino juſtitia mediante finire. Interea vero ne caſtrum Flaviniacum ipſi Flaviniacenſi eccleſiæ, & ſerenitati tuæ, atque prædicto epiſcopo, valeat aliquatenus deperire: memoratum abbatem fecimus in præſentia noſtra jurare, ſicut ex ſcripto ipſius ſacramenti, quod tibi tranſmittimus, poteris intueri: ut caſtrum ipſum in manibus tuis, vel certi nuncii a ſe delegati reſignet: libera tamen interim ſibi abbatiæ adminiſtratione tam in temporalibus quam in ſpiritualibus reſervata. Cum enim idem caſtrum ad honorem & ditionem regni tui reſpicere videatur: multo dignius duximus ipſum per regiæ magnificentiæ gubernationem ſervari, quam alicui alii cuſtodiendum committi. Inde eſt quod ſerenitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus prædictum caſtrum, libera tamen abbati adminiſtratione prout diximus reſervata, recipere non poſtponas, & ipſum uſque ad cauſæ terminum ita facias præſtante Domino cuſtodiri, quod nec epiſcopo, nec abbati, aliqua inde valeat injuria vel incommodum provenire. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut infra tempus illud nulla alter alterum ratione impugnet, & qui capti fuerant, libere hinc inde permittantur abire. Extranei quoque excommunicati ab eodem caſtro diſcedant. Ut autem hæc omnia diligentius curet regia celſitudo complere, dilectum filium Stephanum ſubdiaconum noſtrum, virum utique honeſtum & literatum, quem carum admodum acceptumque tenemus, cum ſupradicto epiſcopo juxta petitionem ſuam ad tuam præſentiam duximus deſtinandum: ſublimitatem tuam rogantes attentius, quatinus tam eum, quam ipſum epiſcopum pro reverentia beati Petri ac noſtra regia benignitate recipias, honeſte tractes, & ea quæ ſublimitati tuæ ex parte noſtra ſuggeſſerint, ita indubitanter credas, quaſi ab ore noſtro tuæ fuerint celſitudini declarata. Datum apud Montempeſſulanum, II. Non. Jun.

XXXVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De legatis quos miſſurus eſt.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUam promptæ devotionis affectibus Dei eccleſiam & nos ipſos ſpecialiter amplectaris, quam ſinceræ caritatis brachiis unicam Chriſti ſponſam inter ceteros catholicos principes foveas ac defendas, beneficia plurima per te nobis collata declarant, & regiæ ſerenitatis fides invictiſſima manifeſtat. Non enim opus eſt, nec unquam poterit ab apoſtolicæ ſedis memoria quantolibet ſucceſſu temporis aboleri, quomodo te ab ipſo noſtræ promotionis exordio pro domo Iſrael murum inexpugnabilem conſtitueris, quomodo fluctuantem Petri naviculam fidei ancora, & prudentiæ tuæ remis, firmam in media vexeris tempeſtate. Inde eſt quod te tanquam catholicum principem, & vere Chriſtianiſſimum regem, ſincera in Chriſti viſceribus affectione diligimus, honori & exaltationi tuæ libenter intendimus: & pro conſervanda tuæ celſitudinis gloria omnipotentem Dominum devotis jugiter precibus exoramus. Litteras igitur, quas per dilectos filios noſtros I. abbatem S. Germani, & B. familiarem clericum tuum, viros quidem induſtrios ac diſcretos, & tuæ celſitudini devotiſſimos, regia nobis ſerenitas deſtinavit, debita benignitate recepimus: & inde tam nos, quam fratres noſtri, ingenti ſumus hilaritate gaviſi. Unde tam ex ipſis litteris, quam prædictorum relatione, tua voluntate plenius intellecta, nos quoque voluntatem noſtram per eoſdem tibi duximus exponendam. Ut quod dilectus filius noſter..... abbas Grandis ſilvæ, quem ad tuam excellentiam miſeramus, quo caſu neſcimus, omiſerat, per iſtos valeat tuæ ſublimitatis auribus intimari. Paramus etiam in continenti duos de fratribus noſtris, quos inter alios fratres noſtros caros ſatis & acceptos habemus, ad præſentiam tuæ celſitudinis deſtinare. Per quos utique & ſtatum eccleſiæ, & voluntatem noſtram, plenius tibi curabimus indicare, & tuam verſa vice, Domino authore, ſciemus, ſicut illius utique principis, de quo pleniſſimam ad honorem & exaltationem eccleſiæ Dei fiduciam obtinemus: ut per te ſcilicet ad tranquillitatis portum veniat & ſalutis. Regiam itaque clementiam præſentium ſignificatione rogamus, monemus, & exhortamur

mur in Domino: quatinus, cum ante conſpectum regiæ majeſtatis eos contigerit præſentari, ipſos pro reverentia beati Petri ac noſtra benigne recipias, honeſte tractes, & his quæ tibi ad honorem Dei, & tam eccleſiæ quam regni tui commodum & exaltationem, ex parte noſtra proponent aſſenſum præbeas, & utilem largiaris effectum. Ita quod inde ab æterno rege indeficientis præmii remunerationem accipere, & ſedis apoſtolicæ gratiam perpetuo debeas tibi tuisque poſteris plenius in omnibus ampliare. Datum apud Montempeſſulanum, VI. Idus Julii.

XXXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De ſuo & eccleſiæ ſtatu.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut meminiſſe poſſumus, excellentiæ tuæ quam erga ſacroſanctam Rom. eccl. devotiſſimam novimus, tanquam illius utique qui inter reliquos mundi principes in fidei catholicæ unitate perſeverare præcipue ſtuduit, & ſincere: quod ad terram & commiſſum magnificentiæ tuæ regnum pro negotiis & agendis univerſalis eccleſiæ, atque pro pace regni & utilitate diſpoſuerimus pertranſire, apoſtolicis litteris olim inſinuare ſtuduimus. Speranteſ & confidentes in Domino, quod præcipuæ magnificentiæ atque prudentiæ tuæ conſilio & auxilio, ac aliorum qui eccleſiam Dei diligunt, ſtatus matris tuæ ſacroſanctæ Rom. eccl. poſſet in melius reformari, & ad pacis bonum reduci, quæ ſunt orta diſcordia perturbata. Sane prædeceſſorum tuorum catholicorum regum veſtigia laudabiliter proſecutus, ſemper Rom. eccl. & perſonam noſtram, atque in hoc B. Petrum, in cujus cathedra licet immeriti reſidemus, præcipue hoc perſecutionis tempore, honoraſti, ancoram ſpei tuæ immobiliter figens in eum qui dixit apoſtolis, & in eis primitivæ eccleſiæ, *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: nulliſque tempeſtatum fluctibus, nullis perſuaſionibus vel blanditiis, tua potuit fidei ſinceritas inclinari, quo minus regia via rex glorioſe incederes, & ambulares ſemitam quæ ducit ad cœleſtis patriæ claritatem. Unde poſtquam Domino ducente ad Montempeſſulanum, in quo magnifice ac honorifice a clero & populo recepti fuimus, veniſſemus, venerabilem fratrem noſtrum B. Portuenſem epiſcopum, & dilectum filium noſtrum I. Diaconum cardinalem eccleſiæ ſanctæ Mariæ in Coſmedin, ad tuam præſentiam mittere diſpoſueramus. Poſtea vero ex relatione dilecti filii noſtri O.S. Nicolai in carcere Tulliano diaconi cardinalis ad ſedem apoſtolicam redeuntis, de ſtatu terræ illius plenius cognoſcentes: mutato conſilio venerabiles fratres noſtros Henricum Remenſem archiepiſcopum, & Lingonenſem, & Silvanectenſem epiſcopos, ad te duximus delegandos. Rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus eos clementer & benigne recipias, & his quæ prudentiæ regiæ, una cum dilecto filio noſtro .... abbate Grandis ſilvæ, ex parte noſtra inſinuare ſtuduerint, fidem adhibeas, tanquam ab ore noſtro diſcretioni tuæ fuerint intimata: & ea, ſicut de tua ſublimitate confidimus, utili ſtudeas effectui mancipare. De cetero, quod nobilis vir Raimundus comes S. Ægidii magnifice nobis occurrit, & ſe ac terram ſuam nobis expoſuit, & nos, atque in perſona noſtra beatum Petrum apoſtolorum principem, veneratione debita ſtuduit honorare: uberes gratias ſublimitati tuæ perſolvimus, & tempore opportuno ipſi pro debito noſtri officii, quantum cum Deo poterimus, ſtudebimus reſpondere. Datum apud Montempeſſulanum, 11. Kal. Maji.

Matth. 28.

XXXVIII. AD LUDOVICUM REGEM.

Conqueritur de Aurelianenſi epiſcopo canonicos nonnullos injuſte vexante.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUam acerbæ & irrationabilis ſeveritatis inſtantia ille frater noſter Aurelianenſis epiſcopus dilectos filios noſtros Letoldum, M. Capellanum, & Adam, Aurelianenſes canonicos, fuerit hactenus perſecutus: & nos ex multiplicata eorum querela cognoſcimus, & regia excellentia ſicut credimus non ignorat. Eos enim pro ſua recuperanda juſtitia jam ex longo tempore ſæpius appellando a propriis finibus exulare coegit, & ipſos ad nos venientes, vel in noſtra præſentia conſtitutos, bonis propriis injuſte prorſus & irrationabiliter ſpoliavit. Cumque ſuper hoc noſtra ſæpe ſcripta receperit: eis omnino ſpretis atque contemptis: neque illis juxta mandatum noſtrum ablata reddere, nec juſtitiæ voluit plenitudinem exhibere. Cum nuncii ſui, quos ad nos propter hoc aliquando deſtinavit, potius ad fruſtratorias dilationes poſtulandas intenti, quam ad juſtitiam venerint exhibendam inſtructi. Et ſic præfati canonici pro ſua juſtitia diutius exulare compulſi, nos ſunt ex longo tempore terra marique ſecuti. Unde, niſi tuæ ſublimitatis prece placati, ejus noluiſſemus contumaciam ſedis apoſtolicæ manſuetudine tolerare: potuimus eum atque debuimus juxta rigorem canonum ſatis graviter vindicare. Hactenus igitur ejus inobedientiam tuarum precum intuitu cum omni patientia ſupportantes, nuper ſibi per iterata ſcripta mandavimus, quod vel prædictis canonicis univerſa ablata cum integritate reſtituat, vel in proximo feſto S. Lucæ ad præſentiam noſtram per ſe vel ſufficientem reſponſalem plenarie illis ſuper his omnibus reſponſurus accedat. Alioquin ex tunc nec iſtorum juſtitiam eſſe patiemur aliquatenus diminutam, nec illius contumaciam authore Domino præteribimus impunitam. Datum apud Montempeſſulanum, 11. Idus Julii.

XXXIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Scribit Fridericum imperat. ad officium redüiſſe.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectum filium noſtrum magiſtrum I. clericum tuum, qui multo fervore devotionum & ſinceritate fidei circa honorem & exaltationem tuam exuberare videtur, cum ab excellentia tua pro verbo pacis ad nos fuerit ſpecialiter deſtinata, cum certo verbo pacis ad te remittimus. Licet autem propter hoc, magnum & honorificum nuncium tuæ propoſuiſſemus ſerenitati tranſmittere, quem ſcimus præ cunctis mortalibus eccleſiæ ac nobis in noſtræ perſecutionis tempore utilliimum & fructuo-

ſtuoſiſſimum extitiſſe, cui etiam poſt Deum aſcribimus quidquid eccleſiæ, ac nobis, proſperitatis, honoris, & gloriæ accidit: attendentes tamen, & conſiderantes devotionem ac fidem ac laudabile propoſitum prædicti clerici tui, per eum tibi tanquam filio cariſſimo & Chriſtianiſs. regi felices pacis ſucceſſus ſignificamus. Noſcat itaque magnitudinis tuæ ſerenitas, quod cariſſimus in Chriſto filius noſter Fridericus illuſtris Romanorum imperator cum principibus ſuis, quos ſecum habebat, & eccleſiaſticis maxime, Divina tactus intrinſecus gratia & cœleſtis benedictionis imbre perfuſus, vanitatis errorem prorſus depoſuit, & ad obedientiam eccleſiæ ac noſtram, humilians ſe in conſpectu Dei, & in oculis hominum, humiliter & devote, ſicut decuit, rediit, & B. Petro in nobis illam reverentiam & honorem exhibuit, quem anteceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere, & de cetero ſe firmiter & immobiliter exhibiturum promiſit. Super quo utique, altiſſimo, a quo omne bonum procedit, laudes devotiſſimas agimus, & conſequenter tibi & regno tuo gratias multimodas reddimus: per cujus auxilium & potentiam, præcunte cœleſti gratia, nos ad tantum & deſiderabile bonum perveniſſe non dubitamus. Rogamus itaque excellentiam tuam, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus una cum regno tuo reverentiam & devotionem, quam matri tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ in nobis exhibuiſti, de cetero firmiter & conſtanter exhibeas: & ita honori ejus & exaltationi ferventer intendas, quod ex hoc regnum valeas adipiſci cœleſte, & tibi plenius conſervare terrenum. Indubitatam ſpem & fiduciam obtinens, quod fides ac devotio nullo unquam tempore a noſtra elabi memoria poterit, quam tu & regnum tuum eccleſiæ ac nobis in tantæ neceſſitatis articulo magnanimiter exhibuiſtis. Immo de cetero te & regnum tuum fructuoſius & efficacius fovere, authore Domino & amplexari curabimus. Dat. Venet. in Rivoalto, II. Kal. Auguſti.

XL. AD GUILLELMUM SENONENSEM archiepiſcopum, & ejus ſuffraganeos.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus G. Senonenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ſuis, & dilectis filiis abbatibus in Senonenſi provincia conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUM per auxilium, potentiam, & favorem, cariſſimi in Chriſto filii noſtri Ludovici illuſtris Francorum regis, & regni tui, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac nobis recognoſcamus glorioſa & magnifica beneficia proveniſſe: dignum eſt, & conſentaneum rationi, ut illi, & vobis, quorum auxiliis potenter ſumus in neceſſitatibus noſtris adjuti, proſperos & felices pacis ſucceſſus ſignificemus: indubitata veritate tenentes, quod poſt Deum idem rex cum regno ſuo cooperatus eſt honori & exaltationi eccleſiæ, & ei magnum contulit incrementum. Quod quidem ſicut verbo recognoſcimus, ita opere & ſermone omni tempore authore domino recognoſcemus. Notum ſit autem ſolicitudini veſtræ, quod cariſſimus in Chriſto filius noſter Fridericus illuſtris Romanorum imperator, per inſpirationem Divinæ gratiæ depoſito vanitatis errore, ad viam veritatis converſus, ad obedientiam eccleſiæ & noſtram reverenter & devote, ſicut decuit, rediit, & illam B. Petro in nobis reverentiam & devotionem exhibuit, quam anteceſſores ejus noſtris conſueverunt anteceſſoribus exhibere. Super quo utique laudes altiſſimo agimus, & conſequenter regi & regno gratias copioſas referimus, de eo quod eccleſiam & nos ipſos in tribulationibus & perſecutionibus noſtris nequaquam deſeruit: ſed uſque in finem magnifice juvit, atque defendit. Monemus itaque dilectionem veſtram & hortamur attentius, quatinus eccleſiæ & nobis in proſperitatibus congaudentes in devotione B. Petri & noſtra firmiter, ſicut hactenus perſtitiſtis, perſeveretis, & regem ut in eodem cum regno ſuo perſiſtat, monere propenſius & inducere ſtudeatis. Datum in Rivo-Alto, VI. Kal. Auguſti.

XLI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De diſciplina eccleſiæ S. Victoris collapſa.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CONſiderantibus nobis eximia gloriæ tuæ præconia, nihil facile videtur occurrere, quod tanta commendatione dignum exiſtat, & tam ſecurum de ſempiterna retributione poſſit efficere, quam quod ſincera devotione religionem diligere comprobaris, & ad eam in regno tuo plantandam, juxta quod regiæ convenit officio dignitatis, libenter intendis. Utinam qui ſunt in ordine ſacerdotum, ad inſtitutionem & conſervationem religionis eo animo & cura præcederent, quo favor regius ad defenſionis auxilium ſequeretur. Credimus enim quia ita per regnum tuum totius ſtatus eccleſiæ ſe haberet, quod & nomen Domini honoraretur in omnibus, & turbæ fidelium populorum in via vitæ duces plurimos invenirent. Nunc autem dormitantibus ſacerdotibus, quos aliorum cuſtodiæ oportet intendere, tepeſcit in multis locis ſacra religio: &, ut cujuſdam verbis utamur,

Pro molli viola, & purpureo narciſſo,
Infelix lolium & ſteriles dominantur avenæ. Virgil. ecl. 5.

Hoc ſane in eccleſia S. Victoris non modicum dolemus accidere: quæ cum olim in religione floreret, ita nunc, quod triſtes dicimus, in ſuæ profeſſionis aſſeritur obſervantia tepuiſſe: ut quæ multis manum in via ſalutis errantibus porrigebat, nunc auxilio alieno indigeat, & non inveniat qui ſublevet eam. Nec tamen ex eo perhibetur accidere, quod non ſint ibi plures, qui & notitiam religionis habeant & amorem. Sed quibuſdam cum ſuo capite membris languentibus, in eadem eccleſia fervor religionis noſcitur tepuiſſe. Nos autem, cum jamdudum ad nos ſuper eorum tepiditate relatio pervenerit plurimorum, diſtulimus hactenus aurem apponere, & neceſſariam adhibere tam gravi valetudini medicinam expectantes quod aliquando reducerent oculos ad ſe ipſos, & de reformanda religione ſtudioſius cogitarent. Capite vero quæ ad emendationem ſuorum ſubditorum pertinent negligentius exequente, nos jam tandem executioni eorum, quæ dicta ſunt, oportet intendere: &, ſi verus ſit rumor qui totiens aures noſtras aſperſit, quia in propria perſona non poſſumus, per alios invenire. Ita quidem ut ſi vera comparuerint quæ dicuntur, per eoſdem dilatione ſepoſita, medicina, quam viderint neceſſariam, apponatur. Venerabilibus ergo fratribus noſtris

noſtris N. vices noſtras in hoc negotio prævidimus committendas, qui quanto plenioremA & facilioremhujus rei potuerint habere notitiam, tanto cum minori gravamine ſalutis remedia providebunt. Quia vero magnificentiæ tuæ ad cumulum mercedis accedet, ſi per illorum inſtantiam favore regio imminente prædictus ſtatus eccleſiæ dirigatur: celſitudinem tuam monemus & exhortamur in Domino, quatenus ad executionem hujus negotii favorem tuum impendas, & nullam patiaris conditionem apponi, quo minus ibi quæ prædicti viri ſtatuenda viderint, ſtatuantur. Ne, ſi forte diutius medicina tardaverit, & diſſimulantibus nobis languor cœperit aggravari, ſenſus etiam doloris intercedat, & cum multa difficultate poſtmodum vix redeat ad ſalutem.B

XLII. AD GUILLELMUM SENONENSEM archiepiſc. A. S. L. & S. Meldenſem epiſc. & abbatem Vallis-Secretæ.

Ut in S. Victoris cœnobio collapſam diſciplinam reſtituant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabil. fratribus VV. Senonenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, & S. Meldenſi epiſcopo, & dilecto filio abbati Vallis-Secretæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CRebra jamdudum ſuggeſtio ſuper ſtatu eccleſiæ S. Victoris noſtrum pulſavit auditum, & timemus nos in extremo examine ſeverius judicandos, ſi ad inquirenda & corrigenda quæ ſuggeruntur tardi fuerimus, aut remiſſi, dicente ſcriptura: *Maledictus qui prohibet gladium ſuum ab omni ſanguine*. Olim ſane ad doctrinam ſalutis, quæ de loco illo fluebat, & bonæ converſationis odorem, quo eadem flagrabat eccleſia, in multis eccleſiis, & prava in directa, & aſpera convertebantur in vias planas, & erat vere puteus aquarum viventium, de quo arentia corda multorum ad extinguendum mundanorum deſideriorum æſtum, potum vitæ hauirent. Nunc autem, ut dicitur, dormitante paulatim cuſtodia proviſoris, & refrigeſcente in capite religionis amore, ad partem quoque membrorum quidam ſe letalis torpor effudit, & factum eſt ibi quod de quodam dicitur per prophetam: *Comederunt alieni robur ejus, & ipſe neſcivit. Sed & canæ effuſæ ſunt in eo, & ipſe ignoravit*. Nec hoc tamen dicimus, quod non credamus ibi & ſapientes & religioſos viros plurimum inveniri, qui multis eſſe poſſunt odor vitæ in vitam. Sed non eſt facile cum multa quoque vi remigum dirigi navem ad portum, ſi rector qui clavum tenet, imperitus fuerit aut remiſſus. Iccirco ne forte contingat illi quod de ſe ipſo lamentabatur propheta, dicens: *Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt, & qui juxta me erant a longe ſteterunt*: quia in propria perſona eamdem eccleſiam viſitare non poſſimus, ei viſitationis officium decrevimus dependendum: per apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatinus illuc accedentes, de ſtatu ejus, & de actibus abbatis & fratrum, maturitate ac diligentia qua convenit inquiratis, & quicquid ibi cognoveritis corrigendum, vice noſtra taliter corrigatis, ut & religio ibi per ſtudium veſtrum ex gratia Divina refloreat, & nos de diſſolutione tantæ domus non teneamur in die judicii reddere rationem. Si videritis autem, quod niſi per amotionem unius aut plurium perſonarum ſtatus eccleſiæ reformari non poſſit: nec in hoc parcat gladius veſter: ſed plenam a nobis authoritatem accipite, appellatione remota, quæ evellenda fuerint evellendi; & quæ plantanda fuerint, domino autore plantandi. Nos enim ita per vos apud Deum volumus excuſabiles inveniri, ut non ſit qui * a nobis de ſpirituali ejuſdem eccleſiæ detrimento in extremo examine requiratur. Si autem his exequendis vos tres non poteritis intereſſe, duo veſtrum non minus hæc quæ dicta ſunt maturius exequantur. Datum Tuſcul. Kal. Febr.

* Corr. quod

XLIII. AD ABBATEM ET CANONICOS S. Victoris Pariſienſis.

De eodem argumento.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis abbati & canonicis ſancti Victoris Pariſ. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

JAmdudum ad nos de ſtatu veſtro pervenit, quod requiri diſtrictius, & corrigi oportebat. Nos autem, quia eccleſia veſtra longo tempore per Dei gratiam religione floruit & ſcientia, ita ut in odore unguentorum veſtrorum multi concurrerint, & in lumine veſtro viderint lumen: expectavimus hactenus, ſi tandem per voſmetipſos rediretis ad vos, & de medio veſtri, diſſenſionis & ſcandali materiam tolleretis. Ceterum quia in expectatione noſtra non tam correctionem aliquam ſubſequi, quam infirmitatem veſtram aggravari, conſpicimus: dignum duximus ad eccleſiam veſtram perſonas aliquas deſtinare, venerabiles ſcilicet fratres noſtros VV. Senonenſem archiepiſcopum, apoſtolicæ ſedis legatum, & S. Meldenſem epiſcopum, & dilectum filium N. abbatem Vallis Secretæ: qui quomodo ſe habeat ſtatus veſter inquirant: & quæ corrigenda cognoverint, appellatione remota corrigant & emendent. Quocirca per apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus expoſitis eis cum ad vos venerint, quæ neceſſitas & emendatio veſtra poſcit exponi, quæ inter vos ipſi, vel duo eorum, aut de reformanda ordinis diſciplina, aut de perſonis, ſi res exegerit, amovendis, ſtatuendum eſſe cognoverint, ſuſcipiatis humiliter, & firmiter obſervetis. Datum Tuſcul. Kal. Febr.

XLIV. AD CAPITULUM S. SATYRI.

Ut retinentes ſint diſciplinæ.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis capituli ſancti Satyri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EOS, qui relictis vanitatibus & mundanis illecebris, in arctiori vita devoverint Domino famulari, ſumma cura & diligentia oportet vigilare jugiter, & intendere, qualiter aſſumptæ religionis habitus moribus & vitæ concordet, & propoſitum ſuum firmum & immobile conſervetur: ne ſuper arenam, ſed potius ſuper firmam petram Domini videantur fundaſſe. Inde eſt, quod caritatem veſtram monemus, mandamus, atque præcipimus, quatinus dilecto filio noſtro abbati veſtro omnimodam obedientiam & reverentiam devote & humiliter impendentes, circa cultum religionis & honeſtatis, & canonici ordinis obſervantiam, ſicut olim * bonæ memoriæ Radulfi quondam abbatis veſtri, ſerventer & unanimiter intendatis: & conſuetudines illas probatas, quæ in diebus ejuſdem abbatis ſalubri & rationabili providentia in mo-

* Forte dom. tempore ſuo. H.

naſterio veſtro inſtituta fuerint pariter & ſervata, præſertim in carnalis eſus abſtinentia extra clauſtrum, ſicut in clauſtro, nullatenus violare tentetis. Si quis autem veſtrum contra eaſdem inſtitutiones temere venire tentaverit: uſque ad ſatisfactionem congruam eum eidem ſententiæ ſubjacere decernimus, quam prædictus abbas in eorumdem tranſgreſſores rationabiliter noſcitur ſtatuiſſe. Ad hæc, authoritate vobis præſentium firmiter inhibemus, quod in capitulo nullus veſtrum pro evitanda diſciplina in vocem appellationis prorumpat: & ſi pro tali cauſa duxerit appellandum, appellationem ipſam nullius momenti eſſe cenſemus, quo minus ſecundum veſtri ordinis inſtituta regulari diſciplinæ ſubdatur. Datum Beneventi.

XLV. AD CANONICOS S. VICT. PARIS.

Reſtitutam diſciplinam gratulatur: & electionem abbatis, in locum ejus qui ſponte abdicarat, confirmat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis canonicis eccleſiæ S. Victoris Pariſ. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto eccleſia veſtra majori hactenus religione floruit, & ampliori refulſit gloria meritorum: tanto, audita reformatione ipſius, lætati ſumus amplius & gaviſi, & de ipſius commodo & profectu exhilarati. Audivimus ſane, quod venerabilibus fratribus noſtris Bituricenſi & Senonenſi archiepiſcopis cooperantibus, & ad hoc juxta mandati noſtri tenorem toto ſtudio laborantibus, eccleſia veſtra in ſtatum & gradum ſit priſtinum reformata. Et Ern. quondam abbate veſtro ſpontanee in præſentia dilectorum noſtrorum A. tit. S. Laurentii in Lucina, & T. tit. S. Vitalis, presbyterorum cardinalium, apoſtolicæ ſedis legatorum, amminiſtratione cedente, cujus culpa ſtatus ejus fuerat in parte non modica deformatus, perſonam idoneam, honeſtam, & litteratam, in abbatem veſtrum communiter elegiſtis, & providere vobis curaſtis unanimiter in paſtorem. Nos vero, quibus convenit rationabilibus votis atque ſtatutis gratuitum præſtare favorem, & incrementa deſiderare virtutum, electionem veſtram, & abrenunciationem illius, de communi fratrum noſtrorum conſilio ratam, & firmam habemus, & confirmamus. Univerſitatem veſtram monentes atque mandantes, quatinus abbati veſtro, quem elegiſtis, debitam reverentiam & obedientiam impendatis, & ita vos ſibi devotos & humiles exhibere curetis, quod per obedientiam veſtram, & providentiam illius, ordo religionis, & honeſtatis in eccleſia veſtra refloreat, & plenius valeat auxiliante Domino conſervari. Datum Tuſculani, III. Idus Aprilis.

XLVI. AD G. ABBATEM S. VICTORIS.

De eodem argumento.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio G. abbati ſancti Victoris, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INtellecto & cognito, quod cum Erniſio quondam abbate eccleſiæ, cui præeſſe dinoſceris, libera & ſpontanea voluntate adminiſtrationi cedente, fratres ipſius eccleſiæ te ſibi elegiſſent communi voto & deſiderio in abbatem: tanto inde magis lætamur atque gaudemus, quanto de ipſius eccleſiæ turbatione dolebamus amplius, & pro ejus ſtatu majori anxietate & ſolicitudine angebamur. Unde quia decet te ſolicite attendere, quantæ religionis & honeſtatis eccleſia, ad quam ex domino providente vocatus, hactenus extiterit, & quomodo ibi rigor regularis diſciplinæ viguerit: diſcretionem tuam monemus, atque mandamus, quatenus injunctæ tibi amminiſtrationi prudenter & conſtanter intendas, & ita commiſſum tibi officium ad honorem Dei & ædificationem tuam, & eorum qui tibi commendati ſunt, cum auxilio cœleſtis gratiæ efficaciter & diligenter exerceas, quod ibi per prudentiam & ſolicitudinem tuam religionis ordo ſemper refloreat, & de die in diem magis ac magis ſuſcipiat incrementum. Nos enim te & eamdem eccleſiam diligere volumus & fovere, & vobis, cum fuerit opportunum, apoſtolicæ defenſionis patrocinium miniſtrare. Datum Tuſculani, III. Id. April.

XLVII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ne Prioris Cerel. iter in Angliam diu differatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUM dilectum noſtrum Priorem hoſpitalis domus, quæ apud Cerel. ſita eſt, ad noſtram nuper præſentiam vocaverimus, eum in Angliam pro quibuſdam eccleſiæ negotiis tranſmiſſuri, preces a tua ſublimitate directas accepimus, ut ei ad hoc inducias præberemus. Quia vero grave nobis cognoſcimus & damnoſum, ſi hoc ejus iter diutius differatur: rogamus attentius ſerenitatem tuam, quatenus eidem Priori ad aggrediendum quod ſibi injunximus iter licentiam largiaris. Datum Senonis, V. Idus Novembris.

XLVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut P. miles qui Hieroſolymam ire optabat, poſſeſſiones ſuas vendere poſſit ſine conſenſu conjugis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILlos tuam decet magnificentiam pia protectione defendere pariter & fovere, qui tollentes crucem, ſancta & venerabilia loca, quæ Dominus corporali præſentia illuſtravit, viſitare diſponunt, & ibi contra inimicos crucis Chriſti domini militare. Veniens autem ad noſtri apoſtolatus præſentiam P. miles lator præſentium, votum ſuum nobis propoſuit, & ſe velle Hieroſolymam ire conſtanter aſſeruit. Verum quia uxore ſua circa eum ſe turpiter & inhoneſte habente, & ſe ob perpetrati ſceleris culpam ab eo abſentante, iſte paternam hæreditatem ſine ipſius conniventia nec vendere poteſt, nec pignori obligare: diſpoſitum iter nullatenus valet adimplere. Sed quoniam uxor eorum maritalem, ſicut dicitur, per adulterium commaculavit, dummodo iſte velit continenter vivere, ad eam non cogitur ulla ratione redire: ſerenitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, & exhortamur in Domino, quatinus, ſi ita eſt, Divini amoris intuitu

intuitu liberum ei facias, ut ipſi poſſeſſiones ſuas vendere cui voluerit licitum ſit, vel pignori obligare: & his quibus vendiderit, ſeu pignori obligaverit, nullam patiaris ſuper hoc injuriam vel moleſtiam indebite irrogari.

Datum Turonis, x. Kal. Januar.

XLIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ut R. ſacerdoti poſſeſſiones ſuas reſtituantur ab injuſto poſſeſſore.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EXpoſcit tuæ celſitudinis pia devotio, his ſemper intendere, quæ ad commodum indigentium clericorum non eſt eſt dubium pertinere. Pervenit autem uſque ad nos, quod Joannes Baril. R. ſacerdoti domum quandam & vineas, quas jure hæreditario poſſidebat, auſu temerario abſtulit, & eas ſibi reddere contradicit. Unde magnificentiam tuam rogamus, & tanquam in Chriſto cariſſimum eccleſiæ filium attentius exhortamur, quatinus, ſi ita eſt, ita faciat tuæ diſcretionis ſublimitas præfato ſacerdoti in preſentia tua, vel alterius de quo plenarie poſſis confidere, juſtitiæ plenitudinem exhiberi, ut idem ſacerdos jus ſuum ſe gaudeat fuiſſe plenarie conſecutum. Datum Senoni, XVI. Kal. Aprilis.

L. AD SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Ut A. qui monaſterium reliquerat, poſt iter Hieroſolymitanum in illud recipiatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri ..... Sueſſionenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LAtoris præſentium A. a Hieroſolymis redeuntis nobis nuper relatio patefecit, quod timore W. abbatis ſui perterritus Dorbacenſe monaſterium, in quo monaſticum habitum ſe aſſcerit ſuſcepiſſe, irregulariter dereliquit. Poſtea vero ab abbate ſuo licentia, ſicut dicitur, impetrata, terram quam Dominus corporaliter viſitavit, intuitu devotionis petivit, & per nos rediens, apoſtolicæ ſedis imploravit auxilium. Ideoque fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus abbatem jamdicti monaſterii diligenter commoneas & inſtanter, ut memoratum A. diſciplina ſecundum regulam B. Benedicti & conſuetudinem ordinis ejuſdem monaſterii ſervata, in monaſterium ſuum recipiat, & paterna illum caritate pertractet.

Datum Anagniæ, VII. Kal. Maji.

LI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut cœnobii Caſtrifortis bona diſſipari & auferri ab excommunicato Priore prohibeat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia de regiæ ſublimitatis induſtria exiſtimatio ſemper talis procedit, ut ſuperne contemplationis amore circa conſervationem eccle-

ſiarum ſedulam operam & curam proberis impendere: piam ſolicitudinem tuam commendamus in Domino, qui te volumus & deſideramus ſemper circa pia opera exercitari, & ſicut regem Chriſtianiſſimum in omnibus tuis bonis actibus proſperari. Inde eſt, quod ad tuæ magnitudinis notitiam voluimus pervenire, nos ex tenore litterarum venerabilium fratrum noſtrorum ..... Turonenſis archiepiſcopi, & ..... Andegavenſis epiſcopi, & dilecti filii noſtri ..... abbatis Majoris monaſterii evidentius accepiſſe, quia ....., Prior Caſtrifortis, & alii ſocii ejus in accuſatione dilecti filii noſtri ..... Burgulienſis abbatis viri quidem religioſi & Deum timentis, penitus defecerunt, & omnino ſunt mendaces reperti, & propterea excommunicationis vinculo innodati. Ceterum quia prædictus Prior bona eccleſiæ ipſius loci diſſipare præſumit, & illicita invaſione auferre: celſitudinem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, res & jura Burgulienſis eccleſiæ protegas, manuteneas, & conſerves, & præfatum Priorem nulla ratione foveas, ſed ipſum tanquam excommunicatum attentius evites. Dominum quoque Caſtrifortis, qui res eccleſiæ S. Chriſtophori ſua violentia dicitur invaſiſſe, ad ablata omnia eidem eccleſiæ reſtituenda, & ne deinceps talia contra præfatam eccleſiam attentare præſumat, vel ſæpe dictum Priorem fovere, commiſſa tibi deſuper poteſtate compellas.

Datum Senonis, VIII. Idus Decemb.

LII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Regis congreſſum & conſilium optat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

REdiens ad nos dilectus filius P. ſubdiaconus noſter diligenti nobis narratione propoſuit, quomodo ſublimitatis tuæ clementia eum honorifice & decenter ſuſcepit, & omnem illi honorem & gratiam, quam magnificum & Chriſtianum principem decuit, ob Dei & noſtri reverentiam exhibere curavit: qualiter etiam ea, quæ regiæ magnificentiæ ex parte noſtra propoſuit, cum omni manſuetudine & diligentia, tuæ ſinceriſſimæ benignitatis affectio exaudivit. Dilectum autem filium noſtrum nobilem virum Hugonem baronem tuum, per quem nobis excellentia tua reſpondit, debita benignitate ſuſcepimus, & ejus verbis promptam diligentiam adhibentes, conſilium tuum gratum omnimodis & acceptum habemus. Verumtamen in hoc circa nos & eccleſiam Dei admirandæ tuæ devotionis ſinceritas evidenter comparuit, qui ob reverentiam Dei, & honorem B. Petri, ac noſtrum, uni de clericis noſtris tantam gratiam exhibuiſtis. Inde ſiquidem eſt, quod nos tam ſuper his, quam ſuper aliis, nobis & noſtris multipliciter a celſitudine tua collatis, omnimodas ſinceritati tuæ gratiarum referimus actiones: magnificentiæ tuæ præſentium ſignificatione notum fieri cupientes, quod quam citius cum opportunitate fieri poſſet, præſentiam tuam vellemus & conſilium ſuper his, quæ nobis ſignificaſti, libenter habere.

Datum Senonis, Idibus Januarii.

LIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Qua victus ratione uti debeat quavis ſexta feria.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEſiderium & affectum tuum, quem circa obſequium ſuperni conditoris, ob tuorum peccatorum veniam obtinendam regia magnificentia habere dinoſcitur, gratum admodum & acceptum habemus, & eum digniſſimis in Domino laudibus commendamus. Accepimus autem ex litteris tuis, regiæ celſitudini per alia ſcripta non fuiſſe expreſſum, utrum in quarantenis ſexta feria illam relaxationem, quam in ſexta feria aliorum temporum tibi fecimus, debeas obſervare. Unde nos eandem relaxationem taliter duximus diſtinguendam ſcilicet ut in quadrageſima, quæ dicitur B. Martini, uſque ad adventum Domini, in ſexta feria uno ferculo piſcium, & vino temperate ſumpto utaris. In adventu vero & in majori quadrageſima conſuetam abſtinentiam ſemper ſexta feria obſervabis. Si autem debilitas corporis non poterit abſque gravi detrimento illam abſtinentiam ſuſtinere: volumus, & per apoſtolica ſcripta magnificentiæ tuæ præcipimus, ut in his ſicut in aliis temporibus, ſexta feria uno ferculo piſcium, & vino modice ſumpto utaris. Conſullmus etiam ſerenitati tuæ, & ſuademus, ut ſecundum conſilium dilecti filii noſtri ..... capellani tui, eleemoſynas tuas temporibus ipſis debeas augere. Noverit autem regia ſublimitas, quadrageſimam ab octavis omnium ſanctorum, & non antea, inchoari.

Datum Senonis, XIII. Kal. Septemb.

LIV. AD THEUBALDUM.

Ut abbatem & cœnobium Bonævallis protegat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Theubaldo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RElligioſa loca, & honeſtas perſonas, tanto nobilitatem tuam convenit arctiori caritate diligere, quanto eas noveris ferventiori ſtudio religioſæ converſationis ſervitio conditoris inſiſtere, & ad ipſius gratiam promerendam ex bonis operibus inſudare. Pro eccleſia itaque Bonævallis, & dilecto filio noſtro Waltero, quem fratres ejuſdem loci, alio renunciante oneri prædictæ eccleſiæ, in abbatem ſuum unanimiter & concorditer elegerunt, & pro eiſdem fratribus, nobilitatem tuam rogamus attentius, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, eccleſiam ipſam & prænominatum abbatem & fratres diligas, manuteneas, & a pravorum impetu eoſdem protegas viriliter & defendas. Ita quod ab omnipotenti Domino mereatis exinde præmium æternæ retributionis percipere, & gratiam apoſtolicæ ſedis omni tempore obtinere.

Datum Bituricis, III. Kal. Maji.

LV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

In vaſtatores eccleſiæ Brivatenſis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD tuæ ſublimitatis noſtitiam accepimus perveniſſe, quomodo comites Alverniæ, ac vicecomes de Polenniaco, villam Brivatenſem, quæ tua eſſe dinoſcitur, irreverenter aggreſſi, ipſam Brivatenſem eccleſiam, quæ ad jus B. Petri ac noſtrum ſpecialiter pertinet ac tutelam, depopulari non ceſſant: & domum decani nequiter obſidentes, eam machinis quoad poſſunt expugnant. Unde nos tantam audaciam relinquere non volentes aliquatenus incorrectam, juxta officii noſtri debitum, tam eos quam præpoſitum & abbatem Brivatenſem, qui eos induxerunt, per noſtras ſatagimus litteras ab hujus iniquitatis auſu damnabili revocare. In propoſito & voluntate habentes, ut niſi ſecundum noſtra monita reſipuerint, quantum ad officium noſtrum pertinet, tam in eos, quam in terras eorum graviter vindicemus. Unde magnificentiam tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus tu ipſe ad id corrigendum utiliter accingaris: & niſi reſipuerint, ad vindicandum in eos ſtudeas omnimodis & labores.

Datum Pariſ. XIII. Kal. Aprilis.

LVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Monaſterium S. Maximini ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, carissimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LAudabilis propoſitum pietatis, quod circa ſanctam Dei eccleſiam tam in capite quam in membris regia ſerenitas exhibet, attendentes, monaſterium B. Maximini, ac abbatem ac fratres Divinis ibidem obſequiis manclpatos, ſolicite olim tuæ commendavimus majeſtati, rogantes, ut idem monaſterium conſulta pietate diligeres, & ab iniquorum incurſu regiæ magnificentiæ munimine defenſares. Quod utique beno hactenus, juxta beneplacitum Dei, preces, ac monita noſtra, te adimpleſſe ſcientes, gratum id admodum acceptumque tenemus, & celſitudini tuæ gratias exinde uberrimas exhibemus: firmam ſpem fiduciamque tenentes, quod tibi exinde & honor augebitur terrenæ gloriæ ac poteſtatis in terris, & ab æterno remuneratore juſtorum immarceſſibilis palma conferetur in cœlis. Verum quia, ſicut accepimus, & auribus noſtris inſonuit, quidam Aurelianenſis civis, Theobalbus ſcilicet Morini, præfatum monaſterium pecuniæ indebitæ repetitione fatigat, O. de Beſſi, & M. Vidua monaſterium ipſum nimis repentina debitorum exactione moleſtant: ſublimitatem tuam iterato rogamus, & exhortamur in Domino, quatinus ejuſdem monaſterii paupertates atque miſerias ſolita benignitate reſpicias: & ſecundum quod de juſtitia fuerit, prædictum indebitæ pecuniæ petitorem regia compellas auctoritate deſiſtere, & eos qui ſubitæ repetitioni debitorum inſiſtunt, quantum cum bona voluntate

fieri

fieri poterit, opportunitatem facias idonei tem- A poris expectare. Ut inde a Deo præmium, & a nobis debeas actiones recipere gratiarum.
Datum Senonis, VI. Kal. Decemb.

LVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De electione ecclesiæ Carnotensis.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlecti filii nostri tam decanus, quam subdecanus, & archidiaconus, cum magna par- B te canonicorum Carnotensis ecclesiæ, in nostra pariter præsentia constituti, nobis plenarie exposuerunt, quam incaute & inconsulte in facto electionis ipsius ecclesiæ processerunt. Unde nos & adversitatibus ejusdem ecclesiæ compatientes, & opinioni eorum, quæ hac occasione plurimum est denigrata, integritatem suam recuperare optantes, ipsos ad pacis & concordiæ bonum cum omni diligentia fumus hortati: eosque monuimus, ut unanimiter in unum conveniant, & ecclesiæ suæ salubriter studeant providere: & ad hoc utiliter consummandum usque ad proximas octavas epiphaniæ eis terminum duximus indulgendum. Quapropter regiæ serenitatis industriam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhorta- C mur attentius, quatinus memoratos canonicos viva voce ac litteris super hoc ipso solicite & studiosius exhorteris; & ad id efficiendum regium eis favorem & auxilium efficaciter subministres: ut præfata ecclesia te sibi patrocinante optata consolatione fruatur, & vitali valeat provisione gaudere. Datum Senonis, VIII. Idus Octob.

LVIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De Hospitali Compendiensi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

COgnita olim tuæ celsitudinis, voluntate, quod de hospitali illo apud Compendium constituto, unde serenitatem tuam nos sæpius rogasse meminimus, per viros religiosos veritatem diligentius investigari volebas, utrum ad Compendiense monasterium pertineret: id venerabilibus fratribus nostris ..... Noviomensi, & ..... Silvanectensi episcopis, de quorum honestate & prudentia nullatenus dubitamus, nec excellentiam tuam credimus in aliquo dubitare, commisimus inquirendum. Qui utique ad locum ipsum pariter accedentes, sicut ex litteris illorum, quas regiæ sublimitati transmittimus, potes evidenter agnoscere, veritatem inquirere studuerunt; & sicut eædem litteræ continent, invenerunt. Inde siquidem est quod magnificentiam tuam per apostolica scripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus earumdem litterarum tenore diligenter inspecto, sicut expedire cognoveris, & tuæ fuerit beneplacitum voluntati, ita de memorato hospitali efficias, & disponas: ut de terreno regno ad cœleste transmigrans, ab illo bonorum omnium remuneratore æternæ felicitatis præmium valeas obtinere, & nos ipsi serenitati tuæ gratias debeamus propter hoc uberrimas exhibere. Datum Senonis, II. Idus Octob.

LIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Interdictum a Remensi archiepiscopo latum relaxari a pontifice rex petierat. Pontifex non omnino recusat, sed honestius putat ab archiepiscopo ipso relaxari.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

EXcellentiæ tuæ litteris debita benignitate susceptis, preces, quas per eas regia celsitudo nobis porrexit, clementer admittimus: utpote qui in proposito semper & voluntate habemus, preces tuas libenter admittere, teque in illis, quantumcumque cum Deo possumus, exaudire. Illud tamen honestius super eo negotio visum esse cognoscas, ut venerabili fratri nostro H. Remensi archiepiscopo deprecatorias litteras, sicut ex rescripto earum videre poteris, mitteremus: rogantes ut interventu nostro, & tui honoris obtentu, interdictum illud relaxet, donec causa illa in curia ejus, vel etiam ..... Belvacensis episcopi, finem debitum sortiatur. Quod si ipse idem interdictum relaxare noluerit, & id non multum grave sibi fore nobis responderit: nos in eodem negotio juxta preces tuæ solicitudinis procedemus. Aliter enim minus honestum esset, ut sententiam a tanto viro canonice promulgatam tine ejus conscientia facile solveremus. Si vero usque *f. dest. non* adeo de ipso fratre nostro confidis, & negotium ipsum plurimum in animo tuo sedet: poteris iterum nobis tuam voluntatem rescribere, & nos desiderium tuum curabimus auctore Domino efficaciter adimplere. Datum Paris. VII. Idus Martii.

LX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Hospitale Compendiense, ejusdem urbis abbatiæ attribuit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem. Vide ep. 17 & 18 hujus append.

ILlam sincerissimam regiæ serenitatis affectionem quam circa ecclesias Dei multimodis habere dignosceris, magnificis in Domino laudibus commendamus: votivis cordis affectibus exoptantes, ut ipsa immaculata Dei sponsa viro suo Christo te valeat in æterna beatitudine præsentare, quam in terris innumeris devotionis indiciis, sicut rex catholicus, & Christianissimus princeps, noscris ferventius honorasse. Ex litteris autem excellentiæ tuæ nuper accepimus, quod negotium illius hospitalis Compendiensis, unde sæpius regiæ celsitudini scripsimus, nostro arbitrio reliquisti, & quod exinde statueremus magnitudinem tuam ratum & firmum habere, litteris asseverasti. Unde quoniam præscriptum hospitale receptioni pauperum perpetuo deputatum, sicut ex scripto venerabilium fratrum nostrorum B. Noviomensis, & ..... Silvanectensis episcoporum, quibus hoc inquirendum commisimus, nobis innotuit, sæpius Compendiensis ecclesiæ canonicos procuratores habebat: nos attendentes quod monasteria & alia religiosa loca hospitales domos ad receptiones pauperum habere solebant, & de regia clementia, quæ, sicut diximus,

ec-

eccleſiam Dei diligere & ampliare conſuevit, & diſpoſitionem ipſius noſtro reliquit arbitrio, plurimum confidentes, ipſum hoſpitale Compendienſi monaſterio apoſtolici ſcripti munimine duximus confirmandum. Ita quidem quod uſibus pauperum deputatum, ad diſpoſitionem & curam dilectorum filiorum noſtrorum .... abbatis & fratrum ejuſdem loci debeat in perpetuum ſine omni inquietudine pertinere. Quocirca ſerenitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, memorato monaſterio idem hoſpitale tuæ pariter ſublimitatis ſcripto confirmes: nec ipſis exinde valeat aliqua in poſterum quæſtio ſuboriri. Si vero quilibet eoſdem ſuper hoc moleſtare vel perturbare præſumpſerit, tu eos a præſumptione hujuſmodi poteſtate regia non differas coercere: ut æternæ felicitatis præmium propter hoc conſequi mereariſ, & nos ipſi magnificentiæ tuæ copiolas exinde gratias referamus.

Datum Senonis, XIII. Kal. Novembr.

LXI. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

In anguſtiis maximis poſitus ſubſidium aliquod pecuniæ poſcit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri H. Sueſſionenſi epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILla devotionis integritas & affectio caritatis, quam circa ſacroſanctam Romanam eccleſiam & perſonam noſtram credimus te habere, non modicam nobis fiduciam præſtat, ut in neceſſitatibus noſtris conſilium a te debeamus & auxilium poſtulare, & imminentia nobis negotia tibi fiducialiter aperire. Qualiter autem ille tyrannus & vehemens perſecutor eccleſiæ, Fredericus videlicet, univerſalem omnium matrem ſacroſanctam Rom. eccl. perſequatur, eamque ſine cauſa opprimat & infeſtet: ad diſcretionis tuæ notitiam non ambigimus perveniſſe. Qui utique tanquam leo rapiens & rugiens, poſitus in inſidiis, aditus viarum ita per ſatellites barbaricæ feritatis obſtruxit: quod illi jam non valeant uſque ad nos tranſire, a quibus Rom. eccl. in neceſſitatibus ſuis opportuna recipere ſuffragia conſuevit. Unde cum eadem Romana eccleſia multis oppreſſionibus anguſtata ſit his temporibus & afflicta, & magnis atque innumeris pene debitis aggravata: ad ejus onera ſupportanda, & ad neceſſitates quas patitur revelandas, tanto ſtudioſius exurgere te oportet, & efficacius laborare, quanto amplius eadem mater eccleſia de tua devotione & fidei ſinceritate confidit. In tanto itaque neceſſitatis articulo conſtituti, de præteritа quidem ſubventione tibi gratias exſolventes, caritatem tuam rogamus plurimum monemus, & exhortamur attentius, ut ad mentem revocans, quot & quanta gravamina & anguſtias Romana eccleſia pro ſua & omnium eccleſiarum libertate tuenda hoc tempore patiatur, conſiderans etiam quid membra capiti debeant, ad ſubventionem eccleſiæ, & ad ſolvenda debita, quibus premitur, manum adhuc liberalitatis extendas, & nobis tuæ conſolationis auxilium in tanto articulo, ſi abſque gravi detrimento eccleſiæ tuæ fieri poterit, largiaris. Beneficia ſiquidem & obſequia quæ in neceſſitate præſtantur, conſueverunt ſemper recipientibus exiſtere gratiora. Abbates quoque & alios eccleſiarum prælatos in tuo epiſcopatu conſtitutos ad hoc idem cum omni diligentia exhorteris. In quocumque autem te nobis contigerit ſubvenire, illud dilecto filio noſtro.... latori præſentium te volumus aſſignare, & nobis id ipſum litteris tuis ſignifices. Datum Anagniæ XIII. Kal. Martii.

LXII. AD HUGONEM SUESSIONENSEM EPISCOPUM.

Silvanectenſi epiſcopo de vineis ipſi ademptis juſtitia fiat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri H. Sueſſionenſi epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnerabilis frater noſter Silvanectenſis epiſcopus ſuis nobis litteris intimavit, quod Gil. & Hanguidis uxor ejus, parochiani tui, quaſdam terras & vineas ipſius epiſcopi per violentiam detinere præſumunt, & eas cum fructibus inde perceptis eidem epiſcopo reddere contradicunt. Cumque præfatus epiſcopus ſæpius eos propter hoc ſubmoniſſet, ut in curia ſua ſibi juſtitiæ plenitudinem exhiberent, ipſi tamen id facere noluerunt. Unde quoniam eidem epiſcopo in jure ſuo nulla ratione deeſſe poſſumus, vel debemus, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, ſi cognoveris memoratum G. & Hanguidem uxorem ejus debere in curia ſua præfato epiſcopo ſuper hoc reſpondere, ipſos ad plenam juſtitiam in præſentia ejuſdem epiſcopi ſuper hoc exhibendam, moneas inſtanter, & diſtricte compellas. Alioquin eos in præſentia venerabilis B. Belvacenſis epiſcopi ſufficienter ſuper hoc ſæpe dicto epiſcopo reſpondere coerceas, & appellatione remota juſtitiæ plenitudinem exhibere: ſi vero id facere forte contempſerint, eos eccleſiaſtica cenſura percellas.

Datum Senonis, VIII. Idus Octobris.

LXIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut pauperem quendam protegat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COnſuevit ſemper egregiæ clementiæ pietatis oppreſſorum & pauperum miſereri, & circa eorum miſeriam pro affectu animi commoveri: ſciens ſcriptum eſſe: *Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem*. Ea igitur conſideratione inducti, & hujus pauperis M. præſentium latoris lacrymabili prece devicti, qui moleſtias & injurias ſuper poſſeſſionibus ſuis a quibuſdam hominibus tuis potentioribus ſe queritur ſuſtinere: regiam excellentiam & conſuetam pietatem tuam rogamus attentius, quatinus pro amore Dei, & obtentu juſtitiæ, & noſtro interventu, cum ab adverſariis ſuis, a quibus ſe opprimi aſſerit & gravari, ita regia protectione defendas, & immunem ab eorum facias læſione, quod ab eo, qui cum dives eſſet, ad liberandum nos noſtram ſubiit paupertatem, æternum inde debeas præmium expectare.

Datum Turonis, XIV. Kal. Februarii.

LXIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Adami & Gregorii fratrum cauſam commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEcet regiam excellentiam his diligenti cura intendere, per quæ in regno tuo ſub regiæ defenſionis munimine exiſtentes ſuam valeant juſtitiam firmiter obtinere. Quocirca ſerenitatem tuam rogamus attentius, quatinus cauſam, quæ inter Adam & Gregorium fratrem ſuum ſuper quadam domo vertitur, quæ ad tuum dominium, ſicut dicitur, ſpectat, diligenter audias, vel alii, qui neutri parti debeat eſſe ſuſpectus, juxta tuæ dignationis arbitrium cauſam ipſam audiendam, & fine debito terminandam committas.

Datum Senonis, IV. Idus Novembris.

LXV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Mittit nuncios cum mandatis, de iis quæ ex imperatore CP. accepit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DUm in mente revolvimus, & ad memoriam revocamus, qualiter cauſa Dei, & amore juſtitiæ, ob reverentiam quoque beati Petri apoſtolorum principis, cauſam eccleſiæ tanquam propriam aſſumpſiſti, & eam, ſicut rex catholicus & princeps Chriſtianiſſimus, in augmentum & exaltationem ipſius præ aliis orbis principibus promoviſti: in hanc intentionem & animi voluntatem adducimur, ut in qualibet cauſa ejuſdem eccleſiæ quæ alicujus momenti ſit, abſque ſerenitatis tuæ conſilio & auxilio, cum id habere valemus, nullatenus procedamus. Credentes, immo & certa veritate tenentes, te non ſecus quam nos ipſos, vel quemlibet fratrum noſtrorum, ſolius ſuperni conditoris obtentu, ad honorem & incrementum eccleſiæ ſolicitum ac ſerventem exiſtere, atque ad exaltationem ipſius intento ſtudio laborare. Inde eſt quod receptis nuper litteris a nunciis cariſſimi filii noſtri .... illuſtris Conſtantinopolitani imperatoris, qui ad S. Ægidium applicuerunt, quas utique regiæ ſerenitati duximus tranſmittendas: in quibus ſiquidem continetur, quod ex parte ejuſdem imperatoris quædam dictu accommoda, & ad utilitatem reſpicientia, nobis tantum & eccleſiæ tuæ deferunt proponenda: dilectos filios P. Capellanum, & fratrem H. eleemoſynarium noſtrum, excellentiæ tuæ fideles admodum ac devotos, regiæ celſitudini deſtinamus, per quos quædam ſuper eodem negotio, quæ non duximus litteris committenda, tuæ ſerenitati proponimus, & ſuper quibus tuum conſilium expectamus: rogantes attentius, quatinus eos regia pietate ſuſcipiens, benigne audias, & conſilium tum, ſuper his quæ tibi propoſuerint, per eoſdem litteris tuis aperias. Aliquos etiam a latere tuo cum prædictis filiis noſtris ad memoratos imperatoris nuncios, qui ſecurum eis per terram tuam uſque ad tuam & noſtram præſentiam debeant præſtare ducatum, noſtro interventu tranſmittas.

Datum apud Dolenſe monaſterium, Id. Julii.

LXVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De cauſa epiſcopi Cameracenſis, cui inducias adhuc indulget.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEniens ad nos dilectus filius noſter ... abbas S. Vincentii Silvanectenſis, cum celſitudinis tuæ litteris, apud nos diligenter inſtitit, ut illi Cameracenſi epiſcopo, quem contra honorem eccleſiæ & ſalutem ipſius, & utinam non veſtram, diutius expectavimus, adhuc inducias præberemus. Ipſe vero, ſicut credimus, (& utinam rei veritas aliter te haberet), non de neceſſitate aliqua, ſed ut errorem ſuum ſub clementiæ tuæ, & venerabilis fratris noſtri Henrici Remenſis archiepiſcopi protectione valeat obumbrare, hujuſmodi per vos occaſiones prætendit. Nos autem, non pecuniam, ſed animam ſuam quærentes, & tuæ ſerenitatis obtentu, & conſideratione jam dicti fratris noſtri, precibus, ac petitionibus, niſi contra Deum manifeſte veniremus, annuere volentes, eundem epiſcopum uſque ad ſecundam dominicam proximæ quadrageſimæ adhuc duximus expectandum. Ita quidem quod niſi illum, aut nuncium, vel litteras ejus de reverſione ipſius & certa promiſſione in præſcripto termino receperimus, eundem ex tunc omni dilatione remota, publice excommunicabimus, & a corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, ſequeſtrabimus. Quocirca magnificentiam tuam præſentium ſignificatione rogamus, ne tua ſublimitas aliquibus precibus nos amplius ſuper facto iſto conveniat. Rogamus etiam excellentiam tuam, ut ſicut per dilectum filium noſtrum .... abbatem S. Germani te rogavimus ita efficias. Credimus enim quod hoc ad honorem tuum denuo ſpectabit.

Datum Senonis, VI. Kal. Febr.

LXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Floriacenſe monaſterium ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectum filium noſtrum .... abbatem S. Benedicti ſuper Ligerim cum tuæ magnificentiæ litteris ad nos venientem qua debuimus animi benignitate recepimus, & obtentu precum tuarum, quibus, quantumcumque cum Deo poſſumus, promptam ſemper volumus diligentiam adhibere, ſuæque religionis & honeſtatis intuitu, ipſum affectuoſius honorare curavimus, & in ſuis petitionibus efficaciter exaudire. Eum itaque cum plenitudine amoris & gratiæ noſtræ ad propria redeuntem, regiæ ſerenitati propenſius commendamus: per apoſtolica ſcripta monentes, rogantes, & exhortantes in Domino, quatinus amore Divinæ miſerationis, & pro reverentia B. Petri & noſtra, conſideratione quoque religionis & probitatis ipſius, eumdem abbatem & fratres ſuos, & idem monaſterium, clementi ſemper benignitate reſpicias, diligas, manuteneas, & honores: & tam eos, quam jura ipſius monaſterii, a pravorum incurſione, regia protectione defendas. Ita

quod

quod ab omnipotenti Domino præmium æternæ beatitudinis exinde recipias, & nos regiæ majestati copiosas debeamus gratias exhibere.

Datum Bituricis, VII. Idus Augusti.

LXIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De secreto quodam, quod imperatoris CP. nuncius papæ & regi communicandum habet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut per servientem tuum, & etiam per litteras nostras, nuper regiæ celsitudini denotavimus, alter nunciorum carissimi in Christo filii nostri illustri Constantinopolitani imperatoris, qui nunc ad partes nostras accedit, nos & te vellet habere præsentes, ut illud secretum verbum communiter nobis proponeret, sicut ex mandato ejusdem imperatoris se asserit accepisse. Unde & voluntatis ipsius erat, ut te simul nobiscum apud Bituricas inveniret. Nos vero considerantes, quod honori tuæ celsitudinis expediret: consilium nostrum super hoc tam per nuncium tuum quam per litteras nostras regiæ magnificentiæ exposuimus: proponentes honorificentius esse, quod priusquam nos conveniremus in unum, præfatus imperatoris nuncius ad præsentiam tuæ sublimitatis accederet: ne, si forte ad nos hac occasione venires, ei occurrere quodammodo videreris. Ex quo vero ipse ad te venerit, si consilii tui sit, ut nos simul tecum debeamus super hoc habere sermonem: in unum poterimus, ubi tibi visum fuerit, convenire. Nos igitur cupientes in omnibus quæ cum Deo possumus tuæ majestati deferre: volumus, ut priusquam ad nos jam dictus nuncius veniat, ad præsentiam regiæ serenitatis accedat. Unde excellentiam tuam per apostolica scripta rogamus attentius, quatinus eum ad tuam præsentiam venientem honeste recipias, & consueta benignitate pertractes: & verba quæ tuæ proposuerit majestati, ea qua debes deliberatione consideres & attendas. Si autem visum tibi fuerit, aliquid nobis esse significandum: poteris, cum tibi placuerit, indicare.

Datum Bituricis VIII. Kal. Septembris.

LXX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Commendat ipsi archidiaconum Bituricensem: de rebus Germanicis bene sperare jubet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

DIlectum filium nostrum C. archidiaconum Bituricensem clericum tuum, quem nobiscum, de regia serenitate confisi, huc usque retinuimus, ad te duximus remittendum, & ipsum excellentiæ tuæ attentius commendantes, magnificentiam tuam per apostolica scripta rogamus atque monemus, quatinus pro reverentia B. Petri ac nostra, & illius devotionis ac fidelitatis obtentu, quam circa regiam celsitudinem multipliciter gerit, diligere, ac manu tenere intendas, & in sua justitia de consueta clementia confovere. Ad hoc, quoniam te sicut carissimum & specialem ecclesiæ filium, & catholicum principem, ac regem Christianissimum, de statu ecclesiæ & nostro solicitum & studiosum existere minime dubitamus, & de novis illis, quæ de Alemannia nuper venerunt, mœstitiam aliquam concepisse: magnitudinem tuam rogamus, atque monemus, quatinus a Domino confortatus, speres plenius & confidas, quod ea quæ ille persecutor ecclesiæ, qui cum ipsa simulatam semper pacem quæsivit, adversus illam, & in detrimentum ejus provenire credit, in sui ipsius verecundiam & erubescentiam procul dubio redundabunt. Sicut enim pro certo accepimus, & dilectus filius noster Maguntinus electus serenitati tuæ poterit plenius intimare: de tota terra sua nonnisi tres absolutum juramentum præstare potuit coercere. Alii siquidem multi sine ipsius licentia discesserunt, & illi, qui cum conditione jurarunt, jam sunt a conditione apposita absoluti. Cetera prænominatus archidiaconus sublimitati tuæ viva voce latius explicabit.

Datum apud Anicium, II. Kal. Julii.

LXXI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut Thomæ Cantuariensi archiepiscopo exuli det aliquem episcopatum, aut abbatiam, si vacaverint.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo in Christo filio Ludovico illustri Francorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUaliter venerabilis in Christo frater noster Thomas Cantuariensis archiepiscopus, pro tuenda ecclesiæ libertate & devotione nostra a sede propria decreverit potius exulare, quam in detrimentum nostrum & jacturam ecclesiæ ullatenus consentire: ad quas etiam necessitates ipsum cum aliis prudentibus & discretis viris, qui eum etiam in adversitate tam laudabiliter quam fideliter imitantur, si, quod Deus avertat, diu persecutio duraverit, oporteat devenire: tua satis excellentia recognoscit. Unde, licet regiam magnitudinem ad opera pietatis ita noverimus semper esse intentam, ut etiam cessantibus nostris precibus, his qui pro Deo & justitia & unitate catholica persecutionem sustinent, sola pietate monitus auxilium conferas & solamen, quod etiam in ipso fratre nostro jam maxime experti sumus: tamen regiam magnitudinem solicitis in Domino precibus exoramus, monemus, & exhortamur attentius, quatinus obtentu Divinæ pietatis, & pro reverentia B. Petri ac nostra; considerato etiam, quod reddita nobis sibi a Deo pace, plurimum obsequii & honoris per eum tuæ poterit excellentiæ provenire: si quem episcopatum aut abbatiam in regno tuo interim vacare contigerit, sibi ad sustentationem sui & suorum, donec pax de cœlo nobis desiderata donetur, regia liberalitas faciat assignari. Ex hoc enim & Deum te credimus indubitanter habere debere propitium, & nos ipsos in hoc tibi satis reddes obnoxios.

Datum apud Montempessulanum, VIII. Idus Augusti.

LXXII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De P. Bituricenſi archiepiſcopo.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras ſublimitatis tuæ debita benignitate ſuſcepimus, ſicut Chriſtianiſſimi regis, & illius principis, quem tota in Domino caritate diligimus, & cujus honori & commodis, in omnibus quæ cum Deo poſſumus, aſpiramus. Unde, licet de ſuperabundanti fuerit, quod pro venerabili fratre noſtro P. Bituricenſi archiepiſcopo preces nobis ſolicitas porrexiſti, cum nos eum, ſolo honeſtatis ſuæ ac probitatis intuitu, affectione ſinceriſſima diligamus, & commodis ejus & commiſſæ ſibi eccleſiæ libenter providere velimus: ipſas tamen tuæ celſitudinis preces clementer admiſimus. Voluntatem & propoſitum aſſumentes, circa eundem archiepiſcopum, tam interventu tuo, quam ſuæ ſicut diximus probitatis obtentu, utilem in nobis providentiam gerere, & juſtitiam ſuam tam in cauſa quam modo habet, quam in aliis omnibus, integram ſibi authore Domino conſervare. Dilectum quoque filium noſtrum magiſtrum R. beati Germani decanum, quem tua nobis ſerenitas commendavit, benigne recepimus: atque a nobis interventu tuo efficaciter obtinuit, quod rationabiliter poſtulavit.

Datum Senonis II. Non. Februarii.

LXXIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Nuncium mittit cum mandatis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectum filium fratrem F. familiarem noſtrum ad regiam celſitudinem deſtinamus, per quem excellentiæ tuæ quædam viva voce proponimus, quæ non duximus litterarum fidei commendare. Inde eſt quod ſerenitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus quæ tibi ex parte noſtra proponet, diligenter audias: & ea, quantumcumque cum honore tuo, ac regni tuæ gubernationi commiſſi fieri poterit, effectui ſtudeas mancipare, & quid inde facere diſpoſueris, nobis per eumdem, ſicut magnificentiæ tuæ viſum fuerit, ſignifices.

Datum Senonis, II. Kal. Januarii.

LXXIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Gratias agit, quod in excipiendo nuncio imperatoris CP. ſignificavit quanti pontificem faceret.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILla devotiſſima excellentiæ tuæ ſinceritas, & ſinceriſſima devotio, in omnibus quæ ſacroſanctæ Rom. eccl. pertinent, tantum ſemper fervorem internæ affectionis oſtendit: ut verus ejus filius, verus protector, & quodammodo ejus bajulus exiſtere videaris. Ita quod nullus in orbe princeps exiſtat, cui adeo, ſicut celſitudini tuæ, profectus & exaltatio ejuſdem eccl. his temporibus aſcribatur. Unde nos omnipotenti Domino, cujus intuitu & amore ad hæc facienda regium animum induxiſti, gratiarum non ceſſamus actiones exſolvere, & ejus clementiam aſſiduis interceſſionibus exorare: ut qui te ita dignum ſolatium, & neceſſarium valde refugium unicæ ſponſæ ſuæ in hæc tempora reſervavit, ipſe te ſibi longo tempore conſervet incolumem, & ita regnare tibi concedat in terris, ut poſt terrenum hoc, indeficiens regnum conſequaris in cœlis. Accepimus ſiquidem, & veraciter intelleximus tam ex tuarum litterarum tenore, quam ex relatione dilecti filii noſtri B. nuncii tui, quod audito a nunciis cariſſimi filii noſtri illuſtris Conſtantinopolitani imperatoris, de honore & reverentia ab eodem imperatore nobis & ſanctæ Rom. eccl. exhibenda, tam tu, quam barones tui, qui conſilio interfuerant, intuitu habitæ circa nos devotionis, lætitiam non modicam concepiſtis: judicantes, eos de cetero ſuper aliis quæ attulerant negotiis audiendos: nec allas judicaſtis eorum verba a conſueta clementia tuæ manſuetudinis audienda. Super quo regiæ ſerenitati uberrimas gratiarum actiones, ſicut dignum eſt, exſolventes, & excellentiam tuam in hoc, ſicut & in omnibus aliis quæ ad honorem eccleſiæ pertinent, plurimum in Domino commendantes, rogamus aſſidue, ut ille miſericors & miſerator Dominus tibi in æterna juſtorum remuneratione retribuat, cujus obtentu & gratia tam benignum & tam clementem animum circa nos & eccleſiam aſſumpſiſti. De cetero noſſe volumus excellentiam tuam, quod nos, prædictis nunciis juxta conſilium fratrum noſtrorum formato reſponſo, & eis propoſito: quicquid ipſis a nobis reſponſum fuerit, tibi ſicut ſereniſſimo principi, & ei de quo non aliam quam de nobis ipſis vel fratribus fiduciam obtinemus, litteris noſtris curabimus plenius intimare.

Datum Senonis XVII. Kal. Novembris.

LXXV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Priorem S. Medardi ſibi a rege commendatum, viciſſim regi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ad officium noſtrum ſpecialiter pertinere noſcatur, perſonas religioſas, & præſertim magiſtros eccleſiarum, prompta caritate diligere, & eis in omnibus utiliter providere: gaudio gaudemus, & gratum admodum acceptumque tenemus, quod ita ad hoc tuam quoque mentem cœleſtis ignis fervor accendit, ut nos ipſos ad id tuis ſtudeas precibus prudenter inducere, & noſtram aliquando ſolicitudinem prævenire. Preces itaque, quas per dilectum filium noſtrum R. priorem S. Medardi regia celſitudo nobis porrexit, benigne ſuſcepimus: voluntatem & propoſitum aſſumentes, eum, pro quo rogaſti, ſerventiori caritate, tam ex officii noſtri debito, quam tuarum precum obtentu, diligere, & ei quantum cum Deo poterimus utiliter providere. Rogamus autem ſerenitatem tuam, quatinus, ſicut eum nobis commendare curaſti, ita & tu eum habeas commendatum: ſibique, ſi opus fuerit, tutamen & præſidium conferas opportunum. Datum Senonis, VIII. Idus Novemb.

LXXVI. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Ut vinctum, qui innocens eſt, dimitti jubeat & abſolvi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUorumdam eſt nobis relatione ſuggeſtum, quod cum Iterius miles de Malonido Senonis perveniſſet, & inimicum ſuum, quem ibi caſu reperit, nudato gladio fuiſſet aggreſſus, burgenſes ejuſdem civitatis ei ſubito reſtiterunt: & cum ille fugiſſet, quendam ſocium ejus, Gaufridum ſcilicet militem de Molinoux, qui, ſicut accepimus, nihil in hoc deliquerat, remoratum paulliſper in eadem civitate ceperunt, eumque detinent, & pro te dimittere non præſumunt. Miles autem qui a prædicto Iterio ita fuerat impetitus hoſtiliter, aſſerit omnimodis & affirmat, quod nullatenus eum iſte qui captus habetur offenderat, & hunc prædictum ſocium ſuum eum non præſciverat, ſicut aſſerit: & ſe jurare promittit, aliquatenus offenſurum. Unde quoniam indignum eſſe videtur, ut hic, cui etiam ab eo qui injuriam pertulit, & etiam a præpoſito tuo innocentiæ teſtimonium perhibetur, pœna non merita puniatur: rogamus ſerenitatem tuam, & exhortamur in Domino, quatinus eundem G. ſecundum conſuetam regiæ clementiæ pietatem, quæ ſicut nocentes potenter deprimere, ita etiam innoxios indemnes conſuevit illæſoſque ſervare, liberum facias abſolutumque dimitti. Niſi aliquid commiſiſſe probabitur, quod regiæ fuerit contrarium majeſtati.

Datum Senonis, XVII. Kal. Novemb.

LXXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De Nicolao quodam qui pontifici conqueſtus eſt de canonicis Turonenſibus.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod Nicolaus Turonenſis, homo regiæ majeſtatis, pro eo quod F. eccleſiæ B. Martini Turonenſis canonicus contra compoſitionem, quæ de mandato piæ recordationis patris & prædeceſſoris noſtri Eugenii papæ inter eos facta fuerat, & præſtito corporali ſacramento firmata, violentiam ſibi enormem intulerat, ad ſedem apoſtolicam tanquam ad ſingulare præſidium acceſſit: non eo intuitu hoc fecit, quod crederet magnificentiam regiæ ſublimitatis offendere, ſed ut de pace ſibi temere violata, apud Rom. eccl. cujus authoritate facta fuerat, & religione juramenti munita, plenam juſtitiam obtineret. Sic enim ſacrorum canonum ſanxit authoritas, & imperatores, qui anteceſſores tui fuerunt, & reges Francorum, in ſuis inſtitutionibus hoc ipſum ſanxerunt, quod hi quibus a clericis injuria irrogatur, eos apud eccleſiaſticos judices debeant ſolummodo convenire. Idipſum præſertim ſuper his quorum injuria infra ſacros ordines peragitur, de conſuetudine regni tui uſque ad hæc tempora accepimus obſervatum. Inde utique fuit, quod prædictus Nicolaus non credens excellentiam tuæ celſitudinis minuere, nec juri vel conſuetudini regni tui in aliquo obviare per violatione pacis favore apoſtolicæ ſedis firmatæ, nobis ſuam querimoniam præſentavit. Nos vero non attendentes hoc ad diminutionem honoris & exaltationis tuæ ulla ratione accedere, nec credentes dignitati & magnificentiæ tuæ in aliquo derogare, qui volumus ſemper honorem & gloriam exaltationis tuæ augere multipliciter, & ardenti deſiderio conſervare: cauſam ipſam venerabili fratri noſtro .... Cenomanenſi epiſcopo, viro religioſo, provido, & diſcreto, & illius eccleſiæ canonico, commiſimus terminandam. Qui utique quantum ratio dictabat, in eadem cauſa proceſſit, & eam fine debito terminavit. Et ideo ſicut per alia ſcripta, ita præſentibus litteris ſereniſſimam clementiam tuam attente rogamus: quatinus, ſolita pietate, quæ pauperes & minus potentes in eorum conſuevit juſtitiis miſericorditer confovere, prædictum N. reſpicias, & eum non patiaris gravamen indebitum ſuſtinere. Datum Senonis, Idibus Auguſti.

LXXVIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

De quibuſdam, quæ tum eccleſiæ tum regni utilitas mutari expoſcit in Galliis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUædam gravia, & admodum difficilia eccleſiæ Dei ac nobis, & tibi etiam & regno, niſi meliori fuerint mutata conſilio, & quæ, ſi provide attendantur, & ſtudioſius caveantur, & in melius immutentur, utilia plurimum & accepta tam eccleſiæ quam nobis, & ad honorem tuum & regni pertinentia, per dilectum filium P. ſubdiaconum noſtrum excellentiæ tuæ duximus intimanda: per apoſtolica ſcripta rogantes regiam ſerenitatem, atque monentes, quatinus eis per ipſum auditis plenius & cognitis, ea meliori ſtudeas conſilio commutare, & ſalubriter præcavere. Ita quod ad honorem Dei & eccleſiæ, & utilitatem regni & tuam debeant redundare.

Datum Senonis, V. Non. Octobris.

DLXXIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut nundinas conſtituat apud Ferrariam in anniverſario die conſecrationis abbatis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto gloriam & exaltationem tui magnifici nominis ampliari ſemper & dilatari optamus: tanto ea, unde gratiam omnipotentis Domini conſequi valeas, & ſalutem animæ promereri, regiæ ſerenitati duximus libentius ſuggerenda. Unde ſuſceptis precibus dilectorum filiorum noſtrorum abbatis & fratrum Ferrarienſis monaſterii, cui, a tua magnificentia affectuoſius rogati, munus conſecrationis dependimus: per eodem monaſterio regiam ſerenitatem rogamus attentius, quatinus pro reverentia beati Petri ac noſtra, ſi ad honeſtatem ipſorum fratrum, & ad meliorationem ipſius monaſterii hoc videris pertinere, in anniverſario die conſecrationis ejus nundinas ibi conſtituas. Quibus conſtitutis, principibus, baronibus, & ceteris de regno tuo, authoritate regia prohibeas, ut his qui ad nundinas ipſas gratia promerendæ remiſſionis, quam ibi annuatim conſtituimus, vel intuitu re-

negotiandi acceſſerint, ſi quis injuriam, ſeu violentiam, vel damnum aliquod inferre præſumat, digna pœna eum cenſeas puniendum.

Datum Senonis, VIII. Idus Novembris.

LXXX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Commendat ipſi cœnobium Compendienſe.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILle affectus, quem circa regiam magnificentiam affluentiori gerimus caritate, inducit nos propenſius & hortatur, ea tuæ ſerenitati ſuggerere, quæ ad honorem Dei, & ſalutem animæ tuæ, & etiam conſervationem regni, noſcimus potiſſimum pertinere. Cum enim opus pietatis ſit, & æternæ felicitatis gloria dignum, ſanctas Dei eccleſias, & religioſas perſonas diligere, & piæ protectionis munimine confovere: illas eccleſias tuæ celſitudini convenit propenſiori cura & diligentia reſpicere, & eorum jura clementiori bonitate tueri, quæ ab ipſa fundatione ſui a tua magnificentia & glorioſorum patrum tuorum, non modica beneficia percepere. Inde eſt quod Compendienſe monaſterium, & abbatem ac fratres Divinis ibidem obſequiis mancipatos, tanto attentius tuæ magnitudini commendamus: quanto idem monaſterium ad jus B. Petri ſpecialius reſpicit & tutelam, & regiæ tuitioni ampliori noſcitur proviſione commiſſum: per apoſtolica ſcripta rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, atque in peccatorum remiſſionem tibi injungentes, quatinus obtentu Divinæ miſerationis, & ob veniam delictorum tuorum, prædictum monaſterium, & ibidem Deo ſervientes, diligas, manuteneas, & honores: atque jura ſua contra pravorum inſidias protectione ſolita tuearis. Specialiter tamen tuam clementiam rogamus, ut hoſpitalem domum quæ ad jus ipſius monaſterii pertinet, a dilectis filiis noſtris .... abbate & fratribus ejuſdem loci non permittas ulla ratione turbari, vel aliquatenus impediri, quo minus illius hoſpitalis, quæ ipſi eccleſiæ, ſicut tua diſcretio novit, utilis eſt admodum & neceſſaria, liberam adminiſtrationem poſſint habere. Ita quod præmium æternæ retributionis inde recipias, & ipſi fratres, inclitæ ſublimitatis tuæ favore temporaliter freti, ſerventius poſſint religioni aſſumptæ inſiſtere, & ipſum monaſterium tam ſpiritualibus quam temporalibus incrementis Domino auxiliante augere.

Datum IV. Idus Septembris.

LXXXI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De nuncio imperatoris CP. qui ſecretum habet pontifici & regi ſimul præſentibus aperiendum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ex multis aliis ſuper devotiſſima ſinceritate a te nobis exhibita regiam excellentiam poſſimus & velimus multipliciter commendare: in hoc etiam quod nuper ad petitionem noſtram pro præſtanda ſecuritate nunciis cariſſimi filii noſtri * .... illuſtris Conſtantinopolitani imperatoris proprium nuncium deſtinaſti, celſitudinem regiæ majeſtatis non immerito commendamus, & copioſas exinde magnificentiæ tuæ gratiarum actiones exſolvimus. Noverit autem excellentia tua, quod altero nunciorum illorum, urgente invaletudine, apud S. Ægidium remorante, alter ad præſentiam noſtram accedit. Quia vero quoddam verbum ſecretum nobis & tibi tantum habet proponere, ſicut ex litteris nobis olim ab eiſdem nunciis deſtinatis, quas tibi tranſmiſimus, agnoſcere potuiſti: voluntatis illius eſt, ſi tuæ placitum fuerit majeſtati, quod in aliquo loco præſentes ſimus, ut verbum illud a prædicto nuncio pariter audiamus. Sane prædictus nuncius tuus tibi plenius illius voluntatem exponet. Nos vero licet præſentiam tuam, tam pro hoc, quam pro aliis negotiis, libenter habere vellemus: tamen tuum erit cum familiaribus & conſiliariis tuis deliberare, qualiter ſuper hoc tibi ſit procedendum, & quid in hoc facto honori & excellentiæ tuæ debeat convenire: & ſecundum quod honori tuo noveris expedire, procedes. Quicquid autem ſuper hoc provideris faciendum, tam nobis, quam præfato nuncio, litteris tuis ſtudeas celeriter indicare. Datum Bituricis XIII. Kal. Septemb.

* Manuelis

LXXXII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De comite Arverniæ quem abſolvit, cum id regi non ingratum putaret. Nihil enim ſe facturum unquam, quod ipſi diſplicere poſſit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DUm adhuc Pariſiis præſentes eſſemus, firmiter nos ſublimitati tuæ propoſuiſſe recolimus, quod nihil unquam vellemus ſcienter efficere, quod contra honorem deberet regiæ celſitudinis provenire. Unde licet nuper comitem Alverniæ in noſtra præſentia poſitum abſolverimus: eam tamen ſuper hoc cautelam habuimus, ut bene crederemus nos noſtro & tuo pariter honori conſulere, & etiam Brivatenſi eccleſiæ utiliter providere. Non enim prius meruit a nobis abſolvi, quam tactis ſacroſanctis evangeliis corporale præſtiterit ſacramentum, quod tam ſuper reſtituenda filia viro ſuo, quam etiam ſuper corrigenda injuria eccleſiæ Brivatenſi illata: noſtrum deberet ſuſcipere firmiter & ſervare mandatum. Unde continuo ſibi ſub illius ſacramenti diſtrictione mandavimus, ut filiam ſuam viro, cui eam abſtulerat, redderet: & univerſa bona Brivatenſis eccleſiæ, quæ vel ad eum vel ad homines ejus deveverant, reſignaret. Accedit ad hæc, quod præfatus comes non per ſe principaliter prædictam Brivatenſem eccleſiam aggreſſum fuiſſe, ſed in ſubſidium nepotis ſui ſerviſſe dicebat: quem nos nec adhuc abſolvimus, nec etiam deinceps, antequam plenarie ſatisfaciat, eum vel ejus complices abſolvemus. In ea enim ſicut diximus, voluntate, in eo ſumus propoſito ſolidati, ut ſuper his, quæ gravia tibi cognoſcimus, te inconſulto nullatenus procedamus. Quod ſi aliquando inſcienter contra id aliquid faceremus: non pigebit nos congrua in melius diſcretione reducere, quæ tanto principi noverimus diſplicere.

Datum Turonis IV. Idus Junii.

LXXXIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Caſtrum Flaviniacum ab Odone Burgundiæ duce reddendum, vel regi, vel epiſcopo Eduenſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras excellentiæ tuæ tanto jucundiori & benigniori mente ſuſcepimus, & earum tenorem cognovimus: quanto eas de puriori conſtantia & ferventiori animi devotione liquidius intelleximus proceſſiſſe. Nos enim illa memoriali & collaudanda regiæ ſerenitatis firma & plena devotione, qua ſacroſancta Romana eccleſia de die in diem grande augmentum ſuſcipit & uberrimum, diligentius conſiderata, promptum animum & ferventem voluntatem habemus, te ſicut regem catholicum, & principem Chriſtianiſſimum, toto cordis affectu diligere, & honori & exaltationi tuæ, & regni tui, affectatis proceſſibus quotidie aſpirare, & tuis petitionibus ſalva conſcientia commodum complementum libentius impertiri. Unde ad regiam poſtulationem tuam, nobilem virum Odonem Burgundiæ ducem attente rogavimus, atque mandavimus, ut caſtrum Flaviniacum, quod illicite uſurpavit, & detinet per violentiam occupatum, tuæ celſitudini, vel..... Eduenſi epiſcopo reſignet: alioquin ſententiam, quam idem epiſcopus in eum & terram ſuam propter hoc canonice promulgaverit, ratam habebimus, & ipſam a venerabilibus fratribus ..... Lingonenſi & .... Cabilonenſi, epiſcopis, mandavimus ratam haberi, & irrefragabiliter obſervari. Datum apud Dolum, x. Kal. Octobr.

LXXXIII. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Gratias agit de conſtantia quam præ ſe tulit in colloquio cum Friderico Imp. Admonet egiſſe ſe apud regem Anglorum, ut regni ſui vires omnes offerret regi Francorum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUdivimus per venerabiles fratres noſtros archiepiſcopos & epiſcopos, qui tecum illi colloquio, quod cum Frederico dicto imperatore conſtitueras, interfuerunt, quantas moleſtias & gravamina in colloquio illo ſuſtinueris. Cognito etiam poſt diſceſſum eorum, inventa iniquitate & doloſitate prædicti F. & conſiliariorum ejus, qui nitebantur fidei tuæ ſerenitatem modis omnibus depravare, quantam mentis conſtantiam, & ſpiritum fortitudinis indueris, quod malueris & decreveris te murum ferreum, & præſidium inexpugnabile pro domo Domini opponere, & uſque ad effuſionem ſanguinis decertare, quam ab unitate eccleſiæ recedere, & tantæ malitiæ conſentire: omnipotenti Domino, qui te per ineffabilem gratiam ſuam tam fortem, tam inviſtum pro immaculata ſponſa ſua, ſancta videlicet eccleſia, quam pretioſiſſimo ſanguine ſuo redimi voluit & honorari, contra pravorum conſilia inſtituit defenſorem: & tibi ipſi, qui ſpreta omni mundana potentia ſolum Deum attendiſti, quantaſcumque poſſumus & debemus gratiarum exſolvimus actiones: omnipotentem Deum devota cordis meditatione & aſſidua precibus exorantes, ut te & regnum tuum conſervet & protegat per tempora longiora, & de inimicis tuis & eccleſiæ victoriam tibi conferat & triumphum. Et ideo ad gloriam tui nominis ampliandam, & ad vigorem fortitudinis inferendum, cariſſimo in Chriſto filio noſtro Henrico illuſtri Anglorum regi per venerabiles fratres noſtros ..... Eboracenſem archiepiſcopum, ... Ebroicenſem, & ..... Lexovienſem, epiſcopos, & alios inclitos nuncios ſuos, attente ſuggerere ſtuduimus, & ejus animum modis omnibus inducere & exhortari, ut tibi tanquam domino ſuo vires & auxilium præſtet, & regiæ ſerenitati ſtudeat in omnibus & per omnia deſervire. Ipſe vero noſtris exhortationibus lætatus plurimum & gaviſus, & ex prudentia animi quid tibi debeat ſtudioſius attendens, dilectum filium noſtrum nobilem virum R. de ſancto Valerico, & alios ſtrenuos & caros nuncios, ad tuam excellentiam deſtinavit, per quos ſe & terram ſuam, & totas vires quas habet, ad honorem & fidelitatem, & exaltationem regni tui expoſuit. Et ut hæc de præſtando vires & auxilium tuæ induſtriæ proponeremus, nobis mandavit: & ſi opus eſſet, pro his omnibus confidentius nos fidejuſſores tibi conſtitueremus. Nos vero devotionem & puritatem ipſius, qua circa te & nos ipſos fervere dinoſcitur, diligentius attendentes, & deſiderantes plurimum tam per eum, quam per alios magnificos viros tuam potentiam augeri, & in omnibus ampliari: volentes quoque tam per nos, quam per alios devotos eccleſiæ filios tibi tanquam cariſſimo filio noſtro vires & auxilium efficaciter miniſtrare, & tam temporaliter quam ſpiritualiter vim & opem tibi conferre: pro eo, ſi neceſſe fuerit, cum tota fiducia nos fidejuſſores conſtituimus. Unde roganius excellentiſſimam ſerenitatem tuam, & propenſius exhortamur, quatinus prædictos nuncios, ſicut decet tam induſtrium & prudentem regem, inclita benignitate recipias, & in omnibus ſtudeas honorare, atque prædicto regi pro tantæ affectionis & fidelitatis oblatione magnificas gratias exhibere, & inclitum animum tuum pro his erga eum prompta benevolentia mitigare. Nos enim præfatum regem, quem in proxima tertia feria ad noſtram præſentiam expectamus, ſicut ſemper fecimus, ad honorem & fidelitatem tuam, & profectum regni tui inducere curabimus, & modis omnibus exhortari. Hæc itaque per dilectum filium P. Capellanum & ſubdiaconum noſtrum præſentium latorem, tuæ celſitudini plenius duximus intimanda.

Datum apud Dolum, xv. Kal. Octobr.

LXXXIV. AD LUDOVICUM VII. Francorum regem.

Mittit Portuenſem epiſcopum cum mandatis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EXuberans circa nos & eccleſiam Dei regiæ devotionis & ſinceritatis affectio, in ea fiducia mentem noſtram conſtituit, ut de te, tanquam unico poſt Deum eccleſiæ defenſore, omni dubitatione poſtpoſita confidamus: de tua magnificentia firmiſſime præſumentes, quod nunquam matri tuæ eccleſiæ Romanæ aliqua velis occaſione deficere, qui præcipuus inter orbis principes, tanquam

tanquam juſtitiæ rector & veritatis amator, ejus cœpiſti cauſam viriliter adjuvare. Unde in negotiis ipſius & noſtris, tanto fiducialius ad regiæ prudentiæ conſilium auxiliumque recurrimus: quanto expreſſius tuæ devotionis fideique conſtantiam, noſtræ mentis oculis quaſi coram poſitam intuemur. Hujus igitur certitudine ſecuritatis inducti, venerabilem fratrem noſtrum B. Portuenſem epiſcopum, virum utique induſtrium & diſcretum, pro eccleſiæ negotiis ad regiam præſentiam duximus deſtinandum: eligentes potius voluntatem noſtram ad te referendam illi committere, quam eam excellentiæ tuæ præſentibus litteris intimare. Quocirca ſublimitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus prædictum fratrem noſtrum quem carum inter ceteros acceptumque tenemus, benigne recipias: ita ſibi in his quæ regiæ majeſtati ex noſtra parte proponet, efficacem præbiturus aſſenſum, quod ſpes noſtra, quæ de tua poſt Deum, ſicut diximus, ſublimitate dependet, utilem in his ſortiatur effectum, & plenius ſumat in aliis incrementum. Si enim ea quæ ab eo tuæ fuerint propoſita majeſtati, efficaciter fuerint Domino volente completa: tanto magis id nobis gratum erit in omnibus & acceptum, quanto ex his mater tua ſacroſancta Romana eccleſia majoris accipiet pacis & proſperitatis augmentum.

Datum Turonis, IV. Nonas Novembris.

LXXXV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Admonet de celebratione concilii, alia quædam.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectos filios noſtros, Barbadorum, & militem qui cum eo venit, ad præſentiam noſtram a tua celſitudine deſtinatos, debita curavimus benignitate recipere, eiſque ſuper his quæ nobis ex tua parte propoſuerunt ſufficienter ſtuduimus ad ſingula reſpondere. Quare autem ſuper his litteras ſerenitati tuæ non tranſmiſerimus, prædicti magnificentiæ tuæ nuncii viva tibi voce poterunt intimare. Præterea licet per venerabilem fratrem noſtrum Mauritium Pariſienſem epiſcopum tam de celebratione concilii, quam de noſtro ad partes illas adventu, tibi nos ſignificaſſe credamus: dubitantes tamen, ne forte ad notitiam tuam nondum plenarie ipſius epiſcopi relatione pervenerit, illud eiſdem injunximus tuæ ſerenitatis auribus referendum. Quod ergo ipſi exinde tuæ ſublimitati retulerint, de propoſito noſtro procedere minime poteris dubitare.

Datum Turonis, VI. Idus Decemb.

LXXXVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De cancellario Friderici imp. cujus mandato operarii in Galliæ confinio jam operari cœperant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dum multitudinem beneficiorum, quæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac nobis ipſis regia ſerenitas ſemper, & in hoc præcipue turbationis tempore, placida mente exhibuit, attenta meditatione penſamus: dum conſideramus etiam, quam liberaliter & quam devote te pariter & regnum tuum ad obſequium beati Petri & beneplacitum noſtrum expoſuiſti: ſi honorem, incrementum, & exaltationem tuam, & ipſius regni non totis affectibus diligeremus, & tibi tanquam Chriſtianiſſimo regi & catholico principi non ſtuderemus in omnibus, quantum cum Deo & juſtitia poſſumus, ferventi animoſitate deferre: & Deum, cujus intuitu cauſam eccleſiæ ſuſcepiſti magnanimiter defendendam, graviter timeremus offendere, & a noſtri quoque officii debito videremur penitus declinare. Litteris itaque celſitudinis tuæ quanta decuit hilaritate animi & mentis jucunditate ſuſceptis, & illius devotionis fervore, quem circa profectum eccleſiæ ac noſtrum intima tui pectoris gerunt, plenius nobis ex ipſarum litterarum ſerie declarato: regiæ ſuper hoc ſublimitati devotiores compellimur gratias agere, & tuis commodis & incrementis ferventius aſpirare. Præſertim cum litteras noſtras, ſicut nuncii noſtri & clericorum tuorum relatione didicimus, devotione promptiſſima recepiſſe. Unde præſentium ſignificatione tua celſitudo cognoſcat, quod nos a quodam abbate, qui de partibus Burgundiæ venit, ſatis evidentem certitudinem obtinuimus, quod cum ab R. quondam cancellario F. dicti imperatoris complures operarii jam fuiſſent conducti, & de ipſius mandato in confinio regni tui, ſicut dicitur, operari cœpiſſent, dilectus filius noſter nobilis vir ..... comes Forenſis animoſitatem & fortitudinem induens, eoſdem operarios audaſter de loco ejecit, & eis & aliis qui hæc attentarent acriter comminatus, eorum mentibus non minimum terrorem incuſſit. Verum quoniam prædictus cancellarius nequaquam a ſua malitia deſiſtens, pecuniam multam reliquit, ut quod prave intendit, ad effectum perducat: tua intereſt, habito conſilio baronum, & prudentum virorum regni tui, factum ipſum, ne ultra procedat, prorſus deſtruere, & iniquorum malignitatem penitus impedire. Nos enim prompti admodum & parati ſuper hoc conſilium & auxilium impendere. Lugdunenſi electo dedimus firmiter in mandatis, ut huic rei nulla ratione aſſentiat, ſed eam quantum poterit ſatagat diſturbare.

Datum Senonis, III. Kal. Auguſti.

LXXXVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Willelmum, electum Carnotenſem epiſcopum regi commendat: hortatur, ut ſit conſtans in defendenda eccleſiæ cauſa adverſus Fridericum imperatorem.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectum filium noſtrum W *. Carnotenſem electum ad noſtram præſentiam venientem, tum magnificentiæ tuæ obtentu, tum totius ſanguinis tui reſpectu, & ſuæ honeſtatis ac probitatis intuitu, paterna benignitate ſuſcepimus: & ipſum, dum apud nos fuit, prout decuit, honeſte ac benigne tractantes, in ſuis petitionibus prompto animo curavimus exaudire. Eum itaque cum amoris noſtri & gratiæ plenitudine ad propria remittentes, licet de ſuperabundanti quodammodo videatur, regiæ excellentiæ propenſius commendantes: ſerenitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur attentius,

* Willelmum.

tius, quatinus ipſum pro reverentia beati Petri ac noſtra, & ſuæ nobilitatis ac devotioni intuitu, diligere, manutenere propenſius, & honorare intendas, & in juſtitia ſua & commiſſæ ſibi eccleſiæ confovere: ut ipſe idem circa regiam magnificentiam devotior omni tempore & fidelior debeat apparere, & nos quoque eccellentiæ tuæ teneamur propter hoc gratiarum actiones uberrimas exhibere. Rogamus ad hæc celſitudinem tuam, & in Domino commonemus, quatinus cauſam eccleſiæ, quam velut propriam ſuſcepiſti tuendam, manutenere ſatagas, & viriliter defenſare, & ad exaltationem & incrementum eccleſiæ, ſicut hactenus magnanimiter feciſſe dinoſceris; ſtudium & operam conſtanter impendas, & ad hoc, ſicut rex Chriſtianiſſimus & magnificus princeps, modis omnibus elabores. Nec te F. dicti imperatoris mandata ulla ratione commoveant, vel qualibet occaſione perturbent. Confidas enim in Domino, & in potentia virtutis ejus, quod eccleſiæ ſuæ in proximo pacem & tranquillitatem reſtituet, & tam tu, quam ceteri eccleſiæ fideles, immenſæ jucunditatis lætitia perfruemini.

Datum apud Montempeſſulanum, XIV. Kalend. Septemb.

LXXXVIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De cœnobio S. Maximini reformando.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AB excellentis ſerenitatis tuæ memoria non credimus excidiſſe, quam devota precum inſtantia tua nos clementia curavit inducere, ut illud prodigioſum facinus, quod monachi eccleſiæ S. Maximini de abbate ſuo, inſtigante diabolo, perpetrarunt, ultione digniſſima punire, & idem eccleſiæ ſtuderemus de perſona idonea utiliter providere. Unde nos precibus regiæ pietatis, & ex noſtri officii debito, tantum exceſſum, prout vidimus expedire, ſolicite punientes, eos, quos hujuſmodi ſcelus terigerat, per varia & diverſa monaſteria retrudi fecimus, & mandavimus firmius cuſtodiri. Et de regia demum bonitate confiſi, viros idoneos admodum & religioſos de honeſta & religioſa domo aſſumpſimus, & eos in præfata eccleſia ad religionem ibi authore Domino reformandam inſtituere curavimus. Quos ſiquidem ita credimus utiles & convenientes, quod ipſam eccleſiam, ſi regia pietas dignata fuerit ipſos fovere, & a pravorum incurſu defendere, tam ſpiritualibus quam temporalibus incrementis ampliabunt, & ad majora concedente Domino promovebunt. Inde eſt quod regiam ſerenitatem rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum remiſſionem tibi injungimus: quatinus ſupernæ providentiæ obtentu, & pro reverentia B. Petri, & pro animæ tuæ ſalute, ſupradictam eccleſiam, & fratres inibi ad Dei ſervitium conſtitutos, clementiori oculo reſpicias, & a moleſtiis & injuriis, quas illi monachi fugitivi per propinquos & fautores ſuos eis infligunt, ipſam eccleſiam viriliter liberare intendas. Specialiter tamen Her. de Cingiaco, & Rob. Berigerum, qui coſdem fratres variis gravaminibus & vexationibus pulſant, potenter capi facias, & ad eadem loca retruſos acrius cuſtodiri: ita quod de cetero nihil valeant per ſe vel fautores ſuos contra eandem eccleſiam machinari. Poſtulamus etiam celſitudinem tuam, ut illos burgenſes tuos, quibus poſſeſſiones ſæpe dictæ eccleſiæ ſunt pignori obligatæ, diſtricte compellas ab exactione uſurarum omnino deſiſtere, & fructus perceptos, vel ſaltem percipiendos, deductis inde expenſis, in ſortem ulterius computare. Licet enim juxta inſtitutiones ſanctorum patrum omnis uſura & ſuperabundantia exigi omnimodis prohibeantur: remiſſius tamen hi punientur, qui minus hujuſmodi lucris intendunt.

Datum Bituricis, Kal. Septembris.

LXXXIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

De monachis Trenorcienſibus per diverſa monaſteria dividendis, & quinque vel quatuor ibi relinquendis: ut interim debita ſolvantur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm dilectus filius noſter .... Trenorcienſis abbas pro alleviatione eccleſiæ ſuæ, quæ multis oneribus * coartatur, ad regiæ ſublimitatis clementiam poſtulaturus conſilium acceſſiſſet: inde tandem præſentiam noſtram adiit, aſſerens te cum apoſtolicæ ſedis favore ſuper facto ipſo velle procedere, & noſtri beneplaciti conſilio acquieſcere. In quo ſiquidem, & in omnibus aliis, inclitam regiæ devotionis virtutem diligentius attendentes, & eam devotiſſimis in domino laudibus commendantes, ſicut ſæpe jam fecimus, ſuper augmento & conſervatione præſcriptæ eccleſiæ cum fratribus noſtris ſtudioſe ac ſolicite deliberare curavimus: & ad ejus onera & debita relevanda nulla via certior nobis apparuit, quam ut fratres per diverſa monaſteria dividantur, & quinque vel quatuor ibidem relictis, in debitorum ſolutionem reditus cedant. Unde regiam pietatem rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum veniam tibi injungimus; quatinus ſuperni conditoris intuitu, & pro remedio animæ tuæ, fratres prænominatæ eccleſiæ per regni tui monaſteria facias recipi, & ad tempus eis neceſſaria provideri. Et quoniam ita nobis viſum eſt, & abbas conſenſit, ut duo de fratribus & duo burgenſes diſcreti & fideles viri ad hoc aſſumantur, juramento aſtricti quod fideliter & ſine fraude debeant redditus ipſos colligere, & in debitorum ſolutionem expendere: nihilominus ſolicitamus excellentiam tuam, ut eccleſiam ipſam, & burgum, & omnia bona ſua, ſub regia cuſtodia & protectione ſuſcipias, & nuncios tuos propter hoc ſpecialiter ad locum ipſum tranſmittas. Nos enim, quantum ad officium noſtrum ſpectat, & præfatam eccleſiam & res ad eam pertinentes, ſimul cum burgo ejus, ſub noſtra tuitione ſuſcipiemus, & noſtrum cum tuis nunciis, ſi opus fuerit, illuc deſtinare ſtudebimus: coram quibus hæc, quæ ſupra dicta ſunt, debeant commodius ordinari. Ne autem præſentes redditus poſſint ad manus plurium devenire: ſuggerimus magnificentiæ tuæ, ut hæc ſub maturitate executioni mandare intendat, ita quod a Deo exinde præmium poſſis in æterna retributione juſtorum recipere & gloriam ſempiternam feliciter adipiſci, & monaſterium a debitorum onere ſic valeat juvante Domino liberari.

Datum Senonis, VIII. Idus Auguſti.

* Forte coartatur H

XC. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De acceptis ducis Welfonis litteris.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectus filius noſter Willelmus Morimundenſis monachus præſentium lator, quem olim pro eccleſiæ negotiis in regnum Teutonicum in multo labore ac periculo deſtinavimus, ad nos per Dei gratiam ſanus incolumiſque reverſus, tam nobis quam excellentiæ tuæ litteras dilecti filii noſtri nobilis viri ducis Welfonis fideliſſime reportavit. Unde nunc eum ad tuæ ſublimitatis præſentiam cum eiſdem litteris deſtinantes, rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus eum & litteras ipſas pro reverentia beati Petri ac noſtra, & prædicti ducis obtentu, regia benignitate recipias, & in eo quod ex relatione ipſius juxta earumdem litterarum tenorem cognoveris, ſecundum quod videris expedire procedas. * Dolenſe monaſterium, v. Kal. Auguſti.

* *Alii*, apud

XCI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut paci inter duos concilianda ſtudeat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quoniam regiæ pietatis clementiam his cognoſcimus quæ Deo beneplacita ſunt, & profectum pariunt animarum, tota mentis affectione intendere: idcirco magnificentiam tuam ad ea quæ ad concordiæ & pacis bonum pertinent, cum omni fiducia decrevimus invitare. Dilectus ſiquidem filius noſter Simon canonicus Senonenſis nobis viva voce propoſuit, quod A. & O. de Bri, cum P. de Glazi gravem guerram & diſcordiam habeant, & niſi regia ſublimitas inter eos mediatrix extiterit, ad pacis reconciliationem ſuum non poſſunt animum mitigare. Unde quoniam tanto tuta æſtimatur ſubditorum conditio, quanto amplius ſub æquitate regnantis, deſiderabilis pax & tranquillitas cuſtoditur: celſitudinem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, ad pacem & concordiam inter ſupradictos viros reformandam ſolicite ac diligenter labores, & ad hoc partes tuas efficaciter interponas.

Datum Senonis, v. Nonas Martias.

XCII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

B. Aniani cantorem merito fuiſſe officio ac beneficio ſuo ab apoſtolica ſede privatum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Pervenit ad audientiam noſtram, magnificentiæ tuæ fuiſſe ſuggeſtum, quod nulla ratione freti, ſed de propria voluntate ac motu animi, dilectum filium noſtrum R. quondam eccleſiæ B. Aniani cantorem, officio ac beneficio cantoris privavimus. Unde regia volumus magnitudo indubitata veritate cognoſcat, quod de rigore juſtitiæ, & de conſilio omnium fratrum noſtrorum, qui præſentes erant, & non de aliquo impetu animi, eundem R. ab honore illo depoſuimus. Circa quem pietatis & miſericordiæ manſuetudine moti, ſibi præbendam & præpoſituram in eadem B. Aniani eccleſia dimiſimus, & famæ integritatem ſibi conſervavimus. Quapropter regiam ſerenitatem rogamus, quatinus pro honore illo ei reſtituendo nos tuis precibus nulla ratione ſolicites, nec aliorum ſuper hoc preces exaudias.

Datum apud Clarummontem, VII. Kal. Julii.

XCIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Mittit ad eum imperatoris CP. litteras.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

A Memoria noſtra non excidit, qualiter olim ad ſuggeſtionem noſtram & fratrum noſtrorum, cariſſimo in Chriſto filio noſtro illuſtri Conſtantinopolitano imperatori, tuæ ſublimitatis litteras deſtinaſti: quas utique ille, ſicut ex litteris, quas venerabili fratri noſtro Henrico Beneventano archiepiſcopo deſtinavit, agnovimus, debita benignitate ſuſcepit, & per nuncium ejuſdem archiepiſcopi, quoniam difficile ſibi proprium nuncium ita ſubito deſtinare, litteras ſuas tuæ ſerenitati traſmittit. Nos autem litteras ipſas per eundem archiepiſcopi nuncium latore præſentium tuæ celſitudini deſtinamus.

Datum Senonis, VIII. Kal. Febr.

CXIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut regi Siciliæ ſuadeat ſe adverſus hoſtes ſuos præmunire & Tropejenſem epiſcopum ipſi commendet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quoniam regnum Siciliæ ad jus & proprietatem B. Petri ſpecialiter ſpectat, & nos convenit de ſtatu & conſervatione ipſius ſolicitos & ſtudioſos exiſtere: regiæ ſerenitatis induſtriam poſtulamus, quatinus conſilium & viduitatem tuam cariſſimo in Chriſto filio noſtro Willelmo illuſtri Siciliæ regi litteris tuis prudenter aperias: eum attentius ammonens & exhortans, ut quia inimici ejus ſe præparant, & totam intentionem ſuam ad hoc dirigunt quod poſſint terram illius intrare, & ipſum crebris vexationibus fatigare, taliter ſe & terram ſuam præmuniat, & ſibi ſtudeat præcavere, quod machinationes atque inſidiæ inimicorum non valeant eum lædere, vel in aliquo jacturam ſeu detrimentum inferre. De cetero venerabilem patrem noſtrum .... Tropejenſem epiſcopum, qui ad epiſcopatum ſuum in terra ejuſdem regis exiſtentem deſiderat remeare, regiæ ſerenitati attentius commendamus, per apoſtolica ſcripta rogantes, quatinus eum pro reverentia B. Petri & noſtra benigne recipias, & ipſum litteris deprecatoriis ita affectuoſe præfato regi commendes, quod ex commendatione tua idem epiſco-

ſcopus habeatur, & magis acceptus, & nos exinde celſitudini tuæ gratias exſolvere debeamus.
Datum Senonis, IV. Idus Octobris.

XCV. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ut eccleſiam S. Genovefæ nova exactione gravari per buticularium ſuum non ſinat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectus filius noſter ..... abbas ſanctæ Genovefæ, qui ſicut novus paſtor & diligens procurator, circa eccleſiæ ſuæ commoda ſatagit omnimodis & intendit, tranſmiſſa nobis inſinuatione monſtravit, quod dilectus filius noſter G. nobilis vir, buticularius tuus, ſub obtentu cujuſdam conſuetudinis, quam in omnibus ſe aſſerit abbatis regalibus obtinere, quædam ab eo exigit, quæ prædictus abbas ab eccleſia illa deberi nullatenus recognoſcit. Unde quoniam celſitudinis tuæ ſerenitas conſuevit eccleſiarum libertates illæſas & integras conſervare clementiam tuam per apoſtolica ſcripta roganus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus, ſi ita eſt, eandem eccleſiam nova & indebita exactione gravari non ſinas, & prædictum buticularium tuum ab hac intentione revoces omnimodis & reducas.
Datum Senonis, XIV. Kal. Januar.

XCVI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut archidiaconatus Carnotenſis clerico cuidam ſuo concedatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Cum in proxima ſecunda feria quæ præteriit ſimul Pariſiis loqueremur, verbum ſerenitati tuæ nos meminimus propoſuiſſe, quod cuidam clerico noſtro viro honeſto & litterato, & omnibus bonis ſuis pro fidelitate noſtra & devotione eccleſiæ ſpoliato, quemdam archidiaconatum Carnotenſem concederemus. Unde & tu nobis, ſi bene meminimus, reſpondiſti, quod conſilium ſuper hoc haberes. Sed nec nos a te poſtea ſuper hoc reſponſum quæſivimus, nec tu deinceps aliquid nobis exinde reſpondiſti. Eapropter præſentia ſcripta celſitudini regiæ deſtinamus, ſerenitatem tuam, ſicut viva voce nos teciſſe meminimus, ita etiam horum ſignificatione rogantes attentius, & monentes, quatenus, ſicut de tuæ ſinceriſſimæ devotionis circa nos & eccleſiam Dei puritate confidimus, nobis per latorem præſentium ita efficaciter ſtudeas reſpondere, quod nos magnificentiæ regiæ uberrimas exinde gratias exſolvamus, & ipſe idem ſublimitati tuæ propter hoc fidelis omni tempore & devotus exiſtere teneatur.
Datum apud S. Benedictum ſuper Ligerim, VII. Kal. Maii.

XCVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ad eum mittit Meldenſem epiſcopum cum mandatis. Monet ſe Bituricas proficiſci.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quoniam non ſemper juxta deſiderium noſtrum tuæ ſublimitatis habere præſentiam poſſumus, ut tibi viva voce quæ volumus exponamus: neceſſarium eſt, ut aliquando voluntatis noſtræ tenorem per aliquem fratrum noſtrorum regiæ celſitudini curemus exprimere, & tuum ſuper eo reſponſum per certum nuncium vel litteras expectare. Ad præſens autem, quoniam nullum de fratribus noſtris cardinalibus a nobis potuimus abſque difficultate dimittere: per venerabilem fratrem Meldenſem epiſcopum, & dilectum filium noſtrum P. S. Aniani Aurelianenſis decanum, quædam tibi decrevimus intimare, quæ & audire diligenter te volumus, & ſuper his per eundem decanum regiæ ſerenitatis reſponſum pariter & conſilium exoptamus. Ad hæc excellentiæ tuæ volumus innoteſcat, quod niſi aliqua neceſſaria cauſa conſilium nos mutare compellat, diſpoſuimus in proximo Bituricas Domino volente tranſire, & ibi aliquanto tempore permanere. Unde magnificentiam tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino: quatinus homines illius loci diligenter admoneas, ut liberum acceſſum univerſis, qui illuc cum neceſſariis voluerint venire, concedant, & nobis & curiæ noſtræ debitam reverentiam & honorem impendant.
Datum Turonis, III. Idus Junii.

XCVII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Idem argumentum quod epiſtolæ LXXXIX.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Affectum & compaſſionem, quam circa incrementum & relevationem debitorum Trenorcienſis eccleſiæ tua ſuſcita magnificentia gerit, ex litteris regiæ ſerenitatis nobis tranſmiſſis comperimus: & quod triginta fratribus ipſius loci te promiſiſti neceſſaria liberaliter proviſurum, gratum admodum & acceptum habemus, & regiæ majeſtati exinde uberes gratiarum referimus actiones. Placuiſſet autem nobis ſi nuncium tua prudentia tranſmiſiſſet, qui pariter eſſet cum nuncio noſtro ad præfatum monaſterium acceſſurus. Verumtamen nos ſecundum quod regia excellentia nobis ſignificavit, in facto ipſo diligenter procedere Domino adjuvante curabimus, & attentam providentiam adhibere.
Datum Senonis, IV. Kal. Septemb.

XCVIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ut regi Siciliæ baronem Siculum reconciliet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD noſtri officii ſolicitudinem ſpectat, oppreſſis & neceſſitatem patientibus opem conferre, & apud eos pro ipſis intervenire, in quibus pietatis opera & miſericordiæ viſcera cognoſcimus abundare. Ad regiæ autem ſerenitatis notitiam pervenire optamus, quod dilectus filius noſter nobilis vir Florius de Cameborta unus de majoribus Calabriæ baronibus habebatur, cariſſimi in Chriſto filii noſtri W. illuſtris regis Siciliæ iram & indignationem incurrit, & de tota terra ipſius, ſicut dicitur, coactus eſt exulare. Hac ſiquidem occaſione ſuſcepta, quod cum nobis per religioſam & honeſtam perſonam ſæpe fuiſſet ſuggeſtum, quod quidam de terra ſua eidem regi præpararent inſidias, & adverſus eum molirentur proditionis peccatum committere, nos venerabili fratri noſtro ..... Capuano archiepiſcopo, quem magis inter alios regi devotum & fidelem cognoſcebamus, ſecundo ſcripta noſtra direximus, ut præfatum regem ſuper hoc præmuniret & redderet cautiorem. Cumque id ſibi per iam dictum F. nepotem ſuum ſignificaſſet, ille non credens quod ex parte noſtra hoc diceret, ſed ut homines ſuos faceret ipſi ſuſpectos: eum de terra coegit recedere, & ad partes Hieroſolymitanas tranſire. Verum quia novimus celſitudinem tuam circa opera miſericordiæ intentam exiſtere, & oppreſſos in ſuis tribulationibus pietate ſolita & clementia confovere: pro ſupradicto F. excellentiæ tuæ preces affectuoſas porrigimus, rogantes, monentes, & exhortantes attentius, quatinus cum nullus rex vel princeps ſit, cui prædictum regem majorem quam tibi reverentiam & devotionem exhibere credamus: pietatis intuitu, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, eidem regi litteras tuæ magnificentiæ dirigas, in quibus eum ſtudeas multa attentione rogare, quod ei tuæ interventionis & amoris obtentu, iram & indignationem remittat, & eum in gratiam ſuam reducens, ſibi terram reſtituat, & ibi tam cum quam uxorem & filios patiatur libere permanere. Nihilominus etiam illuſtri Conſtantinopolit. Imp. preces porrigas, & roges attente, quod ſæpedictum F. circa ſe habeat, & donec in terra ſua poſſit eſſe ſecure, ipſi pro tuo amore benefacere ac ſubvenire intendat. Ideo autem rogamus, ut Imperatori etiam litteras pro eo deprecatorias dirigas, quod ſi forte, quod non credimus, preces noſtras & tuas præfatus rex non exaudierit, iſte ad eundem imperatorem poſſit habere recurſum, & tuis precibus optata apud eum beneficia invenire. Dat. Senonis, XIV. Kal. Mart.

XCIX. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

De pace inter Brivatenſis eccleſiæ perſonas reconciliandæ.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlecti filii noſtri ..... præpoſitus, ... decanus, & ..... abbas, & aliæ quædam perſonæ Brivatenſis eccleſiæ ad nos accedentes, in noſtra ſunt præſentia conſtituti. Sed nos cum velimus inter eos pacem & concordiam reformare, videtur nobis, & quaſi certitudinem obtinemus, quod nulla id ratione poſſumus efficere, niſi ita de domo decani & aliis diſponatur, ſicut nos tuæ celſitudini propoſuimus, & tu ipſe, prout bene recolimus, conceſſiſti. Verum quoniam R. ſerviens tuus nobis propoſuit, quod tuum ſuper hoc conſilium immutaveris, & nos neque in hoc neque in aliis tuam volumus ſerenitatem offendere: regiam excellentiam rogamus attentius, atque conſulimus, ut a primo conſilio, quod tibi ſuper hoc propoſuimus, & quod tibi ipſi placuit, non recedas. Alioquin & theſaurus eccleſiæ dilapidabitur & conſumetur, & eccleſia ipſa fere in nihilum redigetur, & tandem nos & te ſera pœnitentia pœnitebit. Quicquid igitur ſuper hoc referibas.

Datum Senonis, x. Kal. Novemb.

C. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut fratribus S. Mariæ de porta Leonis ablata reſtitui faciat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COnqueſti nobis ſunt dilecti filii noſtri prior & fratres S. Mariæ de porta S. Leonis, quod dilectus filius noſter nobilis vir Petrus frater tuus quondam eorum hominem cepit, cui equum & octo boves abſtulit, & hominem ipſum dimittere, vel ablata ſibi reddere contradicit. Unde quoniam noſtra intereſt curam & ſolicitudinem gerere, ne ſanctæ Dei eccleſiæ potentum virorum impetu aliquod debeant incommodum ſuſtinere: ſublimitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, & exhortamur in domino, quatinus amore juſtitiæ, & pro reverentia B. Petri ac noſtra, & hominem illum dimitti, & ablata ei facias cum integritate reſtitui.

Datum Senonis, XV. Kal. Novemb.

CI. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Monachis S. Maximini per diverſa monaſteria diviſis, alios ibidem vitæ probatioris ſubſtituit, quos regi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

APoſtolicæ amminiſtrationis cura omnibus ſacris locis providere compellimur: & præſertim eis, quibus intendere nos tuæ ſublimitatis excellentia exhortatur. Hujus igitur conſiderationis intuitu provocati, monachos S. Maximini, quos vitæ turpioris converſatio, & ſui abbatis interemptio infamabant, per diverſa monaſteria diviſimus, & ad petitionem tuam inſtituere ibidem alios Domino auctore curavimus, quos tuæ ſublimitati duximus commendandos: rogantes attentius, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, eos manuteneas, diligas, & honores, & eos in juſtitia tua foveas, protegas & defendas, & A. præpoſitum de Mecho, & matrem ejus & ſororem diſtricte compellas, ut frumen-

tum, & alia plura, quæ apud eos Henricus ejuſ- A
dem monaſterii monachus depoſuit, ei reſtituant, aut in præſentia tua juſtitiæ complementum exhibeant.

Dat. apud Dolenſem monaſterium, v. Id. Julii.

CII. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut Compendienſe monaſterium protegat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod tam fiducialiter ſublimitati tuæ ſacras B
eccleſias commendamus, ex illa noveris conſideratione procedere, qua te circa ea quæ Dei ſunt ferventius cognoſcimus inſudare. Inde eſt quod Compendienſe monaſterium, & dilectos filios noſtros A. abbatem & fratres Divinis obſequiis ex inſtitutione patris & prædeceſſoris noſtri ſanctæ recordationis Eugenii papæ, aſſenſu & voluntate tua, ſicut Chriſtianiſſimi regis, & religionem amantis & defendentis, facta, inibi mancipatos, clementiæ tuæ duximus commendandos: per apoſtolica ſcripta regiam majeſtatem rogantes, monentes, & exhortantes in Domino, quatinus eos pro reverentia B. Petri ac noſtra, & tuæ religionis obtentu, diligas, manuteneas, & honores, nec aliquorum injuriis eos infeſtari C
permittas; ſed ita in juſtitiis ſuis foveas jugiter & defendas, quod ipſi preces noſtras ſibi ſentiant profuiſſe, & tu ab omnipotenti Deo ac nobis ipſis gratias debeas multiplices expectare.

Datum Turonis, VIII. Idus Novemb.

CIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Ermingardem de Narbona ipſi commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD regiæ ſublimitatis notitiam credimus perveniſſe, quomodo nos, cum in partibus illis eſſemus, dilecta in Chriſto filia noſtra nobilis mulier Er. de Narbona multimodis honorare & ſervire curavit, & devotionem quam circa nos & eccleſiam laudabiliter gerit, multiplici rerum effectu ſtuduit comprobare. Unde tam nos quam fratres noſtri eam ſicut cariſſimam & ſpecialem eccleſiæ filiam ſincera volumus caritate diligere, & in his quæ cum Deo & juſtitia poſſumus, ſuis petitionibus noſtrum animum inclinare. Eam itaque, quam tibi devotiſſimam & fidelem omnino credimus, regiæ ſerenitati attentius commendamus: per apoſtolica ſcripta rogantes plurimum, quatinus pro reverentia B. Petri ac noſtra, & E
intuitu fidelitatis & probitatis ipſius, eam ſicut propriam fidelem tuam diligas, manuteneas, & honores, & rationabiles preces ſuas ſolita benignitate admittas. Ita quod nos exinde celſitudini tuæ uberrimas gratias referamus, & ipſa de devota devotior, & de fideli fidelior tibi valeat omni tempore permanere.

Datum Senonis III. Nonas Aprilis.

CIV. AD LUDOVICUM VII. FRANCORUM REGEM.

Ut de cauſa quam Cenomanenſis epiſcopus auctoritate apoſtolica judicavit, aliter rex non ſtatuat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRanbus eccleſiæ S. Martini canonicus, & Nicolaus burgenſis, ad noſtram præſentiam venientes, varias adverſus ſe querelas propoſuerunt. Conquerebatur etenim jam dictus burgenſis, quod idem F. multas injurias ſibi & gravamina intuliſſet: & compoſitionem, quæ de mandato piæ recordationis patris & prædeceſſoris noſtri Eugenii papæ olim facta fuerat, & corporali ſacramento præſtito firmata, auſu temerario violaſſet. Cum autem nos querelam ejuſdem N. ſuper damnis datis, venerabili fratri noſtro .... Cenomanenſi epiſcopo, viro religioſo, provido, & diſcreto, & ejuſdem eccleſiæ canonico, commiſerimus fine debito terminandam: ipſe tanquam diligens inquiſitor juſtitiæ, cognitis rationibus utriuſque, ſententiam pronunciavit: licet nondum ſit exſecutioni mandata. Verum, quoniam regiæ ſublimitatis clementia utrique tertiam diem poſt Kal. Auguſti aſſignavit, qua ſe debeant tuo conſpectui præſentare: nos ſerenitati tuæ in omnibus, in quibus cum Deo & juſtitia poſſumus, cupienti animo volentes ſemper deferre, eos ad tuam præſentiam deſtinamus: rogantes attentius, quatinus pro eo quod prædictus N. auctoritate apoſtolicæ ſedis ſuum voluit negotium definiri, non ægre ferat ſerenitas tua, non habeat ulla ratione moleſtum, nec factum epiſcopi in irritum aliquomodo contendat, neque iſte hac occaſione jui ſentiat juris defectum. Cum enim aliis cauſam ipſam nolentes committere, eam præfato commiſerimus finiendam, pro eo quod vir litteratus eſt, & honorem illius eccleſiæ non tanquam extraneus, ſed ſicut proprius canonicus ejus, toto deſiderio diligit: in contemptum ejus D
plurimum redundaret, ſi id quod auctoritate noſtra fretus rationabiliter diffinivit, tua excellentia in irritum revocaret. De cetero, ſi ſuper injuriis illatis pacifice & amabiliter inter eos compoſueris, nobis gratum facies & acceptum.

Datum Senonis Kal. Auguſti.

CV. AD ILLUSTREM HIBERNOR. REGEM

De concilio ibi convocando.

Illuſtri Hibernorum regi.

LItteris ſublimitatis tuæ debita benignitate ſuſceptis, fidem & devotionem, quam te ſicut catholicum principem, & Chriſtianiſſimum regem, circa B. Petrum & nos ipſos firmiter exhibere cognovimus, gratam admodum acceptamque tenemus, tuamque ſuper hoc celſitudinem dignis in Domino laudibus commendamus: uberrimas ſerenitati tuæ gratias exſolventes, quod dilectum filium O. ſubdiaconum noſtrum olim ad partes illas pro vocatione concilii deſtinatum regia curaſti benignitate recipere, &, ſicut te & ipſum decuit, propenſius honorare. Unde nos conſideratione tuæ fidei ac * puritatis inducti, in ea * Forte, pie-
ſumus voluntate ac propoſito ſtabiliti, ut juſtas *rioris.* H.

pe-

petitiones tuas clementer velimus ſemper admittere, & in his quæ cum Deo poterimus, honori & gloriæ tuæ celſitudinis aſpirare. Ad præſens autem excellentiæ tuæ volumus innoteſcat, quod dilectum filium noſtrum abbatem Melliſontis, quem tua nobis ſerenitas commendavit, benigne recepimus, & eum in juſtis petitionibus ſuis efficaciter curavimus exaudire. Rogamus itaque magnificentiam tuam, & exhortamur in Domino, quatinus in unitate catholica & devotione matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac noſtra firmus & immobilis perſeveres, ut inde & præmium poſſis æternæ retributionis accipere, & gratiam apoſtolicæ ſedis ac noſtram plenioremomni tempore debeas obtinere.

AURELIANENSIUM CANONICORUM AD ALEXANDRUM PAPAM.

De epiſcopo ſuo conqueruntur.

Amantiſſimo in Chriſto patri & domino Alexandro Dei gratia ſummo pontifici, Aurelianenſes canonici debitam reverentiam cum ſincera obedientia.

COmmunis pater, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, quem fecit principem populi ſui rex regum & dominus dominantium, ut provideat ſubditis in miſericordia, & miſerationibus, a gravamine filiorum non debet intuitum paternæ pietatis amittere. Servorum injuria redundat in dominum: nec patrem diligit qui perſequitur filios. Apoſtolatus veſtri nos & ſervos & filios conſtituit ſumma Divinitas, & inter labores & preſſuras ſub umbra alarum veſtrarum vivimus inter gentes, & ab uberibus conſolationis veſtræ refoveri deſideramus, & refici. Et ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper nos Aurelianenſis epiſcopi manus, nec eſt reſpirandi locus, niſi computreſcat jugum a facie olei, & de fede miſericordiæ ſcintilla veritatis exurgat, quæ inſultantis inimici conſumat inſaniam in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris. Odit perſonam veſtram, cauſæ veſtræ inſultat, legatos veſtros perſequitur, ſuper fideles veſtros frendet dentibus & tabeſcit: minis, damnis, injuriis, quos poteſt afficit per ſe: quos non poteſt, pretio conducta poteſtate ducit in exterminium. Et in omnibus his non averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta, nec ſuum credit ad victoriam perveniſſe judicium, niſi una patrem cum filiis complicet in ruina. Superbia eſt quæ trahit cum & malitia, nec ſumptus habet ad perficiendum, quia poteſtatis favorem non habet, niſi quantum muneribus aut pollicitationibus adquiſivit: & facile tranſit gratia, quam non affectus, ſed munera pepererunt. Appellavimus ad præſentiam veſtram, nec prodeſt nobis apoſtolicæ ſedis reverentia. Omnia diſponit ad libitum: & ſi quos patitur ſuæ voluntati adverſarios, indignatur & maledicit quam male: licere ſibi exiſtimans quicquid libet, nec officium pontificis exercens, ſed tyranni: diſtribuit honores immeritis, ab eccleſia removet innocentes. Præbendas dimidiat contra morem, qui dies & actus ſuos dimidiare debuerat, & mala præterita recogitare in amaritudine animæ ſuæ: quorum triſtis inſania totam fere Galliam infecit, & faciem devenuſtavit eccleſiæ. Jam enim & per eum & propter eum famoſa illa nobilis Aurelianenſis eccleſia: honeſtatis ſedes, ſcientiæ domicilium, juſtitiæ locus, atrium diſciplinæ, facta eſt ſpelunca latronum, & infra Simonis Petri retia non cohærens, Si-

monem Magum ulnis ambitionis amplectitur, & a tramite veritatis per vanitatis miniſtrum publice in contrarium retrocedit, & efficitur tanquam panis ſubcinericius qui non reverſatur. Provideat igitur, beatiſſime pater, laboranti eccleſiæ veſtræ dignatio, provideat & nobis, qui pro appellatione ad vos facta, qui pro fidelitate vobis & veſtris exhibita, damnum ſuſtinemus & exilium: & ſic oculis providentiæ veſtræ judicium præparet ad ruinam, ut poteſtas impii minuatur, qui ſedis apoſtolicæ poteſtatem quantum in ſe eſt minuere non veretur, & apoſtolatus veſtri diſpoſitionibus obviare. Formido venerando inimica eſt propoſito, & dubia tempora juſtitiæ certitudinem evacuare non debent. Sed agendum eſt modis omnibus ut ſanctificetur gladius Petri in beſtia tam crudeli. Evaginetur in zelo mucro Domini, qui veritate limatus eſt ut fulgeat: judicio exacutus, ut victimas cædat. Si meretur ſterilitas abjici, quomodo in agro Dei noxii germinis ſubſiſtit iniqua plantatio? Aperte ſunt cataractæ cœli, ut credimus, & de cœleſtibus ſtillat indignatio: & apoſtolicæ manus fortitudinem induantur, ut denudetur iniquitatis fundamentum uſque ad collum, & finem iniquitas ſortiatur, quem in die ſuæ promotionis ſermo Divinus ei pronoſtica ſignificatione propoſuit. Aperto enim ſicut moris eſt ſuper eum evangeliorum libro, ſermo qui primus occurrit, ſic erat: *Adoleſcens autem reliicta ſindone, nudus profugit abeis.* Memini ego Letoldus cum eſſem apud vos quiddam dixiſſe ridicule, quod ad rem pertinet, & finem bonæ conſummationis expectat pro veſtræ miniſterio poteſtatis, quod tale eſt: Vir bone, Rollande, vir prudens, vir venerande, ... mande, ſceluſs hoc ulciſcere grande. Provideat itaque veſtra pietas, & mandate præcipiendo Aurelianenſi epiſcopo, ut quicquid poſt appellationem nobis abſtulit, ſine diminutione reſtituat: cum parati ſimus in præſentia quorumlibet legatorum veſtrorum, aut veſtra, ipſi debitam & plenariam juſtitiam exhibere.

Marc. 14.

CVI. AD ABBATES S. GERMANI ET S. VICTORIS, &c.

Inquirant de abbate S. Genovefæ, qui canonicum unum aliter tractaſſe dicebatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis S. Germani & S. Victoris abbatibus, prioribus quoque ac ſubpriori eccleſiæ S. Victoris, & Odoni quondam S. Genovefæ abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIgnificatum nobis eſt, quod cum Guillermus S. Genovefæ canonicus ad præſentiam noſtram abſque abbatis & capituli ſui licentia acceſſiſſet, eumdem ad prædictum abbatem, ut in capitulo de hujuſmodi tranſgreſſione humiliter ſatisfaceret, a nobis tranſmiſſum, ita vehementer & inhoneſte tractavit, quod ipſum univerſis veſtibus exuens & acriter verberans, ſeptem diebus in terra cum canibus cibum ſumere fecit. Quoniam vero de viro tam honeſto ac religioſo aliquid ſiniſtrum non debemus facile credere: nos de veſtra honeſtate plenius confidentes, hoc veſtræ diſcretioni committimus exequendum: mandantes ut rem ipſam diligentiſſime inquiratis, & hujus rei veritatem veſtris litteris nobis fideliter intimetis.

Data Senonis XV. Kal. Septemb.

CVII. AD DECANUM ET CAPITULUM PARISIENSE.

Ut inveſtiant Philippum epiſcopi Meldenſis nepotem

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Decano & capitulo Pariſienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUantum venerabili fratri noſtro Meldenſi in precibus & petitionibus ſuis teneamur deferre, ſervot devotionis, & integritas fidei, quam circa nos & eccleſiam, ſicut verus juſtitiæ cultor, & præcipuum membrum ipſius eccleſiæ gerit, certis indiciis demonſtrat. Quapropter nos labores graves, & multa diſcrimina viarum, quæ jam dictus epiſcopus in veniendo ad nos pro incremento & exaltatione eccleſiæ noſcitur pertuliſſe, diligentius attendentes: nihil ei ad præſens, quod pro aliquo fratrum noſtrorum faceremus, duximus denegare. Inde ſiquidem eſt, quod nos precibus cariſſimi in Chriſto filii noſtri illuſtris Francorum regis, reginæ quoque, & aliarum magnarum perſonarum inducti, nec non & præfati epiſcopi laboribus, ſicut duximus, & ſinceriſſimæ devotionis intuitu inclinati: pro dilecto filio noſtro Philippo ejuſdem epiſcopi nepote, concanonico veſtro, univerſitatem veſtram per apoſtolica ſcripta monemus, mandamus atque præcipimus, quatinus, remoto appellationis obſtaculo, inveſtiatis, & eam ſibi opportunitate ſuſcepta concedere & aſſignare curetis. Ita quod nos exinde affectioni veſtræ debeamus gratias uberes agere, & epiſcopus præfatus ad honorem & incrementum * debeat propter hoc ferventius anhelare. Datum Beneventi, XIII. Kal. Auguſti.

* Al. ecclesiæ, aut aliquid simile.

CVIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Roſam auream ad ipſum mittit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ROmanorum pontificum inſtitutione noſcitur proceſſiſſe, quod media quadrageſima, ea Dominica qua cantatur *Lætare Hieruſalem*, conſueverunt ipſi florem aureum, non gratia temporalis elationis, propriis manibus annua ſemper revolutione geſtare: ea utique in facto hujuſmodi deſignantes, quæ tam ad decorem eccleſiæ, quam ad fidelium noſcitur inſtructionem ſpectare. Unde & cum nos eorumdem anteceſſorum noſtrorum veſtigia ſubſequentes, ſimilem florem eo die, in quo conſtitutum eſt, nuper in manibus geſtaremus: non invenimus cui tam digne, ſicut excellentiæ tuæ florem hujuſmodi deberemus offerre, quem & devotione circa eccleſiam Dei, & nos ipſos, & dignitatis honore cognoſcimus præeminere. Quia vero floris hujus ſignificantiam tuam celſitudinem credimus tanto libentius noſtra velle expoſitione cognoſcere, quanto te conſtat corde & opere, Divinis obſequiis, & piis actibus ferventius inhærere: prudentia regiæ ſerenitatis agnoſcat, quod flos ille Chriſtum regem exprimit, ac deſignat, qui de ſe ipſo loquitur dicens: *Ego flos campi, & lilium convallium*. Aurum namque regem non immerito dicitur denotare, cum ad hoc deſignandum a Magis figuraliter oblatum fuerit ſalvatori: ut per hoc rex regum, & dominus dominantium monſtraretur. Rubor autem quo aurum coloratum eſt, & ſuffuſum, paſſionem ſignificat redemptoris, de quo utique ſcriptum legitur: *Quis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis veſtibus de Boſra?* Et iterum: *Quare rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari?* Odor autem hujus floris, reſurrectionis ejus gloriam præfigurat, ut ſicut ipſe primogenitus mortuorum ex multis fratribus, & reſurgens a mortuis, jam non poſſit mortis vinculis detineri: qua & mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam reſurgendo in immortalitatis gloriam reparavit. Sane hujuſmodi anfractus & climata omnium ſcelerum fœditate concreta, tantus odor Dominicæ reſurrectionis aſperſit, ut nulla pars orbis alienam ſe ab odore iſto ſentiat, vel expertem: ſed omnes ſe gaudeant odore hoc ſuaviſſimo ſpirituales hequitias in cœleſtibus jam viciſſe. Porro, ſic ad ipſius Chriſti reſurrectionem figuraliter denotandam ſanctæ illæ mulieres ad ſepulcrum aromata detulerunt, ſuavitate redolentium unguentorum gloriam prætignantes: quæ utique terrorem inferis, cœlis gaudium, terris intulit ſanctitatem. Hæc ſunt, fili in Chriſto cariſſime, quæ in flore iſto noveris figurari: ut tanto acceptior apud te & gratior habeatur, quanto eum tritaria expoſitione ſignificari, affectuoſius diligere, & ſincerius colere didiciſti. Petimus autem & totis affectibus exoptamus, ut ille flos aureus, qui omnes reges & principes antecedit, imo per quem reges regnant, & prudentes deſcribunt juſtitiam, terrenum tibi regnum diuturno tempore ſua ineffabili pietate conſervet, & æternum in illa felici retributione juſtorum miſericorditer largiatur.

Isa. 63. Ibid.

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Quem hic florem appellat Alexander, roſa aurea vocari ſolet. Ritum autem ferendæ a Pontifice Rom. roſæ aureæ inter ſacra myſteria, dominica quarta quadrageſimæ, ac deinde alicui principi donandæ in monumentum benevolentiæ, conſignatum quoque habes ſupra, epiſt. LXXIV. Eugenii III. ad Alphonſum Hiſpaniæ regem: in qua id fieri ait Eugenius *in ſignum paſſionis & reſurrectionis Chriſti*. Item in excerptis ex vita Alexandri papæ III. apud Baronium ad annum MCLXXVII. num. XVIII. Et hiſt. Vezeliac. lib. IV.

CIX. AD PRESBYTEROS ET CLERICOS per Angliam & ciſmarinam terram regis Anglorum conſtitutos.

Ut rex Anglorum filiis ſuis ipſorum uxores reſtituat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis ſuis abbatibus, & aliis eccleſiarum prælatis, & univerſo clero per Angliam & Ciſmarinam terram illuſtris regis Anglorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn eſt vobis, ſicut arbitramur, incognitum, qualiter Henricus illuſtris Anglorum rex pro diſcordia, quæ inter ipſum & filios ſuos peccatis exigentibus eſt ſuborta, uxores eorum, filias videlicet cariſſimi in Chriſto filii Ludovici illuſtris regis Francorum detineat: pro quibus ſibi reſtituendis idem rex Francorum & filii prædicti regis Anglorum generi ſui, preces nobis ſolicitas porrexerunt. Nos itaque ſtudioſius attendentes juſtum & honeſtum exiſtere, ut viri ſuas uxores re-

repetere debeant; & precibus ejuſdem regis Francorum & generorum ſuorum, non ſolum in his quæ ex officii debito tenemur efficere, ſed etiam in omnibus quæ a juſtitia non diſcordant, volentes prompto animo acquieſcere: præfatum regem Angliæ ſtudioſe ſatis & attente monuimus, eique dedimus in mandatis, ut ad commonitionem venerabilium fratrum noſtrorum Tarentaſienſis archiepiſcopi, Claremontenſis epiſcopi, & dilecti filii Cartuſienſis Prioris, vel loco ejus, Prioris de Monte-Dei, ſi ipſe adeſſe non poterit, vel duorum ex his, ſi tres non potuerint intereſſe, filiis ſuis uxores infra XL. dies poſt litterarum noſtrarum ſuſceptionem reſtituere non poſtponat. Si vero eas infra præſcriptum terminum viris ſuis non reſtituerit: apoſtolica auctoritate præcipimus, ut tota provincia, infra quam detinentur, & ad quam transferentur, quandiu ibi fuerint, donec viris ſuis reſtituantur, ab omnibus Divinis officiis, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentiam morientium, ceſſet. Inde eſt quod univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatenus eundem regem Anglorum ad eas reſtituendas ſolicitis monitis & exhortationibus inducatis: proponentes ei, quod non minus ſibi expedit eas reſtituere, quam viris ſuis ipſas recipere. Et ſi juxta commonitionem & mandatum noſtrum filiis ſuis uxores eorum infra terminum conſtitutum non reſtituerit, ex tunc in quacumque provinciarum veſtrarum detinentur, vel ad quas transferentur, donec ibi fuerint, nulla Divina officia, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, celebretis, vel permittatis ab aliis celebrari. Omni ſuper his contradictione & appellatione ceſſante. Sciturі pro certo, quia ſi qui contra interdictum noſtrum, quod non credimus, venire tentaverint, ſuæ temeritatis & tranſgreſſionis pœnam debitam auctore Domino reportabunt.

CIX. AD ABBATEM CASTRI LANDONIS.

Ut canonici S. Victoris quiete poſſideant in eccleſia S. Salvatoris, quæ prius poſſiderant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio abbati de Caſtro Landonis.

INjuncti nobis officii auctoritas nos hortatur, univerſis Dei fidelibus, & præſertim viris religioſis, in juſtitia ſua diligenter intendere, & eis quæ ſua ſunt, illibata penitus & integra conſervare. Unde dilectioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus annualia quæ dilecti filii noſtri abbas & fratres S. Victoris Pariſienſis in eccleſia S. Salvatoris jam ex longo tempore juſte & canonice poſſediſſe noſcuntur, quiete permittas & pacifice poſſidere, donec cum eis ſuper his componas: vel ſi de juſtitia tua confidis, in præſentia electi ab utraque parte judicis, vel etiam in auditorio noſtro, legitima cum eis examinatione contendas.

ALEXANDRI PAPÆ III. EPISTOLARUM APPENDIX TERTIA.

EX VARIIS COLLECTA.

I. AD SALISBURGENSEM EPISCOPUM ET SUFFRAGANEOS.

Ut ſtet pro eccleſia adverſus Fridericum Imp. & Victorem antipapam.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Salzburgenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRo illis tribulationibus & preſſuris, quas mater noſtra ſacroſancta Romana eccleſia patitur a filiis Sathanæ, tanto majorem credimus vos dolorem ac mœſtitiam concepiſſe, quanto conſtat vos inter alias perſonas eccleſiaſticas ferventiorem & devotiorem, & reverentiorem exhibere. Qualiter autem Fridericus Romanus Imperator circa eandem Romanam eccleſiam in præſenti ſe habeat, & olim habuerit, & qualem erga eam animum gerat, qui utique ſpecialis ejus advocatus deberet & defenſor exiſtere: multis rerum indiciis, a longis retro temporibus, ad diſcretionis veſtræ notitiam non ambigimus perveniſſe. A tempore ſiquidem bonæ memoriæ anteceſſoris noſtri Hadriani papæ, & ab exordio dignitatis ſuæ, cœpit ſanctam eccleſiam Romanam, tanquam tyrannus opprimere, & non mediocriter infeſtare: archiepiſcopos & epiſcopos a ſede apoſtolica redeuntes in ignominiam & detrimentum eccleſiæ plerumque capi turpiter & inhoneſte præcepit, eoſque fecit carceris cuſtodiæ mancipari. Nos quoque in minori quondam officio conſtitutos, qui cum venerabili fratre noſtro Bernardo, nunc Portuenſi epiſcopo, ad eum fuimus delegati, qualiter apud Bituntium ipſe tractavit, & * quam digne receperit, non opus eſt nos in præſenti referre: quia credimus vos id ipſum plenarie cognoviſſe. Vivente etiam prædicto anteceſſore noſtro Hadriano, patrimonium B. Petri violenter invaſit, & eandem Romanam eccleſiam niſus eſt modis omnibus conculcare: ita quod a pluribus dicebatur, & fama quaſi communis habebatur, quoniam eo ſuperſtite, Octavianum, qui ſemper fuit domeſticus eccleſiæ inimicus, ordinare apoſtolicum, quinimo apoſtaticum, ſi opportunitatem acciperet, intendebat.

Quia vero, illo vivente, omnipotens Deus non permiſit eum tantam malitiam exercere: poſt mortem ejus opportunitate ſuſcepta prædictum Octavianum ſchiſmaticum, ſimoniacum, & manifeſtiſſimum invaſorem (qui cum tribus tantum malitiæ ſuæ complicibus, ſicut totus pene mundus agnovit, poſt canonicam & unanimem electionem noſtram, mantum arripuit, & ita ſeipſum damnabili præſumptione intruſit) in tanta iniquitate modis omnibus manu tenuit: & quidquid ille fecit ſolo favore, potentia, & auctoritate ipſius & nunciorum ſuorum, qui in urbe præſentes extiterant, eum * fuiſſe abſque ambiguitate tenemus.

Unde ad confirmationem ipſius, imo ut omnem

* f. quam ita digne. H.

* Lege, fuiſſi. H.

nem videretur in eccleſia Dei auctoritatem habere: archiepiſcopos & epiſcopos atque alios eccleſiarum prælatos, apud Papiam contra ſacrorum inſtituta canonum convocavit. Ille autem, ſicut homo qui nec in Deo, nec in juſtitia confidebat, in ipſius imperatoris præſentia, velut pro certo accepimus, inſignia pontificatus abjecit: ſicut & in noſtro & fratrum noſtrorum aſpectu, dum Romæ nos olim teneret incluſos, ſuam malitiam recognoſcens, facère voluit, ea quidem conditione ſervata, ut nos ei poſt modum reddere deberemus. Sed cum nos ea recipere ſub hac conditione nollemus, ipſe in ſua pertinacia & damnabili præſumptione permanſit.

Ceterum ut prædictus imperator eccleſiam Dei ſuæ videretur ſubjugare & ſubponere ditioni, & eam in ſupremam redigere ſervitutem: memorato apoſtatico, ſicut nobis dictum eſt, pontificalia inſignia reddidit, & eum de papatu, quod eſt a ſæculis inauditum, per annulum, prout dicitur, inveſtivit: quoſdam & epiſcopos, aliis diſcretioribus & honeſtioribus occulte de illo conciliabulo fugientibus, ei reverentiam exhibere laicali violentia, & tyrannica oppreſſione coegit. Sic enim reges & principes diverſarum partium ſibi intenderet tum ſpirituali tum materiali gladio ſubjugare: ſi in hac parte, quod abſit, ejus nefandiſſimum propoſitum prævaleret. Prævideat itaque veſtræ diſcretionis prudentia, qualiter ſponſa Chriſti per illam inconſutilem ejus tunicam figurata, quæ nec dividi poterat, nec receperat ſectionem, a tanta ignominia, & inaudito opprobrio liberetur: & ne peſtis illa in exemplum poſteris transfundatur, diligenter efficere ſtudeatis, & omnibus modis laborare. In devotione quoque matris veſtræ ac fidelitate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſicut viri catholici, & in fide ferventes, immobiliter perſiſtatis: proviſuri attentius, ne blanditiæ cujuslibet aut terrores, ab unitate eccleſiæ animos veſtros, quod abſit, debeant aliquatenus demovere.

Sane nos ipſius imperatoris immenſam iniquitatem, & tantam perfidiam attendentes, communicato fratrum noſtrorum epiſcoporum & cardinalium, & aliorum religioſorum conſilio, tam ipſum Fridericum, non jam imperatoris officium, ſed quæ tyranni ſunt, exercentem, quam prædictum Octavianum ſchiſmaticum, & Ottonem comitem Palatinum, atque omnes principales fautores eorum, in cœna Domini, cœtu clericorum, & multorum virorum nobilium, in eccleſia congregato, accenſis candelis publice excommunicavimus, & tradidimus hujuſmodi Sathanæ in interitum carnis, ut ſpiritus eorum ſalvi ſint in die Domini. De communi fratrum noſtrorum conſilio atque voluntate, vos omnes ſpecialiter & communiter univerſos a fidelitate, quam ei feciſtis, & ab omni debito imperii, ex parte Dei omnipotentis, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, auctoritate apoſtolica abſolvimus: ita quod in nullo ei de cetero teneamini obedire, ſed potius in remiſſionem vobis injungimus delictorum, ut contra eos, quos ipſe per tyrannidem ſuam ſibi ſubjugare, opprimere, & vaſtare voluerit, nullum ei conſilium vel auxilium miniſtretis.

Data Anagniæ II. Non. Aprilis.

II. AD HENRICUM GRADENSEM Patriarcham, & epiſcopos Marchiæ.

Significat ſe Romæ optime exceptum eſſe, ibique Pontificium munus exercere. Hortatur, ut ſint conſtantes adverſus ſchiſmaticos.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, Henrico Gradenſi Patriarchæ, ejuſque ſuffraganeis, Paduano, Veronenſi, Tarviſano, Ferrarienſi, Vicentino, & univerſis epiſcopis, abbatibus, aliiſque eccleſiarum prælatis per Marchiam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Licet aliquando B. Petri navicula quatiatur a fluctibus, licet hæretici & ſchiſmatici eccleſiam Dei opprimere moliantur: exurgit tamen Divina potentia, & in electis ſuis mirabiliter operatur, eaque per ſuam gratiam tranquilla efficiuntur, ac ſerena, quæ fuerunt hactenus procelloſa. Noverit ſiquidem diſcretionis veſtræ prudentia, nos Divina præeunte gratia VIII. Idus Junii urbem tenuiſſe, & a clero & populo Romano apud eccleſiam S. Mariæ novæ cum pſalmis, hymnis, & laudibus, ſolemniter & cum omni honorificentia fuiſſe receptos: ibique eccleſiaſticæ veritatis adverſariis omnino confutatis, ad honorem Dei, & B. Petri apoſtolorum principis, commiſſum nobis officium exercemus. Sequenti quoque die Dominico poſt ingreſſum noſtrum, præſentibus fratribus noſtris, & clero ac populo, in Lateranenſi eccleſia congregato, in omni quiete & pace ibidem Miſſarum ſolemnia celebravimus.

Quia igitur de veſtræ devotionis conſtantia, & fidei puritate, plenam admodum fiduciam obtinemus: caritatem veſtram per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus, ſicut bene & laudabiliter incœpiſtis, in fidelitate & devotione ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ firmi atque immobiles perſiſtatis, & alios ad hoc idem modis omnibus inducatis. Confidimus ſiquidem & ſperamus in Domino, quod auctor & caput ſchiſmatis, omneſque ſectatores ipſius, ita ad nihilum ſint redacti, & penitus conculcati: ut nihil ſit de cetero, in quo vel modicum valeant reſpirare. Data Romæ apud S. Mariam Novam XVIII. Kal. Junii.

III. AD EBERARDUM SALISBURG. ARCHIEPISCOPUM.

Significat proſperum ſtatum eccleſiæ, ac ſuum: hortatur ut conſtanter ſit eccleſiæ fidelis, Imperatoremque reducere conetur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Eberhardo Salzburgenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ad hæreſes & ſchiſmata reſecanda, viri catholici & in fide ferventes viriliter debent aſſurgere, & illorum præſumptioni ſe murum & antemurale pro juſtitia & libertate eccleſiæ defendenda potenter opponere, qui ſacroſanctam eccleſiam, per inconſutilem Chriſti tunicam quæ nullam recipit ſectionem, in evangelio figuratam, laniare conantur. Sic enim & grana a paleis ſeparantur, & qui probati ſunt, manifeſti fiunt, ut valeant dicere cum apoſtolo: neque angelus, neque archangelus, neque anguſtia vel fames poterit nos a caritate ullatenus ſeparare. Gaudio autem

tem gaudemus in Domino, & omnipotenti Deo gratiarum referimus actiones, quod, ſicut ex plurium relatione accepimus, & lator præſentium a tua fraternitate, ſicut aſſerit, ad ſedem apoſtolicam deſtinatus, ſua nobis relatione monſtravit; in unitate catholicæ ac devotione B. Petri & noſtra, firmus & ſtabilis permanſiſti, & ad honorem matris tuæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ aſpirare diſpoſitus, & minas principis, qui eccleſiam & nos ipſos ſine cauſa perſequitur, & ipſius libertatem nititur penitus annullare, tanquam vir catholicus & fervens in fide, non uſque adeo timuiſti, ut a fidelitate Romanæ eccleſiæ ac noſtra, poſſes aliquatenus dimoveri, dicens cum B. Petro: magis Deo, quam hominibus obedire oportet.

Pro tantæ itaque devotionis fervore, & ſinceræ fidei puritate, prudentiam tuam plurimum in Domino commendamus, & quas debemus, & poſſumus, gratiarum tibi referimus actiones: propoſitum & voluntatem habentes perſonam tuam ſincera in viſceribus caritate diligere, & quibus modis expedire viderimus, largiente Domino honorare, ac tibi pro merito reſpondere.

Ceterum quoniam luce clarius eſt manifeſtum, qualiter Octavianus ſchiſmaticus, hæreticus, & manifeſtus invaſor, cum tribus malitiæ ſuæ complicibus ſe ipſum intruſerit, & per ſimoniam notoriam, & laicalem violentiam, papatum niſi fuerit opprimere; qualiter etiam Fridericus, potius tyrannus quam imperator dicendus, in conciliabulo apud Papiam multo labore collecto, ſtatuam Nabuchodonoſoris erigere, & erectum abominationis idolum præſumpſerit adorare; & qualiter viri catholici a facie ipſius Octaviani, tanquam a conſpectu draconis aufugerint: te non diximus diutius longa verborum & litterarum ſerie detinendum, cum clementia faciat Divina illorum dies in vanitate defeciſſe, & accepta iniquitate ipſos videamus fuiſſe deceptos. Orientalis namque eccleſia in concilio Nazareth præſente illuſtri Jeroſolymorum rege ſollenniter celebrato: Francorum, Anglorum, Hiſpaniarum, & tota occidentalis eccleſia, cum regibus, archiepiſcopis, epiſcopis, & toto clero, & populo ſuo, prædictum ſchiſmaticum ejuſque principales fautores perpetuo anathemate damnarunt: noſque in patrem ſpiritualem & ſummum pontificem, ſicut ex communi fama & tranſcriptis litteris, quas tibi per latorem præſentium deſtinamus, poteris evidenter cognoſcere, unanimiter & magnifice receperunt, omnem nobis obedientiam & reverentiam verbo & opere humiliter offerentes. Quæ omnia noſtris tibi litteris tanto libentius aperimus, quanto de unitate ac profectu eccleſiæ lætitiam te credimus concipere ampliorem; de ipſius adverſitate tanto magis dolere, quanto in medio ejus firmior columna eſſe dignoſceris.

Quoniam ergo de religione, honeſtate, & prudentia tua, ſicut de illo, qui ſchiſmatica vel hæretica pravitate nequaquam potuit contaminari, ſed in petra catholicæ unitatis firmiter eſt ſolidatus, pleniſſimam fiduciam obtinemus: per apoſtolica ſcripta fraternitatem tuam rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus, ſicut bene & laudabiliter, prout accepimus, inchoaſti, in devotione ac fidelitate ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ac noſtra, immobili conſtantia perſeveres, ad honorem, augmentum, & exaltationem ipſius & noſtram, pura mente, & viribus totis aſpirans, ut nullius minæ vel terrores ab obſequio B. Petri & noſtro te valeant aliquatenus retardare. Suffraganeos quoque, & vicinos epiſcopos, aliaſque perſonas tam eccleſiaſticas, quam ſeculares, ad obſequium & devotionem eccleſiæ & noſtram, frequenti admonitione, ac ſolicita vigilantia ſtudeas revocare, & in ea propenſius ſolidare: animum quoque jam dicti principis diligenter mitigare procures, & ut ad ſinum matris eccleſiæ, & viam redeat veritatis, attentius eum moneas & exhorteris. In quo tam ſpirituale, quam corporale commodum poterit adipiſci. Præterea ſtatum eccleſiæ tuæ, ac Teutonici regni, animos quoque & voluntates hominum ejuſdem regni, propriis litteris tua nobis devotio non differat indicare. Super his autem & aliis quæ nobis & eccleſiæ cognoveris expedire, taliter te præbeas ſolicitum & ſtudioſum, quod gratiam ſedis apoſtolicæ & noſtram debeas omni tempore uberiorem obtinere.

Datum Romæ, XIII. Kal. Febr.

IV. AD EUMDEM.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Eberhardo Salzburgenſi eccleſiæ archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANteacta vita & religioſa converſatio tua, illa quoque devotionis ſinceritas, & integritas fidei, quam in hoc tempore procelloſo & turbido, circa matrem tuam ſacroſanctam Romanam eccleſiam, & ſpecialiter circa perſonam noſtram, hactenus habuiſſe dignoſceris, pleniſſimam nobis parant fiduciam, quod ad honorem, incrementum, & exaltationem eccleſiæ, modis omnibus intendere debeas, & tota ſolicitudine laborare. Quanto enim majorem in eccleſia locum obtines dignitatis, & quanto ſupernæ providentia majeſtatis, ſublimiorem te in ædificio ſuo columnam inſtituit: tanto te robuſtius munimentum ad defenſionem ſponſæ in hæc ſæcula reſervavit, ut tanquam turris David cum propugnaculis ſuis contra Damaſcum reſpiceres, & adverſus ſchiſmaticam pravitatem, murum te inexpugnabilem ſtabilires. Quod utique hactenus omni formidine & ſeductione poſtpoſita, ita laudabiliter cognoſcimus te feciſſe, ut vere propugnator & defenſor eccleſiæ comproberis, & ſchiſmatici durum in te malleum ſe doleant inveniſſe.

Nunc autem quoniam, ſicut accepimus, pro facto eccleſiæ ab Imperatore vocatus, in proximo debes ad præſentiam ejus accedere, diſcretionem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus & exhortamur in Domino: quatenus eundem imperatorem horteris modis omnibus & inducas, ut ad cor rediens, animæ ſuæ ſalubriter conſulat, atque ad unitatem catholicæ eccleſiæ revertatur. Proponas etiam ei diligenter & ſuadeas, ut beneficiorum Dei non exhibeat ſe ingratum, ſed quanto eum reſpectu Divinæ gratiæ ampliori faſtigio ſublimavit: tanto unicam ſponſam Chriſti, quam ipſe proprio ſanguine abluit & redemit, propenſiori diligat caritate, & ſinceriori veneretur affectu. Aliter enim niſi ei prius reconciliatus fuerit, ſalvari non poteſt: & ſi ab illa ſchiſmatica non receſſerit pravitate, & ad ſinum matris eccleſiæ non redierit, etiamſi proſperari in hoc ſæculo videatur, æterni pœnam ſupplicii evadere non poterit in futuro. Quod autem juxta evangelicam veritatem ei proderit, ſi & univerſum mundum lucretur: animæ vero ſuæ detrimentum patiatur? Et ſi omnibus præſentis vi-

tæ

tæ divitiis & delicis abundarit, nihil ei omnino proficerent, ſi a Chriſti corpore quod eſt eccleſia, & ab ejus communione præciſus, in gehennam ſulphuream & ſedes tartareas truderetur : ubi nox perpetua ſine die, ſupplicium ſine fine, dolor abſque remedio, & inextinguibilis cruciatus. Quod ſi omnipotens Deus ei per ſuam ineffabilem gratiam inſpiraverit, quod ad ſinum matris vellet eccleſiæ tota intentione redire; nihil temporale nobis contingere poſſet in ſæculo, quod acceptius & gratius haberemus: & ipſum, ſicut tantum & tam ſublimem principem, ſincera curaremus in Domino caritate diligere, & modis omnibus honorare. Nos enim ex toto verbum prophetæ imitari volentes, qui ait: *Nec* Pſal. 15. *memor ero nominum eorum per labia mea*: hoc propoſitum, & hanc omnino gerimus voluntatem; quod ſi converti voluerit, & catholicæ eccleſiæ inhærere, quicquid nobis lætionis, impugnationis, & gravaminis irrogatum, ita oblivioni trademus, tanquam ſi nos & eccleſiam Dei in nullo penitus offendiſſet.

Datum Januæ, XVII. Kal. Aprilis.

V. AD O..... VERONENSEM EPISCOPUM.

Significat eccleſiæ ſtatum : hortatur ut nonnullos e ſua diœceſi ſchiſmaticis faventes coerceat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri O. Veronenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEvotionem, quam circa ſacroſanctam Romanam eccleſiam, & nos ipſos exhibes, attendenſes, eam gratam admodum acceptamque tenemus, ipſamque in Domino laudibus digniſſimis commendamus. Unde ſtatum ejuſdem eccleſiæ ac noſtrum tanto libentius fraternitati tuæ aperimus, quanto tuæ puritatis affectionem circa eum ſolicitam magis & intentam exiſtere, nullatenus dubitamus.

Noverit ergo tuæ diſcretionis prudentia, quod tam nos, quam fratres noſtri, apud Montempeſſulanum, per Dei gratiam, ſani & incolumes commoramur, & ab archiepiſcopis & epiſcopis, regibus & principibus, & univerſa Occidentali eccleſia tam per ſe quam per alios, & ſuos nuncios, honoramus propenſius & devotiſſime veneramur. Specialiter autem fratrem noſtrum Senonenſem, Turonenſem, Aquenſem, & Narbonenſem archiepiſcopos, de quibus unum ſcilicet Narbonenſem, inibi conſecravimus: & Autiſiodorenſem, Maclovienſem, Nivernenſem, Morinenſem, Magalonenſem, & Toloni epiſcopos recenſuimus: cum quibus in die Aſcenſionis Dominicæ, publice excommunicationis ſententiam in Octavianum ſchiſmaticum, atque in omnes ſuos complices promulgavimus: & dilectos filios noſtros, Henricum & Willelmum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, apoſtolicæ ſedis legatos, cum Ebroicenſi & Bajocenſi epiſcopis, nunciis videlicet illuſtris regis Francorum *, & Bituricenſem ac Remenſem archiepiſcopos expectamus: firmam ſpem, fiduciamque tenentes, quod ſummæ Divinitatis clementia, pacem & tranquillitatem eccleſiæ ſuæ celeriter indulgebit.

* Cæl. Aurelianenſi.

Quocirca fraternitatem tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino: quatenus te ipſum, & alios quos poteris eccleſiæ filios, ita in devotione B. Petri ac noſtra ſtudeas confortare, quod tuæ affectionis ſinceritas, ex ipſo rerum exitu debeat omni tempore commendari. Noveris autem ad audientiam noſtram perveniſſe, quod archipresbyter tuus de Minerva & alii plures de epiſcopatu tuo, excommunicatis illius ſchiſmatici Octaviani communicare præſumunt, & eis contra dilectos filios noſtros Brixinenſem, & nobilem virum T. comitem de Garba conſilium & auxilium totis viribus ſumminiſtrant. Quod utique quam ſit indignum, & a tramite rationis extraneum, tanto tua diſcretio plenius novit, quanto eccleſiaſticis & ſæcularibus diſciplinis eruditus magis noſceris & inſtructus. Unde fraternitati tuæ per præſentia ſcripta mandamus, quatenus tam prædictum archipresbyterum, quam alios per tuam diœceſim conſtitutos, quos hujus iniquitatis reos eſſe perceperis, commoneas diligentius, atque compellas, ut penitus de cetero ab hac malignitate deſiſtant. Quod ſi in ea obſtinata mente permanere præſumpſerint, tu eos conceſſa tibi authoritate coerceas. Data apud Montempeſſulanum, XVI. Kal. Junii.

VI. AD SALISBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur quod conſtanter ſit fidelis eccleſiæ : hortatur ut ad ſe veniat; &, ſi ſit locus imperatorem ad ſaniorem mentem reducat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Salzburgenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod cariſſimam fraternitatem tuam ſæpius, ſicut vellemus, tum infidelitate terræ, tum nunciorum importunitate impedientibus, noſtræ benedictionis alloquio non viſitamus : graviſſime dolemus, & plurimum interturbamur. Dum enim ferventem in hoc tribulationis articulo, devotionis tuæ conſtantiam, diligentius attendimus; dum fortem animi tui prudentiam, qua inimicos Dei & eccleſiæ potenter confutas atque confundis, & amatores lucis blandis oblectationibus & cauta dulcedine in unitate & fide catholica confortas & regis, ſedula meditatione revolvimus : dum conſideramus etiam, quanto robore & ſeveritate, ſpreta omni mundana potentia, ſolam veritatem attendens, Imperatori & pravitatis ſuæ fautoribus viriliter reſiſtis: in tantam animi affectionem progredimur, ut in te ſolo tam temporaliter, quam ſpiritualiter, partem noſtræ conſolationis conſtituamus, & perſonam tuam, ſicut inclitum & ſpeciale membrum eccleſiæ, tota caritate in Chriſti viſceribus amplexemur. Quicumque enim in partibus illis ſane ſapiens nobis adhæret, & in eccleſiæ unitate conſiſtit, tuo clariſſimo ſtudio, & vigilantia, id ſine dubio factum eſſe conſpicimus, & in manifeſta veritate tenemus. Unde omnipotenti Domino, qui te per ineffabilem gratiam ſuam tam invictum nec vincendum, contra filios tenebrarum pro eccleſia ſua conſtituit defenſorem, & tibi ipſi quem ſævientis maris tempeſtas, & comminatio circum fremen-tium ventorum, nulla ratione a B. Petri & noſtra reverentia potuerunt avellere, gratias quantas poſſumus & debemus exſolvimus: omnipotentem Deum puro corde & ſedulis vocibus exorantes, ut te ad honorem ſuum & eccleſiæ defendat & protegat per tempora longiora.

Rogamus autem fraternitatem tuam, monemus, & exhortamur in Domino, atque in peccatorum remiſſionem tibi injungimus : quatenus in devo-

devotione B. Petri & noſtra, firmus & immobilis perſeveres, & quoſcumque potes, ſolertia tua ad idem inducas, & modis omnibus exhorteris. Præterea quoniam in adventu tuo noſter animus plurimum reſultat, & perſonam tuam in agendis eccleſiæ neceſſariam habemus: diſcretionem tuam ſolicite commonemus, quatenus noſtro te conſpectui repræſentes, ut de pace & conſervatione eccleſiæ, tuæ diſcretionis conſilium habeamus. Nos enim perſonam tuam, quam ardenti deſiderio exſpectamus, gaudenti animo recipiemus, & curabimus multis modis honorare. Quod ſi forte contingeret, unde doleremus, quod ad noſtram præſentiam non poſſes accedere: aliquem clericorum tuorum nobit tranſmittas, conſilio cujus, in agendis eccleſiæ vice tua commodius perfruamur. Interea, ſi videris tempus acceptatione dignum, ad imperatorem Fridericum accedas, & ipſum ad unitatem eccleſiæ, & devotionem noſtram revocare modis omnibus elabores: & eidem, ſi ad nos pura mente redire voluerit, ex parte noſtra liberius proponas, quod nos juxta conſilium tuum, omnia quæ contra eccleſiam Dei & nos ipſos egit, ei remittere, & ſicut potentiſſimum principem ſtudebimus honorare.

* *Deleſte monaſterium.* Datum apud * Dol. Kal. Octob.

Ex hiſtor. Cabilon. Perrin.

VII. AD DECANUM ET CAPITULUM CABILONENSE.

Ut perſonas regendis eccleſiis idoneas, quas Cabilonenſis epiſcopus recuſaverit, epiſcopo Eduenſi præſentare poſſint.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Galtero decano, & capitulo Cabilonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIgnificaſtis nobis quod venerabilis frater noſter Engilbertus Cabilonenſis epiſcopus, perſonas idoneas cum a vobis ad veſtras eccleſias præſentantur, recipere pro ſua voluntate recuſat. Veſtræ igitur indemnitati impoſterum providere volentes, præſentium auctoritate ſtatuimus, quatenus, ſi præfatus epiſcopus poſt trinam commonitionem perſonis idoneis ad præſentationem veſtram, vel majoris partis, per congrua intervalla temporum factam, curam animarum in eccleſiis quæ ad vos pertinere noſcuntur, committere forte noluerit, liceat vobis illas venerabili fratri noſtro Eduenſi epiſcopo præſentare, qui nullius temeraria contradictione obſtante, eiſdem animarum curam apoſtolica auctoritate committat.

Datum Viterbii, IV. Kal. Julii.

Ibidem.

VIII. AD EOSDEM.

Quod Cabilonenſes clericos excommunicare non poteſt ſuus epiſcopus, nec ſuſpendere, niſi prius id capitulo ſignificarit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis decano & capitulo Cabilonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUotiens a nobis petitur, quod rationi non obviat, & conſonat honeſtati, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſideriis facilem impertiri favorem. Eapropter auctoritate vobis præſentium indulgemus, ut Cabilonenſis epiſcopus nullum clericum Cabilonenſis eccleſiæ interdicere, excommunicare, ſine manifeſta & rationabili cauſa, vel ſuſpendere valeat, & niſi prius per eumdem aut nuncium ſuum capitulo fuerit nunciatum. Maxime quamdiu qui convenitur, ſub examine veſtro ſatisfacere voluerit de objectis.

Datum Viterbii, VII. Kal. Julii.

IX. AD ARCHIEPISCOPUM REMENSEM ET SUFFRAGANEOS EIUS.

Ex Spicil. Dacher. Tomo III. & V. ſe, quem epiſt. ſex petitam fuat.

Enarrat quomodo a Romanis ſit exceptus.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Remenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANoſtra vel ſucceſſorum noſtrorum memoria nullo tempore elabetur, quomodo vos in devotione B. Petri & noſtra conſtanter, & ſemper, & firmiter perſiſtere, & nobis non modicum honoris & reverentiæ curaveritis, & larga obſequia exhibere. Unde nos id præ oculis ſemper habentes, firmum propoſitum & promptam gerimus voluntatem, vos ſicut honorabiles fratres, & immobiles columnas eccleſiæ, arctiori caritate diligere, & ad honorem & profectum veſtrum, & eccleſiarum veſtrarum, ferventiori deſiderio aſpirare. Quia vero vos proſperitatibus eccleſiæ congaudere, & plurimum congratulari cognoſcimus: præſentium ſignificatione fraternitas veſtra cognoſcat, quod nos diverſa maris pericula, & graves hoſtium & iniquorum incurſus, Divina potentia & apoſtolorum meritis evadentes, tandem ad portum ſalutis pervenimus, & a ſenatoribus populoque Romano devotiſſime invitati, nono Kal. Decemb. Urbem intravimus in omni pace & tranquillitate ſuſcepti, & illam nobis, & fratribus noſtris reverentiam, honorem & devotionem prædicti ſenatores, nobiles civitatis, clerus populuſque Romanus exhibuerunt, qua nulla major alicui anteceſſorum noſtrorum, ſicut omnia ora teſtantur, aliquando exhibita fuiſſe probatur. Unde & credimus, & de miſericordia Dei ſperamus, quod in proximo eccleſia Dei plena pace & proſperitate gaudebit. Rogamus autem fraternitatem veſtram, monemus & exhortamur in Domino, quatenus ſicut devotiſſimi viri, ad augmentum & exaltationem eccleſiæ ſolita devotione intendatis, & alios in B. Petri & noſtra reverentia, exemplo veſtro ſtudeatis propenſius ſolidare.

Data Laterani, VIII. Kal. Decemb.

X. AD GUILLELMUM COMITEM NIVERNENSEM ET IDAM MATREM.

Ut a vexatione Vizeliacenſis monaſterii abſtineant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro Guillelmo comiti Nivernenſi, & Idæ matri ejus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto monaſterium Vizeliacenſe ad jus B. Petri, & diſpoſitionem noſtram, noſcitur ſpecialius pertinere: tanto ejus incrementis & commodis ſtudio frequentiori intendimus, & ad pacem ipſius, & bonorum conſervationem, magis ſoliciti permanemus. Inde quidem eſt quod de pace & utilitate ejuſdem monaſterii ſtudioſi omnimodis exiſtentes, dilectum filium noſtrum

ſubdiaconem Petrum ad nobilitatem veſtram tranſmittimus, magnitudinem veſtram per apoſtolica ſcripta rogantes, monentes, & exhortentes in Domino, quatinus ad pacem & utilitatem præſcriptæ eccleſiæ, & rerum ſuarum conſervationem & defenſionem, pro reverentia B. Petri, ac noſtra, modis omnibus intendatis, & jam dictum ſubdiaconem noſtrum in hoc audire & etiam exaudire curetis, & circum adjacentes nobiles & potentes barones veſtros a præſcripti monaſterii moleſtiis & injuriis penitus compeſcatis. Ita quoque noſtris in hac parte precibus & admonitionibus acquieſcatis, ut nos preces ac petitiones veſtras debeamus efficacius exaudire, & eis effectum utilem indulgere, & ad honorem veſtrum omni tempore ferventius aſpirare.

Datum Senonis, VIII. Idus Septemb

XI. AD SENONENSEM ARCHIEPISCOP.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Senonenſium archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD tuæ fraternitatis notitiam perveniſſe credimus, quomodo vir nobilis comes Nivernenſis, & mater ſua, in Vizeliacenſe monaſterium manus ſuas amplius ſolito aggravarunt, & Dei ac beatæ Mariæ Magdalenæ, cujus corpus in eodem monaſterio requieſcit, timore & reverentia omnino poſtpoſita, equitaturas, boves, aſinos, & pecora, tam monaſterii quam exteriorum obedientiarum, per ſervientes ſuos rapere, & exinde abducere minime formidarunt. Abbati quoque ejus loci jam dictus comes minas & inſidias circumponit, ita quod de monaſterio ſine proprii corporis periculo & timore exire non audeat. Unde quoniam monaſterium illud ad jus & proprietatem B. Petri ac noſtram noſcitur ſpecialiter pertinere, & non modicum membrum eccleſiæ Romanæ exiſtit: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus, ſicut gratiam B. Petri ac noſtram caram habes, memoratum comitem, & matrem ſuam, ſub velocitate cum omni diligentia ſtudeas convenire, & attentius exhortari, quod prænominato abbati & fratribus ablata omnia ceſſante dilatione reſtituant; de damnis & injuriis illatis congruam ſatisfactionem exhibeant, & ab eorum moleſtatione ac gravamine indebito ulterius omnino quieſcant. Alioquin infra XX. dies poſt commonitionem tuam, per totam terram eorum, omnia Divina officia, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, penitus interdicas, &, ſi nec ſic reſipuerint, in perſonas illorum excommunicationis ſententiam non differas promulgare. Venerabilibus fratribus noſtris, Eduenſi, Lingonenſi, Autiſiodorenſi, & Nivernenſi epiſcopis per ſcripta tua ſignificans, & firmiter eiſdem ex parte noſtra injungens, ut ſententiam a te in ſupradicti comitis vel matris ſuæ terram aut perſonas eorum prolatam, uſque ad dignam ſatisfactionem inviolabiliter ſtudeant obſervare. Nos enim ipſis per ſcripta noſtra mandamus, ut ex quo ſuper hoc litteras tuas receperint, id fideliter ſtudeant adimplere.

XII. AD HENRICUM EDUENSEM, Galterium Lingonenſem, Alanum Autiſiodorenſem, & Bernardum Nivernenſem epiſcopos.

Ejuſdem argumenti.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Eduenſi, Galterio Lingonenſi, Alano Autiſiodorenſi, & Bernardo Nivernenſi, epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD veſtræ fraternitatis notitiam, *&c. ut ſupra uſque ad hæc verba*: Eccleſiæ Romanæ exiſtit. Venerabili fratri noſtro Senonenſi archiepiſcopo dedimus in mandatis, ut memoratum comitem, & matrem ſuam ſub velocitate, cum omni diligentia ſtudeat convenire, & attentius exhortari, quod prænominato abbati & fratribus ablata omnia ceſſante dilatione reſtituant, de damnis & injuriis illatis congruam ſatisfactionem exhibeant, & ab eorum moleſtatione & gravamine indebito ulterius omnino quieſcant: alioquin per totam terram eorum omnia Divina officia, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, penitus interdicat: & ſi nec ſic reſipuerint, in perſonas illorum excommunicationis ſententiam non differat promulgare: vobis per ſua ſcripta ſignificans, & firmiter ex parte noſtra injungens, ut ſententiam ab eodem in ſupradicti comitis vel matris ſuæ terram, aut perſonas eorum prolatam, uſque ad dignam ſatisfactionem inviolabiliter obſervare curetis. Ideoque fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cum ejus ſuper hoc litteras receperitis, quod ab eo exinde ſtatutum fuerit, ſicut gratiam B. Petri ac noſtram caram habetis, firmiter teneatis, & per veſtras parochias facia-tis inviolabiliter obſervari: alioquin nos in noſtri tranſgreſſorem mandati id auctore Domino durius corrigemus.

Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii

XIII. AD LUDOVICUM VII. FRANCOR. REGEM.

Rogat regem ut comitem Nivernenſem coerceat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ludovico illuſtri Francorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD regiæ ſerenitatis notitiam credimus perveniſſe, quomodo nobilis vir comes Nivern. & mater ſua in Vizeliacenſe monaſterium manus ſuas amplius ſolito aggravarunt, & Dei ac beatæ Mariæ Magdalenæ, cujus corpus in eodem monaſterio requieſcit, timore & reverentia omnino poſtpoſita, equitaturas, boves, aſinos, & pecora, tam monaſterii, quam exteriorum obedientiarum, per ſervientes ſuos rapere, & exinde abducere minime formidarunt. Abbati quoque ejuſdem loci jamdictus comes minas & inſidias circumponit: ita quod de monaſterio ſine proprii corporis periculo & timore exire non audet. Publicam etiam & antiquam ſtratam non ſolum infringit, ſed viatores per quoddam caſtrum ſuum tranſire compellit: & occaſione iſta quoſdam burgenſes a nundinis redeuntes cepit. Unde, quoniam monaſterium illud ad jus & proprietatem Romanæ eccleſiæ, & regiæ celſitudinis protectionem, ſpectare dinoſcitur: ſerenitatem tuam

tuam per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatinus Divini amoris obtentu, & pro reverentia B. Petri, ac noſtra, memoratum comitem & matrem ſuam inſtanter commoneas, & diligentius ſtudeas convenire, & etiam, ſi neceſſe fuerit, poteſtate regia coercere, ut prænominato abbati & fratribus ablata omnia ſine dilatione reſtituant, de damnis & injuriis congruam ſatisfactionem exhibeant, & ab eorum moleſtatione ac gravamine indebito ulterius omnino quieſcant. Ita quod ab omnipotenti Domino indeficiens propter hoc præmium felicíter valeat adipiſci, & nos clementiæ tuæ uberrimas exinde gratias exolvere teneamur. Nos enim præfatum comitem & matrem ſuam per noſtras litteras monuimus, ut errata corrigere ſtudeant, & a talibus de cetero penitus conquieſcant.

Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii.

XIV. AD GUILLELMUM ABBATEM ET FRATRES VIZELIACENSES.

De ſuperioribus litteris a ſe ſcriptis certiores facit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Guillelmo abbati & fratribus Vizeliacenſibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUſceptis litteris veſtris, ac diligenter perſpectis tribulationibus & anguſtiis veſtris, quas earum continentia exprimebat, paternæ mentis affectu interius condoluimus, ſicut qui monaſterium veſtrum, proprium patrimonium B. Petri eſſe cognoſcimus, & vos ſicut ſpeciales & devotos eccleſiæ filios certiori in Domino caritate diligimus, & veſtris profectibus prompto animo aſpiramus. Inde ſiquidem fuit, quod cariſſimo in Chriſto filio noſtro Ludovico illuſtri Francorum regi, venerabilibus quoque fratribus noſtris Hugoni Senonenſium archiepiſcopo, Eduenſi, Lingonenſi, Autiſiodorenſi & Nivernenſi epiſcopis, nobili etiam viro comiti Nivernenſi & comitiſſæ matri ejus, pro negotio veſtro ſcripta noſtra direximus, ſicut ex eorum tranſcriptis vobis evidentius innoteſcet. Vos autem ad hæc corrigenda ſtudium & operam adhibeatis, & per clauſtri ac religionis obſervantiam jugiter orationi vacantes, clametis in cœlum, ut omnipotens Dominus his malis cito finem imponat, & vobis pacem & optatam tranquillitatem concedat.

Datum apud Clarum-Montem, Non. Junii.

Edita a Petro de Marca in opere de primatu Lugdunenſi.

XV. AD HUGONEM RUTENENSEM EPISCOPUM.

Laudat quod in tota diœceſi pacem perpetuam, nullo dierum aut perſonarum diſcrimine, conſtituerit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Rutenenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoties ea quæ ad pacem pertinent poſtulantur a ſede apoſtolica confirmari: tanto ſuper his benigniorem aſſenſum nos convenit adhibere, quanto ex bono pacis plura commoda & gratiora ſingulis proveniunt incrementa. Ex quodam ſiquidem reſcripto a tua nobis fraternitate tranſmiſſo, ad audientiam noſtram pervenit, quod tu habito concilio abbatum, præpoſitorum, & archidiaconorum tuorum, & baronum terræ, cum nobili viro Hugone fratre tuo comite Rutenæ, hujuſmodi pacem & concordiam ſtatuiſti. Quod omnes res mobiles & immobiles, & omnes homines tam clerici quam laici, in omni tempore ſint ſub ea pace ſecuri. Nec ulli liceat præter armatos milites, & clientes, quælibet arma ferre: niſi milites, enſes ſolummodo; & clientes, ſingulos baculos ferant: qui pacis, ſicut ceteri, debent ſecuritate gaudere. Et præter eos, qui hanc pacem, ſicut ſtatuta eſt, noluerint firmare, & inviolabiliter obſervare, ſicut de his qui publice perjurant, vel fidem mentiuntur pro manifeſto debito, ſeu pro cognita fidejuſſione, de rebus eorum pignorandis licentia non denegetur; vobis tamen exceptis. Ad ejuſmodi vero pacis & ſecuritatis ſuſtentationem & defenſionem, ſtatutum eſt ut abbates, archidiaconi, archipreſbyteri, monachi, canonici, priores, & omnes clerici, qui proprias eccleſias regunt, milites quoque, & mercatores, atque burgenſes, qui facultatibus abundaverint; & omnes etiam homines tam clerici quam laici, qui habuerint par boum, ſeu aliorum animalium, cum quibus arare poſſint, ſive amplius habuerint, vel qui habuerint ſummarium, equum ſcilicet vel equam, mulum vel mulam, quæ ad portanda onera locent, duodecim denarios Rutenenſes, ſive alios tantumdem valentes donent. Cum vero habuerint ovile ovium, dent pro eo ſex denarios ejuſdem monetæ, vel alios æquivalentes. Totidem autem dabunt qui habent unum bovem tantum, vel aliud animal cum quo veleant arare, ſive aſinum, quem poſſint locare. Clientes vero, & artifices, ſcilicet fabri, ſartores, pellicarii, & omnes operarii, aut ſex, vel octo, ſeu duodecim denarios, ſecundum ſuorum capellanorum arbitrium dabunt. Verum ſi pater cum filiis, ſeu fratres, ſive conſanguinei fuerint, qui nondum ſunt invicem ſeparati, nec ſunt res eorum diviſæ: unus pro omnibus dabit: alioqui ſolvat unuſquiſque pro ſe. Communc autem iſtud per ſingulas parochias debet reddi, cum ſcripto unius parochianorum, quem capellanus cum conſilio ſui archipresbyteri & voluntate ſuorum parochianorum elegerit. Et in die ſtatuta ab ipſo parochiano, & cum eodem ſcripto, ad Rutenenſem eccleſiam deferatur. Quiſquis autem res ſuas amiſerit, poſtquem commune ſicut prædictum eſt ſolverit, in integrum reſtituatur: ſi tamen certam perſonam quæ res ſibi ablatas habeat, vel locum ubi ſunt, poterit demonſtrare; ſin autem, minime. Si vero inimicos, villas, vel oppida deprædari vel diruere forte contigerit, res quidem mobiles emendabuntur de communi: ſed damna rerum immobilium non reſtituentur, niſi quantum a malefactoribus poterit recuperari. Clerici vero qui proprias eccleſias non habent, niſi par boum habuerint, non cogantur dare, ſi nolint; ſed non dato communi, ſi forte res ſuas perdiderunt, eis nequaquam emendabuntur. Additum eſt in prædicta pace, ut capellani eccleſiarum, & omnes laici, a quatuordecim annis & ſupra, pacem & commune firmare debeant, & obſervare. Qui vero in hoc obedire contempſerint, debent ab eccleſiæ liminibus coerceri, & ab omni pace fieri alieni. Eccleſiæ quoque parochiarum, in quibus violatores pacis habitaverint, a Divinis vacent officiis, donec ipſi ad emendationem venire cogantur. Quam ſiquidem pacis inſtitutionem, quemadmodum a vobis facta eſt, & reſcripto authentico roborata, firmam & ratam habemus, & eam auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſen-

tium ſcripto communimus : ſtatuentes ut nulli A omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contrariare. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli, ſe noverit incurſurum.

Datum Verulis, ſecundo Idus Maji, pontificatus noſtri anno ſecundo.

XVI. AD ARNULPHUM LEXOVIENSEM EPISCOPUM.

De conciliabulo Papienſi multa refert.

LItteras a tua nobis prudentia; &c. *Extat in* B *conciliabulo Papienſi.*

XVII. AD ANGLOS.

S. Eduardus Angliæ rex in ſanctorum numerum adſcriptus.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, ac dilectis filiis abbatibus, prioribus, aliiſque eccleſiarum prælatis per Angliam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ILlius devotionis conſtantiam, & fidei firmitatem, quam circa matrem ſacroſanctam Romanam eccleſiam exhibetis, diligentius attenden- C tes: in id propoſitum voluntatis adducimur, ut vos ſicut cariſſimos fratres, & ſpeciales eccleſiæ filios ſincera caritate in Domino diligamus, propenſius honoremus, & poſtulationes veſtras, quantum cum Deo poſſumus, libenti animo admittamus.

Inde utique fult, quod ſuper petitione, quam de Eduardo glorioſo quondam rege Anglorum, canonizando, & in ſanctorum catalogo aſcribendo, tam cariſſimus in Chriſto filius noſter Henricus, illuſtris Anglorum rex, quam vos ipſi, nobis inſtantius porrexiſtis, ſollcitam cum fratribus noſtris deliberationem habentes, libro miraculorum inſpecto, quæ, dum in carne mortali viveret, & poſtquam de præſenti ſæculo eſt aſ- D ſumptus, omnipotens Dominus per ſuam miſericordiam declaravit: viſis etiam litteris anteceſſoris noſtri piæ record. Innoc. papæ: veſtris quoque teſtimoniis inde receptis: quamvis negotium tam arduum & ſublime, non frequenter ſoleat niſi in ſolemnibus conciliis de more concedi, de communi tamen fratrum noſtrorum conſilio, juxta votum & deſiderium prædicti filii noſtri regis, ac veſtrum, corpus ipſius confeſſoris ita glorificandum cenſuimus, & debitis præconiis adorandum in terris, ſicut eundem confeſſorem Dominus per ſuam gratiam glorificavit in cœlis. Unde videlicet inter ſanctos confeſſores de cetero numeretur, qui hoc ipſum apud Deum ſignis E meruit ac virtutibus obtinere.

Quia igitur decet honeſtatis veſtræ prudentiam, eum pie colere, & toto ſtudio venerari, quem auctoritate apoſtolica venerandum, veſtra poſtulavit devotio, & colendum: univerſitatem veſtram per apoſtolica ſcripta monemus, & exhortamur in Domino, quatenus eum ita deinceps ſtudeatis debitis obſequiis honorare, ut ipſius interceſſionibus apud diſtrictum judicem mereamini veniam obtinere, & glorioſum in æterna beatitudine præmium inventre.

Datum Anagniæ VII. Idus Februarii.

XVIII. AD FRANCOS.

S. Bernardus Clarevall. abbas in ſanctorum numerum relatus.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus univerſis archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis filiis abbatibus, aliiſque eccleſiarum prælatis, in regno Franciæ conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COntigit olim dum eſſemus Pariſiis conſtituti, ut magni quidam, ac venerabiles viri, de canonizando ſanctæ record. Bernardo, quondam Clarevallenſi abbate, facerent mentionem: optantes utique, & piis nobis precibus ſeggerentes, ut in concilio quod de proximo erat Turonis celebrandum, digno huic & laudabili voto celerem daremus effectum. Cumque nos eidem negotio, favorabili ſatis intenderemus affectu, ſupervenit multitudo & frequentia petitorum, qui in diverſis provinciis rem ſimilem poſtulabant. Unde cum videremus non poſſe congruenter omnibus ſatis fieri: ſtatutum fuit, pro ſcandalo devitando, etiam in hoc differri. Nuper autem ex inſtantia & devotione Clarevallis fratrum, & aliarum ſublimium perſonarum, eiſdem apud nos precibus innovatis, reduximus ad memoriam noſtram, ejuſdem beati viri ſanctam & venerabilem vitam, qualiter ipſe ſingularis gratiæ prærogativa ſuffultus, non ſolum in ſe ipſo, ſanctitate ac religione præfulſerit, ſed etiam in univerſa eccleſia Dei, fidei & doctrinæ lumine radiarit. Fructum vero quem in domo Domini, & verbo operatus eſt & exemplo, nullus fere terminus ſanctæ Chriſtianitatis ignorat: cum uſque ad exteras quoque & barbaras nationes, ſanctæ religionis inſtituta tranſmiſerit, atque monaſteriorum fundationem extenderit, & infinitam multitudinem peccatorum per viæ ſæcularis latitudinem incedentem, ad ſpiritualis vitæ rectitudinem revocarit. Specialiter autem ſacroſanctam Romanam eccleſiam, cui auctore Deo præſidemus, ita quondam ſub gravis perſecutionis turbine laborantem, tam vitæ merito, quam doctæ ſibi cœlitus ſapientiæ ſtudio ſuſtentavit, ut digne quidem & nobis, & omnibus ejuſdem eccleſiæ filiis, in memoria habendus ſit, & devotione perpetua venerandus. In afflictione vero corporis ſui, uſque adeo ſibi mundum, ſeque mundo reddidit crucifixum, ut confidamus martyrum quoque eum merita obtinere ſanctorum, quem confeſſionis ordine, & parſimonia vitæ, tam longum conſtat duxiſſe martyrium.

Quibus omnibus pia conſideratione penſatis, & in concilio fratrum noſtrorum expoſitis, conſiſi de miſericordia Dei, cui perſeveranter & fideliter militavit, necnon & de beatorum Petri & Pauli apoſtolorum, & ejuſdem beatiſſimi confeſſoris meritis præſumentes, eum apoſtolicæ ſedis auctoritate catalogo ſanctorum aſcribi mandavimus, & commemorationis ſuæ feſtum decrevimus amodo publice celebrandum.

Vos ergo qui & ejuſdem ſedis apoſtolicæ inſtituta ſuſcipere, & Deum in ſanctis ſuis conſueviſtis glorioſius honorare, ſic memoriam ſancti hujus celebretis in terris, ut precibus ejus & meritis, digna præmia recipiatis in cœlis.

Datum Anagniæ, XV. Kal. Febr.

XIX.

XIX. AD GUILLELMUM ET ODDONEM cardinales ſedis apoſtolicæ legatos.

De pace inter Franciæ & Angliæ reges inſtauranda, & Thoma Cantuarienſi archiepiſcopo in ſedem ſuam reſtituendo.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis willelmo ſancti Petri ad vincula presbytero, & Oddoni S. Nicolai in carcere Tulliano diacono cardinali, apoſtolicæ ſedis legatis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta univerſæ Dei eccleſiæ, & præſertim Romanæ & Orientali, detrimenta & incommoda ex diſcordia & diſſenſione, quæ inter cariſſimos in Chriſto filios noſtros illuſtres Francorum & Anglorum reges, per humani generis contigit inimicum, poterunt evenire, noſtram decet diſcretionem advertere, quanto exinde majora, quod Deus avertat, pericula formidamus.

Quocirca diſcretionem veſtram per apoſtolica ſcripta, monemus, mandamus, atque præcipimus, quatenus ad pacem inter eos & concordiam reformandam modis omnibus per vos & per alios religioſos & diſcretos viros utriuſque regni intercedere ſtudeatis, & ad hoc tota diligentia & totis viribus laboretis. Modis omnimodis præcaventes, ne ad petitionem vel favorem unius aliquid ſtatuatis, unde alter ſcandalizari debeat, aut quoquo modo turbari.

Ad hæc, vobis diſtrictius prohibemus, ne uterque veſtrum, vel alter, regnum Anglorum intrare, vel de negotiis ejuſdem regni tractare, & præſertim de conſecrationibus epiſcoporum aliquid unquam efficere, vel ordinare præſumat, niſi prius venerabilis frater noſter Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus jam dicto Anglorum regi ex integro reconcilietur. Quod per ſtudium, & operam veſtram, operante Domino, ad effectum poſſe perduci, confidimus & omnino ſperamus. Sicut enim ex litteris multorum diſcretorum virorum accepimus, nihil eſt, unde præfatus Francorum rex, & tota terra ipſius, amplius commota fuerit vel turbata, quam ex iis quæ Joannes Saresberienſis decanus, a nobis rediens, in partibus illis dicitur diſſeminaſſe.

Datum Beneventi, 11. Kal. Septemb.

XX. AD MAGISTRUM MILITIÆ S. Jacobi in Hiſpania, ejuſque fratres.

Approbat illorum inſtitutum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro Ferdinando, magiſtro militiæ S. Jacobi, ejuſque fratribus clericis, & laicis, tam præſentibus, quam futuris, communem vitam profeſſis, in perpetuam rei memoriam.

BEnedictus Deus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, qui eccleſiam ſuam nova ſemper prole fœcundat, & ſicut pro patribus filios in ea facit exurgere, ſic a generatione in generationem notitiam nominis ſui, & lucem fidei Chriſtianæ diffundit. Ut ſicut ante ortum Solis, ſtellæ ſeſe ad occaſum in firmamento ſequuntur, ita in eccleſiaſticis gradibus, generationes juſtorum, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis, & tenebras noſtras veri Solis ſplendor illuminet, per tempora ſibi ſuccedant. Et ſicut multi ſæpe per caudam draconis dejiciuntur in terram, ita per adoptionem ſpiritus quotidiana fiat reparatio perditorum, & de profundo inferni ad quærenda multi cœleſtia erigantur: & ita corpora teneantur in terris, ut tanquam cives ſanctorum, & domeſtici Dei, cogitatione ac deſiderio convertentur in cœlis.

Hoc ſane temporibus noſtris, in partibus Hiſpaniarum, de Divino tactum munere gratulamur: ubi nobiles quidam viri peccatorum vinculis irretiti, & miſeratione illius qui vocat ea quæ non ſunt, tamquam ea quæ ſunt, ſuperna gratia ſunt affati & tacti, ſuper multis tranſgreſſionibus ſuis, dolore cordis intrinſecus, & præteritorum agentes pœnitentiam peccatorum, non ſolum poſſeſſiones terrenas, ſed & corpora ſua dare in extrema quæque pericula pro Domino decreverunt. Et ad exemplum Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ait: Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus, qui miſit me patris: in habitu, & converſatione religionis, ſub unius magiſtri ſtatuerunt obedientia commorari. Eo utique moderamine propoſitum ſuum & ordinem temperantes, ut quia univerſa turba fidelium in conjugatos & continentes diſtinguitur, & Dominus Jeſus Chriſtus non ſolum pro viris, ſed & pro fœminis quoque, de fœmina naſci voluit, & cum hominibus converſari: habeantur in ipſo ordine, qui cœlibem ducant vitam, & concilium beati Pauli ſequantur, qui dicit: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, conſilium autem do.* 1. Cu.

Sint etiam qui juxta inſtitutionem Dominicam, ad procreandam ſobolem, & incontinentiæ præcipitium evitandum, conjugibus ſuis utantur, & una cum eis ad incolatum ſupernæ patriæ de convalle lacrymarum, & terrena tranſire peregrinatione nitantur, & lacrymis diluant & operibus pietatis reatus. Quibus ſupra fundamentum ſuum, quod Chriſtus eſt, pro cura carnis & affectibus liberorum, ligna, fœnum, ſtipulam ædificare contingit, cum aliis expeditiores & continentes, ædificent aurum, argentum, & lapides pretioſos: & iſti tamen & illi militent uni regi, & ſuper unum fundamentum cœleſtem unam ædificent manſionem, promiſſione Pſalmiſtæ in Domino roborati, qui minora quoque membra eccleſiæ confortat, & dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur.* Pſal. 138.

In horum autem fidelium Chriſti collegio, tu dilecte in Domino fili Petre Ferdinande, per voluntatem Dei magiſterium ſuper alios, & providentiam ſuſcepiſti. Qui cum quibuſdam fratrum tuorum ad præſentiam noſtram accedens, cum humilitate qua decuit, a ſede apoſtolica requiſiſti, ut vos, tanquam peculiares filios in defenſionem noſtram, & locum in quo caput ordinis factum fuerit, in jus & proprietatem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, recipere deberemus.

Unde nos devotionem veſtram & bonum in Domino deſiderium attendentes, de communi fratrum noſtrorum conſilio, in ſpeciales & proprios ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ filios recipimus: ordinem veſtrum authoritate apoſtolica confirmantes, præſentis ſcripti privilegio communimus.

Statuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæque bona in præſentiarum juſte & legitime poſſidetis, aut in poſterum conceſſione pontificum, largitione regum, vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis patrante Domino poteritis adipiſci, firma & vobis & veſtris ſucceſſoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. *Enumerat aliquas eorum poſſeſſiones.*

Pergit: Sancimus præterea ne occaſione antiquæ

quæ detentionis, ſive ſcripturæ, quiſquam vobis poſſit auferre, quæ ultra memoriam hominum ſub Sarracenorum detenta ſunt poteſtate, & de munificentia principum, ſeu veſtro ſtudio & labore, aut jam obtenta ſunt, aut in futurum, auxiliante Domino, poteritis obtinere. Cum enim unica ſit vobis intentio, & ſingularis cura ſemper emineat pro defenſione Chriſtiani nominis decertare, non ſolum res, ſed perſonas ipſas pro tuitione fratrum incunctanter exponere: plurimum poſſet hoc pium opus & laudabile ſtudium impediri, ſi labores, & ſtipendia veſtra, quæ in communi proficiunt, præripiantur ab aliis: & otioſi, ac deſides, atque in laboribus ſuis, non quæ Jeſu Chriſti, ſed quæ ſua ſunt requirentes, emolumenta illa perciperent, quæ pro tantis laboribus, vobis, & pauperum Chriſti uſibus ſunt proviſa, dicente apoſtolo: Qui non laborat, non manducet.

Inter ea ſane, quæ profeſſionis veſtræ in ordine ſtatutum eſt obſervari: primum eſt, ut ſub unius magiſtri obedientia in omni humilitate atque concordia ſine proprio vivere debeatis, illorum fidelium exemplum habentes, qui ad fidem Chriſtianam apoſtolorum prædicatione converſi, vendebant omnia & ponebant pretium ad pedes illorum, dividebaturque ſingulis, prout cuique opus erat, neque aliquis illorum qui poſſederat, ſuum eſſe dicebat, ſed erant eis omnia communia.

Ad ſuſcipiendam quoque prolem, quæ in timore Domini nutriretur, & infirmitatis humanæ remedium juxta inſtitutionem Domini, & indulgentiam apoſtoli, qui ait: *Bonum eſt homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem unuſquiſque uxorem ſuam habeat, & ſimiliter mulier virum ſuum:* qui continere nequiverit, conjugium ſortiatur, & ſervet inviolatam fidem uxori, & uxor viro, ne tori conjugalis continentia violetur. Si autem viri præmortui fuerint, & relictæ uxores quæ ordinem ſuſceperunt, nubere voluerint: denuncietur hoc magiſtro, ſive commendatori, ut cum illius licentia cui mulier ipſa vult nubat, tantum in Domino. Quod etiam de viris intelligitur obſervandum: una etenim utrique lege tenentur.

1. Cor. 7.

Statuimus quoque ut nullus fratrum, ſive ſororum, poſt ſuſceptionem ordinis veſtri & promiſſam obedientiam, vel redire ad ſæculum, vel ad alium ordinem, ſine magiſtri licentia, audeat ſe transferre: cum ſint in ordine veſtro loca ſtatuta, * ut quiſque diſtrictus valeat converſari. Diſcedentem vero nullus audeat retinere, ſed ad ordinem ſuum per cenſuram eccleſiaſticam, qui diſceſſerit * cogatur.

* Forte, ubi quæ ſunt de Ordine. H.

* Deeſt, redire. H.

Ut autem in ordine veſtro cum majori omnia deliberatione tractentur: ſtatutum eſt inter vos, ut locus aliquis ordinetur, in quo per ſingulos annos in ſolemnitate omnium ſanctorum, generale capitulum teneatur, & ſit ibi clericorum conventus, & Prior, qui illorum, & aliorum clericorum qui de ordine veſtro fuerint, curam poſſit habere, ac fratrum, cum neceſſe fuerit, provideat animabus. Sint autem tredecim in ordine fratres, qui magiſtro, cum opus fuerit, in conſilio, & diſpoſitione domus aſſiſtant, & eligendi magiſtri curam habeant competentem. Prior ſiquidem clericorum, cum magiſter migraverit de hac luce, de domo & ordine ſolicitudinem gerat. Cui ſicut magiſtro ordinis obedientes exiſtant, donec per providentiam tredecim prædictorum fratrum magiſtri electio celebretur. Is, cum tranſitus magiſtri fuerit auditus & cognitus, tredecim illos fratres, ſine dilatione aliqua convocabit: & ſi quiſquam eorum, infirmitate vel alia cauſa, infra quinquaginta dies adeſſe nequiverit, cum aliorum conſilio qui præſentes fuerint, alium abſentis loco conſtituet, ut magiſtri electio ex aliquorum abſentia minime differatur. Illi vero tredecim fratres, ſi magiſter, qui pro tempore fuerit, pernicioſus aut inutilis apparuerit, cum conſilio Prioris clericorum, & ſanioris partis capituli, majoribus domus corrigendi, aut etiam amovendi eum, habeant poteſtatem. Et, ſi inter eum & capitulum emerſerint quæſtiones, debitum eis finem imponant: ne per aliena judicia, vel dilabatur ordo, vel temporalis ſubſtantia diſſipetur. In nullam autem ex hoc fratres illi ſuperbiam eleventur, ſed magiſtro ſuo devoti & obedientes exiſtant. Et ſi quis eorum ex hac vita tranſierit, vel pro culpa, ſeu alia quacumque fuerit occaſione mutandus: magiſter cum conſilio reliquorum majoris partis, alium loco ejus ſubſtituat. In capitulo autem, quod diximus annis ſingulis celebrandum, tredecim iſti fratres & commendatores domorum, niſi evidens & magna eos neceſſitas detinuerit, ad ſtatutum locum incunctanter accurrant, & communiter tractent, quæ ad profectum ordinis, animarumque ſalutem, & ſuſtentationem corporum fuerint ſtatuenda. Ubi præcipue ad defenſionem Chriſtianorum intendere moneantur, & diſtricte præcipiatur, ut in Sarracenos, non mundanæ laudis amore, non deſiderio ſanguinis effundendi, non terrenarum rerum cupiditate, bellum tractent: ſed id tantum in pugna ſua intendant, ut vel Chriſtianos ab eorum tueantur incurſu, vel ipſos ad culturam poſſint Chriſtianæ fidei provocare.

Eligantur & tunc viſitatores idonei, qui domos fratrum per anni circulum fideliter viſitent, & quæ ibi digna correctione invenerint, aut ipſi corrigant, aut ad generale capitulum ipſi deferant corrigenda.

Clerici præterea veſtri ordinis per villas & oppida ſimul maneant, & Priori, qui ſuper eo fuerit ordinatus, obedientes exiſtant. Et filios fratrum qui eis a magiſtro fuerint commiſſi, inſtruant ſcientia litterarum. Et fratribus, tam in vita, quam in morte ſpiritualia ſubminiſtrent. Induentur autem ſuperpelliciis, & conventum, & clauſtrum ſub Priore ſuo tenebunt, & humiliter facient quod ab ipſo illis ſecundum Deum fuerit imperatum. Ubi fratres quoque, de quibus magiſtro viſum fuerit, converſentur, & non ſint otioſi, ſed vacent orationi, & aliis operibus pietatis. Clericis vero de laboribus, & aliis bonis a Deo præſtitis, decimæ reddantur a fratribus, unde libros & congrua faciant eccleſiarum ornamenta, & in neceſſitatibus corporum convenienter ſibi provideant. Et ſi aliquid ſuperfuerit, ſecundum providentiam magiſtri, in uſus pauperum erogetur.

Ut autem concordia caritaſque inter vos ſervetur, & a peccato detractionis & murmurationis cuncti debeant abſtinere: qui commendator in quolibet loco fuerit conſtitutus, pro facultate domus, in ſanitate, & ægritudine, quodcumque opus fuerit, cum ea ſolicitudine ac benevolentia ſubminiſtret, ut neque in ſubſtantia parcitatem, neque in verbo amaritudinem gerere videatur.

Sit vobis præcipua cura hoſpitum, & indigentium: & neceſſaria illis pro facultate domus liberaliter conferantur.

Exhibeatur prælatis eccleſiarum honor & reverentia. Subminiſtretur Chriſti fidelibus canonicis, monachis, templariis, hoſpitalariis, aliiſque in

ſan-

ſanctæ religionis obſervantia poſitis, conſilium & auxilium: quorumlibet & indigentia, ſi facultas fuerit, ſubleveture: ut Deus in veſtris glorificetur operibus, & alii qui viderint, humilitatis, & caritatis veſtræ provocentur odore.

Ad hæc adjiciendum decernimus, ut ſi locus aliquis in quo epiſcopus eſſe debeat, in veſtram venerit poteſtatem, ſit ibi epiſcopus, qui cum eccleſiis & clero ſuo, deſignatos ſibi redditus & poſſeſſiones, & ſpiritualia jura percipient. Reliqua vero cedant in uſus veſtros, & in veſtra diſpoſitione, ſine cujuſquam contradictione, perſiſtant. Profecto in parochialibus eccleſiis quas habetis, nolumus epiſcopos ſuo jure fraudari. Si autem in locis deſertis, aut in ipſis terris Sarracenorum de novo eccleſias conſtruxeritis: eccleſiæ illæ plena gaudeant libertate, nec aliqua per epiſcopos decimarum, aut alterius rei exactione graventur. Liceatque vobis, per clericos veſtros idoneos, eaſdem eccleſias, cum ſuis pedibus gubernare, neque interdicto per epiſcopos, vel excommunicationi ſubdantur: ſed fas ſit vobis, tam in majori eccleſia, quæ caput fuerit ordinis, quam in illis aliis, excommunicatis & interdictis excluſis, Divina ſemper officia celebrare.

Præterea, ne humanis vexationibus & calumniis, a defenſione Chriſtianorum retrahi valeatis: apoſtolica authoritate decernimus, ne perſonas veſtras præter legatum apoſtolicæ ſedis a latere Romani pontificis deſtinatum, interdicere quiſquam, & excommunicare præſumat. Quod etiam de familiis & ſervientibus veſtris ſtatuimus, qui ſtipendia veſtra percipiunt, donec juſtitiam parati ſint exhibere. Niſi forte talis fuerit culpa, ex qua ipſo facto eccleſiaſticam cenſuram incurrant.

Chriſma vero, & oleum ſanctum, conſecrationes altarium, ſeu baſilicarum, ordinationes clericorum veſtrorum, qui ad ſacros ordines fuerint promovendi, a diœceſano ſuſcipietis epiſcopo, ſi quidem catholicus fuerit, & gratiam atque communionem apoſtolicæ ſedis habuerit, & ea gratis & abſque ulla pravitate vobis debeat exhibere. Alioquin liceat vobis quem malueritis antiſtitem adire, qui noſtra fultus authoritate, quod poſtulatur indulgeat.

Liceat præterea vobis in locis veſtris, ubi quatuor fratres, vel plures fuerint, oratoria conſtruere, in quibus fratres, & familiæ veſtræ tantum, & Divinum audire officium, & Chriſtianam poſſint habere ſepulturam. Ita enim volumus neceſſitati veſtræ conſulere, ut non debeant ex hoc adjacentes eccleſiæ injuriam ſuſtinere.

Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clauſis januis, excluſis excommunicatis & interdictis, non pulſatis campanis, ſuppreſſa voce Divina officia celebrare.

Nihilo minus præſenti decreto ſancimus, ut ſi quis in aliquem veſtrum, fratrem videlicet vel ſororem, violentas manus injecerit, excommunicationis ſententia ſit adſtrictus. Et illud idem pro tutela veſtra, tam in ſententia quam in pœna ſervetur, quod ſub felicis memoriæ papa Innocentio prædeceſſore noſtro, de tuitione clericorum generali concilio noſcitur inſtitutum.

Decernimus ergo ut nulli hominum liceat, jura vel poſſeſſiones veſtras temere perturbare, aut bona veſtra auferre, vel ablata retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare: ſed illibata omnia & integra conſerventur, eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura: ſalva ſedis apoſtolicæ authoritate.

Ad indicium autem hujus a ſede apoſtolica perceptæ liberalitatis, decem Malachinos nobis noſtriſque ſucceſſoribus annis ſingulis perſolvetis.

Si quis igitur ſæcularis eccleſiaſticave perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra venire tentaverit, ſecundo, tertiove monita, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione revocaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore, ac ſanguine Dei & domini noſtri redemptoris Jeſu Chriſti aliena ſit, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.

Cunctis autem vobis veſtra jura ſervantibus, ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Vias tuas Domine demonſtra mihi.

Ego Alexander catholicæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Gualterus Galuam epiſcopus.
Ego Joannes presbyter cardinalis SS. Joannis & Pauli tit. Pammachii.
Ego Joannes presbyt. cardinalis, tit. Laurentii in Lucina.
Ego Baſlo presbyt. cardinalis S. Pudentianæ, tit. paſtoris.
Ego Manfredus presbyt. cardinalis, tit. ſanctæ Cæciliæ.
Ego Petrus presbyt. cardin. tit. S. Sabinæ.
Ego Hyacinthus diacon. cardin. S. Mariæ in Coſmedin.
Ego Corditio diacon. card. S. Theodori.
Ego Cynthius diac. card. S. Hadriani.
Ego Vitellus diacon. cardin. SS. Sergii, & Bacchi.
Ego Laborans diacon. cardin. ſanctæ Mariæ in Porticu.
Ego Ramerius diac. card. ſancti Gregorii ad Velabrum.
Ego Vivianus diacon. card. S. Nicolai in carcere Tulliano.

Datum Perentini per manum Gratiani ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi, & notarii, tertio nonas Julii, Indictione octava, Incarnationis Dominicæ, anno MCLXXV. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno ſexto decimo.

XXI. AD ONUFRIUM ABBATEM ſancti Salvatoris Meſſanenſis, Ordinis ſancti Baſilii.

Ejus inſtitutum approbat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Onufrio Archimandritæ ſancti Salvatoris Meſſanenſis, ejuſque fratribus tam præſentibus quam futuris.

APoſtolicæ ſedis, cui, quamquam immeriti, providente Domino præſidemus, authoritate, debitoque noſtri officii compellimur, viros religioſos ſincera caritate diligere: & ne cujuslibet temeritatis incurſus, aut eos a ſuo propoſito revocet, aut robur, quod abſit, ſacræ religionis infringat, apoſtolico ipſos præſidio communire.

Eapropter precibus cariſſimi in Chriſto filii noſtri Guillelmi illuſtris Siciliæ regis, benignius inclinati, & veſtris poſtulationibus favore gratuito annuentes, præfatum monaſterium, in quo Divino eſtis obſequio mancipati, ſub B. Petri & noſtri

ſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus.

In primis ſiquidem ſtatuentes, ut ordo monaſticus qui ſecundum Deum, & beati Baſilii regulam, quæ in eodem monaſterio antiquitus inſtituta eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter obſervetur.

Præterea quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona, quaſcumque obedientias, & abbatias, rex Rugerius recol. mem. eidem monaſterio per privilegium ſuum, bulla aurea communitum, conceſſit, omnem quoque honorem, dignitatem, conſuetudines, & quidquid aliud vobis veſtriſque ſucceſſoribus contulit, ſicut in privilegio ſuo plenius continetur, firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. *Eorum poſſeſſiones enumerat.*

In ſupradictis ſi quidem monaſteriis omnibus, debes tu fili Archimandrita ac tui poſt te ſucceſſores, abbates inſtituere, conſilio & conſenſu qui in eis fuerint monachorum. Et ſi quis abbatum indignus fuerit abbatia cui præeſt, tu illum & tui ſucceſſores & juſte & canonice amovere debetis, & alium ſubſtituere in loco ejus, quem dignum prævideritis, juxta Dei timorem & regulam monaſterii veſtri. Liceat quoque vobis in ſupradictis omnibus monaſteriis & obedientiis examinare & judicare abbates, monachos, & laicos eorum, tam de ſpiritualibus, quam temporalibus, & cauſas eorum juſte & canonice definire. Ipſi vero tibi tuiſque ſucceſſoribus debent obedientiam & reverentiam debitam exhibere, tanquam patri & archimandritæ eorum, & juſtitias vobis exſolvere conſtitutas.

Ad hæc, quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona, tam de piſcationibus, olivetis, nemoribus, molendinis, terris, vineis, cannetis, & pomariis, quam de hominibus, * quibuſcumque aliis, idem monaſterium in præſentiarum ibi juſte & canonice poſſidet, aut in futurum conceſſione pontificum, largitione regum vel principum; oblatione fidelium, ſeu aliis modis præſtante Domino poterit adipiſci, ipſa vobis, & ipſi monaſterio authoritate apoſtolica confirmamus. Eo tenore quod Meſſanenſi archiepiſcopo, & ſucceſſoribus ejus, tam tu fili Archimandrita, quam ſucceſſores tui, viginti ſolidos, centum libras ceræ, viginti incenſi, & totidem cados olei, pro cenſu annuatim ſolvere debeatis. Sane novalium veſtrorum quæ propriis manibus aut ſumptibus colitis, ſive de quibuſcumque aliis proventibus veſtris, vel de nutrimentis animalium veſtrorum, nullus a vobis vel ab hominibus veſtris decimas exigere, vel extorquere præſumat.

Liceat quoque vobis clericos, vel laicos, liberos & abſolutos, e ſæculo fugientes, ad monaſterium veſtrum recipere, & eos abſque contradictione aliqua retinere. Prohibemus inſuper ut nulli fratrum veſtrorum poſt factam in monaſterio veſtro profeſſionem, fas ſit de eodem loco, niſi arctioris religionis obtentu, abſque Archimandritæ ſui licentia diſcedere. Diſcedentem vero abſque communium litterarum cautione nullus audeat retinere.

Prohibemus etiam, ut nullus ipſum monaſterium interdicere audeat, vel monaſteria aut obedientias ejus, ſeu homines eorum. Libertates quoque & immunitates antiquas, & rationabiles conſuetudines monaſteriis veſtris conceſſas, & hactenus obſervatas, ratas habemus, & eas perpetuis temporibus illibatas remanere cenſemus.

Obeunte vero te nunc ejuſdem loci archimandrita, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur: niſi quem fratres monaſterii communi conſenſu, vel fratrum major pars conſilii ſanioris, ſecundum Dei timorem, & monaſterii regulam, de ſe ipſis providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, præfatum monaſterium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus fatigare, ſed illibata omnia & integra conſerventur: eorum, pro quorum gubernatione & ſubſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura. Salva ſedis apoſtolicæ authoritate & Meſſanenſis archiepiſcopi, ſicut ſupradictum eſt, annuo cenſu.

Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſeculariſve perſona, præſentis conſtitutionis paginam ſciens, contra temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei, ac Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti, aliena ſit, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Datum Anagniæ per manum Gratiani ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi & notarii, XIV. Kalendas Novembris, Indictione IX. Incarnationis Dominicæ MCLXXV. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno XVII.

* Forte, *Et quibuſcumque* M.

XXII. AD GUIDONEM PRIOREM Carthuſiæ ejuſque fratres.

Eorum inſtitutum approbat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Guidoni Priori Carthuſiæ, ejuſque fratribus tam præſentibus quam futuris, in perpetuum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm vos per Dei gratiam multa prometeatis gloria meritorum, & vitam ſolitariam eligentes, Divinæ contemplationi arctius intendatis: bonus odor religionis veſtræ ad id nos inducit, ut communi & ſpeciali debito, quieti veſtræ debeamus intendere, & jura veſtra ſummopere conſervare.

Eapropter, dilecti in Domino, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, veſtramque & alias domos ordinis veſtri, & cum omnibus bonis, paſcuis, poſſeſſionibus, quas in præſentiarum juſte & canonice poſſidetis, aut in futurum juſtis modis, præſtante Domino poteritis adipiſci, ſub beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti privilegio communimus, & terminos, quos rationabiliter ſtatuiſtis, vobis, & domibus veſtris authoritate apoſtolica confirmamus.

Ad hæc authoritate apoſtolica arctius interdicimus, & ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis infra terminos veſtros, vel domorum veſtrarum, hominem capere, furtum ſeu rapinam committere, vel homicidium facere audeat, aut homines ad domos veſtras venientes, vel ab eis redeuntes, quomodolibet conturbare,

ut

ut ob reverentiam Dei, & locorum veſtrorum A infra hos terminos, non ſolum vos, & fratres veſtri, ſed etiam alii, plenam pacem habeant & quietem. Adjicientes quoque ſtatuimus, ut infra dimidiam leucam, a terminis poſſeſſionum, quas habetis, nulli religioſo liceat, quodlibet ædificium conſtituere, vel poſſeſſiones acquirere.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat, vos ſuper poſſeſſionibus vel paſcuis veſtris temere perturbare, aut ſuper his vobis moleſtiam vel gravamen inferre, vel eas ablatas retinere, minuere, ſeu quibuslibet vexationibus flagitare. Sed illibata omnia, & integra conſerventur, eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſis omnimodis profutura: ſalva B ſedis apoſtolicæ authoritate.

Si qua igitur in futurum eccleſiaſtica ſeculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit: ſecundo tertiove commonita, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe Divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei, & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.

* Forte, *idem*. *H.* Cunctis autem * eodem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & C apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Alexander catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Hubaldus Hoſtienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Joannes SS. Joannis & Pauli presb. card. ſubſcripſi.

Ego Albertus presb. card. tit. S. Laurentii in Lucina ſubſcripſi.

Ego Ruer. presb. cardin. S. Petri ad vincula ſubſcripſi.

Ego Boſo presbyt. cardin. ſanctæ Pudentianæ ſubſcripſi.

Ego Joannes presb. card. tit. ſancti Marci ſub- D ſcripſi.

Ego Theodinus presb. card. tit. S. Vitalis ſubſcripſi.

Ego Petrus presb. card. tit. S. Suſannæ ſubſcripſi.

Ego Hyacinthus S. Mariæ in Coſmedin diaconus card. ſubſcripſi.

Ego Cynthius diaconus ſancti Hadriani ſubſcripſi.

Ego Hugo card. diac. S. Euſtachii juxta templum Agrippæ ſubſcripſi.

Ego Laborans diac. card. S. Mariæ in Portico ſubſcripſi. E

Datum Agnaniæ per manum Gratiani ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi & notarii, quarto Nonas Septembris, Indictione nona, Incarnationis Dominicæ anno MCLXVI. pontificatus vero D. Alexandri papæ III. anno XVII.

XXIII. AD P. CARDINALEM S. A. L. IN GALLIA.

De mercede eorum qui ſcholas regunt.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio P..... tit. ſancti Chryſogoni presbytero cardinali, apoſtolicæ ſedis legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIcet mandaverimus, ut hi qui volunt docere, nihil pro ſcholis regendis ab aliquo exigant, juxta illud, *Veni & audi*: volentes tamen honeſtati & litteraturæ M. Petri cancellarii Pa- B riſienſis, quantum ſalva honeſtate poſſumus, prompta benignitate deferre, quem ſpeciali prærogativa diligimus, & volumus honorare, diſcretioni tuæ mandamus, quatinus habito conſilio cum venerabilibus fratribus noſtris, Willelmo Senonenſi archiepiſcopo, apoſtolicæ ſedis legato, & H. Remenſi archiepiſcopo, & aliis dignis & honeſtis perſonis, ſuper regimine ſcholarum Pariſienſium, quod tibi viſum fuerit, ita quod perſonam jam dicti Petri non excedat quod exinde feceris, circumſpecta diligentia provideas atque diſponas, eam cautelam & maturitatem adhibiturus, quod non videaris modum excedere, & illi qui ſcholas rexerint, non debeant immoderate gravari.

Ex MS. Sirmondi.

Datum Ferent. IV. Kalend. Novemb.

XXIV. AD DECANUM ET CAPITULUM PARISIENSE.

Confirmat eccleſiæ Pariſienſis poſſeſſiones.

Item de præbenda S. Genovefæ in eccleſia Pariſienſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis B. decano & capitulo Pariſienſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanto ſervorem devotionis veſtræ laudabilius ſumus & efficacius in multis experti; tanto libentius jura & libertates eccleſiæ veſtræ conſervare volumus & tueri, & veſtris juſtis poſtulationibus benignius condeſcendere: ut de ſinceritate devotionis, quam erga nos, & Romanam eccleſiam geritis, gratiam noſtram uberius ſentiatis. Eapropter, dilecti in Domino filii, officii noſtri debito provocati, & petitionibus veſtris clementer inducti, libertates, & antiquas & rationabiles conſuetudines eccleſiæ veſtræ, a tempore ſanctæ recordationis patris & prædeceſſoris noſtri Eugenii papæ, uſque ad noſtra tempora obſervatas, ratas haE bemus & firmas, eaſque authoritate apoſtolica confirmantes, perpetuam in poſterum decernimus habere firmitatem. Ad hæc cum quædam monaſteria & eccleſiæ præbendas habeant in eccleſia veſtra, & dilecto filio noſtro magiſtro Mainerio præbenda ſanctæ Genovefæ conceſſa ſit: veriti ne paulatim ſubrependo in detrimentum prædictorum monaſteriorum & eccleſiarum, & in gravamen veſtrum, hujuſmodi conſuetudo inolcat in eccleſia veſtra, poſtulaſtis a nobis ut ſuper hoc juri veſtro, & indemnitati eorumdem monaſteriorum & eccleſiarum, paſtorali deberemus ſolicitudine præcavere. Inde eſt quod præſenti ſcripto arctius inhibemus, ne de aliqua præbendarum, quas præſcripta monaſteria vel eccleſiæ habent in * eccleſia veſtra,

Ex MS. domini Heron valli.

* *mendoſe ſcriptum ex vet. mea Bibl.*

quamlibet perſonam canonicare cogamini. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis & conſtitutionis infringere, vel etiam aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Ferentini v. Kal. Novembris.

XXV. AD DECANUM ET CAPITULUM PARISIENSEM.

De ſtipendio canonicorum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis decano & capitulo Pariſienſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex MS. domini Mercatii.

JUſtitia poſtulat, & ratio perſuadet, ut his uberius debeamus gratiam impendere, & ſuis juſtis poſtulationibus benignius noſtrum impertiri favorem, qui circa nos & Romanam eccleſiam multa noſcuntur devotione fervere, & noſtram exequuntur facilius voluntatem. Inde eſt quod cum vos ad preces noſtras dilecto filio noſtro Roberto de Beelei vicario B. Petri Foſſatenſis ſuper illas octo libras, quas in eccleſia veſtra præter ſtationes & minutos redditus ſolebat annuatim percipere, ſex libras annis ſingulis liberaliter addideritis; nos providere volentes, ne vobis in damnum vel præjudicium convertatur, quod ob reverentiam noſtram prompta devotione feciſtis, apoſtolica authoritate ſtatuimus, ut occaſione additionis quam feciſtis memorato Roberto, aut dilecto filio noſtro magiſtro Macario, cui præbenda ſanctæ Genovefæ conceſſa eſt, non poteſtis a præſcriptis eccleſiis quomodolibet moleſtari, quominus poſt eorumdem Roberti & Mainerii deceſſum, in eundem ſtatum eædem præbendæ redeant, in quo ante additionem factam fuiſſe noſcuntur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Ferentini v. Idus Novemb.

XXVI. AD EPISCOPUM ANAGNIENSEM Et capitulum ejuſdem eccleſiæ.

Ut eorum domeſtici ſint a tributis & omnibus oneribus liberi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri epiſcopo & dilectis filiis capitulo Anagniæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex tom. IX Ital. ſacræ.

MEritis veſtræ devotionis inducimur, ut vos favore benevolo proſequamur, & in his quæ digne cupitis, habeamus providentiæ ſtudium efficacis. Sane electa coram nobis veſtra petitio continebat, quod poteſtas, concilium, populus civitatis Anagn. familiares, & ſervientes veſtros ad ſolvendum, contribuendum cum aliis civibus Anagn. in datiis, collectis, angariis, & parangariis, expenſis, & aliis oneribus ſupradictæ civitatis, propria temeritate compellunt in veſtrum præjudicium, & gravamen. Quare humiliter petebatis a nobis, ut providere ſuper hoc paterna ſolicitudine curaremus. Nos itaque veſtris in hac parte gravaminibus occurrere cupientes, ut familiares, & ſervientes veſtri, commenſales dum- taxat, in datiis, & aliis præmiſſis, ſolvere & contribuere minime teneantur, nec ad ea compelli valeant, ſine ſpeciali mandato ſedis apoſtolicæ faciente plenam & expreſſam de præſentibus mentionem, vobis authoritate apoſtolica indulgemus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis infringere, vel auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Anagn. Id. Junii, pontificatus noſtri anno quinto.

Ejuſdem pontificis epiſtolas aliquot vide infra in conciliabulis Clarendonenſi & Northamptonienſi ann. MCLXIV. *& in concilio Veneto anno* MCLXXVII.

APPENDIX QUARTA. EPISTOLARUM ALEXANDRI PAPÆ III.

I. AD NARBONENSEM ARCHIEPISCOP. & Helenenſem Epiſcopum.

Confirmat ſententiam interdicti auctoritate ſedis Apoſtolicæ latam advertus Abbatem Canigonenſem.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Narbonenſi Archiepiſcopo & Elenenſi Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RElatum eſt auribus noſtris quod cum Abbas Canigonenſis Craſſenſi monaſterio nollet ſubeſſe, vel Abbati ejuſdem monaſterii obedientiam exhibere quam ſui anteceſſores ejus anteceſſoribus exhibuerunt, in eum de mandato noſtro interdicti ſententiam protuliſtis. Unde quoniam ea quæ de auctoritate ſedis apoſtolicæ ſtatuuntur rata nos convenit, & firma habere, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatinus ſi res ita ſe habet, præſcriptam ſententiam, quam nos ratam & firmam habemus, ſicut a vobis rationabiliter lata eſt, occaſione & appellatione ceſſante faciatis firmiter & inviolabiliter obſervari; & ſi nec ſic prædictus Abbas reſipuerit, manus veſtras ſuper eum amplius aggravetis: quia nos ratum volumus & firmum haberi quod in ipſum duxeritis canonice ſtatuendum. Si autem ambo his exequendis intereſſe non poteritis, alter adhibitis ſibi viris prudentibus ea nihilominus exequatur.

Ex Append. Marc. Hiſpan. p. 431.

Datum Anagniæ Kal. Martii.

II. AD ARCHIEPISCOPUM TOLETAN.

Ne jure Primatus utatur in provincia Tarraconenſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Toletanenſi Archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaternitatis tuæ prudentiam credimus non latere, quomodo Tarraconenſis Eccleſia, Archiepiſcopo ipſius de medio Domino vocante ſublato, paſtoris ſit nuper ſolatio deſtituta: quæ quoniam potius eſt fovenda quam in aliquo ad præſens turbanda, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus in tota Tarraconenſi pro-

Ibidem p. 438.

provincia nec in ordinandis Eccleſiis nec in electionibus vacantium Eccleſiarum faciendis auctoritatem tuam nullatenus interponas, nec etiam ibi aliqua primatiæ jura attentes aliquatenus exercere donec cauſa quæ inter Eccleſiam tuam & illam vertitur ad noſtrum auditorium deferatur & auxiliante Domino fine congruo terminetur.

Datum apud Dolenſe monaſterium VII. Kal. Auguſti.

III. AD CANONICOS PAMPILONENSES.

De epiſcopo eligendo intra ſpatium duorum menſium.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Canonicis Pampilonenſibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibidem. SAcroſanctis Eccleſiis quanto ex defectu paſtoris graviora ſolent aliquando detrimenta & pericula generari, tanto hi qui grata ex eis beneficia aſſidue conſequuntur ad ſuccurrendum ipſis in paſtoris ſolatio ſtudioſius debent ſatagere & totis affectibus laborare. Inde eſt quod per iterata ſcripta univerſitati veſtræ præcipiendo mandamus, quatenus infra duos menſes poſt harum ſuſceptionem in aliquam perſonam idoneam honeſtam & litteratam pariter convenientes, eam vobis in paſtorem & Epiſcopum veſtrum unanimiter eligatis, electam vero Tarraconenſi Eccleſiæ, poſtquam fuerit ibi Archiepiſcopus auxiliante Domino ſubſtitutus, ſicut moris eſt, humiliter præſentare curetis, ita quod eadem Eccleſia optatum ſe gaudeat in proximo ſolatium paſtoris recipere, & per ipſius prudentiam tam ſpiritualiter quam temporaliter jucunditate ſuaviſſima reſpirare. Datum ut ſupra.

IV. AD GUINARDUM COMITEM RUSCINONENSEM.

Confirmat ejus hæreditatem adverſus Gaufredum Comitem Ruſcinonenſem, qui adulteram pertinaciter retinebat, legitima uxore dimiſſa.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio nobili viro G. Comiti de Roſſilione, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Baluzii Miſcell. to. 2. p. 217. NObiles & illuſtres perſonæ quanto ſe beato Petro & nobis majori devotione ſubjiciunt, tanto eas Romana Eccleſia arctiori conſuevit caritate diligere & in juſtitiis & honoribus ſuis propenſius confovere. Eaproter tuæ devotionis obtentu, & dilecti filii nobilis viri Trencavel avunculi tui precibus inclinati, terram quæ te hæreditario jure contingit, nulla tibi quæſtione ab aduitera vel ejus filio facta, tibi auctoritate apoſtolica confirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſtatuentes ut nulli unquam viro vel fœminæ liceat tibi paternam hæreditatem contra juſtitiam auferre vel illicite perturbare. Si quis autem hoc temere attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum apud Montempeſſulanum XIV. Kal. Septembris.

V. AD NARBONENSEM, BARCINONENſem, Helenenſem, & Gerundenſem Epiſcopos.

De eadem re.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Poncio Narbonenſi & Hug. Tarraconenſi Archiepiſcopis, Helenenſi quoque & Gerundenſi Epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUggeſtum nobis eſt & certa quaſi relatione monſtratum, quod pater nobilis viri G. Comitis de Roſſilione, legitima uxore dimiſſa, ſibi aliam per adulterium copulavit. Unde tam ipſe quam ejus adultera anathematis meruerunt vinculis innodari; &, ſicut credimus, anteceſſor noſter bonæ memoriæ Eugenius Papa prohibuit, ne filii qui ex adultera ſuſciperentur, in paternam ſuccederent hæreditatem. Cæterum quoniam ſecundum legum ſtatuta filius eſt quem legitimæ nuptiæ demonſtrant, nec filius ſed ſpurius dicitur qui de adulterio naſcitur, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ne illi jure ſucceſſionis vel aduitera aliquid de ſuprascripta hæreditate ratione donationis propter nuptias ſibi vindicent, diſtrictius prohibeatis, & hoc fieri nullatenus permittatis, & ſi quis eidem G. ſuper hoc injuriam vel moleſtiam inferre præſumpſerit, cum ad vos inde querela pervenerit, debitam de eo & plenam juſtitiam faciatis. Ibidem.

Datum apud Montempeſſulanum XIV. Kalend. Septembris.

VI. AD EPISCOPUM AUSONENSEM, ejuſque Capitulum.

Monet ut eccleſiam de Granoylers, quam injuſte detinebant, monaſterio Rivipullenſi reſtituant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Epiſcopo & dilectis filiis capitulo Auſonenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD aures noſtras ex conqueſtione Abbatis & fratrum Rivipollenſis monaſterii noveritis perveniſſe, quod cum Eccleſia de Granoylers ad eos pertineat, vos eam contra juſtitiam detinetis. Unde quia prædicto monaſterio in ſuo nolumus nec debemus jure deeſſe, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædicto Abbati & fratribus præſcriptam Eccleſiam ſine difficultate reddatis pacifice poſſidendam, aut ipſis exinde coram venerabili fratre noſtro Tarraconenſi Archiepiſcopo juſtitiæ non differatis plenitudinem exhibere, quod ipſe inde ſtatuerit ſuſcepturi & inviolabiliter ſervaturi. Ex Append ad Marc. Hiſp. p. 1267.

Datum Anagniæ ſecundo Kal. Julii.

VII. AD VICENSEM EPISCOPUM.

Eccleſiam S. Stephani vi occupatam ac detentam, monachis Rivipullenſibus, infra 40. dies reſtituere jubet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Vicenſi Epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoties Eccleſiarum prælati quicquam efficiunt in quo debitum officii ſui videntur excedere Ibidem. p. 1268

re, aut quod juris eſt aliorum contra juſtitiam occupant, officio noſtræ ſollicitudinis imminet eos ab hujuſmodi præſumptione collata nobis auctoritate compeſcere & jura ſua ſingulis conſervare. Sane ex tranſmiſſa conqueſtione dilectorum filiorum noſtrorum Abbatis & fratrum Eccleſiæ Rivipollenſis accepimus quod Eccleſiam S. Stephani ad jus eorum ſpectantem eis injuſte abſtuliſti & per violentiam detines occupatam. Ideoque fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus præfatis Abbati & fratribus præſcriptam Eccleſiam infra quadraginta dies poſt harum ſuſceptionem, contradictione, & appellatione ceſſante, reſtituas, vel in præſentia venerabilium fratrum noſtrorum Oſcenſis & Barchinonenſis Epiſcoporum, ſublato appellationis remedio, juſtitiæ complementum exhibeas. Datum Anagniæ XI. Kal. Auguſti.

VIII. AD OSCENSEM ET BARCHINONENSEM EPISCOPOS.

Jubet ut Epiſcopum Vicenſem moneant ac inducant ad reſtitutionem Eccleſiæ S. Stephani, quam vi occupaverat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Oſcenſi & Barchinonenſi Epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibidem. EX tranſmiſſa nobis conqueſtione dilectorum filiorum noſtrorum Abbatis & fratrum Eccleſiæ Rivipullenſis accepimus quod venerabilis frater noſter Vicenſis Epiſcopus Eccleſiam ſancti Stephani ad jus eorum ſpectantem eis injuſte abſtulit & per violentiam detinet occupatam. Ideoque fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum Epiſcopum moneatis & inducatis, &, ſi opus fuerit, ſublato appellationis remedio diſtrictius compellatis ut præfatis Abbati, & fratribus præſcriptam Eccleſiam infra quadraginta dies poſt harum ſuſceptionem, contradictione & appellatione ceſſante, reſtituat, vel in præſentia veſtra, remota appellatione, juſtitiæ complementum exhibeat.
Datum Anagniæ XI. Kal. Auguſti.

IX. AD PETRUM ABBATEM ET MONACHOS Vallis-Laureæ.

Pro eodem Monaſterio.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Petro Abbati & fratribus Vallis laureæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibidem p. 1111. EX litteris dilecti filii noſtri Ciſtercienſis Abbatis & nuncii veſtri relatione didicimus quod cum anguſtia & importunitas loci veſtri ad locum alium vos compellerent migrare, venerabilis frater noſter Barcinonenſis Epiſcopus in ſine ſui epiſcopatus fundum quendam vobis amore divinitatis indulſit, ubi tabernacula veſtra figere deberetis. Hoc cum facere cœpiſſetis, venerabilis frater noſter Tarraconenſis Archiepiſcopus auctoritatem ſuam oppoſuit, eundem locum ad ſuam aſſerens diœceſim pertinere. Unde nos, quia contradictio eius a veſtro propoſito vos retinet, & in loco veſtro incommoditates plurimas ſuſtinere compellit, utrique illorum per ſcripta noſtra mandamus, quatenus uſque ad feſtum Aſſumptionis huic quæſtioni concordia vel judicio finem imponant, ut vos ſub ejus obſtaculo non debeatis ulterius conceſſi beneficii utilitate defraudari. Si ergo negotium iſtud uſque in illum terminum non fuerit terminatum, ex tunc inhabitandi locum ſine præjudicio partium auctoritate noſtra licentiam habeatis.
Datum Beneventi ſecundo Idus Aprilis.

X. AD EOSDEM.

De eadem re.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Abbati & fratribus Vallis laureæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam ſuper jure parrochiali loci in quo monaſterium veſtrum incœpiſtis inter venerabiles fratres noſtros Tarraconenſem Archiepiſcopum apoſtolicæ ſedis Legatum & Barchinonenſem Epiſcopum quæſtio eſt exorta, per apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus neutri illorum jure parrochiali obedientiam vel reverentiam exhibeatis donec determinatum fuerit ad quem illorum præſcriptus locus debeat de jure ſpectare. Datum Beneventi IV. Idus Septembris. Ibidem.

XI. AD OMNES ARCHIEPISCOP. Epiſcopos, Abbates, Priores, & ceteros Prælatos Hiſpaniæ.

Pro Monaſterio Rivipullenſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus univerſis Archiepiſcopis, Epiſcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, & aliis Eccleſiarum prælatis ad quos litteræ iſtæ pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIſcretionis veſtræ prudentiam non credimus ignorare, qualiter recolendæ memoriæ Innocentius Papa prædeceſſor noſter in Concilio Lateranenſi generali decreto ſancivit, ut quicumque in clericum, monachum, vel converſum cujuſcunque religionis violentas manus injiceret, excommunicationis ſententiæ ſubjaceret, ita quidem quod non niſi a Romano Pontifice vel de mandato ipſius abſolutionis poſſet beneficium promereri. Hac ſiquidem conſideratione inducti, & ex officii noſtri debito nihilominus inclinati, univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus atque præcipimus, quatinus ſi quis parochianorum veſtrorum in aliquem monachum Rivipullenſem clericum ſive converſum ejuſdem loci violentas manus injecerit, vos eum omni contradictione & appellatione remota excommunicatum publice nuncietis, & ſicut excommunicatum præcipiatis eum ab omnibus evitari, donec injuriam paſſo congrue ſatisfecerit & ad ſedem apoſtolicam cum veſtris litteris veniat ſatisfacturus. Quod autem de illis qui in monachum, clericum, vel converſum Rivipullenſem manus injecerit ſuperius diximus, ſic intelligi volumus, ut omnes qui eos, perſonas eorum capiendo, vulnerando, aut res quas ſecum habent auferendo dehoneſtaverint, ſicut excommunicati ab omnibus evitentur donec ablata reſtituant, injuriam paſſo congrue ſatisfaciant, & ad ſedem apoſtolicam ſatisfacturi accedant. Ad hoc, Rivipullenſis monaſterii fratres ſtudioſa nobis narratione monſtrarunt quod ipſi in montanis & locis aridis habitantes, victualia in monaſterio jam dicto nonniſi aliunde non ſine gravi labore illuc per multa terrarum ſpatia deferant. Ibidem p. 1110.

rant. Unde frequenter contingit, quod ſi beſtiæ illarum cibaria deferentes ab aliquibus malefactoribus capiantur, ipſi tam famis quam ſitis inedia cruciantur. Quocirca nos eorum indemnitati volentes utiliter providere, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, atque, præcipimus, quatinus univerſis parrochianis veſtris ex parte Dei & noſtra ſub interminatione anathematis diſtrictius inhibeatis, quod beſtias tragini præſcripti monaſterii cum hominibus aut ſervitutibus ſuis nulla ratione invadant, nec aliquam eis injuriam vel moleſtiam audeant irrogare. Prohibeatis etiam & publice interdicatis ut nullus aliquem ad forum ipſius venientem aut ejus bona ſive quemlibet infra ejuſdem monaſterii ambitum conſiſtentem capere aut inquietare attentet, vel aliquam ſibi violentiam vel injuriam inferat. Si quis autem contra prohibitionem noſtram in hoc venire præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli ac noſtram ſe noverit incurſurum.

Datum Beneventi VIII. Idus Decemb.

HENRICI ARCHIEPISCOPI REMENSIS EPISTOLA AD ALEXANDRUM III. P.

In Cauſa Drogonis Cancellarii Noviomenſis.

Reverendo in Chriſto patri & Domino Alexandro, Dei gratia ſummo Pontifici Henricus Remorum dictus archiepiſcopus ſalutem & reverentiam.

Ex Baluzii Miſcell. t. 2. p. 250.

NUllus eſt homini juſtior dolor quam beneficii ſui perdere diligentiam; nec debitoris animum gravior poteſt incurſare moleſtia quam cum pro gratiæ merito titulus reportetur offenſæ. Miror, & mirari ſatis non ſufficit animus meus, quid occaſionis intervenit, quid accedit meriti mei, quid operis intercedit, ut Moyſi manus ſentiam graves, & affectum patris non qualem merui repræſentet effectus. Quod enim fovere deſidero veſtra decolorat auctoritas; & quibus de rigore juſtitiæ adverſor, veſtra benevolentia ſublevat in profectum. Audiunt inimici mei & veſtri opus veſtrum & rancorem meum; & lætantur quoniam vos feciſtis. Non eſt affectus filialis, apud animum patris occultare quod doleat, ſed de planta triſtitiæ fructum quærere gaudiorum. Duo feciſtis opera quæ miror, nec minus vicem veſtram quam meam doleo in illis. Inutilitatem, ne dicam gravius, Atrebatenſis illius promovetis in publicum: in quo & Eccleſia illa turbatur, confunditur juſtitiæ rigor, Eccleſiæ prædia diſſipantur. Noviomenſis Eccleſiæ Cancellarium, virum, ut credo, honeſtatis & religionis amatorem, & meum familiarem, non citatum, non auditum, non convictum canonice, nec de propria confeſſione reum, a gradu ſuo, ſicut accepi, removere intenditis; cui plurimum apud vos S. Pontificis meritum & conſtitutio debuit ſuffragari, qui tantum in eo fidei ſpeique repoſuit, ut ei cum perſonatu curam animarum ſine ſcrupulo conſcientiæ commendaret. In quo ſtupor apprehendit omnes, & aures tinniunt audientium, cum tam diverſa meritorum reportent ſtipendia inutilitas auxilium & religio dejectionem. Eſt aliud præterea quo gravius uritur & urgetur animus meus, quod non ſereno vultu ſcripta mea recipitis, nec apud vos finem ſortiuntur acceptum. De regularibus autem Clericis cum teneat communis uſus Eccleſiæ ut Archidiaconi vices agant in epiſcopatibus, vel parrochiales curas obtineant, de prædicto fratre noſtro Noviomenſi Cancellario non ſine gravi cordis ſcrupulo ſuſtineo, quod eum ſic arbitrii veſtri ſententia debeat prædamnare; maxime cum preces meas pro eo ſuſceperitis, & commendationem dignam gratia ſine gratia remitti non meruerim. Hoc præterea vobis adnuncio, quicquid alii dixerint, quod in ejus promotione & communis conſenſus Canonicorum affuit, & nullam audivi ſonuiſſe contradictionem.

XII. AD HENRICUM ARCHIEPISCOPUM REMENSEM.

Superioribus litteris reſpondet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ſignificaſſes nobis quod nec litteras nec nuncios tuos benigniori oculo reſpiceremus, nec preces tuas ſuper negotio Atrebatenſis Epiſcopi vellemus admittere, ſatis mirati ſumus qua de cauſa turbatio iſta in animo tuo provenerit, & quibus argumentis gratiam & dilectionem noſtram circa te refriguiſſe conjicere potuiſti. Non enim ita memores ſumus magnificæ devotionis & utiliſſimi obſequii quod nobis & Eccleſiæ Romanæ in neceſſitatis articulo prompto animo impendiſti, ut non te ſicut cariſſimum fratrem noſtrum & firmiſſimam columnam Eccleſiæ ſinceriſſimo diligamus caritatis affectu, & tam nuncios quam litteras tuas liberali ſemper animo videamus, & gratanter pro te velimus efficere quicquid cum Deo & juſtitia & honeſtate noſtra poſſimus & pro aliquo fratrum noſtrorum eſſemus facturi: nec recolimus nos unquam tuis precibus obviaſſe, quas ſalva forma juſtitiæ & honeſtate noſtra potuimus exaudire. Immo plerunque præter officii noſtri debitum tuæ curavimus fraternitati deferre & ſatisfacere voluntati. Quapropter hæc in animum tuum non deſcendant: ſed omnem hujuſmodi ſollicitudinem & anxietatem deponas. Et ſi quando petitionibus tuis non ad votum annuimus, non voluntati noſtræ, ſed potius meritis negotiorum aſcribas. Deſiderium namque, ſicut diximus, & voluntatem habemus ea quæ cordi ſunt tibi, gratanti animo exequi & votis tuis, in quibus expedit, benignum ſemper & promptum favorem præbere. Tu vero, ſicut vir diſcretus & prudens, in omnibus agendis tuis caute & provide ambules, ſuffraganeos Eccleſiæ tuæ benigne & manſuete pertractes, & de Eccleſiis B. Petri propriis, quæ in tua provincia conſtitutæ ſunt, non tanquam de tuis diſponas, ſed eas in ſua libertate relinquas. De cetero ſuper negotio dilectæ in Chriſti filiæ noſtræ nobilis mulieris Conſtantiæ ſororis tuæ uxoris Comitis Toloſanenſis venerabilibus fratribus noſtris Sueſſionenſi, Ambianenſi, & Laudunenſi Epiſcopis conſideratione fraternitatis tuæ efficaciter ſcripſimus prout novimus expedire. Verum quia, ſicut accepimus, in inſtrumento dotalitii ſui teſtes conſcripti ſunt, ipſos auctoritate noſtra & tua moneas & inducas ut amore juſtitiæ teſtimonium perhibeant veritati. Sicut enim periculoſum eſt iniquum falſumve proferre, ita quoque bonum eſt veritati teſtimonium perhibere. Ad hæc, dilectum filium noſtrum magiſtrum Paganum tibi devotum admodum & fidelem providentiæ tuæ propenſius commendamus, rogantes ut ei benefacias & habeas multipliciter commendatum, quem ſcis pro ſuo negotio tanto tempore apud

nos

nos moram feciſſe. Negotium enim pro quo eum misiſti cito ſatis & compendioſe expedivimus.

Datum Beneventi VI. Kal. Septemb.

XIII. AD ROTRODUM ROTOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Excommunicatos a ſuffraganeis ante abſolutionem non audiendos.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Rotrodo Rotomagenſi archiepiſcopo, ſalutem &c.

Ex Beſſin. Conc. Rotom. p. 80

QUoniam quæſitum eſt a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi eos, qui ab epiſcopis ſuffraganeis tuis ſunt excommunicatione nodati, & audientiam tuam appellant, abſolvere, antequam tuo ſtent judicio: inquiſitioni tuæ præſentibus literis duximus reſpondendum, quod ſi poſt appellationem in eos eſt excommunicationis ſententia promulgata, abſolutione non indigent, cum ſententia poſt appellationem lata neminem poſſit ligare. Si vero ante appellationem excommunicati ſunt, ante ingreſſum cauſæ, recepto ab iis juramento, ſecundum Eccleſiæ conſuetudinem debes eos abſolvere, niſi epiſcopo a quo excommunicati ſunt, in hac parte deferre volueris, & eos ad ipſum abſolvendos mittere. Cum autem a te, vel ab ipſo fuerint abſoluti, cauſam audire debes, & fine debito terminare, quia nec excommunicati ante abſolutionem tuam in cauſa ſunt audiendi, nec cauſa ad eos, a quibus appellatum eſt, debet remitti.

Datum apud Tuſculum 5. Idus Octob.

XIV. AD DECANUM ET CAPITULUM ECCLESIÆ PARISIENSIS.

De Reſidentia Canonicorum forinſecorum.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis B. Decano & capitulo Pariſienſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Baluz. Miſcel. t. 2 p. 433.

EA quæ ad incrementum Eccleſiarum & venuſtatis ſpectant decorem, juxta officii noſtri debitum ſtudioſius proſequi volumus, & iis promptam curam & diligentiam adhibere optamus, quæ ad veſtrum & Eccleſiæ veſtræ cognoſcimus pertinere profectum. Ex litteris autem quas nobis devotio veſtra tranſmiſit, evidenter accepimus quod quia quidam veſtrum alienis inſiſtentes negotiis, raro Eccleſiæ veſtræ ſui præſentiam exhibebant, & ceteri eandem licentiam abſentandi ſe velint habere, communi conſilio illos Canonicorum veſtrorum forinſecos ordinaſtis qui per medietatem anni in Eccleſiæ veſtræ ſervitio aſſidui non fuerint: ita tamen quod circa quatuor marcas argenti de præbenda ſua annuatim recipiant, eis exceptis qui in ſervitio noſtro vel Regis Francorum permanſerint, & hoc ſub anathematis interpoſitione firmaſtis. Unde nos pacl, quieti, & utilitati veſtræ, ſicut diximus, paterna mediatione providere volentes, præſcriptam inſtitutionem, ſicut a majori & ſaniori parte Capituli facta eſt, ratam & firmam habemus, & ne quorumlibet valeat præſumptione mutari, eam auctoritate apoſtolica confirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus; ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Tuſculani 11. Idus Decemb.

XV. UNIVERSIS EPISCOPIS PROVINCIÆ ROTOMAGENSIS.

Ne illos abſolvant, quos Rotomagenſis Eccleſiæ capitulum ligaverit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus univerſis epiſcopis per Rotomagenſem provinciam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm eccleſia Rotomagenſis mater ſit & magiſtra omnium eccleſiarum, quæ veſtro regimini ſunt commiſſæ, decet vos ipſam modis omnibus in his quæ ad Dominum ſunt, venerari, & juſtitiam ejus, quantum in vobis eſt, tueri diligenter & fovere, ut eam comprobemini ſincere diligere, quæ veſtro debet ſuffragio, & humili ſubjectione gaudere. Ex parte ſiquidem dilectorum filiorum noſtrorum Decani & Canonicorum ejuſdem eccleſiæ accepimus, quod cum ipſi aliquos de parochianis ſuis pro eorum exceſſibus excommunicationi ſubjiciunt, aut eorum terram interdicto ſupponunt, illi in quorum perſonas vel terras excommunicationis aut interdicti ſententia promulgatur, in Epiſcopatus veſtros quandoque ſe transferunt, & ſic ſententiam plerumque obſervare contemnunt: & quia tanquam excommunicati non evitantur, in ſua diutius iniquitate perſiſtunt. Quia igitur eccleſiaſticæ animadverſionis ſententia, quæ in malefactores aliquos pro ſuis exceſſibus promulgatur, uſque ad dignam ſatisfactionem debet inviolabiliter obſervari. Fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, & mandando præcipimus, quatenus ſi quando Eccleſia Rotomagenſis in aliquos malefactores parochianos ſuos ſententiam excommunicationis protulerit, vel eorum terram interdicto ſubjecerit, receptis literis capituli ejuſdem Eccleſiæ, ipſos excommunicatos, & terram eorum interdicto ſuppoſitam, etiamſi in veſtris Epiſcopatibus terram habuerint, publice denuncietis, & uſque ad dignam ſatisfactionem eoſdem præcipiatis ab omnibus cautius evitari.

Ex Beſſin. Conc. Rotom. p. 83.

Datum Anagniæ 10. Kal. Maji.

XVI. AD SUFFRAGANEOS ECCLESIÆ TARRACONENSIS.

Dolet de cæde Hugonis Archiepiſcopi Tarracon. illoſque monet, & hortatur, ut quamprimum alium eligant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus epiſcopis ſuffraganeis Tarracon. eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUdita morte bonæ memoriæ Hugonis quondam Archiepiſcopi veſtri, vehementi ſumus commotione turbati, & exinde tam vobis quam Eccleſiæ Tarraconenſi paterna mentis affectione compatimur, ſicut qui providentiam & regimen ejus Eccleſiæ Dei fructuoſam novimus & utilem extitiſſe. Quod autem cariſſimus in Chriſto filius noſter illuſtris Aragonenſis Rex iniquos & ſceleratos illos qui præfatum Archiepiſcopum necidederunt de regno ſuo ejecerit, gratum nobis eſt & acceptum, & exinde regiam providentiam, pro-

Ex Append. ad Marcam Hiſp. p. 1317.

prout commendanda eſt, in Domino commendamus. Unde quia mater illorum ſceleratorum filiis ſuis favorem dicitur & conſilium in tanto facinore præſtitiſſe & fuiſſe tam atrox & immane flagitium machinata, ſi res ita ſe habet, eam ad diſtrictam religionem tranſire cogatis; aut ſi vobis in hoc forte acquieſcere noluerit, apud eumdem Regem certetis, quatenus & cum viro, filiis, & neporibus, ſi quos habet, de regni ſui finibus expellatur. Ceterum quia de paſtoris abſentia & animarum pericula & damna rerum temporalium non eſt dubium Eccleſiis provenire, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus de conſtitutione Archiepiſcopi veſtri diligenter & ſtudioſe cum capitulo ſupradictæ Eccleſiæ tractetis, & ad eandem Eccleſiam convenientes una cum eodem capitulo in perſonam idoneam honeſtam & litteratam & tanto officio congruam unanimiter & concorditer convenire curetis, & eam vobis in magiſtrum eligere, & ipſam in competenti termino apoſtolico conſpectui præſentetis, ut de electione ipſa plenius certiorari poſſimus. Sceleratos autem illos publice accenſis candelis excommunicatos denuncietis, & in locis provinciæ veſtræ ad quæ devenerint, quandiu ibi præſentes fuerint, divina prohibeatis officia celebrari.

Datum Tuſculani XIII. Kal. Julii.

XVII. AD VILLELMUM ARCHIEPISCOP. TARRACONENSEM ET SUFFRAGANEOS EJUS.

Ut moneat Regem Aragonum, ne Robertum, qui in necem Hugonis Archiep. Tarracon. conſpiraverat, in regno ſuo habitare permittat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Willelmo Tarraconenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis Legato & ſuffraganeis ejus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibidem. OFficio noſtro congruit ſcelera & enormitates ſceleratorum corrigere & delinquentium culpas debita animadverſione punire, ne aliis de impunitate facinoris relinquatur audacia delinquendi. Sane quam graviter & enormiter deliquerint qui necem bonæ memoriæ Hugonis quondam Tarraconenſis archiepiſcopi machinati ſunt fraternitatis veſtræ prudentiam non debet latere. Accepimus autem quod Robertus in mortem prædicti archiepiſcopi inſtigante diabolo conſpiravit, & in eum quod conceperat virus iniquitatis effudit. Quoniam igitur tam iniquum & crudele facinus non poſſumus nec debemus impunitum relinquere, fraternitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatenus cariſſimum in Chriſto filium illuſtrem Aragonenſium Regem ex parte noſtra & veſtra moneatis & inducere modis omnibus laboretis ut prædictum Robertum in regno ſuo nulla ratione recipiat, nec ibi velit aliqua ratione retinere, nec ei exhibeat aliquam gratiam vel favorem. Si autem monitis veſtris acquieſcere forte noluerit, in regno ejus omni occaſione & appellatione remota divina, præter baptiſma parvulorum & pœnitentias morientium, prohibeatis officia celebrari, & in ipſum Regem omni timore & favore poſtpoſito excommunicationis ſententiam promulgetis, & ſententiam ipſam uſque ad dignam ſatisfactionem faciatis irrefragabiliter obſervari.

Datum Anagniæ VII. Idus Junii.

XVIII. AD ILDEPHONSUM REGEM ARAGONIÆ.

De eadem re.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Ildefonſo illuſtri regi Aragonum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm ſcriptum ſit, *Honor regis judicium diligit*, honori tuo plurimum expedit & ſaluti juſtitiam diligere & eam unicuique ſecundum dignitatem a Deo tibi collatam ſervare, quia felix eſt gloria regnantis cum tuta eſt conditio ſubditorum. Sane quam graviter & enormiter deliquerint qui necem bonæ memoriæ Hugonis quondam Tarraconenſis archiepiſcopi machinati ſunt, regiæ celſitudinis prudentiam non debet latere. Accepimus autem quod Robertus in mortem prædicti archiepiſcopi inſtigante diabolo conſpiravit, & in eum quod conceperat virus iniquitatis effudit. Unde quia tam immane facinus graviſſima debet ultione puniri, ne aliis præſtetur audacia delinquendi ſi ejus exceſſus remanſerit impunitus, regiam celſitudinem monemus attentius & mandamus, quatenus prædictum Robertum in regno tuo nulla ratione recipias nec ibi velis aliquatenus retineri, ut ſic ſaltem ſuum corrigat & emendet exceſſum. Si autem monitis noſtris non duxeris acquieſcendum, venerabili fratri noſtro Tarraconenſi archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis Legato & ſuffraganeis ejus dedimus in mandatis ut regnum tuum interdicant & in te etiam auctoritate noſtra ſententiam excommunicationis promulgent. Ibid. p. 1316.

Datum Anagniæ V. Idus Junii.

XIX. AD EUMDEM REGEM.

Gratias illi agit, quod Robertum e regno expulerit; hortatur, ut totam ejus progeniem excludat ab eodem regno, eorumque bona fiſco addicat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in Chriſto filio Ildefonſo illuſtri Aragonum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUggeſto nobis quod armis juſtitiæ præcinctus in Robertum & Berengarium; matrem quoque & hæredes ipſorum, atrocitatem facinoris & ſæviſſimum ſcelus quod in morte piæ memoriæ Tarraconenſis Archiepiſcopi fuerat inſtigante diabolo perpetratum atrociter vindicaſti, & eos a regno tuo regio edicto proſcribi feciſti, gratum gerimus & acceptum, & inde regiæ magnitudinis providentiam magnificentius in Domino laudibus commendamus. Et quia tam fuit eorum deteſtabile facinus quod perpetua inde meruerunt damnatione puniri & toto vitæ ſuæ tempore ad expiationem tanti delicti in fletu deberent & pœnitentia eſſe, regiæ ſerenitatis induſtriam monemus, hortamur attentius, & mandamus ut prædictos maleficos & eorum matrem a toto regno & terra tua cum ſua progenie in perpetuum excludens, eos nullius unquam ſuggeſtione deinceps in terra tua recipias, & Eccleſiæ Tarraconenſi medietatem poſſeſſionum quæ ſunt Tarraconæ vel in territorio ejus ſecundum tenorem conventionis quæ inter eam & Raimundum bonæ memoriæ quondam patrem tuum facta eſt libere & ſine moleſtatione reſtituas & in pace habere permit- Ibid. p. 1317.

mittas, ita quod eadem Eccleſia, quæ de morte Archiepiſcopi ſui tantum deplorat damnum illatum, in ea ſe parte ſentiat alleviari, & tu non videaris contra patris tui pactum venire aut eandem Eccleſiam jure ſuo defraudare: quod tibi eſſet admodum periculoſum. Si autem præfatos proditores in terra tua aliqui tuæ ditionis receperint, eis bona ſua penitus auferas, & timorem incutiens perſonarum, pœnam aliam addas. Ceterum ſi ſurdis auribus, quod non credimus, monita noſtra pertranſieris, regnum tuum præcipimus interdici. Et ſi nec ſic fuerit noſtris monitis paritum, perſonæ quoque tuæ nequaquam parcemus. Datum Tuſculani VII. Kal. * Februarii.

* vulii.

XX. AD TARRACONENSEM ARCHIEP. Apoſtolicæ Sedis Legatum.

Statuit, ut Eccleſiæ Dertuſenſis & Ilerdenſis, recens a Maurorum ſervitute liberatæ, ſubſint Tarraconenſi tanquam Metropolitano.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Tarraconenſi Archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis Legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibidem. INducit nos & hortatur commiſſæ nobis dignitatis auctoritas fratribus & coepiſcopis noſtris gratiæ noſtræ plenitudinem exhibere, & inſuper his quæ legitime poſſident apoſtolici favoris & patrocinii ſubſidium miniſtrare, ut tanto circa devotionem beati Petri ac noſtram teneantur ferventiores exiſtere, quanto ſe ampliori prærogativa cognoverint conſoveri. Inde eſt quod nos tuis poſtulationibus benigne annuentes, honorem illum quem Raimundus quondam Comes Barcinonenſis in Ilerda & Dertuſa tibi, quando captæ fuerunt, conceſſit, ſicut ipſum pacifice habere dinoſceris, devotioni tuæ auctoritate apoſtolica confirmamus & præſentis ſcripti patrocinio communimus, ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Anagniæ XVI. Kal. Julii.

XXI. AD ROTRODUM ROTOMAGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Illum primo conſolatur, deinde hortatur ad fortitudinem.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Rotrodo Rotomagenſi Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Beſſin Concil. Rotom. part. 2. p. 31. ETſi periculoſa ſint tempora, & partes tuas varii bellorum eventus affligant, propter hoc tamen non te decet immoderate dolere, aut animum tuum uſque in amaritudinem dejicere, ut videaris virtutis & fortitudinis obliviſci. Sed quanto major tibi, & terræ adverſitas imminet, & turbatio; tanto fortius debes circa tribulationes ipſas inſurgere, & majoris robur fortitudinis, & virtutis induere, quia prudentis viri conſtantia in adverſitate probatur. Quamvis autem de ſcandalo regum & terræ doleas, ſicut merito potes dolere, non tamen tibi expedit te tanto dolore affici, vel mœrore confundi, quod puſillanimitati tuæ poſſit adſcribi: quia potens eſt Dominus facere poſt tempeſtatem tranquillum, & dare poſt tribulationem quietem. Super eo vero te multipliciter commendamus, quod tantam circa nos, & Romanam eccleſiam, devotionem exhibes, ut non poſſis eſſe negligens, vel remiſſus in his quæ ſpectant ad commodum, & profectum ejuſdem eccleſiæ, ſed omnimodis honori & exaltationi ipſius eccleſiæ, ſicut vir nobilis, prudens, & ſapiens ferventer intendis. Inde eſt ut quanto plus tuam perſonam diligimus, tanto in his quæ ad tuum ſpectant officium, magis te ſollicitum reddimus, Fraternitatem tuam monentes & diſtricte præcipientes, quatenus omiſſo illo dolore nimio, & amaritudine cordis, qua te pro turbatione terræ, audimus affligi, officium commiſſæ tibi ſollicitudinis prudenter gerere ſatagas; & ſi quando ſe opportunitas exhibet, reformationem pacis inter Reges diligenter intendas, & exceſſus Epiſcoporum, Decanorum, Archidiaconorum, Abbatum, & aliorum tam Clericorum, quam Laicorum, qui tuæ gubernationi ſunt commiſſi, ſtudioſius ſolito, pontificali ſeveritate corrigas, & emendes: nec ita pietatem matris ſequaris, quod videaris poſtponere ſeveritatem Magiſtri. Commendamus ſiquidem manſuetudinem & patientiam tuam, ſicut ſe nobis merito commendabilem reddit. Sed non te debes ita manſuetum & benignum tuis ſubditis exhibere, quod tua patientia & benignitate poſſint abuti, aut de nimia manſuetudine tua ſumant audaciam illicita committendi: quia tum licentius illicita committuntur, cum de ſua impunitate ſe delinquentes conſpiciunt eſſe ſecuri. Canonicos autem tuæ majoris Eccleſiæ, & eos præcipue, qui in ea alicujus dignitatis officium gerunt, ſicque notabiles inveniuntur, cum ea qua convenit diligentia, a ſuis exceſſibus, collata tibi authoritate compeſcas, & eos ad virtutem, & honeſtatem propenſius incites, & informes: ut ſicut in tua provincia dignitate præeminent, ita morum polleant honeſtate, & aliis bene vivendi formam præbeant & exemplum. Illos vero qui ad audientiam tuæ metropolitanæ ſedis appellant, cum ſe in protectionem tuam, per remedium appellationis recipiunt, non repellas; ſed potius omnes ad te venientes, patienter, & æquanimiter audias, & injuſte gravatis, pro tui officii debito, patrocinium exhibeas, & favorem, & eos in juſtitia ſua, paſtorali ſollicitudine foveas, & ſic te omnibus patrem exhibeas, ut non tantum eſſe Pater videaris, ſed Archiepiſcopus & Magiſter. De cetero Fraternitati tuæ præcipimus, quatenus ſi aliquis laicus de Provincia tua, voluntate propria, vel de mandato ſæcularis poteſtatis in Clericum nondum ab Eccleſia damnatum violentas manus injecerit, aut ipſum in vincula dejecerit, vel in carcere eum detinuerit, eum gratia & amore poſtpoſitis, contradictione quoque & appellatione remota, publice accenſis candelis excommunicatum denuncies, vel denunciare facias, & ſicut excommunicatum vitari. Si vero Clericus aliquis pro ſuis culpis a miniſterialibus Prælatorum Eccleſiæ captus fuerit; non patiaris eum cuſtodiæ publicæ mancipari, aut in carcerem laicorum retrudi, ſed potius in domo tua, vel alterius eccleſiaſticæ perſonæ, ejus cuſtodiæ locum facias congruum provideri, ubi ſecundum qualitatem & quantitatem delicti debeat cuſtodiri. Ea vero quæ ad jus Eccleſiæ tuæ ſpectare noſcuntur, omni favore & timore poſtpoſito ſtrenue ſatagas & legitime revocare, ita quod exinde ſollicitudo & providentia tua debeat non immerito commendari, & eccleſia tibi commiſſa de taciturnitate tua nullum valeat præjudicium

dicium ſuſtinere. Illud autem arctius tibi duximus injungendum, ut occaſione præſcriptæ contentionis, quæ inter Reges verſatur, aut alia de cauſa, curas non præſumas paſtorale deſerere, quia juxta verbum Domini; non Paſtor, ſed mercenarius exiſtere comprobatur, qui adveniente lupo, commiſſi ſibi gregis cuſtodiam deſerit, ipſumque morſibus lupinis exponit. Si quis autem Epiſcopus tuæ juriſdictionis ad aliam eccleſiam propria auctoritate tranſierit, aut bona Eccleſiæ, vel alicujus monaſterii, laicali auctoritate præſumpſerit uſibus propriis applicare, cum auctoritate noſtra, & tua, a ſuo propoſito diſtrictione eccleſiaſtica revoces, & ad reſtitutionem alienatorum cogere non poſtponas, aut priorem eccleſiam ab ejus obedientia prorſus abſolvas. Super his autem, ſicut vir & prudens & ſapiens, ſollicitus & ſtudioſus exiſtas, & ita prudenter in omnibus tuum geras officium, quod clero, & populo tibi credito, præeſſe valeas & prodeſſe, & eccleſia cui præes, de cura & regimine tuo, in ſpiritualibus & temporalibus, cooperante Domino, grata ſuſcipiat incrementa. Præterea de tuæ ſinceræ dilectionis fervore procedit, quod nos tibi licentiam & auctoritatem concedimus illos a ſuæ temeritatis audacia compeſcendi, qui dignitati Romanæ eccleſiæ contraire præſumunt: indeque quod nos in omnibus, quæ cum Deo poſſumus, volentes tibi ſicut carriſſimo fratri noſtro deferre, auctoritate Apoſtolica indulgemus, ut ſi quando aliquis ſuffraganeorum tuorum contra appellationem ad noſtram vel tuam audientiam tactam venire præſumpſerit, liceat tibi exceſſum ſuum noſtra & tua auctoritate paſtorali ſollicitudine coercere. Adhuc quia quæſitum eſt a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi Pallium tuum alii Metropolitano commodare, ſi contingat ipſum ſine Pallio ſuo, ad eccleſiam tibi commiſſam in aliqua præcipua ſolemnitate venire, & in eadem eccleſia Miſſarum ſolemnia celebrare: licet exinde non recolamus nos expreſſum Canonem vidiſſe, ſuper hoc inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod non videtur eſſe conveniens, ut Pallium tuum alii commodes, cum Pallium tuum perſonam non tranſeat, ſed quiſquam cum eo debeat, ſicut tua novit diſcretio, ſepeliri. Suffraganeis autem alicujus metropolitani poſt confirmationem electionis ſuæ, ad mandatum ipſius Metropolitani, etiamſi Pallium non receperit, licitum eſt electum aliquem conſecrare, qui ad ejus juriſdictionem pertineat: & Metropolitano ægritudine laborante, vel alias præpedito, poſt ſuſceptionem Pallii, & etiam ante, ſi ejus eſt electio confirmata, ſuffraganei ſui ad mandatum ipſius poſſunt electo munus conſecrationis conferre.

Datum Anagniæ V. Idus Maji.

EPISTOLARUM ALEXANDRI PAPÆ III.

APPENDIX.

ADNOTATIO COLLECTORIS.

Ex Maſſ. ſuppl. to II. pag. 109

EPiſtol. Alex. III. collectionem ampliſſimam tribus auctam app. edit Labb. quibus per Labbei editorem Venetum alterius appendicis acceſſio facta eſt. Tam longe tamen abeſt ut omnium pontificis illius epiſtolarum codex integer ſuppetat eruditis, ut literarum ejuſdem Pontificis portio major in varia adhuc diſperſa volumina diſſipetur. PP. Martene & Durand in altero Veterum Monumentorum volumine plenum regiſtrum epiſtolarum Pontif. hujus pro Remenſi provincia exhibuerunt, in quo literæ quingentæ circiter continentur; quibus eas adjungas quas viri illi doctiſſimi in primo Anecdotorum volumine, eaſque item quas in primo Monumentorum vulgarunt P. Chriſtianus Lupo in collectione epiſtolarum in cauſa S. Thomæ Cantuarienſis nonnullas Alexandri III. literas affert, fruſtra in Labbeo quærendas. Adde quas offert Wilkins in conciliis Magnæ Britanniæ, quas Ughellius, quas Ludewig in Reliquiis, Lunigius in Spicilegio, quas Pezius in codice diplomatico, Hanſizius in Germania ſacra, Guicheonius in ſua bibliotheca, ex quibus omnibus aliiſque ſi quis in unum corpus pontificis hujus epiſtolas colligendas ſuſceperit, is profecto volumen nec ſane modicum impleturus eſſet. Tanta rerum copia me deterruit ne id modo ſuſciperem, quod forte eruditis non diſpliceret, conſilium, totam huc illucque diſperſam meſſem in unum velut horreum congregandi. Id me longius a præſenti ſcopo abſtraheret, quare eam utilem cogitationem in aliud tempus & locum remitto. Erit fortaſſe, vita comite, quando id aggrediar. Nunc eas tantum epiſtolas ſelectas dabo, quæ ad rem præſentem ſpectant propius; epiſtolas nempe canonicas & dogmaticas, quibus geminas adjungam e M. S. codice Lucenſi depromptas.

HENRICO ARCHIEPISCOPO REMENSI

Pro quodam milite, qui peccatis exigentibus in torneamento deceſſit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIteras tuas debita benignitate ſuſcepimus, in quibus pro quodam milite, qui peccatis exigentibus in torneamento deceſſit, ut ſepulturam ei eccleſiaſticam indulgeremus, te precibus venerabilis fratris noſtri Cantuarienſis archiepiſcopi motum, nos attente rogaſſe cognovimus. Verum licet in omnibus, quantumcumque cum Deo poſſumus, tam tibi, quam ei velimus deferre, & petitiones veſtras libentius exaudire: quia tamen a regibus, principibus, & baronibus terræ propter eamdem cauſam ſæpius affectuoſe rogati, nullum hujuſmodi precibus aſſenſum præbuimus, ne prava illa conſuetudo ex hoc incrementum poſſet ſuſcipere, ne grave tibi ſit vel moleſtum, quod preces tuas in hoc præterniſimus inexauditas.

Ex Mart. Vet. Mon. t. II. p. 674.

Data Bituricis x. Kal. Septemb.

EIDEM

De quodam ſubdiacono Laudunenſi, qui uxorem duxerat, & de lite Laudunenſis epiſcopi adverſus capellanos Lauduni.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid. p. 999. SUggeſtum eſt nobis quod R. Belm. Laudunenſis eccleſiæ canonicus, cum ſit in ſubdiaconatus ordine conſtitutus, quamdam ſibi conatus eſt matrimonio copulare, & eidem, ſicut vir uxori publice cohabitare præſumit. Unde quoniam antiquis ſanctorum patrum ſanctionibus & [a] Sub Innoc. III. can. VI. in concilio quod in [a] Lateranenſi eccleſia ultimo fuerat celebratum, cautum habebatur, quod hujuſmodi matrimonia minime contrahantur, & ſi contracta fuerint, penitus irritentur; venera- [b] Galtero II. bili fratri noſtro G. [b] Laudunenſi epiſcopo dedimus in mandatis, quatinus, ſi res ita ſe haberet, memoratum R. & eam, quam ſibi niſus eſt matrimonio copulare, non differat omnimodis ſeparare, nec eos ulterius cohabitare aliqua ratione permittat. Quod ſi ſibi in his acquieſcere noluerint, ipſos vinculo excommunicationis aſtringat. De cetero ad aures noſtras, quod gravius eſſe dinoſcitur, noveris perveniſſe, quod idem epiſcopus capellanos Laudunenſes coegerit, noſtris & prædeceſſoris ſui ſcriptis authenticis quæ habebant omnimodis abrenuntiare, & eos in manu ſua libere reſignare, nec non & juramento firmare, quod nunquam ſuper his de cetero querelam moverent. Unde quoniam hoc in noſtrum prorſus contemptum, & eccleſiæ Romanæ injuriam noſcitur penitus redundare, eidem per ſcripta noſtra præcipiendo mandavimus, & in virtute obedientiæ injunximus, quatinus memorata ſcripta, ſi ea recepit, capellanis ſupradictis omni occaſione & excuſatione ceſſante reſtituat, eoſdem a juramento abſolvat, & de tanto ſatisfacturus exceſſu, omni occaſione & excuſatione ceſſante, per ſe ipſum vel per ſufficientem reſponſalem apoſtolico ſe conſpectui repræſentet. Et ideo per apoſtolica ſcripta tuæ diſcretioni mandamus, quatinus, ſi hæc quæ prædicta ſunt effectui mancipare noluerit, tu eum ad hæc exequenda diſtricte compellas, & ſi hæc ita eſſe inveneris, ipſum occaſione, excuſatione, & appellatione remota, ab officio pontificali ſuſpendas, & facias ab omnibus pro ſuſpenſo teneri, donec præſcriptis capellanis ſcripta ſua reſtituat, & de tam gravi ſatisfacturus exceſſu per ſe vel per dignum & ſufficientem reſponſalem ad apoſtolicam ſedem accedat. Ad hæc prænominatos capellanos a juramento abſolvas, & præfatum R. ab ea quam ſibi niſus eſt matrimonio copulare disjungas. Præterea tibi injungimus, ut ſi idem epiſcopus vel alii, latori præſentium, quoniam ad nos acceſſit, indignationem aut aliquod detrimentum propter hoc infligere voluerint, tu ipſum quantum in te eſt, protegas, manu teneas & defendas, & nullam ſibi injuriam vel gravamen inferri permittas.

Data Lateranis 11. Kal. Junii.

EIDEM.

Ut compellat S. Urſmari, & Antonienſes canonicos dimittere omnes fornicarias. Eos vero qui infra ordinem ſubdiaconatus ſunt & habent conjuges, adhærere conjugibus. Illos autem qui in eo ſunt & ſupra, adhærere eccleſiis & dimittere uxores.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid. p. 99. PErvenit ad nos quod S. Urſmari & Antonienſes canonici, qui prælationi Lobienſis eccleſiæ ſubeſſe noſcuntur, enormiter & diſſolute viventes, fornicarias in propriis domiciliis tenere præſumunt, & quidam eorum, ſicut audivimus, matrimonia contraxerunt. Unde quoniam hoc SS. Patrum inſtitutionibus noſcitur omnimodis obviare, ut hi qui aliis exemplum boni præbere deberent, male vivendo pravis operibus ad illicita provocent; diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus univerſos, qui fornicarias tenere noſcuntur, aut beneficiis eccleſiaſticis cedere, aut eas prorſus dimittere diſtrictius compellas. Eos vero qui infra ordines ſubdiaconatus exiſtunt & conjuges habent, uxoribus adhærere, & eccleſiaſticis beneficiis penitus carere facias. Si autem ad ſubdiaconatum vel majorem ordinem ſunt promoti; & aliquam ſibi contubernio auſi ſunt copulare, tu ipſos ab hujuſmodi copula prorſus diſcedere, & in eccleſiis ſuis omnipotenti Domino fideliter deſervire, omni cum diſtrictione cogas. De cetero Lambertum clericum S. Urſmari canonicum, qui dilectum filium noſtrum I. Lobienſis eccleſiæ abbatem injuſte fatigans ad noſtram appellavit audientiam.....

O. ABBATI URSICAMPI, ET F. DECANO REMENSI.

Pro Alermo Belvacenſi, ne ſeparent eum ab uxore, niſi frater ejus B. a ſua ſeparetur conjuge.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis [a] O. Abbati Urſicampi, & F. decano Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Ibid. p. 822. [a] Odoni

AD audientiam noſtram noveritis eſſe perlatum, quod quidam, B. nomine, in civitate Belvacenſi legitimum dicitur matrimonium contraxiſſe, & circa decennium cum uxore ſua in omni tranquillitate manſiſſe. Cum autem Alermus, prænominati B. frater, uxoris fratris ſui conſobrinam ſibi matrimonio copulaſſet, quidam, ſicut nobis proponitur, adoleſcentes, ad quos hæreditas ſponſæ illius proximo loco ſpectare videtur, patribus & majoribus ſuis reticentibus, junioris fratris Alermi matrimonium impedire nituntur, de matrimonio tamen fratris primogeniti, quod per omnia junioris matrimonio ſimillimum eſt, modis omnibus reticentes. Quia vero ſuboriri videtur ſatis manifeſta ſuſpicio, quod adoleſcentes, reticentibus majoribus, junioris fratris tantummodo matrimonium impetant, & diſſociare nitantur; præſertim cum ſi charitatis zelo ducerentur, diſſolutioni matrimonii fratris primogeniti, ſi prout dicitur, ſimili modo in-

innixum eſt, primo debuiſſent inniti, diſcretioni A veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus rei veritatem diligentius inveſtigetis, & niſi aliæ tales perſonæ apparuerint, quæ ipſum matrimonium velint & legitime poſſint impetere, prædictos adoleſcentes, cum non amore juſtitiæ, ſed ardore potius avaritiæ & odii livore, reticentibus majoribus, videantur movere quæſtionem, ad accuſationem ejuſdem matrimonii nullatenus recipiatis; ſed matrimonium ipſum in ſuo ſtatu faciatis manere, niſi forte communis fama loci habeat, quod inter eos aliqua ſit parentela. Ceterum ſi aliæ graves perſonæ & maturæ apparuerint, quibus fides ſit adhibenda, B vos cauſam audiatis, & eam, remoto appellationis obſtaculo, fine canonico terminetis, eaſdem perſonas monentes propenſius & hortantes, ut ſicut ratio videtur exigere, primum fratris primogeniti, deinde junioris matrimonium impetant & accuſent. Verum ſi communis fama loci non habeat quod aliqua inter eos parentela exiſtat, nec aliæ perſonæ, quales diximus, apparuerint, quæ idem matrimonium legitime impetere velint vel poſſint, Alermum & uxorem ejus ſine quæſtione aliqua inſimul manere noſtra auctoritate faciatis. Præterea, ſi tanta ſunt uxores fratrum & ipſi fratres inter ſe conſanguinitate conjuncti, quod nihil penitus ſit in uno matrimonio, quod non ſit in altero, nullos audiatis, niſi utrumque matrimonium voluerint impetere, eum hoc non amore juſtitiæ, ſed odio, non bono zelo facere videntur: quoniam tolerabilius eſt eſſe conjunctos contra hominum ſtatuta, quam quod Deus conjunxit ſeparare.

Data Beneventi III. Kal. Junii.

NOTA COLLECTORIS IN HANC EPISTOLAM.

ID eſt, in re adeo ambigua cum alterutrum veniat in diſcrimen ſive quod cognati inter ſe copulentur, ſive quod initum jam conjugium diſſolvatur, præſtat illud potius permittatur quod a lege tantummodo canonica vetitum eſt; quam hoc poſtremum, quod Deus ipſe, ne fieret, prohibuit. MANSI.

PHILIPPO ABBATI PRÆMONSTRATENSI, &c.

Pro pace Præmonſtratenſis eccleſiæ.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Philippo Præmonſtratenſi, & ceteris abbatibus Præmonſtratum in Dei nomine congregatis.

Ibid. p. 816. PErvenit ad nos quod occaſione quorundam, quæ inter vos noviter ſtatuiſtis, non paucorum converſorum veſtrorum animi ſunt turbati, uſque adeo, ut plures eorum facilius convertantur ad ſæculum, quam ad recipienda ſtatuta illa valeant inclinari. Unde quoniam penſandum eſt majoribus & cavendum, ne gregem dominicum auctoritate diſpergant, quem lenitate convenit & charitate ſervare; univerſitati veſtræ conſulimus & monemus, quatenus turbationem ordinis, quanto poteſtis ſtudio, evitantes, univerſas novitates, de quibus inter vos aliqua ſciſſura poſſit emergere, in tempus aliud differatis. Continete vos intra terminos patrum veſtrorum, D & videte ne dum vos ad nova & dubia deſideratis extendere, quæ certa tenetis & ſenſiſtis utilia, cum plurimo diſpendio amittatis. Non negamus & vobis & omnibus, qui divinæ ſe ſubjiciunt ſervituti, ad majora ſemper eſſe nitendum, & eos cum B. Apoſtolo poſteriorum oblitos in anteriora ſe debere indeſinenter extendere. Sed & omnia tempus habent. Eſt tempus mittendi lapides & tempus colligendi. Eſt tempus ſeminandi & tempus metendi. Et de facili autem omnis labor amittitur, ſi non temporis opportunitas obſervatur. Sane quantum in religioſis conventibus malum diſcordiæ ſit vitandum, malumus vos alieno exemplo quam experimento proprio edoceri. Videtis enim quia ſicut E parvæ res crevere concordia, ita maximæ per diſcordiam ſunt dilapſæ. Melius eſt autem venturis malis ante tempus occurrere, quam poſtquam venerint pro quærendis remediis laborare, Salomone dicente: *Sapiens videns malum declinat, parvuli tranſeuntes ſuſtinuere diſpendia.* Vitate igitur ex noſtro conſilio uſque ad pacem eccleſiæ, donec plenius coabbates veſtri ex omni parte conveniant, omnes, quæ ſciſſuram poſſent facere, novitates, & parvulos veſtros, quos tamquam gallina pullos ſuos ſub alis charitatis cuſtodire ac fovere debetis, paterna pietate ſervate. Cum autem pacem eccleſiæ ſuæ reddiderit, & plenius undique abbates veſtri convenerint, utilius & firmius tunc poteritis quod ſalubre fuerit ſtabilire. Nam ſi quid roboris conſtitutionibus veſtris ex vobis forte defuerit, ex apoſtolicæ ſedis auctoritate poterit miniſtrari. Interim vero C tenete quod cœpiſtis, & ita veteribus ac firmatis ab apoſtolica ſede ſtatutis inſiſtite, ut ſub majoris auſteritatis obtentu pax ordinis non poſſit amplius perturbari.

HENRICO REMENSI ARCHIEPISCOPO ET G. TORNACENSI EPISCOPO.

Ut pravam conſuetudinem tollant in Parrochia Dudaſſelenſi.

*Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Henrico Remenſi archiepiſcopo, & * G. Tornacenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* Ibid. p. 894. * Galtero.

RElatum eſt auribus noſtris ex tranſmiſſa conqueſtione parrochianorum Dudaſſelenſis eccleſiæ, quod cum alicui eorum a circatoribus decimarum objectum fuerit, quod integras decimas non exſolverit, & poſt tertiam Dominicam non exhibuerit, quod de decimis dicitur eſſe ſubtractum: tandem proxime ſequenti feria poſt tertiam dominicam eum oportebit juramento firmare, quod integre decimas perſolviſſet, niſi forte ſupplere voluerit quod de decimis dicitur ſubtraxiſſe. Si vero in præſtando ſacramento manu, vultu, vel oculis, ſeu aliqua parte trepidavit, ita quod trepidatio poſſit notari; vel ſi unus vel plures digiti manus defuerint, qui non ſint poſiti ſuper reliquias ſine trepidatione qualibet, cogitur de prava & iniqua conſuetudine duos ſolidos & decimam in duplum ſolvere, quam dicitur ſubtraxiſſe. Quæ utique conſuetudo prava eſt penitus & deteſtabilis, & tam divino quam humano juri contraria, nec niſi de ſuperabundantis cupiditatis radice noſcitur proceſſiſſe, cum magis ſint commendandi, qui cum tremore, quam illi qui ad ſacras reliquias irreverenter, ut non dicamus impudenter, accedunt. Quoniam igitur pravæ conſuetudines ſunt penitus extirpandæ, nec debent locum inter

☞ clericos vel laicos invenire, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus, si res ita se habet, tam horrendam & detestabilem consuetudinem auctoritate nostra & vestra evellatis & penitus extirpetis, & ex eo quod præstando juramento trepidaverunt, qui juramentum facere compelluntur, aut quod totam manum super reliquias non posuerunt, ipsos non sustineatis de cetero aliqua pœna multari. Si qui vero fuerint, qui propter hoc pœnam aliquam irrogaverint, ipsos a tanta præsumtione, sublato appellationis remedio, censura ecclesiastica compescatis; prohibentes attentius decimas a laicis exigi, vel eas ipsis exsolvi, aut eis de subtractione decimarum excusationem vel juramentum quodlibet exhiberi.

Data Tusculi III. nonas Martii.

EIDEM

Respondet ad diversa, de quibus eum consuluerat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri nostro Henrico Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ibid. p. 911 CUm sacrosancta Romana ecclesia caput & magistra omnium ecclesiarum sit, disponente Deo, constituta, & ad eam consultationes & quæstiones de diversis mundi partibus merito referantur, quod cum super variis juris quæstionibus consuluerit, gratulamur, & prudentiam tuam non immerito commendamus. Inde est quod fraternitati tuæ scriptis præsentibus dignum duximus respondere. Si frustratoriæ dilationis causa vel etiam necessario ante sententiam vel postea fuerat appellatum; hujusmodi appellantibus annus indulgeri solet; aut si urgens & evidens necessitas comparuerit, indulgetur biennium, nisi forte judex a quo appellatum fuerit, secundum locorum & provinciarum distantiam & quantitatem temporis, precisius tempus fuerit moderatus, intra quod si is qui appellavit, causam appellationis non fuerit prosecutus, tenebit sententia. Si post sententiam appellaverit, & a causa sua excidisse videtur, nec amplius super eodem negotio audietur appellans; si vero absque omni gravamine & ante litis ingressum fuerit appellatum, hujusmodi audietur appellans, quoniam sacri canones passim appellare permittunt. Si tamen ante sententiam appellavit, cogetur illius stare judicio, a quo noscitur appellasse; si autem in agro vel alias ante causæ ingressum fuerit appellatum, non solent dici hujusmodi appellationes, sed in jus vocationes. Præterea si raptor sit, vel alias violentus detentor alienæ rei, qui appellat, hujusmodi appellatio facta in judicio apud ecclesiasticas personas solet audiri, nisi forte manifestus raptor, vel fornicator existat, sicut ille quem absentem & non requisitum Apostolus excommunicavit. Ad hæc si in una causa aliquis appellaverit, & pendente appellatione aliquod crimen committat, vel prius commisisse dicatur, vel modo etiam accusetur, vel conveniatur de alia re, de qua non sit appellatum, nec illa contingat judicem a quo in alio quoque negotio appellavit, potest, si voluerit tamquam suspectum vitare. Alioquin debebit stare judicio ipsius ta quo appellatum est, maxime si judex suus ordinarius existit. Item, si duobus coram judice litigantibus, alter ad nostram, alter ad sui judicis audientiam super eodem negotio appellaverit, & ille qui ad suum judicem appellavit, ad diem appellationis veniens ad eum se appellasse proponat, eo tacito quod adversarius ad audientiam Romani pontificis appellasset; si legitimo citatus neque venerit, nec aliquem miserit responsalem, aut etiam alias parere contemnit, & in eum excommunicationis sententiam tulerit, tenebit utique excommunicationis sententia pro contumacia, nisi cognovit judex eum ad audientiam Romani pontificis appellasse. Denique quod in fine quæstionum tuarum quæris, si a civili judice ante judicium vel post ad nostram audientiam fuerit appellatum, an hujusmodi appellatio teneat: tenet quidem in his, qui nostræ sunt temporali jurisdictioni subjecti: in aliis vero si de consuetudine ecclesiæ teneat, secundum juris rigorem tenere non credimus.

Datum Tusculi XI. Kal. Aprilis.

MELDENSI EPISCOPO

Ut nulli parochialis ecclesia concedatur, qui non residcat.

*Alexander episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Meldensi episcopo *, salutem & apostolicam benedictionem.*

Ex chartario Meld. Ex Mart. Vet. Mon. t. I. p. 949. * Simoni.

SIcut ad officium nostrum pertinet quæ incongrua sunt prohibere; ita nobis potissimum convenit quæ recta sunt stabilire, & stabilita apostolicæ firmitatis præsidio roborare. Hac itaque ratione inducti, auctoritate duximus apostolica prohibendum, ne in episcopatu tuo alicui liceat ecclesiam parochialem tenere, nisi ei in persona voluerit propria deservire, salva misericordia circa eos qui infirmitatis vel alia causa canonica impediente, suam non potuerit præsentiam exhibere.

Datum Lateranis ... Kal. Aprilis.

EJUSDEM AD MONACHOS S. GEORGII LUCENSES.

Ut ecclesiam quam per pecuniam acquisierant resignent.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis præposito & monachis S. Georgii Lucani, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex archivo majoris ecclesiæ Lucensis.

AD aures nostras pervenit quod cum ecclesia S. Matthæi de fossa Natali, quam contra statuta & decreta sanctorum Patrum quadraginta libris emeratis, & per violentiam & favorem consulum Lucanæ civitatis longo tempore temeratis, ad commonitionem canonicorum Lucanæ ecclesiæ in capitulo seu per presbyterum, qui ibidem moratur, simpliciter, fili præposite, refutasses, tandem electus Lucanus eam jamdicto presbytero sub obedientiam tuam regendam & gubernandam commisit, & in hanc partem non eam quam decuit gravitatem & maturitatem servavit. Unde quoniam non est vobis tutum, sed omnino periculosum, ecclesiam quam per pecuniam adquisivistis, amplius detinere, & expediret vobis de tali adquisitione pœnitentiam agere, & digne Deo per congruæ satisfactionis opera reconciliari, cum hujusmodi contractus iniquus fuerit & simoniacam sapiat pravitatem; universitatem vestram monemus, mandamus, atque præcipimus, quatenus sicut salutem & se-

☞ & famam veſtram diligitis, prælibatam eccleſiam penitus derelinquatis, ne vos de ipſa vel bonis ejus ulterius intromittatis, quia hoc in grave damnum & jacturam, nec non etiam periculum ordinis & religionis veſtræ poſſet proculdubio redundare. Nos quoque de ſimoniæ vitio acriter cogeremur punire. Datum Anagniæ III. Idus Aprilis.

EJUSDEM AD EOSDEM

De eodem argumento.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Dilectis filiis R. præpoſito, & converſis monachis S. Georgii ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

Ibidem. INtellecto & cognito quod B. quondam præpoſitus veſter contra ordinem, honeſtatem & in animæ ſuæ periculum eccleſiam S. Matthæi de foſſa Natalis ab abbate Montis viridis XL. libras olei emiſſe, & inſuper commercium ſuggerente diabolo contraxiſſe, nos contractum ipſum, ſicut a bonæ memoriæ anteceſſore noſtro Adriano papa in irritum revocatum fuerat, irritum revocantes, per apoſtolica vos ſcripta præcipiendo mandavimus ut eandem eccleſiam cum omnibus bonis ſuis omni occaſione & excuſatione ceſſante dimitteretis, & in ea vos intermittere de cetero nullatenus præſumeretis. Vos vero, ſicut accepimus, prælibatam eccleſiam . . . . . gerimus omnimodo & moleſtum in animarum veſtrarum periculum præſumitis detinere, & præceptis divinis in hac parte non veremini contraire. Unde nos, niſi conſueta clementia apoſtolicæ ſedis motum animi temperaret, ita in vos dure vindicaremus, quod pœna docente ſciretis quam periculoſum ſit apoſtolicis contraire præceptis; ne autem inobedientiam & contumaciam veſtram dura cogamur animadverſione punire.... vobis per ſcripta præſentia mandamus & mandando præcipimus, quatenus infra quindecim dies poſt harum ſuſceptionem prælibatam eccleſiam cum omnibus bonis ſupraſcriptis, occaſione & appellatione poſtpoſita, dimittatis, & de ipſa vos intromittere ulterius non præſumatis. Quod ſi in præſumptione & inobedientia veſtra forte duxiſtis perſiſtendum, nos dilectis filiis noſtris electo & canonicis Lucanis per ſcripta noſtra mandamus, ut eccleſiam ipſam auctoritate noſtra intrantes, eam vobis auferre nulla ratione poſtponant. Et ſi ſuper hoc eis violentiam intuleritis, in eccleſia veſtra divina prohibeant officia celebrari. Datum Ferentini VIII. Kal. Aprilis.

☞ ALEXANDRI PAPÆ III.

AD ARCHIEPISCOPUM REMENSEM

Pro damnatione cujuſdam propoſitionis.

Du Pleſſis Collect. Judic. t. 1. pag. 117. *Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Willelmo Remenſi Archiepiſcopo apoſtolicæ ſedis legato ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

CUm Chriſtus perfectus Deus perfectus ſit homo, mirum eſt qua temeritate quiſquam audet dicere, quod Chriſtus non ſit aliquid, ſecundum quod eſt homo. Ne autem tanta poſſit in eccleſia Dei dici abuſio ſuboriri vel error induci, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus convocatis Magiſtris Pariſienſium & Remenſium & aliarum circumpoſitarum civitatum, auctoritate noſtra ſub anathemate interdicas, ne quis de cetero dicere audeat, Chriſtum non eſſe aliquid, ſecundum quod homo: quia, ſicut verus Deus, ita verus eſt homo ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens. Datum XII. Kal. Maji.

☞ JOANNIS DOMINICI MANSI

PRÆMONITIO IN SEQUENTEM COLLECTIONEM DECRETORUM ALEXANDRI III.

BInius cæterique poſt illum Conciliorum collectores opere pretium duxerunt inter Concilia locum etiam ſuum dare decretis Romanorum Pontificum, quotquot colligere potuerunt ex decreto Gratiani aliiſque ad id temporis evulgatis. Id ego conſilium amplificandum duxi inſertis illis quæ eorum diligentiam fugerunt. Quamquam fateor, ſupinior aliquando extiti in dandis decretis Gratiani, cujus eſt omnium in manibus compilatio. Huc eo venimus ut de Gratiano ne cogitandum quidem ſit, cum Alexander III. Gratiano aliiſque vetuſtis compilatoribus multo recentior extiterit. Pronæ quidem eſſent decretales Gregorii IX. in quibus multa ex Alexandro III. delibata ſunt; ſed illa diligentius ab aliis colligentur. Sunt pariter & alia ejuſdem Alexandri obvia in Collectione Decretali quæ appendicis loco ad Concilium Lateranenſe Oecumenicum ſub Alexandro III. datur; ſed hæc decreta in hac noſtra collectione lectoribus occurrunt. Superſunt alia multa quæ nec leguntur in corpore juris Canonici, nec in appendice ad Concilium Lateranenſe, eaque offert Collectio I. & II. inter vulgatas ab Antonio Auguſtino, celebri Tarraconenſi Epiſcopo; Hæc vero utpote non ita nota, ſeligenda atque hic danda ſuſcepi. Æqui bonique faciant Eruditi hunc meum laborem, quem ego primus in eorum gratiam ſuſcepi.

COL-

COLLECTIO I.

Alexander III. Wigor. epiſcopo.

DIgnum eſt, & omni rationi conſentaneum, ut eos, qui in ſervitio tuo fideliter & conſtanter laborant, ampliori affectione diligas, & circa eorum promotionem operam adhibeas efficacem. Lator autem præſentium Val. Sicut ex literis tuis accepimus, apud nos pro negotiis ſibi injunctis fideliter inſtitit, & ad ea promovenda pro viribus ſuis * diligenter, & devote laboravit. Inde eſt quod nos penſata fidelitate, quam erga te gerit, ipſum tuæ prudentiæ duximus commendandum f. t. per A. ſ. pr. m. qua. ei pro reverentia beati Petri, & obtentu fidelitatis ſuæ aliquam de eccleſiis ad tuam diœceſim ſpectantibus, ſi qua vacat, vel cum primo vacaverit, unde poſſit vitæ ſuæ ſuſtentationem ſufficienter & honeſte percipere: cum fueris confirmatus, concedas; ita quod tibi debeat omni tempore devotior exiſtere.

* fidelius

Idem Hugoni Senonenſ. archiepiſc.

Quanta importunitate, & precum inſtantia venerabilis frater noſter hactenus Altiſiodoren. epiſcopus a pontificali ſollicitudine ſæpe a nobis petiit exoneari, & quomodo nos nulla ratione potuimus induci, ut ejus petitioni, & voluntati aſſentiremus: ad fraternitatis tuæ notitiam credimus pervenisſe. Unde licet ipſe ſicut homo religioſus, ex humilitate pariter, & ex debilitate mentis & corporis, commiſſæ ſibi ſorte adminiſtrationi ſpontanea voluntate abrenuntiavit; quia tamen, niſi ejus abrenuntiatio a Romano pontifice primitus approbetur, nec ab adminiſtratione illius fuerit abſolutus, nec ipſe a regimine credito ſibi fuerit exoneratus, tibi nullo modo licuit abſque conſcientia & mandato noſtro, ejus abrenuntiationem recipere, nec capitulum Altiſiodoren. de electione tractare potuit, aut ad nominationem alicujus procedere. Quapropter, ſi velimus rigorem canonum, & ſanctorum patrum auctoritates, & ſtatuta ſervare; & te poſſimus dure ſecundum meritum facti redarguere, & nos de tantæ præſumptionis audacia graviter & diſtricte punire, & quia in hoc nec ſecundum ordinem rectum, nec ſecundum formam canonum proceſſum eſt, electio eorum ratione facti, nullas debet vires habere. Ceterum quoniam tibi omne factum, & cauſſam eccleſiæ tuam propriam reputaſti, in multis debitores exiſtimus, & honori, & exaltationi tuæ, in quibus cum Deo & juſtitia poſſumus, & cupimus, & tenemur deſerre. Ideo non ponentes leges in poſterum, ſed ſimilia fieri prohibentes de cetero, ex diſpenſationis apoſtolicæ moderatione, & non ratione facti providentiæ tuæ præcipimus, ut dilectum filium noſtrum W. fratrem tuum quem inter alios fratres noſtros reſpectu dilectionis probitatis tuæ caritſimum reputamus, & propter providentiam, & diſcretionem ejus præſcriptam eccleſiam, ſpiritualia & temporalia incrementa conſecuturum, incunctanter aſſumas, & ipſum tempore opportuno in presbyterum ordines, & demum in epiſcopum ſtudeas, auxiliante gratia Spiritus ſancti, conſecrare.

Idem.

Si autem lis infra certum terminum præciA piatur decidi; non poterit negotium ultra præfixum diem; niſi de communi conſenſu partium prorogari. Verum ſi judex delegatus aliter fecerit & fines mandati exceſſerit, ejus juriſdictionem non eſt dubium expirare.

Idem Rotomagen. archiepiſcopo.

Quæſitum eſt a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi, eſſe qui ab epiſcopis ſuffraganeis tuis ſunt excommunicatione innodati, & ad audientiam tuam appellant, abſolvere, antequam tuo ſtent judicio. Inquiſitioni tuæ præſentibus literis duximus reponendum, quod ſi poſt appellationem in eos ſit excommunicatio promulgata, abſolutione non indigent, cum ſententia poſt appellationem lata neminem excommunicare poſſit. Si vero ante appellationem excommunicati ſunt, ante ingreſſum cauſſæ, recepto ab eis ſacramento ſecundum eccleſiæ conſuetudinem debes ipſos abſolvere, niſi epiſcopo a quo excommunicati ſunt, in hac parte deferre volueris, & eos ad ipſum abſolvendos remittere. Cum autem, vel ab epiſcopo fuerint abſoluti, cauſam audire, & fine debito terminare poteris, quia nec excommunicati ante abſolutionem ſuam in cauſſa ſunt audiendi, nec ad eos, a quibus appellatum eſt debent remitti.

Idem.

Nos in eminenti, & infra. Quia vero inimicitia, vel contrarietate aliquis parochianus a judicio Diœceſani epiſcopi eximatur, quia nos conſulere voluiſti, d. t. duximus reſpondendum; quod non ſolum pro inimicitia, ſed & pro manifeſta cauſſa ſuſpicionis, poteſt ſui epiſcopi judicium evitare, & ad judicem ſuperiorem recurrere. Cum nullus a ſuſpecto judice debeat judicari.

Idem conſulibus Papiæ.

Relatum eſt auribus noſtris, quod vos de decimis, & negotiis, quæ judicium eccleſiaſticum requirunt non veremini judicare, & de his non ſine veſtræ detrimento ſalutis, vos intromittere non dubitatis, minus recte quam deceat, cogitantes, quomodo ex hoc, & creatorem veſtrum offenditis, & manifeſte Sanctorum Patrum inſtitutionibus contrahitis. Quoniam igitur, quæ a quolibet rege vel principe non ſuſtineremus, a vobis nolumus, ſicut nec debemus, aliquatenus ſuſtinere, cum præſertim exinde judicium poſſitis formidare divinum, & honeſtatem eccleſiaſticam conculcetis. Diſcretionem veſtram monemus m. atque p. qua. de decimis, vel de eccleſiaſticis negotiis de cetero vos intromittere, nullatenus præſumatis, ſed ea vener. fratri noſtro epiſcopo veſtro, & aliis perſonis eccleſiaſticis tractanda, & judicanda ſine traditione qualibet relinquatis.

Idem epiſcopo Papienſi.

Cum A. de Plano, & G. de Betolio &c. & infra. Ideoque tuæ per A. ſ. p. m. qua. cum exinde requiſitus fuerit, utramque partem ante tuam præſentiam convoces, & rationibus hinc inde plenius auditis, & cognitis; eandem cauſſam ſecundum atteſtationes, quas dilectus f. noſter P. titulo S. Suſannæ presbyter cardinalis ſigillo ſuo munivit, & aliorum teſtium, ſi quid one pro-

☞ producti fuerint, ſi atteſtationes ipſæ non ſunt A publicatæ, infra xxx. dies poſt harum ſuſceptionem litterarum re. ap. ob. concordia, vel juſtitia mediante decidas.

Idem Exon. & Wigor. epiſcopis.

Teſtes quos Radul. clericus clericos ut laicos vobis nominaverit, moneatis, & ſi opus fuerit, auctoritate ap. compellatis ad prohibendum teſtimonium veritati.

Idem Lauden. epiſcopo.

Si Stephanum contra compoſitionem fidei interpoſitioni firmatam veniſſe contiterit, niſi manifeſtam rationem poterit allegare, ipſum a præfata eccleſia, & beneficiis ejus ap. ceſ. non differas ſpoliare, & eam W. cum integritate reſignes.

Idem Dulmenſi epiſcopo.

Ex quorumdam relatione audivimus, quod cum aliqui viri eccleſiaſtici de provincia veſtra pro juſtitia ſua proſequenda, literas commiſſionis a nobis impetrent, adverſarii eorum, ut mandatum noſtrum eludant, antequam literæ noſtræ ad judicem perveniant, vel literis a judicibus perceptis, priuſquam illi ab eis citentur, in vocem appellationis prorumpunt, aut commutationem facientes, aliquos in poſſeſſionem eorum, de quibus controverſiæ vertuntur, malitioſe inducunt, quoniam hujuſmodi calliditates, & verſutiæ ſuis non debent in aliquo fraudatoribus ſuffragari; & nos contra prædictas calliditates & verſutias paſtorali ſollicitudine volumus providere: d. u. per A. ſ. m. qua. ſi adverſarii ejus, inter quos & ipſum ſuper eccleſia controverſia eſt agitata, pro mandato noſtro evacuando, ſupradicto modo appellaverint, aut de poſſeſſione qualibet commutationem fecerint, vel malitioſe ſe abſentaverint, & eos qui in prædictæ eccleſiæ poſſeſſione ingreſſi fuerint, ap. ceſ. cogatis, ſub examine veſtro, juris æquitati parere.

Idem eidem.

Appellationi autem, ſi qua ſub aliquo caſu ab alterutra partium fuerit interpoſita, niſi appelletur ab ipſo, cui cauſa ſit remota appellatione commiſſa, debita devotione eſt deferendum.

Idem Cant. archiepiſcopo, & ejus ſuffraganeis.

Relatum eſt auribus noſtris, quod cum ſint quidam in provincia veſtra, qui uxoribus ſuis propria auctoritate relictis, concubinis adhærere non dubitant, errorem ſuum ac temeritatem ſuam per obſtaculum appellationis tueri, ac fovere nituntur. Quoniam igitur officio noſtræ ſollicitudinis imminet providendum, ne appellationis obtentu, in ſua malitia perſeverent: ſ. W. per Ap. ſ. p. m. qua. ſi manifeſtum ſit aliquos de provincia veſtra uxores ſuas, ſine rationabili cauſa dimiſiſſe, & adhaſiſſe aliis, ſi commoniti uxores ſuas concubinis abjectis non receperint, pro appellatione, ſi quam ad ſuum errorem fovendum interpoſuerint, non prætermittatis, quin eos ad abjiciendas concubinas, & ad recipiendas uxores ſuas, & maritali affectione tractandas, per excommunicationis ſententiam compellatis.

Idem univerſis ſuffraganeis Cant. Archiepiſc.

Significavit nobis venerabilis frater noſter Cant. Archiepiſcopus, quod ſi quando vos appellatis ad prætentiam noſtram, vel archid. veſtri ſuper aliquo certo negotio; epiſcopatus, & archidiaconatus veſtros ſub protectione apoſtolica ponitis, & appellatis ad annum, & interim nec de novis exceſſibus veſtris, ſive de ſubjectorum veſtrorum delictis permittitis ipſum cognoſcere, ſed omnem juſtitiam ei ſuſpenditis, & prorſus evacuatis. Quoniam igitur providendum eſt, ne appellationis obtentu, aut manifeſta delicta remanent impunita, aut ſubditi veſtri de ſuorum exceſſuum impunitate lætentur: f.u.per f.m. qua. Si vos epiſcopi veſtros epiſcopatus, aut archidiaconi ſuos archidiaconatus apoſtolicæ protectioni ſubjiciunt, & ad audientiam noſtram appellant: propter hoc, memoratum archiepiſcopum nullatenus impedire temptetis, quo minus de cauſa, vel de exceſſibus ſubditor. veſtror. cognoſcere valeat, & juxta meritorum qualitatem, eos debita animadverſione punire, aut etiam exceſſus veſtros, ſi qui manifeſti ſunt, & notorii, his dumtaxat exceptis, ſuper quibus appellatio eſt interpoſita, poſſit digne corrigere, & quod injuſte actum eſt, ad rectitudinis tramitem revocare.

Idem Crapulano epiſcopo.

Quæſiviſti ab apoſtolatu noſtro: cum ſublato appellationis remedio litterarum, ſicut in iſtis ponitur, ſi totam literarum ſeriem comprehendat, nec ne? Inquiſitioni tuæ reſpondemus, quoties ſic ſublatio appellationis ponitur, non niſi ea, quæ prædicta ſunt, complectitur; ad ea vero, quæ in fine litterarum ponuntur, minime extenditur, niſi forte ipſa appellationis ſublatio reiteretur.

Idem Winton. epiſcopo.

Super eo vero, quod a nobis quærendum duxit t. diſcretio, utrum videlicet per incidentem quæſtionem, ſuper quam fuerit appellatum, tota principalis cauſa, quæ commiſſa eſt judici appellatione poſtpoſita terminanda, debeat indeciſa relinqui. Inquiſitioni t. duximus reſpondendum, quod ſi quæſtio incidens talis fuerit, quod ſine ea principalis cauſa non poſſit terminari, per interpoſitum ap. obſtaculum, totius cauſæ cognitio debet de jure differri, donec ſuperior judex, ad quem ſuper jam dicta quæſtione appellatum eſt, aliter de tota cauſa diſponat.

Idem Cant. Archiepiſcopo.

Significaverunt nobis dilecti filii noſtri prior, & canonici ſanctæ Frid. quod cum ſuper cauſa, quæ inter eos, & canonicos de Oſeneja de eccleſia S. Mariæ Magdalenæ vertitur, de mandato noſtro coram venerabilibus fratribus noſtris Exon. & Ciſtrenſi epiſcopis tractaretur; ad audientiam noſtram appellaſſent, iidem epiſcopi canonicos de Oſeneja in poſſeſſionem eccleſiæ ipſius, cauſa rei ſervandæ judicaverunt induci, & poſtmodum iidem epiſcopi literas commiſſionis noſtræ, quas ſuper cauſa ipſa receperant, diligentius intuentes, & videntes appellationem alterutri partium in eiſdem literis inhibitam non fuiſſe. Exon. archid. mandaverunt, ut omnia in eodem ſtatu ſervaret, in quo tempore factæ appel-

pellationis fuiſſe dignoſcuntur. Interim vero canonici de Oſeneja in præſcriptam eccleſiam irruerunt, & ibi manere volentes a miniſtris S. Fridæ rejecti fuerunt. Deinde autem canonici de Oſeneja ad Laudon. & Wigor. epiſcopos literas noſtras impetraverunt continentes, quod ſi a poſſeſſione ipſius eccleſiæ fuiſſent violenter ejecti, eis poſſeſſio redderetur; & ſic cum pars utraque propter hoc eorum ſe conſpectui præſentaſſet, præfatus prior S. Fridæ, quoniam literæ ante terminum appellationi præfixum, ſicut ajebat, per ſubreptionem fuerunt impetratæ, ad noſtram iterum audientiam appellavit. Sed Laudon. epiſcopus ap. non deferens, canonicos de Oſeneja in poſſeſſionem ejus eccleſiæ fecit induci. Inde eſt, quod ſ. t. p. A. ſ. p. m. quatenus, ſive ex literis noſtræ commiſſionis prædictis Exon. & Ciſtrenſi epiſcopis factis, ſive ex aſſertione ipſorum epiſcoporum, aut etiam alius tibi legitime conſtiterit, in prædictis literis ap. inhibitam non fuiſſe; quidquid poſt ejus appellationem ab eiſdem epiſcopis ad nos interpoſitam, in cauſa ipſa innovatum eſt, vel mutatum, in eum ſtatum facias ap. ceſ. reduci, in quo tempore factæ appellationis noſcitur extitiſſe, non obſtantibus literis noſtris ad Laudon. & Wigor. epiſcopos poſterius directis, ſi ante terminum ap. præfixum, aut etiam in terminum fuerint tacita impetratæ veritate. Non n. a poſſeſſione fuerunt ejecti violenter, ſi volentes poſſeſſionem intrare, ſunt in continenti rejecti; cum liceat omnibus vim in continenti vi repellere, & ab aliorum violentia jura ſua tueri; deinde vero utraque parte ante te convocata, cauſam diligentius audias, & eam ſublato ap. remedio ſtudeas terminare.

Idem Cantuar. archiepiſcopo.

Nos in eminenti ſpecula eccleſiæ, licet immeriti, diſponente Domino conſtituti fratrum, & coepiſcoporum noſtrorum tenemur conſultare, reſpondere, & quod a nobis in quæſtione propoſita viſum fuerit, aperire. Inde eſt quod prud. tuæ literis præſentibus reſpondemus; quod cauſa aliquibus ſublato ap. re. delegata, ſi alter judicum conjudici, aut alii vices ſuas commiſerit, a ſecundo delegato judice poterit appellari, quia delegatus non poterit ap. poſtpoſita delegare, cauſa vero per appellationem ad primos delegatos, aut ad eum, qui delegavit, ſecundum appellantis arbitrium, referetur.

Idem Eborac. archiepiſcopo.

In eminenti ſpecula eccleſiæ licet immeriti diſponente Domino conſtituti, intendere debemus conſultationibus ſingulorum: & prout nobis Dominus revelaverit, propoſita denodare. Conſuluiſti autem, ſi cauſa appellatione re. commiſſa altera partium ante citationem, vel poſt ante ſententiam, vel poſt ad ſedem apoſtolicam appellaverit, an appellationi ſit in his articulis deferendum. Præterea ſi cui cauſa fuerit ap. re. commiſſa, & alter adverſariorum appellaſſet, quia delegatus judex non vult probationes ſuper ſuggeſtione falſi admittere, qua cautatur litteras impetratas, an in hoc caſu appellatio teneat, quæriviſti. Dubitas autem, ſi duobus fuerit cauſa ap. re. commiſſa, & alter ſuo conjudici vices ſuas commiſerit, an ille ſolus poſſit procedere ap. re. vel ab eo liceat appellare. Cum in fine literarum non ſit appoſitum, ut ſi uterque nequiverit intereſſe, unus procedat. Primæ igitur quæſtioni taliter reſpondemus, quod cauſa ap. re. commiſſa appellationi deferri non debet, ſive ante citationem, ſive poſt, ſive ante ſententiam, ſive poſtea fuerit appellatum, niſi appellans prius, quam citaretur, iter arripuiſſet ad ſedem apoſtolicam veniendi. Quod autem quæſiſti, ſi aliquis appellaverit, quia delegatus judex audire ſuper falſi ſuggeſtione probationes recuſat, an ap. teneat, hoc tuam volumus diſcretionem tenere, quod in eo caſu debet ap. deferri. Ab uno vero judicum ap. remota in cauſa procedi non poteſt, niſi hoc ſpecialiter in commiſſionis literis exprimatur. De cetero noveris, quod ſi ſententiam a nobis latam præceperimus per aliquem executioni mandandam, & fraus intervenerit, non eſt facultas executori de toto negotio cognoſcendi, ſed referri quæſtiones, quæ inciderent, ad Sedem apoſtolicam oportebit.

Idem Cantuar. archiepiſcopo.

Cum in Cantuarienſi provincia, ubi legationis officio fungeris, quod tibi commiſimus, multi clerici ſint, qui in domibus fornicarias habere dicantur mirabile ſatis gerimus, quod eos in ſpurcitia vitiorum manere permittis, qui ad reſecanda vitia, & præparandas virtutes diligens omnimodo, & ſollicitus eſſe deberes. Unde ſ. t. per A. ſ. p. m. qua ſi qui clerici provinciæ tuæ concubinas, vel fornicarias habent, eos conſtanter admoneas, & ſi opus fuerit, eccleſiaſtica diſtrictione compellat; ut fornicarias, & concubinas a ſe dilatione & ap. poſt. prorſus amoveant, & eas vel alias nequaquam ulterius admiſſuri, ſi qui autem eorum ita fuerint pertinaces, quod noluerint, in hac parte tuis mandatis parere, ipſas ab eccleſiis, quas habent ap. re. non differas ſpoliare.

Idem.

De cetero, quia Stephanus clericus de Wallenton in archidiaconatum prædicti archidiaconi adulteram, & commatrem in domo tua dicitur detinere: ſi hoc publicum eſt, & manifeſtum, & tam gravem acceſſum, animadverſione debita, nullius contradictionis, vel ap. ob. corrigas.

Idem Wigor. epiſcopo.

Ex parte prioris, & fratrum de Van. nobis innotuit, quod C. presbyter, qui habet vicariam in eccleſia ipſorum de Eſtona publice concubinam tenet, ac ſicut laicus quilibet tabernas frequentare non erubeſcit; ſed quia indecens, & rationi contrarium eſt; ut ii, qui altario ſerviunt, feminarum complexibus maculentur, aut per tabernas diſcurrant, cum eos ſobrios, & caſtos eſſe oporteat: ſ. t. per A. ſ. p. m. qua rei veritate diligenter inquiſita, & cognita: ſi cum talem inveneris, qualis deſcribitur, ipſum ab eadem eccleſia di. & ap. ceſ. amoveas.

Idem Wigor. epiſcopo.

Inter cetera ſollicitudini tuæ convenit ſtudioſe, ac diligenter attendere, ut tales in eccleſiis tuæ gubernationi commiſſis miniſtros ordines, & præponas, qui & domum Domini ſciant decenter diſponere, & populo Dei præeſſe poſſint, & prodeſſe. Pervenit autem ad audientiam noſtram,

ſtram, quod quidam in tua diœceſi commorentur, qui ſe eccleſiaſticæ profeſſionis eſſe fingentes, cum tamen eccleſiaſtica beneficia habeant, matrimonia contrahant, & adepta beneficia nihilominus obtinere contendunt. Alii autem, licet filii ſacerdotum exiſtant, patribus ſuis, quaſi hæreditario jure ſuccedunt, & in his poſtmodum inſtituti, ad ſacros ordines, etiam minus, licite promoventur. Quod quia indignum eſt, & ſacrorum canonum inſtitutionibus noſcitur penitus obviare: f. t. per A. f. m. qua. illos, qui infra ſubdiaconatum matrimonia contraxerunt, ſuis ab uxoribus nulla ratione permittas divertere, niſi de communi conſenſu illi ad religionem tranſire voluerint, & ibi in Dei ſervitio jugiter commorari. Si autem cum uxoribus vixerint, eccleſiaſtica beneficia, quæ ad illos tantum, qui aſſidue in ſervitio Dei perſiſtunt, ſpectare noſcuntur, non debent ullatenus obtinere. Illi vero qui in ſubdiaconatu, vel ſupra ad matrimonium convolaverint, mulieres poſſunt & debent invitas, & renitentes relinquere, nec hujuſmodi conjunctio, matrimonium, ſed contubernium eſt potius nuncupandum.

Idem Helien. archidiacono.

Cum ſatis ſit abſurdum, & ſanctorum patrum inſtitutionibus alienum, ut archidiaconi auctoritate propria debeant cuilibet curam eccleſiarum committere; ægre nimis ferimus, quod tu ſine mandato epiſcopi tui perſonis curam animarum committis. Quoniam igitur obtentu alicujus conſuetudinis, non debes ſanctorum patrum inſtitutiones tranſgredi, & quod ad tuum non ſpectat officium, vendicare, ideo mandamus, ut neminì de cetero ſine licentia, & mandato epiſcopi tui, curam animarum committere præſumas.

Idem.

De poſſeſſionibus autem laicis ſub modico cenſu conceſſis, noverit tua fraternitas; quod ſi eccleſia læſa eſt, & manifeſte appareat detrimentum, cum epiſcopo deteriorem ipſius eccleſiæ conditionem facere non licuerit, & eccleſia jure minorum ſemper debeat iliæſa ſervari, quæ in damnum ipſius data conſtiterit, ad jus ipſius convenit, proprietatemque redire, providendum eſt tamen, ne ſi forte colonus poſſeſſiones illas expenſis, ac labore ſuo reddiderit meliores, ſumptibus quos bono animo fecit, debeat defraudari.

Idem Atrebaten. epiſcopo.

Plena nobis innotuit ex tuarum continentia literarum, quod cum hoſtia quædam ſacrata in arca cujuſdam mulieris parochianæ tuæ conclusa fuiſſet, virtute Domini faciente, pars fere media in corpus Chriſti manifeſte converſa eſt, ita ut caro videretur. Cum vero hoſtia ipſa a parochiali eccleſia, quam ſ. tuæ eccleſiæ canonicus poſſidet; a te, & a canonicis eccleſiæ tuæ, ad eccleſiam ipſam translata ſit, idem canonicus oblationes, quæ obtentu illius corporis Chriſti eidem eccleſiæ proveniunt; inſtanter requirit, quas in reparatione eccleſiæ fideliter, ſicut aſſeris, erogaſti. Licet autem eidem canonico petas ſuper hoc ſilentium imponi, & nos libenter in eo, quod ſecundum Deum poſſumus, petitiones tuas velimus attendere, & admittere; petitioni tuæ ſuper hoc non poſſumus exhibere favorem: ſed venerabilibus fratribus noſtris Aban. & Silvan. epiſcopis, quibus cauſam ipſam commiſimus, dedimus in mandatis; ut præfatum canonicum commoneant a petitione ipſarum oblationum deſiſtere, ut eas in reparatione præſcriptæ eccleſiæ erogari permittat. Si vero ad hoc induci non poterit, eidem cauſſæ debitum finem imponant, credimus enim firmiter, & ſperamus, quod ſub examine epiſcoporum eadem cauſa effectum ſit debitum ſortitura.

Idem dilectis filiis univerſis monachis per Cantuar. provinciam conſtitutis.

Cum deceat nos commodis & profectibus eccleſiarum ferventer intendere, nobis ſummopere congruere dignoſcitur, ut earum ordinationibus tanto ſtudioſius intendamus, & ne inordinate remaneant, vigilem curam, & ſollicitudinem adhibeamus. Inde eſt, quod univerſitati veſtræ per A. f. p. m. ut eccleſiis in quibus repræſentationem habetis, cum vacaverint, diœceſanis epiſcopis clericos idoneos præſentetis, qui illis de ſpiritualibus, vobis autem de temporalibus debeant reſpondere.

Idem Decano, & præcentori, & capitulo Velien.

Ex dilgenti relatione magiſtri F. accepimus, quod cum bonæ memoriæ R. quondam epiſcopus veſter, de aſſenſu & voluntate * veſtra ipſum * noſtro in canonicum eccleſiæ veſtræ recepiſſet, aſſignans ei XL. ſolidos ſub annua penſione nomine præbendæ percipiendos, quouſque præbenda vacaret in eadem eccleſia, ad quam ipſum intitulavit, cum eum ad diaconatus ordinem promoverit, prædicto epiſcopo de medio ſublato, & redditib. epiſcopat. ad fiſcum devolutis; cum quædam præbenda in jam dicta eccleſia vacaret, cariſſimus in Chriſto filius noſter H. illuſtris rex Anglorum, cum clerico ſuo contulit, cui etiam aliam poſtmodum in eadem eccleſia vacantem cum archidiaconatu, ad quem dicitur pertinere, conceſſit, quas inſimul non debet habere, cum nulli ſit licitum in una, & eadem eccleſia duas præbendas obtinere. Quo facto idem Thomas fructum præbendæ ſibi prioris taliter collatæ Stephano fratri ſuo de regia auctoritate conſiſus conferre præſumpſit. Quia igitur intereſt noſtra, quæ in eccleſiis Dei ita inordinata fuerint, ſtudioſius emendare d. W. per A. f. m. qua. ſi prælibatus F. a commemorato epiſcopo de aſſenſu, & voluntate veſtra in canonicum eccleſiæ fuerit aſſumptus, ita quod cum præbenda vacaret, ſibi deberet ibidem aſſignari. Præbendam illam cum fructibus, quos prædictus Thomas Stephano fratri ſuo poſt ſuſceptum archidiaconatum cum præbenda dicitur contuliſſe, memorato F. omni oc. & ap. re. auctoritate noſtra quam citius aſſignetis, & eam ſibi faciatis in pace & quiete dimitti, quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non poteſt de jure donare.

Idem Andrenſi epiſcopo.

Ad aures noſtras pervenit, quod Robertus & W. de Crotona jus patronatus eccleſiæ ejuſdem loci, ab eo ad quem præſentatio ſpectabat, quibus decedentibus R. filius W. jam dicti exemplo patris jus patronatus eccleſiæ emere non dubitavit; & canonicis de Stodeleja tantas moleſtias intulit, perſecutiones & gravamina, quod me-

metu & dolo illius ſeducti, juri ſuo penitus renuntiaverunt. Unde, quoniam cum jus patronatus nexum ſit ſpirituali: nemini licitum eſt vendere illud: d. t. per A. ſ. m. qua utraque parte ante te convocata, rei veritatem diligentius inquiras, & ſi ita eſſe inveneris, prædicto R. ſuper patronatu eccleſiæ oc. & ap. re. perpetuum ſilentium imponas, & prædictis canonicis jus quod ibi habebant, ſi prior eorum metu capitis, quod idem R. ſe abſciſſurum, fide, ut fertur, firmaverit, eidem renuntiaverit: integre facias reſtitui, non obſtantibus literis noſtris, ſi quæ ſunt tacita veritate impetratæ.

Idem illuſtri regi Anglorum.

Magnificentiæ tuæ literas, quas pro R. milite ſuper jure patronatus eccleſiæ de Bligurd apoſtolatui noſtro ſerenitas regia deſtinavit, ea qua decuit benignitate recepimus, promptum animum, plenamque voluntatem habentes, excellentiæ tuæ preces, in quibus cum Deo, & honeſte poterimus exaudire. Verum, quoniam ſanctorum patrum ſtatutis contrarium videtur, ſi clericos ab eccleſiis, quas canonice ſunt adepti, juris patronatus obtentu ſuſtineremus amoveri; ſalva conſcientia, prænominato militi non potuimus noſtrum in parte illa impartiri favorem; cum ex hoc ei, ſi de jure debet habere, præjudicium in poſterum non generetur.

Idem.

Super eo vero, quod clerici, & religioſæ, ſicut aſſeris, perſonæ litterarum intuitu, quas habent a laicis, ſibi jus in eccleſiis vindicant hoc tibi volumus innoteſcere, quod ubi epiſcopalis auctoritas non acceſſerit, per literas illas non poſſunt eccleſias obtinere.

Idem Carnot. epiſcopo.

De cetero noveris, quod cum aliquis ad extraordinarium judicem litteris impetratis cum adverſario ſuo componit; poſtmodum in eccleſia de qua agitur, jus aliquod habituros; ſi compoſitio non eſt juri contraria, non eſt ab loci epiſcopo aliquatenus reprobanda, ſed cenſus abſque epiſcopali auctoritate, & eccleſiæ ſub hoc, cui præeſt, prætextu non eſt imponendus, & ſi fuerit ſolutus, vitam ejus qui ſolverit, non excedit.

Idem Barn. archiepiſcopo.

Veniens ad nos P. civis tuus in audientia noſtra propoſuit; quod cum ipſe mulierem quamdam nomine F. juraſſet, deſponſaſſet, cognoviſſet, quædam mulier B. nomine ipſum impetiit coram te, & quod ſe eam juraſſet ducturum in uxorem, in præſentia tua duobus teſtibus declaravit; adjecit etiam idem P. quod mater parata eſt fidem facere, quod præfata B. de ſacro fonte levavit: & ideo etiam ſi nullam aliam juraſſet, vel deſponſaſſet, mulierem illam de ratione habere non poteſt; licet autem idem vir ſe aſſerat a tua audientia appellaſſe: quia tamen ad tuam præſentiam redire deſiderat, cauſam ipſam experientiæ tuæ committimus præſentium auctoritate præcipiendo mandantes, quatenus præſentibus partibus veritate inquiſita, ſi tibi conſtiterit, quod præfatus vir mulierem E. deſponſaſſet, & cognoviſſet, & quod præfatam B. tantum juraverit, ab impetitione ejuſdem B. injuncta ſibi pœnitentia de fidei violatione contrad. & ap. ecſ. prorius abſolvas, & cum jam dicta E. pacifice manere permittas, aut ſi coram te legitime probatum fuerit, quod mater ejuſdem viri præfatam B. de ſacro fonte ſuſceperit, & ſuper hoc perpetuum ſilentium imponas. Quod ſi manifeſtum & notorium eſſet, ipſum eam uxorem duxiſſe, ab ejus conſortio, ſi ita eſſet, deberet ſeparari.

Idem Decano, & canonicis Lemovicenſ.

Cum inſtitiſſet apud nos Herbertus præſentium lector parochianus veſter, ut de ordine ſubdiaconatus, ad quem recipiendum nimis enormiter, & inordinate ſe ingeſſerat, cum eo miſericorditer ageremus; & non potuiſſet ſicut non debuerat, in hac parte proficere, tandem a nobis licentiam poſtulavit, ut poſſit ſibi in matrimonium aliquam legitime copulare. Nos itaque ſtudioſius attendentes, quod prædictus ordo, cum nullam ſibi dignitatem attulerit, vel honorem, matrimonium ejus non impedit: d. v. per. A. S. p. m. qua. ſi matrimonium legitime duxerit contrahendum, nullus veſtrum eum a contractu matrimonii, prædicti ordinis obtentu prohibere præſumat, nec ſibi propter hoc moleſtiam inferat, vel gravamen.

Idem Spalenſi epiſcopo.

Super eo vero, quod aſſeris quoſdam viros tuæ juriſdictionis in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia contraxiſſe; hoc tuæ prudentiæ reſpondemus, quod ſi qui in diaconatu, ut ſupra matrimonia contraxerunt, cogendi ſunt uxores dimittere, & vivere continenter, ita quod poſt peractam pœnitentiam ex diſpenſatione poſſint in ſuis ordinibus miniſtrare. Si vero ſubdiaconi contraxerint matrimonia, eos dummodo ante hoc tales fuerint, quod timendum ſit ne una pro pluribus abutantur; diſſimulare poteris cum ſuis mulieribus remanere; quod tolerandum eſt malum, ut pejora vitentur.

Idem Canonicis Mutin.

Dilectus filius noſter Ægidius canonicus veſter apud ſedem apoſtolicam conſtitutus a nobis ex parte veſtra requiſivit, ſi proles ſuſcepta ex ſecundis nuptiis in quarto gradu poſſit ad conſortium cognationis prioris viri tranſire. Ideoque vobis ſignificatione præſentium reſpondemus, quod ſoboles ex ſecundis nuptiis ſuſcepta, conſortio cognationis prioris viri in præſcripto gradu conjungi de jure non poteſt.

Idem L. Papien. electo.

Ad hæc quoniam conſuetudo eſt, ut dicitur, eccleſiæ Papien. ut ſi de propinquitate illorum, qui ſunt matrimonio copulandi, mentio aliqua fiat, presbyteri per eccleſias publice dicant, ut qui novit aliquid, infra terminum, qui præfigitur exeat, & dicat: tua duxit diſcretio requirendum, an illi debeant, qui poſterius ad accuſationem veniunt, vel teſtificationem admitti. Tuæ itaque prudentiæ literis præſentibus innoteſcat; quod ſi ſuſpicione carent, poſterius venientes ab accuſatione, vel teſtificatione repelli non debent. Ceterum ſi commoniti a presbyteris tacent, & poſtmodum accuſare, vel teſtificari voluerint, tamquam ſuſpecti merito repellentur.

Idem

Idem Cantuarienſi archiepiſcopo & ejus ſuffraganeis.

Cum clerici veſtræ juriſdictionis, ſicut accepimus, decentibus eccleſiarum perſonis paciſcuntur, ipſis eccleſiis majores ſolitis ſolvere penſiones, ut facilius eaſdem eccleſias poſſint adipiſci; nos quidem ad tam deteſtabile vitium extirpandum, attentam volumus curam, & ſollicitudinem adhibere. Inde eſt quod f. t. per A. ſ. p. m. qua. Clericis omnibus veſtris, ne id attemptare præſumant, publice ſub diſtricta pœnitentia prohibeatis, & ſiquidem contra prohibitionem veſtram * ve. p. a. poſ. eos eccleſiis taliter adeptis, quam citius ſpolietis, & alias pro tantæ præſumptionis excеſſu ſeveritate eccleſiaſtica puniatis. Ad hoc quia ſunt clerici quidam, qui cum religioſis viris colluſione facta citra autoritatem dicti epiſcopi eccleſias, quas tenent, eis conſtituunt cenſuales, ut poſt deceſſum eorum eædem eccleſiæ per repræſentationem eorumdem religioſorum virorum ad filios, vel nepotes clericorum ipſorum poſſunt transferri; præſentium auctoritate vobis præcipimus, ut ſi qui clericorum veſtrorum inventi fuerint facere talia, eos a præſcriptis eccleſiis ſub ap. re. non differatis, auctoritate apoſtolica removere, ne de fraude, vel dolo videantur commodum reportare.

* forte præſumpſerit, ſpoliatione poſtpoſita.

Idem.

De Brabanzonibus etiam & Arragonenſibus, Navarris, Vaſculis & Cotarellis, qui tantam in chriſtianos exercent immanitatem, ut non eccleſiis, non monaſteriis deferant, non viduis, & pupillis, non pueris aut ſenibus nec cuilibet parcant ætati, aut ſexui, ſed * morte paganorum omnia perdunt & vaſtant. Similiter conſtituimus, ut ipſi, qui eos tenuerint, vel conduxerint, vel foverint per regiones in quibus taliter debacchantur, in dominicis & ſolemnibus per eccleſias excommunicati publice nuntientur, & eadem omnino ſententia, & pœna cum prædictis hæreticis habeantur aſtricti, nec ad communionem recipiantur eccleſiæ, niſi ſocietate illa peſtifera, & hæreſi abjuratis. Relaxatos autem ſe noverint a debito fidelitatis & hominii, ac totius obſequii, donec in tanta iniquitate permanſerint, quicumque illis aliquo pacto teneantur adnexi. Principibus autem cunctiſque fidelibus in remiſſionem injungimus peccatorum, quod tantis cladibus viriliter ſe opponant, & contra eos armis tueantur populum Chriſtianum. Confiſcentur quoque bona eorum, & liberum ſit principibus hujuſmodi peſtilentes homines ſubjicere ſervituti. Qui autem in vera pœnitentia ibi deceſſerint, & peccatorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ non dubitent ſe habituros; nos etiam de miſericordia Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli auctoritate confiſi, fidelibus chriſtianis, qui contra eos arma ſuſceperint; & ad epiſcoporum ſive aliorum prælatorum conſilium, ad eos certaverint expugnandos, biennium de injuncta pœnitentia relaxamus, aut ſi longiorem moram ibi habuerint, epiſcoporum diſcretioni, quibus hujus rei cura fuerit injuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium ſecundum modum laboris, major eis indulgentia tribuatur. Illos autem, qui admonitioni epiſcoporum in hujuſmodi parere contempſerint, a perceptione corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti fieri alienos. Interim autem eos, qui ardore fidei ad expugnandum eos laborem, ipſum aſſumpſerint, ſicut eos, qui ſepulcrum Domini viſitant, ſub eccleſiæ defenſione recipimus, & ab univerſis inquietationibus tam in rebus quam in perſonis ſtatuimus manere ſecuros. Si vero quiſquam interim eos moleſtare præſumpſerit per epiſcopum loci excommunicationis ſententia feriatur, & tamdiu ſententia ab omnibus ſervetur, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congrue ſatis fiant. Epiſcopi vero ſive presbyteri, qui talibus forte non reſtiterint, officii ſui privatione multentur, donec miſericordiam ſedis apoſtolicæ obtineant.

Idem abbati de Neus.

Si forte poſt converſionem ſuam in aliquem de fratribus ſuis aliquis violenter manus injecerit, licitum ſit tibi, eos ab excommunicationis ſententia abſolvere.

Idem decano & capitulo.

Quia requiſiſtis a nobis, utrum ad electionem faciendam procedere debeatis, proponentes, quod eam ſine aſſenſu regio facere non audetis; ſi aliter fieri non poſſit ad H. dilectum filium n. in Chriſto regem Angliæ accedentes, ſtudioſius inſinuetis B. quondam epiſcopum veſtrum perpetuo eſſe depoſitum, & ejuſdem regis impetrato aſſenſu in perſonam honeſtam, litteratam, & idoneam unanimiter conveniatis, & eam in paſtorem & epiſcopum eligatis, ut ejus providentia, & gubernatione eccleſiæ, tam in ſpiritualibus quam in temporalibus grata valeant in eccleſia incrementa merito provenire,

COLLECTIO II.

Alexander III.

VEniens ad præſentiam noſtram G. clericus de Nobil. lator præſentium ſua nobis conqueſtione monſtravit, quod cum eccleſiam de Frag. quam canonice adeptus fuerat, aliquandiu pacifice poſſediſſet, ea poſtmodum per Philippum militem de Columbis abſque ordine judiciario violenter eſt ſpoliatus, quam monachi de ſancto Frimundo minus licite detinent occupatam. Super qua re cum prædictus G. a præfatis monachis coram Hereforden. epiſcopo, & priore Rivalen. de mandato apoſtolico traheretur in cauſam, prædictus G. doloſe circumventus prædictam eccleſiam pecuniæ interventu abjuravit, quoniam igitur hujuſmodi tranſactiones illicitæ ſpeciem obtinent ſimoniæ: diſ. v. per A. ſ. m. qua. inquiſita diligentius veritate, ſi vobis ita eſſe conſtiterit, prædictum G. * ab illicito juramento abſolventes, memoratam eccleſiam cum fructibus inde perceptis, amoto quolibet illicito detentore contra & ap. ceſ. ſibi reſtitui faciatis.

* in prædicto juramento.

Idem.

Significantibus nobis viris religioſis fratribus Ciſtrenſis ordinis accepimus, quod cum eorum famuli & mercenarii in quibuſdam diebus, quos alii ſolemnes habent, laborant: Archid. decani, presbyteri de quorum parochiis ſunt, eis ſententiam excommunicationis propter hoc intentare præſumunt. Quoniam igitur ſuper hoc non debent tanta pœna multari f. t. per A. ſ. m. qua. omnibus archidiaconis decanis presbyteris veſtræ ju-

jurisdictionis arctius prohibere curetis, ne in famulos vel mercenarios prædictorum fratrum, pro eo quod ipsi, & idem fratres diebus illis laborant, quos alii solemnes habeat, vel excommunicationis vel interdicti sententiam ferre præsumant. Si vero contra prohibitionem vestram venerint, & sententiam eorum ap. re. denuntietis irritam, & inanem, & ipsos pro trangressione non differatis ecclesiastica severitate punire.

Idem Alben. episcopo.

Prior & monachi silvæ majoris suam ad nos querimoniam transmiserunt de O. qui paludes & stagna, quæ prædecessores ejus contulerant, ab eisdem fratribus per violentiam abstulit, quæ cum ab eo repeterent, idem O. ad proximum purificationis festum prætersitum appellavit. Ideoque f. t. mandamus, qua. causam audias, & ap. re. debito fine decidas. Si vero idem O. vel uxor ejus, aut hæredes ejus, si quos habet, si idem O. protectus est Hierosolymam, ad præsentiam tuam accedere, vel judicio tuo parere contempserint, prædictos fratres in eorum possessionem, de quibus quæstio vertitur, ap. re. inducas. Si autem nuntius prædictorum fratrum diem prævenit appellationis, nolumus, per istas literas alteri parti præjudicari, vel nullum obtinere vigorem.

Idem F. Decano & magistro R. canonico Remensibus.

Cum causam, quæ vertitur inter P. civem Rementem, & infra. Si vobis constiterit quod literæ, quas prædictus P. nobis portavit, & nos sub sigillo nostro vobis transmisimus, de conscientia Ambian. episcopi non fuissent compositæ, quæ omnino videntur suspectæ, pro eo quod in eisdem vitium grammaticæ artis continetur; in expensis, quas idem presbyter ad nos veniendo fecit, sæpe dictum P. condemnetis.

Idem abbati Leycestriæ.

* Ebrulfi. Dilecti filii nostri abbas & fratres monasterii * Ebrulfi transmissa nobis insinuatione monstraverunt, quod cum A. clericus super ecclesia de Aleton. quæ ad prædictum monasterium dicitur, pertinere eis quæstionem movisset, tacita veritate, non contra eos, sed contra quendam vicarium, quem in eadem ecclesia constituerant, ad ve. f. n. episcopum Wigorn. litteras impetravit; cum autem idem episcopus prædictum vicarium una cum eodem A. ante suam præsentiam convocasset, vicarius ipse, ac prior prædicti monasterii, qui casu ad partes illas accesserat, memorato episcopo dixerunt, quod idem vicarius super prædicta ecclesia conveniendus non erat; cum eam non suo, sed abbatis nomine possideret. Quia ipse exinde, abiente abbate, & ignorante, respondere nullatenus tenebatur. Unde ad nostram appellavit prætentiam, sed prædictus episcopus, quod vix credere possumus, appellationi non deferens, abbate absente & ignorante, & ad respondendum non citato, ecclesiam ipsam prædicto * V. adjudicavit in quo facto prædictus abbas & fratres asserunt se gravatos esse. Quia vero sollicitudini nostræ incumbit viris ecclesiasticis, & præcipue religioni deditis, & honestati, sua jura integra servare, & id quod inter alios fit, aliis non præjudicare, nec nocere debet, dis. v. per A. f. m. qua. partibus ante præsentiam vestram convocatis, si vobis constiterit ita esse, prædicto abbati & fratribus prædictam ecclesiam cum fructibus * jam perceptis, amoto eo, qui in eadem ecclesia intrusus est, nostra freti auctoritate, & oc. & ap. cessante restitui faciatis, restitutione autem facta, si de proprietate forte agere voluerint, causam audiatis, & eam sub ap. re. terminetis.

* indo

Idem Eborac. archiepiscopo & Exonien. abbati de Herefort.

Quoniam quidam pridem canonicus de Prigilev. in nostra præsentia constitutus adversus priorem suum incontinentiæ vitium, & quod ejus electio canonica non fuerit, in audientia * proponeret causam u. f. n. episcopo de P. & dil. f. abbati de Fontibus cognoscendam commisimus, & terminandam &c. & infra. Horum omnium experientiæ vestræ cognitionem committimus & per A.s. m. vobis præcipientes, quatenus post harum susceptionem litterarum, utramque partem ante præsentiam vestram convocetis, aut ad locum illum pariter accedentes, qualiter supradicti judices in eadem causa processerunt, & veritatem inquirere studeatis, & si vobis constiterit eos a prædictis fratribus juramentum, quod prædiximus * susceptisse, & antequam eos audirent, supra dictum absolvisse, vos supradicto Wio expensas, quas ad nos veniendo, & a nobis redeundo fecisse dignoscitur, integre de supradicta ecclesia restitui faciatis, nihilominus causam ipsam super his omnibus, quæ supradiximus, audientes per fratres juratos, veritate plenius cognita, quod justum vobis visum fuerit, exinde contradict. & ap. ces. judicetis. Verum si prædictos judices inveneritis juramentum præscriptum a præfatis fratribus recepisse, & post eorumdem juratorum depositiones præfatum priorem absolvisse, nolumus hoc suscitari, sed absolutionem ejus ratam, & firmam habentes, prædictum W. vel aliquem eorum, qui tunc stabant contra priorem, super illis vel aliis capitulis nullatenus audiatis. Si vero in aliquem eorumdem fratrum, postquam eos prædictus W. protectioni Rom. eccl. ac nostræ suppossuit, & ad nostram audientiam appellavit, aliquam sententiam eund. priorem constiterit protulisse, eam decernatis auctoritate apostolica non tenere, nisi idem prior, sicut præfati judices significaverunt, ab eis absolutus quemquam ipsorum alicui sententiæ pro correctione subjecerit.

* proposuit

* recepisse

Idem Conventen. episcopo, & priori de Thevillæ.

Causam, quæ vertitur inter * P. clericum & R. presbyterum super ecclesiæ sanctæ * Mildeburgæ de Milleſan. & abbati de * Vesan, & tibi fili prior de * Chimille commisimus audiendam, & fine debito terminandam eo tenore, sicut meminimus, ut si vobis constiterit prædictum clericum a prædicta ecclesia per manum * laicam fuisse violenter ejectum, & presbyterum prænominatum in eadem fuisse intrusum, amoto intruso eidem clerico ecclesia ipsa cum fructibus inde perceptis restitueretur. Cum autem utraque partium ante præsentiam vestram constituta fuisset, prædictus clericus, sicut ex literis vestris percepimus, institutionem suam canonicam, & violentam per manum laicam ejectionem, & pactis adversæ intrusionem multorum tam laicorum, quam clericorum juramento præstito * probavit: e contra prædictus presbyter dicebat se in eadem ecclesia fuisse institutum canonice adjiciens, quod jam dictus

* B.
* Burgo
* Birasan
* Clair
* Laicalem
* contra probavit l.

ctus clericus filius eſſet ſacerdotis ejus, qui in ea- A dem eccleſia proximo miniſtravit, unde eam ſibi adjudicavimus exiſtimantes eum proxime patri ſuo ſucceſſiſſe; cum indignum ſit, & ſacris canonibus obvium, ut filius patri ſuccedat in eccleſiaſtico beneficio, in quo pater proximo noſcitur miniſtraſſe. Poſt latam vero ſententiam eodem clerico inſtantius nobis ſupplicante, quamvis ſententia contra eum tacita veritate lata fuiſſet: nos tamen de ſolita ſedis ap. clementia miſericorditer agentes; diſ. v. per A. ſ. m. qua. rei veritatem diligentius inquiratis, & ſi vobis conſtiterit aliquam perſonam medio tempore memoratam eccleſiam, ut prælibatum eſt, tenuiſſe, & & eumdem clericum ſuam poſſeſſionem, & violentam per manum laicam ejectionem, & partis B adverſæ intruſionem probaſſe, ſibi omni oc. & ap. ceſ. eccleſiam ipſam cum fructibus inde perceptis eidem reſtituatis.

Idem.

Super eo quod a nobis tua frater. requiſivit, utrum appellationi, quam quis metu litterarum, quas ab adverſario ſuo a ſede noſtra audierit impetratas, interpoſuit, omnino ſit deferendum; & an nullæ partes ſint judicis, ad quem per adverſarium ejus, qui appellavit, tales literæ * fuerunt a nobis impetratæ. Tuæ reſpondemus diſcretioni, tali nullatenus fore deferendum appellationi, eam namque fruſtratoriæ dilationis cauſa, veriſimile eſt interpoſitam fuiſſe.

* fuerint

Idem.

Conſtitutus in præſentia noſtra * G. clericus multimoda nobis conqueſtione monſtravit; quod cum dimidias unius anni decimas & oblationes eccleſiæ de Bleſebia, * de perſona ipſius emiſſet W. Truſeboth patronus jam dictæ eccleſiæ, ei prædictas decimas, & oblationes abſtulit, & ipſam eccleſiam G. fratri ſuo ſubtraxit, & cuidam G. eidem capellano regis conceſſit, qui eam in manibus canonicorum de * Torneton commiſit. Unde licet non videatur honeſtum, decimas, & oblationes vendere, quia tamen non prohibitum eſt, nec illicitum eſt redditus decimarum, & oblationum, quæ uno anno proveniunt, emere: per A. ſ. m. qua. ſi res ita ſe habet, detentores ipſarum decimarum, & oblationum commoneatis, & auctoritate noſtra, contradictione, & ap. ceſ. eccleſiaſtica diſtrictione cogatis, ut G. clerico decimas ipſas & oblationes poſtpoſita occaſione reſtituant, & de illatis injuriis condignam ſatisfactionem exhibeant.

* Bleſebeje a perſona

* Corretcn.

Idem.

Ad audientiam apoſtolatus noſtri pervenit, quod * cum V. de Cedon. A. R. G. clericis fructus reddituum ſuorum de primo anno poſt obitum ejus, quos in eccleſia de Laced. habuit, ſicut inſtitutio, & conſuetudo tam illius, quam aliarum * parochialium eccleſiarum Anglicarum continet; ut ſcilicet poſt obitum * canonici proximi ſequentis anni redditus decedens poſſit *. attribuere, in teſtamento reliquit. Quia quidem hæc & alia quæ in teſtamento ipſius continebantur, diœceſanus epiſcopus ante obitum ipſius rata habuit: ſ. t. per A. ſ. m. qua. ſi res ita ſe habeat, detentorem redditum conſtanter admoneas, & ap. ceſ. diſtrictione eccleſiaſtica compellas; ut prædictis clericis fructus redditum ſecundum diſpoſitionem defuncti non differat aſſignare.

* deeſt eum

* plurium Parochialium canonicus

* diſtribuere

Idem Eborac. archiepiſcopo.

Ad audientiam apoſtolatus noſtri pervenit, quod quidam diaconus G. nomine volens in preſbyterum ordinari, archidiaconum ſuum adit, & tunica nepoti archidiaconi collata, ut ejus negotium promoveret, ſic eſt in presbyterum, ut creditur, ejus interventu, & auxilio ordinatus. Tempore vero procedente, cum eum conſcientia ſua ſuper hujuſmodi ordinatione accuſaret, communicato virorum prudentum conſilio ad religionem fratrum hoſpitalis * Hieroſolym. tranſiit, in qua quidem religione, ſicut aſſeris, decennio permanſit, & nunc arctioris religionis obtentu ab eorum conſortio ſeparari, & in loco deſiderat ſolitario per dignos pœnitentiæ fructus delictorum veniam obtinere, ſecrete ſacerdotale officium exequendi licentia miſericorditer * obſervata. Ceterum cum in privilegiis hoſpitalis manifeſtius prohibetur, poſt factam in eadem domo profeſſionem diſcedere, etiam arctioris religionis obtentu; illius voto aſſenſum nequivimus impertiri. Faciat igitur apud prædictos hoſpitalarios, ſine executione ſacerdotalis officii dignos pœnitentiæ fructus ſciens, quod quælibet occulta loca ſine gratia animas ſalvare non poſſunt. Quid enim paradiſo jucundius? Quid cœlo ſecurius? & tamen ex paradiſo homo, & angelus de cœlo cecidiſſe peccando minime dubitatur.

* Hilm.

* obamate

C

Idem Remenſi archiepiſcopo.

Ad audientiam noſtram noveris perveniſſe, quod cum nobilis vir comes Clarimontis crucem ſumpſiſſet Hieroſolymam profecturus, eam pro ſua voluntate depoſuit, non attendens, quantum in violatione ipſius voti propriæ ſaluti detrahat & honori. Verum quoniam tanto magis quiſque fraudati voti auget iniquitatem, quanto minorem habuit vovendi neceſſitatem ſ. t. per A. ſ. m. qua. ſi verum eſt, quod aſſeritur, præfatum comitem ad votum ſuum implendum, vel ad commutandum in melius, ſi rationabilis cauſa non impedit, per excommunicationis ſententiam ap. re. compellas. Quanto enim majoris nominis eſt idem comes, tanto plures exemplo ſuo corrumperet, ſi a voto recedere fineretur. D

Idem.

Dilectus frater nr. ſ. tranſmiſſa nobis inſinuatione monſtravit, quod cum illuſtris rex Scotiæ patrimonium ſuum detinuiſſet, & occuparet, quibus voluit, & prout voluit, eccleſias, quarum gerebat patronatum, eo inconſulto conceſſit. Quoniam igitur ex injuncti officii debito tenemur unicuique jura ſua integra, nolentes, quod præfatus ſ. ſub tali occaſione jus patronatus amittat: ſ. v. p. A. ſ. m. qua. Si diligenter inquiſita veritate, tibi ita eſſe conſtiterit, inſtitutos univerſos amoveas; & ſi idoneæ, perſonæ ab eo, qui habet jus patronatus, & præſentandi perſonas ipſius ad præfatas eccleſias fuerint præſentatæ, perſonas ipſas de conſilio, & aſſenſu prælatorum * tuorum quorum intereſt, præſcriptis eccleſiis nullius ap. ob. inveſtias, neque ipſas citra formam juris exinde a quoquam gravari permittas. E

* deeſt rum

Idem.

Si hoſpitale in aliquo loco abſque oratorio feceritis, liberum erit vobis abſque conſcientia epiſcopi,

scopi, in cujus parochia fuerit, ipsam domum A construere. Quod si oratorium ibidem facere volueritis, id absque licentia episcopi non faciatis, justitia in omnibus servata.

Idem.

Consuluit nos tua fraternitas quid faciendum sit de iis, qui cum aliqua de causa in episcopatu suo non possunt nuptialem benedictionem accipere ad alios episcopatus furtive se tranferunt, conjugia ibidem clandestina contrahentes. Ad quod taliter respondemus, quod si talis fuerit culpa; quæ non permittat eos simul manere, sunt ad invicem dividendi. Si vero aliqua fuerit, quæ contractum matrimonium non dissolvat, B pro transgressione tali pœnitentia potest eis indici, conjugium vero ex tali causa non debet dissolvi.

Idem.

Super eo, quod celsitudo tua a nobis requirit, an ille qui prius cognovit matrem, sive sororem illius, quam postea duxit in uxorem, teneatur eidem carnale debitum reddere, & an exigere possit ab ea. Quod etiam dandum consilium sit ei, qui (hoc facinus * profitetur * quæ probare non possit, nec ille velit ullatenus continere. Tuæ prudentiæ duximus respondendum, ut uxorem cum viro labores inducere, ut continentiam insimul observent, si autem ad hoc in- C duci * non possunt, & vir debitum solvat, & de commixto pœnitentiam agat, in hoc vero casu cum quis post contractum matrim. uxoris suæ matrem vel sororem cognoscit, id ipsum, quod in priori observetur.

* contra jus
* cum
* quæ
* inde

Idem.

Ad aures &c. & infra. Fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus si coram ecclesiæ tuæ canonicis probatum est, quod consobrinus latoris præsentium ejusdem uxorem, & ante & post contractum matrimonium carnaliter cognovit cum illud fuerit matrimonium * accipiendi aliam liberam tribuas facultatem, nisi D cum prædicta muliere post factum cognitum incestum probetur commisisse.

*Idem * Hereforden. archidiacono.*

Ad nostram * noveris audientiam pervenisse, unde si verum est, plurimum admiramur, & adversus * vos jure movemur; quod in ecclesiis vestra jurisdictione constitutis vicarios, nisi ab eis extorta pecunia nulla ratione ministrare * permittis, & personas ecclesiarum, quasi servos, & censuarios singulis annis indebitis exactionibus gravare * præsumitis, extorquendo ab eis pecuniam, & procurationes * eas diversis nominibus, aliquando auxilium episcopi, interdum ejusdem epi- E scopi, & vestras consuetudines nuncupantes, quas si vobis forte reddere contendunt; vos easdem personas & ecclesiarum vicarios ab officio suspenditis, & in eorum ecclesiis divina prohibetis officia celebrari, & inter cetera * denarium chrismatis * pro voluntate vestra ab eis in vestræ salutis periculum extorquere præsumitis hujusmodi exactionem; ut * eam liberius videamini exigere, quandoque consuetudinem episcopalem, quandoque synodalia, quandoque paschales denarios appellantes. Et infra. Quia vero non deceret vos clericos ita viliter, & inhoneste tractare: dif. v.

* episcopo, & archid. Hereford
* contritis
* a
* permittis
* præsumitis
* eosdem
* denarios
* in
* eam

per A. s. m. qua. ab eis pro ministerio ecclesiastico exercendo sive pro vicariis assignandis, seu pro chrismate nullatenus exigatis pecuniam, & eos indebitis exactionibus, aut procurationibus de cetero gravare, vel personas eorum, aut ecclesias sine manifesta ratione, & rationabili causa nullatenus interdicto subponere præsumatis &c. Alioquin si ad nos exinde iterata querela pervenerit, &c.

Idem Remens archiepiscopo.

Pervenit ad nos, quod cum in ecclesia * Lamen. & ecclesia Tornacen. ad sustentationem ejus, qui scholas regit, beneficium olim * deputatum fuisset, sicut per omnes fere alias ecclesias majores Gallicanas, & fuisse quondam, & in quibusdam adhuc esse dinoscitur, ab aliquantis retro temporibus clerici ecclesiarum ipsarum avaritia depravati idem beneficium in communem usum redigere præsumpserunt, qua de re statim doctrina cessavit, dum doctoribus stipendium est subtractum. Nos autem in concil. Lateran. nuper auctoritate domini celebrato, ac tota ecclesia quæ convenerat, approbante statuimus, ut per omnes ecclesias cathedrales ad subsidium magistri, qui scholas regat præbenda una debeat deputari: Quo * circa ne in vanum decreta, quæ recta sunt, * fieri videantur, si * per nostram, & episcoporum instantiam non fuerint observata, tuæ fraternitati m. qua. ad ecclesias supradictas * accedens, & ad opus magistri, qui scholas regat, aliquod restituas beneficium, quod ad illud opus deputatum fuit antiquitus aut aliud facias de novo ap. re. deputari, ut competentibus stipendiis doctori provisis, pauperes, qui parentum opibus non juvantur, per misericordiam ecclesiæ doctrinam sibi lætentur adesse, & divites, qui ecclesiasticis possunt utilitatibus deservire, ab ecclesia pro studio litterarum longe fieri non cogantur.

* Lamden. Leo.
* sustinerem.
* cura
* instituat
* per vos
* ad eam
* accedat

*Idem * Abarrien. episcopo.*

Ad audientiam nostram noveris perveniſſe, quod cum accessisset quidam ad locum deputatum torneamentis causa requirendi debita sua a quibusdam militibus, quos * eo venturos putabat, accidit quod violenter & inconsiderate ab equo, in quo sedebat, super eum cadente compressus & mortuus est, sed prius dominicum corpus susceperit, & sacri olei unctione perunctus est. Unde pro eo quod in torneamento mortem accepit, * ei sepultura fidelium prohibetur: nos vero attendentes, quod his tantum sicut credimus, ecclesiastica sepultura interdici, qui ad torneamentum animo id faciendi tantum accedentes, ibidem decedunt: fraternitati t. m. qua. si tibi constiterit quod præfatus I. ad prædictum torneamentum non animo ludendi, sed animo recipiendi credita perveniſſet, licet ibi fortuito casu obierit, corpus ejus dispensative facias * ecclesiasticæ tradi sepulturæ, maxime si dominicum corpus susceperit, & sacri olei fuerit unctione perunctus.

* Abbarien. al. Ambianen.
* tibi
* a.
* ecclesia

Idem.

De muliere quæ, ut nobis significasti, cupiens viri sui ampliorem amorem sibi acquirere; susceptо corpore Christi, & in ore retento, cum viro osculum porrexerat, & ipsum * trajicere, cum voluit, non potuit, sed postea versum est in carnem, cum tangeret juxta * molares, & caro fucre-

* trahere
* majores

crevit, & adhuc eſt in ore. Fraternitati tuæ non poſſumus ſanius dare conſilium, niſi quod eam inducas, & * compellas, ut tanta per condignam pœnitentiam, & bona opera ſatagat expiare delicta. Nempe credimus quod ſi vere * contrita fuerit, & pœnitentiam egerit condignam, & tu pro ipſa ad Deum oraveris, corpus Domini trajicere poterit divina gratia ſuffragante.

* moneas

* confeſſa

IN DECRETA SEQUENTIA
JOANNIS DOMINICI MANSI
PRÆMONITIO.

CAſu accidit ut MSS. Cod. Biblioth. RR. Canonicor. Majoris Eccl. Lucenſis evolventi mihi, folia quædam in membrana deſcripta occurrerent; ſtatimque intellexi portionem eſſe veteris compilationis Decretalis, quam ſuſpicatus ſum ſub Innocentio III. collectam, cum Canones Pontificum poſt eundem Innocentium nullos exhibeat, bene vero non paucos ejuſdem Innocentii, & Pontificum præcedentium, exordio facto ab Alexandro III. Principio quidem ſuſpicabar unam aliquam eſſe ex Compilationibus ab Antonio Auguſtino evulgatis; ſed facta collatione reperi multos quidem in ea repræſentari Canones in illis, maxime in II. comprehenſos, non tamen omnes; quin & aliquando canones illi utrinque legendi latius in hac excurrunt, quam in illa. Sæpe pariter canones quidam recurrunt in V. Decretalium jam vulgati, ſed hic tituli literarum, unde Collector illos deprompſit, afferuntur, qui fere ſemper in Decretalibus omittuntur; ſicut & idem canones magis refecti ſunt in excuſſis, qui hic dantur. Anonymus hic noſter ſæpe indicat librum Regiſtri epiſtolarum illius Pontificis, cujus ſanctiones refert; ex quo intelligimus illi aditum patuiſſe ad Vaticanos Codices. Ex hi arbitror conſtare quantæ ſit fidei Compilatio iſta, quantam lucem Decretis Canonicis ſit allatura. Dicendum tamen eſt, Codicem unde hæc extraxi, mendoſum eſſe maxime in tituli, & quod etiam pius refert acephalum, & forte etiam in fine mancum. Animadverſione etiam dignum duco priora quidem folia in ſuos diſtinctos titulos Canones exhibere, poſteriora vero confuſe illos dare, quamvis in margine, eadem, quæ ceteræ, manu, ſignentur interdum tituli, ſub quibus redigendi ſint. Porro Compilationem totam prout illam reperi, per hos poſtremos annos evulgavit in tertio volumine Miſcellaneorum Baluzii, quæ cum appendice veterum monumentorum Lucæ recuſa ſunt.

ALEXANDER III.

Cap. Si quis de Baptiſm.

Si quis ſane puerum tunc merſerit dicendo: *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti:* ſi non dixerit, *ego te baptizo*, talis immerſio non poteſt dici baptiſmus.

item Epiſcopo Agathenſi, Lib. XII. Regiſtri.

Ff. in compil. II.

De muliere illa, quæ, ut nobis ſignificaſti, cupiens viri ſui ampliorem amorem ſibi acquirere, ſuſcepto corpore Chriſti, & in ore retento, eidem viro cum eo oſculum porrexit, & ipſum trajicere non potuit. Sed poſtea verſum eſt in carnem cum tangeret juxta dentes molares, & caro ſuccreverit, & adhuc eſt in ore ejus, Fraternitati Tuæ non poſſumus dare conſilium, niſi quod eam moneas, & compellas, ut tantum per dignam pœnitentiam, & bona opera ſatagat quod poſſit expiare delictum. Credere quippe debemus, quod ſi vere contrita fuerit, & pœnam condignam egerit, & ſuper ipſa ad Dominum oraverit, corpus trajicere poterit, divina gratia ſuffragante.

Alexander III. Vigornienſi & Conventrenſ. Epiſ.

Can. Ex literis 3. de fid. inſtrum. ſed hoc debet cum illo conferri.

Ex literis, quos nobis veſtra Fraternitas deſtinavit, evidenter accepimus, quod cum cauſam quæ inter magiſtrum A. de Hide. & R. de alta Ripa ſuper capella de Camb. vertitur, de mandato noſtro ſuſcepiſſetis terminandam, & noſtras in communi audientia litteras perlegi feciſſetis, prædictus R. fieri ſibi copiam poſtulavit, quod ſi quis litteras illas in ſcripturis arguat falſitatis, quod in facti narratione ſunt abraſæ ubi ſcriptum eſt *ſuper parochia* (nos inſpicientes litteras veſtras) quod propter abraſionem non poſſent judicari falſæ, nec etiam ſuſpectæ

Verſis incluſa deſunt in Decretalium.

B haberi, præſertim cum privilegia in poſſeſſionibus abundantur, & literæ in narratione de facto non errant, & (*ſic*) poſſunt incunctanter abradi.

De filiis Presbyterorum ordinandis, vel non. Alexander III. Cantuarienſi Archiepiſcopo.

Cap. Ad extirpandas 20. hoc tit.

Ad extirpandas, & *infra*. Intereſt quod Fraternitati tuæ (per Apoſtolicæ Sedis præceptum C mandamus) quod ſi filii Clericorum Provinciæ tuæ, in quibus Patres eorum tanquam perſonæ, vel vicarii nulla perſona intermedia miniſtrant, eos, ſive geniti fuerint in Sacerdotio, ſive non, ab eccleſiis ipſis con. & ap. eſſe non differas amovere. (Si vero aliqui ſint filii Clericorum, qui Eccleſias, quas Patres eorum tenuerunt, perſonis aliis mediis ſunt adepti, eos, dummodo idonei ſint, in illis poteris ſuſtinere; ita quod ſi unus plures Eccleſias, quas Pater ejus tenuerat, poſſidet, quarum una poſſit ſibi ſufficere, ipſum una, D quam maluerit, facias eſſe contentum, dummodo tales non ſint, a quarum una reliquæ pendere noſcantur.)

De corpore vitiatis Ordinandis vel non.

Alexander III. Epiſcopo Meldenſi.

Dilectæ in Chriſto filiæ noſtræ Prioriſſæ, & Conventus de Celonantia a Sede Apoſtolica quæſierunt, ſi juvenis quidam converſus eorum geE nitalibus deſtitutus in presbyerum poſſit de permiſſione Canonum ordinari. Nos itaque volentes in hac cauſa diſtrictionem Canonum obſervari, mandamus, quod inquiras diligentius veritatem, ſi ab hoſtibus fectus fuerit, vel a medicis, aut neſciens carnis vitio reluctari ipſe ſibi manum injecerit; priores enim admittunt Ca-

no-

nones, si alias idonei sint ; tertium velut homicidam statuunt puniendum. A

De officio, & potestate judicis Delegati.
Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo.

Cum te consulente postulas doceri utrum ad te pertineat sententiam quam in causis judices a nobis intra provinciam delegati protulerunt, confirmare, licet de causis ipsis nil in tua præsentia sit tractatum; consultationi tuæ præsentibus litteris respondemus, quod sententiam ipsam non teneris, nisi volueris confirmare, si id tibi ex tuo officii debito noveris immínere ut si ad mandatum illorum judicum sententia non possit exequutioni mandari, eis præstes auxilium, & favorem; & ipsam si noveris etiam rationabiliter latam, poteris confirmare.

Cap. Cum te consulente de hoc titul.

Item si super causis quæ tibi ex nostra delegatione committuntur a personis Ecclesiasticis uni aut pluribus, ut litigantium interim parcas laboribus, & expensis cognitionem ipsius causæ & testium examinationem sententia tibi servata committis, appellatio fuerit interposita, hujusmodi appellationis intuitu causam ipsam indefinitam relinquere non teneris.

Alexander III. (Eboracensi Archiepiscopo).

Cap. Ad aures 33 de Appell.

Ad aures nostras, (te significante) pervenit, quod interdum cum tibi vel aliis causa committitur sub appellationis remedio, altera partium ut examen declinare valeat judicis delegati, quæstiones incidentes opponit, & licet in principali causa non sit appellationis remedium reservatum, in appellationis tamen vocem prorumpit, appellationi suæ terminum non præfigens, sicque partem aliam sine prosecutione appellationis facit manere suspensam, postulabas igitur tibi, & aliis judicibus ubi causæ sententiæ sine appellationis remedio committitur, incidentes quoque sine debito appellatione postposita terminare. Cæterum (cum incidentes quæstiones sæpius præjudiciales non immerito judicentur,) petitioni tuæ in hac parte non duximus annuendum. Sed ne quæ partium diutius frustratoriis judiciis affligantur, appellanti ad prosequutionem terminus præfigatur congruus, intra quem si appellationem non fuerit prosequutus, extunc (tam super incidentibus, quam super principali causa) stare judicio delegati judicis, (appellatione postposita), compellatur, (ita quod nec uni commune remedium subtrahatur, nec alter, possit frustratoriis dilationibus fatigari). B C D

De sponsalibus, & matrimoniis.

Alexander III. Burdegalensi Archiepiscopo. Pars cap. consulust.

Cap Super eo 9. de Cons & Sedibi ab Urbani III.

Super eo vero, quod juvenem quendam asseris puellam quandam nondum nubilem fide interposita jurasse, quæ nunc facta nubilis iterum repetit, & ille excipit, dicens, se non debere illam ducere pro eo quod postquam puellam illam desponsaverat, carnaliter propinquam ejus cognovit; inquisitioni tuæ duximus respondendum, quod si manifestum est, & id fama loci habet, cum desponsatio tantum fuit de futuro, idem juvenis ab impetitione (potest), & debet absolvi.

De Consanguinitate, & Affinitate.

Alexander III.

Ad aures nostras perveniſſe cognoscas, quod cum quidam vir Parochianus tuus mulierem quamdam publice duxisset in uxorem, coram dilectis filiis nostris ecclesiæ canonicis est probatum quod prædictam mulierem consobrinus ejusdem viri ante, & post matrimonium cognovisset. Verum quoniam præfatus vir ad alia vota postulat transire, Fraternitati tuæ per Apostolicum scriptum præsens mandamus, quatenus si res ita se habet, memorato viro, cum istud nullum fuerit matrimonium, accipiendi aliam in uxorem liberam in Christo tribuas facultatem nisi cum prædicta muliere postquam eam cum suo consobrino peccaste cognovit, commisisse comprobetur incestum.

De Frigidis, & malef. & impotentia coeuntibus.

Alexander III. in Registro Vigilensi Episcopo.

Cap. Consultationi 4 de frigid & malef. Sed hoc est Lucii III.

Consultationi tuæ, qua nos consuluisti utrum fœminæ clausæ, impotentes misceri maribus matrimonium possint contrahere, & si contraxerint debeant rescindi, taliter respondemus, quod licet incredibile videatur, quod aliquis cum talibus matrimonium contrahat; (& quamvis expressum canonem non habemus,) sacrosancta mater Romana Ecclesia consuevit in consimilibus judicare, ut quæ non possunt haberi tanquam uxores, habeantur tanquam sorores. (Verum tamen talibus aliquando consuevit artificio humano succurri, ut valeant apte debitum reddere, & recipere).

De Simonia.

Alexander III. (Gregorio Tridentino Episcopo).

Cap. Veniens 19. de Simon.

Veniens ad nos Fr. presbyter (simplici nobis assertione) proposuit, quod Abbas, & Frater sancti R. noluerunt eum in Monachum recipere quousque vel pro Monachatu XXX. libras daro convenit. Conventione autem facta statim sequenti die monasticum habitum induerunt, & demum monachi Capituli XXX. sol. Abbas vero XL. & familia XII. pro pastu asserentes hoc esse de consuetudine monasterii postulaverunt. Quoniam ergo (rei veritas nobis non constat, &) factum hujusmodi pernicioſum videtur, (Fraternitati tuæ per Apostolicum scriptum) mandamus, quatenus (rei veritatem diligenter inquiras, &) si ita inveneris esse, Abbatem, & Monachos ad restituendam pecuniam præfato F. tam indigne acceptam instanter admoneas, & cum omni districtione compellas, & Abbatem, & majores personas monasterii pro tantæ pravitatis excessu ab officio (sacerdotali) suspendas, (& nobis rei veritatem significet). Prædicto F. ut in alio Monasterio in habitu monastico studeat Domino deservire.

De Simonia.

Alexander III. (Exoniensi Episcopo.)

Cap. Ex tua 20. de Simon.

Ex tuæ Fraternitatis litteris, & confessione sacerdotis, præsentium latoris, accepimus quod cum eum ad sacerdoti ordinem non aliter voluisset ejus Archidiaconus præsentare, v. solidos eidem

eidem Archidiacono ſolvit, & ſic poſtea per ordinem ipſum per eum præſentatus accepit. Unde (ſuper eo, de quo noſtrum conſilium poſtulaſti), tibi duximus reſpondendum, ut ſi hoc non eſt publicum, ſed ſecretum, eumdem ſacerdotem ſecreto convenias, monens eum, ſine ulla tamen coactione, propenſius inducens ut ordinem alicujus Religionis aſſumat, & perpetuo ab officio, quod illicite acquiſivit, abſtineat. (Si vero ad Religionis ordinem obſervandum inducere forte non poteris, ſtudeas ei ad ſubſtentationem ſuam aliquod eccleſiaſticum beneficium conſtituere ad hoc, ut a ſacerdotio debeas in perpetuum abſtinere;) alioquin non erit tutum. Cum ſecutus exceſſus ipſum invitum ab eodem officio cohibere ſed tantum ſecretam pœnam ſecundum quod tibi viſum fuerit, injungere non poſtponas.

De Filiis Presbyteri.

Alexander Cantuarienſi Archiepiſcopo.

Cap. ad tumbendas ex hoc titul.

Sanctis Dei eccleſiis ſtudio totius ſollicitudinis debemus intendere; te etiam decet ad hoc curam vigilem exhibere, ne circa miniſterium ſuſcepti regiminis videamur minus diligenter exiſtere, ſi vitium in Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis viris permittimus pullulare; hinc eſt quod) Fraternitati tuæ (per Apoſtolicum ſcriptum) mandamus quatenus, ſi quod filii Clericorum Provinciæ tuæ teneant Eccleſias, in quibus Patres eorum, tanquam perſonæ, vel Vicarii nulla perſona media miniſtrarunt, eos ſive geniti fuerint in ſacerdotio, ſive non, ab Eccleſiis propriis (contra, & appellatione ceſſante) non differas amovere. (Si vero aliqui ſunt filii clericorum, qui Eccleſias, quas Patres eorum tenuerant, perſonis aliis mediis ſunt adepti, eos, dummodo ſint idonei, in ipſis poteris ſubſtinere. Itaque ſi unus plures Eccleſias, quas pater ejus tenuerat, poſſidet, quarum una ſibi poſſit ſufficere, ipſum una quam maluerit facias eſſe contentum, dummodo tales non ſint, quarum una a reliqua pendere noſcatur.

Alexander III.

Licet univerſis Chriſti fidelibus ex commiſſi nobis officii debito vobis &c. debeamus proviſione deeſſe, attentius, tamen Eccleſiaſticos viros a pravorum moleſtiis malignantium vigili cura defenſare debemus, ad quorum regimen ſpecialius ſumus, licet inſufficientibus meritis, Dei providentia deputati. Perlatum eſt autem ad audientiam noſtram, quod viri in civitate veſtra commorantes ad tantam devenerint ſuperbiam, & elationem, ut ſi quando inter eos, & quemlibet clericum, ſeu inter vos, & ipſos cauſa emerſerit, ad ſæcularem judicem trahunt, & coram quocunque judice vobiſcum litigant per ſimplicem chartam abſque teſtibus per unum qualemcunque chriſtianum, ſive Judæum, contra omnem juſtitiam, & rationem cauſam ſuam probare intendunt, & adverſum ſe magnorum, & probatorum virorum non recipiunt teſtimonium. Quia vero non eſt licitum alicui Chriſtiano, multo minus Crucis Chriſti inimico, ut ſcilicet Eccleſiaſticos viros ad ſæcularem curiam trahant, & cauſæ ſuæ unius tantum, & legitimo teſtimonio fidem imponant; Dominationi veſtræ per Apoſtolicum ſcriptum mandamus, quatenus ſi inter vos, & quoſcunque Chriſtianos, ſi cauſa emerſerit, ne pro illius provocatione ad ſæcularem curiam, ut ibi de negotiis tractetis, aut judicem unum attendere præſumatis; & ſicut exigit juſtitia, & æquitatis ratio poſtulat in qualibet cauſa Chriſtiani, & maxime clerici nonniſi teſtimonium duorum vel trium virorum, qui ſint probatæ vitæ, & fidelis converſationis non admittatis, juxta illud Dominicum: *in ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum*: quia licet quædam ſint cauſæ, quæ plures quam duos exigant teſtes, nulla eſt tamen, quæ unius tantum teſtimonio quamvis legitimo terminetur rationabiliter.

Cap. ad hæc 8. de Judæis.

Ad hæc vobis præſentium auctoritate mandamus, atque præcipimus, ut omnibus Chriſtianis, qui ſunt in juriſdictione veſtra penitus interdicatis, & ſi neceſſe fuerit Eccleſiaſtica diſtrictione compellas, ne ipſi Judæorum ſervitio aſſidue pro aliqua mercede ſe exponant; quia & obſtetricibus, & mulieribus eorum prohibere curetis, ne inſontes Judæorum in domibus eorum nutrire præſumant, quia Judæorum mores, & noſtri in nullo concordant, & ipſi de facto ob frequentem converſationem, & aſſiduam familiaritatem (inſtigante humani generis inimico) ad ſuam ſuperſtitionem, & perfidiam ſimplicium animos inducunt.

Cap. Præterea, de Usur.

Præterea parochianis veſtris uſuram accipere (omnibus modis) inhibeatis, (quod uſurarum crimen utriuſque teſtamenti pagina deteſtatur). Quod ſi monitis veſtris parere contempſerint, ſi clerici ſunt, eos ab officio tuo, & beneficio ſuſpenſos (cum litteris rei uſuram continentibus ad præſentiam noſtram mittere non differatis.) Si laici fuerint uſque ad dignam ſatisfactionem ipſos excommunicationis vinculo aſtringatis.

Idem Viturienſi Archiepiſcopo.

Cap. Conſuluit, de Appellat.

Conſuluit nos tua Fraternitas, utrum ſit appellationibus deferendum a (chariſſimo filio noſtro in Chriſto L. illuſtri) Francorum Rege pro Judæis interpoſitis, ut mancipia detineant (utrum ſubſtinere debeas quod de novo conſtruant Synagogas ubi eas nullatenus habuerunt. Scripſimus itaque memorato Regi, ut a defenſione Judæorum in hac parte deſinat; & inſuper etiam per alias ipſum fecimus admoneri, & credimus, quod noſtris monitis acquieſcat, quia non eſt tutum, ut quod a Sanctis Patribus, & nuper in Concilio ſtatutum eſt, negligentius ſervaretur; unde (non convenit, ut pro hujuſmodi appellationibus) Judæos etiam de novo conſtituere Synagogas ubi eas non habuerunt pati non debes. Verum ſi antiquæ corruerint, vel ruinas minantur, ut reædificent potes æquanimiter tolerare, non autem ut eas exaltent, aut ampliores, aut pretioſiores faciant quam antea fuiſſe noſcuntur: quod utique pro magno debent habere, quod in ſuis obſervantiis, & veteribus Synagogis tolerantur.

Item.

Super eo quod ſollicitudo tua a nobis quæſivit utrum ſit ille qui prius cognovit matrem, ſeu ſororem ejus, quam poſtea duxit in uxorem teneatur eidem carnale debitum reddere, & exigere poſſit ab ea. Quod etiam Conſilium dandum ſit ei qui hoc certius conſtetur cum probari non poſſit, nec ille velit ullatenus continere; tuæ prudentiæ duximus reſpondendum, quod attentius eſt monendum, ut uxorem laboret in-

ducere ad continentiam obſervandam, ut ſi illa A continere voluerit, continentia ſimul obſervetur. Si autem ad hoc induci non poterit, & debitum reddat, & de commiſſo pœnitentiam agat. In hoc vero caſu cum aliquis poſt contractum matrimonium uxoris ſuæ matrem vel ſororem cognoſcit idipſum quod in priori obſervetur.

De Divortiis. Item Exoniensi Epiſcopo (ſic)

Litteris tuæ Fraternitatis receptis ex tenore illarum nobis innotuit, quod cum P. Parochianus tuus ab A. muliere, quam in uxorem acceperat tuo vellet judicio ſeparari actiones matrimonii produxerunt teſtes firmiter aſſerentes, quod poſtquam prædicto viro contraxerat matrimonium B conſanguineum viri, ſolum cum ſola, nudum cum nuda in eodem lectulo jacentem, ea ut, credebatur, intentione, ut eam agnoſceret carnaliter videretur; ſed & in locis ſecretis, & latebroſis ad hoc commodis, & electis tam hominibus, quam locis ſæpeſæpius contigiſſe dixerunt publica quæ fama conſentit, quod poſt contractum matrimonium ſe miſcuerunt ab invicem, quod in præſentia tam publice, ut aſſeris, ſunt confeſſi quamvis id ſe ante contractum matrimonium feciſſe negarent. Dicitur quoque de muliere prædicta, quod de marito ſe ſe ſimulans conceſſiſſe alienum partum jam baptizatum, ut fertur, ſe mentita eſt peperiſſe, & rebaptizare faciens virum ſuum decepit. Procedente vero C tempore cum fama empti alieni partus fraudem detegeret, petentibus eis, a quibus emerſerat occulte reſtituit. Poſtea veneficum poculum, & alias vitæ inſidias viro paraſſe eadem mulier perhibetur: quia ergo tua nos fraternitas duxit conſulendos, ſi ad ſolvendum matrimonium jam dictæ probationes ſufficiant, præſentium tibi ſignificatione injungimus, quod cum ex confeſſione tum ex violenta ſuſpicione certæ fornicationis præſertim ſi de partu, & machinatione mortis, ut dictum eſt probari valet, non immerito poteſt ſententiæ divortii promulgari, ita quod ut vir licentiam habeat ea mortua ducendi aliam; mulier vero ſine ſpe conjugi maneat.

Item Vomicenſi Epiſcopo.

Rediens ad nos W. lator præſentium ſimplici nobis inſinuatione monſtravit, quod in domo ſua mulierem quandam recepit, quæ filium, & filiam habuit, & cui fidem coram pluribus præſtitit, quod eam duceret in uxorem. Interim autem cum de quadam Civitate ad propria remearet, apud domum vicini ſui pernoctavit, cujus filia nocte illa, quod metus cauſa ſecum concubuit, & cum pater eos inſimul in lecto inveniſſet, ſummo mane eam invitam deſponſare cœpit. Quod nuper in præſentia noſtra conſtitutus nos conſuluit cui potius adhærere deberet; quia vero nequaquam nobis innotuit, utrum poſt fidem præſtitam primam cognoverit, Fraternitati tuæ per Apoſtolicum ſcriptum mandamus, quatenus rei veritatem diligenter inquiras, & ſi inveneris quod primam, poſt fidem præſtitam, cognovit, ipſum cum ea facias remanere. Quodſi poſt datam fidem eam non cognovit, ſecundæ niſi metu coactus, qui poſſet in quemlibet conſtantem cadere, eam deſponſaverit, tamquam uxori facias adhærere.

De Appellationibus. Idem Cantuarienſi epiſcopo.

Cum te conſulente &c. *& infra.* Item ſi ſuper cauſa, quæ tibi ex noſtra delegatione committitur a perſonis Eccleſiaſticis unis vel pluribus, quibus ut parcas laboribus, & expenſis cognitionem cauſæ, & teſtium examinationem, ſententia tibi reſervata, committis, appellatio fuerit interpoſita, hoc appellationis intuitu, cauſam ipſam indefinitam relinquere non teneris.

Idem (Catalano Epiſcopo.)

Meminimus (jam pridem tibi præcipiendo) Cap. Meminimus eq. de accuſat. mandaſſe, ut dilectæ filiæ noſtræ C. Abbatiſſæ (Monaſterii S. Zacariæ), cujus electionem confirmavimus munus benedictionis impendere; ſed quia H. pro altera parte ad noſtram præſentiam acceſſit, (te exinde ad audientiam noſtram appellavit,) proponens quod eam accuſaret de Simonia, mandatum noſtrum diſtuliſti effectui mancipare. Quia vero non decet te in hac parte appellationi ejuſdem H. deferre, (cum non liceat Clericis contra laicos, aut Monachos teſtimonium ferre,) cum idem H. fuerit memoratæ C. manifeſtus inimicus, & contra eam teſtimonium tulerit, (nos ſi bene meminimus, eandem Abbatiſſam benedici mandavimus appellatione remota fraternitati tuæ per Apoſtolicum ſcriptum) C mandamus, quatenus cum inde fueris requiſitus præfatæ Abbatiſſæ contra, & appellatione ceſſante, munus benedictionis non differas impertiri.

ALEXANDER III.

Fulconi Decano, & Ma. R. Canonico Remenſi.

Cum cauſam, quæ inter P. civem Rhemenſem, & A. Presbyterum ſuper quadam domo diutius eſt agitata. Venerabilibus Fratribus noſtris Abianenſi, & Silvanenſi Epiſcopis commiſiſſemus fine debito terminandam poſt commiſſionem ipſius cauſæ prædictus Presbyter ad noſtram præſentiam acceſſit, aſſerens, quod non fuit illis duobus ita commiſſa, quod ſi uterque judicio intereſſe non poſſet, alter in negotio procederet, & ſpatium quadraginta dierum, intra quod præceptum fuerat cauſam decidi jam eſſe elapſum, Silvan. tamen inconſulto Abianenſi in cauſa ipſa proceſſit, & contra eam ſententiam tulit. Cumque vobis in mandatis dediſſemus, ut ſi ita eſſet ſententiam revocaretis, & cauſam ex integro audientes decideretis, memoratus P. cum litteris prædictorum Epiſcoporum ad nos veniens, a nobis obtinuit, quod ſententiam Excommunicationis, quam præfati Epiſcopi in eundem Presbyterum, ſicut eorundem litteræ continebant, protulerant, nihil tale ſuſpicantes ratam habuimus, & firmam, & eam præcipimus inviolabiliter obſervari. Tandem autem cum cauſa ipſa deberet diſcuti, & prædicto P. aſſerente, quod Presbyter non eſſet audiendus donec ab excommunicatione abſolveretur, & illo reſpondente, quod a nobis fuerat abſolutus, & ab eo requiſitum fuiſſet, ſi ſua abſolutionis literas recepiſſet, ſe aſſeruit non habere; verum duos produxit Presbyteros, qui dixerunt ſe interfuiſſe ubi eum feceramus abſolvi, & hæc juramento parati erant monſtrare. Unde venerabilis Frater H. Rhemenſis Archiepiſcopus, cui mandavimus, ut ſententiam daret, obſervari huic rei ſupersedit, & Presbyter divina celebravit, donec præfatus P. a cu-

curia noſtra reverſus litteras noſtras detulit, in quibus Archiepiſcopo injungebamus, ut ſententiam præſcriptam faceret teneri. Nunc autem utroque ad præſentiam noſtram accedente Presbyter conſtanter aſſeruit, quod Silvan. ſecundum mandati noſtri tenorem ſine Abianenſi non potuiſſe negotium diffinire. Adverſariis ejus vero aſſerebat, quoniam Silvan. de aſſenſu Abianenſi negotium terminaſſet. Nos igitur ex aſſertione dilecti filii G. tenentes quod eum abſolviſſet, cum remittimus abſolutum, ideoque dilectioni tuæ mandamus quatenus cum ex mandato requiſiti fueritis utramque partem ante præſentiam veſtram convocetis, quodſi ambo intereſſe non poſſent, alter nihilominus exequeretur, aut ſi terminus quadraginta dierum de..... nec de conſenſu partium poſtea fuerit productus, ſententiam ipſam revocetis, & cauſam ex integro audientes, eam concordia, vel juſtitia mediante, ſine perſonarum acceptione, vel gratia diffiniatis, ſi vobis conſtiterit, quod litteræ quas prædictus P. portavit, & nos vobis ſub ſigillo noſtro tranſmiſimus de conſcientia Avianenſi non fuiſſent compoſitæ, quæ omnino videntur ſuſpectæ, pro eo quod in eiſdem vitium eſt grammaticæ artis continetur in expenſas, quas idem Presbyter ad nos veniendo fecit, ſæpe dictum P. contemnens. Ceterum ſi ita fuit memoratis Epiſcopis cauſa commiſſa, quodſi uterque intereſſe non poſſit, alter in ea procedet, & terminus quadraginta dierum non erat elapſus, aut aſſenſu partium fuerit productus, ſententiam prædicti Silvan. aut Abianenſis confirmetis, nec eundem P. inexpenſis aliquatenus condemnetis.

De Immunitate Eccleſiæ. Incipit ... Turon. ſub Alexandro III. (ſic)

Eſt cap. XI. Conc. Turon. anni 1163.

Quoniam novis ſupervenientibus morbis novas expedit invenire medicinas, Eccleſiaſticæ libertati conſulere, & ſubditorum utilitati providere curantes, ſtatuimus, ut Capellani Caſtrorum, & qui eorum vices miniſtrant hujuſmodi Sacramento adſtringantur, ex quo fuerit cognitum eis aliquid Eccleſiæ, vel Cimiterii, vel Eccleſiaſticæ poſſeſſionis in Caſtrum veniſſe, vel caſtrenſium violentia ablatum fuiſſe, conveniant Dominum Caſtri, ſive illum qui primus ab eo dominatum tenet, cujus poteſtate, & conſilio res dirigi poſſit, & ſi eorum commonitione prædicta non reddiderit, ſi affuerint, vel ſi non affuerint de integra reſtitutione, intra octo dies, & ſecurum non fecerit, ex tunc ab omni Eccleſiaſtico ceſſabit officio, excepto Baptiſmo, & Confeſſione, & timore mortis, Communione. Quod in omnibus eorum propriis terris præcipimus obſervari, nec non & in illis, in quibus exercet integram dominationem. Permittimus tamen ſemel in hebdomada in proxima villa cauſa conficiendi Corpus Domini, ut Miſſa celebretur clauſis Oſtiis, omnibus excluſis præter miniſtros Altaris. Quodſi prædicti Caſtrenſes poſt datam in eos ſententiam incorrigibiles per quadraginta dies extiterint, Capellani ab eorum officio excedant, non amplius cum eis commoraturi, quandiu ſub anathematis vinculo teneantur. Sub hac lege ſcriptores claudamus, quodſi Capellani vel quilibet Officiales Clerici ex ſuis poſſeſſionibus ſunt advocatis ſervitii creditores ultra tres menſes cum eis commorandi licentiam non adhibemus. Quod ſi gratia commorationis eis conceditur, convefcendi tamen, & cohabitandi interdicimus participationem. Qui vero ultra præfixum terminum cum eis commorari præſumſerit Ordine ſuo Eccleſiaſtico careat Beneficio. Et ne forte præda in dolo committatur, & Clericos caſtrorum excuſet ignorantia, egredi debent obviam prædæ audituri, & ſollicite inquiſituri ſi quæ res ibi fuerint Eccleſiaſticæ, vel earum reclamatores. Si quis autem Clericus ob hujuſmodi receſſum propter juſtitiam a Domino ſuo rerum ſuarum damnum pertulerit, ipſe Dominus niſi per integram omnium reſtitutionem merebitur abſolvi. Si quælibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem ſententia ſit lata, non carebunt niſi qui ejus ſubſunt dominio. Quodſi Eccleſiæ ſuæ advocationis fuerit ſuis eadem & ſibi interdicta, licet alterius advocationis corpora ſepelliri; Miſſa tamen non celebretur. Si mutandis autem caſtrorum Vicariis vel clericis, ſtatuimus, ut Archidiacono ſignificetur ne aliquis loco ejus ſubſtituatur, donec eodem adſtringatur juramento. Mercatoribus autem, & ceteris hominibus Civitatum, & burgorum, ne aliquem nomine excommunicatum hoſpitio ſuſcipiant, nec in venditione, vel emptione, ſive aliqua participent accommodatione. Qui vero tranſgreſſores extiterint a Sacerdote parochiano per tres dies vocentur, tribus autem aliis diebus expectentur ad correptionem; ſeptima autem die ſi incorrigibiles apparuerint, anathematis ſententiam ſubituri; nec ab Epiſcopo, nec ab Archidiacono ſe noverint abſolvendos. Si vero a Domino, aliquove potente ad hoſpitandum excommunicatum hoſpiti vim eſſe illatam cognitum fuerit, hoſpes reus non habeatur, ſed ejus, qui violentiam intulit, terra ſuſpendatur. Cujus ſuſpenſionis reſtitutio Pontificis erit arbitrio reſervanda. In villis vero, vel Urbibus, vel Caſtellis, quæ ſub dominio ſunt, in quibus conſtabularii ad tempus ſtatuuntur, ſi ipſum ſtabularium contigerit anathematis ſententiam ſubiiſſe, ipſo in villa præſente, loco illo divina vacent: & officia, quo recedente eadem die reverſuro alii Divinum officium non admittent, ſuis domeſticis omnibus a Chriſtianitate ſuſpenſis. De Cimiteriis, & Eccleſiis, ſeu aſtibus quibuslibet, & poſſeſſionibus cenſarias pro fidei ſuæ clerici ſponſionem interponant. Quod ſi præſumſerint ordinis ſui, & beneficii periculum incurrent. Qui vero Eccleſiam, vel cimiterium combuſſerit, vel ordinatis manus violentas impoſuerit anathematis ſententia feriatur, nec ab aliquo quam a Domino Papa conſequatur abſolutionem, niſi mortis interveniente articulo diſpenſatio meritò ſubveniat, data tamen pro poſſe ſatisfaciendi ſecuritate ſi convaluerit pro abſolutione Pontificem aditurum. Si quis autem excommunicatum nomine ſuſceperit hoſpitio, vel ei pecuniam ſcienter accommodaverit, quia noſtri ſunt contemptores mandati prohibemus ne Chriſtianus, vel Chriſtiana eis ſerviat, donec inde ſatisfecerint. Præcipimus etiam, quod Decani fidem adſtringant quatenus ſi eis cognitum fuerit aliquem de Eccleſiaſticis juris hæc decreta non reſervare Epiſcopo ſi affuerit, vel Archidiacono renuntient. Prohibemus etiam ne Abbates, vel Monachi, vel Priores, vel Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ de poſſeſſionibus Eccleſiaſticis cenſarias donent; Clericis autem, & laicis prohibemus ne quis ſcienter prædam Eccleſiæ emat, vel prædam Cimiterii, ſive cujuslibet Eccleſiaſticæ poſſeſſionis, & qui præſumſerit, anathematis ſententia feriatur.

ANNO CHRISTI 1159

SYNODUS MOGUNTINA

CONTRA SIMONIAM,

Aliaque Cleri vitia ab Arnoldo Archiepiſcopo celebrata.

DE ea Dodechinus ad Ann. Chr. 1159. hæc habet: *Adverſarii Epiſcopi Moguntinenſis poſt feſtum S. Remigii Synodum armata manu, ut eum exturbarent, ingreſſi; ſed Comitibus cum ſuis ad arma alacriter convolantibus turpiter recedere coacti ſunt.* Anonymus vero in libello de cæde Arnoldi Archiepiſcopi ad §. 30. ſic ait: *Tempus inſtabat, quo communi Epiſcoporum ſedi ſuæ ſubjectorum. Abbatum item, clericique per diœceſin Moguntinam ſpectatorii conventus veteri more atque inſtituto agendus erat; quod genus vulgo ſynodum vocare ſolent. Quare per litteras eas convocabat. Poſtquam Moguntiæ convenerunt, eo ipſe etiam pervexit, ut eiſcum de his conſultaret, quæ cum ad publicam tranquillitatem, tum rei Eccleſiaſticæ emendationem, ac ſalutem pertinerent.* Fuſius deinde deſcribit Adverſariorum Archiepiſcopi tumultum; at de ſynodi geſtis omnino ſilet.

ANNO CHRISTI 1160

CONCILIABULUM PAPIENSE

A FRIDERICO IMPERATORE,

Adeoque illegitima auctoritate, indictum, meritoque ab Alexandro declinatum & reprobatum, quo Victori III. antipapæ ſchiſmatico contra Alexandrum III. legitime & canonice electum, pontificatus Romanæ eccleſiæ adjudicatur, anno Dom. MCLX. initio pontificatus Alexandri papæ.

Quo quæve auctoritate hoc Conciliabulum fuerit congregatum, Radevicus de geſtis Friderici imperatoris lib. 4. cap. 68. his verbis deſcribit: Tempus erat quo concilium Papiæ indictum celebrandum fuerat, idque de univerſis regni partibus, videlicet ciſalpinis & tranſalpinis, in unum collecti archiepiſcopi, & epiſcopi, aliique eccleſiarum prælati pendula expectatione operiebantur. Tum Auguſtus, commonens omnes jejuniorum & orationum ſubſidiis eccleſiæ catholicæ cauſam Deo commendare, cum ſacerdotibus & omni populo auxilium Divinum fida ſanctorum interceſſione poſcebat. Deinde convocato in unum concilio, cum reſediſſet, ait ad epiſcopos: Quamvis noverim officio ac dignitate imperii penes nos eſſe poteſtatem congregandorum conciliorum, præſertim in tantis eccleſiæ periculis: (hoc enim & Conſtantinus, & Theodoſius, nec non Juſtinianus, ſeu recentioris memoriæ Carolus magnus, & Otto Imperatores feciſſe memorantur) auctoritatem tamen diffiniendi hujus maximi & ſummi negotii veſtræ prudentiæ veſtræque poteſtati committo. Deus enim conſtituit vos ſacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque judicandi. Et quia in his quæ ad Deum ſunt, non eſt noſtrum de vobis judicare, tales vos & taliter in hac cauſa hortamur habere, tanquam ſolius Dei de vobis expectantes judicium.

Cum hæc diciſſet, ipſe ſe concilio ſubtraxit, examen totum eccleſiæ & eccleſiaſticis, quæ ibi innumerabiles erant, committens perſonis. Erant autem circiter quinquaginta archiepiſcopi & epiſcopi: abbatum & præpoſitorum non erat præ multitudine æſtimatio. Legati quoque diverſarum terrarum aderant, ſpondentes quidquid a ſynodo decretum foret indubitanter a ſuis recipiendum.

Reſidentibus itaque epiſcopis & clero univerſo, ſeptem diebus cauſa ventilata eſt, tandemque domino Octaviano, qui cum præſens adveniſſet, & haberet qui partem ſuam defenderent, ceſſit victoria, & pro ipſo concilium dedit ſententiam, condemnato Rolando & reprobato, qui citatus legitime concilio ſe præſentare contumaciter abnuiſſe dicebatur. Sæpius autem lectorem admonitum eſſe cupimus, ut in hoc facto ad diſquirendam rerum veritatem non noſtra dicta conſulat, ſed litteris & ſcriptis, quæ ad manus noſtras venerunt, & huic operi inſerenda viſæ ſunt, innitatur, ſuo ſervans arbitrio, quando de hac controverſia, & litis deciſione, conciliique judicio, ſufficienter ſibi fides facta videatur.

Acta Conciliabuli idem Radevicus verbo tenus recitat cap. 71. his verbis.

ACTA CONCILII PAPIENSIS.

DOminus Octavianus, & nemo alius, Romæ in eccleſia B. Petri, petitione populi & conſenſu, ac deſiderio cleri, a cardinalibus manto indutus eſt ſolemniter, & præſente cancellario, & non contradicente, in cathedra B. Petri collocatus eſt, & a cardinalibus & clero Romano *Te Deum laudamus* ſolemniter ei cantatum eſt, nomen ei Victor impoſitum eſt. Ibi multitudo cleri & populi Romani venit ad pedes ejus. Tunc ſcriniarius ſecundum antiquam Romanorum conſuetudinem aſcendens in altum voce magna clamavit ad populum dicens: Audite cives Romani, & cœtus reipublicæ. Secunda feria pater noſter Hadrianus mortuus eſt, & proximo ſequenti ſabbato dominus Octavianus cardinalis S. Cæciliæ in Romanum pontificem electus & immantatus eſt, & in cathedra B. Petri collocatus eſt, & papa Victor eſt nominatus. Placet vobis? Reſpondit magna voce clerus & populus: Placet. Secunda & tertia vice interrogatus populus ſi placeret, clara voce reſpondit: Placet. Deinde cum bandis & aliis papalibus inſignibus dominus papa cum laudibus in palatium deductus eſt.

His itaque rite peractis, capitulum B. Petri ſtatim venit ad pedes ejuſdem papæ Victoris, & obedivit, ac debitam ei reverentiam exhibuit clerus

ANNO CHRISTI 1160.

rus & populus, multitudo magna ſimiliter obedivit. Sequenti vero die proxima rectores cleri Romani accedentes ad dominum cancellarium, & ad cardinales qui cum eo erant, voluerunt cognoſcere ſi immantatus eſſet, ſicut quidam dicebant: & non invenerunt eum immantatum, neque aliqua ſpecie dignitatis variatum: & habito cum eo & cardinalibus ſuis colloquio, cognoverunt ab ore ejus & ſuorum, quod nunquam fuerit immantatus, & quod hoc ei falſo imponebatur. Quo audito & cognito rectores ad pedes domini papæ Victoris venerunt, & obedientiam & reverentiam exhibuerunt. De omnibus ſupradictis capitulis teſtes fuerunt, Petrus Chriſtianus decanus baſilicæ B. Petri, & omnes fratres ejus, & duo rectores cleri Romani Blaſius ſcilicet presbyter, & Manerius presbyter, & ſeptem *archipresbyteri Romanæ urbis, & quatuor alii tam diacones, quam ſubdiacones.

*al. aorem

Deinde prior Lateranenſis & ſui canonici obedierunt.

Clerici de patriarchia S. Mariæ Majoris obedierunt.

Abbas de patriarchia S. Pauli per ſuos obedivit, & in ſignum obedientiæ de bonis eccleſiæ ſuæ illi miſit.

Abbas de patriarchia S. Laurentii cum ſuis monachis obedivit.

Abbas Cirengii obedivit.

Abbas S. Silveſtri cum ſuis monachis obedivit.

Abbas S. Alexii in monte Aventino cum ſuis monachis obedivit.

Abbas S. Blaſii cum ſuis monachis obedivit.

Conventus S. Sabæ obedivit.

Conventus S. Mariæ in Capitolio obedivit.

Conventus monachorum ſanctorum Coſmæ & Damiani obedivit.

Abbas S. Valentini obedivit.

Magiſter fratrum templi Hieroſolymitani in monte Aventino cum ſuis fratribus obedivit.

Cardinalia S. Marcelli obedivit.

Clerici de card. SS. apoſtolorum obediverunt.

Clerici de card. S. Petri ad vincula obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Silveſtri obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Sixti obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Sabinæ obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Sibilinæ *obediverunt

*f. Balbinæ

Cardinalis S. Cyriaci apud thermas Diocletiani obedivit.

Clerici de cardinalia S. Mariæ trans Tiberim obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Mariæ in Porticu obediverunt.

Clerici de cardinalia S. Nicolai in carcere obediverunt.

Monaſterium S. Agathæ obedivit.

Archipresbyter S. Apollinaris obedivit.

*Trypheonis.

Archipresbyter S. Tryphi *obedivit.

Archipresbyter S. Bartholomæi obedivit.

Eccleſia S. Celſi obedivit.

Eccleſia S. Mariæ in Monaſterio obedivit

Eccleſia S. Mariæ in Pallaria obedivit.

Eccleſia S. Salvatoris de Curte obedivit.

Archipresbyter S. Vincentii cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Catharinæ cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Thomæ de Parione obedivit.

Archipresbyter S. Anaſtaſiæ cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Salvatoris de Campo cum ſuis obedivit.

Archipresbyter S. Mariæ in monte Celſo cum ſuis obedivit.

Et multæ aliæ eccleſiæ & monaſteria obedierunt, quas vix enumerare valemus.

ANNO CHRISTI 1160

Poſt promotionem domini Victoris, canonici B. Petri miſerunt ad Rolandum cancellarium canonicos ſuos, qui viderent an eſſet immantatus, ſicut quidam credebant, aut aliquo modo promotus. Unde bis miſſi inquiſitores, bis retulerunt eum non eſſe immantatum, nec aliqua promotionis ſpecie variatum. Sequenti vero die, ut omnis dubitatio tolleretur, miſerunt canonici quoſdam de ſuis, ut menſæ cardinalium, qui interarant, intereſſent, & viderent ſi ſaltem in menſa locum digniorem ſolito obtineret, aut etiam benedicendo menſam primus eſſet, vel aliquo modo inter cardinales loco, vel dignitate, ſeu veſte dignior haberetur. In quibus omnibus nullo modo ſenſerunt eum promotum, vel mutatum. Atque in hunc modum perſcrutati ſunt canonici ſtatum cancellarii per ſingulos continuos octo dies.

Baſſo & Joannes de Romano dicunt: Poſtquam cancellarius, ſedente domino Victore in cathedra, in munitionem ſe recepit. Joannes Phizutus clericus, & Joannes de Buccalata laicus, voluerunt immantare cancellarium. Qui cum injuria repulit eos, dicens: De me non facietis ridiculum: ibi eſt papa: ite ad eum, & obedite ei.

Presbyter Blaſius & presbyter Manerius, rectores Romani, dicunt ſe tum tribus aliis rectoribus cleri ſequenti die poſt promotionem domini Victoris acceſſiſſe ad cancellarium, & ad omnes cardinales qui cum eo erant: & non viderunt eum immantatum, nec aliquo modo promotum: & antequam diſceſſiſſent, audierunt duabus vicibus ab ore cancellarii, quod nec erat, nec fuit immantatus. In præſentia etiam ipſorum rectorum, qui ibi erant, teſtificatus eſt Otto cardinalis de Carcere Tulliano, quod dominus Octavianus nullam violentiam vel injuriam intulit cancellario.

Item dixit Otto: Pro nihilo adſcribitur hoc domino cancellario, quia nullus ei mantum abſtulit, quia nunquam habuit. His omnibus ita peractis & cognitis, rectores iſti iverunt ad dominum Victorem, & obedientiam ei fecerunt, & præceperunt clero ut ei obediret: quod & factum eſt.

Presbyter Barro & presbyter Joannes, capellani de cardinalia cancellarii, dixerunt ſe ſequenti die poſt promotionem domini Victoris ad cancellarium acceſſiſſe, & dixiſſe ad eum ſic: Audientes vos eſſe immantatum, gaudebamus, & nunc quia aliter videmus, dolemus. Qui dixit eis: Pro me nolite gaudere vel dolere, quia ego nec fui, nec ſum immantatus: ite & obedite ei quem videtis immantatum. Hæc verba taliter ab ore cancellarii proceſſiſſe commiſit presbyter Barro, & presbyter Joannes, quibuſdam ex noſtris clericis præſentibus, ut jurarent in animabus eorum ita verum eſſe.

Clerici de cardinalia S. Chryſogoni dixerunt ſe ſequenti die poſt promotionem domini Victoris acceſſiſſe ad cardinalem ſuum, qui erat cum cancellario, & interrogaſſe eum dicentes: Omnes clerici vadunt ad pedes domini papæ, quid faciemus & nos? Qui reſpondit: Ite ad eum, ſicut alii.

Multi ex noſtris dicunt vidiſſe cancellarium 11. die ab Urbe exiſſe ſine manto, ſine ſtola, ſine albo equo, & ſine omni habitus *munitione, cum pellibus nigro pallio coopertis, & cum nigro almutio uſque ad Ciſternam.

*f. mutatione.

Joannes de Romano dicit audiviſſe Joannem Neapolitanum, & Bonamdiem, & quoſdam alios cardinales, dicentes apud Ciſternam: Quoniam modo ſumus ſine paſtore, & ſine capite, faciamus

ne-

nobis dominum: & poſtea immanitaverunt eum, & cantaverunt ei *Te Deum laudamus* apud Ciſternam. ANNO CHRISTI 1160.

Joannes de ſancto Stephano & Wolferaginus dicunt ſe audiviſſe quod papa Hadrianus dixit ad eos, cum de Urbe exiret: Octavianus, inquit, quem ego miſi in Longobardiam, vult excommunicare Mediolanenſes: ſed ego mandavi Mediolanenſibus, ut non curent de eo, ſed fortiter ſe habeant, tam ipſi quam Brixienſes, contra Imperatorem: & ego cum eis diſpoſui, quod Imperator propter eorum impedimenta non poterit Romam venire. Item etiam cum cardinalibus ita diſpoſui, quod Octavianus non erit papa poſt mortem meam.

Gimundus & Wolferaminus dicunt ſe audiviſſe ab ore epiſcopi Sabinenſis, quod libenter rediret ad dominum Victorem: ſed ita adjuratione eſt aſtrictus, quod ſine perjurio non poteſt.

Epiſcopus Aletrinus in præſentia domini Guidonis Cremenſis, cardinalis, & Gimundi, & Joannis Cajetani, & aliorum multorum, dixit: Non poſſum ad dominum Victorem venire, quia talem ſecuritatem feci cancellario, & ſuis apud Anagniam, quod non poſſum ad eos venire uſque ad Kalendas: poſt Kalendas autem veniam. Interim tamen habeo eum pro domino & paſtore meo. Itaque Kalendis tranſactis, cum infirmitate teneretur, miſit domino Victori obedientiam per clericum quemdam, quem habemus præſentem.

De omnibus ſupradictis capitulis teſtimonium perhibuerunt prædicti rectores cleri Romani, & ſeptem archipresbyteri ſupra memorati, & alii multi honeſti & religioſi clerici Romani, & Petrus Urbis præfectus, & Stephanus de Thebaldo, & Stephanus Northmannus, & Joannes de ſancto Stephano, & Joannes Cajetanus, & Wolferaminus de Gidocica, & Gimundus de domo Petri Leonis, & multi alii illuſtres Romani & nobiliſſimi, qui omnibus his interfuerunt, & omnia viderunt, & tractaverunt. * *l.* novem.

Qualiter Fridericus confirmaverit electionem Victoris eumque inthronizaverit, idem Radevicus ſubjungit his verbis: Confirmato & recepto taliter in papatu Victore, defertur ad principem ſacerdotalis concilii ſententia. Qua venerabiliter ſuſcepta & approbata, Victor ad eccleſiam vocatur, & magna ſolemnitate, & frequentia cleri ac populi ſuſcipitur, ipſique ut ſummo pontifici & univerſali papæ acclamatur. Divus quoque imperator conſuetam ei reverentiam, ſicut Conſtantinus beato Silveſtro, humiliter pro foribus eccleſiæ exhibuit: & manu ejus accepta uſque ad ſedem deduxit, & inthronizavit. De reliquis quæ ibidem acta ſunt, exemplaria litterarum ſubnotata conſule.

EPISTOLA IMPERATORIS.

De Victoris electione.

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & ſemper Auguſtus, dilectiſſimo ſuo Eberardo venerabili Saltzburgenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus, Alberto Friſingenſi epiſcopo, Hartmanno Brixienſi, & Romano Gurcenſi, totique provinciæ Saltzburgenſi, gratiam ſuam & omne bonum.

SI ſacro conſilio Papiæ interfuiſſetis, omnia quæ ibidem vel in Romana eccleſia facta ſunt oculata fide cognoſcere poſſetis. Ne autem ab his qui pravis delationibus & mendaciis jam fere totum orbem reſperſerunt veritas poſſit obnubilari, vel noſtræ ſinceritas trahi in contrarium: quanto brevius poſſumus, ſeriem totius rei ſine aliqua falſitatis commixtione, meræ veritatis, vobis ſignificare dignum duximus. Luce clarius conſtat quod papa Hadriano adhuc vivente Rolandus cancellarius, & quidam cardinales, non attendentes illud Dominicum. *Sit ſermo veſter, eſt eſt, non, non:* conſpiratione facta cum Willelmo Siculo, prius ab eis excommunicato, & cum ceteris hoſtibus imperii, Mediolanenſibus, Brixienſibus, Placentinis, ne forte per mortem papæ Hadriani tam iniqua factio evaneſceret, juramenti vinculo invicem ſeſe conſtrinxerunt, ut defuncto papa nullus alius ei ſubſtitueretur, niſi qui in eadem conſpiratione cum eis conveniſſet. Hac de cauſa duodecimo die poſt electionem domini Victoris papæ, eo ſedente in ſede beati Petri, jam dicti conſpiratores egreſſi ab Urbe ad ciſternam Neronis, deſelinquentes venam aquarum viventium, ſe contulerunt, & idolum ſibi Rolandum cancellarium erexerunt: dicentes hunc eſſe Simonem Petrum, qui apoſtolicæ dignitatis apicem tam nefaria invaſione attingere præſumebat. Quod hæc conſpiratio facta fuerit, & ille jam dictus Rolandus per eam hoc modo intraverit, non eſt fictitium, ſed religioſis viris ab illo qui facit manifeſta conſilia cordium, mirabiliter eſt declaratum. Dum hæc Romæ agerentur, & nos quid ſuper tanto ſchiſmate agendum eſſet, viros religioſos, archiepiſcopos videlicet & epiſcopos conſultaremus, ſupervenerunt, quaſi miſſi a Deo, Tarantaſinus archiepiſcopus, abbas Clarævallenſis, abbas Morimundenſis, & alii abbates numero decem, poſtulantes pacem Mediolanenſibus: qui recepto a nobis verbo, dum Mediolanum pro inveſtiganda eorum voluntate redirent, acceperunt ab eis tale reſponſum: Domini patres, non tenemur aſtricti juramento domino papæ & cardinalibus, quod non debeamus redire ad gratiam Imperatoris ſine eorum voluntate, & ipſi econtra ſine noſtra voluntate, nullam pacem facere poſſunt. Reſponderunt eis abbates: Vos de cetero non tenemini domino papæ, quia mortuus eſt, & illi ſtatim ſubjunxerunt: Si mortuus eſt papa, nos ideo non ſumus abſoluti: quia nihilo minus tenemur cardinalibus, & ipſi tenentur nobis. Hæc prædicti patres abbates in reſponſis a Mediolanenſibus teſtificati ſunt coram multis religioſis viris. Præter hæc, multa experimenta factæ conſpirationis per litteras in via deprehenſas accepimus, ſicut nuncius iſte plenius vidit & audivit. Sane ex conſilio orthodoxorum, ſicut alia vice meminimus vobis mandaſſe, generalem conventum religioſorum Papiæ indiximus, ad quem ambos qui ſe dixerunt Romanos pontifices, non ad judicium ſæculare, ſicut ora mendacium aſtruunt, ſed ad examen eccleſiæ, per duos venerabiles epiſcopos, Verdenſem videlicet & Pragenſem, convocavimus. Alter vero, eo quod puriorem haberet conſcientiam, dominus Victor videlicet, judicio eccleſiæ ultro ſe obtulit: altero videlicet Rolando contumaciter renitente, & dicente, quia, cum ipſe omnes deberet judicare, ipſe a nullo vellet judicari. Habito itaque venerabili concilio, in quo patriarcha Aquilejenſis, & multi archiepiſcopi & epiſcopi religioſi convenerant, per octo continuos dies maxima gravitate, diligentiſſima examinatione, ſemota omni laica perſona, tractatum eſt, quis ex duobus ſummi pontificatus apicem de jure deberet obtinere. Poſt longam itaque deliberationem, quia illa nefandiſſima conſpiratio Dei & eo-

ANNO CHRISTI 1160.

Matth. 5.

ANNO CHRISTI 1160.

& eccleſiæ admodum odibilis, manifeſtis indiciis non ſolum probata, verum in facie totius eccleſiæ coram poſitæ revelata eſt: & in domino Victore nihil reprehenſibile inventum eſt, niſi quod pauciores numero cardinales omnino a conſpiratione illa extorres, cum pro bono pacis inter regnum & ſacerdotium conciliando elegerunt, & invocata ſancti Spiritus gratia, eccleſia Dei Rolandum cancellarium conſpiratorem & ſchiſmaticum, diſcordias & lites, & perjuria bona eſſe evangelizantem condemnavit, & dominum Victorem papam in patrem ſpiritualem & univerſalem pontificem confirmavit. Quem nos eccleſia duce ſecuti approbamus, & univerſalis eccleſiæ patrem & rectorem, cooperante Divina clementia, fore denunciamus. Hoc itaque factum Divinis effultum, præſidiis, & in apoſtolica ſtabilitate ſupra petram, Chriſtum videlicet, firmiter fundatum, a veſtra beatitudine, pro pace totius eccleſiæ & ſalute imperii approbari, & ab omni eccleſia veſtræ ſanctitati commiſſa teneri & conſervari rogamus, & præoptamus.

Data Papiæ xv. Kal. Martii.

EPISTOLA PRÆSIDENTIUM
Concilio Hincinde directa.

QUia ſedis apoſtolicæ turbatio, Chriſtianorum animos admodum fauciavit, nos, qui ad reſecanda ſchiſmata, & pacem eccleſiæ reformandam, Papiæ fuimus congregati, qualitatem cauſæ, modumque negotii, & ſacri concilii diſpenſationem, univerſitati veſtræ plenarie duximus intimandum: quatenus, per ſcripta præſentia mera veritate monſtrata, auditorum animi falſitatem, quam forte conceperant, vehementer expellant, & amodo per ſcripta ſchiſmatica non ſeducantur. Cum igitur orthodoxorum Papiæ congregatorum univerſitas in nomine Domini conſediſſet, cauſa per ſeptem dies continuos, omni remoto ſæculari judicio, legitime & canonice agitata, ac diligenter inſpecta, ſufficienter & canonice in conſpectu concilii per teſtes idoneos eſt comprobatum, dominum papam Victorem, & nullum alium, in baſilica beati Petri a ſaniori parte cardinalium, petitione populi, & conſenſu ac deſiderio cleri fuiſſe electum, & ſolemniter immantatum: quod præſente, & non contradicente Rolando quondam cancellario, in cathedra beati Petri fuit collocatus, & quod ibi ei a cardinalibus & clero Romano *Te Deum laudamus* glorioſe decantatum, & inde ad palatium cum bandis & aliis papalibus inſignibus eſt deductus: & clerus & populus ſecundum, conſuetudinem interrogatus per ſcriniarium, ſi placeret, tribus vicibus clara voce reſpondit: Placet. Probatum eſt etiam quod Rolandus 12. die poſt domini Victoris promotionem ab Urbe egreſſus apud Ciſternam, in qua Nero imperator quondam ab Urbe profugus latitavit, primo eſt immantatus. Probatum eſt quod in ſecundo die poſt promotionem domini Victoris, Rolandus interrogatus a rectoribus & clero Romano, ac clericis de ſua cardinalia, ſi domino Victori eſſet obediendum, expreſſe confeſſus eſt ſe nunquam fuiſſe immantatum, & expreſſe dixit: Ite, & obedite ei, quem immantatum eſſe videtis. Super his capitulis fuerunt teſtes, & ſub ſtola tactis ſacroſanctis evangeliis juraverunt, dominus Petrus Chriſtianus decanus baſilicæ beati Petri, & in perſona ſua, & omnium fratrum ſuorum. Juraverunt etiam venerabiles archipresbyteri, & rectores cleri Romani, Blaſius & Manerius presbyteri, Joannes presbyter gentilis, Aimerardus archipresbyter, Berardus presbyter, Joannes archipresbyter, Benedictus diaconus, magiſter Ptolemæus archipresbyter, magiſter Gerardus, & Nicolaus, & alii honeſti clerici Romani. Præterea Petrus illuſtris Urbis præfectus, Stephanus de Tebaldo, Stephanus Northmannus, Gimundus de domo Petri Leonis, Joannes de Stephano, & alii principes & nobiles Romani, qui ad vocationem ſereniſſimi imperatoris venerant, in conſpectu concilii ſuper jam dictis capitulis, ex maxima parte teſtimonium ſimiliter perhibuerunt, & jurare voluerunt. Sed nos quia religioſorum presbyterorum multorum teſtimonium ſufficiens & abundantiſſimum habebamus, duximus laicis in hac parte parcendum. Deinde venerabiles epiſcopi Hermannus Verdenſis, Daniel Pragenſis, & Otto palatinus comes, & magiſter Heribertus præpoſitus, quos dominus imperator ex conſilio 22. epiſcoporum, & Ciſtercienſis & Clarævallenſis abbatum, aliorumque religioſorum tunc præſentium, Romam delegaverat, ut partes ante concilii præſentiam Papiam evocarent, in conſpectu concilii teſtimonium perhibuerunt, quod Rolandum cancellarium, & partem ejus trinis edictis per intervalla peremptorie & ſolemniter ad præſentiam eccleſiæ Papiæ congregandæ, remoto omni ſæculari judicio, vocaverunt, & quod Rolandus cancellarius & ſui cardinales viva voce & ore proprio judicium vel examen aliquod eccleſiæ ſe nolle recipere manifeſte dixerunt. Vidimus etiam ſcripta Henrici Piſani cardinalis tituli ſanctorum Nerei & Achillei ad dominum imperatorem directa, in quibus expreſſe continebatur, quod nullum vellent eccleſiæ ſubire judicium vel examen. Super hæc omnia idem Henricus, & Otto cardinalis ſancti Nicolai de carcere Tulliano, qui tempore concilii, & ante, apud Januam morabantur, & Joannes Anaguinus cardinalis, & Joannes Piozutus, * ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi, qui tunc apud Placentiam erant per octo dies, a concilio toto ſunt expectati, & per litteras & per nuncios concilii ſunt vocati, & contempſerunt venire. Ex his igitur omnibus ſufficienter inſtructi, & veritate hinc inde plenarie declarata, placuit reverendo concilio, ut electio domini Victoris, qui tanquam agnus manſuetus & innocens venerat, eccleſiæ judicium humiliter ſuſcepturus, approbaretur & confirmaretur, & electio Rolandi penitus caſſaretur. Et factum eſt ita. Electione itaque domini Victoris, remoto omni ſæculari judicio, ſancti Spiritus gratia invocata, confirmata, atque recepta, Chriſtianiſſimus imperator poſt omnes epiſcopos, & poſt omnem clerum, ultimus conſilio & petitione concilii electionem domini Victoris recepit, & approbavit: & poſt eum omnes principes, & innumerabilis hominum multitudo, quæ præſens erat, tribus vicibus interrogata ſi eis placeret, reſpondit cum gaudio magna voce: Placet. Sequenti die proxima, id eſt prima ſexta feria quadrageſimæ, dominus Victor cum proceſſione ab eccleſia ſancti Salvatoris extra civitatem, in qua fuerat ejus hoſpitium, ad catholicam eccleſiam glorioſe deductus eſt. Ibi religioſiſſimus imperator ante januas eccleſiæ eum ſuſcepit, & deſcendenti de equo ſtrepam humiliter tenuit, & apprehenſum per manum uſque ad altare conduxit, & pedes ejus eſt oſculatus: & nos omnes patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, & abbates, & omnes principes cum univerſa multitudine quæ præſens erat, pedes apoſtolicos ſumus oſculati. Proxima autem die ſequenti, id

* Phirutus

ANNO CHRISTI 1160.

eſt

ANNO CHRISTI 1160.

est sabbato, habito generali concilio, dominus papa, & nos cum illo, Rolandum cancellarium schismaticum, & ejus principales fautores, accensis candelis anathematizavimus, & tradidimus eum satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Illud etiam discretionis vestræ prudentiam volumus non latere, manifeste esse deprehensum, quod Rolandus cancellarius, & ejus sequaces quidam cardinales, vivente adhuc papa Hadriano conjuraverunt. Fuit autem tenor conjurationis, quod si eis viventibus papam Hadrianum mori contingeret, cardinalem unum de illis eligerent, qui in eadem conjuratione esset astrictus. De cetero ex parte Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum, & virorum orthodoxorum, qui divino intuitu ad rescindenda schismata convenerunt, universitatem vestram humiliter imploramus, & monemus in Christo, ut ea quæ ecclesia Dei Papiæ congregata ad honorem Creatoris & sponsæ suæ matris vestræ sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tranquillitatem, & ad salutem omnium Christianorum fideliter ordinavit, vos, omni dubio & ambiguitate remota, irrefragabiliter rata & firma teneatis: orantes, ut redemptor noster Christus Jesus universalem pontificem & papam nostrum Victorem, de cujus sanctitate & religione omnino confidimus, per tempora longa conservet, & præstet ei omnimodam tranquillitatem & pacem: ita quod per eum Deus omnipotens honoretur, & ecclesia Romana, omnisque Christiana religio, gratum Domino accipiat incrementum. Ut autem omnis actio plenius legentibus elucescat, dignum duximus ut omnium nostrum consensus & nomina subscribantur.

Ego Peregrinus Aquilejensis patriarcha cum meis suffraganeis interfui & consensi.

Ego Arnaldus archiepiscopus Moguntinus cum quatuordecim suffraganeis interfui & consensi.

Ego Artuicus Bremensis archiepiscopus cum suffraganeis meis interfui & consensi.

Ego Hellinus * Treverensis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi.

* Hellinus

Ego Reinaldus Colonienſis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi.

Ego Wickmannus Magdeburgensis archiepiscopus cum meis suffraganeis consensi.

Bisuntinus archiepiscopus per legatum & episcopum Basileensem consensit.

Arelatensis archiepiscopus consensit.

Lugdunensis archiepiscopus cum suis suffraganeis consensit.

Viennensis archiepiscopus cum suis suffraganeis consensit.

Henricus rex Anglorum per litteras, & legatos suos consensit.

Rex Hungarorum per litteras & legatos suos consensit.

Rex Bohemorum consensit.

Rex Danorum consensit.

Guido electus Ravennas consensit.

Episcopus * Firminus consensit.

* Forte Firmanus. H.

Episcopus Ferentinus consensit.

Mantuanus consensit.

Bergomensis consensit.

Faventinus consensit,

Abbatum vero & archipresbyterorum multitudo innumerabilis multorum regnorum interfuit & consensit.

Longobardorum inæstimabilis multitudo interfuit & consensit

Universi fere principes Romani imperii, tam Teutonici, quam Italici, tam in Urbe, quam extra Urbem, interfuerunt, & assensum cum ingenti desiderio præbuerunt.

ANNO CHRISTI 1160.

EPISTOLA BAMBERGENSIS EPISCOPI.

de eadem re.

Reverendissimo patri & domino Eberardo Saltzburgensis ecclesiæ archiepiscopo Eberardus Bambergensis gratia Dei, si quid est, tam devotum quam debitum cum oratione servitium.

CONvenientibus in unum Papiæ episcopis circiter quinquaginta, diuque ventilata quæstione papatus, cum dilatio primo pene omnibus complacuisset, usque ad majorem rei notitiam, & aliud generalius concilium, prævaluit tandem pars domini Victoris justificata ab altera parte multis modis: quia conjuratio contra imperium, factum illud præcesserat: quia domini Victoris immantatio prior, illa posterior, quo solo Innocentius Anacleto prævaluit, cum Anacletus plures & maximæ scientiæ & authoritatis haberet electores. Deinde quod ad hostes imperii pars illa se transtulerit, obligata Siculo, Mediolanensibus, Brixiensibus, Placentinis per sacramentum, quod sanæ doctrinæ adversari videtur: & cum subditos a juramentis fidelitatis debitæ absolvat, & servire imperatori prohibeat quoscumque, & sic discessioni viam præparet, quod pessimum est, sicut opere ipso clarescit, & scriptis undique per Italiam directis tam civitatibus quam episcopis. His malis principiis finem deteriorem promittentibus, perpetuam videlicet discordiam inter regnum & sacerdotium, & discessionem ab invicem, dum pars illa cum omni securitate conductus nec venire voluisset, nec etiam procuratores pro se mittere ad subeundum judicium, & excipiendam sententiam: dominum Victorem recepimus, spe pacis & concordiæ inter regnum & sacerdotium. Longo tamen examine præmisso, de tempore & ordine electionis suæ, de his qui ejus electioni consenserunt primitus, & postmodum retro abierunt, cardinales numero novem, testificante super his omnibus capitulo B. Petri & clero Romano, scriptis & viva voce nunciorum sub jurejurando. Nuncius regis Francorum promisit pro eo, neutrum se recepturum, usque dum nuncios Imper. recipiat. Nuncius regis Anglorum idem velle & idem nolle promisit, tam in his quam in aliis. Arelatensis, Viennensis, Lugdunensis, Bisuntinus, per litteras & per nuncios consenserunt. Solus Treverensis de regno nostro supereſt in parte illa de numero archiepiscoporum qui non consenserit: ejus tamen suffraganei omnes consenserunt. Usque ad vos solum perventum est. Angelus magni consilii dirigat vos secundum beneplacitum suum, & custodiat vos in omnibus viis vestris. Præter hæc præpositus multa manifestabit vobis, quæ non licet ad præsens homini loqui. Congaudete mihi, qui dimissionem accepi, & ad propria redeo.

EPI-

ANNO CHRISTI 1160.

EPISTOLA CANONICORUM sancti Petri Romæ.

Pro parte Victoris.

Invictissimo & gloriosissimo domino suo Friderico Romanorum imperatori, & semper augusto, & venerabilibus patribus in Christi nomine congregatis fratres qui Romæ sunt, basilicæ sancti Petri principis apostolorum canonici, angeli magni consilii præsentiam, & Spiritus sancti consolantem gratiam.

PAtres sanctissimi, quos Deus elegit ad consolationem mœrentium, & delinquentium correctionem, sicut ait apostolus, *Corripite inquietos, consolamini pusillanimes*; intendite precibus nostris, & ad dolorem nostrum leniendum, consolationis manum extendite. Tanta est enim, tam diffusa mœroris nostri materia: ut unde debeamus exordium sumere, difficulter possimus invenire. Verum quia materia doloris est & mœroris, a luctu & mœrore ordiri decrevimus. Attendite ergo & videte, si est dolor sicut dolor noster, cum videamus matrem nostram Romanam ecclesiam, quondam fulgentem, a filiis suis, immo alienis, quia mentiti sunt ei, quos enutrivit & exaltavit, ipsi autem spreverunt eam, contumelioseviscerata, & membris ex parte mutilatam, in cœno jacentem, contumeliam jacturamque suam nec sentientem. Unde cum Jeremia, plorante suæ Jerusalem destructionem, plorantes dicimus: *Non credidissent reges terræ, & universi habitatores orbis: quoniam ingrederetur hostis, & inimicus per portas Jerusalem.* Vere Jerusalem erat mater nostra Romana ecclesia, quæ cunctis ad se venientibus & quærentibus pacem dabat. Nunc autem, & dolentes dicimus, ut olim illa: Peccatum peccavit nostra Jerusalem, propterea instabilis facta est. Nec immerito propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates sacerdotum ejus, erraverunt cæci in plateis, facies Domini divisit eos. Et vere: *Vultus enim Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.* Unde plurimo rubore diffundimur. Vere peccatum peccavit hoc tempore nostra Jerusalem, invidia & odio, & iniquitatibus multis, quæ, quia per omnia longum est enarrare, ad ostendendam Romanam electionem, & causam discordiæ declarandam, propositum convertemus.

1. Thess. 5.

Jerem. 4.

Psalm. 33.

Domino igitur papa Hadriano felicis memoriæ, prima vigilia, Kalendis Septembris, viam universæ carnis ingresso, convenit illico maxima multitudo, cum quibus & senatores adfuerunt, quorum consilio corpus Romam delatum est. Inter cardinales vero contentione crescente, convenit tandem inter eos ut Romam redirent, & concordem electionem facerent de aliquo cardinalium. Quod si non possent, quærerent extraneam personam. Quod si nec sic possent convenire, ab electione quiescerent, donec invenirent idoneum virum, quem concorditer eligere deberent. Et hoc unanimiter ab omnibus confirmatum est. Post hoc autem statim Romam redierunt. Dominus Octavianus, & quidam alii accesserunt ad obsequium defuncti. Quidam vero alii præmiserunt authorem scelerum Bosonem primogenitum Satanæ, ut monitionem B. Petri occuparet, cujus custodes fidelitatem ei juraverant, domino papa Hadriano vivente, eumque postea subsequentes, eamdem munitionem conscenderunt. Dominus Octavianus & dominus Rolandus cancellarius ad domos nostras venerunt, & quidam alii: Vocati autem isti ab illis qui munitionem observabant, responderunt se nunquam ascenturos in munitionem, Bosonem verentes: ne sicut eis relatum fuerat, a juratis Bosonis caperentur. Et dominus cancellarius, vadam, inquit, & eos ad vos descendere faciam. Ivit cum eo diaconus de carcere Tulliano videlicet, nec redierunt: & sic per biduum de loco ubi electionem facerent, convenire nequiverunt.

Tandem die sabbati descendentibus illis de munitione, ascenderunt omnes post altare beati Petri, & cœperunt de electione tractare. Cumque convenire non possent, dixerunt isti qui concordiam & pacem ecclesiæ desiderabant: Date nobis electionem, & eligemus unum de vobis; aut habeatis vos electionem, & eligite quem vultis de nobis unum: & noluerunt. Surrexit tandem velut iratus Otto, diaconus sancti Georgii, & Adebaldus Crassus, cardinalis sanctorum apostolorum, & Joannes Neapolitanus: & accepto manto voluerunt immantare dominum Rolandum cancellarium. Sed tamore & meliori parte cardinalium ex parte Dei omnipotentis, & beatorum principum apostolorum Petri & Pauli, atque totius ecclesiæ authoritate, prohibente, non potuerunt. Facta autem hac prohibitione, iterum eum immantare attentaverunt, nec potuerunt, & cancellarium cum manto nullo modo tetigerunt: per eos tamen non stetit quin immantaretur. Ceterum clerus Romanus, qui in ecclesia beati Petri pro electione summi pontificis convenerant, audito clamore cucurrerunt, circumdantes dominum Ottonem, qui erat cum cardinalibus juxta altare beati Petri, & clamaverunt omnes dicentes. Dominum Octavianum eligite, per quem solum ecclesia pacem potest habere. Tunc petitione populi Romani & electione totius cleri consentiente, & desiderante universo capitulo basilicæ beati Petri, dominus Octavianus cardinalis a taniori parte cardinalium electus est, & manto indutus, ac in sede beati Petri positus, absque omni contradictione, cantantibus omnibus *Te Deum laudamus* in jubilo. Deinde, sicut mos est, domini cardinales, & clerus Romanus totus, qui præsens erat, & qui postea confluxerat, populique Romani pars maxima, pedes ejus osculati sunt. Quod videns dominus Rolandus cancellarius, & qui ei, sicut dicebatur, juramento erant astricti, nec clamaverunt, nec aliquo modo contradixerunt: sed inclinato capite redeuntes, munitionem quasi spe sua frustrati conscenderunt. Tunc domini cardinales, clerus, judices, scriniarii, senatores, populusque Romanus, dominum electum, signis & bandis præcedentibus, ad palatium usque cum jucunditate perduxerunt, Romano more clamantes: *Papa Vittore, santo Pietro lo elegge.* In crastinum autem quidam de clero Romano ascenderunt munitionem, & osculata manu domini cancellarii, cœperunt eum & qui cum eo erant, rogare, ut paci ecclesiæ provideret. Quidam autem de diaconis curiæ respondit eis velut indignans: Heri pedes domini Octaviani, qui fratrem suum dominum cancellarium exuit manto, & se induit, estis osculati, & modo, venitis ad nos? Et dominus cancellarius: Noli, ait, domimine cardinalis: dicere quod verum non est: dominus Octavianus nunquam exuit me manto, quia nunquam indutus fui.

Sicque per totam hebdomadam illam domino cancellario & suis in ecclesia beati Petri morantibus, nono die descendentes trans Tiberim, eo die & altero commorantes, undecim exierunt,

& pervenerunt ad ciſternam Neronis, in qua latuit Nero fugiens Romanos inſequentes. Juſte ciſternam adjerunt, quia dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas. Et ibi die altero, qui duodecimus erat ab electione domini Victoris, induerunt cancellarium ſtolam & pallium erroris, in deſtructionem & confuſionem eccleſiæ, ibique primum cantabant *Te Deum laudamus*. Quis veſtrum, o ſanctiſſimi patres, audivit talia? Quantum in eis eſt, biceps hodie facta eſt Romana eccleſia. Nunc tacendum nobis eſt, ut dominus Otto palatinus comes, & dominus Guido comes de Blanderata, & dominus Heribertus præpoſitus, viri prudentiſſimi, imperatoriæ majeſtatis legati, vicem recipiant referendi, quid in domino cancellario & ſuis repererint. Qui cum nota retulerint domini epiſcopi, & domini imperatoris legati: quid hinc inde humilitatis & veritatis cognoverint, plenius poterunt enodare. In Urbe quoque cum Romanus clerus ad eccleſiam B. Petri, ipſis præſentibus, conveniret: quid de facto iſto perſenſerint, quoniam præſentes eſſe credimus, referant ipſi, & ad hoc comprobandum duos de fratribus noſtris Petrum Chriſtianum eccleſiæ noſtræ decanum, & Petrum Guidonis camerarium ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconum, ſanctitati veſtræ tranſmittimus, ut de his omnibus veritatis teſtimonium etiam viva voce perhibeant. In cœna Domini eſtis, in qua redemptionis humanæ ſacramenta peregit. Duos gladios apoſtoli ſe habere profeſſi ſunt, quos & vos habetis: quid in eis, & per eos agere debeatis, nullus veſtrum ignorat. Ibi dictum eſt a Chriſto, *Satis eſt*. Et nos qui Chriſti veſtigia ſequi debemus, vobis dominis noſtris dicimus huic operi finem facientes, Satis eſt. Omnipotentis ſapientia Patris, qui novit & poteſt unire vota & voluntates omnium, doceat vos omnes, & uniat ad confuſionem Babylonicam deſtruendam, & ſimoniam de eccleſia propellendam, & pacem toti mundo deſiderabilem in integrum reformandam.

Hæc eadem ſummatim, non citra favorem & ſtudium, ut ſolet, ſchiſmaticorum imperatorum fautor abbas Urſpergenſis in chronico his verbis enarrat: Tunc imperator Fridericus, tali turbatione comperta, Romanæ civitati condoluit: & qualiter ſubvenire poſſet, excogitavit. Tandem de conſilio bonorum virorum utroſque electos ad ſe venire ſtatuit apud Papiam, non ut eos judicaret, aut cauſam ſedis apoſtolicæ, ſed ut a prudentibus viris addiſceret, cui electo potius obedire deberet. Quo Octavianus, qui & Victor, cum ſuis fautoribus adventavit: Rolandus vero, qui & Alexander, frequenter admonitus, accedere contempſit. Tunc coram imperatore, & patriarcha Aquilejenſi, & epiſcopo Cremonenſi, & aliis quampluribus epiſcopis, & eccleſiarum prælatis, cauſa Octaviani diſcuſſa eſt: & adhibitis teſtibus, qui præſentes fuerunt, probatum eſt, quod ſicut ſupra deſcriptum eſt, facta eſt utraque electio. De jure quoque ſatis adjectum eſt, ut reprobata electione Rolandi, Octavianus verus præſul Romanæ eccleſiæ judicaretur. Tunc patriarcha Aquilejenſis, alii quoque epiſcopi, & eccleſiarum prælati, ad pedes ejus ſe proſtraverunt: Imperator quoque idipſum fecit, ut ab eo indulgentiam acciperent, & ſibi obedientiam facerent. Quem exinde Imperator deſtinavit in Alemanniam, ut cuncti ei obedientiam facerent: quod & factum eſt: nam Reinaldus Colonienſis archiepiſcopus eum devote recepit: Moguntienſis quoque & Magdeburgenſis ipſi Victori papæ ſe ſubdidere cum ſuis ſuffraganeis. Menſitque Roma cum ſuis conſpiratoribus in confuſione, ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetam: *Qui inſurgunt in me, confundantur*: & tertium dictum adimpleretur: *Servus tuus lætabitur. Hæc ille.*

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160. *Pſal. 108.*

EPISTOLA ALEXANDRI PAPÆ III.

AD ARNULPHUM LEXOVIENSEM EPISCOPUM.

Refert de hoc conciliabulo quæ præ pudore ſchiſmatici ſilentio præterierunt.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Arnulpho Lexovienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Litteras a tua nobis prudentia deſtinatas tanto hilariori mente ſuſcepimus, quanto de uberiori pinguedine caritatis, & ampliori fervore devotionis eas novimus proceſſiſſe. Quas & nos ipſi attente ſatis ac diligenter inſpeximus: & ut conceptæ dilectionis integritas, & probatæ fidei certitudo, in tenebris non lateret, ſed fieret ignorantibus manifeſta, eas in fratrum noſtrorum auditorio publice fecimus recitari. Ipſæ profecto & devotiſſimi continebant puritatem animi, nec minus luculentam profundi pectoris eloquentiam redolebant. Novimus autem, & immemores non exiſtimus, qualiter, ſicut & ipſa tua ſcripta plenarie continebant, divæ ac reverendæ memoriæ Innocentio papæ anteceſſori noſtro ſchiſmaticus ille, qui & generoſitate naturæ, rerum copia terrenarum; prudentia ſæculari, & gratia labiorum, mira æſtimatione reddebatur inſignis, nefaria temeritate ſuccrevit, & innocentem noxius, fortis debilem, armatus inermem, ſchiſmaticus catholicum impugnabat. Ceterum ad quem finem res ipſa, Deo miſerante, pervenerit, devoti & fideles eccleſiæ filii per gloriam meritorum, mali vero per ſuppliciorum gravamina cognoverunt. Quid etiam de aliis ſimilia præſumentibus antea ſæpenumero contigiſſet, tu tam fœcunde, quam eleganter, in illis eiſdem litteris expreſiſti. Temporibuſque noſtris optimus Deus voluit hæreſes * ſuſcitare, ut qui probati ſunt manifeſti fiant, & ut per noſtrum & aliorum catholicorum ſtudium & laborem, granis a paleis in area domini ſegregatis, ſchiſmata & hæreſes conterantur. Credimus ſiquidem, & de gratia Divina confidimus, quod in proximo ſedatis fluctibus procellarum, & ventorum turbine propulſato, dies nobis ſerenus & fulgidus arridebit, & calcatis inimicis eccleſiæ tranquilla in portu Petri navicula reſidebit.

* Forte *ſuſcitari*. Harduinus.

Perſolvimus autem gratias omnium conditori, laudum præconia referentes, quod magnificum illum & ſereniſſimum orbis principem Henricum regem Anglorum audivimus firmum & ſtabilem in catholicæ unitate eccleſiæ permanere, & quod per ſuam præſertim inductionem idem in ſancto propoſito animum ſolidavit. Rogavit ſane ut ita vigil ſemper circa eum & ſolicitus perſeveres, ne per frequentes vexationes Imperatoris & nunciorum ſuorum, a devotione eccleſiæ & noſtra, quod abſit, velit modo quolibet declinare. Volumus quidem te apud eumdem regem, & epiſcopos, atque adjacentes perſonas, quaſi quemdam apoſtolum & nuncium veritatis illis partibus experiri.

Cir-

ANNO CHRISTI 1160.

Circumpoſitos quoque & vicinos epiſcopos, & tam eccleſiaſticas, quam ſæculares perſonas, nobiles præcipue ac potentes, ad hoc ipſum efficaci ſtudio & omni diligentia exhorteris. Nos enim perſonam tuam quam ſincera caritate in Domino diligamus, atque ad honorem & exaltationem tuam quam prompto animo deſideremus intendere, per illum dilectionis fervorem, quem circa te & ante promotionem noſtram habuimus, diſcretionis tuæ prudentiam non credimus ignorare.

Præterea qualiter Fridericus Romanorum imperator, avorum ſuorum ſceleratiſſima veſtigia ſubſecutus, circa ſacroſanctam eccleſiam Romanam in præſenti ſe habeat & olim habuerit, & qualem circa eam animum gerat, qui utique ſpecialis ejus patronus deberet & defenſor exiſtere, multis rerum indiciis a longis retro temporibus ad notitiam tuam non ambigimus perveniſſe. A tempore ſiquidem anteceſſoris noſtri piæ recordationis Hadriani papæ, & ab exordio dignitatis ſuæ, cœpit ſanctam Romanam eccleſiam tanquam tyrannus opprimere, & non mediocriter infeſtare. Archiepiſcopos namque & epiſcopos a ſede apoſtolica redeuntes, in ignominiam & detrimentum eccleſiæ plerumque capi turpiter & inhoneſte præcepit, eoſque fecit carceris cuſtodiæ mancipari. * Non quoque in minori officio conſtitutos, qui cum venerabili fratre noſtro B. nunc Portuenſi epiſcopo ad eum fuimus delegati, qualiter apud Biſuntium ipſe tractaverit, & quam indigne receperit, non opus eſt nos in præſentia referre, quia credimus te † idipſum plenarie cognoviſſe. * Veniente etiam prædicto anteceſſore noſtro, patrimonium beati Petri violenter invaſit, & eamdem Romanam eccleſiam niſus eſt modis omnibus conculcare: ita quod a pluribus dicebatur, & quaſi fama communis habebat, quoniam eo ſuperſtite Octavianum, qui ſemper fuit domeſticus eccleſiæ inimicus, ordinare apoſtolicum, immo apoſtaticum, ſi opportunitatem acciperet, intendebat.

Cett. Non

† Vivente

Quia vero illo vivente omnipotens Deus non permiſit eum conceptam veſaniam exercere, poſt mortem ejus opportunitate concepta, prædictum Octavianum ſchiſmaticum, ſimoniacum, & manifeſtiſſimum invaſorem, qui cum tribus tantum malitiæ ſuæ complicibus, ſicut totus pene mundus agnovit, poſt canonicam & unanimem electionem noſtram mantum arripuit, & ita ſe damnabili præſumptione intruſit, in tanta iniquitate modis omnibus manutenuit, & quidquid ille fecit, ſolo favore, potentia & authoritate ipſius, & nunciorum, qui in Urbe præſentes extiterant, eum feciſſe abſque ambiguitate tenemus. Unde ad confirmationem ipſius, immo ut omnem videretur in eccleſia Dei authoritatem habere, archiepiſcopos, epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos, apud Papiam, contra ſacrorum inſtituta canonum, prout ei placuit, convocavit. Ille autem, ſicut homo, qui nec in Deo, nec in juſtitia confidebat, in ipſius imperatoris præſentia per aliquot dies, velut pro certo accepimus, inſignia pontificatus abjecit, ſicut etiam in noſtro & fratrum noſtrorum conſpectu, dum Romæ olim nos teneret incluſos, ſuam malitiam recognoſcens, facere voluit ea quidem conditione ſervata, ut nos ei poſtmodum reddere deberemus. Cumque nos ea recipere ſub hac conditione nollemus, ipſe in ſua pertinacia & damnabili præſumptione permanſit.

Ceterum ut prædictus imperator eccleſiam Dei ſuæ videretur ſubjugare & ſupponere ditioni, & eam in ſupremam redigere ſervitutem: memorato apoſtatico, ſicut dictum eſt, pontificalia inſignia reddidit, & cum de papatu, quod eſt a ſæculis inauditum, per annulum, prout dicitur, inveſtivit. Quoſdam etiam epiſcopos, aliis diſcretioribus & honeſtioribus occulte de illo conciliabulo fugientibus, reverentiam exhibere laicali violentia & tyrannica oppreſſione coegit. Sic enim reges & principes diverſarum partium ſibi intendit tum ſpirituali, tum materiali gladio ſubjugare, ſi in hac parte, quod abſit, nefandiſſimum ejus propoſitum prævaleret. Ad hæc juxta prudentiæ tuæ conſilium, Rothomagenſi archiepiſcopo ejuſque ſuffraganeis, & aliis per Northmanniam conſtitutis, exhortationis litteras deſtinamus. De cetero, memoratum Fridericum Imperatorem, pro eo quod Octavianum ſchiſmaticum recepit, & ei pertinaciter adhærere præſumit, cum eodem Octaviano, & cum aliis principalibus fautoribus ſuis, nos de communi fratrum noſtrorum conſilio, in Cœna Domini publice ac ſolemniter excommunicaſſe cognoſcas.

ANNO CHRISTI 1160.

Datum Anagniæ, Kal. Aprilis.

His acceptis Arnulphus ab Alexandro litteris, ut partes creditæ ſibi legationis impleret, ad archiepiſcopos & epiſcopos Galliæ, de his quæ geſta eſſent in conciliabulo Papienſi, litteras dedit: quas ob plenam rerum geſtarum ſignificationem hic deſcribendas operæ pretium duximus. Sic enim ſe habent.

AD ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS * Angliæ.

* Galliæ.

QUanta tempeſtate laboret eccleſia, atque in quanto videatur periculo conſtituta, veſtra, quos hic dolor tangit, prudentia non ignorat. Et filii quidem Babylonis proſpiciunt & exultant, qui quaſi certum auſpicantes de procellarum quantitate naufragium, ad diripiendas ſarcinas & ipſa navigii tabulata concurrunt. Nobis autem ſecuritatem præſtat Divina promiſſio, qua portas inferi adverſus eam prævalere non ſinit, ſed vexationis injurias victoriæ certitudo compenſat. Neque enim deſperationi locus eſt, ubi cauſam rectitudo commendat, & virtutem patientiæ firmat interim conſcientia veritatis. Cauſæ ſiquidem noſtræ nec ignota veritas, nec incerta juſtitia: ſed res luce clarior, & pravitatis nube negotium purgat, & omni judicium abſolvit errore.

Si enim perſona perſonæ comparetur, noſtram perfectio ſcientiæ & omnium virtutum format integritas: quod non magis noſtræ, quam adverſariæ quoque partis teſtimonio confirmatur. Alteri vero ſi nobilitas generis, & quæſita ob hoc ipſum potentium gratia ſubtrahatur, non erit unde ad majeſtatis apoſtolicæ faſtigium audeat aſpirare. Sed & ſi facta electionum invicem conferantur, electionem noſtram omni ordine, omni ſolemnitate, omni denique ratione ſubnixam, alteram plenam impudentia conſtat, & omni rationis adminiculo deſtitutam. Numquid enim unius epiſcopi, ipſiuſque quem noſtis, & duorum cardinalium, toti eccleſiæ præjudicabit authoritas, & reprobata univerſitate catholica, intra quaternitatis hujus anguſtias coarctata credetur? Numquid conſecrationi rite ac ſolemniter per eam cujus intereſt multitudinem celebratæ, ea quæ poſtmodum per paucas ipſaſque emendicatas manus contracta eſt, poterit prævalere? Numquid impudentiam conjecti ſibi propriis manibus indumenti minax redemptorum ſa-

ANNO CHRISTI 1160.

tellirum violentia conſecrabit? Certum ſiquidem eſt, Octavianum eccleſiam beati Petri, cum ibi celebranda foret electio, armatorum copia compleviſſe, ut quod de meritis ſuis, & ſanctorum patrum gratia non ſperabat, ſtrictis in cervices reſiſtentium gladiis uſurparet.

Denique conſenſu omnium in perſonam ſanctiſſimi patris Alexandri firmato, dum ipſa laudabili verecundia renuit & excuſat, impoſitumque ſibi manibus fere omnium pluviale repellit, diſſimulare ulterius ambitio non potuit vel differre: ſed effuſa temeritate, nullo adhuc cardinalium, ſicut dicitur, proſequente, cucurrit ad cathedram, ea nimirum fiducia, quod invitis armatis non poſſet ab inermibus amoveri. Pari quoque palatium feſtinatione conſcendit, ut primus utramque cathedram videretur inſediſſe, & quem jure non poterat, ſaltem de feſtinatione fortiretur aſcenſum. quo prædicti tres eum de tota univerſitate ſecuti ſunt. Alii gladiis diſcurrentibus territi, cum electo ſuo in munitionem proximam conceſſerunt, ubi eos adverſarius ille novem diebus obſeſſos gladiis tenuit & incluſos, exiguam ſicut poterant alimoniam toto illo tempore mendicantes. Unde etiam ſibi mentiendi cauſam componit iniquitas, aſſerens, Octavianum, priuſquam alter eligeretur, per novem dies apoſtolatus cathedram ſolitarium inſediſſe: quaſi ille ab initio, licet renuerit, non fuiſſet electus, uniuſque violenta poſſeſſio ſanctificare injuſtitiam, & ambitionis audaciam valeat expiare.

Porro illi de carcere beneficio ſenatus educti, ad locum, quo apoſtolica inſignia ſervabantur, Domino miſerante, perducti ſunt: ut electio manciparetur effectui, & electus gratiam conſecrationis per manum Oſtienſis epiſcopi, ad quem hoc jure ſpeciali pertinebat, acciperet. Denique cardinales & epiſcopi, qui per diverſas provincias legationis fungebantur officio, ad eum pari devotione converſi ſunt: totique jam eccleſiæ Dei indubitatæ tranquillitatis ſerenitas arrideret, niſi homo ille ad præparatum Imperatoris auxilium transfugiſſet. Verum ille gloriæ ſuæ, & non Dei ſedulus æmulator, deſiderii complendi, quod de proavorum exemplo conceperat, occaſionem lætabundus accepit. Noſtis enim prædeceſſores ejus ad ſubjugandam ditioni ſuæ Romanam eccleſiam a longis retro temporibus aſpiraſſe, ipſoſque adverſus eam ſemper vel ſuſcitaſſe vel foviſſe ſchiſmaticos, quo magis jure ejus, cui ipſi miniſterium debent, affectatum poſſent imperium exercere, eamque ad tuam converſo ordine non diſponere ſed evertere voluntatem. Bene tamen, quoniam quiſquis ad hanc de confidentia poteſtatis illius prorupit audaciam, in ruinam ſibi factus eſt, ceteris in exemplum, quo confuſa deinceps ceſſaret elatio, & ſua eccleſiæ Dei dignitas & reverentia ſervaretur. Ceterum hic blanda ſchiſmatici deſperantis humiliatione ſeductus eſt, dum ille perſonam ſuam arbitrio ejus exponit & cauſam: neque ſe quidquam fore, niſi de ſola ipſius voluntate, præſumit. Unde & ad pedes ejus ipſa dicitur apoſtolatus inſignia reſignaſſe, poſteaque de manu ipſius inveſtituram accepiſſe per annulum: ut veteri ſcilicet quæſtione compoſita, regnum plane de ſacerdotio, de ſpiritualibus temporalia, de eccleſiaſticis viderentur ſæcularia triumphaſſe. Indignum facinus, omnibuſque ſæculis deteſtanda malitia, ordinationem ſcilicet Divinam qualibet temeritate convertere, & redemptam ſanguine Chriſti perimere libertatem.

Prædictus itaque princeps, negotium ſuum tanquam ſub umbra pietatis exercens, eccleſiaſticum congregavit ſæculari poteſtate conventum: ut præſumptionem ſchiſmatici illius proprio roboraret aſſenſu, & quos poſſet ad obedientiam illius tyrannicæ poteſtatis terroribus inclinaret: ea ſiquidem intentione, * ut utriuſque gladii virtute comminuta priſtinam reformet imperii majeſtatem, ut utriuſque invicem cooperante potentia, omnia regna propriæ ſubjiciat ditioni. Porro illi, quos ſchiſmatico conciliaverat neceſſitas, aut voluntas, falſitatis & blaſphemiæ ſymbolum conſcripſerunt: ut quod de veritate non poſſunt, ſaltem conqriſitæ multitudinis ſuffragio prævalere credantur. Quod ſcriptum, ſi forte contigerit ad ſapientiæ veſtræ venire conſpectum, multa plenum falſitate credatis: licet etiam, ſi abſolutam contineret in omnibus veritatem, nihil, quod ibi diſpoſitum ſit, aliquem de jure fortiretur effectum. Neque enim arbitrium dici poteſt, ad quod voluntaria partium compromiſſio nos aſtringit: nec judicialis ſententia, quæ nec ab ordinaria juriſdictione, nec a delegata, procedit. Sed & cauſam communem privata authoritate decidere, qua arrogantia præſumpſerunt, nobiſque tanquam inferioribus imponere magiſtratum, quos Divina bonitas pares ordine, & etiam ſpectabiles conſtituit dignitate? Sed neque cauſa dici debet, ubi inter conſentientes nullum potuit eſſe litigium: neque ſine contradictione quæſtio vel formari potuit, vel abſolvi.

Ad hæc, ſi quod de Octaviano factum eſt, ab initio forte non valuit, ex poſt facto iſtorum nullo jure valuit confirmari: cum ipſe jam ab eo, qui poterat, condemnationis ſententiam, debitique pœnam anathematis excepiſſet. Scio ſapientiam veſtram validioribus argumentis potioribuſque rationibus abundare, ut Papienſe illud conciliabulum nullius reputetis extitiſſe momenti, * a vobis etiam minus intelligentiam ſimplicitas valeat edoceri. Benedictus autem pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, qui eccleſiæ Gallicanæ ſolitam miſericordiam benignus impendit: ut eam ſemper & agnitione veritatis illuſtret, & pedes ejus a juſtitiæ tramite nullatenus aberrare permittat. Sicut enim omnes, quos ad oppreſſionem Romanæ eccleſiæ rabida Teutonici furoris provexit invidia, virtus Altiſſimi manifeſta dejecit: ſic omnibus, quos devotio Gallicana ſuſcepit, victoriam ſemper contulit & triumphum. Cumque multis conſtet, ceteras regiones abundaſſe portentis: ſola Gallia monſtra non habuit, ſed ſinceritate fidei, doctrinæ veritate, virtutum quoque titulis, & plurima operum exhibitione præfulſit. Unde nunc quoque perſonarum penitus qualitate diſcuſſa, factiſque electionum plenius exploratis, in perſonam ſanctiſſimi patris Alexandri, de vere catholici & ſereniſſimi regis ſui beneplacito convenerunt, litteraſque ejus & nuncios paſſim & ſuſcipiunt & honorant. Sed quia inter ipſum & principem noſtrum, Deo volente, noviter eſt reformata concordia: placuit ob gratiam ipſius ad momentum differre publicandæ ſuſceptionis edictum, donec iſte noſter eccleſiam regni ſui conſuluiſſe poſſet, & quod mente concepit, aſſenſus veſtri conniventia confirmaſſet. Neque enim prudentiam regalis excellentiæ decuit, aliquid ſuper tanto negotio inconſulta veſtra ſapientia definire: ne gloriam ſuam alteri dediſſe videretur, & reverentiam veſtram minoris quam debuit æſtimaſſe. Quæ tamen ſuper hoc ipſius ab initio voluntas extiterit, multis declaravit indiciis, & expreſſit: quoniam patris Alexandri nuncios & litteras cum reve-

ANNO CHRISTI 1160.

* Forte, or H.

* a

ANNO CHRISTI 1160.

reverentia ſemper excepit & gratia, nullumque A ſe alium ſuſcepturum, adhibita ſæpe coram omnibus aſſeveratione, prædixit.

Porro litteras Octaviani oblatas renuit manu regia, velut immundum aliquid ſordidumque, contingere: ſed in contemptum ejus, ligneæ tabellæ, quam ipſe de pulvere ſuſtulit, manibus offerentis impoſitas, ipſe ſtatim coram nuncio poſt dorſum ſuum quam ſublimius potuit, riſu multitudinis quæ aderat proſequente projecit. Ex his igitur manifeſtum eſt, voluntatem ejus in favorem domini Alexandri ſine omni ambiguitate firmatam: ipſumque, veſtrum magis ob reverentiam quæſiſſe conſilium, quam pro abſolvenda qualibet ſuper hoc negotio quæſtione. Solent enim principes dominique terrarum majora quaB dam ſemper mora ſuſpendere, ut dilatione creſcat auctoritas, & major lætitia deſideria protracta conſummet. Super quo plane cum in idem favor principis veritaſque concurrant, manifeſte vobis viam reſponſionis gratia Divinæ bonitatis aſſignat. Oportet tamen vos propter aliquos, qui inter vos ſunt, ſolicite providere, qui ſe ſchiſmatico illi dicunt cognatione conjunctos: ne malignitas forte prævaleat, & eam, quæ ex Deo eſt, ſupplantet carnis affectio caritatem. Sed cum univerſitas veſtra convenerit, nolite quorumlibet expectare ſententias, nec eorum timeatis offenſam, ſed conceptum ſtatim in virtute ſpiritus uſurpate ſermonem: ne diſſimulatio veC ſtra pravitati præſtet audaciam, veſtroque ſilentio blaſphemiarum primitiæ convaleſcant. Tempeſtivius igitur zelus juſtitiæ per os veſtrum de libertate conſcientiæ & confidentia veritatis erumpat: ut quaſi quodam ſpirituali tonitruo terreatur iniquitas, & præparata ad ſubverſionem fidei fallacia ſuffocetur. Dominus mentes veſtras in bonum ſua pietate dirigat & confirmet: ut eccleſiæ ejus ſtudio veſtro retormetur integritas, & quæ vos tantis ultro beneficiis & honore prævenit, gratos in opportunitate ſentiat & fideles.

ANNO CHRISTI 1160.

Hucuſque Arnulphus ad Galliarum epiſcopos, egregiam navans operam pro catholico antiſtite adverſum ſchiſmaticum invaſorem.

Inter alios Galliarum epiſcopos, qui electionem Alexandri pontificis provexerunt, & protexerunt, fuit præcipuus Willelmus archiepiſcopus Senonenſis, ad quem iſta Petrus Bleſenſis: Vos enim eſtis, in cujus conſilio & auxilio potiſſimum ſuæ ſalutis ancoram navicula B. Petri conſtituit, cum inter ſchiſmaticæ perſecutionis fluctus periculoſius æſtuaret. Vobis contulit Deus in pueritia ſuper ſenes intelligere: & ad futuram naturæ canitiem maturiore morum ſenio pervenire. Fluxos adoleſcentiæ motus in vobis ratio magiſtra cohibuit, ut omni laſciviæ libertate præciſa, nec forma, nec nobilitas, nec opum exuberantia, nec poteſtas, nec cetera, quibus pudicitia expugnatur, propoſitum interverterent caſtitatis, ſed modeſta in omnibus converſatio plus angeli quam hominis exhiberet: Ceteras virtutes, quibus miraculoſe fulgetis, ſub ſilentio prætermimus: nec enim noſtra præconia mendicatis, cujus honeſtatem & prudentiam fama celebris latiſſime promulgavit.

Hæc de Willelmo Petrus, cujus teſtificatione conC ſtat, de Senonenſi tranſlatum ad Remenſem eccleſiam, ubi pro S. Thoma Cantuarienſi epiſcopo ſtrenue egit. Tales erant qui pro Alexandro adverſus ſchiſmaticos iniere certamen.

AD CONCILIABULUM PAPIENSE

A Friderico Imperatore indictum, quo Victoris III. antipapæ electio confirmatur, Anno 1160. celebratum

ADDITIO.

Ex Maſi Suppl. to II. pag. 519.

„ COnciliabuli Papienſis acta varia, & plura D
„ eo ſpectantia monumenta apud Labbeum
„ & nuperum ejus editorem Venetum ſuppetunt.
„ His tamen non ſpernendum additamentum ex
„ variis, quæ huc illuc corraſis documentis, mo-
„ do exhibeo. In primis ergo hujus hiſtoriam
„ do fuſiorem, quam de rebus in hoc concilio
„ geſtis tulit Otto Morena rerum Laudenſium
„ hiſtoricus coævus, non qualis eſt in vitiato
„ codice ab Oſio Mediolanenſi ſcriptore vulga-
„ to; ſed qualem e MSS. Ambroſianis codici-
„ bus emaculatis produxit Muratorius Rer. Ital.
„ to. VI. p. 1053. Diu ambigens hæſitavi, num
„ prolixam hanc narrationem exhiberem, cum
„ tota vel fere tota decerpta ſit ex epiſtola ſyE
„ nodica conciliabuli hujus, prout integriorem
„ quam ſit in Labbeo, hic referam. Ut tandem
„ darem ſuaſit ratio, quod ſi non aliter, ſal-
„ tem valeret ad adſtruendam veram lectionem
„ in iis quæ varie in variis codicibus leguntur.
„ Cum vero pauca referat ſcriptor iſte ſupra ea,
„ quæ ex epiſtola excerpſit, nihil ultra meretur
„ fidei ſupra id quod epiſtolæ ſchiſmaticorum
„ debetur.

„ Brevem aliam ejuſdem concilii hiſtoriam adjeci ex anonymo Bavaro coævo, cujus chroni„ con, a Stevartio vulgatum, Baſnagius in no„ viſſima lectionum Caniſianarum editione tom. III. par. II. pag. 260. reproduxit.

„ Jungitur hiſce ſynodica epiſcoporum ſchiſ„ maticorum integra, cum nonniſi mutilam vel „ hinc inde detruncatam ex Goldaſto Conſtit. „ Imperial. t. I. pag. 273. Labbeus exhibuerit. „ Hanc vero ex Martene Anecdot. tom. I. pag. „ 447. repræſento.

„ Ultimo tandem loco, ne quid actis conci„ liabuli hujus deſit, recito literas Friderici im„ peratoris in gratiam monaſt. Viridebergenſis „ in Bavaria hoc ipſo in concilio datas, vulga„ taſque a Pezio in Cod. Diplom. par. I. pag „ 416.

Hiſtoria Concilii ex Ottone Morena.

IMperator deinde cum omni ſuo exercitu Papiam perrexit. Sed ea tempeſtate magna diſcordia erat inter papam Victorem, qui prius vocabatur Octavianus, & Raynaldum cancellarium, qui in electione ſua vocatus fuerat Alexander tertius, qui ſimiliter ad papatus honorem levatus erat; ob quam diſſenſionem Imperator olim mandaverat ſuos legatos, ſcilicet comitem Ottonem Palatinum, & comitem Guidonem de Blanderate, ac ..... ad Octavianum, atque Alexandrum, rogans eos, ut illi uſque ad primum caput jejunii * Papiam venirent ſuas rationes alle-

* *Alter Cod. MS. habit.*

ga-

gaturi coram archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, aliiſque religioſis & coram ipſo Imperatore Romanæ eccleſiæ advocato, ibique per Dei virtutem tam deteſtabilis diſſenſio limitaretur. Mandaverat etiam archiepiſcopis, epiſcopis, atque abbatibus de Alamania, & de Burgondia, atque de Longobardia, de Tuſcia quoque, & de Appulia, ac de Romania, ac de aliis partibus Imperii, patriarchæ quoque & de Aquilea, ut in prædicto capite jejunii Papiæ forent audituri diſcordiam inter Octavianum, nunc papam Victorem vocatum, & Raynaldum, papam Alexandrum vocatum, & ut auditis utriuſque rationibus, quis juſtius ac rationabilius debeat eſſe apoſtolicus dijudicarent, dicens: eſſe potius in veritate cognoſcere, quis ipſorum magis foret catholicus, atque jure in apoſtolica dignitate dignior exiſteret, quam ſic prævaricantes, & quis eorum in veritate deberet eſſe papa ignorantes, & cum unus tantum apoſtolicus eſſe debeat in toto orbe, duos tenentes, animas ſuas propter talem diſcordiam amitterent. Octavianus vero legatos audiens Imperatoris, eoſque magno gaudio ſuſcipiens, & prædictæ diſſenſionis deſiderans audire ſententiam ſanctorum virorum, ad præfixum terminum ſe venturum legatis promiſit. Rynaldus autem eiſdem legatis renuntiavit ſe minime venturum ad talem conflictum, dicens: ſe a nemine debere judicari, cum ipſe omnes alios judicare debeat; & ſic reſpondit ac ſi jam eſſet in concordia, & ſine aliqua diſſenſione ad apoſtolicatus honorem ſublimatus. Octavianus vero ad terminum ſtatutum veniens, & patriarcha Aquilegiæ multique archiepiſcopi, epiſcopi ac abbates, aliique quam plures religioſi viri, pro quibus Imperator miſerat, Papiæ omnes congregati ſunt. (a) Cum igitur orthodoxorum Papiæ congregatorum univerſitas in nomine Domini conſedilſet, cauſa ſedis apoſtolicæ per aliquot dies continuos, remoto omni ſæculari judicio, legitime & canonice agitata, & diligenter inſpecta, ſufficienter & canonice in conſpectu concilii per teſtes idoneos eſt probatum, Domnum papam Victorem, & nullum alium in baſilica B. Petri, a ſaniori parte cardinalium petitione populi Romani, & conſenſu, & deſiderio Dei fuiſſe inmitriatum, & quod præſente, & non contradicente, Rolando quondam cancellario in cathedra B. Petri fuerit collocatus, & quod ibi ei a cardinalibus & clero Romano, *Te Deum laudamus*, glorioſe eſt decantatum, & inde ad palatium cum bandis & aliis papalibus inſignis eſt deductus. Probatum eſt & quod eo tempore, quo electio Romæ celebrabatur, erant in Urbe tantummodo XXI. (b) Cardinales. Cardinalis autem S. Petri ad vincula erat Anagniæ infirmus, qui conſenſum & voluntatem ſuam aperuit domno cardinali S. Martini, & domno Guidoni Cremenſi, ex quibus omnibus (c) cardinalibus cum domnus Victor tunc Octavianus & Rolandus ſegregati fuiſſent, remanſerunt tantum viginti electores, quorum novem ſanioris conſilii, & nulla conjuratione fœdati, quorum prima vox erat in electione, domnum Victorem una cum capitulo B. Petri, petitione populi, conſenſu & deſiderio cleri annuente, ordine ſenatorum, & nobilium Romanorum domnum Victorem elegerunt; & clerus & populus ſecundum conſuetudinem interrogatus per ſcrinium, ſi placeret, tribus vicibus clara voce reſpondit: *Placet*. Probatum eſt etiam, quod Rolandus, XII. die poſt domni Victoris promotionem (d) ab Urbe egreſſus apud Ciſternam, prope terram Siculi, in loco non celebri, primo eſt inmantatus; probatum eſt quoque, quod in ſecundo die poſt promotionem domni Victoris Rolandus interrogatus a rectoribus cleri Romani, & a clericis de ſua cardinalia, ſi domno Victori eſſet obediendum, expreſſe confeſſus eſt ſe nunquam fuiſſe inmantatum, & expreſſe dixerit. *ita* (e) *& obedite ei quem inmantatum eſſe videtis*. Super his capitulis fuerunt teſtes *, & ſub ſtola ſacroſanctis tactis Evangeliis juraverunt: dominus Petrus Ranus (f) decanus baſilicæ S. Petri, *cum duobus fratribus ſuis* (g) & in perſona ſua & totius capituli B. Petri, *cujus etiam literæ ad plenum teſtimonium ibi habitæ*; (h) ſuprajuraverunt (i) *etiam honeſtiſſimi rectores, & præſati cleri Romani, qui omnia viderunt, & tractaverunt, & fuerunt ultra octo inter archipresbyteros, & alios clericos*. Præterea Petrus illuſtris *vir bis* (k) præfectus, & alii quam plures Romani nobiles in conſpectu concilii ſuper jam dictis capitulis omnes ſimiliter teſtimonium perhibuerunt, & jurare voluerunt. Sed quia prædictorum teſtimonium ſufficiens concilio viſum fuit, a ſacramento excuſati ſunt. Deinde venerabiles epiſcopi Hermannus Verdenſis, & Daniel Pragenſis de Boemia, & Otto Palatinus comes, quos dominus Imperator ex conſilio XXII. epiſcoporum, & multorum aliorum religioſorum tunc præſentium Romam delegaverat, ut partes ante concilii præſentiam Papiam evocarent, in conſpectu concilii teſtimonium perhibuerunt, quod Rolandum cancellarium & ejus partem, trinis edictis per ipſa intervalla perhemptorie & ſolemniter ad præſentiam eccleſiæ tunc Papiæ congregandæ vocaverunt; quod Rolandus & ſui cardinales viva voce & manifeſte dixerunt judicium vel examen aliquod eccleſiæ ſe nolle recipere. His igitur, & aliis quam pluribus rationibus auditis, quas longum foret enarrare, communicato conſilio prædicti patriarchæ, & novem archiepiſcoporum, & XXXVIII. (l) epiſcoporum, & multitudine magna abbatum, qui omnes aderant concilio dominum Victorem laudaverunt, & electionem Rolandi caſſaverunt: poſt quos omnes chriſtianiſſimus Imperator electionem domini Victoris comprobarat, & poſt eum omnes ejus principes, ſcilicet dux Henricus de Saxonia, dux Bertaldus de Zaringia, dux Federicus de Rottenburgo (m) comes Palatinus de Reno ſuper * Imperatoris, comes Palatinus de Saxonia, comes Palatinus de Bavarea, & alii quam plures marchiones, & comites tam Longobardi quam Teutonici electionem domini Victoris firmaverunt.

His ita perpetratis dedit licentiam dulciſſimus Imperator, quo dulcior nullus fuit a longis retro temporibus, duci Henrico de Saxonia, & duci Bertaldo, & etiam fere omnibus archiepiſcopis, epiſc., abbatibus, qui ſecum erant in exercitu, & cum militibus ſuis, ad ſuas patrias remeandi, cum omnibus ſuis equitibus; quibus omnibus recedentibus, remanſit Imperator Papiæ cum duce Federico, regis quondam Conradi filio, & cum Corrado comite Palatino de Rheno fratre ſuo, & cum Ottone Palatino comite, & aliis quibuſdam Principibus.

H.

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160.

* al Cod. MS. addit examinati.

* al Cod. MS. fratri.

(a) Hæc & ſequentia excerpta ſunt ex epiſt. (b) In epiſt. legitur XXII. ſed ibi ſequentia non leguntur.
(c) hæc & ſequentia ſunt in epiſt. (d) In epiſt. *tertio die*. (e) epiſt. *ita*. (f) epiſt. *chriſtianus*.
(g) deſunt hæc in epiſt. (h) deſunt in epiſt. (i) Multum hæc variant ab epiſt. (k) In epiſt. *Urbis*.
(l) in epiſt. recenſentur XXXIX. (m) ex his in nonnullis ſuppletur epiſt.

Hiſtoria ejuſdem concilii ex anonymo Stevertii.

ANNO CHRISTI 1160.

CRema capta, deſtructa, & concremata eſt. Quo facto imperator ſtatim venit Papiam cum epiſcopis & principibus qui congregati erant. Et inde nonis februarii curiæ & colloquii initium habetur. Per ſex dies in hoc demorantur; & fuit diſſenſio inter ipſos: quibuſdam hunc, quibuſdam illum confirmare volentibus. Tertia itaque idus Februarii; quia nec Alexander papa venerat, nec legati ejus, nec aliquis pro parte ejus firmiter ſtabat, Imperator omnes epiſcopos convocans in hunc eos conſenſum deduxit, ut omnes Victorem papam ſuſciperent, & ſtatim ſequenti die idem IV. Kal. Febr. ab ipſo Imperatore & epiſcopis ſuſcipitur, & inthronizatur in monaſterio S. Siri, Imperatore frenum equi, & ſtivam ſellæ illius tenente, & eum de equo ſuſcipiente, & ad altare cum patriarcha Aquilejenſi inter manus eum deducente. Alexander autem cum omnibus cardinalibus ſuis in Franciam deveniens ibi morabatur.

EPISTOLA EPISCOPORUM SCHISMATICORUM

In Conciliabulo Papienſi congregatorum de electione Victoris IV. antipapæ.

Joan. Dei gratia Aquilegienſis patriarcha, Archiep. Maguntinus, R. Colonienſis, W. Magdeburgenſis, & H. Bremenſis archiepiſc. & univerſi epiſc. & abbates & viri religioſi in concil. Papiæ congregati, regibus, archiep. epiſc. abbatibus, ducibus, comitibus, marchionibus & omnibus Chriſti fidelibus, ad quos litteræ iſtæ perveniunt, ſalutem & orationes in Chriſto.

QUia ſedis apoſtolicæ turbatio Chriſtianorum animos admodum ſauciavit, nos qui ad reſecanda ſchiſmata Papiæ ſuimus congregati, qualitatem cauſæ modumque negotii & ſacri concilii ſtatutum univerſitati veſtræ plenarie duximus intimandum; quatenus per ſcripta præſentia mera veritate monſtrata, auditorum animi falſitatem, quam forte conceperunt, vehementer expellant, & amodo per ſcripta ſchiſmata non ſeducantur. Cum igitur orthodoxorum Papiæ congregatorum univerſitas conſediſſet, cauſa per ſeptem continuos dies, remoto omni ſeculari judicio, legitime & canonice agitata, ac diligenter inſpecta, ſufficienter & canonice in conſpectu concilii per Teſtes idoneos eſt comprobatum, nimirum papam Victorem & nullum alium in baſilica B. Petri a ſaniori parte cardinalium, petitione populi, conſenſu & deſiderio cleri Romani fuiſſe electum, & ſolemniter inmantatum; & quia præſente & non contradicente Rolando, quondam cancellario, in cathedra B. Petri fuerit collocatus, & quod ei a cardinalibus & clero Romano *Te Deum laudamus*, &c. glorioſe eſt decantatum, & inde ad palatium cum bandis & aliis papalibus inſignibus eſt eductus.

Deſunt hæc & ſeq. in edit. Labbeanâ.

Probatum quod eo tempore quo electio Romæ celebrabatur, erant in urbe tantummodo XXII. cardinales, ex quibus cum dominus Victor tunc Ottavianus & Rollandus ſegregati fuiſſent, remanſerunt tantummodo XX. electores, ex quibus novem ſanioris conſilii, & nulla conjuratione ſæderati, quorum vox prima erat in electione una cum capitulo B. Petri, petitione populi, conſenſu & deſiderio cleri, annuente ordine ſenatorum & nobilioribus Romanis, dominum elegerunt Victorem. Et clerus & populus ſecundum conſuetudinem interrogatus per ſcriniarium, ſi placeret; tribus vicibus clara voce reſponderunt. Placet.

ANNO CHRISTI 1160.

Probatum eſt etiam quod Rollandus poſt domini Victoris promotionem *tertio die* ab Urbe egreſſus apud ciſternam in finibus terræ Sicilii in loco non celebri primo eſt inmantatus.

Sunt hæc in edit. Labbei, ſed pro *tertio die*, eſt ibi *duodecimo die*.

Probatum eſt quod in ſecunda die poſt promotionem domini Victoris, Rollandus interrogatus a rectoribus cleri Romani & a clericis de ſua cardinalitate, ſi domino Victori eſſet obediendum, expreſſe confeſſus eſt ſe numquam fuiſſe inmantatum, & expreſſe dixit: *ita* (a) *obedite ei, quem inmantatum eſſe victis* - Super his capitulis fuerunt teſtes, & ſub ſtola tactis ſacroſanctis evangeliis juraverunt dominus Petrus Chriſtianus decanus baſilicæ S. Petri cum duobus fratribus ſuis in perſona ſua & totius capituli B. Petri, (b) ubi corpus ipſius Apoſtolorum principis requieſcit, quæ eſt mater noſtra, & caput omnium eccleſiarum: cujus etiam plenum teſtimonium habebamus; ſimiliter juraverunt religioſi & honeſtiſſimi rectores & prælati cleri Romanæ urbis, qui omnia viderunt & tractaverunt, quorum nomina ſunt hæc: dominus (c) Baſilius archipresbyter, dominus Maimus archipresbyter, J. archipresbyter, Aimerardus archipresbyter, Bernardus archipresbyter; item J. archipresbyter, Gentilis presbyter, Tholomeus archipresbyter, Benedictus decanus, magiſter Gerardus, Nicolaus & alii religioſi, & honeſti clerici Romani. Præterea P. illuſtris Urbis præfectus, Stephanus de Tebaldo, Stephanus Normannus, Guimundus filius Petri Leonis, J. de Stephano, & alii principes & nobiles Romani, qui ad vocationem ſereniſſimi Imperatoris venerant, in conſpectu concilii ſuper jam dictis capitulis omnes pariter teſtimonium perhibuerunt, & jurare voluerunt. Sed nos quia religioſorum archipresbyterorum multorum, & capituli B. Petri teſtimonium ſufficiens habebamus & abundantiſſimum, duximus laicis in hac parte parcendum. Deinde venerabiles epiſcopi Her. Verdenſis, Daniel Pragenſis, O. Palatinus comes, & Herbertus præpoſitus, quos dominus imperator ex conſilio duodecim (d) epiſcoporum & multorum religioſorum abbatum aliorumque religioſorum tunc præſentium Romam delegaverat, ut partes ante concilii præſentiam Papiam revocarent, teſtimonium perhibuerunt, quod R. cancellarium & partem ejus ternis edictis per intervalla temporum peremptorie & ſolemniter ad præſentiam eccleſiæ Papiæ tunc congregandæ, remoto omni ſæculari judicio, vocaverunt, & quod R. & ſui cardinales viva voce & ore proprio judicium vel examen aliquod eccleſiæ ſi nolle recipere manifeſte dixerunt. (e) Oſtenſum eſt quod iidem legati R. ſuiſque ſequacibus ſecuriſſimum conductum, ſub fide ſacramenti in eundo ad concilium & redeundo præſtare voluerunt. Ad majoris quoque ſecuritatis plenitudinem dominus papa Victor arces & caſtella & fratres ac nepotes ſuos obſides eis obtulit, ſi in facie eccleſiæ ſecum in judicio ſiſtere voluiſſent. Rollandus vero, qui ante hujuſmodi vocationem per litteras & per legatos ſuos judi-

(a) Lab. *Ite*. (b) Deſunt ſequentia apud Lab. (c) Variant hæc apud Lab. (d) Lab. 12.
(e) Deſunt ſequent. apud Lab.

judicium multotiens poſtulaverat, has omnes vocationes & ſecuritatis promiſſiones contumaciter & ſuperbe contempſit. Præterea conjurationem inter hanc & ſuos ſequaces cardinales cum Mediolanenſibus & Siculo nefandiſſime perpetratam, & per ipſos conjuratores, & per litteras Rollandi Mediolanenſibus directas, & aliis manifeſtiſſimis argumentis deprehendimus & cognovimus. Cujus conjurationis tenor & continentia talis erat, ut nunquam alter ſine altero cum Romano imperio pacem teneret; & ſi interim papam Adrianum mori contigerit, unum de illis cardinalibus, & non alium in papam eligerent, qui eadem conjuratione teneretur. Per ſcripta etiam Rollandi ſuo ſigillo bullata, & in orbe tranſmiſſa, & in conſpectu concilii recitata, mendacia manifeſtiſſima & deteſtabilia deprehendimus in hæc verba: „ Teſtamur Deum, quem nul„ lum latet ſecretum, quod non mendacium fin„ gimus, ſed meram, ſicut eſt, loquimur veri„ tatem, quia duo tantum elegerunt Octavia„ num Johannes S. Martini & G. Cremenſis car„ dinales, ceteri vero in noſtram perſonam con„ venerunt. “ In his itaque verbis venerabile concilium non ſolum mendacia manifeſtiſſime deprehendit, ſed etiam deteſtabile perjurium recognovit. Præter eos namque cardinales quos dominum Victorem elegiſſe Rollandus aſſeruit, habuimus in facie concilii electorem & conſecratorem domini papæ Victoris domnum Y. Venuſcii ſcilicet epiſcopum omnium cardinalium priorem & antiquiorem, cujus erat prima vox in electione pontificis. Habuimus & præſentem domnum W. cardinalem S. Petri ad Vincula, quem advocati domni papæ Victoris in præſentia omnium domnum Victorem ſe elegiſſe affirmaverunt, & ipſe W. in medio concilii hoc audivit & non negavit. Nam domnus C. cardinalis S. Adriani infirmitate detentus per cyrographum nobis voluntatem ſuam expoſuit, & per nuncium jurare præcepit domnum Victorem ſe elegiſſe, & ei obediſſe, & eum & non alium in dominum & papam velle ſe habere. Magiſter Ro. cardinalis ſanctæ Mariæ in Via lata, ſicut pro certo cognovimus, eum elegit, & ei obedivit. Propter quod etiam, dum ad concilium tenderet, a fautoribus Rollandi Piſis captus eſt, & crudeliſſime verberatus, & in carcerem truſus. G. Sabinienſis epiſcopus, & Archiepiſc. cardinalis & alii multi obedierunt domino Victori, qui, ut accepimus, varia ſpe pecuniarum ſeducti, poſtea abierunt retrorſum. Præterea nos antiquorum veſtigia & Romanæ eccleſiæ conſuetudinem imitantes, librum de vita & ordinatione Romanorum pontificum ſuper ſimilibus cauſis in medio concilio fecimus recitari, ubi manifeſtiſſime comperimus, quod in hujuſmodi negotiis, illum ſemper ſancta ſtatuit Eccleſia præferendum, qui petitione populi, conſenſu & deſiderio cleri, a cardinalibus prior eſt in cathedra B. Petri collocatus. Illud etiam quod de Anacleto & domino Innocentio noſtris temporibus accidiſſe recolimus, ad memoriam concilii nihilominus eſt revocatum, quod licet una & eadem die ambo immantati fuiſſent, ille potius eſt ab eccleſia approbatus, cujus immantatio aliqua diei parte præceſſit. A ſæculo non eſt auditum, quod poſt unius immantationem die tracta, alius poſtea fuerit immantatus. Rollandus autem non una tantum, ſed undecima tranſacta die poſt immantationem domini Victoris fuit immantatus. Præterea (a) vidimus ſcripta Hen. Piſani cardinalis ad dominum imperatorem directa, in quibus expreſſe continebatur, quod nullum vellent eccleſiæ ſubire judicium & examen. Super hæc omnia (b) Hen. & O. cardinalem S. Nicolai in carcerem truſit, qui tempore concilii, & ante apud Januas morabantur. Et J. Anagninus, & P. Pitutus, qui a Rollando tranſmiſſi tunc apud Placentiam morabantur, per octo continuos dies a toto concilio ſunt expectati, & per literas & nuncios concilii ſunt vocati, & contempſerunt venire. Ex his (c) igitur nobis ſufficienter inſtructis, & veritate hinc inde plenarie declarata, placuit reverendo concilio, ut electio domini Victoris, qui tamquam manſuetus & innocens eccleſiæ judicium venerat ſuſcepturus, approbaretur & confirmaretur: & electio Rollandi penitus caſſaretur. Et factum eſt ita. Electione itaque domini Victoris, remoto omni ſæculari judicio, Sancti Spiritus gratia invocata, confirmata & recepta, chriſtianiſſimus imperator noſter poſt omnes epiſcopos, & poſt omnem clerum ultimus ex concilio & petitione concilii electionem domini Victoris recepit & approbavit, & poſt eum omnes principes ejus, & innumerabilis hominum multitudo, quæ præſens erat, interrogata tribus vicibus, ſi ei placeret, reſpondit cum gaudio: Placet. Sequenti die proxima, ideſt prima ſexta feria quadrageſimæ, dominus Victor cum proceſſione ab eccleſia S. Salvatoris extra civitatem, in qua fuerat hoſpitatus, ad cathedralem eccleſiam glorioſe deductus eſt: Ibi religioſiſſimus imperator ante januas eccleſiæ eum ſuſcepit, & deſcendenti de equo itrepam humiliter tenuit: & apprehenſum per manum uſque ad altare conduxit, & pedes ejus eſt oſculatus, & nos omnes, patriarcha, archiepiſcopi, epiſcopi & abbates, & omnes principes cum univerſa multitudine, quæ præſens erat, pedes apoſtolicos oſculati ſumus. Proxima autem die ſequenti, ideſt ſabbato, habito generali concilio, domnus papa & nos cum illo Rollandum olim cancellarium, nunc ſchiſmaticum, & principales ejus fautores, accenſis candelis anathematizavimus, & tradidimus eum ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die domini. De cetero ex parte Dei omnipotentis & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli & omnium ſanctorum, & virorum orthodoxorum, qui divino intuitu ad reſecanda ſchiſmata convenerunt, univerſitatem veſtram imploramus, & monemus in Chriſto, ut ea quæ eccleſia Papiæ congregata ad honorem Creatoris & ſponſæ ſuæ matris veſtræ ſanctæ Romanæ eccleſiæ tranquillitatem & ad ſalutem omnium Chriſtianorum fideliter ordinavit, vos omni dubio & ambiguitate remota, irrefragabiliter ratum firmumque teneatis, orantes ut redemptor noſter Jeſus-Chriſtus univerſalem pontificem & papam Victorem, de cujus ſanctitate & religione omnimodo confidimus, per tempora longa conſervet, & præſtet ei omnimodam tranquillitatem & pacem: ita quod per eum Dominus honoretur, & eccleſia Romana, & omnis religio gratum Domino accipiat incrementum. Ut autem omnis actio plenius eluceſcat, dignum duximus, ut omnium conſenſus noſtrum & nomina ſubſcribantur.

Ego Peregrinus Aquilejenſis patriarcha, cum fratribus ſuffraganeis interfui & conſenſi.

Ego Arnoldus Moguntinus.

Ego

ANNO CHRISTI 1160.

(a) Hæc & ſequentia ſunt apud Lab. Lab. concordant. (b) Hæc multum variant ab edito Lab. (c) Hæc & ſeq. cum

ANNO CHRISTI 1160.

Ego Reinoldus Colonienſis,
Ego Wimannus Magdeburgenſis,
Ego Ardwicus Bremenſis archiepiſcopi interfuimus & cum omnibus ſuffraganeis noſtris conſenſimus,
Beluimus Trevirenſis archiepiſcopus,
Ebrardus Salzburgenſis archiepiſcopus (a) Arelatenſis archiepiſcopus,
Viennæ archiepiſcopus,
G. electus Ravennas, *omnes per legatos* (b) ſuos & literas ſuas conceſſerunt,
Rex Hungarorum,
Rex Danorum,
Rex Bohemiæ per *legatos ſuos & literas ſuas* conceſſerunt. (c)
Archiepiſcopus & Dux Poloniæ per legatos & literas ſuas conſenſerunt (d).
Epiſcopus Ripenſis,
Epiſcopus Auguſtidunenſis,
Epiſcopus Tridentinus,
Epiſcopus Paduanus,
Epiſc. Flectrenſis, E. Telguſinus, E. Mantuanus, Faventinus, Verogenſis, Pergamenus, Imolenſis, Mutinus, Laudenſis, Firmanus, Ferentinus, Terdonenſis, Aquenſis, Aſtenſis, Taurinus, Vercellenſis, Iporenſis, Cumanus, Novarienſis, Germonenſis, Gebentinus, Tullenſis, Virdunenſis, Baſileenſis, Argentinus, Warmacenſis, Trajectenſis, Verdenſis, Abelenburgenſis, Pragenſis, Ratisbonenſis, Patavienſis. Item Auguſtenſis, Bambergenſis, Melfitanus. Hi omnes interfuerunt & conſenſerunt. Eſt autem numerus archiepiſcoporum & epiſcoporum qui præſentes fuerunt, & qui literis ſuis conſentum ſuum præbuerunt centum quinquaginta tres. Abbatum vero & archidiaconorum & præpoſitorum multorum regnorum inæſtimabilis multitudo interfuit, & cum deſiderio conſenſit. Interfuit etiam Dux Saxoniæ & Bavariæ, dux Wlfo, dux Zaringiæ, dux Suevorum, comes Palatinus de Rheno, Palatinus de Saxonia, de Bavvaria, & alii marchiones & comites, quorum nomina ignoramus.

ANNO CHRISTI 1160.

IN HANC SYNODICAM JO. DOM MANSI CENSURA.

Epiſtolæ hujus ſcriptiones a veteratore quodam ſchiſmatico interpolatione plurima vitiatas eſſe non dubito; Nam Otto Morena, coævus author, nonniſi archiepiſcopos novem, epiſcopos vero octo & triginta interfuiſſe concilio & ſubſcripſiſſe teſtatur, idque didiciſſe illum ex ipſa concilii ſynodica, quam excerpit, ſatis conſtat. Nec ſane archiepiſcopos plures, paremque fere epiſcoporum numerum exhibet ſynodica illa ex Goldaſto a Labbeo hic recitata. Cur ergo archiepiſcopi una cum epiſcopis centum quinquaginta tres hic ſupputantur? Præterea S. Eberhardus Salzburgenſis epiſcopus hic cum cæteris Victorem agnoſcit & admittit, conſtat vero illum concilio noquaquam interfuiſſe, quem proinde ut abſentem de rebus in eo geſtis Fridericus imperator literis ſuis Papiæ datis XV. Kal. Maii, ideſt ſtatim ab abſolutione ſynodi certiorem facit. Nec poſt definitionem concilii ille unquam perſuaderi ſe permiſit, ut Alexandro abjecto Victorem admitteret; extant enim Alexandri ad illum & ſuffraganeos ejus literæ datæ Anagniæ, poſt bimeſtre a concilio Papienſi, quibus eos hortatur non quidem ut reſipiſcant, ſed ut in eccleſiæ obſequio perſeverent. Ex quibus inferas, numquam illum ſchiſmati adhæſiſſe.

FRIDERICUS PRIMUS IMPERATOR

Quædam bona Monaſterio Windbergenſi in Bavaria collata confirmat.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Fridericus divina favente clementia Romanorum imperator auguſtus. Sicut ſacra divæ memoriæ Principum coruſcat auctoritas, æquitatis primæ poſt cultum Dei gradus proximus eſt, venerabilibus locis & eorum miniſtris reverentiam exhibere. Hoc intuitu, rogatu quoque & interventu dilecti & fidelis noſtri Eberhardi, Babenbergenſis Epiſcopi, cuidam eccleſiæ ſuæ ditionis, Windebergæ, in epiſcopatu Ratiſponenſi perpetuæ Virginis & ordine fratrum Præmonſtratenſium, in ſuis neceſſitatibus imperiali remedio ſubvenire curavimus, quædam bona imperialia, quæ patruus noſter Heinricus, illuſtris dux Auſtriæ, & ab ipſo vaſalli ejus in beneficio poſſidebant, conſenſu eorum illi eccleſiæ conferentes, eique viciſſim, prout ratio poſcebat, congruenter commutationis jure bona præfatæ eccleſiæ reſtituentes ordine ſubnotato.

Prænominatus equidem patruus noſter reſignavit nobis curtem Frukeſdorf, quam Engelſcalcus de Berendorf habebat in feudo, & duos manſos cohærentes monti Windberg ad plagam occidentalem, quos Theodoricus de Adelgereshach ab ipſo duce, ſecundario autem ejus nomine Adalbertus & Goſpoldus fratres de Novedorf feodaliter tenuerunt, ipſis conſentientibus & collaudantibus. Nos vero in idipſum pro more citantes & conſtituentes advocatum nobis Fridericum Palatinum comitem de Witelineſpach, per manus ejus tradidimus Pertholdo comiti de Bogen, patrono & advocato ſupra nominatæ eccleſiæ curtem, & manſos prælibatos in proprietatem eccleſiæ tranſtulimus: ab ipſo autem Babenbergenſi Eberhardo & Advocato Pertholdo recepimus imperio per manum Friderici Palatini comitis bona hæc: manſum unum Aſcha, & unum Wincere, & unum Muchental pro curte Frukeſdorf, pro manſis autem duobus unum manſum Regenolteſtorf, & unum Odrukesbuhele, & unum Radebuhele, ac ſic æſtimatione hinc inde habita pro conſenſu partium & permutatione completa conceſſimus in beneficium duci, quæ de bonis eccleſiæ receperamus. Prædictam autem eccleſiam cum his, quæ ordine permutationis in ſortem ei obvenerunt, in noſtram tuitionem recipientes, una cum aliis bonis ſuis juſte & legitime acquiſitis vel adquirendis, præcipimus, ut nullus in perſonis aut rebus ſuis eam moleſtare præſumat. Quod ſi quis autu temerario contra hanc imperialis noſtri edicti paginam ire præſumpſerit, Dei omnipotentis & noſtram indignationem incurrat, & centum libras auri optimi componat, medietatem cameræ noſtræ, & medietatem pro ſua offenſa prædictæ eccleſiæ.

Ad perpetuam autem hujus rei certitudinem & auctoritatem hanc ipſam paginam ſigilli noſtri impreſſione & teſtium, qui prædictæ commutationi interfuerunt, inſcriptione communiri præcepimus, quorum nomina hæc ſunt: Fridericus dux, filius Cuonradi regis, Atto Palatinus comes de Witelineſpach & frater ejus Fri-

(a) Deeſt apud Lab. (b) Variant hæc ab edito Lab. (c) Hæc pariter variant Lab.
(d) Deſunt in Lab. & ſequent. pauca ſunt apud illum.

☞ Fridericus, Henricus præfectus urbis Ratiſponæ, Liutoldus comes de Blejen, Marewardus de Gerumbach, Adelbertus de Truhentingen, Hermannus de Ilelden, Regengerus de Erichelpach. ANNO CHRISTI 1160.

Signum Domini Friderici Romanorum Imperatoris invictiſſimi.

Ego Reinaldus Colonienſis eccleſiæ electus, & Italiæ archicancellarius recognovi.

Datum in curia Papiæ, ubi confirmatus eſt Victor Papa, Id. Febr. Indict. VIII. an. Dominicæ Incarnationis MCLX. regnante Friderico Romanorum Imperatore glorioſiſſimo, anno regni ejus VIII. Imperii vero V.

Res quoque concilibuli hujus Papienſis auget diploma Friderici I. imperatoris ex hoc concilio datum, & huc translatum ex Muratorio antiquit. B med. ævi to. VI. pag. 251.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Fridericus, divina favente clementia, Romanorum imperator auguſtus. Si in ſacratis omnipotenti Deo locis, a quibuslibet deſolatis, augmentum recuperationis, ſeu confirmationis pio favore largimur, id nobis, & ad imperii noſtri ſtabilimentum credimus profuturum. Quapropter omnium ſanctæ Dei eccleſiæ, noſtrorumque fidelium, præſentium ſcilicet ac futurorum noverit univerſitas, quod Garſendonius ſanctæ Mantuanæ ſedis epiſcopus, noſtram adiit clementiam, poſtulans, ut pro Dei amore ad confirmationem &c. Confirmamus quoque ſupradictæ eccleſiæ Caſtrum Novum, & Campitellum, atque Scorziariolum cum omnibus eorum pertinentiis intus & foris, & Guſtellum, & Curtem de Burbaſſio, & plebem ſancti Martini, quæ Gubernula vocatur, ſicut in inſtrumento comitiſſæ Mathildæ Mantuanæ eccleſiæ collato continetur, ſalva per omnia imperiali juſtitia. Verum etiam confirmamus eidem eccleſiæ, ſalvo jure noſtro, omne theloneum, ripas, & ripaticum &c. Nil ab eis quiſquam publicus miniſter exigat, ut ſecurius ac diligentius cauſas ſuas perficere poſſint, ſive per pugnam, ſive per legale judicium. Stabilimus etiam, ut de omnibus rebus ipſius eccleſiæ, ſicut de noſtris dominicatis, per vicinos inquiſitio fiat ſic, ut omnes ſuæ res redeant in jus & dominium ſanctæ eccleſiæ. Præcipimus quoque, D ut nullus dux &c. quatenus idem Garſendonius præſul, ejuſque ſucceſſores hæc omnia ſupradicta ad utilitatem ſuæ eccleſiæ abſque alicujus impedimento, & contradictionis moleſtia perpetualiter valeant poſſidere, ſalva per omnia imperiali juſtitia. Ceterum confirmamus prædictæ eccleſiæ eam proprietatem duorum caſtrorum, quæ uno nomine vocantur, ſcilicet Caſtrum Walterii, quæ comes abbas contulit jam dictæ eccleſiæ, cum omnibus pertinentiis eorumdem caſtrorum intus & foris. Præterea confirmamus eccleſiæ Mantuanæ omnia thelonea ejuſdem epiſcopatus, quæ ſunt ſuper Padum, ſalva noſtra imperiali juſtitia. Quia vero ſupradicta eccleſia propter negligentiam & inopiam magiſtratus, bonorum ſuorum diminutionem & conſumptionem a multis paſſa eſt, ſtatuentes eidem concedimus, ut in requirendis perditis bonis, aliqua præſcriptio temporis ei non noceat. Quicumque autem hujus noſtri privilegii ſeu præcepti violator, vel tranſgreſſor eſſe præſumpſerit, ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum, dimidium fiſco imperiali, & dimidium eccleſiæ Mantuanæ, ejuſque epiſcopo Garſendonio, ſuiſque ſucceſſoribus. Quod ut verius credatur, & diligentius ab omnibus obſervetur, præſentem inde paginam conſcribi fecimus, & auctoritatis noſtræ munimine ſub imperiali ſigillo eam inſigniri & corroborari juſſimus. ANNO CHRISTI 1160.

Signum domini Friderici Romanorum imperatoris invictiſſimi.

Ego Rainaldus Colonienſis archiepiſcopus & Italici regni archicancellarius recognovi.

Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis MCLX. Indictione VIII. regnante domno Friderico Romanorum imperatore victorioſiſſimo, anno regi ejus VIII. imperii vero V. feliciter. Amen.

Data in generali concilio Papienſi poſt deſtructionem Cremæ, & poſt confirmationem domni Victoris papæ, IX. Kal. Martii.

☞ FRIDERICI I. IMPERAT. AUGUSTI.

Epiſtola ad Epiſcopos tranſmontanos qua eos vocat ad Concilium Papienſe.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator & ſemper Auguſtus, Hermanno Brixienſi Epiſcopo ſalutem & omne bonum.

1. QUod in paſſione ſua Chriſtus duobus gladiis contentus fuit, hoc in Romana Eccleſia & in Imperio credimus mirabili providentia declaraſſe, cum per hæc duo rerum capita & principia totus mundus tam in Divinis quam in humanis ordinetur. Cumque unus Deus, unus Papa, unus Imperator ſufficiat, & una eccleſia Dei eſſe debeat; quod ſine dolore dicere non poſſumus duos Apoſtolicos in Rom. Eccl. habere videmur. Defuncto itaque Adriano Papa cal. Septembris, Cardinales, qui columnæ immobiles eſſe videbantur, quibus ſancta & univerſalis firmiſſime inniteretur Eccleſia non quæ Dei ſunt, ſed ſua quærentes, & unitatem Eccleſiæ ſcindentes, duos Pontifices elegerunt, & ambos conſecraverunt. Pro tanta namque, & tam pernicioſa Eccleſiæ jactura tota nimirum Italica Eccleſia conturbatur, & diſſenſiones, ſchiſmate orto, in capite jam in inferiora membra defluxiſſent, & totum Eccleſiæ corpus defœdaſſent, niſi nos conſilio, & auxilio Religioſorum virorum, qui Spiritu Dei aguntur, tam impudicæ iniquitati juſtitiæ rigorem oppoſuiſſemus. Affert. Goſ. daſt. Conſtit. Imp. to. IV. conciliorum

2. Ne itaque in tantæ diſcrimine diſcordiæ univerſalis Eccleſia periclitari poſſit, Romanum Imperium, quod ad remedium tam pernicioſi morbi divina clementia providit, univerſorum ſaluti debet ſolicite providere, & ne tanta mala in Eccleſia Dei præemineant, futuris caſibus ſolerter obviare.

3. Coadunatis itaque in unum omnibus Epiſcopis, tam Italicis, quam Teutonicis, ceteriſque Principibus, ac viris religioſis, qui zelum Dei, & Eccleſiæ habere videbantur, quod facto opus eſſet diligenter inveſtigamus ex Decretis Romanorum Pontificum, & ſtatutis Eccleſiæ veraciter accipientes, quod exorto ſchiſmate in Romana Eccleſia ex duorum Apoſtolicorum diſſenſione, ambos vocare, & ſecundum ſententiam, & conſilium Orthodoxorum litem decidere deberemus. E

4. Ex conſilio itaque omnium, qui aderant, Epiſcoporum, ceterorumque Principum curiam ſolemnem, & generalem conventum omnium Eccleſiaſticorum virorum in Octava Epiphaniæ Papiæ celebrandam indiximus; ad quam ambos, qui ſe dicunt Romanos Pontifices vocabimus, omneſque Epiſcopos Imperii noſtri, & aliorum Regnorum, in Franciæ videlicet, Angliæ, Hiſpaniæ

Hiſpaniæ, atque Hungariæ, ut eorum in præſentia noſtra juſto declaretur examine, quis illorum regimen univerſalis Eccleſiæ de jure debeat obtinere. ANNO CHRISTI 1160.

5. Quia vero ad unitatem Eccleſiæ reformandam ſapientia admodum nobis neceſſaria eſt, ut ea nequaquam carere valeamus, dilectionem tuam attentiſſime rogamus, & rogando commonemus, quatenus pro fidelitate Eccleſiæ, & Imperii ad prædictam curiam omni occaſione remota venias, ut in adventu tuo unitas, & pax & tranquillitas Eccleſiæ reformetur. Interim autem prædictæ ſciſſuræ in neutram partem aſſenſum tuum declines, nec tamquam juſtam, & rationabilem aliquatenus recipiat.

Data Gremæ x. Kal. Novemb.

FRIDERICI I. IMPERATORIS AUGUSTI

Epiſtola ad * Antipapam, & Cardinales Romanos, qua eos vocat ad Concilium Papienſe.

* ſcilicet ad Alexandrum

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus, Rolando Cancellario, cæteriſque Cardinalibus: qui eum elegerunt Romanum Pontificem, ſalutem, & omne bonum.

1. QUoniam Divina præordinante clementia Romani Imperii gubernacula ſuſcepimus, oportet ut in omnibus viis noſtris ipſius legem cuſtodiamus, cujus munere, cujus voluntate, dignitatis noſtræ apicem adepti ſumus.

2. In hoc itaque ſacratiſſimo propoſito conſtituti, cum omnibus eccleſiis in Imp. noſtro conſtitutis debeamus patrocinari, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ tanto propenſius debemus providere, quanto ipſius cura, & defenſio a Divina providentia creduntur nobis commiſſæ ſpecialius.

3. Ea propter diſcordia, quæ in ſubſtituendum Romanum Pontificem inter vos ſuborta eſt, plurimum dolemus, timentes ne occaſione hujus ſchiſmatis Eccleſia Chriſti Sanguine redempta debeat dilacerari, præſertim cum robur eccleſiæ foris titubare videatur, quoniam unitas ipſius ſciſſura domeſtica interius dilaniatur.

4. Ut autem huic peſti competens, & Deo gratum exhibeamus remedium, religioſorum virorum conſilio generalem curiam, & conventum in Octava Epiphaniæ, Papiæ indiximus celebrandam, ad quam evocavimus totius Imperii noſtri, & aliorum Regnorum ſcilicet Angliæ, Franciæ, Hungariæ, Daciæ Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, & viros religioſos, ac Deum timentes, quatenus remoto omni ſæculari judicio hoc tam magnum Eccleſiæ negotium Eccleſiaſticarum tantum perſonarum ſententia ita ſopiatur, ut & Deo debitus exinde honor deferatur, & Eccleſia Romana ſua integritate, & juſtitia non poſſit a quoquam privari, vel ſtatus urbis, quæ caput Imperii noſtri eſt inquietari.

5. Proinde eruditioni veſtræ mandamus, & ex parte Dei omnipotentis, & totius Eccleſiæ Catholicæ præcipimus, ut ad eandem curiam, ſive conventum veniatis Eccleſiaſticarum perſonarum ſententiam audituri, & recepturi. Teſtis enim nobis eſt Deus, quia in hac curia nec amore, nec odio alicujus perſonæ quidquam aliud quærimus quam honorem Dei, & Eccleſiæ ſuæ unitatem.

6. Quod ſi ad tam celebrem Eccleſiæ conventum examinationis cauſa venire voluerit is carissimi Principes noſtri, & Eccleſiæ Catholicæ Hiermannus Verdenſis, Daniel Pragenſis, Patres & Epiſcopi venerabiles, quos de Palatio noſtro ad vos tranſmiſimus una cum Comite Palatino conſanguineo noſtro, aliiſque legatis noſtris ſecurum vobis conductum præſtabunt. ANNO CHRISTI 1160.

7. Si vero juſtitiam Dei, & Eccleſiæ in tam ſolemni conventu recipere volueritis, videat Deus, & judicet. Nos autem, ipſius favente gratia, qui dat ſalutem Regibus, juſtitiam Dei, quæ nullum magis, quam Imperatorem Romanum decet, proſequemur.

RESCRIPTA IMPERATORIS

ex Comitiis Papienſibus.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & ſemper Auguſtus dilectiſſimo ſuo Eberhardo venerabili Saltzburgenſi Archiepiſcopo, & ſuffraganeis ejus Alberto Friſingenſi Epiſcopo, Artmanno Brixienſi, & Romano Gurgenſi totique Provinciæ Saltzburgenſi gratiam ſuam, & omne bonum.

1. SI ſacro Concilio Papiæ interfuiſſetis, omnia, quæ ibidem geſta, vel in Romana Eccleſia facta ſunt oculata fide cognoſcere poſſetis. Ne autem ab his, qui pravis delectationibus, & mendaciis jam fere totum Orbem reſperſerunt, veritas poſſit obnubilari, vel veſtra ſinceritas trahi in contrarium, quanto brevius poſſumus ſeriem totius rei, ſine aliqua falſitatis commixtione, mera veritate vobis ſignificare dignum duximus.

2. Luce clarius conſtat, quod Papa Adriano adhuc vivente Roland. Cancellarius, & quidam Cardinales non attendentes illud Dominicum; *ſit ſermo veſter, eſt eſt, non non;* conſpiratione facta cum Willelmo Siculo prius ab eis excommunicato, cum ceteris hoſtibus Imperii, Mediolanenſibus, Brixienſibus, Placentinis, ne forte per mortem Papæ Adriani tam iniqua factio evaneſceret, juramenti vinculo invicem ſe ſe conſtrinxerunt, ut defuncto Papa nullus alius ei ſubſtitueretur, niſi qui in eadem conſpiratione cum eis conveniſſet. Hac de cauſa duodecimo die poſt electionem Domini Papæ eo ſedente in Sede beati Petri jam dicti conſpiratores egreſſi ab Urbe ad Ciſternam Neronis derelinquentes ſenam aquarum viventium, ſe contulerunt, & idolum ſibi Rolandum Cancellarium erexerunt dicentes, hunc eſſe Simonem Petrum, qui Apoſtolicæ dignitatis apicem tam nefaria invaſione attingere præſumebat. Quod hæc conſpiratio fuerit, & ille jam dictus Rolandus per eam hoc modo intraverit, non eſt fictitium, ſed religioſis viris ab illo, qui facit manifeſta conſilia cordium mirabiliter eſt declaratum.

3. Dum hæc Romæ agerentur, & nos, quid ſuper tanto ſchiſmate agendum eſſet, viros religioſos Archiepiſcopos videlicet, & epiſcopos conſuleremus, ſupervenerunt quaſi miſſi a Deo Tarantaſinus Archiepiſcopus, Abbas Claravallenſis, Abbas Moremundenſis, & alii Abbates numero decem, poſtulantes pacem Mediolanenſibus. Qui, recepto a nobis verbo, dum Mediolanum pro inveſtiganda eorum voluntate rediret, acceperunt ab eis tale reſponſum: domini, Patres nos tenemur, aſtricti juramento, domino Papæ, & Cardinalibus, quod non debeamus redire ad gratiam Imperatoris ſine eorum voluntate, & ipſi e contra ſine noſtra voluntate nullam pacem facere poſſunt. Reſponderunt eis Abbates: vos de cetero non tenemi-

ni domino Papæ, qui a mortuus est. Et illi statim subjunxerunt. Si mortuus est Papa, nos ideo non sumus absoluti; quia nihilominus tenemur Cardinalibus: & ipsi tenentur nobis. Hæc prædicti Patres Abbates in responsis a Mediolanensibus testificati sunt coram multis religiosis viris præter hæc, multa experimenta factæ conspirationis per litteras in via deprehensas accepimus, sicut & nuncius iste plenius vidit, & audivit. ANNO CHRISTI 1160.

4. Sane ex Concilio Orthodoxorum sicut alia vice meminimus vobis mandasse generalem conventum religiosorum Papiæ indiximus ad quem ambos, qui se dixerunt Romanos Pontifices, non ad judicium seculare, sicut ora mendacium adstruunt, sed ad examen Ecclesiæ per duos venerabiles Episcopos Verdensem videlicet, & Pragensem convocavimus. Alter vero quod furorem haberet conscientiam dominus Victore videlicet judicio Ecclesiæ ultro se obtulit; altero videlicet Rolando contumaciter & renitente, & dicente, quia cum ipse omnes deberet judicare ipse a nullo vellet judicari.

5. Habito venerabili Concilio, in quo Patriarcha Aquileiensis, & multi Archiepiscopi, & Episcopi religiosi convenerant, per octo continuos dies maxima gravitate, diligentissima examinatione, remota omni laica persona, tractatum est, quis ex duobus Summi Pontificatus apicem de jure deberet obtinere. ANNO CHRISTI 1160.

6. Post longam itaque deliberationem, quia illa nefandissima conspiratio, Deo & Ecclesiæ admodum odibilis, manifestis indiciis non solum probata, verum in facie totius Ecclesiæ coram positæ revelata est: & in domino Victore nihil reprehensibile inventum est, nisi quod pauciores numero Cardinales omnino a conspiratione illa exortes eum pro bono pacis inter Regnum & Sacerdotum concilians elegerunt: & invocata S. Spiritus gratia, Ecclesiæ Dei Rolandum Cancellarium conspiratorem, & schismaticum discordias, & lites, & perjuria bona esse evangelizantem, condemnavit, & dominum Victorem Papam in Patrem spiritalem, & universalem Pontificem confirmavit. Quem nos Ecclesiæ ducem sequuti approbamus, & universalis Ecclesiæ Patrem, & rectorem, cooperante Divina clementia, fore denunciamus.

7. Hoc itaque factum Divinis suffultum præsidiis, & in Apostolica stabilitate supra petram, Christum videlicet firmiter fundatum a vestra Beatitudine, pro pace totius Ecclesiæ, & salute Imperii approbari, & ab omni Ecclesia vestræ sanctitati commissa teneri, & conservare rogamus, & præoptamus.

Data Papiæ xv. Kal. Martii.

FRISACENSE CONCILIUM

In quo de æqualitate hominis assumpti a Verbo Dei cum Patre quæstio ventilata, a S. Eberardo Salisburgensi archiepiscopo anno 1160. celebratum.

Ex Mansi Suppl. to II pag. 229.

GErhous præpositus Reichersbergensis quæstionem diu multumque agitaverat de *Gloria hominis in Deum assumpti & in Deum nati*, contendens, *hominem Deum adorandum summæ venerationis adoratione, una cum Eo & in Eo divinitate*. Arduum id visum nonnullis & hæresi Eutychianæ contentaneum; quare adversarios multos nactus est, cum quibus plus vice simplici disputationem instituit. Ejus quæstionis causa concilium hoc Frisacense convenit, cui interfuerunt sanctus Eberhardus I. Salisburgensis archiepiscopus, Romanus Gurgensis episcopus, Hugo Præpositus matoris ecclesiæ, Godefridus abbas Admontensis, Romanus Gurgensis præpositus, Hecilo abbas Osciacensis, Pielgrinus abbas S. Pauli, Wernherus præpositus Seccoviensis, Chuno præpositus Subonensis, Magister Adalbertus de Offonee, Hademarus archipresbyter Frisacensis plebanus, Eagerramus S. Mariæ archidiaconus Zolicnsis, Letakerus archipresbyter de Visach. Quid vero actum ibi sit de ea quæstione, commemorat Gerhous in libro *de gloria & honore Filii hominis* cap. XVII. his verbis. *Quidam* inquit, *prudens apud semetipsum & in oculis suis magnus in capitulo Frisaci bainto protulit maledicta in eos qui a fide sua, quam ibidem recitaverat, dissentirent. Alius quoque eidem consona loquens magis scholastice quam ecclesiastice peroravit. Quibus pretempore satis responsum est a duobus fratribus nostris, qui illic aderant. Nam quod Jesum Christum professus est ex duabus, & in duabus naturis existentem, Deo Patri æqualem secundum divinitatem, & minorem Patre secundum humanitatem, potest approbari, utpote sane dictum & catholicæ fidei consonum. Sed quod homini assumpto negat omnipotentiam & cætera divinitatis bona potiora (in quibus Patri suo Deo factus æqualis, jam sedet & quiescit, conregnat in dextera ipsius Dei Patris) omnino consonat Pauli Samosateni & Nestorii simulque Photini hæresibus in Ephesino concilio damnatis.* Huc usque Hansizius Germ. sacræ t. II. pag. 263. qui optime notat Capituli nomine hic synodum, vocabulo ea ætate familiari, designari.

Eberhardum I. archiepiscopum an. 1161. Frisaci conventum Prælatorum, haud dubie in causa schismatis, elapso anno exorti, celebrasse, ex diplomate per eundem Antititem cœnobiis Richersbergensibus in castro Strasburg Carinthiæ indict. IX. Octavo idus Septembris dato patet, vi cujus quædam decimæ confirmantur simulque negotium istud Frisaci actum dicitur, testibus & collaudatoribus Prælatis, itemque toto capitulo, cujus in audientia causa proposita fuit. Nominantur autem sequentes: Romanus episcopus Gurc. Hecil abbas Ossiacensis, Pilgrinus abbas S Pauli, Wernherus præpositus Seccoviensis, Chuno præpositus Subunensis, magister Adalbertus de Hovem, Hademar archipresbyter Frisac. Ottaker archipresbyter de Visish &c. Huic diplomati etsi epocha Ind. Dominicæ non sit adjecta, annus tamen 1161. quo currebat indict. IX. attribuendus est, aut certe annus subsequens 1162. si verum est, prout Pagius ad an. 1160. asserit, Germanos indictionem ritu veteri a die 25. Septembris inchoasse. Quod vero ad annos præcedentes revocari non possit, ex Abbatibus Ossiacensi & S. Pauli constat, qui anno 1159. electi dicuntur in catalogis per Mezgereos vulgatis. Frolich. Syr. dipl. pag. 131.

CON-

ANNO CHRISTI 1160.

CONCILIUM NAZARENUM

In quo Alexandri pontificatus ab Orientalibus eccleſiis agnoſcitur an Dom. (1) MCLX.

GUillelmus *Tyrius ſacræ hiſtoriæ lib.* XVIII. *cap.* XXIX. Per eoſdem, *inquit*, dies quidam Joannes vir admodum litteratus, Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis, tituli ſanctorum Joannis & Pauli, miſſus a domino Alexandro papa ad partes Orientales legatus, apud Biblium, cum quibuſdam Januenſium applicavit. Volens igitur impetrata licentia, tanquam legatus in regnum introire, præſentavit domini regis & aliorum regni principum, tam eccleſiaſticorum quam ſæcularium mentes, quidnam de ejus ingreſſu ſentirent. Diviſus enim erat, ut prædiximus, occaſione ſchiſmatis oborti pene orbis univerſus: aliis domino Alexandro papæ, aliis parti oppoſitæ faventibus. Unde poſt multam deliberationem, mandatum eſt ei ex parte, ut ſubſiſteret, nec in regnum præſumeret ingredi, quouſque cum prælatis eccleſiarum & regni principibus pleniore deliberatione, ei de communi conſilio mandaretur, quid eum facere oportet. Interim convocatis apud Nazareth, tam domino patriarcha, quam reliquis eccleſiarum prælatis, de principibus quoque nonnullis cum domino rege aſſiſtentibus, cœperunt deliberare, quid in tanta ambiguitate facto eſſet expedientius. Omnes enim Orientis pontifices, de utroque patriarchatu, in neutram partem manifeſte declinaverant: in occulto tamen, aliis huic, aliis illi ſuum favorem præſtantibus. Factum eſt autem, ſicut in talibus ſolet contingere, quod diſſentientibus ab invicem, & votis eorum in plura diſtinctis, alii dicerent, quod dominus Alexander & ejus legatus ſuſciperetur, utpote cauſam fovens potiorem: quorum princeps erat dominus Petrus, prædeceſſor noſter, Tyrenſis archiepiſcopus. Alii e converſo, domini Victoris cauſam præferentes, & eum ſemper regno amicum & tutorem tuiſſe aſſerentes, legatum nullomodo recipiendum eſſe cenſebant. Rex autem mediam viam quamdam ſequens, cum ſuis principibus & eccleſiarum quibuſdam prælatis, timens ne epiſcopi inter ſe dividerentur & ſcinderetur eccleſia, perſuadebat neutram partium recipiendam eſſe: legato vero, ſi tanquam peregrinus, orationis gratia, abique inſignibus legationis, ad loca ſancta vellet accedere, dandam eſſe licentiam, & concedendam eſſe libertatem, moram in regno faciendi uſque ad primum tranſitum, ex tunc ei redeundum eſſe. Allegabat etiam & dictorum ſuorum cauſam ſubjungebat & rationem, dicens: Schiſma recens eſt, nec dum orbi innotuit uter eorum cauſam foveat potiorem: periculoſum autem eſſe, in re dubia partem ſibi ex ſententia deligere, & de re incerta diffinitivam præcipitare ſententiam. Præterea nec legato opus eſſe in regno, qui eccleſias & monaſteria gravet impenſis, extorſionibus attenuet. Hæc erat domini regis ſententia, quæ licet utilior videretur, tamen prævaluit eorum ſententia, qui legatum eſſe recipiendum aſſerebant.

NAZARENI CONCILII ſynodica epiſtola ad Alexandrum papam.

Domino & patri ſuo digne reverendo Alexandro Dei gratia Romanæ & apoſtolicæ eccleſiæ univerſali papæ Amalricus ſanctæ Reſurrectionis eccleſiæ miniſter humilis cum omnibus ſuffraganeis ſuis, tam debitum, quam devotum, totius obedientiæ famulatum.

Edita a Tengnagelio in ſuis veteris monumentis.

SAnctæ & catholicæ & electæ electionis veſtræ epiſtolam, quanta debuimus veneratione, ſuſcepimus: & die præfixa, convocatis etiam in unum omnibus venerabilibus fratribus & filiis noſtris, qui omnes ex voluntario quidem & libenti animo vel affuerunt, vel litteras executorias *, aſſenſum tamen ſuum præferentes & denuncientes miſerunt. Eam ut diximus epiſtolam in præſentia omnium, Tyrenſis, & Nazareni, & reliquorum fratrum & filiorum noſtrorum, legimus diligenter & relegimus. Audita vero contumaci & temeraria perverſitate, & perverſa temeritate, Octaviani ſcilicet & pſeudofratrum ſuorum I. & G *, pertimuimus: & quia ab unitate ſanctæ matris eccleſiæ receſſerant, doluimus. Attamen intellecta poſtmodum venerabilium fratrum & dominorum noſtrorum epiſcoporum, & ceterorum cardinalium concordi & ſana unanimi voluntate, cognito etiam aſſentientis cleri & acclamantis populi aſſenſu & deſiderio ſuper electione & conſecratione veſtra tam ſancta & canonica, reſpiravimus, & gaudio magno gaviſi ſumus. Ceterum ipſam eandem ſacroſanctam & ordinariam electionem & conſecrationem veſtram, quotquot ſumus, laudavimus, approbavimus, communiter & concorditer approbamus: & excommunicatis ſchiſmaticis, Octaviano, I. & G. cum ſuis fautoribus, quantum in nobis eſt, vos in dominum temporalem, & patrem ſpiritualem elegimus unanimiter, & voluntarie recepimus.

* *Corr.* exculcatoriæ.

* Joannis & Guidonis.

CON-

1 Cum Alexander III. die tantum 20. Septembris conſecratus fuerit, & poſtea Joannem Card. tit. SS. Jo. & Pauli Legatum ad partes Orientales miſerit, Concilium Nazarenum nonniſi anno 1161. celebrari potuit. *Pagius ad An. Chr.* 1159. n. 11.

ANNO CHRISTI 1194. ANNO CHRISTI 1160.

CONCILIUM OXONIENSE

Ex To. II. collectionis Angelis.

Habitum anno Domini MCLX. contra Waldenſium ſive Publicanorum dogma a Gerardo quodam Teutone in Angliam induſtum.

Ex Guillelmi Neubrigenſis lib. II. cap. XIII.

In eſdem diebus erronei quidam venerunt in Anglia, ex eorum, ut creditur genere, quos vulgo Publicanos vocant. Hi nimirum olim ex Gaſconia incerto authore habentes originem, regionibus plurimis virus ſuæ perfidiæ infuderunt. Quippe in latiſſimis Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæ, Germaniæque provinciis, tam multi hac peſte infecti eſſe dicuntur: ut ſecundum prophetam, multiplicati eſſe ſuper numerum arenæ videantur. Denique cum a præſulibus eccleſiarum, & principibus provinciarum in eos remiſſius agitur, egrediuntur de caveis ſuis vulpes nequiſſimæ, & prætenta ſpecie pietatis, ſeducendo ſimplices, vineam Domini Sabaoth tanto gravius, quanto liberius, demoliuntur. Cum autem adverſus eos igne Dei fidelium zelus ſuccenditur, in ſuis foveis deliteſcunt, minuſque ſunt noxii: ſed tamen occultum ſpargendo virus nocere non deſinunt. Homines ruſticani & idiotæ, atquæ ideo ad rationem hebetes, peſte vero illa ſemel hauſta ita imbuti, ut ad omnem rigeant diſciplinam, unde rariſſime contingit, eorum aliquem, cum e ſuis latebris proditi extrahuntur, ad pietatem converti. Sane ab hac & ab aliis peſtibus hæreticis immunis ſemper extitit Anglia, cum in aliis mundi partibus tot pullulaverint hæreſes. Et quidem hæc inſula, cum propter incolentes Britones, Britannia diceretur, Pelagium in Oriente hæreſiarcham futurum ex ſe miſit, ejuſque in ſe proceſſu temporis errorem admiſit: ad cujus peremptionem Gallicanæ eccleſiæ pia proviſio ſemel & iterum beatiſſimum direxit Germanum. At ubi hanc inſulam expulſis Britonibus natio poſſedit Anglorum, ut non jam Britannia ſed Anglia diceretur: nullius unquam ex ea peſtis hæreticæ virus ebullivit: ſed nec in eam aliunde, uſque ad tempora regis Henrici, ſecundi, tanquam propagandum & dilatandum introivit. Tunc quoque Deo propitio, peſti, quæ jam irrepſerat, ita eſt obviatum, ut de cetero hanc inſulam ingredi vererentur. Erant autem tam viri, quam fœminæ paulo amplius quam triginta, qui diſſimulato errore, quaſi pacifice huc ingreſſi ſunt, propagandæ peſtis gratia, duce quodam Gerardo, in quem omnes tanquam præceptorem ac principem reſpiciebant. Nam ſolus erat aliquantulum litteratus: ceteri vero ſine litteris, & idiotæ, homines plane impoliti & ruſtici, nationis & linguæ Teutonicæ. Aliquamdiu in Anglia morantes, una tantum mulierculam venenatis circumventam ſuſurris, & quibuſdam (ut dicitur) faſcinatam præſtigiis, ſuo cœtui aggregaverunt. Non enim diu latere potuerunt, ſed quibuſdam curioſe indagantibus, quod peregrinæ eſſent, ſectæ, deprehenſi temique ſunt in cuſtodia publica. Rex vero nolens eos indiſcuſſos vel dimittere vel punire, epiſcopale præcepit Oxoniæ concilium congregari. Ubi dum ſolenniter de religione convenirentur, eo, qui litteratus videbatur, ſuſcipiente cauſam omnium, & loquente pro omnibus, Chriſtianos ſe eſſe, & doctrinam apoſtolicam venerari reſponderunt. Interrogati per ordinem de ſacræ fidei articulis: de ſubſtantia quidem ſuperni medici recta, de ejus vero remediis, quibus humanæ infirmitati mederi dignatur, id eſt, Divinis ſacramentis, perverſa dixerunt: ſacrum baptiſma, euchariſtiam, conjugium deteſtantes, atque unitati catholicæ, quam hæc divina imbuunt ſubſidia, auſu nefario derogantes. Cumque ſumptis de ſcriptura Divinis urgerentur teſtimoniis, ſe quidem ut inſtituti erant credere; de fide vero ſua diſputare nolle, reſponderunt. Moniti, ut pœnitentiam agerent, & corpori eccleſiæ unirentur, omnem conſilii ſalubritatem ſpreverunt. Minas quoque ut vel metu reſipiſcerent, deriſerunt, verbo illo Dominico abutentes: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Matth. 5. Tunc epiſcopi, ne virus hæreticum latius ſerperet præcaventes, eoſdem publice pronunciatos hæreticos, corporali diſciplinæ ſubdendos, catholico principi tradiderunt. Qui præcepit hæreticæ infamiæ characterem frontibus eorum inuri: & ſpectante populo, virgis coercitos urbe expelli: diſtricte prohibens, ne quis eos vel hoſpitio recipere, vel aliquo ſolatio confovere præſumeret. Dicta ſententia, ad pœnam juſtam ducebantur gaudentes, non lentis paſſibus: præeunte magiſtro eorum, & cantante: *Beati eritis cum vos oderint homines.* Luc. 6. In tantum deceptis a ſe mentibus ſeductorius abutebatur ſpiritus. Illa quidem muliercula quam in Anglia ſeduxerant, metu ſupplicii diſcedens ab eis, errorem confeſſa, reconciliationem meruit. Porro deteſtandum illud collegium, cauteriatis frontibus, juſtæ ſeveritati ſubjacuit, eo, qui primatum gerebat in eis, ob inſigne magiſterii, inuſtionis geminæ, id eſt, in fronte, & circa mentum dedecus ſuſtinente: ſciſſiſque cingulo tenus veſtibus, publice cæſi, & flagris reſonantibus, urbe ejecti, algoris intolerantia (hiems quippe erat) nemine vel exiguam miſericordiæ impendente, miſere interierunt. Hujus ſeveritatis pius rigor non ſolum peſte illa, quæ jam irrepſerat, Angliæ regnum purgavit: verum etiam, ne ulterius irreperet, incuſſo hæretici terrore præcavit.

CON-

ANNO CHRISTI 1160.

CONCILIABULUM CREMONENSE

A Friderico Imperatore pro confirmando Victore antipapa anno 1160. *celebratum.*

Ex Manſi Suppl. Tom. II. pag. 331.

NOn ſatis habuit Fridericus imperator Victori ſuo pontificatum ſuffragiis patrum Papienſium adſtruxiſſe; quin & nova confirmatione ratum illum habendum ſtatuit. Quare novo cremonæ concilio indicto admiſſum a patribus Papienſibus pontificem iterum recipiendum curavit. Teſtem ejus rei locupletem habeo auctorem A chronici regii S. Pantaleonis Colonienſis vulgati ab Eccardo in corp. hiſtoric. to. 1. pag. 941. qui ita ſcribit. *Similia* (nempe iis, quæ Papiæ acta ſunt) *apud curiam & ſynodum, quem Imperator Cremonæ habuit in Dominica qua eſt ante Aſcenſionem*, ideſt poſt menſem circiter a ſynodo Papienſi abſoluta.

CONCILIUM ANDEGAVENSE IN CAPITULO S. ALBINI

A Joſcio Turonenſi archiepiſcopo inter annum 1157. *&* 1161. *celebratum.*

Ibid. p. 331

HUgone Rufo Dolenſi epiſcopo adhuc ſuperſtite, ideſt non citra annum 1161. & Engelbaldo Turonenſi archiepiſcopo jam defuncto, ideſt non ante annum 1157. a Joſcio Engelbaldi ſucceſſore Turonenſi archiepiſcopo concilium indictum eſt Andegavum in capitulo Eccleſiæ S. Albini celebrandum. Hujus concilii, alias ignoti, meminerunt duo ex teſtibus jurium in cauſa Turonenſis Eccleſiæ in Dolenſem. Teſtis alius aſſeruit *quod dum eſſet Andegavis pro quadam controverſia, quæ erat inter dominum Turonenſem & avunculum ſuum, vidit dominum Turonenſem ſedentem in capitulo S. Albini cum quibuſdam ſuis ſuffraganeis, inter quos erat Hugo Dolenſis*. Alter vero teſtis ait vidiſſe ſe *quod cum dominus Joſcius* (Turonenſis archiepiſcopus) *ad audiendas cauſas ſederet apud Andegavum in capitulo S. Albini, eundem Hugonem* (Dolenſem) *interfuiſſe cum præfato archiepiſcopo tanquam unum ex ſuffraganeis ſuis, ita quod dominus Cenomanenſis ſedit a dextris archiepiſcopi, & Hugo a ſiniſtris*. Hæc tantum de concilio Andegavenſi. Porro dicta illa teſtium recitantur in Actis in cauſſa Dolenſis vulgatis a P. Martene Anecdot. to. III. pag. 916.

CONCILIUM ANAGNINUM

In cauſa Hugonis abbatis Cluniacenſis ſchiſmatici anno 1161. *habitum.*

Ibid. p. 331.

IN eo ſchiſmate, quod ſub Alexandro III. ecclefiam diſtraxit in partes, viri plures, probi alias & religioſi, imprudentes incautique deteriora conſilia ſectati ſunt. Quos inter celebris eſt Hugo Cluniacenſium abbas, qui nec Alexandro papæ nec Victori III. antipapæ adhærens, futurum rei eventum expectandum ſtatuit. Dignam eam rem cenſuit Alexander, tunc Anagniæ moras agens, quam in patrum concilio proponeret, junctimque de remedio gravi huic malo opportuno deliberarent. Viſum eſt Hugonem anathematis ſententia punire, eidemque a dignitate depoſito alium ſubſtituere. Formula etiam conſtituta eſt, in quam Cluniacenſes pro Alexandro jurarent. Hujus decreti exequutio commiſſa Hugoni tunc Belvacenſi epiſcopo, dein archiepiſcopo Remenſi Ludovici VII. Francorum regis fratri, ad quem datæ literæ & concilium & res in eo geſtas teſtantes. Injunctum illi ſimul eſt ut Ymarum, olim Tuſculanum epiſcopum & cardinalem, dein ſchiſmatis patronum præcipuum caperet vel ſaltem e Monaſterio (forte Cluniacenſi, ubi penes Hugonem agebat) expelleret. Epiſtolam illam ad Hugonem Belvacenſem cum altera ad Fratres Cluniacenſes, quibus narrata Hugonis abbatis damnatione C mandat pontifex, ut alium ſibi abbatem eligant, utpote ad concilium hoc pertinentes ex regiſtro Remenſi a Martene Vet. Monum. to. II. vulgatas huc transfero.

ALEXANDER PP. HENRICO BELVACENSI

De excommunicatione & depoſitione H. abbatis Cluniacenſis.

Alexander epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Henrico Belvacenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Extat apud Mart. Vet. Monr. t. II. p. 659.

ILla ardentis caritatis conſtantia & ſinceriſſimæ devotionis affectio, quam in tempore procelloſo & turbido circa ſacroſanctam Romanam eccleſiam & perſonam noſtram fideliter oſtendiſti, nos ammonet & inducit, ut quod a te circa eccleſiam Dei utiliſſime geſtum eſt, immenſis laudum præconiis extollamus, & hoc in nobis efficit, ut obſequium tam gratiſſimum a noſtra & fratrum noſtrorum memoria nullo tempore dilabatur. Dilecti ſquidem filii noſtri (*a*) Henrico (*b*) Oddo ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardina-

(a) Henricus Piſanus, monachus Ciſtercienſis ab Eugenio III. ſacro Cardinalium collegio adſcriptus.
(b) Is eſſe videtur Oddo, ſive Otto diaconus cardinalis S. Georgii in Velo aureo, qui præcipuus fuit auctor deferendi ſummum pontificatum Alexandro III.

dinales & apoſtolicæ ſedis legati nobis jam ſæpe & ſæpius retulerunt, licet hoc ipſum ex communi & publica fama, & ex ipſo effectu operis manifeſtius agnoſcamus, qualiter te pro domo Dei, murum inexpugnabilem oppoſueris, qualiter ſchiſmaticos & hæreticos potentiſſime confutaveris, & animum cariſſimi filii noſtri Ludovici illuſtris regis Francorum fratris tui, & aliorum tam ſæcularium principum, quam eccleſiaſticorum virorum, multis perſuaſionibus in catholicæ eccleſiæ firmaveris unitate. Ex eorumdem etiam cardinalium relatione cognovimus, quanto tempore eos & familias ipſorum in domo propria retinueris, & expenſis tuis quam late, quam liberaliter procuraveris, & quanta eos ſtudueris caritatis affectione tractare. Noſtram vero receptionem, quæ in concilio in Francia celebrato ſolemniter facta eſt, magis quam tibi nulli mortalium imputamus, cujus quidem ſtudio, vigilantia, & labore, & animi hæſitantium ad veritatis ſunt ſemitam revocati, & in devotione eccleſiæ perſiſtentes, in ea firmius roborati. Unde quoniam proventum & exaltationem ſanctæ Romanæ eccleſiæ ad honorem & promotionem tuam, & commiſſæ tibi eccleſiæ non eſt dubium pertinere, prædictum filium noſtrum regem inducas modis omnibus & horteris, ut in ea, quam cœpit, eccleſiæ devotione permaneat, & rebelles qui in ejus regno exiſtunt ad obedientiam & fidelitatem eccleſiæ ac noſtram regia auctoritate compellat. Porro quia Hugo Cluniacenſis dictus abbas in animæ ſuæ periculum ab eccleſiæ unitate receſſit, & in hæreticam & ſchiſmaticam peſtilentis Octaviani corruit pravitatem, habito fratrum noſtrorum concilio, eum excommunicatum denunciamus, & negotium ipſum diſcretioni tuæ duximus injungendum, fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta mandantes, quatinus memorati filii noſtri regis conſilio habito & favore, cujus quidem regnum occaſione iſta per eumdem abbatem infeſtari poſſet & plurimum molеſtari, continuo acceptis his litteris Cluniacum accedas, & omni appellatione ceſſante, eum apoſtolicæ ſedis auctoritate deponas, & cum conſilio catholicorum fratrum ipſius monaſterii alium in loco ejus ſubſtituere non moreris, privilegio a ſede apoſtolica Cluniacenſi eccleſiæ indulto nullum tibi ſuper depoſitione ipſius abbatis impedimentum præſtante. Dignum eſt enim, ut qui ſe ab eccleſiæ unitate ſubtraxit, expers diguitatis eccleſiaſticæ pro ſuæ malitiæ merito habeatur. Quod ſi ad ejus depoſitionem procedere forte non poteris, & hæretica perverſitate relicta, ad ſinum matris eccleſiæ voluerit remeare, tam eum quam complices ſuos, ſi & ipſi ad obedientiam noſtram duxerint redeundum, vice noſtra recipias, & a ſententia, qua tenentur, excommunicationis abſolvas, juramento quidem prius ab eis ſuſcepto, ſicut in ſubſequentibus continetur. *Ego H. refuto & anathematizo Octavianum hæreticum & ſchiſmaticum, & omnes principales fautores ejus, & ab hac hora in antea fidelis & obediens ero beato Petro & domino papæ Alexandro, ejuſque ſucceſſoribus canonice intrantibus. Sic me Deus adjuvet & hæc ſancta evangelia.* Ad hoc nihilominus experientiæ tuæ mandamus, ut quibuſcumque modis poteris ſtudeas & efficias, quod Ymarum, (a) ſchiſmaticum & hæreticum Tuſculanum quondam epiſcopum capias, vel a monaſterio prorſus ejicias. Dilectos vero filios noſtros R. latorem præſentium & ſocios ejus, qui in fidelitate Romanæ eccleſiæ permanſerunt, ad ipſum monaſterium tecum adducas, & eos in ſtatum ſuum quiete facias ac pacifice permanere. Dilectum prædictum filium noſtrum R. Cluniacenſis eccleſiæ monachum, caritati tuæ petimus eſſe interventu noſtro attentius commendatum.

Datum Anagniæ VII. Idus Aprilis.

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160.

FRATRIBUS CLUNIACENSIS MONASTERII

De depoſitione Hugonis abbatis Cluniacenſis.

Alexander epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis univerſis fratribus Cluniacenſis monaſterii in communione eccleſiæ & in noſtra fidelitate & obedientia exiſtentibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Sicut Cluniacenſe monaſterium nobile quondam, honeſtiſſimum, ac famoſum ad jus ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ ſpecialiter reſpicit & tutelam, ita quoque ferventius ei adhærere ſemperque ei aſſiſtere in ſuis opportunitatibus conſuevit; & in illis præſertim temporibus, in quibus ſchiſmata & hæreſes pervenerunt, ipſum monaſterium anguſtiæ matris laceratioui compatiens, ab ejus unitate nulla unquam occaſione diſceſſit, nullis blanditiis & terroribus a fide catholicæ eccleſiæ deviavit, utilius æſtimans opprimi temporaliter & affligi, quam ab unitate eccleſiæ & a materno gremio ſequeſtrari. Nunc vero eadem eccleſia, peccatis exigentibus, ſubſannatio & ſpectaculum omnium populorum orbi facta eſt fabula, quæ olim inter Gallicanas eccleſias famoſiſſima rutilabat: ita ut pro ſchiſmaticis fratribus ipſam Cluniacenſem eccleſiam maculantibus illud Jeremiæ vaticinium in medium proponatur: *Portæ ejus deſtructæ, ſacerdotes ejus gementes, virgines ejus ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine.* Eiſdem quoque falſis & hæreticis fratribus, qui quandoque in eccleſiæ communione fuerunt, & nunc miſerabiliter ſquamoſis ſordibus inhærentes, auctorem & caput ſchiſmatis imitantur, alius ſermo aptatur, quo dicitur: *Qui veſcebantur voluptuoſe, interierunt in viis, qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.* Ille quidem qui caput in eccleſia illa & ſuſtentatio videbatur, aliorum cauda factus eſt, & ruina. Nec ſolum caput hoc debilitatum eſt, ſed potius, quod mœrentes dicimus, amputatum, cum tota Gallicana & univerſa pene totius orbis eccleſia in noſtra devotione & obedientia præſiſtente,

(a) Ymarus, de quo hic Alexander, erat Cluniacenſis ordinis monachus S. Martini, a Campis, deinde prior Crifteicenſis S. Arnulfi, tum Caritatis ad Ligerim, ac poſtmodum abbas Pratavenſis Monaſterii novi. Ab Innocentio II. creatus cardinalis plurimas fauſte obivit legationes, in hoc vero infelix, quod Octaviano antipapæ inhæſerit, ipſumque conſecraverit. Unde mirum videri non debet, ſi Hugonem abbatem Cluniacenſem a vero pontifice averterit. MARTENE.

☞ ic, & Octavianum ſchiſmaticum & hæreticum condemnante, ille qui abbas dicitur, a catholicæ unitate eccleſiæ præciſus, ei præſumit in animæ ſuæ periculum pertinaciter adhærere, ut jam pro eo ejuſque complicibus conqueri compellamur, & dicere: *Egreſſus eſt a filia Sion omnis decor ejus, facti ſunt principes ejus velut arietes, non invenientes paſcua, abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis.* Sicut enim ex relatione accepimus plurimorum quidam ipſorum fratrum eidem Hugoni dicto abbati & Ymaro apoſtatico & ſchiſmatico, Tuſculano quondam epiſcopo, in ordinis & animæ ſuæ perniciem adhærentes traditi ſunt in reprobum ſenſum; & qui aliquando religioſi ac catholici habebantur, uſque adeo in erroris laqueum & perverſitatis ſemitam corruerunt, quod eis non immerito illud prophetici adaptetur: *Filii Sion inclyti amicti auro primo, quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli?* Nos igitur cognoſcentes tantam iniquitatem egreſſam a Babylone, & a ſenibus judicibus, qui videbantur regere populum, nec eam valentes prætermittere impunitam; ne ſi multa remanſerit, vicina loca ſua commaculet fœditate; venerabili fratri noſtro Henrico Belvacenſi epiſcopo, viro utique religioſo, & provido, & honeſto dedimus in mandatis, ut continuo Cluniacum accedens, ipſum Hugonem dictum abbatem, omni appellatione ceſſante, apoſtolicæ ſedis auctoritate deponat, & cum conſilio catholicorum fratrum ejuſdem monaſterii, alium loco ejus ſubſtituere non moretur. Privilegio, quod Cluniacenſi eccleſiæ a Romanis pontificibus dicitur eſſe indultum, nullum ei ſuper depoſitione ipſius abbatis impedimentum vel obſtaculum irrogante. Dignum eſt enim, ut qui ſe a petra fidei, & a catholicæ eccleſiæ unitate ſubtraxit, expers dignitatis eccleſiaſticæ pro ſuæ malitiæ merito habeatur. Porro nos devotionis veſtræ conſtantiam & fidei puritatem, quam circa ſacroſanctam Rom. eccl. & ſpecialiter circa perſonam noſtram habetis, gratam admodum acceptamque tenentes, & eam ſicut commendanda eſt, plurimum in Domino commendantes, propoſitum & voluntatem habemus, vos, ſic ut viros religioſos, catholicos, & honeſtos, & ſpirituales ſanctæ Romanæ eccleſiæ filios, ſincera in Chriſti viſceribus affectione diligere, propenſius honorare, & in veſtris poſtulationibus exaudire. Quia vero non qui inciſpit, ſed qui perſeverat pro virtute præmium obtinebit, univerſitatem veſtram per apoſtolica ſcripta rogamus, monemus, & exhortamur in Domino, quatenus ſicut bene & laudabiliter incœpiſtis, in devotione & fidelitate eccleſiæ ac noſtra, firmi atque immobiles perſiſtatis, & prædictum fratrem noſtrum Henricum Belvacenſem epiſcopum accedentem illuc honorifice ſuſcipientes, quidquid ipſe ſuper negotio ſibi commiſſo ſtatuerit, firmiter atque inviolabiliter obſervetis, & tam conſilium quam auxilium eidem pro viribus miniſtretis, prædictos ſchiſmaticos tamquam peſtem mortiferam reſpuentes.

Datum Anagniæ ſeptimo Idus April.

ANNO CHRISTI 1160.

ANNO CHRISTI 1160.

☞ RUTENENSE CONCILIUM DIOECESANUM,

In quo paci in ea diœceſi ſervandæ certa leges conſtitutæ, anno 1161. *celebratum.*

Ex Mand. Suppl. T. II. pag. 117.

RUtenenſe concilium ab Hugone Rutenenſi epiſcopo celebratum, quamvis diœceſanum eſt, præteriiſſe tamen pigeret, cum multa in eo decreta plane utilia & peculiari animadverſione ſint digna. Hugo enim ille *habito conſilio abbatum præpoſitorum & archidiaconorum ſuorum & baronum terræ, ſanxit, ut omnes res mobiles & immobiles & omnes homines tam clerici quam laici in omni tempore ſint ſub pace ſecuri.* Qua de cauſa interdicta ſunt arma omnibus, niſi enſes militibus, & clientibus (nempe armigeris) baculos. Hanc pacem qui fregerint res illorum in pignus vel in ſecuritatem accipere fas eſto. (Clericorum rebus exceptis.) Ne vero hujus ſervandæ pacis adjumenta deſint, vitum eſt patribus, ſingulis qui aliquid poſſiderent, annuam multam indicere, ex qua collecta pecunia damna farcirentur iis, quorum res furto irremediabili ſublatæ fuiſſent. Hæc omnia legimus in epiſtola Alexandri papæ III. inter Labbeanas Append. III epiſtola XV. quæ data inſcribitur Verulis *II. id. maji pontificatus anno II.* Hanc datam ſi ſequamur, concilium Rutenenſe ad annum 1161 referri oporteret; forte tamen lectio mendoſa eſt, & pro anno II. legendum anno XI. nempe anno 1170. cum eo anni menſe Verulis (oppidum eſt Latii) pontificem egiſſe, Joannes de Ceccano in chronico teſtetur. Literas Alexandri, utpote a Labbeo relatas, omitto.

ANNO CHRISTI 1161.

CONCILIUM APUD NOVUM MERCATUM

ANNO CHRISTI 1161.

IN NORMANNIA CELEBRATUM,

De receptione Papæ Alexandri, & refutatione Victoris antipapæ, anno Domini MCLXI. tempore Alexandri papæ III & Henrici II. regis Angliæ.

ANno MCLXI. menſe Julio, *inquit Robertus de Monte in appendice ad Sigebertum*, Henricus rex Anglorum congregavit omnes epiſcopos Northmanniæ, & abbates, & barones, apud Novum mercatum, & Ludovicus rex Francorum adunavit ſuos, Belvaci; & ibi tractatum eſt de receptione papæ Alexandri, & refutatione Victoris: & conſenſerunt Alexandro, reprobato Victore. *Hæc ille.*

ANNO CHRISTI 1161.

CONCILIUM BELVACENSE

Ludovico VII. rege anno Domini MCLXI.

EAdem *de cauſa eodemque tempore in Gallia celebratum fuit, ut patet ex verbis prædicti Continuatoris ſupra recitatis.*

CONCILIUM TOLOSANUM

In quo Alexander, rejecto Victore, pontifex agnoſcitur, anno Domini MCLXI.

DE *hoc concilio loquitur Gerhohus Rieberſpergenſis in Bavaria præpoſitus, lib. 1. de inveſtigatione Antichriſti. Quo ex opere Tengnagellus excerpſit ea quæ Alexandri papæ, & antipapæ Victoris cauſam attinent, & cum aliis veteribus contra ſchiſmaticos monumentis edidit. Nos ex eo id tantum edemus, quod ad Toloſanam ſynodum ſpectat.* Interim, *inquit*, dum hæc ſcribimus, & ad præferendam partem Victoris pro reverentia maxime concilii Papiæ celebrati, articulum jamjam fere inclinamus.... ecce alii ac novi rumores per certos internuncios advolitant, in occiduis partibus, regno videlicet Franciæ, civitate Toloſa, celebratum eſſe concilium, cui centum patres inter epiſcopos & abbates interfuerunt, una cum regibus Franciæ & Angliæ, quorum ſtudio iidem patres convocati convenerunt. Ubi & Octaviani, quem Victorem dicunt, ſimul & Alexandri papæ, atque Imperatoris Auguſti Friderici, necnon & regis Hiſpaniæ legati aderant. Illic ſane utriuſque partis defenſoribus ſufficienter auditis, eidem concilio tandem in Alexandrum complacuit. Octavianus vero, qui & Victor, ab univerſo concilio cum ſuis principalibus defenſoribus excommunicatus eſt.

FASTRADI CLAREVALENSIS ABBATIS ad Omnibonum Veronenſem epiſcopum epiſtola.

Qua deſcribitur idem concilium, & multa de Papienſi referuntur.

*Omnibono cor. F hoc ſ. a ſtra-du,

Dilecto & vere venerabili domino & patri O..... Dei gratia Veronenſi epiſcopo, frater E*.... Clarevallenſis vocatus abbas, ſpiritum conſilii & fortitudinis.*

GAudeo plane quoties inter ſpinas lilium, & inter hominum timore vel gratia humanos ſectantium errores, amatorem invenio veritatis, & diligentiſſimum inquiſitorem Divinæ voluntatis. Inde eſt, quod ad petitionem veſtræ dignationis certos vos eſſe volumus, unde & quomodo certi ſumus ſuper eo, quod poſcitis. Igitur poſt multas exhortationes, quas fecimus ad reges & principes, qui vel timore vel amore Imperatoris, differebant ſequi veritatem; poſt multa conſilia, quæ habuimus cum archiepiſcopis & epiſcopis, & viris religioſis, qui regibus quotidie differebant; poſt longam dilationem, quæ facta eſt card. H * & W. presbyteris, & O*. diacono, quos Dominus Alexander papa in Galliam delegaverat; poſt multas preces & lacrymas, quas eccleſia fundebat ad Dominum; maxime autem in noſtro ordine; poſt etiam ultimam pene deſperationem: Domino melius diſponente, quam nos ipſi auderemus ſperare, duo cardinales, quos ſolos de curia Romana Octavianus ſecum habebat, venerunt cum Cæſarianis in magna pompa & gloria ad diem & locum, quem reges Franciæ & Angliæ cum tota eccleſia ſua ad exponendum ſuum aſſenſum præfixerunt ſupradictis cardinalibus. Quid plura?

* cardinalibus Henr. & Willelmo * & Oddoni

Auditi ſunt primum Octaviani cardinales Jo: * & VV. reſponderunt alii ex adverſo. Cognitum eſt non ſolum aſſertionibus cardinalium Alexandri papæ, & idoneis teſtibus, qui præſentes aderant, quibus illi nulla ratione contradicere potuerunt, verum & verbis adverſariorum, quos Deus ipſe manifeſto miraculo veritatem faciebat exprimere, Octaviani nullam fuiſſe electionem: immantationem feciſſe ſibi ipſi, laicali adjutorio pontificalem occupaſſe cathedram, ſicut communi omnium audientia, me audiente, W *. Cremenſis teſtatus eſt: conſecrationem vero eundem Octavianum jam ante octo diebus excommunicatum (ab aliis octo diebus ante ipſam excommunicationem conſecrato) a Tuſculano & Ferentinate, ſecum excommunicatis, & Melficenſe jam propter evidentes enormitates ſuas, quas proteſtati ſunt Rex Angliæ & epiſcopi ejus, ipſi & compatriotæ, damnato & depoſito, ſuſcepiſſe. Cognitum nihilominus eſt, Alexandrum ab omnibus aliis cardinalibus, qui aderant, electum: & niſi ipſe primum fugiendo, deinde reluctando, humiliter reſtitiſſet, & Joannes & Wido Cremenſis, ſicut ipſe coram omnibus teſtatus eſt, violenter impediſſent, ſolemniter fuiſſe immantatum, quod poſtea ſuo loco & tempore perfectum eſt: & conſecrationem authenticam ab his quibus ex officio incumbebat, ſolemniter accepiſſe. Manifeſte etiam probatum eſt, quod diu ante Papienſe concilium, Octavianum in papam per nuncios ſuos & litteras auro bullatas ſuſceperat Imperator. Quod Papiæ vero ſcripſerant, CLIII. fuiſſe epiſcopos: non fuerunt niſi XLIV. qui ad Imperatoris vocem, qui ſe profitebatur laicum, & talem, ad quem non pertinet judicare de curia Romana, nec diſcutere electionem ſummorum pontificum, omnes cum W.* Papienſi, presbytero cardinali S. Petri ad vincula, qui neutri parti adhæſerat, nunc autem cum duobus aliis, Alexandri papæ legatione fungitur in Gallia, diutina deliberatione conſilium habuerunt, ſe neutrum ſuſcepturos, eo quod pauci eſſent de tota eccleſia: quouſque vel communis omnium vel plurium regnorum ſynodus conveniret, vel manife-

* Joannes & Wido

* Wido

Verba inciſa paſſim videntur omittenda

* Willelmo

ANNO CHRISTI 1161.

niſeſtius appareret, quem eorum major & ſanior pars eccleſiæ ſequeretur, & idem ſe conſulturos Imperatori, Imperator autem non conſenſit, ſed quos potuit, minis & precibus ſingillatim vocatos coegit ſuſcipere, quem ipſe ante ſuſceperat: abſentibus tamen de numero ſupradicto, ſicut idem Wilhelmus cardinalis manifeſte aſſeruit XXIV. ex quibus unus fuit Papienſis epiſcopus, in cujus civitate iſta fiebant.

Communi itaque conſilio prædictorum regum & totius ipſorum eccleſiæ, reprobatus eſt ſchiſmaticus Octavianus, ſuſceptus Alexander papa, & legati ejus, condigno honore & reverentia. Dominus Trevirenſis epiſcopus ſtat in unitate. Quidam ex eis, qui manus dederant Octaviano, revertuntur. Unde & nos ipſi Cartuſienſes accepimus pro epiſcopo ſuo Gratianopolitano, ut noſtro interventu poſſit redire in gratiam.

Ulterius Oddo cardinalis S. Nicolai de carcere Tulliano, audientibus non contradicentibus, aſſeruit quod I. & VVi. prædicti cardinales, ad ipſum, qui cum aliis clauſus tenebatur, veniſſent, hortantes, ut ad Octavianum venirent. Reſponſum eſt eis, quod ſi jurarent ſupra ſancta evangelia, ſe juſte judicaturos, omnes ponerent ſe ſub eorum judicio. Illi autem reſpondentes, papam non debere ab aliquo judicari, dixerunt, quod ſi ſocietatem facerent Octaviano, ſe reddituros mantum quod injuſte acceperiſſe accuſabant: omnino ponerent ſe in eorum conſilio, & de corum manibus ſecundo mantum ſuſciperet.

Eadem fere refert Guillelmus Neubrigenſis rerum Anglicarum lib. 2. cap. 9. Illuſtres, *inquit*, Francorum & Anglorum reges modis omnibus ſolicitare curavit Fridericus imperator, ut ad perpetuandam amicitiam, ſibi hac in parte concordes exiſterent, in acceptando videlicet Octaviano in Romanum pontificem, exploſo penitus Alexandro. Illi vero inflexi ſententia caute ſuſpenſa, donec rei tam ſcrupuloſæ penitus veritatem agnoſcerent: celebrem & ipſi ex utroque regno epiſcoporum & nobilium, loco & tempore congruo, conventum fecerunt.

Aderant a parte Octaviani duo principales ejus complices, qui ejus fuerant electores, ſchiſmatiſque auctores, Guido ſcilicet Cremenſi., & Joannes de S. Martino, cardinales. Nam Igmarus Tuſculanus epiſcopus, manus illi execrationis auſus imponere, jam vitaverat hominem. Aderant & a parte domini Alexandri tres cardinales, ſcilicet Henricus Piſanus, (tituli hic erat presbyter cardinalis ſanctorum Nerei & Achillei) Joarnes Neapolitanus, Guillelmus Papienſis. Surgens ergo ille Cremenſis in conſpectu regum & præſulum, coram univerſa, quæ convenerat, multitudine cleri & populi: pro parte ſua, & contra adverſam totis ingenii atque facundiæ viribus allegavit. Qui cum peroraſſet: ſurgens Guillelmus Papienſis vir eloquentiſſimus, perſpicuis orationibus objecta eliſit, & fere quicquid ille pro ſe dixerat, in ipſum ita retorſit, ut propriis irretitus captuſque ſermonibus videretur. Denique in illo altercationis mutuæ quaſi duello totius ita negotii veritas claruit: ut neuter ulterius princeps cunctaretur, repudiata parte Octaviani, dominum Alexandrum recipere, & cum regnis ſibi ſubditis, ei de cetero in iis quæ Dei ſunt, tanquam patri parere. Prænominatis ergo ſchiſmaticis, cum confuſione & dedecore diſcedentibus: principes & pontifices noſtri lata ſolemniter in ſchiſmaticos excommunicationis ſententia ſolverunt conventum. Interim dominus papa Alexander in terra regis Siciliæ cujus fideli favore fruebatur, tutus conſiſtens, opportunitatem tranſeundi in Gallias præſtolabatur. Parebatque ei in eis, quæ ad curam ſpectant paſtoralem, totus orbis Latinus, exceptis provinciis Alemannicæ ditionis.

CONCILIABULUM LAUDENSE

QUO IN PRÆSENTIA IMPERATORIS FRIDERICI I.

Intruſus antipapa Octavianus, Victor III. dictus recipitur, anno Domini MCLXI. ſub Alexandro III.

De hujus conciliabuli actis Otto Morena in Laudenſi a ſe ſcripto chronico, fautor ſchiſmatici papæ, iſta habet: Sequenti vero die, in quo fuit tunc feſtum ſanctorum Gervaſii & Protaſii, per dominum papam incœptum eſt ſacrum concilium, quod a principio Papiæ, deinde Cremonæ, fieri diſpoſitum fuerat: poſtremum tamen ad honorem Laudenſium ex voluntate imperatoris Laudæ eſt celebratum. In quo dominus imperator cum ſuis principibus, & dux * Bohemiæ, & dominus Pellegrinus Aquilejenſis patriarcha, & dominus Guido electus Ravennæ archiepiſcopus, & multi epiſcopi, & magna copia priorum, abbatum, præpoſitorum, aliorumque clericorum, qui venerant ad ſynodum, ſeu concilium, unanimiter confirmavere electionem, quæ in prædicto anno Papiæ jam facta fuerat de ipſo domino papa Victore. Fuere autem in ipſo concilio recitatæ litteræ excuſatoriæ regis * Daciæ, & regis Norvegiæ, & regis Hungariæ, & regis Bohemiæ, & ſex archiepiſcoporum, & viginti epiſcoporum, multorumque abbatum, tam Clarevallenſium, quam aliarum congregationum, atque præpoſitorum: in quibus omnibus litteris continebatur, ipſos reges cum univerſis eorum provinciis, & prædictos archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, & præpoſitos, velle ſe tenere præfatum dominum Victorem pro papa & domino, & ſe velle ratum habere totum quod dominus Victor ſtatuit in ipſo concilio cum aliis ſibi præſentibus. *Sed veritate cognita, reſiluerunt ex iisdem plurimi. Pergit auctor*: In ipſo etiam concilio fuere excommunicati dominus Hubertus Mediolanenſis archiepiſcopus una cum conſulibus Mediolani, & epiſcopus Placentinus, & epiſcopus Brixienſis, & Placentiæ, & Brixiæ conſules, omneſque ipſorum conſiliarii, ac etiam omnes illi, qui interfecerunt Moguntinum archiepiſcopum, & qui in ejus morte conſenſerunt, & epiſcopus Bononienſis .... depoſiti fuere irrecuperabiliter. Epiſcopus vero Paduanus, & epiſcopus .... uſque ad Kalendas Auguſti termino eis dato, ab officio ſuſpenduntur. Et hæc acta ſunt in die Jovis, cum concilium uſque ad ipſam diem perduraſſet, in qua die fuit tunc feſtum S. Jacobi Alphæi. *Hæc author, addictus Victori pſeudopapæ, contra catholicum pontificem Alexandrum.*

* Sic Bohemiam appellabant illi temporibus.

ANNO CHRISTI 1162.

CONCILIUM LONDONIENSE,

QUO THOMAS THEOBALDO DEFUNCTO,

Electus est Cantuariensis archiepiscopus anno MCLXII. sub Alexandro III.

De hac synodo Baronius ex actis vitæ sancti Thomæ ab Eduardo conscriptis, & apud Surium tomo IX. *die* XX. *Decembris extantibus, ista*: Anno (*scilicet* MCLXII.) Londini in Anglia generale concilium celebratur, convenientibus omnibus episcopis ad subrogandum metropolitanum Angliæ totius antistitem, Cantuariensem archiepiscopum, defuncto feria secunda paschæ Theobaldo archiepiscopo, cum sedisset annis viginti duobus. Convenit simul & Rex ad hoc ipsum, communibusque omnium votis electus est Thomas ex cancellario. Hæc Baronius.

Ex collection. Anglicana Tom. II

De eadem synodo, sic Mat. Parisius in supradicto an. 1162. Eodem, *inquit*, anno, congregato clero & populo totius provinciæ Cantuar. apud Westmonasterium, Thomas regis Cancellarius electus est in archiepiscopum Cantuariensem solenniter, nemine reclamante. *Ex quibus liquido constat, hoc concilium fuisse provinciale tantum Cantuariensium ad eligendum Cantuariensem Antistitem, non Eboracensium.*

CONCILIUM MONSPELIENSE

Ab Alexandro Pp. III. celebratum anno Domini MCLXII.

HUjus *concilii cum acta perierint, memoria in monumentis duobus servata est, epistola scilicet Alexandri ad Omnibonum Veronensem episcopum superius descripta: & concilio Monspelensi anni* MCXCV. *inferius describendo.*

Ex Alexandri epistola discimus, excommunicatum hic fuisse antipapam Victorem. Noverit, *inquit*, tua discretionis prudentia, quod tam nos quam fratres nostri, apud Montem-pessulanum per Dei gratiam sani & incolumes commoramur ..... & ab archiepiscopis & episcopis, regibus & principibus, & universa Occidentali ecclesia, tam per se, quam per alios, & suos nuncios, honoramur propensius & devotissime veneramur. Specialiter autem fratrem nostrum Senonensem, Turonensem, Aquensem, & Narbonensem archiepiscopos, de quibus unum, scilicet Narbonensem, inibi consecravimus, & Autisiodorensem, Macloviensem, Nivernensem, Morinensem, Magalonensem, & Toloni episcopos recensuimus; cum quibus in die Ascensionis Dominicæ, publice excommunicationis sententiam in Octavianum schismaticum, atque in omnes suos complices, promulgavimus.

Synodi vero Monspelensis anno MCXCV. *celebratæ cap.* IV. *docet percussos esse anathemate in hoc nostro concilio principes, qui authoritate sua non coercerent hæreticos, piratas, & eos qui arma & ligna Saracenis subministrabant.* Constituit etiam, *inquit*, ut quicumque princeps sæcularis ab ecclesiastico monitus, jurisdictionem temporalem in eos non curaverit exercere, sit cum eis simul vinculo anathematis innodatus: quemadmodum statutum & in Lateranensi concilio, & in synodo quam prædictus dominus Alexander apud Montem-pessulanum dinoscitur celebrasse.

Ejusdem concilii cap. XV. Prohibuit præterea sub omni severitate ecclesiasticæ disciplinæ, ne quis monachus vel canonicus regularis, aut alius religiosus, ad sæculares leges vel physicam legendas accedat. Alioquin juxta decretum sub domino Alexandro in concilio apud Montempessulanum & Turonis super hoc articulo promulgatum, a diœcesanis episcopis canonice puniantur.

☞ AD CONCILIUM MONSPELIENSE,

In quo anathema Victori III. antipapæ, ejusque fautoribus dictum, Anno 1162. ab Alexandro III. celebratum.

ADDITIO

Ex Masii Suppl. to. II. pag. 538.

„ VIzeliacense monasterium ordinis S. Bene-
„ dicti sive jure sive injuria sibi Cluniacen-
„ ses subjecerant. Monachi ejus cœnobii semper
„ reclamarunt apud pontifices, & variis licet ab
„ iis impetratis literis, semper adhuc ad ingra-
„ tum obsequium cogebantur. Accidit tandem
„ ut Cluniacenses Alexandro III. suspecti effi-
„ cerentur, quam nactus occasionem Guillelmus
„ Vizeliacensis abbas Pontificem convenit apud
„ Montem Pessulanum, impetravitque ab eo mo-
„ nasterii sui libertatem: nec id voce tantum
„ ab eodem Pontifice concessum est, sed, ait
„ Hugo Pictavinus in Historia Vizeliacensi a
„ Dacherio Spicileg. to. II. pag. 537. nov. edit.
„ vulgata lib. IV. *communi consilio & voluntate*
„ *atque arbitrio omnium episcoporum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, cardinalium*
„ *in consistorio subscriptum exemplar confirmavit.*
„ Quibus verbis non ambigue exprimitur concilium illud, quod eo loci tunc agebatur, cujus proinde actis, a Labbeo hinc inde petitis,
„ bulla, qua facultas illa data est Vizeliacensibus, adjungenda.

Alexander episcopus S. S. Dei, dilectis filiis Willelmo

ANNO CHRISTI 1161.

leimo abbati Vizel. monaſterii, ejuſque Fratribus tam præſentibus quam futuris monaſticam vitam profeſſis in perpetuum.

Sacroſancta Romana eccleſia, quæ unicuique reſpondet pro ſuorum qualitatibus meritorum, eos, quo fideles reperit, benigniori tractare gratia conſuevit, & quos ferventiores circa ſuum obſequium intuetur, honoris prærogativa eſt ſolita decorare. Anteceſſor autem noſter bonæ memoriæ Paſchalis papa, ſicut ex privilegio prædeceſſoris noſtri felicis recordationis Caliſti papæ cognovimus Vizel. monaſterium, quod proprie ac ſpecialiter B. Petri juris exiſtit, Cluniacenſis eccleſiæ fervorem religionis, quæ tunc temporis inibi habebatur, attendens, cum religio in eodem Vizel. monaſterio tunc ex parte maxima deperiſſet, commiſiſſe dinoſcitur, & prædictus Calixtus papa & idipſum auctoritatis ſuæ privilegio confirmaſſe, ita quidem ut obeunte abbate, qui ibidem eſſet pro tempore inſtitutus, alius ibi deberet communi fratrum conſenſu, vel patris conſilii ſanioris, Cluniacenſium abbatum conſilio ſubrogari. Nos vero devotionis veſtræ conſtantiam, & fidei firmitatem, quam in hoc tempore procelloſo tam vos quam bonæ memoriæ Pontius Vizel. abbas, circa Romanam eccleſiam habuiſtis, diligentius attendentes; conſiderantes etiam quam manifeſte Cluniacenſis eccleſia tempore hujus turbationis erraverit, & quomodo a priſtina religione & honeſtate corruens, ab unitate eccleſiæ ſe fecerit alienam: C prædicto monaſterio veſtro in devotione & fide eccleſiæ firmiſſime permanente, & religione per Dei gratiam ibidem plenarie reſtituta, ut utra- A que eccleſia fructum videatur pro meritis reportare, commiſſionem illam, quam idem anteceſſor noſter Paſchalis papa fecerat, de communi fratrum noſtrorum conſilio duximus revocandam, ſtatuentes, ut idem monaſterium Cluniacenſi eccleſiæ in nullo penitus ſubjacere debeat, nec alicui teneatur, niſi tantum Rom. eccleſiæ reſpondere; & electionem ita liberam per omnia habeatis, ut Cluniacenſium abbatum conſilium vel conſenſus nullo modo requiratur; imo illum vobis in abbatem dari volumus, & præponi, quem fratres communi conſenſu, vel fratrum pars conſilii ſanioris, ſecundum Dei timorem, & B. Benedicti inſtitutionem, elegerint & Romanus pontifex aut præviderit ordinandum, aut ſuggeſtione monachorum ejuſdem loci conſenſerit ordinatum. Ut autem hæc noſtra inſtitutio futuris ſemper temporibus inviolabiliter obſervetur, eam auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti privilegio communimus: ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, ſecundo, tertiove commonitus, niſi præſumptionem ſuam digna ſatisfactione correxerit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Servantibus autem ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

ANNO CHRISTI 1161

CONVENTUS AD SAONAM

A Friderico Imperatore contra Alexandrum III. Indictus, & habitus anno Chriſti 1162.

Ex P. Pagi ad an. Chr. 1162.

Hic eruitur ex Epiſtola Friderici ad quemdam Archiepiſcopum data, & a Duchenio de rebus Francicis tom. 4. p. 580. recitata, in qua legitur: *quod nos videlicet cum Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & Patribus Ortbodoxis ac viris religioſis, Baronibus, & univerſis utriuſque Regni* (Galliæ ſcil. & Germaniæ) *principibus, IV. Kal. Septembris in die videlicet Decollationis S. Joannis Baptiſtæ, ſuper fluvium Saonam in epiſcopatu Biſuntino Concilium pariter generale celebraturi ſumus; in quo Rex Francorum dilectus conſanguineus noſter cum univerſis Archiepiſcopis ſuis, Epiſcopis, & cum omnibus regni ſui Principibus, & tota Gallicana Eccleſia reverendum patrem noſtrum dominum Papam* (ſcil. Victorem, ut infra diſerte dicit) *ſicut per ſacramenta & firmiſſimas ſecuritates præordinatum eſt, in Apoſtolicum & univerſalem ſanctæ Dei Eccleſiæ Pontificem recipiet.* Hujus conventus, & Conciliabuli meminere Radulphus de Diceto in Imag. Hiſtor. pag. 533. his verbis: *Fridericus Imperator Romanus, Ludovicus Rex Francorum prope Chryſopolim* (ſeu Biſontium) *convenerunt, ut Eccleſiæ Romanæ ſchiſma ſedarent, & quis eſſet præferendus decernerent.* Chronographus Affligemenſis ad hunc ann. 1162. *Imperator Fridericus a Rege Francorum invitatus, ut ſublato ſchiſmate Romanæ Eccleſiæ pax firma redderetur, Concilium in territorio Veſuntionum in Dola villa ſuper Saonam fluvium in Decollatione S. Jo. Baptiſtæ convocavit*; (Dola ſita non eſt ad Saonam, ſed Conventus celebrandus erat ad illum amnem, Imperii & Franciæ limitem, ac Dole vicinum) *ſed Reges Franciæ ab Imperatore averſo quique ſine effectu, eadem & adhuc graviore permanente diſcordia in ſua redierunt.* Morena item: *Æſtatis vero prædictæ menſe Auguſto ſtatutum eſt maximum colloquium in Lombardia* (legendum *in Burgundia*) *apud Beſenzonum.* A quo colloquio conatus eſt Alexander III. amovere Ludovicum Regem Francorum, ne intereſſet, uti conſtat ex Epiſtola ejuſdem data Hugoni Epiſcopo Sueſſionenſi, *Mimatæ IX. Kal. Auguſti* apud citatum Duchenium tom. 4. pag. 595. Helmoldus in Chronico Slavorum lib. 1. cap. 91. refert Fridericum Imp. invitaſſe per Nuncios Reges Daniæ, Bohemiæ, atque Hungariæ ad præfatum conventum cum Archiepiſcopis, & Epiſcopis eorum ſubditis; eique adfuere *Valdemarus cum Epiſcopis Daniæ, Hartwichus Archiepiſcopus, Gerolcus Epiſcopus, & comes Adolfus cum multis Saxoniæ Nobilibus, Bavariæ &c.*

AD

ANNO CHRISTI 1162.

ANNO CHRISTI 1162.

AD CONVENTUM APUD SAONAM.

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 140.

Abbei editor Venetus to. XII. pag. 294. conventum hunc ad Saonam amnem habitum, ſeu indictum, ex Pagio in Critica acceptum, retulit inter concilia. Sed genuinam ejus hiſtoriam nec ſcit, nec ſi ſcivisſet plane retuliſſet; ex ea enim conſtat conventum hunc tentatum fuiſſe quidem a Friderico, ſed nunquam habitum. Cum tamen placuerit ſcriptori iſti locum huic dare inter concilia, operæ pretium duxi totam ejus hiſtoriam verbis Hugonis Pictavini in hiſtoria Vizeliacenſi lib. IV. pag. 540. hic tradere.

His diebus occidentalis eccleſia gravi ſchiſmate laborabat. Henricus autem comes Trecenſis partibus favebat imperatoris. Porro Ludovicus rex Galliæ miſit in occurſum Alexandri catholici papæ legatos ſuos, Theobaldum abbatem S. Germani de Pratis, & Carducum clericum ſuum; quorum legationem cum minus optato Alexander ſuſcepiſſet, reverſi Vizeliacum venerunt. Et decidit in lecto ægritudinis Theobaldus abbas & mortuus eſt IX. Kal. Auguſti, ſepultuſque intra januam baſilicæ B. Mariæ Magdalenæ, cujus monachus extiterat. Et ut coguovit rex Ludovicus repulſam legatorum ſuorum, iratus pœnituit ſe ſuſcepiſſe Alexandrum contempto Victore; & ſcripſit per Manaſſem epiſcopum Aurelianenſem ſuper Hæc verba comiti Henrico Trecenſi, qui eo tempore ad Germanicum imperatorem properabat. At ille gratulabundus pro opportunitate reperta, ſuggeſſit imperatori ut iniret colloquium cum rege: adunatis utriuſque regni optimatibus, & eccleſiaſticis viris, conteſtatus jurejurando quod rex audita utriuſque apoſtolici electionis examinatione, juxta diſcretionem perſonarum utriuſque regni, ſtaret conſilio ſuo, videlicet Henrici comitis: & indictum eſt colloquium apud Lovigennam vicum citra Ararim fluvium intra fines regni Franciæ. Et ſtatutum eſt, ut Alexander catholicus & Victor ſchiſmaticus colloquio adeſſent, & de ſua electione in conſpectu totius eccleſiæ conferrent. Quod ut cognovit Alexander, miſit ad Ludovicum regem legatos, ſcilicet Bernardum Portuenſem epiſcopum, & Jacintum diaconem ſuum, qui regis iram lenirent, & familiare colloquium inirent. Convenerunt ergo Alexander & Ludovicus apud Silviniacum, qui eſt vicus monachorum Cluniacenſium. Rex autem Ludovicus rogabat Alexandrum, ut ad conſtitutum veniret colloquium; aut ſi forte præſentiam imperatoris abhorreret, ſaltem ad partes illas accederet uſque ad Vergiacum caſtrum, quod erat inexpugnabile. Cui cum Alexander nollet acquieſcere: Ego, ait rex, & te & univerſum comitatum tuum ſalvum ducam, & reducam ſalvum ſicut corpus. Et cum nec ſic acquieſceret, Alexander veritus dolos imperatoris, reſpondit rex: Mirum eſt quud conſcius juſtitiæ ſuæ ſubterfugit teſtimonium innocentiæ ſuæ, ſeu audientiam cauſæ ſuæ. Et abiit rex ad indictum cum imperatore colloquium: nondum autem cognoverat conditiones, quas ex parte ſua comes Henricus fecerat cum imperatore.

Cum ergo veniſſet rex apud caſtrum Divionem, occurrit ei comes Henricus, & tum primum aperuit ei pactiones, quas cum imperatore fecerat, dicens: Majeſtatis tuæ reverentiæ & regni tui conſulens utilitati, domine mi rex, hui colloquium ſuper Ararim fluvium, quo tu domine mi rex, & imperator Fridericus cum pontificibus & abbatibus atque optimatibus utriuſque regni convenientes, præſente apoſtolico tuo, & imperatoris apoſtolico; ex utraque parte eligentur probatiſſimi viri tam eccleſiaſtici quam militares, qui electionem utriuſque apoſtolici dijudicabunt. Et ſi Rollanni electio fuerit ſanior comprobata, Octaviani electio caſſabitur, & imperator procidet ad pedem Rollani. Si autem Victoris electio prævaluerit, Rollannus annullabitur. Tu vero, domine rex, ad pedem Octaviani venies. Quod ſi Octavianum deeſſe contigerit, imperator ab eo deficiens, Alexandro tuo obediet: ſi autem e converſo Alexander defuerit, identidem decidet, & rex Victori favebit. At vero ſi tua majeſtas noluerit nec prædictis pactionibus acquieſcere, nec arbitrio judicum aſſenſum præbere, ego jurejurando juravi, quod ad partes illius tranſibo, & quidquid de fiſco regis in feodum habeo, imperatori tradens, ab illo deinceps tenebo. Stupefactus rex Ludovicus ad hæc reſpondit: Miror unde tibi fiducia, quod, me inſcio neque inconſulto, talia cum imperatore condixiſti. Reſpondit Henricus. Hanc fiduciam tu rex ipſe per Manaſſem Aurelianorum epiſcopum mihi dediſti: interrogatuſque ſuper hoc verbo epiſcopus, timore regis diſſimulare cœpit, occultans machinationes, quibus Henricum ad hoc induxerat. Tunc Henricus protulit epiſtolam regis, qua continebatur, quod nuntii regis repulſi fuiſſent ab Alexandro, ob quam rem indignatus rex mandabat Henrico, quatenus ad imperatorem Fredericum licenter procederet, & colloquium utriuſque audientiæ iniret, certus quod rex per omnia illius conſilio ſtaret.

Fredericus autem imperator ædificaverat ſibi palatium miræ amplitudinis in loco, qui dicitur Dolah, in finibus imperii ſui; & cognoverunt Franci, quod ſchiſmaticus Victor non eſſet cum imperatore; & lætati ſunt ſuper illius abſentiam. Quo agnito Theutonici ſive Germani currentes, adduxerunt eum cum feſtinatione maxima eadem die: quem aſſumptum imperator media nocte duxit eum ſupra pontis medium, ſtatimque quaſi pactionibus ſatisfeciſſet, receſſit. Rex autem Ludovicus, quaſi venatum pergens, tranſiit per nemus ad locum colloquii, miſitque Jocium Turonenſem epiſcopum, & Mauricium Pariſiorum epiſcopum, Guillelmum quoque Vizeliaci abbatem cum aliis optimatibus regni ſui ad nuntios imperatoris, qui ibidem convenientes verbum regis expectabant. Inter quos etiam erat comes Henricus, qui propter affinitatem cognationis, partibus omnino favebat Victoris ſchiſmatici. Petierunt itaque miſſi regis ex ore ejus competentes inducias, eo quod pactiones hujus colloquii hactenus uſque perendie regi fuiſſent incognitæ; præſertim cum imperator compulerit Henricum comitem jurare, ne prædictas actiones ante diem conſtituti colloquii ullo modo manifeſtaret regi: indecens autem fore tam temere de tanto negotio diffinire. Cumque imperatoris Friderici proloquutores petitas inducias negarent, rever-

reverſus eſt rex apud Divionem. Cardinales vero, quos illuc Alexander papa miſerat, ſperantes ſolutum eſſe colloquium, Vizeliacum redierunt. Rex autem conſtituit, qui cuſtodirent fines regni ſui. Et ſequenti ſummo mane venit comes Henricus ad regem in palatio ducis Burgundiæ, allegans regem nequaquam eſſe a pactionibus liberum, ideoque ſe neceſſario diſceſſurum ab eo, & ſeſe traditurum in manu imperatoris: ita ut totam terram, quam de feodo regis hactenus tenuerat, amodo imperatori traditam ab eo reciperet, & hominium illi faceret. Attamen ob gratiam regis obtinuiſſe ſe dixit ab imperatore trium hebdomadarum inducias, ea conditione quod rex datis obſidibus polliceretur imperatori ad diem ſe venturum, & Alexandrum adducturum, atque ibidem cauſam utriuſque auditurum, & judicio proborum virorum imper. & regi pariturum, aut certe ſeipſum tradere vinctum imperatori apud Chryſopolim, quæ eſt urbs nobilis Byzantinorum: & acquievit rex & defecit ſpiritus ejus, & tædiatus eſt animo, pactuſque eſt ita ſe facturum, datis obſidibus.... duce Burgundiæ.... comite Flandriæ, & Guillelmo comite Nivernenſi. Omnis autem eccleſiaſticus ordo audito hoc verbo, quod fecerat rex, doluit valde, & corde clamaverunt omnes ad Dominum, ut miſereretur eccleſiæ ſuæ ſanctæ, & liberaret regem a fraude circumvenientium ſe.

ANNO CHRISTI 1165.

Abiit ergo rex ad prænominatum vicum Lovigennæ, ubi regi debebat occurrere imperator; ſed fefellit imperator Henricum, miſitque præcipuum fautorem ſchiſmatis, Renaldum cancellarium ſuum Colonienſis eccleſiæ. Cumque coram eo replicarentur pactiones, quas comes Henricus ex ore imperatoris propoſuerat regi, ſubito divina virtus adſtitit eccleſiæ ſuæ, & piæ ſimplicitati regiæ majeſtatis. Reſpondit enim Renaldus, profani erroris fautor, nequaquam imperatorem talia dixiſſe, ſcilicet quod cuiquam permitteret conſortium judicandi Romanam eccleſiam, quæ proprie ſui juris exiſtebat. Tunc repletus gaudio rex, quæſivit ab Henrico comite, utrum ſe haberent pactiones ſecundum formam ab eo ſibi propoſitam. Et rex; Ecce, ait, quod imperator qui juxta verbum tuum adeſſe debuit, abeſt: ecce quod etiam miſſi illius formam pacti, te præſente, te teſte, commutant. Verum eſt, inquit comes Henricus. Et ait rex: Nonne ergo abſolutus ſum ab omni pacto? abſolutus, ait Henricus. Et dixit rex cunctis optimatibus ſuis & epiſcopis, atque abbatibus, qui præſentes aderant: audiſtis & vidiſtis omnes, qualiter ego ipſe gratis perfecerim omnia, quæ ad me pertinent, & dicite, utrum liber ab his pactionibus videar? Dicunt omnes: liberaſti verbum tuum: ſtatimque rex velociſſimum equum, cui inſidebat reducens, protinus ire perrexit. Theutonici autem valde confuſi inſequuti ſunt eum, rogantes, ut rediret ad imperatorem paratum proſequi omnia, quæ Henricus propoſuerat. At ille parvipendens ea quæ dicebantur, decipulam quam evaſerat exhorruit, dicens: Feci quod meum fuit. Sic ſoluto conventu, rex in ſuum regnum rediit.

Ex his patere arbitror conventum ad Saonam eumem in diœceſi Biſuntina nullum interceſſiſſe Fridericum inter & Ludovicum Francorum Regem. Nequaquam tamen inficiandum eſt, imperatorem factionis ſuæ epiſcopos ibidem, vel forte in ipſa Biſuntina urbe convocaſſe. Ita enim ſcribit anonymus Stevartii ad hunc annum 1162. Circa finem ipſius anni imperator ſecundam curiam generalem congregavit apud Biſantium (Biſuntum ſcilicet) & quia Alexander papa iterum illuc ab imperatore vocatus non venit, nec legatum miſit, ipſe Victorem cum epiſcopis, & principibus, ſibi conſentientibus, ibidem ſecundo confirmavit.

ANNO CHRISTI 1166.

Ad res hujus ſe Conventus ſeu Concilii illuſtrandas juvat afferre tres ſubjectas epiſtolas quas e Vaticanis Schedis eruit Schannat, & P. Hartzeim to. III. Conc. Germ. evulgavit.

Fridericus, Dei gratia, Rom. Imperator & ſemper Auguſtus, dilecto ſuo ... Archiepiſcopo.... gratiam ſuam & omne bonum.

INter innumeras & intumeſcentes tempeſtatum procellas, quibus jam diu navicula Petri quaſſata, & inter preſſuras diverſas, quibus Sancta Dei eccleſia frequenter afflicta & tribulata eſt; tandem verus ille mediator Dei, & hominum Chriſtus Jeſus, qui Eccleſiam ſuam, velut unicam ſponſam, proprio charactere ſui pretioſi Sanguinis inſignivit, & redemit, conſolationis gratiam, quam aſcendens in Cœlum ſuis fidelibus repromiſit, inquiens. *Non relinquam vos orphanos, ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi*: evidentibus, & manifeſtis declaravit indiciis. Ipſe enim ſicut ſtella matutina in medio nebulæ oriens ſolita pietate Eccleſiam ſuam in tribulatione reſpexit, & ſurgens imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna.

Pro illa ſiquidem controverſia, quæ inter nos & Regem francorum, pro ſchiſmate Romanæ Eccleſiæ jam diu agitabatur, aſpirante Spiritus Sancti gratia, qui facit habitare unanimes in Domo Domini, mediantibus hinc inde legatis, tandem pari voluntate, & unanimi conſenſu, inter nos convenit: Quod nos videlicet una cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, & Patribus Orthodoxis, ac viris Religioſis, Baronibus, univerſis utriuſque Regni Principibus IV. Kalend. Septem. in die videlicet Decollationis Sancti Joannis Baptiſtæ ſuper fluvium Saonam, & in Epiſcopatu Biſuntino *Concilium Generale* pariter celebraturi ſumus, in quo Rex Francorum, dilectus conſanguineus noſter, cum univerſis Archiepiſcopis, & omnibus Regni ſui Principibus, & tota Gallicana Eccleſia, Reverendum Patrem noſtrum Dominum Papam Victorem, ſicut per ſacramenta, & firmiſſimas ſecuritates præordinatum eſt in Apoſtolicum, & univerſalem Sanctæ Dei Eccleſiæ Pontificem recipiet, & debitam ei exhibebit reverentiam. Verum quia hoc negotium tam arduum, tamque ſalubre, & tam neceſſarium, ubi de reconciliatione Sanctæ Dei Eccleſiæ & totius Chriſtianitatis, in commune agitur, ſine tuæ diſcretionis, ceterorumque Principum, ac Chriſtifidelium præſentia conſummari non debet, nec poteſt; exoramus te, & monemus in ea fide, quam debes Imperio, & Sanctæ Dei Eccleſiæ, & animæ tuæ, quatenus, omni occaſione ſummota, cum ſapientibus, & magis idoneis, & literatis perſonis Epiſcopus apud Biſuntium IV. die ante prædictum terminum, familiariter more Curiæ nobis occurras, ad Concilium nobiſcum proceſſurus. Et quia abundans cautela non nocet, milites tui, quos tecum adduces armis, & clypeis ſint muniti; inſuper tentoria deferas, quia propter Domorum raritatem neceſſaria erunt. Ibi enim per gratiam Dei totum negotium Domini Papæ Victoris ad gloriam Dei, &

ad

ad pacem, & unitatem Sanctæ Ecclesiæ, & omnimodum honorem Imperii honesto fine terminatur. A

ANNO CHRISTI 1167.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus fideli suo M. Duci Lotharingiæ gratiam suam, & omnem bonum.

QUoniam in schismate, quod est in Romana Ecclesia universus orbis in se ipsum divisus est, & tota Christianitas non modica perturbatione concutitur: nos tota animi compassione Sanctæ Dei Ecclesiæ doloribus condolemus, totius consilii, & auxilii propensionem, curam, & sollicitudinem adhibere cupientes; ut totius dissensionis discrimine sublato, ecclesia Dei, sicut in unitate fidei, ita sub unius Pastoris regimine in unum ovile congregetur. B

Inde est, quod ex consilio Principum cum dilecto Consanguineo nostro L. Illustri Rege Francorum IV. Kal. Septem. in die videlicet Decollationis Sancti Joannis Baptistæ super fluvium Saonam, Concilium celebrare statuimus, in quo aspirante Spiritu Sancto, qui facit unanimes habitare in Domo Domini, speramus, ut Ecclesiasticæ pacis, & unitatis status reformetur, & Dominus Papa Victor Apostolicæ Sedis gubernacula debeat obtinere. Verum quia hoc negotium tam arduum, tamque salubre, & tam necessarium ubi de reconciliatione Sanctæ Ecclesiæ; & salute totius Christianitatis in commune agitur, sine tuæ discretionis prudentia consummari nec debet nec potest, exorantes commonemus te in ea fide, quam debes Imperio, & Sanctæ Dei Ecclesiæ, & animæ tuæ, quatenus omni occasione summota apud B tuntium quarto die ante prædictum terminum, familiariter, more Curiæ nobis occurras ad Concilium nobiscum processurus. C

Prænobili Domino L. glorioso Regi Romanorum R. Dei gratia Sancta Colomensis Ecclesia electus & Italia Archicancellarius, salutem, & affectuosum cum sincera dilectione obsequium. ANNO CHRISTI 1167.

ACceperamus in mandatis a Domino nostro invictissimo Romanorum Imperatore, ut vobis, & Regi Anglorum communiter, & simul loqueremur, & super negotio Ecclesiæ universalis, & pro succursu periclitantis Ecclesiæ Orientalis. Sed quoniam peccatis exigentibus cum Rege Anglorum difficultatem temporum prætendente, tum etiam angustia temporum nos actante, ad vos ad præsens non valemus accedere: obnixe vos rogamus, ne sinistre verbum hoc accipiatis, & nec pro contemptu, nec pro superbia, vel negligentia aliqua, sed pro mera necessitate, hoc tempore a desiderato diu vestro colloquio noveritis abstinere: tantam enim moram penes Regem Anglorum pro negotio eodem fecimus, quod ad præfixum nobis terminum vix ad dominum meum poterimus pervenire, sed imperatum nobis fuerit ad vos sine Rege Anglorum accedere. Proinde quoniam ad servitium vestrum, quantum salva Domini mei, & Imperii Romani fidelitate poterimus, corde rebus, & corpore parati sumus; Nobilitatem vestram instanter exoramus, & arctissime commonemus, quatenus memor ejus, quæ inter Dominum meum Principem Serenissimum, & vos est, consanguinitatis, ipsum, & Imperium Romanum taliter tractare curetis, ne coronam, & omnem honorem ei violenter demoliri velle videamini nominatim Rolandum hæreticum, & schismaticum publicum videlicet hostem Imperii Romani fovendo, & manutenendo. Ceterum noveritis, quod Dominus Imperator peracta imminente ejus curia statim, aut per nos, aut per alios magnos legatos, vos visitabit, per quos & de negotiis propriis, & de necessitatibus Ecclesiæ Orientalis, altius vobiscum deliberet, & pertractet.

CONCILIUM CLEONADENSE

a Gelasio Archiepiscopo Armachano celebratum.

Ex Historia Literaria, pag. 611

COncilium Cleonadense in Hibernia an. 1162. vel saltem sequenti, a XXVI. Hiberniæ Episcopis, præsidente Gelasio Archiepiscopo Armachano, celebratum. Quo, inter alia decretum est, ut nullus deinceps ad Theologiam publice prælegendam admitteretur, niti qui Academiæ Armachanæ alumnus fuerat. Tradunt hæc Annales Ultonienses ad an. 1020. referente cl. Wareo *Antiq. Hibern.* c. 15. p. 75. qui & eadem repetit *de Præsul. Hibern.* in Gelasio p. 15. D

ANNO CHRISTI 1163.

CONCILIUM TURONENSE, QUO

Victor antipapa ejusque fautores schismatici, judicio XVII. cardinalium, & CXXIV. episcoporum, excommunicati fuerunt, anno MCLXIII. sub Alexandro III.

ANNO CHRISTI 1163.

SERMO AB ARNULPHO LEXOVIENSI in concilio Turonensi habitus.

HOdiernum sermonem, domini & patres mei, mihi domini nostri qui præsidet, Romani videlicet pontificis, injungit authoritas. Et ego quidem munus injunctum magis de necessitate obedientiæ, quam de animi voluntate suscipio. Mallem ut in alium declinasset ista dignatio, cujus & vita commendabilior esset, & major tam E scientiæ quam eloquentiæ plenitudo. Quis enim ego sum, qui in auribus tot, tam prudentium, tam venerabilium personarum quemlibet mihi debeam usurpare sermonem? Sed & quis ego sum, qui mandato Romani pontificis audeam obviare? Angustiæ mihi sunt undique inter verecundiam & necessitatem constitutus. Altera me monet ut fileam; altera quasi quadam violentia pertrahit ad loquendum. Obediendum est sine mora; sed verecundia linguam reprimit, obstruit intel-

intellectum, & a facie reverentiæ veſtræ ſtupore quodam reddit pavidum & confuſum. Scio enim quia tria ſolent in prædicatore requiri, ſanctitas converſationis, plenitudo ſcientiæ, fœcundior eloquentiæ vena. Sanctitas converſationis inquiritur: quia niſi fuerit prædicatoris commendabilis vita, non erit ejus prædicatio gratioſa. Cujus enim vita contemnitur, reſtat ut & prædicatio contemnatur. Timere habet, ne forte incipientem loqui ſtatim vox Divina reprimat & condemnet: *Quare tu enarras juſtitias meas, qui projeciſti ſermones meos retrorſum?* Perfectio ſcientiæ quæritur, ut habeat prædicator, unde poſſit de theſauro cordis ſui proferre nova & vetera, & eruditum noverit expectantibus explicare ſermonem, & ſecundum perſonarum qualitates temperare quod dixerit: ut ſciat quibus debeat hac potum dare, non eſcam, quibus ſolidiorem cibum habeat miniſtrare. Eloquentia deſideratur: ad quid? quia ſicut ſi non habuerit ſcientiam, non habebit quid dicat: ita niſi habuerit eloquentiam, non habebit quomodo dicat. Utrumque autem neceſſarium eſt, & habere quid dicas, & ſcire quomodo dicas. Sententiarum ſiquidem excellentia, ſermonis elegantiam quærit, ut verborum dignitas rerum majeſtati reſpondeat, & ſibi invicem quaſi concentu quodam res & verba concurrant. Ita eſt: ut ſermo prædicatoris omni acceptione dignus ſit, requiritur in prædicatore religio ad reverentiam ſermonis, ſcientia ad doctrinam, eloquentia, ut commendet ad gratiam ut ſcilicet ſermo ſanctus ſit, prudens ſit, illuſtris ſit. Ego vero, qui vobis producor in medium, nihil habeo penes me niſi conſcientiam peccatricem, minorem ſcientiam, eloquentiam imperfectam. Et ideo opportunius mihi fuerat ſilere quam loqui, paſci quam paſcere, & aures vobis potius exhibere quam linguam. Nulla mihi in memetipſo fiducia eſt, ſed ad ſanctitatem præcipientis & merita veſtra converter; quibus intercedentibus aliquid mihi fortaſſis largietur gratia illius qui dixit: *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud*. Os meum obedientiæ neceſſitas aperit: utinam gratia ejus per merita veſtra ſermone adimpleat opportuno.

In omni itaque ſermone, domini & patres mei cariſſimi, videtur mihi quia circa id quod principaliter intenditur, duo ſunt ſtudioſius obſervanda, cauſa ſcilicet & tempus. Et cauſam quidem ratio ſubminiſtrat: tempus autem opportunum reddit occaſio: occaſio autem eſt opportunitas ſumpta ex tempore, ſicut viro placuit eloquenti. Ita eſt: niſi id quod dicitur, cauſam de ratione contrahat evidentem, ipſum ducitur otioſum: ſi importune dictum fuerit, reputatur infeſtum. Quæ autem otioſa vel infeſta ſunt, raro deſideratos aſſequuntur eventus. Et ideo cum multa de ſcriptis ſanctis poſſent utiliter ac probabiliter in commune proferri: ad ea potiſſimum ſermo convertendus eſt, ad quæ nos & urgens neceſſitas impellit, & evidens invitat utilitas; ad tentandum vobiſcum de unitate & libertate eccleſiæ Dei. Sine his enim duobus non poteſt eccleſia ſalva conſiſtere, ſed nec conſiſtere quidem. Quia niſi eccleſia habuerit unitatem, non erit una: ſi una non fuerit, non erit. Omne enim quod eſt, ideo eſt, quia unum eſt: quod autem unum non eſt, amittit pariter cum unitate ſubſtantiam. Item niſi habuerit libertatem, miſera erit. Pro eodem autem ei eſt, miſeram eſſe, & non eſſe. Immo deterius eſt miſeram eſſe, quam non eſſe. *Melius*, inquit, *ei erat, ſi natus non fuiſſet homo ille*, de Juda dictum eſt. Quoniam melius erat ei natum non eſſe, quam ad ejuſmodi miſeriam natum eſſe. Ideo, domini & patres cariſſimi, ut ſtatus eccleſiæ conſervetur incolumis, oportet unitati ejus & libertati ſolicite provideri.

Utraque enim his diebus, hac tempeſtate, ſicut nos miſerabiliter experimur, multis urgetur incommodis, multis injuriis inſeſtatur. Quia alteram ſcindere nititur ſchiſmaticorum ambitio: alteram quærit auferre violentia tyrannorum. Utrumque tamen eis per Dei gratiam erit impoſſibile. Impoſſibile ſiquidem eſt, ſpirituale eccleſiaſticæ unitatis ſcindere ſacramentum, quod inter Chriſtum & eccleſiam, ipſo Patre authore, indiſſolubili fœdere connexum eſt & firmatum. Impoſſibile eſt ſuam eccleſiæ Dei tollere libertatem, quam Dominici ſanguinis conſecravit effuſio. Licet enim paleæ de area Domini quandoque ventilabro levitatis aut vanitatis avolent & abſcedant: propter abſceſſum tamen earum non minuitur fructus areæ, ſed purgatur. Item licet principes tenebrarum adverſus eccleſiam Dei vehementer inſurgant: portæ tamen inferi adverſus eam prævalere non poſſunt. Ita, domini mei, ſalva nobis ſemper eſt unitas, ſalva ſemper eſt libertas eccleſiæ: quia neque tunica inconſutilis ſcindi poteſt, neque Chriſti ſanguis in irritum devocari. Et licet exierint a nobis aliqui, qui nobiſcum erant, ſed de nobis non erant: non eſt ſciſſa tamen veritas propter eos, quos ſeparavit a nobis propriæ malitiæ pravitatis. Et licet ii, quos diximus, tyranni terrarum circa temporalia bona, & ipſa etiam corpora noſtra deſæviant, ut edant carnes noſtras, infirmantur & cadunt: & ſic circa diripiendas inutiles ſarcinas occupantur. Eccleſia tamen Dei nihilo minus quæ diſponenda ſunt, libera poteſtate diſponit: immo etiam ipſos quaſi ſervos nequam ſpirituali poteſtate retrudit in carcerem; ubi eos nimirum quaſi compedibus quibuſdam, vinculo anathematis, & opprobrio perpetuæ maledictionis aſtringit. In quo etiam laudabile videtur operari virtus Divina miraculum, dum nobis in unitate noſtra & libertate degentibus, ipſi ſe ſolos ab unitate catholica ſeparant, & deteſtandæ ſubjiciunt ſervituti. Nos tamen, cariſſimi * fratres & domini, non debemus malum pro malo reddere, neque vinci a malo, ſed vincere in bono malum. * patres

Et ideo ad revocationem eorum qui foris ſunt ſumma caritate debemus intendere, ut ipſi unitati noſtræ poſſint, Domino miſerante, connecti: quatenus ii, qui quietem eccleſiaſticæ libertatis impugnant, meliore ducti conſilio reſipiſcant, & tam de revocatione eorum, quam iſtorum pœnitentia, creſcat fœcunditas unitatis, & inconcuſſa ſervetur deſiderandæ tranquillitas libertatis. Ad hoc ſcilicet omnem nos convenit diligentiam adhibere, omnem propter hoc ſuſtinere vexationem, omne periculum experiri: hoc enim ſpeciale debitum noſtræ profeſſionis. Epiſcopi ſumus, ad hoc ſacramentis eccleſiaſticis ſanctificari volumus, ditari beneficiis, honoribus illuſtrari. Ex ea etiam cauſa hic primas obtinebimus in concilio cathedras, primos in cœnis recubitus, ſalutationes in foro. Ex eadem cauſa populorum nobis multitudines inclinantur, ut de manu noſtra partem aliquam commiſſæ nobis benedictionis accipiant. Quærunt enim accipere de plenitudine noſtra, quod nos accepimus de plenitudine Chriſti.

Hic ordo eſt: *Unguentum præcedit in capite, a capite deſcendit in barbam, barbam quidem Aaron;*

Pſal. 49. Pſalm 80. Matth. 26. Pſal. 132.

ron ; a barba usque in oram vestimenti defluxit .

ANNO CHRISTI 1163. A capite scilicet Christi in barbam, nempe prælatos ecclesiæ; a prælatis in populum, in subjectos. In capite autem omnis perfectionis est plenitudo, omnis perfectio plenitudinis . In ipso enim inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, solide scilicet & perfecte: in ipso omnes thesauri sapientiæ & scientiæ abconditi: in ipso totus Spiritus Patris. Nihil ibi perfectioni detractum est, nihil ibi plenitudini derogatum. Et de plenitudine ista nos omnes accepimus, majores & minores . De plenitudine quidem , sed non plenitudinem ipsam : sibi enim plenitudinem reservavit: circa nos autem divisiones gratiarum factæ sunt. Unus autem Spititus, qui operatur omnia in omnibus, non omnia in singulis: dividit B enim singulis prout vult; ubi enim vult spirat, & quantum vult inspirat. Nos autem in medio constituti inter Christum & populum, privilegium gratiæ contecuti sumus , & prærogativam dignitatis adepti . Privilegium gratiæ , quia prius & copiosius nobis infunditur, quod a nobis in alios transfuditur : prærogativam dignitatis , quoniam superiores & propinquiores sumus . Superiores , quoniam constituti sumus principes super omnem

Psal. 44. terram . *Constitues eos* , inquit, *principes super omnem terram* . De apostolis dictum est utique , & de nobis , qui loca apostolorum , minoribus revera meritis, sed majoribus consolationibus, obtinemus .

Qualis autem est hic principatus noster ? uti- C que sublimis & fortis: *Nimis*, inquit Propheta ,

Psal 138. *honorati sunt amici tui Deus : nimis confortatus est principatus eorum*. Propinquiores sumus : amicos siquidem nos appellat, & ad argumentum propinquioris amicitiæ indultam nobis, non partem, sed copiam totius familiaritatis ostendit : *Jam non*

Joan 15. *dicam*, inquit, *vos servos , sed amicos meos: quia omnia quæ audivi a Petre meo , nota feci vobis* .

Luc 8. Verum est, *nobis datum est nosse mysterium regni Dei : cæteris autem in parabolis , ut videntes non videant, & audientes non intelligant* . Nos habemus oculos intuendi, & aures audiendi . Multæ & magnæ sunt circa nos dignationes tuæ , bone Jesu, multa & inæstimabilia beneficia tua . Gratia tua ultro nos prævenit , & subsequitur: ni- D hil, aut parum est, quod meritis nostris arrogare possimus, cum tu gratiam per gratiam semper effusa munificentia largiaris . Quid ergo re-

Psal 115. tribuemus tibi ? *Quid retribuam* , inquit , *Domino pro omnibus quæ retribuit mihi ?* Quæritne sibi restitui ? quærit revera: quoniam gravis etiam exactor est . Non convertit * debitorem suum in

* f. convertit Luc. 19. sortem tantum, sed etiam in usuras : *Quare*, inquit , *non posuisti pecuniam meam ad mensam , ut cum redirem , utique cum usuris eam exegissem a te ?* Quia ergo sibi retribui quærit , consulamus Prophetam , quid tantæ majestati digne possit in causam retributionis offerri . Expedit nobis, ut qui nos de qualitate nostri principatus edocuit , nihilo minus de quantitate retributionis edoceat. E

Oportet enim , ut quod nomine retributionis offertur, ad honorem cedat , accedat ad gratiam: alioquin non parit gratiam , sed offensam . Audiamus ergo quid dicat *Constitues eos principes*

Psal. 44. *super omnem terram* . Ecce meritum ejus circa nos . Quid autem sibi retribui quærat , consequenter adjungit . *Memores erunt nominis tui Do-*

Ibidi *mine* . Memoriam nominis sui tantum sibi quærit nomine retributionis offerri . Cuius nominis ? nempe multa nomina habet . Habet quædam nomina de veteri instrumento significationis absconditæ: habet quædam ad novum specialius pertinentia testamentum, suavitatem redolentia , exhibentia gratiam . Quæ quamvis constet originem traxisse de veteri, plus tamen celebritatis & frequentiæ de præsenti novitate sumpserunt : Quæ sunt illa ? Jesus Christus . Jesus interpretatur salvator, Christus unctio: ubi unctio , ibi suavitas. Manifeste nomen illud, Christus, suavitatem redolet unctionis , Jesus salutis gratiam repromittit . ANNO CHRISTI 1163

Credo tamen quod in hoc loco Propheta aliud nomen quærat intelligi, quoniam nomina illa , propter suavitatem & gratiam , devotionem quidem & fiduciam præstant: hic vero alterius cujusdam nominis memoriam quærit, cujus severitas nobis cautelam diligentiæ & timorem reverentiæ donet . Quod est illud ? Deus . Deus interpretatur timor . Ipse autem in hoc loco timentes esse nos exigit & prudentes . Commisit enim nobis hæreditatem suam, quam nisi timentibus non committit : *Dedisti* , inquit , *hæreditatem timentibus nomen tuum , Domine* . Hæreditas autem ejus illa est, quam ipse a Patre merito & postulatione passionis accepit : *Postula* , inquit , *a me* , & Psalm 2. *dabo tibi gentes hæreditatem tuam* . Hæreditas autem hæc, universitas fidelium est , quæ nomine censetur ecclesiæ, quæ catholicam continet unitatem . Hanc fidei nostræ credidit , hanc solicitudini commendavit . Ad curam igitur & custodiam ejus cum omni timore omnem nos oportet diligentiam adhibere . Nulla nos absterrere debet comminatio , nulla persecutio retardare . Participes consolationum facti sumus? justum est , ut socii simus etiam tribulationum . Ex adverso stare nos convenit , & opponere nosmetipsos murum pro domo Israel . Quod sane nobis non facile quidem , sed possibile tamen erit: si constanter in unitate catholica consenserimus permanere .

Porro fratres sumus ex eodem patre Christo , & ex eadem matre ecclesia, per regenerationem aquæ & Spiritus , de filiis translati in adoptionem gloriæ filiorum Dei . Bonum itaque est , quia utile ; jucundum , quia delectabile , nos hac spirituali fraternitate conjunctos in unitate consistere : ut sit scilicet nobis , sicut in primitiva ecclesia, multitudini credentium cor unum & anima una ; sit in nobis unus spiritus , una fides. Unitas enim fidei concordiam parit: concordia mater est unitatis . Unitas vero fidei tribuit libertatem : ex fide siquidem vita nobis & victoria est : *Justus* , inquit , *meus ex fide vivit . Et hæc est victoria , quæ vincit mundum , fides nostra. Sed & sancti per fidem vicerunt regna* : regnum Satanæ , regnum mundi , regnum cœlorum . Et de regno quidem mundi , & regno Satanæ manifestius: sed & regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud . Ita omnia regna unitas fidei , & fides unitatis expugnat .

Totis itaque studiis debemus insistere , & alter alterum cohortari , ut stemus simul . Quia si steterimus simul , alteri ab altero plus fiduciæ & virtutis accrescet . Si steterimus simul , adversariis nostris non tantum resistere poterimus , sed & cum fiducia provocare . Si steterimus simul , ecclesia Dei apparebit terribilis ut castrorum acies ordinata . *Stemus* , inquit ille propheta , *ste-* Isai. 50. *mus simul . Quis est adversarius meus ? quis contradicit mihi ? accedat ad me* . Quia aliquem sibi senserat fideliter assistentem , cum fiducia loquebatur . Nos quoque, domini & patres mei , habemus aliquos nobis fideliter assistentes . Habemus enim assistentem nobis gratiam civium supernorum : habemus assistentia nobis merita & ora-

orationes veſtras : habemus aſſiſtentem nobis fidem & devotionem catholicorum regum, qui unitatem catholicam nobiſcum & verbo profitentur, & operibus exequuntur : omnes fere, quicumque cenſentur nomine Chriſtiano. Comparatione vero tantæ multitudinis modica eſt unius exceptio : unus ſiquidem excipitur, & ipſe ſolus. *Eccl. 4.* *Væ autem ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſublevantem.*

Sed & ipſe per miſericordiam Dei convertetur & vivet : quoniam ipſe eſt inter principes terræ multa prudentia & virtute laudabilis, niſi gloriam ſuam Divinæ gloriæ præponere decreviſſet. Utinam humilietur ſub potenti manu Dei, & principatum eccleſiæ ſuo præeſſe principatui recognoſcat : utinam intelligat, quia ſi Chriſtum ſponſum ſcilicet eccleſiæ Dominum confitetur, neceſſe habet & eccleſiam, quæ ſponſa eſt, nihilo minus dominam confiteri. Præterea ſpecialem cauſam habet, qua ſanctam Romanam eccleſiam dominam recognoſcere debet : alioquin manifeſtiſſime poterit reus ingratitudinis apparere. Si enim ad veteres recurramus hiſtorias, certum erit, prædeceſſores ejus imperium non de alio jure, quam de ſola ſanctæ Romanæ eccleſiæ gratia percepiſſe. Nihil igitur plus juris vendicare principes poſſunt, quam quod in eos contulit dignatio largientis. Præterea habemus aſſiſtentem nobis etiam Chriſtum. Neque enim eccleſiam ea nobis conditione tradidit, ut relinqueret. *Joan. 14.* Semper aſſiſtit : *Non relinquam*, inquit, *vos orphanos : vado, & venio ad vos*, vobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi permanſurus. Adjutor itaque & protector nobis eſt in ſalutem.

Cum adjutorio itaque tot aſſiſtentium nobis nulla nos debet abſterrere comminatio, nulla perſecutio revocare : imo ſtare debemus ex adverſo, & opponere noſmetipſos murum pro domo Iſrael. *2. Cor. 12.* *Fidelis autem Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* Immo etiam ad confidentiam victoriæ obtinendæ ſuo nos invitat exemplo : *Joan. 16.* *Confidite*, inquit, *ego vici mundum.* Si ſemel victus eſt, non erat invincibilis mundus. Facilius nobis erit victoria victum vincere, quam invictum. Chriſtus vincendum aggreſſus eſt, & devicit. *Thren. 2.* Dicebatur aliquando : *Vide Domine, & conſidera, quoniam erectus eſt inimicus :* nunc autem dicitur, quoniam dejectus eſt inimicus. Fiducialiter aggredi poſſumus jacentem & victum : quia ſi dejectus eſt, non reſurget : ſi victus, non præſumet. Nulla ipſius ex hoc nunc reſurrectio vel præſumptio prævalebit. Timeo tamen, ne aliquis forte ſubmurmuret, præſumptuoſum dicens æmulari tantæ perfectionis exemplum. Facile, inquit, erat Chriſto mundum vincere, qui creaverat mundum. Omnipotens enim nomen ejus, cui idem eſt & velle & poſſe : mihi non ita, quoniam infirmus ſum, & conturbata ſunt omnia oſſa mea. Omne ſcilicet robur naturæ meæ peccati corruptione concuſſum, & ideo ſubſtantia mea tanquam nihilum coram ipſo.

Sed nequaquam, domini & patres mei, diffidendum, nequaquam deſperandum eſt : quia ſicut verba Chriſti nobis ad doctrinam, ita opera proponuntur ad formam. Et ſicut per doctrinam impoſſibile nobis eſt ſcientiæ illius plenitudinem obtinere : ita per exempla ad æqualitatem virtutum ejus non poterimus pervenire. Sed licet attingere non valeamus eminentiam majeſtatis : proficere tamen poterimus ad aliquam ſaltem ſimilitudinem ſanctitatis. Proderit imitari, etſi nemo valeat adæquari, citra perfectionem ejus ſubſiſtit noſtra perfectio : proſequi debemus, etſi conſequi non poſſimus. Non eiſdem paſſibus, ſed eodem tramite, eiſdem eſt veſtigiis inſiſtendum. Quod ſi aliqua etiam de hominibus exempla quærantur, multos homines victores mundi poterimus invenire. *2. Cor. 13.* Videamus apoſtolum, hominem ſcilicet peccatorem, ſicut & nos, non quantum nos, qui dicit ſe minimum apoſtolorum, & indignum vocari apoſtolum, quoniam perſecutus eſt eccleſiam Dei : *2. Tim. 4.* *Bonum*, inquit, *certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi de cetero repoſita eſt mihi corona juſtitiæ.* Certavit apoſtolus, de certamine victoriam, de victoria conſecutus eſt coronam. Cucurrit, & conſummavit curſum, ideoque bravium aſſecutus eſt : idem bravium quod corona. Tu autem quis es, qui quæris coronam ſine victoria, vel ſine certatione victoriam? Impoſſibile eſt de facto ſine concertatione viciſſe, improbabile eſt de jure coronam ſine victoria poſtulare : Neque enim coronabitur, niſi qui legitime certaverit, lex autem certaminis perſeverantia eſt. *Matth. 10.* *Qui enim perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Idem profecto ſalus, quod bravium & corona.

Amplius, ſi major vobis de hominibus placeat pluralitas exemplorum, infinita fere martyrum millia nobis occurrent, qui ad certamen iſtud toto deſiderio occurrerunt, & demum victoriam cruentam quidem, ſed tamen cum lætitia & gloria, perceperunt. Numquid non ibant apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati? Numquid non Stephanus inter lapides ipſos pro lapidantibus ſupplicat & exorat? Numquid non Petrus & Andreas de cruce prædicant veritatem? *Actor. 5.* Numquid non Laurentius de craticula tyranno lætabundus inſultat? Numquid non carnifices ipſos ad equuleum prævenire invincibilis Vincentii fortitudo feſtinat? Sed & ſi de infirmiore ſexu quæratur exemplum, Agatha lætiſſime & gratulanter ibat ad carcerem, & quaſi ad epulas invitata, agonem ſuum Domino precibus commendabat. Prius me deficiet dies, imo totum longioris anni ſpatium expirabit, quam ſanctorum victoriæ plane valeant enarrari. Hi revera fuere viri fortes, & ad bella doctiſſimi, qui humilitate ſuperbiam, tyrannidem patientia devicerunt. Ceterum benignius agit cum infirmitate noſtra miſericors & miſerator Dominus. Ipſe enim conſcius eſt infirmitatis noſtræ, utpote qui novit figmentum noſtrum. Tolerabilem itaque facit patientiam noſtram. Revera, ſicut dictum eſt, facit cum labore proventum. Nulla ergo adverſum nos veteris ſævitiæ commenta procedunt, imo etiam ſuſtinemur in equis & curribus ambulare, in magnis quandoque & mirabilibus ſuper nos epulari ſplendide, pretioſis indui honoribus, & divitiis abundare. Paupertatem Chriſti vero prædicamus, ſed minus exhibemus exemplo : niſi quia fortaſſe paupertatem ejus in nobis ſpiritualiter divitiarum contemptus & humilitas ſancta reſtaurat. Neque enim requiritur a nobis divitiarum indigentia, ſed contemptus. *Pſal. 61.* *Divitiæ*, inquit, *ſi affluant, nolite cor apponere.* Non dixit, ne affluant, ſed ne cor apponatur. Porro cor prohibuit apponere, ſed non manum. Profecto Propheta in omni affluentia divitiarum pauperem ſe prædicat & egenum. Poſſumus itaque licite divitias poſſidere, ſi tamen earum nos non reputaverimus dominos, ſed miniſtros : ſi intellexerimus patrimonium pauperum eſſe patrimonium Chriſti; ſi proventibus eccleſiæ, ſi paupe-

rum neceſſitatibus erogantur. Alioquin fures & latrones nos oratio manifeſta convincet, ſi res alienas invitis dominis noſtro præſumpſerimus arbitrio contrectare. ANNO CHRISTI 1163.

Quia igitur diſtribuendæ ſunt, non retinendæ divitiæ: nuſquam juſtius, nuſquam poſſunt liberalius erogari, quam in eos, qui exultantem eccleſiam proſequuntur, qui propter cauſam Chriſti rerum ſuarum diſpendia pertulerunt. Cauſa communis eſt: ſed in eos omne detrimentum, omnis eſt converſa vexatio. Nos enim intra domeſticos parietes noſtros tribunalia noſtra ſublimiter inſidemus: ipſi de ſedibus ſuis contumelioſe & violenter ejecti peragrant regiones. Nobis omne ſolatium, cum affluentia, Divina pietas adminiſtrat: ipſi de manibus alienis ſubſidia vitæ cum ſilentio patienter expectant. Nobis neceſſariorum noſtrorum & familiarium ordo longus aſſiſtit: ipſi inter ignotos vitam quaſi ſolitariam degere compelluntur. Si quam tamen eis conſolationem emendicata ſuffragia præſtiterunt: indignum eſt ab eis beneficia quærere, quibus tu conſueveris exhibere. Aperiamus itaque eis viſcera pietatis, & in eos omnem compaſſionis & veneration is effundamus affectum, ipſoſque cum omni beneficentia & gratia complectamur: quia tunc adimplebimus legem Chriſti, ſi alter alterius invicem onera comportemus. Viri prudentes ſunt & multa commendabiles honeſtate, quos Dominus elegit tanquam aurum in fornace probandos, ut per eos, impendio perſonarum & rerum, eccleſiæ victoria conſummetur. Felices ſunt, quibus datum eſt pro æternis tranſitoria commutare. Feliciores ſunt, qui mortem vel corporales injurias ſunt experti, & impretiabilem ſanguinem Chriſti ſuo indigno & corruptibili ſanguine compenſarunt. Quid enim? Numquid ſanguinem Chriſti in cauſam noſtræ redemptionis expendimus, ut ipſum ei in tempore, retributionis ſcilicet, cum ipſe requiſierit, ſolveremus? Mutuatus eſt peccator, & non ſolvet: nos autem, Domino miſerante, ſolvemus, qui confitemur nos non artificio civili, ſed re ipſa interveniente naturaliter obligatos. Utinam, bone Jeſu, detur & mihi tecum pro ſpiritualibus tuis temporalia mea commutare! Utinam ſanguinem meum tibi pro tuo recipere placeat in ſolutum! Vel quia crediti & debiti ſanguinis, ſcilicet tui & mei, invicem æſtimatio non concurrit, ſaltem benigniſſima acceptilatione liberatus abſolvar, qua ſcilicet conſueviſti juſtitiam accepto ferre ſine operibus, & præmia ſine meritis; pro gratia ſcilicet bonæ actionis gratiam retributionis inferre.

TITULI CANONUM

CONCILII TURONENSIS.

I. *Ut præbenda quælibet non recipiant ſectiones*
II. *Clericis uſuræ prohibentur.*
III. *Ut laici eccleſiaſtica non uſurpent.*
IV. *Ut cuncti Albigenſium hæreticorum conſortium fugiant.*
V. *Ut ſacerdotes annuo pretio ad regendas eccleſias non conducantur.*
VI. *Ut clerici avaritiam fugiant.*
VII. *Ut decani vel archipresbyteri ad cauſas eccleſiaſticas terminandas ab epiſcopis non conſtituantur.*
VIII. *Ut religioſi ſæcularia ſtudia vitent.*
IX. *Invalidas eſſe hæreticorum ordinationes.*
X. *De immunitate rerum eccleſiaſticarum.*

ANNO CHRISTI 1163.

PRÆFATIO.

(a) ANno igitur Incarn. Dominicæ MCLXIII. Indictione undecima, anno quarto ſui pontificatus, (1) quarto Kal. Junii, ſæpe dictus Alexander papa in eccleſia ſancti Mauritii Turonis concilium celebravit, in quo interfuerunt ſecum cardinales num. XVII. epiſcopi CXXIV. abbates CCCCXIV. & aliorum, tam clericorum, quam laicorum maxima multitudo. In quo nimirum apoſtolica conſtituta ſunt roborata, & hæc nova promulgata capitula.

CANONES.

I. *Ut præbendæ qualibet non recipiant ſectiones.*

De præbend. cap. 8 lit. 1. coll. tit. eod. cap. 10.

Majoribus eccleſiæ beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis * videtur, ut minores * clericorum præbendæ recipiant ſectiones. Idcirco ut in magnis, ita quoque in minimis ſuis membris firmam habeant eccleſiæ unitatem: diviſionem præbendarum aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.

* al. eſſe videtur H.
* minorum

II. *Clericis uſuræ prohibentur.*

De uſuris cap. 1. Et 2 coll. tit. & cap eod.

Plures clericorum, & quod mærentes dicimus, eorum quoque qui præſens * ſæculum profeſſione, * votis, & habitu reliquerunt, dum communes uſuras quaſi manifeſtius damnatas exhorrent, commodata pecunia indigentibus, poſſeſſiones eorum in pignus accipiunt, * ultra ſortem. Idcirco generalis concilii decernit authoritas, ut nullus amodo conſtitutus in clero, vel hoc vel aliud uſuræ genus exercere præſumat. Et ſi quis hactenus poſſeſſionem alicujus data pecunia ſub hac ſpe in pignus acceperit, ſi ſortem ſuam, deductis expenſis de fructibus jam recepit, abſolute poſſeſſionem reſtituat debitori. Sin autem aliquid minus habet: eo recepto, poſſeſſio libera ad dominum revertatur. Quod ſi poſt hujuſmodi conſtituta in clero quiſquam extiterit, qui deteſtandis uſurarum lucris inſiſtat: eccleſiaſtici officii periculum patiatur, niſi forte beneficium eccleſiæ fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu laica videatur.

* prius ſæc
* profeſſione voeis.
* accip & proventu ſuo percipiant ult. ſort.

III. *Ut*

(a) Contuli cum MS. Cod. qui fuit olim apud Emin. Card. Paſſionеum ſcriptum, ut arbitror Sæc. XIII. ex quo variantes profero. Manſi. *Conc. Turonenſe die XIV. Kal. Junii celebratum cui interfuerunt Cardinal. XVII. Epiſc. CXXIV. Abbatici CCCCXIV.*

(1) Legendum, *XIV. Kal. Junii*, ut accurate habet Continuatuor Chronici S. Petri Vivi, qui ait hoc Concilium congregatum *in Octavis Penteceſtes, ſcil. 14. Kal. Junii*. Matthæus enim Pariſius & Radulphus de Diceto p. 535. perperam habent XII. Kal. Junii. *Pagius ad An. Chr. 1163. n. 2.*

ANNO CHRISTI 1163.

III. *Ut laici eccleſiaſtica non uſurpent.*

De decim. primit. & oblat. c. 29. Et coll. 9. tit. eod.

Quamvis grave nimis & Divini dignum animadverſione judicii habeatur, quod laici quidam quod ſacerdotum eſt uſurpant in eccleſiaſticis rebus: majorem id formidinem incutit ac dolorem, quod fomitem ſui erroris* dicuntur in ipſo (a) clero aliquoties invenire: dum quidam fratrum, & coepiſcoporum noſtrorum, aliorumque prælatorum eccleſiæ, decimas eis*, & eccleſiarum diſpenſationes indulgent, & inde via eos mortis impellunt, qui prædicatione ipſorum ad vitæ viam fuerant revocandi. De quibus dicit Dominus per prophetam: *Peccata populi mei comedunt, & ad iniquitatem provocant animas eorum*. Unde ſtatuimus, ut ſi quis alicui laico in ſæculo remanenti eccleſiam, * decimam, oblationemve conceſſerit: a ſuo ſtatu, tanquam arbor, quæ inutiliter terram occupat, ſuccidatur, & donec (b) ſe emendet, lapſum ſuum deflens, ſubjaceat dolore proſtratus.

* ſul err. qui ipſo Deo autore vocare aſſe runt, alast. dum.

* decim. & eccleſias ipſas diſpone re eis ind.

Oſee 4.

* eccl. decimamve conceſſ.

Collect. 1. 3. tit. 6. c. 10.

IV. *Ut cuncti Albigenſium hæreticorum conſortium fugiant.*

In partibus Toloſæ damnanda hæreſis dudum emerſit, quæ paulatim more cancri ad vicina loca ſe diffundens, per Guaſconiam & alias provincias quamplurimos jam infecit. Quæ dum in modum ſerpentis intra ſuas (c) evolutiones abſconditur, quanto ſerpit occultius, tanto gravius Dominicam vineam * in ſimplicibus demolitur. Unde contra eos, epiſcopos & omnes Domini * ſacerdotes in illis partibus commorantes vigilare præcipimus, & ſub interminatione anathematis prohibere, ut ubi cogniti fuerint illius hæreſis ſectatores, ne receptaculum quiſquam eis in terra ſua præbere, aut præſidium impertire præſumat. Sed nec in venditione aut emptione aliqua cum eis omnino * commercium habeatur: ut ſolatio ſaltem humanitatis amiſſo, ab errore viæ ſuæ reſipiſcere compellantur. Quiſquis autem contra hæc venire tentaverit, tanquam particeps * iniquitatis eorum, anathemate feriatur. Illi vero ſi deprehenſi fuerint, per catholicos principes cuſtodiæ mancipati omnium bonorum amiſſione mulctentur. Et quoniam de diverſis partibus in unum latibulum crebro conveniunt, & præter conſenſum erroris nullam cohabitandi cauſam habentes, in uno domicilio commorantur: talia conventicula, & inveſtigentur attentius, & ſi (d) vera fuerint, canonica ſeveritate vetentur.

* tanto gr. periculum in ſimpl. commolitur. * & dominos ſacerd. omnes vigil. præcip.

* cum eis communio habeatur.

* *Male in quibuſdam principe.*

ANNO CHRISTI 1163.

V. *Ut ſacerdotes annuo pretio ad regendas eccleſias non conducantur.*

Ne prælati cap. 3. Et 4. coll. tit. & c. eod.

Quoniam enormis quædam conſuetudo in quibuſdam locis contra ſanctorum patrum conſtitutiones invaluit, ut ſub annuo pretio ſacerdotes ad eccleſiarum regimen conſtituantur: id ne fiat, modis omnibus prohibemus. Quia dum ſacerdotium ſub hujuſmodi mercede venale diſponitur, ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur.

VI. *Ut clerici avaritiam fugiant.*

De ſimoniâ cap. 8. Et 1. coll. tit. eod. c. 3.

Non ſatis utiliter in populo avaritia redarguitur, ſi ab his qui clero conſtituti videntur, & præcipue qui contempto ſæculo (e) religioſum nomen profitentur, *& regulam, modis omnibus non cavetur. Prohibemus igitur, ne (f) ab *omnibus, qui ad religionem tranſire voluerint, aliqua pecunia requiratur: & ne prioratus, aut capellaniæ quælibet monachorum, aut clericorum, decimæ *(g) detractione vendantur: neque ab eo, cui regimen ipſarum committitur, pro earum commiſſione ullum pretium exigatur. Hoc autem ſimoniacum eſſe, ſanctorum patrum authoritas manifeſte declarat. Unde quiſquis de cetero hoc attentare præſumpſerit tam qui dederit, quam qui receperit*, partem ſe cum Simone non dubitet habiturum. Pro ſepultura quoque, chriſmatis, & olei ſacri perceptione, nulla cujuſquam pretii exactio intercedat: neque ſub obtentu alicujus conſuetudinis reatum ſuum quiſquam tueatur: quia diuturnitas non minuit peccatum, ſed auget.

* prot regu la quam ſuſceperunt, non obſer verur. Prob. igit

* ab iis qui

* aut cleric. annua di- ſtractione

* recep. vel conſenſerit

VII. *Ut decani vel archipresbyteri ad cauſas eccleſiaſticas terminandas ab epiſcopis non conſtituantur.*

Ne prælati cap. 2. Et 2. coll. tit. de præb. c. 2.

Quoniam in quibuſdam epiſcopatibus* decani quidam vel archipresbyteri, ad agendas vices epiſcoporum ſeu archidiaconorum, & terminandas cauſas eccleſiaſticas, conſtituuntur ſub annuo pretio, quod ad ſacerdotum * gravamen, & ſubverſionem judiciorum, non eſt dubium redundare: id ulterius fieri diſtrictius prohibemus. Quod ſi facere præſumpſerit quiſquam, removeatur a clero. Epiſcopus

* partibus

* ſacerdotale grav. vel ſub.

(a) *In ipſo Deo*. (b) *Emendetur ruinæ ſuæ ſubjaceat proſtratus*. (c) *Revolutiones*. (d) *Si fuerunt*. (e) *Religioſorum*. (f) *Ab his qui*. (g) *Diſtractione*. Cetera leguntur ut hic in margine a Labbeo emendata ſunt. Reliqua vero poſt canonem X. in Cod. non leguntur.

ANNO CHRISTI 1163.

pus quoque, qui hoc in ſua diœceſi ſuſtinuerit, & eccleſiaſtica* judicia patitur ſua diſſimulatione perverti, canonica diſtrictione plectatur.

* eccleſiaſticam juriſdictionem ſua pat.

No clerici vel mon. c. 3. in 1. coll. tit. cod. c. 2.

VIII. *Ut religioſi ſæcularia ſtudia vitent.*

Non magnopere* antiqui hoſtis invidia infirma membra eccleſiæ præcipitare laborat: ſed manum mittit ad deſiderabilia ejus: & electos quoque nititur ſupplantare, dicente ſcriptura: *Eſca ejus electa*. Multorum* ſi quidem cauſam operari ſe reputat, ubi pretioſius aliquod membrum eccleſiæ fuerit aliqua calliditate detractum. Inde nimirum eſt, quod ſe in angelum lucis more ſolito transfigurans, ſub obtentu languentium fratrum conſulendi* corporibus, & eccleſiaſtica* negotia fidelius pertractandi, regulares quoſdam ad legendas leges, & confectiones phyſicales* ponderandas, de clauſtris* ſuis educit. Unde ne ſub occaſione ſcientiæ ſpirituales viri mundanis rurſum actionibus involvantur, & in interioribus eo ipſo deficiant, ex quo ſe aliis* putant in exterioribus providere: de præſentis concilii aſſenſu, huic malo obviantes, ſtatuimus, ut nullus omnino poſt votum religionis, poſt factam in aliquo religioſo loco profeſſionem, ad phyſicam, legeſve mundanas legendas permittatur exire. Si vero exierit, & ad clauſtrum ſuum infra duorum menſium ſpatium non redierit: ſicut excommunicatus ab omnibus evitetur, & in nulla cauſa, ſi patrocinium præſtare præſumpſerit, aut tentaverit, audiatur. Reverſus autem ad clauſtrum, in choro, capitulo, menſa, & ceteris, ultimus fratrum ſemper exiſtat: & niſi, ex miſericordia* forſan ſedis apoſtolicæ, totius ſpem promotionis amittat.

non ſolum maximopere Joh. 40. ſemita eo.

Eſt cum genus hominum qui quidem ſine cauſa operari ſe putant. *Ita ædificant Binius & Baronius: nulla ſtruſa.*

* conſiderandis

* ad eccl. neg fideliter pertractanda

* phyſicas

* caſtris

* alios p. in ext. proficere

* permiſſione

IX. *Invalidos eſſe hæreticorum ordinationes.*

Ad hæc, ordinationes factas ab Octaviano, & aliis ſchiſmaticis; & hæreticis, evacuamus, & irritas omnes eſſe dicimus, & decernimus.

Collect. a. T. 3. tit. 2. cap. 2. poſt. conc. Later. part. 2. c. 6.

X. *De immunitate rerum eccleſiaſticarum.*

Quoniam ſupervenientibus novis morbis novas expedit invenire medicinas: & eccleſiaſticæ libertati conſulere, & ſubditorum utilitati providere curantes, ſtatuimus ut capellani caſtrorum, & qui eorum vice miniſtrant, hujuſmodi ſacramento adſtringantur, ut ex quo fuerit cognitum eis, aliquid eccleſiæ vel cœmeterii, ſeu eccleſiaſticæ poſſeſſionis, in caſtrum veniſſe, vel caſtrenſium violentia ablatum fuiſſe, conveniant dominum caſtri, ſive illum qui primus ab eo dominatum habet, cujus poteſtate & conſilio res dirigi poſſit. Et ſi eorum commonitione præmiſſa, prædam non reddiderit, ſi adfuerit, vel ſi abſuerit, de integra reſtitutione infra octavum diem certam ſecuritatem non fecerit, ex tunc ab omni eccleſiaſtico ceſſabitur* officio, excepto baptiſmo & confeſſione, & timore mortis, communione. Quod in omnibus terris eorum propriis præcipimus obſervari, nec non & in illis, in quibus integram exercent dominationem. Permittimus tamen ut ſemel in hebdomada, cauſa conficiendi corpus Chriſti, Miſſa in villa celebretur proxima, clauſis omnibus oſtiis*, & excluſis excommunicatis, præter miniſtros altaris. Quod ſi prædicti caſtrenſes poſt datam in eos ſententiam incorrigibiles per XL. dies exiterint: capellani ab eorum recedant officio, non amplius cum eis commoraturi, quamdiu ſub anathematis vinculo teneantur: & ſub hac lege ſcriptores claudimus. Quod ſi capellani, vel quilibet officiales clerici, ex ſuis poſſeſſionibus ſunt advocati ſervitii debitores: ultra tres menſes commorandi cum eis licentiam non adhibemus. Quod ſi gratia commonitionis* ei concedatur, converſcendi tamen & cohabitandi interdicimus participationem. Qui vero ultra præfixum terminum cum eis commorari præſumpſerit, officio ſimul* & eccleſiaſtico careat beneficio. Et ne forte præda in dolo* convertatur, aut clericos caſtrorum excuſet ignorantia: egredi debent, obviare* prædæ, audituri & ſolicite inquiſituri, ſi quæ res ibi fuerint eccleſiaſticæ, vel eorum reclamatores. Si quis autem clericus ob hujuſmodi receſſum, propter juſtitiam a domino ſuo rerum ſuarum damna pertulerit: ipſe dominus non niſi per integram omnium reſtitutionem meretur abſolvi. Si quælibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem lata ſit ſententia: non careant officio, niſi qui ejus ſubſunt dominio. Quod ſi eccleſia ſuæ* advocationis fuerint, eadem eſſet & ſibi interdicta licet alterius advocationis corpora ſepeliri, Miſſa tamen non celebrabitur. De mutandis autem caſtrorum vicariis vel clericis ſtatuimus ut archidiacono ſignificetur, ne alius loco ſubſtituatur, donec eodem adſtringatur ſacramento. Mercatoribus autem & ceteris hominibus civitatum vel burgorum prohibemus, ne aliquem nomine* excommunicatum, hoſpitem ſuſcipiant, nec in venditione vel emptione ſeu aliqua participent accommodatione. Qui vero tranſgreſſores extiterint, a ſacer-

ANNO CHRISTI 1163.

* ceſſabunt

* cl. oſt. & excl. omnibus pect. prim. a't

* commorationis

* ordine ſuo & benef. eccleſ. car.

* committatur in dolum

* obviam

* eccl. aliius advocatione ſ.

* hominem

cer-

cerdote parochiano tres dies vocentur : A tribus autem aliis diebus ad correctionem expectentur : ſeptimo autem die, ſi incorrigibiles apparuerint, anathematis ſententiam ſubituri, nec ab epiſcopo, nec ab archidiacono ſe noverint abſolvendos. Si vero a domino aliove potente, ad hoſpitandum excommunicatum, hoſpiti vim illatam cognitum fuerit, hoſpes reus non habeatur, ſed ejus qui violentiam intulit, terra ſuſpendatur, cujus ſuſpenſionis reſtitutio pontificali erit arbitrio reſervanda. In villis vero, vel urbibus, vel caſtellis, quæ regis ſubſunt dominio, in quibus conſtabularii ad tempus ſtatuuntur, ſi ipſum conſtabularium conſtiterit * anathematis ſententiam ſubiiſſe : ipſo in villa * ſtante, loco illo Divina vacent, quo recedente, eodem die reverſuro, alii Divinum officium non * amittant, ſuis domeſticis omnibus a Chriſtianitate ſuſpenſis. De cœmeteriis, & eccleſiis, ſive quibuslibet poſſeſſionibus ecB cleſiaſticis, cenſuarias *dari prohibemus : ne pro eccleſiæ vel cœmeterii defenſione, fidei ſuæ clerici ſponſionem interponant : quod ſi præſumpſerint, ordinis ſui & beneficii periculum incurrant. Qui vero eccleſiam vel cœmeterium contempſerit *, vel ordinatis manus violentas impoſuerit, anathematis ſententia feriatur, nec ab alio niſi a domino papa abſolutionem conſequetur, niſi mortis interveniente periculo*, diſpenſatio miſericorditer ſubveC niat : data tamen pro ſe * ſatisfaciendi ſecuritate ; ſi convaluerit, pro abſolutione papam aditurum. Si quis *videns *excommunicatum ex nomine, hoſpitio ſuſceperit, vel ei pecuniam ſcienter accommodaverit : quia noſtri ſunt contemptores mandati, prohibemus, ne Chriſtianus vel chriſtiana ei ſerviat, donec inde ſatisfaceret. Præcipimus autem *, quod decani * fide adſtringantur, quod ſi eis cognitum fuerit, aliquem de clericis hæc decreta non ſervaſſe : epiſcopo, ſi affuerit, vel archidiacono denuncient. ProhiE bemus etiam ne abbates, vel monachi, vel priores, vel abbatiſſæ, vel prioriſſæ, de poſſeſſionibus eccleſiaſticis cenſarias * donent. Clericis autem & laicis prohibemus, ne quis ſcienter prædia eccleſiæ emat, vel prædium cœmeterii, vel cujuslibet poſſeſſionis eccleſiaſticæ : quod qui præſumpſerint, anathematis vinculo feriantur,

Hactenus Turonenſis concilii canones. Leguntur iidem fere omnes apud Villelmum Neubrigenſem, ſed inverſo ordine.

* contigerit
* in villa præſente loco medius
* non admittant.
cenſarias
* combuſſerit.
* articulo
* pro poſſe
* Lege Judæi.
* ſi q vero exc. nomine.
* etiam
* decani rurales
tenſeriam

ANNO CHRISTI 1163.

CONCILII TURONENSIS

ANNO CHRISTI 1163. Ex Martene Theſauro Anecd tom. 4. p. 143.

Sub Alexandro papa III. anno MCLXIII. celebrati canones in editis prætermiſſi

Ex duobus MS. codicibus, uno S. Michaelis in Periculo maris, altero ſancti Germani a Pratis.

I.

DEcrevimus, ut laici eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant. Epiſcopi, abbates, (a) archidiaconi, & alii eccleſiaſticorum prælati de negotiis, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur, aliquorum laicorum judicio non diſponant, nec propter eorum prohibitionem eccleſiaſticam dimittant exercere juſtitiam.

II.

Hoc autem ſanctorum Patrum conſona definitione ſancimus, ut in eos qui ad cimiterium vel eccleſiam confugiunt, nullus audeat manus mittere. Quod ſi quis fecerit, anathema ſit.

III.

Præcipimus, ut ſi qui clerici eccleſiarum veſtrarum fratribus hoſpitalibus cum licentia ſui prælati, ſponte ac gratis per annum vel per biennium ſervire decreverint ; nequaquam impediantur ; & interim ſua beneficia eccleſiaſtica & redditus, ſi quos habuerint, non amittant.

IV.

Si quis ſacerdos vel clericus eccleſiam vel eccleſiaſticum habens officium, publice fornicariam habeat : ſi ſemel, ſecundo, & tertio commonitus eam non dimiſerit, & a ſe prorſus non expulerit ; ſed potius in immunditia duxerit perſiſtendum : officio omni & eccleſiaſtico privetur beneficio.

V.

Secundum ſtatuta prædeceſſorum noſtrorum decernimus, ne monachi vel clerici cauſa lucri negociationem inhoneſtam exerceant ; & ne monachi a clericis vel a laicis firmam teneant, neque eccleſiam laici eccleſiaſtica beneficia ad firmam teneant.

VI.

Illud etiam in vicariis, qui perſonis fide & ſacramento ſunt obligati, duximus ſtatuendum, quod ſi fidei & ſacramenti religione contempta, perſonatum ſibi falſo aſſumentes, contra perſonas ſe erexerint, & ſuper hoc in jure convicti fuerint : de cetero in eo epiſcopatu ad officii ſui executionem non admittantur.

VII.

(b) Fures & latrones, ſi in furando aut

(a) In codice S. Michaelis deeſt *archidiaconi*. (b) Canon iſte 7. uti 9. & 10. deſiderantur in codice S. Michaelis, in quo vice verſa canon 11. & 12. habentur, qui in codice S. Germani non reperiuntur.

ANNO CHRISTI 1163.

aut prædando occidantur ; viſum nobis eſt, pro eis non eſſe orandum. Si autem apprehenſi vel vulnerati presbytero aut diacono confeſſi fuerint ; communionem non negamus.

VIII.

Ut nemo presbyterorum exenium vel quodcumque emolumentum temporale, immo detrimentum ſpirituale a quocumque publice peccante vel inceſtuoſo accipiat, ut epiſcopo vel miniſtris ejus (a) peccatum fateatur. Nec pro reſpectu cujuſcumque perſonæ, aut conſanguinitatis, vel familiaritatis, alienis communicans peccatis, hoc epiſcopo innoteſcere detrectet, nec a quoquam penitente aut gratia aut favore munus ſuſcipere præſumat, vel minus digne pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei reconciliationis teſtimonium ferat ; vel quocumque livore alium quemlibet digne pœnitentem a reconciliatione removeat. Hoc enim ſimoniacum a Deo & hominibus cognitum eſt.

IX.

Calumniam & audaciam temere litigantium condemnando in expenſas, & alio multiplici remedio imperialis ſanctio compeſcit. Quoniam igitur ſacris conſtitutis conſonare dignoſcitur, præcipimus ut de cetero in pravis cauſis victus victori in expenſas condemnetur, niſi forte, ſicut cautum eſt, pro abſente feriatur ſententia.

X.

Dictum eſt in quibuſdam locis pro perceptione chriſmatis dari ſolere nummos. Similiter pro baptiſmate & communione. Hoc ſymoniacam eſſe hæreſim ſancta ſynodus deteſtavit, & anathematizavit. Prohibemus ergo ne de cetero nec pro ordine, nec pro baptiſmate, vel extrema unctione, vel ſepultura, vel communione, vel dedicatione quicquam exigatur ; ſed dona Chriſti gratuita gratis diſpenſatione donentur. Si quis contra ſtatuerit, anathema ſit.

XI.

Concil. Later. can. 11. Innovamus autem, ut presbyteri, clerici, monachi, converſi, peregrini, mercatores, ruſtici euntes & redeuntes, & in agricultura exiſtentes, & animalia quibus arant, & quæ ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lætentur, nec quiſquam alicui novas pedagiorum exactiones ſine auctoritate & conſenſu regum aut principum ſtatuere aut ſtatutas de novo tenere, aut veteres attentare aliquo modo præſumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus non deſtiterit ; donec ſatisfecerit communione careat.

ANNO CHRISTI 1163.

XII.

Concil. Later. can. 6. Quod a prædeceſſore noſtro felicis memoriæ INNOCENTIO papa factum eſt, innovantes ; ordinationes ab OCTAVIANO & GUIDONE hæreſiarchis & JOHANNE Strumenſi, qui eos ſecutus eſt, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas eſſe cenſemus. Adjicientes etiam, ut qui dignitates eccleſiaſticas ſeu beneficia per prædictos ſchiſmaticos receperint, careant impetratis. Alienationes ſeu invaſiones quæ per eoſdem ſchiſmaticos ſive per laicos factæ ſunt de rebus eccleſiaſticis, omni careant firmitate, & ad eccleſiam ſine omni onere revertantur. Si quis autem contraire præſumpſerit, excommunicationi ſe noverit ſubjacere. Illos autem qui ſponte juramentum de tenendo ſchiſmate præſtiterint, ſacris Ordinibus & dignitatibus decrevimus manere ſuſpenſos.

CARTA CONCILII TURONENSIS,

Quæ Miſſa fuit epiſcopo Magalonenſi ejuſdemque loci capitulo & abbati & conventui Cluniacenſi.

Ex archivis Cluniacenſis monaſterii.

V. Oſtienſis, B. Portuenſis epiſcopi, W. titulo S. Petri ad vincula presbyter, M.S. Georgii ad velum aureum Dei gratia R. E. cardinales venerabilibus fratribus J. eadem gratia Magalonenſi epiſcopo ejuſdemque loci capitulo ſicut Cluniacenſi abbati univerſoque loci ejuſdem conventui ſalutem in Chriſto.

Dum in concilio Turonis celebrato ad terminandam controverſiam, quæ ſuper eccleſia B. Petri juxta Montem-Peſſulanum ſita, inter vos vertebatur, a ſereniſſimo papa Alexandro dies vobis fuiſſet apoſtolicis litteris præſtituta, & Romanorum pontificum ſcriptis in medium hinc inde prolatis, his ipſa dubios ſortiretur eventus. Ex mandato præfati Romani pontificis, partis etiam utriuſque conſenſu, hujuſmodi perpetuis temporibus inter vos ſtatuimus ſervari concordiam ; ut ſcilicet de cetero monachi Cluniacenſes excommunicatos Magalonenſis eccleſiæ ſeu etiam interdictos non recipiant, neque pœnitentiam dent in villa Montis-Peſſulani, vel in aliis villis Magalonenſis epiſcopatus, per ſe aut per capellanum aliquem interdictum. Ad infirmos etiam non accedant, niſi vocati ; neque ſacerdotalem miſerationem aliquando exhibeant. Cum autem vocati acceſſerint, ſi infirmus apud eorum monaſterium ſepulturam elegerit, liberam ejus habeant ſepulturam : canonici vero Magalonenſes in pulſandis campanis, & receptione funeris in eccleſiam, debitam humanitatem exhibeant. Monachi autem tertiam partem omnium, quæ eis infirmus moriens contulerit, canonicis Magalonenſibus ſolvant, niſi forte decedens præfatis monachis in converſum vel monachum ſe reddiderit, vel etiam talis fuerit, in quem jus ex-

com-

(a) *al.* peccatum illud retineat.

ANNO CHRISTI 1163.

communicationis ferendæ Magalonenſes cum decederet non haberent. Si tamen is qui apud jam dictum monaſterium ſepeliri decreverit, partem rerum ſuarum monachis, partemque prænominatis canonicis duxerit relinquendam; canonicis dabitur optio de duobus: ut ſcilicet a monachis nihil recepturi, legatam ſibi partem retineant; aut relictorum contributione facta, totius ſummæ partem tertiam aſſequentur. Præterea miſſas ſponſaliorum ſeu partus (1), canonicis Magalonenſibus, non decantabunt, nec jam dictos parrochianos recipient in præcipuis feſtivitatibus, vel ad pœnitentiam, ſi eccleſiis ad quas ſpectant voluerint ſe forte ſubtrahere. Decimas quoque ad jus Magalonenſis eccleſiæ ſpectantes de cetero non recipient, nec retinebunt, ſed tam de his prædiis quæ nunc in prænominata parochia habent, quam de his quæ in futurum ad proprietatem eorum fuerint modis aliquibus devoluta, decimas Magalonenſi eccleſiæ perſolvant, exceptis terris & vineis quas nunc tempore ſcilicet hujus concordiæ introductæ circa idem monaſterium ſine interpoſitione fluminis aliarumve terrarum poſſidere noſcuntur. Si vero aliquando contigerit villam circa monaſterium prænominatum ædificari, jus parochiale in eadem villa Magalonenſis eccleſia obtinebit: monachorum autem erit capellanum eligere, ejuſdemque loci epiſcopo præſentare. Præſentatus ab epiſcopo curam animarum recipiet, niſi cauſa evidens & rationabilis contradicat. Nihilominus etiam ſtatuimus, ne aliquando liceat Cluniacenſibus duodenarium monachorum numerum in eodem prioratu excedere, aut aliquando ibi conſtituere abbatem, ſeu aliam eccleſiam in ſæpedicto epiſcopatu abſque epiſcopi & capituli conſenſu ædificare. Non licebit etiam monachis poſſeſſiones ad Magalonenſem eccleſiam ratione feudi vel alio jure pertinentes, aut canonicos vel converſos ipſius ſeu etiam donatos abſque epiſcopi & capituli licentia recipere. Idem etiam tenebuntur canonici erga monachos obſervare, conſecrationem quoque eccleſiæ & altarium atque promotiones monachorum ad Magalonenſem epiſcopum pertinebunt, ſi ea gratis & libere peragere voluerit. Ut autem hujuſmodi concordia perpetua ſtabilitate firmetur, ſigillorum noſtrorum munimine eam duximus roborandam. Actum Turonis Idus Junii anno Incarnat. Dominicæ 1163. indiction. XI. Pontificatus magnifici papæ Alexandri III. anno IV.

(1) *Videtur deeſſe* invitis *aut quid ſimile.*

ACTA CONCILII TURONENSIS

E variis auctoribus excerpta a Severino Binio.

De hac ſynodo Sigeberti continuator: In octavis Pentecoſtes, *ait*, Alexander papa, tenuit concilium Turonis, in quo excommunicavit Octavianum cum aliis ſchiſmaticis & complicibus ſuis. *Joannes Tilius in chronico de regibus Francorum, an.* 1164. *qui eſt* XXVII. *Ludovici junioris, ait*: Concilium Turonenſe ſub Alexandro papa habitum eſt, quo acta Papienſis concilii, in quo Victor & Fridericus præfuerant, damnata fuerunt. *Octo illi canones, qui in appendice œcumenici concilii Lateranenſis XI. infra collocata, ſub titulo concilii Turonenſis continentur, auctore Willelmo Neubrigenſi lib.* 2. *c.* 5. *hac ſynodo editi & conſtituti putantur. Matthæus Paris in hiſtoria Anglicana*, Alexander, *inquit*, Turonis concilium congregavit in eccleſia S. Mauricii duodecimo Kal. Junii, ad cujus vocationem permiſſione regis Angliæ venerunt archiepiſcopi, epiſcopi, & alii Angliæ prælati, Thomas Cantuarienſis archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis, & ad dexteram papæ in concilio ſedit: & archiepiſcopus Eboracenſis Rogerius ad ſiniſtram cum ſolo epiſcopo Dunelmenſi. *Hæc de concilio Turonenſi Matthæus Paris. Acta vitæ Alexandri papæ de eadem ſynodo iſta:* Et quoniam tempus concilii celebrandi imminebat, quod in octavis Pentecoſtes Turonum convocaverat: exivit de Pariſiis, & tranſiens per Carnotum, ad Turonis civitatem celeriter remeavit. Anno igitur Dominicæ Incarnat. 1163. Indictione undecima, anno quarto ſui pontificatus, quarto decimo Kal. Junii, ſupradictus Alexander papa in eccleſia S. Mauricii Turone concilium celebravit, in quo ſecum interfuerunt cardinales numero decem & ſeptem, & epiſcopi centum & viginti quatuor, ... centum & quatuordecim, & aliorum tam clericorum quam laicorum maxima multitudo. Atque inter alios inſignes eccleſiæ præſules interfuit S. Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis, anno ſuperiori, ut vidimus, ad eam regendam cathedram ex munere cancellariæ aſſumptus, quem præter morem Alexander papa ejuſmodi excepit honorificentia. Fecit enim, ut omnes cardinales occurrerent ei extra urbem illam, præter duos tantum, qui ſoliti eſſent ei ſemper aſſiſtere: idemque obtinuit quæcumque ab ipſo pontifice petiiſſet, nempe ſuæ eccleſiæ privilegiorum confirmationem. *Hæc in vita ipſius, a quatuor auctoribus ſcripta.*

Dum iſta in Turonenſi concilio cœpta eſſent actitari, poſt alios, qui illuc convenerant catholicæ communionis epiſcopi, convolavit & Conradus archiepiſcopus Moguntinus electus, de quo iſta Romualdus archiepiſcopus Salernitanus, hujus temporis ſcriptor fidelis. Tempore concilii hujus Conradus nobilis clericus Alemanniæ, & Imperatoris conſanguineus, qui in Moguntina eccleſia erat electus, nolens Octaviano & Imperatori ſchiſmatico conſentire, eccleſiam ſuam deſerens, ignorante Imperatore, ad Alexandrum papam in Franciam feſtinus advenit. Quem papa ſatis benigne recipiens, poſtmodum ſecum Romam uſque adduxit: dehinc in cardinalem epiſcopum Sabinenſem promovit: poſtremo in Moguntinum archiepiſcopum ſublimavit. Quo audito Imperator ira commotus, Chriſtianum nomine cancellarium ſuum in Moguntina eccleſia eligi fecit, & a ſuis ſuffraganeis conſecrari. *Hæc ipſe.*

Quæ autem in eodem concilio Turonenſi ſint tranſacta, ita legitur in vita actis Alexandri papæ: In eo nimirum apoſtolica conſtituta ſunt probata, & hæc capitula roborata denuo, & promulgata. *Sed, ut Robertus aſſerit, qui preſens aderat, in primis illud actitatum, quod Alexander papa reddita pleniſſima ratione de ſui legitima ad pontificatum promotione, ingeſſerit de intruſione & invaſione Octaviani querelam: quo factum eſt, ut in ipſum atque complices ejus omnes fuerit iteratum anathema.*

Adde ex hiſtoria Vizeliac. lib. IV. Alexander Turonicam metropolim urbem adiit, & concilium ibidem tenuit omnium epiſcoporum Lugdunenſium, Narbonenſium, Viennenſium, Bituricenſium, Senonenſium, Remenſium, Rotomagenſium, Turonenſium, Burdegalenſium, Auſcitanen-

ANNO CHRISTI 1163.

tanenſium, Alpenſium, Apenninarum & Maritimarum, centum quinque numero: Cantuarienſium etiam quoque Eboracenſium, Scotorum quoque & Hibernenſium: ſed & abbatum, & diverſæ profeſſionis perſonarum, gratanter undique advenientium. Nam & Germanorum epiſcopi plures occulte ſcripſerunt Alexandro papæ, obedientiam & omnimodam reverentiam pro loco & tempore illi humiliter exhibentes. Italiæ vero non minima pars affuit, partim ſcripto, partim ſua præſentia. Sed & Sardinia & Sicilia cum omni Calabria, omnis quoque Orientalis eccleſia, & Hiſpania, devotum obedientiæ caput humiliter Alexandro catholico papæ ſubdidit.

Interfuerunt prædicto concilio Stephanus abbas Cluniacenſis, & Guillelmus abbas Vizeliacenſis. Cogitaverunt autem actum renunciationis Cluniacenſes proponere contra Vizeliacenſes. Sed conſcii ſuæ injuſtitiæ, & Romanæ rectitudinis, conticuerunt omnes: nec etiam exinde auſi fuerunt mutire: cum plurimæ hujuſmodi controverſiæ hinc & inde in eodem concilio proponerentur, & terminarentur. Sicut fuit cauſa Pariſienſium clericorum & monachorum cœnobii S. Germani de Pratis: quæ plenius ventilata, injuſtis clericorum vocibus æternum ſilentium impoſuit.

Ex Labbei Append T. X.

Nicolaus Trivetus in chronico. In illo, *inquit*, concilio duo epiſcopi, quorum unum conſecraverat Tarraconenſis archiepiſcopus, metropolitanus ejus, alium archiepiſcopus Toletanus, totius Hiſpaniæ primas, de Pampilone eccleſia ſunt expulſi, ad cujus titulum ambo fuerant conſecrati: & tertio ſubrogato, conceſſum eſt eis, ut ſi vacantes eccleſiæ eos vocarent, earum fierent præſules.

Radulphus de Diceto in Imag. Hiſt. p. 535. de Epiſcopis Angliæ, qui huic Concilio affuerunt; ait: Ad cujus (*nempe Concilii*) vocationem per Teodinum S. R. E. Subdiaconum factam per manum Regis Anglorum venerunt Archiepiſcopi, venerunt Epiſcopi, venerunt Abbates & Priores. Infirmitas tres Epiſcopos excuſavit, ſcilicet Wintonienſem, Lincolnienſem, & Batonenſem. Thomas autem Cantuarienſis Archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis ſedit ad dexteram in Concilio. Cum Dunelmenſi, quem unicum habet ſuffraganeum, Eboracenſis Archiepiſcopus ſedere juſſus eſt ad ſiniſtram.

ANNO CHRISTI 1163.

☞ *De hoc Turonenſi Concilio adjiciendam eſt quod narrat in ſuo Eulogio ad Alexandrum III. Joannes Cornubenſis, cujus opus evulgavit Martene in Anecdotis Tom. V. pag.* 1655.

In Turonenſi Concilio, quod dudum convocatis pleriſque omnibus tam Anglicanæ, quam Gallicanæ Prælatis Eccleſiæ auctoritate veſtra celebratum eſt, & præſentia illuſtratum, dogma quorumdam aſſerentium, quod Chriſtus non eſt aliquis homo; & quod Chriſtus ſecundum quod homo non eſt quid diſputatio ventilari cœpit. Utra vero pars diſputantium in pugna verborum prævaluerit, neſcio: ſed tam iniquam, & Fidei Chriſtianæ inimicam falſitatem in tali, ac tanto Chriſti auditorio nullis credo fuiſſe veritatis, aut victoriæ titulis inſignito. Noluit tamen tam dives, & copioſa manſuetudinis veſtræ clementia aſſertionem illam ſtatim canonica ferire cenſura, ne ejus auctores, & defenſores, qui forte non pertinacia, ſed ignorantia deliquerant, vel ipſa condemnatio pravitatis tantum involveret, vel perpetuam eis infamiæ notam impingeret. Ex eadem vero manſuetudine veſtra, multo poſtmodum temporis ſubſtentationis elapſo, etiam quadam epiſtola decretali, quæ ſuper abrogationem pravæ illius doctrinæ ad venerabilem Guillelmum, tunc Senonenſem, hodie Remenſem Archiepiſcopum legitur directa nequaquam exprimitur anathemate perculſos, vel etiam percellendos eſſe qui errorem illum tenere, ſeu docere præſumerent &c.

ANNO CHRISTI 1164.

CONCILIABULUM CLARENDONENSE,

ANNO CHRISTI 1164.

Quo decem & ſex capitula conſuetudinum, ut vocabant, Anglicanarum, æquitati & eccleſiaſticæ immunitatis repugnantia, confirmata ſunt anno Domini MCLXIV. tempore Alexandri papæ III.

QUa occaſione hæc conventio apud Clarendonam in Anglia, & quæ capitula ab epiſcopis ibidem confirmata, & juramento approbata fuerint refert Matthæus Paris in hiſtoria Anglicana ſubſequentibus verbis. Anno Domini MCLXIV. in præſentia regis Henrici apud Clarendonam, octavo Kalendas Februarii, præſidente Joanne de Oxonia, de mandato ipſius regis, præſentibus etiam archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, prioribus, comitibus, baronibus & proceribus regni, facta eſt recognitio ſive recordatio cujuſdam partis conſuetudinum & libertatum anteceſſorum ſuorum, regis videlicet Henrici avi ſui, & aliorum quæ obſervare debebant in regno, & ab omnibus teneri, propter diſſenſiones & diſcordias ſæpe emergentes inter clerum & juſtitiarios domini regis, & magnatum regni. Harum vero conſuetudinum recognitarum quædam pars in ſexdecim capitulis ſubſequentibus continetur.

1. De advocatione, & præſentatione eccleſiarum ſi controverſia emerſerit inter laicos & clericos, vel inter clericos, in curia domini regis tractetur & terminetur.

2. Eccleſiæ de feudo domini regis non poſſunt in perpetuum dari abſque conceſſione ipſius.

3. Clerici accuſati de quacumque re, ſummoniti a judiciario regis, veniant in curiam ipſius reſponſuri ibidem de hoc, unde videbitur curiæ regis, quod ibi ſit reſpondendum, & in curia eccleſiaſtica unde videbitur quod ibi ſit reſpondendum: ita quod regis juſtitiarius mittet in curiam ſanctæ eccleſiæ, ad videndum quomodo res ibi tractabitur. Et ſi clericus convictus vel confeſſus fuerit, non debet eum de cetero eccleſia tueri.

4. Archiepiſcopis, epiſcopis, & perſonis regni non licet exire regnum abſque licentia domini regis. Et ſi exirent, ſi regi placuerit, ſecurum cum faciant, quod nec in eundo, nec in redeundo, vel moram faciendo, perquirent malum ſive damnum domino regi vel regno.

5. Excommunicati non debent dare vadium ad remanentiam, nec præſtare juramentum, ſed tantum vadium & plegium ſtandi judicio eccleſiæ, ubi abſolvuntur.

6. Laici non debent accuſari, niſi per certos & le-

ANNO CHRISTI 1166.

& legitimos accuſatores & teſtes in præſentia A epiſcopi: ita quod archidiaconus non perdat jus ſuum, nec quidquam quod inde habere debeat. Et ſi tales fuerint qui culpantur, quod non velit, vel non audeat aliquis accuſare: eos vicecomes requiſitus ab epiſcopo faciat jurare duodecim legales de Inſuero, ſive de villa, coram epiſcopo, quod veritatem ſecundum conſcientiam ſuam manifeſtabunt.

7. Nullus qui de rege tenet in capite, nec aliquis dominicorum miniſtrorum ejus excommunicetur, nec alicujus eorum terræ ſub interdicto ponantur, niſi prius dominus rex, ſi in regno fuerit, conveniatur, vel juſtitiarius ejus, ſi fuerit extra regimen, ut rectum de eo faciat: & ita ut quod pertinebat ad regis curiam, ibi B terminetur, & de eo quod ſpectat ad curiam eccleſiaſticam, ad eamdem mittatur, ut ibi terminetur.

8. De appellationibus, ſi emerſerint, ab archidiacono debebit procedi ad epiſcopum, ab epiſcopo ad archiepiſcopum: & ſi archiepiſcopus defuerit in juſtitia exhibenda, ad dominum regem perveniendum eſt poſtremo, ut præcepto ipſius in curia archiepiſcopi controverſia terminetur: ita quod non debeat ultra procedi abſque aſſenſu domini regis.

9. Si calumnia emerſerit inter clericum & laicum vel c converſo, de ullo tenemento quod clericus velit ad eleemoſynam trahere, vel laicum ad laicum feudum: per recognitionem C duodecim legalium hominum, juxta capitalis juſtitiarii regis conſiderationem terminabitur, utrum tenementum ſit pertinens ad eleemoſynam ſive ad laicum feudum, coram juſtitiario regis. Et ſi recognitum fuerit ad eleemoſynam pertinere, placitum erit in curia eccleſiaſtica: ſi vero ad laicum feudum, niſi ambo tenementum de epiſcopo eodem vel barone, advocaverint de feudo illo eumdem epiſcopum vel baronem, erit placitum in curia ipſius: ita quod propter factam recognitionem ſaiſinam non amittat, qui prius fuerat ſaiſitus de civitate vel caſtello vel burgo, vel dominico manerio regis.

10. Si ab archidiacono vel epiſcopo ſuper aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eis reſ- D pondere, & ad citationes eorum noluerit ſatisfacere: bene licet eis ſub interdicto ponere eum, ſed non debent ipſum excommunicare, priuſquam capitalis miniſter regis villæ illius conveniatur, ut juſtitiet eum ad ſatisfactionem venire. Et ſi miniſter regis inde defecerit, erit in miſericordia regis, & exinde poterit epiſcopum ipſum accuſatum eccleſiaſtica juſtitia coercere.

11. Archiepiſcopi, epiſcopi, & univerſæ perſonæ regni, qui de rege tenent in capite, habeant poſſeſſiones ſuas de rege ſicut baroniam, & inde reſpondeant juſtitiariis & miniſtris regis, & ſequantur, & faciant omnes conſuetudines regias: & ſicut ceteri barones debent intereſſe judiciis curiæ regis cum baronibus, quouſque perveniatur ad diminutionem membrorum, vel ad mortem.

12. Cum vacaverit archiepiſcopatus, vel epiſcopatus, vel abbatia, vel prioratus, in dominio regis: eſſe debet in manu ipſius, & inde percipiet omnes reditus & exitus, ſicut dominicos reditus ſuos. Et cum ventum fuerit ad conſulendum eccleſiam, debet dominus rex mandare potiores perſonas eccleſiæ: & in capella ipſius regis debet fieri electio aſſenſu ipſius regis, & conſilio perſonarum regni, quas ad hæc faciendum advocaverit: & ibidem faciet electus homagium & fi. delitatem regi, ſicut ligio domino ſuo, de vita ſua & de membris, & de honore terreno, ſalvo ordine ſuo, priuſquam conſecretur. ANNO CHRISTI 1166.

13. Si quiſquam de proceribus regni diſfortiaverit archiepiſcopo, vel epiſcopo, vel archidiacono, de ſe ſuiſve juſtitiam exhibere: dominus rex debet eos juſtitiare. Et ſi forte aliquis diſfortiaret domino regi rectitudinem ſuam: archiepiſcopi, epiſcopi, & archidiaconi, debent eum juſtitiare ut regi ſatisfaciat.

14. Catalla eorum, qui ſunt in forisfacto regis non detineat eccleſia vel cœmeterium, contra juſtitiarios regis, quia ipſius regis ſunt, ſive in eccleſiis, ſive extra fuerint inventa.

15. Placita de debitis, quæ fide interpoſita B debentur, vel abſque interpoſitione fidei, ſint in juſtitia regis.

16. Filii ruſticorum non debent ordinari abſque aſſenſu domini, de cujus terra nati dignoſcuntur.

Hanc recognitionem ſive recordationem de conſuetudinibus & libertatibus iniquis, & dignitatibus Deo deteſtabilibus, archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, priores, clerus, cum comitibus & baronibus ac proceribus cunctis, juraverunt, & firmiter in verbo veritatis promiſerunt viva voce tenendas & obſervandas domino regi & hæredibus ſuis, bona fide & abſque malo ingenio in perpetuum.

17. Decrevit etiam rex, ut clericos, quos in C publico flagitio epiſcopi invenirent obnoxios, præſente regis juſtitiario, exautorarent, & poſt curiæ regis traderent puniendos. Archiepiſcopus in contrarium ſentiebat, ut quos exautorarent epiſcopi, a manu laicali poſtmodum non punirentur, quia bis in idipſum punire viderentur.

Huic controverſiæ occaſionem præſtitit Philippus de Broc, canonicus Bedfordenſis: qui tractus in cauſam propter homicidium, in regis juſtitiarum verbum protulit contumelioſum. Quod cum negare coram archiepiſcopo non poſſet, præbendæ ſuæ beneficio mulctatus eſt, & poſt biennium a regno pulſus.

His itaque geſtis poteſtas laica in res & perſonas eccleſiaſticas, omnia pro libitu, eccleſiaſtico jure contempto, tacentibus aut vix murmurantibus epiſcopis, potius quam reſiſtentibus, uſurpabat. Thomas igitur Cantuarienſis archiepiſcopus in ſe reverſus, cum leges iniquas & omnibus Chriſti fidelibus deteſtandas conceſſiſſet, & eas obſervare juramento firmaſſet: rem temere perpetratam diligenter examinans, ſeipſum graviter afflixit alimentis auſterioribus, & indumentis corpus humiliavit, ſuſpendens ſe ab altaris officio, donec per confeſſionem & condignos pœnitentiæ fructus, a ſummo pontifice meruit devotus abſolvi. Nam illico nuncios ad Romanam dirigens curiam, dum cauſam eccleſiæ & ſuam ad ſummi pontificis in ſchedula conſcriptam tranſmiſiſſet cognitionem, ab obli- E gatione, quam inconſulte inierat, abſolutionem petiit.

De eodem ex actis Thomæ Cantuarienſis, quæ habentur in Vaticana bibliotheca cum collectione epiſtolarum ad hæc negotia ſpectantium: Anno ab Incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo quarto, papatus Alexandri anno quinto, illuſtriſſimi regis Anglorum Henrici ſecundi anno decimo. *De die autem iſta habentur in fine*. Facta ſunt hæc quarta die ante purificationem ſanctæ Mariæ perpetuæ virginis, *nempe trigeſima Januarii. Qui autem huic interfuere conventui numerantur omnes epiſcopi Anglicani, & comites, barones, magiſtratus,*

ANNO CHRISTI 1191.

& nobiles. Quæ autem acta ſint, ſic accipe a Wilhelmo in quadripartita: Rex igitur, ut videbatur, regni & ſacerdotii zelans pacem, ſed ſibi & archipræſuli ſuo minus providens, apud Clarendunam regnum convocat univerſum. Quo cum præſules & proceres convenissent, exigit rex inſtantius, ut promiſſa ſibi ſolverentur. Verum archiepiſcopus, licet regi aſſentire promiſiſſet: ſuſpectam tamen habens regis promiſſionem, quam ſcilicet exigeret, & quia frequenter principes ad indebita manus extendant, modum ignorantes, elegit potius apud regem, quam in legem Dei periclitari, æneumque ſerpentem conterere prius, quam pravitas in populo Dei pullularet. Jam quamvis exilium & carcerem metueret, Deum tamen pluris exiſtimans, ex adverſo aſcendit. Ille minatur; iſte refragatur: ille delirat; iſte tacita prece ſuſpirat. Interea temporis Saresberienſis & Norvicenſis epiſcopi, quos ab antiquo odio pœna manebat, timentes ſibi ex impacati temporis occaſione, verbis lacrymabilibus archiepiſcopum exorabant, quod ſui miſereretur cleri, quod animi pertinaciam relaxaret: ne ipſe carcerem, clerus exterminium, ipſi capitis damnationem incurrerent. Sed & comites duo potentiſſimi in regno ipſum aggreſſi, dicebant, quod niſi ille voluntati regis acquieſceret, ex regis juſſione ad violentiam cogendi erant, quæ regi ſibique perpetuam irrogaret infamiam.

Vir ergo invictæ conſtantiæ, & in petra Chriſti fundatus, nec blanditiis emollitus, nec terroribus concuſſus, tandem a gremio veritatis, & ſinu matris avellitur, cujus libertati adhærebat. Et ne victor in lite per ſuperbiam intumeſceret in mente, inde deficiens, unde proficere deberet, derelinquitur ad horam, ſcilicet ut cadat, & poſt caſum reſurgat: cadens, humanam fragilitatem agnoſcat; reſurgens, circa ſe Divinam miſerationem intelligat. Sic, ne quis de ſua virtute confidat, princeps apoſtolorum Petrus & David ſanctus ceciderunt: ſic beatus Thomas tentationi relinquitur ad horam, ut poſtmodum fragilitatis propriæ memor, fortior reſurgat ad pugnam. Igitur cum tertio per Richardum magni nominis virum, qui templo Hieroſolymitano tunc præerat, ſibi cavere moneretur, & cleri miſereri; non tulit eorum ſupplicationes, non geniculationes. Nam cum tanquam in ipſius verticem vibratos gladios viderent, plangere cernebantur, & tanquam funus præſens futurum facinus lugebant. Unde potius ſuper clerum, quam ſuper ſe motus miſeratione, annuit de conſilio eorum regiæ voluntati parere. Primus igitur ante omnes archipræſul in prætaxata forma ſe obligat, quod videlicet regias conſuetudines foret obſervaturus bona fide, verbo illo ſuppreſſo, ſcilicet, ſalvo ordine. Atque juratoriam adjiciens cautionem, hæc ſe facturum in verbo veritatis ſpopondit, peccatum peccato adjungens: & idipſum in eadem forma ſigillatim univerſi pontifices juraverunt.

Et incontinenti facta obligatione in hac forma, per quoſdam regni proceres, qui has noſſe debuerant, facta eſt regiarum conſuetudinum recognitio, ut ſicut publice, ita & expreſſe cenſerentur. Verum cum & plerœque jam fuiſſent expreſſæ, & multo plures, ut videbatur, forent exprimendæ adhuc, archipræſul interlocutus, dicens ſe nec eſſe de antiquioribus regni, ut priſtinas regni conſuetudines ſciret, nec in archipræſulatu diu fuiſſe. Unde dicebat ſe neſcire de his, & propterea quod inclinata ea eſſet dies, tantum negotium eſſe differendum in craſtinum. Placuit ſermo, & in ſua ſe receperunt hoſpitia. Et in craſtinum revertentes in idipſum, quæ pridie intermiſſæ fuerant conſuetudines regiæ, recognitæ ſunt & expreſſæ, & in ſcriptum chirographi more confectum redactæ, & regiarum conſuetudinum nomine cenſæ: quarum tamen multæ, ut perhibebatur, nequaquam regiæ, ſed odio archipræſulis ad ancillandam eccleſiam evomitum æmulationis & invidiæ virus, ipſo etiam rege ignorante, quod homines inter ipſum & archipræſulem hac aſtutia diſſenſionis zizania diſſeminare intenderent. Nec enim Rex, qui adhuc erat juvenis, ſicut nec archipræſul novus, priſtinas regni conſuetudines niſi ex illorum relatu cognoſcebat. Quales vero hæ regiæ conſuetudines fuerint, ſi quis ſcire deſiderat, eas in fine hujus hiſtoriæ deſcriptas inveniat. *Quas paulo inferius & nos hic deſcripturi ſumus. Pergit vero ad inſtitutam orationem.*

ANNO CHRISTI 1191.

Scriptis igitur conſuetudinibus, & in formam chirographi redactis, poſtulat Rex ab archiepiſcopo & epiſcopis, ut ad cautionem & majorem firmitatem ſigilla ſua appendant. Verum archipræſul, etſi vehementer contriſtatus, diſſimulat tamen, regem contriſtare tunc nolens, & caute quidem de plano non negabat: ſed differendum adhuc dicebat. Et ſi parati eſſent ad faciendum, dicebat tamen, propter negotii magnitudinem, decere dilationem vel modicam, cum juxta Sapientem, abſque conſilio nihil faciendum grave: & exinde poſt deliberationem aliquantulam, ipſum & epiſcopos ſuper hoc ipſum decentius requirendos. Scriptum tamen dictas conſuetudines continens recepit pro medietate quidem, & proinde, ut cauſam videlicet ſuam ſecum haberet. Alteram vero ſcripti partem ſuſcepit Ebracenſis archipræſul. *Rex vero ipſe tertiam in regum archivis recondendam accepit ſcilicet.* Et ſic ea die dimiſſio facta eſt.

Præter quadripartitam, quam diximus, de his hiſtoriam, accedit ad calcem magis exacta narratio de omnibus quæ contigerunt a fine ejuſmodi conciliabuli execrandi habiti Clarenduna uſque ad profectionem Alexandri pontificis ex Galliis: ex quibus nos conteximus recitandam hiſtoriam, quæ ſic ſe habet: a pœnitentia ſancti Thomæ ſumentes exordium iſtis verbis: Eoque recedente a Regis curia, obiter inter familiares ipſius orta eſt murmuratio, iis, ut aſſolet, aſſerentibus ſic fieri oportere, propter temporis anguſtiam: illis indignantibus eccleſiaſticæ libertatis authoritatem ad unius hominis libitum deperire. Inter quos acrius unus inſtitit, dicens: Publica, inquit, poteſtas perturbat omnia, in ipſum Chriſtum delirat iniquitas, ſynagoga ſatanæ profanat ſanctuarium Dei: ſederunt principes, convenerunt in unum adverſus Chriſtum Dominum. Nemo tutus qui diligit æquitatem: mundo judice, ſoli ſapiunt & venerantur hodie qui principi obſequuntur ad libitum. Concuſſit hæc tempeſtas & columnas eccleſiæ dum paſtor diſparuit, oves diſperſæ latitant ſub lupo. De cetero quis erit locus innocentiæ, quis ſtabit ex adverſo, vel quis triumphabit in prælio, principe devicto? Hæc quidem is murmurabat qui crucem ferebat ante dominum Cantuarienſem: ceteri obmutuere præ anguſtia. Et adjecit audacius, aſſumens parabolam in hunc modum. Quid, inquit, virtutis ſibi retinuit, qui conſtantiam perdidit & famam? Quorſum hæc, fili? (ait dominus Cantuarienſis.) Teipſum, inquit, id reſpicit, quod hodie omnino perdidiſti & conſcientiam & famam, Deo odibili & honeſtati contrario exemplo in poſterum reli-

ANNO CHRISTI 1164.

relicto, cum manus tuas Deo ſacratas ad exe- A crandas conſuetudines obſervandas extenderes, & in confuſionem libertatis eccleſiaſticæ cum nefarii ſatanæ miniſtris conniveres. *Fuit plane iſte gallus ille, cujus clamore excitatus Petrus flevit amare. Nam pergit*: Ingemuit igitur dominus Cantuarienſis, & inſpirans adjecit: Pœnitet me, inquit, & graviter, & meum exhorreſcens exceſſum, meipſum judico indignum de cetero ad eum accedere in ſacerdotio, de cujus eccleſia contraxi tam vile commercium. Sliebo itaque ſedens in mœrore, donec me viſitarit Dominus ex alto, ut per ipſum Dominum & dominum papam merear abſolvi: ſtatimque inde deſtinavit nuncium ad ſedem apoſtolicam.

Didicerat iſta Alexander papa antea aliorum relationibus, magnaque commiſeratione commotus, has ad eundem ſanctum Thomam litteras dedit, quibus mœrentem eſt conſolatus, atque abſolvit a juramento. Litteræ autem ſic ſe habent.

AD aures noſtras fraternitas tua noverit fuiſſe perlatum, & quorumdam nobis relatione ſuggeſtum, quod occaſione cujuſdam exceſſus a Miſſarum propoſueris celebratione ceſſare, & a conſecratione ſanguinis & corporis Domini abſtinere. Quod utique quam grave ſit, præcipue in tanta perſona, & quantum poſſit exinde ſcandalum provenire, ſolicita meditatione conſideres, & hoc ipſum vigilantia tuæ diſcretionis attendat. Debet autem diligentia tua prudenter advertere, quod plurimum intereſt, quando ex deliberatione & propria voluntate, & quando ex ignorantia vel neceſſitate aliqua committuntur. Aliter enim in his quæ ſpontanea voluntate, & aliter quæ ignorantia (ſicut dictum eſt) vel neceſſitate cogente fiunt, noſcitur procedendum. Et aliter illa, aliter iſta tractanda ſunt, & viris diſcretis & prudentibus metienda, velut ſacræ ſcripturæ teſtimoniis edocemur. Intentio tua operi tuo nomen imponit. Nam, ſicut & alibi legitur, uſque adeo voluntarium eſt peccatum, ut, niſi fuerit voluntarium, non ſi peccatum. Et omnipotens Dominus non factum agentis attendit, ſed conſiderat potius intentionem, & dijudicat voluntatem. Si igitur aliquid te recolis commiſiſſe, de quo propria te debeat conſcientia remordere: quidquid ſit, ſacerdoti, qui diſcretus & providus habeatur, tibi conſulimus per pœnitentiam confiteri. Quo facto, & miſericors Dominus, qui multo amplius ad cor reſpicit, quam ad actus, tibi conſuetæ pietatis ſuæ miſeratione dimittet. Et nos de beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus meritis confidentes, te ab eo quod eſt commiſſum abſolvimus: & idipſum fraternitati tuæ authoritate apoſtolica relaxamus, conſulentes utique ac mandantes, ut poſtea a Miſſarum celebrationibus propter hoc non debeatis abſtinere.

Datum Senonis, Kal. Aprilis.

Hæc Alexander. Porro Joannes Saresberienſis in epiſtola ad Petrum ſcriptorem, puto Bleſenſem, quæ in codice epiſtolarum ſæpe citato omiſſa, poſtea in fine voluminis poſita legitur, affirmat, peccatum ſancti Thomæ non excuſandum, ſed oſtendendum per pœnitentiam eſſe purgatum, ait enim. Pollicitationem Clarendunæ, ad quam de conſilio epiſcoporum impulſus eſt, purgare non poſſum, quia non fuerat utique facienda: ſed offenſam confeſſio diluit, accepta ſolemniter pœnitentia a ſummo pontifice, quia perverſas illas conſuetudines, multis audientibus, authoritate apoſtolica condemnavit. *Hæc Joannes. Perunt vero acta cita-* ta ſuperius: Innotuit interim idipſum principi, quod dominus Cantuarienſis ab illa compromiſſione vellet retilire, in eo præcipue dum palam reſtitit, ne ſcriptum illarum conſuetudinum, ſicut conditum fuerat, ſuo ſigillo corroboraret. Et exinde princeps exaſperatus, gravioribus & exquiſitis cœpit dominum Cantuarienſem vexare exactionibus: ita ut palam fieret intelligentibus, ſanguinem ipſius archiepiſcopi & vitam requiri. ANNO CHRISTI 1164.

Inferere ſtuduimus, *inquiunt*, funeſtum illud & famoſum decreti chirographum, conſuetudines illas regias videlicet apud Clarendunam promulgatas, quarum hæc prima.

I.

De advocatione, & præſentatione eccleſiarum, B ſi controverſia emerſerit inter laicos, vel inter clericos & laicos, vel inter clericos & clericos, in curia domini regis tractetur & terminetur. *Primum hoc damnavit ſancta Romana eccleſia ſub Alexandro papa III.*

II.

Eccleſiæ de feudo domini regis non poſſunt in perpetuum dari abſque aſſenſu & conceſſione ipſius. *Hoc toleravit.*

III.

Clerici citati & accuſati de quacumque re, moniti a juſtitia regis, venient in curiam ipſius, reſponſuri ibidem de hoc, unde videbitur curiæ regis, quod ſit ibi reſpondendum. Ita quod juſtitia regis mittet in curiam ſanctæ eccleſiæ ad C videndum, qua ratione res ibi tractabitur: & ſi clericus convictus vel confeſſus fuerit, non debet de cetero eum eccleſia tueri. *Hoc damnavit.*

IV.

Archiepiſcopis, epiſcopis, & perſonis regni, non licet exire de regno abſque licentia domini regis. Et ſi exire voluerint, ſi domino regi placuerit, aſſecurabunt, quod nec in eundo, nec in moram faciendo, nec in redeundo, perquirent malum vel damnum domino regi vel regno. *Hoc damnavit.*

V.

Excommunicati non debent dare vadium ad remanens, nec præſtare juramentum, ſed tantum vadium & plegium ſtandi judicio eccleſiæ, ut D abſolvantur. *Hoc damnavit.*

VI.

Laici non debent accuſari niſi per certos & legales accuſatores & teſtes in præſentia epiſcopi: ita quod archidiaconus non perdat ius ſuum, nec quidquam quod inde habere debeat. Et ſi tales fuerint qui culpantur, quod non velit nec audeat aliquis accuſare eos: vicecomes requiſitus ab epiſcopo faciet jurare duodecim legales homines de viſneto, ſeu de villa coram epiſcopo, quod inde veritatem ſecundum conſcientiam manifeſtabunt. *Hoc toleravit.*

VII.

Nullus qui de rege teneat in capite, nec aliquis dominicorum miniſtrorum ejus, excommunicetur, nec terræ alicujus eorum ſub interdicto E ponantur, niſi prius dominus rex, ſi in terra fuerit, conveniatur, vel juſtitia ejus, ſi fuerit extra regnum, ut rectum de ipſo faciat, & ita ut quod pertineat ad curiam regiam, ibidem terminetur, & de eo quod ſpectabat ad eccleſiaſticam curiam, ad eumdem mittatur, ut terminetur. *Hoc damnavit.*

VIII.

De appellationibus, ſi emerſerint, ab archidiacono debent procedere ad epiſcopum, & ab epiſcopo ad archiepiſcopum: & ſi archiepiſcopus defuerit in juſtitia exhibenda, ad dominum regem

ANNO CHRISTI 1165.

gem perveniendum eſt poſtremo, ut præcepto ipſius in curia archiepiſcopi controverſia terminetur, ita quod non debeat ulterius procedere abſque aſſenſu regis. *Hoc damnavit.*

IX.

Si calumnia emerſerit inter clericum & laicum, vel e converſo de ullo tenemento, quod clericus velit ad eleemoſynam attrahere, laicus vero ad laicum feudum: recognitione duodecim legalium hominum, per capitalis juſtitiæ regis conſiderationem terminabitur, utrum tenementum ſic pertinens ad eleemoſynam, ſive ad feudum laicum, coram ipſa juſtitia regis. Et ſi recognitum fuerit ad eleemoſynam pertinere placitum erit in curia eccleſiaſtica: ſi vero ad laicum feudum, niſi ambo tenementum de eodem epiſcopo vel barone advocaverint, erit placitum in curia regia. Si uterque advocaverit de feudo illo eundem epiſcopum vel baronem, erit placitum in curia ipſius, ita quod propter factam recognitionem ſaiſinam non amittat qui prius ſaiſitus fuerat. *Hoc damnavit.*

X.

Qui de civitate, vel caſtello, vel burgo, vel dominico manerio regis fuerit, ſi ab archidiacono vel epiſcopo de aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eidem reſpondere, & ad citationes eorum ſatisfacere noluerit: bene licet eum ſub interdicto ponere, ſed non debet excommunicari, priuſquam capitalis miniſter regis villæ illius conveniatur, ut juſtitiet eum ad ſatisfactionem venire. Et ſi miniſter regis inde defecerit, ipſe erit in miſericordia regis, & exinde poterit epiſcopus ipſum accuſatum eccleſiaſtica juſtitia coercere. *Hoc damnavit.*

XI.

Archiepiſcopi, epiſcopi, & univerſæ perſonæ regni, qui de rege tenent in capite, habeant poſſeſſiones ſuas de dominio regis, ſicut baroniam, & inde reſpondeant juſtitiariis & miniſtris regis, & ſequatur & faciant omnes conſuetudines regias & rectitudines: & ſicut ceteri barones, debent intereſſe judiciis curiæ domini regis cum baronibus, quouſque perveniatur in judicio ad diminutionem membrorum, vel ad mortem. *Hoc toleravit.* ANNO CHRISTI 1164.

XII.

Cum vacaverit archiepiſcopatus, vel epiſcopatus, vel abbatia, vel prioratus de dominio regis, debet eſſe in manu ejus, & inde percipiet omnes reditus & exitus, ſicut dominicos. Et cum ventum fuerit ad conſulendum eccleſiæ, debet dominus rex mandare potiores perſonas eccleſiæ, & in capella ipſius debet electio fieri aſſenſu regis, & conſilio perſonarum regis, quas ad hoc faciendum vocaverit. Et ibidem faciet electus homagium & fidelitatem domino regi, ſicut ligio domino, de vita & membris, & de honore ſuo terreno, ſalvo ordine ſuo, priuſquam ſit conſecratus. *Hoc damnavit.*

XIII.

Si quiſquam de proceribus regni diſſortiaverit archiepiſcopo, vel epiſcopo, vel archidiacono, de ſe vel de ſuis juſtitiam exhibere: rex debet juſtitiare. Et ſi forte aliquis diſſortiaverit domino regi rectitudinem ſuam: archiepiſcopi, vel epiſcopi, & archidiaconi, debent eum juſtitiare ut domino regi ſatisfaciat. *Hoc toleravit.*

XIV.

Catalla eorum, qui ſunt in regis forisfacto, non detineat eccleſia vel cœmeterium, contra juſtitiam regis: quia ipſius regis ſunt, ſive in eccleſiis ſive extra fuerint inventa. *Hoc toleravit.*

XV.

Placita de debitis, quæ fide interpoſita debentur, vel abſque interpoſitione fidei, ſint in curia regis. *Hoc damnavit.*

XVI.

Filii ruſticorum non debent ordinari abſque aſſenſu domini, de cujus terra nati dignoſcuntur. *Hoc toleravit.*

CONCILIABULUM NORTHAMPTONENSE

IN ANGLIA CELEBRATUM,

Quo Thomas archiepiſcopus Cantuarienſis de perjurio per regem accuſatus, eo quod Anglicanas conſuetudines, quas juraverat, non obſervaſſet, condemnatus fuit anno MCLXIV. ſub Alexandro papa III.

De rebus in hoc conciliabulo geſtis, poſt Rogerum in annalibus, acta vitæ S. Thomæ, quæ ſunt apud Baronium, iſta referunt: Facta quoque coitione apud Northamtonam, dominus noſter trahitur in cauſam. Seorſum ita in conclavi ſedentibus domino Cantuarienſi cum ſuis epiſcopis, ex edicto Regis ſeris objectis, ne pateret exitus: propoſitum eſt ex parte Regis adverſus dominum Cantuarienſem, quod cum cancellarius eſſet, & haberet vacantes epiſcopatus & abbatias, & multos reditus per annos plurimos in manu ſua, nullam ſuper his reddiderit rationem, quam modo ipſe Rex requireret exhiberi. Super his, inquit Cantuarienſis, prudentiores volumus conſulere, & de conſulto reſpondere.

Dum igitur medium ſilentium tenuerunt adinvicem, domino Cantuarienſi id requirente, Gilbertus Londonienſis epiſcopus, decanus utique Cantuarienſis eccleſiæ, & idcirco in conſilio poſt archiepiſcopum primus: Si pater, inquit, recolis, ut te dominus Rex ſuſtulerit, quid tibi contulerit, conſiderata temporum malitia, quantam ruinam catholicæ eccleſiæ & nobis paraveris, ſi in his Regi reſiſtere volueris: non ſolum archiepiſcopatui Cantuarienſi, ſed in decuplo, ſi tanti fuerit, cedere deberes. Et forſitan ſi hanc in te viderit humilitatem, te Rex in univerſum reſtituet. Satis, inquit Cantuarienſis, innotuit, quod conſulto reſponderis.

Deinde Henricus Wintonienſis epiſcopus ſubintulit: Hæc forma conſilii, catholicæ eccleſiæ penitus pernicioſa, nos omnes obligat & confundit: quia ſi archiepiſcopus noſter & totius Angliæ primas nobis id relinqueret exemplum, ut ad nutum & comminationem principis, authoritati & curæ animarum ſibi commiſſæ quiſque epiſcopus debeat cedere, quis erit de cetero ſtatus eccleſiæ, niſi ut nulla agantur, de jure, & omnia confundantur pro libitu: & ſic erit ſacerdos ſicut & populus?

Hi-

ANNO CHRISTI 1169.

Hilarius poſt hæc Ciceſtrenſis epiſcopus, & ipſe gloriosus in verbis, ſubjunxit: Niſi, inquit, temporis inſtantia & catholicæ eccleſiæ perturbatio aliud exigeret, ſtandum utique eſſet veſtræ ſententiæ. Verum ubi nutat canonum authoritas, plurimum ſubtrahendum ſeveritati, ut in eo proficiat diſpenſatio, quod poſſit deſtruere ſeveram correctio. Cenſeo igitur cedendum regiæ voluntati, ſed ad tempus: ne præpropere procedamus id ſtatuere, unde ſequatur durior retractio, nec ſine rubore.

Epiſcopus deinde Lincolnienſis, ſimplex quidem homo & minus diſcretus: Patet, inquit, vitam hominis iſtius & ſanguinem quæri: & neceſſarium alterum eorum erit, aut archiepiſcopatui, aut vitæ cedendum. Quis ſibi fructus de archiepiſcopatu proveniet, ſi proinde vitæ ceſſerit: nec id video.

Exonienſis autem epiſcopus Bartholomæus, Palam, ait, quod dies mali ſunt: & ſi poſſemus ſub diſſimulationis umbra hujus tempeſtatis impetum tranſilire illæſi, id præcipue procurandum; nec ad id de facili perveniendum, niſi ſubtrahatur plurimum ſeveritati. Temporis inſtantia id requirit, maxime cum non ſit generalis, ſed particularis hæc perſecutio. Satius eſt igitur unum caput in parte periclitari, quam totam Anglicanam eccleſiam inevitabili diſcrimini exponere.

Wigornienſis epiſcopus Rogerius, requiſitus & ipſe quid inde ſentiret, ita temperavit reſponſum, ut etiam negando palam faceret quid animi haberet: Nullum, ait, in hac parte dabo conſilium: quia ſi dixero a Deo ſuſceptam animarum curam ad regiam comminationem & voluntatem oportere relinquere, contra conſcientiam meam & capitis mei condemnationem loquetur os meum: ſi cenſeam regi reſiſtendum, ecce qui ſui ſunt audiunt, per quos idipſum innoteſcet Regi: ſtatimque ejiciar extra ſynagogam, & erit ſors mea de cetero cum publicis hoſtibus & condemnatis. Idcirco nec hoc dico, nec illud conſulo.

His ita geſtis, ſederunt aliquamdiu ſub ſilentio: nec erat qui amplius his adjiceret. Et arte quæſita, ut pateret eis exitus, incluſi enim erant: Volo, inquit dominus Cantuarienſis, loqui cum duobus comitibus, qui cum Rege ſunt, quos & nominavit. Vocati illi, aperto oſtio introjerunt properantes, cupientes aliquid audire, quod regiam ſatiaret voluntatem. Aſtantibus iis ait dominus Cantuarienſis: Super his, de quibus nos dominus Rex convenit, conſulimus. Et quia non habemus ad præſens eos, quibus res ipſa magis innotuit: ideo uſque in craſtinum petimus inducias: tunc reſponſuri, ſicut dominus nobis inſpiraverit. Ad hæc Regi referenda miſſi ſunt Londonienſis & Roffenſis epiſcopi. Londonienſis autem ſub vulpe latens, injunctum ſibi pervertit negotium, dicens Regi, dominum Cantuarienſem apud eum poſtulare inducias ad præparanda inſtrumenta, ſtatuto die rationem redditurus ſuper objectis: ut ſic magis obligaretur dominus Cantuarienſis ad executionem regiæ voluntatis. Directi ſunt igitur comites ad archiepiſcopum, poſtulatas inducias ex parte Regis deferentes: ſi tamen ratum haberet, quod ex parte ſua per epiſcopos Regi fuerat ſuggeſtum. Quo audito, Cantuarienſis ait, ſe id in mandatis non dediſſe, nec id quod ſuggeſtum eſt ſe ratum habere: ſed die ſequenti ſe, Deo auctore, venturum, & ſicut datum fuerit, deſuper reſponſurum. Erubuit ergo Gilbertus Londonienſis, dum videret ſe incidiſſe in laqueum, quem contexuit ad patrem ſuum decipiendum.

ANNO CHRIST. 1169.

Soluto itaque conſilio, ea die diſceſſerunt ab invicem. Multitudo virorum militum & aliorum, qui cum domino Cantuarienſi illuc convenerant, regio metu perterriti, ſeceſſit in partem, & amplius cum eo non ſtetit. Quo S. Thomas comperto, juſſit circuiri ſepes & vicos, & ad ſe vocari pauperes, claudos, ac debiles, dicens per talem militiam celeriorem poſſe provenire victoriam, quam per eos qui tempore tentationis turpiter receſſerant. Impleta eſt domus ejus diſcumbentium pauperum, & peracta eſt dies illa in Domino cum lætitia, nulla mentione palam habita poſthinc perturbationis.

Sequenti die, ſummo diluculo percuſſus eſt dominus noſter paſſione iliaca: nam & ea multoties vexabatur eatenus, ut non potueri ſe de lecto erigere. Unde longiore mora interpoſita, ut crederetur ab invidis ad curiam regis nolle deſcendere: miſſi ſunt qui eum citarent acrius ad reſpondendum. Qui, dum, inquit, quieverit iſta paſſio, craſtino die, Deo auctore, apparebo. Tranſeunte vero die illa, & nocturnis vigiliis cum ſumma devotione demum peractis, mane conſurgens ad Miſſarum ſolemnia, ſacris pro more indutus veſtibus, & per beati martyris Stephani merita Divinum ſibi invocans auxilium, initium Miſſæ juſſit inchoari: *Etenim ſederunt principes, & adverſum me loquebantur:* totumque officium cum ad id pertinentibus complevit devotius, miniſtralibus Regis, qui ibi aderant, id tacite conſiderantibus, quibus viſum eſt idipſum aliquid portendere. Expleto itaque miniſterio, amoto ab humeris pallio cum iuſula, ceteris indutus veſtibus ſacris, cappa clericali ſuperinjecta.

In quadripartita autem hiſtoria aſſeritur, conſilio cujuſdam ſancti viri monachi a S. Thoma celebratam tunc fuiſſe Miſſam S. Stephani protomartyris, non autem, ut tunc ejus eſſet natalitius dies: ſed & præter morem eam celebraſſe cum pallio. Et quod clam ſecum detulit more majorum euchariſtiam, palam vero geſtandam ſumpſerit crucem: ita ſe ſanctus ad martyrium parans, quod ea ſe die obiturum putabat. Perguntque vero citata ſuperius acta: Intraturus cameram Regis, ubi Rex præſtolabatur, ad oſtium ipſum crucem bajulat propria manu, ſequentibus epiſcopis, id aliter quam decuit interpretantibus. Occurrit Robertus Hereſordenſis epiſcopus: Pater, inquiens, ſuſtine, & ego vice capellani crucem deferam ante præſentiam veſtram: ſic enim condecet. Juſtius eſt, ait Cantuarienſis, me ipſam deferre, ſub cujus protectione tutus maneo: & ejus viſo vexillo, non eſt dubitandum, ſub quo principe milito. Londonienſis ad hæc: Si viderit Rex te armatum intrare, gladium ſuum fortiorem exeret in caput tuum: & tunc videbis quid proderunt arma tua tibi. Hæc, inquit Cantuarienſis, Deo committimus. Et Londonienſis: Stultus hactenus fuiſti, & ab hac ſtultitia, ut video, de cetero non recedes. Et proceſſum eſt. Audiens autem Rex epiſcopum armatum venire, oblito vel depoſito illo gladio, quem dixerat Londonienſis, citius ſecedit in conclavem ulteriorem, ſedente ac ſeorſum Cantuarienſi ſolo cum ſuis, & paucis epiſcopis ex adverſo & loco & animo adunatis. Denique vocati ſunt epiſcopi ad Regis concilium, Cantuarienſi ſub jugulo relicto. Protrahitur tempus, dum quæritur innocentis damnatio. Cantuarienſis firma facie induit conſtantiam. Exiens Rogerus Eboracenſis archiepiſcopus

ait

ANNO CHRISTI 1169.

ait clericis ſuis, quos ibi invenit: (erant enim ibi magiſter Robertus, Grandis cognomine, & Osbernus a Rondel) recedamus hinc. Non oportet nos videre quæ hic habent fieri cito de Cantuarienſi. Magiſter Robertus ad hæc: Non, inquit, hinc recedam, donec videro quid Dei voluntas ſuper his judicaverit. Si pro Deo & ejus juſtitia dimicaverit utique ad ſanguinem, pulcrius & melius vitam finire non poterit. Recedente itaque Eboracenſi archiepiſcopo a camera Regis, veniens Bartholomæus Exonienſis epiſcopus, procidens ad pedes domini Cantuarienſis, ait: Pater mi, miſerere tui, miſerere & noſtri: omnes enim hodie perimus odio capitis tui. Exiit namque edictum a Rege, ut qui amplius cum Cantuarienſi ſtaret, publicus hoſtis judicaretur, in capite puniendus. Dictum eſt etiam, quod Jocelinus Saresberienſis epiſcopus, & Willelmus Norwicenſis epiſcopus, quia adhuc reſtiterant, traherentur ſtatim ad ſupplicium, in membris mutilandi: qui & ipſi pro ſalute ſua Cantuarienſem rogabant.

Inſpiciens igitur Cantuarienſis in Exonienſem epiſcopum: Fuge hinc, ait, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt. Exierunt denique a concilio omnes ſimul epiſcopi cum tumultu ad Cantuarienſem, quorum unus eloquens Hilarius Ciceſtrenſis epiſcopus prorumpens in vocem: Aliquando, ait, noſter fuiſti archiepiſcopus, & tenebamur tibi obedire: ſed quia domino regi fidelitatem juraſti, hoc eſt, vitam, membra, & terrenam dignitatem ſibi per te fore ſalvam, & conſuetudines, quas ipſe repetit, conſervandas, & tu eas niteris deſtruere, præcipue cum ſpectent ad terrenam ſuam dignitatem & honorem: idcirco te reum perjurii dicimus, & perjuro archiepiſcopo de cetero non habemus obedire. Nos itaque & noſtra ſub domini papæ protectione ponentes, te ad ejus præſentiam appellamus ſuper his reſponſurum: & diem ſtatuit. Audio, inquit Cantuarienſis.

Subtrahentes ſe epiſcopi, ſeorſum ſedere ex adverſo diutius in ſummo ſilentio. Tandem a Rege proceſſerunt comites & barones & plurima turba ad dominum Cantuarienſem. Quorum primus Robertus Leiceſtrentis ait: Mandat tibi Rex, ut venias redditurus rationem ſuper objectis, ſicut heri promiſiſti te facturum: alioquin audi judicium tuum. Judicium, inquit, Cantuarienſis: immo, fili comes, & tu prius audi. Non te latet, fili, quam familiaris, & quam fidelis ſecundum ſtatum hujus mundi domino regi fuerim. Ejus rei gratia placuit ei ut promoverer in archiepiſcopum eccleſiæ Cantuarienſis, Deus ſcit, me id non volente. Nota enim mihi fuit infirmitas mea: & magis pro ſuo, quam pro Dei amore acquievi: id ſatis hodie palam eſt, dum Deus, & ſe mihi ſubtrahit & Regem. Verumtamen in mea promotione, dum electio fieret, præſente Henrico rege filio hærede, cui & hoc ipſum mandatum fuit, quæſitum eſt qualem me redderent Cantuarienſi eccleſiæ; & reſponſum eſt, liberum & abſolutum ab omni nexu curiali. Si igitur liber & abſolutus, ſuper his a quibus ſum liberatus, nec teneor, nec volo de cetero reſpondere. Et hoc aliter ſe habet, inquit comes, quam Londonienſis Regi ſuggeſſerat. Adjecit Cantuarienſis: Ad hæc, fili comes, id attende. Quanto dignior eſt anima quam corpus, tanto magis Deo & mihi teneris obedire quam terreno regi. Nec lex, nec ratio permittit, ut filii patrem judicent, vel condemnent. Unde Regis, tuum, & aliorum declino judicium, ſub Deo ſolo a domino papa judicandus, cujus coram omnibus vobis præſentiam appello: eccleſia Cantuarienſi, ordine & dignitate mea, cum ad eam pertinentibus, ſub Dei & ſua protectione poſitis. Nihilo minus vos, fratres & coepiſcopi mei, quia magis homini quam Deo obeditis, ad domini papæ audientiam & judicium voco: & ſic catholicæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedis auctoritate munitus hinc recedo.

ANNO CHRISTI 1169.

Abeuntem illum ſequuntur curiales & invidi, contumeliis & injuriis traditorem illum acclamantes. Ei autem venienti ad ulteriorem portam, clauſa eſt janua, nec potuit exire, nullo ibi invento cuſtode. Et dum res ageretur in metu & dubio, nutu Dei contigit, claves plurimas in faſciculo a muro pendere: quas arripiens quidam familiaris domini Cantuarienſis, unam poſt alteram pertentavit, donec aperiret januam. Exeuntibus illis occurrit multitudo morbo regio laborantium, pauperum, & infirmorum, ac clamantium & dicentium: Benedictus Dominus, qui eripuit & ſalvum fecit ſervum ſuum a facie inimicorum ſuorum: credebatur enim jam fuiſſe extinctus. Præcedente igitur & ſubſequente turba languidorum, cum clero & populo in gaudio & lætitia perducitur ad hoſpitium. Videns autem exultationem plebis, dixit ſequentibus ſe: Quam glorioſa nos proceſſio conducit a facie tribulantis? Sinite pauperes Chriſti & noſtræ tribulationis participes omnes intrare nobiſcum, ut epulemur in Domino ad invicem: & impleta ſunt domus & atria circumquaque ditcumbentium. *Additur ex Quadripartita, tunc contigiſſe legi in menſa ex hiſtoria Tripartita perſecutionem Liberii, cum reſtitit videlicet* [a] *Conſtantino imperatori hæretico, a quo & eſt paſſus exilium: & ex lectione evangelii, itidem legi ſoliti, illud evangeliſtæ:* Si perſecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam. *Quæ auctio a S. Thoma, tanquam ipſe annunciata, ab eodem quamcitius ſunt adimpleta: cum Deo juvante in Belgium tranſfretavit, & apud monaſterium S. Bertini permanſit. Alexander autem Papa iſta audiens, primum omnium non teneri S. Th. damnationi ſuæ in conciliabulo facta ita declarat*

[a] Pro, Conſtantio. H

Matth. 9

Alexander papa Thomæ Cantuarienſi archiepiſcopo.

QUod minor majorem judicare non poſſit, & cum præſertim cui jure noſcitur prælationis ſubeſſe, & obedientiæ vinculo tenetur aſtrictus, tam Divinæ quam humanæ leges demonſtrant: & præcipuæ ſanctorum patrum ſtatutis id manifeſtius declaratur. Hæc ſiquidem nos, quorum intereſt errata corrigere, & ea quæ incorrecta pernicioſum poſteris exemplum reliquerunt, emendare, ſolicita conſideratione penſantes, & quod ex delicto perſonæ non debet eccleſia jacturam aliquam vel incommodum ſuſtinere: ſententiam ab epiſcopis & baronibus Angliæ, quoniam ad primam Regis citationem tui copiam non feciſti, adverſum te præſumptuoſe prolatam, in qua tibi jam dicti epiſcopi & barones omnia mobilia, tam contra juris formam, quam contra eccleſiaſticam conſuetudinem abjudicarunt, præſertim cum nulla mobilia præterquam de bonis eccleſiæ tuæ habueris, irritam penitus eſſe cenſemus, & eam apoſtolica auctoritate caſſamus: ſtatuentes ut nullas in poſterum vires obtineat, aut tibi vel ſucceſſoribus tuis, ſeu eccleſiæ tuæ gubernationi commiſſæ, aliquod in poſterum præjudicium valeat vel læſionem afferre.

Hæc Alexander papa, qui & aliis datis litteris reſtituenda mandavit quæ ſublata fuiſſent ipſi archiepiſcopo, ſive aliis occaſione ipſius Thomæ.

CON-

CONCILIUM REMENSE

Pro auxilio Terræ Sanctæ ferendo celebratum ab Alexandro III. P. anno Chriſti 1164.

Ex P. Pagi ad An. Chr. 1164. n. 25. & ſeq.

HUjus Concilii meminit Vaſſerburgius, aſſerens illud poſt Turonenſe habitum fuiſſe, Chriſtianorum rebus in arctum redactis in Paleſtina, & in eo actum de ſuppetiis ferendis, & collecta per totam Europam facienda, vectigali a Rege Franciæ ob id impoſito, quo quilibet tam Nobilis, quam Clericus per quatuor annos ex viginti ſolidis annui reditus unum pendere tenebatur. Memoratur iſtud Concilium a Monacho Anonymo S. Vitoni Virdunenſis, qui continuavit hiſtoriam Virdunenſium Epiſcoporum a Laurentio Leodienſi ad S. Laurentium, Monacho ſcriptam tom. 12. Spicileg. Dacheriani recitatam. Ibi enim pag. 337. de Conone Abbate S. Vitoni Virdunenſis dicitur: *Nec ſilendum arbitror, quantum honoris domnus Papa ei impenderit, quantumque gratiæ ipſi accreverit; qui cum idem dominus Papa* (ſcil. Alexander III.) *Concilii gratia de more celebrandi Remos adveniſſet, & omnes tam Abbates, quam Epiſcopi in ſuis ſedibus, & ſubſelliis reſediſſent, contigit tandem venerabilem Patrem noſtrum Cononem illo tardius adventare, qui cum indutus ſacris veſtibus Concilium introiſſet, nec haberet ſedem, in qua potuiſſet reſidere, humi reſedit. Ad quem cum Dominus Papa oculos inclinaſſet; Hic eſt, inquit, qui gratiæ majoris honorem & reverentiæ potioris favorem omnibus, ex quo ciſalpinavi, nobis exhibuit: & e veſtigio miſit ei in argumentum dilectionis curulem, in qua ſolitus erat reſidere, qua ille humiliter, & cum gratiarum actione recepta, deſuper reſedit.* Ita Scriptor ille æqualis.

Concilium autem iſtud anno 1164. congregatum oportet, quo Chriſtiani in Oriente a Noradino Sultano Alepenſi ingenti clade affecti ſunt. Unde Amalricus Hieroſolymorum Rex Ludovico Franciæ Regi ſcripſit Epiſtolam a Ducheſnio to. 4. recitatam, in qua ait: *Per præſentia ſcripta deflendam omnibus Chriſtianorum, qui in Terra Sancta Jeruſalem ſunt, evectis Turcarum cornibus, depreſſionem ſublimitati Veſtræ licet eam jam forte audieritis, exponere dignum duximus. Nobis apud Ægyptum cum Syracuino dimicantibus, & per virtutem dominicæ crucis, inde eum maxime, ſi ibi permanſiſſet, univerſitati Chriſtianitatis nociturum expellentibus, factum eſt, ut Comes Tripolitanus, & Princeps Antiochenus cum multo exercitu ad liberandum caſtellum prope Antiochiam ſitum, nomine Haring, quod Noradinus cum innumera multitudine obſederat, irent, & auxilio divino hoſtibus eorum adventui cedentibus liberarent. Accidit autem, ut dum præfati, Princeps ſcilicet & comes non contenti tanto Dei beneficio ſuperbe hoſtes ad loca naturaliter munitiſſima inſequerentur, ipſos ab hoſtibus capi, & omnem fere eorum exercitum partim capi, partim occidi. Additus eſt præterea huic dolor dolori. Nam traditorum manus præfato Noradino, cum adhuc in Ægypto eſſemus, Panudium, quod vulgo Belinas dicitur, tradiderunt. Sic itaque quaſi in anguſtiæ pendulo ſancta laborans Terra, veſtrum & veſtrorum potiſſimum, quod ſibi efficaciſſimum fore ſperamus, nobiſcum implorat auxilium. Valete. Datum Antiochiæ 2. Idus Januarii.* Quas literas cum Ludovicus Rex accepiſſet & cum Alexandro III. communicaſſet, Concilium Remenſe ad auxilium Terræ Sanctæ convocatum eſt.

CONVENTUS GALLICANUS

Ab Alexandro III. Pp. coactus, ut puritati Theologiæ proſpiceret.

Ex P. Pagi ad An. Chr. 1164. n. 22.

De eo Chronographus Reicherſpergenſis ad Ann. Chr. 1164. *hæc habet*: Ipſo anno, cum per totam Franciam multæ & variæ ſententiæ haberentur de Fide inter Magiſtros Francigenas, Alexander papa convocatis in unum Scholaſticis, & quibuſque literatis, in ipſa vigilia Nativitatis Domini utque ad tria, ut fertur, millia vel ultra, cum aſſentientibus ſibi dominis Cardinalibus condemnavit, & omnino interdixit omnes tropos, & indiſciplinatas quæſtiones in Theologia, Pariſienſiſque epiſcopo ſub obedientia præcepit, ut per totam Franciam eas compeſceret. Sententia autem de gloria hominis in Deum aſſumpti, & in Deum nati approbata eſt ibi coram Papa ac roborata, conſcriptis inde centum quinquaginta & amplius auctoritatibus. *Et forte Conventus hic Pariſiis habitus eſt, cum hoc anno M. Aprili ea in urbe Alexandrum III. commorantem reperiamus ex Gallia Chriſtiana in Epiſcopis Pariſienſibus, & Baleo. to. 2. Hiſt. Univerſ. Pariſienſ. p. 326.*

VIENNENSIS IN GALLIA CONVENTUS

Pro receptione Guidonis Cremenſis antipapæ coram Reginaldo Colonienſi convocatus, Anno 1164.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 141.

VIctore III. antipapa fatis functo, Guido Cremenſis ſub nomine Paſchalis III. aſſumptus eſt a ſchiſmaticis. Electum ſtatim admiſit Fridericus I. imperator; eumdemque ut Galli reciperent Reginaldum Colonienſem Archiepiſcopum ad eos miſit. Veniens ille Vicnnam Galliæ, conventum ibi convocavit archiepiſcoporum & principum. Quid ibi ſit actum in cauſa eccleſiæ diſcimus ex epiſtola eius, quem S. Thom. Cantuarienſis archiepiſcopus Romam pro ſua cauſa ablegaverat. Ita enim ad illum ſcribit: *Cancellarius imperatoris venient Vicnnam, archiepiſcopo-*

quamplures convocavit, primoque milites ad opus imperatoris quæsivit. Postmodum de receptione Guidonis Cremensis, quem imperator receperat, instantissime singulos convenit. Ibi spe & desiderio suo privatus est. Quidam enim eorum ipsum Guidonem coram eo excommunicare parati fuerunt. Ipse vero cum non posset juxta votum suum proficere, indixit comiti Henrico (de quo vide supra historiam conventus ad Saonam) colloquium suum se velle cum eo habiturum. Hæc de Viennensi conventu. Extat epistola in registro epistolarum in causa S. Thomæ Cantuariensis inter opera Christiani Lupi to. X. epist. III. pag. 67. edit. Venet.

ANNO CHRISTI 1164.

ANNO CHRISTI 1164.

CONCILIABULUM NORTHAMPTONIENSE

Quo S. Thomas Cantuariensis archiepiscopus condemnatur. Anno 1164. habitum.

Northamptoniense concilium non quidem omisit Labbeus; sed cum excerpta a Baronio in Annalibus relata profert, integra & sincera ejus acta, quæ in exhibentur in vita S. Thomæ Cantuariensis a quatuor Auctoribus coævis descripta omittit. Id quo consilio actum ab eo sit, ignoro; sicut neque compertum habeo, cur Anglus conciliorum collector Wilkins concilii hujus acta universa intra epistolam Radulfi de Diceto concluserit. Præstat igitur integra exhibere ex historia vitæ S. Thomæ jam tripartita. Ita ergo ibi cap. 25.

Et præter tempus, locus etiam determinatur, nobile videlicet illud & regium castrum, quod dicitur Northantune. Ad diem & locum hunc ex edicto regio regni pontifices universi & proceres districtissime coguntur. Facta igitur concione trahitur in causam archiepiscopus, quod ad quamdam regis citationem se in propria persona non exhibuerit. Qui licet se sufficientem responsalem pro se misisse probaverit, tamen omnium procerum & etiam pontificum judicio mox omnia eius bona mobilia sunt confiscata, nisi forte regia clementia vellet temperare judicium. Quod ita vulgo dicitur, *de omni mobili suo in regis misericordia judicatus est*. Dum vero audisset se jam judicatum sic: *Quale*, inquit, *sit judicium hoc, me etiam tacente, sæcula post futura non tacebunt. Nova quippe judiciorum forma hæc est: forte secundum novos canones apud Clarendune promulgator. Siquidem a sæculo non est auditum, quemquam Cantuariensem archiepiscopum in curia regum Anglorum pro qualicunque causa judicatum: Tum propter dignitatem ecclesiæ, tum propter auctoritatem personæ, tum quia ipse regum omnium, qui in regno sunt, spiritualis pater sit, & eo ad semper ei deferendum ab omnibus.* Verumtamen multo magis, quam de judicio vel proceribus judicantibus, de confratribus suis, & coepiscopis querebatur, novam, dicens, formam hanc, & ordinem judiciorum novum, ut archipræsul a suis suffraganeis, aut pater a filiis judicetur. Et hæc sententia sic lata in archipræsulem, feria quinta, prima fuit concilii actio.

Die vero sequenti rex ipse exegit ab archipræsule pecuniam, quam, ut asserebat cancellarius, tunc a se acceperat mutuam; argenteorum videlicet libras quingentas. Quas licet Archipræsul a rege sibi donatas, non mutuo acceptas, in veritate affirmaverit, has tamen regi solvendas adjudicaverunt æmuli, eo quod archipræsul pecuniam illam, etsi donationis titulo quem tunc probare non poterat, confessus est recepisse. Adjudicata sibi pecunia, exegit rex cautionem. Quod cum facere moraretur archipræsul, dictum est ei in faciem, quod aut caveret, aut remaneret. Verum nonnulli, rege jam ex directo adversante, videntes archipræsulem ab omnibus, etiam suis suffraganeis destitutum, jam quodammodo naufragari, commoti aliqui eorum sponte se obtulerunt & fidejusserunt pro eo. Et erant fidejussores quinque: unusquisque pro centum libris. Et hoc actum feria sexta, fuit secunda concilii actio.

In crastinum vero, cum sederet archiepiscopus seorsim in quodam conclavi cum suis coepiscopis, ex edicto regis seris objectis, ne pateret exitus, propositum est ex parte regni adversus archiepiscopum, quod cum haberet vacantes episcopatus & abbatias, & multos reditus domini regis per annos plurimos in manu sua, nullam eis super his reddidit rationem, quam nunc sibi rex requirebat exhiberi.

Et reddente rationem, rationis summa taxata, videlicet ducenta triginta marcarum millia. In palatio vero & qui ad concilium venerant universi, jam audientes hoc obstupuerunt. Et jam passim submurmurabant solam captionem archipræsulis superesse. Alii vero etiam graviora suspicabantur. Et hoc quidem jam passim. *Super his*, inquit vero archiepiscopus, *prudentiores volumus consulere, & de consultu respondere.* Dum igitur pontifices qui aderant, quid super his respondendum, agendumve esset requirerent, Henricus, tunc Vintonienſis episcopus, qui quidem archipræsuli favit, sed propter metum occulte, quod in electione archiepiscopi, tunc Cantuariensis archidiaconi, & regis cancellarii, ab omnibus curiæ nexibus Anglicanæ ecclesiæ redditus fuerit absolutus. Et quidem hujus tam evidenti testimonio reliqui episcopi deesse non poterant.

Verum Londonienſis episcopus Gilbertus, decanus ecclesiæ Cantuariensis, inquit: *Si Pater recolis, unde te dominus rex sustulerit, quid tibi contulerit, considerata temporum malitia, quam ruinam catholicæ ecclesiæ & nobis omnibus paraveris, si in his regi resistere volueris, non solum archiepiscopatum, sed in centuplo, si tanti fuissent, cedere deberes. Et forsitan, si hanc in te rex videret humilitatem, te in universum restitueret.* Archiepiscopus inquit: *Satis innotuit quid consulto responderis.* Deinde Vintonienſis subintulit: *Hæc forma consilii catholicæ ecclesiæ penitus perniciosa, nos omnes obligat & confundit. Quod si archiepiscopus noster, & totius Angliæ primas, nobis id reliquerit exemplum, ut ad nutum & comminationem principis quisque episcopus authoritati & curæ animarum sibi commissæ debeat cedere; quis erit de cætero status ecclesiæ, nisi ut nulla agantur de jure, sed omnia confundantur pro libitu? Et sic erit sacerdos, sicut populus.* Hilarius Cicestrensis episcopus, qui & ipse gloriosus in verbis, subunxit: *Nisi temporis instantia, & catholicæ ecclesiæ perturbatio aliud exigerent, standum utique esset verbis sententiæ. Verum ubi mutat canonum authoritas, pluribus subtrahendum est severitati, ut in eo perficiat dis-*

dispensatio, quod posset destruere severa correctio. Censeo igitur cedendum regiæ voluntati, sed ad tempus: Ne propere procedamus id statuere, unde forsitan durior res, sive tristior. Episcopus deinde Lincolniensis, simplex homo & minus discretus, ait: *Patet vitam hominis istius & sanguinem requiri, necessarioque erit alterum horum, aut archiepiscopatui, aut vitæ cedendum. Quis sibi fructus de archiepiscopatu proveniet? Sed proinde vita cesserit. Nec id vel aliud video.* Exoniensis autem episcopus Bartholomeus ait. *Palam est quoniam dies mali sunt. Et si possemus sub dissimulationis umbra hujus tempestatis impetum pertransire, elegi id præcipue procurandum. Sed nec ad id facile perveniendum, nisi plurimum subtrahatur severitate. Temporis instantia id requirit, maxime cum non generalis, sed personalis hæc persecutio. Satius est igitur unum caput in parte periclitari, quam totam Anglicanam ecclesiam inevitabili discrimini exponere.* Vigornensis vero episcopus Rogerus requisitus & ipse, quid inde sentiret, ita temperavit responsum, ut etiam negando palam ostenderet, quid animi haberet. *Nullum*, ait, *in hac parte dabo consilium. Quia si dixerit a Deo susceptam animarum curam ad regiam voluntatem & comminationem oportere relinqui, contra conscientiam meam, & in capitis mei condemnationem loquetur os meum. Si sentiam regi resistendum, ecce qui sui sunt audient, per quos id ipsum innotescet regi, statimque ejicerer extra synagogam, & esset sors mea de cætero cum publicis hostibus, & condemnatis. Idcirco nec hoc dico.*

His ita gestis sederunt aliquandiu sub silentio: Nec erat qui amplius his aliquid addiceret. Et arte quæsita, ut pateret eis exitus, inclusi enim erant; *Volo*, inquit dominus Cantuariensis, *loqui cum duobus comitibus qui cum rege sunt.* Quos & nominavit. Vocati illi apertis ostiis introierunt properanter, credentes aliquid audire, quod regiam satiaret voluntatem. Adstantibus his, ait archiepiscopus: *Super his, de quibus nos dominus rex convenit, consuluimus. Et quia non habemus ad præsens eos, quibus res ipsa magis innotuit, ideo usque in crastinum petimus inducias, tunc responsuri, sicut Deus nobis inspiraverit.* Ad hæc regi deferenda missi sunt Londoniensis & Roffensis episcopi. Londoniensis sub vulpe latens injunctum sibi pervertit negotium, dicens regi, archiepiscopum apud eum postulare inducias ad præparanda instrumenta, quasi statuto die rationem redditurus super objectis, ut sic magis obligaretur archiepiscopus ad executionem regiæ voluntatis. Directi sunt igitur duo comites ad archiepiscopum postulata regis ex parte deferentes: si tamen ratum haberet, quod ex parte sua per episcopos fuerat regi suggestum. Quo audito, ait archiepiscopus, se in id mandatis non dedisse, neque id, quod regi suggestum fuerat, ratum habere; sed die sequenti, Deo authore, & sicut datum fuerit, desuper responsurum. Erubuit ergo Londoniensis, dum videret se incidisse in laqueum, quam jecerat ad Patrem suum decipiendum. Soluto itaque concilio, ea die discesserunt ab invicem. Multitudo vero militum, & aliorum, qui cum domino Cantuariensi illuc convenerant, regio metu perterrita secessit in partem, & amplius cum eo non stetit. Quo comperto circuire sepes & vicos, & ad se vocari pauperes, claudos, & debiles, dicens per talem militiam provenire posse celeriorem victoriam, quam per eos qui tempore tentationis turpius recesserunt.

In crastino vero, dominica videlicet die, propter diem quievit; in secundam feriam citatus, & expectatus Archiepiscopus ad agnomen. Verum ea die, in ipsa etiam nocte diei, gravissima passione illiaca percussus est. Nam & ea multoties vexabatur, eatenus quod non posset se directo erigere. Omnibus vero hanc fictam, non veram infirmitatem arbitrantibus, de majoribus regni proceribus, qui convenerant, ad archiepiscopum mittunt, ut veritatem explorarent, & ad curiam citarent. Quibus ille: *Hodie, sicut ipsi cernitis, ad curiam venire nequeo; sed pro certo sciatis, favente Domino, cras exhibiturum me curiæ, & nisi aliter datum, in lectica vehendus eadem.* Ea die sermo percrebuit, & a nobilibus quibusdam Thomæ nunciatum est, quod si sui copiam faceret in curia, vel trucidaretur, vel in carcerem mitteretur. Timens igitur sibi archiepiscopus, eo quod necdum se martyrio sentiebat idoneum, a quodam religioso accepit in monitis, quod in honorem beati protomartyris Stephani die postera missam celebraret, ne adversariorum protervitas adversus ipsum prævaleret.

In crastino vero, quæ vulgo dies martis dicitur, quæ & archiepiscopo vere martis illuxit, antequam curiam intraret, conveniunt ad eum pontifices; attoniti quidem & exterriti propter audita. Unde non aperte propter enormitatem, sed sub quadam insinuationis specie, artificiose ei suadebant, ut ipse de omnibus, & de ipso archiepiscopatu regis se per omnia voluntati subjiceret & arbitrio: si forte sic posset regis ira sedari & indignatio. Adjicientes etiam quia nisi fieret sic, jam audiret sibi in curia perjurii crimen imponi, tamquam proditorem judicandum, eo quod terreno domino honorem terrenum, fidelitatis juramento comprehensum non servaret: regias videlicet ipsas consuetudines non observans, ad quas etiam specialiter observandas nova jurisjurandi obligatione se adstrinxerat.

Quibus ipse respondit: *Fratres mei, sicut jam cernitis, fremit contra me mundus. Insurgit inimicus. Sed quod plango lachrymabilius, quia cæteris est detestabilius, & filii matris meæ pugnant contra me. Et si ego tacuero, sæculo post futura enarrabunt, qualiter me solum deserueritis in certamine. Qualiter me archipræsulem vestrum & patrem, quantuscunque sim peccator, per duos continuos dies bis jam judicaveritis. Et adhuc conjicio ex his quæ dicitis, vos non solum in civili, sed in criminali causa, in foro sæculari, judicare me paratos. Verum communiter vobis omnibus in virtute obedientiæ, sub ordinis vestri periculo, hoc inhibeo, ne deinceps interfitis judicio, quo mea persona judicatur. Quod etiam ne faciatis, matrem nostram, omnium refugium oppressorum, Romanam ecclesiam appello. Et si, ut rumor jam in vulgo est, sæculares in me injecerint manus, vobis itidem in virtute obedientiæ præcipimus, ut pro patre vestro & archipræsule, quam decet, ecclesiasticam exerceatis censuram. Unum autem sciatis, quia fremat mundus, insurgat inimicus, cremet corpus; caro quippe infirma, ego tamen, favente Domino, nec turpiter cedam, nec creditum mihi gregem enormiter derelinquam.* Verum contra prædictum archipræsulis præceptum Londoniensis episcopus confestim appellavit; & Vintoniensis. *Sub tanta*, inquit, *partis utriusque, dissonantia pax perpetuum relegatur, nec spes quidem gratiæ poterit æstimari.*

Igitur pontifices omnes discedentes, ad curiam properabant, præterquam duo, qui archipræsulis thalamum tardius ingredientes, secreto confortabant & animabant Archipræsulem. Nempe do-

minus Vintonienſis Henricus: qui quia archiepiſcopum conſecraverat, amplius eompatiebatur afflicto; & Saresberienſis Joſelinus. Et hi tamen propter metum occulti. Et poſt epiſcoporum diceſſum cito intravit eccleſiam, & ut præmonitus erat, miſſam ipſemet de beato Protomartyre Stephano celebravit. Et erat miſſa introitus: *Etenim ſederunt principes, & adverſum me loquebantur*. Et hanc quidem miſſam, præter morem eo die, qui feſtus non erat, cum pallio celebravit. Miniſteriales vero regis cui ibi forte tunc aderant, id tacite conſiderabant; quibus viſum eſt rem ipſam aliquid prætendere.

ANNO CHRISTI 1164.

Miſſa tandem cum debita devotione celebrata, amoto ab humeris, ad quorundam amicorum & familiarium ſuorum ſuggeſtionem, pallio cum infula, cæteris indutus veſtibus ſacris, cappa clericali ſuperjecta, proceſſit ad regis curiam iturus.

Et quoniam ex auditis timebat ſibi ut homo ſecum ipſemet, ſed etiam eccleſiaſticæ communionis portabat viaticum, Euchariſtiam ſcilicet. Unde jam audacior factus & ſecurior, tamquam ſi ad prædam, leo iſte evangelicus, ſicut dictum eſt, ad curiam properabat.

Intraturus cameram regis, ubi eum rex præſtolabatur; ad oſtium ipſum a crucis bajulo crucem accepit, & palam cunctis videntibus ipſe eam bajulavit, ſequentibus epiſcopis, & id aliter quam decuit, interpretantibus. Occurrens Robertus Herefordenſis, inquit: *Pater ſuſtine, & ego vicecapellani crucem deferam ante præſentiam veſtram. Sic enim condecet*. Archiepiſcopus ait: *Juſtum eſt me ipſam deferre, ſub cujus protectione tutus manco, & ejus viſo vexillo, non eſt mihi dubitandum, ſub quo principe militem*. Londinienſis ad hæc: *Si viderit rex te armatum intrare, gladium ſuum fortiorem exeret in caput tuum. Et tunc videbis quid proderunt talia arma tua*. Archiepiſcopus inquit: *Hæc Deo committimus*. Et Londonienſis: *Stultus hactenus fuiſti, & ab hac ſtultitia, ut video, de cætero non recedes*. Et proceſſum eſt. Audiens autem rex archiepiſcopum armatum venire, oblito vel depoſito gladio illo, de quo dixerat Londonienſis, citius receſſit in conclave ulterius. Sedente hic ſeorſum archiepiſcopo ſolo cum ſuis epiſcopis ex adverſo, & loco & animo adunatis.

Vocatis igitur præconis voce pontificibus & proceribus univerſis, gravem & grandem rex deponit querimoniam, quod archipræſul in ignominiam ejus & regni ſic intraverit curiam, non tanquam regis ſed proditoris, ſed de proditione ſic notabilem reddens. Inauditum a ſæculo in curiam alicujus regis Chriſtianæ profeſſionis hoc factum. Cuncti ergo regi teſtimonium perhibentes, dicebant, illum vanum ſemper & ſuperbum extitiſſe. Et ignominiam hanc non in ſolum regem, ſed in regnum totum, ipſos omnes redundare. Et hoc merito regi accidiſſe, qui talem fecerit ſibi ſecundum in regno, cui ſubjecerit omnes, & parem nullis. Omnes igitur paſſim & manifeſte proditorem conclamabant, qui domino ſuo regi, a quo tot & tanta bona acceperat; non jam honorem terrenum, ſicut juraverat, ſervaſſet; ſed potius in facto hoc & regi & regno perpetuam proditionis maculam impreſſiſſet, & propterea in eum, tamquam regis perjurum & proditorem, animadvertendum. Et ſuper hoc clamor invaleſcebat.

Unde & audientes hæc per totam aulam, tremore & horrore concutiebantur. Exiens autem Rogerus Eboracenſis archiepiſcopus ait clericis ſuis, quos ibi invenit: (erant enim ibi magiſter Robertus, Grandis cognomine, & Osbertus Arundelli) *Recedamus hinc. Nam decet nos videre quæ hic habent fieri cito de Cantuarienſi*. Magiſter Robertus inquit. *Non hinc recedam, donec videro, quid Dei voluntas ſuper his judicaverit. Si pro Deo & ejus juſtitia dimicaveritis uſque ad ſanguinem, pulchrius vel melius vitam finire non poterit*.

ANNO CHRISTI 1164.

Cum autem quidam, qui oſtiarii dicebantur, cum virgis & baculis de cœnaculo, in quo rex erat, cum magno impetu deſcendiſſent, & vultu minaci & digitis extenſis verſus archipræſulem reſpexiſſent, quotquot in domo erant, crucis ſe ſignaculo ſignantibus, archipræſul inclinato capite, ſedenti ad pedes diſcipulo inquit: *Timeo jam tibi. Verumtamen tu non timeas. Adhuc enim corona mea particeps eris*. Cui mox diſcipulus inquit: *Nec tibi timendum, nec mihi. Brexiſti enim robile illud & triumphale vexillum, omni poteſtati ſanctum & terribile, in quo multi bella multa vicerunt. Memento igitur te quondam extitiſſe regis Anglorum ....*

Dum ergo magiſter & diſcipulus ſic in aure colloquerentur, veniens Bathomeus Exonienſis epiſcopus, procidens ad pedes archiepiſcopi, ait: *Pater, miſerere tui. Miſerere & noſtri. Omnes enim hodie perimus odio capitis tui. Exiit namque edictum a rege, ut qui amplius cum archiepiſcopo ſtaret, publicus hoſtis judicaretur, in capite puniendus*. Dictum eſt etiam, quod Joſelinus Saresberienſis, & Willelmus Norvicenſis epiſcopi, qui adhuc reſtiterant, traherentur ſtatim ad ſupplicium, in membris mutilandi. Qui & ipſi pro ſalute ſua Cantuarienſem rogabant. Intuens igitur archiepiſcopus in Exonienſem, ait: *Fuge hinc, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt*.

Pontifices de licentia regis ſeparati a proceribus per ſe ſeorſim inierunt conſilium. Res enim in arcto erat. Siquidem aut regis indignationem incurrerent, aut una cum proceribus archipræſulem ſuum ſuper cauſa criminis condemnarent. Quod quidem propter nimis manifeſtam ſanctarum ſanctionum prævaricationem non audebant. Unde in arcto poſiti volvunt & revolvunt, quid agendum. Qualiter hæc evadenda foret neceſſitas. Et demum de communi omnium conſilio hoc continuatum eſt, quod archipræſulem ad Romanam ſedem de perjurii crimine appellarent, & regi ſe obligarent in verbis veritatis promiſſione, ſe omne opus & operam ad archipræſulis depoſitionem pro viribus adhibituros ſub hac conditione, ut rex eos de beneplacito ſuo ab hoc, quod tunc imminebat archipræſuli, abſolveret judicio. Regi igitur ſe ita obligantes, exierunt a concilio regis omnes ſimul epiſcopi ad archiepiſcopum. Quorum unus eloquens, Hilarius Ciceſtrenſis epiſcopus, prorumpens in vocem ait: *Quondam noſter fuiſti archiepiſcopus, & tenebamur tibi obedire; ſed quia domino regi juraſti fidelitatem, hoc eſt vitam, membra, terrenam dignitatem ſibi per te ſalvam fore, & conſuetudines, quas ipſe repetit, conſervandas, & tu niteris eas deſtruere, præcipue tamen quæ ſpectant ad terrenam ejus dignitatem & honorem, idcirco te reum perjurii dicimus, & perjuro archiepiſcopo de cætero non habemus obedire. Nos itaque & noſtra ſub domini papæ protectione ponentes, te ad ejus præſentiam appellamus, ſuper his reſponſurum*. Et idem ſtatuit. Archiepiſcopus inquit; *Audio*. Subtrahentes ſeipſi ſeorſim ſedere ex adverſo diutius in ſummo ſilentio.

Jam igitur terror & horror, pluſquam prius, uni-

universis invasit. Rege enim cum principibus pontificibus subtractis, sedente pro tribunali, certissime putabatur mox captio, aut aliquid deterius archipræsuli imminere. Et tunc siquidem principes, & quotquot regni majores aperuerunt ora sua, sicut leo rapiens & rugiens, & perjurum ac proditorem archipræsulem judicarunt. ANNO CHRISTI 1164

Tandem a rege processerunt comites, barones, & plurima turba ad archiepiscopum, quorum primus Robertus comes Leicestriæ ait: *Mandat tibi rex, ut venias redditurus rationes super objectis, sicut pridie promisisti te facturum. Alioquin audi judicium.* Archiepiscopus inquit: *Judicium?* Et surrexit dicens: *Imo, fili comes, & tu prius audi. Non te latet, fili, quam familiaris regi, & quam fidelis secundum ætatem hujusmodi fuerim. Cujus rei gratia placuit ei, ut promoverer in archiepiscopum Cantuariensis ecclesiæ. Deus scit, me id non volente. Nota enim mihi fuit infirmitas mea. Et magis pro suo, quam pro Dei amore acquievi. Id satis hodie palam est, dum Deus & se mihi subtrahit, & ipsum regem. Verumtamen in mea promotione, dum electio fieret præsente Henrico regis filio & hærede, cui & hoc ipsum mandatum fuit, quæsitum est: Qualem me redderent Cantuariensi ecclesiæ? Et responsum est: Liberum & quietum ab omni nexu curiali. Sic igitur liber & absolutus super his, a quibus sum liberatus, nec tenetur, nec volo respondere.* Comes inquit: *Et hoc aliter se habet, quam Londoniensis regi suggesserat.* Adjecit archiepiscopus: *Adhuc, fili comes, id attende. Quanto dignior est anima, quam corpus, tanto magis Deo & mihi teneris obedire, quam terreno regi: Nec lex nec ratio permittit, ut filii patrem judicent, & condemnent. Unde regis & tuum, & aliorum declino judicium, sub Deo solo a domino papa judicandus, cujus coram vobis omnibus præsentiam appello, ecclesia Cantuariensi, ordine & dignitate mea, cum ad hæc pertinentibus, sub Dei, & sua protectione positis. Nihilominus vos fratres & coepiscopi mei quia magis homini quam Deo obeditis, ad domini papæ audientiam & judicium voco. Et sic catholicæ ecclesiæ & apostolicæ sedis authoritate hinc recedo.*

Abeuntem itaque archiepiscopum prosequuntur curiales mundi, contumeliis & injuriis lacessitum, proditorem & perjurum acclamantes. Ille autem gaudens ibat a conspectu concilii, quoniam dignus habitus est pro nomine Jesu contumeliam pati. Hamedinum tamen comitem, & Ranulfum quendam, pro cæteris ei maculam proditionis improperantes, tanquam mentientes refellit, vicissim improperans, quod refellere non poterant, alterum gartum * & spurium, nec viri reprehensione dignum; alterius vero cognatum quod in sua minime cognatione contigisset, ob crimen laqueo suspensum.

* Caloenem Cang. V. Garcio.

Venienti igitur ad ulteriorem portam clausa est janua, nec potuit exire, nullo ibi invento custode. Et dum res ageretur in metu & dubio, nutu Dei contigit claves plurimas in fasciculo pendere a muro, quas arripiens familiaris quidam archiepiscopi, una post alteram attentavit, donec aperiret januam.

Egressus igitur a curia, cum in equo esset, vix potuit equum regere, crucem portare, & benedictionem dare poscentibus.

Occurrerat enim ei multitudo maxima pauperum & infirmorum, acclamantium & dicentium: *Benedictus Deus, qui eripuit servum suum a facie inimicorum suorum.* Putabatur enim jam fuisse extinctus. Precedente igitur & subsequente turba pauperum, cum clero & populo, in gaudio & lætitia perducitur ad hospitium, ad ecclesiam videlicet beati Andreæ religiosorum monachorum conventuale monasterium. Videns autem exultationem plebis sequentibus se dixit: *Quam gloriosa processio nos conducit a facie tribulationis. Sinite pauperes Christi, & nostræ tribulationis participes omnes intrare nobiscum, & epulemur in Domino ad invicem.* Et impleta sunt domus & atria circumquaque discumbentium. ANNO CHRISTI 1164

Inter epulas accesserunt Londoniensis & Cicestriensis episcopi ad mensam, dicentes se viam pacis inveniſſe. Requirenti archiepiscopo sub quali forma, inquiunt: *Quæstio pecuniaria inter te & regem. Si igitur nomine pignoris duo maneria vestra, Occeford & Muncheaham, regi assignaveris ad tempus, credimus quod inde pacamus: Et maneria resignabit, & pecuniam remittet, & gratiam suam tibi tutius restituet.* Ad hæc archiepiscopus: *Hecla maneriorum fuit quondam Cantuariensis ecclesiæ, ut accepi, quod rex modo tenet in dominio. Et licet ad ejus restitutionem Cantuariensi ecclesiæ competit rei vendicatio, tamen his fieri temporibus omnino non spero. Nihilominus vel cujuslibet turbationis sedandæ, vel recuperandæ regiæ gratiæ causa, antiquo juri, quod in illo manerio Cantuariensis ecclesia habere dicitur, renunciarem: cuilibet periculo vel discrimini caput istud opponerem.* Et caput tetigit. Indignantes ergo episcopi regressi sunt, hæc regi nunciantes. Et accensa est in his regis indignatio.

Prandente igitur archiepiscopo, infra prandendum, in ecclesiastica Historia tripartita de persecutione Liberii episcopi lectio fuit. Ubi cum illico evangelii, scilicet; *Si vos persecuti fuerint in ista civitate, fugite in aliam*, interpositum audiret, respexit ad discipulum qui scripsit hæc. Et ut cognosci poterat, sicut mox exitus probavit, evangelicam jam animo conceperat fugam. Hymno vero dicto archipræsul surgens a mensa, confestim Rogerum Vigornensem, & Robertum Herefordensem episcopos, & Roffensem episcopum, proprium capellanum suum, ad regem misit, postulans ab eo securum de terra sua egressum. Qui cito reversi retulerunt regem respondisse, quod in crastino ad concilium hoc differret.

Ipso die duo magni & fidelissimi proceres ad eum in ipso noctis confinio accesserunt, vultu miserabiles & lacrymosi, tundentes pectora sua, & confidentes, & protestantes per tremendum judicium Dei, quod indubitanter sciebant viros magnos, & malefactis vel maleficiis insignes, utpote multis pollutos facinoribus, in illius necem conspirasse, & se ad eum occidendum mutuis invicem adstrinxisse juramentis. Ne ergo causa ecclesiæ, quæ nondum plene innotuerat, in morte ejus pateretur occasum, cœpit cogitare de fuga.

Intelligensque moram sibi periculosam esse, & per eam sibi parari posse insidias, jussit in ipsa nocte in ecclesia S. Andreæ parari sibi lectum inter duo altaria. Quo accedens cum paucis, prostratus cœpit psallere pœnitentiales cum litania: Et singulorum Sanctorum nomina pronuncians, singulas fecit genuflexiones. Quo completo, proinde fatigatus strato se projecit, capescendæ quietis simulans occasionem. Deinde secreto se subtrahens, & per posticum exiens, parum ante gallicinium, clam destinavit fugam

ANNO CHRISTI 1165.

ANNO CHRISTI 1165.

SENONENSE CONCILIUM

Quo necis decani Monaſterii S. Evurtii Aurelianenſis cauſa delata eſt, inter annum 1165. & 1177. celebratum.

Ber p. 510

AB anno 1165. uſque ad annum 1177. Stephanus, qui dein Tornacenſes inſulas obtinuit, abbatiam monaſterii S. Evurtii Aurelianenſis, canonicorum ord. S. Auguſtini, rexit. Eo abbate Joannes decanus monaſterii ſui, qui res ejuſdem loci e manu potentium raptorum vindicaverat, nocti traditus eſt. Impios ſicarios ut debita ultione punirent, Senonenſis concilii patres, qui tunc convenerant, hac epiſtola idem Stephanus compellavit.

PLANCTUS ECCLESIÆ AURELIANENSIS.

Super infectione Joannis decani, quam propoſuit Senonis in concilio epiſcoporum præfectus Stephanus, tunc temporis ſancti Evurtii Aurelia abbas.

Inter ep. a Steph Torn. ep. 11.

SOror veſtra ſanctæ filia ſedis hujus Aurelianenſis eccleſia, rorantes ſanguine lachrymas, & aſperſas amaritudine preces miniſterio noſtræ vocis effundit, planctum unigeniti movet, filium uteri ſui, quem genuerat, maternis ejulatibus requirit, & ecce non comparet, & ipſa quo ibit? Poſita eſt quaſi ſignum ad ſagittam, facta eſt opprobrium vicinis ſuis, & qui eam vident movent capita ſua ſuper eam. Ipſa autem gemens & converſa retrorſum clamat in aures Domini Sabbaoth: *vindica Domine ſanguinem levitæ tui, qui effuſus eſt*. Et quis eam, niſi ſit demens, in funere nati flere vetet; quis videat lachrymas ejus in maxillis ejus, & contemnat? quis attendat cruentas ejus exequias, & lamentabile feretrum ſiccis oculis proſequatur? Patres mei, factum eſt verbum in diebus noſtris, quod quicumque audierint, tinnient ambæ aures ejus. Dixerunt in dolo viri ſanguinum & doloſi, & de fruticum latebris fruticoſæ mentis homines impetum fecerunt unanimiter in miniſtrum altaris, ſervum ſimul & filium crueis. In manibus eorum vaſa mortis, cum nihil minus quam mortem expectabat ab eis. Ipſum ducem ſceleſtæ factionis illius, qui altero ſeſe polluerat homicidio, de mortis faucibus & exilii proſcriptione ſuo redemerat interventu. Non timuit generatio prava atque perverſa, ſemen Chanaam, & non Juda, progenies viperarum non timuit ſignum Dominicæ paſſionis, quod raſo deſuper vertice ſinguli noſtrum gerunt, in ſacro Dei levita profundis arare vulneribus, & faciem ad cœleſtis pulchridinis ſimilitudinem figuratam notis turpibus deformare. Virum egregium de grege hominum exemerunt carnifices & ſicarii, virum qui in eccleſia ſua diſperſa colligens, lapſa erigens, A fatigata reparans, poſſeſſiones eccleſiæ ſic revocaret perditas, ut non perderet revocatas. Joannem noſtrum martyrem ſimul cauſa fecit & pœna. Cauſa rigor eccleſiaſticæ juſtitiæ, pœna dolor paſſionis illatus; quia dixerat Joannes, immo dominus papa per Joannem. Non licet tibi habere portionem fratris tui clerici. Infremuit Herodes, & factus ipſe ſpiculator, in capite Joannis crudele ſpectaculum mundo exhibuit. At ſi quæ in eo terreni contagii maculæ inhæſerunt, totum deleviſſe credimus & abſterſiſſe dolores mortis, qui eum circumdederunt; Dominici corporis & ſanguinis ſacramentum, quod ea, qua potuit, reverentia ſuſcepit, inter profundos gemitus, inter alta ſuſpiria contriti cordis, & humiliati ſpiritus, poſt ſuſceptam Euchariſtiam præſentibus nobis fati munus explevit, & qui vidit teſtimonium perhibuit & teſtimonium ejus verum eſt. Veſtra intereſt, ſpeculatores domus Iſrael, cuſtodes murorum Hieruſalem, paſtores ovium Chriſti; veſtra intereſt, & remedium adhibere præteritis, & providentiam futuris, & licet ſero vobis oſferatur illud. *Melius eſt in tempore occurrere, quam poſt exitium vindicari*; tamen *Deus ultionum Deus ultionum* gemitibus inenarrabilibus interpelletur a vobis. Clamavit vobiſcum vox ſanguinis fratris veſtri Abel de terra, clamabit, & commovebit non ſolum terram, ſed etiam cœlum. Profecto enim quis locus tutus, aut quæ cauſa poterit eſſe excuſata, ſi venerandi miniſtri altaris æſtimentur ſicut oves occiſionis? Quem murum integritati aut vallum fidei providemus? Si ferri rabies execranda penetralia veneranda cruentat? Quid denique cautum aut ſecurum eſſe poterit, ſi columnas eccleſiæ ſacrilega manus impune confringit? Habemus & Cæſarem qui condolere poſſit & velit infirmitatibus noſtris, cujus longas manus non effugient, qui non ſolum offenderent Corneliam de ſicariis, ſed Juliam majeſtatis. Eduxit gladium divinitus ſibi commiſſum; perſequetur & comprehendet, & non erit qui eruat eos. Facillime enim in hoc ſummi numinis ſperatur venia, per quod ſalus & incolumitas multorum procuratur. Inſurgant ſimul leges eccleſiaſticæ, armentur jura cœleſtia, ut concurrentibus duobus gladiis, quos in defenſione Chriſti paſſuri ſufficiſſe legimus, duplici confuſione conterantur. Movеant vos lachrymoſa viduatæ crucis ſuſpiria, commune diſcrimen omnium, cauſa propria ſingulorum, & ſic remedium conferre noſtro dolori, ut honeſtati veſtræ ſimul provideatis & ſaluti.

CON-

ANNO CHRISTI 1166.

CONCILIABULUM HERBIPOLENSE

Pro confirmando Guidone antipapa, qui Paſchalis III. dicebatur, anno Domini MCLXVI. ad Pentecoſten.

Anno Dom. MCLXVI. *Fridericus imperator Herbipoli conventiculum epiſcoporum ac principum ad Pentecoſten induxit, confirmando antipapæ ſuo Guidoni. In quo quæ ſint geſta, docent Friderici ipſius encyclicæ litteræ, quas e MS. Vaticano edidit Baronius.*

Fridericus Dei gratia Romanorum imperator, & ſemper auguſtus, cunctis populis quas clementiæ noſtræ regit imperium.

JAmdudum innotuiſſe credimus, qualiter exorta quondam inter eccleſiæ Romanæ cardinales de apoſtolatu diſcordia, inter reges & regna impetu peſtifero eſt diffuſa. Pro qua ad optabile bonum pacis revocanda, quantos poſt beatæ memoriæ papæ Victoris electionem ac confirmationem catholicam, Papiæ, Mediolani, Laone *, atque in diverſis imperii finibus in corpore noſtro labores, tam nos, quam invicti principes noſtri pertulerimus; quantas rerum copias zelo juſtitiæ impenderimus: in extremis quoque mundi partibus, jam auditum non dubitamus. Denique beatiſſimo papa Victore in paradiſi gaudia feliciter aſſumpto, & in ejus locum ab epiſcopis, ac cardinalibus almæ ſedis apoſtolicæ domino Paſchali viro Chriſtianiſſimo in præſentia epiſcoporum & religioſorum Lombardiæ ac Tusciæ, illuſtris quoque urbis Præfecti Romæ, ac multorum nobilium Romanorum, catholice ſubſtituto: ipſum etiam dominum Paſchalem, eccleſiæ ac principum imperii judicio atque conſilio, in papam, & patrem catholicum ſolemniter recepimus, debitoque honore venerari ſemper intendimus. Proinde obſtinata ſchiſmaticorum perfidia mortem viri juſti ſuis ſucceſſoribus aperta fronte adſcribens, ſirenæis ſuis blanditiis quorumdam fidelium noſtrorum animos adeo molita eſt denuo immutare: ut niſi morbis novis nova remedia objicerentur, pars noſtrorum non modica videretur ex fiducia noſtræ lenitatis ſeducenda. Igitur zelo reformandi decoris domus Dei ardentius accenſi, cum regem Francorum, qui nulla noſtra culpa præeunte, una cum Rolando Imperii noſtri hoſte publico, ejuſque ſequentibus, imperialem noſtrum honorem manifeſte molitur auferre; poſt multos noſtros admonitus irrevocabilem perſenſiſſemus: univerſis imperii principibus in ſancta Pentecoſte curiam Wirtzburg generalem indiximus. Quorum cœtu celeberrimo ibidem ſolemniter præſidente, eccleſiæ Dei ſtatum ac domini papæ Paſchalis negotium ſerio ac magnifice duximus roborandum. Invocata igitur Spiritus ſancti gratia, & univerſorum qui aderant, conſilio communicato ad removendam pro parte noſtra omnem ambiguitatem, prorſus ipſi nos manu propria ſuper ſanctorum reliquias juramentum publice præſtitimus, quod Rolandum ſchiſmaticum, vel ejus ſucceſſorem, quem pars ipſius elegerit in papam, nunquam recipiemus, nec ad eum recipiendum, aſſenſum nunquam alicui præbebimus. Nulli etiam fautorum ejus gratiam unquam noſtram reddemus, niſi ab errore viæ ſuæ ad unitatem eccleſiæ fuerit converſus. Dominum vero papam Paſchalem manutenebimus ſemper, & promovebimus: eique tanquam patri catholico, & univerſali pontifici, obedientiam, honorem, & reverentiam exhibebimus, & ab ipſo, ejuſque parte, vita comite, nunquam recedemus. Electos quoque, qui ſub eo, aut ejus ſucceſſore, quem pars ipſius elegerit, conſecrationem receperunt, vel adhuc recipiunt, honore aut ordinibus ſuis per ejus obedientiam privari nunquam permittemus: & hujus abſolutionem ſacramenti nunquam requiremus, nec oblatam recipiemus. Præterea noſter in imperio ſucceſſor, quem principes univerſi elegerint, hunc honorem eccleſiæ Dei, & imperii, & hanc partem noſtram, ſub eodem juramento tuebitur ſemper atque tenebit. Idem quoque juramentum archiepiſcopi, & omnes epiſcopi, atque electi qui interfuerunt, numero quadraginta, ſuper ſancta Dei evangella propria manu unuſquiſque ſub ſtola ſua præſtiterunt, & publice firmarunt. Nihilo minus univerſi principes ſæculares, dux videlicet Saxoniæ, & Brandeburgenſis marchio Albertus ſenior, Conradus palatinus de Chevo, & Ludovicus Lantgravivæ, & reliqui omnes ſuper ſanctorum reliquias idipſum juraverunt. Repente autem Spiritus ſanctus mentes omnium adeo unius effecit voluntatis, quod electi omnes, in ſabbato quatuor temporum ad laudem Dei, & honorem imperii, ſacros ordines devotiſſime ſuſceperunt. Firmiter quoque a nobis, & ab univerſis decretum eſt, ut quicumque ſuperſunt ordinandi, in primis quatuor temporibus ſimiliter exequantur: alioquin dignitatis ad quam electi ſunt honore, omni remota dilatione, priventur. Ad hæc honorabiles legati illuſtris amici noſtri Henrici glorioſi Anglorum regis ad nos ab ipſo tranſmiſſi in totius curiæ noſtræ præſentia ſuper ſanctorum reliquias ex parte regis Angliæ publice juraverunt nobis, quod rex ipſe cum toto regno ſuo in parte noſtra fideliter ſtabit, dominum Paſchalem, quem nos tenemus, nobiſcum ſemper tenebit. De Rolando autem ſchiſmatico manutenendo, nullatenus ſe de cetero intromittet. Quia vero * juſtitiæ examen, quam hoſtes eccleſiæ Dei & noſtri, ſive ex ſuperbia, ſive ex cauſæ diffidentia devitarunt, nos ſemper hactenus ſtare parati, nunc tandem ad inſolita ſacramenta ex eorum manifeſta obſtinatione ſumus impulſi: a ſchiſmaticorum communione omnis homo, omniſque ordo caveat. Furor enim eorum etſi hactenus aliquo modo viſus eſt venialis: in poſterum prorſus erit irremiſſibilis ad perfectum quoque hujus negotii firmamentum, ex totius Herbipolenſis concilii decreto firmiſſimo præcipimus, ut ſi quis ad ſui mandatum antiſtitis ſacramentum ſupra ſcriptum non præſtiterit, ſi clericus ſit, aut monachus, eccleſiaſtico privetur honore, ac beneficio: ſi laicus, alodia & beneficia quæcumque poſſidet, noſtra ipſi auctoritate a ſuo judice vel domino prorſus adimantur. Data Wirtzburg. Kal. Julii.

* *for.* Laude

* *f. ad juſtitiæ.* Hard.

Dedit quoque Fridericus ad omnes antiſtites, abbates, ac principes encyclicas litteras, quibus conciliabuli hujus decretis robur adderet, omneſque ſacramento adigeret ea ſervaturos. Extant in eodem codice datæ ad abbatem Stabulenſem: ex quibus hoc exſcr-

ANNO CHRISTI 1166.

ceptum a Baronio: Ipſe cum omnibus eccleſiæ tuæ fidelibus publice jures, & obſerves, & ſingulis Dominicis diebus & feſtis in publica Miſſa, ſicut dictum eſt, & ſancitum a nobis & a principibus, publicam orationem pro domino papa Paſchali nominatim, & aſſidue, intus & foris præcipias recitari. Edictum quoque, & ſtatutum eſt, ut hæc omnia juramenta infra ſex hebdomadas ab omnibus compleantur. Quod ſi aliquis monachorum, clericorum, laicorum, in imperio noſtro huic confirmationi, & edicto noſtro aliquo modo ſe opponendo contradixerit: certum ſit apud te, quod ſicut publicus hoſtis imperii, abſque omni ſpe recuperationis judicatus eſt, & damnatus, & ab omni officio, & honore & beneficio deſtitutus eſt. *Eadem forma data ad ceteros.*

Verum tantam non fuiſſe hujus auctoritatem conciliabuli, tantumque omnium conſenſum, quantum perſuadere Fridericus voluit, intelligimus ex amici occulti qui interfuit litteris ad Alexandrum papam, a card. Baronio ex eodem Vaticano libro editis: quarum hoc exemplum.

Alexandro papæ quidam amicus ſuus.

IMperator cum principes ſuos ad curiam, quam eis in feſto Pentecoſtes indixerat, adunaſſet, & principes ipſi ſabbato ante feſtum atque ſubſequenti ſecunda feria, de pace inter vos & eum reformanda tractare cœpiſſent: Reginaldus dictus Colonienſis archiepiſcopus advenit, publice aſſerens, & proponens, quod nihil contra vos ad honorem ſui labor & ſtudium imperatoris proficeret, niſi ejus tunc penitus aſſentiret conſiliis. Dicebat enim, quod potior pars imperii vobiſcum erat, commemorans ſcilicet Saltzburgenſem, Moguntinum, & alios de Alemannia, qui veſtræ obtemperant ſanctitati. Verumtamen ad magnificandum ſeipſum: plures, inquit, quam vos ſumus, ad obedientiam apoſtolici noſtri conquiſiti, quos ei Rex Anglorum numero quinquaginta, & plures juxta domini imperatoris beneplacitum exhibebit. Cum igitur ei talia promittenti, & ad certitudinem hujus rei duos nuncios prædicti regis præſentialiter exhibenti, de proſequendo ejus conſilio ſuum imperator polliceretur aſſenſum: in audientia cunctorum principum hujuſmodi conſilium Imperatori formavit.

Quod ipſe videlicet imperator in conſpectu totius curiæ propria manu juraret, quod nullo unquam totius vitæ ſuæ tempore vos, vel aliquem qui ex parte veſtra ſit, in pontificem reciperet, ſed devotioni papæ ſui Paſchalis inconcuſſe ſemper & inſeparabiliter adhæreret. Si vero mori illi ante contingeret: hoc ipſum juramentum ſui ſucceſſores obſervarent. Principes vero ſuos hoc ipſum jurare compelleret, adjecto eorumdem principum juramento, quod ſi prius Imperator obiret, principes ipſi nullum antea coronarent in regem, quam is qui coronandus eſſet, de tenendo, & ſovendo eodem ſchiſmatico, & ejus ſucceſſoribus, idem faceret juramentum. Et quod principes infra ſex hebdomadas, poſtquam de curia ad propria loca rediiſſent, omnes abbates, præpoſitos, & alios eccleſiarum prælatos, milites quoque, & alios omnes qui in locis eorum aliquos honores obtinerent, hoc jurare compellerent: & eos qui nollent hoc facere, rebus eorum penitus confiſcatis, depoſitos, & honoris ſui cingulo ſpoliatos: vel ſi privati homines fuerint, in membris propriis crudeliter mutilatos, a toto imperio compellerent exulare.

Placuit imperatori forma conſilii. Sed archiepiſc. Magdeburgenſi, & aliis, qui præſentes erant, epiſcopis, dura viſa eſt admodum, & moleſta: ita quod idem Magdeburgenſis nullum juramentum ſe præſtare velle reſpondit, niſi prius Colonienſis ordines & conſecrationem reciperet: per quam omnem dubitationem ab ejus & aliorum pectoribus removeret. Unde cum ille id promittere detrectaret, acriter eum agreſſus eſt Imperator, ſuamque ipſi malignitatem improperans, in eum verba iſta eſt proſecutus: Ecce, inquit, manifeſte apparet, quod ſicut traditor & deceptor, in periculum meum papam mihi præfeceris ignoranti: cum etiam ante receptionem litterarum mearum, ne de ſubſtituendi pontificis electione tractares, tu ſtatim, cum, Te deum laudamus, & juxta beneplacitum tuum, novum mihi pontificem elegiſti: plus mihi proditor factus quam Moguntinus electus, quem reum hujus criminis deferebas. Præſertim cum ille dederit mihi ſalubre conſilium: ut ex quo Deus me a priori periculo liberavit, nullatenus me obnoxium facerem ſucceſſori. Nunc vero neceſſario te noveris compellendum, ut laqueum quem paraſti, primus incurras. Et aliis etiam id facere recuſantibus, ſolus habebis ſubire periculum, quod in malitia tua noſcitur ceteris præparatum.

Sic ergo ille vehementer aſtrictus, non potuit evadere, quin cum maximo fletu primum juxta prædictam formam faceret juramentum: & ſuſceptis ordinibus, conſecrationem quoque ſe promitteret receptorum. Exhibuit etiam prædictos nuncios reges Angliæ, qui in perſona regis Angliæ publice coram omnibus juraverunt, quod quidquid Imperator ſuper hoc ſe ſervaturum juraverit, ipſe quoque tenebit firmiter, & ſervabit. Sic ergo propria manu Imperator ſupradictum præſtitit juramentum, eo tamen ad verbum archiepiſcopi Magdeburgenſis determinato, ut ſi vos, & ſchiſmaticum illum eodem tempore obire contingeret; & cardinales utriuſque partis in aliquem unanimiter convenirent: liberum ſibi eſſet, eum recipere, ſi tamen (quod quidem Colonienſis fecit apponi) de Imperatoris aſſenſu eadem electio proveniret. Deinde qui præſentes erant principes, ſicut ſupradictum eſt, ſuum præſtitere ſinguli juramentum. Cum vero ad epiſcopos ventum eſſet, dicerentque omnes excepto Verdenſi, velle ſe potius regalibus cedere, quam hujuſmodi ſacramenta præſtare: reſponſum eſt eis, oportere eos, vellent, nollent, juramentum facere, & regalia retinere. Sicque cum fletu & planctu maximo juravit primus Magdeburgenſis, ſub ea tamen conditione, ſi omnes alii qui aberant, eſſent juraturi; & quod ſolutus eſſet juramento, quocumque tempore deſineret regalia poſſidere. Babenbergenſis vero epiſcopus poſt multas & varias excuſationes ita ipſi imperatori juravit; quod quamdiu voluerit regalia retinere, ſecundum quod ei proprius ſenſus dictaverit, eidem imperatori ſuper negotio auxilium & conſilium miniſtrabit. Verdenſis etiam intruſus, * Haldeſtaldus abſolute, ſicut Colonienſis juraverunt. Virdunenſis, & * Friſenſis propter ſuorum archiepiſcoporum abſentiam excuſati, juramentum facere minime ſunt coacti: ſed habita licentia, libere ad propria redierunt, uſque ad feſtum beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ſibi licentiam impetrantes.

Hi tantummodo principes juraverunt, dux Saxonienſis, marchio Albertus, comes Palatinus frater Imperatoris, & quidam ſororius Imperatoris.

ANNO CHRISTI 1166.

* Forte, & Halberſtadenſis. Hald

** f. & Hald.

* Forte. Frisingenſis. H.

ANNO CHRISTI 1166.

toris. Hi ſunt archiepiſcopi qui juraverunt, Magdeburgenſis, & Babenbergenſis, ſub conditione tamen prænominata. Colonienſis autem, & duo ſuffraganei ejus abſolute juraverunt. Filius vero Conradi, qui ad curiam cum mille quingentis militibus venit, ut audivit fieri mentionem de juramento, receſſit. Patriarcha Aquilejenſis non affuit, neque aliquis ſuffraganeorum ſuorum. Similiter nec Saltzburgenſis, vel aliquis ſuorum: neque Trevirenſis vel aliquis ſuorum. Et multi de principibus non affuerunt.

Ex hac narratione clam ſcripta, apparet quam parum ſincera ſint illa Friderici publicæ ad omnes litteræ, authoritatem conciliabulo ſuo adjungere ſtudentis. In quibus quod ait legatos regis Anglorum ſacrilegum illud conciliabuli juſjurandum de agnoſcendo Guidone, & abdicando Alexandro, regis ſui nomine edidiſſe; paulo id accuratius explicandum eſt.

Henricus Angl. rex Alexandri pontificis animum cernens minus ſibi quam Thomæ Cantuarienſi faventem, cœpit eſſe Alexandri partibus infenſior. Quod conſtat ex ejus litteris ad Reginaldum Colonienſem archiepiſcopum, ſchiſmaticorum ſignifeſum: quarum exemplum ex Baronio hic edendum duximus.

Diu deſideravi juſtam habere occaſionem recedendi a papa Alexandro, & a perfidis cardinalibus ejus, qui proditorem meum Thomam, quondam Cantuarienſem archiepiſcopum, contra me manutenere præſumunt. Unde cum conſenſu omnium baronum meorum, & cum conſenſu cleri, magnos viros de regno meo, ſcilicet Eboracenſem archiepiſcopum, Londonienſem epiſcopum, archidiaconum Pictavienſem, Joannem de Oxeneford, Richardum de Luci Romam miſſurus ſum, qui publice & manifeſte ex parte mea, & totius regni mei, & omnium aliarum terrarum, quas habeo, proponent & denunciabunt papæ Alexandro, & cardinalibus ſuis, ne ulterius proditorem meum manuteneant; ſed ita liberent me ab eo, ut alium cum conſilio cleri in eccleſia Cantuarienſi poſſim inſtituere. Denunciabunt etiam, quod quidquid Thomas fecit, in irritum revocent. Hoc etiam poſtulabunt, quod coram eis Papa jurari faciat publice, quod ipſe, & ſucceſſores ſui, & mihi, & omnibus ſucceſſoribus meis regias conſuetudines Henrici avi mei inconcuſſas & inviolatas, quantum ad ſe, conſervabunt in perpetuum. Quod ſi forte alicui petitionum mearum contradicere voluerint: neque ego, neque barones mei, neque clerus meus, aliquam ei ulterius ſervabimus obedientiam: immo manifeſte eum, & omnes ſuos impugnabimus. Et quicumque in terra mea inventus fuerit qui ei poſt hæc adhærere voluerit, expelletur. Eapropter rogamus vos, ſicut cariſſimum amicum, quatenus fratrem Ernoldum, vel fratrem Radulphum Hoſpitalarium, omni occaſione remota, cito ad me mittatis, qui ex parte Imperatoris, & veſtra, prædictis nunciis meis ducatum præbeat, eundo & redeundo per terram Imperatoris.

Interea filiam ſuam Imperatoris filio cum naptui daret Henricus, ea de re miſit ad eum oratores Joannem Oxonienſem, clericum ſuum; & Richardum Roceſtrenſem. qui Herbipolenſi conventiculo hoc occaſione interfuerunt. Per eos autem Henricum regem cum ſchiſmaticis conjuraſſe negat Rotomagenſis archiepiſcopus, datis ad Henricum SS. Nerei & Achillei cardinalem litteris: ex quibus hoc fragmentum Baronius edidit: Pro Domino rege Anglorum omnem exhibemus ſecuritatem, quod Imperatori nec per ſe, nec per nuncios, juramentum præſtitit, aut promiſſionem, quod ſchiſmatico adhærere velit, eccleſiam relicturus. Immo certi ſumus, quod in illis quibuſcumque de matrimonio pactionibus, licet Teutonici ſuper hoc laborarent per triduum, nihil unquam concedere voluit, niſi præeunte in omnibus fidelitate domini papæ, & eccleſiæ, & regis Franciæ. Ipſi vero litteris noſtris mandavimus, domina Imperatrix, & nos, ut ab hac nota ſe quam citius excuſet. Nos quidem cum Rotomagi eſſemus, & illic eſſent nuncii Imperatoris: de illis quidem audivimus, ſed eos non vidimus, &c.

Hæc archiepiſcopus Rotomagenſis, quæ partium magis quam veritatis ſtudio ab eo ſcripta eſſe ex eo conſtat, quod nuncii illi a S. Thoma Cantuarienſi archiepiſcopo, anno ſequente nominatim excommunicati ſint, ut docent ejus tum ad epiſcopos provinciæ ſuæ, tum ad Alexandrum Pontificem litteræ, quæ a cardinale Baronio referuntur.

Observatio P. Antonii Pagi

ad An. Ch. 1166. n. 1. & ſeq.

Chronographus Reicherſpergenſis, qui hoc tempore vivebat, ad annum MCLXV. hæc narrat, quæ ad præſentem male revocat Baronius n. 1. & ſeqq. *Menſe Majo ejuſdem anni in diebus Pentecoſtes, quod evenerat tunc in X. Kal. Julii* (legendum x. *Kal. Junii*, in quem diem anno MCLXV feſtum illud incidit) *Imperator Curiam celebravit in civitate VVirziburgenſi, quæ etiam Herbipolis dicitur, ubi Epiſcopi & Electi ferme numero XL. de regno Teutonico juraverunt obedientiam Paſchali* (Pſeudo-Pontifici), *& ejus ſucceſſoribus, ipſo Imperatore primum & ante omnes juramte id ipſum ſuper Evangelia & Reliquias: poſtea Epiſcopis, & inde omnibus regni Principibus, qui præſentes aderam. Poſtea autem multi Epiſcopi & Principes, qui ibi non aderant, idem juraverunt. Tenor autem juramenti hic erat, ut videlicet decedente Paſchali nullum in Papam reciperent, niſi unum de ipſius fautoribus aliquem; & ut obeunte Imperatore, nullus in Regem aut Imperatorem levaretur, niſi qui illam partem defenderet, & manu tenret contra Romanam Eccleſiam. Et ut Epiſcopi, qui jurarent, idem juramentum ab omnibus ſuis Prælatis & ſubditis exigerent: & quicumque non jurares, omni Eccleſiaſtico honore & beneficio, poſtremo & omnibus bonis & poſſeſſionibus privaretur. Ibi etiam præcipiente Imperatore quidam Electi ſub hoc juramento conſecrati ſunt in Epiſcopos, & alii in Presbyteros, & alio ordine ordinati ab his, qui etiam juraverunt*: Baronii quidem ſententiam Labbeus Tom. x. Concil. paſſimque recentiores amplexi ſunt; ſed hunc Conventum coactum anno præcedenti Sigonius lib. XIII. de Regn. Ital. & Trithemius in Chron. Hirſaug. etiam viderunt.

De eo in Vita Sancti Thomæ Cantuarienſis, lib. 2. cap. 20. habetur: *Beato Thoma Senonis ſic reſidente, Rex Anglorum indigniſſime ferens, quid in petitionibus ſuis protegeretur Adverſarius* (ſc. Sanctus Thomas,) *Presbyterorum bona, per Diœceſim Cantuarienſem decedentium, & vacantes Eccleſias occupavit, & pro voluntate perſonas inſtituit, & ſe ab Alexandro Papa, quem jam Dominus, Romanæ miſeratus Eccleſiæ, in Sedem ſuam revocaras, abalienavit. Unde dolorem ſuum in fide vindicaturus, Clericos duos, Joannem videlicet de Oxenfordia, & Richardum de Luceſtria, miſit ad Imperatorem Alemanniæ Fridericum, qui coacto Concilio* (Herbipoli nempe) *de pace Romanæ Eccleſiæ tractabat, mandans, quod ſi nomen & obedientiam Alexandri Papæ abjuraret, participem ſe Schiſmatis haberet cum epiſcopis. Ille cum Schiſmatis fautores haberet, de conſilio Colonienſis Archiepiſcopi, (nempe Reginaldi), qui Octaviano extincto ſucceſſorem jam ſuſcitaverat* (ſc. Paſchalem III.) *conſenſit. Jurantibus itaque cum Imperatore Optimatibus & Epiſcopis, quibuſdam obtrectantibus, & uſque in lachrymas renitentibus, Nuncii quoque Regis & perſona ipſius conſimilem formam juraverunt. Et tanquam ſi minus adhuc peccaviſſet, Rex portus diligentiſſime cuſtodiri præcepit, feralia in eos ſtatuens Edicta, qui vel Papæ mandata, vel literas in Angliam deferrent, vel delatas reciperent. Præcipit etiam publice, & compulit per vicos, per caſtella, per civitates, ab homine ſene uſque ad puerum duodenum B. Petri ſucceſſorem Alexandrum abjurare.*

Anno quidem MCLXV. nonniſi menſe Novembri *Alexander* III. in Sedem ſuam reſtitutus eſt, & Concilia-

ANNO CHRISTI 1166.

cilabulum *Herbipolenſe* in feſto Pentecoſtes celebra-A tum ; ſed quia jam tunc Alexander III. in Gallia exiſtens ſuum Romam reditum decreverat , dici poteſt , eum eo tempore jam Sedem ſuam recuperaſſe ; ſed ſine errore dici non poteſt ; quod tamen in ea Vita legitur, Angliæ Regem Clericos illos duos ad Frid. Imp. ſeu ad Conventum Herbipolenſem deſtinaſſe , *Beato Thoma Senonis reſidente* , quia ſanctus Præſul ad feſtum uſque Martini currentis anni Pontiniaci moratus eſt , indeque Senonas venit . Hic error , ad quem non video aliquem animum advertiſſe , manifeſtus eſt : alioquin Conventus Herbipolenſis nonniſi in Feſto Pentecoſtes ſequentis Chriſti anni coactus fuiſſet , & duo illi Clerici illuc miſſi , quia tunc revera Sanctus Thomas Senonis reſidebat , non vero anno currenti , quod ex infra dicendis perſpicuum erit . Præterea *Joannes de Oxenfordia & Richardus de Ilueſtria* ab Henrico Rege Legati ad illum Conventum miſſi , hoc anno ante feſtum Aſcenſionis Chriſti excommunicati ſunt a Sancto Thoma , quod cum Schiſmaticis in illo Concilia- B bulo communicaſſent , ideoque illud in feſto Pentecoſtes præcedenti Chriſti anno habitum fuerat . Utrumque excommunicatum fuiſſe , quod in Concilabulo Herbipolenſi excommunicato communicaſſet , docet Sanctus Thomas Epiſt. CXXXVIII. Libri primi ad Alexandrum III. data : *Nominatim etiam excommunicavi Joannem de Oxenoford , qui communicavit Schiſmatico & excommunicato illi Reginaldo Colonienſi , quique contra mandatum Domini & veſtrum uſurpavit ſibi Decanatum Sareſberienſis Eccleſiæ , & in Curia Imperatoris , quale ipſe audiſtis , præſtitit juramentum* (anno ſc. elapſo) *ſimiliter etiam Richardum de VVelcheſtres , qui eidem Schiſmatico communicavit* .

Nec ullus , opinor , qui geſta in eo & poſt illud contulerit cum iis , quæ in Anglia hoc anno contigere , dubitare poterit , quin Conventus Herbipolenſis per aliquot ſaltem menſes præceſſerit excommunicationes a Sancto Præſule hoc anno & contra duos illos Clericos , & contra multos Prælules Angliæ vi- C bratas . Hoc enim anno , ut infra contra communem ſententiam demonſtrabo , duo Concilabula Henrici Regis juſſu celebrata , unum apud *Chinonem* , ſeu Chinonium in provincia Turonenſi , & verſus Piſtavenſem tractum poſitum , alterumque Londoniæ . Deriori loquitur Joannes Saliſberienſis in Epiſtola ad Exonienſem Epiſcop. , quæ eſt CXL. libri primi Epiſtolarum divi Thomæ , vel juxta Baronium , qui eam anno ſequenti num. 36. & ſeq. recitat , Epiſtola XXXIX. In ea Saliſberienſis ait : *Studioſius inquiſivit* (nempe Henricus Rex) *cum præmiſſis minis & obteſtatione quamplurima , quonam conſilio ſibi utendum eſſet adverſus Eccleſiam de Cantuarienſi Archiepiſcopo graviſſime conquerens , non ſine gemitibus & ſuſpiriis multis : & ut tunc præſentes poſtea retulerunt , lachrymatus eſt , dicens quod idem Cantuarienſis ei corpus & animam pariter auferret , &c. Erat autem dolor acerbior urgente metu , quem conceperat ex literis , quas dictus Cantuarienſis illi , & matri ſuæ* (nempe Mathildi Imperatrici) *tranſmiſerat . Timebat quidem , & merito , ne in terram eius anathematis ſententia ferretur . Cum igitur his angustiis premeretur , Lexovienſis Epiſcopus* (ſcilicet Arnulphus) *unum dixit eſſe remedium , imminentem ſententiam appellationis obſtaculo præpedire , &c. Ab illo ergo conſilio egreſſi ſunt a facie Dei , & regis ſui , Lexovienſis & Sagienſis Epiſcopi , ut appellatione interpoſita uſque ad octavas Paſchæ ſuſpenderent ejus ſententiam* . Paucis interpoſitis : *Ste ergo Domino facente deluſa eſt ſollicitudo Epiſcoporum Regalium ; qua cum veniſſent Pontiniacum , Archiepiſcopum , quem appellarent , non invenerunt . ſed fruſtrati a proposito ſuo reverſi ſunt queruli , quod jua conjunxerant , laboraverant & non profecerant* .

ANNO CHRISTI 1166.

Iaco autem Sanctum Thomam Pontiniaci , ubi toto hoc anno uſque ad feſtum Sancti Martini moratus eſt , non invenerunt , quia Sueſſionas profectus erat . Jam enim dixerat Joannes Saliſberienſis : *Archiepiſcopus vero noſter in procinctu ferendæ ſententiæ conſtitutus , iter arripuerat ad urbem Sueſſionum orationis cauſa , ut B. Virginî , cujus ibi memoria celebris eſt , & B. Drauſio* (legendum Drauſio) *ad quem confugiunt pugnaturi , & B. Gregorio Anglicanæ Eccleſiæ fundatori , qui in eadem urbe requieſcit , agonem ſuum precibus commendaret* Sanctus Drauſius Epiſcopus Sueſſionenſis medio circiter ſeculo ſeptimo floruit , & Sueſſionenſes dicunt , ſe caput S. Gregorii M. poſſidere . In fine Epiſtolæ habetur : *Et Rex , quod ad veſtram notitiam venire non ambigo , virum bonum Magiſtrum G..... de Inſula miſit in Angliam cum literis a Colloquio Chinonenſi , ut Inſulanos ſuper facta appellatione præmuniret , & portus & tranſitus faceret diligentius obſervari , & Clerum ab obediendo ſuſpenderet* .

De Concilio vero Londonienſi in Vita Sancti Thomæ lib. 2. cap. 21 legitur : *Poſt modicum tempus* (a legatione Joannis de Oxenfordia & Richardi de Ilveſtria , de qua ſermo eſt capite antecedenti) *convenientibus ad urbem Londonias ex mandato Regis Epiſcopis & Abbatibus nonnullis , viſum eſt contra Archiepiſcopum appellari . Timebatur enim ne ipſe in enormia , quæ per regnum præſumebantur , manum correctionis extenderet . Appellarunt itaque primi Londonienſis & Saliſberienſis , provocationis & prævaricationis fomites* . Sanctus Thomas hoc anno ſcripſit Rotrodo Rotomagenſi Archiepiſcopo Epiſtolam LXX. libri tertii , in qua ait , ſe *ex juſtis & manifeſtis cauſis* aliquos excommunicaſſe , quos taciat a cunctis fidelibus evitari , & ſubjungit : *Sunt & alii ſolemniter citati a nobis , quos auctore Deo , in die Dominicæ Aſcenſionis excommunicabimus , niſi interim condigne ſatisfacere curaverint Eccleſiæ Dei , quam læſerunt , & nobis : Gaufredus Cantuarienſis Archidiaconus , Robertus Vicarius ejus , Richardus de VVelcheſtre . Ricardus de Luci , Adam de Cheringis , VVillelmus Giffard* . Qui duo Conventus cum hoc anno congregati fuerint ad appellandum contra illas excommunicationes , Herbipo- D lenſis an. MCLXV. non poteſt non celebratus fuiſſe .

AD CONCILIABULUM HERBIPOLENSE,

Quo Paſchalis III. antipapæ electio confirmata eſt anno 1165.

ADDITIO.

Ex Mabil. Suppl. Tom. II. pag. 555.

HErbipolenſis hujus conventus hiſtoriam brevi quidem compendio tradit anonymus Stevartii , ſed in brevi hac epitome nonnulla tangit , quæ nec in literis Friderici imperatoris ex Baronio a Labbeo recitatis habentur . Hæc igitur ille ad annum 1165. *Dominus imperator curiam celebravit in civitate Wirzburgenſi vel Herbipolenſi in menſe maio , in diebus Pentecoſtes , quod evenerat tunc* 10. *Kalend. junii ; ubi epiſcopi & electi , numero fere quadraginta de regno Teutonico , juraverunt obedientiam Paſchali , & ejus ſucceſſoribus , ipſo imperatore primum , & ante omnes , idipſum jurante ſuper evangelia & reliquias . Poſtea epiſcopis , & inde omnibus regni principibus , qui aderant . Poſtea autem multi principes & epiſcopi , qui ibi non aderant , juraverunt . Tenor autem juramenti hic erat ; ut videlicet decedente Paſchali , nullum in papam reciperent , niſi unum de ipſius fautoribus : Et ut obeunte imperatore , nullus in regem , aut imperatorem levaretur , niſi qui illam partem defenderet & manu teneret , contra Romanam eccleſiam : Et ut epiſcopi , qui juraverent , idem juramentum ab omnibus ſuis ſubditis & prælatis exigerent : Et quicunque non juraret , omni eccleſiaſtico honore & beneficio , & poteſtate ; poſtremo & omnibus bonis ſuis privaretur . Ibi etiam quidam electi , & conſecrati ſunt in epiſcopos a ſuis conjuratoribus epiſcopis , & alii in presbyteros , & alios ordines ordinati* .

Actis conventus Herbipolenſis Henricum II. Anglorum regem per deſtinatos a ſe nuncios ſubſcripſiſſe negat Labbeus ; ſed Malmesburienſis in vita tripartita ſancti Thomæ Cantuarienſis lib. II. cap. XX. affirmat cujus verba , quod ad eadem acta pertineant , hic recitanda duxi : *Rex Anglorum dolorem ſuum in fide vindicaturus , clericos duos , Joannem videlicet de Oxenfordia , & Richardum de Ivelceſtria , miſit ad imperatorem Ala-*

man-

ANNO CHRISTI 1166.

mannia Fredericum; qui coacto concilio de pace Romana eccleſia tractabat, mandans, quod ſi nomen & obedientiam Alexandri papæ abjuraret, participem ſe ſchiſmatis haberet cum epiſcopis. Ille cum ſchiſmatis fautores haberet, de conſilio Colonienſis archiepiſcopi, qui Octaviano extincto ſucceſſorem jam ſuſcitaverat, conſenſit. Jurantibus itaque cum imperatore optimatibus, & epiſcopis quibuſdam obtrectantibus & uſque in lachrimas renitentibus, nuncii quoque regis ex perſona ipſius in conſimilem formam jurarunt. Et tanquam ſi minus adhuc peccaviſſet, rex portus diligentiſſime cuſtodiri præcepit, feralia in eos ſtatuens edicta, qui vel papæ mandata vel literas in Angliam deferrent, vel delatas reciperent. Præcepit etiam publice, & compulit per vicos, per caſtella, per civitates, ab homine ſcilicet uſque ad puerum duodennem beati Petri ſucceſſorem Alexandrum abjurare. Omnibus igitur capiti ſuo renunciantibus ſic, revelabantur ex multis cordibus cogitationes.

„ Idipſum de conſenſu ab Anglis ſchiſmaticis
„ congreſſionibus præſtito confirmat Fridericus
„ imperator non in epiſtola tantummodo *ad omnes*
„ *populos*, quam ex Baronio affert Labbeus; ſed
„ & in alia ad Stabulenſem abbatem, quem de
„ rebus in Herbipolenſi concilio ſtabilitis reddit
„ certiorem; quam epiſtolam, utpote a Labbeo
„ omiſſam, ex codice epiſtolarum in cauſa S.
„ Thomæ Cantuarienſis lib. 1. ep. LXXI. hic
„ dandam cenſeo. Extat inter opera Chriſtiani
„ Lupi to. X. pag. 103.

FRIDERICUS IMPERATOR STABULENSI Abbati.

SIcut novit dilectio tua, ad curiam Wicheburch, quam in Pentecoſtem indiximus, nos una cum principibus univerſis tam ſæcularibus quam eccleſiaſticis, glorioſe convenimus. Ubi inter cætera ſanctæ eccleſiæ ſtatutum eſt, & præcipue de negotio domini Paſchalis papæ, quod in cordibus multorum dubium habebatur, communicato univerſorum conſilio, principum videlicet, & omnium clericorum, atque laicorum, qui aderant, feliciter & magnifice roboravimus: Invocata enim Sancti Spiritus gratia, dominum papam Paſchalem, & ejus honorem in hunc modum ſtabilivimus, & confirmavimus, quod nos propria manu noſtra ſuper Sanctorum reliquias publice juramentum fecimus, quod de cætero Rolandum ſchiſmaticum neutiquam pro papa recipiemus. Et ſi ipſe deceſſerit, ejus ſucceſſorem, quem pars adverſa ſubſtituet, ſimiliter nunquam recipiemus. Dominum vero Paſchalem papam de cætero, ſicut univerſalem & catholicum patrem, cum obedientia & honore, & reverentia habebimus & tenebimus, & ab ipſo ac ejus parte nunquam recedemus, quamdiu ipſe vivet, & nos vivemus. Si autem ab hac vita nos decedere contigerit, noſter ſucceſſor, quem principes univerſi ſubſtituent, hunc honorem imperii, & hanc partem noſtram ſub eodem juramento tuebitur ſemper atque tenebit. Hoc idem juramentum omnes archiepiſcopi & epiſcopi noſtri, & electi, qui interfuerunt numero quadraginta, ſuper ſancta Dei evangelia manu propria unuſquiſque ſub ſtola ſua fecerunt, & publice firmaverunt. Et ad removendam pro parte noſtra omnem ambiguitatem omnes electi, primus Colonienſis, deinde cæteri, ſacros ordines in ſabbato quatuor temporum ad laudem & honorem imperii apud Wirtzeburgh cum omni devotione ſuſceperunt. Similiter univerſi principes ſæculares, dux Saxoniæ, & Albertus marchio ſenior, & Palatinus comes de Rheno, Landgravius, & reliqui omnes ſuper Sanctorum reliquias publice juraverunt. Honorabiles quoque legati regis Anglici, amici noſtri, ab ipſo ad nos tranſmiſſi, in præſentia totius curiæ noſtræ ſuper Sanctorum reliquias ex parte regis Anglici & baronum ejus juramentum apud Witzeburgh juraverunt, quod & ipſe rex Anglicus cum toto regno ſuo in parte noſtra fideliter ſtabit, & dominum papam Paſchalem, quem nos tenemus, & ipſe tenebit, & noſtram partem manu tenebit. Et de Rolando ſchiſmatico, vel ejus parte amplius de cætero ſe non intromittet. Nos itaque de tua dilectione & fidelitate confidentes, & plurimam fiduciam habentes, mandamus tibi attentius monentes ac præcipientes, ut prædictum juramentum, quod nos propria manu noſtra coram principibus juravimus, & ipſi principes juraverunt & firmaverunt, ipſe cum omnibus eccleſiæ tuæ fidelibus jures & obſerves, & ſingulis dominicis diebus & feſtis in publica miſſa, ſicut edictum eſt & ſancitum a nobis & a principibus publicam orationem pro domino papa Paſchali nominatim & aſſidue, intus & foris, præcipias recitari.

ANNO CHRISTI 1166.

Edictum quoque eſt & ſtatutum, ut hæc omnia juramenta infra ſex hebdomadas ab omnibus compleantur. Quod ſi aliquis monachorum clericorum, laicorum in imperio noſtro huic confirmationi & edicto noſtro, aliquo modo ſe opponendo, contradixerit, certum ſit apud te, quod ſicut publicus hoſtis imperii, abſque omni ſpe recuperationis, judicatus eſt & damnatus, & ab omni officio, & honore, & beneficio deſtitutus. Literas quidem vocationis tibi tranſmiſimus; & quia ſecundum prudentiam tuam nobis neceſſarius valde fuiſſes, quod literæ noſtræ ad te non pervenerint, valde dolemus. Interim etiam partibus tuis præſentiam noſtram præſtolaberis: Ibi cum viciniores erimus, ſi quid juſtitiæ tibi defuerit, per omnia complebimus.

„ Adjungere his juvat fragmentum epiſtolæ
„ Joannis Sarisberienſis ex ejus literis ad Joan-
„ nem Pictavenſem inter epiſt. S. Thomæ Can-
„ tuar. lib. I. epiſt. LXXIII. quod etiam hic re-
„ ferre viſum eſt, cum portionem actorum Herbi-
„ polenſium contineat: *Cum Jo. de Oxeneford nomine regis Theutonico tyranno conjuratus eſſet, & opem auxilii & conciſii ſacramento promitteret contra omnes, excepto ſolo rege Francorum; ait Theutonicus per interpretem ſuum, ſicut atteſtantur magni & multi & religioſi noſtrates, de provincia, dico, Remenſi, qui interfuerunt: Rolandus hoſtis eccleſiæ & imperii, homo quidem eſt mortalis, & omnes cardinales ſui & nullus eorum rex Francorum eſt. Unde nullum eorum excepium intelligo, nec volo intelligi, in hac confœderatione mei & regis Anglorum. Si vos ita ſentitis, an aliter, publice profiteamini. Cui Joannes inquit. Nos & dominus noſter intelligimus ut vos, & ſub hoc intellectu vice regis noſtra juramenta præſtamus. Quid multa? Exinde adverſus Dominum & eccleſiam ſic in ea confœderatione proceſſum eſt.*

FINIS TOMI XXI.